

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

سخت
مفاتیح نوین

تہذیب و تمدن کا علم

پروفیسر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کلیات مفاتیح نوین

نویسنده:

آیت الله ناصر مکارم شیرازی

ناشر چاپی:

مدرسه الامام علی بن ابی طالب (علیه السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۲۶	کلیات مفاتیح نوین
۲۶	مشخصات کتاب
۲۷	اشاره
۴۱	پیشگفتار
۴۱	اشاره
۴۱	۱- کتب دعا و زیارت و کتاب مفاتیح الجنان
۴۳	۲- آثار روح پرور دعا
۴۵	۳- مزایای «مفاتیح نوین» و روش ما در این کتاب
۴۷	۴- راه تحصیل حضور قلب در دعا و نماز
۴۹	۵- آداب دعا کردن و شرایط استجاب دعا
۵۳	۶- عوامل عدم استجاب دعا
۵۷	۷- فلسفه پاداش های فراوان دعاها، زیارات و نمازها
۵۹	۸- تبدیل خواسته ها
۵۹	۹- توصیه ما به شما عزیزان
۶۸	بخش اول: سوره هایی از قرآن
۶۸	مقدمه
۶۸	۱- سوره یس
۷۹	۲- سوره الزّحمن
۸۶	۳- سوره واقعه
۹۳	۴- سوره جمعه
۹۷	۵- سوره منافقون
۱۰۰	۶- سوره نبأ
۱۰۴	۷- سوره أعلی

۱۰۶	۸- سوره شمس
۱۰۷	۹- سوره شرح
۱۰۸	۱۰- سوره قدر
۱۰۹	۱۱- سوره زلزله
۱۱۱	۱۲- سوره عادیات
۱۱۱	۱۳- سوره تکاثر
۱۱۳	۱۴- سوره کوثر
۱۱۳	۱۵- سوره کافرون
۱۱۵	۱۶- سوره نصر
۱۱۵	۱۷- سوره اخلاص (قل هو الله)
۱۱۶	۱۸- سوره فلق
۱۱۶	۱۹- سوره ناس
۱۱۸	۲۰- «آیهالکرسی» یکی از مهمترین آیات قرآن
۱۲۱	بخش دوم: مناجات ها و دعاهای معروف
۱۲۱	اشاره
۱۲۳	مقدمه: اهمّیت و آثار دعا و مناجات
۱۲۵	مناجات پانزده گانه امام سجّاد علیه السلام
۱۲۵	اشاره
۱۲۵	۱- مناجات التائبین
۱۲۹	۲- مناجات الشاکین
۱۳۱	۳- مناجات الخائفین
۱۳۵	۴- مناجات الراجین
۱۳۹	۵- مناجات الراغبین
۱۴۲	۶- مناجات الشاکرین
۱۴۵	۷- مناجات المطیعین لله
۱۴۷	۸- مناجات المریدین

- ۹- مناجات المحبتين ----- ۱۵۱
- ۱۰- مناجات المتوسلين ----- ۱۵۵
- ۱۱- مناجات المفتقرين ----- ۱۵۷
- ۱۲- مناجات العارفين ----- ۱۶۱
- ۱۳- مناجات الذاكرين ----- ۱۶۵
- ۱۴- مناجات المعتمدين ----- ۱۶۹
- ۱۵- مناجات الزاهدين ----- ۱۷۱
- مناجاتی منظوم از امام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام: ----- ۱۷۳
- سه جمله بسیار عالی از امیر مؤمنان علیه السلام در مناجات: ----- ۱۷۹
- دعاهای قرآنی: ----- ۱۷۹
- دعای صباح: ----- ۱۸۷
- دعای کمیل [۱۱۶]: ----- ۱۹۵
- دعای عشرات [۱۲۵]: ----- ۲۱۴
- دعای سمات [۱۲۹]: ----- ۲۲۶
- دعای مشلول: ----- ۲۳۸
- دعای یستشیر [۱۳۶]: ----- ۲۵۲
- دعای مجیر [۱۳۹]: ----- ۲۶۰
- دعای جوشن کبیر [۱۴۲]: ----- ۲۷۴
- دعای جوشن صغیر [۱۴۶]: ----- ۳۲۲
- دعای توسل به چهارده معصوم علیهم السلام: ----- ۳۵۱
- دعای مکارم الاخلاق: ----- ۳۶۰
- دعای ندبه [۱۵۴]: ----- ۳۷۶
- دعای حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف): ----- ۳۹۸
- دعایی دیگر از حضرت مهدی علیه السلام: ----- ۴۰۱
- بخش سوم: زیارات ----- ۴۰۵
- مقدمه: زیارت معصومان، راهی به سوی خدا: ----- ۴۰۵

- ۴۱۰ زیارت شرک نیست، عین توحید است:
- ۴۱۲ زیارت در روایات اسلامی:
- ۴۱۵ مقدمات و آداب سفر:
- ۴۲۳ آداب زیارت:
- ۴۳۱ اذن دخول:
- ۴۴۰ فصل اول: زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و فاطمه زهرا علیها السلام و ائمه بقیع علیهم السلام و سایر مشاهد و مساجد در مدینه منوره
- ۴۴۰ زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از نزدیک:
- ۴۴۲ کیفیت زیارت و آداب آن:
- ۴۴۶ زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور
- ۴۴۶ فضیلت زیارت آن حضرت از دور:
- ۴۴۸ کیفیت زیارت آن حضرت از دور:
- ۴۵۴ زیارت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام
- ۴۵۴ فضیلت زیارت آن حضرت و جایگاه قبر شریفش:
- ۴۵۶ کیفیت زیارت بانوی اسلام فاطمه زهرا علیها السلام:
- ۴۶۸ زیارت ائمه بقیع: امام حسن مجتبی، امام سجاد، امام باقر و امام صادق علیهم السلام
- ۴۶۸ فضیلت زیارت آن بزرگواران:
- ۴۷۰ کیفیت زیارت ائمه بقیع علیهم السلام از نزدیک:
- ۴۷۶ کیفیت زیارت ائمه بقیع و سایر امامان علیهم السلام از راه دور:
- ۴۷۶ زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله:
- ۴۸۲ زیارت حضرت فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیرمؤمنان علی علیه السلام:
- ۴۸۶ زیارت مشاهد و مساجد مدینه:
- ۴۸۸ زیارت حضرت حمزه علیه السلام
- ۴۸۸ فضیلت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:
- ۴۹۰ کیفیت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:
- ۴۹۶ زیارت سایر شهدای اُحد:
- ۵۰۰ زیارت وداع هنگام خروج از مدینه:

۵۰۲	فصل دوم: فضیلت زمین نجف و زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام
۵۰۲	فضیلت زمین نجف:
۵۰۳	فضیلت زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام:
۵۰۴	کیفیت زیارت آن حضرت:
۵۰۷	زیارات مطلقه
۵۰۷	اشاره
۵۱۳	۲- زیارت کافی
۵۱۳	۳- زیارت صفوان جلال
۵۳۷	۴- زیارت دیگری از صفوان
۵۴۱	۵- زیارتی از کتاب مزار قدیم
۵۴۴	۶- زیارت وداع
۵۴۷	زیارات مخصوصه
۵۴۷	اشاره
۵۴۷	۱- زیارت روز عید غدیر
۵۸۹	۲- زیارت روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله
۶۰۵	۳- زیارت شب و روز مبعث
۶۲۳	۴- زیارت روز شهادت آن حضرت
۶۲۴	فصل سوم: فضیلت زمین و مسجد کوفه و اماکن زیارتی آن
۶۲۴	فضیلت سرزمین کوفه:
۶۲۴	فضیلت مسجد کوفه:
۶۲۵	اعمال مسجد کوفه
۶۲۵	اشاره
۶۲۶	۱- آداب دخول در مسجد
۶۳۳	۲- اعمال دکه القضا و بیت الطشت
۶۳۸	۳- اعمال ستون هفتم
۶۴۸	۴- اعمال ستون پنجم

- ۵- اعمال ستون سوم ۶۵۰
- ۶- اعمال باب الفرج ۶۵۴
- ۷- اعمال محراب امیرالمؤمنین علیه السلام و مناجات آن حضرت ۶۶۲
- ۸- اعمال مقام حضرت امام صادق علیه السلام ۶۶۹
- ۹- نماز حاجت در مسجد کوفه ۶۷۰
- زیارت حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله ۶۷۰
- زیارت هانی بن عروه رحمه الله ۶۷۸
- فصل چهارم: فضیلت و اعمال مسجد «سهله» و «زید» و «صعصعه» ۶۸۱
- فضیلت مسجد سهله: ۶۸۱
- اعمال مسجد سهله: ۶۸۲
- مقام حضرت مهدی ۶۹۱
- اعمال مسجد «زید»: ۶۹۲
- اعمال مسجد «صعصعه»: ۶۹۶
- شخصیت زید و صعصعه: ۶۹۶
- فصل پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام ۶۹۷
- زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک ۶۹۷
- فضیلت زیارت آن حضرت از نزدیک: ۶۹۷
- آداب زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک: ۷۰۲
- آب فرات و فضیلت آن: ۷۰۴
- کیفیت زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک: ۷۲۱
- زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام از نزدیک: ۷۲۱
- زیارت حضرت ابوالفضل، عباس بن علی علیهما السلام: ۷۵۱
- زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام از نزدیک ۷۶۳
- زیارت در شبها و روزهای مخصوص ۷۶۳
- ۱- زیارت عاشورا ۷۶۴
- اشاره ۷۶۴

- سند زیارت معروف عاشورا: ۷۶۵
- متن زیارت عاشورا: ۷۶۷
- ۲- زیارت اربعین ۷۷۷
- ۴- زیارت مخصوص نیمه رجب ۷۹۵
- ۵- زیارت مخصوص نیمه شعبان ۸۰۱
- ۶- زیارت در شب های قدر ۸۰۳
- ۷- زیارت در عید فطر و قربان ۸۰۸
- ۸- زیارت روز عرفه ۸۲۲
- زیارت امام حسین علیه السلام در شب جمعه و ایام مخصوصه دیگر: ۸۳۶
- زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور ۸۳۷
- پاداش زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ۸۳۷
- آداب زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ۸۳۹
- آداب روز عاشورا: ۸۳۹
- کیفیت زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور: ۸۴۱
- فضیلت تربت امام حسین علیه السلام و آداب استفاده از آن: ۸۴۵
- کیفیت استفاده از تربت حسینی: ۸۴۶
- فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی: ۸۴۹
- محلّ حائر حسینی: ۸۴۹
- فصل ششم: زیارت کاظمین علیهما السلام ۸۵۱
- فضیلت زیارت کاظمین (حضرت موسی بن جعفر و امام جواد علیهما السلام): ۸۵۱
- کیفیت زیارت کاظمین علیهما السلام: ۸۵۱
- زیارت مختصّ به امام موسی بن جعفر علیهما السلام: ۸۵۲
- زیارات مخصوصه امام جواد علیه السلام: ۸۶۷
- زیارات مشترک امام کاظم و امام جواد علیهما السلام: ۸۷۶
- زیارت وداع امام کاظم علیه السلام: ۸۷۸
- زیارت وداع امام جواد علیه السلام: ۸۸۰

۸۸۰	فضیلت مسجد برائنا:
۸۸۲	زیارت نواب اربعه:
۸۸۳	کیفیت زیارت آن بزرگواران:
۸۸۵	زیارت مرحوم کلینی:
۸۸۵	زیارت جناب سلمان:
۸۸۵	کیفیت زیارت آن جناب:
۸۹۱	طاق کسری
۸۹۳	زیارت حذیفه بن الیمان:
۸۹۵	نماز در مسجد جامع مداین:
۸۹۶	فصل هفتم: زیارت امام رضا علیه السلام
۸۹۶	مقدمه:
۸۹۷	فضیلت زیارت حضرت رضا علیه السلام:
۸۹۸	کیفیت زیارت حضرت رضا علیه السلام:
۹۲۱	زیارت وداع:
۹۲۶	فصل هشتم: زیارت عسکرتین (امام هادی و امام حسن عسکری علیهما السلام)
۹۲۶	فضیلت زیارت عسکرتین علیهما السلام:
۹۲۷	کیفیت زیارت آن دو امام همام علیهما السلام
۹۲۷	زیارت مشترک آن دو بزرگوار:
۹۳۱	زیارت مخصوص امام هادی علیه السلام:
۹۴۲	زیارت مخصوص امام حسن عسکری علیه السلام:
۹۵۶	زیارت نرجس خاتون مادر مکرمه حضرت حجت علیه السلام:
۹۶۱	زیارت حکیمه خاتون:
۹۶۲	زیارت دو امامزاده سید محمد و سید حسین علیهما السلام:
۹۶۳	زیارت وداع عسکرتین:
۹۶۴	فصل نهم: زیارت حضرت صاحب الامر علیه السلام
۹۶۴	اشاره

- ۱- سرداب مقدّس کجاست؟ ۹۶۴
- ۲- زمان زیارت حضرت ۹۶۴
- کیفیت زیارت آن حضرت ۹۶۵
- اذن دخول: ۹۶۵
- زیارت اول (زیارت آل یاسین): ۹۶۵
- زیارت دوم (زیارت مخصوص سرداب): ۹۷۵
- زیارت سوم: ۹۸۹
- زیارت چهارم و استغاثه به امام زمان علیه السلام: ۹۹۶
- دعاهای مربوط به آن حضرت: ۱۰۰۱
- اشاره ۱۰۰۱
- دعای اول (دعای ندبه): ۱۰۰۱
- دعای دوم (دعای بعد از نماز صبح): ۱۰۰۱
- دعای سوم (دعای عهد): ۱۰۰۳
- دعای چهارم: ۱۰۰۹
- دعای پنجم ۱۰۱۷
- فصل دهم: زیارات جامعه ۱۰۳۱
- اشاره ۱۰۳۱
- زیارت اول (زیارت منقول از امام رضا علیه السلام): ۱۰۳۱
- زیارت دوم (زیارت جامعه کبیره): ۱۰۳۳
- زیارت سوم (زیارت جامعه دیگری از امام صادق علیه السلام): ۱۰۵۷
- زیارت چهارم (زیارت امین اللّٰه): ۱۰۶۱
- زیارت پنجم (زیارت رجیّّه): ۱۰۶۱
- فصل یازدهم: دعاهای بعد از زیارات ۱۰۶۳
- دعای اول: ۱۰۶۳
- دعای دوم (دعای عالیّه المضامین): ۱۰۶۹
- دعای سوم (دعای مکارم الاخلاق): ۱۰۸۱

- ۱۰۸۱ صلوات بر چهارده معصوم علیهم السلام:
- ۱۰۸۳ صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله:
- ۱۰۸۵ صلوات بر امیرالمؤمنین علیه السلام:
- ۱۰۸۵ صلوات بر سیده زنان فاطمه علیها السلام:
- ۱۰۸۷ صلوات بر امام حسن و امام حسین علیهما السلام:
- ۱۰۹۱ صلوات بر امام علی بن الحسین علیهما السلام:
- ۱۰۹۱ صلوات بر امام باقر علیه السلام:
- ۱۰۹۳ صلوات بر امام صادق علیه السلام:
- ۱۰۹۳ صلوات بر امام موسی بن جعفر علیهما السلام:
- ۱۰۹۵ صلوات بر امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام:
- ۱۰۹۵ صلوات بر امام جواد علیه السلام:
- ۱۰۹۷ صلوات بر امام هادی علیه السلام:
- ۱۰۹۷ صلوات بر امام حسن عسکری علیه السلام:
- ۱۰۹۹ صلوات بر ولی الامر المنتظر
- ۱۱۰۱ زیارت وداع ائمه علیهم السلام:
- ۱۱۰۶ فصل دوازدهم: زیارت انبیای عظام و امام زادگان و قبور مؤمنین
- ۱۱۰۶ اشاره
- ۱۱۰۶ بخش اول: زیارت پیامبران
- ۱۱۰۶ فضیلت زیارت و محل قبور:
- ۱۱۰۶ کیفیت زیارت پیامبران:
- ۱۱۰۸ بخش دوم: زیارت امامزادگان
- ۱۱۰۸ فضیلت زیارت امامزادگان:
- ۱۱۰۸ کیفیت زیارت امام زادگان:
- ۱۱۱۰ فضیلت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:
- ۱۱۱۱ کیفیت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:
- ۱۱۱۷ فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام:

- کیفیت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام: ۱۱۱۷
- بخش سوم: زیارت قبور مؤمنان: ۱۱۲۲
- فضیلت زیارت قبور مؤمنان: ۱۱۲۲
- آداب، زمان و کیفیت زیارت قبور مؤمنان: ۱۱۲۴
- بخش چهارم: آداب نیابت در زیارت: ۱۱۲۷
- اشاره: ۱۱۲۷
- کیفیت نیابت برای کسانی که هزینه سفرشان را دیگری پرداخته است: ۱۱۲۹
- بخش چهارم: اعمال ماه های اسلامی (از محرم تا ذی الحجه): ۱۱۳۸
- اشاره: ۱۱۳۸
- مقدمه: ۱۱۴۰
- اعمال مشترک اول هر ماه: ۱۱۴۰
- اعمال ویژه هر ماه: ۱۱۴۵
- فصل اول: ماه محرم: ۱۱۴۶
- تقویم این ماه: ۱۱۴۶
- ماه محرم، ماه حماسه و ماتم: ۱۱۴۷
- اعمال ماه محرم: ۱۱۴۷
- اعمال شب عاشورا: ۱۱۵۰
- اعمال روز عاشورا: ۱۱۵۲
- فصل دوم: ماه صفر: ۱۱۶۲
- تقویم این ماه: ۱۱۶۲
- دهه آخر صفر، دهه غم و اندوه: ۱۱۶۴
- اعمال ماه صفر: ۱۱۶۶
- فصل سوم: ماه ربیع الأول: ۱۱۶۷
- تقویم این ماه: ۱۱۶۷
- اعمال ماه ربیع الاول: ۱۱۶۹
- فصل چهارم: ماه ربیع الثانی: ۱۱۷۲

- تقویم این ماه: ----- ۱۱۷۲
- اعمال ماه ربیع الثانی: ----- ۱۱۷۲
- فصل پنجم: ماه جمادی الأول - ----- ۱۱۷۳
- تقویم این ماه: ----- ۱۱۷۳
- اعمال ماه جمادی الأول: ----- ۱۱۷۳
- فصل ششم: ماه جمادی الثانی - ----- ۱۱۷۴
- تقویم این ماه: ----- ۱۱۷۴
- اعمال ماه جمادی الثانی: ----- ۱۱۷۴
- فصل هفتم: ماه رجب - ----- ۱۱۷۸
- تقویم این ماه: ----- ۱۱۷۸
- فضیلت ماه رجب: ----- ۱۱۷۸
- اعمال ماه رجب - ----- ۱۱۸۰
- اشاره ----- ۱۱۸۰
- اول - اعمال مشترک این ماه: ----- ۱۱۸۰
- اشاره ----- ۱۱۸۰
- لیله الزغائب: ----- ۱۲۰۲
- عمره رجبیه: ----- ۱۲۰۴
- دوم - اعمال مخصوص شبها و روزهای ماه رجب: ----- ۱۲۰۶
- اشاره ----- ۱۲۰۶
- کیفیت عمل ام داوود: ----- ۱۲۲۵
- کرامات قبر امیر مؤمنان علیه السلام در شب مبعث، به روایت ابن بطوطه [۸۶۲]: ----- ۱۲۴۳
- فصل هشتم: ماه شعبان المعظم - ----- ۱۲۶۱
- تقویم این ماه: ----- ۱۲۶۱
- فضیلت ماه شعبان: ----- ۱۲۶۱
- اعمال ماه شعبان - ----- ۱۲۶۳
- اعمال مشترک این ماه: ----- ۱۲۶۳

- ۹- مناجات شعبانیه - ۱۲۷۰
- اعمال مخصوص شب ها و روزهای ماه شعبان: ۱۲۸۱
- فصل نهم: ماه مبارک رمضان ۱۳۱۳
- تقویم این ماه: ۱۳۱۳
- فضیلت ماه مبارک رمضان: ۱۳۱۳
- اعمال ماه مبارک رمضان: ۱۳۱۴
- اعمال مشترک ماه مبارک رمضان ۱۳۱۵
- اعمال مشترک هر شب و روز: ۱۳۱۵
- اعمال مشترک شب های ماه مبارک رمضان: ۱۳۲۳
- دعای افتتاح [۹۵۹]: ۱۳۲۷
- اعمال مخصوص سحرگاهان: ۱۳۴۷
- ۴- دعای ابوحمزه ثمالی [۹۷۱] ۱۳۵۲
- ۵- مختصرترین دعای سحر (دعای بسیار پرمحتوا) ۱۴۰۰
- اعمال مشترک روزهای ماه مبارک رمضان: ۱۴۰۴
- اعمال مخصوص شب ها یا روزهای معین ماه مبارک رمضان: ۱۴۵۴
- فضیلتی از امیر مؤمنان علیه السلام در شب جنگ بدر: ۱۴۸۱
- شبهای قدر: ۱۴۸۴
- اعمال شب های قدر: ۱۴۸۴
- اعمال مشترک شب های قدر: ۱۴۸۴
- اعمال مخصوص هر یک از شب های سه گانه قدر: ۱۴۸۹
- اعمال شب نوزدهم: ۱۴۸۹
- اعمال مخصوص شب بیست و سوم: ۱۴۹۹
- دعای شب های دهه آخر ماه مبارک رمضان: ۱۵۰۸
- دعاهای مشترک شب های آخر ماه رمضان: ۱۵۰۸
- دعاهای مخصوص هر شب از دهه آخر ماه رمضان: ۱۵۱۲
- نمازهای شب های ماه مبارک رمضان: ۱۵۳۶

- ۱۵۴۰ ----- دعاهاى مخصوص روزهاى ماه رمضان: -----
- ۱۵۵۰ ----- فصل دهم: ماه شوال -----
- ۱۵۵۰ ----- تقويم اين ماه: -----
- ۱۵۵۰ ----- فضيلت ماه شوال: -----
- ۱۵۵۱ ----- اعمال ماه شوال: -----
- ۱۵۵۱ ----- شب اول ماه (شب عيد فطر): -----
- ۱۵۶۱ ----- فضيلت و اعمال روز عيد فطر: -----
- ۱۵۶۹ ----- فصل يازدهم: ماه ذى القعدة -----
- ۱۵۶۹ ----- تقويم اين ماه: -----
- ۱۵۷۰ ----- فضيلت ماه ذى القعدة: -----
- ۱۵۷۰ ----- اعمال ماه ذى القعدة: -----
- ۱۵۷۱ ----- روز بيست و پنجم (روز دحوالارض): -----
- ۱۵۷۹ ----- فصل دوازدهم: ماه ذى الحجه -----
- ۱۵۷۹ ----- تقويم اين ماه: -----
- ۱۵۸۰ ----- فضيلت ماه ذى الحجه: -----
- ۱۵۸۲ ----- اعمال ماه ذى الحجه: -----
- ۱۵۸۲ ----- اعمال مشترك دهه اول: -----
- ۱۵۹۰ ----- اعمال مختص روزها و شب هاى اين ماه: -----
- ۱۶۱۲ ----- روز نهم (روز عرفه): -----
- ۱۶۱۳ ----- اعمال روز عرفه: -----
- ۱۶۲۱ ----- ۵- دعای معروف عرفه -----
- ۱۶۷۷ ----- روز دهم (روز عيد قربان): -----
- ۱۶۷۷ ----- اعمال روز عيد قربان: -----
- ۱۶۸۱ ----- روز عيد غدیر (روز هيچدهم): -----
- ۱۶۸۲ ----- اعمال روز عيد غدیر: -----
- ۱۶۹۷ ----- روز بيست و چهارم (روز خاتم بخشى على عليه السلام و روز مياهله): -----

روز بیست و پنجم (روز نزول سوره هل أتى) :	۱۷۱۱
روز آخر ذی الحجّه:	۱۷۱۳
اعمال ماههای خورشیدی	۱۷۱۶
عید نوروز:	۱۷۱۶
اعمال عید نوروز:	۱۷۱۸
ماههای رومی	۱۷۲۲
خواص آب نیسان:	۱۷۲۲
بخش پنجم: اعمال شب و روز و ایام هفته	۱۷۲۵
اشاره	۱۷۲۵
فصل اول: اعمال هنگام طلوع فجر	۱۷۲۹
فصل دوم: اعمال بین الطلوعین	۱۷۳۲
فصل سوم: اعمال مخصوص غروب و شامگهان	۱۷۳۶
فصل چهارم: اعمال مشترک صبح و شام	۱۷۳۹
فصل پنجم: آداب هنگام خواب	۱۷۵۶
فصل ششم: اعمال سحرگاهان	۱۷۶۳
اشاره	۱۷۶۳
فضیلت نافله شب:	۱۷۶۳
وقت نماز شب:	۱۷۶۷
کیفیت نماز شب:	۱۷۶۷
فصل هفتم: دعاهای روزها	۱۷۷۹
فصل هشتم: دعاهای ایام هفته	۱۷۹۱
اشاره	۱۷۹۱
دعای روز شنبه:	۱۷۹۱
دعای روز یکشنبه:	۱۷۹۳
دعای روز دوشنبه:	۱۷۹۶
دعای روز سه شنبه:	۱۷۹۹

۱۸۰۳	دعای روز چهارشنبه:
۱۸۰۵	دعای روز پنج شنبه:
۱۸۰۷	دعای روز جمعه:
۱۸۱۱	فصل نهم: فضیلت و اعمال شب و روز جمعه
۱۸۱۱	اشاره
۱۸۱۳	اعمال شب جمعه:
۱۸۲۹	نماز و دعایی در شب جمعه برای حفظ قرآن:
۱۸۳۱	دعا و نمازی از ناحیه مقدسه حضرت حجّت علیه السلام برای برآورده شدن حاجات:
۱۸۳۵	اعمال روز جمعه:
۱۸۵۷	فصل دهم: زیارات ایام هفته
۱۸۵۷	اشاره
۱۸۵۷	زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله در روز شنبه:
۱۸۶۲	زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام در روز یکشنبه:
۱۸۶۴	زیارت اوّل صدّیقه کبری علیها السلام:
۱۸۶۶	زیارت دوم صدّیقه کبری علیها السلام:
۱۸۶۶	زیارت امام حسن و امام حسین علیهما السلام در روز دوشنبه:
۱۸۷۰	زیارت امام سجاد و امام باقر و امام صادق علیهم السلام در روز سه شنبه:
۱۸۷۲	زیارت امام موسی کاظم، امام رضا، امام جواد و امام هادی علیهم السلام در روز چهارشنبه:
۱۸۷۴	زیارت امام حسن عسکری علیه السلام در روز پنج شنبه:
۱۸۷۶	زیارت حضرت مهدی، امام زمان علیه السلام در روز جمعه:
۱۸۷۹	بخش ششم: آداب، مقدمات و تعقیبات نماز
۱۸۷۹	اشاره
۱۸۸۱	مقدمه: نماز وسیله پرواز به عالم ملکوت!
۱۸۸۴	فلسفه آداب و تعقیبات نماز:
۱۸۸۸	فصل اوّل: مقدمات و آداب نماز
۱۸۸۸	مقدمات و آداب مشترک:

- آداب وضو: ۱۸۸۸
- آداب ورود به مسجد برای نماز: ۱۸۹۱
- آداب و مقدمات بجا آوردن نماز: ۱۸۹۳
- دعاهای قبل از نماز و در حال نماز: ۱۸۹۷
- مقدمات و آداب مخصوص هر نماز: ۱۹۰۵
- نماز جماعت: ۱۹۱۷
- چند روایت درباره فضیلت نماز جماعت: ۱۹۱۷
- فصل دوم: تعقیبات نماز ۱۹۱۸
- اشاره ۱۹۱۸
- تعقیبات مشترک: ۱۹۱۸
- کیفیت تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام: ۱۹۲۱
- ۱۲- ذکر تسبیحات اربعه: ۱۹۳۵
- تعقیبات مخصوص هر نماز: ۱۹۵۸
- تعقیبات نماز ظهر: ۱۹۵۸
- تعقیبات نماز عصر: ۱۹۶۲
- تعقیبات نماز مغرب: ۱۹۶۴
- نماز غفیله: ۱۹۶۸
- تعقیبات نماز عشا: ۱۹۷۰
- تعقیبات نماز صبح: ۱۹۷۲
- دعاهای ذکرها و آیاتی که در تعقیب نماز صبح وارد شده است: ۱۹۷۴
- فصل سوم: سجده شکر ۱۹۸۸
- اشاره ۱۹۸۸
- کیفیت سجده شکر: ۱۹۸۸
- برخی از ذکرهای سجده شکر: ۱۹۸۹
- بخش هفتم: نمازهای مستحب ۱۹۹۳
- اشاره ۱۹۹۳

فصل اول: نمازهای چهارده معصوم علیهم السلام - ۱۹۹۷

۱- نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله - ۱۹۹۷

۲- نماز امیرالمؤمنین علیه السلام - ۱۹۹۹

۳- نماز حضرت فاطمه علیها السلام - ۲۰۰۵

اشاره - ۲۰۰۵

نماز دیگری از آن حضرت: - ۲۰۰۷

۴- نماز امام حسن علیه السلام - ۲۰۰۹

۵- نماز امام حسین علیه السلام - ۲۰۱۱

۶- نماز امام زین العابدین علیه السلام - ۲۰۱۷

۷- نماز امام باقر علیه السلام - ۲۰۱۹

۸- نماز امام صادق علیه السلام - ۲۰۲۱

۹- نماز امام کاظم علیه السلام - ۲۰۲۳

۱۰- نماز امام رضا علیه السلام - ۲۰۲۴

۱۱- نماز امام جواد علیه السلام - ۲۰۲۵

۱۲- نماز امام هادی علیه السلام - ۲۰۲۷

۱۳- نماز امام حسن عسکری علیه السلام - ۲۰۲۷

۱۴- نماز امام زمان علیه السلام - ۲۰۳۱

فصل دوم: نمازهای معروف دیگر - ۲۰۳۲

۱- نماز جعفر طیار رحمه الله - ۲۰۳۲

۲- نماز هدیه به معصومین علیهم السلام - ۲۰۳۶

۳- نماز لیلہ الدفن - ۲۰۳۷

۴- نمازی دیگر برای لیلہ الدفن - ۲۰۳۹

۵- نماز اول ماه - ۲۰۴۰

۶- نماز اعرابی - ۲۰۴۰

۷- نماز فرزند برای آموزش پدر و مادر - ۲۰۴۱

۸- نماز و اعمالی دیگر، برای رفع وسوسه های قلبی - ۲۰۴۳

- ۹- نماز مسجد جمکران ۲۰۴۷
- ۱۰- نماز شب ۲۰۴۹
- ۱۱- نماز توسل به حضرت زهرا علیها السلام ۲۰۴۹
- ۱۲- نماز حاجت ۲۰۴۹
- ۱۳- نمازی دیگر برای برآورده شدن حاجات ۲۰۵۳
- ۱۴- نماز برای رفع سختی ها و دشواری ها ۲۰۵۵
- ۱۵- نماز برای زیاد شدن روزی ۲۰۵۵
- ۱۶- نمازی دیگر در طلب روزی ۲۰۵۷
- بخش هشتم: دعا برای حل مشکلات معنوی و مادی و آداب عقیقه ۲۰۶۰
- اشاره ۲۰۶۰
- مقدمه: اهمیت دعا و یادآوری چند نکته ۲۰۶۲
- ۱- دعهایی برای برآمدن حاجات دنیوی و اخروی ۲۰۶۴
- ۲- دعا برای رفع غم و اندوه و گرفتاری ها ۲۱۱۴
- ۳- دعا برای رفع بیماری ها ۲۱۳۲
- ۴- دعا برای ادای دین ۲۱۴۴
- ۵- دعا برای گشایش در کارها ۲۱۴۶
- ۶- دعا برای آرامش در برابر عوامل وحشت ۲۱۴۸
- ۷- دعا برای ایمنی از شرّ ستمگران و دشمنان و حوادث سخت ۲۱۵۲
- ۸- دعا برای خلاصی از زندان ۲۱۵۸
- ۹- دعا برای توسعه در رزق ۲۱۶۰
- ۱۰- دعا برای طلب باران و رفع خشکسالی ۲۱۶۶
- ۱۱- دعای توبه ۲۱۷۰
- ۱۲- دعا برای حسن عاقبت ۲۱۸۲
- ۱۳- دعای وقت مطالعه ۲۱۸۴
- ۱۴- دعای شب زفاف ۲۱۸۴
- آداب عقیقه: ۲۱۸۶

۲۱۸۹	دعای عقیقه:
۲۱۹۳	بخش نهم: استخاره و آداب آن
۲۱۹۳	اشاره
۲۱۹۵	مقدمه: اهمیت استخاره و آداب آن
۲۱۹۶	معنای دیگر استخاره:
۲۱۹۸	آداب استخاره:
۲۱۹۸	انواع استخاره:
۲۱۹۸	اشاره
۲۱۹۸	۱- استخاره با قرآن
۲۲۰۰	۲- استخاره با تسبیح
۲۲۰۲	۳- استخاره ذات الرقاع
۲۲۰۳	۴- استخاره با الهام قلبی
۲۲۰۷	بخش دهم: احکام و آداب مربوط به مردگان
۲۲۰۷	اشاره
۲۲۰۹	مقدمه: پایان زندگی دنیا و سفر به سوی آخرت
۲۲۱۰	۱- عبرت گرفتن از مردگان
۲۲۱۱	۲- چگونه برای سفر آخرت آماده شویم؟
۲۲۱۵	۳- بر بالین محتضر
۲۲۱۷	۴- آداب کفن و دفن و نماز اموات
۲۲۱۷	اشاره
۲۲۱۷	اول: غسل میت
۲۲۱۹	دوم: کفن کردن
۲۲۱۹	چهارم: نماز میت
۲۲۱۹	اشاره
۲۲۲۱	دستور نماز میت:
۲۲۲۵	پنجم: دفن میت

- ۲۲۲۷ -..... ۵- تلقین میت
- ۲۲۳۳ -..... ۶- نماز ليله الدفن (نماز وحشت)
- ۲۲۳۵ -..... ۷- تسلیت به بازماندگان
- ۲۲۳۶ -..... ۸- صبر بر مصیبت و مراسم سوگواری
- ۲۲۴۰ -..... ۹- خیرات برای اموات
- ۲۲۴۲ -..... توضیحی درباره حدیث کسا
- ۲۲۵۳ -..... آخرین سخن:
- ۲۲۶۳ -..... درباره مرکز

کلیات مفاتیح نوین

مشخصات کتاب

سرشناسه : مکارم شیرازی، ناصر، ۱۳۰۵ -

عنوان قراردادی : مفاتیح نوین. برگزیده

عنوان و نام پدیدآور : زمزمه رمضان: برگرفته از کتاب مفاتیح نوین / اثر مکارم شیرازی؛ با همکاری احمد قدسی... [و دیگران].

وضعیت ویراست : [ویراست ؟].

مشخصات نشر : قم: انتشارات امام علی بن ابی طالب (ع)، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاهری : ۱۰۳ص.؛ ۵/۱۱×۵/۱۶ س م.

شابک : ۵۰۰۰ ریال : ۹۷۸۹۶۴۵۳۳۰۲۳۹

یادداشت : فارسی - عربی.

یادداشت : با همکاری احمد قدسی، سعید داودی، محمدرضا حامدی، مسعود مکارم.

یادداشت : پشت جلد به انگلیسی: *Whisper of Ramazan*.

یادداشت : چاپ دوم.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : دعاهای ماه رمضان

موضوع : اعمال الشهور

شناسه افزوده : قدسی، احمد

رده بندی کنگره : BP۲۷۰ / ۸م ۱۳۸۷۷

رده بندی دیویی : ۲۹۷/۷۷۴

شماره کتابشناسی ملی : ۱۵۷۷۹۱۲

ص: ۱

اشاره

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الدُّعَاءَ ذَرِيعَةً إِلَى رَحْمَتِهِ، وَ سَبَبًا لِإِجَابَتِهِ، وَقَالَ:

«أَدْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ» وَ جَعَلَ زِيَارَةَ أَوْلِيَائِهِ وَسَبِيلَهُ إِلَى رِضْوَانِهِ، وَ سَبِيلًا إِلَى مَرْضَاتِهِ، وَ نَيْلِ الشَّفَاعَةِ عِنْدَهُ.

ثُمَّ جَعَلَ جَمِيعَ ذَلِكَ سَبَبًا لِتَرْبِيَةِ النُّفُوسِ، وَ تَهْدِيَةِ الْقُلُوبِ، وَ تَطْهِيرِ الْأَرْوَاحِ عَنِ الدُّنُوبِ. وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ النَّجَبَاءِ، الَّذِينَ عَلَّمُونَا طُرُقَ الزِّيَارَةِ وَ الدُّعَاءِ، لِأَسَيِّمًا بِقِيَّةِ اللَّهِ الْمُتَنْتِظِرِ أَرْوَاحَنَا فِدَاهُ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

قبل از ورود در مباحث این کتاب ذکر چند نکته ضروری به نظر می رسد:

۱- کتب دعا و زیارت و کتاب مفاتیح الجنان

در طول تاریخ شیعه جمعی از بزرگان به گردآوری دعاها و زیاراتی که از جانب پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و ائمه هدی علیهم السلام صادر شده، پرداخته اند تا همه عاشقان راز و نیاز با خدا و شیفتگان زیارت اولیاء الله را از این چشمه جوشان معنویت، سیراب سازند که از میان آنها می توان به این افراد اشاره کرد:

۱- مرحوم کلینی (مؤلف کتاب شریف کافی و «کتاب الدعاء»، متوفای سال ۳۲۹ هجری قمری).

۲- ابن قولویه (مؤلف کتاب «کامل الزیارات»، متوفای سال ۳۶۸).

۳- شیخ صدوق (مؤلف کتاب «الدعاء والمزار»، متوفای سال ۳۸۱).

۴- شیخ الطائفه شیخ طوسی (مؤلف کتاب «مصباح المتهجد»، متوفای سال ۴۶۰).

۵- سید بن طاووس (نویسنده کتابهای «مُهَجِّ الدَّعَوَاتِ، فَلَاحِ السَّائِلِ، زَهْرُهَا الرِّبْعِ، جَمَالِ الْاِسْبُوعِ، اِقْبَالِ وَ ...» متوفای سال ۶۶۴).

۶- ابن فهد حلّی (نویسنده کتاب «عَدَّهَا الدَّاعِي» وَ «الْمَزَار» متوفای سال ۸۴۱).

۷- کفعمی (نویسنده کتاب «المصباح» و «البلد الامین» متوفای سال ۹۰۵).

۸- شیخ بهایی (نویسنده کتاب «مفتاح الفلاح» متوفای سال ۱۰۳۱).

۹- علامه مجلسی (نویسنده کتاب های «زاد المعاد، ربیع الاسابع، تحفه الزائر، مفاتیح الغیب و مقباس المصایح»، متوفای سال ۱۱۱۰).

هر یک از این بزرگان در عصر خود رسالت خویش را در زمینه دعا به نحو احسن انجام دادند تا این که نوبت به مرحوم ثقهالمحدثین حاج شیخ عباس قمی - رضوان الله تعالی علیه - (متوفای ۱۳۵۹ ق) رسید؛ ایشان با ذوق سرشار و سلیقه بسیار خوب و احاطه وسیعی که بر آثار اهل بیت علیهم السلام و کتب دعا و زیارات سابقین داشت، به تألیف کتاب جامع «مفاتیح الجنان» پرداخت و روی خلوص یتیمی که این محدث عالیقدر از آن برخوردار بود، در مدت کوتاهی، کتابش جهانگیر شد و به همه مساجد و خانه ها، راه یافت و همگان از رشحات قلم این عالم با اخلاص سیراب شدند.

قابل توجه اینکه، قبل از کتاب «مفاتیح الجنان» کتاب دعایی به نام «مفتاح الجنان» چاپ و در بسیاری از خانه ها منتشر شده بود، که کتاب دعای بسیاری از مردم را تشکیل می داد و متأسفانه این کتاب آلوده به روایات مجعول و نادرستی بود که مرحوم حاج شیخ عباس قمی و استادش حاجی نوری را سخت عصبانی کرده بود (که در مفاتیح الجنان، ذیل زیارت مطلقه وارث، این ناراحتی به طور مشروح منعکس است) و همین امر سبب شد که مرحوم حاج شیخ، به نوشتن اثر پر ارزش «مفاتیح الجنان» (به جای «مفتاح الجنان») اقدام نماید، که در مقدمه مفاتیح الجنان به این مطلب اشاره شده است.

ولی از آن جا که این کتاب مانند بسیاری از کتاب ها برای شرایط زمانی و مکانی خاصی نوشته شده بود و مخاطبان ویژه ای داشت، لازم بود در عصر و زمان ما مورد تجدید نظر وسیع قرار گیرد؛ کاستی ها برطرف گردد، و از پاره ای از مطالب اضافی که مایه ایراد بدخواهان است صرف نظر شود؛ مدارک و منابع دعاها و زیارات و ... افزوده گردد؛ رمز و راز، فلسفه، آثار و برکات دعاها و زیارات یادآوری شود؛ سپس نظم نوینی به آن داده شود و در مجموع کتاب دعا و زیارتی که از هر نظر جامع و متناسب عصر و زمان ما - مخصوصاً برای نسل جوان خداجو - باشد، فراهم گردد.

سال ها بود که این فکر را در سر می پروراندیم و از خدا توفیق آن را می خواستیم؛ پس از مطالعه کافی در این زمینه لازم دیدم که از دو نفر از فضلاء گرانقدر، باذوق، مخلص و پرکار حوزه علمیه، یعنی: استادان ارجمند، حجج اسلام آقایان سعید داودی و احمد قدسی برای کمک و همکاری دعوت کنم؛ بحمدالله آنها استقبال کردند و با پشتکار تمام به آن پرداختند و زحمات فراوان در تنقیح و تحقیق مباحث کشیدند، و اینجانب در تمام مراحل بر کار آنان نظارت داشتم و آنچه لازم بود بر آن افزودم.

بعد از

اتمام کتاب، یک بار دیگر از آغاز تا پایان با حضور این آقایان مورد بررسی مجدد قرار گرفت و در نتیجه، مجموعه حاضر که تصوّر می‌کنم اهداف فوق‌را کاملاً تأمین می‌کند، فراهم شد. خداونداز همه قبول فرماید.

۲- آثار روح پرور دعا

یکی از مزایای مهمّ مکتب اهل بیت علیهم السلام دعاهای بسیار عالی، روح پرور، پرمحتوا و آموزنده‌ای است که از آن امامان بزرگوار به یادگار مانده، بعضی از آنها شبیه اعجاز است؛ دعاهایی همچون دعای کمیل، صباح، ندبه، ابوحمزه و دعای عرفه. راستی چنین است؛ مانند این دعاها را در هیچ جا و نزد هیچ گروهی نمی‌توان یافت.

این دعاها که منبع الهام بخش معارف غنی اسلام است، راه و رسم خودسازی و «سیر و سلوک الی الله» را به ما می‌آموزد و چون روی سخن در آنها با خدا است، چنان اوج می‌گیرد که از قلّه افکار آدمیان فراتر می‌رود.

شکی نیست که دعا نقش بسیار مؤثری در تربیت نفوس انسانی و سوق آنها به مراتب کمال دارد که شاید بسیاری از دعاکنندگان از آن غافل باشند.

با این که خداوند به انسان بسیار نزدیک است، ولی آدمی با غفلت و بی‌توجهی، از او فاصله گرفته و دور می‌شود؛ در این میان، دعا و ذکر است که حجاب میان دعاکننده و خداوند متعال را برطرف می‌سازد و انسان، قرب و نزدیکی را کاملاً احساس می‌کند.

«دعا» همچون باران بهاری است که سرزمین دلها را سیراب و شکوفه‌های ایمان و اخلاص و عشق و عبودیت را بر شاخسار روح آدمی ظاهر می‌سازد!

«دعا» نسیم روح بخش قدسی است که همچون دم مسیح، «عظم رمیم» را «باذن الله» حیات می‌بخشد!

«دعا» دریای مواجی است که گوهرهای فضایل اخلاق را در درون خود پرورش می‌دهد!

هر نفسی که با دعا همراه است مُمدّ حیات است و مُفَرِّح ذات، و هر دلی که با نور دعا قرین است، با تقوای الهی همنشین است.

دعاکننده، وصول به مقاصد شخصی خود را از خدا می‌طلبد و خداوند تربیت و پرورش روحانی او را از طریق دعا می‌خواهد، و بقیّه بهانه است!

و از این جا می‌توان گفت: دعا اکسیر اعظم، کیمیای سعادت، آب حیات و روح عبادت است؛ همان گونه که در حدیث وارد شده

«الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ» (۱).

و جالب این که طبق گواهی قرآن، ارزش انسانها در پیشگاه پروردگار به خاطر دعاهاى آنهاست!

«قُلْ مَا يَعْجُبُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ» (۲).

ص: ۱۷

۱- [۱] بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۰۲، حدیث ۳۹.

۲- [۲] سوره فرقان، آیه ۷۷.

کوتاه سخن این که:

دعا عامل مهمی برای تربیت و پرورش روح انسان است.

دعا از نومیدی و یأس جلوگیری کرده و نور امید بر دل می پاشد.

دعا در مشکلات به انسان نیرو می بخشد و در برابر حوادث سخت درس مقاومت می دهد.

دعا نشاط و شادابی روح و دل را تضمین می کند و انسان را از افسردگی رهایی می بخشد.

دعا در برابر مصائب زندگی به انسان پایداری و تحمل می دهد.

۳- مزایای «مفاتیح نوین» و روش ما در این کتاب

۱- نخستین مزیت آن این است که به قلم روز نگاشته شده و برای همگان، به ویژه نسل جوان، به سهولت قابل درک است.

۲- برای هر بخش از دعاها و زیارات، مقدمات فشرده و پرمعنایی نوشته شده که به تحصیل آثار معنوی و حالات عرفانی دعا کمک می کند.

۳- منابع و مدارک دعاها و زیارات با دقت تمام در پاورقی آمده است و در همه جا بر منابع قابل قبول تکیه شده است.

۴- با توجه به این که وقت مردم در عصر ما فشرده و محدود است در مواردی که اعمالی مشابه یکدیگر بوده، از میان آنها بهترین ها گزینش شده است.

۵- نظم و ترتیب منطقی روشن، به مطالب کتاب داده شده تا پیدا کردن دعاها و زیارات آسانتر و راحت تر باشد.

۶- مطالب ضعیف یا اموری که بهانه به دست ناآگاهان می دهد، کنار گذاشته شده است.

۷- سعی شده است از ترجمه خوب و روان برای همه دعاها استفاده شود. (در این چاپ از کتاب، قسمت عمده ترجمه ها توسط دو تن از فضلاء حوزه حجج اسلام آقای محمدرضا حامدی و آقای مسعود مکارم، که زیر نظر اینجانب تهیه شده بهره گرفتیم).

۸- در آن جا که نسخه ها متعدّد بوده، در دعاها و زیارات معروف، تنها به نسخه متداول اکتفا شده است تا مایه سردرگمی نشود، (مگر آن که اختلاف نسخه، مهم و قابل توجه باشد) و در دیگر موارد، دقیقاً مطابق منبع و مصدر نقل شده، آمده است.

۹- در برخی موارد، برای پرهیز از حجیم شدن کتاب، روایاتی که در فضیلت دعا و زیارت و غیر آن نقل شده، تلخیص و نقل به معنا گردیده و با ترجمه ای روان و احیاناً کمی آزاد، بیان شده است، بی آن که لطمه ای به محتوای آن وارد گردد.

۱۰- از آن جا که یکی از نشانه های اعتبار سند روایات، محتوای روایت است، در گزینش دعاها و زیارات علاوه بر دقت در اسناد، به محتوای آن نیز توجه شده است.

۴- راه تحصیل حضور قلب در دعا و نماز

بی شک روح دعا و نماز، به حضور قلب است و بدون آن، آثار مهم تربیتی و خودسازی و نورانیت و صفای روح، کمتر بدست می آید و این جای تردید نیست؛ آنچه مهم است و باید به آن توجه جدی شود پیدا کردن راههای تحصیل این امر مهم است؛ چون بسیاری کسانی که اشتیاق فراوان برای کسب حضور قلب و خضوع در نماز و دعا دارند؛ اما هر چه می کوشند توفیق آن را نمی یابند.

برای تحصیل خشوع و حضور قلب در دعا و نماز و سایر عبادات، به امور ذیل توصیه می شود:

۱- به دست آوردن شناخت و معرفتی که دنیا را در نظر انسان کوچک و خدا را در نظر انسان بزرگ کند، تا هیچ کار دنیوی نتواند به هنگام راز و نیاز با معبود، نظر او را به خود جلب و از خدا منصرف سازد.

۲- توجه به کارهای پراکنده و مختلف، معمولاً مانع تمرکز حواس است و هر قدر انسان، توفیق پیدا کند که مشغله های تشویش آور و پراکنده را کم کند، به حضور قلب در عبادات خود، کمک کرده است.

۳- انتخاب محل و مکان نماز و دعا و سایر عبادات نیز در این امر، اثر بسیار دارد؛ به همین دلیل، نماز خواندن در برابر اشیا و چیزهایی که ذهن انسان را به خود مشغول می دارد مکروه است و همچنین در برابر درهای باز و محل عبور و مرور مردم و در مقابل آینه و عکس و مانند آن. به همین دلیل، مساجد و معابد مسلمین هر قدر ساده تر و خالی از زرق و برق و تشریفات باشد، بهتر است؛ چرا که به حضور قلب کمک می کند.

۴- پرهیز از گناه عامل مؤثر دیگری است؛ زیرا گناه آینه قلب را مکدر ساخته، مانع آن می شود که جمال محبوب حقیقی در آن منعکس گردد، و با حجابی که به وجود می آید انسان دعاکننده، یا نمازگزار، خویشتن را در محضر او نمی بیند، به همین دلیل، قبل از هر نماز و دعا باید از گناهان توبه کرد و خود را به خدا سپرد. توجه به اذکاری که در مقدمه نماز آمده است بسیار مؤثر است.

۵- آشنایی با معنای نماز و دعا و فلسفه افعال و اذکار آن، عامل بسیار مهم دیگری برای حضور قلب است؛ چرا که وقتی انسان معانی و فلسفه های عبادات را بداند و به آن توجه کند، راه حضور قلب برای او هموار می شود.

۶- انجام مستحبات نماز و آداب مخصوص عبادت و دعا، چه در مقدمات و چه در اصل نماز نیز، کمک مؤثری به این امر می کند.

۷- از همه اینها گذشته، این کار، مانند هر کار دیگر، نیاز به مراقبت، تمرین، استمرار و پی گیری زیاد

دارد؛ بسیار می شود انسان در آغاز کار تنها در یک، یا چند لحظه کوتاه، قدرت تمرکز فکر و حضور قلب پیدا می کند، اما با ادامه این کار و پی گیری و تداوم، چنان قدرتی در نفس او پیدا می شود که می تواند به هنگام نماز و دعا، دریچه های فکر خود را بر غیر معبود، مطلقاً ببندد و خود را در حضور او ببیند و با او به راز و نیاز پردازد.

بنابراین، به همه- مخصوصاً جوانان- توصیه می کنیم که از پرت شدن حواس و عدم حضور قلب در عبادات خود، رنجیده و مأیوس نشوند، راه را ادامه دهند، ان شاء الله پیروز خواهند شد.

۸- در عباداتی که جنبه تکراری دارد، مانند نماز، تغییر شکل ظاهری آن نیز در حضور قلب بسیار مؤثر است. مثلاً سوره هایی را که در نماز بعد از حمد می خواند، تغییر دهد؛ در بعضی از رکوع و سجودها ذکر »

سبحان الله

« و در بعضی ذکر کبیر »

سبحان ربی العظیم و بحمده

« و »

سبحان ربی الاعلی و بحمده

« بخواند، دعاهای قنوت را عوض کند، یا مثلاً دعای کمیل را گاه به صورت عادی، گاه ترتیل، گاه با صوت بخواند؛ یا در دل، به هنگام خواندن نماز و دعا خود را در مناطق و حریمهای مکه و مدینه و غیر آن ببیند.

تجربه نشان داده این تغییر صورت، کمک زیادی به تمرکز فکر و حضور قلب می کند.

۹- پرهیز از غذاهای شبهه ناک نیز در این امر بسیار مؤثر است.

۱۰- از همه اینها گذشته، باید با تمام وجود، نعمت بزرگ حضور قلب را در دعا و نماز و زیارت از خدا خواست؛ او کریم و رحیم است و جوینده را ناامید بر نمی گرداند.

چنین شنیدم که لطف ایزدبه روی جوینده در نبندد!

دری که بگشاید از حقیقت بر اهل عرفان، دگر نبندد!

۵- آداب دعا کردن و شرایط استجاب دعا

برای دعا کردن و باریافتن به محضر دوست، و بهره مندی بیشتر از فیض و رحمت الهی، آدابی ذکر شده است، که یقیناً برای استجاب دعا، مؤثر خواهد بود. در این جا به اهم آنها (با استفاده از روایات) اشاره می شود.

الف) معرفت الهی

دعاکننده باید خدا را به درستی بشناسد و به مالکیت، قدرت، عظمت، توانایی، علم و آگاهی و کرم و لطف خداوند ایمان داشته باشد.

ب) حسن ظنّ به خدا

در روایات آمده است که هنگام دعا، به خداوند و اجابت دعا توسط او، اطمینان داشته باشید و باور

ص: ۲۰

شما این باشد که خداوند، دعایتان را به اجابت می رساند. (۱) (و اگر طبق مصالحی به اجابت نرسد بهتر از آن را به شما خواهد داد).

ج) دعا همراه با احساس نیاز

دعا باید، همراه با احساس نیاز شدید و درماندگی باشد به گونه ای که انسان باور کند، جز خداوند پناهگاهی ندارد. (۲) د) دعا همراه با توجه تام

به هنگام دعا، باید همه توجه و حواس دعاکننده به جانب حق باشد و قلبش را از هرچه غیر خداست تهی سازد. (۳) ه) دعا همراه با خضوع و دل شکستگی

دعاکننده باید با نهایت خضوع، رقت قلب و فروتنی به درگاه خدا روی آورد (۴)؛ در این هنگام دستانش را به سمت آسمان (به علامت تسلیم و تعظیم) بلند می کند (۵) و با چشمان اشکبار و قلبی ترسان، حاجت می طلبد. (۶) و دعا همراه با استغفار و صلوات

در ابتدای دعا، حمد الهی، ثنای پروردگار، استغفار و توبه و صلوات بر محمد و آلش برای استجاب دعا بسیار مؤثر است. (۷) ز) اصرار و پافشاری در دعا

اصرار و پافشاری در دعا، مورد سفارش معصومین علیهم السلام است؛ (۸) دعاکننده نباید ناامید شود، و از دعا کردن دست بردارد.

علاوه بر نکات فوق، به یقین، دعا در برخی از زمان ها، مثل شب و روز جمعه، دعا در نیمه های شب و سحرگاهان، مخصوصاً ماه مبارک رمضان، شب های قدر و مانند آن و همچنین در برخی از مکان ها، مانند مسجدالحرام، مسجد پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله، مشهد مشرفه و مانند آن، تأثیر بسزایی دارد. (۹) این بخش را با سخنی از عارف کامل، عالم ربانی و مرد میدان علم و عمل، مرحوم «سیدبن طاووس» به پایان می بریم؛ ایشان می گوید: «هرگاه از خداوند حاجتی می طلبی، حال تو در برابر او- لاقلاً- مانند عرض نیاز، به نزد فرمانروایان دنیا باشد. همان گونه که برای جلب نظر آنان، از هیچ کوششی دریغ نمی ورزی و به هر طریق ممکن، خشنودی آنان را تحصیل می کنی، باید در برابر خداوند و

ص: ۲۱

۱- [۳] کافی، جلد ۲، صفحه ۴۷۳، حدیث ۱.

۲- [۴] وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۷۴، حدیث ۱.

۳- [۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۴۷۳، حدیث ۲.

۴- [۶] همان مدرک، صفحه ۴۸۱، حدیث ۶.

۵- [۷] همان مدرک، صفحه ۴۷۹ و ۴۸۰، حدیث ۱ و ۲.

۶- [۸] وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۲۰، حدیث ۱.

۷- [۹] همان مدرک، صفحه ۱۱۲۶ و ۱۱۲۷ و ۱۱۳۵.

۸- [۱۰] بحار الانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۰۰ و ۳۷۴

۹- [۱۱] برای آگاهی بیشتر از روایات، به بحار الانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۴۸، حدیث ۱۵ و صفحه ۳۵۱، حدیث ۱۶ مراجعه فرمایید.

به هنگام خواستن حاجتی از او نیز، در تحصیل رضایتش کوشش فراوان نمایی! مبدا که توجّه ات به خداوند، از اقبال و توجّه ات به قدرتمندان دنیا کمتر باشد! اگر چنین باشی و منزلت خدا، در نزد تو، از منزلت آنها کمتر باشد- در حالی که همه آنها مملوک و بندگان خدایند- به یقین خداوند بزرگ را کوچک شمرده ای و عظمت و جلالش را به حساب نیاورده ای!.

دیگر آن که: نماز و روزه ای که برای طلب حاجت به جا می آوری، هرگز از روی امتحان و آزمایش خداوند نباشد! زیرا انسان کسی را می آزماید که نسبت به او بدگمان باشد و خداوند از کسانی که در حق او گمان بد دارند، مذمت کرده و فرموده: «

«الظَّانِّينَ بِاللَّهِ ظَنَّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ»؛

آنان که به خداوند، گمان بد می برند، حوادث ناگوار به آنان می رسد.» (۱) بلکه باید به خداوند کمال اعتماد و اطمینان را داشته باشی و به وعده های او امیدوارتر از وعده یک انسان توانگر سخاوتمند باشی!

سزاوار است به هنگام نماز و یا روزه حاجت، نخست حاجت های دینی را به ترتیب اهمیت در نظر بگیری و البته مهمترین خواسته ها، حاجت آن مولایی است که تو در پناه هدایت و حمایت او به سر میبری! یعنی نخست باید برای حاجت های امام زمان (عجّل الله تعالی فرجه الشریف) دعا کنی و آنگاه حاجت های دینی خود را بخواهی و در نهایت، حاجت و نیاز دنیوی خود را که در دل داری با خدای خویش مطرح نمایی...» (۲).

۶- عوامل عدم استجاب دعا

بعضی از مردم از تأخیر اجابت دعا یا عدم اجابت آن گله دارند، و توجّه ندارند که اجابت دعا مانند همه کارها شرایطی دارد: لازم است بدانیم، دعا کردن به درگاه خدا، از دو سو، مقرون به رحمت الهی است: از یک سو، توفیق الهی برای دعا کردن، و از سوی دیگر استجاب دعا از جانب خداوند.

همین که انسان به دعا و راز و نیاز با خداوند می پردازد، یقیناً به سبب توفیق الهی است (چه دعایش به اجابت برسد، یا نرسد)؛ زیرا هر کسی توفیق شرفیابی به بارگاه الهی و گفتگو با حضرت حق را ندارد و این خود برای هر دعاکننده ای بسیار با ارزش است؛ اما با این حال، در روایات عواملی برای عدم استجاب دعا ذکر شده است که از مهمترین آنهاست:

الف) دست کشیدن از تلاش و اکتفا به دعا

این نکته را باید بدانیم، که دعا کردن به معنای دست از تلاش کشیدن نیست، زیرا در این صورت دعای دعاکننده به اجابت نمی رسد؛ چرا که هیچ دعایی برای جبران تنبلی و تن پروری وارد نشده است.

١- [١٢] سورة فتح، آيه ٦.

٢- [١٣] جمال الاسبوع، صفحه ٣٢٦ (با تلخيص).

درباره برخی از افراد که دعایشان به اجابت نمی رسد، امام صادق علیه السلام فرمود: «

... وَ رَجُلٌ جَلَسَ فِي بَيْتِهِ وَقَالَ: يَا رَبُّ ارْزُقْنِي، فَيَقَالُ لَهُ: أَلَمْ أَجْعَلْ لَكَ السَّبِيلَ إِلَى طَلَبِ الرِّزْقِ ...

؛ و آن کس که در خانه اش بنشیند و بگوید: پروردگارا! روزی مرا برسان! به او گفته می شود: آیا برای طلب روزی و کسب درآمد، راه و مسیری (که همان تلاش و کوشش است) قرار نداده ام؟! (۱) ب) گناهان از موانع مهم است

بسیاری از گناهان، سبب عدم استجابت دعا می شود. در روایتی امام علی علیه السلام در پاسخ به مردی که گفت دعای ما به اجابت نمی رسد، فرمود: «چگونه دعایتان به اجابت برسد، در حالی که راه های آن را مسدود ساخته اید! اعمالتان را اصلاح کنید، درونتان را خالص گردانید، امر به معروف و نهی از منکر کنید، آنگاه خداوند دعایتان را به اجابت می رساند.» (۲) (و به این ترتیب دعا وسیله ای برای تربیت و خودسازی می شود).

در روایات دیگری، عقوق والدین، (۳) ناپاکی های درونی، نفاق، تأخیر نماز از وقتش، ترک نیکی و صدقه، بدزبانی و ... از عوامل عدم استجابت دعا ذکر شده است. (۴) ج) دعا بر ضدّ مؤمنان و دوستان

اگر کسی برضدّ مؤمنی و دوستی دعا کند (نفرین نماید) و بدون جهت و ظالمانه، از خداوند بد او را بخواهد، دعایش به اجابت نمی رسد. (۵) د) دعا فقط در دشواریها

اگر کسی در حالت خوشی و آسودگی به درگاه خدا نرود و دعا نکند و فقط در مشکلات و شدت و گرفتاری به سوی خدا برود، ممکن است دعایش به اجابت نرسد. در روایات آمده است: اگر بخواهی در مشکلات و دشواریها خداوند دعایت را به اجابت برساند، در آسودگی و خوشی، خدا را فراموش مکن و فراوان دعا کن! (۶) ه) غذاهای حرام و ناپاک

در روایت آمده است: «آن کسی که می خواهد، دعایش به اجابت برسد، باید از راه حلال کسب درآمد کند» (۷) و در روایت دیگر رسول خدا صلی الله علیه و آله به کسی که گفت دوست دارم، دعایم مستجاب شود، فرمود:

«وجودت را از لقمه حرام پاک کن.» (۸)

ص: ۲۳

۱- [۱۴] وسائل الشیعه، جلد ۴، کتاب الصلاه، ابواب الدعاء، باب ۵۰، صفحه ۱۱۵۹، حدیث ۳.

۲- [۱۵] بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۷۷، حدیث ۱۷.

۳- [۱۶] کافی، جلد ۲، صفحه ۴۴۷، حدیث ۱.

۴- [۱۷] معانی الاخبار، صفحه ۲۷۱، حدیث ۲ و بحارالانوار، جلد ۷۰، صفحه ۳۷۶، حدیث ۱۲.

۵- [۱۸] بحارالانوار، جلد ۹۰، صفحه ۳۷۸، حدیث ۲۱.

۶- [۱۹] وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۰۹۶، باب ۹ از ابواب الدعاء.

٧- [٢٠]بحار الانوار، جلد ٩٠، صفحه ٣٥٨ و ٣٧٣.

٨- [٢١]همان مدرک، صفحه ٣٧٣.

۷- فلسفه پاداش های فراوان دعاها، زیارات و نمازها

گاه در روایات برای دعاها و زیارات و نمازها و اذکار پاداش های عظیمی ذکر شده است که ممکن است این دو سؤال را برای خوانندگان مطرح کند:

۱- آیا هر فرد مسلمانی که چنین اعمال ساده ای را انجام دهد از چنان پاداش های عظیم بهره مند می شود و اصولاً چه رابطه ای میان این اعمال و آن همه ثواب و پاداش است؟

۲- گرچه رحمت الهی بی پایان است و هر قدر پاداش به افراد بدهد، کاستی در آن ایجاد نمی شود (

وَلَا تَزِيدُهُ كَثْرَةُ الْعَطَاءِ إِلَّا جُودًا وَ كَرَمًا

.(۱) ولی گاه این پاداش ها از حدّ نیاز در زندگی آخرت نیز افزون است و گاه می شود که رسیدن به یک پاداش معنوی و فوق العاده برای آرامش و لذات مؤمن کافی است.

در پاسخ سؤال اول باید به این نکته توجه کرد که اولاً: دریافت این پاداش های عظیم مطابق صریح آیات قرآن و روایات، متوقف بر ایمان و اخلاص و تقواست، چنانکه در قرآن کریم می خوانیم:

«إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ».(۲)

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «

مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُخْلِصًا، دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَ اخْلَاصُهُ أَنْ يُحْجِزَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَمَّا حَرَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ

؛ کسی که «لا اله الا الله» را با اخلاص بگوید، داخل بهشت می شود و اخلاصش این است که «لا اله الا الله» او را از تمام آنچه خداوند متعال حرام کرده، باز دارد».(۳) قابل توجه اینکه مرحوم علامه مجلسی در بحارالانوار چندین حدیث به این مضمون نقل کرده است.(۴) و نیز در پاره ای از روایاتی که در مورد پاداش عظیم زیارت ها آمده، جمله «

عَارِفًا بِحَقِّهِ

» دیده می شود که مفهومی آن است: آن امام را واجب اطاعه بدانند و دستوراتش را بکار گیرند؛ در یکی از این روایات امام کاظم علیه السلام می فرماید: «

إِذَا عَرَفَ حَقَّهُ وَ حُرْمَتَهُ وَ وِلَايَتَهُ

...».(۵) ثانیاً: حفظ این دستاوردها و پاداش ها نیز مهم است؛ زیرا ممکن است کسی با اعمال صالحی پاداش های عظیمی برای خود فراهم سازد، ولی بعداً با اعمال زشت و گناهان عظیم آنها را از نامه اعمال خود بشوید؛ در حدیث معروفی از پیامبر اکرم

صلی الله علیه و آله می خوانیم که: هر کس لا-اله الا الله بگوید، خداوند درختی در بهشت برای او غرس می کند (حضرت همین سخن را درباره اذکار دیگری نیز فرمود).

مردی از قریش در آنجا حاضر بود، عرض کرد: ای رسول خدا! بنابراین درختان ما در بهشت بسیار زیاد است! حضرت فرمود:

»

نَعَمْ! وَ لَكِنْ إِيَّاكُمْ أَنْ تُزِيلُوا عَلَيْهَا نِيرَانًا فَتَحْرِقُوهَا

؛ آری! ولی بر حذر باشید

ص: ۲۴

۱- [۲۲] دعای افتتاح.

۲- [۲۳] سوره مائده، آیه ۲۷.

۳- [۲۴] بحار الانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۹۷، حدیث ۲۱.

۴- [۲۵] همان مدرک.

۵- [۲۶] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۲، حدیث ۹. (مرحوم کلینی در همان باب روایات دیگری نزدیک به همین مضمون آورده است).

که آتشی نفرستید که آن درختان را بسوزاند». سپس پیامبر به آیه ۳۳ سوره محمد:

«وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ»

... استدلال فرمود. (۱) در مورد سؤال دوم به این نکته باید توجه داشت که پاداش های عظیم قیامت متناسب با آن عالم عظیم است؛ تمام دنیایی که ما در آن زندگی می کنیم در برابر جهان آخرت به منزله خانه کوچکی در مقابل تمام منظومه شمسی است و یا از آن کوچکتر؛ بنابراین، نباید از عظمت آن پاداش ها تعجب کرد.

به علاوه، پاداش های الهی متناسب لطف و کرم اوست نه متناسب اعمال ما و اضافه بر اینها گاه اعداد و ارقامی که در این روایات وارد شده، کنایه از یک سلسله پاداش های مهم معنوی است که در لباس پاداش های مادی به تناسب جهانی که در آن زندگی می کنیم، بیان شده است.

۸- تبدیل خواسته ها

از برخی روایات استفاده می شود که گاهی اوقات، خداوند دعای مؤمنان را اجابت نمی کند و در عوض، گناهی را از آنها می آمرزد و یا آن را ذخیره برای آخرت می سازد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر مسلمانی که دعا کند، دعایش به اجابت می رسد: یا به زودی در دنیا خداوند حاجتش را برآورده می سازد و یا برای آخرتش ذخیره می کند و یا گناهانش را می آمرزد». (۲) در روایتی دیگری آمده است: «گاه در قیامت، خداوند پاداش دعاهایی را که در دنیا به اجابت نرسیده، به مؤمن می دهد؛ در آن زمان مؤمن آرزو می کند، ای کاش در دنیا هیچ دعایی به اجابت نمی رسید و همه آنها امروز به پاداش الهی تبدیل می شد». (۳) این را نیز باید کاملاً توجه داشت که گاه انسان بر اثر بی اطلاعی، حاجتی را با تمام وجودش از خدا می خواهد که به ضرر اوست و اگر به آن رسد دنیا و آخرت او تباه می شود، خداوند به لطفش آن چیز را دریغ می دارد و به جای آن، نعمت دیگری به او می بخشد؛ زیرا معلومات ما محدود و ناقص است و علم بی پایان، نزد خداست.

۹- توصیه ما به شما عزیزان

در این جا توجه شما خوانندگان عزیز را به توصیه های زیر جلب می کنیم:

۱- آنچه در این کتاب آمده است به کتب معتبری چون «مصباح المتهجد» شیخ طوسی (ره) و «کامل الزیارات» ابن قولویه و کتابهای مرحوم سید بن طاووس و مرحوم کفعمی برمی گردد. کتب بزرگانی که اهتمام فراوانی داشتند تا بدون مدرک چیزی را نقل نکنند و اگر دعا یا زیارتی از انشای نفس ربّانی و

ص: ۲۵

۲- [۲۸] همان مدرک، صفحه ۳۷۸، حدیث ۲۲.

۳- [۲۹] همان مدرک.

ملکوتی خودشان است به آن تصریح نمایند. آنان به هنگام نوشتن ادعیه، کتب فراوانی را در اختیار داشته اند که با اقتباس از آن، چنین آثاری از خویش به یادگار گذاشته اند:

مرحوم سید بن طاووس، به هنگام نوشتن کتاب «اقبال» هزار و پانصد جلد کتاب در اختیار داشت [۳۰] و به تصریح خودش در کتاب «کشف المحجّه»: «بیش از شصت جلد از آن، کتاب دعا بود». (۱) محقق متبّع، دانشمند بزرگوار، مرحوم آقا بزرگ طهرانی نیز در کتاب وزین «الذریعه» درباره سید بن طاووس می نویسد: «هنگامی که او کتاب «مُهَج الدَّعَوَات» را می نوشت بیش از هفتاد کتاب از کتب ادعیه قدمای امامیه (کسانی که تمامی آنها مقدم بر شیخ طوسی بوده اند) را در اختیار داشت. بلکه با مراجعه به کلمات و تعبیراتی که سید بن طاووس در لایه لای کتابهایش در ارتباط با اسناد و مدارک محتویات آن دارد، انسان مطمئن می شود که جمیع آنچه را که این بزرگوار از ادعیه و زیارات نقل کرده، مورد اعتمادش بوده است؛ خصوصاً وقتی ملاحظه می شود که این بزرگ مرد، هرگاه می خواست دعایی را از جانب ذهن لطیف و روح پاکش انشا کند، تصریح می کند که: «چون برای این مورد دعایی را از روایات نیافتم دعایی را مناسب با این مقام، انشا نمودم» با این بیان معلوم می شود که در سایر موارد که چنین نکته ای را متذکر نشده است، به مدرک روایی خاص، اعتماد کرده است. (۲) با این بیان و با توجه به این که آنچه را «سید بن طاووس» در قسمت دعا تألیف کرده [۳۳] در واقع تتمه و تکمیلی برای کتاب «مصباح المتهجد» جدّ مادری ایشان مرحوم شیخ طوسی رحمه الله می باشد، (۳) روشن می شود که اگر کسی مجموع این یازده جلد (مربوط به این دو بزرگوار) را تهیّه نماید، گویا تقریباً مجموعه کاملی از ادعیه و اعمال و زیارات را در اختیار گرفته است (و ما از تمام این آثار در کتاب حاضر استفاده کرده ایم).

درباره کتاب «مصباح کفعمی» می گوید: «او، در مقدمه کتاب «جنّه الامان الواقیه» (معروف به مصباح کفعمی) تصریح کرده است که این کتاب را از کتابهای معتبر و مورد اعتماد جمع آوری نموده است». (۴) مرحوم علّامه مجلسی نیز در مقدمه «زادالمعاد» می گوید: در این کتاب منتخبی از اعمال سال و فضایل ایام و لیالی و اعمال آنها را - که به سندهای صحیح و معتبر وارد شده است - آورده ام.

اصولاً اصحاب ائمه علیهم السلام، برای ضبط و انتقال صحیح احادیث، دعاها و عباراتی که از آن بزرگواران نقل می شد، اهتمام فراوانی داشتند.

ص: ۲۶

۱- [۳۱] کشف المحجّه، صفحه ۱۳۱.

۲- [۳۲] الذریعه، جلد ۸، صفحه ۱۷۶ و ۱۷۷.

۳- [۳۴] الذریعه، جلد ۸، صفحات ۱۷۷ و ۱۷۸.

۴- [۳۵] همان مدرک، صفحه ۱۷۹.

«عبدالله بن زید» که از اصحاب امام کاظم علیه السلام است، می گوید: «جمعی از یاران ویژه اهل بیت آن حضرت، به محضرش شرفیاب می شدند و هنگامی که امام علیه السلام کلمه ای می فرمود و درباره حادثه ای فتوا می داد، آنان با دقت می نوشتند (و همه جملات، آداب و نکته ها را کاملاً یادداشت می کردند)». (۱) خواننده عزیز! با توجه به آنچه گذشت جایی برای تردید در اعتبار منابعی که محتوای این کتاب از آنها گرفته شده، باقی نمی ماند، پس می توان با دلی روشن و ضمیری پاک به ادعیه و زیارات و اعمال وارده در این کتاب، عمل کرد.

خصوصاً وقتی به دو امر دیگر نیز در این رابطه توجه شود:

نخست این که: همان گونه که اشاره شد محتوای برجسته و اوج معانی بسیاری از این دعاها و زیارات، بهترین گواه صدور آنها از جانب معصوم علیه السلام است، چرا که چنین الفاظ و مفاهیمی جز از روح بلند معصومین علیهم السلام نمی تواند صادر شود.

دیگر این که: در تمام دعاها و اعمال مستحب، می توان از «قصد رجا» یعنی به امید مطلوبیت نزد پروردگار، استفاده کرد؛ زیرا در روایات از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که «هرگاه کسی از سوی من ثوابی بر عملی به او برسد و به امید رسیدن به آن ثواب و یا به احترام من آن را بجا آورد، به اجر و پاداش مذکور برای آن عمل، خواهد رسید و تلاش او بی نتیجه نخواهد ماند». (۲)

۲- توصیه دیگر ما به خوانندگان عزیز- مخصوصاً به قشر جوان با ایمان و پاکدل- این است که بیش از آنچه به «کمیت» و مقدار دعا اهمیت می دهند به «کیفیت» و حال و هوای معنوی آن اهمیت دهند و بدانند که چه بسا خواندن یک دعای کامل یا ندبه و یا ابوحمزه و یا خواندن دعای عرفه امام حسین علیه السلام با حضور قلب، چنان انقلاب و دگرگونی در انسان ایجاد می کند که فصل نویسی در زندگی او آغاز می شود؛ روحش را به اوج آسمانها برده، با فرشتگان دمساز می کند و از این جا روشن می شود که ثوابهای عظیمی که برای بعضی از دعاها ذکر شده، فلسفه اش چیست و برای کیست؟

عزیزان! همه ما سعی کنیم با مرور در مطالبی که در بحث حضور قلب و آداب دعا آمد و با اندیشه در محتوای دعاها، چنان حال و هوایی به هنگام خواندن دعا و نماز و زیارت پیدا کنیم که لذت بخش ترین لحظات زندگی ما باشد و ما را روز به روز به خدا نزدیک تر کند.

سعی ما بر این باشد که با تدبیر در محتوا و توجه به این که در چه محضری قرار گرفته ایم و با التفات

ص: ۲۷

۱- [۳۶] الذریعه، جلد ۸، صفحه ۱۷۳ و مستدرک الوسائل، جلد ۱۷، صفحه ۲۹۲، حدیث ۲۷.

۲- [۳۷] وسائل الشیعه، جلد ۱، صفحه ۵۹، ابواب مقدمات العبادات، باب ۱۸) در این باب چندین روایت به همین مضمون

آمده است).

به قصورها و تقصیرها، و کوچکی نفسِ خویش از یک طرف و عظمت و بزرگی کسی که در حضورش واقع شده ایم از طرف دیگر، روح ما با عالم بالا تماس برقرار کند و با محبوب حقیقی راز و نیاز نماید.

اگر دعایی از ادعیه را می خوانیم که مخاطب در آن، خداست، به لطفها و محبت هایی که در طول عمرمان در حق ما روا داشت و گناهانی را که پوشاند و لغزشهایی را که دفن کرد و نعمتهایی را که ارزانی داشت، یکی پس از دیگری اشاره کنیم و بر زبان جاری سازیم تا محبتی که او به خوب شدن و هدایت ما دارد را لمس کنیم و قرب و انش را احساس نماییم.

و اگر زیارتی از زیارات ائمه طاهرين (صلوات الله عليهم اجمعين) است، باز هم قرب و لطف و رحمت و کرامت آنها را در نظر بیاوریم و این که آنها شفیعان درگاه و مقربان خداوند؛ کلام ما را می شنوند و سلام ما را جواب می گویند و بر جایگاه و مقامی که هم اکنون در آن قرار داریم شاهد و ناظرند (

وَ أَعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ وَ خُلَفَاءَكَ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ، يَرُونَ مَقَامِي، وَيَسْمَعُونَ كَلَامِي، وَ يَرُدُّونَ سَلَامِي) (۱)

تا آن که لذت و شیرینی نجوا و مناجات با آنان را احساس کنیم)

وَ فَتَحْتَ بَابَ فَهْمِي بِلَدِيدِ مُنَاجَاتِهِمْ

(۲) اگر آن گونه دعا بخوانیم و این گونه زیارت کنیم، می توانیم مطمئن باشیم با هر دعا و زیارت، گویا به محضر خداوند و معصومین علیهم السلام شرفیاب شده ایم و روح و جانمان را صفا و صیقل تازه ای داده ایم و زنگارها و تیرگی های گناه را از خود زدوده ایم و این جاست که دعا و زیارت، جایگاه واقعی خود را پیدا می کند و هدف اصلی آن تحقق می یابد.

در پایان لازم می دانم از تمام کسانی که برای تهیه این مجموعه ما را یاری دادند و در تطبیق دقیق مدارک، و تصحیح، و چاپ و نشر آن تلاش و کوشش کردند، از جمله فضیلائی محترم حجج اسلام آقایان محمد رضا حامدی، مسعود مکارم و سید عبدالمهدی توکل (دامت تأییداتهم) تشکر و سپاسگزاری کنم و برای توفیق هر چه بیشتر همه عزیزان دعا نمایم. همچنین از همگان التماس دعا دارم که این جانب و تمام کسانی را که برای فراهم آوردن این مجموعه زحمت کشیده اند، فراموش نکنند.

ذکر این نکته لازم است که برای تهیه این مجموعه، چند سال زحمت کشیده شده؛ با این حال، اگر صاحب نظران تذکرات تکمیلی داشته باشند، از آن استقبال می شود.

قم- ناصر مکارم شیرازی

فروردین ۱۳۸۴- صفر ۱۴۲۶

ص: ۲۸

از اذن دخول زیارت رسول گرامی صلی الله علیه و آله در مدینه، در مسجد النبی می باشد و از آن جا به بعضی از مشاهد
مشرفه دیگر منتقل شده است.
۲- [۳۹] همان مدرک.

با توجه به این که بسیاری از سوره‌ها و آیات قرآنی در نمازهای مختلفی چون نوافل یومیّه، نافله شب، نمازهای ائمه اطهار علیهم السلام، نمازهای زیارت، نمازهای ایام هفته و نمازهای حاجت و نیز در مکان‌ها و زمان‌های مختلفی چون شبهای احیا، ایام البیض، شبهای ماه رجب، شعبان و رمضان و در تعقیبات نمازهای یومیّه و نیز برای تحصیل بعضی از آثار و برکات چون آمرزش گناهان و نجات از مشکلات خوانده می‌شود، شایسته است بخشی از این سوره‌ها و آیات که بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد (و این خود، دلیل بر اهمیت و ویژگی و امتیاز آنهاست) در ابتدای این کتاب دعا- پس از اشاره به بعضی از فضیلت‌های آنها- آورده شود:

۱- سوره یس

سوره «یس» به گواهی احادیث متعددی که در این زمینه وارد شده، یکی از مهمترین سوره‌های قرآنی است، به گونه‌ای که در احادیث «قلب قرآن» نامیده شده است [۴۰] و این به جهت محتوای مهمّ توحیدی آن است که محور همه مسائل اعتقادی است. در حدیثی از امام صادق علیه السلام نیز آمده است:

«هر کس آن را در روز بخواند، در طول روز محفوظ و پرروزی خواهد بود و هر کس آن را شبانگاه پیش از آن که بخوابد تلاوت کند، خداوند هزار فرشته بر او مأمور می‌کند که او را از هر شیطان رجیم و هر آفتی حفظ کنند...» و به دنبال آن فضایل مهمّ دیگری نیز بیان می‌فرماید. (۱) یادآوری لازم:

ناگفته پیداست پاداش‌های عظیمی که درباره این سوره و سایر سوره‌های قرآن در روایات آمده است،

به معنای خواندن سطحی و بدون تدبّر و خالی از عمل نیست؛ شواهد فراوانی داریم که این برکات و پاداش‌ها مربوط به کسانی است که برنامه زندگی خود را با محتوای این سوره‌ها هماهنگ می‌سازند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

یس ۱ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ ۲ إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ ۳ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

یس. (۱) سوگند به قرآن حکیم (و استوار). (۲) که تو قطعاً از فرستادگان (خداوند) هستی، (۳) بر راهی راست (قرارداری)؛ ۴

تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ ۵ لَتُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ ءَابَاؤُهُمْ فَهُمْ غٰفِلُونَ

(۴) (این قرآنی است که) از سوی خداوند توانا و مهربان نازل شده است؛ (۵) تا قومی را انذار کنی که پدرانشان (هرگز) انذار نشدند، از این رو آنان غافلند.

۶ لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۷ إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْيُنِهِمْ

(۶) فرمان (الهی) درباره بیشتر آنها (به کیفر اعمالشان) تحقق یافته، به همین جهت ایمان نمی‌آورند. (۷) ما در گردنهای آنان غلهایی

أَعْلَلَّا فِيهِ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُّصْمِعُونَ ۸ وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا

[/ طوقهایی قرار دادیم که تا چانه‌ها ادامه دارد و سرهای آنان را به بالا نگاه داشته است. (۸) و در پیش روی آنان سدّی قرار دادیم،

وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ۹ وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ ءَأَنْذَرْتَهُمْ

و در پشت سرشان سدّی؛ و چشمانشان را پوشانده ایم، لذا نمی‌بینند. (۹) برای آنان یکسان است: چه انذارشان کنی

أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۱۰ إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذُّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ

یا نکنی، ایمان نمی‌آورند. (۱۰) تو فقط کسی را می‌توانی انذار کنی که از این یادآوری (الهی) پیروی کند و از خداوند رحمان

بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَتِهِ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ ۱۱ إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَىٰ وَنَكْتُبُ مَا

در نهمان بترسد؛ سپس او را به آمرزش و پاداشی پرارزش بشارت ده. (۱۱) به یقین مامردگان را زنده می‌کنیم و آنچه را از

قَدَّمُوا وَعَاثَرَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُّبِينٍ ۱۲ وَاضْرِبْ لَهُم

پیش فرستاده اند و آنچه را از خود باقی گذاشته اند؛ و همه چیز را در کتاب روشنگری احصا کرده ایم. (۱۲) و برای آنها، اصحاب شهر (انطاکیه)

مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ ۱۳ إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ

را مثال بزنی هنگامی که فرستادگان خدا به سوی آنان آمدند؛ (۱۳) در آن زمان که دو نفر (از رسولان خود) را به سوی آنها فرستادیم، اما آنان فرستادگان (ما) را

فَكَذَّبُوهُمَا فَعُزِّزْنَا بِتَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُم مُّرْسَلُونَ ۱۴ قَالُوا مَا أَنْتُمْ

تکذیب کردند؛ پس برای تقویت آن دو، شخص سومی را فرستادیم؛ و آنها گفتند: «ما فرستادگان (خدا) به سوی شما هستیم.» (۱۴) اما آنان (در جواب) گفتند:

إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ ۱۵ قَالُوا

«شما جز بشری همانند ما نیستید، و خداوند رحمان چیزی نازل نکرده، شما فقط دروغ می گوئید.» (۱۵) (فرستادگان ما) گفتند:

رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ ۱۶ وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلْغُ الْمُبِينُ ۱۷ قَالُوا إِنَّا

«پروردگار ما می داند که ما قطعاً فرستادگان (او) به سوی شما هستیم، (۱۶) و بر عهده ما چیزی جز ابلاغ آشکار نیست.» (۱۷) آنان گفتند: «ما شما را به فال بد گرفته ایم

تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَّمْ تَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلَيَمَسَّنَّكُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ ۱۸ قَالُوا

(و شما را شوم می دانیم)، و اگر (از این سخنان) دست برندارید شما را سنگسار خواهیم کرد و عذاب دردناکی از ما به شما خواهد رسید! (۱۸) (فرستادگان) گفتند:

طَيْرِكُمْ مَعَكُمْ أَيْنَ ذُكِّرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ۱۹ وَجَاءَ مِنْ أَقْصَا

«اگر درست بیندیشید فال بد شما با خود شماست، بلکه شما گروهی اسرافکارید.» (۱۹) و مردی (با ایمان) از دورترین نقطه شهر

الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ ۲۰ اتَّبِعُوا مِن لَّا

با شتاب آمد، گفت: «ای قوم من! از فرستادگان (خدا) پیروی کنید. (۲۰) از کسانی پیروی کنید

يَسْئَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ ۲۱ وَمَا لِي لَّا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ

که از شما اجر و پاداشی نمی خواهند و خود هدایت یافته اند. (۲۱) چرا کسی را پرستش نکنم که مرا آفریده، و همگی به سوی او بازگشت

تُرْجَعُونَ ۲۲ ءَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ ءَالِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَّا تُغْنِ عَنِّي

داده می شوید؟! (۲۲) آیا غیر از او معبودانی را انتخاب کنم که اگر خداوند رحمان بخواهد زیانی به من برساند، شفاعت آنها کمترین فایده ای برای من ندارد

شَفَعْتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِدُونَ ۲۳ إِنْ إِذًا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ۲۴ إِنْئِي ءَامَنْتُ

و مرا (از مجازات او) نجات نخواهند داد؟! (۲۳) اگر چنین کنم، در گمراهی آشکاری خواهم بود. (۲۴) (به همین دلیل) من به پروردگارتان ایمان آوردم؛

بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونَ ۲۵ قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَلَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ ۲۶ بِمَا

پس به سخنان من گوش فرا دهید.» (۲۵) (سرانجام او را شهید کردند و) به او گفته شد: «وارد بهشت شو.» گفت: «ای کاش قوم من می دانستند ... (۲۶) که

عَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرِمِينَ ۲۷ وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ

پروردگارم مرا آمرزیده و از گرامی داشتگان قرار داده است!» (۲۷) و ما بعد از او بر قومش

مِنْ جُنْدٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ ۲۸ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا

هیچ لشکری از آسمان نفرستادیم، و هرگز سنت ما بر این نبود؛ (۲۸) (بلکه) فقط یک صیحه آسمانی بود و ناگهان همگی

هُم خَمِدُونَ ۲۹ يَحْسِرَةُ عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ

خاموش شدند. (۲۹) افسوس بر این بندگان که هیچ پیامبری به سراغ آنان نیامد مگر این که او را

يَسْتَهْزِئُونَ ۳۰ أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ

استهزا می کردند! (۳۰) آیا ندیدند چه قدر از اقوام پیش از آنان را (بخاطر گناهانشان) هلاک کردیم که آنها هرگز به سوی ایشان

لَا يَزِجُوهَا ۳۱ وَإِنْ كُلٌّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ ۳۲ وَعَايَةُ لَهُمُ الْأَرْضُ

باز نمی گردند (و زنده نمی شوند)؟! (۳۱) و همه آنان (روز قیامت) نزد ما احضار می شوند. (۳۲) و زمین مرده برای

الْمَيْتَةُ أَحْيَيْنَهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ ۳۳ وَجَعَلْنَا فِيهَا جَنَاتٍ

آنها نشانه ای (از عظمت خدا) است که ما آن را زنده کردیم و دانه (های غذایی) از آن خارج ساختیم که از آن می خورند؛ (۳۳) و در آن باغهایی از

مَنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَبٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ ۳۴ لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَمَا

نخلها و انگورها قرار دادیم و چشمه هایی در آن جاری ساختیم، (۳۴) تا از میوه آن بخورند در حالی که با

عَمَلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۳۵ سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا

دست خود آن را به عمل نیاورده اند. آیا شکر (خدا را) به جا نمی آورند؟! (۳۵) منزّه است کسی که تمام زوجها را آفرید، از

تُنَبِّتُ الْأَرْضُ وَمِنْ أَنْفُسِهِمْ وَمِمَّا لَا يَعْلَمُونَ ۳۶ وَعَايَةُ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ

آنچه زمین می رویاند، و از خودشان، و از آنچه نمی دانند. (۳۶) شب (نیز) برای آنها نشانه ای است (از عظمت خدا)؛ ما روز را از آن

مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ ۳۷ وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ

برمی گیریم، در این هنگام آنان در تاریکی فرو می روند. (۳۷) و خورشید (نیز برای آنها آیتی است) که پیوسته به سوی قرارگاهش در حرکت است؛ این تقدیر خداوند

الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ ۳۸ وَالْقَمَرَ قَدَرْنَاهُ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ ۳۹

توانا و داناست. (۳۸) و برای ماه منزلگاههایی قرار دادیم، (و هنگامی که این منازل را طی کرد) سرانجام بصورت شاخه کهنه (قوسی شکل و زرد رنگ) خرما درمی آید. (۳۹)

لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَلَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ

نه خورشید را سزاست که به ماه رسد، و نه شب بر روز پیشی می گیرد؛ و هر یک در مسیر خود

يَسْبَحُونَ ۴۰ وَعَايَةُ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ۴۱ وَخَلَقْنَا

شناورند. (۴۰) نشانه ای (دیگر از عظمت پروردگار) برای آنان این است که ما فرزندانمان را در کشتیهایی پر (از وسایل و بارها) حمل کردیم. (۴۱) و برای

لَهُمْ مِّنْ مِّثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ ۴۲ وَإِنْ نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيحَ لَهُمْ وَلَا هُمْ

آنها مرکبهای (دیگری) همانند آن آفریدیم. (۴۲) و اگر بخواهیم آنها را غرق می کنیم بطوری که نه فریادرسی داشته باشند

يُنْفِقُونَ ۴۳ إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَمَتَاعاً إِلَىٰ حِينٍ ۴۴ وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ اتَّقُوا مَا بَيْنَ

و نه نجات داده شوند. (۴۳) مگر این که رحمت ما (شامل حالشان شود)، و تا زمان معینی (از این زندگی) بهره گیرند. (۴۴) و هر گاه به آنها گفته شود: «از آنچه

أَيَّدِيكُمْ وَ مَا خَلَفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ۴۵ وَمَا تَأْتِيهِمْ مِّنْ آيَةٍ مِّنْ آيَاتِ

پیش رو و پشت سر شماست (از عذاب دنیا و آخرت) پرهیزید تا مشمول رحمت الهی شوید.» (اعتنا نمی کنند). (۴۵) و هیچ آیه ای از آیات پروردگارشان برای آنها نمی آید

رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ۴۶ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالَ

مگر این که از آن روی گردان می شوند. (۴۶) و هنگامی که به آنان گفته شود: «از آنچه خدا به شما روزی کرده انفاق کنید.»، کافران

الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْطِعِم مِّن لَّوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطَعَمَهُ إِن أَنْتُمْ إِلَّا فِي

به مؤمنان می گویند: «آیا ما کسی را اطعام کنیم که اگر خدا می خواست او را اطعام می کرد؟! (پس خدا خواسته است او گرسنه باشد و) شما فقط در

ضَلَلٍ مُّبِينٍ ۴۷ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدِ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۴۸ مَا يَنْظُرُونَ

گمراهی آشکارید.» (۴۷) آنها می گویند: «اگر راست می گوید، این وعده (قیامت) کی خواهد بود؟!» (۴۸) (اما) جز این

إِلَّا صَيْحَةً وَحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَهُمْ يَخِصِّمُونَ ۴۹ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ تَوْصِيَةً

انتظار نمی کشند که یک صیحه عظیم (آسمانی) آنها را فرا گیرد، در حالی که مشغول جدال (در امور دنیا) هستند. (۴۹) و (چنان غافلگیر می شوند که حتی) نمی توانند وصیتی کنند

وَلَا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ ۵۰ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُم مِّنَ الْأَجْدَاثِ إِلَىٰ

و نه به سوی خانواده خود باز گردند. (۵۰) (بار دیگر) در «صور» دمیده می شود، ناگهان آنها از قبرها، شتابان به سوی (دادگاه)

رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ ۵۱ قَالُوا يَوْمَئِذٍ لَّئِنَّا مِن بَعْثِنَا مِن مَّرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ

پروردگارشان می روند. (۵۱) می گویند: «ای وای بر ما! چه کسی ما را از خوابگاهمان برانگیخت؟! (آری) این همان (روز جزا) است که خداوند رحمان و عده داده،

وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ ۵۲ إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَّدَيْنَا

و فرستادگان (او) راست گفتند.» (۵۲) صیحه واحدی بیش نیست، (فریادی عظیم بر می خیزد) ناگهان همگی نزد ما

مُحْضَرُونَ ۵۳ فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَلَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

احضار می شوند. (۵۳) (و به آنها گفته می شود:) امروز به هیچ کس کمترین ستمی نخواهد شد، و جز آنچه انجام می دادید، کیفر داده نمی شوید.

۵۴ إِنْ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهِونَ ۵۵ هُمْ وَأَزْوَاجُهُمْ فِي

(۵۴) بهشتیان، امروز (به نعمتهای خدا) مشغول و مسرورند. (۵۵) آنها و همسرانشان در

ظِلِّ عَلَى الْأَرَآئِكِ مُتَكِئُونَ ۵۶ لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَلَهُمْ مَا يَدْعُونَ ۵۷

سایه هایی (از قصرها و درختان بهشتی) بر تختها تکیه زده اند. (۵۶) برای آنها در بهشت میوه بسیار لذت بخشی است، و هرچه بخواهند در اختیارشان خواهد بود. (۵۷)

سَلَّمَ قَوْلًا مِّن رَّبِّ رَحِيمٍ ۵۸ وَامْتَرُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ ۵۹ أَلَمْ

سلام (و درود الهی بر آنها)، سخنی است از سوی پروردگاری مهربان. (۵۸) (و به گروهی دیگر گفته می شود:) جدا شوید امروز ای گنهکاران! (۵۹) ای فرزندان آدم!

أَعْهَدُ إِلَيْكُمْ بَيْنِي ءَادَمَ أَنْ لَّا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ۶۰

آیا با شما عهد نکردم که شیطان را نپرستید، که او برای شما دشمن آشکاری است؟! (۶۰)

وَأَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ۶۱ وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا أَفَلَمْ

و این که مرا پرستید که راه مستقیم این است؟! (۶۱) او گروه زیادی از شما را گمراه کرد؛

تَكُونُوا تَعْقِلُونَ ۶۲ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۶۳ اضلّوها اليوم بما

آیا اندیشه نکردید؟! (۶۲) این همان دوزخی است که به شما وعده داده می شد. (۶۳) امروز بخاطر

كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ۶۴ الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَىٰ أَفْوَاهِهِمْ وَتُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَتَشْهَدُ

کفری که داشتید به آتش آن بسوزید! (۶۴) امروز بر دهانشان مهر می نهیم، و دستهایشان با ما سخن می گویند و پاهایشان به کارهایی

أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ۶۵ وَلَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَىٰ أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا

که انجام می دادند گواهی می دهند. (۶۵) و اگر بخواهیم (در همین جهان) چشمانشان رامحو می کنیم؛ سپس برای عبور از راه،

الضَّرْطَ فَأَنَّىٰ يُبْصِرُونَ ۶۶ وَلَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَىٰ مَكَانَتِهِمْ فَمَا

می خواهند بر یکدیگر پیشی بگیرند، اما چگونه می توانند ببینند؟! (۶۶) و اگر بخواهیم آنها را در جای خود مسخ می کنیم (و به مجسمه هایی بی روح مبدل می سازیم)

اسْتَطَعُوا مُضِيًّا وَلَا يَرْجِعُونَ ۶۷ وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا

تا نتوانند راه خود را ادامه دهند و نه به عقب بازگردند. (۶۷) هر کس را عمر طولانی دهیم، در آفرینش واژگونه اش می کنیم (و به ناتوانی کودکی باز می گردانیم)؛

يَعْقِلُونَ ۶۸ وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَقُرْءَانٌ مُّبِينٌ

آیا نمی اندیشند؟! (۶۸) ما شعر به او [/ پیامبر] نیاموختیم، و شایسته او نیست؛ (شاعر باشد) این (کتاب آسمانی) فقط مایه یادآوری و قرآن مبین است.

۶۹

لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ ۷۰ أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا

(۶۹) تا هر کس را که زنده است (و حیات انسانی دارد) انذار کند (و بر کافران اتمام حجت شود) و فرمان عذاب بر آنان مسلّم گردد. (۷۰) آیا ندیدند که از آنچه با قدرت

لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَلِكُونَ ۷۱ وَ دَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا

خود به عمل آورده ایم چهارپایانی برای آنان آفریدیم که آنان مالک آن هستند؟! (۷۱) و آنها را رام ایشان ساختیم، هم مرکب آنان

رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ ۷۲ وَ لَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَ مَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ ۷۳

از آن است و هم از آن تغذیه می کنند؛ (۷۲) و برای آنان بهره های دیگری در آن (حیوانات) است و نوشیدنیهایی گوارا؛ آیا با این حال شکرگزاری نمی کنند؟! (۷۳) **وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ إِلَهًا لَّهُمْ يُنصِرُونَ ۗ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصْرَهُمْ**

آنان غیر از خدا معبودانی (برای خویش) برگزیدند به این امید که یاری شوند. (۷۴) (ولی) آنها قادر به یاری ایشان نیستند، و این

وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُّحَضَّرُونَ ۗ ۷۵ فَلَا يَخْزِنَكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا

(عبادت کنندگان در قیامت) لشکری برای آنها خواهند بود که (در آتش دوزخ) احضار می شوند. (۷۵) پس سخنانشان تو را غمگین نسازد؛ ما آنچه را پنهان می دارند و آنچه را آشکار می کنند

يُعْلِنُونَ ۗ ۷۶ أَوَلَمْ يَرِ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُّبِينٌ ۗ ۷۷

می دانیم. (۷۶) آیا انسان نمی داند که ما او را از نطفه ای بی ارزش آفریدیم؟! و او (چنان صاحب قدرت و شعور و نطق شد که) به مخاصمه آشکار (با ما) برخاست. (۷۷)

وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظْمَ وَهِيَ رَمِيمٌ ۗ ۷۸ قُلْ

و برای ما مثالی زد و آفرینش خود را فراموش کرد و گفت: «چه کسی این استخوانها را زنده می کند در حالی که پوسیده است؟!» (۷۸) بگو:

يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ ۗ ۷۹ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ

«همان کسی آن را زنده می کند که نخستین بار آن را آفرید؛ و او نسبت به هر مخلوقی داناست. (۷۹) همان کسی

مَنْ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ ۸۰ أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ

که برای شما از درخت سبز، آتش آفرید و شما بوسیله آن، آتش می افروزید.» (۸۰) آیا کسی که

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِقَدْرِ عَلَى أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَهُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ

آسمانها و زمین را آفریده، قادر نیست همانند آنان را بیافریند؟! آری (می تواند)، و او آفریدگار آگاه است.

۸۱ إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ۸۲ فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ

(۸۱) فرمان او چنین است که هرگاه چیزی را اراده کند، تنها به آن می گوید: «موجود باش!»، آن نیز بی درنگ موجود می

شود. (۸۲) پس منزّه است خداوندی

مَلَكَوْتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ۸۳

که مالکیت همه چیز در دست اوست؛ و به سوی او بازگردانده می شوید. (۸۳)

۲- سوره الرَّحْمَنِ

از آن جا که این سوره، حسّ شکرگزاری را در انسانها به عالی ترین وجهی بر می انگیزد، و بیان نعمتهای مادی و معنوی دنیا و آخرت، شوق طاعت و بندگی را در دل او افزایش می دهد، فضیلت های فراوانی برای تلاوت آن در روایات آمده است؛ البته تلاوتی که در اعماق روح انسان نفوذ کند و مبدأ حرکت گردد.

از جمله در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس سوره الرَّحْمَنِ را بخواند خداوند به ناتوانی او (در ادای شکر نعمت ها) رحم می کند، و حقّ شکر نعمت هایی را که به او ارزانی داشته، ادا می کند.» (۱) در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس سوره الرَّحْمَنِ را بخواند و هنگامی که به آیه «

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

» می رسد بگوید: «

لَا بَشَىٰ ۚ مِنْ آلَائِكَ رَبِّ اكْذِبْ

؛ خداوند! هیچ یک از نعمت های تو را انکار نمی کنم» اگر این تلاوت در شب باشد و در همان شب بمیرد، ثواب شهیدان را

خواهد داشت، و همچنین اگر در روز باشد.» (۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الرَّحْمَنُ ۱ عَلَّمَ الْقُرْآنَ ۲ خَلَقَ الْإِنْسَانَ ۳ عَلَّمَهُ الْبَيَانَ ۴ الشَّمْسُ

خداوند رحمان، (۱) قرآن را تعلیم فرمود، (۲) انسان را آفرید، (۳) و به او سخن گفتن آموخت. (۴) خورشید

ص: ۳۷

۱- [۴۲] نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۱۸۷، حدیث ۳.

۲- [۴۳] بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۳۰۶، حدیث ۲.

وَالْقَمَرَ بِحُسْبَانٍ ۵ وَالنَّجْمِ وَالشَّجَرِ يَسْجُدَانِ ۶ وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ

و ماه با حساب دقیقی در گردشند، (۵) و گیاهان و درختان برای خدا سجده می کنند. (۶) و آسمان را برافراشت، و میزان

الْمِيزَانَ ۷ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ۸ وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا

و قانون نهاد، (۷) تا در میزان طغیان نکنید (و از مسیر عدالت منحرف نشوید)، (۸) و وزن را براساس عدل برپا دارید و در
سنجش

تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ ۹ وَالْأَرْضَ وَضَعَهَا لِلْأَنَامِ ۱۰ فِيهَا فَكِهَةٌ وَالنَّخْلُ ذَاتُ

کاستی نکنید. (۹) و زمین را برای مردم آفرید، (۱۰) که در آن میوه ها و نخلهای

الْأَكْمَامِ ۱۱ وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ۱۲ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

پر شکوفه است، (۱۱) و دانه هایی که همراه با ساقه و برگگی است که بصورت کاه (و خوراک حیوانات) در می آید، و گیاهان
خوشبو. (۱۲) پس (ای گروه جن و انس) کدامین نعمتهای ۱۳

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ صَلْصَلٍ كَالْفَخَّارِ ۱۴ وَخَلَقَ الْجَانَّ مِنْ مَّارِجٍ مِّنْ

پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۳) انسان را از گل خشکیده ای همچون سفال آفرید، (۱۴) و جن را از شعله های

نَارٍ ۱۵ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۱۶ رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ۱۷

آتش خلق کرد. (۱۵) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۶) او پروردگارِ دو مشرق و دو مغرب است.
(۱۷)

فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۱۸ مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ۱۹ بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ

پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۱۸) دو دریای مختلف (شور و شیرین، گرم و سرد) را در کنار هم
قرار داد، در حالی که با هم تماس دارند؛ (۱۹) در میان آن دو

لَا يَبْغِيَانِ ۲۰ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۱ يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ

مانعی است که یکی بر دیگری غلبه نمی کند (و به هم نمی آمیزند). (۲۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می
کنید؟! (۲۱) از آن دو، لؤلؤ و مرجان

وَالْمَرْجَانُ ۲۲ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۳ وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ فِي

خارج می شود. (۲۲) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۲۳) و برای او (و از ناحیه او) است کشتیهای کوه پیکر ساخته شده که در دریا

الْبَحْرِ كَالْأَعْلَمِ ۲۴ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۵ كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۲۶

به حرکت در می آیند! (۲۴) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۲۵) همه کسانی که روی آن [زمین هستند فانی می شوند، (۲۶)

وَيَبْقَىٰ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ۲۷ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۲۸

و تنها ذات صاحب جلال و گرامی پروردگارت باقی می ماند. (۲۷) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۲۸)

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلِّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ ۲۹ فَبِأَيِّ آيَاتِ

تمام کسانی که در آسمانها و زمین هستند از او تقاضا می کنند، و او هر روز در شأن و کاری است. (۲۹) پس کدامین نعمتهای

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۰ سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ الثَّقَلَانِ ۳۱ فَبِأَيِّ آيَاتِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۳۰) ای دو گروه انس و جن! بزودی به (حساب) شما می پردازیم! (۳۱) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۳۲)

يَمَعَشَرِ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ إِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَنْفُذُوا مِنْ أَقْطَارِ السَّمَوَاتِ

(۳۲) ای گروه جن و انس! اگر می توانید از مرزهای آسمانها و زمین بگذرید، پس بگذرید،

وَالْأَرْضِ فَاَنْفُذُوا لَاتَنْفُذُونَ إِلَّا بِسُلْطَنِ ۳۳ فَبَأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

ولی هرگز نمی توانید، مگر با نیرویی (فوق العاده). (۳۳) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۳۴)

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شَوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنْتَصِرَانِ ۳۵ فَبَأَيِّ ءَالَآءِ

(۳۴) (در قیامت) شعله هایی از آتش، و دودهایی متراکم بر شما فرستاده می شود؛ و نمی توانید از کسی یاری بطلبید. (۳۵)

پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۶ فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ۳۷ فَبَأَيِّ

را انکار می کنید؟! (۳۶) در آن هنگام که آسمان شکافته شود و همچون روغن مذاب گلگون گردد (حوادث هولناکی رخ

می دهد که تاب تحمل آن را نخواهید داشت). (۳۷) پس

ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۳۸ فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْأَلُ عَنْ ذَنْبِهِ إِنْسٌ وَلَا جَانٌّ ۳۹

کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۳۸) در آن روز هیچ کس از انس و جن از گناهش سؤال نمی شود (و

همه چیز روشن است). (۳۹)

فَبَأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۰ يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمِهِمْ فَيُؤْخَذُ

پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۰) مجرمان از چهره هایشان شناخته می شوند؛ و موهای پیش سر،

بِالنَّوْصِيِّ وَالْأَقْدَامِ ۴۱ فَبَأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۲ هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي

و پاهایشان را می گیرند (و به دوزخ می افکنند). (۴۱) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۲) این همان

دوزخی است

يُكذَّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ۴۳ يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ ءَانَ ۴۴ فَبَأَيِّ ءَالَآءِ

که مجرمان آن را انکار می کردند. (۴۳) اکنون در میان آن و آب سوزان در رفت و آمدند. (۴۴) پس کدامین نعمتهای

رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۴۵ وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ ۴۶ فَبَأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا

پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۵) و برای کسی که از مقام پروردگارش خائف است، دو باغ بهشتی است. (۴۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكذَّبَانِ ۴۷ ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ۴۸ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ ۴۹ فِيهِمَا عَيْنَانِ

را انکار می کنید؟! (۴۷) (آن دو باغ بهشتی) دارای انواع نعمتها (و درختان پرطراوت) است. (۴۸) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۴۹) در آنها دو چشمه

تَجْرِيَانِ ۵۰ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ ۵۱ فِيهِمَا مِنْ كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ

همیشه جاری است. (۵۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۵۱) در آن دو، از هر میوه ای دو نوع وجود دارد (هر یک از دیگری بهتر).

۵۲

فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ ۵۳ مُتَّكِنِينَ عَلَى فُرُشٍ م بَطَّأْنُهَا مِنْ

(۵۲) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۵۳) این در حالی است که آنها بر فرشهایی تکیه کرده اند با آسترهایی از دیا و ابریشم،

إِسْتَبْرَقٍ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ۵۴ فَبِأَيِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكذَّبَانِ ۵۵ فِيهِنَّ

و میوه های رسیده آن دو باغ بهشتی نزدیک (و در دسترس) است. (۵۴) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۵۵) در آن

ص: ۳۹

قَصْرَتْ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِئِنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ۝۵۶ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا

باغهای بهشتی زنانی هستند که جز به همسران خود عشق نمی ورزند؛ و هیچ انس و جنی پیش از ایشان با آنان تماس نداشته است. (۵۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكَذِّبَانِ ۝۵۷ كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ۝۵۸ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ

را انکار می کنید؟! (۵۷) آنها همچون یاقوت و مرجانند. (۵۸) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! ۵۹

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَنِ إِلَّا الْإِحْسَنُ ۝۶۰ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۶۱ وَمِنْ

(۵۹) آیا جزای نیکی جز نیکی است؟! (۶۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۱) و پایین تر

دُونِهِمَا جَنَّاتٍ ۝۶۲ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۶۳ مُدْهَامَاتٍ ۝۶۴ فَبِأَيِّ

از آنها، دو باغ بهشتی (دیگر) است. (۶۲) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۳) هر دو خرم و سرسبزند. (۶۴) پس کدامین

آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۶۵ فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ۝۶۶ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا

نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۵) در آنها دو چشمه جوشنده است. (۶۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان

تُكَذِّبَانِ ۝۶۷ فِيهِمَا فِكْهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ۝۶۸ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۶۹

را انکار می کنید؟! (۶۷) در آنها میوه های فراوان و درخت خرما و انار است. (۶۸) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۶۹)

فِيهِنَّ خَيْرٌ حَسَانٌ ۝۷۰ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۷۱ حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ

و در آن باغهای بهشتی زنانی نیکوخلق و زیبايند. (۷۰) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۱) حوریانی که در

فِي الْخِيَامِ ۝۷۲ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۷۳ لَمْ يَطْمِئِنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا

خیمه های بهشتی مستورند. (۷۲) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۳) هیچ انس و جنی پیش از ایشان با آنها تماس

جَانٌّ ۝۷۴ فَبِأَيِّ آءِ الْآءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۝۷۵ مُتَّكِفِينَ عَلَى رُفُوفٍ خُضِرٍ

نداشته است (۷۴) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۵) این در حالی است که بهشتیان بر تختههایی سبز رنگ

وَعَبَقَرِيٍّ حَسَانٍ ۷۶ فَبَأَىٰٓ ءَآلَاءِ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ ۷۷ تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِي

ممتاز و زیبا تکیه زده اند. (۷۶) پس کدامین نعمتهای پروردگارتان را انکار می کنید؟! (۷۷) پربرکت و زوال ناپذیر است نام پروردگار

الْجَلِيلِ وَالْإِكْرَامِ ۷۸

صاحب جلال و بزرگواری تو. (۷۸)

۳- سوره واقعه

درباره تلاوت این سوره روایات زیادی در منابع اسلامی ذکر شده است، از جمله در حدیثی از

ص: ۴۰:

رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «کسی که سوره واقعه را بخواند نوشته می شود که این فرد از غافلان نیست» (۱).

چرا که آیات سوره آن قدر تکان دهنده و بیدارکننده است که جایی برای غفلت انسان باقی نمی گذارد.

در حدیث دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «

مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْوَاقِعَةِ كُلِّ لَيْلَةٍ لَمْ تُصِبْهُ فَاقَةٌ أَبَدًا؛

هر کس سوره واقعه را هر شب بخواند هرگز فقیر نخواهد شد» (۲). بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ۱ لَيْسَ لَوْقَعَتِهَا كَاذِبَةٌ ۲ خَافِضَةٌ رَافِعَةٌ ۳ إِذَا

هنگامی که واقعه عظیم (قیامت) واقع شود، (۱) هیچ کس نمی تواند آن را انکار کند. (۲) (این واقعه) گروهی را پایین می آورد و گروهی را بالا می برد. (۳) در

رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًا ۴ وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ۵ فَكَانَتْ هَبَاءً مُتَّبًا ۶

آن هنگام که زمین به شدت به لرزه درمی آید، (۴) و کوهها درهم کوبیده می شود، (۵) و بصورت غبار پراکنده درمی آید، (۶)

وَكُنْتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ۷ فَأَصْحَبُ الْمِئْمَنَةِ مَا أَصْحَبُ الْمِئْمَنَةِ ۸ وَأَصْحَبُ

و شما (در آن زمان) سه گروه خواهید بود. (۷) (نخست) سعادت‌مندان و خجستگان (هستند)؛ چه سعادت‌مندان و خجستگانی! (۸) و (گروه دیگر)

الْمَشْتَمَةِ مَا أَصْحَبُ الْمَشْتَمَةِ ۹ وَالسَّبِقُونَ السَّبِقُونَ ۱۰ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ

شقاوت‌مندان و شوماند، چه شقاوت‌مندان و شومانی! (۹) و (سومین گروه) پیشگامان پیشگامند، (۱۰) آنها مقربانند. ۱۱

فِي جَنَّةِ النَّعِيمِ ۱۲ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْأُولَىٰ ۱۳ وَقَلِيلٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ۱۴

(۱۱) در باغهای پر نعمت بهشت (جای دارند). (۱۲) گروه زیادی (از آنها) از امت‌های نخستین اند، (۱۳) و اندکی از امت‌های آخرین. (۱۴) عَلَىٰ سُرُرٍ مَّوْضُونَةٍ ۱۵ مُتَّكِنِينَ عَلَيْهَا مُتَقَابِلِينَ ۱۶ يَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ

(مقربان) بر تختهایی که که در صفوف مختلف در کنار هم چیده شده قرار دارند، (۱۵) در حالی که بر آنها تکیه زده و رو به روی یکدیگرند. (۱۶) نوجوانانی جاودان

مُخَلَّدُونَ ۱۷ بِأَكْوَابٍ وَأَبَارِيقَ وَكَأْسٍ مِّن مَّعِينٍ ۱۸ لَّا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا

(در شکوه و طراوت) پیوسته برگرد آنان می گردند، (۱۷) باقدحها و کوزه ها و جامهایی لبریز از شراب طهور. (۱۸) شرابی که نه آن درد سر می گیرند

وَلَا يَنْزِفُونَ ۱۹ وَفِيهَا مِمَّا يَحْتَمُونَ ۲۰ وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ۲۱ وَحُورٌ

ونه مست می شوند. (۱۹) و میوه هایی از هر نوع که انتخاب کنند، (۲۰) و گوشت پرنده از هر گونه که مایل باشند. (۲۱) و همسرانی از

ص: ۴۱

۱- [۴۴] مجمع البیان، جلد ۹، صفحه ۳۵۴ و مستدرک الوسائل، جلد ۴، صفحه ۳۵۱، حدیث ۸۹.

۲- [۴۵] مجمع البیان، جلد ۹، صفحه ۳۵۴.

عَيْنٌ ۲۲ كَأَمْثَلِ اللَّؤْلُؤِ الْمَكْنُونِ ۲۳ جَزَاءَ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲۴ لَّا يَسْمَعُونَ

حورالعین دارند، (۲۲) همچون مروارید (در صدف) پنهان. (۲۳) اینها پاداشی است مطابق اعمالی که انجام می دادند. (۲۴) در آنجا نه لغو و بیهوده ای

فِيهَا لَعْوًا وَلَا تَأْتِيَمًا ۲۵ إِلَّا قِيلًا سَلَمًا سَلَمًا ۲۶ وَأَصْحَابُ الْيَمِينِ مَا

می شنوند نه سخنان گناه آلود؛ (۲۵) تنها سخنی که می شنوند «سلام» است «سلام». (۲۶) و اصحاب یمین و خجستگان، چه اصحاب

أَصْحَابُ الْيَمِينِ ۲۷ فِي سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ۲۸ وَطَلْحٍ مَّنْضُودٍ ۲۹ وَظِلِّ مَمْدُودٍ

یمین و خجستگانی! (۲۷) آنها در سایه درختان «سدر» بی خار قرار دارند، (۲۸) و در سایه درخت (خوش رنگ و پر برگ) «طلح»، (۲۹) و سایه ای گسترده، ۳۰

وَمَاءٍ مَّسْكُوبٍ ۳۱ وَفِكَهٍ كَثِيرٍ ۳۲ لَّامَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ۳۳

(۳۰) و در کنار آبشارها، (۳۱) و میوه های فراوان، (۳۲) که هرگز پایان نمی گیرد و ممنوع نمی شود، (۳۳) و فُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ۳۴ إِنَّا أَنشَأْنَهُنَّ إِنِشَاءً ۳۵ فَجَعَلْنَهُنَّ أَبْكَارًا ۳۶ عُرْبًا

و همسرانی والا-مقام. (۳۴) ما آنها را آفرینش نوینی بخشیدیم، (۳۵) و همه را دوشیزه قراردادیم، (۳۶) زنانی که تنها به همسرشان

أَتْرَابًا ۳۷ لَّأَصْحَابِ الْيَمِينِ ۳۸ ثَلَاثَةٌ مِّنَ الْأُولَىٰ ۳۹ وَثَلَاثَةٌ مِّنَ الْآخِرِينَ ۴۰

عشق می ورزند (و خوش زبان و فصیح) و همسن و سالند. (۳۷) اینها همه برای اصحاب یمین است، (۳۸) که گروهی از امتهای نخستینند، (۳۹) و گروهی از امتهای آخرین. (۴۰)

وَأَصْحَابُ الشَّمَالِ مَا أَصْحَابُ الشَّمَالِ ۴۱ فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ۴۲ وَظِلِّ

واصحاب شمال، چه اصحاب شمالی (که نامه اعمالشان به نشانه جرمشان به دست چپ آنها داده شده) (۴۱) آنها در میان بادهای کُشنده و آب سوزان قرار دارند، (۴۲) و در سایه

مِّن يَّخْمُومٍ ۴۳ لِأَيَّارٍ وَلَا كَرِيمٍ ۴۴ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبِيلَ ذَلِكَ مُتْرَفِينَ ۴۵ وَكَانُوا دُودَهَايَ مَتْرَاكِمٍ وَآتَشَ زَا! (۴۳) سایه ای که نه خنک است و نه آرام بخش. (۴۴) آنها پیش از این (در عالم دنیا) مست و مغرور نعمت بودند، (۴۵) و همواره يُصِرُّونَ عَلَيَّ الْحِنْتِ الْعَظِيمِ ۴۶ وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا

بر گناهان بزرگ اصرار می ورزیدند، (۴۶) و می گفتند: «هنگامی که ما مُردیم و خاک و استخوان شدیم،

وَعِظْمًا أَءِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ۴۷ أَوْ ءَابَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ۴۸ قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ

آیا برانگیخته خواهیم شد؟! (۴۷) و آیا پدران نخستین ما (برانگیخته می شوند)؟!» (۴۸) بگو: «اولین

وَالْآخِرِينَ ۴۹ لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ۵۰ ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيْهَا

و آخرین، (۴۹) همگی در موعد روزی معین گردآوری می شوند، (۵۰) سپس شما ای

الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ۵۱ لَأَكَلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زُقُومٍ ۵۲ فَمَالِئُونَ مِنْهَا

گمراهان تکذیب کننده! (۵۱) به یقین از درخت (نفرت انگیز) زقوم می خورید، (۵۲) و شکمها را از آن

الْبُطُونَ ۵۳ فَشَرِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ۵۴ فَشَرِبُونَ شُرْبَ الْهَيْمِ ۵۵ هَذَا

پر می کنید، (۵۳) و روی آن از آب سوزان می نوشید، (۵۴) و همچون شتران تشنه، از آن می آشامید. (۵۵) این است

نَزَّلَهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ۝۶ نَحْنُ خَلَقْنَكُمْ فَلَوْلَا تَصَدَّقُونَ ۝۷ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تُمْنُونَ

وسيله پذيرايي از آنها در روز جزا!! (۵۶) ما شما را آفريديم؛ پس چرا (آفرينش مجدد را) تصديق نمي كنيد؟! (۵۷) آيا از نطفه اي كه (در رحم) مي ريزيد آگاهيد؟! ۵۸

ءَأَنْتُمْ تَخْلُقُونَهُ أَمْ نَحْنُ الْخَالِقُونَ ۝۹ نَحْنُ قَدَرْنَا بَيْنَكُمْ الْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ

(۵۸) آيا شما آن را (در دوران جنيني) آفرينش (بي در بي) مي دهيد يا ما آفريدگاريم؟! (۵۹) ما در ميان شما مرگ را مقدر ساختيم؛ و هرگز كسي بر ما

بِمَسْبُوقِينَ ۶۰ عَلَىٰ أَنْ تُبَدَّلَ أَمْثَلُكُمْ وَتُنشِئَكُمْ فِي مَا لَا تَعْلَمُونَ ۶۱ وَلَقَدْ

پيشي نمي گيرد. (۶۰) تا شما را به صورت ديگري تبديل کرده و در جهاني كه نمي دانيد آفرينشي (تازه) بخشيم! (۶۱) شما عالم

عَلِمْتُمْ النَّشْأَةَ الْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ۶۲ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَحْرُثُونَ ۶۳ ءَأَنْتُمْ

نخستين را دانستيد؛ پس چرا متذکر نمی شويد (كه جهاني بعد از آن است)؟! (۶۲) آيا درباره آنچه كشت مي كنيد انديشيده ايد؟! (۶۳) آيا شما

تَزْرَعُونَهُ أَمْ نَحْنُ الزَّارِعُونَ ۶۴ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُونَ

آن را مي روياييد يا ما مي روياييم؟! (۶۴) اگر مي خواستيم آن را مبدل به كاه در هم كوييده مي كرديم تا در تعجب فرو رويد! ۶۵

إِنَّا لَمُغْرَمُونَ ۶۶ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ ۶۷ أَفَرَأَيْتُمُ الْمَاءَ الَّذِي تَشْرَبُونَ

(۶۵) (بگونه اي كه مي گفتيد:) براستي ما زيان کرده ايم، (۶۶) بلكه ما بكلي محروم شده ايم! (۶۷) آيا به آبي كه مي نوشيد انديشيده ايد؟! (۶۸) ۶۸ ءَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمُزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ ۶۹ لَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَاهُ أُجَاجًا

آيا شما آن را از ابر نازل کرده ايد يا ما نازل مي كنيم؟! (۶۹) اگر مي خواستيم، اين آب گوارا را تلخ و شور قرار مي داديم؛

فَلَوْلَا تَشْكُرُونَ ۷۰ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ۷۱ ءَأَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا

پس چرا شكر نمي كنيد؟! (۷۰) آيا درباره آتشي كه مي افروزيد فكر کرده ايد؟! (۷۱) آيا شما درخت آن را آفريده ايد

أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ۷۲ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكِّرَةً وَآمَنَةً لِلْمُؤْمِنِينَ ۷۳ فَسَبِّحْ

یا ما آفریده ایم؟! (۷۲) ما آن را وسیله یادآوری (برای همگان) و وسیله زندگی برای مسافران قرار داده ایم. (۷۳) حال که چنین است به نام

بِسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ۷۴ فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ۷۵ وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لَوْ تَعْلَمُونَ

پروردگار بزرگت تسبیح گوی (و او را پاک و منزّه بشمار). (۷۴) سوگند به جایگاه ستارگان (و محل طلوع و غروب آنها)! (۷۵) و این سوگندی است بسیار بزرگ،

عَظِيمٍ ۷۶ إِنَّهُ لَقُرْءَانٌ كَرِيمٌ ۷۷ فِي كِتَابٍ مَّكْنُونٍ ۷۸ لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ

اگر بدانید! (۷۶) که آن، قرآن پرارزشی است، (۷۷) که در کتاب محفوظی جای دارد، (۷۸) و جز پاکان نمی توانند به آن دست زنند (و دست یابند). ۷۹

تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ۸۰ أَفَبِهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ۸۱

(۷۹) آن از سوی پروردگار جهانیان نازل شده؛ (۸۰) آیا این سخن را [این قرآن را با اوصافی که گفته شد] سست و کوچک می شمیرید، (۸۱)

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنْكُمْ تُكذِّبُونَ ۸۲ فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ ۸۳ وَأَنْتُمْ

و به جای شکر روزیهایی که به شما داده شده (آن را) تکذیب می کنید؟! (۸۲) پس چرا هنگامی که جان به گلوگاه می رسد (توانایی بازگرداندن آن را ندارید)؟! (۸۳) و شما

بخواند

وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ

و آنها را تزکیه کند و به آنان کتاب (قرآن) و حکمت بیاموزد، هرچند پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند. ۲

ص: ۴۴

۱- [۴۶] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۵ و نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۳۲۰، حدیث ۲.

وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ۳ ذَلِكُمْ فَضْلُ اللَّهِ

(۲) و (همچنین) پیامبر است بر گروه دیگری که هنوز به آنها ملحق نشده اند؛ و او توانا و حکیم است. (۳) این فضل خداست

يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ۴ مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْرَةَ ثُمَّ

که به هر کس بخواهد (و شایسته بدانند) می بخشد؛ و خداوند دارای فضل عظیم است. (۴) داستان کسانی که مکلف به تورات شدند ولی

لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا

حق آن را ادا نکردند، مانند داستان درازگوشی است که کتابهایی حمل می کند، (اما چیزی از آن نمی فهمد). چه بد است مثل گروهی که

بَايَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ۵ قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ

آیات خدا را انکار کردند، و خداوند قوم ستمگر را هدایت نمی کند. (۵) بگو: «ای یهودیان! اگر گمان می کنید که (فقط) شما

زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

دوستان خداييد نه ساير مردم، پس اگر راست می گوئيد آرزوی مرگ کنید (تا به لقای محبوبتان برسید)!» ۶

وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ۷ قُلْ

(۶) ولی آنان بخاطر اعمالی که از پیش فرستاده اند، هرگز آرزوی مرگ نمی کنند؛ و خداوند ستمگران را بخوبی می شناسد. (۷) بگو:

إِنَّ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلْقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ

«مرگی که از آن فرار می کنید سرانجام با شما ملاقات خواهد کرد؛ سپس به سوی کسی که دانای پنهان

وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۸ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا نُودِيَ

و آشکار است باز گردانده می شوید؛ آنگاه شما را از آنچه انجام می دادید خبر می دهد.» (۸) ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز

لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ

روز جمعه اذان گفته شود، به سوی ذکر خدا (و نماز) بشتابید و خرید و فروش را رها کنید که این برای شما بهتر است

إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۙ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا

اگر می دانستید! (۹) و هنگامی که نماز پایان گرفت (می توانید) در زمین پراکنده شوید (و به سراغ کسب و کار رفته)

مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۙ وَإِذَا رَأَوْا تِجْرَةً أَوْ

و از فضل خدا بطلبید، و خدا را بسیار یاد کنید تا رستگار شوید. (۱۰) هنگامی که آنها تجارت یا

لَهُوَ انْفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهِو وَمَنْ

سرگرمی و لهوی را ببینند پراکنده می شوند و به سوی آن می روند و تو را ایستاده به حال خود رها می کنند؛ بگو: «آنچه نزد خداست بهتر از لهو

التَّجْرَهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ۙ ۱۱

و تجارت است، و خداوند بهترین روزی دهندگان است.» (۱۱)

در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که سوره منافقون را بخواند از هر گونه نفاق پاک می شود» (۱). و در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم:

«بر هر مؤمنی از شیعیان ما لازم است که در شب جمعه، سوره «جمعه» و «سَبَّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى» را بخواند، و در نماز ظهر جمعه، سوره «جمعه» و «منافقون» را بخواند؛ سپس افزود: «هنگامی که چنین کند گویی عملی همانند عمل رسول خدا صلی الله علیه و آله را انجام داده و جزا و پاداشش بر خدا، بهشت است» (۲). بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا جَاءَكَ الْمُنْفِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ

هنگامی که منافقان نزد تو آیند می گویند: «ما شهادت می دهیم که به یقین تو پیامبر خدا هستی!» خداوند می داند که تو پیامبر او هستی،

وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَكَاذِبُونَ ۱ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنِ

ولی خداوند شهادت می دهد که منافقان دروغگو هستند (زیرا گفته خود ایمان ندارند). (۱) آنها سوگندهایشان را پوششی قرار دادند تا (مردم را) از

سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۲ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ

راه خدا باز دارند، و چه بد است آنچه انجام می دادند. (۲) این بخاطر آن است که (نخست) ایمان آوردند سپس کافر شدند؛ از این رو

عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ۳ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ

بر دلهای آنان مهر نهاده شده، و (حقیقت را) درک نمی کنند. (۳) هنگامی که آنها را می بینی، ظاهر (آراسته) آنان تو را درشگفتی فرو می برد؛ و اگر سخن بگویند،

يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشْبٌ مُسْنَدَةٌ يَحْسَبُونَ كُلَّ صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ

به سخنانشان گوش فرا می دهی؛ امّا گویی چوبهای خشکی هستند که به دیوار تکیه داده شده است! هر فریادی (از هر جا) بلند شود بر ضد خود می پندارند؛

هُمْ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ۴ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا

آنها دشمنان واقعی (تو) هستند، از آنان بر حذر باش! خدا آنها را بکشد، چگونه (از حق) منحرف می شوند؟! (۴) هنگامی که به آنان گفته شود: «بیاید تا پیامبر خدا

يَسْتَعْفِفُ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوْؤَا رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ

برای شما طلب آمرزش کند»، سرهای خود را (از روی استهزاء و غرور) تکان می دهند؛ و آنها را می بینی که از سخنان تو اعراض کرده و تکبر می ورزند. ۵

ص: ۴۶

-
- ۱- [۴۷] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۱۶، آغاز سوره منافقون.
۲- [۴۸] ثواب الاعمال، صفحه ۱۱۸ و نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۳۳۱، حدیث ۱.

سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ

(۵) برای آنها آمرزش بخواهی یا نخواهی بر ایشان تفاوت نمی کند، هرگز خداوند آنان را نمی بخشد؛ زیرا خداوند گروه

لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ۶ هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَيَّ مَنْ عِنْدَ

فاسقان (لجوج و منافق) را هدایت نمی کند. (۶) آنها کسانی هستند که می گویند: «به افرادی که نزد

رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفُضُوا وَلِلَّهِ خَزَائِنُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنْ

پیامبر خدا هستند انفاق نکنید تا پراکنده شوند.» (غافل از این که) خزاین آسمانها و زمین از آن خداست،

الْمُنْفِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ ۷ يَقُولُونَ لِنَنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعَزُّ

ولی منافقان نمی فهمند. (۷) آنها می گویند: «اگر به مدینه باز گردیم، عزیزان، ذلیلان را بیرون می کنند!»

مِنْهَا الْأَذَلُّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنْفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

در حالی که عزت مخصوص خدا و پیامبر او و مؤمنان است؛ ولی منافقان نمی دانند. ۸

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَاتُلْهِكُمْ أَمْوَالِكُمْ وَلَا أَوْلَادِكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ

(۸) ای کسانی که ایمان آورده اید! اموال و فرزندان شما را از یاد خدا غافل نکند!

يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَيْرُونَ ۹ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِّن قَبْلِ

و کسانی که چنین کنند، زیانکارانند. (۹) و از آنچه به شما روزی داده ایم انفاق کنید،

أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ

پیش از آن که مرگ یکی از شما فرا رسد و بگوید: «پروردگارا! چرا مرگ مرا مدت کمی به تأخیر نینداختی

فَأَصْدَقَ وَأَكْنَ مِنَ الصَّالِحِينَ ۱۰ وَلَنْ يُؤَخَّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجْلُهَا

تا (در راه تو) صدقه دهم و از صالحان باشم؟!» (۱۰) خداوند هرگز مرگ کسی را هنگامی که اجل او فرا رسد به تأخیر نمی اندازد،

وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ۱۱

و خداوند به آنچه انجام می دهید آگاه است. (۱۱)

۶- سوره نبأ

(عمّ يتسائلون)

در حدیثی از پیغمبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که سوره «عمّ يتسائلون» را بخواند، خداوند از شراب طهور گوارای بهشتی در قیامت سیرایش می کند.»^(۱)

ص: ۴۷

۱- [۴۹] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۲۳۷، آغاز سوره نبأ.

و در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «کسی که هر روز، سوره عمّ يتسائلون را ادامه دهد توفیق زیارت خانه خدا را پیدا می کند» (۱). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ ۱ عَنِ النَّبِیِّ الْعَظِیْمِ ۲ الَّذِی هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ۳ كَلَّا

آنها از چه چیز از یکدیگر سؤال می کنند؟! (۱) از خبر بزرگ و پر اهمیت (رستاخیز)! (۲) که پیوسته در آن اختلاف دارند. (۳) چنین نیست (که آنها فکر می کنند)،

سَيَعْلَمُونَ ۴ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ۵ أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهْدًا ۶ وَالْجِبَالَ

بزودی خواهند دانست. (۴) باز هم چنین نیست (که آنها می پندارند)، بزودی می دانند (که قیامت حق است)! (۵) آیا زمین را محل آرامش (شما) قرار ندادیم؟! (۶) و کوهها را

أَوْتَادًا ۷ وَخَلَقْنٰكُمْ أَرْوَاجًا ۸ وَجَعَلْنَا نَوْمَكُمْ سُبَاتًا ۹ وَجَعَلْنَا اللَّیْلَ

میخهایی (برای زمین)؟! (۷) و شما را بصورت زوجها آفریدیم! (۸) و خواب شما رامایه آرامشتان قرار دادیم، (۹) و شب را

لِبَاسًا ۱۰ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا ۱۱ وَبَنَيْنَا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا ۱۲

پوششی (برای شما)، (۱۰) و روز را وسیله ای برای زندگی و معاش. (۱۱) و بر فراز شما هفت (آسمان) محکم بنا کردیم. (۱۲)

وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَاجًا ۱۳ وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا ۱۴ لِّنُخْرِجَ

و چراغی روشن و حرارت بخش آفریدیم! (۱۳) و از ابرهای باران زا آبی فراوان نازل کردیم. (۱۴) تا بوسیله آن

بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا ۱۵ وَجَنَّتِ الْأَفَاةَ ۱۶ إِنَّ يَوْمَ الْفُضْلِ كَانَ مِيقَتًا ۱۷ يَوْمَ

دانه و گیاه بسیار برویانیم، (۱۵) و باغهایی پر درخت. (۱۶) (آری) روز جدایی (حق از باطل)، میعاد همگان است! (۱۷) روزی که

يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَتَأْتُونَ أَفْوَاجًا ۱۸ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ۱۹

در «صور» دمیده می شود و شما فوج فوج (به محشر) می آید. (۱۸) و آسمان گشوده می شود و بصورت درهای متعددی در می آید. (۱۹) و

وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ۲۰ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ۲۱ لِلطَّغِیْنِ

کوهها به حرکت درمی آید (و متلاشی می شود) و بصورت سرابی خواهد شد. (۲۰) به یقین (در آن روز) جهنم کمینگاهی است بزرگ، (۲۱) و محل بازگشتی

مَا بَأْسًا ۲۲ لَيْسَ فِيهَا أَحْقَابًا ۲۳ لَّا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا ۲۴ إِلَّا

برای طغیانگران. (۲۲) مدت‌های طولانی در آن می مانند. (۲۳) در آن جا نه چیز خنکی می چشند و نه نوشیدنی گوارایی، (۲۴) جز آبی

ص: ۴۸

۱- [۵۰] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۲۳۷، آغاز سوره نبأ.

حَمِيمًا وَعَسَاقًا ۲۵ جَزَاءً وَفَاقًا ۲۶ إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ۲۷

سوزان و مایعی از چرک و خون. (۲۵) این مجازاتی است موافق و مناسب (اعمالشان). (۲۶) چرا که آنها هیچ امیدی به حساب نداشتند، (۲۷)

وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ۲۸ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ۲۹ فَذُوقُوا فَلَن

و آیات ما را به طور کامل تکذیب کردند. (۲۸) و ما همه چیز را در کتابی شمارش و ثبت کرده ایم. (۲۹) پس (به آنان گفته می شود): بچشید که چیزی جز

تَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ۳۰ إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ۳۱ حَدَ آتِقٍ وَأَعْنَابًا ۳۲ وَكَوَاعِبَ

عذاب بر شما نمی افزایم! (۳۰) به یقین برای پرهیزگاران نجات و رستگاری بزرگی است: (۳۱) باغهایی سرسبز، و انواع انگورها، (۳۲) و حوریانی بسیار جوان

أَثْرَابًا ۳۳ وَكَأَسًا دِهَاقًا ۳۴ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا ۳۵ جَزَاءً مِّن

و همسن و سال، (۳۳) و جامههایی لبریز و پیایی (از شراب طهور). (۳۴) در آن جا نه سخن لغو و بیهوده ای می شنوند و نه دروغی. (۳۵) این پاداشی است از

رَبِّكَ عَطَاءً حِسَابًا ۳۶ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنِ لَأَ

سوی پروردگارت و عطیه ای است مطابق (اعمالشان). (۳۶) همان پروردگار آسمانها و زمین و آنچه در میان آن دو است، همان پروردگار رحمان؛ و (در آن روز)

يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ۳۷ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَّا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا

هیچ کس حق ندارد بی اجازه او سخنی بگوید (یا شفاعتی کند). (۳۷) روزی که «روح» و «ملائکه» به صف می ایستند و هیچ یک، جز

مَنْ أذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ۳۸ ذَٰلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ

به اذن خداوند رحمان، سخن نمی گویند، و (آنگاه که می گویند) درست می گویند. (۳۸) آن روز حق است؛ هر کس بخواهد (اکنون) راه

إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَأْسًا ۳۹ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ

بازگشتی به سوی پروردگارش برمی گزیند. (۳۹) و ما شما را از عذاب نزدیکی بیم دادیم؛ در روزی که انسان آنچه را از قبل

يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا ۴۰

فرستاده می بیند، و کافر می گوید: «ای کاش خاک بودم (و گرفتار عذاب نمی شدم)!» (۴۰)

۷- سوره اعلی

در فضیلت تلاوت این سوره همین بس که در روایتی آمده که یکی از یاران علی علیه السلام می گوید: «بیست شب پشت سر آن حضرت نماز خواندم، جز سوره اعلی را در نماز نمی خواند و می فرمود اگر می دانستید چه برکاتی در آن است، هر یک از شما در هر روز بیست بار آن را تلاوت می کردید، و هر کس آن را بخواند گویی کتب و صحف موسی و ابراهیم را تلاوت کرده است».^(۱)

ص: ۴۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ۱ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ۲ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى ۳

منزه شمار نام پروردگار بلند مرتبه ات را! (۱) همان خداوندی که آفرید و موزون ساخت، (۲) و همان کس که اندازه گیری کرد و هدایت نمود، (۳)

وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ۴ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَى ۵ سُنْفِرُنْكَ فَلَا تَنْسَى ۶

و آن کس که چراگاه را به وجود آورد، (۴) سپس آن را تیره و خشکیده ساخت. (۵) ما بزودی (قرآن را) بر تو می خوانیم و هرگز فراموش نخواهی کرد، (۶)

إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ۷ وَنُيْسِرُكَ لِلْيُسْرَى ۸ فَذَكِّرْ ۹

مگر آنچه را خدا بخواهد، که او آشکار و نهان را می داند. (۷) و ما انجام کار خیر را برای تو آسان می سازیم. (۸) پس تذکر ده

إِنْ نَفَعَتِ الذُّكْرَى ۹ سَيَذَكَّرُ مَنْ يَخْشَى ۱۰ وَتَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى ۱۱ الَّذِي

به یقین تذکر مفید خواهد بود. (۹) بزودی آن که از خدا می ترسد متذکر می شود. (۱۰) اما بدبخت ترین افراد از آن دوری می گزیند، (۱۱) همان کسی

يَضَلِّي النَّارَ الْكُبْرَى ۱۲ ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى ۱۳ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى

که در آتش عظیم (دوزخ) وارد می شود، (۱۲) سپس در آن آتش نه می میرد و نه زنده می شود. (۱۳) به یقین کسی که خود را پاکیزه ساخت، رستگار شد. ۱۴

وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ۱۵ بَلْ تُؤَثِّرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ۱۶ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ

(۱۴) و (آن کس که) نام پروردگارش را یاد کرد و نماز خواند. (۱۵) ولی شما زندگی دنیا را مقدم می دارید، (۱۶) در حالی که آخرت بهتر

وَأَبْقَى ۱۷ إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ۱۸ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ۱۹

و پایدارتر است. (۱۷) این (دستورها) در کتب آسمانی پیشین (نیز) آمده است، (۱۸) در کتب ابراهیم و موسی. (۱۹)

در فضیلت تلاوت این سوره، همین بس که در حدیثی از پیغمبر صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس آن را بخواند گویی به عدد چیزهایی که خورشید و ماه بر آنها می تابد در راه خدا صدقه داده است!» (۱). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا ۱ وَالْقَمَرِ إِذَا تَلَّهَا ۲ وَالنَّهَارِ إِذَا جَلَّهَا ۳ وَاللَّيْلِ

به خورشید و گسترش نور آن در صبحگاهان سوگند، (۱) و به ماه هنگامی که از پی آن در آید، (۲) و به روز هنگامی که خورشید را آشکار سازد، (۳) و به شب آن

ص: ۵۰

إِذَا يَعْشَاهَا ٤ وَالسَّمَاءِ وَمَا بَنَاهَا ٥ وَالْأَرْضِ وَمَا طَحَاهَا ٦ وَنَفْسٍ وَمَا

هنگام که آن را بپوشاند، (۴) و سوگند به آسمان و کسی که آن را بنا کرده، (۵) و به زمین و کسی که آن را گسترانیده، (۶) و سوگند به روح آدمی و آن کس

سَوَاهَا ٧ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ٨ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ٩ وَقَدْ

که آن را (آفریده و) موزون ساخته، (۷) سپس فجور و تقوایش [شر و خیرش را به او الهام کرده است، (۸) که هر کس نفس خود را پاک و تزکیه کرده، رستگار شده؛ (۹) و

خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ١٠ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا ١١ إِذِ انبَعَثَ أَشْقَاهَا ١٢

آن که نفس خویش را با معصیت و گناه آلوده ساخته، نومید و محروم گشته است! (۱۰) قوم «ثمود» بر اثر طغیانشان، (پیامبر خود را) تکذیب کردند، (۱۱) آنگاه که شقی ترین آنها

فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ١٣ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَدَمْدَمَ

به پا خاست؛ (۱۲) و پیامبر خدا به آنان گفت: «ناقه (و معجزه خداوند) را با آبشخورش واگذارید.» (۱۳) ولی آنها او را تکذیب و ناقه را پی کردند (و به هلاکت رساندند)؛ از

عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ بِذُنُوبِهِمْ فَسَوَّاهَا ١٤ وَ لَإِيخَافُ عُقْبَاهَا ١٥

این رو پروردگارشان آنها را بخاطر گناهشان درهم کوبید و با خاک یکسان کرد. (۱۴) و او هرگز از فرجام مجازات ستمگران، باک ندارد. (۱۵)

۹- سوره شرح

(الم شرح)

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «هر کس این سوره را بخواند، پاداش کسی را دارد که محمد صلی الله علیه و آله را غمگین دیده و اندوه را از قلب او زدوده است.» (۱) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

أَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ ١ وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ ٢ الَّذِي أَنْقَضَ ظَهْرَكَ ٣

آیا ما سینه تو را گشاده نساختیم، (۱) و بار سنگینت را از (دوش) تو برداشتیم؟! (۲) همان باری که سخت بر پشت تو سنگینی

می کرد. (۳)

وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ ۴ فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۵ إِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا ۶ فَإِذَا

و آوازه تو را بلند ساختیم. (۴) (آری) به یقین با سختی آسانی است. (۵) مسلماً با سختی آسانی است، (۶) پس هنگامی

فَرَعْتَ فَأَنْصَبْ ۷ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَبْ ۸

که از مهمی فارغ می شوی به مهم دیگری پرداز، (۷) و به سوی پروردگارت توجه کن. (۸)

۱۰- سوره قدر

در فضیلت تلاوت این سوره همین بس که از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل است که فرمود: «هر کس آن را تلاوت کند، مانند کسی است که ماه رمضان را روزه گرفته، و شب قدر را احیا داشته است». (۲)

ص: ۵۱

۱- [۵۳] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۳۸۷، آغاز سوره شرح.

۲- [۵۴] همان مدرک، صفحه ۴۰۳، آغاز سوره قدر.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ ۲ لَيْلَةُ الْقَدْرِ

به یقین ما آن (قرآن) را در شب قدر نازل کردیم. (۱) و تو چه می دانی شب قدر چیست؟! (۲) شب قدر

خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ ۳ تَنْزِيلُ الْمَلِكِ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِّنْ كُلِّ أَمْرٍ

بهتر از هزار ماه است. (۳) فرشتگان و «روح» در آن شب به اذن پروردگارشان برای (تقدیر) هر امری نازل می شوند.

۴ سَلَّمَ هِيَ حَتَّىٰ مَطَلَعِ الْفَجْرِ ۵

(۴) شبی است سرشار از سلامت (و برکت و رحمت) تا طلوع سپیده. (۵)

۱۱- سوره زلزله

در فضیلت این سوره تعبیرات مهمی در روایات اسلامی آمده، از جمله در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس آن را تلاوت کند گویی سوره بقره را قرائت کرده، و پاداش او به اندازه کسی است که یک چهارم قرآن را تلاوت کرده باشد». (۱) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ۱ وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ۲ وَقَالَ

هنگامی که زمین شدیداً به لرزه درآید، (۱) و زمین بارهای سنگینش را خارج سازد. (۲) و انسان می گوید:

الْإِنْسَانُ مَا لَهَا ۳ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ۴ بِأَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا ۵

«زمین را چه می شود (که این گونه می لرزد)؟! (۳) در آن روز زمین تمام خبرهایش را بازگو می کند؛ (۴) چرا که پروردگارت به آن وحی کرده است. (۵)

يَوْمَئِذٍ يَصُدُّرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوَّأَ أَعْمَلُهُمْ ۶ فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

در آن روز مردم بصورت گروههای پراکنده (از قبرها) خارج می شوند تا اعمالشان به آنها نشان داده شود. (۶) پس هر کس هموزن ذره ای کار

خَيْرًا يَرَهُ ۷ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ ۸

خیر انجام دهد آن را می بیند. (۷) و هر کس هموزن ذره ای کار بد کرده آن را (نیز) می بیند. (۸)

ص: ۵۲

۱- [۵۵] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۱۶، آغاز سوره زلزله.

۱۲- سوره عادیات

در فضیلت تلاوت این سوره از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس سوره «والعادیات» را بخواند و بر آن مداومت کند، خداوند روز قیامت او را با امیرمؤمنان علیه السلام مبعوث می کند و در جمع او و دوستان او خواهد بود». (۱). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

وَالْعَدِیْتِ ضَبْحًا ۱ فَالْمُورِیْتِ قَدْحًا ۲ فَالْمُغِیْرَاتِ ضَبْحًا ۳ فَالْأَنْزَلِ

سوگند به اسبان دونده (مجاهدان) در حالی که نفس زنان به پیش می تاختند، (۱) و سوگند به افروزندگان جرقه آتش در برخورد سمهایشان (با سنگهای بیابان)، (۲) و سوگند به

بِهِنَّ نَقْعًا ۴ فَوْسَطِنَ بِهِنَّ جَمْعًا ۵ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهٖ لَكَنُودٌ ۶ وَإِنَّهٗ عَلٰی

هجوم آوران در سپیده دم، (۳) که گرد و غبار به هر سو پراکنند، (۴) و (ناگهان) در میان جمع (دشمن) ظاهر شدند، (۵) که انسان در برابر نعمتهای پروردگارش بسیار ناسپاس

ذَلِكْ لَشَهِیْدٌ ۷ وَإِنَّهٗ لِحُبِّ الْخَیْرِ لَشَدِیْدٌ ۸ أَفَلَا یَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِی الْقُبُورِ

و بخیل است؛ (۶) و او خود (نیز) بر این گواه است؛ (۷) و به یقین او علاقه شدید به مال دارد. (۸) آیا نمی داند در آن زمان که تمام کسانی که در قبرها هستند برانگیخته ۹

وَحُصِّلَ مَا فِی الصُّدُورِ ۱۰ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ یَوْمَئِذٍ لَّخَبِیْرٌ ۱۱

می شوند، (۹) و آنچه در درون سینه هاست آشکار می گردد، (۱۰) در آن روز پروردگارشان از آنها کاملاً آگاه است؟! (۱۱)

۱۳- سوره تکوین

در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که فرمود:

«کسی که این سوره را بخواند، خداوند در برابر نعمت هایی که در دنیا به او داده او را مورد حساب قرار نمی دهد». (۲). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

أَلْهَكُمُ التَّكْوِیْنُ ۱ حَتَّىٰ زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۲ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۳ ثُمَّ

افزون طلبی (و تفاخر) شما را به خود مشغول داشته است. (۱) تا آن جا که به دیدار قبرها رفتید (و به فزونی قبور مردگانتان افتخار کردید). (۲) چنین نیست بزودی خواهید

كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُونَ ۴ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُونَ عِلْمَ الْيَقِينِ ۵ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيمَ ۶

دانست! (۳) باز چنان نیست؛ بزودی خواهید دانست! (۴) هرگز چنان نیست (که شما خیال می کنید)؛ اگر شما علم یقین (به آخرت) داشتید (۵) به یقین شما جهنم را خواهید

ص: ۵۳

۱- [۵۶] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۲۱، آغاز سوره عادیات.

۲- [۵۷] همان مدرک، صفحه ۴۳۰، آغاز سوره تکاثر.

ثُمَّ لَتَرُونَهَا عَيْنَ الْيَقِينِ ۷ ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ ۸

دید. (۶) سپس (با ورود در آن) آن را به عین الیقین مشاهده خواهید کرد. (۷) سپس در آن روز (همه شما) از نعمتها (ی الهی) بازپرسی خواهید شد. (۸)

۱۴- سوره کوثر

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس آن را تلاوت کند خداوند او را از نهرهای بهشتی سیراب خواهد کرد...» (۱). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ ۱ فَصَلِّ لِرَبِّكَ ۲ وَأَنْحَرْ ۲ إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ ۳

به یقین ما به تو کوثر (و خیر و برکت فراوان) عطا کردیم. (۱) پس برای پروردگارت نماز بخوان و قربانی کن. (۲) (و بدان) دشمن تو به یقین ابتر و بریده نسل است. (۳)

۱۵- سوره کافرون

درباره فضیلت این سوره روایات فراوانی نقل شده که حاکی از اهمیّت محتوای آن است، از جمله:

در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «کسی که سوره «قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ» را بخواند، گویی ربع قرآن را خوانده و شیاطین طغیانگر از او دور می شوند و از شرک پاک می گردد و از وحشت (روز قیامت) در امان خواهد بود.» (۲). بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ ۱ لَّا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ۲ وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۳ وَلَا

بگو: ای کافران! (۱) آنچه را شما می پرستید من نمی پرستم. (۲) و نه شما آنچه را من می پرستم می پرستید، (۳) و نه من آنچه

أَنَا عَابِدٌ مَا عَبَدْتُمْ ۴ وَلَا أَنْتُمْ عِبُدُونَ مَا أَعْبُدُ ۵ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ۶

را شما پرستش کرده اید می پرستم، (۴) و نه شما آنچه را که من می پرستم پرستش می کنید؛ (۵) (حال که چنین است) آیین شما برای خودتان، و آیین من برای خودم! (۶)

١- [٥٨] مجمع البيان، جلد ١٠، صفحه ٤٥٨، آغاز سوره كوثر.

٢- [٥٩] همان مدرک، صفحه ٤٦٢، آغاز سوره کافرون.

در فضیلت تلاوت این سوره در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است: «کسی که آن را تلاوت کند همانند این است که در خدمت پیغمبر صلی الله علیه و آله در فتح مکه بوده است».^(۱) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ ۱ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِی دِیْنِ اللّٰهِ

هنگامی که یاری خدا و پیروزی (بر مشرکان مکه) فرارسد، (۱) و بینی مردم گروه گروه وارد دین خدا

أَفْوَاجًا ۲ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا ۳

می شوند، (۲) پروردگارت را تسبیح و حمد گوی و از او آمرزش بخواه که او بسیار توبه پذیر است. (۳)

۱۷- سوره اخلاص (قل هو الله)

در فضیلت تلاوت این سوره، روایات زیادی در منابع معروف اسلامی آمده است که حاکی از عظمت فوق العاده آن می باشد، از جمله: در حدیثی از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «آیا کسی از شما توانایی دارد یک سوم قرآن را در یک شب بخواند؟!»، یکی از حاضران عرض کرد: ای رسول خدا! آیا این کار ممکن است؟ فرمود: «قل هو الله احد را بخوانید».^(۲) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ ۱ اللّٰهُ الصَّمَدُ ۲ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۳ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

بگو: «او خداوند، یکتا و یگانه است؛ (۱) خداوندی بی نیاز است که همه نیازمندان قصد او می کنند؛ (۲) (هرگز) نژاد، و زاده نشد؛ (۳) و برای او هیچ گاه شبیه

كُفُوًا أَحَدٌ ۴

و مانندی نبوده است.» (۴)

ص: ۵۵

۱- [۶۰] مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۶۶، آغاز سوره نصر.

۲- [۶۱] همان مدرک، صفحه ۴۷۹، آغاز سوره اخلاص.

۱۸- سوره فلق

در فضیلت این سوره از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «آیاتی بر من نازل شده که همانند آنها نازل نشده است و آن دو سوره «فلق» و «ناس» است.» (۱) و در حدیث دیگری از امام باقر علیه السلام می خوانیم: «کسی که در سه رکعت نماز «شفع» و «وتر» سوره «فلق» و «ناس» و «قل هو الله أحد» را بخواند به او گفته می شود: بشارت باد بر تو، خداوند نماز تو را قبول کرد.» (۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۱ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۲ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ ۳

بگو: «پناه می برم به پروردگار سپیده صبح، (۱) از شر آنچه آفریده است؛ (۲) و از شر هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود؛ (۳)

وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّثَاتِ فِي الْعُقَدِ ۴ وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ ۵

و از شر آنها که (با افسون و سحر) در گره ها می دمنند؛ (۴) و از شر حسود هنگامی که حسد می ورزد.» (۵)

۱۹- سوره ناس

در فضیلت تلاوت این سوره (غیر از روایتی که در بیان فضیلت سوره فلق گذشت) روایات متعددی وارد شده است. (۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ۱ مَلِكِ النَّاسِ ۲ إِلَهِ النَّاسِ ۳ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ

بگو: «پناه می برم به پروردگار مردم، (۱) مالک و حاکم مردم، (۲) معبود مردم، (۳) از شر وسوسه گر

الْخَنَّاسِ ۴ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ۵ مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ ۶

پنهانکار. (۴) که در درون سینه مردمان وسوسه می کند، (۵) خواه از جن باشد یا از انسان» (۶)

ص: ۵۶

۱- [۶۲] نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۱۶، حدیث ۳ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۱، آغاز سوره فلق.

۲- [۶۳] نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۱۶، حدیث ۱ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۱، آغاز سوره فلق.

۳- [۶۴] رجوع شود به: نورالثقلین، جلد ۵، صفحه ۷۲۴ و مجمع البیان، جلد ۱۰، صفحه ۴۹۵، آغاز سوره ناس.

۲۰- «آیهالکرسی» یکی از مهمترین آیات قرآن

در اهمّیت و فضیلت این آیه همین بس که از پیامبر گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده است که از یکی از یاران خود سؤال کرد «کدام آیه برترین آیه کتاب الله است؟» عرض کرد:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ...

پیامبر صلی الله علیه و آله دست بر سینه او زد و فرمود: «دانش بر تو گوارا باد...» (۱). در حدیث دیگری از حضرت علی علیه السلام از پیامبر صلی الله علیه و آله می خوانیم که فرمود: «برگزیده قرآن، سوره بقره و برگزیده بقره، آیهالکرسی است، در آن، پنجاه کلمه و در هر کلمه برکتی است» (۲). در حدیث دیگری آمده است که هر کس به بستر می رود، تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگوید، سپس آیهالکرسی را بخواند تا صبح از همه چیز در امان خواهد بود. (۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي

هیچ معبودی جز خداوند یگانه زنده و پاینده نیست، (خداوندی که قائم به ذات خویش است، و موجودات دیگر، قائم به او). هیچ گاه خواب سبک و سنگینی او را فرا نمی گیرد؛

السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ

(و لحظه ای از تدبیر جهان هستی، غافل نمی ماند؛) آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است، از آن اوست. کیست که در نزد او، جز به فرمانش شفاعت کند؟! آینده و گذشته بندگان را

أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ

می داند؛ و کسی از علم او آگاه نمی گردد؛ جز به مقداری که او بخواهد. (اوست که به همه چیز آگاه است؛ و علم و دانش محدود دیگران، پرتوی از علم بی پایان و نامحدود اوست).

كُرْسِيِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَا يُؤْدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ۲۵۵ لَا

تخت (حکومت) او، آسمانها و زمین را دربر گرفته؛ و نگاهداری آن دو [/ آسمان و زمین ، او را خسته نمی کند. و اوست بلند مرتبه و با عظمت. (۲۵۵) اکراهی

إِكْرَاهٍ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطُّغُوتِ وَيُؤْمِنِ

در قبول دین، نیست. (زیرا) راه درست از راه انحرافی، روشن شده است. بنابراین، کسی که به طاغوت [بت و شیطان، و هر

موجود طغیانگر] کافر شود و به خدا ایمان آورد،

بِاللَّهِ فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لِأَنَّ فِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۚ ۲۵۶ اللَّهُ

به محکم ترین دستگیره چنگ زده است، که گسستن برای آن نیست. و خداوند، شنوا و داناست. (۲۵۶) خداوند،

ص: ۵۷

۱- [۶۵] در المنثور، جلد ۱، صفحه ۳۲۲، ذیل آیه الکرسی.

۲- [۶۶] مستدرک الوسائل، جلد ۴، صفحه ۳۳۶، حدیث ۲۷.

۳- [۶۷] بحار الانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۱۱ (با تلخیص).

وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا

ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند؛ آنها را از ظلمتها خارج ساخته، به سوی نور می برد. ولی کسانی که کافر

أَوْلِيَآؤُهُمُ الطُّغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ

شدند، اولیای آنها طاغوتها هستند؛ که آنها را از نور خارج ساخته، به سوی ظلمتها می برند؛ آنها اهل

النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۲۵۷

دوزخند و جاودانه در آن خواهند بود. (۲۵۷)

نکته:

همان گونه که در آغاز این سوره ها گفتیم شواهد و قرائن فراوانی در دست است که نشان می دهد این آثار، برکات و پاداش
ها از آن کسی است که در محتوای این آیات بیندیشد و آن را در زندگی خود پیاده کند.

ص: ۵۸

بخش دوم: مناجات ها و دعاهای معروف

اشاره

ص: ۵۹

اهمیت و آثار دعا و مناجات

ص: ۶۰

مقدمه: اهمیت و آثار دعا و مناجات

همان گونه که در آغاز کتاب گذشت، دعا و مناجات یکی از بهترین وسیله های ارتباط معنوی با خداوند و کسب صفای باطن و تهذیب نفس است.

اگر دعا کننده بدانند چه کسی را می خوانند و در برابر چه بزرگی به راز و نیاز مشغول است و چه مفاهیم بلندی در دعاهای معروف آمده است، چنان سرمست از باده مناجات می شود که هیچ لذتی را در عالم با آن برابر نمی یابد.

دعا و مناجات، روح را صفا، جان را پاکی و دل را نورانیت می بخشد.

تضرع و زاری در پیشگاه حضرت حق و راز و نیاز در محضر معبود متعال و غلتیدن مروارید اشکی بر چهره بنده و زدودن غبار غفلت و گناه به وسیله سرشک پشیمانی، همه و همه نمودهای بندگی و امتیاز انسان از سایر موجودات و وسیله ای برای کسب بالاترین افتخار عالم خلقت است.

وقتی که دل شکسته می شود و اشکی بر گونه ها روان می گردد و زبان به تسبیح و تقدیس الهی باز می شود و در پی آن کلماتی در استغفار و عذرخواهی ادا می گردد، پیوند و ارتباط با حضرت احدیت تحقق می یابد و آن زمان بهترین لحظه عرض حاجات و بیان خواسته هاست.

با هر زبانی و با هر کلمه ای که بتوان بندگی را رساند و استغفار و توبه کرد و نیازها را برشمرد با ارزش است؛ ولی بدون تردید، دعاها و مناجاتی که از طریق والاترین مخلوقات عالم امکان و برترین بندگان شایسته الهی رسیده است، جامع، بدون نقص و انسان ساز است، و هر دعایی خود مجموعه ای از درسهاست.

مناجات ها و دعاهایی که از جانب معصومین علیهم السلام رسیده است، چون از بینش عمیق خداشناسانه ای برخوردار است و از انسانهای کامل و راسخان در علم و دانش صادر شده است، از هر نظر قابل اعتماد است و در آن هیچ یک از عوارض جاری در میان او را در نشأت گرفته از افکار بشری وجود ندارد.

آنان چون خدا را به خوبی شناخته اند و اوصاف او را به خوبی می دانند، آنچه بر زبانشان در دعا و مناجات جاری شده است، پیراسته از خرافات و تعبیرات ناموزون است.

دعاهایی که از طریق خاندان عصمت علیهم السلام رسیده است به قدری از نظر محتوا و مضمون، عالی و بلند است که خود دلیل بر صحت سند آنهاست و انسان به وضوح درمی یابد که چنین کلمات و ذکرهایی، جز از وجود مقدس آنان نمی تواند صادر شود و دیگران را یارای ادای این مضامین بلند نیست.

ما در این بخش، دعاها و مناجاتی را ذکر می کنیم که علاوه بر بلندی محتوا و مضمون، از شهرت و یا اسناد قابل قبولی برخوردار باشد.

بار دیگر تأکید می کنیم آنگاه می توانیم از دعا و مناجات بهره عمیق و وافر بگیریم که در معانی آنها دقت کنیم و آن را در وجود خود پیاده نماییم و به صورت درس های انسان سازی پیام آنها را بشنویم.

مرحوم «علامه مجلسی» در «بحارالانوار» می گوید: من این مناجات را در کتب برخی از اصحاب یافتم که از امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده اند. (۱)

۱- مناجات التائبین

(توبه کنندگان)

مناجات و راز و نیاز بنده ای است که قصد توبه و بازگشت به خداوند را دارد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اُبْسِئْتِنِي الْخَطَايَا تَوْبَ مَدَلَّتِي وَجَلَّلْنِي التَّبَاعُدُ مِنْكَ لِبَاسِ

ای معبود من، گناهان لباس خواری بر تنم کرده و دوری از تو لباس بیچارگی

مَشَكَّتِي وَامَاتَ قَلْبِي عَظِيمُ جِنَايَتِي فَاحِيهِ بِتَوْبِهِ مِنْكَ يَا اَمَلِي وَبُعْتِي

بر من پوشانده و گناهان بزرگم، دلم را میرانده، پس با پذیرش توبه ام آن را زنده کن ای آرزو و مطلوب من

وَيَا سُوْلِي وَمُنْتِي فَوْعَزَّتْكَ مَا اِحْدُ لِدُنُوْبِي سِوَاكَ غَاْفِرًا، وَلَا اَرِي

و ای خواسته و آرزوی قلبی من، پس به عزتت سوگند، جز تو آمرزنده ای برای گناهانم نمی یابم، و برای دل شکستگیم

لِكِسْرِي غَيْرَكَ جَابِرًا، وَقَدْ خَضَعْتُ بِالْاِنَابَةِ اِلَيْكَ، وَعَنْوْتُ بِالْاِسْتِكَانَةِ

مرهمی جز تو ندارم، و به وسیله بازگشت به سوی تو و با تسلیم در برابرت فروتنی نموده ام،

لَدَيْكَ، فَاِنْ طَرَدْتَنِي مِنْ بَابِكَ فَبِمَنْ الْوُدِّ، وَاِنْ رَدَدْتَنِي عَنْ جَنَابِكَ فَبِمَنْ

پس اگر مرا از درگاهت برانی به که پناه برم و اگر از حضورت بازگردانی به که پناهنده شوم

اَعُوْذُ، فَوَا اَسْفَاهُ مِنْ خَجَلْتِي وَاَفْتِضَاحِي وَاَوَهْفَاهُ مِنْ سُوءِ عَمَلِي

پس افسوس از شرمندگی و رسواییم، و دریغ از بدی کردار و دست آوردم،

وَاجْتِرَاحِي اسئَلُكَ يَا غَافِرَ الذَّنْبِ الكَبِيرِ، وَيَا جَابِرَ العَظْمِ الكَسِيرِ، اِنَّ

ای آمرزنده گناه بزرگ و ای پیوند دهنده استخوان شکسته، از تو می خواهم که

ص: ۶۳

۱- [۶۸] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۲.

تَهَبْ لِي مُوبِقَاتِ الْجَرَائِرِ، وَتَشْتُرْ عَلَيَّ فَاضِحَاتِ السَّرَائِرِ، وَلَا تُخَلِنِي

جنايات آزاردهنده ام را ببخشی، و اسرار رسوا کننده ام را بپوشانی، و در روز قیامت

فِي مَشْهَدِ الْقِيَامَةِ مِنْ بَرْدِ عَفْوِكَ وَعَفْرِكَ، وَلَا تُعْرِنِي مِنْ جَمِيلِ صَفْحِكَ

مرا از لذت گذشت و آمرزشت محروم نگردانی، و از چشم پوشی و پرده پوشی زیباییت بی نصیب

وَسْتُرِكَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ ذُنُوْبِيْ عَمَامَ رَحْمَتِكَ، وَاَرْسِلْ عَلَيَّ عُيُوْبِيْ

نکنی، ای معبود من، سایه ابر رحمتت را بر گناهانم بینداز و ابر مهربانیت را

سَحَابَ رَأْفَتِكَ، اَللّٰهُمَّ هَلْ يَرْجِعُ الْعَبْدُ الْاَبْقٰى اِلَّا اِلَى مَوْلَاةُ، اَمْ هَلْ يُجْبِرُهُ

برای شستن عیبهایم بفرست، ای معبود من، آیا بنده فراری جز به سوی مولایش باز می گردد؟ و آیا جز مولایش

مِنْ سَخَطِهِ اَحَدٌ سِوَاةُ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ النَّدَمُ عَلَيَّ الذَّنْبِ تَوْبَةً فَاِنِّىْ وَعِزَّتِكَ

کسی او را از خشم مولا پناه می دهد؟ ای معبود من، اگر پشیمانی از گناه توبه است، پس به عزت سوگند من به یقین

مِنَ النَّادِمِيْنَ، وَاِنْ كَانَ الْاِسْتِغْفَارُ مِنَ الْخَطِيْئَةِ حِطَّةً فَاِنِّىْ لَكَ مِنْ

از پشیمانانم، و اگر طلب آمرزش از گناه، تخفیف گناه است، پس به یقین من از آمرزش خواهان

الْمُسْتَغْفِرِيْنَ، لَكَ الْعُتْبٰى حَتّٰى تَرْضٰى اَللّٰهُمَّ بِقُدْرَتِكَ عَلَيَّ تُبَّ عَلَيَّ،

درگاه توام، از آن توست بازخواست تا خشود شوی، ای معبود من، به حق قدرتت بر من توبه ام را بپذیر

وَبِحِلْمِكَ عَنِّيْ اَعْفُ عَنِّيْ وَبِعِلْمِكَ بِيْ اَرْفُقْ بِيْ اَللّٰهُمَّ اَنْتَ الَّذِيْ فَتَحْتَ

و به حق شکیباییت از من درگذر، و به حق آگاهیت به من مهربانی کن، ای معبود من، تویی که دری به سوی

لِعِبَادِكَ بَابًا اِلَى عَفْوِكَ، سَمَّيْتُهُ التَّوْبَةَ، فَقُلْتُ: تُوبُوا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا.

گذشت به روی بندگانت گشوده و آن را توبه نامیده و فرمودی: به سوی خدا توبه کنید، توبه ای خالص

فَمَا عُذْرٌ مَنْ اَغْفَلَ دُخُوْلَ الْبَابِ بَعْدَ فَتْحِهِ، اَللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ قَبِيْحَ الذَّنْبِ مِنْ

پس چیست عذر کسی که بعد از گشودن در از داخل شدن غفلت کند؟! ای معبود من، اگر گناه از جانب بنده ات

عَبْدِكَ فَلْيَحْسِنِ الْعُقُومَ مِنْ عِنْدِكَ، الهی ما انا باوّل من عَصَاكَ فُتِّبَتْ

زشت است پس به یقین گذشت از جانب تو نیکو می باشد، ای معبود من، من اولین کسی نیستم که نافرمانیت کرده و تو او را

عَلَيْهِ، وَتَعَرَّضَ لِمَعْرُوفِكَ فَجُدْتَ عَلَيْهِ، يَا مُجِيبَ الْمُضْطَرِّ، يَا كَاشِفَ

آمرزیده ای، و یا به نیکیهایت روی آورده و بر او بخشیده ای، ای اجابت کننده درماندگان، ای برطرف کننده

الضَّرِّ، يَا عَظِيمَ الْبِرِّ، يَا عَلِيمًا بِمَا فِي السِّرِّ، يَا جَمِيلَ السُّتْرِ، اسْتَشْفَعْتُ

ضرر و زیان، ای بزرگ احسان، ای دانای نهان، ای زیبا پرده پوش، با بخشش و کرم

بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ إِلَيْكَ، وَتَوَسَّلْتُ بِجَنَابِكَ [بِحَنَانِكَ وَتَرَحُّمِكَ لَدَيْكَ،

از درگاهت شفاعت می طلبم، و به تو [به دوستیت و مهربانی که نزد توست متوسل می شوم

فَاسْتَجِبْ دُعَائِي وَلَا تُحَيِّبْ فِيكَ رَجَائِي وَتَقَبَّلْ تَوْبَتِي وَكَفِّرْ

دعایم را بپذیر و امیدم را به درگاهت ناامید مکن، و توبه ام را بپذیرا باش

خَطِيئَتِي بِمَنِّكَ وَرَحْمَتِكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و به لطف و رحمت از خطاهایم درگذر، ای مهربانترین مهربانان.

۲- مناجات الشاکین

(شکایت کنندگان)

مناجات کسانی است که به درگاه خداوند شکایت می برند؛ شکایت از نفس اماره و تمایلات نفس سرکش و شکایت از سختی دل و قساوت قلب و وسوسه های شیطان و از او برای غلبه بر اینها کمک می طلبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهِ إِلَيْكَ اشْكُو نَفْسًا بِالسُّوءِ أَمَارَةً، وَالْيَ الْخَطِيئَةِ مُبَادِرَةً،

ای معبود من، به تو شکایت می کنم از نفسی که مرا به بدی فرمان می دهد، و به سوی گناه می کشاند،

وَبِمَعَاصِيكَ مُوَلِّعَةً، وَبِسَخَطِكَ مُتَعَرِّضَةً، تَسْلُكُ بِي مَسَالِكَ الْمَهَالِكِ،

و به نافرمانیهایت حریص است، و موجبات خشم و غضبت را فراهم ساخته است، مرا به راه های نابودی می کشاند،

وَتَجْعَلُنِي عِنْدَكَ أَهْوَنَ هَالِكٍ، كَثِيرَةَ الْعِلَلِ، طَوِيلَةَ الْأَمَلِ، أَنْ مَسَّهَا الشَّرُّ

و مرا در نزد تو پست ترین هلاک شونده گانی که عیب هایش بسیار و آرزویش طولانی است قرار می دهد، اگر آزاری به او
رسد

تَجْزَعُ، وَأَنْ مَسَّهَا الْخَيْرُ تَمْنَعُ، مِيَالَهُ إِلَى اللَّعِبِ وَاللَّهْوِ، مَمْلُوءَةً بِالْغَفْلَةِ

بی تابی کند و اگر نیکی به آن رسد دریغ ورزد، به لهو و لعب گرایش داشته و غرق در بی خبری

وَالسَّهْوِ، تُسْرِعُ بِي إِلَى الْحَوْبَةِ، وَتُسَوِّفُنِي بِالتَّوْبَةِ، إِلَهِي اشْكُو إِلَيْكَ عَدُوًّا

و اشتباه است، مرا به سرعت به سوی گناه می کشاند و توبه ام را به تأخیر می اندازد، ای معبود من، از دشمنی که مرا

يُضِلُّنِي وَشَيْطَانًا يُغْوِينِي قَدْ مَلَأَ بِالْوَسْوَاسِ صَدْرِي وَاحَاطَتْ

گمراه کرده و شیطانی که مرا فریب می دهد به تو شکایت می کنم، سینه ام را پر از وسوسه نموده و آرزوهای

ص: ۶۵

هَوَاجِسُهُ بِقَلْبِي يُعَاضِدُ لِي الْهَوَى وَيُرِينُنِي لِي حُبِّ الدُّنْيَا، وَيَحُولُ بَيْنِي

نفسانی دلم را احاطه کرده و هوای نفس (به بیچارگی من) کمک می کند، و دوستی دنیا را در نظرم زینت می دهد و میان من

وَبَيْنَ الطَّاعَةِ وَالزُّلْفَى الْهَى إِلَيْكَ أَشْكُو قَلْبًا قَاسِيًا مَعَ الْوَسْوَاسِ مُتَقَلِّبًا،

و بندگی و نزدیکی به تو فاصله می اندازد، ای معبود من به تو شکایت می کنم از دل بی رحمی که با وسوسه دگرگون گردیده

وَبِالرَّيْنِ وَالطَّبَعِ مُتَلَبِّسًا، وَعَيْنًا عَنِ الْبُكَاءِ مِنْ خَوْفِكَ جَامِدَةً، وَالِي مَا

و با زنگار و خوی زشت پوشیده شده و چشمی که برای گریه از ترست خشک شده و به آنچه که

يَسُرُّهَا طَامِحَةً، الْهَى لَا حَوْلَ لِي وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِقُدْرَتِكَ، وَلَا نَجَاةَ لِي مِنْ

او را خشنود می کند طمع دارد، ای معبود من پناهگاه و نیرویی جز قدرت تو نیست، و جز محافظت تو راه نجاتی از

مَكَارِهِ الدُّنْيَا إِلَّا بِعِصْمَتِكَ، فَاسْئَلُكَ بِبِلَاغِهِ حِكْمَتِكَ، وَنَفَاذِ مَشِيَّتِكَ، اِنَّ

گرفتاریهای دنیا ندارم، پس به حق حکمت رسا و خواست نافذت از تو می خواهم که مرا

لَا تَجْعَلْنِي لِغَيْرِ جُودِكَ مُتَعَرِّضًا، وَلَا تُصَيِّرْنِي لِلْفِتَنِ عَرَضًا، وَكُنْ لِي

روی آورنده به غیر بخششت قرار ندهی و هدف فتنه ها نگردانی و در برابر

عَلَى الْأَعْدَاءِ نَاصِرًا، وَعَلَى الْمَخَازِي وَالْعُيُوبِ سَاتِرًا، وَمِنَ الْبَلَاءِ

دشمنان یاورم باشی، و رسوایی ها و عیب هایم را بپوشانی، و از بلاها

وَأَقِيًّا، وَعَنِ الْمَعَاصِي عَاصِمًا، بِرَأْفَتِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

محافظتم کنی، و از گناهان بازم داری، به مهربانی و رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۳- مناجات الخائفین

(خائفان)

مناجات کسانی است که از خدا ترسانند و با زبان خوف و ترس، سخن می گویند و از حضرتش کمک می جویند، ولی در

حقیقت ترس آنها از گناهان خویش و برخورد عادلانه خدا با آنهاست.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهِ اَتْرَاكَ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِكَ تُعَذِّبُنِي أَمْ بَعْدَ حُبِّي إِيَّاكَ تُبْعِدُنِي أَمْ مَعَ

ای معبود من، آیا می پسندی که بعد از ایمان به تو مرا عذاب کنی یا بعد از محبتم به تو مرا دور کنی، یا با وجود

ص: ۶۶

رَجَائِي لِرَحْمَتِكَ وَصَفْحِكَ تَحْرِمُنِي أَمْ مَعَ اسْتِجَارَتِي بِعَفْوِكَ

امیدم به رحمت و گذشتت مرا محروم سازی، یا با وجود پناهندگیم به گذشتت مرا

تُسَلِّمُنِي حَاشَا لَوْجِهِكَ الْكَرِيمِ أَنْ تُحَيِّنِي لَيْتَ شِعْرِي الشَّقَاءِ

رها کنی، از کرمت دور است که مرا محروم کنی، ای کاش می دانستم که آیا مادرم مرا برای

وَلَدْتَنِي أُمِّي أَمْ لِلْعَنَاءِ رَبَّتْنِي فَلَيْتَهَا لَمْ تَلِدْنِي وَ لَمْ تُرَبِّنِي وَلَيْتَنِي

بدبختی زاییده یا برای رنج و سختی تربیت نموده؟ پس ای کاش مرا نزاییده و پرورش نداده بود، و ای کاش

عَلِمْتُ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ جَعَلْتَنِي وَبِقُرْبِكَ وَجَوَارِكَ خَصَّصْتَنِي فَتَقَرَّرَ

می دانستم که آیا مرا از سعادت‌مندان قرار داده و به نزدیکی و جوارت مخصوص گردانده ای تا چشمم

بِذَلِكَ عَيْنِي وَتَطْمَئِنُّ لَهُ نَفْسِي الْهِيَ هَلْ تُسَوِّدُ وُجُوهًا خَرَّتْ سَاجِدَةً

روشن شده و دلم آرام گیرد؟ ای معبود من آیا چهره‌هایی را که در برابر عظمتت به خاک افتاده اند

لِعَظَمَتِكَ، أَوْ تُخْرِسُ السِّنَّةَ نَطَقَتْ بِالثَّنَاءِ عَلَى مَجْدِكَ وَجَلَالَتِكَ، أَوْ تَطْبَعُ

سیاه می کنی؟ یا زبان‌هایی که به ستایش بزرگی و شکوهت گویایند لال می کنی؟ یا بر دل‌هایی که محبتت

عَلَى قُلُوبٍ انْطَوَتْ عَلَى مَحَبَّتِكَ، أَوْ تُصِمُّ أَسْمَاعًا تَلَدَّتْ بِسَمَاعِ ذِكْرِكَ

آنها را فرا گرفته مهر می زنی؟ یا گوش‌هایی را که از شنیدن ذکر مورد پسند تو لذت می برند،

فِي ارَادَتِكَ، أَوْ تُغْلُ أَكْفَأَ رَفَعَتْهَا الْأَمَالَ إِلَيْكَ رَجَاءَ رَأْفَتِكَ، أَوْ تُعَاقِبُ

کر می کنی؟ یا دست‌هایی را که آرزوها به امید مهربانیت آنها را به درگاہت بلند کرده، به زنجیر می کشی؟ یا بدن‌هایی

أَبْدَانًا عَمِلَتْ بِطَاعَتِكَ حَتَّى نَحَلَتْ فِي مُجَاهَدَتِكَ، أَوْ تُعَذِّبُ ارْجُلًا

را که به بندگی عمل نموده تا جایی که برای کوشش در راهت ضعیف شده کیفر می دهی؟ یا پاهایی را که

سَعَتْ فِي عِبَادَتِكَ، الْهِيَ لَا تُغْلِقُ عَلَى مُوَحِّدِكَ أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ، وَلَا

در مسیر بندگی تلاش کرده عذاب می کنی؟ ای معبود من درهای رحمتت را بر یکتاپرستانت مبنده،

تَحُبُّ مُشْتَاقِيكَ عَنِ النَّظَرِ إِلَى جَمِيلِ رُؤْيَيْكَ، الْهَى نَفْسٌ اعْرَزَتْهَا

و مشتاقانت را از دیدن جمال زیبایت محروم مگردان، ای معبود من، نفسی را که با یگانگیت

بِتَوْحِيدِكَ، كَيْفَ تُدِلُّهَا بِمَهَانِهِ هِجْرَانِكَ، وَضَمِيرٌ انْعَقَدَ عَلَى مَوَدَّتِكَ، كَيْفَ

گرامی داشتی، چگونه آن را با خواری دوریت پست می کنی؟ و دلی را که با دوستیت پیوند خورده چگونه

تُحْرِقُهُ بِحَرَارِهِ نِيرَانِكَ، الْهَى اجْرَنِي مِنَ الْيَمِّ غَضْبِكَ وَعَظِيمِ سَخَطِكَ،

با حرارت آتشت می سوزانی؟ ای معبود من، مرا از خشم دردناک و بزرگی کيفرت پناه ده

ص: ۶۷

يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ، يَا رَحِيمُ يَا رَحْمَنُ، يَا جَبَّارُ يَا قَهَّارُ، يَا غَفَّارُ يَا سَتَّارُ،

ای غمخوار، ای سخاوتمند، ای مهربان، ای بخشنده، ای توانا، ای پیروز، ای آمرزنده، ای عیب پوش

نَجِّنِي بِرَحْمَتِكَ مِنَ عَذَابِ النَّارِ، وَفَضِيحَةِ الْعَارِ، إِذَا امْتَاَزَ الْأَخْيَارُ مِنَ

به رحمت مرا از عذاب دوزخ و رسوایی ننگ نجات ده، در آن هنگام که نیکان از بدان

الْأَشْرَارِ، وَحَالَتِ الْأَحْوَالُ، وَهَالَتِ الْأَهْوَالُ [۷۱]، وَقَرَّبَ الْمُحْسِنُونَ، وَبَعُدَ

جدا شوند و حالها دگرگون شود و وحشت ها به هراس اندازند و نیکوکاران نزدیک و بدکاران

الْمُسِيئُونَ، وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ. (۱)

دور شوند، و به هر کس آنچه بدست آورده داده شود در حالی که بر ایشان ستم نشود.

۴- مناجات الراجین

(امیدواران)

مناجات کسانی است که با زبان رجا و امید با خدا سخن می گویند؛ امیدوار به لطف الهی و پرده پوشی های او و احسان و فضل پروردگارند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

يَا مَنْ إِذَا سَأَلْتَهُ عَبْدًا عَبْدًا عَطَا، وَإِذَا أَمَلَ مَا عِنْدَهُ بَلَغَهُ مَنَاهُ، وَإِذَا أَقْبَلَ عَلَيْهِ

ای کسی که هر بنده از تو درخواست کند عطایش کنی، و هر گاه آنچه نزد توست آرزو کند به آرزویش برسانی، و هر گاه به تو رو کند

قَرَّبَهُ وَإِذْنَاهُ، وَإِذَا جَاهَرَهُ بِالْعِصْيَانِ سَتَرَ عَلَى ذَنْبِهِ وَغَطَّاهُ، وَإِذَا تَوَكَّلَ

مقرب و نزدیک درگاہت گردانی، و هر گاه که آشکارا نافرمانیت کند بر گناهِش پرده کشیده و آن را بپوشانی، و هر گاه بر تو توکل کند

عَلَيْهِ احْتَسَبَهُ وَكَفَّاهُ، الْهِيَ مِنَ الَّذِي نَزَلَ بِكَ مُلْتَمِسًا قِرَاكَ فَمَا قَرَّبْتَهُ،

او را به حساب آوری و کفایت کنی، ای معبود من، کیست که با درخواست میهمان نوازی به درگاہت آید و تو او را نپذیری؟

وَمَنْ الَّذِي اِنَّاخُ بِبَابِكَ مُرْتَجِياً نَدَاكَ فَمَا وُؤَلِّتَهُ، اِيْحْسُنْ اِنْ اَرْجَعْ عَنِّ بَابِكَ

و کیست که به امید بخشش به درگاہت فرود آید و احسانش نکنی؟ آیا نیکوست که با ناامیدی از درگاہت منصرف

بِالْحَيْبِهِ مَضْرُوباً، وَلَسْتُ اَعْرِفُ سِوَاكَ مَوْلَى بِالْاِحْسَانِ مَوْصُوباً، كَيْفَ

شده و باز گردد؟ در حالی که من مولایی جز تو صاحب احسان نمی شناسم، چگونه

ص: ۶۸

ارْجُو غَيْرَكَ وَالْخَيْرُ كُلُّهُ بِيَدِكَ، وَكَيْفَ اَوْمَلُ سِوَاكَ وَالْاَمْرُ لَكَ،

امید به غیر تو بندم در حالی که همه نیکی ها به دست توست؟ و چگونه به غیر تو دل بندم در حالی که آفرینش و امور از آن توست

أَقْطَعُ رَجَائِي مِنْكَ وَقَدْ اُولَيْتَنِي مَا لَمْ اَسْئَلْهُ مِنْ فَضْلِكَ، اَمْ تُفَقِّرُنِي اِلَى

آیا امیدم را از تو قطع کنم در حالی که آنچه را نخواستی بودم از فضل و احسانت به من عطا نمودی، یا مرا به همانند

مثلی وَاَنَا اَعْتَصِمُ بِحَبْلِكَ، يَا مَنْ سَعَدَ بِرَحْمَتِهِ الْقَاصِدُونَ، وَلَمْ يَشَقَّ

خودم محتاج می کنی در حالی که من به رشته محبت چنگ زده ام، ای کسی که قصد کنندگانت به واسطه رحمت خوشبخت شدند، و آمرزش خواهانت

بِنِقْمَتِهِ الْمُسْتَغْفِرُونَ، كَيْفَ اُنْسِيكَ وَلَمْ تَزَلْ ذَاكِرِي وَكَيْفَ اَلْهُو عَنْكَ

به واسطه کيفرت بدبخت نشدند، چگونه فراموشت کنم در حالی که تو پیوسته به یاد منی؟ و چگونه از تو غافل شوم

وَانتَ مُرَاقِبِي اَلْهَى بِذَلِيلِ كَرَمِكَ اَعْلَقْتُ يَدِي وَلَنْيَلِ عَطَايَاكَ بَسَطْتُ

در حالی که تو مراقب منی؟ ای معبود من، دستم را به دامان کرمت آویخته ام و برای رسیدن به بخششت، آرزویم را

اَمَلِي فَاحْلِضْنِي بِخَالِصِهِ تَوْحِيدِكَ، وَاَجْعَلْنِي مِنْ صَفْوَةِ عِبِيدِكَ، يَا مَنْ

گسترده ام، پس با یکتاپرستی خالصت مرا خالص کن، و مرا از بندگان برگزیده ات قرار ده، ای که

كُلُّ هَارِبٍ اِلَيْهِ يَلْتَجِي، وَكُلُّ طَالِبٍ اِيَّاهُ يَرْتَجِي يَا خَيْرَ مَرْجُوٍّ، وَيَا اَكْرَمَ

هر فراری به تو پناهنده شود، و هر درخواست کننده ای به تو امید بندد، ای بهترین مایه امید، و ای گرامی ترین

مَدْعُوٍّ، وَيَا مَنْ لَا يَزُدُّ سَأَلُهُ، وَلَا يُخَيِّبُ اِمْلَهُ، يَا مَنْ بَابُهُ مَفْتُوحٌ لِدَاعِيهِ،

خواننده شده، و ای کسی که درخواست کننده ات را بر نگردانی، و امیدوارت را ناامید نکنی، ای کسی که درگاهت به روی خواننده ات باز

وَ حِجَابُهُ مَرْفُوعٌ لِرَاجِيهِ، اَسْئَلُكَ بِكَرَمِكَ اَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ مِنْ عَطَايِكَ بِمَا

و پرده میان تو و امیدوارت کنار زده شده، به حق لطف و کرمت از تو می خواهم که بر من منت گذاری از بخششت به اندازه

ای که

تَقَرُّ بِهٖ عَيْنِي وَمِنْ رَجَائِكَ بِمَا تَطْمَئِنُّ بِهِ نَفْسِي وَمِنْ الْيَقِينِ بِمَا تُهَوِّنُ بِهِ

مایه چشم روشنی من گردد و از امیدت به اندازه ای که دلم به آن اطمینان یابد و از یقین به اندازه ای که سختی های دنیا

عَلَى مُصِيبَاتِ الدُّنْيَا، وَتَجَلُّوْا بِهِ عَنْ بَصِيْرَتِي غَشَاةِ الْعَمَى بِرَحْمَتِكَ

در نظرم آسان گردد و به وسیله آن پرده های کوردلی از دیده ام کنار رود، به رحمت

یا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۶۹

(مشتاقان)

گفتگوی کسانی است که مشتاق الطاف الهی و بهره گیری از انوار قدس ربّانی اند؛ به عطوفت و برّ و احسان او و نعمت های فراوانش دلخوش اند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اِنْ كَانَ قَلَّ زَادِي فِي الْمَسِيرِ إِلَيْكَ، فَلَقَدْ حَسُنَ ظَنِّي بِالتَّوَكُّلِ

ای معبود من، اگر توشه ام در راه رسیدن به تو کم است، ولی به یقین به توکل بر تو حسن ظن

عَلَيْكَ، وَإِنْ كَانَ جُرْمِي قَدْ أَخَافَنِي مِنْ عُقُوبَتِكَ، فَإِنَّ رَجَائِي قَدْ أَشْعَرَنِي

دارم و اگر گناهم مرا از مجازاتت بترساند، پس به یقین امیدم مرا به ایمنی

بِالْأَمْنِ مِنْ نِقْمَتِكَ، وَإِنْ كَانَ ذَنْبِي قَدْ عَرَضَنِي لِعِقَابِكَ، فَقَدْ أَدْنَيْ حُسْنُ

از انتقامت متوجه می سازد، و اگر گناهم مرا در معرض عذابت قرار دهد، پس حسن اعتمادم به پاداشت

ثِقَتِي بِثَوَابِكَ، وَإِنْ أَنَا مَتَّبَعْتُ الْعُقْلَةَ عَنِ الْإِسْتِعْدَادِ لِلِقَائِكَ، فَقَدْ تَبَهَّتَنِي

مرا آگاه می کند، و اگر بی توجهی مرا از آمادگی دیدارت به خواب غفلت برد، ولی شناخت و آگاهی

المَعْرِفَةَ بِكَرَمِكَ وَالْإِيكَّ، وَإِنْ أَوْحَشَ مَا بَيْنِي وَبَيْنَكَ فَرَطُ الْعِصْيَانِ

از کرم و بخششهایت مرا بیدار می کند، و اگر زیاده روی در نافرمانی و گردنکشی میان من و تو فاصله اندازد

وَ الطُّغْيَانَ، فَقَدْ أَنَسَنِي بُشْرَى الْغُفْرَانِ وَ الرِّضْوَانِ، اسْتَلُّكَ بِسُبْحَاتِ وَجْهِكَ،

ولی مژده آمرزش و خشنودیت مرا (به تو) مانوس کند، به حق شکوه و عظمت

وَبِأَنْوَارِ قُدْسِكَ، وَابْتِهَلُ إِلَيْكَ بِعَوَاطِفِ رَحْمَتِكَ وَ لَطَائِفِ بَرِّكَ، اِنْ تُحَقِّقْ

و انوار قدسیت از تو می خواهم و به حق عواطف رحمت و لطائف احسانت به درگاہت استغاثه می کنم که گمانم را تحقق

ظَنِّي بِمَا أَوْمَلُهُ مِنْ جَزِيلِ أَكْرَامِكَ، وَجَمِيلِ أَنْعَامِكَ فِي الْقُرْبَى مِنْكَ،

بخشی در آنچه آرزو دارم از فراوانی بخشش و نعمت های زیبای در جوارت

وَالزُّلْفَى لَدَيْكَ، وَالتَّمَتُّعَ بِالنَّظَرِ إِلَيْكَ، وَهَذَا نَا مُتَعَرِّضٌ لِنَفْحَاتِ رَوْحِكَ

و جایگاه و منزلت در نزدت، و بهره مندی از توجه به در گاهت (را آرزو دارم)، و اکنون من خود را در معرض نسیم جانبخش

وَعَطْفِكَ، وَمُتَّبِعٌ عَيْتَ جُودِكَ وَلُطْفِكَ، فَأَرْؤُ مِنْ سَخَطِكَ إِلَى رِضَاكَ،

و مهربانانه ات قرار داده و در طلب باران بخشش و لطف هستم، از خشمت به خشودیت

هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ، رَاجٍ أَحْسَنَ مَا لَدَيْكَ، مُعَوِّلٌ عَلَى مَوَاهِبِكَ، مُتَّقِرٌ إِلَى

و از (عذاب) تو، به (بخشش) تو گریزانم، به بهترین آنچه نزد توست امید دارم، و بر بخشش های تو تکیه کرده ام، و نیازمند

رِعَايَتِكَ، إِلَهِي مَا بَدَأْتَ بِهِ مِنْ فَضْلِكَ فَتَمِّمَّهُ، وَمَا وَهَبْتَ لِي مِنْ كَرَمِكَ

سرپرستی توام، ای معبود من فضل و احسانی که (در حق من) آغاز نمودی به پایانش رسان، و بخششی که به من ارزانی داشتی

فَلَا تَسْلُبُهُ، وَمَا سَوَّرْتَهُ عَلَيَّ بِحِلْمِكَ فَلَا تَهْتِكُهُ، وَمَا عَلِمْتَهُ مِنْ قَبِيحٍ

از من مگیر، و آنچه که با شکیباییت از من پوشاندی آشکار مکن، و آنچه از کردار زشتم

فَعَلِي فَاغْفِرْهُ، إِلَهِي اسْتَشْفَعْتُ بِكَ إِلَيْكَ، وَاسْتَجَرْتُ بِكَ مِنْكَ، اَتَيْتُكَ

می دانی بیامرز، ای معبود من، تو را به درگاہت شفیع قرار داده ام و از (عذاب) تو، به (بخشش) تو پناه می برم، به درگاہت آمده ام

طَامِعاً فِي إِحْسَانِكَ، رَاغِباً فِي امْتِنَانِكَ، مُسْتَشْفِئاً وَابِلَ طَوْلِكَ،

در حالی که احسانت را آرزومندم، سخاوتت را مشتاقم، باران رحمتت را طالبم،

مُسْتَمْتِطِراً غَمَامَ فَضْلِكَ، طَالِباً مَرْضَاتِكَ، قَاصِداً جَنَابِكَ، وَارِداً شَرِيعَةَ

از ابر فضل و کرمت، رحمت می طلبم، خشنودیت را خواهانم، آستانت را قصد کرده ام، در دریای کرمت

رَفْدِكَ، مُلْتَمِساً سِنِي الْخَيْرَاتِ مِنْ عِنْدِكَ، وَافِداً إِلَى حَضْرِهِ جَمَالِكَ،

وارد شده ام، بهترین نیکی های نزد تو را خواهانم، به حضور جمالت رسیده ام،

مُرِيداً وَجْهَكَ، طَارِقاً بِابِكَ، مُسْتَكِيناً لِعَظَمَتِكَ وَجَلَالِكَ، فَافْعَلْ بِي مَا

تو را اراده کرده ام، درگاہ (رحمتت) را کوبنده ام، به عظمت و شکوهت پناهنده ام، پس آنچه از آمرزش

أَنْتَ أَهْلُهُ مِنَ الْمَغْفِرَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَلَا تَفْعَلْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ مِنَ الْعَذَابِ

و رحمت که تو شایسته آنی در حق من انجام ده، و آنچه از عذاب و انتقام که من سزاوار آنم در حق من

وَالنَّقْمَةِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

انجام مده، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۶- مناجات الشاکرین

(شکر گزاران)

مناجات و راز و نیاز کسانی است که با زبان شکر و سپاس، آهنگ او نمایند و به ناتوانی خویش برای شکرگزاری در برابر نعمت های بی پایان خداوند اعتراف کرده و از قصور و تقصیر خود به درگاهش عذر می خواهند.

ص: ۷۱

۱- [۷۴] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۵.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اذهلنی عن اقامه شکرک تتابع طویلک، واعجزنی عن احصاء ثنائک

ای معبود من، بخشش پی در پی تو، مرا از انجام شکر بازداشته، و فراوانی لطف و کرمات، مرا از شمارش ثنایت

فیض فضلک، وشغلنی عن ذکر محامدک ترادف عوآئدک، وایانی عن

عاجز ساخته، و روزی پیوسته ات، مرا از یاد نیکی هایت بازداشته، و نعمت های متوالیت، مرا از

نشر عوارفک توالی ایادیک، و هذا مقام من اعترف بسبوغ النعماء،

گسترش نیکیهای ناتوان کرده است و این جایگاه کسی است که به فراوانی نعمتهایت معترف

وقابلها بالتقصیر، وشهد علی نفسه بالاهمال والتضییع، وانت الرؤف

و در برابر آنها کوتاهی کرده است، و به سستی و کوتاهی خویش گواهی می دهد، و تویی با محبت،

الرحیم البکر الکریم، الذی لا یخیب قاصدیه، ولا یطرُد عن فنائه املیه،

مهربان، نیکوکار و بخشنده ای که قصد کنندگانت را محروم نگردانی و آرزومندان را از درگاهت نرانی،

بساختک تحط رحال الراجین، و بعرضتک تقف امال المشرءین، فلا

بار امید امیدواران به آستان تو فرود آید، و آرزوهای عطاجویان به درگاه تو توقف کند، پس

تقابل امالنا بالتخیب والایاس، ولا تلبسنا سربال القنوط والابلاس،

آرزوهای ما را با ناامیدی و یأس روبه رو مگردان، و لباس ناامیدی و یأس را بر ما مپوشان

الهی تصاعر عند تعاضم آلائک شکرى و تضاؤل فى جنب اکرامک

ای معبود من، در برابر بزرگی نعمتهایت سپاسگزاری من کم است، و در کنار گرامیداشت تو

ایای ثنائى ونشرى جللتنى نعمک من انوار الایمان حلالا، و ضربت

نسبت به من، گسترش ثنایت از سوی من ناچیز است، نعمتهایت لباس های زیبایی از پرتوهای ایمان بر من پوشانده، و لطایف

عَلَى لَطَائِفِ بَرِّكَ مِنَ الْعِزِّ كَلِّلاً، وَقَلَّدْتَنِي مِنْكَ قَلَائِدَ لَا تُحَلُّ،

احسانت پوششی از بزرگواری بر سرم زده، و نعمتهایت گردن آویزی به گردنم آویخته که باز نگردد،

وَطَوَّقْتَنِي اطْوِاقًا لَا تُفْلُ، فَالَائِكَ جَمَّةٌ ضَعْفَ لِسَانِي عَنْ احْصَائِهَا،

و گردنبندهایی که باز نشود، پس نعمتهای باطنیت چنان زیاد است که زبانم از شمارش آن ناتوان شده،

وَنِعْمَاتُكَ كَثِيرَةٌ قَصُرَ فَهْمِي عَنْ ادْرَاكِهَا فَضْلاً عَنِ اسْتِيفَائِهَا، فَكَيْفَ لِي

و نعمتهای ظاهرت چنان فراوان است که فهمم از درک آن کوتاه شده تا چه رسد به این که همه آنها را بشمارم، چگونه
شکرت را

ص: ۷۲

بِتَحْصِيلِ الشُّكْرِ، وَشُكْرِي أَيَّاكَ يَفْتَقِرُ إِلَى شُكْرٍ، فَكَلَّمَا قُلْتَ لَكَ الْحَمْدُ،

به جای آورم در حالی که شکر تو خود نیازمند شکر دیگری است، پس هر زمان که بگویم: حمد و سپاس از آنِ توست

وَجَبَ عَلَيَّ لِذَلِكَ أَنْ أَقُولَ لَكَ الْحَمْدُ، الْهِيَ فَكَمَا غَدَّيْتَنَا بِطُفِكَ،

بر من واجب است که برای آن دوباره بگویم: حمد و سپاس از آنِ توست، ای معبود من، پس همان گونه که ما را غذا دادی

وَرَبَّيْتَنَا بِصُنْعِكَ، فَتَمَّمْ عَلَيْنَا سَوَابِغَ النِّعَمِ، وَادْفَعْ عَنَّا مَكَارِهِ النِّقَمِ، وَآتِنَا

و با آموزش تربیت نمودی، پس نعمت های فراوانت را بر ما تمام کن، و بلاهای ناگوار را از ما دور گردان، و از

مِنْ حُطُوطِ الدَّارَيْنِ ارْفَعْهَا وَاجْلِّهَا، عَاجِلًا وَآجِلًا، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَيَّ

بهره های هر دو جهان، بالاترین و گرامی ترین آن، هم اکنون و در آینده ما را بهره مند ساز، حمد و سپاس از آنِ توست بر

حُسْنِ بِلَائِكَ، وَسُبُوحِ نِعْمَاتِكَ، حَمْدًا يُوَافِقُ رِضَاكَ، وَيَمْتَرِي الْعَظِيمِ

آزمایش نیک و نعمت های فراوانت، ستایشی که موافق خوشنودی توست، و از نیکویی و احسان عظیم تو

مِنْ بَرِّكَ وَنَدَاكَ، يَا عَظِيمُ يَا كَرِيمُ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

سرچشمه می گیرد ای با عظمت و ای بخشنده، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۷- مناجات المطيعين لله

(مطيعان خدا)

مناجات کسانی است که در پی اطاعت فرمان او تلاش فراوان دارند و از او می خواهند پرده های شک و تردید را از دیدگان کنار زند تا با یقینی استوار، تلاششان را در راه او و همتشان را در اطاعت او قرار دهد.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ اِهْمِنَا طَاعَتَكَ، وَجَنِّبْنَا مَعْصِيَتَكَ، وَيَسِّرْ لَنَا بُلُوغَ مَا نَتَمَنَّى مِنْ

خدایا ما را به اطاعت و اداری، و از نافرمانیت دور کن، و برای ما راه رسیدن به آنچه که از

اَيْبَغَاءِ رِضْوَانِكَ، وَاخْلَلْنَا بُحْبُوحَةَ جَنَّاتِكَ، وَأَقْشَعْنَا عَنْ بَصَائِرِنَا سَحَابَ

تحصیل خشنودیت آرزو داریم فراهم ساز، و ما را در میان بهشتت جای ده، و از دیدگان ما، ابرهای شک و تردید را

الْإِرْتِيَابِ، وَاكْشِفْ عَنْ قُلُوبِنَا اغْشِيَةَ الْمِرْيَةِ وَالْحِجَابِ، وَازْهِقِ الْبَاطِلَ

متفزع ساز، و از دل های ما پرده های تردید و کوردلی را کنار زن، و باطل را در نهاد

ص: ۷۳

عَنْ ضَمَائِرِنَا، وَاثْبِتِ الْحَقَّ فِي سَرَائِرِنَا، فَإِنَّ الشُّكُوكَ وَالظُّنُونَ لَوَاقِحُ

و درون ما نابود کن، و حق را در باطن و ضمیر ما ثابت گردان، چرا که تردیدها و گمانها منشأ

الْفِتَنِ، وَمُكَدَّرَةٌ لِّصَفْوِ الْمَنَاحِجِ وَالْمَنَنِ، اللَّهُمَّ احْمِلْنَا فِي سُفْنِ نَجَاتِكَ،

فتنه ها و تیره کننده بخشش ها و نیکی های پاکند، خدایا ما را به کشتی نجات درآور

وَمَتَّعْنَا بِلَدِيدِ مُنَاجَاتِكَ، وَ أوردْنَا حِيَاضَ حُبِّكَ، وَ أَذِقْنَا حَلَاوَةَ وُدِّكَ

و از لذت مناجات بهره مند ساز، و در دریای محبت وارد کن، و شیرینی محبت و نزدیکی را به

وُقْرِبِكَ، وَ اجْعَلْ جِهَادَنَا فِيكَ، وَ هَمَّنَا فِي طَاعَتِكَ، وَ اخْلِصْ نِيَّتَنَا فِي

ما بچشان، و کوشش و تلاشمان را در راه خودت و همتان را در بندگی قرار ده، و نیت های ما را در تعامل با خودت

مُعَامَلَتِكَ، فَإِنَّا بِكَ وَ لَكَ، وَ لَا وَسِيلَةَ لَنَا إِلَيْكَ إِلَّا أَنْتَ، اَلْهِي اجْعَلْنِي مِنْ

خالص گردان، چرا که ما با تو و از آن تویم، و برای رسیدن به درگاہت وسیله ای جز تو نداریم، ای معبود من، مرا از

الْمُضْطَّفِينَ الْأَخْيَارِ، وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ الْأَبْرَارِ، السَّابِقِينَ إِلَيَّ

برگزیدگان از نیکان قرار ده، و به شایستگان از نیکوکاران ملحق کن، همانانی که به برترین خصلت ها

الْمُكْرَمَاتِ، الْمُسَارِعِينَ إِلَيَّ الْخَيْرَاتِ، الْعَامِلِينَ لِلْبَقِيَّاتِ الصَّالِحَاتِ،

سبقت گیرنده، و به نیکی ها شتابنده و به کارهای نیک ماندگار عمل کننده

السَّاعِينَ إِلَيَّ رَفِيعِ الدَّرَجَاتِ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَ بِالْإِجَابَةِ

و به سوی بالاترین درجات، تلاش کننده اند، که به یقین تو بر هر کار توانا و به اجابت (خواست بندگان)

جَدِيرٌ، بِرَحْمَتِكَ يَا رَحِمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

شایسته ای، به مهربانیت ای مهربان ترین مهربانان.

۸- مناجات المریدین

(خداجویان)

راز و نیاز کسانی است که فقط آهنگ او دارند و دلپسته او می باشند؛ جز از آبشخور زلال لطف او سیراب نشوند و جز از مناجات با او لذت نبرند؛ همه شوقشان به جانب حق، و همه دلدادگیشان به حضرت احدیت است.

ص: ۷۴

۱- [۷۶] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۷.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحَانَكَ مَا أَضْيَقَ الطُّرُقَ عَلَى مَنْ لَمْ تَكُنْ دَلِيلَهُ، وَمَا أَوْصَحَ الْحَقَّ عِنْدَ

تسبیح می گویم تو را ای خدا، چقدر راه ها باریک است، برای کسی که تو راهنمایش نباشی، و چقدر راه حق آشکار است
بر

مَنْ هَدَيْتَهُ سَبِيلَهُ، الْهَى فَاَسْئَلُكَ بِمَا سُبُلَ الْوُصُولِ إِلَيْكَ، وَسَيِّرْنَا فِي أَقْرَبِ

کسی که تو راهش را به او نشان دهی، ای معبود من، پس ما را در طریق رسیدن به درگاهت راهنمایی کن، و به نزدیکترین

الطُّرُقِ لِلْوُفُودِ عَلَيْكَ، قَرَّبْ عَلَيْنَا الْبَعِيدَ، وَسَهِّلْ عَلَيْنَا الْعَسِيرَ الشَّدِيدَ،

راه ها برای ورود به درگاهت رهسپار کن، دور را بر ما نزدیک و دشواری و سختی را آسان گردان،

وَالْحَقْنَا بِعِبَادِكَ الَّذِينَ هُمْ بِالْبِدَارِ إِلَيْكَ يُسَارِعُونَ، وَبَابِكَ عَلَى الدَّوَامِ

و ما را ملحق کن به بندگانی که در پیشی گرفتن به سویت شتابانند و درگاهت را پیوسته

يَطْرُقُونَ، وَإِيَّاكَ فِي اللَّيْلِ يَعْبُدُونَ، وَهُمْ مِنْ هَيْبَتِكَ مُشْفِقُونَ، الَّذِينَ

می کوبند و تو را در دل شب عبادت می کنند و از هیبت هراسانند، بندگانی که

صَفِيَتْ لَهُمُ الْمَشَارِبُ، وَبَلَّغَتْهُمْ الرِّغَائِبُ، وَأَنْجَحَتْ لَهُمُ الْمَطَالِبُ،

گرایشهایشان را خالص گرداندی، و به آرزوهایشان رساندی و خواسته هایشان را برآورده ساختی

وَقَضَيْتَ لَهُمْ مِنْ فَضْلِكَ الْمَأْرَبَ، وَ مَلَأْتَ لَهُمْ ضَمَائِرَهُمْ مِنْ حُبِّكَ،

و از فضل و کرمت حاجت‌هایشان را برآوردی، و دل‌هایشان را از محبتت پر ساختی

وَرَوَّيْتَهُمْ مِنْ صَافِي شَرِبِكَ، فَبِكَ إِلَى لَذِيذِ مُنَاجَاتِكَ وَصَلُّوا، وَمِنْكَ

و از شراب زلال وصال سیرابشان کردی، پس به واسطه تو به لذت مناجات رسیدند و از جانب تو

أَقْصَى مَقَاصِدِهِمْ حَصَلُوا، فَيَا مَنْ هُوَ عَلَى الْمُقْبِلِينَ عَلَيْهِ مُقْبِلٌ،

دورترین اهدافشان را بدست آوردند، پس ای کسی که به روی کنندگان رو کنی،

وَبِالْعَطْفِ عَلَيْهِمْ عَائِدٌ مُّضِلٌّ، وَبِالْغَافِلِينَ عَنْ ذِكْرِهِ رَحِيمٌ رَّؤُوفٌ،

و پیوسته به آنان توجه کرده و بخشنده ای و بر غفلت کنندگان از یادت مهربان و پرمحبتی

وَبِجَذْبِهِمْ إِلَىٰ بَابِهِ وَدُودٌ عَطُوفٌ، اسئَلُكَ أَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ أَوْفَرِهِمْ مِنْكَ

و برای جذب آنان به درگاهت، با محبت و مهربانی، از تو می خواهم که مرا از بهره مندترین آنان

حَظًّا، وَأَعْلَاهُمْ عِنْدَكَ مَنزِلًا، وَأَجْزَلِهِمْ مِنْ وُدِّكَ قِسْمًا، وَأَفْضَلِهِمْ فِي

و بالاترین شان از نظر جایگاه در نزدت، و بیشترین آنان از سهم دوستی و محبتت، و برترین آنان از

مَعْرِفَتِكَ نَصِيبًا، فَقَدْ انْقَطَعَتْ إِلَيْكَ هِمَّتِي وَأَنْصَرَفَتْ نَحْوَكَ رَغْبَتِي فَأَنْتَ

بهره شناخت قرار دهی، چرا که همتم به تو منتهی شده و اشتیاقم به سوی تو متمایل گشته، پس تنها

لَا عَيْزُكَ مُرَادِي وَلَكَ لَا لِسَوَاكَ سَهْرِي وَسَهَادِي وَلِقَاؤُكَ قُرَّةُ عَيْنِي

تویی مقصود من، و تنها به خاطر توست شب زنده داری و بی خوابیم، دیدار تو مایه چشم روشنیم

وَوَضَّلَكَ مِنِّي نَفْسِي وَإِلَيْكَ شَوْقِي وَفِي مَحَبَّتِكَ وَلَهْيَ وَالِي هَوَاكَ

و وصال تو آرزوی قلبم و به جانب اشتیاقم و در محبت شیفتگیم و در هوایت

صَبَابَتِي وَرِضَاكَ بُعَيْتِي وَرُؤْيُتِكَ حَاجَتِي وَجِوَارِكَ طَلْبِي وَقُرْبُوكَ

عشق سوزانم، و خشنودیت آرزویم و دیدارت نیازم و جوار قربت خواسته ام و نزدیکی

غَايَةُ سُؤْلِي وَفِي مُنَاجَاتِكَ رُوحِي وَرَاحَتِي وَعِنْدَكَ دَوَاءٌ عَلَّتِي

نهایت مقصودم، و در مناجات آسایش و راحتیم و در نزدت داروی بیماریم

وَشِفَاءٌ غُلَّتِي وَبَرْدٌ لَوْعَتِي وَكَشْفٌ كُرْبَتِي فَكُنْ أُنِيسِي فِي وَحْشَتِي

و شفای سوز دلم، و آرامش آتش عشقم، و برطرف شدن گرفتاری من است، پس باش همدم و مونس در تنهاییم

و مُقِيلَ عَثْرَتِي وَغَافِرَ زَلَّتِي وَقَابِلَ تَوْبَتِي وَمُجِيبَ دَعْوَتِي وَوَلِيَّ

و درگذرنده خطایم، و آمرزنده لغزشم، و پذیرنده توبه ام، و اجابت کننده درخواستم، و عهده دار

عِضْمَتِي وَمُعِينِي فَاقْتِنِي وَلَا تَقْطَعْنِي عَنْكَ، وَلَا تُبْعِدْنِي مِنْكَ، يَا نَعِيمِي

پاکیم، و بی نیاز کننده نیازم، مرا از خودت جدا نکن و دور نساز، ای خوشبختی

وَجَّتِي وَيَا دُنْيَايَ وَآخِرَتِي [يَا اِرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (1)] و بهشت من، و ای دنیا و آخرتم، [ای مهربان ترین مهربانان .

۹- مناجات المحبین

(دوستاناران خدا)

مناجات کسانی است که خدا را دوست دارند و به او عشق می ورزند؛ کسانی که محبت خداوند را می طلبند و از او می

خواهند به بنده اش نظر افکند و مهربانانه به وی بنگرد.

ص: ۷۶

۱- [۷۷] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۷.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی مَنْ ذَا الَّذِي ذَاقَ حَلَاوَةَ مَحَبَّتِكَ فَرَامَ مِنْكَ بَدَلًا، وَمَنْ ذَا الَّذِي

ای معبود من، کیست که شیرینی محبت را چشید و غیر از تو را برگزید، و کیست که

أَنَسَ بِقُرْبِكَ فَأَبْتَغَى عَنْكَ حَوْلًا، الهی فَاجْعَلْنَا مِمَّنِ اصْطَفَيْتَهُ لِقُرْبِكَ

به جوار قربت انس گرفت و روی گردانی از تو را طلبید، ای معبود من، ما را از کسانی قرار ده که برای نزدیکی و دوستیت

وَوَلَايَتِكَ، وَأَخْلَصْتَهُ لُودُكَ وَمَحَبَّتِكَ، وَشَوَّقْتَهُ إِلَى لِقَائِكَ، وَرَضَّيْتَهُ

برگزیده اش کردی و برای موذت و محبت خالصش گرداندی، و برای دیدارت مشتاقش نمودی، و به تقدیرت

بِقَضَائِكَ، وَمَنْحَتَهُ بِالنَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَحَبَوْتَهُ بِرِضَاكَ، وَأَعَدْتَهُ مِنْ

راضیش ساختی، و توجه به جمالت را عطایش کردی، و خشنودیت را هدیه اش نمودی، و از هجران

هَجْرِكَ وَقِلَاقِكَ، وَبَوَّأْتَهُ مَقْعَدَ الصَّدَقِ فِي جِوَارِكَ، وَخَصَّصْتَهُ بِمَعْرِفَتِكَ،

و دوریت پناهِش دادی، و در جایگاه صدق در جوارت جایش دادی، و به شناخت مخصوصش گرداندی،

وَأَهْلَيْتَهُ لِعِبَادَتِكَ، وَهَيَّمْتَ قَلْبَهُ لِإِرَادَتِكَ، وَاجْتَبَيْتَهُ لِمُشَاهَدَتِكَ، وَأَخْلَيْتَ

و برای بندگیت لایقش ساختی، و دلش را شیفته خواسته ات نمودی و برای دیدارت برگزیده اش کردی، و رویش را

وَجْهَهُ لَكَ، وَفَرَعْتَ فُؤَادَهُ لِجُبِّكَ، وَرَغَّبْتَهُ فِيمَا عِنْدَكَ، وَالْهَمَمْتَ ذِكْرَكَ،

متوجه خود ساختی و دلش را برای محبت خالی کردی، و برای آنچه نزد توست مشتاقش نمودی، و به یادت مشغولش

ساختی

وَأَوْزَعْتَهُ شُكْرَكَ، وَشَغَلْتَهُ بِطَاعَتِكَ، وَصَيَّرْتَهُ مِنْ صَالِحِي بَرِيَّتِكَ،

و شکرش را نصیبش کردی، و به بندگیت مشغولش نمودی، و او را از شایسته ترین آفریدگانت قرار دادی

وَاخْتَرْتَهُ لِمُنَاجَاتِكَ، وَقَطَعْتَ عَنْهُ كُلَّ شَيْءٍ يَقْطَعُهُ عَنْكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا

و برای مناجات برگزیدی، و هر چه که او را از تو جدا می کند از او بریدی، خدایا ما را

مِمَّنْ دَأْبُهُمُ الْإِرْتِيَاحُ إِلَيْكَ وَالْحَنِينُ، وَ دَهْرُهُمُ الزَّفَرَةُ وَاللَّانِينُ، جِبَاهُهُمْ

از کسانی قرار ده که عادتشان، شادی و زاری به درگاه توست، و روزگارشان آه و ناله است، آنان که پیشانیان

سَاجِدَةً لِعِظَمَتِكَ، وَعُيُونُهُمْ سَاهِرَةٌ فِي خِدْمَتِكَ، وَ دُمُوعُهُمْ سَائِلَةٌ مِنْ

در برابر عظمتت بر خاک قرار گرفته، و چشمهایشان در خدمت تو بیدار است، و اشکهایشان از ترس تو

خَشِيَتِكَ، وَقُلُوبُهُمْ مُتَعَلِّقَةٌ بِمَحَبَّتِكَ، وَأَفْئِدَتُهُمْ مُنْخَلَعَةٌ مِنْ مَهَابَتِكَ، يَا

جاری است، و دلهایشان شیفته و دلداده توست، و قلبهایشان از هیبت تو فرو ریخته، ای

مَنْ أَنْوَارُ قُدْسِهِ لِأَبْصَارِ مُحِبِّهِ رَأَتْهُ، وَسُبْحَاتُ وَجْهِهِ لِقُلُوبِ عَارِفِيهِ

کسی که نورهای قدسیت برای دیده های دوستدارانت درخشان است، و انوار جمالت برای دلهای عارفانت

شَاءَتْهُ، يَا مُنَى قُلُوبِ الْمُشْتَاقِينَ، وَيَا غَايَةَ آمَالِ الْمُحِبِّينَ، اسْأَلُكَ حُبَّكَ

آشکار است ای امید دل مشتاقان، ای نهایت آرزوی دوستداران، از تو می خواهم دوستیت را،

وَحُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ، وَحُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُوصِلُنِي إِلَى قُرْبِكَ، وَإِنْ تَجْعَلَكَ

و دوستی آن که تو را دوست دارد، و دوستی هر عملی که مرا به نزدیکی می رساند، و (از تو می خواهم که) خود را

أَحَبَّ إِلَيَّ مِمَّا سِوَاكَ، وَإِنْ تَجْعَلَ حُبِّي آيَاكَ قَائِدًا إِلَى رِضْوَانِكَ، وَشَوْقِي

نزد من محبوب تر از هر چیز قرار دهی، و محبتم به خودت را وسیله ای برای رسیدن به بهشت، و اشتیاقم

إِلَيْكَ ذَائِدًا عَنْ عِضْيَانِكَ، وَأَمْنُنْ بِالنَّظَرِ إِلَيْكَ عَلَيَّ، وَأَنْظُرْ بَعَيْنِ الْوُدِّ

به خودت را مانع از نافرمانیت قرار دهی، با توجهم به خودت بر من منت گذار، و با دیده محبت

وَالْعَطْفِ إِلَيَّ، وَلَا تَصْرِفْ عَنِّي وَجْهَكَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ الْإِسْعَادِ

و عطفت به من نظر کن، و رویت را از من بر مگردان، و مرا در زمره سعادت‌مندان

وَالْحِظْوَةِ عِنْدَكَ، يَا مُجِيبُ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و بهره‌مندان در گاهت قرار ده، ای اجابت کننده، ای مهربانترین مهربانان.

۱۰- مناجات المتوسلين

(متوسلان)

راز و نیاز آنهاست که به عطف و رأفت الهی توسل می جویند و به شفاعت پیامبرش دل خوش می دارند و این دو را وسیله نیل به غفران الهی و رسیدن به رضوان حق قرار می دهند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی لیس لی وسیله الیک الّا عواطف رافتک، ولا لی ذریعه الیک الّا

ای معبود من، جز عواطف رافتت وسیله ای برای رسیدن به درگاهت ندارم و جز رحمت های شناخته شده ات

عوارف [۷۹] رَحْمَتِكَ، وَشَفَاعَةُ نَبِيِّكَ الرَّحْمَةِ، وَمُنْقِدِ الْأُمَّةِ مِنَ الْغَمِّ،

و شفاعت پیامبرت، پیامبر رحمت و نجات دهنده امت از غم و اندوه، راهی برای رسیدن به درگاهت ندارم،

ص: ۷۸

فَاجْعَلْهُمَا لِي سَبِيًّا اِلَى نَيْلِ غُفْرَانِكَ، وَصَيِّرْهُمَا لِي وُضْلَةً اِلَى الْفَوْزِ

پس آن دو را وسیله رسیدنم به آمرزشت و سبب رسیدنم به خوشنودیت قرار ده،

بِرِضْوَانِكَ، وَقَدْ حَلَّ رَجَائِي بِحَرَمِ كَرَمِكَ، وَحَطَّ طَمَعِي بِفِنَاءِ جُودِكَ،

چرا که امیدم در حریم بخششت جای گرفته و طمعم به آستانه سخاوتت فرود آمده،

فَحَقِّقْ فَيْكَ اَمَلِي وَاخْتِمِ بِالْخَيْرِ عَمَلِي وَاَجْعَلْنِي مِنْ صَفْوَتِكَ الَّذِيْنَ

پس آرزویم را در مورد خودت محقق ساز، و کارم را به خیر ختم کن، و قرار ده مرا از برگزیدگان که

اَحْلَلْتَهُمْ بِحُبُوْحِهِ جَنَّتِكَ، وَبَوَّأْتَهُمْ دَارَ كَرَامَتِكَ، وَاَقْرَبْتَ اَعْيُنَهُمْ بِالنَّظَرِ

آنها را در میان بهشتت جای داده و در خانه کرامتت ساکن کرده ای و دیدگانشان را به تماشای جمالت

اَلَيْكَ يَوْمَ لِقَائِكَ، وَاوْرَثْتَهُمْ مَنَازِلَ الصَّدَقِ فِي جِوَارِكَ، يَا مَنْ لَا يَفِدُ

در روز دیدارت (در قیامت) روشن نموده ای، و منزلگاه های صداقت را در جوار خودت به آنان بخشیده ای، ای که میهمانان،

الْوَاْفِدُوْنَ عَلٰی اَكْرَمِ مِنْهُ، وَلَا يَجِدُ الْقَاصِدُوْنَ اَرْحَمَ مِنْهُ، يَاخَيْرَ مَنْ خَلَا

بر کریم تر از تو وارد نشوند، و قصدکنندگان، مهربان تر از تو را نیابند، ای بهترین کسی که تنهامانندگان

بِهِ وَحِيدٌ، وَيَا اَعْطَفَ مَنْ اَوٰى اِلَيْهِ طَرِيْدٌ، اِلَى سَعَةِ عَفْوِكَ مَدَدْتُ يَدِي

با تو خلوت کنند، ای مهربانترین کسی که فراریان به تو پناهنده شوند، به سوی وسعت گذشتت، دست دراز کرده

وَبِدَائِلِ كَرَمِكَ اَعْلَقْتُ كَفْيِي فَلَا تُؤَلِّنِي الْجِرْمَانَ، وَلَا تُبَلِّغْنِي بِالْخَيْبَةِ

و به دامان کرمت متوسل شده ام پس محرومیت را بر من مسلط مکن، و مرا به ناامیدی

وَالْخُسْرَانَ، يَا سَمِيعَ الدُّعَاءِ [يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ (۱)] و زیانکاری گرفتار مکن، ای شنونده دعا [ای مهربانترین مهربانان .

۱۱- مناجات المفتقرین

(نیازمندان)

راز و نیاز آنان که سرتاپای وجود خود را نیازمند او می دانند و از غنای او طلب می کنند و دوام و پیوستگی نعمتش را می

خواهند؛ رفع همه رنجها، شکستگی ها و اندوه ها را از خداوند می طلبند.

ص: ۷۹

۱- [۸۰] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۹.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی کسری لا یَجْبُرُهُ إِلَّا لَطْفُكَ وَخَانُكَ، وَفَقْرِي لَا يُغْنِيهِ إِلَّا عَطْفُكَ

ای معبود من، کمبودم را جز لطف و مهربانیت جبران نکند، و نیازم را جز محبت و احسانت

وَاحْسَانُكَ، وَرَوْعَتِي لَا يَسْكُنُهَا إِلَّا أَمَانُكَ، وَذَلَّتِي لَا يُعِزُّهَا إِلَّا سُلْطَانُكَ،

بی نیاز نکند، و هراسم را جز امان تو آرامش ندهد، و خواریم را جز قدرت و سلطه ات عزیز نگرداند

وَآمِنِيَّتِي لَا يُبَلِّغُنِيهَا إِلَّا فَضْلُكَ، وَخَلَّتِي لَا يَسُدُّهَا إِلَّا طَوْلُكَ، وَحَاجَتِي لَا

و چیزی جز فضلت مرا به آرزویم نرساند و نیازم را جز بخشش جبران نکند، و احتیاجم را

يَقْضِيهَا غَيْرُكَ، وَكَرْبِي لَا يُفَرِّجُهُ سِوَى رَحْمَتِكَ، وَضُرِّي لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُ

جز تو برآورده نکند، و گرفتاریم را جز رحمت نگشاید، زیانم را جز مهربانیت

رَافِقِكَ، وَغَلَّتِي لَا يُبْرِدُهَا إِلَّا وَضْلُكَ، وَلَوْعَتِي لَا يُطْفِئُهَا إِلَّا لِقَاؤُكَ،

برطرف نکند، و سوز عطشم را جز وصالت آرام نکند، و آتش دلم را جز دیدارت خاموش نکند

وَسَوْقِي إِلَيْكَ لَا يَبِيلُهُ إِلَّا النَّظَرُ إِلَى وَجْهِكَ، وَقَرَارِي لَا يَقِرُّ دُونَ دُنُوِّي

و اشتیاقم به دیدارت را جز توجه به جلوه ات سیراب نکند، و آرامشم جز در نزدیکیت قرار نگیرد

مِنْكَ، وَلَهْفَتِي لَا يَرُدُّهَا إِلَّا رَوْحُكَ، وَسَقَمِي لَا يَشْفِيهِ إِلَّا طِبُّكَ، وَغَمِّي لَا

اندوه و غم را جز نسیم جانبخش برطرف نکند، و بیماریم جز با درمانت شفا نیابد، و غم را

يُزِيلُهُ إِلَّا قُرْبُكَ، وَجُرْحِي لَا يُبْرِئُهُ إِلَّا صَفْحُكَ، وَرَيْنُ قَلْبِي لَا يَجْلُوهُ إِلَّا

جز جوار قربت زائل نکند، و زخمم را جز گذشتت التیام نبخشد، و زنگار دلم را جز عفو

عَفْوِكَ، وَوَسْوَاسُ صَدْرِي لَا يُزِيحُهُ إِلَّا أَمْرُكَ، فَيَا مُنْتَهَى أَمَلِ الْأَمَلِينَ،

جلا ندهد، و وسوسه درونم را جز فرمانت برطرف نکند، ای نهایت آرزوی آرزومندان

وَيَا غَايَةَ سُؤْلِ السَّائِلِينَ، وَيَا أَقْصَى طَلِبِهِ الطَّالِبِينَ، وَيَا أَعْلَى رَغْبِهِ

و ای منتهای خواسته خواستاران، و ای آخرین مطلوب جویندگان، و ای برترین میل

الرَّاعِبِينَ، وَيَا وَلِيَّ الصَّالِحِينَ، وَيَا أَمَانَ الْخَائِفِينَ، وَيَا مُجِيبَ دَعْوِهِ

مشتاقان، و ای سرپرست صالحان، و ای ایمنی بخش ترسیدگان، و ای اجابت کننده درخواست

الْمُضْطَّرِّينَ، وَيَا ذُخْرَ الْمُعْدِمِينَ، وَيَا كَنْزَ الْبَائِسِينَ، وَيَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ،

درماندگان، و ای ذخیره نیازمندان، و ای گنج بینوایان، و ای فریادرس فریادرس خواهان

ص: ۸۰

وَ يَا قَاضِيَ حَوَائِجِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ، وَ يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ، وَ يَا اَرْحَمَ

وَ اى برآورنده نیازهای فقیران و تهیدستان، و اى گرامى ترين گراميان، و اى مهربان ترين

الرَّاحِمِينَ، لَكَ تَخَضُّعِي وَسُؤَالِي وَ اِلَيْكَ تَضَرُّعِي وَ اِتِّهَالِي اسئَلُكَ اَنْ

مهربانان، فروتنى و درخواستم، و گريه و زارى و ناله ام به درگاه توست، از تو مى خواهم كه

تُبَيِّنْ لِي مِنْ رَوْحِ رِضْوَانِكَ، وَ تُدَيِّمَ عَلَيَّ نِعَمَ اَمْتِنَانِكَ، وَ هَا نَا بِبَابِ

از نسيم جانبخش خوشنوديت به من برسانى، و نعمت هاى بزرگت را بر من ادامه دهى، و اينك من به درگاه

كِرْمِكَ وَ اِقْفِ، وَ لِنَفْحَاتِ بَرِّكَ مُتَعَرِّضٌ، وَ بِحَبْلِكَ الشَّدِيدِ مُعْتَصِمٌ،

كرمت ايستاده و نسيم نيكيت را طالبم، و به ريسان محكمت چنگ زده ام

وَ بِعُرْوَتِكَ الْوَثْقَى مُتَمَسِّكٌ، اَلْهَى اَرْحَمَ عَبْدَكَ الدَّلِيلَ، ذَا اللِّسَانِ الْكَلِيلِ،

و دستگيره محكمت را گرفته ام، اى معبود من بر بنده فروتنت كه زبانش گنگ

وَ الْعَمَلِ الْقَلِيلِ، وَ اَمْنُنْ عَلَيَّ بِطَوْلِكَ الْجَزِيلِ، وَ اَكْنُفُهُ تَحْتَ ظِلِّكَ الظَّلِيلِ،

و عملش كم است رحم كن، با بخشش فراوانت بر او منت گذار، و او را در زير سايه گسترده ات پناه ده.

يا كَرِيمُ يا جَمِيلُ، يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

اى بخشنده، اى زيبا، اى مهربان ترين مهربانان.

۱۲- مناجات العارفين

(عارفان)

مناجات كسانى است كه عارفانه با خدا سخن مى گویند، آنان كه پس از قبول ناتوانى از درك كنه ذات او و راهيابى به شناخت كامل صفاتش در پى معرفتى بهتر از گذشته و دريدن حجابها از ديدگان دل و جانند و تشنه كام در جستجوى چشمه هاى محبت الهى و نوشيدن از جام عشق وى مى باشند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی قَصْرَتِ الْأَلْسُنُ عَنْ بُلُوغِ ثَنَائِكَ كَمَا يَلِيقُ بِجَلَالِكَ، وَعَجَزَتِ

ای معبود من، زبانها از بیان ثنایت آن چنان که شایسته بزرگی توست کوتاه است، و عقلها

ص: ۸۱

۱- [۸۱] بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۴۹.

الْعُقُولُ عَنْ ادْرَاكِ كُنْهِ جَمَالِكَ، وَانْحَسَرَتِ الْاَبْصَارُ دُونَ النَّظْرِ اِلَى

از درک کنه ذات عاجز است، و دیده ها در تماشای شکوه و عظمت

سُبْحَاتِ وَجْهِكَ، وَلَمْ تَجْعَلْ لِلْخَلْقِ طَرِيقًا اِلَى مَعْرِفَتِكَ، اِلَّا بِالْعَجْزِ عَنْ

وامانده است، راهی برای مخلوقات در شناخت جز اقرار به ناتوانی از شناخت قرار

مَعْرِفَتِكَ، اَللهِ فَاَجْعَلْنَا مِنَ الَّذِيْنَ تَرَسَّخَتْ اَشْجَارُ الشُّوقِ اِلَيْكَ فِى

نداده ای، ای معبود من، ما را از کسانی قرار ده که نهال امیدت در باغ دلهایشان

حَدَاتِيْ صُدُوْرِهِمْ، وَاخَذَتْ لَوْعَهُ مَحَبَّتِكَ بِمَجَامِعِ قُلُوْبِهِمْ، فَهَمُّ اِلَى

ریشه دوانده و سوز محبتت سراسر دلشان را فرا گرفته است، پس آنان در

اَوْكَارِ الْاَفْكَارِ يَأْوُونَ، وَ فِى رِيَاضِ الْقُرْبِ وَالْمُكَاشَفَةِ يَزْعُونَ، وَمِنْ

آشیانه افکار جای گرفته و در باغ های قرب و مکاشفه می خرامند، و با

حِيَاضِ الْمَحَبَّةِ بِكَاسِ الْمَلَاظَفَةِ يَكْرَعُونَ، وَشَرَايِعِ الْمُصَافَاتِ يَرُدُّونَ،

جام مهربانیت از دریای محبت می نوشند و به سرچشمه های زلال و صاف وارد می شوند

قَدْ كَشَفَ الْغِطَاءَ عَنْ اَبْصَارِهِمْ، وَاَنْجَلَتْ ظُلْمَةَ الرَّيْبِ عَنْ عَقَائِدِهِمْ

در حالی که پرده ها از دیده هایشان کنار رفته و تاریکی شک و تردید از اعتقادات

وَضَمَائِرِهِمْ، وَاِنْتَفَتْ مُخَالَجَةُ الشُّكِّ عَنْ قُلُوْبِهِمْ وَسَرَائِرِهِمْ، وَاَنْشَرَحَتْ

و باطنشان برطرف شده و اضطراب و تردید از دلها و باطنهایشان منتفی شده و با

بِتَحْقِيقِ الْمَعْرِفَةِ صُدُوْرُهُمْ، وَعَلَتْ لِسَبْقِ السَّعَادَةِ فِى الرَّهَادَةِ هِمْمُهُمْ،

حصول معرفت، سینه هایشان گشاده شده و همتهایشان برای ربودن گوی سبقت در پارسایی عالی شده

وَعَدَبَ فِى مَعِينِ الْمَعَامَلَةِ شُرْبُهُمْ، وَطَابَ فِى مَجْلِسِ الْاَنْسِ سِرُّهُمْ،

و در چشمه رفتار (نیک)، نوشیدنیهایشان گوارا شده و باطنشان در محفل انس پاکیزه گشته

وَأَمِنَ فِي مَوْطِنِ الْمَخَافَةِ سِرْبُهُمْ، وَأَطْمَأَنَّتِ بِالرُّجُوعِ إِلَى رَبِّ الْأَرْبَابِ

و در محل های ترسناک، راهشان ایمن گشته و با بازگشت به سوی پروردگار یکتا، نفسشان

انفُسُهُمْ، وَ تَيَقَّنَتْ بِالْفَوْزِ وَ الْفَلَاحِ ارْوَاحُهُمْ، وَ قَرَّتْ بِالنَّظَرِ إِلَى مَحْبُوبِهِمْ

آرام گشته و روح و روانشان به پیروزی و رستگاری یقین پیدا کرده و دیده هایشان به دیدار محبوبشان

أَعْيُنُهُمْ، وَ اسْتَقَرَّ بِأَدْرَاكِ السُّؤْلِ وَ نَيْلِ الْمَأْمُولِ قَرَارُهُمْ، وَ رَبِحَتْ فِي بَيْعِ

روشن گشته، و با رسیدن به خواسته ها و آرزوها، آرامششان برقرار گشته، و تجارتشان در فروختن

الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ تِجَارَتُهُمْ، اَلْهَى مَا لَدَّ خَوَاطِرِ اَلْاِلْهَامِ بِذِكْرِكَ عَلَي الْقُلُوبِ،

دنیا به آخرت، سودمند شده است، ای معبود من، چه لذت بخش است خاطره های الهام یاد تو بر دلها

وَمَا اِخْلَى الْمَسِيرَ اِلَيْكَ بِالْاَوْهَامِ فِي مَسَالِكِ الْغُيُوبِ، وَمَا اَطْيَبَ طَعْمَ

و چه شیرین است حرکت به سوی تو در راه های نامرئی، با باورها، و چه خوش است طعم

حُبِّكَ، وَمَا اَعْدَبَ شَرِبَ قُرْبِكَ، فَاَعِدْنَا مِنْ طَرْدِكَ وَ اِبْعَادِكَ، وَاجْعَلْنَا مِنْ

محبتت، و چه گواراست مقام قربت، پس ما را از راندن و دور کردن پناه ده، و از مخصوص ترین

اِخْصَ عَارِفِيكَ، وَاصْلِحْ عِبَادِكَ، وَاصْدَقِ طَائِعِيكَ، وَاخْلَصْ عُبَادِكَ، يَا

عارفان، و شایسته ترین بندگان، و راستگوترین مطیعان و خالص ترین عبادت کنندگان قرار ده، ای

عَظِيمُ يَا جَلِيلُ، يَا كَرِيمُ يَا مُنِيلُ، بِرَحْمَتِكَ وَمَنَّكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

با عظمت، ای باشکوه، ای بخشنده، ای عطا کننده، به رحمت و منتت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۳- مناجات الذاکرین

(ذاکران)

راز و نیاز کسانی است که یاد خدا را می طلبند و از او می خواهند، که ذکر و یادش را در همه جا و همه حال بر قلب و جانشان فرود آورد و آن را انیس و مونسشان گردانند؛ آنان که می دانند جز با یاد او دلها آرام نمی گیرد و جز با رؤیت معنوی جمال حق، جانها آرامش نمی یابد.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اَلْهَى لَوْلَا الْوَاجِبُ مِنْ قَبُولِ اَمْرِكَ، لَنَزَّهْتُكَ مِنْ ذِكْرِي اِيَّاكَ، عَلَي اَنْ

ای معبود من، اگر نبود پذیرفتن فرمان واجبت، به یقین تو را پاک تر از آن می دانستم که یادت کنم، علاوه بر اینکه

ذِكْرِي لَكَ بِقَدْرِي لَا بِقَدْرِكَ، وَمَا عَسَى اَنْ يَبْلُغَ مِقْدَارِي حَتَّى اجْعَلَ

یاد کردن تو به اندازه (توان) من است نه به اندازه (شایستگی) تو، و امید ندارم که ارزشم به اندازه ای بالا رود که مورد

مَحَلًّا لِتَقْدِيسِكَ، وَمِنْ أَعْظَمِ النِّعَمِ عَلَيْنَا جَرِيَانُ ذِكْرِكَ عَلَي السِّتِنَا،

تکریم تو واقع شوم، و از بزرگترین نعمت های تو بر ما جاری شدن نام تو بر زبان ماست،

ص: ۸۳

۱- [۸۲] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۰.

وَأَذُنُكَ لَنَا بِدُعَائِكَ وَتَنْزِيهِكَ وَتَسْبِيحِكَ، اَللّٰهُمَّ فَالْهَمْنَا ذِكْرَكَ فِي

و اجازة ات برای دعا و منزه داشتن و به پاکی یاد کردن توست، ای معبود من، در خلوت و آشکار،

الْخَلَاءِ وَالْمَلَاءِ، وَاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَالْإِعْلَانِ وَالْإِسْرَارِ، وَفِي السَّرَّاءِ

و شب و روز، و پیدا و نهان و خوشی و ناخوشی ما را به

وَالضَّرَّاءِ، وَأَنبَسْنَا بِالذِّكْرِ الْخَفِيِّ، وَاسْتَعْمَلْنَا بِالْعَمَلِ الزَّكِيِّ، وَالسَّعْيِ

یادت و ادار، و به یاد پنهانیت مانوسمان کن، و به کار پاکیزه و تلاش

الْمَرْضِيِّ، وَجَازِنَا بِالْمِيزَانِ الْوَفِيِّ، اَللّٰهُمَّ بِكَ هَامَتِ الْقُلُوبُ الْوَالِهَةُ،

پسندیده و ادار و با پیمانہ پر پاداشمان ده، ای معبود من، دلہای شیفته، عاشقت شدہ

وَعَلَى مَعْرِفَتِكَ جُمِعَتِ الْعُقُولُ الْمُتَبَايِنَةُ، فَلَا تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ إِلَّا بِذِكْرِكَ،

و عقلہای پراکنده برای شناختت گرد آمده، پس دلہا جز بہ یادت آرام نگیرد

وَلَا تَسْكُنُ النُّفُوسُ إِلَّا عِنْدَ رُؤْيَاكَ، أَنْتَ الْمَسْبُوحُ فِي كُلِّ مَكَانٍ،

و دلہا جز بہ هنگام دیدارت آرامش نیابد، تویی کہ در ہر مکان بہ پاکی یاد گردی

وَالْمَعْبُودُ فِي كُلِّ زَمَانٍ، وَالْمَوْجُودُ فِي كُلِّ أَوَانٍ، وَالْمَدْعُوعُ بِكُلِّ لِسَانٍ،

و در ہر زمان عبادت شوی و در ہر لحظہ موجودی، و بہ ہر زبان خوانندہ شوی

وَالْمُعَظَّمُ فِي كُلِّ جَنَانٍ، وَاسْتَعْفِرُكَ مِنْ كُلِّ لَذَّةٍ بَعِيْرٍ ذِكْرِكَ، وَمِنْ كُلِّ رَاحَةٍ

و در ہر دلی بہ بزرگی یاد شوی، از ہر خوشی جز یادت و از ہر آسایشی

بَعِيْرٍ اِنْسِكَ، وَمِنْ كُلِّ سُرُورٍ بَعِيْرٍ قُرْبِكَ، وَمِنْ كُلِّ شُغْلٍ بَعِيْرٍ طَاعَتِكَ،

جز انست، و از ہر شادی جز نزدیکی و از ہر اشتغالی جز بندگی از تو آمرزش می طلبم

اَللّٰهُمَّ اَنْتَ قُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللّٰهَ ذِكْرًا كَثِيرًا،

ای معبود من، تو فرمودی و فرمایشت حق است: ای کسانی کہ ایمان آورده اید خدا را بسیار یاد کنید،

وَسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلاً. وَقُلْتَ وَقَوْلُكَ الْحَقُّ: فَادْكُرُونِي اذْكُرْكُمْ. فَأَمَرْتَنَا

و صبح و شام او را تسبیح گویند: و فرمودی و فرمایشت حق است: پس به یاد من باشید تا به یاد شما باشم، پس ما را به یادت

بِذِكْرِكَ، وَوَعَدْتَنَا عَلَيْهِ أَنْ تَذْكُرَنَا تَشْرِيفاً لَنَا وَتَفْخِيماً وَاعْظَاماً، وَهَا

فرمان داده و به ما وعده فرمودی که در قبال آن برای گرامیداشت و ارج نهادن و بزرگداشت ما را یاد خواهی نمود و اینک

نَحْنُ ذَاكِرُوكَ كَمَا أَمَرْتَنَا، فَانْجِزْ لَنَا مَا وَعَدْتَنَا، يَا ذَاكِرَ الذَّاكِرِينَ، وَيَا

ما یادکنندگان تویم، آن گونه که تو فرمان داده ای، پس به آنچه به ما وعده فرمودی وفا کن، ای یادکننده یادکنندگان، و ای

ارْحَمِ الرَّاحِمِينَ. (۱)

مهربان ترین مهربانان.

۱۴- مناجات المعتصمين

(پناهندگان)

مناجات کسانی است که در برابر انبوه آفات سعادت، به قدرت و توانایی او پناه می برند و به ریسمان الهی چنگ می زنند و حمایت و پشتیبانی خدا را می طلبند.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ يَا مَلَاذَ اللَّائِدِينَ، وَيَا مَعَاذَ الْعَائِدِينَ، وَيَا مُنْجِيَ الْهَالِكِينَ، وَيَا

ای خدا، ای حامی پناهندگان، و ای پناه پناه جوینان، و ای نجات بخش هلاک شدگان، و ای

عَاصِمَ الْبَائِسِينَ، وَيَا رَاحِمَ الْمَسَاكِينِ، وَيَا مُجِيبَ الْمُضْطَّرِّينَ، وَيَا كَنْزَ

نگهدار بیچارگان، و ای رحم کننده بینوایان، و ای اجابت کننده گرفتاران، و ای گنج

الْمُقْتَرِّينَ، وَيَا جَابِرَ الْمُنْكَسِرِينَ، وَيَا مَأْوَى الْمُنْقَطِعِينَ، وَيَا نَاصِرَ

نیازمندان، و ای التیام بخش دل شکستگان، و ای پناهگاه آوارگان، و ای یاور

الْمُسْتَضْعَفِينَ، وَيَا مُجِيرَ الْخَائِفِينَ، وَيَا مُغِيثَ الْمَكْرُوبِينَ، وَيَا حِصْنَ

مستضعفان، و ای پناه دهنده ترسیدگان، ای فریادرس غمزدگان، ای پناه

اللَّاجِينَ، أَنْ لَمْ أَعُدْ بِعِزَّتِكَ فَبِمَنْ أَعُوذُ، وَأَنْ لَمْ أَلِدْ بِقُدْرَتِكَ فَبِمَنْ أَلُوذُ،

پناهندگان، اگر به عزت پناه نبرم پس به که پناهنده شوم، و اگر به قدرتت متوسل نشوم پس به که متوسل شوم،

وَقَدْ الْجَاتِنِي الذُّنُوبُ إِلَى التَّسْبِثِ بِأَذْيَالِ عَفْوِكَ، وَاحْوَجْتَنِي الْخَطَايَا

در حالی که گناهانم مرا به چنگ زدن به دامان گذشتت وادار کرده و خطاهایم مرا به کوبیدن

الَى اسْتَفْتَحِ ابْوَابِ صَفْحِكَ، وَدَعْتَنِي الْإِسَاءَةَ إِلَى الْإِنَاخَةِ بِفِنَاءِ عِزِّكَ،

درهای چشم پوشیت محتاج ساخته، و بدیهایم مرا به اقامت در آستان عزّت فرا خوانده

وَحَمَلْتَنِي الْمَخَافَةَ مِنْ نِقْمَتِكَ عَلَى التَّمَسُّكِ بِعُزْوِهِ عَطْفِكَ، وَمَا حَقُّ مَنْ

و ترس از عذابت مرا به متوسّل شدن به ریسمان گذشتت وادار کرده است، و سزای کسی که

ص: ۸۵

اعْتَصِمَ بِحَبْلِكَ اِنْ يُخَذَلْ، وَلَا يَلِيقُ بِمَنْ اسْتَجَارَ بِعِزِّكَ اِنْ يُسَلَّمَ اَوْ يُهْمَلَ،

به ریسمانت چنگ زده، خواری نیست، و آن که به عزت پناهنده شود شایسته نیست که رها شده یا نادیده گرفته شود،

الهِی فَلَا تُخَلِّنَا مِنْ حِمَايَتِكَ، وَلَا تُعْرِنا مِنْ رِعَايَتِكَ، وَذُذْنَا عَنْ مَوَارِدِ

ای معبود من، ما را از حمایت محروم مکن، و از توجهت بی بهره مساز، و ما را از پرتگاه های

الْهَلَكَةِ، فَاَنَا بِعَيْنِكَ وَفِي كَنَفِكَ وَلَكَ، اسْئَلُكَ بِاهْلِ خَاصَّتِكَ مِنْ مَلَائِكَتِكَ

هلاکت دور نما، چرا که ما در برابر دیدگانت و در پناه تو و از آن تویم، از تو می خواهیم به حق فرشتگان خاصت

وَالصَّالِحِينَ مِنْ بَرِيَّتِكَ، اِنْ تَجَعَلَ عَلَيْنَا وَاقِيَهُ تُنَجِّنَا مِنَ الْهَلَكَاتِ،

و صالحان از آفریدگانت، که برای ما سپری قرار دهی تا از مصیبت ها نجاتمان دهد،

وَتُجَبِّنَا مِنَ الْاَلْفَاتِ، وَتُكُنُّنَا مِنْ دَوَاهِي الْمُصِيبَاتِ، وَاِنْ تُنَزَّلَ عَلَيْنَا مِنْ

و از آفات دورمان سازد، و از مصیبت های فجیع ما را حفظ کند و اینکه از آرامشت بر ما

سَكِينَتِكَ، وَاِنْ تُغَشَّى وُجُوهُنَا بِانْوَارِ مَحَبَّتِكَ، وَاِنْ تُؤْوِيَنَا اِلَى شَدِيدِ رُكْنِكَ،

فرو فرستی، و با انوار محبتت چهره ما را بپوشانی، و در رکن محکمت جای داده

وَاِنْ تَحْوِيَنَا فِي اَكْنافِ عِصْمَتِكَ، بِرَأْفَتِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و در کنف حمایت قرار دهی، به مهربانی و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۵- مناجات الزاهدین

(زاهدان)

مناجات کسانی است که از خطر دنیاپرستی و زخارف آن آگاهند؛ آنان که می دانند گردابه های خطرناک دنیاپرستی چگونه جویندگانش را در کام خود فرو می برد و به نیستی و تباهی می کشاند. از این رو، زهد در دنیا و بی اعتنایی به زرق و برق آن را از خدا می طلبند.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهی اشکنتنا داراً حَفَرَتْ لَنَا حُفْرَ مَكْرِهَا، وَعَلَّقَتْنا بِأَيْدِي الْمَنایَا فِي

ای معبود من، ما را در خانه ای جای داده ای که گودال های نیرنگش را برای ما حفر کرده، و با دست آرزوها، ما را در

حَبَائِلِ عَدْرِهَا، فَأَلَيْكَ نُلْتَجِي مِنْ مَكَائِدِ حُدْعِهَا، وَبِكَ نَعْتَصِمُ مِنَ الْإِغْتِرَارِ

ریسمانهای نیرنگ آویخته، پس از نقشه های فریبکارانه اش به تو پناه می بریم، و از مغرور شدن به زینت های رنگارنگش

ص: ۸۶

بِرَّخَارِفِ زِينَتِهَا، فَانَّهَا الْمُهْلِكَةُ طُلَّابَهَا، الْمُثْلِفَةُ حُلَّالَهَا، الْمَحْشُوهُ

به تو متوسل می شویم زیرا که جویندگانش را نابود کند، و واردان به خویش را هلاک نماید، از بلاها

بِالْفَاتِ، الْمَشْحُونَةُ بِالنَّكَبَاتِ، الْهِيَ فَرَّهَدْنَا فِيهَا، وَسَلَّمْنَا مِنْهَا

پوشیده، و از مصیبت ها آکنده شده، ای معبود من، ما را در آن زاهد گردان، و به وسیله توفیق

بِتَوْفِيقِكَ وَعِصْمَتِكَ، وَانزَعْنَا جَلَابِيْبَ مُخَالَفَتِكَ، وَتَوَلَّ امُورَنَا بِحُسْنِ

و بازدارندگیت ما را در آن محفوظ بدار، و جامه نافرمانیت را از ما بر کن، و با تدبیر نیکت، امور ما را

كِفَايَتِكَ، وَاَوْفِرْ مَزِيدَنَا مِنْ سَعَةِ رَحْمَتِكَ، وَاجْمِلْ صَلَاتِنَا مِنْ فَيْضِ

سرپرستی کن، و سهم ما را از وسعت رحمت فراوان گردان، و هدایای ما را از بخشش های فراوانت

مَوَاهِبِكَ، وَاغْرِسْ فِي افئِدَتِنَا اشجارَ مَحَبَّتِكَ، وَاتِمِّمْ لَنَا انوارَ مَعْرِفَتِكَ،

نیکو گردان، و درخت محبتت را در دل های ما بنشان، و انوار شناختت را بر ما کامل کن

وَادْفِنَا حِلَاوَةَ عَفْوِكَ وَلَذَّةَ مَغْفِرَتِكَ، وَاقْرِرْ اعْيُنَنَا يَوْمَ لِقَائِكَ بِرُؤْيَتِكَ،

و شیرینی گذشت و لذت آمرزشت را به ما بچشان و چشم های ما را در روز دیدارت به ملاقاتت روشن کن، و

وَاخْرِجْ حُبَّ الدُّنْيَا مِنْ قُلُوبِنَا، كَمَا فَعَلْتَ بِالصَّالِحِينَ مِنْ صَفْوَتِكَ،

محبت دنیا را از دل های ما بیرون کن، همان گونه که با صالحان از برگزیدگانت

وَالْأَبْرَارِ مِنْ خَاصَّتِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَيَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ. (۱)

و نیکان از خواصت رفتار نموده ای، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان و ای گرامی ترین گرامیان.

مناجاتی منظوم از امام امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام:

این مناجات از «صحیفه علویّه» نقل شده است. (۲)

لَكَ الْحَمْدُ يَا ذَا الْجُودِ وَالْمَجْدِ وَالْعُلَى تَبَارَكَتْ تُعْطَى مَنْ تَشَاءُ وَتَمْنَعُ

حمد و سپاس از آن توست ای صاحب بخشش و بزرگواری و برتری بلند مرتبه ای و به هر که خواهی عطا کنی و بازداری

الهِى وَخَلَّاقِ وَحِزْزَى وَمَوْلَى الْيَكِّ لَدَى الْإِعْسَارِ وَالْيُسْرِ افْرُعُ

ای معبود و آفریدگار و پناهگاه و پناه من هنگام تنگدستی و توانگری به درگاه تو متوسل می شوم

ص: ۸۷

۱- [۸۵] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۱۵۲.

۲- [۸۶] صحیفه علویّه، صفحه ۱۵۲.

الهی لَئِنْ جَلَّتْ وَجَمَّتْ خَطِيئَتِي فَعَفُوكَ عَنْ ذَنْبِي اجَلِّ وَأَوْسِعْ

ای معبود من، اگر گناهانم بزرگ و فراوان است پس عفو تو از گناهم بزرگ تر و وسیع تر است

الهی لَئِنْ أَعْطَيْتُ نَفْسِي سُؤْلَهَا فَهَا أَنَا فِي رَوْضِ النَّدَامَةِ اذْنَعْ

ای معبود من، اگر از هوای نفسم پیروی کنم پس اینک من در وادی پشیمانی سرگردانم

الهی تَرَى حَالِي وَفَقْرِي وَفَاقَتِي وَأَنْتَ مُنَاجَاتِي الْخَفِيَّةَ تَسْمَعُ

ای معبود من، حال و نیاز و نداریم را می بینی و راز و نیاز پنهانیم را می شنوی

الهی فَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَلَا تُرْغِ فُؤَادِي فَلِي فِي سَبَبِ جُودِكَ مَطْمَعٌ

ای معبود من، امیدم را قطع و دلم را منحرف مکن چرا که من چشم طمع به باران رحمتت دارم

الهی لَئِنْ خَيَّبْتَنِي أَوْ طَرَدْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي أَرْجُو وَمَنْ ذَا الشَّفَعِ

ای معبود من، اگر مرا ناامید کرده یا برانی پس به که امید بسته و که را شفیع گیرم

الهی اجْزِنِي مِنْ عَذَابِكَ أَنِّي أَسِيرٌ ذَلِيلٌ خَائِفٌ لَكَ اخْضَعْ

ای معبود من، مرا از عذاب خود پناه ده، چرا که به یقین من گرفتار و خوار و ترسان و فروتن درگاه توام

الهی فَأَنْسِنِي بِتَلْقِينِ حُجَّتِي إِذَا كَانَ لِي فِي الْقَبْرِ مَثْوًى وَمَضْجِعٌ

ای معبود من، پس با تلقین دلیلم، همدم باش آن گاه که در قبر جا و مأوی گیرم

الهی لَئِنْ عَذَّبْتَنِي الْفَجَّهَ فَحَبْلُ رَجَائِي مِنْكَ لَا يَتَقَطَّعُ

ای معبود من، اگر مرا هزار سال عذاب کنی باز هم رشته امیدم از تو قطع نشود

الهی اذْقِنِي طَعْمَ عَفْوِكَ يَوْمَ لَا بُنُونَ وَلَا مَالٌ هُنَالِكَ يَنْفَعُ

ای معبود من، طعم عفو تو را به من بچشان در روزی که فرزندان و مال در آن سودی نبخشد

الهی لَئِنْ لَمْ تَزَعْنِي كُنْتُ ضَائِعًا وَأَنْ كُنْتَ تَزَعَانِي فَلَسْتُ أَضِيْعُ

ای معبود من، اگر به من توجه نکنی، نابود شوم پس اگر به من توجه کنی نابود نشوم

الهی اذالْم تَعْفُ عَنْ غَیْرِ مُحْسِنٍ فَمَنْ لِمُسَى ۚ بِالْهَوَى یَتَمَتَّعْ

ای معبود من، اگر فقط از نیکوکاران در گذری پس کیست آمرزنده گناهکاری که از هوای نفس پیروی کرده است

الهی لَئِنْ فَرَطْتُ فِی طَلَبِ التُّقَى فَهَذَا نَا اِثْرُ الْعَفْوِ اَفُؤْ وَ اَتَّبِعْ

ای معبود من، اگر در بدست آوردن پرهیزکاری کوتاهی نمودم پس اینک من به دنبال عفو و گذشت رفته و جستجو می کنم

الهی لَئِنْ اَخْطَاْتُ جَهْلًا فَطَالَمَا رَجَوْتُكَ حَتَّى قِيلَ مَا هُوَ یَجْزَعُ

ای معبود من، اگر از روی نادانی خطا کرده ام ولی از دیرباز به تو امید بسته ام به گونه ای که درباره من گفته شد که بی خیال است

الهی ذُنُوبِی بَدَّتِ الطَّوَدَ وَاَعْتَلَّتْ وَصَفْحُكَ عَنْ ذُنُوبِی اَجَلٌ وَاَرْفَعُ

ای معبود من، گناهانم از کوه افزونتر شده و بالاتر رفته ولی چشم پوشی تو از گناه من بزرگتر و بالاتر است

الهی یُنحی ذِکْرَ طَوْلِكَ لَوْعَتِي وَذِکْرُ الْخَطَايَا الْعَيْنِ مِنِّي يُدْمَعُ

ای معبود من، یاد نعمت بخشیت، سوز دلم را فرو نهدو یاد اشتباهاتم، چشمم را اشکبار کند

الهی اِقْلِنِي عَثْرَتِي وَامْحُ حَوْبَتِي فَأَنِّي مُقِرٌّ خَائِفٌ مُتَضَرِّعٌ

ای معبود من، لغزشم را نادیده گیر و گناهم را محو کن چرا که من معترف (به گناهم) و ترسان و نالانم

الهی اِنلِنِي مِنْكَ رَوْحًا وَرَاحَةً فَلَسْتُ سِوَى ابْوَابِ فَضْلِكَ اَفْرَعُ

ای معبود من، مرا از جانب خود به شادمانی و آسایش رسان که من جز در لطف تو را نمی گویم

الهی لَئِنْ أَقْصَيْتَنِي أَوْ اَهْتَنَّتِي فَمَا حِيلَتِي يَا رَبِّ اَمْ كَيْفَ اصْنَعُ

ای معبود من، اگر مرا دور کرده و بی اعتنایی کنی پس چیست چاره ام ای پروردگار من یا چه کنم؟

الهی حَلِيفُ الْحُبِّ فِي اللَّيْلِ سَاهِرٌ يُنَاجِي وَيَدْعُو وَالْمَغْفَلُ يَهْجَعُ

ای معبود من، هم پیمان محبتت، در شب بیدار است در حالی که راز و نیاز کرده و دعا می کند ولی غافل در خواب است

الهی وَهَذَا الْخَلْقُ مَا بَيْنَ نَائِمٍ وَمُنْتَبِهٍ فِي لَيْلِهِ يَتَضَرَّعُ

ای معبود من، این مخلوقات بعضی در خوابندو بعضی بیدار و در شب ناله می کنند

وَكُلُّهُمْ يَرْجُو نَوَالِكَ رَاجِيًّا رَحْمَتِكَ الْعُظْمَى وَفِي الْخُلْدِ يَطْمَعُ

و همه آنان به بخشش امید داشته و امیدوار رحمت گسترده تواند و به بهشت جاویدان طمع دارند

الهی يُمَيِّنِي رَجَائِي سَلَامَهُ وَقُبْحُ خَطِيئَاتِي عَلَيَّ يُسَنَّعُ

ای معبود من، امیدم مرا به سلامتی امیدوار می کندولی زشتی اشتباهاتم مرا رسوا می کند

الهی فَإِنْ تَعَفَوْ فَعَفُوكَ مُنْقَذِي وَالْأَلَا فِالذَّنْبِ الْمُدْمِرِ اصْرَعُ

ای معبود من، اگر در گذری، پس عفو تو مایه نجات من است و گرنه گناهان هلاک کننده مرا از پای در آورد

الهی بِحَقِّ الْهَاشِمِيِّ مُحَمَّدٍ وَحُرْمَةِ اطِّهَارِهِ هُمْ لَكَ خُضَّعُ

ای معبود من، به حق پیامبر، محمد هاشمی و به حق حرمت پاکانی که در برابرت فروتند

الهی بِحَقِّ الْمُصْطَفَى وَابْنِ عَمِّهِ وَحُزْمِهِ ابْرَارٍ هُمْ لَكَ خُشَعٌ

ای معبود من، به حق برگزیده ات (محمد) و پسر عمویش علی و به حرمت نیکانی که در برابرت متواضعند

الهی فَأَنْشِرْنِي عَلَى دِينِ أَحْمَدَ مُنِيبًا تَقِيًّا قَانِتًا لَكَ اخْضَعُ

ای معبود من، مرا بر دین احمد برانگیز توبه کنان و پرهیز کار و فرمانبردار، در حالی که در برابرت فروتنم

وَلَا تَحْرِمْنِي يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي شَفَاعَتَهُ الْكُبْرَى فَذَاكَ الْمُسْفَعُ

ای معبود و آقا و سرورم، مرا محروم مکن از شفاعت بزرگ او، که او شفاعتش پذیرفته شده است

وَصَلِّ عَلَيْهِمْ مَا دَعَاكَ مُوحِّدًا وَنَاجَاكَ أَحْيَا بِبَابِكَ رُكِّعْ

و بر آنان درود فرست، مادامی که یکتاپرستان تو را بخوانند و خوبان با تو راز و نیاز کنند در حالی که به درگاہت راکعند

سه جمله بسیار عالی از امیر مؤمنان علیه السلام در مناجات:

الهی کفی بی عزاً ان اكون لک عبداً* و کفی بی فخراً ان تكون لی رباً

ای معبود من، برای عزت و شرافتم همین بس که بنده تو باشم،** و برای افتخارم همین بس که تو پروردگارم باشی

انْتَ کَمَا احِبُّ، فَاجْعَلْنِي کَمَا تُحِبُّ. (۱)

تو آنچنانی که من دوست دارم، پس مرا چنان کن که خود می پسندی.

دعاهای قرآنی:

در قرآن مجید، علاوه بر آیاتی که اهمیّت دعا را به طور کلی بیان می کند، نمونه هایی از دعا نیز آمده است که بسیار پرمعنا و پرمحتواست و سزاوار است در قنوت نمازها و در سجده آخر و تعقیبات و به طور کلی در مواقع دعا از آنها استفاده شود که امید اجابت در آن فراوان است.

بخشی از این دعاها بر زبان انبیای بزرگ جاری شده و بخش دیگری را خداوند به بندگانش می آموزد.

قسمت مهمی از این دعاها (به ترتیب سوره های قرآن) چنین است:

۱- رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. (۲)

پروردگارا، به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب دوزخ نگهدار.

۲- رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَبِّثْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. (۳)

پروردگارا، شکیبایی و استقامت را بر ما فرو ریز و قدم های ما را ثابت بدار و ما را بر جمعیت کافران پیروز گردان.

۳- رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا

پروردگارا اگر ما فراموش یا خطا کردیم ما را مؤاخذه مکن، پروردگارا، تکلیف سنگینی بر ما قرار مده.

كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لِطَآئِفَةٍ لَنَا بِهِ وَاعْفُ

آنچنان که (به خاطر گناه و طغیان) بر کسانی که پیش از ما بودند قرار دادی، پروردگارا، آنچه طاقت تحمل آن را نداریم بر ما مقرر مدار. و ما را عفو کن

عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. (۴)

و پیامرز و مورد رحمت خود قرار ده، تو مولا و سرپرست مایی، پس ما را بر جمعیت کافران پیروز گردان.

ص: ۹۰

۱- [۸۷] خصال، جلد ۲، صفحه ۴۲۰، حدیث ۱۴.

۲- [۸۸] سوره بقره، آیه ۲۰۱.

۳- [۸۹] سوره بقره، آیه ۲۵۰.

۴- [۹۰] سوره بقره، آیه ۲۸۶.

۴- رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ

پروردگارا، دل‌هایمان را، بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان؛ و از سوی خود، رحمتی بر ما ببخش

أَنْتَ الْوَهَّابُ. (۱)

زیرا تویی بخشنده.

۵- رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ. (۲)

پروردگارا، ما ایمان آوردیم پس گناهان ما را بر ما ببخش و ما را از عذاب دوزخ نگاهدار.

۶- رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَتَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا

پروردگارا، گناهان و تندروی‌های ما در کارها را بر ما ببخش، قدم‌های ما را استوار بدار و ما را بر

عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ. (۳)

جمعیت کافران پیروز گردان.

۷- رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَنِ أَنْ ءَامِنُوا بِرَبِّكُمْ فَأَمَّا رَبَّنَا

پروردگارا، ما صدای منادی (تو) را شنیدیم که به ایمان دعوت می‌کرد که: به پروردگار خود ایمان بیاورید و ما ایمان

آوردیم

فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ. (۴)

پروردگارا، گناهان ما را ببخش و بدیهای ما را بپوشان و ما را با نیکان (و در مسیر آنها) بمیران.

۸- رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَ لَاتُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا

پروردگارا، آنچه را به وسیله پیامبرانت به ما وعده فرمودی به ما عطا کن و ما را در روز رستاخیز رسوا مگردان زیرا تو

تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. (۵)

هیچگاه از وعده خود تخلف نمی‌کنی.

۹- رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَسِرِينَ. (۶)

پروردگارا، ما به خویشتن ستم کردیم و اگر ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی به یقین از زیانکاران خواهیم بود.

۱۰- رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَ مِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ. (۷)

پروردگارا، مرا بر پا دارنده نماز قرار ده و از فرزندانم (نیز چنین فرما) پروردگارا، دعای مرا بپذیر.

ص: ۹۱

۱- [۹۱]سوره آل عمران، آیه ۸.

۲- [۹۲]سوره آل عمران، آیه ۱۶.

۳- [۹۳]سوره آل عمران، آیه ۱۴۷.

۴- [۹۴]سوره آل عمران، آیه ۱۹۳.

۵- [۹۵]سوره آل عمران، آیه ۱۹۴.

۶- [۹۶]سوره اعراف، آیه ۲۳.

۷- [۹۷]سوره ابراهیم، آیه ۴۰.

۱۱- رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ. (۱)

پروردگارا، من و پدر و مادرم و همه مؤمنان را در آن روزی که حساب بر پا می شود، بیامرزد.

۱۲- رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاَجْعَلْ

پروردگارا، مرا (در هر کار) با صداقت وارد کن و با صداقت خارج ساز و از سوی خود

لِيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا. (۲)

حجتی یاری کننده برایم قرار ده.

۱۳- رَبَّنَا ءَاتِنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا. (۳)

پروردگارا، از سوی خودت رحمتی به ما عطا کن و از کار (فرو بسته) ما راه نجاتی برایمان فراهم ساز.

۱۴- رَبِّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ وَيَسِّرْ لِيْ اَمْرِيْ وَاخْلِلْ عُقْدَةً مِّنْ لِّسَانِيْ

پروردگارا، سینه ام را گشاده کن و کارم را برایم آسان گردان و گره از زبانهم بگشای

يَفْقَهُوا قَوْلِيْ. (۴)

تا سختم را بفهمند.

۱۵- رَبِّ اِنِّيْ مَسْنِيْ الضُّرِّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِيْنَ. (۵)

پروردگارا، ناراحتی (و مشکلات شدید) به من روی آورده و تو مهربان ترین مهربانانی.

۱۶- لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ سُبْحٰنَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الظَّٰلِمِيْنَ. (۶)

جز تو معبودی نیست، تو را تسبیح می گویم، من از ستمکاران بودم.

۱۷- رَبِّ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطٰنِ وَاَعُوْذُ بِكَ رَبِّ اَنْ يَّحْضُرُوْنِ. (۷)

پروردگارا، از وسوسه های شیاطین به تو پناه می برم و پروردگارا، از این که آنان نزد من حاضر شوند به تو پناه می برم.

۱۸- رَبِّ اغْفِرْ وَاَرْحَمْ وَاَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِيْنَ. (۸)

پروردگارا، مرا بیامرزد و رحمت کن و تو بهترین رحم کنندگانی.

۱۹- رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا. (۹)

پروردگارا، عذاب جهنم را از ما برطرف گردان که عذابش سخت و پر دوام است.

ص: ۹۲

-
- ۱- [۹۸]سوره ابراهیم، آیه ۴۱.
 - ۲- [۹۹]سوره اسراء، آیه ۸۰.
 - ۳- [۱۰۰]سوره كهف، آیه ۱۰.
 - ۴- [۱۰۱]سوره طه آیه ۲۵-۲۸.
 - ۵- [۱۰۲]اقتباس سوره انبياء، آیه ۸۳.
 - ۶- [۱۰۳]سوره انبياء، آیه ۸۷.
 - ۷- [۱۰۴]سوره مؤمنون، آیه ۹۷ و ۹۸.
 - ۸- [۱۰۵]سوره مؤمنون، آیه ۱۱۸.
 - ۹- [۱۰۶]سوره فرقان، آیه ۶۵.

۲۰- رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا

پروردگارا، همسران و فرزندانمان را مایه روشنی چشم ما قرار ده و ما را پیشوایی

لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا. (۱)

برای پرهیزگاران گردان.

۲۱- رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَلَدِي

پروردگارا، شکر نعمتهایت را که بر من و پدر و مادرم ارزانی داشته ای به من الهام کن (و توفیق ده)

وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَذِلِّلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ. (۲)

تا عمل صالحی که موجب رضای توست انجام دهم و مرا به رحمت خود در زمره بندگان صالحت وارد کن.

۲۲- رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ. (۳)

پروردگارا، به هر خیر و نیکی که تو بر من فرو فرستی نیازمندم.

۲۳- رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا

پروردگارا، رحمت و علم تو همه چیز را فرا گرفته است، پس کسانی را که توبه کرده و راه تو را پیروی می کنند

سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ. (۴)

بیامرز و آنان را از عذاب دوزخ نگاهدار.

۲۴- رَبِّ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ. (۵)

پروردگارا، من مغلوب (این قوم طغیانگر) شده ام پس (مرا) یاری کن.

۲۵- رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي

پروردگارا، ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند بیامرز و در دلهايمان

قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ. (۶)

حسد و کینه ای نسبت به مؤمنان قرار مده پروردگارا، تو رئوف و مهربانی.

۲۶- رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ

پروردگارا، مرا و پدر و مادرم و همه کسانی را که با ایمان وارد خانه من شدند و جمیع مردان

وَالْمُؤْمِنَاتِ (۷)

و زنان با ایمان را ببامرز.

ص: ۹۳

۱- [۱۰۷]سوره فرقان، آیه ۷۴.

۲- [۱۰۸]سوره نمل، آیه ۱۹.

۳- [۱۰۹]سوره قصص، آیه ۲۴.

۴- [۱۱۰]سوره غافر، آیه ۷.

۵- [۱۱۱]اقتباس از: سوره قمر، آیه ۱۰.

۶- [۱۱۲]سوره حشر، آیه ۱۰.

۷- [۱۱۳]سوره نوح، آیه ۲۸.

دعای صبح:

این دعا از امیرمؤمنان علی علیه السلام نقل شده است و بسیار پرمحتوا و لذت بخش و زیباست. مرحوم «علّامه مجلسی» این دعا را در کتاب «بحار الانوار» - هم در کتاب الدعاء و هم در کتاب الصلاة - آورده است و فرموده: این دعا از دعاهای مشهور است، ولی من آن را جز در کتاب «مصباح سید بن باقی» رضوان الله علیه، در دیگر کتاب های معتبر نیافتم و مشهور آن است که این دعا را بعد از نماز صبح بخوانند. (۱) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ يَا مَنْ دَلَعَ لِسَانَ الصَّبَاحِ بِنُطْقِ تَبْلُجِهِ، وَسَرَّحَ قَطَعَ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ

ای که زبان صبح را با دمیدن سپیده بیرون آوردی، و پاره های شب تاریک را به صورت سیاهی های

بِغَايِبِ تَلْجُلُجِهِ، وَاتَّقَنَ صُنْعَ الْفَلَكَ الدَّوَّارِ فِي مَقَادِيرِ تَبْرُجِهِ، وَسَعَّسَعَ

پراکنده روانه کردی، و آفرینش چرخ گردون را در اندازه های زیبایش محکم ساختی، و روشنایی

ضِيَاءَ الشَّمْسِ بُنُورِ تَأْجُجِهِ، يَا مَنْ دَلَّ عَلَى ذَاتِهِ بِذَاتِهِ، وَتَنَزَّ عَنْ

خورشید را با نور گرمش پرتوافکن ساختی، ای که ذات گواه ذات توست و از مشابَهت

مُجَانَسِهِ مَخْلُوقَاتِهِ، وَجَلَّ عَنْ مُلَائِمَةِ كَيْفِيَّاتِهِ، يَا مَنْ قَرَّبَ مِنْ خَطَرَاتِ

با آفریدگانت مبرایی، و از مناسبت و سنخیت با مخلوقات برتری، ای که از گمانهایی که بر دل جاری شود

الظُّنُونِ، وَبَعَدَ عَنْ لَحَظَاتِ الْعُمُيُونِ، وَعَلِمَ بِمَا كَانَ قَبْلَ أَنْ يَكُونَ، يَا مَنْ

نزدیکتری و از منظر دیدگان دوری، و به آنچه هست پیش از آن که باشد آگاهی، ای که

ارْقَدَنِي فِي مِهَادِ اٰمِنِهِ وَاٰمَانِهِ، وَايْقِظَنِي اِلَى مَا مَنَحَنِي بِهِ مِنْ مِّنْهِ

مرا در بستر امنیت و آسایش خوابانیدی، و مرا برای (استفاده از) نعمت ها و احسانت

وَاحْسَانِهِ، وَكَفَّ اَكْفَ الشُّؤْمِ عَنِّي بِيَدِهِ وَسُلْطَانِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ الدَّلِيلِ

بیدار کردی، و دست بدخواهان را با قدرت و فرمانروایت از من بازداشتی، خدایا درود فرست بر

الْيَكَّ فِي اللَّيْلِ الْأَلْيَلِ، وَالْمَاسِكِ مِنْ سَبَابِكِ بِحَبْلِ الشَّرَفِ الْأَطْوَلِ،

۱- [۱۱۴] بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۳۳۹، حدیث ۱۹ و جلد ۹۱، صفحه ۲۴۳، حدیث ۱۱.

وَالنَّاصِعِ الْحَسَبِ فِي ذُرْوَةِ الْكَاهِلِ الْأَعْبَلِ، وَالثَّابِتِ الْقَدَمِ عَلَى

و آن پاک نسبی که بر شانه پاکترین و بلندمرتبه ترین مرد عالم قرار گرفت، و آن ثابت قدم بر

زَحَالِفِهَا فِي الزَّمَنِ الْأَوَّلِ، وَعَلَى إِلِهِ الْأَخْيَارِ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَبْرَارِ، وَأُفْتِحِ

لغزشگاه های زمان نخست (جاهلیت) و بر خاندان نیک بر گزیده نیکوکار، خدایا درهای

اللَّهُمَّ لَنَا مَصَارِيعَ الصَّبَاحِ بِمَفَاتِيحِ الرَّحْمَةِ وَالْفَلَاحِ، وَالْبِسْنِي اللّهُمَّ

صبح را با کلیدهای رحمت و رستگاریت بر ما بگشای، و خدایا از بهترین جامه های

مِنْ أَفْضَلِ خَلْعِ الْهُدَايَةِ وَالصَّلَاحِ، وَاغْرِسِ اللّهُمَّ بِعِظَمَتِكَ فِي شَرْبِ

هدایت و رستگاری بر من بیوشان، و خدایا به حق بزرگی و عظمتت در آبگاه

جَنَانِي يَنَابِيعِ الْخُشُوعِ، وَاجْرِ اللّهُمَّ لِهَيْبَتِكَ مِنْ أَمَاقِي زَفَرَاتِ الدُّمُوعِ،

دلم چشمه های فروتنی را قرار ده، و خدایا برای ترس از شکوهت قطرات اشک را از چشمم جاری ساز

وَأَدِّبِ اللّهُمَّ نَزَقَ الْخُرُوقِ مِنِّي بِأَزْمَةِ الْقُنُوعِ، الْهَي انْ لَمْ تَبْتَدِئِنِي

و خدایا کوتاه فکریم را با مهارهای قناعت تربیت کن، ای معبود من، اگر به واسطه حسن توفیق،

الرَّحْمَةُ مِنْكَ بِحَسَنِ التَّوْفِيقِ، فَمَنْ السَّالِكُ بِي إِلَيْكَ فِي وَاضِحِ الطَّرِيقِ،

رحمت از ناحیه تو بر من آغاز نشده بود، پس چه کسی مرا در راه روشن و آشکار به سوی تو می کشاند؟

وَأَنْ اسْلَمْتَنِي أَنَاتُكَ لِقَائِدِ الْأَمَلِ وَالْمُنَى فَمَنْ الْمُقِيلُ عَثْرَاتِي مِنْ كَبَوَاتِ

و اگر شکیباییت مرا به دست میل سرکش بسپارد، پس چه کسی لغزش های مرا در کنار پرتگاه های هوای نفس

الْهُوَى وَأَنْ خَذَلْنِي نَصْرُكَ عِنْدَ مُحَارَبَةِ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ، فَقَدْ وَكَلْنِي

می بخشد؟ و اگر در هنگام نبرد با نفس و شیطان، مرا از یاریت ناامید کنی، به یقین

خَذَلْنَاكَ إِلَى حَيْثُ النَّصَبِ وَالْحِزْمَانِ، الْهَي اَتْرَانِي مَا آتَيْتُكَ إِلَّا مِنْ

ناامید کردنت مرا به دست رنج و ناکامی سپارد، ای معبود من، تو می دانی آمدنم به درگاهت

حَيْثُ الْأَمَالِ، أَمْ عَلِقْتُ بِأَطْرَافِ حِبَالِكَ إِلَّا حِينَ بَاعَدْتَنِي ذُنُوبِي عَنْ

فقط به خاطر آرزوهایم است یا چنگک زدنم به ریسمانت فقط در زمانی است که گناهان مرا از ارتباط

دارِ الْوَصَالِ، فَبِئْسَ الْمَطِيئَةُ الَّتِي امْتَلَطَتْ نَفْسِي مِنْ هَوَاهَا، فَوَاهَا لَهَا لِمَا

با تو دور سازد، پس چه بد مرکبی است مرکب هوای نفس، پس وای بر این نفس

سَوَّلَتْ لَهَا ظُنُونَهَا وَمَنَاهَا، وَتَبَّأَ لَهَا لِحُرَاتِهَا عَلَى سَيِّدِهَا وَمَوْلِيهَا، الْهَيْ

که گمانها و آرزوها آن را وسوسه کرده و مرده باد این نفس به خاطر گستاخیش بر آقا و مولایش، ای معبود من،

قَرَعْتُ بَابَ رَحْمَتِكَ بِيَدِ رَجَائِي وَهَرَبْتُ إِلَيْكَ لِاجْتِنَاءٍ مِنْ فَوْطِ اِهْوَائِي

با دست امید، درگاه رحمت را کوبیده ام، و از زیاده روی خواسته های نفسم به سوی تو گریخته و پناهنده ام

وَعَلَّقْتُ بِأَطْرَافِ جِبَالِكَ اِنَامِلَ وِلَائِي فَأُضْفِحِ اللّٰهُمَّ عَمَّا كُنْتُ اجْرِمْتُهُ

و دست دوستیم را به ریسمانهای محبت آویختم، ای خدا، از لغزش و خطایی که

مِنْ زَلَلِي وَخَطَائِي وَاقْلَنِي مِنْ صَرَعِهِ رِدَائِي فَانِّكَ سَيِّدِي وَمَوْلَايَ

مرتکب شده ام درگذر، و کم عقلم را نادیده گیر، چرا که تو آقا و سرپرست

وَمُعْتَمَدِي وَرَجَائِي وَاَنْتَ غَايَةُ مَطْلُوبِي وَمُنَايَ فِي مُنْقَلَبِي وَمُنَايَ،

و تکیه گاه و امید منی، و تویی نهایت خواسته ام و آرزویم در بازگشت و جایگاهم،

الْهِي كَيْفَ تَطْرُدُ مِسْكِينًا التَّجَا إِلَيْكَ مِنَ الذُّنُوبِ هَارِبًا، اَمْ كَيْفَ تُخَيِّبُ

ای معبود من، چگونه دور می کنی بیچاره ای را که برای فرار از گناه به تو پناه آورده است، یا چگونه ناامید می کنی

مُسْتَرْشِدًا قَصَدَ اِلَى جَنَابِكَ سَاعِيًا، اَمْ كَيْفَ تَرُدُّ ظَمْثَانَ وَرَدَّ اِلَى حِيَاضِكَ

جوینده راهی را که با سعی و کوشش تو را قصد کرده است، یا چگونه باز می گردانی تشنه ای را که برای نوشیدن (آب

حیات) به چشمه (وصالت)

شَارِبًا، كَلَّا وَحِيَاضُكَ مُتْرَعَةٌ فِي صَنْكِ الْمُحُولِ، وَبَابُكَ مَفْتُوحٌ لِلطَّلَبِ

وارد شده است، نه هرگز چنین نیست، در حالی که چشمه وصالت در خشکسالی شدید هم پر آب است، و درگاہت برای

درخواست

وَالْوَعُولِ، وَاَنْتَ غَايَةُ الْمَسْئُولِ، وَنَهَايَةُ الْمَأْمُولِ، الْهِي هَذِهِ اِزْمَةُ نَفْسِي

و رفت و آمد باز است، و تویی درخواست شده نهایی و کمال مطلوب، ای معبود من، این افسار نفس (سرکش) من است

عَقَلْتُهَا بِعِقَالِ مَشِيَّتِكَ، وَ هَذِهِ اَعْبَاءُ ذُنُوبِي دَرَاتُهَا بِعَفْوِكَ وَرَحْمَتِكَ،

که آن را به ریسمان مشیتت بسته ام، و این بارهای گناهان من است که با عفو و رحمت آنها را از خود دور کرده ام

وَهَذِهِ اِهْوَائِي الْمُضِلَّةُ وَكَلَّتْهَا اِلَى جَنَابِ لُطْفِكَ وَرَأْفَتِكَ، فَاجْعَلِ اللّٰهُمَّ

و این خواسته های گمراه کننده نفس من است که آنها را به درگاه لطف و مهربانیت واگذار نموده ام، خدایا صبح

صَبَاحِي هَذَا نَازِلًا عَلَيَّ بِضِيَاءِ الْهُدَى وَبِالسَّلَامَةِ فِي الدِّينِ وَالدُّنْيَا،

امروزم را چنین مقدر کن که نور هدایت همراه با سلامتی دین و دنیا بر من فرود آید؛

وَمَسَائِي جُنَّةً مِنْ كَيْدِ الْعَدَى وَوَقَايَةً مِنْ مُزْدِيَاتِ الْهَوَى أَنْكَ قَادِرٌ

و شبحم را سپری در مقابل مکر دشمنان و پناهگاهی در مقابل هواهای نفس قرار ده، زیرا تو

عَلَى مَا تَشَاءُ، تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعِزُّ

بر هر چه خواهی توانایی، به هر کس بخواهی حکومت می بخشی و از هر کس بخواهی حکومت را می گیری، و هر کس را

مَنْ تَشَاءُ، وَتُدَلِّ مَنْ تَشَاءُ، بِيَدِكَ الْخَيْرُ، أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، تُؤَلِّجُ

بخواهی عزّت می بخشی و هر که را بخواهی خوار می کنی تمام خوبیها بدست توست، تو بر هر چیز قادری، شب را

اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ، وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ،

در روز داخل می کنی و روز را در شب، و زنده را از مرده بیرون می آوری

وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَتَزُوقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ، لَا إِلَهَ إِلَّا

و مرده را از زنده و به هر کس بخواهی بدون حساب روزی می بخشی، معبودی جز

أَنْتَ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، مَنْ ذَا يَعْرِفُ قَدْرَكَ فَلَا يَخْفُكَ، وَمَنْ ذَا

تو نیست، خدایا تو را تسبیح می گویم و به ستایشت مشغولم، کیست که مقام و منزلت را شناخته و از تو نترسد، و کیست که

يَعْلَمُ مَا أَنْتَ فَلَا يَهَابُكَ، أَلْفَتْ بِقُدْرَتِكَ الْفِرْقَ، وَفَلَقَتْ بِلُطْفِكَ الْفَلَقَ،

تو را شناسد و از تو نهراسد، و گروه های مختلف را با قدرتت جمع نمودی، و به لطف و مهربانیت سپیده دم را شکافتی

وَأَنْزَلَتْ بِكَرَمِكَ دِيَاجِي الْغَسَقِ، وَأَنْهَزَتْ الْمِيَاهَ مِنَ الصُّمِّ الصَّيَاخِيدِ

و به لطف و کرمت تاریکیهای شب را روشن ساختی، و از دل سنگ های سخت، آبهای گوارا و شور را

عَذْبًا وَاجَا، وَأَنْزَلَتْ مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً تَجَا، وَجَعَلَتْ الشَّمْسَ

جاری ساختی، و از ابرهای باران زا آبی فراوان نازل کردی، و خورشید

وَالْقَمَرَ لِلْبَرِيَّةِ سِرَاجًا وَهَاجًا، مِنْ غَيْرِ أَنْ تُمَارِسَ فِيمَا ابْتَدَأَتْ بِهِ لُغُوبًا

و ماه را برای آفریدگان چراغی روشن و حرارت بخش آفریدی، بی آن که در آنچه (از خلقت) آغاز نمودی دچار خستگی

وَلَا عِلَاجًا، فَيَا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْعَزِّ وَالْبَقَاءِ، وَقَهَرَ عِبَادَهُ بِالْمَوْتِ وَالْفَنَاءِ،

و درماندگی شوی، ای که در عزّت و جاودانگی یگانه ای، و بر بندگانت با مرگ و نیستی مسلطی،

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَتْقِيَاءِ، وَاسْمَعْ نِدَائِي وَاسْتَجِبْ دُعَائِي وَحَقِّقْ

بر محمد و خاندان پرهیزکارش درود فرست، صدایم را بشنو و دعایم را اجابت کن، و آرزو

بِفَضْلِكَ اَمَلِي وَرَجَائِي يَا خَيْرَ مَنْ دُعِيَ لِكَشْفِ الضَّرِّ، وَ الْمَأْمُولِ لِكُلِّ

و امیدم را به فضل و کرمت محقق ساز، ای بهترین خواننده شده برای رفع ضرر و زیان، و بهترین آرزو شده برای هر

عُسْرٍ وَيُسْرٍ، بِكَ اَنْزَلْتُ حَاجَتِي فَلَا تَزِدْنِي مِنْ سِنِّي مَوَاهِبَكَ خَائِبًا، يَا

سختی و آسانی، به درگاه تو حاجتم را آورده ام، پس مرا از عالی ترین بخششهایت ناامید بر مگردان، ای

كَرِيمٍ يَا كَرِيمٍ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى خَيْرِ

بزرگوار، ای بزرگوار، ای بزرگوار به رحمت ای مهربان ترین مهربانان، و خدا بر بهترین

این دعای شریف، علاوه بر کتاب های فوق، در کتاب «مصباح المتهجد»، (۱) نیز آمده است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي

خدایا از تو می خواهم به آن رحمت که همه موجودات را فرا گرفته و به آن قدرت که

قَهَرَتْ بِهَا كُلَّ شَيْءٍ، وَخَضَعَ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَذَلَّ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ،

به وسیله آن بر همه چیز تسلط یافتی و (آن قدرتی که) همه در برابر آن تسلیم و مطیع گردیدند،

وَبَجَبْرُوتِكَ الَّتِي غَلَبَتْ بِهَا كُلَّ شَيْءٍ، وَبِعِزَّتِكَ الَّتِي لَا يَقُومُ لَهَا شَيْءٌ،

و به بزرگیت که به وسیله آن همه چیز را مغلوب خود ساختی و به شکوه و قدرت که کسی توانایی ایستادن در برابر آن را ندارد،

وَبِعِظَمَتِكَ الَّتِي مَلَأَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِسُلْطَانِكَ الَّتِي عَلَا كُلَّ شَيْءٍ،

و به عظمت که همه چیز را فرا گرفته، و به فرمانروایت که همه چیز را زیر پر گرفته

وَبِوَجْهِكَ الْبَاقِيَ بَعْدَ فَنَاءِ كُلِّ شَيْءٍ، وَبِأَسْمَائِكَ الَّتِي مَلَأَتْ [۱۲۰] اَرْكَانَ كُلِّ

و به ذات که بعد از نابودی همه موجودات ماندنی است و به نامهایت که اساس هر چیزی را پر

شَيْءٍ، وَبِعِلْمِكَ الَّتِي احاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ، وَبِنُورِ وَجْهِكَ الَّتِي اضَاءَ لَهُ كُلُّ

کرده است، و به دانشت که بر همه چیز احاطه دارد، و به نور ذات که همه عالم در پرتوش روشن

شَيْءٍ، يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ، يَا اَوَّلَ الْاَوَّلِينَ، وَيَا اٰخِرَ الْاٰخِرِينَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ

شده، ای نور، ای پاک از هر عیب، ای آغاز همه آغازها و ای نهایت همه پایانها، بارخدایا، گناهای

لِي الذُّنُوبِ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصْمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُنَزِلُ النَّقْمَ،

را که پرده های عصمت (و موانع گناه) را می درد بر من بیخس، خدایا گناهای را که رنج و عذاب را فرود می آورد بر من بیخس،

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُعَيِّرُ النِّعَمَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي

خدایا گناہانی را کہ موجب تغییر نعمتها می شود بر من ببخش، خدایا گناہانی را کہ از (بر آورده شدن) دعا جلوگیری

تَحْبِسُ الدُّعَاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُنَزِلُ الْبَلَاءَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

ص: ۹۹

۱- [۱۱۹] مصباح المتہجد، صفحہ ۸۴۴. ما این دعا را مطابق نسخہ متداول نقل می کنیم و موارد اختلاف آن را با مصباح المتہجد در پاورقی متذکر می شویم.

می کند بر من ببخش، خدایا گناهانی را که بلا (و مصیبت) را فرود می آورد، بر من ببخش، خدایا هر گناهی کرده ام

كُلَّ ذَنْبٍ اذْنَبْتُهُ، وَكُلِّ خَطِيئَةٍ اَخْطَاْتُهَا، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَتَقَرَّبُ اِلَيْكَ بِذِكْرِكَ،

و هر خطایی از من سر زده بر من ببخش خدایا من با یادت، به تو نزدیک می شوم،

وَاسْتَشْفِعُ بِكَ اِلَى نَفْسِكَ، وَاسْئَلُكَ بِجُودِكَ اَنْ تُدْنِيَنِيْ مِنْ قُرْبِكَ، وَ اَنْ

و تو را به درگاہت شفیع می آورم، و از تو می خواهم که به کرم و بخششت، مرا به جوار قربت نزدیک کنی و

تُوَزِعَنِيْ شُكْرَكَ، وَ اَنْ تُلْهِمَنِيْ ذِكْرَكَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ سُؤَالَ خَاضِعٍ

سپاسگزاریت را نصیبم گردانی، و یادت را به من الهام کنی (و در دلم افکنی)، خدایا همانند شخص فروتن فرمانبردار

مُتَدَلِّلٍ خَاشِعٍ، اَنْ تُسَامِحَنِيْ وَتَرْحَمَنِيْ وَتَجْعَلَنِيْ بِقَسَمِكَ رَاضِيًا قَانِعًا،

ترسان، از تو درخواست می کنم که (کار را) بر من آسان گیری و به من رحم کنی، و به آنچه که قسمتم کرده ای راضی و
خرسندم سازی

وَ فِیْ جَمِيعِ الْاَحْوَالِ مُتَوَاضِعًا، اَللّٰهُمَّ وَاسْئَلُكَ سُؤَالَ مَنْ اَشْتَدَّتْ فَاقَتُهُ،

و در همه حال فروتنم گردانی، خدایا، و از تو درخواست می کنم همانند درخواست کسی که در شدت فقر و درماندگی
است

وَ اَنْزَلَ بِكَ عِنْدَ الشَّدَاةِ حَاجَتَهُ، وَ عَظَّمَ فِيمَا عِنْدَكَ رَغْبَتَهُ، اَللّٰهُمَّ عَظَّمْ

و در هنگام سختیها نیازش را نزد تو آورده و به آنچه که نزد توست بسیار امیدوار است، خدایا فرمانروایت

سُلْطَانُكَ، وَ عَلَا مَكَانُكَ، وَ خَفِيَ مَكْرُوكُكَ، وَ ظَهَرَ اَمْرُكَ، وَ غَلَبَ قَهْرُكَ،

بزرگ و مقامت بلند است و تدبیرت پنهان و فرمانت آشکار است و برتریت چیره

وَ جَزَتْ قُدْرَتُكَ، وَ لَا يُمْكِنُ الْفِرَارُ مِنْ حُكُومَتِكَ، اَللّٰهُمَّ لَا اَجِدُ لِذُنُوبِيْ

و قدرتت (در همه امور) نافذ است، و فرار از قلمرو فرمانروایت محال است، خدایا جز تو کسی را برای

غَافِرًا، وَ لَا لِقَبَائِحِيْ سَاتِرًا، وَ لَا لِشَيْءٍ مِنْ عَمَلِيْ الْقَبِيْحِ بِالْحَسَنِ مُبَدِّلًا

(آمرزش) گناهانم و پرده پوشی برای زشتیهایم و تبدیل کننده اعمال زشتم به نیکی ها نمی یابم،

غَيْرِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ وَبِحَمْدِكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَتَجَرَّأْتُ

معبودی جز تو نیست، پاک و منزهی تو و ستایشت می کنم، به خود ستم کرده و به خاطر نادانیم (در انجام گناه)

بِجَهْلِي وَسَكَنْتُ إِلَى قَدِيمِ ذِكْرِكَ لِي وَمَنَّكَ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ مَوْلَايَ كَمْ مِنْ

گستاخی کردم و به این که همیشه مرا یاد کرده و به من لطف و بخشش نمودی آسوده خاطر بودم. ای خدا، ای مولای من
بسیاری از

قَبِيحٍ سَتَرْتَهُ، وَكَمْ مِنْ فَادِحٍ مِنَ الْبَلَاءِ أَقْلْتَهُ، وَكَمْ مِنْ عِثَارٍ وَقَيْتَهُ، وَكَمْ

کارهای زشتم را پوشانیدی، و بسیاری از گرفتاریهای سخت و کمر شکن را از من بازگرداندی، و از بسیاری از لغزشها حفظم
کردی

مِنْ مَكْرُوهِ دَفَعْتَهُ، وَكَمْ مِنْ ثَنَاءٍ جَمِيلٍ لَسْتُ أَهْلًا لَهُ نَشَرْتَهُ، اللَّهُمَّ عَظُمَ

و بسیاری از حوادث ناگوار را از من دور کردی و تعریف و تمجید بسیاری که شایسته آن نبودم (بر زبانها) منتشر ساختی،
خدایا گرفتاریم

ص: ۱۰۰

بَلَانِي وَافْرَطَ بِي سُوءُ حَالِي وَقَصُرَتْ بِي اَعْمَالِي وَقَعَدَتْ بِي اَغْلَالِي

بزرگ است و بدی حالم از حد گذشته و اعمالم، دستم را کوتاه کرده و زنجیرهای (علايق) مرا زمین گیر کرده

وَحَبَسَنِي عَنْ نَفْعِي بُعْدُ اَمَلِي وَحَدَّ عَنِّي الدُّنْيَا بِغُرُورِهَا، وَنَفْسِي

و آرزوهای دور و دراز مرا از مصالحم باز داشته و دنیا با ظواهر فریبنده اش و نفسم

بِحَبَائِثِهَا وَ مِطَالِي يَا سَيِّدِي فَاَسْئَلُكَ بِعِزَّتِكَ اَنْ لَا يَحْجُبَ عَنْكَ دُعَائِي

با تبهکاری و سستی اش مرا گمراه کرده است، ای خدای من، به عزت و جلالت از تو می خواهم که بدی رفتار و کردارم

سُوءِ عَمَلِي وَفِعَالِي وَلَا تَفْضَحْنِي بِخَفِيِّ مَا اَطَّلَعْتَ عَلَيْهِ مِنْ سِرِّي وَلَا

مانع از اجابت درخواستم نشود و به (افشای) آنچه که از اسرار پنهانی من آگاه هستی رسوایم نکنی، و در

تُعَاجِلْنِي بِالْعُقُوبَةِ عَلَيَّ مَا عَمِلْتُهُ فِي خَلَوَاتِي مِنْ سُوءِ فِعْلِي وَاسْأَلْتِي

مجازات رفتار و کردار زشتی که در تنهایی مرتکب آن شده ام

وَدَوَامِ تَفْرِيطِي وَجَهَالَتِي وَكَثْرَةِ شَهَوَاتِي وَغَفْلَتِي وَكُنِ اللّٰهُمَّ بِعِزَّتِكَ

و استمرار کوتاهی و نادانیم و زیادی شهوت رانی و بی خبری ام، شتاب نکنی و خدایا به عزت و جلالت

لِي فِي كُلِّ الْاَحْوَالِ رَءُوفًا، وَعَلَيَّ فِي جَمِيعِ الْاُمُورِ عَطُوفًا، اَللّٰهُمَّ وَرَبِّي

در تمامی حالات نسبت به من مهربان و در همه کارها نسبت به من پر محبت باش، ای معبود و پروردگار من،

مَنْ لِي غَيْرِكَ، اَسْئَلُهُ كَشْفَ ضُرِّي وَالنَّظَرَ فِي اَمْرِي اَللّٰهُمَّ وَمَوْلَايَ

جز تو چه کسی را دارم که رفع گرفتاری و توجه در کارم را از او بخواهم، ای خدا و مولای من،

اَجْرِيَّتِي عَلَيَّ حُكْمًا اَتَّبَعْتُ فِيهِ هَوَى نَفْسِي وَلَمْ اخْتَرِسْ فِيهِ مِنْ تَزْيِينِ

تو بر من حکمی کردی و من در آن پیروی هوای نفس کردم، و از فریبکاری دشمنم (شیطان)

عَدُوِّي فَغَرَّنِي بِمَا اَهْوَى وَاسْعَدَهُ عَلَيَّ ذَلِكِ الْقَضَاءُ، فَتَجَاوَزْتُ بِمَا

پرهیز نکردم، پس مرا به آنچه دلخواهش بود فریب داد و تقدیر هم او را بر این کار یاری کرد و به خاطر آنچه که

جَرَى عَلَيَّ مِنْ ذَلِكَ بَعْضَ [حُدُودِكَ، وَخَالَفْتُ بَعْضَ أَوْامِرِكَ، فَلَكَ

بر سرم آمد نسبت به بعضی از احکامات بی اعتنایی کرده و بعضی از فرمان هایت را مخالفت کردم، پس در تمام

الْحَمْدُ عَلَيَّ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ [۱۲۲]، وَلَا حُجَّةَ لِي فِيمَا جَرَى عَلَيَّ فِيهِ قَضَاؤُكَ،

این امور (که بر سرم آمده) حمد تو بر من واجب است و در آنچه که به تقدیر تو بر من واقع شده و قضا و آزمایش

ص: ۱۰۱

وَالزَّمَنِي حُكْمَكَ وَبَلَاؤُكَ، وَقَدْ اتَّيْتُكَ يَا إِلَهِي بَعْدَ تَقْصِيرِي وَاسْرَافِي

تو مرا بدان ملزم ساخته، حجت و برهانی ندارم، و ای معبود من در حالی که (در انجام وظیفه) کوتاهی و بر خود زیاده روی

عَلَى نَفْسِي مُعْتَدِرًا نَادِمًا، مُنْكَسِرًا مُسْتَقِيلًا، مُسْتَعْفِرًا مُنِيبًا، مُقِرًّا مُدْعِنًا

(و ستم) کرده ام، با عذر خواهی، پشیمانی، دل شکستگی، پوزش خواهی، آمرزش طلبی و بازگشت کننده، اقرار کننده، فرمانبردار

مُعْتَرِفًا، لِأَجْدِ مَفْرَأٍ مِمَّا كَانَ مِنِّي وَلَا مَفْرَعًا اتَّوَجَّهُ إِلَيْهِ فِي أَمْرِي غَيْرِ

و اعتراف کننده به درگاہت آمده ام، نه از آنچه که از من سرزده راه گریزی دارم و نه پناهگاهی که برای (اصلاح) کارم به آنجا روی آورم،

قَبُولِكَ عُذْرِي وَادْخَالِكَ أَيَّامِي فِي سَعَةِ رَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ فَاقْبَلْ عُذْرِي

جز این که عذر من را بپذیری و مرا در رحمت بی انتهایت داخل کنی، خدایا عذر من را بپذیر

وَازْحَمْ شِدَّةَ ضُرِّي وَفُكِّنِي مِنْ شِدَّةِ وَثَاقِي يَا رَبِّ ارْحَمْ ضَعْفَ بَدَنِي

و بر شدت گرفتاری ام رحم کن و از قید و بند (گناهان) رهاییم ده، ای پروردگار من، بر بدن ضعیف و ناتوان

وَرِقَّةَ جِلْدِي وَدِقَّةَ عَظْمِي يَا مَنْ بَدَأَ خَلْقِي وَذَكَرِي وَتَزَيَّيْتِي وَبَرَّي

و نازکی پوست و استخوان ضعیفم رحم کن، ای (خدایی) که مرا آفریدی، در نظر گرفته و پروراندی، نیکی کرده

وَتَعَذَّيْتِي هَبْنِي لِإِتِّدَاءِ كَرَمِكَ، وَسَالِفِ بَرِّكَ بِي يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي

و غذایم دادی، اکنون به خاطر بخشش نخست، و نیکی پیشینت بر من، مرا ببخش. ای معبود من و ای سرور

وَرَبِّي اُتْرَاكَ مُعَذَّبِي بِنَارِكَ بَعْدَ تَوْحِيدِكَ، وَبَعْدَ مَا انْطَوَى عَلَيْهِ قَلْبِي مِنْ

و پروردگار من، آیا باور کنم که مرا به آتش (غضبت) عذاب می کنی، بعد از یکتا پرستیم و بعد از آن که نور معرفت قلب مرا

مَعْرِفَتِكَ، وَلَهَجَ بِهِ لِسَانِي مِنْ ذِكْرِكَ، وَاعْتَقَدَهُ ضَمِيرِي مِنْ حُبِّكَ، وَبَعْدَ

فرا گرفته و زبانم به ذکر تو گویا شده و دلم به محبت پیوند خورده (آیا باور کنم که مرا عذاب می کنی) و بعد از

صِدْقِ اعْتِرَافِي وَدُعَائِي خَاضِعاً لِرُبُوبِيَّتِكَ، هَيْهَاتَ أَنْتَ أَكْرَمُ مِنْ أَنْ

اعتراف صادقانه و دعای خاضعانه ام به مقام پروردگاریت، هرگز (باور نمی کنم)، تو بزرگوارتر از آنی که

تُضَيِّعَ مَنْ رَبَّيْتَهُ، أَوْ تُبْعِدَ مَنْ اذْنَيْتَهُ، أَوْ تُشَرِّدَ مَنْ آوَيْتَهُ، أَوْ تُسَلِّمَ إِلَى الْبَلَاءِ

تباه کنی کسی را که پرورانده ای، یا دور کنی کسی را که (به خود) نزدیک کرده ای، یا آواره کنی کسی را که پناه داده ای،
یا گرفتار سازی

مَنْ كَفَيْتَهُ وَرَحِمْتَهُ، وَآيَتِ شِعْرِي يَا سَيِّدِي وَالْهِي وَمَوْلَايَ، أَسَلُّطُ

کسی را که سرپرستی و مهربانی کرده ای، کاش می دانستم ای سرور من و ای معبود و سرپرست من، آیا آتش (غضبیت) را

النَّارَ عَلَى وَجْهِ خَرَّتْ لِعَظَمَتِكَ سَاجِدَةً، وَ عَلَى السِّنِّ نَطَقْتُ بِتَوْحِيدِكَ

مسلط می کنی بر چهره هایی که در برابر عظمتت به سجده افتاده و بر زبانهایی که صادقانه به یگانگیت

صَادِقَةً، وَبِشُكْرِكَ مَادِحَةً، وَعَلَى قُلُوبٍ اعْتَرَفَتْ بِالْهَيْتِكَ مُحَقَّقَةً، وَعَلَى

گویا شده و ثناگوی شکر توست، و بر دل‌هایی که از روی یقین به خدایت اقرار دارد و بر

ضَمَائِرِ حَوْتٍ مِنَ الْعِلْمِ بِكَ حَتَّى صَارَتْ خَاشِعَةً، وَعَلَى جَوَارِحِ سَعَتْ

دل‌هایی که علم و معرفت تو آنها را فرا گرفته به گونه ای که (در برابرت) فروتن گردیده، و بر اعضا و جوارحی که

إِلَى أَوْطَانِ تَعْبُدُكَ طَائِعَةً، وَأَشَارَتْ بِاسْتِعْفَارِكَ مُدْعِيَةً، مَا هَكَذَا الظَّنُّ

از سر تسلیم به سوی محل عبادت شتابان است، و با آمرزش خواهی از تو فرمانبرداریش را اظهار می کند، چنین گمانی به تو

بِكَ، وَلَا اخْبِرْنَا بِفَضْلِكَ عَنْكَ، يَا كَرِيمُ يَا رَبِّ، وَأَنْتَ تَعَلَّمُ ضَعْفَى عَنْ

نیست و چنین خبری از لطف و بزرگواریت به ما نرسیده است، ای پروردگار بخشنده من، تو ناتوانی مرا در برابر

قَلِيلٍ مِنْ بَلَاءِ الدُّنْيَا وَعُقُوبَاتِهَا، وَمَا يَجْرِي فِيهَا مِنَ الْمَكَارِهِ عَلَى أَهْلِهَا،

اندک رنج و عذاب دنیا و کیفرهای ناچیز آن و ناملایماتی که بر اهل آن می رسد می دانی،

عَلَى أَنَّ ذَلِكَ بَلَاءٌ وَمَكْرُوهٌ، قَلِيلٌ مَكْنُهُ، يَسِيرٌ بَقَائُهُ، قَصِيرٌ مُدَّتُهُ، فَكَيْفَ

با آن که رنج و عذاب و ناملایمات دنیا ماندگاریش اندک، دوامش کم و زمانش کوتاه است، پس چگونه

اِحْتِمَالِي لِبَلَاءِ الْآخِرَةِ، وَجَلِيلٍ وَقُفُوعِ الْمَكَارِهِ فِيهَا، وَهُوَ بَلَاءٌ تَطُولُ

رنج و عذاب آخرت و سنگینی و بزرگی ناملایمات آن را تحمل کنم، در حالی که رنج و عذاب آخرت

مُدَّتُهُ، وَيَدُومُ مَقَامُهُ، وَلَا يُخَفَّفُ عَنْ أَهْلِهِ، لِأَنَّهُ لَا يَكُونُ إِلَّا عَنْ غَضَبِكَ

زمانش طولانی و جایگاهی همیشگی است و بر اهل عذاب تخفیفی نیست، زیرا که آن عذاب از خشم

وَأَنْتِقَامِكَ وَسَخَطِكَ، وَهَذَا مَا لَا تَقُومُ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ، يَا سَيِّدِي

و انتقام و نارضایتی تو سرچشمه گرفته که آسمان و زمین طاقت آن را ندارد، ای سرور من،

فَكَيْفَ لِي وَإِنَّا عَبْدُكَ الضَّعِيفُ الدَّلِيلُ الْحَقِيرُ الْمِسْكِينُ الْمُسْتَكِينُ،

چگونه آن را تحمل کنم در حالی که بنده ای ناتوان، مطیع، کوچک و بینوای در مانده ام،

يا الهی وَرَبِّي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ، لِأَيِّ الْأُمُورِ الْيَكَّ اشْكُو، وَلِمَا مِنْهَا

ای معبود و پروردگار من و ای سرور و مولای من، از کدام گرفتاریم به تو شکایت کنم و برای کدامیک از آنها

اضْحُجُّ وَابْكِي لِلْأَلِيمِ الْعَذَابِ وَشِدَّتِهِ، أَمْ لَطُولِ الْبَلَاءِ وَمُدَّتِهِ، فَلَيْتَ

شیون و گریه کنم، آیا برای عذاب دردناک و سخت یا برای گرفتاری طولانی؟ پس اگر

صَيَّرْتَنِي لِلْعُقُوبَاتِ مَعَ اَعْدَائِكَ، وَجَمَعْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ اَهْلِ بِلَاتِكَ،

برای کیفر (گناهانم) مرا در زمره دشمنان شمرده و با گرفتاران (در عذابت) در یک جا قرار دهی،

ص: ۱۰۳

وَفَرَّقْتَ بَيْنِي وَبَيْنَ اٰحِبَّائِكَ وَاَوْلِيَائِكَ، فَهَبْنِي يَا اَلٰهِي وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ

و میان من و دوستان و مقربانت جدایی اندازی، پس ای مبعود و سرورم و ای مولا

وَرَبِّي صَبِرْتُ عَلَىٰ عَذَابِكَ، فَكَيْفَ اصْبِرُ عَلَىٰ فِرَاقِكَ، وَ هَبْنِي صَبْرْتُ

و پروردگارم، گیرم که بر عذاب تو صبر کنم، اما چگونه فراق تو را تحمل کنم؟ و گیرم که

عَلَىٰ حَرِّ نَارِكَ، فَكَيْفَ اصْبِرُ عَنِ النَّظَرِ اِلَىٰ كَرَامَتِكَ، اَمْ كَيْفَ اسْكُنُ فِي

بر حرارت آتش (غضبت) صبر کنم، اما چگونه از لطف و کرمت چشم پوشی کنم؟ یا چگونه در آتش مسکن گرینم

النَّارِ وَ رَجَائِي عَفْوِكَ، فَبِعِزَّتِكَ يَا سَيِّدِي وَمَوْلَايَ اَقْسِمُ صَادِقًا، لَئِنْ

در حالی که به عفو تو امیدوارم، پس ای سرور و مولای من، به شکوه و قدرت صادقانه ات سوگند می خورم که اگر

تَرَكَتَنِي نَاطِقًا، لَأَصِحَّ اِلَيْكَ بَيْنَ اَهْلِهَا ضَجِيجَ اَلْمَلِيْنِ، وَ لَأَصْرُخَنَّ

مرا در حالی که زبانم گویاست (در دوزخ) رها کنی، هر آینه در بین دوزخیان همانند آرزومندان، به درگاہت شیون کرده و همانند

اِلَيْكَ صُرَاخَ الْمُسْتَضْرِحِيْنَ، وَلَا بُكِيْنَ عَلَيْكَ بُكَاءَ الْفَاقِدِيْنَ، وَ لَأُنَادِيَنَّكَ

دادخواهان، تو را به فریادرسی خواهم و مانند عزیز گم کرده گان، بر (فراق) تو گریسته و تو را به صدای بلند می خوانم،

اِنَّ كُنْتَ يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِيْنَ، يَا غَايَةَ اَمَالِ الْعَارِفِيْنَ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِيْنَ،

که کجایی ای یاور مؤمنان، ای منتهای آرزوی خداشناسان، ای فریادرس درمانده گان،

يَا حَبِيْبَ قُلُوْبِ الصَّادِقِيْنَ، وَيَا اِلٰهَ الْعَالَمِيْنَ، افْتَرَاكَ سُبْحَانَكَ يَا اَلٰهِي

ای محبوب دل راستگویان و ای مبعود جهانیان، ای مبعود من - که منزهی و به ستایش تو مشغولم -

وَ بِحَمْدِكَ، تَسْمَعُ فِيْهَا صَوْتَ عَبْدٍ مُّسْلِمٍ سُجِنَ فِيْهَا بِمُخَالَفَتِهِ، وَ ذَاقَ

چگونه باور کنم که می شنوی صدای بنده مسلمانی را که به سبب نافرمانیش در دوزخ زندانی شده و سختی

طَعَمَ عَذَابَهَا بِمَعْصِيَّتِهِ، وَ حَبَسَ بَيْنَ اَطْبَاقِهَا بِجُرْمِهِ وَ جَرِيْرَتِهِ، وَ هُوَ يَضِيحُ

عذاب دوزخ را به خاطر گناهش می چشد و در میان طبقات دوزخ به سبب جرم و جنایتش گرفتار شده در حالی که همانند

الْيَكُ ضَجِيحٌ مُّؤَمِّلٌ لِرَحْمَتِكَ، وَيُنَادِيكَ بِلِسَانِ أَهْلِ تَوْحِيدِكَ، وَيَتَوَسَّلُ

آرزومندِ رحمت به در گاهت شیون کرده و با صدای بلند، به زبان یگانه پرستان تو را می خواند و به بنده پروریت

الْيَكُ بِرُبُوبِيَّتِكَ، يَا مَوْلَايَ فَكَيْفَ يَبْقَى فِي الْعَذَابِ وَهُوَ يَرْجُو مَا سَلَفَ

متوسل می شود، ای مولای من، چگونه در عذاب بماند با این که به سابقه حلم تو

مِنْ حِلْمِكَ، اَمْ كَيْفَ تُؤَلِّمُهُ النَّارَ وَهُوَ يَأْمَلُ فَضْلَكَ وَرَحْمَتَكَ، اَمْ كَيْفَ

امیدوار است، یا چگونه آتش (غضبت) او را بیازارد در حالی که به لطف و رحمت امید دارد، یا چگونه

يُحْرِقُهُ لَهَايْهَا وَأَنْتَ تَسْمَعُ صَوْتَهُ وَتَرَى مَكَانَهُ، أَمْ كَيْفَ يَشْتَمِلُ عَلَيْهِ

زبان‌های آتش (غضبت) او را بسوزاند در حالی که تو ناله اش را می شنوی و جایگاهش را (در آتش) می بینی، یا چگونه
زبان‌های آتش (غضبت)

زَفِيرُهَا وَأَنْتَ تَعْلَمُ ضَعْفَهُ، أَمْ كَيْفَ يَتَقَلَّبُ بَيْنَ أَطْبَاقِهَا وَأَنْتَ تَعْلَمُ صِدْقَهُ،

او را بسوزاند، در حالی که تو ناتوانی او را می دانی، یا چگونه در میان طبقات دوزخ به خود پیچد با این که تو صداقت و
راستگویی را می دانی

أَمْ كَيْفَ تَزُجُّهُ زَبَانِيَّتُهَا، وَهُوَ يُنَادِيكَ يَا رَبُّهُ، أَمْ كَيْفَ [١٢٣] يَرْجُو فَضْلَكَ فِي

یا چگونه مأموران او را بیزارند در حالی که به ندای «یا رب» تو را می خواند، یا چگونه در آزادی خویش از آتش،

عَتَقَهُ مِنْهَا فَتَتَرَكُ فِيهَا، هَيْهَاتَ مَا ذَلِكَ الظَّنُّ بِكَ، وَلَا الْمَعْرُوفُ مِنْ

به لطف تو امیدوار باشد ولی تو او را در آتش رها کنی؟! هرگز (باور نمی کنم)، چنین گمانی به تو نیست و چنین چیزی از
لطف تو

فَضْلِكَ، وَلَا مُشَبِّهٌ لِمَا عَامَلْتَ بِهِ الْمُؤَحِّدِينَ مِنْ بَرِّكَ وَاحْسَانِكَ، فَبِالْيَقِينِ

پسندیده نیست، و با نیکی و دستگیری تو نسبت به یکتاپرستان شباهت و تناسبی ندارد، من به یقین

أَقْطَعُ لَوْلَا مَا حَكَمْتَ بِهِ مِنْ تَغْذِيبِ جاحِدِيكَ، وَقَضَيْتَ بِهِ مِنْ اخْلَادِ

می دانم که اگر فرمان تو بر مجازات منکرانت و باقی ماندن دشمنانت (در عذاب) نبود،

مُعَانِدِيكَ، لَجَعَلْتَ النَّارَ كُلَّهَا بَرْدًا وَسَلَامًا، وَمَا كَانَ لِأَحَدٍ فِيهَا مَقَرًّا وَلَا

هر آینه آتش دوزخ را سرد و امن قرار می دادی و هیچ کس در آن منزل و مأوا

مُقَامًا، لِكِنَّكَ تَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُكَ، أَقْسَمْتُ أَنْ تَمَلَّأَهَا مِنَ الْكَافِرِينَ، مِنْ

نداشت، ولی ای خدایی که نامهایت مقدس است، قسم یاد کرده ای که دوزخ را از کافران جن و انس

الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ اجْمَعِينَ، وَأَنْ تُخَلِّدَ فِيهَا الْمُعَانِدِينَ، وَأَنْتَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ

پر کنی و برای همیشه دشمنانت را در آن جای دهی، و تویی که ستایشت بزرگ است

قُلْتَ مُبْتَدِئًا، وَتَطَوَّلْتَ بِالْإِنْعَامِ مُتَكَرِّمًا، أَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا

(در کتاب خود) ابتداءً فرموده ای و با انعام و کرامت گفته ای: «آیا کسی که با ایمان باشد، همچون کسی است که فاسق است؟!»

لَا يَسْتَوُونَ، الْهَى وَسَيِّدَى فَاسْئَلُكَ بِالْقُدْرَةِ الَّتَى قَدَّرْتَهَا، وَبِالْقَضِيَةِ الَّتَى

نه هرگز این دو برابر نیستند، ای مبعود و سرور من، به حق آن قدرتی که مقدر کرده ای و به آن حکمی که

حَتَمْتَهَا وَحَكَمْتَهَا، وَغَلَبْتَ مَنْ عَلَيْهِ اجْرِيَتَهَا، أَنْ تَهَبَ لى فى هذِهِ اللَّيْلَةِ

لازم کرده و صادر فرموده ای و بر هر کس که آن را بر او جاری کردی، چیره شدی، از تو می خواهم که در این شب

ص: ۱۰۵

وَفِي هَذِهِ السَّاعَةِ، كُلِّ جُزْمٍ اجْرَمْتُهُ، وَكُلِّ ذَنْبٍ اذْنَبْتُهُ، وَكُلِّ قَبِيحٍ اسْرَرْتُهُ،

و در این ساعت بر من ببخشی هر خلافتی که مرتکب شده ام و هر گناهی که از من سرزده و هر کار زشتی که پنهان کرده ام

وَكُلِّ جَهْلٍ عَمِلْتُهُ، كَنْمْتُهُ اَوْ اَعْلَنْتُهُ، اَخْفَيْتُهُ اَوْ اَظْهَرْتُهُ، وَكُلِّ سَيِّئَةٍ اَمَرْتُ

و هر کار جاهلانه ای که در نهمان یا آشکارا و مخفیانه یا نمایان انجام داده ام و هر کار بدی را که

بِاَبَائِهَا الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ، الَّذِينَ وَكَلْتَهُمْ بِحِفْظِ مَا يَكُونُ مِنِّي وَجَعَلْتَهُمْ

مأموران ثبت اعمال را به ثبت آن فرمان دادی، همان مأمورانی که بر ثبت و ضبط اعمال من گماشتی و آنها را

شُهُوداً عَلَيَّ مَعَ جَوَارِحِي وَكُنْتَ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيَّ مِنْ وِرَائِهِمْ، وَالشَّاهِدَ

به همراه اعضای بدنم، گواه بر من قرار دادی و تو نیز مافوق آنها مراقبم بودی و گواه بودی

لِمَا خَفِيَ عَنْهُمْ، وَبِرَّحْمَتِكَ اَخْفَيْتَهُ، وَبِفَضْلِكَ سَتَرْتَهُ، وَإِنْ تُوفِّرْ حَظِّي

بر آنچه از آنها پوشیده مانده، و به واسطه رحمت و لطفت آن را مخفی کرده و پوشانیدی، و (از تو می خواهم) بهره ام را

افزون کنی

مِنْ كُلِّ خَيْرٍ اَنْزَلْتَهُ، اَوْ اِحْسَانٍ فَضَّلْتَهُ، اَوْ بَرٍّ نَشَرْتَهُ، اَوْ رِزْقٍ بَسَطْتَهُ، اَوْ

از هر خوبی که فرو فرستاده ای، یا هر احسانی که مرحمت فرموده ای، یا هر نیکی که گسترش داده ای، و یا هر روزی که

گسترانده ای، یا

ذَنْبٍ تَغْفِرُهُ، اَوْ حَاطًا تَسْتُرُهُ، يَا رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ، يَا اِلَهِي وَسَيِّدِي

هر گناهی که بخشیده ای، یا هر خطایی که پوشانده ای، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من! ای معبود و

سرور من،

وَمَوْلَايَ وَمَالِكِ رِقِّي يَا مَنْ بَيَدِهِ نَاصِيَتِي يَا عَلِيماً بِضُرِّي [۱۲۴] وَمَسْكَنَتِي

و ای مولا و صاحب اختیار من، ای کسی که اختیارم به دست اوست، ای آگاه بر بدحالی و بینوایی ام،

يَا خَيْراً بِفَقْرِي وَفَاقَتِي يَا رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ، اسْأَلُكَ بِحَقِّكَ وَقُدْسِكَ،

ای دانای بر تهیدستی و نیازمندی ام، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من! به حق خودت و ذات مقدس

وَاعْظِمِ صِفَاتِكَ وَاسْمَائِكَ، أَنْ تَجْعَلَ أَوْقَاتِي مِنَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ بِذِكْرِكَ

و صفات و نامهای بزرگت، از تو می خواهم که اوقات شب و روزم را به یادت آباد

مَعْمُورَةً، وَيَخْدُمَتِكَ مَوْصُولَةً، وَأَعْمَالِي عِنْدَكَ مَقْبُولَةً، حَتَّى تُكُونَ

ساخته و در خدمتت ثابت قدم گردانی و اعمالم را در درگاهت پذیری، تا همه

أَعْمَالِي وَأُورَادِي كُلُّهَا وِرْدًا وَاحِدًا، وَحَالِي فِي خِدْمَتِكَ سَرْمَدًا، يَا

کردار و گفتارم یکسان (و برای تو) باشد و همیشه در حال خدمت به تو باشم، ای

ص: ۱۰۶

سَيِّدِي يَا مَنْ عَلَيْهِ مُعْوَلِي يَا مَنْ إِلَيْهِ شَكْوَتُ اِحْوَالِي يَا رَبَّ يَا رَبَّ

سرور من، ای کسی که تکیه گاه منی، ای کسی که شکایت احوال (پریشان) خویش را به درگاه او برم، ای پروردگار من، ای پروردگار من،

يَا رَبِّ، قَوِّ عَلَيَّ خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي وَأَشْدُدْ عَلَيَّ الْعَزِيمَةَ جَوَانِحِي

ای پروردگار من! اعضایم را در انجام خدمت نیرو بخش و دلم را برای آمدن به سویت قوی دار،

وَهَبْ لِي الْجِدَّ فِي خَشْيَتِكَ، وَالِدَّوَامَ فِي الْإِتِّصَالِ بِخِدْمَتِكَ، حَتَّى اسْرَحَ

و جدیت در خشیت و مداومت در خدمت را عطا فرما، تا این که در میدان

الْيَكَّ فِي مِيَادِينِ السَّابِقِينَ، وَ اسْرَعَ إِلَيْكَ فِي الْبَارِزِينَ، وَ اشْتاقَ إِلَيَّ

مسابقه (در اطاعت) به سوی تو روانه شوم و در میان پیش تازان، به سوی تو سرعت گیرم و در صف علاقه مندان،

قُرْبِكَ فِي الْمُشْتاقِينَ، وَ اذْنُو مِنْكَ ذُنُو الْمُخْلِصِينَ، وَ اخافَكَ مَخافَةَ

به سوی مقام قربت اشتیاق پیدا کنم، و مانند پاکدلان به تو نزدیک گردم و مانند اهل یقین

الْمُوقِنِينَ، وَ اجْتَمِعَ فِي جِوَارِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ وَمَنْ ارَادَنِي بِسُوءٍ

از تو بترسم و در جوار رحمت با مؤمنان گرد هم آییم، خدایا، هر کس بد مرا خواهد

فَارِدَهُ، وَ مَنْ كَادَنِي فَكِدَهُ، وَ اجْعَلْنِي مِنْ احْسَنِ عبيدِكَ نَصيباً عِنْدَكَ،

به خودش باز گردان، و هر کس با من حلیه کند، به خویش دچارش کن و بهره مندی بهترین بندگانت

وَ اقْرَبِهِمْ مَنْزِلَهُ مِنْكَ، وَ اخْصِهِمْ زُلْفَةَ لَدَيْكَ، فَانَّهُ لَا يُنَالُ ذَلِكَ اِلَّا بِفَضْلِكَ،

و مقرب ترین آنان و مخصوص ترین خاصانت را به من عطا فرما که به راستی جز با لطف تو کسی به این مقام نرسد،

وَ جُدْ لِي بِجُودِكَ، وَ اعْطِفْ عَلَيَّ بِمَجْدِكَ، وَ احْفَظْنِي بِرَحْمَتِكَ، وَ اجْعَلْ

و به بخشندگیت ببخش بر من، و به بزرگواریت به من توجه فرما و به رحمت مرا حفظ کن، و زبانم را

لِسَانِي بِذِكْرِكَ لَهْجاً، وَ قَلْبِي بِحُبِّكَ مَيْمًا، وَ مَنْ عَلَيَّ بِحُسْنِ اجابَتِكَ،

به یادت گویا و دلم را به دوستیت بی تاب قرار ده، و با پذیرش خواسته ام بر من منت گذار،

وَاقْلِنِي عَثْرَتِي وَاغْفِرْ زَلَّتِي فَانَّكَ قَضَيْتَ عَلَيَّ عِبَادَتِكَ، وَامْرَتَهُمْ

و از لغزشم بگذر و گناهم را ببامرز، زیرا که تو بندگان را به پرستش خویش فرمان داده و به دعا کردن

بِدُعَائِكَ، وَضَمِنْتَ لَهُمُ الْإِجَابَةَ، فَالَيْكَ يَا رَبِّ نَصَبْتُ وَجْهِي وَالْإِيكَ يَا

امر فرمودی و اجابت دعایشان را ضمانت کردی، پس ای پروردگار من اینک رو به تو و به سویت

رَبِّ مَدَدْتُ يَدِي فَبِعِزَّتِكَ اسْتَجِبْ لِي دُعَائِي وَبَلِّغْنِي مُنَايَ، وَلَا تَقْطَعْ

دست نیاز دراز کرده ام، پس به شکوه و عزت قسم، دعایم را اجابت فرما و به آرزویم برسان و امیدم را

مِنْ فَضْلِكَ رَجَائِي وَاكْفِنِي شَرَّ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنْ اَعْدَائِي يَا سَرِيعَ

به لطف و کرمت ناامید مگردان، و از شر دشمنانم، از جن و انس حفظ فرما، ای (خدایی) که زود

الرِّضَا، اغْفِرْ لِمَنْ لَا يَمْلِكُ اِلَّا الدُّعَاءُ، فَانِّكَ فَعَالٌ لِمَا تَشَاءُ، يَا مَنْ اسْمُهُ

راضی می شوی، کسی را که جز دعا به درگاہت چیز دیگری ندارد ببخش، که به راستی هر آنچه را بخواهی انجام می دهی. ای که نامت

دَوَاءً، وَذِكْرُهُ شِفَاءٌ، وَطَاعَتُهُ غِنَى، اَرْحَمُ مَنْ رَأْسُ مَالِهِ الرَّجَاءُ،

دارو و یادت درمان و بندگیت توانگری است، بر کسی که سرمایه اش امید

وَسِلَاحُهُ الْبُكَاءُ، يَا سَابِغَ النَّعْمِ، يَا دَافِعَ النَّقَمِ، يَا نُورَ الْمُسْتَوْحِشِينَ فِي

و اسلحه اش گریه است، رحم کن، ای فراوان دهنده نعمتها، ای برطرف کننده گرفتاریها، ای روشنی دلهای وحشت زده در

الظُّلَمِ، يَا عَالِمًا لَا يُعَلِّمُ صِلَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِي مَا أَنْتَ

تاریکیها، ای دانای بی تعلیم، بر محمد و آلش درود فرست و آنچه را که تو لایق آنی درباره من

أَهْلُهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ وَالأئِمَّةِ الميامينِ مِنْ إِلِهِ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا.

انجام ده و درود و رحمت خدا بر پیامبر و امامان با برکت از خاندانش، و سلام و تحیت فراوان بر آنان باد.

دعای عشرات ۱۲۵:

این دعا از دعاهاى بسیار معتبر است که مستحب است- اگر کسی بتواند- هر صبح و شام آن را بخواند؛ ولی بهترین زمان خواندنش، عصر جمعه می باشد. مرحوم «کفعمی» در «مصباح» آن را از امام حسین علیه السلام نقل کرده است. (۱) و دعا طبق نقل «شیخ طوسی» در «مصباح المتهدجد» (۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا

پاک و منزّه است خداوند و ستایش مخصوص اوست، و معبودی جز خدای یکتا نیست و او بزرگتر (از هر چیز) است و پناهگاه و نیروی جز

بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَأَطْرَافِ النَّهَارِ، سُبْحَانَ اللَّهِ

از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست، تسبیح می گویم خدا را در تمام لحظه های شب و طول روز،

ص: ۱۰۸

۱- [۱۲۶] مصباح کفعمی، صفحه ۸۷.

۲- [۱۲۷] مصباح المتهدجد، صفحه ۸۴ و جمال الاسبوع، صفحه ۴۵۶ و بحار الانوار، جلد ۸۷، صفحه ۷۴.

بِالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ، سُبْحَانَ اللَّهِ بِالْعِشِيِّ وَالْإِبْكَارِ، سُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ

و در سپیده دم و شامگاهان و ابتدای شب و روز، تسبیح می گویم خدا را هنگامی که در شب

وَ حِينَ تَصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَعَشِيًّا وَ حِينَ

و صبح داخل می شوید، و ستایش در آسمان ها و زمین، شبانگاه و هنگام ظهر مخصوص خداوندی است که

تُظهِرُونَ، يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ، وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَيُحْيِي

زنده را از مرده و مرده را از زنده بیرون می آورد، و زمین را

الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا، وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ، سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا

پس از مردنش زنده می کند و شما نیز این چنین (در قیامت) برانگیخته می شوید، پروردگار تو، آن خدای صاحب شکوه

يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ ذِي

از آنچه توصیف می کنند منزّه است. و درود و سلام بر فرستادگان او، و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار

جهانیان است. تسبیح می گویم خداوندی را که صاحب

الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ، سُبْحَانَ ذِي الْعِزَّةِ وَالْجَبْرُوتِ، سُبْحَانَ ذِي الْكِبْرِيَاءِ

فرمانروایی و سلطه آسمانی است، تسبیح می گویم خداوند صاحب عزّت و بزرگی را، تسبیح می گویم خداوند صاحب جلال

وَالْعَظَمَةِ، الْمَلِكِ الْحَقِّ الْمُبِينِ الْمُهَيِّمِ الْقُدُّوسِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَيِّ

و عظمت را، آن فرمانروای حقیقی روشنگر و نگهبان و پاکیزه از هر عیب، تسبیح می گویم خداوند را، آن فرمانروای زنده ای

الَّذِي لَا يَمُوتُ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمَلِكِ الْحَيِّ الْقُدُّوسِ، سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ،

که (هرگز) نمی میرد، تسبیح می گویم خداوند فرمانروای زنده پاکیزه از هر عیب، تسبیح می گویم (خدای) پایدار پاینده،

سُبْحَانَ الدَّائِمِ الْقَائِمِ، سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ، سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى سُبْحَانَ

پاک و منزّه است پاینده پایدار، تسبیح می گویم پروردگار با عظمتم را، تسبیح می گویم پروردگار بلند مرتبه ام را، تسبیح می

گویم

الْحَيِّ الْقَيُّومِ، سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى سُبُوحِ قُدُّوسٍ،

(خدای) زنده جاودان را، تسبیح می گویم (خدای) برتر بلند مرتبه را، او پاک و منزّه و برتر است، بسیار منزّه و پاکیزه از هر عیب است

رُبُّنَا وَ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ، (۱) سُبْحَانَ الدَّائِمِ غَيْرِ الْغَافِلِ، سُبْحَانَ الْعَالَمِ

پروردگار ما و پروردگار فرشتگان و «روح» تسبیح می گویم (خدای) پاینده آگاه را، تسبیح می گویم (خدای) دانای

بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ، سُبْحَانَ خَالِقِ مَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ الَّذِي يُدْرِكُ

بدون نیاز به آموختن را، تسبیح می گویم آفریننده آنچه دیدنی و آنچه نادیدنی است، تسبیح می گویم (خدایی) که بینندگان را

ص: ۱۰۹

۱- [۱۲۸] در مصباح المتهجد: «و ربّ کلّ شیء» نیز آمده است.

الْأَبْصَارَ، وَلَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ، وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ، اللَّهُمَّ إِنِّي اصْبَحْتُ

می بیند ولی آنها او را نمی بینند، و او مهربان و آگاه است، خدایا من از (لطف و محبت) تو صبح

وَ امْسَيْتُ مِنْكَ فِي نِعْمَةٍ وَخَيْرٍ وَبَرَكَهٍ وَعَافِيَةٍ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

و شام در نعمت و خیر و برکت و عافیت، پس بر محمد و آل (پاکش) درود فرست

وَ اَتِمِّمْ عَلَيَّ نِعْمَتَكَ وَخَيْرَكَ، وَبَرَكَاتِكَ وَعَافِيَتَكَ بِنِجَاهٍ مِنَ النَّارِ،

و با نجات از آتش (غضبت) نعمت و خیر و برکت و عافیت را (از جانب خویش) بر من تمام کن.

وَ ارْزُقْنِي شُكْرَكَ وَعَافِيَتَكَ وَفَضْلَكَ وَ كَرَامَتَكَ اَبَدًا مَا ابْتَقَيْتَنِي اللَّهُمَّ

و مادامی که مرا زنده نگه داشته ای توفیق سپاسگذاری (از نعمت هایت) و عافیت و لطف و بخشش همیشگی ات را روزیم
گردان، خدایا

بِنُورِكَ اهْتَدَيْتُ، وَفَضْلِكَ اسْتَغْنَيْتُ، وَنِعْمَتِكَ اصْبَحْتُ وَ امْسَيْتُ،

به نور تو هدایت شده و به لطف تو بی نیاز شدم و به نعمت تو صبح و شب (را سپری) کردم،

اللَّهُمَّ إِنِّي اشْهَدُكَ وَ كَفَى بِكَ شَهِيدًا، وَ اشْهَدُ مَلَائِكَتَكَ وَ انْبِيَاءَكَ

خدایا تو را گواه می گیرم و گواهی تو کافی است و (همچنین) فرشتگان، و پیامبران

وَ رُسُلَكَ، وَ حَمَلَةَ عَرْشِكَ، وَ سُكَّانَ سَمَاوَاتِكَ وَ اَرْضِكَ، وَ جَمِيعَ خَلْقِكَ،

و فرستادگان و حاملان عرش و ساکنان آسمان ها و زمین و همه مخلوقات را گواه می گیرم

بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَ حُدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ

بر این که به یقین تو خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریکی برای تو نیست و این که محمد- که درود
خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ، وَ أَنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، تُحْيِي وَ تُمِيتُ،

بر او و خاندان (پاکش) باد- بنده و فرستاده توست و این که تو بر هر کاری توانایی، زنده کرده و می میرانی

وَ تُمِيتُ وَ تُحْيِي وَ اشْهَدُ أَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ، وَ أَنَّ النَّارَ حَقٌّ، وَ النُّشُورَ حَقٌّ،

و می میرانی و زنده می کنی و گواهی می دهی به یقین بهشت و دوزخ و قیامت حق است

وَالسَّاعَةَ آتِيَهُ لَا رَيْبَ فِيهَا، إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، وَأَشْهَدُ أَنَّ عَلِيَّ

و زمان آن بی شک فرا خواهد رسید و خداوند کسانی را که در گورها خفته اند بر می انگیزد، و گواهی می دهی به یقین

بْنِ أَبِيطَالِبٍ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ حَقًّا حَقًّا، وَأَنَّ الْأَئِمَّةَ مِنْ وُلْدِهِ هُمُ الْأَئِمَّةُ

علی بن ابی طالب حقیقتاً و به حق، امیر مؤمنان است و امامان از فرزندانش همان امامان

الْهُدَاهُ الْمَهْدِيُّونَ، غَيْرِ الضَّالِّينَ وَلَا الْمُضِلِّينَ، وَأَنَّهُمْ أَوْلِيَاؤُكَ الْمُصْطَفَوْنَ،

هدایت کننده هدایت شده ای هستند که نه گمراهند و نه گمراه کننده و (گواهی می دهی) به یقین آنها دوستان برگزیده تو

وَحِزْبِكَ الْغَالِبُونَ، وَصِفْوَتِكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَنُجْبَاتِكَ الَّذِينَ

و حزب پیروز و فاتح تو، و برگزیده و بهترین مخلوقات تواند بزرگ زادگانی که آنها را

اَنْتَجَبْتَهُمْ لِدِينِكَ، وَاخْتَصَصْتَهُمْ مِنْ خَلْقِكَ، وَاصْطَفَيْتَهُمْ عَلَى عِبَادِكَ،

برای دین خود انتخاب کرده و از میان مخلوقات مخصوصشان ساخته و بر بندگانت برگزیدی

وَجَعَلْتَهُمْ حُجَّةً عَلَى الْعَالَمِينَ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمُ وَالسَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

و آنها را بر جهانیان حجت و دلیل قرار دادی درود و سلام و رحمت خدا بر آنها باد،

وَبَرَكَاتُهُ، اللَّهُمَّ اكْتُبْ لِي هَذِهِ الشَّهَادَةَ عِنْدَكَ، حَتَّى تُلَقِّيَهَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ

خدایا این شهادت و گواهی را برای من در نزد خود ثبت فرما تا این که در روز قیامت در حالی که از من

وَأَنْتَ عَنِّي رَاضٍ، أَنْكَ عَلَى مَا تَشَاءُ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا

خشنود هستی آن را بر زبانم جاری سازی زیرا که تو بر هر چه خواهی توانایی خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی که

يَضَعُ أَوَّلُهُ، وَلَا يَنْفَدُ آخِرُهُ، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا تَضَعُ لَكَ السَّمَاءُ

آغازش (به آسمان) بالا رود و پایانی نداشته باشد، خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی که آسمان برای تو بالهایش را بر

زمین نهد

كَتَفَيْهَا، وَتُسَبِّحُ لَكَ الْأَرْضُ وَمَنْ عَلَيْهَا، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا سَرْمَدًا

(و تواضع کند) و زمین و آنچه بر آن است تو را تسبیح گوید، خدایا ستایش مخصوص توست ستایشی پیوسته

أَبَدًا، لَا انْقِطَاعَ لَهُ وَلَا نِفَادَ، وَلَكَ يَبْغَى وَالْيَكَّ يَنْتَهَى فِيَّ وَعَلَى

و ابدی که انقطاعی برای آن نباشد و نه فناپی، (ستایش) شایسته توست و به تو منتهی می شود. (که اثر آن) در وجود من و بر

من

وَ لَدَيَّ وَ مَعِيَ وَقَبْلِي وَبَعْدِي وَامَامِي وَفَوْقِي وَتَحْتِي وَ إِذَا مِتُّ وَبَقِيْتُ

و نزد من و همراه من و پیش از من و پس از من و مقابلم و بالای سرم و زیر پایم و هنگامی که از دنیا رفتم و تک و تنها

فَرْدًا وَحِيدًا ثُمَّ فَنَيْتُ، وَلَكَ الْحَمْدُ إِذَا نُشِرْتُ وَبُعِثْتُ يَا مَوْلَايَ، اللَّهُمَّ

باقی ماندم و سپس فانی شدم (و در تمام حالات ظاهر شود) و ستایش مخصوص توست زمانی که دوباره زنده شوم و برانگیخته گردم، ای مولای من، خدایا

وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ بِجَمِيعِ مَحَامِدِكَ كُلِّهَا، عَلَى جَمِيعِ نِعْمَاتِكَ كُلِّهَا،

ستایش و شکر مخصوص توست به جمیع انواع آن بر تمامی نعمتهایت،

حَتَّى يَنْتَهِيَ الْحَمْدُ إِلَى مَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَتَرْضَى اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ

تا جایی که ای پروردگار من حمد من به خشنودی و رضایت تو منتهی گردد، خدایا ستایش مخصوص توست بر هر

أَكْلِهِ وَشَرْبِهِ، وَبَطْشِهِ وَقَبْضِهِ وَبَسْطِهِ، وَفِي كُلِّ مَوْضِعٍ شَعْرَةٍ، اللَّهُمَّ

خوردن و آشامیدن و هر حرکت، بستن و گشایشی، و در محلّ رویدن هر مویی، خدایا

لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا خَالِدًا مَعَ خُلُودِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا مُنْتَهَى لَهُ دُونَ

ستایش مخصوص توست ستایشی که جاودان است به جاودانگی. و ستایش مخصوص توست ستایشی که نهایتی جز علم تو

عِلْمِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا أَمَدَ لَهُ دُونَ مَشِيَّتِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا

برای آن نباشد. و ستایش مخصوص توست ستایشی که پایانی جز اراده و خواست تو برای آن نباشد. و ستایش مخصوص توست ستایشی که پاداشی

اجْرٍ لِقَائِهِ إِلَّا رِضَاكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى حِلْمِكَ بَعْدَ عِلْمِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ

جز رضای تو برای گوینده آن نباشد و ستایش مخصوص توست به خاطر حلم بعد از آگاهیت، و ستایش مخصوص توست

عَلَى عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ بَاعِثَ الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ وَارِثَ

به خاطر گذشت بعد از توانی، و ستایش مخصوص توست که انگیزه هر ستایشی و ستایش مخصوص توست که وارث

الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ بَدِيعَ الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ مُنْتَهَى الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ

ستایشی و ستایش مخصوص توست که ایجاد کننده آنی و ستایش مخصوص توست که نهایت ستایشی و ستایش مخصوص توست

مُبْتَدِعَ الْحَمْدِ، وَ لَكَ الْحَمْدُ مُشْتَرِي الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ وَلِيِّ الْحَمْدِ،

که به وجود آورنده آنی، و ستایش مخصوص توست که خریدار ستایشی، و ستایش مخصوص توست که صاحب ستایشی

وَلَكَ الْحَمْدُ قَدِيمَ الْحَمْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ صَادِقَ الْوَعْدِ، وَفِي الْعَهْدِ، عَزِيزَ

و ستایش مخصوص توست که از ازل مورد ستایشی و ستایش مخصوص توست که وعده ات راست، پیمانت پایدار، سپاهت

الْجُنْدِ، قَائِمَ الْمَجْدِ، وَلَكَ الْحَمْدُ رَفِيعَ الدَّرَجَاتِ، مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ، مُنْزِلَ

بزرگ و بزرگواریت جاودان است، و ستایش مخصوص توست که بلندمرتبه، برآورنده حاجات، فرو فرستنده

الْآيَاتِ مِنْ فَوْقِ سَبْعِ سَمَوَاتٍ، عَظِيمَ الْبَرَكَاتِ، مُخْرِجَ النُّورِ مِنَ الظُّلُمَاتِ،

آیات از بالای هفت آسمانی، صاحب رحمت گسترده، خارج کننده نور از تاریکی ها

وَمُخْرِجَ مَنْ فِي الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ، مُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ حَسَنَاتٍ، وَجَاعِلَ

و خارج کننده هر کسی از تاریکی به روشنایی، تبدیل کننده بدی ها به خوبی ها و قرار دهنده

الْحَسَنَاتِ دَرَجَاتٍ، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ غَافِرِ الذَّنْبِ، وَقَابِلِ التَّوْبِ، شَدِيدِ

درجات برای حسناتی، خدایا ستایش مخصوص توست که آمرزنده گناه و پذیرنده توبه و سخت

الْعِقَابِ ذَا الطُّوْلِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، إِلَيْكَ الْمَصِيرُ، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ فِي اللَّيْلِ

کیفر دهنده توانایی، معبودی جز تو نیست و بازگشت (همه) به سوی توست، خدایا ستایش مخصوص توست در شب

إِذَا يَغْشَىٰ وَلَكَ الْحَمْدُ فِي النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّىٰ وَلَكَ الْحَمْدُ فِي الْآخِرِ هُوَ الْأُولَىٰ

هنگامی که (جهان را) بپوشاند. و ستایش مخصوص توست در روز هنگامی که (جهان را) روشن سازد. و ستایش مخصوص
توست در آخرت و دنیا،

ص: ۱۱۲

وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ كُلِّ نَجْمٍ وَمَلَكَ فِي السَّمَاءِ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ الثَّرَى

و ستایش مخصوص توست به تعداد ستارگان و فرشتگان آسمان و ستایش مخصوص توست به تعداد ذرات خاک ها

وَالْحَصَى وَالنَّوَى وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا فِي جَوْفِ الْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ

و ریگ ها و دانه ها، و ستایش مخصوص توست به تعداد آنچه در دل زمین است، و ستایش مخصوص توست

عَدَدَ أَوْزَانِ مِيَاهِ الْبِحَارِ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ أَوْرَاقِ الْأَشْجَارِ، وَلَكَ الْحَمْدُ

به اندازه آب دریاها، و ستایش مخصوص توست به تعداد برگ درختان، و ستایش مخصوص توست

عَدَدَ مَا عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ، وَلَكَ

به تعداد آنچه که روی زمین است و ستایش مخصوص توست به تعداد آنچه که در کتاب تو شمارش شده و ستایش

الْحَمْدُ عَدَدَ مَا احاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَدَدَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ، وَالْهَوَامِ

مخصوص توست به مقدار آنچه که علم تو به آن احاطه دارد و ستایش مخصوص توست به عدد انس و جن و حشرات

وَالطَّيْرِ، وَالْبَهَائِمِ وَالسَّبَاعِ، حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ، كَمَا تُحِبُّ رَبَّنَا

و پرندگان و چهارپایان و درندگان، ستایشی فراوان، پاکیزه و با برکت آن گونه که تو ای پروردگار ما، دوست داری

وَتَرْضَى وَ كَمَا يَتَّبَعِي لِكَرَمِ وَجْهِكَ وَعِزِّ جَلَالِكَ. آنگاه ده مرتبه می گویی: لا اله

و خشنود می شوی و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزت جلال توست ***** معبودی جز

إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ.

خدا نیست، یگانه ای که شریکی برای او نیست، فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست و او مهربان و آگاه است.

و ده مرتبه: لا اله الا الله، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي

***** معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی برای او نیست، فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده می کند

وَيُمِيتُ، وَ يُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ

و می میراند و می میراند و زنده می کند، و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی و خوبی بدست اوست و او بر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ. وَ دِه مَرْتَبَه: اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَاتُوبُ

چیز تواناست،***** آرمزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و جاودان، نیست و به سوی او

الَّيْهِ. وَ دِه مَرْتَبَه: يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ. وَ دِه مَرْتَبَه: يَا رَحْمَنُ يَا رَحْمَنُ. وَ دِه مَرْتَبَه: يَا رَحِيمُ

باز می گردم،***** ای خدا، ای خدا.***** ای بخشنده، ای بخشنده،***** ای مهربان،

يَا رَحِيمُ. وَ دِه مَرْتَبَه: يَا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ. وَ دِه مَرْتَبَه: يَا ذَا الْجَلَالِ

ای مهربان،***** ای به وجود آورنده آسمان و زمین،***** ای صاحب جلال

وَالْكَرَامِ. و ده مرتبه: يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ. و ده مرتبه: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ. و ده مرتبه: يَا حَيُّ

و بزرگواری ***** ای بسیار مهربان و ای بسیار سخاوتمند، ***** ای زنده، ای جاودان، ***** ای زنده ای که

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. و ده مرتبه: يَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ. و ده مرتبه: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

معبودی جز تو نیست، ***** ای خدایی که معبودی جز تو نیست، ***** به نام خداوند بخشنده

الرَّحِيمِ. و ده مرتبه: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. و ده مرتبه: اللَّهُمَّ افْعَلْ

مهربان ***** خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست ***** خدایا آنچه را که

بی ما أَنْتَ أَهْلُهُ. و ده مرتبه: آمین آمین. و ده مرتبه سوره قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ. سپس ده تو شایسته آنی در مورد من انجام

بده ***** (دعایم را) اجابت فرما *****... ***** بگو خداوند یکتا و یگانه است، *****

مرتبه می گویی: اللَّهُمَّ اصْنَعْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَلَا تَصْنَعْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ، فَإِنَّكَ

***** خدایا آنچه را که تو شایسته آنی در مورد من انجام بده نه آنچه که من شایسته آنم، به یقین تو

أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ، وَأَنَا أَهْلُ الذُّنُوبِ وَالْخَطَايَا، فَارْحَمْنِي يَا

شایسته پرهیزگاری و آمرزشی و من اهل گناه و اشتباهم، به من رحم کن ای

مَوْلَايَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ. و نیز ده مرتبه می گویی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ،

مولای من، که تویی مهربان ترین مهربانان ***** پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست،

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا،

به (خدای) زنده ای که (هرگز) نمی میرد توکل کردم و ستایش مخصوص خدایی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلَّةِ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا.

و نه شریکی در حکومت دارد و ضعف و ذلتی ندارد که حامی و سرپرستی برای او باشد و (به خدا می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

دعای سمات ۱۲۹]:

از دعاهای مشهور است که اکثر علمای بزرگ به آن عنایت داشته اند. مستحب است این دعا را در ساعت های آخرِ روز جمعه بخوانند. این دعا از جناب محمّد بن عثمان عمّری رحمه الله که یکی از نواب چهارگانه امام زمان علیه السلام است به سندش از حضرت امام باقر علیه السلام و امام صادق علیه السلام نقل شده است.

همان گونه که در روایت آمده، این دعا برای رفع شرّ و ستم دشمنان و اجابت سریع دعاها و پاداش فراوان

ص: ۱۱۴

الهی، مؤثر است. (۱) این دعا طبق نقل «مصباح المتهدج» (۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَلْکَ بِاسْمِکَ الْعَظِیْمِ الْاَعْظَمِ [۱۳۲]، الْاَعَزُّ الْاَجَلُّ الْاَکْرَمُ، الَّذِیْ

خدایا به حق نام بزرگ و بسیار با عظمت و محبوب و عالی و گرامیت از تو می خواهم به حق نامی

اِذَا دُعِیْتَ بِهٖ عَلٰی مَغَالِقِ ابْوَابِ السَّمَآءِ لِیَفْتَحَ بِالرَّحْمَةِ اَنْفَتَحَتْ، وَ اِذَا

که اگر خوانده شوی به آن نام برای گشایش درهای بسته آسمان، به رحمت و بخشش باز می شود و اگر

دُعِیْتَ بِهٖ عَلٰی مَضَاقِ ابْوَابِ الْاَرْضِ لِیَفْرَجَ اَنْفَرَجَتْ، وَ اِذَا دُعِیْتَ بِهٖ

خوانده شوی به آن نام برای گشایش تنگناها و سختی های زمین، گشوده می شود، و اگر خوانده شوی به آن نام

عَلٰی الْعُسْرِ لِیُسِّرَ تَیَسَّرَتْ، وَ اِذَا دُعِیْتَ بِهٖ عَلٰی الْاُمُوْتِ لِیُنْشُوْرَ اَنْشُوْرَتْ،

برای آسان شدن دشواری ها، آسان شود و اگر خوانده شوی به آن نام برای زنده شدن مردگان، زنده شوند،

وَ اِذَا دُعِیْتَ بِهٖ عَلٰی کَشْفِ الْبَاسِءِ وَالضَّرَّآءِ اَنْکَشَفَتْ، وَ بِجَلَالِ وَجْهِکَ

و اگر خوانده شوی به آن نام برای برطرف شدن سختی ها و ناگواری ها، برطرف شود (و از تو می خواهم) به حق ذات

ارجمند

الْکَرِیْمِ، اَکْرَمِ الْوُجُوْهِ وَاعَزُّ الْوُجُوْهِ، الَّذِیْ عَنَتْ لَهٗ الْوُجُوْهُ، وَخَضَعَتْ

و گرامیت، گرامی ترین و محبوب ترین ذواتی که در برابرت فروتنی کرده اند و گردنکشان در مقابلت

لَهٗ الرِّقَابُ، وَخَشَعَتْ لَهٗ الْاَصْوَاتُ، وَوَجَلَتْ لَهٗ الْقُلُوْبُ مِنْ مَخَافَتِکَ،

تسلیم و مطیع گردیده اند، و هر صدایی در حضورت خاموش گشته و هر دلی از ترس تو بیمناک گردیده،

وَبِقُوَّتِکَ الَّتِیْ بِهَا تُمَسِّکُ السَّمَآءَ اَنْ تَقَعَ عَلٰی الْاَرْضِ الْاَبْدَانِکَ، وَتُمْسِکُ

و (از تو می خواهم) به حق آن قدرتت که بوسیله آن آسمان را از فرو ریختن بر زمین جز به اذنت نگه می دارد، و آسمان

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنْ تَزُولَا، وَبِمَشِيَّتِكَ الَّتِي دَانَ لَهَا الْعَالَمُونَ،

و زمین را از جابجا شدن حفظ می کند و (از تو می خواهم) به حق اراده و خواستت که جهانیان در مقابل آن مطیعند،

ص: ۱۱۵

۱- [۱۳۰] بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۹۶.

۲- [۱۳۱] این دعا در مصباح المتهجد، صفحه ۴۱۶ و جمال الاسبوع، صفحه ۵۳۳ و دیگر کتب دعا نقل شده است. مرحوم علامه مجلسی نیز آن را در بحارالانوار، با شرح و توضیح آورده است (بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۹۶ به بعد).

وَبِكَلِمَتِكَ الَّتِي خَلَقْتَ بِهَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَبِحِكْمَتِكَ الَّتِي صَنَعْتَ

و (از تو می خواهم) به حق آن کلمه ای که به واسطه آن آسمان و زمین را آفریدی و به حق آن دانایی و حکمت که به واسطه آن

بِهَا الْعَجَائِبُ، وَخَلَقْتَ بِهَا الظُّلْمَةَ وَجَعَلْتَهَا لَيْلًا، وَجَعَلْتَ اللَّيْلَ سَكَنًا،

شگفتی ها را آفریدی و با آن تاریکی را آفریدی و آن را شب و مایه آرامش قرار دادی،

وَخَلَقْتَ بِهَا النُّورَ وَجَعَلْتَهُ نَهَارًا، وَجَعَلْتَ النَّهَارَ نُشُورًا مُبْصِرًا، وَخَلَقْتَ

و با آن روشنایی را آفریدی و آن را روز و زمان پراکندگی (برای کار و تلاش) و مایه بینایی قرار دادی

بِهَا الشَّمْسَ وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ ضِيَاءً، وَخَلَقْتَ بِهَا الْقَمَرَ وَجَعَلْتَ الْقَمَرَ

و با آن خورشید را آفریدی و آن را درخشان ساختی و با آن ماه را آفریدی و آن را روشنایی (در شب)

نُورًا، وَخَلَقْتَ بِهَا الْكَوَاكِبَ وَجَعَلْتَهَا نُجُومًا وَبُرُوجًا، وَمَصَابِيحَ وَزِينَةً

قرار دادی، و با آن ستارگان را آفریدی و آنها را بصورت اختران تابناک و صور فلکی و چراغ های هدایت (در شب) و زینت

وَرُجُومًا، وَجَعَلْتَ لَهَا مَشَارِقَ وَمَغَارِبَ، وَجَعَلْتَ لَهَا مَطَالِعَ وَمَجَارِي،

و آرایش (آسمان) و سنگ های متحرک قرار دادی و برای آنها محل طلوع و غروب و محل جریان و حرکت

وَجَعَلْتَ لَهَا فَلَكَأً وَمَسَابِيحَ، وَقَدَّرْتَهَا فِي السَّمَاءِ مَنَازِلَ فَأَحْسَنْتَ

و مدارها و جایگاهی که بر آن شناورند قرار دادی و برای آنها منزلگاه هایی در آسمان معین کرده و به خوبی

تَقَدَّرْتَهَا، وَصَوَّرْتَهَا فَأَحْسَنْتَ تَصْوِيرَهَا، وَأَخْصَيْتَهَا بِأَسْمَائِكَ أَحْصَاءً،

اندازه گیری نمودی و به بهترین وجه شکل دادی و به نام های مبارکت آنها را شمارش کردی

وَدَبَّرْتَهَا بِحِكْمَتِكَ تَدْبِيرًا فَأَحْسَنْتَ تَدْبِيرَهَا، وَسَخَّرْتَهَا بِسُلْطَانِ اللَّيْلِ

و با دانایی و حکمت به خوبی تدبیر کردی و به وسیله قدرت و سلطه شب

وَسُلْطَانِ النَّهَارِ، وَالسَّاعَاتِ وَعَدَدِ السِّنِينَ وَالْحِسَابِ، وَجَعَلْتَ رُؤْيَيْهَا

و روز و ساعت ها و شمارش سال ها و برقراری نظم، آنها را مطیع ساختی و دیدنشان را

لَجْمِيعِ النَّاسِ مَزِيٍّ وَّاحِدًا، وَاسْتَلْكَ اللَّهُمَّ بِمَجْدِكَ الَّذِي كَلَّمْتَ بِهِ

برای همه مردم یکسان قرار دادی، خدایا از تو می خواهم به حق بزرگواریت که به واسطه آن با

عَبْدَكَ وَرَسُولِكَ، مُوسَى بْنُ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْمُقَدَّسِينَ، فَوْقَ

بنده و فرستاده ات موسی بن عمران- که بر او درود و سلام باد- در میان فرشتگان پاک سخن گفتی، (در مکانی) فراتر از

احْسَاسِ الْكُرُوبِينَ، فَوْقَ عَمَائِمِ النُّورِ، فَوْقَ تَابُوتِ الشَّهَادَةِ فِي عَمُودِ

درک فرشتگان مقرب، بر فراز ابرهای نورانی، بالای صندوق شهادت (که فرشتگان، تورات را با آن حمل می کنند) و در میان

ستونی

ص: ۱۱۶

النَّارِ، وَفِي طُورِ سَيْنَاءَ، وَفِي جَبَلِ حُورِيثَ فِي الْوَادِ الْمُقَدَّسِ فِي الْبُقْعَةِ

از آتش در طور سینا و در کوه حوریت، در سرزمینی پاکیزه، و در مکانی

المُبَارَكَةِ، مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ مِنَ الشَّجَرَةِ، وَفِي أَرْضِ مِصْرَ يَتَسَعُ

مبارک، از طرف راست کوه طور از درختی (با موسی سخن گفتی) و در سرزمین مصر، با نه معجزه آشکار

آيَاتِ بَيِّنَاتٍ، وَيَوْمَ فَرَقْتَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ، وَفِي الْمُنْبَجِسَاتِ الَّتِي

(او را تأیید کردی)، و (به مجد و بزرگواریت) در روزی که دریا را برای بنی اسرائیل شکافتی و در چشمه های جوشان

صَنَعْتَ بِهَا الْعَجَائِبَ فِي بَحْرِ سُوفٍ، وَعَقَدْتَ مَاءَ الْبَحْرِ فِي قَلْبِ الْعَمْرِ

از سنگ که به واسطه آن شگفتی ها را در دریای سوف آفریدی و آب را در دل آن دریا همانند سنگ

كَالْحِجَارَةِ، وَجَاوَزْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ، وَتَمَّتْ كَلِمَتُكَ الْحُسْنَى

محکم ساختی، و بنی اسرائیل را از آن گذرانیدی و به واسطه صبر آنها کلمه نیکویت [/ حسن قضا] عَلَيْهِمْ بِمَا صَبَرُوا، وَ

أَوْرَثْتَهُمْ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي بَارَكْتَ

را برایشان به پایان رسانیدی، و آنها را بر سراسر آن سرزمین که بر جهانیان مبارک گردانده بودی

فِيهَا لِلْعَالَمِينَ، وَاغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ وَمَرَاكِبَهُ فِي الْيَمِّ، وَبِاسْمِكَ

مالک کردی و فرعون و لشکریانش و آنچه بر آن سوار بودند را در دریا غرق نمودی، و (از تو می خواهم)

الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ الْأَعَزِّ الْأَجَلِّ الْأَكْرَمِ، وَبِمَجْدِكَ الَّذِي تَجَلَّيْتَ بِهِ

به حق نام بزرگ با عظمت بسیار با عظمت و محبوب و عالی و گرامیت و به بزرگواریت که به واسطه آن

لِمُوسَى كَلِمِكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي طُورِ سَيْنَاءَ، وَ لِإِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ

بر موسی کلیم - که بر او درود و سلام باد - در طور سینا جلوه گر شدی و قبل از آن بر ابراهیم خلیل - که بر او درود

خَلِيلِكَ مِنْ قَبْلِ فِي مَسْجِدِ الْخَيْفِ، وَلِإِسْحَاقَ صَفِيكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي

و سلام باد - در مسجد خیف، و بر برگزیده ات اسحاق - که بر او درود و سلام باد - در

بُرِّ شَيْعٍ، وَلِيَعْقُوبَ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي بَيْتِ اَيْلٍ، وَوُفِّتَ لِابْرَاهِيمَ

چاه شیع، و بر پیامبرت یعقوب- که بر او درود و سلام باد- در خانه ایل (جلوه گر شدی) و به عهد و پیمانت با ابراهیم

عَلَيْهِ السَّلَامُ بِمِيثَاقِكَ، وَ لِاسْحَقَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِحَلْفِكَ، وَلِيَعْقُوبَ عَلَيْهِ

- که بر او درود و سلام باد- وفا کردی، و به سوگندت در مورد اسحاق- که بر او درود و سلام باد- و به گواهی برای
یعقوب

السَّلَامُ بِشَهَادَتِكَ، وَلِلْمُؤْمِنِينَ بِوَعْدِكَ، وَلِلدَّاعِينَ بِاسْمَائِكَ فَاجِبَتْ،

- که بر او درود و سلام باد- و به وعده ات برای مؤمنین و درخواست کنندگان به نامهایت که (وفا کرده و) اجابت نمودی،

وَبِمَجْدِكَ الَّذِي ظَهَرَ لِمُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى قَبِيهِ الرُّمَانَ،

و (از تو می خواهم) به حق بزرگواریت که در قبه الرمان [/ عبادتگاه موسی بر موسی بن عمران- که بر او درود و سلام باد- آشکار شد

وَبَايَاتِكَ الَّتِي وَقَعْتَ عَلَى اَرْضِ مِصْرَ بِمَجْدِ الْعِزَّةِ وَالْغَلْبَةِ، بَايَاتِ عَزِيْزِهِ،

و به معجزه هایت که در سرزمین مصر با بزرگواری باشکوه و غالب و نشانه های باشکوه

وَ بِسُلْطَانِ الْقُوَّةِ، وَبِعِزَّةِ الْقُدْرَةِ وَبِشَأْنِ الْكَلِمَةِ التَّامَّةِ، وَبِكَلِمَاتِكَ الَّتِي

و سلطه قوی و قدرت عظیم واقع شد و (از تو می خواهم) به حق مقام کلمه کامل و کلمات که

تَفَضَّلْتَ بِهَا عَلَى اَهْلِ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ، وَ اَهْلِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ،

به واسطه آن بر اهل آسمان و زمین و دنیا و آخرت احسان نمودی

وَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِي مَنَنْتَ بِهَا عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَ بِاسْتِطَاعَتِكَ الَّتِي أَقَمْتَ

و به حق بخششت که به واسطه آن بر تمامی مخلوقات منت نهادی و به حق قدرتت که به واسطه آن

بِهَا عَلَى الْعَالَمِينَ، وَبِنُورِكَ الَّذِي قَدْ خَرَمْنَا فَرْعَهُ طُورُ سَيْنَاءَ، وَبِعِلْمِكَ

جهان را بر پا داشتی، و به حق نورت که از وحشت آن طور سینا فرو افتاد و به حق دانش

وَ جَلَالِكَ وَ كِبَرِيَايَتِكَ، وَ عِزَّتِكَ وَ جَبْرُوتِكَ الَّتِي لَمْ تَسْتَقِهَا الْأَرْضُ،

و عظمت و اقتدار و شکوه و بزرگیت که زمین توان تحمل آن را نداشت

وَ انْخَفَصَتْ لَهَا السَّمَوَاتُ، وَ انْزَجَرَ لَهَا الْعُمُقُ الْأَكْبَرُ، وَ رَكَدَتْ لَهَا الْبِحَارُ

و آسمان ها در برابرش فرود آمدند و عمیق ترین قسمت های زمین باز ایستاد، و دریاها و رودها

وَ الْأَنْهَارُ، وَ خَضَعَتْ لَهَا الْجِبَالُ، وَ سَكَتَتْ لَهَا الْأَرْضُ بِمَنَابِقِهَا،

راکد شدند، و کوه ها سر فرود آوردند، و زمین با پستی و بلندیهایش آرام گرفت،

وَ اسْتَسَلَمَتْ لَهَا الْخَلَائِقُ كُلُّهَا، وَ خَفَقَتْ لَهَا الرِّيَّاحُ فِي جَرِيَانِهَا،

و همه خلائق مطیع گردیدند، و بادها در جریان خود مضطرب شدند،

وَحَمَدَتْ لَهَا النَّيْرَانُ فِي أَوْطَانِهَا، وَبِسُلْطَانِكَ الَّذِي عُرِفَتْ لَكَ بِهِ الْعَلْبَةُ

و آتش ها در آتشکده ها خاموش گشتند، و به حق سلطنت و فرمانروایت که به واسطه آن تا ابد

دَهْرَ الدُّهُورِ، وَحُمِدَتْ بِهِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَيْنِ، وَبِكَلِمَتِكَ كَلِمَهُ

پیروز و غالب شناخته شده ای و به واسطه آن در آسمان ها و زمین ها ستایش شده ای، و به حق کلمه

الصُّدُقِ الَّتِي سَبَقَتْ لِأَبِينَا آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَذُرِّيَّتِهِ بِالرَّحْمَةِ، وَاسْأَلُكَ

صدق و راستت که به رحمت بر پدر ما آدم- که بر او درود و سلام باد- و نسلش پیشی گرفت، و از تو می خواهم

بِكَلِمَتِكَ الَّتِي غَلَبْتَ كُلَّ شَيْءٍ، وَبُنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي تَجَلَّيْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ،

به حق آن کلمه ات که بر هر چیز چیره گشت و به حق نور ذاتت که به واسطه آن بر کوه جلوه کردی

فَجَعَلْتَهُ ذِكَاً وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا، وَبِمَجْدِكَ الَّذِي ظَهَرَ عَلَى طُورِ سَيْنَاءَ،

و آن را متلاشی ساختی و موسی بیهوش افتاد، و به حق بزرگواریت که بر طور سینا آشکار شد،

فَكَلَّمْتَ بِهِ عَبْدَكَ وَرَسُولَكَ مُوسَى بْنَ عِمْرَانَ، وَبِطَلْعَتِكَ فِي سَاعِيرٍ،

و به واسطه آن با بنده و فرستاده ات موسی بن عمران سخن گفتی، و به آشکار شدن در ساعیر [محل عبادت عیسی

و ظُهُورِكَ فِي جَبَلِ فَارَانَ بَرَبَوَاتِ الْمُقَدَّسِينَ، وَجُنُودِ الْمَلَائِكَةِ الصَّافِيْنَ،

و در کوه فاران [محل عبادت رسول خدا] در جایگاه رفیع فرشتگان مقدس و لشکریان صف کشیده آنها

و خُشُوعِ الْمَلَائِكَةِ الْمُسَبِّحِينَ، وَبِرَكَاتِكَ الَّتِي بَارَكْتَ فِيهَا عَلَى إِبْرَاهِيمَ

و در میان فروتنی فرشتگان تسبیح کننده، و به حق بخشش و احسانت که برکت دادی در آن بر ابراهیم

خَلِيلِكَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي أُمَّةِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، وَبَارَكْتَ

خلیل - که بر او درود و سلام باد - در میان امت محمد - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - و برکت دادی

لِإِسْحَاقَ صَفِيِّكَ فِي أُمَّةِ عِيسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، وَبَارَكْتَ لِيَعْقُوبَ

برای برگزیده ات اسحاق در میان امت عیسی - که بر هر دوی آنها درود و سلام باد - و برکت دادی برای بنده برگزیده ات

يعقوب

إِسْرَائِيلَكَ فِي أُمَّةِ مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، وَبَارَكْتَ لِجَبِيَّتِكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى

در میان امت موسی - که بر هر دوی آنها درود و سلام باد - و برکت دادی برای محبوبت محمد - که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي عِزَّتِهِ وَذُرِّيَّتِهِ وَأُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ وَكَمَا غَبْنَا عَنْ ذَلِكَ وَلَمْ

و سلام خدا بر او و خاندان پاکش باد - در خاندان و نسل و امتش، خدایا با این که ما در آن زمان نبودیم

نَشْهَدُهُ وَآمَنَّا بِهِ وَلَمْ نَرَهُ صِدْقًا وَعَدْلًا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و این امور را مشاهده نکردیم، ولی از روی راستی و درستی به آن ایمان آوردیم (و از تو می خواهیم) که درود فرستی بر
محمد و خاندان پاکش،

وَ اَنْ تُبَارِكَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَرْحَمَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ مُحَمَّدٍ،

و برکت دهی بر محمد و خاندان پاکش و رحمت فرستی بر محمد و خاندان پاکش

كَافِضًا مَا صَلَّيْتَ وَ بَارَكْتَ وَ تَرْحَمْتَ عَلٰى اِبْرَاهِيْمَ وَّ اٰلِ اِبْرَاهِيْمَ، اِنَّكَ

همانند بهترین درودها و برکات و رحمت هایت که بر ابراهیم و خاندانش فرستادی که تو

حَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ، فَعَالٌ لِّمَا تُرِيْدُ، وَاَنْتَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ شَهِِيْدٌ* سِپَس سَزَاوَار سَتَايِش و بزرگواری و هر چه اراده کنی انجام
دهی و تو بر هر کاری توانا و گواهی،***

حاجات خود را ذکر می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذَا الدُّعَاءِ، وَبِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ

***** خدایا به حق این دعا و به حق این نام های

الَّتِي لَا يَعْلَمُ تَفْسِيرَهَا وَلَا يَعْلَمُ بَاطِنَهَا غَيْرُكَ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

که کسی جز تو تفسیر و باطن آن را نمی داند بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَلَا تَفْعَلْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ، وَاعْفُ لِي مِنْ

و آنچه را که تو شایسته آنی در حق من انجام ده نه آنچه را که من سزاوار آنم، و گناهان گذشته

ذُنُوبِي مَا تَقَدَّمَ مِنْهَا وَمَا تَأَخَّرَ، وَوَسِّعْ عَلَيَّ مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ، وَاكْفِنِي

و آنچه از من سر خواهد زد را بر من ببخش، و روزی حلال را بر من افزون کن و مرا

مُؤْنَةَ إِنْسَانٍ سَوْءٍ وَجَارٍ سَوْءٍ، وَقَرِينٍ سَوْءٍ وَسُلْطَانٍ سَوْءٍ، أَنْكَ عَلَيَّ مَا

از شرّ انسان بد و همسایه و همشین و فرمانروای شرور حفظ کن، که تو بر آنچه

تَشَاءَ قَدِيرٌ، وَبِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

خواهی توانایی و بر هر چیز دانایی، ای پروردگار جهانیان (دعایم را) اجابت کن.

دعای مشلول:

این دعا به نام «دعاء الشاب المأخوذ بذبذبه؛ دعای جوانی که بواسطه گناهای گرفتار گردیده» نیز نامیده شده است. (۱) این دعا را حضرت امیرمؤمنان علی علیه السلام به جوانی که به سبب ستم در حق پدرش فلج شده بود، آموخت. آن جوان این دعا را خواند، آنگاه رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله را در خواب دید که دست بر اندام او کشید و به او فرمود: بر اسم اعظم خدا، مراقبت کن که کار تو به نیکی و خیر خواهد بود. (۲) جوان از خواب بیدار شد و خود را تندرست یافت. آن دعا مطابق نقل «بلدالامین» چنین است: (۳) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلْكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ،

خدایا از تو می خواهم به حق نامت «بسم الله الرحمن الرحيم»، ای صاحب شکوه و بزرگواری،

- ۱- [۱۳۳] این دعا، در مهج الدعوات، صفحه ۱۵۱ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۳۹۴ به نقل از امام حسین علیه السلام از پدر بزرگوارش امیرمؤمنان علیه السلام طی یک داستان جالبی نقل شده است.
- ۲- [۱۳۴] این تعبیر ممکن است اشاره به این باشد که اسم اعظم خدا در این دعاست.
- ۳- [۱۳۵] بلدالامین، صفحه ۳۳۷.

یا حَىٰ یا قَیُّوْمُ، یا حَىٰ لا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، یا هُوَ یا مَنْ لا یَعْلَمُ ما هُوَ، و لا

ای زنده، ای پاینده، ای زنده ای که معبودی جز تو نیست، ای خدا، ای کسی که جز تو نداند که چستی؟ و

کَیْفَ هُوَ، و لا اِیْنَ هُوَ، و لا حَیْثُ هُوَ اِلَّا هُوَ، یا ذَا الْمُلْکِ وَالْمَلْکُوْتِ، یا

چگونه ای؟ و در کدام سو و کجایی؟ ای صاحب فرمانروایی و سلطنت، ای

ذَا الْعِزَّةِ وَالْجَبْرُوْتِ، یا مَلِکُ یا قُدُّوْسُ، یا سَلامُ یا مُؤْمِنُ، یا مُهَيِّمِنُ یا

صاحب شکوه و بزرگی، ای فرمانروا، ای پاکیزه، ای مایه سلامتی، ای امان دهنده، ای مقتدر، ای

عَزِیْزُ، یا جَبَّارُ یا مُتَكَبِّرُ، یا خَالِقُ یا بَارِئُ، یا مُصَوِّرُ یا مُفِیْدُ، یا مُدَبِّرُ یا

قدرتمند، ای قادر، ای بزرگ منش، ای آفریننده، ای پدیدآورنده، ای شکل دهنده، ای سوددهنده، ای تدبیرکننده، ای

شَدِیْدُ، یا مُبْدِئُ یا مُعِیْدُ، یا مُبِیْدُ یا وَدُوْدُ، یا مَحْمُوْدُ یا مَعْبُوْدُ، یا بَعِیْدُ یا

سختگیر (بر ظالمان)، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده، ای نابودکننده، ای با محبت، ای ستوده، ای ستایش شده، ای دور، ای

قَرِیْبُ، یا مُجِیْبُ یا رَقِیْبُ، یا حَسِیْبُ یا بَدِیْعُ، یا رَفِیْعُ یا مَنِیْعُ، یا سَمِیْعُ

نزدیک، ای پاسخگو، ای مراقب، ای حسابگر، ای پدیدآورنده، ای بلندمرتبه، ای دست نیافتنی، ای شنوا،

یا عَلِیْمُ، یا حَلِیْمُ یا کَرِیْمُ، یا حَکِیْمُ یا قَدِیْمُ، یا عَلِیُّ یا عَظِیْمُ، یا حَنَّانُ یا

ای دانا، ای شکیبا، ای بخشنده، ای خردمند، ای دیرینه، ای بلندمرتبه، ای با عظمت، ای با محبت، ای

مَنَّانُ، یا دَیَّانُ یا مُسْتَعانُ، یا جَلِیْلُ یا جَمِیْلُ، یا وَکِیْلُ یا کَفِیْلُ، یا مُقِیْلُ

گشاده دست، ای داور روز جزا، ای یاور، ای بزرگوار، ای زیبا، ای وکیل، ای عهده دار، ای درگذرنده،

یا مُنِیْلُ، یا نَبِیْلُ یا دَلِیْلُ، یا هادی یا بادی یا اوْلُ یا اِخْرُ، یا ظاهِرُ یا

ای احسان کننده، ای شریف، ای راهنما، ای هدایت کننده، ای آشکار کننده، ای آغاز، ای پایان، ای آشکار، ای

باطِنُ، یا قَائِمُ یا دَائِمُ، یا عَالِمُ یا حاکِمُ، یا قاضی یا عادِلُ، یا فاصِلُ یا

پنهان، ای استوار، ای جاویدان، ای دانا، ای حکمران، ای حکم کننده، ای دادگر، ای جداکننده، ای

وَاصِلٌ، يَا طَاهِرٌ يَا مُطَهَّرٌ، يَا قَادِرٌ يَا مُقْتَدِرٌ، يَا كَبِيرٌ يَا مُتَكَبِّرٌ، يَا وَاحِدٌ يَا

پیونددهنده، ای پاک، ای پاک کننده، ای توانا، ای مقتدر، ای بزرگ، ای بزرگمنش، ای یکتا، ای

احَدٌ يَا صَمَدٌ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا احَدٌ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

یگانه، ای بی نیاز، ای که هرگز نزاده و زاده نشده ای و برای تو هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و همدمی

صَاحِبُهُ وَلَا كَانَ مَعَهُ وَزِيرٌ، وَلَا اتَّخَذَ مَعَهُ مُشِيرًا، وَلَا اِحْتِاجَ اِلَى ظَهِيرٍ،

برایت نیست و مددکاری نداری، و مشاوری برای خود برنگزیده ای، و نیازی به پشتیبان نداری،

ص: ۱۲۱

وَلَا كَانَ مَعَهُ اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، فَتَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلوًّا

و معبودی به همراهت نیست، معبودی جز تو نیست، و از آنچه ستمکاران می گویند بسیار

كَبِيرًا، يَا عَلِيُّ يَا شامِحُ يَا بَازِحُ، يَا فَتَّاحُ يَا نَفَّاحُ، يَا مُرْتاحُ يَا مُفَرِّجُ، يَا

برتری، ای برتر، ای سربلند، ای والا مقام، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش، ای گشاینده (اندوه)،

ناصِرُ يَا مُنْتَصِرُ، يَا مُدْرِكُ يَا مُهْلِكُ، يَا مُنْتَقِمُ يَا بَاعِثُ، يَا وَارِثُ يَا طَالِبُ،

ای یاور، ای پیروزمند، ای دریابنده، ای هلاک کننده، ای انتقام گیرنده، ای برانگیزنده (مردگان)، ای وارث، ای طلب کننده،

يَا غَالِبُ يَا مَنْ لَا يَنْفُوهُ هَارِبُ، يَا تَوَّابُ يَا اَوَّابُ، يَا وَهَّابُ يَا مُسَبِّبُ

ای غلبه کننده، ای که فراریان را از تو گریزی نیست، ای توبه پذیر ای دادرس، ای بخشنده، ای سبب ساز

الْاَسْبَابِ، يَا مُفْتِّحَ الْاَبْوَابِ، يَا مَنْ حَيْثُ مَا دُعِيَ اجابَ، يَا طَهْوَرُ يَا

سبب ها، ای گشاینده درها، ای که هر زمان خوانده شوی، پاسخ گویی، ای پاک کننده، ای

شَكُورُ، يَا عَفُوُّ يَا غَفُورُ، يَا نُورَ النُّورِ، يَا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ، يَا لَطِيفُ يَا خَبِيرُ،

شکرپذیر، ای عفو کننده، ای آمرزنده، ای روشنایی نور، ای تدبیر کننده کارها، ای مهربان، ای آگاه،

يَا مُجِيرُ يَا مُنِيرُ، يَا بَصِيرُ يَا ظَهِيرُ، يَا كَبِيرُ يَا وِثْرُ، يَا فَرْدُ يَا اَبْدُ، يَا سَنَدُ يَا

ای پناه ده، ای تابناک، ای بینا، ای پشتیبان، ای بزرگ، ای یگانه، ای یکتا، ای جاوید، ای تکیه گاه،

صَمَدُ، يَا كَافِي يَا شَافِي يَا وَافِي يَا مُعَافِي يَا مُحْسِنُ يَا مُجْمِلُ، يَا مُنْعِمُ

ای بی نیاز، ای کفایت کننده ای شفا دهنده، ای وفا کننده، ای در گذرنده، ای نیکو کار، ای زیبایی بخش، ای نعمت دهنده،

يَا مُفْضِلُ، يَا مُتَكَرِّمُ يَا مُتَفَرِّدُ، يَا مَنْ عَلَا فَفَهَّرَ، وَ يَا مَنْ مَلَكَ فَفَقَدَرَ، يَا مَنْ

ای فضیلت دهنده، ای بخشنده، ای تنها، ای که برتری و مغلوب سازی، و ای که مالکی و توانایی، و ای که

بَطَّنَ فَخَبَّرَ، وَ يَا مَنْ عُبِدَ فَشَكَرَ، وَ يَا مَنْ عُصِيَ فَغَفَرَ وَ سَتَرَ، وَ يَا مَنْ لَا

پنهانی و آگاهی، و ای که در برابر عبادت سپاسگزاری کنی، و ای که نافرمانی شوی و بیامری و بپوشانی، و ای که

تَحْوِيهِ الْفِكْرُ، وَ لَا يُدْرِكُهُ بَصَرٌ، وَلَا يَخْفَى عَلَيْهِ اثْرٌ، يَا رَازِقَ الْبَشَرِ، يَا

فکرها تو را در بر نگیرد، و چشمی تو را نبیند، و نشانه ای بر تو پوشیده نماند، ای روزی دهنده انسان، ای

مُقَدِّرَ كُلِّ قَدَرٍ، يَا عَالِيَ الْمَكَانِ، يَا شَدِيدَ الْأَرْكَانِ، يَا مُبَدِّلَ الزَّمَانِ، يَا

مقدر کننده هر تقدیر، ای بلند جایگاه، ای صاحب ارکان استوار، ای تغییر دهنده زمان، ای

قَابِلَ الْقُرْبَانِ، يَا ذَا الْمَنِّ وَالْإِحْسَانِ، يَا ذَا الْعِزِّ وَالسُّلْطَانِ، يَا رَحِيمٌ يَا

پذیرنده قربانی، ای صاحب نعمت و نیکی، ای صاحب عزت و فرمانروایی، ای مهربان،

رَحْمَنُ، يَا مَنْ هُوَ كُلُّ يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ شَأْنٌ عَنِ شَأْنٍ، يَا

ای بخشنده، ای کسی که هر روز در کاری هستی، ای کسی که کاری تو را از کار دیگر باز ندارد،

عَظِيمَ الشَّانِ، يَا مَنْ هُوَ بِكُلِّ مَكَانٍ، يَا سَامِعَ الْأَصْوَاتِ، يَا مُجِيبَ

ای صاحب مقام بزرگ، ای کسی که در هر مکان حاضری، ای شنونده صداها، ای اجابت کننده

الدَّعَوَاتِ، يَا مُنْجِحَ الطَّلِبَاتِ، يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يَا مُنْزِلَ الْبَرَكَاتِ، يَا

دعاها، ای برآورنده خواسته ها، ای رواکننده حاجتها، ای نازل کننده برکتها، ای

رَاحِمَ الْعَبْرَاتِ، يَا مُقِيلَ الْعَثْرَاتِ، يَا كَاشِفَ الْكُرْبَاتِ، يَا وَلِيَّ الْحَسَنَاتِ،

رحم کننده بر اشکها، ای درگذرنده از لغزش ها، ای برطرف کننده گرفتاری ها، ای صاحب نیکیها،

يَا رَافِعَ الدَّرَجَاتِ، يَا مُؤْتِيَ السُّؤْلَاتِ، يَا مُحْيِيَ الْأَمْوَاتِ، يَا جَامِعَ

ای بالا برنده رتبه ها، ای عطا کننده خواسته ها، ای زنده کننده مردگان، ای گردآورنده

الشَّئَاتِ، يَا مُطَّلِعَ عَلَى النَّيَّاتِ، يَا رَادًّا مَا قَدْ فَاتَ، يَا مَنْ لَا تَشْتَبِهُ عَلَيْهِ

پراکندگی ها، ای آگاه بر قصدها، ای بازگرداننده از دست رفته ها، ای کسی که صداها بر تو

الأصواتُ، يَا مَنْ لَا تُضْجِرُهُ الْمَسْئَلَاتُ، وَلَا تَغْشَاهُ الظُّلُمَاتُ، يَا نُورَ

مشته نشود، ای کسی که درخواست ها تو را نیازارد، و تاریکی ها تو را نپوشاند، ای روشنی

الأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ، يَا سَابِعَ النُّعَمِ، يَا دَافِعَ النَّقَمِ، يَا بَارِيَّ السَّمِ، يَا

زمین و آسمانها، ای سرازیر کننده نعمتها، ای برطرف کننده رنج ها، ای پدیدآورنده آدمیان، ای

جَامِعَ الْأُمَمِ، يَا شَافِيَ السَّقَمِ، يَا خَالِقَ النُّورِ وَالظُّلْمِ، يَا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ،

جمع کننده امتهای، ای شفابخش بیماریها، ای آفریننده روشنایی و تاریکی ها، ای صاحب بخشش و کرم،

يَا مَنْ لَا يَطَأُ عَرْشَهُ قَدَمٌ، يَا أَحْوَدَ الْأَجْوَدِينَ، يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ، يَا أَسْمَعَ

ای کسی که احدی پایش به عرش او نرسد، ای بخشنده ترین بخشندگان، ای گرامی ترین گرامیان، ای شنواترین

السَّامِعِينَ، يَا ابْصَرَ النَّاطِرِينَ، يَا جَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ، يَا اِمَانَ الْخَائِفِينَ،

شنوایان، ای بیناترین بینایان، ای پناه پناه جویان، ای امان خائفان،

يَاظْهَرَ اللَّاجِينَ، يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، يَا غَايَةَ

ای پشتیبان پناهندگان، ای سرپرست مؤمنان، ای فریادرس فریادرس خواهان، ای هدف نهایی

الطَّالِبِينَ، يَا صَاحِبَ كُلِّ غَرِيبٍ، يَا مُوْنِسَ كُلِّ وَحِيدٍ، يَا مُلْجَا كُلِّ طَرِيدٍ،

طلب کنندگان، ای همراه غریبان، ای همدم هر تنها، ای پناه هر رانده شده،

ص: ۱۲۳

یا مأوی کُلِّ شَرِیدِ، یا حَافِظَ کُلِّ ضَالِّهِ، یا رَاحِمَ الشَّیخِ الْکَبِیرِ، یا رَازِقَ

ای پناهگاه گریختگان، ای نگهدار هر گمشده، ای ترحم کننده پیر کهنسال، ای روزی ده

الطُّفْلِ الصَّغِیرِ، یا جَابِرَ الْعَظْمِ الْکَسِیرِ، یا فَاکَّ کُلِّ اسِیرِ، یا مُعْنَى الْبَائِسِ

کودک خردسال، ای پیونددهنده استخوان شکسته، ای رهایی بخش اسیران، ای بی نیاز کننده فقیر

الْفَقِیرِ، یا عِصْمَةَ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِیرِ، یا مَنْ لَهُ التَّدْبِیرُ وَالتَّقْدِیرُ، یا مَنْ

بینوا، ای نگهدار ترسان پناه جو، ای که تدبیر و سرنوشت بندگان بدست توست، ای که

الْعَسِیرَ عَلَیْهِ یَسِیرٌ، یا مَنْ لَا یَخْتَاجُ الِی تَفْسِیرِ، یا مَنْ هُوَ عَلَی کُلِّ شَیْءٍ

سختی ها بر تو آسان است، ای که به شرح و بیان نیاز نداری، ای که بر هر چیز

قَدِیرٌ، یا مَنْ هُوَ بِکُلِّ شَیْءٍ خَبِیرٌ، یا مَنْ هُوَ بِکُلِّ شَیْءٍ بَصِیرٌ، یا مُرْسَلٌ

توانایی، ای که از هر چیز آگاهی، ای که بر هر چیز بینایی، ای فرستنده

الرِّیاحِ، یا فَالِقَ الْإِصْبَاحِ، یا بَاعِثَ الْأَرْوَاحِ، یا ذَا الْجُودِ وَالسَّمَّاحِ، یا مَنْ

بادها، ای شکافنده صبح، ای برانگیزنده روح ها، ای صاحب بخشش و گذشت، ای که

بِیدِهِ کُلُّ مِفْتَاحٍ، یا سَامِعَ کُلِّ صَوْتٍ، یا سَابِقَ کُلِّ فَوْتٍ، یا مُخِیِّ کُلِّ

کلید (تمام مشکلات) به دست توست، ای شنونده هر صدا، ای پیشی گیرنده بر اسباب فوت، ای زنده کننده

نَفْسٍ بَعْدَ الْمَوْتِ، یا عَدَّتِی فِی شِدَّتِی یا حَافِظِی فِی غُوبَتِی یا مُوَسِّئِی

جان ها پس از مرگ، ای ذخیره ام در سختی ها، ای نگهدارم در غربت، ای همدم

فِی وَحْدَتِی یا وَوَلِیِّی فِی نِعْمَتِی یا کَهْفِی حِینَ تُعِیْنِی الْمَذَاهِبُ،

در تنهایی ها، ای سرپرستم در نعمت ها، ای پناهم در وقتی که تعدد راه ها مرا خسته می کند،

وَتُسَلِّمَنِی الْأَقَارِبُ، وَیَحْدِلُنِی کُلُّ صَاحِبٍ، یا عِمَادَ مَنْ لَا عِمَادَ لَهُ، یا

و نزدیکانم رهایم کنند، و دوستان یاریم نکنند، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای

سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ، يَا ذُخْرَ مَنْ لَا ذُخْرَ لَهُ، يَا حِزْزَ مَنْ لَا حِزْزَ لَهُ، يَا كَهْفَ

پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای پناه گاه

مَنْ لَا كَهْفَ لَهُ، يَا كَنْزَ مَنْ لَا كَنْزَ لَهُ، يَا رُكْنَ مَنْ لَا رُكْنَ لَهُ، يَا غِيَاثَ مَنْ لَا

کسی که پناهگاهی ندارد، ای گنجینه کسی که گنجی ندارد، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای فریادرس کسی
که

غِيَاثَ لَهُ، يَا جَارَ مَنْ لَا جَارَ لَهُ، يَا جَارِيَ اللَّصِيقِ، يَا رُكْنِي الْوَثِيقَ، يَا

فریادرسی ندارد ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای پناهی که از من جدا نیستی، ای تکیه گاه مطمئنم، ای

الهی بِالَّتَّحْقِیقِ، یا رَبِّ الْبَیْتِ الْعَتِیقِ، یا شَفِیقُ یا رَفِیقُ، فُکِنِی مِنْ حَلَقِ

معبود حقیقیم، ای پروردگار کعبه، ای مهربان و ای همراه، از تنگناها

الْمَضِیقِ، وَاصْرِفْ عَنِّی کُلَّ هَمٍّ وَغَمٍّ وَضِیقٍ، وَاکْفِنِی شَرَّ مَا لَا اَطِیقُ،

خلاصم کن، و هر اندوه و غم و سختی را از من برطرف کن، و شر آنچه را که تحمل آن را ندارم از من برطرف کن،

وَاعِنِّی عَلَی مَا اَطِیقُ، یا رَاَدَّ یُوسُفَ عَلَی یَعْقُوبَ، یا کَاشِفَ ضُرِّ اَیُّوبَ،

و بر آنچه طاقت دارم کمکم کن، ای بازگرداننده یوسف به یعقوب، ای برطرف کننده گرفتاری ایوب،

یا غَافِرَ ذَنْبِ دَاوُدَ، یا رَافِعَ عِیْسَى بْنِ مَرْیَمَ، وَ مُنَجِّیهِ مِنْ اَیْدِی الْیَهُودِ، یا

ای آمرزنده گناه داود، ای بالا برنده عیسی بن مریم و نجات بخشش از دست یهود، ای

مُجِیبَ نِدَاءِ یُونُسَ فِی الظُّلُمَاتِ، یا مُصْطَفِیَ مُوسَى بِالْکَلِمَاتِ، یا مَنْ

پاسخ دهنده صدای یونس در تاریکی ها، ای برگزیننده موسی برای سخن گفتن ای که

غَفَرَ لِآدَمَ خَطِیئَتَهُ، وَ رَفَعَ اَدْرِیَسَ مَکَانًا عَلَیًّا بِرَحْمَتِهِ، یا مَنْ نَجَّی

خطای آدم را بخشیدی، و ادریس را با رحمتت به مکان برتری بالا بردی، ای که نوح را از

نُوحًا مِنَ الْعَرَقِ، یا مَنْ اَهْلَکَ عَادًا الْاُولَى وَ ثَمُودَ فَمَا اَبْقَى وَ قَوْمَ نُوحٍ

غرق شدن نجات دادی، ای که قوم عاد نخستین را هلاک نمودی، و از قوم ثمود چیزی باقی نگذاشتی و قوم نوح

مِنْ قَبْلِ، اِنَّهُمْ کَانُوا هُمْ اَظْلَمَ وَاطْغَى وَ الْمُؤْتَفِکَهُ اَهْوَى یا مَنْ دَمَّرَ عَلَی

را پیش از آنها هلاک نمودی، زیرا آنان ستمکارتر و متجاوزتر بودند، و شهرهای زیر و رو شده قوم لوط را فرو کوبیدی

قَوْمِ لُوطٍ، وَ دَمَّرَمَ عَلَی قَوْمِ شُعَیْبٍ، یا مَنْ اتَّخَذَ اِبْرَاهِیمَ خَلِیْلًا، یا مَنْ

و آنها را نابود کردی، و قوم شعیب را هلاک گرداندی ای که ابراهیم را به دوستی خود برگزیدی، ای که

اتَّخَذَ مُوسَى کَلِیْمًا، وَ اتَّخَذَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ وَ عَلَیْهِمُ الْجَمْعِیْنَ

موسی را هم صحبت خود ساختی، و محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش و تمامی آنان باد- را

حَبِيبًا، يَا مُؤْتِي لُقْمَانَ الْحِكْمَةَ، وَالْوَاهِبُ لِسُلَيْمَانَ مُلْكًا لَا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ

حبيب خود قرار دادی، ای که به لقمان حکمت عطا کردی و به سلیمان فرمانروایی دادی که کسی بعد از او

مِنْ بَعْدِهِ، يَا مَنْ نَصَرَ ذَا الْقَرْنَيْنِ عَلَى الْمُلُوكِ الْجَبَابِرَةِ، يَا مَنْ أَعْطَى

شایسته آن نبود، ای کسی که ذوالقرنین را در مقابل پادشاهان ظالم یاری کردی، ای که

الْخَضِرَ الْحَيَوَةَ، وَرَدَّ لِيُوشَعَ بْنِ نُونٍ الشَّمْسَ بَعْدَ غُرُوبِهَا، يَا مَنْ رَبَطَ

به خضر زندگانی جاویدان بخشیدی، و خورشید را بعد از غروبش برای یوشع بن نون بازگرداندی، ای که

ص: ۱۲۵

عَلَى قَلْبِ أُمَّ مُوسَى وَ أَحْصَنَ فَرْجَ مَرْيَمَ ابْنَتِ عِمْرَانَ، يَا مَنْ حَصَّنَ

بر دل مادر موسی آرامش بخشیدی، و دامن مریم دختر عمران را از آلودگی حفظ نمودی، ای که

يَحْيَىٰ بَنَ زَكَرِيَّا مِنَ الدَّنْبِ، وَسَكَّنَ عَن مُوسَى الْعَصَبَ، يَا مَنْ بَشَّرَ

یحیی بن زکریا را از گناه حفظ کردی و خشم موسی را فرو نشاندی، ای که ولادت یحیی را به

زَكَرِيَّا يَبِيحِي يَا مَنْ قَدَا اسْمَاعِيلَ مِنَ الدَّنْبِ بِذَبْحِ عَظِيمٍ، يَا مَنْ قَبَلَ

زکریا مژده دادی، ای که ذبح عظیمی را فدای ذبح اسماعیل نمودی، ای که

قُرْبَانَ هَابِيلَ، وَجَعَلَ اللَّعْنَةَ عَلَى قَابِيلَ، يَا هَازِمَ الْأَحْزَابِ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى

قربانی هابیل را پذیرفتی و قابیل را از رحمت خود دور ساختی، ای که گروه های مخالف محمد- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ عَلَى جَمِيعِ الْمُرْسَلِينَ،

خدا بر او و خاندانش باد- را شکست دادی، بر محمد و خاندان پاکش و بر تمامی فرستادگان

وَمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَاهْلٍ طَاعَتِكَ اجْمَعِينَ، وَاسْتَلُّكَ بِكُلِّ مَسْئَلَةٍ

و فرشتگان مقرب و تمامی بندگانت درود فرست، و از تو می خواهم تمامی خواسته های

سَأَلْتُكَ بِهَا أَحَدٌ مِّمَّنْ رَضِيَتْ عَنْهُ، فَحَتَمْتَ لَهُ عَلَى الْإِجَابَةِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا

اشخاصی را که تو از آنان خشنود هستی، و به طور حتم خواسته های آنها را پاسخ می دهی، ای خدا، ای خدا، ای

اللَّهُ، يَا رَحْمَنُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحْمَنُ، يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ يَا رَحِيمُ،

خدا، ای بخشنده، ای بخشنده، ای بخشنده، ای مهربان، ای مهربان، ای مهربان،

يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، بِهِ

ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب شکوه و بزرگواری، به آن، به آن، به آن،

بِهِ بِهِ بِهِ بِهِ اسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي شَيْءٍ مِنْ

به آن، به آن، به آن، به آن (جلالت تو را سوگند می دهم و)، از تو می خواهم به حق تمامی نام هایی که خودت را به

آن نامیده ای یا در بعضی از

كُتِبَكَ، اوِ اسْتَأْتَرَتْ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، وَبِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ،

کتاب هایت فرو فرستاده ای، یا در علم غیبت برای خویش برگزیده ای و محلّ عزت از عرشت

وَبِمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ، وَبِمَا لَوْ أَنَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٌ،

و به حقّ نهایت رحمتت از کتابت، و به حق این که اگر همه درختان روی زمین قلم شود

وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْحُرٍ، مَا نَفِدَتْ كَلِمَاتُ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ

و دریاها برای آن مرگب گردد و هفت دریاچه به آن افزوده شود (اینها همه تمام می شود ولی) کلمات خدا پایان نمی گیرد،
به یقین خداوند عزیز

ص: ۱۲۶

حَكِيمٌ، وَاسْتَلُّكَ بِاسْمَائِكَ الْحُسْنَى الَّتِي نَعَّيْتَهَا فِي كِتَابِكَ، فَقُلْتَ: وَلِلَّهِ

و حکیم است، و از تو می خواهم به حق نام های نیکویی که در کتابت توصیف نموده ای، پس فرموده ای: و برای خدا

الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا. وَقُلْتَ: ادْعُونِي اسْتَجِبْ لَكُمْ. وَقُلْتَ: وَإِذَا

نام های نیک است خدا را به آن (نام ها) بخوانید، و فرمودی مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم، و فرمودی: و هنگامی که

سَأَلْتُكَ عِبَادِي عَنِّي فَأَنِّي قَرِيبٌ أَجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ. وَقُلْتَ: يَا

بندگان من از تو درباره من سؤال کنند (بگو): من نزدیکم، دعای دعاکننده را هنگامی که می خواند پاسخ می گویم. و فرمودی: ای

عِبَادِي الَّذِينَ اسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ، لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ

بندگان من که بر خود اسراف و ستم کرده اید از رحمت خداوند نومید نشوید که خدا همه

الدُّنُوبَ جَمِيعًا، إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. وَأَنَا اسْتَلُّكَ يَا إِلَهِي وَادْعُوكَ يَا

گناهان را می آمرزد زیرا او بسیار آمرزنده و مهربان است، و من از تو می خواهم ای معبود من، و تو را می خوانم

رَبِّ، وَارْجُوكَ يَا سَيِّدِي وَأَطْمَعُ فِي أَجَابَتِي يَا مَوْلَايَ كَمَا وَعَدْتَنِي

ای پروردگار من و به تو امیدوارم ای آقا و سرورم و آن گونه که وعده فرموده ای آرزوی اجابت خواسته ام را دارم

وَقَدْ دَعَوْتُكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَافْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ يَا كَرِيمٌ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

ای مولا و سرورم تو را آن گونه که فرمان داده ای خواندم پس آنچه که تو شایسته آنی در مورد من انجام ده ای بزرگوار و حمد و سپاس از آن

الْعَالَمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ.

خداوندی است که پروردگار جهانیان است و درود خدا بر محمد و تمامی خاندانش باد.

دعای یستشیر [۱۳۶]:

دعای یستشیر (۱):

«سید بن طاووس» در «مهج الدعوات» از امام امیرالمؤمنین علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود:

رسول خدا صلی الله علیه و آله این دعا را به من آموخت و فرمانم داد که در دشواری و آسودگی این دعا را بخوانم و به جانشین خود نیز بیاموزم و تا زمانی که زنده ام آن را ترک نکنم و آن را هر صبح و شام بخوانم، زیرا این دعا گنجی از گنج های عرش الهی است. در پی اصرار فراوان ابی بن کعب انصاری برای بیان پاداش این دعا، رسول خدا صلی الله علیه و آله برخی از پاداش های مادی و معنوی آن را ذکر کرد، از جمله آن که: هر کس این دعا را بخواند خداوند گناهانش را می آمرزد، سکینه و آرامش بر او فرو می فرستد و رحمت الهی، وی را فرا می گیرد. همچنین آثار و خواص جالبی را درباره این دعا، پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله برای جناب سلمان

ص: ۱۲۷

۱- [۱۳۶] نام این دعا، از کلمه «یستشیر» در عبارت «و لا خلق من عباده یستشیر» در آغاز همین دعا گرفته شده است.

فارسی بیان کرده است. (۱) این دعا برابر نقل «کفعمی» در «بلد الامین» (۲) چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الدَّائِمُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ،

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که معبودی جز او نیست، زنده، جاودان، پاینده، فرمانروای برحق و آشکار است،

الْمُدَبِّرُ بِلَا وَزِيرٍ، وَلَا خَلْقٍ مِنْ عِبَادِهِ يَسْتَشِيرُ، الْأَوَّلُ غَيْرُ مَوْصُوفٍ،

تدبیر کننده ای که مددکاری ندارد و با آفریده ای از بندگانش مشورت نمی کند، همان آغازی که توصیف نشود،

الْبَاقِي بَعْدَ فَنَاءِ الْخَلْقِ، الْعَظِيمُ الرَّبُّوبِيَّةِ، نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ،

و بعد از نابودی مخلوقات پایدار ماند، آن که پروردگارش با عظمت است، و روشنایی آسمان ها و زمین ها

و فَاظْرُهُمَا وَمُتَبَدِّعُهُمَا، خَلَقَهُمَا بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهُ، وَفَتَقَهُمَا فَتَقًا، فَقَامَتِ

و آفریننده و بوجود آورنده آنهاست، آنها را بدون ستون آفرید و به نحو خاصی گشود، پس

السَّمَوَاتِ طَائِعَاتٍ بِأَمْرِهِ، وَاسْتَفَرَّتِ الْأَرْضُ بِأَوْتَادِهَا فَوْقَ الْمَاءِ، ثُمَّ

آسمان ها به فرمان او مطیعانه در جای خود قرار گرفتند و زمین با کوه هایش بر روی آب استقرار یافت، پس

عَلَا رَبُّنَا فِي السَّمَوَاتِ الْعُلَى الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى لَهُ مَا فِي

پروردگار ما همان بخشنده ای است که بر آسمان ها و عرش مسلط است، آنچه در

السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَى فَأَنَا أَشْهَدُ بِأَنَّكَ

آسمان ها و زمین و بین آنها و زیر خاک است از آن اوست، و گواهی می دهم

أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، لَا رَافِعَ لِمَا وَضَعْتَ، وَلَا وَاضِعَ لِمَا رَفَعْتَ، وَلَا مُعَزِّزَ

تو خدایی که معبودی جز تو نیست، کسی را که پستش کنی بالاایش نتوان برد و کسی را که بالاایش بری پستش نتوان کرد و

کسی را که

لِمَنْ أذَلَّتْ، وَلَا مُدِلُّ لِمَنْ اعْزَزَتْ، وَلَا مَانِعٌ لِمَا أُعْطِيَ، وَلَا مُعْطَى لِمَا

خوارش کنی عزّتش نتوان بخشید و کسی را که عزّتش بخشی خوارش نتوان کرد آنچه را که عطا کنی منعش نتوان کرد و آنچه را که منع کنی

مَنْعَتْ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، كُنْتَ إِذْ لَمْ تُكُنْ سَمَاءٌ مَبْنِيَّةً، وَلَا أَرْضٌ

عطایش نتوان نمود، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، تو بودی در زمانی که نبود آسمان برافراشته، و زمین

ص: ۱۲۸

۱- [۱۳۷] برای آگاهی بیشتر از خواص و پاداش های این دعا به مهج الدعوات، صفحه ۱۲۲ و یا به بحارالانوار، جلد ۸۳ صفحه ۳۳۰ مراجعه فرمایید.

۲- [۱۳۸] بلدالامین، صفحه ۳۸۰.

مَدْحِيَّةٌ، وَلَا شَمْسٌ مُضِيَّةٌ، وَلَا لَيْلٌ مُظْلِمٌ، وَلَا نَهَارٌ مُضِيٌّ، وَلَا بَحْرٌ

گسترده، و خورشید تابناک، و شب تاریک، و روز روشن، و دریای

لُجِّيٌّ، وَلَا جَبَلٌ رَاسٍ، وَلَا نَجْمٌ سَارٍ، وَلَا قَمَرٌ مُنِيرٌ، وَلَا رِيحٌ تَهْبٌ، وَلَا

مواج، و کوه استوار، و ستارگان در حرکت، و ماه تابان، و بادهای وزان

سَحَابٌ يَشْكُبُ، وَلَا بَرْقٌ يَلْمَعُ، وَلَا رَعْدٌ يُسْبِحُ، وَلَا رُوْحٌ يَتَنَفَّسُ، وَلَا

و ابرهای بارنده، و برق درخشنده، و رعد به تسبیح عزنده، و موجود زنده، و

طَائِرٌ يَطِيرُ، وَلَا نَارٌ تَتَوَقَّدُ، وَلَا مَاءٌ يَطْرُدُ، كُنْتَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، وَكَوْنَتْ

مرغ پرنده، و آتش فروزنده، و آب روان، تو قبل از هر چیز بودی، و همه چیز را

كُلَّ شَيْءٍ، وَقَدَرْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، وَابْتَدَعْتَ كُلَّ شَيْءٍ، وَافْقَرْتَ

تو پدید آوردی، و تو بر هر چیز توانایی، و همه چیز را تو بوجود آوردی، و محتاج

وَاعْنَيْتَ، وَامْتَّ وَاَحْيَيْتَ، وَاضْحَكْتَ وَابْكَيْتَ، وَ عَلَى الْعَرْشِ

و توانگر گرداندی، مرده و زنده کنی، خندان و گریان کنی و بر عرش

اسْتَوَيْتَ، تَبَارَكْتَ يَا اللَّهُ وَ تَعَالَيْتَ، أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْخَلَّاقُ

مسلطی، پس بلند مرتبه و برتری ای خدا، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست که آفریننده

الْعَلِيمُ، أَمْرَكَ غَالِبٌ، وَعِلْمُكَ نَافِذٌ، وَكَيْدُكَ غَرِيبٌ، وَوَعْدُكَ صَادِقٌ،

و دانایی، فرمانت نافذ، و دانشت مؤثر، و تدبیرت بی نظیر، و وعده ات راست،

وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَحُكْمُكَ عَدْلٌ، وَكَلَامُكَ هُدًى، وَوَحْيُكَ نُورٌ، وَرَحْمَتُكَ

و گفتارت درست، و داوریت از روی عدالت، و کلامت مایه هدایت، و پیام آسمانیت مایه روشنی، و بخشش

وَاسِعَةٌ، وَعَفْوُكَ عَظِيمٌ، وَفَضْلُكَ كَبِيرٌ، وَعَطَاؤُكَ جَزِيلٌ، وَحَبْلُكَ مَتِينٌ،

و احسانت گسترده، و عفو بزرگ و لطف و کرمت بسیار، و بخشش بی شمار و پیمانت استوار،

وَأَمَّاكَ عَتِيدٌ، وَجَارُكَ عَزِيزٌ، وَبَأْسُكَ شَدِيدٌ، وَمَكْرُكَ مَكِيدٌ، أَنْتَ يَا

و قدرت و توانت مهیا و آماده، و پناهنده ات گرامی، و کیفیت سخت و تدبیرت نافذ است، تویی ای

رَبِّ مَوْضِعِ كُلِّ شَكْوَى وَشَاهِدِ كُلِّ نَجْوَى وَحَاضِرِ كُلِّ مَلَأٍ، وَمُنْتَهَى

پروردگار من مرجع هر شکایت، و گواه هر صحبت محرمانه، و حاضر در هر جمع، و نهایت

كُلِّ حَاجَةٍ، وَفَرَجِ كُلِّ حَزِينٍ، وَغِنَى كُلِّ فَقِيرٍ مَشْكِينٍ، وَحِصْنِ كُلِّ

هر خواسته، تسکین دهنده غم و اندوه، توانگری هر فقیر درمانده، پناهگاه هر

هَارِبٍ، وَ أَمَانٌ كُلُّ خَائِفٍ، حِرْزُ الضُّعْفَاءِ، كَنْزُ الْفُقَرَاءِ، مُفْرَجُ الْغَمِّاءِ،

پناهنده، پناه هر ترسان، حافظ ضعیفان، گنج فقیران، تسکین دهنده غمزدگان،

مُعِينُ الصَّالِحِينَ، ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّنَا، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، تَكْفَى مِنْ عِبَادِكَ مَنْ تَوَكَّلَ

یاور پارسایان، چنین خدایی پروردگار ماست که معبودی جز او نیست، هر بنده ای که خود را به تو بسپارد

عَلَيْكَ، وَأَنْتَ جَارٌ مَنْ لَأَذَبِكَ وَتَضَرَّعَ إِلَيْكَ، عِضْمُهُ مِنْ اعْتَصَمَ بِكَ مِنْ

یاریش کنی، و پناه دهنده هر کسی هستی که به تو پناهنده، و دست به دامن تو شود، نگهدار هر بنده ای که به تو متوسل

عِبَادِكَ، نَاصِرٌ مَنْ انْتَصَرَ بِكَ، تَغْفِرُ الذُّنُوبَ لِمَنِ اسْتُغْفِرَكَ، جَبَّارُ الْجَبَابِرَةِ،

شود، یاور هر کس که از تو یاری جوید، گناهان کسی را که از تو آمرزش طلبد می آمرزی، (و تویی) مسلط بر گردنکشان،

عَظِيمُ الْعُظَمَاءِ، كَبِيرُ الْكِبَرَاءِ، سَيِّدُ السَّادَاتِ، مَوْلَى الْمَوَالِي صَرِيحُ

برتر برتران، بزرگ بزرگان، سرور سروران، مولای مولایان فریادرس

الْمُسْتَضْرِحِينَ، مُنْفَسٌ عَنِ الْمَكْرُوبِينَ، مُجِيبُ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، اِسْمَعُ

دادخواهان، غم زدای غمزدگان، اجابت کننده خواسته گرفتاران، شنواترین

السَّامِعِينَ، ابْصِرُ النَّاطِرِينَ، احْكُمُ الْحَاكِمِينَ، اسْرِعُ الْحَاسِبِينَ، اِزْحَمُ

شنوندگان، بیناترین بینایان، دادرس ترین حاکمان، سریع ترین حسابرسان، مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، خَيْرُ الْغَافِرِينَ، قَاضِي حَوَائِجِ الْمُؤْمِنِينَ، مُغِيثُ الصَّالِحِينَ، أَنْتَ

مهربانان، بهترین آمرزندگان، برآورنده نیازهای مؤمنان، فریادرس صالحان، تویی

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، رَبُّ الْعَالَمِينَ، أَنْتَ الْخَالِقُ وَنَا الْمَخْلُوقُ، وَأَنْتَ الْمَالِكُ

خدایی که معبودی جز تو نیست که پروردگار جهانیانی، تویی آفریننده و منم مخلوق، و تویی صاحب اختیار

وَ اَنَا الْمَمْلُوكُ، وَأَنْتَ الرَّبُّ وَ اَنَا الْعَبْدُ، وَأَنْتَ الرَّازِقُ وَ اَنَا الْمَرْزُوقُ،

و منم مملوک، و تویی پروردگار و منم بنده، و تویی روزی ده و منم روزی خوار،

وَأَنْتَ الْمُعْطَىٰ وَنَا السَّائِلُ، وَأَنْتَ الْجَوَادُ وَنَا الْبَخِيلُ، وَأَنْتَ الْقَوِيُّ وَنَا

و تویی بخشنده و منم گدا، و تویی سخاوتمند و منم بخیل، و تویی توانا و منم

الضَّعِيفُ، وَأَنْتَ الْعَزِيزُ وَنَا الدَّلِيلُ، وَأَنْتَ الْغَنِيُّ وَنَا الْفَقِيرُ، وَأَنْتَ السَّيِّدُ

ناتوان، و تویی گرامی و منم تسلیم تو و تویی بی نیاز و منم نیازمند و تویی سرور

وَ نَا الْعَبْدُ، وَأَنْتَ الْغَافِرُ وَ نَا الْمُسِيءُ، وَأَنْتَ الْعَالِمُ وَ نَا الْجَاهِلُ، وَأَنْتَ

و منم عبد، و تویی آمرزنده و منم گناهکار، و تویی دانا و منم نادان، و تویی

ص: ۱۳۰

الْحَلِيمِ وَآنَا الْعَجُولُ، وَآنْتَ الرَّاحِمُ وَآنَا الْمَرْحُومُ، وَآنْتَ الْمُعَافَى وَآنَا

شکیبا و منم عجول، و تویی رحم کننده و منم مورد رحمت، و تویی شفا بخش و منم

الْمُتَبَلَى وَآنْتَ الْمُجِيبُ وَآنَا الْمُضْطَرُّ، وَآنَا أَشْهَدُ بِآنْكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ

دردمند، و تویی اجابت کننده و منم گرفتار، و گواهی می دهم که تویی خدایی که معبودی

إِلَّا أَنْتَ، الْوَاحِدُ الْفَرْدُ، وَالْيَكَّ الْمَصِيرُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآهْلِ بَيْتِهِ

جز تو نیست، (خداوند) یگانه و تنهایی که بازگشت همه به سوی توست، و درود خدا بر محمد و خاندان

الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَآغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَآسْتُرْ عَلَيَّ عُيُوبِي وَآفْتَحْ لِي مِنْ

پاک و پاکیزه اش باد، (خدایا) گناهانم را ببخش و عیوبم را بپوشان، و از نزد خود

لَدُنْكَ رَحْمَةً، وَرِزْقًا وَآسِعًا، يَا رَحِمَ الرَّاحِمِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

در بخشش و روزی فراوان را به رویم بگشا، ای مهربان ترین مهربانان، و ستایش مخصوص پروردگار جهانیان است،

وَآحْسِبْنَا اللَّهُ وَنِعَمَ الْوَكِيلُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

خداوند (به عنوان پشتیبان) ما را بس و بهترین سرپرست است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

دعای مجیر [۱۳۹]:

دعای مجیر (۱):

این دعا را مرحوم «کفعمی» در «بلد الامین» و «مصباح» آورده است [۱۴۰] و بسیار ارزشمند و گران قیمت است و جبرئیل آن را بر رسول خدا صلی الله علیه و آله- در حالی که آن حضرت در مقام ابراهیم مشغول نماز بود- نازل کرد و در پاداش آن آمده است: هر کس این دعا را در روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم (ایام البیض) ماه رمضان بخواند، گناهان فراوانی از او آمرزیده شود؛ همچنین این دعا برای شفای مریض، ادای قرض، به دست آوردن غنا و توانگری، رفع اندوه و غم، مؤثر است. (۲) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سُبْحَانَكَ يَا اللَّهُ، تَعَالَيْتَ يَا رَحْمَنُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزهی ای خدا، بلند مرتبه ای ای بخشنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی

ص: ۱۳۱

۱- [۱۳۹] نام این دعا از کلمه «مجیر» که در این دعا تکرار گردیده گرفته شده که از اوصاف خدا و به معنای «پناه دهنده» است.

۲- [۱۴۱] حاشیه مصباح کفعمی، مطابق نقل مرحوم محدث قمی در مفاتیح الجنان.

یا رَحِيمٌ، تَعَالَيْتَ یا کَرِيمٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا مَلِكٌ،

ای مهربان، بلندمرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای فرمانروا،

تَعَالَيْتَ یا مالِکٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا قُدُّوسٌ، تَعَالَيْتَ یا

بلند مرتبه ای ای صاحب اختیار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای پاکیزه، بلند مرتبه ای ای

سَلامٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا مُؤْمِنٌ، تَعَالَيْتَ یا مُهَيِّمٌ،

مایه سلامتی، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای ایمنی بخش، بلند مرتبه ای ای مقتدر،

اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا عَزِيزٌ، تَعَالَيْتَ یا جَبَّارٌ، اجزنا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای گرامی، بلند مرتبه ای ای توانا، ما را از

النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا مُتَكَبِّرٌ، تَعَالَيْتَ یا مُتَجَبِّرٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای ای بزرگ منش، بلندمرتبه ای ای قدرتمند، ما را از آتش دوزخ پناه ده،

مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا خَالِقٌ، تَعَالَيْتَ یا بَارِئٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ،

ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای آفریننده، بلند مرتبه ای ای پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ یا مُصَوِّرٌ، تَعَالَيْتَ یا مُقَدِّرٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزهی ای شکل دهنده، بلند مرتبه ای ای تقدیرکننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی

یا هادی تَعَالَيْتَ یا باقی اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا وَهَّابٌ،

ای هدایتگر، بلندمرتبه ای ای پاینده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای بخشنده،

تَعَالَيْتَ یا تَوَّابٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا فَتَّاحٌ، تَعَالَيْتَ یا

بلند مرتبه ای ای توبه پذیر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای گشاینده (گره ها)، بلند مرتبه ای ای

مُرْتاحٌ، اجزنا مِنَ النَّارِ یا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ یا سَيِّدِی تَعَالَيْتَ یا مَوْلایِ،

فرح بخش، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای آقا و سرورم، بلند مرتبه ای ای مولا و سرورم،

اَجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا قَرِيبُ، تَعَالَيْتَ يَا رَقِيبُ، اَجْرُنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای نزدیک، بلند مرتبه ای ای مراقب، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُبْدِئُ، تَعَالَيْتَ يَا مُعِيدُ، اَجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای آغاز کننده، بلند مرتبه ای ای بازگرداننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده،
ای

مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا حَمِيدُ، تَعَالَيْتَ يَا مَجِيدُ، اَجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزهی ای ستوده، بلندمرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا قَدِيمُ، تَعَالَيْتَ يَا عَظِيمُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای دیرینه، بلند مرتبه ای با عظمت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

عَفُورُ، تَعَالَيْتَ يَا شَكُورُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا شَاهِدُ،

آمرزنده، بلند مرتبه ای شکرپذیر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای گواه،

تَعَالَيْتَ يَا شَهِيدُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا حَنَّانُ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای شاهد، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای با محبت، بلندمرتبه ای ای

مَنَّانُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا بَاعِثُ، تَعَالَيْتَ يَا وَارِثُ،

گشاده دست، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای برانگیزنده، بلندمرتبه ای ای وارث،

اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُحْيِي تَعَالَيْتَ يَا مُمِيتُ، اجْرُنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زنده کننده، بلندمرتبه ای ای میراننده، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا شَفِيقُ، تَعَالَيْتَ يَا رَفِيقُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دلسوز، بلند مرتبه ای ای رفیق، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا اَنِيسُ، تَعَالَيْتَ يَا مُوْنِسُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای همدم، بلند مرتبه ای ای انس گیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا جَلِيلُ، تَعَالَيْتَ يَا جَمِيلُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزّهی ای بزرگوار، بلند مرتبه ای ای زیبا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

يَا خَبِيرُ، تَعَالَيْتَ يَا بَصِيرُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا حَفِيُّ،

ای آگاه، بلندمرتبه ای ای بینا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پذیرنده،

تَعَالَيْتَ يَا مَلِيُّ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مَعْبُودُ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای توانگر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای معبود، بلند مرتبه ای ای

مَوْجُودٌ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيبُ، سُبْحَانَكَ يَا غَفَّارُ، تَعَالَيْتَ يَا قَهَّارُ،

موجود، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای آمرزنده، بلند مرتبه ای ای قادر مطلق،

اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيبُ، سُبْحَانَكَ يَا مَذْكُورُ، تَعَالَيْتَ يَا مَشْكُورُ، اجْرِنَا

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای یادشده، بلند مرتبه ای ای سپاس شده، ما را

مِنَ النَّارِ يَا مُجِيبُ، سُبْحَانَكَ يَا جَوَادُ، تَعَالَيْتَ يَا مَعَادُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای بخشنده، بلند مرتبه ای ای پناهگاه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا جَمَلٌ، تَعَالَيْتَ يَا جَلالٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زیبا، بلند مرتبه ای ای باشکوه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا سَابِقُ، تَعَالَيْتَ يَا رَازِقُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای پیشین، بلند مرتبه ای ای روزی ده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

صَادِقُ، تَعَالَيْتَ يَا فَالِقُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا سَمِيعُ،

راست گفتار، بلندمرتبه ای ای شکافنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای شنوا،

تَعَالَيْتَ يَا سَرِيعُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا رَفِيعُ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای سریع (در اجابت)، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای، والا بلندمرتبه ای ای

بَدِيعُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا فَعَالُ، تَعَالَيْتَ يَا مُتَعَالُ، اجْرُنَا

پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای تأثیرگذار، بلند مرتبه ای ای والامقام، ما را

مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا قَاضِي تَعَالَيْتَ يَا رَاضِي اجْرُنَا مِنَ النَّارِ

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای حکم کننده، بلند مرتبه ای ای خوشنود، ما را از آتش دوزخ پناه ده،

يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا قَاهِرُ، تَعَالَيْتَ يَا ظَاهِرُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای غالب، بلند مرتبه ای ای آشکار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا عَالِمٌ، تَعَالَيْتَ يَا حَاكِمٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای دانا، بلند مرتبه ای ای حکم کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

دَائِمٌ، تَعَالَيْتَ يَا قَائِمٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا عَاصِمٌ،

جاودان، بلندمرتبه ای ای استوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بازدارنده،

تَعَالَيْتَ يَا قَاسِمٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا غَنِيٌّ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای قسمت کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بی نیاز بلندمرتبه ای ای

مُغْنَى اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا وَفِيُّ، تَعَالَيْتَ يَا قَوِيُّ، اجْرِنَا

بی نیاز کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای وفادار، بلند مرتبه ای ای توانا، ما را

مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا كَافِي تَعَالَيْتَ يَا شَافِي اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای کفایت کننده، بلند مرتبه ای شفا دهنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده،
ای

مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُقَدِّمُ، تَعَالَيْتَ يَا مُؤَخِّرُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزهی ای پیشی گیرنده، بلند مرتبه ای ای تأخیراندازنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا أَوَّلُ، تَعَالَيْتَ يَا آخِرُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای آغاز، بلند مرتبه ای ای پایان ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

ظَاهِرُ، تَعَالَيْتَ يَا بَاطِنُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا رَجَاءُ،

آشکار، بلندمرتبه ای ای پنهان، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای امید،

تَعَالَيْتَ يَا مُرْتَجَى اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا ذَا الْمَنِّ، تَعَالَيْتَ

بلندمرتبه ای ای مورد امید، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای صاحب منت، بلند مرتبه ای

يَا ذَا الطُّوْلِ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا حَيُّ، تَعَالَيْتَ يَا قَيُّوْمُ،

ای صاحب احسان، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زنده، بلند مرتبه ای ای پاینده،

اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا وَاحِدُ، تَعَالَيْتَ يَا اَحَدُ، اجْرُنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای یکتا، بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا سَيِّدُ، تَعَالَيْتَ يَا صَمَدُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آقا و سرور، بلند مرتبه ای ای بی نیاز، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا قَدِيرُ، تَعَالَيْتَ يَا كَبِيرُ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای توانا، بلند مرتبه ای ای بزرگ، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا وَالِي تَعَالَيْتَ يَا عَالِي اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای سرپرست، بلند مرتبه ای ای والامقام، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

عَلِيُّ، تَعَالَيْتَ يَا اَعْلَى اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا وَلِيُّ، تَعَالَيْتَ

ای بلندمرتبه، بلند مرتبه ای ای برتر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای صاحب اختیار، بلند مرتبه

ای

يَا مَوْلَى اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا ذَارِيُّ، تَعَالَيْتَ يَا بَارِيُّ،

ای سرور، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پدیدآورنده، بلند مرتبه ای ای آفریننده،

اجْرْنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا خَافِضُ، تَعَالَيْتَ يَا رَافِعُ، اجْرْنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای پایین آورنده، بلند مرتبه ای ای بالا برنده، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُقْسِطُ، تَعَالَيْتَ يَا جَامِعُ، اجْرْنَا مِنَ النَّارِ يَا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عدالت پیشه، بلند مرتبه ای ای گردآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده،
ای

مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُعِزُّ، تَعَالَيْتَ يَا مُدِلُّ، اجْرْنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عزّت بخش، بلند مرتبه ای ای خوارکننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا حَافِظُ، تَعَالَيْتَ يَا حَفِيظُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزّهی ای حفاظت کننده، بلند مرتبه ای ای نگهدارنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

یا قَادِرُ، تَعَالَيْتَ يَا مُقْتَدِرُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا عَلِيمُ،

ای توانا، بلند مرتبه ای ای با اقتدار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دانا،

تَعَالَيْتَ يَا حَلِيمُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا حَكَمُ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای شکیبا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای داور، بلند مرتبه ای

حَكِيمُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُعْطَى تَعَالَيْتَ يَا مَانِعُ،

ای دانا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عطاکننده، بلند مرتبه ای ای بازدارنده،

اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا ضَارُّ، تَعَالَيْتَ يَا نَافِعُ، اجْرِنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای زیان رسان، بلند مرتبه ای ای سودرسان، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مُجِيبُ، تَعَالَيْتَ يَا حَسِيبُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای اجابت کننده، بلند مرتبه ای ای حسابگر، ما را از آتش دوزخ

يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا عَادِلُ، تَعَالَيْتَ يَا فَاضِلُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ،

پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عادل، بلند مرتبه ای ای با فضیلت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا لَطِيفُ، تَعَالَيْتَ يَا شَرِيفُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزّهی ای مهربان، بلند مرتبه ای ای بزرگوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

يَا رَبُّ، تَعَالَيْتَ يَا حَقُّ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا مَاجِدُ،

ای پروردگار، بلند مرتبه ای ای حق، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای بزرگوار،

تَعَالَيْتَ يَا وَاحِدُ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا عَفُوُّ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای عفوکننده، بلند مرتبه ای ای

مُنْتَقِمٌ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا وَاسِعٌ، تَعَالَيْتَ يَا مُوسِعٌ،

انتقام گیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای گسترده، بلند مرتبه ای ای وسعت ده،

اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا رَّءُوفٌ، تَعَالَيْتَ يَا عَطُوفٌ، اجْرِنَا

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای مهربان، بلند مرتبه ای باعطوفت، ما را

مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرُ، سُبْحَانَكَ يَا فَزْدٌ، تَعَالَيْتَ يَا وَتِرٌ، اجْرِنَا مِنَ النَّارِ يَا

از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای تنها، بلند مرتبه ای ای یگانه، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا مُقِيتٌ، تَعَالَيْتَ يَا مُحِيطٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نیروبخش، بلند مرتبه ای ای دربرگیرنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا وَكِيلٌ، تَعَالَيْتَ يَا عَدْلٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا

پاک و منزّهی ای وکیل، بلند مرتبه ای ای عادل، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای

مُبِينٌ، تَعَالَيْتَ يَا مَتِينٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا بَرُّ، تَعَالَيْتَ

آشکارکننده، بلند مرتبه ای ای استوار، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نیکوکار، بلند مرتبه ای

يَا وَدُودٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا رَشِيدٌ، تَعَالَيْتَ يَا مُرْشِدٌ،

ای با محبت، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای راهنما، بلند مرتبه ای ای ارشادکننده،

اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا نُورٌ، تَعَالَيْتَ يَا مُنَوَّرٌ، اجْرُنَا مِنَ

ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای نور، بلند مرتبه ای ای روشنی بخش، ما را از

النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا نَصِيرٌ، تَعَالَيْتَ يَا نَاصِرٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا

آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای یاور، بلند مرتبه ای ای یاری کننده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای

مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا صَبُورٌ، تَعَالَيْتَ يَا صَابِرٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ،

پناه دهنده، پاک و منزّهی ای شکیبا، بلندمرتبه ای ای صابر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده،

سُبْحَانَكَ يَا مُحْصِيٌ، تَعَالَيْتَ يَا مُنْشِئٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ

پاک و منزّهی ای احصا کننده، بلند مرتبه ای ای پدیدآورنده، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی

يَا سُبْحَانُ، تَعَالَيْتَ يَا دَيَّانٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا مُغِيثٌ،

ای تسبیح شده بلند مرتبه ای ای داور روز جزا، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای دادرس،

تَعَالَيْتَ يَا غِيَاثٌ، اجْرُنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا فَاطِرٌ، تَعَالَيْتَ يَا

بلند مرتبه ای ای فریادرس، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزّهی ای آفریننده، بلند مرتبه ای ای

حَاضِرٌ، اجْزِنَا مِنَ النَّارِ يَا مُجِيرٌ، سُبْحَانَكَ يَا ذَا الْعِزِّ وَالْجَمَالِ، تَبَارَكْتَ يَا

حاضر، ما را از آتش دوزخ پناه ده، ای پناه دهنده، پاک و منزهی ای صاحب عزت و زیبایی، بلند مرتبه ای

ذَالْجَبْرُوتِ وَالْجَلَالِ، سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أَنِّي كُنْتُ مِنَ

ای صاحب قدرت و شکوه، پاک و منزهی تو که معبودی جز تو نیست پاک و منزهی تو، و من از

الظَّالِمِينَ، فَاسْتَجِبْنَا لَهُ وَنَجِّنَاهُ مِنَ الْغَمِّ، وَكَذَلِكَ نُنْجِي الْمُؤْمِنِينَ،

ستمکاران بودم. (ای که فرمودی) ما دعای او (یونس) را به اجابت رساندیم و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم و این گونه
مؤمنان را نجات می دهیم

ص: ۱۳۷

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَحَسْبُنَا

(ما را ببخش و اندوه و غم را از ما دور کن) و خدا بر محمد و تمامی خاندانش درود فرستد و حمد و سپاس از آن خداوندی است که پروردگار جهانیان است

اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

و خداوند ما را کافی و بهترین وکیل است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

دعای جوشن کبیر [۱۴۲]:

دعای جوشن کبیر (۱):

این دعا را امام زین العابدین علیه السلام از پدر بزرگوارش از جدش از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است. درباره شأن ورود این دعا آمده است: در یکی از جنگ ها، رسول خدا صلی الله علیه و آله زره و جوشن سنگینی بر تن داشت که سبب آزار آن حضرت می شد، پیامبر صلی الله علیه و آله به درگاه خدا دعا کرد تا آن که جبرئیل نازل شد و گفت: خداوند به تو سلام می رساند و می فرماید: این زره سنگین را از تن خارج ساز و در عوض، این دعا را بخوان که برای تو و امت تو، امان و حرزی خواهد بود. آنگاه فضیلت های فراوانی را در عظمت این دعا نقل کرده است، از جمله اینکه:

هر کس آن را بخواند و از منزل خارج شود و یا آن را همراه خویش داشته باشد (و در روح خود پیاده کند) اهل بهشت است و خداوند توفیق انجام اعمال صالح را به وی عنایت می کند. این دعا برای درمان بیماری های سخت و کسب پاداش های فراوان معنوی مفید است. امام حسین علیه السلام فرمود: پدرم مرا به حفظ و بزرگداشت این دعا سفارش کرد و به من فرمود: این دعا را بر کف نش بنویسم و آن را به خانواده ام تعلیم دهم و آنان را نسبت به خواندن این دعا ترغیب نمایم. (۲) چند نکته:

۱- نوشتن این دعا بر روی کفن - همان گونه که از روایت برمی آید - مستحب است؛ مرحوم «علّامه بحر العلوم» نیز در شعر خود بدان اشاره کرده است:

و سُنَّ ان يُكْتَبَ بِالْأَكْفَانِ شَهَادَةَ الْإِسْلَامِ وَالْإِيمَانِ

و هكذا كتابه القرآن و الجوشن المنعوت بالأمان

یعنی: «نوشتن این امور بر روی کفن سنت است: شهادت به اسلام و ایمان (ولایت) و همچنین نوشتن آیات قرآن و دعای جوشن که امانی است از عذاب».

ص: ۱۳۸

محافظ خوبی است (جوشن به معنای زره است)، این دعا در مصباح کفعمی، صفحه ۲۴۷ و بلدالامین، صفحه ۴۰۲ آمده است.

۲- [۱۴۳] بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۸۲.

۲- مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» این دعا را از اعمال شبهای قدر دانسته است [۱۴۴] و از روایات استفاده می شود، سه بار یا حداقل یک بار در ماه مبارک رمضان آن را بخوانند. (۱) ۳- گرچه معروف است که این دعا، صد فصل دارد و هر فصل آن، شامل ده اسم از اسمای الهی است که مجموعاً یک هزار اسم از اسمای پر معنای خداوند است؛ ولی با دقت روشن می شود که یک هزار و یک اسم می باشد، زیرا بند ۵۵ مشتمل بر ۱۱ اسم الهی است.

به هر حال، در پایان هر فصل به خداوند متعال از عذاب دوزخ پناه می بریم و می گوئیم: »

سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْغُوثُ، الْغُوثُ، خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ

«. بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

(۱) اللَّهُمَّ أَنْتَ اسْتَلُوكَ بِاسْمِكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ، يَا رَحِيمُ يَا كَرِيمُ، يَا

(۱) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای بزرگوار، ای

مُقِيمُ يَا عَظِيمُ، يَا قَدِيمُ يَا عَلِيمُ، يَا حَلِيمُ يَا حَكِيمُ، سُبْحَانَكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا

پایدار، ای بزرگ، ای دیرینه، ای دانا، ای شکیبا، ای خردمند، تسبیح می گویم تو را ای کسی که جز تو معبودی

أَنْتَ، الْغُوثُ، الْغُوثُ، خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ (۲) يَا سَيِّدَ السَّادَاتِ، يَا

نیست، یاریمان کن، یاریمان کن، ما را از آتش دوزخ برهان، ای پرودگار من (۲) ای آقا و سرور بزرگان، ای

مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ، يَا رَافِعَ الدَّرَجَاتِ، يَا وَلِيَّ الْحَسَنَاتِ، يَا غَافِرَ

اجابت کننده دعاها، ای بالا برنده رتبه ها، ای صاحب نیکی ها، ای آمرزنده

الْخَطِيئَاتِ، يَا مُعْطِيَ الْمَسْئَلَاتِ، يَا قَابِلَ التَّوْبَاتِ، يَا سَامِعَ الْأَصْوَاتِ، يَا

خطاها، ای عطاکننده خواسته ها، ای پذیرنده توبه ها، ای شنونده صداها، ای

عَالِمَ الْخَفِيَّاتِ، يَا دَافِعَ الْبَلِيَّاتِ (۳) يَا خَيْرَ الْغَافِرِينَ، يَا خَيْرَ الْفَاتِحِينَ، يَا

دانای نهانها، ای برطرف کننده بلاها (۳) ای بهترین آمرزندگان، ای بهترین کارگشایان، ای

خَيْرَ النَّاصِرِينَ، يَا خَيْرَ الْحَاكِمِينَ، يَا خَيْرَ الرَّازِقِينَ، يَا خَيْرَ الْوَارِثِينَ، يَا

بهترین یاوران، ای بهترین داوران، ای بهترین روزی دهندگان، ای بهترین وارثان، ای

ص: ۱۳۹

۱- [۱۴۵] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۸۴.

خَيْرِ الْحَامِدِينَ، يَا خَيْرَ الذَّاكِرِينَ، يَا خَيْرَ الْمُنْزِلِينَ، يَا خَيْرَ الْمُحْسِنِينَ (۴)

بهترین سپاسگزاران، ای بهترین یادکنندگان، ای بهترین نازل کنندگان، ای بهترین احسان کنندگان، (۴)

يَا مَنْ لَهُ الْعِزَّةُ وَالْجَمَالُ، يَا مَنْ لَهُ الْقُدْرَةُ وَالْكَمَالُ، يَا مَنْ لَهُ الْمُلْكُ

ای که عزت و زیبایی از آن توست، ای که توانایی و کمال از آن توست، ای که فرمانروایی

وَالْجَلالُ، يَا مَنْ هُوَ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالُ، يَا مُنْشِيَّ السَّحَابِ الثَّقَالِ، يَا مَنْ هُوَ

و شکوه از آن توست، ای که بزرگی و بلندمرتبگی از آن توست، ای پدیدآورنده ابرهای سنگین، ای که

شَدِيدُ الْمِحَالِ، يَا مَنْ هُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ، يَا مَنْ هُوَ شَدِيدُ الْعِقَابِ، يَا مَنْ

انتقام گیری سخت از آن توست، ای که حسابرسی سریع از آن توست، ای که سخت کیفری، ای که

عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ، يَا مَنْ عِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ (۵) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ

پاداش نیکو نزد توست، ای که اصل کتاب نزد توست (۵) خدایا از تو می خواهم به حق نامت

يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ، يَا دَيَّانُ يَا بُرْهَانَ، يَا سُلْطَانَ يَا رِضْوَانَ، يَا غُفْرَانَ يَا

ای با محبت ای گشاده دست، ای داور روز جزا، ای راهنما، ای فرمانروا، ای مایه خشنودی، ای آمرزنده، ای

سُبْحَانَ، يَا مُسْتَعَانَ يَا ذَا الْمَنِّ وَالْيَمَانِ (۶) يَا مَنْ تَوَاضَعَ كُلُّ شَيْءٍ لِعِظَمَتِهِ،

تسبیح شده، ای یاور، ای صاحب منت و بیان (۶) ای که همه چیز در برابر عظمت سر فرود آورده،

يَا مَنْ اسْتَسْلَمَ كُلُّ شَيْءٍ لِقُدْرَتِهِ، يَا مَنْ ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعِزَّتِهِ، يَا مَنْ خَضَعَ

ای که همه چیز در برابر قدرت تسلیم گشته، ای که همه چیز در برابر عزت خوار گردیده، ای که همه چیز

كُلُّ شَيْءٍ لِهَيْبَتِهِ، يَا مَنْ انْقَادَ كُلُّ شَيْءٍ مِنْ خَشْيَتِهِ، يَا مَنْ تَشَقَّقَتِ الْجِبَالُ

از هیبت فروتن گشته، ای که همه چیز از ترس فرمانبردار گردیده، ای که کوه ها

مِنْ مَخَافَتِهِ، يَا مَنْ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ بِأَمْرِهِ، يَا مَنْ اسْتَقَرَّتِ الْأَرْضُونَ

از خوف شکاف برداشته، ای که آسمانها به فرمانت برافراشته شده، ای که زمین ها به اجازه ات

بِأَذْنِهِ، يَا مَنْ يُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ، يَا مَنْ لَا يَعْتَدِي عَلَى أَهْلِ مَمْلَكَتِهِ (۷) استقرار یافته، ای که غرّش رعد، حمد و تسبیح تو گوید،
ای که به زیر دستانت ستم نکنی (۷)

يَا غَافِرَ الْخَطَايَا، يَا كَاشِفَ الْبَلَايَا، يَا مُنْتَهَى الرَّجَايَا، يَا مُجْزِلَ الْعَطَايَا، يَا

ای آمرزنده خطاها، ای برطرف کننده بلاها، ای نهایت امیدها، ای فراوان بخشنده عطاها، ای

وَإِهْبَ الْهَدَايَا، يَا رَازِقَ الْبُرَايَا، يَا قَاضِيَ الْمَنَايَا، يَا سَامِعَ الشَّكَايَا، يَا

دهنده هدایا، ای روزی دهنده مخلوقات، ای برآورنده آرزوها، ای شنونده شکایت ها، ای

ص: ۱۴۰

بَاعِثَ الْبِرَايَا، يَا مُطَّلِقَ الْأَسَارَى (۸) يَا ذَا الْحَمْدِ وَالشَّانِءِ، يَا ذَا الْفَخْرِ

برانگیزنده مخلوقات، ای آزادکننده اسیران (۸) ای صاحب حمد و سپاس، ای صاحب فخر

وَالْبَهَاءِ، يَا ذَا الْمَجْدِ وَالسَّنَاءِ، يَا ذَا الْعَهْدِ وَالْوَفَاءِ، يَا ذَا الْعَفْوِ وَالرِّضَاءِ، يَا

و درخشش، ای صاحب بزرگواری و عظمت، ای صاحب پیمان و وفاداری، ای صاحب عفو و خشنودی، ای

ذَا الْمَنِّ وَالْعَطَاءِ، يَا ذَا الْفَضْلِ وَالْقَضَاءِ، يَا ذَا الْعِزِّ وَالْبِقَاءِ، يَا ذَا الْجُودِ

صاحب نعمت و عطا، ای جدا کننده (حق از باطل) و داور، ای صاحب عزت و پایداری، ای صاحب بخشش

وَالسَّخَاءِ، يَا ذَا الْأَلَاءِ وَالنِّعْمَاءِ (۹) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مَانِعٌ يَا

و سخاوت، ای صاحب احسانها و نعمت ها (۹) خدایا از تو می خواهم به حق نامت ای بازدارنده،

دافع، یا رافع، یا صانع، یا نافع، یا سامع، یا جامع، یا شافع، یا واسع

ای دفع کننده، ای بالا برنده، ای سازنده، ای سود رساننده، ای شنونده، ای گردآورنده، ای شفاعت کننده، ای گسترده،

يَا مُوسِعٌ (۱۰) يَا صَانِعَ كُلِّ مَصْنُوعٍ، يَا خَالِقَ كُلِّ مَخْلُوقٍ، يَا رَازِقَ كُلِّ

ای توانگر (۱۰) ای سازنده هر ساخته شده، ای آفریننده هر آفریده، ای روزی ده هر

مَرْزُوقٍ، يَا مَالِكَ كُلِّ مَمْلُوكٍ، يَا كَاشِفَ كُلِّ مَكْرُوبٍ، يَا فَارِجَ كُلِّ

روزی خوار، ای مالک هر دارایی، ای غمزدای غمزدگان، ای شادکننده

مَهْمُومٍ، يَا رَاحِمَ كُلِّ مَرْحُومٍ، يَا نَاصِرَ كُلِّ مَخْذُولٍ، يَا سَاتِرَ كُلِّ مَعْيُوبٍ،

اندوهگینان، ای رحم کننده هر مرحوم، ای یاور هر بی یاور، ای پوشاننده هر معیوب،

يَا مُلْجَأَ كُلِّ مَطْرُودٍ (۱۱) يَا عُدَّتِي عِنْدَ شِدَّتِي يَا رَجَائِي عِنْدَ مُصِيبَتِي يَا

ای پناه هر رانده شده (۱۱) ای ذخیره ام در سختی ها، ای امیدم در مصیبت ها، ای

مُونِسِي عِنْدَ وَحْشَتِي يَا صَاحِبِي عِنْدَ غُرْبَتِي يَا وَليِّي عِنْدَ نِعْمَتِي يَا

همدمم در وحشت ها، ای همصحبتم در غربت ها، ای سرپرستم در نعمتها، ای

غِيَاثِي عِنْدَ كُرْبَتِي يَا دَلِيلِي عِنْدَ حَيْرَتِي يَا غَنَائِي عِنْدَ افْتِقَارِي يَا

فريادرسم در گرفتاريها، اي راهنمايم در سرگرداني ها، اي بي نيازيم در نيازمنديها، اي

مَلْجَأِي عِنْدَ اضْطِرَارِي يَا مُعِينِي عِنْدَ مَفْزَعِي (۱۲) يَا عَلَّامَ الْغُيُوبِ، يَا

پناهم در ناچاريها، اي كمكم در پريشاني ها (۱۲) اي داناي نھانها، اي

عَفَّارَ الذُّنُوبِ، يَا سَتَّارَ الْغُيُوبِ، يَا كَاشِفَ الْكُرُوبِ، يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ، يَا

آمرزنده گناهان، اي پرده پوش عيبيها، اي برطرف كننده غمها، اي گرداننده دلها، اي

ص: ۱۴۱

طَيِّبِ الْقُلُوبِ، يَا مُنَوِّرَ الْقُلُوبِ، يَا أُنَيْسَ الْقُلُوبِ، يَا مُفْرَجَ الْهُمُومِ، يَا

شفابخش دلها، ای روشنی بخش دلها، ای همدم دلها، ای گشاینده اندوه ها، ای

مُنْفَسِ الْغُومِ، (۱۳) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ يَا جَلِيلُ يَا جَمِيلُ، يَا وَكِيلُ

پاک کننده غمها (۱۳) خدایا از تو می خواهم به حق نامت ای بزرگوار، ای زیبا، ای نماینده،

يَا كَفِيلُ، يَا دَلِيلُ يَا قَبِيلُ، يَا مُدِيلُ يَا مُنِيلُ، يَا مُقِيلُ يَا مُحِيلُ (۱۴) يَا دَلِيلُ

ای عهده دار، ای راهنما، ای پذیرنده، ای دولت بخش، ای احسان کننده، ای درگذرنده، ای چاره ساز (۱۴) ای راهنمای

الْمُتَحَيِّرِينَ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، يَا صَرِيخَ الْمُشْتَصْرِخِينَ، يَا جَارَ

سرگردانان، ای فریادرس فریادرس خواهان، ای دادرس دادخواهان، ای پناه

الْمُسْتَجِيرِينَ، يَا أَمَانَ الْخَائِفِينَ، يَا عَوْنَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا رَاحِمَ الْمَسَاكِينِ،

پناه جویان، ای امان خائفان، ای یاور مؤمنان، ای رحم کننده بیچارگان،

يَا مَلْجَأَ الْعَاصِينَ، يَا غَافِرَ الْمُذْنِبِينَ، يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ (۱۵) يَا ذَا

ای پناه خطاکاران، ای آمرزنده گناهکاران، ای اجابت کننده دعای بیچارگان (۱۵) ای صاحب

الْجُودِ وَالْإِحْسَانِ، يَا ذَا الْفَضْلِ وَالْإِثْنَانِ، يَا ذَا الْأَمْنِ وَالْأَمَانِ، يَا

سخاوت و نیکی، ای صاحب کرم و نعمت، ای مایه امتیت و آرامش، ای

ذَا الْقُدْسِ وَالسُّبْحَانِ، يَا ذَا الْحِكْمَةِ وَالْبَيَانِ، يَا ذَا الرَّحْمَةِ وَالرِّضْوَانِ، يَا ذَا

صاحب قداست و پاکی، ای صاحب حکمت و بیان، ای مایه رحمت و خشنودی، ای صاحب

الْحُجَّةِ وَالْبُرْهَانِ، يَا ذَا الْعِظَمَةِ وَالسُّلْطَانِ، يَا ذَا الرَّأْفَةِ وَالْمُسْتَعَانَ، يَا ذَا

دلیل و برهان (قاطع)، ای صاحب بزرگی و فرمانروایی، ای صاحب رحمت و پشتیبان، ای صاحب

الْعَفْوِ وَالْغُفْرَانِ (۱۶) يَا مَنْ هُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ اللَّهُ كُلُّ شَيْءٍ، يَا

عفو و آمرزش (۱۶) ای که تویی پروردگار هر چیز، ای که تویی معبود هر چیز، ای

مَنْ هُوَ صَانِعُ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ قَبْلَ كُلِّ

شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ فَوْقَ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ عَالِمٌ

بِكُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ يَبْقَى وَيَفْنَى كُلُّ

شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ يَبْقَى وَيَفْنَى كُلُّ

شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ يَبْقَى وَيَفْنَى كُلُّ

شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ قَادِرٌ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ هُوَ يَبْقَى وَيَفْنَى كُلُّ

ص: ۱۴۲

شَئِي ۱۷) اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مُؤْمِنُ يَا مُهَيِّمُنْ، يَا مُكْوِنُ يَا مُلَقِّنُ،

فانی (۱۷) خدایا از تو می خواهم به حق نامت ای امان دهنده، ای مقتدر، ای پدیدآورنده، ای آمرزنده،

یا مُبَيِّنُ يَا مُهَيِّوُنْ، يَا مُمَكِّنُ يَا مُزَيِّنُ، يَا مُعَلِّنُ يَا مُقَسِّمُ (۱۸) يَا مَنْ هُوَ فِي

ای روشنگر، ای آسان کننده، ای نیروبخش، ای زینت بخش، ای آشکار کننده، ای تقسیم کننده (۱۸) ای که در

مُلْكِهِ مُقَيِّمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي سُلْطَانِهِ قَدِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي جَلَالِهِ عَظِيمٌ، يَا

فرمانروایی پایداری، ای که در سلطنت دیرینه ای، ای که در شکوه بس بزرگی، ای

مَنْ هُوَ عَلَى عِبَادِهِ رَحِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ بِمَنْ

که بر بندگان مهربانی، ای که بر همه چیز دانایی، ای که بر

عَصَاهُ حَلِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ بِمَنْ رَجَاءُ كَرِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي صُنْعِهِ حَكِيمٌ، يَا

گنجهکاران شکیبایی، ای که بر امیدواران بخشنده ای، ای که در آفرینش عالم دانایی، ای

مَنْ هُوَ فِي حِكْمَتِهِ لَطِيفٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي لُطْفِهِ قَدِيمٌ (۱۹) يَا مَنْ لَا يُرْجَى اِلَّا

که دانائیت دقیق، ای که در مهربانی دیرینه ای (۱۹) ای که جز به فضل و کرم

فَضْلُهُ، يَا مَنْ لَا يُسْتَلُّ اِلَّا عَفْوُهُ، يَا مَنْ لَا يُنْتَظَرُ اِلَّا بَرُّهُ، يَا مَنْ لَا يُخَافُ اِلَّا

امیدی نیست، ای که جز عفو درخواستی نیست، ای که جز نیکیت انتظاری نیست، ای که جز از عدلت

عَدْلُهُ، يَا مَنْ لَا يَدُومُ اِلَّا مُلْكُهُ، يَا مَنْ لَا سُلْطَانَ اِلَّا سُلْطَانُهُ، يَا مَنْ

ترسی نیست، ای که جز فرمانروایت جاودان نماند، ای که جز فرمانروایت فرمانروایی نیست، ای که

وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَتُهُ، يَا مَنْ سَبَقَتْ رَحْمَتُهُ غَضَبَهُ، يَا مَنْ احاطَ بِكُلِّ

رحمت همه چیز را فرا گرفته، ای که رحمت بر غضبت پیشی گرفته، ای که علمت بر همه چیز

شَئِي ۲۰) اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مُؤْمِنُ يَا مُهَيِّمُنْ، يَا مُكْوِنُ يَا مُلَقِّنُ،

فانی (۲۰) هیچ کس مانندت نیست (۲۰) ای گشاینده اندوه، ای برطرف کننده غم، ای

غَافِرِ الذَّنْبِ، يَا قَابِلَ التَّوْبِ، يَا خَالِقَ الْخَلْقِ، يَا صَادِقَ الْوَعْدِ، يَا مُوفِي

آمرزنده گناه، ای توبه پذیر، ای آفریننده خلق، ای خوش قول، ای وفا کننده

الْعَهْدِ، يَا عَالِمَ السِّرِّ، يَا فَالِقَ الْحَبِّ، يَارَازِقَ الْأَنَامِ (۲۱) اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتُلِكَ

پیمان، ای دانای راز، ای شکافنده دانه، ای روزی دهنده مردم (۲۱) خدایا از تو می خواهم

بِاسْمِكَ يَا عَلِيُّ يَا وَفِيُّ، يَا غَنِيُّ يَا مَلِيُّ، يَا حَفِيُّ يَا رَضِيُّ، يَا زَكِيُّ يَا

به حق نامت، ای بلندمرتبه، ای وفادار، ای بی نیاز، ای توانگر، ای پذیرنده، ای خشنود، ای پاکیزه، ای

بَدِيٌّ، يَا قَوِيٌّ يَا وَلِيٌّ (۲۲) يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ، يَا مَنْ سَتَرَ الْقَبِيحَ، يَا مَنْ لَمْ

آفریننده، ای توانا، ای سرپرست (۲۲) ای که زیبایی ها را آشکار ساختی، ای که زشتی ها را پوشانیدی، ای که بر

يُؤَاخِذُ بِالْجَرِيرَةِ، يَا مَنْ لَمْ يَهْتِكِ السُّتْرَ، يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ

بدی مؤاخذه نکردی، ای که پرده دری نمودی، ای صاحب عفو بزرگ، ای صاحب

التَّجَاوُزِ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، يَا صَاحِبَ كُلِّ

گذشت نیکو، ای گسترده آمرزش، ای گشاینده دست به رحمت، ای آگاه از هر

نَجْوَى يَا مُتَّهَى كُلِّ شَكْوَى (۲۳) يَا ذَا النُّعْمَةِ السَّابِقَةِ، يَا ذَا الرَّحْمَةِ

راز، ای نهایت هر شکایت (۲۳) ای صاحب نعمت بی حساب، ای صاحب رحمت

الْوَاسِعَةِ، يَا ذَا الْمِنَّةِ السَّابِقَةِ، يَا ذَا الْحِكْمَةِ الْبَالِغَةِ، يَا ذَا الْقُدْرَةِ الْكَامِلَةِ، يَا

بی پایان، ای صاحب نعمت پیشین، ای صاحب حکمت بی انتها، ای صاحب قدرت بی کران، ای

ذَا الْحُجْبَةِ الْقَاطِعَةِ، يَا ذَا الْكِرَامَةِ الظَّاهِرَةِ، يَا ذَا الْعِزَّةِ الدَّائِمَةِ، يَا ذَا الْقُوَّةِ

صاحب دلیل روشن، ای صاحب بزرگواری آشکار، ای صاحب عزت جاودان، ای صاحب نیروی

الْمُتَيْنَةِ، يَا ذَا الْعُظْمَةِ الْمُنِيِّهِ (۲۴) يَا بَدِيْعَ السَّمَوَاتِ، يَا جَاعِلَ الظُّلُمَاتِ، يَا

استوار، ای صاحب بزرگی دست نیافتنی (۲۴) ای پدیدآورنده آسمانها، ای آفریننده تاریکی ها، ای

رَاحِمَ الْعَبْرَاتِ، يَا مُقِيلَ الْعَثْرَاتِ، يَا سَاتِرَ الْعُورَاتِ، يَا مُخَيِّبَ الْأَمْوَاتِ،

رحم کننده بر اشکها، ای درگذرنده از لغزشها، ای پوشاننده زشتی ها، ای زنده کننده مردگان،

يَا مُنْزِلَ الْآيَاتِ، يَا مُضَعِّفَ الْحَسَنَاتِ، يَا مَاحِيَ السَّيِّئَاتِ، يَا شَدِيدَ

ای نازل کننده آیات، ای فزون کننده نیکیها، ای محو کننده بدیها، ای سخت

النَّقِمَاتِ (۲۵) اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مُصَوِّرُ يَا مُقَدِّرُ، يَا مُدَبِّرُ يَا

انتقام گیر (۲۵) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای شکل دهنده، ای تقدیر کننده، ای تدبیر کننده، ای

مُطَهِّرُ، يَا مُنَوِّرُ يَا مُيَسِّرُ، يَا مُبَشِّرُ يَا مُنذِرُ، يَا مُقَدِّمُ يَا مُؤَخِّرُ (۲۶) يَا رَبِّ

پاک کننده، ای روشن کننده، ای آسان کننده، ای بشارت دهنده، ای ترساننده، ای پیشی گیرنده، ای تأخیراندازنده (۲۶) ای پروردگار

الْبَيْتِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الشَّهْرِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الرُّكْنِ وَ

كَعْبَةِ، يَا رَبَّ الشَّهْرِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الرُّكْنِ وَ

الْمَقَامِ، يَا رَبَّ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، يَا رَبَّ الْحِجْلِ

مَقَامِ (ابراهیم)، ای پروردگار مشعر الحرام، ای پروردگار مسجد الحرام، ای پروردگار حلال

ص: ۱۴۴

وَالْحَرَامِ، يَا رَبَّ النُّورِ وَالظُّلَامِ، يَا رَبَّ التَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ، يَا رَبَّ الْقُدْرَةِ فِي

و حرام، ای پروردگار نور و ظلمت، ای پروردگار درود و سلام، ای پروردگار توانای در

الْأَنَامِ (۲۷) يَا أَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ، يَا أَعْدَلَ الْعَادِلِينَ، يَا أَصْدَقَ الصَّادِقِينَ، يَا

میان مخلوقات (۲۷) ای حکمرانترین حاکمان، ای عادلترین عادلان، ای راستگوترین راستگویان، ای

أَطْهَرَ الطَّاهِرِينَ، يَا أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ، يَا أَسْرَعَ الْحَاسِبِينَ، يَا أَسْمَعَ

پاکترین پاکان، ای بهترین آفرینندگان، ای سریعترین حسابگران، ای شنواترین

السَّمَاعِينَ، يَا أَبْصَرَ النَّاطِرِينَ، يَا أَشْفَعَ الشَّافِعِينَ، يَا أَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ (۲۸) يَا

شنوایان، ای بیناترین بینایان، ای بهترین شافعان، ای گرامی ترین گرامیان (۲۸) ای

عِمَادَ مَنْ لَاعِمَادَ لَهُ، يَا سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ، يَا ذُخْرَ مَنْ لَا ذُخْرَ لَهُ، يَا حِزْزَ

تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه

مَنْ لَا حِزْزَ لَهُ، يَا غِيَاثَ مَنْ لَا غِيَاثَ لَهُ، يَا فَخْرَ مَنْ لَا فَخْرَ لَهُ، يَا عِزَّ مَنْ

کسی که پناهی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد، ای افتخار کسی که افتخاری ندارد، ای عزت کسی که

لَا عِزَّ لَهُ، يَا مُعِينَ مَنْ لَا مُعِينَ لَهُ، يَا أَيْسَرَ مَنْ لَا أَيْسَرَ لَهُ، يَا أَمَانَ مَنْ لَا

عزتی ندارد، ای یاور کسی که یآوری ندارد، ای همدم کسی که همدمی ندارد، ای امان کسی که

أَمَانَ لَهُ (۲۹) اللَّهُمَّ أَنْتَ اسْتَلْكَ بِاسْمِكَ يَا عَاصِمٌ يَا قَائِمٌ، يَا دَائِمٌ يَا رَاحِمٌ،

امانی ندارد (۲۹) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای بازدارنده، ای استوار، ای جاویدان، ای رحم کننده،

يَا سَالِمٌ يَا حَاكِمٌ، يَا عَالِمٌ يَا قَاسِمٌ، يَا قَابِضٌ يَا بَاسِطٌ (۳۰) يَا عَاصِمَ مَنْ

ای بی نقص، ای حکمران، ای دانا، ای قسمت کننده، ای قبض کننده ای گشاینده (۳۰) ای بازدارنده کسی که

اسْتَعْصَمَهُ، يَا رَاحِمَ مَنْ اسْتَرْحَمَهُ، يَا غَافِرَ مَنْ اسْتَغْفَرَهُ، يَا نَاصِرَ مَنْ

از تو مصونیت (از گناه) طلبد، ای رحم کننده کسی که از تو رحمت طلبد، ای آمرزنده کسی که از تو آمرزش طلبد، ای یاور

کسی که

اسْتَنْصِرُهُ، یا حَافِظَ مَنْ اسْتَحْفَظَهُ، یا مُكْرِمَ مَنْ اسْتَكْرَمَهُ، یا مُرْشِدَ مَنْ

از تو یاری طلبد، ای نگهدار کسی که از تو محافظت طلبد، ای گرامی دار کسی که از تو کرامت طلبد، ای راهنمای کسی که

اسْتَرْشَدَهُ، یا صَرِيحَ مَنْ اسْتَصْرَحَهُ، یا مُعِينَ مَنْ اسْتَعَانَهُ، یا مُغِيثَ مَنْ

از تو هدایت طلبد، ای فریادرس کسی که از تو فریادرسی طلبد، ای یاور کسی که از تو کمک طلبد، ای دادرس کسی که از تو

اسْتَعَاثَهُ (۳۱) یا عَزِيْزاً لَا يُضَامُ، یا لَطِيْفاً لَا يُرَامُ، یا قَيُّوماً لَا يَنْامُ، یا دائِماً

دادرسی طلبد (۳۱) ای عزیزی که ذلت نپذیری، ای مهربانی که نفوذناپذیری، ای پاینده ای که خواب نداری، ای جاودانی که

ص: ۱۴۵

لَا يَفُوتُ، يَا حَيًّا لَا يَمُوتُ، يَا مَلِكًا لَا يَزُولُ، يَا بَاقِيًا لَا يَفْنَى يَا عَالِمًا لَا

از بین نروی، ای زنده ای که مرگ نداری، ای پادشهی که ملکت از بین نرود، ای پایداری که فانی نشوی، ای دانایی که

يَجْهَلُ، يَا صَمَدًا لَا يُطْعَمُ، يَا قَوِيًّا لَا يَضْعَفُ (۳۲) اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ

نادان نگردی، ای بی نیازی که روزی نخواهی، ای توانایی که ضعیف نگردی (۳۲) خدایا از تو می خواهم به حق نامت،

يَا اَحَدًا يَا وَاحِدًا، يَا شَاهِدًا يَا مَاجِدًا، يَا حَامِدًا يَا رَاشِدًا، يَا بَاعِثًا يَا وَارِثًا،

ای یکتا، ای یگانه، ای گواه، ای بزرگوار، ای ستاینده، ای راهنما، ای برانگیزنده (مردگان) ای وارث،

يَا ضَارًّا يَا نَافِعًا (۳۳) يَا اَعْظَمَ مِنْ كُلِّ عَظِيمٍ، يَا اَكْرَمَ مِنْ كُلِّ كَرِيمٍ، يَا اَرْحَمَ

ای زیان رسان، ای سود رسان (۳۳) ای بزرگتر از هر بزرگی، ای گرامی تر از هر گرامی، ای مهربان تر

مِنْ كُلِّ رَحِيمٍ، يَا اَعْلَمَ مِنْ كُلِّ عَلِيمٍ، يَا اَحْكَمَ مِنْ كُلِّ حَكِيمٍ، يَا اَقْدَمَ مِنْ

از هر مهربان، ای داناتر از هر دانا، ای دانشمندتر از هر دانشمند، ای دیرینه تر از

كُلِّ قَدِيمٍ، يَا اَكْبَرَ مِنْ كُلِّ كَبِيرٍ، يَا اَلطَّفَ مِنْ كُلِّ لَطِيفٍ، يَا اَجَلَ مِنْ كُلِّ

هر دیرینه، ای بزرگتر از هر بزرگی، ای مهربان تر از هر مهربان، ای والاتر از هر

جَلِيلٍ، يَا اَعَزَّ مِنْ كُلِّ عَزِيزٍ (۳۴) يَا كَرِيمَ الصَّفْحِ، يَا عَظِيمَ اَلْمَنِّ، يَا كَثِيرَ

والا، ای محبوب تر از هر محبوب (۳۴) ای بخشنده با گذشت، ای نعمت بخش بزرگ، ای پُر

اَلْخَيْرِ، يَا قَدِيمَ الْفَضْلِ، يَا دَائِمَ اللَّطْفِ، يَا لَطِيفَ الصُّنْعِ، يَا مُنْفَسَّ الْكَرْبِ،

خیر، ای دیرینه بخشش، ای پیوسته مهربان، ای با سلیقه در خلقت، ای زداینده اندوه،

يَا كَاشِفَ الضُّرِّ، يَا مَالِكَ الْمُلْكِ، يَا قَاضِيَ الْحَقِّ (۳۵) يَا مَنْ هُوَ فِي عَهْدِهِ

ای برطرف کننده زیان، ای مالک هستی، ای حاکم به حق (۳۵) ای که در پیمان

وَفِيَّ، يَا مَنْ هُوَ فِي وَفَائِهِ قَوِيٌّ، يَا مَنْ هُوَ فِي قُوَّتِهِ عَلِيٌّ، يَا مَنْ هُوَ فِي

وفاداری، ای که در وفاداری توانایی، ای که در توانایی برتری، ای که در

عُلُوهُ قَرِيبٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي قُرْبِهِ لَطِيفٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي لُطْفِهِ شَرِيفٌ، يَا

(عین) برتری نزدیکی، ای که در (عین) نزدیکی پنهانی، ای که در (عین) مهربانی بزرگواری، ای

مَنْ هُوَ فِي شَرَفِهِ عَزِيزٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي عِزِّهِ عَظِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي عَظَمَتِهِ

که در (عین) بزرگواری عزیزی، ای که در عزت با عظمتی، ای که در (عین) عظمت

مَجِيدٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي مَجْدِهِ حَمِيدٌ (۳۶) اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلْكُكَ بِاسْمِكَ يَا كَافِي

بزرگواری، ای که در بزرگواری ستوده ای (۳۶) خدایا از تو می خواهم به حق نامت ای کفایت کننده،

یا شافی یا وافی یا مُعافی یا هادی یا داعی یا قاضی یا راضی یا

ای شفا دهنده، ای وفا کننده، ای در گذرنده، ای هدایت کننده، ای دعوت کننده، ای حکم کننده، ای خشنود، ای

عالی یا باقی (۳۷) یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَاضِعٌ لَهُ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَاشِعٌ لَهُ، یا

بلندمرتبه، ای ماندگار (۳۷) ای که هر چیز در برابرش فروتن است، ای که هر چیز در برابرش سر فرود آورده، ای

مَنْ كُلُّ شَيْءٍ كَائِنٌ لَهُ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ مَوْجُودٌ بِهِ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ مُنِيبٌ

که هستی هر چیز با توست، ای که وجود هر چیز به واسطه توست، ای که بازگشت هر چیز به سوی

الَّيْهِ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ خَائِفٌ مِنْهُ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ قَائِمٌ بِهِ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ

توست، ای که هر چیز از تو ترسان است، ای که قیام هر چیز به توست، ای که بازگشت هر چیز

صَابِرٌ إِلَيْهِ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ، یا مَنْ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا

به سوی توست، ای که هر چیز به ستایشش، تو را تسبیح گوید، ای که هر چیز جز ذات پاکت

وَجْهَهُ (۳۸) یا مَنْ لَا مَفْرَءَ إِلَّا إِلَيْهِ، یا مَنْ لَا مَفْرَءَ إِلَّا إِلَيْهِ، یا مَنْ لَا مَقْصَدَ إِلَّا

نابودشدنی است (۳۸) ای که جز به سوی تو راه فراری نیست، ای که جز به سوی تو پناهی نیست، ای که جز به سوی تو

مقصدی

إِلَيْهِ، یا مَنْ لَا مُجَا مِنْهُ إِلَّا إِلَيْهِ، یا مَنْ لَا يُرْغَبُ إِلَّا إِلَيْهِ، یا مَنْ لَا حَوْلَ

نیست، ای که راه نجاتی از (عذاب) تو جز به سوی تو نیست، ای که جز به سوی تو میل و اشتیاقی نیست، ای که جز به واسطه

تو پناهگاه

وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِهِ، یا مَنْ لَا يُسْتَعَانُ إِلَّا بِهِ، یا مَنْ لَا يُتَوَكَّلُ إِلَّا عَلَيْهِ، یا مَنْ لَا

و نیرویی نیست، ای که جز از تو کمک گرفته نشود، ای که جز بر تو توکل نشود، ای که جز تو

يُرْجَى إِلَّا هُوَ، یا مَنْ لَا يُعْبَدُ إِلَّا هُوَ (۳۹) یا خَيْرَ الْمَرْهُوبِينَ، یا خَيْرَ

مایه امیدی نباشد، ای که جز تو پرستش نشود (۳۹) ای بهترین کسی که از تو می ترسند، ای بهترین

الْمَرْغُوبِينَ، یا خَيْرَ الْمُطْلُوبِينَ، یا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ، یا خَيْرَ الْمُقْصُودِينَ،

رغبت شدگان، ای بهترین طلب شدگان، ای بهترین سؤال شدگان، ای بهترین قصد شدگان،

یا خَيْرَ الْمَذْكُورِينَ، یا خَيْرَ الْمَشْكُورِينَ، یا خَيْرَ الْمَحْبُوبِينَ، یا خَيْرَ

ای بهترین یادشدگان، ای بهترین سپاس شدگان، ای بهترین دوست داشته شدگان، ای بهترین

الْمَدْعُوبِينَ، یا خَيْرَ الْمُسْتَأْنِسِينَ (۴۰) اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلْكَ بِاسْمِكَ يَا غَافِرٌ يَا

خوانده شدگان، ای بهترین انس گرفته شدگان (۴۰) خدایا از تو می خواهم به حَقِّ نامت، ای آمرزنده، ای

سَاتِرٌ، یا قَادِرٌ یا قَاهِرٌ، یا فَاطِرٌ یا كَاسِرٌ، یا جَابِرٌ یا ذَاكِرٌ، یا نَاطِرٌ یا نَاصِرٌ

پوشاننده، ای توانا، ای غلبه کننده، ای آفریننده، ای شکننده، ای جبران کننده ای یاد کننده، ای بیننده، ای یاری کننده

(۴۱) یا مَنْ خَلَقَ فَسَوَّى یا مَنْ قَدَّرَ فَهَدَى یا مَنْ يَكْشِفُ الْبَلْوَى یا مَنْ

(۴۱) ای که آفریده و بیاراستی، ای که مقدر فرموده و هدایت نمودی، ای که گرفتاری را برطرف نمایی، ای که

يَسْمَعُ النَّجْوَى یا مَنْ يُنْقِذُ الْغُرَقَى یا مَنْ يُنْجِي الْهَلْكَى یا مَنْ يَشْفِي

سخن پنهانی را بشنوی، ای که غرق شدگان را نجات دهی، ای که هلاک شدگان را برهانی، ای که بیماران را

الْمَوْضَى یا مَنْ اضْحَكَ وَابْكى یا مَنْ اَمَاتَ وَاحْيى یا مَنْ خَلَقَ

شفا دهی، ای که بخندانی و بگریانی، ای که بمیرانی و زنده کنی، ای که

الرُّؤْجِينَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى (۴۲) یا مَنْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ سَبِيلُهُ، یا مَنْ فِي

نر و ماده را جفت آفریدی (۴۲) ای که در خشکی و دریا راه رسیدن به توست، ای که در

الْأَفَاقِ آيَاتُهُ، یا مَنْ فِي الْآيَاتِ بُرْهَانُهُ، یا مَنْ فِي الْمَمَاتِ قُدْرَتُهُ، یا مَنْ

تمام هستی نشانه های توست، ای در نشانه ها دلیل وجود توست، ای که در مرگ نشانه قدرت توست، ای که

فِي الْقُبُورِ عِبْرَتُهُ، یا مَنْ فِي الْقِيَمَةِ مُلْكُهُ، یا مَنْ فِي الْحِسَابِ هَيْبَتُهُ، یا

در گورها نشانه پند توست، ای که در قیامت فرمانروایی توست، ای که در حساب رسی نشانه عظمت توست، ای

مَنْ فِي الْمِيزَانِ قَضَائَتُهُ، یا مَنْ فِي الْجَنَّةِ ثَوَابُهُ، یا مَنْ فِي النَّارِ عِقَابُهُ (۴۳) یا

که در سنجش اعمال حکم توست، ای که در بهشت پاداش نیک توست، ای که در دوزخ کیفر توست (۴۳) ای

مَنْ إِلَيْهِ يَهْرَبُ الْخَائِفُونَ، یا مَنْ إِلَيْهِ يَفْرَعُ الْمُذْتَبُونَ، یا مَنْ إِلَيْهِ يَقْصِدُ

که ترسیدگان به درگاه تو گریزند، ای که گناهکاران به درگاه تو زاری کنند، ای که توبه کنندگان تو را

الْمُنِيِّونَ، یا مَنْ إِلَيْهِ يَرْغَبُ الرَّاهِدُونَ، یا مَنْ إِلَيْهِ يَلْجَأُ الْمُتَحَيِّرُونَ، یا

قصص کنند، ای که پرهیزکاران به تو مشتاقند، ای که سرگردانان به تو پناه آورند، ای

مَنْ بِهِ يَسْتَأْنِسُ الْمُرِيدُونَ، یا مَنْ بِهِ يَفْتَخِرُ الْمُحِبُّونَ، یا مَنْ فِي عَفْوِهِ

که علاقمندان به تو انس گیرند، ای که دوستداران به تو افتخار کنند، ای که خطاکاران به عفو

يَطْمَعُ الْخَاطِئُونَ، يَا مَنْ إِلَيْهِ يَسْكُنُ الْمُوقِنُونَ، يَا مَنْ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ

تو طمع دارند، ای که اهل یقین نزد تو آرام گیرند، ای که متوکلان بر تو

الْمُتَوَكِّلُونَ (۴۴) اللَّهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا حَبِيبُ يَا طَيِّبُ، يَا قَرِيبُ يَا

توکل کنند (۴۴) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای دوست، ای طیب، ای نزدیک، ای

رَقِيبُ، يَا حَسِيبُ يَا مُهَيْبُ، يَا مُثِيبُ يَا مُجِيبُ، يَا خَبِيرُ يَا بَصِيرُ (۴۵) يَا

مراقب، ای حسابگر، ای با عظمت، ای پاداش دهنده، ای اجابت کننده، ای آگاه، ای بینا (۴۵) ای

أَقْرَبَ مِنْ كُلِّ قَرِيبٍ، يَا أَحَبَّ مِنْ كُلِّ حَبِيبٍ، يَا ابْصَرَ مِنْ كُلِّ بَصِيرٍ، يَا

نزدیکتر از هر نزدیک، ای محبوبتر از هر محبوب، ای بیناتر از هر بینا، ای

أَخْبَرَ مِنْ كُلِّ خَبِيرٍ، يَا أَشْرَفَ مِنْ كُلِّ شَرِيفٍ، يَا أَرْفَعَ مِنْ كُلِّ رَفِيعٍ، يَا

آگاهتر از هر آگاه، ای شریف تر از هر شریف، ای والاتر از هر والا، ای

أَفْوَى مِنْ كُلِّ قَوِيٍّ، يَا اغْنَى مِنْ كُلِّ غَنِيٍّ، يَا اجْوَدَ مِنْ كُلِّ جَوَادٍ، يَا اِزَافَ

قوی تر از هر قوی، ای بی نیازتر از هر بی نیاز، ای بخشنده تر از هر بخشنده، ای مهربانتر

مِنْ كُلِّ رَوْوْفٍ، (۴۶) يَا غَالِبًا غَيْرَ مَغْلُوبٍ، يَا صَانِعًا غَيْرَ مَصْنُوعٍ، يَا خَالِقًا

از هر مهربان (۴۶) ای پیروزمند شکست ناپذیر، ای پدید آورنده ای که ساخته کسی نیستی، ای آفریننده

غَيْرَ مَخْلُوقٍ، يَا مَالِكًا غَيْرَ مَمْلُوكٍ، يَا قَاهِرًا غَيْرَ مَقْهُورٍ، يَا رَافِعًا غَيْرَ

آفریده نشده، ای مالکی که مملوک کسی نیستی، ای قدرتمند شکست ناپذیر، ای برتری بخش بی نیاز

مَرْفُوعٍ، يَا حَافِظًا غَيْرَ مَحْفُوظٍ، يَا نَاصِرًا غَيْرَ مَنْصُورٍ، يَا شَاهِدًا غَيْرَ

برتری بخش، ای حفاظت کننده بی محافظ، ای یاری کننده بی یاور، ای گواه همیشه

غَائِبٍ، يَا قَرِيبًا غَيْرَ بَعِيدٍ (۴۷) يَا نُورَ النُّورِ، يَا مُنَوَّرَ النُّورِ، يَا خَالِقَ النُّورِ،

حاضر، ای نزدیک بی فاصله (۴۷) ای روشنایی نور، ای روشنایی بخش نور، ای آفریننده نور،

يَا مُدَبِّرَ النُّورِ، يَا مُقَدِّرَ النُّورِ، يَا نُورَ كُلِّ نُورٍ، يَا نُورًا قَبْلَ كُلِّ نُورٍ، يَا نُورًا

ای تدبیرکننده نور، ای نظام بخش نور، ای روشنایی هر نور، ای نور پیش از هر نور، ای نور

بَعْدَ كُلِّ نُورٍ، يَا نُورًا فَوْقَ كُلِّ نُورٍ، يَا نُورًا لَيْسَ كَمِثْلِهِ نُورٌ (۴۸) يَا مَنْ

بعد از هر نور، ای نور بالاتر از هر نور، ای نوری که مانندت نوری نیست (۴۸) ای که

عَطَانُهُ شَرِيفٌ، يَا مَنْ لَطْفُهُ مُقِيمٌ، يَا مَنْ اِحْسَانُهُ قَدِيمٌ،

بخشش شرافتمندانه است، ای که کارت مهربانانه است، ای که لطف جاودانه است، ای که احسانت دیرینه است،

یا مَنْ قَوْلُهُ حَقٌّ، یا مَنْ وَعْدُهُ صِدْقٌ، یا مَنْ عَفْوُهُ فَضْلٌ، یا مَنْ عَذَابُهُ

ای که گفتارت حق است، ای که وعده ات صادق است، ای که عفو تو لطف است، ای که عذابت

عَدْلٌ، یا مَنْ ذِكْرُهُ حُلُوٌّ، یا مَنْ فَضْلُهُ عَمِيمٌ (۴۹) اللَّهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُکَ بِاسْمِکَ

عادلانه است، ای که یاد تو شیرین است، ای که لطف همگانی است (۴۹) خدایا از تو می خواهم به حق نامت،

یا مُسَهِّلٌ یا مُفَصِّلٌ، یا مُبَدِّلٌ یا مُدَلِّلٌ، یا مُنَزِّلٌ یا مُنَوِّلٌ، یا مُفَضِّلٌ یا

ای آسان کننده ای جدا کننده، ای تبدیل کننده، ای خوار کننده، ای فرود آورنده، ای عطا کننده، ای فضیلت دهنده، ای

مُجْرَلٌ، يَا مُمَهِّلٌ يَا مُجْمِلٌ (۵۰) يَا مَنْ يَرَى وَلَا يُرَى يَا مَنْ يَخْلُقُ وَلَا

بخشنده نعمت بزرگ، ای مهلت دهنده، ای زیبایی بخش (۵۰) ای که می بینی و دیده نمی شوی، ای که می آفرینی و آفریده

يُخْلَقُ، يَا مَنْ يَهْدِي وَلَا يَهْدَى يَا مَنْ يُحْيِي وَلَا يُحْيِي يَا مَنْ يَسْئَلُ وَلَا

نمی شوی، ای که راهنمایی می کنی و راهنمایی نمی شوی، ای که حیات می بخشی و حیات بخشیده نمی شوی، ای که بازخواست می کنی و

يُسْئَلُ، يَا مَنْ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ، يَا مَنْ يُجَارُّ عَلَيْهِ، يَا مَنْ يَقْضِي

بازخواست نمی شوی، ای که روزی می دهی و روزی داده نمی شوی، ای که پناه می دهی و پناه داده نمی شوی، ای که قضاوت می کنی

وَلَا يَقْضَى عَلَيْهِ، يَا مَنْ يَحْكُمُ وَلَا يُحْكَمُ عَلَيْهِ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ،

و مورد قضاوت واقع نمی شوی، ای که حکم می کنی و حکم رانده نمی شوی، ای که نزاده و زاییده نشدی،

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ (۵۱) يَا نِعْمَ الْحَسِيبُ، يَا نِعْمَ الطَّيِّبُ، يَا نِعْمَ الرَّقِيبُ،

و برای تو هیچ گاه شبیه و مانندی نباشد (۵۱) ای نیکو حسابرس، ای نیکو طیب، ای نیکو مراقب،

يَا نِعْمَ الْقَرِيبُ، يَا نِعْمَ الْمُجِيبُ، يَا نِعْمَ الْحَيِّبُ، يَا نِعْمَ الْكَفِيلُ، يَا نِعْمَ

ای نیکو قریب، ای نیکو اجابت کننده، ای نیکو محبوب، ای نیکو پشتیبان، ای نیکو

الْوَكِيلُ، يَا نِعْمَ الْمَوْلَى يَا نِعْمَ النَّصِيرُ (۵۲) يَا سُورَ الْعَارِفِينَ، يَا مَنَى

وکیل، ای نیکو سرور، ای نیکو یاور (۵۲) ای شادی بخش عارفان، ای آرزوی

الْمُحِیْنِ، يَا انیسَ المریدینَ، یا حبیبَ التَّوَابینَ، یا رازقَ الْمُقْلینَ، یا

دوستداران، ای همدم مریدان، ای دوست توبه کنندگان، ای روزی ده فقیران، ای

رَجَاءَ الْمُدْنِینَ، یا قَرَّةَ عَیْنِ الْعَابِدینَ، یا مُنْفَسَّ عَنِ الْمَكْرُوبینَ، یا

امید گناهکاران، ای نور چشم عابدان، ای رهایی بخش گرفتاران، ای

مُفَرِّجَ عَنِ الْمُعْضُومینَ، یا الهَ الْأَوَّلینَ وَالْآخِرینَ (۵۳) اللَّهُمَّ انی اسئلكَ

گشایش بخش غمزدگان ای خدای پیشینان و پسینان (۵۳) خدایا از تو می خواهم

بِسْمِكَ يَا رَبَّنَا يَا هَهُنَا، يَا سَيِّدَنَا يَا مَوْلَانَا، يَا نَاصِرَنَا يَا حَافِظَنَا، يَا دَلِيلَنَا

به حقّ نامت ای پروردگار ما، ای معبود ما، ای آقای ما، ای سرور ما، ای یاور ما، ای نگهدار ما، ای راهنمای ما،

يَا مُعِينَنَا، يَا حَبِيبَنَا يَا طَبِيبَنَا (۵۴) يَا رَبَّ النَّبِيِّينَ وَالْأَنْبِيَاءِ، يَا رَبَّ

ای یاری ده ما، ای دوست ما، ای طیب ما (۵۴) ای پروردگار پیامبران و نیکان، ای پروردگار

الصَّادِقِينَ وَالْأَخْيَارِ، يَا رَبَّ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، يَا رَبَّ الصَّغَارِ وَالْكِبَارِ، يَا

راستگویان و برگزیدگان، ای پروردگار بهشت و دوزخ، ای پروردگار خردسالان و بزرگان، ای

رَبِّ الْحُبُوبِ وَالْتَمَارِ، يَا رَبَّ الْأَنْهَارِ وَالْأَشْجَارِ، يَا رَبَّ الصَّحَارَى

پروردگار دانه ها و میوه ها، ای پروردگار رودها و درختان، ای پروردگار صحراها

وَالْفِغَارِ، يَا رَبَّ الْبَرَارَى وَالْبِحَارِ، يَا رَبَّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، يَا رَبَّ الْأَعْلَانِ

و کویرها، ای پروردگار خشکی ها و دریاها، ای پروردگار شب و روز، ای پروردگار آشکارها

وَالْأَسْرَارِ (۵۵) يَا مَنْ نَفَذَ فِي كُلِّ شَيْءٍ امْرُؤَهُ، يَا مَنْ لَحِقَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمُهُ،

و نهنها (۵۵) ای که فرمانت در همه چیز نفوذ کرده، ای که دانست همه چیز را در بر گرفته،

يَا مَنْ بَلَغَتْ إِلَى كُلِّ شَيْءٍ قُدْرَتُهُ، يَا مَنْ لَا تُحْصَى الْعِبَادُ نِعْمَتَهُ، يَا مَنْ لَا

ای که قدرتت همه چیز را فرا گرفته، ای که بندگان توان شمارش نعمتهایت را ندارند، ای که

تَبْلُغُ الْخَلَائِقُ شُكْرَهُ، يَا مَنْ لَا تُدْرِكُ الْأَفْهَامُ جَلَالَهُ، يَا مَنْ لَا تَنَالُ

مخلوقات از عهده شکر بر نیابند، ای که عقلها شکوهت را درک نکنند، ای که پندارها

الْأَوْهَامُ كُنْهَهُ، يَا مَنْ الْعِزَّةُ وَالْكِبْرِيَاءُ رِدَائُهُ، يَا مَنْ لَا تَرُدُّ الْعِبَادُ قَضَاءَهُ،

به عمق حقیقت نرسند، ای که عظمت و بزرگی ردای توست، ای که بندگان حکمت را سرپیچی نکنند،

يَا مَنْ لَا مُلْكَ إِلَّا مُلْكُهُ، يَا مَنْ لَا عَطَاءَ إِلَّا عَطَاؤُهُ (۵۶) يَا مَنْ لَهُ الْمَثَلُ

ای که فرمانروایی جز فرمانروایت نیست، ای که بخششی جز بخشش نیست (۵۶) ای که برترین مثالها

الْأَعْلَى يَا مَنْ لَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا، يَا مَنْ لَهُ الْآخِرَةُ وَالْأُولَى يَا مَنْ لَهُ

برای توست، ای که برترین صفات برای توست، ای که پایان و آغاز (آفرینش) برای توست، ای که

الْجَنَّةُ الْمَأْمُورَى يَا مَنْ لَهُ الْآيَاتُ الْكُبْرَى يَا مَنْ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى يَا

بهشت جاویدان از آن توست، ای که نشانه های بزرگ برای توست، ای که نامهای زیبا برای توست، ای

مَنْ لَهُ الْحُكْمُ وَالْقَضَاءُ، يَا مَنْ لَهُ الْهَوَاءُ وَالْفَضَاءُ، يَا مَنْ لَهُ الْعَرْشُ

که داوری و قضا برای توست، ای که هوا و فضا برای توست، ای که عرش و فرش

وَالَّذِي يَأْتِيكَ مِنَ السَّمَاوَاتِ الْمُبِينِ (۵۷) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ يَا عَفُوُّ

برای توست، ای که آسمانهای بلند برای توست (۵۷) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای عفو کننده،

يَا غَفُورٌ، يَا صَبُورٌ يَا شَكُورٌ، يَا رءُوفٌ يَا عَطُوفٌ، يَا مَسْئُولٌ يَا وَدُودٌ، يَا

ای آمرزنده، ای شکیبا، ای شکرپذیر، ای مهربان، ای با عطوفت، ای درخواست شده، ای با محبت، ای

سُبُوحٌ يَا قُدُوسٌ (۵۸) يَا مَنْ فِي السَّمَاءِ عَظَمَتُهُ، يَا مَنْ فِي الْأَرْضِ آيَاتُهُ،

منزه، ای پاکیزه (۵۸) ای که در آسمانها بزرگیت پیداست، ای که در زمین نشانه های (قدرت) تو هویداست،

ص: ۱۵۱

يا مَنْ فِي كُلِّ شَيْءٍ دَلِيلُهُ، يا مَنْ فِي الْبِحَارِ عَجَائِبُهُ، يا مَنْ فِي الْجِبَالِ

ای که در هر چیز علامتهای (وجود) تو پیداست، ای که در دریاها شگفتی های (خلقت) توست، ای که در کوه ها

خَزَائِنُهُ، يا مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ، يا مَنْ إِلَيْهِ يَرْجِعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ، يا مَنْ

گنج های توست، ای که خلقت را آغاز کرده سپس باز می گردانی، ای که بازگشت تمام کارها به سوی توست، ای که

أَظْهَرَ فِي كُلِّ شَيْءٍ لُطْفَهُ، يا مَنْ أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ، يا مَنْ تَصَرَّفَ

نشانه های لطفت در هر چیز نمایان است، ای که همه چیز را نیکو آفریدی، ای که قدرت

فِي الْخَلَائِقِ قُدْرَتُهُ (۵۹) يا حَبِيبَ مَنْ لَا حَبِيبَ لَهُ، يا طَيِّبَ مَنْ لَا طَيِّبَ

مخلوقات را در بر گرفت (۵۹) ای دوست کسی که دوستی ندارد، ای طیب کسی که طیبی ندارد

لَهُ، يا مُجِيبَ مَنْ لَا مُجِيبَ لَهُ، يا شَفِيقَ مَنْ لَا شَفِيقَ لَهُ، يا رَفِيقَ مَنْ لَا

ای پاسخگوی کسی که پاسخگویی ندارد، ای دلسوز کسی که دلسوزی ندارد، ای رفیق کسی که

رَفِيقَ لَهُ، يا مُغِيثَ مَنْ لَا مُغِيثَ لَهُ، يا دَلِيلَ مَنْ لَا دَلِيلَ لَهُ، يا اَنيسَ مَنْ لَا

رفیقی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد، ای راهنمای کسی که راهنمایی ندارد، ای همدم کسی که

انيسَ لَهُ، يا راجِمَ مَنْ لَا راجِمَ لَهُ، يا صاحِبَ مَنْ لَا صاحِبَ لَهُ (۶۰) يا

همدمی ندارد، ای رحم کننده بر کسی که رحم کننده ای ندارد، ای یار کسی که یاری ندارد (۶۰) ای

كافِيَ مَنْ اسْتَكْفَاهُ، يا هادِيَ مَنْ اسْتَهْدَاهُ، يا كاليَ مَنْ اسْتَكْلَاهُ، يا راعيَ

کفایت کننده کسی که از تو کفایت طلبد، ای هدایت کننده کسی که از تو هدایت طلبد، ای محافظ کسی که از تو حفاظت طلبد، ای نگهبان

مَنْ اسْتَرْعاهُ، يا شافيَ مَنْ اسْتَشْفاهُ، يا قاضيَ مَنْ اسْتَقْضاهُ، يا مُعْنيَ مَنْ

کسی که از تو نگهداری طلبد، ای شفا بخش کسی که از تو شفا طلبد، ای داور کسی که از تو داوری طلبد، ای بی نیاز کننده کسی که

اسْتَغْناهُ، يا مُوفِيَ مَنْ اسْتَوْفاهُ، يا مُقْوِيَ مَنْ اسْتَقْواهُ، يا وَلِيَّ مَنْ اسْتَوْلاهُ

از تو بی نیازی طلبد، ای وفادار کسی که از تو وفاداری طلبد، ای نیروبخش کسی که از تو نیرو طلبد، ای سرپرست کسی که از تو سرپرستی طلبد

(۶۱) اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْتَلِکَ بِاَسْمِکَ یَا خَالِقُ یَا رَازِقُ، یَا ناطِقُ یَا صَادِقُ، یَا

(۶۱) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای آفریننده، ای روزی دهنده، ای گوینده، ای راستگو، ای

فَالِقُ یَا فَارِقُ، یَا فَاتِقُ یَارَاتِقُ، یَا سَابِقُ یَا سَامِقُ (۶۲) یَا مَنْ یُقَلِّبُ اللَّیْلَ

شکافنده، ای جدا کننده، ای گشاینده، ای اصلاح کننده، ای پیشی گیرنده، ای بلندمرتبه (۶۲) ای که شب و روز را

وَالنَّهَارَ، یَا مَنْ جَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالْاَنْوَارَ، یَا مَنْ خَلَقَ الظِّلَّ وَالْحَرُورَ، یَا

جابجا می کنی، ای که تاریکی ها و روشنایی ها را آفریدی، ای که سایه و گرما را آفریدی، ای

مَنْ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، يَا مَنْ قَدَّرَ الْخَيْرَ وَالشَّرَّ، يَا مَنْ خَلَقَ الْمَوْتَ

که خورشید و ماه را به خدمت گرفتی، ای که خیر و شر را مقدر نمودی، ای که مرگ

وَالْحَيَاةَ، يَا مَنْ لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، يَا مَنْ لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَهُ وَلَا وُلْدًا، يَا مَنْ

و زندگی را آفریدی، ای که آفرینش و فرمان دادن برای توست، ای که همسر و فرزندی برای خود نگرفتی، ای که

لَيْسَ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، يَا مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الدُّلِّ (۶۳) يَا مَنْ يَعْلَمُ

شریکی در فرمانروایی نداری، ای که ضعف و ذلتی نداری که یاور و سرپرستی بخواهی (۶۳) ای که خواسته

مُرَادَ الْمُرِيدِينَ، يَا مَنْ يَعْلَمُ ضَمِيرَ الصَّامِتِينَ، يَا مَنْ يَسْمَعُ انِينَ الْوَاهِنِينَ،

مريدان را می دانی، ای که راز دل خاموشان را می دانی، ای که ناله ناتوانان را می شنوی،

يَا مَنْ يَرَى بُكَاءَ الْخَائِفِينَ، يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ، يَا مَنْ يَقْبَلُ

ای که گریه ترسیدگان را می بینی، ای که حاجت های درخواست کنندگان در اختیار توست، ای که عذر

عُذْرَ التَّائِبِينَ، يَا مَنْ لَا يُضِلُّ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ، يَا مَنْ لَا يُضِيعُ اجْرَ

توبه کنندگان را می پذیری، ای که کار مفسدان را اصلاح نکنی، ای که اجر نیکوکاران را

الْمُحْسِنِينَ، يَا مَنْ لَا يَبْعِدُ عَنْ قُلُوبِ الْعَارِفِينَ، يَا اجْوَدَ الْأَجْوَدِينَ (۶۴) از بین نبری، ای که از دلهای عارفان دور نباشی، ای
بخشنده ترین بخشندگان (۶۴)

يَا دَائِمَ الْبِقَاءِ، يَا سَامِعَ الدُّعَاءِ، يَا وَاسِعَ الْعَطَاءِ، يَا غَافِرَ الْخَطَا، يَا بَدِيعَ

ای همیشه ماندگار، ای شنونده دعا، ای گسترده بخشش، ای آمرزنده خطا، ای پدیدآورنده

السَّمَاءِ، يَا حَسَنَ الْبَلَاءِ، يَا جَمِيلَ الثَّنَاءِ، يَا قَدِيمَ السَّنَاءِ، يَا كَثِيرَ الْوَفَاءِ،

آسمان، ای صاحب آزمایشهای نیکو، ای زیبا ستایش، ای دیرینه شکوه، ای بسیار با وفا،

يَا شَرِيفَ الْجَزَاءِ (۶۵) اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا سَتَّارُ يَا عَفَّارُ، يَا قَهَّارُ

ای بزرگوار در پاداش (۶۵) خدایا از تو می خواهم به حق نامت ای پرده پوش ای آمرزنده، ای قادر مطلق،

یا جَبَّارُ، یا صَبَّارُ یا بَازُّ، یا مُخْتَارُ یا فَتَّاحُ، یا نَفَّاحُ یا مُرْتاحُ (۶۶) یا مَنْ

ای تونا، ای شکیبا، ای نیکوکار، ای صاحب اختیار، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش (۶۶) ای که

خَلَقَنِي وَسَوَّانِي يَا مَنْ رَزَقَنِي وَرَبَّانِي يَا مَنْ اطْعَمَنِي وَسَقَانِي يَا مَنْ

مرا آفریده و بیاراستی، ای که مرا روزی داده و پروریدی، ای که مرا خوراک داده و نوشاندی، ای که

قَرَّبَنِي وَادْنَانِي يَا مَنْ عَصَمَنِي وَكَفَانِي يَا مَنْ حَفَظَنِي وَكَلَانِي يَا مَنْ

مرا نزد خود برده و مقرب ساختی، ای که مرا از گناه بازداشته و کفایت نمودی، ای که مرا محافظت کرده و مواظبت نمودی،

ای که

ص: ۱۵۳

اعزني واغثاني يا من وفقني وهداني يا من انسني واوني يا من

مرا عزت بخشیده و توانگر ساختی، ای که مرا توفیق داده و هدایت نمودی، ای که با من انس گرفته و پناه دادی، ای که

امانتی واخیانی (۶۷) یا من یحق الحق بکلماته، یا من یقبل التوبه عن

مرا میرانده و زنده کنی (۶۷) ای که حق را با کلمات استوار کنی، ای که توبه بندگان را

عباده، یا من یحول بین المرء وقلبه، یا من لا تنفع الشفاعة الا باذنه، یا

پذیری، ای که میان شخص و دلش فاصله شوی، ای که شفاعت جز با اجازه ات سودی ندارد، ای

من هو اعلم بمن ضل عن سبيله، یا من لا معقب لحكمه، یا من لا راد

که به حال ره گم کردگان دانتری، ای که در داوریت تجدید نظری نیست، ای که حکمت را

لقضائه، یا من انقاد كل شيء لامره، یا من السموات مطويات بيمينه، یا

بازگشتی نیست ای که همه چیز مطیع فرمان توست، ای که آسمانها به دست تو در هم پیچیده شود، ای

من یزسل الرياح بشراً بین یدی رحمته (۶۸) یا من جعل الارض مهاداً،

که باده را برای بشارت رحمت از پیش فرستی (۶۸) ای که زمین را مهد آسایش قرار دادی،

یا من جعل الجبال اوتاداً، یا من جعل الشمس سراجاً، یا من جعل

ای که کوهها را میخ های (زمین) قرار دادی، ای که خورشید را چراغ قراردادی، ای که ماه را

القمر نوراً، یا من جعل اللیل لباساً، یا من جعل النهار معاشاً، یا من

روشنایی (شب) قرار دادی، ای که شب را پوشش قرار دادی، ای که روز را برای کسب و کار قرار دادی، ای که

جعل النوم سباتاً، یا من جعل السماء بناءً، یا من جعل الأشياء ازواجاً،

خواب را برای آرامش قرار دادی، ای که آسمان را برافراشته قرار دادی، ای که همه چیز را جفت قرار دادی،

یا من جعل النار مژصاداً (۶۹) اللهم انی اسئلك باسمک یا سمیع یا

ای که دوزخ را کمینگاه قرار دادی (۶۹) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای شنوا، ای

شَفِيعٌ، يَا رَفِيعٌ يَا مَنِيعٌ، يَا سَرِيعٌ يَا بَدِيعٌ، يَا كَبِيرٌ يَا قَدِيرٌ، يَا خَبِيرٌ يَا مُجِيرٌ

شفاعت کننده، ای بلندمرتبه، ای ارجمند، ای سریع (در اجابت)، ای پدیدآورنده، ای بزرگ، ای توانا، ای آگاه، ای پناه ده

(۷۰) يَا حَيًّا قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ، يَا حَيًّا بَعْدَ كُلِّ حَيٍّ، يَا حَيُّ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ

(۷۰) ای زنده پیش از هر زنده، ای زنده پس از هر زنده، ای زنده ای که هیچ زنده ای مانندت

حَيٌّ، يَا حَيُّ الَّذِي لَا يُشَارِكُهُ حَيٌّ، يَا حَيُّ الَّذِي لَا يَحْتَاجُ إِلَى حَيٍّ، يَا

نیست ای زنده ای که هیچ زنده ای شریک نیست، ای زنده ای که به هیچ زنده ای محتاج نیستی، ای

حَيُّ الَّذِي يُمِيتُ كُلَّ حَيٍّ، يَا حَيُّ الَّذِي يَرْزُقُ كُلَّ حَيٍّ، يَا حَيًّا لَمْ يَرِثِ

زنده ای که هر زنده ای را بمیرانی، ای زنده ای که هر زنده ای را روزی دهی، ای زنده ای که زندگی را

الْحَيَوَةَ مِنْ حَيٍّ، يَا حَيُّ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمٌ لَا تَأْخُذُهُ

از هیچ زنده ای ارث نبرده ای، ای زنده ای که مردگان را زنده کنی، ای زنده، ای پاینده، ای که چرت و خواب

سِنَّهُ وَلَا نَوْمٌ (۷۱) يَا مَنْ لَهُ ذِكْرٌ لَا يُنْسَى يَا مَنْ لَهُ نُورٌ لَا يُطْفِئُ يَا مَنْ لَهُ

تو را فرا نگیرد (۷۱) ای که یادت فراموش نشود، ای که نورت خاموش نشود، ای که

نَعَمٌ لَا تُعَدُّ، يَا مَنْ لَهُ مُلْكٌ لَا يُزُولُ، يَا مَنْ لَهُ ثَنَاءٌ لَا يُحْصَى يَا مَنْ لَهُ

نعمتهایت شمارش نشود، ای که فرمانروایت زوال نپذیرد، ای که ستایشت قابل شمارش نباشد، ای که

جَلَالٌ لَا يُكْفَى، يَا مَنْ لَهُ كَمَالٌ لَا يُدْرَكُ، يَا مَنْ لَهُ قَضَاءٌ لَا يُرَدُّ، يَا مَنْ لَهُ

بزرگیت تغییر نپذیرد، ای که کمال درک نشود، ای که حکمت رد نشود، ای که

صِفَاتٌ لَا تُبَدَّلُ، يَا مَنْ لَهُ نُعُوْتُ لَا تُغَيَّرُ (۷۲) يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، يَا مَالِكَ يَوْمِ

صفات تغییر نکند، ای که ویژگیهایت تغییر نیابد (۷۲) ای پروردگار جهان، ای فرمانروای روز

الدِّينِ، يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ، يَا ظَهَرَ اللَّاجِينَ، يَا مُدْرِكَ الْهَارِبِينَ، يَا مَنْ

جزا، ای هدف نهایی طلب کنندگان، ای پشتیبان پناهندگان، ای دریابنده فراریان، ای که

يُحِبُّ الصَّابِرِينَ، يَا مَنْ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ، يَا مَنْ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ، يَا مَنْ

صابران را دوست داری، ای که توبه کنندگان را دوست داری، ای که پاکیزگان را دوست داری، ای که

يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ، يَا مَنْ هُوَ اعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ (۷۳) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ

نیکوکاران را دوست داری، ای که به هدایت شدگان داناتری (۷۳) خدایا از تو می خواهم

بِاسْمِكَ يَا شَفِيقُ يَا رَفِيقُ، يَا حَفِیْظُ يَا مُحِیْطُ، يَا مُقِیْتُ يَا مُغِیْثُ، يَا مُعِزُّ

به حق نامت، ای مهربان، ای رفیق، ای نگهدار، ای در بر گیرنده، ای نیروبخش، ای فریادرس، ای عزت بخش،

یا مُنْدَلَّ، یا مُبْدِئُ یا مُعِيدُ (۷۴) یا مَنْ هُوَ أَحَدٌ بِلا ضِدٍّ، یا مَنْ هُوَ فَرْدٌ بِلا نِدٍّ،

ای خوار کننده، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده (۷۴) ای که تویی یکتای بی مخالف، ای که تویی تنهای بی همتا،

یا مَنْ هُوَ صَمَدٌ بِلا عَيْبٍ، یا مَنْ هُوَ وَتَرٌ بِلا كَيْفٍ، یا مَنْ هُوَ قاضٍ بِلا

ای که تویی بی نیاز بی عیب، ای که تویی یگانه غیر قابل توصیف، ای که تویی حاکم

حَيْفٍ، یا مَنْ هُوَ رَبُّ بِلا وَزِيرٍ، یا مَنْ هُوَ عَزِيزٌ بِلا ذُلٍّ، یا مَنْ هُوَ عَنِيٌّ

بی زیان، ای که تویی پروردگار بی مشاور، ای که تویی گرامی بی ذلت، ای که تویی توانگر

بِلاَفَقْرٍ، يَا مَنْ هُوَ مَلِكٌ بِلاَ عَزَلٍ، يَا مَنْ هُوَ مَوْصُوفٌ بِلاَ شَبِيهِ (۷۵) يَا مَنْ

بی نیاز، ای که تویی فرمانروای غیر قابل عزل، ای که تویی وصف شده بی مانند (۷۵) ای که

ذِكْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاكِرِينَ، يَا مَنْ شُكْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاكِرِينَ، يَا مَنْ حَمْدُهُ عِزٌّ

یادت برای یادکنندگان شرافت است، ای که شکر برای سپاسگزاران رستگاری است، ای که حمدت برای

لِلْحَامِدِينَ، يَا مَنْ طَاعَتُهُ نَجَاةٌ لِلْمُطِيعِينَ، يَا مَنْ بَايَةُ مَفْتُوحٍ لِلطَّالِبِينَ، يَا

حمدکنندگان عزت است، ای که اطاعت برای اطاعت کنندگان نجات است، ای که درگاهت برای طلب کنندگان گشوده است، ای

مَنْ سَبِيلُهُ وَاضِحٌ لِلْمُنْبِينِ، يَا مَنْ آيَاتُهُ بُرْهَانٌ لِلنَّاطِرِينَ، يَا مَنْ كِتَابُهُ

که راهت برای توبه کنندگان آشکار است، ای که نشانه هایت برای بینندگان دلیل است، ای که کتابت

تَذِكْرُهُ لِلْمُتَّقِينَ، يَا مَنْ رِزْقُهُ عُمُومٌ لِلطَّائِعِينَ وَالْعَاصِينَ، يَا مَنْ رَحْمَتُهُ

برای پرهیزکاران یادآوری است، ای که روزیت برای اطاعت کنندگان و گنهکاران عمومی است، ای که رحمت

قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ (۷۶) يَا مَنْ تَبَارَكَ اسْمُهُ، يَا مَنْ تَعَالَى جَدُّهُ، يَا مَنْ لَا

به نیکوکاران نزدیک است (۷۶) ای که نامت مبارک است، ای که شأنت بلند است، ای که معبودی

إِلَهَ غَيْرُهُ، يَا مَنْ جَلَّ ثَنَاتُهُ، يَا مَنْ تَقَدَّسَتْ أَسْمَاؤُهُ، يَا مَنْ يَدُومُ بَقَائُهُ، يَا

جز تو نیست، ای که ثنایت بزرگ است، ای که نامهایت مقدس است، ای که بقایت جاودان است، ای

مَنْ الْعِظَمَةُ بِهَا تُهَيَّأُ، يَا مَنْ الْكِبْرِيَاءُ رِدَائُهُ، يَا مَنْ لَا تُحْصَى الْإِثْمَةُ، يَا مَنْ لَا

که بزرگی شکوه توست، ای که بزرگ منشی ردای توست، ای که نعمتهایت شمارش نشود، ای که بخشندگیت

تُعَدُّ نِعْمَاتُهُ (۷۷) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مُعِينُ يَا أَمِينُ، يَا مُبِينُ يَا

شمارش نشود (۷۷) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای یاری کننده، ای امانتدار، ای آشکار کننده، ای

مَتِينُ، يَا مَكِينُ يَا رَشِيدُ، يَا حَمِيدُ يَا مَجِيدُ، يَا شَدِيدُ يَا شَهِيدُ (۷۸) يَا

استوار، ای مقتدر، ای راهنما، ای ستوده، ای بزرگوار، ای نیرومند، ای گواه (۷۸) ای

ذَالْعَرْشِ الْمَجِيدِ، يَا ذَا الْقَوْلِ السَّيِّدِ، يَا ذَا الْفِعْلِ الرَّشِيدِ، يَا ذَا الْبَطْشِ

صاحب عرش بزرگ، ای صاحب گفتار محکم، ای صاحب کردار صحیح، ای صاحب انتقام

السَّيِّدِ، يَا ذَا الْوَعْدِ وَالْوَعِيدِ، يَا مَنْ هُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ، يَا مَنْ هُوَ فَعَالٌ لِمَا

سخت، ای صاحب وعده و وعید، ای که تویی سرپرست ستوده، ای که تویی انجام دهنده هر چه

يُرِيدُ، يَا مَنْ هُوَ قَرِيبٌ غَيْرُ بَعِيدٍ، يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ، يَا مَنْ

خواهی، ای که تویی نزدیک نزدیک، ای که تویی بر هر چیز گواه، ای که

هُوَ لَيْسَ بِظَلَامٍ لِلْعَبِيدِ (۷۹) يَا مَنْ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا وَزِيرَ، يَا مَنْ لَا شَبِيهَ لَهُ

بر بندگان ستم نکنی (۷۹) ای که شریک و مشاور نداری، ای که مثل

وَلَا نَظِيرَ، يَا خَالِقَ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ الْمُنِيرِ، يَا مُغْنِيَ الْبَائِسِ الْفَقِيرِ، يَا

و مانند نداری، ای آفریننده خورشید و ماه تابان، ای بی نیاز کننده بینوای فقیر، ای

رَازِقَ الطُّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا رَاحِمَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ، يَا جَابِرَ الْعَظْمِ الْكَسِيرِ، يَا

روزی ده کودک خردسال، ای ترحم کننده پیر کهنسال، ای پیوند دهنده استخوان شکسته، ای

عِضْمَهُ الْخَائِفِ الْمُشْتَجِرِ، يَا مَنْ هُوَ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ، يَا مَنْ هُوَ عَلَى

نگهدار ترسان پناهجو، ای که به بندگان آگاه و بینایی، ای که بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۸۰) يَا ذَا الْجُودِ وَالنَّعْمِ، يَا ذَا الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ، يَا خَالِقَ

هر چیز توانایی (۸۰) ای صاحب بخشش و نعمتها، ای صاحب لطف و بخشش، ای آفریننده

اللُّوحِ وَالْقَلَمِ، يَا بَارِي الدَّرِّ وَالنَّسَمِ، يَا ذَا الْبَأْسِ وَالنَّقَمِ، يَا مُلْهِمَ الْعَرَبِ

لوح و قلم، ای پدیدآورنده ذرات و آدمیان، ای صاحب سختی و انتقام، ای الهام کننده عرب

وَالْعَجَمِ، يَا كَاشِفَ الضُّرِّ وَالْأَلَمِ، يَا عَالِمَ السِّرِّ وَالْهَمَمِ، يَا رَبَّ الْبَيْتِ

و عجم، ای برطرف کننده رنج و درد، ای دانای رازها و نیت ها، ای پروردگار کعبه

وَالْحَرَمِ، يَا مَنْ خَلَقَ الْأَشْيَاءَ مِنَ الْعَدَمِ (۸۱) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا

و حرم، ای آفریننده اشیا از عدم (۸۱) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای

فَاعِلٌ يَا جَاعِلٌ، يَا قَابِلٌ يَا كَامِلٌ، يَا فَاصِلٌ يَا وَاصِلٌ، يَا عَادِلٌ يَا غَالِبٌ،

انجام دهنده، ای قرار دهنده، ای پذیرنده، ای کامل، ای جدا کننده، ای پیوند دهنده، ای دادگر، ای غلبه کننده،

يَا طَالِبٌ يَا وَاهِبٌ (۸۲) يَا مَنْ أَنْعَمَ بِطَوْلِهِ، يَا مَنْ أَكْرَمَ بِجُودِهِ، يَا مَنْ جَادَ

ای طلب کننده، ای بخشنده (۸۲) ای که با توانایی نعمت دهی، ای که با بخشش احسان کنی، ای که با لطف

بِطُفْهِهِ، يَا مَنْ تَعَزَّزَ بِقُدْرَتِهِ، يَا مَنْ قَدَّرَ بِحِكْمَتِهِ، يَا مَنْ حَكَّمَ بِتَدْبِيرِهِ، يَا

بخشش کنی، ای که با قدرتت عزیز گردانی، ای که با حکمتت تقدیر نمایی، ای که با تدبیرت حکم کنی، ای

مَنْ دَبَّرَ بِعِلْمِهِ، يَا مَنْ تَجَاوَزَ بِحِلْمِهِ، يَا مَنْ دَنَى فِي عُلُوِّهِ، يَا مَنْ عَلَا فِي

که با دانشت تدبیر نمایی، ای که با حلمت درگذری، ای که در عین بلندمرتبگی نزدیکی، ای که در عین نزدیکی

دُنُوهُ (۸۳) يَا مَنْ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ، يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ، يَا مَنْ يَهْدِي مَنْ

بلندمرتبه ای (۸۳) ای که هر چه بخواهی بیافرینی، ای که هر چه بخواهی انجام دهی، ای که هر کس را بخواهی

يَشَاءُ، يَا مَنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ، يَا مَنْ يُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ، يَا مَنْ يُغْفِرُ لِمَنْ

هدایت کنی، ای که هر کس را بخواهی گمراه کنی، ای که هر کس را بخواهی عذاب کنی، ای که هر کس را بخواهی

يَشَاءُ، يَا مَنْ يُعِزُّ مَنْ يَشَاءُ، يَا مَنْ يُدِلُّ مَنْ يَشَاءُ، يَا مَنْ يُصَوِّرُ فِي

بیامرزی، ای که هر کس را بخواهی عزیز کنی، ای که هر کس را بخواهی ذلیل کنی، ای که هر چه را بخواهی

الْأَرْحَامِ مَا يَشَاءُ، يَا مَنْ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ (۸۴) يَا مَنْ لَمْ يَتَّخِذْ

در رحمتها صورت بخشی، ای که هر کس را بخواهی به رحمت اختصاص دهی (۸۴) ای که همسر و فرزندی

صَاحِبَهُ وَلَا وِلْدَانًا، يَا مَنْ جَعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا، يَا مَنْ لَا يُشْرِكُ فِي

برای خود بر نگزیدی، ای که برای هر چیز اندازه ای قرار دادی، ای که کسی را در فرمانت

حُكْمِهِ أَحَدًا، يَا مَنْ جَعَلَ الْمَلَائِكَةَ رُسُلًا، يَا مَنْ جَعَلَ فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا،

شریک نگرفتی، ای که فرشتگان را پیام آور قرار دادی، ای که در آسمانها برجهایی قرار دادی،

يَا مَنْ جَعَلَ الْأَرْضَ قَرَارًا، يَا مَنْ خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا، يَا مَنْ جَعَلَ لِكُلِّ

ای که زمین را جایگاه آسایش قرار دادی، ای که انسان را از آب آفریدی، ای که برای هر چیز

شَيْءٍ أَمَدًا، يَا مَنْ احاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، يَا مَنْ اخصى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا

مدت قرار دادی، ای که علمت بر همه چیز احاطه دارد، ای که تعداد همه چیز را شمرده ای

(۸۵) اللَّهُمَّ اِنِّي اسئلكَ بِاسْمِكَ يَا اَوَّلُ يَا اٰخِرُ، يَا ظَاهِرُ يَا بَاطِنُ، يَا بَرُّ يَا

(۸۵) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای آغاز، ای پایان، ای آشکار، ای پنهان، ای نیکوکار، ای

حَقُّ، يَا فَزْدُ يَا وَثْرُ، يَا صَمَدُ يَا سَرْمَدُ (۸۶) يَا خَيْرَ مَعْرُوفٍ عُرِفَ، يَا اَفْضَلَ

حق، ای یگانه، ای تنها، ای بی نیاز، ای جاوید (۸۶) ای بهترین نیکی شناخته شده، ای برترین

مَعْبُودٍ عِبْدَ، يَا اجَلَ مَشْكُورٍ شُكِرَ، يَا اعَزَّ مَذْكُورٍ ذُكِرَ، يَا اَعْلَى مَحْمُودٍ

معبود پرستش شده، ای بزرگترین سپاس شونده سپاه شده، ای عزیزترین یادشونده یاد شده، ای برترین ستایش شونده

حَمْدًا، يَا أَقْدَمَ مَوْجُودٍ طُلِبَ، يَا اِرْفَعَ مَوْصُوفٍ وُصِفَ، يَا أَكْبَرَ مَقْصُودٍ

ستایش شده، ای قدیمی ترین موجود طلب شده، ای برترین توصیف شونده توصیف شده، ای بزرگترین قصد شونده

قُصِدَ، يَا أَكْرَمَ مَسْئُولٍ سُئِلَ، يَا أَشْرَفَ مَحْبُوبٍ عُلِمَ (۸۷) يَا حَبِيبَ

قصد شده، ای گرامی ترین درخواست شونده درخواست شده، ای شریف ترین محبوب شناخته شده (۸۷) ای دوست

الْبَاكِينَ، يَا سَيِّدَ الْمُتَوَكِّلِينَ، يَا هَادِيَ الْمُضِلِّينَ، يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ، يَا

گریه کنندگان، ای سرور توکل کنندگان، ای هدایت کننده گمراهان، ای سرپرست مؤمنان، ای

ص: ۱۵۸

اَنِيسَ الذَّاكِرِينَ، يَا مُفْزَعَ الْمُتَهَوِّفِينَ، يَا مُنْجِيَ الصَّادِقِينَ، يَا أَقْدَرَ

همدم ذاکران، ای پناهگاه دلسوختگان، ای نجات دهنده راستگویان، ای تواناترین

الْقَادِرِينَ، يَا أَغْلَمَ الْعَالَمِينَ، يَا إِلَهَ الْخَلْقِ اجْمَعِينَ (۸۸) يَا مَنْ عَلَا فَفَقَهَرَ، يَا

توانایان، ای داناترین دانایان، ای معبود همه آفریدگان (۸۸) ای که برتری و مغلوب سازی، ای

مَنْ مَلَكَ فَقَدَرَ، يَا مَنْ بَطَّنَ فَخَبَّرَ، يَا مَنْ عُبِدَ فَشَكَرَ، يَا مَنْ عُصِيَ فَغَفَرَ، يَا

که مالکی و توانایی، ای که پنهانی و آگاهی، ای که در برابر عبادت سپاسگزاری می کنی، ای که نافرمانی شوی و بیامرزی،
ای

مَنْ لَا تَحْوِيهِ الْفِكْرُ، يَا مَنْ لَا يُدْرِكُهُ بَصَرٌ، يَا مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ اثرٌ، يَا

که فکرها تو را در بر نگیرد، ای که چشمی تو را نبیند، ای که نشانه ای بر تو پوشیده نماند، ای

رَازِقَ الْبَشَرِ، يَا مُقَدِّرَ كُلِّ قَدَرٍ (۸۹) اللَّهُمَّ انِّي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا حَافِظُ يَا

روزه ده انسان، ای مقدر کننده هر تقدیر (۸۹) خدایا از تو می خواهم به حق نامت، ای نگهدارنده، ای

بَارِيٌّ، يَا ذَارِيٌّ يَا بَاذِخٌ، يَا فَارِجٌ يَا فَاتِحٌ، يَا كَاشِفٌ يَا ضَامِنٌ، يَا امِرٌّ يَا

آفریننده، ای پدیدآورنده، ای والامقام، ای گشایش دهنده ای پیروز، ای آشکار کننده، ای عهده دار، ای دستور دهنده، ای

نَاهِيٌّ (۹۰) يَا مَنْ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَصْرِفُ السُّوءَ اِلَّا هُوَ، يَا

نهی کننده (۹۰) ای که کسی جز تو نماند، ای که کسی جز تو بدی را بر نگرداند، ای

مَنْ لَا يَخْلُقُ الْخُلُقَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَعْفِرُ الذَّنْبَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُتِمُّ

که کسی جز تو مخلوقات را نیافریند، ای که کسی جز تو گناه را نیامرزد، ای که کسی جز تو

النُّعْمَةَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُقَلِّبُ الْقُلُوبَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُدَبِّرُ الْاَمْرَ اِلَّا هُوَ،

نعمت را تمام نکند، ای که کسی جز تو دلها را دگرگون نکند، ای که کسی جز تو کار را تدبیر نکند،

يَا مَنْ لَا يُنْزِلُ الْغَيْثَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَبْسُطُ الرِّزْقَ اِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُحْيِي

ای که کسی جز تو باران را فرو نفرستد، ای که کسی جز تو روزی را نگستراند، ای که کسی جز تو

الموتى الأهو (۹۱) یا مُعِينِ الضُّعْفَاءِ، یا صَاحِبِ العُزْبَاءِ، یا نَاصِرِ الأَوْلِيَاءِ،

مردگان را زنده نکند (۹۱) ای یاور ناتوانان، ای همراه غریبان، ای یاری دهنده دوستان،

یا قَاهِرِ الأَعْدَاءِ، یا رَافِعِ السَّمَاءِ، یا انیسِ الأَصْفِيَاءِ، یا حَبِيبِ الأَتْقِيَاءِ،

ای غلبه کننده بر دشمنان، ای برافرازنده آسمان، ای همدم برگزیدگان، ای دوست پرهیزکاران،

یا كَتَرَ الفُقَرَاءِ، یا الهَ الأَغْنِيَاءِ، یا اَكْرَمَ الكُرْمَاءِ (۹۲) یا كَافِيًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ،

ای گنج نیازمندان، ای معبود توانگران، ای گرامی ترین گرامیان (۹۲) ای کفایت کننده از هر چیز،

يَا قَائِمًا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ لَا يُشْبِهُهُ شَيْءٌ، يَا مَنْ لَا يَزِيدُ فِي مُلْكِهِ

ای عهده دار هر چیز، ای که چیزی همانندت نیست، ای که چیزی به فرمانروایت

شَيْءٍ، يَا مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ، يَا مَنْ لَا يَنْقُصُ مِنْ خَزَائِنِهِ شَيْءٌ، يَا

نیافزاید، ای که چیزی بر تو پوشیده نماند، ای که چیزی از خزانت نکاهد، ای

مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، يَا مَنْ لَا يَعْزُبُ عَنْ عِلْمِهِ شَيْءٌ، يَا مَنْ هُوَ خَيْرٌ

که چیزی مانندت نیست، ای که چیزی از دایره دانشت بیرون نیست، ای که بر همه چیز

بِكُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ وَسِعَتْ رَحْمَتُهُ كُلَّ شَيْءٍ (۹۳) اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ

آگاهی، ای که رحمت همه چیز را فرا گرفته است (۹۳) خدایا از تو می خواهم به حق نامت،

يَا مُكْرِمٌ يَا مُطْعِمٌ، يَا مُنْعِمٌ يَا مُعْطَىٰ يَا مُغْنَىٰ يَا مُفْنَىٰ يَا مُحْيَىٰ

ای گرامی دارنده، ای اطعام کننده، ای نعمت دهنده، ای عطا کننده، ای بی نیاز کننده، ای سرمایه بخش، ای نابود کننده، ای
زنده کننده،

يَا مُرْضَىٰ يَا مُنْجَىٰ (۹۴) يَا أَوَّلَ كُلِّ شَيْءٍ وَآخِرَهُ، يَا إِلَهَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَالِيَهُ،

ای خشنود کننده، ای نجات دهنده (۹۴) ای آغاز و پایان هر چیز، ای معبود و مالک هر چیز،

يَا رَبَّ كُلِّ شَيْءٍ وَصَانِعَهُ، يَا بَارِيَّ كُلِّ شَيْءٍ وَخَالِقَهُ، يَا قَابِضَ كُلِّ شَيْءٍ

ای پروردگار و سازنده هر چیز، ای پدیدآورنده و آفریننده هر چیز، ای تنگ گیرنده و گشاینده

وَبَاسِطَهُ، يَا مُبْدِئَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَعِيدَهُ، يَا مُنْشِئَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَمُقَدِّرَهُ، يَا

هر چیز، ای آغاز کننده و بازگرداننده هر چیز، ای ایجاد کننده و تقدیر کننده هر چیز، ای

مُكَوِّنَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَمُحَوِّلَهُ، يَا مُحْيِيَ كُلِّ شَيْءٍ وَوَمُمِيتَهُ، يَا خَالِقَ كُلِّ شَيْءٍ

هستی بخش و دگرگون کننده هر چیز، ای زنده کننده و نابود کننده هر چیز، ای آفریننده و وارث

وَوَارِثَهُ (۹۵) يَا خَيْرَ ذَاكِرٍ وَمَذْكُورٍ، يَا خَيْرَ شَاكِرٍ وَمَشْكُورٍ، يَا خَيْرَ حَامِدٍ

هر چیز (۹۵) ای بهترین یادکننده و یاد شده، ای بهترین شکر کننده و شکر شده، ای بهترین ستایش کننده

وَمَحْمُودٍ، يَا خَيْرَ شَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ، يَا خَيْرَ دَاعٍ وَمَدْعُوٍّ، يَا خَيْرَ مُجِيبٍ

و ستایش شده، ای بهترین گواهی دهنده و گواهی شده، ای بهترین دعوت کننده و دعوت شده، ای بهترین اجابت کننده

وَمُجَابٍ، يَا خَيْرَ مُؤْنِسٍ وَآنِيسٍ، يَا خَيْرَ صَاحِبٍ وَجَلِيسٍ، يَا خَيْرَ

واجابت شده، ای بهترین انس گیرنده و مانوس شده، ای بهترین همراهی کننده و همراهی شده، ای بهترین

مَقْصُودٍ وَمَطْلُوبٍ، يَا خَيْرَ حَبِيبٍ وَمَحْبُوبٍ (۹۶) يَا مَنْ هُوَ لِمَنْ دَعَاهُ

قصد شده و طلب شده، ای بهترین دوست و محبوب (۹۶) ای که هر کس تو را بخواند

مُجِيبٌ، يَا مَنْ هُوَ لِمَنْ اطَاعَهُ حَيِّبٌ، يَا مَنْ هُوَ اِلَى مَنْ احْبَبَهُ قَرِيبٌ، يَا

اجابتش کنی، ای که هر کس تو را اطاعت کند دوستش داری، ای که به هر کس که تو را دوست دارد نزدیکی، ای

مَنْ هُوَ بِمَنْ اسْتَحْفَظَهُ رَقِيبٌ، يَا مَنْ هُوَ بِمَنْ رَجَاهُ كَرِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ بِمَنْ

که بر هر کس که حفاظت طلبد نگهبانی، ای که به هر کس که به تو امید بندد بخشنده ای، ای که بر هر کس که

عَصَاهُ حَلِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي عَظَمَتِهِ رَحِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ فِي حِكْمَتِهِ عَظِيمٌ، يَا

نافرمانیت کند بردباری، ای که در عین بزرگیت مهربانی، ای که در عین داناییت بزرگی، ای

مَنْ هُوَ فِي احْسَانِهِ قَدِيمٌ، يَا مَنْ هُوَ بِمَنْ ارَادَهُ عَلِيمٌ (۹۷) اللَّهُمَّ اِنِّي

که در نیکیت دیرینه ای، ای که به هر کس که تو را اراده کند دانایی (۹۷) خدایا از تو

اسْئَلُكَ بِاسْمِكَ يَا مُسَبِّبُ يَا مُرَغِّبُ، يَا مُقَلِّبُ يَا مُعَقِّبُ، يَا مُرْتَّبُ يَا

می خواهم به حق نامت، ای چاره ساز، ای ترغیب کننده، ای دگرگون کننده، ای تعقیب کننده، ای نظم دهنده، ای

مُخَوِّفُ، يَا مُحَدِّثُ يَا مُدَكِّرُ، يَا مُسَخِّرُ يَا مُغَيِّرُ (۹۸) يَا مَنْ عَلَّمَهُ سَابِقُ، يَا

ترساننده، ای بیم دهنده، ای یادآورنده، ای تسخیر کننده، ای تغییر دهنده (۹۸) ای که دانشت پیشین است، ای

مَنْ وَعَدُهُ صَادِقٌ، يَا مَنْ لَطْفُهُ ظَاهِرٌ، يَا مَنْ امْرُؤُهُ غَالِبٌ، يَا مَنْ كِتَابُهُ

که وعده ات راست است، ای که لطف آشکار است، ای که فرمانت غالب است، ای که کتابت

مُحَكَّمٌ، يَا مَنْ قَضَائُهُ كَائِنٌ، يَا مَنْ قُرْآنُهُ مَجِيدٌ، يَا مَنْ مُلْكُهُ قَدِيمٌ، يَا مَنْ

دقیق است، ای که داوریت حتمی است، ای که قرآنت با عظمت است، ای که فرمانروایت دیرینه است، ای که

فَضْلُهُ عَمِيمٌ، يَا مَنْ عَرْشُهُ عَظِيمٌ (۹۹) يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، يَا

فضلت عمومی است، ای که عرشت بزرگ است (۹۹) ای که شنیدنی از شنیدن دیگر تو را باز ندارد، ای

مَنْ لَا يَمْنَعُهُ فِعْلٌ عَنْ فِعْلٍ، يَا مَنْ لَا يُلْهِيهُ قَوْلٌ عَنْ قَوْلٍ، يَا مَنْ لَا يُغْلَطُهُ

که انجام کاری تو را از کار دیگر منع نکند، ای که سخنی از سخن دیگر تو را سرگرم نکند، ای که درخواست کسی تو را

سؤال عَنْ سُؤَالٍ، يَا مَنْ لَا يَحْجُبُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ، يَا مَنْ لَا يُبْرِمُهُ الْحَاحُ

از درخواست دیگری به اشتباه نیندازد، ای که چیزی از چیز دیگر تو را حجاب نشود، ای که پافشاری اصرار کنندگان تو را

الْمُلْحِحِينَ، يَا مَنْ هُوَ غَايَةُ مُرَادِ الْمُرِيدِينَ، يَا مَنْ هُوَ مُنْتَهَى هِمَمِ

به ستوه نیاورد، ای که تویی نهایت آرزوی جویندگان، ای که تویی نهایت همت

الْعَارِفِينَ، يَا مَنْ هُوَ مُنْتَهَى طَلَبِ الطَّالِبِينَ، يَا مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ ذَرَّةٌ

عارفان، ای که تویی نهایت خواسته طلب کنندگان، ای که ذره ای در عالم بر تو

ص: ۱۶۱

فِي الْعَالَمِينَ (۱۰۰) يَا حَلِيمًا لَا يَعْجَلُ، يَا جَوَادًا لَا يَنْخَلُ، يَا صَادِقًا لَا

پوشیده نماند (۱۰۰) ای بردباری که عجله نکنی، ای بخشنده ای که بخل نورزی، ای راستگویی

يُخْلِفُ، يَا وَهَابًا لَا يَمَلُّ، يَا قَاهِرًا لَا يُغْلَبُ، يَا عَظِيمًا لَا يُوصَفُ، يَا عَدْلًا

که خُلف وعده نکنی، ای بخشنده ای که خسته نشوی، ای پیروزی که شکست نخوری، ای بزرگی که توصیف نشوی، ای عادل که

لَا يَحِيْفُ، يَا غَتِيًّا لَا يَفْتَقِرُ، يَا كَبِيرًا لَا يَضْعُرُ، يَا حَافِظًا لَا يَغْفُلُ، سُبْحَانَكَ

ستم نکنی، ای بی نیازی که محتاج نگردی، ای بزرگی که کوچک نشوی، ای نگهداری که غفلت نکنی، تسبیح می کنم تو را

يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْغَوْثُ، الْغَوْثُ، خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ يَا رَبِّ.

ای کسی که جز تو معبودی نیست، یاریمان کن، یاریمان کن، ما را از آتش دوزخ برهان، ای پروردگار من.

دعای جوشن صغیر [۱۴۶]:

دعای جوشن صغیر (۱):

این دعا در کتب مختلف نقل شده است [۱۴۷] و دارای عظمت و منزلت والایی است و در برابر بلاها و رفع و دفع ظالم نافع است. در «مهج الدعوات» آمده است: هنگامی که موسی بن مهدی عباسی قصد کشتن امام کاظم علیه السلام را نمود، و این خبر به خانواده و شیعیان آن حضرت رسید، همگی اندوهگین شدند؛ امام علیه السلام فرمود: ناراحت نباشید؛ چرا که اولین نامه ای که از عراق برسد، مربوط به خبر مرگ موسی بن مهدی است.

یاران پرسیدند: از کجا می فرماید؟ امام علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم و شکایت موسی بن مهدی را نزد او نمودم، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مرا مطمئن ساخت و فرمود: خداوند لحظاتی پیش دشمن تو را هلاک کرد؛ بنابراین، شکر الهی را بجا آور. امام کاظم علیه السلام آنگاه رو به قبله نمود و دست ها را رو به آسمان بلند کرد و این دعا را خواند. این دعا مطابق نقل «بلد الامین» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهِ كَمْ مِنْ عَدُوٍّ انْتَضَى عَلَيَّ سَيْفَ عَدَاوَتِهِ، وَشَحَدَ لِي ظُبَّةَ مَدْيَنَتِهِ،

ای معبود من، چه بسیار دشمنی که شمشیر دشمنیش را به رویم کشید و لبه کاردش را برآیم تیز کرد

ص: ۱۶۲

۱- [۱۴۶] چون این دعا برای دفع دشمن، زره و حرز خوبی است، لذا جوشن نامیده شده و چون از دعای سابق کوتاه تر است، جوشن صغیر نامیده شده است.

وَأَرْهَفَ لِي شِبَاحَهُ، وَدَافَ لِي قَوَاتِلَ سُومِيهِ، وَسَدَّدَ لِي صَوَائِبَ سِهَامِهِ،

و نوک برنده اش را به سوی من گرفت و زهرهای کشنده اش را برایم درهم آمیخت و مرا با تیرهای دقیقش نشانه گرفت

وَلَمْ تَنْمَ عَنِّي عَيْنُ حِرَاسَتِهِ، وَأَضْمَرَ أَنْ يَسُومَنِي الْمَكْرُوهَ، وَيُجَزِّعَنِي

و چشم نگهبانش را از من فرو بست، و در فکر آزار رساندن به من بود، تا تلخی

دُعَاةَ مَرَاتِيهِ، نَظَرَتْ إِلَى ضَعْفِي عَنِ احْتِمَالِ الْفَوَاحِشِ، وَعَجَزِي عَنِ

زهر کشنده اش را به من بچشاند، ولی تو توجه نمودی به ناتوانیم از تحمل بلاها، و درماندگیم از

الْإِنْتِصَارِ مِمَّنْ قَصَدَنِي بِمُحَارَبَتِهِ، وَوَحَدَتِي فِي كَثِيرٍ مِمَّنْ نَاوَانِي

پیروزی بر کسی که به جنگم برخواسته، و تنهاییم در برابر افراد بسیاری که با من دشمنی ورزیده اند

وَأَرْصَادِهِمْ لِي فِيمَا لَمْ أَعْمَلْ فِيهِ فِكْرِي فِي الْإِرْصَادِ لَهُمْ بِمِثْلِهِ، فَأَيَّدَتْنِي

و به کوتاهی تدبیرم در مقابله به مثل، با آنان که بر من کمین کرده اند، پس مرا

بِقُوَّتِكَ، وَشَدَّدْتَ أِزْرِي بِنُصْرَتِكَ، وَفَلَّلْتَ لِي شِبَاحَهُ، وَخَدَّلْتَهُ بَعْدَ

با نیرویت تأیید نمودی، و نیرویم را به یاریت تقویت کرده، و تیزی شمشیرش را بر من کند ساختی، و پس از

جَمْعِ عَدِيدِهِ وَحَشْدِهِ، وَأَعْلَيْتَ كَعْبِي عَلَيْهِ، وَوَجَّهْتَ مَا سَدَّدَ إِلَيَّ مِنْ

فراهم ساختن سپاه و تجهیزات، خوارش نمودی، و مقام مرا بر او برتری دادی، و نقشه های شومی که برایم کشیده بود،

مَكَائِدِهِ إِلَيْهِ، وَرَدَّدْتَهُ عَلَيْهِ، وَ لَمْ تَشْفِ غَلِيلَهُ، وَ لَمْ تَبْرُدْ حَزَاثُ غَيْظِهِ،

متوجه خودش ساختی، و به او برگرداندی، و عطش انتقامش را فرو نشانیدی، و حرارت خشمش سرد نشد

وَ قَدْ عَضَّ عَلَيَّ أَنْامِلُهُ، وَادَّبَرَ مُؤَلِيًّا قَدْ اخْفَقَتْ سَرَايَاهُ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا

در حالی که از کینه من انگشت به دندان می گزید، پشت کرد و گریخت و سپاهش درهم شکست، پس ای پروردگار من

حمد و سپاس

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِيْمَانٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت، و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَلِلْآيَاتِكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، اَللّٰهُمَّ وَكَمْ مِنْ

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، چه بسیار

بَاغٍ بَغَانِي بِمَكَائِدِهِ، وَنَصَبَ لِيْ اَشْرَاكَ مَصَابِدِهِ، وَوَكَّلَ بِيْ تَفْقُدَ رِعَايَتِهِ،

ستمگری که با حيله های خود بر من ستم کرد و برای شکار من دامها گسترانید و در جستجوی من مأمور گمارد

وَضَبًا اَلَيَّْ ضَبَّ اِلسَّيِّعِ لِطَرِيدَتِهِ، اِنْتِظَارًا لِانْتِهَازِ فُرْصَتِهِ، وَهُوَ يُظْهِرُ

و مانند درنده ای که برای شکار گریخته اش کمین کند به انتظار فرصتی مناسب به کمین نشست، در حالی که متملقانه

ص: ۱۶۳

بَشَاشَهُ الْمَلَقِ، وَيَيْسُطُ لِي وَجْهًا غَيْرَ طَلِقٍ، فَلَمَّا رَأَيْتَ دَخَلَ سَرِيرَتِهِ،

(برای فریسم) خود را خوشرو نشان می داد، و به دروغ خود را گشاده رو نشان می داد، پس زمانی که خیانت باطنش را دیدی

وَقُبِّحَ مَا انطَوَى عَلَيْهِ لِشَرِيكِهِ فِي مَلَّتِهِ، وَاضْبَحَ مُجْلِبًا لِي فِي بَعْثِهِ،

و زشتی نیتش را نسبت به هم کیشش دانستی، در حالی که مرا به سوی ظلم خویش می کشد،

ارْكَسْتَهُ لِأُمِّ رَأْسِهِ، وَاثَيْتَ بُنْيَانَهُ مِنْ اسَاسِهِ، فَصَرَعْتَهُ فِي زُبَيْتِهِ، وَاوَدَيْتَهُ

او را با فرق سر به زمین کوفتی، و ریشه اش را از بیخ و بن کندی، پس او را در دامش گرفتار ساختی، و در چاهی که

فِي مَهْوَى حُفْرَتِهِ، وَجَعَلْتَ خَدَّهُ طَبَقًا لِتُرَابِ رِجْلِهِ، وَشَغَلْتَهُ فِي بَدَنِهِ

حفر کرده بود افکندی، و صورتش را با خاک پایش برابر کردی، و او را سرگرم رسیدگی به بدن

وَرَزَقَهُ، وَرَمَيْتَهُ بِحَجْرِهِ، وَخَنَقْتَهُ بِوَتْرِهِ، وَذَكَّيْتَهُ بِمَشَاقِصِهِ، وَكَبَيْتَهُ

و روزیش نمودی، و با سنگ خودش او را زدی، و با زه کمانش خفه اش نمودی و با سرنیزه اش سرش را بریدی، و بینیش را

لِمَنْخَرِهِ، وَرَدَدْتَ كَيْدَهُ فِي نَحْرِهِ، وَوَقَّعْتَهُ بِنِدَامَتِهِ، وَفَقَّأْتَهُ بِحَسْرَتِهِ،

به خاک مالیدی و مکرش را به خودش بازگرداندی، و در بند پشیمانی اسیرش کردی و با حسرتش او را رام نمودی

فَاسْتَحْذَأَ وَاِسْتَحْذَلَ وَتَضَائَلَ بَعْدَ نَحْوَتِهِ، وَاِنْقَمَعَ بَعْدَ اسْتِطَالَتِهِ، ذَلِيلًا

پس خوار و حقیر و ضعیف گردید بعد از غرور و نخوتش، و پس از سرکشی ریشه کن گردید، در حالی که

مَأْسُورًا فِي رَبِّي حَبَائِلِهِ، الَّتِي كَانَ يُؤْمَلُ اَنْ يَرَانِي فِيهَا يَوْمَ سَطَوْتِهِ، وَقَدْ

در چنگ بندهای دامش خوار و اسیر گردید، دامی که آرزو داشت در روز قدرتش مرا در آن ببیند، و ای

كِدْتُ يَا رَبِّ لَوْلَا رَحْمَتُكَ اَنْ يَحُلَّ بِي مَا حَلَّ بِسَاحَتِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا

پروردگار من اگر رحمت نبود نزدیک بود بلایی که بر سر او آمد بر سر من آید، پس ای پروردگار من

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي اِنَاةٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَلِلْآيَاتِكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، اَلْهَى

فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من

وَ كَمْ مِنْ حَاسِدٍ شَرِقَ بِحَسَدِهِ، وَ عَدُوٍّ شَجِيَ بِغَيْظِهِ، وَ سَلَقَنِي بِحَدِّ لِسَانِهِ،

و چه بسیار حسودی که حسادت گلویش را گرفت و دشمنی که غیظ گلویش را گرفت، و با زخم زبانش مرا آزرده،

وَ وَخَزَنِي بِمُوقٍ عَيْنِهِ، وَ جَعَلَ عِرْضِي عَرَضاً لِمِرَامِيهِ، وَ قَلَّدَنِي خِلَالاً

و با گوشه چشمش رنجاند، و آبرویم را هدف تیرهای تهمت قرار داد، عیوبی را به گردنم انداخت

ص: ۱۶۴

لَمْ تَزَلْ فِيهِ، فَنَادَيْتُكَ يَا رَبِّ مُسْتَجِيراً بِكَ، وَاثِقاً بِسُرْعَةِ اجَابَتِكَ، مُتَوَكِّلاً

که پیوسته گرفتار آنم، پس ای پروردگار من، پناه جویان، تو را خواندم، در حالی که به سرعتِ اجابتِ مطمئن بوده و بر

عَلَى مَا لَمْ أَزَلْ أَعْرِفُهُ مِنْ حُسْنِ دِفَاعِكَ، عَالِماً أَنَّهُ لَا يُضْطَهُدُ مَنْ آوَى

دفاع نیکی که پیوسته از تو می شناختم توکل نمودم، و می دانستم کسی که در سایه

الِي ظِلِّ كَنَفِكَ وَكَفَاتِكَ، وَاعْتَصَدَ بِوَلَايَتِكَ، وَلَنْ تَفْرَعَ الْحَوَادِثُ مَنْ لَجَأَ

حمایت و کفایت تو پناه گیرد و تحت سرپرستی تو نیرومند گردد خوار و ذلیل نشود، و هر کس به دژ محکم یاری تو

الِي مَعْقِلِ الْإِنِّصَارِ بِكَ، فَحَصَّنْتَنِي مِنْ بَأْسِهِ بِقُدْرَتِكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا

پناهنده شود هرگز حوادث روزگار او را سرکوب نکند، پس مرا به قدرت خود از شر محافظت نمودی، پس ای پروردگار من

رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِتْقَانٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَ لِإِلَائِكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، الْهَي

فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار داده، ای معبود من

وَ كُمْ مِنْ سَحَائِبٍ مَكْرُوهٍ جَلَّتْهَا، وَسَمَاءٍ نِعْمَةٍ امْطَرْتَهَا، وَ جَدَاوِلِ كَرَامَةٍ

و چه بسیار ابرهای ناخوشایند که پراکنده نمودی و آسمانی از نعمت بر من فرو باریدی و جویبارهای کرامتی که

اجْرِيَتْهَا، وَاعْيُنِ احْدَاثٍ طَمَسَتْهَا، وَنَاشِئَةِ رَحْمَةٍ نَشَرْتَهَا، وَجَنَّةِ عَافِيَةٍ

جاری ساختی و چشمه های حوادثی که خشکاندی، و رحمت تازه ای که گستراندی، و زره عافیتی که

الْبُسْتِهَا، وَغَوَامِرِ كُرْبَاتٍ كَشَفْتَهَا، وَأُمُورٍ جَارِيَةٍ قَدَّرْتَهَا، لَمْ تُعْجِزْكَ

بر بدنم پوشاندی، و گردابه های گرفتاری که برطرف ساختی، و کارهای روزمره که مقدر ساختی، (پس) ناتوانت نکرد

أَذْ طَلَبْتَهَا، وَلَمْ تَمْتَنِعْ عَلَيَّ إِذْ أَرَدْتَهَا، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ

هنگامی که آنها را طلب نمودی، و هرگاه آنها را اراده نمودی قدرت سرپیچی نداشتند پس ای پروردگار من حمد و سپاس از

لَا يُغَلَّبُ، وَذِي اِنَاهٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَجْعَلَنِي

به خاطر نیروی شکست ناپذیرت، و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

لِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكَةِ مِنَ الذَّاكِرِينَ، اَلْهَى وَكَمْ مِنْ ظَنِّ

سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار خوش بینی ها

حَسَنِ حَقَّقَتْ، وَمِنْ كَسْرِ امْلَاقٍ جَبْرَتٍ، وَمِنْ مَسْكَنِهِ فَادِحِهِ حَوْلَتْ،

که محقق ساختی، و شکستهای فقر که جبران کردی، و بینوایی کمرشکن که تغییر دادی

وَمِنْ صَرَغِهِ مُهْلِكِهِ نَعَشَتْ، وَمِنْ مَشَقِّهِ ارْحَتْ، لَا تُسْئَلُ عَمَّا تَفْعَلُ وَهُمْ

و زمین خوردن هلاک کننده ای که بلندم نمودی، و سختی هایی که آسان نمودی، از آنچه انجام دهی، بازخواست نگردی
ولی دیگران

يُسْئَلُونَ، وَلَا يَنْفُضُكَ يَا سَيِّدِي مَا انْفَقْتَ، وَلَقَدْ سُئِلْتَ فَأَعْطَيْتَ، وَلَمْ

بازخواست شوند، ای آقا و سرورم هر چه انفاق کنی از تو کاسته نشود، و هر چه از تو خواسته شد عطا نمودی، و آنگاه که از
تو

تُسْئَلُ فَاِبْتَدَأْتَ، وَاشْتُمِيحَ بَابُ فَضْلِكَ فَمَا اكْدَيْتَ، آيْتِ الْاِانْعَامِ

درخواست نشد خود ابتدا به احسان نمودی، و هرچه از درگاه فضل و احسان تو طلب شد دریغ نکردی، ای پروردگار من،
خودداری کردی

وَامْنَانًا، وَالْاِتَّوَلًا يَا رَبِّ وَاحْسَانًا، وَابَيْتُ الْاِانْتِهَاكَ لِحُرْمَاتِكَ،

جز از نعمت بخشی و امتنان و جز از عطا کردن و احسان ولی من خودداری کردم جز از پرده دری حرمتهايت

وَاجْتِرَاءَ عَلَيَّ مَعْاصِيكَ، وَتَعَدِّيًا لِحُدُودِكَ، وَغَفْلَةً عَن وَعِيدِكَ، وَطَاعَةً

و بی باکی بر نافرمانیهايت و تجاوز از حدودت و غفلت از تهدیدت و پیروی از

لِعَدُوِّي وَعَدُوِّكَ، لَمْ يَمْنَعَكَ يَا اَلْهِي وَنَاصِرِي اِخْلَالِي بِالشُّكْرِ عَن اِتِّمَامِ

دشمنم و دشمنت، ای معبود و یاورم ناسپاسیم تو را از اتمام احسانت باز نداشت

اِحْسَانِكَ، وَلَا حَاجَزَنِي ذَلِكُ عَنِ ارْتِكَابِ مَسَاخِطِكَ، اَللّهُمَّ وَ هَذَا مَقَامُ

و مرا از ارتکاب اعمالی که موجب خشم توست باز نداشت، خدایا و اینک در جایگاه

عَبْدٍ ذَلِيلٍ اعْتَرَفَ لَكَ بِالتَّوْحِيدِ، وَاقْرَأْ عَلَي نَفْسِي بِالتَّقْصِيرِ فِي اِدَاءِ

بنده فروتنی قرار گرفته ام که به یگانگیت معترف است و به کوتاهی در ادای حقت

حَقِّكَ، وَشَهِدَ لَكَ بِسُبُوغِ نِعْمَتِكَ عَلَيْهِ، وَجَمِيلِ عَادَتِكَ عِنْدَهُ، وَاحْسَانِكَ

اقرار دارد و به فراوانی نعمتت بر او و زیبایی رفتار با او و احسانت نسبت به او

إِلَيْهِ، فَهَبْ لِي يَا إِلَهِي وَسَيِّدِي مِنْ فَضْلِكَ مَا أَرِيدُهُ سَبِيًّا إِلَى رَحْمَتِكَ،

گواهی می دهد، پس ای معبود من و ای آقا و سرورم از فضل و احسانت به من ببخش به اندازه ای که بتوانم خود را به رحمت رسانم

وَاتَّخِذْهُ سُلْمًا اعْرُجْ فِيهِ إِلَى مَرْضَاتِكَ، وَآمِنْ بِهِ مِنْ سَخَطِكَ، بِعِزَّتِكَ

و آن را نردبانی برای رسیدن به رضایت قرار دهم، و از خشمت ایمن گردم، به عزت

وَطَوْلِكَ، وَبِحَقِّ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَالْأَئِمَّةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ،

و کرمت و به حق پیامبرت محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و به حق امامان- که درود بر ایشان باد-

فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي انَاهِ لَا يُعْجَلُ، صَلِّ عَلَى

پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت، و شکیبایی بی شتابت

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكُكَ مِنْ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان

الذَّاكِرِينَ، اَلْهَى وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ اَمْسَى وَاصْبَحَ فِي كَرْبِ الْمَوْتِ،

احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش در سختی جان دادن

وَ حَشْرَجِهِ الصَّدْرِ، وَالنَّظَرَ اِلَى مَا تَفَشَعْرُ مِنْهُ الْجُلُودُ، وَ تَفْرَعُ لَهُ الْقُلُوبُ،

و رسیدن جان به سینه و مشاهده آنچه پوستها از آن به لرزه در آید و دلها به تپش افتد، بگذرد

وَ اَنَا فِي عَافِيَةٍ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبَّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ،

در حالی که من از تمامی اینها در سلامت به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَ ذِي اِنَاهٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنْ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشَّاكِرِينَ، وَ لِلَّائِكُكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، اَلْهَى وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ اَمْسَى وَاصْبَحَ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من و چه بسیار بنده ای که شب و روزش

سَقِيمًا مُوجِعًا مُدْنَفًا، فِي اِنِينٍ وَ عَوِيلٍ، يَتَقَلَّبُ فِي عَمِّهِ لَا يَجِدُ مَحِيصًا،

به بیماری دردناک و ناله و فریاد سپری گردد، در حالی که از اندوه به خود می پیچد، نه راه چاره ای دارد

وَ لَا يُسِيغُ طَعَامًا وَ لَا شَرَابًا، وَ اَنَا فِي صِحَّةٍ مِنَ الْبَدَنِ، وَ سَلَامَةٍ فِي

و نه غذا و آبی بر او گواراست، و من در تندرستی و سلامت روح، زندگی

النَّفْسِ مِنَ الْعَيْشِ، كُلُّ ذَلِكَ مِنْكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبَّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ،

می کنم که همه اینها از جانب توست، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آنِ توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَ ذِي اِنَاهٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنْ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكَةَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، اَللّٰهُمَّ مِنْ عَبْدِكَ اَمْسِي وَاَصْبَحْ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را

خَائِفًا مَّرْعُوبًا، مُسَهَّدًا مُشْفِقًا، وَحِيدًا وَجِلًّا، هَارِبًا طَرِيدًا، مُنْحَجِرًا فِي

در ترس و بیم و تشویش و اضطراب سپری کند، تنها و ترسان از خانه گریخته و آواره شده، در حالی که در

مَضِيقٍ، اَوْ مَخْبِئَةٍ مِنَ الْمَخَابِيِ، قَدْ ضَاقَتْ عَلَيْهِ الْاَرْضُ بِرُحْبِهَا، لَا يَجِدُ

تنگنا قرار گرفته یا در مخفیگاهی خود را مخفی کرده، و زمین با تمامی وسعتش بر او تنگ شده است، نه راه

ص: ۱۶۷

حِيلَهُ وَلَا مُنْجَى وَلَا مَأْوَى وَأَنَا فِي أَمْنٍ وَطُمَأْنِينَةٍ، وَ عَافِيَةٍ مِنْ ذَلِكَ

چاره ای دارد و نه امید نجاتی و نه سرپناهی، و من در امنیت و آسایش و دور از همه این گرفتاریها

كُلِّهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِيْمَانٍ لَا يُعْجَلُ، صَلِّ

بسر می برم. پس ای پروردگار من، حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَجْعَلْنِي لِنِعْمَتِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكِ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت

مِنَ الذَّاكِرِينَ، الْهَيِّ وَسَيِّدِي وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ أَمْسَى وَأَصْبَحَ مَعْلُومًا مُكْتَبًا

قرار ده، ای معبود من و ای آقا و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در غل و زنجیر

فِي الْحَدِيدِ بِإِيْدِي الْعُدَاةِ لَا يَزْحَمُونَهُ، فَقِيدًا مِنْ أَهْلِهِ وَوَلَدِهِ، مُنْقَطِعًا عَنِ

آهنین در اسارت دشمنان بی رحم، دور از زن و فرزند و جدای از

أَخْوَانِهِ وَبَلَدِهِ، يَتَوَقَّعُ كُلَّ سَاعَةٍ بِأَيِّ قِتْلَةٍ يُقْتَلُ وَبِأَيِّ مِثْلَةٍ يُمَثَّلُ بِهِ، وَأَنَا

برادران و شهرش سپری کند، در حالی که هر ساعت انتظار می کشد که چگونه کشته خواهد شد و چگونه اعضای بدنش

قطعه قطعه می گردد و من

فِي عَافِيَةٍ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِيْمَانٍ

در سلامتی از همه این گرفتاریها به سر می برم، پس ای پروردگار من، حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست

ناپذیرت و شکیبایی

لَا يُعْجَلُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَجْعَلْنِي لِنِعْمَتِكَ مِنَ

بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها

الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكِ مِنَ الذَّاكِرِينَ، الْهَيِّ وَسَيِّدِي وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ أَمْسَى

و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَأَصْبَحَ يُقَاسِي الْحَرْبَ، وَ مُبَاشِرَةَ الْقِتَالِ بِنَفْسِهِ، قَدْ غَشِيَتْهُ الْأَعْدَاءُ مِنْ

و روز، سختی جنگ و حضورش در پیکار را تحمل کرد، در حالی که دشمنان از هر سو

كُلِّ جَانِبٍ بِالسُّيُوفِ وَالرَّمَاكِ وَالْأَلَةِ الْحَرْبِ، يَتَقَعَّقُ فِي الْحَدِيدِ قَدْ بَلَغَ

با شمشیر و نیزه و آلات جنگی او را در میان گرفته اند، به گونه ای که در میان صدای شمشیرها تلاشش

مَجْهُودُهُ، لَا يَعْرِفُ حَيْلَهُ وَلَا يَجِدُ مَهْرَبًا، قَدْ اذْنِفَ بِالْجِرَاحَاتِ، أَوْ

به آخر رسیده و راه چاره و فراری ندارد، از کثرت جراحات از پا افتاده یا

مُتَشَحِّطًا بِدَمِهِ تَحْتَ السَّنَابِكِ وَالْأَرْجُلِ، يَتَمَنَّى شَرْبَهُ مِنْ مَاءٍ، أَوْ نَظْرَهُ

زیر سم اسبان و پاها به خورش غلطیده و آرزوی جرعه ای از آب، یا نگاهی

الى اهله و ولده، ولا يقدر عليها، قد شربت الارض من دمه، و اكلت

به زن و فرزندش را دارد ولی توانایی آن را ندارد و زمین از خونش سیراب شده و درندگان

السباع والطير من لحمه، وانا في عافيه من ذلك كله، فلك الحمد يا رب

و پرندگان از گوشتش خورده اند و من در سلامتی از شر این گرفتاریها به سر می برم، پس ای پروردگار من

من مقتدر لا يغلب، وذی اناه لا يعجل، صل على محمد و آل محمد،

حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

واجعلني لنعمتك من الشاكرين، وللائتك من الذاكرين، الهی وكم

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار

من عبدي امسى واصبح في ظلمات البحار، وعواصف الرياح و الأهوال

بنده ای که شب و روزش در تاریکی دریاها، تندبادها و هراسها و در میان امواجی که

والأمواج، يتوقع العرق والهلاك، لا يقدر على حيله، او مبتلى بصاعقه

هر لحظه از آن انتظار غرق و نابودی می رود بگذرد و راه چاره ای هم نداشته باشد یا بنده ای که گرفتار صاعقه

او هدم او حرق، او شوق او حسف، او مسخ او قذف، وانا في عافيه

یا ویرانی یا آتش سوزی یا آفتاب زدگی یا فرو رفتن در دل زمین یا مسخ شدن یا پرتاب شدن گردد و من در سلامتی

من ذلك كله، فلك الحمد يا رب من مقتدر لا يغلب، وذی اناه لا يعجل،

از همه این گرفتاری ها به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و

شکیبایی بی شتابت،

صل على محمد و آل محمد، واجعلني لنعمتك من الشاكرين،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از سپاسگزاران نعمتها

وللائتك من الذاكرين، الهی وكم من عبدي امسى واصبح مسافراً

و یادکنندگان احسانت قرار ده، ای معبود من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در سفر

شَاخِصًا عَنْ أَهْلِهِ وَوَطْنِهِ وَوَالِدِهِ، مُتَّخِرًا فِي الْمَفَاوِزِ، تَائِهًا مَعَ الْوُحُوشِ

و دور از زن و وطن و فرزند، حیران در بیابانها، در میان حیوانات وحشی

وَ الْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ، وَحِيدًا فَرِيدًا لَا يَعْرِفُ حِيلَهُ وَلَا يَهْتَدِي سَبِيلًا، أَوْ

و چهارپایان و حشرات سپری کرده است، در حالی که تک و تنهاست نه چاره ای می بیند و نه راهی می یابد یا

مُتَّذِيًا بِبَرْدِ أَوْ حَرِّ أَوْ جُوعٍ أَوْ عَطَشٍ أَوْ عُرْيٍ، أَوْ غَيْرِهِ مِنَ الشَّدَائِدِ مِمَّا

آزرده از سرما یا گرما یا گرسنگی یا تشنگی یا برهنگی یا سایر سختی ها که

اَنَا مِنْهُ خَلُوتُ، فِي عَافِيَةِ مَنْ ذَلِكُ كُفْلُهُ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا رَبِّ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا

من از آنها بدورم و در سلامتی از همه این گرفتاریها بسر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی

يُغَلِّبُ، وَذِي اِنَاهٍ لَا يَعْجَلُ، صَلَّى عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا

لِنِعْمَاتِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَلِالْاِنَّكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، الْهٰى وَسَيِّدِي وَكَمْ

از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده ای معبود من و ای آقا و سرورم و چه بسیار

مِنْ عَبْدٍ اَمْسَى وَاصْبَحَ فَقِيْرًا عَائِلًا، عَارِيًا مُّمْلَقًا، مُخَفِقًا مَهْجُوْرًا، خَائِفًا

بنده ای که شب و روزش در حالی بگذرد که تهیدست عیالوار، برهنه بینوا، ناکام و امانده، در ترس

جَائِعًا ظَمْئَانًا، يَنْتَظِرُ مَنْ يَّعُوْدُ عَلَيْهِ بِفَضْلِ، اَوْ عَبْدٍ وَجِيهِ عِنْدَكَ هُوَ

گرسنگی و تشنگی است، چشم به راه کسی است که به او چیزی ببخشد یا چه بسیار بنده آبرومندی که از من

اَوْجُهُ مَنِي عِنْدَكَ، وَاشِدُّ عِبَادَةٍ لَّكَ، مَغْلُوْلًا مَقْهُوْرًا، قَدْ حُمِلَ ثِقْلًا مِّنْ

نزد تو آبرومندتر است و بیش از من تو را عبادت می کند در حالی که در غل و زنجیر و اسارت، بار گران

تَعَبِ الْعِنَاءِ، وَشِدَّةِ الْعُبُوْدِيَّةِ، وَكُلْفَةِ الرَّقِّ، وَثِقَلِ الصَّرِيْبَةِ، اَوْ مُبْتَلٰى بِبِلَآءٍ

رنج و مشقت و سختی بندگی و دشواری بردگی و سنگینی پرداخت مالیات را به دوش می کشد یا به بلای

شَدِيْدٍ لَا قِبَلَ لَهُ بِهٖ اِلَّا بِمَنِّكَ عَلَيْهِ، وَاَنَا الْمَخْدُوْمُ الْمُنْعَمُ الْمُعَافَى

شدیدی مبتلا شده که تاب تحمل آن را جز با فضل تو ندارد ولی دیگران در خدمت من و من در ناز و نعمت و تندرستی

الْمَكْرَمُ، فِي عَافِيَةِ مِمَّا هُوَ فِيهٖ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلٰى ذَلِكُ كُفْلُهُ، مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا

و گرامی در سلامتی از گرفتاری هایی که او در آن است به سر می برم، پس ای پروردگار من حمد و سپاس از آن توست به خاطر نیروی

يُغَلِّبُ، وَذِي اِنَاهٍ لَا يَعْجَلُ، صَلَّى عَلٰى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

لِنِعْمَاتِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَ لِلْأَنْبِيَاءِ مِنَ الذَّاكِرِينَ، [الهی و مولای

سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده] ای معبود من و آقا

وَسَيِّدِي وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسَى وَاصْبَحَ شَرِيداً طَرِيداً حَيْرَانَ، مُتَّخِيراً

و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در آوارگی و فرار و حیرانی و سرگردانی

جَائِعاً خَائِئِفاً، خَاسِراً فِي الصَّحَارَى وَالْبَرَارَى قَدْ احْرَقَهُ الْحَرُّ وَالْبُرْدُ،

و گرسنگی و ترسان و زیانکار در صحراها و بیابانها به سر برده در حالی که سرما و گرما او را بی تاب کرده

ص: ۱۷۰

وَهُوَ فِي ضَرٍّ مِنَ الْعَيْشِ وَضَنْكٍ مِنَ الْحَيَوِهِ، وَذُلٍّ مِنَ الْمَقَامِ، يُنْظَرُ إِلَى

و در وضع فلاکت بار و زندگی سخت و توأم با خواری بسر می برد، با حسرت

نَفْسِهِ حَسْرَةً، لَا يَقْدِرُ لَهَا عَلَى ضَرٍّ وَلَا نَفْعٍ، وَأَنَا خِلْوٌ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ

به خود می نگردد و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرم

بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي

از همه آنها بدورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و

إِنَاهِ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِأَنْعَمِكَ مِنْ

شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران نعمتها

الشَّاكِرِينَ، وَإِلَّا لَأَنْتَ مِنَ الدَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي بِرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ

و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربانترین

الرَّاحِمِينَ (۱) اَلْهَى وَسَيِّدَى وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسَى وَاصْبَحَ عَلِيًّا مَرِيضًا،

مهربانان، ای معبود من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش را در ناتوانی، بیماری،

سَقِيمًا مُدْنِفًا، عَلَى فُرْشِ الْعِلَّةِ وَفِي لِبَاسِهَا، يَتَقَلَّبُ يَمِينًا وَشِمَالًا، لَا

ناخوشی و بی حالی، در بستر و لباس بیماری بسر آورد و (از درد) از این پهلو به آن پهلو بغلطد،

يَعْرِفُ شَيْئًا مِنْ لَذَّةِ الطَّعَامِ، وَلَا مِنْ لَذَّةِ الشَّرَابِ، يُنْظَرُ إِلَى نَفْسِهِ حَسْرَةً،

و چیزی از لذت غذا و نوشیدنی نفهمد، و با حسرت به خود بنگرد

لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، وَأَنَا خِلْوٌ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، فَلَا

و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرم از همه آنها بدورم، پس

إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِنَاهِ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى

معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَجْعَلْنِي لَكَ مِنَ الْعَابِدِينَ، وَلِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ،

محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از عبادت کنندگان و از سپاسگزاران نعمتها

وَلِأَنَّكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، وَأَرْحَمَنِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، مَوْلَايَ

و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من

ص: ۱۷۱

۱- [۱۴۸] عبارت داخل پرانتز در بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۲۴ آمده است.

وَسَيِّدِي وَكُم مِّنْ عَبْدِ امْسَى وَاصْبَحَ، وَقَدْ دَنَا يَوْمُهُ مِنْ حَتْفِهِ، وَاحْدَقَ

و ای آقا و سرورم چه بسیار بنده ای که شب و روزش را سپری کند در حالی که عمرش بسر آمده و فرشته مرگ

بِهِ مَلَكُ الْمَوْتِ فِي اغْوَانِهِ، يُعَالِجُ سَكَرَاتِ الْمَوْتِ وَحِيَاضَهُ، تَدُورُ عَيْنَاهُ

با یاورانش دور بسترش را گرفته و علاجی برای سختی های جان کندن و گرداب مرگ می طلبد، چشمانش

يَمِينًا وَ شِمَالًا، يَنْظُرُ إِلَى اجْبَائِهِ وَ اودَائِهِ وَ اِحْلَائِهِ، قَدْ مُنِعَ مِنَ الْكَلَامِ،

به چپ و راست می گردد، و به دوستان و یاران و رفقای خود می نگرد، زبانش از گفتن بند آمده،

وَ حُجِبَ عَنِ الْخِطَابِ، يَنْظُرُ إِلَى نَفْسِهِ حَسِرَةً، فَلَا يَسْتَطِيعُ لَهَا ضَرًّا وَلَا

و از گفتار باز ایستاده است، با حسرت به خود می نگرد که هیچ قدرتی بر سود و زیان ندارد،

نَفْعًا، وَ اَنَا خَلَوْتُ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ، فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ

در حالی که من به لطف و کرمت از همه آنها به دورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را

مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَ ذِي اِنَاةٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَ اجْعَلْنِي لِتَعْمَاتِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَ لِالْاِيَّكَ مِنَ الدَّاكِرِينَ، وَ ارْحَمْنِي

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمت بر من

بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، مَوْلَايَ وَ سَيِّدِي وَ كُم مِّنْ عَبْدِ امْسَى

رحم کن ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَ اصْبَحَ فِي مَضَائِقِ الْحُبُوسِ وَ الشُّجُونِ، وَ كُرْبِهَا وَ ذُلِّهَا وَ حَدِيدِهَا،

و روزش در تنگنای زندانها و بندها با انواع گرفتاریها و خواری و در بند زنجیر آهنین بگذرد

يَتَدَاوَلُهُ اِعْوَانُهَا وَ زَبَانِيَّتُهَا، فَلَا يَدْرِي اِيَّ حَالٍ يُفْعَلُ بِهِ، وَ اِيَّ مَثَلِهِ يُمَثَّلُ

در حالی که به دست زندانبانان و نگهبانانش دست به دست بگردد و نمی داند که با او چه خواهد شد و کدام عضو از

بِهِ، فَهُوَ فِي ضَرٍّ مِنَ الْعَيْشِ، وَضَنْكَ مِنَ الْحَيَوَةِ، يَنْظُرُ إِلَى نَفْسِهِ حَسْرَةً،

قطع خواهند کرد، پس او در وضع فلاکت بار و زندگی سخت و توأم با خواری بسر می برد، با حسرت به خود می نگرد

لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، وَأَنَا خَلُؤٌ مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، فَلَا

و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، پس

إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا يُغْلَبُ، وَذِي إِيْمَانٍ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَيَّ

معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لَكَ مِنَ الْعَابِدِينَ، وَلِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ،

محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها

وَلَا لِإِنِّكَ مِنَ الدَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي بِرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، سَيِّدِي

و یادکنندگان احسانت قرار ده، و به رحمت بر من رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، ای آقا و سرورم

وَ مَوْلَايَ، وَكَمْ مِنْ عَبْدٍ امْسَى وَ اصْبَحَ قَدْ اسْتَمَرَ عَلَيْهِ الْقَضَاءُ، وَاحْدَقَ

و ای مولای من، و چه بسیار بنده ای که شب و روزش در حالی بگذرد که پی در پی گرفتار سرنوشت ناگوار گشته و بلا

بِهِ الْبَلَاءُ، وَفَارَقَ اَوْدَآئَهُ وَ اجْبَآئَهُ وَ اخِلَآئَهُ، وَامْسَى اسِيراً حَقِيراً ذَلِلاً

و گرفتاری او را احاطه کرده و از دوستان و یاران و رفقای خود دور شده و شب را در حال اسارت و حقارت و ذلت

فِي اَيْدِي الْكُفَّارِ وَالْاَعْدَاءِ، يَتَدَاوَلُوْنَهُ يَمِيْنًا وَشِمَالًا، قَدْ حُصِرَ فِي

در دست کفار و دشمنان بسر آورد، او را دست به دست به راست و چپ بکشاندند و در سیاه چال

الْمَطَامِيرِ، وَثُقُلَ بِالْحَدِيدِ، لَا يَرِي شَيْئاً مِنْ ضِيَاءِ الدُّنْيَا وَلَا مِنْ رَوْحِهَا،

زندانی شده و به زنجیر آهنین بسته شده، نه چیزی از روشنایی دنیا را می بیند و نه نسیمش بر او می وزد،

يَنْظُرُ اِلَى نَفْسِهِ حَسْرَةً، لَا يَسْتَطِيعُ لَهَا ضَرْباً وَلَا نَفْعاً، وَاَنَا خَلُوْ مِنْ ذَلِكَ

با حسرت به خود می نگرد و بر سود و زیان خود قدرتی ندارد، در حالی که من

لَهُ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، فَلَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ مُّقْتَدِرِ لَا يُعْلَبُ،

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، پس معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی شکست ناپذیرت

وَذِي اِنَاهِ لَا يَعْجَلُ، صَلَّى عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لَكَ مِنَ

و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از

الْعَابِدِينَ، وَلِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَلَا لِإِنِّكَ مِنَ الدَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي

عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده، و به رحمتت

بِرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، مَوْلَايَ وَ سَيِّدِي وَ كَمِّ مِنْ عَبْدِ اَمْسِي

بر من رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، ای مولای من و ای آقا و سرورم، و چه بسیار بنده ای که شب

وَاضْبَحَ قَدْ اَشْتَقَ اِلَى الدُّنْيَا لِلرَّغْبَةِ فِيهَا، اِلَى اَنْ خَاطَرَ بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ

و روزش بگذرد و از روی میلی که به دنیا دارد مشتاقانه بسویش رود تا آنجا که از حرصی که

حِرْصًا مِنْهُ عَلَيْهَا، قَدْ رَكِبَ الْفُلُوكَ وَكُسِرَتْ بِهِ، وَ هُوَ فِي آفَاقِ الْبِحَارِ

بر آن دارد، خود و مالش را به خطر انداخته، سوار بر کشتی شده و کشتی او شکسته و او در کرانهها و تاریکی های

ص: ۱۷۳

وُظْلِمَهَا، يَنْظُرُ إِلَى نَفْسِهِ حَسْرَةً، لَا يَقْدِرُ لَهَا عَلَى ضَرٍّ وَلَا نَفْعٍ، وَ أَنَا خَلُوتُ

دریاست و از روی حسرت به خود می نگرد و بر سود و زیان خودش قدرتی ندارد در حالی که من

مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، فَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ مُقْتَدِرٍ لَا

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم پس معبودی جز تو نیست تسبیح می کنم تو را به خاطر نیروی

يُغَلِّبُ، وَذِي إِيَّاهِ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لَكَ مِنْ

شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

الْعَابِدِينَ، وَلِنِعْمَائِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِنِكَ مِنَ الدَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي

عبادت کنندگان و سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده

بِرَحْمَتِكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، مَوْلَايَ وَ سَيِّدِي وَ كَمٍ مِنْ عَبْدٍ امْسِي

و به رحمتت بر من رحم کن ای مهربان ترین مهربانان. ای مولای من و ای آقا و سرورم و چه بسیار بنده ای که شب

وَاصْبِحَ قَدْ اسْتَمَرَّ عَلَيْهِ الْقَضَاءُ، وَاحْدَقَ بِهِ الْبَلَاءُ، وَالْكَفَّارُ وَالْأَعْدَاءُ،

و روزش در حالی بگذرد که پی در پی گرفتار سرنوشت ناگوار گشته و بلا و گرفتاری و کفار و دشمنان

وَاحْذَتْهُ الرِّمَاحُ وَالسُّيُوفُ وَالسَّهَامُ، وَجُدَلَّ صَرِيْعًا، وَقَدْ شَرِبَتْ

او را احاطه کرده و نیزه ها و شمشیرها و تیرها او را فرا گرفته، و به رو درافتاده

الْأَرْضُ مِنْ دَمِهِ، وَآكَلَتِ السَّبَاعُ وَالطَّيْرُ مِنْ لَحْمِهِ، وَأَنَا خَلُوتُ مِنْ ذَلِكَ

و زمین از خونس سیراب شده و درندگان و پرندگان گوشتش را خورده اند، در حالی که من

كُلِّهِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، لَا بِاسْتِحْقَاقٍ مِنِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ مِنْ

به لطف و کرمت از همه آنها بدورم، بی آنکه سزاوار آن باشم، معبودی جز تو نیست، تسبیح می کنم تو را

مُقْتَدِرٍ لَا يُغَلِّبُ، وَذِي إِيَّاهِ لَا يُعْجَلُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

به خاطر نیروی شکست ناپذیرت و شکیبایی بی شتابت، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَاتِكَ مِنَ الشَّاكِرِينَ، وَلِلْآئِكَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي

و مرا از سپاسگزاران نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمت بر من

بِرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَعِزَّتِكَ يَا كَرِيمٌ لَاطُبُّنَّ مِمَّا لَدَيْكَ،

رحم کن، ای مهربان ترین مهربانان، به عزت سوگند ای بزرگوار، من از آنچه نزد توست می خواهم

وَلَالْحَنِّ عَلَيْكَ، وَلَالْجَانِّ إِلَيْكَ، وَلَأَمُدَّنَّ يَدِي نَحْوَكَ مَعَ جُزْمِهَا إِلَيْكَ، يَا

و بر آن پافشاری دارم و به تو پناهنده ام و دست گنهکارم را به سویت دراز می کنم، ای

ص: ۱۷۴

رَبِّ فَبِمَنْ أَعُوذُ، وَبِمَنْ أَلُوذُ، لَا أَحَدَ لِي إِلَّا أَنْتَ، افْتَرَدُنِي وَأَنْتَ مُعَوْلِي

پروردگار من، به که پناه برم و به که رو کنم، در حالی که جز تو کسی را ندارم، آیا با وجود اینکه پشتیبان منی

وَعَلَيْكَ مُتَّكِلِي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى السَّمَاءِ فَاسْتَقَلَّتْ،

و من بر تو توکل می کنم مرا از درگاهت برانی؟ به حق آن نامت که بر آسمانها نهادهی و پا برجا ماند

وَعَلَى الْأَرْضِ فَاسْتَقَرَّتْ وَعَلَى الْجِبَالِ فَرَسَتْ، وَعَلَى اللَّيْلِ فَاطْلَمَ،

و بر زمین نهادهی و آرام گرفت و بر کوه ها نهادهی و استوار گردید و بر شب نهادهی و تاریک شد

وَعَلَى النَّهَارِ فَاسْتَنَارَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَقْضِيَ لِي

و بر روز نهادهی روشن گردید، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و تمامی

جَمِيعَ حَوَائِجِي كُلِّهَا، وَتَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي كُلِّهَا، صَغِيرَهَا وَكَبِيرَهَا، وَتُوسِّعَ

حاجت‌هایم را بر آوری، و از تمامی گناهان کوچک و بزرگم در گذری، و روزیم را

عَلَيَّ مِنَ الرِّزْقِ مَا تُبَلِّغُنِي بِهِ شَرَفَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ،

چنان وسعت بخشی که با آن به عزت دنیا و آخرت برسم، ای مهربان ترین مهربانان،

مَوْلَايَ بِكَ اسْتَعْنْتُ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاغْنِنِي وَبِكَ

ای مولای من از تو کمک می گیرم، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و یاریم کن، و به تو

اسْتَجَرْتُ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاجْزِنِي وَاغْنِنِي بِطَاعَتِكَ

پناه می برم، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و پناهم ده، و به واسطه بندگیت

عَنْ طَاعَةِ عِبَادِكَ، وَبِمَسْئَلَتِكَ عَنْ مَسْئَلَةِ خَلْقِكَ، وَأَنْقُلْنِي مِنْ ذُلِّ الْفَقْرِ

از اطاعت بندگانت بی نیازم کن و به وسیله درخواست از خود، از درخواست مخلوقات بی نیازم فرما، و مرا از ذلت فقر

إِلَى عِزِّ الْغِنَى وَمِنْ ذُلِّ الْمَعَاصِي إِلَى عِزِّ الطَّاعَةِ، فَقَدْ فَضَّلْتَنِي عَلَى كَثِيرٍ

به عزت بی نیازی و از خواری گناهان به عزت بندگیت منتقل کن، که تو مرا به واسطه

مِنْ خَلْقِكَ جُوداً مِنْكَ وَكَرَمًا، لَا يَسْتَحِقُّقَ مِنِّي الْهَيَّ فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى

جود و کرمت بر بسیاری از مخلوقات برتری دادی نه به خاطر شایستگی من، ای معبود من، پس برای همه اینها سپاس

ذَلِكَ كُلِّهِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي لِنِعْمَائِكَ مِنْ

مخصوص توست، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از سپاسگزاران

الشَّاكِرِينَ، وَاللَّائِكَةَ مِنَ الذَّاكِرِينَ، وَارْحَمْنِي بِرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ

نعمتها و یادکنندگان احسانت قرار ده و به رحمت بر من رحم کن، ای مهربان ترین

ص: ۱۷۵

الرَّاحِمِينَ * آنگاه به سجده برو و بگو: سَجَدَ وَجْهِي الدَّلِيلُ، لَوْجِهَكَ العَزِيزِ

مهربانان * * * * * رخسار خوارم در پیشگاه وجه عزیز و بزرگوارت

الْجَلِيلِ، سَجَدَ وَجْهِي الْبَالِي الْفَانِي لَوْجِهَكَ الدَّائِمِ الْبَاقِي سَجَدَ وَجْهِي

به خاک افتاده، چهره کهنه فانیم در پیشگاه روی دائمی و همیشگی به خاک افتاده، رخسار نیازمندم

الْفَقِيرِ، لَوْجِهَكَ الْعَنِيِّ الْكَبِيرِ، سَجَدَ وَجْهِي وَسَمْعِي وَبَصْرِي وَلَحْمِي

در پیشگاه روی بی نیاز و بزرگت به خاک افتاده، چهره و گوش و چشم و گوشت

وَدَمِي وَجِلْدِي وَعَظْمِي وَمَا أَقَلَّتِ الْأَرْضُ مِنِّي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و خون و پوست و استخوان و آنچه از اعضايم بر زمین است در پیشگاه پروردگار جهانیان به خاک افتاده است،

اللَّهُمَّ عُدْ عَلَيَّ جَهْلِي بِحِلْمِكَ، وَعَلَيَّ فَقْرِي بِغِنَاكَ، وَعَلَيَّ ذُلِّي بِعِزِّكَ

خدایا بر نادانیم به شکیباییت و بر نیازمندیم به بی نیازیت و بر فرومایگیم به قدرت

وَسُلْطَانِكَ، وَعَلَيَّ ضَعْفِي بِقُوَّتِكَ، وَعَلَيَّ خَوْفِي بِأَمْنِكَ، وَعَلَيَّ ذُنُوبِي

و سلطنتت و بر ناتوانیم به تواناییت و بر ترسم به امنیتت و بر گناهان

وَخَطَايَايَ بِعَفْوِكَ وَرَحْمَتِكَ، يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْرُهُ بِكَ فِي

و خطاهایم به عفو و رحمت باز گرد، ای بخشنده، ای مهربان، خدایا در مقابل سرسختی (دشمنم)

نَحْرِ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ (به جای فُلَانِ بْنِ فُلَانِ، نام دشمن را بگوید)، وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهِ،

فلانی پسر فلانی از تو حمایت می طلبم * * * * * و از شرش به تو پناه می برم،

فَاكْفِنِيهِ بِمَا كَفَيْتَ بِهِ أَنْبِيَائَكَ وَأَوْلِيَاءَكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَصَالِحِي عِبَادِكَ مِنْ

پس مرا از شرش کفایت کن آن گونه که پیامبران و اولیایت را از مخلوقات و بندگان شایسته ات را از

فِرَاعِنِهِ خَلْقِكَ، وَطُغَاهِ عُدَاتِكَ، وَشَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ

شر فرعونیان مخلوقات و سرکشان از دشمنان و شر همه مخلوقات کفایت نمودی، به رحمت ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

مهربانان، که تو بر هر چیز توانایی و خداوند ما را کافی و نیکو و کیلی است.

دعای توسل به چهارده معصوم علیهم السلام:

مقصود از «توسل» در این جا، وسیله قرار دادن انسانهای شایسته و صالح، در پیشگاه خدا و طلب چیزی از خدا به خاطر آنان است که مورد سفارش قرآن و روایات اسلامی قرار گرفته است (بخشنده

ص: ۱۷۶

نعمتها خداست و آن بزرگواران در پیشگاه او شفاعت می کنند). قرآن کریم می فرماید: »

« يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ »؛

ای کسانی که ایمان آورده اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله ای برای تقرب به خدا انتخاب نمایید». (۱) البته وسیله تقرب به خدا، امور گوناگونی است - همان گونه که در روایات تصریح شده است - که از جمله آنها، شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح نزد خداوند می باشد. قرآن کریم به طور روشن به رسول خدا صلی الله علیه و آله می گوید: «اگر گنه کاران به محضرت آیند و از خدا طلب آمرزش نمایند و تو نیز برای آنها طلب عفو کنی، مشمول رحمت و عفو خدا خواهند شد». (۲) در روایات فراوانی از طریق شیعه و سنی، مسأله توسل به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام مطرح شده و مورد سفارش قرار گرفته است و آنها که منکر توسل هستند به خاطر کمی اطلاعات و یا بی اطلاعی آنها از آیات قرآن و روایات اسلامی است. (۳) مرحوم «علامة مجلسی» فرموده است که در برخی از کتابهای معتبر آمده است که جناب «شیخ صدوق» این دعای توسل را از ائمه علیهم السلام روایت کرده و گفته است: «این دعا را برای هر حاجتی که خواندم به زودی به اجابت رسید». (۴) بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ وَاتَّوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ

خدا یا از تو می خواهم و به تو رو می کنم به واسطه پیامبرت، پیامبر رحمت، حضرت محمد - که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَا اَبَا الْقَاسِمِ يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَا اِمَامَ الرَّحْمَةِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا،

بر او و خاندان پاکش باد، ای ابوالقاسم، ای فرستاده خدا، ای پیشوای رحمت، ای آقا و مولای ما،

اَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ اِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی

حاجاتنا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا اَبَا الْحَسَنِ يَا

خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن ای

امير المؤمنين، يَا عَلِيَّ بْنَ ابيطَالِبٍ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَي خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا

امیر مؤمنان، ای علی بن ابی طالب، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا

۱- [۱۴۹]سوره مائده، آیه ۳۵.

۲- [۱۵۰]سوره نساء، آیه ۶۴.

۳- [۱۵۱]برای آگاهی بیشتر در این زمینه، به تفسیر نمونه، جلد ۴، ذیل آیه ۳۵ سوره مائده و جلد ۱۲، ذیل آیه ۵۷ سوره اسراء و دیگر کتب مراجعه شود.

۴- [۱۵۲]بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۴۷.

وَمَوْلِينَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ

و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده ایم و تو را پیش روی خواسته هایمان

حاجاتنا، یا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، یا فَاطِمَةُ الزَّهْرَاءُ یا بِنْتَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای فاطمه زهرا، ای دختر

مُحَمَّدٍ، یا قُرَّةَ عَيْنِ الرَّسُولِ، یا سَيِّدَتَنَا وَمَوْلَاتِنَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا

محمد صلی الله علیه و آله، ای روشنی چشم رسول خدا، ای بانو و سرور ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم

وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، یا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ،

و به وسیله تو به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا،

اشْفَعِي لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، یا ابا مُحَمَّدٍ یا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْمُجْتَبَى یا بْنَ

برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابا محمد، ای حسن بن علی، ای برگزیده، ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، یا سَيِّدَنَا وَمَوْلِينَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا

رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، یا وَجِيهًا

و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده ایم و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند

عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، یا ابا عَبْدِ اللَّهِ یا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الشَّهِيدُ یا

نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباعبدالله، ای حسین بن علی، ای شهید، ای

بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، یا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، یا سَيِّدَنَا وَمَوْلِينَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا

فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، یا وَجِيهًا

و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،
ای آبرومند

عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا اَبَا الْحَسَنِ يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَا زَيْنَ

نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابوالحسن، ای علی بن حسین، ای زینت

الْعَابِدِينَ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، اِنَّا

عبادت کنندگان، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما

تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ اِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا،

به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه)
قرار داده ایم،

يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابا جَعْفَرٍ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباجعفر، ای محمد بن علی، ای

الْبَاقِرُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا

شکافنده علوم، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا،

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،

يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباعبدالله، ای جعفر بن محمد، ای

الصَّادِقُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا

راستگو، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا،

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،

يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابا الْحَسَنِ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ،

ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای موسی بن جعفر،

أَيُّهَا الْكَاطِمُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا،

ای فروبرنده خشم، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما،

أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ

ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان

حاجاتنا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابا الْحَسَنِ يَا عَلِيَّ بْنَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای علی بن

مُوسَى أَيُّهَا الرِّضَا يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا

موسی، ای خشنود به رضای حق، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا

وَمَوْلَانَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ

و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته
هایمان

حاجاتنا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا ابا جَعْفَرَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ

(واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای اباجعفر، ای محمد بن

عَلِيَّ، أَيُّهَا التَّقِيُّ الْجَوَادُ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ، يَا

علی، ای پرهیزکارِ بخشنده، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای

سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ

آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی

بَيْنَ يَدَي حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا

خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا، برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابالحسن، ای

عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا الْهَادِي النَّقِيُّ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَيَّ

علی بن محمد، ای هدایت کننده پاک، ای فرزند رسول خدا، ای حجت خدا بر

خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ،

مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده،

وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَي حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أبا

و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن، ای ابا

مُحَمَّدٍ يَا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الزَّكِيُّ الْعَسْكَرِيُّ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ

محمد، ای حسن بن علی، ای پاک و پاکیزه، امام عسکری، ای فرزند رسول خدا، ای حجت

اللَّهِ عَلَيَّ خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ

خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو،

إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَي حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشْفَعْ لَنَا عِنْدَ

به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم، ای آبرومند نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن،

اللَّهِ، يَا وَصِيَّ الْحَسَنِ وَالْخَلْفَ الْحُجَّهَ، أَيُّهَا الْقَائِمُ الْمُنتَظَرُ الْمَهْدِيُّ، يَا بَنَ

ای جانشین حسن، جانشین (امام) و حجت (بر مردم) ای قیام کننده انتظار کشیده شده هدایت یافته، ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، أَنَا تَوَجَّهْنَا

رسول خدا، ای حجت خدا بر مخلوقاتش، ای آقا و مولای ما، ما به تو رو نموده

وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيْ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا

و تو را شفیع قرار داده ایم و به وسیله تو، به درگاه خدا متوسل شده و تو را پیش روی خواسته هایمان (واسطه) قرار داده ایم،
ای آبرومند

عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ * سپس حاجت خود را بخواهد که ان شاء الله تعالی برآورده می شود.

نزد خدا برای ما نزد او شفاعت کن. *****

در روایت دیگری [۱۵۳] آمده است که بعد از این بگوید:

يَا سَادَتِي وَ مَوَالِيَّ، اِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكُمْ اِئْمَتِي وَ عُدَّتِي لِيَوْمِ فَقْرِي

ای سروران و پیشوایان من، به وسیله شما پیشوایانم و ذخیره ام برای روز فقر

وَ حَاجَتِي اِلَى اللّٰهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِكُمْ اِلَى اللّٰهِ، وَ اسْتَشْفَعْتُ بِكُمْ اِلَى اللّٰهِ،

و نیازم به خدا رو نموده ام و به واسطه شما به خدا متوسل شده و شما را نزد او شفیع قرار داده ام

فَاشْفَعُوا لِي عِنْدَ اللّٰهِ، وَ اسْتَنْقِذُونِي مِنْ ذُنُوبِي عِنْدَ اللّٰهِ، فَانْتَكُمُ وَ سَيَلْتِي اِلَى

پس شفیع من نزد خدا باشید، و مرا از (شرّ) گناهانم در نزد خدا نجات دهید، به یقین شما وسیله (ارتباط) من با

اللّٰهِ، وَ بِحُبِّكُمْ وَ بِقُرْبِكُمْ اَرْجُو نَجَاةً مِنَ اللّٰهِ، فَكُونُوا عِنْدَ اللّٰهِ رَجَائِي يَا

خدا هستید، و با محبت و دوستی شما از خدا امید نجات دارم، پس شما ای سرورانم و ای اولیای خداوند

سَادَتِي يَا اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ، صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ، وَ لَعَنَ اللّٰهُ اَعْدَاءَ اللّٰهِ

مایه امیدم در نزد خدا باشید، درود خدا بر همه آنان باد و خداوند دشمنانش را که در حق آنها

ظَالِمِيهِمْ مِنَ الْاَوَّلِينَ وَ الْاٰخِرِينَ، امين رَبَّ الْعَالَمِينَ.

ظلم نموده اند از پیشینیان و پسینیان لعنت کند، دعایم را اجابت کن ای پروردگار جهانیان.

دعای مکارم الاخلاق:

این دعا همان گونه که از نامش پیداست، درخواستی است از خداوند، برای رفع صفات ناپسند و مذموم و کسب فضایل اخلاقی و حرکت در راه و روشی که مورد رضایت خداوند است. امام سجّاد علیه السلام با زبان دعا، بسیاری از رذایل اخلاقی و گناهان را برمی شمرد تا از آنها اجتناب شود و فهرستی از فضایل اخلاقی را نیز بازگو می کند و آراستگی بدان صفات را از خداوند می طلبد تا مؤمنان برای کسب این صفات، به او اقتدا کنند. این دعا در «صحیفه سجّادیه» که از کتب گرانبهاست (دعای بیستم) آمده است.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَبَلِّغْ بایمانی اَكْمَلَ الْاِیْمَانِ، وَاجْعَلْ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و ایمانم را به کاملترین مرتبه آن برسان، و یقینم

ص: ۱۸۱

يَقِينِي أَفْضَلَ الْيَقِينِ، وَأَنْتَهُ بَيِّنَتِي إِلَى أَحْسَنِ النَّيَّاتِ، وَبِعَمَلِي إِلَى أَحْسَنِ

را برترین یقین قرار ده، و نیتم را به نیکوترین آن و عملم را به نیکوترین اعمال

الْأَعْمَالِ، اللَّهُمَّ وَفِّرْ بِلُطْفِكَ نَيْتِي وَصَحِّحْ بِمَا عِنْدَكَ يَقِينِي وَاسْتَصْلِحْ

منتهی گردان، خدایا به لطف و کرم، نیتم را (برای کارهای خیر) فراوان کن، و ایمانم را به واسطه آنچه نزد توست تصدیق کن، و با قدرتت

بِقُدْرَتِكَ مَا فَسَدَ مِنِّي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاكْفِنِي مَا يَشْغُلُنِي

آنچه از من تباه شده اصلاح گردان، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و اموری که پرداختن به آن مرا

الْإِهْتِمَامُ بِهِ، وَاسْتَعْمِلْنِي بِمَا تَسْتَلْنِي غَدًا عَنْهُ، وَاسْتَفْرِغْ أَيَّامِي فِيمَا

مشغول می دارد کفایت نما، و مرا به کاری گمار که فردای قیامت از آن بازخواست می کنی، و روزگارم را تنها برای آن هدفی که

خَلَقْتَنِي لَهُ، وَاعْنِنِي وَأَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِكَ، وَلَا تَفْتِنْنِي بِالنَّظَرِ، وَاعِزَّنِي

مرا برای آن آفریدی فارغ ساز، و مرا بی نیاز کن و روزیم را وسعت ده، و مرا با نگاه (بیهوده) گرفتار فتنه مساز، و مرا عزت بخش

وَلَا تَبْتَلِيَنِي بِالْكِبْرِ، وَعَبِّدْنِي لَكَ، وَلَا تُفْسِدْ عِبَادَتِي بِالْعُجْبِ، وَاجِرْ

و مبتلا به کبر و غرور نساز، و بنده خود گردان، و عبادتم را با خودبینی فاسد مگردان، و با دستان من

لِلنَّاسِ عَلَى يَدَيَّ الْخَيْرِ، وَلَا تَمَحِّقْهُ بِالْمَنِّ، وَهَبْ لِي مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ،

خیر و نیکی را بر مردم جاری گردان، و آن را با منت نهادنم نابود مکن، و مراتب عالی اخلاق را به من ببخش،

وَاعْصِمْنِي مِنَ الْفَخْرِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلَا تَرْفَعْنِي فِي

و مرا از فخر فروشی نگهدار، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و اگر مرتبه مرا نزد

النَّاسِ دَرَجَةً أَلَّا حَطَطْتَنِي عِنْدَ نَفْسِي مِثْلَهَا، وَلَا تُحَدِّثْ لِي عِزًّا ظَاهِرًا

مردم بالا می بری به همان اندازه مرا نزد خودم پایین آور، و هر قدر عزت آشکار

أَلَا أَحَدَّثْتُ لِي ذُلَّهُ بَاطِنَهُ عِنْدَ نَفْسِي بِقَدْرِهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

به من عنایت می کنی به همان مقدار فروتنی در درونم ایجاد کن، خدایا بر محمد و خاندان پاکش

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَمَتَّعْنِي بِهَدْيِ صَالِحٍ لَا اسْتَبْدِلُ بِهِ، وَطَرِيقَهُ حَقٌّ لَا اِزْيُغُ

درود فرست و مرا بهره مند نما به هدایت شایسته ای که آن را به چیز دیگری تبدیل نسازم، و راه حقی که از آن

عَنْهَا، وَبَيِّهْ رُشْدِي لَا اشْكُ فِيهَا، وَعَمَّرْنِي مَا كَانَ عُمْرِي بِذُلِّهِ فِي طَاعَتِكَ،

منحرف نشوم و بیتی صحیحی که در آن شک نکنم، و تا زمانی که زندگیم در مسیر طاعت توست به من عمر ده،

فَإِذَا كَانَ عُمْرِي مَرْتَعًا لِلشَّيْطَانِ، فَأَقْبِضْنِي إِلَيْكَ قَبْلَ أَنْ يَسْبِقَ مَقْتِكَ

پس زمانی که زندگیم چراگاه شیطان گردد جانم را بگیر، پیش از آن که خشمت به من رسد

الَّتِي، أَوْ يَسْتَحْكِمَ غَضَبِكَ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ لَا تَدْعُ خَصْلَةَ تُعَابُ مِنِّي أَلَّا

یا غضبت بر من حتمی گردد، خدایا هیچ خصلتی از من که مایه نکوهش است باقی نگذار جز آن که

اضلحتها، وَلَا عَائِبُهُ أَوْ نُبِّ بِهَا أَلَّا حَسَنَتُهَا، وَلَا أَكْرَوْمَهُ فِيَّ نَاقِصَهُ أَلَّا

اصلاحش کنی و هیچ عیبی را که به آن سرزنش می شوم جز آن که نیکویش گردانی و هیچ خصلت نیکوی ناتمام را، جز آن که

اتَمَمْتَهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْدِلْنِي مِنْ بَعْضِهِ أَهْلٍ

کامل گردانی، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و دشمنی کینه توزان را با من

السَّانِ الْمَحَبَّةَ، وَمِنْ حَسَدِ أَهْلِ الْبَغْيِ الْمَوَدَّةَ، وَمِنْ ظَنِّهِ أَهْلِ الصَّلَاحِ

به مهر و محبت، و حسادت ستمکاران را به دوستی و مودت، و بدگمانی صالحان را

الثَّقَّةَ، وَمِنْ عَدَاوَةِ الْأَذْنَبِينَ الْوَلَايَةَ، وَمِنْ عُقُوقِ ذَوِي الْأَرْحَامِ الْمَبْرَّةَ،

به اعتماد و وثاقت، و دشمنی نزدیکان را به سرپرستی و ولایت، و نافرمانی و مخالفت خویشاوندان را به نیکی و محبت،

وَمِنْ خِدْلَانِ الْأَقْرَبِينَ النُّصْرَةَ، وَمِنْ حُبِّ الْمُدَارِينَ تَصْحِيحَ الْمِقَّةِ، وَمِنْ

و خوار کردن نزدیکان را به یاری و نصرت، و محبت ظاهری مدارا کنندگان را به دوستی همراه با حقیقت،

رَدُّ الْمَلَابِسِينَ كَرَمِ الْعِشْرَةِ، وَمِنْ مَرَارِهِ خَوْفِ الظَّالِمِينَ حَلَاوَةَ الْأَمْنَةِ،

و دور ساختن معاشران را به نیکی معاشرت، و تلخی ترس از ستمکاران را به شیرینی امنیت، تبدیل فرما.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لِي يَدًا عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَلِسَانًا

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و برایم قرار ده دست قدرتمندی در برابر آن که بر من ستم کند و زبان گویایی

عَلَى مَنْ خَاصَمَنِي وَظَفَرًا بِمَنْ عَانَدَنِي وَهَبْ لِي مَكْرًا عَلَى مَنْ كَايَدَنِي

در برابر آنکه با من ستیز کند، و پیروزی بر کسی که با من دشمنی ورزد، و ببخش به من راهکاری در برابر آن که با من حيله کند

وَقُدْرَةً عَلَى مَنْ اضْطَهَدَنِي وَتَكْذِيبًا لِمَنْ قَصَبَنِي وَسَلَامَةً مِمَّنْ

و توانی در برابر آن که مرا در تنگنا قرار دهد، و تکذیب آن کس که از من عیب جویی کند، و در امان بودن از گزند کسی که

تَوَعَّدَنِي وَ وَفَّقَنِي لِبَطَاعِهِ مَنْ سَدَّدَنِي وَ مُتَابَعِهِ مَنْ ارشَدَنِي اللَّهُمَّ

مرا تهدید کند، و مرا به پیروی از کسی که راهنماییم می کند و متابعت از کسی که ارشادم می کند توفیق ده، خدایا

صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ سَدِّدْنِي لِأَنْ اِعَارِضَ مَنْ غَشَّيْتُ بِالنُّصْحِ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و کمکم کن تا با کسی که به من خیانت کرده به خیر خواهی پاسخ دهم

وَ اجْزِي مَنْ هَجَرَنِي بِالْبِرِّ، وَ اثِبْ مَنْ حَرَمَنِي بِالْبُذْلِ، وَ اكْفِي مَنْ

و کسی که مرا رها کرده به نیکی پاداش دهم، و کسی که مرا محروم ساخته با بخشش عوض دهم و کسی که از من بریده

قَطَعَنِي بِالصَّلَةِ، وَاخَالَفَ مَنْ اِعْتَابَنِي اِلَى حُسْنِ الذِّكْرِ، وَانْ اَشْكُرَ

با محبت سزایش دهم، و با کسی که از من بدگویی نموده با یاد نیک مقابله کنم، و از نیکی و احسان

الْحَسَنَةَ، وَاغْضَى عَنِ السَّيِّئَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَحَلِّنِي

سپاسگزاری نموده و از بدی چشم پوشی کنم، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا به

بِحَلِيهِ الصَّالِحِينَ، وَالْبِسْنِي زِينَةَ الْمُتَّقِينَ فِي بَشَطِ الْعَدْلِ، وَكَظْمِ الْعُيُظِ،

زیور صالحان بیارای و زیور پرهیزکاران را به من بیوشان، در گسترش عدالت، و فرو بردن خشم

وَاطْفَاءِ النَّائِرَةِ، وَصَمِّ اَهْلَ الْفُرْقَةِ، وَاصْلَاحِ ذَاتِ الْبَيْنِ، وَافْشَاءِ الْعَارِفَةِ،

و خاموش ساختن آتش فتنه، و گرد آوردن آنان که از هم جدا شده اند و اصلاح میان مردم و آشکار نمودن نیکیها

وَسْتِرِ الْعَائِبَةِ، وَلِينِ الْعَرِيكَةِ، وَخَفْضِ الْجَنَاحِ، وَحُسْنِ السَّيْرِ،

و پوشاندن عیوب، و نرم خویی، و تواضع و فروتنی، و رفتار نیکو

وَسُكُونِ الرِّيحِ، وَطِيبِ الْمُخَالَفَةِ، وَالسَّبْقِ اِلَى الْفَضِيلَةِ، وَايثارِ التَّفَضُّلِ،

و سنگینی و وقار، و خوش خلقی، و سبقت گرفتن در فضایل، و از خود گذشتگی در احسان

وَتَرْكِ التَّغْيِيرِ، وَالْإِفْضَالِ عَلَى غَيْرِ الْمُسْتَحِقِّ، وَالْقَوْلِ بِالْحَقِّ وَانْ عَزَّ،

و ترک سرزنش دیگران و بخشش بر آن که سزاوار آن نیست، سخن گفتن به حق هر چند گران و دشوار باشد

وَاسْتِقْلَالِ الْخَيْرِ وَانْ كَثُرَ مِنْ قَوْلِي وَفِعْلِي وَاسْتِكْنَارِ الشَّرِّ وَانْ قَلَّ

و کم شمردن کارهای نیک خود هر چند گفتار و رفتار خیرم زیاد باشد و زیاد شمردن کارهای بد خود هر چند

مِنْ قَوْلِي وَفِعْلِي وَ اَكْمَلْ ذَلِكْ لِي بِدَوَامِ الطَّاعَةِ، وَلُزُومِ الْجَمَاعَةِ،

در گفتار و کردارم اندک باشد، (خدایا) این صفات را با اطاعت پیوسته و همراهی با جماعت (مؤمنان)

وَرَفْضِ اَهْلِ الْبِدْعِ، وَمُسْتَعْمِلِ الرَّأْيِ الْمُخْتَرِعِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

و طرد بدعت گذاران، و آنان که از رأی و نظر ساختگی پیروی می کنند، در من به کمال رسان، خدایا بر محمد

وَالِه، وَاجْعَلْ اَوْسَعَ رِزْقِكَ عَلَيَّ اِذَا كَبُرْتُ، وَاقْوَى قُوَّتِكَ فِيَّ اِذَا نَصَبْتُ،

و خاندان پاکش درود فرست، و به هنگام پیری، گسترده ترین روزی و به هنگام درماندگی، قوی ترین نیرویت را به من ارزانی دار

وَلَا تَبْتَلِيَنِي بِالْكَسَلِ عَنْ عِبَادَتِكَ، وَلَا الْعُمَى عَنْ سَبِيلِكَ، وَلَا بِالْتَّعَرُّضِ

و مرا به هنگام عبادت به کسالت و گمراهی از راهت و گام نهادن در مسیر

لِخِلَافِ مَحَبَّتِكَ، وَلَا مُجَامَعِهِ مَنْ تَفَرَّقَ عَنْكَ، وَلَا مُفَارَقِهِ مَنْ اجْتَمَعَ

خلاف محبتت و پیوند و همراهی با آنان که از تو جدا شده اند، و جدایی از آنان که با تو پیوند خورده اند،

ص: ۱۸۴

اَلَيْكَ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ اَصُوْلُ بِكَ عِنْدَ الضُّرُوْرَةِ، وَاَسْئَلُكَ عِنْدَ الْحَاجَةِ،

دچار مکن. خدایا مرا چنان قرار ده که به هنگام سختی به تو رو کنم، و به هنگام نیاز از تو بخواهم

وَ اتَضَّرَعُ اِلَيْكَ عِنْدَ الْمَسْكِنَةِ، وَلَا تَقْتِنِيْ بِالْاِسْتِعَانَةِ بِغَيْرِكَ اِذَا

و به هنگام بیچارگی به درگاہت تضرع کنم، و مرا به هنگام گرفتاری و درماندگی به یاری جستن

اضْطُرِرْتُ، وَلَا بِالْخُضُوْعِ لِسُؤَالِ غَيْرِكَ اِذَا افْتَقَرْتُ، وَلَا بِالْتَضَّرُّعِ اِلَى

از غیر خودت و به هنگام نیاز به فروتنی برای درخواست از غیر خودت و به هنگام ترس به خواهش

مَنْ دُوْنَكَ اِذَا رَهَبْتُ، فَاسْتَحِقْ بِذَلِكَ خِذْلَانِكَ، وَمَنْعَكَ وَاِعْرَاضَكَ،

و التماس از غیر خودت، امتحان مکن، که (اگر چنان کنم) مستحق خواری و منع لطف و دوری از تو گردم

يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ، اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ مَا يُلْقَى الشَّيْطَانُ فِيْ رُوْعِيْ مِنْ التَّمَنِّي

ای مهربان ترین مهربانان، خدایا در مقابل آنچه که شیطان در خاطر من از آرزوی باطل

وَالْتَّظَنِّي وَالْحَسَدِ، ذِكْرًا لِعَظَمَتِكَ، وَتَفَكُّرًا فِيْ قُدْرَتِكَ، وَتَدْبِيرًا عَلَيَّ

و بدگمانی و حسادت می افکنند، در قلبم یادآوری عظمت و اندیشیدن در قدرت و تدبیر در برابر

عَدُوِّكَ، وَمَا اجْرَى عَلَيَّ لِسَانِيْ مِنْ لَفْظِهِ فُحْشٍ اَوْ هَجْرٍ، اَوْ شَتْمٍ عَرَضٍ،

دشمنت را قرار ده، و در مقابل آنچه از کلمه رکیک یا ناسزا یا پرده دری

اَوْ شَهَادَةٍ بَاطِلٍ، اَوْ اِغْتِيَابِ مُؤْمِنٍ غَائِبٍ، اَوْ سَبِّ حَاضِرٍ، وَمَا اشْبَهَ ذَلِكَ

یا شهادت به ناحق یا غیبت مؤمن غایب، یا دشنام شخص حاضر و مانند آن که

نُطِقًا بِالْحَمْدِ لَكَ، وَاِعْرَاقًا فِيْ الشَّنَاءِ عَلَيْكَ، وَذَهَابًا فِيْ تَمْجِيدِكَ،

بر زبانم جاری می سازد به حمد و ستایش و مدح و ثنای فراوان و حرکت برای بزرگداشت

وَشُكْرًا لِنِعْمَتِكَ، وَاِعْتِرَافًا بِاِحْسَانِكَ، وَاِحْصَاءً لِمِنَّتِكَ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

و سپاس نعمت و اقرار به لطف و احسان و شمارش نعمتهایت را قرار ده، خدایا بر محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلَا اِظْلَمَنَّ وَاَنْتَ مُطِيقٌ لِلدَّفْعِ عَنِّي وَلَا اِظْلَمَنَّ وَاَنْتَ

پاکش درود فرست، و (چنان کن که) مورد ستم واقع نشوم زیرا که توان دفع آن را داری و (چنان کن که) به کسی ستم نکنم
زیرا تو

الْقَادِرُ عَلَى الْقَبْضِ مِنِّي وَلَا اضِلَّنَّ وَقَدْ امْكَنْتَكَ هِدَايَتِي وَلَا افْتَقِرَنَّ

بر بازداشتنم توانایی، و (چنان کن که) گمراه نشوم، زیرا امکان هدایت من برای تو فراهم است، و (چنان کن که) نیازمند نشوم

وَمِنْ عِنْدِكَ وُشْعَى وَلَا اطْعَيْنَنَّ وَمِنْ عِنْدِكَ وُجِدَى اللَّهُمَّ اِلَى مَعْفِرَتِكَ

زیرا که توانگریم از جانب توست، و (چنان کن که) طغیان و سرکشی ننمایم زیرا که توانایی و تمکنم نزد توست، خدایا به
آمرزشت

ص: ۱۸۵

وَفَدْتُ، وَالْيَ عَفْوِكَ قَصَدْتُ، وَالْيَ تَجَاوُزِكَ اشْتَقْتُ، وَبِفَضْلِكَ وَثِقْتُ،

وارد شده و عفو تو را طلب نمودم، و مشتاق گذشت توام و به فضل تو اطمینان دارم

وَلَيْسَ عِنْدِي مَا يُوجِبُ لِي مَغْفِرَتَكَ، وَلَا فِي عَمَلِي مَا اسْتَحِقُّ بِهِ عَفْوَكَ،

و چیزی که موجب آمرزشم نزد تو شود ندارم و در کردارم چیزی که به واسطه آن شایسته عفو تو باشم نیست

وَمَالِي بَعْدَ أَنْ حَكَمْتُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا فَضْلُكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

و بعد از قضاوتم بر نفسم جز فضل تو چیزی ندارم، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و

وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ وَأَنْطِقْنِي بِالْهُدَى وَالْهَمْنِي التَّقْوَى وَوَفَّقْنِي لِلتِّي

بر من لطف کن، خدایا و مرا به هدایت، گویا گردان و پرهیزکاری به من الهام کن و مرا به آنچه پاکیزه تر است

هِيَ اَزْكَى وَاسْتَعْمَلْنِي بِمَا هُوَ اَرْضَى اللَّهُمَّ اسْأَلُكَ بِي الطَّرِيقَةَ الْمَثَلِي

موفق گردان و به آنچه پسندیده تر است مشغول دار، خدایا مرا به بهترین راه وارد کن

وَاجْعَلْنِي عَلَى مِلَّتِكَ اَمُوتُ وَاَحْيِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

و مرگ و زندگیم را بر دین خود قرار ده، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و

وَمَتَّعْنِي بِالْاِقْتِصَادِ، وَاجْعَلْنِي مِنْ اَهْلِ السَّدَادِ، وَ مِنْ اِدْلِهِ الرَّشَادِ، وَ مِنْ

مرا به میانه روی در زندگی بهره مند ساز، و مرا از ثابت قدمان و از راهنمایان هدایت و از

صَالِحِي الْعِبَادِ، وَاَرْزُقْنِي فَوْزَ الْمَعَادِ، وَسَلَامَةَ الْمِرْصَادِ، اللَّهُمَّ خُذْ

بندگان شایسته ات قرار ده، و رستگاری روز قیامت و سلامتی عبور از کمینگاه (آخرت) را روزیم گردان، خدایا آنچه

لِنَفْسِكَ مِنْ نَفْسِي مَا يُخْلِصُهَا، وَابْقِ لِنَفْسِي مِنْ نَفْسِي مَا يُصْلِحُهَا، فَاَنْ

گرفتنش مرا خالص می کند از من بگیر، و آنچه مرا اصلاح می کند باقی گذار پس به یقین

نَفْسِي هَالِكَةٌ اَوْ تَعْصِمَهَا، اللَّهُمَّ اَنْتَ عُدَّتِي اِنْ حَزِنْتُ، وَاَنْتَ مُنْتَجَعِي اِنْ

نفسم نابودشدنی است مگر اینکه تو آن را نگه داری، خدایا اگر غمگین شوم تو تکیه گاه منی، و اگر محروم شوم تو

حُرْمَتُ، وَبِكَ اسْتِغَاثَتِي اِنْ كَرِهْتُ، وَعِنْدَكَ مِمَّا فَاتَ خَلْفُ، وَلِذَا فَسَدَ

پناهگاه منی، و اگر گرفتار سختی شوم تو فریادرس منی، و نزد توست جایگزین آنچه از دست برود و اصلاح آنچه

صَلَّاحُ، وَفِيْمَا اَنْكَرْتَ تَغْيِيْرُ، فَاْمُنُّنُ عَلٰى قَبْلِ الْبَلَاءِ بِالْعَافِيَةِ، وَقَبْلَ

تباه شود، و دگرگونی آنچه عیب دانستی، پس منت گذار بر من به تندرستی قبل از گرفتاری، و توانگری

الطَّلَبِ بِالْجِدَّةِ، وَقَبْلَ الضَّلَالِ بِالرَّشَادِ، وَاکْفِنِيْ مُؤْنَةَ مَعْرَةِ الْعِبَادِ، وَهَبْ

قبل از درخواست کردن، و هدایت قبل از گمراهی، و مرا از رنج و آزار بندگان کفایت کن، و امتیّت

لِيْ أَمِنْ يَوْمَ الْمَعَادِ، وَآمِنِحْنِي حُسْنَ الْإِرْشَادِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

روز قیامت را به من ببخش، راهنمایی نیکو را به من ارزانی دار، خدایا بر محمد و خاندان پاکش

وَأَلِيهِ، وَادْرَأْ عَنِّي بِلُطْفِكَ، وَأَعِزَّنِي بِنِعْمَتِكَ، وَاصْلِحْ لِيْ بِكَرَمِكَ، وَدَاوِنِي

درود فرست، و با لطف و کرمت از من دفاع کن، و با نعمت غذایم ده، و با بزرگواریت اصلاح کن و با تربیت

بِصُنْعِكَ، وَاطَّلِنِي فِي ذَرَاكَ، وَجَلِّئِنِي رِضَاكَ، وَوَفِّقْنِي إِذَا اشْتَكَلْتُ عَلَيَّ

درمانم کن، و در سایه حمایت قرارم ده و با خشنودیت گرامیم دار، و آنگاه که کارها بر من مشکل شود

الْأُمُورُ لِأَهْدَاهَا، وَإِذَا تَشَابَهَتِ الْأَعْمَالُ لِأَرْكَاهَا، وَإِذَا تَنَاقَضَتِ الْمِلَلُ

با بهترین راهنمایی ها و آن گاه که کارها مشتبه شود با پاکیزه ترین آنها و آنگاه که ملتها اختلاف کنند

لِأَرْضَاهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَلِيهِ، وَتَوَجَّنِي بِالْكَفَايَةِ، وَ سَمِّنِي

به پسندیده ترین آنها موفقم دار، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا به بی نیازی مزین کن، و با سرپرستی نیک،

حُسْنَ الْوِلَايَةِ، وَهَبْ لِي صِدْقَ الْهِدَايَةِ، وَلَا تَفْتِنْنِي بِالسَّعَةِ، وَآمِنِحْنِي

زیبایم کن، و هدایت صادقانه را به من ببخش، و با وسعت روزی، امتحانم مکن، و خوش خلقی را

حُسْنَ الدَّعَةِ، وَلَا تَجْعَلْ عَيْشِي كَدًّا كَدًّا، وَلَا تُرِدْ دُعَائِي عَلَيَّ رَدًّا، فَأَنِّي

به من ببخش، و زندگانیم را همراه با مشقت قرار مده، و به هیچ وجه دعایم را به خودم باز مگردان، به یقین که من

لَا اجْعَلُ لَكَ ضِدًّا، وَلَا ادْعُو مَعَكَ نِدًّا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَلِيهِ،

ضدّی برایت قرار ندادم، و رقیبی به همراهت نخواندم، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

وَآمِنِحْنِي مِنَ السَّرْفِ، وَحَصِّنْ رِزْقِي مِنَ التَّلْفِ، وَوَفِّقْ مَلَكَتِي بِالْبَرَكَةِ

و مرا از اسراف باز دار، و روزیم را از تلف شدن حفظ کن، و داراییم را با قرار دادن برکت در آن فراوان گردان،

فِيهِ، وَاصِبْ بِي سَبِيلَ الْهِدَايَةِ لِلْبِرِّ فِيمَا انْفَقُ مِنْهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

و مرا در طریق هدایت به نیکی ها در آنچه که از آن انفاق می کنم برسان، خدایا بر محمد

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاکْفِنِي مَوْتَهُ الْإِكْتِسَابِ، وَارْزُقْنِي مِنْ غَيْرِ اخْتِسَابٍ، فَلَا

و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از رنج بدست آوردن روزی کفایت کن، و بی حساب روزیم ده، تا این که

اشْتِغَلَ عَنْ عِبَادَتِكَ بِالطَّلَبِ، وَلَا اخْتِمِلْ اَضْرَ تَبِعَاتِ الْمَكْسَبِ، اللَّهُمَّ

به جای بندگیت به طلب روزی مشغول نشوم، و پی آمدهای کسب روزی را به دوش نکشم، خدایا

فَاطِلْنِي بِقُدْرَتِكَ مَا اطْلُبُ، وَاجْزِنِي بِعِزَّتِكَ مِمَّا ارْهَبُ، اللَّهُمَّ صَلِّ

به قدرتت آنچه می طلبم به من برسان، و به عزتت از آنچه می ترسم پناهم ده، خدایا

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَصُنْ وَجْهِي بِالْيَسَارِ، وَلَا تَبْتَدِلْ جَاهِي بِالْإِقْتَارِ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و باوسعت روزی آبرویم را حفظ کن، و با تنگدستی شخصیتم را بی ارزش مساز،

فَاسْتَرْزِقْ أَهْلَ رِزْقِكَ، وَاسْتَعِطَى شِرَارَ خَلْقِكَ، فَافْتِنَنَّ بِحَمْدِ مَنْ

تا از روزی خوارانت روزی بخواهم و از بدترین مخلوقات گدایی کنم پس به ستایش آنکه عطایم کرده

اعطانی وابتلی بدم من منعی وانت من دونهم ولي الأعتاء والمنع،

و بدگویی آنکه از من دریغ داشته مبتلا شوم در حالی که تو صاحب بخشش و دریغی نه آنها،

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَارْزُقْنِي صِحَّةً فِي عِبَادِهِ، وَفَرَاغاً فِي

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و سلامتی در (انجام) عبادت و آسایش در عین

زَهَادِهِ، وَعِلْمًا فِي اسْتِعْمَالِهِ، وَوَرَعًا فِي أَجْمَالِهِ، اللَّهُمَّ اخْتِمْ بَعْفُوكَ

چشم پوشی از دنیا و دانش توأم با عمل، و پرهیزکاری در عین میانه روی را روزیم گردان، خدایا عمرم را با عفت

اجلی وحقق فی رجاء رحمتک املی و سهل الی بلوغ رضاك سبلی

به پایان رسان، و در سایه امید به رحمت آرزویم را محقق ساز، و راه های رسیدن به خشنودیت را برایم هموار گردان،

وَحَسِّنْ فِي جَمِيعِ اَحْوَالِي عَمَلِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَبَّهْنِي

و در همه حال کردارم را نیکو گردان، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و به هنگام

لِذِكْرِكَ فِي اَوْقَاتِ الْعَفَلَةِ، وَاسْتَعْمَلْنِي بِطَاعَتِكَ فِي اَيَّامِ الْمُهَلَةِ، وَانْهَجْ

غفلت و بی خبری مرا به یادت متوجه کن، و در اوقات فراغت مرا به بندگیت بگمار، و راهی آسان

لی الی محبتک سبباً سهلاً، اکمل لی بها خیر الدنیا و الآخرة، اللهم

برای رسیدن به دوستیت به رویم بگشا، که به واسطه آن خیر دنیا و آخرت را بر من کامل گردانی، خدایا بر

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ قَبْلَهُ،

محمد و خاندان پاکش درود فرست همانند بهترین درودی که بر هر یک از مخلوقات پیش از آن حضرت فرستاده ای

وَأَنْتَ مُصَلٌّ عَلَى أَحَدٍ بَعْدَهُ، وَآتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً،

و تویی درود فرستنده بر هر کس بعد از او، و در دنیا و آخرت نیکی به ما ارزانی دار

وَقِنِي بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ.

و به رحمت مرا از عذاب دوزخ بازدار.

ص: ۱۸۸

توجه به حضرت ولی عصر - عجل الله تعالی فرجه الشریف - و دعا برای وجود شریفش، ابراز عشق و علاقه به محضرش و دعا برای تعجیل ظهورش همه و همه نشانه یک شیعه واقعی است؛ ولی بی تردید، آن کس که برای ظهور مصلح جهانی دعا می کند، برای اصلاح خویش و جامعه خود می کوشد و آن کس که در انتظار منجی بشریت و امام برحق به سر می برد، خود نیز همچون سربازی فداکار و گوش به فرمان، برای جانبازی در راه اسلام و نجات ستمدیدگان، تلاش می کند. دعای ندبه نجوای عاشقانه ای است برای دلدادگان و رمزی است برای هر شیعه منتظر، تا با زمزمه آن و توجه به محتوایش، هم برای وجود نازنین امام زمان دعا کند، هم عشق و ارادت خویش را به آن حضرت نشان دهد و هم راز و رمز سربازی را به درستی بیاموزد و هم با یک دوره فشرده از تاریخ پیامبران و دلایل ولایت امیر مؤمنان علیه السلام آشنا شود.

مستحب است دعای ندبه در اعیاد چهارگانه: جمعه، عید فطر، عید قربان و عید غدیر خوانده شود. (۱) بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ، وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰی سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ نَبِيِّهِ وَآلِهِ، وَسَلَّم

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، و درود خدا بر آقا و سرور ما پیامبر خدا محمّد و خاندان پاکش و سلام مخصوص خدا

تَسْلِیْمًا، اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلٰی مَا جَرٰی بِهٖ قَضَائِكَ فِی اَوْلِیَائِكَ، الَّذِیْنَ

بر آنان باد، خدایا حمد و سپاس از آن توست بر آنچه در میان اولیاءت مقدر ساختی، همانانی که

اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِكَ وَ دِیْنِكَ، اِذْ اخْتَرْتَهُمْ لَهٗمْ جَزِیْلًا مَا عِنْدَكَ مِنَ النِّعَمِ

برای خود و دینت خالصشان نمودی، آنگاه که نعمتهای بزرگ جاودان نزد خودت را

الْمُقِیْمِ، الَّذِیْ لَا زَوَالَ لَهٗ وَلَا اَضْمِحْلَالَ، بَعْدَ اَنْ شَرَطْتَ عَلَيْهِمُ الزُّهْدَ فِی

برایشان برگزیدی، نعمتهایی که زوال و نابودی ندارد، پس از آنکه بی توجهی به مقامات

۱- [۱۵۵] این دعا را سید بن طاووس در مصباح الزائر، صفحه ۴۴۶-۴۵۳ و محمّد بن المشهدی در مزار کبیر، صفحه ۵۷۳ آورده اند، مرحوم علامه مجلسی نیز در بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۴-۱۱۰ آن را نقل کرده است. همچنین علامه مجلسی در کتاب زادالمعاد، صفحه ۴۹۱-۵۰۴ این دعا را به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل کرده است و مطابق برخی دیگر از روایات، این دعا از ناحیه امام زمان علیه السلام توسط یکی از نوایش رسیده است که در واقع تأکیدی است بر آنچه که امام

صادق علیه السلام آن را بیان فرموده است. (برای توضیح بیشتر به کتاب «ندبه و نشاط» تألیف دانشمند ارجمند، مرحوم آقای زمردیان مراجعه شود).

دَرَجَاتٍ هَذِهِ الدُّنْيَا الدَّيَّيَّةِ، وَزُخْرُفُهَا وَزِبْرُجِهَا، فَشَرَطُوا لَكَ ذَلِكَ،

و زرق و برق دنیای فانی را بر آنان شرط نمودی، پس آنان نیز آن را پذیرفتند

وَعَلِمْتَ مِنْهُمْ الْوَفَاءَ بِهِ، فَاقْبَلْتُهُمْ وَقَرَّبْتُهُمْ، وَقَدَّمْتَ لَهُمُ الذِّكْرَ الْعَلِيِّ،

و تو وفاداری آنان را به پیمانشان دانستی و آنان را پذیرفته و مقرب درگاه خویش ساختی، و بلندنامی

وَالثَّنَاءَ الْجَلِيَّ، وَاهْبَطْتَ عَلَيْهِمْ مَلَائِكَتَكَ، وَكَرَّمْتَهُمْ بِوَحْيِكَ، وَرَفَدْتَهُمْ

و ثنای آشکار را عطایشان نمودی، و فرشتگان را بر آنان فرو فرستادی و با وحیت گرامیشان داشتی، و با علم خویش

بِعِلْمِكَ، وَجَعَلْتَهُمُ الذَّرِيعَةَ إِلَيْكَ، وَالْوَسِيلَةَ إِلَى رِضْوَانِكَ، فَبَعْضُ اسْكَنْتَهُ

حمایتشان نمودی، و آنان را دستاویزی به درگاهت و وسیله ای برای خشنودیت قرار دادی، و بعضی از آنان (آدم (ع)) را

جَنَّتَكَ إِلَى أَنْ أَخْرَجْتَهُ مِنْهَا، وَبَعْضُ حَمَلْتَهُ فِي فُلِكَ، وَنَجَّيْتَهُ وَمَنْ آمَنَ

در بهشت جای دادی تا زمانی که از آن جا خارج نمودی و بعضی دیگر (نوح (ع)) را بر کشتی سوار کرده و او و مؤمنان

مَعَهُ مِنَ الْهَلَكَةِ بِرَحْمَتِكَ، وَبَعْضُ اتَّخَذَتْهُ لِنَفْسِكَ خَلِيلاً، وَسَأَلَكَ لِسَانَ

همراهش را با رحمت خود از هلاکت نجات دادی، و بعضی دیگر را (ابراهیم (ع)) برای خود دوست برگزیدی، و او از تو

نیک نامی

صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ فَاجَبْتَهُ، وَجَعَلْتَ ذَلِكَ عَلِيًّا، وَبَعْضُ كَلَّمْتَهُ مِنْ

در میان آیندگان را درخواست کرد پس اجابت نموده و نامش را بلندمرتبه ساختی، و با بعضی دیگر (موسی (ع)) از درون

شَجَرِهِ تَكَلَّمْتَهُ، وَجَعَلْتَ لَهُ مِنْ أَخِيهِ رِذَاءً وَوَزِيْرًا، وَبَعْضُ أَوْلَدْتَهُ مِنْ

درخت سخن گفتی، و برادرش (هارون) را پشتیبان و وزیرش قرار دادی، و بعضی دیگر (عیسی (ع)) را بدون پدر

غَيْرِ ابٍ، وَآتَيْتَهُ الْبَيِّنَاتِ، وَأَيَّدْتَهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ، وَكُلُّ شَرَعْتَ لَهُ شَرِيعَةً،

بدنیا آوردی و به او دلایل روشن دادی و با جبرئیل تأییدش نمودی، و برای هر یک (از انبیا) شریعت و آیین

وَنَهَجَتْ لَهُ مِنْهَا جَاءًا، وَتَخَيَّرْتَ لَهُ أَوْصِيَاءَ مُسْتَحْفِظًا بَعْدَ مُسْتَحْفِظٍ، مِنْ

و راه و روشی خاص قرار داده و جانشینانی برگزیدی تا یکی پس از دیگری در

مُدَّهُ إِلَىٰ مُدَّهُ، اِقَامَهُ لِدِينِكَ، وَحُجَّهً عَلَىٰ عِبَادِكَ، وَلِنَلَّا يَزُولَ الْحَقُّ عَنَّا

زمان معین، نگهبان و برپادارنده دین و حجت بر بندگانت باشند، تا حق از جایگاهش زایل نشود

مَقْرَهُ، وَيَغْلِبُ الْبَاطِلُ عَلَىٰ أَهْلِهِ، وَلَا يَقُولُ أَحَدٌ لَّوَلَا أَرْسَلْتَ إِلَيْنَا رَسُولًا

و باطل بر پیروان حقیقت غلبه نکند، و کسی نگوید چرا (برای هدایت) رسول بیم دهنده ای را به سوی ما

مُنْذِرًا، وَأَقَمْتَ لَنَا عِلْمًا هَادِيًا، فَتَتَّبِعَ آيَاتِكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَذِلَّ وَنَخْزَىٰ

نفرستادی و نشانه هدایت را برپا نداشتی، تا پیش از آنکه خوار و رسوا شویم از آیاتت پیروی کنیم؟!

إلى ان انتهيت بالأمر إلى حبيبك ونجيبك محمد صلى الله عليه وآله،

(ارسال پیامبران ادامه یافت) تا آنکه کارت را به دست دوست و بنده واقعیت محمّد- که درود خدا بر او و خاک پاکش باد- به پایان رساندی

فَكَانَ كَمَا أَنْتَجَبْتَهُ سَيِّدَ مَنْ خَلَقْتَهُ، وَصَفْوَةَ مَنْ اضْطَفَيْتَهُ، وَأَفْضَلَ مَنْ

پس او آن گونه بود که او را برگزیدی، سرور مخلوقات، و برگزیده برگزیدگان، و برترین

اجتبیته، وأكْرَمَ مَنْ اعْتَمَدْتَهُ، قَدَمْتَهُ عَلَى أَنْبِيَائِكَ، وَبَعَثْتَهُ إِلَى الثَّقَلَيْنِ مِنْ

انتخاب شدگان و گرامی ترین اعتماد شدگان، که او را بر پیامبران مقدم داشته و به سوی همه بندگان از جن و انس

عِبَادِكَ، وَأَوْطَأْتَهُ مَشَارِقَكَ، وَمَغَارِبَكَ، وَسَخَّرْتَ لَهُ الْبُرَاقَ، وَعَرَّجْتَ بِهِ

مبعوث نمودی، و شرق و غرب عالم را تحت سلطه اش قرار دادی، و مرکب آسمانی را مسخرش ساختی، و او را

[بِرُوحِهِ إِلَى سَمَائِكَ، وَأَوْدَعْتَهُ عِلْمَ مَا كَانَ وَمَا يَكُونُ إِلَى انْقِضَاءِ خَلْقِكَ،

به سوی آسمانت بالا بردی، و علم گذشتگان و آیندگان تا پایان آفرینش را به او سپردی،

ثُمَّ نَصَرْتَهُ بِالرُّعْبِ، وَخَفَفْتَهُ بِجِبْرِئِيلَ وَمِيكَائِيلَ، وَالْمُسَوِّمِينَ مِنْ

سپس او را با ایجاد ترس (در دل دشمنانش) یاری کردی، و جبرئیل و میکائیل و فرشتگان نشان دار را

مَلَائِكَتِكَ، وَوَعَدْتَهُ أَنْ تُظْهِرَ دِينَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ،

گرداگردش قرار دادی، و به او وعده دادی که دینش را بر همه ادیان پیروز گردانی هر چند که مشرکان آن را ناپسند دارند

وَذَلِكَ بَعْدَ أَنْ بَوَّأْتَهُ مَبُوءَ صِدْقٍ مِنْ أَهْلِهِ، وَجَعَلْتَ لَهُ وَلَهُمْ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ

و این پیروزی پس از آن بود که او را در جایگاه صدق و راستی در میان خاندانش جای دادی، و برای او و خاندانش اولین خانه ای که برای مردم

لِلنَّاسِ، لِلَّذِي بِيَكِّهَ مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ، فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ، مَقَامٌ

ساخته شده قرار دادی، خانه ای در مکه، مایه برکت و هدایت برای جهانیان، که نشانه های روشن هدایت و مقام

إِبْرَاهِيمَ، وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا، وَقُلْتُ أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ

ابراهیم در آن است و هر کس داخل آن شود ایمن است؛ و فرمودی: خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما

اهل البیت، و یطهرکم تطهیراً، ثم جعلت اجر محمد صلواتک علیه وآله

اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد، سپس در کتابت پاداش محمد- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد-

مودتھم فی کتابک، فقلت قل لا اسئلكم علیه اجراً الا المودة فی

را دوستی خاندانش قرار دادی، و فرمودی: بگو، من هیچ پاداشی از شما بر رسالتم درخواست نمی کنم، جز دوستی

القربی و قلت ما سئلتکم من اجر فهو لکم، و قلت ما اسئلكم علیه من

نزدیکانم [/ اهل بیتم ، و فرمودی: پاداشی که از شما می طلبم به نفع شماست، و فرمودی: من در برابر آن (رسالت) هیچ

اجْرِ أَلَا مَنْ شَاءَ أَنْ يَتَّخِذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا، فَكَانُوا هُمُ السَّبِيلَ إِلَيْكَ،

پاداشی از شما نمی طلبم مگر کسی که بخواهد راهی به سوی پروردگارش برگزیند، و اینان همان راه رسیدن به تو

وَالْمَسَلَكَ إِلَىٰ رِضْوَانِكَ، فَلَمَّا انْقَضَتْ أَيَّامُهُ، أَقَامَ وَلِيُّهُ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ

و طریق رسیدن به خشنودی تو می باشند، پس آن گاه که روزگار رسالتش سپری شد، یاورش علی بن ابی طالب-

صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِمَا وَ آلِهِمَا هَادِيًا، أذْ كَانَ هُوَ الْمُنْدِرَ وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادِيًا، فَقَالَ

که درود تو بر هر دوی آنان و خاندانشان باد- را برای هدایت برگزید، چرا که او بیم دهنده بود و برای هر گروهی هدایتگری لازم است، پیامبر (در روز غدیر)

وَالْمَلَأَ أَمَامَهُ مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلِيٌّ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادِ مَنْ

در حالی که گروه مردم پیش رویش بودند فرمود: هر کس من مولا و سرپرست اویم، علی مولا و سرپرست اوست، خدایا با دوستدارانش دوست و با دشمنانش

عَادَاهُ، وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَأَخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ، وَقَالَ مَنْ كُنْتُ أَنَا نَبِيُّهُ فَعَلِيٌّ

دشمن باش، و یاورانش را یاری و رهاکنندگان را رها کن، و فرمود: هر کس من پیامبر اویم پس علی

امیرُهُ، وَقَالَ أَنَا وَعَلِيٌّ مِنْ شَجَرَةٍ وَاحِدَةٍ، وَسَائِرُ النَّاسِ مِنْ شَجَرٍ شَتَّىٰ

فرمانروای اوست، و فرمود: من و علی از یک درخت و ریشه ایم و بقیه مردم از درختان و ریشه های مختلفند

وَاحِلَّةٍ مَحَلِّ هَارُونَ مِنْ مُوسَىٰ فَقَالَ لَهُ أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ

و او را در جایگاهی همانند جایگاه هارون نسبت به موسی قرار داده، به او فرمود: موقعیت تو نسبت به من مانند موقعیت هارون نسبت

مُوسَىٰ أَلَا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَرَوْجُهُ ابْنَتُهُ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، وَاحِلَّةٌ لَهُ

به موسی است جز اینکه پس از من پیامبری نیست سپس دخترش سرور بانوان جهان را به همسری او درآورد، و از مسجدش آنچه برای

مِنْ مَسْجِدِهِ مَا حَلَّ لَهُ، وَسَدَّ الْأَبْوَابَ أَلَا بَابَهُ، ثُمَّ أَوْدَعَهُ عِلْمَهُ وَ حِكْمَتَهُ،

خودش حلال بود، بر او حلال کرد و جز در خانه او تمامی درهایی که به مسجد باز بود را بست، سپس دانش و حکمتش را به او سپرد

فَقَالَ أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَعَلِيٌّ بَابُهَا، فَمَنْ أَرَادَ الْمَدِينَةَ وَالْحِكْمَةَ، فَلْيَأْتِهَا مِنْ

و فرمود: من شهر علمم و علی در آن است، پس هر کس شهر و حکمت آن را بخواهد، باید از

بابها، ثُمَّ قَالَ أَنْتَ أَخِي وَوَصِيِّي وَوَارِثِي لَحْمِكَ مِنْ لَحْمِي وَدَمِّكَ

در آن داخل شود، سپس فرمود: تو برادر و جانشین و وارث منی، گوشت تو از گوشت من، و خون

مِنْ دَمِي وَسِلْمُكَ سِلْمِي وَحَرْبُكَ حَرْبِي وَالْإِيمَانُ مُخَالَطٌ لَحْمِكَ

تو از خون من است، سازش تو سازش من و جنگ تو (با هر کس) جنگ من (با او) است، و ایمان با گوشت

وَ دَمِّكَ، كَمَا خَالَطَ لَحْمِي وَ دَمِي وَأَنْتَ غَدًا عَلَى الْحَوْضِ خَلِيفَتِي

و خونت آمیخته است آن گونه که با گوشت و خون من آمیخته شده، و تو فردا (ی قیامت) جانشین من بر کنار حوض کوثری،

وَأَنْتَ تَقْضِي دِينِي وَتُنْجِزُ عِدَاتِي وَشِيعَتُكَ عَلَى مَنَابِرٍ مِنْ نُورٍ، مُبَيَّضَةً

و تو قرض مرا ادا می کنی و عهد و پیمانم را به انجام می رسانی، و شیعیان تو بر جایگاهی از نور، با چهره هایی درخشان

وَجُوهُهُمْ حَوْلِي فِي الْجَنَّةِ، وَهُمْ جِيرَانِي وَلَوْلَا أَنْتَ يَا عَلِيُّ لَمْ يُعْرِفِ

در بهشت در اطراف من و همسایگان منند، و ای علی، اگر تو نبودی مؤمنان بعد از من

الْمُؤْمِنُونَ بَعْدِي وَكَانَ بَعْدَهُ هُدًى مِنَ الضَّلَالِ، وَنُورًا مِنَ الْعَمَى وَ حَبْلَ

شناخته نمی شدند، و علی پس از رسول خدا وسیله هدایت از گمراهی و نور و روشنی از کوری جهالت و ریسمان

اللَّهِ الْمَتِينِ، وَصِرَاطُهُ الْمُسْتَقِيمِ، لَا يُسْبِقُ بِقَرَابِهِ فِي رَحِمٍ، وَلَا بِسَابِقِهِ فِي

محکم الهی و راه مستقیم پروردگار بود، و کسی نه در قرابت و خویشاوندی و نه از نظر سابقه در دین بر او

دین، وَلَا يُلْحَقُ فِي مَنْقَبِهِ مِنْ مَنَاقِبِهِ، يَخُذُو حَذْوَ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ

پیشی نگرفت، و در هیچ یک از فضایلش کسی به پای او نرسید، پا در جای پای رسول خدا نهاد- که درود خدا

عَلَيْهِمَا وَآلِهِمَا، وَيُقَاتِلُ عَلَى التَّوَلِيلِ، وَلَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، قَدْ

بر آن دو و خاندان پاکشان باد- و از روی واقعیت قرآن پیکار می نمود و در راه خدا سرزنش هیچ ملامتگری در او اثر نداشت،

وَتَرَفِيهِ صَنَادِيدَ الْعَرَبِ، وَقَتَلَ ابْطَالَهُمْ وَنَاوَشَ ذُؤَبَانَهُمْ، فَأَوْدَعَ قُلُوبَهُمْ

دلاوران عرب را در راه خدا در تنگنا گذاشت و پهلوانانشان را کشته و با گردنکشان آنها جنگید، و این سبب شد که

أَحْقَادًا بَدْرِيَّةً وَخَيْبَرِيَّةً وَحُنَيْنِيَّةً وَغَيْرُهُنَّ، فَاصْبَبَتْ عَلَى عِدَاوَتِهِ،

کینه های جنگ های بدر و خیبر و حنین و جنگ های دیگر را به دل گرفتند و به دشمنیش دل بستند

وَإَكْبَتْ عَلَى مُنَابَذَتِهِ، حَتَّى قَتَلَ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ، وَلَمَّا

و بر مخالفت با او بسیج شدند، تا اینکه با پیمان شکنان و ستمگران و خارج شدگان از دین به نبرد برخاست، و هنگامی که

قَضَى نَجْبَهُ، وَقَتَلَهُ اشْقَى الْأَخْرَيْنِ يَتَّبِعُ اشْقَى الْأَوْلَيْنِ، لَمْ يُمْتَثَلْ أَمْرُ

زمان شهادتش رسید، و بدبخت ترین از پسینیان که از بدبخت ترین پیشینیان پیروی می کرد او را کشت، فرمان رسول خدا

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي الْهَادِينَ بَعْدَ الْهَادِينَ، وَالْأُمَّهُ مُصِرَّةٌ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- در مورد هدایت کنندگان دین یکی پس از دیگری اطاعت نشد، (بلکه) مردم بر دشمنی

عَلَى مَقْتِهِ، مُجْتَمِعَةٌ عَلَى قَطِيعِهِ رَحِمِهِ، وَأَقْصَاءِ وُلْدِهِ، إِلَّا الْقَلِيلَ مِمَّنْ

با او پافشاری کردند و برای گسستن او از خاندانش و تبعید فرزندانش اجتماع نمودند، جز عده کمی که

وَفِي لِرِعَايَةِ الْحَقِّ فِيهِمْ، فَقُتِلَ مَنْ قُتِلَ، وَسُيِّبَ مَنْ سُيِّبَ، وَأَقْصِيَ مَنْ

به رعایت حق در مورد آنان وفا نمودند، در نتیجه گروهی به شهادت رسیدند و گروهی اسیر و جمعی نیز تبعید

أَقْصَى، وَجَرَى الْقَضَاءُ لَهُمْ بِمَا يُرْجَى لَهُ حُسْنُ الْمَثْوَى، إِذْ كَانَتْ الْأَرْضُ

شدند، و سرنوشت برای آنان به گونه ای رقم خورد که امید پاداش نیک بر آن می رفت، زیرا زمین

لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ، وَشَبَّحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ

از آن خداست و آن را به هر یک از بندگانش که بخواهد می دهد، و سرانجام نیک از آن پرهیزکاران است و تسبیح می کنیم پروردگاران را که

وَعَدُ رَبَّنَا لِمَفْعُولًا، وَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ وَعْدَهُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، فَعَلَى

وعدده اش حتمی است و هرگز از آن تخلف نمی کند و او قدرتمند و داناست، پس

الْأَطَائِبِ مِنْ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ وَعَلَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمَا وَآلِهِمَا، فَلَيْبِكَ

گریه کنندگان باید بر پاکان از خاندان محمد و علی - که درود خدا بر هر دوی ایشان و خاندانشان باد -

الْبَاكُونَ، وَإِيَّاهُمْ فَلْيَنْدُبِ النَّادِبُونَ، وَلِمِثْلِهِمْ فَلْيَنْدَرْفِ الدُّمُوعُ، وَلْيَضْرُخِ

گریه کنند و شیون کنندگان بر آنان شیون کنند و برای چنین افرادی باید اشکها جاری گردد و فریادزنندگان

الصَّارِحُونَ، وَيَضِجَ الضَّاجُونَ، وَيَعِجَّ الْعَاجُونَ، إِيْنَ الْحَسَنِ إِيْنَ

فریاد زنند و زاری کنندگان شیون کنند و ناله کنندگان فریاد کنند، که حسن کجاست؟،

الْحُسَيْنِ، إِيْنَ ابْنَاءِ الْحُسَيْنِ، صَالِحٍ بَعْدَ صَالِحٍ، وَصَادِقٍ بَعْدَ صَادِقٍ،

حسین کجاست؟ فرزندان حسین کجایند؟ شایسته ای پس از شایسته و راستگویی پس از راستگوی دیگر،

إِيْنَ السَّبِيلِ بَعْدَ السَّبِيلِ، إِيْنَ الْخَيْرِ بَعْدَ الْخَيْرِ، إِيْنَ الشُّمُوسِ الطَّالِعَةِ،

کجاست راه راست پس از این راه راست؟ کجاست برگزیدگان بعد از برگزیدگان؟ کجایند خورشیدهای تابان؟

إِيْنَ الْأَقْمَارِ الْمُنِيرَةِ، إِيْنَ الْأَنْجُمِ الزَّاهِرَةِ، إِيْنَ أَعْلَامِ الدِّينِ وَقَوَاعِدِ

کجایند ماه های نورافشان؟ کجایند ستارگان درخشان، کجایند بزرگان دین و پایه های

الْعِلْمِ، إِيْنَ بَقِيَّةِ اللَّهِ الَّتِي لَا تَخْلُو مِنَ الْعِثْرَةِ الْهَادِيَةِ، إِيْنَ الْمَعْدُ لِقَطْعِ

دانش؟ کجاست ذخیره خدایی که از عترت هدایتگر بیرون نیست؟ کجاست آن کسی که برای

دَابِرِ الظَّالِمَةِ، اِنَّ الْمُتَنَتِّظِرُ لِاقَامَةِ الْاُمَّتِ وَالْعَوَجِ، اِنَّ الْمُزْتَجِيَ لِإِزَالِهِ

قطع ریشه ستمگران آماده شده؟ کجاست آن کسی که برای اصلاح نادرستی ها و کجی ها به انتظارش نشسته اند؟ کجاست آن کسی که

الْجَوْرِ وَالْعُدْوَانِ، اِنَّ الْمُدَخَّرُ لِتَجْدِيدِ الْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ، اِنَّ الْمُتَخَيَّرُ

برای از بین بردن جور و ستم به او امید بسته شده؟ کجاست آن کسی که برای تجدید واجبات و سنتها ذخیره شده؟ کجاست آنکه

لِإِعَادَةِ الْمِلَّةِ وَالشَّرِيعَةِ، اِنَّ الْمُؤَمَّلُ لِإِحْيَاءِ الْكِتَابِ وَحُدُودِهِ، اِنَّ

برای بازگرداندن دین و آیین برگزیده شده؟ کجاست آن کسی که برای زنده کردن قرآن و اجرای حدود آن آرزو شده؟ کجاست

مُحِبِّي مَعَالِمِ الدِّينِ وَ أَهْلِهِ، اَيْنَ قَاصِمِ شَوْكَةِ الْمُعْتَدِينَ، اَيْنَ هَادِمِ اِيْتِيهِ

زنده کننده آثار دین و اهل آن؟ کجاست درهم شکننده قدرت متجاوزان؟ کجاست ویران کننده بناهای

الشَّرِكِ وَالنَّفَاقِ، اَيْنَ مُبِيدِ اَهْلِ الفُسُوقِ وَ العِصْيَانِ وَ الطُّغْيَانِ، اَيْنَ

شرك و نفاق؟ کجاست نابود کننده فاسقان و نافرمانان و طغیانگران؟ کجاست

حَاصِدُ فُرُوعِ العَمَى وَ الشَّقَاقِ، اَيْنَ طَامِسِ اَثَارِ الزَّيْغِ وَ الأَهْوَاءِ، اَيْنَ

قطع کننده شاخه های گمراهی و اختلاف؟ کجاست محو کننده نشانه های انحراف و هواپرستی؟ کجاست

قَاطِعُ حَبَائِلِ الكِذْبِ وَ الأَفْتِرَاءِ، اَيْنَ مُبِيدِ العِتَاهِ وَ المَرَدَةِ، اَيْنَ مُسْتَأْصِلُ

قطع کننده رشته های دروغ و تهمت؟ کجاست نابود کننده گردنکشان و سرکشان؟ کجاست ریشه کن کننده

اهل العِنَادِ وَ التَّضْلِيلِ وَ الأِلْحَادِ، اَيْنَ مُعَزُّ الأَوْلِيَاءِ وَ مُدِلُّ الأَعْدَاءِ، اَيْنَ

معاندان و گمراه کنندگان و بی دینان؟ کجاست عزت بخش دوستان و خوار کننده دشمنان؟ کجاست

جَامِعُ الكَلِمَةِ عَلَى التَّقْوَى اَيْنَ بَابِ اللّهِ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى اَيْنَ وَجْهُ اللّهِ

گردآورنده سخنان بر محور تقوا؟ کجاست آن درگاه خدا که از آن وارد شوند؟ کجاست آن جلوه خدایی که

الَّذِي اِلَيْهِ يَتَوَجَّهُ الأَوْلِيَاءُ، اَيْنَ السَّبَبُ المْتَصِلُ بَيْنَ الأَرْضِ وَ السَّمَاءِ،

اولیا به آن توجه می کنند؟ کجاست آن وسیله پیوند میان زمین و آسمان؟

اَيْنَ صَاحِبِ يَوْمِ الفَتْحِ وَ نَاشِرِ رَايَةِ الهُدَى اَيْنَ مُؤَلَّفِ شَمْلِ الصَّلَاحِ

کجاست صاحب روز پیروزی و برافرازنده پرچم هدایت؟ کجاست گردآورنده همه شایستگی ها

وَ الرِّضَا، اَيْنَ الطَّالِبُ بِذُحُولِ الأَنْبِيَاءِ وَ اِبْتَاءِ الأَنْبِيَاءِ، اَيْنَ الطَّالِبُ بِدَمِ

و خوبی ها؟ کجاست خون خواه پیامبران و فرزندان پیامبران؟ کجاست خون خواه

المَقْتُولِ بِكَرْبَلَاءَ، اَيْنَ المَنْصُورِ عَلَى مَنْ اَعْتَدَى عَلَيْهِ وَ اَفْتَرَى اَيْنَ

شهید کربلا؟ کجاست یاری شده در برابر دشمنان و تهمت زندگان؟ کجاست

الْمُضْطَرُّ الَّذِي يُجَابُ إِذَا دَعَى ابْنَ صَدْرِ الْخَلَائِقِ ذُو الْبِرِّ وَالتَّقْوَى ابْنَ

درمانده ای که چون دعا کند مستجاب می شود؟ کجاست سرسلسله مخلوقات، آن صاحب نیکی و تقوا؟ کجاست

ابْنُ النَّبِيِّ الْمُضْطَفَى وَ ابْنُ عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى وَ ابْنُ خَدِيجَةَ الْغُرَّاءِ، وَ ابْنُ

فرزند پیامبر برگزیده، و فرزند علی مرتضی و فرزند خدیجه بزرگوار و فرزند

فَاطِمَةَ الْكُبْرَى بِأَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي لَكَ الْوِقَاءُ وَ الْحِمَى يَا بَنَ السَّادَةِ

فاطمه کبری، پدر و مادر و جانم سپر بلا و نگهبان تو باد، ای فرزند بزرگ

ص: ۱۹۵

الْمُقَرَّبِينَ، يَا بَنَ النَّجْبَاءِ الْأَكْرَمِينَ، يَا بَنَ الْهُدَاهِ الْمَهْدِيِّينَ، يَا بَنَ الْخَيْرِ

مقربان الهی، ای فرزند بزرگ زادگان گرامی، ای فرزند هدایت گران هدایت یافته، ای فرزند نیکان

الْمُهَذَّبِينَ، يَا بَنَ الْعَطَارِفِ الْأَنْجَبِينَ، يَا بَنَ الْأَطَائِبِ الْمُطَهَّرِينَ، يَا بَنَ

وارسته، ای فرزند بزرگان شایسته و گرامی، ای فرزند پاکان پاکیزه، ای فرزند

الْحَضَارِمِ الْمُتَنَجِّبِينَ، يَا بَنَ الْقِمَاقِمِ الْأَكْرَمِينَ، يَا بَنَ الْبُدُورِ الْمُنِيرِ، يَا

سخاوتمندان برگزیده، ای فرزند بزرگان گرامی، ای فرزند ماه های تابان، ای

بَنَ السُّرُجِ الْمُضِيئِ، يَا بَنَ الشُّهْبِ الثَّقِيبِ، يَا بَنَ الْأَنْجُمِ الزَّاهِرِ، يَا بَنَ

فرزند چراغ های نورافشان، ای فرزند شهاب های نافذ، ای فرزند ستارگان درخشان، ای فرزند

السُّبُلِ الْوَاضِحِ، يَا بَنَ الْأَعْلَامِ اللَّائِحِ، يَا بَنَ الْعُلُومِ الْكَامِلِ، يَا بَنَ

راه های آشکار حق، ای فرزند نشانه های روشن هدایت، ای فرزند دانش های کامل، ای فرزند

السَّنَنِ الْمَشْهُورِ، يَا بَنَ الْمَعَالِمِ الْمَأْثُورِ، يَا بَنَ الْمُعْجَزَاتِ الْمَوْجُودِ،

سنت های معروف، ای فرزند نشانه های رسیده از جانب حق، ای فرزند معجزه های موجود،

يَا بَنَ الدَّلَائِلِ الْمَشْهُودِ، يَا بَنَ الصَّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ، يَا بَنَ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ،

ای فرزند راهنمایی های آشکار، ای فرزند راه راست، ای فرزند خیر بزرگ،

يَا بَنَ مَنْ هُوَ فِي أَمِّ الْكِتَابِ لَدَى اللَّهِ عَلِيٌّ حَكِيمٌ، يَا بَنَ الْآيَاتِ وَالْبَيِّنَاتِ،

ای فرزند کسی که در ام کتاب نزد خداوند برتر و داناست، ای فرزند نشانه ها و دلایل آشکار،

يَا بَنَ الدَّلَائِلِ الظَّاهِرَاتِ، يَا بَنَ الْبُرَاهِينِ الْوَاضِحَاتِ الْبَاهِرَاتِ، يَا بَنَ

ای فرزند دلایل روشن، ای فرزند برهان های آشکار درخشان، ای فرزند

الْحُجَجِ الْبَالِغَاتِ، يَا بَنَ النِّعَمِ السَّابِغَاتِ، يَا بَنَ طِهٍ وَ الْمُحْكَمَاتِ، يَا بَنَ

حجت های فراگیر، ای فرزند نعمت های فراوان، ای فرزند طه و محکمت قرآن، ای فرزند

یس وَالذَّارِيَاتِ، يَا بَنَ الطَّوْرِ وَالْعَادِيَاتِ، يَا بَنَ مَنْ دَنَى فَتَدَلَّى فَكَانَ

یاسین و ذاریات، ای فرزند طور و عادیات، ای فرزند آن که نزدیک و نزدیکتر شد تا آنکه فاصله او

قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ذُنُوبًا وَأَقْتِرَابًا مِنَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَىٰ لَيْتَ شِعْرِي إِنْ

(با پیامبر) به اندازه فاصله دو کمان یا کمتر شد، در نزدیکی و قربت به خدای والای بلندمرتبه (ای امام زمان) کاش می دانستم

اسْتَقَرَّتْ بِكَ النَّوَىٰ بَلْ أَىٰ أَرْضٍ تُقْلُكَ أَوْ تَرَىٰ اِبْرَضُوى اَوْغَيْرِهَا، اُم

در کجا منزل گزیده ای، و کدامین سرزمین و مکان تو را در خود جای داده؟ آیا در کوه «رضوایی» یا غیر آن

ذی طوی عزیز عَلَیَّ اِنْ اَرَى الْخَلْقَ وَلَا تُرَى وَلَا اَسْمَعُ لَكَ حَسِيسًا

یا در سرزمین «ذی طوی»؟ بر من دشوار است که مردم را بینم ولی تو دیده نشوی، و صدا و نجوایی

وَلَا نَجْوَى عَزِيزٌ عَلَيَّ اِنْ تُحِيطَ بِكَ دُونِي الْبَلْوَى وَلَا يَنَالُكَ مِنِّي

از تو نشنوم، بر من دشوار است که تنها تو گرفتار رنج و بلا باشی نه من، و ناله و شکایت من

ضَجِيحٌ وَلَا شَكْوَى بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ مُعَيَّبٍ لَمْ يَخْلُ مِنَّا، بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ

به تو نرسد، جانم فدای تو غایبی که هرگز از میان ما بیرون نیستی، جانم فدای تو دور از نظری که

نَازِحٌ مَا نَزَحَ عَنَّا، بِنَفْسِي اَنْتَ اَمِيئُهُ شَائِقٍ يَتَمَنَّى مِنْ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ

از ما دور نیستی، جانم فدای تو منتهای آرزوی مشتاقان که هر مرد و زن مؤمنی آرزوی تو را دارند،

ذَكَرًا فَحَنَّا، بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ عَقِيدٍ عَزَّ لَا يُسَامَى بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ اَثِيلٍ

و تو را یاد کرده و ناله کنند، جانم فدای تو عزتمندی که همانندی نداری، جانم فدای تو ریشه و اصل

مَجْدٍ لَا يُجَارَى [۱۵۶]، بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ تِلَادٍ نَعَمٍ لَا تُضَاهَى بِنَفْسِي اَنْتَ مِنْ

بزرگواری که همطرازی نداری، جانم فدای تو نعمت پایدار و دیرینه ای که شبیه و ماندنی نداری، جانم فدای تو

نَصِيْفٍ شَرَفٍ لَا يُسَاوَى اِلَى مَتَى اِحَارُ فَيْكَ يَا مَوْلَايَ، وَ اِلَى مَتَى وَ اِي

شرافتمندی که نظیری نداری، تا به کی حیران تو باشم ای مولای من؟ و تا به کی و با کدامین

خِطَابٍ اَصِفُ فَيْكَ، وَ اِي نَجْوَى عَزِيزٌ عَلَيَّ اِنْ اَجَابَ دُونَكَ وَ اَنَاغَى

گفتار و کدامین نجوا تو را توصیف کنم؟ بر من دشوار است که پاسخم را از غیر تو بشنوم و با او گفتگو کنم،

عَزِيزٌ عَلَيَّ اِنْ اِبْكِيكَ وَ يَخْذُلُكَ الْوَرَى عَزِيزٌ عَلَيَّ اِنْ يَجْرِي عَلَيْكَ

بر من دشوار است که (در فراق) بگریم و دیگران به تو بی اعتنا باشند، بر من دشوار است که سختی ها

دُونَهُمْ مَا جَرَى هَلْ مِنْ مُعِينٍ فَاطِيلَ مَعَهُ الْعَوِيلَ وَ الْبُكَاءَ، هَلْ مِنْ

بر تو بگذرد نه بر آنها، آیا یاری کننده ای هست که همراه او گریه و ناله را طولانی کنم؟ آیا

جَزُوعٍ فَاسَاعِدْ جَزَعَهُ إِذَا خَلَا، هَلْ قَدِيتَ عَيْنٌ فَسَاعِدْتَهَا عَيْنِي عَلَيَّ

بی تابی هست که او را بر بی تابیش در زمان تنهایی یاری کنم؟ آیا چشم گریان در اثر خار فراقی هست که چشم من او را بر گریستن

الْقَدِي هَلْ إِلَيْكَ يَا بَنَ أَحْمَدَ سَبِيلٌ فَتُلْقَى هَلْ يَتَّصِلُ يَوْمًا مِنْكَ بَعْدَهُ (۱)

یاری کند؟ ای پسر احمد آیا راهی هست که تو را ملاقات کنم؟ آیا روز فراق ما به وعده دیدار تو منتهی می شود

ص: ۱۹۷

۱- [۱۵۷] در بحار الانوار: بَعْدَهُ.

فَنَحْطِي مَتَى نَرِدُ مَنَاهِلَكَ الرَّوِيَّةَ فَنَزْوِي مَتَى نَنْتَقِعُ مِنْ عَذْبِ مَائِكَ

تا از آن بهره مند شویم؟ کی به چشمه های سیراب کننده (معرفت) وارد می شویم تا سیراب شویم؟ کی از آب گوارای (وصالت) سیراب شویم

فَقَدْ طَالَ الصَّدى مَتَى نُغَادِيكَ وَنُرَاوِحُكَ فَنَقَرُ (۱) عَيْنًا، مَتَى تَرَانَا

چرا که تشنگی طولانی شده؟، کی می شود که شب و روز را با تو به سر بریم تا دیدگان ما (به نور جمالت) روشن شود؟ کی همدیگر را

وَنَرِيكَ، وَقَدْ نَشَرْتَ لِي آءَ النَّصْرِ تَرِي اَتَرَانَا نَحْفُ بِكَ وَأَنْتَ تَأْمُ الْمَلَأَ،

بینیم در حالی که پرچم نصر و پیروزی را عیان برافراشته ای؟ آیا روزی را می بینی که ما گرد تو جمع شده ایم و تو پیشوای مایی؟

وَقَدْ مَلَأَتِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَادَّقَتِ أَعْدَائِكَ هَوَانًا وَعِقَابًا، وَأَبْرَتِ الْعُتَاةَ

در حالی که زمین را پر از عدل و داد کرده ای و به دشمنان خواری و عقوبت را چشاندی و سرکشان

وَجَحَدَهُ الْحَقُّ، وَقَطَعْتَ دَابِرَ الْمُتَكَبِّرِينَ، وَاجْتَنَنْتِ أَصُولَ الظَّالِمِينَ،

و منکران حق را نابود کرده ای و نسل متکبران را قطع نموده و ریشه ستمکاران را بر کنده ای

وَنَحْنُ نَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ كَشَّافُ الْكُرْبِ وَالْبَلْوَى

و ما (در آن روز) می گوئیم حمد و سپاس مخصوص پروردگار جهانیان است، خدایا تو برطرف کننده اندوه ها و گرفتاری هایی

وَأَيْتِكَ اسْتَعْدَى فَعِنْدَكَ الْعُدْوَى وَأَنْتَ رَبُّ الْأَخِرَةِ وَالْأُولَى (۲)، فَاعِثْ يَا

و تنها از تو یاری می خواهم چرا که یاری و کمک فقط نزد توست و تو پروردگار آخرت و دنیایی، پس به فریاد بنده گرفتارت برس،

غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، عُبَيْدَكَ الْمُبْتَلَى وَارِهِ سَيِّدَهُ يَا شَدِيدَ الْقُوَى وَازِلُ

ای فریادرس فریادرس خواهان، و ای دارنده قدرت عظیم، آقا و سرورش را به او نشان ده، و به این وسیله

عَنْهُ بِهِ الْأَسَى وَالْجَوَى وَبَرِّدْ غَلِيلَهُ يَا مَنْ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى وَ مَنْ

اندوه و سوز دلش را برطرف کن، و عطشش را فرو نشان، ای که بر عرش مسلطی، و ای که

إِلَيْهِ الرُّجْعَى وَالْمُتَّهَى اللَّهُمَّ وَنَحْنُ عَبِيدُكَ التَّائِقُونَ أَلَى وَبِكَ الْمَذْكَرِ

بازگشت و نهایت کار به سوی توست، خدایا ما بندگان تو مشتاق ولایت هستیم، آن که مردم را

بِكَ وَبَنِيِّكَ، خَلَقْتَهُ لَنَا عِضْمَهُ وَمَلَاذًا، وَاقَمْتَهُ لَنَا قِوَامًا وَمَعَاذًا، وَجَعَلْتَهُ

به یاد تو و پیامبرت می اندازد، تو او را نگهدار و پناهگاه ما آفریدی و او را مایه قوت و پناه ما ساختی، و برای

لِلْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَمَامًا، فَلَبَّغُهُ مِنْ تَحِيَّةٍ وَسَلَامًا، وَزِدْنَا بِذَلِكَ يَا رَبِّ أَكْرَامًا،

مؤمنین از ما امام و پیشوا قرار دادی، پس ای پروردگار ما درود و سلام ما را به او برسان و بدین وسیله بر کرامت ما بیفزای

ص: ۱۹۸

۱- [۱۵۸] در بحارالانوار و اقبال: فنقرّ منها.

۲- [۱۵۹] در بحارالانوار: الاولى

وَاجْعَلْ مُسْتَقَرَّهُ لَنَا مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا، وَاتِمِّمْ نِعْمَتَكَ بِتَقْدِيمِكَ آيَاهُ أَمَانًا،

و جایگاه او را جایگاه و اقامتگاه ما قرار ده، و با قرار دادن او پیشاپیش ما، نعمتت را بر ما تمام گردان

حَتَّى تُورِدَنَا جَنَّاتِكَ وَمُرَافَقَةَ الشُّهَدَاءِ مِنْ خُلَصَائِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

تا ما را به بهشت و همنشینی شهیدان از بندگان خالصت وارد سازد، خدایا بر محمد

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ جَدِّهِ وَرَسُولِكَ السَّيِّدِ الْأَكْبَرِ،

و خاندان پاکش درود فرست، و درود فرست بر محمد، جد وی و فرستاده تو آقای بزرگ

وَعَلَى ابْنِهِ السَّيِّدِ الْأَصْغَرِ، وَجَدَّتِهِ الصَّديْقَةِ الْكُبْرَى فَاطِمَةَ بِنْتِ مُحَمَّدٍ،

و بر پدرش آقای کوچکتر (از پیامبر) و جدّه اش صدیقه کبری، فاطمه دختر محمد،

وَعَلَى مَنْ اصْطَفَيْتَ مِنْ آبَائِهِ الْبَرِّرَةِ، وَعَلَيْهِ أَفْضَلُ وَأَكْمَلُ وَاتَمَّ وَادْوَمَ

و بر آنانی که از میان پدران نیکوکارش (برای امامت) برگزیدی، و بر خود آن حضرت، برترین، کاملترین، تمام ترین، پیوسته ترین،

وَإَكْثَرَ وَأَوْفَرَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ اصْصَفِيَاءِكَ وَخَيْرِكَ مِنْ خَلْقِكَ،

بیشترین و فراوان ترین درودی که بر هر یک از برگزیدگان و نیکان از بندگانت فرستاده ای،

وَصَلِّ عَلَيْهِ صَلَاةَ لَا غَايَةَ لِعَدَدِهَا، وَلَا نِهَائَةَ لِمَدَدِهَا، وَلَا نَفَادَ لِأَمَدِهَا،

و بر او درود فرست درودی که عددش را پایانی و مدتش را نهایی و دوره اش را انتهایی نباشد،

اللَّهُمَّ وَاقِمْ بِهِ الْحَقَّ، وَادْحِضْ بِهِ الْبَاطِلَ، وَادِلْ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ، وَادْلِلْ

خدایا به وسیله او حق را بپا دار و باطل را بی اعتبار ساز، و دوستانت را مکتت ده و دشمنانت را

بِهِ اَعْدَاءَكَ، وَصَلِّ اللَّهُمَّ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ وَصَلِّهُ تُوَدِّيَ إِلَى مُرَافَقَةِ سَلَفِهِ،

خوار گردان، خدایا میان ما و او را پیوندی ده که به دوستی گذشتگانش منجر شود

وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ يَأْخُذُ بِحُجْرَتِهِمْ، وَيَمْكُثُ فِي ظِلِّهِمْ، وَاعِنَّا عَلَى تَأْدِيهِ

و ما را از کسانى قرار ده که به دامان آنها چنگ زده و در سایه (ولایت) آنها مأوى گزینند، و ما را بر ادای

حُقوقِهِ الْيَتِيمِ، وَالْإِجْتِهَادِ فِي طَاعَتِهِ، وَاجْتِنَابِ مَعْصِيَتِهِ، وَامْنِ عَلَيْنَا

حقوق و کوشش در فرمانبرداری و دوری از نافرمانیش یاری ده، و با خشنودیش

بِرِضَاءٍ، وَهَبْ لَنَا رَأْفَتَهُ وَرَحْمَتَهُ، وَدُعَاءَهُ وَخَيْرَهُ، مَا نَأْتِي بِهِ سَعَةً مِنْ

بر ما ممت گذار و مهربانی و رحمت و دعا و خیرش را تا جایی که به وسیله آن به وسعت

رَحْمَتِكَ، وَفَوْزاً عِنْدَكَ، وَاجْعَلْ صَلَاتِنَا بِهِ مَقْبُولَةً، وَذُنُوبَنَا بِهِ مَغْفُورَةً،

رحمت و رستگاری در نزدت دست یابیم به ما عطا کن و به برکت وجود او نمازهای ما را بپذیر و گناهان ما را بیامرز

وَدُعَاؤُنَا بِهِ مُسْتَجَابًا، وَاجْعَلْ اِرْزَاقَنَا بِهِ مَبْسُوطَةً، وَهُمُومَنَا بِهِ مَكْفِيَةً،

و دعا‌های ما را مستجاب گردان و روزی ما را گسترده فرما و غم و اندوه ما را برطرف ساز

وَ حَوَائِجِنَا بِهِ مَقْضِيَةً، وَاقْبَلْ اِلَيْنَا بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَاقْبَلْ تَقَرُّبَنَا اِلَيْكَ،

و حاجت های ما را برآور و با لطف کریمانه ات به ما توجه کن، و نزدیکی ما به درگاہت را بپذیر

وَ انْظُرْ اِلَيْنَا نَظْرَةَ رَحِيمَةٍ، نَسْتَكْمِلُ بِهَا الْكِرَامَةَ عِنْدَكَ، ثُمَّ لَا تَصْرِفْهَا عَنَّا

و مهربانانه به ما نظر کن، تا بوسیله آن مقام خود را نزد تو، به کمال رسانیم، سپس به جود و بخشش

بِجُودِكَ، وَاسْتَقِنَا مِنْ حَوْضِ جَدِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، بِكَأْسِهِ وَيَدِهِ، رِيًّا

نظرت را از ما برمگردان و ما را از حوض (کوثر) جدش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- از جام او به دستش، آبی خوش طعم،

رَوِيًّا هَنِيئًا سَائِغًا، لَا ظَمًا بَعْدَهُ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

فراوان و گوارای خوشگوار، سیراب گردان، آن گونه که پس از آن هرگز تشنگی نباشد، ای مهربان ترین مهربانان.

دعای حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف):

این دعا از دعا‌های مشهور و معروف و دارای محتوای عالی است و مرحوم «کفعمی» آن را در «مصباح» (1) نقل کرده است:

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ، وَبُعْدَ الْمَعْصِيَةِ، وَصِدْقَ النَّيِّ، وَعِزْفَانَ

خدایا توفیق بندگی و دوری از گناه و نیت صادق و شناخت حرمت ها را

الْحُرْمَةِ، وَاکْرِمْنَا بِالْهُدَى وَالْإِسْتِقَامَةِ، وَسَدِّدْ ألسِنَتَنَا بِالصَّوَابِ

روزی ما گردان و ما را به هدایت و پایداری گرامی دار، و زبان های ما را به راستگویی

وَالْحِكْمَةِ، وَامْلَأْ قُلُوبَنَا بِالْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ، وَطَهِّرْ بُطُونَنَا مِنَ الْحَرَامِ

و دانش استوار گردان، و دل‌های ما را از نور دانش و معرفت پر کن، و درون ما را از غذای حرام

وَالشُّبُهَةِ، وَاکْفُفْ اَیْدِنَا عَنِ الظُّلْمِ وَالسَّرِقَةِ، وَاغْضُضْ اَبْصَارَنَا عَنِ

و شبهه ناک، پاک گردان، و دست‌هایمان را از ستم و دزدی بازدار، و چشم‌هایمان را از

ص: ۲۰۰

۱- [۱۶۰] مصباح کفعمی، صفحه ۲۸۰.

الْفُجُورِ وَالْخِيَانَةِ، وَاسْتُدُّ اسْمَاعَنَا عَنِ اللَّغْوِ وَالْغِيَةِ، وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ

گناه و خیانت پوشان و گوشه‌ایمان را از شنیدن سخنان بیهوده و غیبت بپند، و تفضل کن بر

عُلَمَانَا بِالزُّهُدِ وَالنَّصِيحَةِ، وَعَلَى الْمُتَعَلِّمِينَ بِالْجُهْدِ وَالرَّغْبَةِ، وَعَلَى

علمای ما، پرهیزگاری و خیرخواهی را و بر دانش پژوهان، کوشش و اشتیاق (تحصیل) را، و بر

الْمُسْتَمْعِينَ بِالِاتِّبَاعِ وَالْمَوْعِظَةَ، وَعَلَى مَرَضَى الْمُسْلِمِينَ بِالشِّفَاءِ

شنوندگان، پیروی و پند پذیری را و بر بیماران از مسلمانان، بهبودی

وَالرَّاحَةَ، وَعَلَى مَوْتَاهُمْ بِالرَّأْفَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَعَلَى مَشَائِخِنَا بِالْوَقَارِ

و آسایش را، و بر مردگان آنها، مهربانی و رحمت را، و بر سالخوردهگان ما، سنگینی

وَالسَّكِينَةَ، وَعَلَى الشَّبَابِ بِالإِنَابَةِ وَالتَّوْبَةِ، وَعَلَى النِّسَاءِ بِالحَيَاءِ وَالْعِفَّةِ،

و متانت را و بر جوانان، بازگشت به سوی خدا و توبه را، و بر زنان، حیا و پاکدامنی را،

وَعَلَى الْأَغْنِيَاءِ بِالتَّوَاضُعِ وَالسَّعَةِ، وَعَلَى الْفُقَرَاءِ بِالصَّبْرِ وَالْقَنَاعَةِ، وَعَلَى

و بر ثروتمندان، فروتنی و گشاده دستی را، و بر نیازمندان، شکیبایی و قناعت را، و بر

الْعَزَاهِ بِالنَّصْرِ وَالْعَلَبَةِ، وَعَلَى الْأَسْرَاءِ بِالْخُلَاصِ وَالرَّاحَةِ، وَعَلَى الْأُمَرَاءِ

جنگجویان، یاری و پیروزی را و بر اسیران، رهایی و آسایش را و بر فرمانروایان،

بِالْعَدْلِ وَالشَّفَقَةِ، وَعَلَى الرَّعِيَّةِ بِالإِنصَافِ وَحُسْنِ السِّيَرَةِ، وَبَارِكْ

عدالت و مهربانی را، و بر زیر دستان، انصاف و خوشرفتاری را (تفضل فرما) و توشه

لِلْحُجَّاجِ وَالزُّوَّارِ فِي الزَّادِ وَالتَّنْفِقَةِ، وَأَقْضِ مَا أُوجِبْتَ عَلَيْهِمْ مِنَ الْحَجِّ

و خرج راه حجاج و زیارت کنندگان را برکت ده، و حج و عمره ایی که بر آنان واجب فرموده ای

وَالْعُمْرَةِ، بِفَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

پذیر، به لطف و رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

دعایی دیگر از حضرت مهدی علیه السلام:

این دعا را مرحوم «سید بن طاووس» در «مہج الدعوات»^(۱) آورده است:

ص: ۲۰۱

۱- [۱۶۱] مہج الدعوات، صفحہ ۲۹۴.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الهِمِّي بِحَقِّ مَنْ نَجَاكَ، وَبِحَقِّ مَنْ دَعَاكَ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ، تَفَضَّلْ عَلَيَّ

خدایا به حق هر که با تو نجوا کند و به حق هر که در خشکی و دریا تو را خواند، تفضل فرما بر

فُقَرَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِالْعَنَاءِ وَالثَّرْوَةِ، وَعَلَى مَرْضَى الْمُؤْمِنِينَ

نیازمندان از مردان و زنان با ایمان، به بی نیازی و ثروت و بر بیماران از مردان

وَالْمُؤْمِنَاتِ بِالشِّفَاءِ وَالصَّحَّةِ، وَعَلَى أَحْيَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ

و زنان با ایمان، به بهبودی و سلامتی و بر زندگان از مردان و زنان با ایمان،

بِاللُّطْفِ وَالْكَرَامَةِ، وَعَلَى أَمْوَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِالْمَغْفِرَةِ

به لطف و بزرگواری و بر مردگان از مردان و زنان با ایمان، به آمرزش

وَالرَّحْمَةِ، وَعَلَى غُرَبَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بِالرَّدِّ إِلَى أَوْطَانِهِمْ

و رحمت و بر غریبان از مردان و زنان با ایمان، به بازگشت با

سَالِمِينَ غَانِمِينَ، بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ.

سلامتی و موفقیت به وطنهایشان، به حق محمد و همه خاندان پاکش.

مقدمه: زیارت معصومان، راهی به سوی خدا:

زیارت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام که همان برقرار کردن ارتباط روحی و به وجود آوردن پیوند قلبی با آن بزرگواران است (چه از طریق حضور نزد مرقد آنان باشد، یا ارتباط از راه دور، و فرستادن سلام و درود و تحیت و اظهار ارادت و اخلاص به آستانشان، همراه با بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات و خدمات آنان) آثار فوق العاده سازنده ای در تربیت نفوس زیارت کنندگان، و ارتقای روح آنان و پرورش والاترین ارزش های معنوی و اخلاقی دارد؛ و چنانچه زیارت کننده، بدانند چه می کند و چه می گوید و چه می خواهد؛ به خوبی می تواند راه قرب الی الله را با سرعت بپیماید، و از کنار قبر آنان، با روحی باصفا، پاک از گناه و آماده برای اطاعت پروردگار و انجام وظایف انسانی بازگردد، زیرا:

اولاً: چگونه ممکن است توجه به مقامات والای این پیشوایان بزرگ و ذکر صفات و سجایای آنان بازتابی در زیارت کننده آن بزرگواران نداشته باشد و او را به سوی خود فرا نخواند و تدریجاً به رنگ خود درنیورد؟!

چگونه ممکن است من زائر، سر تا پا آلوده به گناه و صفات رذیله باشم، در عین حال دم از عشق و ارادت پاکان و نیکان جهان بزنم؟! آیا زیننده است که بدون توبه و تجدید نظر در حالات و اعمال و رفتار خویش، پای در حرم پاک آن بزرگواران بگذارم؟!

ثانیاً: چگونه ممکن است عرض حاجات معنوی یا مادی نزد آنان کنم و آنها را به شفاعت در پیشگاه خدا بطلبم در حالی که کاری که در خور توجه آنان و موجب رضایت آنان است انجام نداده ام؟! آیا توجه به این امور، برای توبه از گناه و خودسازی و پاکی کافی نیست؟!

ثالثاً: کسی که کمترین آشنایی با مسایل روانی و روحیه الگوپذیری انسان داشته باشد، تصدیق

خواهد کرد که اگر زائری با توجّه و حضور قلب و با عنایت به «محتوای بلند کلمات و جملات زیارات» در حرم آن بزرگواران حضور یابد، در هر جمله ای از این زیارات یک درس مهمّ تربیتی و انسان ساز نهفته است؛ فی المثل در زیارت جامعه کبیره، که جامع ترین زیارات است درس های عجیبی نهفته است؛ از جمله:

۱- در اثنای زیارت از محبت و توحید و شرک ستیزی آن عزیزان و مطیع محض خدا بودنشان دم می زند و عرضه می دارد:

«السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاءِ أَلَى اللَّهِ، وَالْأَدِلَّةِ عَلَى مَرْضَاتِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقْرِّينَ

سلام بر دعوت کنندگان به سوی خدا و هدایت کنندگان بر اسباب خشنودی خدا، و ثابت قدمان

فی أمرِ اللَّهِ، وَالتَّامِّينَ فِي مَحَبَّةِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ،

در فرمان خدا، و خالصان در محبت خدا، پاکدلان در یگانگی خدا

وَالْمُظْهِرِينَ لِأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، وَعِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ، الَّذِينَ لَا يَسْبِقُونَهُ

و ظاهرکنندگان امر و نهی خدا، و بندگان گرامش که بر گفتار

بِالْقَوْلِ، وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ» (۱).

او پیشی نمی گیرند و به فرمانش عمل می کنند.

امکان ندارد آن کس که این سخن را از روی معرفت می گوید، به شرک و نفاق روی آورد و در راستای توحید و اخلاص قدم برندارد!

۲- ممکن نیست که زیارت کننده در خطاب به آن بزرگواران از تقوا، راستگویی، محوریت در یگانه پرستی، عصمت از لغزشها و فتنه ها، طهارت از پلیدیها و آلودگیهای آنان سخن بگوید و اعلان بدارد که من گواهی می دهم شما امامان با تقوا، صادق، قیام کننده به امر پروردگار و عمل کننده به اراده او هستید، شما ارکان توحید خداوند و راهنمایان به صراط مستقیم او هستید. خداوند شماها را از لغزشها دور داشته و از فتنه های دین امتیت بخشیده و از هر گونه آلودگی گناه پاک ساخته است؛ در عین حال عزمش را بر پرهیزکاری و راستگویی و دوری از آلودگی ها و استقامت در صراط مستقیم توحید، جزم نماید.

۳- امکان ندارد زائری روی به آنان کرده، از صبر و استقامت و جهاد و تلاش و از خودگذشتگی آنان در راه خدا و از اقامه نماز و ادای زکات و امر به معروف و نهی از منکر آنان حرف بزند و بگوید:

«فَعَظَّمْتُمْ جَلَالَهُ، وَأكْبَرْتُمْ شَانَهُ، وَمَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَادَّمْتُمْ ذِكْرَهُ، وَوَكَّدْتُمْ

پس شکوهش را ارج نهاده، و جایگاهش را بزرگ داشتید، و بخشندگیش را ستودید، و پیوسته او را یاد کردید،

مِثَاقَهُ، وَاحْكَمْتُمْ عَقْدَ طَاعَتِهِ، وَنَصَحْتُمْ لَهُ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَدَعَوْتُمْ

و پیمانش را محکم ساختید، و عهد بندگیش را استوار نمودید، در آشکار و پنهان

الِي سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَبَدَلْتُمْ أَنْفُسَكُمْ فِي مَرْضَاتِهِ،

خیرخواهیش کرده با حکمت و اندرز نیکو (مردم را) به راهش دعوت نمودید، و جانان را در راه خشنودیش فدا کردید

وَصَبَرْتُمْ عَلَى مَا صَابَكُمْ فِي جَنْبِهِ، وَأَقَمْتُمْ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتُمْ

و بر مصیبت‌هایی که در راه خدا به شما رسید صبر نمودید و نماز را به پا داشته و زکات را پرداختید، و امر به

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهَدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى اِعْلَنْتُمْ

معروف و نهی از منکر کرده و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودید، تا جایی که دعوتش را آشکار کردید،

دَعْوَتَهُ، وَبَيَّنْتُمْ فَرَائِضَهُ، وَأَقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ شَرَائِعَ احْكَامِهِ» (۱)

و واجباتش را بیان نمودید و حدودش را به پا داشته و قوانین احکامش را ترویج نمودید.

ولی خودش اهل صبر و تلاش و جهاد نباشد و به نماز و زکات اهمیّت لازم را ندهد و نسبت به حدود و قوانین الهی، تسامح به خرج دهد.

۴- چگونه ممکن است که خطاب به آنان اعلان کند که من منتظر ظهور و حاکمیّت شما هستم، به فرمان شما گردن می‌نهم، در پیشاپیش تمام خواسته‌ها و حوائج، خواست شما را در نظر می‌گیرم (

مُنْتَظِرٌ لِأَمْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِذَوَلَّتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ، عَامِلٌ بِأَمْرِكُمْ ... وَمَقَدِّمُكُمْ إِمَامَ طَلِبَتِي وَحَوَائِجِي وَارَادَتِي فِي كُلِّ أَحْوَالِي
وَأُمُورِي (۲)

ولی در عمل، به همه این قولها و پیمانها پشت پا بزند؟!!

۵- و یا چگونه ممکن است خطاب به آنان از آثار صلوات بر آنان و برکات ولایت آنان در تزکیه روح و جان و تطهیر نفوس و پوشاندن گناهان، سخن بگوید (

وَجَعَلَ صَلَاتِنَا عَلَيْكُمْ، وَمَا خَصَّنَا بِهِ مِنْ وِلَايَتِكُمْ، طَيِّبًا لِحُلُقِنَا، وَطَهَارَةً لِنَفْسِنَا، وَتَزَكِيَةً لَنَا، وَكَفَّارَةً لِدُنُوبِنَا(۳)

و یا دست به دعا بردارد و بگوید:

خداوند مرا پیوسته بر دوستی و محبت و آیین و اطاعت شما پایدار بدارد و از خوبانِ دوستداران شما و پیروی کنندگان نسبت به آنچه شما به سوی آن دعوت کرده اید و از آنان که آثار شما را روایت می کنند و راه شما را می پویند قرار دهد

(فَتَبَّتَنِي اللَّهُ اَيَّدًا مَا حَيَّتْ عَلَي مُوَالَاتِكُمْ وَمَحَبَّتِكُمْ وَدِينِكُمْ، وَوَفَّقَنِي لِطَاعَتِكُمْ، وَرَزَقَنِي شَفَاعَتَكُمْ، وَجَعَلَنِي مِنْ خِيَارِ مِيوَالِيكُمْ
التَّابِعِينَ لِمَا دَعَوْتُمْ اِلَيْهِ، وَجَعَلَنِي مِمَّنْ

ص: ۲۰۷

۱- [۱۶۳] (زیارت جامعه)، فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۱۱.

۲- [۱۶۴] همان مدرک، صفحه ۶۱۴.

۳- [۱۶۵] همان مدرک، صفحه ۶۱۳.

يَقْتَصُّ آثَارَكُمْ، وَيَسْلُكُ سَبِيلَكُمْ

(۱) و یا از ایمان و تبعیت خویش نسبت به آنچه خدا و رسولش آورده اند حرف بزند و از خدا ثبات قدم را طلب کند

(رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ، فَاكْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعِيدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ) (۲)

و یا وساطت و شفاعت آن بزرگواران را بخواهد و عاجزانه و خاضعانه، آنان را به پروردگارشان قسم دهد که از خدا آمرزش گناهانش را طلب کنند

(يَا وَلِيَّ اللَّهِ، اِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ ذُنُوبًا، لَا يَأْتِي عَلَيْهَا اِلَّا رِضَاكُمُ، فَبِحَقِّ مَنْ اِثْمَنَكُمْ عَلَي سِرِّهِ، وَاسْتَرْعَاكُمْ اَمْرَ خَلْقِهِ، وَقَرَنَ طَاعَتَكُمْ بِطَاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ ذُنُوبِي وَكُنْتُمْ شُفَعَائِي) (۳)

ولی در عین حال، هیچ تصمیم و اراده ای برای دور شدن از آلودگی ها و گناهان، نداشته باشد و برای خوب شدن و پیمودن راه آنان و نشر آثارشان قدمی بردارد و برای ثابت ماندن در راه آنان و در مسیر حق، تلاشی را به خرج ندهد!

۶- چگونه امکان دارد که به آنان خطاب کند و بگوید: من مطیع شما هستم، اطاعت شما را اطاعت خدا و عصیان شما را عصیان خدا و دوستی و دشمنی با شما را دوستی و دشمنی با خدا می دانم

(فَأَنِّي لَكُمْ مُطِيعٌ، مَنْ اطَاعَكُمْ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ، وَمَنْ عَصَاكُمْ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ احْبَبَّكُمْ فَقَدْ احْبَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ ابْغَضَكُمْ فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ) (۴)

ولی در مقام عمل هیچ قدمی که صداقت او را در این اظهارات اثبات کند بردارد؟! ... و همچنین سایر جملات پرمحتوای این زیارت و سایر زیارات.

به گفته شاعر:

من از مفصل این قصه مجملی گفتم تو خود حدیث مفصل بخوان از این مجمل

زیارت شرک نیست، عین توحید است:

راستی چه غافلند آنانی که به گمان واهی «پرهیز از شرک» مردم را از زیارت این بزرگان، با آن همه برکات معنوی و مادی- که به قسمتی از آن در بالا اشاره شد- باز می دارند! و خود را مسلمان می دانند در حالی که از حقیقت اسلام دورند؛ چرا که زیارت آن بزرگواران به شکلی که در بالا گفته شد و به عنوان «اولیاء الله» و درخواست از آنان به عنوان «شفیعان درگاه الهی» و «عباد صالحین پروردگار» عین توحید و یکتاپرستی است، و سبب پرورش روح تقوا و ایمان است. گویا نمی دانند که در زیارت آنها، گاه صدها بار نام خدای یگانه برده می شود و مثل زیارت جامعه، با یکصد بار تکبیر و توحید پروردگار آغاز می گردد و با «نماز زیارت» که نیایش خالصانه ای به درگاه خداست پایان می یابد، و گویا بی خبرند که زیاراتی چون زیارت

«امین اللّٰه» (که از معتبرترین زیارتهاست) آمیخته با بلندترین و پر محتواترین مناجاتها و راز و نیاز

ص: ۲۰۸

۱- [۱۶۶] (زیارت جامعه)، فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۱۵.

۲- [۱۶۷] همان مدرک، صفحه ۶۱۶.

۳- [۱۶۸] همان مدرک.

۴- [۱۶۹] همان مدرک، صفحه ۶۱۷.

الهی است؛ آن جا که پس از سلام و درود به امام زیارت شونده، آن هم به عنوان «امین الله در روی زمین» خالصانه با خدایت نجوا می کنی و عرضه می داری:

«اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ، رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ، مُوَلِّعَةً بِذِكْرِكَ وَدُعَائِكَ، مُجِبَّةً لِصَفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ»

و سپس زمزمه می کنی:

«اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُحِبِّينَ إِلَيْكَ وَالْهَيَّةُ، وَسُبُلَ الرَّاعِيْنَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ، وَأَعْلَامَ الْقَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِحَةٌ» (۱)

و در پایان آمرزش دوستان و کوتاه شدن شر دشمنان و پیروزی کلمه حق و نابودی کلمه باطل را طلب می کنی

«أَنْتَ الْهَيَّةُ وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ، اغْفِرْ لِأَوْلِيَائِنَا، وَكُفِّ عَنَّا اَعْيَادَنَا، وَاشْغَلْهُمْ عَنَّا اَذَانَنَا، وَاطْهَرِ كَلِمَةَ الْحَقِّ، وَاجْعَلْهَا الْعُلْيَا، وَادْحِضْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ، وَاجْعَلْهَا السُّفْلَى اَنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ» (۲)

راستی نادیده گرفتن چنین زیارتها و شرک پنداشتن چنین عرض ارادتها دلیلی ندارد، جز سیاه بودن دل و غوطه ور بودن در گمراهی و عدم آگاهی از کرامات و معجزات آن بزرگواران و آثار و برکات فراوان مادی و معنوی که از جانب آن ارواح مقدسه نصیب زوارشان می شود و در نهایت- چنانکه گذشت- بی خبری از محتوای بلند زیارتنامه هایی که آمیخته با توبه و انابه، و دعا و نیایش و عبودیت و خضوع در مقابل پروردگار یگانه و بازگشت به سوی اوست؛ این حقیقتی است که کمترین آشنایی با آداب زیارت، آن را آشکار می سازد، و آثار فوق العاده تربیتی آن را روشن می کند.

زیارت در روایات اسلامی:

بر همین اساس است که در روایات اهل بیت علیهم السلام با مضامین و تعابیر مختلف به زیارت و تعمیر قبور آن بزرگواران اهمیت زیادی داده شده است که بخشی از آن عام و مربوط به همه ائمه است و بعضی از آن خاص است و ما در این جا به ذکر هفت تعبیر عام بسنده می کنیم: (۳) ۱- از روایات متعددی به دست می آید که اگر انسان بخواهد کاملاً به عهد و پیمانانش نسبت به هر کدام از ائمه وفا کند، باید به زیارت قبورشان رود و بداند که هر کس با میل و رغبت به زیارتشان رود و مکتب آنان را تصدیق نماید مشمول شفاعتشان در روز قیامت قرار می گیرد

«إِنَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَشِيَعَتِهِ، وَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ، وَحُسْنِ الْأَدَاءِ، زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ، فَمَنْ زَارَهُمْ رَغْبَةً فِي زِيَارَتِهِمْ، وَتَصَدِّيقًا بِمَا رَغَبُوا فِيهِ، كَانَ أَثْمَتُهُمْ شَفَعَائِهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» (۴)

۲- زید شحام از امام صادق علیه السلام نقل می کند که زائر ما اهل بیت، مثل کسی است که رسول الله صلی الله علیه و آله را زیارت کرده باشد و زائر رسول الله صلی الله علیه و آله زائر خدا در عرش اوست

«قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَا لِمَنْ زَارَ

۱- [۱۷۰] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۴.

۲- [۱۷۱] همان مدرک، صفحه ۲۶۵.

۳- [۱۷۲] قابل ذکر است که در بخشی دیگر، قبل از زیارات هر کدام از چهارده معصوم علیهم السلام، به بعضی از روایات خاص اشاره می شود.

۴- [۱۷۳] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۱۶، حدیث ۱ و عیون اخبارالرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۰، حدیث ۲۴.

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ؟ قَالَ: كَمَنْ زَارَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ فَوْقَ عَرْشِهِ (قَالَ قُلْتُ: فَمَا لِمَنْ زَارَ أَحَدًا مِنْكُمْ؟ قَالَ:

كَمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ). (۱)

۳- در روایت جابر که در آن، رسول گرامی صلی الله علیه و آله از شهادت اهل بیتش خبر می دهد، وقتی فرزندش حسین علیه السلام از زائرین قبور آنها می پرسد، رسول مکرم صلی الله علیه و آله در جواب می فرماید: «آنان طوائفی از امت من هستند که شما را زیارت می کنند و از آن، برکت می جویند، و شایسته است بر من که در روز قیامت به سراغشان بروم تا از مشکلات آن روز و از گناهانشان رهایشان سازم و خداوند آنان را در بهشت جای دهد»

(يَا بَنِيَّ، أَوْلَيْكَ طَوَائِفُ مِنْ أُمَّتِي يُزُورُونَكَ، فَيَلْتَمِسُونَ بِذَلِكَ الْعَبْرَةَ، وَحَقِيقٌ عَلَيَّ أَنْ آتِيَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَيْثِي أُخْلِصِيَهُمْ مِنْ أَهْوَالِ السَّاعَةِ مِنْ ذُنُوبِهِمْ، وَيُسَكِّنَهُمُ اللَّهُ الْجَنَّةَ). (۲)

۴- عیسی بن راشد از امام صادق علیه السلام نقل می کند که هر کس قبر هر کدام از ائمه علیهم السلام را زیارت کند و نزد آن، دو رکعت نماز بخواند ثواب حج و عمره برایش نوشته می شود. (۳) ۵- در روایت دیگری امام صادق علیه السلام از اجدادش از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که خطاب به امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود: «خداوند قبر تو و قبور فرزندان تو را بقعه ها و عرصه هایی از بقاع و عرصات بهشت قرار داده است، و قلبهای برگزیدگان از خلق و نخبگان از بندگانش را شیفته شما قرار داده، به گونه ای که با تحمل انواع آزارها و مشکلات، قبور شما را تعمیر می کنند و فراوان به زیارت آن قبور می روند؛ همه اینها به نیت تقرب به خدا و به جهت علاقه شدیدی است که به رسول الله صلی الله علیه و آله دارند. اینان مخصوص شفاعت من و وارد بر حوض کوثر من، و فردای قیامت، زوار من در بهشت خواهند بود. یا علی! کسی که قبورتان را مرمت کند و از آن سرکشی نماید، گویا سلیمان بن داود را در بنای بیت المقدس یاری کرده است و کسی که قبورتان را زیارت کند ثواب حج به او داده می شود و به گونه ای از گناهانش خارج می شود که گویا تازه از مادر متولد شده! پس بر تو و دوستان و محبان تو بشارت باد به نعمت هایی که هیچ چشمی آن را ندیده و هیچ گوشی آن را نشنیده، و بر قلب هیچ بشری خطور نکرده است...» (۴) ۶- در روایتی دیگر، وقتی عبدالرحمن بن مسلم از امام کاظم علیه السلام درباره با فضیلت ترین زیارت (و این که آیا زیارت امیرمؤمنان افضل است یا ...) سؤال می کند حضرتش می فرماید: «زیارت و دوستی اولین ما، زیارت و دوستی آخرین ماست، و زیارت و ولایت آخرین ما زیارت و ولایت اولین ماست (و

ص: ۲۱۰

۱- [۱۷۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۵، حدیث ۵.

۲- [۱۷۵] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۱۸، حدیث ۱۱ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۵۸، حدیث ۶، باب ۱۶.

۳- [۱۷۶] بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۱۹، حدیث ۱۸ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۱۶۰، حدیث ۱۴، باب ۶۵.

۴- [۱۷۷] بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۲۰، حدیث ۲۲.

فرقی بین ما وجود ندارد) و هر کس حاجتی از یکی از اولیا و دوستان ما را برآورده کند، گویا حاجت همه ما را برآورده ساخته است...» (۱). ۷- همین راوی در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام نقل می کند که: «هر کس بعد از رحلت ما به زیارت ما آید گویا در زمان حیاتمان ما را زیارت کرده است و هر کس با دشمنان ما بجنگد گویا در رکاب ما جنگ کرده است، و هر کس علاقه مندان ما را دوست داشته باشد در حقیقت به ما محبت ورزیده، و هر کس مؤمنی را خوشحال کند در حقیقت ما را خوشحال کرده، و هر کس فقیری از (پیروان) ما را کمک کند جبران کمک او بر جدّ ما محمد صلی الله علیه و آله است.» (۲) تذکر: شایان ذکر است که رفتن به استقبال زائرین اهل بیت علیهم السلام و دیدار از آنان و سلام و تهنیت بر ایشان، از اهمّیت زیادی برخوردار است و مطابق روایت معلی بن خنیس، همانند ثواب زوّار، برای انسان استقبال کننده و یا دیدارکننده نیز نوشته می شود. (۳) پیش از ورود در بحث زیارات معصومین علیهم السلام ذکر سه نکته لازم به نظر می رسد:

۱- مقدمات و آداب سفر

۲- آداب زیارت

۳- اذن دخول

مقدمات و آداب سفر:

با توجه به این که غالباً رفتن به زیارت، با مسافرتی همراه است (و به تعبیر دیگر: زیارت از مصادیق سفر می باشد) شایسته است زائران از انجام آداب سفر و مقدمات آن غافل نباشند؛ اجمالی از این آداب و مقدمات (که تفصیل آن در بحارالانوار، جلد ۹۷؛ کتاب المزار، صفحه ۱۰۱ به بعد و در وسائل الشیعه، جلد ۸؛ ابواب آداب سفر از کتاب الحجّ، صفحه ۲۴۸ به بعد وارد شده) عبارت است از:

۱- در بعضی از روایات [۱۸۱] آمده است که انتخاب بعضی از روزهای هفته برای مسافرت بهتر است ولی چنانچه انسان سفر خود را با صدقه [۱۸۲] و دعا [۴] شروع کند ان شاء الله گرفتار مشکلی نخواهد شد.

ص: ۲۱۱

۱- [۱۷۸] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۲، حدیث ۲۶ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۳۳۵، حدیث ۱۳، باب ۱۰۸.

۲- [۱۷۹] بحارالانوار، ج ۹۷، صفحه ۱۲۴، حدیث ۳۴.

۳- [۱۸۰] بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۰۲، حدیث ۱.

۴- [۱۸۳] رجوع شود به: وسائل الشیعه، جلد ۱۱، باب ۱۵ از ابواب سفر.

۲- با امیدواری حرکت کند و از فال بد زدن بپرهیزد چرا که از روایات به دست می آید آن گونه که تو تفأل بر خود کنی همان برایت پیش می آید؛ اگر آسان بگیری آسان و اگر سخت بگیری سخت می شود و اگر آن را چیزی به حساب نیاوری مشکلی پیش نمی آید. (۱) ۳- قبل از سفر صدقه بدهد که در روایتی از امام باقر علیه السلام آمده: «هر زمان امام سجاد علیه السلام پای در رکاب می گذاشت با صدقه دادن در حدّ توان خود، سلامتی را از خداوند عزوجل طلب می کرد و هنگام بازگشت از سفر نیز به شکرانه سلامتی سفر به اندازه توان خویش صدقه می داد و حمد و شکر خدا بجای می آورد». (۲) و نیز آمده است: صدقه بده و هر روز که خواستی از منزل خارج شو (۳) و اگر چیز ناگواری به دلت راه پیدا کرد، به اولین مسکینی که برخورد می کنی صدقه بده سپس حرکت کن که خداوند، خطر را از شما دور می کند. (۴) ۴- قبل از سفر دو رکعت نماز بخواند و همه چیز خود را به خدا بسپارد و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَوِدُّكَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي وَ ذُرِّيَّتِي وَ دُنْيَايَ

خداوندا من خودم و خانواده ام و اموالم و فرزندانم و دنیا

وَ آخِرَتِي وَ أَمَانَتِي وَ خَاتِمَةَ عَمَلِي

و آخرتم و سرپرستم و پایان کارم را به تو می سپارم.

به سندهای معتبر نقل شده است که: آن نماز و این دعا بهترین جانشین او بر اهل بیتش است و کسی که این دعا را بخواند به آنچه درخواست نموده، می رسد. (۵) ۵- پس از خروج از خانه، بر در منزل و رو به آن سمتی که به سوی آن، سفرش را آغاز می کند، می ایستد و هر کدام از حمد و آیهالکرسی و فلق و ناس و اخلاص را از پیش رو و جانب راست و چپ می خواند و سپس می گوید:

اللَّهُمَّ احْفَظْنِي وَ احْفَظْ مَا مَعِيَ، وَ سَلِّمْنِي وَ سَلِّمْ مَا مَعِيَ، وَ بَلِّغْنِي

خداوندا مرا و آنچه با من است حفظ کن و مرا و آنچه با من است سالم بدار و مرا

وَبَلِّغْ مَا مَعِيَ بِبِلَاغِكَ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ.

و هر چه با من است به بهترین صورت به مقصد برسان.

ص: ۲۱۲

۱- [۱۸۴] کافی، جلد ۸، صفحه ۱۹۷ و ۱۹۸، حدیث ۲۳۵ و ۲۳۶ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۸ از ابواب سفر، حدیث ۲ و ۳.

۲- [۱۸۵] فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۰، حدیث ۲۴۰۸ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۵.

۳- [۱۸۶] کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۳، حدیث ۴ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۱.

۴- [۱۸۷] محاسن، جلد ۲، صفحه ۳۴۹، حدیث ۲۶ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۵ از ابواب سفر، حدیث ۳.

۵- [۱۸۸] کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۳، حدیث ۱ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۸ از ابواب سفر، حدیث ۱.

کسی که چنین کند خداوند او و آنچه همراه اوست را حفظ می کند و به مقصد می رساند. (۱) ۶- مقداری از تربت امام حسین علیه السلام بردارد و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ طِينَةُ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَلِيَّكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ،

خداوندا این خاک پاک قبر امام حسین علیه السلام است همان ولی و فرزند ولی تو؛

اتَّخَذْتُهَا حِرْزًا لِمَا أَخَافُ، وَ لِمَا لَا أَخَافُ.

من آن را پناهی برای آنچه از آن می ترسم و آنچه از آن نمی ترسم قرار داده ام.

اگر چنین کند به برکت این کار در پناه خدا خواهد بود. (۲) ۷- پس از حرکت، در مسیر راه می گوید:

اللَّهُمَّ خَلِّ سَبِيلَنَا، وَ أَحْسِنْ تَسْيِيرَنَا، وَ أَحْسِنْ عَافِيَتَنَا. (۳)

خداوندا راه ما را بگشای و مسیر و توانایی ما را نیکوگردان.

۸- و بگوید: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَمِنَ اللَّهِ وَآلِي اللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ الْيَكَّ

**** به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا و به سوی خدا و در راه خدا، خدایا خودم

اسَلَمْتُ نَفْسِي وَ الْيَكَّ وَ جَهَّتْ وَ جَهِي وَ الْيَكَّ فَوَضْتُ امْرِي فَاحْفَظْنِي

را به تو تسلیم نموده و به درگاہت رو کرده ام، و کارم را به تو واگذارده ام، پس مرا با حفظ

بِحَفِظِ الْإِيمَانِ، مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ خَلْفِي وَ عَنْ يَمِينِي وَ عَنْ شِمَالِي

ایمانم محافظت فرما، از مقابل و پشت سر و از طرف راست و چپ و بالای سر

وَمِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَادْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ، فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا

و زیر پایم، و با توان و نیرویت (خطرات را) از من دور کن، زیرا به یقین پناهگاه

قُوَّةَ اللَّهِ بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. (۴)

و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

۹- وقتی سوار بر مرکب شود بگوید:

-
- ۱- [۱۸۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۳، حدیث ۱۱ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۱۹ از ابواب سفر، حدیث ۱.
 - ۲- [۱۹۰] کامل الزیارات، صفحه ۲۸۳، حدیث ۱۰، باب ۹۳.
 - ۳- [۱۹۱] کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۷، حدیث ۱.
 - ۴- [۱۹۲] بحار الانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۵۸، حدیث ۵۲.

بِسْمِ اللَّهِ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ

به نام خدایی که پناهگاه و نیرویی جز برای او نیست، ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این (همه نعمتها) رهنمون شد

لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ» (۱)، «سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ» (۲).

و اگر ما را هدایت نکرده بود ما (به اینها) راه نمی یافتیم، پاک و منزّه است کسی که این را مسخر ما ساخت و گرنه ما توانایی تسخیر آن را نداشتیم.

که اگر چنین کند خودش و مرکبش محفوظ می ماند، تا پیاده شود. (۳) ۱۰- در مواقع احساس خطر، آیه ۸۰ سوره اسراء را تلاوت کند:

«رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ، وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ، وَاجْعَلْ لِي مِنْ

پروردگارا مرا (در هر کار) با صداقت وارد کن و با صداقت خارج ساز

لِدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا».

و از سوی خود حجّتی یاری کننده برایم قرار ده.

همچنین خواندن آیةالکرسی در چنین مواردی بسیار خوب است. (۴) ۱۱- اگر به منزلی رسید که قصد استراحت در آن را دارد قبل از خواب، تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را بگوید، سپس آیةالکرسی تلاوت کند که تا صبح از هر خطری محفوظ بماند. (۵) ۱۲- اگر تنها مسافرت می کند بگوید:

«مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ آْنِسْ وَحْشَتِي وَاعْنِي عَلَى

آنچه خدا بخواهد (همان می شود)، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، خدایا همدم دلتنگیم باش و مرا در

وَخَدْتِي وَأَدِّ غَيْبَتِي. (۶)

تنهایم یاری کن، و در زمان غیبتم تو به جای من باش.

و بهتر است انسان تا امکان دارد تنها سفر نکند. (۷) ۱۳- به دوستان و همراهان کمک کند و در رفع نیازهای آنان مضایقه نماید و حقیقتاً نسبت به آنان متواضع و دوست و مهربان باشد. از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است: «

مَا اضْطَحَبَ إِثْنَانِ إِلَّا كَانَ أَكْبَرُهُمَا

- ۱- [۱۹۳]سوره اعراف، آیه ۴۳.
- ۲- [۱۹۴]سوره زخرف، آیه ۱۳.
- ۳- [۱۹۵]ارجوع شود به: کافی، جلد ۶، صفحه ۵۴۰، حدیث ۱۷.
- ۴- [۱۹۶]محاسن، جلد ۲، صفحه ۳۶۷، حدیث ۱۱۸.
- ۵- [۱۹۷]همان مدرک، حدیث ۱۲۰.
- ۶- [۱۹۸]فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۶، حدیث ۲۴۳۱.
- ۷- [۱۹۹]کافی، جلد ۴، صفحه ۲۸۶، حدیث ۵ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۳۰ از ابواب سفر، حدیث ۱.

هر گاه دو نفر با یکدیگر همراه شوند آن کس که بیشتر محبت و کمک کند نزد خدا محبوب تر و پاداشش بیشتر است» (۱).
در روایت دیگری از امام سجّاد علیه السلام وارد شده که حضرتش سفر نمی کرد مگر با کسانی که او را شناسند تا بتواند در مسیر راه، به همراهانش کمک نماید. (۲). در روایتی دیگر از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده که وقتی با اصحابش در سفر بود و می خواستند گوسفندی بکشند، یکی گفت: کشتن گوسفند با من! دیگری گفت: کندن پوست آن با من! و سوّمی گفت:

پختن آن با من! و حضرتش فرمود: تهیه هیزمش با من! گفتند: یا رسول الله شما زحمت نکشید ما خود، انجامش می دهیم. فرمود: می دانم، ولی دوست ندارم نسبت به شما امتیازی پیدا کنم؛ زیرا حق تعالی دوست ندارد که ببیند بنده اش برای خود امتیازی نسبت به دیگران قائل است. (۳) ۱۴- به ما دستور داده شده: «با کسانی که از جهت خرج کردن و تمکن مالی در ردیف شما نیستند، مسافرت نکنید، مبدا آنها احساس حقارت کنند!». (۴) ۱۵- دقیقاً مراقب نمازهای واجب باشد که بسیار مهم است؛ زیرا از کمال غفلت زائر است با آن که برای تقرب به سوی خدا و رسیدن به ثواب زیارت و حج و عمره و مشاهده مشرفه، به سفر می رود، در مسیر راه، نسبت به نماز و شرایط و حدود، و بجا آوردن آن در اوّل وقت، بی مبالاتی و بی توجهی داشته باشد؛ در حالی که از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: «نماز فریضه از بیست حجّ (مستحبّ) بهتر است». (۵) ۱۶- بعد از نمازهای قصر- اگر وقت دارد- سی مرتبه تسبیحات اربعه را فراموش نکند که روی آن تأکید شده است. (۶) ۱۷- ناگفته پیداست: آنچه درباره دعا و صدقات برای حفظ جان و مال و خانواده، از خطرات در بالا گفته شد به این معنا نیست که انسان احتیاط را از دست دهد و مراقبت های لازم را برای حفظ خویش و اموالش انجام ندهد؛ بلکه مقصود این است: هر چه برای حفظ خود و اموال خویش در توان دارد انجام دهد و بقیه را به خدا بسپارد چرا که در روایت آمده است دعای افراد سهل انگار مستجاب نمی شود.

بنابراین، باید در جاده های خطرناک قدم نگذارد؛ خصوصاً در رانندگی اموری را که برای ایمنی توصیه شده است فراموش نکند، از سرعت غیر مجاز پرهیزد، با احتیاط حرکت کند و وسایل لازم را که در سفرهای زمستانی یا تابستانی مورد نیاز است با خود بردارد.

ص: ۲۱۵

- ۱- [۲۰۰] فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۸، حدیث ۲۴۳۷ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۳۱ از ابواب سفر، حدیث ۲.
- ۲- [۲۰۱] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۱۴۵، حدیث ۱۳ و وسائل الشیعه، جلد ۸، باب ۴۶، حدیث ۲.
- ۳- [۲۰۲] بحار الانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۷۳.
- ۴- [۲۰۳] فقیه، جلد ۲، صفحه ۲۷۹، حدیث ۲۴۴۲.
- ۵- [۲۰۴] کافی، جلد ۳، صفحه ۲۶۵، حدیث ۷.
- ۶- [۲۰۵] تهذیب، جلد ۳، صفحه ۲۳۰، حدیث ۱۰۳.

این سخن را با حدیث پرمعنایی پایان می دهیم: امام صادق علیه السلام به یکی از یارانش فرمود: «

اعْقِلْ راحِلَتَكَ وَ تَوَكَّلْ

؛ با توکل زانوی اشتر ببند». (۱)

آداب زیارت:

پس از بیان آداب اسلامی سفر که به منزله مقدمه ای برای زیارت است به سراغ آداب زیارت می رویم که بسیار است و در این جا به ذکر مهمترین آنها قناعت می شود:

۱- هر کس دوست دارد که امام معصوم علیه السلام او را بطلبد و به او اجازه شرفیابی دهد، قبل از حرکت از همه آنهایی که از جانب او احتمالاً اذیت و آزاری و لو در حدّ یک کدورت قلبی به آنها رسیده، حلیت بطلبد؛ خصوصاً کسانی که از محبّان و موالی آن بزرگواران به حساب می آیند. این مطلب شواهد فراوانی دارد، از جمله داستان معروف ابراهیم جمّال (ساربان) و علی بن یقظین صحابی خاص امام کاظم علیه السلام و وزیر هارون الرشید (البته با اجازه آن حضرت و برای نجات مظلومان) می باشد که بر اثر عدم موافقت با ملاقات ابراهیم جمّال امام علیه السلام او را به ملاقات خود راه نداد و فرمود: چون قلب این مرد از تو شکسته است خدا زیارت تو را نیز قبول نکرد. علی بن یقظین ناچار به سراغ ابراهیم جمّال آمد و با تواضع بی نظیر با او ملاقات کرد و از او حلیت طلبید؛ پس از آن بود که امام او را به حضور پذیرفت و بشارت قبولی اعمالش را به او داد. (۲)

۲- هرگونه حقّ الناس و از جمله خمس و زکات اموال را- مخصوصاً به هنگام سفر حجّ- بپردازد؛ چرا که تا اموال انسان پاک نشود، نه اعمال او با استفاده از آن اموال صحیح است و نه شایسته تقربّ به درگاه خداوند می باشد.

۳- غسل زیارت کند و این دعا را هنگام غسل (یا بعد از آن) بخواند:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي نُورًا وَ طَهُورًا وَ حِزْزًا، وَ شِفَاءً مِنْ كُلِّ دَاءٍ وَ آفَةٍ وَ عَاهَةٍ،

به نام خداوند و به یاری خدا، پروردگارا آن را نور و پاکیزگی و نگهبان و شفای از هر درد و آفت و عیب قرار بده!

اللَّهُمَّ طَهِّرْ بِي قَلْبِي وَ اشْرَحْ بِي صَدْرِي وَ سَهِّلْ بِي أَمْرِي (۳)

خداوندا با این غسل قلبم را پاک و خاطر من را شادمان و کارم را آسان گردان.

۴- با طهارت باشد یعنی اگر غسل واجبی به گردن اوست بجا آورد، چرا که امام صادق علیه السلام به ابوبصیر که در حال جنابت بر حضرتش وارد شد فرمود: «

أَمَا تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَنْبَغِي لِلْجُنُبِ أَنْ يَدْخُلَ بُيُوتَ

۱- [۲۰۶] بحار الانوار، جلد ۱۰۰، صفحه ۵، حدیث ۱۸.

۲- [۲۰۷] رجوع شود به: بحار الانوار، جلد ۴۸، صفحه ۸۵، حدیث ۱۰۵.

۳- [۲۰۸] همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۹.

آیا نمی دانی که برای شخص جنب شایسته نیست که در خانه های انبیا (و اولیا) داخل شود» راوی می گوید وقتی حضرت این را فرمودند ابوبصیر برگشت و ما بر آن حضرت داخل شدیم. (۱) با توجه به این که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امام معصوم علیه السلام حی و میت آنها در این امور تفاوتی ندارد، نتیجه این می شود که فرقی بین حرم های مقدسه با خانه های آنان نباشد.

۵- کفشها را در آورد، چون در وادی مقدسی قدم نهاده است

«فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى. (۲)

۶- همان گونه که عالم بزرگوار «شهید اول» در کتاب دروس [۲۱۱] گفته است بر در حرم شریف بایستد و اذن دخول بطلبد و یا اذن دخولی که وارد شده است، را بخواند (که در صفحه ۲۱۸ خواهد آمد) و با تفکر در عظمت و جلالت قدر صاحب مرقد شریف و توجه به این نکته که او کلامش را می شنود و سلامش را جواب می دهد و از جایگاه و موقعیت او باخبر است (چنان که اذن دخولی که خواهد آمد، صراحت بر این مطالب دارد) و با تدبیر در لطف و محبتی که آنان به شیعیان و زائرانشان دارند و با تأمل در گناهان خویش و بی وفایی که با خلافتکاری های خود در حق آنان کرده و خاطر شریفشان را آزرده ساخته، سعی در تحصیل رقت قلب و خضوع و انکسار دل و جاری شدن اشک، بنماید.

۷- هنگامی که نگاهش به قبر مطهر افتاد، تکبیر بگوید و خدا را به عظمت یاد کند، چنان که در روایتی آمده است: هر کس پیش روی امام تکبیر و پس از زیارت

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ»

بگوید خشنودی بزرگ خدا نصیبش می شود. (۳) ۸- شکی نیست که صرف حضور در محضر امام و ایستادن و یا نشستن مؤدبانه در مقابل ضریح، زیارت به حساب می آید چنان که صرف گفتن

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ»

نیز چنین است. (۴) ۹- از زیارت های غیر معتبر و بی دلیل پرهیز کند و اگر حوصله و یا فرصت خواندن زیارات معروف را ندارد، می تواند سلام کوتاهی دهد و سپس دو رکعت نماز بخواند و آن را به صاحب قبر هدیه کند و حاجت خود را بخواهد، چرا که در روایت است: عبدالرحیم قصیر می گوید: وارد بر امام صادق علیه السلام شدم و گفتم:

فدایت شوم از پیش خود دعایی اختراع کردم، فرمود: واگذار اختراع خود را!، هرگاه تو را حاجتی باشد پناه به حضرت رسول صلی الله علیه و آله بیاور و دو رکعت نماز بخوان و آن را به حضرتش هدیه کن.... (۵)

- ۱- [۲۰۹] قرب الاسناد، صفحه ۲۱ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۶، حدیث ۲.
- ۲- [۲۱۰] سوره طه، آیه ۱۲.
- ۳- [۲۱۲] بصائرالدرجات، صفحه ۳۱۲.
- ۴- [۲۱۳] شهید اول در دروس گفته است: خامسها الزیارة بالمأثور و یکفی السلام (والحضور)، (بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۴ به نقل از دروس، جلد ۲، صفحه ۲۳).
- ۵- [۲۱۴] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۶، حدیث ۱.

۱۰- پس از زیارت، نماز زیارت بخواند که حداقل آن دو رکعت است و اگر در رکعت اول حمد و سوره یس و در رکعت دوم حمد و الرحمن را بخواند بهتر است،^(۱) و چه بهتر که در بالای سر بجا آورد^(۲) و بعد از نماز زیارت، برای امور دین و دنیایش دعا کند و سعی کند دعا را به دیگران تعمیم دهد که در این صورت به اجابت نزدیکتر است.

این مطلب (پشت سر یا بالای سر خواندن) در روایت ابو حمزه ثمالی مربوط به زیارت امام حسین علیه السلام آمده است؛ ولی مرحوم شهید در دروس برای زیارت همه ائمه چنین می گوید: «اگر زائر رسول اکرم صلی الله علیه و آله باشد این دو رکعت را در روضه آن حضرت بخواند و اگر برای یکی از ائمه علیهم السلام زیارت می خواند بالای سر بجا آورد و خواندن آن در مسجد مکان زیارت نیز، جایز است».^(۳) ۱۱- مستحب است در صورتی که مزاحمتی برای سایر زوّار فراهم نشود پس از خواندن زیارت و نماز زیارت و به طور کلی پس از حضور و تشرّف، اطراف ضریح را ببوسد.^(۴) ۱۲- علاوه بر آنچه گفته شد سزاوار است زوّار محترم لباس های تمیز و مناسب به هنگام زیارت بپوشند و خود را خوشبو کنند و زبان را به ذکر خدا و حمد و تمجید او و صلوات بر محمّد و آلش مشغول دارند.

۱۳- سعی کنند که در تمام حالات، حضور قلب را حفظ کنند، از گناهان استغفار نمایند و عزمشان را بر اصلاح کردار و گفتار خود جزم کنند، و در خود نسبت به آینده، تحوّلی به وجود آورند.

- شایسته است زائران محترم احترام خدّام این آستانهای مقدّس را حفظ کنند همان گونه که بر خادمان لازم است مشکلات زائران را تحمّل کنند و با ادب با آنها رفتار نمایند.

۱۵- به نیازمندان آن شهر و مساکین آن بلد، کمک کنند که ثواب مضاعف دارد.

۱۶- به هنگام ازدحام به مقدار لازم از زیارت، قناعت نمایند و جای خود را به دیگران بسپارند و باید دانست آنچه در زیارت مهم است کیفیت است نه مقدار و کمیّت و گاه یک سلام کوتاه جای یک زیارت طولانی را می گیرد و در بعضی از روایات دستور به تعجیل در بازگشت داده شده است.

۱۷- بانوان، جدای از مردان و نامحرمان زیارت کنند و با حجاب کامل تشرّف یابند و بدانند زیارت مستحب است و مراعات حجاب و جهات عفت واجب است؛ مبادا واجب را فدای مستحب کرد.

ص: ۲۱۸

۱- [۲۱۵] بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۸۶. ظاهر آنچه در روایت آمده این است که این دو رکعت در زیارت هر یک از ائمه خوانده می شود.

۲- [۲۱۶] همان مدرک.

۳- [۲۱۷] همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۴ به نقل از دروس، جلد ۲، صفحه ۲۳.

۴- [۲۱۸] علامه مجلسی در بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۲۶ ذیل حدیث ۳ نقل می کند که در بعضی از روایات آمده است: «

قبل جوانب القبر.

در پایان این فصل، تذکر این نکته ضروری است که برادران زائر، مواظب حجاب و عفاف همسران و دختران خود در این مکان های مقدّس (و بلکه در هر زمان و مکان دیگر) باشند تا خدای ناکرده با یک بی توجهی، روح آن معصومان علیهم السلام را آزرده نکنند و زیارتشان را به جفا تبدیل نمایند.

از این امور باید پرهیز کرد:

۱- در وقت خواندن زیارت صدای خود را بلند نکند چنانکه از آیه

«يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ...» (۱)

به دست می آید. زیرا گرچه این آیه مربوط به حیات رسول گرامی است لیکن چنانکه گذشت، فرقی بین حیات و ممات آن حضرت نیست همان گونه که مطابق روایتی که آن نیز گذشت، فرقی بین او و اهل بیتش در این جهت وجود ندارد و زیارت هر کدام از ائمه زیارت خود آن حضرت است.

۲- پس از ورود در حرم اگر وقت نماز واجب فرا رسید، از تأخیر نماز پرهیزد و اوّل به نماز مشغول شود، به خصوص اگر نماز جماعت برپا شده باشد؛ همچنین اگر در وسط زیارت، وقت نماز وارد شود. خدّام محترم حرم های مقدّسه وظیفه دارند که مردم را به این دستور شرعی دعوت کنند.

۳- سخنان بیهوده و دنیایی را در حرم مطهر ترک کند که این کار در شأن زوّار حرم های مطهر نیست و به جای آن قرآن تلاوت کند و ثواب آن را به صاحب آن بقعه مبارکه هدیه کند و بداند که عمل او تعظیمی برای آن بزرگوار است و برکاتش به خود تلاوت کننده باز می گردد و نیز می تواند به ذکر خدا مشغول باشد چرا که این حرم های مطهر همچنان که خداوند سبحان در آیه

«فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ» (۲)

اشاره فرموده است: خانه هایی است که پیوسته از رفعت و علوّ مرتبه برخوردار بوده، نام خدا در آنها برده می شود و صبح و شام جایگاه تسبیح اوست.

۴- از هر گونه ایجاد مزاحمت و ناراحتی برای دیگران پرهیزد و به هنگام ازدحام اصرار بر بوسیدن ضریح که سبب ناراحتی دیگران می شود، نداشته باشد و بداند بوسیدن ضریح- آن گونه که بعضی از عوام می پندارند- شرط قبولی زیارت نیست و سعی کند از آلوده کردن این حرم های مقدّس پرهیزد و حداکثر نظافت را- که از مهمترین دستورات اسلام است- رعایت کند.

۱- [۲۱۹]سوره حجرات، آیه ۲.

۲- [۲۲۰]سوره نور، آیه ۳۶.

پیش از ورود در حرم های معصومین علیهم السلام از آنها اجازه ورود می طلبیم، و به هنگام ترک این حرم ها وداع می گوئیم که مفهومش این است آن بزرگواران را زندگان جاوید می دانیم که به فرمان خدا از حال و راز همه زائران خود آگاهند.

و از آنجا که یک فرد آلوده، شرم می کند که پای خود را بر بساط پاک اولیاء الله بگذارد، همانجا توبه می کند و لباس آلوده گناهان را از تن بیرون می نماید و با لباس تقوا و پرهیزکاری وارد می شود. آهسته و با ادب در حالی که ذکر خدا بر لب دارد گام بر می دارد تا به آن مرقد مقدس برسد.

محتوای اذن دخول هایی که برای ورود در این حرم های مقدس وارد شده، بسیار آموزنده است و در بیداری قلب و حضور دل و توجه به موقعیت آن حرم شریف و معرفت صاحب آن و زدودن غبار غفلت از روح و جان بسیار مؤثر است.

به تصریح برخی از جملات این اذن دخول ها، زائر به هنگام ورود می گوید: «

وَ اعْلَمُ أَنَّ رَسُولَكَ وَ خُلَفَاءَكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُونَ، يَرُونَ مَقَامِي وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي وَ يَرُدُّونَ سَلَامِي

؛ خدایا من عقیده دارم که پیامبر تو و جانشینان زنده اند و در نزد تو روزی داده می شوند». اگر زائری در بدو ورود به محضر معصومان علیهم السلام با این اعتقاد وارد شود و این حقیقت را با جان و دل بپذیرد که آنان او را می بینند و سخن او را می شنوند و به سلام و ارادتش پاسخ می دهند، زیارت او حال و هوای دیگری خواهد داشت.

سزاوار است زائران محترم، به مضامین این اذن دخول ها کمال توجه را داشته باشند.

چنانکه گذشت یکی از آدابی که بزرگان علما برای زیارت ذکر کرده اند، اذن دخول است و آن به دو صورت است:

اول: همان است که محدث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عباس قمی از «کفعمی»^(۱) برای همه مشاهد مشرفه ذکر کرده و «علامه مجلسی»^(۲) در باب زیارت رسول اکرم صلی الله علیه و آله در مدینه به عنوان اذن دخول برای زیارت آن حضرت آورده است. ولی همان گونه که از عبارات آن، خصوصاً از جمله

«وَ اسْتَأْذِنُ خَلِيفَتَكَ الْمَفْرُوضَ عَلَيَّ طَاعَتَهُ»

پیدا است اختصاصی به زیارت رسول مکرم صلی الله علیه و آله ندارد، بلکه مربوط به همه مشاهد مشرفه است. عبارت اذن دخول این است:

ص: ۲۲۰

۱- [۲۲۱] بلدالامین، صفحه ۲۷۶.

۲- [۲۲۲] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۶۰، حدیث ۴۱ (با اندکی تفاوت).

اللَّهُمَّ اِنِّي وَقَفْتُ عَلَى بَابٍ مِنْ ابْوَابِ بَيْتِكَ، صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَ اِلَهِي،

خدایا به یقین بر دری از درهای خانه های پیامبرت- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- ایستاده ام

وَقَدْ مَنَعَتِ النَّاسَ اَنْ يَدْخُلُوْا اِلَّا بِاِذْنِهِ، فَقُلْتُ يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا

در حالی که مردم را از داخل شدن بی اجازه منع نموده و فرمودی: ای کسانی که ایمان آورده اید

لَا تَدْخُلُوْا بَيْتَ النَّبِيِّ اِلَّا اَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ، اللَّهُمَّ اِنِّي اَعْتَقِدُ حُرْمَةَ صَاحِبِ

در خانه های پیامبر داخل نشوید مگر به شما اجازه داده شود، خدایا من به (رعایت) احترام صاحب

هَذَا الْمَشْهَدِ الشَّرِيفِ فِي غَيْبَتِهِ، كَمَا اَعْتَقِدُهَا فِي حَضْرَتِهِ، وَاَعْلَمُ اَنْ

این زیارتگاه شریف در زمان غیبتش همانند زمان حضورش معتقدم، و می دانم که

رَسُوْلَكَ وَخُلَفَاؤَكَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يُرْزَقُوْنَ، يَرْوُنَ مَقَامِي

فرستاده و جانشینانت- که بر آنان درود باد- زنده اند و در نزدت روزی می خورند، جایگاه مرا دیده

وَيَسْمَعُوْنَ كَلَامِي وَيَرُدُّوْنَ سَلَامِي وَاِنَّكَ حَاجِبْتَ عَنِّي سَمْعِي كَلَامَهُمْ،

و سخنم را شنیده و سلام مرا جواب می دهند، و به یقین تو مرا از شنیدن سخن آنان بازداشته ای

وَفَتَحْتَ بَابَ فَهْمِي بِلَذِيذِ مُنَاجَاتِهِمْ، وَاِنِّي اسْتَاذِنُكَ يَا رَبِّ اَوَّلًا،

و باب فهم مرا برای شیرینی مناجات آنان به رویم گشودی، و ای پروردگار من، ابتدا از تو اجازه می گیرم

وَأَسْتَاذِنُ رَسُوْلَكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ثَانِيًا، وَأَسْتَاذِنُ خَلِيْفَتَكَ الْاِمَامَ

و بعد از فرستاده ات- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- اجازه می گیرم و پس از جانشینت، آن امامی

الْمَفْرُوضِ [۲۲۳] عَلَيَّ طَاعَتُهُ، فَلَا بَنَ فُلَانٍ بِنَ فُلَانٍ* بجای فلان بن فلان، آن امامی را که که اطاعتش را بر من واجب نمودی، فلان

پسر فلان.*****

می خواهد زیارت کند نام ببرد و همچنین نام پدرش را ببرد مثلاً اگر در زیارت امام حسین علیه السلام است بگوید:

الْحُسَيْنَ بِنَ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَام

و اگر در زیارت امام رضا علیه السلام است بگوید:

عَلَيْ بْنِ مُوسَى الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَام

و سپس بگوید:

وَالْمَلَائِكَةُ الْمُؤَكَّلِينَ بِهَذِهِ الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ ثَالِثًا، ءَاذْخُلُ يَا رَسُولَ

و فرشتگانی که عهده دار امور این زیارتگاه مبارک می باشند اجازه می گیرم، آیا داخل شوم ای رسول

ص: ۲۲۱

اللَّهُ، ءَادْخُلُ يَا حُجَّهَ اللَّهُ، ءَادْخُلُ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُقَرَّبِينَ الْمُقِيمِينَ فِي

خدا؟ آیا داخل شوم ای حجت خدا، آیا داخل شوم ای فرشتگان مقرب خدا که در

هَذَا الْمَشْهَدِ، فَأَذِّنْ لِي يَا مَوْلَايَ فِي الدُّخُولِ أَفْضَلَ مَا إِذْنَتْ لِأَحَدٍ مِنْ

این زیارتگاه اقامت دارید؟ پس ای مولای من، برای داخل شدن به من اجازه فرما، بهترین اجازه ای که به هر یک از

أَوْلِيَائِكَ، فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا لِذَلِكَ فَانْتَ أَهْلٌ لَهُ * سپس بگوید: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ،

دوستانت داده ای، پس اگر من شایسته آن اجازه نیستم ولی تو شایسته آنی (که به من اجازه فرمایی)، **** به نام خدا
و به یاری خدا

وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي

و در راه خدا و بر دین فرستاده خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا مرا بیامرزد

وَارْحَمْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ.

و به من ترحم کن، و توبه ام را بپذیر، که به یقین تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

دوم: اذن دخولی است که «علامه مجلسی» آن را از یکی از نسخه های قدیمی بعضی از تألیفات علمای شیعه برای دخول در
سرداب مقدس و بقاع منوره سایر ائمه علیهم السلام نقل فرموده و آن، چنین است:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ بُعِثَتْ طَهْرَتُهَا، وَعَقُودَةُ شَرَفَتُهَا، وَمَعَالِمُ زَكَّيْتُهَا، حَيْثُ

خدایا این مکان بارگاهی است که پاک گردانده ای، و محلی است که شرافت بخشیده ای، و جایگاهی است که پاکیزه نموده
ای، جایی که

أَظْهَرَتْ فِيهَا إِدْلَهُ التَّوْحِيدِ، وَأَشْبَاحَ الْعَرْشِ الْمَجِيدِ، الَّذِينَ اصْطَفَيْتَهُمْ

در آن دلایل توحید و ارواح (مطهر ساکن در) عرش با عظمت را ظاهر کرده ای، آنان که برای محافظت

مُلُوكًا لِحِفْظِ النَّظَامِ، وَ اخْتَرْتَهُمْ رُؤَسَاءَ لِجَمِيعِ الْأَنَامِ، وَبَعَثْتَهُمْ لِقِيَامِ

نظام آفرینش به عنوان فرمانروا برگزیده ای و برای سروری تمام مردم اختیار کرده ای و برای بیا داشتن

الْقِسْطِ فِي ابْتِدَاءِ الْوُجُودِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ مَنَنْتَ عَلَيْهِمْ بِاسْتِنَابِهِ

عدالت از آغاز خلقت تا روز قیامت برانگیخته ای، سپس برای جانشینی پیامبرانت بر آنان

أَنْبِيَائِكَ، لِحِفْظِ شَرَايِعِكَ وَأَحْكَامِكَ، فَأَكْمَلْتَ بِاسْتِخْلَافِهِمْ رِسَالَةَ

مَنْتَ نِهَادِهِ أَيْ تَأْشِرُعَ مَقْدَّسٍ وَ أَحْكَامَاتٍ رَا حَفْظَ كُنْتُمْ، پَسْ بَهْ وَاسَطَهْ جَانَشِينِي أَنَانِ رَسَالَتِ پِيَامْبِرَانِ بِيْمِ دَهْنْدَهْ اَتِ رَا

الْمُنْدَرِينَ، كَمَا أَوْجَبْتَ رِيَاسَتَهُمْ فِي فِطْرِ الْمُكَلَّفِينَ، فَسُبْحَانَكَ مِنْ آلِهِ

كامل نموده ای، همان گونه که (پذیرش) ریاست آنان را در نهاد مکلفین واجب گردانده ای، پس تو را به عنوان معبود تسبیح
می گویم

ص: ۲۲۲

ما اِذَا فَكَّ، وَلَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ مِنْ مَلِكٍ مَا اَعْدَلَكْ، حَيْثُ طَابَقَ صُنْعُكَ مَا

چون بسیار مهربانی، و معبودی جز تو به عنوان فرمانروا نیست چون بسیار عادل، زیرا افعال تو با آنچه عقلها را

فَطَرْتَ عَلَيْهِ الْعُقُولَ، وَ وَاَفَقَ حُكْمُكَ مَا قَرَّرْتَهُ فِي الْمَعْقُولِ وَالْمَنْقُولِ،

بر آن آفریدی مطابق است، و فرمانت با آنچه در معقول و منقول مقرر فرمودی موافق است،

فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى تَقْدِيرِكَ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ، وَلَكَ الشُّكْرُ عَلَى قَضَائِكَ

پس حمد و سپاس از آن توست بر مقدرات زیبا و نیکویت و ستایش از آن توست بر تقدیرت

الْمَعْلَلِ بِاَكْمَلِ التَّلْعِيلِ، فَسُبْحَانَ مَنْ لَا يُسْأَلُ عَنْ فِعْلِهِ، وَلَا يُنَازَعُ فِي

که کاملترین علتها را داراست، پس تسبیح می گویم کسی را که از کارش سؤال نشود و در فرمانش منازعه

امره، وَسُبْحَانَ مَنْ كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ قَبْلَ اِبْتِدَاءِ خَلْقِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

نگردد و تسبیح می گویم کسی را که رحمت و بخشش را قبل از آغاز خلقت بر خودش واجب فرمود و حمد و سپاس

الَّذِي مَنْ عَلَيْنَا بِحُكْمٍ يَقُومُونَ مَقَامَهُ لَوْ كَانَ حَاضِرًا فِي الْمَكَانِ، وَلَا

از آن خدایی است که بر ما منت گذاشت به فرمانروایانی که جانشینان اویند، اگر بنا بود او در مکانی حاضر شود،

اِلَهَ اِلَّا اللهُ الَّذِي شَرَفْنَا بِاَوْصِيَاءَ يَحْفَظُونَ الشَّرَائِعَ فِي كُلِّ الْاَزْمَانِ،

معبودی نیست جز خدایی که ما را شرافت بخشید به نمایندگان که شرع مقدس را در هر زمان حفظ می کنند،

وَاللَّهُ الْكَبِيرُ الَّذِي اَظْهَرَهُمْ لَنَا بِمُعْجَزَاتٍ يَعْجُزُ عَنْهَا التَّفَلَّانِ، لِاحْوَالٍ وَلَا

و خداوند با عظمت آنان را با معجزاتی که جن و انس از آن عاجزند برای ما آشکار گردانید، پناهگاه

قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، الَّذِي اجْرَانَا عَلَى عَوَائِدِهِ الْجَمِيلَةِ فِي الْاُمَمِ

و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست، که نعمتهای زیبای در میان امتهای گذشته را بر ما

السَّالِفِينَ، اللَّهُمَّ فَلَكَ الْحَمْدُ وَالشُّنَاءُ الْعَلِيُّ، كَمَا وَجَبَ لَوْجْهِكَ الْبَقَاءُ

مقرر فرمود، خدایا حمد و ستایش و بلندی مرتبگی از آن توست، آن گونه که بقا و جاودانگی

السَّرمِدِيُّ، وَ كَمَا جَعَلْتَ نَبِيَّنَا خَيْرَ النَّبِيِّينَ، وَمُلُوكَنَا أَفْضَلَ الْمَخْلُوقِينَ،

بر تو واجب شد، و آن گونه که پیامبر ما را بهترین پیامبران و فرمانروایان ما را بهترین آفریدگان قرار دادی

وَاخْتَرْتَهُمْ عَلَى عِلْمِ عَلِيٍّ عَلَى الْعَالَمِينَ، وَفَقَّنَا لِلسَّعْيِ إِلَىٰ آبَائِهِمُ الْعَامِرَةَ

و از روی آگاهی آنان را بر جهانیان انتخاب نمودی، ما را برای رسیدن به درگاه آباد آنان

ص: ۲۲۳

الى يَوْمِ الدِّينِ، وَاجْعَلْ اَزْوَاحَنَا تَحِنُّ اِلَى مَوْطِئِ اَقْدَامِهِمْ، وَنُفُوسَنَا

تا روز قیامت موفقِ بدار، و روحمان را شیفته راه آنها، و جانمان را مشتاقِ توجّه

تَهْوَى النَّظَرِ اِلَى مَجَالِسِهِمْ وَعَرَصَاتِهِمْ، حَتَّى كَا نُنَّا نُخَاطِبُهُمْ فِى

به مجالس و جایگاه آنها قرار ده، که گویا ما در حضورشان با آنان

حُضُورِ اشْخَاصِهِمْ، فَصَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِمْ مِنْ سَادَةِ غَائِبِينَ، وَمِنْ سُلَالِهِ

سخن می گوئیم، پس درود خدا بر آنان باد که سرورانِ غایب و از نژاد

طاهَرِينَ، وَمِنْ اَئِمَّةِ مَعْصُومِينَ، اللّٰهُمَّ فَادِّنْ لَنَا بِدُخُولِ هَذِهِ الْعَرَصَاتِ،

پاکان و امامان معصومند، خدایا برای داخل شدن به این جایگاهها (ی مقدّس) که

الَّتِى اسْتَعْبَدَتْ بِزِيَارَتِهَا اَهْلَ الْاَرْضِينَ وَالسَّمَوَاتِ، وَارْسِلْ دُؤْمَعَنَا

اهل آسمان و زمین را به زیارت آنها وادار نمودی، به ما اجازه فرما، و اشکهای ما را

بِخُشُوعِ الْمَهَابَةِ، وَذَلَّلْ جَوَارِحَنَا بِذُلِّ الْعُبُودِيَّةِ وَفَرَضِ الطَّاعَةِ، حَتَّى

با فروتنی فراوان جاری کن، و اعضای ما را به تسلیم در بندگی و وجوب اطاعت مطیع گردان، تا به

نُقَرِّ بِمَا يَجِبُ لَهُمْ مِنَ الْاَوْصَافِ، وَنَعْتَرِفَ بِاَنَّهُمْ شُفَعَاءُ الْخَلَائِقِ اِذَا

صفتی که برای آنان واجب گردانده ای اقرار کرده و به شفاعت آنان از آفریدگان اعتراف کنیم

نُصِبَتِ الْمَوَازِينُ فِى يَوْمِ الْاَعْرَافِ، وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ

در روزی که میزان (سنجش اعمال) در روز قیامت برپا شود، و حمد و سپاس از آن خداوند است و درود بر بندگانی

اَضَافَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ.

که آنها را برگزید، همان محمد و خاندان پاکش.

سپس با خضوع و خشوع داخل شو و بدان که حال توجّه و خضوع، علامت صدور اذن از ناحیه مقدّس آن بزرگواران است. (۱) اکنون که طریقه اذن دخول را دانستی، به سراغ زیارات یک یک از معصومین علیهم السلام می رویم و از زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سایر مشاهد مشرفه مدینه شروع می کنیم.

١- [٢٢٤] بحار الانوار، جلد ٩٩، صفحه ١١٥.

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از نزدیک:

بر هر مسلمانی - خصوصاً بر حجاج خانه خدا - مستحب مؤکد است، زیارت قبر رسول مکرم صلی الله علیه و آله در مدینه منوره، و روایات زیادی درباره فضیلت زیارت آن حضرت وارده شده که از آن جمله است:

۱- امام صادق علیه السلام می فرماید: «امام حسین علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله سؤال کرد: پاداش زائر شما چیست؟»

فرمود: فرزندانم! کسی که در حیات یا ممات من، مرا زیارت کند، یا پدرت را و یا برادرت را و یا خودت را زیارت کند، بر من لازم است که در روز قیامت زیارتش کنم تا او را از گناهانش رهایی بخشم؛»

(كَانَ حَقًّا عَلَيَّ أَنْ أَزُورَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، حَتَّى أُخَلِّصَهُ مِنْ ذُنُوبِهِ). (۱)

۲- در روایات متعددی آمده است که اگر کسی با خلوص نیت به زیارت قبر رسول خدا صلی الله علیه و آله برود، آن حضرت شفیع او در قیامت می شود و ان شاء الله وارد بهشت می گردد. (۲) ۳- زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و آله معادل حج مقبولی است که به همراه آن حضرت بجا آورده شود. (۳) ۴- فرمود: «کسی که در حیات یا پس از مرگم مرا زیارت کند، روز قیامت در جوار من خواهد بود؛»

(كَانَ فِي جَوَارِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ). (۴)

۵- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «

مَا بَيْنَ بَيْتِي وَ مِثْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ...؛»

میان خانه و منبر من، باغی از باغ های بهشت است...» (۵) ۶- مرحوم صدوق از امیرمؤمنان علی علیه السلام روایت کرده که فرمود: «حج خود را با زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله کامل کنید؛ چرا که ترک زیارتش بی وفایی و خلاف ادب است.» (۶)

ص: ۲۲۵

۱- [۲۲۵] کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۲، باب ۱.

۲- [۲۲۶] همان مدرک، باب ۲، احادیث ۱، ۲، ۳، ۴، ۷، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵ و ۱۶.

۳- [۲۲۷] همان مدرک، صفحه ۱۵، حدیث ۱۹.

۴- [۲۲۸] همان مدرک، صفحه ۱۳، حدیث ۱۱.

۵- [۲۲۹] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۵۴، حدیث ۳ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۶، حدیث ۱.

۶- [۲۳۰] خصال، جلد ۲، صفحه ۶۱۶.

کیفیت زیارت و آداب آن:

۱- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که قبل از ورود در مدینه غسل کند. (۱) ۲- «شیخ طوسی» برای داخل شدن در مسجد النبی و زیارت رسول مکرم صلی الله علیه و آله، نیز غسل دیگری را ذکر کرده است. (۲) ۳- اذن دخول بخواند که آن را نیز «کفعمی» و دیگران ذکر کرده اند و در صفحه ۲۲۰ در بحث اذن دخول گذشت.

۴- سپس مطابق آنچه «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» از امام صادق علیه السلام نقل کرده، نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برود و بر آن حضرت سلام کند، آنگاه (چنانچه میسر شود) کنار ستونی که جانب راست قبر و نزد سر مبارک حضرتش قرار دارد، رو به قبله بایستد و بگوید:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمد بنده

وَرَسُولُهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ

و فرستاده اوست، و گواهی می دهم که به یقین تویی فرستاده خدا و محمد فرزند عبد الله، و گواهی می دهم که تو

بَلَّغْتَ رِسَالَاتِ رَبِّكَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ،

رسالت‌های پروردگارت را به انجام رساندی و برای امتت خیر خواهی نمودی و در راه خدا جهاد کردی

وَعَبَدْتَ اللَّهَ حَتَّى آتَيْكَ الْيَقِينَ، بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَأَدَّيْتَ

و خدا را در سایه حکمت و موعظه های نیکو تا زمان مرگت عبادت نمودی، و حقوقی که

الَّذِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ، وَأَنَّكَ قَدْ رُوِّفْتَ بِالْمُؤْمِنِينَ، وَعَظَّمْتَ عَلَيَّ

بر عهده داشتی ادا نمودی، و به یقین تو بر مؤمنان، مهربان و بر کافران،

الْكَافِرِينَ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكَ أَفْضَلَ شَرَفٍ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

سخت گیر بودی، پس خداوند تو را به برترین شرافت جایگاه مقربان رساند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

اسْتَنْقَدْنَا بِكَ مِنَ الشُّرْكِ وَالضَّلَالَةِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَصَلَوَاتِ

به واسطه تو ما را از شرک و گمراهی رهایی بخشید، خدایا قرار ده درودهایت و درود

مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَعِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، وَانْبِيَاءِكَ الْمُرْسَلِينَ، وَأَهْلِ

فرشتگان مقرب و بندگان شایسته، و پیامبران فرستاده شده ات، و ساکنان

ص: ۲۲۶

۱- [۲۳۱] کامل الزیارات، صفحه ۱۵، حدیث ۱، باب ۳.

۲- [۲۳۲] مصباح المتهجد، صفحه ۱۲.

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، وَمَنْ سَخَّ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَوْلِينَ وَالْآخِرِينَ،

آسمانها و زمین و هر که از پسنیان و پیشینیان که پروردگار جهان را تسبیح می گوید (درودهای همه را)

عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَنَبِيِّكَ وَامِينِكَ وَنَجِيِّكَ، وَحَبِيبِكَ وَصَفِيِّكَ،

بر محمد بنده و فرستاده و پیامبر و امین (بر وحی) و محرم راز و دوستدار و برگزیده

وَصَفْوَتِكَ وَخَاصَّتِكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ وَاعْطِهِ الدَّرَجَةَ

و انتخاب شده و بنده خاص و اختیار شده از میان مخلوقات (قرار ده)، خدایا مقام (عالی)

وَالْوَسِيلَةَ مِنَ الْجَنَّةِ، وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا يَعْطُهُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ،

و واسطه (شفاعت) در بهشت را به او عطا کن، و او را به مقام شایسته ای که پیشینیان و پسنیان به آن غبطه خورند، برسان

اللَّهُمَّ أَنْكَ قُلْتَ وَلَوْ أَنَّهُمْ أَذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ،

خدایا به یقین تو فرمودی: و اگر این مخالفان هنگامی که به خود ستم می کردند (و فرمانهای خدا را زیر پا می گذارند) به نزد

تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند

وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوْ جَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا، وَأَنْتَ أَيُّهَا نَبِيِّكَ مُسْتَعْفِرًا

و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند، و من به درگاه پیامبرت آمده ام در حالی که

آمرزش طلبیده

تَائِبًا مِنْ ذُنُوبِي وَأَنْتَ أَيُّهَا نَبِيِّكَ نَبِيُّ الرَّحْمَةِ، مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ

و از گناهانم توبه می کنم، و من به پیامبرت پیامبر رحمت، محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَا مُحَمَّدُ إِنِّي اتَّوَجَّهْتُ إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكَ، لِيُغْفِرَ لِي ذُنُوبِي

بر او و خاندان پاکش باد- رو می کنم، ای محمد به یقین من به خدایی که پروردگار من و توست رو می کنم که گناهانم را

پيامرزد.

سپس فرمود: اگر حاجتی داری، رو به قبله بایست و دو دستت را بالا ببر و حاجتت را طلب کن که امید است برآورده شود ان

شاء الله. (1) ۵- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام در همان کتاب آمده است: پس از فراغت از دعا، نزد منبر بایست

و حمد خدای به جای آور و ثنای او بگو و حاجتت را طلب کن؛ چرا که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: «مابین قبر من و

منبر من، باغی از باغ های بهشت است ... سپس آنچه خواستی نماز می خوانی» (۲) ۶- اسحاق بن عمار می گوید: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: سلام مختصر و کوتاهی نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله به من بیاموز، فرمود: بگو:

ص: ۲۲۷

۱- [۲۳۳] کامل الزیارات، صفحه ۱۵، باب ۳، حدیث ۱.

۲- [۲۳۴] همان مدرک، صفحه ۱۶، حدیث ۲.

«أَسْأَلُ اللَّهَ الَّذِي أَنْتَجِبُكَ وَ اضْطَفَاكَ وَ اخْتَارَكَ، وَ هَدَاكَ وَ هَدَى بِكَ، أَنْ

از خدایی که تو را انتخاب کرده و برگزید و اختیار کرده و هدایت نمود، به واسطه تو دیگران را هدایت کرد، می خواهم که

يُصَلِّيَ عَلَيْكَ صَلَاةً كَثِيرَةً طَيِّبَةً» (۱).

بر تو درود فرستد، درودی فراوان و پاکیزه.

۷- بزندی از امام رضا علیه السلام سؤال می کند که سلام بر رسول خدا صلی الله علیه و آله چگونه است؟ فرمود: می گویی:

«السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِينَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وَ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ، وَ عَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ» (۲).

۸- در مسجد پیامبر صلی الله علیه و آله نماز زیاد بجا آورده شود که به فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله: یک رکعت نماز در آن معادل هزار رکعت در مساجد دیگر است و نماز در مسجدالحرام برابر هزار نماز در مسجد من (مسجد النبی) است (یعنی ثواب یک میلیون نماز دارد). (۳)

زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور

فضیلت زیارت آن حضرت از دور:

۱- یکی از یاران امام صادق علیه السلام می گوید: امام علیه السلام به من امر فرمود که هر چه می توانم در مسجد رسول الله صلی الله علیه و آله نماز بگذارم؛ چرا که این توفیق همیشه نصیب انسان نمی شود. سپس فرمود: آیا کنار قبر رسول الله صلی الله علیه و آله هم می روی؟ عرض کردم: آری، فرمود: آگاه باش که او سلام تو را از نزدیک می شنود و اگر دور هم باشی از دور هم سلامت به او می رسد. (۴) ۲- امام علی علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: «هر کس در هر مکانی از زمین، به من سلام کند سلامش به من می رسد». (۵)

ص: ۲۲۸

۱- [۲۳۵] کامل الزیارات، صفحه ۱۹، حدیث ۹.

۲- [۲۳۶] همان مدرک، صفحه ۲۰، حدیث ۱۰.

۳- [۲۳۷] همان مدرک، صفحه ۲۱، حدیث ۴، باب ۴.

۴- [۲۳۸] همان مدرک، صفحه ۱۲، حدیث ۵، باب ۲.

۳- در روایت معتبری از امام سجّاد علیه السلام نقل شده که رسول الله صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که بعد از وفات من به زیارت قبرم بیاید، مثل کسی است که در زمان حیاتم به سوی من هجرت کرده است؛ پس اگر توان آن را نداری، از دور بر من سلام بفرستید که به من می رسد. (۱)

کیفیت زیارت آن حضرت از دور:

۱- یکی از یاران امام رضا علیه السلام می گوید: خدمت آن حضرت عرض کردم: بعد از نماز فریضه چگونه بر رسول گرامی صلی الله علیه و آله سلام فرستم (و حضرتش را زیارت کنم)؟ فرمود: خطاب به آن حضرت می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای رسول خدا و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ،

محمد بن عبدالله، سلام بر تو ای اختیارشده خدا، سلام بر تو ای محبوب خدا،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ

سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای امین (بر وحی) خدا، گواهی می دهم که تو فرستاده

اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ،

خدایی، و گواهی می دهم که تو محمد پسر عبدالله هستی، و گواهی می دهم که تو برای امتت خیرخواهی نمودی

وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ، وَعَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ، فَجَزَاكَ اللَّهُ يَا

و در راه پروردگارت جهاد کردی، و او را تا زمان مرگ عبادت نمودی، پس خداوند تو را جزای خیر دهد ای

رَسُولَ اللَّهِ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

رسول خدا، بهترین جزایی که هیچ پیامبری را از جانب امتش چنان پاداشی نداده است، خدایا بر محمد و خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (۲)

درود فرست، بهترین درودی که بر ابراهیم و خاندان ابراهیم فرستاده ای، که تو ستوده و سزاوار ستایشی.

۲- و نیز «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» از امام صادق علیه السلام نقل کرده که فرمود: «کسی که

١- [٢٤٠] كامل الزيارات، صفحه ١٤، حديث ١٧، باب ٢.

٢- [٢٤١] بحار الانوار، جلد ٩٧، صفحه ١٨١، حديث ٣ و قرب الاسناد، صفحه ١٦٩.

بخواهد از شهر خویش قبر رسول گرامی صلی الله علیه و آله و قبور سایر ائمه علیهم السلام را زیارت کند روز جمعه غسل نماید و دو جامه پاکیزه بپوشد و در فضای باز بایستد؛ سپس چهار رکعت نماز بخواند با هر سوره ای که میسر شود، پس از تشهد و سلام، رو به قبله بایستد و بگوید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

النَّبِيُّ الْمُرْسَلُ، وَالْوَصِيُّ الْمُرْتَضَى، وَالسَّيِّدَةُ الْكُبْرَى وَالسَّيِّدَةُ الزَّهْرَاءُ،

پیامبر فرستاده شده و (بر علی) جانشین پسندیده ات و (بر همسرت) بانو خدیجه کبری و (بر دخترت) بانو فاطمه زهرا

وَالسَّبْطَانَ الْمُتَنْجِبَانَ، وَالْأَوْلَادُ الْأَعْلَامُ، وَالْأَمْنَاءُ الْمُتَنْجِبُونَ، جِئْتُ

و بر دو نوه برگزیده ات و بر فرزندان ممتاز و امینان برگزیده ات، به برکت

انْقِطَاعاً إِلَيْكُمْ وَ إِلَى آبَائِكُمْ، وَ وُلِدْتُكُمْ الْخَلْفَ عَلَى بَرَكَاتِ الْحَقِّ، فَقَلْبِي

حق تعالی از همه بریده و به درگاه شما و پدران و فرزندان شایسته تان آمده ام، پس دلم

لَكُمْ مُسَلِّمٌ، وَ نُصِرْتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ لِدِينِهِ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَا

تسلیم شماست. و برای یاریتان آماده ام، تا خداوند حکم دینش را اجرا کند، پس آن که با شماست با شماست نه

مَعَ عَدُوِّكُمْ، إِنِّي لَمِنَ الْفَائِلِينَ بِفَضْلِكُمْ، مُقَرَّرٌ بِرَجْعَتِكُمْ، لَا أَنْكُرُ لِلَّهِ قُدْرَةً،

با دشمنان شما، به یقین من از معتقدان به لطف و کرم شما و معترف به بازگشت شمایم، منکر توانایی خدا نبوده

وَ لَا أَرْعَمُ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ ذِي الْمُلْكِ وَ الْمَلَكُوتِ، يُسَبِّحُ لِلَّهِ

و جز آنچه خدا می خواهد نمی خواهم، تسبیح می گویم خدایی را که صاحب ملک و ملکوت است، تمامی مخلوقات،

بِأَسْمَائِهِ جَمِيعَ خَلْقِهِ، وَ السَّلَامُ عَلَى أَزْوَاجِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ، وَ السَّلَامُ

خدا را با نامهایش تسبیح می گویند، و درود بر جانها و جسمهای شما، و درود

عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ» (۱)

و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

۳- در فصل «اعمال ایام هفته» (صفحه ۹۸۵) دو زیارت برای آن حضرت خواهد آمد. هر کس بخواهد می تواند به آن جا رجوع کند و به فیض خواندن آن نائل گردد.

۴- شایسته است صلوات فرستادن بر آن حضرت صلی الله علیه و آله به آن صلواتی که امیر مؤمنان علی علیه السلام در یکی از خطبه های خود در روز جمعه بر آن حضرت فرستاده و در «روضه کافی» نقل شده است:

ص: ۲۳۰

۱- [۲۴۲] مصباح الزائر، صفحه ۵۰ و بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۳۰.

«إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

خدا و فرشتگانش بر پیامبر درود می فرستند ای کسانی که ایمان آورده اید بر او درود فرستید

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَارِكْ عَلَى

و (در برابر او امر او) کاملاً تسلیم باشید، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و به محمد

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَحَنَّنْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ

و خاندان پاکش برکت ده، و به محمد و خاندان پاکش محبت کن، بر محمد و خاندان پاکش

وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ وَتَحَنَّنْتَ وَسَلَّمْتَ

درود فرست، همانند بهترین درود و برکت و رحمت و محبت و سلامی که

عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ،

بر ابراهیم و خاندانش فرستاده ای که تو ستوده و مورد ستایشی، خدایا به محمد وسیله شفاعت

وَالشَّرْفَ وَالْفَضِيلَةَ، وَالْمَنْزِلَةَ الْكَرِيمَةَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ

و شرافت و برتری و جایگاه بزرگواران را عطا کن، خدایا محمد و خاندان پاکش را

اعْظَمَ الْخَلَائِقِ كُلِّهِمْ شَرَفًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأَقْرَبَهُمْ مِنْكَ مَقْعَدًا، وَأَوْجَهَهُمْ

با شرافت ترین مخلوقات و نزدیکترین از جهت جایگاه و سربلندترین

عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ جَاهًا، وَأَفْضَلَهُمْ عِنْدَكَ مَنْزِلَةً وَنَصِيبًا، اللَّهُمَّ اعْطِ

و با فضیلت ترین آنان از نظر موقعیت و بهره در نزد خودت در روز قیامت قرار ده، خدایا به

مُحَمَّدًا اشْرَفَ الْمَقَامِ، وَجَاءَ السَّلَامِ، وَشَفَاعَةَ الْإِسْلَامِ، اللَّهُمَّ وَالْحَقُّنَا

محمد با شرافت ترین جایگاه و آرامش کامل و شفاعت مسلمانان را عطا کن، خدایا ما را به دور از

بِهِ غَيْرِ خَزَايَا، وَلَا نَاكِبِينَ وَلَا نَادِمِينَ وَلَا مُبَدِّلِينَ، إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ. (۱)

شرمندگی، و انحراف و پشیمانی و تبدیل عقیده به او ملحق کن، ای پروردگار برحق دعایم را اجابت کن.

۵- عاشقان آن حضرت و اهل بیت طاهرینش از زیارت جامعی که «شیخ طوسی» در «مصباح» از امام حسن عسکری علیه السلام نقل می کند و در اواخر بخش زیارات، تحت عنوان «صلوات بر چهارده معصوم (صفحه ۵۶۱)» خواهد آمد، غافل نباشند که آثار ارزنده ای دارد.

ص: ۲۳۱

۱- [۲۴۳] کافی، جلد ۸، صفحه ۱۷۵.

فضیلت زیارت آن حضرت و جایگاه قبر شریفش:

۱- مرحوم «علامه مجلسی» از امام صادق علیه السلام از اجداد طاهرینش روایت کرده که: «هر کس قبر حضرت طاهره فاطمه علیها السلام را زیارت کند و بگوید:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءٍ ...

(اولین زیارت از زیاراتی که خواهد آمد) و استغفار کند، خداوند او را می بخشد و او را وارد بهشت می کند!»، (۱) ۲- ابوالحسن ابراهیم بن محمد همدانی می گوید: برای امام هادی علیه السلام نامه ای نوشتم که مرا از قبر فاطمه علیها السلام باخبر سازد، حضرت در جواب نوشتند که: او با جدم صلوات الله علیه و آله می باشد. (۲) ۳- مرحوم «صدوق» می گوید: صحیح در نزد من این است که آن حضرت در خانه اش دفن شده که پس از توسعه توسط بنی امیه، الآن جزء مسجد قرار گرفته است [۲۴۶] و مرحوم «علامه مجلسی» نیز می گوید:

اظهر این است که آن حضرت (صلوات الله علیها) در خانه اش دفن شده است. (۳) ظاهراً این نظر بر اساس روایتی است که در آن، یکی از یاران حضرت رضا علیه السلام نقل می کند که از امام علیه السلام از قبر حضرت فاطمه علیها السلام سؤال کردم، فرمود: در خانه اش دفن شد که پس از توسعه مسجد توسط بنی امیه، الآن جزء مسجد قرار گرفته است. (۴) بنابراین هر کس نزدیک قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و روضه مقدسه بایستد و بانوی اسلام را زیارت کند، ان شاء الله فضیلت زیارت آن حضرت علیها السلام را کسب کرده است. البته در بقیع نیز به قصد رجا می توان آن حضرت را زیارت کرد.

۴- علامه مجلسی از «مصباح الانوار» از علی علیه السلام از فاطمه علیها السلام نقل می کند که فرمود: رسول خدا به من فرمود:

«يَا فَاطِمَةُ مَنْ صَلَّى عَلَيْكَ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، وَالْحَقَّ بِي حَيْثُ كُنْتُ مِنَ الْجَنَّةِ؛

هر کس بر تو سلام فرستد خداوند او را ببخشد و او را به من ملحق می کند، هر کجای بهشت که باشم!» (۵) ۵- یزید بن عبدالمملک از پدرش از جدش نقل می کند که روزی خدمت حضرت فاطمه علیها السلام رسیدم؛ آن حضرت در سلام، بر من سبقت گرفت و از حال پرسید و سپس فرمود: «پدرم به من خبر داد که هر کس بر او و بر من سه روز سلام کند خداوند بهشت را بر او واجب می کند»، عرض کردم: در زمان حیات او و حیات شما؟ فرمود: «آری و بعد از وفات ما». (۶) یادآوری: ظاهر این است که این روایت و نیز روایت قبل، شامل دور و نزدیک، هر دو می شود.

ص: ۲۳۲

۱- [۲۴۴] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۹، حدیث ۱۹.

۲- [۲۴۵] همان مدرک، صفحه ۱۹۸، حدیث ۱۸.

۳- [۲۴۷] همان مدرک، صفحه ۱۹۷، به نقل از فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۷۲.

۴- [۲۴۸] همان مدرک، صفحه ۱۹۱، حدیث ۱، به نقل از عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۳۱۱، حدیث ۷۶.

۵- [۲۴۹] همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۰.

۶- [۲۵۰] همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۹، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹، حدیث ۱۱.

کیفیت زیارت بانوی اسلام فاطمه زهرا علیها السلام:

زیارت اول: زیارت کوتاهی است که در روایت اول از روایات فضیلت زیارت آن حضرت به آن اشاره شد:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَةَ الْحُجَّجِ

سلام بر تو ای سرور بانوان جهان، سلام بر تو ای مادر حجّت ها (ی خدا)

عَلَى النَّاسِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومَةُ الْمَمْنُوعَةُ حَقُّهَا.

بر تمامی مردم، سلام بر تو ای مظلومه ای که از حقّت منع شدی.

سپس بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أُمَّتِكَ وَابْنِهِ نَبِيِّكَ، وَزَوْجِهِ وَصِيِّ نَبِيِّكَ، صَلَاةً

*** خدایا بر کنیزت و دختر پیامبرت و همسر جانشین پیامبرت درود فرست، درودی که

تُرْفَعُهَا فَوْقَ زُلْفَى عِبَادِكَ الْمُكْرَمِينَ، مِنْ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرْضِينَ. (۱)

او را به بالاتر از جایگاه بندگان گرامی از اهل آسمانها و زمین برساند.

زیارت دوم: محمّد بن عیسی از امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: هرگاه کنار قبر جدّه ات فاطمه علیها السلام قرار گرفتی بگو:

يَا مُمْتَحِنَهُ، امْتَحَنَكَ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَكَ، فَوَجَدَكَ لِمَا

ای آزموده، خدایی که تو را آفرید قبل از آفرینشت تو را آزمود و تو را بر آنچه

امْتَحَنَكَ صَابِرَةً، وَزَعَمْنَا أَنَّ لَكَ أَوْلِيَاءَ وَ مُصَدِّقُونَ، وَصَابِرُونَ لِكُلِّ مَا

آزمود شکیا یافت و ما خود را دوستدار و تصدیق کننده تو می دانیم و بر آنچه

اتانا بِهِ أَبُوكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَاتَانَا بِهِ وَصِيُّهُ، فَأَنَا نَسْأَلُكَ أَنْ تُكُنَّا

پدرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و جانشینش برای ما آورده شکیباییم، پس از تو می خواهیم که اگر ما

صَدَقْنَاكَ، إِلَّا الْحَقَّتْنَا بِتَصَدِيقِنَا لَهُمَا، لِنُبَشِّرَ أَنْفُسَنَا بِأَنَّ قَدْ طَهَّرْنَا بِوِلَايَتِكَ. (۲)

تصدیق کنندگان توایم، ما را به واسطه تصدیقمان به آن دو ملحق کنی تا به خود بشارت دهیم که به برکت ولایت پاک شده ایم.

زیارت سوم: مرحوم «شیخ طوسی» در کتاب «تهذیب»، زیارت دیگری را از بزرگان شیعه نقل می کند که از این قرار است:

ص: ۲۳۳

۱- [۲۵۱] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۸، حدیث ۱۸ و اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲- [۲۵۲] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۱، به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹، حدیث ۱۲.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای دختر رسول خدا، سلام بر تو ای دختر پیامبر خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنْتَ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای دختر (محمّد) محبوب خدا، سلام بر تو ای دختر خلیل خدا، سلام بر تو

يَا بِنْتَ صَفِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ امِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ

ای دختر (محمّد) برگزیده خدا، سلام بر تو ای دختر امین خدا، سلام بر تو ای دختر

خَيْرِ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ اَفْضَلِ اَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَمَلَائِكَتِهِ،

بهترین مخلوقات خدا، سلام بر تو ای دختر برترین پیامبران و فرستادگان و فرشتگان خدا،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ خَيْرِ الْبَرِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

سلام بر تو ای دختر بهترین آفریدگان خدا، سلام بر تو ای سرور بانوان جهانیان

مِنَ الْاَوَّلِينَ وَالْاٰخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا زَوْجَةَ وَلِيِّ اللَّهِ، وَخَيْرِ الْخَلْقِ

از پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای همسر ولی خدا، و بهترین مخلوقات

بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اُمَّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سَيِّدَتِي شَبَابِ اَهْلِ

بعد از رسول خدا، سلام بر تو ای مادر حسن و حسین سرور جوانان اهل

الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الصَّدِيقَةُ الشَّهِيدَةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الرَّضِيَّةُ

بهشت، سلام بر تو ای راستگوی شهیده، سلام بر تو ای که از خدا خشنود و او از تو

الْمَرْضِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الْفَاضِلَةُ الرَّكِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا

خشنود است، سلام بر تو ای با فضیلت پاکیزه، سلام بر تو ای

الْحَوْرَاءُ الْاِنْسِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا التَّقِيَّةُ النَّقِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا

حوری صفت در شکل انسان، سلام بر تو ای پرهیزکار پاکیزه، سلام بر تو ای

الْمُحَدَّثَةُ الْعَلِيمَةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيَّتُهَا الْمَظْلُومَةُ الْمَغْضُوبَةُ، السَّلَامُ

دانای اخبار (از سوی فرشتگان) و آگاه، سلام بر تو ای ستمدیده ای که حقت غضب شده، سلام

عَلَيْكَ أَيَّتُهَا الْمُضْطَّهِدَةُ الْمَقْهُورَةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ بِنْتَ رَسُولِ

بر تو ای ظلم کشیده مورد غضب (دشمنان) واقع شده، سلام بر تو ای فاطمه دختر رسول

اللَّهُ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ، أَشْهَدُ

خدا و رحمت و برکات خدا بر تو باد، درود خدا بر تو و بر روح و بدن تو باد، گواهی می دهم که

أَنْتَ مَضِيَّتِ عَلَيَّ مِنْ رَبِّكَ، وَأَنْ مَنْ سَرَّكَ فَقَدْ سَرَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى

تو با دلیل روشن از جانب پروردگارت عمرت را به پایان رساندی و به یقین هر که تو را خشنود ساخت رسول خدا- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ جَفَاكَ فَقَدْ جَفَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ

خدا بر او و خاندان پاکش باد- را خشنود ساخته، و هر که بر تو ستم کرد به یقین بر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- ستم کرده، و هر که

أَذَاكَ فَقَدْ آذَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ وَصَلَكَ فَقَدْ وَصَلَ

تو را اذیت نمود به یقین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را اذیت نموده، و هر که به تو پیوست به یقین به

رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَنْ قَطَعَكَ فَقَدْ قَطَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پیوسته و هر که از تو برید به یقین از رسول خدا- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ، لِأَنَّكَ بَضَعَهُ مِنْهُ، وَرُوحُهُ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْهِ، كَمَا قَالَ صَلَّى اللَّهُ

بر او و خاندان پاکش باد- بریده است، زیرا تو پاره تن او و روحش که درون جسم او بود هستی، همان گونه که پیامبر- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ، أَشْهَدُ اللَّهَ وَرُسُلَهُ وَمَلَائِكَتَهُ أَنِّي رَاضٍ عَمَّنْ رَضِيَ عَنْهُ،

بر او و خاندان پاکش باد- فرمود، خدا و فرستادگان و فرشتگانش را گواه می گیرم که به یقین من خشنودم از هر که تو از او خشنودی

سَاخِطٌ عَلَيَّ مَنْ سَخِطَ عَلَيْهِ، مُتَبَرِّئٌ مِمَّنْ تَبَرَّأَتْ مِنْهُ، مُوَالٍ لِمَنْ

و خشمگینم از هر که تو از او خشمگینی، بیزارم از هر که تو از او بیزاری، دوست دارم هر که را

وَالْيَتِ، مُعَادٍ لِمَنْ عَادَيْتَ، مُبْغِضٌ لِمَنْ ابْغَضْتَ، مُحِبٌّ لِمَنْ أَحْبَبْتَ،

تو دوست داری، دشمنم با هر که تو با او دشمنی، کینه دارم از آن که تو از او دلگیری، و علاقه مندم به هر که تو به او علاقه داری

وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيداً وَحَسِيباً، وَجَازِياً وَمُثِيباً.

و خدا برای گواه و حسابگر و کیفردهنده و پاداش دهنده کافی است.

سپس بر رسول اکرم و ائمه اطهار صلوات می فرستی. (۱)

زیارت چهارم: زیارتی است که در بخش اعمال ماه ها برای روز سوم جمادی الثانی (صفحه ۶۱۹)، روز وفات آن حضرت خواهد آمد.

زیارت پنجم: زیارت دیگری را «سید بن طاووس» در اقبال برای روز بیستم جمادی الثانی، روز تولد آن حضرت ذکر کرده است که مثل زیارت بالاست تا »

سَاخِطٌ عَلٰی مَنْ سَخِطَ عَلَيْهِ

« و از این جا به بعد به این نحو است:

ص: ۲۳۵

وَوَلِيٌّ لِّمَنْ وَالَاكِ، وَعَدُوٌّ لِّمَنْ عَادَاكِ، وَحَرْبٌ لِّمَنْ حَارَبَكَ، اَنَا يَا

و با هر کسی که با تو دوستی کند دوستم و با هر کسی که با تو دشمنی کند دشمنم و با هر کس که با تو از در جنگ در آید در جنگم،

مَوْلَاتِي بِكَ وَبَابِيكَ وَبِعَلِيكَ، وَالْأَائِمَّةِ مِنْ وُلْدِكَ مُوقِنٌ، وَبِوَلَايَتِهِمْ مُؤْمِنٌ،

ای سرورم من به تو و پدرت و همسرت و امامان از فرزندان یقین دارم و به ولایت آنها ایمان دارم

وَبِطَاعَتِهِمْ مُلتَزِمٌ، اَشْهَدُ اَنَّ الدِّينَ دِينُهُمْ، وَالْحُكْمَ حُكْمُهُمْ، وَهُمْ قَدْ بَلَّغُوا

و به اطاعت از آنان ملتزمم، گواهی می دهم که دین (حق) دین آنان و فرمان (لازم الاجرا) فرمان آنان است و از جانب خداوند عزیز

عَنِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَدَعَوْا اِلَى سَبِيلِ اللَّهِ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، لَا

و گرامی احکام را رسانده و با حکمت و موعظه نیکو به راه او دعوت نموده اند،

تَأْخُذُهُمْ فِي اللَّهِ لَوْمَةً لَّا اِيمٌ، وَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَى اِيكَ وَبِعَلِيكَ،

و در این راه سرزنش ملامت کنندگان در آنان اثر نکرد، و درود خدا بر تو و پدرت و همسرت

وَإِبْنَيْكَ وَذُرِّيَّتِكَ الْأَيْمَةَ الطَّاهِرِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ،

و دو فرزندت و نسلت، همان امامان پاک، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَصَلِّ عَلَى ابْتُولِ الطَّاهِرَةِ، الصِّدِيقِ الْمَعْصُومِ، التَّقِيِّ النَّقِيِّ، الرَّضِيِّ

و بر حضرت بتول (آن بانوی) پاکیزه، راستگو، معصوم، پرهیزکار، پاک، خشنود از خداوند،

الرَّزِيِّ الرَّشِيدِ، الْمَظْلُومِ الْمَقْهُورِ، الْمَعْصُومِ حَقُّهَا، الْمَمْنُوعِ ارْتِثُهَا،

بی گناه، هدایت یافته، ستم دیده و اندوهگین که حَقُّش غصب و ارثش گرفته شد

الْمَكْسُورِ ضِلْعُهَا، الْمَظْلُومِ بَعْلُهَا، الْمَقْتُولِ وَلَدُهَا، فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِكَ،

و پهلویش شکسته و همسرش مورد ستم واقع شد و فرزندش کشته شد، همان فاطمه دختر رسولت

وَبِضْعِهِ لَحْمِهِ، وَصَمِيمِ قَلْبِهِ، وَفَلَذِهِ كَبِدِهِ، وَالنُّخْبِ مِنْكَ لَهُ، وَالتُّحْفَةِ

و پاره تنش، و میوه دل و جگر گوشه اش، و برگزیده از جانب تو برای پیامبرت و گوهری که

خَصَّصْتَ بِهَا وَصِيَّتَهُ، وَحَبِيبَهَا الْمُصْطَفَى، وَقَرِيْنَهَا الْمُرْتَضَى وَسَيِّدَهَا النَّسَاءِ،

به وصی او اختصاص دادی، و محبوب مصطفی و همنشین مرتضی و سرور بانوان

و مُبَشِّرِهِ الْأَوْلِيَاءِ، حَلِيفِهِ الْوَرَعَ وَالزُّهْدِ، وَتُفَّاحِهِ الْفِرْدَوْسِ، وَالْخُلْدِ

و بشارت دهنده اولیا، مظهر پارسایی و زهد، و میوه بهشت، جاودانی که

الَّتِي شَرَفْتَ مَوْلِدَهَا بِنِسَاءِ الْجَنَّةِ، وَ سَلَّلْتَ مِنْهَا أَنْوَارَ الْأَيْمَةِ، وَارْخِيَتْ

ولادتش را با زنان بهشتی گرامی داشتی، و نور امامان را از او جاری ساختی، و در نزد او

دُونَهَا حِجَابِ النَّبُوَّةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهَا صَلَاةً تَزِيدُ فِي مَحَلِّهَا عِنْدَكَ،

پرده نبوت را کنار زدی، خدایا بر او درودی فرست که بر مقام و شرافت او نزد تو

وَشَرَّفَهَا لَدَيْكَ، وَمَنْزَلْتَهَا مِنْ رِضَاكَ، وَبَلَّغَهَا مِنَّا تَحِيَّةً وَسَلَامًا، وَأَتْنَا مِنْ

و بر خشنودیت از او بیافزاید، و درود و سلام ما را به او برسان و در برابر دوستیش

لَدُنْكَ فِي حُبِّهَا فَضْلًا وَاحْسَانًا، وَرَحْمَةً وَعُفْرَانًا، إِنَّكَ ذُو الْعُفْوِ الْكَرِيمِ.

از جانب خود لطف و احسان و رحمت و آمرزشت را به ما عنایت کن، چرا که تو آمرزنده و بزرگواری.

آنگاه نماز زیارت می خوانی و اگر توانستی نماز خود آن حضرت (که دو رکعت است در هر رکعتی یک حمد و شصت مرتبه قل هو الله) را می خوانی و اگر نتوانستی دو رکعت با حمد و قل هو الله و حمد و قل یا ایها الکافرون بجا آور و پس از سلام بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَتُوجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ وَبِأَهْلِ بَيْتِهِ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ،

خدایا من به واسطه پیامبرمان محمد و خاندان پاکش - که درود تو بر آنان باد- به سوی تو رو می آورم

وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّكَ الْعَظِيمِ عَلَيْهِمْ، الَّذِي لَا يَعْلَمُ كُنْهَهُ سِوَاكَ، وَأَسْأَلُكَ بِحَقِّ

و از تو می خواهم به حق بزرگی که بر آنان داری و کسی جز تو حقیقت آن را نمی داند، و از تو می خواهم به حق

مَنْ حَقُّهُ عِنْدَكَ عَظِيمٌ، وَبِأَسْمَائِكَ الْحُسْنَى، الَّتِي أَمَرْتَنِي أَنْ أَدْعُوكَ بِهَا،

کسی که حق او نزدت بزرگ است و به حق نامهای نیکویت که فرمان دادی تو را به آن بخوانم

وَأَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الَّذِي أَمَرْتَ بِهِ إِبْرَاهِيمَ أَنْ يَدْعُوَ بِهِ الطَّيْرَ

و از تو می خواهم به حق اسم اعظمی که ابراهیم را به آن فرمان دادی که پرنده را با آن صدا زند

فَأَجَابْتُهُ، وَبِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الَّذِي قُلْتَ لِلنَّارِ بِهِ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَى

و پرنده پاسخش گفت، و به حق اسم با عظمتی که با آن به آتش فرمودی: بر ابراهیم سرد و سالم باش،

إِبْرَاهِيمَ فَكَانَتْ بَرْدًا، وَبِأَحَبِّ الْأَسْمَاءِ إِلَيْكَ، وَأَشْرَفِهَا وَأَعْظَمِهَا لَدَيْكَ،

پس آتش سرد شد، و به حق محبوبترین و شریفترین و بزرگترین نامها در نزدت

وَأَسْرِعِهَا إِجَابَةً، وَأُنْجِحِهَا طَلِبَةً، وَبِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ وَمُسْتَحِقُّهُ وَمُسْتَوْجِبُهُ،

و سریع ترین آنها در پاسخ گویی و پسندیده ترین آنها در برآوردن حاجت، و به حق آنچه تو اهل و سزاوار و شایسته آنی (از تو می خواهم)

وَأَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ وَ أَرْغَبُ إِلَيْكَ، وَ أَتَضَرَّعُ إِلَيْكَ وَ أَلْحُ عَلَيْكَ، وَ أَسْأَلُكَ

و به تو متوسل شده و از تو می خواهم و به درگاہت تضرع نموده و اصرار می ورزم، و از تو می خواهم

ص: ۲۳۷

بِكُتِبِكَ الَّتِي أَنْزَلْتَهَا عَلَى أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ، مِنَ التَّوْرِيهِ

به حق کتابهایت، تورات و انجیل و زبور و قرآن با عظمت که بر پیامبران و فرستادگانت

وَالْأَنْجِيلِ، وَالزَّبُورِ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، فَإِنَّ فِيهَا اسْمُكَ الْأَعْظَمَ، وَبِمَا فِيهَا

- که درود تو بر آنان باد- نازل نمودی، زیرا که اسم اعظمت در آنها است و به حق آنچه

مِنْ أَسْمَائِكَ الْعَظْمَى، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُفَرِّجَ عَنِّ

از نامهای با عظمت در آنهاست (از تو می خواهم) که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی

آلِ مُحَمَّدٍ وَشِعْتِهِمْ وَ مُحِبِّيهِمْ وَعَنِّي وَتَفْتَحَ أَبْوَابَ السَّمَاءِ لِدُعَائِي

و خاندان محمد و شیعیان و دوستداران آنان و مرا (از آتش) رهایی بخشی و درهای آسمان را بر دعایم بگشایی

وَتَزْفَعُهُ فِي عَلَيِّينَ، وَتَأْذَنَ فِي هَذَا الْيَوْمِ، وَفِي هَذِهِ السَّاعَةِ بِفَرَجِي

و آن را در بالاترین درجات بالا بری و در این روز و در این ساعت به گشایش (کارم)

وَإِعْطَاءِ أَمَلِي وَسُؤْلِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا مَنْ لَا يَعْلَمُ أَحَدٌ كَيْفَ هُوَ

و برآمدن آرزو و خواسته ام در دنیا و آخرت اجازه دهی، ای کسی که جز تو کسی چگونگی

وَقُدْرَتُهُ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ سَدَّ الْهَوَاءَ بِالسَّمَاءِ، وَكَبَسَ الْأَرْضَ عَلَى الْمَاءِ،

و قدرتت را نمی داند، ای کسی که (اشعه مرگبار) آسمان را به وسیله هوا مسدود کردی و زمین را روی آب قرار دادی

وَإِخْتَارَ لِنَفْسِهِ أَحْسَنَ الْأَسْمَاءِ، يَا مَنْ سَمَى نَفْسَهُ بِالْأَسْمِ الَّذِي تُقْضَى

و برای خود زیباترین نامها را برگزیده ای، ای کسی که خود را به اسمی نامیده ای که با آن

بِهِ حَاجَهُ مَنْ يَدْعُوهُ، أَسْأَلُكَ بِحَقِّ ذَلِكَ الْأَسْمِ، فَلَا شَفِيعَ أَقْوَى لِي مِنْهُ،

خواسته خوانندگانت را اجابت می کنی، از تو می خواهم به حق آن اسمی که شفیعی قویتر از آن برایم نیست

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَقْضِيَ لِي حَوَائِجِي وَتَسْمَعَ بِمُحَمَّدٍ

که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و خواسته هایم را برآوری، و صدایم را بشنوی به حق محمد

وَعَلِيٌّ وَفَاطِمَةُ، وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ، وَعَلِيُّ بْنُ الْحُسَيْنِ، وَ مُحَمَّدٌ بْنُ

و علي و فاطمه و حسن و حسين و علي بن حسين و محمد بن

عَلِيٍّ، وَجَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ، وَعَلِيُّ بْنُ مُوسَى وَ مُحَمَّدٌ

علي و جعفر بن محمد و موسى بن جعفر و علي بن موسى و محمد

بْنِ عَلِيٍّ، وَعَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ، وَالْحُجَّجَةُ الْمُتَنْظِرُ لِإِذْنِكَ،

بن علي و علي بن محمد و حسن بن علي و حجتی که (در ظهورش) منتظر اجازه توست

ص: ۲۳۸

صَلَوَاتِكَ وَسَلَامِكَ وَرَحْمَتِكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَيْهِمْ صَوْتِي لِيُشْفَعُوا لِي

- که درود و سلام و رحمت و برکات تو بر آنان باد- تا مرا در درگاهت شفاعت کنند

إِلَيْكَ، وَ تُشَفِّعُهُمْ فِيَّ، وَلَا تَزِدْنِي خَائِبًا، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

و شفاعت آنان را در مورد من بپذیری و مرا مایوس باز مگردانی به حق این که معبودی جز تو نیست.

سپس حوائج را طلب می کنی که برآورده خواهد شد ان شاء الله تعالی. (۱)

زیارت ائمه بقیع: امام حسن مجتبی، امام سجاد، امام باقر و امام صادق علیهم السلام

فضیلت زیارت آن بزرگواران:

۱- «شیخ صدوق» از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: «هرگاه کسی از شما حج کند باید که حجش را با زیارت ما ختم کند چرا که با آن، حج کامل می شود!» (۲) ۲- «علامه مجلسی» می فرماید: در حدیث معتبر از عبدالله بن عباس منقول است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس امام حسن علیه السلام را در بقیع زیارت کند قدمش بر صراط ثابت باشد در روزی که قدمها از آن بلغزد». (۳) ۳- در کتاب «مقنعه» مرحوم «مفید» از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: هر کس مرا زیارت کند گناهانش آمرزیده می شود و با تنگدستی از دنیا نمی رود. (۴) ۴- «ابن قولویه» در «کامل الزیارات»، ضمن حدیث طولانی از هشام بن سالم از امام صادق علیه السلام آورده است: مردی به خدمت آن حضرت شرفیاب شد و عرض کرد که آیا به زیارت پدرت هم می توان رفت؟

فرمود: آری، عرض کرد: برای زائر او چه پاداشی است؟ فرمود: اگر به امامت او اعتقاد داشته باشد و از وی متابعت کند بهشت از برای اوست! عرض کرد: کسی که از زیارتش روی گرداند، چه کیفری خواهد داشت؟

فرمود: حسرت در روز قیامت که «یوم الحسره» است!... (۵)

۵- امام صادق علیه السلام از پدراننش از امام مجتبی علیه السلام نقل می کند که خدمت جدش رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله عرض کرد: «پدر! پاداش کسی که تو را زیارت کند چیست؟ فرمود: کسی که مرا یا پدرت را یا تو را یا

ص: ۲۳۹

۱- [۲۵۴] اقبال، صفحه ۶۲۴-۶۲۶ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۹، حدیث ۲۰ (با اندکی تفاوت).

۲- [۲۵۵] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۳۹، حدیث ۱، به نقل از علل الشرایع، جلد ۲، صفحه ۴۵۹، حدیث ۱ و عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۲، حدیث ۲۸.

۳- [۲۵۶] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۱، حدیث ۱۴، به نقل از امالی صدوق، صفحه ۱۱۵.

٤- [٢٥٧] مقنعه، صفحه ٤٧٤..

٥- [٢٥٨] كامل الزيارات، صفحه ١٩٤، حديث ٧، باب ٧٨.

برادرت را زیارت کند، حقّ است بر من که او را در روز قیامت زیارت کنم تا او را از گناهانش پاک سازم» (۱) ۶- در «کامل الزیارات» از امام باقر علیه السلام از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: کسی که مرا، یا یکی از ذریّه مرا زیارت کند، او را در روز قیامت زیارت خواهم کرد و از مشکلات و سختیهای آن روز، نجاتش خواهم داد. (۲) ۷- نیز در «کامل الزیارات» از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که به علی علیه السلام فرمود: «هر کس من یا تو یا دو فرزندت (حسن و حسین) را در زمان حیات، یا پس از مرگ زیارت کند، ضمانت می کنم که در روز قیامت او را از احوال و شداید آن روز رهایی بخشم، تا او را با خودم و در جوار خودم قرار دهم» (۳)

کیفیت زیارت ائمه بقیع علیهم السلام از نزدیک:

هنگامی که خواستی به زیارتشان بروی شایسته است آنچه را در آداب زیارات در ابتدای بخش زیارات نقل شد، بجا آوری؛ مثل غسل، یا وضو و پوشیدن جامه های پاک و استعمال بوی خوش، سپس یکی از این زیارات را می خوانی:

زیارت اوّل: زیارتی است که مرحوم «ابن قولویه» در «کامل الزیارات»، آن را از یکی از امامان معصوم علیهم السلام نقل می کند؛ بدین ترتیب: (۴)

وقتی به زیارت قبور ائمه بقیع علیهم السلام مشرف شدی (در صورتی که مانع نشوند) نزدیک آن قبور مقدّس برو و پشت به قبله، قبور مطهر آن بزرگواران را مقابل خود قرار ده و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ اِنَّمَّ الْهُدَى السَّلَامُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبِرِّ وَالتَّقْوَى السَّلَامُ

سلام بر شما امامان هدایتگر، سلام بر شما اهل نیکی و پرهیزکاری، سلام

عَلَيْكُمْ اَيْهَا الْحُجَّجُ عَلَى اَهْلِ الدُّنْيَا، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ اَيْهَا الْقَوَّامُ (۵) فِي

بر شما ای حجّتها (ی خدا) بر اهل دنیا، سلام بر شما ای قیام کنندگان

ص: ۲۴۰

۱- [۲۵۹] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۴۱، حدیث ۱۲، به نقل از امالی صدوق، صفحه ۵۹، حدیث ۴. عین همین روایت در کامل الزیارات به سند دیگری از امام صادق علیه السلام از امام حسین علیه السلام نقل شده است (کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۵، باب ۱).

۲- [۲۶۰] کامل الزیارات، صفحه ۱۱، حدیث ۴، باب ۱.

۳- [۲۶۱] همان مدرک، حدیث ۳.

۴- [۲۶۲] قابل توجه است که مؤلف مزار کبیر این زیارت را با مقدمه ای مشتمل بر اذن دخول، نقل می کند با تعبیری که نشان می دهد که در عصر مؤلف این کتاب، قبور ائمه بقیع علیهم السلام از قبه و بارگاهی برخوردار بود (رجوع شود به: مزار کبیر،

صفحه ۸۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۱، حدیث ۱۰). نکته دیگر آن که: چون اذن دخولی که در مزار کبیر آمده، در کامل الزیارات که منبع اصلی این زیارت است، نیامده، ما آن را نیاوردیم؛ بنابراین، برای اذن دخول ائمه بقیع، می توان از همان اذن دخول عامی که پیش از این در صفحه ۲۲۲ گذشت، استفاده کرد.

۵- [۲۶۳] کامل الزیارات: «القوَّامین»

الْبِرِّيَّةِ بِالْقِسْطِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الصَّفْوَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ آلَ [٢٦٤] رَسُولِ

به عدالت در میان مخلوقات، سلام بر شما ای شایستگان برای انتخاب، سلام بر شما خاندان رسول

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ النَّجْوَى أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَنَصَحْتُمْ وَصَبَرْتُمْ

خدا، سلام بر شما ای وارثان افتخار نجوای علی (ع)، گواهی می‌دهم که شما پیام خدا را رسانده و خیرخواهی کرده و در راه

فی ذاتِ اللَّهِ، وَكُذِّبْتُمْ، وَاسِيءَ إِلَيْكُمْ فَعَفَرْتُمْ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَةُ

خدا صبر نمودید، و تکذیب شدید و به شما بدی شد ولی شما آنها را بخشیدید، و گواهی می‌دهم که شما امامان

الرَّاشِدُونَ الْمُهْتَدُونَ، وَأَنَّ طَاعَتَكُمْ مَفْرُوضَةٌ، وَأَنَّ قَوْلَكُمْ الصِّدْقُ،

راهنما و هدایت یافته‌اید و به یقین اطاعت از شما واجب و سخن شما راست است

وَأَنَّكُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجَابُوا، وَآمَرْتُمْ فَلَمْ تُطَاعُوا، وَأَنَّكُمْ دَعَائِمُ الدِّينِ

و به یقین شما (به راه حق) دعوت نمودید ولی اجابت نشد و فرمان دادید و اطاعت نشد و به یقین شما ستونهای دین

وَأَرْكَانُ الْأَرْضِ، لَمْ تَرَالُوا بَعَيْنَ اللَّهِ، يَنْسَخُكُمْ مِنْ أَصْلَابِ كُلِّ مُطَهَّرٍ،

و ارکان زمین هستید، همواره مورد توجه خدا بودید، شما را از صلبهای پاک خارج ساخت

وَيَنْفُلُكُمْ مِنْ أَرْحَامِ الْمُطَهَّرَاتِ، لَمْ تُدْنَسْكُمْ الْجَاهِلِيَّةُ الْجَهْلَاءُ، وَلَمْ

و به رحمهای پاک منتقل نمود، نادانی جاهلان شما را آلوده نساخت، و فتنه‌های

تَشْرَكَ فِيكُمْ فِتْنُ الْأَهْوَاءِ، طَبِئْتُمْ وَطَابَ مَثْبُتُكُمْ، مَنْ بِكُمْ عَلَيْنَا دَيَانٌ

هوای نفس در وجود شما شریک نشد، پاک بودید و اصل و نسب شما پاک بود، به واسطه شما خدای جزا دهنده بر ما منت گذارد،

الدِّينِ، فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتِ إِذْنِ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ، وَيُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ

پس شما را در خانه‌هایی قرار داد که خداوند اجازه فرموده دیوارهای آن را بالا برند، خانه‌هایی که نام خدا در آن برده می‌شود،

صَلَاتَنَا عَلَيْكُمْ رَحْمَةً لَنَا، وَكَفَّارَةً لِدُنُوبِنَا، إِذْ اخْتَارَكُمُ اللَّهُ لَنَا، وَطَيَّبَ

و درودمان را بر شما رحمتی برای ما و کفّاره گناهان ما قرار داد، زیرا خداوند شما را برای (هدایت) ما برگزید و با

خَلَقْنَا بِمَا مَنَّ عَلَيْنَا مِنْ وِلَايَتِكُمْ، وَكُنَّا عِنْدَهُ مُسْمِنِينَ بِعِلْمِكُمْ، مُعْتَرِفِينَ

ولایت شما که بر ما منت گذاشت، خلقت ما را پاکیزه گردانید، و ما در پیشگاه او به علم شما نامیده شدیم، و

بِتَّصْدِيقِنَا أَيَّاكُمْ، وَهَذَا مَقَامٌ مِنْ اسْرَفٍ وَأَخْطَا وَاسْتَكَانَ وَأَقَرَّ بِمَا جَنَى

به تصدیق کردن (مقام و مرتبه) شما معترفیم، و این است جایگاه کسی که زیاده روی کرده و خطا نموده و درمانده شده و به جنایت خود اقرار دارد

ص: ۲۴۱

وَ رَجَى بِمَقَامِهِ الْخَلَاصَ، وَ أَنْ يَسْتَنْفِذَهُ بِكُمْ مُسْتَنْفِذُ الْهَلَكَى مِنْ

و امید رهایی از این جایگاه را دارد، و به واسطه شما، نجات بخش هلاک شوندگان، او را رهایی بخشد،

الرَّذَى فَكُونُوا لِي شُفَعَاءَ، فَقَدْ وَقَدْتُ إِلَيْكُمْ إِذْ رَغِبَ عَنْكُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا،

پس شفیعان من باشید، به یقین من به شما رو نموده ام در زمانی که اهل دنیا از شما رو گردانده اند

وَ اتَّخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا، وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا، يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا يَشْهَوُ،

و آیات الهی را به سخره گرفته و به آن پشت کرده اند، ای کسی که پایدار هستی و اشتباه و خطا نمی کنی

وَ دَأْبُكُمْ لَا يَلْتَهُ، وَ مُحِيطٌ بِكُلِّ شَيْءٍ، لَكَ الْإِمْنُ بِمَا وَفَّقْتَنِي وَ عَرَّفْتَنِي بِمَا (۱)

و پاینده ای که کار بیهوده انجام ندهی و بر همه چیز احاطه داری، بر من منت نهادی به واسطه آنچه مرا به آن موفق داشتی و به من معرفی کردی

أَقَمْتَنِي عَلَيْهِ إِذْ صَدَّ عَنْهُ عِبَادُكَ، وَ جَهَلُوا مَعْرِفَتَهُ، وَ اسْتَخَفُّوا بِحَقِّهِ،

آنچه را که مرا به آن واداشتی آن هنگام که بندگانت از آن امتناع کرده و آن را نشناخته و حقش را سبک شمردند

وَ مَالُوا إِلَيَّ سِوَاهُ، فَكَانَتْ الْإِمْنَةُ مِنْكَ عَلَيَّ مَعَ أَقْوَامٍ خَصَّصْتَهُمْ بِمَا

و به سوی غیر آن منحرف شدند، پس بر من و مردمی که همانند من مخصوصشان ساختی منت داری،

خَصَّصْتَنِي بِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ إِذْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي مَقَامِي هَذَا مَذْكُورًا مَكْتُوبًا،

حمد و سپاس از آن توست در آن هنگام که من در این جایگاه یادشده و ثبت شده در نزدت بودم

فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ، وَلَا تُحَيِّبْنِي فِيمَا دَعَوْتُ، بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ

پس از آنچه امید دارم محروم مکن و در آنچه خواستم ناامیدم مگردان، به احترام محمد و خاندان

الطَّاهِرِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۲)

پاکش، و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

سپس هر چه را که دوست داری، برای خودت بخواه. (۳)

زیارت دوم: زیارت جامعه است که به زودی ذکر آن خواهد آمد ان شاء الله (صفحه ۵۳۷)، و به نظر «علامه مجلسی» و دیگران از بهترین زیارات است.

زیارت سوم: زیارتی است که ذکر آن برای این چهار امام بزرگوار علیهم السلام در ایام هفته خواهد آمد.

(صفحه ۹۹۲ و ۹۹۳)

ص: ۲۴۲

۱- [۲۶۵] کامل الزیارات: «و عَرَفْتَنِي اُمَّتِي و بِنَا».

۲- [۲۶۶] کامل الزیارات از «و صلی الله» تا آخر وجود ندارد، ولی در بحار آمده است.

۳- [۲۶۷] کامل الزیارات، باب ۱۵، حدیث ۲ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۰۳، حدیث ۱.

از خواندن صلوات بر این بزرگواران علیهم السلام که در اواخر بخش زیارات خواهد آمد نیز، نباید غافل شد.

(صفحه ۵۶۱)

کیفیت زیارت ائمه بقیع و سایر امامان علیهم السلام از راه دور:

در فضیلت زیارت این بزرگواران از دور نیز روایات بسیاری نقل شده است که از آن جمله است:

۱- ابن ابی عمیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند:

«إِذَا بَعُدَتْ بِأَحَدِكُمْ الشُّفَّةُ وَنَأَتْ بِهِ الدَّارُ فَلْيُعَلِّمْ أَعْلَى مَنْزِلٍ لَهُ، فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ، وَ لِيَوْمٍ بِالسَّلَامِ إِلَى قُبُورِنَا، فَإِنَّ ذَلِكَ يَصِلُ إِلَيْنَا؛

کسی که توان زیارت از نزدیک را ندارد در جای بلندی قرار گیرد و دو رکعت نماز بخواند سپس روی به سوی قبور ما کند و سلام دهد که به ما خواهد رسید» (۱) ۲- سلیمان بن عیسی از پدرش نقل می کند: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: وقتی که توان زیارت تو را از نزدیک ندارم چگونه شما را زیارت کنم؟ فرمود: «ای عیسی! اگر توان آمدن نزد ما را نداری روز جمعه غسل کن، یا وضو بگیر و زیر آسمان قرار گیر و دو رکعت نماز بخوان و به سوی من توجه کن، پس هر کس در زمان حیاتم مرا زیارت کند گویا در زمان مماتم مرا زیارت کرده است و هر کس در زمان مماتم مرا زیارت کند، گویا در زمان حیات مرا زیارت کرده است» (۲) یادآوری:

الف) همان گونه که مرحوم «علّامه مجلسی» (۳) در ذیل این روایت فرموده، از این روایت به دست می آید که زیارت امام حی از دور، به همین صورتی که در روایت آمده، جایز است و این دلیلی است بر امکان زیارت حضرت حجّت علیه السلام در هر مکانی.

ب) گرچه از این دو روایت استفاده می شود که سلام و زیارت آن بزرگواران از راه دور با هر عبارتی ممکن است، اما اگر کسی بخواهد با زیارتی که از طرف معصومین علیهم السلام رسیده، آنان را زیارت کند رجوع کند به فصل زیارت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله از راه دور که در آن جا از «سید بن طاووس» زیارتی برای آن حضرت و سایر ائمه علیهم السلام از دور نقل کردیم. (صفحه ۲۲۹)

زیارت ابراهیم فرزند رسول خدا صلی الله علیه و آله:

در کتب معروف زیارت چنین آمده است که نزد قبر ابراهیم (در قبرستان بقیع) می ایستی و می گویی:

ص: ۲۴۳

۱- [۲۶۸] کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۰۳، حدیث ۱.

۲- [۲۶۹] کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۴.

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى حَبِيبِ اللَّهِ،

سلام بر فرستاده خدا، سلام بر پیامبر خدا، سلام بر محبوب خدا

السَّلَامُ عَلَى صَفِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى نَجِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ

سلام بر برگزیده خدا، سلام بر رازدار خدا، سلام بر محمد بن عبدالله

اللَّهِ، سَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ وَخَاتَمِ الْمُرْسَلِينَ، وَخَيْرِهَا لِلَّهِ مِنْ خَلْقِهِ فِي أَرْضِهِ

آقا و سرور پیامبران و خاتم فرستادگان، و برگزیده خدا از میان مخلوقاتش در زمین

وَسَمَائِهِ، السَّلَامُ عَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، السَّلَامُ عَلَى السُّعْدَاءِ

و آسمان، سلام بر همه پیامبران خدا و فرستادگانش، سلام بر سعادتمندان

وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ

و شهیدان و شایستگان، سلام بر ما و بر بندگان شایسته خدا، سلام

عَلَيْكَ أَيُّهَا الرُّوحُ الزَّائِكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّفْسُ الشَّرِيفَةُ، السَّلَامُ

بر تو ای روح پاک، سلام بر تو ای نفس باشرافت،

عَلَيْكَ أَيُّهَا السُّلَالَةُ الطَّاهِرَةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّسَمَةُ الزَّائِكِيُّ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای نسل پاکیزه، سلام بر تو ای شخص پاک، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ خَيْرِ الْوَرَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ النَّبِيِّ الْمُحْتَبَى، السَّلَامُ

بر تو ای فرزند بهترین مخلوقات، سلام بر تو ای فرزند پیامبر برگزیده، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ الْمَبْعُوثِ إِلَى كَافَّةِ الْوَرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْبَشِيرِ

بر تو ای فرزند کسی که برای (هدایت) تمام مردم برانگیخته شد، سلام بر تو ای فرزند امیدبخش

النَّذِيرِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ السَّرَاجِ الْمُنِيرِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْمُؤَيَّدِ

و بیم دهنده، سلام بر تو ای فرزند چراغ فروزان (هدایت)، سلام بر تو ای فرزند کسی که

بِالْقُرْآنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْمُرْسَلِ إِلَى الْإِنْسِ وَالْجَانِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

به قرآن تأیید شده، سلام بر تو ای فرزند کسی که به سوی انس و جن فرستاده شده، سلام بر تو

يَا بَنَ صَاحِبِ الرَّايَةِ وَالْعَلَامَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الشَّفِيعِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ،

ای فرزند صاحب پرچم و نشانه (هدایت)، سلام بر تو ای فرزند شفیع روز قیامت.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ مَنْ حَبَاهُ اللَّهُ بِالْكَرَامَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

سلام بر تو ای فرزند کسی که خداوند، بزرگواری را به او عنایت فرمود، سلام و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ اخْتَارَ اللَّهُ لَكَ دَارَ أَنْعَامِهِ، قَبْلَ أَنْ يَكْتُبَ عَلَيْكَ

بر تو باد، گواهی می دهم که به یقین خداوند سرای پر نعمت خود را برای تو برگزید پیش از آن که احکامش را

احکامه، أَوْ يُكَلِّفَكَ حَلَالَهُ وَحَرَامَهُ، فَتَقْلِكَ إِلَيْهِ طَيِّبًا زَاكِيًّا مَرْضِيًّا،

بر تو واجب کند یا حلال و حرامش را بر تو تکلیف نماید، پس تو را پاکیزه و پاک و خوشنود

طَاهِرًا مِنْ كُلِّ نَجَسٍ، مُقَدَّسًا مِنْ كُلِّ دَنَسٍ، وَبَوَّئِكَ جَنَّةَ الْمَأْوَى

و پاک از هر ناپاکی و پیراسته از هر آلودگی به آن سرا منتقل ساخت، و بهشت را جایگاه تو قرار داد،

وَرَفَعَكَ إِلَى الدَّرَجَاتِ الْعُلَى وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ صَلَاةً يَقْرَأُ بِهَا عَيْنٌ

و به درجات عالی تو را بالا برد، و درود خدا بر تو باد درودی که مایه چشم روشنی

رَسُولِهِ، وَيُبَلِّغُهُ أَكْبَرَ مَأْمُولِهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ أَفْضَلَ صَلَوَاتِكَ وَأَزْكَاهَا،

رسول خدا گردد و او را به بزرگترین آرزویش برساند، خدایا قرار ده برترین و پاکیزه ترین درودهایت

وَأَنْمِي بَرَكَاتِكَ وَأَوْفَاهَا، عَلَيَّ رُسُولِكَ وَنَبِيِّكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ،

و بیشترین و فراوانترین برکاتت را بر رسول و پیامبرت و برگزیده ات از میان مخلوقات

مُحَمَّدٍ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَعَلَى مَا نَسَلَ مِنْ أَوْلَادِهِ الطَّيِّبِينَ، وَعَلَى مَا خَلَفَ

محمد خاتم پیامبران و بر اولاد پاکیزه از نسلش و بر جانشینان

مِنْ عَتْرَتِهِ الطَّاهِرِينَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ آتَى اسئَلُكَ

از خاندان پاکش (قرار ده) به رحمت ای مهربانترین مهربانان، خدایا به حق برگزیده ات

بِحَقِّ مُحَمَّدٍ صَفِيِّكَ، وَأَبْرَاهِيمَ نَجْلِ نَبِيِّكَ، أَنْ تَجْعَلَ سَعْيِي بِهِمْ

محمد و ابراهیم فرزند پیامبرت از تو می خواهم که به واسطه آنان تلاشم را

مَشْكُورًا، وَذَنْبِي بِهِمْ مَغْفُورًا، وَحَيَاتِي بِهِمْ سَعِيدَةً، وَعَاقِبَتِي بِهِمْ

مورد سپاس، و گناهم را آمرزیده، و زندگانیم را سعادتمند، و عاقبتم را

حَمِيدَةً، وَ حَوَائِجِي بِهِمْ مَقْضِيَّةً، وَأَفْعَالِي بِهِمْ مَرْضِيَّةً، وَأُمُورِي بِهِمْ

ستوده و نیازهایم را برآورده شده، و کردارم را پسندیده، و کارهایم را

مَسْعُودَةً، وَشُّؤْنِي بِهِمْ مَحْمُودَةً، اللَّهُمَّ وَاحْسِنْ لِي التَّوْفِيقَ، وَنَفْسَ

با سعادت، و رفتارم را ستوده قرار دهی، خدایا توفیقم را نیکو گردان و اندوه

عَنِّي كُلَّ هَمٍّ وَضِيقٍ، اللَّهُمَّ جَنِّبْنِي عِقَابَكَ، وَامْنَحْنِي ثَوَابَكَ، وَاشْكِنِّي

و دلتنگی را از من بزدای، خدایا مرا از کیفرت دور ساز و پاداشت را به من عطا کن و در بهشت

جَنَاتِكَ، وَارزُقْنِي رِضْوَانَكَ وَامَانَكَ، وَاشْرِكْ لِي فِي صَالِحِ دُعَائِي وَالِدَيَّ

ساکن گردان، و خشنودی و ایمنیت را روزیم کن، و در دعای خیرم پدر و مادر

وَوُلْدِي وَجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، إِنَّكَ

و فرزندانم و تمامی زنان و مردان باایمان، زنده و مرده آنان را شریک گردان، زیرا تو

وَلِيُّ الْبَاقِيَاتِ الصَّالِحَاتِ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ.

به یقین صاحب اعمال نیک هستی، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

سپس حاجات خود را از خدا می خواهی و دو رکعت نماز زیارت می خوانی. (1) (با توجه به این که در شرایط فعلی مانع انجام نماز در کنار این قبور مقدسه می شوند، این نمازها را می توان در مسجد پیغمبر صلی الله علیه و آله که نزدیک بقیع است بجا آورد).

زیارت حضرت فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیرمؤمنان علی علیه السلام:

«علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «سید بن طاووس» و «شهید اول» رضوان الله تعالی علیهم زیارتی را برای فاطمه بنت اسد مادر گرامی امیر مؤمنان علی علیه السلام که در بقیع مدفون است، نقل کرده است، به این صورت:

السَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ

سلام بر پیامبر خدا، سلام بر فرستاده خدا، سلام بر محمد آقا و سرور

الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْأَوْلِيَيْنِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ

فرستادگان، سلام بر محمد آقا و سرور پیشینیان، سلام بر محمد آقا و سرور

الْآخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ بَعَثَهُ اللَّهُ رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

پسینیان، سلام بر کسی که خدا او را به عنوان رحمت برای جهانیان مبعوث کرد، سلام و

النَّبِيِّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ اسَدِ الْهَاشِمِيَّةِ،

رحمت و برکات خدا بر تو ای پیامبر، سلام بر فاطمه دختر اسد، آن بانوی هاشمی

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقَةُ الْمَرْضِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا التَّقِيَّةُ النَّقِيَّةُ،

سلام بر تو ای بانوی راستگوی پسندیده، سلام بر تو ای بانوی پرهیزکار پاکیزه،

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْكَرِيمَةُ الرَّضِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا كَافِلَةَ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ

سلام بر تو ای بانوی باکرامت خشنود از پروردگار، سلام بر تو ای عهده دار پرورش محمد خاتم

ص: ۲۴۶

۱- [۲۷۱] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۷، حدیث ۱۶ و مصباح الزائر، صفحه ۵۶.

النَّبِيِّنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَالِدَةَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ

پیامبران، سلام بر تو ای مادر آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای بانویی که

ظَهَرَتْ شَفَقَتُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ

به رسول خدا خاتم پیامبران مهر ورزیدی، سلام بر تو ای بانویی که

تَزَيَّنَّهَا لَوْلَى اللَّهِ الْأَمِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ الطَّاهِرِ،

عهده دار پرورش ولی امین خدا بودی، سلام بر تو و بر روح و بدن پاکت

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى وَلَدِكَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَحْسَنُ

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو و فرزندت، گواهی می دهم که تو نیکو

الْكَفَالَةَ، وَأَدَّيْتَ الْأَمَانَةَ، وَاجْتَهَدْتَ فِي مَرْضَاتِ اللَّهِ، وَبَالَغْتَ فِي حِفْظِ

پروراندی و امانت را ادا نمودی، و در جلب خشنودی خداوند کوشیدی، و در محافظت از رسول خدا

رَسُولِ اللَّهِ، عَارِفَهُ بِحَقِّهِ، مُؤْمِنَهُ بِصِدْقِهِ، مُعْتَرِفَهُ بِبُؤْتِهِ، مُسْتَبْصِرَهُ

سعی فراوان کردی، در حالی که حقش را شناخته و به صداقتش ایمان داشتی و به پیامبریش اعتراف کرده و به نعمت

حضورش

بِنِعْمَتِهِ، كَافِلَهُ بِتَرْبِيَّتِهِ، مُشْفِقَهُ عَلَى نَفْسِهِ، وَاقِفَهُ عَلَى خِدْمَتِهِ، مُخْتَارَهُ

آگاه بودی، و پرورشش را بر عهده گرفته و بر او مهربان بودی، خود را وقف خدمت به او نموده و رضایتش را

رِضَاءً، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى الْإِيمَانِ، وَالتَّمَسُّكَ بِأَشْرَفِ الْأَدْيَانِ،

جلب کردی، گواهی می دهم که تو با ایمان و پایبند به برترین دین درگذشتی

رَاضِيَهُ مَرْضِيَهُ، طَاهِرَهُ زَكِيَهُ، تَقِيَهُ نَقِيَهُ، فَرَضِيَ اللَّهُ عَنْكَ وَارْضَاكَ،

در حالی که خشنود و پسندیده، پاک و پاکیزه، پرهیزکار و پاک بودی، پس خداوند از تو خشنود شد و تو را خشنود گردانید

وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكَ وَمَاوِيكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و بهشت را منزل و جایگاه تو قرار داد، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَأَنْفَعَنِي بِزِيَارَتِهَا، وَبَثَّنِي عَلَى مَحَبَّتِهَا، وَلَا تَحْرِمْنِي شَفَاعَتَهَا،

و زیارتش را برایم سودمند و مرا بر محبتش ثابت قدم گردان و از شفاعتش

وَشَفَاعَةَ الْأَيْمَةِ مِنْ ذُرِّيَّتِهَا، وَأَرْزُقْنِي مُرَافَقَتَهَا، وَأَحْشُرْنِي مَعَهَا وَمَعَ

و شفاعت امامان از نسلش محروم مگردان، و همراهیش را روزیم کن و مرا با او

أَوْلَادِهَا الطَّاهِرِينَ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي أَيَّاهَا،

و فرزندان پاکش محشور کن، خدایا این زیارت را آخرین زیارت من از این بانو قرار مده

ص: ۲۴۷

وَأَرْزُقْنِي الْعُودَ إِلَيْهَا أَبَدًا مَا ابْتَيْتَنِي وَإِذَا تَوَفَّيْتَنِي فَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهَا،

و تا مادامی که زنده ام بازگشت برای زیارتش را روزیم کن، و هنگامی که از دنیا رفتم در جمع او محشورم نما

وَادْخِلْنِي فِي شَفَاعَتِهَا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ بِحَقِّهَا عِنْدَكَ،

و مرا در میان شفاعت شدگان داخل کن، به رحمت ای مهربانترین مهربانان، خدایا به حق او در نزدت

وَمَنْزِلَتِهَا لَدَيْكَ، اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ، وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ،

و جایگاهش در پیشگاهت، من و پدر و مادرم و همه مردان و زنان باایمان را ببامرز

وَأَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ.

و به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و به رحمت ما را از عذاب آتش نگاه دار.

سپس دو رکعت نماز زیارت می خوانی و آنچه که دوست داری دعا می کنی. (۱)

زیارت مشاهد و مساجد مدینه:

۱- یکی از یاران امام صادق علیه السلام می گوید: خدمت آن حضرت عرض کردم: هرگاه بخواهم سری به مساجد (و مشاهد) اطراف مدینه بزنم از کجا شروع کنم؟

فرمود: «از مسجد قبا شروع کن و در آن نماز بخوان و زیاد هم نماز بخوان چرا که اولین مسجدی است که رسول الله صلی الله علیه و آله در آن نماز خواند. سپس به «مشربه ام ابراهیم» برو و در آن جا نماز بگذار؛ چرا که آن، مسکن و مصلائی رسول الله صلی الله علیه و آله بود. سپس وارد مسجد «فضیخ» (۲) (که مسجد «رد شمس» نیز نام دارد و نزدیک مسجد قباست) می شوی و دو رکعت نماز می خوانی چرا که آن مسجدی است که پیامبر صلی الله علیه و آله در آن نماز خواند.

سپس به جانب «احد» می روی و از مسجدی که قبل از احد است آغاز می کنی و در آن نماز می خوانی، آنگاه نزد قبر «حمزه بن عبدالمطلب» می روی و بر او سلام می کنی، سپس سری به قبور شهدا می زنی و خطاب به آنان می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الدِّيَارِ، أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَإِنَّا بِكُمْ لَاحِقُونَ. (۳)

پس از آن وارد مسجدی می شوی که در جنب کوه، در جانب راست و در مدخل احد قرار دارد، و در آن نماز می گذاری ... آنگاه وارد مسجد احزاب (که مسجد فتح نیز نام دارد) می شوی و در آن نماز می خوانی چرا که رسول الله صلی الله علیه و آله، روز احزاب در آن مسجد دعا کرد و عرض کرد:

۱- [۲۷۲] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۸، حدیث ۱۷ و مصباح الزائر، صفحه ۵۸.

۲- [۲۷۳] متأسفانه مسجد «فضیخ» و «مشربه امّ ابراهیم» را تخریب کرده اند.

۳- [۲۷۴] فضیلت زیارت حمزه و زیارتی که برایش نقل شده و نیز زیارت دیگری برای شهدای احد در صفحه ۲۴۸ خواهد آمد.

«يا صرِيخَ الْمَكْرُوبِينَ، وَيا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، وَيا مُغِيثَ الْمَهْمُومِينَ،

ای دادرس گرفتاران، و ای اجابت کننده دعای درماندگان، و ای فریادرس غمزدگان،

اَكْشِفْ هَمِّي وَ كَرْبِي وَ عَمِّي فَقَدْ تَرَى حَالِي وَ حَالَ اصْحَابِي. (۱)

غم و گرفتاری و اندوهم را برطرف کن، زیرا تو شاهد حال من و همراهانم هستی.

۲- مطابق آنچه در «مصباح الزائر» (۲) «سید بن طاووس» آمده زائر می تواند دعایی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در مسجد احزاب خواندند را برای تطبیق بر خودش تغییر دهد و بعد از خواندن دو رکعت نماز چنین بگوید:

يا صرِيخَ الْمَكْرُوبِينَ، وَيا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، وَيا مُغِيثَ

ای دادرس گرفتاران، و ای اجابت کننده دعای درماندگان، و ای فریادرس

الْمَهْمُومِينَ، اَكْشِفْ عَنِّي ضُرِّي وَ هَمِّي وَ كَرْبِي وَ عَمِّي كَمَا كَشَفْتَ عَن

غمزدگان، ضرر و گرفتاری و اندوه و غم را برطرف کن، همان گونه که اندوه را از

نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ هَمَّهُ، وَ كَفَيْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَ اَكْفِنِي مَا اَهَمَّنِي

پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- برطرف نمودی، و هراس از دشمنش را از او دور ساختی، آنچه از امور

مِنْ اَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

دنیا و آخرت مرا به زحمت انداخته کفایت کن، ای مهربانترین مهربانان.

۳- سپس «سید بن طاووس» می نویسد: و نماز می گزاری به مقداری که برایت ممکن است در خانه حضرت امام زین العابدین علیه السلام و خانه امام جعفر صادق علیه السلام و در مسجد سلمان فارسی و مسجد امیرمؤمنان که محاذی قبر حمزه است و مسجد مباهله، و دعا می کنی به آنچه می خواهی. (۳) غالب این مساجد امروز موجود است و به نام مساجد سبعة (هفتگانه) نامیده می شود و معمولاً زوار مدینه را یک روز به زیارت همه آنها می برند، ولی از بعضی از این آثار در حال حاضر اثری نیست.

زیارت حضرت حمزه علیه السلام

فضیلت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:

۱- «فخرالمحققین» در رساله «النتیه» روایتی را از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: هر که مرا زیارت

کند، ولی به زیارت عمویم حمزه نرود در حقّ من جفا کرده است!^(۴)

ص: ۲۴۹

-
- ۱- [۲۷۵] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۱۳، حدیث ۴ و کامل الزیارات، صفحه ۲۳، حدیث ۲ و صفحه ۲۶، حدیث ۵.
 - ۲- [۲۷۶] مصباح الزائر، صفحه ۶۴.
 - ۳- [۲۷۷] همان مدرک، صفحه ۶۵ و رجوع کنید به: مزار کبیر، صفحه ۱۰۲.
 - ۴- [۲۷۸] مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۱۹۸، حدیث ۲.

۲- و نیز «محدث قمی» در «بیت الاحزان» روایت کرده که حضرت فاطمه علیها السلام بعد از وفات پدر بزرگوار خود هر هفته، روزهای دوشنبه و پنجشنبه به زیارت حمزه و شهدای احد می رفت و نماز می خواند و در آن جا دعا می کرد و تا زمان وفاتش آن را ترک نفرمود و بعضی از راویان گفته اند که آن سیده جلیله سر قبر حمزه می رفت و گریه می کرد و من در یکی از روزها به زیارت حمزه مشرف شدم دیدم که آن مظلومه نزد قبر حمزه مشغول به گریه است، من صبر کردم تا گریه اش فرو نشست، نزدیک رفتم و سلام کردم و گفتم:

یا سیدة النبیوان به خدا سوگند که با گریه ات رگهای دلم را قطع کردی. فرمود: برای من گریستن سزاوار است چرا که داغدار بهترین پدر هستم. سپس گفت:

وَأَشْوَقَاهُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

آنگاه این بیت را زمزمه کرد:

إِذَا مَاتَ يَوْمًا مَيِّتٌ قَلَّ ذِكْرُهُ وَذِكْرُ أَبِي مُدْمَاتٍ وَاللَّهِ أَكْثَرُ (۱)

هنگامی که شخصی بمیرد کم از او یاد می شود ولی به خدا سوگند یاد پدرم بعد از رحلتش بیشتر شده است

۳- «شیخ مفید» می نویسد: رسول الله صلی الله علیه و آله در زمان حیاتش امر فرمود که به زیارت قبر حمزه بروند و حضرتش خود نیز به زیارت حمزه و سایر شهدا می رفت و حضرت فاطمه علیها السلام نیز پس از وفات پدر بزرگوارش هر صبح و هر شام (برای تسلی خاطر) به زیارت قبر حمزه می رفت و مسلمانان هم پی در پی به زیارت قبرش می رفتند. (۲)

کیفیت زیارت حضرت حمزه علیه السلام:

«علامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «سید بن طاووس» و «شهید اول» رضوان الله تعالی علیهم نقل کرده که برای زیارت قبر حمزه (در احد) می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای عموی رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- سلام بر تو ای

خَيْرِ الشُّهَدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اسَدَ اللَّهِ وَاسَدَ رَسُولِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ

برترین شهیدان، سلام بر تو ای شیر خدا و رسولش، گواهی می دهم که تو به یقین

جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ، وَنَصَحْتَ رَسُولَ اللَّهِ، وَكُنْتَ

در راه خداوند عزیز و گرامی جهاد نموده، و جان را فدا کردی، و برای رسول خدا خیرخواهی نمودی

فِيمَا عِنْدَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ رَاغِبًا، يَا بِي أَنْتَ وَامِّي اتَيْتُكَ مُتَّقَرِّبًا إِلَى رَسُولِ

و به آنچه در نزد خدای سبحان است مشتاق بودی، پدر و مادرم فدای تو باد، برای تقرب به رسول

ص: ۲۵۰

۱- [۲۷۹] بیت الاحزان، صفحه ۱۶۸.

۲- [۲۸۰] فصول المختاره، صفحه ۱۳۱.

اللَّهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، بِذَلِكَ رَاغِبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ، ابْتِغَى بِيَارَتِكَ

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- نزد شما آمده و با این کار مشتاق شفاعت شمایم، و با زیارت شما

خَلَّصَ نَفْسِي مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنْ نَارِ اسْتَحَقَّهَا مِثْلِي بِمَا جَنَيْتُ عَلَى

رهاييم را (از عذاب) مي طلبم، در حالي که به تو پناهنده ام از آتشي که به واسطه جنايتي که بر خود کرده ام امثال من مستحق

نَفْسِي هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي اخْتَطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي فَرَعًا إِلَيْكَ رَجَاءً

آن هستند و از گناهاني که پشتم را سنگين کرده گريزانم، و به اميد

رَحْمَةِ رَبِّي اتَّيْتُكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، طَالِبًا فَكَاكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَقَدْ

رحمت پروردگارم به تو متوسل شده ام، از راه دوري نزدتان آمده ام در حالي که رهاييم را از آتش دوزخ خواهانم،

اَوْقَرْتُ ظَهْرِي ذُنُوبِي وَاتَّيْتُ مَا اسْخَطَ رَبِّي وَلَمْ اَجِدْ احَدًا اَفْزَعُ إِلَيْهِ

و سنگيني گناهانم پشتم را خم کرده، و آنچه پروردگارم را به خشم آورده مرتكب شده ام و کسي را بهتر از شما

خَيْرًا لِي مِنْكُمْ اَهْلَ بَيْتِ الرَّحْمَةِ، فَكُنْ لِي شَفِيعًا يَوْمَ فَقْرِي وَحَاجَتِي

خاندان رحمت نمي يابم که به او پناهنده شوم، پس در روز نداري و نياز شفيعم باش،

فَقَدْ سِرْتُ إِلَيْكَ مَحْزُونًا، وَاتَّيْتُكَ مَكْرُوبًا، وَسَكَبْتُ عَبْرَتِي عِنْدَكَ بَاكِئًا،

اندوهگين و گرفتار به سويت آمده ام، و گريه کنان اشک چشمم را در پيشگاهت جاري ساختم

وَصِرْتُ إِلَيْكَ مُفْرَدًا، وَأَنْتَ مِمَّنْ أَمَرَنِي اللَّهُ بِصِلَتِهِ، وَحَثَّنِي عَلَى بَرِّهِ،

و تنها نزدت آمده ام، و تو از کسانی هستی که خداوند دستور پيوستن به آنها را به من داده و مرا بر نيکي به آنها تشويق کرده

وَدَلَّنِي عَلَى فَضْلِهِ، وَهَدَانِي لِحُبِّهِ، وَرَغَّبَنِي فِي الْوِفَادَةِ إِلَيْهِ، وَالْهَمَنِي

و فضيلت آنها را به من شناسانده و به محبت آنان هدايتم کرده و به حضور در نزد آنها مشتاقم ساخته،

طَلَبَ الْحَوَائِجِ عِنْدَهُ، أَنْتُمْ اَهْلُ بَيْتٍ لَا يَشْقَى مَنْ تَوَلَّاهُمْ، وَلَا يَخِيبُ مَنْ

و طلب حاجتها را در پیشگاه آنها به من الهام نموده است، شما یید خاندانی که هر کس شما را دوست بدارد بدبخت نمی شود
و هر کس نزد شما آید

اتاکم، ولا یخسر من ینویکم، ولا یسعد من عاداکم * آنگاه رو به قبله می کنی ناامید نگردد، و هر کس به شما دل بندد
زیانکار نشود، و هر کس با شما دشمنی کند سعادت مند نگردد*****

و دو رکعت نماز زیارت بجا می آوری و پس از آن (در صورت امکان) خود را به قبر می چسبانی و می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي تَعَرَّضْتُ لِرَحْمَتِكَ بِلُزُومِي

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، خدایا با اقامتم نزد قبر عموی پیامبرت

لَقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، لِتُجِيرَنِي مِنْ نِقْمَتِكَ فِي يَوْمٍ تَكْثُرُ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به رحمت رو کرده ام، تا مرا از عذابت پناه دهی در روزی که (از شدت عذاب)

فِيهِ الْأَصْوَاتُ، وَتَشْغُلُ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا قَدَّمَتْ، وَتُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا، فَإِنْ

ناله ها فراوان است و هر کس به آنچه از پیش فرستاده مشغول است و از خود دفاع می کند پس اگر

تَرْحَمْنِي الْيَوْمَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيَّ وَلَا حُزْنٌ، وَإِنْ تُعَاقِبْ فَمَوْلَى لَهٗ الْقُدْرَةُ

در آن روز بر من رحم کنی ترس و اندوهی ندارم، و اگر مجازاتم کنی مولایی هستی که

عَلَى عَبْدِهِ، وَلَا تُخَيِّبْنِي بَعْدَ الْيَوْمِ، وَلَا تَصْرِفْنِي بِغَيْرِ حَاجَتِي فَقَدْ

بر بنده ات قدرت داری، از این پس مأیوسم مکن و مرا بدون برآوردن حاجتم برمگردان، زیرا

لَصِفْتُ بِقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ، وَتَقَرَّبْتُ بِهِ إِلَيْكَ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ، وَرَجَاءَ

به قبر عموی پیامبرت چسبیده ام و به واسطه او برای به دست آوردن خشنودی و امید رحمت به درگاهت

رَحْمَتِكَ، فَتَقَبَّلْ مِنِّي وَعُدْ بِحِلْمِكَ عَلَى جَهْلِي وَبِرَأْفَتِكَ عَلَى جِنَايَةِ

تقرب می جویم، پس از من بپذیر، و با شکیباییت بر نادانیم، و با مهربانیت بر جنایتی که بر خود کرده ام

نَفْسِي فَقَدْ عَظُمَ جُزْمِي وَمَا أَخَافُ أَنْ تَظْلِمَنِي وَلَكِنْ أَخَافُ سُوءَ

توجه فرما، زیرا گناهم بزرگ است، و (هرگز) از این که تو به من ستم کنی نمی ترسم بلکه ترس من از سختی

الْحِسَابِ، فَإِنظُرِ الْيَوْمَ تَقَلُّبِي عَلَى قَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

حساب است، پس امروز به روی آوردنم بر قبر عموی پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- عنایت کن

فِيهِمَا فُكِّنِي مِنَ النَّارِ، وَلَا تُخَيِّبْ سَعْيِي وَلَا يَهُونَنَّ عَلَيْكَ ابْتِهَالِي وَلَا

پس به واسطه آن دو بزرگوار مرا از آتش رهایی بخش، و تلاشم را بی نتیجه مگردان، و گریه و زاریم به درگاهت بی اهمیت
نباشد

تَحْجِبَنَّ عَنْكَ صَوْتِي وَلَا تَقْلِبْنِي بِغَيْرِ حَوَائِجِي يَا غِيَاثَ كُلِّ مَكْرُوبٍ

و صدایم را از رسیدن به درگاهت منع نکن و بدون برآوردن نیازم بازم مگردان، ای فریادرس هر گرفتار

و مَحْزُونٍ، وَيَا مُفْرَجًا عَنِ الْمَلْهُوفِ الْحَيْرَانَ الْعَرِيقِ الْمُسْرِفِ عَلَيَّ

و اندوهگین، و ای رهایی بخش غمگین سرگردان و غرق شده در آستانه هلاکت،

الْهَلَكَةِ، فَصَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْظُرْ إِلَيَّ نَظْرَةَ لَا أَشْقَى بَعْدَهَا

پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و به من به گونه ای توجه فرما که هرگز بعد از آن بدبخت نشوم،

أَبَدًا، وَأَرْحَمِ تَضَرُّعِي وَعَبْرَتِي وَأَنْفِرَادِي فَقَدْ رَجَوْتُ رِضَاكَ،

و بر گریه و اشک و تنهاییم رحم کن، زیرا امید خشنودیت را دارم

ص: ۲۵۲

وَتَحَرَّيْتُ الْخَيْرَ الَّذِي لَا يُعْطِيهِ أَحَدٌ سِوَاكَ، فَلَا تَرَدِّ أَمْلِي اللَّهُمَّ أَنْ

و خیری را می طلبم که جز تو کسی قادر بر عطای آن نیست. پس امیدم را ناامید مگردان، خدایا اگر

تُعَاقِبْ فَمَوْلَى لَهُ الْقُدْرَةُ عَلَى عِبْدِهِ، وَجَزَائِهِ بِسُوءِ فِعْلِهِ، فَلَا اخِيْبَنَّ

مجازاتم کنی پس مولایی هستی که بر بنده ات توانایی، و مجازاتش به خاطر بدی کردارش بوده است، پس امروز

الْيَوْمَ، وَلَا تَصْرِفْنِي بِغَيْرِ حَاجَتِي وَلَا تُحَيِّبَنَّ شُحُوصِي وَوَفَادَتِي فَقَدْ

مرا مأیوس نکن و بدون بر آوردن حاجاتم باز مگردان، و سفر کردن و وارد شدنم را بی ثمر مگردان، چون

انْفَدْتُ نَفَقَتِي وَاتَّعَبْتُ بَدَنِي وَقَطَعْتُ الْمَفَازَاتِ، وَخَلَفْتُ الْأَهْلَ وَالْمَالَ

(در این راه) دارایم را صرف نموده و بدنم را خسته کرده و بیابانها را پیموده ام، و خانواده و دارایی

وَمَا خَوَّلْتَنِي وَأَثَرْتُ مَا عِنْدَكَ عَلَى نَفْسِي وَلِدْتُ بِقَبْرِ عَمِّ نَبِيِّكَ، صَلَّى

و آنچه به من عطا نموده ای را بر جا گذاشته ام و آنچه در پیشگاه توست را بر خود برگزیده ام و به قبر عموی پیامبرت

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَتَقَرَّبْتُ بِهِ ائْتِغَاءَ مَرْضَاتِكَ، فَعُدَّ بِحِلْمِكَ عَلَى جَهْلِي

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پناهنده ام و به واسطه او برای به دست آوردن خشنودیت تقرب می جویم پس با

شکیباییت بر نادانیم

وَبِرَأْفَتِكَ عَلَى ذَنْبِي فَقَدْ عَظَمَ جُزْمِي بِرَحْمَتِكَ يَا كَرِيمٌ يَا كَرِيمٌ. (۱)

و با مهربانیت بر گناهم توجه فرما، زیرا گناهم بزرگ است، به رحمتت ای بخشنده ای بخشنده.

زیارت سایر شهدای احد:

«علَّامَه مَجْلِسِي» در «بحار الانوار»، زیارت سایر شهدای احد را این چنین آورده است:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ

سلام بر فرستاده خدا، سلام بر پیامبر خدا، سلام بر محمد بن

عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَدَاءُ

عبداللہ، سلام بر خاندان پاکش، سلام بر شما ای شہیدان

الْمُؤْمِنُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ الْإِيمَانِ وَالتَّوْحِيدِ، السَّلَامُ

با ایمان، سلام بر شما ای اہل خانہ ایمان و یگانہ پرستی، سلام

عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ وَأَنْصَارَ رَسُولِهِ، عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، سَلَامٌ

بر شما ای یاوران دین خدا و فرستادہ اش - کہ بر او و خاندانش درود باد- سلام

ص: ۲۵۳

۱- [۲۸۱] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحہ ۲۲۰، حدیث ۱۸.

عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فِغَمَ عُقْبَى الدَّارِ، اَشْهَدُ اَنَّ اللّٰهَ اَخْتَارَكُمْ لِدِينِهِ،

بر شما به واسطه بردباریتان، پس چه جایگاه نیکویست (جایگاه صابران)، گواهی می دهم که خداوند شما را برای (یاری) دین

وَاضْطَفَاكُمْ لِرَسُولِهِ، وَاَشْهَدُ اَنَّكُمْ قَدْ جَاهَدْتُمْ فِي اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهِ،

و رسولش برگزید، و گواهی می دهم که شما در راه خدا به شایستگی جهاد نمودید،

وَذَبَّيْتُمْ عَنِ دِينِ اللّٰهِ وَعَنْ نَّبِيِّهِ، وَجَدْتُمْ بِاَنْفُسِكُمْ دُونَهُ، وَاَشْهَدُ اَنَّكُمْ

و از دین خدا و پیامبرش دفاع کرده و جان خود را نثار او نمودید، و گواهی می دهم که شما

قَاتَلْتُمْ عَلٰى مِنْهَاجِ رَسُوْلِ اللّٰهِ، فَجَزَاكُمْ اللّٰهُ عَنْ نَّبِيِّهِ وَعَنِ الْاِسْلَامِ وَاَهْلِهِ

در راه رسول خدا کشته شدید، پس خداوند بهترین پاداش را از جانب پیامبرش و دین اسلام و مسلمانان

اَفْضَلَ الْجَزَاءِ، وَعَرَفْنَا وُجُوْهَكُمْ فِي مَحَلِّ رِضْوَانِهِ، وَمَوْضِعِ اَكْرَامِهِ،

به شما عطا کند، و منزلت شما را در بهشت و جایگاه اکرامش

مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصّٰدِقِيْنَ وَالشّٰهَدَاءِ وَالصّٰلِحِيْنَ، وَحَسَنَ اَوْلِيَاكُ رَفِيْقًا،

به همراه پیامبران و راستگویان و شهیدان و شایستگان که نیکو رفیقانی هستند- به ما بشناساند

اَشْهَدُ اَنَّكُمْ حِزْبُ اللّٰهِ، وَاَنَّ مَنْ حَارَبَكُمْ فَقَدْ حَارَبَ اللّٰهَ، وَاَنَّكُمْ لَمِنْ

گواهی می دهم که شما حزب خداید و هر کس با شما بجنگد با خدا جنگیده و شما به یقین از

الْمُقَرَّبِيْنَ الْفَائِزِيْنَ، الَّذِيْنَ هُمْ اَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُوْنَ، فَعَلٰى مَنْ قَتَلَكُمْ

مقربان و رستگارانید، آنانی که زنده اند و در نزد پروردگارشان روزی می خورند، پس

لَعْنَةُ اللّٰهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنّٰسِ اَجْمَعِيْنَ، اَتَيْتُكُمْ يَا اَهْلَ التّٰوْحِيْدِ زَائِرًا،

لعنت خدا و فرشتگان و تمامی مردم بر قاتلان شما باد، ای یگانه پرستان، برای زیارت نزد شما آمده ام

وَبِحَقِّكُمْ عَارِفًا، وَبِزِيَارَتِكُمْ اِلَى اللّٰهِ مُتَقَرَّبًا، وَبِمَا سَبَقَ مِنْ شَرِيْفِ

و به حق شما آشنایم و با زیارت شما به خداوند تقرب می جویم، و به آنچه در گذشته از کارهای خوب

الأَعْمَالِ وَمَرْضِيَّ الأَفْعَالِ عَالِمًا، فَعَلَيْكُمْ سَلَامُ اللهِ وَرَحْمَتُهُ وَبَرَكَاتُهُ،

و پسندیده انجام داده اید آگاهم، پس سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد

وَعَلَى مَنْ قَتَلَكَم لَعْنَةُ اللهِ وَغَضَبُهُ وَسَخَطُهُ، اللهُمَّ انْفَعْنِي بِزِيَارَتِهِمْ،

و لعنت و غضب و خشم خدا بر قاتلان شما باد، خدایا زیارت آنان را برایم سودمند گردان

و تَبْنِي عَلِي قَصْدِهِمْ، وَتَوَفَّنِي عَلِي مَا تَوَفَّيْتَهُمْ عَلَيْهِ، وَاجْمَع بَيْنِي

و مرا بر قصد آنان ثابت قدم بدار، و مرا به آن راهی که آنان را میراندی بمیران، و من را با آنان

وَيَبْنَهُمْ فِي مُسْتَقَرٍّ دَارِ رَحْمَتِكَ، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ بِكُمْ لَاحِقُونَ.

در بهشت و خانه رحمتت گردهم جمع کن، گواهی می دهم که شما بر ما پیشی گرفتید و ما به شما ملحق می شویم.

آنگاه هر مقدار که ممکن است سوره «

أَنَا انزلناه

« می خوانی و برمی گردی. (۱)

زیارت وداع هنگام خروج از مدینه:

۱- یکی از یاران خاص امام صادق علیه السلام به نام معاویه بن عمار از آن حضرت نقل می کند که فرمود:

هر گاه خواستی از مدینه بیرون آبی غسل کن و نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برو و آنچه را هنگام ورودت بجا آوردی انجام بده و سپس بگو:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي قَبْرِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

خدایا این زیارت را آخرین زیارت من از قبر پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار مده،

فَأَنْ تَوْفَيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ، فَأَتَى أَشْهَدُ فِي مَمَاتِي عَلَى مَا أَشْهَدُ عَلَيْهِ فِي

پس اگر مرا پیش از آن میراندی، در وقت مردنم گواهی می دهم به آنچه در زندگیم به آن

حیاتی ان لا اله الا انت، وان محمدا عبداك ورسولك.

گواهی داده ام، که معبودی جز تو نیست و محمد بنده و فرستاده توست.

۲- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت در ارتباط با وداع قبر رسول الله صلی الله علیه و آله سؤال کرد، فرمود بگو:

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِيمِي عَلَيْكَ. (۲)

درود خدا بر تو باد، سلام بر تو، خداوند این سلامم را آخرین سلامم بر تو قرار ندهد.

ص: ۲۵۵

فضیلت زمین نجف:

۱- طبق بعضی روایات، نجف، سرزمین نیکان و پاکان است به طوری که هفتاد هزار نفر از این سرزمین بدون حساب وارد بهشت می شوند. بر همین اساس، علی علیه السلام آن را از دهقان های آن منطقه خریداری کرد چون دوست می داشت که آن هفتاد هزار نفر از ملک او وارد بهشت شوند! (۱) ۲- «دیلمی» در «ارشاد القلوب» می نویسد: در اخبار صحیحه از اهل بیت علیهم السلام آمده است که از خواص خاک نجف این است که در آن، عذاب قبر و محاسبه نکیر و منکر، ساقط می شود (۲) و نیز می نویسد:

از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که به کوفه (که شامل نجف نیز می شد) نگاه کرد و فرمود: چقدر ظاهر و منظر تو زیبا و درون و قعر تو، طیب و پاکیزه است، خدایا قبر مرا در این مکان قرار ده! (۳) ۳- همچنین روایت کرده که هرگاه امیرمؤمنان علیه السلام می خواست با خود خلوتی داشته باشد از کوفه به سمت نجف حرکت می کرد؛ روزی که مُشرف بر نجف بود ناگهان مردی را سوار بر ناقه ای و همراه با جنازه ای دید، سؤال کرد از کجا می آیی؟ جواب داد از «یمن». فرمود: این جنازه کیست؟ جواب داد: جنازه پدرم است؛ آورده ام تا در این مکان دفنش کنم. فرمود: چرا در یمن دفنش نکردی؟ جواب داد: چون این گونه وصیت کرد، و گفت: در این مکان مردی دفن می شود که به تعداد افراد دو قبیله بزرگ «ریعه» و «مضر» مورد شفاعت او واقع می شوند. فرمود: آیا آن مرد را می شناسی؟ جواب داد: نه. حضرت سه بار فرمود: به خدا قسم منم آن مرد، پس دفن کن! (۴)

۴- و نیز به نقل از امام صادق علیه السلام می نویسد: هیچ مؤمنی در شرق یا غرب عالم نمی میرد مگر این که روحش در وادی السلام (واقع در سرزمین نجف) محشور می شود. (۵)

۵- در کتاب «کافی» از شخصی به نام «حبه العرنی» نقل می کند که می گوید: با امیرمؤمنان علیه السلام به بیرون کوفه رفتم؛ دیدم که آن حضرت در وادی السلام توقف کرد به گونه ای که گویا اقوامی را مخاطب قرار داده است. من هم با او ایستادم تا این که خسته شدم، سپس نشستم تا این که از نشستن خسته شدم، بعد ایستادم تا این که بازهم از ایستادن ملول گشتم و نشستم تا این که خسته شدم، آنگاه برخاستم و عرض

ص: ۲۵۶

۱- [۲۸۴]بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۳۱، حدیث ۲۱.

۲- [۲۸۵]همان مدرک، صفحه ۲۳۲ و ۲۳۳، به نقل از ارشاد القلوب، جلد ۲، صفحه ۴۳۹ و ۴۴۰.

۳- [۲۸۶]همان مدرک.

۴- [۲۸۷]همان مدرک.

۵- [۲۸۸]همان مدرک.

کردم: ای امیرمؤمنان، من از این توقّف و سرپا ایستادن طولانی شما نگران هستم، ساعتی را استراحت کنید؛ سپس ردایم را پهن کردم تا حضرتش روی آن بنشیند، فرمود: یا حبه! آنچه دیدی چیزی جز گفتگوی من با مؤمن و انس گرفتن با او نیست. عرض کردم: ای امیرمؤمنان واقعاً این گونه است؟ فرمود:

آری؛ اگر پرده ها کنار می رفت می دیدی آنها را که حلقه حلقه دور هم نشسته اند و با هم سخن می گویند.

عرض کردم: مقصود، اجسام آنهاست یا ارواح آنها؟ فرمود: مرادم ارواح آنهاست، هیچ مؤمنی در قطعه ای از زمین نمی میرد مگر این که به روح او گفته می شود: به وادی السّلام ملحق شو! به یقین که آن، بقعه ای از بهشت است. (۱)

فضیلت زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام:

۱- «شیخ طوسی» در کتاب «امالی» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: خداوند مخلوقی بیش از فرشتگان نیافریده که هر روز هفتاد هزار از آنها نازل می شوند و پس از طواف بیت معمور و سپس کعبه، به سراغ قبر پیامبر صلی الله علیه و آله می روند و بر او سلام می کنند و سپس به سراغ قبر امیر مؤمنان علیه السلام می روند و به او نیز سلام می کنند؛ سپس به زیارت قبر حسین علیه السلام می روند و به او نیز سلام می کنند؛ آنگاه به آسمان می روند و هر روز گروه دیگری مثل آنها تا روز قیامت، نازل می شوند، و نیز فرمود: کسی که امیرمؤمنان علیه السلام را «عارفاً بحقّه» (/ با شناخت به حق او) و بدون تکبر زیارت کند، خداوند اجر شهیدان را برایش می نویسد و گناهانش بخشوده می شود و با امن و امان در قیامت مبعوث می شود و حساب و محاسبه بر او آسان می گردد و فرشتگان به استقبالش می روند و وقتی از زیارت برگشت، فرشتگان تا منزلش او را مشایعت می کنند؛ اگر مریض شود به عیادتش می روند و اگر بمیرد او را تشییع می کنند و برایش استغفار می نمایند. (۲) (فراموش نشود این پاداش ها برای کسی است که عارف به حق آن حضرت باشد و در مسیر مکتب آنها حرکت کند).

۲- «کامل الزیارات» از ابی وهب بصری نقل می کند که می گوید: وارد مدینه شدم و خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم و عرض کردم: فدایت شوم محضر شما رسیدم در حالی که قبر امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت نکردم، فرمود: کار خوبی نکردی. اگر از شیعیان ما نبودی به تو نگاه نمی کردم به جهت این که زیارت نکردی کسی را که ... فرشتگان و انبیا و مؤمنان به زیارتش می روند. (۳) ۳- در روایت دیگری، آن حضرت خطاب به مفضل بن عمر فرمودند: برای زائر امیرمؤمنان، هنگامی که دعا می کند و چیزی را از خدا می خواهد، درهای آسمان گشوده می شود، پس غافل از خیر مباش. (۴)

ص: ۲۵۷

۱- [۲۸۹] کافی، جلد ۳، صفحه ۲۴۳، حدیث ۱.

۲- [۲۹۰] امالی طوسی، صفحه ۲۱۴، حدیث ۲۲.

۳- [۲۹۱] کامل الزیارات، باب ۱۰، حدیث ۱.

۴- [۲۹۲] همان مدرک، حدیث ۲.

۴- در روایت دیگری وقتی امام حسن مجتبی علیه السلام از رسول الله صلی الله علیه و آله سؤال می کند که پاداش زائر تو چیست؟ در جوابش می فرماید: پسر! کسی که در زمان حیات و یا مماتم، مرا یا پدرت را زیارت کند بر من واجب است که در قیامت زیارتش کنم.... (۱) ۵- خلف بن حماد از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: در بیرون کوفه (نجف) قبری وجود دارد که هیچ دردمندی به آن پناه نمی برد مگر این که شفا پیدا می کند. (۲) ۶- حسان بن مهران از امام صادق علیه السلام روایت می کند که فرمود: ای حسان! آیا به زیارت قبور شهدایی که در منطقه شما هستند می روید؟ عرض کردم: کدام شهدا؟ فرمود: علی علیه السلام و حسین علیه السلام. عرض کردم:

آری، بسیار به زیارتشان می رویم. فرمود: آنها شهدایی هستند که در نزد خدایشان روزی داده می شوند پس آنها را زیارت کنید و به آنها پناهنده شوید و حوائجتان را نزدشان بیان کنید (خداوند اجابت می کند). (۳) ۷- مرحوم «علامة مجلسی» از «ارشاد القلوب»، از عبدالله بن حازم نقل می کند: «روزی با هارون الرشید از کوفه (به قصد شکار) به جانب «غریین» (نجف) بیرون رفتیم، در آن جا آهوئی را دیدیم، بازهای شکاری و سگان تربیت شده را به سوی آنها فرستادیم، ساعتی آنها را تعقیب کردند تا این که آهوان به تپه ای پناه بردند و در آن جا بیارمیدند. بازها و سگان از تعقیب آنها دست کشیدند و برگشتند! هارون از این صحنه، متعجب شد، سپس آهوان از آن بلندی فرود آمدند و بازها و سگان، آنها را تعقیب کردند، ولی برای بار دوم نیز آهوان به آن تپه بازگشتند و بازها و سگان هم دوباره از آنها صرف نظر کردند، برای بار سوم هم این صحنه تکرار شد، هارون الرشید فرمان داد که به کوفه روند و کسی که سئس از همه بیشتر است را نزدش بیاورند، پیرمردی از بنی اسد را نزدش آوردند، هارون به او گفت: قصه این تپه چیست؟ جواب داد: پدرم از اجدادش نقل کرده که می گفتند: زیر این تپه قبر علی بن ابی طالب علیه السلام است، خداوند آن را حرم امن برای هر چیزی قرار داده است!». (۴)

کیفیت زیارت آن حضرت:

زیارتهای فراوانی برای حرم آن حضرت، اعتم از مطلقه (زیارت هایی که اختصاص به زمان خاصی ندارد، بلکه در هر زمانی می شود آن را خواند) و زیارات مخصوصه (یعنی زیارت هایی که اختصاص به زمانی خاص دارد)، نقل شده که ما در این جا به آنچه در کتاب های معتبری چون «کامل الزیارات» و «کافی» و غیر آن نقل شده است اکتفا می کنیم، و قبل از ذکر آن، توجه زوار عزیز را به نکته ای مهم جلب

ص: ۲۵۸

۱- [۲۹۳] کامل الزیارات، باب ۱۰، حدیث ۳.

۲- [۲۹۴] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۱، حدیث ۱۳ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۳۴، حدیث ۱۴.

۳- [۲۹۵] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۱، حدیث ۱۲.

۴- [۲۹۶] همان مدرک، صفحه ۲۵۲، حدیث ۴۷.

می نمایم که اختصاص به حرم شریف امیرمؤمنان علی علیه السلام ندارد بلکه در تمام مشرفه جاری است و از لابه لای روایاتی که در فصل قبل (زیارت مرقد رسول الله صلی الله علیه و آله در مدینه) گذشت نیز استفاده می شود و در مقدمه بخش زیارات نیز روی آن تأکید شده است و آن این که: آنچه در باب زیارات مهم است نفس حضور در حرم و توجه قلبی به آن بارگاه ملکوتی و برقرار کردن ارتباط روحی با صاحب آن بارگاه است، و همه آنچه که در فصل قبل برای فضیلت زیارت قبر امیرمؤمنان علیه السلام بیان داشتیم (همچنین سایر امامان) با این حضور و ورود در حرم و توجه قلبی به آن بزرگواران حاصل می شود، هر چند زیارتی از زیارت ها را نخواند.

بر همین اساس، زائر گرامی اگر حال و حوصله و یا وقت زیارت خواندن را ندارد می تواند به صرف این حضور و یا به گفتن

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ

«اكتفا کند و اگر توانست ضریح مقدس را ببوسد و اگر نتوانست برگردد، و یا در جوار آن کهف حصین لحظه ای و یا ساعتی توقف کند و در جلالت و عظمت و صفات و مکارم آن بزرگوار و نقصان و آلودگی خودش تفکر نماید، و از گناهان خویش توبه کند و کوله بار سعادت آینده اش را محکم ببندد و در رابطه با این که چه کند تا آنچه را در این زیارت به دست آورده، از دست ندهد و ذخیره قبر و قیامتش گردد، و نیز در رابطه با این که چه کند که این ارتباط و اتصالی که برقرار شد برایش باقی بماند، برنامه ریزی نماید.

همچنین می تواند بایستد و دو رکعت و یا چندین رکعت نماز بخواند و ثوابش را به آن امام معصوم هدیه کند.

در «کامل الزیارات» از امام صادق علیه السلام نقل شده: در کنار کوفه قبری است که هیچ دردمندی نزدش حاضر نمی شود و چهار رکعت (هر دو رکعت به یک سلام) نماز نمی خواند مگر این که خداوند او را به خاطر برآورده شدن حاجتش مسرور برمی گرداند

(أَلَا رَجَعَهُ اللَّهُ مَسْرُورًا بِقَضَاءِ حَاجَتِهِ). (۱)

ابان بن تغلب از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که با امام علیه السلام بودم و دیدم که حضرتش پس از عبور از بیرون کوفه از مرکب پیاده شد و دو رکعت نماز خواند؛ سپس کمی جلوتر رفت و دو رکعت دیگر بجای آورد؛ سپس سوار شد و اندکی حرکت کرد و دوباره از مرکب پیاده شد و دو رکعت نماز خواند آنگاه فرمود: این جا جایگاه قبر امیرمؤمنان علیه السلام است. عرض کردم: فدایت شوم آن دو مکانی که در آن نماز خواندی چه بود؟ فرمود: جای سر مبارک حسین علیه السلام (در مسیر راه کوفه و شام) و جای منبر حضرت قائم علیه السلام است. (۲)

ص: ۲۵۹

به هر حال اگر کسی، حالی به او دست داد و نخواست به این مقدار اکتفا کند بلکه آماده شد که زیارتی از زیارت های وارد شده را بخواند، می تواند یکی از این زیارات مطلقه را که اختصاص به زمان خاصی ندارد قرائت کند:

زیارات مطلقه

اشاره

این زیارت را «عَلَّامَه مَجْلِسِ» از جهت سند، از صحیح ترین زیارات می داند (۱) و مرحوم حاج شیخ عباس قمی (در مفاتیح الجنان) آن را در نهایت اعتبار معرفی می کند.

جابر جعفری از امام باقر علیه السلام نقل می کند که فرمود: پدرم علی بن الحسین علیه السلام بعد از شهادت پدرش (از فرط غصه و اندوه و) برای کراهتی که از حشر و نشر با مردم داشت چند سالی دور از مردم زندگی می کرد، و گاه به سوی عراق به قصد زیارت پدر و جدش حرکت می کرد و کسی از آن خبر نداشت، روزی به قصد زیارت امیرمؤمنان صلوات الله علیه حرکت کرد و من نیز، همراه او بودم و هیچ جنبنده و صاحب روحی غیر از دو ناقه، با ما نبود؛ وقتی به نجف - از بلاد کوفه - رسیدیم، دیدیم که در مکان خاصی توقف کرد و گریست؛ به حدی که محاسن شریفش با اشک چشمش تر شد و گفت: السلام علیک یا امیرالمؤمنین ... تا آخر این زیارت که خواهد آمد. (۲) در هر حال، سندی که در «مزار کبیر» برای این زیارت آمده، چنین است: جابر جعفری از امام محمد باقر علیه السلام نقل می کند که امام زین العابدین علیه السلام به زیارت قبر امیر مؤمنان علیه السلام آمد و کنار قبر آن حضرت ایستاد و گریست و گفت:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا امِیْنَ اللّٰهُ فِی اَرْضِهِ، وَحُجَّتُهُ عَلٰی عِبَادِهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای امین خدا بر روی زمینش و حجت او بر بندگانش، سلام

عَلَیْكَ يَا امِیْرَ الْمُؤْمِنِیْنَ، اَشْهَدُ اَنَّكَ جَاهَدْتَ فِی اللّٰهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَعَمِلْتَ

بر تو ای امیرمؤمنان، گواهی می دهم که تو در راه خدا به شایستگی جهاد نموده و به کتابش

بِكِتَابِهِ، وَاتَّبَعْتَ سُنْنَ نَبِیِّهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَیْهِ وَآلِهِ، حَتّٰی دَعَاكَ اللّٰهُ اِلٰی

عمل کرده و از سنت پیامبرش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - پیروی نمودی تا اینکه خداوند تو را

جَوَارِهِ، فَقَبَضَكَ اِلَیْهِ بِاخْتِیَارِهِ، وَالزَّمَّ اَعْدَائَكَ الْحُجَّهَ مَعَ مَالِكَ مِنْ

به جوار قربش فرا خواند و تو را به اختیار خود قبض روح کرد و دشمنان را به پذیرش حجت و دلیل تو وادار ساخت با آن

همه

١- [٢٩٩] بحار الانوار، جلد ٩٧، صفحه ٢٦٩.

٢- [٣٠٠] همان مدرک، صفحه ٢٦٦ و ٢٦٧، حدیث ٩.

الْحُجَّجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ خَلْقِهِ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَفْسِي مُطْمَئِنَّةً بِقَدْرِكَ،

حجت های رسای دیگر که بر تمامی مخلوقاتش داری، خدایا قرار ده نفسم را مطمئن به تقدیرت،

رَاضِيَةً بِقَضَائِكَ، مُوَلَّعَةً بِذِكْرِكَ وَدُعَائِكَ، مُحِبَّةً لِصَفْوَةِ أَوْلِيَائِكَ، مَحْبُوبَةً

خشنود به مقدراتت، شیفته یاد و دعایت، دوستدار برگزیده اولیائت، محبوب

فِي أَرْضِكَ وَسَمَائِكَ، صَابِرَةً عَلَى نُزُولِ بَلَائِكَ، شَاكِرَةً لِفَوَاضِلِ

در زمین و آسمانت، شکیبا بر نزول بلایت، شکرگزار نعمت های ظاهری

نِعْمَائِكَ، ذَاكِرَةً لِسَوَابِغِ آلَائِكَ، مُشْتَاقَةً إِلَى فَرْحِهِ لِقَائِكَ، مُتَزَوِّدَةً

فراوانت، یادکننده نعمت های باطنی بی شمارت، مشتاق دیدار مسرت بخشت، توشه بردارنده

التَّقْوَى لِيَوْمِ جَزَائِكَ، مُسْتَنَّةً بِسُنَنِ أَوْلِيَائِكَ، مُفَارِقَةً لِأَخْلَاقِ اِعْدَائِكَ،

تقوا برای روز جزایت، پیرو سنت های اولیائت، دوری کننده از اخلاق دشمنانت،

مَشْغُولَةً عَنِ الدُّنْيَا بِحَمْدِكَ وَتَنَائِكَ سِيسِ كَوْنِهِ مَبَارَكٌ خُودِ رَا بَرَقْبِرِ كَذَاشْتِ وَكَفْتِ:

سرگرم از دنیا به ستایش و ثنایت (قرار ده)*****

اللَّهُمَّ إِنَّ قُلُوبَ الْمُحِبِّينَ إِلَيْكَ وَالْهَمَّهُ، وَسُبُلَ الرَّاعِينَ إِلَيْكَ شَارِعَةٌ،

خدایا به یقین دل‌های فروتنان به درگاهت، شیفته است، و راه های علاقمندان به سوی تو نمایان است،

وَاعْلَامَ الْفَاصِدِينَ إِلَيْكَ وَاضِحَةٌ، وَأَفْنِدَةَ الْعَارِفِينَ مِنْكَ فَازِعَةٌ،

و نشانه های قاصدانت آشکار است، و دل های عارفان بی قرار است

وَاصْوَاتِ الدَّاعِينَ إِلَيْكَ صَاعِدَةٌ، وَأَبْوَابِ الْإِجَابَةِ لَهُمْ مُفْتَحَةٌ، وَدَعْوَةٌ

و صداهای دعاکنندگان به سوی تو بلند است، و درهای پذیرش بندگانت گشوده است، و دعای

مَنْ نَاجَاكَ مُسْتَجَابَةٌ، وَتَوْبَهُ مَنْ أَنَابَ إِلَيْكَ مَقْبُولَةٌ، وَعَبْرَةٌ مَنْ بَكَى مِنْ أَنْ كَسَّ كَمَا بَا تُو رَا زِ وَ نِيَا زِ كُنْدِ مُسْتَجَابِ اسْتِ، وَ تُو بَه

آن کس که به سوی تو بازگردد پذیرفته است، و اشک آن کس که از

خَوْفِكَ مَرْحُومَةً، وَالْإِغَاثَةَ لِمَنْ اسْتَعَاثَ بِكَ مَوْجُودَةً، وَالْإِعَانَةَ لِمَنْ

ترس تو بگرید مورد ترحم است، و فریادرسیت برای آن کس که از تو یاری طلبد مهیاست، و کمکت برای آن کس که

اسْتَعَانَ بِكَ مَبْدُوءَةً، وَعِدَاتِكَ لِعِبَادِكَ مُنْجِرَةً، وَزَلَّلَ مَنْ اسْتَقَالَكَ مُقَالَهً،

از تو کمک خواهد فراهم است و وعده هایت بر بندگانت حتمی است، و لغزش های آن کس که از تو پوزش طلبد نادیده گرفته شده است

وَأَعْمَالَ الْعَامِلِينَ لَدَيْكَ مَحْفُوظَةً، وَأَزْزَاقَكَ إِلَى الْخَلَائِقِ مِنْ لَدُنْكَ

و اعمال عمل کنندگان در نزدت محفوظ است و روزیهایت بر آفریدگان از نزدت

ص: ۲۶۱

نازله، وَعَوَّادِ الْمَزِيدِ إِلَيْهِمْ وَاصِلَهُ، وَذُنُوبِ الْمُسْتَغْفِرِينَ مَغْفُورَهُ،

نازل است و بهره های فراوان به ایشان می رسد، و گناهان آمرزش خواهان آمرزیده است،

وَخَوَائِجِ خَلْقِكَ عِنْدَكَ مَقْضِيَّتِهِ، وَخَوَائِزِ السَّائِلِينَ عِنْدَكَ مُؤَفَّرَهُ،

و نیازهای مخلوقات در پیشگاهت برآورده شده است، و پاداش های درخواست کنندگان در پیشگاهت فراوان

وَ عَوَّادِ الْمَزِيدِ مُتَوَاتِرَهُ، وَمَوَّادِ الْمُسْتَطْعِمِينَ مُعَدَّهُ، وَمَنَاهِلِ الظَّمَاءِ

و بهره های بسیار (در نزدت) پی در پی است، و سفره های نعمت طعام خواهانت مهیا و چشمه های آب (در نزدت) برای تشنگان

مُتْرَعَهُ، اللَّهُمَّ فَاسْتَجِبْ دُعَائِي وَأَقْبَلْ ثَنَائِي وَاجْمَعْ بَيْنِي وَبَيْنَ

پر آب است، خدایا دعایم را اجابت کن، و ستایشم را بپذیر، و مرا با اولیایم گرد هم

أَوْلِيَائِي بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ وَفَاطِمَةَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، إِنَّكَ وَلِيُّ

جمع کن، به حق محمد و علی و فاطمه و حسن و حسین، زیرا که تویی ولی نعمت

نِعْمَائِي وَمُنْتَهَى مُنَايَ، وَغَايَةُ رَجَائِي فِي مُنْقَلَبِي وَمَشَايَ* در کامل زیارات و سرپرستم و نهایت آرزو و امیدم در محل بازگشت و قرارگاهم*****

بعد از این زیارت، این فقرات نیز آمده است: أَنْتَ الْهَيَّ وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ، اغْفِرْ لَأَوْلِيَائِنَا،

***** (خدایا) تویی معبود و سرور و مولای من، دوستان ما رایامرز،

وَكَفَّ عَنَّا اَعْدَاءِنَا، وَاشْغَلْهُمْ عَنَّا اِذَانَا، وَاطْهَرِ كَلِمَةَ الْحَقِّ وَاجْعَلْهَا الْعُلْيَا،

و دشمنانمان را از ما بازدار، و آنها را از آزارمان منحرف کن، و کلمه حق را آشکار گردان و آن را برتر قرار ده،

وَادْحِضْ كَلِمَةَ الْبَاطِلِ وَاجْعَلْهَا السُّفْلَى إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

و کلمه باطل را از بین ببر و آن را در جایگاه پست قرار ده، زیرا که تو بر هر چیز توانایی.

آنگاه امام باقر علیه السلام فرمود: هر که از شیعیان ما این زیارت و دعا را نزد قبر امیرالمؤمنین علیه السلام یا نزد قبر یکی از ائمه علیهم السلام بخواند، خداوند متعال، این زیارت و دعای او را در طوماری از نور بالا می برد و مهر حضرت محمد صلی

الله علیه و آله بر آن زده شود و این گونه محفوظ بماند تا تسلیم قائم آل محمد علیهم السلام شود. (۲) مطابق آنچه در کتاب مزار کبیر و بحار الانوار آمده است: این زیارت شریفه هم از زیارات مُطلقه محسوب می شود و هم از زیارات مخصوصه روز غدیر و هم از زیارات جامعه که در جمیع روضات مقدّسه ائمه علیهم السلام خوانده می شود. (۳)

ص: ۲۶۲

۱- [۳۰۱] کامل الزیارات، باب ۱۱، صفحه ۳۹، حدیث ۱.

۲- [۳۰۲] مزار کبیر، صفحه ۲۸۲.

۳- [۳۰۳] همان مدرک و بحار الانوار، جلد ۵۳، صفحه ۳۱۲-۳۱۶، حکایت ۵۹.

۲- زیارت کافی

مرحوم «کلینی» در «کافی» و «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» از امام علی النقی علیه السلام روایت کرده اند که آن حضرت نزد قبر امیر مؤمنان علیه السلام چنین می گفت:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْتَ أَوَّلُ مَظْلُومٍ، وَأَوَّلُ مَنْ غُصِبَ حَقُّهُ،

سلام بر تو ای ولی خدا، تو اولین مظلوم و اولین کسی هستی که حقش غصب شد،

صَبْرَتَ وَاحْتَسَبْتَ حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، فَاشْهَدُ أَنَّكَ لَقَيْتَ اللَّهَ وَأَنْتَ شَهِيدٌ،

تا زمان مرگت بردباری نموده و از خدا پاداش خیر خواستی، گواهی می دهم که تو با شهادت خدا را ملاقات نمودی،

عَذَّبَ اللَّهُ قَاتِلَكَ بِأَنْوَاعِ الْعَذَابِ، وَجَدَّدَ عَلَيْهِ الْعَذَابَ، جِئْتِكَ عَارِفًا

خداوند قاتل تو را با انواع عذاب کیفر دهد، و بر عذابش بیافزاید، به پیشگاهت آمده ام در حالی که

بِحَقِّكَ، مُسْتَبْصِرًا بِشَانِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ وَمَنْ ظَلَمَكَ، الْقَى عَلَى ذَلِكَ

آشنا به حق تو، و آگاه به مقام تو و دشمن دشمنان و ظلم کنندگان به تو هستم، اگر خدا بخواهد با این حال

رَبِّي أَنْ شَاءَ اللَّهُ، يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْ لِي ذُنُوبًا كَثِيرَةً، فَاشْفَعْ لِي إِلَى رَبِّكَ، فَإِنْ

پروردگرم را ملاقات می کنم، ای ولی خدا، گناهانم بسیار است، پس به درگاه پروردگارت مرا شفاعت کن، زیرا

لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامًا مَحْمُودًا مَعْلُومًا، وَأَنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ جَاهًا وَشَفَاعَةً، وَقَدْ

مقام تو در نزد خداوند پسندیده و معلوم است و این که تو نزد خداوند آبرو داری و شفاعت می کنی، و

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنْ ارْتَضَى (۱)

خداوند بلندمرتبه فرمود: آنها جز برای کسی که خدا راضی (به شفاعت برای او) است شفاعت نمی کنند.

۳- زیارت صفوان جمال

سیف بن عمیره می گوید: با صفوان جمال و جماعتی از یاران، به سوی نجف بیرون رفتیم و امیرمؤمنان علیه السلام را زیارت کردیم؛ وقتی از زیارت فارغ شدیم صفوان را دیدیم که روی به سوی قبر امام حسین علیه السلام کرد و گفت: اکنون از همین مکان از بالای سر امیرمؤمنان علیه السلام، حسین بن علی علیه السلام را زیارت می کنیم. سپس توضیح داد که با مولایم امام

جعفر صادق عليه السلام وارد نجف شدیم. آن حضرت پس از زیارت

ص: ۲۶۳

۱- [۳۰۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۶۹، حدیث ۱ و کامل الزیارات، باب ۱۱، صفحه ۴۵، حدیث ۳.

امیرمؤمنان علیه السلام، همین زیارت و نماز و دعایی را خواند که من الآن می خواهم بجا آورم، آنگاه به من فرمود: ای صفوان! این زیارت را حفظ کن و این دعا را بخوان و همیشه امیرمؤمنان علیه السلام و حسین بن علی علیه السلام را این گونه زیارت کن که من از جانب خدا ضامنم که هر کس این زیارت و این دعا را از دور یا نزدیک بخواند زیارتش مقبول، سعیش مشکور، سلامش واصل و حاجتش - هر چه باشد - حاصل می گردد و خداوند جواب او را می دهد ... زیارت چنین است: مقابل قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سَلام بر تو ای فرستاده خدا، سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای

امینِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مَنْ اصْطَفَاهُ اللَّهُ، وَاخْتَصَّهْ وَاخْتَارَهُ مِنْ بَرِيَّتِهِ،

امین خدا، سلام بر کسی که خدا او را برگزیده و مخصوصش گردانید و از میان مخلوقاتش او را اختیار کرد،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيلَ اللَّهِ مَا دَجَى اللَّيْلُ وَغَسَقَ، وَاضَاءَ النَّهَارُ وَاشْرَقَ،

سلام بر تو ای خلیل خدا مادامی که شب فرا رسد و تاریکتر شود و روز روشن شود و روشتر گردد،

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا صَمَتَ صَامِتٌ، وَنَطَقَ نَاطِقٌ، وَدَرَّ شَارِقٌ، وَرَحِمَهُ اللَّهُ

سلام بر تو مادامی که سکوت کنندگان خاموش و گویندگان سخن می رانند و خورشید می تابد، و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا اميرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ ابيطَالِبٍ، صَاحِبِ

بر تو باد، سلام بر مولای ما امیر مؤمنان علی بن ابیطالب، (آن بزرگ مرد) دارای

السَّوَابِقِ وَالْمَنَاقِبِ وَالنَّجْدَةِ، وَمُبيدِ الْكُتَائِبِ، الشَّدِيدِ الْبَاسِ، الْعَظِيمِ

پیشینه نیکو و فضایل و مردانگیها و نابودکننده لشکرها (ی کفر) و سرسخت در نبرد، پهلوان

الْمِرَاسِ، الْمَكِينِ الْأَسَاسِ، سَاقِي الْمُؤْمِنِينَ بِالْكَأْسِ مِنْ حَوْضِ الرَّسُولِ

بزرگ ثابت قدم، سیراب کننده مؤمنان با جامی از حوض رسول

الْمَكِينِ الْأَمِينِ، السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ النُّهْيِ وَالْفَضْلِ وَالطَّوَائِلِ،

صاحب منزلت و امین، سلام بر صاحب خرد و فضیلت و بخششها

وَالْمَكْرَمَاتِ وَالنَّوَائِلِ، السَّلَامُ عَلَى فَارِسِ الْمُؤْمِنِينَ، وَلَيْثِ الْمُؤَحِّدِينَ،

و جوانمردی ها و عطاها، سلام بر تک سوار دلیر مؤمنان و شیرمرد یگانه پرستان

وَقَاتِلِ الْمُشْرِكِينَ، وَوَصِيَّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

و قاتل مشرکان و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، و رحمت و برکات خدا بر تو باد،

السَّلَامُ عَلَى مَنْ أَيْدَهُ اللَّهُ بِجِبْرَائِيلَ، وَأَعَانَهُ بِمِيكَائِيلَ، وَأَزَلَّهُ فِي

سلام بر کسی که خداوند او را با جبرئیل تأیید نموده و با میکائیل یاری فرمود و او را در دو جهان

الدَّارَيْنِ، وَ حِبَاهُ بِكُلِّ مَا تَقَرُّ بِهِ الْعَيْنُ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَى آلِهِ

مقرب ساخت، و آنچه مایه چشم روشنی است به او عنایت فرمود، و درود خدا بر او و خاندان

الطَّاهِرِينَ، وَ عَلَى أَوْلَادِهِ الْمُتَتَجِبِينَ، وَ عَلَى الْأَيْمَةِ الرَّاشِدِينَ، الَّذِينَ

پاکش، و بر فرزندان برگزیده اش و بر امامان هدایتگر (از نسل او)، آنان که

امَرُوا بِالْمَعْرُوفِ، وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ، وَ فَرَضُوا عَلَيْنَا الصَّلَاةَ، وَ امَرُوا

امر به معروف نموده و نهی از منکر کردند و نماز را بر ما واجب نموده و به پرداخت

بِآيَاتِ الزَّكَاةِ، وَ عَرَفُونَا صِيَامَ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ قَرَأْتَهُ الْقُرْآنَ، السَّلَامُ

زکات فرمان دادند و روزه ماه رمضان و تلاوت قرآن را به ما شناساندند، سلام

عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ يَعْسُوبَ الدِّينِ، وَ قَائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ،

بر تو ای امیر مؤمنان و پیشوای دین، و پیشوای روسفیدان،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَ يَدَهُ

سلام بر تو ای درگاه (رسیدن به) خدا، سلام بر تو ای دیده بینای خدا و دستهای

الْبَاسِطَةَ، وَ أذُنَهُ الْوَاعِيَةَ، وَ حِكْمَتَهُ الْبَالِغَةَ، وَ نِعْمَتَهُ السَّابِغَةَ، السَّلَامُ عَلَى

گشوده اش و گوش شنوایش و دانش و حکمت رسایش، و نعمت فراوانش، سلام بر

قَسِيمِ الْجَنَّةِ وَ النَّارِ، السَّلَامُ عَلَى نِعْمَةِ اللَّهِ عَلَى الْأَبْرَارِ، وَ نِقْمَتِهِ عَلَى

تقسیم کننده بهشت و دوزخ، سلام بر نعمت خدا بر نیکوکاران، و عذاب خدا بر

الْفُجَّارِ، السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِ الْمُتَّقِينَ الْأَخْيَارِ، السَّلَامُ عَلَى اخِي رَسُولِ

بدکاران، سلام بر آقا و سرور پرهیزکاران برگزیده، سلام بر برادر رسول

اللَّهِ، وَ ابْنِ عَمِّهِ وَ زَوْجِ ابْنَتِهِ، وَ الْمَخْلُوقِ مِنْ طِينَتِهِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَصْلِ

خدا، و پسر عمو و همسر دخترش، و آفریده شده از سرشت و طینتش، سلام بر ریشه

الْقَدِيمِ، وَالْفَرْعِ الْكَرِيمِ، السَّلَامُ عَلَى الثَّمَرِ الْجَنِيِّ، السَّلَامُ عَلَى أَبِي

قديم (ایمان) و شاخه با ارزش آن، سلام بر میوه آماده (این شجره الهی) سلام بر

الْحَسَنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى شَجَرِهِ طُوبَى وَسِدْرِهِ الْمُنتَهَى السَّلَامُ عَلَى

ابوالحسن علی، سلام بر درخت طوبی و سدره المنتهی (درختان بهشتی)، سلام بر

آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، وَنُوحَ نَبِيِّ اللَّهِ، وَإِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، وَمُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ،

آدم برگزیده خدا، و نوح پیامبر خدا، و ابراهیم خلیل خدا، و موسی هم صحبت خدا،

ص: ۲۶۵

وَعِيسَى رُوحِ اللَّهِ، وَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، وَمَنْ يَنْتَهُمُ مِنَ النَّبِيِّينَ،

و عیسی روح خدا، و محمد محبوب خدا، و بر پیامبرانی که در بین آنها مبعوث شدند

وَالصُّدِّيقِينَ، وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَ حَسَنَ أَوْلِيكَ رَفِيقًا، السَّلَامُ عَلَيَّ

و بر راستگویان، و شهیدان و صالحان، که نیکو رفیقانی هستند، سلام بر

نُورِ الْأَنْوَارِ، وَسَلِيلِ الْأَطْهَارِ، وَ عَنَاصِرِ الْأَخْيَارِ، السَّلَامُ عَلَيَّ وَالِدِ

نور همه نورها، و نژاد پاکان، و افراد برگزیده، سلام بر پدر

الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ، السَّلَامُ عَلَيَّ حَبْلِ اللَّهِ الْمُتَمِينِ، وَ جَنْبِهِ الْمَكِينِ، وَ رَحْمَهُ

امامان پاک، سلام بر ریسمان محکم خدا، و مدافع پابرجایش، و رحمت

اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيَّ أَمِينِ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ وَ خَلِيفَتِهِ، وَ الْحَاكِمِ بِأَمْرِهِ،

و برکات خدا بر او باد، سلام بر امین و جانشین خدا در زمین، و حکم کننده به فرمانش

وَالْقَيِّمِ بَدِينِهِ، وَالنَّاطِقِ بِحِكْمَتِهِ، وَ الْعَامِلِ بِكِتَابِهِ، اخِ الرَّسُولِ، وَ زَوْجِ

و بیادارنده دین و گویا به حکمتش و عمل کننده به کتابش، برادر رسول خدا و همسر

الْبُتُولِ، وَ سَيْفِ اللَّهِ الْمَسْئُولِ، السَّلَامُ عَلَيَّ صَاحِبِ الدَّلَالَاتِ، وَالْآيَاتِ

بتول و شمشیر برکشیده خدا، سلام بر صاحب دلیلها و نشانه های

الْبَاهِرَاتِ، وَالْمُعْجِزَاتِ الْقَاهِرَاتِ، وَالْمُنْجِي مِنَ الْهَلَكَاتِ، الَّذِي ذَكَرَهُ

آشکار، و معجزه های کوبنده و نجات بخش از نابودیها، کسی که خدا او را

اللَّهُ فِي مُحْكَمِ الْآيَاتِ، فَقَالَ تَعَالَى وَ أَنَّهُ فِي أَمِّ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلِّي

در آیات محکم قرآن ذکر نموده و فرموده است: و آن در امّ الکتاب [لوح محفوظ] نزد ما بلندپایه

حَكِيمٍ، السَّلَامُ عَلَيَّ اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ وَ وَجْهِهِ الْمُضِيِّ، وَ جَنْبِهِ الْعَلِيِّ،

و استوار است، سلام بر نام پسندیده خدا و چهره نورانی و مدافع برترش

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى حُجَّجِ اللَّهِ وَأَوْصِيَاءِهِ، وَخَاصَّةِ اللَّهِ

و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر حجتها و اوصیای خدا و خاصان

وَاضْفِيَاءِهِ، وَخَالِصَتِهِ وَأَمَنَاتِهِ، وَرَحْمَتِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ، فَصَدُّتُكَ يَا مَوْلَايَ يَا

و برگزیدگانش و بندگان خالص و امانتدارش، و رحمت و برکات خدا بر او باد، تو را قصد نمودم ای مولای من ای

امِينِ اللَّهِ وَ حُجَّتِهِ، زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَانِكَ، مُعَادِيًا

امین و حجّت خدا، در حالی که زائر تو و آشنا به حقّ توأم، دوستدار دوستانت و دشمن

ص: ۲۶۶

لَأَعْدَأِكْ، مُتَقَرَّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكَ، فِي

دشمنانت هستم، و با زیارت تو به خدا تقرب می جویم، پس در نزد خدایی که پروردگار من و توست شفاعتم کن، در

خَلَاصِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَقَضَاءِ حَوَائِجِي حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

آزادیم از آتش دوزخ و برآورده شدن حاجتهای دنیوی و اخروی.

* سپس خود را به قبر بچسبان و آن را ببوس و بگو: سَلَامُ اللَّهِ وَسَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ،

***** سلام خدا و فرشتگان مقربش

وَالْمُسْلِمِينَ لَكَ بِقُلُوبِهِمْ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَالنَّاطِقِينَ بِفَضْلِكَ،

و درود فرستندگان از دل و جان بر تو ای امیر مؤمنان و گویندگان فضلت،

وَالشَّاهِدِينَ عَلَى أَنَّكَ صَادِقٌ امِينٌ صِدِّيقٌ، عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

و گواهان بر راستگویی و امانتداری و صداقتت (سلام تمامی آنان) و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ طَهْرٌ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ، مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ، أَشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ

و گواهی می دهم که تو پاک و پاکیزه و پاک شده، از (نسلی) پاک و پاکیزه و پاک شده ای، گواهی می دهم که تو ای ولی

خدا

وَوَلِيَّ رَسُولِهِ بِالْبَلَاغِ وَالْأَدَاءِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ جَنُبُ اللَّهِ وَبَابُهُ، وَأَنَّكَ حَبِيبُ

و ولی رسولش ابلاغ رسالت کرده و ادای امانت نمودی، و گواهی می دهم که تو مدافع خدا و درگاه رسیدن به او هستی، و

تو محبوب

اللَّهُ وَوَجْهَهُ الَّذِي يُؤْتِي مِنْهُ، وَأَنَّكَ سَبِيلُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَأُخْرَسُولِهِ،

خدا و وجه الهی که از آن طریق به سویش روند، و تویی راه رسیدن به خدا و تویی بنده خدا و برادر رسولش

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، أَتَيْتُكَ مُتَقَرَّبًا إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ بِزِيَارَتِكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به درگاہت آمده ام در حالی که با زیارتت به خداوند عزیز و گرامی تقرب می

جویم، و امید

فِي الشُّفَاعَةِ، ائْتِنِي بِشَفَاعَتِكَ خَلَّاصَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ مَتَّعُوذًا بِكَ مِنْ

به شفاعت دارم، و با شفاعت رهايم از آتش دوزخ را می طلبم و از آتش دوزخ به تو

النَّارِ، هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي اخْطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي فَرَعَا إِلَيْكَ رَجَاءً

پناهنده ام، و از گناہانی که پشتم را سنگین کرده گریزانم، به امید رسیدن به رحمت پروردگارم

رَحْمَهُ رَبِّي اَتَيْتُكَ اسْتَشْفِعُ بِكَ يَا مَوْلَايَ، وَ اتَقَرَّبُ بِكَ إِلَى اللَّهِ لِيَقْضِيَ

به تو متوسل شده ام، به درگاہ آمده ام تا شفاعت را بطلبم ای مولای من، و به واسطه تو به خدا تقرب می جویم

بِكَ حَوَائِجِي فَاشْفَعْ لِي يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ، فَإِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ

تا حاجتھایم را برآورد، پس ای امیر مؤمنان به درگاہ خدا شفیع باش، زیرا من بنده خدا و غلام

وَزَائِرِكَ، وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَحْمُودُ، وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ، وَالشَّانُ الْكَبِيرُ،

و زائر توام، و تو در نزد خدا مقامی ستوده و جایگاهی با عظمت و شانی بزرگ

وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى

و شفاعتی پذیرفته شده داری، خدایا درود فرست بر محمد و خاندان پاکش و درود فرست بر

امير الْمُؤْمِنِينَ عَبْدِكَ الْمُؤْتَصِي وَامِينِكَ الْأَوْفَى وَعُرْوَتِكَ الْوُثْقَى

امیر مؤمنان بنده پسندیده ات و امین وفادارت و ریسمان محکمت

وَيَدِكَ الْعُلْيَا، وَجَنِّبِكَ الْأَعْلَى وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَى وَحُجَّتِكَ عَلَى

و دست بلندت و حامی برترت و سخن نیکویت و حجّتت بر

الْوَرَى وَصِدِّيقِكَ الْأَكْبَرِ، وَسَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ، وَرُكْنِ الْأَوْلِيَاءِ، وَعِمَادِ

خلق و بزرگترین راستگویت و سرور اوصیا و تکیه گاه دوستان و

الْأَصْـفِيَاءِ، امير الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْسُوبِ الدِّينِ، وَقُدْوَةِ الصَّالِحِينَ، وَامامِ بَرِّكَانِ، امير مؤمنان و رئیس مذهب و پیشوای

شایستگان و امام

الْمُخْلِصِينَ، وَ الْمَعْصُومِ مِنَ الْخَلَلِ، الْمَهْدَبِ مِنَ الزَّلَلِ، الْمَطْهَرِ مِنَ

مخلصان، و معصوم از خطا و پاک از لغزش و پاکیزه از

الْعَيْبِ، الْمُنَزَّهِ مِنَ الرِّيبِ، اخي نَبِيِّكَ، وَوَصِيِّ رَسُولِكَ، الْبَائِتِ عَلَى

هر عیب، و مبرا از شک و تردید و برادر پیامبر و جانشین فرستاده ات، آن که بر

فِرَاشِهِ، وَالْمُوَاسِي لَهُ بِنَفْسِهِ، وَكَاشِفِ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ

بستر پیامبرت خوابید و با جان خویش او را یاری کرد، و اندوه را از چهره اش برطرف کرد، کسی که او را

سَيْفًا لِنُبُوتِهِ، وَآيَةً لِرِسَالَتِهِ، وَشَاهِدًا عَلَى امَّتِهِ، وَدِلَالَةً لِحُجَّتِهِ، وَحَامِلًا

شمشیری برای یاری پیامبریش قرار دادی و نشانه ای برای رسالتش و گواهی بر امتش و راهنمایی برای حجّتش و حمل کننده

لِرَأْيَتِهِ، وَ وَقَايَهُ لِمُهْجَتِهِ، وَ هَادِيًا لِأَمَّتِهِ، وَ يَدًا لِبَاسِهِ، وَ تَاجًا لِرَأْسِهِ، وَ بَابًا

پرچمش و حافظ جاننش، و هدایت کننده امتش، و دستی برای مبارزه اش و تاجی بر سرش و دری

لِسِرِّهِ، وَ مِفْتَاحًا لِظَفَرِهِ، حَتَّى هَزَمَ جُيُوشَ الشُّرُكِ بِأَذْنِكَ، وَ أَبَادَ عَسَاكِرَ

برای سرش و کلیدی بر پیروزش (قرار دادی)، تا این که سپاهیان شرک را به اجازه تو نابود ساخت، و لشکریان

الْكُفْرِ بِأَمْرِكَ، وَ بَدَّلَ نَفْسَهُ فِي مَرْضَاهِ رَسُولِكَ، وَ جَعَلَهَا وَقْفًا عَلَى

کفر را به فرمان تو از بین برد، و جانش را در راه خشنودی پیامبرت بذل نموده و بر اطاعت از او

ص: ۲۶۸

طَاعَتِهِ، فَصَلِّ اللَّهُمَّ عَلَيْهِ صَلَاةً دَائِمَةً بَاقِيَةً * سِيسِ بَكُو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

وقف کرد، خدایا بر او درودی همیشگی و پایدار بفرست *** سلام بر تو ای

وَلِيِّ اللَّهِ، وَالشُّهَابِ الثَّقِيبِ، وَالنُّورِ الْعَاقِبِ، يَا سَلِيلَ الْأَطَائِبِ، يَا سِرَّ

ولی خدا، و شهاب شکافنده تاریکی، و نور پی در پی دلها، ای فرزند پاکیزگان، ای راز

اللَّهِ، اِنَّ بَيْنِي وَبَيْنَ اللَّهِ تَعَالَى ذُنُوبًا قَدْ اَثَقَلَتْ ظَهْرِي وَلَا يَأْتِي عَلَيْهَا اِلَّا

خدا، به یقین میان من و خداوند بلندمرتبه گناهانیست که پشتم را سنگین ساخته و جز رضایت تو آنها را

رِضَاءً، فَبِحَقِّ مَنْ اِثْمَنَكَ عَلَى سِرِّهِ، وَاسْتَرْعَاكَ اَمْرَ خَلْقِهِ، كُنْ لِي اِلَى

محو نکند، پس به حق آن که تو را امین اسرارش قرار داد و امور مخلوقاتش را به دست سپرد، به درگاه

اللَّهِ شَفِيعًا، وَ مِنَ النَّارِ مُجِيرًا، وَعَلَى الدَّهْرِ ظَهِيرًا، فَاِنِّي عَبْدُ اللَّهِ وَ وَاِثْمَكَ وَ

خدا شفیعم باش و از آتش پناهم ده و در برابر گرفتاریهای روزگار پشتیبانم باش، من بنده خدا و دوستدار تو و

زَائِرُكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ.

زائر توام درود خدا بر تو باد.

سپس شش رکعت نماز زیارت بخوان (هر دو رکعت به یک سلام) و هر چه می خواهی طلب کن. آنگاه با توجه به قبر
امیرمؤمنان علیه السلام بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَلَيْكَ مِنِّي سَلَامُ اللَّهِ اَبَدًا مَا بَقِيَتْ

سلام بر تو ای امیر مؤمنان، سلام خدا از جانب من بر تو باد همیشه مادامی که هستم

وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ * و با اشاره به قبر امام حسین علیه السلام بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابا

و شب و روز باقی است ***** سلام بر تو ای

عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ [۳۰۵] * سپس با توجه به هر دو بزرگوار (امیرمؤمنان و اباعبدالله، سلام بر تو ای فرزند

رسول خدا *****

امام حسین علیهما السلام) می گویی: (۱) یا امیرالمؤمنین، یا اباعبدالله، اَتَيْتُكُمَا زَائِرًا

***** ای امیر مؤمنان، ای ابا عبدالله، برای زیارت نزدتان آمده ام

وَمُتَوَسَّلًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى رَبِّي وَرَبِّكُمْ، وَمُتَوَجِّهًا إِلَيْهِ بِكُمْ، وَمُسْتَشْفِعًا

و به خداوند بلندمرتبه ای که پروردگار من و شماست توسل جسته و به واسطه شما به او رو نموده و شما را

ص: ۲۶۹

۱- [۳۰۶] از این قسمت با توجه به اختلاف دعا در نسخه های مختلف، مطابق مصباح المتهجد، صفحه ۷۸۰ به بعد نقل می

شود.

بِكَمَا إِلَى اللَّهِ فِي حَاجَتِي هَذِهِ فَاشْفَعَا لِي فَإِنَّ لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامَ

در این خواسته ام به در گاهش شفیع می گیرم، پس شفیعم باشید، زیرا که شما در نزد خدا دارای مقام

الْمَحْمُودَ، وَالْجَاهَ الْوَجِيهَ، وَالْمَنْزِلَ الرَّفِيعَ وَالْوَسِيلَةَ، أَنِّي انْقَلَبُ مِنْكُمْ

پسندیده و رتبه ممتاز و جایگاهی بلند و (صاحب) وسیله (شفاعت) هستید، اکنون که از نزد شما باز می گردم

مُنْتَظِرًا لِنَتِجْزِ الْحَاجَةَ وَقَضَائِهَا وَنَجَاحِهَا مِنَ اللَّهِ، بِشَفَاعَتِكُمَا لِي إِلَى اللَّهِ

منتظر قطعی شدن حاجت و برآمدن و به نتیجه رسیدن آن از جانب خدا، به واسطه شفاعت شما از من در نزد خدا

فِي ذَلِكَ، فَلَا أُخِيبُ وَلَا يَكُونُ مُنْقَلَبِي مُنْقَلَبًا خَائِبًا خَاسِرًا، بَلْ يَكُونُ

در این خواسته ام هستم، پس مأیوس نیستم و بازگشتم مانند بازگشت ناامید و زیانکار نیست بلکه پیروزمند

مُنْقَلَبِي مُنْقَلَبًا رَاجِحًا مُفْلِحًا مُنْجِحًا، مُسْتَجَابًا بِقَضَاءِ جَمِيعِ الْحَوَائِجِ،

و رستگار و کامیاب باز می گردم، در حالی که پاسخ برآورده شدن تمام خواسته هایم را گرفته ام،

وَتَشْفَعَا لِي إِلَى اللَّهِ، انْقَلَبُ عَلَى مَا شَاءَ اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ،

و به درگاه خدا شفیعم باشید، به خواست خدا باز می گردم، و توان و نیرویی جز برای خداوند نیست

مُفَوِّضًا أَمْرِي إِلَى اللَّهِ، مُلْجَأً ظَهْرِي إِلَى اللَّهِ، مُتَوَكِّلًا عَلَى اللَّهِ، وَأَقُولُ

در حالی که کار را به خدا واگذار می کنم و به او تکیه کرده و بر او توکل می کنم و می گویم

حَسْبِيَ اللَّهُ وَكَفَى اللَّهُ لِمَنْ دَعَى لَيْسَ لِي وَرَاءَ اللَّهِ وَوَرَاءَ نَفْسِي

خدا مرا بس است و کفایت می کند، (صدای) هر کسی که او را بخواند می شنود، و جز خدا و شما ای

سَادَتِي مُنْتَهَى مَا شَاءَ رَبِّي كَانِ، وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

سرورانم پناهی ندارم، آنچه پروردگرم بخواند می شود و آنچه نخواهد نمی شود و توان و نیرویی جز برای

إِلَّا بِاللَّهِ، اسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهُ، وَلَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي إِلَيْكُمْ، انصرفت

خداوند نیست، شما را به خدا می سپارم، و خداوند این زیارت را آخرین زیارت من از شما قرار ندهد، باز می گردم

یا سَیِّدِی یا امیرَ الْمُؤْمِنِینَ وَمَوْلَایَ، وَأَنْتَ یا ابا عَبْدِ اللَّهِ یا سَیِّدِی

ای آقا و سرورم ای امیر مؤمنان و مولای من، و تو ای ابا عبدالله ای آقا و سرورم

وَسَلَامِی عَلَیْکُمَا مُتَّصِلٌ مَا اتَّصَلَ اللَّیْلُ وَالنَّهَارُ، وَاصِلٌ ذَلِکَ إِلَیْکُمَا،

و سلامم پیوسته بر شما باد مادامی که شب و روز باقی است، و سلامم به شما برسد،

غَیْرِ مَحْجُوبٍ عَنْکُمَا سَلَامِی اِنْ شَاءَ اللَّهُ، وَاسْتَلُّهُ بِحَقِّکُمَا اِنْ یَشَاءَ ذَلِکَ

بی آنکه بر شما پوشیده باشد، اگر خدا بخواهد، و به حق شما از خدا می خواهم که این را بخواهد

ص: ۲۷۰

وَيَفْعَلْ، فَإِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، انْقَلَبْتُ يَا سَيِّدِي عَنْكُمَا تَائِبًا حَامِدًا لِلَّهِ،

و انجام دهد، زیرا او ستوده و بزرگوار است، ای آقا و سرورم از نزد شما باز می گردم توبه کننده و سپاسگزار خدا،

شَاكِرًا رَاجِعًا لِلْإِجَابَةِ، غَيْرَ آيِسٍ وَلَا قَانِطٍ، ائِبًّا عَائِدًا رَاجِعًا إِلَى

شکر کننده و امیدوار به اجابت او، بدون یأس و ناامیدی، و امیدوار به بازگشت دوباره به

زِيَارَتِكُمَا، غَيْرَ رَاغِبٍ عَنْكُمَا، وَلَا مِنْ زِيَارَتِكُمَا، بَلْ رَاجِعٌ عَائِدٌ أَنْ شَاءَ

زیارت شما، بدون روی گردانی از شما و زیارت شما، بلکه اگر خدا بخواهد (به سوی شما) باز خواهم گشت

اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، يَا سَادَتِي رَغِبْتُ إِلَيْكُمَا

و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، ای سرورانم به شما و زیارتتان

وَالِي زِيَارَتِكُمَا، بَعْدَ أَنْ زَهَدَ فِيكُمَا وَ فِي زِيَارَتِكُمَا أَهْلَ الدُّنْيَا، فَلَا

مشتاقم در حالی که دنیاپرستان از شما و زیارتتان روی گردانند، پس

خَيِّبَنِي اللَّهُ مَا رَجَوْتُ، وَمَا أَمَلْتُ فِي زِيَارَتِكُمَا، إِنَّهُ قَرِيبٌ مُجِيبٌ.

خداوند مرا از آنچه در زیارت شما به آن امیدوارم و آرزو دارم ناامید نکند، زیرا او نزدیک و اجابت کننده است.

آنگاه رو به قبله می ایستی و دعایی که به دعای علقمه معروف شده است [۳۰۷] را می خوانی:

يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، يَا كَاشِفَ كُرْبٍ

ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای اجابت کننده درخواست نیازمندان، ای برطرف کننده غم

الْمَكْرُوبِينَ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، وَيَا صَرِيحَ الْمُسْتَضْرِحِينَ، وَيَا مَنْ

گرفتاران، ای فریادرس فریادرس خواهان، و ای یاری گریاری خواهان، و ای که

هُوَ أَقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، وَيَا مَنْ

از رگ گردن به من نزدیکتری، ای که میان انسان و دلش فاصله می شوی، و ای که

هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ، وَيَا مَنْ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ عَلَيَّ

در جایگاه بلند و در افق آشکار هستی، و ای که بخشنده و مهربانی و بر

الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ وَيَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ، وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، وَيَا

عرش مسلطی، و ای که خیانت دیده‌ها و آنچه را سینه‌ها پنهان داشته می‌دانی، و ای

مَنْ لَا تَخْفَىٰ عَلَيْهِ خَائِفِيَّةٌ، يَا مَنْ لَا تَشْتَبِهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ، وَيَا مَنْ

که چیزی بر تو پوشیده نیست، ای که صداها بر تو مشتبه نشود، و ای که

ص: ۲۷۱

لَا تُغْلَطُهُ الْحَاجَاتُ، وَيَا مَنْ لَا يُبْرِمُهُ الْحَاحُ الْمُلْحِينِ، يَا مُدْرِكَ كُلِّ

(فراوانی) نیازها او را به اشتباه نیاندازد، و ای که اصرار پافشاری کنندگان او را نیازارد، ای به دست آورنده

قُوْتٍ، وَيَا جَامِعَ كُلِّ شَمَلٍ، وَيَا بَارِيَّ النُّفُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ، يَا مَنْ هُوَ كُلِّ

هر چه از دست رفته، و ای جمع کننده پراکندگان، ای آفریننده جانها پس از مرگ، ای که هر

يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يَا مُنْفَسَّ الْكُرْبَاتِ، يَا مُعْطِيَ

روز در کاری هستی، ای برآورنده حاجتها، ای برطرف کننده گرفتاریها، ای عطا کننده

السُّؤْلَاتِ، يَا وَلِيَّ الرَّغَبَاتِ، يَا كَافِيَ الْمُهْمَّاتِ، يَا مَنْ يَكْفِي مِنْ كُلِّ

درخواستها، ای صاحب اختیار آرزوها، ای کفایت کننده امور مهم، ای که از هر چیز

شَيْءٍ، وَلَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، اسئلكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ

کفایت می کنی، ولی چیزی در آسمان ها و زمین از تو کفایت نکند، از تو می خواهم به حق محمد

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ عَلِيٍّ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِحَقِّ فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَ بِحَقِّ

خاتم پیامبران و علی امیر مؤمنان و به حق فاطمه دختر پیامبرت و به حق

الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، فَأَنِّي بِهِمْ اتَّوَجَّهُ إِلَيْكَ فِي مَقَامِي هَذَا، وَ بِهِمْ اتَّوَسَّلُ،

امام حسن و امام حسین، زیرا من در این جایگاه به واسطه آنها به تو توجه نموده و متوسل می شوم

وَ بِهِمْ اتَّشَفَعُ إِلَيْكَ، وَ بِحَقِّهِمْ اسئلكَ وَ اقْسِمُ وَ اعزِّمُ عَلَيْكَ، وَ بِاللَّشَانِ الَّذِي

و به واسطه آنها از تو شفاعت می طلبم و به حق آنها از تو می خواهم و تو را سوگند می دهم و با تأکید تقاضا می کنم و به حق جایگاهی که

لَهُمْ عِنْدَكَ، وَ بِالْقَدْرِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، وَ بِالَّذِي فَضَّلْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ،

آنان نزد تو دارند، و به حق ارزشی که آنان نزد تو دارند و به حق آنچه که آنان را بر جهانیان برتری دادی،

وَ بِاسْمِكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَهُمْ، وَ بِهِ خَصَّصْتَهُمْ دُونَ الْعَالَمِينَ، وَ بِهِ ابْتَنَيْتَهُمْ

و به حقّ نامی که نزد آنان قرار دادی، و از میان جهانیان آنان را به آن اختصاص دادی، و به وسیله آن، آنها

وَابْتَتَ فَضْلُهُمْ مِنْ فَضْلِ الْعَالَمِينَ، حَتَّىٰ فَاقَ فَضْلُهُمْ فَضْلَ الْعَالَمِينَ

و فضیلتشان را بر دیگران آشکار نمودی، تا جایی که فضیلتشان بر تمام جهانیان پیشی گرفت،

جَمِيعًا، اسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَكْشِفَ عَنِّي

از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی، و غم و اندوه

عَمِّي وَهَمِّي وَكَرْبِي وَتَكْفِينِي الْمُهَمِّ مِنْ أُمُورِي وَتَقْضِيَ عَنِّي دَيْنِي

و گرفتاریم را برطرف کنی، و کارهای مهمم را کفایت کنی، و قرضم را ادا کنی

ص: ۲۷۲

وَتُجِيرُنِي مِنَ الْفَقْرِ، وَتُجِيرُنِي مِنَ الْفَاقَةِ، وَتُعِينِنِي عَنِ الْمَسْئَلَةِ الَّتِي

و مرا در فقر و نیازمندی حمایت کنی، و مرا از اظهار حاجت در نزد آفریدگان

الْمَخْلُوقِينَ، وَتَكْفِينِي هَمَّ مَنْ اخَافُ هَمَّهُ، وَجُورَ مَنْ اخَافُ جُورَهُ،

بی نیاز گردانی و کفایت کنی مرا از اندوه کسی که از اندوهش می ترسم، و از ستم کسی که از ستمش می ترسم

وَعُسْرَ مَنْ اخَافُ عُسْرَهُ، وَحُزُونَ مَنْ اخَافُ حُزُونَتَهُ، وَشَرَّ مَنْ اخَافُ

و از گرفتاری کسی که از گرفتار شدن به دست او می ترسم، و از خشونت کسی که از خشونت او بیم دارم و از شرّ کسی که از

شَرِّهِ، وَمَكْرَ مَنْ اخَافُ مَكْرَهُ، وَبَغْيَ مَنْ اخَافُ بَغْيَهُ، وَسُلْطَانَ مَنْ اخَافُ

شرّش می ترسم، و از حيله کسی که از حيله اش خائفم، و از بيداد کسی که از بيدادش ترس دارم بيمناکم، و از سلطه کسی که از

سُلْطَانَهُ، وَكَيْدَ مَنْ اخَافُ كَيْدَهُ، وَمَقْدَرَةَ مَنْ اخَافُ مَقْدَرَتَهُ عَلَيَّ،

سلطه اش می ترسم، و از نیرنگ کسی که از نیرنگش خوف دارم، و از قدرت یافتن کسی که از قدرتش بر خود می ترسم،

وَتَرَدُّ عَنِّي كَيْدَ الْكَيْدِ، وَمَكْرَ الْمَكْرِ، اللَّهُمَّ مَنْ ارَادَنِي فَارِدُهُ،

و از تو می خواهم که نیرنگ نیرنگبازان و فریب فریبکاران را از من دور کنی، خدایا هر که مرا (به بدی) قصد کند تو نیز با او چنان کن،

وَمَنْ كَادَنِي فَكِيدُهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُ وَمَكْرَهُ وَبَاسَهُ وَأَمَانِيَّ، وَأَمْنَعُهُ

و هر که با من نیرنگ کند تو نیز گرفتارش کن، و نیرنگ و فریب و قدرت و سلطه اش را از من باز دار، و او را

عَنِّي كَيْفَ شِئْتَ وَأَنْتَ شَيْئْتَ، اللَّهُمَّ اشْغَلْهُ عَنِّي بِفَقْرٍ لَا تَجْبُرُهُ، وَبِبَلَاءٍ

هر گونه و هر زمان که خواهی از من باز دار، خدایا او را گرفتار کن به فقری که جبرانش نکنی و به بلایی که

لَا تَسْتُرُهُ، وَبِفَاقِهِ لَا تَسُدِّهَا، وَبِسُقْمٍ لَا تُعَافِيهِ، وَذُلٌّ لَا تُعِزُّهُ، وَبِمَسْكَئِهِ

از آن حفظش نکنی، و به نیازی که جبرانش نکنی، و به دردی که عافیتش نبخشی و به ذلّتی که عزّتش نبخشی و به بیچارگی

لَا تَجْبُرْهَا، اللَّهُمَّ اضْرِبْ بِالذُّلِّ نَضَبَ عَيْنَيْهِ، وَادْخِلْ عَلَيْهِ الْفَقْرَ

جبرانش نکنی، خدایا ذلت را در مقابل دیدگانش قرار ده و فقر را

فِي مَنْزِلِهِ، وَالْعِلَّةَ وَالسُّقْمَ فِي بَدَنِهِ، حَتَّى تَشْغَلَهُ عَنِّي بِشُغْلِ شَاغِلٍ لَا

در خانه اش و بیماری و مرض را در بدنش داخل کن، تا او را از من به کاری مشغول و گرفتار سازی که

فَرَاغَ لَهُ، وَأَنْسِيهِ ذِكْرِي كَمَا أَنْسَيْتُهُ ذِكْرَكَ، وَخُذْ عَنِّي بِسَمْعِهِ وَبَصَرِهِ،

فراغتی نداشته باشد و یادم را از خاطرش ببر همان گونه که یاد خودت را از خاطرش برده ای، و گوش و چشم

وَلِسَانِهِ وَيَدَيْهِ وَرِجْلَيْهِ وَقَلْبِهِ، وَجَمِيعِ جَوَارِحِهِ، وَادْخِلْ عَلَيْهِ

و زبان و دست و پای و دل و تمامی اعضایش را از من باز دار، و تمامی اعضای

فِي جَمِيعِ ذَلِكَ الشَّقَمِ، وَلَا تَشْفِهِ حَتَّى تَجْعَلَ ذَلِكَ لَهُ شُغْلًا شَاغِلًا بِهِ

بدنش را به بیماری مبتلا کن، و او را شفا نده تا به واسطه آن از من و یاد من

عَنِّي وَعَنْ ذِكْرِي وَاكْفِنِي يَا كَافِي مَا لَا يَكْفِي سِوَاكَ، فَانَّكَ الْكَافِي لَا

به آن مشغول شود، ای کفایت کننده، آنچه را که کسی جز تو کفایت نمی کند، مشکلات مرا کفایت کن، زیرا تو کفایت کننده ای هستی که

كَافِي سِوَاكَ، وَمُفْرَجٌ لَا مُفْرَجَ سِوَاكَ، وَمُعِيْتُ لَا مُعِيْتَ سِوَاكَ، وَجَارٌ لَا

کفایت کننده ای جز تو نیست و گشایشگری که گره گشایی جز تو نیست و فریادرسی که فریادرسی جز تو نیست و پناه دهی

جَارٌ سِوَاكَ، خَابَ مَنْ كَانَ جَارُهُ سِوَاكَ، وَمُعِيْتُهُ سِوَاكَ، وَمَفْرَعُهُ إِلَى

که پناه دهنده ای جز تو نیست، زیان دید آن که پناه و فریادرسش جز تو بود،

سِوَاكَ، وَمَهْرَبُهُ إِلَى سِوَاكَ، وَمَلْجَأُهُ إِلَى غَيْرِكَ، وَمَنْجَاهُ مِنْ مَخْلُوقٍ

و پناهگاه و راه نجاتش جز تو بود، و به غیر تو پناهنده شد و از غیر تو

غَيْرِكَ، فَانْتَ ثِقْتِي وَرَجَائِي وَمَفْرَعِي وَمَهْرَبِي وَمَلْجَأِي وَمَنْجَائِي،

راه نجات جستم، تویی تکیه گاه و امید و پناه و راه نجات و پناهگاه و راه رهاییم،

فَبِكَ اسْتَفْتِحُ وَبِكَ اسْتَنْجِحُ، وَبِمُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ اتَّوَجَّهُ إِلَيْكَ، وَاتَّوَسَّلُ

پس نام با تو آغاز کرده و از تو موفقیت می طلبم و به واسطه محمد و خاندان پاکش به تو رو کرده و توسل جسته

وَاسْتَشْفَعُ، فَاسْتُلِكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ، وَالْإِيكَ

و شفاعت می طلبم پس از تو می خواهم ای خدا، ای خدا، ای خدا، حمد و سپاس از آنِ توست، و شکایتیم

الْمُشْتَكِي وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ، فَاسْتُلِكَ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

به درگاه توست و تویی یاورم، پس از تو می خواهم ای خدا، ای خدا، ای خدا، به حق محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَإِنْ تَكْشِفَ عَنِّي غَمِّي

پاکش که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و غم و اندوه و گرفتاریم را

وَهَمِي وَكَرْبِي فِي مَقَامِي هَذَا، كَمَا كَشَفْتَ عَنِّيكَ هَمَّهُ وَغَمَّهُ وَكَرْبَهُ،

در این جایگاه برطرف کنی همان گونه که از پیامبرت اندوه و غم و گرفتاری را برطرف نمودی

وَكَفَيْتَهُ هَوْلَ عَدُوِّهِ، فَكَشِفْ عَنِّي كَمَا كَشَفْتَ عَنْهُ، وَفَرِّجْ عَنِّي كَمَا

وهراس از دشمن را از او برطرف کردی، پس برطرف کن از من آن گونه که از او برطرف نمودی، و گشایش ده به من همان
گونه که

فَرَّجْتَ عَنْهُ، وَاکْفِنِي كَمَا كَفَيْتَهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي هَوْلَ مَا اخَافُ هَوْلَهُ،

به او گشایشی عطا نمودی، و کفایتم کن همان گونه که او را کفایت نمودی، و ترس آنچه را که از هراسش می ترسم

وَمُؤْنَهُ مَا اخَافُ مُؤْنَتَهُ، وَهَمَّ مَا اخَافُ هَمَّهُ، بِإِلا مُؤْنَهُ عَلَي نَفْسِي مِنْ

و زحمت آنچه را که از سختیش بیم دارم و اندوه آنچه را از اندوهش خائفم از من دور کن بی آن که از این جهت به زحمت

ذَلِكَ، وَاضْرَفْنِي بِقَضَاءِ حَوَائِجِي وَكِفَايَةِ مَا اهْمَنِي هَمُّهُ مِنْ امْرِ آخِرَتِي

بیافتم و مرا باز گردان با برآورده شدن حاجتم و کفایت آنچه از امور آخرت و دنیایم مرا

وَ دُنْيَايَ. آنگاه اگر قصد وداع با این دو بزرگوار را داشته باشد می گوید: یا امیرالمؤمنین، و یا

به زحمت انداخته است.***** ای امیر مؤمنان و ای

اباعبدالله، عَلَيكُمَا مِنِّي سَلَامُ اللَّهِ اَبَدًا مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَلَا

ابا عبدالله، سلام همیشگی خدا از جانب من بر شما باد مادامی که شب و روز باقی است

جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِكُمَا وَلَا فَرَقَ بَيْنِي وَبَيْنَكُمَا. (۱)

و خدا این زیارت را از شما را آخرین زیارت قرار ندهد و بین من و شما جدایی نیندازد.

۴- زیارت دیگری از صفوان

مرحوم «سید بن طاووس» در «فرحه الغری» از «صفوان جمال» نقل می کند که وقتی با امام

ص: ۲۷۵

۱- [۳۰۸] یادآوری چند نکته: الف) این زیارت را مرحوم سیدبن طاووس در «مصباح الزائر، صفحه ۱۴۹» نیز با تفاوت هایی آورده است و علامه مجلسی آن را از مزار شیخ مفید نقل کرده. (بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۰۵، حدیث ۲۳) ما نیز بخشی از این دعا را مطابق بحار و قسمتی را مطابق مصباح المتهجد نقل کرده ایم. ب) از آنچه گذشت به دست آمد که آنچه به عنوان دعای علقمه میان مردم معروف است و مرحوم حاج شیخ عباس قمی آن را بعد از زیارت عاشورا آورده، همین دعای صفوان است و حق این بود که به دعای صفوان معروف می شد؛ زیرا به تصریح حدیث سیف بن عمیره- مطابق نقل شیخ طوسی در مصباح- اساساً علقمه، پس از نقل زیارت عاشورا، دعایی ذکر نکرده (ر. ک: بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۶، حدیث ۳) و نقل کامل الزیارات نیز مؤید آن است (ر. ک: کامل الزیارات، باب ۷۱، حدیث ۸). ج) از آنچه گذشت نیز روشن شد که جایگاه اصلی دعای صفوان (که به دعای علقمه معروف شده) همین فصل، یعنی فصل زیارات امیرمؤمنان است. چون امام صادق علیه السلام این دعا را در کنار قبر شریف امیر مؤمنان علیه السلام و پس از زیارت آن حضرت خواند، گرچه پس از زیارت آن بزرگوار، سلامی به امام حسین علیه السلام هم داده باشد و یا حتی مطابق نقلی که شیخ طوسی نسبت به جریان

صفوان دارد، پس از زیارت امیر مؤمنان علیه السلام، زیارت عاشورایی را هم خوانده باشد. بر همین اساس، ما آن دعا را به این جا (فصل زیارت امیر مؤمنان علیه السلام) منتقل کرده ایم. (د) اگر آن دعا (دعای صفوان و یا علقمه) در ذیل زیارت امیر مؤمنان علیه السلام ذکر می شد دیگر ابهامی برای زائران عزیز به وجود نمی آمد که چگونه در آخر دعایی که پس از زیارت عاشورا خوانده می شود سخن از وداع با امیر مؤمنان علیه السلام است و تعبیراتی چون «یا امیر المؤمنین ... من زیارتکما ... یا امیر المؤمنین ... اتیتکما ... و لکما ...» در آن آمده است؟! ظاهراً منشأ اشتباه، کیفیت نقل مرحوم علامه مجلسی در فصل زیارات امام حسین علیه السلام است که دعای صفوان (علقمه) را در آن جا (فصل زیارات امام حسین علیه السلام) نیز با تتمه آن، که مربوط به وداع با امیر مؤمنان و امام حسین علیهما السلام است نقل می کند.

صادق علیه السلام وارد کوفه شدیم- زمانی که آن حضرت به نزد منصور دوانقی می رفت- فرمود: ای صفوان! شتر را بخوابان که این جا نزدیک قبر جدّم امیرمؤمنان علیه السلام است، شتر را خواباندم، حضرت فرود آمدند و غسل کردند و لباس خود را عوض کردند و پاها را برهنه نمودند و فرمودند تو نیز چنین کن؛ سپس به جانب تلّ نجف روانه شدند و فرمودند: گامها را کوتاه بردار و سر را به زیر افکن که حق تعالی برای هر گامی صد هزار حسنه می نویسد ... سپس حرکت کرد و من هم به همراه او حرکت کردم در حالی که با سکینه و وقار بودیم و تسبیح و تقدیس خدا می گفتیم تا به تلّ ها (تپه ها) رسیدیم؛ آنگاه ایستاد و نگاهی به چپ و راست انداخت و با چوبی که در دست داشت خطی کشید و فرمود: خاکها را کنار بزن! من چنین کردم، ناگهان اثر قبری را یافتم، پس اشک چشم آن بزرگوار بر گونه های مبارکش جاری شد و گفت:

أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ وَ كَافَتْ: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرِّ التَّقِيُّ،

ما از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم***سلام بر تو ای جانشین نیکوکارِ پرهیزکار،

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الرَّشِيدُ،

سلام بر تو ای خبر بزرگ، سلام بر تو ای راستگوی هدایت یافته

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبُرِّ الزَّكِيُّ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ رَسُولِ رَبِّ

سلام بر تو ای نیکوکارِ پاکیزه، سلام بر تو ای جانشینِ فرستاده پروردگار

الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، اَشْهَدُ أَنَّكَ

جهانیان، سلام بر تو ای برگزیده خدا بر تمامی مخلوقات، گواهی می دهم که تو

حَبِيبُ اللَّهِ، وَ خَاصَّتُهُ وَ خَالِصَتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، وَ مَوْضِعَ سِرِّهِ،

محبوب خدا و بنده خاص و خالصش هستی، سلام بر تو ای ولی خدا، و مخزن سر

وَ عَيْبِهِ عِلْمِهِ، وَ خَازِنَ وَحْيِهِ. سپس خود را به قبر چسبانید و گفت: يَا بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي

و گنجینه دانش و خزانه دار وحیش.***پدر و مادرم فدای تو

یا امیر المؤمنین، يَا بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا حُجَّةَ الْخِصَامِ، يَا بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا

ای امیر مؤمنان، پدر و مادرم فدای تو ای حجت (خدا) بر دشمنان، پدر و مادرم فدای تو ای

بَابَ الْمَقَامِ، يَا بَابِي أَنْتَ وَ أُمِّي يَا نُورَ اللَّهِ التَّامَّ، اَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ عَنِ اللَّهِ

درگاه با عظمت، پدر و مادرم فدای تو ای نور کامل خدا، گواهی می دهم که تو ابلاغ نمودی آنچه از جانب خدا

وَعَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، مَا حُمِّلْتُ، وَرَعَيْتَ مَا اسْتُحْفِظْتُ،

و رسولش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بر عهده داشتی، و رعایت نمودی آنچه مأمور حفظش بودی

ص: ۲۷۶

وَحَفِظْتَ مَا اسْتُوْدِعْتَ، وَحَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ، وَحَرَّمْتَ حَرَامَ اللَّهِ، وَاقَمْتَ

و حفظ نمودی آنچه نزدت ودیعه گذاشته شد و حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام دانستی

اِحْكَامَ اللَّهِ، وَلَمْ تَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ،

و احکام خدا را بپا داشته و از حدود الهی تجاوز نمودی و خدا را از روی اخلاص عبادت نمودی تا زمان مرگت فرا رسید

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى الْاٰثِمَةِ مِنْ بَعْدِكَ.

درود خدا بر تو و بر امامان بعد از تو باد.

سپس برخاست و در بالای سر آن حضرت چند رکعت نماز خواند و فرمود: ای صفوان! هر کس امیرمؤمنان علیه السلام را به این زیارت، زیارت کند و این نماز را بخواند در حالی به اهل خود برمی گردد که گناهانش بخشوده شده و سعیش مشکور است و ثواب هر فرشته ای از فرشتگان که او را زیارت کرده برایش نوشته می شود. با تعجب پرسیدم: ثواب هر زائری از فرشتگان؟! فرمود: هر شب هفتاد گروه از فرشتگان او را زیارت می کنند، عرض کردم تعداد هر گروه چقدر است؟ فرمود: صد هزار؛ سپس به صورت قهقرا خارج شد در حالی که می گفت:

يَا جَدَّاهُ يَا سَيِّدَاهُ، يَا طَيِّبَاهُ يَا طَاهِرَاهُ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْكَ،

ای جد و آقای من، ای پاک و پاکیزه، خدا این زیارت را آخرین زیارت از تو قرار ندهد

وَرَزَقَنِي الْعُودَ الْيَتِيكَ، وَالْمَقَامَ فِي حَرَمِكَ، وَالْكَوْنَ مَعَكَ وَمَعَ الْاٰبِرَارِ مِنْ

و بازگشت به سویت و اقامت در حرمت و بودن با تو و نیکان از

وُلْدِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ.

فرزندانت را روزیم کند، درود خدا بر تو و بر فرشتگان گرداگرد حرمت باد.

عرض کردم: ای آقای من! آیا اجازه می دهی که اصحاب ما از اهل کوفه را از این قبر آگاه سازم؟ فرمود:

آری و مبلغی به من دادند و من قبر را تعمیر و اصلاح کردم. (۱)

۵- زیارتی از کتاب مزار قدیم

مرحوم «حاجی نوری» رحمه الله از کتاب «مزار قدیم» از امام باقر علیه السلام روایت کرده که فرمود: با پدرم به زیارت قبر جدّم امیرمؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام در نجف رفتیم، پس پدرم نزد قبر مطهر ایستاد و گریست و گفت:

۱- [۳۰۹] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحہ ۲۷۹، حدیث ۱۵ و فرحہ الغری، صفحہ ۹۴، (با اندکی تفاوت).

السَّلَامُ عَلَى أَبِي الْأَيْمَّةِ، وَخَلِيلِ النَّبِيِّ، وَالْمَخْصُوصِ بِالْأَخُوَّةِ، السَّلَامُ

سلام بر پدر امامان و دوستدار نبوت و برگزیده شده برای برادری (پیامبر)، سلام

عَلَى يَعْتُوبِ الْإِيمَانِ، وَمِيزَانِ الْأَعْمَالِ، وَسَيْفِ ذِي الْجَلَالِ، السَّلَامُ

بر رئیس ایمان، و میزان سنجش اعمال و شمشیر خدای باشکوه، سلام

عَلَى صَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، الْحَاكِمِ فِي يَوْمِ الدِّينِ،

بر شایسته ترین مؤمنان و وارث علم پیامبران، و حکم کننده در روز قیامت.

السَّلَامُ عَلَى شَجَرَةِ التَّقْوَى السَّلَامُ عَلَى حُجَّةِ اللَّهِ الْبَالِغَةِ، وَنِعْمَتِهِ

سلام بر شجره تقوا، سلام بر حجت رسای خدا و نعمت

السَّابِغَةِ، وَنِقْمَتِهِ الدَّمَاعِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَى الصَّرَاطِ الْوَاضِحِ، وَالنَّجْمِ اللَّائِحِ،

فراوان و عذاب کوبنده اش، سلام بر راه آشکار و ستاره درخشان

وَالْإِمَامِ النَّاصِحِ، وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ * أَنْكَاهُ كَفَتْ: أَنْتَ وَسَيَلْتِي إِلَى اللَّهِ

و امام خیرخواه، و رحمت و برکات خدا بر تو باد***** تو واسطه و راه من به سوی خدایی،

وَذَرِيعَتِي وَلِي حَقِّ مُوَالَاتِي وَتَأْمِيلِي فَكُنْ لِي شَفِيعِي إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ

و من نسبت به تو حق پیروی و آرزومندی دارم، پس به درگاه خدا برای برآورده

فِي الْوُقُوفِ عَلَى قَضَاءِ حَاجَتِي وَهِيَ فَكَاكُ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَاصْبِرْ فَنِي

شدن حاجتم که همان رهاییم از آتش دوزخ است، شفیعم باش، و مرا از این جایگاهم

فِي مَوْفِقِي هَذَا بِالنُّجْحِ، وَبِمَا سَأَلْتُهُ كُلَّهُ بِرَحْمَتِهِ وَقُدْرَتِهِ، اللَّهُمَّ

با موفقیت و برآورده شدن آنچه از تو خواسته ام به رحمت و قدرتت بازگردان، خدایا

ارْزُقْنِي عَقْلاً كَامِلاً، وَوَلَباً رَاجِحاً، وَقَلْباً زَكِيّاً، وَعَمَلاً كَثِيراً، وَادَباً بَارِعاً،

عقلی کامل و اندیشه ای برتر و دلی پاک و عملی فراوان و ادبی کارآمد را روزیم کن

وَاجْعَلْ ذَلِكَ كَلَّةً لِي وَلَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و تمام اینها را به نفع من قرار ده نه به زیان من، به رحمتت ای مهربان ترین مهربانان.

۶- زیارت وداع

در کتاب «کامل الزیارات» از ابوالحسن (موسی بن جعفر) علیه السلام نقل کرده که هرگاه قصد وداع کردی، کنار قبر آن حضرت بگو:

ص: ۲۷۸

۱- [۳۱۰] مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۲۲۲، حدیث ۱.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَاسْتَرْعِيكَ، وَأَقْرَأُ

سلام بر تو و رحمت و برکات خدا بر تو باد، تو را به خدا می سپارم و توجّهت را می طلبم

عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرُّسُلِ، وَبِمَا جَاءَتْ بِهِ، وَدَعَتِ إِلَيْهِ وَدَلَّتْ

و بر تو سلام می کنم، ایمان آورده ایم به خدا و فرستادگانش و به آنچه آورده اند و به آن دعوت نموده و بر آن

عَلَيْهِ، فَانْكَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي

راهنمایی کرده اند، پس ما را در زمره گواهان (بر آن) ثبت فرما، خدایا زیارتم را آخرین زیارت از او قرار مده

إِيَّاهُ، فَإِنْ تَوَفَّيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ، فَأَنْتَ أَشْهَدُ فِي مَمَاتِي عَلَى مَا كُنْتُ شَهِدْتُ

پس اگر مرا پیش از زیارت دوباره، میراندی گواهی می دهم در مردنم به آنچه

عَلَيْهِ فِي حَيَاتِي أَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَةَ، أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيًّا، وَالْحَسَنَ

در زنده بودنم گواهی دادم، گواهی می دهم که شما امامید، امیر مؤمنان علی، و حسن

وَالْحُسَيْنَ، وَعَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ،

و حسین، و علی بن حسین و محمد بن علی، و جعفر بن محمد

وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَعَلِيَّ بْنَ

و موسی بن جعفر، و علی بن موسی و محمد بن علی، و علی بن

مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، وَالْحُجَّجَةَ بْنَ الْحَسَنِ، صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِمْ

محمد و حسن بن علی و حجّت بن الحسن (همه امامان من هستند) که درود خدا بر تمامی

الْجَمْعِينَ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مَنْ قَتَلَهُمْ وَحَارَبَهُمْ مُشْرِكُونَ، وَمَنْ رَدَّ عَلَيْهِمْ وَرَدَّ

آنان باد، و گواهی می دهم هر کس آنان را کشت و با آنان جنگید مشرک است و هر کس مقام علمی آنان را نپذیرفت

عَلَيْهِمْ فِي اسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مَنْ حَارَبَهُمْ لَنَا اِعْدَاءٌ،

و با آنها به مخالفت برخاست در پایین ترین درجه دوزخ است، و گواهی می دهم هر کس با آنان جنگید دشمن ماست

وَنَحْنُ مِنْهُمْ بُرءَاءٌ، وَأَنَّهُمْ حِزْبُ الشَّيْطَانِ، وَ عَلَى مَنْ قَتَلَهُمْ لَعْنَةُ اللَّهِ

و ما از آنها بیزاریم، و آنها گروه شیطانند و لعنت خدا و فرشتگان و تمامی مردم بر

وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، وَمَنْ شَرِكَ فِيهِمْ، وَمَنْ سَرَّهُ قَتْلُهُمْ، اللَّهُمَّ

قاتلان آنان باد و بر کسانی که در قتل آنان شراکت نموده و از آن خوشحال شدند، خدایا

أَنِّي أَسْأَلُكَ بَعْدَ الصَّلَاةِ وَالتَّسْلِيمِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَيَّ

بعد از درود و سلام از تو می خواهم که بر محمد و علی

ص: ۲۷۹

وَ فَاطِمَةَ، وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ، وَعَلِيَّ وَمُحَمَّدَ، وَجَعْفَرَ وَمُوسَى وَعَلِيَّ

و فاطمه و حسن و حسین و علی و محمد و جعفر و موسی و علی

وَمُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ وَالْحَسَنَ، وَالْحُجَّجِهِ، وَلَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِ،

و محمد و علی و حسن و حجت بن الحسن درود فرستی و این زیارت را آخرین زیارت از او قرار مده

فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاحْشُرْنِي مَعَ هَؤُلَاءِ الْمُسَمَّيْنَ الْأَيْمَةِ، اللَّهُمَّ وَ ذَلُّ قُلُوبِنَا

پس اگر آخرین زیارت قرار دادی مرا با امامان یاد شده محشورم فرما و دل‌های ما را به

لَهُمْ بِالطَّاعَةِ، وَالْمُنَاصَحَةِ وَالْمَحَبَّةِ، وَحُسْنِ الْمَوَازِرَةِ وَالتَّسْلِيمِ. (۱)

اطاعت و خیرخواهی و دوستی و فرمانبرداری و تسلیم در برابر آنان مطیع گردان.

زیارات مخصوصه

اشاره

علاوه بر زیاراتی که گذشت و مخصوص زمان معینی نبود، چند زیارت مخصوصه نیز برای آن حضرت نقل شده است:

۱- زیارت روز عید غدیر

«سید بن طاووس» در «اقبال» از بزنی، از امام رضا علیه السلام روایت کرده که فرمود: «هر جا باشی (اگر بتوانی) در روز غدیر نزد قبر امیرمؤمنان علیه السلام حاضر شو، چرا که خداوند تبارک و تعالی در این روز گناهان بسیاری از مرد و زن مؤمن را می‌آمرزد ... به خدا قسم اگر مردم فضیلت این روز را حقیقتاً می‌شناختند در هر روز، فرشتگان، ده مرتبه با آنان مصافحه می‌کردند». (۲) به هر حال، برای این روز چند زیارت نقل شده است:

زیارت اول: زیارت «امین الله» که بعضی از بزرگان آن را به عنوان زیارت مخصوص به این روز نقل کرده اند و در بحث زیارات مطلقه گذشت، (صفحه ۲۶۰).

زیارت دوم: زیارت بسیار جالب و جامعی که امام حسن عسکری علیه السلام آن را از پدرش بزرگوارش نقل می‌کند (۳) و کیفیت آن چنین است: وقتی اراده زیارت حضرتش را کردی نخست بر در آن قبه شریفه بایست و اذن دخول بخواه (خوب است اذن دخولی را که ما در ابتدای بخش زیارات، صفحه ۲۲۰، ذکر

-
- ۱- [۳۱۱] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۶، حدیث ۸، به نقل از کامل الزیارات، باب ۱۲، صفحه ۴۶، حدیث ۱.
 - ۲- [۳۱۲] اقبال، صفحه ۴۶۸ و بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۵۸، حدیث ۲.
 - ۳- [۳۱۳] بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۵۹، حدیث ۶.

کردیم:»

اللَّهُمَّ إِنِّي وَقَفْتُ عَلَى بَابٍ مِنْ ...

« خوانده شود) سپس پای راست را مقدمِ بدار و داخل شو و به نزدیکِ ضریحِ مقدّس برو و پشت به قبله و رو به ضریح بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَسَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَصَفْوِهِ

سلام بر محمد رسول خدا و خاتم پیامبران، و آقا و سید فرستادگان و برگزیده

رَبِّ الْعَالَمِينَ، آمِينَ اللَّهُ عَلَى وَحْيِهِ، وَعَزَائِمِ امْرِهِ، وَالْخَاتِمِ لِمَا سَبَقَ،

پروردگار جهانیان، امین خدا بر وحی و فرمان حتمیش و ختم کننده آنچه گذشت

وَالْفَاتِحِ لِمَا اسْتَقْبَلَ، وَالْمُهَيِّمِ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَرَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ

و گشاینده آنچه خواهد آمد، و ناظر بر تمام این امور، و رحمت و برکات خدا

وَصَلَوَاتِهِ وَتَحِيَّاتِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَرُسُلِهِ، وَ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ،

و درود و تحیاتش بر تو باد، سلام بر پیامبران و فرستادگان خدا و فرشتگان مقرب

وَعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدَ الْوَصِيِّينَ،

و بندگان صالحش، سلام بر تو ای امیر مؤمنان و آقا و سرور جانشینان

و وَارِثَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَوَلِيَّ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَمَوْلَايَ وَمَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ،

و وارث علم پیامبران و دوستدار پروردگار جهانیان و مولای من و تمامی مؤمنان

و رَحْمَةِ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ،

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای مولای من ای امیر مؤمنان

يَا امِينَ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ، وَسَفِيرَهُ فِي خَلْقِهِ، وَحُجَّتَهُ الْبَالِغَةَ عَلَى عِبَادِهِ،

ای امین خدا در روی زمین و سفیرش در میان مخلوقات و حجّت و دلیل رسایش بر بندگان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دِينَ اللَّهِ الْقَوِيمَ، وَصِرَاطَهُ الْمُسْتَقِيمَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

سلام بر تو ای دین پایدار خدا و راه راست او، سلام بر تو

أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ، وَعَنْهُ يُسْئَلُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

ای خبر بزرگ، که امت در آن اختلاف کردند و از آن بازخواست شوند، سلام بر تو

يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، آمَنْتَ بِاللَّهِ وَهُمْ مُشْرِكُونَ، وَصَدَقْتَ بِالْحَقِّ وَهُمْ

ای امیر مؤمنان به خدا ایمان آوردی در حالی که آنها مشرک بودند و حق را تصدیق نمودی در حالی که

مُكَذِّبُونَ، وَجَاهَدْتَ وَهُمْ مُحْجِمُونَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً لَهُ الدِّينَ

آنان تکذیب نمودند و جهاد نمودی در حالی که آنان شانه خالی کردند، و خدا را عبادت نمودی در حالی که دینت را برای او خالص کردی

صَابِرًا مُّحْتَسِبًا، حَتَّىٰ آتِيكَ الْيَقِينُ، إِلَّا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ، السَّلَامُ

و صبر کرده و به پاداش او راضی شدی، تا زمان مرگت فرا رسید، لعنت خدا بر ستمکاران باد، سلام

عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُسْلِمِينَ، وَيَعْسُوبَ الْمُؤْمِنِينَ، وَآمَامَ الْمُتَّقِينَ، وَقَائِدَ

بر تو ای آقا و سرور مسلمانان و پیشوای مؤمنان و امام پرهیزکاران و پیشوای

الْعُرَى الْمُحَجَّلِينَ، وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ اخُو رَسُولِ اللَّهِ وَوَصِيِّهِ،

سفیدرویان، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تویی برادر و جانشین رسول خدا

وَوَارِثَ عِلْمِهِ وَآمِينَهُ عَلَى شَرِّعِهِ، وَخَلِيفَتَهُ فِي أُمَّتِهِ، وَأَوَّلَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ،

و وارث علم و امین او بر شریعتش و جانشینش در میان امتش و اولین کسی که به خدا ایمان آورد

وَصَدَقَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَى نَبِيِّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنِ اللَّهِ مَا أَنْزَلَهُ فِيكَ،

و آنچه بر پیامبرش نازل شد تصدیق نمود، و گواهی می دهم که او آنچه خدا در مورد تو نازل کرد (به امت) ابلاغ نمود

فَصَدَقَ بِأَمْرِهِ، وَأَوْجِبَ عَلَى أُمَّتِهِ فَرَضَ طَاعَتِكَ وَوِلَايَتِكَ، وَعَقَدَ

و کارش را به انجام رسانید، و اطاعت و ولایت تو را بر امتش واجب فرمود و برای تو

عَلَيْهِمُ الْبَيْعَةَ لَكَ، وَجَعَلَكَ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، كَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ

از آنان بیعت گرفت و تو را نسبت به مؤمنان شایسته تر از خودشان قرار داد، همان گونه که خدا او را

كَذَلِكَ، ثُمَّ أَشْهَدُ اللَّهَ تَعَالَىٰ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ السُّتُّ قَدْ بَلَغْتُ، فَقَالُوا اللَّهُمَّ

چنین قرار داد، سپس خداوند بلندمرتبه را بر آنان شاهد گرفت و فرمود: آیا (فرمان خدا را) نرساندم؟ پس گفتند:

بَلَىٰ فَقَالَ اللَّهُمَّ أَشْهَدُ وَكَفَىٰ بِكَ شَهِيدًا وَحَاكِمًا بَيْنَ الْعِبَادِ، فَلَعَنَ اللَّهُ

بخدا رساندی، پس فرمود: خدایا تو شاهد باش و شهادت و حکم تو بین بندگان کافی است، پس خدا لعنت کند

جَا حِدَ وَوِلَايَتِكَ بَعْدَ الْإِقْرَارِ، وَنَاكَثَ عَهْدِكَ بَعْدَ الْمِيثَاقِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ

منکر ولایتت را بعد از اقرار به آن و پیمان شکنانت را بعد از بستن پیمان، و گواهی می دهم که تو

وَفِيَتْ بِعَهْدِ اللَّهِ تَعَالَى وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى مُوفٍ لَكَ بِعَهْدِهِ، وَمَنْ أَوْفَى بِمَا

به عهد خداوند بلندمرتبه وفا نمودی و خداوند بلندمرتبه به عهدش در مورد تو وفا نمود، و هر کس به آنچه با خدا

عَاهَدَ عَلَيْهِ اللَّهُ فَسَيُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ الْحَقُّ،

عهد بسته وفا کند، به زودی پاداش بزرگی به او خواهد داد و گواهی می دهم که تویی به حق امیر مؤمنان

الَّذِي نَطَقَ بِوِلَايَتِكَ التَّنْزِيلُ، وَآخَذَ لَكَ الْعَهْدَ عَلَى الْأُمَّةِ بِذَلِكَ الرَّسُولُ،

که قرآن در مورد ولایت سخن گفته و رسول خدا از امت بر آن عهد و پیمان گرفته است.

وَاشْهَدُ أَنَّكَ وَعَمَّكَ وَآخَاكَ الَّذِينَ تَاجَزْتُمْ اللَّهَ بِنُفُوسِكُمْ، فَانزَلَ اللَّهُ

و گواهی می دهم که تو و عمو و برادرت کسانی هستید که با جانتان با خدا تجارت نمودید و خدا در شأن شما چنین نازل فرمود:

فِيكُمْ: إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ،

خداوند از مؤمنان جانها و اموالشان را خریداری کرده که (در برابرش) بهشت برای آنان باشد،

يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، فَيُقْتَلُونَ وَيُقْتَلُونَ، وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ

(به این گونه که: در راه خدا پیکار می کنند، می کشند و کشته می شوند، این وعده حقی است بر او که در تورات

وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ، وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ، فَاسْتَبَشِرُوا بِنِعْمَةِ اللَّهِ

و انجیل و قرآن ذکر فرموده؛ چه کسی از خدا به عهدش وفادارتر است؟! اکنون بشارت باد بر شما

بِأَيْعَتُمْ بِهِ، وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ، التَّائِبُونَ الْعَابِدُونَ، الْحَامِدُونَ

به داد و ستدی که با خدا کرده اید و این است آن پیروزی بزرگ، توبه کنندگان، عبادت کاران، سپاسگویان

السَّائِحُونَ، الرَّائِعُونَ السَّاجِدُونَ، الْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ، وَالنَّاهُونَ عَنِ

سیاحت کنندگان، رکوع کنندگان، سجده آوران، آمران به معروف و نهی کنندگان از

الْمُنْكَرِ، وَالْحَافِظُونَ لِحُدُودِ اللَّهِ، وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ. اَشْهَدُ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ،

منکر و حافظان حدود (و مرزهای) الهی، (مؤمنان حقیقی اند) و بشارت ده به (اینچنین) مؤمنان. گواهی می دهم ای امیر مؤمنان

إِنَّ السَّائِكَ فِيكَ مَا آمَنَ بِالرَّسُولِ الْأَمِينِ، وَإِنَّ الْعَادِلَ بِكَ غَيْرَكَ عَانِدٌ عَنِ

که تردید کنندگان در تو به رسول امین ایمان نیاورده اند، و آنها که غیر تو را با تو برابر دانستند

الدِّينِ الْقَوِيمِ، الَّذِي ارْتَضَاهُ لَنَا رَبُّ الْعَالَمِينَ، وَاكْمَلَهُ بِوِلَايَتِكَ يَوْمَ

دشمن دین حقیقت، که پروردگار جهانیان برای ما پسندید و آن را در روز غدیر با ولایت تو کامل نمود،

الْغَدِيرِ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ الْمَعْنِيُّ بِقَوْلِ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ: وَإِنَّ هَذَا صِرَاطِي

و گواهی می دهم که تویی مقصود گفتار خداوند عزیز و مهربان: و این راه

مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ، وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ. ضَلَّ وَاللَّهُ

مستقیم من است از آن پیروی کنید و از راههای پراکنده (و انحرافی) پیروی نکنید که شما را از طریق حق دور می سازد. به خدا سوگند گمراه شد

وَاضِلًّا مَنِ اتَّبَعَ سِوَاكَ، وَعِنْدَ عَنِ الْحَقِّ مَنْ عَادَاكَ، اللَّهُمَّ سَمِعْنَا لِأَمْرِكَ

و گمراه کرد کسی که از غیر تو پیروی نمود و هر کس با تو دشمنی نمود از راه حق منحرف شد، خدایا فرامینت را شنیده

وَاطَعْنَا، وَاتَّبَعْنَا صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ، فَاهْدِنَا رَبَّنَا وَلَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ

و اطاعت نمودیم، و از راه راست پیروی کردیم، پروردگارا ما را هدایت کن و دلهای ما را گمراه مکن

هَدَيْتَنَا إِلَى طَاعَتِكَ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الشَّاكِرِينَ لِأَنْعَمِكَ، وَاشْهَدْ أَنَّكَ لَمْ

بعد از آن که به بندگیت هدایت نمودی و از شکر گزاران نعمتهایت قرار دادی، و گواهی می دهی که تو

تَزَلُ لِلْهَوَى مُخَالِفًا، وَلِلتَّقَى مُحَالِفًا، وَعَلَى كَظْمِ الْغَيْظِ قَادِرًا، وَعَنْ

پیوسته با هوای نفس مخالفت کرده و با تقوا و پرهیزکاری همپیمانی، و بر فرو بردن خشم توانایی، و بر

النَّاسِ عَافِيًا غَافِرًا، وَإِذَا عُصِيَ اللَّهُ سَاحِطًا، وَإِذَا اطَاعَ اللَّهُ رَاضِيًا، وَبِمَا

مردم عفو کننده و بخشنده ای و زمانی که نافرمانی خدا شود خشمگین شده و چون اطاعت خدا شود، خشنودی، و به آنچه

عَهْدَ الْيَكِّ عَامِلًا، رَاعِيًا لِمَا اسْتَحْفِظْتَ، حَافِظًا لِمَا اسْتُودِعْتَ، مُبْلِغًا مَا

از تو پیمان گرفت عمل کرده و آنچه محافظتش را خواسته بود رعایت نمودی، آنچه نزدت ودیعه گذاشته بود حفظ کرده و آنچه بر

حُمَلْتَ، مُنْتَظِرًا مَا وَعَدْتَ، وَاشْهَدْ أَنَّكَ مَا اتَّقَيْتَ ضَارِعًا، وَلَا امْسَكَتَ

عهده داشتی رساندی و منتظر وعده اش، شدی، و گواهی می دهی که تو به خاطر ناتوانی تقیّه نکردی و به خاطر عجز از مطالبه

عَنْ حَقِّكَ جَازِعًا، وَلَا احْجَمْتَ عَنْ مُجَاهَدِهِ غَاصِبِيكَ نَاكِلًا، وَلَا

حَقَّتْ بَاز نَایستادی، و به خاطر سستی از مبارزه با غاصبان حَقَّتْ عَقِبَ نَشِينِي نَکَرْدِي،

اَظْهَرْتَ الرِّضَى بِخِلَافِ مَا يُرِضِي اللَّهَ مُدَاهِنًا، وَلَا وَهَنْتَ لِمَا اصَابَكَ فِي

و به خاطر ریاکاری خشنودیت را بر خلاف خشنودی خدا ظاهر نمودی، و بخاطر آنچه در راه خدا به تو رسید،

سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَا ضَعُفْتَ وَلَا اسْتَكْنَتَ عَنْ طَلَبِ حَقِّكَ مُرَاقِبًا، مَعَآذَ اللَّهِ اِنْ

سست نشدی، و به خاطر حفظ جانت از مطالبه حَقَّتْ نَاتوان و درمانده نشدی، پناه بر خدا که

تَكُونَ كَذَلِكَ، بَلْ اِذْ ظَلِمْتَ احْتَسَبْتَ رَبَّكَ، وَفَوَّضْتَ اِلَيْهِ امْرَكَ،

چنین باشی، بلکه آن گاه که مورد ستم واقع شدی پروردگارت را مدد نظر قرار دادی و کارت را به او واگذار نمودی

وَذَكَّرْتَهُمْ فَمَا اَذْكُرُوا، وَوَعظْتَهُمْ فَمَا اتَّعظُوا، وَخَوَّفْتَهُمْ اللَّهَ فَمَا تَخَوَّفُوا،

و به آنها تذکر دادی ولی نپذیرفتند و نصیحتشان کردی ولی عبرت نگرفتند و آنان را از خدا ترساندی ولی آنها نترسیدند

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى دَعَاكَ

و گواهی می دهم که تو ای امیرمؤمنان، به شایستگی در راه خدا جهاد نمودی، تا این که خداوند تو را به جوار

اللَّهِ إِلَى جِوَارِهِ، وَقَبَضَكَ إِلَيْهِ بِاخْتِيَارِهِ، وَالزَّمَ أَعْدَائَكَ الْحُجَّةَ بِقَتْلِهِمْ

رحمتش فرا خواند، و تو را به اختیار خود قبض روح کرد، و با کشته شدن تو به دست آنان، خدا با دشمنانت

إِيَّاكَ، لِتَكُونَ الْحُجَّةَ لَكَ عَلَيْهِمْ، مَعَ مَا لَكَ مِنَ الْحُجَجِ الْبَالِغَةِ عَلَى جَمِيعِ

اتمام حجّت نمود تا حجّت تو بر آنها تمام باشد با آن همه حجّتهای رسای دیگر که بر تمامی مخلوقاتش داری،

خَلَقَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا، وَجَاهَدْتَ

سلام بر تو ای امیرمؤمنان، از روی اخلاص خدا را عبادت نموده و صبورانه

فِي اللَّهِ صَابِرًا، وَجَدْتَ بِنَفْسِكَ مُحْتَسِبًا، وَعَمِلْتَ بِكِتَابِهِ، وَأَتَّبَعْتَ سُنَّةَ

در راه خدا جهاد نمودی، و به حساب خدا با جانت فداکاری کردی و به کتابش عمل نموده و از سنت

نَبِيِّهِ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ

پیامبرش پیروی کردی، و نماز را بپا داشته و زکات داده و در حدّ توان امر به معروف و نهی از

الْمُنْكَرِ مَا اسْتَطَعْتَ، مُبْتَغِيًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيهَا وَعَادِلًا لِلَّهِ، لَا تَخْفِلُ

منکر کردی، در حالی که آنچه نزد خداست طلب نموده و به آنچه خدا فرموده مشتاق بودی، به مصیبتها

بِالنَّوَائِبِ، وَلَا تَهِنُ عِنْدَ الشَّدَائِدِ، وَلَا تُحْجِمُ عَنْ مُحَارِبٍ، إِنْكَ مَنْ

اهمیت نداده و در مقابل سختیها سست نشدی، و از مبارزه عقب نشینی نکردی، تهمت زده هر کس

نَسَبَ غَيْرَ ذَلِكَ إِلَيْكَ، وَافْتَرَى بَاطِلًا عَلَيْكَ، وَأَوْلَى لِمَنْ عِنْدَ عَنَّا، لَقَدْ

غیر از این را به تو نسبت دهد، تهمت زده و بر تو افترا بسته است، و (این نسبتها) شایسته است برای کسی که از تو روی

گرداند

جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ الْجِهَادِ، وَصَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى صَبْرَ اخْتِسَابٍ،

چرا که تو به شایستگی در راه خدا جهاد نمودی و به حساب خدا در برابر آزار و اذیت صبر نمودی

وَأَنْتَ أَوَّلُ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ، وَصَلَّى لَهُ وَجَاهَدَ، وَابْدَى صَفْحَتَهُ فِي دَارِ

و تو اولین کسی بودی که به خدا ایمان آورده و برای او نماز خوانده و جهاد نموده است و چهره اش را در زمین شرک

آشکار نمود،

الشُّرْكِ، وَالْأَرْضُ مَشْحُونَةٌ ضَلَالَةً، وَالشَّيْطَانُ يُعْبَدُ جَهْرَةً، وَأَنْتَ الْقَائِلُ

در حالی که زمین از گمراهی پر شده بود و شیطان آشکارا عبادات می شد، و تویی کسی گفتی:

لَا تَزِيدُنِي كَثْرَةَ النَّاسِ حَوْلِي عِزَّةً، وَلَا تَفَرُّقُهُمْ عَنِّي وَحِشَةً، وَلَوْ

فراوانی جمعیت در اطراف من به عزتم نمی افزاید و پراکنده شدنشان نیز به وحشتم نمی اندازد، و اگر

اسْلَمَنِي النَّاسُ جَمِيعًا لَمْ اَكُنْ مُتَضَرِّعًا، اِعْتَصَمْتُ بِاللّٰهِ فَعَزَّزْتَنِي، وَآثَرْتَنِي

تمام مردم مرا رها کنند، التماس نمی کنم، به خدا پناه آوردم و عزت یافتی، و آخرت

الْآخِرَةَ عَلَيَّ الْاُولَى فَرَهَدْتَنِي، وَايَّدَكَ اللّٰهُ وَهَدَاكَ، وَاخْلَصَكَ وَاجْتَبَيْكَ،

را بر دنیا ترجیح دادی و زاهد شدی، و خدا تو را تأیید نموده و هدایت کرد و خالص گردانده و برگزید

فَمَا تَنَاقَضَتْ اَفْعَالُكَ، وَلَا اَخْتَلَفَتْ اَقْوَالُكَ، وَلَا تَقَلَّبَتْ اَحْوَالُكَ، وَلَا

پس در کردارت تناقض و در گفتارت اختلاف نبود، و حالت دگرگون نشد، و هرگز

ادَّعَيْتَ وَلَا افْتَرَيْتَ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا، وَلَا شَرِهْتَ إِلَى الْمُحْطَامِ، وَلَا دَنْسَكَ

به خداوند نسبت دروغ ندادی و به متاع ناچیز دنیا حریص نبودی، و گناهان تو را آلوده نساخت،

الْأَثَامُ، وَلَمْ تَزَلْ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ، وَيَقِينٍ مِنْ أَمْرِكَ، تَهْدِي إِلَى الْحَقِّ

پیوسته دلیل آشکاری از ناحیه پروردگارت و یقینی در کارت همراه تو بود، به سوی حق و

وَالِي صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، اَشْهَدُ شَهَادَةَ حَقٍّ، وَاقْسِمُ بِاللَّهِ قَسَمَ صِدْقٍ، اِنْ

راه راست هدایت می کردی، از روی حق گواهی می دهم و صادقانه به خدا سوگند می خورم که

مُحَمَّدًا وَآلَهُ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ سَادَاتُ الْخَلْقِ، وَأَنَّكَ مَوْلَايَ وَمَوْلَى

محمد و خاندانش - که درود خدا بر آنان باد - سرور مخلوقاتند و تویی سرپرست من و تمام

الْمُؤْمِنِينَ، وَأَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَوَلِيُّهُ، وَأَخُو الرَّسُولِ وَوَصِيُّهُ وَوَارِثُهُ،

مؤمنان، و تویی بنده خدا و دوستدارش و برادر رسول خدا و جانشین و وارثش

وَأَنَّهُ الْقَائِلُ لَكَ، وَالَّذِي بَعَنِي بِالْحَقِّ مَا آمَنَ بِي مَنْ كَفَرَ بِكَ، وَلَا أَقْرَبَ بِاللَّهِ

و او به تو فرمود: قسم به آن که مرا به حق مبعوث کرد، کسی که به تو کافر شود به من ایمان نیاورده

مَنْ جَحَدَكَ، وَقَدْ ضَلَّ مَنْ صَدَّ عَنْكَ، وَلَمْ يَهْتَدِ إِلَى اللَّهِ وَلَا إِلَيَّ مَنْ لَا

و کسی که تو را انکار کند به خدا اقرار نکرده است، و کسی که (مردم را) از تو باز داشت گمراه است، و به سوی خدا و من هدایت نشده هر کس که به

يَهْتَدِي بِكَ، وَهُوَ قَوْلُ رَبِّي عَزَّوَجَلَّ، وَأَنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ

سوی تو هدایت نشده است و این همان قول پروردگار عزیز و گرامی است که فرمود: و به یقین می آمرزم هر کس را که توبه کرده و ایمان آورد و عمل

صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى إِلَى وِلَايَتِكَ، مَوْلَايَ فَضْلُكَ لَا يَخْفَى وَ نُورُكَ لَا

شایسته انجام داده و ولایت تو را بپذیرد، مولای من فضیلت مخفی نبوده و نورت

يُظْفَأُ، وَإِنَّ مَنْ جَحَدَكَ الظُّلُمُ الْأَشْقَى مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ عَلَى الْعِبَادِ،

خاموش نگردد و هر کس تو را انکار کند ستمکار و بدبخت است، مولای من تویی حجت بر بندگان

وَالْهَادِيَ إِلَى الرَّشَادِ، وَالْعُدَّةَ لِلْمَعَادِ، مَوْلَايَ لَقَدْ رَفَعَ اللَّهُ فِي الْأُولَى

و راهنما به راه راست و ذخیره برای روز قیامت، مولای من به یقین خداوند در دنیا جایگاهت را

مَنْزِلَتِكَ، وَأَعْلَى فِي الْأَخْرَةِ دَرَجَتِكَ، وَبَصَّرَكَ مَا عَمِيَ عَلَيَّ مَنْ خَالَفَكَ،

بالا برد و در آخرت رتبه ات را برتر قرار داد و آگاه کرد تو را بر آنچه پوشیده ماند بر مخالفینت

وَحَالَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَوَاهِبِ اللَّهِ لَكَ، فَلَعَنَ اللَّهُ مُسْتَحِلِّي الْحُرْمَةِ مِنْكَ،

و بر آنان که بین تو و نعمتهای خدا بر تو مانع شدند، پس لعنت خدا بر آنان که حرمتت را شکسته

وَذَائِدِي الْحَقِّ عَنكَ، وَاشْهَدُ أَنَّهُمُ الْأَخْسَرُونَ، الَّذِينَ تَلْفَحُ وُجُوهَهُمْ

و حَقَّتْ رَا كَرَفْتَنْد، و كَوَاهِي مِي دَهْم كَه بَه يَقِينِ آنَانِ زِيَانكارانَنْد، آنَانِ كَه آتَشِ چَهْرَه شَانِ رَا سوزانْد

النَّارُ وَهُمْ فِيهَا كَالِحُونَ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ مَا أَقْدَمْتَ وَلَا أَحْجَمْتَ، وَلَا نَطَقْتَ

در حالی که در آتش روی درهم کشیده اند و گواهی می دهم که تو به یقین اقدام نکرده و عقب نشینی نمودی و سخن نگفته

وَلَا امْسُكْتَ، أَلَّا بِأَمْرِ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ، قُلْتَ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَقَدْ نَظَرْتُ

و ساكت نشدی، مگر به فرمان خدا و رسولش، فرمودی: قسم به آن که جانم به دست اوست،

الَّتِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اضْرَبَ بِالسَّيْفِ قُدَمًا، فَقَالَ يَا عَلِيُّ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به من نگاه کرد در حالی که پیش رویش (برای حفظ او) شمشیر می زدم، و فرمود: ای علی

أَنْتَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى أَلَّا أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَاعْلَمُكَ أَنْ

تو نسبت به من همانند هارون نسبت به موسی هستی، جز این که پیامبری بعد از من نخواهد بود و تو را آگاه می کنم که

مَوْتِكَ وَحَيَاتِكَ مَعِيَ وَعَلَى سُنَّتِي فَوَ اللَّهُ مَا كَذِبْتُ وَلَا كُذِّبْتُ، وَلَا

مرگ و زندگی همراه من و بر سنت من خواهد بود، پس به خدا سوگند نه دروغ گفتم و نه به من دروغ گفته شد و نه

ضَلَلْتُ وَلَا ضَلَّ بِي وَلَا نَسِيتُ مَا عَاهَدَ إِلَيَّ رَبِّي وَأَنِّي لَعَلِي بَيْنَهُ مِنْ

گمراه شدم و نه کسی به وسیله من گمراه شد و هرگز عهد و پیمان پروردگارم را فراموش نکردم و به یقین من همراه دلیل آشکار از

رَبِّي بَيْنَهَا لِنَبِيِّهِ وَبَيْنَهَا النَّبِيُّ لِي وَأَنِّي لَعَلِي الطَّرِيقِ الْوَاضِحِ، الْفِطْرَةَ

جانب پروردگارم بودم که آن را برای پیامبرش روشن ساخته و او نیز برای من روشن نمود و به یقین من بر راه آشکار حرکت نمودم که آن را با صراحت بیان می کنم،

لَفِطْرًا، صَدَقْتَ وَاللَّهِ وَقُلْتَ الْحَقَّ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَاوَاكَ بِمَنْ نَاوَاكَ، وَاللَّهُ

به خدا سوگند که راست گفته و به حق فرمودی، پس لعنت خدا بر کسانی که تو را با دشمنانت برابر کردند و خداوندی

جَلَّ اسْمُهُ يَقُولُ: هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ. فَلَعَنَ

که نامش بزرگ است می فرماید: آیا کسانی که می دانند با کسانی که نمی دانند یکسانند؟ پس لعنت

اللَّهُ مَنْ عَدَلَ بِكَ مَنْ فَرَضَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَا يَتَّكَ، وَأَنْتَ وَلِيُّ اللَّهِ وَأَخُو

خدا بر کسی که تو را با کسانی که ولایت تو بر آنها واجب است هم ردیف قرار داد، و تویی دوستدار خدا و برادر

رَسُولِهِ، وَالذَّابُّ عَنْ دِينِهِ، وَالَّذِي نَطَقَ الْقُرْآنُ بِتَفْضِيلِهِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى

رسولش و دفاع کننده از دینش، و کسی که قرآن به برتریش سخن گفته است، خداوند بلندمرتبه فرمود:

وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ اجْرًا عَظِيمًا، دَرَجَاتٍ مِنْهُ

و مجاهدان را بر قاعدان [/ ترک کنندگان جهاد] با پاداش عظیمی برتری بخشید درجات (مهمی) از ناحیه خداوند

وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً، وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا. وَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى اجْعَلْتُمْ سِقَايَةَ

و آمرزش و رحمت (نصیب آنان می گردد) و (اگر لغزشهایی داشته اند) خداوند آمرزنده و مهربان است و خداوند بلندمرتبه فرمود: آیا سیراب کردن

الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، كَمَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهَدَ

حجاج و آباد کردن مسجدالحرام را همانند (عمل) کسی قرار دادید که به خدا و روز قیامت ایمان آورده و در راه او

فِي سَبِيلِ اللَّهِ، لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ، وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ، الَّذِينَ

جهاد کرده است؟! (این دو) نزد خدا مساوی نیستند و خداوند گروه ظالمان را هدایت نمی کند، آنها که

آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ اعْظُمَ دَرَجَةً

ایمان آوردند و هجرت کردند و با اموال و جانهایشان در راه خدا جهاد نمودند مقامشان نزد

عِنْدَ اللَّهِ، وَأَوْلِيكَ هُمُ الْفَآئِزُونَ، يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ وَرِضْوَانٍ،

خدا برتر است و آنها پیروز و رستگارند، پروردگارشان به رحمتی از ناحیه خود و رضایت (خویش)

وَجَنَّاتٍ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ، خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا، إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ.

و باغهایی از بهشت بشارت می دهد که در آن نعمتهای جاودانه دارند، همواره و تا ابد در این باغها (و در میان این نعمتها) خواهند بود زیرا پاداش عظیم نزد خداوند است،

أَشْهَدُ أَنَّكَ الْمُخْصَوُّ بِمَدْحِهِ اللَّهُ، الْمُخْلِصُ لِرِطَاعِهِ اللَّهُ، لَمْ تَبِغِ بِالْهُدَى

گواهی می دهم که مدح خدا مخصوص توست و تو نیز خود را برای اطاعت خدا خالص کرده ای، برای هدایت،

بَدَلًا، وَلَمْ تُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّكَ أَحَدًا، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى اسْتَجَابَ لِئِيَّتِهِ صَلَّى

جانشینی برنگزیده و در عبادت پروردگارت کسی را شریک قرار ندادی، و به یقین خداوند بلندمرتبه درخواست پیامبرش - که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِيكَ دَعْوَتُهُ، ثُمَّ أَمَرَهُ بِأُظْهَارِ مَا أَوْلَاكَ لِأُمَّتِهِ اعْلَاءً

خدا بر او و خاندان پاکش باد- را در مورد تو پاسخ گفت، سپس او را به آشکار کردن آنچه را که برای امت بر عهده تو

گذاشته فرمان داد تا مقامت را بالا برده

لِسَانِكَ، وَاعْلَانًا لِبُرْهَانِكَ، وَدَخْضًا لِلْأَبَاطِيلِ، وَقَطْعًا لِلْمَعَاذِيرِ، فَلَمَّا

و دلیلت را آشکار ساخته و باطلها را از بین برده و بهانه را قطع نماید، پس زمانی که از

اشْفَقَ مِنْ فِتْنَةِ الْفَاسِقِينَ، وَاتَّقَى فَيْكَ الْمُنَافِقِينَ، أَوْحَى إِلَيْهِ رَبُّ

فتنه فاسقان بیمناک شد، و در مورد تو از منافقان ترسید پروردگار جهانیان به او وحی نمود:

الْعَالَمِينَ: يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ، وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا

ای پیامبر آنچه از طرف پروردگارت بر تو نازل شده است، کاملاً (به مردم) برسان و اگر نکنی

بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ، وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ. فَوَضَعَ عَلَى نَفْسِهِ أَوْزَارَ

رسالت او را انجام نداده ای، خداوند تو را از (خطرات احتمالی) مردم نگاه می دارد، پس سختیهای مسیر را به جان خرید،

الْمَسِيرِ، وَنَهَضَ فِي رَمَضَاءِ الْهَجِيرِ، فَخَطَبَ وَاسْمَعَ وَنَادَى فَأَبْلَغَ، ثُمَّ

و در گرمای نیمروز بپا خواست، و خطبه خواند و آگاه کرد و ندا داد و پیامش را رسانید، سپس از

سَأَلَهُمْ اجْمَعَ فَقَالَ هَلْ بَلَّغْتُ، فَقَالُوا اللَّهُمَّ بَلَى فَقَالَ اللَّهُمَّ اشْهَدْ، ثُمَّ قَالَ

همه آنان پرسید و فرمود آیا (پیامم را) رساندم، همه گفتند: به خدا سوگند آری، پس فرمود: خدایا تو شاهد باش، سپس فرمود:

الَسْتُ أَوْلَىٰ بِالْمُؤْمِنِينَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ، فَقَالُوا بَلَىٰ فَاخَذَ بِيَدِكَ وَقَالَ مَنْ

آیا من نسبت به مؤمنان از خودشان سزاوارتر نیستم؟! گفتند: آری، پس دست تو را بالا گرفت و فرمود: هر کس

كُنْتُ مَوْلَاهُ فَهَذَا عَلَيَّ مَوْلَاهُ، اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ،

که من مولا و سرپرست اویم علی مولا و سرپرست اوست، خدایا هر که او را دوست بدارد دوستش بدار و هر که او را دشمن دارد، دشمنش باش

وَأَنْصُرُ مَنْ نَصَرَهُ، وَآخُذُ مَنْ خَذَلَهُ، فَمَا آمَنَ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيكَ عَلَىٰ نَبِيِّهِ

و هر که او را یاری کند یاریش کن، و هر که او را یاری نکند یاریش نکن، پس به آنچه خدا بر پیامبرش در مورد تو نازل نمود

إِلَّا قَلِيلًا، وَلَا زَادَ أَكْثَرُهُمْ غَيْرَ تَخْسِيرٍ، وَلَقَدْ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَىٰ فِيكَ مِنْ قَبْلُ

جز اندکی ایمان نیاوردند، و جز زیانکاری بر اکثرشان چیزی افزوده نشد، و خداوند بلندمرتبه پیش از این در مورد تو نازل فرمود

وَهُمْ كَارِهُونَ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَزِدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ، فَسَوْفَ يَأْتِي

در حالی که آنان خوش نداشتند: ای کسانی که ایمان آورده اید هر کس از شما از آیین خود برگردد (به خدا زیانی نمی رساند) خداوند

اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ، إِذْ لَمَّا عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّهُ عَلَى الْكَافِرِينَ،

جمعیتی را می آورد که آنها را دوست دارد و آنان نیز او را دوست دارند در برابر مؤمنان متواضع و در برابر کافران سرسخت و نیرومندند

يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ، ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ

آنها در راه خدا جهاد می کنند و از سرزنش هیچ ملامتگری هراسی ندارند، این فضل خداست که به هر کس

يَشَاءُ، وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ، أَمَّا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ

بخواهد (و شایسته ببیند) می دهد و (فضل) خدا وسیع و خداوند داناست، سرپرست و ولی شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند

يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ، وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ

همانها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع زکات می دهند و کسانی که ولایت خدا و پیامبر او

وَالَّذِينَ آمَنُوا، فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ، رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

و افراد با ایمان را بپذیرند (پیروزند زیرا) حزب و جمعیت خدا پیروز است، پروردگار را به آنچه نازل کردی ایمان آوردیم و از

الرَّسُولَ فَآكُتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَهَبْ

فرستاده (تو) پیروی نمودیم ما را در زمره گواهان بنویس، پروردگارا دلهايمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از

لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، أَنْتَ الْوَهَّابُ. اللَّهُمَّ إِنَّا نَعْلَمُ أَنَّ هَذَا هُوَ الْحَقُّ

سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تو بخشنده ای، خدایا ما می دانیم که این سخن حقی از

مِنْ عِنْدِكَ، فَالْعَنَ مَنْ عَارَضَهُ وَاسْتَكْبَرَ، وَكَذَّبَ بِهِ وَكَفَرَ، وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ

جانب توست، پس هر که با او مخالفت کرده و تکبر ورزید و تکذیب کرده و کفر ورزید، لعنت کن، و آنها که

ظَلَمُوا إِيَّائِي مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدَ

ستم کردند به زودی می دانند که بازگشتشان به کجاست، سلام بر تو ای امیر مؤمنان و آقا و

الْوَصِيِّينَ، وَأَوْلَى الْعَابِدِينَ، وَأَزْهَدَ الزَّاهِدِينَ، وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

سرور جانشینان، و اولین عبادت کنندگان، زاهدترین زاهدان و رحمت و برکات و

وَصَلَوَاتُهُ وَتَحِيَّاتُهُ، أَنْتَ مُطْعِمُ الطَّعَامِ عَلَى حُبِّهِ مَسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

درود و سلام خدا بر تو باد، و غذای خود را با این که به آن علاقه (و نیاز) داشتی برای رضای خدا به مسکین و یتیم و اسیر دادی،

لَوْجِهِ اللَّهُ، لَا تُرِيدُ مِنْهُمْ جَزَاءً وَلَا شُكُورًا، وَفِيكَ أَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى

در حالی که از آنان پاداش و سپاسی نخواستی، و خداوند بلندمرتبه در مورد تو نازل فرمود:

وَيُؤْتُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ، وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ

و آنها را بر خود مقدم می دارد هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند کسانی که از بخل و حرص نفس خویش باز داشته شده اند

فَاوَلَيْكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ. وَأَنْتَ الْكَاطِمُ لَلْغَيْظِ، وَالْعَافِي عَنِ النَّاسِ، وَاللَّهُ

رستگاراند، و تویی فروبرنده خشم و در گذرنده از مردم، و خداوند

يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ، وَأَنْتَ الصَّابِرُ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ،

نیکوکاران را دوست دارد، و تویی شکیبا در سختی و مشکلات و هنگام نبرد

وَأَنْتَ الْقَاسِمُ بِالسُّوْيَةِ وَالْعَادِلُ فِي الرِّعْيَةِ، وَالْعَالِمُ بِحُدُودِ اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ

و تویی تقسیم کننده به مساوات و رفتار کننده به عدالت در میان مردم، و دانای به حدود (احکام) خدا از میان

الْبَرِيَّةِ، وَاللَّهُ تَعَالَى اخْبَرَ عَمَّا اَوْلَاكَ مِنْ فَضْلِهِ بِقَوْلِهِ: اَفَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا

مخلوقات، و خداوند متعال از فضیلتی که به تو عطا نموده با گفتارش چنین خبر داد: آیا کسی که با ایمان باشد

كَمَنْ كَانَ فَاسِقًا لَا يَسْتَوُونَ، اَمَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ

همچون کسی است که فاسق است؟! نه هرگز این دو برابر نیستند، اما کسانی که ایمان آوردند و کارهای شایسته انجام دادند

جَنَّاتُ الْمَأْوَى نُزُلًا بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ. وَاِنَّ الْمَخْصُوصَ يَعْلَمُ التَّنْزِيلَ،

باغهای بهشت جاویدان از آن آنها خواهد بود، این وسیله پذیرایی (خداوند) از آنهاست به پاداش آنچه انجام می دادند،

وَحُكْمِ التَّأْوِيلِ، وَنَصِّ الرَّسُولِ، وَلِكِ الْمَوَاقِفِ الْمَشْهُودَةِ، وَالْمَقَامَاتِ

و علم قرآن و حکم تفسیر و بیان و سفارش صریح پیامبر مخصوص توست، و از آن توست نبردهای آشکار (در راه اسلام) و مقامات

الْمَشْهُورَةِ، وَالْأَيَّامِ الْمَذْكُورَةِ، يَوْمَ بَدْرِ وَيَوْمِ الْأَحْزَابِ، إِذْ زَاغَتِ

مشهور، و روزهایی که بر سر زبانهاست، همان روز بدر و احزاب، آن گاه که چشمها

الْأَبْصَارُ، وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ، وَتَطُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا، هُنَالِكَ

از شدت وحشت خیره شده و جانها به لب رسیده بود و گمانهای گوناگون بدی به خدا می بردید،

ابْتُلِيَ الْمُؤْمِنُونَ، وَزُلْزِلُوا زَلْزَالًا شَدِيدًا، وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي

آنجا که مؤمنان آزمایش شدند و تکان سختی خوردند و آنگاه که منافقان و

قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ، مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ إِلَّا غُرُورًا، وَإِذْ قَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ

بیماردلان می گفتند: خدا و پیامبرش جز وعده های دروغین به ما نداده اند، و آنگاه که گروهی از آنها گفتند

يَا أَهْلَ يَثْرِبَ لَا مُقَامَ لَكُمْ فَارْجِعُوا، وَيَسْتَأْذِنُ فَرِيقٌ مِنْهُمُ النَّبِيَّ،

ای اهل یثرب (ای مردم مدینه) اینجا جای توقف شما نیست، به خانه های خود باز گردید و گروهی از آنان از پیامبر اجازه بازگشت می خواستند.

يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ، إِنْ يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا، وَقَالَ اللَّهُ

و می گفتند: خانه های ما بی حفاظ است در حالی که بی حفاظ نبود آنها فقط می خواستند (از جنگ) فرار کنند، و خداوند بلندمرتبه

تَعَالَى وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ، قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ،

فرمود: مؤمنان وقتی لشکر احزاب را دیدند گفتند، این همان است که خدا و رسولش به ما وعده داده

وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا. فَقَتَلَتْ عَمْرُهُمْ،

و خدا و رسولش راست گفته اند و این موضوع جز بر ایمان و تسلیم آنها نیافزود، پس عمر بن عبدود از ایشان را کشتی

وَهَزَمَتْ جَمْعَهُمْ، وَرَدَّ اللَّهُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِغِيظِهِمْ لَمْ يَنَالُوا خَيْرًا، وَكَفَى اللَّهُ

و جمعشان را پراکنده ساختی، و خدا کافران را با دلی پر از خشم بازگرداند بی آنکه نتیجه ای از کار خود گرفته باشند و خداوند

الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ، وَكَانَ اللَّهُ قَوِيًّا عَزِيزًا، وَيَوْمَ أَحَدٍ إِذْ يُصْعِدُونَ وَلَا

(در این میدان) مؤمنان را از جنگ بی نیاز ساخت (و پیروزی را نصیبشان کرد) و خدا قوی و شکست ناپذیر است، و در روز احد هنگامی که از کوه بالا می رفتند و

يَلُؤُونَ عَلَىٰ أَحَدٍ، وَالرَّسُولُ يَدْعُهُمْ فِي آخِرِهِمْ، وَأَنْتَ تَدُودُ بِهِمْ

(از وحشت) به هیچ کس (از عقب ماندگان) نگاه نمی کردند در حالی که پیامبر از پشت سر آنها را صدا می زد، و تو جنگجویان

الْمُشْرِكِينَ عَنِ النَّبِيِّ ذَاتِ الْيَمِينِ وَذَاتِ الشُّمَالِ، حَتَّىٰ رَدَّهُمُ اللَّهُ تَعَالَىٰ

مشرکان را از سمت راست و چپ پیامبر دور می کردی تا این که خداوند بلندمرتبه آنها را از

عَنْكَمَا خَائِفِينَ، وَنَصَرَ بِكَ الْخَاذِلِينَ، وَيَوْمَ حُنَيْنٍ عَلَى مَا نَطَقَ بِهِ

شما دفع کرد در حالی که می ترسیدند، و به وسیله تو شکست خوردگان را یاری کرد، و در روز جنگ حنین (نیز شما را یاری نمود) بنابر آنچه قرآن به آن سخن

التَّنْزِيلُ: اذْ اعْجَبْتَكُمْ كَثُرْتُكُمْ، فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا، وَضَاقَتْ عَلَيْكُمْ

رانده است: در آن هنگام که فزونی جمعیتان شما را مغرور ساخت ولی (این فزونی جمعیت) مشکلی را از شما حل نکرد و زمین با همه

الْأَرْضُ بِمَا رَحِبَتْ، ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ، ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ

وسعتش بر شما تنگ شد، سپس پشت (به دشمن) کرده فرار نمودید، سپس خداوند آرامش خود را بر پیامبرش و

وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ. وَالْمُؤْمِنُونَ أَنْتَ وَمَنْ يَلِيكَ، وَعَمَّكَ الْعَبَاسُ يُنَادِي

مؤمنان نازل کرد. و تو و همراهانت همان مؤمنان بودید و عمویت عباس فرارکنندگان را صدا می زد

الْمُنْهَزِمِينَ، يَا أَصْحَابَ سُورَةِ الْبَقَرَةِ، يَا أَهْلَ بَيْعَةِ الشَّجَرَةِ، حَتَّى

(و می گفت: ای اصحاب سوره بقره و ای اهل بیعت (با پیامبر در زیر) درخت معهود، تا

اسْتَجَابَ لَهُ قَوْمٌ قَدْ كَفَيْتَهُمُ الْمُؤْنَةَ، وَتَكَفَّلَتْ دُونَهُمُ الْمُعُونَةَ، فَعَادُوا

سرانجام گروهی که تو عهده دار مسئولیت آنان شدی، و تو (ای علی) به جای آنها عهده دار کمک بودی به او پاسخ گفتند، پس فرارکنندگان

إِسْرِينَ مِنَ الْمُتُوبَةِ، رَاجِينَ وَعَدَ اللَّهُ تَعَالَى بِالتَّوْبَةِ، وَذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ جَلَّ

با ناامیدی از پاداش بازگشتند، در حالی که به وعده خداوند در پذیرش توبه امیدوار بودند که همان قول خداوند- که یادش بزرگ

ذِكْرُهُ: ثُمَّ يُتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ. وَأَنْتَ حَائِزٌ دَرَجَةً

است- می باشد: سپس خداوند- بعد از آن- توبه هر کس را بخواهد (و شایسته ببیند) می پذیرد. و تو به رتبه

الصَّبْرِ، فَائِزٌ بِعَظِيمِ الْأَجْرِ، وَيَوْمَ خَبِرَ إِذْ أَظْهَرَ اللَّهُ خَوَرَ الْمُنَافِقِينَ، وَقَطَعَ

صبر نائل شدی و پاداش بزرگ را به دست آوردی، و روز خیر (را بیاد آر) آن گاه که خداوند ضعف منافقان را آشکار ساخت

دَابِرَ الْكَافِرِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَقَدْ كَانُوا عَاهَدُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ

و ریشه کافران را قطع کرد- ستایش از آن خداوندی است که پروردگار جهانیان است،- با این که آنان قبل از این با خدا عهد کرده بودند

لَا يُؤْلُونَ الْأُدْبَارَ، وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ مَسْئُولًا، مَوْلَايَ أَنْتَ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ،

که پشت به دشمن نکنند و عهد الهی مورد سؤال قرار خواهد گرفت (و در برابر آن مسئولند)، مولای من تویی حجت رسای (خداوند)

وَالْمَحَجَّةُ الْوَاضِحَةُ، وَالنُّعْمَةُ السَّابِغَةُ، وَالْبُرْهَانُ الْمُنِيرُ، فَهَنِيئًا لَكَ بِمَا

و راه آشکار و نعمت فراوان و دلیل روشن، پس گوارا باد بر تو فضیلتی که

اتیک الله من فضل، وَتَبًّا لِشَانِكَ ذِي الْجَهْلِ، شَهِدَتْ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ

خداوند به تو عطا نمود و هلاک باد دشمن نادان تو، به همراه پیامبر- که درود خدا بر او و

عَلَيْهِ وَآلِهِ، جَمِيعَ حُرُوبِهِ وَمَغَازِيهِ، تَحْمِلُ الرَّايَةَ اِمَامَهُ، وَتَضْرِبُ

خاندان پاکش باد- در تمامی جنگها و غزوات حاضر شده و پرچم (اسلام) را پیشاپیش او حمل نمودی و با

بِالسَّيْفِ قُدَّامَهُ، ثُمَّ لِحَزْمِكَ الْمَشْهُورِ، وَبَصِيرَتِكَ فِي الْأُمُورِ، أَمَرَكَ فِي

شمشیر پیش رویش جنگیدی، سپس به خاطر تدبیر مشهورت و آگاهی در کارها، تو را در

الْمُوَاطِنِ وَلَمْ يَكُنْ عَلَيْكَ امِيرٌ، وَكَمْ مِنْ امْرِئٍ صَدَّكَ عَنْ امْضَاءِ عَزْمِكَ فِيهِ

جایگاههای مختلف فرمانده قرار داد در حالی که کسی امیر تو نبود، و چه بسیار کارهایی که پرهیزکاریت تو را از اجرای تصمیمت در آن بازداشت،

التُّقَى وَاتَّبَعَ غَيْرُكَ فِي مِثْلِهِ الْهُوَى فَظَنَّ الْجَاهِلُونَ أَنَّكَ عَجَزْتَ عَمَّا

در حالی که دیگران در مثل آن گرفتار هوای نفس شدند، پس نادانان پنداشتند که تو از آنچه پیامبر به آن رسیده است ناتوانی،

إِلَيْهِ انْتَهَى ضَلُّ وَاللَّهُ الظَّالِمُونَ لِدَلِيلِكَ وَمَا اهْتَدَى وَلَقَدْ اَوْضَحْتَ مَا اشْكَلُ

به خدا گمراه شد کسی که چنین پنداشته و هدایت نشده است، و به یقین آنچه را که از

مِنْ ذَلِكَ لِمَنْ تَوَهَّمُوا مِثْرِي بِقَوْلِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، قَدْ يَرَى الْحَوْلُ

این امور برای توهم کنندگان و تردیدکنندگان مشکل شده بود با گفتارت روشن ساختی- که درود خدا بر تو باد- (و فرمودی): گاهی مدبر

الْقَلْبُ وَجَهَ الْحَيْلِ، وَدُونَهَا حَاجِزٌ مِنْ تَقْوَى اللَّهِ، فَيَدْعُهَا رَأَى الْعَيْنِ،

چاره جو راه حيله و نیرنگ را می داند ولی تقوای الهی مانعش می شود، پس آشکارا آن را رها می کند

وَيَنْتَهزُ فُرْصَتَهَا مَنْ لَاحِرِيحَهُ لَهُ فِي الدِّينِ، صَدَقْتَ وَخَسِرَ الْمُبْطِلُونَ،

ولی کسی که دین مانعش نیست فرصت را غنیمت می شمارد، راست گفتمی و یاوه گویان زیانکار شدند.

وَإِذْ مَا كَرَّكَ النَّاكِثَانِ فَقَالَا نُرِيدُ الْعُمْرَةَ، فَقُلْتَ لَهُمَا لَعْمُرُكُمَا مَا تُرِيدَانِ

و آنگاه که پیمان شکنان (طلحه و زبیر) نیرنگ کرده و گفتند: قصد انجام عمره داریم، تو به آن دو فرمودی: قسم به جانتان

که قصد عمره ندارید،

الْعُمْرَةَ، لَكِنْ تُرِيدَانِ الْعُدْرَةَ، فَاحْذَتِ الْبَيْعَةَ عَلَيْهِمَا، وَجَدَدْتَ الْمِيثَاقَ

بلکه قصد خیانت دارید، سپس از آن دو بیعت گرفتی و تجدید پیمان نمودی

فَجَدَا فِي النِّفَاقِ، فَلَمَّا بَثَّتَهُمَا عَلَى فِعْلِهِمَا، اغْفَلَا وَعَادَا وَمَا انْتَفَعَا،

ولی آنان در نفاق کوشیدند و آنگاه که آنان را بر (عاقبت) کارشان آگاه ساختی، خود را به غفلت زده و (از پیش تو) بازگشتند در حالی که (از سخنان) بهره ای نبردند

وَكَانَ عَاقِبَةُ امْرِهِمَا خُسْرًا، ثُمَّ تَلَاهُمَا أَهْلُ الشَّامِ فَسِرَّتَ إِلَيْهِمْ بَعْدَ

و عاقبت کار آنها خسران و زیانکاری بود، سپس شامیان به دنبال آن دو به راه افتادند و پس از اتمام حجّت به سوی آنها حرکت نمودی،

الْإِعْذَارِ، وَهُمْ لَا يَدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ، وَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ، هَمَّجَ رَعَاعٌ

در حالی که آنان به دین حق ایمان نیاورده و در قرآن تدبّر ننمودند، (آنها) مردمی عوام و بی اراده

ضَالِّونَ، وَبِالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ فِيكَ كَافِرُونَ، وَلِأَهْلِ الْخِلَافِ عَلَيْكَ

و گمراه بودند و به آنچه در مورد تو بر محمد (ص) نازل شده کافر بودند و مخالفان را یاری می کردند،

نَاصِرُونَ، وَقَدْ أَمَرَ اللَّهُ تَعَالَى بِاتِّبَاعِكَ، وَنَدَبَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى نَصْرِكَ،

در حالی که خدای بلندمرتبه به پیروی تو فرمان داده و مؤمنان را به یاریت فرا خواند و خداوند عزیز و گرامی

وَقَالَ عَزَّوَجَلَّ: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ، وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ.

فرمود: ای کسانی که ایمان آورده اید از (مخالفتِ فرمان) خدا بپرهیزید و با صادقان و راستگویان باشید،

مَوْلَايَ بِكَ ظَهَرَ الْحَقُّ، وَقَدْ بَدَأَ الْخَلْقُ، وَأَوْضَحَتِ السُّنَنَ بَعْدَ الدُّرُوسِ

مولای من حق به وسیله تو نمایان شد با آن که مردم آن را رها کرده بودند، و سنتهای اسلامی را بعد از فراموشی و نابودی آشکار ساختی،

وَالطَّمَسِ، فَلَكَ سَابِقَةُ الْجِهَادِ عَلَى تَصْدِيقِ التَّنْزِيلِ، وَلَكَ فَضِيلَةُ الْجِهَادِ

و سبقت به جهاد در طریق تصدیق به قرآن از آن توست، و فضیلت جهاد به خاطر تحقق

عَلَى تَحْقِيقِ التَّأْوِيلِ، وَعَدُوُّكَ عَدُوُّ اللَّهِ، جَا حِدٌ لِرَسُولِ اللَّهِ، يَدْعُو بَاطِلًا،

تأویل قرآن نیز از آن توست و دشمن تو دشمن خدا و منکر رسول خداست، که به باطل دعوت می کند

وَيَحْكُمُ جَائِرًا، وَيَتَأَمَّرُ غَاصِبًا، وَيَدْعُو حِزْبَهُ إِلَى النَّارِ، وَعَمَّارٌ يُجَاهِدُ

و به ظلم حکومت کرده، و به غصب فرمان می دهد، در حالی که گروهش را به سوی آتش فرا می خواند، و عمار یاسر (در راه خدا) جهاد کرده

وَيُنَادِي بَيْنَ الصَّفَيْنِ، الرِّوَا حَ الرِّوَا حَ إِلَى الْجَنَّةِ، وَلَمَّا اسْتَسْقَى فَسَقَى

و در میان دو صف فریاد می زد: حرکت کنید، حرکت کنید به سوی بهشت، و زمانی که آب خواست، و با

اللَّبْنِ، كَبَّرَ وَقَالَ قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، آخِرُ شَرَابِكَ

شیر سیراب شد، ندای الله اکبر سر داد و گفت: رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به من فرمود: آخرین نوشیدنی تو

مِنَ الدُّنْيَا ضِيَاحٍ مِنْ لَبَنِ، وَتَقْتُلُكَ الْفِئَةُ الْبَاغِيَةُ، فَأَعْتَرَضَهُ أَبُو الْعَادِيَةِ

از دنیا جرعه ای از شیر است و گروهی ستمکار تو را می کشند، پس ابوعادیه

الْفَزَارِي فَقَتَلَهُ، فَعَلَى أَبِي الْعَادِيَةِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَلَعْنَةُ مَلَائِكَتِهِ وَرُسُلِهِ

فزاری راه را بر او بست و او را به شهادت رساند، پس لعنت خدا و فرشتگان و تمامی

اجْمَعِينَ، وَعَلَى مَنْ سَلَّ سَيْفَهُ عَلَيْكَ، وَسَلَّتْ سَيْفَكَ عَلَيْهِ يَا

فرستادگان بر ابوعادیه باد و بر کسانی که به روی تو شمشیر کشیده و تو ای

امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، وَعَلَى مَنْ

امیر مؤمنان بر آنها شمشیر کشیدی (و لعنت خدا بر) تمامی مشرکین و منافقین تا روز قیامت و بر تمامی کسانی که

رَضِيَ بِمَا سَأَلْتِكَ وَلَمْ يَكْرَهُهُ، وَاعْمَضْ عَيْنَهُ وَلَمْ يُنْكِرْ، أَوْ اعَانَ عَلَيْكَ

بر ناراحتی تو خشنود گردیده و ناراحت نشدند و چشم برهم گذاشته و انکار نکردند، یا با دست و زبان بر

بِيَدٍ أَوْ لِسَانٍ، أَوْ قَعَدَ عَنْ نَصْرِكَ، أَوْ حَذَلَ عَنِ الْجِهَادِ مَعَكَ، أَوْ غَمَطَ

علیه تو کمک کردند، یا از یاریت عقب نشستند یا از جهاد همراه تو دست کشیدند، یا فضلت را

فَضْلَكَ، وَجَحَدَ حَقَّكَ، أَوْ عَدَلَ بِكَ مَنْ جَعَلَكَ اللَّهُ أَوْلَىٰ بِهِ مِنْ نَفْسِهِ،

نادیده گرفته، و حقت را منکر شدند، یا تو را با کسی برابر دانستند که خدا تو را نسبت به او برتر قرار داده است

وَصَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَ سَلَامُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ، وَعَلَىٰ

و درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد، و سلام و تحیت او نیز بر تو و بر

الْأُمَّةِ مِنْ آلِكَ الطَّاهِرِينَ، أَنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَ الْأَمْرُ الْأَعْجَبُ وَالْخَطْبُ

امامان پاک از خاندان تو باد، که به یقین او ستوده و بزرگوار است، و عجیب تر و سخت تر و

الْأَفْطَحُ بَعْدَ جِحْدِكَ حَقَّكَ، غَضِبُ الصُّدَيْقَةِ الطَّاهِرَةِ الزُّهْرَاءِ سَيِّدِهِ

بی رحمانه تر بعد از انکار حق تو، غضب فدک از صدیقه طاهره حضرت زهرا سرور

النِّسَاءِ فَدَكَا، وَرَدُّ شَهَادَتِكَ وَشَهَادَةِ السَّيِّدِينَ سُلَالَتِكَ، وَعِثْرَهُ

بانوان بود، و نپذیرفتن شهادت تو و دو آقای از نسل تو و خاندان

الْمُصْطَفَىٰ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمْ، وَقَدْ أَعْلَىٰ اللَّهُ تَعَالَىٰ عَلَىٰ الْأُمَّةِ دَرَجَتَكُمْ،

برگزیده پیامبر- که درود خدا بر شما باد- (بر فدک) بود، در حالی که خداوند متعال شما را بر امت برتری داده

وَرَفَعَ مَنَرَتَكُمْ، وَابَانَ فَضْلُكُمْ، وَشَرَّفَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ، فَادْهَبْ

و مقامتان را بالا برده بود و فضل شما را آشکار ساخته و شما را بر جهانیان برتری داده بود، خداوند

عَنْكُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرَكُمْ تَطْهِيراً، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ

پلیدی (گناه) را از شما دور ساخته و شما را کاملاً پاک نموده بود، خداوند عزیز و گرامی می فرماید: به یقین انسان، حریص و

کم طاقت

هَلُوعًا، إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا، وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا، إِلَّا الْمُصَلِّينَ.

آفریده شده است، هنگامی که بدی به او رسد بی تابی می کند و هنگامی که خوبی به او رسد، مانع دیگران می شود و (بخل می ورزد) مگر نماز گزاران

فَاسْتَنْتَى اللَّهُ تَعَالَى نَبِيَّهُ الْمُصْطَفَى وَانْتِ يَا سَيِّدَ الْأَوْصِيَاءِ مِنْ جَمِيعِ

پس خداوند متعال پیامبر برگزیده اش و تو را ای آقا و سرور جانشینان از میان تمامی مخلوقات استثنا کرد،

الْخَلْقِ، فَمَا اِعْتَمَهُ مَنْ ظَلَمَكَ عَنِ الْحَقِّ، ثُمَّ اقْرَضُوكَ سَهْمَ ذَوِي الْقُرْبَى

پس چقدر گمراه است آن که در حق تو ستم نمود، سپس فریبکارانه سهم ذوی القربی را به تو قرض دادند

ص: ۲۹۵

مَكْرًا، وَاحَادُوهُ عَن اَهْلِهِ جَوْرًا، فَلَمَّا اَلِ الْاَمْرُ الْيَكَّ اجْرِيْتَهُمْ عَلٰى مَا

و حال آن که با ظلم و ستم، آن را از اهلش دور ساخته بودند، پس زمانی را که حکومت به دست تو افتاد با اینکه از

اجْرِيَا، رَغْبَةً عَنْهُمَا بِمَا عِنْدَ اللّٰهِ لَكَ، فَاشْبَهْتَ مِخْتَكَّ بِهِمَا مِخْنَ الْاَنْبِيَاءِ

عمل آن دو نفر راضی نبودی به خاطر خداوند مردم را بر همان روشی که آن دو اجرا کردند باقی گذاردی، پس گرفتاری تو به آن دو با گرفتاری پیامبران

عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عِنْدَ الْوَحْدَةِ وَعَدَمِ الْاَنْصَارِ، وَاشْبَهْتَ فِي الْبَيَاتِ عَلٰى

- که درود خدا بر آنان باد- در هنگام تنهایی و بی یآوری همانند شد، و خوابیدن در بستر پیامبر

الْفِرَاشِ الذَّبِيحِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، اِذْ اجْبَتَ كَمَا اجَابَ، وَاطَعْتَ كَمَا اطَاعَ

شبيه اسماعیل ذبیح- که درود خدا بر او باد- شد، آنگاه که همانند او پذیرفتی و همانند

اسْمِعِيلُ صَابِرًا مُّخْتَسِبًا، اِذْ قَالَ لَهُ: يَا بَنِيَّ اِنِّي اَرِي فِي الْمَنَامِ اِنِّي

اسماعیل صابر و خیراندیش اطاعت نمودی، آن گاه که (پدرش) به او گفت: پسر من در خواب دیدم که

اِذْبُحَكَ، فَانظُرْ مَاذَا تَرٰى قَالَ يَا اَبْتَ افْعَلْ مَا تُؤْمَرُ سَتَجِدُنِيْ اِنْشَاءَ اللّٰهِ

تو را ذبح می کنم، پس بنگر رأی تو چیست؟ گفت: پدرم هر چه دستور داری اجرا کن، به خواست خدا

مِنَ الصّٰبِرِيْنَ. وَكَذٰلِكَ اَنْتَ لَمَّا اَبَاتَكَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَامَرَكَ

مرا از صابران خواهی یافت. و تو نیز چنین بودی آنگاه که پیامبر- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- شبانگاه تو را

اِنْ تَضَجَّعَ فِي مَرْقَدِهِ وَاَقِيًّا لَهُ بِنَفْسِكَ، اسْرَعْتَ اِلٰى اجَابَتِهِ مُطِيعًا،

در منزلش جای داده و به خوابیدن در بسترش فرمان داد تا با جان خویش او را حفظ کنی، به سرعت فرمان او را اطاعت نموده

وَلِنَفْسِكَ عَلٰى الْقَتْلِ مُوْطِنًا، فَشَكَرَ اللّٰهُ تَعَالٰى طَاعَتَكَ، وَابَانَ عَن جَمِيْلِ

و جانت را برای کشته شدن مهیا ساختی، پس خداوند بلندمرتبه فرمانبرداریت را پاداش داده و از کار نیکت با گفتارش

فَعَلِكَ بِقَوْلِهِ جَلَّ ذِكْرُهُ: وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ.

- که یادش بزرگ است - چنین پرده برداشت: بعضی از مردم (با ایمان و فداکار) جان خود را به خاطر خشنودی خدا می فروشند.

ثُمَّ مِخْتَكُ يَوْمِ صَفِينَ، وَقَدْ رَفَعَتِ الْمَصَاحِفُ حَيْلَهُ وَمَكْرًا، فَأَعْرَضَ

گرفتاری بعدی تو جنگ صفین بود، آنگاه که از روی مکر و فریب قرآن‌ها (بر نیزه‌ها) بالا برده شد، پس (در میان سپاه)

الشَّكُّ وَعُزِفَ الْحَقُّ، وَاتَّبَعَ الظَّنُّ، اشْبَهَتْ مِخْنَهُ هَرُونَ إِذْ أَمَرَهُ مُوسَى

تردید پیدا شد و از حق روی گردان شده و از گمان (خود) پیروی نمودند، که (این گرفتاری تو) همانند گرفتاری هارون بود آنگاه که موسی او را

عَلَى قَوْمِهِ فَتَمَرَّقُوا عَنْهُ، وَهَرُونَ يُنَادِي بِهِمْ وَيَقُولُ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهِ،

بر قوم خویش امیر قرارداد، پس از گرد او پراکنده شدند درحالی که هارون آنها را صدا کرده و می گفت، ای قوم من شما فقط به وسیله آن (گوساله سامری) مورد آزمایش قرار گرفته اید

وَأَنَّ رَبَّكُمْ الرَّحْمَنُ فَاتَّبِعُونِي وَأَطِيعُوا أَمْرِي قَالُوا لَنْ نَبْرَحَ عَلَيْهِ

و پروردگار شما خداوند رحمان است پس از من پیروی کنید و فرمانم را اطاعت نمایید ولی آنها گفتند ما همچنان گرد آن می مانیم

عَاكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ وَكَذَلِكَ أَنْتَ لَمَّا رُفِعَتِ الْمَصَاحِفُ،

(و آن را پرستش می کنیم) تا موسی به سوی ما باز گردد، و تو نیز آنگاه که قرآنها (بر نیزه ها) بالا برده شد

قُلْتَ يَا قَوْمِ إِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهَا وَخُذِ عُنْتُمْ، فَعَصَوْكَ وَخَالَفُوا عَلَيْكَ، وَاسْتَدْعَوْا

فرمودی: ای قوم من شما فقط به وسیله آن (قرآنها) مورد آزمایش قرار گرفته و فریب خوردید، پس نافرمانی کرده و با تو مخالفت نمودند و درخواست

نَصَبَ الْحَكَمَيْنِ فَأَيَّبَتْ عَلَيْهِمْ، وَتَبَرَّاتُ إِلَى اللَّهِ مِنْ فِعْلِهِمْ، وَفَوَّضْتُهُ

تعیین دو حکم کردند و تو درخواستشان را نپذیرفتی و از کار آنها به خدا پناه برده و کار را به خودشان واگذار نمودی،

الْيَهُمْ، فَلَمَّا اسْفَرَ الْحَقُّ وَسَفِهَ الْمُنْكَرُ، وَاعْتَرَفُوا بِالزَّلَلِ وَالْجَوْرِ عَنِ

پس آنگاه که حق آشکار شده و باطل شناخته شد و به لغزش و عدول از حق اعتراف نمودند،

الْقَصْدِ، اخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِهِ، وَالزُّمُوكَ عَلَى سَفَهِ التَّحْكِيمِ الَّذِي آيَّتُهُ

بعد از آن اختلاف کردند، و تو را بر پذیرش حکمیت سفیهانه ای که از پذیرفتن آن خودداری کردی

وَاحْبُوهُ، وَحَظَرْتَهُ وَابْأَحُوا ذَنْبَهُمُ الَّذِي افْتَرَفُوهُ، وَأَنْتَ عَلَى نَهْجِ بَصِيرِهِ

و آنها می پسندید مجبور ساختند و تو از آن منع نمودی، در حالی که آنها گناهی را که مرتکب شده بودند مجاز می دانستند و تو بر طریق آگاهی

وَهُدًى، وَهُمْ عَلَى سُنَنِ ضَلَالِهِ وَعَمِي، فَمَا زَالُوا عَلَى النُّفَاقِ مُصْرِينَ،

و هدایت و آنها بر طریق گمراهی و کوردلی بودند، پس پیوسته بر نفاق پافشاری کرده و

وَفِي الْغَيِّْ مُتَرَدِّدِينَ، حَتَّىٰ إِذْ أَقْبَهُمُ اللَّهُ وَبَالَ أَمْرِهِمْ، فَأَمَاتَ بِسَيْفِكَ مَنْ

در گمراهی سرگردان بودند، تا این که خدا نتیجه کارشان را به آنها چشاند، پس با شمشیر تو دشمنان را از میان برداشت

عَانِدَكَ فَشَقِي وَهَوَىٰ وَآخِي بِحُجَّتِكَ مَنْ سَعَدَ فَهُدَىٰ، صَلَوَاتُ اللَّهِ

در نتیجه بدبخت شده و سقوط کردند، و با حجت و برهان تو سعادت‌مندان را زنده گردانید و در نتیجه هدایت شدند،
درودهای خدا

عَلَيْكَ غَادِيَةٌ وَرَائِحَةٌ، وَعَاكِفَةٌ وَذَاهِبَةٌ، فَمَا يُحِيطُ الْمَادِحُ وَصَفَكَ، وَلَا

بر تو باد صبحگان و شامگاهان و هنگام آمد و شد شب و روز پس توصیف کنندگان به وصفت احاطه نیابند، و

يُحِيطُ الطَّاعِنُ فَضْلَكَ، أَنْتَ أَحْسَنُ الْخَلْقِ عِبَادَةً، وَأَخْلَصُهُمْ زَهَادَةً،

بدخواهان فضلت را نپوشانند، تویی بهترین مخلوقات در عبادت و خالص ترین آنان در پارسایی

وَأَذَبُهُمْ عَنِ الدِّينِ، أَقَمْتَ حُدُودَ اللَّهِ بِجُهِدِكَ، وَفَلَّلْتَ عَسَاكِرَ الْمَارِقِينَ

و دفاع کننده ترین آنان از دین، حدود خدا را با فداکاریت بپا داشتی و لشکریان مارقین

بِسَيْفِكَ، تُخْمِدُ لَهَبَ الْحُرُوبِ بَيْنَانِكَ، وَتَهْتِكُ سُتُورَ الشُّبُهَةِ بِيَانِكَ،

را با شمشیرت شکست دادی، و آتش جنگها را به دست خویش فرو نشاندی، و پرده های شک و تردید را با بیانت کنار زدی

وَتَكْشِفُ لِبَسِ الْبَاطِلِ عَنِ صَرِيحِ الْحَقِّ، لَا تَأْخُذُكَ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ،

و پوشش باطل را از چهره حق کنار زدی، سرزنش سرزنش کنندگان تو را از راه خدا باز نداشت

وَفِي مَدْحِ اللَّهِ تَعَالَى لَكَ غِنَى عَنِ مَدْحِ الْمَادِحِينَ، وَتَقْرِيطِ الْوَاصِفِينَ،

و مدح خداوند بلندمرتبه تو را از مدح ثناگویان و تمجید توصیف کنندگان بی نیاز می کند

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ، فَمِنْهُمْ

خداوند بلندمرتبه می فرماید: در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهدهی که با خدا بستند صادقانه ایستاده اند، بعضی پیمان خود را به آخر بردند

مَنْ قَضَى نَحْبَهُ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْتَظِرُ، وَمَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا. وَلَمَّا رَأَيْتَ

(و در راه او شربت شهادت نوشیدند) و بعضی دیگر در انتظارند و هیچ گونه تغییری در پیمان خود ندادند، و آنگاه که

أَنْ قَتَلْتَ النَّاكِثِينَ وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ، وَصَدَقَكَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

کشته شدن ناکثان (پیمان شکنان) و قاسطان (متجاوزان) و مارقان (بیرون روندگان از دین) را به دست خود ملاحظه نموده و وعده رسول خدا- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ وَعَدَّهُ، فَأَوْفَيْتَ بِعَهْدِهِ، قُلْتَ أَمَا إِنْ أَنْ تُخْضَبَ هَذِهِ مِنْ هَذِهِ،

بر او و خاندان پاکش باد- را صادق یافتی، به پیمانت وفا نموده و فرمودی: آیا وقت آن نرسیده که این (محاسنم) از این (خون سرم) رنگین شود؟

أَمْ مَتَى يُبْعَثُ أَشْقَاهَا، وَائْتِقًا بِأَنَّكَ عَلَى بَيْنِهِ مِنْ رَبِّكَ، وَبَصِيرَةٍ مِنْ

چه وقت شقی ترین آنان مأمور (کشتن من) می شود؟ در حالی که اطمینان داشت تو دلیل آشکار از جانب پروردگارت داری و بر کارت آگاهی،

أَمْرِكَ، قَادِمٌ عَلَى اللَّهِ، مُسْتَبَشِرٌ بِبَيْعِكَ الَّذِي بَايَعْتَهُ بِهِ، وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ

به خاطر خدا پیش قدم شده ای، و به معامله ای که با خدا کرده ای شادمانی و این رستگاری

الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ أَنْبِيَائِكَ، وَأَوْصِيَائِهِ أَنْبِيَائِكَ بِجَمِيعِ لَعْنَاتِكَ،

بزرگی است، خدایا قاتلان پیامبرانت و قاتلان جانشینان آنان را به تمامی نفرینهایت لعنت کن

وَأَضْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ، وَالْعَنْ مَنْ غَضَبَ وَلِيِّكَ حَقَّهُ، وَأَنْكَرَ عَهْدَهُ، وَجَحَدَهُ

و با گرمی آتش دوزخت بسوزان، و لعنت کن کسانی را که حق ولایت را غصب نموده و پیمانش را انکار کردند و بعد از

بَعْدَ الْيَقِينِ وَالْإِقْرَارِ بِالْوِلَايَةِ لَهُ يَوْمَ اكْمَلْتَ لَهُ الدِّينَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَهُ

یقین و اقرار به ولایتش در روزی که دین را برای او کامل گرداندی، آن را انکار نمودند، خدایا قاتلان امیر مؤمنان

امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ ظَلَمَهُ، وَأَشْيَاعَهُمْ وَأَنْصَارَهُمْ، اللَّهُمَّ الْعَنْ ظَالِمِي

و کسانی که به او ظلم نمودند و پیروان و یاران آنها را لعنت کن، خدایا ظالمان در حق

الْحُسَيْنِ وَقَاتِلِيهِ، وَالْمُتَابِعِينَ عَدُوَّهُ وَنَاصِرِيهِ، وَالرَّاضِينَ بِقَتْلِهِ وَخَاذِلِيهِ

امام حسین و قاتلاننش و پیروان و یاوران دشمنش و کسانی که به کشتنش رضایت دادند و دست از یاریش کشیدند را بسیار

لَعْنًا وَبِيْلًا، اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ آلَ مُحَمَّدٍ وَمَانِعِيهِمْ حُقُوقَهُمْ،

لعنت کن، خدایا نخستین ظالمان در حق خاندان محمد (ص) و منع کنندگان از حقشان را لعنت کن

اللَّهُمَّ حُصَّ أَوَّلَ ظَالِمٍ وَغَاصِبٍ لِآلِ مُحَمَّدٍ بِاللَّعْنِ، وَكُلِّ مُشْتَنٍّ بِمَا سَنَّ

خدایا لعنت را بر نخستین ظالم و غاصب حق خاندان محمد (ص) و هر کسی را که از این سنت باطل

إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَعَلَى عَلِيِّ سَيِّدِ

تا روز قیامت پیروی می کند قرار ده، خدایا بر محمد خاتم پیامبران و بر علی آقا و سرور

الْوَصِيِّينَ، وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَاجْعَلْنَا بِهِمْ مُتَمَسِّكِينَ، وَبِوَلَايَتِهِمْ مِنْ

جانشینان و خاندان پاکش درود فرست و ما را از ارادتمندان آنان قرار ده و با ولایت آنان ما را

الْفَائِزِينَ الْأَمِينِينَ، الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ.

از رستگاران و ایمنانی که هراس و اندوهی ندارند قرار ده.

یادآوری: کسانی که توفیق زیارت آن حضرت را در روز غدیر از نزدیک ندارند، شایسته است هر جا که هستند از راه دور، خواندن این زیارت را غنیمت بشمرند.

زیارت سوم: زیارت کوتاهی است که «سید بن طاووس» در «اقبال» از امام صادق علیه السلام برای روز غدیر نقل کرده است و آنها که فرصت زیارت طولانی قبل را ندارند می توانند به خواندن این زیارت اکتفا کنند.

می فرماید: اگر در روز غدیر در مشهد مولای ما امیر مؤمنان صلوات الله علیه و آله حضور داشتی بعد از نماز، با نزدیک شدن به قبرش و اگر در شهرهای دیگر می باشی، بعد از نماز با اشاره به قبرش بخوان:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَآخِي نَبِيِّكَ، وَوَزِيرِهِ وَحَبِيبِهِ وَخَلِيلِهِ، وَمَوْضِعِ

خدایا درود فرست بر ولی و برادر پیامبرت، و وزیر و محبوب و دوستش، و جایگاه

سِرِّهِ وَخَيْرَتِهِ مِنْ اسْرَتِهِ، وَوَصِيَّهِ وَصَفْوَتِهِ، وَخَالِصَتِهِ وَامِينِهِ وَوَلِيِّهِ،

اسرار و بهترین برگزیده از خاندانش، و جانشین و برگزیده اش، و خیرخواه و امین و دوستدارش

وَاشْرَفِ عَثْرَتِهِ الَّذِينَ آمَنُوا بِهِ، وَابِي ذُرِّيَّتِهِ، وَبَابِ حِكْمَتِهِ، وَالنَّاطِقِ

و گرامی ترین خاندانش که به او ایمان آوردند، و پدر فرزندانش، و درگاه حکمتش، و گوینده به

ص: ۲۹۹

بِحُجَّتِهِ، وَالِدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ، وَالْمَاضِي عَلَى سُنَّتِهِ، وَخَلِيفَتِهِ عَلَى

دلیل و برهانش، و دعوت کننده به دینش، و قاطع در اجرای سنتش، و جانشین در میان

اُمَّتِهِ، سَيِّدِ الْمُسْلِمِينَ وَامِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، أَفْضَلَ مَا

امتش، آقا و سرور مسلمانان و امیر مؤمنان، و پیشوای سفیدرویان، (درود فرست) برترین

صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، وَاصْفِيَاءِكَ وَأَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي

درودی که بر هر یک از مخلوقات و برگزیدگان و جانشینان پیامبران فرستاده ای، خدایا به یقین

أَشْهَدُ أَنَّهُ قَدْ بَلَغَ عَنْ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مَا حُمِّلَ، وَرَعَى مَا

گواهی می دهم که او آنچه از جانب پیامبرت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به عهده داشت به انجام رسانید، و آنچه که

اسْتُحْفِظَ، وَحَفِظَ مَا اسْتُودِعَ، وَحَلَّلَ حَلَالَكَ، وَحَرَّمَ حَرَامَكَ، وَأَقَامَ

حفظش را عهده دار شده بود، رعایت نمود، و آنچه نزدش ودیعه بود حفظ کرد، و حلال تو را حلال و حرام تو را حرام شمرد، و

أَحْكَامَكَ، وَدَعَا إِلَى سَبِيلِكَ، وَوَالَى أَوْلِيَاءَكَ، وَعَادَى اِعْدَائِكَ، وَجَاهَدَ

احکام تو را بپا داشت و به راهت دعوت نمود، و دوستانت را دوست و دشمنانت را دشمن داشت، و با

النَّائِكِينَ عَنْ سَبِيلِكَ، وَالْقَاسِطِينَ وَالْمَارِقِينَ عَنْ أَمْرِكَ، صَابِرًا مُخْتَسِبًا،

پیمان شکنان راهت و با بیرون روندگان از دین و خارج شوندگان از فرمانت جهاد نمود، در حالی که شکیبیا و راضی بود،

مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ، لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، حَتَّى بَلَغَ فِي ذَلِكَ الرَّضَا،

رو آورنده به جهاد نه روی گردان از آن سرزنش ملامت گران او را از راه خدا باز نداشت، تا این که در این راه به مقام رضای (خداوند) رسید

وَسَلَّمَ إِلَيْكَ الْقَضَاءَ، وَعَبَدَكَ مُخْلِصًا، وَنَصَحَ لَكَ مُجْتَهِدًا، حَتَّى اتَيْتُهُ

و سرنوشت خویش را تسلیم تو کرد و تو را خالصانه عبادت نمود و با نهایت کوشش خیرخواهی برای (دین) تو کرد،

الْيَقِينُ، فَقَبَضْتَهُ إِلَيْكَ شَهِيداً سَعِيداً، وَلَيْئاً تَقِيئاً، رَضِيئاً زَكِيَّاً، هَادِيّاً مَهْدِيَّاً،

تا این که زمان وفاتش فرا رسید، پس قبض روحش نمودی در حالی که شهید و نیک بخت، دوستدار (تو) و پرهیزگار،
خشنود و پاک، هدایتگر و هدایت یافته بود

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَنْبِيَائِكَ

خدایا بر محمد و بر او درود فرست، بهترین درودی که بر هر یک از پیامبران و برگزیدگان فرستاده ای، ای پروردگار
جهانیان بر هر یک از پیامبران و

وَاضْفِئْكَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

برگزیدگان فرستاده ای، ای پروردگار جهانیان.

ص: ۳۰۰

۲- زیارت روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله

مرحوم «علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «شهید اول» و «سید بن طاووس» نقل می کند که روایت شده: امام صادق علیه السلام در روز میلاد رسول اکرم صلی الله علیه و آله امیرمؤمنان علیه السلام را به این زیارت، زیارت کرد و آن را به محمد بن مسلم ثقفی تعلیم داد و فرمود: وقتی به محلّ دفن امیر مؤمنان علیه السلام رسیدی برای زیارت، غسل کن و پاکیزه ترین لباس خود را بپوش و با بوی خوش، خودت را معطر ساز و با سکینه و وقار حرکت کن، وقتی به در حرم مطهر رسیدی رو به قبله بایست و سی بار تکبیر بگو و بخوان:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى خَيْرِهِ اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَى الْبَشِيرِ

سلام بر رسول خدا، سلام بر برگزیده خدا، سلام بر بشارت دهنده

النَّذِيرِ، السَّرَاجِ الْمُنِيرِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى الطُّهْرِ الطَّاهِرِ،

بیم دهنده، آن چراغ نورانی، و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر پاک پاک کننده

السَّلَامُ عَلَى الْعَلَمِ الزَّاهِرِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَنْصُورِ الْمُؤَيَّدِ، السَّلَامُ عَلَى

سلام بر نشانه درخشان، سلام بر یاری شده مورد تأیید، سلام بر

أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى أَنْبِيَآءِ اللَّهِ

ابوالقاسم محمد، و رحمت و برکات خدا بر او باد، سلام بر پیامبران فرستاده خدا

الْمُرْسَلِينَ، وَعِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْحَاقِقِينَ بِهَذَا

و بندگان شایسته اش، سلام بر فرشتگان خدا که این حرم و گرداگرد

الْحَرَمِ وَبِهَذَا الصَّرِيحِ، اللَّانِدِينَ بِهِ * أَنْغَاةً بِهَذَا نَزْدِيكَ قَبْرِ بَرُو وَبِغَوْ: السَّلَامُ

صريح را در بر گرفته و به آن پناهنده اند***** سلام

عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِمَادَ الْأَتْقِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای جانشین جانشینان، سلام بر تو ای تکیه گاه پرهیزکاران، سلام بر تو

يَا وَلِيَّ الْأَوْلِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الشُّهَدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا آيَةَ اللَّهِ

ای ولیّ اولیای خدا، سلام بر تو ای آقا و سرور شهیدان، سلام بر تو ای نشانه

الْعُظْمَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَامِسَ أَهْلِ الْعَبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَائِدَ الْعُرِّ

بزرگ خدا، سلام بر تو ای خامس آل عبا، سلام بر تو ای پیشوای سفیدرویان

الْمُحَجَّلِينَ الْأَتْقِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِضْمَةَ الْأَوْلِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

پرهیزکار، سلام بر تو ای عصمت اولیا، سلام بر تو ای

ص: ۳۰۱

زَيْنَ الْمُوَحِّدِينَ النَّجْبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَالِصَ الْأَخْلَاءِ، السَّلَامُ

زینت یکتاپرستان برگزیده، سلام بر تو ای خالصترین دوستان (خدا)، سلام

عَلَيْكَ يَا وَالِدَ الْأُمَّةِ الْأَمْنَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْحَوْضِ وَحَامِلَ

بر تو ای پدر امامان امین، سلام بر تو ای صاحب حوض (کوثر) و

اللُّوَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَسِيمَ الْجَنَّةِ وَلَطَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ شُرِّفَتْ

پرچمدار اسلام، سلام بر تو ای تقسیم کننده بهشت و دوزخ، سلام بر تو ای که به

بِهِ مَكَّةُ وَمِنَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَحْرَ الْعُلُومِ وَكَنْفَ الْفُقَرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

مکه و منی شرافت بخشیدی، سلام بر تو ای دریای علوم و حامی نیازمندان، سلام بر تو

يَا مَنْ وُلِدَ فِي الْكَعْبَةِ، وَزُوِّجَ فِي السَّمَاءِ بِسَيِّدَةِ النَّسَاءِ، وَكَانَ شُهُودَهَا

ای که در کعبه بدنیا آمده و در آسمان به همسری سرور زنان درآمدی، که شاهدان آن

الْمَلَائِكَةُ الْأَصْفِيَاءُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِصْبَاحَ الضِّيَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

فرشتگان برگزیده بودند، سلام بر تو ای چراغ روشنی بخش، سلام بر تو ای

مَنْ خَصَّهُ النَّبِيُّ بِجَزِيلِ الْحِبَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ بَاتَ عَلَى فِرَاشِ

که پیامبر تو را به عطای بزرگ اختصاص داد، سلام بر تو ای که شب را بر بستر

خَاتَمِ الْأَنْبِيَاءِ، وَوَقَاهُ بِنَفْسِهِ شَرَّ الْأَعْدَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ رُدَّتْ لَهُ

خاتم پیامبران گذراندی، و با جان او را از شر دشمنان حفظ نمودی، سلام بر تو ای که

الشَّمْسُ فَسَامَى شَمْعُونَ الصَّفَا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ أَنْجَى اللَّهَ سَفِينَهُ

خورشید به خاطر تو بازگردانده شد و بر شمعون صفا برتری یافتی، سلام بر تو ای که خدا کشتی

نُوحٍ بِاسْمِهِ وَاسْمِ اخِيهِ، حَيْثُ التَّطَمَّ الْمَاءُ حَوْلَهَا وَطَمَى السَّلَامُ عَلَيْكَ

نوح را با نام تو و برادرت (پیامبر اسلام) نجات بخشید آن هنگام که آب اطراف آن را متلاطم ساخته بود، سلام بر تو

يَا مَنْ تَابَ اللَّهُ بِهِ وَيَاخِيهِ عَلَى آدَمَ إِذْ غَوَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فُلُوكَ النَّجَاهِ

ای که خدا توبه آدم را به خاطر تو و برادرت پذیرفت آنگاه که (از ماندن در بهشت) محروم شد، سلام بر تو ای کشتی نجاتی

الَّذِي مِنْ رِكَبِهِ نَجَى وَمَنْ تَأَخَّرَ عَنْهُ هَوَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ خَاطَبَ

که هر کس به آن سوار شود نجات یابد، و هر کس از آن جا ماند هلاک شود، سلام بر تو ای که

الْتُّعْبَانَ وَذُنْبَ الْفُلَا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَرَحْمَهُ اللَّهُ

مار و گرگ بیابان را مخاطب قرار دادی، سلام بر تو ای امیر مؤمنان و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى مَنْ كَفَرَ وَأَنَابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

بر تو باد، سلام بر تو ای حجت خدا بر کافران و بازگشتگان (از کفر)، سلام بر تو ای

امام ذوی الألباب، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْحِكْمَةِ وَفَضَلَ الْخِطَابِ،

پیشوای خردمندان، سلام بر تو ای معدن دانش و داور عادل

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِيزَانَ يَوْمِ

سلام بر تو ای که علم کتاب الهی نزد توست، سلام بر تو ای میزان روز

الْحِسَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاصِلَ الْحُكْمِ النَّاطِقَ بِالصَّوَابِ، السَّلَامُ

حساب، سلام بر تو ای (صاحب) حکم تعیین کننده و گویای به حق و صواب، سلام

عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُتَّصِدِّقُ بِالْخَاتَمِ فِي الْمِحْرَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ كَفَى

بر تو ای صدقه دهنده انگشتر در محراب، سلام بر تو ای که

اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ الْقِتَالَ بِهِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ اخْلَصَ لِلَّهِ

خداوند در روز احزاب مؤمنان را به دست تو از جنگ بی نیاز ساخت، سلام بر تو ای که یگانگی را خالصانه برای خدا

الْوَحْدَانِيَّةَ وَأَنَابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَاتِلَ خَيْبَرَ وَقَالِعَ الْبَابِ، السَّلَامُ

قرار دادی و به سوی او بازگشتی، سلام بر تو ای قاتل خیبر و برکننده در آن، سلام

عَلَيْكَ يَا مَنْ دَعَاهُ خَيْرُ الْأَنَامِ لِلْمَبِيتِ عَلَى فِرَاشِهِ، فَاسْلَمَ نَفْسَهُ لِلْمَبِيتِ

بر تو ای که بهترین مخلوقات تو را برای آرمیدن در بسترش فرا خواند و تو خود را تسلیم مرگ ساخته و درخواستش

وَأَجَابَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ لَهُ طُوبَى وَحُسْنُ مَأْبٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ

را اجابت نمودی، سلام بر تو ای که سعادت‌مندی و سرانجام نیک از آن توست، و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ عِضْمِهِ الدِّينِ وَيَا سَيِّدَ السَّادَاتِ، السَّلَامُ

بر تو باد، سلام بر تو ای پاسدار دین، و ای سرور بزرگان، سلام

عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْمُعْجَزَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ نَزَلَتْ فِي فَضْلِهِ

بر تو ای صاحب معجزات، سلام بر تو ای که سوره عادیات در

سُورَةُ الْعَادِيَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ كُتِبَ اسْمُهُ فِي السَّمَاءِ عَلَيَّ

فضیلت تو نازل شده، سلام بر تو ای که نامت بر سراپرده های آسمان نوشته شده،

الْشُّرَادِقَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُظْهِرَ الْعَجَائِبِ وَالْأَيَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای آشکارکننده عجایب و نشانه ها، سلام بر تو ای

ص: ۳۰۳

امیر الغزوات، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مُخْبِراً بِما غَبَرَ وَ بِما هُوَ اتِ، السَّلامُ

فرمانده جنگها (در حضور پیامبر)، سلام بر تو ای خبردهنده از گذشته و آینده، سلام

عَلَيْكَ يا مُخاطِبَ ذِئْبِ الْفَلواتِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا خاتِمَ الْحصى وَ مَبِينَ

بر تو ای خطاب کننده به گرگ بیابان (و نهی او از درندگی)، سلام بر تو ای مهر زننده بر سنگریزه و بیان کننده

الْمُشْكِلاتِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ عَجَبَتْ مِنْ حَمَلاتِهِ فِي الْوِغا مَلائِكَةُ

مشکلات، سلام بر تو ای که از حمله هایت در جنگها فرشتگان

السَّمواتِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ نَجى الرِّسُولَ فَقَدَّمَ بَيْنَ يَدَيْ نَجْوِيهِ

آسمانها متعجب شدند، سلام بر تو ای که با پیامبر در گوشه صحبت کردی و هر بار پیش از آن

الصَّدقاتِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وَالِدَ الْأَيْمَةِ الْبِرَّةِ السَّاداتِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ

صدقه دادی، سلام بر تو ای پدر امامان نیکوکار بزرگوار، و رحمت و برکات خدا

وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا تالِي الْمَبْعُوثِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا وارِثَ عِلْمِ

بر تو باد، سلام بر تو ای پیرو پیامبر برانگیخته شده، سلام بر تو ای وارث علم

خَيْرِ مَوْزُوثٍ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا اِمَامَ الْمُتَّقِينَ،

بهترین ارث گذارنده و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای پیشوای پرهیزکاران

السَّلامُ عَلَيْكَ يا غِيَاثَ الْمُكْرُوبِينَ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا عِصْمَةَ الْمُؤْمِنِينَ،

سلام بر تو ای فریادرس گرفتاران، سلام بر تو ای پناه مؤمنان

السَّلامُ عَلَيْكَ يا مُظْهِرَ الْبَراهِينِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا طه وَ يسَ السَّلامُ

سلام بر تو ای آشکار کننده دلایلها، سلام بر تو ای طه و یس، سلام

عَلَيْكَ يا حَبْلَ اللَّهِ الْأَمْتينِ، السَّلامُ عَلَيْكَ يا مَنْ تَصَدَّقَ فِي صَلاتِهِ

تو ای ریسمان محکم خدا، سلام بر تو ای که انگشترت را در نماز به

بِخَاتِمِهِ عَلَى الْمُسْكِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَالِعَ الصَّخْرَةِ عَنْ فَمِ الْقَلْبِ،

مسکین صدقه دادی، سلام بر تو ای که سنگ بزرگ را از دهانه چاه برکنده و

وَمُظْهِرَ الْمَاءِ الْمَعِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ النَّاطِرَةَ، وَيَدَهُ الْبَاسِطَةَ،

آب گوارا را جاری ساختی، سلام بر تو ای دیده بینای خداوند و دستهای (به رحمت) گشوده اش

وَلِسَانَهُ الْمُعْبَّرَ عَنْهُ فِي بَرِيَّتِهِ اجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِلْمِ

و زبان گویای او در میان تمامی مخلوقات، سلام بر وارث علم

النَّبِيِّنَ، وَ مُسْتَوْدَعِ عِلْمِ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَصَاحِبِ لُؤَاءِ الْحَمْدِ،

پیامبران، و امانتدار علم پیشینیان و پسینیان، و صاحب پرچم حمد و ستایش

وَسَاقِي أَوْلِيَائِهِ مِنْ حَوْضِ خَاتِمِ النَّبِيِّنَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا يَعْشُوبَ

و ساقی دوستانش از حوض خاتم پیامبران، سلام بر تو ای رئیس

الدِّينِ، وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، وَوَالِدِ الْأَيْمَةِ الْمَرْضِيِّينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ

مذهب، و پیشوای سفیدرویان، و پدر امامان پسندیده، و رحمت و

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى اسْمِ اللَّهِ الرَّضِيِّ، وَوَجْهِهِ الْمُضِيِّ، وَجَنِّهِ الْقَوِيِّ،

برکات خدا بر تو باد، سلام بر نام پسندیده خداوند، و سلام بر پرتوی از نور او، و جلوه ای از قدرت او

وَصِرَاطِهِ السَّوِيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ التَّقِيِّ، الْمُخْلِصِ الصَّفِيِّ، السَّلَامُ

و راه راست او، سلام بر امام پرهیز کار و مخلص و برگزیده، سلام

عَلَى الْكَوْكَبِ الدُّرِّيِّ، السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ أَبِي الْحَسَنِ عَلِيِّ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ

بر اختر تابناک، سلام بر امام ابوالحسن، حضرت علی (ع) و رحمت و برکات

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى أَيْمَةِ الْهُدَى وَمَصَابِيحِ الدُّجَى وَأَعْلَامِ التُّقَى

خدا بر تو باد، سلام بر امامان هدایتگر، و چراغهای در تاریکی، و نشانه های پرهیزکاری و

وَمَنَارِ الْهُدَى وَذَوِي التُّهَى وَكَهْفِ الْوَرَى وَالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَالْحُجْبَةِ

چراغ هدایت، و صاحبان خرد، و پناهگاه مردم، و دستاویز محکم و حجت (خدا)

عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى نُورِ الْأَنْوَارِ، وَحُجْبِهِ

بر اهل دنیا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر نور الانوار، و حجت خداوند

الْجَبَّارِ، وَوَالِدِ الْأَيْمَةِ الْأَطْهَارِ، وَقَسِيمِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، الْمُخْبِرِ عَنِ الْأَثَارِ،

توانا، و پدر امامان پاکیزه، و تقسیم کننده بهشت و دوزخ، خبر دهنده از نشانه ها

الْمُدْمِرِ عَلَى الْكُفَّارِ، مُسْتَنْقِدِ الشَّيْعَةِ الْمُخْلِصِينَ مِنْ عَظِيمِ الْأَوْزَارِ،

نابودکننده کفار، رهایی بخش شیعیان با اخلاص از سنگینی بار گناهان

السَّلَامُ عَلَى الْمَخْصُوصِ بِالطَّاهِرَةِ التَّقِيَّةِ، ابْنِهِ الْمُخْتَارِ، الْمَوْلُودِ فِي

سلام بر اختصاص یافته به (همسری) بانوی پاکیزه پرهیزکار، دختر پیامبر برگزیده، تولد یافته در

الْبَيْتِ ذِي الْأُسْتَارِ، الْمَزْوُوجِ فِي السَّمَاءِ بِالْبَرَّةِ الطَّاهِرَةِ الرَّضِيِّيَّةِ

خانه (کعبه) دارای پرده، تزویج شده در آسمان با بانوی پاکیزه پسندیده

ص: ۳۰۵

الْمَرْضِيِّهِ، وَالِدِهِ الْأَيْمَنُ الْأَطْهَارِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيَّ النَّبِيَّ

خشنود، مادر امامان پاکیزه، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر خبر

الْعَظِيمِ، الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ، وَعَلَيْهِ يُعْرَضُونَ، وَعَنْهُ يُسْتَلُونَ، السَّلَامُ

بزرگ، که آنان در آن اختلاف کردند و بر آن عرضه شده و از آن سؤال شوند، سلام

عَلَى نُورِ اللَّهِ الْأَنْوَرِ، وَضِيَائِهِ الْأَزْهَرِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر نور درخشان خداوند و روشنایی آشکارش، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو

يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَحُجَّتَهُ، وَخَالِصَةَ اللَّهِ وَخَاصَّتَهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ

ای ولی خدا و حجّتش و بنده خالص و مخصوص خدا، ای ولی و

وَحُجَّتَهُ، لَقَدْ جَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَأَتَّبَعْتَ مِنْهَا رِسُولَ

حجّت خدا گواهی می دهم که تو در راه خدا به شایستگی جهاد نموده و از سیره رسول

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَخَلَلْتَ حِلَالَ اللَّهِ، وَحَرَمْتَ حَرَامَ اللَّهِ،

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- پیروی کردی و حلال خدا را حلال و حرامش را حرام شمردی

وَشَرَعْتَ أَحْكَامَهُ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ

و احکام دینش را به رسمیت شناختی و نماز را پیا داشته و زکات دادی، و امر به معروف

وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ صَابِرًا نَاصِحًا مُجْتَهِدًا،

و نهی از منکر کردی و در راه خدا با بردباری و خیرخواهی و کوشش جهاد نمودی

مُحْتَسِبًا عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمِ الْأَجْرِ، حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ دَفَعَكَ

در حالی که به پاداش بزرگ نزد خداوند راضی بودی، تا زمان مرگت فرا رسید، پس خدا لعنت کند کسانی را که تو را از

عَنْ حَقِّكَ، وَأَزَالَكَ عَنْ مَقَامِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ، أَشْهَدُ

حقت دور ساخته و از مقامت کنار زدند، و لعنت خدا بر کسانی که از آن آگاه شده و به آن راضی شدند،

اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ وَأَنْبِيَآئُهُ وَرُسُلُهُ، اِنِّي وَلِيٌّ لِمَنْ وَالَاكَ، وَ عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاكَ،

خدا و فرشتگان و پیامبران و فرستادگانش را گواه می گیرم که من به یقین با دوستانانت دوست و با دشمنانت دشمنم

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ* سپس خود را به قبر بحسبان و آن را بیوس و بگو:

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد.*****

اشْهَدُ اَنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِي وَتَشْهَدُ مَقَامِي وَاشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ بِالْبُلَاغِ

گواهی می دهم که تو به یقین سختم را شنیده و جایگاهم را می بینی و ای ولی خدا گواهی می دهم در مورد تو به ابلاغ

وَالْأَدَاءِ، يَا مَوْلَايَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، يَا أَمِينَ اللَّهِ، يَا وَلِيَّ اللَّهِ، أَنْ يَبَيِّنَ اللَّهُ

و انجام (وظیفه ات)، ای مولای من، ای حجت خدا، ای امین خدا، ای ولی خدا، به یقین میان من و خدای عزیز و

عَزَّوَجَلَّ ذُنُوبًا قَدْ اَثَقَلَتْ ظَهْرِي وَمَنْعَتْنِي مِنَ الرُّقَادِ، وَذِكْرُهَا يُقَلِّلُ

گرامی گناہانی است که پشتم را سنگین کرده و خواب را از من گرفته، و یاد آنها درونم را

احشائی وَقَدْ هَرَبْتُ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ وَالْيَكِّ، فَبِحَقِّ مَنْ ائْتَمَّنَكَ عَلَى

مضطرب ساخته، و (از آنها) به سوی خداوند عزیز و گرامی و به سوی تو گریزانم، پس به حق آن که تو را امین بر

سِرِّهِ، وَاسْتَرْعَاكَ أَمْرَ خَلْقِهِ، وَقَرْنَ طَاعَتِكَ بِطَاعَتِهِ، وَمُؤَالَاتِكَ

اسرارش قرار داده، و رسیدگی به امور مخلوقاتش را به تو سپرده و اطاعت از تو را به اطاعت از خویش و پیروی از تو را به

بِمُؤَالَاتِهِ، كُنْ لِي إِلَى اللَّهِ شَفِيعًا، وَمِنَ النَّارِ مُجِيرًا، وَعَلَى الدَّهْرِ ظَهِيرًا

پیروی از خود قرین ساخته، در درگاه خدا شفیع باش و از آتش دوزخ پناهم ده، و در (سخنهای) روزگار پشتیبانم باش.

* بار دیگر خود را به قبر بچسبان و قبر را بیوس و بگو: يَا وَلِيَّ اللَّهِ، يَا حُجَّهَ اللَّهِ، يَا بَابَ حِطَّةِ

***** ای ولی خدا، ای حجت خدا، ای درگاه خدا برای ریزش گناہان،

اللَّهِ، وَوَيْكَ وَزَائِرِكَ، وَاللَّائِذُ بِقَبْرِكَ، وَالنَّازِلُ بِفِنَائِكَ، وَالْمُنِيحُ رِخْلَهُ فِي

دوستدار و زائرت و پناهنده به قبرت و فرود آینده به درگاهت، و رحل اقامت گزیننده

جِوَارِكَ، يَسْتَلُكَ أَنْ تَشْفَعَ لَهُ إِلَى اللَّهِ فِي قَضَاءِ حَاجَتِهِ، وَتُجِّحَ طَلِبَتِهِ فِي

در جوارت، از تو می خواهد که شفاعت کنی در برآورده شدن حاجتش در درگاه خدا و رسیدن به خواسته هایش در

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْجَاهَ الْعَظِيمَ، وَالشَّفَاعَةَ الْمَقْبُولَةَ،

دنیا و آخرت، چرا که به یقین مقام باعظمت و شفاعت پذیرفته شده در نزد خدا از آن توست.

فَاجْعَلْنِي يَا مَوْلَايَ مِنْ هَمِّكَ، وَادْخِلْنِي فِي حَزْبِكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ

پس ای مولای من مرا مورد توجهت قرار ده و در گروهت داخل کن، و سلام بر تو

وَعَلَىٰ ضَجِيْعَيْكَ آدَمَ وَنُوحٍ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ وَلَدَيْكَ الْحَسَنِ

و بر دو آرمیده در کنارت آدم و نوح، و سلام بر تو و بر دو فرزندت حسن

وَالْحُسَيْنِ، وَعَلَى الْأَئِمَّةِ الطَّاهِرِينَ مِنْ ذُرِّيَّتِكَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و حسین، و بر امامان پاکیزه از نسلت و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس شش رکعت نماز زیارت بخوان، دو رکعت برای هدیه به امیرمؤمنان علیه السلام و دو رکعت برای هدیه

ص: ۳۰۷

به حضرت آدم علیه السلام و دو رکعت برای هدیه به حضرت نوح علیه السلام، و خداوند را بسیار بخوان که دعای تو مستجاب خواهد شد ان شاء الله تعالی. (۱) یادآوری:

۱- نظر خود مرحوم «علّامه مجلسی» این است که این زیارت، ظاهراً از زیارات مطلقه است [۳۱۶]؛ بنابراین، در هر زمان دیگر نیز می شود آن را بجا آورد.

۲- مرحوم حاج شیخ عباس قمی رحمه الله از کتاب «مزار کبیر» نقل می کند که وقت بجا آوردن این زیارت هنگام طلوع آفتاب است و از «علّامه مجلسی» نقل می کند که فرمود: این زیارت به سندهای معتبر در کتب معتبره ذکر شده، و از بهترین زیارات است.

۳- ممکن است برای بعضی این سؤال مطرح شود که با آن که روز ۱۷ ربیع الاوّل روز تولّد رسول خدا صلی الله علیه و آله است، چگونه زیارت امیرمؤمنان علیه السلام در این روز وارد شده و از زیارت خود آن حضرت در این روز (غیر از چند جمله ای که در ابتدای این زیارت طولانی آورده شده) خبری نیست؟ (نظیر همین سؤال نسبت به زیارت مخصوصه شب و روز مبعث نیز مطرح می شود).

این سؤال چند پاسخ دارد:

الف) رسول گرامی صلی الله علیه و آله خود، فرمودند:

«أَنَا مَدِينَةُ الْعِلْمِ وَ عَلِيٌّ بِأُيُهَا»

که ممکن است از آن برداشت شود: برای رسیدن به محضر پیامبر صلی الله علیه و آله باید از دروازه توجّه به علی علیه السلام عبور کرد.

ب) ارتباط این دو بزرگوار و اتحاد این دو نور، به قدری زیاد است که حقیقتاً یک نفس و یک روح هستند در دو کالبد؛ بر همین اساس، در آیه مباهله از نفس پیامبر در کلمه «أنفسنا» علی علیه السلام اراده شده است و لازمه چنین اتحادی این است که زیارت یکی زیارت دیگری نیز باشد.

ج) «کامل الزیارات» از مفضّل بن عمر از امام صادق علیه السلام روایتی را نقل کرده که ظاهرش این است:

زیارت نجف، به منزله زیارت رسول گرامی صلی الله علیه و آله می باشد. (۲) همان گونه که «علّامه مجلسی» از کتاب «مزار کبیر» از اسحاق بن عمّار نقل کرده که از امام صادق علیه السلام شنیدم که فرمود: عربی بادیه نشین به خدمت رسول الله صلی الله علیه و آله مشرف شد، و عرض کرد: یا رسول الله! خانه ام دور از خانه توست و من مشتاق تو و زیارت تو می شوم و این مسیر طولانی را می پیمایم و به مدینه می آیم ولی تو را نمی یابم، بلکه با علی بن ابی طالب ملاقات می کنم و او هم با گفتگو و مواعظش با من انس می گیرد و برمی گردم، اما در حالی که متأسّف و محزون از ندیدن تو هستم. فرمود:

١- [٣١٥] بحار الانوار، جلد ٩٧، صفحه ٣٧٣، حديث ٩.

٢- [٣١٧] كامل الزيارات، باب ١٠، صفحه ٣٩، حديث ٢.

هر کس علی علیه السلام را زیارت کند به راستی که مرا زیارت کرده است و هر کس او را دوست داشته باشد مرا دوست داشته است و هر کس با او دشمنی کند با من دشمنی کرده است. این مطلب را از جانب من به قومت برسان و (بگو که): هر کس به زیارت علی آید به زیارت من آمده است و من و جبرئیل و مؤمنان صالح در روز قیامت به او پاداش خواهیم داد. (۱)

(د) از اینها گذشته، شیعیان غالباً در عراق بودند و کمتر دسترسی به قبر پیامبر صلی الله علیه و آله داشتند. از این رو دستور داده شد که در چنین روزی جانشین به حق او را زیارت کنند.

۳- زیارت شب و روز مبعث

(۲۷ رجب)

«علماهم مجلسی» از «شیخ مفید» و «سید بن طاووس» و «شهید اول» (رحمهم الله) نقل می کند که هرگاه اراده زیارت امیر مؤمنان علیه السلام در شب و یا روز مبعث کردی پس بر در قبه شریفه مقابل ضریح آن حضرت بایست و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

گواهی می دهم معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد، و گواهی می دهم که محمد بنده

و رَسُولُهُ، وَأَنَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَبْدُ اللَّهِ، وَأَخُو رَسُولِهِ،

و فرستاده اوست و علی بن ابی طالب امیر مؤمنان، بنده خدا و برادر رسولش است

وَأَنَّ الْأُمَمَةَ الطَّاهِرِينَ مِنْ وُلْدِهِ حُجَّجَ اللَّهُ عَلَى خَلْقِهِ * آنگاه داخل شو و نزدیک و امامان پاک از فرزندان او حجت خدا بر مخلوقاتش هستند، ****

قبر آن حضرت بایست به این نحو که پشت به قبله و رو به روی قبر آن حضرت و آنگاه صد مرتبه «تکبیر» بگو و پس از آن بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ خَلِيفَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ

سلام بر تو ای وارث آدم خلیفه خدا (در زمین)، سلام بر تو ای وارث نوح

صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

برگزیده خداوند سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای

وارث موسی کلیم الله، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ

وارث موسی، کلیم خدا سلام بر تو ای وارث عیسی، روح الله، سلام

ص: ۳۰۹

۱- [۳۱۸] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۶۲، حدیث ۱۷، به نقل از مزار کبیر، صفحه ۳۸، حدیث ۱۳.

عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ،

بر تو ای وارث محمد، سرور فرستادگان خدا، سلام بر تو ای امیر مؤمنان،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اِمَامَ الْمُتَّقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای پیشوای پرهیزگاران، سلام بر تو ای آقای اوصیا، سلام

عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ عِلْمِ

بر تو ای جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، سلام بر تو ای وارث علم

الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ الْعَظِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای خبر بزرگ، سلام بر تو ای

الصِّرَاطُ الْمُسْتَقِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُهَذَّبُ الْكَرِيمُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

راه راست، سلام بر تو ای پاک بزرگوار، سلام بر تو

أَيُّهَا الْوَصِيُّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرَّضِيُّ الزَّكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا ای جانشین پرهیزگار سلام بر تو ای پسندیده پاکیزه،

سلام بر تو ای

الْبَدْرُ الْمُضَىءُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصَّدِيقُ الْأَكْبَرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

ماه فروزان، سلام بر تو ای بزرگترین تصدیق کننده (رسول خدا) سلام بر تو ای

الْفَارُوقُ الْأَعْظَمُ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّرَاجُ الْمُنِيرُ] (۱)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

برترین جدا کننده (حق از باطل)، سلام بر تو ای مشعل فروزان، سلام بر تو ای

اِمَامَ الْهُدَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِلْمَ التَّقَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ

پیشوای هدایت، سلام بر تو ای نشانه پرهیزگاری، سلام بر تو ای بزرگترین

الْكُبْرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاصَّةَ اللَّهِ وَخَالِصَتَهُ، وَامِينَ اللَّهُ وَصَفْوَتَهُ،

حجت خدا، سلام بر تو ای بنده خاص و بی آرایش و امانتدار و برگزیده خدا،

وَبَابِ اللَّهِ وَحُجَّتُهُ، وَمَعْدِنِ حُكْمِ اللَّهِ وَسِرِّهِ، وَعَيْبِهِ عِلْمِ اللَّهِ وَخَازِنِهِ،

و در گاه (رحمت) و حجت خدا، و خزانه حکم و اسرار خدا، و گنجینه و خزانه دار علم خدا،

وَسَفِيرِ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ

و واسطه خدا در بین مخلوقاتش گواهی می دهم که نماز را بپا داشته و زکات را پرداختی و امر

ص: ۳۱۰

۱- [۳۱۹] این قسمت در بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۷۸ آمده است.

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَاتَّبَعْتَ الرَّسُولَ، وَتَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقًّا

به معروف و نهی از منکر کردی و از رسول خدا پیروی نمودی، و قرآن را به شایستگی

تلاوتی، وَبَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ، وَوَفَّيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَتَمَّمْتَ بِكَ كَلِمَاتُ اللَّهِ،

تلاوت کردی، و از جانب خدا تبلیغ نموده و به عهد و پیمانش وفا کردی و کلمات خدا به وسیله تو کامل شد،

وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَنَصَحْتَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و به شایستگی در راه او جهاد نموده و برای خدا و رسولش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَآلِهِ، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، مُجَاهِدًا عَنِ دِينِ اللَّهِ، مُؤَقِّيًا

خیرخواهی کردی، و با جانت فداکاری نمودی در حالی که صبر کرده و پاداشت را از خدا خواستی و از دین خدا دفاع کردی و نگهبان

لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، طَالِبًا مَا عِنْدَ اللَّهِ، رَاغِبًا فِيمَا وَعَدَ اللَّهُ،

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بودی و طالب رضایت خدا و مشتاق وعده اش بودی

وَمَضَيْتَ لِلذِّكْرِ عَالِمًا شَهِيدًا وَشَهِيدًا وَمَشْهُودًا، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَن

و بر این عقیده ات که داشتی، شهید و گواه و گواهی شده از دنیا رفتی، پس خدا از جانب

رَسُولِهِ وَعَنِ الْإِسْلَامِ وَاهْلِهِ مِنْ صِدِّيقٍ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ

پیامبرش و اسلام و اهل اسلام بهترین پاداش را به خاطر درستکاریت به تو عطا کند، گواهی می دهم که تو

أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَأَخْلَصَهُمْ إِيمَانًا، وَأَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَأَخَوْفَهُمْ لِلَّهِ،

اولین نفر در پذیرش اسلام و خالص ترین آنها در ایمان و استوارترین آنها از در یقین و خداترس ترین آنها بودی

وَأَعْظَمَهُمْ عَنَاءً، وَأَخْوَفَهُمْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

و بیش از همه در رنج و مشقت، نسبت به رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَأَفْضَلَهُمْ مَنَاقِبَ، وَأَكْثَرَهُمْ سَوَابِقَ، وَأَرْفَعَهُمْ دَرَجَةً، وَأَشْرَفَهُمْ مَنَزَلَةً،

مراقب ترین، و با سابقه ترین آنها (در اسلام) بودی، و تو دارای بالاترین رتبه و رفیع ترین جایگاه

وَ اَكْرَمَهُمْ عَلَيْهِ، فَتَّقْوِيَّتْ حَيْنَ وَ هُنُوَا، وَ لَزِمْتْ مِنْهَاجِ رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ

و گرامی ترین آنها نسبت به پیامبر بودی، هنگام سستی آنها، استوار و ملازم راه رسول خدا- که درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ، وَ اَشْهَدُ اَنَّكَ كُنْتْ خَلِيْفَتُهُ حَقًّا، لَمْ تُنَازِعْ بِرَغْمِ الْمُنَافِقِيْنَ،

بر او و خاندان پاکش باد- شدی و گواهی می دهم که تو جانشین به حق او بودی، با وجود (مخالفت) منافقان

وَ غَيْظِ الْكَافِرِيْنَ، وَ ضِعْنِ الْفَاسِقِيْنَ، وَ قُمْتْ بِالْاَمْرِ حَيْنَ فَشَلُوَا، وَ نَطَقْتْ

و خشم کافران و کینه فاسقان مورد نزاع واقع نشدی، و هنگامی که دیگران ترسان شدند، تو به امر (ترویج دین) قیام کردی، و
آنگاه که

ص: ۳۱۱

حِينَ تَتَعْتَعُوا، وَمَضَيْتَ بِنُورِ اللَّهِ إِذْ وَقَفُوا، فَمَنْ اتَّبَعَكَ فَقَدْ اهْتَدَى كُنْتَ

دیگران از سخن گفتن عاجز شدند (به حقایق دین) گویا شدی و هنگامی که دیگران توقف کردند در پرتو نور الهی حرکت کردی، پس هر کس که تو را پیروی کرد هدایت شد،

أَوَّلُهُمْ كَلَامًا، وَأَشَدَّهُمْ خِصَامًا، وَأَضْوَبُهُمْ مُنْطِقًا، وَأَسَدَّهُمْ رَأْيًا،

تو اولین آنها در سخن گفتن، و سخت ترین آنها در مقابل دشمن، و راستگوترین آنها در گفتار و استوارترین آنها در اندیشه،

وَأَشَجَّهُمْ قَلْبًا، وَأَكْثَرَهُمْ يَقِينًا، وَأَحْسَنَهُمْ عَمَلًا، وَاعْرَفَهُمْ بِالْأُمُورِ،

و صاحب شجاع ترین قلب، و بیشترین یقین، و بهترین عمل، و داناترین آنها به کارها بودی،

كُنْتَ لِلْمُؤْمِنِينَ أَبًا رَحِيمًا، إِذْ صَارُوا عَلَيْكَ عِيَالًا، فَحَمَلْتَ اثْقَالَ مَا عَنْهُ

هنگامی که مؤمنان تحت سرپرستی تو قرار گرفتند، پدری مهربان برای آنها شدی، و کارهایی که دیگران تحمل سنگینی آن را نداشتند،

ضَعُفُوا، وَحَفِظْتَ مَا اضَاعُوا، وَرَعَيْتَ مَا اِهْمَلُوا، وَشَمَرْتَ إِذْ جَبَنُوا،

تو بر دوش کشیدی و آنچه را که دیگران هدر دادند، حفظ کردی، و آنچه را که در انجامش سستی کردند، رعایت نمودی، و زمانی که دیگران ترسیدند، دامن همت بکمر زدی،

وَعَلَوْتَ إِذْ هَلِعُوا، وَصَبَرْتَ إِذْ جَزِعُوا، كُنْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ عَذَابًا صَبًّا،

و زمانی که دیگران بی تابی و جزع کردند، برتر بودی و صبر کردی، تو بر کافران عذابی ریزان

وَعِظَةً وَعَيْظًا، وَلِلْمُؤْمِنِينَ عَيْثًا وَخِصْبًا وَعِلْمًا، لَمْ تُفَلِّ حُجَّتْكَ، وَلَمْ

و شدید خشمناک، و برای مؤمنان باران رحمت و پرنعمت و بحر علم و دانش بودی حجت و برهانت هرگز مغلوب نشد و دلت

يَزِغُ قَلْبَكَ، وَلَمْ تَضْعُفْ بِصَيْرُتِكَ، وَلَمْ تَجْبُنْ نَفْسَكَ، كُنْتَ كَالْجَبَلِ

(از مسیر حق) منحرف و بینایت کم نگشت و هرگز نترسیدی، بلکه همانند کوهی بودی که

لَا تُحَرِّكُهُ الْعَوَاصِفُ، وَلَا تُزِيلُهُ الْقَوَاصِفُ، كُنْتَ كَمَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى

تندبادها او را حرکت ندهد و طوفانهای شکننده او را از بین نبرد، تو همان گونه که رسول خدا- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ قَوِيًّا فِي بَدَنِكَ، مُتَوَاضِعًا فِي نَفْسِكَ، عَظِيمًا عِنْدَ اللَّهِ، كَبِيرًا

خدا بر او و خاندان پاکش باد- فرمود نیرومند از جهت جسم، فروتن در روح، با عظمت در نزد خدا، بزرگ

فِي الْأَرْضِ، جَلِيلًا فِي السَّمَاءِ، لَمْ يَكُنْ لِأَحَدٍ فِيكَ مَهْمَزٌ، وَلَا لِقَائِلٍ

در زمین و شایسته در آسمان بودی، در تو برای کسی جای بدگویی و عیب جویی نبود،

فِيكَ مَغْمَزٌ، وَلَا لِخَلْقٍ فِيكَ مَطْمَعٌ، وَلَا لِأَحَدٍ عِنْدَكَ هَوَادَةٌ، يُوجَدُ الضَّعِيفُ

و در تو برای مردم جای طمعی و در نزد تو جای توقعی نبود، ناتوان خوار در پیشگاه تو

الدَّلِيلُ عِنْدَكَ قَوِيًّا عَزِيزًا، حَتَّى تَأْخُذَ لَهُ بِحَقِّهِ، وَالْقَوِيُّ الْعَزِيزُ عِنْدَكَ

قوی و نیرومند بود تا این که حقش را بستانی قوی و نیرومند در نزد تو

ضَعِيفًا ذَلِيلًا حَتَّى تَأْخُذَ مِنْهُ الْحَقُّ، الْقَرِيبُ وَالْبَعِيدُ عِنْدَكَ فِي ذَلِكَ

ناتوان [خوار] بود تا حق را از او بگیری، نزدیکان و بیگانگان در این مورد در نزد تو

سَوَاءً، شَأْنُكَ الْحَقُّ وَالصُّدُقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكَ حُكْمٌ وَحُكْمٌ، وَأَمْرُكَ حِلْمٌ

مساوی بودند، امرات حق و راستی و درستی، و گفتارت قانون و لازم الاجرا، و فرمانت بردباری

وَعَزْمٌ، وَرَأْيُكَ عِلْمٌ وَجَزْمٌ، اعْتَدَلَ بِكَ الدِّينُ، وَسَهَّلَ بِكَ الْعَسِيرُ، وَأَطْفَيْتُ

و جدیت، و اندیشه تو دانش و هوشیاری بود، (پرچم) دین اسلام به دست تو افراشته شد، و مشکلات به دست تو آسان گردید، و آتش (نفاق)

بِكَ النَّيْرَانُ، وَقَوِيَ بِكَ الْإِيمَانُ، وَتَبَّتْ بِكَ الْإِسْلَامُ، وَهَدَّتْ مُصِيبَتُكَ

به دست تو خاموش گردید، و ایمان به دست تو قوت گرفت و اسلام به دست تو پابرجا شد، و مصیبت شهادت تو مردم را

الْأَنَامَ، فَأَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ خَالَفَكَ،

درهم شکست، (آری) همه از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم خداوند قاتلان و مخالفان و کسانی که

وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَفْتَرَى عَلَيْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ وَغَضَبَكَ حَقَّكَ، وَلَعَنَ

به تو دروغ بستند و به تو ستم کرده و حقت را غضب نمودند لعنت کند و همچنین

اللَّهُ مَنْ بَلَغَهُ ذَلِكَ فَرَضِيَ بِهِ، أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بُرَاءٌ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ خَالَفَتَكَ،

خدا لعنت کند کسانی که این امور را شنیده و به آن راضی شدند، ما در پیشگاه خداوند از آنان بیزار می جوئیم، خداوند کسانی را که با تو مخالفت کردند

وَجَحَدَتْ وَايَتِكَ، وَتَظَاهَرَتْ عَلَيْكَ وَقَتَلَتْكَ، وَحَادَتْ عَنْكَ

و ولایت را انکار نموده بر ضد تو همدست شده و تو را به شهادت رساندند و از تو روی گردانده و تو را یاری نکردند،

وَخَذَلْتَكَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مَثْوِيَهُمْ، وَبَسَّ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ،

لعنت کند، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که آتش دوزخ را جایگاه آنان قرار داد و چه بد آبشخوری است (دوزخ)، که بر آن وارد می شوند،

اشْهَدُ لَكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَوَلِيَّ رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِالْبَلَاغِ وَالْأَدَاءِ،

گواهی می‌دهم که تو ای دوستدار خدا و رسولش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- تبلیغ (دین) کرده و انجام وظیفه و خیرخواهی نمودی،

وَاشْهَدُ أَنَّكَ جَنْبُ اللَّهِ وَبَابُهُ، وَأَنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ وَوَجْهُهُ الَّذِي مِنْهُ يُؤْتَى

و گواهی می‌دهم که تو محبوب خدا و درگاه رحمت او هستی و براستی تو «جنب الله» و «وجه الهی» که باید از آن به سوی خدا توجه شود

وَأَنَّكَ سَبِيلُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ عَبْدُ اللَّهِ وَآخُو رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اتَّيْتُكَ

و تویی راه (به سوی) خدا و تویی بنده خدا و برادر رسولش - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- برای زیارت

زَائِرًا لِعَظِيمِ جَلَالَتِكَ وَمَنْزِلَتِكَ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ، مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ

به درگاہت آمده‌ام، زیرا که مقام و منزلت در نزد خدا و رسولش بسی بزرگ است در حالی که با زیارت تو به خدا

بِزِيَارَتِكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ، ابْتَغَى بِشَفَاعَتِكَ خَلَاصَ نَفْسِي

نزدیکی جویم و به شفاعت تو مشتاقم و به واسطه شفاعتت رهایی خود را (از آتش) می طلبم

مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنَ النَّارِ، هَارِبًا مِنْ ذُنُوبِي الَّتِي اخْتَطَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي فَرِعًا

و از آتش دوزخ به تو پناهنده ام، از گناهانی که بر پشتم سنگینی می کند گریزانم، به امید

إِلَيْكَ رَجَاءَ رَحْمَةِ رَبِّي ائْتِيكَ اسْتَشْفِعُ بِكَ يَا مَوْلَايَ إِلَى اللَّهِ، وَاتَّقَرَّبُ

رحمت پروردگارم به تو متوسل می شوم، ای مولای من، برای طلب شفاعت در درگاه خدا نزد تو آمده ام، و به واسطه تو

بِكَ إِلَيْهِ لِيَقْضِيَ بِكَ حَوَائِجِي فَاشْفَعْ لِي يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ إِلَى اللَّهِ، فَآتِي

به خدا تقرب می جویم تا حوائجم برآورده شود، ای امیرمؤمنان مرا به درگاه خدا شفاعت کن، که من

عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَزَائِرُكَ، وَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ الْمَقَامُ الْمَعْلُومُ، وَالْجَاهُ الْعَظِيمُ،

بنده خدا و دوست و زائر تو هستم، و تو نزد خدا دارای جایگاهی معلوم، و مقام

وَالشَّانُ الْكَبِيرُ، وَالشَّفَاعَةُ الْمَقْبُولَةُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و رتبه ای بلند و شفاعت پذیرفته شده هستی، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى عَبْدِكَ وَآمِينِكَ الْاَوْفَى وَعُزْوَتِكَ الْاَوْثَقَى وَيَدِكَ

و درود فرست بر بنده و با وفاترین امانت دارت، و ریسمان محکمت، و دست

الْعُلْيَا، وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَى وَحُجَّتِكَ عَلَى الْوَرَى وَصِدِّيقِكَ الْاَكْبَرِ سَيِّدِ

بلندت، و نیکوترین کلمه ات، و حجت و برهانت بر بندگان، بزرگترین تصدیق کننده ات، سرور

الْاَوْصِيَاءِ، وَرُكْنِ الْاَوْلِيَاءِ، وَعِمَادِ الْاَضْفِيَاءِ، امير الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْسُوبِ

اوصیاء، و تکیه گاه دوستداران و برگزیدگان خدا، امیرمؤمنان و پیشوای

الْمُتَّقِينَ، وَقُدْوَةِ الصَّادِقِينَ، وَاِمَامِ الصَّالِحِينَ، الْمَعْصُومِ مِنَ الزَّلَلِ،

پرهیزگاران، و مقتدای راستگویان، و پیشوای شایستگان، مصون از خطا و لغزش،

وَالْمَفْطُومِ مِنَ الْخَلَلِ، وَالْمُهَذَّبِ مِنَ الْعَيْبِ، وَالْمُطَهَّرِ مِنَ الرَّيْبِ، اخي

دور از عیب، پاک از نقص، پاکیزه از شک و تردید، برادر

نَبِيِّكَ وَوَصِيِّ رَسُولِكَ، وَالْبَائِتِ عَلَى فِرَاشِهِ، وَالْمُوَاسِي لَهُ بِنَفْسِهِ،

پیامبر و جانشین فرستاده ات و کسی که در بستر پیامبر خفت، و با جانش او را یاری کرد

وَكَاشِفِ الْكَرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ سَيْفًا لِنُبُوَّتِهِ، وَمُعْجِزًا لِرِسَالَتِهِ،

و برطرف کننده غم از چهره او، که او [علی را شمشیری برای (یاری) پیامبریش و معجزه ای برای رسالتش قرار دادی

ص: ۳۱۴

وَدِلَالَهُ وَاضِحَةً لِحُجَّتِهِ، وَحَامِلًا لِرَايَتِهِ، وَوَقَايَةً لِمُهْجَتِهِ، وَهَادِيًا لِأُمَّتِهِ،

و راهنمایی روشن و آشکار برای حجت و برهانش، و پرچمدارش، و سپری برای حفظ جانش، و هدایت کننده امتش،

وَيَدًا لِيَأْسِيهِ، وَتَاجًا لِرَأْسِهِ، وَبَابًا لِنَصْرِهِ، وَمِفْتَاحًا لِنُظْفَرِهِ، حَتَّى هَزَمَ

و دستی (توانا) برای جنگهایش و تاج سرش، و درگاهی برای یاریش، و کلیدی برای پیروزش (قرار دادی)، تا این که

جُنُودَ الشُّرُكِ بَايَدِكَ، وَأَبَادَ عَسَاكِرِ الْكُفْرِ بِأَمْرِكَ، وَبَدَلَ نَفْسَهُ فِي مَرَضِهِ

لشکریان شرک را به یاری تو شکست داد، و به فرمانت لشکریان کفر را نابود کرد، و جانش را در راه رضایت تو

رَسُولِكَ، وَجَعَلَهَا وَقْفًا عَلَى طَاعَتِهِ، وَمَجْنًا دُونَ نَكْبَتِهِ، حَتَّى فَاضَتْ

و رسالت بر کف گرفته، و آن را وقف بر اطاعتش و سپری در برابر گرفتاری هایش قرار داد، تا این که

نَفْسُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ فِي كَفِّهِ، وَاسْتَلَبَ بَرْدَهَا، وَمَسَحَهُ عَلَى وَجْهِهِ،

پیامبر- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- در آغوش او جان سپرد، و سردی بدنش را احساس کرد، و آن را بر صورتش

کشید،

وَاعَانَتْهُ مَلَائِكَتُكَ عَلَى غُسْلِهِ وَتَجْهِيْزِهِ، وَصَلَّى عَلَيْهِ، وَوَارَى

و فرشتگان او را بر غسل و آماده ساختن برای دفن یاری کردند، و بر او نماز خوانده، و به خاک

شَخْصَهُ، وَقَضَى دَيْنَهُ، وَأَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَلَزِمَ عَهْدَهُ، وَاخْتَدَى مِثْلَهُ، وَحَفِظَ

سپرد و دیونش را پرداخت کرد، و به وعده اش عمل کرده و در پیمانش ثابت قدم بود و همانند او عمل کرد و سفارش هایش

را

وَصِيَّتَهُ، وَحِينَ وَجَدَ أَنْصَارًا نَهَضَ مُسْتَقِلًّا بِأَعْبَاءِ الْخِلَافَةِ، مُضْطَلِعًا

به خاطر سپرد و زمانی که یارانی یافت مستقلاً به مسئولیت های خلافت اقدام و سنگینی

بِأَثْقَالِ الْإِمَامَةِ، فَنَصَبَ رَايَةَ الْهُدَى فِي عِبَادِكَ، وَنَشَرَ ثَوْبَ الْأَمْنِ فِي

وظایف امامت را تحمّل نمود، سپس پرچم هدایت را در میان بندگان برافراشت، و امتیت را در سرزمین

بِلَادِكَ، وَبَسَطَ الْعُدْلَ فِي بَرِّيَّتِكَ، وَحَكَمَ بِكِتَابِكَ فِي خَلِيقَتِكَ، وَأَقَامَ

اسلام و عدالت را در میان بندگانت گسترش داد و در میان مخلوقات بر اساس کتابت حکم کرده و حدود را

الْحُدُودَ، وَقَمَعَ الْجُحُودَ، وَقَوَّمَ الزَّيْعَ، وَسَكَّنَ الْعَمْرَةَ، وَأَبَادَ الْفِتْرَةَ، وَسَدَّ

اجرا کرد، و منکران را سرکوب، و کجی ها را راست، و آشوب را سرکوب نموده و سستی ها را از بین برده و شکاف (اختلاف) را

الْفُرْجَةَ، وَقَتَلَ النَّائِكَةَ وَالْقَاسِطَةَ وَالْمَارِقَةَ، وَلَمْ يَزَلْ عَلَى مِنْهَاجِ رَسُولِ

پر کرد، و پیمان شکنان و بیداد گران و بیرون روندگان از دین را کشت، و پیوسته بر راه رسول

اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَوَتِيرَتِهِ وَوَلُطْفِ شَاكِلَتِهِ، وَجَمَالِ سِيرَتِهِ،

خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و روش، و شیوه ملایم، و رفتار زیبای او بود،

مُقْتَدِيًا بِسُنَّتِهِ، مُتَعَلِّقًا بِهَيْمَتِهِ، مُبَاشِرًا لِطَرِيقَتِهِ، وَامْتِلَاثُهُ نَضْبُ عَيْنِيهِ،

به سنت پیامبر اقتدا کرده به همت او وابسته و به راه و روش او ملازم بود، مقاصد پیامبر را مورد توجه قرار داده

يَحْمِلُ عِبَادَكَ عَلَيْهَا، وَيَدْعُوهُمْ إِلَيْهَا إِلَى أَنْ خُضِبَتْ شَيْبَتُهُ مِنْ دَمِ رَأْسِهِ،

و بندگانت را بر آن وادار و به آن دعوت نمود، تا این که محاسن شریفش از خون سرش رنگین شد،

اللَّهُمَّ فَكَمَا لَمْ يُؤْتِرْ فِي طَاعَتِكَ شَكًّا عَلَى يَقِينٍ، وَلَمْ يُشْرِكْ بِكَ طَرْفَةً

خدایا همچنان که هیچ گاه یقین او در اطاعت تو به شک مبدل نگردید و لحظه ای از تو غافل نشد،

عَيْنٍ، صَلَّ عَلَيْهِ صَلَاةَ زَاكِيَّةٍ نَامِيَّةٍ، يَلْحَقُ بِهَا دَرَجَةُ الثُّبُوهِ فِي جَنَّتِكَ،

پس بر او درودی پاکیزه و فزاینده فرست، تا بواسطه آن در بهشت به درجه انبیا برسد،

وَبَلَّغَهُ مِنَّا تَحِيَّةً وَسَلَامًا، وَآتَنَا مِنْ لَدُنْكَ فِي مَوَالَاتِهِ فَضْلًا وَاحْسَانًا

و از جانب ما درود و سلامی به او برسان، و از نزد خودت در راه دوستی او به ما لطف و احسان

وَمَغْفِرَةً وَرِضْوَانًا، أَنْكَ ذُو الْفَضْلِ الْجَسِيمِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ

بخشش (گناهان) و بهشت را عطا فرما، که تو صاحب احسان وسیعی، به بخشش و احسانت ای مهربان ترین مهربانان.

* سپس ضریح را ببوس؛ آنگاه دو رکعت نماز زیارت بجای آور و بعد از آن هر چه می خواهی از خدا بخواه و پس از تسبیح

حضرت زهرا علیها السلام بگو: اللَّهُمَّ أَنْكَ بَشَّرْتَنِي عَلَى لِسَانِ رَسُولِكَ مُحَمَّدٍ

***** خدایا تو با زبان پیامبر و فرستاده ات محمد

صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَقُلْتُ: وَبَشَّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بشارت داده و فرمودی: و به کسانی که ایمان آورده اند بشارت ده که برای آنها

سابقه نیک

رَبِّهِمْ. اللَّهُمَّ وَأَنْتَ يَا مُؤْمِنٌ بِجَمِيعِ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ، فَلَا

(و پاداش) نزد پروردگارشان است و من به تمام پیامبران و فرستادگان- که درود تو بر آنها باد- ایمان دارم، پس

تَقَفْنِي بَعْدَ مَعْرِفَتِهِمْ مَوْقِفًا تَفْضَحْنِي فِيهِ عَلَى رُؤُوسِ الْخَلَائِقِ [۳۲۰]، بَلْ قَفْنِي

بعد از معرفت من نسبت به آنها، مرا در جایگاهی قرار نداده که در برابر مردم رسوایم کنی، بلکه مرا همراهشان

مَعَهُمْ، وَتَوَفَّنِي عَلَى التَّصْدِيقِ بِهِمْ، اللَّهُمَّ وَأَنْتَ خَصَّصْتَهُمْ بِكَرَامَتِكَ،

قرار ده و مرا بر تصدیق و ایمان به آنها بمیران، خدایا تو آنها را به کرامت خود مخصوص داشته

ص: ۳۱۶

وَأَمْرَتَنِي بِاتِّبَاعِهِمْ، اللَّهُمَّ وَأِنِّي عَبْدُكَ وَزَائِرُكَ، مُتَقَرِّبًا إِلَيْكَ بِزِيَارَةِ أَخِي

و مرا به پیروی از آنها امر فرمودی، خدایا من بنده و زیارت کننده توأم، در حالی که با زیارت برادر رسولت به درگاهت

رَسُولِكَ، وَ عَلَى كُلِّ مَا تَيَّيْتُ وَمَزُورٍ حَقٌّ لِمَنْ آتَاهُ وَ زَارَهُ، وَأَنْتَ خَيْرٌ مَا تَيَّيْتُ

نزدیکی می جویم، و هر که به درگاه و زیارت کسی آید بر او حقی دارد، و تو بهترین کسی هستی که به سویت آیند

وَ أَكْرَمُ مَزُورٍ، فَاسْتَلْكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ، يَا جَوَادُ يَا مَاجِدُ، يَا

و گرامی ترین زیارت شده ای، پس ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای سخاوتمند، ای بزرگوار، ای

أَحَدُ يَا صَمَدُ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، وَلَمْ يَتَّخِذْ

یکتا، ای بی نیاز، ای کسی که (هرگز) نزاده و زاده نشده و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده و برای خود

صَاحِبَهُ وَلَا وَلَدًا، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَجْعَلَ تُحْفَتَكَ

همسر و فرزندی نگرفته است، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و پاداش مرا از زیارت

أَيَّايَ مِنْ زِيَارَتِي أَخَا رَسُولِكَ فَكَأَنَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَأَنْ تَجْعَلَ لِي مِمَّنْ

برادر رسولت، رهاییم از آتش دوزخ قرار دهی و مرا از کسانی قرار دهی که

يُسَارِعُ فِي الْخَيْرَاتِ، وَيَدْعُوكَ رَعْبًا وَرَهْبًا، وَتَجْعَلَ لِي مِنَ الْخَاشِعِينَ،

به سوی کارهای خیر شتافته و تو را از روی امید و بیم می خوانند و مرا از فروتنان قرار دهی،

اللَّهُمَّ أَنْكَ مَنْنَتَ عَلَيَّ بِزِيَارَةِ مَوْلَايَ عَلِيِّ بْنِ أَبِيطَالِبٍ، وَوَلَايَتِهِ

خدایا به واسطه زیارت مولایم علی بن ابی طالب علیه السلام و ولایت و معرفت او، بر من

وَمَعْرِفَتِهِ، فَاجْعَلْ لِي مِمَّنْ يُنْصَرُهُ وَيَنْتَصِرُ بِهِ، وَمَنْ عَلَيَّ بِنَصْرِكَ لِدِينِكَ،

منت نهادی، پس مرا از کسانی که او را یاری کرده و از او یاری می طلبند، قرار ده و به واسطه یاری دینت بر من منت گذار،

اللَّهُمَّ وَاجْعَلْ لِي مِنْ شِيعَتِهِ، وَتَوَفَّنِي عَلَى دِينِهِ، اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لِي مِنْ

و خدایا مرا از شیعیانش قرار ده و بر دینش بمیران، خدایا از رحمت

الرَّحْمَهُ وَالرِّضْوَانَ، وَالْمَغْفِرَةَ وَالْإِحْسَانَ، وَالرِّزْقِ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ

و خشنودی و آمرزش و نیکی و روزی گسترده حلال پاکیزه

ما انت اهله، يا ارحم الراحمين والحمد لله رب العالمين. (۱)

که تو شایسته آنی به من عطا فرما، ای مهربان ترین مهربانان و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

ص: ۳۱۷

۱- [۳۲۱] مزار شهید اول، صفحه ۹۹ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۷۷، حدیث ۱۰، (با اندکی تفاوت).

(۲۱ رمضان)

مرحوم حاج شیخ عباس قمی می نویسد: در روایت معتبر وارد شده است که روز شهادت امیر مؤمنان علیه السلام، حضرت خضر علیه السلام گریه کنان و استرجاع گویان، با سرعت آمد و بر در خانه آن حضرت ایستاد و گفت:

رَحِمَكَ اللَّهُ يَا أَبَا الْحَسَنِ، كُنْتَ أَوَّلَ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَأَخْلَصَهُمْ إِيمَانًا،

ای ابوالحسن خداوند تو را رحمت کند، تو اولین نفر در اسلام، و خالص ترین آنها در ایمان به خدا،

وَأَشَدَّهُمْ يَقِينًا، وَ أَخَوْفَهُمْ لِلَّهِ.

و محکم ترین آنها در یقین، و خداترس ترین آنها بودی.

و بسیاری از فضایل آن حضرت را برشمرد که قریب به عباراتی است که در زیارت قبل گذشت. لذا مناسب است که زیارت قبلی (زیارت روز و شب مبعث) در روز شهادت امیر مؤمنان علیه السلام نیز خوانده شود (از باب تأسیی به جناب خضر علیه السلام). (۱)

یادآوری: در بخش اعمال ماه ها در ضمن اعمال شب مبعث، کلامی از سفرنامه ابن بطوطه درباره اهمیت مرقد مبارک امیر مؤمنان علیه السلام خواهد آمد که شایسته است مورد توجه واقع شود، (صفحه ۶۵۶).

ص: ۳۱۸

فضیلت سرزمین کوفه:

با این که گروهی از مردم کوفه، افرادی بی وفا، سنگدل و ترسو بودند و شیعیان از شهر کوفه خاطرات بسیار دردناکی دارند، ولی نباید فراموش کرد که بسیاری از اصحاب و یاران امامان علیهم السلام و شخصیت های بزرگ و فداکار، از کوفه برخاسته اند و به همین دلیل در فضیلت و عظمت سرزمین کوفه، روایات فراوانی وارد شده که از آن جمله است:

۱- کوفه یکی از چهار شهری است که حق تعالی آن را اختیار فرموده است. (۱) ۲- «طور سینین» که خداوند در سوره بلد به آن قسم خورده، به این منطقه تفسیر شده است. (۲) ۳- حرم خدا و حرم رسول خدا و حرم امیر مؤمنان علی علیه السلام به حساب آمده است. (۳) ۴- یک درهم تصدق در آن، معادل با تصدق صد درهم در جای دیگر به حساب می آید. (۴) ۵- دو رکعت نماز در آن، معادل با صد رکعت نماز در جای دیگر است. (۵) ۶- باغی از باغهای بهشت است که در آن قبر نوح و قبر ابراهیم ... و قبر سید الاوصیا امیر مؤمنان، قرار دارد. (۶) (از این حدیث معلوم می شود که کوفه در این گونه روایات سرزمین نجف را نیز شامل می شود).

فضیلت مسجد کوفه:

در فضیلت مسجد کوفه و نماز و عبادت در آن نیز روایات زیادی وارد شده است که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- ابو حمزه ثمالی نقل می کند که امام سجاد علیه السلام روزی از مدینه، صرفاً به قصد مسجد کوفه حرکت کرد و دو رکعت نماز در آن به جای آورد و دوباره سوار بر مرکب شد و برگشت! (۷) ۲- مطابق روایتی از امیر مؤمنان علیه السلام: «هزار پیامبر و هزار وصی پیامبر در این مسجد نماز خوانده اند». (۸)

ص: ۳۱۹

۱- [۳۲۳] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۹۲، حدیث ۲۰، به نقل از خصال، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۵۸.

۲- [۳۲۴] همان مدرک.

۳- [۳۲۵] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۰۰، حدیث ۵۱، به نقل از کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۹، حدیث ۸.

۴- [۳۲۶] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۹۹، حدیث ۴۲، به نقل از کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۷، حدیث ۲.

۵- [۳۲۷] همان مدرک.

۶- [۳۲۸] همان مدرک، صفحه ۴۰۵، حدیث ۶۱ و فرحه الغری، صفحه ۶۹.

۷- [۳۲۹] کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۷، حدیث ۱.

۸- [۳۳۰] همان مدرک، صفحه ۲۸، حدیث ۵.

۳- در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «اگر من در نزدیکی مسجد کوفه بودم امید آن داشتم که حتی یک نماز در آن هم از من فوت نشود»، سپس خطاب به راوی می فرماید: «آیا از فضل آن آگاهی؟» عرض کرد: نه؛ فرمود: «هیچ عبد صالحی و هیچ پیامبری نبود مگر این که در مسجد کوفه نماز خواند، حتی زمانی که رسول الله صلی الله علیه و آله به معراج رفت جبرئیل به آن حضرت گفت: آیا می دانی در این لحظه در کجا هستی یا محمد؟»

فرمود: نه؛ عرض کرد: تو در مقابل مسجد کوفه هستی. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: بنابراین، از پروردگارت اجازه بگیر که فرود آیم و در آن نماز بخوانم. جبرئیل اجازه گرفت، خداوند نیز اجازه داد و پیامبر صلی الله علیه و آله هبوط کرد و دو رکعت نماز خواند. آنگاه امام صادق علیه السلام فرمود: «نماز واجب در آن معادل هزار نماز و نماز نافله در آن معادل پانصد نماز است. در هر جهت از چهار جهت او باغی از باغهای بهشت قرار دارد. نشستن در آن بدون نماز و ذکر نیز، عبادت است». (۱) ۴- امام صادق علیه السلام می فرماید: «امیر مؤمنان علی علیه السلام به کسی که برای درک فضیلت مسجدالاقصی بار خود را بسته بود و برای خداحافظی خدمت آن حضرت در مسجد کوفه رسید، فرمود: زاد و راحله ات را بفروش و بیا در این مسجد نماز بگذار که نماز واجب در آن، معادل یک حج مقبول و نماز نافله در آن، معادل یک عمره مقبوله است ... هیچ غمزه و دردمندی حاجتی از حوائجش را در این مسجد طلب نمی کند مگر این که خداوند به او پاسخ می دهد و مشکلش را برطرف می سازد». (۲) ۵- مطابق روایتی از امیرمؤمنان علیه السلام به دست می آید که مسجد کوفه، خانه حضرت آدم و حضرت نوح و حضرت ادریس و مصلای ابراهیم خلیل و خضر علیهم السلام بوده است و یکی از چهار مسجدی است که خداوند آن را برگزیده و در روز قیامت برای کسانی که در آن نماز خواندند شفاعت می کند؛ شفاعتی که رد نمی شود و مصلای حضرت مهدی علیه السلام است و مؤمنی روی زمین نیست مگر این که قلبش به آن اشتیاق دارد. (۳) ۶- مسجد کوفه یکی از چهار مکانی است که مسافر در آن مخیر است، بین قصر و اتمام. امام صادق علیه السلام فرمود: «از جمله از علم مخزون خداوند، نماز اتمام در چهار مکان است: حرم خداوند، حرم رسول گرامی صلی الله علیه و آله و حرم امیرمؤمنان علیه السلام و حرم حسین بن علی علیه السلام». (۴)

اعمال مسجد کوفه

اشاره

اعمال مسجد کوفه به نحوی که در کتاب «مصباح الزائر» (۵) «سید بن طاووس» و غیر آن با مختصر

ص: ۳۲۰

۱- [۳۳۱] کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۸، حدیث ۶.

۲- [۳۳۲] همان مدرک، صفحه ۳۲، حدیث ۱۸.

۳- [۳۳۳] امالی صدوق، صفحه ۲۲۷، حدیث ۸.

۴- [۳۳۴] جواهرالکلام، جلد ۱۴، صفحه ۳۳۷.

۵- [۳۳۵] مصباح الزائر، از صفحه ۷۷ تا ۹۹.

تفاوتی وارد شده بدین شرح است:

۱- آداب دخول در مسجد

چون داخل شهر کوفه شدی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

به نام خدا و به یاری خدا و در راه خدا، و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

اللَّهُمَّ انزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا، وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ * سپس روانه شو به سوی خدایا مرا در جایگاه مبارکی فرود آر که تو بهترین فرود آورندگان.*****

مسجد کوفه و در حال رفتن بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ

***** خداوند بزرگتر است از هر چیز و معبودی جز او نیست، و ستایش مخصوص اوست و او را تسبیح می کنم * تا به در مسجد برسی، (۱) در آنجا بایست و بگو: السَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا رَسُولِ اللَّهِ، مُحَمَّدٍ

***** سلام و درود بر آقا و سرور ما، فرستاده خدا، محمد

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَوْلَانَا امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ

فرزند عبدالله و خاندان پاکش باد، سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر امیرمؤمنان علی فرزند

ابیطالب، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَعَلَىٰ مَجَالِسِهِ، وَمَشَاهِدِهِ وَمَقَامِ

ابی طالب باد، و بر محل نشستن و حضور

حِكْمَتِهِ، وَأَثَارِ آبَائِهِ آدَمَ وَنُوحَ، وَابْرَاهِيمَ وَاسْمَاعِيلَ، وَتَيْمَانَ بَيْنَاتِهِ،

و داوریش، و بر آثار پدرانش آدم و نوح و ابراهیم و اسماعیل، و بر بیان روشنش باد،

السَّلَامُ عَلَى الْإِمَامِ الْحَكِيمِ الْعَدْلِ الصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ، الْفَارُوقِ بِالْقِسْطِ

سلام و درود بر پیشوای حکیم عادل و اولین تصدیق کننده (رسول خدا)، جداکننده بین حق و باطل با عدالت،

الَّذِي فَزَقَ اللَّهُ بِهِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، وَالْكَفْرِ وَالْإِيمَانِ، وَالشُّرْكَ

کسی که خدا به واسطه او بین حق و باطل و کفر و ایمان و شرک

وَالْتَوْحِيدِ، لِيُهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيْنِهِ، وَيُحْيِيَ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيْنِهِ، أَشْهَدُ

و توحید جدایی انداخت، تا از روی دلیل هلاک کند هر که هلاک می شود و از روی دلیل زنده کند هر که زنده می شود،
گواهی می دهم

أَنَّكَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَخَاصَّةً نَفْسِ الْمُنتَجِبِينَ، وَزَيْنُ الصِّدِّيقِينَ، وَصَابِرُ

که تو امیر مؤمنان، و برگزیده نجیب زادگان، و زینت راستگویان، و شکیباترین

ص: ۳۲۱

الْمُتَّحِنِينَ، وَأَنَّكَ حَكَمَ اللَّهُ فِي أَرْضِهِ، وَقَاضَى أَمْرَهُ، وَبَابُ حِكْمَتِهِ،

امتحان شدگانی، و تویی حاکم از جانب خدا در زمینش و بجا آورنده فرمانش، و درگاه حکمت و دانشش

وَعَاقِدُ عَهْدِهِ، وَالنَّاطِقُ بِوَعْدِهِ، وَالْحَبْلُ الْمَوْصُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ عِبَادِهِ،

و پیوند دهنده پیمانش، و گوینده به وعده اش، و ریسمان اتصال بین او و بندگانش

وَكَهْفُ النَّجَاةِ، وَمِنْهَاجُ التَّقَى، وَالذَّرَجَةُ الْعُلْيَا، وَمُهَيِّمُ الْقَاضِي

و پناهگاه نجات، و راه روشن پرهیزکاری، و مقام والا، و گواه خدای داور،

الْأَعْلَى يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ بِكَ اتَّقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ زُلْفَى أَنْتَ وَلِيِّ وَسَيِّدِي

ای امیرمؤمنان به واسطه تو به درگاه خداوند تقرب کامل می جویم، که تویی سرپرست و آقا و سرور

و وَسَيِّدِي فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ * آنگاه داخل مسجد شو و بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ

و وسیله نجاتم در دنیا و آخرت. * * * * * خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا

أَكْبَرُ، هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِاللَّهِ، وَبِمُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

بزرگتر است از هر چیز، این است جایگاه پناهنده به خدا و به محمد حبیب او - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد -

وَبِوَالِيهِ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَالْأَيْمَةُ الْمُهْدِيْنَ الصَّادِقِينَ النَّاطِقِينَ

و به ولایت امیرمؤمنان و پیشوایان هدایت و راستگویان و سخنوران

الرَّاشِدِينَ، الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرِّجْسَ وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيراً، رَضِيَتْ بِهِمْ

و رشد یافتگانی که خداوند پلیدی را از آنها دور ساخته و به خوبی پاکیزه گردانیده است، به پیشوایی

أَيْمَتَهُ وَهُدَاهُ وَمَوَالِيَّ، سَلَّمْتُ لِأَمْرِ اللَّهِ لَا أَشْرِكُ بِهِ شَيْئاً، وَلَا أَتَّخِذُ مَعَ اللَّهِ

و هدایت و سرپرستی آنها خشنودم، تسلیم فرمان خدایم و کسی را شریک او قرار ندهم، و سرپرستی همراه خدا

وَلِيّاً، كَذَبَ الْعَادِلُونَ بِاللَّهِ وَضَلُّوا ضَلَالاً بَعِيداً، حَسْبِيَ اللَّهُ وَأَوْلِيَائِهِ،

برای خود نگیرم، روی گردانندگان از خدا دروغ گفته و به گمراهی سختی دچار شدند، خداوند و اولیای او مرا کافی است،

اشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمد بنده

وَرَسُولُهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَنَّ عَلِيًّا وَالْأَئِمَّةَ الْمُهَدِّينَ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ

و فرستاده اوست - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - و به راستی علی و پیشوایان هدایت از نسل او

عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَوْلِيَاءِنِي وَحُجَّتُهُ اللَّهُ عَلَيَّ خَلْقِهِ.

- که درود خدا بر آنها باد - سرپرستان من و حجت و برهان خدا بر مخلوقاتند.

ص: ۳۲۲

آنگاه به جانب ستون چهارم می روی که برابر ستون پنجم یعنی ستون حضرت ابراهیم علیه السلام قرار گرفته، پس چهار رکعت نماز بخوان، دو رکعت آن را با حمد و

«قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»

و دو رکعت دیگر را با حمد و

«أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»

. پس از اتمام نماز و بعد از گفتن تسبیح حضرت زهرا علیها السلام هفت مرتبه بگو:

السَّلَامُ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ الرَّاشِدِينَ، الَّذِينَ أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرَّجْسَ

سلام و درود بر بندگان شایسته و رشد یافته خدا، که خداوند پلیدی را از آنها دور ساخته

و طَهَّرَهُمْ تَطْهِيراً، وَجَعَلَهُمْ أَنْبِيَاءَ مُرْسَلِينَ، وَحُجَّجَهُ عَلَى الْخَلْقِ الْجَمْعِينَ،

و به خوبی پاکیزه گردانیده و آنها را پیامبران مرسل و حجت و برهان بر تمامی مخلوقات قرار داد،

وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ

و سلام و درود بر فرستادگانش، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است و این تقدیر و حکم خدای بی همتای

الْعَلِيمِ، سَلَامٌ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ * سپس بگو: نَحْنُ عَلَى وَصِيَّتِكَ يَا وَلِيَّ

داناست، سلام و درود بر نوح در میان جهانیان * * * * * ای سرپرست مؤمنان، ما به

الْمُؤْمِنِينَ، الَّتِي أَوْصَيْتَ بِهَا ذُرِّيَّتَكَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ وَالصَّادِقِينَ، وَنَحْنُ

وصیتی که بر فرزندان از فرستادگان و راستگویان نمودی، پایبندیم، و ما

مِنْ شِيعَتِكَ وَشِيعَةِ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَعَلَيْكَ وَعَلَى

از شیعیان تو و پیامبران محمد هستیم - که درود خدا بر او و خاندان پاکش و بر تو

جَمِيعِ الْمُرْسَلِينَ، وَالْأَنْبِيَاءِ وَالصَّادِقِينَ، وَنَحْنُ عَلَى مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ، وَدِينِ

و همه فرستادگان و پیامبران و راستگویان باد-، و ما به دین ابراهیم

مُحَمَّدِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ، وَالْأَثَمَةِ الْمَهْدِيِّينَ، وَوَلَايَةِ مَوْلَانَا عَلِيِّ اميرِ

و مُحَمَّد، پیامبر امی [/ درس نخوانده و پیشوایان هدایت و ولایت مولايمان علی

الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَرَحْمَتُهُ

امير مؤمنان پايبنديم، سلام و درود بر بشارت دهنده بيم دهنده، درود و رحمت

وَرِضْوَانُهُ وَبَرَكَاتُهُ، وَعَلَى وَصِيِّهِ وَخَلِيفَتِهِ الشَّاهِدِ لِلَّهِ مِنْ بَعْدِهِ عَلِي

و خشنودی و برکات خدا بر او باد، و بر وصی و جانشین او، همان گواه خدا بر مخلوقات

خَلْقِهِ، عَلِيُّ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ الصِّدِّيقِ الْأَكْبَرِ، وَالْفَارُوقِ الْمُبِينِ، الَّذِي

پس از او (یعنی) علی امير مؤمنان، اوّلین تصدیق کننده (پیامبر اسلام) و جدا کننده روشن حق از باطل که

اخَذَتْ بَيْعَتَهُ عَلَى الْعَالَمِينَ، رَضِيَتْ بِهِمْ اَوْلِيَاءَ وَمَوَالِيَّ، وَحُكَّامًا فِي

مسئولیت بیعتش را بر جهانیان قرار دادی، من به سرپرستی و سروریشان خوشنودم و آنها حاکمان در

نَفْسِي وَوُلْدِي وَاهْلِي وَمَالِي وَقِسْمِي وَحَلِّي وَاحْرَامِي وَاسْلَامِي

جان و فرزندان و خاندان و اموال و روزیم، و در حال احرام و غیر احرام، و اسلام

وَدِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي انْتُمْ الْاَثِمَةُ فِي الْكِتَابِ،

و دینم، و دنیا و آخرتم، و زندگی و مردنم هستید شما پیشوایان در کتاب خدا

وَفَصْلُ الْمَقَامِ وَفَصْلُ الْخِطَابِ، وَاعْيُنُ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَنَامُ، وَاَنْتُمْ

و دارای بالاترین مقام و داوران عادلید و شما دیدگان زنده ای که هرگز نخوابد و شما

حُكَمَاءُ اللَّهِ فِي اَرْضِهِ، وَبِكُمْ حَكَمَ اللَّهُ، وَبِكُمْ عَرَفَ حَقَّ اللَّهِ، لَا اِلَهَ اِلَّا

فرزانگان الهی در روی زمین و به واسطه شما خداوند حکمرانی می کند و حق خدا شناخته می شود، معبودی جز

اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، انْتُمْ نُورُ اللَّهِ مِنْ بَيْنِ اَيْدِينَا وَمِنْ خَلْفِنَا، انْتُمْ سُنَّةُ

خدا نیست محمد فرستاده اوست، شما نور خدا در مقابل و پشت سر مایید، شما حکم

اللَّهِ الَّتِي بِهَا سَبَقَ الْقَضَاءُ، يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، اَنَا لَكُمْ مُسَلِّمٌ تَسْلِيمًا لَا

خدا مید که به واسطه آن سرنوشت رقم زده می شود ای امیرمؤمنان من به طور کامل تسلیم شمایم و چیزی را

اَشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، وَلَا اتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ وَلِيًّا، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانِي بِكُمْ،

برای خدا شریک قرار نداده و سرپرستی جز او بر نمی گزینم حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا به وسیله شما هدایت کرد

وَمَا كُنْتُ لِأَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدَانِي اللَّهُ، اللَّهُ اَكْبَرُ، اللَّهُ اَكْبَرُ، اللَّهُ اَكْبَرُ، الْحَمْدُ

و اگر خدا مرا هدایت نمی کرد هرگز هدایت نمی شدم، خدا بزرگتر است از هر چیز، خدا بزرگتر است از هر چیز خدا بزرگتر است از هر چیز، ستایش مخصوص

لِلَّهِ عَلَى مَا هَدَانَا. (۱)

خداوند است به خاطر هدایت کردن ما.

۲- اعمال دگه القضا و بیت الطشت

دگه القضا سگویی بوده در مسجد کوفه که امیرالمؤمنین علیه السلام بر روی آن می نشستند و قضاوت و حکم می نمودند و در آن جایگاه، ستون کوتاهی بوده که بر روی آن آیه کریمه

«إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ» (۲)

نوشته شده بود (۳) و بیت الطشت که متصل به دگه القضا است همان محلّی است که معجزه

ص: ۳۲۴

۱- [۳۳۷] مصباح الزائر، صفحه ۷۷ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۰۹-۴۱۱ (با اندکی تفاوت).

۲- [۳۳۸] سوره نحل، آیه ۹۰.

۳- [۳۳۹] مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

امیرالمؤمنین علیه السلام برای نجات دختری از اتهام ظاهر شد. (۱) در هر حال پس از اعمال ستون چهارم به سوی دگه القضا برو و در آن جا دو رکعت نماز بخوان با حمد و هر سوره که خواهی و بعد از نماز و گفتن تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگو:

يا مالِکِ وَمَمْلَکِ وَمَتَعَمَّدِ بِالنَّعَمِ الْجِسَامِ مِنْ غَیْرِ اسْتِحْقَاقٍ،

ای مالک من و ای کسی که مرا مالک قرار داده ای، ای کسی که بدون شایستگی من مرا غرق در نعمت های بزرگ ساخته ای،

وَجْهِي خَاضِعٌ لِمَا تَعْلُوهُ الْأَقْدَامُ لِجَلَالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، لَا تَجْعَلْ هَذِهِ

چهره ام در مقابل ذات با عظمت و گرامیت فروتن است تا قدم ها بر آن قرار گیرد، این سختی و گرفتاری

الشَّدَّةَ وَلَا هَذِهِ الْمِحْنَةَ مُتَّصِلَةً بِاسْتِیْصَالِ الشَّافَةِ، وَأَمْنَحْنِي مِنْ فَضْلِكَ

را سبب نابودیم، قرار مده و از فضل و کرم چیزی را که بدون درخواست

مَا لَمْ تَمْنَحْ بِهِ أَحَدًا مِنْ غَیْرِ مَسْئَلِهِ، أَنْتَ الْقَدِيمُ الْأَوَّلُ الَّذِي لَمْ تَزَلْ وَلَا

به کسی نبخشیده ای بر من ببخش، تویی آن ازلی و اولی که همیشه بوده

تَزَالُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَرَكَعْ عَمَلِي

و خواهی بود، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرزد و به من رحم کن و اعمالم را پاک گردان،

وَبَارِكْ لِي فِي أَجَلِي وَاجْعَلْنِي مِنْ عِتْقَائِكَ وَطُلُقَائِكَ مِنَ النَّارِ،

و به عمرم برکت ده و مرا از آزادشدگان و رها شدگان از آتش دوزخ قرار ده

بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آنگاه اعمال بیث الطشت را بجا آور؛ یعنی دو رکعت نماز به بخشش و احسانت ای مهربان ترین

مهربانان*****

بخوان و بعد از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو: اللَّهُمَّ اِنِّي ذَخَرْتُ تَوْحِيدِي اَيَّاكَ

***** خدایا من یگانه پرستی و معرفتم نسبت به تو

وَمَعْرِفَتِي بِكَ، وَاخْلَاصِي لَكَ وَاقْرَارِي بِرُبُوبِيَّتِكَ، وَذَخَرْتُ وِلَايَةَ مَنْ

و اخلاص و اقرارم به پروردگاریت را اندوخته و ذخیره کردم ولایت کسانی را که به واسطه شناخت آنها

انْعَمْتَ عَلَيَّ بِمَعْرِفَتِهِمْ مِنْ بَرِيَّتِكَ، مُحَمَّدٍ وَعِزَّتِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ، لِيَوْمِ

از بین مخلوقات، به من نعمت دادی، (یعنی) محمد و خاندانش - که درود خدا بر آنها باد- برای روز

ص: ۳۲۵

۱- [۳۴۰] بحار الانوار، جلد ۴۰، صفحه ۲۷۷، حدیث ۴۲.

فَزَعَى الْيَكَّ عَاجِلًا وَآجِلًا، وَقَدْ فَرِعْتُ الْيَكَّ وَالْيَهُمَّ يَا مَوْلَايَ فِي هَذَا

نیازم به تو در دنیا و آخرت، ای مولای من، در این روز و در این جایگاه به تو

الْيَوْمَ، وَفِي مَوْقِفِي هَذَا، وَسَأَلْتُكَ سَعَادَتِي مِنْ نِعْمَتِكَ، وَازَاخَهُ مَا

و آنان متوسل می شوم و از تو نعمت های پاکیزه ات و برطرف شدن ترس

اخشاهُ مِنْ نِعْمَتِكَ، وَالْبَرَكَهَ فِيمَا رَزَقْتَنِيهِ، وَتَخْصِيْنَ صَدْرِي مِنْ كُلِّ

از انتقامت و برکت در روزیم، و حفظ سینه ام از هر

هَمٍّ وَجَائِحِهِ وَمَعْصِيَّتِهِ، فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي يَا اِرْحَمَ الرَّاحِمِينَ غَمٍّ وَگرفتاری و گناه در دین و دنیا و آخرتم را می خواهم،
ای مهربان ترین مهربانان.

* سپس به وسط مسجد می روی و دو رکعت نماز می خوانی در رکعت اول حمد با قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ و در رکعت دوم حمد و
قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ آنگاه پس از سلام و تسبیح زهرا علیها السلام بگو: اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ

***** خدایا تویی سلامتی

وَمِنْكَ السَّلَامُ، وَالْيَكَّ يَعُودُ السَّلَامُ، وَدَارُكَ دَارُ السَّلَامِ، حَيْنَا رَبَّنَا مِنْكَ

و از جانب توست سلامتی و به سوی تو باز می گردد سلامتی و درگاه توست جایگاه امتیت و سلامتی ای پروردگار ما؛

بِالسَّلَامِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ صَلَّيْتَ هَذِهِ الصَّلَاةَ ابْتِغَاءَ رَحْمَتِكَ وَرِضْوَانِكَ

با سلامتی از جانب خودت، ما را زنده بدار، خدایا این نماز را برای بدست آوردن بخشش و احسان و خشنودی

وَمَغْفِرَتِكَ، وَتَعْظِيمًا لِمَسْجِدِكَ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

و آمرزشت و برای بزرگداشت مسجدت به جای آوردم، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَأَرْفَعَهَا فِي عِلِّيِّينَ، وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي يَا اِرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و نمازم را به عالی ترین درجات بالا برده و از من پذیر ای مهربان ترین مهربانان.

یادآوری: محدث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عباس قمی رحمه الله می گوید: این مقام را دَكَّةُ الْمِعْرَاجِ گفته اند و ظاهراً به
ملاحظه آن که در شب معراج حضرت رسول صلی الله علیه و آله از حق تعالی رخصت طلبید و در این جا فرود آمده و دو

رکعت نماز گذاشت که در اوّل این فصل گذشت. (۲)

ص: ۳۲۶

۱- [۳۴۱] مصباح الزائر، صفحه ۷۹ و بحار الانوار جلد ۹۷، صفحه ۴۱۱ و ۴۱۲ (با اندکی تفاوت).

۲- [۳۴۲] مفاتیح الجنان، اعمال مسجد کوفه.

(مقام ابراهیم خلیل علیه السلام)

مقدمه:

در فضیلت این ستون احادیث بسیاری وارد شده، از آن جمله:

۱- «شیخ کلینی» به سند معتبر روایت کرده که امیرمؤمنان علیه السلام رو به این ستون نماز می خواند و نزدیک آن می ایستاد. (۱) ۲- در روایت معتبر دیگری وارد شده که هر شب شصت هزار فرشته از آسمان نازل می شوند و نزد ستون هفتم نماز می گزارند. (۲) ۳- در حدیث معتبر سومی از امام صادق علیه السلام منقول است که ستون هفتم مقام حضرت ابراهیم علیه السلام است. (۳) ۴- «شیخ کلینی» در «کافی» به سند صحیح از ابواسماعیل سراج روایت کرده که معاویه بن وهب دست مرا گرفت و گفت: ابوحمزه ثمالی دست مرا گرفت و گفت: اصبع بن نباته دست مرا گرفت و ستون هفتم را به من نشان داد و گفت: که این ستون، مقام امیرمؤمنان علیه السلام است که نزد آن نماز می خواند و امام حسن علیه السلام در نزد ستون پنجم نماز بجا می آورد و هرزمان امیرمؤمنان علیه السلام حضور نداشت امام حسن علیه السلام در جای آن حضرت، نماز می خواند. (۴) در هر حال مقابل این ستون رو به قبله می ایستی و می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا

به نام خدا و به یاری خدا و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و معبودی جز

اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيَّ ابْنَا آدَمَ وَأُمَّنَا حَوَّاءَ، السَّلَامُ عَلَيَّ

خدا نیست، محمد فرستاده اوست، سلام و درود بر پدرمان آدم و مادرمان حوا، سلام و درود بر

هَابِلَ الْمَقْتُولِ ظُلْمًا وَعُدْوَانًا عَلَيَّ مَوَاهِبِ اللَّهِ وَرِضْوَانِهِ، السَّلَامُ عَلَيَّ

هابل که از روی ظلم و دشمنی به خاطر نعمت هایی که خدا به او داده و از او خشنود بود، کشته شد، سلام و درود بر

شَيْثِ صَفْوَةِ اللَّهِ الْمُخْتَارِ الْأَمِينِ، وَعَلَىٰ الصَّفْوَةِ الصَّادِقِينَ مِنْ ذُرِّيَّتِهِ

شيث برگزیده خدا و انتخاب شده امانتدار و بر برگزیدگان راست گفتار از نسل

الطَّيِّبِينَ، أَوْلِهِمْ وَآخِرِهِمْ، السَّلَامُ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ وَاسْمِعِيلَ، وَاسْحَقَ

پاکش از ابتدا تا انتها، سلام و درود بر ابراهیم و اسماعیل، و اسحاق

١- [٣٤٣] كافي، جلد ٣، صفحه ٤٩٣، حديث ٤.

٢- [٣٤٤] همان مدرک، حديث ٥

٣- [٣٤٥] همان مدرک، حديث ٧.

٤- [٣٤٦] همان مدرک، حديث ٨.

وَيَعْقُوبَ، وَ عَلَى ذُرِّيَّتِهِمُ الْمُخْتَارِينَ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ،

و يعقوب و بر نسل برگزیده ایشان، سلام و درود بر موسی کلیم خدا

السَّلَامُ عَلَى عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمِ

سلام و درود بر عیسی روح خدا، سلام و درود بر محمد بن عبدالله خاتم

النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ ذُرِّيَّتِهِ الطَّيِّبِينَ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ

پیامبران، سلام و درود بر امیر مؤمنان و نسل پاکش و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فِي الْأَوَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فِي الْآخِرِينَ،

بر او باد، سلام و درود بر شما در میان آنها که پیش از این بوده و پس از این خواهند بود،

السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الْهَادِيَةِ، شُهِدَ آءِ اللَّهِ

سلام و درود بر فاطمه زهرا، سلام و درود بر پیشوایان هدایت گر و گواهان خدا

عَلَى خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَى الرَّقِيبِ الشَّاهِدِ عَلَى الْأَمَمِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

بر مخلوقاتش، سلام و درود بر مراقب و گواه بر امت ها از جانب پروردگار جهانیان.

بعد از آن نزد آن ستون، چهار رکعت نماز می خوانی در رکعت اول حمد و

أَنَا أَنْزَلْنَاهُ

و در رکعت دوم حمد و

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

و در رکعت سوم و چهارم نیز به همین گونه عمل می کنی و چون نماز به پایان رسید پس از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگو:

اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ قَدْ عَصَيْتُكَ، فَإِنِّي قَدْ اطَّعْتُكَ فِي الْإِيمَانِ مِنِّي بِكَ مَنًّا

خدایا اگر نافرمانیت کردم ولی در ایمان به تو اطاعت نمودم که این منتی از

مِنْكَ عَلَيَّ، لَا مَنَّا مِنْنِي عَلَيْكَ، وَاطَعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ لَكَ لَمْ اتَّخِذْ

ناحیه تو بر من است نه منی از من بر تو، و در مورد محبوب ترین اشیا نزد تو اطاعتت کردم و برای تو

لَكَ وَوَلَدًا، وَلَمْ ادْعُ لَكَ شَرِيكًا، وَقَدْ عَصَيْتُكَ فِي اشْيَاءَ كَثِيرَةٍ عَلَيَّ غَيْرِ

فرزندی نگرفته و شریکی نخواندم و البته در بسیاری از امور نافرمانیت کردم ولی از روی

وَجْهِ الْمُكَابَرَةِ لَكَ، وَلَا الْخُرُوجِ عَنْ عُبُودِيَّتِكَ، وَلَا الْجُحُودِ لِرُبُوبِيَّتِكَ،

گردن کشی و خارج شدن از بندگی و انکار پروردگاریت نبود،

وَلَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ، وَازَلَّنِي الشَّيْطَانُ بَعْدَ الْحُجَّةِ عَلَيَّ وَالْبَيَانِ، فَانْ

لیکن پیروی هوای نفس کردم و با وجود دلیل و برهان آشکار، شیطان مرا به گناه انداخت، پس اگر

تُعَذِّبُنِي فِذُنُوبِي غَيْرُ ظَالِمٍ لِي وَإِنْ تَعَفَّ عَنِّي وَتَرَخَمْنِي فَبِجُودِكَ

مرا عذاب کنی به واسطه گناهان من است و تو ستمی نکرده ای، و اگر از من درگذری و رحم کنی پس بواسطه بخشش

وَكَرَمِكَ يَا كَرِيمُ، اللَّهُمَّ إِنَّ ذُنُوبِي لَمْ يَنْبَقِ لَهَا إِلَّا رَجَاءُ عَفْوِكَ، وَقَدْ

و کرم توست ای (خدای) بزرگوار، خدایا برای گناهانم چاره ای جز امید به عفو تو باقی نمانده، در حالی که

قَدَّمْتُ آلَةَ الْحِرْمَانِ، فَأَنَا اسْتُلْتُكَ اللَّهُمَّ مَا لَا اسْتَوْجِبُهُ، وَأَطْلُبُ مِنْكَ مَا

من اسباب محرومیت خود را از پیش فرستاده ام، پس خدایا چیزی را که شایسته اش نیستم از تو می خواهم و چیزی را که

لَا اسْتَحِقُّهُ، اللَّهُمَّ أَنْ تُعَذِّبُنِي فِذُنُوبِي وَلَمْ تَظْلِمْنِي شَيْئًا، وَإِنْ تَعَفَّرْ لِي

سزاوارش نیستم از تو می طلبم، خدایا اگر مرا عذاب کنی پس به واسطه گناهان من است و به من ظلمی نکرده ای و اگر مرا ببخشی

فَخَيْرٌ رَاحِمٍ أَنْتَ يَا سَيِّدِي اللَّهُمَّ أَنْتَ أَنْتَ، وَأَنَا أَنَا، أَنْتَ الْعَوَّادُ

پس تو بهترین رحم کننده ای ای آقا و سرور من، خدایا تو آنی و من همان، تویی پیوسته

بِالْمَغْفِرَةِ، وَأَنَا الْعَوَّادُ بِالذُّنُوبِ، وَأَنْتَ الْمُتَفَضِّلُ بِالْحِلْمِ، وَأَنَا الْعَوَّادُ

آمرزنده و منم همواره گناهکار، تویی احسان کننده به حلم و منم پیوسته

بِالْجَهْلِ، اللَّهُمَّ فَأَنِّي اسْتُلْتُكَ يَا كَنْزَ الضُّعْفَاءِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُنْقِذَ

در جهل و نادانی، خدایا من از تو می خواهم ای گنج ضعیفان، ای امید بزرگ، ای نجات دهنده

الْعُرْقِيِّ يَا مُنْجِيَ الْهَلَكِيِّ يَا مُمِيتَ الْأَحْيَاءِ، يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى أَنْتَ اللَّهُ

غریقان، ای رهاننده محکومان به فنا، ای میراننده زندگان، ای زنده کننده مردگان، تویی خدایی که

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ الَّذِي سَجَدَ لَكَ شُعَاعُ الشَّمْسِ وَدَوِيُّ الْمَاءِ،

معبودی جز تو نیست، تویی (خدایی) که تعظیم کرد در برابرت نور خورشید و خروش آب،

وَخَفِيفُ الشَّجَرِ، وَنُورُ الْقَمَرِ، وَظُلْمَةُ اللَّيْلِ وَضَوْءُ النَّهَارِ، وَخَفَقَانُ

صدای برگ های درخت در هنگام وزیدن باد و روشنایی ماه و تاریکی شب، و روشنایی روز، و صدای بال زدن

الطَّيْرِ، فَاسْتُلِكَ اللَّهُمَّ يَا عَظِيمُ بِحَقِّكَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقِينَ، وَبِحَقِّ

پرنده، پس از تو می خواهم ای خدای بزرگوار به حَقِّت بر مُحَمَّد و خاندان راست گفتارش، به حَقِّ

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقِينَ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلَى عَلِيٍّ، وَبِحَقِّ عَلِيٍّ عَلَيْكَ،

مُحَمَّد و خاندان راست گفتارش بر تو و به حَقِّ تو بر علی و به حَقِّ علی بر تو

وَبِحَقِّكَ عَلَى فَاطِمَةَ، وَبِحَقِّ فَاطِمَةَ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلَى الْحَسَنِ،

و به حَقِّ تو بر فاطمه و به حَقِّ فاطمه بر تو، و به حَقِّ تو بر حسن

وَبِحَقِّ الْحَسَنِ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلَى الْحُسَيْنِ، وَبِحَقِّ الْحُسَيْنِ عَلَيْكَ، فَإِنَّ

و به حق حسن بر تو و به حق تو بر حسین و به حق حسین بر تو، که همانا

حُقُوقُهُمْ عَلَيْكَ مِنْ أَفْضَلِ أَنْعَامِكَ عَلَيْهِمْ، وَبِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُمْ،

حق آنان بر تو از بهترین نعمت های تو به آنهاست و به شأن و منزلت تو نزد آنان

وَبِالشَّانِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، صَلِّ عَلَيْهِمْ يَا رَبِّ صَلَاةً دَائِمَةً مُنْتَهَى

و جایگاه آنها نزد تو، ای پروردگار من بر آنها درودی همیشگی فرست که نهایت آن

رِضَاكَ، وَاعْفِرْ لِي بِهِمُ الذُّنُوبَ الَّتِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ، وَأَرْضِ عَنِّي خَلْقَكَ،

خشنودی تو باشد، و به واسطه آنها گناهایی که بین من و تو واقع شده (و فقط تو از آن آگاهی) بیامرزد و مخلوقات را (از من) خشنود گردان

وَإِثْمِمْ عَلَيَّ نِعْمَتَكَ، كَمَا تَمْتَمُّهَا عَلَى آبَائِي مِنْ قَبْلُ، وَلَا تَجْعَلْ لِأَحَدٍ مِنْ

و نعمت هایت را بر من تمام گردان، همان گونه که پیش از این آن نعمتها را بر پدرانم تمام کردی، و منت کسی از

الْمَخْلُوقِينَ عَلَيَّ فِيهَا امْتِنَانًا، وَآمِنُ عَلَيَّ كَمَا مَنَنْتَ عَلَى آبَائِي مِنْ

مخلوقات را در این مورد بر من قرار مده، و بر من منت گذار همان گونه که بر پدرانم پیش از این

قَبْلُ، يَا كَهْيَعِصَ، اللَّهُمَّ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، فَاسْتَجِبْ لِي

منت گذاشتی، ای «کهیعیص»، ای خدا همان گونه که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستادی، دعایم را در آنچه از تو

دُعَائِي فِيمَا سَأَلْتُ، يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ * سِپَسْ بَه سَجْدَه بَرُو وَدَر سَجْدَه خَوَاسْتَم اِجَابَت كُن، اِي بَزَر گَوَار اِي بَزَر گَوَار اِي

بزرگوار *****

بگو: يَا مَنْ يَقْدِرُ عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، وَيَعْلَمُ مَا فِي ضَمِيرِ الصَّامِتِينَ، يَا

ای کسی که بر اجابت خواسته های سؤال کنندگان توانایی و آنچه در دل لب فرو بستگان است می دانی،

مَنْ لَا يَحْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ، يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي

ای کسی که به تفسیر و توضیح نیاز نداری، ای کسی که خیانت چشم ها و آنچه در سینه ها مخفی است

الصُّدُورُ، يَا مَنْ أَنْزَلَ الْعَذَابَ عَلَى قَوْمِ يُونُسَ وَهُوَ يُرِيدُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ،

را می دانی، ای کسی که عذاب را بر قوم یونس نازل کرد، وقتی که می خواست آنها عذاب شوند

فَدَعَوْهُ وَتَضَرَّعُوا إِلَيْهِ فَكَشَفَ عَنْهُمْ الْعَذَابَ، وَمَتَّعَهُمْ إِلَى حِينٍ، قَدْ تَرَى

سپس دعا کرده و به درگاهش گریه و زاری کردند پس عذاب را از آنها برطرف کرد و تا مدتی آنها را (از حیات) بهره مند ساخت، تو جایگاهم

مَكَانِي وَتَسْمَعُ دُعَائِي وَتَعْلَمُ سِرِّي وَعَلَايَتِي وَحَالِي صَلِّ عَلَيَّ

را می بینی و دعایم را می شنوی، و نهان و آشکار و حال مرا می دانی، بر محمد و

ص: ۳۳۰

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَآكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي

خاندان پاکش درود فرست و آنچه که از امور دین و دنیا و آخرت مرا غمگین ساخته، کفایت کن * آنگاه هفتاد مرتبه بگو: یا سَيِّدِي سِيسِ سر از سجده بردار و بگو: يَا رَبِّ اسْأَلُكَ بِرَكَةٍ

***** ای آقا و سرور من ***** ای پروردگار من از تو برکت

هَذَا الْمَوْضِعِ وَبَرَكَهَا لِي، وَاسْأَلُكَ أَنْ تَرْزُقَنِي مِنْ رِزْقِكَ رِزْقًا حَلَالًا طَيِّبًا،

این مکان و اهلش را خواهانم و از تو روزی حلال و پاکیزه ات را می خواهم

تَسْؤُفُهُ إِلَيَّ بِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ، وَ أَنَا خَائِضٌ فِي عَافِيهِ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

که به پناه و قدرتت به سویم فرستی در حالی که من در صحت و سلامتی غوطه ورم ای مهربانترین مهربانان.

یادآوری: در حدیثی از ابو حمزه ثمالی نقل شده: روزی در مسجد کوفه نشسته بودم که شخص خوشرو، خوشبو و پاک جامه ای وارد مسجد شد و نزد ستون هفتم ایستاد و برای نماز تکبیر گفت، تکبیری که از شنیدن آن، مو بر بدن من راست شد، آنگاه چهار رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) بجای آورد و این دعا را خواند:

الهی ان کُنتُ قَدْ عَصَيْتُكَ، فَقَدْ اطَّعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، لَمْ

خدایا اگر نافرمانیت کردم اما در محبوب ترین اشیا نزد تو اطاعت نمودم و برای

اتَّخِذْ لَكَ وَلَدًا، وَلَمْ ادْعُ لَكَ شَرِيكًا، وَقَدْ عَصَيْتُكَ فِي أَشْيَاءَ كَثِيرَةٍ عَلَيَّ

تو فرزندی نگرفته و شریکی نخواندم، و البته در بسیاری از امور تو را نافرمانی کردم

غَيْرِ وَجْهِ الْمُكَابَرَةِ لَكَ، وَلَا الْأَسْتِكْبَارِ عَنْ عِبَادَتِكَ، وَلَا الْجُحُودِ

ولی از روی گردن کشی و روی گرداندن از عبادت و انکار

لِرُبُوبِيَّتِكَ، وَلَا الْخُرُوجِ عَنِ الْعُبُودِيَّةِ لَكَ، وَلَكِنْ اتَّبَعْتُ هَوَايَ، وَ اَزَلَّنِي

پروردگاری و خارج شدن از بندگی ات نبود، لیکن پیروی هوای نفس کردم، و با وجود دلیل و برهان آشکار،

الشَّيْطَانَ بَعْدَ الْحُجَّةِ وَالْبَيَانِ، فَإِنْ تُعَذِّبْنِي فَبِدُنُوبِي غَيْرِ ظَالِمٍ أَنْتَ لِي

شیطان مرا به گناه انداخت، پس اگر مرا عذاب کنی به واسطه گناهان من است و تو ستمی نکرده ای

وَأَنْ تَعْفُ عَنِّي وَتَرْحَمَنِي فَيَجُودِكَ وَكَرَمِكَ يَا كَرِيمُ.

و اگر از من درگذری و رحم کنی پس بواسطه بخشش و کرم توست ای (خدای) بزرگوار.

ص: ۳۳۱

۱- [۳۴۷] مصباح الزائر، صفحه ۸۰-۸۳ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۲.

سپس به سجده رفت و مکرّر

«یا کریم»

گفت. آنگاه چنین گفت:

یا مَنْ يَقْدِرُ عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ ...

تا آخر دعایی که در صفحه قبل آمد (و به

آخرتی

ختم می شود). آنگاه هفتاد مرتبه

یا سیدی

گفت. هنگامی که سر از سجده برداشت خوب نگاه کردم دیدم حضرت امام زین العابدین علیه السلام است، دست راستش را بوسیدم و عرض کردم برای چه این جا آمدید؟ فرمود: برای همین اعمال که دیدید. (۱)

۴- اعمال ستون پنجم

(مقام جبرئیل علیه السلام)

مقدمه:

از جمله قسمت های پرفضیلت مسجد کوفه، ستون پنجم است که شایسته است نزد آن نماز خواند و حاجات خود را از حق تعالی طلب نمود زیرا که در روایات معتبر وارد شده است که محلّ نماز حضرت ابراهیم خلیل الرّحمان علیه السلام بوده است [۳۴۹] و این روایت، منافات با روایات دیگر که مقام حضرت ابراهیم علیه السلام را ستون هفتم می داند ندارد؛ زیرا ممکن است آن حضرت در همه این جایگاهها نماز بجا آورده باشد، و در حدیثی از حضرت امام صادق علیه السلام آمده است که ستون پنجم مقام جبرئیل علیه السلام است [۳۵۰] چنان که در روایتی از ابواسماعیل آمده است که مقام امام حسن علیه السلام است. (۲) به هر حال، نزد این ستون نیز دو رکعت نماز می خوانی با حمد و هر سوره ای که خواهی و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام می گویی:

اللَّهُمَّ اِنِّی اسئَلُكَ بِجَمِیعِ اسمَائِكَ کُلِّها، ما عَلِمْنَا مِنْها وما لا نَعْلَمُ،

خدایا به حقّ تمامی نام های مبارکت - چه آنها که می دانیم و چه آنها که نمی دانیم - از تو می خواهم

وَاسْتُلِكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ الْكَبِيرِ الْأَكْبَرِ، الَّذِي مَنْ دَعَاكَ بِهِ

و به حق با عظمت ترین و بزرگترین نامت که به واسطه آن نام آن کس که تو را خواند

اجَبْتَهُ، وَمَنْ سَأَلَكَ بِهِ اعْطَيْتَهُ، وَمَنْ اسْتَنْصَرَكَ بِهِ نَصَرْتَهُ، وَمَنْ اسْتَغْفَرَكَ

پاسخش دادی و آن کس که از تو چیزی خواست عطایش کردی و آن کس که از تو یاری طلبید یاریش نمودی، و آن کس که از تو آمرزش طلبید

بِهِ عَفَرْتَ لَهُ، وَمَنْ اسْتَعَانَكَ بِهِ اعْتَنَيْتَهُ، وَمَنْ اسْتَرْزَقَكَ بِهِ رَزَقْتَهُ، وَمَنْ

او را آمرزیدی و آن کس که از تو کمک خواست کمکش نمودی و آن کس که از تو طلب روزی کرد روزیش دادی، و آن کس که

اسْتَعَاثَكَ بِهِ اعْتَثَيْتَهُ، وَمَنْ اسْتَرْحَمَكَ بِهِ رَحِمْتَهُ، وَمَنْ اسْتَجَارَكَ بِهِ

تو را به فریادرسی خواند به فریادش رسیدی و آن کس که از تو رحمت طلبید به او ترحم کردی، و آن کس که از تو پناه طلبید

ص: ۳۳۲

۱- [۳۴۸] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۸۸، حدیث ۱۲.

۲- [۳۵۱] همان مدرک، حدیث ۸.

اجْرَتَهُ، وَمَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْكَ بِي كَفَيْتَهُ، وَمَنْ اسْتَعَصَمَكَ بِهِ عَصَمْتَهُ، وَمَنْ

پناهش دادی، و آن کس که به تو توکل کرد کفایتش کردی، و آن کس که از تو دوری از گناه طلبید حفظش نمودی و آن کس که

اسْتَنْقَذَكَ بِهِ مِنَ النَّارِ انْقَذْتَهُ، وَمَنْ اسْتَعَطَفَكَ بِهِ تَعَطَّفْتَ لَهُ، وَمَنْ اَمْلَكَكَ بِهِ

از تو نجات از آتش طلبید، نجاتش دادی، و آن کس که از تو مهربانی خواست مورد لطفش قرار دادی و آن کس که از تو آرزویی طلبید

اعْطَيْتَهُ، الَّذِي اتَّخَذَتْ بِهِ آدَمَ صَفِيًّا، وَنُوحًا نَجِيًّا، وَابْرَاهِيمَ خَلِيلًا،

عطایش کردی، نامی که به واسطه آن آدم را بنده برگزیده خود، و نوح را نجات یافته و ابراهیم را خلیل

وَمُوسَى كَلِيمًا، وَعِيسَى رُوحًا، وَمُحَمَّدًا حَبِيبًا، وَعَلِيًّا وَصِيًّا، صَلَّى اللَّهُ

و موسی را کلیم و عیسی را روح و محمد را حبیب و علی را وصی خود قرار دادی، درود خدا

عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ، اَنْ تَقْضِيَ لِي حَوَائِجِي وَ تَغْفُوَ عَمَّا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي

بر همه آنان باد، (به حق آن نام) حاجت هایم را بر آور، و از گناهان سابقم در گذر،

وَتَتَفَضَّلَ عَلَيَّ بِمَا اَنْتَ اَهْلُهُ، وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ لِلدُّنْيَا

و به آنچه که تو شایسته آنی بر من و همه مردان و زنان با ایمان در دنیا

وَالْآخِرَةِ، يَا مُفَرِّجَ هَمِّ الْمُهْمُومِينَ، وَيَا غِيَاثَ الْمَلْهُوفِينَ، لَا اِلَهَ اِلَّا

و آخرت احسان نما، ای دفع کننده اندوه اندوهگینان، و ای فریادرس ستمدیدگان معبودی جز

اَنْتَ، سُبْحَانَكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

تو نیست، تو را تسبیح می کنم ای پروردگار جهانیان.

۵- اعمال ستون سوم

(مقام امام زین العابدین علیه السلام)

آنگاه به سوی جایگاه امام زین العابدین علیه السلام می روی که در نزد ستون سوم قرار گرفته است. در این مکان نیز دو

رکعت نماز با حمد و هر سوره که خواستی می خوانی و پس از سلام و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ إِنَّ ذُنُوبِي قَدْ كَثُرَتْ، وَلَمْ يَتَّقْ لَهَا إِلَّا

به نام خدای بخشنده مهربان، خدایا گناهانم بسیار است و برای گناهانم جز امید بخشش تو

رَجَاءٌ عَفْوِكَ، وَقَدْ قَدَّمْتُ آلَةَ الْحَرَمَانِ إِلَيْكَ، فَانَا اسْأَلُكَ اللَّهُمَّ مَا لَا

چاره ای نمانده، و سبب محرومیت خود را به درگاہت پیش فرستادم، خدایا چیزی را که شایسته اش نیستم

ص: ۳۳۳

اسْتَوْجِبُهُ، وَاطْلُبُ مِنْكَ مَا لَا اسْتِحِقَّةَ، اللَّهُمَّ اِنْ تُعَذِّبْنِي فِدُنُوبِي وَلَمْ

از تو می خواهم، و چیزی را که سزاوارش نیستم از تو می طلبم، خدایا اگر عذابم کنی به واسطه گناهان من است و تو

تَظْلِمْنِي شَيْئًا، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي فَخَيْرٌ رَاحِمٍ أَنْتَ يَا سَيِّدِي اللَّهُمَّ أَنْتَ أَنْتَ،

ظلمی نکرده ای، و اگر از من درگذری پس ای آقای من تو بهترین رحم کننده ای، خدایا تو آنی

وَ اَنَا اَنَا، أَنْتَ الْعَوَاذُ بِالْمَغْفِرَةِ، وَ اَنَا الْعَوَاذُ بِالذُّنُوبِ، وَأَنْتَ الْمُتَفَضَّلُ

و من همان، تویی پیوسته آمرزنده و منم همواره گناهکار، و تویی احسان کننده

بِالْحِلْمِ، وَ اَنَا الْعَوَاذُ بِالْجَهْلِ، اللَّهُمَّ فَاِنِّي اسْأَلُكَ يَا كَنْزَ الضُّعْفَاءِ، يَا

به حلم و منم پیوسته در جهل و نادانی، خدایا از تو می خواهم ای گنج ضعیفان، ای

عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُنْقِذَ الْعَرَقِيِّ يَا مُنْجِيَ الْهَلْكَى يَا مُمِيتَ الْأَحْيَاءِ، يَا

امید بزرگ، ای نجات دهنده غریقان، ای رهاننده محکومان به فنا، ای میراننده زندگان، ای

مُحْيِيَ الْمَوْتَى أَنْتَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ الَّذِي سَجَدَ لَكَ شُعَاعُ

زنده کننده مردگان، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، تویی (خدایی) که تعظیم کرد در برابر نور

الشَّمْسِ، وَنُورُ الْقَمَرِ، وَظُلْمَةُ اللَّيْلِ، وَضَوْءُ النَّهَارِ، وَخَفَقَانُ الطَّيْرِ،

خورشید و روشنایی ماه، و تاریکی شب و روشنایی روز، و صدای بال زدن پرندگان،

فَاسْأَلُكَ اللَّهُمَّ يَا عَظِيمَ، بِحَقِّكَ يَا كَرِيمَ عَلِيٍّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقِينَ،

پس از تو می خواهم ای خدای با عظمت و ای بخشنده، به حق تو بر محمد و خاندان راست گفتارش،

وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الصَّادِقِينَ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلِيٍّ، وَبِحَقِّ عَلِيٍّ

و به حق محمد و خاندان راست گفتارش بر تو و به حق تو بر علی و به حق علی

عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلِيٍّ فَاطِمَةَ، وَبِحَقِّكَ عَلِيٍّ، وَبِحَقِّكَ عَلِيٍّ

بر تو و به حق تو بر فاطمه و به حق فاطمه بر تو و به حق تو بر

الْحَسَنِ، وَبِحَقِّ الْحَسَنِ عَلَيْكَ، وَبِحَقِّكَ عَلَى الْحُسَيْنِ، وَبِحَقِّ الْحُسَيْنِ

حسن و به حق حسن بر تو و به حق تو بر حسین و به حق حسین

عَلَيْكَ، فَإِنَّ حُقُوقَهُمْ مِنْ أَفْضَلِ أَنْعَامِكَ عَلَيْهِمْ، وَبِالشَّانِ الَّذِي لَكَ

بر تو که همانا حقوق آنها بر تو از بهترین نعمت های تو به آنان است و به شأن و منزلت تو

عِنْدَهُمْ، وَبِالشَّانِ الَّذِي لَهُمْ عِنْدَكَ، صَلِّ يَا رَبُّ عَلَيْهِمْ صَلَاةَ دَائِمَةٍ

نزد آنان و جایگاهشان نزد تو، ای پروردگار من، بر آنان درودی همیشگی فرست

ص: ۳۳۴

مُنْتَهَى رِضَاكَ، وَاعْفِرْ لِي بِهِمُ الذُّنُوبَ الَّتِي بَيْنِي وَبَيْنَكَ، وَاتِمِّمْ نِعْمَتَكَ

که نهایت آن خشنودی تو باشد و به واسطه آنها گناہانی که بین من و تو واقع شده (و فقط تو از آن آگاهی) بیامرز و نعمت هایت را

عَلَى كَمَا اَتَمَمْتَهَا عَلَى آبَائِي مِنْ قَبْلُ، يَا كَهيعص، اللَّهُمَّ كَمَا صَلَّيْتَ

بر من تمام گردان همان گونه که پیش از این بر پدرانم تمام کردی، ای «کهیعص»، ای خدا همان گونه که

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، فَاسْتَجِبْ لِي دُعَائِي فِيمَا سَأَلْتُكَ.

بر محمد و خاندان پاکش درود فرستادی دعایم را در آنچه که از تو خواستم اجابت کن.

سپس به سجده برو و طرف راست صورت را بر سجده گاه بگذار و بگو:

يَا سَيِّدِي يَا سَيِّدِي يَا سَيِّدِي صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي

ای آقا و سرور من، ای آقا و سرور من، ای آقا و سرور من، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز.

و بسیار این کلمه را با خشوع بگو. آنگاه طرف چپ صورت را بر سجده گاه بگذار و همان دعا را بخوان.

بعد از آن هر حاجتی داری از خدا بخواه. (۱)

۶- اعمال باب الفرج

(معروف به مقام نوح علیه السلام)

پس از پایان اعمال ستون سوم به سراغ دکه باب امیرالمؤمنین علیه السلام که امروزه به مقام نوح علیه السلام در آن جا معروف است برو و چهار رکعت نماز (هر دو رکعت یک سلام) با حمد و هر سوره ای که می خواهی، بخوان و پس از تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَقْضِ حَاجَتِي يَا اللَّهُ، يَا مَنْ لَا

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و حاجتم را بر آور ای خدا، ای کسی که

يَخِيبُ سَائِلُهُ، وَلَا يَنْفَعُ نَائِلُهُ، يَا قَاضِيَ الْحَاجَاتِ، يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ،

درخواست کننده اش ناامید نشود، و بخشش او تمام نگردد، ای برآورنده حاجت ها، ای اجابت کننده دعاها،

يَا رَبَّ الْأَرْضِينَ وَالسَّمَوَاتِ، يَا كَاشِفَ الْكَرْبَاتِ، يَا وَاسِعَ الْعَطِيَّاتِ، يَا

ای پروردگار زمین و آسمان ها، ای برطرف کننده گرفتاری ها، ای بخشش گستر، ای

دَافِعَ النَّقِمَاتِ، يَا مُبَدِّلَ السَّيِّئَاتِ حَسَنَاتٍ، عُدَّ عَلَيَّ بِطَوْلِكَ وَفَضْلِكَ

دفع کننده مصیبت ها، ای تبدیل کننده بدی ها به خوبی ها، به توانایی و بخشش و احسانت

ص: ۳۳۵

۱- [۳۵۳] مصباح الزائر، صفحه ۸۴ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۵.

وَإِحْسَانِكَ، وَاسْتَجِبْ دُعَائِي فِيمَا سَأَلْتُكَ وَطَلَبْتُ مِنْكَ، بِحَقِّ نَبِيِّكَ

به من رو کن، و دعایم را در آنچه از تو خواسته و طلب نمودم اجابت فرما، به حق پیامبر

و وَصِيِّكَ وَأَوْلِيَّيْكَ الصَّالِحِينَ.

و وصی و اولیای صالحت.*****

و نیز دو رکعت نماز دیگر بخوان و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو: اللَّهُمَّ أَنْتَ

***** بار خدایا به خاطر

حَلَلْتُ بِسَاحَتِكَ لِعِلْمِي بِوَحْدَانِيَّتِكَ وَصَمَدَانِيَّتِكَ، وَ أَنَّهُ لَا قَادِرَ عَلَى

علمم به یگانگی و بی نیازیت به درگاہت آمده ام، و جز تو کسی قادر نیست

قَضَاءِ حَاجَتِي غَيْرُكَ، وَقَدْ عَلِمْتُ يَا رَبُّ أَنَّهُ كَلَّمَا شَاهَدْتُ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ،

حاجتم را بر آورد و ای پروردگار من به خوبی دریافته ام که هر چه نعمت هایت را بر خود مشاهده می کنم،

اشْتَدَّتْ فَاقَتِي إِلَيْكَ، وَقَدْ طَرَفَنِي يَا رَبُّ مِنْ مُمْهِمِّ أَمْرِي مَا قَدْ عَرَفْتُهُ،

احتیاجم به تو بیشتر می شود و ای پروردگار من پیش آمد مهمی بر سرم آمده که تو از آن آگاهی،

لَأَنَّكَ عَالِمٌ غَيْرٌ مُعَلِّمٍ، وَاسْأَلُكَ بِالِاسْمِ الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى السَّمَوَاتِ

چرا که تو دانای بدون تعلیمی، و از تو می خواهم به حق نامت که نهادی آن را بر آسمان ها

فَأَنْشَقَّتْ، وَعَلَى الْأَرْضِينَ فَأَنْبَسَطْتُ، وَعَلَى النُّجُومِ فَأَنْتَشَرْتُ، وَعَلَى

پس شکافته شد و بر زمین ها پس گسترده شد، و بر ستارگان پس پراکنده شد و بر

الْجِبَالِ فَاسْتَقَرَّتْ، وَاسْأَلُكَ بِالِاسْمِ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَ مُحَمَّدٍ وَعِنْدَ عَلِيٍّ،

کوه ها پس استقرار یافت و از تو می خواهم به حق نامت که نزد محمد و علی

وَعِنْدَ الْحَسَنِ وَعِنْدَ الْحُسَيْنِ، وَعِنْدَ الْأَئِمَّةِ كُلِّهِمْ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ

و حسن و حسین و تمامی امامان- که درود خدا بر آنها باد- (به امانت)

اجْمَعِينَ، اِنْ تُصَلِّيْ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْ تَقْضِيَ لِيْ يَا رَبِّ

نهادی بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و ای پروردگار من حاجتم را

حاجتی و تیسر عسیرها، و تکفینی مهمها، و تفتح لی قفلها، فان فعلت

بر آور، و دشواریش را آسان گردان و مهم آن را کفایت کن، و قفل آن را بگشا، پس اگر چنین کردی

ذَلِكَ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَكَ الْحَمْدُ، غَيْرُ جَائِرٍ فِي حُكْمِكَ، وَلَا

ستایش مخصوص توست و اگر چنین نکنی (باز هم) ستایش از آن توست، که در فرمانت ستم نکرده

ص: ۳۳۶

حَافِئٍ فِي عَدْلِكَ * پس طرف راست صورت را بر سجده گاه بگذار و بگو: اللَّهُمَّ إِنَّ يُونُسَ

و از عدالت دور نگشته ای ***** خدایا بنده و پیامبرت

بْنِ مَتَّى عَلَيْهِ السَّلَامُ عَبْدَكَ وَنَبِيَّكَ، دَعَاكَ فِي بَطْنِ الْحُوتِ فَاسْتَجَبْتَ

یونس بن متی (ع) در شکم ماهی تو را خواند و تو پاسخش دادی

لَهُ، وَ اَنَا اَدْعُوكَ فَاسْتَجِبْ لِي بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

و من تو را می خوانم، پس به حق محمد و خاندان پاکش (دعایم را) مستجاب کن.

آنگاه آنچه را دوست داری، از خدا بخواه. سپس طرف چپ را بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ أَمَرْتَ بِالْإِجَابَةِ، وَتَكَلَّمْتَ بِالْإِجَابَةِ، وَ اَنَا اَدْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي

خدایا به دعا امر فرموده و اجابتش را بر عهده گرفتی و من تو را می خوانم، همان گونه که امر فرمودی،

فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي يَا كَرِيمُ * آنگاه پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و همان

گونه که وعده فرمودی دعایم را اجابت کن، ای بزرگوار *****

پیشانی را بر محل سجده بگذار و بگو: يَا مُعِزُّ كُلِّ ذَلِيلٍ، وَيَا مُدِلُّ كُلِّ عَزِيزٍ، تَعَلَّمْ

***** ای عزت بخش هر خوار، ای خوارکننده هر عزیز، گرفتاریم را

كُرْبَتِي فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَفَرِّجْ عَنِّي يَا كَرِيمُ * آنگاه اگر خواستی چهار می دانی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود

فرست و (گرفتاریم) را برطرف کن، ای بزرگوار. *****

رکعت نماز دیگر برای برآورده شدن حاجت بجا آور و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَلُكَ يَا مَنْ لَا تَرَاهُ الْعُيُونُ، وَلَا تُحِيطُ بِهِ الظُّنُونُ، وَلَا يَصِفُهُ

خدایا از تو می خواهم ای کسی که دیده ها تو را نبیند و اوهام به کنه ذات نرسند و توصیف کنندگان

الْوَاصِفُونَ، وَلَا تُعَيِّرُهُ الْحَوَادِثُ، وَلَا تُفْنِيهِ الدُّهُورُ، تَعَلَّمْ مَثَاقِيلَ الْجِبَالِ،

نتوانند توصیف کنند و پیش آمدها تغییرت ندهد و روزگار نابودت نکند، سنگینی کوه ها،

وَمَكَائِيلَ الْجِبَارِ، وَوَرَقَ الْأَشْجَارِ، وَرَمْلَ الْقِفَارِ، وَمَا اضَّأَتْ بِهِ

پیمانه دریاها، عدد برگ های درختان و شن های صحراها، و آنچه که

الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ، وَأَظْلَمَ عَلَيْهِ اللَّيْلُ، وَوَضَحَ عَلَيْهِ النَّهَارُ، وَلَا تُوَارَى

خورشید و ماه بر آن تابیده، و تاریکی شب آن را فرا گرفته، و روز آن را آشکار می کند (همه را) می دانی، [و] مِنْكَ سَمَاءٌ
سَمَاءً، وَلَا أَرْضٌ أَرْضًا، وَلَا جَبَلٌ مَا فِي أَصْلِهِ، وَلَا بَحْرٌ مَا

آسمانی، آسمان دیگر و زمینی، زمین دیگر را از تو پنهان نکند و نه کوهی آنچه را که در دل خود دارد و نه دریایی آنچه

ص: ۳۳۷

فِي قَعْرِهِ، اسْتَلْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ خَيْرَ

را که در اعماقش دارد (از تو پنهان نکند). از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی، و بهترین کار مرا

امری آخِرُهُ، وَخَيْرَ أَعْمَالِي خَوَاتِيمِهَا، وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ الْفَاكِّ، أَنْكَ عَلَى

در انتهای آن و بهترین اعمالم را در خاتمه آن و بهترین روزهایم را روز دیدارت قرار دهی، که تو بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ مَنْ ارَادَنِي بِسُوءٍ فَارِدُهُ، وَمَنْ كَادَنِي فَكِدُهُ، وَمَنْ

هر کار توانایی، خدایا هر کس بد مرا خواهد به خودش بازگردان و هر کس با من حيله کند به تدبیر خویش دچارش کن و هر کس

بَغَانِي بِهَلَكَةٍ فَأَهْلِكُهُ، وَأَكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي مِمَّنْ دَخَلَ هُمُّهُ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ

به دشمنی و عداوت نابودی مرا خواهد، نابودش کن و اندوهی که به واسطه اندوه دیگران بر من وارد شده برطرف کن، خدایا

ادْخُلْنِي فِي دِرْعِكَ الْحَصِينَةِ، وَاسْتُرْنِي بِسِتْرِكَ الْوَاقِي يَا مَنْ يَكْفِي مَنْ

مرا در زره محکم [/ پناهت داخل کن، و با پوشش نگهدارنده ات بپوشان، ای کفایت کننده از

كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ، أَكْفِنِي مَا أَهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،

هر چیز که چیزی از او کفایت نکند، اندوه امور دنیا و آخرتم را برطرف کن،

وَصَدِّقْ قَوْلِي وَفِعْلِي يَا شَفِيقُ يَا رَفِيقُ، فَرِّجْ عَنِّي الْمَضِيقَ، وَلَا

گفتار و کردارم را بپذیر، ای مهربان و ای یاور، تنگناهای (زندگیم) را بگشا و

تُحَمِّلْنِي مَا لَا أَطِيقُ، اللَّهُمَّ احْرُسْنِي بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ، وَأَرْحَمْنِي

آنچه که تحملش را ندارم بر من تحمیل مکن، خدایا با دیده ات که خواب ندارد مرا حفظ کن،

بِقُدْرَتِكَ عَلَيَّ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ، أَنْتَ عَالِمٌ بِحَاجَتِي

و به قدرتت بر من رحم کن، ای مهربانترین مهربانان، ای برتر و ای با عظمت، تو حاجتم را

وَعَلَى قَضَائِهَا قَدِيرٌ، وَهِيَ لَدَيْكَ يَسِيرٌ، وَ أَنَا إِلَيْكَ فَقِيرٌ، فَمَنْ عَلَيَّ بِهَا يَا

و بر آوردنش توانایی و بر تو آسان است، و من به تو نیازمندم، پس به سبب برآوردن حاجتم بر من منت گذار ای

كَرِيمُ، اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ * آنگاه به سجده می روی و می گویی: اَلِهٰی قَدْ

بزرگوار، که تو بر هر چیز توانایی. ****

عَلِمْتَ حَوَائِجِيْ فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ وَاَقْضِهَا، وَقَدْ اَحْصَيْتَ ذُنُوْبِيْ

حاجت هایم را می دانی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آنها را برآور. به عدد گناهانم آگاهی،

فَصَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِهٖ، وَاغْفِرْهَا يَا كَرِيْمُ * بعد از آن طرف راست صورت را بگذار و پس بر محمد و خاندان پاکش درود

فرست، و گناهانم را بیا مرز ای بزرگوار ****

ص: ۳۳۸

بگو: اِنْ كُنْتُ بِسِّسِ الْعَبْدُ فَانْتَ نِعْمَ الرَّبُّ، افْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ، وَلَا

اگر من بنده ای بدم، تو نیکو پروردگاری، آنچه تو شایسته آنی در حق من انجام ده، نه

تَفْعَلْ بِي مَا اَنَا اَهْلُهُ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ * آنگاه طرف چپ صورت را بگذار و بگو:

آنچه که من شایسته آنم، ای مهربانترین مهربانان

اللَّهُمَّ اِنْ عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِكَ، فَلْيَحْسِنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِكَ يَا كَرِيمٌ

خدایا اگر گناه بنده ات بزرگ است، عفو و بخشش از ناحیه تو نیکوست، ای بزرگوار،

* سپس پیشانی را می گذاری و می گویی: اَرْحَمَ مَنْ اَسَاءَ وَاَقْتَرَفَ، وَاسْتَكَانَ وَاَعْتَرَفَ. (۱)

بر کسی که بدی کرده و دست به گناه زده و درمانده شده و به آن اعتراف دارد رحم کن.

۷- اعمال محراب امیرالمؤمنین علیه السلام و مناجات آن حضرت

آنگاه نزد محراب امیرمؤمنان علیه السلام، همان مکانی که آن حضرت را ضربت زدند می روی و دو رکعت نماز می خوانی و پس از تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام می گویی:

يَا مَنْ اَظْهَرَ الْجَمِيلَ، وَسَتَرَ الْقَبِيحَ، يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْ بِالْجَرِيرَةِ، وَلَمْ يَهْتِكِ

ای کسی که زیبایی را آشکار نموده و زشتی را پوشانید، ای کسی که بر گناه مؤاخذه نکرده و پرده آبرو را

السُّتْرَ وَالسَّرِيرَةَ، يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، يَا وَاَسِعَ الْمَغْفِرَةِ، يَا

ندریده و راز باطن را آشکار نکرد، ای صاحب عفو بزرگ، ای نیکو گذشت، ای گسترده آمرزش، ای

بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، يَا صَاحِبَ كُلِّ نَجْوَى يَا مُتْتَهِيَ كُلِّ شَكْوَى يَا

گشاینده دست به رحمت، ای آگاه از هر گفتگوی پنهانی، ای مرجع نهایی هر شکایت، ای

كَرِيمَ الصَّفْحِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا سَيِّدِي صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

چشم پوش بزرگوار، ای امید بزرگ، ای آقا و سرور من، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَأَفْعِلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ يَا كَرِيمٌ [۳۵۵] * و مناسب است در آن مکان مناجات معروف آن حضرت را و آنچه تو شایسته آنی در

مورد من انجام ده، ای بزرگوار. ****

بخوانی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْأَمَانَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ، إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ

***** خدایا از تو امان می خواهم برای روزی که مال و فرزندان سودی ندهد مگر کسی که با دلی پاک

ص: ۳۳۹

۱- [۳۵۴] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۶.

بَقَلْبِ سَلِيمٍ، وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ يَعْصُ الظَّالِمُ عَلَى يَدَيْهِ، يَقُولُ يَا لَيْتَنِي

در پیشگاه خدا حاضر شود، و از تو امان می خواهم در آن روزی که ظالم هر دو دستش را گزیده و می گوید: ای کاش

اتَّخَذْتُ مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا، وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ يُعْرِفُ الْمُجْرِمُونَ

همراه پیامبر راه (اطاعت) در پیش گرفته بودم، و از تو امان می خواهم در روزی که گناهکاران از چهره شان

بِسِيْمَاهُمْ، فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ، وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ لَا يَجْزِي

شناخته می شوند و (مأموران عذاب) موهای پیش سر و پاهایشان را گرفته (و به دوزخ می افکنند)، و از تو امان می خواهم (در روزی که)

وَالِدٌ عَنْ وَلَدِهِ، وَلَا مَوْلُودٌ هُوَ جَازٍ عَنِ وَالِدِهِ شَيْئًا، إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ،

پدری به جای فرزند و فرزندی به جای پدر کیفر نشود، و به یقین وعده خدا حق است،

وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الظَّالِمِينَ مَعَذِرَتُهُمْ، وَلَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ

و از تو امان می خواهم در روزی که عذر خواهی ستمکاران سودی ندهد، و لعنت خدا و جایگاه بد (در دوزخ)

الدَّارِ، وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا، وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ،

برای آنان است، و از تو امان می خواهم در روزی که کسی قدرت بر دیگری ندارد و کارها در آن روز به دست خداوند است،

وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ، وَأُمُّهُ وَأَبِيهِ، وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ،

و از تو امان می خواهم در روزی که انسان از برادر و مادر و پدر و همسر و فرزندان فرار می کند

لِكُلِّ امْرِيٍّ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ، وَاسْتَلْكَ الْأَمَانَ يَوْمَ يَوَدُّ الْمُجْرِمُ لَوْ

و در آن روز هر کس به کار خویش مشغول است، و از تو امان می خواهم در روزی که گناهکار دوست دارد

يُفْتَدَى مِنْ عَذَابٍ يَوْمَئِذٍ بِنِيهِ، وَصَاحِبَتِهِ وَأَخِيهِ، وَفَصِيلَتِهِ الَّتِي تُؤْوِيهِ،

که فرزندان و همسر و برادر و قبیله اش که (در دنیا) حامی او بودند و همه مردم روی زمین را در برابر عذاب آن روز

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ، كَلَّا إِنَّهَا لَظَى نَزَّاعَةً لِلشَّوَى مَوْلَايَ

فدا کند تا مایه نجاتش گردند، اما هرگز (نجات نخواهد یافت، آری) شعله های سوزان آتش است که دست و پا و پوست و سر را می کند و می برد، مولای من،

يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْمَوْلَى وَ أَنَا الْعَبْدُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْعَبْدَ إِلَّا الْمَوْلَى مَوْلَايَ

ای مولای من، تویی مولا و منم بنده، و آیا کسی جز مولا بر بنده اش رحم می کند؟ مولای من،

يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْمَالِكُ وَ أَنَا الْمَمْلُوكُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمَمْلُوكَ إِلَّا الْمَالِكُ،

ای مولای من، تویی مالک و منم، مملوک، و آیا کسی جز مالک بر مملوک رحم می کند؟

مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْعَزِيزُ وَ أَنَا الذَّلِيلُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الذَّلِيلَ إِلَّا

مَوْلَايَ مِنْ، اِي مَوْلَايَ مِنْ، تُوِيِيْ گِرَامِي و مِنِم افْتَادِه، و اِيَا كَسِي جَز گِرَامِي بَر ذَلِيْلِ خَوَار

الْعَزِيزُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْخَالِقُ وَ اَنَا الْمَخْلُوقُ، وَهَلْ يَرْحَمُ

رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی آفریننده و منم آفریده شده، و آیا کسی جز آفریننده

الْمَخْلُوقَ إِلَّا الْخَالِقُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْعَظِيمُ وَ اَنَا الْحَقِيرُ، وَهَلْ

بر مخلوقش رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی بزرگ و منم بی مقدار، و آیا کسی

يَرْحَمُ الْحَقِيرَ إِلَّا الْعَظِيمُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْقَوِيُّ وَ اَنَا الضَّعِيفُ،

جز (خدای) بزرگ بر (بنده) بی مقدار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی توانا و منم ناتوان،

وَ هَلْ يَرْحَمُ الضَّعِيفَ إِلَّا الْقَوِيُّ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْغَنِيُّ وَ اَنَا

و آیا کسی جز توانا بر ناتوان رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی بی نیاز و منم

الْفَقِيرُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْفَقِيرَ إِلَّا الْغَنِيُّ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْمُعْطَى وَ اَنَا

نیازمند، و آیا کسی جز بی نیاز بر نیازمند رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی عطا کننده و منم

السَّائِلُ، وَهَلْ يَرْحَمُ السَّائِلَ إِلَّا الْمُعْطَى مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْحَيُّ

محتاج، و آیا کسی جز عطا کننده بر محتاج رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی زنده

وَ اَنَا الْمَيِّتُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَيِّتَ إِلَّا الْحَيُّ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الْبَاقِي

و منم مرده، و آیا کسی جز زنده ابدی بر مرده بی جان رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی باقی

وَ اَنَا الْفَانِي وَهَلْ يَرْحَمُ الْفَانِيَّ إِلَّا الْبَاقِي مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الدَّائِمُ

و منم فانی، و آیا کسی جز باقی بر فانی رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی جاودان

وَ اَنَا الزَّائِلُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الزَّائِلَ إِلَّا الدَّائِمُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ الرَّازِقُ

و منم زوال پذیر، و آیا کسی جز جاودان بر زوال پذیر رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی روزی ده

وَ اَنَا الْمَرْزُوقُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَرْزُوقَ إِلَّا الرَّازِقُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ، أَنْتَ

و منم روزی خوار، و آیا کسی جز روزی ده بر روزی خوار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی

الْجَوَادُ وَ اَنَا الْبَخِيلُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْبَخِيلَ اِلَّا الْجَوَادُ، مَوْلَايَ يَا مَوْلَايَ،

سخاوتمند و منم بخیل، و آیا کسی جز سخاوتمند بر بخیل رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من،

اَنْتَ الْمُعَافِي وَ اَنَا الْمُبْتَلَى وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمُبْتَلَى اِلَّا الْمُعَافِي مَوْلَايَ يَا

تویی شفا دهنده و منم بیمار و آیا کسی جز شفا دهنده بر بیمار رحم می کند؟ مولای من، ای

مَوْلَايَ، اَنْتَ الْكَبِيرُ وَ اَنَا الصَّغِيرُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الصَّغِيرَ اِلَّا الْكَبِيرُ، مَوْلَايَ

مولای من، تویی بزرگ و منم کوچک و آیا کسی جز بزرگ بر کوچک رحم می کند؟ مولای من،

يا مَوْلَايَ، اَنْتَ الْهَادِي وَ اَنَا الضَّالُّ، وَهَلْ يَرْحَمُ الضَّالَّ اِلَّا الْهَادِي

ای مولای من، تویی هدایت کننده و منم گمراه، و آیا کسی جز هدایت کننده بر گمراه رحم می کند؟

مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ الرَّحْمَنُ وَ اَنَا الْمَرْحُومُ، وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَرْحُومَ اِلَّا

مولای من، ای مولای من، تویی بخشنده و منم نیازمند بخشش، و آیا کسی جز بخشنده بر نیازمند بخشش

الرَّحْمَنُ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ السُّلْطَانُ وَ اَنَا الْمُتَمَتِّحُنُ، وَهَلْ يَرْحَمُ

رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی فرمانروا و منم گرفتار امتحان، و آیا کسی جز

الْمُتَمَتِّحَنَ اِلَّا السُّلْطَانَ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ الدَّلِيلُ وَ اَنَا الْمُتَحَيِّرُ،

فرمانروا بر گفتار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من تویی راهنما و منم سرگردان،

وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمُتَحَيِّرَ اِلَّا الدَّلِيلَ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ الْغُفُورُ وَ اَنَا

و آیا کسی جز راهنما بر سرگردان رحم می کند؟ ای مولای من، ای مولای من، تویی آمرزنده و منم

الْمُذْنِبُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمُذْنِبَ اِلَّا الْغُفُورُ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ الْغَالِبُ

گناهکار، و آیا کسی جز آمرزنده بر گناهکار رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی پیروز

وَ اَنَا الْمَغْلُوبُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمَغْلُوبَ اِلَّا الْغَالِبَ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ، اَنْتَ

و منم شکست خورده و آیا کسی جز پیروز بر شکست خورده رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من، تویی

الرَّبُّ وَ اَنَا الْمَرْبُوبُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْمَرْبُوبَ اِلَّا الرَّبُّ، مَوْلَايَ يا مَوْلَايَ،

پروردگار و منم پرورش یافته، و آیا کسی جز پروردگار بر پرورش یافته رحم می کند؟ مولای من، ای مولای من،

اَنْتَ الْمُتَكَبِّرُ وَ اَنَا الْخَاشِعُ، وَ هَلْ يَرْحَمُ الْخَاشِعَ اِلَّا الْمُتَكَبِّرُ، مَوْلَايَ يا

تویی بزرگ منش و منم افتاده، و آیا کسی جز بزرگ منش بر افتاده رحم می کند؟ مولای من، ای

مَوْلَايَ، اَرْحَمْنِي بِرَحْمَتِكَ، وَ اَرْضَ عَنِّي بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ وَ فَضْلِكَ، يا

مولای من، به رحمتت بر من رحم کن، و به بخشش و کرم و لطف از من خشنود باش، ای

ذَالْجُودِ وَالْإِحْسَانِ، وَالطُّوْلِ وَالْإِمْتِنَانِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

صاحب بخشش و نیکی و قدرت و امتنان، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۸- اعمال مقام حضرت امام صادق علیه السلام

پس به سوی مقام حضرت امام صادق علیه السلام که در نزدیکی قبر حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله واقع شده

ص: ۳۴۲

۱- [۳۵۶] مصباح الزائر، صفحه ۸۸ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۱۹.

است برو و آن جا دو رکعت نماز بخوان و پس از سلام و تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام بگو:

يَا صَانِعَ كُلِّ مَصْنُوعٍ، وَيَا جَابِرَ كُلِّ كَسِيرٍ، وَيَا حَاضِرَ كُلِّ مَلَأٍ، وَيَا

ای آفریننده هر آفریده شده، و ای پیوند دهنده هر شکستگی، و ای حاضر در هر انجمن، و ای

شاهد کُلِّ نَجْوَى وَيَا عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ، وَيَا شَاهِدًا غَيْرَ غَائِبٍ، وَيَا غَالِبًا

گواه هر سخن پنهانی، و ای دانای هر سرّ نهان، و ای گواه همیشه حاضر، و ای پیروز

غَيْرَ مَغْلُوبٍ، وَيَا قَرِيبًا غَيْرَ بَعِيدٍ، وَيَا مُؤْنِسَ كُلِّ وَحِيدٍ، وَيَا حَيُّ حِينَ

شکست ناپذیر، و ای نزدیک همیشه نزدیک، و ای همدم هر تنها، و ای زنده در زمانی که

لَا حَيٌّ غَيْرُهُ، يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى وَمُمِيتَ الْأَحْيَاءِ، الْقَائِمَ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ

هیچ زنده ای جز او نیست، ای زنده کننده مردگان، و میراننده زندگان، که بر هر کس به آنچه که

بِمَا كَسَبَتْ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

انجام داده مراقبی، معبودی جز تو نیست، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

آنگاه هر حاجتی داری از خدا بخواه. (۱)

۹- نماز حاجت در مسجد کوفه

از حضرت امام صادق علیه السلام روایت شده که هر کس دو رکعت نماز در مسجد کوفه بجا آورد و در هر رکعت حمد و

سوره های ناس، فلق، اخلاص، کافرون، نصر،

سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

و قدر را بخواند و پس از سلام، هر حاجتی که دارد از خدا طلب کند، خداوند حاجتش را برآورده و دعایش را مستجاب می

کند. (۲) یادآوری:

این نکته حائز اهمیت است که زوّر محترم هر گاه وقت کافی برای انجام تمام این اعمال نداشته باشند، می توانند بخشی از آن

را انجام دهند و مهم این است که حال دعا و مناجات و توجه به معبود را در این مکان مقدّس تحصیل کنند.

زیارت حضرت مسلم بن عقیل رحمه الله

هنگامی که از اعمال مسجد کوفه فارغ شدی به سوی قبر مسلم بن عقیل (رضوان الله تعالی علیه) -

ص: ۳۴۳

۱- [۳۵۷] مصباح الزائر، صفحه ۹۸ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۲۵.

۲- [۳۵۸] امالی طوسی، صفحه ۴۱۵، حدیث ۸۴.

سفیر مخصوص امام حسین علیه السلام و نخستین شهید از خیل شهیدان کربلا- که در کنار مسجد است می روی و نزد آن قبر شریف می گویی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَلِكِ الْحَقِّ الْمُبِينِ، الْمُتَصَاغِرِ لِعَظَمَتِهِ جَابِرُهُ الطَّاعِينَ،

حمد و سپاس مخصوص خداوند فرمانروای به حق و آشکار است، که گردنکشان طغیانگر در برابر عظمتش حقیرند،

الْمُعْتَرِفِ بِرُبُوبِيَّتِهِ جَمِيعِ اَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، الْمُقَرَّرِ بِتَوْحِيدِهِ

و اهل آسمان ها و زمین به پروردگارش معترفند و تمامی مخلوقات

سائر الخلق اجمعين، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِ الْأَنَامِ، وَاهْلِ بَيْتِهِ الْكِرَامِ،

به یگانگی اش اقرار می کنند، و درود و سلام خدا بر آقا و سرور مخلوقات و خاندان گرامیش،

صَلَاةً تُقَرَّرُ بِهَا اَعْيُنُهُمْ، وَتُرْغَمُ بِهَا اَنْفُ شَانِيهِمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ

درودی که به آن، دیدگانشان روشن گردد و بینی دشمنانشان از تمامی جن و انس به خاک

اجمعين، سَلَامٌ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، وَسَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَأَنْبِيَآئِهِ

مالیده شود، سلام و درود خداوند بلند مرتبه باعظمت و سلام فرشتگان مقرب و پیامبران

الْمُرْسَلِينَ، وَائِمَّتِهِ الْمُتَّجِبِينَ، وَعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ، وَجَمِيعِ الشُّهَدَاءِ

مرسل و پیشوایان برگزیده و بندگان صالح و تمام شهیدان،

وَالصَّادِقِينَ، وَالزَّكَايَاتِ الطَّيِّبَاتِ فِيمَا تَعْتَدِي وَتَرُوحُ، عَلَيْكَ يَا مُسْلِمَ

و راستگویان، و درودهای پاک و پاکیزه در صبح و شام، بر تو ای مسلم

بْنِ عَقِيلِ بْنِ اَبِيطَالِبٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ اَقَمْتَ الصَّلَاةَ،

بن عقیل فرزند ابی طالب علیه السلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که نماز را به پا داشته

وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهَدْتَ فِي

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و در راه خدا به شایستگی

اللَّهُ حَقَّ جِهَادِهِ، وَقُتِلَتْ عَلَىٰ مِنْهَاجِ الْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِهِ، حَتَّىٰ لَقِيَتْ

جهاد نمودی، و به راه مجاهدان در راه خدا شهید گشتی تا این که

اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ، وَهُوَ عَنْكَ رَاضٍ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَبَدَلْتِ

خداوند- عزوجل- را در حالی که از تو خوشنود بود، ملاقات نمودی، و گواهی می دهم که تو به پیمانت با خدا وفا کرده و
جانت را

نَفْسَكَ فِي نُصْرَةِ حُجَّهِ اللَّهِ وَابْنِ حُجَّتِهِ، حَتَّىٰ آتَيْكَ الْيَقِينَ، أَشْهَدُ لَكَ

در یاری حجت خدا و فرزند حجت خدا، فدا کردی تا مرگت فرا رسید، و گواهی می دهم برای تو

ص: ۳۴۴

بِالتَّسْلِيمِ وَالْوَفَاءِ وَالنَّصِيحَةِ، لِخَلْفِ النَّبِيِّ الْمُرْسَلِ، وَالسَّبْطِ الْمُتَّجِبِ،

به خاطر فرمانبرداری و وفای به عهد و خیر خواهیت برای جانشین پیامبر مرسل، و نوه برگزیده،

وَالدَّلِيلِ الْعَالِمِ، وَالْوَصِيِّ الْمُبْلَغِ، وَالْمَظْلُومِ الْمُهْتَضَمِ، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِّ

و راهنمای دانا و جانشین تبلیغ کننده، و ستمدیده ستم کشیده، پس خداوند از جانب

رَسُولِهِ وَعَنْ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَعَنْ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، أَفْضَلَ الْجَزَاءِ بِمَا

پیامبر و امیر مؤمنان و امام حسن و امام حسین، بهترین پاداش را در مقابل

صَبْرَتِ وَاحْتِسَابَتِ وَعَاقِبَتِ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ

استقامت و خیرخواهی و یاری کردنت به تو عطا کند، پس خانه آخرت چه نیکوست، خدا قاتلان تو و کسانی که دستور

اللَّهُ مِنْ أَمْرِ بِقَتْلِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ أَفْتَرَى عَلَيْكَ، وَلَعَنَ

قتل تو را داده و به تو ظلم کردند، لعنت کند، و خدا کسانی را که به تو دروغ بسته و حقت را

اللَّهُ مِنْ جَهْلٍ حَقِّكَ، وَاسْتَخَفَّ بِحُرْمَتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ بَايَعَكَ وَغَشَّكَ،

منکر شده و حرمت را رعایت نکردند لعنت کند، و خدا کسانی را که با تو بیعت کرده و خیانت کردند

وَخَذَلَكَ وَاسْلَمَكَ، وَمَنْ أَلَبَّ عَلَيْكَ وَ لَمْ يُعِنِكَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ

و تو را رها کرده و تسلیم دشمن نمودند و کسانی که مردم را بر ضد تو بسیج کرده و تو را یاری نکردند، لعنت کند، ستایش مخصوص خداوندی است که

النَّارَ مُتَوِيهِمْ، وَبِئْسَ الْوِرْدُ الْمَوْرُودُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُومًا، وَإِنَّ اللَّهَ

آتش را جایگاه ابدی آنها قرار داد و آتش چه بد جایگاهی است، گواهی می دهم که مظلومانه کشته شدی و خداوند

مُنْجِرٌ لَكُمْ مَا وَعَدَكُمْ، جِئْتِكَ زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكُمْ، مُسَلِّمًا لَكُمْ، تَابِعًا

به وعده ای که به شما داده وفا می کند، برای زیارت به درگاہت آمده ام در حالی که به حق شما آگاه و تسلیم امر و پیرو

لِسُنَّتِكُمْ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ،

سنت شمائم و برای یاریتان آماده ام تا این که خداوند که بهترین حاکمان است حکم کند،

فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَامَعٌ عَدُوُّكُمْ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، وَ عَلَىٰ أَرْوَاحِكُمْ

پس همیشه با شمائم نه با دشمنانتان، درود و سلام خدا بر شما و بر ارواح

وَاجْسَادِكُمْ وَشَاهِدِكُمْ وَغَائِبِكُمْ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

و بدن هایتان، در حضور و غیبت شما و درود و رحمت و برکات خدا

وَبَرَكَاتُهُ، قَتَلَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتُمْ بِالْأَيْدِي وَاللِّسَانِ. (۱)

بر شما باد خدا مردمی را که با دست و زبان به جنگ با شما برخاستند لعنت کند.

ص: ۳۴۵

یاد آوری: «مزار کبیر» بخشی از کلمات فوق را به منزله اذن دخول قرارداد است. (۱) آنگاه اشاره به ضریح کرده، می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَلِامِيرِ

سلام بر تو ای بنده شایسته و فرمانبردار خدا و رسولش و امیر مؤمنان

الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَسَلَامٌ عَلَى

و امام حسن و امام حسین- که درود خدا بر آنان باد- حمد و سپاس مخصوص خداوند است و سلام و درود بر

عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

بندگان برگزیده خدا محمد و خاندان پاکش و سلام و درود و رحمت و برکات و آمرزش خدا

وَمَغْفِرَتُهُ، وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى مَا مَضَى عَلَيْهِ

بر خاندان پیامبر و بر روح و جسم تو باد، گواهی می دهم که تو در مسیر جنگجویان

الْبُدْرِيِّونَ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، الْمُبَالِغُونَ فِي جِهَادِ اِعْدَائِهِ

بدر و مجاهدان در راه خدا حرکت کردی، مجاهدانی که در جهاد با دشمنان خدا

و نُصْرِهِ اَوْلِيَائِهِ، فَجَزَاكَ اللَّهُ اَفْضَلَ الْجَزَاءِ، وَاکْثَرَ الْجَزَاءِ، وَاَوْفَرَ جَزَاءِ

و یاری اولیایش کوشیدند، پس خداوند به تو عطا کند بهترین و بیشترین و فراوان ترین پاداشی را که

احِدٍ مِّمَّنْ وَفِي بَيْعَتِهِ، وَاسْتَجَابَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَاطَاعَ وُلاةَ اَمْرِهِ، أَشْهَدُ

عطا کرده به هر یک از وفاکنندگان به پیمانش و پاسخ دهندگان به دعوتش و اطاعت کنندگان از والیان حکومتش، گواهی می دهم که

اَنَّكَ قَدْ بَالِغْتَ فِي النَّصِيحَةِ، وَاعْطَيْتَ غَايَةَ الْمَجْهُودِ، حَتَّى بَعَثَكَ اللَّهُ فِي

تو در خیرخواهی کوشیدی و نهایت سعیت را نمودی، تا این که خداوند تو را در زمره

الشُّهَدَاءِ، وَجَعَلَ رُوحَكَ مَعَ اَرْوَاحِ السُّعَدَاءِ، وَاعْطَاكَ مِنْ جَنَانِهِ اَفْسَحَهَا

شهدا برانگیخت، و روح را با ارواح سعادتمندان قرار داد، و از بهشتش وسیع ترین

مَنْزِلًا، وَأَفْضَلَهَا غُرْفًا، وَرَفَعَ ذِكْرَكَ فِي الْعَلِيِّينَ، وَحَشَرَكَ مَعَ النَّبِيِّينَ

منزل و بهترین جایگاه را به تو عطا کرد، و یادت را در علّیین بالا برد، و تو را با پیامبران

وَالصّٰدِقِيْنَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصّٰلِحِيْنَ، وَحَسَنَ اَوْلِيَٰكَ رَفِيْقًا، اَشْهَدُ اَنَّكَ لَمْ

و راستگویان و شهدا و صالحان محشور کرد، و آنان چه همنشینان خوبی هستند گواهی می دهم که

ص: ۳۴۶

۱- [۳۶۰] مزار کبیر، صفحه ۱۷۷.

تَهْنُ وَلَمْ تَنْكَلْ، وَأَنَّكَ قَدَمْضَيْتَ عَلَى بَصِيرِهِ مِنْ أَمْرِكَ، مُقْتَدِيًا بِالصَّالِحِينَ،

سستی و کندی نورزیدی و با بینایی کامل در کار خویش قدم برداشتی، به صالحان اقتدا کرده

وَمُتَّبِعًا لِلنَّبِيِّينَ، فَجَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ، وَبَيْنَ رَسُولِهِ وَأَوْلِيَائِهِ فِي

و پیروی پیامبران نمودی، پس خداوند ما و تو و پیامبر و اولیایش را در

مَنَازِلِ الْمُحِبِّينَ، فَإِنَّهُ إِزْحَمَ الرَّاحِمِينَ * سپس دو رکعت نماز در بالای سر بخوان جایگاه متواضعان گرد هم آورد، پس همانا او

مهربانترین مهربانان است *****

و آن را به آن جناب هدیه نما و بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَلَا تَدْعُ لِي ...

***** خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و گناهی را برای من (نیامرزیده) مگذار.

و این همان دعایی است که در حرم حضرت عباس علیه السلام خوانده می شود و بعداً خواهد آمد، (صفحه ۳۸۹).

و اگر خواستی وداع کنی با جناب مسلم علیه السلام همان وداعی را که در زیارت جناب عباس علیه السلام ذکر می شود،

بخوان [۳۶۱]، (صفحه ۳۹۰).

زیارت هانی بن عروه رحمه الله

آنگاه کنار قبر هانی رحمه الله که آن نیز در کنار مسجد است می روی و پس از سلام بر رسول مکرم صلی الله علیه و آله می

گویی:

سَلَامٌ لِلَّهِ الْعَظِيمِ وَصَلَوَاتُهُ عَلَيْكَ يَا هَانِي بْنَ عُرْوَةَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

سلام و درود خداوند با عظمت بر تو ای هانی بن عروه، سلام و درود بر تو ای

العَبْدُ الصَّالِحُ، النَّاصِحُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَالْأَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَسَنِ

بنده شایسته و خیرخواه خدا و رسولش و امیر مؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُومًا، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ،

و امام حسین - که سلام و درود خدا بر آنان باد - گواهی می دهم که تو مظلومانه کشته شدی، پس خداوند کسانی را که تو

را کشته

وَأَسْتَحَلَّ دَمَكَ، وَحَسَى قُبُورَهُمْ نَارًا، أَشْهَدُ أَنَّكَ لَقِيتَ اللَّهَ وَهُوَ رَاضٍ

و خونت را مباح دانستند لعنت کند و گور آنان را از آتش (عذاب) پُر کند، گواهی می دهم که تو خدا را ملاقات کردی در حالی که

عَنْكَ بِمَا فَعَلْتَ وَنَصَحْتَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ دَرَجَةَ الشُّهَدَاءِ، وَجُعِلَ

به سبب آنچه انجام داده و خیرخواهی کردی از تو خوشنود بود، و گواهی می دهم که تو به درجه رفیع شهیدان رسیدی

ص: ۳۴۷

رُوحَكَ مَعَ أَرْوَاحِ السُّعَدَاءِ، بِمَا نَصَحْتَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ مُجْتَهِدًا، وَبَدَّلْتَ

و روح همراه ارواح سعادتمندان قرار گرفت، به خاطر کوششت در خیرخواهی برای خدا و رسولش، و جانث را

نَفْسِكَ فِي ذَاتِ اللَّهِ وَمَرْضَاتِهِ، فَرَحِمَكَ اللَّهُ وَرَضِيَ عَنْكَ، وَحَشَرَكَ مَعَ

در راه خدا و خشنودیش فدا نمودی پس خداوند تو را رحمت کند و از تو خشنود گردد و تو را با

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَجَمَعَنَا وَإِيَّاكَ مَعَهُمْ فِي دَارِ النَّعِيمِ، وَسَلَامٌ عَلَيْكَ

محمد و خاندان پاکش محشور کند، و ما و شما را با آنان در بهشت گرد هم آورد، و سلام

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس دو رکعت نماز می گذاری و آن را به روح آن بزرگوار هدیه می کنی و حاجات خود را از خداوند طلب می کنی. (۱)

ص: ۳۴۸

بعد از مسجد بزرگ کوفه، نوبت به مسجد سهله می رسد که در بعضی از روایات مسجد «سهیل» و در بعضی روایات دیگر مسجد «شری» و در روایت سومی مسجد «بنی ظفر» نیز نامیده شده، (۱) و میعادگاه عاشقان و دلباختگان حضرت بقیتهالله الاعظم، امام زمان (صلوات الله علیه) می باشد و در روایات، فضایل زیادی برای آن نقل شده که از آن جمله است:

۱- خانه ادریس پیامبر علیه السلام و حضرت ابراهیم علیه السلام و خانه انبیا و اوصیا و صالحان بود. (۲) ۲- در بعضی از روایات آمده: «فیه المعراج» (۳) که ممکن است اشاره به این باشد که معراج معنوی مؤمنان، در این مسجد حاصل می شود یا این که اشاره به این است که رسول اکرم صلی الله علیه و آله پس از فرود آمدن در شب معراج به مسجد کوفه، (که در بعضی از روایات وارد شده که حضرت، فرود آمدند و در مسجد کوفه دو رکعت نماز خواندند) (۴) وارد مسجد سهله شدند و از آن جا به آسمان عروج کردند.

۳- کسی که در این مسجد، خدا را به آنچه که دوست دارد بخواند حوائجش برآورده می شود ... و از مشکلات دنیا و حيله های دشمنانش در امان قرار می گیرد. (۵) ۴- خداوند پیامبری را مبعوث نکرد مگر این که در این مسجد نماز خواند. (۶) ۵- «شیخ طوسی» در کتاب «تهذیب» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که هیچ غم زده و دردمندی وارد مسجد سهله نمی شود و بین نماز مغرب و عشا، دو رکعت نماز نمی خواند مگر این که خداوند مشکلش را حل می کند. (۷)

ص: ۳۴۹

۱- [۳۶۳] اسم «سهیل» در کامل الزیارات، باب ۸، حدیث ۱۰ و ۱۱ و اسم «بنی ظفر» در کافی، جلد ۳، صفحه ۴۸۹، حدیث ۱ و اسم «شری» در قرب الاسناد، صفحه ۷۴، آمده است.

۲- [۳۶۴] رجوع شود به: کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۹، حدیث ۱۰ و ۱۱، و فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۳۲، حدیث ۶۹۷.

۳- [۳۶۵] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۷، حدیث ۸ به نقل از کامل الزیارات، صفحه ۳۰، حدیث ۱۰.

۴- [۳۶۶] کامل الزیارات، باب ۸، صفحه ۲۸، حدیث ۶.

۵- [۳۶۷] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۳۴، حدیث ۱.

۶- [۳۶۸] همان مدرک، صفحه ۴۳۵، حدیث ۳.

۷- [۳۶۹] همان مدرک، صفحه ۴۴۰، حدیث ۲۰ به نقل از تهذیب، جلد ۶، صفحه ۳۸، حدیث ۲۱ و در بحار الانوار، جلد ۹۷،

صفحه ۴۳۷، حدیث ۹، به نقل از قرب الاسناد، صفحه ۷۴ به طور مطلق و بدون قید «بین نماز مغرب و عشا» چنین مژده ای وارد شده است.

۶- امام صادق علیه السلام خطاب به ابوبصیر فرمود: «این مسجد از بقعه‌هایی است که خداوند دعا و درخواست در آن را دوست دارد و هیچ روز و شبی نیست مگر این که فرشتگان، این مسجد را زیارت و خدا را در آن عبادت می‌کنند...» (۱) ۷- طبق روایتی از امام صادق علیه السلام اقامت در این مسجد (برای عبادت) همانند اقامت در خیمه رسول الله صلی الله علیه و آله است و هیچ مرد و زن مؤمنی نیست مگر این که دلش مشتاق این مسجد است. (۲)

اعمال مسجد سهله:

۱- چنان که گذشت دو رکعت نماز بین نماز مغرب و عشا بجا آورد و حاجتش را بخواهد که برآورده خواهد شد ان شاء الله.
۲- اعمالی را بجا آورد که جمعی از بزرگان علما در کتب مختلف [۳۷۲] نقل کرده‌اند و بعضی از بزرگان برای انجام آن، شب چهارشنبه، بین نماز مغرب و عشا را از اوقات دیگر مناسبتر می‌دانند (۳) (از بعضی روایات استفاده می‌شود که قسمتی از این اعمال به وسیله حضرت خضر علیه السلام تعلیم داده شد، که خواهد آمد) و آن اعمال به قرار ذیل است:

هنگامی که خواستی وارد مسجد شوی نزد در آن بایست و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَمِنْ اللَّهِ وَاللَّهُ وَاللَّهُ، وَمَا شَاءَ اللَّهُ، وَخَيْرُ الْأَسْمَاءِ لِلَّهِ، تَوَكَّلْتُ

به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا و به سوی خدا و آنچه خدا بخواهد و بهترین نامها برای خداوند است، بر خدا

عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ

توکل کردم و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست خدایا مرا از

عَمَّارِ مَسَاجِدِكَ وَيُؤْتِيكَ، اللَّهُمَّ اِنِّي اتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

آبادکنندگان مساجد و خانه‌هایت قرار ده، خدایا من به واسطه محمد و خاندان پاکش به تو رو کرده

وَأَقْدَمُهُمْ بَيْنَ يَدَيَّ حَوَّاجِي فَاجْعَلْنِي اللَّهُمَّ بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي

و آنان را (برای شفاعت) پیشاپیش حوائج من مقدم می‌دارم، پس خدایا به حق آنان مرا در

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ صَلَاتِي بِهِمْ مَقْبُولَةً، وَذَنْبِي

دنیا و آخرت در نزد خود آبرومند و از مقربان (درگاهت) قرار ده، خدایا به حق آنان نماز مرا پذیرفته و گناهم را

ص: ۳۵۰

٢- [٣٧١]بحارالانوار، جلد ٩٧، صفحہ ٤٣٥، حدیث ٣.

٣- [٣٧٣]مصباح الزائر، صفحہ ١٠٥.

بِهِمْ مَغْفُورًا، وَرَزَقِي بِهِمْ مَبْسُوطًا، وَدُعَائِي بِهِمْ مُسْتَجَابًا، وَحَوَائِجِي بِهِمْ

آمرزیده و روزیم را گسترده و دعایم را اجابت شده و حاجت‌هایم را

مَقْضِيَّةً، وَأَنْظُرُ إِلَيْكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ نَظْرَةً رَحِيمَةً، اسْتَوْجِبُ بِهَا الْكِرَامَةَ

بر آورده شده قرار ده، و به بزرگواریت از روی رحمت به من توجه فرما، که به واسطه آن مستحق کرامت در

عِنْدَكَ، ثُمَّ لَا تَصْرِفْهُ عَنِّي أَبَدًا، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا مُقَلَّبُ

نزد تو گردم، پس هیچگاه آن را از من نگیر، به رحمت ای مهربان‌ترین مهربانان، ای دگرگون کننده

الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ، ثَبَّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، وَ دِينَ نَبِيِّكَ وَوَلِيِّكَ، وَلَا تُرْغِ

دلها و دیده‌ها، دلم را بر دینت و دین پیامبر و ولایت ثابت بدار، و بعد از آن که

قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، أَنْتَ الْوَهَّابُ،

مرا هدایت کردی منحرف مگردان و رحمتی تازه از نزد خویش بر من ببخش، که تو بسیار بخشنده ای،

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ، وَمَرْضَاتِكَ طَلَبْتُ، وَثَوَابِكَ ابْتَغَيْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ،

خدایا به تو رو کرده و خشنودیت را می جویم و پاداشت را می طلبم و به تو ایمان آورده

وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، اللَّهُمَّ فَاقْبَلْ بِوَجْهِكَ إِلَيَّ، وَاقْبَلْ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ.

و بر تو توکل می کنم، خدایا به من توجه فرما و توجه مرا به سوی خودت جلب نما.

سپس آیهاالکرسی و سوره ناس و فلق را بخوان و هفت مرتبه سبحان الله و هفت مرتبه الحمد لله و هفت مرتبه لا اله الا الله و هفت مرتبه الله اکبر بگو، آنگاه بخوان:

اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا هَدَيْتَنِي وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى مَا فَضَّلْتَنِي وَلَكَ

خدایا حمد و سپاس مخصوص توست به خاطر هدایت کردن و برتری دادن

الْحَمْدُ عَلَى مَا شَرَّفْتَنِي وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ بَلَاءٍ حَسَنٍ ابْتَلَيْتَنِي

و شرافتم (بر سایر مخلوقات)، و حمد و سپاس مخصوص توست بر هر آزمایش نیکویی که مرا به آن آزمودی،

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ صَلَاتِي وَدُعَائِي وَطَهِّرْ قَلْبِي وَاشْرَحْ لِي صَدْرِي وَتُبْ

خدایا نماز و دعایم را بپذیر و دلم را پاک گردان و سعه صدر به من عطا فرما، و توبه ام را

عَلَيَّ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (۱)

بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

ص: ۳۵۱

۱- [۳۷۴] برای این قسمت از اعمال، به مدرکی غیر از آنچه مرحوم حاج شیخ عباس قمی (ره) به عنوان بعضی از کتب مزاریه نقل می کند دست نیافتیم، جز آنچه در مصباح المتهجد صفحه ۱۳۰-۱۳۲، آن هم به عنوان اعمال مطلق مساجد و با تفاوت های قابل ملاحظه نقل شده است.

بعد از آن داخل مسجد شو و دو رکعت نماز بجا آور و دستها را به سوی آسمان بالا ببر و عرضه بدار:

أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، مُبْدِيُ الْخَلْقِ وَمُعِيدُهُمْ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، به وجود آورنده مخلوقات و بازگرداننده آنهايي، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست،

خَالِقُ الْخَلْقِ وَرَازِقُهُمْ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْقَابِضُ الْبَاسِطُ، وَأَنْتَ

آفریننده مخلوقات و روزی دهنده آنهايي، و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، گیرنده و گستراننده ای، و تویی

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، مُدَبِّرُ الْأُمُورِ، وَبَاعِثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، أَنْتَ وَارِثُ

خدایی که معبودی جز تو نیست، تدبیرکننده کارها و برانگیزنده اهل قبوری، تویی وارث

الْأَرْضِ وَمَنْ عَلَيْهَا، اسْتَلْكَ بِاسْمِكَ الْمَخْزُونِ الْمَكْنُونِ الْحَيِّ الْقَيُّومِ،

زمین و ساکنان آن، از تو می خواهم به حق نام پوشیده و محفوظ و زنده و پاینده ات

وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَالِمُ السِّرِّ وَاخْفَى اسْتَلْكَ بِاسْمِكَ الَّذِي إِذَا

و تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، دانای اسرار و مخفی تر از اسراری، از تو می خواهم به حق نامت که اگر

دُعِيَتْ بِهِ اجَبْتِ، وَإِذَا سُئِلَتْ بِهِ اعْطَيْتِ، وَاسْتَلْكَ بِحَقِّكَ عَلَى مُحَمَّدٍ

به آن خوانده شوی، اجابت کنی و اگر به آن درخواست شوی، عطا کنی، و از تو می خواهم به حقّت بر محمد

وَأَهْلِ بَيْتِهِ، وَبِحَقِّهِمُ الَّذِي أَوْجَبْتَهُ عَلَى نَفْسِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و خاندان پاکش، و به حق آنان که بر خود واجب نمودی، که بر محمد

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَقْضِيَ لِي حَاجَتِي السَّاعَةَ السَّاعَةَ، يَا سَامِعَ الدُّعَاءِ،

و خاندان پاکش درود فرستی و حاجتم را در همین ساعت برآوری، ای شنوای دعا،

يَا سَيِّدَاهُ يَا مَوْلَاهُ يَا غِيَاثَاهُ، اسْتَلْكَ بِكُلِّ اسْمٍ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ،

ای آقا و سرورم، ای مولای من، ای فریادرسم از تو می خواهم به حق هر نامی که خود را به آن نامیدی

اَوِاسْتَأْثَرَتْ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

یا در علم غیب در نزد خود برگزیدی، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی

وَ اَنْ تُعَجِّلَ فَرَجَنَا السَّاعَةَ، يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ، يَا سَمِيعَ الدُّعَاءِ.

و در گشایش کارهایمان شتاب کنی، ای دگرگون کننده دلها و دیده ها، ای شنوای دعا.

سپس به سجده برو و با اظهار خشوع هر آنچه می خواهی از خدا طلب کن، (۱) آنگاه به محلی

ص: ۳۵۲

۱- [۳۷۵] مصباح الزائر، صفحه ۱۰۵ و بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۱، حدیث ۲۱ و مزار کبیر، صفحه ۱۳۷. قابل توجه است که مطابق نقل بحار، این دعا را امام صادق علیه السلام برای نجات زنی که به جهت اظهار بیزاری از کسانی که بر حضرت فاطمه صدیقه علیها السلام ستم کردند، دستگیر شد در مسجد سهله خواندند و مؤلفان کتب مزار، آن را با اندک تفاوتی که قابل تطبیق بر هر نیازمند دیگری است، نقل کرده اند.

که معروف به خانه حضرت ابراهیم علیه السلام است می روی و دو رکعت نماز می خوانی و پس از تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ التُّبْعَةِ الشَّرِيفَةِ، وَبِحَقِّ مَنْ تَعَبَدَ لَكَ فِيهَا، قَدْ عَلِمْتَ

خدایا به حق این بارگاه گرامی و به حق آن کسی که تو را در آن عبادت کرد، حاجت‌هایم را

حَوَائِجِي فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَقْضِهَا، وَقَدْ اخْصَيْتَ ذُنُوبِي

می دانی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و حاجتم را برآور، و به یقین به عدد گناهانم آگاهی،

فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَغْفِرْهَا لِي اللَّهُمَّ اِحْنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاءُ

پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را ببامرز، خدایا تا زمانی که زندگی برای من بهتر است

خَيْرًا لِي وَامْنِي اِذَا كَانَتْ الْوَفَاءُ خَيْرًا لِي عَلَيَّ مُوَالَاهِ اَوْلِيَاءِكَ،

مرا زنده بدار و زمانی‌که مردن برای من بهتر است مرا بر دوستی اولیا

وَمُعَادَاهِ اَعْدَائِكَ، وَافْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و دشمنی دشمنانت بمیران و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان‌ترین مهربانان.

بعد از آن به گوشه دیگر مسجد که در سمت مغرب و قبله واقع شده می روی و دو رکعت نماز می خوانی و دستها را بلند می کنی و این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ اِنِّي صَلَّيْتُ هَذِهِ الصَّلَاةَ اِئْتِغَاءً مَرْضَاتِكَ، وَ طَلَبًا نَائِلِكَ، وَرَجَاءً

خدایا این نماز را برای بدست آوردن خشنودی و طلب احسان و امید

رِفْدِكَ وَجَوَائِزِكَ، فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَقَبَّلْهَا مِنِّي بِاِحْسَنِ قَبُولٍ،

هدیه و پاداشت بجا آوردم، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و آن را به بهترین وجه از من بپذیر

وَبَلِّغْنِي بِرَحْمَتِكَ الْمَأْمُولَ، وَافْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و مرا به رحمتت به آرزویم برسان و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان‌ترین مهربانان.

آنگاه به سجده می روی و دو طرف صورت را بر سجده گاه می گذاری، بعد از آن به گوشه دیگر مسجد که در طرف مشرق

است می روی و پس از دو رکعت نماز، دستها را می گشایی و می گویی:

اللَّهُمَّ اِنْ كَانَتْ الذُّنُوبُ وَالْخَطَايَا قَدْ اَخْلَقَتْ وَجْهِي عِنْدَكَ، فَلَمْ تَرْفَعْ لِي

خدایا اگر گناهان و اشتباهاتم چهره ام را در پیشگاهت دگرگون کرده و نمی گذارد صدایم

ص: ۳۵۳

الَيْكَ صَوْتًا، وَلَمْ تَسْتَجِبْ لِي دَعْوَةً، فَأَنْتِ اسئَلِكِ بِكَ يَا اللَّهُ، فَأَنَّهُ لَيْسَ

به درگاہت برسد و دعایی از من مستجاب کنی، پس از تو می خواهم به حق خودت ای خدا که احدی

مِثْلَكَ احَدًا، وَأَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاسئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

مانندت نیست و به حق محمد و خاندان پاکش به تو متوسل می شوم، و از تو می خواهم که بر محمد

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُقْبَلَ إِلَيَّ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ وَتُقْبَلَ بِوَجْهِهِ إِلَيْكَ، وَلَا

و خاندان پاکش درود فرستی و به روی کریمت به من توجه کنی و مرا به خودت متوجه سازی، و زمانی که

تُحَبِّبَنِي حِينَ ادْعُوكَ، وَلَا تَحْرِمْنِي حِينَ ارْجُوكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

تو را می خوانم ناامیدم مکنی و هنگامی که به تو امیدوارم محروم مگردانی، ای مهربان ترین مهربانان.

سپس دو طرف صورت خویش را بر روی خاک بگذار (و ذکر خدا بگو و دعا کن). (۱) سپس وارد خانه ای که در وسط

مسجد است می شوی (که به مقام امام زین العابدین علیه السلام معروف است) و پس از خواندن دو رکعت نماز، می گویی:

يَا مَنْ هُوَ اقْرَبُ إِلَيَّ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، يَا

***** ای کسی که از رگ گردن به من نزدیکتری ای

فَعَالًا لِمَا يُرِيدُ، يَا مَنْ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

کسی که هرچه اراده کنی انجام می دهی، ای کسی که بین انسان و دلش فاصله می شوی، بر محمد و خاندان پاکش درود

فرستی،

وَحُلِّ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَنْ يُؤْذِنَا بِحَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ، يَا كَافِيَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا

و به نیرو و توانایت بین ما و آنچه که ما را می آزارد مانع شو، ای یاری کننده هر چیز، که

يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ، أَكْفِنَا الْمُهَمَّ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

چیزی او را یاری نکند، امور مهم دنیا و آخرت ما را کفایت کن، ای مهربان ترین مهربانان.

آنگاه دو طرف صورت خود را روی سجده گاه بگذار. (۲) در ادامه بعضی از روایات آمده است: سپس او (حضرت خضر علیه

السلام) از مسجد سهله خارج شد، از او درباره این مکان سؤال کردیم جواب داد: این مکان مقام صالحین و انبیا و مرسلین

است. (۳)

(ارواحنا فداه):

طرف قبله مسجد بقعه ای است معروف به مقام حضرت مهدی علیه السلام که زیارت آن حضرت در آن محل

ص: ۳۵۴

۱- [۳۷۶] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۳، حدیث ۲۲ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۰ و مصباح الزائر، صفحه ۱۰۵.

۲- [۳۷۷] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۵.

۳- [۳۷۸] همان مدرک، صفحه ۴۴۴ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۱.

شریف مناسب است و از بعضی از کتب نقل شده که شایسته است زیارت آن حضرت در این محل با خواندن »

سَلَامُ اللَّهِ الْكَامِلُ التَّامُّ...» (۱)

که در بخش زیارت امام زمان تحت عنوان «استغاثه به امام زمان» خواهد آمد، (صفحه ۵۱۸).

اعمال مسجد «زید»:

در بعضی از روایات از علی بن ابراهیم از پدرش این چنین آمده است: او (حضرت خضر علیه السلام) پس از خروج از مسجد سهله وارد مسجد کوچکی (نزدیک مسجد سهله) شد و با سکینه و وقار دو رکعت نماز در آن بجای آورد و سپس دو دستش را گشود و عرضه داشت:

الهِیَ قَدْ مَدَّ إِلَيْكَ الْخَاطِئُ الْمَذْنِبُ يَدَيْهِ بِحُسْنِ ظَنِّهِ بِكَ، الْهِیَ قَدْ جَلَسَ

خدایا خطاکار گناهکار به واسطه حسن ظنش به تو، دستانش را به درگاہت بلند کرده، خدایا بنده

الْمُسِيءُ بَيْنَ يَدَيْكَ، مُقِرًّا لَكَ بِسُوءِ عَمَلِهِ، وَرَاجِيًّا مِنْكَ الصَّفْحَ عَنِّ

بدکار در مقابلت نشسته، درحالی که به بدی کردارش اقرار داشته و از تو امید بخشش خطاهایش

زَلَّهِ، الْهِیَ قَدْ رَفَعَ إِلَيْكَ الظَّالِمَ كَفِّيهِ، رَاجِيًّا لِمَا لَدَيْكَ، فَلَا تُخَيِّبْهُ

را دارد، خدایا بنده ای که به خود ظلم کرده دستهایش را به درگاہت بلند کرده در حالی که به آنچه نزد توست امیدوار است، پس

بِرَحْمَتِكَ مِنْ فَضْلِكَ، الْهِیَ قَدْ جِئْنَا الْعَائِدُ إِلَى الْمَعَاصِي بَيْنَ يَدَيْكَ،

به رحمت او را از فضل و احسانت ناامید مکن، خدایا بازگشت کننده به گناهان در مقابلت زانو زده

خَائِفًا مِنْ يَوْمٍ تَجْتَوِي فِيهِ الْخَلَائِقُ بَيْنَ يَدَيْكَ، الْهِیَ جَاءَكَ الْعَبْدُ الْخَاطِئُ

درحالی که از روز زانو زدن مخلوقات در برابرت ترسان است، خدایا بنده خطاکار،

فِرْعَاً مُشْفِقًا، وَرَفَعَ إِلَيْكَ طَرْفَهُ حَذِرًا رَاجِيًّا، وَفَاضَتْ عَبْرَتُهُ مُسْتَعْفِرًا

هراسان و نگران به سویت آمده و درحال پرهیز و امید، نگاهش را به سوی تو دوخته است، و توبه کنان و پشیمان اشکش

نَادِمًا، وَ عَزَّتْكَ وَ جَلَالُكَ مَا ارْدَتْ بِمَعْصِيَتِي مُخَالَفَتَكَ، وَمَا عَصَيْتُكَ إِذْ

جاری است، به عزّت و جلالت سوگند با گناهیم قصد مخالفت تو را نداشته ام، و نافرمانیم

عَصَيْتُكَ وَ اَنَا بِكَ جَاهِلٌ، وَلَا لِعُقُوبَتِكَ مُتَعَرِّضٌ، وَلَا لِنَظَرِكَ مُسْتَحْفٌ،

نه به خاطر جهلم به ذات تو و نه به جهت اعتراض به کیفر تو و نه سبک شمردن رأی و نظر تو است،

ص: ۳۵۵

۱- [۳۷۹] مفاتیح الجنان، اعمال مسجد سهله.

وَلَكِنْ سَأَلْتُ لِي نَفْسِي وَاعَانَتْنِي عَلَى ذَلِكَ شِقْوَتِي وَغَزَنِي سِتْرُكَ

بلکه هوای نفسم این کار را در نظرم جلوه داد و بدبختیم نیز بر آن کمک کرد، و پرده پوشیت بر من

الْمُرْخِي عَلَيَّ، فَمِنَ الْآنَ مِنْ عَذَابِكَ مَنْ يَسْتَنْقِذُنِي وَبَحْبَلٍ مَنْ اعْتَصِمُ

مرا (به انجام گناه) مغرور ساخت، پس اکنون چه کسی مرا از عذابت نجات می دهد، و اگر ریسمان (نجاتت را) از من قطع کنی

أَنْ قَطَعْتَ حَبْلَكَ عَنِّي يَا سَوَاتَاهُ عَدَاً مِنَ الْوُقُوفِ بَيْنَ يَدَيْكَ، إِذَا قِيلَ

به ریسمان چه کسی چنگ زخم، پس وای از رسوایی ایستادن در پیشگاهت در فردای قیامت، آن گاه که

لِلْمُخْفَيْنِ جُوزُوا، وَ لِلْمُثْقَلِينَ حُطُّوا، أَفَمَعَ الْمُخْفَيْنِ اجُوزُ، أَمْ مَعَ

به سبکباران گفته می شود بگذرید و به سنگین باران گفته می شود فرود آید، آیا با سبکباران بگذرم یا با

الْمُثْقَلِينَ احُطُّ، وَيَلِي كَلِّمَا كَبَّرَ سَنِي كَثُرَتْ ذُنُوبِي وَيَلِي كَلِّمَا طَالَ

سنگین باران فرود آیم؟، وای بر من هر چه سنم زیاد می شود گناهام بیشتر می گردد، وای بر من هر چه

عُمُرِي كَثُرَتْ مَعَاصِي، فَكَمْ أَتُوبُ وَكَمْ أَعُودُ، أَمَا أَنْ لِي أَنْ اسْتَحْيِي مِنْ

عمرم طولانی می شود نافرمانیم بیشتر می گردد، پس چقدر توبه کنم و بازگردم؟! آیا وقت آن نرسیده که از پروردگارم

رَبِّي اللَّهُمَّ فَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي يَا اَرْحَمَ

شرم کنم؟ خدایا، پس به حق محمد و خاندان پاکش مرا ببخش و بر من رحم کن، ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، وَخَيْرِ الْغَافِرِينَ سِوَاكَ، وَارْحَمْنِي يَا اَرْحَمَ، وَارْحَمْنِي يَا اَرْحَمَ، وَارْحَمْنِي يَا اَرْحَمَ

آمرزندگان.*****

وگفت: اَرْحَمَ مَنْ اسَاءَ وَاقْتَرَفَ وَاسْتِكَانَ وَاعْتَرَفَ اَنْگَاحَ طَرَفِ چَپِ صَوْرَتِ رَا و*** بر بنده ای که بدی و جنایت کرده و

درمانده شده و (به گنااهش) معترف است رحم کن *****

گفت: عَظَمَ الذَّنْبُ مِنْ عِبْدِكَ، فَلْيَحْسِنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِكَ يَا كَرِيمُ.

*** گناه بنده ات بزرگ است ولی عفو و گذشت از ناحیه تو نیکوست ای بزرگوار.

سپس خارج شد و درباره این مکان از او پرسیدیم، جواب داد: این مکان مسجد «زید بن صوحان» از اصحاب علی بن ابی طالب علیه السلام است و آنچه بجا آوردم دعا و تهجد او بود. سپس از ما غایب شد. [\(۱\)](#) یادآوری: مرحوم «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» می گوید: آنگاه به سجده برو و صد مرتبه بگو:

«العفو العفو». [\(۲\)](#)

ص: ۳۵۶

۱- [۳۸۰] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۴ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۲.

۲- [۳۸۱] مصباح الزائر، صفحه ۱۰۸.

مرحوم «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر»^(۱) برای این مسجد بعد از دو رکعت نماز، دعای

«اللَّهُمَّ يَا

ذَا الْمَنِّ السَّابِغِ وَالْأَلَاءِ الْوَازِعِ...»

که در اعمال روزهای ماه رجب می آید را ذکر کرده است. گرچه مرحوم «علامة مجلسی»^(۲) از «مزار شهید» و «مزار کبیر» و همچنین از خود «سید بن طاووس» در کتاب «اقبال» نقل می کند که بعضی از مؤمنین در ماه مبارک رجب، امام زمان (صلوات الله علیه) را در این مسجد مشاهده کردند که بعد از دو رکعت نماز، این دعا را خواند (شاید آن حضرت به مناسبت ماه رجب این دعا را خواندند، نه از باب این که مخصوص این مسجد باشد) ولی در هر حال، شکی نیست که خواندن چنین مناجات بلند و پرمعنایی در این مسجد، در زمان های دیگر نیز مناسب است.

شخصیت زید و صعصعه:

دو مسجد زید و صعصعه منسوب به دو برادر از یاران علی علیه السلام است: زید بن صوحان و صعصعه بن صوحان. زید از بزرگان اصحاب امیر مؤمنان علیه السلام و از شخصیت های برجسته و پرهیزگاران روزگار به شمار می رفت و در جنگ جمل، در رکاب آن حضرت به شهادت رسید^(۳) و دعایی که در اعمال مسجد زید ذکر شد، دعایی است که او در نماز شب می خواند.^(۴) برادرش صعصعه نیز از اصحاب امیر مؤمنان علیه السلام و از عارفان به حق آن حضرت و از بزرگان اهل ایمان است، فصاحت و بلاغت او در حدی بود که امیر مؤمنان علیه السلام او را «خطیب شحشح» یعنی ماهر، لقب داد،^(۵) و او را به مهارت و فصاحت در خطابه و نیز به «کمی هزینه زندگی و کثرت کمک به مردم» ستوده است.^(۶) او کسی است که در شبی که جنازه آن حضرت دفن می شد به همراه فرزندان آن بزرگوار از تشییع کنندگان بود و پس از فراغت از دفن آن حضرت، نزد قبر مقدس ایستاد و مثنی خاک برداشت و بر سر خود ریخت و گفت: پدر و مادرم فدای تو باد ای امیر مؤمنان! گوارا باد تو را کرامت های خدا، ای ابوالحسن! به یقین مولد تو پاکیزه و صبر تو قوی و جهاد تو عظیم بود، و به آنچه آرزوی داشتی رسیدی، تجارت سودمندی

ص: ۳۵۷

۱- [۳۸۲] مصباح الزائر، صفحه ۱۰۹.

۲- [۳۸۳] بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۶ و مزار کبیر، صفحه ۱۴۳.

۳- [۳۸۴] بحار الانوار، جلد ۲۳، صفحه ۲۱۱.

۴- [۳۸۵] همان مدرک، جلد ۹۷، صفحه ۴۴۵.

۵- [۳۸۶] همان مدرک، جلد ۳۴، صفحه ۳۰۸.

۶- [۳۸۷] همان مدرک، جلد ۲۳، صفحه ۲۱۱.

کردی و به نزد پروردگار خود شتافتی! ... و از این قبیل اوصاف، بسیار گفت و گریه سختی کرد و دیگران را به گریه آورد(۱) و در حقیقت سر قبر آن حضرت مجلس سوگواری به پا شد که روضه خوانش صعصعه و مستمعینش حسن و حسین علیهما السلام و محمد بن حنفیه و ابوالفضل العباس علیه السلام و سایر فرزندان و بستگان آن حضرت بودند. رحمت و رضوان خدا بر او باد.

فصل پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام

زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک

فضیلت زیارت آن حضرت از نزدیک:

از آن جا که روایات مربوط به فضایل زیارت امام حسین (صلوات الله علیه) بسیار زیاد است، مناسب دیدیم که تنها فهرستی را از اعظم فضایلی که در روایات آمده است بیان کنیم و در این رابطه بهترین شیوه را در این دیدیم که به یکی از مهمترین مصادر و منابع مورد اعتماد علمای شیعه یعنی کتاب «کامل الزیارات»(۲) (تألیف محدث و فقیه جلیل القدر، صاحب صدق و امانت، استاد مرحوم شیخ مفید رحمه الله و جمعی از بزرگان دیگر یعنی جعفر بن محمد بن قولویه) اشاره کنیم؛ کتابی که یکی از منابع اصلی ما در بخش های دیگر این کتاب یعنی بخش های مربوط به زیارت رسول مکرم و سایر ائمه علیهم السلام نیز بوده، و خواهد بود.

۸۳ باب از ۱۰۸ باب این کتاب، مربوط به فضایل امام حسین (صلوات الله علیه) و بعضی از یاران آن حضرت است که بیش از ۵۶۰ روایت دارد و ما تنها با مروری بر روایات بسیار فراوان مربوط به زیارت آن بزرگوار بسنده می کنیم:

۱- هیچ ملک مقرب و پیامبر مرسل نیست مگر این که از خدا طلب می کند که اذن زیارت امام حسین علیه السلام را برایش صادر کند، پس پیوسته، فوجی از ارواح انبیا و فرشتگان (از آسمانها) پایین می آیند و فوجی بالا می روند.(۳) ۲- هر شب هفتاد هزار فرشته از آسمان فرود می آیند و پس از طواف خانه خدا و زیارت قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان علیه السلام، به زیارت قبر امام حسین علیه السلام می روند و قبل از طلوع خورشید به آسمان عروج می کنند.(۴) ۳- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که فرمود: «رسول گرامی و علی علیهما السلام و فاطمه علیها السلام و همه ائمه علیهم السلام برای زوار امام حسین علیه السلام دعا می کنند»(۵) و نیز نقل می کند که روزی بر آن حضرت وارد شدم دیدم با خدای خودش مناجات می کند و در حال سجده این دعا را می خواند ... (دعایی بسیار عالی و با مضامین بلند در حق زوار امام حسین علیه السلام که در «کامل الزیارات» آمده است) پس از

ص: ۳۵۸

۱- [۳۸۸] همان مدرک، جلد ۴۲، صفحه ۲۹۵.

۲- [۳۸۹] مؤلف این کتاب در مقدمه آن می گوید: «آنچه در این کتاب نقل کرده ام از طریق موثقین از اصحاب ما می باشد» و بر این اساس بعضی از بزرگان تمام روایات آن را معتبر و از ثقات شمرده اند.

٣- [٣٩٠] كامل الزيارات، باب ٣٩، صفحه ١١٤، حديث ٤.

٤- [٣٩١] همان مدرک، حديث ٢.

٥- [٣٩٢] همان مدرک، باب ٤٠، صفحه ١١٦، حديث ١.

آن که از سجده سر برداشت فرمود: «کسانی که در آسمانها در حق زوّار امام حسین علیه السلام دعا می کنند بیش از کسانی هستند که در زمین برای آنها دعا می کنند» (۱) و نیز نقل می کند که آن حضرت فرمود: «آیا دوست نداری از کسانی باشی که از دنیا بیرون می روند در حالی که گناهی بر آنها نیست؟ آیا دوست نداری از آنانی باشی که رسول الله صلی الله علیه و آله با آنان مصافحه می کند؟» (۲) (پس زیارت آن حضرت را فراموش مکن).

۴- خداوند هزاران فرشته را مأمور قبر امام حسین علیه السلام قرار داده، و هیچ زائری به زیارت آن حضرت نمی رود مگر این که از او استقبال می کنند، و هیچ زائری با آن حضرت وداع نمی کند مگر این که او را بدرقه می نمایند، و هیچ زائری مریض نمی شود مگر این که از او عیادت می کنند و هیچ زائری نمی میرد مگر این که بر جنازه اش نماز می خوانند و بعد از مرگش برای او استغفار می کنند، (۳) و مطابق روایت دیگری اگر در اثنای سفر از دنیا برود ملائکه غسلش می دهند و درهای بهشت به رویش باز می شود! (۴) ۵- هفتاد هزار فرشته را خداوند مأمور قبر امام حسین علیه السلام قرار داده که در آن جا عبادت خدا بجا می آورند و یک نماز آنان برابر با هزار نماز از انسان هاست، ثواب نمازشان برای زوّار قبر امام حسین علیه السلام نوشته می شود! (۵) ۶- هر کس نزد قبر آن حضرت دو رکعت نماز بخواند و چیزی را از خدا طلب کند حاجتش برآورده می شود، و اگر برای زیارت او در آب فرات غسل کند تمام گناهانش - همانند روزی که از مادر متولد شده - ریخته می شود، و اگر کسی را در این راه کمک کند و هزینه سفرش را بدهد در برابر هر دره‌می، خداوند چند برابر به او عطا می کند و بلاهایی که مقدر شده بود به او اصابت کند را از او دور می سازد و از اموالش حفاظت می شود. (۶) ۷- یکی از یاران امام صادق علیه السلام از آن حضرت نقل می کند: «کسی که به زیارت قبر ابی عبدالله علیه السلام برود صلّه رسول الله صلی الله علیه و آله و صلّه ما را به جا آورده است؛ غیبت کردن در پشت سر او حرام و گوشتش بر آتش جهنّم نیز حرام می شود و خداوند پشتیبان او در رفع نیازها و حفظ آنچه (از مال و فرزند و عیال) بر جای گذاشته، می باشد؛ هر حاجتی را از خدا بخواهد دیر یا زود برآورده می سازد». (۷) و مطابق روایت دیگری در ازای هر دره‌می، ده هزار دره‌م برایش ثواب نوشته می شود و درحالی که سوی اهلش باز می گردد که گناهان او از نامه اعمالش پاک شده است. (۸) و مطابق روایت دیگری بهتر از آن، رضایت خدا و دعای محمّد صلی الله علیه و آله و دعای امیر مؤمنان و ائمه علیهم السلام است که شامل حالش می شود. (۹)

ص: ۳۵۹

- ۱- [۳۹۳] کامل الزیارات، باب ۴۰، صفحه ۱۱۷، حدیث ۲.
- ۲- [۳۹۴] همان مدرک، باب ۴۱، صفحه ۱۱۸، حدیث ۳.
- ۳- [۳۹۵] همان مدرک، صفحه ۱۱۹، حدیث ۱.
- ۴- [۳۹۶] همان مدرک، باب ۴۶، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.
- ۵- [۳۹۷] همان مدرک، باب ۴۲، صفحه ۱۲۱، حدیث ۱.
- ۶- [۳۹۸] همان مدرک، باب ۴۴، صفحه ۱۲۳، حدیث ۲.
- ۷- [۳۹۹] همان مدرک، باب ۴۶، صفحه ۱۲۷، حدیث ۱.

۸- [۴۰۰] همان مدرک، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.

۹- [۴۰۱] همان مدرک، حدیث ۴.

۸- کسی که توان زیارت امام حسین علیه السلام را داشته باشد و در عین حال (بدون عذر) ترک کند مخالفت با رسول الله صلی الله علیه و آله و مخالفت با ما کرده [۴۰۲] و به حسرت در «یوم الحسره» گرفتار می شود! (۱) ۹- بشیر بن دهان از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «زائر قبر حسین علیه السلام با اولین گامی که برمی دارد و از اهل بیتش جدا می شود، مغفرت گناهانش آغاز می گردد، سپس پیوسته با قدم هایی که بر می دارد پاکتر می شود تا به قبر آن حضرت برسد، وقتی نزد قبر مطهر آمد خداوند سبحان می فرماید: بنده من از من طلب کن تا عطايت کنم، دعا کن تا به اجابت رسانم و بر خداست که آنچه را در این راه بذل کرده، به او برگرداند». (۲) و در روایت دیگری آمده است: برای خداوند فرشتگانی موکل بر قبر امام حسین علیه السلام می باشند که وقتی کسی تصمیم به زیارت قبر امام حسین علیه السلام را گرفت خداوند گناهانش را به آن ملائکه می سپرد و وقتی قدمی برداشت آن گناهان را محو می کنند و وقتی باز قدمی برداشت حسنات او را زیاد می کنند و به همین صورت حسنات او زیاد می شود تا این که بهشت بر او واجب می گردد. سپس او را در بر می گیرند و تقدیسش می کنند، و فرشتگان آسمان ندا می دهند که زوار حبیب رسول خدا صلی الله علیه و آله را تقدیس کنید، و وقتی غسل زیارت کردند حضرت محمد صلی الله علیه و آله ندایشان می دهد که ای مسافران الهی! رفاقت با من در بهشت، بر شما بشارت باد! سپس امیرمؤمنان علیه السلام ندایشان می دهد که من ضامن قضای حوائج و دفع بلاها از شما در دنیا و آخرتم. سپس رسول گرامی صلی الله علیه و آله با آنها از راست و چپ ملاقات می کند تا این که با همراهی آن حضرت به سوی خانواده خود باز گردند. (۳) یادآوری لازم:

روشن است که این ثواب های عظیم و پاداش های فوق العاده از آن کسانی است که عارف به حق امام حسین علیه السلام باشند و بدانند آن حضرت برای چه هدفی قیام کرد و در چه راهی شربت شهادت نوشید و در ضمن زیارت، با آن حضرت پیوند تازه ای برقرار کنند و در مسیر اهداف آن بزرگوار قرار گیرند و محتوای سازنده زیارت نامه ها را در وجود خود پیاده کنند و با روحیه ای تازه از کنار قبر آن بزرگوار بازگردند و لذا در روایتی که ابن عباس از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله درباره زیارت امام حسین علیه السلام و پاداش عظیم آن نقل می کند جمله «عارفاً بحقه» در آغاز روایت به چشم می خورد. (۴)

ص: ۳۶۰

۱- [۴۰۳] همان مدرک، حدیث ۳.

۲- [۴۰۴] همان مدرک، باب ۴۹، صفحه ۱۳۲، حدیث ۲.

۳- [۴۰۵] همان مدرک، حدیث ۳ و رجوع شود به باب ۶۲.

۴- [۴۰۶] رجوع شود به: بحار الانوار، جلد ۳۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱۰۷.

آداب زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک:

آدابی که شایسته است زائر در مسیر زیارت، رعایت کند به قرار زیر است (البته بعضی از این آداب در شرایط فعلی میسر نیست، به آنچه ممکن است اکتفا کند):

۱- بهتر است قبل از آن که از خانه خارج شود سه روز روزه بدارد و در روز سوم غسل کند و خانواده خود را جمع نماید و بگوید:

اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَوْدِعُكَ الْيَوْمَ نَفْسِي وَاهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي وَكُلَّ مَنْ كَانَ

خدایا امروز خودم و خانواده و اموال و فرزندانم و هر که در راه

مَنِّي بِسَبِيلِ، الشَّاهِدِ مِنْهُمْ وَالْغَائِبِ، اللَّهُمَّ احْفَظْنَا بِحِفْظِ الْإِيمَانِ،

با من است، حاضر و غایب آنان را به تو می سپارم، خدایا ما را با حفظ ایمان محافظت فرما،

وَاحْفَظْ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي حِرْزِكَ، وَلَا تَسْلُبْنَا نِعْمَتَكَ، وَلَا تُغَيِّرْ مَا

و از ما دفاع کن، خدایا ما را در پناهت قرار ده و نعمت هایت را از ما مگیر و آنچه که

بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ وَعَافِيَةٍ، وَزِدْنَا مِنْ فَضْلِكَ، أَنَا إِلَيْكَ رَاغِبُونَ. (۱)

از نعمت و سلامتی به ما ارزانی داشته ای دگرگون مکن و از فضل و احسانت بر ما بیفزا که ما به تو مشتاقیم.

۲- آنگاه با خضوع و خشوع از منزل خارج شود و »

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

« و »

اللَّهُ أَكْبَرُ

« و »

الْحَمْدُ لِلَّهِ

« بسیار بگویید، و صلوات بر محمد و آل محمد (صلوات الله عليهم) بفرستد و با آرامش و وقار به راه بیفتد (۲) و بدانند هر زحمتی در این راه متحمل شود، اجر و پاداش عظیم دارد.

۳- امام صادق علیه السلام فرمود: «در حالی به زیارت امام حسین علیه السلام برو که محزون و ژولیده و غبارآلود و گرسنه و تشنه باشی چرا که آن حضرت با چنین حالاتی به شهادت رسید، آنگاه حاجات خود را طلب کن و برگرد و کنار قبرش را وطن خود قرار مده!» (۳) ۴- توشه خویش را در این سفر، از غذاهای لذیذ و شیرین قرار ندهد و از غذاهای ساده استفاده کند چرا که از امام صادق علیه السلام روایت شده که فرمود: «شنیده ام جماعتی به زیارت امام حسین علیه السلام می روند در حالی که با خود سفره هایی از بزغاله های بریان و حلواها حمل می کنند، با آن که اگر به زیارت قبر پدران یا

ص: ۳۶۱

۱- [۴۰۷] مزار کبیر، صفحه ۴۱۷.

۲- [۴۰۸] همان مدرک.

۳- [۴۰۹] بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۴۰، حدیث ۲ و کامل الزیارات، باب ۴۸، صفحه ۱۳۱، حدیث ۳. مرحوم علامه مجلسی می گوید: شاید نهی از وطن قرار دادن، حمل بر زمان تقیّه و خوف شود چنان که غالب در آن اعصار چنین حالتی بوده و یا مقصود، توقّف کردن کنار قبر است (تا مزاحمتی برای سایر زوّار پیش نیاید) (بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۵).

دوستان خود می رفتند چنین عمل نمی کردند». (۱) ۵- اگر ممکن است گاهی با پای پیاده و با کمال تواضع و فروتنی برای زیارت حرکت کند، چرا که امام صادق علیه السلام فرمود: «در ازای هر گامی که برمی دارد هزار حسنه برای او نوشته می شود». (۲) ۶- وقتی به شطّ فرات رسید غسل کند و با پای پیاده و برهنه حرکت کند. (۳)

آب فرات و فضیلت آن:

شطّ فرات از کربلا و از نزدیکی نجف یعنی شهر «کوفه» که هم اکنون متصل به «نجف» شده است می گذرد. روایات زیادی در فضیلت آب فرات در کتب روایی ما از جمله «کامل الزیارات ابن قولویه»، وارد شده و ویژگی ها و برکاتی را برای آن برشمرده است؛ از جمله:

الف) یکی از یاران امام باقر علیه السلام نقل می کند که مردی از اهل کوفه بر آن حضرت وارد شد، حضرت فرمود: «آیا هر روز در آب فرات غسل می کنی؟ گفت خیر، فرمود: هر هفته؟ گفت خیر، فرمود: هر ماه؟ گفت خیر، فرمود: هر سال؟ عرض کرد خیر، فرمود: به یقین که تو از خیر و برکت محرومی». (۴) ب) در روایتی امام صادق علیه السلام آیه

«وَ آوَيْنَاهُمَا إِلَى رَبْوَةٍ ذَاتِ قَرَارٍ وَ مَعِينٍ» (۵)

(که درباره مریم و فرزندش حضرت عیسی علیه السلام وارد شده و ترجمه اش این است: «و ما عیسی و مادرش را در سرزمین مرتفعی که دارای امتیّت و آب جاری بود، جای دادیم») را به نجف (که در نزدیکی کوفه است) و آب فرات تفسیر فرمودند. (۶) ج) در روایت دیگری آن حضرت می فرماید: «اگر من در نزدیکی فرات بودم صبح و شام کنارش می رفتم و از آن بهره می گرفتم». (۷) د) در روایت معتبر دیگری نهر فرات از نهرهای چهارگانه بهشتی معرفی شده است. (۸) یادآوری:

لزومی ندارد که مردم برای تبرّک به آب فرات در نهر غسل کنند بلکه استفاده از آب لوله کشی که از آب فرات برگرفته شده باشد نیز، همین برکات را خواهد داشت، ان شاء الله.

۷- به نیازمندان و واماندگان در راه کمک کند و تا حدّ ممکن در رفع مشکل آنها اهتمام ورزد و آنها را

ص: ۳۶۲

۱- [۴۱۰] ثواب الاعمال، صفحه ۸۹.

۲- [۴۱۱] کامل الزیارات، باب ۴۹، صفحه ۱۳۴، حدیث ۸.

۳- [۴۱۲] همان مدرک، صفحه ۱۳۳، حدیث ۴.

۴- [۴۱۳] همان مدرک، باب ۸، صفحه ۳۱، حدیث ۱۲.

۵- [۴۱۴] سوره مؤمنون، آیه ۵۰.

۶- [۴۱۵] کامل الزیارات، باب ۱۳، صفحه ۴۷، حدیث ۵.

۷- [۴۱۶] همان مدرک، حدیث ۴.

به منزل برساند؛ چرا که «شیخ کلینی» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده که خطاب به جمعی که در نزد او بودند فرمود: چرا شما ما را خوار و سبک می‌انگارید؟! فردی از آن جمع عرض کرد: پناه می‌بریم به خداوند از این که بخواهیم شما و یا چیزی را که مربوط به شماسست سبک بشماریم. فرمود: آری! تو خودت یکی از آنها هستی! عرض کرد: به خدا پناه می‌برم! فرمود: آیا نزدیک «جحفه» که بودیم صدای استعانت فلان کس را نشنیدی که از تو درخواست کرده بود مرا به قدر یک میل (حدود ۱/۵ کیلومتر) سوار کن که به خدا سوگند خسته شده‌ام و تو سرت را بالا گرفتی و با بی‌اعتنایی از او گذشتی؟! آنگاه فرمود: هر کس مؤمنی را خوار نماید ما را خوار نموده و احترام ما را ضایع کرده است. (۱) لازم به تذکر است که این نکته اختصاص به زوار امام حسین علیه السلام ندارد، بلکه نظیر قصه‌ای که از علی بن یقطین در آداب مطلق زیارات گذشت (و آن نیز مربوط به تکریم برادر دینی و پرهیز از بی‌حرمتی و بی‌اعتنایی نسبت به مؤمن بود) در هر سفر زیارتی باید مورد توجه قرار گیرد.

۸- مصاحبت و معاشرت نیکو داشته باشد و با دوستان و رفقا سخن کم بگوید، بسیار یاد خدا کند و جامه‌های پاکیزه بپوشد، قبل از ورود به حرم، غسل کند و با خشوع و رقت قلب بوده باشد و نماز بسیار بخواند و بر محمد و آل محمد علیهم السلام بسیار صلوات بفرستد و از چیزهای ناشایست، خویشتن را نگه دارد، و از حرام و چیزهای شبهه‌ناک، کاملاً پرهیزد، و به برادران مؤمن پریشان حال، احسان کند و اگر کسی را دید که هزینه سفرش تمام شده از او دستگیری کند و موجودی خود را میان خود و او، تقسیم کند و از جدال و نزاع و همه‌اموری که خدا از آن نهی کرده، دوری گزیند. همه این آداب را محمد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می‌کند. (۲) ۹- از ابوسعید مدائنی نقل شده که می‌گوید: محضر امام صادق علیه السلام رسیدم و پرسیدم: آیا به زیارت قبر حسین بن علی علیه السلام بروم؟ فرمود: آری، برو به زیارت قبر امام حسین علیه السلام، نیک‌ترین نیکان، پاکیزه‌ترین پاکیزگان و نیکوکارترین نیکوکاران، و چون آن حضرت را زیارت کردی نزد آن حضرت دو رکعت نماز بجای آور و در آن دو رکعت، سوره یس و الرحمن بخوان که اگر چنین کنی ثواب عظیمی برای تو خواهد بود. (۳) ۱۰- نماز فریضه و نافله را نزد قبر آن حضرت بجا آورد که مقبول است؛ چرا که نماز واجب‌ی که نزد آن حضرت خوانده می‌شود برابر با حج، و نماز نافله برابر با عمره است. (۴) یادآوری: الف) ظاهر اخبار این است که نماز زیارت و یا غیر آن را، هم می‌تواند در پشت سر قبر آن

ص: ۳۶۳

۱- [۴۱۸] کافی، جلد ۸، صفحه ۱۰۲، حدیث ۷۳.

۲- [۴۱۹] کامل‌الزیارات، باب ۴۸، صفحه ۱۳۰، حدیث ۱.

۳- [۴۲۰] همان مدرک، باب ۷۹، صفحه ۲۱۳، حدیث ۱۰.

۴- [۴۲۱] همان مدرک، باب ۸۳، صفحه ۲۵۱، حدیث ۱.

حضرت بخواند و هم در بالای سر، (۱) البته اگر می خواهد در بالای سر بخواند مقداری عقب تر بایستد تا محاذی قبر مقدس نباشد).

ب) دو رکعت نمازی که به عنوان نماز زیارت در بالای سر خوانده می شود بهتر است که در رکعت اول آن، حمد و سوره یس بخواند و در رکعت دوم، حمد و سوره الرحمن. (۲) ج) ابن قولویه از امام باقر علیه السلام روایت کرده که به شخصی فرمود: چه مانعی دارد که هرگاه حاجتی پیدا کردی نزد قبر امام حسین علیه السلام بروی و چهار رکعت نماز گزاری و حاجت خویش را از خدا طلب کنی؛ چرا که نماز فریضه نزد آن حضرت معادل با حج، و نماز نافله معادل با عمره است [۴۲۴] و از روایت امام باقر علیه السلام نیز به دست می آید که هر کس دو رکعت یا چهار رکعت نماز، کنار قبرش بخواند و حاجتش را طلب کند، حاجتش برآورده خواهد شد (۳) و وقتی ابن ابی یعفور خدمت امام صادق علیه السلام عرض می کند: اشتیاق زیارت تو باعث شد که من مشقت هایی را متحمل گردم تا به محضر شریفیاب شوم، حضرت در جوابش فرمودند: از پروردگارت گلایه نکن! چرا نزد کسی که حقش بر گردن تو از حق من بیشتر است نرفتی؟ ابن ابی یعفور می گوید: این دو جمله حضرت خیلی بر من گران آمد و جمله دوم (چرا نزد کسی که حقش بیشتر از حق من است نرفتی) از جمله اول (از پروردگارت گلایه نکن) گرانتر بود، لذا پرسیدم: آن چه کسی است که حقش بر من از حق تو بیشتر است؟ فرمود: حسین بن علی علیهما السلام؛ چرا نزد امام حسین علیه السلام نرفتی و آن جا دعا نکردی و عرض حاجت نمودی؟! (۴) در روایات [۴۲۷] آمده است که خداوند در برابر شهادت، سه چیز به امام حسین علیه السلام ارزانی داشت: »

جَعَلَ

الإمامة في ذريته، و الشفاء في تربته، و إجابة الدعاء عند قبره

؛ امامت را در فرزندان او قرار داد و شفا را در تربتش و اجابت دعا را در کنار قبرش (در بعضی از روایات نیز آمده: »

تَحْتَ قُبْرِهِ

؛ زیر قبه اش) (۵) حاج شیخ عباس قمی (ره) نوشته است از روایات به دست می آید که اجابت دعا در زیر قبه آن حضرت از اموری است که حق تعالی در عوض شهادتش به او عنایت فرموده است لذا زائر باید آن را غنیمت بشمرد و در تضرع و انابه و دعا و عرض حاجات کوتاهی نکند و بهترین دعاها با عالی ترین مضامین را در این مکان مقدس بخواند، و ما در این جا به چهار دعا اشاره می کنیم:

یک- دعایی که در پایان زیارت امین الله (صفحه ۲۶۲) وارد شده و از مضامین بسیار بلند و جامعی

ص: ۳۶۴

۱- [۴۲۲] کامل الزیارات، باب ۴۴، صفحه ۱۲۳، حدیث ۲ و باب ۷۹، صفحه ۲۴۰، حدیث ۱۷.

۲- [۴۲۳] همان مدرک، باب ۷۹، صفحه ۲۱۴، حدیث ۱۰.

٣- [٤٢٥] همان مدرک، باب ٦٩، صفحه ١٦٨، حديث ٧.

٤- [٤٢٦] همان مدرک، حديث ٨.

٥- [٤٢٨] عدّه الداعي، صفحه ٥٧.

برخوردار است، که می تواند همراه با خود این زیارت (که مطابق آنچه ضمن زیارات مطلقه امیرمؤمنان گذشت از معتبرترین زیارتهاست) امام حسین علیه السلام را نیز زیارت کند زیرا همچنان که گفته شد این زیارتی است که در همه مشرفه می توان خواند.

دو- دعاهایی که در اواخر این بخش بعد از زیارات جامعه آمده است، (صفحه ۵۵۲-۵۶۱).

سه- دعای عالیۀ المضامین که از جامع ترین دعاهاست و «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» بعد از زیارت جامعه ائمهالمؤمنین (سومین زیارت جامعه) آن را نقل کرده است و در تتمه این بخش نیز خواهد آمد، (صفحه ۵۵۵).

چهار- دعایی که در ضمن یکی از زیارات امام حسین علیه السلام نقل شده، به این صورت که دست های خود را به سوی آسمان بالا برده، می گویی:

اللَّهُمَّ قَدْ تَرَى مَكَانِي وَتَسْمَعُ كَلَامِي وَتَرَى مَقَامِي وَتَضْرَعِي وَمَلَاذِي

خدایا جایگاهم را می بینی و سخنم را می شنوی و موقعیت و گریه و زاری و پناهندگیم را

بِقَبْرِ وَلِيِّكَ وَحُجَّتِكَ، وَابْنِ نَبِيِّكَ، وَقَدْ عَلِمْتَ يَا سَيِّدِي حَوَائِجِي وَلَا

به قبر ولی و حجّت و فرزند پیامبرت می بینی، ای آقا و سرورم حاجت هایم را می دانی، و

يَخْفَى عَلَيْكَ حَالِي وَقَدْ تَوَجَّهْتُ إِلَيْكَ يَا رَسُولَكَ وَحُجَّتِكَ وَامِينِكَ،

حالم بر تو پوشیده نیست و به واسطه فرزند پیامبر و حجّت و امنیت، به تو رو کرده ام

وَقَدْ اتَيْتُكَ مُتَقَرِّبًا بِه إِلَيْكَ وَالِي رَسُولِكَ، فَاجْعَلْنِي بِه عِنْدَكَ وَجِيهًا

و به واسطه او به تو و پیامبرت نزدیکی می جویم پس به حق او مرا

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ، وَاغْنِنِي بِزِيَارَتِي اِمْلِي وَهَبْ

در دنیا و آخرت در نزد خودت آبرومند و از مقربان قرار ده، و به سبب زیارتم آرزویم را برآور و خواسته ام را

لِي مُنَايَ، وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ بِشَهَوَتِي وَرَغْبَتِي وَاغْنِنِي لِي حَوَائِجِي

عطا کن، خواسته و شوق و اشتیاقم را به من تفضل کن و حاجت هایم را برآور

وَلَا تُرَدَّنِي خَائِبًا، وَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَلَا تُخَيِّبْ دُعَائِي وَعَرَّفْنِي

و مرا ناامید باز مگردان و امیدم را قطع مکن، و دعایم را بی نتیجه قرار مده، اجابت

الْأَجَابَةَ فِي جَمِيعِ مَا دَعَوْتُكَ مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاجْعَلْنِي

تمام آنچه که از امور دین و دنیا و آخرت از تو خواستم به من بنمایان، و مرا

ص: ۳۶۵

مِنْ عِبَادِكَ الَّذِينَ صَرَفْتَ عَنْهُمْ الْبَلَايَا، وَالْأَمْرَاضَ وَالْفِتْنَ وَالْأَعْرَاضَ،

از بندگانی که بلاها و بیماری ها و فتنه ها و حوادث را از آنها بازگردانده ای، قرار ده،

مِنَ الَّذِينَ تُحْيِيهِمْ فِي عَافِيهِ، وَتُمِيتُهُمْ فِي عَافِيهِ، وَتُدْخِلُهُمُ الْجَنَّةَ

از آنانی که در عافیت و سلامتی زنده داشته و میرانده ای و در عافیت وارد بهشت

فِي عَافِيهِ، وَتُجِيرُهُمْ مِنَ النَّارِ فِي عَافِيهِ، وَوَفَّقَ لِي بِمَنْ مِّنْكَ صَلَاحَ

نموده و در عافیت از آتش جهنم پناه داده ای، و به منّتی از ناحیه خودت خیر

مَا أَوْمَلُ فِي نَفْسِي وَاهْلِي وَوُلْدِي وَآخْوَانِي وَمَالِي وَجَمِيعِ مَا أَنْعَمْتَ

آنچه آرزو دارم در مورد خودم، خانواده، فرزندان، برادران و داراییم و تمام آن چه که به واسطه آن به من نعمت داده ای

بِهِ عَلَيَّ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

برایم مهیّا کن، ای مهربانترین مهربانان.

۱۱- در داخل حرم بر آن حضرت صلوات بفرستد و بهتر است این صلوات را که مرحوم «علامه مجلسی» از «سید بن طاووس» نقل کرده، بخواند:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَى الْحُسَيْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ،

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و بر حسین مظلوم شهید درود فرست،

قَتِيلِ الْعَبْرَاتِ، وَاسِيرِ الْكُرْبَاتِ، صَلَاةَ نَامِيَةِ زَاكِيَةِ مُبَارَكَةٍ، يَضَعُدُ أَوْلَاهَا،

آن کشته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود و در بند ناگواری ها است درود فرست، درودی فراوان، پاکیزه و با برکت که صعود کننده

وَلَا يَنْفَدُ آخِرُهَا، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلَادِ الْأَنْبِيَاءِ

و بی انتها باشد بهترین درودی که بر هر یک از فرزندان پیامبران و فرستادگان

والمُرْسَلِينَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْإِمَامِ الشَّهِيدِ الْمَقْتُولِ

فرستاده ای، ای پروردگار جهانیان، خدایا درود فرست بر پیشوای شهید و کشته شده (در راه خدا)

الْمُظْلُومِ الْمَخْذُولِ، وَالسَّيِّدِ الْقَائِدِ، الْعَابِدِ الزَّاهِدِ، الْوَصِيِّ الْخَلِيفَةِ،

و مظلوم و بی یاور، و آقا و رهبر، و عابد پرهیزگار و وصی جانشین،

الْإِمَامِ الصِّدِّيقِ، الطُّهْرِ الطَّاهِرِ، الطَّيِّبِ الْمُبَارَكِ، وَالرَّضِيِّ الْمَرْضِيِّ،

آن امام راست گفتار، پاک و پاکدامن و پاکیزه و با برکت، و خشنود و پسندیده

ص: ۳۶۶

۱- [۴۲۹] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۱۲.

وَالْتَقَى الْهَادِيَ الْمَهْدِيَّ، الزَّاهِدِ الدَّائِدِ الْمُجَاهِدِ الْعَالِمِ، إِمَامِ الْهُدَى

و پرهیزکار و راهنمای راه یافته، آن پرهیزگار پشیمان و مجاهد دانا، و پیشوای هدایت،

وَسِبْطِ الرَّسُولِ، وَقَرَّةِ عَيْنِ الْبُتُولِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، اللَّهُمَّ صَلِّ

و نوه پیامبر و نور چشم حضرت زهرا- که سلام و درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا

عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ، كَمَا عَمِلَ بِطَاعَتِكَ، وَ نَهَى عَنْ مَعْصِيَتِكَ، وَبَالَغْ

بر آقا و مولای من درود فرست، آن گونه که اطاعت کرده و از نافرمانیت نهی نمود، در راه خشنودیت

فِي رِضْوَانِكَ، وَأَقْبَلَ عَلَيَّ إِيمَانِكَ غَيْرَ قَابِلٍ فِيكَ عُذْرًا، سِرًّا وَعَلَانِيَةً

کوشش کرده، و بدون عذری به تو ایمان آورد، در نهان و آشکار

يَدْعُو الْعِبَادَ إِلَيْكَ، وَيَدُلُّهُمْ عَلَيْكَ، وَقَامَ بَيْنَ يَدَيْكَ، يَهْدِمُ الْجَوْرَ

بندگان را به سوی تو فراخوانده و راهنمایی نمود و در حضورت قیام کرده تا (کاخ) ظلم و جور را با

بِالصَّوَابِ، وَيُحْيِي السُّنَّةَ بِالْكِتَابِ، فَعَاشَ فِي رِضْوَانِكَ مَكْدُودًا،

درستی ویران سازد و راه و روش پیغمبر را با کتاب خدا زنده گردانید، پس در راه خشنودی تو با سختی و مشقت زندگی کرد

وَمَضَى عَلَى طَاعَتِكَ وَ فِي أَوْلِيَايِكَ مَكْدُوحًا، وَقَضَى إِلَيْكَ مَفْقُودًا، لَمْ

و بر بندگی تو و در راه اولیای رنج کشید، از دنیا رفت، در حالی که

يَعِصْكَ فِي لَيْلٍ وَلَا نَهَارٍ، بَلْ جَاهَدَ فِيكَ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَفَّارَ، اللَّهُمَّ

هیچ گاه نافرمانی تو را نکرد، بلکه در راه تو با منافقان و کفار پیکار کرد، خدایا

فَاجْزِهِ خَيْرَ جَزَاءِ الصَّادِقِينَ الْأَبْرَارِ، وَضَاعِفْ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ، وَلِقَاتِلِيهِ

پس بهترین پاداش راستگویان و نیکوکاران را به او عطا فرما، و بر عذاب و عقاب دشمنان و قاتلان

الْعِقَابَ، فَقَدْ قَاتَلَ كَرِيمًا، وَقُتِلَ مَظْلُومًا، وَمَضَى مَرْحُومًا، يَقُولُ أَنَا ابْنُ

بیفزا، که بزرگوارانه جنگید و مظلومانه کشته شد و در سایه رحمت خدا درگذشت، در حالی که می فرمود: من فرزند

رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدٍ، وَابْنِ مَنْ زَكَّى وَعَبَدَ، فَقَتَلُوهُ بِالْعَمَدِ الْمُعْتَمَدِ، قَتَلُوهُ

فرستاده خدا، محمد هستم و فرزند کسی که زکات داد و خدا را عبادت نمود، پس او را دانسته و به عمد کشتند، او را

عَلَى الْإِيمَانِ، وَاطَاعُوا فِي قَتْلِهِ الشَّيْطَانَ، وَلَمْ يُرَاقِبُوا فِيهِ الرَّحْمَنَ،

بر ایمان کشتند و در کشتن او از شیطان پیروی کردند. و در قتل او از خداوند رحمان نترسیدند،

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ، صَلَاةً تَرْفَعُ بِهَا ذِكْرَهُ، وَتُظْهِرُ بِهَا أَمْرَهُ،

خدایا بر آقا و مولای من درود فرست، درودی که به واسطه آن یادش را بالا برده و برنامه اش را آشکار نموده

ص: ۳۶۷

وَتُعَجَّلُ بِهَا نَصْرَهُ، وَاخْصُصْهُ بِأَفْضَلِ قِسْمِ الْفَضَائِلِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ، وَزِدْهُ

و در یاریش تعجیل کنی، و بهترین فضیلت ها را در روز قیامت مخصوص او گردان و بر شرافتش در

شَرَفًا فِي أَعْلَى عِلِّيِّينَ، وَبَلِّغْهُ أَعْلَى شَرَفِ الْمُكْرَمِينَ، وَارْفَعْهُ مِنْ شَرَفِ

بلندترین درجات بهشت بیفرا و او را به بلندترین مرتبه اهل کرامت برسان، و او را از رحمت عظیمت

رَحْمَتِكَ فِي شَرَفِ الْمُقَرَّبِينَ فِي الرَّفِيعِ الْأَعْلَى وَبَلِّغْهُ الْوَسِيلَةَ،

در جایگاه رفیع مقربان تا بلندترین جایگاه بالا ببر، و او را به مقام وسیله [/ شفاعت و

وَالْمُنزِلَةَ الْجَلِيلَةَ، وَ الْفَضْلَ وَالْفَضِيلَةَ، وَالْكَرَامَةَ الْجَزِيلَةَ، اللَّهُمَّ وَاجِزْهُ

جایگاه با عظمت و فضل و فضیلت و بزرگواری نیکو برسان، خدایا بهترین پاداشی را که به

عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَازَيْتَ أَمَامًا عَن رَعِيَّتِهِ، وَصَلِّ عَلَى سَيِّدِي وَمَوْلَايَ،

یک پیشوا از جانب پیروانش می دهی از جانب ما به او عطا فرما و بر آقا و مولایم درود فرست

كُلَّمَا ذُكِرَ وَكَلَّمَا لَمْ يُذَكَّرْ، يَا سَيِّدِي وَمَوْلَايَ، ادْخِلْنِي فِي حِزْبِكَ

هر زمانی که یاد شود و یاد نشود، ای آقا و مولای من، مرا در حزب و گروهت

وَزُمُرَتِكَ، وَاسْتَوْهَبْنِي مِنْ رَبِّكَ وَرَبِّي فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ جَاهًا وَقَدْرًا

داخل کن و بخشش مرا از پروردگاران بخواه، که برای تو در نزد او مقام و ارزش

وَمَنْزِلَةً رَفِيعَةً، اِنْ سَأَلْتَ أُعْطِيَتْ، وَأَنْ شَفَعْتَ شُفِّعْتَ، اللَّهُ اللَّهُ فِي عَبْدِكَ

و جایگاهی بلند است، هر چه خواهی به تو می دهد و اگر شفاعت کنی پذیرفته می شود، خدا را، خدا را در مورد بنده

و مَوْلَاكَ، لَا تُخَلِّنِي عِنْدَ الشَّدَائِدِ وَالْأَهْوَالِ لِسُوءِ عَمَلِي وَقَبِيحِ فِعْلِي

و دوستداریت یاد کن و مرا در سختی ها و گرفتاری ها به خاطر عمل بد و کار زشت

وَعَظِيمِ جُرْمِي فَإِنَّكَ أَمَلِي وَرَجَائِي وَثِقْتِي وَمُعْتَمِدِي وَوَسِيلَتِي إِلَيَّ

و گناه بزرگم، رها مکن، پس همانا تو آرزو و امید و پناهگاه و تکیه گاه و وسیله (تقرّب) من به

اللَّهُ رَبِّي وَرَبِّكَ، لَمْ يَتَوَسَّلِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ بِوَسِيلَةٍ هِيَ أَعْظَمُ حَقًّا،

خدا هستی که پروردگار من و توست، متوسلان به خدا به کسی که حقش بزرگتر

وَلَا أَوْجِبُ حُرْمَةً، وَلَا أَجَلٌ قَدْرًا عِنْدَهُ مِنْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ، لَا خَلْفَنِي اللَّهُ

و احترامش واجب تر و ارزشش در نزد او بیشتر از شما اهل بیت باشد توسل نجسته اند، خداوند به خاطر گناهانم مرا

عَنْكُمْ بِذُنُوبِي وَجَمَعَنِي وَإِيَّاكُمْ فِي جَنَّةِ عَدْنِ الَّتِي أَعَدَّهَا لَكُمْ

از شما جدا نکند، و مرا با شما در بهشتی که برای شما

ص: ۳۶۸

وَأَوْلِيَائِكُمْ، أَنَّهُ خَيْرُ الْغَافِرِينَ، وَارْحَمُ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ ابْلُغْ سَيِّدِي

و دوستدارانتان مهیا کرده گرد هم آورد که او بهترین آمرزندگان و مهربان ترین مهربانان است، خدایا سلام و تحیت

وَمَوْلَايَ تَحِيَّهً كَثِيرَةً وَسَلَامًا، وَارْزُدْ عَلَيْنَا مِنْهُ السَّلَامَ، إِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ،

فراوان مرا به آفا و مولایم برسان، و سلام او را نیز به ما بازگردان که تو بخشنده و بزرگواری

وَصَلِّ عَلَيْهِ كُلَّمَا ذُكِرَ السَّلَامُ وَكُلَّمَا لَمْ يُدْكَرْ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

و هر زمانی که ذکر سلامی شود یا نشود بر او درود فرست ای پروردگار جهانیان.

یادآوری: در پایان این بخش (بخش زیارات، صفحه ۵۶۱) صلواتی بر معصومین علیهم السلام نقل خواهد شد که مشتمل بر صلواتی بر امام حسین علیه السلام نیز هست، علاقمندان می توانند آن را نیز قرائت کنند.

۱۲- «ابن فهد» در «عده الداعی» از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: هر کس به درگاه خدای عزوجل حاجتی دارد، بالای سر امام حسین علیه السلام بایستد و بگوید:

يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ تَشْهَدُ مَقَامِي وَتَسْمَعُ كَلَامِي وَ اِنَّكَ حَيٌّ عِنْدَ

ای ابا عبدالله گواهی می دهم که تو جایگاهم را می بینی و سخنم را می شنوی و همانا تو در نزد

رَبِّكَ تُرْزَقُ، فَاسْئَلْ رَبَّكَ وَرَبِّي فِي قَضَائِ حَوَائِجِي

پروردگارت زنده ای و روزی داده می شوی، پس برآمدن حاجاتم را از پروردگارمان بخواه.

به یقین حاجت او برآورده می شود، ان شاء الله تعالی. (۲) ۱۳- اگر مشکل و یا کار مهمی دارد می تواند زیر آن قبه شریف استخاره و طلب خیر کند؛ به این نحو که در قسمت بالای سر امام حسین علیه السلام بایستد، صد مرتبه طلب خیر کند و «

الْحَمْدُ لِلَّهِ

» و «

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

» و «

سُبْحَانَ اللَّهِ

« بگوید و خدا را به بزرگی یاد کند و حمد و ثنای او - آن گونه که سزاوار اوست - بجا آورد که اگر چنین کند مطابق روایت «قرب الاسناد حمیری» که به سند صحیح نقل شده، آنچه خیر اوست به او داده می شود (۳) و طلب خیر - مطابق روایات دیگر - به این نحو است که صد مرتبه بگوید: »

اسْتَخِيرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ

خَيْرَهُ فِي عَافِيهِ

« (۴) ۱۴ - در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که به یکی از یارانش فرمود: «به من خبر رسیده که گروهی در نیمه ماه شعبان از اطراف کوفه و غیر آن، نزد قبر امام حسین علیه السلام می آیند و نوحه گری می کنند؛ عده ای مصیبت می خوانند و عده ای دیگر اشک می ریزند و گروهی مرثیه می خوانند؟» عرض کرد: آری

ص: ۳۶۹

۱- [۴۳۰] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۲۵.

۲- [۴۳۱] عده الداعی، صفحه ۶۴.

۳- [۴۳۲] قرب الاسناد، صفحه ۲۸.

۴- [۴۳۳] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۱، حدیث ۳.

فدایت شوم من خودم شاهد بعضی از آنچه می فرمایید بودم. فرمود: «سپاس خداوندی را که در میان مردم کسانی را قرار داد که نزد ما می آیند و ما را مدح می کنند و برای ما مرثیه می خوانند، و دشمن ما را از کسانی قرار داد که بر آنها طعنه می زنند و آنها را تهدید کرده، کارهایشان را زشت می شمرنند» (۱). در صدر همین روایت آمده: امام حسین علیه السلام کسی است که آن کس که به زیارتش می رود برایش می گرید و کسی که توفیق زیارتش را نیابد بر او محزون می شود، و کسی که بر قبر پسرش در پایین پای او، نظر می افکند قلبش به ترحم می آید، خصوصاً وقتی ملا حظه می کند که در بیابان، غریبانه و بدون دوست و خویشان و نزدیکان افتاده، حَقّش را غصب کردند و جمعی از مرتدّین و برگشتگان از دین، دست به دست هم دادند و او را شهید کردند؛ حتّی او را دفن نکرده در بیابان رهایشان ساختند و از آب فراتی که حتّی حیوانات از آن می نوشند، منعش کردند و از این طریق، حقّ رسول الله صلی الله علیه و آله و وصیّتی را که آن حضرت در حقّ او و اهل بیتش کرده بود، ضایع نمودند.... (۲) ۱۵- «علامه مجلسی» به نقل از «سیدبن طاووس» می گوید: مستحب است کسی که از زیارت آن حضرت فارغ شد و می خواهد از حرم مطهر بیرون رود، ضریح را ببوسد (اگر ممکن است) و بگوید:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مَوْلَايَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا

سَلام بر تو ای مولای من، سلام بر تو ای حُجّت خدا، سلام بر تو ای

صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا خَالِصَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا قَتِيلَ الظَّمَاءِ،

بر گزیده خدا، سلام بر تو ای (بنده) پاکدل و خالص خدا، سلام بر تو ای کشته عطشان،

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا غَرِيبَ الغُرَبَاءِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ سَلامَ مُودِعٍ لَا سَئِمٍ وَلَا

سَلام بر تو ای غریب تر از هر غریب، سلام بر تو سلام وداع کننده ای که خسته

قال، فَإِنْ امْضِ فَلَا عَنْ مَلَالَةٍ، وَإِنْ اِقِمِ فَلَا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ

و دلتنگ نمی شود، پس اگر بروم از روی ناراحتی نیست و اگر بمانم به خاطر بدگمانی به وعده خداوند

الصَّابِرِينَ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ العَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَ، وَرَزَقَنِي اللَّهُ العُودَ الی

به بردباران نیست، خداوند این زیارت را آخرین زیارت من قرار ندهد و بازگشت دوباره به

مَشْهَدِكَ، وَالْمَقَامَ بِنِائِكَ، وَالْقِيَامَ فِي حَرَمِكَ، وَإِيَّاهُ اسْئَلُ أَنْ يُسْعِدَنِي

زیارتگاهت و اقامت در درگاه و حرمت را روزی من گرداند، و از او می خواهم که مرا به واسطه شما

١- [٤٣٤] كامل الزيارات، باب ١٠٨، صفحه ٣٢٥، حديث ١.

٢- [٤٣٥] همان مدرک.

بِكُمْ، وَيَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ. (۱)

سعادت‌مند گرداند، و مرا در دنیا و آخرت با شما قرار دهد.

و این در واقع، زیارت وداع آن حضرت به حساب می آید.

کیفیت زیارت امام حسین علیه السلام از نزدیک:

زیاراتی که برای امام حسین علیه السلام نقل شده، بر دو قسم است: نخست زیاراتی است که مقید به زمان خاصی نیست و «زیارات مطلقه» نام گرفته است. دیگر زیاراتی است که مخصوص زمان معینی می باشد و «زیارات مخصوصه» نام دارد:

زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام از نزدیک:

زیارات مطلقه آن حضرت زیاد است و ما به ذکر هفت زیارت اکتفا می کنیم:

زیارت اول: (معتبرترین زیارت ۴۳۷) طبق نقل «کلینی» و «ابن قولویه» گروهی از یاران امام صادق علیه السلام نزد آن حضرت بودند، یکی از بزرگان آنها عرض کرد:

فدایت شوم، من بسیاری از اوقات امام حسین علیه السلام را یاد می کنم، در آن لحظه چه بگویم؟ فرمود: سه مرتبه بگو:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِاللَّهِ» (۲)

چرا که سلام، از دور یا نزدیک به آن حضرت می رسد. سپس فرمود: هنگامی که اباعبداللّه علیه السلام به شهادت رسید آسمانها و زمین های هفتگانه و آنچه در آنها و مابین آنهاست، بر او گریه کردند ... عرض کردم: من تصمیم می گیرم که به زیارت آن حضرت بروم چه بگویم و چگونه عمل کنم؟ فرمود: وقتی به زیارت حضرتش رفتی، با آب فرات غسل کن و سپس جامه های پاکت را بپوش ... و هنگام رفتن بسیار

«اللَّهُ أَكْبَرُ»

و

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

و

«سُبْحَانَ اللَّهِ»

و

بگو و صلوات بر محمد و آل محمد بفرست، تا به در حرم حسینی برسی، وقتی به آن جا رسیدی بگو:

ص: ۳۷۱

۱- [۴۳۶] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۳۰.

۲- [۴۳۸] در روایت کافی به جای «السلام علیک یا ابا عبد الله» «صلی الله علیک یا ابا عبد الله» آمده، ولی روایت کامل زیارات (السلام علیک یا ابا عبد الله) با ادامه حدیث هماهنگ تر است، زیرا در هر دو روایت امام علیه السلام بعد از آن فرمود: «چرا که «سلام» از دور یا نزدیک به او می رسد».

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ

سلام بر تو ای حجت خدا و فرزند حجت خدا، سلام بر شما ای فرشتگان خدا

وَزُورًا قَبْرِ ابْنِ نَبِيِّ اللَّهِ * سپس ده گام بردار و توقف کن و سی مرتبه «اللَّهُ اكْبَرُ» بگو، آنگاه به زیارت کنندگان فرزند پیامبر خدا * * * * *

جانب قبر مقدس حرکت کن و مقابل آن- در حالی که پشت به قبله کرده ای- بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلَ اللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای حجت خدا و فرزند حجت خدا، سلام بر تو ای کشته در راه خدا و فرزند

قَتِيلِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَثْرَ اللَّهِ

کشته در راه خدا، سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست، سلام بر تو ای یگانه خداوند

الْمُوتُورِ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، اَشْهَدُ اَنَّ دَمَكَ سَكَنَ فِي الْخُلْدِ،

که کسی در آسمان و زمین (جز خدا) نمی تواند انتقامت را بگیرد، گواهی می دهم که خون تو در بهشت جای گرفت،

وَأَفْشَعَتْ لَهُ أَظْلَهُ الْعَرْشِ، وَبَكَى لَهُ جَمِيعُ الْخَلَائِقِ، وَبَكَتْ لَهُ

و به واسطه آن سایه افکنان عرش به لرزه در آمد، و تمام مخلوقات گریستند،

السَّمَوَاتُ السَّبْعُ، وَالْأَرْضُونَ السَّبْعُ، وَمَا فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُنَّ، وَمَنْ يَتَقَلَّبُ

و آسمانها و زمینهای هفت گانه و آنچه که در آنها و ما بین آنهاست و تمامی آفریده های پروردگار ما

فِي الْجَنَّةِ وَالنَّارِ مِنْ خَلْقِ رَبَّنَا، وَمَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى اَشْهَدُ اَنَّكَ حُجَّةٌ

در بهشت و جهنم و آنچه دیده می شود و دیده نمی شود، بر او گریستند، گواهی می دهم که تو حجت

اللَّهُ وَابْنُ حُجَّتِهِ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ قَتِيلُ اللَّهِ وَابْنُ قَتِيلِهِ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ ثَارُ اللَّهِ

خدا و فرزند حجت خدایی و گواهی می دهم که تو کشته در راه خدا و فرزند کشته در راه خدایی و گواهی می دهم که تو فرزند کسی هستی که

وَابْنُ ثَارِهِ [۴۳۹]، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ وَثْرُ اللَّهِ الْمُوتُورُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَاَشْهَدُ

خونخواهتان خداست، و گواهی می دهم که تو آن یگانه خدا در آسمان ها و زمین هستی که (جز او) نمی تواند انتقامش را بگیرد و گواهی می دهم

أَنْتَ كَقَدْ بَلَّغْتَ وَنَصَحْتَ وَوَفَّيْتَ وَأَوْفَيْتَ وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ،

که تو رسالت را ابلاغ نموده و خیر خواهی کردی و به عهدت وفا نموده و وفاداری کردی و در راه خدا جهاد نمودی

ص: ۳۷۲

وَمَضَيْتَ لِلَّذِي كُنْتَ عَلَيْهِ شَهِيداً وَمُسْتَشْهِداً، وَشَاهِداً وَمَشْهُوداً، اِنَّا

و به دنبال هدفی که داشتی با شهادتی که خواهان آن بودی و گواه و گواهی شده از دنیا رفتی؛ من

عَبْدُ اللَّهِ وَمَوْلَاكَ وَفِي طَاعَتِكَ، وَالْوَافِدُ إِلَيْكَ، التَّمِيسُ كَمَالَ الْمَنْزِلَةِ

بنده خدا و دوست دار تو و در اطاعت تو و حاجتمند در گاهت هستم، بالاترین مقام

عِنْدَ اللَّهِ، وَثَبَاتَ الْقَدَمِ فِي الْهَجْرَةِ إِلَيْكَ، وَالسَّبِيلَ الَّذِي لَا يَخْتَلِجُ دُونَكَ

نزد خدا و پایداری در هجرت به درگاه تو را خواهانم، و راهی را که بی دغدغه برای

مِنَ الدُّخُولِ فِي كِفَالَتِكَ الَّتِي امْرُوتُ بِهَا، مَنْ ارَادَ اللَّهُ بَدَاءَ بِكُمْ، بِكُمْ يَبِينُ

ورود تحت سرپرستیت که به آن مأمور گشته ای خواهانم، کسی که خدا را اراده کند باید از شما شروع کند خداوند دروغ را به وسیله

اللَّهُ الْكَذِبَ، وَبِكُمْ يُبَاعِدُ اللَّهُ الزَّمَانَ الْكَلْبَ، وَبِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ، وَبِكُمْ يَخْتُمُ

شما آشکار می کند و دوران سخت و دشوار را پایان می دهد، و (درهای خیر و رحمت را) می گشاید و می بندد

اللَّهُ، وَبِكُمْ يَمْحُو مَا يَشَاءُ وَبِكُمْ يُثَبِّتُ، وَبِكُمْ يَفُكُّ الذَّلَّ مِنْ رِقَابِنَا، وَبِكُمْ

و به واسطه شما هر چه را خواهد محو می کند و هر چه را خواهد برقرار می دارد، و ذلت و خواری را از ما برمی دارد و انتقام

يُذَرِكُ اللَّهُ تَرَةً كُلِّ مُؤْمِنٍ يُطَلَبُ بِهَا، وَبِكُمْ تُنَبِّتُ الْأَرْضُ اشْجَارَهَا،

خون به ناحق ریخته شده هر مؤمنی را که مطالبه شود می ستاند، و به واسطه شما زمین، درختان

وَبِكُمْ تُخْرِجُ الْأَرْضُ اثمارَهَا، وَبِكُمْ تُنَزِّلُ السَّمَاءُ قَطْرَهَا وَرِزْقَهَا،

و میوه هایش را می رویاند و آسمان باران و روزیش را نازل می کند،

وَبِكُمْ يَكْشِفُ اللَّهُ الْكَوْبَ، وَبِكُمْ يُنَزِّلُ اللَّهُ الْغَيْثَ، وَبِكُمْ تُسَبِّحُ الْأَرْضُ [۴۴۰]

و گرفتاری را بر طرف می کند و باران را فرو می فرستد و به خاطر شما زمینی که بدنهای شما را در بردارد

الَّتِي تَحْمِلُ ابدَانَكُمْ، وَتَسْتَقِرُّ جِبَالُهَا عَنْ مَراسِيهَا، ارَادَهُ الرَّبُّ فِي

خدا را تسبیح می گوید، و کوهها در جایگاهش ثابت می گردد، خواست خداوند در

مَقَادِرِ أُمُورِهِ تَهْبِطُ إِلَيْكُمْ، وَتَصْدُرُ مِنْ بُيُوتِكُمْ، وَالصَّادِرُ عَمَّا فَضَّلَ مِنْ

تقدیر امورش به شما محوّل شده و از خانه های شما صادر می شود و آنچه از احکام بندگان تفصیل شده از جانب

احکامِ الْعِبَادِ، لُعِنَتْ أُمَّةٌ قَتَلَتْكُمْ، وَأُمَّةٌ خَالَفَتْكُمْ، وَأُمَّةٌ جَحَدَتْ

شما صادر می شود نفرین بر امتی که شما را به شهادت رسانده و با شما مخالفت کردند و ولایتان را انکار

ص: ۳۷۳

وَلَا يَتَّكِمَنَّ، وَأَمَّهُ ظَاهَرَتْ عَلَيْكُمْ، وَأَمَّهُ شَهِدَتْ وَلَمْ تُسْتَشْهَدْ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

نمودند و امتی که به شما پشت کردند و امتی که حاضر بودند ولی تن به شهادت ندادند، حمد و سپاس خداوندی را

الَّذِي جَعَلَ النَّارَ مَأْوِيَهُمْ [۴۴۱]، وَبِئْسَ وَرْدُ الْوَارِدِينَ، وَبِئْسَ الْوَرْدُ الْمَوْرُودُ،

که آتش را جایگاه ابدیشان قرار داد و چه بد جایگاهی است برای وارد شوندگان و واردشدگان،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. آنگاه سه مرتبه بگو: «صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اِبَاعَبِدِاللَّهِ،

و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.***** سلام و درود خدا بر تو ای ابا عبد الله،

أَنَا إِلَى اللَّهِ مِمَّنْ خَالَفَكَ بَرِيءٌ»

من به سوی خداوند از هر که با تو مخالف می کرد بی زاری می جویم

سپس بر می خیزی و نزد قبر فرزند آن حضرت، علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) که در پایین پای آن حضرت مدفون است می روی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ [۴۴۲]، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ خَدِيجَةَ وَفَاطِمَةَ

بر تو ای فرزند امام حسن و امام حسین، سلام بر تو ای فرزند حضرت خدیجه و فاطمه،***** سپس سه مرتبه می گویی: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ، لَعْنِ اللَّهِ مَنِ قَتَلَكَ* و نیز سه مرتبه ***** سلام و درود خدا بر تو و لعنت او بر قاتلین
تو*****

می گویی: أَنَا إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ* سپس بر می خیزی و با دست خود به سوی سایر شهدا اشاره من به سوی خداوند از آنان
بیزاری می جویم*****

می کنی و می گویی: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ،

***** سلام بر شما سلام بر شما، سلام بر شما، به خدا رستگار شدید، به خدا رستگار شدید،

فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فُزْتُمْ وَاللَّهِ، فَلَيْتَ أَنِّي مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً.

به خدا رستگار شدید، پس ای کاش با شما بودم و به رستگاری بزرگ می رسیدم

بعد از آن دور می زنی و پشت قبر ابی عبدالله علیه السلام رو به قبله می ایستی و شش رکعت نماز بجا می آوری،

ص: ۳۷۴

وقتی چنین کردی زیارتت به اتمام می رسد. آنگاه اگر خواستی توقف می کنی و اگر خواستی برمی گردی. (۱) (البته بجا آوردن تمام این آداب برای همه زوار در حال حاضر مشکل است، کافی است در کناری بایستند و با توجه متن زیارت را بخوانند).

زیارت دوم مؤلف «کامل الزیارات» از سلیمان بن حفص مروزی، از امام هادی علیه السلام نقل می کند که فرمود: نزد قبر امام حسین علیه السلام می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ فِي اَرْضِهِ،

سلام بر تو ای ابا عبدالله، سلام بر تو ای حجت خدا در زمین،

وَسَاهِدُهُ عَلَى خَلْقِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

و گواه او در میان مخلوقات، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند

عَلَى الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ اَقَمْتَ

علی مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، گواهی می دهم که تو نماز را

الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

به پا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر نموده،

وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَتَّى اتَاكَ الْيَقِينُ، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ حَيًّا وَمَيِّتًا

و در راه خدا جهاد نمودی تا به شهادت رسیدی، پس سلام و درود خدا بر تو در حال حیات و مرگ* سپس گونه راست را بر ضریح می گذاری و می گویی: اَشْهَدُ اَنَّكَ عَلَى بَيْتِهِ مِنْ رَبِّكَ،

گواهی می دهم که تو (در تمام امور) از پروردگارت بینی و گواه روشنی

داستی

جِسْمِكَ مُقَرَّبًا بِالذُّنُوبِ، لِتَشْفَعَ لِي عِنْدَ رَبِّكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ اَنَّا بَا اقرار به گناهانم به درگاهت آمده ام تا در نزد پروردگارت مرا شفاعت کنی ای فرزند رسول خدا،

تک تک ائمه علیهم السلام را با نام های شریفشان بر زبان جاری می کنی (یا علی بن ابی طالب و ...) و می گویی:

«اشْهَدُ أَنْكُمْ حُجَّجُ اللَّهِ سِيسِ مِى گویى: اَكْتُبْ لى عِنْدَكَ مِثَاقاً وَعَهْداً، اِنِّى

گواهی دهم که شما حجتهای خدا هستید***** پیمان و عهد مرا در نزد خود ثبت کن که من

ص: ۳۷۵

۱- [۴۴۳] کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۱۹۷، حدیث ۲، کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۵، حدیث ۲ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۹۴،

حدیث ۳۱۹۹.

اَتَيْتُكَ مُجَدِّدًا الْمِيثَاقَ، فَاشْهَدْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ، اِنَّكَ اَنْتَ الشَّاهِدُ. (۱)

برای تجدید پیمان آمده ام پس گواهم باش در نزد پروردگارت که تو (بهترین) گواهی.

زیارت سوم امام صادق علیه السلام به جابر جعفی فرمود: مسافت بین شما و قبر امام حسین علیه السلام چقدر است؟ می گوید: عرض کردم: کمی بیش از یک روز، فرمود: آن حضرت را زیارت می کنی؟ گفتم: آری، فرمود: دوست نداری که تو را به ثواب زیارتش خشنود سازم و بشارت دهم؟ عرض کردم: آری فدایت شوم، فرمود: هر کس از شما که برای زیارتش مهیا می شود اهل آسمان یکدیگر را مژده می دهند، هنگامی که از منزلش، سواره یا پیاده، بیرون می رود خداوند متعال چهار هزار فرشته را موکل بر او قرار می دهد که بر او تا رسیدن به قبر امام حسین علیه السلام، درود بفرستند. سپس فرمود: هرگاه به حرم آن حضرت رسیدی بر در حرم مقدس بایست و این کلمات را بگو که در ازای هر کلمه ای، بهره ای از رحمت الهی می بری، گفتم: آن کلمات کدام است؟ (۲) فرمود: می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ

سلام بر تو ای وارث آدم، (بنده) برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح،

نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ اِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم، خلیل خدا، سلام بر تو ای

وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ

وارث موسی، کلیم الله، سلام بر تو ای وارث عیسی، روح خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ رُسُلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ اميرِ

بر تو ای وارث محمد، آقا و سرور فرستادگان خدا، سلام بر تو ای وارث امیر مؤمنان

الْمُؤْمِنِينَ وَخَيْرِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ الرَّضِيِّ

و بهترین اوصیاء، سلام بر تو ای وارث امام حسن (آن امام) خشنود

الطَّاهِرِ الرَّاضِي الْمَرْضِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصَّدِيقُ الْأَكْبَرُ، السَّلَامُ

و پاکیزه و راضی و مورد پسند، سلام بر تو ای بزرگترین راست گفتار، سلام

عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبِرُّ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ

بر تو ای جانشین نیکوکار پرهیزگار، سلام بر تو و بر ارواحی که در حرمت

ص: ۳۷۶

۱- [۴۴۴] کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۱۰، حدیث ۷.

۲- [۴۴۵] این مقدمه در بحار نیامده، ولی در کامل الزیارات آمده است.

بِفِنَائِكَ، وَاِنَاخَتْ بِرُحْلِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْحَافِينَ بِكَ،

مدفون و مقیمند، سلام بر تو و بر فرشتگانی که برگرد حَرَمَتِ حلقه زده اند،

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ

گواهی می دهم که تو نماز را به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی

عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهَدْتَ الْمُلْحِدِينَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى اتَيْكَ

از منکر کرده و با بی دینان جهاد نموده و تا وقت شهادت، خدا را پرستش

الْيَقِينُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

نمودی، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

آنگاه به سوی قبر مطهر می روی، وقتی به قبر رسیدی و نزد آن ایستادی دست خود را بر ضریح بگذار و بگو: »

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ

« سپس به نماز روی آور و بدان که در مقابل هر رکعتی که نزد آن حضرت بجا می آوری، ثوابهای بسیار عظیمی داری. (۱)

زیارت چهارم معاویه بن عمار می گوید: محضر امام صادق علیه السلام عرض کردم که وقتی به زیارت امام حسین علیه السلام شرفیاب شدم چه بگویم؟ فرمود: بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، رَحِمَكَ اللَّهُ يَا

سلام بر تو ای ابا عبد الله، درود خدا بر تو ای ابا عبد الله، خداوند تو را رحمت کند ای

اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ شَرِكَ فِي دَمِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ

ابا عبد الله خداوند قاتلین تو و کسانی که در (ریختن) خون تو شریک شدند و کسانی که

بَلَعَهُ ذَلِكَ فَرَضِي بِهِ، اَنَا اِلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ بَرِيءٌ. (۲)

خبر شهادت تو به آنان رسید و خشنود شدند را لعنت کند، من به درگاه خدا از آنان بیزار می جویم.

زیارت پنجم به سند معتبر از ابراهیم بن ابی البلاد نقل شده که می گوید: امام موسی بن جعفر علیه السلام به من فرمود: هرگاه به زیارت امام حسین علیه السلام می روی چه می گویی؟ عرض کردم: می گویم:

ص: ۳۷۷

۱- [۴۴۶] بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۲۹، حدیث ۳۶ و کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۵، حدیث ۵، (با اندکی تفاوت).

۲- [۴۴۷] کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۵، حدیث ۴.

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ

سلام بر تو ای اباعبدالله، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو

اقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَامَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

نماز را به پاداشته و زکات دادی، و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَدَعَوْتَ اِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَاشْهَدُ اَنَّ الَّذِيْنَ

و با دانایی و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت نمودی و گواهی می دهم کسانی که

سَفَكُوا دَمَكَ، وَاسْتَحْلَوْا حُرْمَتَكَ، مَلْعُونُونَ مُعَذَّبُونَ عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ

خونت را ریخته و حرمت را شکستند بر زبان داود و عیسی بن مریم نفرین شده

وَعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ، ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ.

و در عذابند، به خاطر این که نافرمانی کرده و تجاوز کار بودند.

فرمود: آری! چنین است. (۱)

زیارت ششم عمّار سباطی از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: وقتی نزد قبر آن حضرت رسیدی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام

عَلَيْكَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ

بر تو ای اباعبدالله، سلام و رحمت و برکات خدا بر تو ای آقا و سرور جوانان اهل بهشت،

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ رِضَاةٌ مِنْ رِضَى الرَّحْمَنِ، وَسَخَطُهُ مِنْ

و سلام بر تو ای که خشنودیش از خشنودی خداوند و آزرده گیش از

سَخَطِ الرَّحْمَنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِينَ اللَّهِ، وَحُجَّهَ اللَّهِ، وَبَابَ اللَّهِ،

آزردگی خداوند است، سلام بر تو ای امین و حجّت و درگاه (رحمت) خدا

وَالدَّلِيلَ عَلَى اللَّهِ، وَالدَّاعِيَ إِلَى اللَّهِ، اشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ حَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ،

و راهنما و دعوت کننده به سوی خدا، گواهی می دهم که تو حلال خدا را حلال و

ص: ۳۷۸

۱- [۴۴۸] کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۰۸، حدیث ۶.

وَحَرَّمْتَ حَرَامَ اللَّهِ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ،

حرام خدا را حرام شمرده و نماز به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف

وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَدَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ

و نهی از منکر نموده و با دانایی و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت

الْحَسَنَةَ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ وَمَنْ قُتِلَ مَعَكَ شُهِدَآءُ أَحْيَاءٍ عِنْدَ رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ،

نمودی و گواهی می دهی که تو و تمام کسانی که با تو کشته شدند شهید و زنده اند و در نزد پروردگارتان روزی داده می شوید

وَاشْهَدُ أَنَّ قَاتِلَكَ فِي النَّارِ، أَدِينُ اللَّهِ بِالْبُرْآنِ مِمَّنْ قَتَلَكَ، وَمِمَّنْ قَاتَلَكَ،

و گواهی می دهی که قاتل تو در آتش است، پیروی می کنم از دین خدا به واسطه بی زاری از قاتلین تو و کسانی که به جنگ با تو برخاسته

وَشَايِعَ عَلَيْكَ، وَمِمَّنْ جَمَعَ عَلَيْكَ، وَمِمَّنْ سَمِعَ صَوْتَكَ وَلَمْ يُعْنِكَ، يَا

و از یکدیگر پشتیبانی کردند و از کسانی که بر علیه تو سپاه آماده کردند و از کسانی که صدایت را شنیدند ولی یاریت نکردند، ای

لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا. (۱)

کاش با تو بودم و به رستگاری بزرگ نایل می شدم.

زیارت هفتم: (زیارت وارث)

مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» از صفوان جمال نقل می کند که می گوید: برای زیارت مولایمان امام حسین علیه السلام از امام صادق علیه السلام رخصت طلبیدم و از او استدعا کردم که دستورالعملی را در زیارت آن حضرت برایم ذکر کند، فرمود: ای صفوان! قبل از حرکت سه روز روزه بگیر و در روز سوم غسل کن، سپس خانواده خود را جمع نما و بگو: «

اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَوْدِعُكَ ...

» (تا آخر. این دعا با مختصر تفاوت در بخش آداب زیارت امام حسین علیه السلام، صفحه ۳۶۱ گذشت) سپس با آب فرات

غسل کن، پدرم از پدرانش، از رسول گرامی صلی الله علیه و آله به من خیر داد که فرمود: این فرزندم امام حسین علیه السلام بعد از من در کنار فرات کشته خواهد شد، پس هر کس پس از غسل با آب فرات، او را زیارت کند گناهانش به گونه ای می ریزد و پاک می شود که گویا تازه از مادر متولد شده است. آنگاه بعد از ذکر دستوراتی، از جمله گفتن تکبیر و لا اله الا الله و صلوات بر محمد و آل محمد و به خصوص صلوات بر امام حسین علیه السلام و لعنت بر قاتلان آن حضرت، فرمود: چون به در حرم رسیدی بایست و بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ

***** خدا بزرگتر از اندیشه و توصیف است، و حمد و ستایش فراوان مخصوص اوست و خداوند پاک و منزّه

ص: ۳۷۹

۱- [۴۴۹] مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۳۰۴، حدیث ۷ و کامل الزیارات، باب ۷۹، صفحه ۲۱۲، حدیث ۹. (با اندکی تفاوت)

اللَّهُ بُكْرَةً وَاصِيلًا، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا، وَ مَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ

است صبح و شام، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این درگاه رحمت هدایت کرد که اگر هدایت و راهنمایی او نبود

هَدَانَا اللَّهُ، لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ * سپس بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

ما هدایت نمی یافتیم، به یقین فرستادگان پروردگار ما، به حق آمدند.***سلام بر تو ای

رَسُولُ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَاتَمَ النَّبِيِّينَ،

رسول خدا، سلام بر تو ای پیامبر خدا، سلام بر تو ای آخرین پیامبر،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای آقا و سرور فرستادگان، سلام بر تو ای حبیب خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

بر تو ای امیرمؤمنان، سلام بر تو ای آقا و سرور جانشینان پیامبر، سلام بر تو ای

قَائِدَ الْعَزْمَةِ الْمُحَجَّبِينَ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ (۱) سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ

پیشوای انسانهای بی مانند، سلام بر تو ای فرزند فاطمه، سرور بانوان جهان، سلام

عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَتَمِّهِ مِنْ وُلْدِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَصِيَّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ،

بر تو و بر امامان از فرزندان، سلام بر تو ای جانشین امیرمؤمنان،

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ

سلام بر تو ای راست گفتار شهید، سلام بر شما ای فرشتگان خدا

الْمُقِيمِينَ فِي هَذَا الْمَقَامِ الشَّرِيفِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ رَبِّي

که در این بارگاه شریف مقیم هستید، سلام بر شما ای فرشتگان پروردگار من

الْمُحَدِّقِينَ بِقَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ مِنِّي أَبَدًا مَا بَقِيَتْ

که قبر حسین - که بر او درود باد- را در بر گرفته اید، سلام و درود همیشگی من بر شما باد مادامی که هستم

و بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ* آنگاه می گویی: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِاللَّهِ، السَّلَامُ

و شب و روز باقی است،***** سلام بر تو ای ابا عبد الله، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ (۲)]، عَبْدُكَ وَابْنُ

بر تو ای فرزند رسول خدا، [سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان ، بنده ات و فرزند

ص : ۳۸۰

۱- [۴۵۰] در بحار « السلام عليك يا بن فاطمه ... » آمده است.

۲- [۴۵۱] این جمله در مصباح نیامده، ولی در بحار آمده است.

عَبْدِكَ وَابْنِ امَّتِكَ، الْمُقَرَّبُ بِالرَّقِّ، وَالتَّارِكُ لِلْخِلَافِ عَلَيْكُمْ، وَالْمُوَالِي

بنده و فرزند کنیزت هستم، اقرار به بندگی دارم، و بدون مخالفت با شما و در حالی که دوستدار

لَوْلِيِّكُمْ، وَالْمُعَادِي لِعَدُوِّكُمْ، قَصَدَ حَرَمَكَ، وَاسْتَجَارَ بِمَشْهَدِكَ، وَتَقَرَّبَ

دوستان و دشمن دشمنان شمایم (زیارت) حرم شریف را قصد کرده و به محلّ شهادتت پناه آورده و به این قصد تقرب

إِلَيْكَ بِقَصْدِكَ، ءَأَدْخُلُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، ءَأَدْخُلُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، ءَأَدْخُلُ يَا

به درگاهت را می طلبم، آیا داخل شوم ای رسول خدا، آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم

أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، ءَأَدْخُلُ يَا سَيِّدَ الْوَصِيِّينَ، ءَأَدْخُلُ يَا فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ

ای امیر مؤمنان، آیا داخل شوم ای آقا و سرور جانشینان، آیا داخل شوم ای فاطمه سرور بانوان

الْعَالَمِينَ، ءَأَدْخُلُ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَاعَبْدِ اللَّهِ، ءَأَدْخُلُ يَا مَوْلَايَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ،

جهان، آیا داخل شوم ای مولای من ای اباعبدالله، آیا داخل شوم ای مولای من ای فرزند رسول خدا.

پس اگر دلت خاشع شد و اشکت سرازیر گردید، بدان که آن نشانه اجازه شرفیابی است، آنگاه داخل شو و بگو: الْحَمْدُ لِلَّهِ

الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، الَّذِي هَدَانِي لَوْلَايَتِكَ،

حمد و ستایش مخصوص خداوند یگانه یکتا و تنهای بی نیاز است که مرا به دوستی تو هدایت نمود

وَخَصَّنِي بِزِيَارَتِكَ، وَسَهَّلَ لِي قَصْدَكَ * سپس بالای سر می ایستی و می گویی:

و مرا برای زیارتت برگزیده و برایم آسان گردانید *****

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحِ نَبِيِّ

سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ

خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث

مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام بر تو

یا وارث مُحَمَّدٍ حَبِیبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا وارثِ امیرِ الْمُؤْمِنِینَ

ای وارث محمد حبیب خدا، سلام بر تو ای وارث امیر مؤمنان ولی خدا،

عَلِیْهِ السَّلَامُ وَوَلِیِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا بَنَ مُحَمَّدِ الْمُصْطَفِی السَّلَامُ

- که درود خدا بر او باد- سلام بر تو ای فرزند محمد مصطفی، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنَّ عَلِيَّ الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ

بر تو ای فرزند علی مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنَّ حَدِيَجَةَ الْكُبْرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ وَابْنَ نَارِهِ، وَالْوَتْرُ

بر تو ای فرزند خدیجه کبری سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست، و یگانه ای که

الْمُؤْتُوْرُ، اَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ اَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَامَرْتَ

انتقام خونش گرفته نشده است، گواهی می دهم که تو نماز را به پا داشته و زکات دادی و امر

بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَاطَعْتَ اللَّهَ وَرَسُوْلَهُ حَتَّى اَتَيْتَ الْيَقِيْنَ،

به معروف و نهی از منکر کرده و از خدا و رسولش پیروی نمودی تا به شهادت رسیدی،

فَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ قَتَلْتَكِ، وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ ظَلَمْتَكِ، وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ سَمِعَتْ بِذَلِكِ

خداوند قاتلین تو و کسانی که به تو ستم کردند و کسانی که این (واقعه) را شنیده و به آن

فَرَضِيَتْ بِهِ، يَا مَوْلَايَ يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي الْاَصْلَابِ

راضی شدند لعنت کند، ای مولای من، ای اباعبدالله، گواهی می دهم که تو نوری در صلبهای

الْشَّامِيْحَةِ، وَالْاَزْحَامِ الْمَطَهَّرَةِ، لَمْ تُنَجِّسْكَ الْجَاهِلِيَّةُ بِاَنْجَاسِهَا، وَلَمْ

بلند مرتبه و رحمهای پاکیزه بودی، که دوران جاهلیت با ناپاکیهایش تو را آلوده نساخت و

تُلْبَسَكَ مِنْ مَدْلِهَمَاتِ ثِيَابِهَا، وَاشْهَدُ اَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ الدِّيْنِ وَازْكَانِ

لباسهای آلوده اش تو را نپوشانید، و گواهی می دهم که تو از پایه های دین و تکیه گاه

الْمُؤْمِنِيْنَ، وَاشْهَدُ اَنَّكَ الْاِمَامُ الْبُرِّ التَّقِيُّ، الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ،

مؤمنان هستی و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار پرهیزکار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای،

وَاشْهَدُ اَنَّ الْاُتَمَّةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَاعْلَامُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ

و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان

الْوَثْقَى وَالْحُجَّةَ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَأَشْهَدُ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ، وَأَنْبِيَآئَهُ

محکم (هدایت) و حجّت (خدا) بر جهانیان هستند، و خدا و فرشتگان و پیامبران و فرستادگانش را

وَرُسُلَهُ، أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِأَيَابِكُمْ مُوقِنٌ، بِشَرَائِعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ

گواه می گیرم که به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما

عَمَلِي وَقَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلْمٌ، وَأَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ،

مطمئنم، و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، سلام و درودهای خدا بر شما

ص: ۳۸۲

وَعَلَىٰ أَرْوَاحِكُمْ، وَعَلَىٰ أَجْسَادِكُمْ، وَعَلَىٰ أَجْسَامِكُمْ، وَعَلَىٰ شَاهِدِكُمْ،

و بر ارواح و بدن‌ها و پیکرهای شما و بر حاضر

وَعَلَىٰ غَائِبِكُمْ، وَعَلَىٰ ظَاهِرِكُمْ، وَعَلَىٰ بَاطِنِكُمْ * آنگاه (در صورت امکان) قبر را و غایتان و ظاهر و باطنتان *****

ببوس و بگو: يَا بَابِي أَنْتَ وَآمِي يَا بَابِي أَنْتَ وَآمِي يَا ابَاعَبْدِ اللَّهِ،

***** پدر و مادرم فدایت ای فرزند رسول خدا، پدر و مادرم فدایت ای اباعبدالله،

لَقَدْ عَظَّمْتَ الرَّزِيَّةَ، وَجَلَّتِ الْمُصِيبَةُ بِكَ عَلَيْنَا، وَعَلَىٰ جَمِيعِ أَهْلِ

به یقین گرفتاری بزرگی پیش آمد و مصیبت تو بر ما و اهل

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ اسْرَجَتْ وَالْجَمْتُ وَتَهَيَّأْتُ لِقِتَالِكَ، يَا

آسمانها و زمین گران آمد، پس خدا لعنت کند مردمی را که اسبها را زین کرده و لجام زدند و برای جنگ با تو آماده شدند، ای

مَوْلَايَ يَا ابَا عَبْدِ اللَّهِ، قَصَدْتُ حَرَمَكَ، وَآتَيْتُ إِلَىٰ مَشْهَدِكَ، اسْتَلُّ اللَّهَ

مولای من ای اباعبدالله، حرم شریف را قصد کرده و به محلّ شهادتت آمدم، از خدا می خواهم

بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ، وَبِالْمَحَلِّ الَّذِي لَكَ لَدَيْهِ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

به حقّ منزلت و جایگاهی که نزد او داری، بر محمد

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ يَجْعَلَ لِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ * سپس برخیز و دو رکعت نماز و خاندان پاکش درود فرستد و مرا در دنیا و آخرت با شما قرار دهد. *****

با حمد و هر سوره ای که خواستی بخوان و وقتی از نماز فارغ شدی، بگو: اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ

***** خدایا نماز خوانده

وَرَكَعْتُ وَسَجَدْتُ لَكَ، وَحَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لِأَنَّ الصَّلَاةَ وَالرُّكُوعَ

و برای تو رکوع و سجود بجای آوردم، تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز و رکوع

وَالسُّجُودَ لَا يَكُونُ إِلَّا لَكَ، لِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ

و سجود فقط برای توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا

صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلِغْهُمْ عَنِّي أَفْضَلَ السَّلَامِ وَالتَّحِيَّةِ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و بهترین سلام و درود مرا به آنان برسان

وَارْزُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ، اللَّهُمَّ وَهَاتَانِ الرَّكْعَتَانِ هَدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى مَوْلَايَ

و سلامشان را به من بازگردان، خدایا این دو رکعت هدیه ای از جانب من به مولا و سرورم

ص: ۳۸۳

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ، وَتَقَبَّلْ

حسین بن علی - که سلام و درود بر ایشان باد - است، خدایا بر محمد و بر او درود فرست و از من بپذیر،

مِنِّي وَأُجْرِنِي عَلَى ذَلِكَ بِأَفْضَلِ أَمَلِي وَرَجَائِي فِيكَ، وَفِي وَلِيِّكَ يَا

و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و ولایت امید دارم را به من عطا فرما، ای

وَلِيِّ الْمُؤْمِنِينَ آنگاه برخیز و به پایین پای آن حضرت برو و بالای سر علی بن الحسین علیهما السلام (علی سرپرست

مؤمنان.*****

اکبر) بایست و خطاب به آن حضرت بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ

***** سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای فرزند پیامبر خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو

يَا بَنَ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ وَابْنُ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ

ای فرزند حسین شهید، سلام بر تو ای شهید و فرزند شهید،

عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومُ وَابْنُ الْمَظْلُومِ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتَكِ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ

سلام بر تو ای مظلوم و فرزند مظلوم، خداوند مردمی که تو را به شهادت رسانده و به تو

ظَلَمْتَكِ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَرَضِيَتْ بِهِ * آنگاه ضریح را ببوس و بگو:

ظلم کردند و مردمی که آن را شنیده و به آن راضی شدند را لعنت کند،*****

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصِيبَةُ، وَجَلَّتِ الرَّزِيَّةُ

سلام بر تو ای ولی خدا و فرزند ولی خدا، به یقین گرفتاری بزرگی پیش آمد و مصیبت

بِكَ عَلَيْنَا، وَعَلَى جَمِيعِ الْمُسْلِمِينَ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتَكِ، وَابْرَأُ إِلَى اللَّهِ

تو بر ما و همه مسلمانان گران آمد خدا مردمی که تو را به شهادت رساندند لعنت کند و از آنها به درگاه خدا

وَالْيَكَّ مِنْهُمْ* سپس متوجه سایر شهدا شو و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ

و تو بیزاری می جویم،*****سلام بر شما ای اولیا

وَاجِبَائِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَضْفِيَاءَ اللَّهِ وَوَدَّآئِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَنْصَارَ

و دوستداران خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان با محبت و عاشق خدا، سلام بر شما ای یاوران

دینِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَنْصَارَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَنْصَارَ

دین خدا، سلام بر شما ای یاوران رسول خدا، سلام بر شما ای یاوران

امیر المؤمنین، السَّلَامُ عَلَیْكُمْ یا انصارَ فاطمَه سَیِّدَه نِسَاءِ الْعَالَمِیْنَ،

امیر مؤمنان، سلام بر شما ای یاوران فاطمه سرور بانوان جهانیان،

السَّلَامُ عَلَیْكُمْ یا انصارَ ابی مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِیِّ الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، السَّلَامُ

سلام بر شما ای یاوران ابی محمد حسن بن علی آن ولی خیر خواه، سلام

عَلَیْكُمْ یا انصارَ ابی عَبْدِ اللَّهِ، بِأَبی انْتُمْ وَآمِی طِبْتُمْ وَطَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِی

بر شما ای یاوران اباعبدالله، پدر و مادرم فدای شما باد، پاکیزه گشتید و پاکیزه گردید زمینی که

فیها دُفِنْتُمْ، وَفُزْتُمْ فَوْزاً عَظِیماً، فِیَا لَیْتَنِی كُنْتُ مَعَكُمْ فَافُوزَ مَعَكُمْ.

در آن مدفون شدید و به رستگاری بزرگ نایل گشتید، پس ای کاش با شما بودم تا رستگار می شدم.

آنگاه به بالای سر امام حسین علیه السلام برگرد و برای خود و اهل و اولاد و پدر و مادر و برادران خود، بسیار دعا کن؛ چرا که دعای دعاکننده و سؤال سؤال کننده در آن روضه مطهره، رد نخواهد شد. (۱) یادآوری لازم:

توجه به این نکته لازم است که بعضی از ناآگاهان جمله هایی از پیش خود به زیارت وارث افزوده اند و این کار در موارد دیگری نیز تکرار شده، در حالی که این گونه بدعتها و اضافات از پیش خود، کاری خطرناک و نزد ائمه علیهم السلام مردود است و تدریجاً سبب مسخ کلمات آن بزرگواران می شود. بر همین اساس، مرحوم حاج شیخ عباس قمی رحمه الله پس از نقل زیارت وارث شکوائیه مبسوطی را در این رابطه ابراز می دارد، و در ضمن آن گلایه ای را که استادش مرحوم «حاجی نوری» در کتاب «لؤلؤ و مرجان» در همین ارتباط دارد ذکر نموده، آنگاه به نمونه های متعددی از این «اضافات جاهلان» اشاره می کند و در پایان تحفظ شدیدی که اصحاب و علمای امامیه در نقل روایت و صحیح بودن و نبودن آن و اصراری که بر عرضه کردن بعضی از کتابها به بعضی از ائمه علیهم السلام داشتند را گوشزد می نماید و به همین مناسبت، داستان عرضه کردن «ابوهاشم جعفری» کتاب «یونس بن عبدالرحمن» را به «امام حسن عسکری علیه السلام» و نیز قصه عرضه کردن «بورق شنجانی هراتی» کتاب «یوم و لیل» فضل بن شاذان به آن حضرت را مطرح می سازد و پس از اشاره به دقتی که خود، در نقل دعاها و زیارات از نسخه های اصلی و عرضه آن بر نسخه های متعدد داشته، در پایان از «شیخ کلینی» از «عبدالرحیم قصیر» نقل می کند که خدمت امام صادق علیه السلام رسید و عرض کرد: فدایت شوم، من از پیش خود دعایی اختراع کرده ام، حضرت فرمود: «رها کن و نسبت به اختراع خود مرا به حالم واگذار» (۲) (کنایه از این که لازم نیست آن را برایم نقل کنی، که مردود است).

ص: ۳۸۵

عبدالله بن سنان نیز از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «به زودی شبهات، بر شما هجوم می آورد در حالی که راهنما و پیشوایی برای شما نیست؛ در چنین زمانی کسی نجات می یابد که دعای غریق را بخواند» عرض کردم: دعای غریق چیست؟ فرمود می گویی:

«يا اللهُ يا رَحْمَنُ يا رَحِيمُ، يا مُقَلِّبَ القُلُوبِ، ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَي دِينِكَ

« من با اضافه کردن کلمه »

والأبصار»

به این دعا گفتم: »

يا مُقَلِّبَ القُلُوبِ وَالْأَبْصارِ ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَي دِينِكَ

« فرمود: شکی نیست که خداوند »

مقَلِّبَ القُلُوبِ وَالْأَبْصارِ

« است، ولی آن گونه که من گفتم بگو و همان کافی است. (و چیزی اضافه نکن). (1)

زیارت حضرت ابوالفضل، عباس بن علی علیهما السلام:

«ابن قولویه» در کتاب «کامل الزیارات» به سند معتبر از ابوحمزه ثمالی از امام صادق علیه السلام نقل کرده که فرمود: وقتی اراده زیارت قبر حضرت عباس علیه السلام را نمودی، بر در حرم آن حضرت می ایستی و می گویی:

سَلَامُ اللهِ وَسَلَامٌ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ وَأَنْبِيَائِهِ الْمُرْسَلِينَ، وَعِبَادِهِ

سلام و درود خدا و فرشتگان مقرب و پیامبران مرسل و بندگان

الصَّالِحِينَ، وَجَمِيعِ الشُّهَدَاءِ وَالصَّادِقِينَ، وَالزَّكَايَاتِ الطَّيِّبَاتِ، فِيمَا

شایسته او و همه شهیدان و راستگویان و پاکان و پاکیزگان در

تَعْتَدِي وَتَرُوْحُ، عَلَيْنِكَ يَا بَنَ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، اشْهَدُ لَكَ بِالتَّسْلِيمِ

صبح و شام بر تو باد ای فرزند امیرمؤمنان، گواهی می دهم که تو تسلیم بودی

والتَّصَدِيقِ، وَالْوَفَاءِ وَالنَّصِيحَةِ، لِخَلْفِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

و تصدیق نمودی و وفاداری کرده و خیر خواهی نمودی برای جانشین پیامبر مرسل - که درود خدا بر او و اهل بیت پاکش باد -

الْمُرْسَلِ، وَالسَّبِيحِ الْمُتَجَبِّ، وَالذَّلِيلِ الْعَالِمِ، وَالْوَصِيِّ الْمُبَلِّغِ، وَالْمَظْلُومِ

و نوه برگزیده اش و راهنمای دانا و جانشین تبلیغ کننده و ستمدیده ای

الْمُهْتَضَمِ، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنْ رَسُولِهِ وَعَنْ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَعَنِ الْحَسَنِ

که حَقِّش پایمال شده، پس خداوند از جانب پیامبرش و امیر مؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَيْنِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ، أَفْضَلَ الْجَزَاءِ بِمَا صَبَرْتَ وَاحْتَسَبْتَ

و امام حسین - که درود خدا بر آنان باد - بهترین پاداش را به خاطر صبر و در نظر گرفتن خدا

ص: ۳۸۶

وَاعْتَنَتْ، فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ جَهِلَ حَقَّكَ،

و یاری کردند به تو عطا کند چه نیکوست سرانجام سرای جاویدان، خداوند قاتلین تو و کسانی که حقت را منکر شده

وَاسْتَحَفَّ بِحُرْمَتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ حَالَ بَيْنَكَ وَبَيْنَ مَاءِ الْفُرَاتِ، اَشْهَدُ

و حرمتت را شکستند و کسانی را که بین تو و آب فرات فاصله شدند لعنت کند، گواهی می دهم

اَنَّكَ قُتِلْتَ مَظْلُومًا، وَاَنَّ اللَّهَ مُنْجِزٌ لَكُمْ مَا وَعَدَكُمْ، جِئْتُكَ يَا بَنَ امِيرِ

که تو مظلومانه کشته شدی و به یقین خداوند آنچه را که به شما وعده فرموده عمل خواهد کرد ای فرزند

الْمُؤْمِنِينَ، وَاِفِدَاءُ اِلَيْكُمْ، وَقَلْبِي مُسَلَّمٌ لَكُمْ، وَاَنَا لَكُمْ تَابِعٌ، وَنُصْرَتِي لَكُمْ

امیر مؤمنان (به درگاهت) آمده و بر شما وارد شدم و دلم تسلیم و تابع شما و خود نیز پیرو شمایم و برای یاریتان

مُعَدَّةٌ، حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَامَعَ عَدُوَّكُمْ،

آماده ام تا زمانی که خدا حکم کند که او بهترین حکم کنندگان است، پس با شمایم با شما، نه با دشمنانتان،

اِنِّي بِكُمْ وَيَا يَابِكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَبِمَنْ خَالَفَكُمْ وَقَتَلَكُمْ مِنَ الْكَاْفِرِينَ،

به یقین من به شما و بازگشتان ایمان دارم و مخالفین و قاتلین شما را انکار می کنم،

قَتَلَ اللَّهُ اُمَّةً قَتَلْتُمْ بِالْاَيْدِي وَالْاَلْسُنِ * سِيسِ دَاخِلِ حَرَمِ مَقْدَسِ مِي شَوِي وَخِدا بَكْشِدِ مَرْدَمِي رَا كِه بَا دِسْت وَزْبَانِ شَمَا رَا

كشْتَنْد.*****

می گویی: السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحِ، الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ،

**** سلام بر تو ای بنده شایسته و مطیع خدا و رسولش

وَلِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَسَلَّمَ، السَّلَامُ

و امیر مؤمنان و امام حسن و امام حسین - که درود و سلام خدا بر آنان باد - سلام

عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ [وَمَغْفِرَتُهُ (1) وَرِضْوَانُهُ، وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ،

و درود و رحمت و برکات و بخشش و خشنودی خدا بر تو و بر روح پاک و بدن مطهرت باد،

اشْهَدُ وَاشْهَدُ اللّٰهَ اَنَّكَ مَضَيْتَ عَلٰى مَا مَضٰى عَلَيْهِ الْبَدْرِيُّونَ،

گواهی می‌دهم و خدا را گواه می‌گیرم که تو همان راه مبارزان بدر

وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ، الْمُنَاصِحُونَ لَهُ فِي جِهَادِ اَعْدَائِهِ،

و مجاهدان در راه خدا و خیر خواهان او در جنگ با دشمنانش

ص: ۳۸۷

۱- [۴۵۵] این کلمه در بحار آمده است.

الْمُبَالِغُونَ فِي نُصْرَةِ أَوْلِيَائِهِ، الَّذِينَ عَنُوا حِبَّائِهِ، فَجَزَاكَ اللَّهُ أَفْضَلَ

و تلاش کنندگان در یاری دوستانش و حامیان محبتش را پیمودی، پس خداوند برترین

الْجَزَاءِ، وَ أَكْثَرَ الْجَزَاءِ، وَ أَوْفَرَ الْجَزَاءِ، وَ أَوْفَى جَزَاءِ أَحَدٍ مِّمَّنْ وَفَى

و بیشترین و فراوان ترین و کامل ترین پاداش هر یک از کسانی را که به بیعتش

بِيعْتِهِ، وَ اسْتَجَابَ لَهُ دَعْوَتُهُ، وَ اطَاعَ وُلاَّهُ امْرِهِ، وَ اشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَالَعْتَ فِي

وفا کرده و دعوتش را اجابت نموده و از والیان امرش اطاعت کردند به تو عنایت کند و گواهی می دهم که تو در خیر خواهی

النَّصِيحَةِ، وَ اعْطَيْتَ غَايَةَ الْمَجْهُودِ، فَبِعْتِكَ اللَّهُ فِي الشُّهَادَةِ، وَ جَعَلَ

کوشش کرده و نهایت سعی خود را نمودی، پس خداوند تو را با شهیدان محشور گرداند، و روح

رُوحَكَ مَعَ أَرْوَاحِ الشُّهَدَاءِ (۱)، وَ اعْطَاكَ مِنْ جَنَانِهِ اِفْسَحَهَا مَنْزِلًا، وَ أَفْضَلَهَا

تو را با سعادت‌مندان قرار دهد، و وسیع ترین جایگاه از بهشت و بهترین خانه را به تو عطا کند،

عُرْفًا، وَ رَفَعَ ذِكْرَكَ فِي عَلِيِّينَ، وَ حَشَرَكَ مَعَ النَّبِيِّينَ وَ الصَّادِقِينَ،

و نامت را در علیین بالا برده و تو را با انبیا و راستگویان

وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ، وَ حَسَنَ أَوْلِيَّكَ رَفِيقًا، اشْهَدُ أَنَّكَ لَمْ تَهِنْ وَلَمْ

و شهیدان و شایستگان محشور کند، که آنها نیکو رفیقانی هستند، گواهی می دهم که تو سستی

تَنْكُلُ، وَ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى بَصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكَ، مُقْتَدِيًا بِالصَّالِحِينَ، وَ مُتَّبِعًا

و تنبلی نکردی، و با بصیرت و آگاهی از عاقبت کارت، عمرت را سپری کردی در حالی که به صالحان اقتدا کرده و از

پیامبران

لِلنَّبِيِّينَ، فَجَمَعَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكَ، وَ بَيْنَ رَسُولِهِ وَ أَوْلِيَائِهِ فِي

پیروی نمودی، پس خداوند، ما و شما و پیامبر و اولیایش را در

مَنَازِلِ الْمُخْتَبِينَ، فَانَّهُ ارْحَمُ الرَّاحِمِينَ. (۲)

جایگاه فروتنان گرد هم آورد، که او مهربان ترین مهربانان است.

چند تذکر:

۱- از عبارت «شیخ طوسی» در «تهذیب» به دست می آید که خوب است این زیارت را در پشت سر قبر، رو به قبله بخواند. (۳)

ص: ۳۸۸

۱- [۴۵۶] در بحار «ارواح السعداء» آمده است.

۲- [۴۵۷] کامل الزیارات، باب ۸۵، صفحه ۲۵۶، حدیث ۱ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۷۷، حدیث ۱.

۳- [۴۵۸] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۶۶.

۲- «شیخ مفید» وعده ای دیگر می گویند: پس از زیارت فوق به بالاسرآن حضرت می روی و دو رکعت نماز می خوانی و پس از آن، باز هم هر چه خواهی نماز بجای می آوری و خدا را بسیار می خوانی و سپس می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَلَا تَدْعُ لِي فِي هَذَا الْمَكَانِ الْمَكْرَمِ،

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و در این مکان گرامی

والمشهد المعظم، ذنباً الا غفرته، ولا همماً الا فرجته، ولا كرباً الا

و شهادتگاه با عظمت مرا به حال خود وا مگذار، مگر این که گناهانم را بیامرزی و اندوهم را برطرف کرده و گرفتاریم را

كشفته، ولا مرضاً الا شفيته، ولا عيباً الا سترتته، ولا رزقاً الا بسطته،

حل نمایی و بیماریم را شفا دهی و عیبم را بپوشانی و روزیم را زیاد کنی

ولا خوفاً الا آمنتته، ولا شملاً الا جمعتته، ولا غائباً الا حفظته واديتته،

و ترسم را ایمنی بخشی، و پراکندگی ام را گردآوری، و مسافرم را حفظ کرده و دیدارش را نزدیک گردانی

ولاحاجه من حوائج الدنيا والآخرة، لك فيها رضى ولى فيها صلاح

و حاجتهای دنیا و آخرتم را که رضایت تو و خیر صلاح من

الا قضيتها، يا ارحم الراحمين * آنگاه پایین پای آن حضرت رو به ضریح می ایستی و در آن است برآوری، ای مهربان ترین

مهربانان *****

می گویی: السلام عليك يا ابا الفضل العباس ابن امير المؤمنين، السلام

***** سلام بر تو ای ابوالفضل عباس فرزند امیرمؤمنان، سلام

عليك يا بن سيد الوصيين، السلام عليك يا بن اول القوم اسلاماً،

بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند اولین مسلمان

واقدمهم ايماناً، واقومهم بدين الله، واخوطينهم على الاسلام، اشهد لقد

و پیش قدم در ایمان و استوارترین مردم در دین خدا و محتاطترین آنها در احکام اسلام، گواهی می دهم که

نصحت لله ولرسوله ولأخيك، فنعم الأخ المواسي فلعن الله أمه

تو برای خدا و رسولش و برادرت خیرخواهی کردی، پس برادر بسیار غمخواری بودی، خداوند مردمی که

قَتَلْتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ ظَلَمْتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ اسْتَحَلَّتْ مِنْكَ الْمَحَارِمَ،

تو را به قتل رسانده و بر تو ظلم کرده و حرمتت را حلال شمردند

ص: ۳۸۹

وَأْتَتْكَ فِيكَ حُرْمَةَ الْإِسْلَامِ، فَنِعَمَ الصَّابِرِ الْمُجَاهِدِ الْمُحَامِي النَّاصِرِ،

و حُرْمَتِ اسلَامِ را شکستند، لعنت کند، پس چه نیکو صبر کننده و جهاد کننده و حمایت کننده و یآوری کننده ای بودی،

وَالْأُخُ الدَّافِعِ عَنْ أَخِيهِ، الْمُجِيبِ إِلَى طَاعَةِ رَبِّهِ، الرَّاعِبِ فِيمَا زَهَدَ فِيهِ

و چه نیکو برادری که مدافع برادرش بود و اجابت کننده اطاعت پروردگارش. تو به پاداش فراوان

غَيْرُهُ مِنَ الثَّوَابِ الْجَزِيلِ، وَالثَّنَاءِ الْجَمِيلِ، فَالْحَقَّكَ اللَّهُ بِدَرَجَةِ آبَائِكَ

و ستایش زیبایی که دیگران از آن کناره گیری می کردند مشتاق بودی، خداوند تو را به جایگاه پدران

فِي دَارِ النَّعِيمِ، اللَّهُمَّ إِنِّي تَعَرَّضْتُ لِزِيَارَةِ أَوْلِيَائِكَ رَغْبَةً فِي ثَوَابِكَ،

در بهشت برساند. خدایا به زیارت دوستان آمده ام به خاطر اشتیاق به پاداش

وَرَجَاءَ لِمَغْفِرَتِكَ وَجَزِيلِ إِحْسَانِكَ، فَاسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

و امید به آمرزش و احسان فراوانت، پس از تو می خواهم که بر محمد و خاندان

الطَّاهِرِينَ، وَأَنْ تَجْعَلَ رِزْقِي بِهِمْ دَارًا، وَعَيْشِي بِهِمْ قَارًا، وَزِيَارَتِي بِهِمْ

پاکش دررود فرستی و روزیم را به خاطر آنان فراوان گردانده و خوشیم را پایدار و زیارتم را

مَقْبُولَةً، وَحَيَاتِي بِهِمْ طَيِّبَةً، وَأَذْرَجْنِي إِذْرَاجَ الْمُكْرَمِينَ، وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ

مقبول و زندگیم را پاکیزه گردانی، و مرا در میان گرامی داشتگان و از کسانی که

يَنْقَلِبُ مِنْ زِيَارَةِ مَشَاهِدِ احِبَّائِكَ مُنْجِحًا، قَدْ اسْتَوْجَبَ غُفْرَانَ الدُّنُوبِ،

از زیارت قبور دوستان رستگار باز می گردند، قرار دهی، آن چنان که موجب بخشش گناهان

وَسَتَرَ الْعُيُوبِ، وَكَشَفَ الْكُرُوبِ، إِنَّكَ أَهْلُ التَّقْوَى وَاهْلُ الْمَغْفِرَةِ. (۱)

و پوشش عیبها و برطرف شدن گرفتاریها گردد که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی.

۳- برای وداع با آن بزرگوار «ابن قولویه» از ابو حمزه ثمالی نقل می کند که امام صادق علیه السلام فرمود:

هنگام وداع با عباس علیه السلام بگو:

اسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَاسْتَرْعِيكَ، وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ

به خدا می سپارم و خواستار حفظ توام، بر تو سلام می فرستم، به خدا و رسول

وَبِكِتَابِهِ، وَبِمَا جَاءَ بِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ اكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، اللَّهُمَّ لَا

و کتابش و آنچه که از نزد او آورده ایمان دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده، خدایا

ص: ۳۹۰

۱- [۴۵۹] مزار مفید، صفحه ۱۲۳ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۱۸. (با اندکی تفاوت)

تَجْعَلُهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ ابْنِ اِخِي نَبِيِّكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

این زیارت را آخرین زیارت من از قبر فرزند برادر پیغمبرت - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - قرار مده

وَازْرُقْنِي زِيَارَتَهُ اَبَدًا مَا اَبْقَيْتَنِي وَاخْشُرْنِي مَعَهُ وَمَعَ اَبَائِهِ فِي الْجَنَانِ،

و زیارت او را مادامی که زنده ام نصیبم گردان و مرا با او و اجداد پاکش در بهشت محشور کن،

وَعَرَّفْ بَيْنِي وَبَيْنَهُ وَبَيْنَ رَسُولِكَ وَاَوْلِيَايَكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و مرا با او و رسول و اولیای آشنا بگردان. خدایا بر محمد

وآلِ مُحَمَّدٍ، وَتَوَفَّنِي عَلَيَّ الْاِيْمَانِ بِكَ، وَالتَّصْدِيقِ بِرَسُولِكَ، وَالْوَلَايَةِ

و خاندان پاکش درود فرست و مرا بر ایمان به خودت و اعتقاد به رسالت و ولایت

لِعَلِيِّ بْنِ اَبِيطَالِبٍ، وَالْاَئِمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَالْبُرَاءَةِ مِنْ

علی بن ابیطالب و امامان از فرزندانش - که بر آنان درود و سلام باد - و به بیزاری از

عَدُوِّهِمْ، فَانِّي قَدْ رَضِيْتُ بِذَلِكَ يَا رَبِّ.

دشمنانشان بمیران که من به این کار راضیم ای پروردگار من.

سپس برای خود و والدین خود و مؤمنین و مسلمین هر دعایی را که خواستی بکن. (۱) ۴- در عظمت و مقام حضرت عباس علیه السلام همین بس که امام سجاد (سلام الله علیه) فرمود: «خدا رحمت کند عباس را که برادرش را بر خود مقدم داشت و جان خویش را فدای حضرتش نمود، به گونه ای که در یاری او دو دستش را قطع کردند، و خدای سبحان در عوض آن، دو بال به او عنایت فرمود که مانند جعفر بن ابی طالب (جعفر طیار) در بهشت پرواز می کند و از برای عباس در نزد خدا روز قیامت منزلت و مقامی است که جمیع شهدا به آن غبطه می خورند (و آرزوی مقام او را می نمایند)». (۲) ۵- در تاریخ، عمر آن حضرت در وقت شهادت، ۳۴ سال نقل شده است [۴۶۲] و نیز آمده است که مادرش امّ البنین در بیرون مدینه در قبرستان بقیع، چنان در ماتم عباس و برادرانش نُدبه و گریه می کرد که هر عابر و شاهدهی گریان می شد، حتی بزرگترین دشمن خاندان نبوت «مروان بن الحکم» وقتی از کنار امّ البنین گذشت در اثر گریه او گریست. (۳) این اشعار در مرثیه عباس و برادرانش از امّ البنین نقل شده:

يَا مَنْ رَأَى الْعَبَّاسَ كَرَّ عَلَى جَمَاهِيرِ النَّقْدِ وَوَرَاهُ مِنْ اِبْنَاءِ حَيْدَرَ كُلِّ لَيْثٍ ذِي لَبِّدٍ

ای که دیدی عباس را که بر گروه فرومایگان حمله می برد در حالی که فرزندان حیدر مانند شیر یالدار به دنبال اویند

- ١- [٤٦٠] كامل الزيارات، باب ٨٦ صفحه ٢٥٨، حديث ١.
- ٢- [٤٦١] خصال، جلد ١، صفحه ٦٨، حديث ١٠١.
- ٣- [٤٦٣] بحار الانوار، جلد ٤٥، صفحه ٤٠.

اِنْبُتُّ اَنْ اَبْنِي اَصِيبَ بَرَأْسِهِ مَقْطُوعَ يَدَوَيْلِي عَلٰى شِبْلِي اِمَالَ بَرَأْسِهِ ضَرْبُ الْعَمَدِ

شنیدم که وقتی پسر من دست نداشت به سرش ضربه زدند و ای بر من که سر فرزند شجاعم از ضرب عمود خم شد

لَوْ كَانَ سَيْفُكَ فِي يَدَيْكَ لَمَا دَنَى مِنْهُ أَحَدٌ (۱)

اگر شمشیر در دستت بود کسی جرأت نزدیک شدن نداشت

و نیز این ابیات منسوب به آن بانوی مخدّره است:

لَا تَدْعُونَنِي وَيُكِّ اَمَّ الْبَنِيْنَ تَدْكُرِيْنِي بِلِيُوْثِ الْعَرِيْنِ

دیگر مرا مادر پسران نخوانید که مرا به یاد شیران بیشه می اندازد

كَانَتْ بُنُوْنَ لِيْ اذْعَى بِهِمْ وَالْيَوْمَ اصْبَحْتُ وَلَا مِنْ بَنِيْنَ

پسرانی داشتم که مرا به آنها می خواندند ولی امروز دیگر پسری ندارم

ارْبَعَةٌ مِثْلُ نُسُورِ الرَّبِّيْ قَدْ وَاصَلُوا الْمَوْتَ بِقَطْعِ الْوَتِيْنِ

چهار تن مانند باز کوهستان که با بریده شدن رگ حیات به مرگ پیوستند

تَنَازَعَ الْخِرْصَانُ اشْلَانَهُمْ فَكُلُّهُمْ اَمْسَى صَرِيْعًا طَعِيْنِ

بر پیکرشان نیزه ها به هم افتادند و همگی با تن مجروح به خاک افتادند

يَا لَيْتَ شِعْرِيْ اَكَمَا اخْبَرُوْا بَانَ عَبَّاسًا قَطِيْعَ الْيَمِيْنِ [۴۶۵]

ای کاش می دانستم که آیا حقیقت دارد که دست راست عباس جدا شد؟

۶- «سید بن طاووس» در کتاب «اقبال» زیارتی را از ناحیه مقدّسه حضرت حجّت (سلام الله علیه) برای علی اکبر علیه السلام و سایر شهدای کربلا با ذکر نام و بعضی از خصوصیات تک تک آنها ذکر کرده که علاقمندان برای اطلاع، می توانند به اقبال، یا بحار الانوار رجوع کنند. (۲)

زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام از نزدیک

زیاراتی که مخصوص زمان خاصی است، نیز برای امام حسین علیه السلام نقل شده که عبارتند از:

زیارت در شبها و روزهای مخصوص

برای روز عاشورا زیارات متعددی نقل شده که در بخش های آینده این کتاب (بخش اعمال ماه ها) به

ص: ۳۹۲

۱- [۴۶۴] مقتل ابومخنف، صفحه ۱۸۱.

۲- [۴۶۶] اقبال، صفحه ۵۷۳ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۶۹.

مناسبت بیان اعمال روز دهم ماه محرم (روز عاشورا) بعضی از این زیارات ذکر خواهد شد. در این بخش (بخش زیارات) نیز به تناسب فصل زیارات مخصوصه امام حسین علیه السلام به بعضی زیارات دیگر اشاره می شود، لیکن قبل از بیان این زیارت، شایسته است به اهمّیت و آثار فراوانی که زیارت قبر امام حسین علیه السلام از نزدیک، یا دور در این روز غم انگیز و حزن آفرین دارد، اشاره گردد:

۱- جابر جعفی می گوید: روز عاشورا بر امام صادق علیه السلام وارد شدم، به من فرمود: «کسی که شب عاشورا نزد قبر امام حسین علیه السلام بیتوته کند، روز قیامت در حالی که به خورش آغشته است و گویا با امام حسین علیه السلام در یک میدان شهید شده، محشور می شود». (۱) ۲- کسی که روز عاشورا امام حسین علیه السلام را زیارت کند بهشت بر او واجب می شود. (۲) ۳- کسی که روز عاشورا نزد قبر امام حسین علیه السلام به یاد آن حضرت، زوارش را سیراب کند مثل کسی است که به لشکر امام حسین آب داده و در آن میدان حاضر بوده است. (۳) یادآوری: جناب علقمه، از تکلیف کسانی که توفیق زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا برای آنان فراهم نیست سؤال می کند که به ضمیمه جواب امام علیه السلام در قسمت «زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور» خواهد آمد؛ إن شاء الله. (صفحه ۴۳۲)

سند زیارت معروف عاشورا:

جناب علقمه از امام باقر علیه السلام زیارتی را نقل می کند که هر جا از زیارت عاشورا و آثار و برکات آن چیزی گفته شده و یا می شود، مقصود همین زیارت است. این زیارت که می توان از دور و نزدیک آن را خواند از آثار و برکات فوق العاده ای برخوردار است که ما برای نشان دادن اهمّیت آن نکاتی را مورد اشاره قرار می دهیم:

الف) سند این روایت اختصاص به علقمه ندارد بلکه به سه طریق دیگر نیز نقل شده است:

۱- محمد بن اسماعیل از صالح بن عقبه از مالک جهنی از امام باقر علیه السلام. (۴) ۲- محمد بن اسماعیل از صالح بن عقبه از پدرش از امام باقر علیه السلام. (۵) ۳- روایت معروف صفوان از امام صادق علیه السلام. (۶)

ص: ۳۹۳

۱- [۴۶۷] کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۳، حدیث ۱.

۲- [۴۶۸] همان مدرک، صفحه ۱۷۴، حدیث ۲.

۳- [۴۶۹] همان مدرک، حدیث ۵ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۵، حدیث ۱۴.

۴- [۴۷۰] کامل الزیارات، باب ۷۱، حدیث ۷ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۰، حدیث ۱.

۵- [۴۷۱] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۳، حدیث ۲.

۶- [۴۷۲] همان مدرک، صفحه ۲۹۶-۳۰۰.

البته لازم به ذکر است، در اسنادی که به امام باقر علیه السلام منتهی می شود زیارت عاشورا بدون دعا نقل شده است؛ اما در سند صفوان که به امام صادق علیه السلام منتهی می شود، دعایی نیز برای بعد از زیارت ذکر شده که- همان گونه که گذشت- به اشتباه به نام «دعای علقمه» مشهور شده است در حالی که صحیح این بود که به «دعای صفوان» نامگذاری می شد.

ب) در فضیلت این زیارت همین بس که بر خلاف سایر زیارات که از معصومین علیهم السلام نقل شده، این زیارت به شکل حدیث قدسی روایت شده است، یعنی ائمه هدی علیهم السلام آن را از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده اند که جبرئیل امین آن را از سوی خداوند برای او آورده است.

اضافه بر این که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام، آن حضرت و اجداد معصومش علیهم السلام ضمانت کرده اند هر کس این زیارت را و دعای بعد از آن را بخواند، زیارتش مقبول درگاه خداوند و دعایش مستجاب و اهل بهشت خواهد بود و حتی شفاعتش در حق دیگران پذیرفته خواهد شد. (۱) ج) این که مشاهده می شود بعضی از متدینین و عاشقان امام حسین علیه السلام، هر روز این زیارت را می خوانند و بر مداومت بر آن اصرار می ورزند بی جهت نیست؛ چون «این قولویه» در پایان روایت علقمه، از خود علقمه نقل می کند که امام باقر علیه السلام فرمود: «اگر توان داری که هر روز امام حسین علیه السلام را با این زیارت، زیارت کنی، چنین کن که تمام آنچه از ثواب گفته شد برایت نوشته می شود ان شاء الله تعالی». (۲) البته با توجه به این که در روایت علقمه، دعای بعد از زیارت، وجود ندارد لذا از سنگینی مداومت بر این زیارت، کاسته می شود.

د) از بعضی از قضایا نیز به دست می آید که ادامه دادن بر این زیارات، آثار و برکات ویژه ای را به دنبال دارد، حتی سبب می شود که دوستان و همسایگان چنین کسی، مشمول برکات و نتایج آن گردند و الطاف الهی شامل حال آنها شود.

ه) قابل توجه این که در پایان این روایت آمده است: «ای صفوان! هرگاه حاجتی به تو روی آورد با این زیارت در هر مکانی که هستی زیارت کن و این دعا را بخوان و حاجتت را بخواه که از جانب خدا برآورده خواهد شد و خداوند از وعده جود و بخششی که به رسولش داد تخلف نمی کند و الحمدلله». (۳) خلاصه هر قدر در فضیلت این زیارت گفته شود کم است، ولی نباید فراموش کرد که شرط گرفتن نتیجه آن است که محتوای زیارت را درک کند و در مسیر آن حرکت نماید.

ص: ۳۹۴

۱- [۴۷۳] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۰۰ و مصباح المتهجد، صفحه ۷۸۱.

۲- [۴۷۴] کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۹، قسمت پایانی حدیث ۹.

۳- [۴۷۵] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۰۰.

متن زیارت عاشورا:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اِبَاعَبْدِاللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللّٰهِ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا،] سلام بر تو

يَا خَيْرَةَ اللّٰهِ وَابْنَ خَيْرَتِهِ (۱)، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَابْنَ سَيِّدِ

ای فرزند و فرزند برگزیده اش سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان و فرزند آقای

الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ

اوصیاء، سلام بر تو ای فرزند فاطمه بانوی زنان جهانیان، سلام

عَلَيْكَ يَا نَارَ اللّٰهِ وَابْنَ نَارِهِ، وَالْوَتْرَ الْمُؤْتُورَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى

بر تو ای که خدا خونخواهیش کند و فرزند چنین کسی و ای کشته ای که انتقام کشته گانت را نگرفتی، سلام بر تو و بر

الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، عَلَيْكُمْ مِنِّي جَمِيعًا سَلَامُ اللّٰهِ اَبَدًا مَا بَقِيَتْ

روان هایی که فرود آمدند به آستانت، بر شما همگی از جانب من سلام خدا باد همیشه تا من برجام

وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، يَا اِبَاعَبْدِاللّٰهِ لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِيَّةُ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتِ

و برجاست شب و روز، ای ابا عبدالله، به راستی بزرگ شد سوگواری تو و گران و عظیم گشت

الْمُصِيبَةُ بِكَ عَلَيْنَا وَعَلَى جَمِيعِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ، وَجَلَّتْ وَعَظُمَتِ

مصیبت تو بر ما و بر همه اهل اسلام و گران و عظیم گشت

مُصِيبَتِكَ فِي السَّمَوَاتِ، عَلَى جَمِيعِ اَهْلِ السَّمَوَاتِ، فَلَعَنَ اللّٰهُ اُمَّهٗ

مصیبت تو در آسمان ها بر همه اهل آسمان ها، پس خدا لعنت کند مردمی را که

اَسَسَتْ اَسَاسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ، وَلَعَنَ اللّٰهُ اُمَّهٗ دَفَعْتُكُمْ

ریختند شالوده ستم و بیدادگری را بر شما خاندان و خدا لعنت کند مردمی را که کنار زدند شما را

عَنْ مَقَامِكُمْ، وَازَالَتْكُمْ عَنْ مَرَاتِبِكُمْ الَّتِي رَتَّبَكُمْ اللّٰهُ فِيهَا، وَلَعَنَ اللّٰهُ اُمَّهٗ

از مقام مخصوصان و دور کردند شما را از آن مرتبه هایی که خداوند آن رتبه ها را به شما داده بود و خدا لعنت کند مردمی که

قَتَلْتُمْكُمْ، وَلَعَنَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ لَهُمْ بِالتَّمَكِينِ مِنْ قِتَالِكُمْ، بَرِئْتُ إِلَى اللَّهِ

شما را کشتند و خدا لعنت کند آنان که تهیه اسباب کردند برای آنها تا توانستند با شما بجنگند، بیزاری جویم به سوی خدا

وَالْيُكُومِ مِنْهُمْ، وَمِنْ أَشْيَاعِهِمْ وَاتَّبَاعِهِمْ وَأَوْلِيَاءِهِمْ، يَا أَبَاعَبْدِ اللَّهِ إِنِّي سَلِّمٌ

و به سوی شما از ایشان و از پیروان و دنبال روندگانشان و دوستانشان، ای اباعبدالله من تسلیمم و در صلحم

ص: ۳۹۵

۱- [۴۷۶] آنچه داخل پراوتر آمده، در مصباح المتهدجد نیامده است، ولی در بعضی از نسخه ها آمده است.

لِمَنْ سَأَلَكُمْ، وَحَزَبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَلَعْنُ اللَّهِ آلَ زِيَادٍ

با کسی که با شما در صلح است و در جنگم با هر کس که با شما در جنگ است تا روز قیامت و خدا لعنت کند خاندان زیاد

وَآلَ مَرْوَانَ، وَلَعْنُ اللَّهِ بَنِي أُمِّيَّةَ قَاطِبَةً، وَلَعْنُ اللَّهِ ابْنَ مَرْجَانَةَ، وَلَعْنُ اللَّهِ

و خاندان مروان را و خدا لعنت کند بنی امیه را همگی و خدا لعنت کند فرزند مرجانه (ابن زیاد) را و خدا لعنت کند

عُمَرَ بْنَ سَعْدٍ، وَلَعْنُ اللَّهِ شِمْرًا، وَلَعْنُ اللَّهِ أُمَّهُ اشْرَجَتْ وَالْجَمْتُ وَتَنْقَبْتُ

عمر فرزند سعد را و خدا لعنت کند شمر را و خدا لعنت کند مردمی را که اسب ها را زین کردند و دهنه زدند و به راه افتادند

لِقِتَالِكَ، يَا أَبِي أَنْتَ وَآمِي لَقَدْ عَظُمَ مُصَابِي بِكَ، فَاسْتَلُّ اللَّهُ الَّذِي أَكْرَمَ

برای پیکار با تو پدر و مادرم بفدایت که براستی بزرگ شد مصیبت تو بر من پس می خواهم از آن خدایی که گرامی داشت

مَقَامَكَ وَأَكْرَمَنِي بِكَ، أَنْ يَرْزُقَنِي طَلَبَ ثَارِكَ مَعَ إِمَامٍ مَنْصُورٍ مِنْ أَهْلِ

مقام تو را و گرامی داشت مرا به خاطر تو که روزیم گرداند خونخواهی تو را در رکاب آن امام یاری شده از خاندان

بَيْتِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي عِنْدَكَ وَجِيهًا بِالْحُسَيْنِ

محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا قرار ده مرا نزد خودت آبرومند بوسیله حسین

عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، أَنِّي اتَّقَرُّبُ إِلَى اللَّهِ وَالِي

- که بر او سلام باد- در دنیا و آخرت، ای ابا عبدالله من تقرب جویم به درگاه خدا و پیشگاه

رَسُولِهِ، وَالِي أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالِي فَاطِمَةَ، وَالِي الْحَسَنِ وَالْيَكَّ

رسولش و امیرمؤمنان و فاطمه و حسن و شما

بِمُؤَلَاتِكَ، وَبِالْبُرَائَةِ [مِمَّنْ قَاتَلَكَ وَنَصَبَ لَكَ الْحَزْبَ، وَبِالْبُرَائَةِ مِمَّنْ

بوسیله دوستی تو و بوسیله بیزاری [از کسی که با تو مقاتله کرد و جنگ با تو را برپا کرد و به بیزاری جستن از کسی که

اسَّسَ اسَاسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَيْكُمْ، وَابْرَأُ إِلَى اللَّهِ وَالِي رَسُولِهِ (۱) مِمَّنْ

شالوده ستم و ظلم بر شما را ریخت و بیزاری جویم به سوی خدا و به سوی رسولش از کسی که

اسَسَّ اسَاسَ ذَلِكْ، وَبَنَى عَلَيْهِ بُنْيَانَهُ، وَجَرَى فِي ظُلْمِهِ وَجُورِهِ عَلَيْكُمْ،

پی ریزی کرد شالوده این کار را و پایه گذاری کرد بر آن بنیانش را و دنبال کرد ظلم و ستمش را بر شما

وَعَلَى أَشْيَاعِكُمْ، بَرِئْتُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَيْكُمْ مِنْهُمْ، وَاتَّقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ، ثُمَّ إِلَيْكُمْ

و بر پیروان شما، بیزاری جویم به درگاه خدا و به پیشگاه شما از ایشان و تقرب جویم به سوی خدا سپس به شما بوسیله

ص: ۳۹۶

۱- [۴۷۷] متن داخل پرانتز در بعضی از نسخه های مصباح شیخ طوسی نیامده است.

بِمُؤَالَاتِكُمْ وَمُؤَالَاهِ وَلِيَّكُمْ، وَبِالْبِرِّ آتِهِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ وَالنَّاصِبِينَ لَكُمْ

دوستیتان و دوستی دوستان شما و به بیزاری از دشمنانتان و برپا کنندگان (و آتش افروزان) جنگ

الْحَرْبِ، وَبِالْبِرِّ آتِهِ مِنْ أَشْيَاعِهِمْ وَاتِّبَاعِهِمْ، أَنِّي سَلِّمٌ لِمَنْ سَالَمَكُمْ،

با شما و به بیزاری از یاران و پیروانشان، من در صلح و سازش با کسی که با شما در صلح است،

وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، وَوَلِيٌّ لِمَنْ وَالَاكُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاكُمْ، فَاسْتَلْ

و در جنگم با کسی که با شما در جنگ است و دوستم با کسی که شما را دوست دارد و دشمنم با کسی که شما را دشمن دارد و درخواست کنم

اللَّهُ الَّذِي أَكْرَمَنِي بِمَعْرِفَتِكُمْ وَمَعْرِفَةِ أَوْلِيَاءِكُمْ، وَرَزَقَنِي الْبِرَّ آتِهِ مِنْ

از خدایی که مرا گرامی داشت بوسیله معرفت شما و معرفت دوستانتان و روزیم کند بیزاری جستن از

أَعْدَائِكُمْ، أَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَأَنْ يُثَبِّتَ لِي عِنْدَكُمْ

دشمنانتان را، به این که قرار دهد مرا با شما در دنیا و آخرت و پابرجا دارد برای من در پیش شما

قَدَمَ صِدْقٍ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاسْأَلُهُ أَنْ يُبَلِّغَنِي الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ لَكُمْ

گام راست و درستی (و ثبات قدمی) در دنیا و آخرت و از او خواهم که برساند مرا به مقام پسندیده

عِنْدَ اللَّهِ، وَأَنْ يَرْزُقَنِي طَلَبَ تَارِي مَعَ إِمَامٍ هُدًى ظَاهِرٍ نَاطِقٍ بِالْحَقِّ

شما در پیش خدا و روزیم کند خونخواهی شما را با امام راهنمای آشکار گویای به حق که

مِنْكُمْ [۴۷۸]، وَاسْأَلُ اللَّهَ بِحَقِّكُمْ وَبِالْشَّانِ الَّذِي لَكُمْ عِنْدَهُ، أَنْ يُعْطِينِي

از شما (خاندان) است و از خدا خواهم به حق شما و بدان منزلتی که شما نزد او دارید که عطا کند به من

بِمُصَابِي بِكُمْ أَفْضَلَ مَا يُعْطَى مُصَاباً بِمُصِيبَتِهِ، مُصِيبَةً مَا أَعْظَمَهَا وَأَعْظَمَ

بوسیله مصیبتی که از ناحیه شما به من رسیده بهترین پاداشی را که می دهد به یک مصیبت زده از مصیبتی که دیده، براستی چه مصیبت بزرگی و چه داغ

رَزَيْتَهَا فِي الْإِسْلَامِ، وَفِي جَمِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي

گرانی بود در اسلام و در تمام آسمانها و زمین، خدایا چنانم کن

فِي مَقَامِي هَذَا مِمَّنْ تَنَالُهُ مِنْكَ صَلَوَاتُ وَرَحْمَتِهِ وَمَغْفِرَتِهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ

در این جا که ایستاده ام از کسانی باشم که برسد بدو از ناحیه تو درود و رحمت و آمرزشی، خدایا قرار ده

مَحْيَايَ مَحْيَا مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَمَمَاتِي مَمَاتَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

زندگیم را زندگی محمد و آل محمد و مرگم را مرگ محمد و آل محمد،

ص: ۳۹۷

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا يَوْمٌ تَبَرَّكَتْ بِهِ بُنُو أُمَّيَّهِ، وَابْنُ آكَلِهِ الْأَكْبَادِ، اللَّعِينُ ابْنُ

خدایا این روز روزی است که مبارک و میمون دانستند آن را بنی امیه و پسر آن زن جگرخوار (معاویه)، آن ملعون پسر

اللَّعِينِ، عَلَى لِسَانِكَ وَلِسَانِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فِي كُلِّ مَوْطِنٍ

ملعون (که لعن شده) بر زبان تو و زبان پیامبرت - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - در هر جا

وَمَوْقِفٍ وَقَفَ فِيهِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ الْعَنْ أبا سُفْيَانَ

و هر مکانی که توقف کرد در آن مکان پیامبرت - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - خدایا لعنت کن ابوسفیان

وَمُعَاوِيَةَ وَ يَزِيدَ بْنَ مُعَاوِيَةَ، عَلَيْهِمُ مِنَكَ اللَّعْنَةُ أَبَدَ الْأَبْدِينَ، وَهَذَا يَوْمٌ

و معاویه و یزید فرزند معاویه را که لعنت بر ایشان باد از جانب تو برای همیشه و این روز روزی است که

فَرِحَتْ بِهِ آلُ زِيَادٍ وَآلُ مَرْوَانَ بِقَتْلِهِمُ الْحُسَيْنِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ

شادمان شدند به این روز دودمان زیاد و دودمان مروان به خاطر کشتنشان حضرت حسین را، خدایا

فَضَاعِفْ عَلَيْهِمُ اللَّعْنَ مِنْكَ وَالْعَذَابَ، اللَّهُمَّ أَنِّي اتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ فِي هَذَا

پس چندین برابر کن بر آنها لعنت خود و عذاب دردناک را، خدایا من تقرب جویم به سوی تو در این

الْيَوْمِ، وَفِي مَوْقِفِي هَذَا وَآيَاتِ حَيَاتِي بِالْبُرْآنِ مِنْهُمْ وَاللَّعْنَةَ عَلَيْهِمْ،

روز و در این جایی که هستم و در تمام دوران زندگیم به بیزاری جستن از اینها و لعنت فرستادن بر ایشان

وَبِالْمُؤَالَاتِ لِنَبِيِّكَ وَ آلِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ سِمْسِمْ صِدِّ مَرْتَبَةٍ مِي كُوبِي:

و بوسیله دوست داشتن پیامبرت و خاندان پیامبرت که بر او و بر ایشان سلام باد*****

اللَّهُمَّ الْعَنْ أَوَّلَ ظَالِمٍ ظَلَمَ حَقَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَآخِرَ تَابِعٍ لَهُ عَلَى

خدایا لعنت کن نخستین ستمگری را که به زور گرفت حق محمد و آل محمد را و آخرین کسی که او را در این زور و ستم

پیروی

ذَلِكَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ الْعِصَابَةَ الَّتِي جَاهَدَتِ الْحُسَيْنِ، وَشَايَعَتْ وَبَايَعَتْ

کرد، خدایا لعنت کن بر گروهی که پیکار کردند با حسین و همراهی کردند و پیمان بستند

وَتَابَعْتُ عَلَى قَتْلِهِ، اللَّهُمَّ الْعُنْهُمْ جَمِيعاً * أَنْكَاهُ صِدِّ مَرْتَبَهُ مِي: الْوَسْلَامُ

و از هم پیروی کردند برای کشتن آن حضرت، خدایا لعنت کن همه آنها را*****سلام

عَلَيْكَ يَا اِبَاعَبْدِاللَّهِ، وَعَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، عَلَيْكَ مِنِّي سَلَامٌ

بر تو ای ابا عبدالله و بر روانهایی که فرود آمدند به آستانت، بر تو از جانب من سلام

اللَّهُ اَبَدًا مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَلَا جَعَلَهُ اللَّهُ اَخْرَ الْعَهْدِ مِنِّي

خدا باد همیشه تا من زنده ام و برپاست شب و روز و قرار ندهد این زیارت را خداوند آخرین بار زیارت من

لِزِيَارَتِكُمْ [٤٧٩]، السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ، وَعَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، وَعَلَى أَوْلَادِ

از شما سلام بر حسین و بر علی فرزند حسین و بر فرزندان

الْحُسَيْنِ، وَعَلَى أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ * سپس می گوئی: اللَّهُمَّ خُصَّ أَنْتَ أَوَّلَ

حسین و بر اصحاب و یاران حسین ***** خدایا مخصوص گردان نخستین

ظَالِمٍ بِاللَّعْنِ مِنِّي وَابْدَأْ بِهِ أَوَّلًا ثُمَّ الثَّانِي وَالثَّلَاثَ وَالرَّابِعَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ

ستمگر را به لعنت من و آغاز کن بدان لعن اولی را و سپس دومی و سومی و چهارمی را، خدایا لعنت کن

يَزِيدَ خَامِسًا، وَالْعَنْ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ وَابْنَ مَرْجَانَةَ وَعُمَرَ بْنَ سَعْدٍ

یزید را در مرتبه پنجم و لعنت کن عبیدالله پسر زیاد و پسر مرجانه را و عمر فرزند سعد

وَ شَدَّ مِرْمًا، وَآلَ أَبِي سُفْيَانَ وَآلَ زِيَادٍ وَآلَ مَرْوَانَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ (١) * آنگاه به و شمر و دودمان ابوسفیان و دودمان زیاد و دودمان مروان را تا روز قیامت *****

سجده می روی و می گوئی: اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ حَمْدَ الشَّاكِرِينَ لَكَ عَلَى مُصَابِهِمْ،

***** خدایا مخصوص توست ستایش سپاسگزاران تو بر مصیبت زدگی آنها،

ص: ٣٩٩

١- [٤٨٠] بعضی می گویند: جمله های «أَوَّلًا ثُمَّ الثَّانِي وَالثَّلَاثَ وَالرَّابِعَ» در نسخه خطی مصباح المتهجد، مربوط به اوایل قرن ششم (سال ٥٠٢)، موجود در کتابخانه آستان قدس رضوی و نسخه مصباح الصغیر شیخ (که برگزیده مصباح المتهجد است) و مربوط به قرن ششم و آن هم در آستان قدس موجود است، وجود ندارد. ولی باید توجه داشت که جمله های فوق در چند نسخه مهم و معتبر دیگر مصباح المتهجد و مصباح الصغیر موجود است: ١- نسخه قدیمی و خطی مصباح المتهجد که تاریخش به زمان شیخ طوسی (قرن پنجم) بر می گردد و در کتابخانه مسجد اعظم مرحوم آیه الله بروجردی رحمه الله در قم (به شماره ٣٩٤) موجود است و در صفحه اول آن نوشته شده: «نسخه زمان مؤلف». ٢- نسخه ابن ابی الجود که در کتابخانه مرحوم آیه الله مرعشی رحمه الله (به شماره ٦٨٣٧) موجود است؛ وی می نویسد: این نسخه را با نسخه ای که در اختیار نوه ابن شهر آشوب بوده، مقابله کردم و نوه ابن شهر آشوب گفته است که من از جدّم (ابن شهر آشوب) شنیدم که این نسخه ای است که آن را بر شیخ طوسی خوانده ام. در این نسخه نیز جملات فوق موجود است. ٣- مرحوم سید بن طاووس رحمه الله نیز در مصباح الزائر این زیارت را به کیفیت فوق نقل کرده است و پس از آنکه می گوید: این دو فقره اخیر زیارت که مشتمل بر صد لعن و صد سلام است را در مصباح کبیر (مصباح المتهجد، در نسخه موجود نزد من) نیافتم، می افزاید: ولی من آن را از

مصباح الصغیر شیخ (که برگرفته از مصباح کبیر است) نقل می‌کنم. (مصباح الزائر، صفحه ۲۷۸) در نقل سید از مصباح الصغیر نیز، جمله‌های فوق آمده است. بنابراین، در بسیاری از نسخه‌های قدیمی مصباح المتهدّج و برخی از نسخه‌های مصباح الصغیر جمله‌های فوق موجود است و اگر در برخی دیگر از نسخه‌ها نیست، ممکن است به شرایط زمانی عرضه این زیارت برگردد. علاوه بر آنکه در بحار الانوار (جلد ۹۸، صفحه ۲۹۶) همین فقرات و جمله‌ها موجود است و ایشان نیز مستقیماً از مصباح المتهدّج نقل می‌کند و این نشان می‌دهد در نسخه موجود نزد علامه مجلسی نیز، جمله‌های فوق وجود داشت. و اگر در کامل‌الزیارات جمله‌های فوق به طور دقیق نیامده، مشکلی ایجاد نمی‌کند، چرا که نقل ابن قولویه در کامل‌الزیارات در بخش‌های دیگر زیارت عاشورا نیز با نقل مصباح المتهدّج اندکی متفاوت است و تنها در جمله‌های مورد بحث نیست.

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى عَظِيمِ رِزْقِي اللَّهُمَّ اَرْزُقْنِي شَفَاعَةَ الْحُسَيْنِ يَوْمَ الْوُرُودِ،

ستایش خدای را بر بزرگی مصیبت خدایا روزیم گردان شفاعت حسین علیه السلام را در روز ورود (به صحرای قیامت)

وَتَبَّتْ لِي قَدَمٌ صِدْقٍ عِنْدَكَ مَعَ الْحُسَيْنِ وَ أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ، الَّذِينَ

و ثابت بدار گام راستیم را در نزد خودت با حسین علیه السلام و یاران حسین، آنان که

بَدَلُوا مُهَجَّهُمْ دُونَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ. (۱)

بی دریغ دادند جان خود را در راه حسین - که بر او درود باد -.

یادآوری:

۱- از روایت علقمه از امام باقر علیه السلام استفاده می شود که این زیارت برای دور و نزدیک هر دو وارد شده است و خوب است در ابتدا سلامی به حضرت دهند و دو رکعت نماز بخوانند و سپس شروع به خواندن زیارت کنند. (۲) ۲- کسانی که موفق به گفتن صد مرتبه لعن و سلام نباشند، می توانند به یک مرتبه (به قصد رجا) قناعت کنند و در روایتی از امام هادی علیه السلام در مورد چنین اشخاصی آمده است که هر کس لعن و سلام زیارت عاشورا را یک بار بخواند و پس از لعن نود و نه بار بگوید: «

اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ جَمِيعاً

» و پس از سلام نیز نود و نه بار بگوید: «

السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ وَعَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى أَوْلَادِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ

» کفایت می کند. (۳) ۳- در فصل زیارات امیرمؤمنان علیه السلام (پاورقی زیارت صفوان، زیارت سوم از زیارت مطلقه) گذشت که آنچه به عنوان دعای علقمه بعد از زیارت عاشورا معروف شده، جایگاه اصلی اش آنجاست لذا از این جا حذف شده و به آن جا منتقل گردیده است، (رجوع شود به: پاورقی صفحه ۲۷۵). گرچه بر اساس روایت صفوان از امام صادق علیه السلام هر جا که زیارت عاشورا خوانده شود، می توان این دعا را نیز پس از آن خواند. (۴)

۲- زیارت اربعین

(بیستم صفر)

مطابق روایت «شیخ طوسی» در «تهذیب» و «مصباح المتهدجد»، از امام حسن عسکری علیه السلام زیارت

- ۱- [۴۸۱] مصباح‌المتهجد، صفحه ۷۷۳. رجوع شود به: کامل‌الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۶، حدیث ۸ و مزار کبیر، صفحه ۴۸۰ (با اندکی تفاوت).
- ۲- [۴۸۲] مصباح‌المتهجد، صفحه ۷۷۳ و کامل‌الزیارات، صفحه ۱۷۵.
- ۳- [۴۸۳] رجوع شود به: الذریعه، جلد ۱۵، صفحه ۲۹؛ کتاب «ربع قرن مع العلامه الأمینی»، صفحه ۲۳۱ و ادب‌الزائر، نوشته علامه امینی، صفحه ۱۲۷. برخی‌ها چنین تصور کرده‌اند که یک بار لعن و سلام را بگویند، سپس به دنبال هر کدام از لعن و سلام اضافه کند «تَسْعًا وَ تِسْعِينَ مَرَّةً» و همین کفایت می‌کند، در حالی که ظاهر روایت همان است که در بالا ذکر شد.
- ۴- [۴۸۴] رجوع شود به: بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۳۱۱.

اربعین یکی از علامات مؤمن به حساب آمده است. می فرماید: «علامات مؤمن پنج چیز است: ۵۱ رکعت نماز گزاردن (۱۷ رکعت نماز واجب و ۳۴ رکعت نافله) در هر شب و روز، و زیارت اربعین و انگشتر در دست راست کردن و بر خاک سجده نمودن و بلند گفتن «بسم الله الرحمن الرحيم (در نمازها)»^(۱) اشاره به این که از ویژگی های شیعیان اهل بیت علیهم السلام این پنج چیز است و انتخاب زیارت اربعین احتمالاً به خاطر آن است که زیارت شهدای کربلا از روز اربعین آغاز شد و در این روز، در زمان ما آن چنان انبوهی از جمعیت عاشقان و دلدادگان امام حسین علیه السلام در کربلا جمع می شوند که در هیچ موقع از سال- حتی عاشورا- چنان جمعیت عظیمی دیده نمی شود.

زیارت اربعین به دو صورت نقل شده است:

زیارت اول «شیخ طوسی» از «صفوان جمّال» روایت می کند که گفت: مولایم امام صادق علیه السلام در ارتباط با زیارت اربعین به من فرمود: هنگامی که روز، بالا آمد خطاب به امام حسین علیه السلام می گویی:

السَّلَامُ عَلَى وَلِيِّ اللَّهِ وَحَبِيبِهِ، السَّلَامُ عَلَى خَلِيلِ اللَّهِ وَنَجِيبِهِ، السَّلَامُ

سلام بر ولی خدا و دوستدارش، سلام بر خلیل خدا و محرم اسرارش، سلام

عَلَى صَفِيِّ اللَّهِ وَابْنِ صَفِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ،

بر برگزیده خدا و فرزند برگزیده اش، سلام بر حسین مظلوم شهید (در راه خدا)

السَّلَامُ عَلَى اسِيرِ الْكُرْبَاتِ، وَقَتِيلِ الْعَبْرَاتِ، اللَّهُمَّ انِّي اشْهَدُ أَنَّهُ وَوَلِيِّكَ،

سلام بر اسیر در بند ناگواری ها و کشته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود، خدایا گواهی می دهم که او به یقین ولی تو

وَابْنُ وَوَلِيِّكَ، وَصَفِيِّكَ وَابْنِ صَفِيِّكَ، الْفَائِزُ بِكَرَامَتِكَ، اِكْرَمْتُهُ بِالشَّهَادَةِ،

و فرزند ولی تو و برگزیده تو و فرزند برگزیده توست، که به بزرگداشت تو رستگار گشته، او را با مقام شهادت گرامی داشتی

وَحَبْوَتُهُ بِالسَّعَادَةِ، وَاجْتَبَيْتَهُ بِطِيبِ الْوِلَادَةِ، وَجَعَلْتَهُ سَيِّدًا مِنَ السَّادَةِ،

و به نیکبختی مخصوصش ساخته، و به پاکی ولادت برگزیدی، و او را آقایی از میان بزرگان

وَقَائِدًا مِنَ الْقَادَةِ، وَذَائِدًا مِنَ الذَّادَةِ، وَاعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَجَعَلْتَهُ

و پیشوایی از میان پیشوایان، و مدافعی از مدافعان حق، قرار دادی و میراث پیامبران را به او عطا نمودی، و او را

حُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ مِنَ الْأَوْصِيَاءِ، فَأَعْدَرَ فِي الدُّعَاءِ وَمَنَحَ النَّصْحَ، وَبَدَّلَ

حجت بر مخلوقات از میان جانشینان قرار دادی، پس در دعوت مردم جای عذری باقی نگذاشت و در خیرخواهی دریغ نکرد،

ص: ۴۰۱

۱- [۴۸۵] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۸۷ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۵۲، حدیث ۳۷.

مُهَجَّتْهُ فَيْكَ لَيْسْتَنْقِدَ عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ، وَحَيْرَةِ الضَّلَالَةِ، وَقَدْ تَوَازَرَ

و خون قلبش را در راه تو بخشید تا بندگانت را از نادانی و سرگردانی گمراهی رهایی بخشد، در حالی که

عَلَيْهِ مَنْ عَزَّتْهُ الدُّنْيَا، وَبَاعَ حَظَّهُ بِالْأَرْذَلِ الْأَذْنَى وَشَرَى آخِرَتَهُ

فرب خوردگان دنیا و آنان که سهم خود را با پست ترین چیز معامله کردند و آخرت خود را

بِالثَّمَنِ الْأَوْكَسِ، وَتَعَطَّرَسَ وَتَرَدَّى فِي هَوَاهُ، وَاسْخَطَكَ [۴۸۶] وَاسْخَطَ

به ارزان ترین قیمت فروختند بر علیه او همپیمان شدند و به سبب هوای نفس سقوط کردند، و تو و پیامبرت را به خشم

نَبِيِّكَ، وَاطَاعَ مِنْ عِبَادِكَ أَهْلَ الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ، وَحَمَلَهُ الْأَوْزَارِ

آوردند و از میان بندگانت، از اهل اختلاف و دورویی و از حمل کنندگان بار گناه که

الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارِ، فَجَاهَدَهُمْ فَيْكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا، حَتَّى شَفِكَ فِي

سزاوار دوزخند پیروی نمودند، پس در راه تو با شکیبایی و حسابگرانه با آنان جهاد نمود تا این که در راه

طَاعَتِكَ دَمَهُ، وَاسْتَبِيحَ حَرِيمَهُ، اللَّهُمَّ فَالْعَنُهُمْ لَعْنًا وَبِلَا، وَعَدِّبُهُمْ عَذَابًا

بندگیت خونش ریخته شد و حرمتش شکسته شد، خدایا آنان را بسیار لعنت کن و به عذاب دردناک

الْيَمَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ سَيِّدِ الْأَوْصِيَاءِ،

گرفتار ساز، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند سرور جانشینان،

اشْهَدُ أَنَّكَ أَمِينُ اللَّهِ وَابْنُ أَمِينِهِ، عِشْتَ سَعِيدًا، وَمَضَيْتَ حَمِيدًا، وَمِتَّ

گواهی می دهم که تو به یقین امین خدا و فرزند امین او هستی، که با سعادت زندگی کرده و به نیکی از دنیا رفتی

فَقِيدًا مَظْلُومًا شَهِيدًا، وَاشْهَدُ أَنَّ اللَّهَ مُنْجِرٌ مَا وَعَدَكَ، وَمُهْلِكٌ مَنْ خَذَلَكَ،

و مظلومانه با شهادت درگذشتی، و گواهی می دهم که خداوند به آنچه به تو وعده داده وفا نمود، و آنکه را دست از یاریت

کشید هلاک کرد،

وَمُعَذِّبٌ مَنْ قَتَلَكَ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِهِ

و آنکه تو را به شهادت رساند عذاب نمود، و گواهی می دهم که تو به عهد خدا وفا نموده و در راهش جهاد نمودی

حَتَّىٰ آتَيْكَ الْيَقِينَ، فَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ ظَلَمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ

تا مرگت فرا رسید، پس خداوند قاتلان تو و کسانی که به تو ستم کردند و کسانی که این (واقعه) را

سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَوَضِيَتْ بِهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ أَنِّي وَلِيُّ لِمَنْ وَالَاهُ، وَعَدُوُّ

شنیده و به آن راضی شدند لعنت کند، خدایا گواهی می دهم که من دوستارانم را دوست دارم و با دشمنانم

ص: ۴۰۲

لِمَنْ عَادَاهُ، يَا بِي أَنْتَ وَآمِي يَا بِنَ رَسُولِ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا

دشمنم، پدر و مادرم فدای تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو نوری

فِي الْأَصْلَابِ الشَّامِخَةِ، وَالْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ (۱)، لَمْ تُنَجِّسْكَ الْجَاهِلِيَّةُ

در صلب های بلندمرتبه و رحم های پاکیزه بودی، که دوران جاهلیت

بِأَنْجَاسِهَا، وَلَمْ تُلَبِّسْكَ الْمُدْلَهَمَاتُ مِنْ ثِيَابِهَا، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ

با ناپاکی هایش تو را آلوده نساخت و با لباس های آلوده اش تو را نیوشانید و گواهی می دهم که تو از پایه های

الدِّينِ، وَارْكَانِ الْمُسْلِمِينَ، وَمَعْقِلِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبُرُّ

دین و تکیه گاه مسلمانان و پناهگاه مؤمنان هستی و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار

التَّقِيُّ الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ، الْهَادِي الْمَهْدِيُّ، وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَيْمَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ

پرهیزگار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس

التَّقْوَى وَ أَغْلَامُ الْهُدَى وَ الْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَ الْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا،

پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجت (خدا) بر جهانیان هستند

وَأَشْهَدُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ بِأَيَابِكُمْ مُوقِنٌ، بِشَرَائِعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي

و گواهی می دهم که به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما مطمئنم

وَ قَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلْمٌ، وَ أَمْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى

و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، و آماده یاری شمایم تا این که

يَأْذَنَ اللَّهُ لَكُمْ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَامَعَ عَدُوُّكُمْ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، وَعَلَى

خداوند به شما اجازه دهد، پس آن که با شماست با شماست نه با دشمنان شما، درود خدا بر شما و بر

أَرْوَاحِكُمْ وَ أَجْسَادِكُمْ، وَ شَاهِدِكُمْ وَ غَائِبِكُمْ، وَ ظَاهِرِكُمْ وَ بَاطِنِكُمْ، آمِينَ

ارواح و بدن های شما و بر حاضر و غائبان و بر ظاهر و باطنتان، دعایم را بپذیر

رَبِّ الْعَالَمِينَ آنگاه دو رکعت نماز می خوانی و دعا می کنی به آنچه خواهی، سپس برمی گردی. (۲) ای پروردگار

جهانیاں.*****

ص: ۴۰۳

۱- [۴۸۷] در تهذیب و مصباح المتہجد بہ جای «المطہرہ» الطاہرہ آمدہ است.

۲- [۴۸۸] تهذیب، جلد ۶، صفحہ ۱۱۳، حدیث ۱۷ و مصباح المتہجد، صفحہ ۷۸۸ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحہ ۳۳۱، حدیث

۲.

زیارت دوم مرحوم «عَلَّامَه مَجْلِسِی» از «سَیِّد بِن طَاوُوس» نقل می کند که یکی از دوستان جابر بن عبدالله به نام عطا (عَطِیَه) می گوید: روز بیستم ماه صفر با جابر بن عبدالله انصاری بودم، وقتی به «کربلا» رسیدیم در آب فرات غسل کرد و پیراهن پاک و تمیزی که با خود داشت پوشید و به من گفت: آیا از بوی خوش چیزی به همراه داری؟ گفتم: آری! قدری از آن بر سر و بدن پاشید و پا برهنه روانه شد، تا به مزار حضرت رسید، نزد سر مبارک امام حسین علیه السلام ایستاد و سه مرتبه الله اکبر گفت و افتاد و بی هوش شد.

وقتی به هوش آمد شنیدم که گفت »

السَّلَامُ عَلَیْكُمْ يَا آلَ اللَّهِ...»(۱)

که عیناً همان زیارت نیمه رجب است که خواهد آمد (صفحه ۴۰۹).

۳- زیارت مشترکه شب و روز اول رجب، شب و روز نیمه رجب و شب و روز نیمه شعبان

«عَلَّامَه مَجْلِسِی» به نقل از «شیخ مفید» و «سَیِّد بِن طَاوُوس» زیارت ذیل را برای شب و روز اول رجب و شب نیمه شعبان ذکر کرده است [۴۹۰] و کفعمی در «بلدالامین» شب و روز نیمه رجب را نیز به آن ضمیمه کرده است: (۲) هرگاه خواستی امام حسین علیه السلام را در این اوقات ششگانه زیارت کنی، غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را بپوش و بر در حرم مطهر آن حضرت رو به قبله بایست، و بر رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیر مؤمنان و فاطمه و حسن و حسین و سایر ائمه علیهم السلام سلام بده (که کیفیت آن در اذن دخول زیارت روز عرفه خواهد آمد؛ صفحه ۴۲۳) آنگاه داخل شو و نزد ضریح مقدس بایست و صد مرتبه تکبیر بگو، سپس بخوان:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَنَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند خاتم پیامبران، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ

بر تو ای فرزند آقا و سرور رسولان، سلام بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام

عَلَيْكَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

بر تو ای اباعبدالله، سلام بر تو ای حسین فرزند علی، سلام بر تو

١- [٤٨٩]بحار الانوار، جلد ٩٨، صفحه ٣٢٩، حديث ١.

٢- [٤٩١]بلد الامين، صفحه ٢٨١.

يَا بِنْتَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنِ وَلِيِّهِ،

ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان سلام بر تو ای ولی خدا و فرزند ولیش،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ وَابْنَ صَفِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیده اش، سلام بر تو ای حجت خدا و فرزند

حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ وَابْنَ حَبِيبِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِيرَ

حجتش، سلام بر تو ای حبیب خدا و فرزند حبیبش، سلام بر تو ای پیام آور

اللَّهِ وَابْنَ سَفِيرِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَازِنَ الْكِتَابِ الْمَسْطُورِ، السَّلَامُ

خدا و فرزند پیام آورش، سلام بر تو ای نگهبان کتاب نوشته شده، سلام

عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ التَّوْرِيهِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ

بر تو ای وارث تورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود، سلام بر تو ای امانتدار

الرَّحْمَنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَرِيكَ الْقُرْآنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ،

خدا، سلام بر تو ای شریک قرآن، سلام بر تو ای ستون دین،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ حِكْمِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ حِطَّةٍ

سلام بر تو ای درگاه علم و دانش پروردگار جهانیان، سلام بر تو ای درگاه ریزش گناه

الَّذِي مَنْ دَخَلَهُ كَانَ مِنَ الْأَمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْبَةَ عِلْمِ اللَّهِ، السَّلَامُ

که هر کس از آن داخل شود ایمن خواهد بود، سلام بر تو ای گنجینه دانش خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، وَالْوَثْرَ

بر تو ای محل اسرار خدا، سلام بر تو که خونخواه تو و پدرت خداست و یگانه ای که انتقام

الْمُوتُورِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ عَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، وَأَنَاخَتْ

خونش گرفته نشده، سلام بر تو و بر ارواحی که در حرمت مدفون

بِرَحْلِكَ، يَا أَبَايَ أَنْتَ وَأُمِّي وَنَفْسِي يَا أَبَاعَبْدِ اللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصِيبَةُ،

و مقیمند، پدر و مادر و خودم به فدای تو ای اباعبداللہ، براستی مصیبت بزرگی پیش آمد

وَجَلَّتِ الرَّزِيَّةُ بِكَ عَلَيْنَا وَعَلَى جَمِيعِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ، فَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ

و گرفتاری تو بر ما و بر همه اهل اسلام گران آمده، پس خداوند کسانی را که

اسَّسَتْ اِسَاسَ الظُّلْمِ وَالْجَوْرِ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ، وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ دَفَعْتُكُمْ

ظلم و ستم بر شما اهل بیت را پایه گذاری کرده و شما را

عَنْ مَقَامِكُمْ، وَازَالَتِكُمْ عَنْ مَرَاتِبِكُمْ الَّتِي رَتَّبَكُمُ اللَّهُ فِيهَا، يَا بِي أَنْتَ

از جایگاهی که خدا برایتان قرار داده بود کنار زدند، لعنت کند، پدر

وَأُمِّي وَنَفْسِي يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، أَشْهَدُ لَقَدْ أَفْشَعَرْتُ لِدِمَائِكُمْ اظْلَهُ الْعَرْشِ

و مادر و خودم به فدای تو ای اباعبدالله، گواهی می دهم که از خون شما تمامی عرش

مَعَ اظْلَهُ الْخَلَائِقِ، وَبَكَتُكُمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ، وَسُكَّانُ الْجَنَانِ وَالْبُرِّ

و مخلوقات به لرزه در آمد، و آسمان و زمین و ساکنان بهشت و خشکی

وَالْبَحْرِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ عَدَدَ مَا فِي عِلْمِ اللَّهِ، لَيْتَنِيكَ دَاعِيَ اللَّهِ، أَنْ كَانَ لَمْ

و دریا بر شما گریستند، درود خدا بر تو به تعداد آنچه در علمش آمده، دعوت کننده خدا را اجابت می کنم، اگر

يُجِبْكَ بَدَنِي عِنْدَ اسْتِغَاثَتِكَ، وَلِسَانِي عِنْدَ اسْتِئْصَارِكَ، فَقَدْ اجَابَكَ قَلْبِي

در وقت کمک خواهی بدنم و در وقت یاری طلبی زبانم پاسخ نداد، به یقین قلب

وَسَمْعِي وَبَصْرِي سُبْحَانَ رَبِّنا أَنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنا لَمَفْعُولًا، أَشْهَدُ أَنَّكَ

و گوش و چشمم پاسخ می گوید، تسبیح می گویم پروردگاران را که وعده اش به طور قطع انجام شدنی است، گواهی

می دهم که تو

طَهَّرْتَ طَاهِرًا مُطَهَّرًا مِنْ طَهْرٍ طَاهِرٍ مُطَهَّرٍ، طَهَّرْتَ وَطَهَّرْتَ بِكَ الْبِلَادَ،

پاک و پاکیزه و پاک شده از نژاد پاکان و پاک کننده پاک شده ها هستی و شهرها به وجود تو پاک شد

وَطَهَّرْتَ اَرْضَ أَنْتَ بِهَا، وَطَهَّرَ حَرَمُكَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَمَرْتَ بِالْقِسْطِ

و پاک شد زمینی که تو در آنی و پاک شد حرمت، گواهی می دهم که تو به عدل

وَالْعَدْلِ، وَدَعَوْتَ إِلَيْهِمَا، وَأَنْتَ صَادِقٌ صِدِّيقٌ، [صَدَقْتَ (۱)] فِيمَا دَعَوْتَ

و داد فرمان داده و دعوت نمودی و به یقین تو راستگو و درستکاری، و در آنچه که به آن دعوت نمودی راست

إِلَيْهِ، وَأَنْتَ ثَارُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ، وَعَنْ جَدِّكَ

گفتی و همانا خونخواه تو در زمین خداست، و گواهی می دهم که تو (آنچه را که) از جانب خدا و جدّت

رَسُولِ اللَّهِ، وَعَنْ أَبِيكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَعَنْ أَخِيكَ الْحَسَنِ، وَنَصَحْتَ

رسول خدا و پدرت امیر مؤمنان و برادرت حسن به عهده داشتی رساندی، و خیر خواهی کرده

وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَهُ مُخْلِصاً حَتَّى آتَيْكَ الْيَقِينَ، فَجَزَاكَ اللَّهُ

و در راه خدا جهاد نمودی و از روی اخلاص او را پرستیدی تا به شهادت رسیدی، پس بهترین پاداش

ص: ۴۰۶

۱- [۴۹۲] کلمه «صدق» در نسخه مصباح الزائر و بلد الامین آمده است، ولی در بحار نیامده.

خَيْرِ جَزَاءِ السَّابِقِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَسَلَّم تَسْلِيمًا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

پیشینیان را خدا به تو عطا کند و درود و سلام بی پایان خدا بر تو باد، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَصَلِّ عَلَيَّ الْحُسَيْنِ الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ الرَّشِيدِ، قَتِيلِ

محمد و خاندان پاکش درود فرست و بر حسین مظلوم، و شهید راستین درود فرست آن کشته ای که

الْعَبْرَاتِ، وَاسِيرِ الْكُرْبَاتِ، صَلَاةً نَامِيَةً زَاكِيَةً مُبَارَكَةً، يَضَعُدُ أَوْلَهَا وَلَا

اشک فراوان بر او ریخته می شود و در بند ناگواری ها است، درودی فزاینده، پاکیزه و با برکت که ابتدای آن بالا رود و

يَنْفَعُ آخِرُهَا، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ أَحَدٍ مِنْ أَوْلَادِ أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ، يَا

پایان نپذیرد، بهترین درودی که بر هر یک از فرزندان پیامبران مرسلت فرستاده ای، ای

إِلَهَ الْعَالَمِينَ. (۱)

معبود جهانیان.

یاد آوری: «علامه مجلسی» به نقل از «شیخ مفید» می نویسد: سپس رو به سوی قبر مطهر علی بن الحسین (علی اکبر) علیه السلام

بیاور و نزد قبر آن بزرگوار بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصَّدِيقُ الطَّيِّبُ، الزَّكِيُّ الْحَبِيبُ الْمُقَرَّبُ، وَابْنُ رِيحَانِهِ

سلام بر تو ای راست گفتار پاک، پاکیزه و دوست نزدیک خدا، فرزند (زهرا) گل خوشبوی

رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهِيدٍ مُحْتَسِبٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، مَا

رسول خدا سلام بر تو شهید آزموده خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد،

أَكْرَمَ مَقَامِكَ، وَأَشْرَفَ مُنْقَلَبِكَ، أَشْهَدُ لَقَدْ شَكَرَ اللَّهُ سَعْيِكَ،

مقامت چقدر گرامی و محلّ بازگشتت با شرافت است، گواهی می دهم که خدا از کوششت قدر دانی کرده

وَاجْزَلَ ثَوَابِكَ، وَالْحَقَّكَ بِالذُّرْوَةِ الْعَالِيَةِ، حَيْثُ الشَّرْفُ كُلُّ الشَّرْفِ،

و پاداشت را افزودن نمود و تو را به درجات عالی رسانید، در جایگاههای بلندی که همه شرافتها

وَفِي الْغُرْفِ، كَمَا مَنَّ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ، وَجَعَلَكَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ الَّذِينَ

در آن جمع است، آنچنان که پیش از این نیز بر تو مانت گذاشت، و تو را از خاندانی که

اَذْهَبَ اللَّهُ عَنْهُمْ الرَّجْسَ، وَطَهَّرَهُمْ تَطْهِيراً، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ

زشتی و پلیدی را از آنها دور کرده و آنها را پاکیزه گردانید، قرار داد، درود و سلام و رحمت

ص: ۴۰۷

۱- [۴۹۳] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۳۶، حدیث ۱.

اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ وَرِضْوَانُهُ، فَاشْفَعْ أَيُّهَا السَّيِّدُ الطَّاهِرُ إِلَى رَبِّكَ فِي حَطِّ

و برکات و رضوان خدا بر تو باد، پس ای آقا و سرور پاکیزه در برداشتن سنگینی

الْأَثْقَالِ عَنْ ظَهْرِي وَتَخْفِيفِهَا عَنِّي وَارْحَمِ ذُلِّي وَخُضُوعِي لَكَ،

گناهان از دوشم و سبک کردن آنها، به درگاه خدا مرا شفاعت کن، و بر افتادگی و فروتنیم در مقابل تو

وَلِلْسَيِّدِ ابْنِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكُمَا.

و پدر بزرگوارت- که درود خدا بر هر دوی شما باد- رحم کن

سپس بگو:

زَادَ اللَّهُ فِي شَرَفِكُمْ فِي الْآخِرَةِ، كَمَا شَرَّفَكُمُ فِي الدُّنْيَا، وَاسْعَدَكُمُ كَمَا

خداوند بر شرافت و بزرگواری شما در آخرت بیفزاید، همان گونه که در دنیا شما را بزرگوار قرار داد، و سعادت‌مندان کند همان گونه که

اسْعَدَ بِكُمْ، وَاشْهَدَ أَنَّكُمْ اِعْلَامُ الدِّينِ، وَنُجُومُ الْعَالَمِينَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ

دیگران را بوسیله شما سعادت‌مند کرد و گواهی می‌دهم که شما نشانه‌های دین و ستارگان جهانید، و سلام و درود

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و رحمت و برکات خدا بر شما باد

آنگاه رو به سوی سایر شهدا کن و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ اللَّهِ، وَأَنْصَارَ

***** سلام و درود بر شما ای یاوران خدا

رَسُولِهِ، وَأَنْصَارَ عَلِيِّ بْنِ أَبِيطَالِبٍ، وَأَنْصَارَ فَاطِمَةَ، وَأَنْصَارَ الْحَسَنِ

و رسولش و یاوران علی فرزند ابی طالب و فاطمه و امام حسن

وَالْحُسَيْنِ، وَأَنْصَارَ الْإِسْلَامِ، اشْهَدُ لَقَدْ نَصَحْتُمْ لِلَّهِ، وَجَاهَدْتُمْ فِي

و امام حسین و یاوران اسلام، گواهی می‌دهم که شما برای خدا خیر خواهی کرده و در راه او جهاد

سَيِّلِهِ، فَجَزَاكُمْ اللَّهُ مِنَ الْإِسْلَامِ [٤٩٤] وَاهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ، فُزْتُمْ وَاللَّهُ فَوْزًا

نمودید، پس خداوند از جانب اسلام و مسلمانان بهترین پاداش را به شما عطا کند، به خدا سوگند به رستگاری بزرگ

عَظِيمًا، يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ

رسیدید، ای کاش با شما بودم و به رستگاری بزرگ می رسیدم، گواهی می دهم که شما زنده اید و در نزد

رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ الشُّهَدَاءُ وَالسُّعْدَاءُ، وَأَنَّكُمْ الْفَائِزُونَ فِي

پروردگارتان روزی می خورید، گواهی می دهم که شما شهید و خوشبختید و به

دَرَجَاتِ الْعُلَى وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

درجات عالی رسیده اید، و سلام و درود و رحمت و برکات خداوند بر شما باد.

بعد از آن برگرد و بالای سر مبارک امام حسین علیه السلام نماز زیارت بجای آور و برای خود و پدر و مادر و برادران دینی دعا کن. (۱) یادآوری: زیارت امام حسین علیه السلام در روز اول رجب و نیز نیمه رجب و نیمه شعبان از فضیلت ویژه ای برخوردار است چرا که از امام صادق علیه السلام روایت شده که: «هر کس حسین علیه السلام را در روز اول ماه رجب زیارت کند البتّه خدای سبحان او را می آمرزد». (۲) و نیز از ابن ابی نصر نقل شده است که وقتی از امام رضا علیه السلام سؤال کرد: برای زیارت امام حسین علیه السلام کدام وقت بهتر است؟ آن حضرت در جواب فرمودند: نیمه رجب و نیمه شعبان. (۳)

۴- زیارت مخصوص نیمه رجب

برای نیمه رجب که به سبب غفلت عامّه مردم از فضیلت آن در زمان گذشته «غفیله» نام گرفته بود، مرحوم «شیخ مفید» زیارت دیگری را نقل کرده است، به این صورت که پس از ورود به حرم مطهر و گفتن سه مرتبه الله اکبر نزد قبر مطهر بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا آلَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

سلام بر شما ای خاندان خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان خدا، سلام بر شما

یا سَادَةَ السَّادَاتِ، السَّلَامُ عَلَى لُيُوثِ الْغَابَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا سُنُنَ

ای آقا و سرور آقایان، سلام بر شما ای شیران بیشه (شجاعت)، سلام بر شما ای کشتیهای

النَّجَاهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِ عِلْمِ

نجات (امت)، سلام بر تو ای اباعبدالله حسین، سلام بر تو ای وارث علم

الأنبياء، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ،

پیامبران و رحمت خدا و برکات خدا بر تو باد،] سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِ إِبْرَاهِيمَ

سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم

ص: ۴۰۹

٢- [٤٩٦] كامل الزيارات، باب ٧٣، صفحه ١٨٢، حديث ٢.

٣- [٤٩٧] همان مدرک، حديث ١.

خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِسْمَاعِيلَ ذَبِيحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

[خلیل خدا،] سلام بر تو ای وارث اسماعیل قربانی در راه خدا، سلام بر تو ای

وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ

وارث موسی کلیم خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى

بر تو ای وارث محمد حبیب خدا، سلام بر تو ای فرزند محمد مصطفی،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ،

سلام بر تو ای فرزند علی مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ خَدِيجَةَ الْكُبْرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهِيدُ بَنِ الشَّهِيدِ،

سلام بر تو ای فرزند خدیجه کبری، سلام بر تو ای شهید و فرزند شهید،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَتِيلُ بَنِ الْقَتِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنِ وَليِّهِ،

سلام بر تو ای کشته (در راه خدا) و فرزند کشته (در راه خدا)، سلام بر تو ای ولی خدا و فرزند ولیش،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّجَةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّجَتِهِ عَلَى خَلْقِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ

سلام بر تو ای حجّت خدا و فرزند حجّتش بر مخلوقات، گواهی می دهم که تو نماز را

الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَرَزَقْتَ

به پاداشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و داغدار شهادت

بِوَالِدَيْكَ، وَجَاهَدْتَ عَدُوَّكَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ تَسْمَعُ الْكَلَامَ وَتَرُدُّ الْجَوَابَ،

پدر و مادرت گشتی، و با دشمنانت جهاد نمودی، و گواهی می دهم که تو سخن را شنیده و جواب می دهی

وَإِنَّكَ حَبِيبُ اللَّهِ وَخَلِيلُهُ وَنَجِيبُهُ وَصَفِيُّهُ وَابْنُ صَفِيَّتِهِ، يَا مَوْلَايَ زُرْتُكَ

و به یقین تو حبیب خدا، و یار و بنده برجسته و برگزیده او و فرزند بنده برگزیده اش هستی، ای مولای من تو را با شوق و

مُشْتَاقًا فَكُنْ لِي شَفِيعًا إِلَى اللَّهِ يَا سَيِّدِي وَاسْتَشْفِعْ إِلَى اللَّهِ بِجَدِّكَ سَيِّدِ

زیارت کردم، پس در درگاه خدا شفیع باش ای آقای من، و شفاعت می طلبم در درگاه خدا از جدت آقا و سرور

النَّبِيِّينَ، وَبَابِيكَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَبِأَمِّكَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، الْا

پیامبران و پدرت آقا و سرور جانشینان و مادرت فاطمه سرور بانوان جهانیان،

لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ ظَالِمِيكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ سَالِيِيكَ وَمُبْغِضِيكَ مِنْ

خداوند قاتلین و ستم کنندگان بر تو و غارتگران حریمت و کینه ورزان به تو را از

الْأُولَىٰ وَالْآخِرِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ.

پیشینیان و پسینیان لعنت کند، و درود خدا بر آقا و سرور ما محمد و خاندان پاک و پاکیزه اش باد.

آنگاه ضریح منور را ببوس و رو به جانب علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) آور و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ

***** سلام بر تو

يَا مَوْلَايَ وَابْنَ مَوْلَايَ، لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَيْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ ظَالِمِيكَ، أَنِّي اتَّقَرَّبُ

ای مولای من و فرزند مولایم، خداوند قاتلان و ستم کنندگان بر تو را لعنت کند، من بواسطه

إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكُمْ وَبِمَحَبَّتِكُمْ، وَابْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، وَالسَّلَامُ

زیارت و محبت شما بدرگاه خدا تقرب جسته و از دشمنانتان بیزاری می جویم، و سلام و درود خدا

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ* سپس رو به جانب قبور سایر شهدا (رضوان الله بر تو ای مولای من و رحمت و برکات

خدا بر تو باد.*****

عليهم) بکن و بگو: السَّلَامُ عَلَى الْأَرْوَاحِ الْمُنِيخَةِ بِقَبْرِ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ

***** سلام و درود بر ارواحی که در کنار قبر اباعبدالله حسین رحل اقامت افکندند

عَلَيْهِ السَّلَامُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا طَاهِرِينَ مِنَ الدَّنَسِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا

- که درود و سلام خدا بر او باد- سلام بر شما ای پاکیزگان از پلیدی، سلام بر شما ای

مَهْدِيُونَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اِبْرَارَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ

راه یافتگان، سلام بر شما ای بنده های نیکوکار خدا، سلام بر شما و بر فرشتگانی

الْحَاقِقِينَ بِقُبُورِكُمْ اجْمَعِينَ، جَمَعَنَا اللَّهُ وَإِيَّاكُمْ فِي مُسْتَقَرِّ رَحْمَتِهِ وَتَحْتِ

که قبورتان را در بر گرفته اند، خداوند ما و شما را در قرارگاه رحمتش در زیر

عَرْشِهِ، أَنَّهُ ارْحَمُ الرَّاحِمِينَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

عرشش گرد هم آورد که او مهربانترین مهربانان است و سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

آنگاه به سوی حرم عباس بن علی علیهما السلام روی آور، وقتی به حرمش رسیدی بر درِ حرم آن جناب بایست و بگو:

سَلَامُ اللَّهِ وَسَلَامُ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ

... تا آخر زیارت آن حضرت که پیش از این (صفحه ۳۸۶) گذشت. (۱)

ص: ۴۱۱

۱- [۴۹۸] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۵، حدیث ۱.

۵- زیارت مخصوص نیمه شعبان

زیارت امام حسین علیه السلام در نیمه شعبان نیز از اهمّیت فوق العاده ای برخوردار است و روایات زیادی در فضیلت آن وارد شده، از جمله این که به چند سند معتبر از امام زین العابدین علیه السلام و امام جعفر صادق علیه السلام نقل شده که: هر کس مصافحه ۱۲۴ هزار پیامبر را می خواهد در نیمه شعبان، زیارت ابی عبدالله الحسین علیه السلام را بجای آورد، چرا که فرشتگان و ارواح پیامبران در چنین زمانی به زیارت آن حضرت می آیند، (پس خوشا به حال کسی که با ایشان مصافحه کند و آنان نیز با او مصافحه نمایند)؛ که پنج پیامبر اولوالعزم: نوح و ابراهیم و موسی و عیسی و محمّد صلی الله علیه و آله نیز از جمله آنانند. (۱) برای نیمه شعبان نیز زیارت دیگری نقل شده که «شیخ کفعمی» در «بلدالامین» آن را از امام صادق علیه السلام این چنین آورده است:

بعد از اذن دخول در حالی که غسل کرده ای، نزد قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ الرَّكِيُّ، اودِعْكَ

حمد و ستایش مخصوص خداوند بلند مرتبه و بزرگ است، سلام بر تو ای بنده شایسته و پاکیزه، گواهی خود را

شهاده منی لک تُقَرَّبُنِي إِلَيْكَ فِي يَوْمِ شَفَاعَتِكَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قُتِلْتَ وَ لَمْ

برای تو به ودیعه می سپارم تا در روز شفاعت مرا به تو نزدیک کند، گواهی می دهم که تو کشته شدی ولی

تَمُتْ، بَلْ بَرَجَاءِ حَيَاتِكَ حَيِّتْ قُلُوبَ شِيعَتِكَ، وَ بِضِيَاءِ نُورِكَ اهْتَدَى

زنده ای و به امید زنده بودن دلهای شیعیانت زنده است، و طالبان وصال در پرتو نورت

الطَّالِبُونَ إِلَيْكَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ نُورُ اللَّهِ الَّذِي لَمْ يُطْفَأْ وَلَا يُطْفَأُ أَبَدًا، وَ أَنَّكَ

هدایت یافتند، گواهی می دهم که تو نور خدایی که خاموش نشده و هرگز خاموش نمی گردد، و تو

وَجْهَ اللَّهِ الَّذِي لَمْ يَهْلِكْ وَلَا يُهْلِكْ أَبَدًا، وَأَشْهَدُ أَنَّ هَذِهِ التُّرْبَةَ تُرْبَتُكَ،

جلوه خدایی که از بین نرفته و از بین نمی رود، و گواهی می دهم که این تربت، تربت تو

وَهَذَا الْحَرَمَ حَرْمُكَ، وَهَذَا الْمَضْرَعُ مَضْرَعُ بَدَنِكَ، لَا ذَلِيلَ وَاللَّهِ مُعْزُكَ،

و این حرم، حرم تو و این قتلگاه، قتلگاه بدن توست، به خدا سوگند گرامی داشته ات هرگز خوار نگرود

وَلَا مَغْلُوبٌ وَاللَّهِ نَاصِرُكَ، هَذِهِ شَهَادَةٌ لِي عِنْدَكَ إِلَى يَوْمِ قَبْضِ رُوحِي

و یاری کننده ات هرگز مغلوب نشود، این گواهی من است در نزد تو تا روز گرفته شدن جانم

ص: ۴۱۲

۱- [۴۹۹] کامل الزیارات، باب ۷۲، صفحه ۱۷۹، حدیث ۲ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۹۳، حدیث ۲.

بِحَضْرَتِكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

در حضورت، و سلام و درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

۶- زیارت در شب های قدر

در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در ماه مبارک رمضان به نحو عام و در شب اول و نیمه ماه و آخر آن و شب های قدر به خصوص، روایات بسیاری نقل شده، از جمله:

۱- از امام محمد تقی علیه السلام نقل شده است که: «هر کس در شب بیست و سوم ماه رمضان- که امید شب قدر بودن آن می رود- به زیارت امام حسین علیه السلام برود ارواح ۲۴ هزار پیامبر که از خداوند رخصت زیارت امام حسین علیه السلام را در آن شب می طلبند، با او مصافحه می کنند». (۲) ۲- در روایت معتبر دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: «وقتی شب قدر می شود منادی از آسمان، از وسط عرش ندا می دهد که حق تعالی هر کسی را که به زیارت قبر حسین علیه السلام آمده است آمرزید». (۳) ۳- در روایت سومی از آن حضرت آمده: «هر کس شب قدر نزد قبر آن حضرت باشد و دو رکعت، یا آنچه برای او میسر شود نماز بگزارد و از خداوند ورود در بهشت و پناه از آتش جهنم را طلب کند، دعایش مستجاب می شود». (۴) ۴- حتی «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» از امام صادق علیه السلام روایت کرده که: «هر کس قبر امام حسین علیه السلام را در ماه مبارک رمضان زیارت کند و در راه زیارت از دنیا برود، به او گفته می شود: با امن و امان داخل بهشت شو». (۵) به هر حال زیارتی که برای شب قدر (و عید فطر و عید قربان) از «سید بن طاووس» و چند تن از بزرگان نقل شده و بعضی از آنها آن را از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند، به قرار ذیل است:

وقتی اراده زیارت ابی عبدالله الحسین علیه السلام کردی پس از غسل و پوشیدن تمیزترین لباس های خود، به حرم مقدس آن حضرت می روی و در حالی که روی به جانب آن حضرت کرده ای، قبله را مابین دو کتف خود قرار ده و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام

ص: ۴۱۳

۱- [۵۰۰] بلد الامین، صفحه ۲۸۴ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۲، حدیث ۲.

۲- [۵۰۱] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۰۰، حدیث ۳۱.

۳- [۵۰۲] همان مدرک، حدیث ۳۲.

۴- [۵۰۳] همان مدرک، صفحه ۹۹، حدیث ۳۰.

۵- [۵۰۴] کامل الزیارات، باب ۱۰۸، صفحه ۳۳۰، حدیث ۷.

عَلَيْكَ يَا بَنَ الصَّدِيقِ الطَّاهِرِ، فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ

بر تو ای فرزند صدیقه طاهره، فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، وَرَحِمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ

بر تو ای مولا و سرورم ای اباعبدالله، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین

قَدَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

نماز را پیا داشته و زکات را ادا نموده و امر به معروف و نهی از منکر کردی

وَتَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقًّا تِلَاوَتِهِ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَصَبَرْتَ

و کتاب خدا را به شایستگی تلاوت نموده و در راه خدا به شایستگی جهاد کردی، و

عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ مُحْتَسِبًا حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، أَشْهَدُ أَنَّ الَّذِينَ

در کنار آن بر آزار و اذیتها صبر نمودی و به حساب خدا گذاردی تا زمان وفات فرا رسیدی، گواهی می دهم که به یقین آنان که

خَالَفُوكَ وَحَارَبُوكَ، وَالَّذِينَ خَدَلُوكَ، وَالَّذِينَ قَتَلُوكَ، مُلْعُونُونَ عَلَى

با تو مخالفت کرده و جنگیدند و آنان که تو را تنها گذاشتند و آنان که تو را به شهادت رساندند، بر

لِسَانِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ، وَقَدْ خَابَ مَنْ افْتَرَى لَعْنَةَ اللَّهِ الظَّالِمِينَ لَكُمْ مِنْ

زبان پیامبر امی لعنت شده اند، و تهمت زندگان زیانکارند، و خداوند تمامی ستم کنندگان بر شما از

الْأُولَى وَالْآخِرِينَ، وَضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ، اَتَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ

پیشینیان و پسینیان را لعنت کرده و بر عذاب دردناک آنان بیافزاید، برای زیارت به درگاہت آمده ام ای مولا من

يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ،

ای فرزند رسول خدا، در حالی که آشنای به حق تو و دوستدار دوستانت و دشمن دشمنانت هستم

مُسْتَبْصِرًا بِالْهُدَى الَّتِي أَنْتَ عَلَيَّهَا، عَارِفًا بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكَ، فَاشْفَعْ لِي

و به هدایتی که تو بر آنی بصیرت یافته ام، و به گمراهی مخالفانت آگاهم، پس نزد پروردگارت

عِنْدَ رَبِّكَ * سپس به جانب بالای سر برو و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ فِي

شَفِيعِمَ بَاش. ***** سلام بر تو ای حجت خدا در

أَرْضِهِ وَسَمَائِهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ الطَّيِّبِ، وَجَسَدِكَ الطَّاهِرِ،

زمین و آسمان، درود خدا بر روح پاک و بدن پاکیزه ات

وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا مَوْلَايَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ * پس از آن ضریح را ببوس، آنگاه و سلام بر تو باد ای مولای من و رحمت و

برکات خدا بر تو باد. *****

دو رکعت نماز زیارت بجای آور و بعد از آن هر مقدار که میسر شود نماز بخوان و سپس به پایین پای آن حضرت برو و خطاب به علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَابْنَ

***** سلام بر تو ای مولای من و فرزند

مَوْلَايَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، لَعْنُ اللَّهِ مَنْ ظَلَمَكَ، وَلَعْنُ اللَّهِ مَنْ قَتَلَكَ،

مولایم، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، لعنت خدا بر کسی که بر تو ستم نمود، و لعنت خدا بر کسی که تو را به شهادت رساند،

وَضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْعَالِمِينَ* و آنچه می خواهی از خدا بخواه، سپس در طرف پایین پا و خدا بر عذاب دردناک آنان بیافزاید*****

رو به قبله بایست و سایر شهدا را زیارت کن و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الصِّدِّيقُونَ،

***** سلام بر شما ای راستگویان

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الشُّهَدَاءُ الصَّابِرُونَ، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ جَاهَدْتُمْ فِي سَبِيلِ

سلام بر شما ای شهیدان شکیبا، گواهی می دهم که شما به یقین در راه خدا جهاد

اللَّهِ، وَصَبَرْتُمْ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِ اللَّهِ، وَنَصَحْتُمْ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، حَتَّى

کرده و در راه خدا بر آزار و اذیتها صبر نمودید و برای خدا و پیامبرش خیرخواهی کردید تا این که زمان

اتِيكُمْ الْيَقِينُ، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّكُمْ تُرْزَقُونَ، فَجَزَاكُمْ اللَّهُ عَنِ

مرگتان فرا رسید، گواهی می دهم که به یقین شما زنده اید و نزد پروردگارتان روزی داده می شوید، پس خداوند

الْإِسْلَامِ وَأَهْلِهِ، أَفْضَلَ جَزَاءِ الْمُحْسِنِينَ، وَجَمَعَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فِي مَحَلِّ

از جانب اسلام و مسلمانان به شما بهترین پاداش نیکوکاران را عطا کند، و ما و شما را در بهشت گرد هم

النَّعِيمِ* آنگاه به زیارت عباس بن علی علیهما السلام برو، وقتی به آن جا رسیدی، نزد آن جناب بایست و بگو:

آورد.*****

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ

سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام بر تو ای بنده شایسته و

الْمُطِيعُ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جَاهَدْتَ وَنَصَحْتَ وَصَبَرْتَ حَتَّى

فرمانبردار خدا و رسولش، گواهی می دهم که تو به یقین جهاد کرده و خیرخواهی نموده و (در راه خدا) صبر کردی تا

اتِيكَ الْيَقِينُ، لَعَنَ اللَّهُ الظَّالِمِينَ لَكُمْ مِنَ الْأُولَىٰ وَالْآخِرِينَ، وَالْحَقَّهُمْ

زمان وفات فرا رسید، و خداوند تمامی ستم کنندگان بر شما از پیشینیان و پسینیان را لعنت کرده و

ص: ۴۱۵

به قعر دوزخ بفرستد.

یادآوری: در مواقع ازدحام جمعیت، دور زدن ضریح یا چسبیدن به ضریح و مانند آن- که در بعضی از روایات آمده- لازم نیست.

۷- زیارت در عید فطر و قربان

به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «هر کس قبر امام حسین علیه السلام را در یکی از سه شب زیارت کند گناهان او آمرزیده می شود»، راوی عرض می کند: فدایت شوم آن سه شب کدام است؟ فرمود:

«شب عید فطر، شب عید قربان و شب نیمه شعبان» (۲) همچنین از آن حضرت روایت شده که: «هر کس آن حضرت را در یکی از سه شب نیمه شعبان، عید فطر و عرفه زیارت کند هزار حاجت از حوائج دنیا و آخرت برای او برآورده می شود» (۳) از امام باقر علیه السلام نقل شده که: «هر کس شب عرفه در زمین کربلا باشد و آن جا برای زیارت روز عید قربان بماند و سپس برگردد، خدای سبحان او را از آفات آن سال محافظت می کند» (۴) به هر حال، برای این دو شب نیز غیر از زیارت قبلی، زیارت دیگری ذکر شده است و از کلمات علما به دست می آید که زیارت قبلی مربوط به روزهای عید فطر و عید قربان است و زیارت ذیل مربوط به شب های این دو عید است.

وقتی اراده زیارت آن حضرت را در این دو شب کردی بر درِ حرم مطهر او بایست و به جانب قبر نظر بیفکن و برای اذن دخول بگو:

یا مَوْلای یا ابا عَبْدِاللهِ، یا بَنِ رَسُولِ اللهِ، عَبْدُكَ وَابْنُ امَّتِكَ، الدَّلِيلُ بَيْنَ

ای مولای من ای ابا عبدالله، ای فرزند رسول خدا، بنده و فرزند کنیزت، فروتن در پیش

یَدَيْكَ، وَالْمُصَغَّرُ فِي عُلُوِّ قَدْرِكَ، وَالْمُعْتَرِفُ بِحَقِّكَ، جَاءَكَ مُسْتَجِيرًا

رویت و کوچک در برابر علو منزلت و اعتراف کننده به حقت، نزدت آمده، در حالی که به تو پناهنده

بِكَ، قاصداً الی حَرَمِكَ، مُتَوَجِّهاً الی مَقامِكَ، مُتَوَسِّلاً الی اللهِ تَعالی بِكَ،

است، و حرمت را قصد کرده و به جایگاهت رو نموده، و به واسطه تو به خداوند بلندمرتبه متوسل شده است

٢- [٥٠٦] كامل الزيارات، باب ٧٢، صفحه ١٨٠، حديث ٦.

٣- [٥٠٧] همان مدرک، حديث ٧.

٤- [٥٠٨] همان مدرک، باب ٨٨، صفحه ٢٦٩، حديث ٩.

ءَاذْخُلْ يَا مَوْلَايَ، ءَاذْخُلْ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، ءَاذْخُلْ يَا مَلَائِكَةَ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ

آیا داخل شوم ای مولای من، آیا داخل شوم ای ولی خدا، آیا داخل شوم ای فرشتگان خدا که این حرم را در بر
بِهَذَا الْحَرَمِ، الْمُقِيمِينَ فِي هَذَا الْمَشْهَدِ * سپس پای راست را جلو بگذار و داخل شو گرفته، و در این شهادتگاه اقامت گزیده
اید.*****

و بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ أَنْزِلْنِي

به نام خدا و به یاری خدا و در راه خدا، و بر دین رسول خدا، خدایا مرا به جایگاه پربرکتی

مُنَزَّلًا مُبَارَكًا، وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنزِلِينَ * آنگاه بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ

فروود آر، و تو بهترین فروود آورندگانی ***** خداوند بسیار بزرگتر است و حمد و سپاس

لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَرْدِ الصَّمَدِ الْمَاجِدِ

فراوان از آن خداوند است، و در صبحگاهان و شامگاهان او را تسبیح می گویم، و حمد و سپاس از آن خداوند یگانه بی نیاز
و بزرگوار

الْأَحَدِ، الْمُتَفَضِّلِ الْمَنَّانِ الْمُتَطَوِّلِ الْحَنَّانِ، الَّذِي مِنْ تَطَوُّلِهِ سَهَّلَ لِي

یکتاست، (خداوند) با محبت و سخاوتمند و نعمت بخش و غمخوار، آن که به واسطه نعمت بخشی و احسانش

زِيَارَةَ مَوْلَايَ بِإِحْسَانِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْنِي عَنْ زِيَارَتِهِ مَمْنُوعًا، وَلَا عَنْ ذِمَّتِهِ

زیارت مولایم را برایم آسان کرد، و مرا از زیارتش منع نکرد و از امانش

مَيْدُفُوعًا، بَلْ تَطَوَّلَ وَمَنَحَ * آنگاه حرکت کن و پس از رسیدن به میان حرم، مقابل قبر مطهر دور نساخت بلکه احسان کرد و
عطا نمود *****

با حال خضوع و تضرع بایست و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ

***** سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ نُوحٍ أَمِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ،

بر تو ای وارث نوح امین خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى

سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، حَبِيبِ اللَّهِ،

روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- حبیب خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عَلِيٍّ حُجَّجِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبُرُّ

سلام بر تو ای وارث علی حجّت خدا، سلام بر تو ای جانشین نیکوکار

التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، وَالْوَتَرَ الْمُؤْتَوِرَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ

پرهیزکار، سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست و یگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است، گواهی می
دهم که تو به یقین

أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

نماز را پیا داشته و زکات دادی، و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، حَتَّى اسْتَبِيحَ حَرْمُكَ، وَقُتِلْتَ مَظْلُومًا

و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودی، تا این که حرمت شکسته شد و مظلومانه به شهادت رسیدی * سپس نزد سر مقدس، با
دلی خاشع بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

سلام بر تو ای اباعبدالله، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

يَا بَنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ،

ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَطَلَ الْمُسْلِمِينَ، يَا مَوْلَايَ أَشْهَدُ أَنَّكَ كُنْتَ نُورًا فِي

سلام بر تو ای قهرمان مسلمانان، ای مولای من گواهی می دهم که تو نوری در

الْأَصْلَابِ الشَّامِخَةِ، وَالْأَرْحَامِ الْمُطَهَّرَةِ، لَمْ تُجَسَّكَ الْجَاهِلِيَّةُ

صلبهای بلندمرتبه و رحمهای پاکیزه بودی، که دوران جاهلیت

بِأَنْجَاسِهَا، وَلَمْ تُلْبَسَكَ مِنْ مُدْلِهَمَاتِ ثِيَابِهَا، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مِنْ دَعَائِمِ

با ناپاکیهایش تو را آلوده ناساخت، و لباسهای آلوده اش تو را نپوشانید، و گواهی می دهم که تو از پایه های

الدِّينِ، وَارْكَانِ الْمُسْلِمِينَ، وَمَعْقِلِ الْمُؤْمِنِينَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْبُرُّ

دین و تکیه گاه مسلمانان و پناهگاه مؤمنان هستی، و گواهی می دهم که تو پیشوای نیکوکار

التَّقِيُّ الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ الْهَادِي الْمَهْدِيُّ، وَأَشْهَدُ أَنَّ الْأَيَّمَةَ مِنْ وُلْدِكَ كَلِمَةُ

پرهیزکار و پسندیده پاکیزه و راهنمای هدایت یافته ای، و گواهی می دهم که امامان از فرزندان تو اساس

التَّقْوَىٰ وَاعْلَامُ الْهُدَىٰ وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَىٰ وَالْحُجَّةُ عَلَىٰ أَهْلِ الدُّنْيَا

پرهیزکاری و نشانه های هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجت (خدا) بر جهانیان هستند* آنگاه بگو: أَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، يَا مَوْلَايَ إِنَّا مُوَالٍ لِّوَلِيِّكَم، وَمُعَادٍ

ما از آن خداییم و به سوی او بازمی گردیم، ای مولا و سرورم، من دوست دوستانت و دشمن

ص: ۴۱۸

لِعَدُوِّكُمْ، وَ اِنَّا بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِاِيَابِكُمْ مُوقِنٌ، بِشَرَايعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ

دشمنان توام، و به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین دینم و عواقب عملم به بازگشت شما

عَمَلِي وَقَلْبِي لِقَلْبِكُمْ سَلَمٌ، وَامْرِي لِأَمْرِكُمْ مُتَّبِعٌ، يَا مَوْلَايَ اَتَيْتُكَ

مطمئنم و دلم تسلیم دل شما و عملم پیرو عمل شماست، ای مولای من با ترس (از گناه) به درگاہت آمده ام

خَائِفًا فَأَمِنِي وَاتَيْتُكَ مُسْتَجِيرًا فَاجِرُنِي وَاتَيْتُكَ فَقِيرًا فَاعْنِنِي

پس امانم ده، و پناه جویان به درگاہت آمده ام پس پناهم ده، و فقیر و نیازمند به درگاہت آمده ام پس بی نیازم گردان

سَيِّدِي وَمَوْلَايَ، اَنْتَ مَوْلَايَ، حُجَّهَ اللّٰهِ عَلَيِ الْخَلْقِ اَجْمَعِينَ، اَمَنْتُ

آی آقا و سرورم و ای مولای من، تویی مولای من و حجت خدا بر تمامی مخلوقات، ایمان دارم

بِسِرِّكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ، وَبِظَاهِرِكُمْ وَبِاطْنِكُمْ، وَأَوَّلِكُمْ وَآخِرِكُمْ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ

به نهان و آشکارتان، و ظاهر و باطنتان و اولین و آخرینتان، و گواهی می دهم که تو به یقین

التَّالِي لِكِتَابِ اللّٰهِ، وَامِينُ اللّٰهِ، الدَّاعِي اِلَى اللّٰهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَهِ

کتاب خدا را تلاوت نموده و امین خدایی، و با حکمت و اندرز نیکو به سوی خداوند دعوت نمودی

الْحَسَنَةَ، لَعَنَ اللّٰهُ اُمَّهَ ظَلَمْتِكَ، وَلَعَنَ اللّٰهُ اُمَّهَ سَمِعَتْ بِدَلِيكَ فَرَضِيَتْ بِهٖ

خداوند گروهی را که به تو ستم نمودند لعنت کند و خداوند گروهی که آن را شنیده و به آن راضی شدند لعنت کند* سپس

دو رکعت نماز بالای سر آن حضرت بخوان و پس از سلام بگو: اللّٰهُمَّ اِنِّي لَكَ صَلَّيْتُ،

***** خدایا برای تو نماز خوانده

وَلَكَ رَكَعْتُ، وَلَكَ سَجَدْتُ، وَحَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، فَانَّهُ لَا تَجُوزُ الصَّلَاةُ

و برای تو رکوع و سجود بجا آوردم، تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز

وَالرُّكُوعُ وَالسُّجُودُ اِلَّا لَكَ، لِأَنَّكَ اَنْتَ اللّٰهُ الَّذِي لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اللّٰهُمَّ صَلِّ

و رکوع و سجود فقط برای توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلَغُهُمْ عَنِّي أَفْضَلَ السَّلَامِ وَالتَّحِيَّةِ، وَارْزُدْ

به محمد و خاندان پاکش درود فرست، و بهترین سلام و درود مرا به آنان برسان، و

عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ، اللَّهُمَّ وَهَاتَانِ الرَّكْعَتَانِ هَدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى سَيِّدِي

سلامشان را به من بازگردان، خدایا این دو رکعت نماز هدیه ای است از جانب من به آقا و سرورم

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ،

حسین بن علی - که سلام و درود بر ایشان باد - خدایا بر محمد و بر او درود فرست،

وَتَقَبَّلُهُمَا مِنِّي وَأَجْزِنِي عَلَيْهِمَا أَفْضَلَ أَمَلِي وَرَجَائِي فِيكَ، وَفِي وَلِيِّكَ

و این دو رکعت را از من بپذیر، و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و ولایت امید دارم را به من عطا فرما

يَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ * سپس قبر آن حضرت را ببوس و بگو: السَّلَامُ عَلَيَّ الْحُسَيْنِ بْنِ

ای سرپرست مؤمنان*****سلام بر حسین فرزند

عَلَيَّ الْمَظْلُومِ الشَّهِيدِ، قَتِيلِ الْعِبْرَاتِ، وَاسِيرِ الْكُرْبَاتِ، اللَّهُمَّ انِّي أَشْهَدُ

علی آن مظلوم شهید، آن کشته ای که اشک فراوان بر او ریخته می شود، و در بند ناگواری ها است، خدایا گواهی می دهم که به یقین

أَنَّه وَلِيُّكَ وَابْنُكَ، وَصَفِيُّكَ النَّائِرُ بِحَقِّكَ، أَكْرَمَتُهُ بِكَرَامَتِكَ، وَخَمَمَتْ

او ولی تو و فرزند ولی تو و برگزیده بپا خواسته بر (احقاق) حق توست، او را به کرامت گرامی داشته و

لَهُ بِالشَّهَادَةِ، وَجَعَلْتَهُ سَيِّدًا مِنَ السَّادَةِ، وَقَائِدًا مِنَ الْفَادَةِ، وَأَكْرَمْتَهُ

با شهادت زندگیش را به پایان رساندی، و او را آقایی از میان آقایان و پیشوایی از میان پیشوایان قرار دادی، و او را به

بِطَيْبِ الْوِلَادَةِ، وَأَعْطَيْتَهُ مَوَارِيثَ الْأَنْبِيَاءِ، وَجَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَي خَلْقِكَ

پاکی ولادت گرامی داشتی و میراث پیامبران را به او عطا نموده و از میان جانشینان او را حجت بر مخلوقات

مِنَ الْأَوْصِيَاءِ، فَأَعَذَرَ فِي الدُّعَاءِ، وَ مَنَحَ النَّصِيحَةَ، وَبَدَّلَ مَهْجَتَهُ فِيكَ،

قرار دادی، پس در دعوت جای بهانه باقی نگذاشت و در خیرخواهی دریغ نکرد و جانش را در راه تو فدا نمود

حَتَّى اسْتَنْقَذَ عِبَادَكَ مِنَ الْجَهَالَةِ، وَخَيَّرَهُ الضَّلَالَةَ، وَقَدْ تَوَازَرَ عَلَيْهِ مَنْ

تا بندگانت را از جهالت و سرگردانی در گمراهی رهایی بخشید، در حالی که همدیگر را یاری کردند آنان که

عَرَّتُهُ الدُّنْيَا، وَبَاعَ حَظَّهُ مِنَ الْأَخِرَةِ بِالْأَذْنَى وَتَرَدَّى فِي هَوَاهُ،

دنیا آنها را فریفته بود و بهره خود را از آخرت به (متاع ناچیز) دنیا فروخته و در (دام) هوای نفس افتاده بودند

وَاسْخَطَكَ وَاسْخَطَ نَبِيَّكَ، وَاطَاعَ مِنْ عِبَادِكَ أُولَى الشَّقَاقِ وَالنَّفَاقِ،

و تو و پیامبرت را به خشم آوردند و اطاعت نمودند از تفرقه افکنان و منافقان

وَحَمَلَهُ الْأَوْزَارِ الْمُسْتَوْجِبِينَ النَّارَ، فَجَاهَدَهُمْ فِيكَ صَابِرًا مُحْتَسِبًا،

و حاملان (بارهای) گناه که سزاوار دوزخند، پس او در راه تو شکیبا و حسابگر با آنها جهاد نمود

مُقْبِلًا غَيْرَ مُدْبِرٍ، لَا تَأْخُذُهُ فِي اللَّهِ لَوْمَةٌ لَائِمٌ، حَتَّى سَفِكَ فِي طَاعَتِكَ

روی کننده به جهاد نه گریزان از آن، در حالی که ملامت سرزنش کنندگان او را از راه خدا باز نداشت، تا این که در راه فرمانبرداری تو

دَمُهُ، وَاسْتَبِيحَ حَرِيمُهُ، اللَّهُمَّ الْعَنْهُمْ لَعْنًا وَبِلًا، وَعَذِّبْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

خونش ریخته شده و حرمتش پایمال شد، خدایا آنها را به سختی لعنت کن و به عذاب دردناک گرفتار نما

* آنگاه حرکت کن به سوی قبر علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) که در پایین پای امام حسین علیه السلام واقع است و بگو: السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ [۵۰۹]، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ

*** سلام بر تو ای ولی خدا، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنَّ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بِنَّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءٍ

بر تو ای فرزند خاتم پیامبران، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان

العَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بِنَّ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ أَيُّهَا الْمَظْلُومُ

جهانیان، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو ای ستمدیده

الشَّهِيدُ، يَا بِنَّ أُمَّيْ عِشَّتِ سَيِّعِيداً، وَقَتِلْتَ مَظْلُوماً شَهِيداً* بعد از آن شهید، پدر و مادرم فدای تو باد، سعادت مند زندگی کرده و مظلومانه به شهادت رسیدی.***

رو به سوی قبور سایر شهدا (رضوان الله عليهم) می کنی و می گویی: السَّلَامُ عَلَیْكُمْ أَيُّهَا

*** سلام بر شما ای

الدَّابُّونَ عَنْ تَوْحِيدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ،

دفاع کنندگان از یگانگی خدا، سلام بر شما به خاطر شکیباییتان، پس چه جایگاه نیکویی است (جایگاه صابران)

يَا بِنَّ أَنْتُمْ وَأُمَّيْ فُزْتُمْ فَوْزاً عَظِيماً* آنگاه به سوی حرم عباس بن علی علیهما السلام حرکت کن و پدر و مادرم فدای شما که به رستگاری بزرگی رسیدید.***

نزد ضریح شریف او بایست و بگو: السَّلَامُ عَلَیْكَ أَيُّهَا الْعَبْدُ الصَّالِحُ، وَالصَّدِيقُ

*** سلام بر تو ای بنده شایسته (خدا) و بسیار راستگو

الْمُوَاسِي أَشْهَدُ أَنَّكَ آمَنْتَ بِاللَّهِ، وَنَصَرْتَ ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَدَعَوْتَ إِلَى

و یاری کننده (برادر)، گواهی می دهم که تو به یقین به خدا ایمان آورده و فرزند رسول خدا را یاری نمودی، و به سوی

سَبِيلِ اللَّهِ، وَوَاسَيْتَ بِنَفْسِكَ، فَعَلَيْكَ مِنَ اللَّهِ أَفْضَلُ التَّجِيهِ وَالسَّلَامِ

راه خدا دعوت کرده و با جان خویش (برادرت را) یاری نمودی، پس بهترین درود و سلام از جانب خداوند بر تو باد.

* سپس بگو: يَا أَبَتِ أَيُّهَا الْمَوْلَى يَا نَاصِرَ دِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاصِرَ

***** پدر و مادرم فدای تو ای یاور دین خدا، سلام بر تو ای یاور

ص: ۴۲۱

الْحُسَيْنِ الصِّدِّيقِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاصِرَ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ، عَلَيْكَ مِنِّي

حسین بسیار راستگو، سلام بر تو ای یاور حسین شهید، سلام من بر تو باد

السَّلَامُ مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ.

مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست.

آنگاه دو رکعت نماز بالای سر آن حضرت بخوان و پس از آن، دعایی که بالای سر امام حسین علیه السلام خواندی یعنی

اللَّهُمَّ إِنِّي صَلَّيْتُ ...

(که در صفحه ۳۸۳ گذشت) را این جا نیز بخوان، آنگاه به سوی حرم امام حسین علیه السلام برگرد و نزد آن حضرت هر مقدار که خواستی بمان (به گونه ای که مزاحمت برای دیگران نشود). هنگامی که خواستی وداع کنی بالای سر آن حضرت بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ سَلَامٌ مُودِّعٍ لَا قَالٍ وَلَا سَمِيمٍ، فَإِنْ انْصَرَفَ فَلَا

سلام بر تو ای مولای من، سلام وداع کننده ای که نه دلتنگ است و نه خسته، پس اگر باز می گردم

عَنْ مَلَالِهِ، وَأَنْ أَقِمَّ فَلَا عَنْ سُوءِ ظَنٍّ بِمَا وَعَدَ اللَّهُ الصَّابِرِينَ، يَا مَوْلَايَ،

از روی دلتنگی نیست و اگر می مانم از روی بدگمانی به وعده خدا به صابران نیست، ای مولای من،

لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنِّي لِزِيَارَتِكَ، وَرَزَقَنِي الْعَوْدَ إِلَيْكَ، وَالْمَقَامَ فِي

خداوند این زیارت را آخرین زیارت از تو قرار ندهد، و بازگشت به آستانت و اقامت در

حَرَمِكَ، وَالْكَوْنِ فِي مَشْهَدِكَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ* در پایان نیز (در صورت امکان) حرمت، و بودن در محل شهادت را

روزیم گرداند، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان*****

قبر آن حضرت را ببوس و به صورت قهقری خارج شو و هنگام خارج شدن بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ

***** سلام بر تو

يَا بَابَ الْمَقَامِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَرِيكَ الْقُرْآنِ [۵۱۰]، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ

ای درگاه اقامت (مؤمنان)، سلام بر تو ای شریک قرآن، سلام بر تو ای حجت و دلیل

الْخِصَامِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِينَةَ النَّجَاهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَلَائِكَةَ رَبِّي

بر دشمنان، سلام بر تو ای کشتی نجات، سلام بر شما ای فرشتگانِ پروردگار من

الْمُقِيمِينَ فِي هَذَا الْحَرَمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَبَدًا مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ

که در این حرم اقامت دارید، پیوسته سلام بر تو باد مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست

ص: ۴۲۲

* و بگو: اَنَا لِلَّهِ وَ اَنَا اِلَيْهِ راجِعُونَ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

***** ما از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

قابل توجه این که برای این زیارت، ثواب عظیمی نقل شده است. (۱)

۸- زیارت روز عرفه

در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه روایات فراوانی وارد شده که به تعبیر مرحوم محدث قمی رحمه الله قابل احصا نیست، لذا تنها به ذکر سه روایت معتبر، اکتفا می شود:

۱- در روایات متعدّد معتبر، وارد شده که خدای سبحان در روز عرفه قبل از آن که به حاجیان متوقف در عرفات نظری افکند، نظر رحمتش را به سوی زائران قبر حسین علیه السلام معطوف می سازد. (۲) ۲- در حدیث معتبر دیگری از رفاعه نقل شده که می گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: امسال حج مشرف شده ای؟ گفتم: فدایت شوم پولی نداشتم تا به حج روم، لیکن عرفه را نزد قبر امام حسین علیه السلام بودم، فرمود: ای رفاعه! هیچ کوتاهی نکردی از آنچه اهل منی در آن بودند، اگر نه این بود که می ترسم مردم ترک حج کنند حدیثی را برایت می گفتم که با شنیدن آن هرگز زیارت قبر امام حسین علیه السلام را رها نمی کردی! آنگاه لحظه ای ساکت شد و سپس فرمود: پدرم مرا خبر داد که هر کس به سوی قبر امام حسین علیه السلام حرکت کند در حالی که عارف به حقّ آن حضرت و بدون تکبر باشد، هزار فرشته از جانب راست و هزار فرشته از جانب چپ، با او همراه می شوند و برای او ثواب هزار حج و هزار عمره ای که به همراه پیامبر یا وصی پیامبر صلی الله علیه و آله بجا آورده شود نوشته می شود. (۳) ۳- داوود رقی می گوید: من از امام صادق و امام کاظم و امام رضا (صلوات الله علیهم) شنیدم که می فرمودند: هر کسی به زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه برود خداوند قلب او را (با ایمان و یقین و مغفرت و رحمت) آرامش می بخشد. (۴) به هر حال، کیفیت زیارت آن حضرت در روز عرفه چنین است که هرگاه اراده زیارت کنی در صورت امکان، با آب فرات و گرنه با هر آبی که ممکن باشد غسل کن و پاکیزه ترین لباس های خودت را بپوش و با آرامش و وقار و طمأنینه، حرکت نما، وقتی به در حرم حسینی رسیدی بگو:

اللَّهُ اَكْبَرُ وَ نِزِ بَگو: اللَّهُ اَكْبَرُ كَبِيراً، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيراً، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً

خدا بزرگتر از هر چیز است*** خدا بسیار بزرگتر است و حمد و سپاس فراوان از آن اوست و هر بامداد و شامگاه او را

ص: ۴۲۳

۱- [۵۱۱] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۵۲، حدیث ۱ و مصباح الزائر، صفحه ۳۲۹ (با اندکی تفاوت).

۲- [۵۱۲] کامل الزیارات، باب ۷۰، حدیث ۳ و ۴ و ۵ و ۷.

۳- [۵۱۳] مصباح المتهجّد، صفحه ۷۱۶.

۴- [۵۱۴] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۸۶، حدیث ۸.

وَاصِيلاً، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا، وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ،

تسبیح می گویم، و ستایش مخصوص خداوندی است که ما را به این (همه نعمتها) رهنمون شد؛ و اگر خدا ما را هدایت نکرده بود ما (به

لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبَّنَا بِالْحَقِّ، السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى امِيرِ

اینها) راه نمی یافتیم مسلماً فرستادگان پروردگار ما حق را آوردند، سلام بر رسول خدا، سلام بر امیر

الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَى فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ

مؤمنان، سلام بر فاطمه زهرا سرور بانوان جهانیان، سلام

عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَى

بر حسن و حسین، سلام بر علی بن حسین، سلام بر

مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى بْنِ

محمد بن علی، سلام بر جعفر بن محمد، سلام بر موسی بن

جَعْفَرٍ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ،

جعفر، سلام بر علی بن موسی، سلام بر محمد بن علی،

السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى

سلام بر علی بن محمد، سلام بر حسن بن علی، سلام بر

الْخَلْفِ الصَّالِحِ الْمُنتَظَرِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

جانشین شایسته ای که انتظار (حضورش) کشیده می شود، سلام بر تو ای ابا عبد الله، سلام بر تو ای فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، وَابْنُ امَّتِكَ، الْمُوَالِي لَوْلِيَّتِكَ، الْمُعَادِي

رسول خدا، بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت، دوستدار دوستانت و دشمن

لِعَدُوِّكَ، اسْتَجَارَ بِمَشْهَدِكَ، وَتَقَرَّبَ اِلَى اللَّهِ بِقَصْدِكَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

دشمنانت، به شهادتگاهت پناهنده شده و با عزیمت به سویت به خدا تقرب می جوید، حمد و سپاس از آن خداوندی است که

هیدانی لَوْلَايَتِكَ، وَخَصَّنِي بِزِيَارَتِكَ، وَسَيَهَّلْ لِي قَصِيْدَكَ سِيسِ دَاخِل حَرَمٍ مَرَا بِي دُوسْتِي تُو هِدَايَتِ نَمُودِ، وَ مَرَا بَرَايِ زِيَارَتِ
برگزیده و آن را برایم آسان کرد*****

می شوی و بالای سر حضرت می ایستی و می گویی: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَه

***** سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده

اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ اِبْرَاهِيمَ

خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم

خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای

وَاثِرَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ مُحَمَّدِ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ

وارث عیسی روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمد حبیب خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَاثِرَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ،

بر تو ای وارث امیر مؤمنان، سلام بر تو ای وارث فاطمه زهرا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ عَلِيٍّ

سلام بر تو ای فرزند محمد مصطفی، سلام بر تو ای فرزند علی

الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

مرتضی، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، سلام بر تو ای فرزند

خَدِيجَةَ الْكُبْرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ثَارَ اللَّهِ وَابْنَ ثَارِهِ، وَالْوَثَرَ الْمُؤْتُورَ،

خدیجه کبری سلام بر تو ای فرزند کسی که خونخواهتان خداست و یگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ

گواهی می دهم که تو نماز را بپا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی

عَنِ الْمُنْكَرِ، وَأَطَعْتَ اللَّهَ حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتَكِ، وَلَعَنَ

از منکر کرده و خدا را اطاعت نمودی تا به شهادت رسیدی، خداوند قاتلین تو و کسانی که

اللَّهُ أُمَّهُ ظَلَمْتَكِ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ سَمِعْتُ بِذَلِكَ فَرَضِيْتُ بِهِ، يَا مَوْلَايَ يَا اَبَا

به تو ستم کردند و کسانی که این (واقعه) را شنیده و به آن راضی شدند، لعنت کند، ای مولای من ای

عَبْدِ اللَّهِ، أَشْهَدُ اللَّهُ وَمَلَائِكَتُهُ وَأَنْبِيَآئُهُ وَرُسُلُهُ، أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِأَيَابِكُمْ

اباعبدالله، خدا و فرشتگان و پیامبران و فرستادگانش را گواه می گیرم، که به شما ایمان دارم و به واسطه قوانین

مُوقِنٌ، بِشَرَائِعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي وَمُنْقَلَبِي إِلَى رَبِّي فَصَلِّوْا تُ اللَّهُ

دینم و عواقب عملم به بازگشت شما مطمئنم، و بازگشتم به سوی پروردگارم است، پس درودهای خدا

عَلَيْكُمْ، وَعَلَى أَرْوَاحِكُمْ، وَعَلَى أَجْسَادِكُمْ، وَعَلَى شَاهِدِكُمْ، وَغَائِبِكُمْ،

بر شما و بر ارواح و بدنها و حاضر و غایبتان

و ظَاهِرِكُمْ وَبَاطِنِكُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنِي خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَابْنَ سَيِّدِ

و ظاهر و باطنتان، سلام بر تو ای خاتم پیامبران، و فرزند آقا و سرور

ص: ۴۲۵

الْوَصِيِّينَ، وَإِنَّ إِمَامَ الْمُتَّقِينَ، وَإِنَّ قَائِدَ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ إِلَى جَنَّاتِ

جانشینان، و فرزند پیشوای پرهیزکاران و فرزند پیشوای هدایتگر سفیدرویان به سوی باغهای بهشتی

النَّعِيمِ، وَ كَيْفَ لَا تَكُونُ كَذَلِكَ، وَأَنْتَ بَابُ الْهُدَى وَ إِمَامُ التَّقَى وَالْعَزْوَةِ

پر نعمت، و چرا این گونه نباشی، در حالی که تو در گاه هدایت و پیشوای پرهیزکاری و ریسمان

الْوُتْقَى وَالْحُجَّةَ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، وَ خَامِسُ أَهْلِ الْكِسَاءِ (۱)، غَذَّتْكَ

محکم و حجت و دلیل بر اهل دنیا و خامس آل عبا،

يَدُ الرَّحْمَةِ، وَرُضِعْتَ مِنْ ثَدْيِ الْإِيمَانِ، وَ رَبَّيْتَ فِي حِجْرِ الْإِسْلَامِ،

از دست (پیامبر) رحمت غذا خوردی، و از سینه (مملو از) ایمان شیر داده شدی و در دامن اسلام تربیت یافتی،

فَالنَّفْسُ غَيْرُ رَاضِيَةٍ بِفِرَاقِكَ، وَلَا شَاكِيَةٍ فِي حَيَاتِكَ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ

لذا دل راضی به جدایی از تو نیست و تردیدی در زنده بودن تو ندارد، درود خدا بر تو

وَ عَلَى آبَائِكَ وَ آبَائِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَرِيحَ الْعَبْرَةِ السَّائِبِ، وَ قَرِينِ

و پدران و فرزندان تو باد، سلام بر تو ای به خاک افتاده ای که اشکها برای تو جاریست، و همدم

الْمُصِيبَةِ الرَّائِبِ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ اسْتَحَلَّتْ مِنْكَ الْمُحَارِمَ، [وَ أَنْتَ هَكَذَا فِيكَ

مصیبتهای پیاپی، خداوند لعنت کند گروهی را که حرمت را رعایت نکردند] و در مورد تو

حُرْمَةَ الْإِسْلَامِ (۲) فَفُتِنْتَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ مَقْهُورًا، وَ اصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ

به حریم اسلام تجاوز کردند] پس کشته شدی، درود خدا بر تو که مظلوم گشتی و از سوی رسول خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ بِكَ مُؤْتُورًا، وَ اصْبَحَ كِتَابُ اللَّهِ بِفَقْدِكَ مَهْجُورًا، السَّلَامُ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- کسی انتقام خونت را نگرفت، و با نبود تو کتاب خدا متروک واقع شد، سلام

عَلَيْكَ وَ عَلَى جَدِّكَ وَ أَبِيكَ، وَ أُمَّكَ وَ أَخِيكَ، وَ عَلَى الْأَيْمَةِ مِنْ بَنِيكَ،

بر تو و بر جد و پدرت و مادر و برادرت و بر امامان از فرزندان

وَعَلَى الْمُسْتَشْهِدِينَ مَعَكُمْ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْحَافِينَ بِقَبْرِكَ،

و بر آنان که با تو به شهادت رسیدند و بر فرشتگانی که قبرت را در بر گرفته

وَالشَّاهِدِينَ لِزُورِكَ، الْمُؤْمِنِينَ بِالْقَبُولِ عَلَى دُعَاءِ شِيعَتِكَ، وَالسَّلَامُ

و گواه بر زوار تو هستند و برای پذیرش دعای شیعیانت آمین می گویند، و سلام

ص: ۴۲۶

۱- [۵۱۵] در مصباح الزائر «اصحاب الکساء» آمده است.

۲- [۵۱۶] آنچه داخل پرانتز است، در مصباح الزائر آمده است.

عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، يَا بَنِي رَسُولِ اللَّهِ، يَا بَنِي أَنْتَ

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، پدر و مادرم فدای تو باد ای فرزند رسول خدا، پدر

وَأُمِّي يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الرَّزِيَّةُ، وَجَلَّتِ الْمُصِيبَةُ بِكَ عَلَيْنَا،

و مادرم فدای تو باد ای ابا عبدالله، به یقین داغ تو سوزناک و مصیبت تو بر ما

وَعَلَى جَمِيعِ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ اشْرَجَتْ وَالْجَمْتُ

و بر تمامی اهل آسمانها و زمین بزرگ است، پس خدا لعنت کند مردمی را که اسبها را زین کرده و افسار زده

وَتَهَيَّاتُ لِقِتَالِكَ، يَا مَوْلَايَ يَا أبا عَبْدِ اللَّهِ، قَصَدْتُ حَرَمَكَ، وَآتَيْتُ

و برای جنگ با تو آماده شدند، ای مولای من ای ابا عبدالله، حرمت را قصد نموده و به محل شهادت

مَشْهَدَكَ، اسْتَلُّ اللَّهَ بِالشَّانِ الَّذِي لَكَ عِنْدَهُ، وَبِالمَحَلِّ الَّذِي لَكَ لَدَيْهِ، اِنْ

آمده ام، و به حق مقام و جایگاهی که نزد خدا داری از او می خواهم که

يُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ يَجْعَلَنِي مَعَكُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرستد و مرا در دنیا و آخرت

بِمَنِّهِ وَجُودِهِ وَكَرَمِهِ * آنگاه ضریح را بوس و در بالای سر دو رکعت نماز بجای آور با حمد و هر به حق لطف و بخشش و

کرشم با شما قرار دهد*****

سوره ای که خواستی، پس از فراغت از نماز بگو: اللَّهُمَّ اِنِّي صَلَّيْتُ وَرَكَعْتُ وَسَجَدْتُ

***** خدایا برای تو نماز خوانده و رکوع و سجود بجا آوردم

لَكَ، وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لِأَنَّ الصَّلَاةَ وَالرُّكُوعَ وَالسُّجُودَ لَا تَكُونُ إِلَّا

تویی که یگانه ای و شریکی نداری، چرا که نماز و رکوع و سجود فقط شایسته

لَكَ، لِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

توست، چون تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

وَإِيْلَهُمْ عَنِّي أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ، وَارْزُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ التَّحِيَّةَ وَالسَّلَامَ،

و بهترین درود و سلام مرا به آنان برسان، و سلامشان را به من بازگردان

اللَّهُمَّ وَهَاتَانِ الرَّكْعَتَانِ هَدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى مَوْلَايَ وَسَيِّدِي وَآمَامِي

خدایا این دو رکعت هدیه ای است از جانب من به مولا و آقا و پیشوایم

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

حسین بن علی - که درود و سلام بر ایشان باد-، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَتَقَبَّلْ ذَلِكَ مِنِّي وَأَجْزِنِي عَلَى ذَلِكَ أَفْضَلَ أَمَلِي وَرَجَائِي فِيكَ وَفِي

و آن را از من بپذیر، و در مقابل آن پاداشی بهتر از آنچه آرزو داشته و از تو و ولایت امید دارم را به من عطا فرما

وَلِيِّكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ * سپس برخیز و به سوی پایین پای مبارک به قصد زیارت علی ای مهربان ترین
مهربانان.*****

بن الحسين عليهما السلام (علی اکبر) برو و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

***** سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

يَا بَنَ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

ای فرزند پیامبر خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو ای فرزند

الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ بَنُ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

حسین شهید، سلام بر تو ای شهید و فرزند شهید، سلام بر تو ای ستمدیده

أَيُّهَا الْمَظْلُومُ ابْنُ الْمَظْلُومِ [۵۱۷]، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهَ قَتَلَتْكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهَ ظَلَمَتْكَ،

و فرزند ستمدیده، خداوند لعنت کند گروهی را که تو را به شهادت رساندند و خداوند لعنت کند گروهی را که به تو ستم
نمودند و

وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهَ سَمِعَتْ بِذَلِكَ فَرَضِيَتْ بِهِ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ (۱)]، السَّلَامُ

خداوند لعنت کند گروهی که آن را شنیده و به آن رضایت دادند، [سلام بر تو ای مولای من ، سلام

عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، لَقَدْ عَظُمَتِ الْمُصِيبَةُ، وَجَلَّتِ الرَّزِيَّةُ بِكَ

بر تو ای ولی خدا و فرزند ولی او، به یقین مصیبت تو بزرگ و داغ تو

عَلَيْنَا وَعَلَى جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ، فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهَ قَتَلَتْكَ، وَ اِبْرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكَ

بر ما و بر تمامی مؤمنان سوزناک است، پس لعنت خدا بر گروهی که تو را به شهادت رساندند، و به درگاه خدا و نزد تو

مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ * آنگاه به جانب سایر شهدا توجه کن و به قصد زیارت آنها بگو:

از آنان در دنیا و آخرت بیزاری می جویم.*****

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَاجِبَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَضْفِيَاءَ اللَّهِ

سلام بر شما ای اولیا و دوستداران خدا، سلام بر شما ای برگزیدگان

وَإِوَادَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ وَأَنْصَارَ نَبِيِّهِ، وَأَنْصَارَ امِيرِ

با محبت و عاشق خدا، سلام بر شما ای یاوران دین خدا و یاوران پیامبرش و یاوران امیر

ص: ۴۲۸

۱- [۵۱۸] آنچه داخل پرانتز است، در مصباح الزائر آمده است.

الْمُؤْمِنِينَ، وَأَنْصَارَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ

مؤمنان و یاوران فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر شما ای یاوران

أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

أَبِي مُحَمَّدِ حَسَنِ آَنِ وَلِيِّ خَيْرِ خَوَاهِ، سَلَامٌ بِرِ شَمَا أَيْ يَاوران أَباعبدالله

الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ الْمَظْلُومِ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي

حسین شهید ستم‌دیده، درود خدا بر تمامی شما باد، پدر و مادرم فدای شما

طِبْتُمْ وَ طَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِي فِيهَا دُفِنْتُمْ، وَفُزْتُمْ وَاللَّهُ فَوْزًا عَظِيمًا، يَا

پاکیزه گشتید و پاکیزه گردید زمینی که در آن مدفون شدید و بخدا سوگند به رستگاری بزرگ نایل گشتید، پس ای

لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ مَعَكُمْ فِي الْجَنَانِ مَعَ الشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ،

کاش با شما بودم تا با شما به همراه شهیدان و شایستگان در بهشت رستگار می شدم

وَ حَسَنَ أَوْلِيَّتِكَ رَفِيقًا، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ * سپس به و آنان نیکو رفیقانی هستند، و سلام و رحمت و برکات

خدا بر شما باد***

طرف بالای سر برگرد و برای خود و خانواده خود و برادران دینی، بسیار دعا کن. (۱) «سید بن طاووس» و «شهید اول» گفته

اند: آنگاه به سوی حرم مقدس جناب عباس علیه السلام حرکت کن و نزد قبر آن حضرت بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا الْفَضْلِ الْعَبَّاسِ بْنِ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

سلام بر تو ای ابوالفضل عباس فرزند امیر مؤمنان، سلام بر تو ای فرزند

سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ أَوَّلِ الْقَوْمِ إِسْلَامًا، وَأَقْدَمِهِمْ إِيمَانًا،

آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند اولین کسی که اسلام آورد و سابقترین در ایمان

وَأَقْوَمِهِمْ بِدِينِ اللَّهِ، وَاخْوَطِهِمْ عَلَى الْإِسْلَامِ، أَشْهَدُ لَقَدْ نَصَحْتَ لِلَّهِ

و پایدارترین در دین خدا و محافظترین بر اسلام بود، گواهی می دهم که به یقین برای خدا و فرستاده اش و برادرت

وَلِرَسُولِهِ وَالْأَخِيكَ، فَنِعْمَ الْأَخُ الْمُوَاسِي فَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتَكُ، وَ لَعَنَ اللَّهُ

خیرخواهی نموده و برادر یاریگر بسیار خوبی بودی، پس لعنت خدا بر گروهی که تو را به شهادت رساندند و خداوند لعنت کند

اُمَّةً ظَلَمْتِكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّةً اسْتَحَلَّتْ مِنْكَ الْمُحَارِمَ، وَانْتَهَكَتْ فِي قَتْلِكَ

گروهی را که بر تو ستم نمودند، و خداوند لعنت کند گروهی را که حرمت را رعایت نکردند و در شهادت تو

ص: ۴۲۹

۱- [۵۱۹] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۵۹ حدیث ۱ و مصباح الزائر، صفحه ۳۴۷. (با اندکی تفاوت)

حُرْمَةَ الْإِسْلَامِ، فَنِعْمَ الْأَخُ الصَّابِرُ الْمُجَاهِدُ، وَالْمُحَامِي النَّاصِرُ، وَالْأَخُ

به حریم اسلام تجاوز کردند، ولی تو برادر شکیبای مجاهد و حمایت کننده و یاور بسیار خوبی بودی، و برادری

الدَّافِعُ عَنِ اخِيهِ، الْمُجِيبُ إِلَى طَاعَةِ رَبِّهِ، الرَّاعِبُ فِيمَا زَهَدَ فِيهِ غَيْرُهُ

که از برادرش دفاع کرد، و بندگی پروردگارش را اجابت نمود، و به پاداش فراوان و نام نیکی که دیگران

مِنَ الثَّوَابِ الْجَزِيلِ، وَالثَّنَاءِ الْجَمِيلِ، وَالْحَقَّكَ اللَّهُ بِدَرَجَةِ آبَائِكَ فِي

به آن بی اعتنا بودند، مشتاق بود، و خداوند تو را به جایگاه پدرانانت در

دَارِ النَّعِيمِ، أَنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ* سپس بگو: اللَّهُمَّ لَكَ تَعَرَّضْتُ، وَلِزِيَارِهِ

بهشت نعمتها ملحق نمود، زیرا که او به یقین ستوده و بزرگوار است***** خدایا من به تو روی آورده و زیارت

أَوْلِيَائِكَ قَصَدْتُ، رَغْبَةً فِي ثَوَابِكَ، وَرَجَاءً لِمَغْفِرَتِكَ وَجَزِيلِ إِحْسَانِكَ،

اولیائت را قصد نموده ام، به خاطر اشتیاق در پاداش و امید به آمرزش و احسان فراوانت،

فَأَسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ رِزْقِي بِهِمْ دَارًا،

پس از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و به واسطه آنان روزیم را فراوان

وَعَيْشِي بِهِمْ قَارًا، وَزِيَارَتِي بِهِمْ مَقْبُولَةً، وَذَنْبِي بِهِمْ مَغْفُورًا، وَأَقْلِبْنِي

و زندگیم را خوش و خرم و زیارتم را پذیرفته و گناهم را آمرزیده قرار دهی، و به واسطه آنان مرا

بِهِمْ مُفْلِحًا مُنْجِحًا، مُسْتَجَابًا دُعَائِي بِأَفْضَلِ مَا يَنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ زُورَاهِ،

رستگار و موفق با دعایی مستجاب (به وطنم) بازگردانی، بهتر از بازگشت هر یک از زیارت کنندگان

وَالْقَاصِدِينَ إِلَيْهِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ* آنگاه ضریح مطهرش را ببوس و و قصد کنندگانش، به رحمت ای مهربانترین

مهربانان.*****

نزد آن حضرت، نماز زیارت- هر قدر خواستی- انجام ده، و چون خواستی وداع کنی آنچه را که سابقاً در وداع آن حضرت

ذکر کردیم بگو،(۱) (صفحه ۳۹۰).

زیارت امام حسین علیه السلام در شب جمعه و ایام مخصوصه دیگر:

شکی نیست که زیارت امام حسین علیه السلام در غیر ایام مخصوصی که گذشت، در هر وقت و زمان دیگر، خصوصاً اوقات شریفه و بالخصوص ایامی که با آن حضرت نسبتی داشته باشد (مثل روز مباحله و روز نزول

ص: ۴۳۰

۱- [۵۲۰] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۶۴؛ مزار شهید، صفحه ۱۷۷ و مصباح الزائر، صفحه ۳۵۱.

سوره «هل أتی» و روز تولد آن حضرت) فضیلت دارد و در این ایام فرشتگان از آسمان نازل می شوند،^(۱) و در میان آنها، شب های جمعه از اهمّیت ویژه ای برخوردار است و روایات متعدّدی در ارتباط با آن وارد شده است، از جمله:

۱- در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم خدای متعال در هر شب جمعه نظر عنایت خاصّی به امام حسین علیه السلام می افکند و جمیع پیامبران و اوصیای آنان را به زیارتش می فرستد.^(۲) «ابن قولویه» از یکی از یاران امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «هر کس در هر جمعه، قبر امام حسین علیه السلام را زیارت کند به یقین آمرزیده می شود، و با حسرت از دنیا بیرون نمی رود، و با حضرتش در بهشت همسایه می شود»، سپس به او فرمود: «چه کسی است که از همسایگی با امام حسین علیه السلام در بهشت شادمان نشود؟» عرض کرد: کسی که رستگار نشده باشد.^(۳) ۳- از بعضی روایات استفاده می شود که حضرت ولی عصر علیه السلام خبر سلیمان اعمش را که می گوید:

«همسایه اش به او گفت: در خواب دیدم که بر گه هایی از آسمان فرو می ریزد که در آنها امان از آتش دوزخ برای هر کس که در شب جمعه امام حسین علیه السلام را زیارت کند نوشته بود»^(۴) تأیید فرموده است.

یادآوری:

۱- برای این اوقات شریفه زیارت خاصّی وارد نشده، تنها برای روز تولد آن حضرت (سوم شعبان) دعایی از ناحیه مقدّسه صادر شده که خواندن آن بسیار شایسته است و در اعمال ماه ها (ماه شعبان، صفحه ۶۷۸) خواهد آمد.

۲- برای زیارت وداع امام حسین علیه السلام اکتفا می کنیم به آنچه که در آخرین آداب زیارت امام حسین علیه السلام خواهد آمد. (صفحه ۴۳۵).

زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور

پاداش زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

همان گونه که از زیارات گذشته به دست آمد زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور نیز فضیلت بسیار دارد (چنان که زیارت هر معصوم دیگری نیز این گونه است) و روایات بسیاری در این رابطه وارد شده که ما در این جا به ذکر چند روایت اکتفا می کنیم:

۱- آنچه به عنوان روایت علقمه گذشت شاهد خوبی است، زیرا در صدر این روایت وقتی امام باقر علیه السلام پاداش زیارت عاشورا در حرم آن حضرت را با آن عظمت بیان می کند. علقمه می پرسد: فدایت شوم برای

ص: ۴۳۱

۱- [۵۲۱] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۹۸، حدیث ۲۹.

۲- [۵۲۲] کامل الزیارات، باب ۳۸، صفحه ۱۱۳، حدیث ۴.

٣- [٥٢٣]همان مدرک، باب ٧٤، صفحه ١٨٣، حدیث ٣.

٤- [٥٢٤]بحارالانوار، جلد ٤٥، صفحه ٤٠١، حدیث ١٢.

کسی که در شهرهای دور از کربلا باشد و در چنین روزی (روز عاشورا) رفتن به سوی قبر آن حضرت برایش ممکن نباشد و بخواهد در این روز از دور زیارتش کند چه ثوابی دارد؟ حضرت در جواب، پس از بیان آدابی که خواهد آمد، فرمود: من ضمانت الهی می کنم کسی که امام حسین علیه السلام را در این روز (با رعایت آدابی که خواهد آمد) زیارت کند تمام آن ثواب ها برایش نوشته شود. (۱) ۲- ابن ابی عمیر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که: «هرگاه، راه بعضی از شما دور و از خانه اش تا قبور ما مسافت بسیار باشد، در فضای باز قرار گیرد و دو رکعت نماز بخواند و با اشاره به سوی قبور ما سلام کند که تحقیقاً به ما می رسد.» (۲) ۳- از روایت سیدیر (یکی از یاران امام صادق علیه السلام) به خوبی استفاده می شود که زیارت آن حضرت از دور نیز فضیلت بسیار دارد، به این صورت که در فضای باز قرار گیرد و به راست و چپ نظر بیفکند، سپس سر خود را به سوی آسمان بلند کند و به جانب قبر امام حسین علیه السلام توجه نماید و بگوید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِاللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُاللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهَا»

که در مقابل آن برای او ثواب بسیار نوشته می شود.» (۳) ۴- در مقدمه زیارت اول از زیارات مطلقه امام حسین علیه السلام گذشت که وقتی راوی از امام صادق علیه السلام می پرسد: فدایت شوم بسیار می شود که یادی از امام حسین علیه السلام می کنم در آن هنگام چه بگویم؟ فرمود:

سه مرتبه بگو

«صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِاللّٰهِ»

که سلام به آن حضرت از دور و نزدیک به او می رسد. (۴)

آداب زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

از روایات فوق و نیز از آنچه در فصل زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا گذشت به دست می آید، که برای زیارت آن حضرت و عرض ادب به آستان مقدّسش از راه دور، آدابی وارد شده که در ذیل به آن اشاره می شود:

آداب روز عاشورا:

۱- در روایتی که از علقمه گذشت آمده است: عرض کردم: فدایت شوم کسی که در شهری دور از کربلا زندگی می کند و امکان حضور در نزد قبر آن حضرت در چنین روزی (روز عاشورا) برایش وجود ندارد، چه ثوابی خواهد بود؟ فرمود: اگر چنین است به فضای باز برود و به سوی آن حضرت اشاره کند و بر قاتلین حضرتش نفرین فرستد و سپس دو رکعت نماز بجا آورد و زمانی را که برای این عمل انتخاب می کند

ص: ۴۳۲

۲- [۵۲۶] همان مدرک، باب ۹۶، صفحه ۲۸۶، حدیث ۱.

۳- [۵۲۷] همان مدرک، صفحه ۲۸۷، حدیث ۲.

۴- [۵۲۸] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۵، حدیث ۲.

اوایل روز، پیش از ظهر باشد، آنگاه برای امام حسین علیه السلام سوگواری کند و بر او بگرید و اهل خانه را نیز به عزاداری دعوت کند، و مجلس مصیبت و عزا برپا کند و وقتی (شیعیان آن حضرت) به هم می رسند تسلیت بگویند، اگر چنین کنند من ضمانت الهی می کنم که تمام آن ثواب ها (ثواب هایی که در صدر این روایت برای زیارت امام حسین علیه السلام در روز عاشورا از نزدیک بیان شده) برای او نوشته شود.

علقمه می گوید: عرض کردم چگونه وقتی به هم می رسند به یکدیگر تسلیت گویند؟ فرمود: می گویند:

«عَظَّمَ اللَّهُ أَجُورَنَا بِمُصَابِنَا بِالْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَجَعَلْنَا وَأَيَّاكُمْ مِنَ الطَّالِبِينَ بِنَارِهِ، مَعَ وَثِيهِ الْإِمَامِ الْمَهْدِيِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ»

یعنی خداوند اجر ما را در مصیبت امام حسین علیه السلام فراوان دهد و ما و شما را توفیق جبران خون حضرتش به همراه ولایتش امام مهدی علیه السلام که از آل محمد علیهم السلام است، عطا فرماید.

۲- در ادامه این حدیث آمده است: اگر بتوانی در این روز کسب و کار را تعطیل کنی بهتر است؛ زیرا که روز نحسی است که کسب مؤمن در آن روز به نتیجه نمی رسد و اگر به نتیجه برسد، خیر و برکت در آن نخواهد بود، و نیز در چنین روزی، کسی از شما چیزی را برای خانه اش ذخیره نکند که اگر چنین کند برای اهلش مبارک نخواهد بود. (۱) و در بعضی از روایات استحباب غسل کردن برای زیارت روز عاشورا نیز آمده است [۵۳۰]، و در سایر ایام نیز همین اعمال را به قصد رجا به هنگام زیارت می توان بجا آورد.

کیفیت زیارت امام حسین علیه السلام از راه دور:

از مجموع روایات، زیارت آن حضرت از راه دور به یکی از عبارات زیر استفاده می شود:

۱- سه بار بگوید:

«صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ اللَّهِ».

۲- بگوید:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» (۲).

۳- در روایت حنان بن سدید چنین آمده است:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَابْنَ مَوْلَايَ، وَ سَيِّدِي وَابْنَ سَيِّدِي السَّلَامُ

سلام بر تو ای مولای من و فرزند مولای من و آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ الشَّهِيدُ بَنُ الشَّهِيدِ، وَالْقَتِيلُ بَنُ الْقَتِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای مولای من ای شهید فرزند شهید، و کشته شده فرزند کشته شده، سلام بر تو

ص: ۴۳۳

۱- [۵۲۹] کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۵، حدیث ۸ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۲۹۰، حدیث ۱.

۲- [۵۳۱] کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۲.

وَرَحْمَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ، أَنَا زَائِرُكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، ای فرزند رسول خدا من با قلب و زبان و تمام وجود زائر

وَجَوَارِحِي وَإِنْ لَمْ أُرْزُكَ بِنَفْسِي مُشَاهِدَةً لِقُبَّتِكَ، فَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا

توأم، گرچه تو را از نزدیک زیارت ننموده و بارگاہت را مشاهده نکردم، پس بر تو سلام باد ای

وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، وَ وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ،

وارث آدم برگزیده خدا و وارث نوح پیامبر خدا، و وارث ابراهیم خلیل خدا

وَ وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، وَ وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، وَ وَارِثَ مُحَمَّدٍ

و وارث موسی هم صحبت خدا، و وارث عیسی روح خدا، و وارث محمد

حَبِيبِ اللَّهِ وَنَبِيِّهِ وَرَسُولِهِ، وَ وَارِثَ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ

محبوب خدا و پیامبر و فرستاده اش، و وارث علی امیر مؤمنان و وصی و جانشین رسول خدا

وَ وَخَلِيفَتِهِ، وَ وَارِثَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَصِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، لَعَنَ اللَّهُ

و وارث حسن بن علی جانشین امیر مؤمنان، خداوند

قَاتِلِيكَ، وَجَدَّدَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابُ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ، أَنَا يَا

قاتلان تو را لعنت کند، و در این ساعت و هر ساعت عذاب آنان را تجدید نماید، ای

سَيِّدِي مُتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ، وَ إِلَى جَدِّكَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ إِلَى أَبِيكَ

آقا و سرورم من به درگاه خداوند گرامی و عزیز و جدت رسول خدا و پدرت

أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ إِلَى أَخِيكَ الْحَسَنِ، وَ إِلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، فَعَلَيْكَ السَّلَامُ

امیر مؤمنان و برادرت حسن و خودت ای مولا و سرورم تقرب می جویم، پس سلام بر تو

وَرَحْمَهُ اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ بِزِيَارَتِي لَكَ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي وَ جَمِيعِ جَوَارِحِي

و رحمت و برکات خدا بر تو باد به واسطه زیارتم با قلب و زبان و تمام وجودم از تو

فَكَرُّنَا يَا سَيِّدِي شَفِيعِي لِقَبُولِ ذَلِكَ مِنِّي، وَ أَنَا بِالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكَ

پس ای آقا و سرورم برای پذیرش آن از من شفیعم باش، و من با بیزاری از دشمنانت

وَاللَّعْنَةُ لَهُمْ وَعَلَيْهِمْ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَيْكُمْ أَجْمَعِينَ، فَعَلَيْكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ

و لعنت بر آنان به خدا و همه شما تقرب می جویم، پس درود

و رِضْوَانُهُ وَ رَحْمَتُهُ.

و خشنودی و رحمت خدا بر تو باد

ص: ۴۳۴

سپس به قبر علی بن الحسین علیهما السلام (علی اکبر) توجه می کنی و بر او سلام می گویی، و در پایان آنچه دوست داری از امور دنیا و آخرت را، از خدا طلب می کنی، آنگاه چهار رکعت نماز می خوانی. سپس رو به قبله، به سوی قبر امام حسین علیه السلام و سایر شهدا متوجه می شوی و به قصد وداع می گویی:

أَنَا مُودِّعُكَ يَا مَوْلَايَ وَابْنَ مَوْلَايَ، يَا سَيِّدِي وَابْنَ سَيِّدِي وَمُودِّعُكَ

با تو وداع می کنم ای مولای من و فرزند مولای من، و ای آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم و با تو وداع می کنم

يَا سَيِّدِي وَابْنَ سَيِّدِي يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَمُودِّعُكُمْ يَا سَادَاتِي يَا

ای آقا و سرورم و فرزند آقا و سرورم ای علی بن حسین، و با شما وداع می کنم ای سرورانم ای

مَعَاشِرَ الشُّهَدَاءِ، فَعَلَيْكُمْ سَلَامُ اللَّهِ وَرَحْمَتُهُ وَرِضْوَانُهُ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

گروه شهیدان، پس سلام خدا و رحمت و خوشنودی و برکات او بر شما باد.

فضیلت تربت امام حسین علیه السلام و آداب استفاده از آن:

در فضیلت تربت آن حضرت روایات فراوانی وارد شده، مانند:

۱- از روایات متواتر به دست می آید که تربت پاک آن حضرت شفای دردها و بیماری هاست [۵۳۳] و امان از بلاها و هر خوف و ترس [۵۳۴] و طبق بعضی از روایات، تربت را می توان از میان محلّ قبر مبارک تا یک میل [۵۳۵] و یا حتی تا چهار میل [۵۳۶] برگرفت.

مرحوم محدّث قمی رحمه الله در «فوائد الرضویّه» در احوال سید محدّث و مُتَبَخَّر، آقا سید نعمت الله جزایری قدس سره می نویسد که آن سید جلیل در تحصیل علم، زحمت بسیار کشیده و رنج بسیار برده است و چون در اوایل تحصیل حتی قادر بر تهیه چراغ نبود، از روشنی مهتاب استفاده می کرد، لذا از کثرت مطالعه در مهتاب، چشمانش ضعیف شده بود، ولی به برکت تربت مقدّسه سیدالشهدا و خاک مرقد‌های شریفه ائمه عراق علیهم السلام چشمانش روشنی یافت، (۲) و جای تعجب نیست که خداوند چنین اثری را در آن خاک مقدّس برای شیعیان و محبّان قرار داده باشد.

بهترین راه برای استفاده از تربت پربرکت آن حضرت، این است که مقدار کمی از تربت تمیز را در

ص: ۴۳۵

۱- [۵۳۲] کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۸، حدیث ۷.

۲- [۵۳۷] فوائد الرضویه، صفحه ۶۹۵.

مقدار کمی آب تمیز حل کنند و از آن کمی بنوشند؛ یا هر یک از افراد خانواده مقداری از آن آب را به عنوان تبرک استفاده کنند، و طریق دیگر این که به اندازه یک عدس از تربت تمیز را روی زبان بگذارند و یک جرعه آب روی آن بنوشند.

۲- «ابن قولویه» از شخصی نقل می کند که گفت: امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام از خراسان برایم بسته ای را فرستاد، وقتی آن را گشودم، در میانش خاکی را یافتم. از کسی که آن را آورده بود پرسیدم: این چیست؟ گفت: خاک قبر امام حسین علیه السلام است، آن حضرت (امام رضا علیه السلام) هدیه ای برای کسی نمی فرستد مگر آن که کمی از این خاک را در میانش می گذارد و می فرماید: به اذن و مشیت خدا امان از بلاهاست. (۱) ۳- یکی از یاران امام صادق علیه السلام به محضر مبارک امام عرض کرد: چگونه است که فردی از خاک قبر امام حسین علیه السلام برمی دارد و از آن سود می برد، ولی فرد دیگری از آن برمی دارد و بهره ای نمی برد؟ جواب فرمود: «نه والله، هر کس که از آن خاک بردارد و اعتقاد داشته باشد که به او نفع می بخشد، البته بهره مند می شود». (۲)

کیفیت استفاده از تربت حسینی:

در ارتباط با آداب نگهداری تربت حسینی و کیفیت بهره گیری از آن نیز روایاتی وارد شده است:

۱- از ابو حمزه ثمالی نقل شده: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم: اصحاب را می بینم که از خاک قبر امام حسین علیه السلام برمی دارند و از آن (باذن الله) شفا طلب می کنند، آیا واقعاً در آن شفا وجود دارد؟ فرمود: «از خاکی که از فاصله میان قبر تا چهار میل برمی دارند، می توان برای درمان دردها بهره جست، و هر کس یقین به شفای آن داشته باشد هرگاه از آن شفا بجوید باذن الله کفایتش می کند». (۳) ۲- در روایت دیگری آمده است که هرگاه کسی از شما خواست از تربت بهره گیرد، نخست آن را بیوسد، سپس بر دو دیده اش بگذارد و بر سایر بدن بمالد و بگوید:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذِهِ التُّرْبَةِ، وَبِحَقِّ مَنْ حَلَّ بِهَا، وَتَوَى فِيهَا، وَبِحَقِّ أَبِيهِ وَامِّهِ

خدایا به حق این تربت (پاک) و به حق آن که در آن اقامت گزیده و به خاک سپرده شده و به حق پدر و مادر

وَآخِيهِ، وَالْأُمَّةِ مِنْ وُلْدِهِ، وَبِحَقِّ الْمَلَائِكَةِ الْحَافِينَ بِهِ، أَلَّا جَعَلْتَهَا شِفَاءً مِنْ

و برادرش و امامان از فرزندانش و به حق فرشتگانی که او را در بر گرفته اند، این تربت را درمان

ص: ۴۳۶

۱- [۵۳۸] کامل الزیارات، باب ۹۲، صفحه ۲۷۸، حدیث ۱.

۲- [۵۳۹] همان مدرک، باب ۹۱، صفحه ۲۷۴، حدیث ۱.

۳- [۵۴۰] همان مدرک، باب ۹۳، صفحه ۲۸۰، حدیث ۵.

كُلِّ دَاءٍ، وَ يُزَاءُ مِنْ كُلِّ مَرَضٍ، وَ نَجَاءٌ مِنْ كُلِّ آفَةٍ، وَ حِزْزاً مِمَّا اخْفُ وَ اخْذَرُ.

هر بیماری و بهبودی از هر مرض و نجات از هر آفت و مایه ایمنی از هر چه می ترسم و هراس دارم قرار دهی.

سپس از آن استفاده کند. (۱) ۳- و نیز در روایتی آمده: هر گاه خواستی از تربت امام حسین علیه السلام استفاده کنی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ رِزْقًا وَاسِعًا، وَعِلْمًا نَافِعًا، وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ

به نام خدا و به کمک خدا، خدایا این تربت را روزی وسیع و علم سود بخش و درمان هر بیماری قرار

دَاءٍ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۲)

ده، چرا که تو بر هر چیز توانایی.

۴- مستحب است قدری تربت حسینی به همراه میت، داخل قبر گذاشته شود، (۳) و در روایت دیگری وارد شده که با حنوطش مخلوط گردد. (۴) ۵- مستحب است سجده کردن بر تربت امام حسین علیه السلام که حجاب های هفتگانه را باز می کند و سبب قبولی نماز و بالا رفتن آن به آسمانها می شود. (۵) ۶- مستحب است از آن، تسیح بسازند و با چنین تسیحی ذکر گویند (۶) که فضیلت عظیم دارد و مادامی که در دست صاحبش می باشد، تسیح خدا می گوید هر چند صاحبش تسیح نگوید. (۷) یادآوری:

۱- همان گونه که از مجموع روایات فوق به دست آمد، باید حریم تربت حسینی را پاس داشت و به گونه ای آن را نگهداری کرد که بی حرمتی پیش نیاید، زیر دست و پا نماند، در راه نریزند و آلوده نکنند.

۲- مشهور میان علما این است که خوردن گل و خاک، مطلقاً جایز نیست مگر تربت مقدسه امام حسین علیه السلام که آن هم صرفاً به قصد شفا جایز است، و احتیاط آن است که بیش از یک عدس نباشد.

۳- در این که مقصود از تربت حسینی، خاک چه مقدار فاصله از زمین کربلا می باشد، تعبیرات روایات

ص: ۴۳۷

۱- [۵۴۱] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۹، حدیث ۴ و امالی طوسی، صفحه ۳۱۸، حدیث ۹۳.

۲- [۵۴۲] کامل الزیارات، باب ۹۴، صفحه ۲۸۴، حدیث ۱.

۳- [۵۴۳] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۶، حدیث ۷۵.

۴- [۵۴۴] همان مدرک، صفحه ۱۳۳، حدیث ۶۳ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۶، حدیث ۱۸.

۵- [۵۴۵] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۵، حدیث ۷۴.

۶- [۵۴۶] همان مدرک، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۲، حدیث ۶۱، و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۵، حدیث ۱۶.

گوناگون است؛ البتّه هر چه نزدیکتر به قبر مقدّس باشد، بهتر است. (۱)

فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی:

روایات فراوانی در ارتباط با شرافت و فضیلت زمین کربلا و حائر حسینی وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- امیرمؤمنان علیه السلام از زمین کربلا- به همراه جمعی از اصحابش گذشتند، وقتی به آن جا رسیدند اشک از چشمان حضرت جاری شد و فرمود: این جاست جایگاه اقامت سوارانشان و اینجاست محلّ انداختن بارهایشان و این جاست که خونشان ریخته می شود، خوشا به حال تو ای تربتی که خون یاران حق روی تو ریخته می شود

(هَذَا مُنَاخُ رُكَّابِهِمْ، وَ هَذَا مَلْقَى رِحَالِهِمْ، وَ هُنَا تُهْرَقُ دِمَاءُهُمْ، طُوبَى لَكَ مِنْ تُرْبِهِ عَلَيْكَ تُهْرَقُ دِمَاءُ الْأَحْيَةِ). (۲)

۲- در حدیثی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: جایگاه قبر حسین بن علی علیهما السلام از روزی که آن حضرت در آن دفن شد، باغ پرارزشی از باغ های بهشت است. (۳) (۲) ابوهاشم جعفری می گوید: امام هادی علیه السلام در ایام بیماریش می فرمود: کسی را به سوی «حائر» (حائر حسینی برای طلب شفای من) بفرستید. عرض کردم: فدایت شوم اجازه می فرماید که من بروم؟

فرمود: برو اُمّیا با رعایت تقیّه ... عزم بر حرکت گرفتم ولی قبل از حرکت، جریان را برای علی بن بلال ذکر کردم، او با تعجب گفت: حضرت هادی علیه السلام خودش حائر است او را با «حائر» چه کار؟! خدمت حضرت رسیدم سؤال علی بن بلال را برای او نقل کردم، فرمود: آیا رسول الله خانه خدا را طواف نمی کرد و حجرالاسود را نمی بوسید با آن که حرمت رسول گرامی صلی الله علیه و آله و حرمت مؤمن از حرمت خانه خدا بیشتر است؟

بدان که این مکان ها مکان هایی هستند که خداوند دوست دارد یاد او در آنها زنده شود، من هم دوست دارم برای شفای من در مکان هایی دعا شود که خدا دوست دارد و حائر حسینی یکی از آن مکانهاست. (۴)

محلّ حائر حسینی:

بحثی که در این جا مطرح است این است که چه مقدار از اطراف قبر مطهر امام حسین علیه السلام «حائر» محسوب می شود و آن مکانی که آن همه روایات در فضیلت آن و استجاب دعا در آن، در فصل فضیلت

ص: ۴۳۸

۱- [۵۴۸] رجوع کنید به: بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۳۰، حدیث ۵۰، ۵۴ و ۵۵؛ و جواهرالکلام، جلد ۳۶، صفحه ۳۶۴.

۲- [۵۴۹] کامل الزیارات، باب ۸۸، صفحه ۲۷۰، حدیث ۱۱.

۳- [۵۵۰] همان مدرک، باب ۸۹، صفحه ۲۷۱، حدیث ۱.

۴- [۵۵۱] همان مدرک، باب ۹۰، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۲.

زیارت ذکر شد، کدام است و چه مقدار مساحت دارد؟

مرحوم «علّامه مجلسی» اقوال متعدّدی را از علما در این رابطه نقل کرده است و آنچه در نظر شریف خود ایشان تقویت دارد این است که مراد از «حائر» (۱) آن مقدار از مساحتی است که دیوارهای صحن، آن را احاطه کرده است در نتیجه خود صحن از جمیع اطراف و ساختمان‌هایی که به قبه شریفه متصل است و همچنین مسجدی که در پشت آن قبه قرار دارد جزء حائر محسوب می‌شود. و آنچه مشهور میان اهالی کربلاست و از گذشتگان، به آنها به ارث رسیده و همچنین ظاهر کلمات اکثر اصحاب، همین است. (۲) مرحوم «صاحب جواهر» نیز در تفسیر حائر همین معنا را انتخاب کرده است [۵۵۴] هر چند احتیاط آن است که صحن مطهر را جزء حائر ندانند و به حرم مطهر و رواق‌ها و مسجد بالاسر قناعت کنند، به خصوص این که در گذشته حرم تا این حد توسعه نداشت.

از خداوند بزرگ توفیق بهره‌وری همه عاشقان مکتب آن حضرت را از فیوضات عظیم این اماکن مقدّسه مسألت داریم.

ص: ۴۳۹

-
- ۱- [۵۵۲] (۱). «حائر» در لغت (از حَیْر است نه از حَیْر) به مکانی گفته می‌شود که آب در آن جا جمع شود و دوران پیدا کند (صحاح اللغه و مصباح المنیر) در هر حال: گویا از زمانی که متوکل عبّاسی - لعنہ‌اللہ علیہ - قبر آن حضرت را به آب بست، ولی آب در اطراف قبر، دور زد و به خود قبر نرسید، به این محوطه حائر گفته شد. (بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۷).
 - ۲- [۵۵۳] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۱۱۷.

فضیلت زیارت کاظمین (حضرت موسی بن جعفر و امام جواد علیهما السلام):

در فضیلت زیارت این دو امام معصوم علیهما السلام روایات زیادی وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

- ۱- زیارت امام موسی بن جعفر علیه السلام مثل زیارت رسول الله صلی الله علیه و آله است [۵۵۵] و هر کس او را زیارت کند مثل آن است که رسول الله صلی الله علیه و آله و امیر مؤمنان علیه السلام را زیارت کرده است [۵۵۶] و نیز مثل آن است که امام حسین علیه السلام را زیارت کند. (۱) ۲- «هر کس حضرت موسی بن جعفر علیه السلام را زیارت کند، اهل بهشت است». (۲)
- ۳- «ابن شهر آشوب» از «خطیب بغدادی» (صاحب تاریخ بغداد) از علی بن خلیل نقل می کند که گفت: هیچ مشکلی برای من پیش نیامد مگر این که با پناه بردن به قبر مطهر موسی بن جعفر علیهما السلام و توسل به آن حضرت، خداوند آن را برایم گشود و بر من آسان کرد. (۳) ۴- و نیز از «خطیب بغدادی» نقل می کند: در بغداد زنی را مشاهده کردند که شتابان در حال دویدن بود، وقتی از او سؤال کردند به کجا می روی؟ جواب داد: به سوی قبر موسی بن جعفر علیهما السلام تا دعا کنم پسرم از حبس آزاد شود، مردی حنبلی مذهب که در آن جا حاضر بود او را به تمسخر گرفت و گفت: پسر در زندان مُرد! آن زن گفت: خداوندا به حق آن کسی که او را در زندان به شهادت رساندند، قدرت خود را به ما نشان ده! چیزی نگذشت که پسرش را رها کردند و پسر آن مرد حنبلی که استهزا کرده بود، دستگیر شد! (۴)

کیفیت زیارت کاظمین علیهما السلام:

زیاراتی که در حرم شریف کاظمین می توان خواند بر دو قسم است: نخست زیاراتی که مختص به هر یک از آن دو بزرگوار است و دیگر زیاراتی که مشترک بین آن دو امام علیهما السلام می باشد.

ص: ۴۴۰

۱- [۵۵۷] همان مدرک، حدیث ۱، ۳، ۸، ۱۰.

۲- [۵۵۸] همان مدرک، حدیث ۷، ۱۲.

۳- [۵۵۹] مناقب ابن شهر آشوب، جلد ۴، صفحه ۳۰۵.

۴- [۵۶۰] همان مدرک.

زیارت مختص به امام موسی بن جعفر علیهما السلام:

زیارت اول از «سید بن طاووس» نقل شده است که وقتی خواستی آن حضرت را زیارت نمایی سزاوار است که غسل کنی، سپس با آرامش و وقار به سمت حرم روانه شو، وقتی به در حرم رسیدی بایست و بگو:

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى هِدَايَتِهِ لِدِينِهِ،

خدا بزرگتر از هر چیز است، خدا بزرگتر از هر چیز است، معبودی جز خدا نیست، و خدا بزرگتر از هر چیز است، حمد و سپاس از آن خداوند

والتَّوْفِيقِ لِمَا دَعَا إِلَيْهِ مِنْ سَبِيلِهِ، اللَّهُمَّ أَنْكَرُ مَقْصُودٍ وَأَكْرَمُ مَأْتِيٍّ،

است به خاطر هدایت بر دینش، و توفیق بر دعوت به راهش، خدایا تو به یقین گرامی ترین مقصود و شایسته ترین میزبانی،

وَقَدْ اتَيْتُكَ مُتَقَرِّبًا إِلَيْكَ بِابْنِ بِنْتِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ

و من به در گاهت آمده ام در حالی که به واسطه فرزند دختر پیامبرت به تو تقرّب می جویم، درود خدا بر او و بر پدران

الطَّاهِرِينَ، وَإِبْنَائِهِ الطَّيِّبِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَلَا تُحَيِّبْ

پاک و فرزندان پاکیزه اش باد، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و تلاشم را بیهوده

سَعْيِي وَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي وَاجْعَلْنِي عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

مگردان و امیدم را ناامید مکن، و مرا در دنیا و آخرت مقبول و از مقربان

وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ. و به هنگام ورود بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَى مِلَّةِ

قرار ده ***** به نام خدا و به کمک خدا و در راه خدا و بر دین

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِجَمِيعِ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا مرا و پدر و مادرم و تمامی

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ سِوَايَ هَذِهِ هَمِينِ که به در قبه شریفه رسیدی بایست و طلب اذن نما و بگو:

مردان و زنان با ایمان را بیامرزم *****

ءَادْخُلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، ءَادْخُلْ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، ءَادْخُلْ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ،

آیا داخل شوم ای رسول خدا، آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم ای محمد بن عبدالله

ءَاذُخُلُ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، ءَاذُخُلُ يَا اِبَامُحَمَّدِ الْحَسَنَ، ءَاذُخُلُ يَا

آیا داخل شوم ای امیر مؤمنان، آیا داخل شوم ای ابا محمد، حسن مجتبی، آیا داخل شوم ای

اِبَاعَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنَ، ءَاذُخُلُ يَا اِبَامُحَمَّدِ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، ءَاذُخُلُ يَا اِبَا

ابا عبدالله الحسین، آیا داخل شوم ای ابا محمد علی بن حسین، آیا داخل شوم ای ابا

جَعْفَرُ مُحَمَّدَ بْنِ عَلِيٍّ، ءَاذْخُلُ يَا اَبَاعَبْدِاللّٰهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، ءَاذْخُلُ يَا

جعفر، محمد بن علی، آیا داخل شوم ای ابا عبدالله جعفر بن محمد، آیا داخل شوم ای

مَوْلَايَ يَا اَبَا الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، ءَاذْخُلُ يَا مَوْلَايَ يَا اَبَا جَعْفَرٍ

مولای من ای ابا الحسن موسی بن جعفر، آیا داخل شوم ای مولای من ای ابا جعفر

مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ * آنگاه داخل شو و چهار مرتبه الله اکبر بگو و سپس مقابل قبر و در حالی که محمد بن

علی، * **** خدا بزرگتر از هر چیز است ****

قبله را پشت کتف خود قرار داده ای بایست و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللّٰهِ وَابْنَ وَوَلِيِّهِ،

**** سلام بر تو ای ولی خدا و فرزند ویش

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللّٰهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللّٰهِ وَابْنَ

سلام بر تو ای حجت خدا و فرزند حجتش، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند

صَفِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِينَ اللّٰهِ وَابْنَ امِينِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللّٰهِ فِي

برگزیده اش، سلام بر تو ای امین خدا و فرزند امینش، سلام بر تو ای نور خدا در

ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امَامَ الْهُدَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عِلْمَ

تاریکیهای زمین، سلام بر تو ای پیشوای هدایت، سلام بر تو ای نشانه

الدِّينِ وَالتَّقَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خازِنَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

دین و پرهیزکاری، سلام بر تو ای مخزن علم پیامبران، سلام بر تو ای

خازِنَ عِلْمِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَائِبَ الْأَوْصِيَاءِ السَّابِقِينَ،

مخزن علم فرستادگان (خدا)، سلام بر تو ای جانشین اوصیای پیشین

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْوَحْيِ الْمُبِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ الْعِلْمِ

سلام بر تو ای معدن وحی آشکار، سلام بر تو ای صاحب علم

الْيَقِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْبَةَ عِلْمِ الْمُرْسَلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

اليقين سلام بر تو ای معدن علم فرستادگان (خدا)، سلام بر تو ای

الْإِمَامُ الصَّالِحُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ الزَّاهِدُ، [السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

پیشوای شایسته، سلام بر تو ای پیشوای زاهد،] سلام بر تو ای

ص: ۴۴۲

الْإِمَامُ الْعَابِدُ [۱]، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ السَّيِّدُ الرَّشِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

امام عابد]، سلام بر تو ای پیشوا و آقا و سرور آگاه، سلام بر تو

أَيُّهَا الْمَقْتُولُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ وَابْنَ وَصِيِّهِ، السَّلَامُ

ای کشته شده شهید، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا و فرزند جانشینش، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ

بر تو ای مولای من، ای موسی بن جعفر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین

بَلَّغْتَ عَنِ اللَّهِ مَا حَمَلَكَ، وَحَفِظْتَ مَا اسْتَوَدَعَكَ، وَحَلَلْتَ حَلَالَ اللَّهِ،

آنچه از جانب خدا به عهده داشتی ابلاغ نمودی، و آنچه نزدت ودیعه بود حفظ کردی و حلال خدا را حلال

وَحَرَمْتَ حَرَامَ اللَّهِ، وَاقَمْتَ احْكَامَ اللَّهِ، وَتَلَوْتَ كِتَابَ اللَّهِ، وَصَبَرْتَ عَلَى

و حرام خدا را حرام شمردی، و احکام خدا را بپا داشته و کتاب خدا را تلاوت نمودی، و در راه خدا بر

الْأَذَى فِي جَنْبِ اللَّهِ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ،

آزار و اذیتها صبر نمودی، و در راه خدا به شایستگی جهاد کردی، تا زمان وفات فرا رسید

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَى مَا مَضَى عَلَيْهِ آبَاؤُكَ الطَّاهِرُونَ، وَاجْدَادُكَ

و گواهی می دهم که تو به یقین به همان راهی رفتی که پدران پاک و اجداد

الطَّيِّبُونَ، وَالْأَوْصِيَاءُ الْهَادُونَ الْأَثَمَةُ الْمَهْدِيُّونَ، لَمْ تُؤْثِرْ عَمِيَّ عَلَى

پاکیزه ات و جانشینان هدایتگر و امامان هدایت یافته رفتند، گمراهی را بر هدایت

هُدَى، وَلَمْ تَمَلْ مِنْ حَقِّ الْبَاطِلِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ نَصَحْتَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ

برنگزیده و از راه حق به سوی باطل منحرف نشدی و گواهی می دهم که تو به یقین برای خدا و رسولش

وَلِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَانْكُ ادَّتِ الْأَمَانَةَ، وَاجْتَنَبْتَ الْخِيَانَةَ، وَاقَمْتَ

و امیر مؤمنان خیرخواهی کرده، و امانت را ادا نمودی و از خیانت دور بودی و

الصَّلَاةِ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَعَبَدْتَ

نماز را بپا داشته و زکات را پرداخت نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کردی و

اللَّهُ مُخْلِصاً مُجْتَهِداً مُحْتَسِباً حَتَّىٰ آتَيْتَكَ الْيَقِينَ، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ الْإِسْلَامِ

خدا را خالصانه و کوشا و به امید پاداش عبادت نمودی تا زمان وفات فرا رسید، پس خداوند از جانب اسلام و

ص: ۴۴۳

۱- [۵۶۱] این قسمت در بحار الانوار آمده است.

وَاهْلِهِ أَفْضَلَ الْجَزَاءِ، وَاشْرَفَ الْجَزَاءِ، اتَّيْتُكَ يَا نَبِيَّ رَسُولِ اللَّهِ، زَائِرًا

مسلمانان بهترین و باارزشتین پاداش را به تو عطا کند، ای فرزند رسول خدا به درگاهت آمده ام، در حالی که زائر

عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُقِرًّا بِفَضْلِكَ، مُحْتِمًا لِعِلْمِكَ، مُحْتَجِبًا بِذِمَّتِكَ، عَائِدًا

آشنا به حق تو و اقرارکننده به فضل توام، علمت را فرا گرفته و در امان پیمان توام

بِقَبْرِكَ، لِأَنْدَاءِ بَصْرِيحِكَ، مُسْتَشْفِعًا بِكَ إِلَى اللَّهِ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا

به قبر و ضریحت پناهنده ام و تو را به درگاه خدا شفیع قرار می دهم، دوستدار دوستانت و دشمن

لِأَعْدَائِكَ، مُسْتَبْصِرًا بِشَأْنِكَ وَبِالْهُدَى الَّتِي أَنْتَ عَلَيْهِ، عَالِمًا بِضَلَالِهِ

دشمنان توام، و به جایگاه تو و هدایتی که تو برآنی آگاهم، و گمراهی

مَنْ خَالَفَكَ، وَبِالْعَمَى الَّذِي هُمْ عَلَيْهِ، يَا بِي أَنْتَ وَآمِي وَنَفْسِي وَاهْلِي

مخالفان و کوردلی آنان را می دانم، پدر و مادر و جانم و خانواده

وَمَالِي وَوُلْدِي يَا نَبِيَّ رَسُولِ اللَّهِ، اتَّيْتُكَ مُتَقَرِّبًا بِزِيَارَتِكَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

و اموال و فرزندانم فدای تو باد ای فرزند رسول خدا، به درگاهت آمده ام در حالی که با زیارت تو به خداوند بلندمرتبه تقرب

می جویم

وَمُسْتَشْفِعًا بِكَ إِلَيْهِ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ، لِيَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي وَيَعْفُو عَنِّي

و تو را به درگاه او شفیع قرار می دهم، پس نزد پروردگارت شفیع باش، تا گناهانم را ببامزد و خطایم را

جُزْمِي وَيَتَجَاوَزَ عَنِّي سَيِّئَاتِي وَيَمْحُو عَنِّي خَطِيئَاتِي وَيُدْخِلَنِي

ببخشد و از گناهانم درگذرد و خطاهایم را محو کند، و مرا در بهشت داخل

الْجَنَّةَ، وَيَتَفَضَّلَ عَلَيَّ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَيَغْفِرَ لِي وَلِأَبَائِي وَلِإِخْوَانِي

کند، و آنچه که او شایسته آن است به من عطا نماید و من و پدران (و مادران) و برادران

وَإِخْوَاتِي وَلِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا،

و خواهرانم و تمامی مردان و زنان با ایمان را در شرق و غرب زمین پیامرزد

بِفَضْلِهِ وَجُودِهِ وَمَنْنِهِ * سپس ضریح را ببوس و دو طرف صورت خود را بر آن بگذار و هر آنچه به حق لطف و کرم و نعمت

بخشیش *****

خواهی دعا کن و به جانب سر مبارک آن حضرت برگرد و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا

***** سلام بر تو ای مولای من ای

ص: ۴۴۴

مُوسَىٰ بْنِ جَعْفَرٍ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الْهَادِي وَالْوَلِيُّ

موسی بن جعفر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می‌دهم که تو به یقین پیشوای هدایتگر و سرپرست

الْمُرْشِدُ، وَأَنَّكَ مَعْدِنُ التَّنْزِيلِ، وَصَاحِبُ التَّوْوِيلِ، وَحَامِلُ التَّوْرِيهِ

و راهنمایی و تویی معدن قرآن و صاحب علم تأویل (قرآن)، و دارنده علم تورات

وَالْإِنْجِيلِ، وَالْعَالِمُ الْعَادِلُ، وَالصَّادِقُ الْعَامِلُ، يَا مَوْلَايَ اِنَّا اِبْرَاءُ اِلَى

و انجیل، و دانای دادگر و راستگوی عمل کننده، ای مولای من از دشمنان تو به درگاه

اللَّهِ مِنْ اَعْدَائِكَ، وَاتَّقَرَّبُ اِلَى اللَّهِ بِمُؤَالَاتِكَ، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى

خدا بیزاری می‌جویم و با دوستی تو به درگاه خدا تقرب می‌جویم، پس درود خدا بر تو و بر

آبَائِكَ، وَاجْدَادِكَ وَابْنَائِكَ، وَشِيعَتِكَ وَمُحِبِّكَ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

پدران و اجداد و فرزندان تو و بر شیعیان و دوستانانت و رحمت و برکات خدا بر تو باد

آنگاه دو رکعت نماز زیارت بجای آور و در آن، حمد و سوره یس و الرحمن، یا هر چه از قرآن برایت آسان است بخوان و آنچه می‌خواهی از خدا بخواه. (۱) زیارت دوم: علامه مجلسی می‌نویسد: «شیخ مفید» و «شیخ شهید» و «محمد بن المشهدی» نوشته‌اند: هرگاه خواستی در نزدیکی بغداد، امام موسی بن جعفر علیهما السلام را زیارت کنی غسل کن و روانه حرم شریفش شو و بر در حرم بایست و اذن دخول بطلب و سپس داخل حرم شو در حالی که می‌گویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَلَى مَلِّهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

به نام خدا و به کمک خدا و در راه خدا و بر دین رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَالسَّلَامُ عَلَىٰ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ. آنگاه نزد قبر آن جناب بایست و بگو:

و درود بر اولیای خدا: *****

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ،

سلام بر تو ای نور خدا در تاریکیهای زمین، سلام بر تو ای ولی خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَقَمْتَ

سلام بر تو ای حجت خدا، سلام بر تو ای درگاه (تقرّب به) خدا، گواهی می دهم که تو به یقین نماز را بپا داشته

الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَتَلَّوْتَ

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کردی و

ص: ۴۴۵

۱- [۵۶۲] مصباح الزائر، صفحه ۳۷۷ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۴، حدیث ۹ (با اندکی تفاوت).

الْكِتَابَ حَقًّا تِلَاوَتِهِ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ، وَصَبَرْتَ عَلَيَّ

کتاب (خدا) را به شایستگی تلاوت نموده و در راه خدا جهاد کردی، و به امید پاداش در راه خدا بر

الْأَذَى فِي جَنْبِهِ مُحْتَسِبًا، وَعَبَدْتَهُ مُخْلِصًا حَتَّىٰ آتَيْكَ الْيَقِينَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ

اذیتها صبر نمودی، و او را خالصانه عبادت کردی تا زمان وفات فرا رسید، گواهی می دهم که تو به یقین

أَوْلَىٰ بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ، وَأَنَّكَ ابْنُ رَسُولِ اللَّهِ حَقًّا، ابْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَعْدَائِكَ،

به خدا و رسولش نزدیکتری و فرزند بر حق رسول خدایی، از دشمنانت به درگاه خدا بیزار می جسته

وَاتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِمَوَالِيكَ، اتَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًّا

و با پیروی از تو، به درگاه خدا تقرب می جویم، ای مولای من به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو و دوستدار

لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًّا لِأَعْدَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ.

دوستانت و دشمن دشمنان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش.

سپس ضریح را ببوس و گونه های خود را بر آن بگذار، آنگاه به جانب بالای سر برو و بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ صَادِقٌ، أَدَّيْتَ نَاصِحًا، وَقُلْتَ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، گواهی می دهم که تو به یقین راستگویی، و با خیرخواهی ادای امانت نموده و با امانتداری

سخن

امیناً، وَمَضَيْتَ شَهِيدًا، لَمْ تُؤْثِرْ عَمِيَّ عَلَى الْهُدَىٰ وَلَمْ تَمَلْ مِنْ حَقِّ آلِي

گفتی و با شهادت زندگیت را بپایان رساندی، گمراهی را بر هدایت برنگزیده و از راه حق به سوی باطل منحرف

بِاطِلٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آبَائِكَ وَأَبْنَاؤِكَ الطَّاهِرِينَ.

نشدی، درود خدا بر تو و بر پدران و فرزندان پاکت باد.

سپس ضریح منور را ببوس و دو رکعت نماز زیارت بگزار و بعد از آن هر مقدار نماز که می خواهی بجای آور و پس از آن به

سجده برو و بگو: اللَّهُمَّ إِلَيْكَ اعْتَمَدْتُ، وَإِلَيْكَ قَصَدْتُ، وَلِفَضْلِكَ

***** خدایا به تو پناه آورده و درگاهت را قصد نمودم و به فضلت

رَجَوْتُ، وَقَبْرَ امَامِي الَّذِي اَوْجَبْتَ عَلَيَّ طَاعَتَهُ زُرْتُ، وَبِهِ الْيَكَّ

اميدوارم و قبر امامم كه اطاعتش را بر من واجب نمودى زيارت كردم و به واسطه او به تو

تَوَسَّلْتُ، فَبِحَقِّهِمُ الَّذِي اَوْجَبْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ، اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ

متوسل مي شوم، پس به خاطر حقى كه از آنان بر خودت واجب نموده اى، من و پدر و مادرم

ص: ۴۴۶

وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَا كَرِيمٍ. آنگاه طرف راست صورت خود را بر محل سجده بگذار و بگو: اللَّهُمَّ قَدْ

و تمامی مؤمنان را بیا مرز ای بخشنده ***** خدایا به یقین

عَلِمْتَ حَوَائِجِي فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَقْضِهِمَا. سپس جانب چپ را حاجت‌هایم را می دانی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آنها را برآور.

بگذار و بگو: اللَّهُمَّ قَدْ أَحْصَيْتَ ذُنُوبِي فَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلِّ عَلَى

خدایا تعداد گناهانم را می دانی، پس به حق محمد و خاندان پاکش، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَغْفِرْهَا وَتَصَدَّقْ عَلَيَّ بِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ.

محمد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را بیا مرز و به آنچه تو شایسته آنی بر من احسان کن.

آنگاه به سجده برگرد و صد مرتبه بگو: شُكْرًا شُكْرًا... سپس سر از سجده بردار و به آنچه می خواهی و از برای هر کس که دوست داری دعا کن. (۱) تذکر: «سید بن طاووس» صلواتی را برای موسی بن جعفر علیه السلام نقل کرده که بخشی از فضایل و مصائب آن حضرت را در بر دارد و زائر محترم می تواند خود را به فیض آن نایل سازد و آن صلوات چنین است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَصَلِّ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَصِيِّ

خدایا درود فرست بر محمد و خاندان پاکش، و درود فرست بر موسی بن جعفر جانشین

الْأَبْرَارِ، وَامَامِ الْأَخْيَارِ، وَعَيْبَةِ الْأَنْوَارِ، وَوَارِثِ السَّكِينَةِ وَالْوَقَارِ،

نیکان و پیشوای نیکو کاران، معدن نورها و وارث آرامش و متانت

وَالْحِكْمِ وَالْأَثَارِ، الَّذِي كَانَ يُحْيِي اللَّيْلَ بِالسَّهْرِ إِلَى السَّحْرِ بِمُؤَاصَلِهِ

و حکمتها و آثار (گذشتگان)، آن که شبها را تا سحر به شب زنده داری بیدار بود و پیوسته

الْإِسْتِغْفَارِ، حَلِيفِ السَّجْدَةِ الطَّوِيلَةِ، وَالذُّمُوعِ الْغَزِيرَةِ، وَالْمُنَاجَاتِ

استغفار می کرد، هم پیمان بود با سجده های طولانی و اشکهای روان و مناجات

الْكَثِيرَةِ، وَالضَّرَاعَاتِ الْمُتَّصِلَةِ، وَمَقَرِّ النَّهْيِ وَالْعَدْلِ، وَالْخَيْرِ وَالْفَضْلِ،

فراوان و ناله های پیوسته و جایگاه خرد و عدالت و نیکی و احسان

وَالَّذِي وَالْبَذْلِ، وَمَأَلْفِ الْبُلُوِي وَالصَّبْرِ، وَالْمُضْطَهَدِ بِالظَّلْمِ، وَالْمَقْبُورِ

و سخاوت و بخشش و همدم با گرفتاری و صبر، همان کسی که با ستم پایمال شد و با جور مدفون گردید

ص: ۴۴۷

۱- [۵۶۳] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱، حدیث ۷ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۶ و مزار شهید، صفحه ۱۸۸. (با اندکی تفاوت)

بِالْجَوْرِ، وَالْمُعَذِّبِ فِي قَعْرِ الشُّجُونِ، وَظَلَمِ الْمَطَامِيرِ، ذِي السَّاقِ

و در سیاه چال ها و زندان های تاریک شکنجه می شد، صاحب ساق

الْمَرْضُوضِ بِحَلَقِ الْقُيُودِ، وَالْجِنَازَةِ الْمُنَادِي عَلَيْهَا بِدُلِّ الْأِسْتِخْفَافِ،

آسیب دیده با حلقه های زنجیر، و جنازه ای که با خواری و سبک شماری بر آن ندا داده شد

وَالْوَارِدِ عَلَى جَدِّهِ الْمُصْطَفَى وَابِيهِ الْمُرْتَضَى وَامِّهِ سَيِّدَةِ النَّسَاءِ،

و آن کس که بر جدش محمد مصطفی و پدرش علی مرتضی و مادرش سرور بانوان داخل شد

بَارِثٍ مَعْصُوبٍ، وَوَلَاءٍ مَسْلُوبٍ، وَآمِرٍ مَغْلُوبٍ، وَدَمٍ مَطْلُوبٍ، وَسَمٍ

با ارثی غصب شده و خلافت سلب شده و فرمان بر زمین مانده خون طلب شده و سمی که به او

مَشْرُوبٍ، اللَّهُمَّ وَكَمَا صَبَرَ عَلَى غَلِيظِ الْمِحْنِ، وَتَجَرَّعَ غُصَصَ

نوشاندند، خدایا همان گونه که او بر گرفتاریهای سخت صبر نمود و غصه های گرفتاریها را

الْكُرْبِ، وَاسْتَسْلَمَ لِرِضَاكَ، وَاخْلَصَ الطَّاعَةَ لَكَ، وَمَحَضَ الْخُشُوعَ،

فرو خورد و بخاطر خوشنودی تو تسلیم شد و خالصانه از تو اطاعت نمود و صادقانه فروتنی کرد

وَاسْتَشَعَرَ الْخُضُوعَ، وَعَادَى الْبِدْعَةَ وَاهْلَهَا، وَلَمْ يَلْحَقْهُ فِي شَيْءٍ مِنْ

و لبریز از خضوع بود، و با بدعت و بدعتگزاران دشمن بود و در اجرای فرمان های تو

اوامرک و نواهیک لَوْمَهُ لَا تَمِّمْ، صَلَّى عَلَيْهِ صَلَاةً نَامِيَةً مُنِيْفَةً زَاكِيَةً، تُوجِبُ

سرزنش ملامتگران در او اثر نکرد، درودی فزاینده و فراوان و پاک بر او فرست، که

لَهُ بِهَا شَفَاعَةٌ أُمَّمٍ مِنْ خَلْقِكَ، وَقُرُونٍ مِنْ بَرَايَاكَ، وَبَلَّغَهُ عَنَّا تَحِيَّةً

موجب شفاعت امتهای پیشین و گذشتگان گردد و درود

وَسَلَامًا، وَآتِنَا مِنْ لَدُنْكَ فِي مَوَالَاتِهِ فَضْلًا وَإِحْسَانًا، وَمَغْفِرَةً وَرِضْوَانًا،

و سلام ما را به او برسان، و بخاطر پیروی از او، لطف و احسان و آمرزش و خوشنودیت را به ما عطا کن

اِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَمِيمِ، وَالتَّجَاوُزِ الْعَظِيمِ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

زیرا تو دارای فضل همگانی و گذشت بزرگ هستی، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

زیارات مخصوصه امام جواد علیه السلام:

زیارت اول مطابق نقل علامه مجلسی، همان بزرگواران (شیخ مفید، شیخ شهید و محمد بن

ص: ۴۴۸

۱- [۵۶۴] مصباح الزائر، صفحه ۳۸۲ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۷، حدیث ۱۰ (با اندکی تفاوت).

المشهدی) در ادامه زیارت قبل نوشته اند: آنگاه متوجه قبر محمد بن علی الجواد علیهما السلام می شوی که در پشت سر جد بزرگوار خود مدفون است و چون نزد قبر آن حضرت ایستادی بگو:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا نُورَ

سلام بر تو ای ولی خدا، سلام بر تو ای حجت خدا، سلام بر تو ای نور

اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

خدا در تاریکی های زمین، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو

وَعَلَى آبَائِكَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ وَعَلَى ابْنَائِكَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ وَعَلَى أَوْلِيَائِكَ،

و بر پدرانت، سلام بر تو و بر فرزندان، سلام بر تو و بر دوستدارانت

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَأَتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ

گواهی می دهم که تو به یقین نماز را بپا داشته و زکات داده و امر به معروف و نهی از

عَنِ الْمُنْكَرِ، وَتَلَوْتَ الْكِتَابَ حَقَّ تِلَاوَتِهِ، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ،

منکر نمودی و کتاب خدا را به شایستگی تلاوت کردی و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودی

وَ صَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ حَتَّى اتَيْتَكَ الْيَقِينَ، اتَيْتَكَ زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ،

و در راه خدا بر آزارها صبر نمودی تا زمان وفات فرا رسید، برای زیارت به درگاہت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو

مُؤَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ * سپس ضریح را ببوس و دوستدار دوستان و دشمن دشمنان توام،

پس نزد پروردگارت شفیعم باش *****

و آنگاه دو طرف صورت خود را بر آن بگذار، سپس دو رکعت نماز زیارت بخوان و بعد از آن، هر نمازی که می خواهی

بجای آور و آنگاه به سجده برو و بگو: ارْحَمْ مَنْ اسَاءَ وَأَقْتَرَفَ، وَاسْتَكَانَ

***** بر بنده ای که بدی و جنایت کرده و درمانده شده

وَاعْتَرَفَ. سپس جانب راست صورت را بر محل سجده بگذار و بگو: اِنْ كُنْتُ بِشَسِّ الْعَبْدُ،

و (به گناهش) معترف است، رحم کن. ***** اگر من بنده بدی بوده ام

فَأَنْتَ نِعْمَ الرَّبُّ. آنگاه جانب چپ صورت را بگذار و بگو: عَظَمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِكَ، فَلْيَحْسِنِ

ولی تو پروردگار خوبی هستی ***** گناه بنده ات بزرگ است ولی عفو

الْعَفْوُ مِنْ عَبْدِكَ يَا كَرِيمٌ. سپس به سجده برو و صد مرتبه بگو:

شُكْرًا شُكْرًا ...

و برگرد. (۱) و گذشت از ناحیه تو نیکوست ای بزرگوار *****

ص: ۴۴۹

۱- [۵۶۵] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲، حدیث ۷؛ مزار شهید، صفحه ۱۹۲ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۸ (با اندکی تفاوت).

زیارت دوم «سید بن طاووس» می نویسد: وقتی امام موسی بن جعفر علیهما السلام را زیارت کردی نزد مرقد امام جواد علیه السلام می ایستی و آن را می بوسی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَا جَعْفَرٍ، مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ الْبَرِّ التَّقِيِّ الْاِمَامِ الْوَفِيِّ،

سلام بر تو ای ابا جعفر، محمد بن علی امام نیکوکار پرهیزکار و پیشوای باوفا

السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الرَّضِيُّ الزَّكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللّٰهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای پسندیده پاکیزه، سلام بر تو ای ولی خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا نَجِيَّ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِيرَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سِرَّ اللّٰهِ،

بر تو ای رازدار پروردگار، سلام بر تو ای سفیر خدا، سلام بر تو ای گنجینه اسرار الهی

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ضِيَاءَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَنَاءَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای پرتوی انوار خداوند، سلام بر تو ای درخشندگی (نور) الهی، سلام بر تو ای

كَلِمَةَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَحْمَةَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا النُّورُ السَّاطِعُ،

سخن خدا، سلام بر تو ای رحمت الهی، سلام بر تو ای نور درخشان

السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الْبَدْرُ الطَّالِعُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الطَّيِّبُ مِنَ الطَّيِّبِينَ،

سلام بر تو ای ماه تابان، سلام بر تو ای پاک سرشت از نژاد پاکان

السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الطَّاهِرُ مِنَ الْمُطَهَّرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الْاَبِيَّةُ

سلام بر تو ای پاکیزه خوی از نژاد پاکیزگان، سلام بر تو ای نشانه

الْعُظْمَى السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الْحُجَّةُ الْكُبْرَى السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الْمُطَهَّرُ

با عظمت (خدا)، سلام بر تو ای حجت بزرگ (خداوند)، سلام بر تو ای پاک شده از

مِنَ الزَّلَّاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيْهَا الْمُنْتَزَهُ عَنِ الْمُعْضِلَاتِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

لغزش ها، سلام بر تو ای پاکیزه از خطاها، سلام بر تو

أَيُّهَا الْعَلِيُّ عَنْ نَقْصِ الْأَوْصَافِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرَّضِيُّ عِنْدَ

ای برتر از نقص در اوصاف، سلام بر تو ای پسندیده در نزد

الأشْرَافِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، اشْهَدُ أَنَّكَ وَلِيُّ اللَّهِ وَحُجَّتُهُ فِي

بزرگان، سلام بر تو ای ستون دین، گواهی می دهم که تو به یقین ولی خدا و حجت او در

أَرْضِهِ، وَأَنَّكَ جَنْبُ اللَّهِ وَخَيْرُهُ اللَّهُ، وَمُسْتَوْدَعُ عِلْمِ اللَّهِ وَعِلْمِ الْأَنْبِيَاءِ،

زمین هستی، و تویی به یقین بنده مقرب و برگزیده خدا و امانتدار علم الهی و پیامبران،

وَرُكُنَ الْإِيمَانَ، وَتَرَجُّمَانُ الْقُرْآنِ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مَنْ اتَّبَعَكَ عَلَى الْحَقِّ

و اساس ایمان و مفسر قرآن، و گواهی می دهم که به یقین هر که از تو پیروی نمود بر (راه) حق

وَالْهُدَىٰ وَإِنَّ مَنْ أَنْكَرَكَ وَنَصَبَ لَكَ الْعَدَاوَةَ عَلَى الضَّلَالَةِ وَالرَّدَىٰ اِبْرَاءُ

و هدایت است و هر کس تو را انکار نموده و با تو دشمنی کرد بر (راه) گمراهی و هلاکت است، من

إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ وَالْيَكَمُ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ مَا بَقِيَتْ وَبَقِيَ

به درگاه خدا و نزد تو از آنان در دنیا و آخرت بیزاری می جویم، و سلام بر تو مادامی که زنده ام

اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ* سِيسِ ااین صلوات را بخوان: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ،

و شب و روز باقیست* خدایا درود فرست بر محمد و خاندان پاکش

وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الرَّكِيِّ التَّقِيِّ، وَالْبَرِّ الْوَفِيِّ، وَالْمُهَذَّبِ النَّقِيِّ،

و درود فرست بر محمد بن علی امام پاکیزه پرهیزکار و نیکوکار باوفا، و آراسته پاک

هَادِي الْأُمَّةِ، وَوَارِثِ الْأَيْمَةِ، وَخَازِنِ الرَّحْمَةِ، وَبَيْتِ نَوْعِ الْحِكْمَةِ، وَقَائِدِ

و هدایت کننده امت، و وارث امامان، و معدن رحمت و چشمه حکمت و دانش، و پیشوای

الْبَرِّ كِهِ، وَعَدِيلِ الْقُرْآنِ فِي الطَّاعَةِ، وَوَاحِدِ الْأَوْصِيَاءِ فِي الْأَخْلَاصِ

بابرکت و همردیف با قرآن در (وجوب) اطاعت، و یکی از جانشینان در مقام اخلاص

وَالْعِبَادَةِ، وَحُجَّتِكَ الْعُلْيَا، وَمَمْلَكَةِ الْأَعْلَىٰ وَكَلِمَتِكَ الْحُسْنَىٰ الدَّاعِي

و عبادت، و حجت و دلیل برتر و نمونه والا و سخن نیکویت، که به سوی تو دعوت

إِلَيْكَ، وَالذَّلَّالُ عَلَيْكَ، الَّذِي نَصَبْتَهُ عِلْمًا لِعِبَادِكَ، وَمُتَرَجِّمًا لِكِتَابِكَ،

و راهنمایی نمود، آن که قرار دادی او را نشانه (هدایت) بر بندگانت، مفسر کتابت،

وَصَادِعًا بِأَمْرِكَ، وَنَاصِرًا لِدِينِكَ، وَحُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ، وَنُورًا تَخْرُقُ بِهِ

مطیع فرمانت، و یاور دینت و حجت بر مخلوقات و نوری که تاریکیها را

الظَّلْمَ، وَقُدُورَهُ تُدْرِكُ بِهَا الْهِدَايَةَ، وَشَفِيعاً تُنَالُ بِهِ الْجَنَّةَ، اللَّهُمَّ وَكَمَا أَخَذَ

بشکافد و پیشوایی که با او به هدایت می رسند، و شفيعی که با او بهشت حاصل شود، خدایا همان گونه که او

فِي خُشُوعِهِ لَكَ حَظُّهُ، وَاسْتَوْفَى مِنْ خَشْيَتِكَ نَصِيْبَهُ، فَصَلِّ عَلَيْهِ

در سایه خشوع در برابر تو، بهره آن را دریافت کرد و به خاطر ترس از تو، به نصیبش رسید، پس بر او درود فرست

اضْعَافَ مَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ وَلِيَّ اِرْتَضَيْتَ طَاعَتَهُ، وَقَبِلْتَ خِدْمَتَهُ، وَبَلَّغَهُ مِنَّا

چندین برابر درود بر هر یک از دوستانت که بندگیش را پذیرفته و خدمتش را قبول کرده ای و

ص: ۴۵۱

تَحِيَّهٖ وَسَلَامًا، وَآتِنَا فِي مُوَالَاتِهِ مِنْ لَدُنْكَ فَضْلًا وَاحْسَانًا، وَمَغْفِرَةً

درود و سلام ما را به او برسان و به خاطر پیروی از او، از جانب خودت لطف و احسان و آمرزش

وَرِضْوَانًا، اِنَّكَ ذُو الْمَنِّ الْقَدِيمِ، وَالصَّفْحِ الْجَمِيلِ. آنگاه نماز زیارت بجای آور. (۱) و خوشنودیت را به ما عطا کن زیرا تو صاحب نعمت دیرینه و صرف نظر کردن شایسته (از خطاها) هستی.*****

زیارت سوم «ابن قولویه» در «کامل الزیارات» زیارت سوّمی که مخصوص امام جواد علیه السلام است از امام هادی علیه السلام نقل می کند و می گوید: پس از غسل زیارت بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، الْإِمَامِ الْبَرِّ التَّقِيِّ النَّقِيِّ الرَّضِيِّ

خدایا بر محمد بن علی درود فرست، آن امام نیکوکار پرهیزکار پاکیزه و پسندیده

الْمُرْضِيِّ، وَحُجَّتِكَ عَلَى مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِينَ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى صَلَاةً

خشنود، و حجّت تو بر تمام کسانی که روی زمین و زیر خاکند، درودی

كَثِيرَةً تَأْتِيهِ نَامِيَةٌ زَاكِيَةٌ، مُبَارَكَةٌ مُتَوَاصِلَةٌ مُتَوَاتِرَةٌ مُتَرَادِفَةٌ، كَأَفْضَلِ مَا

فراوان و کامل و فزاینده و پاکیزه، و بابرکت و پیوسته و پی در پی و پشت سر هم، همانند بهترین درودی

صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَاءِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

که بر هر یک از اولیای فرستاده ای، سلام بر تو ای ولی خدا، سلام بر تو ای

نُورَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُؤْمِنِينَ،

نور خدا، سلام بر تو ای حجّت خدا، سلام بر تو ای پیشوای مؤمنان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ النَّبِيِّينَ وَسُلَالَهَ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای جانشین پیامبران و از نسل جانشینان، سلام بر تو ای

نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، اَتَيْتُكَ زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُعَادِيًا

نور خدا در تاریکیهای زمین، برای زیارت به درگاہت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو و دشمن

لَأَعْدَأِكْ، مُوَالِيَاً لِأَوْلِيَآئِكْ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ يَا مُوَالِيَاً.

دشمنانت و دوستدار دوستان توام، پس نزد پروردگارت شفیعم باش، ای مولای من.

آنگاه حاجت خود را طلب کن که ان شاءالله تعالی برآورده خواهد شد. (۲)

ص: ۴۵۲

۱- [۵۶۶] مصباح الزائر، صفحه ۳۹۵ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۰.

۲- [۵۶۷] کامل الزیارات، باب ۱۰۰، صفحه ۳۰۲، حدیث ۱.

زیارات مشترک امام کاظم و امام جواد علیهما السلام:

زیارت اول: «ابن قولویه»، «شیخ کلینی» و «شیخ طوسی» از امام هادی علیه السلام نقل می کنند که ابتدا مقابل مرقد امام موسی کاظم علیه السلام می ایستی و می گویی: السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ

***** سلام بر تو ای ولی خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ

بر تو ای حجت خدا، سلام بر تو ای نور خدا در تاریکیهای زمین، سلام

عَلَيْكَ يَا مَنْ بَدَأَ اللَّهُ فِي شَأْنِهِ، اتَّبَعْتَكَ زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُعَادِيًا

بر تو ای کسی که خدا جایگاهت را آشکار نمود، برای زیارت به درگاهت آمده ام در حالی که آشنای به حق تو و دشمن

لِأَعْدَائِكَ، مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ يَا مَوْلَايَ.

دشمنان و دوستدار دوستان توام، پس نزد پروردگارت شفیع باش، ای مولای من.

سپس دعا می کنی و حاجت را طلب می نمایی. آنگاه رو به قبر امام جواد علیه السلام می ایستی و همین زیارت را خطاب به آن حضرت تکرار می کنی. این زیارت در نهایت اعتبار است. (۱)

زیارت دوم «شیخ مفید» و «شیخ شهید» و «محمّد بن المشهدی» می نویسند: برای زیارت آن دو بزرگوار نزد ضریح مطهر بایست و خطاب به هر دو امام علیهما السلام بگو:

السَّلَامُ عَلَیْكُمْ يَا وَلِيَّيَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكُمْ يَا حُجَّتِي اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر شما دو ولی خدا، سلام بر شما دو حجت پروردگار، سلام

عَلَيْكُمْ يَا نُورَيِ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، اشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمَا عَنِ اللَّهِ

بر شما دو نور الهی در تاریکیهای زمین، گواهی می دهم که به یقین آنچه خدا بر عهده تان قرار داده بود

مَا حَمَلَكُمَا، وَحَفِظْتُمَا مَا اسْتَوْدَعْتُمَا، وَحَلَلْتُمَا حَلَالَ اللَّهِ، وَحَرَّمْتُمَا

رساندید، و آنچه نزدتان امانت بود حفظ نمودید و حلال خدا را حلال و حرام خدا را حرام

حَرَامَ اللَّهِ، وَاقْمُتْمَا حُدُودَ اللَّهِ، وَتَلَوْتُمَا كِتَابَ اللَّهِ، وَصَبَرْتُمَا عَلَى الْأَذَى

شمرده، و حدود (احکام) خدا را بپا داشتید و کتاب خدا را تلاوت کرده و در راه خدا به امید پاداش بر اذیتها

فِي جَنْبِ اللَّهِ مُحْتَسِبِينَ حَتَّىٰ آتِيَكُمَا الْيَقِينُ، اِبْرَاءُ إِلَى اللَّهِ مِنْ أَعْدَائِكُمَا،

صبر نمودید، تا زمان وفاتتان فرا رسید، از دشمنان شما به درگاه خدا بیزاری جسته

ص: ۴۵۳

۱- [۵۶۸] کامل الزیارات، صفحه ۳۰۱، حدیث ۱ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۸، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹۱، حدیث

.۱

وَاتَقَرَّبْ إِلَى اللَّهِ بِوَلَايَتِكُمَا، اتَيْتُكُمَا زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكُمَا، مُوَالِيًا

و با دوستی شما به درگاه خدا تقرب می جویم، برای زیارت به درگاهتان آمده ام در حالی که آشنای به حقتان و دوستدار

لأَوْلِيَايَاكُمَا، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكُمَا، مُسْتَبْصِرًا بِالْهُدَى الَّذِي أَنْتُمَا عَلَيْهِ،

دوستانتان و دشمن دشمنانتان هستم، و به هدایتی که شما برآیند

عَارِفًا بِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكُمَا، فَاشْفَعَا لِي عِنْدَ رَبِّكُمَا، فَإِنَّ لَكُمَا عِنْدَ اللَّهِ

و گمراهی مخالفانتان آگاهم، پس نزد پروردگارتان شفیعم باشید، زیرا جایگاه با عظمت

جاهاً عظیمًا، وَمَقَامًا مَحْمُودًا* سپس ضریح شریف را ببوس و روی راست صورت را بر و مقام پسندیده از آن

شماست*****

آن بگذار و آنگاه به جانب سر مقدس برو و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا حُجَّتِي اللَّهُ فِي أَرْضِهِ

***** سلام بر شما ای دو حجت خدا در زمین

وَسَمَائِهِ، عَبْدُكُمَا وَوَلِيِّكُمَا زَائِرُكُمَا، مُتَقَرِّبًا إِلَى اللَّهِ بِزِيَارَتِكُمَا، اللَّهُمَّ

و آسمانش، بنده و دوستدار و زائرتان با زیارت شما به درگاه خدا تقرب می جوید، خدایا

اجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي أَوْلِيَايَاكَ الْمُصْطَفَيْنِ، وَحَبِّبْ إِلَيَّ مَشَاهِدَهُمْ،

در مورد اولیای برگزیده ات زبان صدق برایم قرار ده، و (زیارت) محلّ شهادت آنان را برایم محبوب گردان

وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و مرا در دنیا و آخرت با ایشان قرار ده ای مهربانترین مهربانان.

سپس برای هر امام دو رکعت نماز زیارت بخوان و هر آنچه می خواهی از خدا بخواه. (۱) یادآوری: مرحوم محدث قمی پس

از نقل این زیارت می گوید: مختصر بودن این گونه زیارت ها به جهت تقیه شدیدی است که در آن زمانها حاکم بوده و ائمه

علیهم السلام می خواستند که شیعیان را به این وسیله، از آسیب طاغیان زمان محفوظ بدارند، اکنون که زمان تقیه نیست اگر

زائری طالب زیارتی طولانی باشد، می تواند زیارت جامعه کبیره که بهترین زیارت است و ذکرش خواهد آمد (صفحه ۵۳۷)

را بخواند (چنان که می تواند زیارت امین الله را بخواند که در صفحه ۲۶۰ گذشت).

زیارت وداع امام کاظم علیه السلام:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» می نویسد: هرگاه خواستی با امام موسی بن جعفر علیهما السلام وداع کنی نزد قبر

ص: ۴۵۴

۱- [۵۶۹] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۳ و مزار کبیر، صفحه ۵۳۹ و مزار شهید، صفحه ۱۹۴ (با اندکی تفاوت).

شریفش بایست آن گونه که در ابتدای زیارت ایستادی و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا الْحَسَنِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اسْتَوْدِعُكَ

سلام بر تو ای مولای من ای ابا الحسن و رحمت و برکات خدا بر تو باد، تو را به خدا می سپارم

اللَّهُ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ، وَبِمَا جِئْتَ بِهِ وَدَلَّلْتَ

و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده و راهنمایی کرده ای ایمان

عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ اكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ. (۱)

دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده.

زیارت وداع امام جواد علیه السلام:

در وداع امام جواد علیه السلام مقابل قبر آن حضرت می ایستی آن گونه که در ابتدای زیارت ایستادی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

سلام بر تو ای مولای من ای فرزند رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد

اسْتَوْدِعُكَ اللَّهُ وَأَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ، وَبِمَا جِئْتَ بِهِ

تو را به خدا می سپارم و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده

وَدَلَّلْتَ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ اكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

و راهنمایی کرده ای ایمان دارم، خدایا مرا در زمره گواهان قرار ده.

آنگاه از خدا می خواهی که این زیارت، آخرین زیارت تو نباشد و مجدداً توفیق زیارت را پیدا کنی، سپس آنچه می خواهی

دعا کن و ضریح آن حضرت را ببوس و دو طرف صورت خود را بر روی آن بگذار. (۲)

فضیلت مسجد برائا:

مسجد «برائا» از مساجد معروف و متبرکی است که بین بغداد و کاظمین در مسیر زوآر قرار گرفته و با همه شرافت و فضایی

که دارد غالباً نسبت به آن توجه نمی شود و از فیض آن محرومند. «حموی» از مورخین سال ۶۲۶ در معجم البلدان می نویسد:

«برائا» پیش از بنای شهر بغداد، قریه ای بود که گمان مردم آن بر این بود که علی علیه السلام از این قریه -

١- [٥٧٠] تهذيب، جلد ٦، صفحه ٨٣.

٢- [٥٧١] همان مدرک، صفحه ٩١.

زمانی که برای جنگ با خوارج نهروان می رفت- عبور کرد و در مسجد مزبور نماز خواند و در حمام آن قریه استحمام نمود. از جمله از کسانی که به این «برائا» منسوبند «ابوشعیب برائی» عابد است که اوّل کسی است که در برائا در کوخی که از نی ساخته بود؛ ساکن شد و در آن عبادت خدا می کرد. (۱) و به همین دلیل، شیعیان به این مسجد اهمّیت فراوان می دادند.

آنچه برای ما قابل اعتماد است روایاتی است که مرحوم «علّامه مجلسی» (۲) در ارتباط با فضیلت این مسجد و سابقه تاریخی آن نقل می کند که از مجموع آن، نکات فراوانی به دست می آید از جمله:

۱- این مکان، خانه حضرت مریم علیها السلام و زمین حضرت عیسی علیه السلام بود.

۲- حضرت امیرمؤمنان علیه السلام چشمه ای به اعجاز در آن جا ظاهر ساخت.

۳- امیرمؤمنان علیه السلام پس از بازگشت از نهروان چند روز در آن مکان اقامت فرمودند.

۴- در این مکان، انبیای قبل از عیسی علیه السلام از جمله ابراهیم خلیل علیه السلام نیز نماز بجای آوردند.

۵- صومعه ای در این مکان قرار داشت که راهب آن با مشاهده امیرمؤمنان علیه السلام و دیدن معجزات مزبور اسلام آورد.

۶- از روایت دیگری به دست می آید که در این مکان قبر پیامبری واقع شده است و مرحوم محدّث قمی می گوید: شاید آن پیامبر، حضرت یوشع باشد.

مرحوم «علّامه مجلسی» پس از نقل این روایات می نویسد: این مسجد الآن موجود است و به وسط راه بغداد- کاظمین، نزدیک است و مستحب است نماز خواندن و طلب کردن حوائج از خداوند در آن. (۳)

زیارت نواب اربعه:

از جمله برنامه های زوّار، در ایام توقّف در کاظمین، رفتن به بغداد برای زیارت چهار نایب خاص امام عصر صلوات الله علیه (۱- عثمان بن سعید، ۲- محمّد بن عثمان، ۳- شیخ ابوالقاسم حسین بن روح، ۴- شیخ جلیل علی بن محمّد سمّری رحمهم الله) می باشد که اگر قبر هر کدام از آنها در مناطق دوردست دیگری بود باز هم سزاوار بود که انسان مسیری طولانی را طی کند و رنج و مشقّت سفر را متحمّل شود و به فیض زیارت آنها برسد، زیرا آنها کسانی هستند که ۷۰ سال منصب سفارت و وساطت میان امام عصر علیه السلام و امت را بر عهده داشتند و به دست آنها کرامات بسیار ظاهر شد.

ص: ۴۵۶

۱- [۵۷۲] معجم البلدان، جلد ۱، صفحه ۳۶۳.

۲- [۵۷۳] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶، باب ۳.

۳- [۵۷۴] همان مدرک، صفحه ۲۹.

کیفیت زیارت آن بزرگواران:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» و «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» از حسین بن روح رحمه الله (یکی از نواب چهارگانه) نقل می کنند که هرگاه خواستی نواب حضرت را زیارت کنی پس از سلام به رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان و خدیجه کبری و فاطمه زهرا و امام حسن و امام حسین و هر یک از ائمه تا صاحب الزمان (صلوات الله علیهم اجمعین)، می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ

(و به جای فلان بن فلان اسم صاحب قبر و پدرش را می بری) سپس می گویی: اَشْهَدُ اَنَّكَ بَابُ الْمَوْلَى اَدَّيْتَّ عَنْهُ وَاَدَّيْتَّ اِلَيْهِ، مَا خَالَفْتُهُ وَلَا

***** گواهی می دهم که تو به یقین درگاه ورود به مولا بودی، امانت او را (به مردم) و امانت (مردم) را به او رساندی، با او مخالفت نکردی و برخلاف

خَالَفْتَ عَلَيْهِ، فَقُمْتَ خَالِصاً وَاَنْصَرَفْتَ سَابِقاً، جِئْتِكَ عَارِفاً بِالْحَقِّ

او کاری انجام ندادی، با اخلاص قیام نمودی و با سبقت (در اطاعت) بازگشتی، با آشنایی به حقی

الَّذِي اَنْتَ عَلَيْهِ، وَاَنَّكَ مَا خُنْتَ فِي التَّادِيَةِ وَالسَّفَارَةِ، وَاَلَسَّلَامُ عَلَيْكَ

که تو برآنی به درگاهت آمده ام، و تو به یقین در ادای امانت و نمایندگی خیانت نمودی، و سلام بر تو باد

مِنْ بَابٍ مَا اَوْسَعَهُ، وَمِنْ سَفِيرٍ مَا اَمَّنَكَ، وَمِنْ ثِقَةٍ مَا اَمَّكَنَكَ، اَشْهَدُ اَنَّ اللّٰهَ

که چه درگاه وسیع (برای رسیدن به امام)، و چه سفیر امین، و چه فرد مورد اطمینان ثابت قدمی بودی، گواهی می دهم که خداوند به یقین

اِخْتَصَّكَ بِنُورِهِ، حَيْثُ عَايَنْتَ الشَّخْصَ، فَمَا دَّيْتَّ عَنْهُ وَاَدَّيْتَّ اِلَيْهِ. سپس تو را به نورش اختصاص داد، تا امام را به چشم خود دیدی، پس امانت او را (به مردم) و امانت (مردم) را به او رساندی.*****

مجدداً بر رسول خدا تا صاحب الزمان علیهم السلام سلام می فرستی و پس از آن می گویی: جِئْتِكَ مُخْلِصاً

***** به درگاهت آمده ام با اخلاص

بِتَوْحِيدِ اللّٰهِ، وَمُؤَالَاهِ اَوْلِيَائِهِ، وَالْتِبْرَانِهِ مِنْ اَعْدَائِهِمْ، وَمِنْ الَّذِيْنَ خَالَفُوْكَ

به یگانگی خدا و پیروی از اولیائش و بیزاری از دشمنانش و از کسانی که با تو مخالفت کردند

يَا حُجَّةَ الْمَوْلَى وَبِكَ إِلَيْهِمْ تَوَجُّهُي وَبِهِمْ إِلَى اللَّهِ تَوَسَّلِي

ای حجت مولا، و به واسطه تو به آنان رو نموده و به وسیله آنان به خدا متوسل می شوم.

آنگاه دعا کن و آنچه را می خواهی از خدا بطلب که ان شاءالله اجابت می شود. (۱)

ص: ۴۵۷

۱- [۵۷۵] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۱۸ و مصباح الزائر، صفحه ۵۱۴ (با تفاوت).

زیارت مرحوم کلینی:

سزاوار است زوار محترم در بغداد به زیارت شیخ بزرگوار و عالی مقام جناب ثقه‌الاسلام محمد بن یعقوب کلینی نیز بروند، کسی که در زمان خودش رئیس شیعه و موثق‌ترین و استوارترین آنان در نقل حدیث بوده، و کتاب شریف «کافی» را که یکی از منابع مهم حدیث شیعه است، در مدت بیست سال، تألیف کرده، و حقی بزرگ بر گردن شیعه به خصوص اهل علم دارد. او کسی است که به جهت عظمت شأنش، ابن اثیر (مورخ معروف) او را مجدد و مؤسس مذهب امامیه در آغاز قرن چهارم می‌شمرد بعد از آن که حضرت ثامن الائمه علیه السلام را مجدد این مذهب در آغاز قرن سوم به حساب می‌آورد. (۱)

(البته این سخن به آن معنا نیست که احادیث کتاب شریف کافی احتیاج به بررسی اسناد و نقد ندارد).

زیارت جناب سلمان:

از برنامه های خوب زوار در کاظمین رفتن به شهر مدائن برای زیارت عبد صالح الهی جناب سلمان محمدی (رضوان الله علیه) می باشد، کسی که:

۱- مرحوم «علامه مجلسی» می گوید: به سندهای مختلف از امام صادق علیه السلام نقل شده که ایمان ده درجه دارد؛ مقدار در درجه هشتم و ابوذر در درجه نهم، و سلمان در درجه دهم قرار گرفته است! (۲) ۲- او به شرافت »

سَلْمَانٌ مِّنْ أَهْلِ الْبَيْتِ

؛ سلمان از ما اهل بیت است» مفتخر شده و رسول خدا صلی الله علیه و آله در فضیلت او فرموده است: »

سَلْمَانُ بَحْرٌ لَا يُتْرَفُ، وَكَتْرٌ لَا يُنْقَدُ، سَلْمَانٌ مِّنْ أَهْلِ الْبَيْتِ، سَلْسَلٌ يَّمْنَحُ الْحِكْمَةَ، وَيُؤْتِي الْبُرْهَانَ؛

یعنی سلمان دریایی است که نمی خشکد و گنجی است که تمام نمی شود، سلمان از ما اهل بیت است، آب گوارایی است که حکمت می بخشد و برهان می دهد». (۳) ۳- امیرمؤمنان علیه السلام او را همانند لقمان حکیم [۵۷۹] معرفی کرده است.

کیفیت زیارت آن جناب:

«سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» چهار زیارت برای آن بزرگوار نقل کرده که ما در این جا به ذکر یکی از آن چهار زیارت اکتفا می کنیم:

نزد قبر او، رو به قبله می ایستی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى

- ۱- [۵۷۶] جبل المتین، شیخ بهایی، صفحه ۷.
- ۲- [۵۷۷] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۱.
- ۳- [۵۷۸] همان مدرک، جلد ۲۲، صفحه ۳۴۸، حدیث ۶۴.

سلام بر فرستاده خدا محمد بن عبدالله خاتم پیامبران، سلام بر

امیر المؤمنین سید الوصیین، السَّلَامُ عَلَی الْأَئِمَّةِ الْمَعْصُومِیْنَ

امیر مؤمنان و آقا و سرور جانشینان، سلام بر امامان معصوم

الرَّاشِدِیْنَ، السَّلَامُ عَلَی الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِیْنَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا صَاحِبَ

هدایت یافته، سلام بر فرشتگان مقرب (خدا)، سلام بر تو ای صحابی

رَسُولِ اللَّهِ الْأَمِیْنِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَلِیَّ امْرِئِ الْمُؤْمِنِیْنَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا

فرستاده امین خداوند، سلام بر تو ای دوستدار امیر مؤمنان، سلام بر تو ای

مُودِعِ اسْرَارِ السَّادَةِ الْمِیَامِیْنِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا بَقِیَّةَ اللَّهِ مِنَ الْبَرِّیَّةِ

امانتدار اسرار سروران با برکت، سلام بر تو ای ذخیره خدا از میان نیکوکاران

الْمَاضِیْنَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا اِبَاعِبْدِ اللَّهِ وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، اَشْهَدُ اَنَّكَ

گذشته، سلام بر تو ای ابا عبدالله و رحمت و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو به یقین از خدا

اَطَعْتَ اللَّهَ كَمَا اَمَرَكَ، وَ اتَّبَعْتَ الرَّسُولَ كَمَا نَدَبَكَ، وَ تَوَلَّيْتَ خَلِیْفَتَهُ كَمَا

آن گونه که فرمان داد اطاعت کردی، و آن گونه که پیامبر از تو خواسته بود، پیرویش نمودی و همان گونه که بر تو لازم کرده بود با جانشینش

الزَّمَكَ، وَ دَعَوْتَ اِلَى الْاِهِتِمَامِ بِذُرِّيَّتِهِ كَمَا وَفَّفَكَ، وَ عَلِمْتَ الْحَقَّ یَقِیْنًا

دوستی کردی، و آن گونه که تو را آگاه ساخته بود به مراقبت از نسلش دعوت نمودی، و از روی یقین حق را شناختی

وَ اعْتَمَدْتَهُ كَمَا اَمَرَكَ، اَشْهَدُ اَنَّكَ بَابُ وَصِيِّ الْمُصْطَفَى وَ طَرِيقُ حُجَّتِهِ

و آن گونه که فرمان داده بود بر آن اعتماد نمودی، گواهی می دهم که تو به یقین در گاه رسیدن به جانشین مصطفی و راه رسیدن به حجت

اللَّهِ الْمُرْتَضَى وَ اَمِیْنُ اللَّهِ فِیْمَا اسْتُدْعَتْ مِنْ عُلُومِ الْأَصْفِیَاءِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ

خدا همان علی مرتضی هستی و در علوم (پیامبران) برگزیده که نزدت امانت بود امین خدایی، گواهی می دهم که تو به یقین

مِنْ أَهْلِ بَيْتِ النَّبِيِّ، النَّجَبَاءِ الْمُخْتَارِينَ لِنُصْرِهِ الْوَصِيِّ، أَشْهَدُ أَنَّكَ

از خاندان پیامبر هستی، همان بزرگ زادگان برگزیده برای یاری جانشین (پیامبر)، گواهی می‌دهم که تو به یقین

صَاحِبُ الْعَاشِرَةِ، وَالْبُرَاهِينِ وَالِدَلَائِلِ الْقَاهِرَةِ، وَأَقَمْتَ الصَّلَاةَ، وَآتَيْتَ

دارای درجات دهگانه ایمان، و برهانها و استدلالهای کوبنده هستی، و نماز را بپا داشته و زکات

الزَّكَاةَ، وَآمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَأَدَيْتَ الْأَمَانَةَ،

دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و ادای امانت نمودی

وَنَصَحْتَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَصَبَرْتَ عَلَى الْأَذَى فِي جَنْبِهِ حَتَّىٰ آتَيْكَ الْيَقِينَ،

و برای خدا و رسولش خیرخواهی کردی و در راه خدا بر اذیتها صبر نمودی تا زمان وفاتت فرا رسید

ص: ۴۵۹

لَعَنَ اللَّهُ مَنْ جَحَدَكَ حَقَّكَ، وَ حَطَّ مِنْ قَدْرِكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ آذَاكَ فِي

خداوند لعنت کند کسی که حق تو را انکار نموده و از جایگاهت پایین آورد، خداوند لعنت کند کسی را که در راه (دوستی)

مَوَالِيكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ اَعْتَتَكَ فِي اَهْلِ نَبِيِّكَ، لَعَنَ اللَّهُ مَنْ لَامَكَ فِي

امامت تو را اذیت نمود، خداوند لعنت کند کسی را که به خاطر (حمایت) خاندان پیامبرت به تو ستم نمود، و خداوند لعنت کند کسی را که

سَادَاتِكَ، لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ

به سبب سرورانت تو را سرزنش کرد، خداوند لعنت کند دشمنان خاندان محمد از جن و انس از پیشینیان

وَالْآخِرِينَ، وَضَاعَفَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ

و پسینیان را، و عذاب دردناک آنان را چند برابر کند، درود خدا بر تو باد ای ابا عبد

اللَّهُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَعَلَيْكَ

اللَّهُ، درود خدا بر تو باد ای یاور رسول خدا، درود خدا بر او و خاندان پاکش و بر تو باد

يَا مَوْلَى امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى رُوحِكَ الطَّيِّبِ، وَ جَسَدِكَ

ای دوستدار امیر مؤمنان، و درود خدا بر روح پاک و بدن

الطَّاهِرِ، وَالْحَقْنَا بِمَنْهٍ وَرَأْفَتِهِ اِذَا تَوَفَّانَا بِكَ، وَبِمَحَلِّ السَّادَةِ الْمِيَامِينِ،

پاکیزه ات، خداوند به لطف و مهربانیش بعد از مرگ ما را به تو و به جایگاه امامان بابرکت ملحق کند

وَ جَمَعْنَا مَعَهُمْ بِجَوَارِهِمْ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ اللَّهِ،

و ما و آنان را در کنارشان در بهشتهای پر نعمت گردهم آورد، درود خدا بر تو ای ابا عبد الله

وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى اخْوَانِكَ الشَّيْعَةِ الْبَرَرَةِ مِنَ السَّلَفِ الْمِيَامِينِ، وَ اَدْخَلَ

و درود خدا بر برادران شیعه نیکو کارت از پیشینیان بابرکت، و

الرُّوْحَ وَالرِّضْوَانَ عَلَى الْخَلْفِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَالْحَقْنَا وَآبَاهُمْ بِمَنْ تَوَلَّاهُ

آرامش و خوشنودیش را بر بازماندگان از مؤمنان داخل کند و ما و آنان را به عترت پاکی که

مِنَ الْعُتْرَةِ الطَّاهِرِينَ، وَعَلَيْكَ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

از آن پیروی می کنند ملحق کند، و سلام و رحمت و برکات خدا بر تو و آنان باد.

سپس هفت مرتبه سوره «انا انزلناه» می خوانی، آنگاه آنچه از نمازهای مستحبی خواستی کنار قبرش بجای می آوری [۵۸۰] و

سپس وداع ذیل را که «سید بن طاووس» آورده، می خوانی:

ص: ۴۶۰

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، أَنْتَ بَابُ اللَّهِ الْمُؤْتَى مِنْهُ، وَالْمَأْخُذُ عَنْهُ، أَشْهَدُ

سلام بر تو ای ابا عبد الله، تویی باب ورود به (قرب) خدا که از آن داخل شوند و از مخالفت با آن مؤاخذه شوند، گواهی می
دهم

كَكَ قُلْتَ حَقًّا، وَنَطَقْتَ صِدْقًا، وَدَعَوْتَ إِلَى مَوْلَايَ وَمَوْلَاكَ عَلَانِيَةً

که تو به یقین به حق و صادقانه سخن گفتی، و به سوی مولای من و خودت آشکارا و در پنهان دعوت

وَسِرًّا، أَتَيْتُكَ زَائِرًا وَحَاجَاتِي لَكَ مُسْتَوْدِعًا، وَهَا أَنَا ذَا مُوَدِّعِكَ، اسْتَوْدِعُكَ

نمودی، به قصد زیارت به درگاہت آمده ام و حاجت‌هایم (برای اجابت) نزدت امانت است، و اکنون از تو وداع می‌کنم، و

دینی و امانتی و خواتیم عملی و جوامع املی الی منتهی اجلی و السَّلَامُ

دین و امانت و عاقبت کار و تمامی آرزوهایم را تا آن زمان مرگم به تو می‌سپارم و سلام

عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَخْيَارِ.

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، و درود خدا بر محمد و خاندان نیکوکارش باد.

سپس بسیار دعا می‌کنی و باز می‌گردد. (۱)

طاق کسری

پس از زیارت جناب سلمان رحمه الله شایسته است زائر محترم دو رکعت نماز یا بیشتر در طاق کسری بخواند که امیرمؤمنان
علیه السلام در آن جا نماز گزارد و عمار ساباطی نقل می‌کند که آن حضرت وقتی به «مداین» آمد در ایوان کسری فرود آمد
و «دلف بن بحیر» به همراه حضرتش بود، حضرت در این مکان نماز به جای آورد و آنگاه برخاست و خطاب به «دلف» (به
عنوان درس عبرت) فرمود: از برای «کسری» (آن پادشاه معروف) در این مکان چنین و چنان بود و ... دلف هم در مقابل می
گفت: آری به خدا قسم، چنین است که می‌فرمایی، ای سید و مولای من! چنان شما بر این دیار مطلع هستید که گویا خود
شما آن را بنا نهاده اید! (۲)

در روایت دیگری آمده: وقتی آن حضرت بر مداین، مرور کرد و آثار کسری و خرابی آن را مشاهده فرمود یکی از همراهان
از روی عبرت این شعر را قرائت کرد:

جَرَّتِ الرِّيَاحُ عَلَى مَحَلِّ ۵۸۳ [دیارِهم

فَكَانَتْهُمْ كَانُوا عَلَى مِعَادٍ

بادها بر ویرانه های خانه هایشان وزیدگویی همگی در وعده گاهی بودند (و رفتند)

ص: ۴۶۱

۱- [۵۸۱] مصباح الزائر، صفحه ۵۱۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۹۱. (با اندکی تفاوت)

۲- [۵۸۲] مستدرک الوسائل، جلد ۳، صفحه ۴۴۸، حدیث ۲۲.

حضرت فرمود: چرا این آیات را تلاوت نمی کنی:

كَمْ تَرَكَوْا مِنْ جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ * وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ * وَنَعْمَهُ كَانُوا فِيهَا

چه بسیار باغ ها و چشمه ها که از خود به جای گذاشتند* و کشتزارها و قصرهای پرارزش* و نعمت های فراوان دیگر که در آن

فَاكْهِنَ * كَذَلِكَ وَآوَرْتُنَاهَا قَوْمًا آخَرِينَ * فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ

غرق شادمانی بودند* این چنین بود (ماجرای آنان!) و ما این (نعمت ها) را میراث برای اقوام دیگری قرار دادیم* نه آسمان

وَالْأَرْضُ وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ. (۱)

و زمین بر آنان گریست و نه به آنها مهلتی داده شد.

سپس این گروه وارث دیگران بودند اما چیزی نگذشت که دیگران وارث آنها شدند. شکر نعمت الهی بجای نیاوردند لذا دنیای آنها به خاطر گناه از دست رفت، از کفران نعمت پرهیزید تا بلا- بر شما نازل نشود. (۲) حاصل آن آیه و این بیان حضرت همان است که حکیم خاقانی در شعر معروفش گفته است:

هان ای دل عبرت بین از دیده نظر کن هان ایوان مداین را آینه عبرت دان

پرویز که بنهادی بر خوان تره زرین زرین تره کو برخوان، رو کَم تَرَكَوْا برخوان

زیارت حدیفه بن الیمان:

پس از نماز در طاق کسری شایسته است که زائر محترم به زیارت حدیفه بن الیمان برود که از بزرگان اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران ویژه امیرمؤمنان علیه السلام است و ویژگی او در میان صحابه، شناختن منافقان و دانستن نام های آنان بود به گونه ای که اگر او در تشییع جنازه کسی برای نماز حاضر نمی شد، حتی خلیفه ثانی نیز بر او نماز نمی خواند!

او از جانب خلیفه ثانی سال ها والی شهر مداین بود، خلیفه او را عزل کرد و سلمان را والی آن جا قرار داد، پس از وفات سلمان، دوباره والی مداین شد تا زمان حکومت امیرمؤمنان علیه السلام. پس از حکومت آن حضرت، نامه ای از جانب حضرتش برای حدیفه و اهل مداین فرستاده شد و از این طریق هم به حکومت رسیدن امیرمؤمنان علیه السلام و هم ابقای حدیفه برای ولایت مداین، به او و مردم مداین ابلاغ شد، ولی پس از آن که آن حضرت از مدینه به جانب بصره برای دفع شر اصحاب جمل حرکت کرد و قبل از آن که وارد کوفه

۱- [۵۸۴]سوره دخان، آیات ۲۵-۲۹.

۲- [۵۸۵]شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، جلد ۳، صفحه ۲۰۲ و بحارالانوار، جلد ۷۵، صفحه ۸۴ حدیث ۹۱ (با مقداری تفاوت).

شود، حدیفه از دنیا رفت و توفیق درک مجدد محضر آن حضرت را نیافت. (۱)

نماز در مسجد جامع مداین:

در جنب مدفن جناب سلمان، مسجد جامع مداین واقع شده که منسوب به حضرت امام حسن عسکری علیه السلام است که یا به امر آن حضرت بنا شده، یا در آن جا نماز خوانده است. سزاوار است زائر گرامی از فیض دو رکعت نماز در این مسجد نیز، خود را محروم نسازد.

ص: ۴۶۳

۱- [۵۸۶] درجات الرفیعه، صفحه ۲۸۳ و سفینه البحار ماده حدیفه.

فضیلت زیارت امام رضا علیه السلام بیش از آن است که احصا شود و ما در این جا تنها به ذکر چند روایت تبرک می جوئیم؛ ولی قبل از بیان این روایات، اشاره ای به بعضی از کرامات آن حضرت در طول سفر به خراسان مناسب به نظر می رسد:

«ابن طاووس» روایت کرده: زمانی که مأمون، امام رضا علیه السلام را از مدینه به خراسان طلبید آن حضرت از مدینه به سوی بصره حرکت کرد و بدون آن که وارد کوفه شود، از طریق کوفه به بغداد و از آن جا وارد قم شد؛ اهل قم به استقبال آن حضرت شتافتند و چون هر کسی میل داشت که آن بزرگوار بر او وارد شود، در زمینه ضیافت و پذیرایی از آن جناب با هم به نزاع پرداختند. حضرت علیه السلام فرمودند: شتر من مأمور است، یعنی هر کجا که او فرود آمد من همان جا وارد می شوم. آن شتر آمد و آمد، تا در خانه ای که صاحبش در شب آن روز خواب دیده بود که امام رضا علیه السلام فردا میهمان او خواهد بود، ایستاد و حضرت آن جا وارد شدند. چندی نگذشت که آن محل به مقام رفیعی تبدیل شد و در زمان ما از مدارس دینیه موفق حوزه مقدسه قم به حساب می آید (و به نام مدرسه رضویه نامیده شده است). (۱) «شیخ صدوق» نیز به سند خود از «اسحاق بن راهویه» نقل کرده که گفت: وقتی امام رضا علیه السلام وارد نیشابور شد و خواست از آن جا حرکت کند، راویان احادیث خدمت آن حضرت جمع شدند و عرض کردند:

ای پسر رسول خدا از نزد ما می روی بدون آن که برای ما حدیثی بیان فرمایی که از آن بهره مند شویم؟ آن بزرگوار سر مبارکش را از داخل محملی که در آن نشسته بود بیرون آورد و فرمود: «شنیدم از پدرم موسی بن جعفر علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم جعفر بن محمد علیهما السلام، که فرمود: شنیدم از پدرم محمد بن علی علیهما السلام که فرمود: شنیدم از پدرم امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیهما السلام که فرمود: شنیدم از رسول خدا صلی الله علیه و آله که فرمود: شنیدم از جبرئیل که گفت: شنیدم از خداوند عزوجل که فرمود:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي

لا اله الا الله قلعه محکم من است، هر کس در این قلعه وارد شود از عذاب من در امان خواهد بود». امام علیه السلام

پس از بیان این حدیث حرکت فرمود، وقتی شتر آن حضرت به راه افتاد، مجدداً سر مبارک خود را از محمل بیرون آورد و فرمود: «

بَشْرُوطِهَا وَ أَنَا مِنْ شُرُوطِهَا

؛ با شرایطش و من از آن شرایط هستم!»^(۱) اباضلت نیز روایت کرده که وقتی امام رضا علیه السلام به «ده شیرخ» در اطراف مشهد رسیدند محضر مبارکش عرض شد: یابن رسول الله! صلی الله علیه و آله ظهر شده است نماز بجای نمی آورید؟ حضرت فرود آمد و آب طلبید.

عرض کردند: آب همراه نداریم، پس با دست مبارک خود زمین را کاویدند، آن قدر آب از زمین جوشید که آن حضرت و همه همراهان وضو ساختند و اثرش تا به امروز باقی است. وقتی وارد سناباد شدند پشت مبارک را به کوهی که دیگ های سنگی از آن می تراشیدند تکیه داد و عرض کرد: «خداوندا! به این کوه و آنچه در داخل ظرف های تراشیده شده از این کوه گذاشته می شود، نفع و برکت عطا فرما!» سپس دستور دادند که برای خود آن حضرت نیز دیگ هایی از همان کوه بتراشند و طعامش را تنها داخل همان دیگ ها طبخ کنند، از آن روز به بعد، مردم نیز دیگ ها و ظرف ها از آن کوه تراشیدند و برکت گرفتند.^(۲)

فضیلت زیارت حضرت رضا علیه السلام:

پس از این مقدمه به سراغ مختصری از روایاتی می رویم که در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده است:

۱- از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: «بزودی پاره ای از تن من در زمین خراسان مدفون گردد و هیچ مؤمنی او را زیارت نکند مگر آن که خداوند متعال بهشت را بر او واجب و بدنش را بر آتش جهنم حرام کند.»^(۳) ۲- در حدیث دیگری از آن حضرت صلی الله علیه و آله آمده است: «پاره ای از بدن من در خراسان مدفون خواهد شد، هر غم زده ای که او را زیارت کند خدای متعال غمش را زایل گرداند و هر گناهکاری که به زیارتش رود خداوند گناهانش را بپامزد.»^(۴) ۳- از خود حضرت رضا علیه السلام روایت شده: «بقعه ای در خراسان است که زمانی بر آن می گذرد که محل رفت و آمد فرشتگان می شود؛ پیوسته فوجی از فرشتگان از آسمان فرود می آیند و فوجی بالا می روند تا صور اسرافیل بدمد.» پرسیدند: ای پسر رسول خدا! آن، کدام بقعه است؟ فرمود: «بقعه ای است در زمین

ص: ۴۶۵

- ۱- [۵۸۸] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۱۳۵، حدیث ۴ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۱۲۳، حدیث ۴.
- ۲- [۵۸۹] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۱۳۶، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۱۲۵، حدیث ۱.
- ۳- [۵۹۰] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۵، حدیث ۴ و بحارالانوار، جلد ۴۹، صفحه ۲۸۴، حدیث ۳.
- ۴- [۵۹۱] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۷، حدیث ۱۴ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۳، حدیث ۱۱.

طوس و آن به خدا قسم، باغی از باغ های بهشت است، هر کس مرا در آن بقعه زیارت کند گویا رسول خدا را زیارت کرده است» (۱) ۴- به دو سند معتبر نقل شده که آن حضرت فرمود: هر کس مرا با توجه به دوری قبرم زیارت کند روز قیامت در سه جایگاه نزد او بیایم، تا او را از صحنه های هولناک آن روز خلاصی بخشم، اول زمانی که نامه اعمال به دست انسانها داده می شود، دوم نزد پُل صراط و سوم نزد میزان و ترازوی اعمال (۲) ۵- از حضرت جواد علیه السلام نیز روایت شده که فرمود: «من از جانب خداوند متعال ضمانت بهشت می کنم برای کسی که قبر پدرم را در طوس زیارت کند در حالی که به حق آن حضرت معرفت داشته باشد» (۳) کوتاه سخن این که، روایاتی در فضیلت زیارت آن حضرت وارد شده که درباره زیارت هیچ یک از معصومین علیهم السلام وارد نشده است و این به دلایل مختلفی است که یکی از آنها این است که فقط شیعیان خالص اثنا عشری به زیارت مرقدش می شتابند و از برکات تربتش بهره می گیرند و به پیروی از مکتبش افتخار می کنند، البته همان گونه که در حدیث اخیر آمده عارف به حق آن حضرت بودن، شرط قبولی زیارت است.

کیفیت زیارت حضرت رضا علیه السلام:

در منابع دینی ما زیارات متعددی برای آن حضرت نقل شده است:

زیارت اول زیارت مشهور آن جناب است که در کتب معتبری مانند «کامل الزیارات» و «عیون اخبار الرضا» و «مصباح الزائر» نقل شده و از عبارت «کامل الزیارات» به دست می آید که این زیارت از یکی از ائمه علیهم السلام روایت شده است (۴) در کتاب های فوق، این زیارت با اندکی اختلاف نسبت به یکدیگر نقل شده است، و ما این زیارت را بر اساس نسخه متداول نقل می کنیم:

پیش از آن که از منزل خارج شوی غسل می کنی و در هنگام غسل چنین می گویی:

اللَّهُمَّ طَهِّرْني وَطَهِّرْ لي قَلْبِي وَاشْرَحْ لي صَدْرِي وَاجْرِ عَلَي لِسَانِي

خدایا مرا پاک کن و دلم را برای من پاکیزه گردان، و به من شرح صدر عنایت کن،

ص: ۴۶۶

۱- [۵۹۲] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۵، حدیث ۵ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۱، حدیث ۲.

۲- [۵۹۳] کامل الزیارات، باب ۱۰۱، صفحه ۳۰۴، حدیث ۴ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۵۸۴، حدیث ۳۱۸۹.

۳- [۵۹۴] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۷، حدیث ۲۶ و عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۵۶، حدیث ۷.

۴- [۵۹۵] کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۲.

مِدْحَتِكَ، وَالثَّنَاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي طَهُورًا

و مدح و ثنایت را بر زبانم جاری ساز، زیرا که هیچ قدرتی جز به کمک تو نیست، خدایا این غسل را برای من مایه پاکیزگی

وَشِفَاءً* و به هنگام بیرون رفتن می گویی: بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ، وَ إِلَى ابْنِ

و شفا قرار ده***** به نام خدا و برای خدا و به سوی خدا، و به سوی فرزند

رَسُولِ اللَّهِ، حَسْبِيَ اللَّهُ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ الْيَكُ تَوَجَّهْتُ، وَ الْيَكُ

رسول خدا (حرکت می کنم)، خدا مرا کافی است و به او توکل کرده ام، خدایا به درگاه تو توجه نموده، و تو را

قَصَدْتُ، وَ مَا عِنْدَكَ ارْدْتُ هنگامی که از خانه بیرون می روی بر در خانه خود بایست و بگو:

قصد کرده و هر آنچه نزد توست خواهانم.*****

اللَّهُمَّ الْيَكُ وَجَّهْتُ وَجْهِي وَ عَلَيْكَ خَلَفْتُ أَهْلِي وَ مَالِي وَ مَا خَوَّلْتَنِي

خدایا به درگاه تو رو نموده و بخاطر تو خانواده و دارایی و آنچه را عطا نمودی برجا گذاشته

وَ بِكَ وَثِقْتُ، فَلَا تُخَيِّبْنِي يَا مَنْ لَا يُحْيِي مَنْ ارَادَهُ، وَلَا يُضَيِّعُ مَنْ

و بر تو اعتماد نمودم، پس مرا مأیوس مکن ای کسی که قصد کننده ات را مأیوس نسازی، و هر کسی را تو

حَفِظَهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اخْفِظْنِي بِحِفْظِكَ، فَإِنَّهُ لَا يُضَيِّعُ

حفظ کنی تباه نشود، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا به محافظت خویش حفظ فرما، زیرا هر کس را که تو

مِنْ حَفِظْتِ* سپس هنگامی که به سلامت به مقصد رسیدی و خواستی به زیارت بروی، مجدداً حفظ نمایی تباه

نشود*****

غسل می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ طَهِّرْ نِي وَ طَهِّرْ لِي قَلْبِي وَ اشْرَحْ لِي صَدْرِي

***** خدایا مرا پاک کن و دلم را برای من پاکیزه گردان، و شرح صدر به من عطا کن

وَ اجْرِ عَلَى لِسَانِي مِدْحَتَكَ وَ مَحَبَّتَكَ وَ الثَّنَاءَ عَلَيْكَ، فَإِنَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ،

و مدح و محبت و ثنایت را بر زبانم جاری کن، زیرا که هیچ قدرتی جز به کمک تو نیست

وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ قِيَامَ دِينِي التَّسْلِيمُ لِأَمْرِكَ، وَالِاتِّبَاعُ لِسُنَّةِ نَبِيِّكَ، وَالشَّهَادَةُ

و به یقین دانستم که پایداری دینم، تسلیم شدن در برابر فرمان تو و پیروی کردن از سنت پیامبرت و به گواهی طلبیدن

عَلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِي شِفَاءً وَ نُورًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

تمامی مخلوقات توست، خدایا غسل را برای من مایه درمان و نورانیت قرار ده چرا که تو بر هر چیز

قَدِيرٌ* آنگاه پاکیزه ترین لباس های خود را می پوشی و به آرامی و وقار و با گام های کوتاه در حال

توانایی.*****

گفتن الله اكبر و لا اله الا الله و سبحان الله و الحمد لله به سوی حرم حرکت می کنی،*** خدا بزرگتر از هر چیز است و
معبودی جز او نیست و تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آن اوست*****

و هنگام ورود به آن روضه مقدس می گویی: بِسْمِ اللّٰهِ وَبِاللّٰهِ، وَعَلَىٰ مِلَّةِ رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى

***** به نام خدا و برای خدا و بر دین رسول خدا- که درود

اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ اَشْهَدُ اَنْ

خدا بر او و خاندان پاکش باد- گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم
که

مُحَمَّدًا عَبْدَهُ وَرَسُولَهُ، وَاَنَّ عَلِيًّا وَلِيُّ اللّٰهِ * سپس در مقابل قبر آن حضرت پشت به محمد بنده و فرستاده اوست و علی ولی
خداست.*****

قبله می ایستی و چنین می گویی: اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ اَشْهَدُ

***** گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم

اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدَهُ وَرَسُولَهُ، وَاَنَّهٗ سَيِّدُ الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ، وَاَنَّهٗ سَيِّدُ

که محمد بنده و فرستاده اوست، و او به یقین سرور و آقای پیشینیان و پسینیان، و تمامی

الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِيْنَ، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَبِيِّكَ،

پیامبران و فرستادگان است، خدایا بر محمد بنده و فرستاده و پیامبرت

وَسَيِّدِ خَلْقِكَ اجْمَعِيْنَ، صَلَاةً لَا يَفْوِي عَلٰى اِحْصَائِهَا غَيْرُكَ، اللّٰهُمَّ

و آقا و سرور تمام مخلوقات درود فرست، درودی که جز تو کسی قادر بر احصاء آن نباشد، خدایا

صَلِّ عَلٰى اميرِ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلِيِّ بْنِ ابيطَالِبٍ، عَبْدِكَ وَ اَخِي رَسُولِكَ، الَّذِي

بر امیر مؤمنان علی بن ابی طالب بنده ات و برادر رسالت درود فرست آن کسی که

اِتَّجَبْتَهُ بِعِلْمِكَ، وَ جَعَلْتَهُ هَادِيًا لِّمَنْ شِئْتَ مِنْ خَلْقِكَ، وَالدَّلِيلَ عَلٰى مَنْ

به علم خویش برگزیدی و برای هر یک از مخلوقات که خواستی هدایت گر، و بر هر یک از کسانی که

بَعَثَهُ بِرِسَالَاتِكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلَ قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ،

بر رسالت هایت برانگیختنی دلیل قرار دادی و قضاوت کننده به عدل و جداکننده حق از باطل در میان مخلوقات

وَالْمُهَيِّمِنَ عَلَى ذَلِكَ كُلِّهِ، وَالسَّلَامَ عَلَيْهِ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اللَّهُمَّ

و مسلط بر تمامی اینها قرار دادی، درود و رحمت و برکات خدا بر او باد، خدایا

صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَزَوْجِهِ وَلِيِّكَ، وَآمِّ السَّبْطَيْنِ الْحَسَنِ

بر فاطمه دختر پیامبرت و همسر ولایت و مادر دو نوه پیامبر امام حسن

وَالْحُسَيْنِ، سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، الطَّهْرَةَ الطَّاهِرَةَ الْمُطَهَّرَةَ، التَّقِيَّةَ

و امام حسین، سرور جوانان اهل بهشت درود فرست، همان بانوی پاک، پاکیزه، پاک شده، پرهیزگار

التَّقِيَّةَ، الرَّضِيَّةَ الزَّكِيَّةَ، سَيِّدَةَ نِسَاءِ أَهْلِ الْجَنَّةِ أَجْمَعِينَ، صَلَاةً لَا يَفُورِي

منزه، خشنود (از پروردگار)، پاک از هر گناه، سرور تمامی بانوان اهل بهشت، درودی که جز تو کسی

عَلَى أَحْصَائِهَا غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ سِبْطَيْ نَبِيِّكَ،

قادر بر احصاء آن نیست، خدایا بر امام حسن و امام حسین دو نوه پیامبرت

وَسَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، الْقَائِمِينَ فِي خَلْقِكَ، وَالذَّلِيلِينَ عَلَى مَنْ

و سرور جوانان اهل بهشت درود فرست، آن قیام کنندگان در میان مخلوقات و دو نشانه بر هر یک از کسانی که

بَعَثَتْ بِرِسَالَتِكَ، وَدَيَانِي الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِي قَضَائِكَ بَيْنَ خَلْقِكَ،

به نبوت برگزیدی و دو قضاوت کننده به عدل و جداکنندگان حق از باطل در میان مخلوقات

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَبْدِكَ الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ، وَالذَّلِيلِ

خدایا بر علی بن حسین درود فرست آن بنده قیام کننده در میان مخلوقات و دلیل

عَلَى مَنْ بَعَثَتْ بِرِسَالَتِكَ، وَدَيَانَ الدِّينِ بِعَدْلِكَ، وَفَضْلِي قَضَائِكَ بَيْنَ

بر هر یک از کسانی که به نبوت برانگیختی، و قضاوت کننده به عدل و جداکننده حق از باطل در میان

خَلْقِكَ، سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ

مخلوقات، آقا و سرور عبادت کنندگان، خدایا بر محمد بن علی بنده

وَخَلِيفَتِكَ فِي أَرْضِكَ، بِأَقْرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ

و جانشینت در زمین و شکافنده علم پیامبران درود فرست، خدایا بر جعفر بن محمد

الصَّادِقِ، عَبْدِكَ وَوَلِيِّ دِينِكَ، وَحُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ أَجْمَعِينَ، الصَّادِقِ

صادق بنده و عهده دار دینت و حجت تو بر تمامی مخلوقات، آن راستگوی

الْبَارِّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، عَبْدِكَ الصَّالِحِ، وَلِسَانِكَ فِي

نیکوکار درود فرست، خدایا بر موسی بن جعفر بنده صالح و زبان گویای تو در

خَلْقِكَ، وَالنَّاطِقِ بِحُكْمِكَ، وَالْحُجَّهِ عَلَى بَرِيَّتِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ

میان مخلوقات و گوینده به حکمت و حجّت تو بر آفریدگان درود فرست، خدایا بر علی

بْنِ مُوسَى الرِّضَا الْمُرْتَضَى عَبْدِكَ وَوَلِيِّ دِينِكَ، الْقَائِمِ بِعَدْلِكَ، وَالِدَّاعِي

بن موسی الرضا آن پسندیده و بنده و عهده دار دینت و قیام کننده بر عدلت و دعوت کننده

الی دینک و دین آباءه الصادقین، صلاه لا یقوی علی احصائها غیرک،

به دینت و دین پدران راست گفتارش درود فرست، درودی که جز تو کسی قادر بر احصاء آن نیست

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، عَبْدِكَ وَوَلِيِّكَ الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ، وَالِدَّاعِي

خدایا بر محمد بن علی بنده و ولایت و قیام کننده به فرمانت و دعوت کننده

الی سبیلک، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، عَبْدِكَ وَوَلِيِّ دِينِكَ،

به راهت درود فرست، خدایا بر علی بن محمد بنده و ولایت دینت درود فرست

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، الْعَامِلِ بِأَمْرِكَ، الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ،

خدایا بر حسن بن علی عمل کننده به فرمانت و قیام کننده در میان مخلوقات

وَحُجَّتِكَ الْمُؤَدَّى عَنْ نَبِيِّكَ، وَشَاهِدِكَ عَلَى خَلْقِكَ، الْمَخْصُوصِ

و حجّت تو که از جانب پیامبرت ادای تکلیف نمود، و گواहत بر مخلوقات همان کس که به

بِكْرَامَتِكَ، الدَّاعِي الی طَاعَتِكَ، وَطَاعَةِ رَسُولِكَ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ

گرامیداشت خود مخصوصش ساختی و دعوت کننده به اطاعت از تو و رسالت، درود فرست- درود تو بر

اجْمَعِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى حُجَّتِكَ وَوَلِيِّكَ الْقَائِمِ فِي خَلْقِكَ، صَلاةً

تمامی آنان باد- خدایا بر حجّت و ولایت، آن قیام کننده در میان مخلوقات درود فرست، درودی

تَامَةً نَامِيَةً بَاقِيَةً، تُعَجِّلُ بِهَا فَرَجَهُ، وَتَنْصُرُهُ بِهَا، وَتَجْعَلُنَا مَعَهُ فِي الدُّنْيَا

کامل، فزاینده و ماندگار، که به واسطه آن فرجش را نزدیک و او را یاری کنی، و ما را در دنیا

وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ انِّي اتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ بِحُبِّهِمْ، وَأُوَالِي وَلِيِّهِمْ، وَاعَادِي

و آخرت همراه او قرار دهی، خدایا من به واسطه دوستی آنان به درگاهت تقرب می جویم، و دوستدار آنان را دوست دارم و با دشمن

عَدُوَّهُمْ، فَارْزُقْنِي بِهِمْ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاصْرِفْ عَنِّي بِهِمْ شَرَّ الدُّنْيَا

آنان دشمنم، پس به واسطه آنان خیر دنیا و آخرت را روزیم کن، و شر دنیا

وَالْآخِرَهُ، وَاهْوَالَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ* آنگاه نزد سر مبارک آن حضرت می نشینی و می گویی:

و آخرت و وحشت های روز قیامت را از من باز دار*

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ

سلام بر تو او ولی خدا، سلام بر تو ای حجت خدا، سلام بر تو ای نور

اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمُودَ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

خدا در تاریکی های زمین، سلام بر تو ای رکن دین، سلام بر تو ای

وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

وارث آدم بر گزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا، سلام بر تو ای

یا وارث ابراهیم خلیل الله، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ اسْمَاعِيلَ ذَبِيحِ اللَّهِ،

وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث اسماعیل ذبح شده در راه خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى

سلام بر تو ای وارث موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

روح خدا، سلام بر تو ای وارث محمد فرستاده خدا، سلام بر تو ای

وَارِثَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ وَلِيِّ اللَّهِ، وَوَصِيِّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

وارث امیر مؤمنان علی ولی خدا و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ

سلام بر تو ای وارث فاطمه زهرا، سلام بر تو ای وارث امام حسن

وَالْحُسَيْنِ، سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عَلِيِّ بْنِ

و امام حسین، سرور جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای وارث علی بن

الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيِّ بَاقِرِ عِلْمِ

حسین زینت عبادت کنندگان، سلام بر تو ای وارث محمد بن علی شکافنده دانش

الْأَوْلِيَّيْنَ وَالْآخِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدِ الصَّادِقِ

پیشینیان و پسینیان، سلام بر تو ای وارث جعفر بن محمد راستگوی

الْبَارِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

نیکوکار، سلام بر تو ای وارث موسی بن جعفر، سلام بر تو ای

الصَّادِقُ الشَّهِيدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبَارُّ التَّقِيُّ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ

راستگوی شهید، سلام بر تو ای جانشین نیکوکار پرهیزگار، گواهی می دهم که تو به یقین

أَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

نماز را پیا داشته و زکات را پرداخت نمودی و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّىٰ آتَيْكَ الْيَقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْحَسَنِ

و تا هنگام مرگ خدا را از روی اخلاص عبادت نمودی، سلام بر تو ای ابوالحسن

ص: ۴۷۱

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ* سپس می گویی: اللَّهُمَّ الْيُكَّ صَمَدٌ مِنْ أَرْضِي

و رحمت و برکات خدا بر تو باد،***** خدایا از سرزمینم به سوی تو عزیمت نمودم

وَقَطَعْتُ الْبِلَادَ رَجَاءَ رَحْمَتِكَ فَلَا تُحَيِّنِي وَلَا تَزِدَّنِي بِغَيْرِ قَضَاءٍ

و به امید رحمت شهرها را پشت سر گذاشتم پس مرا مأیوس نکن و بدون برآوردن

حاجتی وارحم تَقَلُّبِي عَلَى قَبْرِ ابْنِ أَخِي رَسُولِكَ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ

حاجتم باز مگردان و بر رفت و آمدم کنار قبر فرزند برادر رسولت - که بر او

وَالِهِ، يَا بَابِي أَنْتَ وَامِّي يَا مَوْلَايَ، اتَيْتُكَ زَائِرًا وَافِدًا عَائِدًا

و خاندان پاکش درود باد - رحم کن، پدر و مادرم فدای تو باد ای مولای من، برای زیارت نزد تو آمده ام و بر تو وارد شده

مِمَّا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي وَاحْتَطَبْتُ عَلَى ظَهْرِي فَكُنْ لِي شَافِعًا إِلَى اللَّهِ

و از جنایاتی که به خود کرده و گناہانی که به دوش کشیده ام به تو پناهنده ام، پس بر درگاه خدا شفیع باش

يَوْمَ فَقَرَى وَفَاقَتِي فَلَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامٌ مَحْمُودٌ، وَأَنْتَ عِنْدَهُ وَجِيهٌ* آنگاه در روز نیاز و درماندگیم، زیرا که مقام و جایگاه ستوده

در نزد خدا از آن توست و در نزد او آبرو داری*****

دست راست را بلند می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ إِنِّي اتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ بِحُبِّهِمْ وَبِوِلَايَتِهِمْ،

***** خدایا من به واسطه دوستی و ولایت آنان به تو تقرب می جویم

اتَوَلَّى آخِرَهُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلَهُمْ، وَأَبْرءُ مِنْ كُلِّ وَلِيحِهِ دُونَهُمْ، اللَّهُمَّ

و همان گونه که اولین آنها را دوست دارم آخرین آنها را هم دوست دارم، و از هر همدمی غیر از آنان بیزار می جویم،

خدایا

الْعَنِ الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَكَ، وَاتَّهَمُوا نَبِيَّكَ، وَجَحَدُوا بِآيَاتِكَ، وَسَخِرُوا

لعنت کن کسانی را که نعمت را تغییر دادند و به پیامبرت تهمت زدند و آیات را انکار نمودند

بِأَمَامِكَ، وَحَمَلُوا النَّاسَ عَلَى اِكْتِنَافِ آلِ مُحَمَّدٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي اتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ

و امام تو را مسخره نمودند، و مردم را بر دوش آنها سوار کردند (و مسلط ساختند)، خدایا من با

بِاللَّعْنَةِ عَلَيْهِمْ، وَ الْبِرَاءَةِ مِنْهُمْ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ يَا رَحْمَنُ سِپَسْ بَه پَایِین لَعْنِ بَرِ اَنهَآ وَ بیزاری از اَنهَآ در دَنیَا وَ آخِرَت بَه تُو
تَقَرَّبْ مِی جَوِیم اِی بَخْشَنده *****

پای آن حضرت برمی گردی و می گویی: صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أبا الْحَسَنِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ

***** درود خدا بر تو ای ابوالحسن، درود خدا بر

رُوحِكَ وَ بَدَنِكَ، صَبَرْتَ وَ أَنْتَ الصَّادِقُ الْمُصَدِّقُ، قَتَلَ اللَّهُ مَنْ قَتَلَكَ

روح و بدن تو، صبر و بردباری نمودی در حالی که راستگو و تصدیق شده ای، خداوند بکشد کسانی را که با

ص: ۴۷۲

بِالْأَيْدِي وَاللُّسُنِ.

دستها و زبانها تو را به شهادت رساندند.

آنگاه بر قاتلان امیر مؤمنان و حسن و حسین و جمیع اهل بیت رسول خدا علیهم السلام لعن می کنی، سپس به بالای سر حضرت برمی گردی و دو رکعت نماز می خوانی، در رکعت اول پس از حمد، سوره «یس» و در رکعت دوم سوره «الرحمن» را تلاوت می کنی و در دعا و تضرع، تلاش و همت به خرج می دهی و برای پدر و مادر و برادران دینی، زیاد دعا می کنی. (البته انجام این امور در مواقعی است که ازدحام جمعیت نباشد و گرنه می توان در گوشه ای ایستاد و تمام زیارت را خواند). (۱) یادآوری:

الف) برای فرستادن لعن بر قاتلان ائمه علیهم السلام اگر عبارت ذیل را که به گفته محدث قمی (ره) از بعضی دعاها گرفته شده است [۵۹۷]، بخواند شاید مناسب تر باشد:

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَقَتْلَةَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ،

خدایا لعنت کن قاتلان امیر مؤمنان و قاتلان امام حسن و امام حسین - که بر ایشان درود باد -

وَقَتْلَةَ اَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، اللَّهُمَّ الْعَنْ اَعْدَاءَ آلِ مُحَمَّدٍ وَقَتْلَتَهُمْ، وَزِدْهُمْ

و قاتلان خاندان پیامبرت را، خدایا دشمنان و قاتلان خاندان محمد را لعنت کن،

عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ، وَهَوَانًا فَوْقَ هَوَانٍ، وَذُلًّا فَوْقَ ذُلٍّ، وَخِزْيًا فَوْقَ

و عذابی بر عذابشان، و خواری بر خواریشان و ذلتی بر ذلتشان و رسوایی بر رسوایشان

خِزْيٍ، اللَّهُمَّ دَعُهُمْ اِلَى النَّارِ دَعَاً، وَاَرْكِسُهُمْ فِي الْيَمِّ عَذَابِكَ رَكْسًا،

بیافزا خدایا آنها را به سختی در آتش بیانداز، و به شدت در عذاب دردناکت داخل کن

وَاحْشُرْهُمْ وَاَتْبَاعَهُمْ اِلَى جَهَنَّمَ زُمْرًا.

و آنها و پیروانشان را گروه گروه در جهنم جمع کن،

ب) «علامه مجلسی» رحمه الله از «شیخ مفید» رحمه الله نقل کرده که مستحب است زائر محترم بعد از زیارت حضرت رضا علیه السلام، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ يَا اللَّهُ الدَّائِمَ فِي مُلْكِهِ، الْقَائِمَ فِي عِزِّهِ، الْمُطَاعُ فِي

خدایا از تو می خواهم، ای خدایی که فرمانرواییش همیشگی، عزتش پایدار، حاکمیتش

ص: ۴۷۳

۱- [۵۹۶] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۷، حدیث ۱ و کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۲ و مصباح الزائر،
صفحه ۳۸۹.

سُلْطَانِهِ، الْمُتَمَرِّدُ فِي كِبَرِيَّائِهِ، الْمُتَوَحِّدُ فِي دَيْمُومِيَّهِ بَقَائِهِ، الْعَادِلُ فِي

مقتدر، بزرگیش یگانه، جاودانگیش یکتا، در میان آفریدگانش عادل،

بَرِيَّتِهِ، الْعَالِمُ فِي قَضِيَّتِهِ، الْكَرِيمُ فِي تَأْخِيرِ عُقُوبَتِهِ، الْهَيُّ حَاجَاتِي

در حکم کردنش عالم و در تأخیر انداختن کیفر بزرگوار است، معبودا نیازهایم

مَضْرُوفَةٌ إِلَيْكَ، وَأَمَالِي مَوْقُوفَةٌ لَدَيْكَ، وَكَلِمَا وَقَفْتَنِي مِنْ خَيْرٍ فَأَنْتَ

متوجه تو و آرزوهایم حاضر در پیشگاه توست، و هر زمان که بر کار خیری موقفم داشتی پس تو

دَلِيلِي عَلَيْهِ، وَطَرِيقِي إِلَيْهِ، يَا قَدِيرًا لَا تُؤَدُّهُ الْمَطَالِبُ، يَا مَلِيًّا يَلْجَأُ إِلَيْهِ

راهنمایم به آن و راهم به سوی آن بودی، ای توانایی که درخواستها درمانده ات نکند، ای توانگری که

كُلُّ رَاغِبٍ، مَا زِلْتُ مَضْحُوبًا مِنْكَ بِالنَّعْمِ جَارِيًا عَلَى عَادَاتِ الْإِحْسَانِ

هر مشتاقی به تو پناه آورد، پیوسته برخوردار از نعمتهای تو، و همراه احسان

وَالْكَرَمِ، اسْتُلِكَ بِالْقُدْرَةِ النَّافِذَةِ فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ، وَقَضَائِكَ الْمُبْرَمِ

و کرم تو، بوده ام از تو می خواهم به حق قدرت نافذت در تمامی اشیاء، و حکم حتمیت

الَّذِي تَحْجُبُهُ بِإِسْرَارِ الدُّعَاءِ، وَبِالنَّظَرِ الَّتِي نَظَرْتَ بِهَا إِلَى الْجِبَالِ

که آن را با کمترین دعا بازداری، و به حق آن توجهی که به کوهها نمودی

فَتَشَامَخَتْ، وَ إِلَى الْأَرْضِينَ فَتَسَطَّحَتْ، وَ إِلَى السَّمَوَاتِ فَارْتَفَعَتْ،

و برافراشته شدند و به زمینها نمودی و گسترده شدند و به آسمانها نمودی و مرتفع گشتند

وَإِلَى الْبِحَارِ فَتَفَجَّرَتْ، يَا مَنْ جَلَّ عَنْ أَدْوَاتِ لِحَظَاتِ الْبَشَرِ، وَلَطْفَ عَنْ

و به آبها نمودی و جاری شدند، ای کسی که از ابزار دید بشر برتری، و از

دَقَائِقِ خَطَرَاتِ الْفِكْرِ، لَا تُحْمَدُ يَا سَيِّدِي إِلَّا بِتَوْفِيقِكَ مِنْكَ يَقْتَضِي

ریزه کاریهایی که به فکر خطور می کند لطیف تری، ای آقا و سرورم، ستوده نشوی مگر به واسطه توفیقی که از جانب توست

حَمْدًا، وَلَا تُشْكِرْ عَلَيَّ اصْغَرَ مِنْهُ إِلَّا اسْتَوْجِبْتَ بِهَا شُكْرًا، فَمَتَى

که خود ستایشی می طلبد، و سپاسگزاری نشوی بر کوچکترین نعمت جز این که بر آن نعمت نیز مستوجب سپاسی،

تُحْصِي نِعْمَاتُكَ يَا هَلِي وَتُجَازِي آلَاؤُكَ يَا مَوْلَايَ، وَتُكَافِي صَنَائِعُكَ

پس کی نعمتهایت احصا شود؟! ای معبود من، و چگونه نعمتهایت قدردانی شود ای مولای من، و کی نعمتهایت جبران شود؟

يَا سَيِّدِي وَمِنْ نِعْمِكَ يَحْمَدُ الْحَامِدُونَ، وَمِنْ شُكْرِكَ يَشْكُرُ الشَّاكِرُونَ،

ای آقا و سرورم، و در سایه نعمتهای توست که ستایش کنندگان ستایش می کنند و در سایه سپاسگزاری توست که شاکران سپاسگزاری می کنند

ص: ۴۷۴

وَإِنَّ الْمُعْتَمِدَ لِلذُّنُوبِ فِي عَفْوِكَ، وَالنَّاشِرَ عَلَى الْخَاطِئِينَ جَنَاحَ

و تویی مورد اعتماد در عفو و بخشش گناهان و گسترنده پرده پوشی بر خطاکاران

سِتْرِكَ، وَإِنَّ الْكَاشِفَ لِلضَّرِّ بِيدِكَ، فَكَمْ مِنْ سَيِّئِهِ اخْفَاها حِلْمُكَ حَتَّى

و تویی برطرف کننده مشکلات با قدرتت، پس چه بسیار گناهانی که شکیباییت آنها را پوشاند تا از

دَخَلَتْ، وَحَسَنِهِ ضَاعَفَهَا فَضْلُكَ حَتَّى عَظُمَتْ عَلَيْها مُجَازاتُكَ، جَلَلَتْ

بین رفت، و نیکیهایی که فضل و کرمت آنها را دو چندان کرد تا این که پادشاهیت بر آنها بزرگ شد،

أَنْ يُخَافَ مِنْكَ إِلَّا الْعَدْلُ، وَأَنْ يُرْجَى مِنْكَ إِلَّا الْإِحْسَانُ وَالْفَضْلُ، فَاْمُنُّنْ

برتر از آن هستی که جز از عدالت تو بترسند، و جز به احسان و لطف تو امیدوار باشند،

عَلَيَّ بِمَا أَوْجَبَهُ فَضْلُكَ، وَلَا تَخْذُلْنِي بِمَا يَحْكُمُ بِهِ عَدْلُكَ، سَيِّدِي لَوْ

پس به آنچه فضل و کرمت ایجاب می کند بر من منت گذار، و به آنچه عدالتت حکم می کند خوارم مکن، ای آقا و سرورم
اگر

عَلِمْتَ الْأَرْضُ بِذُنُوبِي لَسَاخَتْ بِي أَوْ الْجِبَالُ لَهَدَّتْنِي أَوْ السَّمَاوَاتُ

زمین از گناهانم آگاه بود مرا به کام خود فرو می برد، یا کوهها مرا در هم می کوبید یا آسمانها

لَاخْتَطَفْتَنِي أَوْ الْبِحَارُ لَأَغْرَقْتَنِي سَيِّدِي سَيِّدِي سَيِّدِي مَوْلَايَ

مرا می ربود یا دریاها مرا غرق می ساخت، سرورم، سرورم، سرورم، مولای من

مَوْلَايَ مَوْلَايَ، قَدْ تَكَرَّرَ وَقُوفِي لِضِيافَتِكَ، فَلَا تَحْرِمْنِي مَا وَعَدْتَ

مولای من، مولای من، بارها به میهمانیت آمدم، پس از آنچه به درخواست کنندگانت وعده فرمودی

الْمُعَرَّضِينَ لِمَسْئَلَتِكَ، يَا مَعْرُوفَ الْعَارِفِينَ، يَا مَعْبُودَ الْعَابِدِينَ، يَا

محروم مکن، ای شناخته شده (نزد) عارفان، ای عبادت شده عابدان، ای

مَشْكُورَ الشَّاكِرِينَ، يَا جَلِيسَ الذَّاكِرِينَ، يَا مَحْمُودَ مَنْ حَمِدَهُ، يَا

سپاسگزاری شده شاکران، ای همنشین ذاکران، ای ستایش شده هر ستایش کننده، ای

مَوْجُودَ مَنْ طَلَبَهُ، یا مَوْصُوفَ مَنْ وَحَدَهُ، یا مَحْبُوبَ مَنْ احَبَّهُ، یا غَوْثَ

حاضر (نزد) هر طلب کننده، ای توصیف شده هر یگانه پرست، ای محبوب دوستداران، ای فریادرس

مَنْ ارَادَهُ، یا مَقْصُودَ مَنْ اِنَابَ اِلَيْهِ، یا مَنْ لَا يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلَّا هُوَ، یا مَنْ لَا

اراده کنندگان، ای مقصود بازگشت کنندگان به سویت، ای که جز تو کسی از غیب آگاه نیست، ای که جز تو کسی بدی را
باز ندارد، ای که جز

يَصْرِفُ السُّوءَ اِلَّا هُوَ، یا مَنْ لَا يُدَبِّرُ الْاَمْرَ اِلَّا هُوَ، یا مَنْ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ

تو کسی کارها را تدبیر نکند، ای که جز تو کسی گناه

الَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يَخْلُقُ الْخَلْقَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا يُنَزِّلُ الْغَيْثَ إِلَّا هُوَ، صَلِّ

را نیامرزد، ای که جز تو کسی مخلوقات را نیافریند، ای که جز تو کسی باران را فرو نفرستد،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي يَا خَيْرَ الْغَافِرِينَ، رَبِّ اِنِّي اسْتَغْفِرُكَ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز ای بهترین آمرزندگان، پروردگارا، با شرمساری از تو

اسْتَغْفَارَ حَيًّا، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ رَجَاءٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ اِنَابَةٍ،

آمرزش می طلبم، و با امیدواری از تو آمرزش می طلبم، و با بازگشت به سویت از تو آمرزش می طلبم

وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ رَغْبَةٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ رَهْبَةٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ

و با اشتیاق از تو آمرزش می طلبم، و با ترس و هراس از تو آمرزش می طلبم، و با اطاعت و فرمانبرداری

طَاعَةٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ اِيْمَانٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ اِقْرَارٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ

از تو آمرزش می طلبم، و با ایمان (به یگانگی) از تو آمرزش می طلبم، و با اعتراف (به گناه) از تو آمرزش می طلبم،

اسْتَغْفَارَ اِخْلَاصٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ تَقْوَى وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ

و با اخلاص از تو آمرزش می طلبم، و با پرهیزگاری از تو آمرزش می طلبم، و با

تَوَكُّلٍ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ ذُلٍّ، وَاسْتَغْفِرُكَ اسْتِغْفَارَ عَامِلٍ لَكَ، هَارِبٍ

توکل (بر ذات) از تو آمرزش می طلبم، و با خشوع (به درگاهت) از تو آمرزش می طلبم، و با عمل (به فرامینت) و گریزان

مِنْكَ اِلَيْكَ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَتُبَّ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ بِمَا

از تو، به سوی خودت از تو آمرزش می طلبم پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، رحمت خود را شامل حال من و

پدر و مادرم گردان

تُبَّتْ وَتَتَوَّبُ عَلَيَّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا مَنْ يُسَمِّي

همان گونه که شامل حال تمام مخلوقات کرده ای، ای مهربانترین مهربانان، ای کسی که

بِالْغُفُورِ الرَّحِيمِ، يَا مَنْ يُسَمِّي بِالْغُفُورِ الرَّحِيمِ، يَا مَنْ يُسَمِّي بِالْغُفُورِ

بخشنده و مهربان نامیده شدی، ای کسی که بخشنده مهربان نامیده شدی، ای کسی که بخشنده

الرَّحِيمِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَقْبِلْ تَوْبَتِي وَزَكِّ عَمَلِي وَأَشْكُرْ

و مهربان نامیده شدی، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و توبه ام را بپذیر و عملم را پاک گردان، و تلاشم را

سَعْيِي وَارْحَمِ ضَرَاعَتِي وَلَا تَحْجُبْ صَوْتِي وَلَا تُخَيِّبْ مَسْئَلَتِي يَا

پاداش ده، و بر افتادگیم رحم کن، و صدایم را در پرده (فراموشی) قرار نده، و مرا ناامید مگردان، ای

غَوْثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، وَأَبْلِغْ أُمَّتِي سَلَامِي وَدُعَائِي وَشَفْعُهُمْ فِي جَمِيعِ

فریادرس فریادرس خواهان، سلام و دعایم را به امامانم برسان، و در همه آنچه از تو خواستم آنان را

مَا سَأَلْتُكَ، وَأَوْصِلْ هَدِيَّتِي إِلَيْهِمْ كَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ، وَزِدْهُمْ مِنْ ذَلِكَ مَا

شفيعم گردان، و هدیه ام را آن گونه که شایسته مقامشان است به آنها برسان، و آن گونه

يَنْبَغِي لَكَ بِإِضْعَافٍ لَا يُحْصِيهَا غَيْرُكَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ

که شایسته توست بر آن بیافزا به اندازه ای که جز تو کسی توان احصاء آن را ندارد، و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با

الْعَظِيمِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى أَطْيَبِ الْمُرْسَلِينَ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ. (۱)

عظمت نیست، و خدا بر محمد پاک ترین فرستادگان و خاندان پاکش درود فرستد.

زیارت دوم زیارت کوتاهی است که آن نیز در «کامل الزیارات» از بعضی از ائمه علیهم السلام نقل شده است، به این شرح:

هنگامی که به نزد قبر امام رضا علیه السلام رفتی بگو:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا المُرْتَضَى، الْإِمَامِ التَّقِيِّ النَّبِيِّ،

خدایا درود فرست بر علی بن موسی الرضا آن امام پسندیده با تقوای پاک

وَحُجَّتِكَ عَلَى مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ الثَّرَى الصِّدِّيقِ الشَّهِيدِ،

و حجّت تو بر هر که روی زمین و هر که در زیر زمین است آن راستگوی شهید

صَلَاةً كَثِيرَةً نَامِيَةً زَاكِيَةً مُتَوَاصِلَةً مُتَوَاتِرَةً مُتَرَادِفَةً، كَأَفْضَلِ مَا صَلَّيْتَ

درودی بسیار نمو یافته و پاکیزه و پیوسته و پی در پی و دنبال هم مانند بهترین درودی که می فرستی

عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَاءِكَ. (۲)

بر یکی از دوستانت.

زیارت سوم «شیخ مفید» در «مقنعه» زیارت دیگری را به شرح زیر نقل کرده است:

پس از غسل زیارت و پوشیدن پاکیزه ترین لباس های خود، نزد قبر آن حضرت می ایستی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ وَلِيِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ وَابْنَ

سَلام بر تو ای ولی خدا و فرزند ولیش، سلام بر تو ای حجت خدا و فرزند

حُجَّتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اِمَامَ الْهُدَى وَالْعُرْوَةَ الْوُثْقَى وَرَحْمَهُ اللَّهِ

حجتش، سلام بر تو ای امام هدایتگر و ریسمان محکم الهی، و رحمت

ص: ۴۷۷

۱- [۵۹۸] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۷.

۲- [۵۹۹] کامل الزیارات، باب ۱۰۲، صفحه ۳۰۹، حدیث ۱.

وَبَرَكَاتُهُ، اَشْهَدُ اَنَّكَ مَضَيْتَ عَلَيَّ مَا مَضَى عَلَيَّ اَبَاؤُكَ الطَّاهِرُونَ، صَلَوَاتُ

و برکات خدا بر تو باد، گواهی می دهم که تو، به همان راهی رفتی که پدران پاکت - که درود

اللَّهِ عَلَيْهِمْ، لَمْ تُؤْتِرْ عَمِّي عَلَي هُدًى، وَلَمْ تَمَلْ مِنْ حَقِّ اِلَى باطِلٍ، وَاَنَّكَ

خدا بر آنان باد - به آن راه رفته اند، گمراهی را بر هدایت ترجیح ندادی، از راه حق به سوی باطل تمایل نیافتی، و به یقین

نَصَحْتَ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ، وَاذَّيْتِ الْاَمَانَةَ، فَجَزَاكَ اللَّهُ عَنِ الْاِسْلَامِ وَاَهْلِهِ

برای خدا و رسولش خیرخواهی نموده و امانت را ادا کردی، پس خداوند بهترین پاداش را از اسلام و مسلمانان

خَيْرِ الْجَزَاءِ، اَتَيْتُكَ يَا اَبِي اَنْتَ وَاُمِّي زَانِرًا عَارِفًا بِحَقِّكَ، مُوَالِيًا

به تو عنایت کند، پدر و مادرم فدای تو باد، به زیارت تو آمده ام در حالی که از حق تو آگاه، و دوستدار

لِاَوْلِيَاءِكَ، مُعَادِيًا لِاَعْدَائِكَ، فَاشْفَعْ لِي عِنْدَ رَبِّكَ * آنگاه به جانب بالای سر دوستانت و دشمن دشمنان توام، پس در نزد
پروردگارت شفاعت کن. *****

برگرد و بگو: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

***** سلام بر تو ای مولا و سرورم، ای فرزند رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد

اَشْهَدُ اَنَّكَ الْاِمَامُ الْهَادِي وَالْوَلِيُّ الْمُرْشِدُ، اِبْرَاءُ اِلَى اللَّهِ مِنْ اَعْدَائِكَ،

گواهی می دهم که تو به یقین امام هدایتگر و سرپرست، ارشادکننده ای، از دشمنان به درگاه خدا بیزاری می جویم

وَاتَقَرَّبُ اِلَى اللَّهِ بِوِلَايَتِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.

و با ولایت تو، به درگاه خدا تقرب می جویم، درود و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس دو رکعت نماز زیارت بجای آور و اگر می خواهی نمازهای دیگری هم بخوان و به طرف پایین پا برگرد و حاجات
خود را از خداوند طلب کن! (۱)

زیارت وداع:

«علّامه مجلسی» رحمه الله از «بلد الامین» نقل می کند که برای وداع با آن حضرت همان سخنی را بگو که امام صادق علیه
السلام برای وداع با رسول گرامی صلی الله علیه و آله بیان داشته است یعنی:

لَا جَعْلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِيمِي عَلَيْكَ وَإِذَا خَوَّسْتِي بِكُورِ السَّلَامِ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ

خداوند این سلام را آخرین سلامم بر شما قرار ندهد*****سلام بر تو ای ولی خدا

ص: ۴۷۸

۱- [۶۰۰] مقنعه، صفحه ۴۸۰.

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي ابْنَ نَبِيِّكَ،

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، خدایا زیارتم را آخرین زیارتم از فرزند پیامبرت

وَحُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَاجْمَعْنِي وَإِيَّاهُ فِي جَنَّتِكَ، وَاحْشُرْنِي مَعَهُ وَفِي

و حجّت تو بر مخلوقات قرار مده، و مرا با او در بهشت گرد هم آور و مرا با او و در

حِزْبِهِ مَعَ الشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ، وَحَسَنَ أَوْلِيَّكَ رَفِيقًا، وَاسْتَوْدِعْكَ

گروه او همراه با شهیدان و صالحان که رفیقان خوبی هستند قرار ده، تو را به

اللَّهِ وَاسْتَرْعِيكَ، وَأَقْرَأْ عَلَيْكَ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ، وَبِمَا جِئْتَ بِهِ

خدا می سپارم و رعایت حالم را از تو می خواهم و بر تو درود می فرستم، به خدا و رسولش و به آنچه آورده

وَدَلَّلْتَ عَلَيْهِ، فَارْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ. (۱)

و به آن راهنمایی نموده ای ایمان داریم، پس نام ما را در زمره گواهان ثبت فرما.

یادآوری: در پایان این فصل لازم است سه نکته یادآوری شود:

۱- مرحوم «علی‌نامه مجلسی» می گوید: زیارت حضرت رضا علیه السلام در روزهای مقدّس اسلامی، افضل است، خصوصاً روزهایی که اختصاص به آن حضرت دارد مثل روز ولادت (۱۱ ذی القعدة) و روز شهادت آن حضرت (مطابق مشهور آخر ماه صفر) سپس از کتاب «اقبال» مرحوم «سید بن طاووس» استحباب زیارت آن حضرت را در روز ۲۳ ذی القعدة (طبق روایتی روز شهادت آن حضرت) نیز نقل می کند و در پایان می نویسد: استحباب زیارت آن حضرت در ماه رجب گذشت. (۲) مرحوم محدّث قمی روز ۲۵ ذی القعدة را نیز به این موارد ضمیمه کرده است.

۲- مردم نباید اصرار در بوسیدن ضریح مقدس داشته باشند و برای دیگران ایجاد زحمت کنند زیرا بوسیدن ضریح شرط زیارت نیست و با گفتن یک سلام نیز زیارت حاصل می شود.

۳- ناگفته پیداست که گذشته از زیارات سه گانه مخصوصه بالا، می توان از زیارات جامعه مانند زیارت امین الله که گذشت و زیارت جامعه کبیره که از زیارات بسیار مهم است و بعداً خواهد آمد، استفاده کرد.

زیارت های دیگری نیز وجود دارد که در بخش زیارات جامعه می آید.

در پایان این فصل، شایسته است اشعار جالبی را که مرحوم محدّث قمی از جامی در مدح حضرت رضا علیه السلام نقل کرده بیاوریم:

١- [٦٠١] بحار الانوار، جلد ٩٩، صفحه ٥٠، حديث ٨ و بلد الأمين، صفحه ٢٨٣.

٢- [٦٠٢] بحار الانوار، جلد ٩٩، صفحه ٤٣ و ٤٤.

سَلَامٌ عَلٰی آلِ طه وَيسَ سَلَامٌ عَلٰی آلِ خَيْرِ النَّبِيِّينَ

سلام بر خاندان طه و یاسین سلام بر خاندان بهترین پیامبران

سَلَامٌ عَلٰی رَوْضِهِ حَلَّ فِيهَا مَأْمُومٌ يَا هِيَ بِهٖ الْمُلْكُ وَالِدِّينُ

سلام بر روضه ای که مسکن گرفت در آن امامی که افتخار کند بدان مُلک و دین

امام بحق شاه مطلق که آمد حریم درش قبله گاه سلاطین

شه کاخ عرفان، گل شاخ احسان دُرِ دُرِج امکان، مه بُرج تمکین

علی بن موسی الرضا کز خدایش رضا شد لقب چون رضا بودش آیین

ز فضل و شرف بینی او را جهانی اگر نبودت تیره چشم جهان بین

پی عطر رو بند حوران جنت غبار درش را بگیسوی مشکین

اگر خواهی آری بکف دامن او برو دامن از هر چه جز اوست بر چین.

فضیلت زیارت عسکریین علیهما السلام:

شکی نیست که فضیلت زیارت آن دو بزرگوار از زیارت سایر ائمه علیهم السلام کمتر نیست، بلکه آن گونه که از امام صادق علیه السلام گذشت: «کسی که یکی از ائمه علیهم السلام را زیارت کند مثل آن است که رسول خدا صلی الله علیه و آله را زیارت کرده است» (۱) و این روایت نیز از آن حضرت گذشت که «هر کس امام واجب الاطاعه ای را زیارت کند و نزد او چهار رکعت نماز گزارد، برای او ثواب یک حج و یک عمره نوشته می شود» (۲) و مرحوم «علّامه مجلسی» در باب «ثواب تعمیر قبور النبی و الائمه و زیارتها» (۳) حدود ۱۵ روایت نقل می کند که شامل قبور همه ائمه می شود و در اوایل بخش زیارات به قسمتی از آنها اشاره گردید.

در این رابطه سه روایت زیر نیز قابل توجه است:

۱- مرحوم «شیخ طوسی» از ابوهاشم جعفری از امام حسن عسکری علیه السلام نقل می کند که فرمود: قبر من در «سرّ من رأی امان (از بلاها و عذاب الهی) برای هر دو گروه است» (۴) (منظور دو گروه شیعه و اهل سنت که در آن جا ساکن هستند) و طبعاً معنای این روایت آن خواهد بود که برکت قبر آن حضرت، برکت عامی است که همه را احاطه کرده است، چنان که قبر موسی بن جعفر علیه السلام امان برای همه اهالی بغداد است. (۵) ۲- «شیخ طوسی» در «امالی» از بعضی نقل می کند که می گوید: خدمت امام هادی علیه السلام عرض کردم:

ای آقای من! دعایی به من بیاموز که از طریق آن به خدای عزوجلّ نزدیک شوم، فرمود: دعایی که الآن برایت نقل می کنم دعایی است که بسیاری از اوقات با آن خدا را می خوانم و از خداوند عزوجلّ خواسته ام، کسی که در حرم من این دعا را بخواند مأیوس برنگردد، دعا این است:

يَا عُدَّتِي عِنْدَ الْعُدَدِ، وَيَا رَجَائِي وَالْمُعْتَمِدَ، وَيَا كَهْفِي وَالسَّنْدَ، وَيَا

ای ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم، و ای پناهگاه و پشتیبانم، و ای

ص: ۴۸۱

۱- [۶۰۳] کامل الزیارات، باب ۵۹، صفحه ۱۴۷، حدیث ۱ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۷۹، حدیث ۱.

۲- [۶۰۴] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۷۹، حدیث ۴.

۳- [۶۰۵] بحارالانوار، جلد ۹۷، از صفحه ۱۱۶ تا ۱۲۴.

۴- [۶۰۶] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۹۳، حدیث ۳ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۵۹، حدیث ۱.

۵- [۶۰۷] عوالی اللئالی، جلد ۴، صفحه ۸۴، حدیث ۹۳.

وَاحِدٌ يَا أَحَدٌ، وَيَا قُلُّ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، أَسْأَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ خَلَقْتَهُ مِنْ

یگانه ای یکتا، و ای که گفتی: «بگو خداوند یکتا و یگانه است»، خدایا از تو می خواهم به حق مخلوقات (برگزیده) از میان

خَلْقِكَ، وَ لَمْ تَجْعَلْ فِي خَلْقِكَ مِثْلَهُمْ أَحَدًا، صَلِّ عَلَى جَمَاعَتِهِمْ وَافْعَلْ

آفریدگانت، که در میان آنان کسانی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر تمامی آنان درود فرست و درباره من چنین

بی کذا و کذا(۱)

(به جای «وافعل بی کذا و کذا» حاجتش را بخواهد). مطابق گواهی بعضی از مؤمنان و چنان

کن *****

مخلص، تأثیر خواندن این دعا در آن حرم مقدس به تجربه رسیده است.

۳- در «عدهالداعی» روایت شده که شخصی مشکل مهمی در زمان امام هادی علیه السلام داشت، از آن حضرت تقاضا کرد که نزد خلیفه وقت برای او شفاعت کند. چیزی نگذشت که مشکل او به طور کامل حل شد؛ خدمت حضرت رسید و عرض کرد: آیا شما نزد او شفاعتی برای من کردید؟ امام علیه السلام فرمود: خداوند ما را این گونه تربیت کرده که در مسائل مهم تنها به او پناه ببریم و از غیر او چیزی نخواهیم، ترسیدم که (اگر شفاعت تو را نزد خلیفه کنم و) راه و رسم خود را تغییر دهم، خداوند هم لطف خود را تغییر دهد و من از خداوند عزوجل خواسته ام که احدی بعد از من این دعا را نزد قبرم نخواند مگر این که دعایش مستجاب شود. سپس دعای فوق را عیناً نقل فرمود.(۲)

کیفیت زیارت آن دو امام همام علیهما السلام

زیارت مشترک آن دو بزرگوار:

«ابن قولویه» از بعضی از ائمه علیهم السلام روایت کرده که فرمود: هرگاه قصد زیارت امام هادی علیه السلام و امام عسکری علیه السلام را نمودی بعد از غسل زیارت اگر به قبر آن دو بزرگوار رسیدی کنار قبر، و اگر رسیدن به کنار قبر برایت ممکن نشد، پشت شبکه ای که در دیوار مقابل قبر نصب شده [۶۱۰] بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْنُكُمَا يَا وَلِيَّيَ اللّٰهِ، السَّلَامُ عَلَيْنُكُمَا يَا حُجَّتِي اللّٰهِ، السَّلَامُ

سلام بر شما دو ولی خدا، سلام بر شما دو حجت خداوند، سلام

ص: ۴۸۲

٢- [٦٠٩] عدّه الداعى، صفحه ٦٥ و بحار الانوار، جلد ٩٩، صفحه ٥٩، حديث ٣ (با تلخيص).

عَلَيْكُمْ يَا نُورِي اللَّهُ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا مَنْ بَدَأَ لِلَّهِ

بر شما دو نور پروردگار در تاریکیهای زمین، سلام بر شما که خداوند اراده اش را در مورد شما آشکار

فِي شَأْنِكُمَا، اتَيْتُكُمَا زَائِرًا عَارِفًا بِحَقِّكُمَا، مُعَادِيًا لِأَعْدَائِكُمَا، مُوَالِيًا

کرد، برای زیارت به درگاهتان آمده ام در حالی که آشنای به حقتان و دشمن دشمنانتان و دوستدار

لِأَوْلِيَائِكُمَا، مُؤْمِنًا بِمَا آمَنْتُمَا بِهِ، كَافِرًا بِمَا كَفَرْتُمَا بِهِ، مُحَقِّقًا لِمَا

دوستانتان هستم، و به آنچه شما به آن ایمان آورده اید، ایمان آورده و آنچه را کافر شده اید، کافرم، و آنچه را بر حق دانسته اید،

حَقَّقْتُمَا، مُبْطِلًا لِمَا ابْطَلْتُمَا، اسْتَلُّ اللَّهُ رَبِّي وَرَبَّكُمْ، أَنْ يَجْعَلَ حَظِّي

حقّ شمرده و آنچه را باطل می دانید، باطل می شمارم، از خداوندی که پروردگار من و شماست می خواهم که بهره ام را

مِنْ زِيَارَتِكُمَا الصَّلَاةَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْ يَزُقَّنِي مُرَافَقَتِكُمَا فِي

از زیارت شما را درود بر محمد خاندان پاکش قرار دهد، و همنشینی با شما و پدران شایسته تان را در

الْجَنَانِ مَعَ آبَائِكُمَا الصَّالِحِينَ، وَاسْأَلُهُ أَنْ يُعْتِقَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ،

بهشت روزیم گرداند، و از او می خواهم که مرا از آتش دوزخ رهایی بخشد

وَيَزُقَّنِي شَفَاعَتِكُمَا وَ مُصَاحَبَتِكُمَا، وَيُعَرِّفَ بَيْنِي وَبَيْنِكُمَا، وَلَا

و شفاعت و همراهی شما را روزیم گرداند، و مرا با شما آشنا کند، و

يَسْلُبْنِي حُبِّكُمَا وَحُبَّ آبَائِكُمَا الصَّالِحِينَ، وَأَنْ لَا يَجْعَلَهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ

محبت شما و پدران شایسته تان را از من نگیرد، و این زیارت را آخرین زیارت از شما

زِيَارَتِكُمَا، وَيَحْشُرْنِي مَعَكُمْ فِي الْجَنَّةِ بِرَحْمَتِهِ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّهُمَا،

قرار ندهد، و به رحمتش مرا با شما در بهشت محشور کند، خدایا محبت آنان را روزیم کن

وَتَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِمَا، اللَّهُمَّ الْعَنْ ظَالِمِي آلِ مُحَمَّدٍ حَقَّهُمْ، وَأَنْتَقِمِ مِنْهُمْ،

و مرا بر دین آنان بمیران، خدایا کسانی را که در حقّ خاندان محمّد ستم نمودند، لعنت کن و از آنان انتقام بگیر

اللَّهُمَّ الْعِنِ الْأُولَىٰ مِنْهُمْ وَالْآخِرِينَ، وَضَاعِفْ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ، وَأَبْلُغْ

خدایا اولین و آخرین آنان را لعنت کن و عذابشان بیافزای، و

بِهِمْ وَيَأْشِئْ عَلَيْهِمْ وَمُحِبِّهِمْ وَمُتَّبِعِيهِمْ اسْفَلَ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ، إِنَّكَ عَلِيٌّ

آنان و پیروان و دوستداران و متابعین آنان را به پایین ترین درجه دوزخ داخل کن، چرا که تو به یقین بر

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَ وَلِيِّكَ وَابْنِ وَلِيِّكَ، وَاجْعَلْ فَرَجَنَا مَعَ

هر کاری توانایی، خدایا فرج ولی و فرزند ولایت را نزدیک گردان و گشایش (امور) ما را با

فَرَجِهِمْ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

فرج آنان قرار ده، ای مهربانترین مهربانان.

آنگاه برای خود و پدر و مادر دعا کن و هر دعایی خواستی بخوان. سپس دو رکعت نماز زیارت در حرم مطهر آن دو امام بجا آور و بعد از آن آنچه دوست داری از خداوند طلب کن [۶۱۱] (بعضی نقل کرده اند که رواق پشت سر آن بزرگواران و حدود یک متر از حرم مطهر جزء مسجدی بوده که ضمیمه حرم مطهر شده است).

یادآوری:

زیارات مشترک دیگری نیز برای آن دو بزرگوار نقل شده، امّا با توجه به این که زیارت جامعه کبیره (که ذکرش در اواخر بخش زیارات خواهد آمد) مصدر و مبدأش خود امام هادی علیه السلام است و این کلمات بلیغ و فصیح که برخوردار از همه مراتب اظهار ارادت و بیان فضایل و مکارم است، از خود آن جناب صادر شده، از ذکر زیارت مشترک دیگری صرف نظر می کنیم و به زائر محترم توصیه می کنیم که زیارت پربرکت جامعه را خطاب به هر دو بزرگوار قرائت کند.

زیارت مخصوص امام هادی علیه السلام:

مرحوم «علّامه مجلسی» در «بحارالانوار» و «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» برای هر یک از آن دو امام همام علیهما السلام زیارت مخصوصی را به همراه صلوات مخصوص ذکر کرده اند که اگر چه طولانی است امّا به جهت فواید و برکاتی که در آن مندرج است شایسته است نقل شود. می نویسند: هر گاه به «سرّ من رأی» رسیدی غسل کن و پاکیزه ترین جامه های خود را بپوش و با وقار و طمأنینه حرکت نما، وقتی به در حرم رسیدی با این عبارات اجازه ورود بخواه:

ءَاذْخُلُ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، ءَاذْخُلُ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، ءَاذْخُلُ يَا فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ،

آیا داخل شوم ای پیامبر خدا، آیا داخل شوم ای امیر مؤمنان، آیا داخل شوم ای فاطمه زهرا

سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، ءَاذْخُلُ يَا مَوْلَايَ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، ءَاذْخُلُ يَا

سرور بانوان جهانیان، آیا داخل شوم ای مولای من حسن بن علی، آیا داخل شوم ای

مَوْلَايَ الْحُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، ءَاذْخُلُ يَا مَوْلَايَ عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، ءَاذْخُلُ

مولای من حسین بن علی، آیا داخل شوم ای مولای من علی بن حسین، آیا داخل شوم

یا مَوْلای مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیِّ، اَدْخُلْ یا مَوْلای جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، اَدْخُلْ یا

ای مولای من محمد بن علی، آیا داخل شوم ای مولای من جعفر بن محمد، آیا داخل شوم ای

مَوْلای مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، اَدْخُلْ یا مَوْلای عَلِیَّ بْنَ مُوسَى، اَدْخُلْ یا

مولای من موسی بن جعفر، آیا داخل شوم ای مولای من علی بن موسی، آیا داخل شوم ای

مَوْلای مُحَمَّدَ بْنَ عَلِیِّ، اَدْخُلْ یا مَوْلای ابا الْحَسَنِ عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ،

مولای من محمد بن علی، آیا داخل شوم ای مولای من ای ابا الحسن علی بن محمد

اَدْخُلْ یا مَوْلای ابا مُحَمَّدِ الْحَسَنِ بْنَ عَلِیِّ، اَدْخُلْ یا مَلَائِكَةَ اللَّهِ

آیا داخل شوم ای مولای من ای ابا محمد حسن بن علی، آیا داخل شوم ای فرشتگان خدا

الْمَوَكَّلِينَ بِهَذَا الْحَرَمِ الشَّرِيفِ.

که در این حرم شریف مأمورید.

سپس با مقدم داشتن پای راست، داخل شو و نزد ضریح امام هادی علیه السلام رو به قبر و پشت به قبله بایست و پس از گفتن صد مرتبه «اللَّهُ اکبر» بگو:

السَّلَامُ عَلَیْكَ یا ابا الْحَسَنِ عَلِیَّ بْنَ مُحَمَّدٍ الزَّكِيَّ الرَّاشِدَ، التُّورَ الثَّقَابَ،

سلام بر تو ای ابا الحسن علی بن محمد آن پاکیزه رشد یافته، و نور تابان

وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا سِرَّ اللَّهِ،

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای رازدار خدا

السَّلَامُ عَلَیْكَ یا امینَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا حَبْلَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا آلَ

سلام بر تو ای امین خدا، سلام بر تو ای وسیله (ارتباط با) خدا، سلام بر تو ای پیرو

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا خَيْرَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

خداوند، سلام بر تو ای انتخاب شده خدا، سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو

یا حَقَّ اللهُ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا حَبِیبَ اللهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا نُورَ الْأَنْوَارِ،

ای (بنده بر) حق خداوند، سلام بر تو ای حبیب خدا، سلام بر تو ای روشنایی نورها

السَّلَامُ عَلَیْكَ یا زَیْنَ الْأَبْرارِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا سَلِیلَ الْأَخیارِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای زینت نیکان، سلام بر تو ای سرسلسله خوبان، سلام

عَلَیْكَ یا عُنْصَرَ الْأَطْهَارِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ یا حُجَّهَ الرَّحْمَنِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

بر تو ای اصل و ریشه پاکان، سلام بر تو ای حجت خداوند رحمان، سلام بر تو

يا رُكْنَ الْإِيْمَانِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا وَلِيَّ

ای اساس ایمان، سلام بر تو ای مولای مؤمنان، سلام بر تو ای سرپرست

الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا عَلمَ الْهُدَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يا حَلِيفَ التُّقَى

شایستگان، سلام بر تو ای نشانه هدایت، سلام بر تو ای هم پیمان و همدم پرهیزکاری

السَّلَامُ عَلَيْكَ يا عَمُودَ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا بَنَ خاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای ستون دین، سلام بر تو ای فرزند خاتم پیامبران، سلام

عَلَيْكَ يا بَنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا بَنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ

بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان

العَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمِينُ الْوَفِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ

جهانیان، سلام بر تو ای امانتدار باوفا، سلام بر تو ای نشانه

الرِّضَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الزَّاهِدُ التَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْحُجَّهَ عَلَى

رضایت، سلام بر تو ای پارسای پرهیزکار، سلام بر تو ای حجت بر

الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا التَّالِي لِلْقُرْآنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

تمامی مخلوقات، سلام بر تو ای تلاوت کننده قرآن، سلام بر تو ای

الْمُبَيِّنُ لِلْحَلَالِ مِنَ الْحَرَامِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَلِيُّ النَّاصِحُ، السَّلَامُ

جدا کننده حلال از حرام، سلام بر تو ای سرپرست خیرخواه، سلام

عَلَيْكَ أَيُّهَا الطَّرِيقُ الْوَاضِحُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّجْمُ اللَّائِحُ، اَشْهَدُ يا

بر تو ای راه روشن، سلام بر تو ای ستاره درخشان، گواهی می دهم ای

مَوْلَى يا ابا الْحَسَنِ اَنَّكَ حُجَّهٌ لِلَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَخَلِيفَتُهُ فِي بَرِّيَّتِهِ،

مولای من ای ابا الحسن که تو به یقین حجت خدا بر مخلوقاتش و جانشین در میان آفریدگانش

وَأَمِينُهُ فِي بِلَادِهِ، وَشَاهِدُهُ عَلَى عِبَادِهِ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ كَلِمَةُ التَّقْوَى وَبَابُ

و امینش در شهرها و گواہش بر بندگان هستی، و گواہی می دهم که تویی به یقین اساس پرهیزکاری و درگاه

الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى مَنْ فَوْقَ الْأَرْضِ وَمَنْ تَحْتَ

هدایت، و ریسمان محکم (خدا) و حجت بر کسانی که روی زمین و زیر خاکند

الْثَرَى وَاشْهَدُ أَنَّكَ الْمُطَهَّرُ مِنَ الذُّنُوبِ، الْمُبْرَأُ مِنَ الْعُيُوبِ، وَالْمُخْتَصُّ

و گواہی می دهم که تویی به یقین پاک از گناہان، و پاکیزه از هر عیب، و گرامی

بِكَرَامَةِ اللَّهِ، وَالْمَحَبَّةِ بِحُجَّةِ اللَّهِ، وَالْمَوْهُوبِ لَهُ كَلِمَةُ اللَّهِ، وَالرُّكْنِ الَّذِي

نزد خدا، و مفتخر به حجت خداوند بودن، و کسی که کلام خداوند به او بخشیده شده و تکیه گاهی که

يَلْجَأُ إِلَيْهِ الْعِبَادُ، وَتُحْيِي بِهِ الْبِلَادُ، أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنِّي بِكَ وَبَابَائِكَ

بندگان به آن پناه برند، و شهرها به آن آباد شود، ای مولای من گواهی می دهم که به تو و پدران و

وَأَبَائِكَ مُوقِنٌ مُقِرٌّ، وَ لَكُمْ تَابِعٌ فِي ذَاتِ نَفْسِي وَ شَرَايِعِ دِينِي وَ خَاتِمِهِ

فرزندانت یقین و اقرار دارم، و در درون جانم پیرو شمایم، و قوانین دینم و عاقبت

عَمَلِي وَ مُنْقَلَبِي وَ مَنَوَايَ، وَ أَنِّي وَلِيُّ لِمَنْ وَالَاكُمْ، عَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاكُمْ،

عملم، و در بازگشت و جایگاهم، و به یقین با دوستان شما دوست و با دشمنانتان دشمنم

مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَ عِلَائِيَّتِكُمْ، وَ أَوْلِيكُمْ وَ آخِرِكُمْ، يَا بِي أَنْتَ وَ أُمِّي وَ السَّلَامُ

به پنهان و آشکار و اولین و آخرینتان ایمان دارم، پدرم و مادرم فدای شما، و درود

عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ * آنگاه ضریح را ببوس و طرف راست صورت را بر آن بگذار و و رحمت و برکات خدا بر تو

باد.*****

سپس طرف چپ را بگذار و بگو: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ صَلِّ عَلَى

***** خدایا درود فرست بر محمد و خاندان محمد و درود فرست بر

حُجَّتِكَ الْوَفِيِّ، وَ وَلِيِّكَ الرَّكِيِّ، وَ أَمِينِكَ الْمُرْتَضَى وَ صَفِيِّكَ الْهَادِي

حجت باوفا و دوستدار پاکیزه و امین مورد رضایت، و برگزیده هدایتگر،

وَ صِرَاطِكَ الْمُسْتَقِيمِ، وَ الْجَادِّهِ الْعَظْمَى وَ الطَّرِيقَةِ الْوُسْطَى وَ نُورِ قُلُوبِ

و راه راست و جاده با عظمت، و راه مستقیم و صحیح و روشنی دلهای

الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَلِيِّ الْمُتَّقِينَ، وَ صَاحِبِ الْمُخْلِصِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

مؤمنان و سرپرست پرهیزکاران و همدم مخلصان، خدایا درود فرست بر

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَصَلِّ عَلَى بِنِ مُحَمَّدٍ الرَّاشِدِ الْمَعْصُومِ

آقا و سرور ما محمد و خاندان پاکش، و درود فرست بر علی بن محمد آن امام رشدیافته و مصون

مِنَ الزَّلَلِ، وَالطَّاهِرِ مِنَ الْخَلَلِ، وَالْمُنْقَطِعِ إِلَيْكَ بِالْأَمَلِ، الْمَبْلُوءُ بِالْفِتَنِ،

از لغزش، و پاک از هر عیب، و آن که تمام امیدش به تو بود، آن گرفتار در میان فتنه ها

وَالْمُخْتَبِرِ بِالْمِحَنِ، وَالْمُمْتَحَنِ بِحُسْنِ الْبُلُوِّ وَ صَبْرِ الشُّكُوفِ مُرَشِدِ

و آزموده با غم و اندوه، و امتحان شده با آزمایش نیکو و صبر بر شکایت، آن راهنمای

عِبَادِكَ، وَبَرَكَهٖ بِلَادِكَ، وَمَحَلِّ رَحْمَتِكَ، وَمُسْتَوْدَعِ حِكْمَتِكَ، وَالْقَائِدِ

بندگان و برکت شهرهايت و جاىگاه رحمت و امانتدار حكمت، و راهنماى

الى جَنَّتِكَ، الْعَالِمِ فِي بَرِّيَّتِكَ، وَالْهَادِي فِي خَلِيقَتِكَ، الَّذِي ارْتَضَيْتَهُ

به سوى بهشت، دانای در میان مخلوقات و هدایتگر در میان آفریدگانت، آن که از او خوشنودی

وَأَنْتَجَبْتَهُ، وَاخْتَرْتَهُ لِمَقَامِ رَسُولِكَ فِي أُمَّتِهِ، وَالزَّمْتَهُ حِفْظَ شَرِيْعَتِهِ،

و او را انتخاب نموده و برای جانشینی پیامبرت در میان امتش برگزیدی، و او را بر حفظ آیینش وادار نمودی

فَأَسْتَقِلَّ بِأَعْبَاءِ الْوَصِيَّةِ نَاهِضاً بِهَا، وَمُضْطَلِعاً بِحَمْلِهَا، لَمْ يَعْزُرْ فِي

پس به تنهایی بار سنگین جانشینی را بدوش کشید، و (مسئولیت) حملش را به عهده گرفت، در هیچ مشکلی

مُشْكِلٍ، وَلَا هَفَا فِي مُعْضِلٍ، بَلْ كَشَفَ الْغَمَّهٖ، وَسَدَّ الْفُرْجَهٗ، وَآدَى

نلغزید، و در هیچ کار سختی در مانده نشد، بلکه هر غمی را برطرف نمود و جلوی هر شکاف و تفرقه ای را گرفت، و وظیفه اش را

الْمُفْتَرَضَ، اللَّهُمَّ فَكَمَا أَقْرَرْتَ نَاطِرَ نَبِيِّكَ بِهٖ فَرْقَهٗ دَرَجَتُهُ، وَاجْزِلْ

انجام داد، خدایا پس همان گونه که دیدگان پیامبرت را به او روشن گرداندی، پس او را به درجه اش برسان،

لَدَيْكَ مَثُوبَتُهُ، وَصَلِّ عَلَيْهِ، وَبَلِّغْهُ مِنَّا تَحِيَّهٖ وَسَلَامًا، وَآتِنَا مِنْ لَدُنْكَ فِي

و پاداشش را در پیشگاهت فراوان کن، و بر او درود فرست و از جانب ما درود و سلامی به او برسان، و به واسطه دوستی او

مُؤَالَاتِهِ فَضْلًا وَإِحْسَانًا، وَمَغْفِرَةً وَرِضْوَانًا، إِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ.

از نزد خودت لطف و احسان و آمرزش و خوشنودیت را عطایمان کن چرا که تو صاحب لطف و بزرگ هستی

سپس نماز زیارت بخوان و پس از سلام نماز بگو:

اللَّهُمَّ يَا ذَا الْقُدْرَةِ الْجَامِعَةِ، وَالرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ، وَالْمِنَنِ الْمُتَّبَاعَةِ،

ای خدا، ای صاحب قدرت فراگیر و رحمت گسترده و منت های پی در پی

وَالْأَلَاءِ الْمُتَوَاتِرِهِ، وَالْأَيَادِي الْجَلِيلَةَ، وَالْمَوَاهِبِ الْجَزِيلَةَ، صَلَّى عَلَيَّ

و نعمت‌های پیاپی، و لطف و احسان با عظمت، و بخش‌های فراوان، بر محمد

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِينَ، وَأَعْطِنِي سُؤْلِي وَاجْمَعْ شَمْلِي وَلَمْ

و خاندان راست گفتارش درود فرست، و خواسته ام را عطا کن، و امور پراکنده ام را جمع کن و پریشانیم را برطرف

شَعْنِي وَزَكِّ عَمَلِي وَلَا تُرْغِ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَلَا تُزِلَّ قَدَمِي وَلَا

کن، و عملم را پاکیزه گردان، و دلم را بعد از آنکه هدایت نمودی (از راه حق) منحرف مگردان، و قدمم را (از راه حق)

نلغزان،

ص: ۴۸۸

تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا، وَلَا تُخَيِّبْ طَمَعِي وَلَا تُبِدِ عَوْرَتِي

و مرا هیچگاه چشم بر هم زدنی به خودم وا مگذار، و امیدم (به رحمت) را ناامید مگردان، و عیبم را آشکار مکن

وَلَا تَهْتِكْ سِتْرِي وَلَا تُوحِشْنِي وَلَا تُؤْيِسْنِي وَكُنْ لِي رَوْفًا رَحِيمًا،

و پرده آبرویم را پاره نکن و مرا به وحشت نینداز و مأیوس نکن، و نسبت به من با محبت و مهربان باش

وَاهِدْنِي وَزَكِّنِي وَطَهِّرْنِي وَصَفِّنِي وَاصْطَفِنِي وَخَلِّصْنِي وَاسْتَخْلِصْنِي

و مرا هدایت کن و پاکیزه و پاک گردان، و مرا خالص گردان و برگزین، و مرا رهایی بخش و نجات ده

وَاصْنَعْنِي وَاصْطَنْعْنِي وَقَرَّبْنِي إِلَيْكَ وَلَا تُبَاعِدْنِي مِنْكَ، وَالطُّفُّ بِي وَلَا

و مرا سامان ده و (بر انجام فرامینت) پایبند گردان، و به درگاهت نزدیک کن و از خود دورم مساز، و به من مهربانی کن و در

حَقِّم

تَجْفُنِي وَاکْرِمْنِي وَلَا تُهِنِّي وَ مَا اسْأَلُكَ فَلَا تَحْرِمْنِي وَمَا لَا اسْأَلُكَ

جفا نکن، و مرا گرامی دار و خوارم مکن، و از آنچه از تو می خواهم محروم نفرما، و آنچه از تو درخواست نکرده ام

فَاجْمَعُهُ لِي بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَاسْأَلُكَ بِحُزْمِهِ وَجِهَتِكَ

برایم مهیا ساز، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان، و از تو می خواهم به حرمت ذات

الْكَرِيمِ، وَبِحُزْمِهِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَبِحُزْمِهِ أَهْلِ بَيْتِ

بخشنده ات و به حرمت پیامبرت محمد- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- و به حرمت خاندان

رَسُولِكَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ، وَالْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، وَعَلِيٍّ وَمُحَمَّدٍ

پیامبرت، امیر مؤمنان علی، و حسن و حسین و علی و محمد

وَجَعْفَرٍ وَمُوسَى وَعَلِيٍّ وَمُحَمَّدٍ، وَعَلِيٍّ وَالْحَسَنِ، وَالْخَلْفِ الْبَاقِي

و جعفر و موسی، علی و محمد، علی و حسن و جانشین پاینده

صَلَوَاتِكَ وَبَرَكَاتِكَ عَلَيْهِمْ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَتُعَجِّلَ فَرَجَ

- که درود و برکات تو بر آنان باد- (از تو می خواهم) که بر تمامی آنان درود فرستی و با فرمانت در فرج

قَائِمِهِمْ بِأَمْرِكَ، وَتَنْصُرُهُ وَتَنْصِرَ بِهِ لِدِينِكَ، وَتَجْعَلَنِي فِي جُمْلِهِ

قائم آنان تعجیل کنی، و او را یاری کن و دینت را به کمک او یاری ده و مرا در زمره نجات یافتگان به دست او

الْتَّاجِينَ بِهِ، وَالْمُخْلِصِينَ فِي طَاعَتِهِ، وَاسْأَلُكَ بِحَقِّهِمْ لَمَّا اسْتَجَبْتَ لِي

و خالصان در اطاعتش قرار ده، و به حق آنان از تو می خواهم که خواسته ام را اجابت

دَعْوَتِي وَقَضَيْتَ حَاجَتِي وَأَعْطَيْتَنِي سُؤْلِي وَأُمِّيَّتِي وَكَفَيْتَنِي مَا

نموده و حاجتم را برآورده سازی و درخواست و آرزویم را عطا نمایی و آنچه

اهَمَّنِي مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي يَا اِزْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا نُورُ يَا بُرْهَانَ، يَا

از امور دنیا و آخرتم مرا به زحمت انداخته کفایت کنی، ای مهربان ترین مهربانان، ای نور، ای دلیل قاطع، ای

مُنِيرُ يَا مُبِينُ، يَا رَبَّ اكْفِنِي شَرَّ الشُّرُورِ، وَآفَاتِ الدُّهُورِ، وَاسْئَلُكَ

روشنی بخش، ای آشکارکننده، ای پروردگار من، مرا از شر اشرار و گزند روزگار حفظ کن، و از تو می خواهم

النَّجَاةَ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ، سپس آنچه دوست داری از خدا بخواه و این دعا را زیاد بگو: یا

رهایی (از دوزخ) را در روزی که در صور دمیده خواهد شد*****ای

عُدَّتِي عِنْدَ الْعُدَدِ، وَيَا رَجَائِي وَالْمُعْتَمِدَ، وَيَا كَهْفِي وَالسَّنَدَ، يَا وَاحِدُ يَا

ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم و ای پناهگاه و پشتیبانم، ای یگانه ای

اِحَدُ، وَيَا قُلُّهُوَ اللَّهُ اِحَدُ، اسْئَلُكَ اللَّهُمَّ بِحَقِّ مَنْ خَلَقْتَ مِنْ خَلْقِكَ، وَلَمْ

یکتا، وای که گفتی: «بگو خداوند یکتا و یگانه است»، خدایا از تو می خواهم به حق مخلوقات (برگزیده) از میان آفریدگانت، که

تَجْعَلُ فِي خَلْقِكَ مِثْلَهُمْ اِحَدًا، صَلِّ عَلَي جَمَاعَتِهِمْ، وَافْعَلْ بِي كَذَا وَكَذَا.

در میان آنان کسانی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر تمام آنان درود فرست و درباره من چنین و چنان کن.

و به جای »

و افعَلْ بِي كَذَا وَكَذَا

« حاجت خویش را بخواه، چرا که روایت شده که آن حضرت فرمود:

من از خداوند تقاضا کرده ام کسی را که در روزه من این دعا را بخواند، ناامید برنگرداند. (۱)

زیارت مخصوص امام حسن عسکری علیه السلام:

«علّامه مجلسی» در «بحار الانوار» و «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» پس از نقل زیارت مزبور می نویسند: هرگاه اراده کردی که امام حسن عسکری علیه السلام را زیارت کنی پس از انجام آنچه در زیارت امام هادی علیه السلام گذشت مقابل ضریح مقدّس امام عسکری علیه السلام می ایستی و می گویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، الْهَادِيَ الْمُهْتَدِي

سلام بر تو ای مولای من ای ابا محمد، حسن بن علی، ای هدایتگر هدایت یافته

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ وَابْنَ أَوْلِيَّائِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای ولی خدا و فرزند اولیایش، سلام بر تو

يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَجِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ وَابْنَ أَصْفِيَّائِهِ،

ای حجت خدا و فرزند حجتهایش (بر مخلوقات)، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیدگان

ص: ۴۹۰

۱- [۶۱۲] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۰۴ (با اندکی تفاوت).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَابْنَ خُلَفَائِهِ وَابَا خَلِيفَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

سلام بر تو ای جانشین خدا (در زمین) و فرزند جانشینانش و پدر جانشینش، سلام بر تو ای فرزند

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

خاتم پیامبران، سلام بر تو ای فرزند آقا و سرور جانشینان، سلام بر تو ای فرزند

اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

امیر مؤمنان، سلام بر تو ای فرزند سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو

يَا بَنَ الْأَيْمَةِ الْهَادِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْأَوْصِيَاءِ الرَّاشِدِينَ، السَّلَامُ

ای فرزند امامان هدایتگر، سلام بر تو ای فرزند جانشینان رشد یافته، سلام

عَلَيْكَ يَا عِضْمَةَ الْمُتَّقِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْفَائِزِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای عصمت پرهیزکاران، سلام بر تو ای پیشوای رستگاران، سلام بر تو

يَا رُكْنَ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَرْجَ الْمَلْهُوفِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

ای تکیه گاه مؤمنان، سلام بر تو ای مایه آرامش غمزدگان، سلام بر تو ای

وَارِثَ الْأَنْبِيَاءِ الْمُتَّبِعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَازِنَ عِلْمٍ وَصِيَّ رَسُولٍ

وارث پیامبران برگزیده، و سلام بر تو ای گنجینه دانش جانشین رسول

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الدَّاعِي بِحُكْمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّاطِقُ

خدا، سلام بر تو ای دعوت کننده به حکم خدا، سلام بر تو ای گویا

بِكِتَابِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ الْحُجَجِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا هَادِيَ

به کتاب خدا، سلام بر تو ای حجت حجتها (ی خدا)، سلام بر تو ای راهنمای

الْأُمَّمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ النَّعْمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْبَةَ الْعِلْمِ،

امتها، سلام بر تو ای صاحب نعمتها، سلام بر تو ای جایگاه دانش

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِينَةَ الْحِلْمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْإِمَامِ الْمُتَنَتِّظِ،

سلام بر تو ای کشتی شکیبایی، سلام بر تو ای پدر امامی که انتظارش کشیده می شود

الظَّاهِرَةَ لِلْعَاقِلِ حُجَّتُهُ، وَالثَّابِتَةَ فِي الْيَقِينِ مَعْرِفَتُهُ، الْمُحْتَجِبِ عَنْ أَعْيُنِ

آن که حجّتش بر خردمندان آشکار است، و شناختش به یقین ثابت است، آن که از دیدگان ستمگران

الظَّالِمِينَ، وَالْمُعَيَّبِ عَنْ دَوْلَةِ الْفَاسِقِينَ، وَالْمُعِيدِ رَبُّنَا بِهِ الْإِسْلَامَ جَدِيداً

پنهان و از حکومت بدکاران ناپیداست، و پروردگار ما به وسیله او اسلام را بعد از ضعیف شدن

بَعْدَ الْإِنِّطِمَاسِ، وَالْقُرْآنَ غَضًّا بَعْدَ الْإِنِّدِرَاسِ، أَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ أَنَّكَ أَقَمْتَ

تجدید حیات کرده، و قرآن را بعد از فراموشی یادآوری می کند، گواهی می دهم ای مولای من که تو به یقین نماز را

الصَّلَاةَ، وَأَتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ،

پا داشته و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده

وَدَعَوْتَ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ

و با دانش و پند نیکو به راه پروردگارت دعوت نمودی و خدا را

مُخْلِصًا حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، اسْتَلُّ اللَّهَ بِاللِّسَانِ الَّذِي لَكُمْ عِنْدَهُ، أَنْ يَتَقَبَّلَ

خالصانه عبادت کردی تا زمان وفات فرا رسید، از خدا می خواهم به حق جایگاهی که نزد او دارید، زیارتم از

زِيَارَتِي لَكُمْ، وَيَشْكُرُ سَعْيِي إِلَيْكُمْ، وَيَسْتَجِيبَ دُعَائِي بِكُمْ، وَيَجْعَلَنِي

شما را بپذیرد و تلاشم در رسیدن به درگاهتان را پاداش داده و دعایم را به واسطه شما اجابت کند، و مرا از

مِنْ أَنْصَارِ الْحَقِّ وَاتِّبَاعِهِ، وَأَشْيَاعِهِ وَمَوَالِيهِ وَمُحِبِّيهِ، وَالسَّلَامَ عَلَيْكَ

یاوران و تابعین و پیروان و دوستان و دوستداران حق قرار دهد و سلام و رحمت و

وَرَحْمَتَهُ اللَّهُ وَبَرَكَاتُهُ* آنگاه ضریح را می بوسی و طرف راست صورت و سپس طرف چپ را بر برکات خدا بر تو

باد،*****

روی آن می گذاری و می گویی: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَصَلِّ

***** خدایا درود فرست بر آقا و سرور ما محمد و خاندان پاکش، و درود فرست

عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْهَادِي إِلَى دِينِكَ، وَالدَّاعِي إِلَى سَبِيلِكَ، عِلْمَ

بر حسن بن علی، آن راهنمای دینت و دعوت کننده به راهت، نشانه

الْهُدَى وَ مَنَارِ التَّقَى وَ مَعْدِنِ الْحِجَى وَ مَأْوَى النُّهَى وَ عَيْثِ الْوَرَى

هدایت و پرهیزکاری، و معدن عقل و جایگاه خرد و باران (رحمت) بر خلق

وَسَحَابِ الْحِكْمَةِ، وَبِحَرِّ الْمَوْعِظَةِ، وَوَارِثِ الْأَيْمَةِ، وَالشَّهِيدِ عَلَى الْأُمَّةِ،

و ابر دانش و دریای موعظه و وارث امامان و گواه بر امت

الْمَعْصُومِ الْمُهْتَدِي، وَالْفَاضِلِ الْمُقَرَّبِ، وَالْمُطَهَّرِ مِنَ الرَّجْسِ، الَّذِي

و معصوم و پاکیزه و بافضیلت و مقرب خدا، و پاک از هر پلیدی، که

وَرَّثَتْهُ عِلْمَ الْكِتَابِ، وَالْهَمَّتُهُ فَضْلَ الْخِطَابِ، وَنَصَبَتْهُ عِلْمًا لِأَهْلِ

او را وارث علم کتاب (و آگاهی بر قرآن) قرار دادی، و داوری عادلانه را به او الهام کردی، و او را نشانه ای برای (راهنمایی)

مسلمانان

ص: ۴۹۲

قَبْلَتِكَ، وَ قَرَنْتَ طَاعَتَهُ بِطَاعَتِكَ، وَفَرَضْتَ مَوَدَّتَهُ عَلَى جَمِيعِ خَلْقَتِكَ،

قرار دادی، و اطاعت از او را به اطاعت خویش مقرون ساختی، و دوستیش را بر تمامی آفریدگانت واجب ساختی

اللَّهُمَّ فَكَمَا أَنَابَ بِحُسْنِ الْإِخْلَاصِ فِي تَوْحِيدِكَ، وَازْدَى مَنْ خَاضَ

خدایا، پس همان گونه که با اخلاص نیکو در یکتاپرستیت به سوی تو بازگشت و کسانی را که برای تو شبیه قرار دادند

فِي تَشْبِيهِكَ، وَحَامَى عَنْ أَهْلِ الْإِيمَانِ بِكَ، فَصَلِّ يَا رَبِّ عَلَيْهِ صَلَاةً

را هلاک ساخت، و از کسانی که به تو ایمان داشتند حمایت نمود، پس ای پروردگار من بر او درودی فرست که او را

يَلْحَقُ بِهَا مَحَلَّ الْخَاشِعِينَ، وَيَعْلُو فِي الْجَنَّةِ بِدَرَجَةِ جَدِّهِ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ،

به جایگاه خاشعان ملحق کند، و او را در بهشت تا رتبه جدش خاتم پیامبران بالا برد

وَبَلَّغَهُ مِنَّا تَحِيَّةً وَسَلَامًا، وَآتِنَا مِنْ لَدُنْكَ فِي مَوَالِيهِ فَضْلًا وَاحْسَانًا،

و از جانب ما درود و سلامی به او برسان و از نزد خودت به واسطه دوستی او به ما لطف و احسان

وَمَغْفِرَةً وَرِضْوَانًا، أَنْكَ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ، وَمَنْ جَسِيمٌ.

و آمرزش و خوشنودیت را ببخش چرا که تو صاحب بخشش با عظمت و نعمت بزرگی.

آنگاه نماز زیارت بجای می آوری و پس از سلام نماز می گویی:

يَا دَائِمٌ يَا دَيْمُومٌ، يَا حَيُّ يَا قَيُّومٌ، يَا كَاشِفَ الْكَرْبِ وَالْهَمِّ، وَيَا فَارِجَ

ای پاینده و ای جاودان، ای زنده ای پایدار، ای برطرف کننده گرفتاری و غصه، و ای زداینده

الْغَمِّ، وَيَا بَاعِثَ الرُّسُلِ، وَيَا صَادِقَ الْوَعْدِ، وَيَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

اندوه، و ای مبعوث کننده رسولان، و ای کسی که وعده هایت راست است، و ای زنده ای که معبودی جز تو نیست

اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِحَبِيبِكَ مُحَمَّدٍ، وَوَصِيِّهِ عَلِيِّ بْنِ عَمِّهِ، وَصَهْرِهِ عَلِيِّ ابْنَتَيْهِ،

به تو متوسل می شوم به واسطه دوستدارت محمد و علی جانشین و پسر عمو و همسر دخترش

الَّذِي حَتَمْتَ بِهِمَا الشَّرَائِعَ، وَفَتَحْتَ بِهِمَا التَّأْوِيلَ وَالطَّلَايِعَ، فَصَلِّ

همان بزرگوارانی که ادیان را به واسطه آن دو ختم نمودی و تأویل و اسرار آیات را گشودی، پس

عَلَيْهِمَا صَلَاةٌ يَشْهَدُ بِهَا الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ، وَيَنْجُو بِهَا الْأَوْلِيَاءُ

بر آن دو درودی فرست که پیشینیان و پسینیان به آن گواهی دهند و به وسیله آن دوستانداران

وَالصَّالِحُونَ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ وَالِدَةِ الْأَيْمَةِ الْمَهْدِيِّينَ،

و شایستگان نجات یابند، و به تو متوسل می شوم به واسطه فاطمه زهرا مادر امامان هدایتگر

ص: ۴۹۳

وَسَيِّدِهِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، الْمُشَفَّعِهِ فِي شِيعَةِ أَوْلَادِهَا الطَّيِّبِينَ، فَصَلِّ عَلَيْهَا

و سرور بانوان جهانیان، آن که شیعیان فرزندان پاکش را شفاعت می کند، پس درود فرست بر او

صَلَاةً دَائِمَةً أَبَدَ الْأَبْدِينَ، وَدَهْرَ الدَّاهِرِينَ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِالْحَسَنِ

درودی دائمی و همیشگی و در طول روزگاران و به تو متوسل می شوم به واسطه حسن

الرَّضِيِّ الطَّاهِرِ الزَّكِيِّ، وَالْحُسَيْنِ الْمَظْلُومِ الْمَرْضِيِّ الْبِرِّ التَّقِيِّ، سَيِّدِي

آن (امام) پسندیده پاک و پاکیزه، و حسین مظلوم آن (امام) پسندیده نیکوکار و پرهیزکار، دو آقا و سرور

شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، الْإِمَامَيْنِ الْخَيْرَيْنِ، الطَّيِّبِينَ التَّقِيَّيْنِ، النَّقِيِّيْنِ

جوانان بهشت، آن دو امام نیکوکار و پاک و پرهیزکار و پاکیزه

الطَّاهِرَيْنِ، الشَّهِيدَيْنِ الْمَظْلُومَيْنِ الْمُقْتُولَيْنِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمَا مَا طَلَعَتْ

و پاکدامن، آن دو شهید مظلوم و کشته شده (در راه خدا) پس مادامی که خورشید طلوع و غروب

شَمْسٌ وَمَا غَرَبَتْ، صَلَاةً مُتَوَالِيَةً مُتَتَالِيَةً، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَلِيِّ بْنِ

می کند بر آن دو درود فرست، درودی پیوسته و پی در پی، و به تو متوسل می شوم به واسطه علی بن

الْحُسَيْنِ سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، الْمَحْجُوبِ مِنْ خَوْفِ الظَّالِمِينَ، وَبِمُحَمَّدِ بْنِ

حسین آقا و سرور عبادت کنندگان، پرده نشین از خطر ستمکاران، و به واسطه محمد فرزند

عَلِيِّ الْبَاقِرِ الطَّاهِرِ، النُّورِ الزَّاهِرِ، الْإِمَامَيْنِ السَّيِّدَيْنِ، مِفْتَاحِي الْبَرَكَاتِ،

علی، امام باقر پاکدامن و نور تابان، همان دو امام و آقا و سرور و کلید برکت

وَمِصْبَاحِي الظُّلُمَاتِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمَا مَا سَرَى لَيْلٌ وَمَا اضَاءَ نَهَارٌ، صَلَاةً

و چراغ تاریکیها، پس مادامی که شب و روز باقیست بر آن دو درود فرست درودی

تَغْدُو وَتَرُوحُ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ عَنِ اللَّهِ، وَالنَّاطِقِ

در طول صبح و شام، و به تو متوسل می شوم به واسطه جعفر بن محمد راستگوی از جانب خدا، و گویا

فِي عِلْمِ اللَّهِ، وَبِمُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْعَبْدِ الصَّالِحِ فِي نَفْسِهِ، وَالْوَصِيِّ

به علم خدا، و به وسیله موسی بن جعفر آن بنده صالح و شایسته، و جانشین

النَّاصِحِ، الْإِمَامَيْنِ الْهَادِيَيْنِ الْمَهْدِيِّينِ، الْوَافِيِّينِ الْكَافِيِّينِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمَا

خیرخواه، دو امام هدایتگر هدایت یافته و وفادار و کفایت کننده، پس مادامی که

مَا سَبَّحَ لَكَ مَلَكٌ، وَتَحَرَّكَ لَكَ فَلَكَ، صَلَاةٌ تُنْمِي وَتَزِيدُ، وَلَا تُفْنِي وَلَا

ملکی تسبیح تو می گوید و چرخ گردون در چرخش است بر آن دو درود فرست، درودی که رشد یافته و فزون گردد و فنا

نپذیرد و

ص: ۴۹۴

تَبِيدُ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَلِيِّ بْنِ مُوسَى الرِّضَا، وَبِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْمُزْتَضِيِّ،

نابود نگردد، و به تو متوسل می شوم بواسطه علی بن موسی الرضا و محمد بن علی امام پسندیده

الْإِمَامَيْنِ الْمُطَهَّرَيْنِ الْمُتَجَبِّينِ، فَصَلِّ عَلَيْهِمَا مَا اضْأَاءَ صَبِيحٌ وَدَامَ،

آن دو امام پاک و برگزیده، پس مادامی که روز روشن و پایدار است بر آن دو درود فرست

صَلَاةً تُرَقِّيهُمَا إِلَى رِضْوَانِكَ فِي الْعَلِيِّينَ مِنْ جَنَّاتِكَ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَلِيٍّ

درودی که آن دو را در درجات عالی بهشت به سوی خوشنودیت بالا برد، و به تو متوسل می شوم به واسطه علی

بْنِ مُحَمَّدٍ الرَّاشِدِ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الْهَادِي، الْقَائِمِينَ بِأَمْرِ عِبَادِكَ،

بن محمد آن امام رشد یافته و حسن بن علی امام هادی، آن دو امام قیام کننده به (اصلاح) امور بندگان

الْمُخْتَبَرِينَ بِالْمِحَنِ الْهَائِلَةِ، وَالصَّابِرِينَ فِي الْإِخْنِ الْمَائِلَةِ، فَصَلِّ

و آزموده شده با گرفتاریهای خوفناک و شکیبیا در برابر کینه های کهنه، پس

عَلَيْهِمَا كِفَاءً أَجْرَ الصَّابِرِينَ، وَأَزَاءَ ثَوَابِ الْفَائِزِينَ، صَلَاةً تُمَهِّدُ لَهُمَا

به اندازه پاداش صابران و ثواب رستگاران بر آن دو درود فرست، درودی که بلندمرتبگی را برای آن دو

الرَّفْعَةَ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ يَا رَبِّ بِإِمَامِنَا، وَمُحَقِّقِ زَمَانِنَا، الْيَوْمِ الْمَوْعُودِ،

میسر کند، و به تو متوسل می شوم ای پروردگار من به واسطه پیشوایمان و محقق کننده (وعده خدا) در زمان ما در روزی که

وعده داده شده

وَالشَّاهِدِ الْمَشْهُودِ، وَالنُّورِ الْأَزْهَرِ، وَالضِّيَاءِ الْأَنْوَرِ، الْمَنْصُورِ بِالرُّغْبِ،

و گواه گواهی شده و نور تابان، و روشنایی فروزان، آن یاری شده با ایجاد ترس (در دل دشمنان)

وَالْمُظْفَرِ بِالسَّعَادَةِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ عَدَدَ الثَّمَرِ، وَأَوْرَاقِ الشَّجَرِ، وَاجْزَاءِ

و پیروز و سعادت مند پس بر او درود فرست به تعداد میوه ها و برگهای درختان

الْمَدَرِ، وَعَدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبْرِ، وَعَدَدَ مَا أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَأَحْصَاءُ كِتَابِكَ،

و ریگها و به تعداد هر نخ مو و پشم و به تعداد آنچه علمت به آن احاطه دارد و کتابت شمارش نموده است

صَلَاةٌ يَغِيظُ بِهَا الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ، اللَّهُمَّ وَاخْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ،

درودی که پیشینیان و پسینیان به آن غبطه خورند، خدایا ما را در گروه او محشور کن

وَاحْفَظْنَا عَلَى طَاعَتِهِ، وَاخْشُرْنَا بِدَوْلَتِهِ، وَاتَّحِفْنَا بِوِلَايَتِهِ، وَأَنْصُرْنَا عَلَى

و بر اطاعتش ثابت دار و با حکومت او ما را حفظ کن و به ولایتش پاداش ده، ما را به عزت او

اعْدَانَنَا بِعِزَّتِهِ، وَاجْعَلْنَا يَا رَبِّ مِنَ التَّوَّابِينَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ

بر دشمنانمان یاری کن و ای پروردگار من ما را از توبه کنندگان قرار ده ای مهربانترین مهربانان، خدایا

وَأَنَّ ابْلِيسَ الْمُتَمَرِّدَ اللَّعِينِ، قَدْ اسْتَنْظَرَكَ لِإِغْوَاءِ خَلْقِكَ فَأَنْظِرْتَهُ،

شیطان سرکش ملعون برای فریب مخلوقات از تو فرصت خواست و تو او را فرصت دادی

وَاسْتَمَهَلَكَ لِإِضْلَالِ عِبِيدِكَ فَأَمَهَلْتَهُ، بِسَابِقِ عِلْمِكَ فِيهِ، وَقَدْ عَشَّشَ

و برای گمراه کردن بندگانت مهلت خواست و با وجود سابقه آگاهیت در مورد او مهلتش دادی، اینک شیطان ریشه دوانده

وَكَثُرَتْ جُنُودُهُ، وَازْدَحَمَتْ جُيُوشُهُ، وَانْتَشَرَتْ دُعَاتُهُ فِي أَقْطَارِ

و لشکریانش زیاد شده و سپاهیانش فراوان گشته و مبلغانش در پهنه زمین گسترش

الْأَرْضِ، فَاضْلُوا عِبَادَكَ، وَافْسِدُوا دِينَكَ، وَحَرِّفُوا الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ،

یافته اند، پس بندگانت را گمراه کرده و دینت را فاسد نمودند، و سخنان (تو) را تحریف کردند

وَاجْعَلُوا عِبَادَكَ شِيعًا مُتَفَرِّقِينَ، وَاخْزَابًا مُتَمَرِّدِينَ، وَقَدْ وَعَدْتَ نَقْضَ

و بندگانت را به صورت گروههای متفرق و دسته های سرکش قرار دادند، و تو شکستن بنیانش

بُنْيَانِهِ، وَتَمْزِيقَ شَأْنِهِ، فَاهْلِكْ أَوْلَادَهُ وَجُيُوشَهُ، وَطَهِّرْ بِلَادَكَ مِنْ

و از هم پاشیدن مقامش را وعده نمودی، پس فرزندان و لشکریانش را نابود گردان و شهرهای را از

اِخْتِرَاعَاتِهِ وَاِخْتِلَافَاتِهِ، وَارْحِ عِبَادَكَ مِنْ مَذَاهِبِهِ وَقِيَاسَاتِهِ، وَاجْعَلْ

بدعتها و اختلافهایش پاک نما، و بندگانت را از آیین افکارش راحت کن،

دَائِرَةَ السُّوءِ عَلَيْهِمْ، وَابْسُطْ عَدْلَكَ، وَاطْهِّرْ دِينَكَ، وَقَوِّ أَوْلِيَاءَكَ،

و حوادث بد را برایشان قرار ده، و عدالت را بگستران و دینت را آشکار کن و دوستانت را تقویت

وَأَوْهِنْ أَعْدَاءَكَ، وَأَوْرِثْ دِيَارَ ابْلِيسَ وَدِيَارَ أَوْلِيَائِهِ أَوْلِيَاءَكَ، وَخَلِّدْهُمْ

و دشمنانت را خوار کن، و دوستدارانت را وارث شهرهای شیطان و دوستانش قرار ده، و آنها را در دوزخ

فِي الْجَحِيمِ، وَادْفَعْهُمْ مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ، وَاجْعَلْ لِعَائِنِكَ الْمُسْتَوْدَعَةَ فِي

جاودانه گردان، و از عذاب دردناک به آنها بچشان، و نفرینهایی که در رخدادهای منحوس خلقت به ودیعه گذاشته ای

مَنَاحِسِ الْخَلْقِ، وَمَشَاوِيهِ الْفِطْرَةِ، دَائِرَةَ عَلَيْهِمْ، وَمُوكَلَّهُ بِهِمْ، وَجَارِيَهُ

بر آنان قرار ده، در حالی که آنها را فرا گیرد و بر آنان گماشته شود

فِيهِمْ كُلَّ مَسَاءٍ وَصَبَاحٍ، وَغُدُوٍّ وَرَوَاحٍ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي

و شامگاهان و صبحگاهان و بامداد و عصر بر آنها فرود آید، پروردگارا، به ما در دنیا نیکی کن و در

الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ النَّارِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و به رحمت ما را از عذاب دوزخ نگاه دار، ای مهربانترین مهربانان.

آنگاه آنچه را برای خود و برادرانت دوست داری از خدا طلب کن. (۱)

زیارت نرجس خاتون مادر مکرمه حضرت حجت علیه السلام:

در ادامه زیارت امام عسکری علیه السلام «سید بن طاووس» می نویسد: آنگاه زیارت می کنی مادر حضرت قائم (ارواحنا فداه) را که قبرش پشت ضریح امام حسن عسکری علیه السلام واقع شده است و می گویی:

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الصَّادِقِ الْأَمِينِ، السَّلَامُ

سلام بر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان راست گفتار و امینش باد- سلام

عَلَى مَوْلَانَا امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ، الْحُجَّجِ

بر مولای ما امیر مؤمنان، سلام بر امامان پاکیزه، آن حجت‌های

الْمَيَامِينِ، السَّلَامُ عَلَى وَالِدِهِ الْإِمَامِ، وَالْمُودَعَةِ اسْرَارِ الْمَلِكِ الْعَلَّامِ،

مبارک، سلام بر مادر امام و امانتدار اسرار خداوند، آن فرمانروای بسیار دانا

وَالْحَامِلِهِ لِأَشْرَفِ الْأَنَامِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصَّدِيقَةُ الْمَرْضِيَّةُ، السَّلَامُ

و باردار به گرامی ترین مخلوقات، سلام بر تو ای راست گفتار پسندیده، سلام

عَلَيْكَ يَا شَبِيهَةَ امِّ مُوسَى وَابْنَةَ حَوَارِيٍّ عِيسَى السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

بر تو ای همانند مادر موسی و ای دختر پیروان حضرت عیسی، سلام بر تو ای

التَّقِيَّةُ النَّقِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الرِّضِيَّةُ الْمَرْضِيَّةُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

پرهیزکار پاکیزه، سلام بر تو ای که تو از خدا راضی و خدا از تو راضی است، سلام بر تو ای

الْمَنْعُوتَةُ فِي الْإِنْجِيلِ، الْمَخْطُوبَةُ مِنْ رُوحِ اللَّهِ الْأَمِينِ، وَمَنْ رَغِبَ فِي

توصیف شده در انجیل، و خواستگاری شده از جانب (عیسی) روح الله امین و آن که علاقمند به

وُضِلَتْهَا مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْمُرْسَلِينَ، وَالْمُسْتَوْدَعَةُ اسْرَارَ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

وصلت او بود محمد آقا و سرور فرستادگان و امانتدار اسرار پروردگار جهانیان

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى آبَائِكَ الْحَوَارِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى بَعْلِكَ

سلام بر تو و بر پدران حواریت، سلام بر تو و بر همسر

وَوَلَدِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ الطَّاهِرِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَحْسَنْتَ

و فرزندت، سلام بر تو و بر روح و بدن پاکیزه ات، گواهی می دهم که تو به یقین نیکو

ص: ۴۹۷

۱- [۶۱۳] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۶۷ و مصباح الزائر، صفحه ۴۰۹-۴۱۳ (با اندکی تفاوت).

الْكَفَالَةَ، وَادَّيْتِ الْأَمَانَةَ، وَاجْتَهَدْتِ فِي مَرْضَاتِ اللَّهِ، وَصَبَرْتِ فِي ذَاتِ اللَّهِ،

سرپرستی نموده و حقی که بر عهده داشتی ادا کردی و در جلب خشنودی خدا کوشیده، و در راه خدا شکیبایی نمودی

وَحَفِظْتِ سِرَّ اللَّهِ، وَحَمَلْتِ وَلِيَّ اللَّهِ، وَبَالَغْتِ فِي حِفْظِ حُجَّتِهِ اللَّهِ، وَرَغَبْتِ

و راز خدا را حفظ کرده و ولی خدا را در دل پروراندی و در حفظ حجت خدا کوشیدی، و به

فِي وُصْلِهِ ابْنَاءِ رَسُولِ اللَّهِ، عَارِفَهُ بِحَقِّهِمْ، مُؤْمِنَهُ بِصِدْقِهِمْ، مُعْتَرِفَهُ

پیوند با فرزندان رسول خدا علاقمند شدی، در حالی که آشنای به حقشان، مؤمن به راستگویی آنان، اعتراف کننده

بِمَنْزِلَتِهِمْ، مُسْتَبْصِرَهُ بِأَمْرِهِمْ، مُشْفِقَهُ عَلَيْهِمْ، مُؤَثِّرَهُ هَوَاهُمْ، وَأَشْهَدُ

به جایگاهشان و آگاه به کار آنان، مهربان بر آنان، ترجیح دهنده میل آنان بر خودت بودی، و گواهی می دهم

أَنَّكَ مَضَيْتِ عَلَى بَصِيرَةٍ مِنْ أَمْرِكِ، مُقْتَدِيَةً بِالصَّالِحِينَ، رَاضِيَةً مَرْضِيَّتَهُ،

که تو به یقین عمرت را با آگاهی بر کارت سپری کردی در حالی که به شایستگان اقتدا نمودی و خوشنود و پسندیده

تَقِيَّتَهُ نَقِيَّتَهُ زَكِيَّتَهُ، فَرَضِيَّ اللَّهُ عَنْكَ وَأَرْضَاكَ، وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكَ وَمَأْوِيكَ،

و پرهیزکار و پاکیزه و پاک بودی، پس خدا از تو خشنود گردد و تو را راضی کند و بهشت را منزل و جایگاهت قرار دهد

فَلَقَدْ أَوْلَاكَ مِنَ الْخَيْرَاتِ مَا أَوْلَاكَ، وَأَعْطَاكَ مِنَ الشَّرَفِ مَا بِهِ اغْنَاكَ،

و از خیرات آنچه تو شایسته آنی به تو عطا کند، و از شرافت به اندازه بی نیازی به تو عطا کند

فَهَنَّاكَ اللَّهُ بِمَا مَنَحَكَ مِنَ الْكِرَامَةِ وَأَمْرَاكَ * آنگاه سر را به سوی آسمان بالا می بری و پس خداوند آنچه از کرامت به تو

عطا نموده گوارایت کند و برایت سودمند گرداند*****

می گویی: اللَّهُمَّ أَيَّاكَ اعْتَمَدْتُ، وَلِرِضَاكَ طَلَبْتُ، وَبِأَوْلِيَائِكَ إِلَيْكَ تَوَسَّلْتُ،

*** خدایا به تو اعتماد نموده و خشنودیت را خواهانم، و به واسطه اولیایت به تو متوسل می شوم

وَعَلَى عُقْرَانِكَ وَحِلْمِكَ اتَّكَلْتُ، وَبِكَ اعْتَصَمْتُ، وَبِقَبْرِ أُمَّ وَلِيِّكَ لُدْتُ،

و بر بخشش و حلمت توکل می کنم و به تو پناهنده ام، و به قبر مادر ولیت روی آورده ام

فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْفَعْنِي بِزِيَارَتِهَا، وَتَبِّئْنِي عَلَى مَحَبَّتِهَا،

پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و زیارتش را برایم سودمند گردان و بر دوستیش ثابت قدم مدار

وَلَا تَحْرِمْنِي شَفَاعَتَهَا وَشَفَاعَةَ وَلَدِهَا، وَارْزُقْنِي مُرَافَقَتَهَا، وَاحْشُرْنِي

و از شفاعت او و فرزندش محروم مساز و دوستی و محبتش را روزیم کن و با او

مَعَهَا وَمَعَ وَلَدِهَا، كَمَا وَقَّعْتَنِي لِزِيَارِهِ وَلَدِهَا وَزِيَارَتِهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَتَوَجَّهُ

و فرزندش محشورم گردان، همان گونه که به زیارت او و فرزندش موفقم داشتی، خدایا به واسطه

الَيْكَ بِالْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ، وَاتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِالْحُجَجِ الْمِيَامِينَ مِنْ آلِ طه

امامان پاک نهاد به در گاهت رو نموده و به واسطه حجتهای مبارک از آل طه و یاسین به تو متوسل

وَيْسَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ الطَّيِّبِينَ، وَأَنْ تَجْعَلَنِي مِنْ

می شوم، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی، و مرا از

الْمُطْمَئِنِّينَ الْفَائِزِينَ الْفَرِحِينَ الْمُسْتَبَشِرِينَ، الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ

امیدواران و رستگاران شادمان و خوشحال قرار دهی، آنانی که نه ترسی به آنهاست و نه اندوهگین

يَحْزَنُونَ، وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ قَبِلَتْ سَعْيُهُ، وَيَسَّرَتْ أَمْرَهُ، وَكَشَفَتْ ضُرَّهُ،

می شوند، و مرا از کسانی قرار ده که کوشش او را پذیرفته و کارش را آسان ساخته ای و اندوهش را برطرف

وَأَمَنْتَ خَوْفَهُ، اللَّهُمَّ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و ترسش را ایمن گردانده ای، خدایا به حق محمد و خاندان پاکش، بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَعَجِّلْ لَهُمْ بِإِنْتِقَامِكَ، وَلَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي أَيَّاهَا،

فرست، و در گرفتن انتقامشان تعجیل فرما و این زیارت را آخرین زیارت از او قرار مده

وَأَرْزُقْنِي الْعُودَ إِلَيْهَا أَبَدًا مَا أَبَقَيْتَنِي وَ إِذَا تَوَفَّيْتَنِي فَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهَا،

و مادامی که زنده ام بازگشت برای زیارت او را روزیم کن، و بعد از مردنم در گروه او محشورم گردان

وَادْخُلْنِي فِي شَفَاعَةِ وَلَدِهَا وَ شَفَاعَتِهَا، وَ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ

و مرا در شفاعت او و فرزندش داخل کن، و من و پدر و مادرم و تمامی مردان و زنان با ایمان را

وَ الْمُؤْمِنَاتِ، وَ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَ قِنَا بِرَحْمَتِكَ

بیامرز و به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی عطا فرما و به رحمت ما را از عذاب دوزخ

عَذَابِ النَّارِ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا سَادَاتِي وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

نگاه دار، و درود و رحمت و برکات خدا بر شما باد ای سروران من.

حکیمه خاتون دختر امام جواد علیه السلام (خواهر امام هادی و عمّه امام حسن عسکری علیهما السلام) است که قبر شریفش پایین پای عسکرین و چسبیده به ضریح آن دو بزرگوار است و مرحوم «علامه مجلسی» می گوید: نمی دانم با آن که فضل و جلالت این بانو، ظهور یافته و او از خواصّ و اصحاب سرّائمه علیهم السلام بوده و

ص: ۴۹۹

۱- [۶۱۴] مصباح الزائر صفحه ۴۱۳-۴۱۵ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۷۰.

مادر حضرت مهدی (سلام الله علیه) یعنی نرجس خاتون، نزد این بانو بوده و آن مخدّره، هنگام ولادت حضرت حجّت، حضور داشته و پیوسته آن بزرگوار (مهدی علیه السلام) را در زمان حیات امام حسن عسکری علیه السلام می دیده و از سُفرا و وسائط بعد از وفات امام عسکری علیه السلام بوده، در عین حال زیارتی برای آن کریمه عالمه و فاضله نجیبه و تقیه رضیه، ذکر نشده است. سپس می نویسد: سزاوار است زیارت کردن آن بانو به آنچه که بر زبان جاری شود و هماهنگ با فضل و شأنش باشد. (۱) بر همین اساس، مرحوم محدّث قمی در «مفاتیح الجنان» می گوید: سزاوار است زیارت آن مخدّره با الفاظی که در زیارت اولاد ائمه علیهم السلام نقل می شود، و یا زیارت کنند او را با زیارتی که درباره عمّه مکرمه اش حضرت معصومه (دختر گرامی موسی بن جعفر علیهما السلام) خواهد آمد، و به اعتقاد ما انتخاب زیارت اخیر بهتر است.

زیارت دو امامزاده سید محمد و سید حسین علیهما السلام:

معروف است که نزد قبر عسکریین علیهما السلام عده ای از سادات بزرگ دفن شده اند که از آن جمله است حسین پسر امام هادی علیه السلام. مرحوم محدّث قمی رحمه الله می نویسد: گرچه از احوال این سید بزرگوار اطلاعی نیافته ام لیکن از بعضی از روایات استفاده می شود که از مولای ما امام حسن عسکری علیه السلام و برادرش حسین بن علی الهادی، تعبیر به «سبطین» می شده و این دو برادر را به اجدادشان دو سبط رسول گرامی، حسن و حسین علیهما السلام تشبیه می نمودند، و نیز در روایت [۶۱۶] ابوالطیب آمده است که صدای حضرت حجّت علیه السلام به صدای عمویش حسین شباهت داشت. همچنین در «شجره الاولیاء» تألیف عالم بزرگوار، «سید احمد اردکانی یزدی» در مقام ذکر اولاد امام هادی علیه السلام آمده است که حسین فرزند آن حضرت از زهاد و عباد و از پیروان برادر خود امام عسکری علیه السلام بود.

از مجموع این نکات به دست می آید که این بزرگوار سیدی جلیل القدر و عظیم الشأن است.

امامزاده معروف دیگر سید محمد فرزند دیگر امام هادی علیه السلام است که مزار مشهوری در نزدیکی سامرا دارد و به جلالت شأن و بروز کرامات معروف است؛ عموم مردم به زیارتش می روند و نذرها و هدایای بسیار به آن جا می برند و به وسیله او از خدا حاجت می طلبند، و اعراب آن حدود، از آن بزرگوار حساب می برند و کرامات بسیاری از او نقل شده است.

در جلالت قدر آن جناب همین بس که فرزند بزرگ امام هادی علیه السلام بود و برادر بزرگوارش امام حسن

ص: ۵۰۰

عسکری علیه السلام در فوت او گریبان چاک کرد، و بزرگان علما اعتقاد زیادی به آن حضرت داشته اند و دارند و لذا شیخ بزرگوار «حاجی نوری» (نورالله مرقدہ)، در تعمیر بقعه و ضریح مبارکش سعی و تلاش بسیار کرد.

زیارت وداع عسکرین:

هر گاه خواستی با امام هادی و امام عسکری علیهما السلام وداع کنی نزد قبر مطهر آن دو بزرگوار بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا وَلِيِّيَ اللَّهُ، اسْتَوْدِعُكُمَا اللَّهُ وَأَقْرَأُ عَلَيْكُمَا السَّلَامَ، آمَنَّا

سلام بر شما ای دو ولی خدا، شما را به خدا می سپارم و بر شما درود می فرستم،

بِاللَّهِ وَبِالرَّسُولِ وَبِمَا جِئْتُمَا بِهِ، وَدَلَّلْتُمَا عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ اكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ.

به خدا و رسولش و به آنچه شما آورده و به آن راهنمایی نموده اید ایمان داریم، خدایا ما را در زمره گواهان ثبت فرما.

آنگاه از خداوند توفیق بازگشت مجدد به زیارت آن دو بزرگوار را مسألت نما و به آنچه دوست داشتی دعا کن که ان شاء الله بر آورده خواهد شد. (۱)

ص: ۵۰۱

قبل از بیان این زیارت یادآوری دو نکته لازم است:

۱- سرداب مقدس کجاست؟

مرحوم محدث قمی در «مفاتیح الجنان» می گوید: آنچه به عنوان سرداب مطهر حضرت حجّت علیه السلام گفته می شود همان سرداب داخل خانه امام حسن عسکری علیه السلام است که قبل از بنای جدید و ساختن قبه و حرم برای قبر عسکریین، راه ورود در آن سرداب در طرف پشت قبر مطهر عسکریین، یعنی نزدیک قبر نرجس خاتون قرار داشت که به مقیاس وضعیّت فعلی، ممکن است در قسمت رواق فعلی واقع شده باشد.

این راه بود که با پایین رفتن از پله آن و سپس گذشتن از دالان به در سرداب غیبت می رسیدند که در آن آینه کاری شده و پنجره آن از طرف قبله، به صحن عسکریین باز می شود.

۲- زمان زیارت حضرت

در فصل زیارت ائمه بقیع علیهم السلام گذشت که از روایت سلیمان بن عیسی از پدرش از امام صادق علیه السلام به دست می آید که زیارت امام حئی (که در این زمان حضرت مهدی علیه السلام می باشد) در هر مکانی ممکن است چنان که از همین روایت استفاده می شود که روز جمعه در میان سایر ایام و زمان ها ویژگی خاصی دارد. (۱) پس بر عاشقان و شیعیان آن حضرت است که اگر ممکن شد هر صبح، یادی از آن حضرت کنند و با بعضی از زیارت ها و دعاهایی که ذکرش خواهد آمد، زمزمه و نجوایی با آن بزرگوار داشته باشند و هم برای سلامتی و ظهور حضرتش دعا کنند و اگر هر روز ممکن نشد لااقل هفته ای یک بار، روز جمعه آن حضرت را در مکان مناسبی زیارت کنند و به تعبیر بعضی از دعاها باید «دل را با یاد او آباد نگه داشت». (۲)

ص: ۵۰۲

۱- [۶۱۸] کامل الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۷، حدیث ۴ و این روایت می تواند به سؤال آنهایی که می پرسند: برای رفتن به مسجد جمکران، چه زمانی مناسب تر است پاسخ دهد.

۲- [۶۱۹] اللهم كما جعلت قلبی بذکره معموراً، فاجعل سلاحی بنصرته مشهوراً (بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۳).

اذن دخول:

برای ورود در سرداب مقدس اذن دخول زیر کفایت می کند:

همان اذن دخولی که «سیدبن طاووس» آن را نقل کرده و از جهت مضامین، قریب به نخستین اذن دخولی است که در اوایل بخش زیارات تحت عنوان «اذن دخول» (صفحه ۲۲۰) گذشت.

یا اذن دخولی که «علامه مجلسی» از نسخه ای قدیمی آن را نقل کرده و با «

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ بَقْعَهُ ...

» شروع می شود و آن را نیز سابقاً در اوایل بخش زیارات (صفحه ۲۲۲) به عنوان دومین اذن دخول ذکر کردیم.

زیارت اول (زیارت آل یاسین):

«شیخ جلیل، احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی» در کتاب شریف «احتجاج» روایت کرده که از ناحیه مقدس حضرت مهدی علیه السلام زیارت زیر در پاسخ نامه «محمد حمیری» آمده است که زیارتی است بسیار عالی و پرمحتوا (و در سرداب مقدس و غیر آن می توان از آن استفاده کرد)، آن حضرت فرمود:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لَا لِأَمْرِهِ تَعْقِلُونَ، وَلَا مِنْ أَوْلِيَائِهِ تَقْبَلُونَ، حِكْمَهُ بِالْعَهِّ فَمَا تُغْنِي التُّدْرُ عَنْ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

. هر گاه خواستید بوسیله ما به خدا، و به سوی ما توجه کنید، این زیارت را بخوانید.

این زیارت مطابق نقل «بحارالانوار» چنین است:

سَلَامٌ عَلَى آلِ يَس، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَرَبَّانِي آيَاتِهِ، السَّلَامُ

سلام بر آل یس، سلام بر تو ای دعوت کننده (به سوی) خدا و پرورش یافته آیات الهی،

عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ وَدَيَانَ دِينِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَنَاصِرَ حَقِّهِ،

سلام بر تو ای درگاه (رحمت) خدا و مبلغ دینش، سلام بر تو ای جانشین خدا (در زمین) و یاور دینش،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَلِيلَ ارَادَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِيَّ كِتَابِ اللَّهِ

سلام بر تو ای حجت خدا و راهنمای اراده اش سلام بر تو ای تلاوت کننده کتاب خدا

وَتَرْجُمَانُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي آنَاءِ لَيْلِكَ وَأَطْرَافِ نَهَارِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

و مفسر آن سلام بر تو در طول شب و روز سلام بر تو

ص: ۵۰۳

يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِيثَاقَ اللَّهِ الَّذِي أَخَذَهُ وَوَكَّدَهُ،

ای ذخیره الهی در زمین او، سلام بر تو ای پیمانی که خدا آن را گرفته و محکم ساخته است

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِي ضَمِنَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ

سلام بر تو ای وعده خدا که آن را ضمانت نموده، سلام بر تو ای نشانه

الْمَنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمَضْبُوبُ، وَالْعَوْتُ وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ، وَعَدَاءٌ غَيْرِ

نصب شده، و دانش فراوان، و فریادرس و رحمت وسیع، و ای وعده

مَكْذُوبٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقُومُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْعُدُ، السَّلَامُ

صادق (الهی)، سلام بر تو هنگامی که بپا می خیزی سلام بر تو هنگامی که می نشینی، سلام

عَلَيْكَ حِينَ تَقْرَأُ وَتُبَيِّنُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصَلِّي وَتَقْنُتُ، السَّلَامُ

بر تو هنگامی که (قرآن) می خوانی و تفسیر می کنی، سلام بر تو هنگامی که نماز می خوانی و قنوت می گیری، سلام

عَلَيْكَ حِينَ تَرْكَعَ وَتَسْجُدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَهَلَّلُ وَتُكَبِّرُ، السَّلَامُ

بر تو هنگامی که رکوع کرده و سجده می کنی سلام بر تو هنگامی که «لا اله الا الله» و تکبیر می گویی، سلام

عَلَيْكَ حِينَ تَحْمَدُ وَتَسْتَغْفِرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصْبِحُ وَتُمْسِي

بر تو هنگامی که ستایش خدا کرده و آمرزش می طلبی، سلام بر تو هنگامی که صبح و شام می کنی،

السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَعُشَى وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

سلام بر تو در شب آن هنگام که سیاهیش فراگیر شود و در روز آن هنگام که آشکار گردد، سلام بر تو ای

الْإِمَامُ الْمَأْمُونُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمَأْمُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

امام مورد اطمینان، سلام بر تو ای پیشی گرفته ای که همه آرزوی تو را دارند،

بِجَمَاعِ السَّلَامِ، أَشْهَدُكَ يَا مَوْلَايَ أَنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا

همه سلام ها بر تو باد مولای من تو را گواه می گیرم که شهادت می دهم بر اینکه معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که

شَرِيكَ لَهُ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لَا حَيْبَ إِلَّا هُوَ وَأَهْلُهُ، وَأَشْهَدُكَ

شریکی ندارد و محمد بنده و فرستاده اوست، محبوبی جز او و خاندانش نیست، و مولای من تو را گواه

يَا مَوْلَايَ إِنَّ عَلِيًّا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَيْنَ

می گیرم که علی امیرمؤمنان حجت خداست و امام حسن حجت او و امام حسین

حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ

حجت او و علی بن حسین حجت او، و محمد بن علی، حجت او و جعفر بن

مُحَمَّدٌ حُجَّتُهُ، وَمُوسَى بْنُ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِيٌّ بْنُ مُوسَى حُجَّتُهُ،

محمد حجّت او، و موسی بن جعفر حجّت او، و علی بن موسی حجّت او،

وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ

و محمد بن علی حجّت او و علی بن محمد حجّت او و حسن بن علی

حُجَّتُهُ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ حُجَّهَ اللَّهِ، أَنْتُمْ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ، وَإِنَّ رَجَعْتَكُمْ حَقٌّ لَا

حجّت اوست و گواهی می دهم که تو حجّت خدایی، آغاز و پایان شمایید و این که رجعت شما حق است

رَيْبَ فِيهَا، يَوْمَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا، لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ

و هیچ شکی در آن نیست، روزی که ایمان آوردن کسی که قبلاً ایمان نیاورده یا در ایمانش

فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا، وَإِنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَإِنَّ نَاكِرًا وَنَكِيرًا حَقٌّ، وَاشْهَدُ أَنْ

عمل نیکی انجام نداده سودی به حالش نخواهد داشت، و اینکه به یقین مرگ و (آمدن دو فرشته) ناکر و نکیر (در قبر) حق است، و

النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبُعْثَ حَقٌّ [۶۲۰]، وَإِنَّ الصِّرَاطَ حَقٌّ، وَالْمِزَانَ حَقٌّ، وَالْمِيزَانَ

گواهی می دهم که زنده شدن دوباره و برانگیخته شدن حق است و پل صراط و کمین گاه قیامت حق است، و سنجش اعمال

حَقٌّ، وَالْحَشْرَ حَقٌّ، وَالْحِسَابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةَ وَالنَّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ

و محشور شدن و رسیدگی به حساب اعمال حق است و بهشت و دوزخ حق است، و وعده و وعیدهای بهشت و جهنم حق

وَالْوَعْدَ بِهِمَا حَقٌّ، يَا مَوْلَايَ شَقِيٍّ مَنْ خَالَفَكَ، وَسَعِدَ مَنْ اطَاعَكَ،

است، ای مولای من مخالف شما بدبخت و مطیع شما خوشبخت است،

فَاشْهَدُ عَلَى مَا اشْهَدْتُكَ عَلَيْهِ، وَ أَنَا وَلِيُّ لَكَ، بَرِيٌّ مِنْ عَدُوِّكَ، فَالْحَقُّ مَا

پس بر آنچه تو را بر آن شاهد گرفتم گواهی ده، و من دوست شمایم و از دشمنانتان بیزارم، حق آن است که

رَضِيْتُمُوهُ، وَ الْبَاطِلُ مَا اسْخَطْتُمُوهُ [۶۲۱]، وَ الْمَعْرُوفُ مَا امْرُؤْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْكَرُ

شما را خشنود ساخته و باطل آن است که شما را به خشم آورده و معروف آن است که شما به آن فرمان داده اید و منکر

مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ، فَانْفُسِي مُؤْمِنَةً بِاللَّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ

آن است که شما از آن نهی کرده اید، پس من ایمان دارم به خدای یگانه ای که شریکی ندارد و به فرستاده او

وَبِأَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَبِكُمْ يَا مَوْلَايَ، أَوْلَكُمْ وَأَخْرِكُمْ، وَنُصْرَتِي مُعَدَّةٌ لَكُمْ،

و به امیر مؤمنان و به شما ای مولای من اولین و آخرینتان، و برای یاریتان آماده ام

ص: ۵۰۵

وَمَوَدَّتِي خَالِصَةً لَكُمْ، آمِينَ آمِينَ أَنْكَاهَ ائِن دَعَا خَوَانِدَه شُود: اَللّهُمَّ اِنِّي اَسْئَلُكَ

و دوستی من نسبت به شما خالص است، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر، **** خدايا از تو می خواهم

اِنْ تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ نَبِيِّ رَحْمَتِكَ، وَكَلِمَةٍ نُورِكَ، وَانْ تَمَلَأَ قَلْبِي نُورَ

که بر محمد پیامبر رحمتت و آفریده پرنورت درود فرستی و پر کنی دلم را از نور

الْيَقِينِ، وَصَدْرِي نُورَ الْإِيمَانِ، وَفِكْرِي نُورَ التَّيَاتِ، وَعَزْمِي نُورَ الْعِلْمِ،

یقین و سینه ام را از نور ایمان و فکرم را از نور اراده، و عزمم را از نور علم

وَقُوَّتِي نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسَانِي نُورَ الصِّدْقِ، وَدِينِي نُورَ الْبَصَائِرِ مِنْ عِنْدِكَ،

و توانم را از نور عمل، و زبانم را از نور صداقت و دینم را از نور روشنایی های نزدت،

وَبَصْرِي نُورَ الضِّيَاءِ، وَسَمْعِي نُورَ الْحِكْمَةِ، وَمَوَدَّتِي نُورَ الْمَوَالَاهِ

و چشمم را از نور روشنایی، و گوشم را از نور حکمت، و محبتم را از نور دوستی

لِمُحَمَّدٍ وَآلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، حَتَّى الْقَاكَ وَقَدْ وَفَيْتَ بِعَهْدِكَ وَمِيثَاقِكَ،

محمد و خاندان پاکش - که بر ایشان درود باد- (پر کنی) تا هنگامی که تو را ملاقات کنم در حالی که به عهد و پیمان

فَتَغَشَّيْنِي رَحْمَتَكَ، يَا وَلِيَّيَا حَمِيدُ، اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ حُجَّتِكَ فِي

وفا نمودم پس مرا با رحمت خود بپوشان، ای سرپرست، ای ستوده، خدايا درود فرست بر محمد (امام زمان) حجتت در

اَرْضِكَ، وَخَلِيفَتِكَ فِي بِلَادِكَ، وَالِدَّاعِي اِلَى سَبِيلِكَ، وَالْقَائِمِ بِقِسْطِكَ،

زمین و جانشینت در شهرهایت و دعوت کننده به راهت و پادارنده قسط و عدل تو،

وَالثَّائِرِ بِأَمْرِكَ، وَلِيَّيَا الْمُؤْمِنِينَ، وَبَوَارِ الْكَافِرِينَ، وَمَجْلِي الظُّلْمَةِ، وَمُنِيرِ

و بپاخواسته برای اجرای فرمانت، همان سرپرست مؤمنان و نابود کننده کافران، و زائل کننده تاریکی و روشن کننده

الْحَقِّ، وَالنَّاطِقِ بِالْحِكْمَةِ وَالصِّدْقِ، وَكَلِمَتِكَ التَّامَّةِ فِي اَرْضِكَ،

حق، و گوینده حکمت و راستی و حجت کاملت در زمین،

الْمُرْتَقِبِ الْخَائِفِ، وَالْوَلِيِّ النَّاصِحِ، سَفِينَةِ النَّجَاهِ، وَعَلَمِ الْهُدَى وَنُورِ

آن منتظر نگران، و سرپرست خیرخواه، همان کشتی نجات و نشانه هدایت و روشنی

ابصارِ الْوَرَى وَخَيْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَارْتَدَى وَ مُجَلَّى الْعَمَى الَّذِي يَمَلَأُ

چشمان مخلوقات، بهترین کسی که پیراهن و ردا پوشیده و برطرف کننده جهالت و نادانی، کسی که

الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطًا، كَمَا مُلِثْتُ ظُلْمًا وَجَوْرًا، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

زمین را از عدل و داد پر می کند، همان گونه که از ظلم و جور پر شده است، زیرا که تو بر هر چیز

ص: ۵۰۶

قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَابْنِ أَوْلِيَّائِكَ الَّذِينَ فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ،

توانایی، خدایا بر ولایت و فرزند اولیائت درود فرست، آنانی که اطاعتشان را

وَإَوْجِبْتَ حَقَّهُمْ، وَأَذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ وَطَهَّرْتَ تَهُمْ تَطْهِيراً، اللَّهُمَّ

لازم و رعایت حقشان را واجب فرمودی و ناپاکی را از آنها دور ساخته و به شایستگی پاکشان نمودی، خدایا

انصُرْهُ وَانْتَصِرْ بِهِ لِدِينِكَ، وَانصُرْ بِهِ أَوْلِيَّائَكَ، وَ أَوْلِيَّائَهُ وَشِيعَتَهُ وَأَنْصَارَهُ،

یاریش کن و دینت را به دست او یاری کن، و دوستدارانت و دوستداران و شیعیان و یاورانش

وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ، اللَّهُمَّ اعِذْهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ بَاغٍ وَطَاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ،

را به وسیله او یاری کن و ما را در زمره آنان قرار ده، خدایا او را از شر هر ظالم و طغیانگر و از شر تمامی مخلوقات،

وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنَ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَاحْرُسْهُ

و از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپ حفظ کن، و نگهدار او باش و از رسیدن آسیب

وَامْنَعُهُ مِنْ أَنْ يُوَصَلَ إِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ، وَآلَ رَسُولِكَ،

به او جلوگیری کن، و با حفظ او رسالت و خاندانش را حفظ کن، و با او عدل را

وَاطْهَرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَابْنَهُ بِالنَّصْرِ، وَانصُرْ ناصِرِيهِ، وَاخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَأَقْصِمِ

ظاهر کن و با یاریش او را تأیید کن، و یاورانش را یاری کن، و مخالفانش را خوار گردان، و دشمنانش را درهم شکن،

قَاصِمِيهِ، وَأَقْصِمِ بِهِ جَبَابِرَةَ الْكُفْرِ، وَأَقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَ الْمُنَافِقِينَ، وَ جَمِيعَ

و به دست او گردنکشان کفر را درهم شکن و بدست او کافران و منافقان و تمامی

الْمُلْحِدِينَ حَيْثُ كَانُوا مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا،

بی دینان را در هر جا که هستند چه در شرق زمین و چه در غرب آن و چه در خشکی و چه در دریا

وَامْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَاطْهَرْ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

نابود کن، و به دست او زمین را از عدل پر کن، و به دست او دین پیامبرت - که درود خدا بر او و خاندان پاکش

وَاجْعَلْنِي اللَّهُمَّ مِنْ أَنْصَارِهِ وَاعْوَانِهِ، وَاتَّبَاعِهِ وَشِيعَتِهِ، وَارِنِي فِي آلِ

باد- را ظاهر کن، خدایا مرا از یاران و یاوران و پیروان و شیعیانش قرار ده و آنچه را خاندان محمد- که بر آنان درود

مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ مَا يَأْمُلُونَ، وَفِي عَدُوِّهِمْ مَا يَخْذَرُونَ، اَللهُ الْحَقِّ

باد- آرزو داشتند در مورد دشمنانشان بیم داشتند به من نشان ده ای معبود بر حق دعایم را

ص: ۵۰۷

آمِن، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

پذیر، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای مهربان ترین مهربانان. یادآوری: همان گونه که اشاره شد این زیارت از زیارات مطلقه است و اختصاصی به سرداب مقدس ندارد، لذا در هر زمان - مخصوصاً عصر جمعه - می توان آن را خواند.

زیارت دوم (زیارت مخصوص سرداب):

«علّامه مجلسی» از «شیخ مفید» و «شهید اوّل» و «مولف مزار کبیر» نقل می کند که هرگاه از زیارت جدّ و پدر حضرت حجّت علیه السلام فارغ شدی بر در حرم آن حضرت بایست و بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَخَلِيفَةَ آبَائِهِ الْمُهَدِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای جانشین خدا و جانشین پدران هدایت یافته ات، سلام بر تو ای

وَصِيَّ الْأَوْصِيَاءِ الْمَاضِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَافِظَ اسْرَارِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

جانشین اوصیای گذشته، سلام بر تو ای حافظ اسرار پروردگار جهانیان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ مِنَ الصَّفْوَةِ الْمُتَّجِبِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

سلام بر تو ای ذخیره خدا از میان برگزیدگان باشرافت، سلام بر تو ای فرزند

الْأَنْوَارِ الزَّاهِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْأَعْلَامِ الْبَاهِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

نورهای تابان، سلام بر تو ای فرزند نشانه های فروزان، سلام بر تو ای فرزند

الْعِتْرَةِ الطَّاهِرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَعْدِنَ الْعُلُومِ النَّبَوِيَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

خاندان پاک، سلام بر تو ای گنجینه دانشهای نبوی، سلام بر تو ای

بَابَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُؤْتَى إِلَّا مِنْهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَبِيلَ اللَّهِ الَّذِي مَنْ سَلَكَ

درگاه رسیدن به خدا که جز از آن داخل نشوند، سلام بر تو ای راه رسیدن به خدا که اگر کسی غیر آن را بپیماید

غَيْرَهُ هَلَكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاطِرَ شَجَرَةِ طُوبَى وَسِدْرَةِ الْمُنْتَهَى

هلاک می شود، سلام بر تو ای بیننده درخت طوبی و سدره المنتهی

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُطْفِئُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ الَّتِي لَا

سلام بر تو ای نور خدا که هرگز خاموش نشود، سلام بر تو ای حجت خدا که

ص: ۵۰۸

۱- [۶۲۲] بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۱ حدیث ۱ و احتجاج، جلد ۲، صفحه ۴۹۲ (با اندکی تفاوت).

تَخْفَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ عَلَى مَنْ فِي الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ، السَّلَامُ

مخفی نباشد، سلام بر تو ای حجت خدا بر هر که در زمین و آسمان است، اسلام

عَلَيْكَ سَلَامٌ مَنْ عَرَفَكَ بِمَا عَرَفَكَ بِهِ اللَّهُ، وَنَعَنَكَ بِبَعْضِ نُعُوتِكَ الَّتِي أَنْتَ

بر تو همانند سلام کسی که تو را می شناسد آن گونه که خداوند معرفی نموده است (و همانند سلام کسی که) تو را با بعضی از صفات که

اهلها و فوقها، اشهد أنك الحجة على من مضى ومن بقى، وإن حزبك

شایسته آن و برتر از آنی توصیف کرده است، گواهی می دهم که تو به یقین بر تمامی گذشتگان و آیندگان حجت هستی و به یقین گروه تو

هم الغالبون، وأولياك هم الفائزون، وأعدائك هم الخاسرون، وأنتك

پیروزند، و پیروانت رستگار، و دشمنانت زیانکارند، به یقین تو

خازن كل علم، وفاتق كل رتي، ومحقق كل حق، ومبطل كل باطل،

گنجینه تمام علوم و گشاینده تمام گره ها، و احقاق کننده هر حق و باطل کننده هر باطلی

رضيتك يا مولاي اماماً و هادياً و ولياً و مرشداً، لا ابغى بك بدلاً، ولا

ای مولای من به امامت و هدایتگری و ولایت و راهنمایی تو راضیم و برای تو جایگزینی نگرفته

اتخذ من دونك ولياً، اشهد أنك الحق الثابت الذي لا عيب فيه، وإن

و جز تو سرپرستی بر نخواهم گزید، گواهی می دهم که به یقین تو حق ثابتی هستی که ایرادی در آن نیست،

وعد الله فيك حقاً، لا ارتاب ل طول الغيبه و بعد الأمد، ولا اتحير مع من

و وعده خدا در مورد تو حق است، و بخاطر طولانی بودن غیبت و دوری مدت، تردید نخواهم کرد، و به همراه

جهلك و جهل بك، منتظر متوقع لآيامك، وأنت الشافع الذي لا تنازع،

بیخبران از تو و جاهلان به تو سرگردان نمی شوم، و منتظر و چشم به راه روزهای حضور توام، و تویی شفاعت کننده بدون

منازع

وَالْوَلِيُّ الَّذِي لَا تُدَافِعُ، ذَخَرَكَ اللَّهُ لِنُضْرِهِ الدِّينِ، وَأَعَزَّزَ الْمُؤْمِنِينَ،

و سرپرست بی بدیل، که خداوند تو را برای یاری دین و عزت مؤمنان

وَالْإِنْتِقَامِ مِنَ الْجَاهِلِينَ الْمَارِقِينَ، أَشْهَدُ أَنَّ بَوْلَايَتِكَ تُقْبَلُ الْأَعْمَالُ،

و انتقام از منکران (حق) و بیرون روندگان از دین ذخیره نموده است، گواهی می دهم که به یقین با ولایت تو اعمال پذیرفته

وَتُرَكَّى الْأَفْعَالُ، وَتُضَاعَفُ الْحَسَنَاتُ، وَتُمْحَى السَّيِّئَاتُ، فَمَنْ جَاءَ

و کردار پاک، و نیکیها چند برابر و گناهان پاک شود، پس کسی که

بَوْلَايَتِكَ، وَاعْتَرَفَ بِإِمَامَتِكَ، قُبِلَتْ أَعْمَالُهُ، وَصُدِّقَتْ أَقْوَالُهُ، وَتُضَاعَفَتْ

به ولایت داخل شده و به امامت اقرار کند، اعمالش قبول و گفتارش تصدیق می شود و نیکیهایش چند برابر

حَسَنَاتُهُ، وَمُحِيتِ سَيِّئَاتُهُ، وَمَنْ عَدَلَ عَنْ وِلَايَتِكَ، وَجَهَلَ مَعْرِفَتَكَ،

و گناهانش پاک می شود، و کسی از ولایت خارج شود و تو را نشناسد

وَاسْتَبَدَلَ بِكَ غَيْرَكَ، كَبَّهُ اللَّهُ عَلَى مَنْخَرِهِ فِي النَّارِ، وَلَمْ يَقْبَلِ اللَّهُ لَهُ عَمَلًا،

و به جای تو دیگری را جایگزین کند، خداوند او را به صورتش در آتش اندازد و عملش را نپذیرد

وَلَمْ يُقِمَّ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزَنًا، أَشْهَدُ اللَّهَ وَأَشْهَدُ مَلَائِكَتَهُ، وَأَشْهَدُكَ يَا

و برای اعمالش در روز قیامت ارزشی قائل نشود، خداوند و فرشتگانش و تو را ای مولای من بر این (سخنان)

مَوْلَايَ بِهَذَا ظَاهِرُهُ كِبَاطِنِهِ، وَسِرُّهُ كَعَلَانِيَتِهِ، وَأَنْتَ الشَّاهِدُ عَلَى ذَلِكَ،

گواه می گیرم، سخنانی که ظاهر و باطن و پنهان و آشکارش یکی است، و تویی گواه بر این امور

وَهُوَ عَهْدِي إِلَيْكَ، وَمِيثَاقِي لَدَيْكَ، إِذْ أَنْتَ نِظَامُ الدِّينِ، وَيَعْسُوبُ

و این عهد من است نزدت و پیمان من است در پیشگاهت، چرا که تویی نظام دین و پیشوای بزرگ

الْمُتَّقِينَ، وَعِزُّ الْمُؤَحِّدِينَ، وَبِذَلِكَ أَمَرَنِي رَبُّ الْعَالَمِينَ، فَلَوْ تَطَاوَلَتْ

پرهیزکاران، و عزت یکتاپرستان، و به آن پروردگار جهانیان فرمان داده است، پس هرگاه

الدُّهُورُ وَتَمَادَّتِ الْأَعْمَارُ لَمْ أزدَدْ فَيْكَ إِلَّا يَقِينًا، وَلَكَ إِلَّا حُبًّا، وَعَلَيْكَ

روزگار ما به دازا کشد و عمرها طولانی گردد، افزوده نگردد جز بر یقین من نسبت به تو و محبتم به تو،

إِلَّا مُتَّكِلًا وَمُعْتَمِدًا، وَلِظُهُورِكَ إِلَّا مُتَوَقِّعًا وَمُنْتَظَرًا، وَلِجِهَادِي بَيْنَ يَدَيْكَ

و توکل و اعتماد به تو و توقع و انتظار ظهور تو و اشتیاق جهاد در کنار تو

مُتَرَقِّبًا، فَأَبْدُلْ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ أَهْلِي وَ جَمِيعَ مَا خَوَّلَنِي رَبِّي

پس جان و مال و فرزند و خانواده و تمامی آنچه که پروردگارم به من عنایت فرموده در پیش رویت

بَيْنَ يَدَيْكَ، وَالتَّصَرَّفَ بَيْنَ أَمْرِكَ وَ نَهْيِكَ، مَوْلَايَ فَإِنْ أَدْرَكْتُ أَيَّامَكَ

فدا می کنم و در اختیار امر و نهی تو می گذارم، ای مولای من پس اگر روزگار درخشان

الزَّاهِرَةَ، وَأَعْلَامَكَ الْبَاهِرَةَ، فَهَا أَنَا ذَا عَبْدُكَ الْمُتَصَرِّفُ بَيْنَ أَمْرِكَ وَنَهْيِكَ،

و نشانه های آشکارت را درک نمودم، پس من همان بنده توام که اختیارم به دست امر و نهی توست

أَرْجُو بِهِ الشَّهَادَةَ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَالْفَوْزَ لَدَيْكَ، مَوْلَايَ فَإِنْ أَدْرَكَنِي الْمَوْتُ

که به واسطه آن امید شهادت در پیش رویت و رستگاری در نزدت را دارم، ای مولای من اگر پیش از

قَبْلِ ظُهُورِكَ، فَإِنِّي أَتَوَسَّلُ بِكَ وَبَابَائِكَ الطَّاهِرِينَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى وَاسْتَلُّهُ

ظهورت مرگم فرا رسد، به واسطه تو و پدران پاکت به درگاه خداوند بلندمرتبه متوسل می شوم و از او می خواهم

ص: ۵۱۰

ان يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَانْ يَجْعَلَ لِي كَرَّةً فِي ظُهُورِكَ،

که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستد و بازگشت در ظهورت و

وَرَجَعَهُ فِي أَيَّامِكَ، لِأَبْلُغَ مِنْ طَاعَتِكَ مُرَادِي وَاشْفِيَّ مِنْ أَعْدَائِكَ

رجوع در روزگارت را نصیبم گرداند، تا با اطاعتت به مقصودم برسم و دلم را از (انتقام) دشمنانت

فُوَادِي مَوْلَايَ وَقَفْتُ فِي زِيَارَتِكَ مَوْقِفَ الْخَاطِئِينَ النَّادِمِينَ،

خشنود سازم، ای مولای من، در زیارتت در جایگاه خطاکاران پشیمان

الْخَائِفِينَ مِنْ عِقَابِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَقَدْ اتَّكَلْتُ عَلَى شَفَاعَتِكَ،

که از کیفر پروردگار جهانیان ترسانند، قرار گرفته ام، و بر شفاعتت توکل کرده

وَرَجَوْتُ بِمُؤَالَاتِكَ وَشَفَاعَتِكَ مَحْوَ ذُنُوبِي وَسِتْرَ عُيُوبِي وَمَغْفِرَةَ

و به واسطه پیروی از تو و شفاعتت به پاکی از گناهان و پوشیدگی عیبهات و آمرزش لغزشهایم

زَلَلِي فَكُنْ لَوْلِيَّكَ يَا مَوْلَايَ عِنْدَ تَحْقِيقِ أَمَلِي، وَاسْأَلِ اللَّهَ غُفْرَانَ زَلَلِي،

امیدوارم، پس ای مولای من همراه دوستداریت باش در هنگام تحقق آرزویش و از خداوند آمرزش لغزشش را بخواه

فَقَدْ تَعَلَّقَ بِحَبْلِكَ، وَتَمَسَّكَ بِوِلَايَتِكَ، وَتَبَرَّءَ مِنْ أَعْدَائِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ

چرا که دست به دامن شده و به ولایتت متمسک شده و از دشمنانت بیزاری جسته است، خدایا

عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْجِزْ لَوْلِيَّتِكَ مَا وَعَدْتَهُ، اللَّهُمَّ اظْهِرْ كَلِمَتَهُ، وَأَعْلِ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آنچه به ولایت و وعده فرمودی وفا کن، خدایا آئینش را آشکار ساز و دعوتش را

دَعْوَتَهُ، وَأَنْصُرْهُ عَلَيَّ عَدُوَّهُ وَعَدُوَّكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

ظاهر گردان، و او را بر دشمنانش و دشمنانت پیروز گردان ای پروردگار جهانیان، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأُظْهِرْ كَلِمَتَكَ التَّامَّةَ، وَمُعَيَّبِكَ فِي أَرْضِكَ، الْخَائِفَ

محمد و خاندان پاکش درود فرست و حجت بابرکت و پنهان شده در زمینت را ظاهر کن همان نگران

الْمُتَّقِبَ، اللَّهُمَّ انصُرْهُ نَصْرًا عَزِيزًا، وَافْتَحْ لَهُ فَتْحًا قَرِيبًا يَسِيرًا،

در حال انتظار، خدایا او را با عزّت یاری کن و برای او پیروزی نزدیک و آسان قرار ده

اللَّهُمَّ وَاغْزِبْ بِهِ الدِّينَ بَعْدَ الْخُمُولِ، وَاطْلُعْ بِهِ الْحَقَّ بَعْدَ الْأُفُولِ، وَاجْلِبْ بِهِ

خدایا به واسطه او دین را بعد از گمنامی عزّت ده و حق را بعد از غروب آشکار ساز و به واسطه او

الظُّلْمَةَ، وَاكْشِفْ بِهِ الْعَمَّةَ، اللَّهُمَّ وَآمِنْ بِهِ الْبِلَادَ، وَاَهْدِ بِهِ الْعِبَادَ، اللَّهُمَّ

تاریکیها را روشنی بخش و غصّه ها را برطرف کن، خدایا به واسطه او شهرها را ایمن گردان و بندگان را هدایت کن، خدایا

ص: ۵۱۱

أَمْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقِسْطًا، كَمَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا، أَنْتَكَ سَمِيعٌ

زمین را به دست او پر از عدل و داد کن همان گونه که از ظلم و ستم پر شده است، چرا که تو به یقین شنوا

مُجِيبٌ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، ائْتِدْنِ لَوْلِيَّكَ فِي الدُّخُولِ إِلَى حَرَمِكَ،

و پاسخگویی، سلام بر تو ای ولی خدا، به دوستداری برای داخل شدن در حرمت اجازه فرما

صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آبَائِكَ الطَّاهِرِينَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

درود خدا بر تو و بر پدران پاکت، و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

آنگاه به طرف سرداب غیبت آن حضرت حرکت کن و رخصت بطلب و وارد شو و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

و با طمأنینه و حضور قلب پایین برو و در عرصه سرداب، دو رکعت نماز بخوان و بگو: اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَاللَّهُ الْحَمْدُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

***** خدا بزرگتر از هر چیز است، خدا بزرگتر از هر چیز است، معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است، و حمد و سپاس از آن اوست

الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا، وَعَرَّفَنَا أَوْلِيَاءَهُ وَاعْدَاءَهُ، وَوَفَّقَنَا لَزِيَارِهِ إِثْمَتِنَا، وَلَمْ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که ما را به این (زیارت) هدایت نمود، و دوستان و دشمنانش را به ما شناساند، و ما را به زیارت

يَجْعَلُنَا مِنَ الْمُعَانِدِينَ النَّاصِبِينَ، وَلَا مِنَ الْعُلَاهِ الْمُفَوِّضِينَ، وَلَا مِنَ

پیشوایانمان موقف نمود، و ما را از دشمنان ناصبی و غلوکنندگان تفویضی و

الْمُرْتَابِينَ الْمُقْصَرِّينَ، السَّلَامُ عَلَىٰ وَلِيِّ اللَّهِ وَابْنِ أَوْلِيَاءِهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ

تردیدکنندگان سهل انگار قرار نداد، سلام بر ولی خدا و فرزند اولیایش، سلام بر

الْمُدَّخِرِ لِكِرَامِهِ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ، وَبَوَارِ اعْدَائِهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ النُّورِ الَّذِي أَرَادَ

ذخیره شده برای گرامیداشت اولیای خدا و درهم کوبنده دشمنانش، سلام بر نوری که کافران قصد

اهْلُ الْكُفْرِ اَطْفَاءُهُ، فَابِىَ اللّٰهُ اَلَا اِنْ يُّنِمْ نُوْرُهُ بِكُرْهِهِمْ، وَاَيَّدُهُ بِالْحَيٰهِ

خاموش کردنش را داشتند ولی خداوند خواست که نورش را با وجود ناخشنودی آنان کامل گرداند و او را با زندگانی (طولانی) تأیید نماید

حَتّٰى يُظْهَرَ عَلٰى يَدِهِ الْحَقُّ بِرَغْمِهِمْ، اَشْهَدُ اَنَّ اللّٰهَ اضْطَفِيْكَ صَغِيْرًا،

تا حق به دست او علی رغم میل آنان ظاهر شود، گواهی می دهم که خداوند تو را در خردسالی برگزید

وَاكْمَلَ لَكَ عُلُوْمَهُ كَبِيْرًا، وَاَنَّكَ حَيٌّ لَا تَمُوْتُ حَتّٰى تُبْطَلَ الْجَبْتُ

و در بزرگسالی دانشش را بر تو کامل نمود، و به یقین تویی زنده ای که نخواهی مرد تا بتها

ص: ۵۱۲

وَالطَّاعُونَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَى خُدَامِهِ، وَاعْوَانِهِ عَلَى غَيْبَتِهِ وَنَائِيهِ،

و طاعوتها را نابود کنی، خدایا بر او و بر خدمتگذاران و یاورانش در زمان غیبت و دوریش درود فرست

وَاسْتُرَّهُ سِتْرًا عَزِيزًا، وَاجْعَلْ لَهُ مَعْقِلًا حَرِيْرًا، وَاشْدُدِ اللَّهُمَّ وَطَاتِكَ

و او را به خوبی حفظ فرما، و برای او پناهگاه محکمی قرار ده، و خدایا به سختی دشمنانش را پایمال

عَلَى مُعَانِدِيهِ، وَاحْرُسْ مَوَالِيَهُ وَزَأْتِرِيهِ، اللَّهُمَّ كَمَا جَعَلْتَ قَلْبِي بِذِكْرِهِ

کن، و دوستان و زیارت کنندگانش را حفظ کن، خدایا همان گونه که دلم را با یادش

مَعْمُورًا، فَاجْعَلْ سِلَاحِي بُنْصُرَتِهِ مَشْهُورًا، وَأَنْ حَالَ بَيْنِي وَبَيْنَ لِقَائِهِ

حیات بخشیدی، پس سلاحم را برای یاریش آماده قرار ده، و اگر مرگ بین من و دیدارش جدایی

الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَى عِبَادِكَ حَتْمًا، وَأَقْدَرْتَ بِهِ عَلَى خَلِيقَتِكَ

اندازد همان مرگی که بر بندگانت حتمی کرده، و به رغم میل بندگانت آن را بر آنان مسلط

رَغْمًا، فَابْعَثْنِي عِنْدَ خُرُوجِهِ ظَاهِرًا مِنْ حُفْرَتِي مُؤْتَرًّا كَفَنِي حَتَّى

ساخته ای، پس در زمان قیامش مرا از قبرم کفن پوشان خارج کن تا

اجَاهِدَ بَيْنَ يَدَيْهِ فِي الصِّفِّ الَّذِي اثْنَيْتَ عَلَى أَهْلِهِ فِي كِتَابِكَ، فَقُلْتَ

در پیش رویش جهاد کنم در گروه آنان که در قرآنت آنها را ستایش نموده و فرمودی:

كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُورٌ، اللَّهُمَّ طَالَ الْإِنْتِظَارُ، وَشِمْتَ بِنَا الْفُجَّارُ،

گویی آنان بنایی آهینند، خدایا انتظار طولانی شد و بدکاران ما را سرزنش کردند

وَصَعَبَ عَلَيْنَا الْإِنْتِصَارُ، اللَّهُمَّ ارِنَا وَجْهَ وَلِيِّكَ الْمَيْمُونِ فِي حَيَاتِنَا

و برای ما یافتن یاور سخت شده است، خدایا چهره مبارک ولایت را در زمان حیات و بعد از مردن به ما

وَبَعْدَ الْمُنُونِ، اللَّهُمَّ أَنِّي أَدِينُ لَكَ بِالرَّجْعَةِ بَيْنَ يَدَيْ صَاحِبِ هَذِهِ

نشان ده، خدایا من برای رجعت پیش روی صاحب این مکان، آماده و مطیع

الْبُقْعَةِ، الْغَوْثَ الْغَوْثَ الْغَوْثَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، قَطَعْتُ فِي وُضْعِكَ

توأم، به فریاد رس، به فریاد رس به فریاد رس، ای صاحب عصر و زمان، برای رسیدن به تو، دوستان صمیمیم را

الْخُلَّانَ، وَهَجَرْتُ لِزِيَارَتِكَ الْأَوْطَانَ، وَاخْفَيْتُ أَمْرِي عَنْ أَهْلِ الْبُلْدَانِ،

رها کردم، و برای زیارتت ترک دیار گفتم و عقیده ام را از اهل شهرها پنهان ساختم

لِتَكُونَ شَفِيعاً عِنْدَ رَبِّكَ وَرَبِّي وَ إِلَىٰ آبَائِكَ وَمَوَالِيَّ فِي حُسْنِ التَّوْفِيقِ

تا در نزد پروردگار تو و من شفیع باشی، و در نزد پدرانم سروران من در عاقبت بخیری

ص: ۵۱۳

لِي وَاسْبَاغِ النِّعْمَةِ عَلَيَّ، وَسَوْقِ الْإِحْسَانِ إِلَيَّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و فراوانی نعمت و روی آوردن لطفت به من (شفیعیم باشی) خدایا بر محمد

وَآلِ مُحَمَّدٍ اصْحَابِ الْحَقِّ، وَقَادَةَ الْخَلْقِ، وَأَسْتَجِبْ مِنِّي مَا دَعَوْتُكَ،

و خاندان پاکش همان یاران حق و پیشوایان خلق درود فرست، و آنچه از تو خواستم برایم اجابت کن

وَاعْطِنِي مَا لَمْ أَنْطِقْ بِهِ فِي دُعَائِي مِنْ صَلَاحِ دِينِي وَ دُنْيَايَ، أَنْكَ حَمِيدٌ

و آنچه از صلاح دین و دنیایم در دعایم به زبان نیاوردم عطایم کن، چرا که تو ستوده

مَجِيدٌ، وَ صَيَّلَى اللّٰهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ. آنگاه داخل صفه (ایوان) شو و دو و بزرگواری و درود خدا بر محمد و خاندان

پاکش باشد.*****

رکعت نماز بخوان و بگو: اللَّهُمَّ عَبْدُكَ الرَّائِي فِي فَنَاءِ وَلِيِّكَ، الْمَزُورِ الَّذِي

***** خدایا بنده زائرت در درگاه ولی توست، زیارت شده ای که

فَرَضْتَ طَاعَتَهُ عَلَى الْعَبِيدِ وَالْأَحْرَارِ، وَأَنْقَذْتَ بِهِ أَوْلِيَاءَكَ مِنْ عَذَابِ

اطاعتش را بر بندگان و آزادگان واجب نمودی و به واسطه او دوستدارانت را از عذاب دوزخ نجات

النَّارِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا زِيَارَةً مَّقْبُولَةً ذَاتَ دُعَاءٍ مُسْتَجَابٍ، مِنْ مُصَدِّقٍ

دادی، خدایا این زیارت را پذیرفته شده با دعای اجابت شده از ناحیه تصدیق کننده

بِوَلِيِّكَ غَيْرِ مُرْتَابٍ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ بِهِ وَلَا بِيَارَتِهِ، وَلَا

بدون تردید ولیت قرار ده، خدایا این زیارت را آخرین دیدار و زیارت از او قرار مده

تَقْطَعُ اثْرِي مِنْ مَشْهَدِهِ وَ زِيَارَتِهِ ابِيهِ وَ جَدِّهِ، اللَّهُمَّ اخْلِفْ عَلَيَّ نَفَقَتِي

و ارتباطم را از زیارتگاه او و زیارت پدر و جدش قطع نکن، خدایا مخارج سفرم را جبران کن

وَإِنْفَعْنِي بِمَا رَزَقْتَنِي فِي دُنْيَايَ وَ آخِرَتِي لِي وَلِإِخْوَانِي وَأَبَوِي وَ جَمِيعِ

و به آنچه روزیم نموده ای در دنیا و آخرت به من و برادران و پدر و مادر و تمامی

عِزَّتِي اسْتَوْدِعْكَ اللَّهُ أَيُّهَا الْإِمَامُ الَّذِي يَفُوزُ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، وَيَهْلِكُ عَلَيَّ

خانواده ام سود بخش، به خدا می سپارمت ای امامی که مؤمنان به واسطه تو رستگار شوند و

يَدِيهِ الْكَافِرُونَ الْمُكذَّبُونَ، يَا مَوْلَايَ يَا بَنَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، جِئْتُكَ

کافران تکذیب کننده به دست هلاک کردند، ای مولای من ای ابا الحسن بن علی، برای

زَأْتِرًا لَكَ وَلِأَيِّكَ وَجَدَّكَ، مُتَيَقِّنًا الْفَوْزَ بِكُمْ، مُعْتَقِدًا إِمَامَتَكُمْ، اللَّهُمَّ

زیارت تو و پدر و جدت به درگاہت آمده ام در حالی که به رستگاری خود به واسطه شما یقین داشته و به امامتان معتقدم،

خدایا

ص: ۵۱۴

اَكْتُبُ هَذِهِ الشَّهَادَةَ وَالزِّيَارَةَ لِي عِنْدَكَ فِي عَلَيَّيْنِ، وَبَلِّغْنِي بِلَاغَ

این گواهی و زیارت را برای من نزدت در بالاترین درجات ثبت کن، و مرا به سرمنزله شایستگان

الصَّالِحِينَ، وَأَنْفَعْنِي بِحُبِّهِمْ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

برسان، و به واسطه محبت آنها به من سود رسان ای پروردگار جهانیان

زیارت سوم:

از جمله زیاراتی که مرحوم علامه مجلسی از «سید بن طاووس» نقل کرده، بدین قرار است:

خطاب به آن حضرت می گویی:

السَّلَامُ عَلَى الْحَقِّ الْجَدِيدِ، وَالْعَالِمِ الَّذِي عِلْمُهُ لَا يَبِيدُ، السَّلَامُ عَلَى

سلام بر حق جدید، و عالمی که علمش تمام نشود، سلام بر

مُحْيِي الْمُؤْمِنِينَ، وَمُبِيرِ الْكَافِرِينَ، السَّلَامُ عَلَى مَهْدِيِّ الْأُمَّمِ، وَجَامِعِ

حیات بخش مؤمنان، و درهم کوبنده کافران، سلام بر مهدی امتها، جمع کننده

الْكَلِمِ، السَّلَامُ عَلَى خَلْفِ السَّلَفِ، وَصَاحِبِ الشَّرَفِ، السَّلَامُ عَلَى

تمام گروه ها، سلام بر جانشین گذشتگان، و صاحب شرافت، سلام بر

حُجَّةِ الْمُعْبُودِ، وَكَلِمَةِ الْمُحْمُودِ، السَّلَامُ عَلَى مُعِزِّ الْأَوْلِيَاءِ، وَمُذِلِّ

حجت خدا (بر بندگان)، و کلمه ستوده، سلام بر عزت بخش دوستان و خوارکننده

الْأَعْدَاءِ، السَّلَامُ عَلَى وَاثِ الْوَالِدِ، وَخَاتَمِ الْأَوْصِيَاءِ، السَّلَامُ عَلَى

دشمنان، سلام بر وارث پیامبران و خاتم جانشینان، سلام بر

الْقَائِمِ الْمُنتَظَرِ، وَالْعَدْلِ الْمُشْتَهَرِ، السَّلَامُ عَلَى السَّيْفِ الشَّاهِرِ، وَالْقَمَرِ

قیام کننده ای که انتظارش کشیده می شود و دادگستر مشهور، سلام بر شمشیر برکشیده، و ماه

الزَّاهِرِ، وَالنُّورِ الْبَاهِرِ، السَّلَامُ عَلَى شَمْسِ الظَّلَامِ، وَبَدْرِ التَّمَامِ، السَّلَامُ

تابان، و نور درخشان، سلام بر خورشید تاریکیها و ماه کامل، سلام

عَلَى رَيْعِ الْأَنَامِ، وَنَضْرَةِ الْأَيَّامِ، السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الصَّمْنَمِ،

بر بهار انسانها، و شادمانی روزگار، سلام بر صاحب شمشیر بران،

ص: ۵۱۵

۱- [۶۲۴] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۲ و مزار کبیر، صفحه ۶۵۷ (با اندکی تفاوت).

وَوَفَّلَقِ الْهَامَ، السَّلَامُ عَلَى صَاحِبِ الدِّينِ الْمَأْثُورِ، وَالْكِتَابِ الْمَسْطُورِ،

و شکافنده سرها، سلام بر صاحب دین باقیمانده (از پیغمبر اکرم) و کتاب نگاشته شده (از سوی خدا)

السَّلَامُ عَلَى بَقِيَّةِ اللَّهِ فِي بِلَادِهِ، وَ حُجَّتِهِ عَلَى عِبَادِهِ، الْمُتْتَهَى إِلَيْهِ

سلام بر ذخیره خدا در شهرها و حجت بر بندگانش، که میراث پیامبران به او

مَوَارِيثُ الْأَنْبِيَاءِ، وَلَدَيْهِ مَوْجُودٌ آثَارُ الْأَضْفِيَاءِ، الْمُؤْتَمَنِ عَلَى السَّرِّ،

ختم شده و آثار برگزیدگان نزدش موجود است، همان امین بر اسرار

وَالْوَلِيِّ لِلْأَمْرِ، السَّلَامُ عَلَى الْمَهْدِيِّ الَّذِي وَعَدَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ الْأُمَّمَ، أَنْ

و ولی امور، سلام بر مهدی که خداوند عزیز و گرامی وعده آمرزش را به امتها داده است که

يَجْمَعُ بِهِ الْكَلِمَ، وَيُلْمُ بِهِ الشَّعْثَ، وَيَمْلَأُ بِهِ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا،

همه گروه ها را به وسیله او متحد کند و پریشانی را التیام بخشد و زمین را به واسطه او پر از عدل و داد کند

وَيُمْكِنُ لَهُ، وَيُنْجِزُ بِهِ وَعْدَ الْمُؤْمِنِينَ، اَشْهَدُ يَا مَوْلَايَ اَنَّكَ وَالْأَيْمَةَ مِنْ

و به او قدرت دهد و به واسطه او به وعده مؤمنان وفا کند، گواهی می دهم ای مولای من که تو و امامان از

آبَائِكَ اِئِمَّتِي وَمَوَالِي فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا، وَ يَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ، اَسْئَلُكَ يَا

پدران پیشوایان و مولاهاى من هستید، در زندگى دنیا و در روزى که گواهان بپا خیزند، ای مولای من از تو می خواهم

مَوْلَايَ اَنْ تَسْتَلَّ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي صَلَاحِ شَأْنِي وَقَضَاءِ حَوَائِجِي

که از خداوند بلندمرتبه و برتر اصلاح کار و برآورده شدن حاجتها

وَعُفْرَانِ ذُنُوبِي وَالْأَخْذِ بِيَدِي فِي دِينِي وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي لِي

و آمرزش گناهان و دستگیری در دین و دنیا و آخرتم را بخواهی، برای خودم

وَلِإِخْوَانِي وَاخَوَاتِي الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ كَافَّةً، أَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

و برای تمامی برادران و خواهران با ایمانم، چرا که او آمرزنده و مهربان است.

آنگاه دوازده رکعت نماز به عنوان نماز زیارت بجای می آوری بعد از هر دو رکعت، سلام می دهی و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام می گویی و آن را به آن حضرت هدیه می کنی و هنگامی که از نماز فارغ شدی می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ حُجَّتِكَ فِي أَرْضِكَ، وَخَلِيفَتِكَ فِي بِلَادِكَ، الدَّاعِيَ إِلَيَّ

خدایا درود فرست بر حجّت بر زمینت و جانشینت در شهرهایت، همان دعوت کننده

سَبِيلِكَ، وَالْقَائِمِ بِقِسْطِكَ، وَالْفَائِزِ بِأَمْرِكَ، وَلِيِّ الْمُؤْمِنِينَ، وَمُبِيرِ

به راحت و قیام کننده به عدل و داد تو، و پیروز به فرمانت، آن سرپرست مؤمنان و درهم کوبنده

الْكَافِرِينَ، وَمُجَلِّي الظُّلْمِ، وَمُنِيرِ الْحَقِّ، وَالصَّادِعِ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظِ

کافران، و روشنی بخش تاریکی و آشکار کننده حق و جدا کننده (حق از باطل) با حکمت و پند

الْحَسَنَةِ وَالصِّدْقِ، وَكَلِمَتِكَ وَعَمِيَّتِكَ، وَعَيْنِكَ فِي أَرْضِكَ، الْمُتَرَقِّبِ

نیکو و راستی، و گفتار و رازت و دیده ات در زمین، و چشم براه

الْخَائِفِ، الْوَلِيِّ النَّاصِحِ، سَفِينَةِ النَّجَاهِ، وَعَلِمِ الْهُدَى وَنُورِ ابْصَارِ الْوَرَى

نگران و سرپرست خیرخواه، کشتی نجات و نشانه هدایت و نور چشم مخلوقات

وَخَيْرِ مَنْ تَقَمَّصَ وَازْتَدَى وَالْوَتْرِ الْمُؤْتُورِ، وَمُفَرِّجِ الْكَرْبِ، وَمُزِيلِ

و بهترین کسی که پیراهن و قبای امامت را بپوشد و یگانه ای که انتقام گیرنده است، گشایش دهنده گرفتاری و از بین برنده

الْهَمِّ، وَكَاشِفِ الْبُلُوَى صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ الْأَيْمَةِ الْهَادِينَ،

غم و برطرف کننده سختی، درود خدا بر او و بر پدرانش همان امامان هدایتگر

وَالْقَادَةِ الْمِيَامِينَ، مَا طَلَعَتْ كَوَاكِبُ الْأَسْحَارِ، وَ أَوْرَقَتِ الْأَشْجَارُ، وَ ائْتَعَتِ

و پیشوایان بابرکت، مادامی که ستارگان در سحرگاهان طلوع کنند و درختان برگ در آورند و میوه ها

الْأَثْمَارُ، وَ اِخْتَلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَغَرَدَتِ الْأَطْيَارُ، اللَّهُمَّ انْفَعْنَا

برسند، و شب و روز در رفت و آمدند و پرندگان آواز خوانند، خدایا محبتش به ما

بِحُبِّهِ، وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ، وَتَحْتَ لِيُوَأْتِيهِ، اَللهُ الْحَقُّ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

سود رسان، و ما را در گروه او و زیر پرچمش محشور کن، ای معبود بر حق دعایم را به اجابت رسان ای پروردگار جهانیان

مرحوم «سید بن طاووس» پس از زیارت فوق این صلوات را برای آن حضرت ذکر کرده است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَصَلِّ عَلَى وَلِيِّ الْحَسَنِ، وَوَصِيِّهِ

خدایا درود فرست بر محمد و خاندان پاکش و درود فرست بر جانشین امام حسن و وصی

و وارثه، الْقَائِمِ بِأَمْرِكَ، وَالْغَائِبِ فِي خَلْقِكَ، وَالْمُنْتَظِرِ لِإِذْنِكَ، اللَّهُمَّ

و وارثش، آن قیام کننده به فرمانت و پنهان در میان مخلوقات و در انتظار اجازه ات، خدایا

ص: ۵۱۷

۱- [۶۲۵] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۱ و مصباح الزائر، صفحه ۴۴۱ (با اندکی تفاوت).

صَلَّ عَلَيْهِ، وَقَرَّبَ بُعْدَهُ، وَأَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَأَوْفَى عَهْدَهُ، وَاکْشَفَ عَنْ بَاسِهِ

بر او درود فرست، و ظهورش را نزدیک کن، و به وعده و عهدش وفا کن، پرده غیبت را از نیرویش

حِجَابِ الْغَيْبِ، وَأَظْهَرَ بَطْهُورِهِ صَحَائِفَ الْمَحْنَةِ، وَقَدَّمَ أَمَامَهُ الرَّغْبَ،

بردار، و با ظهورش اوراق غم و اندوه را برطرف کن، و هراسش را پیشاپیش (در دل دشمنان) قرار ده

وَتَبَّتْ بِهِ الْقَلْبَ، وَأَقِمَّ بِهِ الْحَرْبَ، وَأَيَّدَهُ بِجُنْدٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ،

و دلها را به او آرام کن، و جنگ (علیه باطل) را به واسطه او برپا دار، و او را با لشکری از فرشتگان نشاندار یاری کن

وَسَلَّطَهُ عَلَىٰ أَعْدَاءِ دِينِكَ أَجْمَعِينَ، وَالْهِمَّةُ أَنْ لَا يَدَعَ مِنْهُمْ رُكْنًا إِلَّا

و بر تمامی دشمنان دینت مسلط گردان، و به او الهام کن که از بزرگان آنان چیزی

هَدَّهٗ، وَلَا هَامًا إِلَّا قَدَّهُ، وَلَا كَيْدًا إِلَّا رَدَّهُ، وَلَا فَاسِقًا إِلَّا حَدَّهُ، وَلَا فِرْعَوْنَ

باقی نگذارد، و سرهای آنان را دو نیم کند، و حيله آنها را به خودشان بازگرداند، و فاسقانشان را حد شرعی زند و

گردنکشانشان

إِلَّا أَهْلَكَهُ، وَلَا سِتْرًا إِلَّا هَتَكَهُ، وَلَا عِلْمًا إِلَّا نَكَسَهُ، وَلَا سُلْطَانًا إِلَّا كَبَسَهُ،

را هلاک کند، و پرده آبروی آنها را بدرد، و پرچمشان را سرنگون کند، سلطنتشان را مورد حمله قرار دهد

وَلَا رُمْحًا إِلَّا قَصَفَهُ، وَلَا مِطْرَدًا إِلَّا خَرَقَهُ، وَلَا جُنْدًا إِلَّا فَرَقَهُ، وَلَا مِثْرًا

و نیزه هایشان را بشکند، و سپرهایشان را پاره کند و لشکریانشان را پراکنده کند، و منبر (تبلیغ) شان را

إِلَّا أَحْرَقَهُ، وَلَا سَيْفًا إِلَّا كَسَرَهُ، وَلَا صَنْمًا إِلَّا رَضَّهُ، وَلَا دَمًا إِلَّا أَرَاقَهُ، وَلَا

بسوزاند، و شمشیرشان را بشکند و بتهایشان را خرد کند و خونشان را بریزد، و

جَوْرًا إِلَّا أَبَادَهُ، وَلَا حِصْنًَا إِلَّا هَدَمَهُ، وَلَا بَابًا إِلَّا رَدَمَهُ، وَلَا قَصْرًا إِلَّا

ستمشان را از بین برد، و قلعه شان را ویران کند، و درهایشان را ببندد، و قصرشان را

أَخْرَبَهُ، وَلَا مَسْكَنًا إِلَّا فَتَشَهُ، وَلَا سَهْلًا إِلَّا أَوْطَأَهُ، وَلَا جَبَلًا إِلَّا صَعَدَهُ،

خراب کند و منزلشان را تفتیش کند، و زمینهای هموارشان را زیر پا گیرد و کوهها را فتح کند

وَلَا كُنْزًا إِلَّا أَخْرَجَهُ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و گنجهایشان را خارج سازد، به رحمت ای مهربانترین مهربانان.

زیارت چهارم و استغاثه به امام زمان علیه السلام:

برای استغاثه و طلب حاجت بوسیله آن حضرت از درگاه خداوند، دو رکعت نماز بخوان و آنگاه زیر آسمان، رو به قبله بایست و بگو:

ص: ۵۱۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

سَلَامُ اللَّهِ الْكَامِلِ التَّامِّ الشَّامِلِ الْعَامِّ، وَصَلَوَاتُهُ الدَّائِمَةُ، وَبَرَكَاتُهُ الْقَائِمَةُ

سلام کامل و تمام و جامع و شامل از سوی خدا و درودهای همیشگی و برکت های مستمر

التَّامَّةُ، عَلَى حُجَّهَائِهِ وَوَلِيِّهِ فِي أَرْضِهِ وَبِلَادِهِ، وَخَلِيفَتِهِ عَلَى خَلْقِهِ

و تمام او بر حجت خدا و ولیش در زمین و شهرهایش و جانشین او بر آفریدگان

وَعِبَادِهِ، وَسُلَالَةِ النَّبِيِّ، وَبَقِيَّةِ الْعِتْرَةِ وَالصَّفْوَةِ، صَاحِبِ الزَّمَانِ، وَمُظَهِّرِ

و بندگانش و خلف و بازمانده خاندان نبوت و برگزیدگان، همان صاحب عصر و زمان و ظاهرکننده

الْإِيمَانِ، وَمُلَقِّنِ أَحْكَامِ الْقُرْآنِ، وَمُطَهِّرِ الْأَرْضِ، وَنَاشِرِ الْعَدْلِ فِي

ایمان و تعلیم دهنده احکام قرآن، و پاک کننده زمین (از ستم)، و گستراننده عدالت در

الطُّولِ وَالْعَرْضِ، وَالْحُجَّةِ الْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ الْإِمَامِ الْمُنتَظَرِ الْمَرْضِيِّ،

سراسر زمین، و حجت پاینده، حضرت مهدی آن امام منتظر پسندیده

وَابْنِ الْأَيْمَةِ الطَّاهِرِينَ، الْوَصِيِّ بْنِ الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ، الْهَادِي

و فرزند امامان پاک، و جانشین و فرزند جانشینان پسندیده، و هدایتگر

الْمَعْصُومِ، ابْنِ الْأَيْمَةِ الْهُدَاهِ الْمَعْصُومِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُعَزَّ الْمُؤْمِنِينَ

معصوم (از خطا)، فرزند امامان هدایتگر معصوم (از خطا)، سلام بر تو ای عزت بخش مؤمنان

الْمُسْتَضْعَفِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُذِلَّ الْكَافِرِينَ الْمُتَكَبِّرِينَ الظَّالِمِينَ،

مستضعف، سلام بر تو ای خوارکننده کافران متکبر ستمگر،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنَّ رَسُولِ

سلام بر تو ای مولای من ای صاحب عصر و زمان، سلام بر تو ای فرزند رسول

اللَّهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ

خدا، سلام بر تو ای فرزند امیرمؤمنان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه

الزَّهْرَاءِ، سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْأَئِمَّةِ الْحُجَّجِ

زهرا، سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای فرزند امامان آن حجت های

الْمَعْصُومِينَ، وَالْإِمَامِ عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ،

معصوم (از خطا)، و (سلام بر تو) پیشوای تمامی مخلوقات، سلام بر تو ای مولای من،

ص: ۵۱۹

سَلَامٌ مُّخْلِصٌ لِّكَ فِي الْوِلَايَةِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ الْاِمَامُ الْمَهْدِيُّ قَوْلًا وَفِعْلًا،

همانند سلام کسی که خالص در ولایتِ توست، گواهی می دهیم که به یقین تویی آن پیشوای هدایت یافته در گفتار و کردار

وَ اَنْتَ الَّذِي تَمْلَأُ الْاَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا، بَعْدَ مَا مُلِئَتْ ظُلْمًا وَجَوْرًا،

و تویی کسی که زمین را پر از عدل و داد می کنی، بعد از آن که از ظلم و ستم پر شد

فَعَجَلَ اللهُ فَرْجَكَ، وَسَهَّلَ مَخْرَجَكَ، وَقَرَّبَ زَمَانَكَ، وَكَثَّرَ اَنْصَارَكَ

پس خداوند در فرجت تعجیل کرده و راه را برای خروجت هموار سازد و زمان (ظهورت) را نزدیک گرداند و بر یاران

وَاعْوَانِكَ، وَانْجَزَ لَكَ مَا وَعَدَكَ، فَهُوَ اَصْدَقُ الْقَائِلِينَ: وَتُرِيدُ اَنْ نَمُنَّ عَلَيَّ

و یاورانت بیفزاید، و آنچه به تو وعده نموده وفا کند، چرا که او صادق ترین گویندگان است (که فرمود: ما اراده کرده ایم تا بر

الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْاَرْضِ، وَنَجَعَلَهُمْ اِيْمَةً وَنَجَعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ. يَا

مستضعفان زمین نعمت بخشیم و آنان را پیشوایان و وارثان روی زمین قرار دهیم. ای

مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ، يَا بِنَّ رَسُولِ اللهِ، حَاجَتِي كَذَا وَكَذَا (بجای كَذَا وَكَذَا مَوْلَايَ مِنْ اَيِّ صَاحِبِ عَصْرِ وَ زَمَانِ، اَيِّ فَرْزَنْدِ رَسُولِ خُدَا حَاجَتَمْ چنين و چنان است)*****

حاجات خود را ذکر کند) فَاشْفَعْ لِي فِي نَجَاحِهَا، فَقَدْ تَوَجَّهْتُ اِلَيْكَ بِحَاجَتِي

***** پس در بر آورده شدنش شفیعم باش، با حاجتم به تو رو نموده ام

لِعِلْمِي اَنَّ لَكَ عِنْدَ اللهِ شَفَاعَةً مَّقْبُولَةً، وَمَقَامًا مَحْمُودًا، فَبِحَقِّ مَنْ

چرا که می دانم شفاعت تو نزد پروردگار پذیرفته شده و دارای جایگاه ستوده ای، پس به حق آن که

اِخْتَصَّكُمْ بِاَمْرِهِ، وَارْتَضَاكُمْ لِسِرِّهِ، وَبِالشَّانِ الَّذِي لَكُمْ عِنْدَ اللهِ بَيْنَكُمْ

انجام او امرش را به شما واگذارده، و شما را برای اسرارش پسندید و به حق جایگاهی که شما نزد خدا بین خود و او دارید

وَبَيْنَهُ، سَلِّ اللهُ تَعَالَى فِي نُجْحِ طَلِبَتِي وَاجَابَةِ دَعْوَتِي وَكَشْفِ كُرْبَتِي

از خدای بلندمرتبه، بر آوردن درخواستم و قبولی دعایم و برطرف شدن گرفتاریم را درخواست کن.

* آنگاه هر حاجتی که داری، بخواه که ان شاء الله تعالی برآورده می شود. [\(۱\)](#) یادآوری:

این زیارت و استغاثه نیز اختصاص به سرداب مقدّس ندارد بلکه هر زمان و هر مکان می توان آن را بجا آورد.

ص: ۵۲۰

۱- [۶۲۷] الکلم الطیب، تألیف سید علی صدر الدّین، (معروف به سید علی خان) صفحه ۸۳. این دعا در بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۷۳، حدیث ۱۶ (با تفاوت هایی) آمده است.

اشاره

در پایان این فصل (فصل زیارات حضرت حجت علیه السلام) به پنج دعا اشاره می کنیم که در ارتباط با سلامتی و تعجیل ظهور آن حضرت و رفع مشکلات یاران او و این که ما نیز از سربازان و مدافعان و شیعیان واقعی آن بزرگوار و از ملازمان او بعد از ظهورش باشیم وارد شده است.

دعای اول (دعای ندبه):

این دعا در بخش دوم این کتاب در صفحه ۱۸۹ گذشت.

دعای دوم (دعای بعد از نماز صبح):

از دعاهایی که در «مصباح الزائر» بعد از دعای ندبه ذکر شده (و از آن به زیارت تعبیر گردیده است) دعایی است که بعد از نماز صبح خوانده می شود:

اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَايَ صَاحِبِ الزَّمَانِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ، عَنْ جَمِيعِ

خدایا برسان به مولای من حضرت صاحب الزمان- که درودهای تو بر او باد- از طرف همه

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، وَبَرِّهَا وَبَحْرِهَا،

مردان و زنان با ایمان که در شرق ها و غربهای زمینند و در خشکی و دریا هستند

وَسَهْلِهَا وَجَبَلِهَا، حَيْثُمْ وَمَيَّتِهِمْ، وَعَنْ وَالِدَيَّ وَوُلْدِي وَعَنْيَ مِنْ

و در همواری زمین و کوهند، زنده شان و مرده شان و از طرف پدر و مادر و فرزندان و خود من

الصَّلَوَاتِ وَالتَّحِيَّاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ، وَمُنْتَهَى رِضَا،

درودها و تحیت هایی هموزن عرش خدا و به شماره کلمات و سخنانش و نهایت مرتبه خشنودیش

وَعَدَدَ مَا أَحْصَاهُ كِتَابُهُ، وَاحْطَ بِهِ عِلْمُهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَجِدُّ لَكَ فِي هَذَا

و به شماره آنچه برشمرده است آن را دفتر و کتابش و احاطه دارد بدان دانشش، خدایا من نو می کنم برای آن جناب در این

الْيَوْمِ، وَفِي كُلِّ يَوْمٍ عَهْدًا وَعَقْدًا وَيَبْعَهُ لَهٗ فِي رَقَبَتِي اللَّهُمَّ كَمَا شَرَّفْتَنِي

روز و در هر روز عهد و پیمان و بیعتی را در گردنم، چنانچه مرا مفتخر ساختی

بِهَذَا التَّشْرِيفِ، وَفَضَّلْتَنِي بِهَذِهِ الْفَضِيلَةِ، وَخَصَّصْتَنِي بِهَذِهِ النِّعْمَةِ، فَصَلِّ

بدین افتخار و برتریم دادی به این فضیلت و مخصوصم داشتی بدین نعمت، پس درود فرست

عَلَى مَوْلَايَ وَسَيِّدِي صَاحِبِ الزَّمَانِ، وَاجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَأَشْيَاعِهِ

بر مولا و آقایم حضرت صاحب الزمان و قرارم ده از یاران و پیروان

وَالذَّابِّينَ عَنْهُ، وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ، طَائِعًا غَيْرَ مُكْرَهٍ

و دفاع کنندگان آن حضرت و بگردانم از شهادت یافتگان در پیش رویش از روی میل و رغبت بدون اکراه و ناراحتی

فِي الصَّفِّ الَّذِي نَعَتَ أَهْلَهُ فِي كِتَابِكَ، فَقُلْتَ صَفًّا كَانَتْهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُوصٌ

در آن صفی که اهل آن را در کتاب خود (قرآن) توصیف کرده و فرمودی: «صفی که گویا بنایی استوارند»

عَلَى طَاعَتِكَ، وَطَاعَةِ رَسُولِكَ وَآلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اللَّهُمَّ هَذِهِ بَيْعَةٌ لَكَ

در راه فرمانبرداری تو و فرمانبرداری رسول تو و آل رسولت - که بر تمامی آنها سلام باد - خدایا این بیعتی است از آن جناب

فِي عُنُقِي إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. (۱)

در گردن من تا روز قیامت.

و در حقیقت با این دعا با آن حضرت تجدید بیعت می کنی.

دعای سوم (دعای عهد):

از امام صادق علیه السلام روایت شده که هر کس چهل روز صبح ها این دعا را بخواند از یاوران حضرت قائم علیه السلام باشد. (۲) به یقین تأثیر این گونه دعاها در مورد کسانی است که شرایط سربازی امام زمان علیه السلام را بدست آورده اند، نخست با خودسازی و تهذیب نفس و تلاش برای اصلاح جامعه، شایستگی حضور در میان یاران آن حضرت را کسب می کنند و سپس با خواندن این دعا حضور خود را در خدمت حضرت تضمین می نمایند. این دعا در مزار کبیر، مصباح الزائر و بحار الانوار - با تفاوت هایی نسبت به یکدیگر - آمده است و ما آن را مطابق نسخه متداول نقل می کنیم:

اللَّهُمَّ رَبَّ النُّورِ الْعَظِيمِ، وَرَبَّ الْكُرْسِيِّ الرَّفِيعِ، وَرَبَّ الْبَحْرِ الْمَشْجُورِ،

خدایا، ای پروردگار نور با عظمت، و پروردگار جایگاه بلند و رفیع، و پروردگار دریای خروشان

وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ، وَرَبَّ الظِّلِّ وَالْحَرُورِ، وَمُنْزِلَ الْقُرْآنِ

و فرو فرستنده تورات و انجیل و زبور، و پروردگار سایه و باد سوزان و فرو فرستنده قرآن

الْعَظِيمِ، وَرَبَّ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، وَالْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ، اللَّهُمَّ إِنِّي

با عظمت، و پروردگار فرشتگان مقرب و پیامبران و رسولان، خدایا از تو

اسئلكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَبُنُورِ وَجْهِكَ الْمُنِيرِ، وَمُلْكِكَ الْقَدِيمِ، يَا حَيُّ يَا

می خواهیم به حق ذات کریمانه ات و روشنایی جمال نورانیت و فرمانروایی دیرینه ات، ای زنده، ای

قِيَوْمٌ، اسْتَلُّكَ بِاسْمِكَ الَّذِي اشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ، وَبِاسْمِكَ

پاینده، از تو می خواهیم به حق نامت که آسمان ها و زمین ها به آن روشن شده و به حق نامت

ص: ۵۲۲

۱- [۶۲۸] مصباح الزائر، صفحه ۴۵۴ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۰.

۲- [۶۲۹] مزار کبیر، صفحه ۶۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۵۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۱.

الَّذِي يَصْلِحُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ، يَا حَيُّ قَبْلَ كُلِّ حَيٍّ، وَيَا حَيُّ بَعْدَ

که پیشینیان و پسینیان به آن صالح و شایسته گردیدند، ای زنده پیش از هر زنده و ای زنده پس از

كُلِّ حَيٍّ، وَيَا حَيُّ حِينَ لَا حَيٍّ، يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى وَمُمِيتَ الْأَحْيَاءِ، يَا

تمامی زندگان، و ای زنده در زمانی که زنده ای نبود، ای زنده کننده مردگان و میراننده زندگان، ای

حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَانَا الْإِمَامَ الْهَادِيَ الْمَهْدِيَّ الْقَائِمَ

زنده ای که معبودی جز تو نیست، خدایا برسان به مولایم امام هدایتگر هدایت یافته آن قیام کننده

بِأَمْرِكَ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ الطَّاهِرِينَ، عَنْ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ

به فرمانت- که درود خدا بر او و پدران پاکش باد- از جانب تمامی مردان

وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، سَهْلِهَا وَجَبَلِهَا، وَبَرِّهَا

و زنان با ایمان در شرق و غرب زمین، پستی ها و بلندی های آن و خشکی ها

وَبَحْرِهَا، وَعَنْيَ وَعَنْ وَالِدِيَّ مِنَ الصَّلَوَاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ،

و دریاهایش، و از جانب من و پدر و مادرم، درودهایی همسنگ عرش خدا و به عدد کلماتش

وَمَا أَحْصَاهُ عِلْمُهُ، وَاحَاطَ بِهِ كِتَابُهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَجِدُّ لَهُ فِي صَبِيحِهِ يَوْمِي

و به اندازه ای که دانشش احصا نموده و کتابش به آن احاطه دارد، خدایا من در صبح امروز

هَذَا وَمَا عَشْتُ مِنْ أَيَّامِي عَهْدًا وَعَقْدًا وَبَيْعَةً لَهُ فِي عُقْبِي لَا أَحُولُ

و روزهای سپری شده از عمرم، عهد و پیمان و بیعتش را که بر عهده دارم، تجدید می کنم و هرگز از آن روی برنرفته

عَنْهَا وَلَا أَزُولُ أَبَدًا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَنْصَارِهِ وَاعْوَانِهِ، وَالذَّائِبِينَ عَنْهُ،

و دست نکشم، خدایا قرار ده مرا از یاران و یاوران و دفاع کنندگان

وَالْمُسَارِعِينَ إِلَيْهِ فِي قَضَاءِ حَوَائِجِهِ، وَالْمُمْتَلِينَ لِأَمْرِهِ، وَالْمُحَامِلِينَ

و از شتابندگان به برآوردن خواسته هایش و از اطاعت کنندگان فرامینش و از حمایت کنندگان

عَنْهُ، وَالسَّابِقِينَ إِلَىٰ أَرَادَتِهِ، وَالْمُسْتَشْهِدِينَ بَيْنَ يَدَيْهِ، اللَّهُمَّ إِنَّ حَالَ

و از سبقت گیرندگان به انجام خواسته هایش، و از شهادت طلبان پیش رویش، خدایا اگر

بَيْنِي وَبَيْنَهُ الْمَوْتُ الَّذِي جَعَلْتَهُ عَلَىٰ عِبَادِكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا، فَأَخْرِجْنِي

مرگی که بر بندگانت سرنوشت حتمی قرار داده ای میان من و او جدایی اندازد، پس مرا

مِنْ قَبْرِی مُؤْتَرًّا كَفَنِي شَاهِرًا سِنْفِي مُجْرَدًا قَنَاتِي مُلَبِّئًا دَعْوَةَ

از قبرم خارج کن کفن پوشان، با شمشیر کشیده و نیزه آماده، به دعوت

ص: ۵۲۳

الدَّاعِي فِي الْحَاضِرِ وَالْبَادِي اللَّهُمَّ ارِنِي الطَّلَعَةَ الرَّشِيدَةَ، وَالْغُرَّةَ

آن امام در شهر و روستا لبیک گویم، خدایا آن جمال با کمال و سفیدروی

الْحَمِيدَةَ، وَاکْحُلْ نَاطِرِي بِنَظَرِهِ مَنِي إِلَيْهِ، وَعَجِّلْ فَرَجَهُ، وَسَهِّلْ مَخْرَجَهُ،

ستوده را به من نشان ده، و دیدگانم را با نگاهی به سوی او روشنی بخش و در فرجش تعجیل فرما و خروجش را آسان

وَإَوْسِعْ مَنَهَجَهُ، وَأَسْلِكْ بِي مَحَجَّتَهُ، وَأَنْفِذْ أَمْرَهُ، وَأَشْدُدْ أَرْزَهُ، وَاعْمُرْ

و راهش را هموار گردان، و مرا به راهش هدایت کن و فرمانش را نافذ گردان و او را یاری کن، و خدایا

اللَّهُمَّ بِهٖ بِلَادِكَ، وَآخِي بِهٖ عِبَادَتِكَ، فَانِّكَ قُلْتَ وَقَوْلِكَ الْحَقُّ، ظَهَرَ الْفَسَادُ

به وسیله او شهرهایت را آباد و بندگانت را زنده گردان، چرا که تو فرموده ای و گفتارت حق است: «فساد در صحرا و دریا

فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ، فَاطْهَرِ اللَّهُمَّ لَنَا وَلِيَّكَ وَابْنِ بِنْتِ

بخاطر کارهایی که مردم انجام داده اند آشکار شده است»، خدایا ولایت و فرزند دختر

نَبِيِّكَ الْمَسْمِيِّ بِاسْمِ رَسُولِكَ، حَتَّى لَا يَظْفَرَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَّا مَزَقَهُ،

پیامبرت را که همانم رسول توست برای ما ظاهر گردان، تا این که بر هر باطلی پیروز شده و آن را از هم بپاشد

وَيُحِقِّ الْحَقَّ وَيُحَقِّقُهُ، وَاجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مَفْرَعًا لِمَظْلُومِ عِبَادِكَ، وَنَاصِرًا

و احقاق حق کرده و به آن جامه عمل بپوشاند، خدایا قرار ده او را پناهگاه بندگان مظلومت و یاور

لِمَنْ لَا يَجِدُ لَهُ نَاصِرًا غَيْرَكَ، وَمُجَدِّدًا لِمَا عَطَلَ مِنْ أَحْكَامِ كِتَابِكَ،

آنان که یآوری جز تو نمی یابند، و تجدیدکننده احکام رهاشده از کتابت

وَمُشِيدًا لِمَا وَرَدَ مِنْ أَعْلَامِ دِينِكَ، وَسُنَنِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

و محکم کننده نشانه های دینت و سنت های پیامبرت - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد -

وَاجْعَلْهُ اللَّهُمَّ مِمَّنْ حَصَّنَتْهُ مِنْ بَاسِ الْمُعْتَدِينَ، اللَّهُمَّ وَسِّرْ نَبِيِّكَ مُحَمَّدًا

و خدایا او را از کسانی قرار ده که از گزند دشمنان حفظش کرده ای، خدایا پیامبرت محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ بِرُؤْيَيْتِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُ عَلَى دَعْوَتِهِ، وَارْحَمِ اسْتِكَانَتَنَا

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و کسانی که او را در دعوتش پیروی کرده اند را به دیدارش خوشنود کن، و به درماندگی

بَعْدَهُ، اللَّهُمَّ اكْشِفْ هَذِهِ الْغُمَّةَ عَن هَذِهِ الْأُمَّةِ بِحُضُورِهِ، وَعَجِّلْ لَنَا

ما پس از او رحم کن، خدایا با حضورش این غم را از این امت برطرف کرده، و در ظهورش برای ما تعجیل فرما

ظُهُورَهُ، أَنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيداً وَنَرِيهِ قَرِيباً، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

(زیرا تو خود فرمودی) «آنها آن روز را دور می بینند و ما آن را نزدیک می بینیم»، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۵۲۴

سپس سه مرتبه دست بر ران راست خود می زنی و در هر مرتبه می گویی:

الْعَجَلُ الْعَجَلُ يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ. (۱)

دعای چهارم:

یونس بن عبدالرحمن از امام رضا علیه السلام نقل کرده که آن حضرت امر فرمودند که با این دعا حضرت صاحب الامر (مهدی علیه السلام) را دعا کنید:

اللَّهُمَّ ادْفَعْ عَنِّي وَلِيِّكَ وَخَلِيفَتِكَ وَحُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ، وَلِسَانِكَ الْمُعَبَّرِ

خدایا دفاع کن از ولی و جانشین و حجت بر مخلوقات و زبان گویایت،

عنتک، الناطق بحکمتک، وعینک الناظره بأذنک، وشاهدک علی عبادک،

همان سخن گوینده به حکمت و دیدگان بینای به اذنت، و گواه بر بندگانت،

الْجَحْجَاحِ الْمُجَاهِدِ، الْعَائِدِ بِكَ، الْعَابِدِ عِنْدَكَ، وَأَعِذْهُ مِنْ شَرِّ جَمِيعِ مَا

آن بزرگ مرد مبارز، پناهنده به تو، عبادت کننده به درگاهت، و او را پناه ده از شر تمامی آنچه

خَلَفْتَ، وَبَرَاتٍ وَأَنْشَاتٍ وَصَوْرَتٍ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ

آفریده و بوجود آوردی و پرورش داده و صورت بخشیدی، و او را از مقابل و پشت سر

وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَمِنْ فَوْقِهِ وَمِنْ تَحْتِهِ، بِحِفْظِكَ الَّذِي لَا يَضِيعُ

و سمت راست و چپ و بالای سر و زیر پایش حفظ کن، به حفاظتی که هر کس را که

مَنْ حَفِظْتَهُ بِهِ، وَاحْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ وَآبَاءَهُ إِئْتَمَّتْكَ وَدَعَائِمُ دِينِكَ،

با آن حفظ کنی محفوظ بماند، و با حفظ او رسولت و پدرانش، همان امامان و استوانه های دینت را حفظ کن

وَاجْعَلْهُ فِي وَدَائِعِكَ الَّتِي لَا تَضِيعُ، وَفِي جِوَارِكَ الَّذِي لَا يُخْفَرُ، وَفِي

و او را قرار ده در ودیعه های ضایع نشدنی ات و در جوار خویش که حفاظت نخواهد، و در

مَنْعَكَ وَعِزَّتِكَ الَّذِي لَا يُقْهَرُ، وَأَمِنَهُ بِأَمَانِكَ الْوَثِيقِ الَّذِي لَا يُخَذَلُ مَنْ

حفظ و عزتت که شکست ناپذیر است، و ایمن گردان او را با پناه محکمت که هر کس را به آن ایمن گرداندی خوار

أَمَّنْتَهُ بِهِ، وَاجْعَلْهُ فِي كَنَفِكَ الَّذِي لَا يُرَامُ مَنْ كَانَ فِيهِ، وَأَنْصُرْهُ بِنَصْرِكَ

نگردد، و قرار ده او را در حمایت که هر کس در آن باشد مورد سوء قصد واقع نشود، و او را با یاری قوت پیروز

الْعَزِيزِ، وَإِيْدُهُ بِجُنْدِكَ الْغَالِبِ، وَقُوَّةِ بِقُوَّتِكَ، وَارْدِفُهُ بِمَلَائِكَتِكَ، وَوَالِ

گردان و با لشکریان پیروزت تأیید کن، و با قدرت تقویت نما، و با فرشتگان همراهیش کن، و دوستانش

ص: ۵۲۵

۱- [۶۳۰] مزار کبیر، صفحه ۶۶۳ و مصباح الزائر، صفحه ۴۵۵ و ۴۵۶ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۱۱.

مَنْ وَالَاهُ، وَ عَادِ مَنْ عَادَاهُ، وَ اَلْبِشَهُ دِرْعَكَ الْحَصِيْنَةَ، وَ حُفَّهُ بِالْمَلَائِكَةِ

را دوست و دشمنانش را دشمن بدار، و زره محکمت را به او ببوشان و با فرشتگان به خوبی اطرافش

حَفًّا، اللّهُمَّ اشْعَبْ بِهِ الصَّدْعِ، وَ ارْتُقْ بِهِ الْفَتْقِ، وَ امْتْ بِهِ الْجُورَ، وَ اظْهِرْ

را احاطه کن، خدایا به وسیله او اختلاف را کم کن و تفرقه و جدایی را پیوند ده، و ظلم و ستم را بمیران و عدالت را

بِهِ الْعُدْلِ، وَ زَيْنٌ بِطُولِ بَقَائِهِ الْأَرْضَ، وَ اَيِّدُهُ بِالنَّصْرِ، وَ انْصُرْهُ بِالرُّعْبِ،

ظاهر گردان، و با طول عمرش زمین را زینت ده و با یاریت او را تأیید کن، و با بیم و هراس (در دل دشمنانش) او را یاری نما

وَ قُوَّ ناصِرِيهٖ، وَ اخْذَلْ خَاذِلِيهٖ، وَ دَمِدِمٌ مَنْ نَصَبَ لَهُ، وَ دَمَّرٌ مَنْ غَشَّهٗ،

و یاورانش را تقویت و تضعیف کنند گانش را خوار گردان، و هر که را با او دشمنی کند نابود کن، و هر که را به او خیانت کند

وَ اقْتُلْ بِهٖ جَابِرَةَ الْكُفْرِ وَ عُمْدَةَ وَ دَعَائِمَهُ، وَ اقْصِمْ بِهٖ رُؤُوسَ الضَّالِّهٖ،

ریشه کن ساز و به وسیله او گردنکشان و سرکرده ها و ستون های کفر را بکش، و خرد کن به وسیله او سران گمراهی

وَ شَارِعَةَ الْبِدْعِ، وَ مُمِيْتَةَ السُّنَّةِ، وَ مَقْوِيَةَ الْبَاطِلِ، وَ ذَلَّلْ بِهٖ الْجَبَّارِيْنَ، وَ اَبْرِ

و بدعت گزاران، و نابود کنندگان سنت (پیامبر) و تقویت کنندگان باطل را، و به وسیله او زورگویان را خوار گردان،

بِهٖ الْكٰفِرِيْنَ، وَ جَمِيْعَ الْمُلْحِدِيْنَ فِيْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا

و کافران، و تمامی بی دینان در شرق و غرب زمین و خشکی

وَ بَحْرِيهَا، وَ سَهْلَهَا وَ جَبَلِيهَا، حَتَّى لَا تَدَعَ مِنْهُمْ دِيَارًا، وَ لَا تُبْقَى لَهُمْ

و دریا و پستی و بلندی آن را هلاک گردان، تا اینکه احدی از آنان را باقی نگذاری، و آثارشان را ریشه کن

آثَارًا، اللّهُمَّ طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلَادَكَ، وَ اشْفِ مِنْهُمْ عِبَادَكَ، وَ اعِزَّ بِهٖ الْمُؤْمِنِيْنَ،

کنی، خدایا شهرهایت را از وجود آنان پاک گردان، و بندگان را از دست آنان نجات ده، و مؤمنان را به واسطه او عزت بخش

وَ اٰحِيْ بِهٖ سُنَنَ الْمُرْسَلِيْنَ، وَ دَارِسَ حُكْمِ النَّبِيِّْنَ، وَ جَدِّدْ بِهٖ مَا امْتَحَى

و سنت های پیامبران و احکام محو شده آنان را زنده گردان، و به وسیله او آنچه را

مِنْ دِينِكَ، وَبُدِّلَ مِنْ حُكْمِكَ، حَتَّى تُعِيدَ دِينَكَ بِهِ، وَعَلَى يَدَيْهِ جَدِيداً

از دینت محو و فراموش شده و از فرمانت دگرگون شده تجدید کن، تا این که به واسطه، و به دست او، دینت را جدید،

غَضّاً مَحْضاً صَحِيحاً لَا عِوَجَ فِيهِ، وَلَا بَدْعَهُ مَعَهُ، وَحَتَّى تُنِيرَ بَعْدْلِهِ ظُلْمَ

تازه، خالص و صحیح گردانی در حالی که کجی و بدعت در او نباشد، و تا این که با عدالت او تاریکی های ستم را روشن

الْجُورِ، وَتُطْفِئَ بِهِ نِيرَانَ الْكُفْرِ، وَتُوضِحَ بِهِ مَعَاقِدَ الْحَقِّ، وَ مَجْهُولَ

سازی و آتش کفر را خاموش کنی، و جایگاه حق و عدل ناشناخته را روشن سازی،

الْعَدْلِ، فَإِنَّهُ عَبْدُكَ الَّذِي اسْتَخْلَصْتَهُ لِنَفْسِكَ، وَاصْطَفَيْتَهُ عَلَى غَيْبِكَ،

چرا که او بنده توست که برای خودت خالص گردانده و بر (آگاهی از) عالم غیبت برگزیدی

وَ عَصَمْتَهُ مِنَ الذُّنُوبِ، وَ بَرَّأْتَهُ مِنَ الْعُيُوبِ، وَ طَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ،

و معصوم از گناهان قرار داده و از عیب‌ها دور ساختی و از پلیدی پاک گردانده

وَ سَلَّمْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ فَإِنَّا نَشْهَدُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ، وَيَوْمَ حُلُولِ

و از آلودگی سالم داشتی، خدایا ما برای او در روز قیامت و روز وقوع حادثه بزرگ گواهی

الطَّامَّةِ، أَنَّهُ لَمْ يُذْنِبْ ذَنْبًا، وَ لَا اتَى حُوبًا، وَ لَمْ يَزْتَكِبْ مَعْصِيَةً، وَ لَمْ

می‌دهیم که او به یقین گناهی مرتکب نشده، و لغزشی نداشته و نافرمانی نکرده

يُضَيِّعَ لَكَ طَاعَةً، وَ لَمْ يَهْتِكْ لَكَ حُرْمَةً، وَ لَمْ يُبَدِّلْ لَكَ فَرِيضَةً، وَ لَمْ يُغَيِّرْ

و طاعتی را ضایع نساخته و حرمت شکنی نکرده، و واجبی را تغییر نداده، و قانونی را دگرگون

لَكَ شَرِيْعَةً، وَ أَنَّهُ الْهَادِي الْمُهْتَدِي الطَّاهِرُ، التَّقِيُّ النَّقِيُّ، الرَّضِيُّ الرَّكِيُّ،

نساخته است، و اوست به یقین هدایت کننده هدایت یافته پاکیزه، همان پرهیزگار پاک، و پسندیده خالص،

اللَّهُمَّ اعْطِهِ فِي نَفْسِهِ وَاهِلِهِ وَوَلَدِهِ، وَذُرِّيَّتِهِ وَآمَتِهِ، وَ جَمِيعِ رَعِيَّتِهِ مَا

خدایا به او و خاندان و فرزندان و نسل و امتش و تمامی پیروانش آنچه را که

تُقَرِّبُ بِهِ عَيْنَهُ، وَ تَسْرُبُ بِهِ نَفْسَهُ، وَ تَجْمَعُ لَهُ مُلْكُ الْمَمْلَكَاتِ كُلِّهَا، قَرِيبًا

مایه چشم روشنی و خوشحالی اوست عطا کن، و برای او فرمانروایی تمامی کشورهای نزدیک

وَ بَعِيدًا، وَ عَزِيزًا وَ ذَلِيلًا، حَتَّى تُجْرِيَ حُكْمَهُ عَلَى كُلِّ حُكْمٍ، وَ تَغْلِبَ

و دور و نیرومند و ضعیف را جمع کن، تا اینکه حکمش را بر تمامی فرمان‌ها غالب کرده و با حقانیتش

بِحَقِّهِ كُلِّ بَاطِلٍ، اللَّهُمَّ اسْلُكْ بِنَا عَلَى يَدَيْهِ مِنْهَاجَ الْهُدَى وَالْمَحَجَّةَ

بر باطل‌ها پیروز گردانی، خدایا ما را به دست او راهنمایی کن به راه هدایت و بزرگراه (سعادت)

الْعُظْمَى وَالطَّرِيقَةَ الْوَسْطَى الَّتِي يَرْجِعُ إِلَيْهَا الْغَالِي وَيُلْحَقُ بِهَا النَّالِي

و راه مستقیمی که پیش افتادگان به آن بازگردند و عقب ماندگان به آن ملحق شوند

وَقَوْنَا عَلَى طَاعَتِهِ، وَتَبَّسْنَا عَلَى مُشَايَعَتِهِ، وَآمَنَّا بِمُتَابَعَتِهِ،

و ما را بر اطاعت از او نیرو ده و بر همراهیش ثابت قدم بدار، و با پیرویش بر ما منت گذار،

وَاجْعَلْنَا فِي حِزْبِهِ الْقَوَّامِينَ بِأَمْرِهِ، الصَّابِرِينَ مَعَهُ، الطَّالِبِينَ رِضَاكَ

و ما را در گروه او قرار ده، گروهی که قیام کننده به فرمان او، صبر کننده به همراه او، جویندگان رضایت تو

ص: ۵۲۷

بِمُنَاصَحَتِهِ، حَتَّى تَحْشُرَنَا يَوْمَ الْقِيَمَةِ فِي أَنْصَارِهِ وَأَعْوَانِهِ، وَمُقَوِّبِهِ

با خیرخواهی او هستند، تا این که ما را در روز قیامت در زمره یاران و یاوران و تقویت کنندگان

سُلْطَانِهِ، اللَّهُمَّ وَاجْعَلْ ذَلِكَ لَنَا خَالِصًا مِنْ كُلِّ شَكٍّ وَشُبْهَةٍ، وَرِيَاءٍ

فرمانروایی او محشور کنی، و خدایا آن را برای ما خالص از هر شک و تردید و ریا

وَسُمْعَةٍ، حَتَّى لَا نَعْتَمِدَ بِهِ غَيْرَكَ، وَلَا نَطْلُبَ بِهِ إِلَّا وَجْهَكَ، وَحَتَّى تُحِلَّنَا

و شهرت طلبی قرار ده، تا این که به واسطه آن بر غیر تو اعتماد نکنیم و جز تو را نجوییم، و تا این که ما را به جایگاهش

مَحَلَّهُ، وَ تَجْعَلَنَا فِي الْجَنَّةِ مَعَهُ، وَ اعْذِنَا مِنَ السَّأَمَةِ وَالْكَسَلِ وَالْفِتْرَةِ،

برسانی، و ما را در بهشت همراه او قرار دهی و از خستگی و کسالت و سستی دور نمایی

وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ تَنْصِرُ بِهِ لِدِينِكَ، وَتُعَزُّ بِهِ نَصْرَ وَلِيِّكَ، وَلَا تَسْتَبْدِلْ بِنَا غَيْرَنَا،

و ما را از یاوران دینت و شیفتگان پیروزی ولایت قرار ده، و کسی را جایگزین ما نکن

فَإِنَّ اسْتِبْدَالَكَ بِنَا غَيْرَنَا عَلَيْكَ يَسِيرٌ، وَهُوَ عَلَيْنَا كَثِيرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

چرا که جایگزین کردن دیگران بجای ما برای تو آسان است، و این کار بر ما بسیار سنگین است، خدایا بر

وَأَوْلَادِهِ عَهْدِهِ، وَالْأَيْمَةَ مِنْ بَعْدِهِ، وَبَلِّغُهُمْ آمَالَهُمْ، وَزِدْ فِي آجَالِهِمْ،

جانشینان او و پیشوایان بعد از او درود فرست، و آنان را به آرزوهایشان برسان و عمرشان را طولانی گردان

وَاعِزَّ نَصْرَهُمْ، وَتَمِّمْ لَهُمْ مَا اسْتَدَّتْ إِلَيْهِمْ مِنْ أَمْرِكَ لَهُمْ، وَبَيِّتْ دَعَائِهِمْ،

و یاورانش را عزت بخش، و آنچه از امور حکومتت به آنان سپرده ای، کامل گردان، و پایه های آن را محکم کن،

وَاجْعَلْنَا لَهُمْ أَعْوَانًا، وَعَلَى دِينِكَ أَنْصَارًا، فَإِنَّهُمْ مَعَادِنُ كَلِمَاتِكَ،

و ما را یاور آنان و ناصر دینت قرار ده، چرا که آنان گنجینه سخنان

وَخُزَّانُ عِلْمِكَ، وَارْكَانُ تَوْحِيدِكَ، وَدَعَائِمُ دِينِكَ، وَوَلَاةُ أَمْرِكَ،

و خزانه دار دانش تو و پایه های توحید، و استوانه های دین تو، و متولیان حکومت

وَخَالِصَتُكَ مِنْ عِبَادِكَ، وَصَفْوَتُكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَأَوْلِيَاؤُكَ وَ سَلَائِلُ

و بندگان خالص تو و برگزیدگان از مخلوقات و دوستان و فرزندان

أَوْلِيَائِكَ، وَ صَفْوَهُ أَوْلَادِ نَبِيِّكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ. (۱)

دوستان تو، و برگزیده از فرزندان پیامبر تو هستند، و درود و رحمت و برکات خدا بر آنان باد.

ص: ۵۲۸

۱- [۶۳۱] بلدالامین، صفحه ۸۱ و مصباح المتهدجد، صفحه ۴۰۹.

: «سید بن طاووس» در «جمال الاسبوع» از «عثمان بن سعید» نایب اول از نواب اربعه نقل کرده، و می نویسد: اگر از خواندن جمیع آنچه به عنوان تعقیبات نماز عصر در روز جمعه آورده ایم معذور هستی، این دعا را بخوان و به آن اعتماد کن:

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ، فَأَنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ رَسُولَكَ،

خدایا خودت را به من بشناسان، چرا که اگر خودت را به من نشناسانی، رسالت را نخواهم شناخت،

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ، فَأَنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ،

خدایا رسالت را به من بشناسان چرا که اگر رسالت را به من نشناسانی، حجّت را نخواهم شناخت،

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ، فَأَنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي

خدایا حجّت را به من بشناسان، چرا که اگر حجّت را به من نشناسانی، از دینم منحرف خواهم شد.

اللَّهُمَّ لَا تُمِثْنِي مِثَّةَ جَاهِلِيَّةٍ، وَلَا تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي اللَّهُمَّ فَكَمَا

خدایا مرا به مرگ جاهلیت نمیران، و دلم را بعد از آن که من را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان، خدایا همان گونه

هَدَيْتَنِي لِوِلَايَةِ مَنْ فَرَضْتَ طَاعَتَهُ عَلَيَّ، مِنْ وُلاهِ امْرِكْ بَعْدَ رَسُولِكَ

که مرا به ولایت کسانی که اطاعتشان را بر من واجب نمودی هدایت کردی، همان ها که اولیا و خلفای بعد از رسالت

صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، حَتَّى وَالَيْتُ وُلاهُ امْرِكْ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْحَسَنَ

- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- بودند تا جایی که پیمان بستم با اولیای تو امیرمؤمنان و امام حسن

وَالْحُسَيْنَ، وَعَلِيًّا وَمُحَمَّدًا وَجَعْفَرًا وَمُوسَى وَعَلِيًّا وَمُحَمَّدًا وَعَلِيًّا

و امام حسین، و علی و محمد و جعفر و موسی و علی و محمد و علی

وَالْحَسَنَ وَالْحُجَّةَ الْقَائِمَ الْمَهْدِيَّ، صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، اللَّهُمَّ

و حسن و حجت قائم مهدی، که درود تو بر تمامی آنان باد، خدایا

فَتَبَّنِي عَلَى دِينِكَ، وَاسْتَعْمَلْنِي بِطَاعَتِكَ، وَلِيْنُ قَلْبِي لِوَلِيِّ امْرِكْ،

مرا بر دینت ثابت قدم بدار و بر بندگیت بگمار، و دلم را بر (اطاعت از) ولیّ امرت نرم کن

وَعَافِنِي مِمَّا امْتَحَنَتْ بِهٖ خَلْقَكَ، وَبَيَّنَّنِي عَلٰى طَاعَةِ وَلِيِّ اَمْرِكَ، الَّذِي

و مرا از آنچه مخلوقات را به آن می آزمایی، معاف کن، و بر اطاعت از ولیّ امرت ثابت قدم بدار، آن کسی که

سَزَّتْهُ عَنْ خَلْقِكَ، وَبَاذْنِكَ غَابَ عَنْ بَرِيَّتِكَ، وَامْرَكَ يَنْتَظِرُ، وَاَنْتَ الْعَالِمُ

او را از مخلوقات پوشانده ای و با اجازه تو از آفریدگانت غایب است و منتظر فرمان توست، و تو دانایی هستی که

ص: ۵۲۹

غَيْرِ الْمَعْلَمِ بِالْوَقْتِ الَّذِي فِيهِ صَلَاحُ امْرِ وَلِيِّكَ، فِي الْاِذْنِ لَهُ بِاِظْهَارِ امْرِهِ

کسی تو را بر زمانی که در آن امر (فرج) ولایت اصلاح خواهد شد آگاه نکرده است، در اجازه دادن به او برای ظهور

وَكَشَفِ سِرِّهِ، فَصَبِّرْ نِي عَلَى ذَلِكَ، حَتَّى لَا اِحِبَّ تَعْجِيلَ مَا اَخَّرْتَ، وَلَا

و آشکار شدن راز غیبتش، پس مرا بر آن صبور گردان، تا تعجیل در آنچه تأخیر انداخته ای

تَأخِيرَ مَا عَجَّلْتَ، وَلَا كَشَفَ مَا سَتَوْتَ، وَلَا اَلْبَحْثَ عَمَّا كَتَمْتَ، وَلَا

و تأخیر آنچه جلو انداخته ای را نپسندم، و نه روشن شدن آنچه پوشانده ای و نه جستجوی آنچه مخفی نموده ای و نه

انازِعَكَ فِي تَدْبِيرِكَ، وَلَا اَقُولَ لِمَ وَكَيْفَ وَمَا بِالْ وِلِيِّ الْأَمْرِ لَا يَظْهَرُ، وَقَدْ

مخالفت با تدبیرت و نه سؤال از چرایی و چگونگی آن و نه دلیل ظهور نکردن ولی امرت را، در حالی که

امْتَلَأَتِ الْأَرْضُ مِنَ الْجَوْرِ، وَافْوَضُ امُورِي كُلَّهَا إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ انِّي

زمین از ستم پر شده است، و تمامی امورم را به تو واگذار می کنم، خدایا

اسْأَلُكَ أَنْ تُرِينِي وِلِيَّ امْرِكَ ظَاهِرًا نَافِذَ الْأَمْرِ، مَعَ عِلْمِي بِأَنَّ لَكَ

از تو می خواهم که ولی امرت را در حالی که آشکار و فرمانش نافذ باشد به من بنمایانی، با این که می دانم

السُّلْطَانَ، وَالْقُدْرَةَ وَالْبِرْهَانَ، وَالْحُجَّةَ وَالْمَشِيَّةَ، وَالْحَوْلَ وَالْقُوَّةَ، فَافْعَلْ

فرمانروایی و قدرت و دلیل و حجت و اراده و توان و نیرو از آن توست، پس تمامی

ذَلِكَ بِي وَبِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ، حَتَّى نَنْظُرَ اِلَى وِلِيِّكَ، صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ،

آن را در حق من و همه مؤمنان انجام ده، تا ولایت را- که درود تو بر او باد- نظاره کنیم

ظَاهِرَ الْمَقَالَةِ، وَاضِحَ الدَّلَالَةِ، هَادِيًا مِنَ الضَّلَالَةِ، شَافِيًا مِنَ الْجَهَالَةِ،

در حالی که صاحب گفتار روشن و راهنمایی آشکار و هدایت کننده از گمراهی و نجات دهنده از گمراهی باشد،

اِبْرُزْ يَا رَبِّ مُشَاهَدَتَهُ، وَتَبَّتْ قَوَاعِدُهُ، وَاجْعَلْنَا مِمَّنْ تَقَرُّ عَيْنُهُ بِرُؤْيَيْتِهِ،

ای پروردگار من دیدارش را برایم آشکار کن، و پایه های (حکومتش) را استوار بدار، و ما را از آنانی قرار ده که چشمانشان

به دیدارش روشن شود

وَاقْمِنَا بِخِدْمَتِهِ، وَتَوَفَّنَا عَلَىٰ مِلَّتِهِ، وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ، اللَّهُمَّ اعِذْهُ مِنُّ

و ما را به خدمتش بگمار، و بر آیین او بمیران، و در گروهش محشور کن، خدایا او را پناه ده از

شَرِّ جَمِيعِ مَا خَلَقْتَ، وَ ذَرَاتِ وَ بَرَاتِ، وَ اَنْشَاتِ وَ صَوْرَتِ، وَ اِحْفَظْهُ

شَرِّ تمامی آنچه آفریده و خلق کرده و پدید آوردی و پرورش داده و صورت بخشیدی، و او را

مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنْ يَمِينِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ، وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ

از مقابل و پشت سر و سمت راست و چپ و بالای سر و زیر

ص: ۵۳۰

تَحْتِهِ، بِحِفْظِكَ الَّذِي لَا يَضِيعُ مَنْ حَفِظْتَهُ بِهِ، وَاحْفَظْ فِيهِ رَسُولَكَ،

پا حفظ کن، به حفاظتی که ضایع نگردد کسی را که با آن حفظ می کنی، و با حفظ او (آثار) رسولت

وَوَصِيَّ رَسُولِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، اللَّهُمَّ وَ مَدِّ فِي عُمُرِهِ، وَ زِدْ فِي أَجَلِهِ،

و جانشین رسولت - که بر او و خاندانش درود باد - را حفظ کن، خدایا عمرش را طولانی کن و بر طول زندگی بیفزای

وَاعِنَهُ عَلَى مَا وَوَلَّيْتَهُ وَاسْتَرْعَيْتَهُ، وَ زِدْ فِي كَرَامَتِكَ لَهُ، فَإِنَّهُ الْهَادِي

و او را یاری کن در آنچه به عهده اش گذاشته و انجامش را از او خواسته ای، و لطف و کرمت را نسبت به او افزون کن، چرا که اوست هدایت گر

الْمُهْدِي، وَالْقَائِمُ الْمُهْتَدِي وَالطَّاهِرُ التَّقِيُّ، الزَّكِيُّ التَّقِيُّ، الرَّضِيُّ

هدایت یافته، و قیام کننده راهنما، و پاکیزه پرهیز کار، خالص پاک، خوشنود

الْمَرْضِيُّ، الصَّابِرُ الشَّكُورُ الْمُجْتَهِدُ، اللَّهُمَّ وَلَا تَسْلُبْنَا الْيَقِينَ لِطَوْلِ

پسندیده، شکیبای شکر گزار و کوشا، خدایا بخاطر طولانی شدن مدت غیبت

الْأَمَدِ فِي غَيْبَتِهِ، وَانْقِطَاعِ خَبْرِهِ عَنَّا، وَلَا تُنَسِنَا ذِكْرَهُ وَانْتِظَارَهُ

و قطع شدن ارتباطش از ما یقینمان (به ظهورش) را از ما مگیر، و از یادمان مبر، ذکر و یادش را و انتظار (وصالش)

وَالْإِيمَانَ بِهِ، وَقُوَّةَ الْيَقِينِ فِي ظُهُورِهِ، وَالِدُعَاءَ لَهُ وَالصَّلَاةَ عَلَيْهِ، حَتَّى

و ایمان به او، و استحکام یقین در ظهورش و دعا و درود بر او را، تا این که

لَا يُقَنَّنَا طَوْلُ غَيْبَتِهِ مِنْ قِيَامِهِ، وَيَكُونَ يَقِينًا فِي ذَلِكَ، كَيْقِينًا فِي قِيَامِ

طول غیبتش ما را از قیامش مأیوس نکند و یقین ما به قیام او همانند یقین ما به قیام

رَسُولِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَا جَاءَ بِهِ مِنْ وَحْيِكَ وَتَنْزِيلِكَ، فَقَوِّ

رسولت - که درود تو بر او و خاندانش باد - و وحی و قرآنت باشد، پس

قُلُوبَنَا عَلَى الْإِيمَانِ بِهِ، حَتَّى تَسْلُكَ بِنَا عَلَى يَدَيْهِ مِنْهَاجِ الْهُدَى

دل های ما را در ایمان به او تقویت کن، تا ما را به دست او به راه هدایت

وَالْمَحَجَّةَ الْعُظْمَى وَالطَّرِيقَةَ الْوُسْطَى وَقَوْنَا عَلَى طَاعَتِهِ وَتَبَّسْنَا عَلَى

و اصلی ترین راه و راه راست حرکت دهی، و ما را بر فرمانبرداری از او نیرو ده و بر پیرویش

مُتَابِعَتِهِ، وَاجْعَلْنَا فِي حِزْبِهِ وَاعْوَانِهِ وَانصَارِهِ وَالرَّاضِينَ بِفِعْلِهِ، وَلَا

ثابت قدم بدار، و ما را در گروه او و یاران و یاورانش و رضایت مندان به کردارش قرار ده، و آن را

تَسْلُبْنَا ذَلِكَ فِي حَيَاتِنَا، وَلَا عِنْدَ وَفَاتِنَا، حَتَّى تَتَوَفَّأْنَا وَنَحْنُ عَلَى ذَلِكَ،

در طول زندگانی و هنگام مردن از ما مگیر، تا ما را در حالی بمیرانی که بر این اعتقادیم،

ص: ۵۳۱

لَا شَاكِيْنَ وَلَا نَاكِيْتَيْنِ، وَلَا مُرْتَابِيْنَ وَلَا مُكْذِبِيْنَ، اللَّهُمَّ عَجِّلْ فَرَجَهُ،

نه در حال تردید و پیمان شکن و نه در حال شک و انکار، خدایا در فرجش تعجیل فرما

وَأَيُّدُهُ بِالنَّصْرِ، وَأَنْصُرْ نَاصِرِيهِ، وَ اخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَ دَمِّدْ عَلَى مَنْ نَصَبَ

و او را با یاریت تأیید کن و یاورانش را یاری کن و مخالفانش را خوار گردان، و هر که با او دشمنی کرده

لَهُ وَ كَذَّبَ بِهِ، وَ أَظْهَرَ بِهِ الْحَقَّ، وَ امْتَّ بِهِ الْجَوْرَ، وَ اسْتَنْقَذَ بِهِ عِبَادَكَ

و او را تکذیب کند نابود کن و حق را به دست او آشکار و ظلم و ستم را بوسیله او نابود کن، و به واسطه او بندگان

الْمُؤْمِنِينَ مِنَ الذُّلِّ، وَ أَنْعَشَ بِهِ الْبِلَادَ، وَ اقْتُلْ بِهِ جَبَابِرَةَ الْكُفْرِ، وَ اقْصِمْ بِهِ

با ایمانت را از ذلت رهایی ده، و شهرها را احیا کن، و به وسیله او گردنکشان کفر را به قتل برسان، و سران گمراهی را

رُؤْسَ الضَّالِّهِ، وَ ذَلِّلْ بِهِ الْجَبَّارِينَ وَ الْكَافِرِينَ، وَ ابْرُ بِهِ الْمُنَافِقِينَ

خرد کن، و زورگویان و کافران را خوار گردان، و هلاک گردان به وسیله او منافقان

وَالنَّاكِيْتَيْنِ، وَ جَمِيعِ الْمُخَالِفِينَ وَ الْمُلْحِدِينَ، فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ

و پیمان شکنان و تمامی مخالفان و بی دینان را در شرق

وَمَغَارِبِهَا، وَ بَرِّهَا وَ بَحْرِهَا، وَ سَهْلِهَا وَ جَبَلِهَا، حَتَّى لَا تَدَعَ مِنْهُمْ دِيَارًا،

و غرب زمین، و خشکی و دریا و پستی و بلندی آن، تا این که احدی از آنان را باقی نگذاری

وَلَا تُبْقِيَ لَهُمْ آثَارًا، طَهِّرْ مِنْهُمْ بِلَادَكَ، وَ اشْفِ مِنْهُمْ صُدُورَ عِبَادِكَ،

و آثارشان را ریشه کن کنی، و شهرهایت را از وجود آنان پاک گردانی، و دل های بندگان را شفا بخشی

وَ جَدِّدْ بِهِ مَا امْتَحَى مِنْ دِينِكَ، وَ اصْلِحْ بِهِ مَا بَدَّلَ مِنْ حُكْمِكَ، وَ غَيِّرْ مِنْ

و آنچه از دینت منسوخ شده تجدید نمایی و آنچه از فرمانت دگرگون شده و آنچه از سنتت

سُنَّتِكَ، حَتَّى يَعودَ دِينُكَ بِهِ، وَ عَلَى يَدَيْهِ غَضًّا جَدِيدًا صَاحِحًا لَا عِوَجَ

تغییر یافته اصلاح کنی، تا این که به واسطه او و به دستش دینت را تازه، جدید و صحیح گردانی در حالی که کجی

فِيهِ، وَلَا بَدْعَهُ مَعَهُ، حَتَّى تُطْفِئَ بِعَدْلِهِ نِيرَانَ الْكَافِرِينَ، فَإِنَّهُ عَبْدُكَ الَّذِي

و بدعت در او نباشد، تا این که با عدالت او آتش کافران را خاموش گردانی، چرا که او بنده توست

اسْتَخْلَصْتَهُ لِنَفْسِكَ، وَأَزْنَصَيْتَهُ لِنُصْرِهِ دِينِكَ، وَأَصْطَفَيْتَهُ بِعِلْمِكَ،

که برای خودت خالص گردانده و برای یاری دینت انتخاب نموده و با دانشت برگزیدی

وَعَصَمْتَهُ مِنَ الذُّنُوبِ وَبَرَّاتَهُ مِنَ الْعُيُوبِ، وَأَطَّلَعْتَهُ عَلَى الْعُيُوبِ،

و معصوم از گناهان قرار داده و از عیب ها دور ساختی، و بر امور پنهان آگاهش کردی

ص: ۵۳۲

وَأَنْعَمْتَ عَلَيْهِ، وَطَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ، وَنَقَّيْتَهُ مِنَ الدَّنَسِ، اللَّهُمَّ فَصِّلْ

و به او نعمت دادی، و از پلیدی پاک نموده و از آلودگی پاکیزه ساختی، خدایا درود فرست

عَلَيْهِ وَعَلَى آبَائِهِ الْأَتْمَمَةِ الطَّاهِرِينَ، وَعَلَى شِعْبَةِ الْمُتَنَجِّبِينَ، وَبَلِّغْهُمْ

بر او و بر پدرانش همان امامان پاک و بر شیعیان برگزیده اش، و آنان را

مِنْ آمَالِهِمْ أَفْضَلَ مَا يَأْمُلُونَ، وَاجْعَلْ ذَلِكَ مِنَّا خَالِصًا مِنْ كُلِّ شَكِّ

به بهترین آرزوهایشان برسان، و آن را از جانب ما خالص از هر شک

و شُبُهَةٍ وَرِيَاءٍ وَسُمْعَةٍ، حَتَّى لَا تُرِيدَ بِهِ غَيْرَكَ، وَلَا نَطْلُبَ بِهِ إِلَّا وَجْهَكَ،

و تردید و ریا و شهرت طلبی قرار ده، تا این که به واسطه آن غیر تو را نخواهیم و جز تو را نجویم

اللَّهُمَّ أَنَا نَشْكُو إِلَيْكَ فَقَدْ نَبَّيْنَا، وَغَيَّبَهُ آمَانًا، وَشَدَّهَ الزَّمَانَ عَلَيْنَا،

خدایا به تو شکایت می کنیم از فقدان پیامبران و غیبت امامان و سختی روزگار

وَوُقُوعِ الْفِتَنِ بِنَا، وَتَظَاهُرِ الْأَعْدَاءِ عَلَيْنَا، وَكَثْرَةِ عَدُوِّنَا، وَقَلَّةِ عَدَدِنَا،

و واقع شدن فتنه ها بر ما، و پشتیبانی دشمنان از هم بر علیه ما، و فراوانی دشمنانمان و کمی عددمان

اللَّهُمَّ فَفَرِّجْ ذَلِكَ عَنَّا بِفَتْحٍ مِنْكَ تُعَجِّلُهُ، وَنَصْرٍ مِنْكَ تُعِزُّهُ، وَامَامٍ عَدْلٍ

خدایا این امور را از ما برطرف کن به واسطه پیروزی سریع و حمایت همه جانبه از سوی خودت و به واسطه امام عادل

تُظْهِرُهُ، إِلَهَ الْحَقِّ رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ أَنَا نَسْأَلُكَ أَنْ تَأْذَنَ لِوَلِيِّكَ فِي

که ظاهرش گردانی، ای معبود بر حق و پروردگار جهانیان، خدایا از تو می خواهیم که به ولایت اجازه فرمایی در

أَظْهَارِ عَدْلِكَ فِي عِبَادِكَ، وَقَتْلِ أَعْدَائِكَ فِي بِلَادِكَ، حَتَّى لَا تَدَعَ لِلْجَوْرِ

اجرای عدالت در میان بندگان و کشتن دشمنان در تمامی سرزمین هایت، تا ای پروردگار من تمام پایه های جور و ستم را

يَا رَبِّ دِعَامَةً إِلَّا قَصَمْتَهَا، وَلَا بَقِيَّةَ إِلَّا أَفْنَيْتَهَا، وَلَا قُوَّةَ إِلَّا أَوْهَنْتَهَا، وَلَا

در هم شکنی و بقایای آن ها را نابود کنی و توانشان را از بین ببری

رُكْنَا أَلَّا هَدَمْتُهُ، وَلَا حَدًّا أَلَّا فَلَلْتُهُ، وَلَا سِلَاحًا أَلَّا أَكَلْتُهُ، وَلَا رَايَةً أَلَّا

و اساس آنها را فروریزی و شمشیرشان را کند کنی، و سلاحشان را از کار اندازی، و پرچمشان را

نکشته‌ها، وَلَا شُجَاعًا أَلَّا قَتَلْتُهُ، وَلَا جَيْشًا أَلَّا حَدَلْتُهُ، وَأَرْمِهِمْ يَا رَبِّ

سرنگون سازی و شجاعانشان را بکشی و سپاهیانشان را خوار گردانی، پروردگارا آنها را

بِحَجْرِكَ الدَّمَاعِ، وَأَضْرِبْهُمْ بِسَيْفِكَ الْقَاطِعِ، وَبِأَسْكَ الذِّي لَا تَرُدُّهُ عَنِ

با سنگ های نشاندارت سنگسار کن و با شمشیر بران و با مجازاتی که از گناهکاران باز نمی گردانی

ص: ۵۳۳

الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ، وَعَذَّبَ عِدَائِكَ، وَاعْدَاءَ وِلِيِّكَ [۶۳۲] وَاعْدَاءَ رَسُولِكَ،

آنها را مجازات کن و دشمنانت و دشمنان ولایت و دشمنان رسولت

صَلِّوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، بِيَدِ وِلِيِّكَ وَآيِدِي عِبَادِكَ الْمُؤْمِنِينَ، اللَّهُمَّ اكْفِ

- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- را به دستان ولی و بندگان با ایمانت عذاب کن، خدایا

وَلِيِّكَ وَحَبَّتِكَ فِي اَرْضِكَ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَكَيْدِ مَنْ ارَادَهُ، وَامْكُرْ بِمَنْ مَكَرَ

ولیی و حببت روی زمینت را از هراس دشمنش و مکر مکاران حفظ کن، و هر که با او حيله کند به مکر خویش گرفتارش

بِهِ، وَاجْعَلْ دَائِرَةَ السُّوءِ عَلَى مَنْ ارَادَ بِهِ سُوءًا، وَاقْطَعْ عَنْهُ مَا دَتَّهُمْ،

کن، و هر کس نسبت به او قصد سوئی دارد به حوادث ناگوار گرفتارش کن، و شرشان را از او دور گردان

وَارْعَبْ لَهُ قُلُوبَهُمْ، وَزَلِّزْ اَقْدَامَهُمْ، وَخُذْهُمْ جَهْرَةً وَبَغْتَةً، وَشَدِّدْ

و ترس از او را در دل آنها قرار ده و قدم هایشان را متزلزل گردان، و آشکارا و ناگهانی آنها را گرفتار کن

عَلَيْهِمْ عَذَابِكَ، وَاخْزِهِمْ فِي عِبَادِكَ، وَالْعَنْهُمْ فِي بِلَادِكَ، وَاسْكِنُهُمْ اسْفَلَ

و عذابت را بر آنان سخت گردان و در میان بندگان خوار کن، و در سرزمین هایت مورد لعن قرار ده، و در پایین ترین درجه

دوزخ جای

نَارِكَ، وَاحِطْ بِهِمْ اَشَدَّ عَذَابِكَ، وَاصْلِهِمْ نَارًا، وَاحْشُ قُبُورَ مَوْتَاهُمْ نَارًا،

ده، و شدیدترین عذابت را بر آنان فرود آر، و آنها را در آتش قرار ده، و قبرهای مردگان آنان را از آتش پر کن

وَاصْلِهِمْ حَرَّ نَارِكَ، فَانْتَهُمْ اَصْلُوا وَاصَاعُوا الصَّلَاةَ، وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ،

و در آتش سوزانت جایشان ده، چرا که آنان گمراه شدند، و نماز را ضایع کردند و از شهوات پیروی نمودند

وَاصْلُوا عِبَادِكَ، [وَاخْرَبُوا بِلَادَكَ (۱)، اللَّهُمَّ وَاحِي بَوْلِيكَ الْقُرْآنَ، وَارِنَا

و بندگان را گمراه ساختند و شهرهایت را خراب نمودند، خدایا به واسطه ولایت قرآن را زنده گردان،

نُورَهُ سَرْمَدًا لَا لَيْلَ فِيهِ، وَاحِي بِه الْقُلُوبَ الْمَيِّتَةَ، وَاشْفِ بِه الصُّدُورَ

و نورش را پیوسته بدون خاموشی به ما نشان ده، و دل های مرده را به واسطه آن زنده گردان و دل های پر از کینه (نسبت به دشمنان)

الْوَعْرَةَ، وَاجْمَعْ بِهِ الْأَهْوَاءَ الْمُخْتَلِفَةَ عَلَى الْحَقِّ، وَاقِمْ بِهِ الْحُدُودَ

را شفا ده، و به واسطه او گروه های مختلف را بر محور حق جمع گردان، و حدود الهی تعطیل شده

الْمُعْطَلَةَ، وَالْأَحْكَامَ الْمُهْمَلَةَ، حَتَّى لَا يَبْقَى حَقٌّ إِلَّا ظَهَرَ، وَلَا عَدْلٌ إِلَّا

و احکام رها شده را به واسطه او پیا دار، تا حق ظاهر گردد و عدل

ص: ۵۳۴

۱- [۶۳۳] این جمله در «جمال الاسبوع» نیامده، ولی در «بحار الانوار» آمده است.

زَهْرًا، وَاجْعَلْنَا يَا رَبِّ مِنْ اِعْوَانِهِ، وَمُقَوِّبِهِ سُلْطَانِهِ، وَ الْمُؤْتَمِرِينَ لِأَمْرِهِ،

شکوفا شود، پروردگارا قرار ده ما را از یاران، و تقویت کنندگان سلطنتش و فرمانبرداران اوامرش

وَالرَّاضِينَ بِفِعْلِهِ، وَالْمُسْلِمِينَ لِأَحْكَامِهِ، وَمِمَّنْ لَا حَاجَةَ بِهِ إِلَى التَّقِيهِ

و آنها که از کار او راضی و تسلیم احکام او هستند، و از کسانی قرار ده که نیازی به تقیه از مخلوقات

مِنْ خَلْقِكَ، وَأَنْتَ يَا رَبُّ الَّذِي تَكْشِفُ الضُّرَّ، وَتُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا

نداشته باشند، و تویی ای پروردگار من که مشکلات را برطرف کنی و در زمانی که شخص گرفتار، تو را می خواند

دَعَاكَ، وَتُنْجِي مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، فَاكْشِفِ الضُّرَّ عَنِّيكَ، وَاجْعَلْهُ

پاسخش دهی، و از مشکلات بزرگ رهایی بخشی، پس گرفتاری ولایت را برطرف کن و او را

خَلِيفَةً فِي اَرْضِكَ كَمَا ضَمِنْتَ لَهُ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِنْ خُصَمَاءِ آلِ

جانشین در زمینت قرار ده، همان گونه که برایش ضمانت نموده ای، خدایا مرا از کینه توزان خاندان

مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَلَا تَجْعَلْنِي مِنْ اَعْدَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ،

محمد- که بر آنان درود باد- قرار مده و از دشمنان خاندان محمد- که بر آنان درود باد- قرار مده

وَلَا تَجْعَلْنِي مِنْ اَهْلِ الْحَقِّ وَالْعَظِيمِ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، فَأَنِّي

و مرا از اهل خشم و غضب بر خاندان محمد- که بر آنان درود باد- قرار مده، همانا من

اَعُوذُ بِكَ مِنْ ذَلِكَ فَاعِزَّنِي وَاسْتَجِيرُ بِكَ فَاجِرُنِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

از این امور به تو پناه می برم پس پناهم ده و به تو پناهنده ام، پس پناهم باش، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي بِهِمْ فَائِزًا عِنْدَكَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمِنْ

محمد و خاندان محمد درود فرست و مرا به واسطه آنان نزدت، در دنیا و آخرت رستگار گردان و از

الْمُقَرَّبِينَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

مقربان در گاهت قرار ده، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

۱- [۶۳۴] جمال الاسبوع، صفحه ۵۲۱. این دعا در مصباح المتهدجد، صفحه ۴۱۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۹ نیز با تفاوت هایی آمده است.

زیاراتی که با آن هر امام را به تنهایی و یا همه ائمه را با هم می توان زیارت کرد.

زیارت اول (زیارت منقول از امام رضا علیه السلام):

در «کامل الزیارات» از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام روایت شده که آن حضرت در جواب کسی که از زیارت قبر امام موسی کاظم علیه السلام سؤال کرده بود فرمودند:

کافی است که در همه جا (یعنی در زیارت هر یک از ائمه و خطاب به شخص آن امام و یا به همه ائمه به طور دسته جمعی) بگویید:

السَّلَامُ عَلَىٰ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَخُلَفَائِهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ أَمَنَاءِ اللَّهِ وَاجِبَائِهِ،

سلام بر دوستداران خدا و برگزیدگان، سلام بر امینان (بر وحی) خدا و دوستدارانش

السَّلَامُ عَلَىٰ أَنْصَارِ اللَّهِ وَخُلَفَائِهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر یاوران خدا و جانشینانش، سلام بر جایگاه های شناخت خدا، سلام

عَلَىٰ مَسَاكِنِ ذِكْرِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ مَظَاهِرِ أَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ

بر محل های یاد خدا، سلام بر مظهرهای امر و نهی خدا، سلام بر

الدُّعَاءِ إِلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ الْمُسْتَقَرِّينَ فِي مَرْضَاتِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَىٰ

دعوت کنندگان به سوی خدا، سلام بر ثابت قدمان در جلب خشنودی خدا، سلام بر

الْمُخْلِصِينَ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، [السَّلَامُ عَلَىٰ الْأَدِلَّةِ عَلَى اللَّهِ (۱) السَّلَامُ عَلَىٰ

خالصان در بندگی خدا، سلام بر راهنمایان به سوی خدا، سلام بر

الَّذِينَ مَنَ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهُ، وَمَنْ عَادَاهُمْ فَقَدْ عَادَى اللَّهُ، وَمَنْ

آنان که دوستدارانشان دوستداران خدایند و دشمنانشان دشمنان خدایند، و هر که

عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جَهِلَهُمْ فَقَدْ جَهِلَ اللَّهَ، وَمَنْ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدْ

آنان را بشناسد خدا را شناخته و هر که آنان را انکار کند خدا را انکار نموده و هر که به آنان متوسل شود

اعْتَصِمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ تَخَلَّى مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلَّى مِنَ اللَّهِ، أَشْهَدُ اللَّهَ أَنِّي سَلِمٌ لِمَنْ

به خدا توسل جسته و هر که آنان را رها کند خدا را رها ساخته، خدا را گواه می گیرم که من با هر کسی که

ص: ۵۳۶

۱- [۶۳۵] این جمله در بحارالانوار آمده است.

سَالَمَكُمْ، وَ حَزْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَ عَلَانِيَتِكُمْ، مُفَوَّضٌ فِي

با شما از در صلح در آید در صلح و با هر کسی که با شما از در جنگ در جنگم، به پنهان و آشکارتان ایمان دارم، تمام این امور را

ذَلِكَ كُلُّهُ إِلَيْكُمْ، لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ، وَ ابْرَأُ إِلَى اللَّهِ

به شما واگذار نموده ام، خداوند دشمنان خاندان پیامبر از جن و انس را لعنت کند و من از آنان به درگاه خدا

مِنْهُمْ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ.

بیزاری می جویم و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

و این زیارتی است که می تواند جایگزین هر زیارت دیگر بشود؛ پس از خواندن این زیارت، بر محمد و آل محمد زیاد صلوات می فرستی و اسم یک یک ائمه را می بری و بر دشمنانشان لعنت می فرستی و برای خودت و همه مؤمنین و مؤمنات هر دعایی را که خواستی می کنی. (۱)

زیارت دوم (زیارت جامعه کبیره):

«شیخ صدوق» در کتاب «من لا يحضره الفقيه» از یکی از یاران حضرت هادی علیه السلام روایت کرده که گفت: خدمت آن حضرت علیه السلام عرض کردم: یا بن رسول الله! زیارتی به من تعلیم فرما که از حیث بلاغت کامل باشد و با آن، هر کدام از شما را که خواستم زیارت کنم، فرمود: پس از غسل زیارت، هر گاه به درگاه حرم رسیدی بایست و بگو:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه است و شریکی ندارد و گواهی می دهم محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ عِبَادُهُ وَرَسُولُهُ.

بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده اوست.

و چون وارد حرم شدی و نگاهت به قبر افتاد، می ایستی و سی مرتبه

اللَّهُ أَكْبَرُ

می گویی. سپس اندکی با آرامش دل و آرامش تن و کوتاه گرفتن گام ها راه می روی، آنگاه می ایستی و بار دیگر سی

مرتبہ

اللَّهُ أَكْبَرُ

می گویی، سپس نزدیک قبر مطہر می روی و چهل مرتبہ

اللَّهُ أَكْبَرُ

می گویی (تا صد مرتبہ کامل شود) (۲) آنگاه می گویی:

ص: ۵۳۷

-
- ۱- [۶۳۶] کامل الزیارات، باب ۱۰۴، صفحه ۳۱۵، حدیث ۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲۶، حدیث ۱ (با اندکی تفاوت).
- ۲- [۶۳۷] چنان کہ مجلسی اول گفته: شاید علت گفتن صد مرتبہ تکبیر این باشد کہ مبادا زائری- با توجہ بہ عبارات بلند این زیارتنامہ دربارہ ائمہ علیہم السلام- دچار غلوّ شود و یا از عظمت خداوند متعال (و این کہ آنچه دارند از جانب خدا و بہ اذن خداست) غافل گردد (روضہ المتقین، جلد ۵، صفحه ۴۵۳).

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَمَوْضِعِ الرَّسَالَةِ، وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ،

سلام بر شما ای خاندان نبوت، و جایگاه رسالت و محل رفت و آمد فرشتگان

وَمَهْبِطِ الْوَحْيِ، وَمَعْدِنِ الرَّحْمَةِ، وَخُزَّانِ الْعِلْمِ، وَمُنْتَهَى الْجِلْمِ، وَأَصُولِ

و نزول وحی و معدن رحمت و خزانه داران دانش و نهایت بردباری و پایه های

الْكَرَمِ، وَقَادَةَ الْأُمَمِ، وَأَوْلِيَاءَ النَّعْمِ، وَعَنَاصِرَ الْأَبْرَارِ، وَدَعَائِمَ الْأَخْيَارِ،

بخشش و رهبران امتها و صاحبان نعمتها، و سرچشمه های نیکی و تکیه گاه های نیکوکاران

وَسَاسَةَ الْعِبَادِ، وَارْكَانَ الْبِلَادِ، وَأَبْوَابَ الْإِيمَانِ، وَأَمَنَاءَ الرَّحْمَنِ،

و تنظیم کننده امور بندگان، و رکن های شهرها، و درهای ایمان، و امانتداران خداوند رحمان،

وَسُلَالَةَ النَّبِيِّينَ، وَصَفْوَةَ الْمُرْسَلِينَ، وَعِزَّةَ خَيْرِهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَرَحْمَهُ

و نسل پیامبران و برگزیده فرستاده شدگان، و خانواده برگزیده پروردگار جهانیان، و رحمت

اللَّهِ وَبَرَكَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَى أَيْمَةِ الْهُدَى وَ مَصَابِيحِ الدُّجَى وَ أَعْلَامِ التُّقَى

و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر امامان هدایتگر، و چراغ های تاریکی، و نشانه های پرهیزکاری،

وَ دَوَى النَّهْيِ وَ أَوْلَى الْحِجَى وَ كَهْفِ الْوَرَى وَ وَرَثَةِ الْأَنْبِيَاءِ، وَالْمَثَلِ

و صاحبان خرد و عقل، و پناه آفریدگان، و وارثان پیامبران، و صفت

الْأَعْلَى وَالِدَعْوَةِ الْحُسْنَى وَ حُجَجِ اللَّهِ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

برتر و (صاحب) دعوت نیکو، و حجت های خدا بر اهل دنیا و آخرت

وَالْأَوْلَى وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ، السَّلَامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، وَمَسَاكِينِ

و پیشینیان و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر جایگاه های شناخت خدا و محل های

بَرَكَاتِهِ، وَمَعَادِنِ حِكْمَةِ اللَّهِ، وَحَفَظِهِ سِرِّ اللَّهِ، وَحَمَلِهِ كِتَابِ اللَّهِ، وَأَوْصِيَاءِ

برکت خدا، و معدن های حکمت خدا، و حافظان راز خدا، و حاملان کتاب خدا، و جانشینان

نَبِيِّ اللَّهِ، وَذُرِّيَّتِهِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَهُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

پیامبر خدا و فرزندان رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و رحمت و برکات خدا بر شما باد،

السَّلَامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ، وَالْأَدِلَّةِ عَلَى مَرْضَاتِ اللَّهِ، وَالْمُسْتَقِرِّينَ

سلام به دعوت کنندگان به سوی خدا و راهنمایان بر (اسباب) خشنودی خدا، و ثابت قدمان

فی امرِ اللَّهِ، وَالتَّائِمِينَ فِي مَحَبَّةِ اللَّهِ، وَالْمُخْلِصِينَ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ،

در فرمان خدا، و کاملان در محبت خدا و خالصان در (اقرار به) یگانگی خدا،

ص: ۵۳۸

وَالْمُظْهِرِينَ لَأَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، وَعِبَادِهِ الْمُكْرَمِينَ الَّذِينَ لَا يَسْبِقُونَهُ بِالْقَوْلِ،

و آشکار کنندگان امر و نهی خدا، و بندگان گرامیش که در گفتار بر او پیشی نگیرند

وَهُمْ بِأَمْرِهِ يَعْمَلُونَ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَى الْأَيْمَةِ الدُّعَاءِ،

و به فرمانش عمل کنند، و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، سلام بر امامان دعوت کننده

وَالْقَادَةَ الْهُدَاهِ، وَالسَّادَةَ الْوُلَاهِ، وَالذَّادَةَ الْحَمَاهِ، وَاهْلَ الذُّكْرِ، وَأَوْلَى

و رهبران هدایت گر، و سرور فرمانروایان، و دفاع کنندگان حمایتگر، و اهل ذکر

الْأَمْرِ، وَبَقِيَّةَ اللَّهِ، وَخَيْرَتَهُ وَحَزْبِهِ، وَعَيْنِيهِ عِلْمِهِ، وَحُجَّتِهِ وَصِرَاطِهِ،

و سرپرستان (امت)، و ذخیره الهی و برگزیدگان و حزبش، و گنجینه دانشش و حجت و راهش،

وَنُورِهِ وَبُرْهَانِهِ [۶۳۸]، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا

و نور و برهانش، و رحمت و برکات خدا بر آنان باد، گواهی می دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست

شَرِيكَ لَهُ، كَمَا شَهِدَ اللَّهُ لِنَفْسِهِ، وَشَهِدْتُ لَهُ مَلَائِكَتُهُ وَأَوْلُوا الْعِلْمِ مِنْ

که شریکی ندارد همان گونه که خدا بر خودش شهادت داده و فرشتگان و عالمان از

خَلْقِهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ الْمُنْتَجَبُ،

مخلوقاتش نیز شهادت داده اند، معبودی جز او گرامی و فرزانه نیست و گواهی می دهم که محمد بنده برگزیده خدا

وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى أَرْسَلَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ، لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ

و فرستاده پسندیده اوست که او را برای هدایت و بر دین حق فرستاد تا آن را بر همه ادیان غالب کند،

وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، وَأَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَةُ الرَّاشِدُونَ الْمَهْدِيُّونَ،

اگرچه مشرکان نپسندند، و گواهی می دهم که شما امامان هدایتگر هدایت یافته اید، امامان

الْمَعْصُومُونَ الْمُكْرَمُونَ، الْمُقَرَّبُونَ الْمُتَّقُونَ، الصَّادِقُونَ الْمُصْطَفَوْنَ،

معصوم، گرامیان، مقربان (خدا)، پرهیزکاران، راستگویان، برگزیدگان،

الْمُطِيعُونَ لِلَّهِ، الْقَوَّامُونَ بِأَمْرِهِ، الْعَامِلُونَ بِإِرَادَتِهِ، الْفَائِزُونَ بِكَرَامَتِهِ،

اطاعت کنندگان خدا، پیادارندگان فرمانش، عمل کنندگان به خواسته اش، که به مقام کرامت نائل شده اند،

اضْطَفَاكُمْ بِعِلْمِهِ، وَارْتَضَاكُمْ لِعَنِيهِ، وَاخْتَارَكُمْ لِسِرِّهِ، وَاجْتَبَاكُمْ بِقُدْرَتِهِ،

خداوند با آگاهی شما را برگزید و برای (حفظ) اسرارش پسندیده، و اختیار کرد، و با قدرتش برگزید

ص: ۵۳۹

وَاعَزَّكُمْ بِهُدَاهُ، وَخَصَّكُمْ بِبُرْهَانِهِ، وَانْتَجَبَكُمْ لِنُورِهِ، وَآيَدَكُمْ بِرُوحِهِ،

و با هدایتش عزت بخشید و دلایل خاص خود را در اختیار شما قرار داد و برای نورش برگزید، و با روحش تأییدتان نمود

وَرَضِيَكُمْ خُلَفَاءَ فِي اَرْضِهِ، وَحُجَجًا عَلٰى بَرِيَّتِهِ، وَاَنْصَارًا لِدِينِهِ،

و شما را پسندید برای جانشینش در زمین و حجت ها بر مخلوقاتش و یاوران دینش

وَحَفَظَهُ لِسِرِّهِ، وَخَزَنَهُ لِعِلْمِهِ، وَمُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِهِ، وَتَرَاجِمَهُ لِرُوحِيهِ،

و حافظان اسرارش، و گنجینه های علمش و مخزن حکمتش و تفسیرکنندگان وحیش

وَاَرْكَانًا لِتَوْحِيدِهِ، وَشُهَدَاءَ عَلٰى خَلْقِهِ، وَاَعْلَامًا لِعِبَادِهِ، وَمَنَارًا فِي بِلَادِهِ،

و پایه های یگانگیش و گواهان بر مخلوقاتش نشانه های (هدایت) بندگانش، و برج های نور در شهرهایش

وَ اِدْلَاءَ عَلٰى صِرَاطِهِ، عَصَمَكُمُ اللّٰهُ مِنَ الزَّلَلِ، وَآمَنَكُم مِّنَ الْفِتَنِ،

و راهنمایان راهش (پسندید)، خداوند شما را از لغزش ها محفوظ داشت و از فتنه ها ایمن گردانید

وَطَهَّرَكُم مِّنَ الدَّنَسِ، وَاذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ [۶۳۹]، وَطَهَّرَكُم تَطْهِيرًا، فَعَظَّمْتُمْ

و از آلودگی پاک کرد، و از پلیدی بیرون برد، و شما را به طور کامل پاک نمود پس شما شکوهش را

جَلَّالَهُ، وَ اَكْبَرْتُمْ شَأْنَهُ، وَ مَجَّدْتُمْ كَرَمَهُ، وَاَدْمُتُمْ ذِكْرَهُ [۶۴۰]، وَ وَكَّدْتُمْ مِيثَاقَهُ،

بزرگ شمرده و مقامش را گرامی داشتید و بزرگواریش را ستوده و یادش را ادامه دادید و عهدش را استوار ساختید

وَ اَحْكَمْتُمْ عَقْدَ طَاعَتِهِ، وَ نَصَحْتُمْ لَهُ فِي السِّرِّ وَ الْعَلَانِيَةِ، وَ دَعَوْتُمْ اِلٰى

و پیمان بندگیش را محکم کردید، و در پنهان و آشکار برای او خیرخواهی نمودید، و با دانش

سَبِيلِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَبَدَلْتُمْ اَنْفُسَكُمْ فِي مَرْضَاتِهِ،

و پند نیکو (مردم را) به راهش دعوت نمودید، و در راه رسیدن به رضایتش جانفشانی کردید

وَ صَبَرْتُمْ عَلٰى مَا اَصَابَكُمْ فِي جَنبِهِ، وَاَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ، وَاَتَيْتُمُ الزَّكَاةَ،

و بر آنچه در راهش به شما رسید صبر نمودید و نماز را بپا داشته و زکات دادید

وَأَمْرُكُمْ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهْيُكُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَجَاهِدُكُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ،

و امر به معروف و نهی از منکر کردید، و در راه خدا به شایستگی جهاد نمودید،

حَتَّىٰ اٰغْلٰنْتُمْ دَعْوَتَهُ، وَبَيَّنْتُمْ فَرَائِضَهُ، وَاقَمْتُمْ حُدُودَهُ، وَنَشَرْتُمْ شَرَائِعَ

تا در نهایت دعوتش را آشکار نموده و فرامینش را بیان کردید و حدودش را بپا داشته، و قوانین اسلام را

ص: ۵۴۰

أَحْكَامِهِ، وَ سَنَّتُمْ سُنَّتَهُ، وَ صِرْتُمْ فِي ذَلِكَ مِنْهُ أَلَى الرِّضَا، وَ سَلَّمْتُمْ لَهُ

منتشر ساختید، و سنتش را احیا نمودید، و در این راه رضایتش را بدست آوردید و تسلیم

الْقَضَاءِ، وَ صَدَقْتُمْ مِنْ رُسُلِهِ مَنْ مَضَى فَالرَّاعِبُ عَنْكُمْ مَارِقٌ، وَاللَّازِمُ

حکمش شده و پیامبران گذشته را تصدیق نمودید، روی گردان از شما خارج از دین و پیرو شما

لَكُمْ لِأَحَقِّ، وَ الْمُقَصِّرُ فِي حَقِّكُمْ زَاهِقٌ، وَ الْحَقُّ مَعَكُمْ وَ فِيكُمْ وَ مِنْكُمْ

داخل در دین و کوتاهی کننده در حق شما نابود شدنی است، و حق (همیشه) با شما و در میان شما و از جانب شما

وَالْيَكُومُ، وَ أَنْتُمْ أَهْلُهُ وَ مَعْدِنُهُ، وَ مِيرَاثُ النَّبُوَّةِ عِنْدَكُمْ، وَ آيَاتُ الْخَلْقِ

و به سوی شماست، و شما اهل حق و معدن آن هستید و میراث نبوت نزد شما و بازگشت مخلوقات (به مشیت خدا)

الْيَكُومُ، وَ حِسَابُهُمْ عَلَيْكُمْ، وَ فَضْلُ الْخِطَابِ عِنْدَكُمْ، وَ آيَاتُ اللَّهِ لَدَيْكُمْ،

به سوی شما و حساب آنها (به فرمان او) بر شماست و سخن آخر با شماست و نشانه های خدا نزد شما،

وَ عَزَائِمُهُ فِيكُمْ، وَ نُورُهُ وَ بُرْهَانُهُ عِنْدَكُمْ، وَ أَمْرُهُ إِلَيْكُمْ، مَنْ وَالَاكُمْ فَقَدْ

و اراده حتمی خدا در میان شماست، و نور و دلیلش در نزد شماست و حکمش را به شما سپرده است، دوستدار شما

وَالَى اللَّهِ، وَ مَنْ عَادَاكُمْ فَقَدْ عَادَ اللَّهَ، وَ مَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَ مَنْ

دوستدار خدا و دشمن شما دشمن خداست، و هر کس که شما را دوست بدارد خدا را دوست داشته، و هر کس که

ابْغَضَكُمْ فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ، وَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، أَنْتُمْ الصِّرَاطُ

با شما دشمنی کند با خدا دشمنی کرده، و هر کس که به شما متوسل شود به خدا متوسل شده است، شما پدید راه راست

الْأَقْوَمُ، وَ شُهَدَاءُ دَارِ الْفَنَاءِ، وَ شُفَعَاءُ دَارِ الْبَقَاءِ، وَ الرَّحْمَةُ الْمَوْصُولَةُ،

پایدار، و گواهان دنیای فانی و شفیعان آخرت، و رحمت پیوسته (خدا)

وَالْأَيُّهُ الْمَخْزُونُهُ، وَ الْأَمَانَةُ الْمُحْفَوظَةُ، وَ الْبَابُ الْمُبْتَلَى بِهِ النَّاسُ، مَنْ

و نشانه پنهان (الهی) و امانت حفظ شده (خداوند) و درگاه آزمایش مردم، هر که

اَتِيكُمْ نَجِي وَمَنْ لَمْ يَأْتِكُمْ هَلَكْ، اِلَى اللّٰهِ تَدْعُونَ، وَعَلَيْهِ تَدْلُونَ، وَبِهِ

به سوی شما آید نجات یابد و هر کس که نیاید هلاک شود، (مردم را) به سوی خدا دعوت کرده، و راهنمایی می کنید، به او

تُؤْمِنُونَ، وَلَهُ تُسَلِّمُونَ، وَبِأَمْرِهِ تَعْمَلُونَ، وَالِى سَبِيلِهِ تُرْشِدُونَ، وَبِقَوْلِهِ

ایمان آورده و تسلیم او یبید، به فرمانش عمل کرده و به راهش ارشاد نموده و به گفتارش

تَحْكُمُونَ، سَعِدَ مَنْ وَالَاكُمْ، وَهَلَكَ مَنْ عَادَاكُمْ، وَخَابَ مَنْ جَحَدَاكُمْ،

حکم می کنید، دوستانتان سعادت مند شد و دشمنتان به هلاکت رسید، و منکران زیانکار شد،

ص: ۵۴۱

وَضَلَّ مَنْ فَارَقَكُمْ، وَفَازَ مَنْ تَمَسَّكَ بِكُمْ، وَامِنَ مَنْ لَجَا إِلَيْكُمْ، وَسَلِمَ

و جدا شونده از شما گمراه گردید، و متمسک به شما رستگار شد و پناهنده به شما ایمن گردید،

مَنْ صَدَّقَكُمْ، وَهُدِيَ مَنْ اعْتَصَمَ بِكُمْ، مَنْ اتَّبَعَكُمْ فَالْجَنَّةُ مَأْوِيَهُ، وَ مَنْ

و تصدیق کننده شما سالم ماند، و متوسل شونده به شما هدایت یافت، هر که از شما پیروی کند بهشت جایگاه اوست و هر که

خَالَفَكُمْ فَالنَّارُ مَثْوِيَهُ، وَ مَنْ جَحَدَكُمْ كَافِرٌ، وَ مَنْ حَارَبَكُمْ مُشْرِكٌ، وَ مَنْ

با شما مخالفت کند دوزخ جایگاه اوست، و هر که شما را انکار کند، کافر و هر که با شما به جنگ برخیزد، مشرک است و هر کس

رَدَّ عَلَيْكُمْ فِي اسْفَلِ دَرَكٍ مِنَ الْجَحِيمِ، اَشْهَدُ اَنَّ هَذَا سَابِقٌ لَكُمْ فِيمَا

شما را رد کند در پایین ترین درجه دوزخ است، گواهی می دهم که این اوصاف در گذشته

مَضَى وَ جَارٍ لَكُمْ فِيمَا بَقِيَ، وَ اَنَّ اَرْوَاحَكُمْ وَ نُورَكُمْ وَ طَيِّبَتَكُمْ وَاِحِدَهُ،

برای شما بوده و در آینده نیز خواهد بود، و به یقین جانها و نور و سرشت شما یکی است

طَابَتْ وَ طَهَّرَتْ بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ، خَلَقَكُمْ اللهُ اَنْوَارًا، فَجَعَلَكُمْ بَعْزُهُ

پاکی و پاکیزگی بعضی از شما از بعضی دیگر است، خداوند شما را به صورت نورهایی آفرید و شما را احاطه کننده

مُحَدِّقِينَ، حَتَّى مَنْ عَلَيْنَا بِكُمْ، فَجَعَلَكُمْ فِي بُيُوتٍ اِذْنِ اللهِ اَنْ تُرْفَعَ

عرشش قرار داد تا اینکه با خلقت شما بر ما منت گذاشت، و شما را در خانه هایی که خداوند اذن فرموده دیوارهای آن را بالا برند

وَيُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَجَعَلَ صَلَوَاتِنَا عَلَيْكُمْ، وَمَا حَصَّنَا بِهِ مِنْ وِلَايَتِكُمْ

و نام خدا در آنها برده شود قرار داد، و درودهای ما را بر شما قرار داد، و آنچه از ولایت شما به ما اختصاص داد

طَيِّبًا لِخُلُقِنَا، وَ طَهَارَةً لِنَفْسِنَا، وَ تَرْكِيَةً لَنَا، وَ كَفَّارَةً لِدُنُوبِنَا، فَكُنَّا عِنْدَهُ

برای پاکی خلقت و پاکیزگی جانهای ما و ترکیه و کفار گناهان ما بود، پس ما در پیشگاه او

مُسَلِّمِينَ بِفَضْلِكُمْ، وَمَعْرُوفِينَ بِتَّصَدِيقِنَا اَيَّاكُمْ، فَلَبَّغَ اللهُ بِكُمْ اَشْرَفَ

فضل و برتری شما را پذیرفتیم و به واسطه تصدیقتان شناخته شدیم، پس خدا شما را به شریف ترین

مَحَلُّ الْمُكْرَمِينَ، وَ اَعْلَىٰ مَنَازِلِ الْمُقْرَبِينَ، وَ اَرْفَعَ دَرَجَاتِ الْمُرْسَلِينَ،

جایگاه گرامیان، و برترین منزل مقربان و بالاترین رتبه فرستاده شدگان رسانید

حَيْثُ لَا يَلْحَقُهُ لَاحِقٌ، وَلَا يَفُوقُهُ فَائِقٌ، وَلَا يَسْبِقُهُ سَابِقٌ، وَلَا يَطْمَعُ

جایگاهی که دست کسی به آن نرسد و کسی بر آن برتری نجوید و کسی از آن فراتر نرود، و طمع کننده ای

فِي اِذْرَاكِه طَامِعٌ، حَتَّىٰ لَا يَبْقَىٰ مَلَكٌ مُّقْرَّبٌ، وَلَا نَبِيٌّ مُّرْسَلٌ، وَلَا

طمع درک آن نکند تا این که باقی نماند فرشته مقرب و نه پیامبر فرستاده شده ای

صَدِيقٌ وَلَا شَهِيدٌ، وَلَا عَالِمٌ وَلَا جَاهِلٌ، وَلَا ذَنِيٌّ وَلَا فَاضِلٌ، وَلَا

و نه صدیق و نه شهیدی و نه عالم و نه جاهلی و نه فرومایه و نه صاحب فضلی، و نه

مُؤْمِنٌ صَالِحٌ، وَلَا فَاجِرٌ طَالِحٌ، وَلَا جَبَّارٌ عَنِيدٌ، وَلَا شَیْطَانٌ مَرِيدٌ، وَلَا

مؤمن صالح و نه بدکار ناشایستی، و نه زورگوی لجباز و نه شیطان رانده شده ای و نه

حَاقٌّ فِيمَا بَيْنَ ذَلِكَ شَهِيدٌ، أَلَّا عَرَفَهُمْ جَلَالَهُ أَمْرِكُمْ، وَعِظَمَ خَطَرِكُمْ،

مخلوقاتی که در این میان حاضرند، جز این که خدا شناساند به آنها شکوه منزلت و عظمت موقعیت

و کِبَرَ شَانِكُمْ، وَتَمَامَ نُورِكُمْ، وَصِدْقَ مَقَاعِدِكُمْ، وَثَبَاتَ مَقَامِكُمْ، وَشَرَفَ

و بزرگی مقام و کمال نور و درستی جایگاه و استواری مقام و شرافت

مَحَلِّكُمْ وَ مَنْزِلَتِكُمْ عِنْدَهُ، وَ كَرَامَتِكُمْ عَلَيْهِ، وَ خَاصَّتَكُمْ لَدَيْهِ، وَ قُرْبَ

جایگاه و منزلت شما را در نزدش و گرامی بودنتان را در پیشگاه او و جایگاه ویژه شما را در

مَنْزِلَتِكُمْ مِنْهُ، بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَأَهْلِي وَمَالِي وَأَسْرَتِي أَشْهَدُ اللَّهَ

نزد او و نزدیکی منزلت شما را نزد خویش (به آنها شناساند)، پدر و مادر و همسر و دارایی و فرزندانم فدای شما باد، خداوند

وَأَشْهَدُكُمْ، أَنِّي مُؤْمِنٌ بِكُمْ وَبِمَا آمَنْتُمْ بِهِ، كَافِرٌ بَعْدُوكُمْ وَبِمَا كَفَرْتُمْ بِهِ،

و شما را گواه می گیرم که ایمان دارم به شما و آنچه که به آن ایمان دارید، دشمنان و آنچه را شما انکار دارید انکار می کنم،

مُسْتَبْصِرٌ بِشَانِكُمْ وَبِضَلَالِهِ مَنْ خَالَفَكُمْ، مُوَالٍ لَكُمْ وَ لِأَوْلِيَائِكُمْ، مُبْغِضٌ

به شأن و مقام شما و گمراهی مخالفان آگاهم، دوستدار شما و دوستانان هستم، بغض و کینه

لِأَعْدَائِكُمْ وَ مُعَادٍ لَهُمْ، سِلْمٌ لِمَنْ سَأَلَكُمْ، وَ حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، مُحَقِّقٌ

دشمنان را در دل دارم و با آنان دشمنم، با آن کس که با شما از در صلح درآید صلح می کنم و با آن کس که با شما از در جنگ درآید در جنگم، حق می دانم

لِمَا حَقَّقْتُمْ، مُبْطِلٌ لِمَا ابْطَلْتُمْ، مُطِيعٌ لَكُمْ، عَارِفٌ بِحَقِّكُمْ، مُتَرِّفٌ بِفَضْلِكُمْ،

آنچه را شما حق می دانید، و باطل می دانم آنچه را شما باطل می دانید، فرمانبردار شما و آشنا به حق شمایم معترف به فضل شما

مُحْتَمِلٌ لِعِلْمِكُمْ، مُحْتَجِبٌ بِدِمَّتِكُمْ، مُعْتَرِفٌ بِكُمْ، مُؤْمِنٌ بِأَيَابِكُمْ،

و حامل علم شمایم، در پناه ضمانت شما و اعتراف کننده به حق شمایم، به بازگشتتان ایمان دارم

مُصَدِّقٌ بِرَجْعَتِكُمْ، مُنْتَظِرٌ لِأَمْرِكُمْ، مُرْتَقِبٌ لِدَوْلَتِكُمْ، آخِذٌ بِقَوْلِكُمْ،

و رجعتتان را تصدیق می کنم، در انتظار فرمان شما و چشم به راه حکومت شمایم، گفتار شما را پذیرفته

عَامِلٌ بِأَمْرِكُمْ، مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، زَائِرٌ لَكُمْ، لَا يُدْ عَائِدٌ بِقُبُورِكُمْ، مُسْتَشْفِعٌ

و عمل کننده به فرمان شمایم پناهنده به شما و زیارت کننده شمایم، پناهنده به قبرهای شمایم شما را

إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ بِكُمْ، وَ مُتَّقَرَّبُ بِكُمْ إِلَيْهِ، وَ مُقَدَّمُكُمْ إِمَامَ طَلِبَتِي

به درگاه خدا شفیع گرفته و به او تقرب می جویم و شما را پیشاپیش

وَ حَوَائِجِي وَ ارَادَتِي فِي كُلِّ أَحْوَالِي وَ أُمُورِي مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ

خواسته ها و نیازها و آرزویم در هر حال و در هر کار قرار می دهم به پنهان

وَ عِلَائِيَّتِكُمْ، وَ شَاهِدِكُمْ وَ غَائِبِكُمْ، وَ أَوْلِيَكُمْ وَ آخِرِكُمْ، وَ مَفُوضٌ فِي ذَلِكَ

و آشکار شما و حاضر و غایب شما و اولین و آخرینتان ایمان دارم و همه آنها را به شما واگذار می کنم

كُلِّهِ إِلَيْكُمْ، وَ مُسَلِّمٌ فِيهِ مَعَكُمْ، وَ قَلْبِي لَكُمْ مُسَلِّمٌ [۶۴۱]، وَ رَأْيِي لَكُمْ تَبِعٌ،

و تسلیم شمایم، و دلم تسلیم شما و رأیم تابع شماست،

وَ نُصْرَتِي لَكُمْ مُعَدَّةٌ، حَتَّى يُحْيِيَ اللَّهُ تَعَالَى دِينَهُ بِكُمْ، وَ يَرُدَّكُمْ فِي أَيَّامِهِ،

و برای یاری تان آماده ام تا این که خدا دینش را به واسطه شما احیا کند و در آن روزگار شما را بازگرداند

وَ يُظْهِرَكُمْ لِعَدْلِهِ، وَ يُمَكِّنُكُمْ فِي أَرْضِهِ، فَمَعَكُمْ مَعَكُمْ لَامَعَ غَيْرِكُمْ [۶۴۲]،

و به خاطر عدالتش شما را ظاهر کند و در زمینش متمکن سازد، پس با شمایم با شما نه با غیر شما،

أَمَنْتُ بِكُمْ، وَ تَوَلَّيْتُ آخِرَكُمْ بِمَا تَوَلَّيْتُ بِهِ أَوْلِيَكُمْ، وَ بَرَّيْتُ إِلَى اللَّهِ

به شما ایمان دارم، و دوست دارم آخرین شما را همان گونه که اولین شما را دوست دارم، و بیزاری می جویم به درگاه

خداوند

عَزَّوَجَلَّ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، وَ مِنَ الْجَبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ الشَّيَاطِينِ وَ حِزْبِهِمْ

عزیز و ارجمند، از دشمنانتان و از طاغوت و قدرت های سرکش و شیاطین و گروه های آنها

الظَّالِمِينَ لَكُمْ، وَ الْجَاهِدِينَ لِحَقِّكُمْ، وَ الْمَارِقِينَ مِنْ وِلايَتِكُمْ،

که بر شما ستم روا داشتند و حقتان را انکار کردند، و از ولایت و سرپرستی شما بیرون رفتند

وَ الْغَاصِبِينَ لِأَرْثِكُمْ، وَ الشَّاكِينَ فِيكُمْ، وَ الْمُنْحَرِفِينَ عَنْكُمْ، وَ مِنْ كُلِّ

و ارثتان را غضب نمودند و در مورد شما شک نموده و از راهتان منحرف شدند، (و بیزاری می جویم) از هر

وَلِيَجْهٍ دُونَكُمْ، وَكُلِّ مُطَاعٍ سِوَاكُمْ، وَمِنَ الْأَتَمِّهِ الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ،

همدمی غیر از شما، و از هر اطاعت شده ای جز شما و از پیشوایانی که به آتش دوزخ دعوت می کنند،

فَتَبَّتَنِي اللَّهُ أَبَدًا مَا حَيَّتْ عَلَى مُوَالَاتِكُمْ وَمَحَبَّتِكُمْ وَدِينِكُمْ، وَوَقَفَنِي

پس خداوند پیوسته مادامی که زنده ام مرا بر دوستی و محبت و دین شما ثابت قدم بدارد

ص: ۵۴۴

لِطَاعَتِكُمْ، وَ رَزَقَنِي شَفَاعَتَكُمْ، وَ جَعَلَنِي مِنْ خِيَارِ مَوَالِكُمْ، التَّابِعِينَ

و بر اطاعت از شما موقفم کند، و شفاعت شما را روزیم گرداند و از بهترین دوستانتان که از دعوت شما

لِمَا دَعَوْتُمْ إِلَيْهِ، وَ جَعَلَنِي مِمَّنْ يَقْتَضُ آثَارَكُمْ، وَ يَسْئَلُكَ سَبِيلَكُمْ،

پیروی می کنند قرارم دهد، و مرا از کسانی قرار دهید که آثار شما را نقل می کند و از شما پیروی می کند،

وَيَهْتَدِي بِهَدْيِكُمْ، وَ يُحْشَرُ فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ يُكْرَهُ فِي رَجْعَتِكُمْ، وَ يُمْلِكُ

و به هدایتتان راهنمایی می شود، و با شما محشور می شود و در زمان رجعتتان باز می گردد،

فِي دَوْلَتِكُمْ، وَ يُشْرَفُ فِي عَافِيَتِكُمْ، وَ يُمَكِّنُ فِي أَيَّامِكُمْ، وَ تَقَرُّ عَيْنُهُ

و در دولت شما به حکومت می رسد، و در عافیت شما عزیز می شود، و در زمان (حکومت) شما قدرتمند می گردد، و

چشمانش در

غَدَاً بِرُؤْيَتِكُمْ، بِأَبِي انْتُمْ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي وَ أَهْلِي وَ مَالِي مَنْ أَرَادَ اللَّهُ بَدَاءَ

آینده به دیدارتان روشن می شود، پدر و مادر و خود و خانواده و داراییم فدای شما باد، هر کس قصد (رسیدن به) خدا کند

بِكُمْ، وَ مَنْ وَحَّدَهُ قَبْلَ عَنُكُمْ، وَ مَنْ فَصَدَهُ تَوَجَّهَ بِكُمْ، مَوَالِي لَأَخْصَى

با شما آغاز می کند، و هر کس او را به یگانگی یاد کند از شما بپذیرد، و هر کس خدا را قصد کند به شما رو کند، ای

سروران من،

تَنَائِكُمْ، وَلَا ابْلُغُ مِنَ الْمَدْحِ كُنْهَكُمْ، وَ مِنَ الْوَصْفِ قَدْرَكُمْ، وَ انْتُمْ نُورُ

مدح و ثنایتان را نمی توانم بر شمارم و نمی توانم با ستایش به کنه شما و با توصیف به قدر و منزلتان برسم، و شما یید نور

الْأَخْيَارِ، وَ هُدَاهُ الْأَبْرَارِ، وَ حُجَّجُ الْجَبَّارِ، بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَ بِكُمْ يَخْتِمُ،

نیکان، و راهنمای خوبان و حجت های خدای قادر، خداوند (خلقت را) با شما آغاز کرد و به شما ختم می کند

وَ بِكُمْ يُنَزَّلُ الْغَيْثَ، وَ بِكُمْ يُمَسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ،

و به واسطه شما باران می فرستد و بواسطه شما آسمان را از افتادن بی اجازه بر زمین نگه می دارد،

وَ بِكُمْ يُنْفَسُ الْهَمُّ، وَ يَكْشِفُ الضَّرَّ، وَ عِنْدَكُمْ مَا نَزَلَتْ بِهِ رُسُلُهُ، وَ هَبَطَتْ

و به واسطه شما اندوه را بزدايد و سختی را برطرف سازد، و نزد شماست آنچه که رسولان خدا

بِهِ مَلَائِكَتُهُ، وَ الْيَٰلَىٰ جَدُّكُمْ بُعِثَ الرُّوحُ الْأَمِينُ.

و فرشتگانش آورده اند و بر جدّ شما جبرئیل روح الامین مبعوث گردید.

(در صورتی که مخاطب در این زیارت، امیرمؤمنان علیه السلام باشد به جای «

وَ الْيَٰلَىٰ جَدُّكُمْ

» «وَ الْيَٰلَىٰ أَخِيكَ»

می گویی). آتَاكُمْ اللَّهُ مَا لَمْ يُؤْتِ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، طَاطَا كُلُّ شَرِيفٍ

*** آنچه خداوند به شما داده به هیچ یک از جهانیان نداده است هر شریفی

ص: ۵۴۵

لِشَرَفِكُمْ، وَبِخَعِ كُلِّ مُتَكَبِّرٍ لِّطَاعَتِكُمْ، وَخَضَعَ كُلُّ جَبَّارٍ لِّفَضْلِكُمْ، وَذَلَّ

در برابر شرافت شما سر فرود آورده و هر متکبری برای اطاعت از شما گردن نهاده، و هر سرکشی در برابر فضل‌تان فروتن گردیده،

كُلُّ شَيْءٍ لَّكُمْ، وَأَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِكُمْ، وَفَازَ الْفَائِزُونَ بِوِلَايَتِكُمْ،

و همه چیز برای شما خوار گشته، و زمین به نورتان روشن شده و رستگاران در سایه ولایت شما رستگار شده اند،

بِكُمْ يُشَلِّكُ إِلَى الرِّضْوَانِ، وَعَلَى مَنْ جَحَدَ وَوَلَايَتِكُمْ غَضَبُ الرَّحْمَنِ،

به وسیله شما راه بهشت پیموده می شود و بر منکران ولایت شماست خشم و غضب خداوند،

بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي وَاهْلِي وَمَالِي ذِكْرُكُمْ فِي الذَّاكِرِينَ، وَأَسْمَاءُكُمْ

پدر و مادر و خود و خانواده و دارایم فدای شما باد، یاد شما در (دل) ذاکران است و نام هایتان

فِي الْأَسْمَاءِ، وَأَجْسَادُكُمْ فِي الْأَجْسَادِ، وَأَرْوَاحُكُمْ فِي الْأَرْوَاحِ،

در میان نام ها و جسم هایتان در میان جسم ها و روح هایتان در میان روح ها

وَأَنْفُسُكُمْ فِي النُّفُوسِ، وَأَثَارُكُمْ فِي الْأَثَارِ، وَقُبُورُكُمْ فِي الْقُبُورِ، فَمَا

و نفس هایتان در میان نفس ها و آثارتان در میان آثار و قبرهایتان در میان قبرهاست، ولی (با این حال)

أَحَلِّي أَسْمَاءَكُمْ، وَأَكْرَمَ أَنْفُسَكُمْ، وَأَعْظَمَ شَأْنَكُمْ، وَأَجَلَّ خَطَرَكُمْ، وَأَوْفَى

چه شیرین است نام هایتان و چه گرامی است نفس هایتان و چه با عظمت است شأن و مقامتان و چه باشکوه است موقعیتتان و چه با وفاست

عَهْدُكُمْ، وَأَصْدَقَ وَعْدِكُمْ [۶۴۳] كَلَامُكُمْ نُورٌ، وَأَمْرُكُمْ رُشْدٌ، وَوَصِيَّتُكُمْ

عهد و پیمانتان و چه صادق است وعده تان، سخنانتان نور و فرمانتان هدایت و وصیتتان

التَّقْوَى وَفِعْلُكُمْ الْخَيْرِ، وَعَادَتُكُمْ الْإِحْسَانَ، وَسَجِيَّتُكُمْ الْكِرَامَ،

تقوا و پرهیزکاری و کارتان خیر و نیکی، و عادتتان احسان و نیکوکاری، و خلق و خویتان بخشش

وَسَانُكُمْ الْحَقُّ وَالصِّدْقُ وَالرِّفْقُ، وَقَوْلُكُمْ حُكْمٌ وَحَقٌّ، وَرَأْيُكُمْ عِلْمٌ

و شأنتان حق و راستی و مدارا و گفتارتان فرمان و لازم الاجرا و رأیتان علم

وَحِلْمٌ وَحَزْمٌ، اَنْ ذُكِرَ الْخَيْرُ كُنْتُمْ اَوْلَاهُ، وَاَصْلُهُ وَفَرْعُهُ، وَمَعْدِنُهُ وَمَاوِيَهُ

و بردباری و دور اندیشیست، اگر یادی از خیر و نیکی شود، آغاز، اصل فرع، معدن، جایگاه و نهایت

وَمُنْتَهَاهُ، بِابِي اَنْتُمْ وَاُمِّي وَنَفْسِي كَيْفَ اَصِفُ حُسْنَ ثَنَائِكُمْ، وَاَحْصِي

آن شمايید، پدر و مادر و خودم فدای شما، چگونه نیکی ستایش شما را توصیف کنم

ص: ۵۴۶

جَمِيلَ بَلَاتِكُمْ، وَبِكُمْ اخْرَجْنَا اللَّهَ مِنَ الدَّلِّ، وَفَرَّجَ عَنَّا غَمْرَاتِ

و زیبایی نعمت هایتان را برشمارم، به وسیله شما خداوند ما را از ذلت و خواری خارج کرد،

الْكُرُوبِ، وَأَنْقَذَنَا مِنْ شَفَا جُرْفِ الْهَلَكَاتِ وَمِنَ النَّارِ، يَا بِي أَنْتُمْ وَأُمِّي

و اندوه های فراگیر ما را برطرف کرد، و از لبه پرتگاه های نابودی و آتش دوزخ رهانید، پدر و مادر

وَنَفْسِي بِمُؤَالَاتِكُمْ عَلَّمَنَا اللَّهُ مَعَالِمَ دِينِنَا، وَاصْلَحَ مَا كَانَ فَسَدَ مِنْ

و خودم فدای شما، به خاطر پیروی از شما خداوند آموزه های دینمان را به ما آموخت، و آنچه از امور دنیای ما فاسد شده بود اصلاح نمود

دُنْيَانَا، وَبِمُؤَالَاتِكُمْ تَمَّتِ الْكَلِمَةُ، وَعَظُمَتِ النُّعْمَةُ، وَاتَّخَذَتِ الْفُرْقَةُ،

و با دوستی شما دین خدا کامل و نعمت (او) برجسته و عظیم شد و جدایی و تفرقه به الفت تبدیل شد

وَبِمُؤَالَاتِكُمْ تُقْبَلُ الطَّاعَةُ الْمُفْتَرَضَةُ، وَلَكُمْ الْمَوَدَّةُ الْوَاجِبَةُ، وَالذَّرَجَاتُ

و به خاطر پیروی از شما عبادت های واجب پذیرفته شده و از آن شماسست محبت واجب (از جانب مردم) و رتبه های

الرَّفِيعَةَ، وَالْمَقَامَ الْمُحْمُودَ، وَالْمَكَانَ [٦٤٤] الْمَعْلُومَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَالْجَاهُ

بلند و مقام ستوده و جایگاه شناخته شده در نزد خدای با عزت و باشکوه، و مقام

الْعَظِيمِ، وَالشَّانَ الْكَبِيرِ، وَالشَّفَاعَةَ الْمَقْبُولَةَ، رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا

با عظمت و منزلت بزرگ و شفاعت پذیرفته شده (همه از آن شماسست) پروردگارا، ما به آنچه نازل فرمودی ایمان آورده و از

الرَّسُولَ، فَارْتَبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ، رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَهَبْ

فرستاده ات پیروی نمودیم، پس (نام) ما را همراه گواهان ثبت فرما، پروردگارا دل هایمان را بعد از آنکه ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان

لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ، سُبْحَانَ رَبَّنَا إِنْ كَانَ وَعْدُ رَبَّنَا

و از سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تویی بخشنده، منزّه است پروردگارا ما که وعده اش به یقین

لَمَفْعُولًا، يَا وَلِيَّ اللَّهِ (و اگر همه امامان را قصد کرده باشد می گوید:

«یا اولیاءَ اللّٰهِ»

(اَنْ یَّئِنِّی)

انجام شدنی است، ای ولی خدا***** «ای اولیای خدا»، به یقین میان من

وَبَیِّنَ اللّٰهُ عَزَّ وَجَلَّ ذُنُوبًا لَا یَأْتِی عَلَیْهَا اِلَّا رِضَاكُمُ، فَبِحَقِّ مَنْ اِتَمَنَّاكُمْ

و خداوند با عزت و باشکوه گناهای است که جز رضایت شما آنها را محو نکند، پس به حق کسی که شما را امین

عَلٰی سِرِّهِ، وَاسْتَرَعَاكُمْ اَمْرَ خَلْقِهِ، وَقَرْنَ طَاعَتَكُمْ بِطَاعَتِهِ، لَمَّا اسْتَوْهَبْتُمْ

رازش قرار داد و امور مخلوقات را به شما واگذار نمود و اطاعت شما را به اطاعت خویش قرین ساخت، مصرانه تقاضا دارم

ص: ۵۴۷

ذُنُوبِي وَكُنْتُمْ شُفَعَائِي فَأَنِّي لَكُمْ مُطِيعٌ، مَنْ اطَاعَكُمْ فَقَدْ اطَاعَ اللَّهَ،

برای گناهانم طلب بخشش کنید و شفیعان من (در پیشگاه خدا) باشید، زیرا من مطیع شما هستم، هر کس شما را اطاعت کند خدا را اطاعت کرده است،

وَمَنْ عَصَاكُمْ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ، وَمَنْ أَحَبَّكُمْ فَقَدْ أَحَبَّ اللَّهَ، وَمَنْ ابْغَضَكُمْ

و هر کس شما را نافرمانی کند خدا را نافرمانی کرده است، و هر کس شما را دوست دارد خدا را دوست داشته است، و هر کس با شما دشمنی کند

فَقَدْ ابْغَضَ اللَّهَ، اللَّهُمَّ إِنِّي لَوْ وَجَدْتُ شُفَعَاءَ اقْرَبَ إِلَيْكَ مِنْ مُحَمَّدٍ

با خدا دشمنی کرده است، خدایا اگر من شفیعی را می یافتم که از محمد

وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَخْيَارِ، الْأَيْمَةِ الْأَبْرَارِ، لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِي فَبِحَقِّهِمُ الَّذِي

و خاندان برگزیده اش همان پیشوایان نیکوکار به درگاہت نزدیکتر بودند، آنها را شفیعان خود قرار می دادم، پس به حقی که از آنان بر خودت

أَوْجَبْتَ لَهُمْ عَلَيْكَ، اسئَلُكَ أَنْ تُدْخِلَنِي فِي جُمَّلِهِ الْعَارِفِينَ بِهِمْ وَبِحَقِّهِمْ،

واجب فرمودی از تو می خواهم که مرا در زمره عارفان به آنان و حقشان

وَ فِي زُمْرَةِ الْمَرْحُومِينَ بِشَفَاعَتِهِمْ، أَنْكَ ارْحَمُ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ

و آمرزیدگان به واسطه شفاعتشان داخل کنی زیرا که تو مهربان ترین مهربانانی، و خدا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَسَلَّمْ تَسْلِيمًا كَثِيرًا، وَحَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ. (۱)

محمد و خاندان پاکش درود فرستد و سلام فراوان خدا بر آنان باد و خداوند برای ما کافی و بهترین سرپرست است.

یادآوری: «علامه مجلسی» پس از نقل و شرح این زیارت می گوید: اگر در شرح این زیارت کمی بسط کلام دادم- اگرچه برای رعایت اختصار هنوز هم حق آن را ادا ننمودم- به این جهت است که این زیارت از جهت سند، صحیح ترین، و از جهت موارد شمولش نسبت به ائمه علیهم السلام شامل ترین و عام ترین زیارات، و از جهت لفظ، روشن ترین و فصیح ترین، و از جهت معنا و محتوا بلیغ ترین، و از جهت شأن و مقام، عالی ترین زیارات است. (۲) «مجلسی اول» (پدر بزرگوار علامه مجلسی) نیز در شرح «من لا یحضره الفقیه» (یعنی در کتاب روضهالمتقین) می فرماید: این زیارت احسن و اکمل زیارات است و من تا زمانی که در عتبات عالیات بودم زیارت نکردم ائمه علیهم السلام را مگر به این زیارت. (۳) از حکایتی که مرحوم «حاجی

نوری» (قدّس الله نفسه) در کتاب «نجم الثاقب» نقل می کند به دست می آید که باید بر این زیارت مواظبت و مداومت داشت و از آن غافل نبود. (۴)

ص: ۵۴۸

۱- [۶۴۵] فقیه، جلد ۲، صفحه ۶۰۹، حدیث ۳۲۱۳ و عیون الاخبار، جلد ۲، صفحه ۲۷۲، حدیث ۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۲۷ (با اندکی تفاوت).

۲- [۶۴۶] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۴۴.

۳- [۶۴۷] روضه المتّقین، جلد ۵، صفحه ۴۵۲.

۴- [۶۴۸] نجم الثاقب، صفحه ۶۰۳.

زیارت سوم (زیارت جامعه دیگری از امام صادق علیه السلام):

«علمامه مجلسی» در «بحارالانوار» می نویسد: این زیارت زیارتی است که «سید بن طاووس» ضمن ادعیه عرفه، از امام صادق علیه السلام روایت کرده که فرمود: در هر جا و هر زمان خصوصاً روز عرفه می توان این زیارت را خواند:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا

سَلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای پیامبر خدا، سلام بر تو ای

خَيْرَةَ اللَّهِ مِنْ خَلْقِهِ، وَامِينَهُ عَلَى وَحْيِهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مَوْلَايَ يَا امير

برگزیده خدا از میان مخلوقات و امین بر وحیش، سلام بر تو ای مولای من ای امیر

الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مَوْلَايَ، اَنْتَ حُجَّةُ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَبَابُ

مؤمنان، سلام بر تو ای مولای من، تویی حجت خدا بر مخلوقاتش، و درگاه

عِلْمِهِ، وَوَصِيَّ نَبِيِّهِ، وَالْخَلِيفَةَ مِنْ بَعْدِهِ فِي امَّتِهِ، لَعَنَ اللَّهُ اُمَّهُ غَضَبَتْكَ

علم و وصی پیامبرش، و جانشین بعد از او در میان امتش، خدا لعنت کند آن مردمی که حقت را غضب

حَقِّكَ، وَقَعَدَتْ مَقْعَدَكَ، اَنَا بَرِيٌّ مِنْهُمْ وَمِنْ شِيعَتِهِمْ اَلَيْكَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

نموده و در جایگاهت قرار گرفتند، من از آنان و پیروانشان به درگاهت بیزاری می جویم، سلام بر تو

يَا فَاطِمَةَ الْبُتُولُ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا زَيْنَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا

ای فاطمه پاکدامن، سلام بر تو ای زینت بانوان جهانیان، سلام بر تو ای

بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَیْكَ وَعَالِيهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا امَّ

دختر رسول خدایی که پروردگار جهانیان است، درود خدا بر تو و بر او باد، سلام بر تو ای مادر

الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، لَعَنَ اللَّهُ اُمَّهُ غَضَبَتْكَ حَقِّكَ، وَمَنْعَتْكَ مَا جَعَلَهُ اللَّهُ لَكَ

حسن و حسین، خدا لعنت کند مردمی را که حقت را غضب نموده و تو را از آنچه خداوند برایت حلال ساخته بود منع

حَلَالًا، اَنَا بَرِيٌّ اَلَيْكَ مِنْهُمْ وَمِنْ شِيعَتِهِمْ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابا

کردند، من از آنان و پیروانشان به درگاہت بیزاری می جویم، سلام بر تو ای مولای من ای ابا

مُحَمَّدِ الْحَسَنِ الرَّكِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ قَتَلْتِكَ،

محمد، حسن پاک نهاد، سلام بر تو ای مولای من، خدا لعنت کند مردمی را که تو را به شهادت رسانده

وَبَايَعْتُ فِي أَمْرِكَ وَشَايَعْتُ، أَنَا بَرِيٌّ إِلَيْكَ مِنْهُمْ وَمِنْ شِيعَتِهِمْ، السَّلَامُ

و بر آن بیعت نموده و همکاری کردند، من از آنان و پیروانشان به درگاہت بیزاری می جویم، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكَ

بر تو ای مولای من ای اباعبدالله، حسین بن علی، درود خدا بر تو

وَعَلَى ابيكَ وَعَلَى جَدِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، لَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ

و بر پدرت و جدت محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدا لعنت کند مردمی را

اشْتَحَلَّتْ دَمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ أُمَّهُ فَتَلَّتْكَ، وَاسْتَبَاحَتْ حَرِيمَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ

که خونت را حلال شمردند، و خدا لعنت کند مردمی را که تو را به شهادت رسانده و حریمت را رعایت نکردند، و خدا لعنت کند

أَشْيَاعَهُمْ وَاتَّبَاعَهُمْ، وَلَعَنَ اللَّهُ الْمُمَهِّدِينَ لَهُمْ بِالتَّمَكِينِ مِنْ قِتَالِكُمْ، أَنَا

پیروان و متابعان آنها را و خدا لعنت کند کسانی را که با فرمانبرداری از آنان زمینه جنگ با شما را فراهم کردند، من

بَرِيءٌ إِلَى اللَّهِ وَالْيَكِّ مِنْهُمْ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا ابا مُحَمَّدٍ عَلِيٍّ بْنِ

از آنان به درگاه خدا و نزد تو بیزاری می جویم، سلام بر تو ای مولای من، ای ابامحمد، علی بن

الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ

حسین، سلام بر تو ای مولای من ای اباجعفر محمد بن علی، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابا عَبْدِ اللَّهِ جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ،

بر تو ای مولای من، ای اباعبدالله جعفر بن محمد، سلام بر تو ای مولای من

يَا ابا الْحَسَنِ مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابا الْحَسَنِ

ای ابالحسن موسی بن جعفر، سلام بر تو ای مولای من، ای ابالحسن

عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ،

علی بن موسی، سلام بر تو ای مولای من، ای اباجعفر محمد بن علی،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا ابا الْحَسَنِ عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سلام بر تو ای مولای من، ای ابالحسن علی بن محمد، سلام بر تو ای

مَوْلَايَ، يَا اَبَا مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، يَا اَبَا

مولای من، ای ابامحمد حسن بن علی، سلام بر تو ای مولای من، ای ابا

الْقَاسِمِ مُحَمَّدَ بْنَ الْحَسَنِ صَاحِبَ الزَّمَانِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى

القاسم محمد بن حسن، صاحب الزمان، درود خدا بر تو و بر

عَثْرَتِكَ الطَّاهِرَةِ الطَّيِّبَةِ، يَا مَوَالِيَّ كُونُوا شُفَعَاءِي فِي حَطِّ وِزْرِي

خاندان پاک و پاکیزه ات، ای سروران من در کاستن گناهان و خطاهایم شفیعم

وَخَطَايَا، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِمَا أَنْزَلَ إِلَيْكُمْ، وَاتَّوَلَىٰ آخِرَكُمْ بِمَا اتَّوَلَىٰ بِهِ

باشید، به خدا و آنچه بر شما نازل نموده ایمان دارم، و آخریتان را دوست دارم به همان جهت که

أَوْلَكُمْ، وَبَرَرْتُ مِنَ الْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَاللَّاتِ وَالْعُزَّىٰ يَا مَوَالِيَّ إِنَّا

اولیتان را دوست دارم و از بت و طاغوت و لات و عزی بیزاری می جویم، ای سروران من، من

سَلِمْتُ لِمَنْ سَأَلْتُمْ، وَحَرَبْتُ لِمَنْ حَارَبَكُمْ، وَعَدُوٌّ لِمَنْ عَادَاكُمْ، وَوَلِيٌّ

با هر کس که با شما از در صلح درآید در صلحم، و با هر کس که با شما از در جنگ درآید در جنگم و من تا روز قیامت با دشمنانتان دشمن و با دوستدارانتان

لِمَنْ وَالَاكُمْ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَلَعَنَّ اللَّهُ ظَالِمِيكُمْ وَغَاصِبِيكُمْ، وَلَعَنَّ اللَّهُ

دوستم، و خدا لعنت کند ستمکاران و غضب کنندگان حقان را، و خدا لعنت کند

أَشْيَاعَهُمْ وَاتَّبَاعَهُمْ وَأَهْلَ مَذْهَبِهِمْ، وَابْرَأُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّيْكُم مِّنْهُمْ. (۱)

پیروان و تابعان و همکیشان آنان را و از آنان به درگاه خدا و نزد شما بیزاری می جویم.

زیارت چهارم (زیارت امین الله):

همان گونه که قبلاً نیز گفته ایم زیارت «امین الله» در نظر بزرگانی مانند مرحوم «علامه مجلسی» از معتبرترین زیاراتی است که در همه مشاهد مشرفه می توان خواند.

این زیارت در فصل زیارات امیرمؤمنان علیه السلام (صفحه ۲۶۰) به عنوان نخستین زیارت از زیارت مطلقه آن حضرت آمد.

زیارت پنجم (زیارت رجبیه):

در اعمال ماه رجب نیز زیارتی با شروع »

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَشْهَدْنَا مَشْهَدَ أَوْلِيَائِهِ فِي رَجَبِ

« (صفحه ۶۳۱) خواهد آمد که مطابق روایتی که از حسین بن روح از حضرت صاحب الامر علیه السلام نقل شد می توان آن

را در هر يك از مشاهد مشرفه خواند (البته در ماه رجب).

ص: ۵۵۱

۱- [۶۴۹] اقبال، صفحه ۳۸۲ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۷۴ (با اندکی تفاوت).

فصل یازدهم: دعاهای بعد از زیارات

دعای اول:

«سید بن طاووس» می فرماید: مستحب است خواندن این دعا پس از زیارت هر کدام از ائمه علیهم السلام:

اللَّهُمَّ اِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي قَدْ اخْلَقْتُ وَجْهِي عِنْدَكَ، وَحَجَبْتُ دُعَائِي عَنكَ،

خدایا اگر گناهانم آبرویم را در پیشگاهت برده و مانع رسیدن دعایم به تو شده

وَحَالَتْ بَيْنِي وَبَيْنَكَ، فَاسْئَلُكَ اَنْ تُقْبِلَ عَلَيَّ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَتَنْشُرَ

و میان من و تو فاصله انداخته، از تو می خواهم که با جمال کریمانه ات به من رو کنی و رحمت را بر من

عَلَيَّ رَحْمَتِكَ، وَتُنزِلَ عَلَيَّ بَرَكَاتِكَ، وَاِنْ كَانَتْ قَدْ مَنَعَتْ اَنْ تَرْفَعَ لِي

بگسترانی و برکات را بر من نازل کنی، و اگر گناه من مانع رسیدن صدایم

اَلَيْكَ صَوْتًا، اَوْ تَغْفِرَ لِي ذَنْبًا، اَوْ تَتَجَاوَزَ عَن خَطِيئَةٍ مُهْلِكَةٍ، فَهَا اَنَا ذَا

به درگاهت شده یا مانع آرمزش آن شده، یا مانع گذشت از گناهان هلاک کننده ام گشته، پس این منم

مُسْتَجِيرٌ بِكَرَمِ وَجْهِكَ، وَعِزِّ جَلَالِكَ، مُتَوَسِّلٌ اِلَيْكَ، مُتَقَرِّبٌ اِلَيْكَ بِاِحْبَابِ

که به کرم ذات و عزت جلالت پناهنده ام، به درگاهت متوسل شده و تقرب می جویم به واسطه محبوب ترین مخلوقات در

خَلْقِكَ اَلَيْكَ، وَاكْرَمِهِمْ عَلَيْكَ، وَاوْلَاهُمْ بِكَ، وَاطْوَعِهِمْ لَكَ، وَاَعْظَمِهِمْ

درگاهت و گرامی ترین و برترین آنان در نزدت و مطیع ترین آنان نسبت به تو و با عظمت ترین

مَنْزِلَهُ وَمَكَانًا عِنْدَكَ مُحَمَّدٍ، وَبِعِزَّتِهِ الطَّاهِرِينَ، الْأَائِمَّةِ الْهُدَاهِ الْمَهْدِيِّينَ،

آنان از جهت شأن و جایگاه در نزدت، همان محمد و خاندان پاکش، امامان هدایت یافته هدایتگر،

الَّذِينَ فَرَضْتَ عَلَى خَلْقِكَ طَاعَتَهُمْ، وَاَمَرْتَ بِمَوَدَّتِهِمْ، وَجَعَلْتَهُمْ وُلاةَ

آنانی که اطاعتشان را بر مخلوقات واجب کرده و به محبتشان فرمان دادی، و آنان را فرمانروایان

الْأَمْرِ مِنْ بَعْدِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَا مُدِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ، وَيَا

بعد از رسالت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار دادی، ای خوارکننده هر ستمگر گردنکش، و ای

مُعِزَّ الْمُؤْمِنِينَ، بَلَغَ مَجْهُودِي فَهَبْ لِي نَفْسِي السَّاعَةَ، وَرَحْمَةً مِنْكَ تَمُنُّ

عزّت بخش مؤمنان، توانم به سر آمد، پس مرا در این ساعت ببخش، و رحمتی از جانب خودت که با آن بر من منت

ص: ۵۵۲

بِهَا عَلَيَّ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. آنگاه ضریح را بیوس و هر دو طرف صورتت را روی ضریح گذاری عظیم کن ای مهربان ترین مهربانان.*****

بگذار و بگو: اللَّهُمَّ اِنَّ هَذَا مَشْهُدٌ لَا يَزُجُو مَنْ فَاتَتْهُ فِيهِ رَحْمَتُكَ اَنْ يَنَالَهَا

***** خدایا به یقین اینجا شهادتگاهی است که اگر کسی در آن از رحمت دور ماند امیدی ندارد که در جای دیگر به آن

فی غَيْرِهِ، وَلَا اِحْدًا اشْقَى مِنْ امْرِئٍ قَصَدَهُ مُؤَمِّلًا فَاَبَّ عَنْهُ خَائِبًا، اللَّهُمَّ

برسد، و کسی بیچاره تر از آن نیست که امیدوارانه به این جایگاه رو کند ولی ناامید از آنجا باز گردد، خدایا

اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ الْاِيَابِ وَخَيْبَةِ الْمُنْقَلَبِ، وَالْمُنَاقَشَةِ عِنْدَ الْحِسَابِ،

به تو پناه می برم از شرّ و ناامیدی در بازگشت و سخت گیری در هنگام حساب

وَحَاشَاكَ يَا رَبِّ اَنْ تُقْرَنَ طَاعَهُ وَلِيَّكَ بِطَاعَتِكَ، وَمُؤَالَاتُهُ بِمُؤَالَاتِكَ،

و ای پروردگار من از تو بعید است که فرمانبرداری از ولّیت را به فرمانبرداریت و پیروی از او را به پیرویت

وَمَعْصِيَتُهُ بِمَعْصِيَتِكَ ثُمَّ تُؤَيِّسَ زَائِرَهُ، وَالْمُتَحَمِّلَ مِنْ بُعْدِ الْبِلَادِ اِلَى

و نافرمانیش را به نافرمانیت مقرون سازی ولی زائرش و آن که دوری راه را برای رسیدن به قبرش

قَبْرِهِ، وَعَزَّتِكَ يَا رَبِّ لَا يَنْعَقِدُ عَلَيَّ ذَلِكُكَ ضَمِيرِي اِذْ كَانَتْ الْقُلُوبُ اِلَيْكَ

تَحْمِلَ نموده ناامید گردانی، به عزّت سوگند ای پروردگار من این را باور ندارم، زیرا دلها از تو

بِالْحَمِيلِ تُشِيرُ. سپس نماز زیارت بخوان و وقت وداع بگو:

به نیکی یاد می کند.*****

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا اَهْلَ بَيْتِ النَّبُوَّةِ، وَمَعْدِنَ الرُّسَالَةِ، سَلَامٌ مُؤَدَّعٍ لَا سَمِّ

سلام بر شما ای خاندان نبوت و گنجینه رسالت، سلام خداحافظی کننده ای که نه خسته است

وَلَا قَالٍ، وَرَحِمَهُ اللهُ وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ، اِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، سَلَامٌ

و نه دلتنگ، و رحمت و برکات خدا بر شما خاندان باد چرا که او ستوده و بزرگوار است، سلام

وَلِيٍّ غَيْرِ رَاغِبٍ عَنْكُمْ، وَلَا مُنْحَرِفٍ عَنْكُمْ، وَلَا مُسْتَبَدِّلٍ بِكُمْ، وَلَا مُؤَثِّرٍ

دوستداری که به شما امیدوار است، و از شما روی گردان نیست، و برای شما جایگزین قرار نداده، و کسی را بیش از شما

عَلَيْكُمْ، وَلَا زَاهِدٍ فِي قُرْبِكُمْ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ قُبُورِكُمْ،

دوست ندارد، و از جوارتان دوری نمی کند، خداوند این زیارت را از قبرهایتان را آخرین زیارت

وَ اٰتِيَانِ مَشَاهِدِكُمْ، وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، وَ حَسْرَتِي لِلَّهِ

و آمدن به درگاهتان قرار ندهد و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد و خدا مرا در گروه شما محشور

ص: ۵۵۳

فِي زُمْرَتِكُمْ، وَأُورَدَنِي حَوْضَكُمْ، وَأَرْضَاكُمْ عَنِّي وَمَكَّنَنِي فِي دَوْلَتِكُمْ،

گرداند و بر حوض کوثر شما وارد گرداند و شما را از من خشنود سازد، و در حکومت شما مرا قدرت بخشد

وَإِحْيَانِي فِي رَجْعَتِكُمْ، وَمَلَكَنِي فِي أَيَّامِكُمْ، وَشَكَرَ سَعْيِي بِكُمْ، وَعَفَّرَ

و در رجعتان زنده گرداند، و در روزگارتان حاکم گرداند، و به واسطه شما تلاشم را بپذیرد، و به

ذُنُوبِي بِشَفَاعَتِكُمْ، وَأَقَالَ عَثْرَتِي بِحُبُّكُمْ، وَأَعْلَى كَعْبِي بِمُؤَالَاتِكُمْ،

شفاعتتان گناهانم را بیامرزد و به محبتتان از لغزش هایم درگذرد، و به پیرویتان ارجمندم گرداند

وَشَرَّفَنِي بِطَاعَتِكُمْ، وَأَعَزَّنِي بِهُدْيِكُمْ، وَجَعَلَنِي مِمَّنْ يَنْقَلِبُ مُفْلِحًا

و با اطاعت از شما شرافتم بخشد، و با هدایتتان عزیزم گرداند، و مرا از کسانی قرار دهد که باز می گردند در حالی که
رستگار

مُنْجِحًا، سَالِمًا غَانِمًا، مُعَافَاً غَنِيًّا، فَائِزًا بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ وَكَفَايَتِهِ،

پیروز، سلامتِ موفق، بخشیده شده و بی نیازند، و به خشنودی خدا و لطف و عنایتش رسیده اند

بِأَفْضَلِ مَا يَنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ زُؤَارِكُمْ، وَمَوَالِيكُمْ وَمُحِبِّكُمْ وَشِيعَتِكُمْ،

به بهترین شکلی که هر یک از زائران و دوستداران و محبان و شیعیانان باز می گردند

وَرَزَقَنِي اللَّهُ الْعُودَ ثُمَّ الْعُودَ مَا ابْتَقَانِي رَبِّي بَيْنَهُ صَادِقَةً،

و خدا پیوسته بازگشت (به این مکان) را مادامی که زنده ام، روزیم گرداند، با یتتی صادق

وَإِيمَانٍ وَتَقْوَى وَآخِبَاتٍ، وَرِزْقٍ وَاسِعٍ حَلَالٍ طَيِّبٍ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ

و ایمان و تقوا و فروتنی، و روزی وسیع و حلال و پاکیزه، خدایا این زیارتم را

آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِمْ وَذِكْرِهِمْ، وَالصَّلَاةِ عَلَيْهِمْ، وَأَوْجِبْ لِي الْمَغْفِرَةَ

آخرین زیارت و یاد و درود برایشان قرار مده، و بر من واجب گردان آمرزش

وَالرَّحْمَةَ، وَالْخَيْرَ وَالْبَرَكَهَ، وَالْفَوْزَ وَالْإِيمَانَ، وَحَسَنَ الْإِجَابَةِ، كَمَا

و رحمت و خیر و برکت و رستگاری و ایمان و اجابت نیکو را، همان گونه که

أَوْجِبَتْ لِأَوْلِيَائِكَ الْعَارِفِينَ بِحَقِّهِمْ، الْمُؤَجِّبِينَ طَاعَتَهُمْ، وَالرَّاغِبِينَ فِي

واجب ساختی برای اولیائت که آشنای به حق امامان بودند و اطاعتشان را بر خود واجب می دانستند و مشتاق زیارتشان

زِيَارَتِهِمْ، الْمُتَقَرِّبِينَ إِلَيْكَ وَالْيَهْمِ، بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي وَمَالِي وَأَهْلِي

بودند و به درگاه تو و آنان تقرب می جستند، پدر و مادر و جان و مال و خانواده ام فدای شما،

اجْعَلُونِي مِنْ هَمِّكُمْ، وَصَيِّرُونِي فِي حَزْبِكُمْ، وَادْخُلُونِي فِي شَفَاعَتِكُمْ،

مرا مورد عنایتتان و در گروه خودتان قرار دهید و در شفاعتتان داخل کنید

وَأَذْكُرُونِي عِنْدَ رَبِّكُمْ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلُغْ

و در نزد پروردگارتان یاد کنید، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

أَرْوَاحَهُمْ وَأَجْسَادَهُمْ عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَسَلَامًا، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ

درود و سلام فراوان مرا به ارواح و بدن های آنان برسان و سلام

وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

دعای دوم (دعای عالیہ المضامین):

این دعا را نیز «سید بن طاووس» در «مصباح الزائر» آورده است که بعد از زیارت هر یک از ائمه علیهم السلام می توان خواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي زُرْتُ هَذَا الْاِمَامَ مُقِرًّا بِاِمَامَتِهِ، مُعْتَقِدًا لِفَرَضِ طَاعَتِهِ، فَقَصَدْتُ

خدایا من این امام را زیارت نمودم در حالی که به امامتش اقرار دارم و به وجوب اطاعتش معتقدم، پس زیارت

مَشْهُدَةً بِدُنُوبِي وَعُيُوبِي وَمُؤَبِقَاتِ آثَامِي وَكَثْرَةِ سَيِّئَاتِي وَخَطَايَايَ،

بارگاهش را قصد نمودم با گناهان و عیب ها و جرم های آزاردهنده ام و فراوانی گناهان و اشتباهاتم

وَمَا تَعْرِفُهُ مِنِّي مُسْتَجِيرًا بِعَفْوِكَ، مُسْتَعِيدًا بِحِلْمِكَ، رَاجِيًا رَحْمَتِكَ،

و آنچه تو از من می دانی در حالی که به آمرزشت امیدوار و به شکیبایی پناهنده ام، و به رحمت امیدوار

لَا جُنَاءَ اِلَى رُكْنِكَ، عَائِدًا بِرَأْفَتِكَ، مُسْتَشْفِعًا بِوَلِيِّكَ، وَابْنِ اَوْلِيَاءِكَ،

و به قدرت تو پناه آورده ام و در سایه لطف تو قرار گرفته ام، و ولی و فرزند اولیاء

وَصَفِيِّكَ وَابْنِ اَصْفِيَاءِكَ، وَامِينِكَ وَابْنِ اِمْنَائِكَ، وَخَلِيفَتِكَ وَابْنِ خُلَفَائِكَ،

و برگزیده ات و فرزند برگزیدگان و امین و فرزند امینان و خلیفه و فرزند خلفان را شفیع می گیرم.

(هرگاه این دعا در زیارت امیرمؤمنان علیه السلام خوانده شود در هر چهار مورد بجای کلمه «ابن» باید «ابی» گفته

شود). الَّذِينَ جَعَلْتَهُمُ الْوَسِيلَةَ إِلَىٰ رَحْمَتِكَ وَرِضْوَانِكَ، وَالذَّرِيعَةَ إِلَىٰ

*** آنانی که واسطه رسیدن به رحمت و خوشنودیت و راه رسیدن به

رَأْفَتِكَ وَغُفْرَانِكَ، اللَّهُمَّ وَأَوَّلُ حَاجَتِي إِلَيْكَ أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا سَلَفَ مِنْ

لطف و آمرزشت قرارشان دادی، خدایا اولین حاجتم به درگاہت این است که گناہان فراوان

ص: ۵۵۵

۱- [۶۵۰] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۷۲ و مصباح الزائر، صفحه ۴۷۱.

ذُنُوبِي عَلَى كَثْرَتِهَا، وَأَنْ تَعَصِمَنِي فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي وَتُطَهِّرَ دِينِي

گذشته مرا بیامرزی، و مرا در باقیمانده عمرم (از گناه) حفظ کنی و دینم را

مِمَّا يَدْنُسُهُ وَيَشِينُهُ وَيُزْرِي بِهِ، وَتَحْمِيَهُ مِنَ الرَّيْبِ وَالشَّكِّ وَالْفَسَادِ

از آنچه آن را آلوده و تباه و بی آبرو ساخته، پاک گردانی و آن را از شک و تردید و تباهی

وَالشُّرْكِ، وَتُبَيِّنَنِي عَلَى طَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ، وَدُرِّيَّتِهِ النَّجْبَاءِ

و شرک، حفظ کنی، و مرا بر اطاعت و اطاعت رسولت و نسل نجیب

السُّعْدَاءِ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَرَحْمَتِكَ وَسَلَامِكَ وَبَرَكَاتِكَ، وَتُحِينِنِي مَا

و سعادت‌مندش - که درود و رحمت و سلام و برکات تو بر آنان باد - ثابت قدم گردانی، و مادام که زنده ام

أَحْيَيْتَنِي عَلَى طَاعَتِهِمْ، وَتُمَيِّنَنِي إِذَا امْتَنَنِي عَلَى طَاعَتِهِمْ، وَأَنْ لَا تَمُحُو

بر اطاعت ایشان زنده ام بدار، و در وقت مردن بر اطاعت ایشان بمیران،

مِنْ قَلْبِي مَوَدَّتَهُمْ وَمَحَبَّتَهُمْ، وَبُغْضَ اِعْدَائِهِمْ، وَمُرَافَقَةَ اَوْلِيَآئِهِمْ وَبِرِّهِمْ،

و دوستی و محبت آنان و کینه دشمنانشان و همراهی دوستانشان و نیکی به آنان را از دلم محو نکنی

وَاسْئَلْكَ يَا رَبِّ اِنْ تَقْبَلَ ذَلِكَ مِنِّي وَتُحِبَّ اِلَيَّ عِبَادَتَكَ، وَالْمُوَاطَبَةَ

و ای پروردگار من از تو می خواهم که این (زیارت) را از من بپذیری و به عبادت و مواظبت

عَلَيْهَا، وَتُنَشِّطَنِي لَهَا، وَتُبَغِّضَ اِلَيَّ مَعَاصِيكَ وَمَحَارِمَكَ، وَتُدْفَعَنِي عَنْهَا،

بر آن علاقه مندم گردانی و بر انجام آن نشاطم بخشی، و گناهان و حرام هایت را مبعوضم گردانده و از آنها بازم داری

وَتُجَيِّنَنِي التَّقْصِيرَ فِي صَلَاتِي وَالْاِسْتِهَانَةَ بِهَا، وَالتَّرَاخِيَّ عَنْهَا،

و مرا از کوتاهی در انجام نماز و سبک شمردن آن و تأخیر در انجام آن دور سازی

وَتُوفِّقَنِي لِتَادِيَتِهَا كَمَا فَرَضْتَ وَامَرْتَ بِهِ عَلَى سُنَّةِ رَسُولِكَ، صَلَوَاتِكَ

و بر انجام آن موفقم بداری آن گونه که واجب نموده و به انجام آن مطابق سنت رسولت - که درود

عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَرَحْمَتِكَ وَبَرَكَاتِكَ، خُضُوعاً وَخُشُوعاً، وَتَشْرِحَ صَدْرِي

و رحمت و برکات تو بر او و خاندانش باد- در حال فروتنی و افتادگی فرمان داده ای، و دلگرمم کنی

لِإِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَأَعْطَاءِ الصَّدَقَاتِ، وَبَدْلِ الْمَعْرُوفِ، وَالْإِحْسَانِ إِلَى

به پرداخت زکات و دادن صدقات و انجام کارهای نیک و نیکی و احسان به

شِيعَةِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَمُؤَاسَاتِهِمْ، وَلَا تَتَوَفَّانِي إِلَّا بَعْدَ أَنْ

شیعیان خاندان محمد- که بر آنان درود باد- و زنده ام بداری تا

ص: ۵۵۶

تَرْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، وَزِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ وَقُبُورِ الْأَئِمَّةِ عَلَيْهِمُ

حج بیت الله الحرام و زیارت قبر پیامبرت و امامان - که بر آنان درود باد - را روزیم گردانی

السَّلَامِ، وَاسْأَلُكَ يَا رَبُّ تَوْبَةً نَّصُوحًا تَرْضَاهَا، وَبِئْتَهُ تَحْمَدُهَا، وَعَمَلًا

و ای پروردگار من از تو می خواهم توبه واقعی مورد پسندت را، و نیت (خالص) مورد ستایشت را و عمل

صَالِحًا تَقْبَلُهُ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي وَتَرْحَمَنِي إِذَا تَوَفَّيْتَنِي وَتُهَوِّنَ عَلَيَّ

شایسته مورد پذیرشت را، و آمرزش و رحمت هنگام مرگم را و آسانی سختی های

سَكَرَاتِ الْمَوْتِ، وَتَحْشُرْنِي فِي زُمْرِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ

جان کندم را، و این که مرا در گروه محمد و خاندانش - که درود خدا بر او و بر آنان باد - محشور

وَعَلَيْهِمْ، وَتُدْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَتَجْعَلَ دَمْعِي غَزِيرًا فِي طَاعَتِكَ،

گردانی، و به رحمتت در بهشت داخلم کنی، و اشکم را در راه بندگیت فراوان کن

وَعَبْرَتِي جَارِيَةً فِيمَا يُعْزِبُنِي مِنْكَ، وَقَلْبِي عَطُوفًا عَلَى أَوْلِيَائِكَ،

و سرشکم را در آنچه مرا به تو نزدیک می کند جاری ساز، و دلم را به اولیائت مهربان کن

وَتَصُونَنِي فِي هَذِهِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَاهَاتِ وَالْآفَاتِ، وَالْأَمْرَاضِ الشَّدِيدَةِ،

و مرا در این دنیا از آسیب ها و آفت ها و بیماری های شدید

وَالْأَسْقَامِ الْمُزْمِنَةِ، وَجَمِيعِ أَنْوَاعِ الْبَلَاءِ وَالْحَوَادِثِ، وَتَصْرِفَ قَلْبِي عَنِ

و دردهای مزمن و تمامی بلاها و حوادث (ناگوار) ایمن گردان، و دلم را از حرام

الْحَرَامِ، وَتُبْغِضَ إِلَيَّ مَعَاصِيكَ، وَتُحِبَّ إِلَيَّ الْحَلَالَ، وَتَفْتَحَ لِي أَبْوَابَهُ،

بازگردان و نافرمانیت را مبغوضم ساز، و حلال را محبوبم گردان و درهای آن را به رویم بگشای

وَتُبَيِّنَ لِي وَتُفَعِّلَ عَلَيَّ، وَتَمُدَّ فِي عُمْرِي وَتُعَلِّقَ أَبْوَابَ الْمَحْنِ عَنِّي

و نیت و فعلم را بر آن ثابت بدار و عمرم را طولانی گردان و درهای سختی را به رویم ببند

وَلَا تَسْلُبْنِي مَا مَنَنْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَلَا تَشْتَرِدْ شَيْئاً مِمَّا أَحْسَنْتَ بِهِ إِلَيَّ، وَلَا

و آنچه به من عطا نموده ای از من نگیر، و آنچه به من احسان نموده ای از من باز نگردان،

تَنْزِعْ مِنِّي النُّعْمَ الَّتِي أَنْعَمْتَ بِهَا عَلَيَّ، وَتَزِيدَ فِيهَا حَوْلَتِي وَتُضَاعِفَهُ

و نعمت هایی که بر من ارزانی داشته ای از من مگیر، و در آنچه به من عطا کرده ای بیافزای و آن را مضاعف کن

اضْعَافاً مُضَاعَفَةً، وَ تَزِدْنِي مَالاً كَثِيراً وَاسِعاً سَائِغاً، هَنِيئاً نَاصِياً وَافِياً،

و مال فراوان و وسیع حلال، گوارا و فزاینده و کافی روزیم گردان

ص: ۵۵۷

وَعِزًّا بَاقِيًّا كَافِيًّا، وَجَاهًا عَرِيضًا مَنِيْعًا، وَنِعْمَةً سَابِغَةً عَامَّةً، وَتُعْتِنِي

و عزتی پاینده و کافی، و مقامی گسترده و دست نیافتنی، و نعمتی فراوان و گسترده، و مرا با این امور

بِذَلِكَ عَنِ الْمَطَالِبِ الْمُنْكَدِهِ، وَالْمَوَارِدِ الصَّغْبِهِ، وَتُخَلِّصَنِي مِنْهَا مُعَاْفًا

از تلاش خسته کننده و کارهای دشوار بی نیاز ساز، و از آنها رهايم کن با سلامتی

فِي دِينِي وَنَفْسِي وَوَلَدِي وَمَا اَعْطَيْتَنِي وَمَنْحَتِي وَتَحْفَظْ عَلَيَّ مَالِي

در دین و جان و فرزندان و آنچه به من عطا نموده و بخشیده ای، و دارایی

وَ جَمِيعَ مَا خَوَّلْتَنِي وَتَقْبِضْ عَنِّي اِيْدِي الْجَبَابِرَةِ، وَ تَرُدَّنِي اِلَى وَطَنِي

و تمامی آنچه به من ارزانی داشته ای را حفظ کن، و دست ستمگران را از من کوتاه گردان، و مرا به وطنم بازگردان

وَ تُبَلِّغْنِي نِهَآيَةَ اَمَلِي فِي دُنْيَايَ وَ اٰخِرَتِي وَ تَجْعَلَ عَاقِبَةَ اَمْرِي

و به نهایت آرزوهایم در دنیا و آخرت برسان، و عاقبت کارم را

مَحْمُودَةً حَسَنَةً سَلِيْمَةً، وَ تَجْعَلْنِي رَحِيْبَ الصَّدْرِ، وَاسِعَ الْحَالِ، حَسَنَ

پسنديده و نیکو و مطمئن قرار ده، و مرا با سخاوت و دست و دل باز و خوش رفتار

الْخُلُقِ، بَعِيْدًا مِنَ الْبُخْلِ وَالْمَنَعِ وَالنَّفَاقِ، وَالْكَذْبِ وَالْبُهْتِ وَقَوْلِ الزُّوْرِ،

و دور از بخل و تنگ نظری و دورویی و دروغ و تهمت و سخن باطل قرار ده

وَ تُرْسِخْ فِي قَلْبِي مَحَبَّةَ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَشِيْعَتِهِمْ، وَتَحْرُسْنِي يَا رَبِّ

و محبت محمد و خاندان محمد و شیعیانشان را بر دلم راسخ کن، و ای پروردگار من، مرا به رحمت و بخشش

فِي نَفْسِي وَاهْلِي وَمَالِي وَوَلَدِي وَاهْلِي حُرَانَتِي وَاخْوَانِي وَاهْلِي

در جان و خانواده و مال و فرزندان و غمخواران و برادران و دوستان

مَوَدَّتِي وَدُرِّيَّتِي بِرَحْمَتِكَ وَجُودِكَ، اَللّٰهُمَّ هَذِهِ حَاجَاتِي عِنْدَكَ، وَ قَدْ

و نسلم محافظت فرما، خدایا اینها حاجت هایم به درگاه توست که

اَسْتَكْتَرْتُهَا لِلْوَمِيِّ وَشُحِّي وَهِيَ عِنْدَكَ صَغِيرَةٌ حَقِيرَةٌ، وَعَلَيْكَ سَهْلَةٌ

به خاطر تنگ نظری و طمعم بر آن افزودم، در حالی که آنها نزد تو کوچک و بی مقدار و (انجام آن) بر تو آسان

يَسِيرَةٌ، فَاسْئَلُكَ بِجَاهِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ عِنْدَكَ،

و ساده است، پس از تو می خواهم به مقام محمد و خاندان او- که درود بر او و بر آنان باد- در نزدت

وَبِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، وَبِمَا أَوْجَبَتْ لَهُمْ، وَبِسَائِرِ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ، وَاصْفِيَاءِكَ

و به حقشان بر تو، و به حق آنچه بر آنان و بر تمامی پیامبران و فرستادگان و برگزیدگان

ص: ۵۵۸

وَ اَوْلِيَّائِكَ الْمُخْلِصِينَ مِنْ عِبَادِكَ، وَ بِاسْمِكَ الْاَعْظَمِ الْاَعْظَمِ لَمَّا قَضَيْتَهَا

و دوستداران خالص از بندگانت واجب نموده ای و به حق اسم اعظم اعظمت که تمامی حاجت هایم را

كُلِّهَا، وَ اسْعَفْتَنِي بِهَا، وَ لَمْ تُحَيِّبْ اَمَلِي وَ رَجَائِي اللّٰهُمَّ وَ شَفِّعْ صَاحِبَ

بر آوری، و خواسته هایم را اجابت کنی، و امید و آرزویم را ناامید مگردانی، خدایا شفاعت صاحب

هَذَا الْقَبْرِ فَيَّ، يَا سَيِّدِي يَا وَلِيَّ اللّٰهِ يَا امِينَ اللّٰهِ، اسْئَلُكَ اَنْ تَشْفَعَ لِي اِلَى

این قبر را در موردم بپذیری، ای آقای من ای ولی خدا، ای امین خدا، از تو می خواهم که در تمامی

اللّٰهِ عَزَّوَجَلَّ فِي هَذِهِ الْحَاجَاتِ كُلِّهَا، بِحَقِّ اَبَائِكَ الطّٰهَرِيْنَ، وَ بِحَقِّ

حاجت هایم نزد خداوند عزیز و گرامی شفیعم باشی، به حق پدران پاک نهادت و به حق

اَوْلَادِكَ الْمُتَتَجِبِيْنَ، فَاِنَّ لَكَ عِنْدَ اللّٰهِ تَقَدَّسَتْ اَسْمَاءُهُ، الْمَنْزِلَةَ الشَّرِيْفَةَ،

فرزندان برگزیده ات، چرا که برای توست نزد خداوندی که نام هایش مقدس است، مقام با شرافت

وَالْمَرْتَبَةَ الْجَلِيْلَةَ، وَالْجَاهَ الْعَرِيْضَ، اللّٰهُمَّ لَوْ عَرَفْتُ مَنْ هُوَ اَوْجَهُ

و رتبه ای عالی، و جایگاه وسیع، خدایا اگر کسی را در نزدت آبرومند از این

عِنْدَكَ مِنْ هَذَا الْاِمَامِ، وَ مِنْ اَبَائِهِ وَ اَبْنَائِهِ الطّٰهَرِيْنَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ

امام و از پدران و فرزندان پاکش - که درود و سلام بر ایشان باد - می شناختم

وَالصَّلَاةُ، لَجَعَلْتُهُمْ شُفَعَائِي وَ قَدَّمْتُهُمْ اِمَامَ حَاجَتِي وَ طَلِبَاتِي هَذِهِ،

به یقین آنان را شفیعان خود و پیشاپیش حاجت و خواسته هایم قرار می دادم

فَاسْمَعْ مِنِّي وَ اسْتَجِبْ لِي وَ افْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ،

(خدایا) از من بشنو و اجابت فرما و در مورد من آنچه تو شایسته آنی انجام ده ای مهربان ترین مهربانان.

اللّٰهُمَّ وَ مَا قَصَّرْتُ عَنْهُ مَسْئَلَتِي وَ لَمْ تَبْلُغْهُ فِطْنَتِي مِنْ صَالِحِ دِيْنِي

خدایا آنچه درخواستم شامل آن نشد و آنچه از صلاح دین

وَدُنْيَايَ وَآخِرَتِي فَأَمُنُّ بِهِ عَلَيَّ، وَاحْفَظْنِي وَاحْرُسْنِي وَهَبْ لِي وَاعْفِرْ

و دنیا و آخرتم به فکرم خطور نکرده است، به اجابتش بر من منت گذار، و مرا حفظ و پاسداری نما و بر من ببخش و مرا

لِي وَ مَنْ ارَادَنِي بِسُوءٍ اَوْ مَكْرُوهٍ، مِنْ شَيْطَانٍ مَرِيدٍ، اَوْ سُلْطَانٍ عَنِيدٍ، اَوْ

بیامرز، و هر که مرا به بدی یا زشتی قصد کند چه شیطان نافرمان یا فرمانروای ظالم یا

مُخَالِفٍ فِي دِينٍ، اَوْ مُنَازِعٍ فِي دُنْيَا، اَوْ حَاسِدٍ عَلَيَّ نِعْمَةً، اَوْ ظَالِمٍ اَوْ بَاغٍ،

مخالف در دین یا ستیزه جوی در (امور) دنیا، یا حسود نسبت به نعمت هایم، یا ستمکار، یا سرکش

ص: ۵۵۹

فَاقْبِضْ عَنِّي يَدَهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي كَيْدَهُ، وَاشْغَلْهُ عَنِّي بِنَفْسِهِ، وَاكْفِنِي

دستش را از من کوتاه کن و مکرش را از من دور کن و او را به جای من به خودش مشغول ساز، و شر او

شَرَّهُ، وَشَرَّ اتِّبَاعِهِ وَشَيْطَانِيهِ، وَاجْزِنِي مِنْ كُلِّ مَا يَضُرُّنِي وَيُجْحِفُ بِي

و پیروان و شیاطینش را از من دور کن، و از آنچه به من زیان می رساند و ضرر می زند، پناهم ده

وَاعْطِنِي جَمِيعَ الْخَيْرِ كُلِّهِ مِمَّا اعْلَمَ وَمِمَّا لَا اعْلَمُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

و تمامی نیکی ها را از آنچه می دانم و نمی دانم عطايم کن، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ، وَلِإِخْوَانِي وَإِخْوَاتِي وَاعْمَامِي

محمد و خاندان پاکش درود فرست و بیامرز مرا و پدر و مادر و برادران و خواهران و عموها

وَاعْمَاتِي وَإِخْوَالِي وَإِخْوَالَاتِي وَاجْدَادِي وَجَدَّاتِي وَأَوْلَادِهِمْ وَذَرَارِيهِمْ،

عمه ها و دایی ها و خاله ها و پدر بزرگ ها و مادر بزرگ ها و فرزندان و نسل آنها

وَأَزْوَاجِي وَذُرِّيَّاتِي وَأَقْرَبَائِي وَأَصْدِقَائِي وَجِيرَانِي وَإِخْوَانِي فَيْكَ مِنْ

و همسران و نسلم و نزدیکان و دوستان و همسایه هایم را و برادران دینیم در

أَهْلِ الشَّرْقِ وَالْعَرَبِ، وَلِجَمِيعِ أَهْلِ مَوَدَّتِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ،

شرق و غرب زمین و تمامی دوستانم از مردان و زنان با ایمان

الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، وَلِجَمِيعِ مَنْ عَلَّمَنِي خَيْرًا، أَوْ تَعَلَّمْتُ مِنْ

زنده و مرده ایشان و تمامی آنان که به من کار خیری آموخته اند یا از من عملی یاد گرفته اند

عِلْمًا، اللَّهُمَّ اشْرِكْهُمْ فِي صَالِحِ دُعَائِي وَزِيَارَتِي لِمَشْهَدِ حُجَّتِكَ

خدایا آنان را در دعای خیرم و زیارتم از بارگاه حجت

وَوَلِيِّكَ، وَاشْرِكْنِي فِي صَالِحِ ادْعِيَّتِهِمْ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ،

و ولایت شریک گردان و مرا در دعای خیر آنان شریک کن، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

وَبَلِّغْ وَلِيكَ مِنْهُمْ السَّلَامَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، يَا سَيِّدِي

و از جانب آنان سلامی به ولایت برسان، و سلام و رحمت و برکات خدا بر تو باد ای سرور

یا مَوْلایِ، یا فُلانَ بِنِ فُلانِ (و به جای کلمه فلان بن فلان نام امامی را که زیارت می کنی با و مولای من ای فلان پسر

فلان

نام پدر بزرگوارش می بری و می گویی) صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى رُوحِكَ وَبَدَنِكَ، أَنْتَ

***** درود خدا بر تو و بر روح و بدن (مطهر) تو باد، تویی

ص: ۵۶۰

وَسَيْلَتِي إِلَى اللَّهِ، وَذَرِيعَتِي إِلَيْهِ، وَ لِي حَقُّ مُوَالَاتِي وَتَأْمِيلِي فَكُنْ

وسيله و راه رسیدنم به خدا، و برای من است حق دوستی و آرزومندی، پس به درگاه

شَفِيعِي إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ فِي الْوُقُوفِ عَلَى قِصَّتِي هَذِهِ، وَصَرَفِي عَنْ

خداوند عزیز و گرامی شفیع باش در آگاهی از خواسته ام و بازگشتن از

مَوْقِفِي هَذَا بِالنُّجْحِ، وَ بِمَا سَأَلْتَهُ كُلَّهُ، بِرَحْمَتِهِ وَقُدْرَتِهِ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي

این مکان، با کامیابی و با تمامی آنچه از تو خواسته ام به واسطه رحمت و قدرت خدا، خدایا روزیم گردان

عَقْلًا كَامِلًا، وَ لُبًّا رَاجِحًا، وَ عِزًّا بَاقِيًا، وَ قَلْبًا زَكِيًّا، وَ عَمَلًا كَثِيرًا، وَ آدَبًا

عقل کامل و فکر برتر و عزت پاینده و قلبی پاک و عمل فراوان و ادب

بَارِعًا، وَ اجْعَلْ ذَلِكْ كُلَّهُ لِي وَ لَا تَجْعَلْهُ عَلَيَّ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

نیکو، و تمامی اینها را به نفعم قرار ده نه به زیانم، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

دعای سوم (دعای مکارم الاخلاق):

چه نیکوست که زائر عزیز، فرصت به دست آمده پس از زیارت را غنیمت بشمرد و چنانچه موفق شود دعای «مکارم الاخلاق» را که از دعاهای بسیار جامع و از حیث محتوا بسیار عالی است بخواند و آن دعایی است که از امام سجاد علیه السلام نقل شده و در فصل دعاهای معروف (صفحه ۱۸۱) گذشت.

یادآوری: بسیار شایسته است که زائر محترم وقتی می خواهد طلب حاجت کند (چه در حرم باشد و یا هر مکان دیگر) عظمت اسلام و مسلمین و درود بر محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله و سلامتی وجود مقدس حضرت ولی عصر - عجل الله تعالی فرجه الشریف - را بر هر حاجتی مقدم بدارد که از برکات فراوانی برخوردار است.

صلوات بر چهارده معصوم علیهم السلام:

«شیخ طوسی» در «مصباح المتعجد» در اعمال روز جمعه نوشته است: یکی از یاران امام حسن عسکری علیه السلام می گوید: از مولای خود امام حسن عسکری علیه السلام در منزل آن حضرت در «سامرا» سال ۲۵۵ درخواست کردم کیفیت صلوات بر پیامبر و اوصیای آن بزرگوار علیهم السلام را بر من املا کند. آن حضرت نیز، با الفاظ مبارک خود بدون آن که در کتابی نگاه کند در حالی که من کاغذ بزرگی را به همراه داشتم، صلوات ذیل را املا فرمود و من نوشتم:

١- [٦٥١] مصباح الزائر، صفحه ٤٦٨ و بحار الانوار، جلد ٩٩، صفحه ١٦٩.

صلوات بر پیغمبر صلی الله علیه و آله:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا حَمَلْتَ وَخَيْكَ، وَبَلَّغْ رِسَالَاتِكَ، وَصَلِّ عَلَى

خدایا بر محمد درود فرست آن گونه که وحیت را حمل نمود و رسالت را تبلیغ کرد و بر محمد درود فرست

مُحَمَّدٍ كَمَا أَحَلَّ حَلَالَكَ، وَحَرَّمَ حَرَامَكَ، وَعَلَّمَ كِتَابَكَ، وَصَلِّ عَلَى

آن گونه که حلالت را حلال و حرامت را حرام شمرده و کتابت را (به دیگران) آموخت و بر

مُحَمَّدٍ كَمَا أَقَامَ الصَّلَاةَ، وَآتَى الزَّكَاةَ، وَدَعَا إِلَى دِينِكَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

محمد درود فرست آن گونه که نماز را بپا داشته و زکات را پرداخت نموده و به دینت دعوت کرد و بر محمد درود فرست

كَمَا صَدَّقَ بَوْعْدِكَ، وَاشْفَقَ مِنْ وَعِيدِكَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا غَفَرْتَ

آن گونه که وعده ات را تصدیق نموده و از وعده عذابت بیمناک شد، و بر محمد درود فرست آن گونه که به واسطه

بِهِ الدُّنُوبِ، وَسَوَّزْتَ بِهِ الْغُيُوبِ، وَفَرَّجْتَ بِهِ الْكُرُوبِ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

او گناهان را آمرزیده و عیب ها را پوشانده و غم ها را برطرف نمودی، و بر محمد درود فرست

كَمَا دَفَعْتَ بِهِ الشَّقَاءَ، وَكَشَفْتَ بِهِ الْعَمَاءَ، وَاجَبْتَ بِهِ الدُّعَاءَ، وَنَجَّيْتَ

آن گونه که به واسطه او بدبختی را دفع نموده و اندوه را برطرف ساختی و دعا را اجابت نموده،

بِهِ مِنَ الْبَلَاءِ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا رَحِمْتَ بِهِ الْعِبَادَ، وَاحْيَيْتَ بِهِ

و از گرفتاری نجات دادی، و بر محمد درود فرست آن گونه که به واسطه او بر بندگان رحم نموده و شهرها را

الْبِلَادَ، وَقَصَمْتَ بِهِ الْجَبَابِرَةَ، وَاهْلَكْتَ بِهِ الْفِرَاعِنَةَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

زنده ساختی و گردنکشان را درهم کوبیده و فرعون ها را هلاک کردی و بر محمد درود فرست

كَمَا اضْعَفْتَ بِهِ الْأَمْوَالَ، وَاحْرَزْتَ بِهِ مِنَ الْأَهْوَالِ، وَكَسَرْتَ بِهِ الْأَصْنَامَ،

آن گونه که به واسطه او دارایی ها را چند برابر گرداندی و از ترس حفظ نمودی و بت ها را به وسیله او درهم شکستی

وَرَحِمْتَ بِهِ الْأَنَامَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا بَعَثْتَهُ بِخَيْرِ الْأَذْيَانِ، وَاعَزَّزْتَ

و به سبب او بر انسان ها رحم نمودی، و بر محمد درود فرست آن گونه که او را به بهترین دین مبعوث نمودی

بِهِ الْإِيمَانَ، وَتَبَرَّتْ بِهِ الْأَوْثَانُ، وَعَظَّمْتَ بِهِ الْبَيْتَ الْحَرَامَ، وَصَلَّ عَلَى

و ایمان را به واسطه او تقویت نمودی، و بت ها را به خاک افکنده و بیت الحرام را عظمت بخشیدی، و بر محمد

مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ، وَسَلَّمْ تَسْلِيمًا.

و خاندان پاک و برگزیده اش درود فرست و سلام فراوان بر آنان باد.

ص: ۵۶۲

صلوات بر امیرالمؤمنین علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى اميرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ بْنِ ابيطَالِبٍ، اخی نَبِيِّكَ، وَوَصِيِّهِ

خدایا بر امیر مؤمنان علی بن ابی طالب درود فرست، همان برادر پیامبرت و جانشین

وَوَلِيِّهِ، وَصَفِيِّهِ وَوَزِيرِهِ، وَمُسْتَوْدَعِ عِلْمِهِ، وَمَوْضِعِ سِرِّهِ، وَبَابِ حِكْمَتِهِ،

و ولیش و برگزیده و وزیرش، و امانتدار علم و جایگاه اسرارش، و درگاه حکمت

وَالنَّاطِقِ بِحُجَّتِهِ، وَالِدَّاعِي إِلَى شَرِيْعَتِهِ، وَخَلِيْفَتِهِ فِي امَّتِهِ، وَمُفْرَجِ

و گویا به حجتش و دعوت کننده به دین و جانشین در میان امتش، و برطرف کننده

الْكُرْبِ عَنْ وَجْهِهِ، قَاصِمِ الْكُفْرِ، وَمُزْعِمِ الْفَجْرِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ مِنْ

غم از چهره اش، درهم کوبنده کافران و خوار کننده بدکاران، آن که او را نسبت به

نَبِيِّكَ بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى اللَّهُمَّ وَالِ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادِ مَنْ عَادَاهُ،

پیامبرت همانند هارون نسبت به موسی قرار دادی، خدایا دوستدارانش را دوست و دشمنانش را دشمن مدار

وَأَنْصُرْ مَنْ نَصَرَهُ، وَأَخْذُلْ مَنْ خَذَلَهُ، وَالْعَنْ مَنْ نَصَبَ لَهُ مِنَ الْأَوَّلِينَ

و یاورانش را یاری کن و رها کنندگانش را خوار گردان، و هر که از پیشینیان و پسینیان با او دشمنی

وَالْآخِرِينَ، وَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْصِيَاءِ أَنْبِيَائِكَ،

ورزید لعنت کن، بر او درود فرست، برترین درودی که بر هر یک از جانشینان پیامبرانت فرستاده ای

يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

ای پروردگار جهانیان.

صلوات بر سیده زنان فاطمه علیها السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الصَّديْقَةِ فَاطِمَةَ الزَّكِيَّةِ، حَبِيْبَةِ حَبِيْبِكَ وَنَبِيِّكَ، وَامِّ

خدایا بر فاطمه راست گفتار پاکیزه درود فرست، همان محبوب حبيب و (محبوب) پیامبرت، و مادر

اِحْبَابِكَ وَاصْفِيَاءِكَ، الَّتِي اُنْتَجَبْتَهَا وَفَضَّلْتَهَا وَاخْتَرْتَهَا عَلَيَّ

دوستان و برگزیدگان، بانویی که او را برگزیده و برتری داده

نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ كُنِ الطَّالِبَ لَهَا مِمَّنْ ظَلَمَهَا، وَاسْتَخَفَّ بِحَقِّهَا، وَكُنِ

و بر بانوان جهانیان اختیار نمودی، خدایا تو خود انتقام او را بگیر از کسانی که به او ستم نموده و حقش را رعایت نکردند و

خدایا

ص: ۵۶۳

الثَّائِرَ اللَّهُمَّ بِدَمِ أَوْلَادِهَا، اللَّهُمَّ وَكَمَا جَعَلْتَهَا أُمَّ ائِمَّةِ الْهُدَى وَحَلِيلَةَ

تو خود خونخواه فرزندانش باش، خدایا همان گونه که او را مادر امامان هدایتگر و همسر

صاحبِ اللّوآءِ، وَالْكَرِيمَةَ عِنْدَ الْمَلَأِ الْأَعْلَى فَصَلِّ عَلَيْهَا وَعَلَى أُمَّهَا

صاحب پرچم (هدایت) و گرامی در نزد فرشتگان عالم بالا قرار دادی، پس بر او و مادرش درود فرست

صَلَاةً تُكْرِمُ بِهَا وَجْهَ ابْنِهَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَتُقَرُّ بِهَا أَعْيُنَ

درودی که به واسطه آن پدرش محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را گرامی داری و مایه چشم روشنی

ذُرِّيَّتِهَا، وَابْلُغْهُمْ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ.

نسلش را فراهم سازی و از جانب من در این ساعت برترین درود و سلام را به آنان برسان.

صلوات بر امام حسن و امام حسین علیهما السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ عَبْدَيْكَ، وَوَلِيِّكَ وَابْنِي رَسُولِكَ،

خدایا درود فرست بر حسن و حسین دو بنده و ولایت و فرزندان رسالت

وَسِبْطِي الرَّحْمَةِ، وَسَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى

و دو نوه پیامبر رحمت و دو آقای جوانان اهل بهشت، برترین درودی که بر

أَحَدٍ مِنْ أَوْلَادِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ سَيِّدِ

هر یک از فرزندان پیامبران و فرستادگان رسانده ای، خدایا بر حسن فرزند سرور

النَّبِيِّينَ، وَوَصِيِّ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامِ عَلَيْكَ يَا بَنِي رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ

پیامبران و جانشین امیرمؤمنان درود فرست، سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنِي سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ يَا بَنِي امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ امِينُ اللَّهِ وَابْنُ

بر تو ای فرزند سرور جانشینان، گواهی می دهم که تو به یقین فرزند امیرمؤمنان امین خدا و فرزند

امینه، عِشْتَ مَظْلُومًا وَمَضَيْتَ شَهِيدًا، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ الْإِمَامُ الرَّكِيُّ الْهَادِي

امینش هستی، مظلومانه زندگی کرده و با شهادت از دنیا رفتی و گواهی می دهم که تو به یقین امام پاک، هدایتگر

الْمُهْدِيَّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ، وَبَلِّغْ رُوحَهُ وَجَسَدَهُ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ

و هدایت یافته ای، خدایا بر او درود فرست و بهترین درود و سلام را در این ساعت از جانب من به روح و بدنش

أَفْضَلَ التَّحِيَّةِ وَالسَّلَامِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْمَظْلُومِ

برسان، خدایا بر حسین بن علی درود فرست، آن ستمدیده

ص: ۵۶۴

الشَّهِيدِ، قَتِيلِ الْكُفْرَةِ، وَطَرِيحِ الْفَجْرَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اِبَاعَبْدِاللَّهِ،

شهید، کشته شده به دست کافران، و به خاک افتاده به دست بدکاران، سلام بر تو ای اباعبدالله

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، اَشْهَدُ

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان، از روی یقین گواهی می دهم

مَوْقِنًا اَنَّكَ امِينُ اللَّهِ وَابْنُ امِينِهِ، قُتِلْتَ مَظْلُومًا وَمَضَيْتَ شَهِيدًا، وَاشْهَدُ اَنَّ

که تو امین خدا و فرزند امینش هستی، مظلومانه کشته شده و با شهادت از دنیا رفتی، و گواهی می دهم که

اللَّهُ تَعَالَى الطَّالِبُ بِثَارِكَ، وَمُنْجِزٌ مَا وَعَدَكَ مِنَ النَّصْرِ وَالتَّائِيدِ فِي هَلَاكِ

خداوند بلندمرتبه خونخواه توست، و به وعده یاری و حمایت در هلاک نمودن دشمن

عَدُوِّكَ، وَاطَّهَارِ دَعْوَتِكَ، وَاشْهَدُ اَنَّكَ وَفَيْتَ بِعَهْدِ اللَّهِ، وَجَاهَدْتَ فِي

و آشکار ساختن دعوت، وفا خواهد نمود، و گواهی می دهم که تو به یقین به پیمان خدا وفا کرده، و در

سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، لَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ قَتَلْتَكُ،

راه خدا جهاد نموده و خدا را خالصانه عبادت نمودی تا زمان شهادتت فرا رسید، خداوند قاتلان تو را لعنت کند

وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ خَذَلْتَكُ، وَلَعَنَ اللَّهُ اُمَّهَ اَلْبَتِّ عَلَيْكَ، وَابْرُءُ اِلَى اللَّهِ تَعَالَى

و خداوند آنان که تو را یاری نکردند لعنت کند، و خداوند گروهی را که کمر به دشمنیت بستند را لعنت کند، و به درگاه

خداوند بلندمرتبه بیزاری می جویم

مِمَّنْ اَكْذَبَكَ، وَاسْتَحَفَّ بِحَقِّكَ، وَاسْتَحَلَّ دَمَكَ، يَا اُمَّتَ وَاُمَّيْ يَا

از کسانی که تو را تکذیب نموده و حقت را سبک شمرده و خونت را حلال دانستند، پدر و مادرم به فدای تو ای

اباعبدالله، لَعَنَ اللَّهُ قَاتِلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ خَاذِلَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَمِعَ وَاَعْيَتَكَ

اباعبدالله، خداوند قاتلت را لعنت کند، و خداوند ترک کننده یاریت را لعنت کند و خداوند لعنت کند کسی را که صدای

فَلَمْ يُجِيبَكَ وَلَمْ يَنْصُرَكَ، وَلَعَنَ اللَّهُ مَنْ سَبَا نِسَاءَكَ، اَنَا اِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ بَرِيءٌ،

یاری خواستنت را شنید و پاسخ نداد و یاریت نکرد، و خداوند کسانی را که زنانت را به اسارت بردند لعنت کند، من به درگاه

وَمِمَّنْ وَالَاهُمْ وَمَالَاهُمْ وَعَانَهُمْ عَلَيْهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ وَالْأَيْمَةَ مِنْ وُلْدِكَ

خداوند از آنان و از دوستداران و حامیان و یاورانشان بیزاری می جویم، و گواهی می دهم که تو و امامان از فرزندان

كَلِمَةُ التَّقْوَى وَبَابُ الْهُدَى وَالْعُرْوَةُ الْوُثْقَى وَالْحُجَّةُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا،

اساس پرهیزکاری و درگاه هدایت و ریسمان محکم (هدایت) و حجت (خدا) بر جهانیان هستید

وَأَشْهَدُ أَنِّي بِكُمْ مُؤْمِنٌ، وَبِمَنْزِلَتِكُمْ مُوقِنٌ، وَلَكُمْ تَابِعٌ بِذَاتِ نَفْسِي

و گواهی می دهم که من به شما ایمان دارم و به جایگاهتان یقین دارم و پیرو شمایم با تمام وجودم

ص: ۵۶۵

وَشَرَاعِ دِينِي وَخَوَاتِيمِ عَمَلِي وَمُنْقَلَبِي فِي دُنْيَايَ وَآخِرَتِي

و قوانین دینم و عواقب عملم و سرنوشتم در دنیا و آخرتم.

صلوات بر امام علی بن الحسین علیهما السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، الَّذِي اسْتَخْلَصْتَهُ

خدایا بر علی بن حسین آقا و سرور عابدان درود فرست، آن که او را برای خودت خالص

لِنَفْسِكَ، وَجَعَلْتَ مِنْهُ أَيْمَةَ الْهُدَى، الَّذِينَ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ، وَبِهِ يَعْدِلُونَ،

گرداندی و امامان هدایتگر را از نسل او قرار دادی، آنان که به سوی حق هدایت کرده و به آن باز می گردند

الَّذِي اخْتَرْتَهُ لِنَفْسِكَ، وَطَهَّرْتَهُ مِنَ الرَّجْسِ، وَاصْطَفَيْتَهُ وَجَعَلْتَهُ هَادِيًا

آن که او را برای خود برگزیده و از پلیدی پاک نمودی، و او را انتخاب کرده و هدایتگر هدایت یافته قرارش

مَهْدِيًا، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ ذُرِّيَةِ أَنْبِيَائِكَ،

دادی، خدایا بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از فرزندان پیامبران فرستاده ای

حَتَّى تَبْلُغَ بِهِ مَا تَرَى بِهِ عَيْنُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، إِنَّكَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

تا به او برسانی آنچه را که به واسطه آن چشمش در دنیا و آخرت روشن شود، زیرا که تو گرامی و با حکمتی.

صلوات بر امام باقر علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ الْعِلْمِ، وَامَامِ الْهُدَى وَقَائِدِ أَهْلِ

خدایا درود فرست بر محمد بن علی شکافنده دانش و پیشوای هدایتگر و رهبر

التَّقْوَى وَالْمُنْتَجِبِ مِنْ عِبَادِكَ، اللَّهُمَّ وَكَمَا جَعَلْتَهُ عَلَمًا لِعِبَادِكَ،

پرهیزکاران و برگزیده از میان بندگانت، خدایا همان گونه که او را قرار دادی نشانه ای برای (هدایت) بندگانت

وَمَنَارًا لِبِلَادِكَ، وَ مُسْتَوْدَعًا لِحِكْمَتِكَ، وَ مُتَرَجِّمًا لَوْحِيكَ، وَ أَمْرًا

و روشنایی شهرهایت، و ودیعه گاه دانشت و مفسر وحیت (قرار دادی)، و به اطاعتش

بِطَاعَتِهِ، وَحَدَّرَتْ مِنْ مَعْصِيَتِهِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ يَا رَبِّ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ

فرمان داده و از نافرمانیش منع نمودی، پس پروردگارا بر او درود فرست بهترین درودی را که بر

احدٍ مِنْ ذُرِّيَةِ أَنْبِيَائِكَ، وَ أَصْفِيَاءِكَ وَ رُسُلِكَ وَ أَمَنَّاكَ، يَا رَبِّ الْعَالَمِينَ.

هر یک از فرزندان پیامبران و برگزیدگان و فرستادگان و امینان فرستاده ای ای پروردگار جهانیان.

ص: ۵۶۶

صلوات بر امام صادق علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ، خَازِنِ الْعِلْمِ، الدَّاعِي إِلَيْكَ

خدایا بر جعفر بن محمد راست گفتار درود فرست، آن گنجینه دانش، دعوت کننده راستین

بِالْحَقِّ، النُّورِ الْمُبِينِ، اللَّهُمَّ وَكَمَا جَعَلْتَهُ مَعِدِنَ كَلَامِكَ وَوَحْيِكَ، وَخَازِنَ

به سویت و نور آشکار، خدایا همان گونه که او را قرار دادی گنجینه سخنان و وحیت و مخزن

عِلْمِكَ، وَلِسَانَ تَوْحِيدِكَ، وَوَلِيَّ أَمْرِكَ، وَمُسْتَحْفِظَ دِينِكَ، فَصَلِّ عَلَيْهِ

دانشت و زبان گویا به یگانگیت و سرپرست امور و حافظ دینت (قرار دادی)، پس بر او درود فرست

أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَصْفِيَاءِكَ وَحُجَجِكَ، أَنْتَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

بهترین درودی را که بر هر یک از برگزیدگان و حجت های فرستاده ای، زیرا که تو ستوده و بزرگواری.

صلوات بر امام موسی بن جعفر علیهما السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَمِينِ الْمُؤْتَمَنِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، الْبِرِّ الْوَفِيِّ، الطَّاهِرِ

خدایا بر امانتدار مورد اعتماد همان موسی بن جعفر درود فرست، آن نیکوکار با وفا، پاک

الزَّكِيِّ، النُّورِ الْمُبِينِ، الْمُجْتَهِدِ الْمُحْتَسِبِ، الصَّابِرِ عَلَى الْأَذَى فِيكَ،

پاکیزه، نور آشکار، تلاش کننده و کسی که اعمالش برای تو بود، و صبر کننده بر اذیت ها در راه تو

اللَّهُمَّ وَكَمَا بَلَغَ عَنْ آبَائِهِ مَا اسْتُوْدِعَ مِنْ أَمْرِكَ وَنَهَيْكَ، وَحَمَلَ عَلَى

خدایا همان گونه که اوامر و نواهی و دیعه گذاشته شده در نزد پدرانش را رسانید و به سوی راه روشن هدایت

الْمَحَجَّجِهِ، وَكَابَدَ أَهْلَ الْعِزَّةِ وَالشُّدَّةِ فِيمَا كَانَ يَلْقَى مِنْ جُهَالِ قَوْمِهِ، رَبِّ

نمود و تحمل کرد و در برابر زورمندان و سختگیران در آنچه از جاهلان قومش به او می رسید مقاومت کرد، پروردگارا

فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ وَأَكْمَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِمَّنْ اطَاعَكَ، وَنَصَحَ

پس بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از اطاعت کنندگان و خیرخواهان

لِعِبَادِكَ، أَنْتَ غَفُورٌ رَحِيمٌ.

بندگان فرستاده ای، زیرا که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

ص: ۵۶۷

صلوات بر امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُوسَى، الَّذِي ارْتَضَيْتَهُ وَرَضَيْتَ بِهِ مَنْ شِئْتَ

خدایا بر علی بن موسی درود فرست، آن که او را پسندیده و هر یک از آفریدگانت را که خواستی به واسطه او

مِنْ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ وَكَمَا جَعَلْتَهُ حُجَّةً عَلَى خَلْقِكَ، وَقَائِمًا بِأَمْرِكَ، وَنَاصِرًا

خشنود ساختی، خدایا همان گونه که او را حجّت بر مخلوقات، و به پا دارنده فرامین و یاور

لِدِينِكَ، وَشَاهِدًا عَلَى عِبَادِكَ، وَكَمَا نَصَحَ لَهُمْ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَدَعَا

دین و گواه بر بندگانت قرار دادی و همان گونه که در پنهان و آشکار خیرخواه آنان بود و با

إِلَى سَبِيلِكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا

حکمت و اندرز نیکو به راه تو دعوت نمود، پس بر او درود فرست، بهترین

صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَاءِكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، إِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ.

درودی را که بر هر یک از دوستداران و برگزیدگان از مخلوقات فرستاده ای، زیرا که تو بخشنده و بزرگواری.

صلوات بر امام جواد علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى عَلِمَ التَّقَى وَنُورِ الْهُدَى

خدایا بر محمد بن علی بن موسی درود فرست، آن نشانه پرهیزکاری و نور هدایت

وَمَعْدِنِ الْوَفَاءِ، وَفَوْعِ الْأَرْكَامِ، وَخَلِيفَةِ الْأَوْصِيَاءِ، وَآمِينَكَ عَلَى

و گنجینه وفاداری، و از نژاد پاکیزگان، جانشین اوصیاء، و امین بر

وَخِيكَ، اللَّهُمَّ فَكَمَا هَدَيْتَ بِهِ مِنَ الضَّلَالَةِ، وَاسْتَنْقَذْتَ بِهِ مِنَ الْخَيْرَةِ،

و حیت، خدایا همان گونه که به واسطه او (مردمان را) از گمراهی و سرگردانی رهایی بخشیدی

وَأَرْشَدْتَ بِهِ مَنْ اهْتَدَى وَزَكَّيْتَ بِهِ مَنْ تَزَكَّى فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا

و هدایت یافتگان را به وسیله او پروراندی و پاکیزگان را به واسطه او پاکیزه گرداندی، پس بر او

صَلِّتْ عَلَيَّ أَحَدٍ مِّنْ أَوْلِيَائِكَ، إِنَّكَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ.

درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک از اولیاءت فرستاده ای، زیرا که تو گرامی و دانایی.

ص: ۵۶۸

صلوات بر امام هادی علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَصِي الْأَوْصِيَاءِ، وَامَامِ الْأَتْقِيَاءِ،

خدایا بر علی بن محمد درود فرست، آن جانشین اوصیاء، و پیشوای پرهیزکاران

وَخَلْفِ ائِمَّةِ الدِّينِ، وَالْحُجَّهِ عَلَى الْخَلَائِقِ اَجْمَعِينَ، اللَّهُمَّ كَمَا جَعَلْتَهُ

و جانشین امامان دین، و حجّت بر تمامی مخلوقات، خدایا همان گونه که او را نوری قرار دادی که

نُورًا يَسْتَضِيُّ بِهِ الْمُؤْمِنُونَ، فَبَشِّرْ بِالْجَزِيلِ مِنْ ثَوَابِكَ، وَانْدَرِ بِالْأَلِيمِ

به واسطه آن مؤمنان روشنایی می گیرند، پس به پاداش عظیمت بشارت داده و از عذاب دردناک

مِنْ عِقَابِكَ، وَحَذِّرْ بِأَسْكَ، وَذَكِّرْ بِأَيَّامِكَ، وَاحِلِّ حَالَكَ، وَحَرِّمْ

بیم داد، و از کیفرت برحذر داشته و ایام الله را یادآوری نمود و حالات را حلال و حرمت را

حَرَامَكَ، وَبَيِّنْ شَرَائِعَكَ وَفَرَائِضَكَ، وَحَضِّ عَلَى عِبَادَتِكَ، وَامْرَ

حرام شمرد، و قوانین و واجبات را بیان کرد و بر عبادت ترغیب نمود و به اطاعت فرمان

بِطَاعَتِكَ، وَنَهَى عَنِ مَعْصِيَتِكَ، فَصَلِّ عَلَيْهِ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ

داده و از نافرمانیت بازداشت، پس بر او درود فرست بهترین درودی را که بر هر یک

مِنْ أَوْلِيَاءِكَ، وَ ذُرِّيَّةِ أَنْبِيَائِكَ، يَا إِلَهَ الْعَالَمِينَ.

از اولیاءت و نسل پیامبرانت فرستاده ای، ای معبود جهانیان.

راوی این صلوات می گوید: حضرت امام حسن عسکری علیه السلام وقتی از ذکر صلوات بر پدرش فارغ شد و نوبت به خود آن بزرگوار رسید ساکت شد، عرض کردم که کیفیت صلوات بر بقیّه را بفرمایید، فرمود: اگر نه این بود که ذکر این صلوات از تعلیمات مهمّ دین است و خدا به ما امر فرموده که آن را به اهلس بیاموزیم به یقین دوست می داشتم که در این جا سکوت کنم؛ ولی چون در مقام تعلیم دین هستم، بنویس!

صلوات بر امام حسن عسکری علیه السلام:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، الْبَرِّ الْتَقِيِّ، الصَّادِقِ الْوَفِيِّ،

خدایا بر حسن بن علی بن محمد درود فرست، آن نیکوکار پرهیزکار، راستگوی وفادار

النُّورِ الْمُضِيِّ، خَازِنِ عِلْمِكَ، وَالْمَذْكُرِ بِتَوْحِيدِكَ، وَوَلِيِّ امْرِكَ، وَخَلْفِ

نور تابان، گنجینه علمت، و یادآورنده یگانگیت، و ولی امرت، و جانشین

ص: ۵۶۹

اِيْمَهُ الدِّيْنِ الْهُدَاهِ الرَّاشِدِيْنَ، وَالْحُجَّهٖ عَلٰى اَهْلِ الدُّنْيَا، فَصَلِّ عَلَيْهِ يَا

امامان دین، آن هدایت گران رشدیافته، و حجت بر اهل دنیا، پس ای پروردگار من بر او درود فرست

رَبِّ اَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلٰى اَحَدٍ مِنْ اَصْفِيَاءِكَ، وَحُجَّجِكَ وَاَوْلَادِ

بهترین درودی را که بر هر یک از برگزیدگان و حجت هایت و فرزندان

رُسُلِكَ، يَا اِلَهَ الْعَالَمِيْنَ.

رسولانت فرستاده ای، ای معبود جهانیان.

صلوات بر ولی الامر المنتظر

(عَجَّلَ اللهُ تَعَالٰى فِرْجَهٗ الشَّرِيْفِ):

اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى وَّلِيِّكَ وَاَبْنِ اَوْلِيَّائِكَ، الَّذِيْنَ فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ،

خدایا بر ولی و فرزند اولیائت درود فرست، آنان که اطاعتشان لازم

وَاَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَاذْهَبْتَ عَنْهُمْ الرَّجْسَ، وَطَهَّرْتَهُمْ تَطْهِيراً، اللّٰهُمَّ

و رعایت حقشان را واجب فرمودی، ناپاکی را از آنها دور ساخته و به شایستگی پاکشان نمودی، خدایا

اَنْتَصِرْ بِهٖ لِدِيْنِكَ، وَاَنْصُرْ بِهٖ اَوْلِيَّائَكَ وَاَوْلِيَّائَهُ، وَشِيْعَتَهُ وَاَنْصَارَهُ، وَاَجْعَلْنَا

دینت را به وسیله او یاری کن، و اولیائت و دوستداران و شیعیان و یاوران او را یاری کن، و ما را

مِنْهُمْ، اللّٰهُمَّ اَعِذْهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ بَاغٍ وَطَاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمِيْعِ خَلْقِكَ،

در زمره آنان قرار ده، خدایا او را از شر هر ظالم و طغیان گر و از شر تمامی مخلوقات

وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِيْنِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَاخْرِشْهُ

و از پیش رو و پشت سر و از سمت راست و چپ حفظ کن، و نگهدار او باش

وَاَمْنَعُهُ اَنْ يُّوْصَلَ اِلَيْهِ بِسُوْءٍ، وَاَحْفَظْ فِيْهِ رَسُوْلَكَ وَ اٰلَ رَسُوْلِكَ، وَاظْهِرْهُ

و از حوادث ناگوار بازدار، و با حفظ او آثار رسولت و خاندانش را حفظ کن، و به دست او

بِهِ الْعَدْلَ، وَإِيْدُهُ بِالنَّصْرِ، وَأَنْصُرُ نَاصِرِيهِ، وَأَخْذُلُ خَازِلِيهِ، وَأَقْصِمُ بِهِ

عدالت را ظاهر کن و با یاریش او را تأیید کن و یاورانش را یاری کن و مخالفانش را خوار گردان، و به دست او

جَبَابِرَةَ الْكُفْرِ، وَأَقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ، وَجَمِيعَ الْمُلْحِدِينَ، حَيْثُ

گردنکشان کفر را درهم شکن، و به دست او کافران و منافقان و تمامی بی دینان هر زمان

كَانُوا وَآيْنَ كَانُوا، مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، وَبَرِّهَا وَبَحْرِهَا، وَأَمْلَأُ

و هر جا که هستند، در شرق و غرب زمین و در خشکی و دریا نابود کن، و زمین را

ص: ۵۷۰

بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَ أَظْهَرُ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، وَاجْعَلْنِي اللَّهُمَّ

به وسیله او از عدل پر کن، و دین پیامبرت- که بر او و خاندانش درود باد- را به دست او ظاهر کن، خدایا مرا

مِنْ أَنْصَارِهِ وَاعْوَانِهِ، وَاتَّبَاعِهِ وَشِيعَتِهِ وَارِنِي فِي آلِ مُحَمَّدٍ مَا يَأْمُرُونَ،

از یاران و یاوران و پیروان و شیعیانش قرار ده، و آنچه را که خاندان محمد آرزو داشتند

وَ فِي عَدُوِّهِمْ مَا يَحْذَرُونَ، اَللهُ الْحَقُّ آمِينَ. (۱)

و در مورد دشمنانش بیم داشتند به من نشان ده، ای معبود بر حق دعایم را بپذیر.

زیارت وداع ائمه علیهم السلام:

یکی از آداب زیارت وداع کردن زائر هنگام خروج از شهر یا حرم آن بزرگواران است، آن هم به زیارتی که از جانب خود آنها رسیده است. ما در زیارت هر کدام از ائمه علیهم السلام وداع خاصی را ذکر کرده ایم ولی در این جا نیز زیارتی را بیان می داریم که در وداع هر یک از ائمه علیهم السلام می توان آن را خواند و آن زیارتی است که «سید بن طاووس» و «شهید اول» و دیگران آن را آورده اند به این صورت که هر گاه خواستی برگردی در هر یک از مشاهد مشرفه که هستی بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَ مَعْدِنَ الرِّسَالَةِ، سَلَامٌ مُودَعٍ لَا سَمِّ

سلام بر شما ای خاندان نبوت، و گنجینه رسالت، سلام خداحافظی کننده ای که نه ناراحت است

وَ لَا قَالٍ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ، أَنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ،

و نه دلتنگ، و رحمت و برکات خدا بر شما اهل بیت باد، زیرا که او ستوده و بزرگوار است،

سَلَامٌ وَلِيٍّ غَيْرٍ رَاغِبٍ عَنْكُمْ، وَ لَا مُنْحَرِفٍ عَنْكُمْ، وَ لَا مُشْتَبِدٍ بِكُمْ،

سلام دوستداری که روی گردان از شما نیست و از (راه) شما منحرف نشده و کسی را جایگزین شما نساخته است

وَ لَا مُؤَثِّرٍ عَلَيْكُمْ، وَ لَا زَاهِدٍ فِي قُرْبِكُمْ، لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِ

کسی را بر شما ترجیح نداده، و از جوارتان کناره گیری نکرده است، خداوند این زیارت را آخرین زیارت از قبورتان

قُبُورِكُمْ، وَ اثْبَانٍ مَشَاهِدِكُمْ، وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ،

و حضور در بارگاهتان قرار ندهد، و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

ص: ۵۷۱

۱- [۶۵۲] مصباح المتهدّج، صفحه ۳۹۹.

وَحَشَرْنِي اللَّهُ فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ أَوْرَدَنِي حَوْضَكُمُ، وَ ارْضَاكُمْ عَنِّي

و خداوند مرا در گروه شما محشور گردانده و بر حوض کوثرتان داخل کند، و مرا از شما خوشنود گردانده

وَمَكَّنَنِي فِي دَوْلَتِكُمْ، وَ اَخْيَانِي فِي رَجْعَتِكُمْ، وَ مَلَكْنِي فِي اَيَّامِكُمْ،

و در حکومتان قدرتمند ساخته و در بازگشتتان زنده ام گرداندم، و در روزگارشان قدرتمندم سازد

وَشَكَرَ سَعْيِي بِكُمْ، وَ غَفَرَ ذُنُوبِي بِشَفَاعَتِكُمْ، وَ اَقَالَ عَثْرَتِي بِحُبُّكُمْ،

و تلاشم را به خاطر شما بپذیرد و با شفاعتتان از گناهانم درگذرد، و به خاطر محبتتان لغزشم را نادیده گیرد

وَ اَعْلَى كَعْبِي بِمُؤَالَاتِكُمْ، وَ شَرَفَنِي بِطَاعَتِكُمْ، وَ اعَزَّنِي بِهُدْيِكُمْ،

و به واسطه دوستیتان جایگاهم را بالا برد و با اطاعتتان شرافت بخشید، و با هدایتتان عزیزم گرداند

وَ جَعَلَنِي مِمَّنْ يَنْقَلِبُ مُفْلِحًا مُنْجِحًا، سَالِمًا غَانِمًا، مُعَافًا غَتِيًّا، فَائِرًا

و مرا رستگار و پیروز و سالم و موفق، تندرست و بی نیاز و دست یافته

بِرِضْوَانِ اللَّهِ وَ فَضْلِهِ وَ كِفَايَتِهِ، بِأَفْضَلِ مَا يَنْقَلِبُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ زُؤَارِكُمْ،

به خوشنودی خدا و لطف و کفایتش باز گرداندم، به بهترین وضعی که هر یک از زیارت کنندگان

وَمَوَالِيكُمْ وَ مُحِبِّيكُمْ وَ شَيْعَتِكُمْ، وَ رَزَقَنِي اللَّهُ الْعُودَ ثُمَّ الْعُودَ ثُمَّ الْعُودَ مَا

و دوستداران و علاقمندان و شیعیانان باز می گرداندم و خداوند بازگشت مکرر را مادامی که پروردگارم زنده ام

اَبْقَانِي رَبِّي بِبَيْتِهِ صَادِقِهِ، وَ اِيْمَانٍ وَ تَقْوَى وَ اَخْبَابٍ، وَ رِزْقٍ وَاسِعٍ حَلَالٍ

بدارد روزیم گرداند با بیعتی صادق و ایمان و تقوی و اخبات، و رزق و وسیع و حلال

طَيِّبٍ، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلُهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِمْ وَ ذِكْرِهِمْ، وَ الصَّلَاةِ

و پاکیزه، خدایا این زیارتم را آخرین زیارت از آنان و یاد و درود

عَلَيْهِمْ، وَ اَوْجِبْ لِي الْمَغْفِرَةَ وَالرَّحْمَةَ، وَ الْخَيْرَ وَ الْبَرَكَهَ، وَ الْفَوْزَ

بر ایشان قرار مده، و آمرزش و رحمت و خیر و برکت و رستگاری

وَالْإِيمَانَ، وَحُسْنَ الْإِجَابَةِ، كَمَا أُوجِبَتْ لِأَوْلِيَائِكَ الْعَارِفِينَ بِحَقِّهِمْ،

و ایمان و اجابت نیکو را بر من واجب گردان، آن گونه که واجب فرموده ای برای دوستدارانت که آشنای به حق آنان بوده

الْمُوجِبِينَ طَاعَتَهُمْ، وَالرَّاعِبِينَ فِي زِيَارَتِهِمْ، الْمُتَقَرِّبِينَ إِلَيْكَ وَالْيَهْمَ،

و اطاعتشان را لازم دانسته و به زیارتشان مشتاقند و به تو و آنان تقرب می جویند

بِأَبِي أَنْتُمْ وَ أُمِّي وَ نَفْسِي وَ مَالِي وَ أَهْلِي اجْعَلُونِي مِنْ هَمِّكُمْ،

پدر و مادر و جان و مال و خانواده ام فدای شما باد، مرا از غمخوارانتان

ص: ۵۷۲

وَصَيِّرُونِي فِي حِزْبِكُمْ، وَادْخُلُونِي فِي شَفَاعَتِكُمْ، وَادْكُرُونِي عِنْدَ

و از گروهتان قرار دهید، و در شفاعتتان داخل گردانید، و مرا در نزد

رَبِّكُمْ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْلُغْ أَرْوَاحَهُمْ وَأَجْسَادَهُمْ

پروردگارتان یاد کنید، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و به روح و جسم آنان

عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَسَلَامًا، وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

درود و سلام فراوان مرا برسان و سلام و رحمت و برکات خدا بر شما باد.

ص: ۵۷۳

۱- [۶۵۳] مصباح الزائر، صفحه ۴۷۲؛ مزار شهید، صفحه ۲۱۶؛ مزار کبیر، صفحه ۵۳۵ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۳۳) با اندکی تفاوت).

این فصل مشتمل بر چهار بخش است:

بخش اول: زیارت پیامبران

فضیلت زیارت و محل قبور:

چنان که از آیه

«لَا تُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ» (۱)

(یعنی ما به همه پیامبران ایمان داریم و بین آنان فرقی نمی گذاریم) به دست می آید، تکریم و تعظیم همه پیامبران الهی امری لازم و زیارت قبور آنها مسأله ای پسندیده و نیکو و مورد تصریح علماست.

شمار انبیا گرچه بسیار است ولی قبور شناخته شده آنان بسیار محدود می باشد، و عبارت است از: قبور حضرات آدم و نوح علیهما السلام در مرقد امیر مؤمنان علیه السلام، قبر حضرت ابراهیم علیه السلام در شهر الخلیل که در نزدیکی بیت المقدس است، و در جوار آن، قبر همسر مکرمه اش جناب ساره و قبور سه فرزند و فرزندزاده اش اسحق و یعقوب و یوسف علیهم السلام قرار دارد، و قبور حضرت اسماعیل و مادرش هاجر علیهما السلام در حجر اسماعیل در کنار کعبه، و قبور بسیاری از انبیای دیگر در حجر اسماعیل و مابین رکن و مقام، یا مابین رکن یمانی و حجر الأسود (چنان که از امام باقر علیه السلام نقل شده که مابین رکن و مقام مملو از قبور پیامبران است ۶۵۵] و از امام صادق علیه السلام نیز نقل شده، مابین رکن یمانی و حجر الأسود هفتاد پیامبر مدفونند) (۲) و قبور جمعی از پیامبران دیگر، مانند حضرت داوود و حضرت سلیمان علیهما السلام در بیت المقدس (چنان که نزد اهالی آن جا معروف است) و قبر زکریا علیه السلام در حلب؛ و جناب یونس علیه السلام در کوفه نزدیک شط فرات بقعه و قبه ای مشهور دارد، و قبر حضرت هود و صالح علیهما السلام در نجف اشرف مشهور است، و مرقد حضرت ذوالکفل علیه السلام در کنار شط فرات در نزدیکی کوفه به فاصله چند فرسخ معروف می باشد و قبر جرجیس پیامبر علیه السلام در موصل؛ و در بیرون این شهر قبر شیث (هبهالله) فرزند آدم علیهما السلام واقع شده است، در شوش (خوزستان) قبر دانیال پیامبر علیه السلام و در مسجد براتا در بغداد قبر جناب یوشع علیه السلام، شهرت دارد (سلام و صلوات خداوند بر همه آن بزرگواران).

کیفیت زیارت پیامبران:

ص: ۵۷۴

«سید بن طاووس» در «مصباح الزائر»^(۱) و بعضی دیگر از بزرگان در کتب خود در آداب ورود به شهر کوفه، برای زیارت قبر حضرت یونس علیه السلام اولین زیارت جامعه از زیارات پنجگانه جامعه (که ذکرش صفحه ۵۳۶ گذشت) را ذکر کرده اند، وبعید نیست برای زیارت سایر پیامبران هم بتوان از آن استفاده کرد.

بخش دوم: زیارت امامزادگان

فضیلت زیارت امامزادگان:

شکی نیست که یکی از مکان های کسب فیض و نزول رحمت الهی، قبور امام زادگان والا مقام است، قبوری که علمای اعلام به استحباب زیارات آن، تصریح کرده اند، و بحمدالله در بسیاری از مناطق شیعه نشین قبورشان شناخته شده است و مورد توجه همگان می باشد و مردم از این طریق می توانند به خدا نزدیک شوند. پس بر مؤمنان و شیفتگان خاندان عصمت است که قبور این بزرگ زادگان والامقام را زیارت کنند، کسانی که به جهت حاکمیت فشار و اختناق اموی و عباسی بر دو کشور حجاز و عراق (که عرصه را بر عموم شیعه، خصوصاً سادات و ذراری رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله تنگ کرده و انواع ناامنی و خطرهای جانی و سایر مشکلات را برای آنان به وجود آورده بودند) بر اساس

«أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا»^(۲)

هجرت از دیار خویش را برمی گزیدند و از زادگاه خود و از آن محیطهای پرخفقان به مکان های ظاهراً امن و شهرها و روستاهای شیعه نشین، پناه می آوردند و آنها مقدمشان را گرامی می داشتند، هر چند عدّه ای از آنان سرانجام به تویّط مأموران خشن و مزدور آن ظالمان و جباران به شهادت می رسیدند.^(۳)

کیفیت زیارت امام زادگان:

برای کیفیت زیارت امام زادگان (غیر از حضرت ابوالفضل و حضرت علی اکبر علیهما السلام که گذشت و حضرت معصومه علیها السلام که در ذیل خواهد آمد) روایت خاصی نقل نشده است، لذا مرحوم «علامه مجلسی» می گوید:

ص: ۵۷۵

۱- [۶۵۷] مصباح الزائر، صفحه ۷۵.

۲- [۶۵۸] سوره نساء، آیه ۹۷.

۳- [۶۵۹] رجوع کنید به: مختصر اخبار الخلفاء، چاپ بولاق مصر، صفحه ۲۵. مرحوم علامه مجلسی (در بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۷۳) غیر از حضرت معصومه و عبدالعظیم حسنی، دو نفر دیگر را نیز در زمره برجستگان ذکر می کند؛ یکی جعفر طیار که در شهر مویه مدفون است و دیگر علی بن جعفر که در شهر مقدّس قم دفن شده و درباره او می نویسد: جلالتش

مشهورتر از آن است که نیاز به بیان داشته باشد و گرچه مدفون بودنش در قم در کتب معتبره نیامده است لیکن اثر قبر شریفش از قدیم موجود و اسمش روی آن مکتوب است. (البته موارد شناخته شده منحصر به آنچه مرحوم علامه مجلسی فرموده نیست؛ بلکه در موارد دیگر که به طور قطع شناخته شده نباشد، ولی مورد احترام مردم با ایمان است، می توان به قصد رجاء زیارت کرد).

می توان آنان را با آنچه که سایر مؤمنان با آن زیارت می شوند (و ذکر آن خواهد آمد) زیارت کرد و هم می توان به آنچه از فضل و فضیلتشان بر زبان جاری می شود آنان را مخاطب قرار داد و به ایشان و اجداد طاهرینشان (صلوات فرستاد و) توسّل جست و طلب شفاعت کرد. (۱) یادآوری: آنچه را در بیان «علامه مجلسی» آمده می توان به سه طریق انجام داد:

الف) پس از طلب مغفرت و علوّ درجه برای امام زاده ای که به زیارتش تشرّف یافته ایم و قرائت فاتحه می توان خدا را به شأن و مقام او قسم داد و حوایج خویش را طلب کرد.

ب) پس از طلب مغفرت و علوّ درجه، می توان اولین امام معصومی که پدر یا جدّ آن امام زاده است را مخاطب قرار داد و پس از عرض سلام و ارادت و یا خواندن زیارتی از زیارت های جامعه، او را به این فرزند صاحب قبر، قسم داد و طلب شفاعت در پیشگاه خداوند نمود. (ج) نخست فاتحه بخوانند و سپس دو رکعت نماز بجا آورند و ثواب آن را هدیه به آن امام زاده کنند و بعد از آن دعا نمایند.

فضیلت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:

سپیده جلیله، حضرت فاطمه علیها السلام دختر موسی بن جعفر علیهما السلام که به حضرت «معصومه» شهرت یافته و قبر شریفش در شهر مقدّس قم معروف و مشهور است، روشنی چشم اهل قم و پناهگاه عامّه مردم است.

در هر سال میلیونها نفر از شهرها و کشورهای دور و نزدیک، رنج سفر بر خود هموار می کنند تا از فیض زیارت آن کریمه اهل بیت علیها السلام بهره مند گردند.

فضیلت و جلالت آن حضرت بسیار است و روایات زیر گواه بر آن است:

۱- «شیخ صدوق» و «ابن قولویه» (به سند معتبر) از سعد بن سعد روایت کرده اند که درباره فاطمه دختر موسی بن جعفر علیهم السلام، از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام سؤال نمود، جواب فرمودند: «هر کس او را زیارت کند بهشت برای او خواهد بود!». (۲) ۲- از امام جواد علیه السلام روایت شده: «هر کس عمّه ام را در قم زیارت کند بهشت برای او خواهد بود». (۳) ۳- حسین بن محمّد قمی در کتاب «تاریخ قم» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: «برای خداوند حرمی است و آن مکه است، و برای رسولش حرمی است و آن مدینه است، و برای امیرمؤمنان حرمی است و آن کوفه است، و برای ما (اهل بیت) حرمی است و آن قم است، و به زودی در قم بانویی از فرزندان من

ص: ۵۷۶

۱- [۶۶۰] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۷۷.

۲- [۶۶۱] عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۶۷ و کامل الزیارات، باب ۱۰۶، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱.

۳- [۶۶۲] کامل الزیارات، باب ۱۰۶، حدیث ۲.

که «فاطمه» نام دارد مدفون می شود؛ هر کس او را زیارت کند بهشت بر او واجب می شود. راوی می گوید:

این بیان در حالی بود که هنوز مادر موسی بن جعفر علیهما السلام به آن حضرت (یعنی موسی بن جعفر که پدر حضرت معصومه است) باردار نشده بود». (۱) البتّه عارف به حق آن بزرگوار بودن شرط است، همان گونه که در بعضی از روایات آمده است. (۲)

کیفیت زیارت حضرت معصومه علیها السلام:

«علامه مجلسی» رحمه الله می گوید: در بعضی از کتب زیارات آمده است: حضرت رضا علیه السلام به یکی از یارانش به نام «سعد اشعری» فرمود: نزد شما (اهل قم) قبری از ما هست، سعد می گوید: عرض کردم: فدایت شوم قبر فاطمه دختر امام موسی علیه السلام را می فرمایید؟ فرمود: آری! »

مَنْ زَارَهَا عَارِفًا بِحَقِّهَا فَلَهُ الْجَنَّةُ

؛ هر کس با معرفت او را زیارت کند بهشت برای اوست» هنگامی که نزد قبر آن بانو رسیدی بالای سر، رو به قبله بایست و ۳۴ مرتبه الله اکبر و ۳۳ مرتبه سبحان الله و ۳۳ مرتبه الحمد لله بگو سپس این زیارت را بخوان:

السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَاهِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى إِبْرَاهِيمَ

سلام بر آدم برگزیده خدا، سلام بر نوح پیامبر خدا، سلام بر ابراهیم

خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى عِيسَى رُوحِ اللَّهِ،

خلیل خدا، سلام بر موسی هم صحبت خدا، سلام بر عیسی روح خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای بهترین مخلوقات خدا، سلام بر تو

يَا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمَ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ

ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای محمد بن عبدالله آخرین پیامبران، سلام

عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَصِيَّ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ

بر تو ای امیرمؤمنان علی بن ابی طالب، جانشین رسول خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمَا يَا سِبْطَيْ نَبِيِّ

۱- [۶۶۳] تاریخ قم، طبع ایران سال ۱۳۵۳، صفحه ۲۱۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۷.

۲- [۶۶۴] بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۴.

الرَّحْمَهُ، وَسَيِّدَى شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ

رحمت، و سروران جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای علی بن حسین

سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، وَقُرَّةِ عَيْنِ النَّاطِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ بَاقِرِ

سرور عابدان، و روشنی چشم بینندگان، سلام بر تو ای محمد بن علی شکافنده

الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقَ الْبَارَّ الْأَمِينَ،

علم بعد از پیامبر، سلام بر تو ای جعفر بن محمد راست گفتار نیکوکار و امانتدار

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرَ الطَّاهِرِ الطُّهْرَى، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ

سلام بر تو ای موسی بن جعفر پاک و پاکیزه، سلام بر تو ای علی بن

مُوسَى الرِّضَا الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ التَّقِيِّ، السَّلَامُ

موسی خشنود و پسندیده، سلام بر تو ای محمد بن علی پرهیزکار، سلام

عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّاصِحِ الْأَمِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَسَنَ

بر تو ای علی بن محمد پاک و خیرخواه و امانتدار، سلام بر تو ای حسن

بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى الْوَصِيِّ مِنْ بَعْدِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى نُورِكَ

بن علی، سلام بر جانشین بعد از او، خدایا درود فرست بر نور

وَسِرَاجِكَ، وَوَلِيِّ وَلِيِّكَ، وَوَصِيِّ وَصِيِّكَ، وَحُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، السَّلَامُ

و چراغ (هدایت) و دوستدار ولایت و جانشین وصیت و حجت بر مخلوقات، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ فَاطِمَةَ وَ خَدِيجَةَ، السَّلَامُ

بر تو ای دختر رسول خدا، سلام بر تو ای دختر فاطمه و خدیجه، سلام

عَلَيْكَ يَا بِنْتَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ،

بر تو ای دختر امیرمؤمنان، سلام بر تو ای دختر حسن و حسین

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اخْتَ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای دختر ولی خدا، سلام بر تو ای خواهر ولی خدا، سلام

عَلَيْكَ يَا عَمَّةَ وَلِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

بر تو ای عمه ولی خدا، سلام بر تو ای دختر موسی بن جعفر و رحمت

وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ عَرَّفَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فِي الْجَنَّةِ، وَحَشَرْنَا فِي

و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو، خدا ما را با شما در بهشت در کنار هم قرار دهد، و در گروه شما محشور

زُمَرَتِكُمْ، وَآوَرَدْنَا حَوْضَ نَبِيِّكُمْ، وَسَقَانَا بِكَأْسِ جَدِّكُمْ مِنْ يَدِ عَلِيِّ بْنِ

گرداند، و بر حوض (کوثر) پیامبرتان وارد کند، و با جام جدتان از دستان علی بن

ایبطالبِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، اسئَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِينَا فِيكُمْ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ،

ابی طالب سیراب گرداند، درود خدا بر شما باد، از خدا می خواهم که خشنودی و گشایش کارم را به وسیله شما به من نشان دهد

وَأَنْ يَجْمَعَنَا وَإِيَّاكُمْ فِي زُمَرِهِ جَدُّكُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَنْ لَا

و ما را با شما در گروه جدتان محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- گرد هم آورد، و

يَسْلُبْنَا مَعْرِفَتَكُمْ، أَنَّهُ وَلِيُّ قَدِيرٍ، اتَّقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِحُبِّكُمْ، وَالْبِرَّ آتَهُ مِنْ

معرفت و شناخت شما را از من نگیرد، چرا که او سرپرستی تواناست، به خدا تقرب می جویم به واسطه محبت شما و بیزاری از

اعْدَائِكُمْ، وَالتَّسْلِيمِ إِلَى اللَّهِ رَاضِيًا بِهِ غَيْرَ مُنْكَرٍ وَلَا مُسْتَكْبِرٍ، وَ عَلَى

دشمنانتان و تسلیم بودن در برابر فرمان خدا، با خشنودی به آن، بدون انکار و تکبر، و با

يَقِينٍ مَا آتَى بِهِ مُحَمَّدٌ وَبِهِ رَاضٍ، نَطْلُبُ بِذَلِكَ وَجْهَكَ يَا سَيِّدِي اللَّهُمَّ

یقین به آنچه محمد آورده و به آن خشنودم، و با آن توجهت را می طلبم ای سرورم، خدایا

وَرِضَاكَ وَالِدَارَ الْآخِرَةَ، يَا فَاطِمَةُ اشْفَعِي لِي فِي الْجَنَّةِ، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ

رضایت تو و نجات در سرای آخرت را نیز از تو می خواهم، ای فاطمه مرا در بهشت شفاعت کن چرا که در پیشگاه خدا دارای

شَأْنًا مِنَ الشَّانِ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسئَلُكَ أَنْ تَخْنِمَ لِي بِالسَّعَادَةِ، فَلَا تَسْلُبْ مِنِّي

جایگاه با عظمت هستی، خدایا از تو می خواهم که مرا عاقبت به خیر گردانی، پس ایمانی که دارم

مَا أَنَا فِيهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لَنَا،

از من نگیر و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، خدایا دعایمان را اجابت کن

وَتَقَبَّلْهُ بِكَرَمِكَ وَعِزَّتِكَ، وَبِرَحْمَتِكَ وَعَافِيَتِكَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

و به لطف و بزرگواری و رحمت و توانمندیت از ما بپذیر و بر محمد

وآلِهِ اجْمَعِينَ، وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و تمامی خاندانش درود و سلام فراوان فرست ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۵۷۹

۱- [۶۶۵] بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۶۶، حدیث ۴. در ذیل این زیارت در کتاب تحفه الزائر مرحوم علامه مجلسی آمده است: «محمّل است که این زیارت از تتمه حدیث امام رضا علیه السلام نباشد، بلکه از تألیف علما بوده باشد». شاید علامه مجلسی ذکر ائمه بعد از حضرت رضا علیه السلام و سلام بر آنها را قرینه ای بر این مطلب دانسته، در حالی که ظاهر حدیث این است که زیارت، دنباله کلام حضرت امام رضا علیه السلام است و سلام بر ائمه بعد، به وسیله تعلیم امام رضا علیه السلام، امر بعیدی نیست. (همانگونه که در زیارت امام رضا علیه السلام صلوات و درود بر امامان بعد از آن حضرت نیز آمده است).

فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام:

نسب شریف او با چند واسطه به امام حسن مجتبی علیه السلام منتهی می شود. قبر شریف او در شهر ری معلوم و مشهور و پناهگاه خاص و عام است. علو مقام و جلالت شأن آن حضرت بر کسی پوشیده نیست، چرا که آن جناب علاوه بر آن که از سادات و دودمان والامقام حضرت خاتم النبیین است، از محدثین کبیر و علمای بزرگ و اهل زهد و عبادت و صاحب ورع و تقوا می باشد. او از اصحاب امام جواد و امام هادی علیهما السلام بود و نهایت توسل و ارادت را به آن دو بزرگوار داشت، از آنان روایات بسیاری را نقل کرده است. دو کتاب «خطب امیرالمؤمنین» و «کتاب یوم و لیل» تألیف اوست. او کسی است که دین خودش را بر امام زمانش حضرت هادی علیه السلام عرضه کرد و آن حضرت تصدیقش نمود و فرمود:

«یا اباالقاسم! هذا والله دين الله الذي ارتضاه لعباده، فأثبت عليه، ثبتك الله بالقول الثابت في الدنيا والآخرة»

؛ ای ابوالقاسم، به خدا سوگند این (عقاید و کلمات تو) همان دینی است که خداوند برای بندگانش پسندیده است؛ بر همین عقیده پایدار باش! خداوند تو را به گفتار و اعتقاد ثابت در دنیا و آخرت استوار نگه دارد». (۱) نیز صاحب بن عبّاد در وصف علم آن بزرگوار چنین می گوید: «ابوتراب رویانی» مرا روایت کرده که گفت: از ابوحمّاد رازی شنیدم که می گفت: در «سرّ من رأی بر حضرت امام هادی علیه السلام وارد شدم و تعدادی از مسائل حلال و حرام را از آن حضرت پرسیدم و جواب گرفتم، هنگام وداع به من فرمود: ای حمّاد! هرگاه چیزی از امور دینی ات بر تو مشکل شد در ناحیه خود در شهر ری از عبدالعظیم پسر عبدالله حسنی سؤال کن و سلام مرا به او برسان. (۲) در اهمّیت زیارت آن حضرت همین بس که «ابن قولویه»، در «کامل الزیارات» از یکی از اهالی شهر ری نقل می کند که گفت: بر امام هادی علیه السلام وارد شدم، فرمود: کجا بودی؟ عرض کردم: به زیارت حضرت حسین بن علی علیه السلام (در کربلا)، رفته بودم فرمود: «آگاه باش اگر قبر عبدالعظیم که در شهر شماسه را زیارت می کردی، مثل کسی بودی که امام حسین علیه السلام را زیارت کرده باشد». (۳)

کیفیت زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام:

مرحوم محدّث قمی (ره) می نویسد: علما برای حضرت عبدالعظیم علیه السلام زیارتی نقل نکرده اند فقط «فخرالمحقّقین آقا جمال الدین» در کتاب «مزار» خود نوشته: زیارت آن حضرت به این نحو مناسب است:

ص: ۵۸۰

۱- [۶۶۶] اعلام الوری، صفحه ۴۳۶.

۲- [۶۶۷] مستدرک الوسائل، جلد ۱۷، صفحه ۳۲۱، حدیث ۳۲.

۳- [۶۶۸] کامل الزیارات، باب ۱۰۷، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱.

السَّلَامُ عَلَى آدَمَ صَفْوَاهِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى

سلام بر آدم بر گزیده خدا، سلام بر نوح پیامبر خدا، سلام بر

إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى عِيسَى

ابراهیم خلیل خدا، سلام بر موسی هم صحبت خدا، سلام بر عیسی

رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللَّهِ،

روح خدا، سلام بر تو ای رسول خدا، سلام بر تو ای بهترین مخلوقات خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ خَاتَمَ

سلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای محمد بن عبدالله آخرین

النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَصِيَّ

پیامبران، سلام بر تو ای امیر مؤمنان، علی بن ابی طالب، جانشین

رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكُمَا

رسول خدا، سلام بر تو ای فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر شما

يَا سِبْطِي الرَّحْمَةَ، وَسَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيَّ بْنَ

نوه های پیامبر رحمت، و سروران جوانان اهل بهشت، سلام بر تو ای علی بن

الْحُسَيْنِ سَيِّدِ الْعَابِدِينَ، وَقُرَّةِ عَيْنِ النَّاطِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ

حسین سرور عابدان، و روشنی چشم بینندگان، سلام بر تو ای محمد بن

عَلِيٍّ بَاقِرِ الْعِلْمِ بَعْدَ النَّبِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ الصَّادِقِ

علی شکافنده علم بعد از پیامبر، سلام بر تو ای جعفر بن محمد راست گفتار

الْبَارِّ الْأَمِينِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرَ الطَّاهِرِ الطُّهْرَ، السَّلَامُ

نیکوکار و امانتدار، سلام بر تو ای موسی بن جعفر پاک و پاکیزه، سلام

عَلَيْكَ يَا عَلِيُّ بْنَ مُوسَى الرِّضَا الْمُرْتَضَى السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ

بر تو ای علی بن موسی، خشنود و پسندیده، سلام بر تو ای محمد بن

عَلِيِّ التَّقِيِّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَلِيُّ بْنَ مُحَمَّدٍ النَّصِيحِ الْأَمِينِ،

علی پرهیزکار، سلام بر تو ای علی بن محمد پاک و خیرخواه و امانتدار

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، السَّلَامُ عَلَى الْوَصِيِّ مِنْ بَعْدِهِ، اللَّهُمَّ

سلام بر تو ای حسن بن علی، سلام بر جانشین بعد از او، خدایا

ص: ۵۸۱

صَلِّ عَلَى نُورِكَ وَسِرَاجِكَ، وَوَلِيِّ وَلِيِّكَ، وَوَصِيِّ وَصِيِّكَ، وَحُجَّتِكَ

درود فرست بر نور و چراغ (هدایت) و دوستدار ولایت و جانشین وصیت و حجت

عَلَى خَلْقِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّيِّدُ الزَّكِيُّ، وَالطَّاهِرُ الصَّفِيُّ، السَّلَامُ

بر مخلوقات، سلام بر تو ای آقای پاک، پاکیزه و خالص، سلام

عَلَيْكَ يَا بَنَ السَّادَةِ الْأَطْهَارِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ الْمُصْطَفَيْنِ الْأَخْيَارِ،

بر تو ای فرزند سروران پاکیزه، سلام بر تو ای فرزند بهترین برگزیدگان

السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ، وَ عَلَى ذُرِّيَّةِ رَسُولِ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ،

سلام بر رسول خدا، و بر نسل رسول خدا و رحمت و برکات خدا بر او باد

السَّلَامُ عَلَى الْعَبْدِ الصَّالِحِ، الْمُطِيعِ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلِرَسُولِهِ وَلِأَمِيرِ

سلام بر بنده شایسته، و فرمانبردار پروردگار جهانیان، و رسول خدا و امیر

الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا الْقَاسِمِ ابْنَ السَّبْطِ الْمُتَّجِبِ الْمُجْتَبَى

مؤمنان، سلام بر تو ای ابوالقاسم فرزند نوه برگزیده (پیامبر) امام مجتبی

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ بَزِيَارَتِهِ ثَوَابُ زِيَارَةِ سَيِّدِ الشُّهَدَاءِ يُؤْتَجَى السَّلَامُ

سلام بر تو ای که با زیارتت امید ثواب زیارت سیدالشهدا می رود، سلام

عَلَيْكَ عَرَفَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ فِي الْجَنَّةِ، وَحَشَرْنَا فِي زُمْرَتِكُمْ، وَأَوْرَدْنَا

بر تو، خداوند ما را با شما در بهشت در کنار هم قرار دهد و در گروه شما محشور گرداند، و بر حوض (کوثر)

حَوْضِ نَبِيِّكُمْ، وَسَقَانَا بِكَاسِ جَدِّكُمْ مِنْ يَدِ عَلِيِّ بْنِ أَبِيطَالِبٍ صَلَوَاتُ

پیامبرتان وارد کند و با جام جدتان از دستان علی بن ابی طالب سیراب گرداند، درود

اللَّهُ عَلَيْكُمْ، اسْئَلُ اللَّهَ أَنْ يُرِينَا فِيكُمْ السُّرُورَ وَالْفَرَجَ، وَأَنْ يَجْمَعَنَا وَإِيَّاكُمْ

خدا بر شما باد، از خدا می خواهم که خشنودی و گشایش کارم را به وسیله شما به من نشان دهد و ما را با شما در

فِي زُمْرِهِ جَدَّكُمْ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَإِنْ لَا يُسَلِّبُنَا مَعْرِفَتَكُمْ، إِنَّهُ

گروه جدتان محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- گرد هم آورد و معرفت و شناخت شما را از من نگیرد

وَلِيِّ قَدِيرٍ، اتَّقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِحُبِّكُمْ، وَالْبِرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكُمْ، وَالتَّسْلِيمِ إِلَى

چرا که او سرپرستی تواناست، به خدا تقرب می جویم به واسطه محبت شما و بیزاری از دشمنانتان و تسلیم بودن

اللَّهِ رَاضِيًا بِهِ غَيْرِ مُنْكَرٍ وَلَا مُشْتَكِرٍ، وَعَلَى يَقِينٍ مَا تَى بِهِ مُحَمَّدٌ نَطْلُبُ

در برابر فرمان خدا با خشنودی به آن بدون انکار و تکبر و با یقین به آنچه محمد آورده و با آن

بِذَلِكَ وَجْهَكَ يَا سَيِّدِي اللَّهُمَّ وَرِضَاكَ وَالذَّارَ الْآخِرَةَ، يَا سَيِّدِي وَابْنَ

توجهت را می طلبم ای سرورم، خدایا رضایت تو و نجات در سرای آخرت را نیز از تو می خواهم، ای سرورم و فرزند

سَيِّدِي اشْفَعْ لِي فِي الْجَنَّةِ، فَإِنَّ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ شَأْنًا مِنَ الشَّانِ، اللَّهُمَّ أَنِّي

سرورم، مرا در بهشت شفاعت کن، چرا که در پیشگاه خدا دارای جایگاه با عظمت هستی خدایا از تو

اسْتُلِّكَ أَنْ تَخْتِمَ لِي بِالسَّعَادَةِ، فَلَا تَشْلُبْ مِنِّي مَا أَنَا فِيهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا

می خواهم که مرا عاقبت به خیر گردانی، پس ایمانی که دارم از من نگیر و توان و نیرویی

قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ اسْتَجِبْ لَنَا، وَتَقَبَّلْ بِكَرَمِكَ وَعَزَّتِكَ،

جز برای خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست، خدایا دعایمان را اجابت کن و به لطف و بزرگواری

وَبِرَحْمَتِكَ وَعَافِيَتِكَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ أَجْمَعِينَ، وَسَلَّمْ

و رحمت و توانمندیت از ما بپذیر، و بر محمد و تمامی خاندانش درود و سلام فراوان

تَسْلِيمًا يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

بفرست ای مهربان ترین مهربانان.

در ادامه می نویسد: همین زیارت را برای امام زاده حمزه پسر امام موسی علیه السلام (که مزار او نزدیک حضرت عبدالعظیم است) نیز می توان خواند (البته با حذف جمله «السلام عليك يا اباالقاسم» و جمله بعد از آن).

یادآوری: در صحن امام زاده حمزه، قبر شیخ جلیل و مفسر کبیر، ابوالفتوح رازی حسین بن علی خزاعی رحمه الله صاحب تفسیر معروف ابوالفتوح، واقع شده و نیز در شهر ری قبر جناب شیخ صدوق رئیس المحدثین، معروف به «ابن بابویه» قرار گرفته، که لازم است از زیارت این دو قبر شریف نیز غفلت نشود.

بخش سوم: زیارت قبور مؤمنان

فضیلت زیارت قبور مؤمنان:

۱- در «کامل الزیارات» از موسی بن جعفر علیهما السلام روایت شده است که فرمود: هر کس قادر بر زیارت ما نباشد صالحان

از دوستان و موالیان ما را از زیارت کند تا ثواب زیارت ما برای او نوشته شود و کسی که قادر بر صله و نیکی به ما نباشد به صالحان از موالیان ما نیکی کند تا ثواب نیکی به ما برایش نوشته شود. (۱)

ص: ۵۸۳

۱- [۶۶۹] کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱.

۲- از یکی از یاران امام رضا علیه السلام (محمد بن احمد بن یحیی اشعری) روایت شده که آن حضرت فرمود:

هر کس نزد قبر برادر مؤمن خود برود و دست بر روی قبر بگذارد و هفت مرتبه سوره «انا انزلناه» بخواند در روز «فزع اکبر» (روز قیامت که روز ترس بزرگ است) ایمن خواهد بود. (۱) ظاهر بعضی از روایات این است که همین ثواب برای صاحب قبر نیز خواهد بود. (۲) ۳- از روایاتی که در بحث «کیفیت زیارت قبور مؤمنان» خواهد آمد، به دست می آید که با خواندن بعضی از اذکار، گناهان بسیاری از زائر و پدر و مادرش بخشوده می شود و نیز استفاده می شود که عذاب روز قیامت از انسان دور می گردد. (۳) ۴- از بعضی از روایات به دست می آید که انسان با رفتن به زیارت قبر والدین خود می تواند بعضی از کمبودها را که از جهت عدم رعایت حقوق آنها در زمان حیاتشان از او حاصل شده جبران کند. (۴) و حتی به حوایجش برسد به این صورت که اول برای والدین استغفار کند و سپس حاجتش را از خداوند بطلبد. (۵)

آداب، زمان و کیفیت زیارت قبور مؤمنان:

۱- زائر رو به قبله قرار می گیرد و دست روی قبر می گذارد چنان که از دو روایت عبدالرحمن بن ابی عبدالله [۶۷۵] و محمد بن احمد بن یحیی [۶۷۶] به دست می آید.

۲- هفت مرتبه سوره انا انزلناه بخواند چنان که در روایت «اشعری» گذشت. در بعضی از روایات اشاره به سوره حمد نیز شده است و مناسب است در صورتی که توفیق رفیق او گردد از سوره های دیگر قرآن برای شادی روح آن میت مانند «یس»، «مُلک» و «واقع» استفاده کند.

۳- این دعا را بخواند: السَّلَامُ عَلَى اَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ،

سلام بر اهل این خانه های (خاموش) از مؤمنان و مسلمانان آن

اَتُّمُّ لَنَا فَرَطٌ، وَنَحْنُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ، همان گونه که از امام صادق علیه السلام نقل شما بر ما پیشی گرفتید و ما نیز هر گاه خدا بخواهد به شما ملحق می شویم. *****

ص: ۵۸۴

۱- [۶۷۰] کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۱۹، حدیث ۳.

۲- [۶۷۱] همان مدرک، حدیث ۱۲.

۳- [۶۷۲] همان مدرک، صفحه ۳۲۰، حدیث ۴.

۴- [۶۷۳] بحار الانوار، جلد ۷۱، صفحه ۸۱، حدیث ۸۵.

۵- [۶۷۴] همان مدرک، جلد ۱۰، صفحه ۹۷.

شده است. (۱) ۴- بگوید: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الْأَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ، وَالْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ، وَالْعِظَامِ

*** خدایا ای پروردگار این ارواح فنا شده و جسم های از هم پاشیده

النَّخْرَةِ الَّتِي خَرَجَتْ مِنَ الدُّنْيَا وَهِيَ بِكَ مُؤْمِنَةٌ، اَدْخِلْ عَلَيْهِمْ رَوْحًا

و استخوان های پوسیده های که از دنیا رفته اند در حالی که به تو ایمان دارند، رحمت تازه ای از جانب خود

مِنْكَ، وَسَلَامًا مِنِّي

و سلامی از جانب من به آنان برسان.

از امام حسین علیه السلام نقل شده که هر کس داخل قبرستان شود و این دعا را بخواند خدای متعال به عدد خلقش، از زمان خلقت آدم تا قیامت برای او حسنه می نویسد. (۲) ۵- از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده که هر کس داخل قبرستان شود و بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، السَّلَامُ عَلَى أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ أَهْلِ لَا

به نام خداوند بخشنده مهربان، سلام بر پیروان کلمه «لا اله الا الله»، از جانب پیروان کلمه

إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَا أَهْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، كَيْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ

«لا اله الا الله»، ای پیروان کلمه «لا اله الا الله»، چگونه یافتید قول

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مِنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،

«لا اله الا الله»، را، از جانب پیروان کلمه «لا اله الا الله»، ای معبودی که جز تو خدایی نیست، به حق کلمه «لا اله الا الله»

اغْفِرْ لِمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرِهِ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ،

گویندگان «لا اله الا الله» را بیامرز، و ما را در گروه گویندگان «لا اله الا الله»

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، عَلَيَّ وَوَلِيِّ اللَّهِ. خداوند ثواب بسیار برای او و پدر و مادرش می نویسد. (۳) «محمد رسول الله»، «علی ولی الله»

قرار ده ..*****

۶- زیارت قبور مؤمنان در روز پنجشنبه فضیلت خاصی دارد (۴) و بهترین زمان برای زیارت طبق بعضی از روایات ساعت قبل از طلوع آفتاب است. (۵) و زیارت قبور در شب کراهت دارد چنان که در

- ١- [٦٧٧]همان مدرڪ، حديث ٩.
- ٢- [٦٧٨]بحارالانوار، جلد ٩٩، صفحه ٣٠٠، حديث ٣١.
- ٣- [٦٧٩]همان مدرڪ، صفحه ٣٠١، حديث ٣١.
- ٤- [٦٨٠]مصباح الزائر، صفحه ٥١٢ و بحارالانوار، جلد ٩٩، صفحه ٢٩٩، حديث ٢٥.
- ٥- [٦٨١]بحارالانوار، جلد ٩٩، صفحه ٢٩٧، حديث ١١.

«دعوات راوندی» از رسول خدا خطاب به ابوذر آمده است. (۱) ۷- محمد بن مسلم می گوید: خدمت امام صادق علیه السلام عرض کردم که مردگان را زیارت کنیم؟ فرمود: آری! گفتم: آیا آنها می فهمند که ما به زیارت آنها رفته ایم؟ فرمود: آری! به خدا قسم که آنها می فهمند و شاد می شوند و با شما انس می گیرند. عرض کردم: وقتی به زیارتشان رفتیم چه بگوییم؟ فرمود: بگو:

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنِ جُنُوبِهِمْ، وَصَاعِدِ إِلَيْكَ أَرْوَاحَهُمْ، وَلَقِّهِمْ مِنْكَ

خدایا خالی کن این زمین را از (فشار بر) پهلوهایشان، و ارواح آنان را به سویت بالا بر، و آنان را از خشنودیت

رضواناً، وَاشْكِنْ إِلَيْهِمْ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا تَصِلُ بِهِ وَخَدَّ تَهُمْ، وَتُونِسُ بِهِ

برخوردار ساز، آن مقدار از رحمت که تنهاییشان را برطرف ساخته و در وحشت با آن انس گیرند را در جوارشان

وَخَشَّتَهُمْ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۲)

قرار ده، زیرا که تو بر هر کاری توانایی.

۸- «ابن قولویه» از صفوان جمّال از امام صادق علیه السلام نقل می کند که فرمود: رسول الله به اتفاق جمعی از یاران خود، پیوسته عصر روز پنج شنبه وارد قبرستان بقیع می شد و خطاب به اهل قبور سه مرتبه »

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الدِّيَارِ

« و سه بار هم »

رَحِمَكُمُ اللَّهُ

« می فرمود. (۳) ۹- در روایات وارد شده که اگر برای قبور مؤمنین یک قبرستان یازده بار سوره «قل هو الله احد» خوانده شود به عدد اموات آن جا، خداوند به زائر ثواب می دهد. (۴) ۱۰- اگر می خواهد قرآن تلاوت کند می تواند سوره «یس» را انتخاب کند که هم باعث تخفیف بر اهل قبور می شود و هم به عدد آنها برای تلاوت کننده، حسنه نوشته می شود. (۵) یادآوری: در بخش دهم این کتاب (بخش احکام و آداب مربوط به مردگان) در ارتباط با «خیرات برای اموات» روایات جالبی آمده است، به آن جا مراجعه شود.

بخش چهارم: آداب نیابت در زیارت

اشاره

شکی نیست که نیابت در زیارت یا اهدای ثواب چه برای انسان زنده و چه اموات و گذشتگان مستحب است و ثوابش به «منوب عنه» (کسی که زائر محترم به نیابت او زیارت می کند) می رسد و به یقین نایب هم از آن بهره مند می گردد، و روایات متعددی بر آن دلالت دارد از جمله:

ص: ۵۸۶

-
- ۱- [۶۸۲] دعوات راوندی، صفحه ۲۷۷، حدیث ۸۰۱.
 - ۲- [۶۸۳] فقیه، جلد ۱، صفحه ۱۸۰، حدیث ۵۴۰.
 - ۳- [۶۸۴] کامل الزیارات، باب ۱۰۵، صفحه ۳۲۰، حدیث ۶.
 - ۴- [۶۸۵] جامع الاخبار، صفحه ۱۶۸.
 - ۵- [۶۸۶] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۰۱، حدیث ۳۳.

۱- داوود صرمی در حدیث معتبری می گوید: خدمت امام حسن عسکری علیه السلام عرض کردم: من به زیارت پدر بزرگوارت رفتم و ثوابش را به شما هدیه کردم، فرمود: «برای تو از جانب خدا اجر و ثواب عظیم و از جانب ما حمد و ثنات» (۱). ۲- ابراهیم حصرمی می گوید: در مدینه با امام موسی کاظم علیه السلام که میان منبر و قبر رسول الله نشسته بودند ملاقات کردم؛ خدمتش عرض کردم: وقتی از وطن عازم سفر حج می شدم بعضی مرا سفارش کرده بودند که هفت دور طواف و دو رکعت نماز به نیابت آنها بجا آورم، ولی من یادم رفت. وقتی برگردم نمی دانم چه به آنها بگویم. فرمود: «هنگامی که به مکه مشرف شدی اگر پس از بجا آوردن مناسک حج، هفت دور طواف می کردی و دو رکعت نماز می خواندی و می گفتی: خدایا من این طواف و دو رکعت را از طرف پدر، مادر، همسر، فرزندان، دوستان و همه همشهریانم بجا آورده ام چنان چه پس از برگشت به هر کدام آنها می گفتی:

من به نیابت شما طواف بجا آوردم و دو رکعت نماز خواندم در گفتارت صادق بودی، همچنین در مدینه پس از انجام وظایف خود، اگر دو رکعت نماز بخوانی سپس بالای سر رسول گرامی صلی الله علیه و آله بایستی و بگویی:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ مِنْ أَبِي وَأُمِّي وَزَوْجَتِي وَوَالِدِي وَحَامَّتِي

سلام بر تو ای نبی خدا، از جانب پدر و مادر و همسر و فرزند و خویشانم

وَمِنْ جَمِيعِ اَهْلِ بَلَدِي حُرِّهْمُ وَعَبْدِهِمْ، وَايُضِيهِمْ وَاَسْوَدِيهِمْ.

و از جانب تمامی هم شهریهام، آزاد و برده شان و سفید و سیاهشان.

و پس از بازگشت به هر کدام از اهل شهرت بگویی که من به نیابت تو به پیامبر سلام دادم (و دو رکعت نماز خواندم) راست گفته ای» (۲). ۳- در روایت دیگری می خوانیم که از بعضی از ائمه طاهرين عليهم السلام سؤال کردند درباره کسی که دو رکعت نماز می خواند یا یک روز روزه می گیرد و یا حج یا عمره ای بجا می آورد یا رسول گرامی و یا یکی از ائمه عليهم السلام را زیارت می کند و ثواب آن را به پدر و مادر یا برادر دینی خود هدیه می کند، آیا برای خود او نیز ثوابی هست؟ فرمود: ثواب آن عمل به «منوب عنه» (پدر یا مادر یا برادر دینی) می رسد بدون آن که چیزی از ثواب خودش کاسته شود! (۳)

کیفیت نیابت برای کسانی که هزینه سفرشان را دیگری پرداخته است:

«شیخ طوسی» در «تهذیب» می نویسد: کسی که به نیابت از برادر دینی، اجیر شود چون از غسل

ص: ۵۸۷

۱- [۶۸۷] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۶، حدیث ۳.

۲- [۶۸۸] همان مدرک، صفحه ۲۵۵، حدیث ۱.

۳- [۶۸۹] همان مدرک، جلد ۸۵، صفحه ۳۱۱ و ۳۱۳.

زیارت (و مطابق بعضی از نسخه ها چون از عمل زیارت) فارغ شود بگوید:

اللَّهُمَّ مَا أَصَابَنِي مِنْ تَعَبٍ أَوْ نَصَبٍ، أَوْ شَعَثٍ أَوْ لُغُوبٍ، فَأَجْرُ فَلَانِ بْنِ

خدایا آنچه از سختی یا زحمت، یا پریشانی یا خستگی که به من رسیده است، پس پاداش آن را به فلانی پسر
فُلَانٍ فِيهِ، وَأَجْرُنِي فِي قَضَائِي عَنْهُ.

فلانی بده، و در انجام آن از جانب او به من هم پاداش ده.

و اگر به امامی که زیارت می کند سلام دهد در آخر سلام بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ عَنْ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ، اَتَيْتُكَ زَائِرًا عَنْهُ، فَاشْفَعْ لَهُ

سلام بر تو ای مولای من از جانب فلانی پسر فلانی، از طرف او به زیارت آمده ام، پس نزد پروردگارت

عِنْدَ رَبِّكَ. و به جای فلان بن فلان اسم «شخص مورد نظر و پدرش» را بیاورد، سپس به آنچه شفیعی
باش. *****

می خواهد دعا کند(۱) و اگر خواست زیارت نامه ای بخواند بگوید: اللَّهُمَّ اِنَّ فُلَانًا بِنَ فُلَانٍ (به جای
***** خدایا فلانی پسر فلانی *****

فُلَانِ بْنِ فُلَانِ اسْمَ مَنْوُوبٍ عَنْهُ وَنَامَ بِدَرْشٍ رَا بِيْرِد) اَوْفَدَنِي اِلَى مَوْلَاةٍ وَمَوْلَايَ، لِأَزُوْرَ عَنْهُ

***** مرا به سوی مولای خودش و مولایم روانه کرده، تا از جانب او

رَجَاءً لِحَزِيلِ الثَّوَابِ، وَفِرَارًا مِنْ سُوءِ الْحِسَابِ، اللَّهُمَّ اِنَّهُ يَتَوَجَّهُ اِلَيْكَ

به امید پاداش بزرگ و دوری از بدی و سختی حساب، زیارت کنم، خدایا او به واسطه اولیائش که

بِأَوْلِيَائِهِ الدَّالِّينَ عَلَيْكَ فِي غُفْرَانِكَ ذُنُوبَهُ، وَحَطَّ سَيِّئَاتِهِ، وَيَتَوَسَّلُ اِلَيْكَ

به سوی تو راهنمایی می کنند، برای آمرزش و ریزش گناهان به تو توجه نموده است، و به واسطه آنان

بِهِمْ عِنْدَ مَشْهَدِ اِمَامِهِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ فَتَقَبَّلْ مِنْهُ، وَاقْبَلْ شَفَاعَةَ

در شهادتگاه امامش - که درود خدا بر او باد- به تو متوسل شده است، خدا از او بپذیر، و شفاعت

أَوْلِيَائِهِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ عَلَيْهِمْ فِيهِ، اللَّهُمَّ جَاِزِهِ عَلٰى حُسْنِ نِّيَّتِهِ، وَصَحِيحِ

اولیائش - که درود خدا بر آنان باد- را در مورد او قبول کن، خدایا به واسطه حسن نیت و عقیده

عَقِيدَتِهِ، وَصَحَّهِ مَوْلَاتِهِ، احْسَنَ مَا جَازَيْتَ احِدًا مِنْ عَبِيدِكَ الْمُؤْمِنِينَ،

صحيح و پیروی آگاهانه اش به او پاداش ده، بهترین پاداشی که به هر یک از بندگان مؤمنت داده ای

ص: ۵۸۸

۱- [۶۹۰] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۰۵ و بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۵.

وَادِمٌ لَهُ مَا خَوَّلْتَهُ، وَاسْتَعْمَلَهُ صَالِحًا فِيمَا آتَيْتَهُ، وَلَا تَجْعَلْنِي آخِرَ وَاوَدٍ

و آنچه به او ارزانی داشته ای از او مگیر، و او را به شایستگی در آنچه عطا نموده ای به کار گیر، و مرا آخرین نایب

لَهُ يُوفِدُهُ، اللَّهُمَّ اغْتِقْ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ، وَأَوْسِعْ عَلَيْهِ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ

او قرار مده، خدایا او را از آتش دوزخ رهایی ده و از روزی حلال و پاکیزه ات بر او وسعت

الطَّيِّبِ، وَاجْعَلْهُ مِنْ رُفَقَاءِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَارِكْ لَهُ فِي وُلْدِهِ وَمَالِهِ

بخش، و او را از دوستان محمد و خاندان محمد قرار ده، و به فرزندان و اموال

وَاهِلِهِ، وَ مَا مَلَكَتْ يَمِينُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَحُلِّ

و خاندان و دارایش برکت ده، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و بین

بَيْنَهُ وَبَيْنَ مَعَاصِيكَ حَتَّى لَا يَعْصِيكَ، وَاعِنَهُ عَلَى طَاعَتِكَ وَطَاعَةِ

او و نافرمانیت فاصله انداز تا نافرمانیت نکند، و او را بر اطاعت خویش و اولیائت یاری

أَوْلِيَائِكَ، حَتَّى لَا تَفْقِدَهُ حَيْثُ أَمْرَتُهُ، وَلَا تَرَاهُ حَيْثُ نَهَيْتُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ

کن، تا در جایی که فرمان داده ای حاضر شده و در جایی که نهی نموده ای دیده نشود، خدایا

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَاعْفُ عَنْهُ وَعَنْ جَمِيعِ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و او را بیامرزد و مورد رحمت خویش قرار ده، و از او و تمامی

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعِذْهُ مِنْ

مردان و زنان با ایمان در گذر، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و او را از

هَوْلِ الْمَطَّلَعِ، وَمِنْ فَرَعِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ، وَمِنْ ظُلْمَةِ الْقَبْرِ

هراس روز جزا و از وحشت قیامت و بازگشتگاه بد و از تاریکی قبر

وَ وَحْشَتِهِ، وَمِنْ مَوَاقِفِ الْخِزْيِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و وحشت آن و از جایگاه های خفت و خواری در دنیا و آخرت پناه ده، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ جَائِزَتَهُ فِي مَوْقِفِي هَذَا غُفْرَانِكَ، وَتُخَفَّتُهُ

محمد و خاندان پاکش درود فرست، و پاداش او را در این جایگاهم آمرزشت قرار ده، و هدیه اش

فِي مَقَامِي هَذَا عِنْدَ أَمَامِي صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ أَنْ تُقِيلَ عَثْرَتَهُ، وَ تَقْبَلَ

را در این اقامتم نزد امامم- که درود خدا بر او باد- نادیده گرفتن لغزش هایش قرار ده، و عذرش را

مَعْدِرَتَهُ، وَ تَتَجَاوَزَ عَنْ خَطِيئَتِهِ، وَ تَجْعَلَ التَّقْوَى زَادَهُ، وَمَا عِنْدَكَ خَيْرًا

بپذیر، و از خطایش درگذر، و پرهیزکاری را توشه اش قرار ده، که آنچه نزد توست

لَهُ فِي مَعَادِهِ، وَتَحْشُرُهُ فِي زُمْرِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

در روز معاد برای او بهتر است، و او را در گروه محمد و خاندان محمد محشور گردان، درود خدا بر او و خاندان پاکش

وَآلِهِ، وَتَغْفِرَ لَهُ وَ لِوَالِدَيْهِ، فَأَنْتَ خَيْرٌ مَرْعُوبٍ إِلَيْهِ، وَأَكْرَمُ مَسْئُولٍ

باد، و او و پدر و مادرش را بیامرز، چرا که تو بهترین مطلوب و بهترین درخواست شده هستی

اعْتَمَدَ الْعِبَادَ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ وَلِكُلِّ مُوفِدٍ جَائِزَةٌ، وَلِكُلِّ زَائِرٍ كَرَامَةٌ،

که بندگان به او اعتماد کنند، خدایا برای هر نیابت فرستنده ای پاداش و برای هر زیارت کننده ای منزلتی است

فَاجْعَلْ جَائِزَتَهُ فِي مَوْقِفِي هَذَا غُفْرَانَكَ، وَ الْجَنَّةَ لَهُ وَ لِجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ

پس پاداش او را در این اقامتم آمرزشت قرار ده و برای او و تمامی مردان و زنان با ایمان بهشت را مقرر

وَالْمُؤْمِنَاتِ، اللَّهُمَّ وَ اَنَا عَبْدُكَ الْخَاطِئُ الْمَذْنِبُ، الْمَقْرُرُ بِذُنُوبِهِ، فَاسْئَلُكَ

فرما، خدایا من بنده خطاکار و گنهکار توام، که به گناهانش اقرار دارد، پس از تو می خواهم

يَا اللَّهُ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، أَنْ لَا تَحْرِمَنِي بَعْدَ ذَلِكَ الْأَجْرِ وَالْثَوَابِ

ای خدا به حق محمد و خاندان محمد، مرا بعد از این اجر و پاداشی که

مِنْ فَضْلِ عَطَائِكَ وَكَرَمِ تَفَضُّلِكَ.

از عطا و بخشش فراوانت می باشد محروم نگردانی.

سپس نزد ضریح مقدس آن امام علیه السلام برود و دست ها را رو به قبله به طرف آسمان بلند کند و بگوید:

يَا مَوْلَايَ يَا اِمَامِي عَيْدُكَ فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ (به جای فلان بن فلان، نام آن شخص و پدرش را بگوید) ای مولای من ای پیشوای

من، بنده ات فلانی فرزند فلانی *****

اَوْفَدَنِي زَائِرًا لِمَشْهَدِكَ، يَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ بِذَلِكَ، وَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ

مرا به نیابت برای زیارت شاهدنگاهت فرستاده و با این زیارت به خداوند عزیز و گرامی و به رسول خدا

وَ إِلَيْكَ، يَرْجُو بِذَلِكَ فَكَأَنَّ رَقَبَتَهُ مِنَ النَّارِ مِنَ الْعُقُوبَةِ، فَاعْفُ لَهُ وَ لِجَمِيعِ

و به تو تقرّب می جوید و با آن امید آزادی از آتش و عذاب را دارد، پس او و تمامی

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَا إِلَهَ

مردان و زنان با ایمان را پیامرز، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، ای خدا، معبودی

إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، اسئلكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ

جز خداوند شکیبای بزرگوار نیست، معبودی جز خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، از تو می خواهم که بر

ص: ۵۹۰

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ تَسْتَجِيبَ لِي فِيهِ، وَ فِي جَمِيعِ اخْوَانِي وَ اخَوَاتِي

محمد و خاندان محمد درود فرستی و درخواستم را در مورد او و تمامی برادران و خواهرانم

و وُلْدِي وَ اَهْلِي بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و فرزندان و خانواده ام به بخشش و کرمیت پذیری، ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۵۹۱

۱- [۶۹۱] تهذیب، جلد ۶، صفحه ۱۱۶ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۵۶، حدیث ۴ (با اندکی تفاوت).

بخش چهارم: اعمال ماه های اسلامی (از محرم تا ذی الحجه)

اشاره

ص: ۵۹۳

هر ماه را باید با توجه به خدا و یاد و ذکر او آغاز کرد، و سلامت و موفقیت خود را در آن ماه از خداوند متعال طلب نمود.

در همین زمینه اعمالی برای آغاز هر ماه، در کتب دعا نقل شده است که پیوند خلق با خالق را محکم می کند، یاد خدا را در خاطره ها زنده نگه می دارد، و انسان را در پناه قدرت لایزال او قرار می دهد؛ به یقین این توجه و دعا، سبب حل بسیاری از مشکلات و دفع بلاها و آفات خواهد شد.

اعمال مشترک اول هر ماه:

۱- هنگام رؤیت هلال دعایی را که در «صحیفه سجادیه» (۱) آمده است بخواند که بسیار پرمعناست:

إِيَّهَا الْخَلْقُ الْمُطِيعُ، الدَّائِبُ السَّرِيعُ، الْمُتَرَدُّدُ فِي مَنَازِلِ التَّقْدِيرِ،

ای مخلوق فرمانبردار، و خستگی ناپذیر شتابان، که در منزلگاه های معین در حرکتی

الْمُتَصَرِّفُ فِي فَلَكِ التَّدْبِيرِ، اَمْنْتُ بِمَنْ نَوَّرَ بِكَ الظُّلْمَ، وَاوْضَحَ بِكَ الْبُهْمَ،

و در مدار حساب شده ای در چرخشی، ایمان دارم به آن که تاریکی ها را به وسیله تو روشن کرد، و تیرگی ها را به تو آشکار ساخت

وَجَعَلَكَ آيَةً مِنْ آيَاتِ مُلْكِهِ، وَعَلَامَةً مِنْ عِلْمَاتِ سُلْطَانِهِ، فَحَدِّدْ بِكَ

و تو را نشانه ای از نشانه های فرمانرواییش و علامتی از علائم حکومتش قرار داده، و زمان را به وسیله تو

الزَّمَانَ، وَاْمْتَهَنَكَ بِالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ، وَالطُّلُوعِ وَالْأُفُولِ، وَالْإِنَارَةَ

معین کرد، و بزرگی و کوچکی، و طلوع و غروب و آشکاری

ص: ۵۹۵

وَالْكَسُوفِ، فِي كُلِّ ذَلِكَ أَنْتَ لَهُ مُطِيعٌ، وَالْيَ ارَادَتِهِ سَرِيعٌ، سُبْحَانَهُ مَا

و پنهانی را پیشینه تو ساخت، در تمام این امور تو فرمانبردار او هستی و به خواسته اش به سرعت پاسخگویی، پاک و منزّه است
او

اعْجَبَ مَا دَبَّرَ فِي أَمْرِكَ، وَالطَّفَّ مَا صَنَعَ فِي شَأْنِكَ، جَعَلَكَ مِفْتَاحَ شَهْرِ

و چه تدبیر اعجاب آوری در کار تو دارد، و چه دقیق است آنچه در مورد تو انجام داده است، تو را کلید آغاز ماه

حَادِثٍ لِأَمْرِ حَادِثٍ، فَاسْتَلِ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكَ، وَخَالِقِي وَخَالِقَكَ،

جدید برای کاری جدید قرار داده است، پس از خداوندی که پروردگار و آفریننده

و مُقَدَّرِي وَ مُقَدَّرَكَ، وَ مُصَوِّرِي وَ مُصَوِّرَكَ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

و تقدیر کننده، و صورت بخش من و توست می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستد

وَأَنْ يَجْعَلَكَ هِلَالَ بَرَكَهٍ لَا تَمَحُّقُهَا الْأَيَّامُ، وَ طَهَّارَةٍ لَا تَدْنُسُهَا الْأَثَامُ،

و تو را قرار دهد هلال با برکتی که روزگار، آن را نابود نکند، و هلال پاکی که پلیدیها آن را آلوده نسازد،

هِلَالَ أَمْنٍ مِنَ الْأَفَاتِ، وَ سَلَامَةٍ مِنَ السَّيِّئَاتِ، هِلَالَ سَعْدٍ لَا نَحْسَ فِيهِ،

و هلال ایمنی از آفات و سلامت از گناهان و هلال با سعادت که در آن نحوستی نباشد

وَ يُؤْمِنُ لَا نَكَدَ مَعَهُ، وَ يُسِرُّ لَا يُمَازِجُهُ عُسْرٌ، وَ خَيْرٌ لَا يَشُوبُهُ شَرٌّ، هِلَالَ

و هلال با برکتی که بداقبالی نیاورد و هلال آسایشی که سختی با او نباشد، و هلال خیری که شری با آن همراه نشود، (و تو
را) هلال

أَمْنٍ وَ إِيْمَانٍ، وَ نِعْمَةٍ وَ إِحْسَانٍ، وَ سَلَامَةٍ وَ إِسْلَامٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

امتیت و ایمان و نعمت و لطف و سلامت و اسلام (قرار دهد)، خدایا بر محمد

مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلْنَا مِنْ أَرْضِي مَنْ طَلَعَ عَلَيْهِ، وَ از کی مَنْ نَظَرَ إِلَيْهِ،

و خاندان پاکش درود فرست، و مرا از خوشنودترین افرادی که ماه بر آنان طلوع کرده، و پاک ترین کسی که به آن نگاه
کرده

وَاسْعَدَ مَنْ تَعَبَدَ لَكَ فِيهِ، وَوَفَّقَنَا فِيهِ لِلتَّوْبَةِ وَاعْصِمْنَا فِيهِ مِنَ الْحَوْبَةِ،

و از با سعادت ترین کسانی که تو را در آن ماه عبادت کرده اند قرار ده، و ما را در این ماه برای توبه موفق بدار و از لغزش بازدار

وَاحْفَظْنَا فِيهِ مِنْ مُبَاشِرِهِ مَعْصِيَتِكَ، وَ اَوْزِعْنَا فِيهِ شُكْرَ نِعْمَتِكَ، وَ اَلْبَسْنَا

و از ارتکاب گناهان حفظ کن، و در این ماه شکر نعمت هایت را قسمتمان کن، و لباس

فِيهِ جُنَّ الْعَافِيَةِ، وَ اَتِمِّمْ عَلَيْنَا بِاسْتِكْمَالِ طَاعَتِكَ فِيهِ الْيَمَّةَ، اِنَّكَ اَنْتَ

عافیت بر انداممان بپوشان، و با نهایت بندگی برای تو نعمتت را بر ما در این ماه تمام کن، زیرا که تو

الْمَنَّانُ الْحَمِيدُ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ اِلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ.

بسیار نعمت بخش و ستوده ای، و درود خدا بر محمد و خاندان پاک و پاکیزه اش باد.

۲- خواندن هفت بار سوره «حمد» (۱) ۳- خواندن نماز اول ماه در روز اول، و آن دو رکعت است، در رکعت اول بعد از «حمد»، سی مرتبه «قل هو الله احد» می خواند (به عدد روزهای ماه) و در رکعت دوم سی مرتبه «انا انزلناه» و بعد از نماز صدقه ای در راه خدا می دهد؛ (و اگر مستحقّی حاضر نیست، برای او کنار بگذارد) در بعضی از روایات اسلامی آمده است، هر کس چنین کند، سلامت خود را در آن ماه از خداوند متعال گرفته است. (۲) در بعضی از احادیث آمده است: بعد از نماز، این دعا را (که پرمعنا و پربرکت و مشتمل بر آیات گرانبها و مناسبی از قرآن مجید است) بخواند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَ مَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا،

به نام خداوند بخشنده مهربان، و هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر این که روزی او بر خداست

وَ يَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَ مُسْتَوْدَعَهَا، كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ، بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ

و او قرار گاه و محلّ نقل و انتقالشان را می داند، همه اینها در کتاب مبین (لوح محفوظ) ثبت است، به نام خداوند بخشنده

الرَّحِيمِ، وَ أَنْ يَمَسَّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ، وَ أَنْ يُرِدَّكَ بِخَيْرٍ

مهربان، و اگر خداوند (برای امتحان و مانند آن) زبانی به تو رساند هیچ کس جز او نمی تواند آن را برطرف کند و اگر اراده خیری

فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ، يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ، وَ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ. بِسْمِ

برای تو کند هیچ کس مانع فضل او نخواهد شد، آن را به هر کس از بندگانش بخواهد می رساند و او آمرزنده و مهربان است، به نام

اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا

خداوند بخشنده مهربان، خداوند به زودی بعد از سختی ها آسانی قرار می دهد، آنچه خدا بخواهد (همان خواهد شد و) توان و نیرویی جز

بِاللَّهِ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ، وَ أَفْوَضُ امْرئِي إِلَى اللَّهِ، إِنَّ اللَّهَ بَصِيرٌ

برای خدا نیست، خدا ما را بس است و او بهترین حامی ماست، و من کار خود را به خدا وا می گذارم که خداوند نسبت به بندگانش

بِالْعِبَادِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، رَبِّ إِنِّي لِمَا

بیناست، جز تو معبودی نیست منزّهی تو، و من از ستمکاران بودم، پروردگارا به هر

انزَلَتْ اِلَيْهِ مِنْ خَيْرٍ فَقِيْرًا، رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا، وَ اَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِيْنَ. (۳)

خير و نيكي كه تو بر من فرو فرستی نیازمندم، پروردگارا مرا تنها نگذار و تو بهترين وارثاني.

۴- از اموري كه بر آن تأكيد شده است، سه روز روزه گرفتن در هر ماه است. مرحوم «علامه

ص: ۵۹۷

۱- [۶۹۳] زاد المعاد، صفحه ۴۶۲.

۲- [۶۹۴] همان مدرک، صفحه ۴۶۳.

۳- [۶۹۵] همان مدرک.

مجلسی» رحمه الله در «زاد المعاد» می گوید: مطابق مشهور، این سه روز، پنجشنبه اول ماه و پنجشنبه آخر ماه و چهارشنبه اول از دهه وسط ماه است.

سنت است که همه ماه شعبان را روزه بدارد و در ده ماه دیگر، سه روز آن را، روزه بگیرد. و اگر این سنت از او فوت شد، قضای آن را بجا آورد و حتی اگر در تابستان انجام آن دشوار باشد، در زمستان قضا نماید.

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است: «کسی که این سه روز را روزه می گیرد، مراقب باشد، با کسی جدال و تندخویی نکند و اگر نسبت به او جسارتی شد، درگذرد. و اگر در این ایام روزه باشد و به منزل برادر مؤمنی رفت و از او خواسته شد که افطار کند، اجابت دعوت مؤمن و افطار کردن، هفتاد برابر برتر است از روزه داشتن»^(۱) به هر حال سه روز روزه گرفتن در هر ماه (به نحوی که گذشت) پاداش فراوانی دارد و مورد تأکید قرار گرفته است.

اعمال ویژه هر ماه:

در فرهنگ اسلامی و روایات پیشوایان دین، برای مناسبت های ماههای قمری، آداب و اعمالی نقل شده است که در این بخش به آنها پرداخته می شود، و در آغاز به تقویم آن ماه و حوادث مهمی که در آن واقع شده است، اشاره می گردد. تا با توجه به این روزهای تاریخی، اعمال مناسب انجام دهند و با یادآوری این ایام و تجدید خاطره های مهم تاریخی، از آنها بهره گیرند.

ص: ۵۹۸

اول محرم: آغاز سال هجری قمری است، گرچه هجرت در ماه ربیع الأول صورت گرفت؛ ولی به مناسبت آغاز سال، سزاوار است همه مؤمنان به یاد حادثه عظیم هجرت و آثار مهم آن در تاریخ اسلام و فداکاری های مولای متقیان علی علیه السلام در ليله المیبت باشند.

دوم محرم: روز ورود امام حسین علیه السلام و یارانش به سرزمین کربلا- (در سال ۶۱ هجری قمری) (۱) است که سرآغاز حماسه های عظیم عاشورا است.

هفتم محرم: روز جلوگیری کردن حرم حسینی علیه السلام از دستیابی به آب است؛ در این روز دستوری از سوی عبیدالله بن زیاد برای عمر بن سعد رسید که بین حسین علیه السلام و یارانش و آب حایل شوند، تا قطره ای از آب فرات ننوشند! (۲) نهم محرم (تاسوعا): «شیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام نقل می کند که آن حضرت فرمود: «روز تاسوعا، روزی است که امام حسین علیه السلام و یارانش را در کربلا محاصره کردند و دشمنان برای جنگ با آن حضرت اجتماع نمودند، و پسر مرجانه و عمر بن سعد از زیادی لشکر خویش خوشحال شدند، و امام حسین علیه السلام و اصحابش را در آن روز ضعیف شمردند، و یقین کردند که برای امام حسین علیه السلام یآوری نخواهد آمد و مردم عراق وی را کمک نخواهند کرد؛ آنگاه فرمود:

«بأبی المُسْتَضْعَفُ الغَریبُ؛

پدرم فدای آن ضعیف غریب باد». (۳) در این روز شمر همراه با نامه ای از سوی عبیدالله بن زیاد خطاب به عمر بن سعد وارد کربلا شد که بر حسین علیه السلام و یارانش سخت بگیر! تا تسلیم شوند و وادار به بیعت گردند و در صورت امتناع، همه آنها را به قتل برسان. امام حسین علیه السلام حاضر به پذیرش ذلت بیعت با دشمن نشد؛ ولی از آنان خواست که آن شب را به وی مهلت دهند، تا به عبادت و دعا و نماز پردازد، و فردا در معرکه نبرد با آنان روبه رو خواهد شد. (۴) دهم محرم (عاشورا): روز پرحماسه و فراموش نشدنی تاریخ اسلام و تشیع؛ روز فداکاری، جانبازی و

ص: ۵۹۹

۱- [۶۹۷] بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۳۸۳.

۲- [۶۹۸] همان مدرک، صفحه ۳۸۹.

۳- [۶۹۹] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۴۷، حدیث ۷.

۴- [۷۰۰] بحارالانوار، جلد ۴۴، صفحه ۳۹۲.

شهادت سرور و سالار شهیدان حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام و یاران باوفایش، در سرزمین کربلا (در سال ۶۱ هجری قمری) است.

دوازدهم محرم: روز شهادت امام زین العابدین علیه السلام (بنابر روایتی در سال ۹۴ یا ۹۵ هجری قمری) است. (۱) بیست و پنجم محرم: روز شهادت امام زین العابدین علیه السلام است بنابر روایتی دیگر. (۲)

ماه محرم، ماه حماسه و ماتم:

ماه محرم، ماه غم و اندوه اهل بیت علیهم السلام و شیعیان آنهاست و ماه شهادت و یادآوری دلاوری ها و شجاعت ها و ایثارهای سیدالشهدا امام حسین علیه السلام و یاران باوفای او در کربلاست؛ در حدیثی از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام آمده است که فرمود: «هنگامی که ماه محرم فرا می رسد، کسی پدرم را خندان نمی دید و همواره محزون و غمگین بود، تا روز دهم یعنی روز عاشورا؛ آن روز روز مصیبت و حزن و اندوه و گریه پدرم بود و می فرمود: امروز روزی است که حسین علیه السلام شهید شده است». (۳) سزاوار است همه ارادتمندان اهل بیت علیهم السلام با تشکیل مجالس سوگواری، هرچه باشکوهتر در تعظیم این شعائر بکوشند، و خطبای گرامی فلسفه شهادت آن بزرگواران و آثار مهم آن را برای بقای اسلام و تشیع، شرح دهند؛ مخصوصاً جوانان و نوجوانان خود را با این مراسم آشنا کنند و در انجام این مراسم از آنچه که مایه وهن مذهب در نظر دوست و دشمن می شود، جداً پرهیزند، و توجه داشته باشند که عاشورا و مراسم حسینی است که اسلام را زنده نگه داشته است، و هر سال خون تازه ای در عروق اسلام جاری می سازد، و تا مراسم حسینی، پرشور و پرشکوه برپاست، آسیبی به اسلام نخواهد رسید.

اعمال ماه محرم:

۱- به هنگام رؤیت هلال محرم، مستحب است تکبیر بگویی و اگر می توانی دعای مشروحی را که سید در «اقبال الاعمال» آورده است، بخوانی. (۴) ۲- در شب اول محرم صد رکعت نماز بخوان، و در هر رکعت سوره «حمد» و «قل هو الله» را می خوانی و هر دو رکعت را به یک سلام پایان می دهی؛ در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: هر کس این نمازها را

ص: ۶۰۰

۱- [۷۰۱] بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۵۱، حدیث ۱۱.

۲- [۷۰۲] مصباح المتهدجد، صفحه ۷۸۷.

۳- [۷۰۳] امالی صدوق، صفحه ۱۲۸، حدیث ۲.

۴- [۷۰۴] اقبال الاعمال، صفحه ۵۴۵.

بخواند و روز اول ماه محرم را روزه بگیرد، مانند کسی است که در طول سال بر انجام خیر مداومت داشته باشد و تا سال آینده از فتنه‌ها محفوظ خواهد بود. و اگر بمیرد وارد بهشت خواهد شد. (۱) ۳- مطابق روایت دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب اول محرم دو رکعت نماز می خوانی به این نحو: در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «انعام» و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «یس». (۲) علاوه بر این نمازها، مستحب است نماز اول هر ماه نیز خوانده شود که کیفیت آن در اعمال مشترک ماهها (صفحه ۵۹۷) گذشت.

۴- در روز اول محرم، روزه گرفتن مستحب است، که در روایتی امام رضا علیه السلام فرمود: «هر کس این روز را روزه بگیرد، و حاجت خویش را از خداوند بخواهد، خداوند دعایش را به اجابت خواهد رساند، این روز همان روزی بود که حضرت زکریا در این روز، از خداوند فرزندی را طلب کرد و خداوند دعایش را به اجابت رساند و یحیی را به وی عنایت فرمود». (۳) ۵- از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام نقل شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله روز اول محرم، دو رکعت نماز می خواند و پس از نماز دست‌ها را بلند می کرد و این دعا را سه مرتبه قرائت می فرمود:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْإِلَهُ الْقَدِيمُ، وَ هَذِهِ سَنَةٌ جَدِيدَةٌ، فَاسْئَلُكَ فِيهَا الْعِصْمَةَ

خدایا تویی معبود ازلی و این سالی جدید است، پس در این سال از تو می خواهم مصونیت

مِنَ الشَّيْطَانِ، وَ الْقُوَّةَ عَلَى هَذِهِ النَّفْسِ الْأَمَّارَةِ بِالسُّوءِ، وَ الْأِشْتِغَالَ بِمَا

از شرّ شیطان را و توانایی بر (مبارزه با) نفسی که به بدی بر می انگیزد، و انجام دادن آنچه

يُقَرِّبُنِي إِلَيْكَ، يَا كَرِيمُ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا عِمَادَ مَنْ لَا عِمَادَ لَهُ، يَا

مرا به تو نزدیک می کند، ای بخشنده، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای تکیه گاه کسی که تکیه گاهی ندارد، ای

ذَخِيرَةَ مَنْ لَا ذَخِيرَةَ لَهُ، يَا حِرْزَ مَنْ لَا حِرْزَ لَهُ، يَا غِيَاثَ مَنْ لَا غِيَاثَ

ذخیره کسی که ذخیره ای ندارد، ای پناه کسی که پناهی ندارد، ای فریادرس کسی که فریادرسی

لَهُ، يَا سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ، يَا كَنْزَ مَنْ لَا كَنْزَ لَهُ، يَا حَسَنَ الْبُلَاءِ، يَا عَظِيمَ

ندارد، ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد، ای گنج کسی که گنجینه ای ندارد، ای صاحب آزمایش های نیکو، ای صاحب

الرَّجَاءِ، يَا عِزَّ الضُّعْفَاءِ، يَا مُنْقِدَ الْعَرْقِيِّ، يَا مُنْجِيَ الْهَلْكَى، يَا مُنْعِمُ يَا

امید بزرگ، ای عزت بخش ضعیفان، ای نجات دهنده غریقان، ای رهاننده محکومان به فنا، ای نعمت دهنده، ای

١- [٧٠٥] اقبال الاعمال، صفحه ٥٥٢.

٢- [٧٠٦] همان مدرک.

٣- [٧٠٧] همان مدرک، صفحه ٥٤٤ و بحار الانوار، جلد ٤٤، صفحه ٢٨٥.

مُجْمِلُ، يَا مُفْضِلُ يَا مُحْسِنُ، أَنْتَ الَّذِي سَجَدَ لَكَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَنُورُ

زیبایی بخش، ای فضیلت دهنده، ای نیکوکار، تویی آن که تاریکی شب و روشنایی روز

النَّهَارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعَاعُ الشَّمْسِ، وَدَوِيُّ الْمَاءِ وَحَفِيفُ الشَّجَرِ، يَا

و نور ماه و پرتو خورشید و صدای آب و به هم خوردن درختان در برابرت فروتن گشته، ای

اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا خَيْرًا مِمَّا يَطُئُونَ، وَاعْفِرْ لَنَا مَا لَا

خدا شریکی برای تو نیست، خدایا ما را بهتر از آنچه که دیگران می پندارند قرار ده و آنچه از ما نمی دانند

يَعْلَمُونَ، وَلَا تُؤَاخِذْنَا بِمَا يَقُولُونَ، حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ

بیامرزم و به آنچه می گویند ما را مؤاخذه مکن، خداوند برای من کافی است، معبودی جز او نیست، بر او

تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، آمَنَّا بِهِ، كُلُّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا، وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا

توکل می کنم و او پروردگار عرش با عظمت است، به او ایمان داریم، تمام امور از جانب پروردگار ماست، و جز خردمندان

أُولَئِیَ الْأَلْبَابِ، رَبَّنَا لَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ

متذکر نمی شوند، پروردگارا دل‌هایمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خودت

رَحْمَةً، أَنْتَ الْوَهَّابُ. (۱)

رحمتی بر ما ببخش، زیرا تویی بخشنده.

۶- مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است که مستحب است دهه اول محرم را روزه بگیرد؛ ولی در روز عاشورا از غذا و آب

امساک نماید، اما روزه نگیرد، و چون وقت عصر فرا رسید، به مقدار کمی، تربت تناول نماید (زیرا روزه گرفتن در این روز

شیوه بنی امیه بود که به شکرانه جریان کربلا، روزه می گرفتند!). (۲)

اعمال شب عاشورا:

برای شب عاشورا، دعا و نمازهای بسیاری نقل شده است که برخی از آنها به این شرح است:

۱- احیای شب عاشورا؛ در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که «هر کس شب عاشورا را بیدار بماند (و به

عبادت پردازد)؛ گویا عبادت فرشتگان را انجام داده است...». (۳) ۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: در شب عاشورا،

چهار رکعت نماز می گذاری و در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و پنجاه مرتبه سوره «توحید» را می خوانی وقتی که در رکعت

چهارم سلام نماز را گفتی، ذکر خدا را

ص: ۶۰۲

۱- [۷۰۸] اقبال، صفحه ۵۵۳ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۳۳.

۲- [۷۰۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۷۱.

۳- [۷۱۰] اقبال، صفحه ۵۵۵.

بسیار بگو و بر رسول خدا صلی الله علیه و آله صلوات بفرست و تا مقداری که ممکن است بر دشمنان اهل بیت علیهم السلام لعنت کن. (۱) ۳- صد رکعت نماز بجا می آوری، هر دو رکعت با یک سلام، که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و سه بار سوره «توحید» را می خوانی و پس از پایان این نمازها، هفتاد بار می گویی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که این نماز را بخواند- از مردان و زنان- وقتی که بمیرد، خداوند قبرش را معطر و خوشبو می کند و هر روز- تا هنگام دمیدن صور- نوری وارد قبرش می شود.... (۲)

اعمال روز عاشورا:

می دانیم روز عاشورا که روز شهادت امام حسین علیه السلام و یاران باوفای اوست، روز اندوه و غم و مصیبت ائمه اطهار علیهم السلام و شیعیان آنها می باشد، و بر انجام اعمال و رعایت اموری در این روز تأکید شده است، مانند:

۱- شایسته است شیعیان در این روز دست از کسب و کار بکشند و نیازهای خانه را امروز تهیه و ذخیره نکنند و به عزاداری و نوحه سرایی پردازند و همچون کسانی که عزیزترین افراد خویش را از دست داده اند، غم زده و اندوهگین باشند.

امام علی بن موسی الرضا علیه السلام فرمود: هر کس در روز عاشورا، دست از تلاش برای دنیا بردارد، خداوند حاجت های دنیوی و اخروی او را برآورده می سازد، و هر کس که روز عاشورا، روز اندوه و غم و گریه اش باشد، خداوند روز قیامت را روز سرور و شادی او قرار دهد و در بهشت با دیدار ما، چشمش روشن می شود، و هر کس که روز عاشورا را برای خود روز برکت بداند و در آن روز برای منزل خویش اموالی را ذخیره سازد، آن اموال برای او برکتی نخواهد داشت. (۳) (البته کسانی که با مسائل بسیار ضروری مردم سر و کار دارند مانند اطبای کشیک و امثال آنها از این امر مستثنا هستند).

در روایت دیگری ابن عباس می گوید: در منطقه «ذیقار» خدمت امیر مؤمنان علیه السلام رسیدم، صحیفه و نوشته ای را بیرون آورد که به خط مبارک او و املائی رسول خدا صلی الله علیه و آله بود. امام علیه السلام آن صحیفه را بر من خواند

ص: ۶۰۳

۱- [۷۱۱] اقبال، صفحه ۵۵۶.

۲- [۷۱۲] همان مدرک، صفحه ۵۵۵.

۳- [۷۱۳] همان مدرک، صفحه ۵۷۸. (مرحوم علامه مجلسی در کتاب «زاد المعاد»، صفحه ۳۷۲ می گوید: بنی امیه برای برکت، آذوقه یکساله خود را در روز عاشورا، ذخیره می کردند).

که در آن نوشته بود، امام حسین علیه السلام چگونه شهید می شود و چه کسی او را می کشد و چه کسانی وی را یاری می کنند و چه کسانی با وی به شهادت می رسند، امام علیه السلام وقتی آن را خواند گریه شدیدی نمود و من هم گریان شدم. (۱) همچنین در این روز از لعن و بیزاری جستن از قاتلان آن حضرت غافل نشوند و بر این امر تأکید کنند.

۲- امام باقر علیه السلام فرمود: شیعیان در این روز به یکدیگر تسلیت بگویند و چه بهتر که با این جمله ها باشد:

عَظَّمَ اللَّهُ أَجُورَنَا بِمُصَابِنَا بِالْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَ جَعَلْنَا وَ إِيَّاكُمْ مِنْ

خداوند پاداش ما را در مصیبت امام حسین- که درود خدا بر او باد- عظیم گرداند، و ما و شما را از

الطَّالِبِينَ بِنَارِهِ، مَعَ وَلِيِّهِ الْإِمَامِ الْمَهْدِيِّ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۲)

خونخواهانش به همراه ولیش امام مهدی از خاندان محمد- که درود خدا بر ایشان باد- قرار دهد.

۳- مرحوم «ابن قولویه» رحمه الله مطابق روایتی می گوید: کسی که در روز عاشورا کنار قبر امام حسین علیه السلام باشد و زائران را (کمک کند و) آب دهد، مانند کسی است که لشکر آن حضرت را سیراب کرده باشد و گویا با آن حضرت در کربلا حاضر بوده است. (۳) ۴- هزار مرتبه بر قاتلان آن حضرت لعنت کند و بگوید:

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ. (۴)

۵- خواندن هزار مرتبه سوره «توحید» در این روز فضیلت فراوانی دارد.

امام صادق علیه السلام فرموده است: هر کس در روز عاشورا هزار مرتبه سوره «توحید» را بخواند، خداوند رحمان به وی نظر (رحمت) افکند و هر کس را که خداوند رحمان (با دیده رحمت) نظر کند، وی را مجازات نخواهد کرد. (۵) ۶- در روز عاشورا شایسته است که از خوردن و آشامیدن- بدون قصد روزه- خودداری نمایند تا این که وقت عصر فرا رسد و از غذا و آب مختصری (که مصیبت زدگان استفاده می کنند)، تناول نمایند. (۶) مرحوم «علما مه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» گفته است که بهتر است روز نهم و دهم ماه محرم را روزه نگیرند، زیرا بنی امیه این دو روز را برای برکت و شکر بر قتل امام حسین علیه السلام (به عنوان ظاهر سازی) روزه می گرفتند؛ از طریق اهل بیت علیهم السلام احادیث فراوانی در مذمت روزه این دو روز، مخصوصاً روزه روز

ص: ۶۰۴

۱- [۷۱۴] بحار الانوار، جلد ۲۸، صفحه ۷۳، حدیث ۳۲ و کتاب سلیم بن قیس، صفحه ۹۱۶.

۲- [۷۱۵] زاد المعاد، صفحه ۳۷۴.

۳- [۷۱۶] کامل الزیارات، باب ۷۱، صفحه ۱۷۴، حدیث ۵.

۴- [۷۱۷] زاد المعاد، صفحه ۳۷۲.

٥- [٧١٨] اقبال، صفحه ٥٧٧.

٦- [٧١٩] زاد المعاد، صفحه ٣٧٢.

عاشورا نقل شده است.

همچنین در این روز، از مزاح و خنده و دیگر سرگرمی های مسرت بخش دنیوی خودداری نمایند. (۱) ۷- سزاوار است هنگام غروب روز عاشورا، به یاد مصائب فرزندان و اطفال و زنان حرم امام حسین علیه السلام باشند، زیرا آن هنگام از سخت ترین لحظات حرم آل پیامبر صلی الله علیه و آله بود. دشمنان سرمست از باده پیروزی، و اجساد شهیدان روی خاک کربلا، و زنان و کودکان نالان و گریان و پریشان بودند؛ در همان زمان دستور غارت و آتش زدن خیمه ها صادر شد. اطفال یتیم، زنان بی سرپرست و کودکان تشنه، هر کدام به سویی می دویدند و در آن میان، زینب و زین العابدین و امّ کلثوم علیهم السلام پناهگاه این مصیبت دیدگان بودند و همه غم ها را به دل و جان می خریدند و همه دشواری ها را بر خویش هموار می ساختند، تا دیگران را آرام کنند.

در آن غروب، مصائبی بر خاندان رسول الله صلی الله علیه و آله رفت که قابل تصوّر نیست و اندوهی بر آنان فرود آمد که قابل بیان کردن نمی باشد؛ مصائبی که اشک ها را از دیده ها سرازیر می سازد و اعماق روح و جان را آزار می دهد.

۸- سزاوار است عاشقان و علاقه مندان مکتب سالار شهیدان امام حسین علیه السلام در روز عاشورا برخیزند و بر رسول خدا و علی مرتضی و فاطمه زهرا و حسن مجتبی و سایر امامان از ذریّه آن حضرت علیهم السلام سلام کنند و آنان را در این مصیبت های بزرگ، با دلی سوزان و اشکی روان تسلیت گویند و این زیارت را بخوانند:

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ

سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا، سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر

اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ

خدا، سلام بر تو ای وارث ابراهیم خلیل خدا، سلام بر تو ای وارث

مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

موسی هم صحبت خدا، سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا، سلام بر تو

يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ عَلِيِّ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ،

ای وارث محمد حبیب خدا، سلام بر تو ای وارث امیر مؤمنان

السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ الشَّهِيدِ سَبْطِ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَیْكَ

سلام بر تو ای وارث امام حسن شهید و نوه پیامبر خدا، سلام بر تو

يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، وَابْنَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ،

ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند بشارت دهنده بیم دهنده، و فرزند آقا و سرور جانشینان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بْنَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابا

سلام بر تو ای فرزند فاطمه سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای ابا

عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ وَابْنَ خَيْرَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَارَ اللَّهِ

عبدالله، سلام بر تو ای برگزیده خدا و فرزند برگزیده خدا، سلام بر تو ای فرزند کسی

وَابْنَ نَارِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَيْثُ الْمُؤْتُوْرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْإِمَامُ

که خونخواهتان خداست، سلام بر تو ای یگانه ای که انتقام خونش گرفته نشده است، سلام بر تو ای امام

الْهَادِي الرَّكِي، وَعَلَى الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ، وَاقَامَتْ فِي جِوَارِكَ،

هدایتگر پاک، و بر ارواحی که بر آستانت وارد شده، و در جوار تو اقامت گزیده اند

وَ وَفَدَتْ مَعَ زُؤَارِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ مَنِي مَا بَقِيَتْ وَ بَقِيَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ،

و به همراه زائرانت آمده اند، سلام بر تو از جانب من مادامی که زنده ام و شب و روز باقیست

فَلَقَدْ عَظُمَتْ بِكَ الرَّزِيَةُ، وَ جَلَّ الْمَصَابُ فِي الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُسْلِمِينَ،

پس به یقین داغ تو سوزناک و مصیبت تو بر مؤمنان و مسلمانان

وَ فِي أَهْلِ السَّمَوَاتِ اجْمَعِينَ، وَ فِي سُكَّانِ الْأَرْضِينَ، فَأَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ

و تمامی اهل آسمانها و ساکنان زمین بزرگ است، پس ما از خداییم و به سوی او

رَاجِعُونَ، وَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى آبَائِكَ

باز می گردیم، و درود و برکات و سلام های خداوند بر تو و پدران

الطَّاهِرِينَ الطَّيِّبِينَ الْمُتَتَجِبِينَ، وَ عَلَى ذُرَارِيهِمُ الْهُدَاهِ الْمُهْدِيِّينَ، السَّلَامُ

پاک و پاکیزه و برگزیده ات و بر نسل هدایتگر و هدایت یافته ات باد، سلام

عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَعَلَيْهِمْ، وَعَلَى رُوحِكَ وَعَلَى أَرْوَاحِهِمْ، وَعَلَى

بر تو ای مولای من و بر آنان و بر روح تو و بر ارواح آنان و بر

تُزَيِّتِكَ وَعَلَى تُزَيِّتِهِمْ، اللَّهُمَّ لَقَّهُمْ رَحْمَةً وَرِضْوَانًا وَرَوْحًا وَرِيحَانًا،

تربت تو و آنان، خدایا رحمت و رضوان و لطف و عنایتت را به آنان برسان،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، يَا بَنَ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَيَا بَنَ سَيِّدِ

سلام بر تو ای مولای من ای اباعبدالله، ای فرزند خاتم پیامبران و ای فرزند آقا و سرور

ص: ۶۰۶

الْوَصِيِّينَ، وَ يَا بَنَ سَيِّدِهِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهِيدُ يَا بَنَ

جانشینیان، و ای فرزند سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای شهید و ای فرزند

الشَّهِيدِ، يَا اَخَ الشَّهِيدِ، يَا اَبَا الشَّهِيدِ آءِ، اللّٰهُمَّ بَلِّغْهُ عَنِّي فِي هَذِهِ السَّاعَةِ

شهید، ای برادر شهید، ای پدر شهیدان، خدایا در این ساعت

وَ فِي هَذَا الْيَوْمِ، وَ فِي هَذَا الْوَقْتِ وَ فِي كُلِّ وَقْتٍ، تَحِيَّهً كَثِيرَةً وَسَلَامًا،

و در این روز و در این زمان و هر زمان دیگر درود و سلام فراوان مرا به او برسان،

سَلَامُ اللّٰهِ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللّٰهِ وَ بَرَكَاتُهُ يَا بَنَ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ، وَ عَلَيَّ

سلام خدا و رحمت و برکاتش بر تو ای فرزند سرور جهانیان و بر

الْمُسْتَشْهِدِينَ مَعَكَ سَلَامًا مُّتَّصِلًا مَا اتَّصَلَ اللَّيْلُ وَ النَّهَارُ، السَّلَامُ عَلَيَّ

شهیدان همراهت باد، سلامی پیوسته مادامی که شب و روز در کنار هم باقیست، سلام بر

الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيَّ بْنِ الْحُسَيْنِ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ

حسین بن علی شهید (در راه خدا)، سلام بر علی بن حسین شهید (در راه خدا)، سلام

عَلَيَّ الْعَبَّاسِ بْنِ اميرِ الْمُؤْمِنِينَ الشَّهِيدِ، السَّلَامُ عَلَيَّ الشَّهِيدِ آءِ مِنْ وُلْدِ

بر عباس فرزند امیر مؤمنان شهید (در راه خدا)، سلام بر شهیدان از فرزندان

اميرِ الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيَّ الشَّهِيدِ آءِ مِنْ وُلْدِ الْحَسَنِ، السَّلَامُ عَلَيَّ

امیر مؤمنان، سلام بر شهیدان از فرزندان حسن، سلام بر

الشَّهِيدِ آءِ مِنْ وُلْدِ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيَّ الشَّهِيدِ آءِ مِنْ وُلْدِ جَعْفَرٍ وَ عَقِيلِ،

شهیدان از فرزندان حسین، سلام بر شهیدان از فرزندان جعفر و عقیل،

السَّلَامُ عَلَيَّ كُلِّ مُسْتَشْهِدٍ مَعَهُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

سلام بر تمامی مؤمنان شهید همراه آنان، خدایا بر محمد

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَبَلِّغُهُمْ عَنِّي تَحِيَّةً كَثِيرَةً وَ سَلَامًا، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ

و خاندان محمد درود فرست و سلام و درود فراوان مرا به آنان برسان، سلام بر تو ای رسول

اللَّهُ، احْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعَزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةُ،

خدا، خداوند در عزای فرزندت حسین به نیکوترین وجه تسلیت دهد، سلام بر تو ای فاطمه،

احْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعَزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِيرَ

خداوند در عزای فرزندت حسین به بهترین وجه تسلیت دهد، سلام بر تو ای امیر

الْمُؤْمِنِينَ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعَزَاءَ فِي وَلَدِكَ الْحُسَيْنِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أبا

مؤمنان، خداوند در عزای فرزندت حسین به نیکوترین وجه تسلیت دهد، سلام بر تو ای ابا

مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ، أَحْسَنَ اللَّهُ لَكَ الْعَزَاءَ فِي أَخِيكَ الْحُسَيْنِ، يَا مَوْلَايَ يَا أبا

محمد امام حسن، خداوند در عزای برادرت حسین به بهترین وجه تسلیت دهد، ای مولای من ای ابا

عَبْدِ اللَّهِ، أَنَا ضَعِيفٌ لِلَّهِ وَضَعِيفُكَ، وَجَارُ اللَّهِ وَجَارُكَ، وَلِكُلِّ ضَعِيفٍ وَجَارٍ

عبدالله، من میهمان خدا و میهمان توام، و همجوار خدا و همجوار توام و برای هر میهمانی و همجواری

قَرِيٍّ، وَقَرَايَ فِي هَذَا الْوَقْتِ أَنْ تَسْأَلَ اللَّهَ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى أَنْ يَزُودَنِي

حق پذیرایی است و حق پذیرایم در این وقت این باشد که از خداوند پاک و منزّه و برتر بخواهی که

فَكَأَنَّكَ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، أَنَّهُ سَمِعَ الدُّعَاءَ، قَرِيبٌ مُجِيبٌ. (۱)

آزادی از آتش دوزخ را روزیم گرداند، زیرا که او شنوای دعا و نزدیک و اجابت کننده است.

۹- خواندن زیارت امام حسین علیه السلام معروف به «زیارت عاشورا» در این روز ثواب فراوانی دارد.

این زیارت را می توان از راه دور یا نزدیک خواند و بسیار بافضیلت و یکی از کیمیاهای سعادت است و در بخش زیارات تحت عنوان «زیارت عاشورا» گذشت (صفحه ۳۹۲).

ص: ۶۰۸

اول ماه صفر: آغاز جنگ صفین، مطابق نقل مورخان در سال ۳۷ هجری است. (۱) جنگ صفین از سوی امیرمؤمنان علیه السلام و لشکریانش، در برابر معاویه و سپاه غارتگر شام، آغاز شد و مدت ۱۱۰ روز طول کشید، (۲) و در آستانه شکست لشکر شام، عمرو عاص خدعه ای به کار زد و قرآن ها را بر سر نیزه کردند و داستان تأسف بار حکمین پیش آمد. (۳) همچنین در این روز در سال ۶۱ هجری (بنا بر روایتی) سر مبارک حضرت سیدالشهدا علیه السلام را همراه کاروان اهل بیت علیهم السلام وارد شهر شام کردند. (۴) دوم ماه صفر: روز شهادت زید بن علی بن الحسین علیه السلام پس از قیام بر ضد بنی امیه در سال ۱۲۰ هجری است؛ وی به هنگام شهادت ۴۲ سال داشت. (۵) هفتم ماه صفر: بنا بر نقل شیخ مفید و کفعمی، روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام است. (۶) همچنین ولادت امام کاظم علیه السلام طبق روایتی در سال ۱۲۸، در این روز در منطقه «ابواء» (محلّی میان مکه و مدینه) واقع شده است. (۷) این روز از جهتی روز حزن و از جهتی روز سرور است.

بیستم ماه صفر: روز اربعین امام حسین علیه السلام است؛ بنا بر نقل جمعی از بزرگان مانند شیخ مفید، شیخ طوسی و کفعمی، جابر بن عبدالله انصاری در این روز برای زیارت امام حسین علیه السلام به کربلا آمد و همین روز، روزی است که اهل بیت امام حسین علیه السلام طبق روایتی از شام به مدینه آمدند. (۸) ولی در ارتباط با آمدن اهل بیت حسینی علیه السلام در روز اربعین به کربلا میان مورخان گفتگوست؛ مرحوم

ص: ۶۰۹

۱- [۷۲۲] بحار الانوار، جلد ۳۲، صفحه ۴۵۸ و شرح ابن ابی الحدید، جلد ۴، صفحه ۲۹. (البته مطابق نقل دیگر، واقعه صفین در ماه ذی الحجه سال ۳۶ شعله ور شد، بحار الانوار، جلد ۳۲، صفحه ۵۷۳).

۲- [۷۲۳] مروج الذهب، جلد ۲، صفحه ۵۲۷. ولی مطابق نقل ارشاد القلوب دیلمی (جلد ۲، صفحه ۲۴۸) این جنگ ۱۸ ماه طول کشید.

۳- [۷۲۴] پیام امیرالمؤمنین، جلد ۱، صفحه ۳۹۲.

۴- [۷۲۵] شیخ بهایی در کامل، و کفعمی در مصباح، این روز را روز ورود اهل بیت به شام دانسته اند. (مقتل الحسین مقرر، ۳۴۸).

۵- [۷۲۶] ارشاد مفید، جلد ۲، صفحه ۱۷۴.

۶- [۷۲۷] بحار الانوار، جلد ۴۴، صفحه ۱۳۴.

۷- [۷۲۸] همان مدرک، جلد ۴۸، صفحه ۱.

۸- [۷۲۹] همان مدرک، جلد ۹۵، صفحه ۱۹۵ و منتهی الآمال، (تاریخ زندگی امام حسین علیه السلام).

حاج شیخ عبّاس قمی در «منتهی الآمال» از سید بن طاووس نقل می کند که اهل بیت حرم حسینی علیه السلام در مسیر بازگشت به مدینه، نخست به کربلا آمدند و زمانی به آنجا رسیدند که جابر بن عبداللّه انصاری و گروهی از بنی هاشم به زیارت امام حسین و یارانش آمده بودند (و با توجه به اینکه جابر در بیستم صفر به کربلا آمد، بنابراین اهل بیت نیز ورودشان به کربلا همان روز بود).

اما مرحوم حاج شیخ عباس قمی با توجه به نقل دیگر مورّخان و قرائن و شواهد دیگر، ورود اهل بیت علیهم السلام را در بیستم صفر (اربعین حسینی) به کربلا بسیار بعید می داند و از شیخ مفید و شیخ طوسی نقل می کند که اهل بیت علیهم السلام روز بیستم صفر از شام به مدینه مراجعت کردند.^(۱) بیست و هشتم ماه صفر: در چنین روزی، در سال یازدهم هجری، رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله وفات یافت و همه مورّخان اتفاق دارند که روز وفات آن حضرت، روز دوشنبه بود و آن حضرت به هنگام وفات شصت و سه سال از عمر مبارکشان می گذشت.

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در سنّ چهل سالگی به رسالت مبعوث شد و سپس سیزده سال در مکه مردم را به توحید و خداپرستی دعوت کرد و در سنّ پنجاه و سه سالگی به مدینه هجرت نمود و ده سال نیز در مدینه - با تشکیل حکومت اسلامی و با تلاش پی گیر و مستمرّ - به مبارزه با شرک و کفر و ظلم و ستم پرداخت؛ در این مدّت، مردم زیادی از مناطق مختلف به آن حضرت ایمان آوردند و اسلام روز به روز گسترش یافت، تا آن که در ۲۸ صفر سال یازدهم از این جهان رحلت فرمود.

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام، آن حضرت را غسل داده و کفن نمود و بر آن حضرت نماز گزارد و آنگاه مردم گروه گروه بر پیکر شریفش نماز گزارند و سپس علی علیه السلام آن حضرت را در حجره اش در همان محلی که از دنیا رفته بود دفن فرمود.^(۲) از «انس بن مالک» روایت شده است که وقتی رسول خدا صلی الله علیه و آله را به خاک سپردیم، حضرت فاطمه علیها السلام به سوی من آمد و گفت: ای انس! چگونه راضی شدید که خاک بر چهره رسول خدا بریزید، آنگاه گریست.^(۳) و مطابق نقل دیگری، آن حضرت مقداری از خاک قبر پدر گرامیش را برداشت و بر دیدگانش نهاد و گفت:

ص: ۶۱۰

۱- [۷۳۰] رجوع کنید به: منتهی الآمال، (تاریخ زندگی امام حسین علیه السلام).

۲- [۷۳۱] منتهی الآمال، تاریخ زندگی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و بحارالانوار، جلد ۲۲، صفحه ۵۰۳ به بعد.

۳- [۷۳۲] سنن دارمی، جلد ۱، صفحه ۴۰.

بر چه ملامت شود کسی که تربت پاک احمد را ببوی دولی هرگز در طول عمرش عطر دیگری نبوید؟!

صَبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبُ لَوْ أَنَّهَا صَبَّتْ عَلَيَّ الْأَيَّامِ صِرْنَ لِيَالِيَا (۱)

مصیبت‌هایی بر من وارد شد که اگر بر روزهای روشن وارد می شد همچون شب های سیاه و ظلمانی می گشت

همچنین بنا بر نقل جمعی از علما و مورخان، روز بیست و هشتم صفر سال ۵۰ هجری، روز شهادت امام حسن مجتبی علیه السلام است و این روایت بیشتر در میان شیعیان مشهور است تا روایت هفتم ماه صفر. (۲) روز آخر ماه صفر: بنا بر قول «شیخ طبرسی» و «ابن اثیر» آخر ماه صفر سال ۲۰۳ هجری، روز شهادت امام رضا علیه السلام است که در سن پنجاه و پنج سالگی، توسط مأمون عباسی مسموم شده و به فیض شهادت نائل آمدند. (۳)

دهه آخر صفر، دهه غم و اندوه:

این ماه نیز یادآور فداکاری ها و جانبازی های امام حسین علیه السلام و یارانش می باشد؛ ماه ادامه اسارت اهل بیت علیهم السلام و ورود آنها (مطابق روایتی) به شام است.

شام بر اثر خطبه های امام سجاد و زینب کبری علیهما السلام به کلی دگرگون گردید و از همان جا بذریع انقلاب بر ضد بنی امیه پاشیده شد؛ و در نتیجه همین خطبه ها، بنی امیه در تمام جهان اسلام رسوا گشت و خطری که از سوی آنان اسلام و قرآن را تهدید می کرد، به برکت خون های شهیدان و خطابه های پیام آوران عاشورا، دفع شد.

علاوه بر این، ماه صفر چنان که گفتیم یادآور ضایعه بزرگ و مصیبت عظمی یعنی رحلت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و شهادت فرزندان گرامیش امام حسن مجتبی و امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام است؛ آمیخته شدنِ خاطره اربعین حسینی با خاطره جانکاه این مصایب بزرگ، دهه آخر ماه صفر را، دهه اندوه و غم برای پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام ساخته است.

ولی از آن جا که این ایام ماتم و غم، سبب مروری مجدد، بر تاریخ زندگانی آن بزرگواران و تلاش ها، شهامت ها و فداکاری های آنان است، ماهی است پر از شور و عشق و اخلاص و فداکاری؛ به همین دلیل، تاریخ نشان داده است که بسیاری از توطئه های دشمنان اسلام، به برکت شوری که در جلسات و دسته جات سوگواری آن بزرگواران در این ماه ایجاد شده، درهم شکسته و خنثی گردیده است، که این خود موهبت بزرگی است، و باید همیشه آن را ارج نهاد و از آن پاسداری کرد.

ص: ۶۱۱

۲- [۷۳۴] همان مدرک، جلد ۴۴، صفحه ۱۳۵

۳- [۷۳۵] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام.

۱- «سید بن طاووس» نقل کرده است: در روز سوم ماه صفر، دو رکعت نماز بخوان که در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «اِنَّا فَتَحْنَا» (فتح) و در رکعت دوم سوره «حمد» و سوره «توحید» قرائت شود و پس از سلام نماز، صد بار صلوات بفرست و صد بار آل ابی سفیان را لعنت کن و صد مرتبه استغفار نما و آنگاه حاجت خویش را از خداوند بخواه. (ان شاء الله به هدف اجابت می رسد). (۱) ۲- در روز اربعین (بیستم ماه صفر) زیارت امام حسین علیه السلام مستحب است و مورد تأکید قرار گرفته. در روایتی که «شیخ طوسی» از امام حسن عسکری علیه السلام نقل کرده، چنین آمده است: نشانه های مؤمن پنج چیز است: به جای آوردن پنجاه و یک رکعت نماز (۱۷ رکعت نماز واجب و ۳۴ رکعت نافله) و زیارت اربعین (امام حسین علیه السلام) و انگشتر را بر دست راست نهادن، و پیشانی را به هنگام سجده بر خاک گذاردن و بسم الله الرحمن الرحيم را در نماز بلند گفتن. (۲) زیارت مخصوصی برای اربعین از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در بخش زیارات (صفحه ۴۰۰) گذشت.

ص: ۶۱۲

۱- [۷۳۶] اقبال، صفحه ۵۸۷.

۲- [۷۳۷] همان مدرک، صفحه ۵۸۹ و مصباح المتهجد، صفحه ۷۸۷، (اهل سنت یا بسم الله را در آغاز سوره ها در نماز ترک می کنند یا آهسته می گویند، با این که بسم الله قطعاً جزء سوره حمد، بلکه سایر سوره های قرآن است).

شب اول: این شب به نام «لیلہ المیت» مزین است، در این شب یک حادثه مهم تاریخی واقع شد و آن این که در سال سیزدهم بعثت، رسول خدا صلی الله علیه و آله از مکه به قصد هجرت به سوی مدینه، از شهر خارج شد و در «غار ثور» پنهان گردید و امیر مؤمنان علی علیه السلام برای اغفال دشمنان، فداکارانه در بستر رسول خدا صلی الله علیه و آله خوابید و مشرکان قریش که خانه رسول خدا صلی الله علیه و آله را محاصره کرده بودند، به گمان آن که رسول خدا صلی الله علیه و آله در بسترش آرمیده است، تا صبح منتظر ماندند و چون صبحگاهان با شمشیرهای برهنه به منزل آن حضرت هجوم بردند تا رسول الله صلی الله علیه و آله را بکشند، علی علیه السلام را دیدند که از آن بستر برخاست! بدین سان، رسول خدا صلی الله علیه و آله در فرصتی مناسب خود را از چنگال مشرکان قریش نجات داد و علی علیه السلام نیز با این فداکاری، عشق و علاقه و برادری خود را نسبت به رسول خدا صلی الله علیه و آله نشان داد؛ این در حالی بود که هر زمان ممکن بود کسی را که در بستر خوابیده به قتل برسانند.

آیه شریفه

«وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ»

بعضی از مردم (با ایمان و فداکار) جان خود را در برابر خشنودی خدا می فروشند؛ و خداوند نسبت به بندگان مهربان است» (۱) در حق آن حضرت نازل شد. (۲) سال هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله مبدأ تاریخ مسلمانان است و تحوّل عظیم در جهان اسلام روی داد.

روز هشتم: در روز هشتم ربیع الأول، سال ۲۶۰، شهادت امام حسن عسکری علیه السلام طبق روایتی واقع شده است و از همان روز، امامت حضرت صاحب الزمان، حجه بن الحسن - عجل الله تعالی فرجه الشریف - آغاز گردید. (۳) روز دهم: روز ازدواج رسول خدا صلی الله علیه و آله با حضرت خدیجه کبری علیها السلام است در حالی که رسول خدا صلی الله علیه و آله ۲۵ ساله بود و حضرت خدیجه علیها السلام ۴۰ ساله. به همین مناسبت روزه این روز به عنوان شکرگزاری مستحب شمرده شده است. (۴)

ص: ۶۱۳

۱- [۷۳۸]سوره بقره، آیه ۲۰۷.

۲- [۷۳۹]اقبال الاعمال، صفحه ۵۹۲ و تفسیر نمونه، جلد ۲، ذیل آیه ۲۰۷ سوره بقره.

۳- [۷۴۰]کافی، جلد ۱، صفحه ۵۰۳.

۴- [۷۴۱]اقبال، صفحه ۵۹۹.

روز دوازدهم: این روز مطابق نظر مرحوم شیخ کلینی و مسعودی و همچنین مشهور میان اهل سنت، روز ولادت با سعادت نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله است. (۱) همچنین در این روز، رسول خدا صلی الله علیه و آله بعد از ۱۲ روز که مسیر راه میان مکه و مدینه را پیمود وارد مدینه گردید. (۲) و نیز روز انقراض دولت بنی مروان در سال ۱۳۲ است. (۳) روز چهاردهم: در سال ۶۴ در چنین روزی، یزید بن معاویه به هلاکت رسید. (۴) وی پس از سه سال و نه ماه خلافت که همراه با جنایات عظیمی بود- که مهمترین آن واقعه کربلا و شهادت ابی عبدالله الحسین علیه السلام و یارانش می باشد- در سن سی و هفت سالگی در منطقه «حوران» زندگی ننگینش به پایان رسید؛ جنازه اش را در دمشق دفن کردند؛ ولی اکنون اثری از او نیست. (۵) شب هفدهم: طبق روایات مشهور شیعه، شب ولادت حضرت خاتم الانبیا، رسول معظم اسلام صلی الله علیه و آله است و شب بسیار مبارکی است. (۶) همچنین یکسال قبل از هجرت رسول خدا صلی الله علیه و آله، در چنین شبی معراج آن حضرت صورت گرفت. (۷) روز هفدهم: همان گونه که گفتیم مشهور میان علمای امامیه آن است که روز هفدهم ربیع الأول، روز ولادت با سعادت رسول خدا حضرت محمّد بن عبدالله صلی الله علیه و آله است و معروف آن است که ولادتش در مکه معظمه، واقع شده است، و زمان ولادتش هنگام طلوع فجر، روز جمعه، سنه عام الفیل بوده است. (۸) (عام الفیل سالی است که ابرهه با لشکرش که بر فیل سوار بودند به قصد تخریب کعبه آمد، ولی همگی نابود شدند).

همچنین در چنین روزی در سال ۸۳ هجری قمری، ولادت امام صادق علیه السلام واقع شده است و از این جهت نیز بر اهمیت این روز افزوده شده است. (۹) ماه ربیع الأول گرچه آغاز آن آمیخته با خاطره غم انگیز و اندوهبار شهادت امام حسن عسکری علیه السلام است، ولی از آن جا که میلاد مبارک حضرت ختمی مرتبت رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله مطابق روایت معروف، در هفدهم این ماه و طبق روایت غیرمعروف، در دوازدهم آن واقع شده و میلاد حضرت صادق علیه السلام نیز در هفدهم این ماه است، ماه شادی و جشن و سرور است.

ص: ۶۱۴

-
- ۱- [۷۴۲] زاد المعاد، صفحه ۴۱۲.
 - ۲- [۷۴۳] اقبال، صفحه ۵۹۹ و کامل ابن اثیر، جلد ۲، صفحه ۷ (حوادث سال اول هجرت).
 - ۳- [۷۴۴] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۹۱.
 - ۴- [۷۴۵] اقبال، صفحه ۶۰۱ (سید بن طاووس، در همین کتاب از شیخ مفید، استنباب روزه در این روز را به خاطر هلاکت یزید نقل کرده است).
 - ۵- [۷۴۶] تتمه المنتهی، صفحه ۶۴.
 - ۶- [۷۴۷] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۹۱ و اقبال، صفحه ۶۰۳.
 - ۷- [۷۴۸] اقبال، صفحه ۶۰۱.
 - ۸- [۷۴۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۹۱ و اقبال، صفحه ۶۰۳.
 - ۹- [۷۵۰] بحار الانوار، جلد ۴۷، صفحه ۱، حدیث ۲.

از آن جا که هجرت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله که سرچشمه دگرگونی عمیق در جهان اسلام و عزت و شوکت مسلمین شد، و همچنین داستان «لیلۃ المیت» در این ماه واقع گردیده، و آغاز امامت پربرکت حضرت بقیه‌الله (ارواحنا فداه) همزمان با شهادت پدر بزرگوارش نیز می باشد؛ در مجموع از ماههای بسیار پربرکت و پرخاطره است، که سزاوار است، همه علاقه مندان مکتب اهل بیت علیهم السلام آن را ارج نهند و گرامی بدانند.

اعمال ماه ربیع الاول:

روز اول این ماه: علما گفته اند مستحب است، به شکرانه هجرت موفقیت آمیز رسول خدا صلی الله علیه و آله این روز را روزه بگیرند و صدقه و انفاق و احسان نمایند،^(۱) و همچنین زیارت آن بزرگوار، در این روز مناسب است.

مرحوم «سید بن طاووس»، دعایی را برای این روز در کتاب اقبال نقل کرده است.^(۲) روز دوازدهم: در این روز دو رکعت نماز مستحب است که در رکعت اول بعد از حمد، سه مرتبه سوره

«قل یا ایها الکافرون»

و در رکعت دوم بعد از حمد، سه مرتبه سوره «توحید» خوانده شود.^(۳) روز هفدهم: همان گونه که قبلاً گفته شد این روز مطابق نظر مشهور علمای امامیه، روز ولادت رسول خدا صلی الله علیه و آله و همچنین میلاد امام صادق علیه السلام است و روز بسیار مبارکی است و دارای اعمالی می باشد:

۱- غسل؛ به نیت روز هفدهم ربیع الاول.^(۴) ۲- روزه؛ که برای آن فضیلت بسیار نقل شده است، از جمله در روایاتی از ائمه معصومین علیهم السلام آمده است: کسی که این روز را روزه بدارد، خداوند برای او ثواب روزه یکسال را مقرر می فرماید.^(۵) ۳- دادن صدقه، احسان نمودن و خوشحال کردن مؤمنان و به زیارت مشاهد مشرفه رفتن.^(۶) ۴- زیارت رسول خدا صلی الله علیه و آله از دور و نزدیک؛ در روایتی از آن حضرت آمده است: هر کس بعد از وفات من، قبرم را زیارت کند مانند کسی است که به هنگام حیاتم به سوی من هجرت کرده باشد، اگر نمی توانید مرا از نزدیک زیارت کنید، از همان راه دور به سوی من سلام بفرستید (که به من می رسد).^(۷) ۵- زیارت امیر مؤمنان، علی علیه السلام نیز در این روز مستحب است با همان زیارتی که امام صادق علیه السلام در چنین روزی کنار ضریح شریف آن حضرت علیه السلام وی را زیارت کرد.^(۸) (این زیارت در بخش زیارات، صفحه ۳۰۱ آمده است).

ص: ۶۱۵

۱- [۷۵۱] اقبال، صفحه ۵۹۲.

۲- [۷۵۲] همان مدرک، صفحه ۵۹۶.

۳- [۷۵۳] همان مدرک، صفحه ۵۹۹.

۴- [۷۵۴] فلاح السائل، صفحه ۶۱.

۵- [۷۵۵] اقبال، صفحه ۶۰۳.

۶- [۷۵۶] همان مدرک.

۷- [۷۵۷] همان مدرک، صفحه ۶۰۴.

۸- [۷۵۸] همان مدرک، صفحه ۶۰۸.

۶- تکریم، تعظیم و بزرگداشت این روز بسیار بجاست، مرحوم «سید بن طاووس»، در اقبال، در تکریم و تعظیم این روز به خاطر ولادت شخص اول عالم امکان و سرور همه ممکنات حضرت نبی اکرم صلی الله علیه و آله سفارش بسیار کرده است. (۱) بنابراین، سزاوار است مسلمین با برپایی جشن ها و تشکیل جلسات، هرچه بیشتر با شخصیت نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله، سیره و تاریخ زندگی او آشنا شوند و از آن، برای ساختن جامعه ای اسلامی و محمدی بهره کامل گیرند.

ص: ۶۱۶

روز هشتم: طبق مشهور، روز ولادت امام حسن عسکری علیه السلام در سال ۲۳۲ است. (۱) روز دهم: روز رحلت حضرت فاطمه معصومه علیها السلام در سال ۲۰۱ (مطابق روایتی) است. (۲) روز شانزدهم: بنا بر نقلی، آغاز قیام مختار در کوفه، به خونخواهی شهیدان کربلا در سال ۶۶ می باشد (۳) و برخی آغاز قیام او را چهاردهم ربیع الاوّل ذکر کرده اند. (۴)

گرچه حوادث مهمّ تاریخی این ماه کم است، ولی همین سه حادثه از یکسو یادآور یک روز سرور و شادی است که مایه خیر و برکت می باشد و از سوی دیگر، روز اندوه، به خاطر رحلت کریمه اهل بیت، در سرزمین مقدّس قم است، و از سوی سوم یادآور یک روز عبرت انگیز است که با قیامی خونین، جنایتکاران حادثه کربلا، در مدّت بسیار کوتاهی تار و مار شدند، و نام ننگین آنان، برای همیشه همراه با نفرت و لعن و نفرین در صفحات تاریخ باقی ماند.

اعمال ماه ربیع الثانی:

در روایات اسلامی و کتب دعا، اعمال زیادی برای این ماه ذکر نشده، فقط مرحوم سیّد بن طاووس، برای روز اوّل این ماه دعایی را ذکر کرده است که می توانید در کتاب اقبال آن را بخوانید. (۵)

ص: ۶۱۷

- ۱- [۷۶۰] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسن عسکری علیه السلام و بحار الانوار، جلد ۵۰، صفحه ۲۳۷، حدیث ۸ (البته برخی نیز روز دهم و برخی روز چهاردهم را روز ولادت آن حضرت دانسته اند. «همان مدرک، صفحه ۲۳۸، حدیث ۱۲»).
- ۲- [۷۶۱] فروغی از کوثر (زندگی نامه حضرت فاطمه معصومه) انتشارات زائر، صفحه ۳۲. و مطابق نقل دیگر، روز دوازدهم، روز وفات آن حضرت است، لذا مناسب است مؤمنین این سه روز (دهم تا دوازدهم) را به یاد آن حضرت، گرامی بدارند.
- ۳- [۷۶۲] بحار الانوار، جلد ۴۵، صفحه ۳۳۳، حدیث ۲.
- ۴- [۷۶۳] تاریخ طبری، جلد ۴، صفحه ۴۹۶.
- ۵- [۷۶۴] اقبال، صفحه ۶۱۶.

روز پنجم: مطابق بعضی از روایات روز ولادت با سعادت بانوی قهرمان کربلا، حضرت زینب کبری علیها السلام است (سال پنجم یا ششم هجری). (۱) روزهای سیزدهم، چهاردهم و پانزدهم: بنا بر روایت معروفی مقارن با ایام شهادت بانوی اسلام حضرت فاطمه زهرا علیها السلام، سیده نساء العالمین، در سال یازدهم هجری است. زیرا مطابق بعضی از روایات معتبر (۲)، آن بانوی بزرگ، هفتاد و پنج روز بعد از رحلت پدر بزرگوارش در قید حیات بود، و با توجه به این که رحلت رسول خدا صلی الله علیه و آله در ۲۸ صفر واقع شده، باید شهادت آن بانوی عزیز، در یکی از این سه روز باشد (با در نظر گرفتن احتمال تمام یا ناقص بودن ماههای وسط).

به هر حال، باید به همین مناسبت مجالس سوگواری آن حضرت - که طبق فرمایش پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله برترین زنان جهان از اولین و آخرین است - هر چه باشکوهتر برگزار گردد و حالات و فضایل آن بانوی بزرگ اسلام، که می تواند الگوی بسیار خوبی برای زنان عصر حاضر باشد، در این مجالس تشریح گردد.

صوباً آن دو خطبه آموزنده و فراموش نشدنی که از آن حضرت به یادگار مانده و بسیاری از معارف و تعلیمات اسلام و مسایل تاریخی بعد از رسول خدا صلی الله علیه و آله در آن جمع است، توسط گویندگان برای همه مردم تجزیه و تحلیل شود. خواندن زیارت آن حضرت نیز، در این ایام مناسب است.

اعمال ماه جمادی الأول:

- ۱- دعایی است که در اول ماه جمادی الأول خوانده می شود؛ مرحوم «سید بن طاووس» آن را در «اقبال» نقل کرده است. (۳)
- ۲- مطابق برخی از روایات، نیمه این ماه مصادف با ولادت امام زین العابدین علیه السلام است، لذا روزه گرفتن و احسان و خیرات، در آن روز مناسب است. (۴)

ص: ۶۱۸

۱- [۷۶۵] زندگانی زینب کبری، تألیف شهید آیه الله دستغیب، صفحه ۱۳ و کتاب «زینب الکبری» تألیف علمامه محقق شیخ جعفر النقادی، صفحه ۱۷.

۲- [۷۶۶] کافی، جلد ۱، صفحه ۴۵۸، حدیث ۱ و رجوع کنید به: بحار الانوار، جلد ۴۳، صفحه ۲۱۵.

۳- [۷۶۷] اقبال، صفحه ۶۱۸.

۴- [۷۶۸] همان مدرک، صفحه ۶۲۱.

تقویم این ماه:

سوم و چهارم و پنجم: طبق بعضی از روایات مصادف با ایام شهادت حضرت فاطمه زهرا علیها السلام است، (۱) و بزرگان و علما به آن اهمّیت خاصی می دادند.

روز بیستم: روز ولادت باسعادت حضرت زهرا علیها السلام در سال دوم بعثت [۷۷۰] یا پنجم بعثت [۷۷۱] است.

از آن جا که ماه جمادی الثانی بیش از هر ماه دیگر، آمیخته با نام مبارک بزرگترین بانوی جهان، سیده نساء العالمین من الاولین و الآخرین حضرت فاطمه زهرا علیها السلام می باشد، پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام در روزهای آغازین ماه، بساط غم و اندوه می گسترانند، و در روز بیستم، غرق امواج سرور و شادی هستند و غرض از همه این مراسم آگاهی بیشتر از فضایل و مناقب آن بانو و اقتباس از خلق و خو، و رنگ و بوی معنوی آن حضرت است، و چه زیبا و الهام بخش است زندگی این بانوی نمونه، در آن خانواده نمونه برای همه، مخصوصاً بانوان.

سزاوار است همه عاشقان این مکتب، به عنوان عزا و سرور، مجالس باشکوه و پرمحتوایی برگزار کنند؛ مجالسی که امواج تبلیغات دشمنان اسلام و اهل بیت علیهم السلام را خنثی کند و روح تازه ای در کالبد دوستان و علاقه مندان بدمد.

اعمال ماه جمادی الثانی:

روز اول: خواندن دعایی که مرحوم سید در «اقبال» نقل کرده است. (۲)

ص: ۶۱۹

۱- [۷۶۹] هر چند مطابق روایت معتبر، سوم این ماه مصادف با ایام شهادت آن حضرت است (مصباح المتهجد، صفحه ۷۹۳ و زاد المعاد، صفحه ۴۵۶ و بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۱۷۰) ولی با توجه به قول ۹۵ روز و محاسبه ماه ها بر اساس ۲۹ و یا ۳۰ روز، این سه روز به عنوان ایام شهادت حضرت زهرا علیها السلام مورد احترام علاقه مندان آن حضرت است.

۲- [۷۷۲] اقبال، صفحه ۶۲۱.

- چهار رکعت نماز: مرحوم «سید بن طاووس» نقل کرده است که در این ماه- هر وقت که باشد؛ هر چند روز اول بهتر است- چهار رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام)، در رکعت اول، پس از سوره «حمد» یک مرتبه «آیهالکرسی» و بیست و پنج مرتبه «أنا انزلناه»؛ در رکعت دوم «حمد» و یک مرتبه سوره «الهیکم التکاثر» و بیست و پنج مرتبه سوره «توحید»؛ در رکعت سوم «حمد» و یک مرتبه «قل یا ایها الکافرون» و بیست و پنج مرتبه سوره «فلق»؛ و در رکعت چهارم «حمد» و یک مرتبه سوره «نصر» و بیست و پنج مرتبه سوره «ناس» را بخواند.

پس از پایان نماز، هفتاد مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

. و هفتاد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ

؛ پس از آن سه مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ؛

آنگاه سر به سجده بگذارد و سه مرتبه بگوید:

يا حَيُّ يا قَيُّوْمُ، يا ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرَامِ، يا اللَّهُ يا رَحْمَنُ يا رَحِيمُ، يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ؛

در پایان هر حاجتی که دارد از خداوند عزوجل طلب نماید، (امید است اجابت گردد)، در این روایت آمده است: هر کس این نماز را با این کیفیت انجام دهد، خداوند خودش و مال و زن و فرزندان او را و همچنین دین و دنیای او را تا سال دیگر حفظ فرماید، و اگر در این سال بمیرد، پاداش شهیدان دارد. (۱) روز سوم در این روز به مناسبت شهادت حضرت زهرا علیها السلام زیارت آن حضرت مطلوب و مناسب است.

مرحوم سید در «اقبال»، این زیارت را برای آن حضرت ذکر کرده است:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يا وَالِدَةَ الْحُجَجِ

سلام بر تو ای سرور بانوان جهانیان، سلام بر تو ای مادر حجّت های

عَلَى النَّاسِ اجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا الْمَظْلُومَةُ الْمَمْنُوعَةُ حَقُّهَا،

بر تمامی مردم، سلام بر تو ای مظلومه ای که از حَقِّش منع شد،

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى امَّتِكَ وَابْنَةِ نَبِيِّكَ، وَرَوْجِهِ وَصِيِّ نَبِيِّكَ، صَلَاةً تُزَلِّفُهَا

خدایا بر کنیزت و دختر پیامبرت و همسر جانشین پیامبرت درود فرست، درودی که

فَوْقَ زُفَىٰ عِبَادِكَ الْمُكْرَمِينَ، مِنْ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَأَهْلِ الْأَرْضِينَ.

منزلی برتر از منزلت بندگان گرامیت از اهل آسمان و زمین به او بدهد.

ص: ۶۲۰

سپس مرحوم سید اضافه می کند: «روایت شده است، هر کس با این عبارات، آن حضرت را زیارت کند و از خدا طلب آمرزش نماید، خداوند گناهانش را می بخشد و او را داخل بهشت می کند»^(۱) روز بیستم در این روز که مصادف با ولادت حضرت زهرا علیها السلام است چند عمل مناسب است:

الف) روزه.

ب) خیرات و صدقات بر مؤمنین.

ج) زیارت آن حضرت (که در بخش زیارات، صفحه ۲۳۵ ذکر شد).^(۲)

ص: ۶۲۱

۱- [۷۷۴] اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲- [۷۷۵] همان مدرک.

تقویم این ماه:

اول ماه: مطابق بعضی از روایات، این روز، روز ولادت امام محمد باقر علیه السلام در سال ۵۷ هجری قمری است. (۱) دوم ماه: مطابق برخی از روایات روز ولادت امام علی التّقی علیه السلام در سال ۲۱۲ هجری است. (۲) سوم ماه: روز شهادت امام علی التّقی علیه السلام در سال ۲۵۴ است. (۳) دهم ماه: روز ولادت امام محمّد تقی علیه السلام طبق بعضی از روایات است. (۴) سیزدهم ماه: روز ولادت امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام است؛ بنا بر مشهور این مولود عزیز جهانِ انسانیت، ۱۲ سال قبل از بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله در داخل خانه کعبه، چشم به جهان گشود. (۵) پانزدهم ماه: مطابق برخی از نقل ها، روز وفات حضرت زینب کبرا علیها السلام است در سال ۶۳ هجری. (۶) هیجدهم ماه: روز وفات جناب ابراهیم، فرزند رسول خداست. (۷) بیست و پنجم ماه: روز شهادت امام موسی بن جعفر علیه السلام در سال ۱۸۳ هجری است. (۸) بیست و ششم ماه: مطابق روایتی، روز وفات حضرت ابوطالب علیه السلام است. (۹) بیست و هفتم ماه: بعثت پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به نبوت است. (۱۰)

فضیلت ماه رجب:

ماه رجب و ماههای شعبان و رمضان، از ماههای بسیار پرفضیلت است، و از تعبیرات بعضی از روایات برمی آید که ماه رجب در میان این سه ماه، امتیاز خاصی دارد، تا آن جا که ماه رجب «ماه خدا» نامیده شده

ص: ۶۲۲

۱- [۷۷۶] مصباح المتّهجد، صفحه ۸۰۱.

۲- [۷۷۷] همان مدرک، صفحه ۸۰۵ و بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۱۱۷، حدیث ۹.

۳- [۷۷۸] مصباح المتّهجد، صفحه ۸۰۵.

۴- [۷۷۹] همان مدرک.

۵- [۷۸۰] همان مدرک، صفحه ۸۰۵ و زاد المعاد، صفحه ۱۹.

۶- [۷۸۱] زینب الكبرى، تألیف علامه محقق شیخ جعفر النقدي، صفحه ۱۲۲.

۷- [۷۸۲] مصباح المتّهجد، صفحه ۸۱۲.

۸- [۷۸۳] بحارالانوار، جلد ۴۸، صفحه ۱، حدیث ۱ و صفحه ۸.

۹- [۷۸۴] همان مدرک.

۱۰- [۷۸۵] (۱۰). همان مدرک، صفحه ۸۱۳.

و ماه شعبان «ماه پیامبر» و ماه مبارک رمضان «ماه اَمّت»! (۱) ماه رجب یکی از ماههای حرام است که آغاز و ادامه جنگ در آن، با دشمنان اسلام حرام می باشد (مگر جنگ دفاعی)، (۲) و جنایات نیز در این ماهها (ماههای حرام)، دیه سنگین تری دارد. (۳) پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله ماه رجب را «ماه اصَبّ» نامیده است، زیرا رحمت خدا در این ماه بر اَمّت فرو می ریزد. (۴) این ماه آمیخته است با یاد پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله (به مناسبت مبعث در بیست و هفتم ماه) و یاد امیر مؤمنان علیه السلام (به مناسبت میلاد مبارک آن حضرت در سیزدهم ماه) و خاطره شهادت موسی بن جعفر علیه السلام (در بیست و پنجم ماه) و روزهای مهم تاریخی دیگر؛ و از این نظر یکی از ماههای بسیار پرخطر اسلامی است.

از روایات متعددی که درباره روزه های ماه رجب - حتّی یک روز از آن - وارد شده، اهمّیت فوق العاده این ماه، و عبادت و خودسازی در آن کاملاً روشن می گردد، که در این جا به گوشه ای از آن اشاره می شود:

۱- مرحوم «شیخ صدوق» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل می کند که یکی از یاران آن حضرت در اواخر ماه رجب خدمتش رسید، چون نظر مبارک امام علیه السلام به او افتاد، فرمود: آیا در این ماه روزه گرفته ای؟

عرض کرد: نه، فرمود: آن قدر ثواب از توفوت شده که اندازه آن را کسی جز خدا نمی داند؛ این ماهی است که خداوند آن را بر سایر ماهها برتری بخشیده و احترام آن را عظیم شمرده، و برای روزه داشتن آن، پاداش های مهمی قرار داده است. آن مرد عرض می کند: آیا اگر در بقیه این ماه روزه بدارم، به بخشی از ثواب می رسم؟ امام علیه السلام فرمود: آری؛ سپس ثواب های مهمی برای کسی که فقط روز آخر ماه، یا دو روز آخر ماه، یا سه روز آخر ماه را روزه بدارد، بیان فرمودند؛ مانند نجات از سکرات مرگ، عذاب قبر و لغزش بر صراط و شداید قیامت و نایل شدن به برائت و رهایی از آتش دوزخ. (۵) ۲- در حدیث دیگری آمده است: «رجب» نام نهری است در بهشت، از شیر سفیدتر و از عسل شیرین تر؛ هر کس یک روز از این ماه را روزه بدارد، از آن می نوشد! (۶) ۳- در حدیث دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: هر کس یک روز از این ماه را روزه بگیرد، خشنودی

ص: ۶۲۳

۱- [۷۸۶] اقبال، صفحه ۶۳۴.

۲- [۷۸۷] مستدرک الوسائل، جلد ۱۱، صفحه ۴۸، حدیث ۲ و جواهرالکلام، جلد ۲۱، صفحه ۳۲.

۳- [۷۸۸] کافی، جلد ۷، صفحه ۲۸۱، حدیث ۶.

۴- [۷۸۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۹۷.

۵- [۷۹۰] امالی صدوق، صفحه ۱۵، حدیث ۷ و بحارالانوار، جلد ۹۴، صفحه ۳۲، حدیث ۶.

۶- [۷۹۱] اقبال، صفحه ۶۳۵.

عظیم خدا را به دست آورده، خشم الهی از او دور می شود، و درهای جهنم به روی او بسته خواهد شد! (۱) ۴- هر کس سه روز از این ماه را که پنجشنبه و جمعه و شنبه باشد، روزه بگیرد، فضیلت بسیار دارد و همچنین در سایر ماههای حرام (۲) در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: هر گاه کسی نتواند در این ماه روزه بگیرد، هر روز صد مرتبه این تسبیحات را بخواند، تا ثواب روزه آن را دریابد:

سُبْحَانَ إِلَهِ الْجَلِيلِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَتَّبِعِي التَّسْبِيحَ إِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ

پاک و منزّه است معبود باشکوه، پاک و منزّه است کسی که تسبیح جز برای او شایسته نیست، پاک و منزّه است

الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، سُبْحَانَ مَنْ لَيْسَ الْعِزَّةَ وَهُوَ لَهُ أَهْلٌ. (۳)

(خداوند) عزیز و گرامی، پاک و منزّه است آن که عزت ردای اوست و او شایسته آن است.

از مجموع احادیث بالا- و دیگر احادیث- به خوبی استفاده می شود که این ماه، ماه تهذیب نفوس و خودسازی و آغاز یک دوره جدید سیر و سلوک الی الله است، که از ماه رجب آغاز و به ماه مبارک رمضان منتهی می شود؛ خوشا به حال آنان که قدر و منزلت این سه ماه را بدانند و از آن بهره کافی بگیرند.

اعمال ماه رجب

اشاره

اعمال این ماه (علاوه بر روزه گرفتن که در بالا گفته شد) بر دو بخش تقسیم می شود:

اول- اعمال مشترک این ماه:

اشاره

این اعمال که مخصوص روز معینی نیست، بلکه در تمام ماه انجام می شود، بسیار است، از جمله:

۱- در تمام ماه رجب، این دعا را بخواند:

يَا مَنْ يَمْلِكُ حَوَائِجَ السَّائِلِينَ، وَيَعْلَمُ ضَمِيرَ الصَّامِتِينَ، لِكُلِّ مَسْئَلَةٍ

ای مالک درخواست های نیازمندان، و دانای راز دل سکوت کنندگان، برای هر درخواستی

مِنْكَ سَمِعَ حَاضِرٌ، وَجَوَابٌ عَتِيدٌ، اللَّهُمَّ وَمَوَاعِيدُكَ الصَّادِقَةُ، وَإِيَادِيكَ

از تو گوشی شنوا و جوابی آماده است، ای خدایی که وعده ات راست و نعمت هایت

الْفَاضِلَةُ، وَ رَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةُ، فَاسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

فراوان و رحمت گسترده است، پس از تو می خواهم که بر محمد و خاندان محمد درود

ص: ۶۲۴

۱- [۷۹۲] اقبال، صفحه ۶۳۴.

۲- [۷۹۳] مقنعه، صفحه ۳۷۵.

۳- [۷۹۴] اقبال، صفحه ۶۳۷.

مُحَمَّدٍ، وَإِنْ تَقْضَى حَوَائِجِي لِلدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

فرستی و حاجت های دنیوی و اخرویم را برآوری، زیرا که تو بر هر چیز توانایی.

۲- بخواند دعایی را که امام صادق علیه السلام در هر روز از ماه رجب آن را می خواندند:

خَابَ الْوَافِدُونَ عَلَى غَيْرِكَ، وَخَسِرَ الْمُتَعَرِّضُونَ إِلَّا لَكَ، وَضَاعَ

وارد شوندگان بر غیر تو ناامید شدند و روکنندگان به غیر تو زیانکار شدند، و گردآمدگان

المُلْمُومُونَ إِلَّا بِكَ، وَاجْتَدَبَ الْمُتَتَجِعُونَ إِلَّا مِنْ ائْتَجَعَ فَضْلَكَ، بِأَبْكَ مَفْتُوحٌ

به غیر درگاه تو نابود گردیدند، متوسل شدگان به غیر فضل تو دست خالی ماندند، درگاهت به روی مشتاقان

لِلرَّاعِبِينَ، وَخَيْرُكَ مَبْدُولٌ لِلطَّالِبِينَ، وَفَضْلُكَ مُبَاحٌ لِلسَّائِلِينَ، وَنَيْلُكَ

گشوده، و خیرت به درخواست کنندگان عطا شده، و لطفت برای نیازمندان شامل و عطایت

مُتَاحٌ لِلْأَمْلِينَ، وَرِزْقُكَ مَبْسُوطٌ لِمَنْ عَصَاكَ، وَحِلْمُكَ مُعْتَرِضٌ لِمَنْ

برای آرزومندان مهیاست، و روزیت برای نافرمانان گسترده، و شکیباییت دشمنان

نَوَاكٍ، عَادَتُكَ الْإِحْسَانُ إِلَى الْمُسِيئِينَ، وَسَبِيلُكَ الْإِنْقَاءُ عَلَى

را در بر گرفته است، نیکی به گنهکاران عادت و مهلت به دشمنان روش

الْمُعْتَدِينَ، اللَّهُمَّ فَاهِدِنِي هُدَى الْمُهْتَدِينَ، وَارْزُقْنِي اجْتِهَادَ

توست، خدایا همانند هدایت هدایت یافتگان راهنماییم کن، و جهاد جهادگران را روزیم

الْمُجْتَهِدِينَ، وَلَا تَجْعَلْنِي مِنَ الْغَافِلِينَ الْمُبْعَدِينَ، وَاعْفُزْ لِي يَوْمَ الدِّينِ. (۲)

کن، و مرا از غافلان دور (از رحمتت) قرار مده، و در روز قیامت مرا بیامرز.

۳- شیخ در «مصباح» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: در ماه رجب این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ صَبْرَ الشَّاكِرِينَ لَكَ، وَعَمَلَ الْخَائِفِينَ مِنْكَ، وَيَقِينَ

خدایا صبر شکر گزارانت و کردار خائفانت و یقین

ص: ۶۲۵

۱- [۷۹۵] اقبال، صفحه ۶۴۳.

۲- [۷۹۶] همان مدرک.

الْعَابِدِينَ لَكَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، وَأَنَا عَبْدُكَ الْبَائِسُ الْفَقِيرُ، أَنْتَ

عبادت کنندگان را، از تو می خواهم خدایا تویی برتر و با عظمت و منم بنده نیازمند و محتاجت، تویی

الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ، وَأَنَا الْعَبْدُ الدَّلِيلُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأْمُنْ

بی نیاز ستوده و منم بنده فرمانبردار، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

بِعِنَاكَ عَلَى فَقْرِي وَبِحِلْمِكَ عَلَى جَهْلِي وَبِقُوَّتِكَ عَلَى ضَعْفِي يَا قَوِي

و با بی نیازیت فقرم را و با بردباریت جهلم را و با نیرومندیت ناتوانیم را برطرف کن، ای توانا

يَا عَزِيزُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ، وَاكْفِنِي مَا

ای با عزت، خدایا بر محمد و خاندان پاک او همان جانشینان پسندیده درود فرست، و آنچه از

اهمّنی مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

کارهای دنیا و آخرت که مرا به زحمت انداخته کفایت کن، ای مهربان ترین مهربانان.

«سید بن طاووس» نیز این دعا را در «اقبال»، روایت کرده است و از روایت او به دست می آید که این دعا از جامعترین دعاها

است که در همه اوقات می توان آن را خواند. (۲)

۴- شیخ طوسی می فرماید: مستحب است، هر روز این دعا را بخوانند:

اللَّهُمَّ يَا ذَا الْمَنِّ السَّابِغِ، وَالْأَلَاءِ الْوَازِعِ، وَالرَّحْمَةِ الْوَاسِعِ، وَالْقُدْرَةِ

خدایا، ای صاحب خیر و برکت فراوان و نعمت های بی شمار، و رحمت گسترده و توانایی

الْجَامِعِ، وَالنَّعْمِ الْجَسِيمِ، وَالْمَوَاهِبِ الْعَظِيمِ، وَالْأَيَادِي الْجَمِيلِ،

جامع، و نعمت های بزرگ و عطاها با عظمت، و دستگیری های زیبا

وَالْعَطَايَا الْجَزِيلِ، يَا مَنْ لَا يُنْعَتُ بِتَمَثِيلٍ، وَلَا يُمَثَّلُ بِنَظِيرٍ، وَلَا يُغْلَبُ

و بخشش های فراوان، ای کسی که با مثال توصیف نشوی و همانند و نظیری نداری، و شکست ناپذیری،

بِظَهِيرٍ، يَا مَنْ خَلَقَ فَرَزَقًا، وَالْهَمَّ فَانْطَقَ، وَابْتَدَعَ فَشَرَعَ، وَعَلَا فَارْتَفَعَ،

ای که آفریده و روزی داده ای، و الهام نموده و گویا ساخته ای و نوآوری کرده و آغاز نموده ای و برتری داده و بالا برده ای

وَ قَدَّرَ فَاحْسَنَ، وَ صَوَّرَ فَاتَّقَنَ، وَ اخْتَجَّ فَابْلَغَ، وَ اَنْعَمَ فَاسْبَغَ، وَ اعْطَى

و تقدیر نموده و نیکو ساخته ای، و صورت بخشیده و استوار گردانده ای، دلیل آورده و رسا ساخته ای، و نعمت داده و فراوان گردانده ای، و عطا نموده

ص: ۶۲۶

۱- [۷۹۷] مصباح المتهدجد، صفحه ۸۰۲.

۲- [۷۹۸] اقبال، صفحه ۶۴۳.

فَاجْزَلْ، وَ مَنْحَ فَافْضَلْ، يَا مَنْ سَمَا فِي الْعِزِّ فَفَاتَ خَوَاطِرَ الْأَبْصَارِ، وَ دَنَا

و افزون ساخته ای، بخشیده و فزونی داده ای، ای که در عزت چنان ارجمندی که از دیدگان ناپدید گشته ای و در

فِي اللَّطْفِ فَجَازَ هَوَاجِسَ الْأَفْكَارِ، يَا مَنْ تَوَحَّدَ بِالْمُلْكِ فَلَا نَدَّ لَهُ فِي

لطف و احسان چنان نزدیکی که به فکر و گمان خطور نمی کنی، ای که در فرمانروایت یگانه ای و رقیبی در قلمرو

مَلَكَوَتِ سُلْطَانِهِ، وَ تَفَرَّدَ بِالْأَلَاءِ وَالْكَبْرِيَاءِ فَلَا ضِدَّ لَهُ فِي جَبْرُوتِ

حکومت نداری، و در نعمت ها و بزرگی یکتایی که در عظمت مقامت رقیبی نداری،

شَانِهِ، يَا مَنْ حَارَتْ فِي كِبْرِيَاءِ هَيْبَتِهِ دَقَائِقُ لَطَائِفِ الْأَوْهَامِ،

ای که در بزرگی شکوهت ذهن های دقیق و موشکاف حیران است

وَ انْحَسَرَتْ دُونَ ادْرَاكِ عَظَمَتِهِ خَطَائِفُ ابْصَارِ الْأَنَامِ، يَا مَنْ عَنَتِ الْوُجُوهُ

و در برابر درک بزرگیت دیدگان تیزبین مردم درمانده است، ای که چهره ها در برابر هیبتش

لِهَيْبَتِهِ، وَ خَضَعَتِ الرِّقَابُ لِعَظَمَتِهِ، وَ وَجَلَتِ الْقُلُوبُ مِنْ خَيْفَتِهِ، اسْتَلْكَ

فروتن گشته و گردنها در برابر عظمتش خاضع گردیده و دل ها از ترس او لرزان است، از تو می خواهم

بِهَذِهِ الْمِدْحَةِ الَّتِي لَا تَبْغِي إِلَّا لَكَ، وَ بِمَا وَايَتْ بِهِ عَلَي نَفْسِكَ لِذَاعِيكَ

به حق این ستایشی که جز تو را شایسته نیست و به حق آنچه بر خوانندگان مؤمنت بر عهده

مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ بِمَا ضَمِنْتَ الْإِجَابَةَ فِيهِ عَلَي نَفْسِكَ لِلذَّاعِينَ، يَا اسْمَعَ

گرفته ای و به حق آنچه اجابتش را بر خوانندگان ضمانت کرده ای، ای شنواترین

السَّمْعِينَ، وَ ابْصَرَ النَّاطِرِينَ، وَ اسْرَعَ الْحَاسِبِينَ، يَا ذَا الْقُوَّةِ الْمَتِينِ، صَلِّ

شنوایان و بیناترین بینایان، و سریع ترین حسابگران، ای صاحب نیروی استوار،

عَلَي مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَ عَلَي أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ اقْسِمْ لِي فِي شَهْرِنَا هَذَا

بر محمد خاتم پیامبران و خاندانش درود فرست، و در این ماه بهترین آنچه قسمت نموده ای

خَيْرَ مَا قَسَمْتَ، وَاحْتِمَ لِي فِي قَضَائِكَ خَيْرَ مَا حَتَمْتَ، وَاحْتِمَ لِي

روزیم کن، و بهترین آنچه را که در حکمت تعیین نموده ای برایم مقدر نما، و پایان کارم را

بِالسَّعَادَةِ فِيمَنْ حَتَمْتَ، وَاحْتِمَ لِي مَا احْتِمْتَنِي مَوْفُورًا، وَامْنِي مَسْرُورًا

به سعادت ختم نما، مادامی که زنده ام روزیم را فراوان گردان، و مرا خوشحال و آمرزیده

وَمَغْفُورًا، وَتَوَلَّ أَنْتَ نَجَاتِي مِنْ مُسَائِلِهِ الْبُرْزَخِ، وَادْرَأْ عَنِّي مُنْكَرًا

بمیران، و رهاییم از سؤال های برزخ را بر عهده گیر، و منکر و نکیر را از من

ص: ۶۲۷

وَنَكِيرًا، وَارْ عَيْنِي مُبَشِّرًا وَبَشِيرًا، وَاجْعَلْ لِي إِلَى رِضْوَانِكَ وَجِنَانِكَ

دور کن و مبشّر و بشیر را به من نشان ده، و راهی به سوی خوشنودی و بهشت

مَصِيرًا، وَعَيْشًا قَرِيرًا، وَ مُلْكًا كَبِيرًا، وَ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ كَثِيرًا. (۱)

و زندگانی خوش و خرم و جایگاهی بزرگ برایم قرار ده و بر محمد و خاندانش فراوان درود فرست.

۵- مرحوم «شیخ طوسی» از شیخ کبیر ابوجعفر محمد بن عثمان بن سعید، که از نواب چهارگانه حضرت مهدی علیه السلام است این روایت را از آن حضرت نقل کرده است، که در هر روز از ایام رجب، این دعا را بخوان:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَعَانِي جَمِيعٍ مَا يَدْعُوكَ بِهِ وُلاةُ أَمْرِكَ، الْمَأْمُونُونَ عَلَى

خدایا از تو می خواهم به محتوای تمامی آنچه پیروان فرمانت تو را به آن می خوانند، آنان که امین بر

سِرِّكَ، الْمُسْتَبْشِرُونَ بِأَمْرِكَ، الْوَأَصْفُونَ لِقُدْرَتِكَ، الْمُعْلَنُونَ لِعَظَمَتِكَ،

اسرار، مسرور به فرمانت، ستاینده توانایت و آگاه کننده بر عظمت تواند،

أَسْأَلُكَ بِمَا نَطَقَ فِيهِمْ مِنْ مَشِيَّتِكَ، فَجَعَلْتَهُمْ مَعَادِنَ لِكَلِمَاتِكَ، وَارْكَانًا

از تو می خواهم به حق خواستت که در مورد آنان جاری شده و آنان را گنجینه کلمات و پایه های

لِتَوْحِيدِكَ وَآيَاتِكَ وَمَقَامَاتِكَ الَّتِي لَا تَعْطِيلَ لَهَا فِي كُلِّ مَكَانٍ، يَعْرِفُكَ

یگانگی و نشانه ها و مقامات قرارشان داده ای، مقاماتی که در هیچ مکانی تعطیل بردار نیست، هر که تو را

بِهَا مَنْ عَرَفَكَ، لَا فَرْقَ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا إِلَّا أَنَّهُمْ عِبَادُكَ وَخَلْقُكَ، فَتَقْهَا

می شناسد به واسطه آن می شناسد، فرقی میان تو و آنها نیست جز اینکه آنان بنده و مخلوق تو هستند، و اصلاح

وَرْتَقْهَا بِيَدِكَ، بَدُوها مِنْكَ وَعَوْدُها إِلَيْكَ، أَعْضَادُ وَأَشْهادُ وَمُنَاهُ وَأَذْوَادُ،

امورشان بدست توست، آغاز آنها از جانب تو و بازگشت آنها به سوی توست، حامیان و گواهان و پشتیبانان و مدافعان

وَحَفَظَهُ وَرُؤَادُ، فَبِهِمْ مَلَأَتْ سَمَائِكَ وَارْضَاكَ، حَتَّى ظَهَرَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

و نگهبانان و طلایه داران تواند، پس بواسطه آنها آسمانها و زمینت را پر نمودی تا اینکه کلمه «لا إله الا

ص: ۶۲۸

۱- [۷۹۹] مصباح المتهدج، صفحه ۸۰۲.

أَنْتَ، فَبِذَلِكَ اسْتُلِكَ، وَبِمَوَاقِعِ الْعِزِّ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَبِمَقَامَاتِكَ وَعَلَامَاتِكَ،

«أنت» آشکار شد، پس به واسطه آن و جایگاه های رحمت ارجمندت و مقام ها و نشانه های از تو می خواهیم،

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَنْ تَزِيدَنِي إِيمَانًا وَتَثْبِتًا، يَا بَاطِنًا

که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و بر ایمان و پایداریم بیافزایی، ای نهان

فِي ظُهُورِهِ، وَظَاهِرًا فِي بَطُونِهِ وَمَكُونِهِ، يَا مُفَرِّقًا بَيْنَ النُّورِ وَالذُّجُورِ،

در عین آشکاری، و ای آشکار در عین پوشیدگی و مستوری، ای جداکننده روشنایی و تاریکی،

يَا مَوْصُوفًا بِغَيْرِ كُنْهِ، وَمَعْرُوفًا بِغَيْرِ شَبْهِ، حَادٌّ كُلِّ مَحْدُودٍ، وَشَاهِدٌ كُلِّ

ای ستوده شده ناشناخته و شناخته شده بی نظیر، ای محدودکننده هر محدود، و ای گواه هر

مَشْهُودٍ، وَمَوْجِدٌ كُلِّ مَوْجُودٍ، وَمُحْصِيٌّ كُلِّ مَعْدُودٍ، وَفَاقِدٌ كُلِّ مَفْقُودٍ،

گواهی شده، و ای پدیدآورنده هر موجود، و ای احصاکننده هر شمارش شده، و ای محرومکننده هر گمشده،

لَيْسَ دُونَكَ مِنْ مَعْبُودٍ، أَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْجُودِ، يَا مَنْ لَا يَكْفِيهِ بَكْفِيٌّ،

جز تو معبودی نیست و شایسته بزرگی و بخششی، ای که به چگونگی توصیف نشوی

وَلَا يُؤَيِّنُ بَيْنِي، يَا مُحْتَجِبًا عَنْ كُلِّ عَيْنٍ، يَا دَيْمُومٌ يَا قَيُّومٌ، وَعَالِمٌ

و مکانی برایت تعیین نشود، ای پوشیده از دیده ها، ای جاوید، ای خداوند پایدار، و دانای

كُلِّ مَعْلُومٍ، صَلِّ عَلَيَّ عِبَادِكَ الْمُتَّجِبِينَ، وَبَشِّرْكَ الْمُحْتَجِبِينَ،

هر معلوم، بر بندگان برگزیده و پرده نشینان

وَمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَبِهِمُ الصَّافِينَ الْحَافِينَ، وَبَارِكْ لَنَا فِي شَهْرِنَا

و فرشتگان مقرب و خاموشان صف کشیده در گرداگردت درود فرست، و بر ما مبارک گردان این ماه

هَذَا الْمَرْجَبِ الْمَكْرَمِ، وَمَا بَعْدَهُ مِنَ الْأَشْهُرِ الْحُرْمِ، وَأَسْبِغْ عَلَيْنَا فِيهِ

رجب گرامی و ماه های حرام بعد از آن را، و نعمت های از این ماه بر ما

النَّعْمَ، وَاجْزِلْ لَنَا فِيهِ الْقِسْمَ، وَابْرِرْ لَنَا فِيهِ الْقِسْمَ، بِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ

فرو ریز و روزی ما را فراوان گردان، و قسم های ما را در آن ادا کن، به حق نام با عظمت

الْأَعْظَمِ الْأَجَلِّ الْأَكْرَمِ، الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى النَّهَارِ فَاضَاءً، وَعَلَى اللَّيْلِ

و بزرگ و باشکوه و گرامیت، که با آن روز را روشن و شب

فَاطْلَمَ، وَاعْفِرْ لَنَا مَا تَعَلَّمْنَا مِنَّا وَلَا نَعْلَمُ، وَاعْصِمْنَا مِنَ الذُّنُوبِ خَيْرِ الْعِصْمِ،

را تاریک ساختی و آنچه از ما می دانی و ما نمی دانیم بیامرز، و ما را به بهترین شکل از گناهان بازدار،

ص: ۶۲۹

وَإِكْفِنَا كَوَافِي قَدْرِكَ، وَآمِنُنْ عَلَيْنَا بِحُسْنِ نَظْرِكَ، وَلَا تَكِلْنَا إِلَى غَيْرِكَ،

ما را در برابر حوادث سخت یاری ده و با حسن نظرت بر ما منت گذار و ما را به غیر خودت وا مگذار

وَلَا تَمْنَعْنَا مِنْ خَيْرِكَ، وَبَارِكْ لَنَا فِيمَا كَتَبْتَهُ لَنَا مِنْ أَعْمَارِنَا، وَأَصْلِحْ

و از احسانت محروم مساز، در عمری که برای ما مقرر داشته ای برکت ده، و اسرار

لَنَا خَبِيئَةَ اسْرَارِنَا، وَاعْطِنَا مِنْكَ الْأَمَانَ، وَاسْتَعْمِلْنَا بِحُسْنِ الْإِيمَانِ،

پنهانی ما را اصلاح گردان، و ما را از جانب خودت امان ده، و به ما ایمان نیک عطا کن،

وَبَلِّغْنَا شَهْرَ الصَّيَامِ، وَمَا بَعْدَهُ مِنَ الْأَيَّامِ وَالْأَعْوَامِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۱)

و ما را به ماه رمضان و روزها و سال های بعد از آن برسان، ای صاحب شکوه و بزرگواری.

۶- شیخ طوسی در روایت دیگری از ناحیه مقدسه حضرت مهدی علیه السلام، توسط شیخ ابوالقاسم حسین بن روح رحمه الله که از نواب خاص است این دُعا را برای ایام ماه رجب نقل کرده است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِالْمَوْلُودَيْنِ فِي رَجَبٍ، مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الثَّانِي وَابْنِهِ

خدایا از تو می خواهم به حق دو مولود ماه رجب محمد بن علی دوم (امام جواد) و فرزندش

عَلِيٍّ بْنِ مُحَمَّدٍ الْمُتَنَجِّبِ، وَأَتَقَرَّبُ بِهِمَا إِلَيْكَ خَيْرَ الْقُرْبِ، يَا مَنْ إِلَيْهِ

علی بن محمد آن امام برگزیده، و به واسطه آن دو به بهترین شکل به تو تقرّب می جویم، ای کسی که

الْمَعْرُوفُ طَلِبَ، وَفِيمَا لَدَيْهِ رُغَبٌ، أَسْأَلُكَ سُؤَالَ مُقْتَرِفِ مُذْنِبٍ، قَدْ

نیکی از او درخواست شود و آنچه نزد اوست آرزو شود، از تو می خواهم همانند درخواست ستم پیشه گناهکاری که

أَوْبَقَتْهُ ذُنُوبُهُ، وَأَوْثَقَتْهُ عُيُوبُهُ، فَطَالَ عَلَى الْخَطَايَا ذُنُوبُهُ، وَمِنَ الرَّزَايَا

گناهانش او را به هلاکت افکنده، و زشتی هایش او را اسیر کرده، و پایداری او بر گناهان طولانی شده و آمیخته شدن کارهایش با مصائب

خُطُوبُهُ، يَسْأَلُكَ التَّوْبَةَ وَحُسْنَ الْأَوْبَةِ، وَالنُّزُوعَ عَنِ الْحَوْبَةِ، وَمِنَ النَّارِ

به طول انجامیده و از تو می خواهد توفیق بر توبه و بازگشت نیکو (به سویت)، و جدایی از گناه، و آزادی از آتش

فَكَأَنَّ رَبِّيَّ، وَالْعَفْوَ عَمَّا فِي رَبِّيَّ، فَأَنَّ مَوْلَىٰ اعْظُمِ اَمَلِهِ وَثِقَتِهِ،

دوزخ را، و بخشش از خطاهایی که بر گردن اوست، پس تو ای مولای من بزرگترین آرزو و تکیه گاه اویی،

ص: ۶۳۰

۱- [۸۰۰] مصباح المتهدجد، صفحه ۸۰۳ و بلد الامین، صفحه ۱۷۹ (با اندکی تفاوت).

اللَّهُمَّ واسئلك بِمَسَائِلِكَ الشَّرِيفَةِ، وَوَسَائِلِكَ الْمُنيْفَةِ، أَنْ تَتَعَمَّدَنِي فِي

خدایا از تو می خواهم به حق درخواست های شرافتمندان و اسباب عالیه ات، که مرا در

هَذَا الشَّهْرِ بِرَحْمَةٍ مِنْكَ وَاسِعَةٍ، وَنِعْمَةٍ وَازِعَةٍ، وَنَفْسٍ بِمَا رَزَقْتَهَا قَانِعَةٍ،

این ماه در رحمت وسیع و نعمت بازدارنده از گناه غوطه ور سازی و نفسی به من عطا کنی که به آنچه روزیش داده ای

الی نُزُولِ الْحَافِرَةِ، وَمَحَلِّ الْأَخْرَةِ، وَمَا هِيَ إِلَيْهِ صَائِرَةٌ. (۱)

تا فرود آمدن در قبر و جایگاه ابدی و آنچه سرانجام اوست، قانع باشد.

۷- همچنین شیخ طوسی روایت کرده است از جناب ابوالقاسم حسین بن روح رحمه الله- که نایب خاص حضرت صاحب الامر علیه السلام است- فرمود: در ماه رجب، به هر یک از مشاهد مشرفه که رفتی، با این عبارت، آن معصوم را زیارت کن. وقتی که داخل شدی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اشْهَدَنَا مَشْهَدَ اَوْلِيَآئِهِ فِي رَجَبٍ، وَاَوْجَبَ عَلَيْنَا مِنْ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که ما را در ماه رجب در زیارتگاه دوستانش حاضر نمود، و حقوق واجب آنها را بر ما

حَقَّهِمْ مَا قَدْ وَجَبَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمُنتَجِبِ، وَعَلَى اَوْصِيَآئِهِ

لازم نمود، و درود خدا بر محمد برگزیده و بر جانشینان او که

الْحُجْبِ، اللَّهُمَّ فَكَمَا اشْهَدْنَا مَشْهَدَهُمْ، فَأَنْجِزْ لَنَا مَوْعِدَهُمْ، وَ اَوْرِدْنَا

حجابها (در برابر آتشند)، خدایا همان گونه که ما را در زیارتگاه آنان حاضر نموده ای، وعده دیدار آنها را برای ما حتمی کن و ما را به محل ورود آنان

مَوْرِدِهِمْ، غَيْرَ مُحَلِّئِينَ عَن وِرْدِ فِي دَارِ الْمُقَامَةِ وَ الْخُلْدِ، وَ السَّلَامُ

در جایگاه اقامت و بهشت داخل کن بدون ممانعت از داخل شدن، و سلام و درود

عَلَيْكُمْ، اِنِّي قَصَدْتُكُمْ وَاعْتَمَدْتُكُمْ بِمَسْئَلَتِي وَ حَاجَتِي وَ هِيَ فَكَاكُ

بر شما باد، به یقین من به شما رو آورده و با خواسته و حاجتم به شما اعتماد نموده ام و خواسته ام رهایی

رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ الْمَقَرُّ مَعَكُمْ فِي دَارِ الْقَرَارِ، مَعَ شِيعَتِكُمُ الْأَبْرَارِ،

از آتش دوزخ و جای گرفتن در سرای باقی به همراه شیعیان نیکوکار شماست،

وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ، أَنَا سَائِلُكُمْ وَ أَمْلِكُمْ فِيمَا

و سلام و درود بر شما باد به واسطه صبر و بردباری شما پس (مقام صابران) چه جایگاه نیکوییست، من از شما خواهانم و در آنچه به شما

ص: ۶۳۱

۱- [۸۰۱] مصباح المتهدج، صفحه ۸۰۴. عدم ذکر میلاد مبارک امیرمؤمنان علی علیه السلام در این دعا شاید به خاطر وضوح آن بوده است.

الْيَكُمُ التَّفْوِيضُ، وَ عَلَيْكُمُ التَّغْوِيضُ، فَبِكُمْ يُجَبِّرُ الْمَهِيضُ، وَ يُشْفَى

واگذار شده و پاداش آن با شماست به شما امیدوارم، چرا که با وساطت شما استخوان شکسته پیوند خورده و بیمار شفا

الْمَرِيضُ، وَ مَا تَزْدَادُ الْأَرْحَامُ وَ مَا تَغِيضُ، أَنِّي بِسِرِّكُمْ مُؤْمِنٌ، وَ لِقَوْلِكُمْ

یابد و آنچه در رحمهاست کم و زیاد شود، من به یقین به اسرار شما ایمان دارم و تسلیم گفتار

مُسْلِمٌ، وَ عَلَى اللَّهِ بِكُمْ مُقْسِمٌ فِي رَجْعِي بِحَوَائِجِي وَ قَضَائِهَا وَ امْضَائِهَا

شما میم و خدا را به شما قسم می دهم در بازگشتم با خواسته های برآورده و تأیید شده

وَ أَنْجَاحِهَا وَ إِبْرَاحِهَا، وَ بِشُؤْنِي لَدَيْكُمْ وَ صَلَاحِهَا، وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ

و روا و آشکار شده، و با اصلاح کارهایم نزد شما، و سلام و درود بر شما باد

سَلَامٌ مُودِعٌ، وَ لَكُمْ حَوَائِجُهُ مُودِعٌ، يَسْأَلُ اللَّهُ إِلَيْكُمْ الْمَرْجِعَ، وَ سَعْيُهُ

همانند سلام شخصی که خداحافظی می کند و خواسته هایش را نزد شما به ودیعه می گذارد، و از خداوند درخواست بازگشت

إِلَيْكُمْ غَيْرُ مُنْقَطِعٍ، وَ أَنْ يَرْجِعَنِي مِنْ حَضْرَتِكُمْ خَيْرٌ مَرْجِعٍ إِلَى جَنَابِ

مرتب به سوی شما را دارد، و (از خدا می خواهم که) مرا به نیکوترین وجه از حضور شما بازگرداند به سوی مکانی

مُتْرَعٍ، وَ حَفْضٍ مُوسِعٍ، وَ دَعَاهُ وَ مَهْلٍ إِلَى حِينِ الْأَجْلِ، وَ خَيْرٍ مَصِيرٍ

سرسبز و خرم و زندگانی وسیع و در خوشی و آسایش تا زمان مرگ و بهترین بازگشت

وَ مَحَلٌّ فِي النَّعِيمِ الْأَزَلِّ، وَ الْعَيْشِ الْمُقْتَبَلِ، وَ دَوَامِ الْأُكْلِ، وَ شُرْبِ

و جایگاهی در بهشت جاویدان، همراه با زندگی مورد قبول و خوراکی های دائمی و نوشیدن

الرَّحِيقِ، وَ السَّلْسَلِ وَ عَلٌّ وَ نَهْلٍ، لَا سَامَ مِنْهُ وَ لَا مَلَلٌ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ

شربت ناب و آب گوارا و لذت بخش و دلچسب که دلتنگی و آزرده گی از آن نباشد و رحمت

و بَرَكَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ [عَلَيْكُمْ (۱)]، حَتَّى الْعُودِ إِلَى حَضْرَتِكُمْ، وَ الْفَوْزِ فِي

و برکات و درودهای خدا [بر شما باد]، تا زمانی که به حضور شما بازگردم و در رجعت شما رستگار شده

كَرَّتْكُمْ، وَ الْحَشْرِ فِي زُمْرَتِكُمْ، وَ السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

و در گروه شما محشور شوم، و سلام و رحمت و برکات

عَلَيْكُمْ، وَ صَلَوَاتُهُ وَ تَحِيَّاتُهُ، وَ هُوَ حَسْبُنَا وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ. (۲)

و درودها و تحیات خدا بر شما باد که او ما را کافی و بهترین وکیل است.

ص: ۶۳۲

۱- [۸۰۲] کلمه «علیکم» در اقبال آمده است.

۲- [۸۰۳] مصباح المتهدجد، صفحه ۸۲۱ و اقبال، صفحه ۶۳۱ (با اندکی تفاوت).

۸- «سید بن طاووس» از محمد بن ذکوان (معروف به محمد سجّاد، که بر اثر سجده های طولانی به این نام، نامیده شده بود) روایت کرده است، که به امام صادق علیه السلام عرض کردم: این ماه، ماه رجب است، به من دعایی بیاموز که خداوند متعال مرا با آن منفعت بخشد!

امام علیه السلام فرمود: بنویس بسم الله الرحمن الرحيم و بگو در هر شب و روز از ماه رجب، پس از هر نماز:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

يَا مَنْ ارْجُوهُ لِكُلِّ خَيْرٍ، وَ آمَنْ سَخَطُهُ عِنْدَ كُلِّ شَرٍّ، يَا مَنْ يُعْطَى

ای کسی که برای هر چیزی به تو امیدوارم، و از هر شری از خشمت ایمنی می جویم، ای کسی که در برابر اطاعت

الْكَثِيرِ بِالْقَلِيلِ، يَا مَنْ يُعْطَى مَنْ سَأَلَهُ، يَا مَنْ يُعْطَى مَنْ لَمْ يَسْأَلْهُ وَمَنْ لَمْ

اندکم پاداش فراوان بخشی، ای کسی که هر کس از تو درخواست کند عطا می کنی، ای کسی که از روی

يَعْرِفُهُ تَحُنُّنًا مِنْهُ وَ رَحْمَةً، اعْطِنِي بِمَسْئَلَتِي أَيَّاكَ، جَمِيعَ خَيْرِ الدُّنْيَا

دلسوزی و رحمت به کسی که از تو درخواستی نکرده و تو را نشناسد نیز عطا کنی، به واسطه درخواستم از تو تمامی خیر دنیا

وَ جَمِيعَ خَيْرِ الْآخِرَةِ، وَ اصْرِفْ عَنِّي بِمَسْئَلَتِي أَيَّاكَ، جَمِيعَ شَرِّ الدُّنْيَا

و آخرت را به من عطا کن و تمامی شر دنیا و آخرت را از من

وَ شَرِّ الْآخِرَةِ، فَإِنَّهُ غَيْرُ مُنْقُوصٍ مَا أُعْطِيَ، وَ زِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ يَا كَرِيمٌ.

باز دار، به یقین آنچه تو عطا کنی بی نقص و کامل است، و از فضلت بر من بیافزا، ای بخشنده،

سپس آن حضرت، محاسن شریف خود را، با دست چپ خود گرفت و در حالی که انگشت سبّابه دست راست خود را

حرکت داد، با حالت تضرّع و التجا این دعا را خواند. سپس گفت:

يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا ذَا النُّعْمَاءِ وَالْجُودِ، يَا ذَا الْمَنِّ وَالطَّوْلِ، حَرِّم

ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای صاحب نعمتها و بخشش، ای صاحب لطف و کرم، آتش

شَيْبَتِي عَلَى النَّارِ. (۱)

دوزخ را بر من حرام کن.

۹- رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس در ماه رجب صد مرتبه بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

و در پایان صدقه ای بدهد، خداوند کارش را به رحمت و مغفرت پایان

ص: ۶۳۳

۱- [۸۰۴] اقبال، صفحه ۶۴۴ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۹۰.

دهد و هر کس چهارصد مرتبه آن را بگوید فضیلت شهیدان را دارد. (۱) ۱۰- همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که در ماه رجب هزار مرتبه

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ»

بگوید، خداوند برای او حسنات فراوانی می نویسد. (۲) ۱۱- در روایتی آمده است: «هر کس در ماه رجب، در وقت صبح، هفتاد مرتبه و شبانگاه نیز هفتاد مرتبه بگوید:

«اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ»

و پس از آن، دستها را بلند کند و بگوید:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ تُبْ عَلَيَّ»

اگر در همان ماه رجب بمیرد، خداوند از او راضی خواهد بود ...». (۳) ۱۲- در طول این ماه هزار مرتبه بگوید:

«اسْتَغْفِرُ اللَّهَ ذَا الْجَلَالِ وَ الْإِكْرَامِ مِنْ جَمِيعِ الذُّنُوبِ وَالْآثَامِ»

تا خداوند رحمان وی را بیامزد. (۴) ۱۳- «سید بن طاووس» در «اقبال» فضیلت فراوانی برای خواندن سوره «قل هو الله احد» در ماه رجب نقل کرده است؛ از جمله از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده است: هر کس با نیت پاک در ماه رجب، ده هزار مرتبه سوره «قل هو الله احد» را بخواند، وارد عرصه قیامت شود در حالی که از گناه پاک باشد مانند روزی که از مادر متولد شده است، و هفتاد فرشته به استقبال او می آیند و به وی بشارت بهشت را می دهند.

همچنین آن حضرت برای هزار بار خواندن سوره «قل هو الله احد» در این ماه و حتی صد بار نیز پاداش زیادی ذکر کرد. (۵) ۱۴- در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که آن حضرت فرمود: «هر کس یک روز از ماه رجب را روزه بدارد، و چهار رکعت نماز بگذارد (هر دو رکعت با یک سلام) و در رکعت اول صد مرتبه «آیهالکرسی» بخواند و در رکعت دوم، دوایست مرتبه «قل هو الله احد»؛ پیش از مردن جای خود را در بهشت می بیند و یا دیگری جای او را ببیند (و برای او توصیف کند)». (۶) ۱۵- در طول ماه رجب شصت رکعت نماز بجا آورد به این نحو که: در هر شب از این ماه، دو رکعت نماز بخواند، در هر رکعت، یک مرتبه «حمد» و سه مرتبه «قل یا ایها الکافرون» و یک مرتبه «قل هو الله احد» بخواند و پس از سلام نماز، دستها را بلند کند و بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي

معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده

- ١- [٨٠٥] اقبال، صفحه ٦٤٨.
- ٢- [٨٠٦] همان مدرک.
- ٣- [٨٠٧] همان مدرک.
- ٤- [٨٠٨] مفاتيح الجنان، اعمال ماه رجب.
- ٥- [٨٠٩] اقبال، صفحه ٦٤٨.
- ٦- [٨١٠] همان مدرک، صفحه ٦٣٧.

وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَالْيَهُ

و می میراند، و اوست زنده ای که هرگز نمیرد، خیر و نیکی بدست اوست و بر هر چیز تواناست، و بازگشت (همه)

الْمَصِيرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

به سوی اوست، و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، خدایا بر محمد

مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَآلِهِ.

آن پیامبر درس نخوانده و خاندان پاکش درود فرست.

و آنگاه دست ها را به صورت خود بکشد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس این عمل را به جا آورد، خداوند دعایش را مستجاب گرداند...» (۱) ۱۶-
مرحوم «علامة مجلسی» در «زاد المعاد» روایتی را از امیر مؤمنان علی علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده
است که آن حضرت فرمود: هر کس در هر شب و یا در هر روز از ماههای رجب، شعبان و رمضان سوره «حمد»،
«آیهالکرسی» و سوره های «قل یا ایها الکافرون»، «قل هو الله احد»، «قل اعوذ برب الفلق» و «قل اعوذ برب الناس» را سه مرتبه
بخواند و سه مرتبه بگوید:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ»

و سه مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ»

و سه مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ»

و چهارصد مرتبه بگوید:

«اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ»

خداوند گناهانش را ببامرزد (هر چند زیاد باشد) سپس در ادامه فرمود: اگر کسی در مدت عمرش یک بار این عمل را بجا
آورد، خداوند در برابر هر حرفی پاداش فراوانی به وی عطا کند... (۲)

لیله الزغائب:

۱۷- ليله الرغائب: اولین شب جمعه ماه رجب را «لیله الرغائب» (۳) گویند؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله در روایتی که فضیلت ماه رجب را بیان می کرد فرمود: «از اولین شب جمعه ماه رجب غافل نشوید که فرشتگان آن را «لیله الرغائب» نامیدند».

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله اعمالی را برای آن شب به این کیفیت بیان فرمود: «روز پنج شنبه اول ماه را روزه می گیری، چون شب جمعه فرا رسید، میان نماز مغرب و عشا دوازده رکعت نماز می گذاری (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت از آن، یک مرتبه سوره «حمد» و سه مرتبه «إنا انزلناه» و دوازده مرتبه «قل هو

ص: ۶۳۵

۱- [۸۱۱] اقبال، صفحه ۶۳۰.

۲- [۸۱۲] زاد المعاد، صفحه ۱۲.

۳- [۸۱۳] (۳). «لیله الرغائب» یعنی شبی که به خاطر پاداش ها و فضیلت های فراوانی که دارد، مورد میل و رغبت فراوان است و یا به معنای «شب پاداش های فراوان» است، زیرا «رغائب» جمع «رغیبه» است که هم به معنای «کار مورد رغبت» آمده است و هم به معنای پاداش و عطای فراوان.

اللَّهُ احِد» را می خوانی؛ پس از اتمام نماز هفتاد مرتبه می گویی:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَ عَلَيَّ آلِهِ»

آنگاه به سجده می روی و هفتاد بار می گویی:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ»

سپس سر از سجده برمی داری و هفتاد بار می گویی:

«رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعَلَّمْ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيُّ الْأَعْظَمُ»

بار دیگر نیز به سجده می روی و هفتاد مرتبه می گویی:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ»

آنگاه حاجت خود را می طلبی که ان شاء الله برآورده خواهد شد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در فضیلت این اعمال فرمود: «کسی که چنین نمازی را بخواند، خداوند همه گناهانش را بپامزد... و در قیامت درباره هفتصد تن از خاندانش شفاعت می کند، و چون شب اول قبر فرا رسد، خداوند پاداش این نماز را به نیکوترین چهره، با رویی گشاده و درخشان و زبانی فصیح و گویا، به سوی قبر او می فرستد، آن چهره نیکو به وی گوید: «ای حیب من! بر تو بشارت باد! که از هر شدت و سختی نجات یافتی» از آن چهره نورانی می پرسد: «تو کیستی؟ من تاکنون چهره ای از تو زیباتر ندیده ام و بویی از بویت خوشتر به مشام نرسیده؟!»

آن چهره نیکو پاسخ دهد: «ای حیب من! من پاداش آن نمازی هستم که تو در فلان شهر، فلان ماه و در فلان سال به جا آورده ای؛ من امشب به نزد تو آمدم، تا حقت را ادا کنم و مونس تنهایی تو باشم و وحشت را از تو مرتفع سازم (و همواره در کنارت بمانم) تا زمانی که همگی در روز رستاخیز برخیزند و در عرصه قیامت بر سرت سایه بیفکنم. (خلاصه هیچ زمانی پاداش این کار نیک از تو قطع نخواهد شد)». (۱)

عمره رجبیه:

۱۸- عمره رجبیه: انجام «عمره»، در ماه رجب فضیلت فراوان دارد. طبق روایات اهل بیت علیهم السلام «عمره» در ماه رجب فضیلتی هم ردیف حج دارد. (۲) در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است:

«أَفْضَلُ الْعُمْرَةِ، عُمْرَةُ رَجَبٍ؛

با فضیلت ترین عمره، عمره در ماه رجب است».(۳) در روایتی دیگر از امام صادق علیه السلام پرسیدند: «عمره در ماه رجب افضل است یا ماه رمضان؟» فرمود:

«عمره در ماه رجب افضل است».(۴) در روایتی آمده است که حضرت امام زین العابدین علیه السلام در ماه رجب به عمره رفته بود و شبانه روز، در کنار کعبه نماز بجا می آورد و پیوسته در سجده بود، و در حال سجده این ذکر را می گفت:

«عَظَمَ الذَّنْبُ مِنْ

ص: ۶۳۶

-
- ۱- [۸۱۴] اقبال، صفحه ۶۳۲؛ مرحوم علّامه حلّی در اجازه اش برای «بنی زهره» این روایت را به طور مشروح نقل کرده است (رجوع کنید به: بحار الانوار، جلد ۱۰۴، صفحه ۱۲۵).
 - ۲- [۸۱۵] مصباح المتّهّجّد، صفحه ۷۹۸.
 - ۳- [۸۱۶] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۳۶، حدیث ۶.
 - ۴- [۸۱۷] فقیه، جلد ۲، صفحه ۴۵۳، حدیث ۲۹۴۹.

عَبْدِكَ، فَلْيَحْسُنِ الْعَفْوَ مِنْ عِنْدِكَ»

و در آن مدّت، چیزی افزون بر این ذکر نمی گفت! (۱) همچنین زیارت امام رضا علیه السلام در ماه رجب مستحب است و در روایتی از امام جواد علیه السلام زیارت آن حضرت در ماه رجب مورد تأکید قرار گرفته است. (۲)

دوم - اعمال مخصوص شبها و روزهای ماه رجب:

اشاره

شب اوّل ماه انجام اعمالی در این شب با ارزش، مورد سفارش است:

اوّل: از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که به هنگام رؤیت هلال ماه رجب، این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ اهْلِهِ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، رَبِّي

خدایا ما را با امانت و ایمان و سلامتی و اسلام در این ماه داخل کن، پروردگار من

وَرَبُّكَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ. (۳)

و تو (ای ماه رجب) خداوند عزیز و گرامی است.

و همچنین از آن حضرت نقل شده است که وقتی هلال ماه رجب را می دید، می فرمود:

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي رَجَبٍ وَشَعْبَانَ، وَبَلِّغْنَا شَهْرَ رَمَضَانَ، وَاعِنَّا عَلَى

خدایا ماه رجب و شعبان را بر ما مبارک گردان و ما را به ماه رمضان برسان، و بر

الصَّيَامِ وَالْقِيَامِ، وَحِفْظِ اللِّسَانِ، وَغَضِّ البَصْرِ، وَلا تَجْعَلْ حَظَّنَا مِنْهُ

روزه و شب زنده داری و حفظ زبان و چشم پوشی یاری ده، و بهره ما را از این ماه

الْجُوعِ وَالْعَطَشِ. (۴)

گرسنگی و تشنگی قرار مده.

دوم: غسل کردن.

مرحوم «سید بن طاووس» می گوید در کتب «عبادات» روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله یافتیم که آن حضرت فرمود:

«هر کس درک کند ماه رجب را و در اوّل، وسط و آخر آن، غسل کند؛ همانند روزی که از مادر متولّد شده، از گناهان خارج گردد (و پاک شود)». (۵)

ص: ۶۳۷

-
- ۱- [۸۱۸] مصباح المتّهّجّد، صفحه ۸۰۱ و اقبال، صفحه ۶۴۸.
 - ۲- [۸۱۹] مصباح المتّهّجّد، صفحه ۸۲۰ و کافی، جلد ۴، صفحه ۵۸۴، حدیث ۲.
 - ۳- [۸۲۰] اقبال، صفحه ۶۲۷.
 - ۴- [۸۲۱] همان مدرک، صفحه ۶۲۸.
 - ۵- [۸۲۲] همان مدرک.

سوم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد. (۱) چهارم: بعد از نماز مغرب، بیست رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک بار سوره «حمد» و یک بار سوره «توحید» بخواند؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله در پاداش این عمل فرمود: هر کس چنین کند، به خدا سوگند! خودش، خانواده اش، مالش و فرزندانش محفوظ بمانند و از عذاب قبر پناه داده شود ...

و در قیامت به سرعت از صراط بگذرد. (۲) پنجم: بعد از نماز عشا، دو رکعت نماز بجا آورد، در رکعت اول «حمد» و «الم نشرح» را یک مرتبه و سوره «قل هو الله احد» را سه مرتبه بخواند و در رکعت دوم، سوره های «حمد»، «الم نشرح»، «قل هو الله احد» و «معوذتین» (سوره های ناس و فلق) را یکبار بخواند و پس از سلام سی مرتبه بگوید: «لا اله الا الله» و سی مرتبه «صلوات» بفرستد.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: کسی که این عمل را انجام دهد، خداوند گناهایش را می آمرزد و از گناه پاک می شود. (۳) ششم: سی رکعت نماز بخواند، (هر دو رکعت به یک سلام) در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و یک مرتبه «قل یا ایها الکافرون» و سه مرتبه «قل هو الله احد» را بخواند؛ در روایتی رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر مرد و زن مؤمنی چنین کند، خداوند تمام گناهان کوچک و بزرگ وی را می آمرزد و تا سال بعد، خداوند نامش را در فهرست «نماز گزاران» می نویسد و از نفاق پاک می شود. (۴)

هفتم: احیای شب اول ماه «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» از امام صادق علیه السلام از جدش از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت دوست داشت که در چهار شب از شبهای سال، فارغ از هر چیز، به عبادت پردازد: شب اول ماه رجب، شب نیمه شعبان، شب عید فطر و شب عید قربان. (۵) در حدیثی دیگر، از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «تا می توانی بر احیای شب های عید فطر، عید قربان و ... شب اول رجب مراقبت کن». (۶)

هشتم: خواندن دعایی که از امام جواد علیه السلام نقل شده است که فرمود: مستحب است انسان، در شب اول رجب، با این کلمات، دعا کند:

ص: ۶۳۸

۱- [۸۲۳] ازاد المعاد، صفحه ۱۳.

۲- [۸۲۴] اقبال، صفحه ۶۲۹.

۳- [۸۲۵] همان مدرک.

۴- [۸۲۶] اقبال، صفحه ۶۲۹.

٥- [٨٢٧] مصباح المتهجد، صفحه ٧٩٨.

٦- [٨٢٨] زاد المعاد، صفحه ١٣.

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاَنَّكَ مَلِيكٌ، وَاَنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرٌ، وَاَنَّكَ مَا

خدایا از تو می خواهم به خاطر اینکه فرمانروایی و بر هر چیز توانایی، و آنچه بخواهی

تَشَاءُ مِنْ اَمْرٍ يَكُوْنُ، اللَّهُمَّ اِنِّي اتُوَجَّهُ اِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ،

انجام می شود، خدایا به تو رو می کنم، به واسطه پیامبرت محمد، پیامبر رحمت

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ، يَا مُحَمَّدُ يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ، اِنِّي اتُوَجَّهُ بِكَ اِلَى اللّٰهِ رَبِّكَ

- که درود خدا بر او و خاندانش باد- ای محمد، ای رسول خدا، به واسطه تو به خدایی که پروردگار تو

وَرَبِّي لِیُنْجِحَ بِكَ طَلِبَتِي اللَّهُمَّ بِنَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ وَاٰلَائِهِ مِنْ اَهْلِ بَيْتِهِ،

و من است رو می کنم، تا به واسطه تو به خواسته ام برسم، خدایا به حق پیامبرت محمد و امامان از خاندانش

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَاٰلِهِمْ، اُنْجِحْ طَلِبَتِي

- که درود خدا بر او و بر آنان باد- خواسته ام را اجابت کن.

آنگاه حاجت خود را از خداوند بخواهد. (۱) نهم: از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام نقل شده که (در شب اول ماه رجب) بعد از فراغ از نماز شب، در حال سجده می گفت:

لَكَ الْمَحْمَدَةُ اِنْ اطَعْتُكَ، وَلَكَ الْحُجَّةُ اِنْ عَصَيْتُكَ، لَا صُنْعَ لِي وَلَا لِغَيْرِي

ستایش از آن توست اگر اطاعتت کنم، و دلیل و حجت از آن توست اگر مخالفتت کنم، و در احسان و نیکی جز به کمک تو کاری از دست من و غیر من

فِي احْسَانِ اِلَّا بِكَ، يَا كَاثِرًا قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، وَيَا مُكُوْنًا كُلِّ شَيْءٍ، اِنَّكَ

ساخته نیست، ای که قبل از هر چیز بوده و همه چیز را به وجود آوردی، به یقین تو

عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الْعَدِيْلَةِ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَ مِنْ

بر هر چیز توانایی، خدایا از خروج از حق در هنگام مردن و از

شَرِّ الْمَرْجِعِ فِي الْقُبُوْرِ، وَ مِنَ النَّدَامَةِ يَوْمَ الْاَزْفَةِ، فَاسئَلُكَ اِنْ تُصَلِّ

بازگشت بد به گور و از پشیمانی روز قیامت، به تو پناه می برم، پس از تو می خواهم که

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ عَيْشِي عَيْشَهُ نَقِيَّةً، وَمِيتَتِي مِيتَهُ

بر محمد و خاندان محمد درود فرستی، و زندگانیم را پاکیزه و مرگم را

سوییه، و منقلبم منقلباً کریماً، غَيْرَ مُخْزٍ وَلَا فَاضِحٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

آسان و بازگشتم را کریمانه و بدون خواری و رسوایی قرار دهی، خدایا بر

ص: ۶۳۹

مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الْأَتْمَّةِ، يَنْبِيعِ الْحِكْمَةِ، وَ أَوْلَى النَّعْمَةِ، وَ مَعَادِنِ الْعِصْمَةِ،

محمد و خاندانش درود فرست، همان امامانی که سرچشمه های دانش و صاحبان نعمت و گنجینه های عصمتند،

وَاعْصِمْنِي بِهِمْ مِنْ كُلِّ سُوءٍ، وَلَا تَأْخُذْنِي عَلَى عَرِّيهِ وَلَا عَلَى عَقْلِهِ، وَلَا

و مرا به واسطه ایشان از هر بدی حفظ کن، و بر غرور و بی خبری مؤاخذه نکن،

تَجْعَلْ عَوَاقِبَ أَعْمَالِي حَسْرَةً، وَ ارْضَ عَنِّي فَإِنَّ مَغْفِرَتَكَ لِلظَّالِمِينَ

و سرانجام کارم را افسوس و پشیمانی قرار مده، و از من راضی باش، چرا که آمرزش تو از آن گنهکاران است

وَ أَنَا مِنَ الظَّالِمِينَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا لَا يَضُرُّكَ، وَ اعْطِنِي مَا لَا يَنْقُصُكَ،

و من از گنهکارانم، خدایا آنچه زیانی را به تو نرساند از من بیامرز و آنچه از تو نکاهد به من عطا کن،

فَإِنَّكَ الْوَسِيعُ رَحْمَتُهُ، الْبَدِيعُ حِكْمَتُهُ، وَ اعْطِنِي السَّعَةَ وَ الدَّعَةَ، وَ الْأَمْنَ

چرا که رحمت تو وسیع و دانشت به روز است، و به من وسعت و آسایش و امیتیت

وَ الصِّحَّةَ، وَ الْبُخُوعَ وَ الْقَنُوعَ، وَ الشُّكْرَ وَ الْمُعَافَاةَ، وَ التَّقْوَى وَ الصَّبْرَ،

و سلامتی و فروتنی و قناعت و شکر و گذشت و پرهیزکاری و صبر

وَ الصَّدَقَ عَلَيْكَ وَ عَلَى أَوْلِيَائِكَ، وَ الْيُسْرَ وَ الشُّكْرَ، وَ اعْمُمْ بِذَلِكَ يَا رَبِّ

و راستگویی نسبت به تو و اولیایت و آسایش و شکر عطا کن، ای پروردگار من شریک کن در این امور

أَهْلِي وَ وُلْدِي وَ إِخْوَانِي فِيكَ، وَ مَنْ أَحَبَّبْتُ وَ أَحَبَّنِي وَ وُلَدْتُ وَ وُلِدَنِي

خانواده و فرزندان و برادران دینیم و آنان که دوستشان دارم و دوستم دارند و فرزندان و پدرانم،

مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَ الْمُؤْمِنِينَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

از مسلمانان و مؤمنان را، ای پروردگار جهانیان.

در حدیث آمده است که این دعا، بعد از هشت رکعت نماز شب و پیش از نماز وتر است. آنگاه سه رکعت وتر (دو رکعت

نماز شفع و یک رکعت نماز وتر) را بجا می آوری پس از سلام، در همان حالت نشسته می خوانی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا تَنْفَعُ خَزَائِنُهُ، وَلَا يَخَافُ آمِنُهُ، رَبِّ انِ ارْتَكَبْتُ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که گنجهایش پایان نپذیرد و پناه آورنده اش ایمن باشد، ای پروردگار من، اگر مرتکب

الْمَعَاصِي فَذَلِكَ ثِقَةٌ مِنِّي بِكَرَمِكَ، إِنَّكَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِكَ، وَتَغْفُو

گناهان شدم به خاطر اطمینانم به کرم توست، چرا که توبه بندگان را می پذیری و گناهانشان را

ص: ۶۴۰

عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَ تَغْفِرُ الزَّلَالَ، وَ أَنْكَ مُجِيبٌ لِدَعَايِكَ وَ مِنْهُ قَرِيبٌ، وَ أَنَا

می بخشی، و لغزش هایشان را می آمرزی، و تو به یقین درخواست کننده ات را پاسخ گویی و به او نزدیکی، و من

تَائِبُ إِلَيْكَ مِنَ الْخَطَايَا، وَ رَاغِبٌ إِلَيْكَ فِي تَوْفِيرِ حَظِّي مِنَ الْعَطَايَا، يَا

از خطاهایم به درگاہت بازگشته و فزونی بهره ام از عطاهایت را خواهانم، ای

خَالِقَ الْبُرَايَا، يَا مُنْفِذِي مِنْ كُلِّ شَدِيدَةٍ، يَا مُجِيرِي مِنْ كُلِّ مَحْدُورٍ، وَفُو

آفریدگار مخلوقات، ای نجات دهنده ام از سختی ها، ای پناهم از هر خطر، شادمانیم

عَلَى السُّرُورِ، وَ اكْفِنِي شَرَّ عَوَاقِبِ الْأُمُورِ، فَأَنْتَ اللَّهُ عَلَى نِعْمَاتِكَ

را فراوان کن، و از عاقبت های بد کارهایم مرا حفظ کن، پس تویی خدایی که نعمتها

وَ جَزِيلِ عَطَايِكَ مَشْكُورٌ، وَ لِكُلِّ خَيْرٍ مَذْخُورٌ. (۱)

و فراوانی بخششهایت در خور ستایش و برای هر کار خیری ذخیره شده است.

روز اول ماه این روز نیز اعمالی دارد:

۱- روزه گرفتن؛ در روایتی از امام رضا علیه السلام پادشاهای مهمی برای روزه اول ماه رجب ذکر شده است. (۲) در روایتی دیگر، امام باقر علیه السلام روز اول ماه رجب را، روز سوار شدن حضرت نوح بر کشتی بیان کرده و فرمود: «هنگامی که نوح در این روز، سوار کشتی شد، به همه کسانی که با او بودند دستور داد روزه بگیرند؛ و هر کس این روز را روزه بگیرد، آتش دوزخ به فاصله یک سال راه، از او دور گردد». (۳) ۲- غسل کردن. (۴) ۳- زیارت امام حسین علیه السلام؛ «شیخ طوسی» روایتی را از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «هر کس امام حسین علیه السلام را در روز اول ماه رجب زیارت کند، به یقین خداوند او را می آمرزد». (۵) ۴- خواندن نماز حضرت سلمان؛ این نماز را که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به وی آموخت، به این نحو است: ده رکعت نماز بجا می آوری (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت، یک مرتبه «حمد»، سه مرتبه «توحید» و سه مرتبه «قل یا ایها الکافرون» را می خوانی و بعد از سلام نماز، دستها را بلند می کنی و می گویی:

ص: ۶۴۱

٢- [٨٣٢] اقبال، صفحه ٦٣٤.

٣- [٨٣٣] اقبال، صفحه ٦٣٥، و مصباح المتهد، صفحه ٧٩٧.

٤- [٨٣٤] اقبال، صفحه ٦٢٨.

٥- [٨٣٥] مصباح المتهد، صفحه ٨٠١.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ،

معبودی نیست جز خدای یگانه که شریکی ندارد، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده و می میراند،

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ

و اوست زنده ای که هرگز نمیرد، و نیکی ها به دست اوست و او بر هر چیز تواناست، خدایا آنچه تو عطا کنی کسی را توانایی

لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطَى لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجُدُّ.

منعش نباشد و آنچه تو منع کنی کسی را توانایی عطایش نباشد، و تلاش غنی (بدون عمل) از تو بی نیازش نکند.

آنگاه دست ها را بر روی صورت خود می کشی. (۱) در روز نیمه ماه نیز ده رکعت نماز به همین نحو انجام می دهی و پس از هر دو رکعت، آن دعا را می خوانی ولی پس از جمله

«وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

این جملات را اضافه می کنی:

الهِاءُ وَاحِدًا أَحَدًا فَوْدًا صَمَدًا، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا.

معبود یگانه یکتای تنهای بی نیازی که همسر و فرزندی اختیار نکرده است.

آنگاه دستها را به صورت می کشی. (۲) و در روز آخر ماه رجب نیز، ده رکعت نماز را به همان نحو، انجام می دهی و پس از سلام نماز، آن دعا را می خوانی، ولی پس از جمله

«وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»

می گویی:

وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش و توان و نیرویی جز برای خداوند

الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

بلندمرتبه با عظمت نیست.

آنگاه دست‌ها را بر صورت خود می‌کشی و حاجتت را می‌طلبی که به اجابت می‌رسد. (۳) پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به سلمان فرمود: «هر مرد و زن مؤمنی که این سی رکعت نماز را بجا آورد، خداوند گناهانش را بیامرزد و پاداش کسی که تمام آن ماه را روزه گرفته، به وی عنایت کند و از آتش دوزخ نجات دهد، و این به منزله ورقه عبور از صراط است».

سلمان می‌گوید: «پس از شنیدن این حدیث از رسول خدا صلی الله علیه و آله با حالت گریه به سجده افتادم و شکر الهی را بجا آوردم». (۴)

ص: ۶۴۲

۱- [۸۳۶] اقبال، صفحه ۶۳۷.

۲- [۸۳۷] همان مدرک، صفحه ۶۵۷.

۳- [۸۳۸] همان مدرک، صفحه ۶۸۲.

۴- [۸۳۹] همان مدرک، صفحه ۶۳۷ و ۶۸۲.

۵- نماز دیگری از حضرت سلمان رحمه الله، این نماز نیز ده رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) که در روز اول ماه رجب خوانده می شود: در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و سه مرتبه «توحید».

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره پاداش این نماز به سلمان نکته هایی را فرمود، از جمله، بخشش گناهان، محفوظ ماندن از وحشت قبر و عذاب روز قیامت و دور ماندن از برخی از بیماری ها. (۱) شب سیزدهم ماه امام صادق علیه السلام فرمود: «خداوند به این ائمت سه ماه ارزشمند عطا کرد، که به ائمت های قبل نداده بود و آن ماهها، رجب، شعبان و ماه رمضان است و سه شب نیز به این ائمت عنایت کرد که به ائمت های پیشین نداده بود و آن شب های سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه است و همچنین سه سوره (بافضیلت و پرمحتوا) به این ائمت عطا کرد که به ائمت های سابق نداده بود و آن سوره های «یس»، «مُلک» و «توحید» است، از این رو هر کس که میان این سه فضیلت جمع کند، میان بهترین عطاها این ائمت جمع کرده است».

از امام علیه السلام سؤال شد: «چگونه می توان میان آنها جمع کرد؟»

فرمود: «در لیالی بیض (سه شب مزبور) در این سه ماه نماز بخواند؛ به این نحو که «در شب سیزدهم، دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعتی پس از سوره «حمد» این سه سوره (یس، ملک و توحید) را بخواند، و در شب چهاردهم، چهار رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعتی «حمد» و «یس» و «ملک» و «توحید» را بخواند و در شب پانزدهم، شش رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) و همان سوره ها را در هر رکعت بخواند».

امام علیه السلام در فضیلت این نمازها فرمود: «هر کس چنین کند فضیلت این سه ماه را به دست آورده و خداوند همه گناهانش را- جز شرک- می آمرزد». (۲) روز سیزدهم ماه رجب مصادف با ولادت امیرالمؤمنین علی علیه السلام است و اولین روز از ایام البیض است. روزه گرفتن در این روز، و دو روز بعد، ثواب فراوانی دارد. (۳) و هر کس که بخواهد عمل «ام داوود» را بجا آورد باید این روز را روزه بگیرد.

روز چهاردهم ماه روزه گرفتن در این روز پاداش فراوانی دارد. در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس که روز چهاردهم ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند پاداشی به وی عنایت کند که نه چشمی دیده و نه گوشی شنیده و نه بر قلبی خطور کرده باشد!...». (۴) شب نیمه ماه این شب، شب ارزشمندی است که چند عمل در آن وارد شده است:

ص: ۶۴۳

۱- [۸۴۰] اقبال، صفحه ۶۳۷.

۲- [۸۴۱] همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

۳- [۸۴۲] همان مدرک، صفحه ۶۵۶.

۴- [۸۴۳] همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

اول: غسل (۱) دوم: احیای آن شب به عبادت که فضیلت بسیار دارد (۲) سوم: زیارت امام حسین علیه السلام که زیارت آن حضرت در شب و روز نیمه رجب مورد تأکید قرار گرفته است (۳) چهارم: شش رکعت نماز بگذارد (هر دو رکعت با یک سلام) و در هر رکعتی «حمد» و «یس» و «ملک» و «توحید» را بخواند.

پنجم: بجا آوردن سی رکعت نماز، که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و ده مرتبه سوره «توحید» را بخواند، در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله پاداش فراوانی برای این نماز ذکر شده است (۴) ششم: دوازده رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک بار «حمد» و یک بار «سوره» را می خوانی و پس از پایان نمازها هر یک از سوره های «حمد»، «فلق»، «ناس»، «توحید» و «آیهالکرسی» و همچنین سوره «قدر» را چهار مرتبه می خوانی و پس از آن، چهار مرتبه می گویی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

. سپس می گویی:

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي، لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، مَا شَاءَ اللَّهُ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

این نماز را «سید» در «اقبال» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است (۵) روز نیمه رجب روز مبارکی که در آن چند عمل وارد شده است:

۱- غسل کردن (۶) ۲- زیارت امام حسین علیه السلام؛ در روایتی از محمد بن ابی نصر نقل شده است که از امام رضا علیه السلام سؤال کردم: «در چه ماهی زیارت امام حسین علیه السلام بهتر است؟» فرمود: «در نیمه رجب و نیمه شعبان» (۷) ۳- بجا آوردن نماز جناب سلمان (همان گونه که در اعمال روز اول ماه رجب، صفحه ۶۴۱ گذشت) (۸) ۴- چهار رکعت نماز بگذارد (هر دو رکعت به یک سلام) و پس از سلام دستهای خود را بگشاید و بگوید:

اللَّهُمَّ يَا مُدِلَّ كُلِّ جَبَّارٍ، وَيَا مُعِزَّ الْمُؤْمِنِينَ، أَنْتَ كَهْفِي حِينَ تُغَيِّبُنِي

ای خدا، ای خوارکننده ستمگران، و ای عزت بخش مؤمنان، تویی پناهم به هنگام درماندگی،

ص: ۶۴۴

۱- [۸۴۴] زاد المعاد، صفحه ۱۹ و ۲۰.

۲- [۸۴۵] همان مدرک.

۳- [۸۴۶] همان مدرک.

۴- [۸۴۷] اقبال، صفحه ۶۵۶.

۵- [۸۴۸] همان مدرک.

٦- [٨٤٩] مصباح المتهجد، صفحه ٨٠٧

٧- [٨٥٠] همان مدرک و اقبال، صفحه ٦٥٧.

٨- [٨٥١] اقبال، صفحه ٦٥٧.

الْمَذَاهِبُ، وَأَنْتَ بَارِئُ خَلْقِي رَحْمَةً بِي وَقَدْ كُنْتُ عَنْ خَلْقِي غَتِيًّا،

و تویی آفریننده من از روی رحمت، در حالی که نیازی به خلقت من نداشتی،

وَلَوْلَا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ، وَأَنْتَ مُؤَيَّدِي بِالنَّصْرِ عَلَى اِغْدَائِي

و اگر نبود رحمت تو به یقین نابود می شدم، و تویی یاورم در برابر دشمنان،

و لَوْلَا نَصْرُكَ أَيَّامِي لَكُنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحِينَ، يَا مُرْسِلَ الرَّحْمَةِ مِنْ

و اگر یاریت نبود به یقین از رسواشدگان بودم، ای فرو فرستنده رحمت از

مَعَادِنِهَا، وَ مُنْشِيَ الْبَرَكَةِ مِنْ مَوَاضِعِهَا، يَا مَنْ خَصَّ نَفْسَهُ بِالشُّمُوحِ

معادن آن، و پدیدآورنده برکت از جایگاه آن، ای کسی که خود را به سربلندی

وَالرَّفْعَةِ، فَأَوْلِيَاؤُهُ بِعِزَّةٍ يَتَعَزَّزُونَ، وَيَا مَنْ وَضَعْتَ لَهُ الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَدَلَّةِ

و بلندمرتبگی مخصوص ساخته، پس دوستانش به عزت او سرفراز گردند، و ای کسی که پادشاهان در برابرش یوغ ذلت

عَلَى اِغْنَاقِهِمْ، فَهُمْ مِنْ سَطَوَاتِهِ خَائِفُونَ، اسئلك بِكَيْنُونِيَّتِكَ الَّتِي

به گردن نهاده، و از اقتدار او بیمناکند، از تو می خواهم به حق بودنت که

اسْتَفَقَّتْهَا مِنْ كِبَرِيَاثِكَ، وَ اسئلك بِكِبَرِيَاثِكَ الَّتِي اسْتَفَقَّتْهَا مِنْ عِزَّتِكَ،

از عظمت بر گرفته ای، و از تو می خواهم به حق عظمتت که از عزتت بر گرفته ای،

وَ اسئلك بِعِزَّتِكَ الَّتِي اسْتَوَيْتَ بِهَا عَلَى عَرْشِكَ، فَخَلَقْتَ بِهَا جَمِيعَ خَلْقِكَ

و از تو می خواهم به حق عزتت که به وسیله آن بر عرشت مستولی گشته ای، و به واسطه آن تمامی مخلوقات را آفریده ای،

فَهُمْ لَكَ مُدْعُونَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ.

پس همه به خداوندیت اقرار دارند، (از تو می خواهم) که بر محمد و خاندانش درود فرستی.

امام صادق علیه السلام از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که: هر غمزده و اندوهگینی این دعا را بخواند، خداوند

متعال اندوه و غم او را برطرف می سازد. (۱)

۵- عمل امّ داوود: از مهمترین اعمال روز نیمه رجب، عمل «امّ داوود» است که به گفته علّامه مجلسی: «شیخ صدوق»، «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس» (ره) به سندهای معتبر آن را نقل کرده اند. (۲) این عمل برای برآمدن حاجات و رفع اندوه و غم، حلّ مشکلات و دفع ظلم ستمگران بسیار مؤثر است. (و به گفته «علّامه مجلسی»، در «زاد المعاد»، بارها تجربه شده است.)

ص: ۶۴۵

۱- [۱۸۵۲] اقبال، صفحه ۶۵۷.

۲- [۱۸۵۳] زاد المعاد، صفحه ۲۱.

اجمال این روایت و سبب نامگذاری آن به «امّ داوود» چنین است:

جناب فاطمه، مادر داوود بن حسن (نوه پسری امام حسن مجتبی علیه السلام) دایه امام صادق علیه السلام بود، که فاطمه، امام صادق علیه السلام را با شیر داوود، شیر داده بود، هنگامی که «محمد بن عبدالله بن حسن» در مدینه قیام کرد، «منصور دوانیقی» لشکری را برای نبرد با آنان فرستاد که آنها را شکست دادند و محمد و برادرش ابراهیم را کشتند، و عبدالله بن حسن و جمعی از سادات را دستگیر نموده و به زندان عراق منتقل کردند، در میان آن گروه «داوود» نیز حضور داشت. مادر داوود می گوید: چون مدّتی از حبس فرزندم گذشت و از او خبری به من نرسید، بسیار پریشان شدم و پیوسته تضرّع و دعا می کردم و از صلحا و نیکان و برادران دینی برای نجات فرزندم طلب دعا می نمودم، ولی نتیجه ای نمی گرفتم و گاهی خبر کشته شدن داوود به من می رسید و گاه می گفتند که وی زنده است. روز به روز اندوه و مصیبت من بیشتر می شد و از دیدار او ناامیدتر می شدم. تا آن که شنیدم، امام صادق علیه السلام بیمار شده است. به عیادت آن حضرت رفتم، وقتی خواستم برخیزم، امام فرمود:

از داوود چه خبر داری؟ من وقتی که نام «داوود» را شنیدم، گریستم و گفتم: فدایت شوم، داوود در عراق زندانی است، من که از دیدار او ناامیدم! از شما التماس دعا دارم، او را دعا کنید، او برادر رضاعی شماست!

امام علیه السلام فرمود: چرا از دعای «استفتاح» و دعای «اجابت» و «نجاح»^(۱) غافلیم! این دعا، دعایی است که درهای اجابت الهی را می گشاید و فرشتگان از آن استقبال می کنند و دعا کننده را به اجابت دعایش، بشارت می دهند و کسی که این دعا را بخواند، پاداش او بهشت است.

پرسیدم: این دعا و عمل به آن چگونه است؟

امام علیه السلام فرمود: ماه رجب نزدیک شده است و این ماه، ماهی ارزشمند است و دعاها در آن به اجابت می رسد، در سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه رجب، روزه بگیر! امام علیه السلام در ادامه نحوه اعمال را بیان کرد و فرمود: این دعا، بسیار شریف و پرارزش است که مشتمل بر اسم اعظم خداست و هر کس آن را بخواند، حاجت او برآورده می شود.

امّ داوود می گوید: آن حضرت، دعا را برای من نوشت، من آن را به خانه بردم و انجام دادم تا آن که در شب شانزدهم، پس از افطار و عبادت به خواب رفتم؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله را در خواب دیدم، آن حضرت، علاوه بر بشارت بهشت و آمرزش گناهان، خبر آزادی و بازگشت فرزندم را به من داد؛ چند روزی نگذشت که پسرم آزاد شد و با عزّت و احترام نزد من بازگشت و جریان آزادی خود و اموری را که سبب آن شد، برای من تعریف کرد.^(۲)

ص: ۶۴۶

۱- [۸۵۴] (۱). «استفتاح» به معنای طلب نصرت و فتح و یاری است و «نجاح» نیز به معنای ظفر و پیروزی است. (بحارالانوار،

٢- [٨٥٥] زاد المعاد، صفحہ ٢١-٢٤ (با تلخیص و تصرف) و اقبال، صفحہ ٦٥٨.

چگونگی این عمل، مطابق روایت شیخ در «مصباح المتهجد» (۱) به این نحو است که: روزهای سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم ماه رجب را روزه می گیری، در روز پانزدهم، نزدیک ظهر غسل می کنی و چون ظهر شد، نماز ظهر و عصر را بجا می آوری، در حالی که رکوع و سجود را نیکو انجام می دهی. خوب است این عمل در مکان خلوتی باشد که چیزی تو را مشغول نسازد و انسانی با تو سخن نگوید؛ وقتی که نمازت به پایان رسید؛ رو به قبله می نشینی و این سوره ها را می خوانی:

۱- سوره حمد، صد مرتبه.

۲- سوره اخلاص، (قل هو الله احد)، صد مرتبه.

۳- آیه الکرسی، ده مرتبه.

۴- سوره های انعام، اسراء، کهف، لقمان، یس، صافات، حم سجده (فصلت)، جمعسق (شوری)، دخان، فتح، واقعه، ملک، ن و القلم و سوره انشقاق تا آخر قرآن، پس از پایان سوره های قرآنی، در همان حال که رو به قبله نشسته ای، این دعا را بخوان:

صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيمُ، الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، ذُو الْجَلَالِ

راست گفت خداوند با عظمتی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست، صاحب شکوه

وَالْإِكْرَامِ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ،

و بزرگواری، بخشنده و مهربان، شکبیا و با کرامتی که چیزی همانندش نیست،

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، الْبَصِيرُ الْخَبِيرُ، شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ،

و او شنوا و دانا و بینا و آگاه است، خداوند گواه است که معبودی جز او نیست،

وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ، قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ،

و فرشتگان و صاحبان دانش نیز گواهی می دهند که معبودی جز او نیست؛ همواره قائم به عدالت است (آری) هیچ معبودی جز آن خداوند توانا و دانا وجود ندارد،

وَبَلَّغْتَ رُسُلَهُ الْكِرَامِ، وَأَنَا عَلَى ذَلِكَ مِنَ الشَّاهِدِينَ، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ

و پیامبران گرامیش این (گواهی) را رسانده اند و من نیز از گواهانم، خدایا حمد و سپاس

وَلَكَ الْمَجْدُ، وَلَكَ الْعِزُّ وَلَكَ الْفَخْرُ، وَلَكَ الْقَهْرُ وَلَكَ النُّعْمَةُ، وَلَكَ الْعِظَمَةُ

و بزرگواری از آنِ توست و عزّت و بزرگ منشی از آنِ توست، و چیرگی و نعمت بخشی از آنِ توست، و بزرگی

وَلَكَ الرَّحْمَةُ، وَلَكَ الْمَهَابَةُ، وَلَكَ السُّلْطَانُ، وَلَكَ الْبُهَاءُ، وَلَكَ الْإِمْتِنَانُ،

و رحمت از آنِ توست، و شکوه و سلطنت از آنِ توست، و جلال و لطف از آنِ توست،

ص: ۶۴۷

وَلَكَ التَّسْبِيحُ وَلَكَ التَّقْدِيسُ، وَلَكَ التَّهْلِيلُ وَلَكَ التَّكْبِيرُ، وَلَكَ مَا يُرَى

و ثنا و تقدیس از آن توست، و «لا إله الا الله» و «الله اكبر» مخصوص توست، و تویی مالک

وَلَكَ مَا لَا يُرَى وَلَكَ مَا فَوْقَ السَّمَوَاتِ الْعُلَى وَ لَكَ مَا تَحْتَ الثَّرَى

آنچه پیدا و پنهان است، و تویی مالک آنچه در آسمان بالا و در زیر زمین است،

وَلَكَ الْأَرْضُونَ السُّفْلَى وَلَكَ الْأَخِرَةُ وَالْأُولَى وَلَكَ مَا تَرْضَى بِهِ مِنْ

و از آن توست طبقات زیرین زمین و آخرت و دنیا، و از آن توست آنچه از

الثَّنَاءِ وَالْحَمْدِ وَالشُّكْرِ وَ النَّعْمَاءِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَبْرَائِيلَ امِينِكَ عَلَى

ستایش و سپاس و شکر و نعمت بخشی که تو را خشنود سازد، خدایا درود فرست بر جبرئیل، امین بر

وَحَيْكَ، وَالْقَوِيَّ عَلَى امْرِكَ، وَالْمُطَاعِ فِي سَمَوَاتِكَ، وَمَحَالِّ كَرَامَاتِكَ،

و حیت، و توانمند بر اطاعت فرمانت و اطاعت شده در آسمانها و جایگاه های بزرگی و منزلت،

الْمُتَحَمِّلِ لِكَلِمَاتِكَ، النَّاصِرِ لِأَنْبِيَائِكَ، الْمُدْمِرِ لِأَعْدَائِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ

آورنده سخنانت، یاور پیامبرانت، و نابود کننده دشمنانت، خدایا درود فرست

عَلَى مِيكَائِيلَ مَلِكِ رَحْمَتِكَ، وَالْمَخْلُوقِ لِرَأْفَتِكَ، وَالْمُسْتَعْفِرِ الْمُعِينِ

بر میکائیل، فرشته رحمت و آفریده شده برای (اظهار) مهربانیت و آمرزش خواه و یاور

لِأَهْلِ طَاعَتِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى اسْرَافِيلَ حَامِلِ عَرْشِكَ، وَصَاحِبِ

بندگان مطیعت، خدایا درود فرست بر اسرافیل حامل عرش و صاحب

الصُّورِ الْمُنْتَظَرِ لِأَمْرِكَ، الْوَجِلِ الْمَشْفِقِ مِنْ خِيفَتِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

صور و منتظر فرمانت، و هراسان و نگران از ترست، خدایا درود فرست بر

حَمَلِهِ الْعَرْشِ الطَّاهِرِينَ، وَعَلَى السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَزَةِ الطَّيِّبِينَ، وَعَلَى

حاملان پاک عرش، و بر سفیران گرامی و نیکوکار و پاکیزه، و بر

مَلَائِكَتِكَ الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ، وَعَلَى مَلَائِكَةِ الْجَنَانِ، وَخَزَنَةِ النَّيرانِ،

فرشتگان نگارنده گرامی، و بر فرشتگان بهشت و بر نگهبانان دوزخ،

وَمَلَكِ الْمَوْتِ وَالْأَعْوَانِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آئِنَا

و فرشته مرگ و یارانش، ای صاحب شکوه و بزرگواری، خدایا بر پدر ما

آدَمَ بَدِيعِ فِطْرَتِكَ، الَّذِي كَرَّمْتَهُ بِسُجُودِ مَلَائِكَتِكَ، وَابْحَثْهُ جَنَّتِكَ، اللَّهُمَّ

آدم، مخلوق جالب تو درود فرست، آن که او را به سجده فرشتگان گرامی داشته و بهشت را بر او مباح کردی، خدایا

صَلِّ عَلَيَّ اُمَّنَا حَوَّاءَ الْمُطَهَّرَةَ مِنَ الرَّجْسِ، الْمُصَفَّاتِ مِنَ الدَّنَسِ،

درود فرست بر مادر ما حواء، همان پاکیزه از پلیدی ها، پاک از آلودگی ها،

الْمُفَضَّلَةَ مِنَ الْاِنْسِ، الْمُتَرَدِّدَةَ بَيْنَ مَحَالِّ الْقُدْسِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

برتری یافته بر انسانها، و رفت و آمد کننده در جایگاه های قدسیان، خدایا درود فرست بر

هابیل وَ شَيْثِ وَ اَدْرِيسَ وَ نُوحٍ، وَ هُوْدٍ وَ صَالِحٍ، وَ اِبْرَاهِيْمَ وَ اِسْمَاعِيْلَ،

هابیل و شیث و ادريس و نوح، و هود و صالح، و ابراهيم و اسماعيل،

وَ اسْحَقَ وَ يَعْقُوْبَ، وَ يُوْسُفَ وَ الْاَسْبَاطِ، وَ لُوْطٍ وَ شُعَيْبٍ، وَ اَيُّوْبَ

و اسحاق و يعقوب و يوسف و اسباط (پيامبران از فرزندان يعقوب) و لوط و شعيب، و ايوب

وَ مُوسَى وَ هَارُوْنَ وَ يُوْشَعَ، وَ مِيْشَا وَ الْخَضِرِ، وَ ذِي الْقَرْنَيْنِ وَ يُوْنُسَ،

و موسى، و هارون و يوشع، و ميشا و خضر، و ذی القرنين و يونس،

وَ الْيَاسَ وَ الْيَسَعَ، وَ ذِي الْكِفْلِ وَ طَالُوْتَ، وَ دَاوُدَ وَ سُلَيْمَانَ، وَ زَكَرِيَّا

و الياس و يسع، و ذوالکفل و طالوت، و داود و سليمان، و زکریا

وَ شَعِيَا، وَ يَحْيَى وَ تُورَخَ، وَ مَتَّى وَ اِرْمِيَا، وَ حَنِيْفُوْقَ وَ دَانِيَالَ، وَ عَزْرِيْرَ

و شعيا، و يحيى و تورخ، و متی و ارميا، و حيقوق و دانيال، عزير

وَ عِيْسَى وَ شَمْعُوْنَ وَ جَرَجِيْسَ، وَ الْحَوَارِيْنَ وَ الْاَتْبَاعَ، وَ خَالِدِ

و عيسى، و شمعون و جرجيس، و ياران و پيروانشان، و خالد

وَ حَنْظَلَةَ وَ لُقْمَانَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْحَمْ مُحَمَّدًا

و حنظله و لقمان، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و بر محمد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَارِكْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَ رَحِمْتَ

و خاندانش رحمت فرست، و بر محمد و خاندانش برکت ده، همان گونه که بر ابراهيم و خاندانش درود و رحمت

وَبَارَكْتَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَىٰ

و برکت فرستاده ای، زیرا که تو ستوده و شایسته ستایشی، خدایا بر

الْأَوْصِيَاءِ، وَالسُّعَدَاءِ وَالشُّهَدَاءِ وَائِمَّةِ الْهُدَى اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَبْدَالِ

جانشینان و سعادت‌مندان و شهیدان و امامان هدایتگر درود فرست، خدایا بر مردان برجسته

و الْأَوْلِيَاءِ، وَالسُّعَدَاءِ وَالشُّهَدَاءِ وَائِمَّةِ الْهُدَى اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْأَبْدَالِ

و بزرگان و ارسته و پارسایانی که در خدمت مردمند و عابدان و مخلصان و زاهدان و کوشش کنندگان

ص: ۶۴۹

وَالْجِتْهَادِ، وَ اخْصُصْ مُحَمَّدًا وَ اَهْلَ بَيْتِهِ بِافْضَلِ صَلَوَاتِكَ، وَ اجْزَلِ

و تلاشگران درود فرست و محمد و خاندانش را به برترین درودها و بزرگترین

کراماتتک، وَ بَلِّغْ رُوحَهُ وَ جَسَدَهُ مِنِّي تَحِيَّةً وَ سَلَامًا، وَ زِدْهُ فَضْلًا وَ شَرَفًا

کرامتت مخصوص گردان، و از جانب من درود و سلامی به روح و بدنش برسان و بر فضیلت و شرافت

وَ كَرَمًا، حَتَّى تُبَلِّغَهُ اَعْلَى دَرَجَاتِ اَهْلِ الشَّرَفِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ،

و بزرگواریش بیافزا، تا این که او را به برترین درجات شرافتمندان از پیامبران و فرستادگان

وَ الْاَفْضَلِ الْمُقَرَّبِينَ، اَللّٰهُمَّ وَ صَلِّ عَلٰى مَنْ سَمَّيْتُ وَ مَنْ لَمْ اَسْمِ مِنْ

و با فضیلت ترین از مقربان برسانی، خدایا بر فرشتگان و پیامبران و فرستادگان و عبادت کنندگان که اسمی از آنها

مَلَائِكَتِكَ، وَ اَنْبِيَاءِكَ وَ رُسُلِكَ وَ اَهْلِ طَاعَتِكَ، وَ اَوْصِلْ صَلَوَاتِي اِلَيْهِمْ

برده و یا نبرده ام، درود فرست، و درودهای مرا به آنان

وَ اَلِي اَزْوَاجِهِمْ، وَ اجْعَلْهُمْ اِخْوَانِي فِيكَ وَ اِعْوَانِي عَلٰى دُعَايِكَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّي

و ارواحشان برسان، و آنان را برادران دینی و یاورانم در دعا (به درگاهت) قرار ده، خدایا

اَسْتَشْفِعُ بِكَ اِلَيْكَ، وَ بِكَرَمِكَ اِلَى كَرَمِكَ، وَ بِجُودِكَ اِلَى جُودِكَ،

شفیع قرار می دهم تو را به درگاهت و بزرگواریت را برای رسیدن به بزرگواریت و بخششت را برای رسیدن به بخششت،

وَ بِرَحْمَتِكَ اِلَى رَحْمَتِكَ، وَ بِاَهْلِ طَاعَتِكَ اِلَيْكَ، وَ اَسْئَلُكَ اَللّٰهُمَّ بِكُلِّ مَا

و رحمتت را برای رسیدن به رحمتت و بندگانت را برای رسیدن به درگاهت (شفیع قرار می دهم)، و خدایا از تو می خواهم

تمامی آنچه را که

سَأَلُكَ بِهِ اَحَدٌ مِنْهُمْ، مِنْ مَسْئَلَةٍ شَرِيْفَةٍ غَيْرِ مَزْدُوْدَةٍ، وَ بِمَا دَعَوْتُكَ بِهِ مِنْ

هر یک از آنان از تو خواسته اند، درخواست های با ارزش و برآورده شده، و دعاهای پذیرفته شده

دَعْوَةٍ مُجَابَةٍ غَيْرِ مُخَيَّبَةٍ، يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيْمُ، يَا حَلِيْمُ يَا كَرِيْمُ، يَا

و امیدوارکننده، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان، ای شکیبا، ای بزرگوار، ای

عَظِيمٌ يَا جَلِيلٌ، يَا مُنِيلٌ يَا جَمِيلٌ، يَا كَفِيلٌ يَا وَكِيلٌ، يَا مُقِيلٌ يَا مُجِيرٌ، يَا

با عظمت ای باشکوه، ای احسان کننده، ای زیبا، ای حمایت کننده، ای سرپرست، ای درگذرنده، ای پناه دهنده، ای

خَبِيرٌ يَا مُنِيرٌ، يَا مُبِيرٌ يَا مَنِيْعٌ، يَا مُدِيلٌ يَا مُحِيلٌ، يَا كَبِيرٌ يَا قَدِيْرٌ، يَا

آگاه، ای تابناک، ای هلاک کننده، ای دست نیافتنی، ای گرداننده، ای انتقال دهنده، ای خداوند بزرگ، ای توانا، ای

بَصِيْرٌ يَا شَكُوْرٌ، يَا بُرٌّ يَا طُهْرٌ، يَا طَاهِرٌ يَا قَاهِرٌ، يَا ظَاهِرٌ يَا بَاطِنٌ، يَا

بینا، ای شکرپذیر، ای نیکوکار، ای پاک، ای پاکیزه، ای پیروز، ای آشکار، ای پنهان، ای

سَاتِرٌ يَمْحِطُ، يَأْمُرُتَدْرٍ يَأْمُرُ حَفِظُ، يَأْمُرُ جَبْرٌ يَأْمُرُ قَرِيبُ، يَأْمُرُ وَدُودٌ يَأْمُرُ

پوشاننده، ای آگاه، ای قدرتمند، ای نگهدارنده، ای بزرگمنش، ای نزدیک، ای مهربان، ای

حَمِيدٌ، يَأْمُرُ مَجِيدٌ يَأْمُرُ مُبْدِيٌّ، يَأْمُرُ مُعِيدٌ يَأْمُرُ شَهِيدٌ، يَأْمُرُ مُحْسِنٌ يَأْمُرُ مُجْمِلٌ، يَأْمُرُ مُنْعِمٌ

پسندیده، ای بزرگوار، ای آغاز کننده، ای بازگرداننده، ای گواه، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش، ای نعمت دهنده،

يَأْمُرُ مُفْضِلٌ، يَأْمُرُ قَابِضٌ يَأْمُرُ بَاسِطٌ، يَأْمُرُ هَادِيٌّ يَأْمُرُ سَلِيٌّ، يَأْمُرُ مُرْشِدٌ يَأْمُرُ مُسَدِّدٌ، يَأْمُرُ

ای فرونی بخش، ای دریافت کننده، ای گشایش دهنده، ای هدایتگر، ای فرستنده، ای ارشاد کننده، ای محکم کننده، ای

مُعْطَى يَأْمُرُ مَانِعٌ، يَأْمُرُ دَافِعٌ يَأْمُرُ رَافِعٌ، يَأْمُرُ بَاقِيٌّ يَأْمُرُ وَاقِيٌّ يَأْمُرُ خَلَّاقٌ يَأْمُرُ وَهَّابٌ، يَأْمُرُ

عطا کننده، ای منع کننده، ای دفع کننده، ای بالابرنده، ای پاینده، ای نگاه دارنده، ای آفریننده، ای بخشنده، ای

تَوَّابٌ يَأْمُرُ فَتَّاحٌ، يَأْمُرُ نَفَّاحٌ يَأْمُرُ مُزْتَاخٌ، يَأْمُرُ مَنْ يَبِيدُهُ كُلُّ مِفْتَاحٍ، يَأْمُرُ نَفَّاعٌ يَأْمُرُ رَوْفٌ

توبه پذیر، ای کارگشا، ای نعمت ده، ای فرح بخش، ای که کلیدها به دست توست، ای سودرسان، ای پر محبت،

يَأْمُرُ عَطُوفٌ، يَأْمُرُ كَافِيٌّ يَأْمُرُ شَافِيٌّ يَأْمُرُ مُعَافِيٌّ يَأْمُرُ مُكَافِيٌّ يَأْمُرُ وَفِيٌّ يَأْمُرُ مُهَيِّمٌ، يَأْمُرُ

ای مهربان، ای کفایت کننده، ای شفا دهنده، ای درگذرنده، ای جزا دهنده، ای وفا کننده، ای مقتدر، ای

عَزِيزٌ يَأْمُرُ جَبَّارٌ يَأْمُرُ مُتَكَبِّرٌ، يَأْمُرُ سَلَامٌ يَأْمُرُ مُؤْمِنٌ، يَأْمُرُ أَحَدٌ يَأْمُرُ صَمَدٌ، يَأْمُرُ نُورٌ يَأْمُرُ

گرامی، ای قادر، ای مقتدر، ای مایه سلامتی، ای امان دهنده، ای یگانه، ای بی نیاز، ای روشنایی، ای

مُدَبِّرٌ، يَأْمُرُ فَرْدٌ يَأْمُرُ وَثَرٌ، يَأْمُرُ قُدُّوسٌ يَأْمُرُ نَاصِرٌ، يَأْمُرُ مُؤَنِّسٌ يَأْمُرُ بَاعِثٌ، يَأْمُرُ وَارِثٌ يَأْمُرُ

تدبیر کننده، ای یکتا، ای یگانه، ای پاکیزه، ای یاور، ای همدم، ای برانگیزنده (مردگان)، ای وارث، ای

عَالِمٌ، يَأْمُرُ حَاكِمٌ يَأْمُرُ بَادِيٌّ يَأْمُرُ مُتَعَالِيٌّ يَأْمُرُ مُصَوِّرٌ، يَأْمُرُ مُسَلِّمٌ يَأْمُرُ مُتَحَبِّبٌ، يَأْمُرُ قَائِمٌ

دانا، ای حکمران، ای آشکار کننده، ای برتر، ای شکل دهنده، ای سلامتی بخش، ای دوستدارنده، ای استوار،

يَأْمُرُ دَائِمٌ، يَأْمُرُ عَلِيمٌ يَأْمُرُ حَكِيمٌ، يَأْمُرُ جَوَادٌ يَأْمُرُ بَارِيٌّ، يَأْمُرُ بَارٌ يَأْمُرُ سَارٌ، يَأْمُرُ عَدْلٌ يَأْمُرُ

ای جاویدان، ای دانا، ای خردمند، ای بخشنده، ای پدیدآورنده، ای نیکوکار، ای سرور آفرین، ای عادل، ای

فاصلُ، یا دَيَّانُ یا حَنَّانُ، یا مَنَّانُ یا سَمِيعُ، یا بَدِيعُ یا خَفِيرُ، یا مُعَيَّرُ یا

جداکننده، ای داور، ای با محبت، ای گشاده دست، ای شنوا، ای پدیدآورنده، ای پناه دهنده، ای تغییر دهنده، ای

ناشر، یا غافِرُ یا قَدِيمُ، یا مُسَهِّلُ یا مُيسِّرُ، یا مُمِيتُ یا مُحْيِيُ یا نافعُ یا

گسترنده، ای آمرزنده، ای دیرینه، ای آسان کننده، ای هموار کننده، ای میراننده، ای زنده کننده، ای سودرسان، ای

رازق، یا مُقْتَدِرُ یا مُسَبِّبُ، یا مُغِيثُ یا مُعْنِيُ یا مُقْنِيُ یا خالِقُ یا راصِدُ،

روزی ده، ای مقتدر، ای سبب ساز، ای فریادرس، ای بی نیاز کننده، ای راضی کننده، ای آفریننده،

ص: ۶۵۱

یا واحد یا حاضر، یا جابر یا حافظ، یا شدید یا غیاث، یا عائد یا

ای یکتا، ای حاضر، ای جبران کننده، ای حفظ کننده، ای سخت گیر، ای فریادرس، ای بخشنده، ای

قابض، یا مَنْ عَلَا فَاسْتَعْلَى فَكَانَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى يَا مَنْ قَرَّبَ فَدَنَا،

دریافت کننده، ای که برتری و شایسته علو و در جایگاه بالایی، ای که نزدیک و نزدیک تری،

وَبَعْدَ فَنَاءٍ وَعِلْمِ السَّرِّ وَ اخْفَى يَا مَنْ إِلَيْهِ التَّدْبِيرُ وَ لَهُ الْمَقَادِيرُ، وَ يَا

و (از ذهن ها) دور و دورتری، و اسرار و نهان را می دانی، ای که قضا و قدر به دست توست، و ای

مَنْ الْعَسِيرِ عَلَيْهِ [سَهْلٌ يَسِيرٌ، يَا مَنْ هُوَ عَلَى مَا يَشَاءُ قَدِيرٌ، يَا مُرْسِلَ

که دشواری ها بر تو آسان و هموار است، ای که بر هر چه خواهی توانایی، ای فرستنده

الرِّيحِ، يَا فَالِقَ الْإِصْبَاحِ، يَا بَاعِثَ الْأَرْوَاحِ، يَا ذَا الْجُودِ وَالسَّمَّاحِ، يَا

بادها، ای شکافنده صبح، ای برانگیزنده ارواح، ای صاحب بخشش و گذشت، ای

رَأَى مَا قَدْ فَاتَ، يَا نَاشِرَ الْأَمْوَاتِ، يَا جَامِعَ الشَّتَاتِ، يَا رَازِقَ مَنْ

بازگرداننده از دست رفته ها، ای زنده کننده مردگان، ای گردآورنده پراکنده گی ها، ای که [بی حساب به هر که خواهی

يَشَاءُ] بِغَيْرِ حِسَابٍ، وَ يَا فَاعِلَ مَا يَشَاءُ كَيْفَ يَشَاءُ، وَ يَا ذَا الْجَلَالِ

روزی دهی، ای که هر گونه و هر چه خواهی انجام دهی، ای صاحب شکوه

وَالْأَكْرَامِ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا حَيًّا حِينَ لَا حَيَّ، يَا حَيُّ يَا مُحْيِيَ الْمَوْتَى

و بزرگواری، ای زنده، ای پاینده، ای زنده در زمانی که زنده ای نبود، ای زنده، ای زنده کننده مردگان،

يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يَا إِلَهِي وَ سَيِّدِي صَلِّ

ای زنده ای که معبودی جز تو نیست و پدیدآورنده آسمان و زمینی، ای معبود و ای آقا و سرورم،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْحَمْ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ، وَ بَارِكْ عَلَى

بر محمد و خاندان محمد درود فرست، و بر محمد و خاندان محمد رحمت فرست و بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَ بَارَكْتَ وَ رَحِمْتَ عَلَيَّ اِبْرَاهِيمَ وَ آلِ

محمد و خاندان محمد برکت ده، همان گونه که بر ابراهیم و خاندان ابراهیم درود فرستاده و برکت داده و رحمت

ابراهیم، اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، وَ اَرْحَمُ ذُلِّي وَ فَاقَتِي وَ فَقْرِي وَ اِنْفِرَادِي

فرستاده ای، زیرا تو ستوده و بزرگواری، و بر افتادگی و نیاز و تهیدستی و تنهایی

وَ وَّحْدَتِي وَ خُضُوعِي بَيْنَ يَدَيْكَ، وَ اِعْتِمَادِي عَلَيْكَ، وَ تَضَرُّعِي اِلَيْكَ،

و بی کسی و فروتنیم در برابرت و اعتمادی که به تو دارم و گریه و زاریم به درگاہت رحم کن،

ص: ۶۵۲

ادْعُوكَ دُعَاءَ الْخَاضِعِ الدَّلِيلِ، الْخَاشِعِ الْخَائِفِ، الْمُشْفِقِ الْبَائِسِ،

تو را می خوانم همانند فروتن افتاده، شکسته دل ترسان، نگرانِ بینوا،

المُهِنِ الْحَقِيرِ، الْجَائِعِ الْفَقِيرِ، الْعَائِدِ الْمُسْتَجِيرِ، الْمُقِرِّ بِذَنْبِهِ، الْمُسْتَعْفِرِ

ناچیز بی مقدار، گرسنه نیازمند، پناهنده پناه جو، اقرار کننده به گناه، و آمرزش خواه

مِنْهُ، الْمُسْتَكِينِ لِرَبِّهِ، دُعَاءَ مَنْ اسْلَمْتَهُ ثِقْتَهُ [۸۵۷]، وَرَفَضْتَهُ احِبَّتَهُ،

از آن، نالان به درگاه پروردگارش، (و تو را می خوانم همانند) کسی که یاران مورد اعتمادش او را رها و دوستدارانش او را ترک نموده اند،

وَ عَظُمْتُ فَجِيعَتُهُ، دُعَاءَ حَرِيقِ حَزِينٍ، ضَعِيفِ مَهِينٍ، بَائِسِ مُسْتَكِينِ

و دردش شدت یافته، (و تو را می خوانم همانند) دلسوخته اندوهگین، ناتوانِ ناچیز، بینوای نالانی که

بِكَ مُسْتَجِيرٍ، اللَّهُمَّ وَاسْئَلُكَ بِأَنَّكَ مَلِيكٌ، وَأَنَّكَ مَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُونُ،

به تو پناهنده است، خدایا از تو می خواهم به حق فرمانروایت و این که هر چه خواهی انجام شود،

وَأَنَّكَ عَلَى مَا تَشَاءُ قَدِيرٌ، وَاسْئَلُكَ بِحُرْمَةِ هَذَا الشَّهْرِ الْحَرَامِ، وَالْبَيْتِ

و این که بر هر چه خواهی، توانایی و از تو می خواهم به احترام این ماه حرام و خانه

الْحَرَامِ، وَالْبَلَدِ الْحَرَامِ، وَالرُّكْنِ وَ الْمَقَامِ، وَ الْمَشَاعِرِ الْعِظَامِ، وَ بِحَقِّ

کعبه و شهر مکه و رکن و مقام و جایگاه های با عظمت حج (عرفات، مشعر و منی) و به حق

نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ، يَا مَنْ وَهَبَ لِأَدَمَ شَيْئًا، وَ لِإِبْرَاهِيمَ

پیامبرت محمد- که بر او و خاندانش درود باد- ای که شیث را به آدم و اسماعیل و اسحاق را به ابراهیم

اسماعیلَ وَ اسْحَاقَ، وَ يَا مَنْ رَدَّ يُوسُفَ عَلَى يَعْقُوبَ، وَ يَا مَنْ كَشَفَ

عطا کردی، و ای که یوسف را به یعقوب بازگرداندی، و ای که

بَعْدَ الْبَلَاءِ ضَرَّ أَيُّوبَ، يَا رَادَّ مُوسَى عَلَى امِّهِ، وَ زَائِدَ الْخَضِرِ فِي عِلْمِهِ،

گرفتاری ایوب را بعد از امتحان برطرف نمودی، ای بازگرداننده موسی به مادرش، و افزایشده دانش خضر،

وَ يَا مَنْ وَهَبَ لِدَاوُدَ سُلَيْمَانَ، وَ لِزَكَرِيَّا يَحْيَىٰ وَ لِمَرْيَمَ عِيسَىٰ يَا حَافِظَ

و ای که سلیمان را به داود و یحیی را به زکریا و عیسی را به مریم عطا کردی، ای نگهدار

بِنْتِ شُعَيْبٍ، وَ يَا كَافِلَ وَ لِدِ امِّ مُوسَىٰ اسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

دختر شعیب، و ای کفالت کننده موسی (در کودکی و بزرگی)، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود

ص: ۶۵۳

مُحَمَّدٍ، وَإِنْ تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا، وَ تُجِيرَنِي مِنْ عَذَابِكَ، وَ تُوجِبَ لِي

فرستی، و تمام گناهانم را بیامرزی، و از عذابت پناهم دهی، و بر من

رِضْوَانِكَ، وَ اِمَانِكَ وَ اِحْسَانِكَ، وَ عُفْرَانِكَ وَ جِنَانِكَ، وَ اسْئَلُكَ اَنْ تُفَكَّ

خشنودی و امتیّت و احسان و آمرزش و بهشتت را مقرر فرمایی، و از تو می خواهم گره هایی که

عَنِّي كُلَّ حَلْقَةٍ بَيْنِي وَ بَيْنَ مَنْ يُؤْذِنِي وَ تَفْتَحَ لِي كُلَّ بَابٍ، وَ تُلَيِّنَ لِي

میان من و آزاردهندگان من است بگشایی، و هر دری را به رویم باز کنی، و هر سختی را

كُلَّ صَعْبٍ، وَ تُسَهِّلَ لِي كُلَّ عَسِيرٍ، وَ تُخْرِسَ عَنِّي كُلَّ نَاطِقٍ بَشَرٍ،

برایم آسان و هر دشواری را بر من سهل گردانی، و زبان بدگویان را از من بازداری،

وَ تَكْفُفَ عَنِّي كُلَّ بَاغٍ، وَ تَكْبِتَ عَنِّي كُلَّ عَدُوٍّ لِي وَ حَاسِدٍ، وَ تَمْنَعَ مِنِّي كُلَّ

و هر ظالمی را از من دور کنی، و دشمنان و حسودانم را سرافکننده سازی، و هر ظالمی را از من

ظَالِمٍ، وَ تَكْفِينِي كُلَّ عَاقِبٍ يَحُولُ بَيْنِي وَ بَيْنَ حَاجَتِي وَ يُحَاوِلُ اَنْ يُفَرِّقَ

بازداری، و بر طرف کنی از من هر مانعی که میان من و خواسته هایم فاصله می شود و می کوشد میان من و بندگیت

بَيْنِي وَ بَيْنَ طَاعَتِكَ، وَ يُبْطِنِي عَنْ عِبَادَتِكَ، يَا مَنْ الْجَمَّ الْجِنَّ الْمُتَمَرِّدِينَ،

جدایی اندازد، و از پرستش باز دارد، ای که جنیان سرکش را مهار نموده،

وَ قَهَرَ عَنَاهُ الشَّيَاطِينَ، وَ اَذَلَّ رِقَابَ الْمُتَجَبِّرِينَ، وَ رَدَّ كَيْدَ الْمُتَسَلِّطِينَ

و بر شیاطین نافرمان چیره گشتی و گردنکشان زورگو را خوار ساخته و نقشه های پلید مستکبران را

عَنِ الْمُسْتَضْعَفِينَ، اسْئَلُكَ بِقُدْرَتِكَ عَلَيَّ مَا تَشَاءُ، وَ تَسْهِيْلِكَ لِي

از مستضعفان دور کردی، از تو می خواهم به حق قدرتت بر هر چه خواهی و به حق آسان بودن هر چه اراده کنی

تَشَاءُ كَيْفَ تَشَاءُ، اِنْ تَجْعَلَ قَضَاءَ حَاجَتِي فِيمَا تَشَاءُ.

به هر گونه که باشد، برآورده شدن حاجتم را از هر طریق که می خواهی قرار دهی.

آنگاه بر زمین سجده کن و دو طرف صورت را روی خاک (روی مهر) بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، فَأَرْحَمِ ذُلِّي وَفَاقَتِي وَاجْتِهَادِي

خدایا برای تو سجده نموده و به تو ایمان آورده ام، پس بر فروتنی و احتیاج و کوشش

وَتَضَرُّعِي وَمَسْكَنَتِي وَفَقْرِي إِلَيْكَ يَا رَبِّ.

و التماس و درماندگی و نیازم به درگاہت، رحم کن، ای پروردگار من.

ص: ۶۵۴

و کوشش کن که اشکی از چشمانت سرازیر شود، هرچند اندک باشد که این علامت استجاب دعاست. (۱)

شب بیست و هفتم ماه رجب (شب مبعث): شب مبعث از شب های مهم سال و بسیار ارزشمند است. و اعمالی برای این شب نقل شده است:

اول: غسل کردن در این شب مستحب است. (۲)

دوم: «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» روایتی را از امام جواد علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «در ماه رجب، شبی است که از تمام آنچه که خورشید بر آن می تابد بهتر است و آن شب، شب «بیست و هفتم» ماه رجب است؛ که در صبح این شب، رسول خدا صلی الله علیه و آله به رسالت مبعوث گردید، و از شیعیان ما هر کس در آن شب عملی را انجام دهد، پاداش آن به اندازه عمل شصت سال خواهد بود!».

از آن حضرت سؤال شد: چه عملی در آن شب بهتر است؟

فرمود: پس از نماز «عشا» وقتی که خوابیدی، پیش از نیمه شب، یا پس از نیمه آن از خواب برمی خیزی و دوازده رکعت نماز می خوانی، در هر رکعتی، سوره «حمد» و یک سوره از سوره های کوچک مفصل [۸۶۰] را می خوانی؛ آنگاه در هر دو رکعتی که سلام نماز را دادی، می نشینی و هفت مرتبه سوره «حمد» و هفت مرتبه «معوذتین» (سوره فلق و ناس) و سوره های «توحید» و «کافرون» و سوره «قدر» و «آیهاالکرسی» را هر کدام هفت مرتبه می خوانی؛ پس از آن این دعا را می خوانی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ

ستایش مخصوص خداوندی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و ضعف

لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلْكَ بِمَعَاقِدِ عِزِّكَ عَلَيَّ

و ذلتی ندارد که حامی و سرپرستی برای او باشد و او را بسیار بزرگ بشمار و از تو می خواهم به حق جایگاه عزت بر

از کانِ عِزِّكَ، وَمُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ، وَبِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ

پایه های عرش و به حق نهایت رحمت از کتابت و به حق نام بزرگ با عظمت

الْأَعْظَمِ، وَذِكْرِكَ الْأَعْلَى الْأَعْلَى وَبِكَلِمَاتِكَ التَّامَّاتِ، اِنْ

بسیار با شکوهت و به حق نام برتر و الای بلندمرتبه ات و به حق کلمات کاملت که

-
- ۱- [۸۵۸] از روایتی که در زادالمعاد مرحوم مجلسی آمده، استفاده می شود که خواندن این دعا پس از روزه ایام البیض هر ماه، یا در سایر ایام متبرّکه بدون روزه نیز، در استجابت دعا مؤثّر است (زادالمعاد، صفحه ۳۳).
- ۲- [۸۵۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۱۴.

تُصَلِّي عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَإِنْ تَفَعَّلَ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ.

بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و در حق من آنچه را که تو شایسته آنی انجام دهی.

آنگاه هر حاجتی که داری از خداوند طلب کن. (۱) سوم: دوازده رکعت نماز است که نحوه آن در اعمال شب نیمه رجب، (صفحه ۶۴۴) بیان شد.

چهارم: زیارت حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام در این شب، از افضل اعمال است. برای آن حضرت، در این شب سه زیارت نقل شده است که در بخش زیارات (زیارت امیرالمؤمنین در مبعث، صفحه ۳۰۹) گذشت.

کرامات قبر امیر مؤمنان علیه السلام در شب مبعث، به روایت ابن بطوطه [۸۶۲]:

«ابن بطوطه» در سفرنامه خود، درباره کراماتی که در شب بیست و هفتم رجب، از حرم امیر مؤمنان علیه السلام دیده شده چنین نقل می کند:

همه مردم این شهر (نجف) شیعه اند و از این حرم، کرامت ها ظاهر می شود که منشأ عقیده مردم، به وجود قبر علی علیه السلام در آن جا، همین کرامت هاست. از جمله آن که، در شب بیست و هفتم ماه رجب که آن را «لیلۀ المحیا» می نامند، گروه بسیاری از سراسر عراق و فارس و روم بعد از نماز «عشا» در کنار روضه علی علیه السلام گرد می آیند و بیماران سخت، مثل افراد فلج و زمین گیر را کنار ضریح می گذارند و خود به نماز و ذکر و قرآن و زیارت، مشغول می شوند و چون پاسی از شب بگذرد، مریض ها شفا می یابند و صحیح و سالم می شوند و با ذکر

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَ عَلِيُّ وَلِيُّ اللَّهِ،

برمی خیزند، این حکایت در میان آنها بسیار معروف است. هرچند من خود، آن شب را درک نکردم، ولی داستان آن را از افراد مورد اعتماد شنیدم، همچنین در مدرسه حرم، سه تن از افراد زمین گیر را دیدم که یکی از «روم» آمده بود و دیگری از «اصفهان» و سومی از «خراسان» از حالشان جو یا شدم، گفتند امسال به «لیلۀ المحیا» نرسیده اند و منتظرند تا سال آینده، این شب را درک کنند و شفا یابند، در این شب مردم از شهرهای مختلف در نجف جمع می شوند و بازار بزرگی نیز در آن شهر برپاست که تا ده روز ادامه دارد. (۲) البته هم اکنون نیز در مناسبت های گوناگون در حرم های ائمه اطهار علیهم السلام از جمله حرم امیر مؤمنان علیه السلام

ص: ۶۵۶

۱- [۸۶۱] مصباح المتهجد، صفحه ۸۱۳ و اقبال، صفحه ۶۷۰ و زاد المعاد، صفحه ۳۵.

۲- [۸۶۳] سفرنامه ابن بطوطه، جلد ۱، صفحه ۱۸۵ و انوار البهیه، صفحه ۸۰ (با اندکی تصرّف).

و حرم امام رضا علیه السلام بیمارانی شفا می یابند که به یقین شما خوانندگان گرامی نیز از برخی از این کرامت ها و معجزات آگاهی دارید؛ و اخیراً در دفتر مخصوصی در آستانه های مقدسه، نام آنها پس از تحقیق کافی با تمام مشخصات ثبت می شود.

پنجم: مرحوم «کفعمی»، برای شب مبعث این دعا را نقل کرده است:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكُ بِالتَّجَلِّيِ الْاَعْظَمِ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ مِنَ الشَّهْرِ الْمُعْظَمِ،

خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین جلوه این شب از این ماه با عظمت،

وَالْمُرْسَلِ الْمُكْرَمِ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ، وَاَنْ تَغْفِرَ لَنَا مَا اَنْتَ بِهٖ مِنَّا

و به حق فرستاده شده گرامیت، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و آنچه که تو از ما به آن آگاه تری

اعلم، يا مَنْ يَعْلَمُ وَلَا نَعْلَمُ، اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي لَيْلَتِنَا هَذِهِ، الَّتِي بِشَرَفِ

بیمرزی، ای که (همه چیز را) می دانی و ما نمی دانیم، خدایا بر ما مبارک گردان این شب را که با شرافت

الرِّسَالَةِ فَضَّلْتَهَا، وَبِكِرَامَتِكَ اجْلَلْتَهَا، وَبِالْمَحَلِّ الشَّرِيفِ اخْلَلْتَهَا،

رسالت فضیلت داده و با گرامی داشتنت عظمت بخشیده و در جایگاه با شرافتی قرار دادی،

اللَّهُمَّ فَاِنَّا نَسْتُلِكُ بِاَلْمُبْعَثِ الشَّرِيفِ، وَالسَّيِّدِ اللَّطِيفِ، وَالعُنْصُرِ الْعَفِيفِ،

خدایا از تو می خواهم به حق مبعث گرامی، و آقا و سرور مهربان، و عصاره پاکی و عفت،

اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَاٰلِهِ، وَاَنْ تَجْعَلَ اَعْمَالَنا فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَفِي سَائِرِ

که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و قرار دهی در این شب و شب های

الليالي مقبولة، وَ ذُنُوبِنَا مَغْفُورَةً، وَ حَسَنَاتِنَا مَشْكُورَةً، وَ سَيِّئَاتِنَا

دیگر اعمال ما را پذیرفته، و گناهان ما را آمرزیده و نیکی های ما را قدردانی شده، و بدی های ما را

مَشْتُورَةً، وَ قُلُوبِنَا بِحُسْنِ الْقَوْلِ مَسْرُورَةً، وَ اِزْزَاقِنَا مِنْ لَدُنْكَ بِالْيُسْرِ

پوشیده، و دل های ما را با گفتار نیک شادمان، و روزی های ما را از جانب خود به آسانی

مَدْرُورَةً، اللَّهُمَّ اَنْكَ تَرَى وَلَا تُرَى وَ اَنْتَ بِالْمَنْظَرِ الْاَعْلَى وَ اِنَّ الْيَكَّ

فراوان (قرار دهی)، خدایا تویی که می بینی ولی دیده نمی شوی، و در بلندترین جایگاهی

الرُّجْعِي وَالْمُنْتَهِي وَ أَنَّ لَكَ الْمَمَاتَ وَالْمَحْيَا، وَ أَنَّ لَكَ الْآخِرَةَ

و بازگشت و سرانجام به سوی توست، و مرگ و زندگی به دست توست و انتها و ابتدا از آن

وَالْأُولَى اللَّهُمَّ أَنَا نَعُوذُ بِكَ أَنْ نَذَلَّ وَ نَخْزَى وَ أَنْ نَأْتِيَ مَا عَنْهُ تَنْهَى

توست، خدایا به تو پناه می بریم از خواری و رسوایی و بجا آوردن آنچه از آن نهی نموده ای،

ص: ۶۵۷

اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتُلُكَ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَنَسْتَعِيدُ بِكَ مِنَ النَّارِ، فَاعِدْنَا مِنْهَا

خدایا به واسطه رحمتت از تو بهشت را می طلبیم و از آتش دوزخ به تو پناه می بریم، پس به قدرتت ما را از آن

بِقُدْرَتِكَ، وَنَسْتُلُّكَ مِنَ الْهُورِ الْعَيْنِ، فَارْزُقْنَا بِعِزَّتِكَ، وَاجْعَلْ أَوْسَعَ

پناه ده و از تو حورالعین می طلبیم، پس به عزتت روزیمان گردد، و وسیع ترین روزیمان

ارْزُقْنَا عِنْدَ كِبَرِ سِنِّنا، وَاحْسِنَ أَعْمَالِنَا عِنْدَ اقْتِرَابِ اجْلَانِنَا، وَاطْلُ فِي

را در زمان پیریمان قرار ده، و بهترین کارهای ما را در نزدیکی اجلمان مقرر فرما، و (عمر ما را) طولانی گردان در

طَاعَتِكَ وَ مَا يُقَرَّبُ إِلَيْكَ، وَ يُحْظَى عِنْدَكَ، وَ يُزْلَفُ لَدَيْكَ أَعْمَارِنَا،

بندگیت و آنچه به تو نزدیک می گرداند و نزد تو بهره مند می سازد و عمرهای ما را در تقرب به درگاہت طولانی گردان،

وَاحْسِنُ فِي جَمِيعِ أَحْوَالِنَا وَ أُمُورِنَا مَعْرِفَتِنَا، وَ لَا تَكُنْ لَنَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ

و معرفت ما را در تمامی احوال و کارهایمان نیکو گردان، و ما را به هیچ یک از مخلوقاتت وامگذار

خَلْقِكَ فَيَمُنَّ عَلَيْنَا، وَ تَفْضَلْ عَلَيْنَا بِجَمِيعِ حَوَائِجِنَا لِلدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ،

تا بر ما منت گذارند، و با برآوردن حاجت های دنیوی و اخرویمان به ما لطف و عنایت کن،

وَإِبْدَأْ بِآبَائِنَا وَ ابْنَانِنَا، وَ جَمِيعِ أَحْوَانِنَا الْمُؤْمِنِينَ فِي جَمِيعِ مَا سَأَلْنَاكَ

و در تمامی آنچه برای خود خواستیم پدران و فرزندان و تمامی برادران با ایمانمان را بر ما

لِلْأَنْفُسِنَا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَسْتُلُّكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ، وَ مُلْكِكَ

مقدم دار، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا از تو می خواهیم به حق نام با عظمتت و فرمانروایی

الْقَدِيمِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَغْفِرَ لَنَا الذَّنْبَ الْعَظِيمَ،

دیرینه ات که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و گناهان بزرگ ما را ببامرزی،

إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ، اللَّهُمَّ وَ هَذَا رَجَبُ الْمُكْرَمِ الَّذِي أَكْرَمْتَنَا

چرا که گناهان بزرگ را جز (خالق) با عظمت نیامرزد، خدایا این همان ماه رجب گرامی است که ما را به آن گرامی داشتی،

بِهِ، أَوَّلُ أَشْهُرِ الْحُرْمِ، أَكْرَمَتْنَا بِهِ مِنْ بَيْنِ الْأُمَمِ، فَلَكَ الْحَمْدُ يَا ذَا الْجُودِ

اولین ماه (از ماه های) حرامی که از بین امت ها ما را به آن گرامی داشتی، پس حمد و سپاس از آن توست ای صاحب بخشش

وَالْكَرَمِ، وَ أَسْئَلُكَ بِهِ وَبِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ، الْأَجَلِّ الْأَكْرَمِ،

و بزرگواری و از تو می خواهم به حق این ماه و اسم بزرگ با عظمت بسیار باشکوه عالی و گرامیت

الَّذِي خَلَقْتَهُ فَاسْتَقَرَّ فِي ظِلِّكَ، فَلَا يَخْرُجُ مِنْكَ إِلَى غَيْرِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ

که آن را آفریدی و در سایه (عرشت) قرار گرفت و جز تو کسی شایسته آن نام نیست، که بر

عَلَى مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، وَأَنْ تَجْعَلَنَا مِنَ الْعَامِلِينَ فِيهِ

محمد و خاندان پاکش درود فرستی و ما را در این ماه از فرمانبرداران

بطاعتک، وَ الْآمِلِينَ فِيهِ لِشَفَاعَتِكَ، اللَّهُمَّ اهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ السَّبِيلِ،

و آرزومندان شفاعت قرار دهی، خدایا ما را به راه راست هدایت فرما،

وَاجْعَلْ مَقِيلَنَا عِنْدَكَ خَيْرَ مَقِيلٍ، فِي ظِلِّ ظَلِيلٍ، وَ مُلْكِكَ جَزِيلٍ، فَأَنَّكَ

و منزلگاه ما را بهترین منزلگاه قرار ده در سایه گسترده و فرمانروایی وسعت، چرا که تو

حَسْبُنَا وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ، اللَّهُمَّ اقْبَلْنَا مُفْلِحِينَ مُنْجِحِينَ، غَيْرَ مَغْضُوبٍ

ما را کافی و بهترین و کیلی، خدایا ما را قرار ده از رستگاران نجات یافته ای که مورد غضب تو

عَلَيْنَا وَ لَا ضَالِّينَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ انِّي اسئَلُكَ

و از گمراهان نیستند، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان، خدایا از تو می خواهم

بِعَزَائِمٍ مَغْفِرَتِكَ، وَ بِوَجِبِ رَحْمَتِكَ، السَّلَامَةَ مِنْ كُلِّ اَثْمٍ، وَ الْغَنِيمَةَ مِنْ

به حق و سایل آمرشت و به لازمه رحمت، سلامت از هر گناه و بهره مندی از

كُلِّ بَرٍّ، وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَ النَّجَاةَ مِنَ النَّارِ، اللَّهُمَّ دَعَاكَ الدَّاعُونَ

هر کار نیک، و رسیدن به بهشت و رهایی از آتش دوزخ را نصیبم گردانی، خدایا دعاکنندگان تو را می خوانند

وَ دَعَاؤُكَ، وَ سَأَلَكَ السَّائِلُونَ وَ سَأَلْتُكَ، وَ طَلَبَ إِلَيْكَ الطَّالِبُونَ وَ طَلَبْتُ

و من نیز تو را خواندم و درخواست کنندگان از تو خواهند و من نیز از تو خواستم و جویندگان تو را جویند و من نیز تو را

جستجو

إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ انْتِ الثَّقَةُ وَ الرَّجَاءُ، وَ إِلَيْكَ مُنْتَهَى الرَّغْبَةِ وَ الدُّعَاءِ، اللَّهُمَّ

کردم، خدایا تویی مورد اطمینان و امید و تویی نهایت اشتیاق و دعا، خدایا

فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ اجْعَلِ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَ النُّورَ فِي بَصْرِي

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و یقین را در دلم و روشنایی را در دیده ام

وَالنَّصِيحَةَ فِي صَدْرِي وَذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ عَلَى لِسَانِي وَرِزْقًا وَاسِعًا

و خیرخواهی را در سینه ام و یادت را در شب و روز بر زبانم قرار ده و روزی وسیع

غَيْرَ مَمْنُونٍ، وَلَا مَحْظُورٍ فَارْزُقْنِي وَ بَارِكْ لِي فِيمَا رَزَقْتَنِي وَاجْعَلْ

بی منت و بدون مانع را عطایم کن، و در آنچه نصیبم گرداندی برکت ده و بی نیازی (از مخلوقات) را

غِنَايَ فِي نَفْسِي وَرَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

در وجودم و اشتیاقم را به آنچه نزد توست قرار ده، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

سپس به سجده برو و صد مرتبه بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِمَعْرِفَتِهِ، وَخَصَّنَا بِوِلَايَتِهِ، وَوَفَّقَنَا لِمَطَاعَتِهِ،

حمد و سپاس از آن خداوندی است که ما را به شناختش هدایت فرمود و به دوستیش مخصوصمان ساخت و به بندگیش توفیقمان داد،

شُكْرًا شُكْرًا.

سپاسگزارم، سپاسگزارم.

آنگاه سر از سجده بردار و بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّي قَصَدْتُكَ بِحَاجَتِي وَاعْتَمَدْتُ عَلَيْكَ بِمَسْئَلَتِي وَتَوَجَّهْتُ

خدایا با درخواست هایم تو را قصد نموده و در نیازم به تو امید بسته ام، و به واسطه

الْيَكُ بِائْتِمَتِي وَسَادَتِي اللَّهُمَّ اَنْفَعْنَا بِحُبِّهِمْ، وَاوْرِدْنَا مَوْرِدَهُمْ، وَاَرْزُقْنَا

امامان و سرورانم به تو رو نموده ام، خدایا به واسطه محبت ایشان ما را بهره مند ساز و در راه آنان داخل کن، و هم نشینی آنان را

مُرَافَقَتَهُمْ، وَاَدْخِلْنَا الْجَنَّةَ فِي زُمْرَتِهِمْ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

روزیمان گردان، و در گروه آنان به بهشت داخل کن، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

روز بیست و هفتم ماه بیست و هفتم رجب، روز مبعث است که روز بسیار شریف و با ارزشی است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگامی به رسالت مبعوث شد که مردم در جهالت و گمراهی به سر می بردند؛ آثار توحید از میان رفته و فروغ انسانیت خاموش گشته بود؛ عقاید مردم دستخوش خرافات و تحریفات گشته و اهداف والای انبیای پیشین، به فراموشی سپرده شده بود و بت پرستی، جنایت، زنده به گور کردن دختران، ظلم و بیدادگری، غارت و خونریزی، پایمال کردن حقوق ضعیفان و فحشا و منکرات، بر سراسر جزیره العرب حکومت می کرد.

مردم سایر کشورها نیز، هر کدام به نوعی گرفتار چندگانه پرستی بودند و محبت و عدالت از میانشان رخت بر بسته و فضایل و ارزش های انسانی به افول گراییده بود.

خداوند متعال، در چنین عصری، حضرت محمد صلی الله علیه و آله را برای هدایت بشر، به رسالت برگزید تا مردم را از بت پرستی و شرک، به توحید و خدا پرستی دعوت کند و آنان را از تاریکی گناه، و ظلمت های جهل، رهانیده و به سرچشمه ایمان و دانش، و پاکی و تقوا رهنمون گردد.

ص: ۶۶۰

۱- [۸۶۴] بلد الامین، صفحه ۱۸۳.

«مبعث» تحوّل شگرف در زندگی جامعه بشری و رستاخیزی عظیم در روح انسانها به وجود آورد و جا دارد که روز بعثت رسول خدا صلی الله علیه و آله را روز «توحید» و «احیای ارزشهای انسانی» بنامیم.

گرامی داشت این روز و تجلیل از رسول گرامی اسلام و تشکیل مجالس و محافل جشن و سرور، در حقیقت تجلیل از اهداف بلند آن معلّم بشریت و اعلام وفاداری به توحید، نبوت و همه ارزشهای والایی است که از سوی نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله به جامعه بشری عرضه شده است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام روز مبعث به عنوان شریفترین اعیاد یاد شده است. (۱) در هر حال بزرگان برای این روز، اعمالی ذکر کرده اند:

اول: غسل کردن در این روز مستحب است. (۲) دوم: روزه؛ این روز در میان روزهای سال یکی از چهار روزی است که روزه گرفتن آن فضیلت بسیار دارد و پاداش فراوانی برای آن نقل شده است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام می خوانیم: «هر کس در روز بیست و هفتم رجب روزه بگیرد، خداوند برای او پاداش روزه هفتاد سال را می نویسد». (۳) سوم: زیاد صلوات فرستادن.

در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که: «در این روز روزه می گیری و بر محمّد و آلش زیاد صلوات می فرستی». (۴) چهارم: زیارت رسول خدا و امیر مؤمنان علیهما السلام است. (۵) پنجم: دوازده رکعت نماز است.

از «ریان بن صلت» نقل شده است که هنگامی که امام محمّد تقی علیه السلام در بغداد بود، روز نیمه رجب و روز بیست و هفتم رجب را روزه می گرفت و همه ملازمان و یاران آن حضرت نیز روزه گرفتند؛ آنگاه به ما فرمودند، دوازده رکعت نماز بجا آوریم (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت، «حمد» و «سوره ای» بخوانیم و هنگامی که نمازها به پایان رسید، هر یک از سوره های حمد، توحید و معوذتین (فلق و ناس) را چهار مرتبه بخوانیم؛ آنگاه چهار مرتبه گفته شود:

لا اله الا الله والله اكبر، وسبحان الله والحمد لله، ولا حول ولا قوة الا بالله العلي العظيم؛

و چهار مرتبه:

الله الله ربّي لا اشرك به شيئاً

و چهار مرتبه:

لا اشرك برّبّي احداً. (۶)

- ۱- [۸۶۵] اقبال، صفحه ۶۷۳.
- ۲- [۸۶۶] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۱۴.
- ۳- [۸۶۷] اقبال، صفحه ۶۷۳. (به همین مضمون چند روایت دیگر را نیز نقل کرده اند).
- ۴- [۸۶۸] همان مدرک، صفحه ۶۷۴ و زاد المعاد، صفحه ۴۰.
- ۵- [۸۶۹] زاد المعاد، صفحه ۴۰.
- ۶- [۸۷۰] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۱۴ و زاد المعاد، صفحه ۴۰.

ششم: دوازده رکعت نماز دیگر:

«شیخ طوسی»، از حسین بن روح رحمه الله روایت کرده است که: در این روز دوازده رکعت نماز بجا می آوری و در هر رکعت حمد و هر سوره ای که خواستی می خوانی و پس از هر دو رکعت و سلام نماز، می خوانی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که فرزندی برنگزید و شریکی در فرمانروایی ندارد و ضعف و ذلتی ندارد

يُكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا، يَا عُدَّتِي فِي مُدَّتِي يَا صَاحِبِي فِي

که حامی و سرپرستی برای او باشد (و به خدا می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار، ای ذخیره ام در تمام عمر، ای همدم من در

شِدَّتِي يَا وَلِيِّي فِي نِعْمَتِي يَا غِيَاثِي فِي رَغْبَتِي يَا نَجَاحِي فِي حَاجَتِي

سختی، ای صاحبِ نعمت من، ای فریادرس آرزوی من، ای برآورنده خواسته ام،

يَا حَافِظِي فِي غَيْبَتِي يَا كَافِيَّ (كَافِيَّ) فِي وَحْدَتِي يَا نَسِيَّ فِي وَحْشَتِي

و ای نگهدارنده من در سفر، ای پشتیبان من در تنهاییم، ای همدم من به هنگام ترسم،

أَنْتَ السَّائِرُ عَوْرَتِي فَلَكَ الْحَمْدُ، وَأَنْتَ الْمُقِيلُ عَثْرَتِي فَلَكَ الْحَمْدُ،

تویی پوشاننده زشتی هایم، پس حمد و سپاس از آن توست و تویی چشم پوشی کننده از لغزشم، پس حمد و سپاس از آن توست،

وَأَنْتَ الْمُنْعِشُ صِرْعَتِي فَلَكَ الْحَمْدُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَسْتُرُ

و تویی نیروبخش ناتوانیم، پس حمد و سپاس از آن توست، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و زشتیهایم را

عَوْرَتِي وَ آمِنُ رَوْعَتِي وَ أَقْلِنِي عَثْرَتِي وَ أَصْفَحْ عَن جُرْمِي وَ تَجَاوَزْ

پوشان، و ترسم را ایمن گردان، و از لغزشم درگذر و از گناهم چشم پوشی کن و بدیهایم را

عَنْ سَيِّئَاتِي فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ، وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ.

ببخش و در میان بهشتیان جایم ده، به خاطر وعده راستی که به بهشتیان داده شده است.

وقتی که نماز و دعا، پایان یافت، هر یک از سوره های حمد، اخلاص، معوذتین، کافرون، انازلناه و آیهالکرسی را هفت مرتبه

می خوانی. سپس هفت بار می گویی:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

و آنگاه هفت مرتبه می گویی:

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئاً

؛ پس از آن، هرچه از خدا می خواهی طلب نما. (۱)

ص: ۶۶۲

۱- [۸۷۱] مصباح المتهجد، صفحه ۸۱۶ و اقبال، صفحه ۶۷۶. (در زادالمعاد، صفحه ۴۰، می گوید: این نماز، به سند معتبر از حضرت صاحب الأمر علیه السلام نقل شده است).

هفتم: دعایی است که وقتی امام موسی بن جعفر علیهما السلام را در روز ۲۷ رجب سال ۱۷۹ هجری از مدینه به سوی بغداد حرکت دادند، آن را خواند:

يَا مَنْ أَمَرَ بِالْعَفْوِ وَالتَّجَاوُزِ، وَضَمَّنَ نَفْسَهُ الْعَفْوَ وَالتَّجَاوُزَ، يَا مَنْ عَفَى

ای که به بخشش و گذشت فرمان داده ای و خودت را به بخشش و گذشت ملزم ساخته ای، ای که ببخشی

وَتَجَاوَزَ، أَعْفُ عَنِّي وَتَجَاوَزْ يَا كَرِيمُ، اللَّهُمَّ وَقَدْ أَكْدَى الطَّلَبُ، وَاعْتَيْتِ

و در گذری، (گناهان) مرا ببخش و از من در گذر ای بخشنده، خدایا جستجو به جایی نرسیده، و درها

الْحِيلَةَ وَالْمَذْهَبَ، وَدَرَسَتْ الْأَمَالَ، وَأَنْقَطَعَ الرَّجَاءُ إِلَّا مِنْكَ، وَخَدَكَ لَا

و راه ها بسته شد، و آرزوها طولانی و امید قطع شد جز از تو، یگانه ای که

شَرِيكَ لَكَ، اللَّهُمَّ أَنِّي أَجِدُ سُبُلَ الْمَطَالِبِ إِلَيْكَ مُشْرَعَةً، وَمَنَاهِلَ

شریکی نداری، خدایا یافتم راه های درخواست را به سوی تو کشیده شده و سرچشمه های

الرَّجَاءِ لَدَيْكَ مُشْرَعَةً، وَأَبْوَابَ الدُّعَاءِ لِمَنْ دَعَاكَ مُفْتَحَةً، وَالْإِسْتِعَانَةَ

امید را نزد تو لبریز شده، و درهای دعا برای درخواست کنندگان گشوده شده، و درخواست یاری

لِمَنْ اسْتَعَانَ بِكَ مُبَاحَةً، وَاعْلَمْ أَنَّكَ لِدَاعِيكَ بِمَوْضِعِ اجَابَتِهِ، وَلِلصَّارِخِ

یاری طلبان از تو آزاد شده، و می دانم که تو برای درخواست کنندگان در جایگاه اجابتی، و برای کمک خواهان

إِلَيْكَ بِمَرَصِدِ آغَاتِهِ، وَأَنَّ فِي اللُّهْفِ إِلَى جُودِكَ، وَالضَّمَانِ بِعِدَّتِكَ عَوْضًا

از درگاہت در جایگاه فریادرسی هستی، و به یقین امید به بخششت و اطمینان به وعده هایت جایگزین

مِنْ مَنَعَ الْبَاحِلِينَ، وَمَنْدُوحَةً عَمَّا فِي أَيْدِي الْمُسْتَثَارِينَ، وَأَنَّكَ لَا

مضایقه بخیلان و بی نیازیست از آنچه در دست توانگران است و می دانم که به یقین تو

تَحْتَجِبُ عَنْ خَلْقِكَ إِلَّا أَنْ تَحْجُبَهُمُ الْأَعْمَالُ دُونَكَ، وَقَدْ عَلِمْتُ أَنَّ

از آفریدگانت پوشیده نیستی مگر این که اعمال (ناشایست) آنها حجاب شود و دانستم که

أَفْضَلَ زَادِ الرَّاحِلِ إِلَيْكَ عَزْمُ ارَادِهِ يَخْتَارُكَ بِهَا، وَقَدْ نَاجَاكَ بِعَزْمِ الْإِرَادَةِ

بهترین زاد و توشه رهسپار به سوی تو، اراده جدی است که تو را با آن اختیار کند، و به یقین دلم با چنین اراده ای با تو

قَلْبِي وَاسْأَلُكَ بِكُلِّ دَعْوَةٍ دَعَاكَ بِهَا رَاجٍ بَلَّغْتَهُ أَمَلَهُ، أَوْ صَارِحُ إِلَيْكَ

نجوا می کند، و از تو می خواهم به حق هر دعایی که تو را به آن خوانده اند امیدوارانی که به آرزویشان رسانده ای، یا شیون کنندگانی که

اعْتَبَتْ صِرْخَتَهُ، أَوْ مَلْهُوفٌ مَكْرُوبٌ فَرَجَّتْ كَرْبُهُ، أَوْ مُدْنِبٌ خَاطِئٌ

به فریادشان رسیده ای، یا دلسوختگان گرفتاری که گرفتاریشان را برطرف ساخته ای، یا گناهکاران خطاکاری که

ص: ۶۶۳

غَفَرْتَ لَهُ، أَوْ مُعَافَىٰ ائْتَمَّتْ نِعْمَتَكَ عَلَيْهِ، أَوْ فَقِيرٌ أَهْدَيْتَ غِنَاكَ إِلَيْهِ،

آنها را آمرزیده ای، یا تندرستانی که نعمت را بر آنها تمام کرده ای، یا نیازمندانی که بی نیازیت را به آنها هدیه نموده ای

وَلِتِلْكَ الدَّعْوَةُ عَلَيْكَ حَقٌّ، وَعِنْدَكَ مَنْزِلَةٌ، أَلَّا صَلَّيْتَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و برای این دعاها بر تو حق و نزد تو جایگاهی است، که بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَقَضَيْتَ حَوَائِجِي حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَ هَذَا رَجَبٌ

فرستی و حوائج دنیا و آخرتم را برآوری، و این ماه رجب

الْمُرَجَّبُ الْمُكْرَمُ، الَّذِي أَكْرَمْتَنَا بِهِ، أَوَّلَ أَشْهُرِ الْحُرْمِ، أَكْرَمْتَنَا بِهِ مِنْ بَيْنِ

بزرگ گرامیست، که ما را به آن گرامی داشتی، اولین از ماه های حرام، که از میان امت ها ما را به آن گرامی

الْأُمَّمِ، يَا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ، فَسَأَلُكَ بِهِ وَبِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ الْأَعْظَمِ

داشتی، ای صاحب بخشش و بزرگواری، پس از تو می خواهیم به حق آن و به حق اسم بزرگ بسیار بزرگ

الْأَعْظَمِ، الْأَجَلُّ الْأَكْرَمِ، الَّذِي خَلَقْتَهُ فَاسْتَقَرَّ فِي ظِلِّكَ، فَلَا يَخْرُجُ مِنْكَ

با عظمت و با شکوه گرامیت که آن را آفریده و در سایه عرشت قرار دادی، پس فقط شایسته

إِلَى غَيْرِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، وَتَجْعَلَنَا مِنْ

توست، (از تو می خواهیم) که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و ما را در این ماه از

الْعَامِلِينَ فِيهِ بِطَاعَتِكَ، وَالْأَمْلِينَ فِيهِ بِشَفَاعَتِكَ، اللَّهُمَّ وَاهْدِنَا إِلَى سَوَاءِ

عمل کنندگان به فرامینت و آرزومندان شفاعت قرار دهی، خدایا ما را به راه راست هدایت

السَّبِيلِ، وَاجْعَلْ مَقِيلَنَا عِنْدَكَ خَيْرَ مَقِيلٍ فِي ظِلِّ ظَلِيلٍ، فَإِنَّكَ حَسْبُنَا

فرما، و جایگاه ما را در نزد بهترین جایگاه در سایه گسترده ات قرار ده، چرا که تو ما را کافی

وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، وَالسَّلَامُ عَلَى عِبَادِهِ الْمُصْطَفَيْنِ، وَ صَلَاتُهُ عَلَيْهِمُ أَجْمَعِينَ،

و بهترین سرپرستی و سلام بر بندگان برگزیده و درود بر تمامی آنان باد

اللَّهُمَّ وَبَارِكْ لَنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا الَّذِي فَضَّلْتَهُ، وَبِكِرَامَتِكَ جَلَّلْتَهُ،

خدایا این روز را بر ما مبارک گردان، روزی که آن را فضیلت داده و به بزرگواریت عظمت بخشیده

وَ بِالْمَنْزِلِ الْعَظِيمِ الْأَعْلَى أَنْزَلْتَهُ، صَلَّى عَلَى مَنْ فِيهِ إِلَى عِبَادِكَ أَرْسَلْتَهُ،

و در جایگاه با عظمت والا قرارش دادی، درود فرست بر کسی که در این ماه بر بندگانت فرستادی

وَ بِالْمَحَلِّ الْكَرِيمِ اخْلَلْتَهُ، اللَّهُمَّ صَلَّى عَلَيْهِ صَلَاةً دَائِمَةً تَكُونُ لَكَ شُكْرًا،

و در جایگاه بزرگواری قرار دادی، خدایا پیوسته بر او درود فرست تا مایه سپاسگزاری از تو

ص: ۶۶۴

وَلَنَا ذُخْرًا، وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا، وَاخْتِمْ لَنَا بِالسَّعَادَةِ إِلَى مُنْتَهَى

و ذخیره ای برای ما باشد، و کار ما را آسان قرار ده و عمر ما را به سعادت و نیکبختی ختم

أَجَالِنَا، وَقَدْ قَبِلْتَ الْيُسَيْرَ مِنْ أَعْمَالِنَا، وَبَلَّغْنَا بِرَحْمَتِكَ أَفْضَلَ آمَالِنَا،

فرما، چرا که تو اعمال ناچیز ما را پذیرفته ای و به رحمت ما را به برترین آرزوهایمان برسان،

أَنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ. (۱)

زیرا تو بر هر چیز توانایی و بر محمد و خاندان پاکش درود و سلام فرست.

روز آخر ماه در این روز، نماز جناب سلمان را بجا می آوری (که چگونگی آن، در اعمال روز اول ماه رجب، صفحه ۶۴۱ گذشت).

همچنین روزه نیز در این روز پاداش فراوان دارد، امام رضا علیه السلام فرمود: «هر کس روز آخر ماه رجب را روزه بگیرد، خداوند گناهانش را می آمرزد». (۲)

ص: ۶۶۵

۱- [۸۷۲] اقبال، صفحه ۶۷۷ و مصباح المتهدج، صفحه ۸۱۴ و زاد المعاد، صفحه ۴۱ (با اندکی تفاوت).

۲- [۸۷۳] اقبال، صفحه ۶۸۲.

تقویم این ماه:

سوم ماه: ولادت با سعادت امام حسین علیه السلام است.

به گفته «شیخ طوسی» در «مصباح»، ولادت آن حضرت - طبق روایتی از امام حسن عسکری علیه السلام - در روز پنجشنبه، سوم شعبان واقع شده است. (۱) (سال سوم هجری).

چهارم ماه: بنا بر قولی، ولادت حضرت ابوالفضل العباس علیه السلام است. (سال ۲۶ هجری). (۲) پنجم ماه: بنا بر قولی، ولادت امام زین العابدین علی بن الحسین علیهما السلام است. (سال ۳۸ هجری). (۳) پانزدهم ماه: میلاد مسعود منجی عالم بشریت، حضرت حجه بن الحسن امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می باشد که در سال ۲۵۵، در «سامرا» واقع شد. (۴)

فضیلت ماه شعبان:

ماه شعبان یکی از عزیزترین ماه های اسلامی و یادآور خاطره های بزرگ است که از همه مهمتر، خاطره میلاد مبارک سالار شهیدان کربلا، امام حسین علیه السلام (در سوم ماه) و میلاد فرخنده حضرت بقیه الله مهدی منتظر علیه السلام (در پانزدهم ماه) است که فضای این ماه را به بوی ولایت عطر آگین ساخته است.

در فضیلت این ماه، همین بس که ماه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نامیده شده و هنگامی که آن حضرت هلال ماه را مشاهده می کرد، دستور می داد، کسی در سراسر مدینه ندا دهد که: ای مردم! این ماه، ماه من است، خدا رحمت کند کسی که مرا بر ماه من یاری دهد، یعنی آن را روزه بدارد! (۵) مرحوم محدث قمی، حدیثی را از تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام در فضیلت روز اول ماه شعبان نقل فرموده که در واقع مربوط به تمام ماه شعبان است، این حدیث بسیار پرمعنا و در عین حال بسیار مفصل است که ایشان آن را تلخیص کرده و ما هم به ملاحظه حال خوانندگان بار دیگر، آن را خلاصه می کنیم؛ خلاصه حدیث چنین است:

ص: ۶۶۶

۱- [۸۷۴] مصباح المتهجد، صفحه ۸۲۶.

۲- [۸۷۵] زندگانی حضرت ابوالفضل العباس، صفحه ۲۲.

۳- [۸۷۶] بحار الانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۴. جمعی از علما، ولادت آن حضرت را نیمه ماه جمادی الاول و جمعی نیز نیمه جمادی الثانی ذکر کرده اند. برای آگاهی بیشتر به بحار الانوار، جلد ۴۶، صفحه ۱۲-۱۵ مراجعه شود.

۴- [۸۷۷] بحار الانوار، جلد ۵۱، صفحه ۴ و ۱۹ و ۲۳ و ۲۸.

۵- [۸۷۸] مصباح المتهجد، صفحه ۸۲۵.

امیر مؤمنان علی علیه السلام روز اول ماه شعبان، گروهی را مشاهده کرد که در مسجد نشسته اند و سخنان بیهوده و ناآگاهانه، درباره قضا و قدر می گویند و صدای جار و جنجالشان فضا را پر کرده؛ فرمود: این گونه سخنان را رها کنید! امروز روز اول ماه شعبان است، و از این نظر شعبان نامیده شده، که مرکز شعبه ها و شاخه های خیرات و نیکی هاست، شعبه های خیرات نماز، روزه، زکات، امر به معروف و نهی از منکر و نیکی به پدر و مادر و همسایگان و صدقه به نیازمندان و اصلاح در میان مردم و مانند آن است.

سپس امام علیه السلام به حدیثی از رسول اکرم صلی الله علیه و آله اشاره کرد که خلاصه اش چنین است:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: روز اول ماه شعبان که می شود، خداوند امر می کند درهای بهشت باز شود و دستور می دهد به درخت «طوبی» (۱) که شاخه هایش را به مردم دنیا نزدیک کند، و منادی از سوی پروردگار صدا می زند که این شاخه های درخت «طوبی» در دسترس شماست، به آنها بیاورید که شما را به سوی بهشت می برد، و از شاخه های درخت «زقوم» بپرهیزید و به آن چنگ نزنید که شما را به سوی دوزخ می کشاند.

سپس افزود: به خدایی که مرا به رسالت برگزیده سوگند! که هر کس در این روز به سراغ یکی از کارهای خیر برود، به یکی از شاخه های درخت «طوبی» درآویخته و او را به سوی بهشت می کشاند؛ و هر کس به سراغ یکی از کارهای شرّ برود، به یکی از شاخه های درخت «زقوم» چنگ زده و او را به سوی دوزخ می کشاند.

سپس آن حضرت، نمونه هایی از اسباب چنگ زدن به شاخه های درخت «طوبی» را برشمرد و فرمود:

هر کس (علاوه بر نمازهای واجب) در این روز، نماز مستحبی بخواند، یا روزه بگیرد، یا میان دو همسر، یا پدر و مادر و فرزند، یا خویشاوندان، یا همسایگان، صلح و صفا ایجاد کند، به یکی از شاخه های درخت «طوبی» درآویخته است!

همچنین کسی که بدهی خود را به مردم ادا کند، یتیمی را کفالت نماید یا سبک مغزی را از تعرض به آبرو و ناموس مردم بازدارد، و کسی که قرآن بخواند؛ یا شکر نعمت های او را بجا آورد، بیماری را عیادت کند؛ به پدر و مادر نیکی نماید؛ مؤمنی را تشییع جنازه کند و یا هر کار خیر دیگری انجام دهد؛ به یکی از شاخه های درخت «طوبی» آویخته است.

سپس افزود: قسم به آن کس که مرا به نبوت مبعوث کرد، هر کس به سراغ دری از درهای شرّ و گناه در این ماه برود، به یکی از شاخه های درخت «زقوم» آویخته که او را به آتش می کشاند؛ کسی که در نماز

ص: ۶۶۷

۱- [۸۷۹] طبق برخی از روایات، درخت «طوبی» درختی است که در بهشت می روید و ریشه آن در خانه رسول خداست و شاخه هایی در خانه های مؤمنان دارد و هر چیزی را که بهشتیان میل داشته باشند آن شاخه ها برایشان فراهم می سازند (بحار الانوار، جلد ۸، صفحه ۱۱۷-۱۱۸) و درخت «زقوم» بنا بر تصریح قرآن کریم (سوره صافات، آیه ۶۲-۶۶) درختی است که ریشه اش در دوزخ است و خداوند آن را برای ظالمان و ستمگران قرار داده است.

واجب خود کوتاهی نماید، یا نیازمندی نزد او آید، و شرح بیچارگی خود را بدهد و او توان حلّ مشکل آن نیازمند را داشته باشد، ولی کوتاهی کند، و دست او را نگیرد؛ یا عذر بدهکار بیچاره ای را نپذیرد، یا میان دو همسر، یا پدر و فرزند، یا خویشاوندان و همسایگان و دیگر مؤمنان، اختلاف و نفاق بیندازد؛ یا بدهی خود را به مردم انکار کند؛ یا از رسیدگی به کار یتیمان، خودداری نماید؛ یا به سراغ خوانندگی های مجالس لهو و فساد برود؛ یا ظلم ها و گناهان خویش را بشمرد و به آن افتخار کند؛ یا از همسایه بیمارش عیادت نکند، یا پدر و مادرش را از خود، ناخشنود سازد ... همه اینها سبب درآویختن به شاخه های درخت «زقوم» است که انسان را به جهنّم می برد. (۱) این حدیث شریف و پرمعنا، راههای سعادت و شقاوت را با ذکر یک مثال معنوی به روشنی بیان کرده، و طُرُق خودسازی و تهذیب نفس، و خدمت به خلق و عبودیت خالق را، در این ماه مشخص نموده است، و همچنین نسبت به اسباب بدبختی و محرومیت از سعادت هشدار داده است که برای همه ماههای سال راهگشاست؛ به ویژه در ماه شعبان که سرآغاز حرکت جدیدی به سوی نیکی ها و پاکی هاست.

اعمال ماه شعبان

اعمال ماه شعبان نیز بر دو گونه است:

اعمال مشترک این ماه:

۱- روزه؛ درباره روزه مستحبی در این ماه بسیار تأکید شده است. رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این ماه را روزه می گرفت و آن را به ماه مبارک رمضان وصل می کرد. (۲) روایات فراوانی درباره روزه ماه شعبان وارد شده است که مختصری از آنها را نقل می کنیم:

الف) رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: «شعبان ماه من است و رمضان ماه خداست؛ هر کس یک روز از ماه مرا روزه بدارد، من در قیامت شفیع او خواهم بود و هر کس، دو روز از آن را روزه بگیرد، خداوند گناهان گذشته اش را می آمرزد و هر کس که سه روز روزه بدارد، به او گفته می شود (از گناهان پاک شده ای) اعمالت را از ابتدا شروع کن.» (۳) ب) از امام صادق علیه السلام روایت شده است که چون ماه شعبان داخل می شد، امام زین العابدین علیه السلام اصحاب خود را جمع می کرد و می فرمود: ای یاران من! می دانید این چه ماهی است؟ این ماه شعبان است، رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود: شعبان ماه من است پس برای محبت به پیامبر صلی الله علیه و آله، و برای تقرب به

ص: ۶۶۸

۱- [۸۸۰] تفسیر امام حسن عسکری، صفحه ۶۳۵ به بعد، (در تفسیر آیه ۲۸۲ سوره بقره).

۲- [۸۸۱] اقبال، صفحه ۶۸۴.

۳- [۸۸۲] همان مدرک.

پروردگار خود، این ماه را روزه بدارید، به حق آن خدایی که جان علی بن الحسین علیهما السلام در دست اوست سوگند یاد می‌کنم که از پدرم حسین بن علی علیهما السلام شنیدم فرمود: از امیرمؤمنان علیه السلام شنیدم که: هر کس ماه شعبان را برای محبت به پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و تقرّب به خداوند روزه بگیرد، خداوند او را دوست می‌دارد و به کرامت خویش در روز قیامت نزدیک می‌کند، و بهشت را بر او واجب می‌گرداند. (۱) (ج) صفوان جمال می‌گوید: امام صادق علیه السلام به من فرمود: کسانی را که در اطراف و نواحی تو هستند به روزه در ماه شعبان وادار کن! گفتیم: فدایت شوم آیا در فضیلت آن چیز مهمی وجود دارد؟ فرمود: آری، رسول خدا صلی الله علیه و آله هنگامی که هلال ماه شعبان را می‌دید، فرمان می‌داد که منادی در مدینه ندا دهد و بگوید:

ای اهل یثرب! من فرستاده خدا به سوی شما؛ آگاه باشید که شعبان ماه من است، پس خداوند رحمت کند کسی را که یاری کند مرا بر این ماه (یعنی آن را روزه بدارد) سپس امام علیه السلام در ادامه فرمود: امیر مؤمنان علیه السلام می‌فرمود: از زمانی که این سخن را از منادی رسول الله صلی الله علیه و آله شنیدم، هرگز روزه ماه شعبان از من فوت نشد و تا زمانی که زنده ام نیز از من فوت نخواهد شد ان شاء الله. (۲) (البته آنها که نمی‌توانند همه ماه را روزه بگیرند، خوب است هر مقدار را که می‌توانند، روزه بگیرند).

۲- طبق روایت امام صادق علیه السلام هر روز هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ اسْأَلُهُ التَّوْبَةَ. (۳)

۳- هر روز هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَ اتُوبُ إِلَيْهِ. (۴)

از روایات استفاده می‌شود که بهترین ذکرها در این ماه استغفار است و هر کس هر روز از این ماه هفتاد مرتبه استغفار کند، مثل آن است که در ماههای دیگر هفتاد هزار مرتبه استغفار کرده است. (۵) ۴- صدقه دادن و کمک به نیازمندان در این ماه فضیلت فراوان دارد. راوی می‌گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: یابن رسول الله! بهترین اعمال در این ماه کدام است؟ فرمود: صدقه دادن و استغفار. هر کس در ماه شعبان صدقه دهد، خداوند متعال، صدقه او را پرورش می‌دهد همچنان که شما شتربچه ای را پرورش می‌دهید، و در قیامت به صاحبش می‌رسد، در حالی که به اندازه کوه اُحُد بزرگ شده باشد! (۶) در روایت دیگری از امام رضا علیه السلام آمده است که صدقه در این ماه سبب نجات از آتش دوزخ است. (۷) ۵- صلوات بر پیامبر و آلش علیهم السلام در این ماه ثواب زیادی دارد. در حدیثی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: شعبان ماه من است، در این ماه بر من و آل من، بسیار صلوات بفرستید. (۸)

ص: ۶۶۹

٢- [٨٨٤] اقبال، صفحہ ٦٨٣ و مصباح المتہجد، صفحہ ٨٢٥.

٣- [٨٨٥] زاد المعاد، صفحہ ٤٩.

٤- [٨٨٦] ہمان مدرک.

٥- [٨٨٧] ہمان مدرک.

٦- [٨٨٨] اقبال، صفحہ ٦٨٥.

٧- [٨٨٩] زاد المعاد، صفحہ ٤٧.

٨- [٨٩٠] ہمان مدرک، صفحہ ٤٩.

۶- در تمام این ماه، هزار بار بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ

. در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: کسی که چنین کند؛ در قیامت در حالی از قبرش خارج می شود که چهره اش مثل ماه شب بدر (شب چهاردهم) می درخشد. (۱) ۷- در هر پنجشنبه ماه شعبان، دو رکعت نماز بگزارد؛ در هر رکعت بعد از سوره

«حمد»

صد مرتبه، سوره

«توحید»

را بخواند و پس از سلام، صد بار صلوات بفرستد. در روایتی که امیر مؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده، آمده است که هر کس این نماز را بگزارد خداوند هر حاجتی از حاجت های دینی و دنیوی که داشته باشد، برآورده سازد و هر کس آن روز را روزه بدارد، خداوند جسدش را بر آتش دوزخ حرام کند.

در همین روایت، رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در هر روز پنجشنبه از ماه شعبان، آسمانها را زینت می کنند، و فرشتگان عرض می کنند: خداوندا! روزه داران این ماه را بیامرز و دعایشان را مستجاب گردان! (۲) ۸- در هر روز از ماه شعبان در وقت ظهر و در شب نیمه آن، این صلوات را که از امام سجاد علیه السلام نقل شده بخواند:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، شَجَرَةِ النَّبُوَّةِ، وَمَوْضِعِ الرِّسَالَةِ،

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، همان درخت نبوت و جایگاه رسالت

وَمُخْتَلَفِ الْمَلَائِكَةِ، وَمَعْدِنِ الْعِلْمِ، وَأَهْلِ بَيْتِ الْوَحْيِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و محل رفت و آمد فرشتگان و معدن دانش و خاندان وحی، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الْفُلْكِ الْجَارِيَةِ فِي اللَّجَجِ الْغَامِرَةِ، يَا مَنْ مِنْ رَكِبِهَا،

محمد و خاندان پاکش درود فرست همان کشتی در حال حرکت در دریاهاى موج، که هر کس بر آن سوار شود در امان است

وَيَعْرِقُ مَنْ تَرَكَهَا، الْمُتَقَدِّمُ لَهُمْ مَارِقٌ، وَالْمُتَأَخِّرُ عَنْهُمْ زَاهِقٌ، وَاللَّازِمُ

و هر کس آن را ترک کند غرق می شود و هر کس بر آنان پیشی گیرد، از دین خارج شده و هر کس از آنان عقب بماند

هلاک شود و هر کس همراه آنان

لَهُمْ لَاحِقٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الْكَهْفِ الْحَصِينِ،

باشد به آنان ملحق شود، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، همان پناهگاه محکم

و غیاثِ الْمُضْطَّرِّ الْمُسْتَكِينِ، وَمَلْجَأِ الْهَارِبِينَ، وَعِصْمَةِ الْمُعْتَصِمِينَ،

و فریادرس درمانده بینوا و پناه گریختگان (از ظلم) و نگهدارنده پناهجویان،

ص: ۶۷۰

۱- [۸۹۱] اقبال، صفحه ۶۸۵.

۲- [۸۹۲] همان مدرک، صفحه ۶۸۸.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلَاةً كَثِيرَةً تَكُونُ لَهُمْ رِضًا، وَلِحَقِّ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، درود فراوانی که مایه خشنودی آنها باشد و برای حق

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ اِدَاءً وَقَضَاءً، بِحَوْلِ مِنْكَ وَقُوَّةِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ

محمد و خاندان پاکش ادای وظیفه و انجام تکلیف شده باشد با کمک و نیرویی از جانب تو ای پروردگار جهانیان، خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، الطَّيِّبِينَ الْأَبْرَارِ الْأَخْيَارِ، الَّذِينَ أَوْجَبَتْ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، همان پاکان و نیکوکاران برگزیده که (رعایت) حقشان را واجب

حَقُّوهُمْ، وَفَرَضَتْ طَاعَتَهُمْ وَوَلَايَتَهُمْ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

ساخته و فرمانبرداری و ولایتشان را لازم گردانده ای، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَاعْمُرْ قَلْبِي بِطَاعَتِكَ، وَلَا تُخْزِنِي بِمَعْصِيَتِكَ، وَارْزُقْنِي مُوَسَاةَ

فرست و دلم را با بندگیت آباد گردان، و با نافرمانیت رسوا مگردان، و روزیم کن رسیدگی و کمک

مَنْ قَزَزْتَ عَلَيْهِ مِنْ رِزْقِكَ، بِمَا وَسَّعْتَ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ، وَنَشَرْتَ عَلَيَّ

به کسانی را که روزیت را بر آنها تنگ گردانده ای، با آنچه از فضل و احسانت بر من وسعت داده و از روی عدلت گسترانده

ای

مِنْ عَدْلِكَ، وَاحْيَيْتَنِي تَحْتَ ظِلِّكَ، وَهَذَا شَهْرُ نَبِيِّكَ سَيِّدِ رُسُلِكَ، شَعْبَانُ

و مرا در سایه (لطف و کرم) خودت زنده بدار، و این، ماه پیامبر تو، آقا و سرور فرستادگان توست، همان ماه شعبان

الَّذِي حَفَفْتَهُ مِنْكَ بِالرَّحْمَةِ وَالرِّضْوَانِ، الَّذِي كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

که با رحمت و خشنودیت آن را در برگرفته ای و رسول خدا- که درود و سلام خدا

عَلَيْهِ وَاللَّهُ وَسَلَّمَ، يَدَابُّ فِي صِيَامِهِ وَقِيَامِهِ، فِي لَيَالِيهِ وَأَيَّامِهِ، بُخُوْعًا لَكَ

بر او و خاندان پاکش باد- در روزه داری و بپا خواستن (برای عبادت) در شب ها و روزهای آن برای فروتنی در برابر تو

فِي أَكْرَامِهِ وَأَعْظَامِهِ إِلَى مَحَلِّ حِمَامِهِ، اللَّهُمَّ فَاعِنَّا عَلَى الْإِسْتِنَانِ

و گرامیداشت و تعظیم آن تا فرارسیدن مرگش کوشش می فرمود، خدایا ما را در عمل به سنت پیامبرت

بِسُنَّتِهِ فِيهِ، وَنَيْلِ الشَّفَاعَةِ لَدَيْهِ، اللَّهُمَّ وَاجْعَلْهُ لِي شَفِيعاً مُشَفَّعاً،

در این ماه و رسیدن به شفاعتش یاری فرما، خدایا او را برای من شفیع کن که شفاعتش پذیرفته شده

وَطَرِيقاً إِلَيْكَ مَهْيَعاً، وَاجْعَلْنِي لَهُ مُتَّبِعاً، حَتَّى الْقَاكُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ عَنِّي

و راهی هموار به سوی درگاهت قرار ده، و مرا پیرو او گردان، تا در روز قیامت تو را ملاقات کنم در حالی که تواز من
خشنودی

رَاضِياً، وَعَنْ ذُنُوبِي غَاضِياً، قَدْ أُوجِبْتَ لِي مِنْكَ الرَّحْمَةَ وَالرِّضْوَانَ،

و از گناهانم چشم پوشیده ای و رحمت و خشنودیت را بر من واجب فرموده

ص: ۶۷۱

وَأَنْزَلْتَنِي دَارَ الْقَرَارِ، وَ مَحَلَّ الْأَخْيَارِ. (۱)

و در سرای باقی و جایگاه برگزیدگان داخل نموده ای.

۹- مناجات شعبانیه

به گفته عالم بزرگوار مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «اقبال» این مناجات را امیرمؤمنان علی علیه السلام و فرزندانش -
علیهم آلف التحیه و السلام- در ماه شعبان می خواندند.

از این تعبیر به خوبی روشن می شود که این مناجات اهمیت فراوان دارد که همه ائمه معصومین علیهم السلام بر آن مداومت داشتند و مطالعه محتوای آن نیز گواه بر اهمیت فوق العاده آن است و در واقع یک دوره عرفان اسلامی در بالاترین سطح در آن منعکس شده و اگر انسان مفاهیم این مناجات عظیم را در درون قلب و جان خود پیاده کند، مقامات طولانی سیر و سلوک الی الله را پیموده است.

آنچه مهم است دقت در بندبند این مناجات و تعبیرات لطیف و عالی آن و سپس هماهنگ ساختن روح و فکر با این تعبیرات است.

از خدا می خواهیم که همه ما را اهل این مناجات قرار دهد و از متخلقان آن سازد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْمَعْ دُعَائِي إِذَا دَعَوْتُكَ، وَاسْمَعْ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و هنگامی که تو را می خوانم دعایم را اجابت فرما و هنگامی که

ندائی اذا نَادَيْتُكَ، وَاقْبَلْ عَلَيَّ إِذَا نَاجَيْتُكَ، فَقَدْ هَرَبْتُ إِلَيْكَ، وَوَقَفْتُ بَيْنَ

تو را صدا می زنم صدایم را بشنو، و چون با تو سخن گویم به من توجه نما، به سوی تو گریخته ام و با حالت فروتنی

يَدَيْكَ مُسْتَكِينًا لَكَ، مُتَضَرِّعًا إِلَيْكَ، رَاجِيًا لِمَا لَدَيْكَ ثَوَابِي وَتَعَلَّمْ مَا فِي

در برابرت ایستاده ام و به درگاہت تضرع کرده و امید پاداش نزد تو را دارم، و آنچه در دل دارم

نَفْسِي وَتَحْبِرْ حَاجَتِي وَتَعْرِفْ ضَمِيرِي وَلَا يَخْفَى عَلَيْكَ أَمْرٌ مُنْقَلَبِي

را می دانی و از حاجتم آگاهی و از نهادم با خبری و چگونگی بازگشت و جایگاهم

وَمَثْوَايَ، وَمَا أَرِيدُ أَنْ أَبْدِيَ بِهِ مِنْ مَنْطِقِي وَاتَّقُوهُ بِهِ مِنْ طَلِبَتِي وَارْجُوهُ

و آنچه که می خواهم بر زبان آورم و از آن سخن گویم و برای سرانجام کارم به آن امیدوارم،

لِعَاقِبَتِي [١٨٩٤]، وَقَدْ جَرَتْ مَقَادِيرُكَ عَلَيَّ يَا سَيِّدِي فِيمَا يَكُونُ مِنِّي إِلَى آخِرِ

بر تو پوشیده نیست، ای آقا و سرورم، مقدرات تو در آنچه تا آخر

ص: ٦٧٢

١- [١٨٩٣] مصباح المتهجد، صفحه ٨٢٨ و اقبال، صفحه ٦٨٧ (با اندکی تفاوت).

عُمُرِي مِنْ سَرِيرَتِي وَعَالَانِيَتِي وَبِيدِكَ لَا بِيَدٍ غَيْرِكَ زِيَادَتِي وَنَقْصِي

عمر آشکارا و پنهان از من سرزند بر من جاری است، و کم و زیادی (روزیم) و سود و زیانم به دست توست نه

وَنَفْعِي وَضَرِي الهی اِنْ حَرَمْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَرْزُقُنِي وَاِنْ خَدَلْتَنِي

به دست غیر تو، خدایا اگر مرا محروم کنی چه کسی مرا روزی دهد و اگر مرا رها کنی

فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُنِي الهی اَعُوذُ بِكَ مِنْ غَضَبِكَ وَحُلُولِ سَخَطِكَ،

چه کسی مرا یاری کند، خدایا از خشم و نزول عذابت به تو پناه می برم،

الهی اِنْ كُنْتُ غَيْرَ مُسْتَأْهِلٍ لِرَحْمَتِكَ، فَاَنْتَ اَهْلٌ اِنْ تَجَوَّدَ عَلَيَّ بِفَضْلِ

بار خدایا اگر شایسته رحمتت نیستم ولی تو به واسطه فزون بخشی گسترده ات شایسته بخشش

سِعَتِكَ، الهی كَانِي بِنَفْسِي وَاِقْفَهُ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَقَدْ اَظْلَمَ حُسْنُ تَوَكُّلِي

بر من هستی، خدایا گویا من خود در مقابلت ایستاده ام، و توکل نیکویم به تو بر آن سایه افکنده است،

عَلَيْكَ، فَقُلْتَ مَا اَنْتَ اَهْلُهُ وَتَغَمَّدْتَنِي بِعَفْوِكَ، الهی اِنْ عَفَوْتَ فَمَنْ اَوْلِي

پس گفתי آنچه را که تو شایسته آنی، و مرا به عفو تو فرا گرفتی. خدایا اگر ببخشی پس چه کسی به آن شایسته تر

مِنْكَ بِذَلِيكَ، وَاِنْ كَانَ قَدْ دَنَا اَجَلِي وَلَمْ يُدْنِنِي مِنْكَ عَمَلِي فَقَدْ جَعَلْتُ

از تو است، و اگر مرگم نزدیک شود و اعمالم مرا به تو نزدیک نکند، پس اقرار

اِلْاِقْرَارَ بِالذَّنْبِ اِلَيْكَ وَسَيْلَتِي الهی قَدْ جُرْتُ عَلَيَّ نَفْسِي فِي النَّظَرِ لَهَا،

به گناه را وسیله ای برای تقرب به تو قرار می دهم، خدایا با توجهی که به نفسم کردم بر خود ستم نمودم،

فَلَهَا الْوَيْلُ اِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَهَا، الهی لَمْ يَزَلْ بَرُّكَ عَلَيَّ اَيَّامَ حَيَاتِي فَلَا تَقْطَعْ

پس وای بر نفسم اگر آن را نبخشی، خدایا احسانت پیوسته در طول زندگانی بر من جاری است، پس احسانت

بَرُّكَ عَنِّي فِي مَمَاتِي الهی كَيْفَ اَيَسُّ مِنْ حُسْنِ نَظَرِكَ لِي بَعْدَ مَمَاتِي

را در زمان مرگ از من قطع مگردان، خدایا چگونه از حسن نظرت بعد از مرگم مأیوس شوم،

وَأَنْتَ لَمْ تُؤَلِّنِي إِلَّا الْجَمِيلَ فِي حَيَاتِي الْهَي تَوَلَّ مِنْ أَمْرِي مَا أَنْتَ

در حالی که تو در طول زندگی به نیکویی سرپرستیم نمودی، خدایا کارهایم را آنچنان که شایسته آنی سرپرستی کن،

اهْلُهُ، وَعُدَّ عَلَيَّ بِفَضْلِكَ عَلَي مُذْنِبٍ قَدْ غَمَرَهُ جَهْلُهُ، الْهَي قَدْ سَتَرْتَ

و به فضل خود بر گنهکاری که جهلش او را به کام خود کشانده توجه کن، خدایا گناهانی را از

عَلَي ذُنُوبًا فِي الدُّنْيَا، وَ اَنَا اِحْوَجُ اِلَى سِتْرِهَا عَلَي مِنْكَ فِي الْاٰخِرِي

من در دنیا پوشاندی که من به پوشش آنها از جانب تو در آخرت نیازمندترم،

ص: ۶۷۳

الهی قَدْ أَحْسَنْتَ إِلَيَّ إِذْ لَمْ تُظْهِرْهَا لِأَحَدٍ مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ،

خدایا با پوشاندن گناهانم از بندگان شایسته ات، بر من احسان نمودی،

فَلَا تَفْضُخْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى رُؤْسِ الْأَشْهَادِ، الاهی جُودَكَ بَسَطَ أَمَلِي

پس در قیامت در حضور همه مرا رسوا مگردان، خدایا بخششت آرزویم را گسترانیده

وَعَفْوُكَ أَفْضَلُ مِنْ عَمَلِي الاهی فَسَّرْنِي بِلِقَائِكَ يَوْمَ تَقْضَى فِيهِ بَيْنَ

و گذشتت برتر از عمل من است، خدایا به واسطه ملاقاتت در روزی که بین بندگان حکم می کنی مرا

عِبَادِكَ، الاهی إِعْتِذَارِي إِلَيْكَ اعْتِذَارُ مَنْ لَمْ يَسْتَعْنِ عَنِ قَبُولِ عُذْرِهِ،

خشنود ساز، خدایا پوزشم از تو مانند پوزش شخصی است که از پذیرش عذرش بی نیاز نیست،

فَأَقْبَلْ عُذْرِي يَا أَكْرَمَ مَنْ اعْتَذَرَ إِلَيْهِ الْمُسِيئُونَ، الاهی لَا تَرُدَّ حَاجَتِي

پس عذر من را بپذیر ای بزرگوارترین کسی که گناهکاران عذر به در گاهش برند، خدایا درخواستم را رد مکن،

وَلَا تُحَيِّبْ طَمَعِي وَلَا تَقْطَعْ مِنْكَ رَجَائِي وَآمَلِي الاهی لَوْ أَرَدْتَ

و طمعم را ناامید مگردان، و امید و آرزویم را از خودت قطع مفرما، خدایا اگر خواریم را

هَوَانِي لَمْ تَهْدِنِي وَلَوْ أَرَدْتَ فَضِيحَتِي لَمْ تُعَافِنِي الاهی مَا أَظُنُّكَ تَرُدُّنِي

خواسته بودی هدایت من نمی کردی و اگر رسواییم را خواسته بودی عفو من نمی کردی، خدایا چنین گمانی به تو ندارم که تمام

عمر

فِي حَاجَةٍ قَدْ أَفْنَيْتُ عُمْرِي فِي طَلَبِهَا مِنْكَ، الاهی فَلَكَ الْحَمْدُ أَبَدًا أَبَدًا

در طلب حاجتی باشم و تو مرا مأیوس بازگردانی، خدایا حمد و ستایش از آن توست، ستایش همیشگی،

دَائِمًا سَرْمَدًا، يَزِيدُ وَلَا يَبِيدُ، كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى الاهی إِنْ أَخَذْتَنِي

دائمی، جاودان که افزودن شود و نقصان نپذیرد، آنچنان که تو دوست داری و خشنود می شوی، خدایا اگر به جرمم

بِحُرْمِي أَخَذْتُكَ بِعَفْوِكَ، وَإِنْ أَخَذْتَنِي بِذُنُوبِي أَخَذْتُكَ بِمَغْفِرَتِكَ، وَإِنْ

مرا مؤاخذه کنی به گذشتت متوسل می شوم و اگر به گناهم مرا مؤاخذه کنی به آمرزشت متوسل می شوم، و اگر

ادْخَلْتَنِي النَّارَ اَعْلَمْتُ اَهْلِهَا اَنِّي اَجِبُكَ، الهی اِنْ كَانَ صَغُرَ فِي جَنبِ

مرا در آتش داخل کنی اهل آن را آگاه می کنم که تو را دوست دارم، خدایا اگر چه عملم در مقابل

اِعْتِكَ عَمَلِي فَقَدْ كَبُرَ فِي جَنبِ رَجَائِكَ اَمَلِي الهی كَيْفَ اَنْقَلِبُ مِنْ

طاعتت اندک است ولی آرزویم در مقابل امید به کرمت بسیار است، خدایا چگونه از درگاهت

عِنْدَكَ بِالْخَيْبَةِ مَحْرُومًا، وَقَدْ كَانَ حُسْنُ ظَنِّي بِجُودِكَ اِنْ تَقَلَّبْنِي

محروم برگردم، در حالی که به بخششت حسن ظن دارم که مرا مورد رحمت قرار داده

بِالنَّجَاهِ مَرْحُومًا، الْهَى وَ قَدْ أَفْنَيْتُ عُمْرَى فِى شِرِّهِ السَّهْوِ عَنكَ،

و اهل نجات گردانی، در حالی که عمرم را در غفلت از تو سپری کردم

وَإَبْلَيْتُ شَبَابى فِى سَكْرِهِ التَّبَاعِدِ مِنْكَ، الْهَى فَلَمْ اسْتَقِظْ أَيَّامَ اغْتِرَارى

و جوانیم را در مستی دوری از تو فنا کردم، پس در روزگاری که مغرور به کرمت بوده

بِكَ، وَرُكُونى إِلَى سَبِيلِ سَخَطِكَ، الْهَى وَ أَنَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، قَائِمٌ بَيْنَ

و در راه خشم و غضب تو حرکت می کردم بیدار نشدم، خدایا من بنده تو و فرزند بنده توام

يَدَيْكَ، مُتَوَسِّلٌ بِكَرَمِكَ إِلَيْكَ، الْهَى أَنَا عَبْدٌ اتَّصَلُ إِلَيْكَ مِمَّا كُنْتُ

در برابرت ایستاده ام و به وسیله کرمت به درگاه تو توسل می جویم، خدایا من بنده ای هستم که خود را از کمی

أَوَاجِهُكَ بِهِ مِنْ قَلْبِهِ اسْتِحْيَائى مِنْ نَظْرِكَ، وَأَطْلُبُ الْعَفْوَ مِنْكَ، إِذِ الْعَفْوَ

حیا (در ارتکاب گناهان) در مقابل تو، به سویت رها می کنم و از تو طلب گذشت دارم، زیرا که عفو

نَعْتُ لِكَرَمِكَ، الْهَى لَمْ يَكُنْ لى حَوْلٌ فَأَنْتَقِلَ بِهِ عَن مَعْصِيَتِكَ أَلَّا فى

زینت کرم توست، خدایا من نیرویی که به واسطه آن از نافرمانیت چشم پوشی کنم ندارم، مگر این که

وَقْتِ ائِقْطُنَى لِمَحَبَّتِكَ، وَكَمَا ارْدَتْ أَنْ أَكُونَ كُنْتُ، فَشَكَرْتُكَ بِأَدْحَالى

تو، به عشق و محبتت مرا بیدار کنی، من همان که تو می خواهی شده ام، پس از تو سپاسگزارم که مرا

فى كَرَمِكَ، وَلِتَطْهَرَ قَلْبى مِنْ أَوْسَاحِ الْعَفْلِ عَنكَ، الْهَى انْظُرْ إِلَى نَظْرِ

در کرمت داخل کرده و از پلیدیهای غفلت پاکیزه ساختی، خدایا مرا مانند کسی که ندایش کردی

مَنْ نَادَيْتُهُ فَاجَابَكَ، وَاسْتَعْمَلْتُهُ بِمَعُونَتِكَ فَطَاعَكَ، يَا قَرِيبًا لَا يُبْعَدُ عَنِ

و پاسخ گفت و به یاری خویش به طاعت و اداشتی و او اطاعتت نمود، مورد توجه قرار ده، ای نزدیکی که از

الْمُعْتَرِّ بِهِ، وَيَا جَوَادًا لَا يُبْخَلُ عَمَّنْ رَجَا ثَوَابَهُ، الْهَى هَبْ لى قَلْبًا يُدْنِيهِ

فریفته اش دور نیست، و ای بخشنده ای که به امیدوار احسانش بخل نوزد. خدایا به من دلی ببخش که

مِنْكَ شَوْقُهُ، وَلِسَانًا يُرْفَعُ إِلَيْكَ صِدْقُهُ، وَنَظْرًا يُقَرِّبُهُ مِنْكَ حَقُّهُ، الْهَىٰ إِنَّ

شوقش مرا به تو نزدیک سازد و زبانی که راستیش مرا به سوی تو بالا برد و نگاهی که حقیقت مرا به تو نزدیک سازد، خدایا
آن

مَنْ تَعَرَّفَ بِكَ غَيْرَ مَجْهُولٍ، وَمَنْ لَازَ بِكَ غَيْرَ مَخْذُولٍ، وَمَنْ أَقْبَلَتْ عَلَيْهِ

که به وسیله تو شناخته شد، ناشناس نماند، و آن که به تو پناهنده شد خوار نگردد و کسی که به او رو کنی

غَيْرَ مَمْلُوكٍ، الْهَىٰ إِنَّ مَنْ انْتَهَجَ بِكَ لِمُسْتَنْيرٍ، وَإِنَّ مَنْ اعْتَصَمَ بِكَ

برده نگردد، خدایا همانا کسی که راه تو را پیش گیرد، راهش روشن است و کسی که به تو متوسل شود

ص: ۶۷۵

لَمُسْتَجِيرٍ، وَقَدْ لُدْتُ بِكَ يَا اَلِهَى فَلَا تُخَيِّبْ ظَنَى مِنْ رَحْمَتِكَ، وَلَا

پناه یابد، خدایا به تو پناهنده شده ام، پس گمانی که به رحمتت دارم ناامید مگردان،

تَحْجُبْنِی عَنْ رَأْفَتِكَ، اَلِهَى اِقْمِنِی فِی اَهْلِ وِلَایَتِكَ مُقَامَ مَنْ رَجَا

و از مهربانیت دورم مگردان، خدایا در میان دوستدارنت مقام کسانی را که امید محبت بیشتر تو را

الزَّیَادَةَ مِنْ مَحَبَّتِكَ، اَلِهَى وَالْهَمْنِی وَلَهَا بِذِكْرِكَ اِلَى ذِكْرِكَ، وَهَمَّتِی فِی

دارند به من عطا فرما، خدایا شیفتگی یادت را پیوسته به من الهام کن، و همتم را

رُوحِ نَجَاحِ اَسْمَائِكَ وَمَحَلِّ قُدْسِكَ، اَلِهَى بِكَ عَلَیْكَ اِلَّا الْحَقُّنِی بِمَحَلِّ

برای شادمانی دست یابی به اسما و محلّ قدسیت قرار ده، خدایا به حقّ خودت برخوردت مرا به جایگاه

اَهْلِ طَاعَتِكَ، وَالْمَثْوَى الصَّالِحِ مِنْ مَرْضَاتِكَ، فَانِّی لَا اَقْدِرُ لِنَفْسِی

فرمانبرداران و بندگان شایسته مورد رضایتت ملحق کن، چرا که من قادر بر دفع شر از خود

دَفْعًا، وَلَا اَمْلِكُ لَهَا نَفْعًا، اَلِهَى اَنَا عَبْدُكَ الضَّعِيفُ الْمَذْنِبُ، وَمَمْلُوكُكَ

و جلب منفعتی برای خود نیستم، خدایا من بنده ضعیف و گناهکار و بنده

الْمُنِيبُ [۱۸۹۵]، فَلَا تَجْعَلْنِی مِمَّنْ صَرَفَتْ عَنْهُ وَجْهَكَ، وَحَجَبَهُ سَهْوُهُ عَنْ

توبه کار توام، پس مرا از کسانی که از آنان روی گردانده ای و خطاهایش او را از بخششت دور کرده

عَفْوِكَ، اَلِهَى هَبْ لِی كَمَالَ الْاِبْتِطَاعِ اِلَيْكَ، وَاِزْوَ ابْصَارِ قُلُوبِنَا بِضِيَاءِ

قرار مده، خدایا بریدن کامل از خلق به سوی خودت را به من ببخش، و دیده دل‌های ما را با نورانیت

نَظَرِهَا اِلَيْكَ، حَتَّى تَخْرِقَ ابْصَارَ الْقُلُوبِ حُجُبَ النُّورِ، فَتَصِلَ اِلَى مَعْدِنِ

توجه به خودت روشن کن، تا این که دیده دل‌های ما پرده های مانع نور را پاره کند و به گنج بزرگواری برسد،

الْعَظْمَةِ، وَتَصِيرَ اَرْوَاحُنَا مُعَلَّقَةً بِعِزِّ قُدْسِكَ، اَلِهَى وَاَجْعَلْنِی مِمَّنْ نَادَيْتُهُ

و ارواح ما به بزرگی قداستت متصل شود، خدایا مرا از کسانی قرار ده که او را خواندی

فَاجَابِكَ، وَلَا حَظَّتْهُ فَصَعِقَ لِجَلَالِكَ، فَنَاجَيْتُهُ سِرًّا، وَعَمِلَ لَكَ جَهْرًا،

و اجابت نمود، و مورد توجه قرار دادی و به خاطر شکوه و عظمت مدهوش شد، سپس با او پنهانی سخن گفتی و او آشکارا عمل کرد،

الهِی لَمْ اسَلِّطْ عَلٰی حُسْنِ ظَنِّي قُنُوطَ الْاَيَّاسِ، وَلَا انْقَطَعَ رَجَائِي مِنْ

خدایا ناامیدی را بر خوش بینیم مسلط نکردم، و امیدم را از کرم

ص: ۶۷۶

جَمِيلٍ كَرَمِكَ، الهی ان كَانَتِ الْخَطَايَا قَدْ اسْقَطْتَنِي لَدَيْكَ، فَاصْفَحْ عَنِّي

نیکویت قطع نکردم، خدایا اگر اشتباهاتم مرا از نظرت انداخته، پس به خاطر اعتماد

بِحُسْنِ تَوَكُّلِي عَلَيْكَ، الهی ان حَطَّيْتِي الدُّنُوبُ مِنْ مَكَارِمِ لُطْفِكَ، فَقَدْ

نیکم به تو از من درگذر، خدایا اگر گناهانم مرا از بزرگی لطفت دور ساخته، پس

تَبَهَّنِي الْيَقِينُ اِلَى كَرَمِ عَطْفِكَ، الهی ان اِنَامَتِنِي الْعَقْلُهُ عَنِ الْاِسْتِعْدَادِ

یقینم مرا به بزرگی عطوفتت آگاه کرده، خدایا اگر غفلت مرا از آمادگی دیدارت غافل ساخته،

لِلْقَائِكَ، فَقَدْ تَبَهَّنِي الْمَعْرِفَةُ بِكَرَمِ اِلَائِكَ، الهی ان دَعَانِي اِلَى النَّارِ

ولی آگاهی به نعمتهای بزرگت مرا بیدار کرده، خدایا اگر مجازات بزرگت مرا به سوی

عَظِيمِ عِقَابِكَ، فَقَدْ دَعَانِي اِلَى الْجَنَّةِ جَزِيلُ ثَوَابِكَ، الهی فَكَيْفَ اسْتَلُّ،

آتش می خواند، ولی پاداش بزرگت مرا به سوی بهشت دعوت می کند، خدایا از تو می خواهم،

وَإِلَيْكَ اِبْتِهَالٌ وَارْتِعَابٌ، اسئلك ان تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ

و به سوی تو زاری کرده و به تو مشتاقم، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی

تَجْعَلَنِي مِمَّنْ يُدِيمُ ذِكْرَكَ، وَلَا يَنْقُضُ عَهْدَكَ، وَلَا يَعْطُلُ عَنْ شُكْرِكَ، وَلَا

و مرا از کسانی قرار دهی که پیوسته به یاد تو هستند و پیمانت را نمی شکنند و از شکر تو غافل نمی شوند

يَسْتَحِفُّ بِأَمْرِكَ، الهی وَالْحَقُّنِي بِنُورِ عَزِّكَ الْأَبْهَجِ، فَأَكُونَ لَكَ عَارِفًا،

و فرامینت را سبک نمی شمزند، خدایا مرا به نور درخشان عزتت پیوند ده، تا تو را بشناسم

وَعَنْ سِوَاكَ مُنْحَرِفًا، وَمِنْكَ خَائِفًا مُرَاقِبًا، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَصَلَّى

و از غیر تو دوری گزینم و از تو ترسان و مراقب فرمان تو باشم، ای خدای صاحب جلال و بزرگواری، و درود

اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ رَسُولِهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَسَلَّم تَسْلِيمًا كَثِيرًا. (۱)

خدا بر فرستاده اش محمد و خاندان پاکش و سلام و درود فراوان بر ایشان باد.

این مناجات از مناجات های پرارزش ائمه علیهم السلام است و دارای مضامین عالیه ای است که در هر وقت حضور قلبی باشد، خواندن آن و فکر کردن در مفاهیم آن، مناسب است.

اعمال مخصوص شب ها و روزهای ماه شعبان:

شب اول ماه: برای شب اول ماه در کتاب «اقبال» نمازهای زیادی ذکر شده است که از جمله آن،

ص: ۶۷۷

۱- [۸۹۶] اقبال، صفحه ۶۸۵ و بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۹۷ (با اندکی تفاوت).

دوازده رکعت نماز است (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و پانزده مرتبه «توحید» خوانده می شود و از رسول خدا صلی الله علیه و آله پاداش فراوانی برای این نماز ذکر شده است. (۱) روز اول ماه: روزه این روز فضیلت فراوانی دارد و از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد، بهشت بر او واجب می شود. (۲) و «سید بن طاووس» در کتاب «اقبال» از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که هر کس سه روز اول ماه شعبان را روزه بگیرد و شبهایش را قیام کند و دو رکعت نماز بگذارد که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و یازده مرتبه «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را بخواند، خداوند شَرّ اهل آسمان و زمین و شَرّ ابلیس و هر سلطه ستمگری را از او برطرف سازد و خداوند گناهان فراوانی را از او می آمرزد. (۳) روز سوم ماه: این روز بنا بر نقل شیخ طوسی در «مصباح»، روز ولادت با سعادت حسین بن علی علیهما السلام است. از «قاسم بن علاء همدانی» وکیل امام حسن عسکری علیه السلام نامه ای رسید که در آن آمده بود: مولای ما امام حسین علیه السلام در روز پنجشنبه، سوم شعبان متولد شد؛ لذا آن روز را روزه بگیر و این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلْكَ بِحَقِّ الْمَوْلُودِ فِي هَذَا الْيَوْمِ، الْمَوْعُودِ بِشَهَادَتِهِ قَبْلَ

خدایا از تو می خواهم به حق فرزندی که در این روز متولد شده، و قبل از ولادت وعده به شهادتش

استهلاله و ولادته، بکنه السماء و من فيها، و الارض و من علیها، و لما

داده شده و پیش از آن که قدم بر این جهان بگذارد، آسمان و زمین و هر که در آن است بر او گریسته،

يَطَأُ لَابَتَيْهَا، قَتِيلِ الْعَبْرَةِ، وَ سَيِّدِ الْأُسْرَةِ، الْمَمْدُودِ بِالنُّصْرَةِ يَوْمَ الْكُرَّةِ،

(و به حق) آن کشته اشک و آقا و سرور خاندانش و یاری شده در روز رجعت (و به حق)،

الْمَعْوِصِ مِنْ قَتْلِهِ اِنَّ الْأَيْمَةَ مِنْ نَسْلِهِ، وَ الشُّفَاءَ فِي تُرْبَتِهِ، وَ الْفَوْزَ مَعَهُ

آن کسی که پاداش کشته شدنش امتداد امامت در نسل او و شفا و درمان در تربت او و پیروزی در

فی اوبئته، و الأوصیاء من عترته، بعد قائمهم و غیبتهم، حتی یدرکوا

رجعت با اوست و جانشینان بعد از قیام قائم و غیبتش تا زمان گرفتن انتقام

الأوتار، و یتأروا الثَّارَ، و یزُضوا الجَبَّارَ، و یكونوا خیر انصار، صَلَّى اللَّهُ

و خونخواهی و خشنودی خدا، از خاندان اوست و آنها بهترین یاورانند که با گردش شب و روز درود خدا

ص: ۶۷۸

۲- [۸۹۸] همان مدرک، صفحه ۶۸۵.

۳- [۸۹۹] همان مدرک، صفحه ۶۸۴.

عَلَيْهِمْ، مَعَ اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، اللَّهُمَّ فَحَقِّقْهُمْ إِلَيْكَ اتَّوَسَّلُ، وَاسْتَلُّ

بر ایشان باد، خدایا به حق ایشان به تو متوسل شده و از تو می خواهم

سؤال مُقْتَرِفٍ مُعْتَرِفٍ، مُسِيئٍ إِلَى نَفْسِهِ مِمَّا قَرَّطَ فِي يَوْمِهِ وَأَمْسِيهِ،

مانند خواستن شخص گناهکار و اعتراف کننده و بدی کرده بر خود از کوتاهیهای امروز و دیروز

يَسْتُلُّكَ الْعِصْمَةَ إِلَى مَحَلِّ رَمْسِهِ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَٰئِرَتِهِ،

که از تو می خواهد عصمت از گناه را تا محلّ دفنش. خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَاحْشُرْنَا فِي زُمْرَتِهِ، وَبَوِّئْنَا مَعَهُ دَارَ الْكِرَامَةِ، وَ مَحَلَّ الْإِقَامَةِ، اللَّهُمَّ

و ما را در جمع یاران او محشور فرما و ما را همراه او در بهشت و سرای ابدی جای ده، خدایا

وَ كَمَا أَكْرَمْتَنَا بِمَعْرِفَتِهِ فَأَكْرِمْنَا بِزُلْفَتِهِ، وَارْزُقْنَا مُرَافَقَتَهُ وَسَابِقَتَهُ، وَاجْعَلْنَا

همانگونه که ما را به شناخت او گرامی داشتی پس به نزدیکی به او نیز گرامی دار، و دوستی دیرینه او را نصیب ما فرما،

مِمَّنْ يُسَلِّمُ لِأَمْرِهِ، وَيُكْثِرُ الصَّلَاةَ عَلَيْهِ عِنْدَ ذِكْرِهِ، وَعَلَى جَمِيعِ أَوْصِيَاءِهِ

و ما را از کسانی قرار ده که مطیع فرمان اویند و در هنگام ذکر نامش بر او و بر همه جانشینان

وَاهِلِ أَصْفِيَاءِهِ، الْمَمْدُودِينَ مِنْكَ بِالْعَدَدِ الْإِثْنَيْ عَشَرَ، النُّجُومِ الزُّهْرِي،

و دوازده برگزیده یاری شده از خاندانش، آن ستارگان درخشان

وَالْحَجَجِ عَلَى جَمِيعِ الْبَشَرِ، اللَّهُمَّ وَهَبْ لَنَا فِي هَذَا الْيَوْمِ خَيْرَ مَوْهَبِهِ،

و حجت بر تمامی بشر، بسیار درود می فرستند، خدایا در این روز بهترین بخشش را به ما عطا فرما

وَ أَنْجِحْ لَنَا فِيهِ كُلَّ طَلِبِهِ، كَمَا وَهَبْتَ الْحُسَيْنَ لِمُحَمَّدٍ جَدِّهِ، وَعَاذَ فُطْرُسُ

و هر خواسته ای را بر آور، همان گونه که حسین را به جدش محمد عطا فرمودی و فطرس به

بِمَهْدِهِ، فَحُجِّنْ عَائِدُونَ بِقَبْرِهِ مِنْ بَعْدِهِ، نَشْهَدُ تُرْبَتَهُ، وَنَنْتَظِرُ أَوْبَتَهُ، آمِينَ

گهواره اش پناهنده شد، پس ما نیز بعد از او به قبرش پناهنده ایم، بر سر تربتش حاضر شده و منتظر بازگشت مجدد او هستیم،

قبول فرما

رَبِّ الْعَالَمِينَ (۱)

ای پروردگار جهانیان

پس از آن، این دعا را که به دعای امام حسین علیه السلام معروف است می خوانی. این دعا آخرین دعایی است که آن حضرت در روز عاشورا (همان روزی که دشمنانش زیاد بودند) خواند:

ص: ۶۷۹

۱- [۹۰۰] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۲۶ و بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۷.

اللَّهُمَّ أَنْتَ مُتَعَالَى الْمَكَانِ، عَظِيمُ الْجَبْرُوتِ، شَدِيدُ الْمِحَالِ، غَنِيٌّ

خدایا تو والا مکانی، قدرت مطلق، بسیار مدبری، از مخلوقات

عَنِ الْخَلَائِقِ، عَرِيضُ الْكِبْرِيَاءِ، قَادِرٌ عَلَى مَا تَشَاءُ، قَرِيبُ الرَّحْمَةِ،

بی نیازی، اقتدارت وسیع و به آنچه خواهی توانایی، رحمتت نزدیک و

صَادِقُ الْوَعْدِ، سَابِغُ النُّعْمَةِ، حَسَنُ الْبَلَاءِ، قَرِيبٌ إِذَا دُعِيَ، مُحِيطٌ بِمَا

وعدده ات راست و نعمت فراوان و آزمایشت نیکوست، زمانی که خوانده شوی نزدیکی، و به آنچه آفریدی محیطی،

خَلَقْتَ، قَابِلُ التَّوْبَةِ لِمَنْ تَابَ إِلَيْكَ، قَادِرٌ عَلَى مَا ارْتَدَّتْ، وَ مُدْرِكٌ مَا

توبه پذیر توبه کنندگانی و بر آنچه اراده کنی توانایی، آنچه خواهی بدست

طَلَبْتَ، وَ شَكُورٌ إِذَا شَكَرْتَ، وَ ذَكُورٌ إِذَا ذَكَرْتَ، اذْعُوكَ مُحْتَاجًا،

آری آن گاه که سپاس شوی سپاس پذیری، آن گاه که یادت کنند یاد کنی، تو را به حال نیاز خوانم،

وَ ارْغَبْ إِلَيْكَ فَقِيرًا، وَ افْزَعْ إِلَيْكَ خَائِفًا، وَ ابْكِ إِلَيْكَ مَكْرُوبًا، وَ اسْتَعِينُ

و به حال درماندگی به سویت توجه کنم، و با ترس به درگاہت پناه برم، و با دردمندی به درگاہت گریه کنم، و با ناتوانی از

تو

بِكَ ضَعِيفًا، وَ اتَوَكَّلْ عَلَيْكَ كَافِيًا....

کمک خواهم و بر تو توکل کنم در حالی که تو کافی هستی.

در ذیل این دعا قسمتی دیده می شود که جنبه خصوصی دارد، زیرا امام علیه السلام عرض می کند: «خدایا بین ما، و قوم ما به

حق داوری کن! آنها به ما نیرنگ زدند (ما را دعوت کردند و اعلام وفاداری نمودند ولی) دست از یاری ما برداشتند و راه

مکر و فریب را پیش گرفتند، آماده کشتن ما شدند در حالی که ما عترت پیامبر تو و فرزندان حبیب محمد بن عبدالله صلی الله

علیه و آله هستیم همان کسی که او را به نبوت برگزیدی و امین وحی ساختی» سپس عرضه داشت:

فَاجْعَلْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا فَرْجًا وَمَخْرَجًا، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

پس برای کار ما گشایش و راه گریزی قرار ده، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

ابن عیاش گفت: از حسین بن علی بزوفری شنیدم که می گفت حضرت صادق علیه السلام این دعا را در این روز می خواند و فرمود که این دُعا از دعاهای روز سوم شعبان است و آن روز ولادت حسین علیه السلام است. (۲)

ص: ۶۸۰

۱- [۹۰۱] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۲۷ و بحارالانوار، جلد ۹۸، صفحه ۳۴۸.

۲- [۹۰۲] همان مدرک، صفحه ۸۲۸.

شب سیزدهم ماه: شب سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم، «لیالی بیض» یعنی شبهای روشن، نامیده می شود. برای این شب ها اعمالی است که در اعمال ماه رجب (صفحه ۶۴۳) بیان شد.

شب نیمه شعبان: این شب، شب بسیار مبارکی است؛ از امام صادق علیه السلام روایت شده است که از امام محمد باقر علیه السلام از فضیلت شب نیمه شعبان سؤال شد، فرمود: آن شب، بعد از شب قدر بافضیلت ترین شب های سال است. در این شب، خداوند به بندگانش فضل خود را عطا می فرماید و به کرم خویش، آنان را می آمرزد؛ در این شب، برای تقرب به خداوند سعی و کوشش نمایید! زیرا این شب، شبی است که خداوند به ذات مقدس خود قسم یاد کرده است که نیازمندی را دست خالی برنگرداند، مادامی که معصیت و گناهی را نخواهد و شبی است که خدای متعال آن را برای ما اهل البیت علیهم السلام قرار داد، آن گونه که شب قدر را برای پیامبر ما قرار داد. پس در دعا و ثنای الهی در این شب کوشش کنید. (۱) از جمله برکات این شب این است که ولادت باسعادت منجی عالم بشریت، مهدی موعود، امام زمان - عجل الله تعالی فرجه الشریف - در سحر این شب در سال ۲۵۵، در «سر من رأی، واقع شد، و بر شرافت این شب افزود.

برای این شب چند عمل است:

اول: غسل است که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام سبب تخفیف گناهان است. (۲) دوم: احیای این شب است، به نماز و دعا و استغفار. در روایتی که حضرت امیر مؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند آمده است: «هنگامی که شب نیمه شعبان فرا می رسد آن را به عبادت به سر برید و روزش را روزه بدارید، زیرا از اول تا آخر این شب، از جانب خداوند ندا می آید: آیا استغفار کننده ای هست که از گناهان خویش آمرزش طلبد، تا گناهان او را بیامرزم؟ آیا کسی هست که طلب روزی کند و من روزی او را وسعت بخشم؟» (۳) همچنین در روایتی آمده است که جبرئیل به رسول خدا صلی الله علیه و آله گفت: هر کس این شب را به تسبیح و تکبیر و دعا و نماز و استغفار و ... احیا بدارد، خداوند گناهانش را می آمرزد، و جایگاه و منزل او بهشت خواهد بود ...

ای محمد! این شب را احیا بدار، و به امتت فرمان ده آن را احیا دارند.

جبرئیل پس از بیان فضایل دیگری برای این شب، در پایان گفت: محروم واقعی کسی است که از خیر و برکت این شب محروم باشد! (۴) از امام زین العابدین علیه السلام نیز احیای این شب نقل شده است. (۵)

ص: ۶۸۱

۱- [۹۰۳] مصباح المتهدد، صفحه ۸۳۱ و اقبال، صفحه ۶۹۵.

۲- [۹۰۴] مصباح المتهدد، صفحه ۸۵۳ و زاد المعاد، صفحه ۵۹.

۳- [۹۰۵] بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۵ و اقبال، صفحه ۷۰۱.

۴- [۹۰۶] اقبال، صفحه ۶۹۹.

۵- [۹۰۷] زاد المعاد، صفحه ۶۴.

همچنین در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس این شب را احیا بدارد، در آن روز که قلبها می میرد، قلبش نخواهد مرد. (۱) سوم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب از افضل اعمال است، و باعث آمرزش گناهان است. (۲) در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در این شب روایات متعددی نقل شده است از جمله:

۱- ابوبصیر از امام صادق علیه السلام روایت کرده است: هر کس دوست دارد یکصد و بیست و چهار هزار پیامبر با او مصافحه کند، در نیمه شعبان، قبر حسین علیه السلام را زیارت کند؛ زیرا ارواح پیامبران در این شب به اذن خداوند به زیارت آن حضرت می روند! (۳) ۲- در روایت دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی که نیمه شعبان می شود از افق اعلی (از جانب خداوند) به زائر امام حسین علیه السلام ندا می دهند که، اکنون با گناهان آمرزیده برگرد، پاداش تو به عهده پروردگارت و پیامبر خداست! (۴) حدّاقّل زیارت آن حضرت آن است که انسان آن شب، بر روی بام خانه و یا فضای باز دیگری برود و به سمت راست و چپ آسمان نگاه کند، آنگاه به بالای سر نظر افکند و با انگشت به سمت راست قبله اشاره کند و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنِي رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۵)

برای شب نیمه شعبان زیارت مخصوصه ای نیز می باشد که در بخش زیارات گذشت. (صفحه ۴۱۲)

چهارم: خواندن این دعاست که جناب «سید بن طاووس» و «شیخ طوسی» آن را نقل کرده اند و به منزله زیارت امام زمان علیه السلام است:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ لَيْلَتِنَا هَذِهِ وَمَوْلُودِهَا وَحُجَّتِكَ، وَمَوْعُودِهَا الَّتِي قَرَنْتَ الِي

خدایا به حق این شب و مولود آن و حجّت و شب وعده داده شده ای که بر

فَضْلِهَا فَضْلًا، فَتَمَّتْ كَلِمَتُكَ صِدْقًا وَعَدْلًا لَا مُبَدَّلَ لِكَلِمَاتِكَ، وَلَا مُعَقَّبَ

فضلتش فضیلتی همراه نمودی پس کامل شد سخنت به راستی و عدل، در حالی که تغییر دهنده ای برای سخنان و تعقیب کننده ای

لِأَيَاتِكَ، نُورِكَ الْمُتَالِقُ، وَضِيَاؤُكَ الْمُشْرِقُ، وَالْعَلَمُ النُّورُ فِي طَحْيَاءِ

ص: ۶۸۲

۱- [۹۰۸] اقبال، صفحه ۷۱۸.

۲- [۹۰۹] مصباح المتهدّد، صفحه ۸۳۰.

٣- [٩١٠] همان مدرک و اقبال، صفحه ٧١٠.

٤- [٩١١] همان مدرک.

٥- [٩١٢] زاد المعاد، صفحه ٦٠.

برای آیات نیست، نورت درخشان و روشنائیت تابان است، و تویی نشانه نورانی در تاریکی

الدَّيْجُورِ، الْغَائِبِ الْمَسْتُورِ، جَلَّ مَوْلِدُهُ، وَكَرَّمَ مَحْنِدُهُ، وَالْمَلَائِكَةُ شُهَدَاءُ،

شب ظلمانی، آن پنهان و پوشیده که ولادتش بزرگ و نژادش شریف است و فرشتگان گواهان او،

وَاللَّهُ نَاصِرُهُ وَمُؤَيِّدُهُ إِذَا أَنْ مِيعَادُهُ، وَالْمَلَائِكَةُ أَمْدَادُهُ، سَيُفِ اللَّهُ الَّذِي لَا

و خداوند یاور و تأیید کننده اوست، آن گاه که وعده اش فرا رسد و در حالی که فرشتگان یاور اویند، شمشیر بزننده خدا که

يُنْبِئُو، وَنُورُهُ الَّذِي لَا يَخْبُئُو، وَذُو الْجَلْمِ الَّذِي لَا يَضْبُؤُوا، مَدَارُ الدَّهْرِ،

کند نشود و نورش که خاموش نگردد، و بردباری که ناشکیب نگردد (او و پدرانش) محور گردش روزگار

وَنَوَامِيسُ الْعَصْرِ، وَوَلَاةُ الْأَمْرِ، وَالْمَنْزَلُ عَلَيْهِمْ مَا يَنْزَلُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ،

و محرم اسرار هر عصر و زمان و والیان امر خدایند و آنچه در شب قدر نازل شده بر آنها فرود آمده

وَأَصْحَابُ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ، تَرَاجِمُهُ وَحِيهِ، وَوَلَاةُ أَمْرِهِ وَنَهْيِهِ، اللَّهُمَّ

و آنان صاحبان حشر و نشر (رستاخیز) و مفسران وحی و والیان اوامر و نواهی اویند، خدایا

فَصَلِّ عَلَى خَاتِمِهِمْ وَقَائِمِهِمْ، الْمَسْتُورِ عَنْ عَوَالِمِهِمْ، وَادْرِكْ بِنَا أَيْامَهُ،

بر آخرین آنها و قائمشان که از جهانیان پنهان است درود فرست، خدایا ما را به روزگار

وظُهُورَهُ وَقِيَامَهُ، وَاجْعَلْنَا مِنْ أَنْصَارِهِ، وَأَقْرِنْ تَارَنَا بِتَارِهِ، وَاكْتُبْنَا فِي

ظهور و قیامش برسان و از یاورانش قرار ده و خون خواهی ما را به خون خواهی او نزدیک کن و در زمره

اِعْوَانِهِ وَخُلَصَائِهِ، وَاحِينَا فِي دَوْلَتِهِ نَاعِمِينَ، وَبِصُحَّتِهِ غَانِمِينَ، وَبِحَقِّهِ

یاوران خالصش مکتوب فرما، و ما را در حکومتش شادکام و به همنشینی او بهره مند و به انجام حقوقش

قَائِمِينَ، وَمِنْ السُّوءِ سَالِمِينَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

پاینده و از بدیها در امان بدار، ای مهربان ترین مهربانان، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار

الْعَالَمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَالْمُرْسَلِينَ،

جهانیان است و درود و سلام خدا بر آقا و سرور ما محمد، خاتم پیامبران و فرستادگان

وَعَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِهِ الصَّادِقِينَ، وَعِترته النَّاطِقِينَ، وَالْعَنْ جَمِيعَ الظَّالِمِينَ،

و بر خاندان راستگو و حقگویش باد، و همه ستمکاران را لعنت کن و

واَحْكُمُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ يَا اَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ. (۱)

بین ما و آنها داوری کن ای عادلترین داوران.

ص: ۶۸۳

۱- [۹۱۳] اقبال، صفحه ۷۰۵ و مصباح المتهدجد، صفحه ۸۴۲ (با اندکی تفاوت).

پنجم: «شیخ طوسی» از اسماعیل بن فضل هاشمی روایت کرده که گفت: حضرت صادق علیه السلام این دعا را به من تعلیم داد تا آن را در شب نیمه شعبان بخوانم:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، الْخَالِقُ الرَّازِقُ، الْمُحْيِي

خدا یا تویی زنده جاوید و والای با عظمت و آفریننده روزی ده، و زنده کننده

الْمَمِيَّتِ، الْبَدِيءُ الْبَدِيعُ، لَكَ الْجَلالُ وَلَكَ الْفَضْلُ، وَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ

میراننده، و آغاز کننده نو آفرین، برای توست بزرگی و لطف و کرم، و ستایش و

الْمَنْ، وَلَكَ الْجُودُ وَلَكَ الْكَرَمُ، وَلَكَ الْأَمْرُ وَلَكَ الْمَجْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ،

خیر و برکت، و برای توست بخشش و سخاوت و فرمان و بزرگی و سپاس،

وَخَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، يَا وَاحِدٌ يَا أَحَدٌ، يَا صَمَدٌ يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ،

یگانه ای که شریکی برای تو نیست، ای یکتای یگانه بی نیاز ای که نه زاده و زاده نشده

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَغْفِرْ لِي

و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا بیامرز

وَارْحَمْنِي وَارْحَمْنِي مَا أَهَمَّنِي وَأَقْضِ دَيْنِي وَوَسِّعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي

و بر من رحم کن و آنچه مرا به خود مشغول کرده بر آور و قرضم را ادا کن و در روزیم وسعت ده،

فَأَنَّكَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ كُلِّ امْرٍ حَكِيمٍ تَفْرُقُ، وَمَنْ تَشَاءُ مِنْ خَلْقِكَ تَرْزُقُ،

چرا که تو در این شب، امور پیچیده را می گشایی، و هر مخلوق را که خواهی روزی می دهی،

فَارْزُقْنِي وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ، فَأَنَّكَ قُلْتَ وَأَنْتَ خَيْرُ الْقَائِلِينَ النَّاطِقِينَ:

پس روزیم ده که تو بهترین روزی دهی، زیرا تو خود که بهترین گوینده و گویاترینی فرمودی:

وَاسْتَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ. فَمِنْ فَضْلِكَ اسْتَلُّ، وَآيَاكَ قَصَدْتُ، وَابْنَ نَبِيِّكَ

از لطف و کرم خدا بخواید. پس از لطف و کرمت می خواهیم، و تو مقصود منی، و بر فرزند پیامبرت

اعْتَمَدْتُ، وَ لَكَ رَجُوتُ، فَارْحَمْنِي يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

اعتماد کرده و به (رحمت) تو امیدوارم، پس بر من ترحم کن ای مهربان ترین مهربانان

ص: ۶۸۴

۱- [۹۱۴] مصباح المتهجد، صفحه ۸۴۳ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۲ (با مقداری تفاوت).

ششم: این دعا را بخواند که حضرت رسول صلی الله علیه و آله در این شب می خواندند:

اللَّهُمَّ اقسِمْنَا بِمَا يَحُولُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ، وَمِنْ

خدایا از ترس خود به آن اندازه نصییمان کن که میان ما و نافرمانیت فاصله شود، و از

طاعتتک ما تُبَلِّغُنَا بِهِ رِضْوَانِكَ، وَمِنْ اليَقِينِ مَا يَهُونُ عَلَيْنَا بِهِ مُصِيبَاتُ

بندگیت به آن اندازه که ما را به خشنودیت رساند، و از یقین به آن اندازه که گرفتاریهای

الدُّنْيَا، اللَّهُمَّ امْتِعْنَا بِاسْمَاعِنَا وَاَبْصَارِنَا وَقُوَّتِنَا مَا احْيَيْتَنَا، وَاَجْعَلْهُ

دنیا بر ما آسان شود، خدایا تا زمانی که زنده ایم ما را از گوشها و چشمها و نیرویمان بهره مند ساز، و آن را

الْوَارِثَ مِنَّا، وَاَجْعَلْ ثَارَنَا عَلَيَّ مَنْ ظَلَمْنَا، وَاَنْصُرْنَا عَلَيَّ مَنْ عَادَانَا، وَلَا

وارث ما قرار ده، و خون ما را بر گردن آن که بر ما ظلم کرده قرار ده و ما را بر دشمنانمان پیروز کن،

تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا اكْبَرَ هَمِّنَا، وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا،

و گرفتاری ما را در دینمان قرار مده، و دنیا را بزرگترین غصه ما و نهایت دانش ما قرار مده،

وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و کسی را که بر ما رحم نمی کند بر ما مسلط مکن، به مهربانیت ای مهربان ترین مهربانان.

و این دعای جامع و کاملی است که خواندن آن در اوقات دیگر نیز غنیمت است و از عوالی اللّٰثالی نقل شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله همیشه این دعا را می خواندند. (۲) هفتم: صلوات هر روز ماه شعبان را (صفحه ۶۷۰) که در وقت ظهر خوانده می شود، بخواند. (۳) هشتم: دعای کامل (صفحه ۹۸) را که حضرت علی علیه السلام در این شب آن را به کمیل تعلیم داد، بخواند.

نهم: در این شب صد مرتبه بگوید: سبحان الله و صد مرتبه بگوید: الحمد لله و صد مرتبه بگوید: الله اکبر و صد مرتبه بگوید: لا- إله إلا الله که طبق روایتی از امام باقر علیه السلام هر کس چنین کند، خداوند گناهان گذشته او را بیامزد و حاجت های دنیوی و اخروی او را برآورده سازد. (۴)

دهم: مرحوم «شیخ طوسی» از «ابویحیی» روایتی را نقل می کند که می گوید: به مولایم امام صادق علیه السلام عرض کردم:

بهترین دعا، در این شب کدام است؟ فرمود: وقتی که نماز عشا را بجا آوردی، دو

ص: ۶۸۵

-
- ۱- [۹۱۵] بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۴ و اقبال، صفحه ۶۹۹ (با اندکی تفاوت).
 - ۲- [۹۱۶] عوالی اللئالی، جلد ۱، صفحه ۱۵۹، حدیث ۱۴۴ و بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۳۶۱، حدیث ۱۸.
 - ۳- [۹۱۷] اقبال، صفحه ۶۸۷.
 - ۴- [۹۱۸] همان مدرک، صفحه ۶۹۵ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۰۹.

رکعت نماز بگزار و در رکعت اول سوره «حمد» و سوره «قل یا ایها الکافرون» و در رکعت دوم، سوره «حمد» و سوره «توحید» را بخوان؛ پس از نماز، سی و سه مرتبه بگو: سبحان الله سی و سه مرتبه الحمد لله و سی و چهار مرتبه الله اکبر. آنگاه بگو:

يَا مَنْ إِلَيْهِ مَلَجًا الْعِبَادُ فِي الْمُهَمَّاتِ، وَإِلَيْهِ يَفْرَعُ الْخَلْقُ فِي الْمُلَمَّاتِ،

ای پناه بندگان در گرفتاریها که بندگان در مشکلات به او پناهنده شوند،

يَا عَالِمَ الْجَهْرِ وَالْخَفِيَّاتِ، وَيَا مَنْ لَا تَخْفَى عَلَيْهِ خَوَاطِرُ الْأَوْهَامِ،

ای دانای آشکار و نهان، ای که پنهان نشود بر او افکار و رؤیاهای

وَتَصَرَّفُ الْخَطَرَاتِ، يَا رَبَّ الْخَلَائِقِ وَالْبَرِيَّاتِ، يَا مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ

و تغییر و تصرف در آنها، ای پروردگار مخلوقات و آفریدگان، ای کسی که پادشاهی

الْأَرْضِينَ وَالسَّمَوَاتِ، أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أُمْتُ إِلَيْكَ بِلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

زمین و آسمان ها از آن اوست، تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، به وسیله کلمه «لا اله الا انت» به تو متوجه شده ام،

فَبِلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اجْعَلْنِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ مِمَّنْ نَظَرْتَ إِلَيْهِ فَرَحِمْتَهُ،

پس به واسطه آن مرا در این شب از کسانی قرار ده که به او توجه کرده و ترحم نموده ای،

وَسَمِعْتَ دُعَاءَهُ فَاجَبْتَهُ، وَعَلِمْتَ اسْتِقَالَتَهُ فَاقْلَنْتَهُ، وَتَجَاوَزْتَ عَنْهُ

و دعایش را شنیده و پاسخش فرموده ای و بر طلب آمرزش آگاه شده و او را آمرزیده ای

سَالِفِ خَطِيئَتِهِ، وَعَظِيمِ جَرِيرَتِهِ، فَقَدْ اسْتَجَرْتُ بِكَ مِنْ ذُنُوبِي وَلَجَأْتُ

و گناهان گذشته و خطاهای بزرگش را بخشیده ای، پس از گناهانم به تو پناه آورم

إِلَيْكَ فِي سِتْرِ عُيُوبِي اللَّهُمَّ فَجِدْ عَلَيَّ بِكَرَمِكَ وَفَضْلِكَ، وَاحْطُطْ

و در پوشش عیوبم از تو کمک خواهم خدایا ببخش بر من به فضل و کرمت و

خَطَايَايَ بِحِلْمِكَ وَعَفْوِكَ، وَتَعَمَّدَنِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ بِسَابِغِ كَرَامَتِكَ،

گناهانم را به حلم و گذشت فروریز، و مرا در این شب در فراوانی احسان و کرمت غوطه ور ساز

وَاجْعَلْنِي فِيهَا مِنْ أَوْلِيَاءِكَ الَّذِينَ اجْتَنَبْتَهُمْ لِطَاعَتِكَ، وَاخْتَرْتَهُمْ

و مرا در این شب از دوستانی که برای اطاعت و بندگیت انتخاب نموده و از خاصان و

لِعِبَادَتِكَ، وَ جَعَلْتَهُمْ خَالِصَتَكَ وَصَفْوَتَكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ سَعَدَ

برگزیدگان قرار داده ای، مقرر فرما، خدایا مرا از کسانی قرار ده که سعی و کوشش او به نتیجه رسیده

ص: ۶۸۶

جَدُّهُ، وَ تَوَفَّرَ مِنَ الْخَيْرَاتِ حَظَّهُ، وَ اجْعَلْنِي مِمَّنْ سَلِمَ فَنِعَمَ، وَ فَازَ فَعْنَمَ،

و بهره اش از نیکیها فراوان گشته است و قرار ده از کسانی که تندرست گشته و به نعمت رسیده و رستگار شده و بهره مند گردیده است،

وَ اكْفِنِي شَرَّ مَا اسَلَفْتُ، وَ اغْصِمْنِي مِنَ الْاِزْدِيَادِ فِي مَعْصِيَتِكَ، وَ حَبِّبْ

و مرا از شرّ بدیهایی که کرده ام حفظ کن، و مرا از زیاده روی در نافرمانیت بازدار،

الَّتِي طَاعَتِكَ، وَ مَا يَقْرُبُنِي مِنْكَ، وَ يُزِلُّنِي عِنْدَكَ، سَيِّدِي الْيَكَّ يَلْجَأُ

و اطاعت و بندگیت و محبوب من گردان آنچه که مرا به تو نزدیک کرده و مقرب در گاهت سازد، آقای من بنده فراری به

الْهَارِبُ، وَ مِنْكَ يَلْتَمِسُ الطَّالِبُ، وَ عَلَي كَرَمِكَ يُعَوَّلُ الْمُسْتَقِيلُ التَّائِبُ،

سوی تو پناه آورد، و از تو عاجزانه طلب کند و عذر خواه توبه کننده بر کرم و بخشش تو تکیه کند.

ادَّبَتْ عِبَادَكَ بِالْاَكْرَمِ، وَ اَنْتَ اَكْرَمُ الْاَكْرَمِينَ، وَ اَمَرْتَ بِالْعَفْوِ عِبَادَكَ،

بندگانت را به مهرورزی تربیت نمودی و تو گرامی ترین گرامیان هستی و بندگانت را به بخشش و گذشت فرمان دادی

وَ اَنْتَ الْعَفْوُ الرَّحِيمُ، اللَّهُمَّ فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ مِنْ كَرَمِكَ، وَ لَا

و تویی آمرزنده مهربان، خدایا مرا از امیدی که به بخشش و کرمت دارم محروم مگردان و از

تُوَيْسِنِي مِنْ سَابِغِ نِعْمِكَ، وَ لَا تُحَيِّبْنِي مِنْ جَزِيلِ قِسْمِكَ فِي هَذِهِ

فراوانی نعمتهایت مأیوس مکن، و مرا از فراوانی بهره ات در این شب

اللَّيْلَةِ لِأَهْلِ طَاعَتِكَ، وَ اجْعَلْنِي فِي جُنَّةٍ مِنْ شَرَارِ بَرِيَّتِكَ، رَبِّ اِنْ لَمْ اَكُنْ

بر بندگان فرمانبرداری بی بهره مساز و از گزند مخلوقات در پناهگاهی قرار ده، ای پروردگار من اگر من

مِنْ اَهْلِ ذَلِكَ، فَانْتَ اَهْلُ الْاَكْرَمِ وَ الْعَفْوِ وَ الْمَغْفِرَةِ، وَ جُدْ عَلَيَّ بِمَا اَنْتَ

شایسته آنها نیستم ولی تو شایسته بخشش و گذشت و آمرزشی و به آنچه که تو شایسته آنی بر من ببخش

اهْلُهُ لَا بِمَا اسْتَحِقُّهُ، فَقَدْ حَسُنَ ظَنِّي بِكَ، وَ تَحَقَّقَ رَجَائِي لَكَ، وَ عَلِقْتُ

نه آنچه که من سزاوار آنم، پس به یقین گمانم به تو نیکوست و امیدم به تو تحقق یافته، و جانم به کرم

نَفْسِي بِكَرَمِكَ، فَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، وَأَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ، اللَّهُمَّ

تعلق یافته، و تویی مهربان‌ترین مهربانان و گرامی‌ترین گرامیان، خدایا

وَإِخْصَانِي مِنْ كَرَمِكَ بِجَزِيلِ قَسَمِكَ، وَأَعُوذُ بِعَفْوِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعْفِرْ

از کرم خویش فراوانی بهره‌ات را نصیبم گردان، و از مجازات به گذشتت پناه می‌برم، و ببخش

لِي الذَّنْبَ الَّذِي يَحْسِبُ عَلَيَّ الْخُلُقَ، وَيُضَيِّقُ عَلَيَّ الرِّزْقَ، حَتَّى أَقُومَ

بر من گناهی را که رفتار (بد) را در من نگه دارد و روزی را بر من تنگ کند، تا به

بِصَالِحِ رِضَاكَ، وَأَنْعَمَ بِجَزِيلِ عَطَايِكَ، وَاسْعَدَ بِسَابِغِ نِعْمَاتِكَ، فَقَدْ لُدْتُ

خشنودی شایسته تو اقدام کنم، و از نعمتهای فراوانت بهره مند گردم و از فراوانی نعمتهایت خرسند شدم، زیرا به درگاہت

بِحَرَمِكَ، وَتَعَرَّضْتُ لِحَرَمِكَ، وَاسْتَعَدْتُ بِعَفْوِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَبِحِلْمِكَ

پناه آورده و به بخشش متوسل شده ام و به عفو و گذشتت از مجازاتت و به حلمت

مِنْ غَضَبِكَ، فَجُدْ بِمَا سَأَلْتُكَ، وَإِنِّ لِمَا التَّمَسْتُ مِنْكَ، اسْتُلْتُكَ بِكَ لَا

از غضبت پناهنده شدم، پس آنچه از تو خواستم بر من بیخش و به آنچه در خواست نمودم برسان، از تو به حقّ خودت می
خواهم

بِشَيْءٍ هُوَ اعْظَمُ مِنْكَ.

چرا که چیزی از تو بزرگتر نیست.

سپس به سجده می روی و بیست مرتبه می گویی: يَا رَبِّ وَهَفْتُ مَرْتَبَةً يَا اللَّهُ وَهَفْتُ مَرْتَبَةً لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَدَعَا مَرْتَبَةً:
مَا شَاءَ اللَّهُ وَدَعَا مَرْتَبَةً لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ. آنگاه صلوات می فرستی بر پیغمبر و آل او علیهم السلام و از خدا حاجت خود را می
طلبی.

به خدا سوگند! اگر کسی با انجام این عمل، از خدا حاجت بطلبد، هرچند بسیار فراوان باشد خداوند آن را به کرم و فضل
گسترده اش برآورده می سازد. (۱)

یازدهم: «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس»، فرموده اند، در این شب این دعا را بخواند.

الهِ تَعَرَّضَ لَكَ فِي هَذَا اللَّيْلِ الْمُتَعَرِّضُونَ، وَقَصَدَكَ فِيهَا الْقَاصِدُونَ،

معبود من، خواهند گان، در این شب به درگاہت آمده اند، و قصد کنندگان، تو را قصد کرده اند،

وَأَمَّلَ فَضْلَكَ وَمَعَرَّوْفَكَ الطَّالِبُونَ، وَلَكَ فِي هَذَا اللَّيْلِ نَفْحَاتٌ وَجَوَازِرٌ،

و جویندگان، فضل و احسانت را آرزومندند، و تو را در این شب هدایا و پاداشها

وَعَطَايَا وَمَوَاهِبٌ، تَمُنُّ بِهَا عَلَيَّ مِنْ تَشَاءٍ مِنْ عِبَادِكَ، وَتَمَنُّهَا مَنْ لَمْ

و بخششها و نعمتهایی است که به واسطه آن بر هر یک از بندگانت که خواهی منت گذاری، و از هر که

تَسْبِقُ لَهُ الْعِنَايَةُ مِنْكَ، وَهَا أَنَا ذَا عَيْنَيْكَ الْفَقِيرِ إِلَيْكَ، الْمُؤَمَّلُ فَضْلِكَ

پیش از این به او توجه نفرموده ای دریغ کنی و اینک من بنده کوچک و نیازمند تو و آرزومند فضل و

وَمَعْرُوفِكَ، فَإِنْ كُنْتَ يَا مَوْلَايَ تَفَضَّلْتَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ عَلَى أَحَدٍ مِنْ

احسان توام، پس ای مولای من اگر خواهی در این شب بر هر یک از

ص: ۶۸۸

۱- [۹۱۹] مصباح المتهدجد، صفحه ۸۳۱ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۰۹ (با اندکی تفاوت).

خَلْقِكَ، وَعُدَّتْ عَلَيْهِ بِعَائِدِهِ مِنْ عَطْفِكَ، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

بندگان احسان نموده، و پاداشی از مهربانیت عنایت فرمایی، پس بر محمد و خاندان

الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، الْخَيْرِينَ الْفَاضِلِينَ، وَجُدْ عَلَيَّ بِطَوْلِكَ وَمَعْرُوفِكَ يَا

پاک و پاکیزه و نیکوکار و برترش درود فرست، و به فضل و احسانت بر من ببخش ای

رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ،

پروردگار جهانیان درود و سلام فراوان خدا بر محمد، خاتم پیامبران و خاندان پاکش باد،

وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا، إِنَّ اللَّهَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا آمَرْتَ،

همانا خداوند پسندیده و بزرگوار است، خدایا تو را آنچه را که فرمان دادی می خوانم،

فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَ، إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. (۱)

پس دعایم را آنچه را که وعده فرمودی اجابت کن، که همانا تو خلف وعده نمی کنی

و این دعایی است که در سحرها، پس از نماز شفع خوانده می شود. (۲) دوازدهم: بعد از هر دو رکعت از نماز شب و شفع و بعد از دعاهای نماز وتر، دعاهایی را که مرحوم «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس» نقل کرده اند را بخواند. (۳) سیزدهم: سجده ها و دعاهایی که از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است را بخواند. از جمله، در روایتی که «ابان بن تغلب» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است، چنین آمده:

شب نیمه شعبان داخل شد و آن شب رسول خدا صلی الله علیه و آله نزد یکی از همسران خود بود؛ وقتی که شب به نیمه رسید آن حضرت از بستر برای عبادت برخاست؛ همسرش در پی آن حضرت روان شد، در حالی که خود را به چادرش پیچیده بود و در جستجوی آن حضرت بود؛ ناگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله را در سجده یافت، که مثل جامه ای به زمین چسبیده بود. به حضرت نزدیک شد، شنید که آن حضرت در سجده خود می گوید:

سَجَدَ لَكَ سَوَادِي وَخَيَالِي وَأَمَّنْ بِكَ فُؤَادِي هَذِهِ يَدَايَ وَمَا جَنَيْتُهُ عَلَيَّ

تمام وجودم بر تو سجده کرد و دلم به تو ایمان آورد، این است دستان من و آنچه بر خود

نَفْسِي يَا عَظِيمُ تُرْجِي لِكُلِّ عَظِيمٍ، اغْفِرْ لِي الْعَظِيمَ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذَّنْبَ

جفا کرده ام، ای بزرگی که در هر گناه بزرگی امید به بخشش توست، ببخش بر من (گناهان) بزرگم را

الْعَظِيمِ أَلَّا الرَّبُّ الْعَظِيمُ آنگاه سر خود را بلند کرد و سپس به سجده رفت و عرض کرد:

چرا که نمی آمرزد گناهان بزرگ را مگر پروردگار بزرگ.*****

ص: ۶۸۹

۱- [۹۲۰] مصباح المتهجد، صفحه ۸۳۳ و اقبال، صفحه ۶۹۷ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۱.

۲- [۹۲۱] مصباح کفعمی، صفحه ۵۱.

۳- [۹۲۲] مصباح المتهجد، صفحه ۸۳۳ و اقبال، صفحه ۷۱۶.

اعوذُ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي اضْأَتْ لَهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُونَ، وَانْكَشَفَتْ لَهُ

پناه می برم به روشنایی جمالت که آسمانها و زمین ها را روشن کرده و تاریکیها را بر چیده

الظُّلُمَاتِ، وَصَلِّحْ عَلَيْهِ امْرُؤَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، مِنْ فُجَاءِ نِقْمَتِكَ، وَمِنْ

و به واسطه آن کارهای پیشینان و پسینان از عذاب ناگهانیت و از

تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ، وَمِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي قَلْبًا تَقِيًّا نَقِيًّا، وَمِنْ

دست رفتن سلامتی و نعمت اصلاح گردیده است، خدایا دلی خداترس و پاکیزه روزیم کن و از

الشُّرْكَ بَرِيئًا، لَا كَافِرًا وَلَا شَقِيًّا. آنگاه دو طرف روی خود را به خاک گذاشت و گفت:

شُرک دورم گردان در حالی که نه ناسپاس باشم و نه بدبخت.***

عَفَرْتُ وَجْهِي فِي التُّرَابِ، وَحَقَّ لِي أَنْ اسْجُدَ لَكَ.

صورتم را بر خاک نهادم و لازم است که بر تو سجده کنم.

وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله خواست به بسترِ خویش برگردد، همسرش شتابان به جای خود برگشت؛ هنگامی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به نزدش آمد، صدای نفس های بلند او را شنید و فرمود: این نفس زدن ها چیست؟ آیا نمی دانی امشب، چه شبی است؟ امشب نیمه شعبان است که روزی ها در آن تقسیم می شود و اجل ها نوشته می شود و حاجیان نامشان امشب معین می گردد و خداوند افراد فراوانی را می آمرزد و فرشتگان خود را از آسمان به سوی مکه می فرستد! (۱) چهاردهم: نماز جناب جعفر طیار را بجا آورد، همان گونه که در روایتی از امام رضا علیه السلام در اعمال امشب وارد شده است. (۲) (شرح آن در نمازهای مستحب و معروف - صفحه ۱۰۸۱ - خواهد آمد)

پانزدهم: نمازهای فراوانی برای شب نیمه شعبان وارد شده است که آنها را بجا آورد از جمله گروهی از افراد مورد وثوق و اعتماد از امام باقر و امام صادق علیهما السلام روایت کرده اند که فرمودند: وقتی که شب نیمه شعبان می شود، چهار رکعت نماز بجا آور (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت، حمد یک مرتبه و قل هو الله احد را صد مرتبه بخوان و پس از پایان چهار رکعت بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّي الْيَكْفُورُ فَقِيرٌ، وَمِنْ عَذَابِكَ خَائِفٌ مُسْتَجِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا تُبَدِّلْ

خدایا من به تو نیازمندم و از عذابت ترسان و پناه جویم، خدایا مرا از زمره خداپرستان خارج مکن

اسْمِي وَلَا تُغَيِّرْ جِسْمِي وَلَا تُجْهِدْ بِلَائِي وَلَا تُشْمِتْ بِي اَعْدَائِي اَعُوذُ

و (سلامت) جسمم را دگرگون مساز، و آزمایشم را سخت مگردان، و مرا دشمن شاد مکن (خدایا)

ص: ۶۹۰

۱- [۹۲۳] اقبال، صفحه ۷۰۲ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۱۶.

۲- [۹۲۴] مصباح المتهدّج، صفحه ۸۳۸.

بِعَفْوِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَاعُوذُ بِرَحْمَتِكَ مِنْ عَذَابِكَ، وَاعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ

از عقوبت به گذشتت و از عذابت به رحمتت و از خشتت به خشنودیت پناه می برم

سَخَطِكَ، وَاعُوذُ بِكَ مِنْكَ، جَلَّ ثَنَاؤُكَ، أَنْتَ كَمَا اثْنَيْتَ عَلَي نَفْسِكَ،

و از تو به خودت پناهنده ام، مدح و ستایشت بزرگ است، تو آن چنانی که خود را ثنا کردی، و

وَفَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ. (۱)

برتر از توصیف گویندگانی.

روز نیمه شعبان روز ولادت باسعادت امام دوازدهم حضرت مهدی، حجه بن الحسن صاحب الزمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) است. بسیار شایسته است که شیعیان، در شب و روز نیمه شعبان، با تشکیل محافل و مجالس، و برپایی سخنرانی ها، درباره عظمت این روز و وجود مقدس امام زمان علیه السلام و شرایط انتظار آن حضرت، و دعا برای تعجیل در ظهورش و دفع شبهات دشمنان و ناآگاهان، آن را گرامی بدارند؛ ولی در همه این موارد از کارهای نامناسب و خلاف شرع پرهیزند و عبادت را با گناه آلوده نسازند.

البته زیارت آن حضرت در این روز با استفاده از زیارات معتبری که در بخش زیارات آمده بسیار مناسب است.

اعمال پایانی ماه شعبان:

الف) از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس سه روز از آخر ماه شعبان را روزه بگیرد و به ماه مبارک رمضان متصل سازد، خداوند متعال ثواب روزه دو ماه متوالی را برای او بنویسد. (۲) ب) اباصلت هر وی می گوید: جمعه آخر ماه شعبان خدمت امام رضا علیه السلام رسیدم. حضرت فرمود: ای اباصلت! اکثر ماه شعبان رفت و امروز جمعه آخر ماه است، پس تقصیرها و کوتاهی های گذشته را در بقیه این ماه جبران کن، و به آنچه برای تو سودمند است روی آور؛ بسیار دعا کن و استغفار نما و قرآن را بسیار تلاوت کن و از گناهان خود توبه نما، تا وقتی که ماه رمضان داخل می شود، خود را برای خدا خالص ساخته باشی و هر دین و امانتی بر عهده داری، ادا کن و کینه هر کس که در دل داری بیرون نما و گناهانی را که انجام می دادی ترک کن و از خدا بترس و در امور پنهان و آشکار خود بر خدا توکل نما، که هر کس بر خدا توکل کند، خداوند امور او را کفایت می نماید، و در بقیه این ماه این دعا را بسیار بخوان:

ص: ۶۹۱

۱- [۹۲۵] مصباح المتهجد، صفحه ۸۳۰ و بحار الانوار، جلد ۹۴، صفحه ۸۸.

۲- [۹۲۶] اقبال، صفحه ۷۲۳ (این روایت در زادالمعاد، صفحه ۸۱ از امام رضا علیه السلام نقل شده است).

اللَّهُمَّ إِنْ لَمْ تَكُنْ غَفَرْتَ لَنَا فِيمَا مَضَى مِنْ شَعْبَانَ، فَاعْفِرْ لَنَا فِيمَا

بار خدایا، اگر مرا در روزهای سپری شده از شعبان نیامرزیده ای در باقیمانده آن مرا بیامرز

بَقِيَ مِنْهُ.

امام علیه السلام در ادامه فرمود: خداوند به احترام و عظمت ماه مبارک رمضان، بنده های بسیاری را در ماه شعبان از آتش جهنم آزاد می گرداند. (1) ج) دعای شب آخر ماه شعبان و اول ماه رمضان

حارث بن مغیره نضری از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت در شب آخر ماه شعبان و شب اول ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ الْمُبَارَكَ الَّذِي أَنْزَلَ فِيهِ الْقُرْآنَ، هُدًى لِلنَّاسِ

خدایا، این ماه با برکت که قرآن مایه هدایت انسانها و

وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ قَدْ حَضَرَ، فَسَلِّمْنَا فِيهِ وَسَلِّمُهُ لَنَا، وَتَسَلِّمُهُ

دلیل قاطع هدایت و جدا کننده حق از باطل در آن نازل شده، فرا رسیده است، پس ما را در آن سالم بدار و آن را برای ما به سلامت دار

مِنَّا فِي يُسْرِ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ، يَا مَنْ أَخَذَ الْقَلِيلَ وَشَكَرَ الْكَثِيرَ، أَقْبَلْ مِنِّي

و به آسانی و سلامت از ما تحویل بگیر ای کسی که کم را پذیرفته و قدردان (اعمال) فراوانی، این مقدار ناچیز را از من بپذیر،

الْيُسْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتُلِكَ لِي أَنْ تَجْعَلَ لِي إِلَى كُلِّ خَيْرٍ سَبِيلًا، وَمِنْ كُلِّ مَا

خدایا از تو می خواهم که راهی برای انجام کارهای خیر به رویم بگشایی و از آنچه

لَا تُحِبُّ مَانِعًا، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا مَنْ عَفَا عَنِّي وَعَمَّا خَلَوْتُ بِهِ مِنْ

نمی پسندی بازداری، ای مهربان ترین مهربانان، ای که گذشتی از من و

السَّيِّئَاتِ، يَا مَنْ لَمْ يُوَاخِذْنِي بِأَرْتِكَابِ الْمَعَاصِي عَفْوَكَ عَفْوَكَ

از گناهانی که در خلوت مرتکب شده ام، ای که مرا به واسطه انجام گناهان بازخواست نکردی، بگذر، بگذر بگذر

يَا كَرِيمُ، الْهَى وَعَظَّتْنِي فَلَمْ أَتَّعِظْ، وَرَجَزْتَنِي عَنْ مَحَارِمِكَ فَلَمْ أَنْزَجِرْ،

ای بخشنده، خدایا پندم دادی و نپذیرفتم و از انجام حرام بازم داشتی و مرتکب شدم،

ص: ۶۹۲

۱- [۹۲۷] زاد المعاد، صفحه ۸۱ و ۸۲.

فَمَا عُدْرِي فَأَعْفُ عَنِّي يَا كَرِيمُ، عَفْوَكَ عَفْوَكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسئَلُكَ الرَّاحَةَ

پس چه عذری آورم، ای بخشنده، از گناهم در گذر، در گذر، در گذر، خدایا از تو می خواهم آسایش در

عِنْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ، عَظُمَ الذَّنْبُ مِنْ عَبْدِكَ، فَلْيَحْسِنِ

وقت مردن و گذشت در قیامت را، گناه بنده ات بزرگ ولی گذشت از

التَّجَاوُزُ مِنْ عِنْدِكَ، يَا أَهْلَ التَّقْوَى وَ يَا أَهْلَ الْمَغْفِرَةِ، عَفْوَكَ عَفْوَكَ،

جانب تو نیکوست، ای شایسته پرهیزکاری و گذشت، بگذر، بگذر،

اللَّهُمَّ إِنِّي عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ وَ ابْنُ أُمَّتِكَ، ضَعِيفٌ فَقِيرٌ إِلَى رَحْمَتِكَ،

خدایا من بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت هستم، ناتوان و نیازمند رحمت توام،

وَ أَنْتَ مُنْزِلُ الْغِنَى وَ الْبَرَكَهَ عَلَى الْعِبَادِ، قَاهِرٌ مُقْتَدِرٌ، أَحْصَيْتَ أَعْمَالَهُمْ،

و تویی که ثروت و برکت را بر بندگانت فرو فرستی و تویی قوی و توانمند، اعمالشان را محاسبه نموده

وَ قَسَمْتَ أَرْزَاقَهُمْ، وَ جَعَلْتَهُمْ مُخْتَلِفَةً أَلْسِنَتُهُمْ وَ أَلْوَانُهُمْ، خَلَقًا مِنْ

و روزیشان را تقسیم کرده ای، و آنها را با زبانها و رنگهای مختلف آفریده ای، آفرینشی بعد از

بَعْدِ خَلْقِ، وَ لَا يَعْلَمُ الْعِبَادُ عِلْمَكَ، وَ لَا يَقْدِرُ الْعِبَادُ قَدْرَكَ، وَ كُنَّا فَقِيرٌ

آفرینش بندگان دانست را ندانند و مقام و مرتبه ات نشناسند، و همه ما نیازمند

إِلَى رَحْمَتِكَ، فَلَا تَصْرِفْ عَنِّي وَجْهَكَ، وَ اجْعَلْنِي مِنْ صَالِحِي خَلْقِكَ

رحمت هستم، پس از من روی مگردان و مرا از بندگان صالحت

فِي الْعَمَلِ وَالْأَمَلِ، وَالْقَضَاءِ وَالْقَدْرِ، اللَّهُمَّ ابْقِنِي خَيْرَ الْبَقَاءِ، وَ أَفْنِنِي خَيْرَ

در رفتار و آرزو و قضا و قدر قرار ده، خدایا مرا به بهترین وضع

الْفَنَاءِ عَلَى مُوَالَاهِ أَوْلِيَاءِكَ، وَ مُعَادَاهِ أَعْدَائِكَ، وَ الرَّغْبَةِ إِلَيْكَ، وَ الرَّهْبَةِ

بر دوستی دوستانت و دشمنی دشمنانت زنده بدار و بمیران، با اشتیاق به تو و ترس

مِنْكَ، وَالْخُشُوعِ وَالْوَفَاءِ وَالتَّسْلِيمِ لَكَ، وَالتَّصَدِيقِ بِكِتَابِكَ، وَاتِّبَاعِ

از تو و فروتنی و وفاداری و تسلیم به تو و پذیرش کتابت و پیروی

سُنَّةِ رَسُولِكَ، اللَّهُمَّ مَا كَانَ فِي قَلْبِي مِنْ شَكٍّ أَوْ رَيْبٍ، أَوْ جُحُودٍ أَوْ

از سنت فرستاده ات (زنده بدار و بمیران)، خدایا آنچه از شک، تردید، انکار،

قُنُوطٍ، أَوْ فَرَحٍ أَوْ بَدَخٍ أَوْ بَطَرٍ، أَوْ خِيَلَاءٍ أَوْ رِيَاءٍ أَوْ سُمْعَةٍ، أَوْ شِقَاقٍ أَوْ

ناامیدی، شادی، تکبر، گستاخی، خودبینی، خودنمایی، شهرت طلبی، ناسازگاری،

ص: ۶۹۳

نِفَاقٍ، اَوْ كُفْرٍ اَوْ فُسُوقٍ، اَوْ عِصْيَانٍ اَوْ عَظْمَةٍ، اَوْ شَيْءٍ لَا تُحِبُّ، فَاسْئَلُكَ

دورویی، کفر، فسق، نافرمانی، بزرگ منشی یا چیزی که تو نمی پسندی و در دل من است

يَا رَبِّ اِنْ تُبَدِّلَنِي مَكَانَهُ اِيْمَانًا بَوَعْدِكَ، وَ وِفَاءً بِعَهْدِكَ، وَ رِضًا بِقَضَائِكَ،

پس ای پروردگام از تو می خواهم که تبدیل کنی آن را به تصدیق وعده ات و پایبندی به پیمانت و خشنودی به تقدیرت

وَ زُهْدًا فِي الدُّنْيَا، وَ رَعْبَةً فِيمَا عِنْدَكَ، وَ اَثَرَ وَ طُمَآئِنَةً وَ تَوْبَةً

و پارسایی در دنیا و اشتیاق به آنچه نزد توست و فضیلت و آرامش

نُصُوحًا، اسْئَلُكَ ذَلِكْ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اَلْهِيَ اَنْتَ مِنْ حِلْمِكَ تُعْصِي

و توبه خالص، این را از تو می خواهم ای پروردگار جهانیان، خدایا به خاطر حلمت نافرمانیت کنند

وَمِنْ كَرَمِكَ وَجُودِكَ تُطَاعُ، فَكَأَنَّكَ لَمْ تُعْصَ، وَ اَنَا وَمَنْ لَمْ يَعْصِكَ سَكَّانٌ

و به خاطر بخشش و کرمات اطاعتت کنند، پس گویا نافرمانی نشده ای و من و کسانی که نافرمانیت نکرده اند

ارْضِكَ، فَكُنْ عَلَيْنَا بِالْفَضْلِ جَوَادًا، وَ بِالْخَيْرِ عَوَادًا، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ،

در زمین تو ساکنیم پس به کرمات بر ما بخشنده باش و خیر و نیکی را به ما بازگردان، ای مهربان ترین مهربانان،

وَصَلَّى اللّٰهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ صَلَاةً دَائِمَةً لَا تُحْصَى وَلَا تُعَدُّ، وَلَا يَقْدِرُ

و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد درودی همیشگی که به شماره و عدد نیاید و

قَدَرَهَا غَيْرُكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

اندازه آن را غیر تو نداند ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۶۹۴

تقویم این ماه:

دهم ماه: مصادف با وفات حضرت خدیجه کبری علیها السلام یکی از بزرگترین زنان جهان (در سال دهم بعثت) است. (۱)
پانزدهم ماه: روز ولادت سبط اکبر رسول خدا صلی الله علیه و آله، حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام (در سال سوم هجری) است. (۲) هفدهم ماه: سال روز پیروزی در جنگ بدر در سال دوم هجری است. (۳) نوزدهم ماه: سالروز ضربت خوردن امیر مؤمنان علی علیه السلام به دست ابن ملجم اشقی الآخِرین (در سال چهارم هجری) است. (۴) بیست و یکم ماه: سالروز شهادت مولای متقیان، امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام (در سال چهارم هجری) است که جهان اسلام را در غم و اندوه عظیمی فرو برد. (۵)

فضیلت ماه مبارک رمضان:

در تمام سال، ماهی به عظمت ماه پربرکت رمضان نیست؛ زیرا ماهی است که خداوند آن را جهت اهدای بالاترین هدیه خود به جهان بشریت، یعنی «قرآن مجید» برگزیده است.

از سوی دیگر، ماهی است که شب قدر در آن واقع شده، شبی که مقدرات یکسال انسانها - بر حسب شایستگی ها و لیاقت هایشان - تعیین می گردد و عبادت آن برتر از عبادت هزار ماه است!

از سوی سوم، بهار عبادت و ماه تعلیم و تربیت، ماه طهارت و پاکی، و ماه تقوا و خودسازی است؛ ماهی که مراحل قرب الهی و سیر و سلوک الی الله را با گام های سریع و استوار می توان پیمود.

در اهمّیت این ماه همین بس که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در آستانه ماه مبارک رمضان طیّ خطبه ای چنین فرمود:

ص: ۶۹۵

۱- [۹۲۹] منتهی الآمال، فصل ششم، زندگانی پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، و بحار الانوار، جلد ۱۹، صفحه ۵ (البته روز آن با آنچه در بالا آمد تطبیق ندارد).

۲- [۹۳۰] منتهی الآمال، فصل ششم، زندگانی امام حسن علیه السلام.

۳- [۹۳۱] همان مدرک، وقایع سال دوم هجری.

۴- [۹۳۲] همان مدرک، زندگانی حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام.

۵- [۹۳۳] همان مدرک.

«ای مردم! ماه خدا با برکت و رحمت و مغفرت به شما روی آورده؛ ماهی که نزد خدا برترین ماه هاست، روزهایش برترین روزها، و شبهایش برترین شبها، و ساعاتش برترین ساعات است.»

ماهی است که در آن به میهمانی خدا دعوت شده اید، و مورد کرامت و احترام الهی قرار گرفته اید؛ نفس های شما در آن حکم تسبیح را دارد، خواب شما در آن عبادت، عمل شما مقبول (درگاه الهی) و دعای شما در آن مستجاب است!

با نیت های صادق و قلب های پاک از خدا بخواهید که شما را موقّق به روزه این ماه و تلاوت قرآن در آن کند؛ زیرا شقیّ و دور از سعادت کسی است که در این ماه (که دریای رحمت الهی موّاج است) از رحمت و مغفرت او محروم گردد...».

سپس دستورهای مؤکّدی درباره صدقه به نیازمندان، احترام به بزرگترها، محبّت به کوچکترها، صله رحم، حفظ زبان و چشم و گوش از گناه، نوازش یتیمان و توبه از گناه، دعا کردن- به ویژه هنگام نمازها- فرمود؛ سپس درباره اهمّیت افطاری دادن روزه داران سخن گفت، تا آن جا که حتّی کسانی که توانایی ندارند، می توانند با دانه ای خرما یا جرعه ای از آب در این کار خیر شرکت جویند!

در پایان خطبه فرمود: «ای مردم! درهای بهشت در این ماه گشوده است، از خداوند بخواهید آن را به روی شما نبندد، و درهای دوزخ بسته است، از پروردگارتان بخواهید آن را به روی شما نگشاید! و شیاطین در این ماه در زنجیرند، از خداوند بخواهید آنها را بر شما مسلّط نکند!» امیر مؤمنان علی علیه السلام عرض کرد: یا رسول الله! برترین اعمال در این ماه چیست؟ فرمود: پرهیز از گناهان! (۱) خوشبخت و سعادت مند کسانی هستند که ارزش والای این ماه را بشناسند و از برکات بی پایان آن بهره گیرند و مشکلات معنوی و مادّی خود را به برکت روزه ها و عبادات در این ماه حل کنند.

البته برای بهره گیری بیشتر از برکات مادّی و معنوی و آثار و ثواب های ماه مبارک رمضان، نباید تنها به روزه گرفتن اکتفا کرد، بلکه باید از گناهان اجتناب نمود و با خودسازی و مراقبت و دوری از آلودگی ها، جان خویش را در معرض وزش نفحات رحمانی و عنایات ویژه سبحانی قرار داد.

بارالها! همه ما را موفق بدار، و قرین رحمت و عنایت کن.

اعمال ماه مبارک رمضان:

این اعمال که آثار عمیقی در پرورش روح و جان انسان دارد، به دو بخش تقسیم می شود:

اول: اعمال مشترک ماه مبارک رمضان، که مخصوص شب و روز معینی نیست، و آن بر چهار قسم است:

ص: ۶۹۶

۱- اعمالی که در هر شب و روز ماه مبارک انجام می شود.

۲- اعمالی که مخصوص شب های ماه مبارک است.

۳- اعمالی که مخصوص سحرگاهان پرفیض این ماه است.

۴- اعمالی که مخصوص روزهای ماه مبارک است.

دوم: اعمالی که به روزها یا شب های معینی اختصاص دارد و پاداش و ثواب بی شماری برای آنها ذکر شده است.

اعمال مشترک ماه مبارک رمضان

اعمال مشترک هر شب و روز:

اعمال مشترک هر شب و روز ماه رمضان، بسیار است از جمله:

۱- «سید بن طاووس» از امام صادق و امام کاظم علیهما السلام روایت کرده است که فرمودند: از اول ماه تا آخر ماه مبارک- بعد از هر فریضه- این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، فِي عَامِي هَذَا وَفِي كُلِّ عَامٍ، مَا

خدایا در این سال و سالهای آینده حج خانه ات را روزیم گردان، مادامی که

بَقَيْتَنِي فِي يُسْرِ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ وَسَعَةٍ رِزْقٍ، وَلَا تُخَلِّنِي مِنْ تِلْكَ الْمَوَاقِفِ

در آسایش و سلامتی و وسعت روزی از ناحیه تو قرار دارم، و مرا از جایگاههای

الْكَرِيمَةِ، وَالْمَشَاهِدِ الشَّرِيفَةِ، وَزِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

پسندیده و بارگاههای با عظمت و زیارت قبر پیامبرت- که درود تو بر او و خاندانش باد- دور مگردان

وَفِي جَمِيعِ حَوَائِجِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ فَكُنْ لِي اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ فِيمَا

و در تمام نیازهای دنیوی و اخروی با من باش خدایا از تو می خواهم در امر

تَقْضِي وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمُخْتَوِمِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ

حتمی که در شب قدر حکم رانده و مقرر می فرمایی و قابل بازگشت

وَلَا يُدَلُّ، أَنْ تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حُجَّتِهِمْ،

و تغییر نیست، مرا در زمره حجج خانه ات ثبت نمایی، حاجیانی که حجشان پذیرفته و

الْمَشْكُورِ سَعْيِهِمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ، الْمُكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتُهُمْ، وَاجْعَلْ

سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و خطاهایشان پوشیده شده است،

ص: ۶۹۷

فِي مَا تَقْضَى وَتُقَدَّرُ أَنْ تُطِيلَ عُمْرِي وَتُوسِّعَ عَلَيَّ رِزْقِي وَتُؤَدِّيَ عَنِّي

و در آنچه برای من حکم کرده و مقدر فرمودی طول عمر و وسعت روزی و ادای امانت

امانتی و دینی آمین رَبِّ الْعَالَمِينَ.

و قرضم را قرار ده، قبول فرمای پروردگار جهانیان.

و همچنین بعد از هر نماز فریضه ای می گویی:

يَا عَلِيُّ يَا عَظِيمُ، يَا غَفُورُ يَا رَحِيمُ، أَنْتَ الرَّبُّ الْعَظِيمُ، الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ

ای برتر و با عظمت، ای آمرزنده و مهربان، تویی پروردگار با عظمتی که چیزی همانندت نیست

شَيْءٌ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ، وَهَذَا شَهْرُ عَظَمَتِهِ وَكَرَمَتِهِ، وَشَرَفُهُ

و تویی شنوای بینا، و این ماهی است که عظمت بخشیده و گرامی داشتی و بر

وَفَضَّلْتَهُ عَلَى الشُّهُورِ، وَهُوَ الشَّهْرُ الَّذِي فَرَضْتَ صِيَامَهُ عَلَيَّ، وَهُوَ شَهْرُ

ماههای دیگر شرافت و برتری دادی، و ماهی است که روزه اش را بر من واجب فرمودی و این همان ماه

رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى

رمضانی است که قرآن را در آن فرو فرستادی که مایه هدایت انسانها و نشانه هدایت و

وَالْقُرْآنِ، وَجَعَلْتَ فِيهِ لَيْلَةَ الْقَدْرِ، وَجَعَلْتَهَا خَيْرًا مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ، فَيَا ذَا

جدا کننده حق از باطل است و شب قدر را که بهتر از هزار شب است در آن قرار دادی پس ای صاحب هر

الْمَنْ وَالْمَنْ وَلَا يُمَنُّ عَلَيْكَ، مَنْ عَلَيَّ بِفَكَأَكِ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، فَيَمَنْ تَمُنُّ عَلَيْهِ،

ممنی که منتی بر تو نیست، با رهاییم از آتش در میان آنان که بر آنها منت نهاده ای بر من منت گذار،

وَادْخِلْنِي الْجَنَّةَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و در بهشت داخلم کن به رحمت ای مهربانترین مهربانان.

۲- «شیخ کفعمی» در «مصباح» و «بلدالامین» از حضرت رسول صلی الله علیه و آله نقل کرده اند که آن حضرت فرمود: هر کس این دعا را در ماه رمضان بعد از هر نماز واجب بخواند، خدای متعال گناهان او را بیامرزد:

اللَّهُمَّ ادْخِلْ عَلَيَّ أَهْلَ الْقُبُورِ السُّرُورَ، اللَّهُمَّ اغْنِ كُلَّ فَقِيرٍ، اللَّهُمَّ اشْبِعْ

خدایا شادمانی را بر خفتگان در گورها داخل کن، خدایا نیازمندان را بی نیاز فرما، خدایا گرسنگان

ص: ۶۹۸

كُلِّ جَائِعٍ، اللَّهُمَّ اكْسُ كُلَّ عَزِيَانٍ، اللَّهُمَّ اقْضِ دَيْنَ كُلِّ مَدِينٍ، اللَّهُمَّ

را سیر کن خدایا برهنگان را بپوشان، خدایا قرض بدهکاران را ادا کن، خدایا

فَرِّجْ عَن كُلِّ مَكْرُوبٍ، اللَّهُمَّ رُدِّ كُلَّ غَرِيبٍ، اللَّهُمَّ فُكِّ كُلَّ اسِيرٍ،

اندوه غمدیدگان را برطرف کن خدایا غریبان را به وطن بازگردان، خدایا اسیران را آزاد کن،

اللَّهُمَّ اصْلِحْ كُلَّ فَاسِدٍ مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ، اللَّهُمَّ اشْفِ كُلَّ مَرِيضٍ،

خدایا مفاسد امور مسلمانان را اصلاح فرما خدایا بیماران را شفا ده،

اللَّهُمَّ سُدِّ فَقْرَنَا بِغِنَاكَ، اللَّهُمَّ غَيِّرْ سُوءَ حَالِنَا بِحُسْنِ حَالِكَ، اللَّهُمَّ

خدایا نیاز ما را به بی نیازیت برطرف کن، خدایا بدحالی ما را به خشنودیت تغییر ده، خدایا

اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَاعْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

بدهکاری های ما را ادا کن و ما را بی نیاز گردان، که تو بر هر چیز توانایی.

۳- مرحوم «شیخ کلینی» در «کافی» از ابوبصیر روایت کرده که امام صادق علیه السلام در ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي بِكَ أَتَوَسَّلُ وَمِنْكَ أَطْلُبُ حَاجَتِي مَنْ طَلَبَ حَاجَةً إِلَيَّ

خدایا به تو متوسل شده و از تو حاجتم را می خواهم و هر کس نیازش را از مردم بخواهد

النَّاسِ فَإِنِّي لَا أَطْلُبُ حَاجَتِي إِلَّا مِنْكَ، وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، وَاسْتَلُوكَ

ولی من نیازم را فقط از تو می خواهم، که یگانه ای و شریکی برای تو نیست، و به

بِفَضْلِكَ وَرِضْوَانِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَأَنْ تَجْعَلَ لِي فِي

لطف و کرم و خشنودیت از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و برای من در این

عامی هذا الي بَيْتِكَ الْحَرَامِ سَبِيلًا، حَجَّه مَبْرُورَةً، مُتَقَبَّلَةً زَاكِيَةً خَالِصَةً

سال، راهی به سوی خانه ات قرار دهی، برای حجی نیکو، پذیرفته شده، پاکیزه و خالص

لَكَ، تَقَرُّ بِهَا عَيْنِي وَتَرْفَعُ بِهَا دَرَجَتِي وَتَرْزُقُنِي أَنْ أُغْضَّ بَصْرِي وَأَنْ

برای تو، تا دیده ام به آن روشن شده و رتبه ام (در نزد تو) بالا رود، چشم پوشی از گناه و

اِحْفَظَ فَرْجِي وَأَنْ أُكْفَّ بِهَا عَنْ جَمِيعِ مَحَارِمِكَ، حَتَّى لَا يَكُونَ شَيْءٌ

حفظ عفت و پاکدامنی و دوری از همه گناهان را به من عطا فرما، تا چیزی در نزد من مهمتر نباشد

ص: ۶۹۹

۱- [۹۳۶] مصباح کفعمی، صفحه ۶۱۷ و بلدالامین، صفحه ۲۲۲ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۲۰.

أَثَرٌ عِنْدِي مِنْ طَاعَتِكَ وَخَشْيَتِكَ، وَالْعَمَلِ بِمَا أَحْبَبْتَ، وَالتَّوَكُّكِ لِمَا

از بندگی و ترس از (مخالفت) تو و انجام آنچه محبوب تو و ترک آنچه

كَرِهْتَ وَنَهَيْتَ عَنْهُ، وَاجْعَلْ ذَلِكَ فِي يُسْرٍ وَبَسَارٍ وَعَافِيَةٍ، وَ أَوْزَعْنِي

ناپسند توست و از آن نهی کرده ای و همه آنچه را که خواستم، در آسایش و توانگری و تندرستی قرار ده، و

شُكْرًا مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَاسْأَلُكَ أَنْ تَجْعَلَ وَفَاتِي قَتْلًا فِي سَبِيلِكَ تَحْتَ

شکر نعمتهایی که به من داده ای روزیم کن و از تو می خواهم که مردنم را شهادت در راه خودت و زیر

رَايَةِ نَبِيِّكَ مَعَ أَوْلِيَاءِكَ، وَاسْأَلُكَ أَنْ تَقْتُلَ بِي اِعْدَاءَكَ وَاعْدَاءَ رَسُولِكَ،

پرچم پیامبرت، به همراه دوستانت قرار دهی و از تو می خواهم که به وسیله من دشمنان خودت و دشمنان رسولت را نابود کنی

وَاسْأَلُكَ أَنْ تُكْرِمَنِي بِهَوَانٍ مِنْ شَيْءٍ مِنْ خَلْقِكَ، وَلَا تُهِنِّي بِكَرَامِهِ أَحَدٍ

و از تو می خواهم که به واسطه خواری هر یک از مخلوقات که خواهی مرا گرامی داری، و مرا با گرامیداشت دوستانت خواری مگردان،

مِنْ أَوْلِيَاءِكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا، حَسْبِيَ اللَّهُ مَا شَاءَ اللَّهُ. (۱)

خدایا برای من در همراهی رسولت راهی قرار ده که خدا برای من کافی است و هر آنچه خواهد می شود.

«سید بن طاووس» در «اقبال» از ابوبصیر روایت کرده است که امام صادق علیه السلام فرمود: در شب های ماه رمضان بعد از نماز مغرب، با این دعا، برای توفیق زیارت خانه خدا دعا کن. (۲) و «کفعمی» در «بلدالامین» گفته است که: مستحب است این دعا را در شب اول ماه رمضان و هر روز از این ماه بخواند. (۳) ۴- بهترین اعمال در شبها و روزهای ماه مبارک رمضان تلاوت قرآن است؛ زیرا قرآن در ماه مبارک رمضان نازل شده است و در حدیث آمده است که: هر چیزی را بهاری است و بهار قرآن ماه رمضان است و در ماههای دیگر، هر ماهی یک بار ختم قرآن سنت است و اقل آن هر شش روز است؛ ولی در ماه رمضان، هر سه روز یک ختم قرآن سنت است و اگر بتواند روزی یک قرآن ختم کند، خوب است. (۴) شکی نیست کسانی که با مفاهیم و محتوای قرآن آشنایی ندارند سزاوار است در محتوای آیات دقت بیشتری کنند و در مکتب قرآن درس فرا گیرند، هر چند مقدار کمتری بخوانند همان گونه که تشکیل جلسات تفسیر برای فهم هدایت های قرآن در این باره بسیار مناسب است.

«علّامه مجلسی» می فرماید: اگر ثواب هر ختم قرآنی به روح مقدس پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و حضرت فاطمه

١- [٩٣٧] كافي، جلد ٤، صفحه ٧٤، حديث ٦.

٢- [٩٣٨] اقبال، صفحه ٢٤.

٣- [٩٣٩] بلد الامين، صفحه ٢٢٢.

٤- [٩٤٠] زاد المعاد، صفحه ١٠٩.

زهرها علیها السلام و یا یکی از ائمه هدی علیهم السلام (و یا به محضر حضرت ولی عصر علیه السلام) هدیه شود ثوابش بیشتر می شود. (۱) و از روایتی برمی آید که پاداش چنین کسی آن است که در روز قیامت در سایه آن بزرگواران باشد. (۲) ۵- باید دعا و ذکر صلوات و استغفار از گناهان در این ماه بسیار نمود. و کلمه طَیِّبَه

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

را فراوان گفت. (۳) در روایتی می خوانیم: وقتی ماه مبارک رمضان داخل می شد امام زین العابدین علیه السلام جز به دعا و تسبیح و استغفار و تکبیر، سخن نمی گفت. (۴) همچنین باید به عبادت و نافله های شب و روز در این ماه اهمّیت فراوان داد. (۵) مخصوصاً کسانی که در غیر این ماه موقّق به انجام نافله ها (مخصوصاً نافله شب) نیستند.

اعمال مشترک شب های ماه مبارک رمضان:

اعمالی که در شب های ماه رمضان بجا آورده می شود چند امر است:

۱- افطار کردن به هنگام دخول وقت مغرب شرعی. و مستحبّ است که بعد از نماز مغرب افطار کند، مگر آن که ضعف و ناتوانی بر او غلبه کرده باشد که توجّه و حضور قلب از او سلب شود، و یا آن که جمعی منتظر او باشند. (۶) ۲- افطار با غذاها و نوشیدنی های پاک و طاهر از حرام و مشتبّه به حرام باشد. (۷) بهتر آن است که به خرمای حلال افطار کند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس با خرمای حلال افطار کند، ثواب نمازش افزون گردد. (۸) همچنین امام علی علیه السلام فرمود: مستحب است با شیر افطار کند. (۹) افطار کردن به آب و نبات و حلوا و به آب نیم گرم، به هر کدام که باشد، نیز خوب است که رسول خدا صلی الله علیه و آله با اینها افطار می کردند. (۱۰) ۳- به هنگام افطار دعاها کوتاهی که از معصومین علیهم السلام وارد شده است را بخواند مانند:

الف) اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ، وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ. (۱۱)

*** خدایا برای تو روزه گرفته و با روزیت افطار کرده و بر تو توکل می کنم.

ص: ۷۰۱

۱- [۹۴۱] زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

۲- [۹۴۲] اقبال، صفحه ۱۱۰.

۳- [۹۴۳] زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

۴- [۹۴۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۸۸، حدیث ۸.

۵- [۹۴۵] زاد المعاد، صفحه ۱۰۹.

۶- [۹۴۶] همان مدرک، صفحه ۱۰۸.

۷- [۹۴۷] اقبال، صفحه ۱۱۴.

٨- [٩٤٨] همان مدرک.

٩- [٩٤٩] همان مدرک.

١٠- [٩٥٠] (١٠). زاد المعاد، صفحه ١٠٨.

١١- [٩٥١] (١١). اقبال، صفحه ١١٧.

ب) امیر مؤمنان علیه السلام به هنگام افطار کردن، این دعا را می خواند:

بِسْمِ اللَّهِ، اللَّهُمَّ لَكَ صُئْنَا، وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْنَا، فَتَقَبَّلْ مِنَّا، إِنَّكَ أَنْتَ

به نام خدا، خدایا برای تو روزه گرفتیم و با روزی تو افطار کردیم پس از ما بپذیر که تو

السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. (۱)

شنوا و دانایی.

۴- خواندن سوره «اَنَا انزلناه» به هنگام افطار، پاداش بسیاری دارد. (۲) ۵- در لقمه اول به هنگام افطار، بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، اغْفِرْ لِي

که امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: کسی که آن را بگوید، خداوند او را بیامرزد. (۳) ۶- دعا کردن به هنگام افطار نیز بسیار خوب است. در روایتی آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرمود:

برای روزه دار به هنگام افطارش، یک دعای اجابت شده، می باشد. (۴) ۷- به هنگام افطار، صدقه دهد و روزه داران را افطار دهد هر چند در صورت عدم توانایی، به تعدادی خرما یا جرعه ای از آب باشد، و افطار دادن از مستحبات بسیار مؤکد است که سزاوار است مؤمنان آن را فراموش نکنند، و در بعضی از کشورهای اسلامی هنگام افطار در تمام مساجد سفره های ساده طولانی گسترده می شود.

از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس در ماه رمضان، مؤمن روزه داری را افطار دهد، پاداش آزاد کردن بنده مؤمنی را دارد و سبب آمرزش گناهان او می شود.

وقتی که اصحاب پرسیدند، توان چنین کاری نداریم، فرمود: آن کس که توان ندارد، مقداری شیر یا قدری آب و یا تعدادی خرما هم بدهد، خداوند به او چنین پاداشی را عطا می کند. (۵) در روایت دیگری که «مرحوم کلینی» و «شیخ صدوق» و «شیخ طوسی» از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند آمده است: هر کس روزه داری را افطار دهد، همانند پاداش آن روزه دار ثواب می برد. (بی آن که از ثواب او کاسته شود). (۶) ۸- هر شب بعد از مغرب، دعای حج را بخواند که در اعمال مشترک هر شب و روز (صفحه ۶۹۷) ذکر شد.

ص: ۷۰۲

۱- [۹۵۲] مصباح کفعمی، صفحه ۶۳۱ (همین روایت در اقبال، صفحه ۱۱۶، با مختصری تفاوت، آمده است).

۲- [۹۵۳] اقبال، صفحه ۱۱۴.

۳- [۹۵۴] همان مدرک، صفحه ۱۱۶.

۴- [۹۵۵] همان مدرک و بلد الامین، صفحه ۲۳۲.

۵- [۹۵۶] اقبال، صفحه ۷.

۶- [۹۵۷] کافی، جلد ۴، صفحه ۶۸، حدیث ۱ و تهذیب، جلد ۴، صفحه ۲۰۱، حدیث ۴ و فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۳۴، حدیث

۱۹۵۲.

۹- «سید بن طاووس» در «اقبال» روایت کرده است: هر کس در هر شب از ماه رمضان این دعا را بخواند گناهان بسیاری از او آمرزیده می شود:

اللَّهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، وَأَفْتَرَضْتَ عَلَيَّ

ای خدا، ای پروردگار ماه رمضان که قرآن را در آن نازل نمودی و روزه را در آن

عِبَادِكَ فِيهِ الصِّيَامَ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ

بر بندگانت واجب کردی بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و

الْحَرَامِ، فِي عَامِي هَذَا وَفِي كُلِّ عَامٍ، وَأَغْفِرْ لِي تِلْكَ الذُّنُوبَ الْعِظَامَ، فَإِنَّهُ

در این سال و همه سال حج خانه ات را روزیم گردان و گناهان بزرگم را بیامرز، چرا که آنها

لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ يَا رَحْمَنُ يَا عَلَّامُ. (۱)

را نمی آمرزد جز تو ای بخشنده بسیار دانا.

۱۰- در هر شب از ماه رمضان دعای افتتاح را بخواند.

دعای افتتاح [۹۵۹]:

به سند معتبر از حضرت صاحب الأمر - امام زمان (ارواحنا فداه) - نقل شده است که به شیعیان نوشتند:

در هر شب از ماه مبارک رمضان این دعا را بخوانید که دعای این ماه را فرشتگان می شنوند و برای صاحبش استغفار می کنند.

متن دعا مطابق نقل «زاد المعاد» (۲) چنین است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَغْفِرُكَ بِحَمْدِكَ، وَأَنْتَ مُسَدِّدٌ لِلصَّوَابِ بِمَنْكَ، وَإِيقَنْتُ

خدایا مدح و ثنا را با ستایش آغاز می کنم که تو با احسان خود بندگانت را به راه راست هدایت می کنی و یقین دارم

أَنَّكَ أَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ فِي مَوْضِعِ الْعَفْوِ وَالرَّحْمَةِ، وَأَشَدُّ الْمُعَاقِبِينَ

که در مقام گذشت و مهربانی، مهربانترین مهربانانی، ولی در مقام عذاب و انتقام

١- [٩٥٨] اقبال، صفحه ٦١.

٢- [٩٦٠] زاد المعاد، صفحه ١١٠ و اقبال، صفحه ٥٨.

فِي مَوْضِعِ النَّكَالِ وَالنَّقْمَةِ، وَأَعْظَمِ الْمُتَجَبِّرِينَ فِي مَوْضِعِ الْكِبْرِيَاءِ

سخت گیرترین عذاب کنندگانی، و در مقام اقتدار و عظمت، تواناترینی،

وَالْعَظْمَةَ، اللَّهُمَّ اذْنَتْ لِي فِي دُعَائِكَ وَمَسْئَلَتِكَ، فَاسْمَعْ يَا سَمِيعُ

خدایا در خواندن و درخواست از خودت به من اجازه داده ای، پس ای شنوا ستایشم را بشنو

مِدْحَتِي وَاجِبُ يَا رَحِيمُ دَعْوَتِي وَاقِلْ يَا عَفُورُ عَثْرَتِي فَكَمْ يَا أَلَهِي

و ای مهربان دعایم را اجابت کن و ای آمرزنده از لغزشم در گذر، پس ای معبود من

مِنْ كَرْبِهِ قَدْ فَرَّجْتَهَا، وَهُمُومٍ قَدْ كَشَفْتَهَا، وَعَثْرَةٍ قَدْ أَقْلْتَهَا، وَرَحْمَةٍ قَدْ

چه بسیار غمها که گشودی و اندوهها که بر طرف کردی و لغزشها که در گذشتی و بخشش ها که

نَشَرْتَهَا، وَحَلَقَهُ بَلَاءٍ قَدْ فَكَّكْتُهَا، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا

گستراندی، و گرفتاریها که گشودی، حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که همدم و

وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ، وَكَبِيرُهُ

فرزندی ندارد و شریکی در حکومتش نیست و سرپرستی ندارد و او را بسیار بزرگ بشمار.

تَكْبِيرًا، الْحَمْدُ لِلَّهِ بِجَمِيعِ مَحَامِدِهِ كُلِّهَا، عَلَى جَمِيعِ نِعَمِهِ كُلِّهَا، الْحَمْدُ لِلَّهِ

حمد و سپاس مخصوص خداوند است به تمامی ستایش ها بر تمامی نعمتهایش، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

الَّذِي لَا مُضَادَّ لَهُ فِي مُلْكِهِ، وَلَا مُنَازِعَ لَهُ فِي أَمْرِهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا

که مخالفی در فرمانرواییش و ستیزه جویی در کارش نیست، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

شَرِيكٌ لَهُ فِي خَلْقِهِ، وَلَا شَبِيهَ لَهُ فِي عَظَمَتِهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الْفَاشِي فِي

شریکی در آفرینش و نظیری در عظمت و بزرگی نیست. حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که فرمان و سپاسش

الْخَلْقِ أَمْرُهُ وَحَمْدُهُ، الظَّاهِرِ بِالْكَرَمِ مَجْدُهُ، الْبَاسِطِ بِالْجُودِ يَدُهُ، الَّذِي لَا

در میان مخلوقات آشکار است و به واسطه سخاوتش بزرگواریش آشکار است و دستانش به بخشش گشوده است، خداوندی

تَنْقُصُ خَزَائِنَهُ، وَلَا تَزِيدُهُ كَثْرَةَ الْعَطَاءِ إِلَّا جُوداً وَكَرَمًا، إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ

گنجینه (رحمتش) کم نشود، و فراوانی بخششش جز بر گشاده دستی و سخاوتش نیافزاید و اوست گرامی

الْوَهَّابُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ قَلِيلاً مِنْ كَثِيرٍ مَعَ حَاجَةٍ بِي إِلَيْهِ عَظِيمَةٍ،

و بخشنده، خدایا از تو می خواهم مقدار کمی از (کرم) بسیاری را با این که نیاز من به آن بزرگ

و غناک عنه قدیم، وَ هُوَ عِنْدِي كَثِيرٌ، وَ هُوَ عَلَيْكَ سَهْلٌ يَسِيرٌ، اللَّهُمَّ إِن

و بی نیازی تو از آن ازلی است، در حالی که آن مقدار نزد من بسیار ولی بر تو کم و آسان است، خدایا

عَفْوِكَ عَنِ ذَنْبِي وَتَجَاوُزِكَ عَنِ خَطِيئَتِي وَصَفْحِكَ عَنِ ظُلْمِي

بخشش تو از گناهم و گذشتت از خطایم و چشم پوشیت از ظلمم

وَسْتَرَكَ عَلَيَّ قَيْحَ عَمَلِي وَحِلْمَكَ عَنِ كَثِيرِ جُرْمِي عِنْدَ مَا كَانَ مِنْ

و پرده پوشیت بر زشت کاریم و حلمت از اشتباههای فراوان

خَطَايَ وَعَمْدِي اَطْمَعَنِي فِي اَنْ اَسْئَلَكَ مَا لَا اَسْتَوْجِبُهُ مِنْكَ الَّذِي

عمدی و سهویم، مرا به طمع انداخت که از تو چیزی را که شایسته آن نیستم درخواست کنم، آنچه را که از رحمتت

رَزَقْتَنِي مِنْ رَحْمَتِكَ، وَارَيْتَنِي مِنْ قُدْرَتِكَ، وَعَرَفْتَنِي مِنْ اِجَابَتِكَ،

روزیم کردی و از قدرتت نشانم دادی و از پاسخ دادنت به من شناساندی.

فَصِرْتُ اَدْعُوكَ آمِنًا، وَاسْئَلُكَ مُسْتَأْنِسًا لَا خَافًا وَلَا وَجَلًا، مُدَلًّا عَلَيْكَ

پس با آسودگی خاطر تو را می خوانم و از تو می خواهم در حال انس با تو، بدون ترس و وحشت، در حالی که با

فِي مَا قَصَدْتُ فِيهِ اِلَيْكَ، فَاِنْ اِبْطَأَ عَنِّي عَثَبْتُ بِجَهْلِي عَلَيْكَ، وَلَعَلَّ الَّذِي

گستاخی مقصودم را به درگاہت آورده ام، پس اگر در بر آوردن حاجتم تأخیر کنی به واسطه نادانیم بر تو اعتراض کنم و

حال آن که شاید

اِبْطَأَ عَنِّي هُوَ خَيْرٌ لِي لِعِلْمِكَ بِعَاقِبَةِ الْأُمُورِ، فَلَمْ اِرْ مَوْلًا كَرِيمًا اَصْبِرَ

تأخیر آن برای من بهتر باشد، چرا که به سرانجام کارها دانایی، پس ندیده ام مولا و سرور بخشنده ای، صبر کننده تر

عَلَيَّ عَبْدٌ لَيْمٍ مِنْكَ عَلَيَّ يَا رَبِّ، اِنَّكَ تَدْعُونِي فَاوَلِيَّ عَنكَ، وَتَتَحَبَّبُ

از تو بر بنده پستی مثل من، ای پروردگار من، تو مرا می خوانی ولی من از تو روی می گردانم و با

الَّتِي فَاتْبَعْتُ اِلَيْكَ، وَتَتَوَدَّدُ اِلَيَّْ فَلَا اَقْبَلُ مِنْكَ، كَانَ لِي التَّطَوُّلَ عَلَيْكَ،

من دوستی می کنی ولی من با تو دشمنی می کنم، و در حق من دلسوزی می کنی ولی من از تو نمی پذیرم، گویا که من بر

تو منت دارم،

فَلَمْ يَمْنَعَكَ ذَلِكَ مِنَ الرَّحْمَةِ لِي وَالْاِحْسَانِ اِلَيَّْ، وَالتَّفَضُّلِ عَلَيَّ بِجُودِكَ

ولی این کار من، تو را از بخشش و نیکی به من و بزرگواری به واسطه جود

و کرمی، فَارْحَمْ عَبْدَكَ الْجَاهِلَ، وَجُدْ عَلَيْهِ بِفَضْلِ احْسَانِكَ، اِنَّكَ جَوَادٌ

و کرمت در حق من باز نداشت، پس بر بنده نادانت رحم کن و با فزونی احسانت بر او ببخش که تو سخاوتمند

کریم، الْحَمْدُ لِلَّهِ مَالِكِ الْمُلْكِ، مُجْرِي الْفُلْكِ، مُسَخِّرِ الرِّيَّاحِ، فَالِقِ

و بخشنده ای، حمد و سپاس خداوندی را که فرمانروای هستی و حرکت دهنده کشتیها و تسخیر کننده بادهای و شکافنده

الْاَصْبَاحِ، ذِيَّانِ الدِّينِ، رَبِّ الْعَالَمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى حِلْمِهِ بَعْدَ عِلْمِهِ،

صبح و داور روز جزا و پروردگار جهانیان است، حمد و سپاس خدای را بر حلم بعد از آگاهی

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ عَفْوِهِ بَعْدَ قُدْرَتِهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ طَوْلِ انَاتِهِ فِي غَضَبِهِ،

و حمد و سپاس خدای را بر عفو با وجود توانایش و حمد و سپاس خدای را بر صبر و تحمل در حال خشمش،

وَهُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ مَا يُرِيدُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ خَالِقِ الْخَلْقِ، بَاسِطِ الرِّزْقِ، فَالِقِ

در حالی که بر آنچه خواهد تواناست، حمد و سپاس خدای را که آفریننده مخلوقات، گستراننده روزی، شکافنده

الْأَصْبَاحِ، ذِي الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعَامِ، الَّذِي بَعْدَ فَلَا يُرَى

صبح، صاحب جلال و احترام و لطف و کرم است، کسی که چنان دور است که دیده نمی شود

وَقَرَّبَ فَشَهِدَ النَّجْوَى تَبَارَكَ وَتَعَالَى الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَيْسَ لَهُ مُنَازِعٌ

و چنان نزدیک است که از گفتگوهای پنهانی آگاه است و بلند مرتبه و برتر است، حمد و سپاس خداوندی را که ستیزه جویی

يُعَادِلُهُ، وَلَا شَبِيهَ يُشَاكِلُهُ، وَلَا ظَهِيرٌ يُعَاوِدُهُ، قَهَرَ بِعِزَّتِهِ الْأَعَزَّاءَ،

در برابر او و مشابهی هم شکل او و پشتوانه ای تقویت کننده او، وجود ندارد، با عزت و قدرتش قدرتمند را مغلوب ساخته

وَتَوَاضَعَ لِعَظَمَتِهِ الْعُظْمَاءَ، فَبَلَغَ بِقُدْرَتِهِ مَا يَشَاءُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

و بزرگان در برابر عظمتش سر تعظیم فرود آورده اند، و با قدرتش به آنچه خواسته رسیده است، حمد و سپاس خداوندی را

يُجِيبُنِي حِينَ اِنَادِيهِ، وَيَسْتُرْ عَلَيَّ كُلَّ عَوْرَةٍ وَاَنَا اَعْصِيهِ، وَ يُعْظِمُ النِّعْمَةَ

که هر گاه بخوانمش پاسخم گوید، و هر کار زشتی را بر من پوشانده با اینکه من نافرمانیش می کنم و نعمتها را

عَلَيَّ فَلَا اِجَازِيهِ، فَكَمْ مِنْ مَوْهَبَةٍ هَنِيئَةٍ قَدْ اَعْطَانِي وَعَظِيمَةٍ مَخُوفَةٍ قَدْ

بر من تمام کرده با این که من ناسپاسیش می کنم، و چه نعمتهای سودمندی که به من عطا فرمودی و حوادث بزرگ ترسناکی

که از من

كَفَانِي وَبَهَجِهِ مُونِقِهِ قَدْ ارَانِي فَانْتِنِي عَلَيْهِ حَامِدًا، وَاذْكُرُهُ مُسَبِّحًا،

بازداشتی و شادمانی مطبوعی که نشانم دادی، پس ستایش کنان تنایش گویم و تسبیح گویان یادش کنم،

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا يُهْتَكُ حِجَابُهُ، وَلَا يُغْلَقُ بَابُهُ، وَلَا يُرَدُّ سَأَلُهُ، وَلَا

حمد و سپاس خدایی را که حجابش دریده نشود و باب رحمتش مسدود نگردد و درخواست کننده اش را باز نگرداند

يُحْيِي أَمَلَهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُؤْمِنُ الْخَائِفِينَ، وَيُنَجِّي الصَّالِحِينَ، وَيَرْفَعُ

و آرزومندش را مأیوس نکند، حمد و سپاس خدایی را که خائفان را ایمنی بخشد و شایستگان را نجات دهد و

الْمُسْتَضْعَفِينَ، وَيَضَعُ الْمُسْتَكْبِرِينَ، وَيُهْلِكُ مُلُوكًا، وَيَسْتَخْلِفُ آخِرِينَ،

مستضعفان را ترقی داده و گردنکشان را خوار کند و پادشاهان را هلاک کرده و دیگران را جانشین آنان کند،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ قَاصِمِ الْجَبَّارِينَ، مُبِيرِ الظَّالِمِينَ، مُدْرِكِ الْهَارِبِينَ، نَكَالِ

حمد و سپاس خدایی را که در هم شکننده زورگویان، هلاک کننده ستمگران، دریابنده فراریان، عذاب کننده

الظَّالِمِينَ، صَرِيحِ الْمُسْتَضْرِحِينَ، مَوْضِعِ حَاجَاتِ الطَّالِبِينَ، مُعْتَمِدِ

ستمگران، فریادرس یاری خواهان، محلّ نیازهای نیازمندان و تکیه گاه

الْمُؤْمِنِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي مِنْ حَشِيَّتِهِ تَرَعَدُ السَّمَاءُ وَسُكَّانُهَا، وَتَرْجُفُ

مؤمنان است، حمد و سپاس خدایی را که از هیبت او آسمان و زمین

الْأَرْضُ وَعُمَارُهَا، وَتَمْوجُ الْبِحَارُ وَمَنْ يَسْبُحُ فِي عَمْرَاتِهَا، الْحَمْدُ لِلَّهِ

و ساکنانشان می لرزند، و دریاها و آنچه در آن شناور است به حرکت درآید، حمد و سپاس خدایی را که

الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا، وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

ما را به این امور هدایت نمود، که اگر ما را هدایت نمی فرمود هدایت نمی یافتیم، حمد و سپاس خدایی را که

يَخْلُقُ وَلَمْ يَخْلُقْ، وَيَرْزُقُ وَلَا يُرْزَقُ، وَيُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ، وَيُمِيتُ

می آفریند و آفریده نشده و روزی می دهد و روزی داده نشده و اطعام می کند و اطعام نشده و زندگان را

الْأَحْيَاءَ وَيُحْيِي الْمَوْتَى وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ

می میراند و مردگان را زنده می کند و اوست زنده ای که هرگز نمیرد، خیر و نیکی به دست اوست و بر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَامِينِكَ وَصَفِيِّكَ،

چیز تواناست، خدایا بر محمد بنده و فرستاده و امانتدار و برگزیده

وَحَبِيبِكَ وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَحَافِظِ سِرِّكَ، وَمُبَلِّغِ رِسَالَتِكَ، أَفْضَلَ

و حبیب و انتخاب شده از میان مخلوقات و نگهدارنده راز و رساننده پیامهایت درود فرست، برترین،

وَإِحْسَنَ وَاجْمَلَ، وَاكْمَلَ وَازْكَى وَانْمَى وَاطْيَبَ وَاطْهَرَ وَاسْنَى وَاکْثَرَ

نیکوترین، زیباترین، کامل ترین، پاکیزه ترین، فزاینده ترین، دلپذیرترین، پاکترین، درخشان ترین و بیشترین

مَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ وَتَرَحَّمْتَ، وَتَحَنَّنْتَ وَسَلَّمْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ عِبَادِكَ

درود و برکت و رحمت و دلسوزی و سلامی که فرستادی بر هر یک از بندگان

وَأَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ وَصَفْوَتِكَ، وَاهْلِ الْكِرَامَةِ عَلَيْكَ مِنْ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ

و پیامبران و فرستادگان و برگزیدگان و بزرگمنشان از میان مخلوقات، خدایا

وَصَلِّ عَلَى عَلِيٍّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَصِيِّ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، عَبْدِكَ

درود فرست بر حضرت علی امیرالمؤمنین و جانشین فرستاده پروردگار جهانیان، بنده

وَوَلِيِّكَ وَآخِي رَسُولِكَ، وَحُجَّتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَآيَتِكَ الْكُبْرَى وَالنَّبِيَّ

و محبوبت و برادر فرستاده ات و دلیل و برهانت بر بندگان و نشانه و خبر

ص: ۷۰۷

الْعَظِيمِ، وَصَلَّ عَلَى الصِّدِّيقِ الطَّاهِرِ، فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ،

بسیار بزرگ، و درود فرست بر راستگوی پاکیزه حضرت فاطمه، سرور بانوان جهان

وَصَلَّ عَلَى سِبْطِي الرَّحْمَةِ وَامَامِي الْهُدَى الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ، سَيِّدَيَّ

و درود فرست بر دو فرزندزاده پیامبر رحمت و دو پیشوای هدایت، امام حسن و امام حسین آقا و سرور

شَبَابِ اَهْلِ الْجَنَّةِ، وَصَلَّ عَلَى اِثْمَةِ الْمُسْلِمِينَ، عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ،

جوانان اهل بهشت، و درود فرست بر پیشوایان مسلمانان، علی بن حسین

وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، وَعَلِيِّ بْنِ

و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر و علی بن

مُوسَى وَمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ، وَعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ، وَالْخَلْفِ

موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی و جانشین

الْهُدَايِ الْمَهْدِيِّ، حُجَّجِكَ عَلَى عِبَادِكَ، وَآمَنَاتِكَ فِي بِلَادِكَ، صَلَاةً كَثِيرَةً

راهنمای راه یافته (حضرت مهدی (عج))، حجّت ها و دلایلت بر بندگان و امانتدارانت در زمین، درود فراوان

دَائِمَةً، اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلَى وَلِيِّ امْرِكَ الْقَائِمِ الْمُؤَمَّلِ، وَالْعَدْلِ الْمُتَنْظَرِ،

و همیشگی، خدایا درود فرست بر عهده دار فرمانت و قیام کننده آرزو شده و عدالت گستر مورد انتظار

وَحُقُّهُ بِمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَإِيْدُهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ

و او را با فرشتگان مقربت در برگیر، و با روح القدس یاریش کن، ای پروردگار جهانیان، خدایا

اجْعَلْهُ الدَّاعِيَ اِلَى كِتَابِكَ، وَالْقَائِمَ بِدِينِكَ، اسْتَخْلَفُهُ فِي الْأَرْضِ كَمَا

او را دعوت کننده به کتابت و قیام کننده به امر دینت قرار ده، او را در زمین جانشین خود قرار ده همان گونه که

اسْتَخْلَفْتَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِ، مَكَّنْ لَهُ دِينَهُ الَّذِي ارْتَضَيْتَهُ لَهُ، اِبْدَلْهُ مِنْ بَعْدِ

پیشینیان او را جانشین خود قرار دادی، دینی که برای او پسندیده ای پابرجا ساز، و بیم و ترس او را به آسودگی خاطر

خَوْفِهِ امْنًا، يَعْبُدُكَ لَا يُشْرِكُ بِكَ شَيْئًا، اللَّهُمَّ اعِزَّهُ وَاعِزِّرْ بِهِ، وَأَنْصُرْهُ

و ایمنی تبدیل کن، چرا که تو را عبادت کرده و شریکی برای تو نگیرد، خدایا او را عزت ده و دیگران را به او عزت بخش، و یاریش کن

وَأَنْتَصِرْ بِهِ، وَأَنْصُرْهُ نَصْرًا عَزِيزًا، وَأَفْتَحْ لَهُ فَتْحًا يَسِيرًا، وَاجْعَلْ لَهُ مِنْ

و دیگران را به وسیله او یاری ده و او را کاملاً یاری کن و پیروزی آسان نصیبش فرما، و از جانب خود حکومتی

لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا، اللَّهُمَّ اظْهِرْ بِهِ دِينَكَ وَسُنَّةَ نَبِيِّكَ، حَتَّى لَا

پیروزمند برایش مقرر فرما، خدایا دین و سنت پیامبرت را به وسیله او آشکار کن، تا چیزی از

ص: ۷۰۸

يَسْتَخْفِي بِشَيْءٍ مِّنَ الْحَقِّ مَخَافَةَ أَحَدٍ مِّنَ الْخَلْقِ، اللَّهُمَّ أَنَا نَزَعْتُ

حق به واسطه ترس از مخلوقات مخفی نماند، خدایا ما آرزومند

الَيْكَ فِي دَوْلِهِ كَرِيمِهِ، تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلَامَ وَاهْلَهُ، وَتُدِلُّ بِهَا النِّفَاقَ وَاهْلَهُ،

دولتی کریمانه هستیم که به واسطه آن اسلام و اهل آن را عزت بخشیده و نفاق و اهل آن را خوار گردانی

وَتَجْعَلُنَا فِيهَا مِنَ الدُّعَاةِ إِلَى طَاعَتِكَ، وَالْقَادَةِ إِلَى سَبِيلِكَ، وَتَرْزُقُنَا بِهَا

و ما را در آن حکومت از دعوت کنندگان به بندگی ات و پیشروان راحت قرار ده و به واسطه آن بزرگی در

كَرَامَةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ مَا عَرَفْتَنَا مِنَ الْحَقِّ فَحَمَلْنَا، وَمَا قَصَرْنَا

دنیا و آخرت را روزیمان گردان، خدایا آنچه از حق به ما شناساندی پس ما را بدان وادار و آنچه کوتاهی کردیم،

عَنْهُ فَبَلَّغْنَا، اللَّهُمَّ الْمُمْ بِهٍ شَعْنًا، وَاشْعَبَ بِهٍ صَدْعًا، وَارْتُقَ بِهٍ فَتَقْنَا،

ما را به آن برسان، خدایا به واسطه او پراکندگی ما را اصلاح کن، و اختلاف میان ما را کم کن، و تفرقه میان ما را پیوند ده،

وَكَثَّرَ بِهٍ قَلْتَنَا، وَاعْرَزَ بِهٍ ذَلَّتْنَا، وَاعْنِ بِهٍ عَائِلْنَا، وَاقْضِ بِهٍ عَنْ مُغْرِمْنَا،

و کمی (افراد) ما را فزونی بخش، و ما را از خواری به عزت و از نداری به بی نیازی برسان، و بدهی ما را ادا کن

وَاجْبُرْ بِهٍ فَقْرَنَا، وَسُدِّ بِهٍ خَلَّتْنَا، وَيَسِّرْ بِهٍ عُسْرَنَا، وَيَبَيِّضْ بِهٍ وُجُوهَنَا،

و فقرمان را جبران کن، و اختلاف میان ما را کم کن، و مشکلات ما را به آسانی تبدیل کن و ما را روسفید گردان،

وَفُكِّ بِهٍ اسْرْنَا، وَانْجِحْ بِهٍ طَلَبَتْنَا، وَانْجِزْ بِهٍ مَوَاعِيدَنَا، وَاسْتَجِبْ بِهٍ

و گرفتاری ما را بگشا، و نیازمان را مرتفع گردان، و وعده های ما را محقق گردان، و دعاهایمان را مستجاب کن

دَعْوَتَنَا، وَاعْطِنَا بِهٍ سُؤْلَنَا، وَبَلِّغْنَا بِهٍ مِنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ آمَالَنا، وَاعْطِنَا بِهٍ

و خواسته های ما را برآور، و ما را به آرزوهای دنیا و آخرت برسان، و بیش از آنچه می خواهیم

فَوْقَ رَغْبَتِنَا، يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ وَأَوْسَعَ الْمُعْطِينَ، اشْفِ بِهٍ صُدُورَنَا،

به ما عطا کن، ای بهترین درخواست شده و توانگرترین عطاکننده، سینه های ما را به او شفا بخش،

وَأَذِهْبْ بِهِ غَيْظَ قُلُوبِنَا، وَاهْدِنَا بِهِ لِمَا اخْتَلَفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِأَذْنِكَ، إِنَّكَ

و عقده دل‌های ما را بگشا و ما را به جانب حق از آنچه که به اجازه ات در آن اختلاف شده هدایت فرما، زیرا تو

تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَأَنْصُرْنَا بِهِ عَلَى عَدُوِّكَ وَعَدُوِّنَا،

هر که را بخواهی به راه راست هدایت می کنی، و ما را به کمک او بر دشمنان خود و دشمنانمان پیروز گردان،

إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ، اللَّهُمَّ إِنَّا نَشْكُو إِلَيْكَ فَقَدْ نَبَّيْنَا صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

ای معبود به حق (دعاهایم را) قبول فرما، خدایا ما از فقدان پیامبران - که درود تو بر او و خاندانش باد

ص: ۷۰۹

وَعَيْبَهُ وَلَيْنًا، وَكَثْرَةَ عَدُوِّنَا، وَقِلَّةَ عَدَدِنَا، وَشِدَّةَ الْفِتَنِ بِنَا، وَتَظَاهَرَ الزَّمَانِ

- و غیبت امامان و فراوانی دشمنان و کمی تعداد و فتنه های سخت و خود نمایی روزگار بر ضرر ما به تو شکایت

عَلَيْنَا، فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاعِنَّا عَلَى ذَلِكَ بِفَتْحٍ مِنْكَ تُعَجِّلُهُ،

می کنیم پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و ما را بر این امور یاری فرما، به پیروزی نزدیک از جانب خودت و

وَبِضْرٍ تَكْشِفُهُ، وَنَصْرٍ تُعِزُّهُ، وَ سُلْطَانٍ حَقٌّ تُظْهِرُهُ، وَ رَحْمَةٍ مِنْكَ

برطرف ساختن رنج و سختی و یاری با عزت و فرمانروایی آشکار و به حق و رحمت

تَجَلَّلْنَاهَا، وَ عَافِيَةٍ مِنْكَ تُلْبِسُنَاهَا، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و سلامتی فراگیر از جانب، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۱- در هر شب بخواند:

اللَّهُمَّ بِرَحْمَتِكَ فِي الصَّالِحِينَ فَادْخِلْنَا، وَفِي عَالِيَيْنَ فَارْفَعْنَا، وَبِكَآسِ

خدایا ما را به احسانت در زمره نیکوکاران داخل کن و در درجات بهشت بالا بر و با جامی

مِنْ مَعِينٍ مِنْ عَيْنٍ سَلْسِيلٍ فَاسْقِنَا، وَمِنْ الْخُورِ الْعَيْنِ بِرَحْمَتِكَ

از چشمه گوارا سیراب کن و به احسانت از حورالعین به همسری ما در آور،

فَزَوِّجْنَا، وَمِنْ الْوُلْدَانِ الْمُخَلَّدِينَ كَأَنَّهُمْ لَوْلُوْهُ مَكْنُونٌ فَاخْدِمْنَا، وَمِنْ

و از نوجوانانی جاودان که مانند گوهرهای در صدفند به خدمت ما در آور، و از

ثَمَارِ الْجَنَّةِ وَالْحُومِ الطَّيْرِ فَاطْعِمْنَا، وَ مِنْ ثِيَابِ السُّنْدُسِ وَالْحَرِيرِ

میوه های بهشتی و گوشت پرندگان بهره مند ساز، و از لباسهای ذربافت و ابریشمی

وَالْإِسْتَبْرَقِ فَالْبِسْنَا، وَلَيْلَةَ الْقَدْرِ وَحَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ وَقَتْلًا فِي سَبِيلِكَ

و دیبا به ما بپوشان، و ما را به درک فضیلت شب قدر و حج خانه ات و شهادت در راهت

فَوْقَ لَنَا، وَصَالِحِ الدُّعَاءِ وَالْمَسْئَلَةِ فَاسْتَجِبْ لَنَا، وَإِذَا جَمَعْتَ الْأُولِينَ

موفق بدار، و دعا و خواسته شایسته ما را اجابت فرما، و در زمانی که پیشینان و پسینان

وَالْآخِرِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَارْحَمْنَا، وَبِرَأْتَهُ مِنَ النَّارِ فَارْحَمْنَا، وَفِي جَهَنَّمَ

را در قیامت گردآوری بر ما رحم کن، رهایی از آتش دوزخ را برای ما مقدر فرما، و ما را در دوزخ

فَلَا تَغْلُنَا، وَفِي عَذَابِكَ وَهَوَانِكَ فَلَا تَبْتَلِنَا، وَ مِنَ الزُّقُومِ وَالصَّرِيحِ فَلَا

گرفتار مکن و به عذاب و خواریت مبتلا مگردان، و از گیاه تلخ و بد بوی «زقوم» و «ضریح» به

ص: ۷۱۰

تُطْعِمُنَا، وَ مَعَ الشَّيَاطِينِ فَلَا تَجْعَلْنَا، وَ فِي النَّارِ عَلَيَّ وَجُوهِنَا فَلَا

ما مخوران و ما را همراه شیطانها قرار مده، و به صورت در آتش نیانداز،

تُكَلِّبُنَا، وَ مِنْ ثِيَابِ النَّارِ وَسَرَائِلِ الْفَطْرَانِ فَلَا تُلْبِسْنَا، وَ مِنْ كُلِّ سُوءٍ يَا

و از لباسهای آتشین و پیراهن قیر اندود به ما میپوشان، ای

لا اله الا انت بحق لا اله الا انت فنحننا. (۱)

که معبودی جز تو نیست، به حق این که معبودی جز تو نیست ما را از هر بدی رهایی بخش.

۱۲- از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که در هر شب ماه رمضان این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ اَنْ تَجْعَلَ فِيمَا تَقْضِي وَتُقَدِّرُ مِنَ الْاَمْرِ الْمَخْتُومِ فِي

خدایا از تو می خواهم که قرار دهی در آنچه حکم کرده و مقرر فرمودی از

الْاَمْرِ الْحَكِيمِ، مِنْ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، اَنْ تُكَلِّبَنِي مِنْ حُجَّاجِ

فرمان حکیمانه ات، از قضایی که برگشت نداشته و تغییر نمی یابد که مرا از حاجیان

بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حُجُّهُمْ، الْمَشْكُورِ سَعْيُهُمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبُهُمْ،

خانه ات قرار دهی، حججی که حجاجان پذیرفته، سعیشان قبول شده، گناهانشان آمرزیده، و

الْمُكَفَّرِ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَاَنْ تَجْعَلَ فِيمَا تَقْضِي وَتُقَدِّرُ، اَنْ تُطِيلَ عُمْرِي

بدیهایشان پوشیده شده است، و قراردی در آنچه حکم کرده و مقدر فرمودی، طول عمری همراه

فِي خَيْرٍ وَعَافِيَةٍ، وَتُوسِّعَ فِي رِزْقِي وَتَجْعَلَنِي مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِدِينِكَ،

با خوبی و سلامتی و روزی وسیع و قراردی مرا از کسانی که دینت را به وسیله آنان یاری کنی

وَلَا تَسْتَبْدِلْ بِي غَيْرِي (۲)

و مرا با دیگری عوض نکنی.

۱۳- مرحوم محدّث قمی نقل کرده است که: در «أنیس الصالحین» آمده است که در هر شب از شبهای ماه رمضان این دعا را بخوان:

ص: ۷۱۱

۱- [۹۶۱] اقبال، صفحه ۶۱ و زادالمعاد، صفحه ۱۱۶.

۲- [۹۶۲] اقبال، صفحه ۶۱.

أَعُوذُ بِجَلَالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، أَنْ يَنْقُضِيَ عَنِّي شَهْرَ رَمَضَانَ، أَوْ يَطْلُعَ

به بزرگی جمال کریمانه ات پناه می برم که (مبادا) ماه رمضان سپری شود یا امشبم صبح

الْفَجْرِ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ، وَلَكَ قَبْلِي تَبَعُهُ أَوْ ذَنْبٌ تُعَذِّبُنِي عَلَيْهِ. (۱)

گردد در حالی که از ناحیه من عمل مستوجب بازخواست یا گناهی باشد که مرا به آن عذاب کنی.

۱۴- مستحب است در هر شب از ماه رمضان دو رکعت نماز خوانده شود، در هر رکعت بعد از حمد، سه مرتبه توحید و پس

از سلام بگوید: سُبْحَانَ مَنْ هُوَ حَفِیظٌ لَا یَغْفُلُ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ

*** تسبیح می کنم خدای نگاهدارنده ای را که غافل نشود (از حال بندگان) تسبیح می کنم، خدای

رَحِيمٌ لَا یَعْجَلُ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا یَسْهُو، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ دَائِمٌ لَا

مهربانی را که (در عذاب بندگان) شتاب نکند، تسبیح می کنم خدای پاینده ای را که اشتباه نکند، تسبیح می کنم خدای ابدی

را که بیهوده وقت

یَلْهُو. سپس تسبیحات اربعه را هفت مرتبه بخواند و آنگاه بگوید: سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ

نمی گذارند. *** تو را تسبیح می کنم، تو را تسبیح می کنم،

سُبْحَانَكَ، يَا عَظِيمُ اغْفِرْ لِي الذَّنْبَ الْعَظِيمَ.

تو را تسبیح می کنم، ای بزرگ مرتبه، گناه بزرگ مرا ببخش.

در پایان نیز ده مرتبه صلوات بفرستد بر پیغمبر و آل او علیهم السلام. کسی که این دو رکعت نماز را بجا آورد خداوند متعال

گناهان زیادی را از او بیامرزد. (۲) ۱۵- در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر کس در هر شب از ماه رمضان،

سوره «إِنَّا فَتَحْنَا» را در نماز مستحبی بخواند، آن سال از بلاها محفوظ بماند. (۳) ۱۶- بجا آوردن هزار رکعت نماز در طول

شبهای ماه رمضان.

درباره کیفیت بجا آوردن آن، روایات مختلف است ولی آنچه که در روایت «علی بن مهرا» از امام جواد علیه السلام نقل

شده و گروه کثیری از بزرگان آن را پذیرفته اند چنین است:

در دهه اول و دهه دوم ماه رمضان، در هر شبی بیست رکعت نماز خوانده شود (هر دو رکعت به یک سلام) به این نحو که هر

شب، هشت رکعت آن بعد از نماز مغرب و دوازده رکعت آن، بعد از نماز عشا و در دهه آخر، در هر شبی سی رکعت خوانده

شود؛ هشت رکعت بعد از نماز مغرب و بیست و دو رکعت، بعد از

ص: ۷۱۲

۱- [۹۶۳] مفاتیح الجنان، اعمال شبهای ماه مبارک رمضان.

۲- [۹۶۴] مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۲۱۵، حدیث ۶۷۷۰.

۳- [۹۶۵] زاد المعاد، صفحه ۱۰۰.

نماز عشا، که در مجموع هفتصد رکعت می شود و باقیمانده آن که سیصد رکعت است در شب های قدر خوانده شود، یعنی در شب نوزدهم صد رکعت (به اضافه بیست رکعتی که قبلاً می خواند) و در شب بیست و یکم صد رکعت (به اضافه سی رکعت) و در شب بیست و سوم نیز صد رکعت (به علاوه سی رکعت) که در مجموع هزار رکعت می شود. (۱) مناسب است که مؤمنان از این نماز (تا آن جا که مقدور است) غفلت نورزند.

اعمال مخصوص سحرگاهان:

در اعمال سحرهای ماه مبارک رمضان اموری مستحب است:

۱- خوردن سحری؛ که در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که خوردن سحری را ترک نکنید؛ هرچند یک عدد خرما باشد. (۲) در روایت دیگری رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: فرشتگان برای کسانی که در سحرها، طلب آمرزش می کنند و سحری می خورند، استغفار می کنند. (۳) ۲- خواندن سوره «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» به هنگام خوردن سحری؛ در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر مؤمنی، در وقت افطار و خوردن سحری، این سوره را بخواند، در میان این دو وقت ثواب شهیدان را دارد. (۴) ۳- خواندن دعای سحر

این دعا که دارای مضامین ارزشمند و بیانگر عظمت اوصاف الهی است، انسان را در مسیر کمال معنوی و سیر و سلوک الی الله بسیار کمک می کند و توجه به معانی آن، معارف توحیدی ناب و خالص را به ما می آموزد.

درباره این دعای با عظمت، از امام رضا علیه السلام نقل شده که فرمود: این دعا را امام باقر علیه السلام در سحرهای ماه مبارک رمضان می خواند و می فرمود: اسم اعظم الهی در آن است و در سرعت اجابت دعا بسیار مؤثر است. دعا این است:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ بَهَائِكَ بِبِهَاءِهَا، وَكُلِّ بَهَائِكَ بِبِهَائِكَ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ

خدایا از تو می خواهم به حق درخشنده ترین درخشنده گیت با اینکه همه درخشنده گیت درخشنده است، خدایا از تو می خواهم به

بِبَهَائِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ جَمَالِكَ بِاجْمَلِهِ، وَكُلِّ جَمَالِكَ

حق تمامی درخشنده گیت خدایا از تو می خواهم به حق زیباترین زیباییت با این که همه زیباییهایت

ص: ۷۱۳

۱- [۹۶۶] اقبال، صفحه ۱۱.

۲- [۹۶۷] همان مدرک، صفحه ۸۲.

۳- [۹۶۸] همان مدرک.

۴- [۹۶۹] همان مدرک، صفحه ۸۳.

جَمِيلٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِجَمَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ جَلَالِكَ

زیباست، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی زیباییت، خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین

بِاجْلِهِ، وَكُلُّ جَلَالِكَ جَلِيلٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ

بزرگیت با این که همه بزرگیت بزرگ است، خدایا از تو می خواهم به حق تمام بزرگیت، خدایا

اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ عَظَمَتِكَ بِاعْظَمِهَا، وَكُلُّ عَظَمَتِكَ عَظِيمَةٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي

از تو می خواهم به حق باشکوهترین شکوهت با این که همه شکوهت با شکوه است خدایا از

اسْأَلُكَ بِعَظَمَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ نُورِكَ بِأَنُورِهِ، وَكُلُّ نُورِكَ

تو می خواهم به حق تمامی شکوهت، خدایا از تو می خواهم به حق روشن ترین روشنی با اینکه همه روشنی

نَيِّرٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِنُورِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ رَحْمَتِكَ

نورانی است خدایا از تو می خواهم به حق تمامی روشنی، خدایا از تو می خواهم به حق گسترده ترین

بِأَوْسَعِهَا، وَكُلُّ رَحْمَتِكَ وَاسِعَةٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ

بخشش با اینکه تمام بخشش گسترده است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی بخشش، خدایا از

اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ كَلِمَاتِكَ بِأَتْمَمِّهَا، وَكُلُّ كَلِمَاتِكَ تَامَةٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ

تو می خواهم به حق کاملترین سخنان با این که تمام سخنان کامل است، خدایا از تو می خواهم

بِكَلِمَاتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ كَمَالِكَ بِإِكْمَلِهِ، وَكُلُّ كَمَالِكَ كَامِلٌ،

به حق تمامی سخنان، خدایا از تو می خواهم به حق کاملترین کمالات با این که تمام کمالات کامل است،

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِكَمَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ أَسْمَائِكَ بِأَكْبَرِهَا،

خدایا از تو می خواهم به حق تمامی کمالت، خدایا از تو می خواهم به حق بزرگترین نامهایت

وَكُلُّ أَسْمَائِكَ كَبِيرَةٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ

با این که تمام نامهایت بزرگ است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نامهایت، خدایا از تو می خواهم

مِنْ عِزَّتِكَ بِاعْزَاهَا، وَكُلَّ عِزَّتِكَ عَزِيْزَةً، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ بِعِزَّتِكَ كُلِّهَا،

به حق بالاترين مقامت با اين كه تمامى مقامات بلند است، خدايا از تو مى خواهم به حق تمامى مقامت،

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ مِنْ مَّشِيَّتِكَ بِاَمْضَاهَا، وَكُلُّ مَشِيَّتِكَ مَاضِيَةً، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ

خدايا از تو مى خواهم به حق گذراترين اراده ات با اين كه تمام اراده ات گذراست، خدايا از

اَسْئَلُكَ بِمَشِيَّتِكَ كُلِّهَا، اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْئَلُكَ مِنْ قُدْرَتِكَ بِالْقُدْرَةِ الَّتِيْ

تو مى خواهم به حق تمامى اراده ات، خدايا از تو مى خواهم به حق قدرتى كه به واسطه

اسْتَطَلَّتْ بِهَا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، وَكُلَّ قُدْرَتِكَ مُسْتَطِيلَةً، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ

آن بر هر چیز احاطه داری، با این که تمام قدرتت محیط است خدایا از تو می خواهم به

بِقُدْرَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ عِلْمِكَ بِإِنْفَازِهِ، وَكُلَّ عِلْمِكَ نَافِذًا،

حق تمامی قدرتت، خدایا از تو می خواهم به حق نافذترین علمت، با اینکه تمام علمت نافذ است،

اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِعِلْمِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ قَوْلِكَ بِإِرْضَاهُ،

خدایا از تو می خواهم به حق تمامی علمت، خدایا از تو می خواهم به حق پسندیده ترین گفتار

وَكُلَّ قَوْلِكَ رَاضِيًّا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِقَوْلِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ

با اینکه تمام گفتارهایت پسندیده است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی گفتارهایت، خدایا از تو می خواهم

مَسْأَلَتِكَ بِأَحَبِّهَا إِلَيْكَ، وَكُلَّ مَسْأَلَتِكَ إِلَيْكَ حَبِيبَةً، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ

به حق محبوبترین خواسته هایت با اینکه تمام خواسته هایت محبوب است، خدایا از تو می خواهم به

بِمَسْأَلَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ شَرَفِكَ بِإِشْرَافِهِ، وَكُلَّ شَرَفِكَ

حق تمامی خواسته هایت، خدایا از تو می خواهم به حق بالاترین درجه ات با اینکه تمام درجات

شَرِيفًا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِشَرَفِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ سُلْطَانِكَ

بلند است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی درجات. خدایا از تو می خواهم به حق جاودانترین

بِإِدْوَمِهِ، وَكُلَّ سُلْطَانِكَ دَائِمًا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِسُلْطَانِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ

فرمانروایت با اینکه تمام فرمانروایت جاودانی است، خدایا از تو می خواهم به حق تمام فرمانروایت، خدایا

أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ مُلْكِكَ بِإِفْخَرِهِ، وَكُلَّ مُلْكِكَ فَاحِخِرًا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ

از تو می خواهم به حق با شکوهترین پادشاهیت با اینکه تمام پادشاهیت با شکوه است، خدایا از تو می خواهم

بِمُلْكِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ عُلوِّكَ بِإِعْلَاهُ، وَكُلَّ عُلوِّكَ عَالًا،

به حق تمامی پادشاهیت، خدایا از تو می خواهم به حق بالاترین مقامت، با اینکه تمام مقامات بلند است،

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِعُلُوكِ كَلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ مَنِّكَ بِاَقْدَمِهِ، وَكُلِّ

خدایا از تو می خواهم به حق تمام مقامات، خدایا از تو می خواهم به حق دیرینه ترین نعمت،

مَنِّكَ قَدِيمٍ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِمَنِّكَ كَلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ آيَاتِكَ

با اینکه تمام نعمتهایت دیرینه است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نعمتهایت، خدایا از تو می خواهم به حق

بِاَكْرَمِهَا، وَكُلِّ آيَاتِكَ كَرِيمَةً، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِآيَاتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ اِنِّي

گرامی ترین نشانه هایت، با اینکه تمام نشانه هایت گرامی است، خدایا از تو می خواهم به حق تمامی نشانه هایت، خدایا از

اسئلك بما انت فيه من الشان والجبروت، واسئلك بكل شان وحده

تو می خواهم به حق مقام و بزرگیت و از تو می خواهم به حق تمامی

وجبروت وحدها، اللهم انی اسئلك بما تُجیبنی [به حین اسئلك،

مقامات و بزرگیت، خدایا از تو می خواهم به حق آنچه که مرا [به آن پاسخ می دهی زمانی که تو را می خوانم،

فاجبنی یا الله.

پاسخم گویی ای خدا.

آنگاه هر حاجت که داری از خدا طلب کن که برآورده می شود، ان شاء الله تعالی. (۱)

۴- دعای ابوحمزه ثمالی [۹۷۱]

دعای ابوحمزه ثمالی که در سحرگاهان ماه رمضان خوانده می شود، از مضامین و محتوای بسیار بلندی برخوردار است که اگر کسی اندکی آمادگی روحی داشته باشد و با توجه، این دعا را بخواند، به یقین در عمق وجودش نورانیت خاصی وارد می شود و در دل و جانش انقلابی ایجاد می کند.

دعای ابوحمزه ثمالی علاوه بر آن که یک دوره درس خدانشناسی را در بر دارد، راه و رسم بندگی و طریق انابه و توبه و بازگشت به پروردگار را به ما می آموزد.

ابوحمزه ثمالی می گوید: امام زین العابدین علیه السلام در طول شب های ماه رمضان بیشتر شب را به نماز می ایستاد و چون هنگام سحر فرا می رسید، این دعا را می خواند: (۲) الهی لا تُؤدبنی بعقوبتک، ولا تمکر بی فی حیلتک، من این لی الخیر یا

ای معبود من، مرا با مجازات ادب مکن، و مرا به تدبیر خویش دچار نکن، از کجا خیری بیابم، ای

رب، ولا یوجدُ الا من عندک، ومن این لی النجاه، ولا تستطاع الا بک،

پروردگار من، در حالی که جز در پیشگاه تو یافت نشود، و از کجا راه نجاتی یابم، در حالی که جز با کمک تو میسر نشود،

ص: ۷۱۶

۱- [۹۷۰] اقبال، صفحه ۷۶.

۲- [۹۷۲] این دعا را شیخ در مصباح المتهجد، صفحه ۵۸۲ و سید بن طاووس در اقبال، صفحه ۶۷ آورده اند. مرحوم علامه مجلسی نیز در بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۸۲ آن را نقل کرده است. ما این دعا را مطابق نسخه مصباح نقل می کنیم و اگر

در نسخه های متداول، بر اساس دیگر کتب جملائی آمده که در مصباح نیست، در پاورقی متذکر می شویم.

لَا الَّذِي أَحْسَنَ اسْتَعْنَىٰ عَن عَوْنِكَ وَرَحْمَتِكَ، وَلَا الَّذِي اسَاءَ وَاجْتَرَّ

نه آنکه نیکی می کند بی نیاز از کمک و بخشش توست و نه آنکه بدی کرده و بر تو

عَلَيْكَ وَلَمْ يُزِضِكَ خَرَجَ عَن قُدْرَتِكَ، يَا رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ به اندازه یک نفس جرأت نموده و تو را خشنود نساخته از قدرتت بیرون است، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من *****

بگوید. سپس بگوید: بِكَ عَرَفْتُكَ، وَأَنْتَ دَلَلْتَنِي عَلَيْكَ، وَدَعَوْتَنِي إِلَيْكَ، وَ لَوْ لَا

***** تو را به کمک خودت شناختم و تو مرا به سوی خویش راهنمایی کرده و دعوت نمودی و اگر

أَنْتَ لَمْ أَدْرِ مَا أَنْتَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَدْعُوهُ فَيَجِيبُنِي وَإِنْ كُنْتُ بَطِيئًا

تو نبودی نمی دانستم که کیستی، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که می خوانمش و پاسخم می گوید اگر چه در آن هنگام که

حِينَ يَدْعُونِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسئَلُهُ فَيُعْطِينِي وَإِنْ كُنْتُ بَخِيلًا حِينَ

مرا می خواند سستی کنم، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که از او می خواهم و عطایم می کند، اگر چه در آن هنگام که از من

يَسْتَقْرِضُنِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنَادِيهِ كُلَّمَا سَأَلْتُ لِحَاجَتِي وَأَخْلُو بِهِ

طلب اتفاق کند بخل و رزم، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که برای هر خواسته ام می خوانمش و در هر زمان

حَيْثُ سَأَلْتُ لِسِرِّي بَغَيْرِ شَفِيعٍ فَيَقْضِي لِي حَاجَتِي الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا

برای اسرارم بی واسطه با او خلوت می کنم و او خواسته ام را اجابت می کند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

أَدْعُو غَيْرَهُ، وَلَوْ دَعَوْتُ غَيْرَهُ لَمْ يَسْتَجِبْ لِي دُعَائِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَا

غیر او را نخوانم و اگر غیر او را می خواندم خواسته ام را پاسخ نمی داد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

أَرْجُو غَيْرَهُ، وَلَوْ رَجَوْتُ غَيْرَهُ لَأَخْلَفَ رَجَائِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَكَلَنِي

که به غیر او امید ندارم و اگر به غیر او امید داشتم ناامیدم می کرد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا به خودش واگذارده

إِلَيْهِ فَأَكْرَمَنِي وَلَمْ يَكِلْنِي إِلَى النَّاسِ فَيُهَيِّنُونِي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي تَحَبَّبَ

تا گرامیم دارد و مرا به مردم وانگذاشته تا خوایم کنند، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که به من مهر ورزد

إِلَيَّ وَهُوَ غَنِيٌّ عَنِّي وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَخْلُمُ عَنِّي حَتَّى كَأَنِّي لَا ذَنْبَ لِي

در حالی که بی نیاز از من است، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مرا تحمل کند گویا من گناهی ندارم،

فَرَبِّي أَحْمَدُ شَيْءٍ عِنْدِي وَآحَقُّ بِحَمْدِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَجِدُ سُبُلَ الْمَطَالِبِ

پس پروردگار من شایسته ترین و سزاوارترین است به حمد و سپاس من، خدایا من راههای مقصود را به

إِلَيْكَ مُشْرَعَةً، وَمَنَاهِلَ الرَّجَاءِ إِلَيْكَ مُتْرَعَةً، وَالْإِسْتِعَانَةَ بِفَضْلِكَ لِمَنْ

سویت گشوده و چشمه های امید را به سویت جاری، و کمک خواستن از احسان و نیکیت را برای کسی که

اَمَلَكْ مَبَاحَهٗ، وَاِبْوَابَ الدُّعَاۤءِ اِلَيْكَ لِلصَّارِحِينَ مَفْتُوحَهٗ، وَاَعْلَمُ اَنَّكَ

آرزویتان دارد مشروع و درهای دعای به سویت را برای فریاد خواهان گشوده می یابم، و می دانم به یقین تو برای

لِلرَّاجِی بِمَوْضِعِ اجَابَتِهِ، وَلِلْمَلْهُوفِیْنَ بِمَرْصَدِ اِغَاثَتِهِ، وَاَنَّ فِی اللّٰهْفِ الِی

بر آوردن (حاجت) امیدواران و فریادرسی غمزدگان آماده ای و به یقین

جُودِكَ، وَالرِّضَا بِقَضَائِكَ عَوْضًا مِّنْ مَّنْعِ الْبَاخِلِیْنَ، وَمُنْدُوحَهٗ عَمَّا فِی

اشتیاق به جود و کرمت و رضایت به تقدیرت در مقابل منع بخیلان است و رهایی از آنچه در

اِیْدِی الْمُسْتَأْثَرِیْنَ، وَاَنَّ الرَّاحِلَ اِلَيْكَ قَرِیْبُ الْمَسَافَةِ، وَاَنَّكَ لَا تَخْتَجِبُ

دست دنیا طلبان است و به یقین مسیر آن که به سویت می آید کوتاه است، و به یقین تو

عَنْ خَلْقِكَ اِلَّا اَنْ تَحْجُبَهُمُ الْاَعْمَالُ دُونَكَ، وَقَدْ قَصَدْتُ اِلَيْكَ بِطَلِبَتِی

از مخلوقات دور نیستی مگر اینکه اعمال (بد) ایشان میان تو و آنها جدایی اندازد، و من با خواسته ام تو را قصد کرده

وَتَوَجَّهْتُ اِلَيْكَ بِحَاجَتِی وَجَعَلْتُ بِكَ اسْتِغَاثَتِی وَبِدُعَائِكَ تَوَسَّلُی

و به درگاہت روی آورده ام، و فریاد خواهیم را به درگاه تو قرار داده ام و با خواندنت به تو متوسل شده ام

مِّنْ غَیْرِ اسْتِحْقَاقٍ لِاسْتِمَاعِكَ مِنِّیْ وَلَا اسْتِیْجَابٍ لِّعَفْوِكَ عَنِّی بَلْ

بی آنکه مستحق شنیدن و عفو تو باشم، بلکه به خاطر

لِثِقَتِی بِكَرَمِكَ، وَسُكُونِی اِلِی صِدْقِ وَعْدِكَ، وَلَجَآئِی اِلِی الْاِیْمَانِ

اطمینان به بخششت و آرامشم به وعده صداقت و روی آوردنم به ایمان بر یگانگیت و باور [واطمینانم بتوحدیک، و یقینی او]

ثِقَتِی بِمَعْرِفَتِكَ مِنِّیْ اِنْ لَا رَبَّ لِی غَیْرُكَ، وَلَا اِلٰهَ

به شناخت تو از من است که پروردگاری جز تو ندارم و معبودی جز

اِلَّا اَنْتَ، وَحَدِّكَ لَا شَرِیْكَ لَكَ، اللّٰهُمَّ اَنْتَ الْقَانِلُ وَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَوَعْدُكَ

تو نیست و یگانه بی شریکی، خدایا تو گوینده ای هستی که گفتارت راست و وعده ات

صِدْقٌ: وَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا. وَلَيْسَ مِنْ صِفَاتِكَ

صادق است (که فرمودی): و از فضل (و رحمت و برکت) خدا، (برای رفع تنگناها) طلب کنید و خداوند بر شما مهربان است،

يَا سَيِّدِي اِنْ تَأْمُرَ بِالسُّؤَالِ وَتَمْنَعُ الْعَطِيَّةَ، وَاَنْتَ الْمَنَّانُ بِالْعَطِيَّاتِ عَلَيَّ

ای آقای من از ویژگیهای تو نیست که فرمان به خواستن داده و از بخشش دریغ کنی و تویی بخشنده مواهب بر

اهل مَمْلَكَتِكَ، وَالْعَائِدُ عَلَيْهِمْ بِتَحْنِنِ رَأْفَتِكَ، اَللّٰهُ رَبِّيْتِنِي فِي نِعْمِكَ

مخلوقات و توجه کنند بر ایشان با مهربانی دلسوزانه ات، معبودا مرا در کودکی در نعمتها

ص: ۷۱۸

وَإِحْسَانِكَ صَغِيرًا، وَنَوَّهْتَ بِاسْمِي كَبِيرًا، فَيَا مَنْ رَبَّانِي فِي الدُّنْيَا

و احسانت پروراندی و در بزرگسالی مرا بلند آوازه کردی، پس ای کسی که مرا در دنیا با

بِإِحْسَانِهِ وَتَفَضُّلِهِ وَنِعْمِهِ، وَإِشَارَ لِي فِي الْآخِرَةِ إِلَى عَفْوِهِ وَكَرَمِهِ،

لطف و کرم و نعمتهایت پروراندی و در آخرت برای من به بخشش و کرمت اشارت فرمودی،

مَعْرِفَتِي يَا مَوْلَايَ دَلِيلِي عَلَيْكَ، وَحُبِّي لَكَ شَفِيعِي إِلَيْكَ، وَأَنَا وَاثِقٌ مِنْ

ای آقا و سرورم شناختم (از تو) راهنمایم به سوی توست و محبتم به تو شفیعیم به درگاه توست، و من از راهنمایی یافتنم

دَلِيلِي بِدَلَالَتِكَ، وَسَاكِنٌ مِنْ شَفَاعَتِكَ، اذْعُوكَ يَا سَيِّدِي

به هدایت تو مطمئنم و از پذیرش شفیعیم به شفاعت تو آسوده خاطریم، ای آقای من

بِلِسَانٍ قَدْ أَخْرَسَهُ ذَنْبُهُ، رَبِّ اِنَا جِيكَ بِقَلْبٍ قَدْ اَوْبَقَهُ جُرْمُهُ،

تو را با زبانی که گناه، آن را گنگ نموده می خوانم، ای پروردگار من با دلی که گناه آن را هلاک نموده

اِذْعُوكَ يَا رَبِّ رَاهِبًا رَاغِبًا رَاغِبًا خَائِفًا، اِذَا رَاَيْتُ مَوْلَايَ ذُنُوبِي

با تو راز و نیاز می کنم ای پروردگار من با حالت ترس و علاقه و امید و وحشت تو را می خوانم، ای آقا و سرورم زمانی که

گناهانم را می بینم

فَزِعْتُ، وَادَا رَاَيْتُ كَرَمَكَ طَمِعْتُ، فَاِنْ عَفَوْتَ فَخَيْرٌ رَاِحِمٍ، وَاِنْ عَذَّبْتَ

وحشت می کنم و زمانی که لطف و کرم تو را می بینم طمع می کنم، پس اگر از من درگذری پس مهربانترینی و اگر عذاب

کنی

فَعَيْزٌ ظَالِمٍ، حُجَّتِي يَا اللَّهُ فِي جُرَاتِي عَلَى مَسْئَلَتِكَ مَعَ اثْيَانِي مَا تَكْرَهُ،

ستم نکرده ای، ای خدا دلیل بر گستاخیم برای در خواستن از تو- با اینکه مخالف میل تو رفتار کرده ام-

جُودِكَ وَكَرَمِكَ، وَوَعْدَتِي فِي شِدَّتِي مَعَ قَلْبِي حَيَائِي رَاْفَتِكَ وَرَحْمَتِكَ،

بخشش و احسان توست، و (دلیل بر درخواست رفع) نیازم در سختیها با وجود بی شرمی ام لطف و مهربانی توست،

وَقَدْ رَجَوْتُ اَنْ لَا تَخِيْبَ بَيْنَ ذَيْنِ وَذَيْنِ مُنْتَبِي فَحَقَّقْ رَجَائِي وَاسْمِعْ

و امیدوارم که بین این دو و آن دو ناامیدم نگردانی، پس امیدم را محقق ساز، و خواسته ام را بپذیر،

دُعَائِي يَا خَيْرَ مَنْ دَعَاهُ دَاعٍ، وَأَفْضَلَ مَنْ رَجَاهُ رَاجٍ، عَظُمَ يَا سَيِّدِي

ای بهترین خواننده شده و برترین مورد امید، ای آقا و سرورم،

أَمَلِي وَسَاءَ عَمَلِي فَأَعْطِنِي مِنْ عَفْوِكَ بِمِقْدَارِ أَمَلِي وَلَا تُؤَاخِذْنِي

آرزویم بزرگ و عملم زشت است، پس به مقدار آرزویم از بخشش عطايم کن و مرا به عمل

بِأَسْوَأِ عَمَلِي فَإِنَّ كَرَمَكَ يَجِلُّ عَنْ مُجَازَاهِ الْمُنْذِنِينَ، وَحِلْمَكَ يَكْبُرُ

زشتم مؤاخذه نکن، چرا که بخشش و کرم تو از مجازات گنهکاران، و حلمت از کيفر

عَنْ مُكَافَاهِ الْمُقْصِرِينَ، وَ اَنَا يَا سَيِّدِي عَائِدٌ بِفَضْلِكَ، هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ،

کوتاهی کنندگان بزرگتر است، ای آقای من، به فضل و احسان پناهنده ام و از (عذاب) تو به سوی (رأفت) تو گریزانم،

مُتَنَجِّزٌ مَا وَعَدْتَ مِنَ الصَّفْحِ عَمَّنْ أَحْسَنَ بِكَ ظَنًّا، وَمَا اَنَا يَا رَبُّ وَمَا

محقق نمودی چشم پوشی را که وعده کرده بودی از کسی که به تو گمان نیک دارد، من که هستم و چه ارزشی دارم ای پروردگار من،

خَطَرِي هَبْنِي بِفَضْلِكَ، وَتَصَدَّقْ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ، اَيُّ رَبِّ جَلَلْنِي بِشَرِّكَ،

مرا به فضل و احسانت ببخش و با عفو و گذشتت بر من منت گذار، ای پروردگار من مرا به پرده پوشیت گرامی دار،

وَاعْفُ عَن تَوْبِيخِي بِكَرَمِ وَجْهِكَ، فَلَوْ اطَّلَعَ الْيَوْمَ عَلَي ذَنْبِي غَيْرُكَ

و با چهره کریمانه ات از ملامت من در گذر، که اگر غیر از تو امروز بر گناهم آگاهی می یافت

مَا فَعَلْتَهُ، وَلَوْ خِفْتُ تَعْجِيلَ الْعُقُوبَةِ لَأَجْتَنَبْتُهُ، لَا لِأَنَّكَ اَهْوَنُ النَّاطِرِينَ،

آن را مرتکب نمی شدم و اگر از سرعت در مجازات می ترسیدم به یقین آن را مرتکب نمی شدم، (و دلیل ارتکاب گناهم)

وَاخْفُ الْمُطَّلِعِينَ [عَلَيَّ] ، بَلْ لِأَنَّكَ يَا رَبُّ خَيْرُ السَّاتِرِينَ، وَاحْكُمْ

نه به خاطر این است که تو [بر من بی ارزش ترین بینندگان و کمترین آگاهانی، بلکه بدان جهت است که تو ای پروردگار من بهترین عیب پوش و داناترین

الْحَاكِمِينَ، وَاَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ، سَتَّارُ الْعُيُوبِ، عَفَّارُ الذُّنُوبِ، عَلَّامُ

حکمران و گرامی ترین گرامیان و بسیار پوشاننده عیوب و آمرزنده گناهان و دانای

الْعُيُوبِ، تَسْتُرُ الذَّنْبَ بِكَرَمِكَ، وَتُوَخِّرُ الْعُقُوبَةَ بِحِلْمِكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ

نهانها هستی که گناه را با بزرگواریت می پوشانی و مجازات را با حلمت به تأخیر می اندازی، پس حمد و سپاس از آن توست

عَلَي حِلْمِكَ بَعْدَ عِلْمِكَ، وَعَلَي عَفْوِكَ بَعْدَ قُدْرَتِكَ، وَيَحْمِلْنِي وَيَجْرُئُنِي

بر حلم بعد از آگاهی و عفو بعد از قدرتت، در حالی که صبر و شکیبایی تو نسبت به من مرا وادار و گستاخ به

عَلَي مَعْصِيَتِكَ حِلْمِكَ عَنِّي وَيَدْعُونِي اِلَى قَلْبِهِ الْحَيَاءِ سِتْرِكَ عَلَيَّ،

نافرمانیت می نماید و عیب پوشی تو نسبت به من، مرا به بی شرمی فرا می خواند

وَيُسْرِعُنِي إِلَى التَّوْبِ عَلَى مَحَارِمِكَ مَعْرِفَتِي بِسَعَةِ رَحْمَتِكَ، وَعَظِيمِ

و آگاهیم به وسعت رحمت و بزرگی بخششت، مرا به ارتکاب کارهای حرام سرعت می بخشد،

عَفْوِكَ، يَا حَلِيمُ يَا كَرِيمُ، يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا غَافِرَ الذَّنْبِ، يَا قَابِلَ التَّوْبِ،

ای شکیبا، ای بزرگوار، ای زنده، ای پایدار، ای آمرزنده گناه، ای توبه پذیر،

يَا عَظِيمَ الْمَنِّ، يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ، اَيْنَ سَتُرُكُ الْجَمِيلُ، اَيْنَ عَفْوِكَ

ای بزرگ نعمت، ای دیرینه نیکی، کجاست عیب پوشی زیبایت، کجاست عفو

الْجَلِيلُ، اَيْنَ فَرَجِكَ الْقَرِيبُ، اَيْنَ غِيَاثِكَ السَّرِيعُ، اَيْنَ رَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةُ،

بزرگت، کجاست گشایش نزدیکت، کجاست فریادرسی سریع، کجاست مهربانی گسترده ات،

اَيْنَ عَطَايَاكَ الْفَاضِلَةَ، اَيْنَ مَوَاهِبِكَ الْهَنِيئَةَ، اَيْنَ صَنَائِعِكَ السَّيِّئَةَ، اَيْنَ

کجاست بخششهای فراوانت، کجاست هدایای دلچسبت، کجاست مهارتهای عالی مرتبه ات، کجاست

فَضْلِكَ الْعَظِيمِ، اَيْنَ مَنَّكَ الْجَسِيمِ، اَيْنَ احْسَانِكَ الْقَدِيمِ، اَيْنَ كَرَمِكَ

لطف و کرم بزرگت، کجاست نعمت بزرگت، کجاست نیکی دیرینه ات، کجاست بخششت،

كَرِيمِ، بِهِ وَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ (۱) فَاسْتَنْفِذْنِي وَ بِرَحْمَتِكَ فَخَلِّصْنِي يَا

ای بزرگوار، به آنچه که گفتم و به محمد و خاندان پاکش مرا نجات ده و به رحمت و احسانت مرا رهایی بخش، ای

مُحْسِنُ يَا مُجِملُ، يَا مُنْعَمُ يَا مُفْضِلُ، لَسْتُ اَتَّكِلُ فِي النَّجَاهِ مِنْ عِقَابِكَ

نیکوکار ای شایسته، ای نعمت دهنده، ای فزون بخش، در رهایی از مجازات تو تکیه بر اعمالم نکرده ام

عَلَى اَعْمَالِنَا، بَلْ بِفَضْلِكَ عَلَيْنَا، لِأَنَّكَ اَهْلُ التَّقْوَى وَ اَهْلُ الْمَغْفِرَةِ، تُبْدِي

بلکه (تکیه ام) بر لطف و کرمی است که بر ما داری، چرا که تو سزاوار پرهیزکاری و آمرزشی، که به

بِالْاِحْسَانِ نِعْمًا، وَ تَعْفُو عَنِ الذَّنْبِ كَرَمًا، فَمَا نَدْرِي مَا نَشْكُرُ اَجْمِلاً مَا

احسان، نعمت را آغاز می نمایی و به کرمت از گناه در می گذاری، نمی دانم بر چه شکر تو گویم

تَشْكُرُ، اَمْ قَبِيحٌ مَا تَشْكُرُ، اَمْ عَظِيمٌ مَا اَبْلَيْتَ وَ اَوَّلَيْتَ، اَمْ كَثِيرٌ مَا مِنْهُ نَجَّيْتِ

آیا بر زیبایی که می گسترانی یا بر زشتی که می پوشانی، یا بزرگی آنچه آزموده و احسان نمودی، یا فراوانی آنچه از آن نجات بخشیده

وَ عَافَيْتِ، يَا حَبِيبَ مَنْ تَحَبَّبَ اِلَيْكَ، وَيَا قُوَّةَ عَيْنٍ مَنْ لاذَبِكَ وَ انْقَطَعَ

و سلامتی دادی، ای دوست کسی که مدّعی دوستی توست، و ای روشنی چشم کسی که به تو پناهنده شده

اِلَيْكَ، اِنَّتِ الْمُحْسِنُ وَ نَحْنُ الْمُسِيءُونَ، فَتَجَاوَزْ يَا رَبِّ عَنْ قَبِيحِ مَا

و از دیگران بریده، تویی نیکوکار و ماییم گنهکار، پس ای پروردگار من به واسطه

عِنْدَنَا بِجَمِيلٍ مَا عِنْدَكَ، وَ اَيُّ جَهْلٍ يَا رَبِّ لَا يَسْعُهُ جُودُكَ، اَوْ اَيُّ زَمَانٍ

زیبایی آنچه نزد توست از زشتی آنچه نزد ماست در گذر، و ای پروردگار من کدام جهالت است که وسعت بخشش آن را
فرا نگیرد یا کدام زمان

اطُولُ مِنْ اِنَاتِكَ، وَمَا قَدَرُ اَعْمَالِنَا فِي جَنْبِ نَعْمِكَ، وَ كَيْفَ نَسْتَكْتِرُ

از شکیبایی طولانی تر است، کارهای ما در کنار نعمتهای تو چه ارزشی دارد، و چگونه زیاد بشمریم

ص: ۷۲۱

۱- [۹۷۳] جمله « بمحمد و آل محمد» در مصباح نیامده، ولی در اقبال آمده است.

اعْمَالًا نُقَابِلُ بِهَا كَرَمَكَ، بَلْ كَيْفَ يَضِيقُ عَلَيَّ الْمُذْنِبِينَ مَا وَسِعَهُمْ مِنْ

کارهایمان را تا آن را با کرمت برابر کنیم، بلکه چگونه مهربانی گسترده ات بر

رَحْمَتِكَ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، فَوَ عِزَّتِكَ يَا

گنهکاران تنگ آید، ای گسترده آمرزش، ای گشوده دست به بخشش، قسم به عزت و جلالت ای

سَيِّدِي لَوْ نَهَرْتَنِي مَا بَرِحْتُ مِنْ بَابِكَ، وَلَا كَفَفْتُ عَنْ تَمَلُّقِكَ، لِمَا انْتَهَى

آقای من که اگر مرا از در گاهت برانی نخواهم رفت و به خاطر شناختی که از بخشش و کرم تو

الَّتِي مِنَ الْمَعْرِفَةِ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، وَأَنْتَ الْفَاعِلُ لِمَا تَشَاءُ، تُعَذِّبُ مَنْ

به من رسیده دست از تملقت بر نخواهم داشت، و تویی که هر چه خواهی انجام می دهی، هر کسی را که خواهی

تَشَاءُ بِمَا تَشَاءُ كَيْفَ تَشَاءُ، وَتَرْحِمُ مَنْ تَشَاءُ بِمَا تَشَاءُ كَيْفَ تَشَاءُ، لَا

و به آنچه خواهی و هرگونه که خواهی عذاب می کنی و هر کسی را که خواهی و به آنچه خواهی و هرگونه که خواهی
مورد رحمت قرار می دهی،

تُسْئَلُ عَنْ فِعْلِكَ، وَلَا تُنَازَعُ فِي مُلْكِكَ، وَلَا تُشَارِكُ فِي امْرِكَ، وَلَا

در مورد کار تو سؤال نشده و در فرمانروایت کشمکش نیست، و در کار تو شریکی نبوده و در

تُضَادُّ فِي حُكْمِكَ، وَلَا يَعْتَرِضُ عَلَيْكَ أَحَدٌ فِي تَدْبِيرِكَ، لَكَ الْخَلْقُ

فرمانت دوگانگی نیست، و در اداره کارهایت کسی بر تو خرده نگیرد، آفرینش و

وَالْأَمْرُ، تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ، يَا رَبِّ هَذَا مَقَامٌ مِنْ لَذِيكَ وَاسْتَجَارَ

فرمان از آن توست، بلند مرتبه است خداوندی که پروردگار جهانیان است، ای پروردگار من، این است جایگاه کسی که به تو
متوسل شده است و به

بِكَرَمِكَ، وَالْفِإِ احْسَانِكَ وَنِعْمَتِكَ، وَأَنْتَ الْجَوَادُ الَّذِي لَا يَضِيقُ عَفْوُكَ،

بخشش و کرمت پناهنده شده و به لطف و احسان و نعمتهایت خو گرفته است، و تویی بخشنده ای که گذشتت محدود نشود

وَلَا يَنْقُصُ فَضْلُكَ، وَلَا تَقِلُّ رَحْمَتُكَ، وَقَدْ تَوَثَّقْنَا مِنْكَ بِالصَّفْحِ الْقَدِيمِ،

و لطف و کرم‌ت کاهش نیابد، و مهربانیت کم نگردد، و ما به چشم پوشی دیرینه

وَالْفُضْلِ الْعَظِيمِ، وَالرَّحْمَةِ الْوَاسِعَةِ، افْتَرَاكَ يَا رَبُّ تُخْلِفُ ظُنُونَنَا، اَوْ

و لطف و کرم بزرگ و مهربانی گسترده ات اطمینان داریم، ای پروردگار من آیا ممکن است بر خلاف گمان ما رفتار نمایی
یا

تُخَيِّبُ آمَالَنَا، كَلَّا يَا كَرِيمٌ فَلَيْسَ هَذَا ظَنُّنَا بِكَ، وَلَا هَذَا فَيْكَ طَمَعُنَا، يَا

آرزوهای ما را ناامید کنی، هرگز چنین نیست ای بزرگوار، چرا که گمان ما به تو چنین نبوده و امید ما به تو چنین نیست، ای

رَبِّ اِنَّ لَنَا فَيْكَ اَمَلًا طَوِيلًا كَثِيرًا، اِنَّ لَنَا فَيْكَ رَجَاءً عَظِيمًا، عَصَيْنَاكَ

پروردگار من به یقین ما آرزوی طولانی و فراوان و امید بزرگ به تو داریم، نافرمانی تو کرده

وَنَحْنُ نَرْجُو أَنْ تَسْتَجِيبَ لَنَا، وَدَعْوَانَا وَنَحْنُ نَرْجُو أَنْ تَسْتَجِيبَ لَنَا،

و امیدواریم که آن را بر ما بیوشانی، و تو را خواننده و امیدواریم که اجابت فرمایی،

فَحَقِّقْ رَجَائِنَا مَوْلَانَا، فَقَدْ عَلِمْنَا مَا نَسْتَوْجِبُ بِأَعْمَالِنَا، وَلَكِنْ عَلِمْنَاكَ

ای آقا و سرور ما امید ما را محقق فرما، چرا که می دانیم آنچه را که ما در قبال کارهایمان سزاوار آنیم، ولی نسبت به

فینا و علمنا بانک لا نضرنا عنک، و ان کنا غیر مستوجبین لرحمتک،

ما آگاهی و آگاهی ما به این است که تو ما را از درگاهت دور نسازی اگرچه ما سزاوار لطف و مهربانیت نباشیم

فَأَنْتَ أَهْلُ أَنْ تَجُودَ عَلَيْنَا، وَعَلَى الْمُنْذِنِينَ بِفَضْلِ سَعَتِكَ، فَأَمُنُّ عَلَيْنَا

البته تو به واسطه بخشش فراوانت شایستگی داری که ما و تمامی گناهکاران را مورد بخشش قرار دهی،

بِمَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَجُدْ عَلَيْنَا فَأَنَا مُحْتَاجُونَ إِلَى نَيْلِكَ، يَا غَفَّارُ بُنُورِكَ

به آنچه که تو شایسته آنی بر ما کرامت فرما و بر ما ببخش چرا که ما نیازمند بخشش تویم، ای آمرزنده، به نور تو

اهْتَدَيْنَا، وَبِفَضْلِكَ اسْتَعْنَيْنَا، وَبِنِعْمَتِكَ اصْبَحْنَا وَامْسَيْنَا، ذُنُوبُنَا بَيْنَ

هدایت یافتیم و به لطف و رحمت بی نیاز شده و با نعمتهایت صبح و شام کردیم، گناهان ما در

يَدَيْكَ، نَسْتَعْفِرُكَ اللَّهُمَّ مِنْهَا وَنَتُوبُ إِلَيْكَ، تَتَجَبَّبُ إِلَيْنَا بِالنِّعَمِ،

مقابل توست، خدایا از گناهان خود آمرزش طلبیده و به درگاهت توبه می کنیم، با نعمتهایت به ما محبت نمودی

وَنُعَارِضُكَ بِالذُّنُوبِ، حَيْثُوكَ الْإِنَّا نَازِلٌ، وَشَرُّنَا إِلَيْكَ صَاعِدٌ، وَلَمْ يَزَلْ وَلَا

و ما در قبال آن نافرمانی کردیم، خیر تو بر ما فرود آید و بدی ما به درگاهت بالا رود

يَزَالُ مَلَكٌ كَرِيمٌ يَأْتِيكَ عَنَّا بِعَمَلٍ قَبِيحٍ، فَلَا يَمْنَعُكَ ذَلِكَ مِنْ أَنْ تَحُوطَنَا

و پیوسته فرشته ای بزرگوار عمل زشت ما را به درگاهت آورده، ولی این باعث نمی شود که تو ما را در نعمتهایت غرق

نساخته

بِنِعْمِكَ، وَتَتَفَضَّلَ عَلَيْنَا بِالْإِنِّكَ، فَسُبْحَانَكَ مَا أَحْلَمَكَ وَاعْظَمَكَ

و مورد لطف قرار ندهی، تسبیح می کنم تو را و چقدر شکبیا و باعظمت

وَ اَكْرَمَكَ مُبْدِئاً وَ مُعِيداً، تَقَدَّسَتْ اَسْمَاؤُكَ، وَ جَلَّ ثَنَاؤُكَ، وَ كَرَّمَ صِنَائِعُكَ

و بزرگواری تو، چه در آغاز و چه در ادامه، نامهایت مقدس، مدح و ثنایت بزرگ و مهارتها و کارهایت

وَ فِعَالُكَ، اِنَّتَ الهی اَوْسَعُ فَضْلاً، وَ اعْظَمُ حِلْماً مِنْ اَنْ تُقَايِسَنی بِفِعْلِی

بزرگوارانه است، تو معبود منی و لطف و کرمت وسیعتر و حلمت بزرگتر از آن است که مرا با رفتار

وَ خَطِيئَتِي فَالْعَفْوُ الْعَفْوُ، سَيِّدِي سَيِّدِي سَيِّدِي اللّٰهُمَّ اشْغَلْنَا

و گناهانم بسنجی، پس (از من) در گذر، در گذر، در گذر، ای آقای من، ای آقای من، ای آقای من، خدایا ما را

بِذِكْرِكَ، وَاعِدْنَا مِنْ سَخَطِكَ، وَاجِرْنَا مِنْ عَذَابِكَ، وَارْزُقْنَا مِنْ مَوَاهِبِكَ،

به یاد خود مشغول فرما، و از خشم و غضبت پناه ده و مرا از عذابت رهایی بخش و از عطاهایت روزی ما گردان،

وَ اَنْعِمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلِكَ، وَ ارْزُقْنَا حَجَّ بَيْتِكَ، وَ زِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ،

و از لطف و کرمت بر ما ببخش، و حج خانه ات و زیارت قبر پیامبرت-

صَلَوَاتِكَ وَ رَحْمَتِكَ وَ مَغْفِرَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ عَلَيْهِ وَ عَلَى اَهْلِ بَيْتِهِ، اَنَّكَ

که درود و بخشش و احسان و آمرزش و خشنودیت بر او و بر خاندان پاکش باد- را روزی ما گردان، که همانا تو

قَرِيبٌ مُجِيبٌ، وَ ارْزُقْنَا عَمَلًا بِطَاعَتِكَ، وَ تَوْفَنًا عَلَى مِلَّتِكَ، وَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ

نزدیک و اجابت کننده ای، و فرمانبرداریت را روزی ما گردان و ما را بر دین خود و روش پیامبرت-

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آٰلِهِ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي

که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بمیران، خدایا من و پدر و مادرم را بیامرز و بر آن دو ترحم فرما که مرا در کودکی پرورش دادند،

صَغِيرًا، اجزهما بِالْاِحْسَانِ احْسَانًا، وَ بِالسَّيِّئَاتِ غُفْرَانًا، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ

در مقابل نیکبایشان به نیکی و در مقابل بدبایشان به آمرزش پاداش ده، خدایا

لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، الْاَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَ الْاَمْوَاتِ، وَ تَابِعْ بَيْنَنَا وَ بَيْنَهُمْ

زندگان و مردگان مردان و زنان با ایمان را بیامرز، و میان ما و آنها با نیکبیا پیوند ده،

بِالْخَيْرَاتِ، اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَ مَيِّتِنَا، وَ شَاهِدِنَا وَ غَائِبِنَا، ذَكَرْنَا وَ اَنْثَانَا،

خدایا زنده و مرده و حاضر و غایب، مرد و زن،

صَغِيرِنَا وَ كَبِيرِنَا، حُرِّنَا وَ مَمْلُوكِنَا، كَذَبَ الْعَادِلُونَ بِاللّٰهِ، وَ ضَلُّوا ضَلَالًا

کوچک و بزرگ، آزاد و عبد ما را بیامرز، روی گردانندگان از خداوند دروغ گفتند و به گمراهی دور و

بَعِيدًا، وَ خَسِرُوا خُسْرَانًا مُّبِينًا، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

زیان آشکاری گرفتار شدند، خدایا بر محمد و خاندان پاک او درود فرست

وَإِخْتِمَ لِي بِخَيْرٍ، وَاكْفِنِي مَا اهْمَنِي مِنْ أَمْرِ دُنْيَايَ وَآخِرَتِي وَلا تُسَلِّطْ

و عاقبتم را ختم به خیر فرما، و آنچه از امر دنیا و آخرتم مرا اندوهگین ساخته کفایت فرما، و

عَلَيَّ مَنْ لا يَزْحَمُنِي وَاجْعَلْ عَلَيَّ مِنْكَ وَاقِيَهُ بَاقِيَهُ، وَلا تَسْلُبْنِي صَالِحَ

آن که بر من رحم نمی کند بر من مسلط مکن، و برای من از جانب خود نگهدارنده ای ماندگار قرار ده و نعمتهای شایسته ای که به من داده ای

ما انْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ رِزْقًا وَاسِعًا حَلالًا طَيِّبًا، اللَّهُمَّ

از من بگیر، و از لطف و کرمت روزی وسیع، حلال و پاکیزه به من عنایت فرما، خدایا

ص: ۷۲۴

اِحْرُسْنِي بِحِرَاسَتِكَ، وَ اِحْفَظْنِي بِحِفْظِكَ، وَ اَكْلَانِي بِكِلَابَتِكَ، وَ ارْزُقْنِي

مرا به پاسداری و حمایت و نگهداریت محافظت فرما، و

حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، فِي عَامِنَا هَذَا وَ فِي كُلِّ عَامٍ، وَ زِيَارَةَ قَبْرِ نَبِيِّكَ

حج خانه ات و زیارت قبر پیامبر و امامان- که درود خدا بر آنان باد- را در این سال و

وَالْأَنَّهُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ [۹۷۴]، وَ لَا تُخَلِّنِي يَا رَبُّ مِنْ تِلْكَ الْمَشَاهِدِ الشَّرِيفَةِ،

در هر سال روزیم فرما، ای پروردگار من، مرا از (زیارت) این بارگاههای گرامی

وَالْمَوَاقِفِ الْكَرِيمَةِ، اللَّهُمَّ تُبِّ عَلَيَّ حَتَّى لَا اَعْصِيكَ، وَ اَلْهَمْنِي الْخَيْرَ

و جایگاههای ارزشمند محروم مگردان، خدایا توفیق توبه ام ده تا نافرمانیت نکنم و نیکی

وَالْعَمَلِ بِهِ، وَ خَشِيَّتِكَ بِاللَّيْلِ وَ النَّهَارِ مَا ابْقَيْتَنِي يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ،

و عمل به آن و ترس از خودت را در شب و روز مادامی که زنده ام در دلم بیانداز، ای پروردگار جهانیان،

اللَّهُمَّ اِنِّي كُلَّمَا قُلْتُ قَدْ تَهَيَّأْتُ وَ تَعَبَّأْتُ، وَ قُمْتُ لِلصَّلَاةِ بَيْنَ يَدَيْكَ

خدایا هر زمانی که گفتم مهیا و آماده ام و برای خواندن نماز در مقابلت ایستادم

وَ نَاجَيْتُكَ، اَلْقَيْتَ عَلَيَّ نُعَاسًا اِذَا اَنَا صَلَّيْتُ، وَ سَلَبْتَنِي مُنَاجَاةَكَ اِذَا اَنَا

و با تو راز و نیاز کردم، در آن زمان که نماز می خواندم خواب را بر من مسلط کردی و در آن زمان که راز و نیاز می کردم

توفیق آن را از من گرفتی،

نَاجَيْتُ، مَا لِي كُلَّمَا قُلْتُ قَدْ صَلَّحْتُ سِرِّي وَ قَرَّبْتُ مِنْ مَجَالِسِ

چه شده است که هر وقت با خود گفتم که باطنم اصلاح شده و به توبه کنندگان نزدیک شده ام،

التَّوَابِينَ مَجْلِسِي عَرَضْتُ لِي بَلِيَّةٌ اَزَالَتْ قَدَمِي وَ حَالَّتْ بَيْنِي وَ بَيْنَ

گرفتاری بر من رخ داد که پایم لغزید و بین من و بندگیت فاصله انداخت،

خِدْمَتِكَ، سَيِّدِي لَعَلَّكَ عَنْ بَابِكَ طَرَدْتَنِي وَ عَنْ خِدْمَتِكَ نَحَيْتَنِي اَوْ

آقا و سرورم شاید مرا از درگاهت رانده و از بندگیت دور کرده ای یا

لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي مُسْتَخْفًا بِحَقِّكَ فَأَقْصَيْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي مُعْرِضًا عَنْكَ

شاید مرا سبک شمارنده حَقَّت یافته ای که مرا رانده ای یا شاید مرا روی گرداننده از خودت یافته ای

فَقَلَيْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ وَجَدْتَنِي فِي مَقَامِ الْكَاذِبِينَ فَزَفَضْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ

که بر من غضب نموده ای، یا شاید که مرا در جایگاه دروغگویان یافته ای که مرا رها کرده ای، یا شاید که

ص: ۷۲۵

رَأَيْتَنِي غَيْرَ شَاكِرٍ لِنِعْمَائِكَ فَحَرَمْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ فَقَدْتَنِي مِنْ مَجَالِسِ

مرا ناسپاس بر نعمتهایت یافته ای که محروم کرده ای، یا شاید که مرا دور از مجالس

الْعُلَمَاءِ فَحَدَّثْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي فِي الْغَافِلِينَ فَمِنْ رَحْمَتِكَ آيَشْتَنِي

علما یافته ای که خوادم کرده ای، یا شاید که مرا در میان بی خبران یافته ای که از بخشش و احسانت ناامیدم کرده ای،

أَوْ لَعَلَّكَ رَأَيْتَنِي آلِفَ مَجَالِسِ الْبَطَّالِينَ فَبَيْنَهُمْ خَلَيْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ

یا شاید که مرا همنشین بیکاران یافته ای که مرا در میان آنها رها کرده ای، یا شاید

لَمْ تُحِبَّ أَنْ تَسْمَعَ دُعَائِي فَبَاعَدْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ بِجُرْمِي وَ جَرِيرَتِي

که دوست نداشتی که دعایم را بشنوی که مرا دور کرده ای، یا شاید که به جرم و جنایتیم کیفرم

كَافَيْتَنِي أَوْ لَعَلَّكَ بِقَلْبِهِ حَيَاتِي مِنْكَ جَازَيْتَنِي فَإِنْ عَفَوْتَ يَا رَبِّ، فَطَالَ

نموده ای، یا شاید که به خاطر بی شرمی ام نسبت به تو مجازاتم کرده ای، پس ای پروردگار من اگر از من درگذری (شایسته است)

مَا عَفَوْتَ عَنِ الْمُذْنِبِينَ قَبْلِي لِأَنَّ كَرَمَكَ أَيُّ رَبِّ يَجِلُّ عَنْ مُكَافَاتِ

چون از دیرباز بسیاری از گناهکاران قبل از مرا آمرزیده ای چرا که ای پروردگار من لطف و احسانت بزرگتر از مجازات کوتاهی کنندگان است

الْمُقَصِّرِينَ، وَ أَنَا عَائِدٌ بِفَضْلِكَ، هَارِبٌ مِنْكَ إِلَيْكَ، مُتَتَجِرٌ مَا وَعَدْتَ مِنْ

و من به لطف و کرمت پناهنده ام و از ترس تو به سوی خودت گریزانم، چشم پوشی را که وعده فرمودی

الصَّفْحِ عَمَّنْ أَحْسَنَ بِكَ ظَنًّا، إِلَهِي أَنْتَ أَوْسَعُ فَضْلًا، وَ اعْظَمُ حِلْمًا مِنْ أَنْ

از کسی که به تو گمان نیکو دارد خواهانم ای معبود من لطف و کرمت وسیعتر و حلمت بزرگتر از آن است که

تُقَايِسَنِي بِعَمَلِي أَوْ أَنْ تَسْتَرِلَنِي بِخَطِيئَتِي وَ مَا أَنَا يَا سَيِّدِي وَ مَا

مرا با عملم مقایسه کنی، یا اینکه به واسطه اشتباهم مرا بلغزانی، و ای آقا و سرورم من

خَطَرِي هَبْنِي بِفَضْلِكَ سَيِّدِي وَ تَصَدَّقْ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ، وَ جَلِّلْنِي بِسِتْرِكَ،

که هستم و چه ارزشی دارم، به لطف و کرمت مرا ببخش، ای آقای من، و با گذشتت بر من احسان فرما و با پرده پوشیت مرا
ارجمند گردان،

وَاعْفُ عَن تَوْبِيحِي بِكَرَمِ وَجْهِكَ، سَيِّدِي اَنَا الصَّغِيرُ الَّذِي رَبَّيْتُهُ، وَ اَنَا

و با چهره کریمانه ات از سرزنش من درگذر، ای آقا و سرورم من همان بنده کوچکم که او را پرورش دادی و همان

الْجَاهِلُ الَّذِي عَلَّمْتُهُ، وَ اَنَا الضَّالُّ الَّذِي هَدَيْتُهُ، وَ اَنَا الْوَضِيعُ الَّذِي

نادانم که دانایش کردی، و همان گمراهم که هدایتش نمودی، و همان افتاده ام که بلندش کردی

رَفَعْتُهُ، وَ اَنَا الْخَائِفُ الَّذِي آمَنْتَهُ، وَالْجَائِعُ الَّذِي اشْبَعْتَهُ، وَالْعَطْشَانُ

و همان ترسانم که امانش دادی و همان گرسنه ام که سیرش کردی و همان تشنه ام

الَّذِي ارْتَوَيْتُهُ، وَالْعَارِي الَّذِي كَسَوْتَهُ، وَالْفَقِيرُ الَّذِي اغْنَيْتَهُ، وَالضَّعِيفُ

که سیرابش نمودی، و همان عریانم که او را پوشاندی، و همان محتاجم که بی نیازش نمودی و همان ناتوانم

الَّذِي قَوَّيْتُهُ، وَالذَّلِيلُ الَّذِي اعَزَّزْتَهُ، وَالسَّقِيمُ الَّذِي شَفَيْتَهُ، وَالسَّائِلُ

که نیرویش دادی و همان خوارم که عزیزش گرداندی و همان بیمارم که شفایش دادی و همان گدایم

الَّذِي اعْطَيْتَهُ، وَالْمَذْنُوبُ الَّذِي سَتَرْتَهُ، وَالْخَاطِئُ الَّذِي اَقْلَبْتَهُ، وَ اَنَا

که عطایش نمودی و همان گنهکارم که او را پوشاندی و همان خطاکارم که از او درگذشتی و همان ناچیزم

الْقَلِيلُ الَّذِي كَثَّرْتَهُ، وَالْمُسْتَضْعَفُ الَّذِي نَصَرْتَهُ، وَ اَنَا الطَّرِيدُ الَّذِي

که بزرگم نمودی، و همان ناتوانم که یاریش فرمودی و همان رانده شده ام

اَوَيْتَهُ، اَنَا يَارَبَّ الَّذِي لَمْ اسْتَحْيِكَ فِي الْخَلَاءِ، وَلَمْ اِرَاقِبِكَ فِي الْمَلَأِ،

که پناهش دادی، پروردگارا من همانم که در خلوت از تو شرم نکرده و در میان مردم ملاحظه تو ننمودم،

اَنَا صَاحِبُ الدَّوَاهِي الْعُظْمَى اَنَا الَّذِي عَلَيَّ سَيِّدِهِ اجْتَرَى اَنَا الَّذِي

من دارای گرفتاریهای بزرگم، من همانم که بر آقا و سرورش گستاخی کرده است، من همانم که

عَصَيْتُ جَبَّارَ السَّمَاءِ، اَنَا الَّذِي اعْطَيْتُ عَلَيَّ مَعَاصِيَ الْجَلِيلِ الرَّشَاءِ، اَنَا

مقتدر آسمان [خدا] را نافرمانی کرده است، من همانم که بر نافرمانیهای بزرگم رشوه دادم، من همانم که

الَّذِي حِينَ بُشِّرْتُ بِهَا خَرَجْتُ إِلَيْهَا اسْعَى، اَنَا الَّذِي امْهَلْتَنِي فَمَا

وقتی به نافرمانیها بشارت داده می شدم به سوی آنها می شتافتم من همانم که مهلتش دادی

ارْعَوَيْتُ، وَسَتَرْتَ عَلَيَّ فَمَا اسْتَحْيَيْتُ، وَعَمِلْتُ بِالْمَعَاصِي فَتَعَدَّيْتُ،

ولی پشیمان نشدم، و مرا پوشاندی پس من شرم نکرده و نافرمانی نموده و از حد گذراندم،

وَاسْقَطْتَنِي مِنْ عَيْنِكَ فَمَا بِالَيْتُ، فَجِلْمِكَ امْهَلْتَنِي وَبِشْرِكَ سَتَرْتَنِي

و مرا از نظرت انداختی ولی اعتنا نکردم، پس به شکیباییت مهلتم دادی و به پرده پوشیت پوشاندی،

حَتَّىٰ كَانَتْكَ اغْفَلْتَنِي وَمِنْ عُقُوبَاتِ الْمَعَاصِي جَنَّبَنِي حَتَّىٰ كَانَتْكَ

تا اینکه گویا مرا نادیده گرفتی و از کیفر گناهان دورم ساختی، تا جایی که گویی

اسْتَحْيَيْتَنِي الْهَىٰ لَمْ اَعْصِكَ حِينَ عَصَيْتُكَ وَا نَا بِرُبُوبِيَّتِكَ جَا حِدُّ، وَلَا

تو از من شرم داری، ای معبود من در وقت نافرمانی منکر پروردگاریت نبوده و فرمانت را سبک نشمرده

بِأَمْرِكَ مُسْتَخِفُّ، وَلَا لِعُقُوبَتِكَ مُتَعَرِّضٌ، وَلَا لَوَعِيدِكَ مُتَهَاوِنٌ، لَكِنْ

و خود را در معرض کیفرت قرار نداده و به وعده ات بی توجه نبوده ام، بلکه

ص: ۷۲۷

خَطِيئَةُ عَرَضَتْ وَسَوَّلَتْ لِي نَفْسِي وَغَلَبَنِي هَوَايَ، وَاعَانَنِي عَلَيْهَا

اشتباهی بود که سر زد و دستخوش و سوسه های نفسم شدم و هوای نفسم بر من چیره شد و بیچارگی ام بر انجام آن مرا یاری کرد،

شَفَوْتِي وَغَرَّنِي سُرُوكَ الْمُرْخِي عَلَيَّ، فَقَدْ عَصَيْتُكَ وَخَالَفْتُكَ بِجُهْدِي

و پرده پوشیت مرا مغرور کرد، و تا می توانستم نافرمانی و مخالفت تو کردم،

فَالآنَ مِنْ عَذَابِكَ مَنْ يَسْتَنْفِذُنِي وَمِنْ أَيْدِي الْخُصَمَاءِ عَدَاً مَنْ

پس چه کسی اکنون مرا از عذاب تو و فردا از دست دشمنان نجات خواهد داد؟

يُخَلِّصُنِي وَبِحَبْلِ مَنْ اتَّصِلُ أَنْ أَنْتَ قَطَعْتَ حَبْلَكَ عَنِّي فَوَاسُؤَاتَا عَلِي

و به ریسمان چه کسی چنگ زنم اگر تو پیوندت را از من قطع کنی، پس وای از رسوایی

مَا أَحْصَى كِتَابُكَ مِنْ عَمَلِي الَّذِي لَوْلَا مَا أَرْجُو مِنْ كَرَمِكَ وَسَعِهِ

آنچه در صحیفه ات از اعمال من ثبت کرده ای، که اگر امیدم به بخشش و وسعت احسانت نبود

رَحْمَتِكَ، وَنَهَيْكَ أَيَّامَ عَنِ الْقُنُوطِ، لَقَنْطُتُ عِنْدَمَا اتَدَكَّرُهَا، يَا خَيْرَ مَنْ

و از ناامیدی منعم نکرده بودی به یقین در هنگام یادآوری آنها ناامید می شدم، ای بهترین

دَعَاهُ دَاعٍ، وَأَفْضَلَ مَنْ رَجَاهُ رَاجٍ، اللَّهُمَّ بِذِمَّةِ الْإِسْلَامِ اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ،

خواننده شده و ای برترین مایه امید، خدایا در پناه اسلام به تو متوسل شده

وَبِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ اعْتَمِدُ إِلَيْكَ، وَبِحُبِّي النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الْقُرَشِيِّ الْهَاشِمِيِّ

و به احترام قرآن بر تو توکل می کنم، و به دوستی پیامبر اُمّی قرشی هاشمی

الْعَرَبِيِّ التَّهَامِيِّ الْمَكِّيِّ الْمَدَنِيِّ، أَرْجُو الزُّلْفَةَ لَدَيْكَ، فَلَا تُوحِشِ

عربی تهامی مکی مدنی، امید جایگاهی نزد تو دارم، انس ایمانی مرا به

استیناس ایمانی وَلَا تَجْعَلْ ثَوَابِي ثَوَابَ مَنْ عَبَدَ سِوَاكَ، فَإِنَّ قَوْمًا

وحشت مبدل نکن، و پاداش مرا پاداش کسی که غیر تو را بندگی کرده قرار مده، چرا که گروهی

آمَنُوا بِالْإِسْتِثْمِ، لِيَحْقُقُوا بِهِ دِمَائَهُمْ، فَادْرَكُوا مَا أَمَلُوا، وَأَنَا آمَنَّا بِكَ

به زبان ایمان آوردند تا به واسطه اسلام خونشان را حفظ کنند پس به آنچه آرزو داشتند رسیدند، ولی ما به

بِالْإِسْتِثْمِ وَقُلُوبِنَا لِنَعْفُو عَنَّا، فَادْرَكْنَا مَا أَمَلْنَا، وَتَبَّتْ رَجَائِكَ فِي

زبان و دل به تو ایمان آوردیم تا از ما درگذری، پس ما را به آرزویمان برسان و امیدت را در

صُدُورِنَا، وَلَا تُرْغِ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ

دل ما پایدار نما و دلهایمان را بعد از آن که ما را هدایت کردی منحرف مگردان و از سوی خود رحمتی بر ما ببخش زیرا تو

أَنْتَ الْوَهَّابُ، فَوَعَزَّتْكَ لَوْ أَنْتَهَزْتَنِي مَا بَرِحْتُ مِنْ بَابِكَ، وَلَا كَفَفْتُ عَنْ

بخشنده ای، پس به عزّت سو گند اگر مرا از در گاهت برانی نخواهم رفت، و به خاطر بخشش و وسعت

تَمَلَّقِكَ، لِمَا أَلِهَمَّ قَلْبِي مِنَ الْمَعْرِفَةِ بِكَرَمِكَ، وَسَعَى رَحْمَتِكَ، أَلِي مَنْ

احسانت که بر دلم الهام شده از التماس به در گاهت دست بر نخواهم داشت،

يَذْهَبُ الْعَبْدُ أَلَّا إِلَى مَوْلَاهُ، وَالْي مَنْ يَلْتَجِي الْمَخْلُوقُ أَلَّا إِلَى خَالِقِهِ،

بنده جز آقا و مولایش به سوی که رود و مخلوق جز آفریدگارش به که پناه آورد،

الْهَى لَوْ قَرَنْتَنِي بِالْأَصْفَادِ، وَمَنْعَتَنِي سَيْبِكَ مِنْ بَيْنِ الْأَشْهَادِ، وَدَلَلَتْ

خدایا اگر مرا به غل و زنجیرها گرفتار سازی و عطایت را از میان بندگان، از من منع کنی

عَلَى فَضَائِحِي عُيُونَ الْعِبَادِ، وَآمَرْتَ بِي إِلَى النَّارِ، وَحُلَّتْ بَيْنِي وَبَيْنَ

و رسوائیهام را در مقابل چشم بندگان قرار دهی و مرا امر به دوزخ فرمایی و میان من و نیکوکاران فاصله اندازی،

الْأَبْرَارِ، مَا قَطَعْتَ رَجَائِي مِنْكَ، وَمَا صَرَفْتَ تَأْمِيلِي لِلْعَفْوِ عَنكَ، وَلَا

امیدم را از تو قطع نخواهم کرد، و دست از آرزوی عفو تو بر نخواهم داشت و

خَرَجَ حُبُّكَ مِنْ قَلْبِي أَنَا لَا أَنْسِي إِيَادِيكَ عِنْدِي وَسَتْرَكَ عَلَيَّ فِي دَارِ

محبتت از دلم بیرون نخواهد رفت، من دستگیریها و پرده پوشیهایت را در دنیا نسبت به خود فراموش نخواهم کرد

الدُّنْيَا، سَيِّدِي أَخْرَجَ حُبَّ الدُّنْيَا مِنْ قَلْبِي وَاجْمَعَ بَيْنِي وَبَيْنَ

ای آقا و سرورم دوستی دنیا را از دلم بیرون کن و مرا در جمع

الْمُصْطَفَى وَآلِهِ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ

پیامبر برگزیده و خاندان پاکش که برگزیدگان از آفریدگانت هستند و آخرین پیامبرت حضرت محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَنْقُلْنِي إِلَى دَرَجَةِ التَّوْبَةِ إِلَيْكَ، وَعَانِي بِالْبُكَاءِ عَلَى نَفْسِي

بر او و خاندانش باد- قرار ده و مرا به درجه بازگشت به سویت منتقل کن و مرا بر گریه به حال خودم یاری کن،

فَقَدْ أَفْنَيْتُ بِالتَّسْوِيفِ وَالْأَمَالَ عُمْرِي وَقَدْ نَزَلْتُ مَنْزِلَةَ الْأَيْسِينَ مِنْ

پس با تأخیر انداختن و آرزوهای دور و دراز، عمرم را تباه کردم، و به جایگاه ناامیدان از نیکی خودم تنزل کردم،

خَيْرِي فَمَنْ يَكُونُ اسْوَاءَ حَالًا مِنِّي اِنْ اَنَا نُقِلْتُ عَلَي مِثْلِ حَالِي اِلَى

پس چه کسی بد حال تر از من است، اگر با این حال به سوی گوری برده شوم

قَبْرِي لَمْ اَمْهَدُهُ لِرِزْقَتِي وَلَمْ اَفْرُشْهُ بِالْعَمَلِ الصَّالِحِ لِصُجْعَتِي وَمَالِي لَا

که آن را برای خوابیدنم آماده نکرده و با اعمال نیک برای آرمیدنم فروش نساخته ام، چرا

ص: ۷۲۹

ابُكِي وَلَا اذْرِي اِلَى مَا يَكُونُ مَصِيرِي وَارِي نَفْسِي تُخَادِعُنِي وَ اَيَّامِي

گریه نکنم در حالی که نمی دانم عاقبتم به کجا ختم می شود و نفسم مرا گول می زند و روزگار

تُخَاتِلُنِي وَقَدْ خَفَقَتْ عِنْدَ رَأْسِي اجْنِحَةُ الْمَوْتِ، فَمَالِي لَا ابُكِي ابُكِي

مرا می فریبد، و بالهای مرگ بالای سرم در حرکت است، پس چرا گریه نکنم؟ می گریم برای

لِخُرُوجِ نَفْسِي ابُكِي لِظُلْمَةِ قَبْرِي ابُكِي لِضَيْقِ لَحْدِي ابُكِي لِسُؤَالِ

جان دادن و تاریکی قبر و تنگی لحدم، می گریم برای پرسش

مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ اَيَّايَ، ابُكِي لِخُرُوجِي مِنْ قَبْرِي عَزِيَانًا ذَلِيلًا، حَامِلًا ثِقَلِي

نکیر و منکر از خودم، می گریم برای بیرون آمدنم از قبر در حالی که برهنه و خوارم و بار سنگین گناه را

عَلَى ظَهْرِي اَنْظُرُ مَرَّةً عَنِ يَمِينِي وَآخِرِي عَنِ شِمَالِي اِذِ الْخَلَائِقُ فِي

بر پشتم حمل می کنم، به چپ و راست می نگرم و مخلوقات را در

شَانٍ غَيْرِ شَانِي لِكُلِّ امْرِيٍّ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَانٌ يُغْنِيهِ، وَوُجُوهٌُ يَوْمَئِذٍ

وضعی غیر از وضع خود می یابم، در آن روز هر یک از آنها وضعی دارد که او را کاملاً به خود مشغول می سازد، چهره هایی

در آن روز

مُشْفَرَّةٌ، ضَاكَّةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ، وَوُجُوهٌُ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ، تَرَاهُهَا قَتْرَةٌ

گشاده و نورانی است، خندان و مسرور است و صورتهایی در آن روز غبارآلود است و دود و تاریکی و

وَذَلَّةٌ، سَيِّدِي عَلَيْكَ مُعَوْلِي وَمُعْتَمِدِي وَرَجَائِي وَتَوَكُّلِي وَبِرَحْمَتِكَ

خواری آنها را پوشانده است، ای آقا و سرورم تکیه گاه، اعتماد، امید و توکلم بر توست و به لطف و احسانت

تَعَلَّقِي تُصِيبُ بِرَحْمَتِكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَهْدِي بِكَرَامَتِكَ مَنْ تُحِبُّ، فَلَكَ

دل بسته ام، هر کسی را بخواهی به لطف و احسانت می رسانی و هر کسی را دوست داری به بزرگواریت هدایت می کنی،

پس به خاطر اینکه

الْحَمْدُ عَلَى مَا نَقَيْتَ مِنَ الشُّرُوكِ قَلْبِي وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى بَسْطِ لِسَانِي

دلم را از شرک پاک کرده و زبانم را گشودی ستایش از آن توست،

أَفَلِلسَانِي هَذَا الْكَلَّ اشْكُرْكَ، اَمْ بِغَايَةِ جُهْدِي فِي عَمَلِي اَرْضِيكَ، وَمَا

آیا با این زبان کند شکر تو گویم یا با نهایت کوشش در کردارم تو را

قَدَّرُ لِسَانِي يَا رَبِّ فِي جَنْبِ شُكْرِكَ، وَمَا قَدَّرُ عَمَلِي فِي جَنْبِ نِعْمِكَ

خشنود سازم؟ ای پروردگار من مقابل شکر تو زبانم چه ارزشی دارد و در مقابل نعمت و بخشش بر من عملم

وَاحْسَانِكَ اَللّٰهُ، اَلِهِي اِنَّ جُودَكَ بَسَطَ اَمَلِي وَشُكْرَكَ قَبَلَ عَمَلِي سَيِّدِي

چه ارزشی دارد ای معبود من براستی بخشش آرزویم را فزونی بخشیده و قدردانیت موجب پذیرش عملم گردیده است، ای

آقا و سرورم

ص: ۷۳۰

الْيَكِ رَغْبَتِي وَالْيَكِ رَهْبَتِي وَالْيَكِ تَأْمِيلِي وَقَدْ سَأَفَنِي الْيَكِ اَمَلِي

اشتیاق و هراس و آرزویم به سوی توست و آرزویم مرا به سوی تو کشانده است

وَعَلَيْكَ يَا وَاحِدِي عَكَفْتُ هِمَّتِي وَفِيمَا عِنْدَكَ انْبَسَطْتُ رَغْبَتِي وَلكَ

و ای یگانه من همتم به تو روی آورده، و به آنچه نزد توست اشتیاق فراوان یافته ام،

خَالِصُ رَجَائِي وَخَوْفِي وَبِكَ اِنْسَتُ مَحَبَّتِي وَالْيَكِ الْقَيْتُ بِيَدِي

و امید خالص و هراسم برای توست و دوستی و محبتم به تو خو گرفته و خود را به تو سپرده ام

وَبِحَبْلِ طَاعَتِكَ مَدَدْتُ رَهْبَتِي [يَا] مَوْلَايَ بِذِكْرِكَ عَاشَ قَلْبِي

و به ریسمان بندگیت هراسم را بسته ام ای آقا و سرورم دلم به یاد تو زنده گشته

وَبِمُنَاجَاةِكَ بَرَدْتُ اَلْمَ الْخَوْفِ عَنِّي فَيَا مَوْلَايَ وَيَا مُؤَمِّلِي وَيَا

و با راز و نیازت ترسم را تسکین می بخشم، پس ای مولا و آرزویم و ای

مُنْتَهَى سُؤْلِي فَرَّقُ بَيْنِي وَبَيْنَ ذَنْبِي الْمَانِعِ لِي مِنْ لُزُومِ طَاعَتِكَ، فَاِنَّمَا

نهایت خواسته ام، میان من و گناहانی که مانع ملازمت بندگی توست جدایی بیانداز، پس همانا

اسْأَلُكَ لِقَدِيمِ الرَّجَاءِ فِيكَ، وَعَظِيمِ الطَّمَعِ مِنْكَ، الَّذِي اَوْجَبْتُهُ عَلَيَّ

به خاطر امیدی که از پیش به تو دارم و میل فراوانم به تو می خوانمت، تویی که مهربانی

نَفْسِكَ مِنَ الرَّأْفَةِ وَالرَّحْمَةِ، فَالْأَمْرُ لَكَ، وَحَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ [۹۷۵]، وَالْحَلْقُ

و بخشش را بر خود واجب کرده ای پس فرمان به دست توست، که یگانه ای بی شریکی و همه آفریدگان

كُلُّهُمْ عِيَالُكَ وَفِي قَبْضَتِكَ، وَكُلُّ شَيْءٍ خَاضِعٌ لَكَ، تَبَارَكْتَ يَا رَبَّ

روزی خوار تو و در اختیار تواند، و همه چیز در برابرت فروتن است، پاک و منزهی ای پروردگار

الْعَالَمِينَ، اَللّٰهُ اِذَا انْقَطَعَتْ حُجَّتِي وَكَلَّ عَنْ جَوَابِكَ لِسَانِي

جهانیان، ای معبود من آن هنگام که دلیلم نارسا و زبانم از پاسخت گنگ و

وَطَاشَ عِنْدَ سُؤَالِكَ أَيَّايَ لُبِّي فَيَا عَظِيمَ رَجَائِي لَا تُخَيِّبْنِي إِذَا اشْتَدَّتْ

عقلم از جواب پرسشت قاصر است، بر من رحم کن، پس ای امید بزرگ من، در شدت درماندگی مرا ناامید مکن

فَاقْتِي وَلَا تَرُدَّنِي لِجَهْلِي وَلَا تَمْنَعْنِي لِإِقْلِهِ صَبْرِي أَعْطِنِي لِفَقْرِي

و به خاطر نادانیم مرا (از درگاهت) مران، و به خاطر کم طاقتیم محرومم نکن، بخاطر نیازم بر من ببخش

ص: ۷۳۱

وَإِزْحَمْنِي لِضَعْفِي سَيِّدِي عَلَيْكَ مُعْتَمِدِي وَمُعَوْلِي وَرَجَائِي وَتَوَكَّلِي

و به خاطر ناتوانیم بر من ترحم کن، ای آقای من، اعتماد، تکیه گاه، امید و توکلم بر توست

وَبِرَحْمَتِكَ تَعَلَّقِي وَبِفَنَائِكَ احْطُ رَحْلِي وَبِجُودِكَ أَقْصِدُ طَلِبَتِي

و دلبستگی ام به مهربانی توست، به درگاه تو روی آورده ام و به سبب بخشش حاجتم را عرضه داشته ام

وَبِكَرَمِكَ أَيُّ رَبِّ اسْتَفْتِحُ دُعَائِي وَلَدَيْكَ أَرْجُو فَاقْتِي [۹۷۶]، وَبِغِنَاكَ اجْبُرْ

و به بزرگواریت ای پروردگارم دعایم را شروع می کنم، نزد تو امید رفع درماندگی ام را دارم و به توانگریت نیازم

عَيْلَتِي وَتَحْتَ ظِلِّ عَفْوِكَ قِيَامِي وَالِي جُودِكَ وَكَرَمِكَ ارْفَعْ بَصْرِي

را جبران می کنم و در سایه گذشت ایستاده ام و چشم به بخشش و لطف تو دارم،

وَالِي مَعْرُوفِكَ اَدِيمُ نَظْرِي فَلَا تُحْرِقْنِي بِالنَّارِ وَأَنْتَ مَوْضِعُ اَمَلِي وَلَا

و به احسانت چشم دوخته ام، پس مرا به آتش مسوزان در حالی که تویی محل آرزوی من،

تُشْكِنِي الْهَوَايَةَ فَانْكَ قُوَّةُ عَيْنِي يَا سَيِّدِي لَا تُكْذِبْ ظَنِّي بِاِحْسَانِكَ

و مرا در دوزخ جای مده که تویی روشنی چشم من، ای آقا و سرورم، گمانم را به لطف و احسانت

وَمَعْرُوفِكَ فَانْكَ نِيتِي وَلَا تَحْرِمْ نِي تَوَابِكَ فَانْكَ الْعَارِفُ بِفَقْرِي الْهِي

دروغ بیندار زیرا که تو مورد اعتماد منی، و مرا از پاداشت محروم مکن که تو به نیازم آگاهی، ای معبود من

أَنْ كَانَ قَدْ دَنَا اجْلِي وَلَمْ يُقَرِّبْنِي مِنْكَ عَمَلِي فَقَدْ جَعَلْتُ الْإِعْتِرَافَ

اگر مرگم نزدیک شده و عملم مرا به تو نزدیک نکرده، اعتراف به گناهم را وسیله

الْيَكُ بِذَنْبِي وَسَأَلُ عَلَيَّ الْهِي أَنْ عَفَوْتَ فَمَنْ أَوْلَى مِنْكَ بِالْعَفْوِ (۱)، وَأَنْ

عذرم قرار می دهم ای معبود من، اگر در گذری پس کیست سزاوارتر از تو در عفو و اگر

عَذَّبْتَ فَمَنْ أَعْدَلُ مِنْكَ فِي الْحُكْمِ، ارْحَمْ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا غُرْبَتِي وَعِنْدَ

عذاب کنی پس کیست عادل تر از تو در حکمرانی، در این دنیا بر غریبی ام و در هنگام

الْمَوْتِ كُرْبَتِي وَفِي الْقَبْرِ وَخَدَتِي وَفِي اللَّحْدِ وَخَشْتِي وَإِذَا نُشِرْتُ

مرگ بر اندوهم و در گور بر تنهاییم و در لحد بر ترسم، و در زمانی که برای حساب در مقابله

لِلْحِسَابِ بَيْنَ يَدَيْكَ ذُلٌّ مَوْقِفِي وَاعْفِرْ لِي مَا خَفِيَ عَلَيَّ الْآدَمِيِّينَ مِنْ

حاضر شدم بر پستی جایگاهم رحم کن، و ببخش بر من اعمالی را که بر انسانها پوشیده مانده

ص: ۷۳۲

۱- [۹۷۷] کلمه «بالعفو» در اقبال آمده است.

عَمَلِي وَإِدْمَ لِي مَا بِهِ سَتَرْتَنِي وَارْحَمْنِي صَرِيحاً عَلَى الْفِرَاشِ تُقَلِّبْنِي

و پیوسته مرا بپوشان و در حالی که در بستر افتاده ام و دوستان مرا جابجا می کنند

أَيْدِي أَحِبَّتِي وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ مَمْدُوداً عَلَى الْمُعْتَسِلِ يُقَلِّبْنِي صَالِح

بر من رحم کن، و در حالی که در محلّ غسل دراز کشیده ام و همسایگان نیکم مرا (برای غسل) جابجا می کنند

جِيرَتِي وَتَحَنَّنْ عَلَيَّ مَحْمُولاً قَدْ تَنَاوَلَ الْأَقْرَبَاءُ اطْرَافَ جَنَازَتِي

بر من لطف نما، و در حالی که دوستان اطراف جنازه ام را گرفته

وَجُدْ عَلَيَّ مُنْقُولاً قَدْ نَزَلَتْ بِكَ وَحِيداً فِي حُفْرَتِي وَارْحَمْ فِي ذَلِكَ

و حمل می کنند بر من رحم کن، و در حالی که به تنهایی در میان قبر به سوی تو منتقل می شوم بر من ببخش،

الْبَيْتِ الْجَدِيدِ غُرْبَتِي حَتَّى لَا اسْتَأْنِسَ بِغَيْرِكَ، يَا سَيِّدِي أَنْ وَكَلْتَنِي إِلَى

و در این خانه جدید بر غریبیم رحم کن، تا با غیر تو انس نگیرم، ای آقا و سرورم اگر مرا به

نَفْسِي هَلَكْتُ، سَيِّدِي فَبِمَنْ اسْتَعِيْتُ أَنْ لَمْ تُقَلِّبْنِي عَثْرَتِي فَالِي مَنْ أَفْرَعُ

خودم واگذاری هلاک شوم، ای آقا و سرورم پس اگر تو لغزشم را نادیده نگیری از که کمک گیرم

أَنْ فَقَدْتُ عِنَايَتَكَ فِي ضَجْعَتِي وَالِي مَنْ التَّجِيُّ أَنْ لَمْ تُنَفِّسْ كُرْبَتِي

پس اگر عنایت و توجهت را در گور از دست دهم به که پناه برم، و اگر گرفتاریم را حل نکنی به که روی آورم،

سَيِّدِي مَنْ لِي وَمَنْ يَرْحَمْنِي أَنْ لَمْ تَرْحَمْنِي وَفَضَّلَ مَنْ أَوْمَلُ أَنْ

ای آقا و سرورم اگر بر من رحم نکنی من که را دارم و که بر من رحم می کند،

عَدِمْتُ فَضْلَكَ يَوْمَ فَاقَتِي وَالِي مِنَ الْفِرَارِ مِنَ الذُّنُوبِ إِذَا انْقَضَى اجْلِي

اگر لطف تو را در روز نیاز از دست دهم لطف چه کسی را آرزو کنم و اگر عمرم به پایان رسد از گناهانم به سوی که بگریزم،

سَيِّدِي لَا تُعَذِّبْنِي وَ اَنَا ارْجُوكَ، الْهِيَ حَقُّ رَجَائِي وَأَمِنْ خَوْفِي فَانْ

ای آقا و سرورم، در حالی که به تو امید دارم مرا عذاب نکن، ای معبود من امیدم را محقق و ترسم را ایمن گردان، پس به یقین

كَثْرَةَ ذُنُوبِي لَا أَرْجُو فِيهَا إِلَّا عَفْوَكَ، سَيِّدِي اِنَّا اسْتُلِّكَ مَا لَا اسْتَحِقُّ،

جز عفو تو امیدی برای گناهان فراوانم ندارم، ای آقا و سرورم از تو می خواهم چیزی را که شایسته آن نیستم،

وَإِنَّ أَهْلَ التَّقْوَىٰ وَاهْلَ الْمَغْفِرَةِ، فَاعْفِرْ لِي وَالْبِسْنِي مِنْ نَظَرِكَ

در حالی که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی، پس مرا بیامرز و از نزد خودت لباسی را که

ثَوْبًا يُغَطِّي عَلَيَّ التَّبَعَاتِ، وَتَغْفِرْهَا لِي وَلَا اطالِبُ بِهَا، إِنَّكَ ذُو مَنْ قَدِيمٍ،

بدیها را بپوشاند بر من بپوشان و آنها را بر من بیامرز تا بر آنها مؤاخذه نشوم، چرا که تو صاحب نعمت دیرینه

وَصَفْحٍ عَظِيمٍ، وَتَجَاوُزٍ كَرِيمٍ، اَلْهَى اَنْتَ الَّذِى تُفِيضُ سَيِّئَكَ عَلٰى مَنْ لَا

و چشم پوشی بزرگ و گذشت بزرگوارانه ای، ای معبود من تویی که نعمت بر کسی که از تو درخواست نکند

يَسْأَلُكَ، وَعَلَى الْجَاهِدِينَ بِرُبُوبِيَّتِكَ، فَكَيْفَ سَيِّدِي بِمَنْ سَأَلَكَ وَائْتَنَ

و بر منکرین پروردگاریت سرازیر است، پس چه رسد ای آقای من به کسی که از تو درخواست کرده

اِنَّ الْخَلْقَ لَكَ، وَالْأَمْرَ إِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، سَيِّدِي

و یقین دارد که آفرینش و تدبیر امور به دست توست و پاک و منزهی ای پروردگار جهانیان، ای آقا و سرورم

عَبْدُكَ بِبَابِكَ، اِقَامَتُهُ الْخِصَاصَهُ بَيْنَ يَدَيْكَ، يَقْرَعُ بَابَ احْسَانِكَ

بنده ات به درگاهت آمده و تنگدستی، مرا برابرت نگه داشته باب احسانت را با دعای خود می گویم،

بِدُعَائِهِ [۹۷۸]، فَلَا تُعْرِضْ بَوَجْهِكَ الْكَرِيمِ عَنِّي وَاقْبَلْ مِنِّي مَا اَقُولُ، فَقَدْ

پس نظر بزرگوارانه ات را از من باز نگردان و آنچه می گویم اجابت فرما

دَعْوَتِكَ بِهَذَا الدُّعَاءِ، وَ اَنَا ارْجُو اَنْ لَا تَرُدَّنِي مَعْرِفَةَ مِنِّي بِرَأْفَتِكَ

پس تو را با این دعا می خوانم در حالی که امیدوارم به خاطر شناختی که از مهربانی و لطف تو دارم مرا دست خالی باز

نگردانی

وَرَحْمَتِكَ، اَلْهَى اَنْتَ الَّذِى لَا يُحْفِيكَ سَائِلٌ، وَلَا يَنْقُصُكَ نَائِلٌ، اَنْتَ كَمَا

ای معبود من تویی که سؤال کننده ای سؤال پیچت نکند و بخشش و احسان چیزی از تو نکاهد، تو آنچنانی

تَقُولُ وَفَوْقَ مَا نَقُولُ، اَللّٰهُمَّ اِنِّى اسْأَلُكَ صَبْرًا جَمِيْلًا، وَفَرَجًا قَرِيْبًا،

که می گویی و برتر از آنی که ما می گوئیم، خدایا از تو شکیبایی نیکو، گشایش نزدیک،

وَقَوْلًا صَادِقًا، وَاجْرًا عَظِيْمًا، اسْأَلُكَ يَا رَبِّ مِنَ الْخَيْرِ كُلِّهِ، مَا عَلِمْتُ

گفتار راست و پاداشی بزرگ می خواهم، ای پروردگار من از تو تمامی نیکیهها، آنچه را که می دانم

مِنْهُ وَمَا لَمْ اَعْلَمْ، اسْأَلُكَ اَللّٰهُمَّ مِنْ خَيْرٍ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ،

و آنچه را که نمی دانم خواهانم، خدایا از تو می خواهم بهترین چیزی را که بندگان صالحت از تو خواسته اند،

يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ، وَاجْوَدَ مَنْ اَعْطِيَ اَعْطِنِي سُؤْلِي فِي نَفْسِي وَاهْلِي

ای بهترین درخواست شده و بخشنده ترین بخشنندگان، درخواستم را در مورد خود، خانواده

وَ الْوَالِدِيَّ وَ الْوَالِدِيَّ وَ اَهْلِي حُزْنَتِي وَ اِخْوَانِي فِيكَ، وَ ارْغِدْ عَيْشِي وَ اَظْهِرْ

پدر و مادر، بستگان و برادران دینم بر آور، و زندگانیم را شادمان گردان،

ص: ۷۳۴

مُرَوَّتِي وَأَصْلِحَ جَمِيعَ أحوَالِي وَأَجْعَلْنِي مِمَّنْ أَطَلَّتْ عُمْرَهُ، وَحَسَّنَتْ

جوانمردیم را ظاهر کن و تمامی حالاتم را نیکو گردان، و مرا از کسانی قرار ده که عمرشان را طولانی و کردارشان را نیکو،

عَمَلَهُ، وَأَتَمَمْتَ عَلَيْهِ نِعْمَتَكَ، وَرَضِيتَ عَنْهُ، وَاحْيَيْتَهُ حَيَاةً طَيِّبَةً فِي

و نعمت را به آنها کامل کرده و از آنها خوشنودی و زندگانی پاکیزه

ادْوَمِ السُّرُورِ، وَاسْبِغِ الْكِرَامَةِ، وَأَتِمِّ الْعَيْشِ، إِنَّكَ تَفْعَلُ مَا تَشَاءُ، وَلَا

همراه با شادی پایدار و بزرگواری گسترده و زندگانی کامل به آنها ارزانی داشته ای، زیرا تویی که هر چه خواهی انجام دهی

يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ خُصَّنِي مِنْكَ بِخَاصَّةِ ذِكْرِكَ، وَلَا تَجْعَلْ

و آنچه که دیگران خواهند انجام ندهی، خدایا توجه خاصت را مخصوص من گردان، و آنچه را که به

شَيْئاً مِمَّا اتَّقَرَّبُ بِهِ فِي آثَاءِ اللَّيْلِ وَأَطْرَافِ النَّهَارِ رِيَاءً وَلَا سُمْعَةً، وَلَا

وسیله آن در طول شب و روز به تو تقرب می جویم، از روی ریا، خودپسندی

إِشْرَاءً وَلَا بَطْرًا، وَأَجْعَلْنِي لَكَ مِنَ الْخَاشِعِينَ، اللَّهُمَّ اعْظِنِي السُّعَةَ فِي

خود بزرگ بینی و خودبینی قرار مده، و مرا از فروتنان در برابرت قرار ده، خدایا وسعت روزی،

الرِّزْقِ، وَالْأَمْنَ فِي الْوَطَنِ، وَقُرَّةَ الْعَيْنِ فِي الْأَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَالِدِ،

امتیت در وطن و روشنی چشم در خانواده و مال و فرزند

وَالْمَقَامَ فِي نِعْمِكَ عِنْدِي وَالصَّحَّةَ فِي الْجِسْمِ، وَالْقُوَّةَ فِي الْبَدَنِ،

و ماندگاری نعمتهایت و سلامتی و نیرو در بدن

وَالسَّلَامَةَ فِي الدِّينِ، وَاسْتَعْمِلْنِي بِطَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ، مُحَمَّدٍ

و سلامتی دین به من ارزانی دار، و مرا مادامی که زنده ام به پیروی از خود و فرستاده ات حضرت محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ أَبَدًا مَا اسْتَعْمَرْتَنِي وَأَجْعَلْنِي مِنْ أَوْفَرِ عِبَادِكَ عِنْدَكَ

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- همیشه مشغول دار، و مرا از بندگانی قرار ده که در

نَصِيًّا فِي كُلِّ خَيْرٍ أَنْزَلْتُهُ، وَتُنزِلُهُ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ، فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَمَا

هر خیری که فرو می فرستی بیشترین سهم را دارند، خیرهایی که در ماه رمضان در شب قدر نازل می کنی و آنچه که

أَنْتَ مُنْزِلُهُ فِي كُلِّ سَنَةٍ مِنْ رَحْمَةٍ تَنْشُرُهَا، وَعَافِيَةٍ تُبْسِطُهَا، وَبَلِيَّةٍ

تو در هر سال از رحمت می گسترانی و سلامتی که (بر بندگان) می پوشانی و بلاهایی که

تَدْفَعُهَا، وَحَسَنَاتٍ تَتَقَبَّلُهَا، وَسَيِّئَاتٍ تَتَجَاوَزُ عَنْهَا، وَأَرْزُقُنِي حَجَّ بَيْتِكَ

دفع می کنی و نیکیهایی که می پذیری و گناہانی که می آمرزی، و حج خانه ات را در

ص: ۷۳۵

الْحَرَامِ، فِي عَامِي هَذَا وَفِي كُلِّ عَامٍ، وَأَرْزُقْنِي رِزْقًا وَاسِعًا مِنْ فَضْلِكَ

این سال و در هر سال روزیم گردان و از لطف گسترده ات روزی فراوان نصیبم نما،

الْوَاسِعِ، وَاصْرِفْ عَنِّي يَا سَيِّدِي الْأَسْوَأَاءِ، وَأَقْضِ عَنِّي الدَّيْنَ

و بديها را از من دور گردان ای آقا و سرورم بديها و مظلوم را ادا کن

وَالظُّلَمَاتِ، حَتَّى لَا آتَاذِي بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَخُذْ عَنِّي بِاشْمَاعِ

تا به واسطه آنها ناراحت نشوم و گوش

وَابْصَارِ اَعْدَائِي وَحُسَادِي وَالْبَاغِينَ عَلَيَّ، وَأَنْصُرْنِي عَلَيْهِمْ، وَقَرِّ

و چشم دشمنان و حسودان و ظلم کنندگان بر من را بگیر و مرا بر آنها یاری کن

عَيْنِي وَفَرِّحْ قَلْبِي وَاجْعَلْ لِي مِنْ هَمِّي وَكَرْبِي فَرَجًا وَمَخْرَجًا،

و چشمم را روشن و قلبم را شاد گردان و برای غم و غصه ام گشایش و محل خروجی قرار ده،

وَاجْعَلْ مَنْ ارَادَنِي بِسُوءٍ مِنْ جَمِيعِ خَلْقِكَ تَحْتَ قَدَمَيَّ، وَاكْفِنِي شَرَّ

و هر کس از میان آفریدگانت قصد سوئی نسبت به من دارد زیر پاهایم قرار ده، و شر

الشَّيْطَانِ وَشَرِّ السُّلْطَانِ وَسَيِّئَاتِ عَمَلِي وَطَهَّرْنِي مِنَ الذُّنُوبِ كُلِّهَا،

شیطان و سلطان و گناهانم را از من بازگردان، و مرا از تمامی گناهان پاک گردان،

وَاجِرْنِي مِنَ النَّارِ بَعْوِكَ، وَادْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَرَوِّجْنِي مِنَ

و مرا به گذشتت از آتش دوزخ پناه ده و به لطف در بهشت داخل کن و به احسانت

الْحُورِ الْعِينِ بِفَضْلِكَ، وَالْحَقْنِي بِأَوْلِيَاءِكَ الصَّالِحِينَ، مُحَمَّدٍ وَآلِهِ

از حورالعین به همسریم درآور، و مرا به بندگان شایسته ات ملحق کن، همان محمد و خاندان

الْأَبْرَارِ، الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِمْ وَعَلَى اجْسَادِهِمْ

نیک، پاک پاکیزه و برگزیده اش که درود تو بر آنها و بدنهای و

وَأَرْوَاهِهِمْ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، اَللّٰهُمَّ وَسِّدْ يَ وَعِزَّتِكَ وَجَلَالِكَ لَيْسُ

ارواح پاکشان باد و رحمت و برکات خدا بر آنان باد ای معبود من و ای آقا و سرورم به عزّت و شکوهت سوگند که

طَلَبْتَنِي بِذُنُوبِي لِطَالِبِنِكَ بِعَفْوِكَ، وَلَيْسُ طَالِبْتَنِي بِلُؤْمِي لِطَالِبِنِكَ

اگر مرا بر گناهانم باز خواست کنی از تو عفو تو را می طلبم و اگر مرا به فرومایگیم مؤاخذه کنی، من از تو

بِكْرَمِكَ، وَلَيْسُ ادْخَلْتَنِي النَّارَ لِأَخْبِرَنَّ أَهْلَ النَّارِ بِحُبِّي لَكَ، اَللّٰهُمَّ

جوانمردیت را می خواهم، و اگر مرا در دوزخ داخل کنی، اهل دوزخ را از محبتم به تو آگاه می کنم ای معبود من

ص: ۷۳۶

وَسَيِّدِي اِنْ كُنْتَ لَا تَغْفِرُ اِلَّا لِاَوْلِيَائِكَ وَاَهْلِ طَاعَتِكَ، فَالِي مَنْ يَفْزَعُ

و ای آقا و سرورم اگر تنها دوستان و پیروانت را بیامرزی پس گنهکاران به چه

الْمُذْنِبُونَ، وَاِنْ كُنْتَ لَا تُكْرِمُ اِلَّا اَهْلَ الْوَفَاءِ بِكَ، فَبِمَنْ يَسْتَعِيْثُ

کسی پناه برند و اگر جز وفاداران به خودت را گرامی نداری، پس بدکاران از چه

الْمُشِيْتُونَ، اَلِهِيَ اِنْ اَدْخَلْتَنِي النَّارَ فَفِي ذَلِكِ سُرُوْرٌ عَدُوْكَ، وَاِنْ

کسی کمک خواهند، ای معبود من اگر مرا داخل دوزخ کنی موجب خوشحالی دشمن توست و اگر

اَدْخَلْتَنِي الْجَنَّةَ فَفِي ذَلِكِ سُرُوْرٌ نَبِيِّكَ، وَاَنَا وَاللَّهِ اَعْلَمُ اَنْ سُرُوْرَ نَبِيِّكَ

مرا داخل بهشت کنی موجب خرسندی پیامبر توست، به خدا سوگند، می دانم که خرسندی پیامبرت را

اَحَبُّ اِلَيْكَ مِنْ سُرُوْرِ عَدُوْكَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَسْئَلُكَ اَنْ تَمَلِّاْ قَلْبِيْ حُبًّا لِّكَ،

بیش از خرسندی دشمنت دوست داری، خدایا از تو می خواهم که دلم را از محبت

وَحَشِيَّتِهِ مِنْكَ، وَتَصَدِّقًا بِكِتَابِكَ [۹۷۹]، وَاِيْمَانًا بِكَ، وَفَرَقًا مِنْكَ، وَشَوْقًا اِلَيْكَ،

و بیم خودت و تصدیق کتابت و ایمان وترس و علاقمندی به خودت پر کنی

يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ، حَبِّبْ اِلَيَّ لِقَائَكَ وَاَحْبِبْ لِقَائِيْ وَاَجْعَلْ لِيْ فِي

ای صاحب جلال و بزرگواری، دیدارت را برای من خوشایند گردان و دیدارم را خوشایند بدار و برای من در

لِقَائِكَ الرَّاحَةَ وَالْفَرَجَ وَالْكَرَامَةَ، اَللّٰهُمَّ اَلْحِقْنِيْ بِصَالِحِ مَنْ مَضَى

دیدارت آسایش و گشایش و بزرگواری قرار ده، خدایا مرا به نیکوکاران از گذشتگان ملحق کن

وَاَجْعَلْنِيْ مِنْ صَالِحِ مَنْ بَقِيَ، وَخُذْ بِيْ سَبِيْلَ الصّٰلِحِيْنَ، وَاَعِنِّيْ عَلَيَّ

و مرا از نیکوکارانی که مانده اند قرار ده و مرا به راه شایستگان ببر و مرا بر (غلبه بر)

نَفْسِيْ بِمَا تُعِيْنُ بِهِ الصّٰلِحِيْنَ عَلَيَّ اَنْفُسِهِمْ، وَاخْتِمْ عَمَلِيْ بِاِحْسِنِهِ،

نفسم یاری کن همان گونه که نیکوکاران را (بر غلبه) بر نفسشان یاری دادی و عملم را با نیکوترینش پایان ده،

وَاجْعَلْ ثَوَابِي مِنْهُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَاعِنِّي عَلَى صَالِحِ مَا أُعْطَيْتَنِي

و پاداشم را از جانب خود به لطف و رحمت بهشت قرار ده، و مرا بر (بکارگیری) نعمتهای شایسته ات یاری ده

وَتُبِّئَنِي يَا رَبِّ، وَلَا تَرُدَّنِي فِي سُوءِ اسْتِنْقَدْتَنِي مِنْهُ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ،

و پایدار بدار، ای پروردگار من، و مرا به بدیهایی که از آن رهایی بخشیدی بازگردان ای پروردگار جهانیان،

ص: ۷۳۷

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئلكَ ايماناً لا اَجَلَ لَهُ دُونَ لِقَائِكَ، اِحِينِي ما اَحْيَيْتَنِي عَلَيْهِ،

خدایا از تو ایمانی می خواهم که پایانش دیدار تو باشد، مادامی که زنده ام با ایمان زنده بدار

وَتَوَفَّنِي اِذَا تَوَفَّيْتَنِي عَلَيْهِ، وَاَبْعَثْنِي اِذَا بَعَثْتَنِي عَلَيْهِ، وَاَبْرِءْ قَلْبِي مِنْ

و در زمان مردنم با ایمان بمیران، و در زمان برانگیختن با ایمان برانگیز و دلم را از

الرِّيَاءِ وَالشُّكِّ وَالسُّمُوعِ فِي دِينِكَ، حَتَّى يَكُونَ عَمَلِي خَالِصاً لَكَ،

ریا و تردید و سمعه در دین پاک بدار تا عملم فقط برای تو باشد،

اللَّهُمَّ اعْطِنِي بَصِيرَةً فِي دِينِكَ، وَفَهْمًا فِي حُكْمِكَ، وَفِقْهًا فِي عِلْمِكَ،

خدایا به من بینایی در دینت و درک فرمانت و شناخت دانشت

وَكَفْلَيْنِ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَوَرَعًا يَحْجُزُنِي عَنْ مَعَاصِيكَ، وَيَبَيِّضُ وَجْهِي

و رحمت مضاعفت و پرهیزگاری که مرا از نافرمانیت باز دارد عطا فرما و چهره ام را به نور خود نورانی گردان،

بُنُورِكَ، وَاجْعَلْ رَغْبَتِي فِيمَا عِنْدَكَ، وَتَوَفَّنِي فِي سَبِيلِكَ، وَعَلَى مَلِّهِ

و اشتیاقم را به آنچه نزد توست قرار ده و مرا در راه خود و بر آیین

رَسُولِكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْفَسَلِ،

فرستاده ات- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بمیران، خدایا به تو پناه می برم از تنبلی و سستی

وَالهُمِّ وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَالْعَفْلَةِ وَالْقَسْوَةِ (۱) وَالْمَسْكَنَةِ، وَالْفَقْرِ وَالْفَاقَةَ

و اندوه و ترس و تنگ نظری و بی خبری و سنگدلی و بیچارگی و نداری و درماندگی

وَ كُلِّ بَلِيَّةٍ، وَالْفَوَاحِشِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ، وَاعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا

و هر گرفتاری و کارهای زشت آشکار و پنهان، و به تو پناه می برم از نفسی که

تَقْنَعُ، وَبَطْنٍ لَا يَشْبَعُ، وَقَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَدُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ، وَعَمَلٍ لَا يُنْفَعُ،

قانع نشود و شکمی که سیر نگردد و دلی که (در برابر) خاشع نیست و دعایی که پذیرفته نشود و عملی که سود نبخشد

وَأَعُوذُ بِكَ يَا رَبِّ عَلَى نَفْسِي وَدِينِي وَمَالِي وَعَلَى جَمِيعِ مَا رَزَقْتَنِي

و ای پروردگار من از شر شیطان رانده شده بر نفس و دین و مال و بر همه آنچه به من روزی کرده ای

مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَا يُجِيرُنِي مِنْكَ

به تو پناه می برم، چرا که تو شنوا و دانایی؛ خدایا کسی مرا از (عقوبت) تو

ص: ۷۳۸

۱- [۹۸۰] در مصباح المتهجد «والقسوه و الذله» آمده است.

احدٌ، وَلَا اجِدُ مِنْ دُونِكَ مُلْتَحِداً، فَلَا تَجْعَلْ نَفْسِي فِي شَيْءٍ مِنْ عَذَابِكَ،

پناه ندهد و جز تو پناهگاهی ندارم، پس در عذابت قرارم نده

وَلَا تُزِدْنِي بِهَلَاكِهِ، وَلَا تُزِدْنِي بِعَذَابِ الْيَمِّ، اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي وَاعْلِ

و مرا به نابودی و عقوبت دردناک باز مگردان، خدایا از من بپذیر و یادم را

ذِكْرِي وَارْفَعْ دَرَجَتِي وَحُطِّ وِزْرِي وَلَا تَذْكَرْنِي بِخَطِيئَتِي وَاجْعَلْ

والا گردان و رتبه ام را بالا بر و بار گناهم را فرو ریز، و مرا با اشتباهم یاد مکن، و

ثَوَابَ مَجْلِسِي وَثَوَابَ مَنْطِقِي وَثَوَابَ دُعَائِي رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ،

پاداش این مجلس و گفتار و دعایم را رضایتت و بهشت قرار ده و

وَاعْطِنِي يَا رَبِّ جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ، وَزِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ، اِنِّي الْيَكْرُورُ يَا

ای پروردگار من آنچه از تو خواستم به من ارزانی دار واز لطف و کرمت بر من بیافزا چرا که من مشتاق توام ای

رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اِنَّكَ اَنْزَلْتَ فِي كِتَابِكَ اَنْ نَعْفُو عَمَّنْ ظَلَمْنَا، وَ قَدْ

پروردگار جهانیان، خدایا به یقین تو در کتابت نازل کردی که از کسانی که به ما ظلم کرده اند درگذریم و

ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا فَاعْفُ عَنَّا، فَانَّكَ اَوْلَىٰ بِذَلِكِ مِنَّا، وَامْرَتَنَا اِنْ لَا نَزِدَّ سَائِلًا

ما به خود ستم کرده ایم پس از ما درگذر چرا که تو از ما به آن سزاوارتری و امر فرمودی به ما که درخواست کننده ای را از

عَنْ اَبَوَانَا، وَقَدْ جِئْتُكَ سَائِلًا فَلَا تُزِدْنِي اِلَّا بِقَضَاءِ حَاجَتِي وَامْرَتَنَا

پیش خود نرانیم من نیز به حال درخواست به درگاہت آمده ام پس مرا جز با حاجت بر آورده شده باز مگردان و ما را

بِالْاِحْسَانِ اِلَىٰ مَا مَلَكَتْ اَيْمَانُنَا، وَنَحْنُ اِرْقَاءُكَ فَاعْتِقْ رِقَابَنَا مِنَ النَّارِ،

به نیکی در حق زبردستان امر فرمودی، ما نیز بندگان تویم، پس ما را از آتش رهایی بخش،

يَا مَفْرَعِي عِنْدَ كُرْبَتِي وَيَا غَوْثِي عِنْدَ شِدَّتِي الْيَكْرُورُ، وَبِكَ

ای پناه من به هنگام گرفتاری و ای فریادرس من در هنگام سختی به درگاہت پناه آورده و

اسْتَعْتُ وَلِدْتُ، لَا الْوُدَّ بِسِوَاكَ، وَلَا اَطْلُبُ الْفَرْجَ اِلَّا مِنْكَ [۹۸۱]، فَاغْنِنِي

کمک می طلبم و از غیر تو کمک نمی طلبم و جز از تو گشایش نمی خواهم، پس به فریادم برس

وَفَرِّجْ عَنِّي يَا مَنْ يَفُكُّ الْاَسِيرَ (۱)، وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ، اَقْبِلْ مِنِّي الْيَسِيرَ،

و مرا رهایی بخش ای کسی که اسیر را آزاد کنی و از گناهان فراوان درگذری، این (اطاعت) کم را از من بپذیر،

ص: ۷۳۹

۱- [۹۸۲] در مصباح و اقبال « يَا مَنْ يَفُكُّ الْيَسِيرَ » آمده است.

وَاعْفُ عَنِّي الْكَثِيرَ، إِنَّكَ أَنْتَ الرَّحِيمُ الْغَفُورُ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسئَلُكَ إِيمَانًا

و از گناهان فراوانم در گذر، چرا که تو مهربان و آمرزنده ای، خدایا ایمانی از تو می خواهم که

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَيَقِينًا صَادِقًا حَتَّىٰ اعْلَمَ أَنَّهُ لَنْ يُصِيبَنِي إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِي

دلم همراه او باشد و یقین صادقی که بدانم جز آنچه تو مقدر کرده ای به من نخواهد رسید

وَرَضْنِي مِنَ الْعَيْشِ بِمَا قَسَمْتَ لِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و مرا به آنچه در زندگی برایم مقدر کرده ای خوشنود گردان، ای مهربان ترین مهربانان.

۵- مختصرترین دعای سحر (دعای بسیار پر محتوا)

يَا مَفْرَعِي عِنْدَ كُرْبَتِي وَيَا غَوْثِي عِنْدَ شِدَّتِي الْيُكَّ فَرَعْتُ، وَبِكَ

ای پناه من به هنگام گرفتاری، و ای فریادرسم در هنگام سختی، به درگاہت پناه آورده و

اسْتَعْتُتُ، وَبِكَ لُدْتُ، لَا أَلُوذُ بِسِوَاكَ، وَلَا أَطْلُبُ الْفَرَجَ إِلَّا مِنْكَ، فَاعْثِنِي

کمک می طلبم و به تو متوسل شده و از غیر تو کمک نمی طلبم و جز از تو گشایش نمی خواهم پس به فریادم برس

وَ فَرِّجْ عَنِّي يَا مَنْ يَقْبَلُ الْيُسِيرَ، وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ، أَقْبَلْ مِنِّي الْيُسِيرَ،

و مرا رهایی بخش، ای کسی که اعمال کم را پذیرفته و از گناهان فراوان در گذری، این (طاعت) کم را از من بپذیر

وَاعْفُ عَنِّي الْكَثِيرَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسئَلُكَ إِيمَانًا

و از گناهان فراوانم در گذر، چرا که تو آمرزنده و مهربانی، خدایا ایمانی از تو می خواهم

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَيَقِينًا حَتَّىٰ اعْلَمَ أَنَّهُ لَنْ يُصِيبَنِي إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِي

که دلم همراه او باشد و یقینی که بدانم جز آنچه تو مقدر کرده ای به من نخواهد رسید

وَرَضْنِي مِنَ الْعَيْشِ بِمَا قَسَمْتَ لِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا عُدَّتِي فِي

و مرا به آنچه در زندگی برایم مقدر نموده ای خوشنود گردان ای مهربان ترین مهربانان، ای ذخیره من در

كُرْبَتِي وَيَا صَاحِبِي فِي شِدَّتِي وَيَا وَلِيِّي فِي نِعْمَتِي وَيَا غَايَتِي فِي

گرفتاری و ای همدم من در سختی، و ای صاحب نعمت من و ای نهایت

رَعْبَتِي أَنْتَ السَّاتِرُ عَوْرَتِي وَ الْأَمِينُ رَوْعَتِي وَ الْمُقِيلُ عَثْرَتِي فَاعْفُ

آرزوی من، تویی پوشاننده زشتیهایم و آرامش دهنده پریشانیم و درگذرنده از لغزشم، پس گناهم

لی خَطِيئَتِي يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

را بیامرز، ای مهربان ترین مهربانان.

ص: ۷۴۰

۶- خواندن این تسیحات، که در کتب معتبر آمده است:

سُبْحَانَ مَنْ يَعْلَمُ جَوَارِحَ الْقُلُوبِ، سُبْحَانَ مَنْ يُحْصِي عَدَدَ الذُّنُوبِ،

تسیح می کنم آن کسی را که درد دلها را می داند، تسیح می کنم آن کسی را که گناهان را می شمارد،

سُبْحَانَ مَنْ لَا يَخْفَى عَلَيْهِ خَافِيَةٌ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، سُبْحَانَ

تسیح می کنم آن کسی را که امر پنهانی در آسمانها و زمین بر او پوشیده نیست، تسیح می کنم

الرَّبِّ الْوُدُودِ، سُبْحَانَ الْفَرْدِ الْوَلِيِّ، سُبْحَانَ الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ، سُبْحَانَ

پروردگار بسیار مهربان را، تسیح می کنم یگانه یکتا را، تسیح می کنم بزرگترین بزرگ را، تسیح می کنم

مَنْ لَا يَعْتَدِي عَلَى أَهْلِ مَمْلَكَتِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يُؤَاخِذُ أَهْلَ الْأَرْضِ

کسی را که بر مردم تحت حکومتش ظلم نمی کند، تسیح می کنم کسی را که اهل زمین را با عذابهای گوناگون

بِالْوَانِ الْعَذَابِ، سُبْحَانَ الْحَنَّانِ الْمَنَّانِ، سُبْحَانَ الرَّؤُوفِ الرَّحِيمِ،

بازخواست نمی کند، تسیح می کنم غمخوار سخاوتمند را، تسیح می کنم پر محبت مهربان را،

سُبْحَانَ الْجَبَّارِ الْجَوَادِ، سُبْحَانَ الْكَرِيمِ الْخَلِيمِ، سُبْحَانَ الْبَصِيرِ

تسیح می کنم قادر بخشنده را، تسیح می کنم بزرگوار شکيبا را، تسیح می کنم بینای

الْعَلِيمِ، سُبْحَانَ الْبَصِيرِ الْوَاسِعِ، سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَى أَقْبَالِ النَّهَارِ،

دانا را، تسیح می کنم بینای وسعت ده را، تسیح می کنم خدا را هنگام آمدن روز،

سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَى أَذْبَارِ النَّهَارِ، سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَى أَذْبَارِ اللَّيْلِ وَأَقْبَالِ

تسیح می کنم خدا را هنگام رفتن روز، تسیح می کنم خدا را هنگام رفتن شب و آمدن

النَّهَارِ (۱)، وَلَهُ الْحَمْدُ وَالْمَجْدُ وَالْعَظَمَةُ وَالْكَبْرِيَاءُ، مَعَ كُلِّ نَفْسٍ وَكُلِّ طَرْفَةٍ

روز، سپاس و بزرگی و عظمت و اقتدار مخصوص اوست، همراه با هر نفس و هر چشم

عَيْنٍ، وَكُلِّ لَمَحَةٍ سَبَقَ فِي عِلْمِهِ، سُبْحَانَكَ مَلَأَ مَا أَحْصَى كِتَابُكَ،

بر هم زدنی، و هر اشاره ای که در علمش گذشته، تسبیح می کنم تو را به اندازه احصاء کتابت،

سُبْحَانَكَ زَنَّهُ عَرْشِكَ، سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ سُبْحَانَكَ. (۲)

تسبیح می کنم تو را هم وزن عرشت، تسبیح می کنم تو را، تسبیح می کنم تو را، تسبیح می کنم تو را.

یادآوری: البته اگر نیت روزه را بعد از خوردن سحری کند بهتر است، و از اول شب تا به آخر نیز

ص: ۷۴۱

۱- [۹۸۴] در اقبال این جملات نیز آمده است: «سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَىٰ اِقْبَالِ النَّهَارِ و ادْبَارِ اللَّيْلِ، سُبْحَانَ اللَّهِ عَلَىٰ اِقْبَالِ النَّهَارِ و اِقْبَالِ اللَّيْلِ».

۲- [۹۸۵] اقبال، صفحه ۸۲ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۰.

می توان نیت کرد؛ بلکه همین مقدار که می داند و قصد دارد فردا از برای خدا روزه بگیرد کافی است و همان طور که قبلاً گفتیم بسیار شایسته است که در سحرها نماز شب را ترک نکند.

اعمال مشترک روزهای ماه مبارک رمضان:

برای روزهای ماه رمضان چند عمل نقل شده است:

۱- هر روز این دعا را بخواند که در کتب معتبر نقل شده است:

اللَّهُمَّ هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ

خدایا این ماه رمضان است که قرآن را در آن برای هدایت مردم و دلایل

مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ، وَ هَذَا شَهْرُ الصِّيَامِ، وَ هَذَا شَهْرُ الْقِيَامِ، وَ هَذَا شَهْرُ

هدایت و جدا کننده حق از باطل نازل کردی، و این ماه روزه و ماه شب زنده داری است، و این ماه

الْإِنَابَةِ، وَ هَذَا شَهْرُ التَّوْبَةِ، وَ هَذَا شَهْرُ الْمَغْفِرَةِ وَالرَّحْمَةِ، وَ هَذَا شَهْرُ الْعِتْقِ

بازگشت از گناه و ماه توبه است و این ماه آمرزش و رحمت است، و این ماه رهایی

مِنَ النَّارِ، وَالْفَوْزِ بِالْجَنَّةِ، وَ هَذَا شَهْرٌ فِيهِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ، الَّتِي هِيَ خَيْرٌ مِنْ

از آتش و رسیدن به بهشت است، و این ماهی است که شب قدر در آن است، شبی که از

الْفِ شَهْرٍ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اعْنِي عَلَى صِيَامِهِ

هزار ماه بهتر است، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بر روزه

وَ قِيَامِهِ، وَ سَلِّمْهُ لِي وَ سَلِّمْني فِيهِ، وَ اعْنِي عَلَيْهِ بِأَفْضَلِ عَوْنِكَ،

و شب زنده داری در این ماه یاری ده، و آن را برای من و مرا در آن سالم بدار، و مرا بر (انجام وظایف) آن به بهترین یاریت

یاری ده

وَ وَفَّقْنِي فِيهِ لِمَطَاعَتِكَ، وَ طَاعَةِ رَسُولِكَ وَ أَوْلِيَائِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ،

و مرا در آن بر بندگی و اطاعت فرستاده و اولیایت- که درود خدا بر آنان باد- موفق بدار،

وَ فَرِّغْنِي فِيهِ لِعِبَادَتِكَ وَ دُعَائِكَ، وَ تِلَاوَةِ كِتَابِكَ، وَ عَظْمِ لِي فِيهِ الْبَرَكَهَ،

و مرا در این ماه برای بندگی و نیایش و تلاوت قرآن فراغت ده، و برکت را زیاد گردان،

وَاحْسِنُ لِي فِيهِ الْعَافِيَةَ، وَاصِحِّ فِيهِ بَدَنِي وَوَسِّعْ لِي فِيهِ رِزْقِي وَاكْفِنِي

و سلامتیم را در این ماه نیکو گردان و تنم را سالم بدار، و روزیم را وسعت ده، و آنچه مرا

فِيهِ مَا اَهَمَّنِي وَاسْتَجِبْ فِيهِ دُعَائِي وَبَلِّغْنِي فِيهِ رَجَائِي اللَّهُمَّ صَلِّ

در آن اندوهگین ساخته کفایت کن، و دعایم را بپذیر و مرا به آرزویم برسان، خدایا

ص: ۷۴۲

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَذْهَبْ عَنِّي فِيهِ الْنَّعَاسَ وَالْكَسَلَ، وَالسَّامَةَ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و در این ماه چرت و خستگی و دلشنگی

وَالْفُتْرَةَ، وَالْقَسْوَةَ وَالْغَفْلَةَ وَالْغَرَّةَ، وَجَنَّبَنِي فِيهِ الْعِلَالَ وَالْأَسْقَامَ،

و سستی و بی رحمی و بی خبری و سهل انگاری را از من برطرف کن، و مرا در آن از دردها و بیماریها

وَالْهُمُومَ وَالْأَحْزَانَ، وَالْأَعْرَاضَ وَالْأَمْرَاضَ، وَالْخَطَايَا وَالذُّنُوبَ،

و غصه ها و اندوهها و حوادث و ناخوشیها و اشتباهات و گناهان دور گردان،

وَأَصْرِفْ عَنِّي فِيهِ الشُّوَاءَ وَالْفَحْشَاءَ، وَالْجَهْدَ وَالْبَلَاءَ، وَالتَّعَبَ وَالْعَنَاءَ،

و بدی و هرزگی و رنج و گرفتاری و خستگی و زحمت را از من باز گردان،

إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعِذْنِي فِيهِ مِنْ

که تو شنونده دعایی، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در این ماه از

الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، وَهَمَزِهِ وَلَمَزِهِ، وَنَفْثِهِ وَنَفْحِهِ، وَوَسْوَسَتِهِ وَتَشْيِيطِهِ،

(شَرِّ) شیطان رانده شده پناه ده، و از عیب جویی و بدگویی و دمیدن و نفوذ دادنش، و وسوسه و باز داشتنش و ستم

وَبَطْشِهِ وَكَيْدِهِ وَمَكْرِهِ، وَحَبَائِلِهِ وَخُدَعِهِ، وَآمَانِيهِ وَغُرُورِهِ، وَفِتْنَتِهِ

و حيله و نیرنگش، و دامها و فریبهایش و آرزوها و اغفالش و آشوب

وَشَرِّكَهِ، وَأَحْزَابِهِ وَاتِّبَاعِهِ، وَأَشْيَاعِهِ وَأَوْلِيَاءِهِ، وَشُرَكَائِهِ وَجَمِيعِ

و دامهایش و گروهها و پیروانش و یاران و دوستدارانش و همدستان و تمامی

مَكَائِدِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَارْزُقْنَا قِيَامَهُ وَصِيَامَهُ،

نیرنگهایش پناه ده، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و روزیمان کن شب زنده داری و روزه اش را

وَبُلُوغِ الْأَمَلِ فِيهِ وَفِي قِيَامِهِ، وَاسْتِكْمَالِ مَا يُرْضِيكَ عَنِّي صَبْرًا

و رسیدن به آرزو در این ماه و در شب زنده داریش و کامل کردن بردباری

وَاحْتِسَاباً، وَ إِيْمَاناً وَ يَقِيْناً، ثُمَّ تَقَبَّلْ ذَلِكْ مِنِّي بِالْأَضْعَافِ الْكَثِيْرَةِ،

و رضایت و ایمان و یقینم که تو را از من خشنود گرداند، سپس آن را به چند برابر

وَالْأَجْرِ الْعَظِيْمِ، يَا رَبَّ الْعَالَمِيْنَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و پاداش بزرگ از من بپذیر، ای پروردگار جهانیان، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَارْزُقْنِي الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، وَالْإِجْتِهَادَ وَالْقُوَّةَ وَالنَّشَاطَ، وَ الْإِنَابَةَ وَ التَّوْبَةَ،

و روزیم گردان حج و عمره و کوشش و نیرو و شادمانی، و بازگشت از گناه و توبه

ص: ۷۴۳

وَ الْقُرْبَةَ وَ الْخَيْرَ الْمُقْبُولَ، وَ الرَّهْبَةَ وَ الرَّغْبَةَ، وَ التَّضَرُّعَ وَ الْخُشُوعَ،

و نزدیکی (به تو) و نیکی پذیرفته شده و ترس و اشتیاق و زاری و فروتنی،

وَ الرَّفَّةَ وَ النَّيَّةَ الصَّادِقَةَ، وَ صِدْقَ اللِّسَانِ، وَ الْوَجَلَ مِنْكَ، وَ الرَّجَاءَ لَكَ،

و مهربانی و نیت درست، و گفتار راست و ترس از خودت و امید

وَ التَّوَكُّلَ عَلَيْكَ، وَ الثَّقَةَ بِكَ، وَ الْوَرَعَ عَنْ مَحَارِمِكَ، مَعَ صَالِحِ الْقَوْلِ،

و تکیه و اعتماد بر خودت و پرهیز از حرامهایت همراه با گفتار شایسته

وَ مَقْبُولِ السَّعْيِ، وَ مَرْفُوعِ الْعَمَلِ، وَ مُسْتَجَابِ الدَّعْوَةِ، وَ لَا تَحُلْ بَيْنِي

و تلاش پذیرفته و کردار بالا رفته (به درگاهت) و دعای پذیرفته (را روزیم گردان) و بین من

وَ بَيْنَ شَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ بَعْضٍ وَ لَا مَرَضٍ، وَ لَا هَمٍّ وَ لَا غَمٍّ وَ لَا سُقْمٍ، وَ لَا

و چیزی از اینها با حادثه و مرض و اندوه و غصه و بیماری

غَفْلَةٍ وَ لَا نِسْيَانٍ، بَلْ بِالتَّعَاهُدِ وَ التَّحْفُظِ لَكَ وَ فَيْكَ، وَ الرَّعَايَةِ لِحَقِّكَ،

و بی خبری و فراموشی جدایی مینداز، بلکه هم پیمانی و خویشتن داری برای تو و در راه تو و مراعات حق تو

وَ الْوَفَاءِ بَعْدَكَ وَ وَعْدِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و وفای به پیمان و وعده ات (را برایم مقرر فرما) به رحمت ای مهربان ترین مهربانان، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَقْسِمُ لِي فِيهِ اَفْضَلَ مَا تَقْسِمُهُ لِعِبَادِكَ الصَّالِحِينَ،

محمد و خاندان پاکش درود فرست و در این ماه بهترین چیزی که روزی بندگان شایسته ات نموده ای روزیم گردان،

وَ اعْطِنِي فِيهِ اَفْضَلَ مَا تُعْطِي اَوْلِيَاءَكَ الْمُقْرَبِينَ، مِنَ الرَّحْمَةِ وَ الْمَغْفِرَةِ،

و در آن به من ببخش بهترین آنچه که به دوستان نزدیکت از رحمت و آمرزش

وَ التَّحْنُنِ وَ الْاِجَابَةِ، وَ الْعَفْوِ وَ الْمَغْفِرَةِ الدَّائِمَةِ، وَ الْعَافِيَةِ وَ الْمُعَافَاةِ،

و دلسوزی و پذیرش و گذشت و آمرزش همیشگی و تندرستی و سلامتی

وَ الْعِثْقِ مِنَ النَّارِ وَ الْفَوْزِ بِالْجَنَّةِ، وَ خَيْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

و رهایی از آتش و رسیدن به بهشت و نیکی دنیا و آخرت عطا نموده ای، خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ دُعَائِي فِيهِ الْيَكَّ وَاصِلًا، وَ رَحْمَتَكَ وَ خَيْرَكَ

محمد و خاندان پاکش درود فرست، و دعایم را در آن، رسیده به درگاہت و رحمت و نیکیت را

الَّتِي فِيهِ نَازِلًا، وَ عَمَلِي فِيهِ مَقْبُولًا، وَ سَعْيِي فِيهِ مَشْكُورًا، وَ ذَنْبِي فِيهِ

در آن، نازل بر من، و کردارم را در آن، پذیرفته و تلاشم را در آن، مورد سپاس و گناهم را در آن،

ص: ۷۴۴

مَغْفُورًا، حَتَّى يَكُونَ نَصِيبِي فِيهِ الْأَكْثَرَ، وَ حَظِّي فِيهِ الْأَوْفَرَ، اللَّهُمَّ صَلِّ

آمرزیده قرار ده تا بهره ام در آن بیشتر و کامیابیم فراوانتر باشد. خدایا

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ وَفَّقْنِي فِيهِ لِلْيَلَةِ الْقَدْرِ عَلَى أَفْضَلِ حَالٍ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در آن بر (درک) شب قدر در بهترین حال موفق گردان،

تُحِبُّ أَنْ يَكُونَ عَلَيْهَا أَحَدٌ مِنْ أَوْلِيَاءِكَ، وَ ارْضَاهَا لَكَ، ثُمَّ اجْعَلْهَا لِي

حالی که دوست داری هر یک از دوستانت بر آن باشند و تو را خشنود می کند، پس آن شب را برایم

خَيْرًا مِنَ الْفِ شَهْرِ، وَ ارْزُقْنِي فِيهَا أَفْضَلَ مَا رَزَقْتَ أَحَدًا مِمَّنْ بَلَّغْتَهُ

بهتر از هزار ماه قرار ده، و بهترین آنچه در آن شب روزی هر یک از کسانی که به آن رسانده

آیاها، وَ اكْرَمْتَهُ بِهَا، وَ اجْعَلْنِي فِيهَا مِنْ عِتْقَائِكَ مِنْ جَهَنَّمَ، وَ طَلْقَائِكَ مِنْ

و او را به آن گرامی داشته ای روزیم گردان، و مرا در آن شب به آمرزش و خشنودیت از آزاد شده های از دوزخ و رهایی

یافته از

النَّارِ، وَ سَعْدَاءِ خَلْقِكَ، بِمَغْفِرَتِكَ وَ رِضْوَانِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ

آتش و سعادت‌مندان از مخلوقات قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْزُقْنَا فِي شَهْرِنَا هَذَا الْجِدَّ وَ الْإِجْتِهَادَ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و در این ماه کوشش و تلاش

وَ الْقُوَّةَ وَ النَّشَاطَ، وَ مَا تُحِبُّ وَ تَرْضَى اللَّهُمَّ رَبَّ الْفَجْرِ وَ لَيْالِ عَشْرِ،

و نیرو و شادمانی و آنچه را که دوست داری و خشنود می شوی روزیم گردان، خدایا، ای پروردگار سپیده دم و شبهای ده

گانه

وَ الشَّفَعِ وَ الْوَثْرِ، وَ رَبِّ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ مَا أَنْزَلْتَ فِيهِ مِنَ الْقُرْآنِ، وَ رَبِّ

و زوج و فرد، و ای پروردگار ماه رمضان و آنچه از قرآن در آن نازل نموده ای، و ای پروردگار

جِبْرِئِيلَ وَ مِيكَائِيلَ وَ اسْرَافِيلَ، وَ جَمِيعِ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ رَبِّ

جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و همه فرشتگان مقرب، و ای پروردگار

ابْرَاهِيمَ وَ اِسْمَاعِيلَ، وَ اسْحَقَ وَ يَعْقُوبَ، وَ رَبَّ مُوسَى وَ عِيسَى

ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب، و ای پروردگار موسی و عیسی

وَ جَمِيعِ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ، وَ رَبَّ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ

و همه پیامبران و فرستادگان، و ای پروردگار محمد، آخرین پیامبران- که درود تو بر او

وَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ، وَ اسْئَلُكَ بِحَقِّكَ عَلَيْهِمْ وَ بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، وَ بِحَقِّكَ

و بر همه آنها باد- و به حق تو بر آنان و به حق آنها بر تو و به حق

الْعَظِيمِ، لَمَّا صَلَّيْتَ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَنَظَرْتَ أَلَى نَظْرَةٍ

بزرگت از تو می خواهم هنگامی که بر او و خاندانش و همه آنها درود فرستادی و به من نظری

رَحِيمَةً، تَرْضَى بِهَا عَنِّي رِضَى لَا تَسْخَطُ عَلَيَّ بَعْدَهُ أَبَدًا، وَأَعْطَيْتَنِي

مهربانانه نمودی، به واسطه آن از من خشنود شوی، خشنود شدنی که پس از آن هیچگاه بر من غضب نکنی و

جَمِيعِ سُؤْلِي وَرِعْبَتِي وَآمِيَّتِي وَارَادَتِي وَصَرَفْتِ عَنِّي مَا اكْرَهُ

همه خواسته ها و اشتیاق و آرزو و درخواستم را به من عطا کنی، و آنچه نمی پسندم

وَاخْذَرْتُ، وَاخْفَ عَلَى نَفْسِي وَمَا لَا اخْفُ، وَعَنْ أَهْلِي وَمَالِي وَأَخْوَانِي

و از آن دوری می کنم و بر خودم بیم دارم و آنچه نمی ترسم، از خود و خانواده و دارایی و برادران

وَذُرَيْتِي اللَّهُمَّ الْيَكْ فَرَزْنَا مِنْ ذُنُوبِنَا فَاوِنَا تَائِبِينَ، وَتُبْ عَلَيْنَا

و نسلم دور گردانی، خدایا از گناهانمان به درگاہت گریخته ایم پس ما توبه کنندگان را پناه ده و توبه ما

مُسْتَغْفِرِينَ، وَاعْفِرْ لَنَا مُتَعَوِّذِينَ، وَاعِدْنَا مُسْتَجِيرِينَ، وَاجِرْنَا

آمرزش خواهان را بپذیر و ما پناه جویان را بیامرزد و پناه ده، و ما فرمانبرداران

مُسْتَسْلِمِينَ، وَلَا تَخْذُلْنَا رَاهِبِينَ، وَآمِنًا رَاغِبِينَ، وَشَفِّعْنَا سَائِلِينَ،

را نجات ده، و ما وحشت زدگان را خوار مگردان، و ما مشتاقان را ایمن گردان، و ما نیازمندان را شفاعت کن

وَاعْطِنَا اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، قَرِيبٌ مُجِيبٌ، اللَّهُمَّ اَنْتَ رَبِّي وَ اَنَا عَبْدُكَ،

و به ما عطا کن که تو شنوای خواسته ها و نزدیک و اجابت کننده ای، خدایا تویی پروردگار من و منم بنده ات،

وَ اِحْقُ مَنْ سَأَلَ الْعَبْدُ رَبَّهُ، وَ لَمْ يَسْأَلِ الْعِبَادُ مِثْلَكَ كَرَمًا وَ جُودًا، يَا

و شایسته ترین کسی که بنده از او درخواست کند پروردگار اوست، و بندگان از کسی مانند تو در کرم و بخشش درخواست

نکرده اند، ای

مَوْضِعَ شَكْوَى السَّائِلِينَ، وَ يَا مُنْتَهَى حَاجَةِ الرَّاْغِبِينَ، وَ يَا غِيَاثَ

محلّ شکایت نیازمندان، و ای نهایت نیاز مشتاقان، و ای فریادرس

الْمُسْتَعِيثِينَ، وَ يَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، وَ يَا مَلْجَأَ الْهَارِبِينَ،

درماندگان و ای اجابت کننده درخواست درماندگان، و ای پناهگاه وحشت زدگان،

وَ يَا صَرِيحَ الْمُسْتَصْرِخِينَ، وَ يَا رَبَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ، وَ يَا كَاشِفَ كَرْبِ

و ای دادرس فریادرس خواهان و ای پروردگار مظلومان و ای برطرف کننده گرفتاری

الْمَكْرُوبِينَ، وَ يَا فَارِجَ هَمِّ الْمُهْمُومِينَ، وَ يَا كَاشِفَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، يَا اللَّهُ

گرفتاران، و ای گشاینده اندوه غمزدگان، و ای برطرف کننده گرفتاری بزرگ، ای خدا،

يا رَحْمَنُ يا رَحِيمُ، يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

ای بخشنده ای مهربان، ای مهربان ترین مهربانان، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَ عُيُوبِي وَ اسَأْتِي وَ ظُلْمِي وَ جُزْمِي وَ اِشْرَافِي عَلَي

و گناهان و عیبهای و بدی و ستم و گناه و زیاده روی بر

نَفْسِي وَ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ وَ رَحْمَتِكَ، فَانَّهُ لَا يَمْلِكُهَا غَيْرُكَ، وَاعْفُ

خودم را بیامرزد، و از فضل و رحمتت روزیم ده، که کسی جز تو مالک آنها نیست، و از من

عَنِّي وَاعْفِرْ لِي كُلَّ مَا سَلَفَ مِنْ ذُنُوبِي وَاعْصِمْنِي فِيمَا بَقِيَ مِنْ

درگذر، و تمامی گناهان گذشته ام را بیامرزد، و در باقیمانده عمرم مرا

عُمْرِي وَ اسْتُرْ عَلَيَّ وَ عَلَي وَالِدَيَّ وَ وُلْدِي وَ قَرَابَتِي وَ اَهْلِي حُزَانَتِي

حفظ کن، بر من و پدر و مادر و فرزندان و نزدیکان و خانواده ام،

وَ مَنْ كَانَ مِنِّي بِسَبِيلِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، فَانَّ

و هر که از مردان و زنان با ایمان در دنیا و آخرت با من بر یک راه باشد، محافظت کن، که

ذَلِكَ كُلَّهُ بِيَدِكَ، وَ اَنْتَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ، فَلَا تُحَيِّنِي يَا سَيِّدِي وَلَا تَرُدَّ

همه اینها به دست توست، و آمرزشت گسترده است، پس ای آقا و سرورم مرا مأیوس نکن، و دعایم را

عَلَي دُعَائِي وَلَا يَدِي اِلَى نَحْرِي حَتَّى تَفْعَلَ ذَلِكَ بِي وَ تَسْتَجِيبَ لِي

بر مگردان و دستم را (خالی) به سینه ام بر مگردان، تا این که آن را برایم انجام داده و تمامی آنچه را که

جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ، وَ تَرِيدَنِي مِنْ فَضْلِكَ، فَانَّكَ عَلَي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،

از تو خواستم اجابت کنی و از فضلت برایم بیفزایی که تو بر هر چیز توانایی

وَ نَحْنُ اِلَيْكَ رَاغِبُونَ، اَللَّهُمَّ لَكَ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَ الْاَمْتِنَالُ الْعُلْيَا،

و ما به سوی تو مشتاقیم، خدایا نامهای نیک و الگوهای والا

وَالْكَبِيرِيَاءِ وَالْأَلَاءِ، اسئَلُكَ بِاسْمِكَ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ، اِنْ كُنْتُ

و عظمت و نعمتها از آن توست، از تو به حقّ نامت «به نام خداوند بخشنده مهربان» می خواهم که اگر

قَضَيْتَ فِی هَذِهِ اللَّیْلَةِ تَنْزَلَ الْمَلَائِكَةُ وَ الرُّوحِ فِیْهَا، اِنْ تُصَلِّیْ عَلٰی

فروید آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقدر نموده ای، بر محمد

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاِنْ تَجْعَلَ اسْمِی فِی السُّعْدَاءِ، وَ رُوحِی مَعَ

و خاندان پاکش درود فرستی و نامم را در میان سعادت‌مندان و روحم را همراه

ص: ۷۴۷

الشَّهَادَةِ، وَ اِحْسَانِي فِي عِلِّيَّيْنِ، وَ اسْأَلْتَنِي مَغْفُورَةً، وَ اِنْ تَهَبْ لِي يَقِينًا

شهیدان و نیکیم را در جایگاهی والا و گناهم را آمرزیده قرار ده، و ببخش به من یقینی که

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَ اِيْمَانًا لَا يَشُوْبُهُ شَكٌّ، وَ رِضَىٰ بِمَا قَسَمْتَ لِي وَ اَتَيْتَنِي

دلم پیوسته همراه آن باشد و ایمانی که تردید به آن نیامیزد و رضایت به آنچه قسمتم نموده ای

فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً، وَ قِنِي عَذَابَ النَّارِ، وَ اِنْ لَمْ تُكُنْ

و در دنیا و آخرت به من نیکی ده، و مرا از عذاب آتش حفظ کن و اگر

قَضَيْتَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ تَنْزَلَ الْمَلَكُ وَالرُّوْحُ فِيهَا، فَاخْرُجْنِي اِلَى ذٰلِكَ،

فرود آمدن فرشتگان و روح را در این شب مقدر نموده ای پس مرا تا آن زمان نگاهدار

وَ اَرْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ طَاعَتَكَ وَ حُسْنَ عِبَادَتِكَ، وَ صَلِّ عَلَيَّ

و در این شب یاد و سپاس و بندگی و عبادت نیکویت را روزیم گردان و به برترین

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ بِاَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ، يَا اَحَدُ يَا

درودهایت بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، ای مهربان ترین مهربانان، ای یگانه، ای

صَمَدٌ، يَا رَبَّ مُحَمَّدٍ اَعْضَبِ الْيَوْمَ لِمُحَمَّدٍ وَّلِاٰثِرَارِ عَمْرَتِهِ، وَ اَقْتُلْ

بی نیاز، ای پروردگار محمد در این روز محمد و نیکان از خاندانش را حمایت کن و همه

اَعْدَائَهُمْ بَدَدًا، وَ اَحْصِهِمْ عَدَدًا، وَ لَا تَدْعُ عَلَيَّ ظَهْرَ الْاَرْضِ مِنْهُمْ اَحَدًا،

دشمنان آنها را نابود کن و یک به یک بشمار، و هیچ یک از آنها را بر زمین باقی نگذار،

وَ لَا تَغْفِرْ لَهُمْ اَبَدًا، يَا حَسَنَ الصُّحْبَةِ، يَا خَلِيْفَةَ النَّبِيِّنَ، اَنْتَ اَرْحَمُ

و هرگز آنها را نیامرز، ای نیکو همدم، ای جانشین پیامبران، تو مهربان ترین

الرَّاحِمِيْنَ، الْبَدِيءُ الْبَدِيْعُ، الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِكَ شَيْءٌ، وَ الدَّائِمُ غَيْرُ

مهربانانی، آغاز کننده آفریننده ای که چیزی همانندت نباشد، پاینده ای که

الْغَافِلِ، وَالْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، أَنْتَ كُلَّ يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، أَنْتَ خَلِيفَهُ

غفلت نکند و زنده ای که نمیرد، تو هر روز در کاری هستی، تویی جانشین

مُحَمَّدٍ، وَ نَاصِرٍ مُّحَمَّدٍ، وَمُفَضَّلٍ مُّحَمَّدٍ، اسئَلُكَ أَنْ تَنْصُرَ وَصِيَّ مُّحَمَّدٍ،

و یاور و برتری دهنده محمد از تو می خواهم که وصی و

و خَلِيفَهُ مُّحَمَّدٍ، وَالْقَائِمِ بِالْقِسْطِ مِنْ أَوْصِيَاءِ مُّحَمَّدٍ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ

جانشین محمد و قیام کننده به عدل از جانشینان محمد - که درود تو بر او و بر آنان باد - را

ص: ۷۴۸

وَعَلَيْهِمْ، اعْطِفْ عَلَيْهِمْ نَصْرَكَ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، صَلِّ

یاری کنی، یاریت را متوجه ایشان کن، ای که معبودی جز تو نیست به حق این که معبودی جز تو نیست،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاجْعَلْ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا در دنیا و آخرت همراه ایشان قرار ده

عَاقِبَةَ امْرئِي إِلَى غُفْرَانِكَ وَرَحْمَتِكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَكَذَلِكَ نَسَبَتْ

و پایان کارم را آمرزش و رحمت قرار ده، ای مهربان ترین مهربانان، و همچنین ای آقا

نَفْسِكَ يَا سَيِّدِي بِاللُّطْفِ، بَلَى إِنَّكَ لَطِيفٌ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

و سرورم خودت را به محبت نسبت داده ای، آری تو براستی با محبتی، پس بر محمد و خاندان پاکش درود

مُحَمَّدٍ، وَالطُّفَّ بِي لِمَا تَشَاءُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

فرست، و در آنچه می خواهی به من محبت کن، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَأَرْزُقْنِي الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ فِي عَامِنَا هَذَا، وَتَطَوَّلْ عَلَيَّ بِجَمِيعِ حَوَائِجِي

و حج و عمره را در این سال روزیم گردان، و با برآوردن همه حاجتهای دنیوی

لِلْآخِرَةِ وَالدُّنْيَا* سَبْعِ مَرْتَبَةٍ مِثْلَ: اسْتَغْفِرُ اللَّهُ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، اِنَّ

و اخرویم بر من منت گذار،* * * * * از خدایی که پروردگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم، که

رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ، اسْتَغْفِرُ اللَّهُ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، اِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ،

پروردگار من نزدیک و اجابت کننده است، از خدایی که پروردگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم،

که پروردگارم مهربان و با محبت است،

اسْتَغْفِرُ اللَّهُ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ، اِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنَّكَ اَرْحَمُ

از خدایی که پروردگار من است طلب آمرزش کرده و به سوی او توبه می کنم، که او بسیار آمرزنده است، خدایا مرا ببامرز که

تو مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، رَبِّ اِنِّي عَمِلْتُ سُوءًا وَظَلَمْتُ نَفْسِي فَاعْفِرْ لِي اِنَّهُ لَا يَغْفِرُ

مهربانانی، پروردگارا من بد کرده و به خود ستم نمودم، پس مرا بیامرز که براستی کسی

الذُّنُوبَ اِلَّا اَنْتَ، اسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الْحَلِيمُ

جز تو گناهان را نیامرزد، طلب آمرزش می کنم از خدایی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست، او شکیبیا،

الْعَظِيمُ الْكَرِيمُ، الْغَفَّارُ لِلذَّنْبِ الْعَظِيمِ، وَاتُوبُ اِلَيْهِ، اسْتَغْفِرُ اللّٰهَ اِنَّ اللّٰهَ

بزرگ، بزرگوار، آمرزنده گناه بزرگ است و به سوی او توبه می کنم، از خدا طلب آمرزش می کنم که خدا

كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا.

آمرزنده و مهربان است.

ص: ۷۴۹

پس از آن، این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَلْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ فِيمَا

خدایا از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و در آنچه

تَقْضَى وَتُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْعَظِيمِ الْمُخْتَوِّمِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي

حکم کرده و مقدر فرمودی از فرمان بزرگ حتمی در شب قدر، از حکمی که

لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حُجَّتِهِمْ،

تغییر و تبدیلی در آن نیست که نام مرا در میان حجج خانه ات ثبت کنی، حججی که حجشان پذیرفته

الْمَشْكُورِ سَعْيِهِمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبِهِمْ، الْمَكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَأَنْ تَجْعَلَ

و تلاششان مورد سپاس و گناهانشان آمرزیده و بدیهایشان بخشیده شده است، و در آنچه

فِيمَا تَقْضَى وَتُقَدِّرُ، أَنْ تُطِيلَ عُمُرِي وَتُوسِّعَ فِي رِزْقِي وَتُوَدِّدَ عَنِّي

حکم کرده و مقدر می کنی عمرم را طولانی و روزیم را وسیع و امانت و قرضم را

امانتی و دینی آمین رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرَجًا

ادا شده قرار دهی، دعایم را مستجاب کن ای پروردگار جهانیان، خدایا در کارم گشایش

وَمَخْرَجًا، وَأَرْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ احْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا احْتَسِبُ،

و محل خروجی قرار ده و از جایی که می پندارم و نمی پندارم روزیم ده،

وَاحْرُسْنِي مِنْ حَيْثُ احْتَرِسُ وَمِنْ حَيْثُ لَا احْتَرِسُ، وَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و از جایی که خود را حفظ می کنم و جایی که حفظ نمی کنم مرا حفظ کن، و بر محمد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَسَلِّمْ كَثِيرًا. (۱)

و خاندان پاکش درود و سلام فراوان فرست.

و هر بخش از آن مشتمل بر ده تسیح است:

* سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِيٍّ النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ

منزه است خدا آفریننده هر دم زنی، منزه است خدای صورت ده، منزه است خدا آفریننده

ص: ۷۵۰

۱- [۹۸۶] مصباح المتهدج، صفحه ۶۱۰ و اقبال، صفحه ۸۹، با اندکی تفاوت. (مرحوم سید بن طاووس در اقبال نقل می کند که این دعا را امام باقر علیه السلام در هر روز از ماه رمضان می خواند).

الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ

همه موجودات جُفت، منزّه است خدا مقرر کننده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى

دانه و هسته منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده آنچه دیده شود

وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و آنچه دیده نشود، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامتھایش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحَانَ اللَّهِ السَّمِيعِ الَّذِي لَيْسَ شَيْءٌ إِذْ أَسْمَعُ مِنْهُ، يَسْمَعُ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ

منزّه است خدای شنوایی که چیزی شنواتر از او نیست، می شنود از بالای عرش خود

مَا تَحْتَ سَبْعِ أَرْضِينَ، وَيَسْمَعُ مَا فِي ظُلُمَاتِ الْبُرِّ وَالْبَحْرِ، وَيَسْمَعُ

آنچه را در زیر هفت زمین است و می شنود آنچه را در تاریکیهای بیابان و دریاست و می شنود

الْأَنِينَ وَالشُّكُوى وَيَسْمَعُ السَّرَّ وَآخْفَى وَيَسْمَعُ وَسَاوِسَ الصُّدُورِ، وَلَا

ناله و شکایت را و می شنود پنهان و پنهان تر از پنهان را و می شنود وسوسه های سینه ها را

يُصِمْ سَمْعَهُ صَوْتُ * سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ،

و کر نکند شنوایش را صدایی * منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش،

سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ،

منزّه است خدا آفریننده همه موجودات جُفت، منزّه است خدا مقرر دارنده تاریکیها و روشنی،

سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ

منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است

اللَّهُ خَالِقِ مَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ

خدا آفریننده آنچه دیده شود و آنچه دیده نشود، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامتھایش، منزّه است خدا

رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْبَصِيرِ الَّذِي لَيْسَ شَيْءٌ إِذْ أَبْصَرَ مِنْهُ، يُبْصِرُ مَنْ

پروردگار جهانیان، منزّه است خدای بینایی که چیزی بینا تر از او نیست می بیند از

فَوْقِ عَرْشِهِ مَا تَحْتَ سَبْعِ أَرْضِينَ، وَيُبْصِرُ مَا فِي ظُلُمَاتِ الْبُرِّ وَالْبَحْرِ،

بالای عرش خود آنچه در زیر هفت زمین است و می بیند آنچه را در تاریکیهای خشکی و دریاست

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ، وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ، لَا تُغْشَى

دیدگان او را درک نکند ولی او درک کند دیدگان را و اوست دقیق و کاردان دیده اش را

ص: ۷۵۱

بَصْرَهُ الظَّلْمَهُ، وَلَا يُسْتَتَرُ مِنْهُ بِسِتْرٍ، وَلَا يُوَارَى مِنْهُ جِدَارٌ، وَلَا يَغِيبُ

تاریکی نپوشاند و بوسیله پرده چیزی از او مستور نماند و دیوار چیزی را از او پنهان نکند و نادیده نماند

عَنْهُ بَرٌّ وَلَا بَحْرٌ، وَلَا يَكُنُّ مِنْهُ جَبَلٌ مَا فِي اضْلِهِ، وَلَا قَلْبٌ مَا فِيهِ، وَلَا

از دید او هیچ خشکی و نه دریایی و هیچ کوهی نتواند مخفی کند از او آنچه را در ریشه و در زیر خود دارد و نه دلی آنچه را در خود دارد و نه

جَنْبٌ مَا فِي قَلْبِهِ، وَلَا يَسْتَتِرُ مِنْهُ صَغِيرٌ وَلَا كَبِيرٌ، وَلَا يَسْتَخْفِي مِنْهُ

پهلویی آنچه را در دل دارد و نتواند بپوشاند خود را از او کوچکی و نه بزرگی، و پنهانی نتواند جست از او

صَغِيرٌ لِصَغَرِهِ، وَلَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، هُوَ

کوچکی بخاطر خردیش و مخفی نماند بر او چیزی در زمین و نه در آسمان اوست

الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ*

که صورت بندد شما را در رحمها هر طور که خواهد معبودی جز او نیست که نیرومند و فرزانه است*

سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ

منزه است خدا پدیدآورنده هر دم زنی، منزه است خدای صورت بخش، منزه است خدا آفریننده

الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ

همه موجودات جفت، منزه است خدا مقرر کننده تاریکیها و روشنی، منزه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى

دانه و هسته، منزه است خدا آفریننده هر چیز، منزه است خدا آفریننده آنچه دیدنی

وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و آنچه نادیدنی است، منزه است خدا به مقدار کلمات نامنتهایش، منزه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يُنْشِئُ السَّحَابَ الثُّقَالَ، وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ،

منزه است خدایی که بوجود آورد ابرهای سنگین را و تسبیح گوید رعد به حمد او

وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ، وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ، وَيُرْسِلُ

و فرشتگان از بیم او و بفرستد صاعقه ها را و دچار سازد بدان هر که را خواهد و

الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ، وَيُنزِّلُ الْمَاءَ مِنَ السَّمَاءِ بِكَلِمَتِهِ، وَيُنْبِتُ

بادها را نویدی از پیشاپیش رحمت خود فرستد و آب باران را از آسمان بوسیله امر خود فرو فرستد

النَّبَاتَ بِقُدْرَتِهِ، وَيَسْقُطُ الْوَرَقُ بِعِلْمِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي لَا يَغْزُبُ عَنْهُ

و گیاه را به قدرت کامله خویش برویاند و برگ درختان را به علم خود فروریزد منزه است خدایی که پنهان نماند از او

مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ، وَلَا اصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ، وَلَا اكْبَرَ إِلَّا

هموزن ذره ای در زمین و نه در آسمان و نه کوچکتر از آن و نه بزرگتر جز آن که

فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ * سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِئِ النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ،

در دفتری روشن است * منزّه است خدا پدید آورنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش،

سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ،

منزّه است خدا آفریننده همه موجودات جفت، منزّه است خدا مقرر دارنده تاریکیها و روشنی،

سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ الْوَجْدِ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ

منزّه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است

اللَّهُ خَالِقِ مَا يَرَى وَمَا لَا يَرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ

خدا آفریننده هر چه دیدنی است و هر چه نادیدنی است، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامنتهایش، منزّه است خدا

رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيضُ

پروردگار جهانیان، منزّه است خدایی که می داند آنچه بار دارد هر حیوان ماده ای و آنچه در

الْأَرْحَامِ وَمَا تَزْدَادُ، وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِمِقْدَارٍ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ،

رحمها کم شود و آنچه بيفزاید و هر چیزی را نزد او اندازه ای است دانای غیب و شهود

الْكَبِيرِ الْمُتَعَالِ، سِوَاءَ مِنْكُمْ مَنْ أَسَرَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ بِهِ، وَمَنْ هُوَ

و بزرگ و والا است برای او یکسان است هر که از شما سخن آهسته کند یا بلند کند و هر که به

مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ، لَهُ مُعَقَّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ،

شب پنهان گردد و یا رهرو شود در روز برای خدا فرشتگانی پیاپی است از جلوی روی انسان و از پشت سرش

يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يُمِيتُ الْأَحْيَاءَ وَيُحْيِي الْمَوْتَىٰ

که او را به فرمان خدا محافظت کنند منزّه است خدایی که بمیراند زندگان را و زنده کند مردگان را

وَيَعْلَمُ مَا تَنْقُصُ الْأَرْضُ مِنْهُمْ، وَيُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا يَشَاءُ إِلَىٰ أَجَلٍ

و می داند آنچه را زمین از ایشان بکاهد و مستقر کند در رحمها آنچه را خواهد تا

مُسَمًّى * سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ

مدتی معین * منزّه است خدا پدید آورنده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا

خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ

آفریننده موجودات جفت همگی، منزّه است خدا مقرر دارنده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا

فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا

شکافنده دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیزی، منزّه است خدا آفریننده هر چه

يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

دیدنی است و هر چه نادیدنی است، منزّه است خدا به مقدار کلماتش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحَانَ اللَّهِ مَالِكِ الْمُلْكِ، تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ

منزّه است خدا مالک پادشاهی، بدهی سلطنت را به هر که خواهی و بگیری آن را از

تَشَاءُ، وَتُعْزُّ مَنْ تَشَاءُ، وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ، بِيَدِكَ الْخَيْرُ، إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ

هر که خواهی و عزت بخشی هر که را خواهی و خوار کنی هر که را خواهی هر چه خیر است بدست توست و تو بر هر چیز

قَدِيرٌ، تُوَلِّجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ، وَتُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ، تُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ

توانایی در آوری شب را در روز و در آوری روز را در شب بیرون آوری زنده را

الْمَيِّتِ، وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَتَنْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ*

از مرده و برون آوری مرده را از زنده و روزی دهی هر که را خواهی بی حساب*

سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ

منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی، منزّه است خدای صورت بخش، منزّه است خدا آفریننده

الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ

موجودات جفت همگی، منزّه است خدا مقرر کننده تاریکیها و روشنی، منزّه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى

دانه و هسته، منزّه است خدا آفریننده هر چیز، منزّه است خدا آفریننده هر دیدنی

وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و نادیدنی، منزّه است خدا به مقدار کلمات نامتھایش، منزّه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي عِنْدَهُ مَفَاتِيحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ، وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ

منزه است خدایی که نزد اوست کلیدهای غیب و نمی داند آنها را جز او و می داند هر چه در خشکی

وَالْبَحْرِ، وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقِهِ إِلَّا يَعْلَمُهَا، وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ،

و دریاست و نیفتد برگگی از درخت جز آن که بداند آن را و نیست دانه ای در تاریکیهای زمین

وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ * سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِئِ النَّسَمِ،

و نه تر و نه خشکی جز این که در نامه ای روشن است * منزه است خدا پدید آورنده هر دم زنی،

ص: ۷۵۴

سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُبْصُورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ

منزه است خدای صورت بخش، منزه است خدا آفریننده هر موجود جفت همگی، منزه است خدا

جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ

مقرر دارنده تاریکیها و روشنی، منزه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزه است خدا

خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ

آفریننده هر چیزی، منزه است خدا آفریننده هر دیدنی و هر نادیدنی، منزه است خدا

مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي لَا يُحْصَى

به مقدار کلمات نامتناهیش، منزه است خدا پروردگار جهانیان، منزه است خدایی که شماره نتوانند کرد

مِدْحَتَهُ الْقَائِلُونَ، وَلَا يَجْزَى بِالْإِثْمِ الشَّاكِرُونَ الْعَابِدُونَ، وَهُوَ كَمَا قَالَ

مدحش را گویندگان و پاداش ندهند نعمتهایش را سپاسگزاران پرستش کننده و او چنان است که گفته

وَفَوْقَ مَا يَقُولُ الْقَائِلُونَ، وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ كَمَا اثْنَى عَلَى نَفْسِهِ، وَلَا

و برتر از آن است که گویندگان گویند و خدای سبحان چنان است که خودش خویشتن را ستوده

يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ، وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَ

رسایی ندارند به چیزی از دانشش جز بدانچه خود او خواهد قلمرو او آسمانها و زمین را فراگرفته

وَلَا يُؤْدُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ* سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ

و سنگینی نمی کند بر او نگهداشتن آن دو و او والا و بزرگ است* منزه است خدا پدیدآورنده هر دم زنی منزه است

اللَّهُ الْمُبْصُورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ

خدای صورت بخش، منزه است خدا آفریننده هر جفت همگی، منزه است خدا مقرر دارنده

الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ

تاریکیها و روشنی، منزه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزه است خدا آفریننده

كُلُّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ

هر چیز، منزّه است خدا آفریننده هر دیدنی و هر نادیدنی، منزّه است خدا به مقدار

كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يَعْلَمُ مَا يَلُجُّ فِي

کلماتش منزّه است خدا پروردگار جهانیان، منزّه است آن خدایی که می داند آنچه فرو رود در

الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا، وَلَا

زمین و آنچه بیرون آید از آن و آنچه فرو ریزد از آسمان و آنچه بالا رود در آن

ص: ۷۵۵

يَشْغَلُهُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا، عَمَّا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا

و سرگرمش نکند آنچه فرو رود در زمین و آنچه بیرون آید از آن از آنچه فرود آید از آسمان و آنچه

يَعْرُجُ فِيهَا، وَلَا يَشْغَلُهُ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا، عَمَّا يَلِجُ فِي

بالا رود در آن و سرگرمش نکند آنچه فرود آید از آسمان و آنچه بالا رود در آن از آنچه فرو رود در

الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا، وَلَا يَشْغَلُهُ عِلْمُ شَيْءٍ عَنْ عِلْمِ شَيْءٍ، وَلَا

زمین و آنچه بیرون آید از آن و سرگرمش نکند علم به چیزی از علم به چیز دیگر

يَشْغَلُهُ خَلْقُ شَيْءٍ عَنْ خَلْقِ شَيْءٍ، وَلَا حِفْظُ شَيْءٍ عَنْ حِفْظِ شَيْءٍ، وَلَا

و سرگرمش نکند آفریدن چیزی از آفریدن چیز دیگر و نه نگهداری چیزی از نگهداری چیز دیگر و چیزی

يُسَاوِيهِ شَيْءٌ، وَلَا يَعْدِلُهُ شَيْءٌ، لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ*

با او مساوی نیست و چیزی معادل او نیست و چیزی مانند او نیست و او شنوا و بینا است*

سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِي النَّسَمِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ

منزه است خدا پدید آورنده هر دم زنی، منزه است خدای صورت بخش، منزه است خدا آفریننده

الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ

هر موجود جفت، منزه است خدا مقرر دارنده تاریکیها و روشنی، منزه است خدا شکافنده

الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى

دانه و هسته، منزه است خدا آفریننده هر چیز، منزه است خدا آفریننده هر دیدنی

وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و هر نادیدنی، منزه است خدا به مقدار کلمات نامتناهیش، منزه است خدا پروردگار جهانیان،

سُبْحَانَ اللَّهِ فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولَى

منزه است خدا خالق آسمانها و زمین آن که فرشتگان را فرستادگانی مقرر فرمود که آنها دارای

اجْنِحِهِ، مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ، يَزِيدُ فِي الْخَلْقِ مَا يَشَاءُ، إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ

بالحایند دوتا دوتا و سه تا سه تا و چهارتا چهارتا و بیفزاید در خلقت هر چه بخواهد و براستی خدا بر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ، مَا يَفْتَحُ اللَّهُ لِلنَّاسِ مِنْ رَحْمَةٍ فَلَا مُمْسِكَ لَهَا، وَمَا يُمْسِكُ فَلَا

چیز توانا است هر رحمتی را که خدا گشاید کسی بستن آن نتواند و هر چه را خدا بندد پس

مُرْسِلَ لَهُ مِنْ بَعْدِهِ، وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ * سُبْحَانَ اللَّهِ بَارِئِ النَّسَمِ،

از او کسی آن را نگشاید و او است نیرومند فرزانه * منزّه است خدا آفریننده هر دم زنی،

ص: ۷۵۶

سُبْحَانَ اللَّهِ الْمُصَوِّرِ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ الْأَزْوَاجِ كُلِّهَا، سُبْحَانَ اللَّهِ

منزه است خدای صورت بخش، منزه است خدا آفریننده هر موجود جفت همگی، منزه است خدا

جَاعِلِ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورِ، سُبْحَانَ اللَّهِ فَالِقِ الْحَبِّ وَالنَّوَى سُبْحَانَ اللَّهِ

مقرر دارنده تاریکیها و روشنی، منزه است خدا شکافنده دانه و هسته، منزه است خدا

خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، سُبْحَانَ اللَّهِ خَالِقِ مَا يُرَى وَمَا لَا يُرَى سُبْحَانَ اللَّهِ

آفریننده هر چیزی، منزه است خدا آفریننده دیدنیها و نادیدنیها، منزه است خدا

مِدَادَ كَلِمَاتِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، سُبْحَانَ اللَّهِ الَّذِي يَعْلَمُ مَا فِي

به مقدار کلمات نامنهایش، منزه است خدا پروردگار جهانیان، منزه است خدایی که می داند آنچه را در

السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ، مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثِهِ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ،

آسمانها و آنچه را در زمین است، نباشد گفتگوی سری و راز گویی سه نفری جز این که او چهارمین آنهاست

وَلَا خَمْسَهُ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ، وَلَا اِذْنِي مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ

و نه پنج نفری جز این که او ششمین آنهاست و نه کمتر از این و نه بیشتر از این جز این که او با آنهاست

إِنَّمَا كَانُوا، ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. (۱)

هر کجا که باشند سپس آگاهشان کند در روز قیامت بدانچه کرده اند براستی خدا بهر چیز داناست.

۳- در هر روز از ماه مبارک رمضان، این صلوات خوانده شود که بسیار پرمحتوا و پرارزش است:

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ

همانا خدا و فرشتگانش درود فرستند بر پیامبر ای کسانی که ایمان آورده اید شما هم درود فرستید بر او

وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا، لَيْتِكَ يَا رَبِّ وَسَعْدَيْكَ وَسُبْحَانَكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و سلام کنید سلام کامل، پروردگارا من هم دستورت را اجابت کردم و پی درپی از تو سعادت می خواهم و منزهی تو خدایا

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَبَارَكْتَ

مُحَمَّدَ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَبَرَكَتِ دِه بَرِ مُحَمَّدِ وَآلِ مُحَمَّدِ چنانچه درود فرستادی و برکت دادی

عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ، اللَّهُمَّ ارْحَمْ مُحَمَّدًا وَآلَ

بِرِ إِبْرَاهِيمَ وَآلِ إِبْرَاهِيمَ بِرَاسْتِي تُو سْتُوْدِه وَبَزْرِ گُوَارِي خِدَايَا مِهْرُوْرز بِرِ مُحَمَّدِ وَآلِ

ص: ۷۵۷

مُحَمَّدٍ، كَمَا رَحِمْتَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ إِبْرَاهِيمَ، أَنْتَكَ حَمِيدٌ مُجِيدٌ، اللَّهُمَّ سَلِّمْ

محمد چنانچه مهر ورزیدی بر ابراهیم و آل ابراهیم براسستی تو ستوده و بزرگواری خدایا تحیت و سلام فرست

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا سَلَّمْتَ عَلَى نُوحٍ فِي الْعَالَمِينَ، [اللَّهُمَّ ائْمُنْ

بر محمد و آل محمد چنانچه تحیت فرستادی بر حضرت نوح در میان جهانیان خدایا نعمت بخش

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا مَنَنْتَ عَلَى مُوسَى وَهَارُونَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

بر محمد و آل محمد چنانچه نعمت بخشیدی بر موسی و هارون خدایا درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا شَرَّفْتَنَا بِهِ (۱)، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ،

محمد و آل محمد چنانچه ما را بدو شرافت دادی خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد

كَمَا هَدَيْتَنَا بِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً

چنانچه ما را بدو راهنمایی کردی خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و به مقام ستوده ای برانگیزانش

يَغْبِطُهُ بِهِ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ، عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلَامُ كُلَّمَا طَلَعَتْ

که اولین و آخرین بر او غبطه خورند، بر محمد و آلش سلام باد هر زمان که

شَمْسٌ أَوْ غَرَبَتْ، عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلَامُ كُلَّمَا طَرَفَتْ عَيْنٌ أَوْ بَرَقَتْ،

بر آید خورشید یا غروب کند بر محمد و آلش سلام باد هر زمان که پلک چشمی بهم خورد یا برقی زند،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلَامُ كُلَّمَا ذُكِرَ السَّلَامُ، عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ السَّلَامُ كُلَّمَا

بر محمد و آلش سلام باد هر زمان که ذکر سلامی شود، بر محمد و آلش سلام باد هر

سَبَّحَ اللَّهُ مَلَكٌ أَوْ قَدَّسَهُ، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْأَوَّلِينَ، وَالسَّلَامُ

زمان که تسبیح خدا کند فرشته ای یا تقدیسش کند سلام بر محمد و آلش در میان اولین و سلام

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْآخِرِينَ، وَالسَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الدُّنْيَا

بر محمد و آلش در آخرین و سلام بر محمد و آلش در دنیا

وَالْأَخِرَهُ، اللَّهُمَّ رَبَّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ، وَرَبَّ الرُّكْنِ وَالْمَقَامِ، وَرَبَّ الْجِلِّ

و آخرت خدایا ای پروردگار شهر محترم مکه و پروردگار رکن و مقام و پروردگار حل

وَالْحَرَامِ، ابْلُغْ مُحَمَّدًا نَبِيَّكَ عَنَّا السَّلَامَ، اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّدًا مِنَ الْبَهَاءِ

و حرم از ما به محمد پیامبرت سلام برسان خدایا عطا کن به محمد از جلوه

ص: ۷۵۸

۱- [۹۸۸] این جملات در اقبال آمده است.

وَالنَّضْرَةَ، وَالسُّرُورَ وَالْكَرَامَةَ، وَالْغِبْطَةَ وَالْوَسِيلَةَ، وَالْمَنْزِلَةَ وَالْمَقَامَ،

و درخشندگی و شادی و بزرگواری و خوش حالی و وسیله و منزلت و مقام

وَالشَّرْفَ وَالرَّفْعَةَ، وَالشَّفَاعَةَ عِنْدَكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَفْضَلَ مَا تُعْطَى أَحَدًا

و شرافت و بلندی مقام و شفاعت نزد تو در روز رستاخیز بهترین چیزی را که عطا کنی به یکی

مِنْ خَلْقِكَ، وَاعْطِ مُحَمَّدًا فَوْقَ مَا تُعْطَى الْخَلَائِقَ مِنَ الْخَيْرِ، أَضْعَافًا

از خلق خود و عطا کن به محمد بالاترین خیری را که به خلائق عطا می کنی به چندین برابر

كَثِيرَةً لَا يُحْصِيهَا غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، أَطِيبَ

که شماره اش نتواند کسی جز تو خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد پاکترین

وَاطْهَرَ، وَازْكِي وَأَنْمِي وَأَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْأَوْلِيَيْنِ

و پاکیزه ترین و نیکوترین و فزاینده ترین و بهترین درودی که بر یکی از اولین

وَالْآخِرِينَ، وَعَلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و آخرین و بطور کلی بر یکی از خلق خود فرستی ای مهربانترین مهربانان خدایا درود فرست بر

عَلَى امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ الْعَذَابِ

علی امیرمؤمنان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت

عَلَى مَنْ شَرِكَ فِي دَمِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى فَاطِمَةَ بِنْتِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ

را بر آن کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر فاطمه دختر پیامبرت محمد بر او

وَالْآلِ السَّلَامِ، وَالْعَنْ مَنْ آذَى نَبِيِّكَ فِيهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْحَسَنِ

و آلش سلام باد و لعنت کن کسی که پیامبرت را در مورد دخترش آزرده کرد خدایا درود فرست بر حسن

وَالْحُسَيْنِ اِمَامِي الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُمَا، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُمَا،

و حسین دو پیشوای مسلمانان و دوست بدار هر که دوستشان دارد و دشمن دار هر که دشمنشان دارد

وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلَيَّ مَنْ شَرِكَ فِي دِمَائِهِمَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ بِنِ

و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که در ریختن خونشان شرکت کرد خدایا درود فرست بر علی بن

الْحُسَيْنِ اِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَوَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَوَضَاعِفِ

الحسین پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن

الْعَذَابِ عَلَيَّ مَنْ ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ

عذابت را بر هر که به او ستم کرد خدایا درود فرست بر محمد بن علی پیشوای

ص: ۷۵۹

الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر که

ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ إِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ

بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر جعفر بن محمد پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که

وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ

دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر که به او ستم کرد خدایا درود فرست

عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ إِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ،

بر موسی بن جعفر پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد

وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ شَرِكَ فِي دَمِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ

و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر علی بن

مُوسَى إِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ

موسی پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن

الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ شَرِكَ فِي دَمِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ إِمَامِ

عذابت را بر هر کس که در ریختن خونش شرکت کرد خدایا درود فرست بر محمد بن علی پیشوای

الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر کس

ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ إِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ،

که بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر علی بن محمد پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد

وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلِيٍّ مَنْ ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

و دشمن دار هر که دشمنش دارد و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که بدو ستم کرد خدایا درود فرست بر

الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ إِمَامِ الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ،

حسن بن علی پیشوای مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد

وَضَاعِفِ الْعَذَابِ عَلَيَّ مَنْ ظَلَمَهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى الْخَلْفِ مِنْ بَعْدِهِ إِمَامِ

و دو چندان کن عذابت را بر هر کس که بدو ستم کرده خدایا درود فرست بر یادگار پس از او پیشوای

الْمُسْلِمِينَ، وَوَالٍ مَنْ وَالَاهُ، وَعَادٍ مَنْ عَادَاهُ، [وَعَجَّلْ فَرَجَهُ (۱)]، اللَّهُمَّ

مسلمانان و دوست دار هر که دوستش دارد و دشمن دار هر که دشمنش دارد و در فرجش شتاب فرما خدایا

ص: ۷۶۰

۱- [۹۸۹] این جمله در اقبال آمده است.

صَلِّ عَلَى الْقَاسِمِ وَالطَّاهِرِ ابْنَيْ نَبِيِّكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى رُقَيْهَ بِنْتِ نَبِيِّكَ،

درود فرست بر قاسم و طاهر پسران پیامبرت خدایا درود فرست بر رقیه دختر پیامبرت

وَالْعَنْ مَنْ آذَى نَبِيِّكَ فِيهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أُمَّ كَلْثُومَ بِنْتِ نَبِيِّكَ، وَالْعَنْ

و لعنت کن بر آن کس که پیامبرت را در مورد او آزرده خدایا درود فرست بر ام کلثوم دختر پیامبرت و لعنت کن

مَنْ آذَى نَبِيِّكَ فِيهَا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى ذُرِّيَّهِ نَبِيِّكَ، اللَّهُمَّ اخْلُفْ نَبِيِّكَ فِي

کسی را که پیامبرت را در مورد او آزرده خدایا پیغمبرت خدایا بجای پیامبرت سرپرستی

أَهْلِ بَيْتِهِ، اللَّهُمَّ مَكِّنْ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ عَدَدِهِمْ

خاندانش را به عهده گیر خدایا پابرجا کن حکومتشان را در زمین خدایا ما را در زمره عده

وَمَدَدِهِمْ، وَأَنْصَارِهِمْ عَلَى الْحَقِّ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، اللَّهُمَّ اطْلُبْ بِدَخْلِهِمْ

و کمک کاران و یاران آنها بر حق قرارمان ده چه در پنهانی و چه آشکارا خدایا بیستان انتقام

وَوَثْرِهِمْ وَدِمَائِهِمْ، وَكُفِّ عَنَّا وَعَنْهُمْ وَعَنْ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَ مُؤْمِنَةٍ بِأَسْ كُلِّ

و قصاص و خونشان را و باز دار از ما و از ایشان و از هر مرد مؤمن و زن با ایمانی شر هر

بَاغٍ وَ طَاغٍ، وَ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، إِنَّكَ أَشَدُّ بَأْسًا وَ أَشَدُّ تَنَكُّيلاً. (۱)

ستمگر و سرکش و هر جانوری را که مهارش بدست تو است زیرا تو در سخت گیری از همه سخت تر و مجازات عقوبتت از همه شدیدتر است.

«سید بن طاووس» فرموده: آنگاه می گوئی: یا عُدَّتِي فِي كُذْبَتِي وَ يَا صَاحِبِي فِي

***** ای ذخیره ام در حال غمزدگی و ای همدمم در

سِدَّتِي وَ يَا وَلِيَّتِي فِي نِعْمَتِي وَ يَا غَايَتِي فِي رَغْبَتِي أَنْتَ السَّائِرُ

سختی و ای سرپرستم در نعمت و ای منتهای شوق و رغبت من تویی پوشاننده

عَوْرَتِي وَ الْمُؤْمِنُ رَوْعَتِي وَ الْمُقِيلُ عَثْرَتِي فَاعْفِرْ لِي خَطِيئَتِي يَا

زشتیم و امان بخش ترس و بیمم و نادیده گیر لغزشم بیامرز خطای مرا ای

ارْحَمَ الرَّاحِمِينَ* و می گویی: اللَّهُمَّ اِنِّي اَدْعُوكَ لَهُمْ لَا يُفَرِّجُهُ غَيْرُكَ،

مهربانترین مهربانان*****خدایا تو را بخوانم در مورد اندوهی که برطرفش نکند کسی جز تو

وَلِرَحْمَةٍ لَا تُنَالُ اِلَّا بِكَ، وَلِكَرْبٍ لَا يَكْشِفُهُ اِلَّا اَنْتَ، وَلِرَغْبَةٍ لَا تُبَلِّغُ اِلَّا

و در مورد رحمتی که نرسد جز بوسیله تو و برای گرفتگی که برطرفش نکند جز تو و در مورد شوقی که بدان نتوان رسید جز

ص: ۷۶۱

۱- [۹۹۰] مصباح المتهدجد، صفحه ۶۲۰ و اقبال، صفحه ۹۶ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۰۸ (با مقداری تفاوت).

بِكَ، وَلِحَاجِهِ لَا يَقْضِيهَا إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ فَكَمَا كَانَ مِنْ شَأْنِكَ مَا أَذْنَتْ لِي

به توفیق تو و در مورد حاجتی که کسی آن را برنیآورد جز تو خدایا هم چنانکه شأن تو بود که به من اجازه فرمودی

بِهِ مِنْ مَسْئَلَتِكَ، وَ رَحْمَتِي بِهِ مِنْ ذِكْرِكَ، فَلْيَكُنْ مِنْ شَأْنِكَ سَيِّدِي

از تو درخواست کنم و بوسیله یادآوریت به من مهر ورزیدی پس ای آقای من از شأن تو باید چنین باشد

الْإِجَابَةُ لِي فِيمَا دَعَوْتُكَ، وَ عَوَّادُ الْإِفْضَالِ فِيمَا رَجَوْتُكَ، وَالنَّجَاهُ

که در آنچه تو را خواندم اجابت فرمایی و در آنچه امید به تو دارم عایدات فزون بخشی باشد و نجاتم دهی

مِمَّا فَرَعْتُ إِلَيْكَ فِيهِ، فَإِنْ لَمْ أَكُنْ أَهْلًا أَنْ أْبْلُغَ رَحْمَتَكَ، فَإِنَّ رَحْمَتَكَ

از آنچه درباره اش به تو پناه آوردم و اگر من شایستگی ندارم که به رحمت و مهر تو برسم مسلماً رحمت تو

أَهْلٌ أَنْ تَبْلُغَنِي وَ تَسَعْنِي وَ أَنْ لَمْ أَكُنْ لِلْإِجَابَةِ أَهْلًا فَإِنَّتْ أَهْلُ الْفَضْلِ،

شایسته است که به من برسد و مرا فراگیرد و اگر من شایستگی اجابت دعا را ندارم ولی تو اهل فضلی

وَ رَحْمَتِكَ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ، فَلْتَسَعْنِي رَحْمَتَكَ، يَا أَلَهِي يَا كَرِيمٍ، اسْأَلُكَ

و رحمت همه چیز را شامل گردد پس باید مرا هم شامل شود ای خدای من ای خدای کریم از تو خواهم به

بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ أَنْ تُفَرِّجَ

حق ذات بزرگوارت که درود فرستی بر محمد و خاندانش و این که اندوه دلم را بگشایی

هَمِّي وَ تَكْشِفَ كَرْبِي وَ عَمِّي وَ تَوْحَمَنِي بِرَحْمَتِكَ، وَ تَوْزُقَنِي مِنْ

و گرفتاری و غصه ام را برطرف کنی و به رحمت خود به من رحم کنی و از فضل خود روزیم گردانی

فَضْلِكَ، أَنْتَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، قَرِيبٌ مُجِيبٌ. (۱)

که براستی تو شنوای دعایی و نزدیک و پاسخ دهنده هستی.

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ بِافْضَلِهِ، وَكُلِّ فَضْلِكَ فَاضِلٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي

خدایا از تو خواهم از فضلت از برترین آن و همه فضل تو برتر است خدایا از

اسئَلُكَ بِفَضْلِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ رِزْقِكَ بِاعْمَمِهِ، وَكُلِّ رِزْقِكَ

تو خواهم به حق فضل تو همگی خدایا از تو خواهم از روزیت از عمومی ترین آنها (که شامل همه می شود) گرچه تمام
روزی تو

ص: ۷۶۲

عَامًّا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِرِزْقِكَ كُلَّهُ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ عَطَائِكَ

عمومی است خدایا از تو خواهم به همه اقسام روزیت خدایا از تو خواهم از عطایت

بَاهْتِئَاءِهِ، وَكُلِّ عَطَائِكَ هَنِيئًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِعَطَائِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي

از گواراترین عطاها با این که همه انواع عطای تو گواراست خدایا از تو خواهم به همه اقسام عطای تو خدایا از

اسئَلُكَ مِنْ خَيْرِكَ بِاعْجَلِهِ، وَكُلِّ خَيْرِكَ عَاجِلًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ

تو خواهم از خیر و نیکیت به زودرس ترین آنها در صورتی که تمام نیکیهایت زودرس است خدایا از تو خواهم

بِخَيْرِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ مِنْ احْسَانِكَ بِاحْسَنِهِ، وَكُلِّ احْسَانِكَ

به همه انواع نیکیت خدایا از تو خواهم بهترین احسانت و همه احسان تو

حَسَنًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاحْسَانِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِمَا تُجِيبُنِي

نیکوست خدایا از تو خواهم تمام انواع احسانت را خدایا از تو خواهم بدانچه اجابتم کنی

بِهِ حِينَ اسئَلُكَ، فَاجِبْنِي يَا اللَّهُ، وَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ

هنگامی که از تو خواهم پس اجابتم کن ای خدا و درود فرست بر محمد و آل او بنده

الْمُرْتَضَى وَرَسُولِكَ الْمُصْطَفَى وَامِينِكَ وَنَجِيكَ دُونَ خَلْقِكَ، وَنَجِيكَ

پسندیده ات و فرستاده برگزیده ات و امین بر وحیت و محرم رازت از میان خلق و نیک گوهرت

مِنْ عِبَادِكَ، وَنَبِيِّكَ بِالصِّدْقِ وَحَبِيبِكَ، وَصَلِّ عَلَيَّ رَسُولِكَ، وَخَيْرَتِكَ

از بندگان تو و پیامبرت براستی و دوستت و درود فرست بر رسول و برگزیده ات

مِنَ الْعَالَمِينَ، الْبَشِيرِ النَّذِيرِ، السَّرَاحِ الْمُنِيرِ، وَعَلَى اَهْلِ بَيْتِهِ

از جهانیان نوید دهنده و ترساننده آن چراغ تابناک و بر خاندان

الْاَبْرَارِ الطَّاهِرِينَ، وَعَلَى مَلَائِكَتِكَ الَّذِينَ اسْتَخْلَصْتَهُمْ لِنَفْسِكَ،

نیکو و پاکیزه اش و بر فرشتگانت که خالص گرداندی آنها را برای خویش و آنها را

وَحَجَبْتَهُمْ عَنْ خَلْقِكَ، وَعَلَى أَنْبِيَائِكَ الَّذِينَ يُنْبِئُونَ عَنْكَ بِالصِّدْقِ،

از خلق خود مستور داشتی و بر پیامبرانت که از تو بر راستی خبر دهند

وَعَلَى رُسُلِكَ الَّذِينَ خَصَصْتَهُمْ بِوَحْيِكَ، وَفَضَّلْتَهُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ

و بر رسولانت که به وحی خویش مخصوصشان داشتی و بوسیله رسالتهای خویش بر جهانیان

بِرسالاتِكَ، وَعَلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الَّذِينَ ادْخَلْتَهُمْ فِي رَحْمَتِكَ،

بر تریشان دادی و بر بندگان شایسته ات که داخلشان کردی در رحمت

ص: ۷۶۳

الْأئِمَّةِ الْمُهْتَدِينَ الرَّاشِدِينَ، وَأَوْلِيَاءِكَ الْمُطَهَّرِينَ، وَعَلَى جَبْرَائِلَ

آن پیشوایان راهنمایی شده و رهبر و دوستان پاکیزه ات و بر جبرئیل

وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ وَمَلَكَ الْمَوْتِ، وَمَالِكِ خَازِنِ النَّارِ، وَرِضْوَانَ

و میکائیل و اسرافیل و فرشته مرگ و بر «مالک» خزینه دار دوزخ و بر «رضوان»

خَازِنِ الْجَنَانِ، وَرُوحِ الْقُدُسِ، وَالرُّوحِ الْأَمِينِ، وَحَمَلَةَ عَرْشِكَ

خزینه دار بهشت و روح القدس و روح الامین و حاملین مقرب عرش تو

الْمُقَرَّبِينَ، وَعَلَى الْمَلَائِكَةِ الْحَافِظِينَ عَلَيَّ بِالصَّلَاةِ، الَّتِي تُحِبُّ أَنْ يُصَلِّيَ

و بر دو فرشته نگهبان من درودی که دوست داری که درود فرستند

بِهَا عَلَيْهِمْ أَهْلُ السَّمَاوَاتِ وَأَهْلُ الْأَرْضِينَ، صَلَاةً طَيِّبَةً كَثِيرَةً، مُبَارَكَةً

بدان آسمانیان و زمینیان بر ایشان درودی پاک و بسیار و مبارک

زَاكِيَةً نَامِيَةً، ظَاهِرَةً بَاطِنَةً، شَرِيفَةً فَاضِلَةً، تُبَيِّنُ بِهَا فَضْلَهُمْ عَلَيَّ

و پاکیزه و فزاینده و آشکار و پنهان و شریف و برتری که آشکار سازی بدان درود برتری ایشان را

الْأَوْلِينَ وَالْآخِرِينَ، اللَّهُمَّ وَاَعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ، وَالشَّرْفَ وَالْفَضِيلَةَ،

بر اولین و آخرین خدایا و عطا کن به محمد وسیله و شرف و فضیلت را

وَاجْزِهِ خَيْرَ مَا جَزَيْتَ نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ وَاَعْطِ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

و پاداشش بده به بهتر چیزی که پاداش دهی پیمبری را از امتش خدایا و عطا کن به محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَأَلِهِ، مَعَ كُلِّ زُلْفَةٍ زُلْفَةٍ، وَمَعَ كُلِّ وَسِيلَةٍ وَسِيلَةٍ، وَمَعَ كُلِّ فَضِيلَةٍ فَضِيلَةٍ،

با هر مقام و رتبه ای مقام و رتبه ای دیگر و با هر وسیله ای وسیله ای دیگر و با هر فضیلتی فضیلتی دیگر

وَمَعَ كُلِّ شَرَفٍ شَرَفًا، تُعْطَى مُحَمَّدًا وَالْأُمَّةَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَفْضَلَ مَا أُعْطِيَتْ

و با هر شرافتی شرافتی دیگر بدهی به محمد و آتش در روز قیامت بهترین چیزی که عطا کنی

أَحَدًا مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، اللَّهُمَّ وَاجْعَلْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

به احدی از اولین و آخرین خدایا و قرار ده محمد صلی الله علیه

وآله، اذنی المرسلین منک مجلساً، و افسحهم فی الجنة عندک منزلاً،

و آله را نزدیکترین رسولان بخود در مجلس و منزلش را در بهشت وسیع ترین منازل در پیش خود گردان

و اقربهم الیک وسیله، واجعله اول شافع، و اول مشفع، و اول

و نزدیکترین افراد از نظر وسیله در نزد خود و قرارش ده نخستین شافع و هم نخستین کسی که شفاعتش پذیرفته است و

نخستین

ص: ۷۶۴

قَائِلٍ، وَانْجَحِ سَائِلٍ، وَابْعَثْهُ الْمَقَامَ الْمَحْمُودَ الَّذِي يَغِطُّهُ بِهِ الْأَوْلُونَ

گوینده و حاجت رواترین خواهنده و برانگیزش به مقامی شایسته که غبطه برند به او اولین

وَالْآخِرُونَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَاسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

و آخرین ای مهربانترین مهربانان و از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَاَنْ تَسْمَعَ صَوْتِي وَتُجِيبَ دَعْوَتِي وَتَجَاوَزَ عَنِّي خَطِيئَتِي

محمد و این که صدایم بشنوی و دعایم را اجابت کنی و از خطایم بگذری

وَتَصْفَحَ عَنِّي ظُلْمِي وَتُنَجِّحَ طَلِبَتِي وَتَقْضِيَ حَاجَتِي وَتُنَجِّزَ لِي مَا

و از ستمم چشم پوشی کنی و حاجت روایم کنی و خواسته ام بدهی و بدانچه وعده ام

وَعَدْتَنِي وَتُقِيلَ عَثْرَتِي [وَتَقْبَلَ مِنِّي (۱)] وَتَغْفِرَ ذُنُوبِي وَتَغْفُوَ عَنِّي

کرده ای وفا کنی و لغزشم را نادیده گیری و گناهم را ببامرزی و از

جُرْمِي وَتَقْبَلَ عَمَلِي وَلا تُعْرِضَ عَنِّي وَتَرْحَمْنِي وَلا تُعَذِّبْنِي

جرمم بگذری و عمل مرا بپذیری و رو از من نگردانی و به من رحم کنی و عذابم نکنی

وَتُعَافِنِي وَلا تَبْتَلِنِي وَتَرْزُقْنِي مِنَ الرَّزْقِ الطَّيِّبِ وَاَوْسَعُهُ، وَلا تَحْرِمْنِي

و تندرستم کنی و مبتلایم نسازی و روزیم ده از پاک ترین و فراخ ترین روزیها و محرومم نکنی

يَا رَبِّ، وَاَقْضِ عَنِّي دَيْنِي وَضَعْ عَنِّي وِزْرِي وَلا تُحْمِلْنِي مَا لَا طَاقَةَ

ای پروردگار و قرضم را ادا کنی و بار گناهم را از دوشم برداری و باری بر دوشم ننهی که طاقتش را

لِي بِه يَامَوْلَايَ، وَاَدْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ اَدْخَلْتَ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ،

ندارم ای سرور من و داخل گردانی مرا در هر خیری که داخل کردی در آن محمد و آل محمد را

وَاخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ اَخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلِّوْا تُكَّ

و بیرونم آوری از هر بدی (و شری) که برون آوردی از آن محمد و آل محمد را که درودهای تو

عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ*

بر او و بر ایشان باد همگی و سلام بر او و بر ایشان و رحمت خدا و برکاتش

آنگاه سه مرتبه بگو: اللَّهُمَّ اِنِّي اَدْعُوكَ كَمَا اَمَرْتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي

***** خدایا تو را خوانم چنانکه دستورم دادی پس به اجابت رسان دعایم را چنانچه وعده ام فرمودی

ص: ۷۶۵

۱- [۹۹۲] این جمله در اقبال آمده است.

* سپس بگو: اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ قَلِيْلًا مِنْ كَثِيْرٍ، مَعَ حَاجَةٍ بِي اِلَيْهِ عَظِيْمَةٍ،

***** خدایا از تو خواهم اندکی از بسیار با نیاز بس بزرگی که من بدان دارم

وَغِنَاكَ عَنْهُ قَدِيْمٌ، وَهُوَ عِنْدِي كَثِيْرٌ، وَهُوَ عَلَيْكَ سَهْلٌ يَسِيْرٌ، فَاْمُنُّنْ عَلَيَّ

ولی تو از قدیم بی نیاز بدان بوده ای و آن حاجت پیش من بسیار ولی برای تو سهل و آسان است پس بر من بدان حاجت
مَنْت نه

بِهِ، اَنْتَكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اَمِيْنَ رَبَّ الْعَالَمِيْنَ. (۱)

که تو بر هر چیز توانایی اجابت کن ای پروردگار جهانیان.

۵- «شیخ مفید» در کتاب «مقنعه» از راوی موثق و جلیل القدر علی بن مهزیار از حضرت امام محمدتقی علیه السلام روایت کرده است که مستحب است در هر وقت از شب و روز ماه رمضان، از اول ماه تا آخر آن، این دعا را بخوانی:

يَا ذَا الَّذِي كَانَ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، ثُمَّ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ، ثُمَّ يَبْقَى وَيَفْنَى كُلُّ

ای که بوده ای پیش از هر چیز و آفرید هر چیز را و سپس تنها او باقی ماند و هر چه هست

شَيْءٍ، يَا ذَا الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَيَا ذَا الَّذِي لَيْسَ فِي السَّمَاوَاتِ

فانی شود ای که نیست مانندش چیزی ای که معبودی جز او در آسمانهای

الْعُلَى وَلَا فِي الْأَرْضِيْنَ السُّفْلَى وَلَا فَوْقَهُنَّ وَلَا تَحْتَهُنَّ، وَلَا بَيْنَهُنَّ اِلٰهُ

بالا و نه در زمینهای پایین و نه فوق آنها و نه زیر آنها و نه در مابین آنها

يُعْبَدُ غَيْرُهُ، لَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا لَا يَقْوَى عَلَيَّ اِحْصَاؤُهُ اِلَّا اَنْتَ، فَصَلِّ عَلَيَّ

نیست خاص توست ستایش آن ستایشی که توانایی ندارد بر شماره اش کسی جز تو درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَ اٰلِ مُحَمَّدٍ، صَلَاةً لَا يَقْوَى عَلَيَّ اِحْصَاؤُهَا اِلَّا اَنْتَ. (۲)

محمد و آل محمد درودی که توانایی نداشته باشد بر شماره اش کسی جز تو.

۶- «شیخ کفعمی» در «بلد الامین» و «مصباح» از کتاب «اختیار» «سید بن باقی» نقل کرده است که هر کس بخواند این دعا را در هر روز از ماه رمضان، خداوند متعال گناهان بسیاری را از او بپامرد:

ص: ۷۶۶

۱- [۹۹۳] مصباح المتهدّج، صفحه ۶۲۳ و اقبال، صفحه ۹۸ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۱۱ (با اندکی تفاوت).

۲- [۹۹۴] مقنعه، صفحه ۳۲۰.

اللَّهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ، وَأَفْتَرَضْتَ عَلَيَّ عِبَادَكَ

خدایا ای پروردگار ماه رمضان که فرود آوردی در آن قرآن را و واجب کردی بر بندگانت

فِيهِ الصِّيَامِ، وَأَرْزُقْنِي حَجَّ بَيْتِكَ الْحَرَامِ فِي هَذَا الْعَامِ وَفِي كُلِّ عَامٍ،

در این ماه روزه را و روزی من کن حج خانه محترمت (کعبه) را در این سال و در هر سال

وَأَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الْعِظَامَ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۱)

و بیامرزم برایم گناهان بزرگ را که برآستی نیامرزد آنها را کسی جز تو ای صاحب جلالت و بزرگواری.

۷- «شیخ مفید» در «مقنعه» فرموده: و از مستحبات ماه رمضان صلوات فرستادن بر رسول خدا صلی الله علیه و آله است در هر روز صد مرتبه، و اگر زیادت بر فرستد فضیلت بیشتری دارد. (۲)

اعمال مخصوص شب ها یا روزهای معین ماه مبارک رمضان:

در مورد اعمالی که مخصوص شب ها یا روزهای معینی از این ماه شریف است، اموری ذکر شده است.

شب اول ماه: برای شب اول ماه چند عمل ذکر شده است:

۱- به سراغ رؤیت هلال برود که بعضی آن را واجب (کفایی) دانسته اند.

۲- وقتی هلال را رؤیت کرد، طبق روایتی از امام صادق علیه السلام رو به قبله نماید و دست ها را به آسمان بلند کند و خطاب به هلال کند و بگوید:

رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اهْلَهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ

پروردگار من و پروردگار تو خدا پروردگار جهانیان است خدایا این ماه را بر ما نو کن با امانت

وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، وَالْمُسَارَعَةِ إِلَى مَا تُحِبُّ وَتَرْضَى

و ایمان و سلامتی و اسلام و پیشی گرفتن بدانچه تو دوست داری و خوشنود شوی

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِي شَهْرِنَا هَذَا، وَأَرْزُقْنَا خَيْرَهُ وَعَوْنَهُ، وَاصْرِفْ عَنَّا ضَرَّهُ

خدایا برکت ده به ما در این ماه و خیر و خوبی و کمک آن را روزی ما کن و بگردان از ما زیان این ماه

وَشَرُّهُ، وَبَلَاءُهُ وَفِتْنَتُهُ. (۳)

و شر و بلا و فتنه اش را.

ص: ۷۶۷

۱- [۹۹۵] مصباح كفعمی، صفحه ۶۱۸ و بلد الامین، صفحه ۲۲۳.

۲- [۹۹۶] مقنعه، صفحه ۳۱۳.

۳- [۹۹۷] اقبال، صفحه ۱۸.

روایت شده که حضرت رسول صلی الله علیه و آله وقتی که هلال ماه رمضان را رؤیت می کرد، روی شریف را به جانب قبله می فرمود و می گفت:

اللَّهُمَّ اهْلُهُ عَلَيْنَا بِالْأَمْنِ وَالْإِيمَانِ، وَالسَّلَامَةِ وَالْإِسْلَامِ، وَالْعَافِيَةِ

خدایا این ماه را بر ما نو کن به امتیت و ایمان و تندرستی و اسلام و عافیت کامل

الْمُجَلَّلَةِ، وَدِفَاعِ الْأَسْقَامِ، وَالرِّزْقِ الْوَاسِعِ، وَالْعَوْنِ عَلَى الصَّلَاةِ

و دفاع از دردها و روزی وسیع و کمک بر نماز

وَالصِّيَامِ وَالْقِيَامِ، وَتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ، اللَّهُمَّ سَلِّمْ لَنَا شَهْرَ رَمَضَانَ، وَتَسَلِّمْهُ

و روزه و شب زنده داری و تلاوت قرآن خدایا سالم کن ما را برای ماه رمضان و سالم

مِنَّا، وَسَلِّمْ لَنَا فِيهِ حَتَّى يَنْقَضِيَ عَنَّا شَهْرُ رَمَضَانَ، وَقَدْ عَفَوْتَ عَنَّا،

از ما دریافتش کن و ما را در آن سالم بدار تا بگذرد از ما ماه رمضان و تو از ما گذشته باشی

وَعَفَوْتَ لَنَا وَرَحِمْتَنَا. (۱)

و ما را آمرزیده و مورد مهر خویش قرار داده باشی.

و از حضرت صادق علیه السلام نقل شده است که چون رؤیت هلال کردی بگو:

اللَّهُمَّ قَدْ حَضَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ، وَقَدْ افْتَرَضْتَ عَلَيْنَا صِيَامَهُ، وَأَنْزَلْتَ

خدایا ماه رمضان آمد و تو واجب کرده ای بر ما روزه این ماه را و فرو فرستادی در آن

فِيهِ الْقُرْآنُ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ، اللَّهُمَّ اعِنَّا عَلَى

قرآن را که راهنمای مردم است و حجتیهایی از هدایت و تمیز حق و باطل است خدایا کمک بده ما را بر

صِيَامِهِ، وَتَقَبَّلْهُ مِنَّا، وَسَلِّمْ لَنَا فِيهِ، وَسَلِّمْ لَنَا فِيهِ، وَسَلِّمْ لَنَا فِيهِ يُسِّرْ

روزه آن و آن را از ما بپذیر و سالم بدار ما را در این ماه و از این ماه و آن را نیز برای ما سالم گردان در آسانی

مِنْكَ وَعَافِيَةٍ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمٌ. (۲)

و تندرستی که برستی تو بر هر چیز قادری ای بخشاینده ای مهربان.

۳- «سید بن طاووس» رحمه الله روایت کرده که روزی حضرت امام زین العابدین علیه السلام عبور می کرد که نظرش به هلال ماه رمضان افتاد، ایستاد و گفت:

ص: ۷۶۸

۱- [۹۹۸] اقبال، صفحه ۱۷.

۲- [۹۹۹] همان مدرک، صفحه ۱۸.

أَيُّهَا الْخَلْقُ الْمُطِيعُ الدَّائِبُ السَّرِيعُ، الْمُتَرَدِّدُ فِي مَنَازِلِ التَّقْدِيرِ،

ای مخلوق فرمانبردار پیوسته (در حرکت) و شتابان و رفت و آمد کننده در منزلهای معین

الْمُتَصَرِّفُ فِي فَلَكِ التَّدْبِيرِ، أَمَنْتُ بِمَنْ نَوَّرَ بِكَ الظُّلَمَ، وَأَوْضَحَ بِكَ الْبُهْمَ،

و گردش کننده در مدار تدبیر ایمان دارم به آن خدایی که تاریکیها را به تو روشن کرد و راههای ناپیدا و مبهم را به تو آشکار کرده

وَجَعَلَكَ آيَةً مِنْ آيَاتِ مُلْكِهِ، وَعَلَامَةً مِنْ عِلْمَاتِ سُلْطَانِهِ، فَحَدِّ بِكَ

و تو را نشانه ای از نشانه های فرمانرواییش و علامتی از علامات سلطنتش قرار داده و زمان را به تو

الزَّمَانَ، وَآمَتَهُنَّكَ بِالْكَمَالِ وَالنُّقْصَانِ، وَالطُّلُوعِ وَالْأُفُولِ، وَالْإِنَارَةِ

محدود ساخت و تو را واداشت به کمال و نقصان و طلوع و غروب و پرتوافکنی

وَالْكُسُوفِ، فِي كُلِّ ذَلِكَ أَنْتَ لَهُ مُطِيعٌ، وَالْيَ ارَادَتِهِ سَرِيعٌ، سُبْحَانَهُ مَا

و گرفتن و در تمام آنها تو در تحت فرمان او فرمانبرداری و بسوی اراده اش شتابان منزّه است خدا که

اعْجَبَ مَا دَبَّرَ فِي أَمْرِكَ، وَالطَّفَ مَا صَنَعَ فِي شَأْنِكَ، جَعَلَكَ مِفْتَاحَ شَهْرِ

چه شگفت انگیز تدبیری در امر تو بکار برد و چه دقیق است صنعتی که در کار تو انجام داده تو را کلید ماه

حَادِثٍ، لِأَمْرِ حَادِثٍ، فَاسْئَلِ اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكَ، وَخَالِقِي وَخَالِقَكَ،

نوی قرار داده برای کاری نو از خدا پروردگار خود و پروردگار تو و آفریدگار خود و آفریدگار تو

وَمُقَدَّرِي وَمُقَدَّرَكَ، وَمُصَوِّرِي وَمُصَوِّرَكَ، أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

و تقدیر کننده خود و تقدیر کننده تو و صورت بخش خود و صورت گر تو خواهم که درود فرستد بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَأَنْ يَجْعَلَكَ هِلَالَ بَرَكَهٍ لَا تَمَحُّقُهَا الْأَيَّامُ، وَطَهَارَةٍ لَا تُدْنِسُهَا

محمد و قرار دهد تو را ماه برکتی که روزگار از بینش نبرد و ماه پاکیزه ای که آلوده اش نکند

الْأَثَامُ، هِلَالَ آمِنٍ مِنَ الْأَفَاتِ، وَسَلَامَةٍ مِنَ السَّيِّئَاتِ، هِلَالَ سَعْدٍ لَا

گناهان ماه امتیت از آفات و سلامتی از بدیها ماه خجسته و مسعودی

نَحْسَ فِيهِ، وَيُؤْمِنُ لَا نَكَدَ مَعَهُ، وَيُسْرٍ لَا يُمَارِجُهُ عُسْرٌ، وَخَيْرٍ لَا يَشُوبُهُ

که نحسی در آن نباشد و ماه میمونی که ملالی با آن نباشد و ماه آسانی که با دشواری مخلوط نشود و ماه خیری که

شَرٌّ، هِلَالِ امْنٍ وَ اِيْمَانٍ، وَ نِعْمَةٍ وَ اِحْسَانٍ، وَ سَلَامَةٍ وَ اِسْلَامٍ، اَللّهُمَّ صَلِّ

به شری آلوده نگردد ماه امتیت و ایمان و نعمت و احسان و سلامتی و اسلام خدایا درود فرست بر

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْنَا مِنْ اَرْضِي مَنْ طَلَعَ عَلَيْهِ، وَ اَزْكَى مَنْ

محمد و آل محمد و قرار ده ما را از خشنودترین مردمی که این ماه بر او طلوع کرده و پاکیزه ترین کسانی

نَظَرَ إِلَيْهِ، وَاسْعَدَ مَنْ تَعَبَّدَ لَكَ فِيهِ، وَوَفَّقَنَا اللَّهُمَّ فِيهِ لِلطَّاعَةِ وَالتَّوْبَةِ،

که بدان نگاه کرده و سعادت‌مندترین کسی که پرستش تو را در آن کرده و موفق دار ما را خدایا در این ماه به فرمانبرداری و توبه

وَاعْصِمْنَا فِيهِ مِنَ الْأَثَامِ وَالْحَوْبَةِ، وَآوِزْنَا فِيهِ شُكْرَ النِّعْمَةِ، وَالْبِسْنَا فِيهِ

و نگاهمان دار در آن از گناهان و خطا و الهام کن به ما در این ماه شکر نعمت را و بیوشان به ما در

جُنَنِ الْعَافِيَةِ، وَاتِمِّمْ عَلَيْنَا بِاشْتِكَمَالِ طَاعَتِكَ فِيهِ الْإِمْنَةَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْمَنَّانُ

این ماه سپرهای تندرستی و منت خود را بوسیله انجام کامل اطاعت بر ما تمام کن که براستی تویی پر نعمت

الْحَمِيدُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ، وَاجْعَلْ لَنَا فِيهِ عَوْنًا مِنْكَ

ستوده و درود خدا بر محمد و آل پاکش و مقرر دار برای ما در این ماه کمکی از جانب خود

عَلَى مَا نَدَبْتَنَا إِلَيْهِ مِنْ مُفْتَرَضِ طَاعَتِكَ، وَتَقَبَّلْهَا، إِنَّكَ الْأَكْرَمُ مِنْ كُلِّ

برای انجام آنچه ما را بدان خواندی و طاعت واجب خود و بپذیر آن را که تو کریم ترین همه

كْرِيمٍ، وَالْأَكْرَمُ مِنْ كُلِّ رَحِيمٍ، آمِينَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

کریمانی و مهربانتر از هر مهربانی آمین آمین ای پروردگار جهانیان.

۴- غسل شب اول ماه طبق بعضی از روایات مستحب است. (۲) ۵- در شب اول ماه امام حسین علیه السلام را زیارت کند، تا گناهانش بخشوده شود. (۳) ۶- از شب اول ماه، شروع به خواندن هزار رکعت نماز ماه رمضان نماید، که شرح آن قبلاً گذشت.

(صفحه ۷۱۲)

۷- دو رکعت نماز بخواند که در هر رکعت سوره حمد و سوره انعام را بخواند و از خدا بخواهد تا امور وی را کفایت کند و از آنچه که می ترسد و از بیماریها او را حفظ نماید. (۴) ۸- این دعا را بخواند که در اعمال شب آخر ماه شعبان (صفحه ۶۹۲) نیز آمده است:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الشَّهْرَ الْمُبَارَكُ ...

۹- بعد از نماز مغرب دست ها را بلند کند و این دعا را که از امام جواد علیه السلام نقل شده است، بخواند:

اللَّهُمَّ يَا مَنْ يَمْلِكُ التَّدْبِيرَ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يَا مَنْ يَعْلَمُ خَائِنَةَ

خدایا ای که تدبیر امور بدست اوست و او بر هر چیز قادر است ای که می داند خیانت

الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، وَتُجِنُّ الضَّمِيرُ، وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ، اللَّهُمَّ

چشمها را و آنچه را سینه ها پنهان کنند و دلها در خویش مستور دارند و اوست دقیق آگاه خدایا

ص: ۷۷۰

۱- [۱۰۰۰] اقبال، صفحه ۱۷.

۲- [۱۰۰۱] زاد المعاد، صفحه ۹۹.

۳- [۱۰۰۲] همان مدرک.

۴- [۱۰۰۳] اقبال، صفحه ۲۲.

اجْعَلْنَا مِمَّنْ نَوَى فَعْمَلٍ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِمَّنْ شَقِيَ فَكَيْلٍ، وَلَا مِمَّنْ هُوَ

قرار ده ما را از کسانی که نیت کنند و بدنالش عمل کنند و قرارمان مده از کسانی که بدبخت شده و تنبلی کرد و نه از کسانی که

عَلَى غَيْرِ عَمَلٍ يَتَّكِلُ، اللَّهُمَّ صَحِّحْ اِبْدَانَنَا مِنَ الْعِلَلِ، وَاعِنَّا عَلَى مَا

بر غیر کار و کوشش اعتماد کنند خدایا سالم گردان بدنهامان را از بیماریها و کمکمان ده بر آنچه

اِفْتَرَضْتَ عَلَيْنَا مِنَ الْعَمَلِ، حَتَّى يَنْقُضِيَ عَنَّا شَهْرُكَ هَذَا، وَقَدْ اَدَّيْنَا

واجب کرده ای بر ما از عمل تا بگذرد از ما این ماه تو در حالیکه آنچه را بر ما

مَفْرُوضَكَ فِيهِ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ اعِنَّا عَلَى صِيَامِهِ، وَوَفَّقْنَا لِقِيَامِهِ، وَنَشْطَنَا

واجب فرموده بودی انجام داده باشیم خدایا ما را بر روزه این ماه کمک ده و به شب زنده داریش موفقمان دار و برای خواندن نماز در این ماه

فِيهِ لِلصَّلَاةِ، وَلَا تَحْجُبْنَا مِنَ الْقُرْآنِ، وَسَهِّلْ لَنَا فِيهِ اِيتَاءَ الرَّكَاةِ، اللَّهُمَّ لَا

نشاطی بما بده و از قرائت قرآن محرومان مدار و آسان گردان بر ما پرداختن زکات را خدایا

تُسَلِّطْ عَلَيْنَا وَصَبًا وَلَا تَعَبًا، وَلَا سَقَمًا وَلَا عَطَبًا، اللَّهُمَّ اِرْزُقْنَا الْاِفْطَارَ

چیره مگردان بر ما خستگی و سستی و نه رنج و نه بیماری و نه هلاکت را خدایا روزی ما کن افطار کردن

مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ، اللَّهُمَّ سَهِّلْ لَنَا فِيهِ مَا قَسَمْتَهُ مِنْ رِزْقِكَ، وَيَسِّرْ مَا

از روزی حلال خدایا سهل کن بر ما در این ماه آن سهمی را که از روزیت نصیب ما کرده ای و آسان گردان آنچه را

قَدَّرْتَهُ مِنْ اَمْرِكَ، وَاجْعَلْهُ حَلَالًا طَيِّبًا، نَقِيًّا مِنَ الْاَثَامِ، خَالِصًا مِنْ

طبق فرمانت مقرر داشته ای و قرارش ده حلال و پاک و پاکیزه از گناهان و خالص از

الْاَصَارِ وَالْاَجْرَامِ، اللَّهُمَّ لَا تُطْعِمْنَا اِلَّا طَيِّبًا غَيْرَ خَبِيثٍ وَلَا حَرَامٍ،

معاصی و جنایات خدایا بر ما مخوران جز خوراکی پاک که نه پلید باشد و نه حرام

وَاجْعَلْ رِزْقَكَ لَنَا حَلَالًا لَا يَشْوِبُهُ دَنَسٌ وَلَا اِسْقَامٌ، يَا مَنْ عَلَّمَهُ بِالسَّرِّ

و قرار ده روزیت را برای ما حلال که آلوده به چرکی و بیماریها نباشد ای که دانائیش به نهان

كَعَلْمِهِ بِالْأَعْلَانِ، يَا مُتَفَضِّلًا عَلَى عِبَادِهِ بِالْإِحْسَانِ، يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ

همانند دانائیش به آشکار است ای که بر بندگانش به احسان تفضل فرمود ای که او بر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ خَيْرٌ، أَلْهَمْنَا ذِكْرَكَ، وَ جَنَّبْنَا عُسْرَكَ،

چیز تواناست و به هر چیز دانا و آگاه است ذکر خود را به ما الهام کن و از دشواریت ما را برکنار دار و به

وَإِنلْنَا يُسْرَكَ، وَ أهدِنَا لِلرَّشَادِ، وَ وَفَّقْنَا لِلسَّدَادِ، وَ اعصمْنَا مِنَ الْبَلَايَا،

دستورات آسانت برسانمان و به کارهای صواب راهنماییمان کن و به کارهای محکم و درست موفقمان بدار و از بلاها

محفوظمان دار

ص: ۷۷۱

وَصُنَّا مِنَ الْأَوْزَارِ وَالْخَطَايَا، يَا مَنْ لَا يَغْفِرُ عَظِيمَ الذُّنُوبِ غَيْرُهُ، وَلَا

و از گناهان و خطاها نگاهمان دار ای که نیامرزد گناهان بزرگ را جز او

يَكْشِفُ السُّوءَ الْأَهُوَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَأَكْرَمَ الْأَكْرَمِينَ، صَلَّى عَلَيَّ

و برطرف نکند بدیها را جز او ای مهربانترین مهربانان و کریمترین کریمان درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ، وَاجْعَلْ صِيَامَنَا مَقْبُولًا، وَبِالْبِرِّ وَالتَّقْوَى

محمد و خاندان پاکش و روزه ما را مقبول در گاهت فرما و به نیکی و پرهیزکاری

مَوْصُولًا، وَكَذَلِكَ فَاجْعَلْ سَعِينًا مَشْكُورًا، [وَ حَوْبَنَا مَغْفُورًا] وَ قِيَامَنَا

پیوندش ده و هم چنین کوشش ما را مورد تقدیر و گناهان ما را مورد بخشش قرار ده و شب زنده داریمان را

مَبْرُورًا، وَ قُرَانَنَا مَرْفُوعًا، وَدُعَائَنَا مَسْمُوعًا، وَاهْدِنَا لِلْحُسْنَى وَجَنِّبْنَا

نیک پذیرفته و قرآن ما را (که خوانده ایم) بالا رفته و دعایمان را مقرون به اجابت فرما و ما را به کار نیک هدایت فرما

الْعُسْرَى وَيَسِّرْنَا لِلْيُسْرَى وَ اَعْلِلْنَا الدَّرَجَاتِ، وَ ضَاعِفْنَا لَنَا

و از دشواریها برکنارمان دار و مهیامان بدار برای آسانها و درجات ما را بالابر و حسنات ما را دو

الْحَسَنَاتِ، وَاقْبَلْ مِنَّا الصَّوْمَ وَالصَّلَاةَ، وَاسْمَعْ مِنَّا الدَّعَوَاتِ، وَاعْفِرْنَا لَنَا

چندان کن و روزه و نماز ما را بپذیر و دعاها را بشنو و خطاهای ما را بیامرز

الْخَطِيئَاتِ، وَتَجَاوَزْ عَنَّا السَّيِّئَاتِ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الْعَامِلِينَ الْفَائِزِينَ،

و از گناهان ما درگذرو قرار ده ما را از عمل کنندگان کامیاب

وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ، حَتَّى يَنْقَضِيَ شَهْرُ

و قرارمان مده از غضب شدگان و نه از گمراهان تا بگذرد از ما ماه

رَمَضَانَ عَنَّا، وَ قَدْ قَبِلْتَ فِيهِ صِيَامَنَا وَ قِيَامَنَا، وَ زَكَّيْتَ فِيهِ أَعْمَالَنَا،

رمضان و تو روزه و شب زنده داریمان را پذیرفته باشی و اعمال ما را پاک و پاکیزه کرده

وَعَفَرَتْ فِيهِ ذُنُوبَنَا، وَاجْرَلَتْ فِيهِ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ نَصَيْنَا، فَأَنَّكَ الْإِلَٰهَ

و گناهانمان را آمرزیده باشی و بهره ما را در این ماه از هر خیر و نیکی به حد کامل داده باشی که براستی تویی معبود

الْمُجِيبُ، وَالرَّبُّ الْقَرِيبُ، وَأَنْتَ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ. (۱)

اجابت کننده و پروردگار نزدیک و تو بر هر چیز احاطه داری.

ص: ۷۷۲

۱۰- در شب اول، این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخواند:

اللَّهُمَّ رَبَّ شَهْرِ رَمَضَانَ، مُنَزَّلَ الْقُرْآنِ، هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ، الَّذِي

خدایا ای پروردگار ماه رمضان و فرو فرستنده قرآن این ماه رمضان است که

انزُلَتْ فِيهِ الْقُرْآنَ، وَأَنْزَلْتَ فِيهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ، اللَّهُمَّ

در آن قرآن را نازل فرموده ای و در آن آیه هایی است که آنها حجت‌های هدایت و تمیز حق و باطل است خدایا

ارزُقْنَا صِيَامَهُ، وَاعِنَّا عَلَى قِيَامِهِ، اللَّهُمَّ سَلِّمْ لَنَا وَسَلِّمْ لَنَا وَسَلِّمْ لَنَا وَسَلِّمْ لَنَا وَسَلِّمْ لَنَا

روزه اش را روزی ما گردان و بر شب زنده داریش به ما کمک کن خدایا این ماه را برای ما سالم بدار و ما را در آن به سلامت دار

فِي يُسْرِ مِنْكَ وَمُعَافَاهِ، وَاجْعَلْ فِيهَا تَقْضَى وَتُقَدَّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمُحْتَمِ،

و آن را در آسانی و تندرستی کاملی از جانب خود از ما دریافتش کن و قرار ده در آن قضا و قدر حتمی خود

وَفِيهَا تَفْرُقُ مِنَ الْأَمْرِ الْحَكِيمِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ

و در آن دستور حکیمانه که جدا کنی در شب قدر از آن قضا و قدر حتمی و مسلمی که برگشت ندارد

وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حُجَّتِهِمْ،

و تغییرپذیر نیست که نام ما را بنویسی در زمره حاجیان خانه محترمت (کعبه) آنان که حجشان پذیرفته

الْمَشْكُورِ سَعْيِهِمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبِهِمْ، الْمَكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَاجْعَلْ

و سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و بدیهاشان جبران شده است و قرار ده

فِيهَا تَقْضَى وَتُقَدَّرُ، أَنْ تُطِيلَ عُمْرِي وَتُوسِّعَ عَلَيَّ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ. (۱)

در آنچه مقدر فرمایی که عمرم را طولانی فرموده و از روزی حلال خود بر من توسعه دهی.

۱۱- دعای بسیار نورانی چهل و چهارم «صحیفه سجّادیه» نیز مربوط به این شب است.

۱۲- از امور مهمّه در این ماه، تلاوت قرآن مجید است که با شروع ماه رمضان، سزاوار است قرآن بسیار تلاوت شود. روایت

شده است که حضرت امام صادق علیه السلام در وقت تلاوت قرآن قبل از قرائت، این دعای بسیار پرمعنا را می خواندند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اشْهَدُ اَنَّ هَذَا كِتَابُكَ الْمُنَزَّلُ مِنْ عِنْدِكَ عَلَي رَسُوْلِكَ، مُحَمَّدٍ

خدایا من گواهی دهم که این کتابی است که نازل شده از نزد تو بر فرستاده ات محمد

بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَكَلَامُكَ النَّاطِقُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّكَ،

بن عبدالله صلی الله علیه و آله و کلام گویای توست که بر زبان پیغمبرت جاری گشته

ص: ۷۷۳

جَعَلْتَهُ هَادِيًا مِنْكَ إِلَى خَلْقِكَ، وَحَبْلًا مُتَّصِلًا فِيمَا بَيْنَكَ وَبَيْنَ عِبَادِكَ،

و آن را راهنمای خود بر خلق خویش قرار دادی و رشته پیوسته ای در مابین خود و مابین بندگانت گردانیدی

اللَّهُمَّ إِنِّي نَشَرْتُ عَهْدَكَ وَكِتَابَكَ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ نَظْرِي فِيهِ عِبَادَةً،

خدایا من باز کردم (پیش رویم) عهد و کتاب تو را خدایا پس قرار ده نظر مرا در آن عبادت

وَقِرَائَتِي فِيهِ فِكْرًا، وَفِكْرِي فِيهِ اِعْتِبَارًا، وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ اتَّعَظَ بِبَيَانِ

و قرائتم را در آن از روی اندیشه و فکرم را در آن عبرت آور و بگردانم از کسانی که پند گیرد به بیان

مَوَاعِظِكَ فِيهِ، وَاجْتَنَبَ مَعَاصِيكَ، وَلَا تَطْنِعْ عِنْدَ قِرَائَتِي عَلَى سَمْعِي

پندهای تو در آن و از معصیتهایت دوری کند و مهر مزن هنگام خواندنم بر گوش من

وَلَا تَجْعَلْ عَلَيَّ بَصْرِي غِشَاوَةً، وَلَا تَجْعَلْ قِرَائَتِي قِرَاءَةً لَا تَدُبُّرَ فِيهَا،

و مینداز بر دیده ام پرده و مگردان خواندنم را خواندنی که تدبر در آن نباشد

بَلِّ اجْعَلْنِي اِتِّدَبَّرُ آيَاتِهِ وَ اِحْكَامَهُ، آخِذًا بِشَرَائِعِ دِينِكَ، وَلَا تَجْعَلْ

بلکه چنانم کن که تدبر کنم در آیات و احکامش و در برگیرم دستورات دین تو را و قرار مده

نَظْرِي فِيهِ غَفْلَةً، وَلَا قِرَائَتِي هَذَرًا، إِنَّكَ أَنْتَ الرَّؤُوفُ الرَّحِيمُ.

نظر مرا در آن نظر بی خبری و نه قرائتم را بیهوده که براستی تو رؤوف و مهربانی.

و بعد از قرائت قرآن مجید این دعا را می خواندند:

اللَّهُمَّ إِنِّي قَدْ قَرَأْتُ مَا فَضَيْتَ مِنْ كِتَابِكَ، الَّذِي أَنْزَلْتَهُ عَلَيَّ نَبِيَّكَ

خدایا من خواندم آنچه را حکم کرده بودی از کتابت همان کتابی که نازل فرمودی بر پیامبر

الصَّادِقِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ رَبَّنَا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِمَّنْ يُجِلُّ

راستگویت درود تو بر او و آلش پس حمد خاص توست ای پروردگار ما خدایا بگردانم از کسانی که حلال می شمرد

حَلَالَهُ، وَيُحَرِّمُ حَرَامَهُ، وَيُؤْمِنُ بِمُحْكَمِهِ وَمُتَشَابِهِهِ، وَاجْعَلْهُ لِي اِنْسًا فِي

حلالش را و حرام داند حرامش را و ایمان دارد به محکم و متشابه آن و آن را همدم من در

قَبْرِیْ وَ اَنْسَا فِیْ حَشْرِیْ وَ اَجْعَلْنِیْ مِمَّنْ تُزْقِیْهِ بِكُلِّ اَیِّهٍ قَرَّ اَهَا دَرَجَةً

قبرم و همدمم در روز محشرم قرار ده و قرار ده مرا از کسانی که بالا بری او را به هر آیه از آن که بخواند به درجه ای

فی اَعْلٰی عِلِّیْنَ، اَمِیْنَ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ. (۱)

در بالاترین جایگاههای بهشت اجابت فرما ای پروردگار جهانیان.

ص: ۷۷۴

۱- [۱۰۰۶] بحارالانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۰۶، حدیث ۲.

روز اول ماه برای روز اول ماه رمضان اعمالی به شرح زیر نقل شده است:

۱- غسل کند. (۱) ۲- خود را با گلاب خوشبو سازد. (۲) ۳- دو رکعت نماز بگذارد و در رکعت اول سوره حمد و سوره انا فتحنها و در رکعت دوم حمد و هر سوره ای که خواست، بخواند. در روایتی آمده است هر کس این نماز را بخواند خداوند بدی ها را در آن سال از وی دفع کند و تا سال آینده در پناه حمایت خدا باشد. (۳) ۴- دو رکعت نماز اول ماه را (که در صفحه ۵۹۷ آمده است) بجا آورد و صدقه پردازد. (۴) ۵- بعد از طلوع فجر این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ قَدْ حَضَرَ شَهْرُ رَمَضَانَ، وَقَدْ افْتَرَضْتَ عَلَيْنَا صِيَامَهُ، وَأَنْزَلْتَ فِيهِ

خدایا ماه رمضان آمد و تو روزه آن را بر ما واجب کرده ای و نازل فرموده ای در آن

الْقُرْآنَ، هُدًى لِلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ، اللَّهُمَّ اعِنَّا عَلَى

قرآن را که راهنمای مردم و حجت‌هایی از هدایت و تمیز (میان حق و باطل) است خدایا کمک ده ما را بر گرفتن

صِيَامِهِ، وَتَقَبَّلْهُ مِنَّا، وَتَسَلَّمْهُ مِنَّا، وَسَلَّمْهُ لَنَا فِي يُسْرِ مِنْكَ وَعَافِيَةٍ، أَنْتَ

روزه اش و آن را از ما بپذیر و بخوبی از ما دریافتش کن و سالمش گردان برای ما در آسودگی و عافیت خودت که همانا تو

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۵)

بر هر چیز توانائی.

۶- «علامه مجلسی» در «زادالمعاد» فرموده است: «شیخ کلینی» و «شیخ طوسی» و دیگران به سند صحیح روایت کرده اند که حضرت امام موسی کاظم علیه السلام فرمود: در روز اول ماه مبارک رمضان این دعا را بخوان و فرمود: هر کس این دعا را از برای رضای خدا و بدون شائبه اغراض فاسد و ریا، بخواند، در آن سال فتنه و گمراهی به او نرسد و آفتی که به دین، یا بدن او ضرر رساند، متوجه او نخواهد شد و خداوند متعال او را از شرّ بلاهای آن سال حفظ کند، و آن دعا این است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي دَانَ لَهُ كُلُّ شَيْءٍ، وَبِرَحْمَتِكَ الَّتِي

خدایا من از تو خواهم به حق آن نامت که گردن نهاد در برابرش هر چیز و بدان رحمتت که

ص: ۷۷۵

۱- [۱۰۰۷] اقبال، صفحه ۸۶.

۲- [۱۰۰۸] همان مدرک.

۳- [۱۰۰۹] همان مدرک، صفحه ۸۷.

٤- [١٠١٠] همان مدرک.

٥- [١٠١١] بحار الانوار، جلد ٩٤، صفحه ٣٥٤.

وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِعَظَمَتِكَ الَّتِي تَوَاضَعُ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَبِعِزَّتِكَ الَّتِي

فراگرفت هر چیز را و بدان بزرگیت که فروتن شد در برابرش هر چیز و بدان عزت که

فَهَزَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِقُوَّتِكَ الَّتِي خَضَعَ لَهَا كُلُّ شَيْءٍ، وَبِجَبْرُوتِكَ الَّتِي

مقهور کرد هر چیز را و بدان نیرویت که خاضع شد در برابرش هر چیز و به جبروتت که

غَلَبَتْ كُلَّ شَيْءٍ، وَبِعِلْمِكَ الَّذِي احاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ، يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ، يَا

غالب آمد بر هر چیز و بدانت که هر چیز را احاطه کرده ای نور و ای منزّه از هر عیب ای

أَوَّلَ قَبْلِ كُلِّ شَيْءٍ، وَبَاقِيَ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ، صَلِّ عَلَيَّ

نخست پیش از هر چیز و باقی پس از هر چیز ای بخشاینده درود فرست بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُعَيِّرُ النَّعَمَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ

محمد و آل محمد و بیامرز از من گناهانی را که نعمتها را تغییر دهد و بیامرز از من گناهانی را

الَّتِي تُنْزِلُ النَّعَمَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَقْطَعُ الرَّجَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ

که رنج و عذاب فرو ریزد و بیامرز از من گناهانی را که امید را قطع کند و بیامرز از من گناهانی را

الَّتِي تُدِيلُ الْأَعْدَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ، وَاعْفِرْ لِي

که دشمنان را چیره کند و بیامرز از من گناهانی را که دعا را باز گرداند و بیامرز از من

الذُّنُوبَ الَّتِي يُسْتَحَقُّ بِهَا نُزُولُ الْبَلَاءِ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَحْبِسُ

گناهانی که مردم را مستحق نزول بلا گرداند و بیامرز از من گناهانی را که

غَيَثَ السَّمَاءِ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَكْشِفُ الْغِطَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ

باران آسمان را جلو گیری کند و بیامرز از من گناهانی را که پرده را بالا زند و بیامرز از من گناهانی را

الَّتِي تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ، وَاعْفِرْ لِي

که در نابودی شتاب کند و بیامرز از من گناهانی را که پشیمانی آرد و بیامرز از من گناهانی را که

الدُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصْمَ، وَالْبِشْنَ دِرْعَكَ الْحَصِينَهِ الَّتِي لَا تُرَامُ،

پرده ها را بدرد و زره محکمت را که پاره شدنی نیست بر من بپوشان

وَعَافِنِي مِنْ شَرِّ مَا أَحَازِرُ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ فِي مُسْتَقْبَلِ سَنَتِي هَذِهِ، اللَّهُمَّ

و سلامتم بدار از شر آنچه حذر می کنم از آن در شب و روز در روزهای آینده امسال من خدایا

رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَمَا فِيهِنَّ وَمَا بَيْنَهُنَّ،

ای پروردگار آسمانهای هفتگانه و ای پروردگار زمینهای هفتگانه و آنچه در آنها و آنچه مابین آنهاست

ص: ۷۷۶

وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَرَبِّ السَّبْعِ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَرَبِّ

و ای پروردگار عرش عظیم و پروردگار هفت آیه (یعنی سوره حمد یا هفت سوره) و قرآن بزرگ و پروردگار

اسرافیل و میکائیل و جبرئیل، وَرَبِّ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، سَيِّدِ

اسرافیل و میکائیل و جبرئیل و پروردگار محمد صلی الله علیه و آله آقای

الْمُرْسَلِينَ، وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، اسئَلُكَ بِكَ وَبِمَا سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، يَا عَظِيمُ

رسولان و خاتم پیامبران از تو خواهم به حق خودت و به حق آنچه خود را بدان نام نهاده ای ای خدای بزرگ

أَنْتَ الَّذِي تَمُنُّ بِالْعَظِيمِ، وَتَدْفَعُ كُلَّ مَحْذُورٍ، وَتُعْطِي كُلَّ جَزِيلٍ،

تویی که به نعمت عظیم منت نهی و هر محذور را دفع کنی و هر عطای شایانی را تو عطا کنی

وَتُضَاعِفُ الْحَسَنَاتِ بِالْقَلِيلِ وَالْكَثِيرِ، وَتَفْعَلُ مَا تَشَاءُ يَا قَدِيرُ، يَا اللَّهُ يَا

و دو چندان کنی کارهای نیک را به کم و زیادو می کنی هر کاری را بخواهی ای توانا ای خدا ای

رَحْمَنُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَالْبِسْنِي فِي مُسْتَقْبَلِ سَنَتِي هَذِهِ

بخشاینده درود فرست بر محمد و خاندانش و بپوشان بر من در آینده این سال

سِتْرِكَ، وَنُضِرْ وَجْهِي بِنُورِكَ، وَاجِبْنِي بِمَحَبَّتِكَ، وَبَلِّغْنِي رِضْوَانِكَ

پرده خویش را و چهره ام را به نور خویش منور گردان و به محبت خویش دوستم بدار و مرا به مقام خشنودی خود

وَشَرِيفَ كَرَامَتِكَ، وَجَسِيمَ عَطِيَّتِكَ، وَاعْطِنِي مِنْ خَيْرِ مَا عِنْدَكَ، وَمِنْ

و بزرگواری شریف و عطای بزرگت نائل گردان و عطا کن به من از

خَيْرِ مَا أَنْتَ مُعْطِيهِ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ، وَالْبِسْنِي مَعَ ذَلِكَ عَافِيَّتَكَ، يَا

بهترین چیزی که نزد توست و از بهتر چیزی که عطا می کنی بر یکی از خلق خویش و با آنها لباس عافیت را هم بر من

پوشان ای

مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَيَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى وَيَا عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ، وَيَا دَافِعَ

مرجع هر شکایت و ای گواه بر هر راز و ای دانای هر پنهان و ای جلوگیرنده

مَا تَشَاءُ مِنْ بَلِيَّةٍ، يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، تَوَفَّنِي عَلَى مَلِّهِ

از هر بلا که خواهی ای بزرگوار گذشت ای نیکو در گذر بمیران مرا بر کیش

ابْرَاهِيمَ وَفَطْرَتِهِ، وَعَلَى دِينِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسُنَّتِهِ، وَعَلَى

ابراهیم و فطرت او و بر دین محمد صلی الله علیه و آله و طریقه اش و بر

خَيْرِ الْوَفَاءِ، فَتَوَفَّنِي مُوَالِيًا لِأَوْلِيَائِكَ، وَمُعَادِيًا لِأَعْدَائِكَ، اللَّهُمَّ

بهترین مردنها پس بمیرانم در آن حال که دوست دار دوستانت و دشمن دشمنانت باشم خدایا

ص: ۷۷۷

وَجُنِّبْنِي فِي هَذِهِ السَّنَةِ كُلِّ عَمَلٍ أَوْ قَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ يُبَاعِدُنِي مِنْكَ،

و مرا در این سال از هر کاری یا گفتاری یا عملی که مرا از تو دور کند

وَاجْلِبْنِي إِلَى كُلِّ عَمَلٍ أَوْ قَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ يُقَرِّبُنِي مِنْكَ فِي هَذِهِ السَّنَةِ، يَا

دورم بدار و بسوی کار یا گفتار یا عملی که مرا در این سال به تو نزدیک سازد بکشانم ای

ارْحَمِ الرَّاحِمِينَ، وَامْنَعْنِي مِنْ كُلِّ عَمَلٍ أَوْ قَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ يَكُونُ مِنِّي

مهربانترین مهربانان و بازم دار از هر کاری یا گفتاری یا کرداری که از من سر زند

اخْفَ ضَرَرَ عَاقِبَتِهِ، وَاخْفَ مَقْتَكَ أَيَّامَ عَلَيْهِ حِذَارَ أَنْ تَصْرِفَ وَجْهَكَ

و از سرانجام زیان آورش بیمناک باشم و از خشمت بخاطر آن بر خویش بترسم، بترسم از این که توجه

الْكَرِيمَ عَنِّي فَاسْتَوْجِبْ بِهِ نَقْصًا مِنْ حَظِّ لِي عِنْدَكَ، يَا رَوْفُ يَا رَحِيمُ،

کریمانه ات را از من بگردانی و بدان جهت مستوجب نقصانی از بهره ای که پیش تو دارم گردم ای با عطوفت ای مهربان

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي مُسْتَقْبَلِ سَنَتِي هَذِهِ فِي حِفْظِكَ، وَفِي جِوَارِكَ وَفِي

خدایا در آینده امسال مرا در حفظ و پناه

كَفَيْكَ، وَجَلِّئْ سِتْرَ عَافِيَتِكَ، وَهَبْ لِي كَرَامَتَكَ، عَزَّ جَارُكَ، وَجَلَّ

و کنف خودت قرارم ده و پرده عافیت خود را بر من پیوشان و از بزرگواری خویش بر من ببخش عزیز است پناهنده به تو و
والاست

ثَنَّاؤُكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي تَابِعًا لِصَالِحِي مَنْ مَضَى مِنْ

ستایشت و معبودی جز تو نیست خدایا مرا پیرو شایستگان از اولیای گذشته ات قرارم ده

أَوْلِيَائِكَ، وَالْحَقْنِي بِهِمْ، وَاجْعَلْنِي مُسْلِمًا لِمَنْ قَالَ بِالصَّدَقِ عَلَيْكَ مِنْهُمْ،

و بدانها ملحقم کن و چنانم کن که برای آنان که از جانب تو به حقیقت سخن گفتند تسلیم باشم

وَاعُوذُ بِكَ اللَّهُمَّ أَنْ تُحِيطَ بِي خَطِيئَتِي وَظُلْمِي وَاسْرَافِي عَلَى نَفْسِي

و پناه می برم به تو خدایا از این که فرا گیردم خطا و ستم و زیاده رویم بر خویشتن

وَاتَّبَعِي لِهَوَايَ، وَاشْتِغَالِي بِشَهَوَاتِي فَيَحُولُ ذَلِكَ بَيْنِي وَبَيْنَ رَحْمَتِكَ

و پیرویم از هوای نفس و سرگرمیم به شهوات و در نتیجه آنها میان من و رحمت

وَرِضْوَانِكَ، فَكُونْ مَنَسِيًّا عِنْدَكَ، مُتَعَرِّضًا لِسَخَطِكَ وَنِقْمَتِكَ، اللَّهُمَّ

و خشنودی تو حائل گردد و کار بدانجا کشد که فراموش در گاهت شوم و بدانچه موجب خشم و عقوبت توست دست زخم
خدایا

وَفَقَّنِي لِكُلِّ عَمَلٍ صَالِحٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي وَقَرَّبْنِي إِلَيْكَ زُلْفَى اللَّهِ كَمَا

موفقم بدار برای هر عمل شایسته ای که به وسیله آن از من خشنود شوی و مرا به مقام قرب خویش نزدیک کن خدایا چنانچه

ص: ۷۷۸

كَفَيْتَ نَبِيَّكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ هَوْلَ عَدُوِّهِ، وَفَرَّجْتَ هَمَّهُ،

هراس دشمن را از پیامبرت محمد صلی الله علیه و آله کفایت فرمودی و اندوهش را برطرف کردی

وَكَشَفْتَ غَمَّهُ، وَصَدَقْتُهُ وَعَدَاكَ، وَأَنْجَزْتَ لَهُ عَهْدَكَ، اللَّهُمَّ فَبِذَلِكَ

و غمش را زدودی و به وعده ات درباره اش وفا کردی و پیمانت را با او به پایان رساندی خدایا به همان

فَاكْفِنِي هَوْلَ هَذِهِ السَّنَةِ، وَأَفَاتِهَا وَأَسْقَامَهَا، وَفِتْنَتِهَا وَشُرُورَهَا

ترتیب هراس این سال و آفات و امراض و بلاها و شرور

وَإِخْرَانِهَا، وَضِيقِ الْمَعَاشِ فِيهَا، وَبَلْغْنِي بِرَحْمَتِكَ كَمَالَ الْعَافِيَةِ، بِتَمَامِ

و اندوهها و تنگی و فشار زندگی را از من دور فرما و به رحمت خویش برسان مرا به کمال عافیت بوسیله

دَوَامِ النُّعْمَةِ عِنْدِي إِلَى مُنْتَهَى اجْلِي اسئلك سؤالاً من أساء وظلم،

ادامه نعمت که پیش من داری تا پایان عمرم، و از تو خواهم خواستن کسی که گناه کرده و بر خویش ستم کرده

وَاسْتَكَانَ وَعَاطَفَ، وَاسئلك أَنْ تَغْفِرَ لِي مَا مَضَى مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي

و به حال بیچارگی افتاده و به گناه خویش معترف است از تو خواهم که بیامری گناهان گذشته مرا آنها را که

حَصَرْتَهَا حَفَظْتِكَ، وَأَخَصَّتْهَا كِرَامَ مَلَائِكَتِكَ عَلَيَّ، وَأَنْ تَغْصِمَنِي الْهَي

نگهبانان ثبت کرده و فرشتگان بزرگوارت شماره کرده اند و نگاهم داری خدایا

مِنَ الذُّنُوبِ فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي إِلَى مُنْتَهَى اجْلِي يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا

از گناهان در آینده عمرم تا پایان عمرم ای خدا ای بخشاینده ای

رَحِيمُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ، وَاتِنِي كُلَّ مَا

مهربان درود فرست بر محمد و آل محمد و خاندان محمد و بده به من همه آنچه را از

سئلتك وَرَغِبْتُ إِلَيْكَ فِيهِ، فَإِنَّكَ أَمَرْتَنِي بِالِدُعَاءِ، وَتَكَفَّلْتَ لِي بِالْإِجَابَةِ،

تو خواستم و درباره اش مشتاقانه به درگاہت آمدم زیرا تو خود دستور دعایم دادی و اجابت آن را نیز برایم به عهده گرفتی

یا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۱)

ای مهربانترین مهربانان.

مناسب است این دعا در اوّل سال قمری، و اوّل سال شمسی نیز به قصد قربت مطلقه خوانده شود.

ص: ۷۷۹

۱- [۱۰۱۲] زاد المعاد، صفحه ۱۰۱-۱۰۵ و اقبال، صفحه ۴۵ (با مقداری تفاوت).

شب سیزدهم ماه این شب، نخستین شب از لیالی بیض (یعنی شب های روشن) است که انجام سه عمل در آن وارد شده است:

۱- غسل (۱). ۲- چهار رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت یک مرتبه حمد و بیست و پنج مرتبه سوره توحید را بخواند. (۲). ۳- دو رکعت نماز که در شب سیزدهم ماه رجب و شعبان نیز خوانده می شود؛ در هر رکعت، بعد از سوره حمد سوره های یس، ملک، و توحید را بخواند. (۳). ۴- خواندن دعای «مجیر» در شب های سیزدهم و چهاردهم و پانزدهم که در بخش دعاها معروف (صفحه ۱۳۱) گذشت.

شب چهاردهم در این شب، چهار رکعت نماز می خواند (هر دو رکعت به یک سلام)، به صورتی که در شب سیزدهم گذشت. (۴) شب پانزدهم این شب، از شب های بافضیلت و ارزشمندی است که برای آن اعمالی وارد شده است:

۱- غسل (۵). ۲- شش رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) که در هر رکعت، سوره های حمد و یس و ملک و توحید را بخواند. (۶). ۳- صد رکعت نماز، که در هر رکعت بعد از حمد، ده مرتبه سوره «قل هو الله احد» را بخواند. از حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس این عمل را بجا آورد خداوند ده فرشته را به سوی او بفرستد تا دشمنان را از او دفع کنند و سی فرشته را به هنگام مرگ نزد او بفرستد تا بهشت را به وی بشارت دهند و سی فرشته دیگر، تا او را از آتش دوزخ ایمن دارند. (۷). ۴- زیارت امام حسین علیه السلام. از امام صادق علیه السلام سؤال کردند که پاداش کسی که در شب نیمه ماه رمضان کنار قبر امام حسین علیه السلام باشد چیست؟ فرمود: خوشا به حال کسی که در شب نیمه ماه رمضان در کنار قبر امام حسین علیه السلام بعد از نماز عشا ده رکعت نماز بگزارد، در هر رکعتی بعد از سوره حمد ده مرتبه قل هو الله احد را بخواند و از آتش دوزخ به خدا پناه ببرد؛ خداوند نیز به پاداش این عمل، نامش را «آزاد شده از

ص: ۷۸۰

۱- [۱۰۱۳] زاد المعاد، صفحه ۱۴۲.

۲- [۱۰۱۴] مصباح کفعمی، صفحه ۵۶۳.

۳- [۱۰۱۵] زاد المعاد، صفحه ۱۷۸.

۴- [۱۰۱۶] همان مدرک، صفحه ۱۷۹.

۵- [۱۰۱۷] همان مدرک.

۶- [۱۰۱۸] همان مدرک.

۷- [۱۰۱۹] اقبال، صفحه ۱۵۰.

آتش» ثبت فرماید و قبل از آن که بمیرد، فرشتگان به وی بشارت بهشت می دهند و فرشتگان دیگری، او را از آتش دوزخ ایمن می دارند.^(۱)

روز نیمه ماه رمضان روز پانزدهم ماه رمضان سال سوم هجری، روز ولادت باسعادت امام مجتبی علیه السلام می باشد،^(۲) و بنا بر بعضی از اقوال، تولد امام محمد تقی علیه السلام در سال ۱۹۵ در این روز واقع شده، البته این قول غیر مشهور است.^(۳) به هر حال این روز، روز بسیار بافضیلتی است و دادن صدقه و خیرات و کمک به مستمندان در این روز پاداش زیادی دارد.

شب هفدهم ماه این شب، شب بسیار مبارکی است. در این شب، رسول خدا صلی الله علیه و آله با لشکر کفار قریش در سرزمین بدر برخورد کرد، و در روز هفدهم، جنگ بدر واقع شد و خداوند متعال لشکریان اسلام را بر مشرکین پیروز گردانید، با آن که مسلمانان از نفرات محدود و ساز و برگ اندک جنگی برخوردار بودند.

این پیروزی از بزرگترین فتوحات اسلام است؛ از این رو علما گفته اند که در این روز، غسل و صدقه و شکر خدا بجا آوردن مستحب است و عبادت در شب هفدهم فضیلت فراوانی دارد.^(۴)

فضیلتی از امیر مؤمنان علیه السلام در شب جنگ بدر:

در روایات فراوانی آمده است که در شب هفدهم که فردای آن جنگ بدر واقع شد، رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحابش فرمود: چه کسی حاضر است برود از چاه آب بکشد و بیاورد؟ اصحاب سکوت کردند و هیچ کدام اعلام آمادگی نکردند (چون کار خطرناکی بود) علی علیه السلام برخاست، و برای آوردن آب بیرون رفت، آن شب، شبی سرد و ظلمانی بود و باد سردی می وزید. حضرت به چاه آب رسید، چاه بسیار عمیق بود. حضرت دلوی نیافت که بتواند از آن آب بکشد، لذا از چاه پایین رفت و مشکی را که با خود داشت پر از آب کرد و بیرون آمد. به هنگام مراجعت ناگاه باد شدیدی وزید، امام علیه السلام نشست تا باد فرو نشیند آنگاه برخاست و حرکت کرد که تندباد دیگری وزیدن گرفت، ناچار امام علیه السلام نشست، پس از آرام شدن، مجدداً به راه افتاد که در مرتبه سوم نیز تندبادی همانند قبل وزید، آن حضرت نشست، تا هوا آرام شد؛ آنگاه به راه خود ادامه داد و خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید، پیامبر صلی الله علیه و آله پرسید: ای ابوالحسن! چرا دیر آمدی؟ امام جریان را توضیح داد.

ص: ۷۸۱

۱- [۱۰۲۰] اقبال، صفحه ۱۵۱.

۲- [۱۰۲۱] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسن مجتبی علیه السلام (البته برخی معتقدند ولادت آن حضرت سال دوم واقع شده است).

۳- [۱۰۲۲] همان مدرک، تاریخ زندگانی امام محمد تقی علیه السلام.

۴- [۱۰۲۳] زاد المعاد، صفحه ۱۷۹.

رسول خدا صلی الله علیه و آله پرسید: متوجه شدی آن بادهای شدید چه بود؟ عرض کرد: نه، فرمود: اولی جبرئیل بود همراه با هزار فرشته که بر تو سلام کردند و دومی میکائیل بود که با هزار فرشته بر تو سلام کردند و سومی نیز اسرافیل بود با هزار فرشته بر تو سلام کردند و آنها برای کمک و یاری ما در جنگ آمدند. (۱) و آن کس که گفته است برای امیر مؤمنان علیه السلام در یک شب سه هزار و سه فضیلت است، اشاره به همین جریان دارد که سه هزار فرشته، همراه با سه فرشته مقرب الهی بر آن حضرت سلام کردند!

سید حمیری نیز در شعر خود در مدح آن حضرت به همین داستان اشاره کرده:

اَقْسِمُ بِاللَّهِ وَ آيَاتِهِ وَالْمَرْءُ عَمَّا قَالَ مَسْئُولٌ

سوگند خورم به خدا و نعمتهایش و انسان از هر چه گوید بازخواست شود

اِنَّ عَلِيَّ بْنَ اَبِي طَالِبٍ عَلَيَّ التَّقِي وَالْبُرِّ مَجْبُولٌ

براستی علی بن ابی طالب فطرتش به پرهیزکاری و نیکی سرشته شده

كَانَ اِذَا الْحَرْبُ مَرَّتْهَا الْقَنَا وَاحْجَمَتْ عَنْهَا الْبَهَائِلُ

چنان بود که هنگامی که نیزه ها تنور جنگ را می افروخت و دلیران از آن گریزان بودند

يَمْشِي اِلَى الْقِرْنِ وَفِي كَفِّهِ اَبْيَضُ مَاضِي الْحَدِّ مَضْمُولٌ

بسوی هموارد خویش می رفت و در دستش شمشیر براق و بُران و صیقلی شده بود

شَى الْعَفْرَنِي بَيْنَ اشْبَالِهِ اِبْرُزُهُ لِلْقَنْصِ الْغِيلُ

چنانچه شیر در میان بچه های خود راه می رود در آن حال که بیشه برای شکار او را بیرون فرستد

ذَاكَ الَّذِي سَلَّمَ فِي لَيْلِهِ عَلَيْهِ مِيكَالٌ وَجِبْرِيلُ

علی همان کسی است که در یک شب بر او سلام کرد میکائیل و جبرئیل

كَالُ فِي الْفِ وَجِبْرِيلُ فِي الْفِ وَيَتْلُوهُمْ سَرَّافِيلُ

میکائیل با هزار فرشته و جبرئیل نیز با هزار فرشته و پشت سر آنها نیز اسرافیل آمد

لَيْلَهُ بَدْرٌ مَدَدًا اَنْزَلُوا كَانَهُمْ طَيْرٌ اَبَابِيلُ [۱۰۲۵]

١- [١٠٢٤] بحار الانوار، جلد ١٩، صفحه ٢٨٦، ٢٩٣ و ٣١٦ و جلد ٣٩، صفحه ٩٥.

در شب بدر که برای کمک فرود آمدند همانند مرغهای ابابیل (که به مکه آمدند)

شبهای قدر:

شب قدر، شبی است که مقدرات یک سال انسانها- بر اساس لیاقت ها و شایستگی های آنان- تعیین می گردد؛ در تمام سال، شبی به عظمت و فضیلت آن نمی رسد و عمل در آن از عمل در هزار ماه برتر است.

فرشتگان خداوند و فرشته ای به نام «روح» که اعظم همه فرشتگان است در آن شب، به اذن پروردگار به زمین فرود می آیند و خدمت امام زمان علیه السلام می رسند و آنچه را که برای هر کس در طول سال آینده مقدر شده است بر آن حضرت عرضه می دارند. (۱) خوشا به حال آن کس که از فیض عظیم این شب که شب نزول قرآن است، بهره مند شود و با دعا و مناجات و گریه و توبه، به درگاه حقّ روی آورد و زمینه تقدیرات ارزشمند و سرنوشت معنوی و روحانی والایی را برای خویش فراهم سازد.

معصومین علیهم السلام شب قدر را به طور دقیق، تعیین نکرده اند و آن را مردّد در میان سه شب (نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم) ذکر فرموده اند، تا مؤمنان با انجام اعمال شب های قدر، در هر سه شب و به دست آوردن حال خوش معنوی و کسب فیض در این شب ها، به آمادگی کامل، جهت دریافت عنایات ویژه الهی دست یابند.

هرچند علما، با توجه به روایات، شب های بیست و یکم و بیست و سوم را به شب قدر بودن، نزدیکتر می دانند. (۲) شب نوزدهم ماه این شب، اولین شب از شب های قدر است و از این شب، انجام اعمال شب های قدر آغاز می شود.

اعمال شب های قدر:

اعمال شب های قدر بر دو قسم است. یک قسم آن مشترک میان هر سه شب است و قسم دیگر اعمالی است که مخصوص هر یک از این سه شب می باشد.

اعمال مشترک شب های قدر:

۱- غسل شب قدر است، مرحوم «علامه مجلسی» فرموده: بهتر است غسل شب های قدر را مقارن غروب آفتاب انجام دهند که نماز مغرب را با غسل بخوانند. (۳)

ص: ۷۸۳

۱- [۱۰۲۶] ازاد المعاد، صفحه ۱۸۰.

۲- [۱۰۲۷] ارجوع شود به: اقبال، صفحه ۱۶۷.

۳- [۱۰۲۸] ازاد المعاد، صفحه ۱۸۵.

۲- دو رکعت نماز بخواند؛ که در هر رکعت بعد از حمد، هفت مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ» را تلاوت کند و بعد از پایان نماز، هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است:

کسی که این عمل را بجا آورد، از جای خویش برنخیزد مگر این که خداوند متعال او و پدر و مادرش را بیامرزد و خداوند فرشتگان را مأمور می کند تا سال آینده برای وی حسنات بنویسند... (۱) ۳- امام باقر علیه السلام درباره عمل دیگر این شب فرمود: قرآن را بکشاید و در برابر خود قرار دهد و بگوید:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ بِكِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ وَمَا فِيهِ، وَفِيهِ اسْمُكَ [الْأَعْظَمُ الْأَكْبَرُ]، وَ

خدایا از تو خواهم به حق کتاب فرستاده شده ات و آنچه در آن است که در آن است نام بزرگت و

اسماءُكَ الْحُسْنَى وَمَا يُخَافُ وَيُزْجَى اِنْ تَجَعَلْنِي مِنْ عَتَقَائِكَ مِنَ النَّارِ.

نامهای نیکویت و آنچه بدانها ترس و امید شود که قرارم دهی از زمره آزاد شدگان از دوزخ.

سپس حاجت خود را از خدا بخواهد. (۲)

۴- مراسم قرآن به سر گرفتن است، به فرموده امام صادق علیه السلام: قرآن مجید را بر سر بگذارد و بگوید:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ هَذَا الْقُرْآنِ، وَبِحَقِّ مَنْ أَرْسَلْتَهُ بِهِ، وَبِحَقِّ كُلِّ مُؤْمِنٍ مَدَحْتَهُ

خدایا به حق این قرآن و به حق آن کس که او را بدین قرآن فرستادی و هر مؤمنی که در آن مدحش کردی

فِيهِ، وَبِحَقِّكَ عَلَيْهِمْ، فَلَا أَحَدَ اعْرَفُ بِحَقِّكَ مِنْكَ.

و به حق تو بر ایشان زیرا هیچ کس به حق تو از خودت آشناتر نیست.

آنگاه ده مرتبه بگوید: بِكَ يَا اللَّهُ و ده مرتبه بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله و ده مرتبه بِعَلِيِّ عَلَيْهِ السَّلَام و ده مرتبه بِفَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَام و ده مرتبه بِالْحَسَنِ عَلَيْهِ السَّلَام و ده مرتبه بِالْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَام و ده مرتبه بِعَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِمُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِجَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِمُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِعَلِيِّ بْنِ مُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِعَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِالْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِمَا السَّلَام و ده مرتبه بِالْحُجَّجِ عَلَيْهِ السَّلَام در پایان هر حاجتی که دارد از خداوند طلب کند (۳) و در تمام

این اذکار، نهایت حضور قلب و توجه به درگاه خدا را حفظ کند.

ص: ۷۸۴

۱- [۱۰۲۹] اقبال، صفحه ۱۸۶.

۲- [۱۰۳۰] همان مدرک و زادالمعاد، صفحه ۱۸۵.

۳- [۱۰۳۱] اقبال، صفحه ۱۸۷.

بهتر است اگر می خواهند توسل گرفته، یا ذکر مصیبتی کنند قبل یا بعد از دعا باشد و دعا را قطع نکنند.

۵- زیارت امام حسین علیه السلام؛ به فرموده علمای مجلسی، زیارت امام حسین علیه السلام در هر یکی از این سه شب، مستحب مؤکد است،^(۱) و در روایتی آمده است که سبب آرمزش گناهان می شود^(۲) و اگر دسترسی به زیارت از نزدیک نداشته باشد، از دور زیارت کند.

۶- احیا داشتن شب های قدر است؛ یعنی این شب را تا صبح بیدار باشد و با عبادت و دعا و تلاوت قرآن و جلسات سخنرانی دینی و پرسش و پاسخ های مذهبی و یا مطالعه کتاب های تفسیر و عقاید و مواعظ سپری کند.

در روایتی از امام باقر علیه السلام آمده است: هر کس شب قدر را احیا دارد، گناهان او آرمزیده شود، هر چند زیاد باشد،^(۳) و بهتر است روز قبل مقداری استراحت کند و غذا و نوشیدنی کمتر بخورد تا خواب بر او غلبه نکند و کسانی که توانایی بر احیا ندارند، بهتر است اول شب را استراحت کنند و سحرگاهان بیدار باشند و عبادت نمایند.

۷- صد رکعت نماز بگزارد (هر دو رکعت به یک سلام) که فضیلت بسیار دارد و افضل آن است که اگر توانایی داشته باشد، در هر رکعت بعد از حمد، ده مرتبه سوره قل هو الله را بخواند.^(۴) ۸- مرحوم «شیخ کفعمی» در «مصباح» نقل کرده است که امام زین العابدین علیه السلام این دعا را در شب های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم در حالت ایستاده و نشسته و در رکوع و سجود می خواندند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اَمْسَيْتُ لَكَ عَبْدًا دَاخِرًا، لَا اَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا، وَلَا

خدایا من شام کردم در حالی که بنده خواری هستم که مالک سود و زبانی برای خویش نیستم

اَضْرِفُ عَنْهَا سُوءًا، اَشْهَدُ بِذَلِكَ عَلَي نَفْسِي وَاَعْتَرِفُ لَكَ بِضَعْفِ قُوَّتِي

و نتوانم از خویشتن پیش آمد ناگواری را بازگردانم و این مطلبی است که من آن را بر خویش گواهی دهم و به ناتوانی خود و بیچارگی

وَقَلَّ حَيْلَتِي فَصَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي

در برابرت اعتراف دارم پس درود فرست بر محمد و آل محمد و وفا کن برایم بدانچه بر من

وَجَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ مِنَ الْمَغْفِرَةِ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، وَاثِمِّمْ عَلَيَّ مَا

و همه مؤمنین و مؤمنات وعده فرمودی از آرمزش در این شب و تمام کن بر من آنچه را

١- [١٠٣٢] زاد المعاد، صفحه ١٨٦.

٢- [١٠٣٣] تهذيب، جلد ٦، صفحه ٤٩، حديث ٢٦.

٣- [١٠٣٤] اقبال، صفحه ١٨٦.

٤- [١٠٣٥] همان مدرک، صفحه ١٦٧.

اتَيْتَنِي فَأَنِّي عَبْدُكَ الْمَسْكِينُ الْمُسْتَكِينُ، الضَّعِيفُ الْفَقِيرُ الْمَهِينُ،

به من دادی زیرا که من بنده بینوای مستمند ناتوان تهیدست خوار توام

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي نَاسِيًا لِذِكْرِكَ فِيمَا أَوْلَيْتَنِي وَلَا لِإِحْسَانِكَ فِيمَا

خدایا مرا فراموشکار از یاد خویش در آنچه به من انعام فرمودی و از احسانت در آنچه به من

اعطیتنی وَلَا اِيسَاءً مِنْ اِجَابَتِكَ، وَأَنْ اِبْطَأْتُ عَنِّي فِي سَرَآءٍ أَوْ ضَرَآءٍ،

عطا کردی قرار مده و قرارم مده ناامید از اجابت خویش و اگرچه دیرزمانی طول کشد چه در خوشی و چه در سختی

أَوْ شِدَّةٍ أَوْ رَخَاءٍ، أَوْ عَافِيَةٍ أَوْ بَلَاءٍ، أَوْ بُؤْسٍ أَوْ نِعْمَاءٍ، أَنْتَكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ. (۱)

در دشواری یا در آسایش در تندرستی یا گرفتاری در تنگدستی یا در نعمت براستی تو شنوای دعایی.

۹- مرحوم «علی‌امامه مجلسی» می‌فرماید: بهترین اعمال در این شب‌ها طلب آمرزش گناهان و دعا برای امور دنیوی و اخروی است، هم برای خود و هم برای پدر و مادر و خویشان و برادران مؤمن؛ چه زنده باشند و چه از دنیا رفته باشند و همچنین ذکرهای مختلف و صلوات بر محمد و آلش، تا آن‌جا که مقدور است، انجام دهد و در بعضی از روایات وارد شده است که دعای «جوشن کبیر» (صفحه ۱۳۸) را در این سه شب بخوانند. (۲) در روایتی آمده است که شخصی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید و عرض کرد: اگر شب قدر را درک کردم، چه چیزی را از خداوند طلب کنم؟ فرمود: عافیت و سلامتی را بخواه. (۳)

اعمال مخصوص هر یک از شب‌های سه گانه قدر:

اعمال شب نوزدهم:

اعمال شب نوزدهم چند چیز است:

۱- صد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَأَتُوبُ إِلَيْهِ. (۴)

۲- صد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ الْعَنْ قَتْلَةَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ. (۵)

۳- دعایی را که در اعمال روزهای ماه رمضان ذکر کردیم (یا ذا الٰلهی کان... - صفحه ۷۶۶-) را بخواند. (۶) ۴- این دعا را

-
- ۱- [۱۰۳۶] بلد الامين، صفحه ۲۰۳.
 - ۲- [۱۰۳۷] زاد المعاد، صفحه ۱۸۶ (با اندکی تصرف).
 - ۳- [۱۰۳۸] مستدرک الوسائل، جلد ۷، صفحه ۴۵۸، حديث ۱۲.
 - ۴- [۱۰۳۹] اقبال، صفحه ۱۸۶ و زاد المعاد، صفحه ۱۸۶.
 - ۵- [۱۰۴۰] همان مدرک.
 - ۶- [۱۰۴۱] اقبال، صفحه ۱۸۷.

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِيهَا تَقْضَى وَتُقَدَّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُمِ، وَفِيهَا تَفْرُقُ مِنَ

خدایا قرار ده در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده ای از سرنوشت حتمی و در آنچه جدا کنی از

الْأَمْرِ الْحَكِيمِ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَفِي الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ

فرمان حکیمانه ات در شب قدر و در آن قضا و قدری که برگشت و تغییر و تبدیلی ندارد

تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ، الْمَبْرُورِ حُجَّتِهِمْ، الْمَشْكُورِ سَعْيِهِمْ،

که نام مرا در زمره حاجیان خانه محترمت (کعبه) بنویسی آنان که حجشان مقبول و سعیشان مورد تقدیر

الْمَغْفُورِ ذُنُوبِهِمْ، الْمُكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَاجْعَلْ فِيهَا تَقْضَى وَتُقَدَّرُ، أَنْ

و گناهانشان آمرزیده و کردار بدشان بخشوده شده است و قرار ده در آنچه مقدر فرموده ای

تُطِيلَ عُمُرِي وَتُوسِّعَ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَتَفْعَلَ بِي كَذَا وَكَذَا. (۱)

که عمر مرا طولانی کرده و روزیم را وسیع گردانی و درباره ام چنین و چنان کنی.

(به جای کلمه کذا و کذا، حاجت خود را عرضه دارد).

شب بیست و یکم: این شب فضیلتش از شب نوزدهم بیشتر است که اعمال مشترک شب های قدر را با توجه بیشتری انجام دهد. در روایات درباره غسل و احیا و تلاش در عبادت در این شب و شب بیست و سوم تأکید شده و آمده است که شب قدر در میان یکی از این دو شب است، (۲) و در چند روایت وقتی که از معصوم علیه السلام خواستند تا معین کنند که شب قدر، در میان کدام یک از این دو شب است، معین نکردند، بلکه فرمودند:

مَا أَيْسَرَ لَيْلَتَيْنِ فِيمَا تَطْلُبُ

(احیای هر دو شب برای آنچه می خواهی مشکل نیست). (۳) و جالب این که «مرحوم صدوق» در «امالی» می گوید: «

مِنْ دِينِ الْإِمَامِيَّةِ ... مَنْ أَحْيَى هَاتَيْنِ اللَّيْلَتَيْنِ بِمُذَاكَرَةِ الْعِلْمِ فَهُوَ أَفْضَلُ؛

از دستورات مذهب امامیه است که ... اگر کسی این دو شب را به گفتگوی علمی بپردازد، از هر عبادتی برتر است». (۴) اعمال شب بیست و یکم: اعمال این شب بر دو قسم است؛ قسم اول دعاهایی که مربوط به دهه آخر ماه رمضان است که خواهد آمد (صفحه ۷۹۶) و قسم دیگر اعمال مخصوص شب بیست و یکم، که به این شرح است:

۱- دعایی است که در «مصباح المتهجد» و «کافی» نقل شده است که در شب بیست و یکم خوانده می شود (۵):

-
- ١- [١٠٤٢] بحار الانوار، جلد ٩٥، صفحہ ١٤٧.
 - ٢- [١٠٤٣] اقبال، صفحہ ١٩٤.
 - ٣- [١٠٤٤] بحار الانوار، جلد ٩٤، صفحہ ٢، حدیث ٤.
 - ٤- [١٠٤٥] امالی صدوق، صفحہ ٦٤٩.
 - ٥- [١٠٤٦] مصباح المتہجد، صفحہ ٦٢٨ و کافی، جلد ٤، صفحہ ١٦٠ (با اندکی تفاوت).

يا مُوَلِّجِ اللَّيْلِ فِي النَّهَارِ، وَمُوَلِّجِ النَّهَارِ فِي اللَّيْلِ، وَمُخْرِجِ الْحَيِّ مِنَ

ای فروبرنده شب در روز و ای فروبرنده روز در شب و ای بیرون آورنده زنده از

الْمَيِّتِ، وَمُخْرِجِ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ، يا رازِقَ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ، يا اللَّهُ

مرده و بیرون آورنده مرده از زنده ای روزی دهنده هر که را خواهی بی حساب ای خدا،

يا رَحْمَنُ، يا اللَّهُ يا اللَّهُ يا اللَّهُ، لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

ای بخشاینده، ای خدا ای مهربان ای خدا ای خدا ... از آن توست نامهای نیکو

وَالْأَمْثَالَ الْعُلْيَا، وَالْكَبْرِيَاءَ وَالْأَلَاءَ، اسْتَلْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم درود فرستی بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ

محمد و نام مرا در این شب در زمره سعادت‌مندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عَلِيِّينَ، وَأَسْأَلُكَ مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا

شهدا مقرون سازی و احسان و نیکوکاریم را در بلندترین درجه بهشت و گناهانم را آمرزیده کنی و به من یقینی عطا کنی که

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا يُدْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي وَتُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي

همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من بدهی که شک و تردید را از من دور سازد و بدانچه روزیم کرده ای خشنودم سازی

وَأَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْأُخْرَى حَسَنَةً، وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيقِ،

و بدهی به من در دنیا نعمت نیک و در آخرت نعمت نیک و نگهداری ما را از عذاب آتش سوزان

وَأَرْزُقُنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَشُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ إِلَيْكَ وَالْإِنَابَةَ، وَالتَّوْفِيقَ لِمَا

و روزیم کنی در این شب ذکر خود و سپاسگزاری و اشتیاق و بازگشت بسویت و توفیق برای انجام آنچه را

وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ السَّلَامُ

موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را که بر او و بر ایشان سلام باد.

۲- مرحوم «شیخ کفعمی» از «سید بن باقی» نقل کرده است که در شب بیست و یکم می خوانی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَقْسِمُ لِي حِلْمًا يَسُدُّ عَنِّي بَابَ

خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و چنان بردباری بهره ام کن که ببندد بر من درِ

الْجَهْلِ، وَهُدًى تَمُنُّ بِهِ عَلَيَّ مِنْ كُلِّ ضَلَالَةٍ، وَغِنًى تَسُدُّ بِهِ عَنِّي بَابَ كُلِّ

نادانی را و هدایتی به من ده که بر من منت نهاد از رهانیدن از هر گمراهی و بی نیازی به من بده که درهای انواع فقر را به
تمامی بر من ببندد

ص: ۷۸۸

فَقْرٌ، وَقُوَّةٌ تَرُدُّ بِهَا عَنِّي كُلَّ ضَعْفٍ، وَعِزًّا تُكْرِمُنِي بِهِ عَن كُلِّ ذَلٍّ، وَرَفْعَةً

و نیرویی به من ده که هرگونه سستی را از من بازگرداند و عزتی که از هر خواری مرا گرامی داری و رفعت مقامی

تَرْفَعُنِي بِهَا عَن كُلِّ ضَعْفٍ، وَأَمْنًا تَرُدُّ بِهِ عَنِّي كُلَّ خَوْفٍ، وَعَافِيَةً تَسْتُرُنِي

که بدان وسیله مرا از هر پستی بلند کنی و امتیعی که بوسیله آن هر ترسی را از من دور کنی و تندرستی که بدان وسیله

بِهَا مِنْ كُلِّ بَلَاءٍ، وَعِلْمًا تَفْتَحُ لِي بِهِ كُلَّ يَقِينٍ، وَيَقِينًا تُدْهِبُ بِهِ عَنِّي كُلَّ

مرا از هر بلایی بیوشانی و دانشی که به آن هر یقینی را بر من مفتوح گردانی و یقینی که بدان وسیله هر

شَكٍّ، وَدُعَاءً تَبْسُطُ لِي بِهِ الْإِجَابَةَ فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، وَفِي هَذِهِ السَّاعَةِ

شک و تردیدی را از من دور سازی و دعایی که اجابتش را بر من بگسترانی در همین امشب و در همین ساعت

السَّاعَةِ السَّاعَةِ يَا كَرِيمٌ، وَخَوْفًا تَشُرُّ لِي بِهِ كُلَّ رَحْمَةٍ، وَعِضْمَةً تَحُولُ

... .. ای بزرگوار و ترسی به من بده که هر رحمتی را بدان وسیله بر من بگسترانی و مرا چنان خودنگهدار کن که همان

بِهَا يَبْنِي وَبَيْنَ الذُّنُوبِ، حَتَّى أَفْلِحَ بِهَا بَيْنَ الْمُعْصُومِينَ عِنْدَكَ، بِرَحْمَتِكَ

حالت میان من و گناهان حائل شود و بدان وسیله در پیشگاه معصومین (و خود نگهداران) در گاهت رستگار باشم

يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۱)

ای مهربانترین مهربانان.

۳- به فرموده «شیخ مفید»، در این شب صلوات بسیار فرستد و بر ظالمان و غاصبان حقوق آل محمد صلی الله علیه و آله و

همچنین بر قاتل امیرمؤمنان علیه السلام بسیار لعن و نفرین فرستد و برای خویش و پدر و مادرش و سایر مؤمنان دعا کند. (۲)

۴- دعا برای وجود مبارک امام زمان علیه السلام و فرج آن حضرت، یکی دیگر از اعمال این شب است. در روایتی که «سید

بن طاووس» از حماد بن عثمان نقل کرده می خوانیم: در شب بیست و یکم ماه مبارک رمضان به محضر امام صادق علیه

السلام شرفیاب شدم، امام علیه السلام از من پرسید که آیا غسل کرده ای؟ گفتم:

آری، امام علیه السلام حصیری طلبید و مرا نیز به کنارش فراخواند. آن حضرت علیه السلام مشغول نماز شد و من نیز نزدیک

آن حضرت علیه السلام نماز می خواندم. وقتی که از نمازها فارغ شدیم، آن حضرت دعا کرد و من آمین گفتم، و این کار

ادامه داشت تا صبح طلوع کرد. امام علیه السلام اذان و اقامه گفتند و برخی از خدمتکاران را فراخواند و نماز صبح را به امامت

آن حضرت علیه السلام بجا آوردیم.

١- [١٠٤٧] مصباح كفعمی، صفحه ٥٨٤.

٢- [١٠٤٨] مقنعه، صفحه ١٦٧ (باب صلاه شهر رمضان).

امام صادق علیه السلام بعد از نماز، به تسیح و تقدیس پروردگار پرداخت و بر پیامبر صلی الله علیه و آله درود فرستاد و برای مؤمنان دعا کرد؛ آنگاه به سجده رفت و ساعتی در سجده بود، و در آن مدت جز صدای نفس حضرت چیزی را نمی شنیدم، سپس دعایی خواند از جمله در دعایش عرض کرد:

وَ أَسْأَلُكَ بِجَمِيعِ مَا سَأَلْتُكَ وَ مَا لَمْ أَسْأَلْكَ مِنْ عَظِيمِ جَلَالِكَ، مَا لَوْ

از تو تقاضا می کنم به جمیع آنچه که تو را با آن خواندم و آنچه را نخواندم، از عظیم جلال تو که اگر

عَلِمْتَهُ لَسَأَلْتُكَ بِهِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ أَنْ تَأْذَنَ لِفَرَجِ

می دانستم تو را با آن خواندم. از تو می خواهم بر محمد و اهل بیتش درود بفرستی و اجازه فرج

مَنْ بِفَرَجِهِ فَرَجَ أَوْلِيَائِكَ وَ أَصْفِيَائِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَ بِهِ تُبِيدُ الظَّالِمِينَ

و ظهور کسی را بدهی که با ظهور او گشایشی در کار اولیای تو و برگزیدگان از خلقت ظاهر می شود و به وسیله او ظالمان را نابود

و تُهْلِكُهُمْ، عَجِّلْ ذَلِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ.

و هلاک می سازی. ای پروردگار عالمیان، در ظهورش تعجیل فرما.

پس از آن که امام علیه السلام سر از سجده برداشت، عرض کردم: جانم به فدایت! شما برای فرج کسی دعا کردید که با فرج او گشایشی در کار دوستان و اولیای الهی حاصل خواهد شد؛ مگر آن کس شما نیستید؟

امام علیه السلام فرمود: نه! او قائم آل محمد است!

آنگاه امام صادق علیه السلام نشانه های ظهورش را بیان کرد و در ادامه فرمود: «شب و روز، منتظر ظهور مولایت باش! زیرا خداوند هر روز در شأن و کاری است، و انجام کاری او را از کار دیگر باز نمی دارد».

(وَ تَوَقَّعْ أَمْرَ صَاحِبِكَ لَيْلِكَ وَ نَهَارِكَ، فَإِنَّ اللَّهَ كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ، لَا يَشْغَلُهُ شَأْنٌ عَنِ شَأْنٍ

).(۱) نکته:

از شب بیست و یکم، دهه آخر ماه رمضان شروع می شود که بسیار پرارزش و مغتنم است. در هر شب از شب های این دهه، غسل مستحب است و روایت شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در هر شب از شب های دهه آخر ماه رمضان غسل می کرد.(۲) همچنین اعتکاف در مساجد جامع در این دهه مستحب است و فضیلت فراوان دارد و در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله اعتکاف در دهه آخر ماه رمضان برابر دو حج و دو عمره شمرده شده است.(۳)

-
- ١- [١٠٤٩] اقبال، صفحہ ٢٠٠ (با تلخیص).
 - ٢- [١٠٥٠] همان مدرک، صفحہ ١٩٥.
 - ٣- [١٠٥١] بحار الانوار، جلد ٩٤، صفحہ ١٢٩، حدیث ٧.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در دهه آخر ماه رمضان در مسجد معتکف می شد (۱) بسترش را جمع می کرد و آماده و مهیا و بانشاط به شب زنده داری و عبادت می پرداخت (بسیاری از مسلمانان نیز در این امر به آن حضرت اقتدا می کردند)، (۲) برخلاف آنچه بعضی از ناآگاهان می پندارند که با گذشت شب های قدر برنامه ماه مبارک رمضان تمام شده است.

شب بیست و سوم این شب، از دو شب قبل برتر است و از احادیث متعددی استفاده می شود که شب قدر همین شب است. در روایتی از امام باقر علیه السلام نقل شده است که مردی به نام «جهنی» در ماه رمضان خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و به آن حضرت عرض کرد: من در بیرون مدینه به سر می برم و شتر و گوسفند دارم که نمی توانم همه شب در مدینه حاضر شوم. دوست دارم شبی را به من معرفی کنی تا آن شب را به مدینه بیایم و در نماز و عبادت حاضر باشم. حضرت او را به نزد خود فراخواند و به طور درگوشی آن شب را معرفی کرد.

«جهنی» نیز وقتی شب های بیست و سوم ماه رمضان فرا می رسید، با همه خانواده و فرزندان و غلامان به مدینه می آمد و آن شب را می ماند و صبحگاهان به منزل خویش برمی گشت. (۳) همچنین در روایت دیگری نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در شب بیست و سوم ماه رمضان به سر و روی خانواده اش آب می پاشید تا به خواب نروند (و از فضیلت این شب بهره بگیرند). (۴) روایات متعددی دیگری نیز داریم که می گوید: شب قدر، شب بیست و سوم است. (۵) مرحوم «علامه مجلسی» نیز در «زاد المعاد» می گوید: اکثر احادیث معتبر دلالت دارد که شب بیست و سوم، شب قدر است. (۶)

اعمال مخصوص شب بیست و سوم:

در شب بیست و سوم، غیر از اعمال مشترک شب های قدر، اعمال دیگری نیز وارد شده است:

۱- سوره عنکبوت و سوره روم را بخواند که امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس در شب بیست و سوم، سوره های عنکبوت و روم را بخواند، به خدا سوگند! اهل بهشت است». (۷) ۲- هزار مرتبه سوره «إنا أنزلناه» را بخواند. (۸)

ص: ۷۹۱

۱- [۱۰۵۲] اقبال، صفحه ۱۹۵.

۲- [۱۰۵۳] بحار الانوار، جلد ۹۴، صفحه ۱۳۰، حدیث ۷.

۳- [۱۰۵۴] اقبال، صفحه ۲۰۷.

۴- [۱۰۵۵] همان مدرک.

۵- [۱۰۵۶] همان مدرک، صفحه ۲۰۶ و ۲۰۷.

۶- [۱۰۵۷] زاد المعاد، صفحه ۱۸۷.

۷- [۱۰۵۸] مصباح المتهجد، صفحه ۶۲۸ و اقبال، صفحه ۲۱۱.

۸- [۱۰۵۹] همان مدرک.

۳- سوره «حم دخان» را بخواند. (۱) ۴- این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اَمُدُّ لِي فِي عُمْرِي وَاوْسِعْ لِي فِي رِزْقِي وَاصِحِّ لِي جِسْمِي

خدایا دراز کن عمرم را و فراخ کن روزیم را و سالم گردان تنم را

وَبَلِّغْنِي اَمَلِي وَاَنْ كُنْتُ مِنَ الْاَشْقِيَاءِ فَاْمَحْنِي مِنَ الْاَشْقِيَاءِ، وَاكْتُبْنِي

و برسانم به آرزویم و اگر در زمره بدبختان هستم تو نامم را از سلک آنان پاک کن و در زمره

مِنَ السُّعَدَاءِ، فَانْكُ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ عَلٰى نَبِيِّكَ الْمُرْسَلِ، صَلَوَاتِكَ

سعادت‌مندانم ثبت کن زیرا تو خودت در کتابی که بر پیامبر مرسلت (ص) نازل فرمودی چنین گفتی:

عَلَيْهِ وَاٰلِهِ، يَمْحُو اللهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ، وَعِنْدَهُ اُمُّ الْكِتَابِ. (۲)

«خدا هر چه خواهد محو می کند و ثبت می کند و نزد اوست اصل کتاب».

۵- این دعا را که مخصوص شب بیست و سوم است بخواند:

يَا رَبَّ لَيْلِهِ الْقَدْرِ وَجَاعِلَهَا خَيْرًا مِنْ اَلْفِ شَهْرٍ، وَرَبَّ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ،

ای پروردگار شب قدر و قرار دهنده آن بهتر از هزار ماه و پروردگار شب و روز

وَالْجِبَالِ وَالْبِحَارِ، وَالظُّلَمِ وَالْاَنْوَارِ، وَالْاَرْضِ وَالسَّمَاءِ، يَا بَارِيَّ يَا

و کوهها و دریاها و تاریکی ها و روشنیها و زمین و آسمان ای پدیدآورنده ای

مُصَوِّرٌ، يَا حَنَّانُ يَا مَنَّانُ، يَا اَللهُ يَا رَحْمَنُ، يَا اَللهُ يَا قَيُّوْمُ، يَا اَللهُ يَا بَدِيْعُ، يَا

صورت بخش ای عطابخش ای نعمت ده ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای پاینده ای خدا ای نوآفرین ای

اَللهُ يَا اَللهُ يَا اَللهُ، لَكَ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى وَالْاَمْثَالُ الْعُلِيّٰ، وَالْكِبْرِيَاءُ

خدا ای خدا ای خدا از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا و بزرگی

وَالْاَلَاءُ، اسْتَلْكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَاٰلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي

و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد و قرار دهی نام مرا در

هَذِهِ اللَّيْلَةَ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عَلِيِّينَ،

ص: ٧٩٢

١- [١٠٦٠] اقبال، صفحه ٢١٤.

٢- [١٠٦١] همان مدرک، صفحه ٢٠٩ و بحار الانوار، جلد ٩٥، صفحه ١٦٢.

این شب در زمره سعادت‌مندان و روح‌ها را با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات

وَاسَأْتِي مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا يُذْهِبُ

و گناه‌ها را آمرزیده و یقینی به من ببخشی که همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من بدهی که

الشَّكَّ عَنِّي وَتُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي وَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي

یکسره شک و تردید را از من دور کنی و بدانچه نصیب کرده‌ای خوشنودم سازی و بده به ما در دنیا نیکی و نعمت و در

الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (۱) الْحَرِيقِ، وَارْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ

آخرت نیز نیکی و نگاهمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم کن در این شب ذکر خود

وَشُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَالْإِنَابَةَ وَالتَّوْبَةَ، وَالتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا

و سپاسگراریت و شوق و بازگشت و توبه بسوی خودت را و موفقم بدار بدانچه موفق داشتی بدان محمد

وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۲)

و آل محمد علیهم السلام.

۶- این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است، بخواند:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِيمَا تَقْضِي وَفِيمَا تُقَدِّرُ مِنَ الْأَمْرِ الْمَحْتُومِ، وَفِيمَا تَفْرُقُ

خدایا قرار ده در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده‌ای از فرمان حتمی خود و در آنچه جدا کنی

مِنَ الْأَمْرِ الْحَكِيمِ، فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ، مِنَ الْقَضَاءِ الَّذِي لَا يُرَدُّ وَلَا يُبَدَّلُ، أَنْ

از دستور حکیمانه‌ات در شب قدر از آن حکمی که بازگشت ندارد و تغییر پذیر نیست

تَكْتُبَنِي مِنْ حُجَّاجِ بَيْتِكَ الْحَرَامِ فِي عَامِي هَذَا، الْمَبْرُورِ حُجَّتِهِمْ،

که بنویسی مرا از حاجیان خانه محترم کعبه‌ات در همین امسال آنان که حجتشان مقبول

الْمَشْكُورِ سَعِيَّتِهِمْ، الْمَغْفُورِ ذُنُوبِهِمْ، الْمُكْفَرِ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ، وَاجْعَلْ فِيمَا

و سعیشان مورد تقدیر و گناهانشان آمرزیده و اعمال بدشان بخشوده شده و مقرر فرما

تَقْضَى وَتُقَدَّرُ، اِنْ تُطِيلَ عُمْرِي وَتُوسِّعَ لِي فِي رِزْقِي (۳)

در آنچه حکم کرده و مقدر فرموده ای که عمرم را طولانی کنی و در روزیم وسعت دهی.

ص: ۷۹۳

۱- [۱۰۶۲] کلمه «النار» در مصباح آمده است.

۲- [۱۰۶۳] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۱ و مصباح المتهجد، صفحه ۶۲۹.

۳- [۱۰۶۴] اقبال، صفحه ۲۱۱.

۷- این دعا را که از امام حسن علیه السلام نقل شده است بخواند:

يَا بَاطِنًا فِي ظُهُورِهِ، وَيَا ظَاهِرًا فِي بُطُونِهِ، وَيَا بَاطِنًا لَيْسَ يَخْفَى وَيَا

ای که نهان است در عین آشکاریش و ای که آشکار است در عین نهانیش و ای نهانی که درخفا نیستی و ای

ظَاهِرًا لَيْسَ يُرَى يَا مَوْصُوفًا لَا يَبْلُغُ بِكَيْفُونَتِهِ مَوْصُوفٌ، وَلَا حَدُّ

آشکاری که دیده نشوی ای که توصیفت کنند ولی هیچ وصفی به کنه ذات تو نرسد و هیچ حدی

مَحْدُودٌ، وَيَا غَائِبًا غَيْرَ مَفْقُودٍ، وَيَا شَاهِدًا غَيْرَ مَشْهُودٍ، يُطَلَّبُ

محدودت نکند و ای که پیدا نیستی ولی گم نشده ای و ای که حاضری ولی مشهودنشوی تو را طلب کنند

فِيصَابٍ، وَلَمْ يَخْلُ مِنْهُ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ وَمَا بَيْنَهُمَا طَرَفَهُ عَيْنٍ، لَا

و به مقصود نائل گردند، از تو خالی نیست آسمانها و زمین و مابین آن دو یک چشم برهم زدن،

يُدْرِكُ بِكَيْفٍ، وَلَا يُؤَيِّنُ بَيْنَ وَلَا بَحِيْثٍ، أَنْتَ نُورُ النُّورِ، وَرَبُّ الْأَرْبَابِ،

به چگونگی در نیایی و به جایی و سویی اندر نشوی تویی روشنی نور و پروردگار همه پروردگاران

أَخْطَتْ بِجَمِيعِ الْأُمُورِ، سُبْحَانَ مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَهُوَ السَّمِيعُ

به تمام امور احاطه داری منزّه خدایی که نیست مانندش چیزی و اوست شنوای

الْبَصِيرِ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ هَكَذَا، وَلَا هَكَذَا غَيْرُهُ. (۱)

بینا منزّه است آن که او چنین است و جز او دیگری چنین نخواهد بود.

سپس هر حاجتی داری از خدا بطلب.

۸- همچنین از معصومین علیهم السلام روایت شده است که در شب بیست و سوم ماه رمضان، در سجود و ایستاده و نشسته

دعای ذیل را می خوانند، بلکه مناسب است در تمام ماه رمضان، و در زمانهای دیگر پس از تمجید و ستایش خداوند و

صلوات بر محمد و آتش (مثلاً حدّ اقل با گفتن

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ

)، این دعا خوانده شود:

اللَّهُمَّ كُنْ لَوْلِيِّكَ الْحُجَّةِ بْنِ الْحَسَنِ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَلَىٰ آبَائِهِ، فِي

خدایا باش برای ولی خود حضرت حجت فرزند امام حسن عسکری دروودهای تو بر او و بر پدرانش باد در

هَذِهِ السَّاعَةِ، وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ، وَلِيًّا وَحَافِظًا، وَقَائِدًا وَنَاصِرًا، وَدَلِيلًا

این ساعت و در هر ساعت یار و مددکار و نگهبان و رهبر و یاور و راهنما

ص: ۷۹۴

۱- [۱۰۶۵] اقبال، صفحه ۲۱۱. در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۶۵ آمده است که این دعا را امام علی بن الحسین علیهما السلام در شب قدر می خوانند.

وَعَيْنًا، حَتَّى تُشْكِنَهُ اَرْضَكَ طَوْعًا، وَتُمَتِّعَهُ فِيهَا طَوِيلًا. (۱)

و دیده بان تا او را از روی میل و رغبت مردم در روی زمین سکونت دهی و بهره مندش سازی زمانی دراز.

۹- همچنین این دعا را در حالی که دستان خود را به سوی آسمان بلند می کند، بخواند:

يَا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ، يَا بَاعِثَ مَنْ فِي الْقُبُورِ، يَا مُجْرِيَ الْبُحُورِ، يَا مُلَيِّنَ

ای تدبیر کننده کارها ای برانگیزنده هر که در گورها است ای روان کننده دریاها ای نرم کننده

الْحَدِيدِ لِداوُدَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَافْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا. به جای آهن برای حضرت داود درود فرست بر محمد و آل محمد و بکن نسبت به من چنین و چنان.***

کلمات

کذا و کذا

حاجات خود را بخواهد و سپس اضافه کند:

اللَّيْلَةَ اللَّيْلَةَ

، السَّاعَةَ السَّاعَةَ

. این دعا را در حال رکوع، سجده، ایستاده و نشسته به طور مکرر بخوان. (۲)

۱۰- با توجه به اهمیت شب بیست و سوم، غسل، احیا و زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد و همچنین خواندن آن صد رکعت نماز که مشترک میان همه شب های قدر است.

«شیخ طوسی» در «تهذیب»، از ابوبصیر روایت کرده است که امام صادق علیه السلام فرمود: در آن شبی که امید می رود شب قدر باشد صد رکعت نماز بخوان؛ در هر رکعت (پس از حمد) ده مرتبه سوره قل هو الله را بخوان. ابوبصیر عرض کرد: اگر نتوانستم ایستاده بخوانم، چه کنم؟ فرمود: نشسته بجا آور! گفتم: اگر نتوانم نشسته بخوانم؟ فرمود: در همان حال که در بستر خود دراز کشیده ای، بجا آور. (۳)

۱۱- مرحوم «علامه مجلسی»، در «زاد المعاد» فرموده است: در این شب هر مقدار که ممکن باشد، قرآن بخواند، و از دعاهای «صحیفه کامله سجّادیّه» نیز استفاده کند؛ مخصوصاً دعای مکارم الاخلاق و دعای توبه.

روزهای شب قدر را نیز باید حرمت داشت و به عبادت و دعا به سر برد؛ در احادیث فراوانی آمده است که روز قدر نیز در فضیلت مثل شب قدر است. (۴)

ص: ۷۹۵

۱- [۱۰۶۶] مصباح المتّهجد، صفحه ۶۳۰ و مصباح کفعمی، صفحه ۵۸۶ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۰۶۷] فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۶۲ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۷۰.

۳- [۱۰۶۸] تهذیب، جلد ۳، صفحه ۶۴، حدیث ۱۹.

۴- [۱۰۶۹] زاد المعاد، صفحه ۱۹۰.

دعای شب های دهه آخر ماه مبارک رمضان:

دعاهای این شب ها بر دو قسم است؛ نخست دعاهایی که مشترک میان همه شب های این دهه است که در هر شب از دهه آخر ماه رمضان خوانده می شود و دیگر، دعاهایی که مخصوص هر شب از دهه آخر است.

دعاهای مشترک شب های آخر ماه رمضان:

۱- مرحوم «شیخ کلینی» در کتاب شریف «کافی» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که فرمود: در دهه آخر ماه رمضان، هر شب این دعا را می خوانی:

أَعُوذُ بِجَلَالِ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، أَنْ يَنْقُضِيَ عَنِّي شَهْرَ رَمَضَانَ، أَوْ يَطْلُعَ

پناه می برم به جلال ذات بزرگوارت از این که ماه رمضان از من بگذرد یا سپیده

الْفَجْرِ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ، وَ لَكَ قَبْلِي ذَنْبٌ أَوْ تَبِعَهُ تُعَذِّبُنِي عَلَيْهِ. (۱)

امشب بر من طلوع کند و باز هم از من در پیش تو گناه یا چیزی که پاداشش بد است مانده باشد که بدان عذابم کنی.

۲- از مرحوم «کفعمی» در حاشیه «بلدالامین» از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان، بعد از نمازهای فریضه و نافله، این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ اذِّعْنَا حَقَّ مَا مَضَى مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَ اغْفِرْ لَنَا تَقْصِيرَنَا فِيهِ،

خدایا اداء کن از ما حق ایام گذشته ماه رمضان را و بیامرز تقصیر ما را در این ماه

وَتَسَلِّمَهُ مِنَّا مَقْبُولًا، وَ لَا تُؤَاخِذْنَا بِأَسْرَافِنَا عَلَى أَنْفُسِنَا، وَ اجْعَلْنَا مَنْ

و آن را پذیرفته از ما دریافت کن و مگیر ما را به زیاده رویهایی که بر نفس خویش کردیم و قرارمان ده از

الْمَرْحُومِينَ، وَ لَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْمَحْرُومِينَ. (۲)

رحمت شدگان و قرارمان مده از محرومان.

۳- «سید بن طاووس» در «اقبال»، از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت در هر شب از دهه آخر ماه رمضان این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ أَنْكَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ، شَهْرَ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ،

-
- ۱- [۱۰۷۰] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۰، حدیث ۱.
- ۲- [۱۰۷۱] مفاتیح الجنان، اعمال شب های دهه آخر ماه رمضان.

خدایا تو فرمودی در قرآنت که از آسمان نازل گشته «ماه رضانی که قرآن در آن نازل گشته

هُدًى لِلنَّاسِ وَ بَيِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ، فَعَظَّمْتَ حُرْمَةَ شَهْرِ رَمَضَانَ

که آن قرآن راهنمای مردم و حجت‌هایی است از هدایت و تمیز» و بدین ترتیب حرمت ماه رمضان را

بِمَا أَنْزَلْتَ فِيهِ مِنَ الْقُرْآنِ، وَ خَصَّصْتَهُ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَ جَعَلْتَهَا خَيْرًا مِنْ

با نازل فرمودن قرآن بزرگ کردی و به شب قدر مخصوصش داشتی و آن شب را بهتر

الْفِ شَهْرٍ، اللَّهُمَّ وَهَذِهِ أَيَّامُ شَهْرِ رَمَضَانَ قَدْ انْقَضَتْ، وَ لِيَالِيهِ قَدْ

از هزار ماه گرداندی خدایا این روزهای ماه رمضان بود که بر من گذشت و این شبهای آن است که آن نیز

تَصَرَّمْتُ، وَ قَدْ صِرْتُ يَا إِلَهِي مِنْهُ إِلَى مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي وَأَخْصَى

گذشت و من ای معبودم از این ماه به حالی درآمده‌ام که تو خود بهتر از من می‌دانی

لِعَدَدِهِ مِنَ الْخَلْقِ اجْمَعِينَ، فَاسْئَلُكَ بِمَا سَأَلْتُكَ بِهِ مَلَائِكَتَكَ الْمُقَرَّبُونَ،

و شماره اش را از همه مردم بهتر داری پس از تو خواهم بدانچه فرشتگان مقربت

وَأَنْبِيَائُوكَ الْمُرْسَلُونَ، وَعِبَادُكَ الصَّالِحُونَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و پیامبران فرستاده ات و بندگان شایسته ات تو را بدان خواستند که درود فرستی بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَإِنْ تُفَكِّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ تُدْخِلْنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَ أَنْ

محمد و این که مرا از آتش دوزخ آزاد کنی و به رحمت خویش به بهشتم ببری و به

تَتَفَضَّلَ عَلَيَّ بِعَفْوِكَ وَ كَرَمِكَ، وَ تَقَبَّلَ تَقْرُبِي وَ تَسْتَجِيبَ دُعَائِي

عفو و بزرگواری خویش بر من تفضل کنی و تقرب جویی مرا پذیری و دعایم را مستجاب گردانی

وَ تَمَنَّ عَلَيَّ بِالْأَمْنِ يَوْمَ الْخَوْفِ مِنْ كُلِّ هَوْلٍ أَعَدَدْتَهُ لِيَوْمِ الْقِيَامَةِ، إِلَهِي

و در آن روز ترس و وحشت با امان دادم از هر هراسی که برای روز قیامت آماده کرده‌ای بر من منت نهی خدایا

وَاعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَبِجَلَالِكَ الْعَظِيمِ، أَنْ يَنْقُضِيَ أَيَّامُ شَهْرِ رَمَضَانَ

پناه می برم به ذات بزرگوارت و به جلال و شوکت عظمت که بگذرد روزها

وَلِيَالِيهِ، وَ لَكَ قَبْلِي تَبِعَهُ أَوْ ذَنْبٌ تُؤَاخِذُنِي بِهِ، أَوْ حَاطِيئُهُ تُرِيدُ أَنْ تَقْتَصَّهَا

و شبهای ماه رمضان و از تو در نزد من گناه یا پاداش بدی باشد که مرا بدان مؤاخذه کنی یا خطایی باشد که بخواهی آنرا از من تقاص کنی

مَنِي لَمْ تَغْفِرْهَا لِي سَيِّدِي سَيِّدِي اسْئَلُكَ يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اذْ لَا

و نیامرزیده باشی ای آقای من آقای من آقای من از تو خواهم ای که معبودی جز تو نیست زیرا

إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اِنْ كُنْتَ رَضِيتَ عَنِّي فِي هَذَا الشَّهْرِ، فَازِدْ عَنِّي رِضًا، وَإِنْ

معبودی جز تو نیست که اگر در این ماه از من خشنود گشته ای بر خشنودی خویش از من بیفزای و اگر

لَمْ تَكُنْ رَضِيَتْ عَنِّي فَمِنَ الْآنَ فَارْضَ عَنِّي يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا اللَّهُ

هنوز خشنود نشده ای از هم اکنون از من خشنود شو ای مهربانترین مهربانان ای خدا

يا اَحَدُ يا صَمَدُ، يا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ. و بسیار بگو:

ای یکتا ای بی نیاز ای که فرزند ندارد و فرزند کسی نیست و برای او همتایی نباشد هیچ کس *****

يا مُلَيِّنَ الْحَدِيدِ لِداوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، يا كاشِفَ الضُّرِّ وَالْكَرْبِ الْعِظَامِ عَنْ

ای نرم کننده آهن برای حضرت داوود علیه السلام ای برطرف کننده گرفتاری و ناراحتی بزرگ از

اَيُّوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، اَيُّ مَفْرَجِ هَمِّ يَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، اَيُّ مُنْفَسِ غَمِّ

ایوب علیه السلام ای گشاینده اندوه یعقوب علیه السلام ای زداینده غم

يُوسُفَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا أَنْتَ أَهْلُهُ أَنْ

یوسف علیه السلام درود فرست بر محمد و آل محمد بدانسان که تو شایسته آنی که

تُصَلِّيَ عَلَيْهِمُ اجْمَعِينَ، وَافْعَلْ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَلَا تَفْعَلْ بِي مَا أَنَا أَهْلُهُ [۱۰۷۲]

درود فرستی بر ایشان همگی و انجام ده درباره من آنچه را تو شایسته آنی و انجام مده درباره ام آنچه من سزاوارم

دعاهای مخصوص هر شب از دهه آخر ماه رمضان:

دعای مخصوص شب بیست و یکم گذشت.

دعای شب بیست و دوم:

يا سَالِحِ النَّهَارِ مِنَ اللَّيْلِ فَإِذَا نَحْنُ مُظْلِمُونَ، وَمَجْرَى الشَّمْسِ لِمُسْتَقَرِّهَا

ای که روز (روشن) را از شب (تار) بر کنی و ناگهان ما در تاریکی فرو رویم و ای روان کننده خورشید روی مدارش

بِتَقْدِيرِكَ، يا عَزِيزُ يا عَلِيمُ، وَمُقَدَّرِ الْقَمَرِ مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ

به تقدیری که فرمودی ای نیرومند ای دانا و ای اندازه گیر ماه در منزلهای معین تا باز گردد چون شاخه

الْقَدِيمِ، يَا نُورَ كُلِّ نُورٍ، وَمُنْتَهَى كُلِّ رَغْبَةٍ، وَوَلِيَّ كُلِّ نِعْمَةٍ، يَا اللَّهَ يَا

خرمای لاغر خشک ای روشنی هر نور و آخرین سرحد هر شوق و سرپرست هر نعمت ای خدا ای

رَحْمَنُ، يَا اللَّهَ يَا قُدُّوسُ، يَا أَحَدُ يَا وَاحِدُ يَا فَزْدُ، يَا اللَّهَ يَا اللَّهَ يَا اللَّهَ، لَكَ

بخشاینده ای خدا ای منزّه از هر عیب ای یگانه ای یکتا ای فرد ای خدا ... از آن توست

ص: ۷۹۸

الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَالْأَمْثَالَ الْعُلْيَا، وَالْكَبِيرِيَاءُ وَالْأَلَاءُ، اسئَلُكَ أَنْ

نامه‌های نیک و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود

تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي

فرستی بر محمد و خاندانش و قرار دهی نامم را در این شب در زمره

السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَأَسْأَلُتِي

سعادت‌مندان و روحم را با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را

مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا تُبَشِّرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا يُذْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي

آمرزیده و دیگر این که یقینی به من بدهی که همیشه با دلم همراه باشد و ایمانی به من عطا کنی که شک و تردید را یکسره از من دور سازد

وَتُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي وَ إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ،

و بدانچه نصیبم کرده ای خوشنودم ساز و بده به ما در دنیا نعمت نیک و در آخرت نیز نعمت نیک

وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ (۱) الْحَرِيقِ، وَأَرْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ

و نگهدار ما را از عذاب آتش سوزان و روزیم گردان در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت و اشتیاق

إِلَيْكَ وَالْإِنَابَةَ، وَالتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۲)

و بازگشت بسویت را و موفق داری مرا برای انجام آنچه را موفق داشتی بدان محمد و آل محمد علیهم السلام را.

دعای شب بیست و سوم قبلاً گذشت.

دعای شب بیست و چهارم:

يَا فَالِقَ الْإِصْبَاحِ، وَجَاعِلَ اللَّيْلِ سَكَنًا، وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا، يَا

ای شکافنده سپیده صبح و ای قرار دهنده شب را وسیله آرامش و خورشید و ماه را وسیله حساب کردن ای

عَزِيزُ يَا عَلِيمُ، يَا ذَا الْمَنِّ وَالطُّوْلِ، وَالْقُوَّةِ وَالْحَوْلِ، وَالْفَضْلِ وَالْإِنْعَامِ،

نیرومند ای دانا ای صاحب نعمت و بخشش و نیرو و جنبش و فضل و نعمت بخشی

وَالْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ، يَا اللَّهُ يَا فَزْدُ يَا وَتْرُ، يَا اللَّهُ يَا ظَاهِرُ

و جلال و بزرگواری ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای یگانه یکتا ای خدا ای آشکار

ص: ۷۹۹

۱- [۱۰۷۳] کلمه «النار» در دعای این شب و دعای شب های دیگر در مصباح آمده است.

۲- [۱۰۷۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۱ و مصباح المتهجد، صفحه ۶۲۹.

يا باطن، يا حي لا اله الا انت، لك الاسماء الحسنى و الامثال العليا،

و ای نهان ای زنده ای که معبودی جز تو نیست از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا

وَ الْكِبْرِيَاءِ وَ الْأَلَاءِ، اسئلك ان تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَنْ

و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد و دیگر آن که

تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَ رُوْحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ،

قرار دهی نام مرا در این شب در زمره سعادت‌مندان و روحم را با شهیدان

وَ احْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَ اسْأَلْتِي مَغْفُورَةً، وَ اَنْ تَهَبَ لِي يَقِيْنًا تُبَاشِرُ بِهِ

و احسان و نیکم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و یقینی به من ببخشی که همواره با دلم مقرون باشد

قَلْبِي وَ اِيْمَانًا يُوْذِبُ الشُّكَّ عَنِّي وَ رِضِيْ بِمَا قَسَمْتُ لِي وَ اِتْنَا فِي

و ایمانی بدهی که شک و تردید را از من دور سازد و خشنودی بدانچه نصیبم کرده ای و بده به ما در

الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيْقِ، وَ اَرْزُقْنِي

دنیا نیکی و نعمت و در آخرت نیز نیکی و نعمت و بازمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم کن

فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ الرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَ الْإِنَابَةَ وَ التَّوْبَةَ، وَ التَّوْفِيقَ لِمَا

در این شب ذکر خود و سپاسگزاری را و میل و رغبت و بازگشت و توبه کردن بسویت را و موفقم بدار بدانچه

وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ. (۱)

موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را درودهای تو و بر او و بر ایشان باد.

دعای شب بیست و پنجم:

يا جَاعِلَ اللَّيْلِ لِبَاسًا، وَ النَّهَارِ مَعَاشًا، وَ الْأَرْضِ مِهَادًا، وَ الْجِبَالِ أَوْتَادًا،

ای که شب را پوشش قراردادی و روز را وسیله درآوردن روزی وزمین را گهواره (یا بستر گسترده) و کوهها را چون میخ قرار

یا اللّٰهُ یا قَاهِرُ، یا اللّٰهُ یا جَبَّارُ، یا اللّٰهُ یا سَمِیعُ، یا اللّٰهُ یا قَرِیبُ، یا اللّٰهُ یا

ای خدا ای چیره ای با جبروت ای خدا ای شنوا ای خدا ای نزدیک ای خدا ای

مُجِیبُ، یا اللّٰهُ یا اللّٰهُ یا اللّٰهُ، لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَالْأَمْثَالُ الْعُلَىا،

پاسخ ده ای خدا ... از آن توست نامهای نیک و نمونه های والا

ص: ۸۰۰

وَالْكَبْرِيَاءِ وَالْأَلَاءِ، اسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ

و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد و قرار دهی

اسمی فی هذه اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي

نامم را در این شب در زمره سعادت‌مندان و روحم را با شهیدان و احسان و نیکم را

عَلِيِّينَ، وَاسَأَتِي مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا

در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و یقینی به من بدهی که همیشه ملازم دل من باشد و ایمانی

يُذْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي وَرَضِيٍّ بِمَا قَسَمْتَ لِي وَ إِنِّي فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ، وَفِي

به من عطا کنی که شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیب کرده ای و بدهی به من در دنیا نیکی و در

الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيقِ، وَأَرْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ

آخرت نیکی و نگاهم داری از آتش سوزان دوزخ و روزیم کنی در این شب ذکر خود

وَشُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَالْإِنَابَةَ وَالتَّوْبَةَ، وَالتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا

و سپاسگزاری را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه به در گاهت و موفقم دار بدانچه موفق داشتی بدان محمد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۱)

و آل محمد علیهم السلام را.

دعای شب بیست و ششم:

يَا جَاعِلَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ اَيَّتَيْنِ، يَا مَنْ مَحَا اَيَّةَ اللَّيْلِ وَجَعَلَ اَيَّةَ النَّهَارِ

ای قرار دهنده شب و روز را دو نشانه (بر قدرتت) ای که نشانه شب را سیاه و نشانه روز را

مُبْصِرَةً، لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْهُ وَرِضْوَانًا، يَا مُفْضِلَ كُلِّ شَيْءٍ تَفْصِيلًا، يَا

روشنی بخش کردی تا فزونی جویند از فضل و خشنودی پروردگار ای جداکننده هر چیز بخوبی ای

مَاجِدُ يَا وَهَّابُ، يَا اللَّهُ يَا جَوَادُ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

صاحب مجد و شوکت ای پر بخشش ای خدا ای بخشنده ای خدا... از آن توست نامهای نیک

وَالْأَمْثَالُ الْعُلْيَا، وَالْكَبْرِيَاءُ وَالْأَلَاءُ، اسْئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

و نمونه های والا و بزرگ و نعمتها از تو خواهم درود فرستی بر محمد و آل

ص: ۸۰۱

۱- [۱۰۷۶] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۲ و مصباح المتهجد، صفحه ۶۳۱.

مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ

محمد و دیگر آن که نامم را در این شب در زمره سعادت‌مندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَاسَأَلْتِي مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا

شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی بر من

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَ اِيْمَانًا يُدْهِبُ الشُّكَّ عَنِّي وَ تُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي

یقینی که همواره ملازم قلبم باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصییم کرده ای

وَآتَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيقِ،

و بدهی به من در دنیا نیکی و نعمت و در آخرت نیز نیکی و نگاهمان داری از عذاب آتش سوزان

وَارْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ الرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَ الْإِنَابَةَ وَ التَّوْبَةَ،

و روزیم کنی در این شب ذکرت و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه بسویت

وَالتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ. (۱)

و موفقم داری بدانچه موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را که درود تو بر او و برایشان باد.

دعای شب بیست و هفتم:

يَا مَادَّ الظِّلِّ وَلَوْ شِئْتَ لَجَعَلْتَهُ سَاكِنًا، وَجَعَلْتَ الشَّمْسَ عَلَيْهِ دَلِيلًا، ثُمَّ

ای امتداد دهنده سایه که اگر می خواستی آن را در یکجا ساکن می کردی و قراردادی خورشید را بر آن سایه رهبر سپس

قَبَضْتَهُ إِلَيْكَ قَبْضًا يَسِيرًا، يَا ذَا الْجُودِ وَالطُّوْلِ، وَالْكَبْرِيَاءِ وَالْأَلَاءِ، لَا

آن را به آسانی تدریجاً دربر گرفتی ای صاحب جود و عطا و کبریا و نعمتها

إِلَهَ إِلَانْتِ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا

معبودی جز تو نیست که دانای غیب و شهود و بخشاینده و مهربانی معبودی جز تو نیست ای

قُدُّوسُ یا سَلامُ، یا مُؤمِنُ یا مُهَيِّمُنُ، یا عَزِيزُ یا جَبَّارُ یا مُتَكَبِّرُ، یا اللهُ یا

منزه از هر عیب ای بی خلل ای ایمنی بخشش ای مراقب بندگان ای نیرومند ای مقتدر ای بزرگوار ای خدا ای

خالِقُ، یا باریُّ یا مُصَوِّرُ، یا اللهُ یا اللهُ یا اللهُ، لَكَ الأَسْمَاءُ الحُسْنی

آفریننده ای ایجاد کننده ای صورتگر ای خدا ای خدا ای خدا از آن توست نامهای نیکو

ص: ۸۰۲

وَالْأَمْثَالَ الْعُلْيَا، وَالْكَبْرِيَاءِ وَالْأَلَاءِ، اسئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و نمونه های والا و کبریا و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمد

وَأَلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي مَعَ

وآل محمد و این که نامم را در این شب در زمره سعادت‌مندان قرار دهی و روحم را با

الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَأَسْأَلُكَ مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا

شهیدان و احسان و نیکم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و بیخشی بر من یقینی

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا يُذْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي وَتُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي

که همواره ملازم قلب من باشد و ایمانی که شک و تردید را یکسره از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه نصیص کرده ای

وَإِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيقِ،

و بده به من در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهم دار از عذاب آتش سوزان

وَأَرْزُقُنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَشُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ إِلَيْكَ وَالْإِنَابَةَ وَالتَّوْبَةَ،

و روزیم گردان در این شب ذکر خود و سپاسگزاریت را و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه به در گاهت

والتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِمْ. (۱)

و موفقم بدار بدانچه موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را درود تو بر او و بر ایشان باد.

دعای شب بیست و هشتم:

يَا حَازِنَ اللَّيْلِ فِي الْهَوَاءِ، وَحَازِنَ النَّوْرِ فِي السَّمَاءِ، وَمَانِعَ السَّمَاءِ أَنْ

ای جا دهنده تاریکی شب را در هوا و جا دهنده روشنی (روز) را در آسمان و جلوگیرنده آسمان از این که

تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ، وَحَاسِبَهُمَا أَنْ تَزُولَا، يَا عَلِيمُ يَا غَفُورُ يَا

بر زمین افتد مگر به اذن او و نگهدارنده آسمان و زمین از این که از جای خود بدر روند ای دانا ای آمرزنده ای

دَائِمٌ، يَا اللَّهُ يَا وَارِثُ، يَا بَاعِثَ مَنْ فِي الْقُبُورِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَكَ

جاویدان ای خدا ای ارث برنده ای برانگیزنده مردگان در میان گورها ای خدا ای خدا ای خدا از آن تو است

الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَالْأَمْثَالَ الْعُلْيَا، وَالْكَبْرِيَاءُ وَالْأَلَاءُ، اسئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ

نامهای نیکو و نمونه های والا و کبریاء و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی

ص: ۸۰۳

۱- [۱۰۷۸] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح المتهجد، صفحه ۶۳۲.

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ،

بر محمد و آل محمد و این که قرار دهی نامم را در این شب در زمره سعادت‌مندان

وَرُوحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَاسَأْتِي مَغْفُورَةً، وَأَنْ تَهَبَ

و روحم را با شهیدان و احسانم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخش

لِي يَقِينًا تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَإِيمَانًا يُدْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي وَتُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ

بر من یقینی که پیوسته همراه و ملازم دلم باشد و ایمانی به من ده که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم

سازی بدانچه نصیب کرده ای

لِي وَاتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقَنَا عَذَابَ النَّارِ

و بده به ما در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهمان دار از آتش سوزان دوزخ

الْحَرِيقِ، وَارْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَشُكْرَكَ، وَالرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَالْإِنَابَةَ وَالتَّوْبَةَ،

و روزیمان گردان در این شب یاد خود و سپاسگزاری را و شوق و رغبت و بازگشت و توبه به سویت

والتَّوْفِيقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ. (۱)

و موفقم دار بدانچه موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را درود خدا بر او و بر ایشان باد.

دعای شب بیست و نهم:

يَا مُكَوِّرَ اللَّيْلِ عَلَى النَّهَارِ، وَمُكَوِّرَ النَّهَارِ عَلَى اللَّيْلِ، يَا عَلِيمُ يَا

ای خدایی که شب را به روز پیچانی و روز را بر شب بیچانی ای دانا ای

حَكِيمُ، يَا رَبَّ الْأَرْبَابِ، وَ سَيِّدَ السَّادَاتِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا أَقْرَبَ إِلَيَّ

فرزانه ای پروردگار همه پروردگاران و آقای همه بزرگان معبودی جز تو نیست ای که نزدیکتری به من

مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَكَ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَالْأَمْثَلُ

از رگ گردن ای خدا ای خدا ای خدا از آن توست نامهای نیکو و نمونه های

الْعُلْيَا، وَ الْكِبْرِيَاءِ وَ الْأَلَاءِ، اسْتُلِكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد

وَ أَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَ رُوحِي مَعَ الشُّهَدَاءِ،

و قرار دهی نام مرا در این شب در زمره سعادت‌مندان و روحم را با شهیدان

ص: ۸۰۴

۱- [۱۰۷۹] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح‌المتهجد، صفحه ۶۳۳.

وَإِحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَاسْأَلْتِي مَغْفُورَةً، وَ أَنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا تُبَاشِرُ بِهِ

و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی بر من یقینی که پیوسته ملازم

قَلْبِي وَ إِيْمَانًا يُذْهِبُ الشَّكَّ عَنِّي وَ تُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي وَ إِنِّي فِي

دل من باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خشنودم سازی بدانچه بهره ام کرده ای و به ماعطا فرما در

الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيقِ، وَ ارْزُقْنِي

دنيا نیکي و در آخرت نیکي و نگاهمان دار از عذاب آتش سوزان و روزیم گردان

فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ الرَّغْبَةَ إِلَيْكَ، وَالْإِنَابَةَ وَ التَّوْبَةَ، وَ التَّوْفِيقَ لِمَا

در این شب ذکر خود و سپاسگزاری و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه به درگاہت را و موفقم دار بدانچه

وَفَقَّتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ. (۱)

موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را که درود خدا بر او و بر ایشان باد.

دعای شب سی ام:

الْحَمْدُ لِلَّهِ لَا شَرِيكَ لَهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يَتَّبَعِي لِكَرَمِ وَجْهِهِ، وَعِزِّ جَلَالِهِ،

ستایش مخصوص خدایی است که شریک ندارد ستایش خاص خدا چنانچه شایسته بزرگواری ذات و شوکت جلال اوست

وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، يَا قُدُّوسُ يَا نُورُ، يَا نُورَ الْقُدْسِ، يَا سُبُّوحُ يَا مُتَّهَى

و چنانچه سزاوار آن است ای منزّه ای روشنی ده ای روشنی مقدّس ای پاکیزه از هر عیب ای آخرین حد

التَّسْبِيحِ، يَا رَحْمَنُ يَا فَاعِلَ الرَّحْمَةِ، يَا اللَّهُ يَا عَلِيمُ يَا كَبِيرُ، يَا اللَّهُ يَا

پاکیزگی ای بخشاینده ای مهر پیشه ای خدا ای دانا ای بزرگوار ای خدا ای

لَطِيفُ يَا جَلِيلُ، يَا اللَّهُ يَا سَمِيعُ يَا بَصِيرُ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَكَ الْأَسْمَاءُ

با لطف ای برجسته ای خدا ای شنوا ای بینا ای خدا ای خدا ای خدا از آن تو است نامهای

الْحُسْنَى وَالْأَمْثَالَ الْعُلْيَا، وَالْكَبِيرِيَاءُ وَالْأَلَاءُ، اسئَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ

نیکو و نمونه های والا و بزرگی و نعمتها از تو خواهم که درود فرستی بر

مُحَمَّدٍ وَأَهْلِ بَيْتِهِ، وَأَنْ تَجْعَلَ اسْمِي فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ فِي السُّعْدَاءِ، وَرُوحِي

محمد و خاندانش و قرار دهی نامم را در این شب در زمره سعادت‌مندان و روحم را

ص: ۸۰۵

۱- [۱۰۸۰] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۳ و مصباح‌المتهجد، صفحه ۶۳۳.

مَعَ الشُّهَدَاءِ، وَاحْسَانِي فِي عِلِّيِّينَ، وَاسَأْتِي مَغْفُورَةً، وَ اِنْ تَهَبَ لِي يَقِينًا

با شهیدان و احسان و نیکیم را در بلندترین درجات و گناهم را آمرزیده و ببخشی به من یقینی

تُبَاشِرُ بِهِ قَلْبِي وَ اِيْمَانًا يُذْهِبُ الشُّكَّ عَنِّي وَ تُرْضِيَنِي بِمَا قَسَمْتَ لِي

که پیوسته ملازم دل من باشد و ایمانی که یکسره شک و تردید را از من دور سازد و خوشنودم سازی بدانچه نصییم کرده ای

وَ اَتَنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً، وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ الْحَرِيْقِ،

و بدهی به من در دنیا نیکی و در آخرت نیکی و نگاهم داری از عذاب آتش سوزان

وَ اَرْزُقْنِي فِيهَا ذِكْرَكَ وَ شُكْرَكَ، وَ الرَّغْبَةَ الْيَكْرَ، وَ الْاِيْمَانَ وَ التَّوْبَةَ،

و روزیم کنی در این شب ذکر خود و سپاسگزاری و شوق و رغبت بسویت و بازگشت و توبه بدرگاهت

وَ التَّوْفِيْقَ لِمَا وَفَّقْتَ لَهُ مُحَمَّدًا وَ آلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمْ. (۱)

و موفقم بداری بدانچه موفق داشتی بدان محمد و آل محمد را درود خدا بر او و بر ایشان باد.

شب بیست و هفتم ماه رمضان: این شب، شب مبارکی است و بزرگان اعمال زیر را برای آن ذکر کرده اند:

۱- «غسل» است که در روایتی از امام صادق علیه السلام به آن تصریح شده است. (۲) ۲- سی رکعت نماز است که شرح آن در اعمال شب های ماه رمضان (صفحه ۷۱۳) گذشت.

۳- از زید بن علی علیه السلام نقل شده است که از پدرم علی بن الحسین علیهما السلام شنیدم که در شب بیست و هفتم ماه رمضان از اول شب تا آخر، این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي التَّجَافِيَّ عَنِ دَارِ الْعُرُوْرِ، وَ الْاِيْمَانَ اِلَى دَارِ الْخُلُوْدِ،

خدایا روزیم کن دوری گزیدن از خانه فریب (ناپایدار) و بازگشت بسوی خانه جاویدان

وَ الْاِسْتِعْدَادَ لِلْمَوْتِ قَبْلَ حُلُوْلِ الْفَوْتِ. (۳)

و آماده شدن برای مرگ پیش از رسیدن آن.

۴- دعای دیگری برای این شب، از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که مجموعه ای از آیات قرآن

-
- ١- [١٠٨١] كافي، جلد ٤، صفحه ١٦٤ و مصباح المتهدّج، صفحه ٦٣٤.
 - ٢- [١٠٨٢] اقبال، صفحه ٢٢٦.
 - ٣- [١٠٨٣] همان مدرك، صفحه ٢٢٨ و بحار الانوار، جلد ٩٥، صفحه ٦٣.

رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا، وَ كَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا، وَ تَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ؛ رَبَّنَا

پروردگارا، ما ایمان آوردیم، گناهان ما را ببخش و بدی های ما را بپوشان و ما را با نیکان بمیران! پروردگارا

وَ آتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ، وَ لَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ

آنچه را بوسیله پیامبران به ما وعده فرمودی، به ما عطا کن! و ما را در روز رستاخیز، رسوا مگردان، زیرا تو هیچ گاه از وعده خود، تخلف نمی کنی.

الْمِيعَادِ. رَبَّنَا اٰمَنَّا اِثْنَيْنِ وَ اٰخِيْتَيْنَا اِثْنَيْنِ، فَاَعْتَرَفْنَا بِذُنُوبِنَا فَهَلْ اِلَى

پروردگارا! ما را دوبار میراندی و دوبار زنده کردی؛ اکنون به گناهان خود معترفیم، آیا

خُرُوجٍ مِنْ سَبِيلٍ. رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ، اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا.

راهی برای خارج شدن وجود دارد. پروردگارا! عذاب جهنم را از ما برطرف گردان، که عذابش سخت و پردوام است.

رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ اَزْوَاجِنَا وَ ذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ اَعْيُنٍ، وَ اجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ اِمَامًا.

پروردگارا! از همسران و فرزندانمان مایه روشنی چشم ما قرار ده، و ما را برای پرهیزگاران، پیشوا گردان.

رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا، وَ اِلَيْكَ اَنْبَا وَ اِلَيْكَ الْمَصِيرُ. رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً

پروردگارا! ما بر تو توکل کردیم و به سوی تو باز گشتیم و همه فرجام ها به سوی توست. پروردگارا! ما را مایه گمراهی

لِلَّذِينَ كَفَرُوا، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا، وَ لِاِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْاِيْمَانِ،

کافران قرار مده. پروردگارا! ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند، بیامرز

وَ لَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا، رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ. (۱)

و در دل های ما حسد و کینه ای نسبت به مؤمنان قرار مده. پروردگارا! تو مهربان و رحیمی!

شب آخر ماه رمضان شب آخر ماه رمضان، شب مبارکی است که چند عمل در آن وارد شده است:

۱- غسل کردن. (۲) ۲- زیارت امام حسین علیه السلام. (۳) ۳- خواندن سوره های «انعام»، «کهف» و «یس». (۴) ۴- صد مرتبه

بگوید:

۵- خواندن این دعا که «شیخ کلینی» رحمه الله از امام صادق علیه السلام نقل کرده است:

ص: ۸۰۷

۱- [۱۰۸۴] بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۶۳.

۲- [۱۰۸۵] اقبال، صفحه ۲۳۷.

۳- [۱۰۸۶] همان مدرک.

۴- [۱۰۸۷] همان مدرک، صفحه ۲۴۲.

۵- [۱۰۸۸] همان مدرک.

اللَّهُمَّ هَذَا شَهْرُ رَمَضَانَ، الَّذِي أَنْزَلْتَ فِيهِ الْقُرْآنَ وَقَدْ تَصَرَّم، وَأَعُوذُ

خدایا این ماه رمضان است که در آن قرآن را نازل فرمودی و اکنون رو به رفتن است و پناه می برم

بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ يَا رَبِّ أَنْ يَطْلُعَ الْفَجْرُ مِنْ لَيْلَتِي هَذِهِ، أَوْ يَتَصَرَّمَ شَهْرُ

به ذات بزرگوارت ای پروردگار من که سپیده دم امشب بر من بزند یا ماه

رَمَضَانَ، وَلَكَ قَبْلِي تَبَعُهُ أَوْ ذَنْبٌ تُرِيدُ أَنْ تُعَذِّبَنِي بِهِ يَوْمَ الْقَاكِ. (۱)

رمضان بر من بگذرد و از تو در پیش من پیگرد یا گناهی باشد که بخواهی مرا در روز دیدارت عذاب فرمائی.

۶- خواندن دعای

«يَا مُدَبِّرَ الْأُمُورِ»

که در اعمال شب بیست و سوم (صفحه ۷۹۵) گذشت. (۲) ۷- با ماه رمضان وداع کند و دعاهای وداع را که علمای بزرگ در کتب خویش نقل کرده اند بخواند و از بهترین آن دعاها، دعای چهل و پنجم «صحیفه کامله سجّادیّه» است.

«سید بن طاووس» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که هر کس در شب آخر ماه رمضان، با آن ماه وداع کند و این دعا را بخواند، خداوند او را پیش از طلوع صبح بیامرزد و توفیق توبه و انابه را به او مرحمت فرماید:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِيَامِي لِشَهْرِ رَمَضَانَ، وَأَعُوذُ بِكَ أَنْ

خدایا قرارش مده آخرین دیدار از روزه ام در ماه رمضان و پناه می برم به تو از آن که

يَطْلُعَ فَجْرُهُ هَذِهِ اللَّيْلَةَ إِلَّا وَقَدْ عَفَوْتَ لِي (۳)

سپیده دم امشب بر من بزند جز آن که مرا آمرزیده باشی.

در روایت دیگری از جابر بن عبدالله انصاری نقل شده است که در جمعه آخر ماه رمضان به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله شرفیاب شدم؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله به من فرمود: این روز، جمعه آخر ماه رمضان است، با آن وداع کن و بگو:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ صِيَامِنَا أَيَّاهُ، فَإِنْ جَعَلْتَهُ فَاجْعَلْنِي

خدایا قرارش مده آخرین دیدار ما از روزه مان در ماه رمضان و اگر چنین کرده ای پس مرا

مَرْحُومًا، وَلَا تَجْعَلْنِي مَحْرُومًا.

-
- ۱- [۱۰۸۹] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۴، حدیث ۵.
 - ۲- [۱۰۹۰] فقیه، جلد ۲، صفحه ۱۶۲.
 - ۳- [۱۰۹۱] اقبال، صفحه ۲۵۶ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۸۱.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ادامه فرمود: هر کس در این روز این دعا را بخواند، به یکی از دو خصلت نیکو دست یابد، یا آن که ماه رمضان آینده را درک می کند و یا به آموزش و رحمت بی انتهای خداوند می رسد. (۱) ۸- خواندن ده رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام).

از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس در شب آخر ماه رمضان، ده رکعت نماز بگذارد و در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و ده مرتبه سوره «قل هو الله احد» را بخواند و در رکوع و سجود ده مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

و بعد از هر دو رکعت، تشهد بخواند و سلام دهد و هنگامی که تمامی ده رکعت به پایان رسید، هزار مرتبه بگوید:

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

و بعد از استغفار سر به سجده بگذارد و بگوید:

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

ای زنده ای پاینده ای صاحب جلال و بزرگواری ای بخشاینده دنیا و آخرت

وَرَحِيمَهُمَا، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا اِلَهَ الْاَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، اغْفِرْ لَنَا

و مهربان آن دو ای مهربانترین مهربانان ای معبود پیشینان و پسینان

ذُنُوبِنَا، وَتَقَبَّلْ مِنَّا صَلَوَاتِنَا وَصِيَامَنَا وَ قِيَامَنَا.

گناهانمان را بیامرزد و نمازها و روزه ها و شب زنده داریهامان را بپذیرد.

فرمود: هر کس چنین کند، سوگند به حق آن کس که مرا به نبوت مبعوث کرد که جبرئیل مرا خبر داد از اسرافیل و اسرافیل از پروردگار خود، که هنوز این شخص سر از سجده برنداشته است که خداوند او را بیامرزد و ماه رمضان را از او قبول فرماید، و از گناهانش بگذرد... (۲) این نماز و اعمال برای شب عید فطر هم نقل شده است. در آن روایت آمده است: تسبیحات اربعه را در رکوع و سجود، به جای ذکر رکوع و سجود بخواند و به جای

اغفر لنا ...

بگوید:

اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي، وَتَقَبَّلْ صَوْمِي وَصَلَاتِي وَ قِيَامِي. (۳)

دعای ختم قرآن در روز آخر ماه رمضان:

با توجه به این که در روز آخر ماه رمضان، غالباً مردم قرآن را ختم می کنند، مناسب است که بعد از ختم قرآن دعای چهل و دوم «صحیفه سجّادیه» را بخوانند.

ص: ۸۰۹

۱- [۱۰۹۲] اقبال، صفحه ۲۴۳ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۱۷۲.

۲- [۱۰۹۳] اقبال، صفحه ۲۴۱ و بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۷۳.

۳- [۱۰۹۴] اقبال، صفحه ۲۷۲ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۳۰.

همچنین می توانند این دعای مختصر را که از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است بخوانند:

اللَّهُمَّ اشْرَحْ بِالْقُرْآنِ صَدْرِي وَاسْتَعْمِلْ بِالْقُرْآنِ بَدَنِي وَنَوِّرْ بِالْقُرْآنِ

خدایا سینه ام را بوسیله قرآن بگشا و به کار انداز به دستورات قرآن بدنم را و روشن گردان بوسیله قرآن

بَصْرِي وَاطْلُقْ بِالْقُرْآنِ لِسَانِي وَعَئِنِّي عَلَيْهِ مَا ابْقَيْتَنِي فَإِنَّهُ لَا حَوْلَ

دیده ام را و باز کن به قرآن زبانم را و کمکم ده به (عمل) بدان تا زنده ام داری زیرا هیچ

وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِكَ. (۱)

جنبش و نیرویی نیست جز به تو.

همچنین دعای دیگری که آن حضرت از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَحِبَاتِ الْمُخْبِتِينَ، وَأَخْلَاصِ الْمُوقِنِينَ، وَمُرَافَقَةَ

خدایا از تو خواهم اطمینان و خشوع خاشعان در گاهت را و اخلاص اهل یقین و رفاقت

الْأَبْرَارِ، وَاسْتِحْقَاقَ حَقَائِقِ الْإِيمَانِ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ

با نیکان و استحقاق پیدا کردن برای درک حقایق ایمان و نصیبی از هر خیر و سلامتی از

كُلِّ أَثْمٍ، وَوُجُوبَ رَحْمَتِكَ وَعَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَالْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ،

هر گناه و لازم شدن مهر و رحمتت و موجبات آمرزشت و رسیدن به بهشت

وَالنَّجَاةَ مِنَ النَّارِ. (۲)

و رهایی از دوزخ.

برای شروع در تلاوت قرآن و پایان آن دعایی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیش از این گذشت. (صفحه ۷۷۳)

نمازهای شب های ماه مبارک رمضان:

مرحوم «علما» مجلسی» در فصل آخر از اعمال ماه رمضان در کتاب «زادالمعاد»، نماز شب های ماه رمضان را چنین بیان می کند: (و با توجه به این که بهترین اعمال، در ماه مبارک، نماز و قرآن است و این نمازها در بردارنده بسیاری از سوره های قرآن است، هر کس هر چند شب را بخواند غنیمت است).

١- [١٠٩٥] مصباح المتهجد، صفحه ٣٢٣ و بحار الانوار، جلد ٨٩، صفحه ٢٠٩.

٢- [١٠٩٦] مكارم الاخلاق، صفحه ٣٤٢ و بحار الانوار، جلد ٨٩، صفحه ٢٠٦.

شب اول: چهار رکعت؛ هر رکعت بعد از سوره حمد پانزده مرتبه سوره توحید.

شب دوم: چهار رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد بیست مرتبه سوره *إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ*.

شب سوم: ده رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد پنجاه مرتبه سوره توحید.

شب چهارم: هشت رکعت؛ در هر رکعت بعد از سوره حمد بیست مرتبه سوره *إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ*.

شب پنجم: دو رکعت؛ در هر رکعت، سوره حمد و پنجاه مرتبه سوره توحید؛ بعد از سلام نماز، صد مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

شب ششم: چهار رکعت و در هر رکعت سوره حمد و سوره ملک.

شب هفتم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد و سیزده مرتبه سوره *إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ*.

شب هشتم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد و ده مرتبه سوره توحید و پس از سلام نماز، هزار مرتبه بگوید: سبحان الله.

شب نهم: شش رکعت میان نماز مغرب و عشا؛ در هر رکعت سوره حمد و هفت مرتبه *آيَهَالْكَرْسَى* و پس از اتمام نماز، پنجاه مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

شب دهم: بیست رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره توحید.

شب یازدهم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست مرتبه سوره کوثر.

شب دوازدهم: هشت رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره *إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ*.

شب سیزدهم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست و پنج مرتبه سوره توحید.

شب چهاردهم: شش رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سی مرتبه سوره *إِذَا زُلْزِلَتْ*.

شب پانزدهم: چهار رکعت؛ در دو رکعت اول بعد از سوره حمد، صد مرتبه سوره توحید، و در دو رکعت دیگر، بعد از سوره حمد، پنجاه مرتبه سوره توحید.

شب شانزدهم: دوازده رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و دوازده مرتبه سوره تکاثر.

شب هفدهم: دو رکعت؛ در رکعت اول، سوره حمد و هر سوره ای که خواست بخواند و در رکعت دوم، سوره حمد و صد

مرتبۀ سوره توحید و بعد از سلام نیز صد مرتبۀ بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ.

شب هیجدهم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست و پنج مرتبۀ سوره کوثر.

شب نوزدهم: پنجاه رکعت؛ با سوره حمد، و پنجاه مرتبۀ سوره إذا زلزلت.

مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: ظاهراً مراد آن است که در هر رکعت یک مرتبۀ این سوره را بخواند؛ زیرا در یک شب خواندن دوهزار و پانصد مرتبۀ سوره «إذا زلزلت» دشوار خواهد بود.

شبهای بیستم تا بیست و چهارم: در هر یک از این شب ها، هشت رکعت نماز بخواند که پس از حمد،

ص: ۸۱۱

هر سوره ای خواست می خواند. شب بیست و پنجم: هشت رکعت نماز؛ در هر رکعت سوره حمد، و ده مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و ششم: هشت رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و صد مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و هفتم: چهار رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و سوره ملک را بخواند و اگر نتوانست، بیست و پنج مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب بیست و هشتم: شش رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و صد مرتبه آیهالکرسی، صد مرتبه سوره توحید و صد مرتبه سوره کوثر را بخواند و پس از پایان نماز، صد مرتبه صلوات بفرستد.

مرحوم حاج شیخ عباس قمی می نویسد: مطابق آنچه که من یافتم بجای صد مرتبه، ده مرتبه آمده است [۱۰۹۷] (که همین مناسب تر به نظر می رسد).

شب بیست و نهم: دو رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست مرتبه سوره توحید را بخواند.

شب سی ام: دوازده رکعت؛ در هر رکعت سوره حمد، و بیست مرتبه سوره توحید را بخواند و پس از پایان نماز، صد مرتبه صلوات بفرستد.

یادآوری: این نمازها هر دو رکعت به یک سلام است. (۱) و همان گونه که گفته شد اگر تمام آنها را نتواند بجا آورد، هر مقدار که می تواند بجا آورد، خوب است.

دعاهای مخصوص روزهای ماه رمضان:

از «ابن عباس» روایت شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله برای روزه هر روز از ماه مبارک رمضان فضیلت بسیاری را بیان فرمودند و همچنین برای هر روز دعای مخصوصی با فضیلت و پاداش فراوان ذکر کردند که ما در این جا آن دعاها را ذکر می کنیم. (۲) دعای روز اول: اللَّهُمَّ اجْعَلْ صِيَامِي فِيهِ صِيَامَ الصَّائِمِينَ، وَقِيَامِي فِيهِ قِيَامَ

خدایا در این ماه روزه ام را روزه روزه داران (واقعی) قرار ده، و شب زنده داریم را شب زنده داری (واقعی) قرار ده و مرا از خواب غفلت بیدار کن، و گناهم را ببخش ای معبود جهانیان، و

الْقَائِمِينَ، وَتَبَهَّنِي فِيهِ عَنْ نَوْمِهَا الْعَافِلِينَ، وَهَبْ لِي جُزْمِي فِيهِ يَا اللَّهُ

از من در گذر ای در گذرنده از گنهکاران***** خدایا در این ماه مرا به خشنودیت نزدیک کن، و از خشم و غضبت دورم کن، و بر تلاوت آیات موقم بدار به مهربانیت ای

الْعَالَمِينَ، وَاعْفُ عَنِّي يَا عَافِيًا عَنِ الْمُجْرِمِينَ رُوز دوم: اللَّهُمَّ قَرِّبْنِي فِيهِ

مهربان ترین مهربانان*** خدایا در این ماه، فهم و آگاهی را روزیم کن، و از کم عقلی و بی اطلاعی دورم کن، و از هر خیر و نیکی که در این ماه نازل می شود بهره ای برایم قرار

ص: ۸۱۲

۱- [۱۰۹۸] زاد المعاد، صفحه ۲۱۳-۲۱۴.

۲- [۱۰۹۹] همان مدرک، صفحه ۲۱۴-۲۲۰؛ همچنین در بلدالامین، صفحه ۲۱۹، دعاها همراه با ذکر ثواب ها آمده است.

إلى مَرْضَاتِكَ، وَجَنَّبَنِي فِيهِ مِنْ سَخَطِكَ وَنِقْمَاتِكَ، وَوَفَّقَنِي فِيهِ لِقِرَائِهِ

ده، ای بخشنده ترین بخشندگان*** خدایا در این ماه مرا برای پاداشتن فرمانت تقویت کن و شیرینی یادت را به من بچشان، و به لطف و کرمت مرا برای ادای شکر تو موفق

إيَاتِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ رُزُوم: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي فِيهِ

بدار، و با حفظ و پوشش محافظتم کن، ای بینا ترین بینندگان*** خدایا در این ماه مرا از آمرزش خواهان قرار ده

الذُّهْنَ وَالتَّنْبِيَةَ، وَبَاعِدْنِي فِيهِ مِنَ السَّفَاهَةِ وَالتَّمْوِيهِ، وَاجْعَلْ لِي نَصِيبًا

و در زمره بندگان شایسته و شب زنده دارت داخل کن و مرا از دوستان نزدیکت قرار ده، به مهربانیت

مِنْ كُلِّ خَيْرٍ تُنَزِّلُ فِيهِ، بِجُودِكَ يَا اَجْوَدَ الْاَجْوَدِينَ رُزُوم: اللَّهُمَّ

ای مهربان ترین مهربانان*** خدایا در این ماه مرا به خاطر نافرمانیت خوار مکن،

قَوْنِي فِيهِ عَلَى اِقَامَةِ امْرِكِ، وَادْفُنِي فِيهِ حَلَاوَةَ ذِكْرِكَ، وَارْزُقْنِي فِيهِ

و با تازیانة انتقامت عذاب مکن، و از موجبات خشم دور کن، به حق نعمت های ظاهری

لِادَاءِ شُكْرِكَ بِكَرَمِكَ، وَاحْفَظْنِي فِيهِ بِحِفْظِكَ وَسَتْرِكَ، يَا ابْصَرَ

و باطنیت، ای نهایت میل مشتاقان*** خدایا در این ماه مرا بر روزه و شب زنده داری یاری کن

النَّاطِرِينَ رُزُوم: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِينَ، وَاجْعَلْنِي فِيهِ

و از لغزش ها و گناهان دور بدار و دوام یاد و ذکر را روزیم کن، به توفیق ای هدایت کننده گمراهان*** خدایا

مِنْ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ الْقَانِتِينَ، وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنْ اَوْلِيَاءِكَ الْمُقَرَّبِينَ،

در این ماه مهربانی بر یتیمان و خوراندن طعام، سلام گفتن گسترده، همنشینی بزرگان را روزیم کن،

بِرَأْفَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ رُزُوم: اللَّهُمَّ لَا تَخْذُلْنِي فِيهِ لِتَعَرُّضِ

به قدرتت ای پناه آرزومندان*** خدایا در این ماه بهره ای از رحمت وسیعت برایم قرار ده و با دلایل روشنت هدایتتم کن

مَعْصِيَتِكَ، وَلَا تَضْرِبْنِي بِسِيَاطِ نِقْمَتِكَ، وَزَحْزِحْنِي فِيهِ مِنْ مُوجِبَاتِ

و به سوی خشنودی فراگیر خود بپر به محبت ای آرزوی مشتاقان*** خدایا در این ماه مرا از توکل کنندگان بر خودت

سَخَطِكَ، بِمَنْكَ وَإِيَادِيكَ، يَا مُنْتَهَى رَغْبَةِ الرَّاعِبِينَ رُوزِ هَفْتَمِ: اللَّهُمَّ اعْنِي

و از رستگاران در نزدت و از مقربان در گاهت قرار ده، به نیکی و احسانت ای نهایت آرزوی طلب کنندگان*****

فِيهِ عَلَى صِيَامِهِ وَقِيَامِهِ، وَجَنَّتَنِي فِيهِ مِنْ هَفَوَاتِهِ وَآثَامِهِ، وَارْزُقْنِي فِيهِ

خدایا در این ماه شوق احسان و نیکی را در دلم قرار ده، و میل به فسق و نافرمانی را از من دور کن و خشم و دوزخت را بر من حرام گردان،

ذِكْرَكَ بِدَوَامِهِ، بِتَوْفِيقِكَ يَا هَادِيَ الْمُضِلِّينَ رُوزِ هَفْتَمِ: اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي فِيهِ

به یاریت ای فریادرس فریادرس خواهان،*** خدایا در این ماه مرا با پوشش و عفت زینت ده، و با لباس قناعت و کفاف بپوشان و بر رعایت عدالت

رَحْمَةَ الْأَيْتَامِ، وَأَطْعَامَ الطَّعَامِ، وَأَفْشَاءَ السَّلَامِ، وَصُحْبَةَ الْكِرَامِ، بِطَوْلِكَ

و انصاف وادار کن، و از هر چه می ترسم ایمن گردان به نگهداریت ای نگهدارنده ترسیدگان***خدایا در این ماه

یا مَلَجًا الْأَمَلِينَ رُوز نهم: اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِيهِ نَصِيبًا مِنْ رَحْمَتِكَ

مرا از پلیدی ها و آلودگی ها پاک گردان، و در برابر مقدرات شکیبایم کن، و بر پرهیزگاری و همنشینی نیکان موقم بدار،

الْوَاسِعَةِ، وَاهْدِنِي فِيهِ لِإِبْرَاهِيمَ السَّاطِعِ، وَخُذْ بِنَاصِيَتِي إِلَى مَرْضَاتِكَ

به یاریت ای روشنی چشم نیازمندان***خدایا در این ماه مرا بر لغزش هایم مؤاخذه مکن، و از اشتباهات

الْجَمَاعَةِ، بِمَحَبَّتِكَ يَا أَمَلِ الْمُشْتَقِينَ رُوز دهم: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مِنْ

و لغزش هایم در گذر، و هدف بلاها و آفت ها قرارم مده به عزتت ای عزت مسلمانان***خدایا در این ماه اطاعتی همانند

الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ، وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنَ الْفَائِزِينَ لَدَيْكَ، وَاجْعَلْنِي فِيهِ مِنْ

فروتان را روزیم کن، و با توبه خاضعانه سینه ام را گشاده دار، به ایمنیت ای ایمنی بخش ترسیدگان***خدایا در این

ماه

الْمُقَرَّبِينَ إِلَيْكَ، بِإِحْسَانِكَ يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ رُوز یازدهم: اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيَّ

مرا بر همراهی نیکان موقم بدار، و از رفاقت با بدکاران دور بدار و در جوار قربت پناه ده به خداوندیت ای معبود

جهانیان***

فِيهِ الْإِحْسَانَ، وَكَرَّةَ الْإِلَى فِيهِ الْفُسُوقَ وَالْعِضْيَانَ، وَحَرَّمَ عَلَيَّ فِيهِ

خدایا در این ماه مرا به سوی کارهای نیک و شایسته هدایت کن، و خواسته ها و آرزوهایم را بر آور، ای که به توضیح و سؤال

نیاز نداری، ای دانا به آنچه در سینه های جهانیان است

السَّخَطَ وَالْتِيْرَانَ، بِعَوْنِكَ يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ رُوز دوازدهم: اللَّهُمَّ زَيِّنِي

[بر محمد و خاندان پاکش درود فرست ***خدایا در این ماه مرا به برکت سحرهای آن آگاه کن، و دلم را با

فِيهِ بِالسُّتْرِ وَالْعَفَافِ، وَاسْتُرْنِي فِيهِ بِلِبَاسِ الْقُنُوعِ وَالْكَفَافِ، وَاحْمِلْنِي

روشنایی انوار آن نورانی گردان، و تمام اعضا و جوارحم را به پیروی از آثار آن سوق ده به نورانیت ای روشنایی بخش دل‌های

فِيهِ عَلَيِ الْعَدْلِ وَالْإِنصَافِ، وَآمِنِي فِيهِ مِنْ كُلِّ مَا أَخَافُ، بَعْضِ مَتَكَ يَا عِظْمَةَ الْخَائِفِينَ رُوزِ سِيزِدهِم: اَللّٰهُمَّ طَهِّرْنِي فِيهِ مِنَ الدَّنَسِ
وَالْأَقْدَارِ، وَصَبِّرْنِي فِيهِ عَلَى كَائِنَاتِ الْأَقْدَارِ، وَوَفِّقْنِي فِيهِ لِلتَّقَى وَصِدْحِهِ الْمَبْرُورِ، بِعَوْنِكَ يَا قُرَّةَ عَيْنِ الْمَسَاكِينِ. * رُوزِ چِهاردِهَم:
اَللّٰهُمَّ لَا تُؤَاخِذْنِي فِيهِ

بِالْعَثَرَاتِ، وَأَقْلَنِي فِيهِ مِنَ الْخَطَايَا وَالْهَفَوَاتِ، وَلَا تَجْعَلْنِي فِيهِ غَرَضاً لِلْبَلَايَا وَالْأَفَاتِ، بِعِزَّتِكَ يَا عِزَّ الْمُسْلِمِينَ رُزْ بِانزدهم: اللَّهُمَّ ارزُقْنِي فِيهِ

خدایا در این ماه بهره ام را از برکاتش فراوان گردان، و راهم را به نیکی هایش آسان کن، و از پذیرش فضایل آن محروم مکن، ای هدایت کننده به سوی حقیقت آشکار***

طَاعَةَ الْخَاشِعِينَ، وَأَشْرَحْ فِيهِ صَدْرِي بِإِنَابِهِ الْمُخْبِتِينَ، بِإِمَانِكَ يَا أَمَانَ

خدایا در این ماه درهای بهشت را به رویم بگشا و درهای دوزخ را به رویم ببند، و بر تلاوت قرآن موفقم بدار،

الْخَائِفِينَ رُزْ بِانزدهم: اللَّهُمَّ وَفِّقْنِي فِيهِ لِمُؤَافَقَةِ الْأَثَرِارِ، وَجَنِّبْنِي فِيهِ

ای آرامش بخش دل‌های مؤمنان.*** خدایا در این ماه راهنمایی برای رسیدنم به خشودیت قرار ده، و راهی برای

مُرَافَقَةِ الْأَشْرَارِ، وَأَوِّنِي فِيهِ بِرَحْمَتِكَ إِلَى دَارِ الْقَرَارِ، بِالْهَيْتِكَ يَا إِلَهَ

تسلط شیطان بر من قرار مده و بهشت را منزل و محل بازگشتم قرار ده ای برآورنده حاجت های طلب کنندگان***

الْعَالَمِينَ رُزْ بِهفدهم: اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيهِ لِصَالِحِ الْأَعْمَالِ، وَأَقْضِ لِي فِيهِ

خدایا در این ماه درهای لطف و کرمت را به رویم بگشا، و برکات را بر من نازل کن، و بر اسباب خشودیت موفقم بدار

الْحَوَائِجِ وَالْأَمَالَ، يَا مَنْ لَا يَحْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ وَالسُّؤَالِ، يَا عَالِماً بِمَا

و در میان بهشتت ساکنم کن ای اجابت کننده درخواست درماندگان*** خدایا در این ماه مرا از گناهان شستشو ده و از عیب ها پاک گردان

فِي صُدُورِ الْعَالَمِينَ، [صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ (۱)] * رُزْ بِهفدهم:

و قلبم را به وسیله پرهیزگاری دلها بیازمای، ای درگذرنده از لغزش های گنهکاران*** خدایا در این ماه اسباب خشودیت

اللَّهُمَّ تَبَهَّنِي فِيهِ لِبركاتِ اشحاره، وَتَوَزَّيْهِ قَلْبِي بِضِيَاءِ انوارِهِ، وَخُذْ

را از تو می خواهم و از آنچه تو را می آزارد به تو پناه می برم و توفیق در اطاعت و عدم نافرمانیت را از تو می خواهم

بِكُلِّ أَعْضَائِي إِلَى اتِّبَاعِ اثَارِهِ، بِنُورِكَ يَا مُنَوِّرَ قُلُوبِ الْعَارِفِينَ رُزْ بِای بخشنده درخواست کنندگان*** خدایا در این ماه مرا دوستدار اولیاءت و دشمن دشمنانت و عمل کننده به روش خاتم پیامبرانت،

نوزدهم: اللَّهُمَّ وَفِّ فِيهِ حَظِّي مِنْ بَرَكَاتِهِ، وَسَهِّلْ سَبِيلِي إِلَى خَيْرَاتِهِ، وَلَا

قرار ده، ای نگهدار دل های پیامبران***** خدایا در این ماه تلاشم را مورد سپاس

تَحْرِمْنِي قَبُولَ حَسَنَاتِهِ، يَا هَادِيًا إِلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ رُوزِ بَيْسْتَمِ: اللَّهُمَّ افْتَحْ

و گناهم را آمرزیده و عملم را پذیرفته شده و عییم را پوشیده قرار ده، ای شنواترین شنندگان***** خدایا در این ماه

ص: ۸۱۵

۱- [۱۱۰۰] این جمله در بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۴۷ آمده است.

لی فیہ ابواب الجنان، وَاغْلِقْ عَنِّي فِيهِ ابْوَابَ النَّيرانِ، وَوَفِّقْنِي فِيهِ

درک فضیلت شب قدر را روزیم کن، و کارهایم را از سختی به آسانی مبدل گردان و عذرم را بپذیر و گناه و جرمم را

لِتَلَاوَهُ الْقُرْآنَ، يَا مُنْزِلَ السَّكِينَةِ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ رُوْبِيْسْتِ وَيَكْم: اللّهُمَّ

بریز ای مهربان بر بندگان شایسته*****خدایا در این ماه بهره ام را از نافله ها فراوان گردان و با برآوردن

اجْعَلْ لِي فِيهِ اِلَى مَرْضَاتِكَ دَلِيْلًا، وَلَا تَجْعَلْ لِلشَّيْطَانِ فِيهِ عَلَيَّ

خواسته هایم گرامیم دار، و از میان وسائل، وسیله تقریب به درگاہت را به من نزدیک گردان ای که پافشاری اصرار کنندگان

سَبِيْلًا، وَاجْعَلِ الْجَنَّةَ لِي مَنْرَلًا وَمَقِيْلًا، يَا قَاضِيَ حَوَائِجِ الطَّالِبِيْنَ

تو را به خود مشغول نسازد*****خدایا در این ماه مرا به لطف و رحمت داخل کن و توفیق عمل و دوری از گناه

* رُوْبِيْسْتِ وَدُوْم: اللّهُمَّ افْتَحْ لِي فِيهِ ابْوَابَ فَضْلِكَ، وَأَنْزِلْ عَلَيَّ فِيهِ

را روزیم گردان، و دلم را از سیاهی های تهمت پاک گردان، ای مهربان بر بندگان با ایمان*****خدایا در این ماه روزه ام

بَرَكَاتِكَ، وَوَفِّقْنِي فِيهِ لِمَوْجِبَاتِ مَرْضَاتِكَ، وَاسْكِنِّي فِيهِ بُحْبُوحَاتِ

را مورد سپاس و پذیرش و مطابق آنچه تو و پیامبرت را خشنود می سازد قرار ده در حالی که احکام آن با

جَنَاتِكَ، يَا مُجِيْبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّيْنَ رُوْبِيْسْتِ وَسُوْم: اللّهُمَّ اغْسِلْنِي فِيهِ

اصول (شرع) محکم شده، به حق آقای ما محمّد و خاندان پاکش و حمد و سپاس از آن خداوندی است که پروردگار
جهانیان است.

مِنَ الذُّنُوْبِ، وَطَهَّرْنِي فِيهِ مِنَ الْعُيُوْبِ، وَامْتَحِنْ قَلْبِي فِيهِ بِتَقْوَى الْقُلُوْبِ، يَا مُقِيْلَ عَثْرَاتِ الْمِيْذَنِيْنَ رُوْبِيْسْتِ وَچهارم: اللّهُمَّ اِنِّي
اسْئَلُكَ فِيهِ مَا يُرْضِيْكَ، وَاعُوْذُ بِكَ مِمَّا يُؤْذِيْكَ، وَاسْئَلُكَ التَّوْفِيْقَ فِيهِ لِأَنْ اطِيعَكَ وَلَا اَعْصِيْكَ، يَا جَوَادَ السَّأْئِلِيْنَ رُوْبِيْسْتِ وَ

پنجم: اللّهُمَّ اجْعَلْنِي فِيهِ مُجَبًّا لِأَوْلِيَائِكَ، وَمُعَادِيًّا لِأَعْدَائِكَ، مُسْتَتِنًا بِسُنَّةِ خَاتَمِ انْبِيَائِكَ، يَا عَاصِمَ قُلُوْبِ النَّبِيِّيْنَ رُوْبِيْسْتِ وَششم:
اللّهُمَّ اجْعَلْ سَعِيِّي فِيهِ مَشْكُوْرًا، وَذَنْبِي

فِيهِ مَغْفُورًا، وَعَمَلِي فِيهِ مَقْبُولًا، وَعَيْبِي فِيهِ مَسْتُورًا، يَا أَسْمَعَ السَّامِعِينَ

* رُوزِ بِيَسْتِ وَهَفْتَمِ: اللّهُمَّ ارْزُقْنِي فِيهِ فَضْلَ لَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَصَيِّرْ أُمُورِي فِيهِ مِنَ الْعُسْرِ إِلَى الْيُسْرِ، وَأَقْبَلْ مَعَاذِيرِي وَحُطَّ عَنِّي الذَّنْبَ [١١٠١] وَالْوَزْرَ، يَا رَوْفًا

بِعِبَادِهِ الصَّالِحِينَ رُوزِ بِيَسْتِ وَهَشْتَمِ: اللّهُمَّ وَفِّرْ حَظِّي فِيهِ مِنَ النَّوَافِلِ، وَآكْرِمْنِي فِيهِ بِأَخْضَارِ الْمَسَائِلِ، وَقَرِّبْ فِيهِ وَسِيلَتِي إِلَيْكَ مِنْ بَيْنِ الْوَسَائِلِ، يَا مَنْ لَا يَشْغُلُهُ الْحَاحُ الْمَلْحِينِ رُوزِ بِيَسْتِ وَنَهَمِ: اللّهُمَّ غَشِّنِي فِيهِ بِالرَّحْمَةِ، وَارْزُقْنِي فِيهِ التَّوْفِيقَ وَالْعِصْمَةَ، وَطَهِّرْ قَلْبِي مِنْ غِيَاهِبِ التُّهْمَةِ، يَا رَحِيمًا بِعِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ رُوزِ سِيَامِ: اللّهُمَّ اجْعَلْ صِيَامِي فِيهِ بِالشُّكْرِ وَالْقَبُولِ، عَلَى مَا تَرْضَاهُ وَيَرْضَاهُ الرَّسُولُ، مُحْكَمَةً فُرُوعُهُ بِالْأَصُولِ، بِحَقِّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

ص: ٨١٧

اول شوال: روز اول این ماه، روز عید فطر است که از اعیاد بزرگ اسلامی است.

عید روزه داران واقعی است همانها که اعمال آنان پذیرفته شده و گناهانشان بخشوده گردیده؛ لذا باید این روز را عید بگیرند.

هشتم شوال: روز ویران کردن قبور ائمه بقیع توسط گروه متعصب و گمراه وهابی در سال ۱۳۴۴ هجری قمری است.

وهابیون که گروهی اندک، متعصب و نادان در میان مسلمانان به شمار می روند دارای عقاید افراطی عجیبی هستند و با همه مذاهب اسلامی در اموری به مخالفت برخاسته اند که از جمله آنها، توسل به اولیاءالله، ساختن ضریح و گنبد برای آنان و مسأله شفاعت است. از همین رو، بنای قبور امامان بقیع و حمزه سیدالشهدا و دیگر بزرگان اسلام و قبور صحابه و حتی قبر پدر بزرگوار پیامبر صلی الله علیه و آله را در مدینه و دیگر شهرها تخریب نمودند، و در پی تخریب ضریح و گنبد رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نیز بودند که بر اثر واکنش های شدید جهان اسلام، از آن دست کشیدند.

آنان به سبب همین عقاید جاهلانه و خشک، با تأسف بسیار آثار تاریخی اسلامی فراوانی را در حرمین شریفین تخریب کردند؛ آثار ارزشمندی که می توانست سبب پیوند نسل حاضر با تاریخ گذشته اسلام باشد. متأسفانه همه آنها از دست رفت.

بیست و پنجم شوال: روز رحلت امام صادق علیه السلام پیشوای بزرگ مذهب ما (در سال ۱۴۸ هجری) است. (۱)

فضیلت ماه شوال:

این ماه نخستین ماه از ماههای حج است؛ زیرا «عمره حج تمتع» را می توان در سه ماه، شوال، ذی القعدة و ذی الحجه انجام داد و قبل از آن جایز نیست (هرچند عمره مفرده را می توان در تمام سال انجام داد) و این خود دلیل بر اهمّیت و فضیلت این ماه است.

ص: ۸۱۸

ماهی است که خداوند بندگان خویش را به سوی خانه خود دعوت کرده است و آنان نیز با گوش جان ندای او را شنیده و به سوی او از نقاط دور و نزدیک به حرکت در می آیند (این سه ماه را «اشهر الحج» می نامند، ولی ماه شوال جزء ماههای حرام نیست).

وجود عید بزرگ اسلامی فطر در ابتدای این ماه نیز، فضیلت مهم دیگری برای این ماه به شمار می آید.

اعمال ماه شوال:

برای این ماه اعمال مشترک خاصی ذکر نشده است و اما اعمال مخصوص آن:

شب اول ماه (شب عید فطر):

از شب های بسیار مبارک است و در فضیلت و اهمّیت آن، همین بس که در بعضی از روایات آمده است، اهمّیت آن کمتر از شب قدر نیست، و در روایات توصیه به عبادت و احیای این شب شده است. (۱) برای این شب چند عمل ذکر شده است:

اول: غسل است به هنگامی که آفتاب غروب کند. (۲) دوم: این شب را به نماز و دعا و استغفار زنده نگه دارد و در مسجد بیتوته کند، یعنی شب را در آن جا سپری نماید و به عبادت مشغول باشد، همانگونه که امام علی بن الحسین علیهما السلام چنین می کرد. (۳) سوم: امام صادق علیه السلام فرمود: پس از نماز مغرب و نماز عشا و نماز صبح و نماز عید، این ذکرها را بگوید:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ

خدا بزرگتر است ... نیست معبودی جز خدا و خدا بزرگتر است ... و ستایش خاص خداست خدا

أَكْبَرُ عَلَى مَا هَدَانَا، وَ لَهُ الشُّكْرُ عَلَى مَا أَوْلَانَا. (۴)

بزرگتر است بر آنچه ما را راهنمایی فرمود و برای اوست سپاس بر آنچه به ما بخشود.

چهارم: طبق روایتی از امام صادق علیه السلام پس از خواندن نماز مغرب و نافله آن، دست ها را به سوی آسمان بلند کند و بگوید:

يَا ذَا الْمَنِّ وَالطُّوْلِ، يَا ذَا الْجُودِ، يَا مُصْطَفِيَّ مُحَمَّدٍ وَنَاصِرَهُ، صَلِّ عَلَى

ای صاحب نعمت و فضل ای صاحب جود و بخشش ای برگزینده محمد و یاور او درود فرست بر

ص: ۸۱۹

٢- [١١٠٤] زادالمعاد، صفحه ٢٢٠ و كافي، جلد ٤، صفحه ١٦٧، حديث ٣.

٣- [١١٠٥] اقبال، صفحه ٢٧٤.

٤- [١١٠٦] مصباح المتهد، صفحه ٦٤٨.

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفِرْ لِي كُلَّ ذَنْبٍ احْصَيْتَهُ، وَهُوَ عِنْدَكَ فِي كِتَابٍ مُبِينٍ.

محمد و آل محمد و پیامرز از من هر گناهی را که شماره کرده ای و در کتابی روشن در پیش تو ثبت است.

آنگاه به سجده برود و صد مرتبه بگوید:

أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ

. سپس هر حاجتی که دارد از خداوند طلب کند که ان شاء الله بر آورده خواهد شد. (۱) پنجم: زیارت امام حسین علیه السلام در این شب فضیلت بسیار دارد (زیارت مخصوصه آن حضرت در شب عید فطر، در بخش زیارات- صفحه ۴۱۶- گذشت).

ششم: ده رکعت نماز بخواند (که چگونگی آن در اعمال شب آخر ماه رمضان گذشت).

هفتم: این ذکر را که در شب جمعه نیز گفتنش مستحب است، ده بار بگوید:

يَا دَائِمَ الْفَضْلِ عَلَى الْبَرِّيَّةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالْعَطِيَّةِ، يَا صَاحِبَ

ای کسی که فضل و بخشش بر خلق دائمی است و ای آن که دو دست احسانت به عطابخشی باز است ای دارنده

الْمَوَاهِبِ السَّيِّئَةِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ خَيْرِ الْوَرَى سَجِيَّةً، وَاعْفِرْ لَنَا

بخششهای ارجمند درود فرست بر محمد و آلش که بهترین مردمند در سرشت و نهاد، و پیامرز ما را

يَا ذَا الْعُلَى فِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ. (۲)

ای خدای بلندمرتبه در این شب.

هشتم: دو رکعت نماز معروف شب عید را بخواند؛ در رکعت اول بعد از سوره حمد، هزار مرتبه سوره قل هو الله و در رکعت دوم، پس از سوره حمد، یک مرتبه سوره قل هو الله را بخواند پس از سلام سر به سجده بگذارد و صد مرتبه بگوید:

أَتُوبُ إِلَى اللَّهِ

. آنگاه بگوید:

يَا ذَا الْمَنِّ وَالْجُودِ، يَا ذَا الْمَنَّ وَالطُّوْلِ، يَا مُصْطَفَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

ای صاحب منت و جود ای صاحب نعمت و بخشش ای برگزینده محمد صلی الله علیه

وآلِهِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَافْعَلْ بِي كَذَا وَكَذَا.

و آله درود فرست بر محمد و آلش و بکن درباره من چنین و چنان.

بجای

افعل بی کذا و کذا

حاجات خود را ذکر کند.

ص: ۸۲۰

۱- [۱۱۰۷] اقبال، صفحه ۲۷۱.

۲- [۱۱۰۸] مصباح کفعمی، صفحه ۶۴۷.

در روایت است که امیر مؤمنان علیه السلام این نماز را به همین کیفیت که ذکر شد، انجام می داد و سر از سجده برمی داشت و می فرمود: «به حق آن خدایی که جانم به دست اوست، هر کس این نماز را بجا آورد، هر حاجتی که از خداوند طلب کند، به وی عنایت خواهد شد و گناهان زیادی را از او بپامزد» (۱) در روایت دیگری از امیر مؤمنان علیه السلام به جای خواندن هزار مرتبه سوره قل هو الله، صد مرتبه آمده است؛ ولی در این روایت آمده است که این نماز را باید بعد از نماز مغرب و نافله آن بجا آورد. (۲) (هر دو نماز خوب است).

مرحوم «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس»، این دعای نورانی را بعد از خواندن این نماز نقل کرده اند:

يا الله يا الله يا الله، يا رَحْمَنُ يا الله، يا رَحِيمُ يا الله، يا مَلِكُ يا الله، يا

ای خدا ای خدا ای خدا ای بخشاینده ای خدا ای مهربان ای خدا ای پادشاه ای خدا ای

قُدُّوسُ يا الله، يا سَلامُ يا الله، يا مُؤْمِنُ يا الله، يا مُهَيِّمُنُ يا الله، يا عَزِيزُ يا

منزه از هر عیب ای خدا ای سلامت بخش ای خدا ای ایمنی بخش ای خدا ای مراقب ای خدا ای نیرومند ای

الله، يا جَبَّارُ يا الله، يا مُتَكَبِّرُ يا الله، يا خَالِقُ يا الله، يا بَارِئُ يا الله، يا

خدا ای مقتدر ای خدا ای عظیم الشأن ای خدا ای آفریننده ای خدا ای موجد ای خدا ای

مُصَوِّرُ يا الله، يا عَالِمُ يا الله، يا عَظِيمُ يا الله، يا عَلِيمُ يا الله، يا كَرِيمُ يا الله،

صورت بخش ای خدا ای دانا ای خدا ای بزرگ ای خدا ای آگاه ای خدا ای بزرگوار ای خدا

يا حَلِيمُ يا الله، يا حَكِيمُ يا الله، يا سَمِيعُ يا الله، يا بَصِيرُ يا الله، يا قَرِيبُ يا

ای بردبار ای خدا ای فرزانه ای خدا ای شنوا ای خدا ای بینا ای خدا ای نزدیک ای

الله، يا مُجِيبُ يا الله، يا جَوادُ يا الله، يا ما جِدُ يا الله، يا مَلِيُ يا الله، يا

خدا ای اجابت کننده ای خدا ای بخشنده ای خدا ای با شوکت ای خدا ای توانگر مقتدر ای خدا ای

وَفِيُ يا الله، يا مَوْلى يا الله، يا قاضى يا الله، يا سَرِيعُ يا الله، يا شَدِيدُ يا الله،

وفادار ای خدا ای سرور ای خدا ای داور ای خدا ای سریع ای خدا ای سخت گیر ای خدا

يا رَوْوْفُ يا الله، يا رَقِيبُ يا الله، يا مَجِيدُ يا الله، يا حَفِيزُ يا الله، يا مُحِيطُ

ای مهربان ای خدا ای نگهبان ای خدا ای شوکت‌مند ای خدا ای نگهبان ای خدا ای احاطه‌کننده

یا اللَّهُ، یا سَيِّدَ السَّادَةِ يا اللَّهُ، يا أَوَّلُ يا اللَّهُ، يا آخِرُ يا اللَّهُ، يا ظَاهِرُ يا اللَّهُ، يا

ای خدا ای بزرگ بزرگان ای خدا ای آغاز ای خدا ای انجام ای خدا ای پیدا ای خدا ای

ص: ۸۲۱

۱- [۱۱۰۹] اقبال، صفحه ۲۷۲ و زادالمعاد، صفحه ۲۲۱.

۲- [۱۱۱۰] اقبال، صفحه ۲۷۲.

باطنِ یا اللّٰه، یا فَاجِرُ یا اللّٰه، یا قَاهِرُ یا اللّٰه، یا رَبّاهُ یا اللّٰه، یا رَبّاهُ یا اللّٰه، یا

ناپیدا ای خدا ای با فخر ای خدا ای چیره ای خدا ای پروردگار من ای خدا ای

رَبّاهُ یا اللّٰه، یا وَدُودُ یا اللّٰه، یا نُورُ یا اللّٰه، یا رَافِعُ یا اللّٰه، یا مانِعُ یا اللّٰه، یا

پروردگار من ای خدا ای پروردگار من ای خدا ای دوستدار ای خدا ای نور ای خدا ای رفعت ده ای خدا ای بازدارنده ای
خدا ای

دافِعُ یا اللّٰه، یا فَاتِحُ یا اللّٰه، یا نَفّاعُ یا اللّٰه، یا جَليلُ یا اللّٰه، یا جَميلُ یا اللّٰه، یا

جلوگیرنده ای خدا ای گشاینده ای خدا ای بسیار نفع رسان ای خدا ای با جلالت ای خدا ای زیبا ای خدا

یا شَهِيدُ یا اللّٰه، یا شَهِدُ یا اللّٰه، یا مُغِيثُ یا اللّٰه، یا حَبیبُ یا اللّٰه، یا فَاطِرُ یا

ای گواه ای خدا ای شاهد ای خدا ای فریادرس ای خدا ای دوست ای خدا ای خالق ای

اللّٰه، یا مُطَهِّرُ یا اللّٰه، یا مَلِکُ یا اللّٰه، یا مُقْتَدِرُ یا اللّٰه، یا قَابِضُ یا اللّٰه، یا

خدا ای پاک کننده ای خدا ای پادشاه ای خدا ای نیرومند ای خدا ای گیرنده ای خدا ای

بَاسِطُ یا اللّٰه، یا مُحِیی یا اللّٰه، یا مُمِيتُ یا اللّٰه، یا باعِثُ یا اللّٰه، یا وارِثُ یا

گسترنده ای خدا ای زنده کننده ای خدا ای میراننده ای خدا ای برانگیزنده ای خدا ای ارث برنده ای

اللّٰه، یا مُعْطِی یا اللّٰه، یا مُفْضِلُ یا اللّٰه، یا مُنْعِمُ یا اللّٰه، یا حَقُّ یا اللّٰه، یا مُبِینُ

خدا ای عطا کننده ای خدا ای فرون بخش ای خدا ای نعمت بخش ای خدا ای برحق ای خدا ای آشکار کننده

یا اللّٰه، یا طَیِّبُ یا اللّٰه، یا مُحْسِنُ یا اللّٰه، یا مُجْمِلُ یا اللّٰه، یا مُجِدِّی یا اللّٰه، یا

ای خدا ای پاکیزه ای خدا ای نیکو کننده ای خدا ای زیبا پرور ای خدا ای آغازنده ای خدا

مُعیدُ یا اللّٰه، یا بارِئُ یا اللّٰه، یا بَدِيعُ یا اللّٰه، یا هادِی یا اللّٰه، یا کافِی یا اللّٰه، یا

ای بازگرداننده ای خدا ای پدیدآورنده ای خدا ای نوآفرین ای خدا ای راهنما ای خدا ای کفایت کننده ای خدا ای

شافی یا اللّٰه، یا عَلِیُّ یا اللّٰه، یا عَظِیمُ یا اللّٰه، یا حَنَّانُ یا اللّٰه، یا مَنَّانُ یا اللّٰه، یا

شفابخش ای خدا ای والا مرتبه ای خدا ای بزرگ ای خدا ای بسیار مهربان ای خدا ای بسیار بخشنده ای خدا

یا ذَا الطُّوْلِ یا اللّهُ، یا مُتَعَالی یا اللّهُ، یا عَدْلُ یا اللّهُ، یا ذَا المَعَارِجِ یا اللّهُ، یا

ای صاحب نعمت ای خدا ای برتر ای خدا ای دادگر ای خدا ای دارای مراتب بلند ای خدا ای

صِدْقُ یا اللّهُ، یا دَیَّانُ یا اللّهُ، یا باقی یا اللّهُ، یا واقعی یا اللّهُ، یا ذَا الجَلالِ یا

راستی محض ای خدا ای جزاده ای خدا ای باقی ای خدا ای نگهدارنده ای خدا ای صاحب جلالت ای

اللّهُ، یا ذَا الْاِکْرَامِ یا اللّهُ، یا مَحْمُودُ یا اللّهُ، یا مَعْبُودُ یا اللّهُ، یا صَانِعُ یا اللّهُ،

خدا ای صاحب بزرگواری ای خدا ای پسندیده ای خدا ای معبود ای خدا ای سازنده ای خدا

يا مُعِينُ يا اللهُ، يا مُكُونُ يا اللهُ، يا فَعَالُ يا اللهُ، يا لَطِيفُ يا اللهُ، يا جَلِيلُ يا

ای یاور ای خدا ای وجود آورنده ای خدا ای کننده هر کار ای خدا ای با لطف ای

الله، يا غَفُورُ يا اللهُ، يا شَكُورُ يا اللهُ، يا نُورُ يا اللهُ، يا قَدِيرُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا

خدا ای آمرزنده ای خدا ای سپاس دارنده ای خدا ای نور ای خدا ای توانا ای خدا ای پروردگار ای خدا

الله، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا

ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای

الله، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، يا رَبَّاهُ يا اللهُ، اسئلك ان

خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا، ای پروردگار ای خدا از تو خواهم که

تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَتَمَنَّ عَلَيَّ بِرِضَاكَ، وَتَعْفُوَ عَنِّي

درود فرستی بر محمد و آل محمد و به خشنودی خود بر من منت گذاری و به

بِحِلْمِكَ، وَتَوْسَعِ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ، وَمِنْ حَيْثُ

بردباریت از من بگذری و فراخ گردانی بر من از روزی حلال و پاکیزه ات و از جایی که

اِحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا اِحْتِسِبُ، فَاِنِّي عَبْدُكَ لَيْسَ لِي اِحْدُ سِوَاكَ، وَلَا

گمان دارم و از جایی که گمان ندارم زیرا من بنده توام و کسی را جز تو ندارم و نه

اِحْدُ اسئله غَيْرُكَ، يا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، ما شاءَ اللهُ لا قُوَّةَ اِلاَّ بِاللَّهِ الْعَلِيِّ

هیچ کس است که از او درخواست کنم جز تو ای مهربانترین مهربانان، آنچه خدا خواهد نیرویی نیست جز به خدای

الْعَظِيمِ * سپس به سجده می روی و می گویی: يا اللهُ يا اللهُ، يا رَبُّ يا اللهُ، يا رَبُّ يا اللهُ، يا رَبُّ يا

والای بزرگ ***** ای خدا ای خدا ای پروردگار من ای خدا، ای پروردگار من، ای

الله، يا رَبُّ يا اللهُ، يا اللهُ يا اللهُ، يا رَبُّ يا اللهُ، يا رَبُّ يا اللهُ، يا مُنْزِلَ الْبُرْكَاتِ،

خدا، ای پروردگار من ای خدا، ای خدا، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من ای فرستنده برکات

بِكَ تُنَزَّلُ كُلَّ حَاجَةٍ، اسئلكَ بِكُلِّ اسْمٍ فِي مَخْزُونِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ،

هر حاجتی بدست تو فرود آید از تو خواهم به هر نامی که در خزینه غیب تو محفوظ است

وَالْأَسْمَاءِ الْمَشْهُورَاتِ عِنْدَكَ، الْمَكْتُوبَةِ عَلَى سُرَادِقِ عَرْشِكَ، اِنْ

و نامهایی که پیش تو آشکار است آنها که بر سراپرده های عرشت نوشته شده که

تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اِنْ تَقْبَلَ مِنِّي شَهْرَ رَمَضَانَ، وَ تَكْتُبَنِي

درود فرستی بر محمد و آل محمد و از من پذیری ماه رمضان را و نامم را

ص: ۸۲۳

مِنَ الْوَافِدِينَ إِلَى بَيْتِكَ الْحَرَامِ، وَتَضْفَحَ لِي عَنِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ،

در زمره رفتگان بسوی خانه محترمت (کعبه) بنویسی و از گناهان بزرگم چشم پوشی کنی

وَتَسْتَخْرِجَ يَا رَبُّ كُنُوزَكَ يَا رَحْمَنُ. (۱)

و گنجهای خود را برایم بیرون آوری ای خدای بخشاینده.

نهم: چهارده رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعتی، سوره حمد و آیهالکرسی و سه مرتبه سوره قل هو الله را بخواند. در روایت است هر کس چنین کند، خداوند در برابر هر رکعتی ثوابهای بسیار زیادی به او می دهد. (۲) دهم: مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» فرموده است: در پایان شب نیز غسل کن و تا طلوع صبح در مصلاّیت (محل خواندن نماز) بنشین (و ذکر خدا بگو). (۳)

فضیلت و اعمال روز عید فطر:

روز عید فطر روز بسیار مهمی برای مسلمانان است؛ زیرا پس از یک ماه روزه و تهجد و عبادت، برای گرفتن پاداش الهی آماده می شوند؛ لذا این روز، از سویی سبب شادی و سرور است، چراکه هر مسلمانی از انجام وظیفه الهی خوشحال و مسرور است؛ ولی از سویی چون دریافت جوائز الهی است، انسان در حالت خوف و دلهره به سر می برد از این که نمی داند اعمال یک ماهه او تا چه اندازه مورد قبول قرار گرفته است؟

امام باقر علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که آن حضرت فرمود: هنگامی که روز اول شوال فرا می رسد، منادی ندا می دهد: ای مؤمنان برای دریافت جوائز و پاداش های خود بشتابید! آنگاه امام علیه السلام فرمود: جایزه های خداوند مانند جایزه های پادشاهان نیست (یعنی جایزه او بسیار بزرگ و معنوی و قبولی طاعات و رضوان الهی است).

در پایان نیز تأکید فرمود: «روز اول شوال روز دریافت جایزه هاست!». (۴) برای روز اول شوال اعمالی ذکر شده است:

اول: تکبیراتی است که در اعمال شب عید فطر ذکر شد، و بعد از نماز صبح و نماز عید فطر آن را بخواند.

ص: ۸۲۴

۱- [۱۱۱۱] مصباح المتهجد، صفحه ۶۴۹ و اقبال، صفحه ۲۷۲ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۲۰ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۱۱۲] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۲۲.

۳- [۱۱۱۳] مصباح المتهجد، صفحه ۶۵۱.

۴- [۱۱۱۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۱۶۸، حدیث ۳.

دوم: پیش از نماز عید، زکات فطره را جدا سازد؛ اگر دسترسی به مستحق دارد بپردازد و الا کنار بگذارد، برای هر نفر یک صاع (حدود سه کیلو) از گندم یا مواد غذایی دیگر که در آن شهر غذای غالب مردم محسوب می شود.

زکات فطره واجب مؤکد است و شرط قبولی روزه ماه رمضان است، و خداوند نیز در قرآن آن را مقدم بر نماز (عید) شمرده است و می فرماید: «

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَ ذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ؛

به یقین آن کس که زکات دهد و یاد پروردگارش را کند سپس نماز بخواند، رستگار است!»، (۱)، (۲) سوم: غسل کردن است و وقت آن به فرموده «شیخ طوسی» بعد از طلوع فجر است تا زمان بجا آوردن نماز عید. (۳) قبل از غسل این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اِيْمَانًا بِكَ، وَتَصَدِيقًا بِكِتَابِكَ، وَاتِّبَاعَ سُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى

خدايا بخاطر ايمان به تو و تصديق كتاب تو و پيروي از روش پيغمبرت محمد صلي

اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله.

اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آله.

آنگاه بسم الله بگويد و غسل کند. پس از پايان غسل بگويد:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ كَفَّارَةً لِدُنُوبِي وَطَهْرَةً دِينِي اللَّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّي الدَّنَسَ. (۴)

خدايا قرارش ده كفاره گناهانم و دين و مذهبم را پاك گردان خدايا دور كن از من چركي را.

چهارم: به فرموده «شیخ طوسی» در این روز نیکوترین لباسش را بپوشد و خود را معطر سازد و با وقار و سکینه به سمت مصلاي عید حرکت کند. (۵) پنجم: پیش از نماز عید، در ابتدای روز افطار کند، (۶) و بهتر آن است که افطارش با خرما باشد. (۷) «شیخ مفید» رحمه الله فرموده است: مستحب است مقدار کمی از تربت سید الشهداء، امام حسین علیه السلام را تناول نماید که شفای هر دردی است. (۸) ششم: پس از طلوع آفتاب برای نماز عید حرکت کند (همان گونه که از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده

ص: ۸۲۵

۱- [۱۱۱۵]سوره اعلی، آیه ۱۴ و ۱۵.

۲- [۱۱۱۶]زاد المعاد، صفحه ۲۲۴.

۳- [۱۱۱۷]مصباح المتهجد، صفحه ۶۵۳.

- ٤- [١١١٨] اقبال، صفحہ ٢٧٩.
- ٥- [١١١٩] مصباح المتہجد، صفحہ ٦٥٣.
- ٦- [١١٢٠] اقبال، صفحہ ٢٨٠.
- ٧- [١١٢١] همان مدرک، صفحہ ٢٨١.
- ٨- [١١٢٢] مسار الشیعہ، صفحہ ٣١.

است(۱) و دعاهایی را که از طریق معصومین علیهم السلام وارد شده است، بخواند؛ از جمله آن که امام باقر علیه السلام فرمود:

در عید فطر و عید قربان و جمعه وقتی که برای رفتن به نماز مهیا شدی، این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ مَنْ تَهَيَّأَ فِي هَذَا الْيَوْمِ أَوْ تَعَبَّأَ، أَوْ اَعَدَّ وَاسْتَعَدَّ لِرَفَادِهِ إِلَى مَخْلُوقٍ،

خدایا هر که آماده شده در این روز یا مهیاو مستعد و مجهز گشته برای ورود به یکی از مخلوقات

رَجَاءَ رِفْدِهِ وَنَوَافِلِهِ، وَفَوَاضِلِهِ وَعَطَايَاهُ، فَإِنَّ إِلَيْكَ يَا سَيِّدِي

به امید جایزه و صله و بهره ها و عطاهای او ولی ای آقای من

تَهَيَّئْتِي وَتَعَبَّئْتِي وَاعْدَادِي وَاسْتِعْدَادِي رَجَاءَ رِفْدِكَ وَجَوَائِزِكَ،

تنها بسوی توست آمادگی و تهیه و استعداد و تجهیز من به امید جایزه

وَنَوَافِلِكَ وَفَوَاضِلِكَ، وَفَضَائِلِكَ وَعَطَايَاكَ، وَقَدْ غَدَوْتُ إِلَى عِيدٍ مِنْ

و صله ها و بهره ها و بخششها و فضلها و عطاهای تو و بامداد کردم در عیدی

اعْيَادِ أُمَّهِ نَبِيِّكَ، مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ، وَ لَمْ اِفِدْ إِلَيْكَ الْيَوْمَ

از عیدهای امت پیامبرت محمد که دروهای تو بر او و بر آتش باد و البته ورود من نه به امید

بِعَمَلٍ صَالِحٍ اَتَّقِ بِهِ قَدَمَتَهُ، وَلَا تَوَجَّهْتُ بِمَخْلُوقٍ اَمَلْتَهُ، وَلَكِنْ اَتَيْتُكَ

کردار شایسته ای است که بدان اطمینان داشته و پیشکش آورده باشم و نه این که به مخلوقی رو کرده و آرزومندش باشم بلکه با حال خضوع به درگاه تو آمده

خَاضِعاً، مُقِرّاً بِذُنُوبِي وَاسَأْتِي إِلَى نَفْسِي فَيَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ،

و معترف به گناه و بدی خود بر نفس خویشتم پس ای خدای بزرگ.....

اغْفِرْ لِي الْعَظِيمَ مِنْ ذُنُوبِي فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ الْعِظَامَ إِلَّا أَنْتَ، يَا لَا إِلَهَ

بیامرزد بزرگ گناهانم را زیرا نیامرزد گناهان بزرگ را جز تو ای که معبودی

إِلَّا أَنْتَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۲)

جز تو نیست ای مهربانترین مهربانان.

هفتم: نماز عید. خواندن نماز عید در زمان ما مستحب است و آن دو رکعت است؛ در رکعت اول سوره حمد و سوره اعلی (یا هر سوره دیگری که مایل باشد) بخواند و بعد از آن پنج تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر این قنوت را بخواند:

ص: ۸۲۶

۱- [۱۱۲۳] اقبال، صفحه ۲۸۱.

۲- [۱۱۲۴] همان مدرک، صفحه ۲۸۰.

اللَّهُمَّ اَهْلَ الْكِبْرِيَاءِ وَالْعَظَمَةِ، وَاَهْلَ الْجُودِ وَالْجَبْرُوتِ، وَاَهْلَ الْعَفْوِ

خدایا ای اهل بزرگی و عظمت و ای شایسته بخشش و قدرت و سلطنت و ای شایسته عفو

وَالرَّحْمَةِ، وَاَهْلَ التَّقْوَى وَالْمَغْفِرَةِ، اسئَلُكَ بِحَقِّ هَذَا الْيَوْمِ، الَّذِي جَعَلْتَهُ

و رحمت و ای شایسته تقوا و آمرزش از تو خواهم به حق این روزی که قرارش دادی

لِلْمُسْلِمِينَ عِيداً، وَلِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ ذُخْراً [وَشَرَفاً] وَمَزِيداً،

برای مسلمانان عید و برای محمد صلی الله علیه و آله ذخیره و شرف و فزونی مقام

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُدْخِلَنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ ادْخَلْتَ

که درود فرستی بر محمد و آل محمد و درآوری مرا در هر خیری که در آوردی

فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُخْرِجَنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ اخْرَجْتَ مِنْهُ مُحَمَّدًا

در آن خیر محمد و آل محمد را و برونم آری از هر بدی و شری که برون آوردی از آن محمد

وَآلِ مُحَمَّدٍ، صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَعَالِيهِمْ، اللَّهُمَّ انِّي اسئَلُكَ خَيْرَ مَا سئَلُكَ

و آل محمد را- که درودهای تو بر او و بر ایشان باد- خدایا از تو خواهم بهترین چیزی را که درخواست کردند

مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِمَّا اسْتَعَاذَ مِنْهُ عِبَادُكَ الصَّالِحُونَ.

از تو بندگان شایسته ات و پناه برم به تو از آنچه پناه بردند از آن بندگان شایسته ات.

(در صورت عدم توانایی بر این قنوت، هر گونه قنوت دیگری نیز می تواند بخواند) سپس تکبیر ششم را بگوید و به رکوع برود و بعد از رکوع و سجده، برخیزد و رکعت دوم را شروع کند؛ در رکعت دوم، بعد از سوره حمد، سوره والشمس یا سوره دیگری را بخواند؛ آنگاه چهار تکبیر بگوید و بعد از هر تکبیر همان قنوت را بخواند، سپس تکبیر پنجم را بگوید و به رکوع و سجود برود و نماز را تمام کند. (۱) بعد از نماز، تسیحات حضرت زهرا علیها السلام را بگوید (۲) و آنگاه دعاهایی که نقل شده است را بخواند که یکی از آنها دعای چهل و ششم «صحیفه سجّادیه» است.

مستحب است نماز عید، زیر آسمان باشد (۳) و بعد از نماز برای برادران دینی جهت قبولی اعمال دعا کند.

هشتم: دعای ندبه را بخواند، که در بخش دعاهاى معروف (صفحه ۱۸۹) آمده است مرحوم محدث قمی می گوید: به فرموده «سید بن طاووس»، پس از دعا به سجده برود و بگوید:

ص: ۸۲۷

۱- [۱۱۲۵] مصباح المتهدّج، صفحه ۶۵۴.

۲- [۱۱۲۶] همان مدرک، صفحه ۶۵۵.

۳- [۱۱۲۷] اقبال، صفحه ۲۸۵.

اعوذُ بِكَ مِنْ نَارٍ حَرُّهَا لَا يُطْفِئُ وَجَدِيدُهَا لَا يُبْلَى وَعَطْشَانُهَا لَا يُزْوَى

پناه می برم به تو از آتشی که حرارتش خاموش نشود و تازه اش کهنه نگردد و تشنه اش سیراب نشود

سپس گونه راست را بر محل سجده بگذارد و بگوید: الهی لا تُقَلِّبْ وَجْهِي فِي النَّارِ بَعْدَ

***** خدایا بدست آتش مسپار چهره ام را پس از

سُجُودِي وَتَعْفِيرِي لِمَكَ بغيرِ مَنْ مَنِي عَلَيْكَ، بَلِّ لِمَكَ الْمُنُّ عَلَيَّ * آنگاه گونه سجده کردم و بخاک مالیدم آن را برای تو بدون این که منتهی بر تو داشته باشم بلکه تو بر من منت داری *****

چپ را بگذارد و بگوید: اَرْحَمَ مَنْ اسَاءَ وَاقْتَرَفَ وَاَسِيْتَكَانَ وَاَعْتَرَفَ * سپس به حال ***** رحم کن کسی را که بد کرده و به نافرمانی دست زده و بیچاره گشته و اعتراف بدانها دارد *****

سجده برگردد و بگوید: اِنْ كُنْتُ بِئْسَ الْعَبْدُ، فَاَنْتَ نِعَمَ الرَّبِّ، عَظَمَ الذَّنْبُ مِنْ

***** اگر من بدبنده ای هستم پس تو خوب پروردگاری هستی بزرگ است گناه

عَبْدِكَ، فَلْيَحْسُنِ الْعَفْوُ مِنْ عِنْدِكَ يَا كَرِيمُ. در پایان صد مرتبه بگوید: الْعَفْوُ الْعَفْوُ.

بنده ات پس باید گذشت تو نیز نیکو باشد ای خدای کریم ***** گذشت خواهم گذشت خواهم.

اول ذی القعدة: بنا بر نقلی، اول ذی القعدة سال ۱۷۳ هجری، روز میلاد حضرت فاطمه معصومه علیها السلام است. (۱) یازدهم ذی القعدة: روز یازدهم ماه (سال ۱۴۸ هجری قمری) روز میلاد مسعود امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام است. (۲) بیست و سوم ماه ذی القعدة: (سال ۲۰۳) طبق برخی از روایات شهادت همان حضرت است و زیارت آن حضرت در چنین روزی مناسب است. (هرچند معروف در شهادت آن حضرت «آخر ماه صفر» است). (۳) بیست و پنجم ماه ذی القعدة: طبق روایتی از امام رضا علیه السلام روز دحوالأرض است (روزی است که نخستین خشکی ها از زیر آب- که تمام روی زمین را فراگرفته بود- سربرآورد و مطابق بعضی از روایات، نخستین جایی که از زیر آب بیرون آمد و خشک شد و سپس گسترش یافت، سرزمین «مکه» و بخصوص محلّ «خانه کعبه» بود و لذا مکه «امّ القری» [/ مادر همه آبادی ها] نام گرفت). (۴) آخر ماه ذی القعدة: (سال ۲۲۰ هجری قمری) روز شهادت امام نهم، امام محمد تقی علیه السلام است که به زهر «معتصم عباسی» در بغداد مسموم و شهید گشت در حالی که بیش از ۲۵ سال از عمر مبارکش نمی گذشت؛ بدن مطهر آن حضرت را به کاظمین که نزدیک بغداد است آوردند و در کنار جدّ بزرگوارش امام موسی بن جعفر علیهما السلام به خاک سپردند و انتخاب نام کاظمین بر آن شهر به همین مناسبت است (قبلاً آن جا را «مقابر قریش» می نامیدند). (۵) در حدیثی آمده است که خود آن حضرت می فرمود: «

الْفَرَجُ بَعْدَ الْمَأْمُونِ بِثَلَاثِينَ شَهْرًا

؛ آسودگی من بعد از مرگ مأمون به فاصله سی ماه خواهد بود». (۶)

ص: ۸۲۹

-
- ۱- [۱۱۲۸] فروغی از کوثر، (زندگی نامه حضرت فاطمه معصومه) صفحه ۳۲.
 - ۲- [۱۱۲۹] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام و بحار الانوار، جلد ۴۹، صفحه ۹، حدیث ۱۶ و صفحه ۱۰، حدیث ۱۷.
 - ۳- [۱۱۳۰] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام رضا علیه السلام.
 - ۴- [۱۱۳۱] بحار الانوار، جلد ۱۱، صفحه ۲۱۷، حدیث ۲۹.
 - ۵- [۱۱۳۲] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام محمد تقی علیه السلام.
 - ۶- [۱۱۳۳] بحار الانوار، جلد ۵۰، صفحه ۶۴ و کشف الغمّه، جلد ۲، صفحه ۳۶۳.

که این جمله اشاره ای به شهادت آن حضرت بعد از دو سال و نیم (۳۰ ماه) بعد از مرگ مأمون بود. همچنین نشان می دهد که آن بزرگوار تا چه حد به خاطر فشارهای دستگاه بنی عباس در زحمت بودند.

فضیلت ماه ذی القعدة:

ماه ذی القعدة، نخستین ماه از ماههای حرام است که در آنها جنگ، حتی با دشمنان اسلام حرام است؛ مگر این که جنگ بر مسلمین تحمیل شود (سه ماه دیگر از ماههای حرام، ذی الحجه، محرم و رجب است).

آتش بس در این چهار ماه وسیله ای برای آرامش جامعه و توفیق برای حج و عبادت، حل مشکلات اقتصادی و بازنگری در امر جنگ و یافتن نقطه پایان برای آن و سپس مرهم نهادن بر زخم های جانکاه ناشی از آن است.

ماهی است که زوار خانه خدا از اطراف و اکناف جهان به سوی خانه خدا حرکت می کنند، گروهی به مدینه می روند و قبر پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و قبور ائمه هدی علیهم السلام را زیارت می کنند و آثار تاریخی که در جای جای این خاستگاه اسلامی وجود دارد را می بینند و غرق لذت عمیق روحانی می شوند (هرچند نابخردان و جاهلان، بسیاری از این آثار عظیم و گرانقدر را از میان برده اند).

گروه دیگری راهی مکه می شوند و با انجام مناسک «عمره تمتع» در انتظار مراسم بزرگ عبادی سیاسی حج می نشینند و با طواف کعبه و شرکت در صفوف پرشکوه جماعت، روح و جانشان را تازه می کنند (خداوند این سفر روحانی را نصیب همه آرزومندان فرماید) تجدید یاد و خاطره آن، برای آنها که به این سفر رفته اند نیز لذت بخش است.

«سید بن طاووس» در فضیلت این ماه می گوید: «ماه ذی القعدة ماهی است که به هنگام شدت و گرفتاری، زمان خوبی برای دعاست، و برای رفع ظلم و ستم و دعا بر ضد ظالم مؤثر است»^(۱). همچنین می گوید: «این ماه «ماه اجابت دعاها» نامیده شده است؛ لذا باید اوقاتش را غنیمت شمرد و در آن روزه حاجت گرفت»^(۲).

اعمال ماه ذی القعدة:

نماز در روز یکشنبه این ماه برای نماز در روز یکشنبه این ماه روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده

ص: ۸۳۰

۱- [۱۱۳۴] اقبال، صفحه ۳۰۶.

۲- [۱۱۳۵] همان مدرک، صفحه ۳۰۷.

است. در فضیلت این نماز، آمده است که هر کس آن را بجا آورد توبه اش پذیرفته می شود و گناهانش آمرزیده می گردد و سبب برکت برای نمازگزار و خانواده اش خواهد بود، و در روز قیامت کسانی که از او طلبی و یا حقی دارند، از وی راضی گردند و با ایمان از دنیا می رود و قبرش برای او وسیع و نورانی گردد و پدر و مادرش از او راضی شوند، و آنها نیز مورد مغفرت خداوند قرار گیرند، ذریه او نیز بخشیده شوند و روزی او وسیع گردد. فرشته مرگ به هنگام مردن، با او مدارا کند و به آسانی جانش را بگیرد. (۱) رسول خدا صلی الله علیه و آله کیفیت نماز را این گونه بیان فرمود که، در روز یکشنبه غسل کند و وضو بگیرد و چهار رکعت نماز بخواند (هر دو رکعت به یک سلام) در هر رکعت، سوره «حمد» یک مرتبه، سوره «قل هو الله» سه مرتبه و سوره های «فلق» و «ناس» را یک مرتبه بخواند؛ و بعد از نماز هفتاد مرتبه استغفار کند، سپس بگوید: لا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ آنگاه بگوید: يَا عَزِيزُ يَا غَفَّارُ،

*** و توان و نیرویی جز برای خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست*** ای نیرومند ای بسیار آمرزنده

اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَذُنُوبَ جَمِيعِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ

بیمارز گناهانم را و گناهان همه مردان مؤمن و زنان با ایمان را که نیامرزد کسی

الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. (۲)

گناهان را جز تو.

از ذیل این روایت استفاده می شود که این اعمال را در غیر این ماه نیز، می توان انجام داد.

سه روز روزه در این ماه: از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است، هر کس روزهای پنجشنبه، جمعه و شنبه از ماههای حرام را روزه بگیرد، عبادت یک سال برای او نوشته شود. (۳) شب پانزدهم ماه: از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت شده است که شب پانزدهم ماه ذی القعدة، شب مبارکی است و خداوند در این شب، به بندگان مؤمن، نظر رحمت می افکند و آن کس که در این شب به اطاعت خداوند مشغول باشد، پاداش بسیار زیادی دارد.

در ادامه فرمود: چون شب به نیمه رسید، به عبادت خدا و نماز پرداز و از خداوند حاجت بطلب که در این شب، حاجت کسی بدون پاسخ نخواهد ماند! (۴)

روز بیست و پنجم (روز دحو الارض):

همان گونه که پیش از این گفته شد، روز بیست و پنجم ذی القعدة، روزی است که نخستین خشکی ها از زیر آب سربر آورد، و سپس گسترش یافت. برای این روز

۱- [۱۱۳۶] اقبال، صفحہ ۳۰۸.

۲- [۱۱۳۷] همان مدرک.

۳- [۱۱۳۸] همان مدرک.

۴- [۱۱۳۹] همان مدرک، صفحہ ۳۰۹.

اعمالی نقل شده است:

الف) در روایتی از امیرمؤمنان علیه السلام نقل شده است: اول رحمتی که از آسمان به زمین نازل شد، روز بیست و پنجم ذی القعدة بود؛ بنابراین اگر کسی آن روز را روزه بگیرد، و آن شب را به عبادت پردازد، پاداش عبادت یکصد سال را دارد.

همچنین فرمود: در آن روز، اگر گروهی به ذکر خدا پردازند، خداوند حاجتشان را پیش از آن که متفرق شوند برآورده سازد؛ خداوند در این روز هزار هزار رحمت نازل می کند که قسمتی از آن شامل کسانی است که جمع گردند و به ذکر خدا پردازند و روزش را روزه بدارند و شبش را عبادت کنند. (۱) ب) مستحب است در آغاز روز (هنگامی که آفتاب کمی بلند شود) دو رکعت نماز بجا آورد و در هر رکعت، بعد از سوره حمد پنج مرتبه سوره والشمس را بخواند و پس از سلام نماز، این دعا را بخواند:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، يَا مُقِيلَ الْعَثَرَاتِ، اِقْلِنِي عَثْرَتِي

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست ای نادیده گیر لغزشها، نادیده گیر لغزشم را

يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ، اجِبْ دَعْوَتِي يَا سَامِعَ الْأَصْوَاتِ، اسْمَعْ صَوْتِي

ای اجابت کننده دعاها اجابت کن دعایم را ای شنوای صداها بشنو صدایم را

وَارْحَمْنِي وَتَجَاوَزْ عَن سَيِّئَاتِي وَمَا عِنْدِي يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۲)

و به من رحم کن و از گناهانم و آنچه بدی دارم در گذر ای صاحب جلالت و بزرگواری.

ج) «شیخ طوسی» فرمود: مستحب است در این روز، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ دَاجِيَ الْكُفْبِ، وَفَالِقَ الْحَبِّ، وَصَارِفَ اللَّزْبِ، وَكَاشِفَ كُلِّ

خدایا ای گسترنده خانه کعبه و شکافنده دانه و برطرف کننده سختی و گشاینده هر

كُزْبَةٍ، اسئلك في هذا اليوم من أيامك التي أعظمت حقها، وأقدمت

غم و گرفتاری از تو خواهم در این روز از روزهایت که بزرگ گرداندی حقش را و در سبقت

سبقتها، وجعلتها عند المؤمنين وديعه، و اليك ذريعه، و برحمتك

پیشش انداختی و در نزد مؤمنین آن را به ودیعت نهادی و آن را وسیله ای برای آمدن به پیشگاهت و رسیدن برحمت

الوسيعه، ان تصلي على محمد عبدك المنتجب، في الميثاق القريب

وسيعت قراردادى كه درود فرستى بر محمد بنده برگزيده ات در روز ميثاق نزديك كه

ص: ۸۳۲

۱- [۱۱۴۰] اقبال، صفحه ۳۱۲.

۲- [۱۱۴۱] همان مدرک، صفحه ۳۱۴.

يَوْمَ التَّلَاقِ، فَاتِقِ كُلَّ رَتِقٍ، وَدَاعِ إِلَى كُلِّ حَقٍّ، وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الْأَطْهَارِ

روز دیدار و ملاقات است آن بزرگواری که هر در بسته ای را گشود و به هر حقی دعوت فرمود و بر خاندان پاکیزه

الْهُدَاهِ الْمَنَارِ، دَعَائِمِ الْجَبَّارِ، وَوَلَاهِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَاعْطِنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا

و راهنمایان روشنی بخش و پایه های دین خدا و زمامداران کار بهشت و دوزخند و عطا کن به ما در این روز

مِنْ عَطَايِكَ الْمَخْرُوجِ، غَيْرِ مَقْطُوعٍ وَلَا مَمْنُونٍ، تَجْمَعُ لَنَا بِهِ التَّوْبَةُ،

از عطای موجود در خزینه ات که نه پایان دارد و نه منتی در آن است گردآوری بدان برای ما توبه

وَحُسْنِ الْأَوْبَةِ، يَا خَيْرَ مَدْعُوٍّ وَآكْرَمَ مَرْجُوٍّ، يَا كَفِيَّ يَا وَفِيَّ، يَا مَنْ لَطْفُهُ

و بازگشت خوبی را بسوی خودت ای بهترین خواننده شدگان و بزرگوارترین مایه امید ای کفایت کننده ای وفادار ای که لطفش در

خَفِيٍّ، الطُّفِّ لِي بِطُفِّكَ، وَاسْعِدْنِي بِعَفْوِكَ، وَآيِدْنِي بِنَصْرِكَ، وَلَا تُتْسِنِي

نهان و خفاست بلطف خویش بر من لطف فرما و به عفو سعادتمندم کن و به یاریت کمک ده و از یاد

كَرِيمِ ذِكْرِكَ، بُولَاهِ أَمْرِكَ، وَحَفَظِهِ سِرِّكَ، وَاحْفَظْنِي مِنْ شَوَائِبِ الدَّهْرِ،

کریمانه ات فراموشم مکن به حق زمامداران کار خود و نگهبانان رازت و نگاهم دار از آلودگیهای روزگار

إِلَى يَوْمِ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ، وَاشْهَدْنِي أَوْلِيَاكَ عِنْدَ خُرُوجِ نَفْسِي وَحُلُولِ

تا روز حشر و برانگیخته شدن و گواه گیر برایم دوستان را هنگام جان دادنم و سرازیر

رَمْسِي وَأَنْقِطَاعِ عَمَلِي وَأَنْقِضَاءِ أَجَلِي اللَّهُمَّ وَادْكُرْنِي عَلَى طُولِ

شدنم در قبر و به پایان رسیدن کردارم و بسر آمدن عمرم خدایا یادم کن در دوران دراز

الْبَلِي إِذَا حَلَلْتُ بَيْنَ أَطْبَاقِ الثَّرَى وَنَسِينِي النَّاسُونَ مِنَ الْوَرَى

پوسیده شدنم در آن هنگام که میان توده های خاک وارد شوم و مردم فراموشکار یکسره فراموشم کرده اند

وَإِحْلَانِي دَارَ الْمُقَامَةِ، وَبُؤْنِي مَنَزِلَ الْكِرَامَةِ، وَاجْعَلْنِي مِنْ مُرَافِقِي

و در خانه ماندنی (بهشت) فرودم آر و در منزل کرامت جایم ده و از رفقای دوستانت و

أَوْلِيَاءِكَ، وَأَهْلِ اجْتِبَائِكَ وَأَصْفِيَاءِكَ، وَبَارِكْ لِي فِي لِقَائِكَ، وَارْزُقْنِي

برگزیدگان و مخصوصانت قرارم ده و دیدارت را بر من مبارک گردان و حسن عمل روزیم کن

حُسْنَ الْعَمَلِ قَبْلَ حُلُولِ الْأَجْلِ، بَرِيئاً مِنَ الرَّزْلِ وَسُوءِ الْخَطَلِ، اللَّهُمَّ وَ

پیش از آن که عمرم بسر رسد در حالی که پاک از لغزش و بد کرداری باشم خدایا

أُورِدْنِي حَوْضَ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ أَهْلِ بَيْتِهِ، وَاسْقِنِي مِنْهُ

مرا به حوض پیامبرت محمد درود خدا بر او و خاندانش باد (یعنی حوض کوثر) واردم کن و بنوشان مرا از آن

مَشْرَبًا رَوِيًّا سَائِغًا هَنِيئًا، لَا اِظْمًا بَعْدَهُ، وَلَا اِحْلًا وِرْدَهُ، وَلَا عَنْهُ اِذَا دُ،

حوض نوشاندنی سیراب کننده و روان و گوارا که دیگر تشنه نشوم و از ورود بدان جلوگیری نکنند و بازم ندارند

وَاجْعَلْهُ لِي خَيْرَ زَادٍ، وَ اَوْفَى مِيعَادٍ، يَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ، اللَّهُمَّ وَالْعَنُ

و آن را برایم بهترین توشه راه و کاملترین وعده گاه در روز به پا خواستن گواهان قرار ده خدایا دور ساز

جَبَابِرَةَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَبِحُقُوقِ أَوْلِيَائِكَ الْمُسْتَأْثَرِينَ، اللَّهُمَّ

از رحمت سرکشان اولین و آخرین را و آنان که به حقوق دوستان برگزیده ات تجاوز و تعدی کردند خدایا

وَاقْصِمْ دَعَائِمَهُمْ، وَاهْلِكْ أَسْيَاعَهُمْ وَ عَامِلَهُمْ، وَ عَجِّلْ مَهَالِكَهُمْ،

پایه های حکومتشان را در هم شکن و پیروان و عمالشان را نابود گردان و به هلاکتشان تعجیل کن

وَاسْتَلْبُهُمْ مَمَالِكَهُمْ، وَضَيِّقْ عَلَيْهِمْ مَسَالِكَهُمْ، وَالْعَنُ مُسَاهِمَهُمْ

و مملکتهاشان را از ایشان بگیر و راهها را بر ایشان تنگ فرما و آنان که با ایشان سهم

وَمُشَارِكَهُمْ، اللَّهُمَّ وَعَجِّلْ فَرَجَ أَوْلِيَائِكَ، وَارْدُدْ عَلَيْهِمْ مَظَالِمَهُمْ،

و شریک هستند نیز از رحمت دور کن خدایا شتاب کن در فرج دوستانت و حقوق از دست رفته شان را به آنها باز گردان

وَاطْهَرِ بِالْحَقِّ قَائِمَهُمْ، وَاجْعَلْهُ لِدِينِكَ مُنْتَصِرًا، وَبِأَمْرِكَ فِي اِعْدَائِكَ

و قائمشان را به حق ظاهر گردان و یاری ستاننده دینت و فرمانروای در میان دشمنانت قرارش ده

مُؤْتَمِرًا، اللَّهُمَّ احْفَظْهُ بِمَلَانِكِهِ النَّصْرِ، وَبِمَا الْقَيْتَ إِلَيْهِ مِنَ الْأَمْرِ فِي لَيْلِهِ

خدایا فرشتگان یاری دهنده را گرداگردش قرار ده و بدان دستوری که در شب قدر بر او فرستی وی را

الْقَدْرِ، مُنْتَقِمًا لَكَ حَتَّى تَرْضَى وَيَعُودَ دِينُكَ بِهِ وَعَلَى يَدَيْهِ جَدِيدًا

انتقام کشنده برای خودت قرار ده بدان حد که تو خشنود گردی و دین تو به وسیله او و بدست او بصورت نو و تازه ای

غَضًّا، وَيَمْحَضُ الْحَقَّ مَحْضًا، وَيَرْفِضُ الْبَاطِلَ رَفْضًا، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ

درآید و حق کاملاً خالص گردد و باطل یکسره از بین برود خدایا درود فرست بر او و

وَعَلَىٰ جَمِيعِ آبَائِهِ، وَاجْعَلْنَا مِنْ صَحْبِهِ وَاسْرَتِهِ، وَابْعَثْنَا فِي كَرَّتِهِ، حَتَّىٰ

بر همه پدرانش و قرار ده ما را از اصحاب و نزدیکانش و در زمان رجعت او ما را برانگیز تا

نُكُونَ فِي زَمَانِهِ مِنْ اَعْوَانِهِ، اللَّهُمَّ اذْرِكَ بِنَا قِيَامَهُ، وَاشْهَدْنَا اَيَّامَهُ، وَصَلِّ

ما در زمان او جزء یارانش باشیم خدایا توفیق درک زمان قیام او را نصیب ما گردان و در روزگار ظهورش ما را حاضر کن و درود فرست

عَلَيْهِ، وَعَلَيْهِ السَّلَامُ، وَارْزُدْ اِلَيْنَا سَلَامَهُ، وَرَحْمَهُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

بر او و سلام او را بسوی ما باز گردان و سلام و تحیت و رحمت خدا و برکاتش بر او باد.

ص: ۸۳۴

اول ماه ذی الحجّه: روز ولادت حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام، پیامبر بزرگ و بت شکن و بناکننده خانه کعبه است. (۱)
همچنین بنا بر نقل «شیخ طوسی»، این روز، روز ازدواج امیر مؤمنان علی علیه السلام و حضرت صدیقه کبری فاطمه زهرا علیها السلام (در سال دوم هجری) است. (۲)
روز هفتم ماه ذی الحجّه: وفات امام محمّد باقر علیه السلام (در سال ۱۱۴) در چنین روزی واقع شده است. (۳)
روز هشتم ماه ذی الحجّه: این روز را روز «تروییه» می نامند. «تروییه در لغت به معنای سیراب کردن، و آب ذخیره نمودن است»، در سابق که در عرفات آب نبود، حجاج روز هشتم آب برای وقوف در عرفات در روز نهم از مکه با خود می بردند. (۴)
روز نهم ذی الحجّه: روز عرفه است که روزی بسیار بافضیلت است و حاجیان آن روز را در صحرای عرفات به یاد خدا هستند، همچنین این روز مصادف است با سال روز شهادت حضرت مسلم بن عقیل علیه السلام در شهر کوفه (در سال ۶۰ هجری قمری). (۵)
روز دهم ماه ذی الحجّه: روز عید بزرگ قربان است که از اعیاد مهمّ اسلامی است.

روز پانزدهم ماه ذی الحجّه: در چنین روزی میلاد مسعود حضرت امام علی النقی علیه السلام در سال ۲۱۲ هجری قمری واقع شده است. (۶)
روز هیجدهم ماه ذی الحجّه: روز عید سعید غدیر، عید ولایت و امامت، از اعیاد مهمّ اسلامی است.

آن روز پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به فرمان خداوند، علی علیه السلام را به امامت و جانشینی خود منصوب کرد. این واقعه در سال دهم هجری در سرزمین «حُم» نزدیکی مکه کنار غدیر (برکه آبی) واقع شد. و لذا آن را عید «غدیر خم» می نامند. مرحوم «علّامه امینی» رحمه الله در کتاب شریف «الغدیر» که در ۱۱ جلد نوشته شده

ص: ۸۳۵

۱- [۱۱۴۳] مصباح المتهدّج، صفحه ۶۷۱. (البته مرحوم سید بن طاووس روایتی را نقل می کند که ولادت آن حضرت در شب بیست و پنجم ذی القعدة است، اقبال، صفحه ۳۱۰).

۲- [۱۱۴۴] همان مدرک.

۳- [۱۱۴۵] بحارالانوار، جلد ۴۶، صفحه ۲۱۷.

۴- [۱۱۴۶] همان مدرک، جلد ۹۶، صفحه ۲۵۴، حدیث ۱۸.

۵- [۱۱۴۷] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی امام حسین علیه السلام، فصل چهارم (شهادت حضرت مسلم علیه السلام).

۶- [۱۱۴۸] همان مدرک، تاریخ زندگانی امام علی النقی علیه السلام و بحارالانوار، جلد ۵۰، صفحه ۱۱۵، حدیث ۴.

است، روایات فراوانی را از طرق اهل سنت راجع به جریان غدیر خم، نقل می کند که جای تردیدی برای هیچ فرد با انصافی باقی نمی گذارد. روز بیست و چهارم ماه ذی الحجه: روز «مباهله» است، روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله با نصاری نجران «مباهله» کرد، و پیش از آن که مباهله صورت گیرد مسیحیان نجران، پشیمان شده و از مباهله صرف نظر کردند. این جریان در سال دهم هجری واقع شده است. (۱) (داستان آن را در ذیل اعمال روز مباهله شرح خواهیم داد).

همچنین در این روز حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام در حال رکوع انگشتر خود را به سائل داد (۲) و آیه

«إِنَّمَا وَئِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ» (۳)

در همین رابطه نازل شد.

روز بیست و پنجم ماه ذی الحجه: روز نزول سوره «هَلْ أَتَىٰ آتَىٰ» است. (۴) پس از آن که حضرت علی، حضرت فاطمه، امام حسن و امام حسین علیهم السلام و جناب فضّه، برای ادای نذر خویش که برای شفای امام حسن و امام حسین علیهما السلام کرده بودند، سه روز روزه گرفتند و در روز اول غذای افطار خود را به مسکین دادند و با آب افطار کردند و در روز دوم به یتیم و روز سوم به اسیر دادند این سوره در مدح آنان نازل شد (که بعداً شرحش خواهد آمد).

فضیلت ماه ذی الحجه:

ماه «ذی الحجه»، آخرین ماه «سال هجری قمری» است و ماهی است بسیار پربرکت. بزرگان دین هنگامی که این ماه وارد می شد، اهمّیت ویژه ای به عبادت در آن می دادند. مخصوصاً در دهه اول این ماه. (۵) در بعضی از روایات آمده است، شب های دهگانه ای که قرآن در سوره «الفجر و لیل عشر» به آن سوگند یاد کرده است، شب های دهه اول این ماه شریف است، (۶) و این سوگند به خاطر عظمت آن است.

خداوند در سوره حج (آیه ۲۸) ضمن بیان فریضه بزرگ «حج» سخن از «أیام معلّومات» گفته است که مؤمنان باید در آن به یاد خدا باشند. یکی از تفسیرهای معروف «أیام معلّومات» که در روایات نیز آمده است، ده روز اول ماه ذی الحجه است. (۷) بنابراین، هم شب های آن عزیز است و هم روزهای آن.

ص: ۸۳۶

۱- [۱۱۴۹] منتهی الآمال، تاریخ زندگانی پیامبر صلی الله علیه و آله، وقایع سال دهم هجری.

۲- [۱۱۵۰] مصباح المتهجّد، صفحه ۷۵۸.

۳- [۱۱۵۱] سوره مائده، آیه ۵۵.

۴- [۱۱۵۲] مصباح المتهجّد، صفحه ۷۶۷.

۵- [۱۱۵۳] زاد المعاد، صفحه ۲۴۰.

۶- [۱۱۵۴] تفسیر قمی، جلد ۲، صفحه ۴۱۹.

در حدیثی از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم که عبادت و کار نیک در هیچ ایامی به اندازه این ایام (ده روز اول ماه ذی الحجّه) فضیلت ندارد. (۱)

افزون بر اینها، هم صدا شدن با زوّار خانه خدا در این ماه، و یاد و خاطره مراسم باشکوه حج و معنویّت و برکات آن، حال و هوای دیگری به انسان می دهد؛ مخصوصاً برای کسانی که در سلک زوّار سعادت‌مند خانه خدا قرار گرفته اند، یا با یاد و خاطره آنها همراهند.

وجود دو «عید» مهمّ اسلامی عید قربان (عید اضحی) و عید غدیر (عید ولایت) و روز «عرفه» و خاطره دعای عجیب و بسیار گرانبهای امام حسین علیه السلام در عرفات، شکوه و عظمت خاصّی به این ماه بخشیده، و سزاوار است همه مؤمنان (مخصوصاً جوانان پاکدل) از فضای آکنده از معنویّت این ماه غافل نشوند و در خودسازی و تهذیب نفس بکوشند که به پیشرفت های مهمّی نائل می شوند.

اعمال ماه ذی الحجّه:

اعمال این ماه بر دو قسم است:

اول اعمالی که مشترک است میان دهه اول. دوم اعمالی که مختصّ به ایام خاصّی است.

اعمال مشترک دهه اول:

۱- امام صادق علیه السلام می فرماید: پدرم حضرت امام باقر علیه السلام به من فرمود: پسر من! در دهه نخست از ماه ذی الحجّه، هر شب میان نماز مغرب و عشا این دو رکعت نماز را ترک مکن:

در هر رکعت سوره حمد و سوره قل هو الله را می خوانی، پس از آن این آیه (آیه ۱۴۲ سوره اعراف) را می خوانی:

وَ وَاَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً، وَ اَتَمَمْنَا بِعَشْرِ، فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ

و ما با موسی سی شب وعده گذاشتیم سپس آن را با ده شب دیگر تکمیل نمودیم به این ترتیب میعاد پروردگارش (با او)

أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ

چهل شب تمام شد و موسی به برادرش هارون گفت: جانشین من در میان قومم باش و (آنها را) اصلاح کن

وَلَا تَتَّبِعِ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ.

و از روش مفسدان پیروی منما.

اگر چنین کنی، در ثواب حاجیان، و اعمال حج آنها شریک می شوی. (۱) ۲- روزه گرفتن در نه روز اول. در روایتی از امام موسی کاظم علیه السلام نقل شده است که هر کس نه روز اول ذی الحجه را روزه بدارد، خداوند ثواب روزه تمام عمر را برای او می نویسد. (۲) ۳- ابو حمزه ثمالی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت، از روز اول تا عصر روز عرفه، پس از نماز صبح و قبل از نماز مغرب این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ هَذِهِ الْأَيَّامُ الَّتِي فَضَّلْتَهَا عَلَيَّ الْأَيَّامِ وَشَرَّفْتَهَا، وَقَدْ بَلَّغْتَنِيهَا بِمَنْكَ

خدایا این روزهایی است که برتری و شرافتش دادی بر سایر روزها و به لطف و

وَرَحْمَتِكَ، فَأَنْزِلْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ، وَأَوْسِعْ عَلَيْنَا فِيهَا مِنْ نِعْمَاتِكَ،

رحمت مرا بدانها رساندی پس برکات خودت را بر ما فرو بار و از نعمتهای خود در این روزها بر ما وسعت ده

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَهْدِينَا فِيهَا

خدایا من از تو خواهم که درود فرستی بر محمد و آل محمد و نیز خواهم که ما را در این روزها به

لِسَبِيلِ الْهُدَى وَالْعَفَافِ وَالْغِنَى وَالْعَمَلِ فِيهَا بِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى اللَّهُمَّ

راه هدایت و پاکدامنی و بی نیازی راهنمایی فرمایی و موفقمان داری به انجام آنچه دوست داری و موجب خشنودی تو است
خدایا

إِنِّي أَسْأَلُكَ يَا مُؤْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَيَا سَامِعَ كُلِّ نَجْوَى وَيَا شَاهِدَ كُلِّ

از تو خواهم ای جایگاه هر شکایت و ای شنوای هر سخن سری و راز و ای حاضر در هر

مَلَأَ، وَيَا عَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَكْشِفَ

جمع و ای دانای هر نهان که درود فرستی بر محمد و آل محمد و بگشایی

عَنَّا فِيهَا الْبَلَاءَ، وَتَسْتَجِيبَ لَنَا فِيهَا الدُّعَاءَ، وَتُقَوِّينَا فِيهَا وَتُعِينَنَا،

در این روزها از ما بلا و گرفتاری را و مستجاب گردانی در آنها دعای ما را و نیرو دهی به ما در این روزها و کمکمان دهی

وَتُؤَفِّقُنَا فِيهَا لِمَا تُحِبُّ رَبَّنَا وَتَرْضَى وَعَلَى مَا افْتَرَضْتَ عَلَيْنَا مِنْ

و موفقمان داری پروردگارا بدانچه دوست داری و خشنود گردی و بر آنچه واجب کرده ای بر ما از اطاعت خودت

طَاعَتِكَ، وَطَاعَةَ رَسُولِكَ وَاهْلِ وِلَايَتِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْئَلُكَ يَا أَرْحَمَ

وَاطَاعَتِ پیامبرت و اهل ولایت خدایا از تو خواهم ای مهربانترین

ص: ۸۳۸

۱- [۱۱۵۷] اقبال، صفحه ۳۱۷.

۲- [۱۱۵۸] زاد المعاد، صفحه ۲۴۰.

الرَّاحِمِينَ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْ تَهَبَ لَنَا فِيهَا الرِّضَا،

مهربانان که درود فرستی بر محمد و آل محمد و در این ایام خشنودی خویش را به من ببخش

اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ، وَلَا تَحْرِمْنا خَيْرَ مَا تُنَزِلُ فِيهَا مِنَ السَّمَاءِ، وَطَهِّرْنا

که برستی تو شنوای دعایی و محروم مکن ما را از خیری که در این روزها از آسمان فرو باری و پاکمان کن

مِنَ الذُّنُوبِ يَا عَلَّامُ الْغُيُوبِ، وَاوَجِبْ لَنَا فِيهَا دَارَ الْخُلُودِ، اَللّهُمَّ صَلِّ

از گناهان ای دانای بر نادیدنیها و واجب گردان در این ایام برای ما خانه جاویدان را خدایا درود فرست

عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَلَا تَتْرُكْ لَنَا فِيهَا ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ، وَلَا هَمًّا اِلَّا

بر محمد و آل محمد و هیچ گناهی برای ما باقی مگذار جز آن که بیمارزی و نه اندوهی جز

فَرَجْتَهُ، وَلَا دَيْنًا اِلَّا قَضَيْتَهُ، وَلَا غَائِبًا اِلَّا اَدَيْتَهُ، وَلَا حَاجَةً مِنْ حَوَائِجِ

آن که بگشایی و نه بدهی جز آن که پردازی و نه غایبی جز آن که به ما برسانی و نه حاجتی از حاجات

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ اِلَّا سَهَّلْتَهَا وَيَسَّرْتَهَا، اِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اَللّهُمَّ يَا

دنیا و آخرت جز آن که آسان و هموارش گردانی که برستی تو بر هر چیز توانایی خدایا ای

عَالِمِ الْخَفِيَّاتِ، يَا رَاحِمَ الْعِبْرَاتِ، يَا مُجِيبَ الدَّعَوَاتِ، يَا رَبَّ الْأَرْضِينَ

دانای اسرار پنهان ای رحم کننده بر اشک دیدگان ای اجابت کننده دعاها ای پروردگار زمینها

وَالسَّمَوَاتِ، يَا مَنْ لَا تَشَابَهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و آسمانها ای که صداها (ی بی شمار) بر او اشتباه نشود درود فرست بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَاَجْعَلْنَا فِيهَا مِنْ عَتَقَاتِكَ وَطُلُقَاتِكَ مِنَ النَّارِ، وَالْفَائِزِينَ بِجَنَّتِكَ،

محمد و قرار ده ما را در این روزها از آزادشدگان و رهایی یافتگان از آتش و نائل شوندگان به بهشت

وَالنَّاجِينَ بِرَحْمَتِكَ، يَا رَاحِمَ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

و نجات یافتگان بوسیله رحمت ای مهربانترین مهربانان و درود خدا بر آقای ما محمد و

وَأَلِّهِ أَجْمَعِينَ، وَسَلِّمْ عَلَيْهِمْ تَسْلِيمًا. (۱)

آلش همگی و سلام بر همه آنان باد.

۴- آن پنج دعایی را بخواند که به فرموده امام باقر علیه السلام خداوند آن را بوسیله جبرئیل برای حضرت عیسی علیه السلام هدیه فرستاد، تا در ایام این دهه، آنها را بخواند. آن پنج دعا چنین است:

ص: ۸۳۹

۱- [۱۱۵۹] مصباح المتهجد، صفحه ۶۷۲ و اقبال، صفحه ۳۲۲ (با اندکی تفاوت).

(۱) اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يَبْدِيهِ

(۱) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که شریک ندارد از آن اوست فرمانروایی و خاص اوست ستایش هر چه خیر است

الْخَيْرِ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۲) اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا

بدست اوست و او بر هر چیز تواناست (۲) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که

شَرِيكَ لَهُ، اَحَدًا صَمَدًا، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا. (۳) اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ

شریک ندارد یگانه بی نیازی که همسر و فرزندی برای خود نگیرد (۳) گواهی دهم که معبودی

اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اَحَدًا صَمَدًا، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ

جز خدای یگانه نیست که شریک ندارد یگانه بی نیازی که نزاید و نه زاییده شده و نیست برایش

كُفُوًا اَحَدًا. (۴) اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ

همتایی هیچ کس (۴) گواهی دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست که شریکی ندارد از آن اوست فرمانروایی و خاص اوست

الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، يَبْدِيهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ

ستایش زنده کند و بمیراند و اوست زنده ای که نمیرد خیر بدست اوست و او بر هر

شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۵) حَسْبِيَ اللهُ وَكَفَى اللهُ لِمَنْ دَعَا، لَيْسَ وَرَاءَ اللهِ

چیز تواناست (۵) بس است مرا خدا و کافی است بشنود خدا صدای هر کس که دعا کند و رای خدا

مُنْتَهَى اَشْهَدُ لِلَّهِ بِمَا دَعَا، وَاِنَّهُ بَرِيٌّ مِمَّنْ تَبَرَّءُ، وَاِنَّ لِلَّهِ الْاٰخِرَةَ وَالْاٰوَلَى (۱)

انتهایی نیست گواهی دهم برای خدا بدانچه خوانده است و این که بیزار است از هر که از او بیزاری جسته و برای خداست آخرت و دنیا.

سپس حضرت عیسی علیه السلام پاداش فراوانی را برای صد مرتبه خواندن این پنج دعا ذکر فرمود. (۲) مرحوم «علامه مجلسی» گفته است: اگر کسی هر روز هر یک از این پنج دعا را ده مرتبه بخواند (که در مدت ده روز هر کدام را صد مرتبه خوانده است) به روایت عمل کرده است. البته اگر هر روز هر دعایی را صد مرتبه بخواند بهتر است. (۳)

۵- در هر روز از این دهه، این تهلیلات]

لا الهَ إِلَّا اللهُ

ها] را که از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است بخواند و اگر روزی ده مرتبه بخواند بهتر است:

ص: ۸۴۰

-
- ۱- [۱۱۶۰] ممکن است این دعا به زبان عربی بر حضرت مسیح علیه السلام نازل شده باشد و نیز ممکن است حضرت امام باقر علیه السلام آن را به عربی تبدیل کرده باشد.
 - ۲- [۱۱۶۱] اقبال، صفحه ۳۲۳.
 - ۳- [۱۱۶۲] زادالمعاد، صفحه ۲۴۵.

لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ اللَّيَالِي وَالذُّهُورِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ امْوَاجِ الْبُحُورِ، لا

معبودی جز خدا نیست به شماره شبها و روزگاران معبودی جز خدا نیست به شماره موجهای دریاها

إِلَهَ إِلَّا اللهُ وَرَحْمَتُهُ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ الشُّوكِ

معبودی جز خدا نیست و رحمت او بهتر است از آنچه مردم جمع کنند معبودی جز خدا نیست به شماره هر خار و

وَالشَّجَرِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ الشَّعْرِ وَالْوَبْرِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ الْحَجَرِ

هر درخت معبودی جز خدا نیست به شماره هر مو و کُرک معبودی جز خدا نیست به شماره هر سنگ

وَالْمَدْرِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ لَمَحِ الْعُيُونِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ فِي اللَّيْلِ إِذَا

و کلوخ معبودی جز خدا نیست به شماره بهم خوردن چشمها معبودی جز خدا نیست در شب چون

عَسَسَ، وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ عَدَدَ الرِّيحِ فِي الْبَرِّ

تاریک شود و در صبح چون بدمد معبودی نیست جز خدا به شماره بادهای در صحراها

وَالصُّخُورِ، لا إلهَ إلاَّ اللهُ مِنَ الْيَوْمِ إِلَى يَوْمٍ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ. (۱)

و کوهها معبودی جز خدا نیست از امروز تا روز نفخ صور.

اعمال مختصّ روزها و شب های این ماه:

روز اوّل ماه: روز اوّل ماه ذی الحجّه روز مبارکی است و برای آن اعمالی چند نقل شده است:

۱- روزه گرفتن. در روایتی از امام موسی بن جعفر علیهما السلام نقل شده است که هر کس روز اوّل ماه ذی الحجّه را روزه بگیرد، خداوند برای وی پاداش عظیمی را می نویسد. (۲) ۲- خواندن نماز حضرت فاطمه علیها السلام. مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است: مستحب است در این روز، نماز حضرت فاطمه علیها السلام را بخواند و این نماز چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و همانند نماز حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام است؛ در هر رکعت، یک مرتبه سوره حمد و پنجاه مرتبه سوره قل هو الله را بخواند و بعد از سلام تسیح حضرت فاطمه علیها السلام را بگوید، آنگاه بخواند:

سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُنِيفِ، سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ،

منزه است خدای صاحب عزت بلند و والا منزه است صاحب شوکت مرتفع و بزرگ

سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاجِرِ الْقَدِيمِ، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى اَثَرَ النَّمْلِ فِي

منزه است صاحب فرمانروایی گرانمایه و دیرینه منزه است آن کس که بیند جای پای مور را بر

ص: ۸۴۱

۱- [۱۱۶۳] اقبال، صفحه ۳۲۴.

۲- [۱۱۶۴] مصباح المتهدجد، صفحه ۶۷۱.

الصَّفَا، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى وَقَعَ الطَّيْرُ فِي الْهَوَاءِ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ هَكَذَا وَلَا

روی سنگ خارا منزّه است آن کس که ببند ردّ عبور پرنده را در هوا منزّه است آن کس که فقط او چنین است

هَكَذَا غَيْرُهُ. (۱)

و جز او چنین نیست.

۳- نیم ساعت قبل از ظهر، دو رکعت نماز بگزارد و در هر رکعت، یک مرتبه سوره حمد و ده مرتبه سوره قل هو الله و ده مرتبه آیهاالکرسی و ده مرتبه سوره اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ رَا بَخْوَانِد. (۲) ۴- هر کس از ظالمی خوف داشته باشد در این روز بگوید:

«حَسْبِي حَسْبِي حَسْبِي مِنْ سُؤَالِي عِلْمُكَ بِحَالِي

»، تا خداوند او را از شرّ آن ظالم حفظ کند. (۳) روز هشتم ماه: روز هشتم ذی الحجّه را روز «ترویه» می نامند و به روایت امام صادق علیه السلام روزه در آن، کفّاره گناهان زیادی است. (۴) شب نهم (شب عرفه): شب عرفه از شب های مبارک و بافضیلت است که عبادت و توبه و راز و نیاز با حضرت حقّ در آن بسیار پرارزش است.

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: شب عرفه شبی است که دعاها در آن مستجاب است، و کسی که آن شب را به عبادت پردازد، پاداش سالها عبادت را دارد و این شب، شبِ مناجات و توبه است. (۵) برای این شب، اعمالی نقل شده است:

۱- این دعا را که از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است بخواند، و در پاداش آن فرموده هر کس آن را در شب عرفه یا شب های جمعه بخواند، خداوند او را بیامرزد:

اللَّهُمَّ يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى وَمَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَعَالِمَ كُلِّ خَفِيَّةٍ،

خدایا ای آگاه هر رازو مرجع هر شکایت و دانای هر پنهان

وَمُنْتَهَى كُلِّ حَاجَةٍ، يَا مُبْتَدِئًا بِالنَّعْمِ عَلَى الْعِبَادِ، يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ

و منتهای هر حاجت ای آغازنده نعمت ها بر بندگان ای بزرگوار گذشت ای نیکو

التَّجَاوُزِ، يَا جَوَادُ، يَا مَنْ لَا يُوَارِي مِنْهُ لَيْلٌ دَاجٍ، وَلَا بَحْرٌ عَجَّاجٌ، وَلَا

در گذر ای بخشنده ای که نه شب تاری چیزی را از تو پنهان کند و نه دریای مواج و نه

١- [١١٦٥] مصباح المتهجد، صفحه ٦٧١.

٢- [١١٦٦] اقبال، صفحه ٣٢٥.

٣- [١١٦٧] همان مدرک.

٤- [١١٦٨] همان مدرک.

٥- [١١٦٩] همان مدرک.

سَمَاءَ ذَاتِ اِبْرَاجٍ، وَلَا ظُلْمَ ذَاتِ اِرْتِيَاجٍ، يَا مَنْ الظُّلْمَةُ عِنْدَهُ ضِيَاءٌ،

آسمان برج دار و نه تاریکیهای پیچیده درهم ای کسی که تاریکی در پیش او روشن است

اسْئَلُكَ بُنُورَ وَجْهِكَ الْكَرِيمِ، الَّذِي تَجَلَّيْتَ بِهِ لِلْجَبَلِ فَجَعَلْتَهُ دَكًّا، وَخَرًّا

از تو خواهم به حق نور ذات بزرگوارت همان که بدان وسیله بر کوه تجلی فرمودی و آن را متلاشی کردی

مُوسَى صَبِعًا، وَبِاسْمِكَ الَّذِي رَفَعْتَ بِهِ السَّمَوَاتِ بِلا عَمَدٍ، وَسَطَّحْتَ بِهِ

و موسی مدهوش بر زمین افتاد و به همان نامت که آسمانها را بدون ستون برافراستی و

الْأَرْضَ عَلَى وَجْهِ مَاءٍ جَمَدٍ، وَبِاسْمِكَ الْمَخْزُونِ الْمَكْنُونِ الْمَكْتُوبِ

زمین را بر روی آبی منجمد شده پهن کردی و بدان نامت که پیش تو در گنجینه و در پرده و نوشته

الطَّاهِرِ، الَّذِي إِذَا دُعِيَ بِهِ اجِبْتَ، وَإِذَا سُئِلَ بِهِ اعْطَيْتَ، وَبِاسْمِكَ

و پاکیزه است همانکه هر گاه بدان نام بخواندت اجابت کنی و هر گاه بدان از تو خواهند عطا فرماید

السُّبُوحِ الْقُدُّوسِ الْبُرْهَانِ، الَّذِي هُوَ نُورٌ عَلَى كُلِّ نُورٍ، وَنُورٌ مِنْ نُورٍ،

و به حق نام منزّه و مقدس و برهان تو که آن نور است بر هر نوری و نور است از نوری

يُضِيئُ مِنْهُ كُلُّ نُورٍ، إِذَا بَلَغَ الْأَرْضَ انشَقَّتْ، وَإِذَا بَلَغَ السَّمَوَاتِ فُتِحَتْ،

که روشنی گیرد از آن هر نور چون به زمین رسد شکافته شود و چون به آسمانها رسد گشوده شوند

وَإِذَا بَلَغَ الْعَرْشَ اهْتَزَّتْ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي تَزَعَدُ مِنْهُ فَرَأَيْصُ الْمَلَائِكَةِ،

و چون به عرش رسد بلرزد و به حق آن نامت که بلرزد از آن اندام فرشتگان

وَاسْئَلُكَ بِحَقِّ جَبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَاسْرَافِيلَ، وَبِحَقِّ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى

و از تو خواهم به حق جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و به حق محمد مصطفی

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَجَمِيعِ الْمَلَائِكَةِ، وَبِالْأَسْمِ

که درود خدا بر او و آلش و بر جمیع پیمبران و همه فرشتگان و به حق آن نامی

الَّذِي مَشَىٰ بِهِ الْخَضِرُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْمَاءِ، كَمَا مَشَىٰ بِهِ عَلَىٰ جَدَدِ الْأَرْضِ،

که حضرت خضر بوسیله آن بر روی امواج آب دریا راه می رفت چنانچه بر روی زمین هموار راه می رفت

وَبِاسْمِكَ الَّذِي فَلَقْتَ بِهِ الْبَحْرَ لِمُوسَىٰ وَأَغْرَقْتَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ،

و به حق آن نامت که شکافتی بدان دریا را برای موسی و غرق کردی فرعون و قوم او را

وَأَنْجَيْتَ بِهِ مُوسَىٰ بَنَ عِمْرَانَ وَمَنْ مَعَهُ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ مُوسَىٰ

و نجات دادی بدان موسی بن عمران و همراهانش را و به حق آن نامت که موسی

ص: ۸۴۳

بُنْ عِمْرَانَ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَالْقَيْتَ عَلَيْهِ مَحَبَّهُ

بن عمران بوسیله آن تو را خواند از جانب راست کوه طور و اجابتش کردی و محبت خود را بر دلش انداختی

مِنْكَ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي بِهِ أَحْيَى عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ الْمَوْتَى وَتَكَلَّمَ فِي الْمَهْدِ

و به حق آن نامت که عیسی بن مریم بوسیله اش مردگان را زنده کرد و در گهواره در زمان کودکی سخن گفت

صَبِيًّا، وَابْرَاءَ الْأَكْمَةِ وَالْأَبْرَصَ بِأَذْنِكَ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ حَمَلُهُ

و کور مادرزاد و مبتلای به مرض برص را به اذن تو شفا داد و بدان نامت که خواند بوسیله آن تو را حاملین

عَرْشِكَ، وَجِبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَاسْرَافِيلَ، وَحَبِيبِكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ

عرشت و جبرئیل و میکائیل و اسرافیل و حبیبیت محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبُونَ، وَأَنْبِيَآؤُكَ الْمُرْسَلُونَ، وَعِبَادُكَ

علیه و آله و فرشتگان مقرب و پیمبران مرسلت و بندگان

الصَّالِحُونَ مِنْ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ

شایسته ات از اهل آسمانها و زمینها و بدان نامت که یونس تو را بدان نام خواند

ذُو النُّونِ، إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ، فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ، أَنْ

در آن هنگام که خشمناک برفت و گمان داشت که بر او سخت نگیری پس ندا کرد در میان تاریکیها که

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، فَاسْتَجَبْتَ لَهُ وَنَجَّيْتَهُ

معبودی جز تو نیست منزهی تو و براستی من از ستمکاران هستم پس تو اجابتش کردی و از اندوه نجاتش دادی

مِنَ الْغَمِّ، وَكَذَلِكَ تُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ، وَبِاسْمِكَ الْعَظِيمِ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ دَاوُدُ،

و این چنین نجات دهی مؤمنان را و بدان نام عظیمت که داود

وَخَرَّ لَكَ سَاجِدًا، فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ امْرَأَةٌ

بدان نام تو را خواند و برایت به سجده افتاد پس گنااهش آمرزیدی و بدان نامت که آسیه همسر

فِرْعَوْنَ، اذْ قَالَتْ رَبِّ اٰبِنِ لِيْ عِنْدَكَ يَتِيًّا فِى الْجَنَّةِ، وَ نَجِّنِيْ مِنْ فِرْعَوْنَ

فرعون بدان نام تو را خواند و گفت: پروردگارا برای من نزد خود در بهشت خانه ای بنا کن و نجاتم ده از فرعون و

وَعَمَلِهِ، وَ نَجِّنِيْ مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِيْنَ، فَاسْتَجَبَتْ لَهَا دُعَائُهَا، وَ بِاسْمِكَ

کردارش و نجاتم ده از دست مردم ستمکار پس دعایش را اجابت کردی و بدان نامت

الَّذِى دَعَاكَ بِهٖ اَيُّوبُ، اذْ حَلَّ بِهٖ الْبَلَاءُ، فَعَافَيْتُهُ وَ اَتَيْتُهُ اَهْلَهُ، وَ مِثْلَهُمْ

که ایوب تو را بدان خواند در آن هنگام که بلا بر او نازل شد پس او را تندرست کرده و کسانش را به او دادی و نظایرشان را

مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ وَذِكْرِي لِلْعَابِدِينَ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ

نیز از رحمت خویش و پندی برای پرستش کنندگان و بدان نامت که

يَعْقُوبُ، فَرَدَدْتَ عَلَيْهِ بَصْرَهُ، وَقُوَّةَ عَيْنِهِ يُوسُفَ، وَجَمَعْتَ شَمْلَهُ،

يعقوب تو را بدان نام خواند پس بینایش را و نور دیده اش یوسف را به او بازگرداندی و پریشانش را برطرف کردی

وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ سُلَيْمَانُ، فَوَهَبْتَ لَهُ مُلْكًا لَا يَتَّبِعِي لِأَحَدٍ مِنْ

و بدان نامت که سلیمان بدان تو را خواند پس بدو سلطنتی دادی که شایسته نبود برای هیچ کس

بَعْدِهِ، أَنْتَ الْوَهَّابُ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي سَخَّرْتَ بِهِ الْبُرَاقَ لِمُحَمَّدٍ صَلَّى

پس از او و براستی تو پربخشی و بدان نامت که براق را برای محمد صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، إِذْ قَالَ تَعَالَى سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، إِذْ قَالَ تَعَالَى سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا مِنَ

الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى وَقَوْلُهُ: سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا

مسجد الحرام تا مسجد اقصی و گفتار دیگر: «منزه است خدایی که مسخر کرد برای ما

هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ، وَأَنَا إِلَى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ. وَبِاسْمِكَ الَّذِي تَنَزَّلَ بِهِ

این را و گر نه ما نیروی تسخیرش را نداشتیم و ما بسوی پروردگاران باز می گردیم» و بدان نامت که نازل می شد بوسیله آن

جِبْرِئِيلُ عَلَى مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَبِاسْمِكَ الَّذِي دَعَاكَ بِهِ آدَمُ،

جبرئیل بر محمد صلی الله علیه و آله و بدان نامت که خواند بدان نام تو را آدم

فَغَفَرْتَ لَهُ ذَنْبَهُ، وَاسْكَنْتَهُ جَنَّتِكَ، وَاسْتَلُوكَ بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، وَبِحَقِّ

پس گناهش آمرزیدی و در بهشت جایش دادی و از تو خواهیم به حق قرآن عظیم و به حق

مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَبِحَقِّ إِبْرَاهِيمَ، وَبِحَقِّ فَضْلِكَ يَوْمَ الْقَضَاءِ، وَبِحَقِّ

محمد خاتم پیامبران و به حق ابراهیم و به حق جدا کردن حق و باطل را در روز داوری و به حق

الموازن إذا نُصِبَتْ، وَالصُّحُفِ إِذَا نُشِرَتْ، وَيَحَقُّ الْقَلَمَ وَمَا جَرَى

میزانها هنگامی که نصب گردد و نامه ها آنگاه که گشوده شود و به حق قلم و آنچه بنویسد

وَاللُّوحِ وَمَا أَحْصَى وَيَحَقُّ الْأَسْمَ الَّذِي كَتَبْتَهُ عَلَى سُرَادِقِ الْعَرْشِ قَبْلَ

و لوح و آنچه بشمارد و به حق آن نامت که نوشتی آن را بر سراپرده های عرش پیش از آن که

خَلَقْتَ الْخَلْقَ وَالْدُّنْيَا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ بِالْفَيْ عَامٍ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

خلق را بیافرینی و دنیا و خورشید و ماه را خلق فرمایی و گواهی دهم که معبودی جز

اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَاسْتُلِكَ بِاسْمِكَ

خدای یگانه نیست که شریکی ندارد و این که محمد بنده و رسول او است و از تو خواهیم بدان نام

الْمُخْزُونِ فِي خَزَائِنِكَ، الَّذِي اسْتَأْثَرَتْ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ، لَمْ

محفوظ در خزینه هایت که مخصوص خود ساختی آن را در علم غیب در نزد خویشتن و

يُظْهِرُ عَلَيْهِ أَحَدٌ مِنْ خَلْقِكَ، لَا مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، وَلَا عَبْدٌ

آگاه نشد بر آن هیچ کس از خلق تو نه فرشته مقرب و نه پیامبر مرسل و نه بنده

مُصْطَفَى، وَاسْتُلِكَ بِاسْمِكَ الَّذِي شَقَقْتَ بِهِ الْبِحَارَ، وَقَامَتْ بِهِ الْجِبَالُ،

برگزیده ای و از تو خواهیم بدان نامت که شکافتی بدان دریاها را و برپا شد بدان کوهها

وَاخْتَلَفَ بِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَبِحَقِّ السَّعِ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ،

و در رفت و آمد شد بدان شب و روز و به حق سوره مبارکه حمد و قرآن عظیم و

وَبِحَقِّ الْكِرَامِ الْكَاتِبِينَ، وَبِحَقِّ طه وَيس، وَكهيصص، وَحمعسق، وَبِحَقِّ

به حق نویسندگان ارجمندت و به حق طه و یس و کهیصص و حمعسق و به حق

تَوْرَاهِ مُوسَى وَأَنْجِيلِ عِيسَى وَزَبُورِ دَاوُدَ، وَفُرْقَانِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ

تورات موسی و انجیل عیسی و زبور داود و قرآن محمد که درود تو

عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَعَلَى جَمِيعِ الرُّسُلِ، وَبَاهِيًا شَرَاهِيًا، اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتُلِكَ بِحَقِّ

بر او و آلش و بر جمیع رسولان باد و به حق آهی و شراهی (که دو نام اعظم یا نام دو تن از بزرگان دین است) خدایا از تو

خواهم به حق

تِلْكَ الْمُنَاجَاتِ، الَّتِي بَيْنَكَ وَبَيْنَ مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ فَوْقَ جَبَلِ طُورِ

آن مناجاتی که میان تو و موسی بن عمران در بالای کوه طور

سَيْنَاءَ، وَاسْتُلِكَ بِاسْمِكَ الَّذِي عَلَّمْتَهُ مَلَكُ الْمَوْتِ لِقَبْضِ الْأَرْوَاحِ،

سینا گذشت و از تو خواهم به آن نامت که آن را برای گرفتن جانها به ملک الموت یاد دادی

وَاسْتَلُّكَ بِاسْمِكَ الَّذِي كُتِبَ عَلَى وَرَقِ الزَّيْتُونِ، فَخَصَّصْتَ النَّيْرَانَ لِنُتْلِكَ

و از تو خواهم بدان نامت که نوشته شد به برگ زیتون و آتشها در مقابل آن نام فروتن گشت

الْوَرْقَهُ، فَقُلْتَ: يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا. وَاسْتَلُّكَ بِاسْمِكَ الَّذِي كَتَبْتَهُ

و فرمودی «ای آتش سرد و سلامت باش» و از تو خواهم بدان نامت که نوشتی آن را بر

عَلَى سُرَادِقِ الْمَجْدِ وَالْكَرَامَةِ، يَا مَنْ لَا يُخْفِيهِ سَائِلٌ، وَلَا يَنْقُصُهُ نَائِلٌ،

سراپرده های مجد و کرامت ای که در مانده اش نکند سائلی و نکاهدش دادن جایزه ای،

يَا مَنْ بِهِ يُسْتَعَاثُ وَالِيهِ يُلْجَأُ، اسئلكَ بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ، وَمُنْتَهَى

ای که به او استغاثه شود و به او پناه برند از تو خواهیم به حق آنچه موجب عزت عرشت گشته

الرَّحْمَهُ مِنْ كِتَابِكَ، وَبِاسْمِكَ الْأَعْظَمِ، وَجَدِّكَ الْأَعْلَى وَكَلِمَاتِكَ

و به آخرین حد نهایی رحمت از کتاب تو و به اسم اعظمت و مقام والاترت و کلمات

التَّامَّاتِ الْعُلَى اللَّهُمَّ رَبَّ الرِّيَّاحِ وَمَا ذَرَّتْ، وَالسَّمَاءِ وَمَا أَظَلَّتْ،

کامله و والایت خدایای پروردگار بادهای و آنچه پراکنده کنند و پروردگار آسمان و آنچه را سایه کنند

وَالْأَرْضِ وَمَا أَقَلَّتْ، وَالشَّيَاطِينِ وَمَا اضَلَّتْ، وَالْبِحَارِ وَمَا جَرَّتْ،

و پروردگار زمین و آنچه بر خود دارد و پروردگار شیاطین و آنچه را گمراه کنند و دریاها و آنچه را همراه برند

وَبِحَقِّ كُلِّ حَقٍّ هُوَ عَلَيْكَ حَقٌّ، وَبِحَقِّ الْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ،

و به حق هر حقی که بر توست و به حق فرشتگان مقربت

وَالرُّوحَانِيِّينَ وَالْكَرُوبِيِّينَ، وَالْمُسَبِّحِينَ لَكَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَا يَفْتُرُونَ،

و روحانیان و کروبیان و آنان که تسبیح کنند به شب و روز بی آن که سستی کنند

وَبِحَقِّ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِكَ، وَبِحَقِّ كُلِّ وَلِيٍّ يُنَادِيكَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ،

و به حق ابراهیم خلیل تو و به حق هر ولی و دوستی که تو را در میان صفا و مروه صدا زند

وَتَسْتَجِيبُ لَهُ دُعَاؤَهُ، يَا مُجِيبُ اسئَلِكَ بِحَقِّ هَذِهِ الْأَسْمَاءِ، وَبِهَذِهِ

و دعایش را به اجابت رسانی ای اجابت کننده از تو خواهیم به حق این نامها و به این

الدَّعَوَاتِ، أَنْ تَغْفِرَ لَنَا مَا قَدَّمْنَا وَمَا أَخَّرْنَا، وَمَا اسْرَرْنَا وَمَا اَعْلَنَّا، وَمَا

دعاها که بیامری آنچه از گناهان که از پیش داشته و از این پس داریم و آنچه پنهان کرده و آنچه را آشکار کردیم و آنچه را

ابْدَيْنَا وَمَا اخْفَيْنَا، وَمَا أَنْتَ اَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،

ظاهر کرده و آنچه را مخفی کردیم و آنچه را تو بدان آگاهتری از ما که براستی تو بر هر چیز توانایی

بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا حَافِظَ كُلِّ غَرِيبٍ، يَا مُنَسِّ كُلِّ وَحِيدٍ،

به رحمت ای مهربانترین مهربانان ای نگهدار هر غریب ای همدم هر تنها

يَا قُوَّةَ كُلِّ ضَعِيفٍ، يَا نَاصِرَ كُلِّ مَظْلُومٍ، يَا رَازِقَ كُلِّ مَحْرُومٍ، يَا مُنَسِّ

ای نیروی هر ناتوان ای یاور هر ستمدیده ای روزی ده هر محروم ای منس

كُلِّ مُسْتَوْحِشٍ، يَا صَاحِبَ كُلِّ مُسَافِرٍ، يَا عِمَادَ كُلِّ حَاضِرٍ، يَا غَافِرَ كُلِّ

هر وحشت زده ای همراه هر مسافر ای تکیه گاه هر حاضر در وطن ای آمرزنده هر

ذَنْبٍ وَخَطِيئَةٍ، يَا غِيَاثَ الْمُسْتَغِيثِينَ، يَا صَرِيخَ الْمُسْتَضْرِحِينَ، يَا

گناه و خطای فریادرس فریادخواهان ای دادرس دادخواهان ای

كَاشِفَ كَرْبِ الْمَكْرُوبِينَ، يَا فَارِجَ هَمِّ الْمَهْمُومِينَ، يَا بَدِيعَ

برطرف کننده محنت زدگان ای غمزدای غمزدگان ای پدید آورنده

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، يَا مُنْتَهَى غَايَةِ الطَّالِبِينَ، يَا مُجِيبَ دَعْوِهِ

آسمانها و زمینها ای منتهای مقصود جویندگان ای اجابت کننده دعای

الْمُضْطَّرِّينَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، يَا دَيَّانَ يَوْمِ الدِّينِ، يَا

درماندگان ای مهربانترین مهربانان ای پروردگار جهانیان ای جزا دهنده روز جزا ای

اَجْوَدَ الْاَجْوَدِينَ، يَا اَكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ، يَا اَسْمَعَ السَّمَاعِينَ، يَا اَبْصَرَ

بخشنده ترین بخشندگان ای با کرمترین کریمان ای شنواترین شنوایان ای بیناترین

النَّاظِرِينَ، يَا اَقْدَرَ الْقَادِرِينَ، اَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُغَيِّرُ النَّعْمَ، وَاَعْفِرْ لِي

بینایان ای قادرترین قدرتمندان بیامر از من آن گناهای را که نعمتها را تغییر دهد و بیامر از من

الذُّنُوبَ الَّتِي تُورِثُ النَّدَمَ، وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُورِثُ السَّقَمَ، وَاَعْفِرْ

گناهای را که پشیمانی به بار آورد و بیامر از من گناهای را که موجب بیماریها گردد و بیامر

لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصَمَ، وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ،

از من گناهای را که پرده ها بدرد و بیامر از من گناهای را که دعا را باز گرداند

وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَحْبِسُ قَطْرَ السَّمَاءِ، وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي

و بیامر از من گناهای را که باران را از آسمان جلوگیری کند و بیامر از من گناهای را که

تُعَجِّلُ الْفِتَاءَ، وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَعْجِلُ الشَّقَاءَ، وَاَعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ

شتاب در نابودی کند و بیامر از من گناهای را که بدبختی آرد و بیامر از من گناهای

الَّتِي تُظْلِمُ الْهَوَاءَ، وَاعْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَكْشِفُ الْغِطَاءَ، وَاعْفِرْ لِي

که هوا را تاریک کند و بیامرزد از من گناهایی را که پرده را بالا زند و بیامرزد از من

الذُّنُوبَ الَّتِي لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ يَا اللَّهُ، وَاحْمِلْ عَنِّي كُلَّ تَبَعِهِ لِأَحَدٍ مِّنْ

گناهایی را که جز تو کسی آنها را نیامرزد ای خدا و بردار از دوش من هر حقی که از یکی از

خَلْفِكَ، وَاجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَمَخْرَجًا وَيُسْرًا، وَأَنْزِلْ يَقِينَكَ فِي

خلق تو بر گردن من است و قرار ده برای من در کارم گشایش و آسانی و وسیله بیرون آمدنی و فرود آر یقینت را در

صَدْرِي وَرَجَاءَكَ فِي قَلْبِي حَتَّى لَا أَرْجُو غَيْرَكَ، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي

سینه ام و امیدت را در دلم تا امیدى به كسى جز تو نداشته باشم خدایا مرا حفظ کن

وَعَافِنِي فِي مَقَامِي وَاصْحَبْنِي فِي لَيْلِي وَنَهَارِي وَمِنْ بَيْنِ يَدَيَّ

و عافیتم ده در جایگاهم و همراه من باش در شب و روزم و از پیش رو

وَحَلْفِي وَعَنْ يَمِينِي وَعَنْ شِمَالِي وَمِنْ فَوْقِي وَمِنْ تَحْتِي وَيَسْرَ لِي

و پشت سرم و از راست و چپم و از بالای سر و زیر پایم و راه را بر من هموار کن

السَّبِيلَ، وَاحْسِنْ لِي التَّيْسِيرَ، وَلَا تَخْذُلْنِي فِي الْعَسِيرِ، وَاهْدِنِي يَا خَيْرَ

و آسانی خوشی برایم پیش آور و در دشواریها خوارم مکن و راهنمایم کن ای بهترین

دَلِيلٍ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي فِي الْأُمُورِ، وَلَقِّنِي كُلَّ سُورٍ، وَأَقِلِّبْنِي إِلَى

راهنما و در کارها مرا به خودم وامگذار و هر سرور و خوشحالی را به دلم انداز و بازگردان مرا بسوی

أَهْلِي بِالْفَلَاحِ وَالنَّجَاحِ، مَحْبُورًا فِي الْعَاجِلِ وَالْأَجَلِ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ

خانواده ام به رستگاری و کامیابی و آراسته به شادکامی در دنیا و آخرت که براستی تو بر هر چیز

شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَرْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ، وَأَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ طَيِّبَاتِ رِزْقِكَ،

توانایی و از فضل خویش روزیم کن و فراخ گردان بر من از روزیهای پاکیزه ات

وَاسْتَعْمَلْنِي فِي طَاعَتِكَ، وَاجْزِنِي مِنْ عَذَابِكَ وَنَارِكَ، وَأَقِلِّبْنِي إِذَا

و وادارم کن به انجام طاعتت و پناهم ده از عذاب و آتش دوزخت و بگردانم به رحمت خود هنگامی

تَوَفَّقْتَنِي إِلَى جَنَّتِكَ بِرَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ،

که مرا از این جهان بیرون بری بسوی بهشت خدایا به تو پناه برم از زوال نعمت

وَمِنْ تَحْوِيلِ عَافِيَتِكَ، وَمِنْ حُلُولِ نِقْمَتِكَ، وَمِنْ نُزُولِ عَذَابِكَ، وَأَعُوذُ

و از تغییر یافتن عافیتت و از آمدن عقوبتت و از نازل شدن عذابت و به تو پناه برم

بِكَ مِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ، وَدَرَكَ الشَّقَاءِ، وَمِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ، وَشِمَاتِهِ الْأَعْدَاءِ،

از سختی بلا و گرفتاری و رسیدن بدبختی و از تقدیر بدو شماتت دشمنان

وَمِنْ شَرِّ مَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ، وَمِنْ شَرِّ مَا فِي الْكِتَابِ الْمُنَزَّلِ، اللَّهُمَّ لَا

و از شر آنچه از آسمان فرود آید و از شر آنچه در کتاب منزل خود (قرآن) بیان فرموده ای خدایا

تَجْعَلْنِي مِنَ الْأَشْرَارِ، وَلَا مِنْ أَصْحَابِ النَّارِ، وَلَا تَحْرِمْنِي صُحْبَةَ

مرا از اشرار و از اهل دوزخ قرارم مده و از مصاحبت نیکان محرومم مفرما

ص: ۸۴۹

الْأَخْيَارِ، وَاحْيِنِي حَيَاةَ طَيِّبَةً، وَتَوَفَّنِي وَفَاءً طَيِّبَةً تُلْحِقُنِي بِالْأَبْرَارِ،

و به زندگی پاکیزه زنده ام بدار و به مرگ پاکیزه ای بمیرانم که به نیکان ملحقم داری

وَازْرُقْنِي مُرَافَقَةَ الْأَنْبِيَاءِ فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِكِكِ مُقْتَدِرٍ، اللَّهُمَّ لَكَ

و رفاقت پیمبران را روزیم گردانی در جایگاه پسندیده نزد پادشاهی نیرومند خدایا از آن

الْحَمْدُ عَلَى حُسْنِ بِلَائِكَ وَصُنْعِكَ، وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى الْأَسْلَامِ، وَ [اتَّبَاعِ تَوَسُّتِ سِتَائِشِ بِرِخُوشِ آزمايشی و خوش رفتاریت و

تو راست ستایش بر نعمت دین اسلام و پیروی

السُّنَّةِ، يَا رَبِّ كَمَا هَدَيْتَهُمْ لِدِينِكَ، وَعَلَّمْتَهُمْ كِتَابَكَ، فَأَهْدِنَا وَعَلَّمْنَا،

طریقه (پیمبران) پروردگارا چنانچه آن پیمبران را به دین خود راهنمایی کردی و کتاب خود را به آنان یاد دادی ما را نیز

هدایت کرده و یادمان ده

وَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى حُسْنِ بِلَائِكَ وَصُنْعِكَ عِنْدِي خَاصَّةً، كَمَا خَلَقْتَنِي

و تو راست ستایش بر خصوص آزمایش و رفتار نیکت درباره شخص من که مرا آفریدی

فَاخْسَنْتَ خَلْقِي وَعَلَّمْتَنِي فَاخْسَنْتَ تَعْلِيمِي وَهَدَيْتَنِي فَاخْسَنْتَ

و خلقتم را نیکو کردی و یادم دادی و نیکو یاد دادی و هدایتم کردی و نیکو

هِدَايَتِي فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى انْعَامِكَ عَلَيَّ قَدِيمًا وَحَدِيثًا، فَكَمْ مِنْ كَرْبٍ يَا

هدایت کردی پس تو راست ستایش بر نعمت بخشیت نسبت به من از زمان قدیم و جدید پس چه بسیار محنتی که ای

سَيِّدِي قَدْ فَرَّجْتَهُ، وَكَمْ مِنْ غَمٍّ يَا سَيِّدِي قَدْ نَفَّسْتَهُ، وَكَمْ مِنْ هَمٍّ يَا

آقای من تو آن را گشوددی و چه بسیار اندوهی که ای

سَيِّدِي قَدْ كَشَفْتَهُ، وَكَمْ مِنْ بَلَاءٍ يَا سَيِّدِي قَدْ صَرَفْتَهُ، وَكَمْ مِنْ عَيْبٍ يَا

آقای من تو آن را زدودی و چه بسیار غم و غصه ای که ای آقای من تو آن را برطرف کردی و چه بسیار بلا و گرفتاری ای

آقای من که تو آن را باز گرداندی و چه بسیار عیبی ای

سَيِّدِي قَدْ سَتَرْتَهُ، فَلَكَ الْحَمْدُ عَلَى كُلِّ حَالٍ فِي كُلِّ مَثْوَى وَزَمَانٍ،

آقای من که تو آن را پوشاندی پس تو راست ستایش بر هر حال و در هر جا و هر زمان

وَمُنْقَلَبٍ وَمُقَامٍ، وَعَلَىٰ هَذِهِ الْحَالِ وَكُلِّ حَالٍ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَفْضَلِ

و هر منزل و هر مقام و بر این حال و هر حال خدایا قرار ده مرا از بهترین

عِبَادِكَ نَصِيْبًا فِي هَذَا الْيَوْمِ [فِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ] مِنْ خَيْرِ تَقْسِيْمُهُ، أَوْ ضُرِّ

بندگانت در بهره مندی این روز از هر خیری که قسمت کنی یا گرفتاری

تَكْشِفُهُ، أَوْ سُوءٍ تَصْرِفُهُ، أَوْ بَلَاءٍ تَدْفَعُهُ، أَوْ خَيْرٍ تَسُوْقُهُ، أَوْ رَحْمَةٍ

که برطرف کنی یا بدی که بازش گردانی یا بلایی که دفعش کنی یا خیری که بفرستی یا رحمتی

تَنْشُرْهَا، أَوْ عَافِيَهُ تُبْلِسُهَا، فَانْكُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَبِيَدِكَ خَزَائِنُ

که بگسترانی یا جامه تندرستی که بپوشانی که براستی تو بر هر چیز توانایی و خزینه های آسمانها

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَأَنْتَ الْوَاحِدُ الْكَرِيمُ الْمُعْطِي الَّذِي لَا يُرَدُّ سَأَلُهُ،

و زمین بدست توست و تویی خدای یگانه بزرگوار عطابخشی که خواهنده اش دست خالی بازنگردد

وَلَا يُخَيِّبُ آمَلُهُ، وَلَا يَنْقُصُ نَائِلُهُ، وَلَا يَنْفَدُ مَا عِنْدَهُ، بَلْ يَزِدَادُ كَثْرَةً

و آرزومندش ناامید نشود و عطاهايش نقصان نپذیرد و خزینه اش پایان ندارد بلکه همواره به زیادی

و طيباً، وَعَطَاءٌ وَجُوداً، وَأَرْزُقْنِي مِنْ خَزَائِنِكَ الَّتِي لَا تَفْنَى وَمِنْ

و پاکیزگی و عطا و جودش بیفزاید و روزیم کن از خزینه هایت که فنا نپذیرد و از رحمت

رَحْمَتِكَ الْوَاسِعَةِ، إِنَّ عَطَائَكَ لَمْ يَكُنْ مَحْظُوراً، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

وسیعت که براستی عطای تو از کسی منع نشده و تو بر هر چیز

قَدِيرٌ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

توانایی به رحمتت ای مهربانترین مهربانان.

۲- مستحب است این تسبیحات را بخواند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس در شب عرفه این تسبیحات ده گانه را هزار مرتبه بخواند، هر حاجتی از خداوند بخواهد، جز خواسته ای که گناه باشد، برآورده می شود:

سُبْحَانَ مَنْ فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْأَرْضِ سَطْوَتُهُ،

منزه است خدایی که در آسمان است عرش او منزه است خدایی که در زمین است فرمان و حکمش

سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْبَحْرِ سَبِيلُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي فِي النَّارِ سُلْطَانُهُ، سُبْحَانَ

منزه است خدایی که در دریا راه دارد منزه است

الَّذِي فِي الْجَنَّةِ رَحْمَتُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي فِي الْقُبُورِ قَضَاؤُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي

خدایی که در آتش دوزخ سلطنتش موجود است منزّه است خدایی که در بهشت رحمت اوست منزّه است خدایی که در گورها قضا و فرمانش جاری است منزّه است خدایی که

فِي الْهَوَاءِ امْرُؤُهُ، سُبْحَانَ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاءَ، سُبْحَانَ الَّذِي وَضَعَ الْأَرْضَ،

در هوا امر اوست منزّه است خدایی که آسمان را بالا برد منزّه است خدایی که زمین را گسترد

سُبْحَانَ مَنْ لَا مَنجَا مِنْهُ إِلَّا إِلَيْهِ. (۲)

منزّه است خدایی که ملجأ و پناهی از او نیست جز به سوی خودش.

ص: ۸۵۱

۱- [۱۱۷۰] اقبال، صفحه ۳۲۵.

۲- [۱۱۷۱] همان مدرک، صفحه ۳۲۹.

۳- زیارت امام حسین علیه السلام. در روایتی امام باقر علیه السلام فرمود: هر کس در شب عرفه امام حسین علیه السلام را زیارت کند و تا روز عید در آن جا بماند، خداوند او را از گرفتاری و مشکلات آن سال محفوظ بدارد. (۱) ۴- دعایی را که در اعمال شب جمعه و روز عرفه نیز وارد شده است بخواند که در اعمال شب جمعه (صفحه ۹۶۶) خواهد آمد و ابتدای آن چنین است:

اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَّأً وَ تَهَيَّأً وَ أَعَدَّ. (۲)

روز نهم (روز عرفه):

مرحوم «علما» مجلسی می گوید: روز عرفه از اعیاد بزرگ اسلامی است و کسی که بتواند این روز را در «عرفات» باشد، توفیق بزرگی دارد. این روز اعمال و دعاهای فراوانی دارد و بهترین عمل در این روز، دعا است. (۳) این روز، برای تقویت معرفت الهی، و رابطه عمیق تر با حضرت حق و شناخت صفات جمال و جلال پروردگار، بسیار مناسب و مغتنم است.

این روز، بویژه برای کسانی که در سرزمین پرخاطره و انسان ساز «عرفات» باشند و در مناسک حج شرکت داشته باشند، سعادت مضاعف خواهد بود؛ آنان که در لباس سفید احرام، با قلبی مملو از عشق خداوند، دعای عرفه امام حسین علیه السلام را در سرزمین عرفات زمزمه می کنند، از این زلال معرفت ناب، بیش از دیگران سیراب می شوند.

امام باقر علیه السلام از امام زین العابدین علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت در روز عرفه جمعی را مشاهده کرد که دست نیاز به سوی مردم دراز کرده و کمک می خواستند! حضرت فرمود: وای بر شما! آیا از غیر خدا در این روز حاجت می طلبید در حالی که در این روز امید می رود که فضل خداوند حتی شامل بچه هایی شود که در شکم مادرانند. (۴) در روز عرفه، مخصوصاً دعا برای مؤمنان و دوستان بسیار سفارش شده است. چه آنان که زنده اند و چه کسانی که از دنیا رفته اند. (۵) از ابراهیم بن هاشم که از بزرگان شیعه است چنین نقل شده که: «عبد الله بن جندب» را در سرزمین عرفات دیدم که در روز عرفه، غرق در دعا و راز و نیاز بود. دست های خود را به سوی آسمان بلند کرده بود و اشک از چشمانش سرازیر بود، و فراوان گریه می کرد؛ در پایان نزد او رفتم و گفتم: وقوف و عبادت هیچ

ص: ۸۵۲

۱- [۱۱۷۲] اقبال، صفحه ۳۳۰.

۲- [۱۱۷۳] مصباح المتهدج، صفحه ۲۶۹.

۳- [۱۱۷۴] زاد المعاد، صفحه ۲۵۶.

۴- [۱۱۷۵] خصال، جلد ۲، صفحه ۵۱۷، حدیث ۴.

۵- [۱۱۷۶] زاد المعاد، صفحه ۲۵۶.

کس را مثل تو ندیدم. گفت به خدا سوگند! فقط برای برادران مؤمن دعا کردم، زیرا از امام موسی کاظم علیه السلام شنیدم که فرمود: هر کس برای برادران مؤمن خود دعا کند، از عرش ندا می رسد که صد هزار برابر آن برای خود تو خواهد بود، و من نخواستم از صد هزار برابر دعای فرشتگان که یقیناً مستجاب است، دست بردارم! و برای خودم دعا کنم که نمی دانم مستجاب خواهد شد یا خیر!^(۱)

اعمال روز عرفه:

برای روز عرفه چند عمل وارد شده است:

۱- روزه گرفتن؛ که پاداش فراوانی دارد. ولی اگر روزه در آن روز سبب ضعف و ناتوانی جهت دعا و انجام اعمال و عبادات روز عرفه شود ترک آن بهتر است!^(۲) (البته روزه مربوط به کسانی است که در وطن هستند یا قصد اقامت ده روز کرده اند).

۲- غسل کردن قبل از غروب آفتاب.^(۳) ۳- زیارت امام حسین علیه السلام، که زیارت آن حضرت در روز عرفه طبق روایتی از امام صادق علیه السلام پاداش حج و عمره بسیار، و جهاد فراوان دارد.^(۴) در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام نقل شده است که خداوند در روز عرفه، توجه خاصی به زائران قبر امام حسین علیه السلام دارد، حاجاتشان را برآورده می سازد و گناهانشان را می آمرزد.^(۵) در حدیث دیگری از سه امام بزرگوار، حضرت امام صادق و امام کاظم و امام رضا علیهم السلام آمده است که هر کس روز عرفه به زیارت امام حسین علیه السلام برود، خداوند او را با ایمان محکم همراه با اطمینان باز می گرداند.^(۶) به هر حال، همان گونه که «سید بن طاووس»، در «اقبال» فرموده است: احادیث در فضیلت زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه، متواتر است.^(۷) به همین دلیل سیل مشتاقان در این روز به سوی مرقد آن حضرت سرازیر می شود.

زیارت مخصوص امام حسین علیه السلام در روز عرفه، در بخش زیارات (صفحه ۴۲۳) ذکر شد.

ص: ۸۵۳

۱- [۱۱۷۷] زاد المعاد، صفحه ۳۳۰.

۲- [۱۱۷۸] همان مدرک، صفحه ۲۵۸ و مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۳- [۱۱۷۹] مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۴- [۱۱۸۰] مصباح المتهجد، صفحه ۷۱۵.

۵- [۱۱۸۱] همان مدرک.

۶- [۱۱۸۲] بحار الانوار، جلد ۹۸، صفحه ۸۶، حدیث ۸.

۷- [۱۱۸۳] اقبال، صفحه ۳۳۲.

۴- پس از نماز عصر، و قبل از آن که دعاهای روز عرفه را بخواند، دو رکعت نماز در زیر آسمان، بجا آورد و به گناهان و خطاهای خود اعتراف کند، که امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس چنین کند، پاداش کسانی که در سرزمین عرفاتند، را خواهد داشت و گناهانش آمرزیده گردد. (۱) مرحوم «شیخ کفعمی» کیفیت نماز را این گونه آورده است: پس از آن که نماز ظهر و عصر را با رکوع و سجود نیکو، بجا آوردی، دو رکعت نماز بخوان؛ در رکعت اول بعد از سوره حمد، سوره توحید (قل هو الله احد) و در رکعت دوم، پس از سوره حمد، سوره قل یا ایها الکافرین را بخوان. بعد از آن نیز چهار رکعت نماز بگزار (هر دو رکعت به یک سلام). و در هر رکعت بعد از سوره حمد، پنجاه مرتبه سوره توحید را بخوان (که نماز امیرالمؤمنین نیز به همین صورت است) آنگاه این تسیحات را که از رسول خدا نقل شده است و «سیدین طاووس» آن را در «اقبال» آورده، بخوان:

سُبْحَانَ مَنْ فِي السَّمَاءِ عَرْشُهُ ...

(این تسیحات را در اعمال شب عرفه ذکر کردیم).

آنگاه صد مرتبه بگو: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

***** منزه است خدا و حمد از آن خداست و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگ تر از توصیف است.

و صد مرتبه سوره قل هو الله احد را بخوان.

صد مرتبه آیهاالکرسی.

صد مرتبه صلوات بر محمد و آل محمد.

ده مرتبه لا اله الا الله، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي

***** معبودی جز خدا نیست یگانه ای که شریک ندارد پادشاهی خاص اوست و از آن اوست حمد زنده کند

وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ

و بمیراند و بمیراند و زنده کند و اوست زنده ای که نمیرد هر چه خیر است به دست اوست و او بر همه

شَيْءٍ قَدِيرٌ.

چیز تواناست.

ده مرتبه اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.

***** آمرزش خواهم از خدایی که معبود به حقی جز او نیست که زنده و پاینده است و به سویش توبه کنم.

ده مرتبه

يا الله

- ده مرتبه

يا رَحْمَنُ

- ده مرتبه

يا رَحِيمُ

- ده مرتبه

يا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يا ذَا الْجَلالِ وَالْإِكْرَامِ

- ده مرتبه

يا حَيُّ يا قَيُّوْمُ

- ده مرتبه

يا حَنَّانُ يا مَنَّانُ

- ده مرتبه

يا لا الهَ اِلاَّ اَنْتَ

- ده مرتبه

آمين.

پس آنگاه بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ يا مَنْ هُوَ اقْرَبُ الَيَّ مِنْ حَبْلِ الوَرِيدِ، يا مَنْ يَحُولُ

خدایا از تو خواهم ای کسی که او نزدیکتر است به من از رگ گردن ای که حائل شود

بَيْنَ الْمَرْءِ وَ قَلْبِهِ، يا مَنْ هُوَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ، يا مَنْ هُوَ

میان انسان و دلش ای که او در دیدگاه اعلی است و در افق آشکاری است ای که او

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى يَا مَنْ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَهُوَ السَّمِيعُ

بخشاینده است و بر عرش استیلا دارد ای که نیست مانندش چیزی و او شنوا و

الْبَصِيرُ، اسْتَلْكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ.

بینا است از تو خواهیم که درود فرستی بر محمد و آل محمد.

آنگاه حاجت خود را از خداوند طلب کن که برآورده خواهد شد، ان شاء الله. (۱) (دعای کوتاه بالا دعای بسیار پر محتوایی است که سزاوار است انسان هر زمان که حال دعا پیدا کند از آن بهره گیرد و همچنین در قنوت های نماز می توان از آن استفاده کرد؛ دعایی است که جمله های آن غالباً از آیات قرآن گرفته شده و صفات جمال و جلال خداوند در آن منعکس است).

مرحوم «کفعمی» در ادامه می افزاید: پس از آن این صلوات را بخوان؛ امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس بخواند محمد و آل محمد را با صلوات بر آنان مسرور و خشنود سازد، این صلوات را بخواند (۲):

اللَّهُمَّ يَا اجْوَدَ مَنْ اعْطَى وَيَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ، وَيَا اَرْحَمَ مَنْ اسْتُرْحِمَ،

خدایا ای بخشنده ترین عطابخشان و ای بهترین درخواست شدگان و ای مهربانترین کسی که از او مهربانی جویند

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْأَوَّلِينَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي

خدایا درود فرست بر محمد و آلش در زمره پیشینیان و درود فرست بر محمد و آلش در زمره

الْآخِرِينَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ فِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

پسینیان و درود فرست بر محمد و آلش در ساکنین عالم بالا و درود فرست بر محمد

ص: ۸۵۵

۱- [۱۱۸۵] مصباح کفعمی، صفحه ۶۶۱.

۲- [۱۱۸۶] همان مدرک، صفحه ۴۲۳.

وَآلِهِ فِي الْمُرْسَلِينَ، اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّدًا وَآلَهُ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ،

و آتش در زمره مرسلین خدایا عطا کن به محمد و آتش مقام وسیله و فضیلت

وَالشَّرْفَ وَالرَّفْعَةَ وَالدَّرَجَةَ الْكَبِيرَةَ، اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ

و شرف و رفعت و درجه بلند خدایا من ایمان آوردم به محمد صلی الله

عَلَيْهِ وَآلِهِ وَلَمْ أَرَهُ، فَلَا تَحْرِمْنِي فِي الْقِيَمَةِ رُؤْيَيْتَهُ، وَارْزُقْنِي صُحْبَتَهُ،

علیه و آله با این که او را ندیده ام پس در روز قیامت از دیدارش محروم مفرما و مصاحبت و همنشینی او را روزیم فرما

وَتَوَفَّنِي عَلَى مِلَّتِهِ، وَاسْقِنِي مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَبًا رَوِيًّا سَائِعًا هَنِيئًا، لَا

و بر کیش او بمیرانم و بنوشانم از حوض او (حوض کوثر) نوشاندنی سیراب و جانبخش و گوارا که

اِظْمَأُ بَعْدَهُ اِبْدَاءً، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى

پس از آن هرگز تشنه نشوم که برستی تو بر هر چیز توانایی خدایا من ایمان آورده ام به محمد صلی

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَلَمْ أَرَهُ، فَعَرَّفْنِي فِي الْجَنَانِ وَجْهَهُ، اللَّهُمَّ بَلِّغْ مُحَمَّدًا

الله علیه و آله و او را ندیده ام پس در بهشت رویش را به من نشان ده خدایا برسان به محمد

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مِنْ تَحِيَّتِهِ كَثِيرَةً وَسَلَامًا.

صلی الله علیه و آله از جانب من تحیتی بسیار و سلامی.

آنگاه دعای «ام داوود» را بخوان (که در اعمال نیمه ماه رجب - صفحه ۶۴۷ - گذشت). سپس این تسییحات را که پاداش

فراوانی دارد، بخوان:

سُبْحَانَ اللَّهِ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ مَعَ

منزه باد خدا پیش از هر کس و منزه باد خدا پس از هر کس و منزه باد خدا با

كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ يَبْقَى رُبُّنَا وَ يَفْنَى كُلُّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَشْيِيحًا

هر کس و منزه باد خدا که باقی ماند پروردگار ما و فانی شود هر کس و منزه باد خدا تنزیهی

يَفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلاً كَثِيراً قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ

که فزونی گیرد بر تسبیح تسبیح گویان فزونی بسیاری پیش از هر کس و منزّه باد خدا

تَسْبِيحاً يَفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلاً كَثِيراً بَعْدَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ

تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح تسبیح گویان فزونی بسیاری پس از هر کس و منزّه باد

اللَّهِ تَسْبِيحاً يَفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلاً كَثِيراً مَعَ كُلِّ أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ

خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح تسبیح گویان فزونی بسیار با هر کس، و منزّه باد

اللَّهُ تَسْبِيحًا يُفْضَلُ تَسْبِيحَ الْمُسَبِّحِينَ فَضْلًا كَثِيرًا لِرَبِّنَا الْبَاقِي وَيُنْفِي كُلَّ

خدا تنزیهی که فزونی گیرد بر تسبیح تسبیح گویان برتری بسیاری برای پروردگار ما که باقی ماند و جز او فانی شود هر

أَحَدٍ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا لَا يُحْصَى وَلَا يُدْرَى وَلَا يُنْسَى وَلَا يَنْبَلَى

کس و منزّه باد خدا تنزیهی که به شماره در نیاید و دانسته نشود و فراموش نگردد و کهنه نشود

وَلَا يَنْفَى وَ لَيْسَ لَهُ مُنْتَهَى وَ سُبْحَانَ اللَّهِ تَسْبِيحًا يَدُومٌ بِدَوَامِهِ، وَ يَبْقَى

و فنا نپذیرد و انتهای برایش نباشد و منزّه باد خدا تنزیهی که دوام داشته باشد به دوام او و باقی ماند

بِبَقَائِهِ فِي سِنِي الْعَالَمِينَ، وَ شُهُورِ الدُّهُورِ، وَ أَيَّامِ الدُّنْيَا وَ سَاعَاتِ اللَّيْلِ

به بقای او در طول سالهای این جهان و سایر جهانیان و ماههای این روزگار و هر روزگار و روزهای دنیا و ساعات شب

وَ النَّهَارِ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ أَبَدَ الْأَبَدِ، وَ مَعَ الْأَبَدِ مِمَّا لَا يُحْصِيهِ الْعَدَدُ، وَ لَا

و روز و منزّه باد خدا تا جاویدان است جاوید و همراه با جاوید بد انسان که شماره اش نتوان کرد و

يُفْنِيهِ الْأَمَدُ، وَ لَا يَقْطَعُهُ الْأَبَدُ، وَ تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ.

زمان و مدت آن را به فنا نکشانند و قطعش نکند «هرگز» و بزرگ است خدا بهترین آفریدگان.

بار دیگر همین دعا را بخوان، ولی بجای

سُبْحَانَ اللَّهِ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ

، بگو:

وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ،

و هر جا که کلمه

سُبْحَانَ اللَّهِ

دارد؛ به جای آن

الْحَمْدُ لِلَّهِ

بگو و دعا را تا آخر بخوان.

برای بار سوم از ابتدا شروع کن ولی این بار به جای

سُبْحَانَ اللَّهِ،

بگو:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

. مثلاً بگو:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ ...

در مرتبه چهارم، دعا را از ابتدا شروع کن و تا آخر بخوان، ولی به جای

سبحان الله

بگو

الله أكبر

. مثلاً می گویی:

الله أكبر قَبْلَ كُلِّ أَحَدٍ ...

سپس دعای

اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبَأَ وَ تَهَيَّأَ

را بخوان (که در اعمال شب جمعه، صفحه ۹۶۶ خواهد آمد). (۱) آنگاه با نهایت خشوع و فروتنی، دعای چهل و هفتم

«صحیفه سجّادیه» را بخوان که بسیار دعای گران قدر و ارزشمندی است. (۲)

۵- دعای معروف عرفه

از جمله دعاهایی که خواندنش در روز عرفه سفارش شده است دعای معروف و مشهور سالار شهیدان امام حسین علیه السلام

است که از محتوای بسیار با ارزش و بی نظیری برخوردار است؛ این دعای پرفیض، گنجینه ای

١- [١١٨٧] مصباح كفعمى، صفحه ٦٦٢.

٢- [١١٨٨] همان مدرك، صفحه ٦٧١.

از معارف اسلامی است که راه خداشناسی و توبه و بازگشت به او را، به هر خداجوی مسلمانی می آموزد، و روح را به بالاترین اوج معرفت، می رساند؛ می توان گفت یک دوره عرفان اسلامی در آن درج است.

بشر و بشیر(۱) از فرزندان «غالب اسدی» روایت کرده اند که: عصر روز «عرفه» در سرزمین «عرفات» خدمت امام حسین علیه السلام بودیم که آن حضرت با گروهی از اهل بیت و شیعیان خود، در نهایت خشوع و فروتنی، از خیمه خویش بیرون آمدند و در قسمت چپ کوه [/ جبل الرحمه، کوه معروفی است در وسط عرفات رو به سوی کعبه ایستادند و همانند فقیر و نیازمندی که چیزی طلب کند، دست ها را در برابر صورت گرفتند و این دعا را خواندند: (۲) (برای توجه بیشتر به محتوای این دعا آن را به نه بخش تقسیم کردیم).

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَيْسَ لِقَضَائِهِ دَافِعٌ، وَلَا لِعَطَائِهِ مَانِعٌ، وَلَا كُصْنَعِهِ صُنْعٌ

ستایش خاص خدایی است که نیست برای قضا و حکمش جلوگیری و نه برای عطا و بخششش مانعی و نه مانند ساخته اش ساخته هیچ

صَانِعٌ، وَهُوَ الْجَوَادُ الْوَاسِعُ، فَطَرَ اجْنَاسَ الْبَدَائِعِ، وَاتَّقَنَ بِحِكْمَتِهِ الصَّنَائِعِ،

سازنده ای و اوست بخشنده وسعت ده که آفرید انواع گوناگون پدیده ها را و به حکمت خویش محکم ساخت مصنوعات را
طلایه ها (ی عالم وجود)

لَا تَخْفَى عَلَيْهِ الطَّلَائِعُ، وَلَا تَضِيعُ عِنْدَهُ الْوُدَائِعُ، جَازِي كُلِّ صَانِعٍ،

بر او مخفی نیست و امانتها در نزد او ضایع نشود پاداش دهنده عمل هر سازنده

وَ رَائِسُ كُلِّ قَانِعٍ، وَ رَاحِمٌ كُلِّ ضَارِعٍ، وَ مُنْزِلُ الْمَنَافِعِ وَ الْكِتَابِ الْجَامِعِ

و سامان دهنده زندگی هر قناعت پیشه و مهربان نسبت به هر نالان، فرو فرستنده هر سود و بهره و آن کتاب جامع که

بِالنُّورِ السَّاطِعِ، وَ هُوَ لِلدَّعَوَاتِ سَامِعٌ، وَ لِلْكُرْبَاتِ دَافِعٌ، وَ لِلدَّرَجَاتِ

فرستادش بوسیله نور آن نور درخشان و اوست که دعاها را شنواست و گرفتاریها را برطرف کند و درجات

رَافِعٌ، وَ لِلْجَبَابِرَةِ قَامِعٌ، فَلَا إِلَهَ غَيْرُهُ، وَلَا شَيْءٌ يَعْذِلُهُ، وَ لَيْسَ كَمِثْلِهِ

را بالا برد و گردنکشان را ریشه کن سازد پس معبودی جز او نیست و چیزی با او برابری نکند و چیزی همانندش

شَيْءٌ، وَ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ، وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

نیست و او شنواست و بینا و دقیق و آگاه و او بر هر چیز تواناست.

۱- [۱۱۸۹] این دو تن را از اصحاب امام حسین علیه السلام به شمار آورده اند و برخی از علمای «علم رجال» بشر بن غالب اسدی را از اصحاب امیرمؤمنان، امام حسن، امام حسین و امام سجاد علیهم السلام دانسته اند (معجم رجال الحدیث، جلد ۴، صفحه ۲۲۷).

۲- [۱۱۹۰] این دعا را سید بن طاووس در اقبال، صفحه ۳۳۹ و شیخ کفعمی در بلدالامین، صفحه ۲۵۱ و علامه مجلسی در بحارالانوار، جلد ۹۵، صفحه ۲۱۶ آورده اند و ما آن را مطابق نسخه متداول که با آنچه در بلدالامین است، تفاوت اندکی دارد، نقل می کنیم.

اللَّهُمَّ اِنِّي اَرْغَبُ اِلَيْكَ، وَاَشْهَدُ بِالرُّبُوبِيَّةِ لَكَ، مُقِرًّا بِاَنَّكَ رَبِّي وَ اِلَيْكَ

خدایا من بسوی تو اشتیاق دارم و به پروردگاری تو گواهی دهم اقرار دارم به این که تو پروردگار منی و بسوی توست

مَرَدَى اِبْتَدَأْتَنِي بِنِعْمَتِكَ قَبْلَ اَنْ اَكُونَ شَيْئًا مَذْكُورًا، وَخَلَقْتَنِي مِنْ

بازگشت من آغاز کردی وجود مرا به رحمت خود پیش از آن که باشم چیز قابل ذکری و مرا از

الْتَرَابِ، ثُمَّ اسْكَنْتَنِي الْاَصْلَابَ، اَمِنًا لِزَيْبِ الْمُنُونِ، وَاخْتِلَافِ الدُّهُورِ

خاک آفریدی آنگاه در میان صلبها جایم دادی و ایمنم ساختی از حوادث زمانه و تغییرات روزگار

وَالسَّنِينَ، فَلَمْ اَزَلْ طَاعِنًا مِنْ صُلْبِ اِلَى رَحِمٍ فِي تَقَادُمِ مِنَ الْاَيَّامِ

و سالها و همچنان همواره از صلبی به رحمی کوچ کردم در ایام

الْمَاضِيَةِ، وَالْقُرُونِ الْخَالِيَةِ، لَمْ تُخْرِجْنِي لِرَافَتِكَ بِي وَلُطْفِكَ لِي

قدیم و گذشته و قرنهای پیشین و از روی مهر و رأفتی که به من داشتی

وَاحْسَانِكَ اَلَيْ فِي دَوْلِهِ اِئْمَهُ الْكُفْرِ الَّذِيْنَ نَقَضُوا عَهْدَكَ، وَكَذَّبُوا رُسُلَكَ،

و احسانت نسبت به من مرا به جهان نیاوردی در دوران حکومت پیشوایان کفر آنان که پیمان تو را شکستند و فرستادگان را

تکذیب کردند

لِكِنَّكَ اَخْرَجْتَنِي لِلَّذِي سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدَى الَّذِي لَهُ يَسَّرْتَنِي وَفِيهِ

ولی در زمانی مرا دنیا آوردی که پیش از آن در علمت گذشته بود از هدایتی که اسبابش را برایم مهیا فرمودی و در آن

اَنْشَأْتَنِي وَمِنْ قَبْلِ ذَلِكَ رُوِّفْتُ بِي بِجَمِيلِ صُنْعِكَ، وَسَوَابِغِ نِعْمِكَ،

مرا نشو و نما دادی و پیش از این نیز به من مهر ورزیدی بوسیله رفتار نیکویت و نعمتهای شایانت

فَاِبْتَدَعْتَ خَلْقِي مِنْ مَنِيِّ يُمْنِي وَاسْكَنْتَنِي فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ، بَيْنَ لَحْمٍ

که پدید آوردی خلقتم را از منی ریخته شده و جایم دادی در سه پرده تاریکی (مشیمه و رحم و شکم) میان گوشت

وَدَمٍ وَجِلْدٍ، لَمْ تُسْهِدْنِي خَلْقِي وَلَمْ تَجْعَلْ اَلَيْ شَيْئًا مِنْ اَمْرِي ثُمَّ

و خون و پوست و گواهم نساختی در خلقتم و واگذار نکردی به من چیزی از کار خودم را سپس

اَخْرَجْتَنِي لِلَّذِي سَبَقَ لِي مِنَ الْهُدَىٰ اِلَى الدُّنْيَا تَامًّا سَوِيًّا، وَحَفِظْتَنِي

بیرونم آوردی بدانچه در علمت گذشته بود از هدایتم بسوی دنیا خلقتی تمام و درست و در حال طفولیت و خردسالی

فِي الْمَهْدِ طِفْلاً صَبِيًّا، وَرَزَقْتَنِي مِنَ الْغِذَاءِ لَبَنًا مَرِيًّا، وَعَطَفْتَ عَلَيَّ

در گهواره محافظتم کردی و روزیم دادی از غذاها شیری گوارا و دل پرستاران را بر من مهربان

قُلُوبَ الْحَوَاضِنِ، وَكَفَلْتَنِي الْأُمَّهَاتِ الرِّوَاحِمَ، وَكَلَأْتَنِي مِنْ طَوَارِقِ

کردی و عهده دار پرستاریم کردی مادران مهربان را و از آسیب جنیان نگهداریم کردی

الْجَانُّ، وَسَلَّمْتَنِي مِنَ الزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ، فَتَعَالَيْتَ يَا رَحِيمُ يَا رَحْمَنُ،

و از زیادی و نقصان سالمم داشتی پس برتری تو ای مهربان و ای بخشاینده

حَتَّى إِذَا اسْتَهْلَلْتُ نَاطِقًا بِالْكَلامِ، اَتَمَمْتَ عَلَيَّ سَوَابِغَ الْإِنْعَامِ، وَرَبَّيْتَنِي

تا آنگاه که لب به سخن گشودم و تمام کردی بر من نعمتهای شایانت را و پرورش دادی

زایدًا فِي كُلِّ عامٍ، حَتَّى إِذَا اكْتَمَلَتْ فِطْرَتِي وَاعْتَدَلْتُ مَرَّتِي أَوْجَبْتَ

هر ساله زیادتر از سال پیش تا آنگاه که خلقتم کامل شد و تاب و توانم به حد اعتدال رسید واجب کردی

عَلَيَّ حُجَّتَكَ، يَا أَلْهَمْتَنِي مَعْرِفَتَكَ، وَرَوَّعْتَنِي بِعَجَائِبِ حِكْمَتِكَ،

بر من حجت خود را بدین ترتیب که معرفت خود را به من الهام فرمودی و بوسیله عجایب حکمتت به هراسم انداختی

وَإِنْفَعْتَنِي لِمَا ذَرَأْتَ فِي سَمَائِكَ وَأَرْضِكَ مِنْ بَدَائِعِ خَلْقِكَ، وَتَبَهَّيْتَنِي

و بیدارم کردی بدانچه آفریدی در آسمان و زمینت از پدیده های آفرینشت و آگاهم کردی

لِشُكْرِكَ وَذِكْرِكَ، وَأَوْجَبْتَ عَلَيَّ طَاعَتَكَ وَعِبَادَتَكَ، وَفَهَّمْتَنِي مَا جَاءَتْ

به سپاسگزاری و ذکر خودت و اطاعت و عبادتت را بر من واجب کردی و آنچه

بِهِ رُسُلُكَ، وَيَسَّرْتَ لِي تَقَبُّلَ مَرْضَاتِكَ، وَمَنَنْتَ عَلَيَّ فِي جَمِيعِ ذَلِكَ

رسولانت آورده بودند به من فهماندی و پذیرفتن موجبات خشنودیت را برایم آسان کردی و در تمام اینها

بِعَوْنِكَ وَلُطْفِكَ، ثُمَّ إِذْ خَلَقْتَنِي مِنْ خَيْرِ الثَّرَى لَمْ تَرْضَ لِي يَا أَلْهَمِ نِعْمَةً

به یاری و لطف خود بر من منت نهادی سپس به این که مرا از بهترین خاکها آفریدی راضی نشدی ای معبود من که تنها از

نعمتی

دُونَ أُخْرَى وَرَزَقْتَنِي مِنْ أَنْوَاعِ الْمَعَاشِ، وَصُنُوفِ الرِّيشِ، بِمَنْكَ

برخوردار شوم و از دیگری منع کردم بلکه روزیم دادی از انواع (نعمتهای) زندگی و اقسام لوازم کامرانی و این بواسطه آن

نعمت بخشی

الْعَظِيمِ الْأَعْظَمِ عَلَيَّ، وَاحْسَانِكَ الْقَدِيمِ إِلَيَّ، حَتَّى إِذَا اَتَمَمْتَ عَلَيَّ

بزرگ و بزرگتر بود بر من و آن احسان دیرینه ات بود نسبت به من تا این که تمام نعمتها را بر من کامل کردی

جَمِيعَ النَّعْمِ، وَصَرَفْتَ عَنِّي كُلَّ النَّقْمِ، لَمْ يَمْنَعَكَ جَهْلِي وَجُرْأَتِي عَلَيْكَ،

و تمام رنجها و بلاها را از من دور ساختی باز هم نادانی و دلیری من بر من جلوگیرت نشد

أَنْ دَلَلْتَنِي إِلَى مَا يُقَرِّبُنِي إِلَيْكَ، وَوَفَّقْتَنِي لِمَا يُزِلُّنِي لَدَيْكَ، فَإِنْ دَعَوْتُكَ

از این که راهنماییم کردی بدانچه مرا به تو نزدیک کند و موفقم داشتی بدانچه مرا به در گاهت مقرب سازد که اگر بخوانمت

اجْتَبَيْتَنِي وَإِنْ سَأَلْتُكَ اعْطَيْتَنِي وَإِنْ اطَّعْتُكَ شَكَرْتَنِي وَإِنْ شَكَرْتُكَ

پاسخم دهی و اگر بخواهم از توبه من عطا کنی و اگر اطاعتت کنم قدردانی کنی و اگر سپاسگزاریت کنم

ص: ۱۶۰

زِدْتَنِي كُلَّ ذَلِكَ أَكْمَالًا لِأَنْعَمِكَ عَلَيَّ، وَاحْسَانِكَ إِلَيَّ، فَسُبْحَانَكَ

بر من بیفزایی و همه اینها برای کامل ساختن نعمتهای تو است بر من و احسانی که به من داری پس منزهی تو،

سُبْحَانَكَ مِنْ مُبَدِيٍّ مُعِيدٍ حَمِيدٍ مَجِيدٍ، تَقَدَّسَتْ اسْمَاؤُكَ، وَعَظُمَتْ

منزه که آغازنده نعمتی و بازگرداننده و ستوده و بزرگواری بسی پاکیزه است نامهای تو و بزرگ است

الْأَوْكَ، فَأَيُّ نِعْمِكَ يَا إِلَهِي أَحْصَى عَدَدًا وَذِكْرًا، أَمْ أَيْ عَطَايَاكَ أَقْوَمُ بِهَا

نعمتهای تو پس ای معبود من کدام یک از نعمتهایت را بشماره درآورده و یاد کنم یا برای کدام یک از عطاهایت به

شُكْرًا، وَهِيَ يَا رَبِّ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ يُحْصِيَهَا الْعَادُّونَ، أَوْ يَبْلُغَ عِلْمًا بِهَا

سپاسگزاری اقدام کنم در صورتی که آنها ای پروردگار من بیش از آن است که حسابگران بتوانند آنها را بشمارند یا دانش

الْحَافِظُونَ، ثُمَّ مَا صَرَفْتَ وَذَرَأْتَ عَنِّي اللَّهُمَّ مِنَ الضَّرِّ وَالضَّرَّاءِ، أَكْثَرَ

حافظان بدانها رسد سپس ای خدا آنچه را از سختی و گرفتاری از من دور کرده و باز داشتی بیشتر بوده

مِمَّا ظَهَرَ لِي مِنَ الْعَافِيَةِ وَالسَّرَّاءِ.

از آنچه برایم آشکار شد از تندرستی و خوشی.

وَإِنَّا أَشْهَدُ يَا إِلَهِي بِحَقِيقَةِ إِيْمَانِي وَعَقْدِ عَزْمَاتِ يَقِينِي وَخَالِصِ

و من گواهی دهم خدایا به حقیقت ایمان خودم و بدانچه تصمیمات یقینم بدان بسته است و توحید خالص

صَرِيحِ تَوْحِيدِي وَبَاطِنِ مَكْنُونِ ضَمِيرِي وَعَلَائِقِ مَجَارِي نُورِ

و بی شائبه خود و درون سرپوشیده نهادم و رشته های دید نور

بَصْرِي وَاسَارِيرِ صَفْحَةِ جَبِينِي وَخُرْقِ مَسَارِبِ نَفْسِي وَخَذَارِيفِ

چشمانم و خطوط صفحه پیشانیم و رخنه های راههای تنفسم و پرده های

مَارِنِ عَزِينِي وَ مَسَارِبِ سِمَاخِ سَمْعِي وَ مَا ضُمَّتْ وَ اطْبَقَتْ عَلَيْهِ

نرمه بینیم و راههای پرده گوشم و آنچه بچسبد و روی هم قرار گیرد

شَفَتَايَ، وَ حَرَكَاتِ لَفْظِ لِسَانِي وَمَعْرَازِ حَنَكِ فَمِي وَفَكِّي وَ مَنَابِتِ

بر آن دو لبم و حرکت‌های تلفظ زبانم و محل پیوست کام (فک بالایی) دهان و آرواره ام

اضْرَاسِي وَ مَسَاغِ مَطْعَمِي وَ مَشْرَبِي وَ حِمَالِهِ اُمَّ رَاسِي وَ بُلُوعِ فَارِغِ

و محل بیرون آمدن دندان‌هایم و محل چشیدن خوراک و آشامیدنی‌هایم و رشته و عصب مغز سرم و لوله (حلق) متصل به

ص: ۸۶۱

حَبَائِلِ عُنُقِي وَ مَا اشْتَمَلَ عَلَيْهِ تَامُورُ صَدْرِي وَ حَمَائِلِ حَبْلِ وَ تِينِي

رگهای گردنم و آنچه در برگرفته آن را قفسه سینه ام و رشته های رگ قلبم

وَ نِيَاطِ حِجَابِ قَلْبِي وَ أَفْلَازِ حَوَاشِي كِبْدِي وَ مَا حَوَّتْهُ شَرَّاسِيْفُ

و شاهرگ پرده دلم و پاره های گوشه و کنار جگرم و آنچه را در بردارد استخوانهای

اضلاعی وَ حِقَاقُ مَفَاصِلِي وَ قَبْضُ عَوَامِلِي وَ اطْرَافُ اِنَامِلِي

دنده هایم و سربندهای استخوانهایم و انقباض عضلات بدنم و اطراف سر انگشتانم و

وَلَحْمِي وَ دَمِي وَ شَعْرِي وَ بَشْرِي وَ عَصْبِي وَ قَصْبِي وَ عِظَامِي وَ مُخِّي

گوشتم و خونم و موی بدنم و بشره پوستم و عصبم و ساقم و استخوانم و مغزم

وَ عُرْوَقِي وَ جَمِيعُ جَوَارِحِي وَ مَا اَنْتَسَجَ عَلَي ذَلِكِ اَيَّامَ رِضَاعِي وَ مَا

و رگهایم و تمام اعضا و جوارحم و آنچه بر اینها بافته شده از دوران شیرخوارگیم و آنچه را

اَقَلَّتِ الْاَرْضُ مِنِّي وَ نَوْمِي وَ يَفْظَتِي وَ سُكُونِي وَ حَرَكَاتِ رُكُوعِي

زمین از من بر خود گرفته و خوابم و بیداریم و آرامیدنم و حرکتهای رکوع و

وَ سُجُودِي اِنْ لَوْ حَاوَلْتُ وَ اجْتَهَدْتُ مَدَى الْاَعْصَارِ وَ الْاَحْقَابِ، لَوْ

سجود من (گواهی دهم) که اگر تصمیم بگیرم و بکوشم در طول قرون و اعصار بر فرض که چنین

عَمَّرْتُهَا اِنْ اُوْدِيَ شُكْرًا وَاحِدَةً مِنْ اَنْعَمِكَ، مَا اسْتَطَعْتُ ذَلِكَ اِلَّا بِمَنْكَ

عمری بکنم و بخواهم شکر یکی از نعمتهای تو را بجا آورم نخواهم توانست جز به لطف خود که

الْمَوْجِبِ عَلَيَّ بِه شُكْرُكَ اَبَدًا جَدِيدًا، وَ ثَنَاءً طَارِفًا عَتِيدًا، اَجَلٌ، وَ لَوْ

آن خود واجب کند بر من سپاسگزاری را دوباره از نو و موجب ستایشی تازه و ریشه دار گردد آری و اگر

حَرَضْتُ اَنَا وَ الْعَادُّونَ مِنْ اِنَامِكَ، اَنْ نُحْصِيَ مَدَى اَنْعَامِكَ سَالِفِهِ وَ اِنْفِهِ،

حریص باشم من و حسابگران از مخلوق که بخواهیم اندازه نعمت بخشیهای تو را از گذشته و آینده

ما حَصْرَنَاهُ عَدَدًا، وَلَا أَحْصَيْنَاهُ أَمَدًا، هَيْهَاتَ أَنْى ذَلِكْ، وَأَنْتَ الْمُخْبِرُ

به حساب درآوریم نتوانیم بشماره درآوریم و نه از نظر زمان و اندازه آن را احصا کنیم! هیهات! کجا چنین چیزی میسر است و تو خود

فِي كِتَابِكَ النَّاطِقِ، وَالنَّبَأِ الصَّادِقِ: «وَأَنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا».

در کتاب گویا و خبر راست و درستت خبر داده ای که «اگر بشمارید نعمت خدا را احصا نتوانید کرد»

صَدَقَ كِتَابُكَ اللَّهُمَّ وَأَنْبَاؤُكَ، وَبَلَّغْتَ أَنْبِيَائُكَ وَرُسُلَكَ مَا أَنْزَلْتَ عَلَيْهِمْ

خدایا کتاب تو و خبری که دادی راست است و رساندند پیامبران و رسولانت هرچه را بر ایشان از وحی خویش

ص: ۸۶۲

مِنْ وَحْيِكَ، وَ شَرَعْتَ لَهُمْ وَ بِيَهُمْ [۱۱۹۱] مِنْ دِينِكَ.

فرو فرستادی و آنچه را تشریح کردی برای آنها و بوسیله آنها از دین و آیین خود.

غَيْرَ أَنِّي يَا إِلَهِي أَشْهَدُ بِجَهْدِي وَ جِدِّي وَ مَبْلَغِ طَاعَتِي وَ وُسْعِي وَ أَقُولُ

جز این که معبودا من گواهی دهم به سعی و کوشش و به اندازه رسایی طاعت و وسعم و از

مُؤْمِنًا مُوقِنًا، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا فَيَكُونُ مَؤْرُوثًا، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ

روی ایمان و یقین می گویم ستایش خدایی را سزاست که نگیرد فرزندی تا از او ارث برند و نیست برایش

شَرِيكَ فِي مُلْكِهِ فَيُضَادَّهُ فِيمَا ابْتَدَعَ، وَ لَا وَلِيٌّ مِّنَ الذُّلِّ فَيُرْفِدَهُ فِيمَا

شریکی در فرمانروایی تا با او ضدیت کنند در آنچه پدید آورد و نه نگهداری از خواری دارد تا کمکش کند

صَنَعَ، فَسُبْحَانَهُ سُبْحَانَهُ، لَوْ كَانَ فِيهِمَا إِلَهٌ آلا اللَّهُ لَفَسَدَتَا وَ تَفَطَّرَتَا،

در آنچه بوجود آورد پس منزّه باد منزّه که اگر بود در آسمان و زمین خدایانی جز او هر دو تباه می شدند و از هم متلاشی می گشتند

سُبْحَانَ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الصَّمَدِ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ

منزّه است خدای یگانه یکتای بی نیازی که فرزند ندارد و فرزند کسی نیست و نیست برایش

كُفُوًا أَحَدًا، الْحَمْدُ لِلَّهِ حَمْدًا يُعَادِلُ حَمْدَ مَلَائِكَتِهِ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَآئِهِ

همتایی هیچ کس ستایش خدای را است ستایشی که برابر ستایش فرشتگان مقرب او و پیامبران

الْمُرْسَلِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى خَيْرَتِهِ مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ آلِهِ الطَّيِّبِينَ

مرسلش باشد و درود خدا بر بهترین خلقش محمد خاتم پیامبران و آل پاک و

الطَّاهِرِينَ الْمُخْلِصِينَ، وَ سَلَّمَ.

پاکیزه و خالص او باد و سلام.

آنگاه حضرت، پس از ذکر آن همه اوصاف الهی و تسبیح و تقدیس پروردگار حاجت خود را عرضه داشت و در حالی که اشک از چشمان مبارکش سرازیر بود گفت:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي اخْشَاكَ كَأَنِّي اِرَاكَ، وَاسْعِدْنِي بِتَقْوِيكَ، وَلَا تُشْقِنِي

خدایا چنانم ترسان خودت کن که گویا می بینمت و به پرهیزکاری از خویش خوشبختم گردان و به واسطه نافرمانیت بدبختم

بِمَعْصِيَتِكَ، وَخِزْلِي فِي قَضَائِكَ، وَبَارِكْ لِي فِي قَدْرِكَ، حَتَّى لَا أُحِبَّ

مکن و در سرنوشت خود خیر برایم مقدر کن و مقدراتت را برایم مبارک گردان تا چنان نباشم که

ص: ۸۶۳

تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ، وَلَا تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ غِنَايَ فِي نَفْسِي

تعجیل آنچه را تو پس انداخته ای بخواهم و نه تأخیر آنچه را تو پیش انداخته ای خدایا قرار ده بی نیازی در نفس من

وَالْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَالْإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي وَالنُّورَ فِي بَصَرِي وَالْبَصِيرَةَ

و یقین در دلم و اخلاص در کردارم و روشنی در دیده ام و بینایی

فِي دِينِي وَمَتَّعْنِي بِجَوَارِحِي وَاجْعَلْ سَمْعِي وَبَصَرِي الْوَارِثَيْنِ مِنِّي

در دینم و مرا از اعضا و جوارحم بهره مند کن و گوش و چشم مرا وارث من گردان (که تا دم مرگ سلامت باشند)

وَأَنْصُرْنِي عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَارِنِي فِيهِ ثَارِي وَمَا رَبِّي وَاقِرٌّ بِذَلِكَ

و یاریم ده بر آن کس که به من ستم کرده و انتقام گیری مرا و آرزویم را درباره اش به من بنمایان و دیده ام را در این باره

عَيْنِي اللَّهُمَّ اكْشِفْ كُرْبَتِي وَاسْتُرْ عَوْرَتِي وَاغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي وَاخْسَأْ

روشن کن خدایا محنتم را برطرف کن و زشتیهایم بپوشان و خطایم بیامرزد و شیطان

شَيْطَانِي وَفُكِّ رِهَانِي وَاجْعَلْ لِي يَا إِلَهِي الدَّرَجَةَ الْعُلْيَا فِي الْآخِرَةِ

و اهریمنم را از من بران و ذمه ام را از گرو برهان و قرار ده خدایا برای من درجه والا در آخرت

وَالْأُولَى اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَمَا خَلَقْتَنِي فَجَعَلْتَنِي سَمِيعًا بَصِيرًا، وَلَكَ

و در دنیا خدایا حمد تو راست که مرا آفریدی و شنوا و بینا قرارم دادی

الْحَمْدُ كَمَا خَلَقْتَنِي فَجَعَلْتَنِي خَلْقًا سَوِيًّا رَحِمَهُ بِي وَقَدْ كُنْتُ عَنْ

و ستایش تو راست که مرا آفریدی و از روی مهربی که به من داشتی خلقتم را نیکو آراستی در صورتی که تو از

خَلَقِي غَيِّبًا، رَبِّ بِمَا بَرَأْتَنِي فَعَدَلْتَ فِطْرَتِي رَبِّ بِمَا أَنْشَأْتَنِي

خلقت من بی نیاز بودی پروردگارا به آن طور که مرا پدید آوردی و در خلقتم اعتدال بکار بردی پروردگارا به آن طور که بوجودم آوردی و

فَاحْسَنْتَ صُورَتِي رَبِّ بِمَا أَحْسَنْتَ إِلَيَّ وَفِي نَفْسِي عَافَيْتَنِي رَبِّ بِمَا

صورت‌م را نیکو کردی پروردگارا به آن طور که به من احسان کردی و عافیت‌م دادی پروردگارا آن چنانکه

كَلَّاتَنِي وَوَفَّقْتَنِي رَبِّ بِمَا اَنْعَمْتَ عَلَيَّ فَهَدَيْتَنِي رَبِّ بِمَا اَوْلَيْتَنِي وَمِنْ

مرا محافظت کردی و موفق‌م داشتی پروردگارا آن چنانکه بر من انعام کرده و هدایت‌م فرمودی پروردگارا چنانچه مرا مورد احسان قرار داده و از

كُلِّ خَيْرٍ اَعْطَيْتَنِي رَبِّ بِمَا اطْعَمْتَنِي وَسَقَيْتَنِي رَبِّ بِمَا اَغْنَيْتَنِي

هر خیری به من عطا کردی پروردگارا آن چنانکه مرا خوراندی و نوشاندی پروردگارا آن چنانکه بی‌نیازم کردی

وَاقْنَيْتَنِي رَبِّ بِمَا اَعَنْتَنِي وَاعْزَزْتَنِي رَبِّ بِمَا الْبَسْتَنِي مِنْ سِتْرِكَ

و سرمایه‌ام دادی پروردگارا آن چنانکه کمکم دادی و عزتم بخشیدی پروردگارا آن چنانکه مرا از خلعت باصفایت پوشاندی

الصَّافِي وَ يَسْرَتَ لِي مِنْ صُنْعِكَ الْكَافِي صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و از مصنوعات به حد کافی در اختیارم گذاردی (چنانکه این همه انعام کردی) درود فرست بر محمد و آل محمد و

وَاعِنِّي عَلَى بَوَائِقِ الدُّهُورِ، وَ صُرُوفِ اللَّيَالِي وَ الْأَيَّامِ، وَ نَجِّنِي مِنْ

کمکم ده بر پیش آمدهای ناگوار روزگار و کشمکشهای شبها و روزها و از هراسهای

اَهْوَالِ الدُّنْيَا وَ كُرْبَاتِ الْآخِرَةِ، وَ اكْفِنِي شَرَّ مَا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ فِي

دنیا و اندوههای آخرت نجاتم ده و از شر آنچه ستمگران در زمین انجام دهند مرا کفایت فرما

الْأَرْضِ، اللَّهُمَّ مَا اخَافُ فَاكْفِنِي وَمَا اخْذَرُ فَاقْنِي وَ فِي نَفْسِي وَ دِينِي

خدایا از آنچه می ترسم کفایتم کن و از آنچه برحذرَم، نگاهم دار و خودم و دینم

فَاخْرُسْنِي وَ فِي سَفَرِي فَاحْفَظْنِي وَ فِي اهْلِي وَ مَالِي فَاخْلُفْنِي وَ فِيمَا

را حفظ کن و در سفر محافظتم کن و در خانواده و مالم جانشین من باش و در آنچه

رَزَقْتَنِي فَبَارِكْ لِي وَ فِي نَفْسِي فَذَلِّلْنِي وَ فِي اعْيُنِ النَّاسِ فَعَظِّمْنِي

روزیم کرده ای برکت ده و مرا در پیش خودم خوار کن و در چشم مردم بزرگم کن و

وَمِنْ شَرِّ الْجِنَّ وَ الْإِنْسِ فَسَلِّمْنِي وَ بِدُنُوبِي فَلَا تُفْضَحْنِي وَ بِسَرِيرَتِي

از شر جن و انس بسلامتم بدار و به گناهان رسوایم مکن و به اندیشه های باطنم

فَلَا تُخْزِنِي وَ بَعْمَلِي فَلَا تَبْتَلْنِي وَ نِعْمَكَ فَلَا تَسْلُبْنِي وَ اِلَى غَيْرِكَ فَلَا

سرافکنده ام مکن و به کردارم دچارم مساز و نعمتهایت را از من مگیر و بجز خودت به دیگری

تَكِلْنِي اِلَى مَنْ تَكِلْنِي اِلَى قَرِيبٍ فَيَقْطَعْنِي اِمَّ اِلَى بَعِيدٍ

و اگذارم مکن خدایا به که و اگذارم می کنی آیا به خویشاوندی که از من ببرد یا بیگانه ای که مرا از خود دور کند یا

فَيَجْعَلْنِي اِمَّ اِلَى الْمُسْتَضْعَفِينَ لِي وَ اَنْتَ رَبِّي وَ مَلِيكُ امْرِي اشْكُو

به کسانی که خوادم شمرند و تویی پروردگار من و زمامدار کار من بسوی

الَيْكَ غُرْبَتِي وَبُعْدَ دَارِي وَهَوَانِي عَلَيَّ مَنْ مَلَكَتُهُ أَمْرِي الْهَيَّ فَلَا

تو شکایت آرم از غربت خود و دوری خانه ام و خواریم نزد کسی که زمامدار کار من کردی خدایا پس

تُحْلِلْ عَلَيَّ غَضَبَكَ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ غَضِبْتَ عَلَيَّ فَلَا ابَالِي سُبْحَانَكَ غَيْرَ

خشم خود را بر من مبار و اگر بر من خشم نکرده باشی باکی ندارم- منزهی تو- جز این که

إِنَّ عَافِيَتَكَ أَوْسَعُ لِي فَاسْئَلُكَ يَا رَبِّ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي اشْرَقَتْ لَهُ

در عین حال عافیت تو وسیعتر است برای من پس از تو خواهم پروردگارا به نور ذاتت که روشن شد بدان

ص: ۸۶۵

الْأَرْضُ وَالسَّمَاوَاتُ، وَكُشِفَتْ بِهِ الظُّلُمَاتُ، وَصَلَحَ بِهِ أَمْرُ الْأَوَّلِينَ

زمین و آسمانها و برطرف شد بدن تاریکیها و اصلاح شد بدن کار اولین

وَالْآخِرِينَ، أَنْ لَا تُمِيتَنِي عَلَى غَضَبِكَ، وَلَا تُنَزِلْ بِي سَخَطَكَ، لَكَ

و آخرین که مرا بر حال غضب خویش نمیرانی و خشم را بر من نازل مفرمایی مؤاخذه

الْعُتْبَى لَكَ الْعُتْبَى [۱۱۹۲] حَتَّى تَرْضَى قَبْلَ ذَلِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ.

و بازخواست حق توست تا گاهی که پیش از آن راضی شوی معبودی جز تو نیست.

رَبِّ الْبَلَدِ الْحَرَامِ، وَالْمَشْعَرِ الْحَرَامِ، وَالْبَيْتِ الْعَتِيقِ الَّذِي اخْلَلْتَهُ الْبِرَّكَهَ،

که پروردگار شهر محترم و مشعر الحرام و خانه کعبه ای آن خانه ای که برکت را بدان نازل کردی

وَجَعَلْتَهُ لِلنَّاسِ امْنًا، يَا مَنْ عَفَا عَنْ عَظِيمِ الذُّنُوبِ بِحِلْمِهِ، يَا مَنْ اسْتَبَعَّ

و آن را برای مردمان خانه امنی قرار دادی ای کسی که از گناهان بزرگ به بردباری خود درگذری ای که نعمتها را به

النُّعْمَاءَ بِفَضْلِهِ، يَا مَنْ أَعْطَى الْجَزِيلَ بِكَرَمِهِ، يَا عُدَّتِي فِي شِدَّتِي يَا

فضل خود فراوان گردانی ای که عطایای شایان را به کرم خود بدهی ای ذخیره ام در سختی ای

صَاحِبِي فِي وَحْدَتِي يَا غِيَاثِي فِي كُرْبَتِي يَا وَلِيَّيَ فِي نِعْمَتِي يَا إِلَهِي

رفیق و همدم در تنهایی ای فریادرس من در گرفتاری ای ولی من در نعمتم ای معبود من

وَالهَ آبَائِي إِبْرَاهِيمَ وَاسْمَاعِيلَ، وَاسْحَقَ وَيَعْقُوبَ، وَرَبَّ جِبْرَائِيلَ

و معبود پدرانم ابراهیم و اسمعیل و اسحاق و یعقوب و پروردگار جبرئیل

وَمِيكَائِيلَ وَاسْرَافِيلَ، وَرَبَّ مُحَمَّدٍ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَ آلِهِ الْمُتَتَجِبِينَ،

و میکائیل و اسرافیل و پروردگار محمد خاتم پیامبران و آل برگزیده اش

وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالزَّبُورِ وَالْفُرْقَانِ، وَمُنْزِلَ كَهيعص، وَطَه

و فرورستنده تورات و انجیل و زبور و قرآن و نازل کننده کهیص و طه

و یس، وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ، أَنْتَ كَهْفِي حِينَ تُعِينِنِي الْمَذَاهِبُ فِي سَعَتِهَا،

و «یس و قرآن حکمت آموز» تویی پناه من هنگامی که درمانده ام کنند راهها با همه وسعتی که دارند

و تَضِيقُ بِي الْأَرْضُ بِرُحْبِهَا، وَلَوْلَا رَحْمَتُكَ لَكُنْتُ مِنَ الْهَالِكِينَ، وَأَنْتَ

و زمین بر من تنگ گیرد با همه پهناوریش و اگر نبود رحمت تو بطور حتم من هلاک شده بودم و تویی

ص: ۸۶۶

مُقِيلٌ عَثْرَتِي وَلَوْلَا سَثْرُكَ أَيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَفْضُوحِينَ، وَأَنْتَ مُؤَيَّدِي

نادیده گیر لغزشم و اگر پرده پوشی تو نبود مسلماً من از رسواشدگان بودم و تویی که

بِالنَّضْرِ عَلَىٰ اِعْدَائِي وَ لَوْلَا نَضْرُكَ أَيَّايَ لَكُنْتُ مِنَ الْمَغْلُوبِينَ، يَا مَنْ

به یاری خود مرا بر دشمنانم یاری دهی و اگر نبود یاری تو من مغلوب شده بودم ای که

حَصَّ نَفْسَهُ بِالسُّمُوِّ وَ الرَّفْعَةِ، فَأَوْلِيَاؤُهُ بِعِزِّهِ يَغْتَرُّونَ، يَا مَنْ جَعَلَتْ لَهُ

مخصوص کرده خود را به بلندی و برتری و دوستانش بوسیله عزت او عزت یابند ای که

الْمُلُوكُ نِيرَ الْمَذَلَّةِ عَلَىٰ اِعْنَاقِهِمْ، فَهُمْ مِنْ سَطَوَاتِهِ خَائِفُونَ، يَعْلَمُ خَائِنَةَ

پادشاهان در برابرش طوق خواری به گردن گذارند و آنها از سَطَوَاتِش ترسانند می داند حرکت (یا خیانت)

الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، وَ غَيْبَ مَا تَأْتِي بِهِ الْأَزْمِنَةُ وَاللَّهُوْرُ، يَا مَنْ

چشمها و آنچه را سینه ها پنهان کنند و حوادثی که در کمون زمانها و روزگارهاست ای که

لَا يَعْلَمُ كَيْفَ هُوَ الْأَهْوَى، يَا مَنْ لَا يَعْلَمُ مَا هُوَ الْأَهْوَى، يَا مَنْ لَا يَعْلَمُهُ إِلَّا

نداند چگونگی او را جز خود او ای که نداند چیست او جز او ای که نداند او را جز

هُوَ (۱)، يَا مَنْ كَبَسَ الْأَرْضَ عَلَى الْمَاءِ، وَ سَدَّ الْهَوَاءَ بِالسَّمَاءِ، يَا مَنْ لَهُ

خود او ای که زمین را بر آب فرو بردی و هوا را به آسمان بست ای که

اَكْرَمُ الْأَسْمَاءِ، يَا ذَا الْمَعْرُوفِ الَّذِي لَا يَنْقَطِعُ اِبْدَاءً، يَا مُقَيِّضَ الرِّكْبِ

گرامی ترین نامها از اوست ای دارنده احسانی که هرگز قطع نشود ای گمارنده کاروان برای نجات

لِيُوسِفَ فِي الْبَلَدِ الْقَفْرِ، وَ مُخْرِجَهُ مِنَ الْجُبِّ، وَ جَاعِلَهُ بَعْدَ الْعُبُودِيَّةِ

یوسف در آن جای بی آب و علف و بیرون آورنده اش از چاه و رساننده اش به پادشاهی پس از بندگی

مَلِكًا، يَا رَادَّةَ عَلَىٰ يَعْقُوبَ بَعْدَ اِنْ اِيضَّتْ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ كَظِيمٌ، يَا

ای که او را برگرداندی به یعقوب پس از آن که دیدگانش از اندوه سفید شده بود و آکنده از غم بود ای

كَاشِفَ الضُّرِّ وَالْبَلَاءِ عَنِ أَيُّوبَ، وَمُمْسِكَ يَدِي إِبْرَاهِيمَ عَنِ الذَّبْحِ إِنَّهُ،

برطرف کننده سختی و گرفتاری از ایوب و ای نگهدارنده دستهای ابراهیم از ذبح پسرش

بَعْدَ كِبَرِ سِنِّهِ وَفَنَاءِ عُمُرِهِ، يَا مَنْ اسْتَجَابَ لِزَكَرِيَّا فَوَهَبَ لَهُ يَحْيَىٰ وَلَمْ

پس از سن پیری و بسرآمدن عمرش ای که دعای زکریا را به اجابت رساندی و یحیی را به او بخشیدی و

ص: ۸۶۷

۱- [۱۱۹۳] در بلدالامین آمده است: «یا من لا یعلم ما یعلمه الا هو».

يَدْعُهُ فَرْدًا وَحِيدًا، يَا مَنْ أَخْرَجَ يُونُسَ مِنْ بَطْنِ الْحُوتِ، يَا مَنْ فَلَقَ

او را تنها و بی کس وامگذاردی ای که بیرون آورد یونس را از شکم ماهی ای که شکافت

الْبَحْرَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ فَأَنْجَاهُمْ، وَجَعَلَ فِرْعَوْنَ وَجُنُودَهُ مِنَ الْمَغْرَقِينَ، يَا

دریا را برای بنی اسرائیل و (از فرعونیان) نجاتشان دادو فرعون و لشکریانش را غرق کرد ای

مَنْ أَرْسَلَ الرِّيحَ مُبَشِّرَاتٍ بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ، يَا مَنْ لَمْ يَعْجَلْ عَلَى مَنْ

که فرستاد بادهای را نوید دهندگانی پیشاپیش آمدن رحمتش ای که شتاب نکند بر (عذاب)

عَصَاهُ مِنْ خَلْقِهِ، يَا مَنْ اسْتَنْقَذَ السَّحْرَةَ مِنْ بَعْدِ طُولِ الْجُحُودِ، وَقَدْ

نافرمانان از خلق خود ای که نجات بخشید ساحران (فرعون) را پس از سالها انکار (و کفر) و چنان

غَدَوْا فِي نِعْمَتِهِ يَا كُلُونَ رِزْقَهُ، وَيَعْبُدُونَ غَيْرَهُ، وَقَدْ حَادُّوهُ وَنَادُّوهُ،

بودند که متنعم به نعمتهای خدا بودند که روزیش را می خوردند ولی پرستش دیگری را می کردند و با خدا دشمنی و
ضدیت داشتند

وَكَذَّبُوا رُسُلَهُ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا بَدِي، يَا بَدِيْعًا لَا نَدَّ لَكَ، يَا دَائِمًا لَا نَفَادَ لَكَ،

و رسولانش را تکذیب می کردند ای خدا ای خدا ای آغازنده ای پدیدآورنده ای که همتا نداری ای جاویدانی که زوال
نداری

يَا حَيًّا حِينَ لَا حَيٍّ، يَا مُخَيِّبِ الْمَوْتَى يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا

ای زنده در آنگاه که زنده ای نبودای زنده کن مردگان ای که مراقبت داری بر هر کس بدانچه

كَسَبَتْ، يَا مَنْ قَلَّ لَهُ شُكْرِي فَلَمْ يَحْرِمْنِي وَعَظَمْتُ خَطِيئَتِي فَلَمْ

انجام داده ای که سپاسگزاری من برایش اندک است ولی محروم نکند و خطایم بزرگ است ولی

يُفْضَحْنِي وَرَأَى عَلَيَّ الْمَعَاصِيَ فَلَمْ يَشْهَرْنِي يَا مَنْ حَفِظَنِي فِي

رسوایم نکند و مرا بر نافرمانی خویش بیند ولی پرده ام ندرد ای که مرا در

صِغْرِي يَا مَنْ رَزَقَنِي فِي كِبَرِي يَا مَنْ آيَادِيهِ عِنْدِي لَا تُحْصِي وَنِعْمُهُ

کودکی محافظت کردی ای که در بزرگی روزیم دادی ای که اندازه مرحمت هایی که به من کردی بشماره نیاید و نعمتهایش

لَا تُجَازِي يَا مَنْ عَارَضَنِي بِالْخَيْرِ وَالْإِحْسَانِ، وَعَارَضْتُهُ بِالْإِسَاءَةِ

را تلافی ممکن نباشد ای که روبه رو شد با من به نیکی و احسان ولی من با او به بدی

وَالْعَصِيانِ، يَا مَنْ هَدَانِي لِلْإِيمَانِ مِنْ قَبْلِ أَنْ أَعْرِفَ سُكْرَ الْإِيمْتِنَانِ، يَا

و گناه روبه رو شدم ای که مرا به ایمان هدایت کرد پیش از آن که بشناسم طریقه سپاسگزاری نعمتش را ای که

مَنْ دَعَوْتُهُ مَرِيضًا فَشَفَانِي وَعُزِّيَانًا فَكَسَانِي وَجَائِعًا فَاشْبَعَنِي

خواندمش در حال بیماری و او شفایم داد و در برهنگی و او مرا پوشاند و در گرسنگی و او سیرم کرد

وَعَطْشَانًا فَارْوَانِي وَذَلِيلًا فَاعْزِنِي وَجَاهِلًا فَعَرِّفْنِي وَوَحِيدًا

و در تشنگی و او سیرابم کرد و در خواری و او عزتم بخشید و در نادانی و او معرفتم بخشید و در تنهایی

فَكثَّرَنِي وَغَائِبًا فَارْزُدْنِي وَمُقِلًّا فَاعْنَانِي وَمُتَّصِرًا فَانصُرْنِي وَغَنِيًّا فَلَمْ

و او فزونی جمعیت داد و در دوری و او بازم گرداند و در ننداری و او دارایم کرد و در کمک خواهی و او یاریم داد و در ثروتمندی و او

يَسْلُبْنِي وَامْسَكْتُ عَنْ جَمِيعِ ذَلِكَ فَابْتَدَانِي فَلَكَ الْحَمْدُ وَالشُّكْرُ يَا

از من سلب نفرمود و (هنگامی که) از همه این خواسته ها دم بستم تو آغاز کردی پس از آن توست حمد و سپاس ای

مَنْ اِقَالَ عَثْرَتِي وَنَفَسَ كُرْبَتِي وَاجَابَ دَعْوَتِي وَسَتَرَ عَوْرَتِي

که لغزشم را نادیده گرفت و گرفتگی را از من دور کرد و دعایم را اجابت فرمود و عییم را پوشاند و

وَغَفَرَ ذُنُوبِي وَبَلَّغْنِي طَلِبَتِي وَنَصَرْنِي عَلَى عَدُوِّي وَانْ اَعِدَّ نِعَمَكَ

گناهانم را آمرزید و به خواسته ام رسانید و بر دشمنم یاری داد و اگر بخواهم نعمتها و

وَمِنَّكَ وَكَرَائِمٍ مِّنْ حَيْثُ لَا اَحْصِيهَا، يَا مَوْلَايَ اَنْتَ الَّذِي مَنَّتَ، اَنْتَ الَّذِي

عطاها و مراحم بزرگ تو را بشمارم نتوانم ای مولای من این تویی که منت نهادی و این تویی که

اِنْعَمْتَ، اَنْتَ الَّذِي اَحْسَنْتَ، اَنْتَ الَّذِي اَجْمَلْتَ، اَنْتَ الَّذِي اَفْضَلْتَ، اَنْتَ

نعمت دادی این تویی که احسان فرمودی این تویی که نیکی کردی این تویی که فزونی بخشیدی این تویی

الَّذِي اكْمَلْتَ، اَنْتَ الَّذِي رَزَقْتَ، اَنْتَ الَّذِي وَفَّقْتَ، اَنْتَ الَّذِي اعْطَيْتَ،

که کامل کردی این تویی که روزی دادی این تویی که توفیق دادی این تویی که عطا کردی

اَنْتَ الَّذِي اغْنَيْتَ، اَنْتَ الَّذِي اَقْنَيْتَ، اَنْتَ الَّذِي اَوْيْتِ، اَنْتَ الَّذِي كَفَيْتَ،

این تویی که بی نیاز کردی این تویی که ثروت بخشیدی این تویی که مأوی دادی این تویی که کفایت کردی

اَنْتَ الَّذِي هَدَيْتَ، اَنْتَ الَّذِي عَصَمْتَ، اَنْتَ الَّذِي سَتَرْتَ، اَنْتَ الَّذِي

این تویی که هدایت کردی این تویی که نگهداشتی این تویی که پوشاندی این تویی که

غَفَرْتَ، أَنْتَ الَّذِي أَقَلْتِ، أَنْتَ الَّذِي مَكَّنْتِ، أَنْتَ الَّذِي اعْرَزْتِ، أَنْتَ

آمرزیدی این تویی که نادیده گرفتی این تویی که قدرت و چیرگی دادی این تویی که عزت بخشیدی این تویی

الَّذِي اعْنَتِ، أَنْتَ الَّذِي عَصَدْتِ، أَنْتَ الَّذِي أَيَّدْتِ، أَنْتَ الَّذِي نَصَرْتِ،

که کمک کردی این تویی که پشتیبانی کردی این تویی که تأیید کردی این تویی که یاری کردی

أَنْتَ الَّذِي شَفَيْتِ، أَنْتَ الَّذِي عَافَيْتِ، أَنْتَ الَّذِي أَكْرَمْتِ، تَبَارَكْتَ

این تویی که شفا دادی این تویی که عافیت دادی این تویی که اکرام کردی بزرگی و

وَتَعَالَيْتَ، فَكَانَ الْحَمْدُ دَائِمًا، وَلَكَ الشُّكْرُ وَاصِبًا أَبَدًا، ثُمَّ أَنَا يَا إِلَهِي

برتری از توست و ستایش همیشه مخصوص تو است و سپاسگزاری دائمی و جاوید از آن تو است و اما من ای معبودم

الْمُعْتَرِفُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْهَا لِي يَا إِلَهِي أَسَأْتُ، أَنَا الَّذِي أَخْطَأْتُ، أَنَا

کسی هستم که به گناهانم اعتراف دارم پس آنها را ببامرز و این منم که بد کردم این منم که خطا کردم این منم

الَّذِي هَمَمْتُ، أَنَا الَّذِي جَهَلْتُ، أَنَا الَّذِي غَفَلْتُ، أَنَا الَّذِي سَهَوْتُ، أَنَا

که (به بدی) همت گماشتم این منم که نادانی کردم این منم که غفلت ورزیدم این منم که فراموش کردم این منم

الَّذِي اعْتَمَدْتُ، أَنَا الَّذِي تَعَمَّدْتُ، أَنَا الَّذِي وَعَدْتُ، وَأَنَا الَّذِي أَخْلَفْتُ،

که (به غیر یا به خود) اعتماد کردم این منم که (به کاربرد) تعمد کردم این منم که وعده دادم و این منم که خلف وعده کردم

أَنَا الَّذِي نَكَثْتُ، أَنَا الَّذِي أَقْرَرْتُ، أَنَا الَّذِي اعْتَرَفْتُ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ

این منم که پیمان شکنی کردم این منم که به بدی اقرار کردم این منم که به نعمت تو بر خود و در پیش خود اعتراف دارم

وَعِنْدِي وَأَبْوُؤُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْهَا لِي يَا مَنْ لَا تُضِرُّهُ ذُنُوبُ عِبَادِهِ، وَهُوَ

و با گناهانم بسویت بازگشته ام پس آنها را ببامرز ای که زیانش نرساند گناهان بندگان و

الْغَنِيُّ عَنِ طَاعَتِهِمْ، وَالْمَوْفِقُ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْهُمْ بِمَعُونَتِهِ وَرَحْمَتِهِ،

از اطاعت ایشان بی نیازی و تو آنی که هر کس از بندگان کردار شایسته ای انجام دهد به رحمت خویش توفیقش دهی

فَلَكَ الْحَمْدُ إِلَهِي وَسَيِّدِي إِلَهِي أَمَرْتَنِي فَعَصَيْتُكَ، وَنَهَيْتَنِي فَأَزْتَكَبْتُ

پس تو راست ستایش ای معبود و آقای من خدایا به من دستور دادی و من نافرمانی کردم و نهی فرمودی ولی من نهی تو را

مرتکب شدم

نَهَيْتَكَ، فَاصْبَحْتُ لَا ذَا بَرَاءَةٍ لِي فَاعْتَدِرْ، وَلَا ذَا قُوَّةٍ فَانْتَصِرْ، فَبِأَيِّ شَيْءٍ ؕ

و اکنون به حالی افتاده ام که نه وسیله تبرئه ای دارم که پوزش خواهم و نه نیرویی دارم که بدان یاری گیرم پس به چه وسیله

اسْتَقْبَلُكَ يَا مَوْلَايَ، اِسْمَعِي اِمَّ بَبَصْرِي اِمَّ بِلِسَانِي اِمَّ بِبَدَنِي اِمَّ بِرَجْلِي

با تو روبه رو شوم ای مولای من آیا به گوشم یا به چشمم یا به زبانم یا به دستم یا به پایم

أَلَيْسَ كُلُّهَا نِعْمَتِكَ عِنْدِي وَ بِكُلِّهَا عَصَيْتُكَ يَا مَوْلَايَ، فَلَكَ الْحُجَّةُ

آیا همه اینها نعمتهای تو نیست که در پیش من بود و با همه آنها تو را معصیت کردم ای مولای من پس تو حجت

وَالسَّبِيلُ عَلَيَّ، يَا مَنْ سَتَرَنِي مِنَ الْأَبَاءِ وَالْأُمَّهَاتِ أَنْ يَزُجُرُونِي وَ مِنْ

و راه مؤاخذه بر من داری ای که مرا پوشاندی از پدران و مادران که مرا از نزد خود برانند و از

الْعَشَائِرِ وَالْإِخْوَانِ أَنْ يُعَيِّرُونِي وَ مِنَ السَّلَاطِينِ أَنْ يُعَاقِبُونِي وَ لَوْ

فامیل و برادران که مرا سرزنش کنند و از سلاطین و حکومتها که مرا شکنجه کنند و اگر

اَطَّلَعُوا يَا مَوْلَايَ عَلٰى مَا اَطَّلَعْتَ عَلَيْهِ مِنِّي اِذَا مَا اَنْظَرُونِي وَ لَرَفُضُونِي

آنها مطلع بودند ای مولای من بر آنچه تو بر آن مطلعی از کار من در آن هنگام مهلت نمی دادند و از خود دورم می کردند

وَ قَطَعُونِي فَهِيَ اَنَا ذَا يَا اَلِهِي بَيْنَ يَدَيْكَ، يَا سَيِّدِي خَاضِعٌ ذَلِيلٌ حَصِيْرٌ

و از من می بریدند و اینک خدایا این منم که در پیشگاہت ایستاده ای آقای من با حال خضوع و خواری و درماندگی و کوچکی

حَقِيْرٌ، لَا ذُو بَرَانِيْهٍ فَاعْتَذِرْ، وَلَا ذُو قُوَّهٍ فَانْتَصِرْ، وَلَا ذُو حُجَّهٍ فَاحْتَجْ

نه وسیله تبریته جویی دارم که پوزش طلبم و نه نیرویی که یاری جویم و نه حجت و برهانی که بدان چنگ زنم

بِهَا، وَلَا قَائِلٌ لَمْ اجْتَرِحْ وَ لَمْ اَعْمَلْ سُوءًا، وَ مَا عَسَى الْجُحُوْدُ وَ لَوْ

و نه می توانم بگویم که گناه نکرده ام و کجا می تواند انکار- فرضاً که

بَجَدْتُ يَا مَوْلَايَ يَنْفَعُنِي كَيْفَ وَ اِنِّي ذَلِيْكَ، وَ جَوَارِحِي كُلُّهَا شَاهِدَةٌ

انکار کنم ای مولای من- سودم بخشد! چگونه؟ و کجا؟ با این که تمام اعضای من گواهند

عَلَيَّ بِمَا قَدْ عَمِلْتُ، وَ عَلِمْتُ [۱۱۹۴] يَقِيْنًا غَيْرَ ذِي شَكٍّ اَنْكَ سَاْئِلِيْ مِنْ عَظَايِمِ

بر من به آنچه انجام داده و به یقین می دانم و هیچ گونه شک و تردیدی ندارم که تو از کارهای بزرگ

الْاُمُوْر، وَ اَنَّكَ الْحَكْمُ الْعَدْلُ الَّذِي لَا تَجُوْرُ، وَ عَدْلُكَ مُهْلِكِيْ وَ مِنْ كُلِّ

از من پرسش خواهی کرد و تویی آن داور عادل که ستم نکند و همان عدالت مرا هلاک کند و از تمام

عَدْلِكَ مَهْرَبِيْ فَاَنْ تُعَذِّبْنِيْ يَا اَلِهِي فَبِدُوْبِيْ بَعْدَ حُجَّتِكَ عَلَيَّ، وَ اِنْ

عدالت تو می گریزم اگر عذابم کنی خدایا بواسطه گناهان من است پس از آن که حجت بر من داری و اگر

تَعْفُ عَنِّيْ فَيَحْلِمِكَ وَ جُوْدِكَ وَ كَرَمِكَ، لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، سُبْحَانَكَ اِنِّيْ كُنْتُ

از من درگذری پس به بردباری و بخشندگی و بزرگواری توست معبودی جز تو نیست منزهی تو و من

مِنَ الظَّالِمِيْنَ، لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، سُبْحَانَكَ اِنِّيْ كُنْتُ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِيْنَ، لَا اِلٰهَ

از ستمکارانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از آمرزش خواهانم معبودی

أَلَا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أَنْتَ كُنْتُ مِنَ الْمُؤَحِّدِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أَنْتَ

جز تو نیست منزهی تو و من از یگانه پرستانم معبودی نیست جز تو منزهی تو و

كُنْتُ مِنَ الْخَائِفِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أَنْتَ كُنْتُ مِنَ الْوَجِلِينَ، لَا إِلَهَ

من از ترسناکانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از هراسناکانم معبودی جز

ص: ۸۷۱

أَلَا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي كُنْتُ مِنَ الرَّاجِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي

تو نیست منزهی تو و من از امیدوارانم معبودی نیست جز تو منزهی تو و من

كُنْتُ مِنَ الرَّاعِبِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُهَلِّينَ، لَا إِلَهَ

از مشتاقانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از تهلیل (لا اله الا الله) گویانم معبودی

أَلَا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي كُنْتُ مِنَ السَّائِلِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي

جز تو نیست منزهی تو و من از خواهندگانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از

كُنْتُ مِنَ الْمُسَبِّحِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أُنِّي كُنْتُ مِنَ الْمُكْبَرِينَ،

تسبیح گویانم معبودی جز تو نیست منزهی تو و من از تکبیر (الله اکبر) گویانم

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ رَبِّي وَرَبُّ آبَائِي الْأُولِينَ.

معبودی نیست جز تو منزهی تو پروردگار من و پروردگار پدران پیشین من.

اللَّهُمَّ هَذَا ثَنَائِي عَلَيْكَ مُمَجِّدًا، وَاخْلَاصِي لِدِكْرِكَ مُوَحِّدًا، وَاقْرَارِي

خدایا این است ستایش من بر تو در مقام تمجیدت و این است اخلاص من بذکر در مقام یکتاپرستیت و اقرار من

بِالْإِثْمِ مُعَدِّدًا، وَإِنْ كُنْتُ مُقِرًّا أُنِّي لَمْ أَحْصِهَا لِكَثْرَتِهَا وَسُبُوغِهَا

به نعمتهایت در مقام شماره آنها گرچه من اقرار دارم که آنها را نتوانم بشماره در آورم از بسیاری آنها و فراوانی

وَتَظَاهِرِهَا، وَتَقَادُمِهَا إِلَى حَادِثٍ، مَا لَمْ تَزَلْ تَتَعَهَّدُنِي بِهِ مَعَهَا مُنْذُ

و آشکاری آنها و پیشی جستن آنها از زمان پیدایش من که همواره در آن عهد مرا بوسیله آن نعمتها یادآوری می کردی از

آن ساعت که مرا آفریدی

خَلَقْتَنِي وَبَرَأْتَنِي مِنْ أَوَّلِ الْعُمُرِ مِنَ الْإِعْنََاءِ مِنَ الْفَقْرِ، وَكَشَفِ الضُّرِّ،

از همان ابتدای عمر که از نداری و فقر مرا به توانگری در آوردی و گرفتاریم برطرف کردی

وَتَسْيِبِ الْيُسْرِ، وَدَفْعِ الْعُسْرِ، وَتَفْرِيجِ الْكَرْبِ، وَالْعَافِيَةِ فِي الْبَدَنِ،

و اسباب آسایش مرا فراهم ساختی و سختی را دفع نموده و اندوه را زدودی و تنم را تندرست

وَالسَّلَامَةِ فِي الدِّينِ، وَلَوْ رَفَدَنِي عَلَى قَدْرِ ذِكْرِ نِعْمَتِكَ جَمِيعُ الْعَالَمِينَ وَ

دینم را سلامت داشتی و اگر یاریم دهند به اندازه ای که نعمت را ذکر کنم تمام جهانیان

مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، مَا قَدَرْتُ وَلَا هُمْ عَلَى ذَلِكَ، تَقَدَّسَتْ وَتَعَالَيْتَ

از اولین و آخرین نه من قدرت ذکرش را دارم نه آنها منزهی تو و برتری

مِنْ رَبِّ كَرِيمٍ عَظِيمٍ رَحِيمٍ، لَا تُحْصَى الْأَوْكُ، وَلَا يُبْلَغُ ثَنَاؤُكَ، وَلَا

از این که پروردگاری هستی کریم و بزرگ و مهربان که مهرورزی هایت به شماره درنیاید و ستایشت به آخر نرسد

تُكَافِي نِعْمًا وَكَ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاتِمِّمْ عَلَيْنَا نِعْمَكَ،

و نعمت‌های را تلافی نتوان کرد درود فرست بر محمد و آل محمد و کامل گردان بر ما نعمت‌های را

وَاسْعِدْنَا بِطَاعَتِكَ، سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ أَنْكَ تُجِيبُ الْمُضْطَرَّ،

و بوسیله اطاعت خویش سعادت‌مندان گردان منزهی تو معبودی جز تو نیست خدایا تویی که اجابت کنی دعای درمانده را

وَتَكْشِفُ السُّوءَ، وَتُعِثُّ الْمَكْرُوبَ، وَتَشْفِي السَّقِيمَ، وَتُعِينُ الْفَقِيرَ،

و برطرف کنی بدی را و فریادرسی کنی از گرفتار و شفا دهی به بیمار و بی نیاز کنی فقیر را

وَتَجْبُرُ الْكَسِيرَ، وَتَرْحَمُ الصَّغِيرَ، وَتُعِينُ الْكَبِيرَ، وَلَيْسَ دُونَكَ ظَهِيرٌ، وَلَا

و مرمت کنی شکستگی را و رحم کنی به کودک خردسال و یاری دهی به پیر کهنسال و جز تو پشتیبانی نیست و نه

فَوْقَكَ قَدِيرٌ، وَأَنْتَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ، يَا مُطْلِقَ الْمَكْبَلِ الْأَسِيرِ، يَا رَازِقَ

فوق (توانایی) تو توانایی و تویی والای بزرگ ای رهاکننده اسیر در گند و زنجیر ای روزی دهنده

الطُّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا عِضْمَةَ الْخَائِفِ الْمُسْتَجِيرِ، يَا مَنْ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا

کودک خردسال ای پناه شخص ترسانی که پناه جوید ای که شریک و

وَزِيرٌ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْطِنِي فِي هَذِهِ الْعَثِيَّةِ، أَفْضَلَ مَا

وزیری برای او نیست درود فرست بر محمد و آل محمد و عطا کن به من در این شام بهترین چیزی را

أَعْطَيْتَ وَأَنْلَتْ أَحَدًا مِنْ عِبَادِكَ، مِنْ نِعْمَةٍ تُوَلِّيَهَا، وَالْإِثْمَ تُجَدِّدُهَا، وَبَلِيَّةٍ

که عطا کردی و دادی به یکی از بندگانت چه آن نعمتی باشد که می بخشی و یا احسانهایی که تازه کنی و بلاهایی که

تَصْرِفُهَا، وَكَرْبَةٍ تَكْشِفُهَا، وَدَعْوَةٍ تَسْمَعُهَا، وَحَسَنَةٍ تَقْبَلُهَا، وَسَيِّئَةٍ

می گردانی و غم و اندوهی که برطرف کنی و دعایی که اجابت کنی و کار نیکی که پذیری و گناهایی که

تَتَعَمَّدُهَا، أَنْكَ لَطِيفٌ بِمَا تَشَاءُ خَبِيرٌ، وَعَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ أَنْكَ

پوشانی که براستی تو بهر چه خواهی دقیق و آگاهی و بر هر چیز توانایی خدایا تو

اقْرَبُ مَنْ دُعِيَ، وَاسْرَعُ مَنْ اجَابَ، وَاکْرَمُ مَنْ عَفَى وَاَوْسَعُ مَنْ اَعْطَى

نزدیکترین کسی هستی که خواندند و از هر کس زودتر اجابت کنی و در گذشت از هر کس بزرگوartری و در عطابخشی عطایت از همه وسیعتر

وَاسْمَعُ مَنْ سُئِلَ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِيمَهُمَا، لَيْسَ كَمِثْلِكَ

و در اجابت درخواست از همه شنواتری ای بخشاینده دنیا و آخرت و مهربان آن دو براستی کسی که مانند تو

مَسْئُولٌ، وَلَا سِوَاكَ مَأْمُولٌ، دَعَوْتُكَ فَاجَبْتَنِي وَ سَأَلْتُكَ فَأَعْطَيْتَنِي

از او درخواست شود نیست و جز تو آرزو شده ای نیست خواندمت و تو اجابت کردی و درخواست کردم و تو عطا کردی و

ص: ۸۷۳

وَرَعِبْتُ إِلَيْكَ فَرَحِمْتَنِي وَوَثِقْتُ بِكَ فَجَجَّيْتَنِي وَفَرَعْتُ إِلَيْكَ فَكَفَيْتَنِي

به درگاه تو میل کردم و تو مرا مورد مهر خویش قرار دادی و به تو اعتماد کردم و تو نجاتم دادی و به درگاه تو نالیدم و تو کفایتم کردی

اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَبِيِّكَ، وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ

خدایا درود فرست بر محمد بنده و رسول و پیامبرت و بر آل پاک

الطَّاهِرِينَ اجْمَعِينَ، وَتَمِّمْ لَنَا نِعْمَاتِكَ، وَهِنُّنَا عَطَائِكَ، وَ اكْتُبْنَا لَكَ

و پاکیزه اش همگی و نعمتهای خود را بر ما کامل گردان و عطایت را بر ما گوارا کن و نام ما را در زمره سپاسگزارانت بنویس

شاکرین، وَ لِأَلَائِكَ ذَاكِرِينَ، آمِينَ آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ يَا مَنْ مَلَكَ

و هم جزء یادکنندگان نعمتهایت آمین آمین ای پروردگار جهانیان خدایا ای که مالک آمد

فَقَدَرَ، وَ قَدَرَ فَقَهَرَ، وَ عُصِيَ فَسْتَرَّ، وَ اسْتُغْفِرَ فَغَفَرَ، يَا غَايَةَ الطَّالِبِينَ

و توانا، و تواناست و قاهر و نافرمانی شد ولی پوشاند و آمرزشش خواهند و آمرزد ای کمال مطلوب جویندگان

الرَّاعِينَ، وَ مُنْتَهَى أَمَلِ الرَّاجِينَ، يَا مَنْ احاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا، وَ وَسِعَ

مشتاق و منتهای آرزوی امیدواران ای که دانشش به هر چیز احاطه دارد

الْمُشْتَقِلِينَ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَحِلْمًا.

و رأفت و مهر و بردباریش توبه جویان را فرا گرفته.

اللَّهُمَّ إِنَّا نَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الْعُشِيِّهِ الَّتِي شَرَّفْتَهَا وَعَظَّمْتَهَا، بِمُحَمَّدٍ

خدایا ما رو به درگاه تو آوریم در این شبی که آن را شرافت و بزرگی دادی بوسیله محمد

نَبِيِّكَ وَرَسُولِكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَآمِينِكَ عَلَيَّ وَخِيكَ، الْبَشِيرِ

پیامبرت و فرستاده ات و برگزیده ات از آفریدگان و امین تو بر وحیت آن مزده دهنده

النَّذِيرِ، السَّرَاجِ الْمُنِيرِ، الَّذِي أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ الْمُسْلِمِينَ، وَجَعَلْتَهُ رَحْمَةً

و ترساننده و آن چراغ تابناک آن که بوسیله اش بر مسلمانان نعمت بخشیدی و رحمت

لِلْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا مُحَمَّدٌ أَهْلٌ لِدَلِيكَ

عالمیان قرارش دادی خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد چنانچه محمد نزد تو شایسته

مِنْكَ يَا عَظِيمٌ، فَصَلِّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الْمُتَتَجِبِينَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

آن است ای خدای بزرگ پس درود فرست بر او و بر آل برگزیده پاک و پاکیزه اش

ص: ۸۷۴

اجْمَعِينَ، وَتَعَمَّدْنَا بِعَفْوِكَ عَنَّا، فَالَيْكَ عَجَّتِ الْأَصْوَاتُ بِصُنُوفِ اللِّغَاتِ،

همگی و بیوشان ما را به گذشت خود زیرا صداها با انواع مختلف لغتهاشان (و هر کس به زبانی ناله اش) بسوی تو بلند است

فَاجْعَلْ لَنَا اللَّهُمَّ فِي هَذِهِ الْعَشِيِّهِ، نَصِيبًا مِنْ كُلِّ خَيْرٍ تَقْسِمُهُ بَيْنَ عِبَادِكَ،

پس ای خدا برای ما قرار ده در این شام بهره ای از هر خیری که میان بندگانت تقسیم فرمایی

وَنُورٍ تَهْدِي بِهِ، وَرَحْمَةٍ تَنْشُرُهَا، وَبَرَكَهٍ تُنْزِلُهَا، وَعَافِيَةٍ تُجَلِّلُهَا، وَرِزْقٍ

و نوری که بدان هدایت فرمایی و رحمتی که بگستری آن را و برکتی که نازلش کنی و عافیتی که بیوشانی و روزی و رزقی که

تَبْسُطُهُ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ اَقْلِبْنَا فِي هَذَا الْوَقْتِ مُنْجِحِينَ

پهن کنی ای مهربانترین مهربانان خدایا برگردان ما را در این هنگام پیروزمند و

مُفْلِحِينَ، مَبْرُورِينَ غَانِمِينَ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْفَانِطِينَ، وَلَا تُخَلِّنَا مِنْ

رستگار و پذیرفته و بهره مند و از ناامیدان قرارمان مده و از رحمت دست خالیمان

رَحْمَتِكَ، وَلَا تَحْرِمْنَا مَا نُؤْمَلُهُ مِنْ فَضْلِكَ، وَلَا تَجْعَلْنَا مِنْ رَحْمَتِكَ

مفرما و محرومان مکن از آنچه از فضل تو آرزومندیم و جزء محرومان رحمت قرارمان مده

مَحْرُومِينَ، وَلَا لِفَضْلِ مَا نُؤْمَلُهُ مِنْ عَطَايِكَ قَانِطِينَ، وَلَا تَرُدَّنَا خَائِبِينَ،

و نه ناامیدمان کن از آن زیادی عطایت که آرزومندیم و ناکام بازمان مگردان و

وَلَا مِنْ بَابِكَ مَطْرُودِينَ، يَا اَجْوَدَ الْاَجْوَدِينَ، وَاكْرَمَ الْاَكْرَمِينَ، اَلَيْكَ

از درگاهت مطرود و رانده مان مکن ای بخشنده ترین بخشنندگان و کریمترین کریمان ما با

اَقْبَلْنَا مُوقِنِينَ، وَ لِيُنْتِكَ الْحَرَامِ اَمِينِ قاصِدِينَ، فَاَعِنَا عَلَي مَنَاسِكِنَا،

یقین به درگاه تو رو آوردیم و به آهنگ (زیارت) خانه محترم تو (کعبه بدین جا) آمدیم پس کمک ده ما را بر انجام مناسک

حج

وَ اَكْمِلْ لَنَا حَجَّنَا، وَاَعْفُ عَنَّا (۱) وَعَافِنَا، فَقَدْ مَدَدْنَا اِلَيْكَ اِيْدِيْنَا، فَهِيَ بِذَلِّهِ

و حجامان را کامل گردان و از ما درگذر و تندرستمان دار زیرا که مابسوی تو دو دست (نیاز) دراز کرده ایم و آن دستها چنان است که به خواری

الْأَعْتِرَافِ مَوْسُومَةً، اللَّهُمَّ فَاعْطِنَا فِي هَذِهِ الْعَشِيِّهِ مَا سَأَلْنَاكَ، وَاعْفِنَا مَا

اعتراف به گناه نشاندار شده خدایا در این شام به ما عطا کن آنچه را از تو خواسته ایم و کفایت کن از ما آنچه را از تو کفایت آن را خواستیم زیرا

اسْتَكْفَيْنَاكَ، فَلَا كَافِيَ لَنَا سِوَاكَ، وَلَا رَبَّ لَنَا غَيْرُكَ، نَافِذٌ فِينَا حُكْمُكَ،

کفایت کننده ای جز تو نداریم و پروردگاری غیر از تو برای ما نیست تویی که فرمانت درباره ما نافذ و دانشت

ص: ۸۷۵

۱- [۱۱۹۵] بلدالامین: وَاعْفُ اللَّهُمَّ عَنَّا.

مُحِيطٌ بِنَا عِلْمُكَ، عَدْلٌ فِينَا قَضَاؤُكَ، أَقْضِ لَنَا الْخَيْرَ، وَاجْعَلْنَا مِنْ أَهْلِ

به ما احاطه دارد و حکمی که درباره ما فرمایی از روی عدالت است خدایا خیر و نیکی برای ما مقرر کن و از اهل

الْخَيْرِ، اللَّهُمَّ أَوْجِبْ لَنَا بِجُودِكَ عَظِيمِ الْأَجْرِ، وَكَرِيمِ الدُّخْرِ، وَدَوَامِ

خیر قرارمان ده خدایا واجب گردان برای ما از آن جودی که داری پاداشی بزرگ و ذخیره ای گرامی و آسایشی

الْيُسْرِ، وَاعْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا أَجْمَعِينَ، وَلَا تُهْلِكْنَا مَعَ الْهَالِكِينَ، وَلَا تَصْرِفْ

همیشگی و بیمارز گناهان ما را همگی و در زمره هلاک شدگان بدست هلاکتمان مسپار و

عَنَّا رَأْفَتَكَ وَرَحْمَتَكَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنَا فِي هَذَا الْوَقْتِ

مهر و رأفت را از ما باز مگردان ای مهربانترین مهربانان خدایا قرارمان ده در این وقت

مِمَّنْ سَأَلَكَ فَأَعْطَيْتَهُ، وَشَكَرَكَ فَزِدْتَهُ، وَتَابَ إِلَيْكَ فَاقْبَلْتَهُ، وَتَوَصَّلَ إِلَيْكَ

از کسانی که از تو درخواست کرده و عطا فرموده ای و شکر تو را بجا آورده و نعمت را بر آنها افزون کرده و بسویت باز گشته و پذیرفته ای

مِنْ ذُنُوبِهِ كُلِّهَا فَعَفَرْتَهَا لَهُ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، اللَّهُمَّ وَنَقِّنَا (۱) وَ سَدِّدْنَا،

و از گناهان بسوی تو بیرون آمده و تو همه را آمرزیده ای، ای صاحب جلال و بزرگواری خدایا ما را پاکیزه و (در دین) محکمان گردان

وَاقْبَلْ تَصَرُّعَنَا، يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ، وَيَا أَرْحَمَ مَنْ اسْتُرْحِمَ، يَا مَنْ لَا

و تضرع و زاریمان بپذیر ای بهترین کسی که از او درخواست شود و ای مهربانترین کسی که از او مهر خواهند ای که

يَخْفَى عَلَيْهِ اغْمَاضُ الْجُفُونِ، وَلَا لَحْظَاتُ الْعُيُونِ، وَلَا مَا اسْتَقَرَّ فِي

بر او پوشیده نیست بهم نهادن پلکهای چشم و نه بر هم خوردن دیدگان و نه آنچه در مکنون ضمیر مستقر گردیده

الْمَكْتُونِ، وَلَا مَا انْطَوَتْ عَلَيْهِ مُضْمَرَاتُ الْقُلُوبِ، إِلَّا كُلُّ ذَلِكَ قَدْ أَحْصَاهُ

و نه آنچه در پرده دلها نهفته است آری تمام آنها رادانش تو شماره کرده

عِلْمُكَ، وَوَسِعَهُ حِلْمُكَ، سُبْحَانَكَ وَتَعَالَيْتَ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوًّا

و بردباریت همه را در بر گرفته است منزهی تو و برتری از آنچه ستمکاران گویند

كَبِيرًا، تُسَبِّحُ لَكَ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُونَ وَمَنْ فِيهِنَّ، وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ

برتری بسیاری، تنزیه کنند تو را آسمانهای هفتگانه و زمینها و هر که در آنهاست و چیزی نیست

إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ، فَالْحَمْدُ وَالْمَجْدُ وَعُلُوُّ الْجَدِّ، يَا ذَا الْجَلَالِ

جز آن که به ستایش تو تسبیح کند پس تو راست ستایش و بزرگواری و بلندی رتبه، ای صاحب جلال

ص: ۸۷۶

۱- [۱۱۹۶] بلدالامین: وَقُنَّا.

وَالْأَكْرَامِ، وَالْفُضْلِ وَالْإِنْعَامِ، وَالْأَيَادِي الْجِسَامِ، وَأَنْتَ الْجَوَادُ

و بزرگواری و فضل و نعمت بخشی و موهبت‌های بزرگ و تویی بخشنده

الْكَرِيمِ الرَّؤُوفِ الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ أَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ الْحَلَالِ، وَعَافِنِي

بزرگوار رؤوف و مهربان خدایا فراخ گردان بر من از روزی حلال خود و عافیتم بخش

فِي بَدَنِي وَ دِينِي وَ أَمِنْ خَوْفِي وَ اعْتِقْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، اللَّهُمَّ لَا تَمُكِّرْ

در تن و هم در دینم و ترسم را امان بخش و از آتش دوزخ آزادم کن خدایا مرا به مکر خود

بِي وَلَا تَسْتَدْرِجْنِي وَلَا تَخْدَعْنِي وَ اذْرَعْ عَنِّي شَرَّ فَسَقَةِ الْجِنِّ

دچار مساز و در غفلت تدریجی بسوی نابودی مبر و فریبم مده و شرّ تبهکاران جن و

وَالْإِنْسِ * آنگاه سر خود را به سوی آسمان بلند کرد و در حالی که از دیده‌های مبارکش اشک فراوان انس را از من دور

کن *****

سرازیر بود، با صدای بلند گفت: يَا أَسْمَعَ السَّمْعِينَ، يَا ابْصَرَ النَّاطِرِينَ، وَيَا أَسْرَعَ

***** ای شنواترین شنندگان ای بیناترین بینایان و ای سریعترین

الْحَاسِبِينَ، وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ السَّادَةِ

حساب رسان و ای مهربانترین مهربانان درود فرست بر محمد و آل محمد آن آقایان

الْمِيَامِينَ، وَاسْأَلْكَ اللَّهُمَّ حَاجَتِي الَّتِي أَنْ أَعْطَيْتَنِيهَا لَمْ يَضُرَّنِي مَا

فرخنده و از تو ای خدا درخواست کنم حاجتم را که اگر آن را به من عطا کنی دیگر هر چه را از من

مَنْعَتَنِي وَأَنْ مَنَعْتَنِيهَا لَمْ يَنْفَعْنِي مَا أَعْطَيْتَنِي اسْأَلُكَ فَكَاكَ رَقَبَتِي مِنْ

دریغ کنی زیانم نزند و اگر آنرا از من دریغ داری دیگر سودم ندهد هر چه به من عطا کنی و آن این است که از تو خواهم مرا

از

النَّارِ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَحَدَاكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، لَكَ الْمُلْكُ وَ لَكَ الْحَمْدُ، وَأَنْتَ

آتش دوزخ آزاد گردانی معبودی جز تو نیست یگانه ای که شریک نداری از توست فرمانروایی و از توست ستایش و تویی

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يَا رَبُّ يَا رَبُّ.

بر هر چیز توانایی ای پروردگار ای پروردگار.

جمله یا رب را به طور مکرر می گفت و کسانی که اطراف آن حضرت بودند، به دعای ایشان گوش می دادند و تنها آمین می گفتند و همراه آن حضرت صداهایشان به گریه بلند بود؛ تا آنگاه که آفتاب غروب کرد و همگی به سوی «مشعرالحرام» حرکت کردند.

مرحوم «سید بن طاووس» در «اقبال»، پس از جمله «یا رب، یا رب، یا رب»، فراز دیگری را نیز آورده است که چنین است: (۱)

الهی انا الفقیر فی غنای، فکیف لا اکون فقیراً فی فقری الهی انا

خدا من چنانم که در حال توانگری هم فقیرم پس چگونه فقیر نباشم در حال تهیدستیم خدایا من

الجاهل فی علمی فکیف لا اکون جهولاً فی جهلی الهی ان اختلاف

نادانم در عین دانشمندی پس چگونه نادان نباشم در عین نادانی خدایا براستی اختلاف

تدبیرک وسرعته طوآء مقادیرک، منعا عبادک العارفين بک عن الشکون

تدبیر تو و سرعت تحول و پیچیدن در تقدیرات تو جلوگیری کنند از بندگان عارف تو که به

الی عطاء، والیاس منک فی بلاء، الهی منی ما یلیق بلومی ومنک ما

عطایت دل آرام و مطمئن باشند و در بلای تو مأیوس و ناامید شوند خدایا از من همان سرزند که شایسته پستی من است و از تو انتظار رود آنچه

یلیق بکرمک، الهی وصفت نفسک باللطف والرفاه لی قبل وجود

شایسته بزرگواری توست خدایا تو خود را به لطف و مهر به من توصیف فرمودی پیش از آن که

ضعفی اتمنعتی منهما بعد وجود ضعفی الهی ان ظهرت المحاسن

ناتوان باشم آیا پس از ناتوانیم لطف و مهرت را از من دریغ می داری خدایا اگر کارهای نیک

منی قبضلک، ولک المنة علی، وان ظهرت المساوی منی فعدلک،

از من سرزند به فضل تو بستگی دارد و تو را منتی است بر من و اگر کارهای بد از من روی دهد آن هم بستگی به عدل تو دارد

ولک الحجج علی، الهی کیف تکلنی وقد تکفلت لی وکیف اضام وانت

و تو را بر من حجت است خدایا چگونه مرا و می گذاری در صورتی که کفایتم کردی و چگونه مورد ستم واقع کردم با این که تو

الناصر لی ام کیف اخیب وانت الحفی بی ها انا اتوسل الیک بفقری

یاور منی یا چگونه ناممید کردم در صورتی که تو نسبت به من مهربانی هم اکنون به درگاه تو توسل جویم بوسیله آن نیازی که به درگاہت دارم

الْيَكَّ، وَكَيْفَ اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِمَا هُوَ مَحَالٌّ أَنْ يَصِلَ إِلَيْكَ، أَمْ كَيْفَ اشْكُو

و چگونه توسل جویم بوسیله فقری که محال است پیرامون تو راه یابد یا چگونه از حال خویش به درگاہت شکوه کنم

الْيَكَّ حَالِي وَهُوَ لَا يَخْفَى عَلَيْكَ، أَمْ كَيْفَ اتَّرَجِمُ بِمَقَالِي وَهُوَ مِنْكَ بَرَزٌ

با این که حال من بر تو پنهان نیست یا چگونه با زبان (قال) ترجمه حال خود کنم در صورتی که آنهم از پیش تو بَرُوز کرده

ص: ۸۷۸

۱- [۱۱۹۷] گرچه بعضی از علما در معتبر بودن این اضافه تردید کرده اند، ولی انصاف این است که این زیادتی نیز مضامین مهمی دارد و در حال و هوای همان دعای عرفه است و چیزی که نشان دهد از اضافات گروه های منحرف است در آن نیافتیم.

الْيَكَّ، اَمْ كَيْفَ تُحَيِّبُ اِمَالِي وَهِيَ قَدْ وَفَدَتْ اِلَيْكَ، اَمْ كَيْفَ لَا تُحْسِنُ

به نزد خودت یا چگونه آرزوهایم به نومیدی گراید با این که به آستان تو وارد شده یا چگونه احوالم را نیکو نکنی

اِحْوَالِي وَبِكَ قَامَتْ، اَلِهِي مَا اَلْطَفَكَ بِي مَعَ عَظِيمِ جَهْلِي وَمَا اَرْحَمَكَ بِي

با این که احوال من به تو قائم است خدایا چه اندازه به من لطف داری با این نادانی عظیم من و چقدر به من مهر داری با

مَعَ قَبِيحِ فِعْلِي اَلِهِي مَا اَفْرَبَكَ مِنِّي وَابْعَدَنِي عَنْكَ، وَمَا اَزَافَكَ بِي فَمَا

این کردار زشت من خدایا چقدر تو به من نزدیکی و در مقابل چقدر من از تو دورم و با این همه که تو نسبت به من مهربانی پس آن چیست

الَّذِي يَحْبُبُنِي عَنْكَ، اَلِهِي عَلِمْتُ بِاِخْتِلَافِ الْاَثَارِ وَتَنَقُّلِ الْاَطْوَارِ،

که مرا از تو محبوب دارد خدایا آن طوری که من از روی اختلاف آثار و تغییر و تحول اطوار بدست آورده ام

اِنَّ مُرَادَكَ مِنِّي اَنْ تَتَّعَرَفَ اَلِيَّ فِي كُلِّ شَيْءٍ، حَتَّى لَا اَجْهَلَكَ فِي شَيْءٍ،

مقصود تو از من آن است که خود را در هر چیزی (جداگانه) به من بشناسانی تا من در هیچ چیزی نسبت به تو جاهل نباشم

اَلِهِي كَلَّمَا اخْرَسَنِي لَوْ مَيَّ اَنْطَقَنِي كَرَمُكَ، وَكَلَّمَا اَيْسَنِي اَوْصَافِي

خدایا هر اندازه پستی من زبانم را لال می کند کرم تو آن را گویا می کند و هر اندازه اوصاف من مرا مأیوس می کند

اَطْمَعْتَنِي مِنْكَ، اَلِهِي مَنْ كَانَتْ مَحَاسِنُهُ مَسَاوِي، فَكَيْفَ لَا تُكُونُ

نعمتهای تو به طمعم اندازد خدایا آن کس که کارهای خویش کار بد باشد پس چگونه کار

مَسَاوِيهِ مَسَاوِي، وَمَنْ كَانَتْ حَقَائِقُهُ دَعَاوِي، فَكَيْفَ لَا تُكُونُ دَعَاوِيهِ

بدش بد نباشد و آن کس که حقیقت گویی هایش ادعایی بیش نباشد پس چگونه ادعاهایش

دَعَاوِي، اَلِهِي حُكْمُكَ النَّافِذُ وَمَشِيَّتُكَ الْقَاهِرَةُ لَمْ يَنْزُكَ اِلَيْكَ مَقَالِ

ادعا نباشد خدایا فرمان نافذت و مشیت قاهرت برای هیچ گوینده ای فرصت گفتار

مَقَالًا، وَلَا لِذِي حَالٍ حَالًا، اَلِهِي كَمْ مِنْ طَاعَةٍ بَنَيْتُهَا، وَحَالَةٍ شَيْدَتْهَا،

نگذارد و برای هیچ صاحب حالی حال به جای ننهد خدایا چه بسیار طاعتی که پایه گذاری کردم و چه بسیار حالتی که بنیادش کردم

هَدَمَ اعْتِمَادِي عَلَيْهَا عَدْلُكَ، بَلْ اِقَالَنِي مِنْهَا فَضْلُكَ، اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ تَعْلَمُ اَنِّي

ولی (یاد) عدل تو اعتمادی را که بر آنها داشتم یکسره فرو ریخت بلکه فضل تو نیز اعتمادم را بهم زد خدایا تو می دانی

وَ اِنْ لَمْ تَدِمِ الطَّاعَةَ مِنِّي فِعْلًا جَزْمًا، فَقَدْ دَامَتْ مَحَبَّتُهُ وَعَزْمًا، اَللّٰهُمَّ كَيْفَ

که اگر چه طاعت تو در من بصورت کاری مثبت ادامه ندارد ولی دوستی و تصمیم بر انجام آن در من ادامه دارد خدایا چگونه

اغْرَمُ وَاَنْتَ الْقَاهِرُ، وَكَيْفَ لَا اغْرَمُ وَاَنْتَ الْاَمِيرُ، اَللّٰهُمَّ تَرُدُّدِي فِي الْاَثَارِ

تصمیم گیرم در صورتی که تحت قهر توام و چگونه تصمیم نگیرم با این که تو دستورم دهی خدایا تفکر (یا گردش) من در آثار تو

يُوجِبُ بَعْدَ الْمَزَارِ، فَاجْمَعْنِي عَلَيْكَ بِخِدْمَتِهِ تُوصِلُنِي إِلَيْكَ، كَيْفَ

راه مرا به دیدارت دور سازد پس کردار مرا با خودت بوسیله خدمتی که مرا به تو برساند چگونه

يُسْتَدِلُّ عَلَيْكَ بِمَا هُوَ فِي وُجُودِهِ مُفْتَقِرٌ إِلَيْكَ، اَيُّكُونُ لِغَيْرِكَ مِنَ الظُّهُورِ

استدلال شود بر وجود تو به چیزی که خود آن موجود در هستیش نیازمند به توست و آیا اساساً برای ما سوای تو ظهوری

مَا لَيْسَ لَكَ، حَتَّى يَكُونَ هُوَ الْمُظْهِرَ لَكَ، مَتَى غَبَّتْ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَى

هست که در تو نباشد تا آن وسیله ظهور تو گردد تو کی پنهان شده ای تا محتاج بدلیلی باشیم

دَلِيلٍ يَدُلُّ عَلَيْكَ، وَمَتَى بَعُدَتْ حَتَّى تَكُونَ الْأَثَارُ هِيَ الَّتِي تُوصِلُ

که به تو راهنمایی کند و چه وقت دور مانده ای تا آثار تو ما را به تو واصل گرداند

إِلَيْكَ، عَمِيَّتْ عَيْنٌ لَا تَرَكَ عَلَيْهَا رَقِيْبًا، وَخَسِرَتْ صَفْقَهُ عَجِدٌ لَمْ تَجْعَلْ لَهُ

کور باد آن چشمی که تو را نبیند که مراقب او هستی و زیان کار باد سودای آن بنده که از

مِنْ حُبِّكَ نَصِيْبًا، الْهِيَ امْرُوتٌ بِالرُّجُوعِ إِلَى الْأَثَارِ، فَارْجِعْنِي إِلَيْكَ

محبت خویش به او بهره ای ندادی خدایا فرمان دادی که به آثار تو رجوع کنم پس بازم گردان بسوی خود (پس از مراجعه به آثار)

بِكَشْوِهِ الْأَنْوَارِ، وَهَدَايِهِ الْإِسْتِبْصَارِ، حَتَّى ارْجِعَ إِلَيْكَ مِنْهَا، كَمَا دَخَلْتُ

به پوششی از انوار و راهنمایی و از بینش جویی تا بازگردم بسویت پس از دیدن آثار هم چنانکه آمدم

إِلَيْكَ مِنْهَا مَصُونٍ السَّرِّ عَنِ النَّظَرِ إِلَيْهَا، وَمَرْفُوعِ الْهَمِّ عَنِ الْإِعْتِمَادِ

بسویت از آنها که نهادم از نظر به آنها مصون مانده و همتم را از اعتماد بدانها برداشته باشم

عَلَيْهَا، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، الْهِيَ هَذَا ذُلِّي ظَاهِرٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَهَذَا

که براستی تو بر هر چیز توانایی خدایا این خواری من است که پیش رویت عیان و آشکار است و این

حالی لَا يَخْفَى عَلَيْكَ، مِنْكَ اَطْلُبُ الْوُصُولَ إِلَيْكَ، وَبِكَ اسْتَدِلُّ عَلَيْكَ،

حال (تباه) من است که بر تو پوشیده نیست از تو خواهیم که مرا به خود برسانی و بوسیله ذات تو بر تو دلیل می گویم

فَاهْدِنِي بُنُورَكَ الْيَتِيمَ، وَاقْمِنِي بِصِدْقِ الْعُبُودِيَّةِ بَيْنَ يَدَيْكَ، اَللّٰهُمَّ عَلِّمْنِي

پس به نور خود مرا بر ذات راهنمایی فرما و به یاد آر مرا با بندگی صادقانه در پیش رویت خدایا بیاموز به

مِنْ عِلْمِكَ الْمَخْزُونِ، وَصُنِّي بِسِتْرِكَ الْمَصُونِ، اَللّٰهُمَّ حَقِّقْنِي بِحَقَائِقِ

من از دانش مخزونت و محفوظم دار به پرده مصونت خدایا مرا به حقائق

اَهْلِ الْقُرْبِ، وَاسْأَلْكَ بِى مَسَلِكَ اَهْلِ الْجَذْبِ، اَللّٰهُمَّ اغْنِنِي بِتَدْبِيرِكَ لِي

نزدیکان در گاهت بیارای و به راه اهل جذبه و شوقت ببر خدایا بی نیاز کن مرا به تدبیر خودت

عَنْ تَدْبِيرِي وَبِاخْتِيَارِكَ [۱۱۹۸] عَنِ اخْتِيَارِي وَاقْفَنِي عَلَى مَرَاكِزِ

درباره ام از تدبیر خودم و به اختیار خودت از اختیار خودم و بر جاهای بیچارگی و درماندگیم مرا واقف گردان

اضْطِرَارِي الْهِيَ اَخْرِجْنِي مِنْ ذُلِّ نَفْسِي وَطَهِّرْنِي مِنْ شَكِّي

خدایا مرا از خواری نفسم نجات ده و پاکم کن از شک

وَشِرْكِي قَبْلَ حُلُولِ رَمْسِي بِكَ اَنْتَ صَبْرٌ فَاَنْصُرْنِي وَعَلَيْكَ اَتَوَكَّلُ فَلَا

و شرک خودم پیش از آن که داخل گورم گردم به تو یاری جویم پس تو هم یاریم کن و بر تو توکل کنم پس

تَكَلْنِي وَاِيَّاكَ اسْتَأْذِنُ فَلَا تُخَيِّبْنِي وَفِي فَضْلِكَ ارْغَبْ فَلَا تَحْرِمْ نِي

مرا وامگذار و از تو درخواست کنم پس ناامیدم مگردان و در فضل تو رغبت کرده ام پس محرومم مفرما

وَبِحَبَابِكَ اُنْتَسِبُ فَلَا تُبْعِدْنِي وَبِبَابِكَ اَقِفْ فَلَا تَطْرُدْنِي الْهِيَ تَقَدَّسَ

و به حضرت تو خود را بسته ام پس دورم مکن و به درگاه تو ایستاده ام پس طردم مکن خدایا مبراست

رِضَاكَ اِنْ يَكُونُ لَهُ عَلَيْهِ مِنْكَ، فَكَيْفَ يَكُونُ لَهُ عَلَيْهِ مِنْنِي الْهِيَ اَنْتَ الْغَنِيُّ

خشنودی تو از این که علت و سببی از جانب تو داشته باشد پس چگونه ممکن است من سبب آن گردم خدایا تو به

بِذَاتِكَ اِنْ يَصِلَ إِلَيْكَ النُّفْعُ مِنْكَ، فَكَيْفَ لَا تَكُونُ غَنِيًّا عَنِّي الْهِيَ

ذات خود بی نیازی از این که سودی از جانب خودت به تو برسد پس چگونه از من بی نیاز نباشی خدایا

اِنَّ الْفَضَاءَ وَالْقَدَرَ يُمْنِنِي وَاِنَّ الْهَوَى بِوَتَائِقِ الشَّهْوَةِ اسْرَنِي فَكُنْ اَنْتَ

براستی قضا و قدر مرا آرزومند می کنند و از آن سو هوای نفس مرا به بندهای شهوت اسیر کرده پس تو

النَّصِيرَ لِي حَتَّى تَنْصُرَنِي وَتُبْصِرَنِي وَاغْنِنِي بِفَضْلِكَ حَتَّى اسْتَعْنِيَ بِكَ

یاور من باش تا پیروزم کنی و بینایم کنی و بوسیله فضل خویش بی نیازم گردانی تا بوسیله تو

عَنْ طَلَبِي اَنْتَ الَّذِي اشْرَقَتْ الْاَنْوَارُ فِي قُلُوبِ اَوْلِيَائِكَ، حَتَّى عَرَفُوكَ

از طلب کردن بی نیاز شوم تویی که تاباندی انوار (معرفت) را در دل اولیایت تا این که تو را شناختند

وَوَحَّدُوكَ، وَأَنْتَ الَّذِي أَرَلْتَ الْأَغْيَارَ عَنْ قُلُوبِ احِبَّائِكَ، حَتَّى لَمْ

و یگانه ات دانستند و تویی که اغیار و بیگانگان را از دل دوستانت براندی تا این که کسی را جز

يُحِبُّوَا سِوَاكَ، وَلَمْ يَلْجُئُوا اِلَى غَيْرِكَ، اَنْتَ الْمُؤْنِسُ لَهُمْ حَيْثُ اَوْحَشْتَهُمْ

تو دوست نداشته و به غیر تو پناهنده و ملتجی نشوند و تویی مونس ایشان در آن جا که

ص: ۸۸۱

الْعَوَالِمُ، وَأَنْتَ الَّذِي هَدَيْتَهُمْ حَيْثُ اسْتَبَانَتَ لَهُمُ الْمَعَالِمُ، مَاذَا وَجَدَ مَنْ

عوامل وجود آنها را به وحشت اندازد و تویی که راهنماییشان کنی آنگاه که نشانه‌ها برایشان آشکار گردد چه دارد آن کس که تو را

فَقَدَّكَ، وَمَا الَّذِي فَقَدَ مَنْ وَجَدَكَ، لَقَدْ خَابَ مَنْ رَضِيَ دُونَكَ بَدَلًا، وَلَقَدْ

گم کرده؟ و چه ندارد آن کس که تو را یافته است براستی محروم است آن کس که بجای تو بدیگری راضی شود و بطور حتم

خَسِرَ مَنْ بَغَى عَنْكَ مُتَحَوِّلاً، كَيْفَ يُرْجَى سِوَاكَ وَأَنْتَ مَا قَطَعْتَ

زیانکار است کسی که از تو به دیگری روی کند چسان می شود بغیر تو امیدوار بود در صورتی که تو

الْإِحْسَانَ، وَكَيْفَ يُطَلَّبُ مِنْ غَيْرِكَ وَأَنْتَ مَا بَدَلْتَ عَادَةَ الْإِمْتِنَانِ، يَا مَنْ

احسانت را قطع نکردی و چگونه از غیر تو می توان طلب کرد با این که تو تغییر نداده‌ای شیوه عطا بخشیت را ای خدایی که

إِذَا قَ احْبَبَّاهُ حَلَاوَةَ الْمُؤَانَسَةِ، فَقَامُوا بَيْنَ يَدَيْهِ مُتَمَلِّقِينَ، وَيَا مَنْ الْبَسَ

به دوستانت شیرینی همدمی خود را چشانندی و آنها در برابرت به چاپلوسی برخاستند و ای خدایی که پوشانندی

أَوْلِيَاثَهُ مَلَابِسَ هَيْبَتِهِ، فَقَامُوا بَيْنَ يَدَيْهِ مُسْتَعْفِرِينَ، أَنْتَ الذَّاكِرُ قَبْلَ

بر اولیای خودت خلعتهای هیبت خود را پس آنها در برابرت به آمرزش خواهی بپاخواستند تویی که یاد کنی پیش از آن که

الذَّاكِرِينَ، وَأَنْتَ الْبَادِي بِالْإِحْسَانِ قَبْلَ تَوَجُّهِ الْعَابِدِينَ، وَأَنْتَ الْجَوَادُ

یاد کنندگان یادت کنند و تویی آغازنده به احسان قبل از آن که پرستش کنندگان بسویت توجه کنند و تویی بخشنده

بِالْعَطَاءِ قَبْلَ طَلَبِ الطَّالِبِينَ، وَأَنْتَ الْوَهَّابُ ثُمَّ لِمَا وَهَبْتَ لَنَا مِنْ

عطا پیش از آن که خواهندگان از تو خواهند و تویی پربخشش و سپس همان را که به ما بخشیده‌ای از ما

الْمُسْتَقْرِضِينَ، الْهِيَ اِطْلُبْنِي بِرَحْمَتِكَ حَتَّى اَصِلَ إِلَيْكَ، وَاجْذِبْنِي بِمَنْكَ

به قرض می خواهی خدایا مرا بوسیله رحمتت بطلب تا من به نعمت وصال نائل گردم و بوسیله نعمتت مرا جذب کن تا

حَتَّى أَقْبَلَ عَلَيْكَ، الْهِيَ اِنَّ رَجَائِي لَا يَنْقَطِعُ عَنْكَ وَإِنْ عَصَيْتُكَ، كَمَا اِنَّ

به تو رو کنم خدایا براستی امید من از تو قطع نگردد و اگر چه نافرمانیت کنم چنانکه

خَوْفِي لَا يُزِيلُنِي وَإِنْ اطَّعْتُكَ، فَقَدْ دَفَعْتَنِي الْعَوَالِمُ إِلَيْكَ، وَقَدْ أَوْفَعَنِي

ترسم و از تو زائل نشود و گرچه فرمانت برم همانا جهانیان مرا بسوی تو رانده اند و

عِلْمِي بِكَرَمِكَ عَلَيْكَ، الْهِيَ كَيْفَ أَخِيْبُ وَأَنْتَ اَمَلِي اَمْ كَيْفَ اِهَانُ

آن علمی که به کرم تو دارم مرا به درگاه تو آورده خدایا چگونه نومید شوم و تو آرزوی منی و چگونه پست و خوار شوم

وَعَلَيْكَ مُتَّكِلِي الْهِيَ كَيْفَ اسْتَعِزُّ وَفِي الدَّلَّةِ اِرْكَزْتَنِي اَمْ كَيْفَ لَا

با این که اعتمادم بر توست خدایا چگونه عزت جویم با این که در خواری جایم دادی و چگونه عزت نجویم با این که

اسْتَعِزُّ وَالْيَكُ نَسَبْتَنِي الْهَى كَيْفَ لَا افْتَقِرُ وَأَنْتَ الَّذِي فِي الْفُقَرَاءِ

به خود مُتَسَبِّمِ کردی خدایا چگونه نیازمند نباشم با این که تو در نیازمندانم

اَقَمْتَنِي اَمْ كَيْفَ افْتَقِرُ وَأَنْتَ الَّذِي بِجُودِكَ اغْنَيْتَنِي وَأَنْتَ الَّذِي لَا اِلَهَ

جای دادی یا چگونه نیازمند باشم و تویی که به جود و بخشش بی نیازم کردی و تویی که معبودی

غَيْرُكَ، تَعَرَّفْتَ لِكُلِّ شَيْءٍ، فَمَا جَهَلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الَّذِي تَعَرَّفْتَ اِلَىٰ فِي

جز تو نیست شناساندی خود را به هر چیز و هیچ چیزی نیست که تو را نشناسد و تویی که شناساندی خود را به من در

كُلِّ شَيْءٍ، فَرَأَيْتَكَ ظَاهِرًا فِي كُلِّ شَيْءٍ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ لِكُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ

هر چیز و من تو را آشکار در هر چیز دیدم و تویی آشکار بر هر چیز ای که

اسْتَوَىٰ بِرَحْمَاتِيهِ، فَصَارَ الْعَرْشُ غَيْبًا فِي ذَاتِهِ، مَحَقَّتْ الْاَثَارَ بِالْاَثَارِ،

بوسیله مقام رحمانیت خود (بر همه چیز) احاطه کردی و عرش در ذاتش پنهان شد تویی که آثار را به آثار نابود کردی

وَمَحَوْتَ الْاَغْيَارَ بِمُحِيطَاتِ اَفْلَاكِ الْاَنْوَارِ، يَا مَنْ اِحْتَجَبَ فِي

و اغیار را به احاطه کننده های افلاک انوار محو کردی ای که در سراپرده های عرشش

سُرَادِقَاتِ عَرْشِهِ عَنْ اَنْ تُدْرِكَهُ الْاَبْصَارُ، يَا مَنْ تَجَلَّى بِكَمَالِ بَهَائِهِ

محتجب شد از این که دیده ها او را درک کنند ای که تجلی کردی به کمال زیبایی و نورانیت

فَتَحَقَّقْتُ عَظَمَتَهُ الْاِسْتِوَاءَ، كَيْفَ تَخْفَىٰ وَأَنْتَ الظَّاهِرُ، اَمْ كَيْفَ تَغِيبُ

و پابرجا شد عظمتش از استواری چگونه پنهان شوی با این که تو آشکاری یا چگونه غایب شوی که

وَأَنْتَ الرَّقِيبُ الْحَاضِرُ، اِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَحْدَهُ. (۱)

تو نگهبان و حاضری برآستی تو بر هر چیز توانایی و ستایش مخصوص خداست تنها.

يَا رَبِّ إِنَّ ذُنُوبِي لَا تُضُرُّكَ، وَإِنَّ مَغْفِرَتَكَ لِي لَا تَنْقُصُكَ، فَاعْطِنِي مَا لَا

پروردگارا همانا گناهان من زیانی به تو نرزد و محققاً آمرزش تو از من نقصانی به تو نرساند پس عطا کن به من آنچه را

يَنْقُصُكَ، وَاعْفِرْ لِي مَا لَا يَضُرُّكَ. (۲)

نقصانت نرساند و ببامرز برایم آنچه را زیانت نرزد.

ص: ۸۸۳

۱- [۱۱۹۹] اقبال، صفحه ۳۴۸.

۲- [۱۲۰۰] همان مدرک، صفحه ۴۲۰.

اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنِي خَيْرَ مَا عِنْدَكَ لِشَرِّ مَا عِنْدِي فَإِنْ أَنْتَ لَمْ تَزَحْمِنِي

خدایا محروم مکن از آن خیری که نزد توست بخاطر آن شری که در پیش من است پس اگر تو به

بَتَعْبِي وَنَصَبِي فَلَا تَحْرِمْنِي اجْرَ الْمُصَابِ عَلَي مُصِيبَتِهِ. (۱)

رنج و خستگیم رحم نمی کنی پس محروم مدار از پاداش مصیبت دیده ای بر مصیبتش.

۷- به هنگام غروب روز عرفه، دعای عشرات را بخوان که در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۰۸) گذشت. این دعا که خواندنش در هر صبح و شام مستحب است، آن را در پایان روز عرفه نیز بخوان.

مرحوم «سید بن طاووس» در اعمال روز عرفه، این دعا را ذکر کرده است. (۲)

شب دهم: اعمال این شب عبارت است از:

۱- احیای شب دهم ذی الحجّه که از شب های بابرکت و ارزشمندی است. نقل شده است که حضرت امیر مؤمنان علی علیه السلام این شب را احیا می داشت. (۳) ۲- غسل کردن در این شب مستحب است. (۴) ۳- در این شب زیارت امام حسین علیه السلام مستحب است، و در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هر کس در چنین شبی امام حسین علیه السلام را زیارت کند، گناهانش آمرزیده می شود. (۵) ۴- در این شب این دعا را بخواند:

يَا دَائِمَ الْفَضْلِ عَلَي الْبَرِّيَّةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالْعَطِيَّةِ، يَا صَاحِبَ

ای کسی که فضل و بخشش بر خلق دائمی است و ای آن که دو دست احسانت به عطابخشی باز است ای صاحب

الْمَوَاهِبِ السَّيِّئَةِ، صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَيْرِ الْوَرَى سَجِيَّةً، وَ اغْفِرْ لَنَا

بخششهای ارجمند درود فرست بر محمد و آلش که بهترین مردمند در سرشت و نهاد، و بیامر ما را

يَا ذَالْعُلَى فِي هَذِهِ الْعَشِيَّةِ. (۶)

ای خدای بلند مرتبه در این شب.

- ١- [١٢٠١] اقبال، صفحه ٤٢٠.
- ٢- [١٢٠٢] همان مدرک، صفحه ٤١٧.
- ٣- [١٢٠٣] همان مدرک، صفحه ٤٢١.
- ٤- [١٢٠٤] زادالمعاد، صفحه ٣١٩.
- ٥- [١٢٠٥] اقبال، صفحه ٤٢١.
- ٦- [١٢٠٦] مصباح کفعمی، صفحه ٦٤٧.

روز دهم (روز عید قربان):

روز عید قربان از اعیاد مهم اسلامی است. این روز یادآور اخلاص و بندگی حضرت ابراهیم علیه السلام در برابر پروردگار خویش است، آن جا که فرمان حق برای ذبح اسماعیل صادر شد، و ابراهیم آن بنده فرمانبردار خداوند آماده اجرای این فرمان شد و اسماعیل را به قربانگاه برد و کارد بر حلقومش نهاد، ولی ندایی رسید که ای ابراهیم از عهده این آزمون الهی برآمدی! دست نگهدار که فرمانبرداری خویش را به درستی اثبات کرده ای.

جبرئیل همراه با «قوچی» فرود آمد و ابراهیم آن را قربانی کرد، و سنت قربانی در منا از آن روز برقرار شد، این روز، روز عید و خوشحالی و سرور است. زیرا علاوه بر این که بنده ای مخلص از آزمونی دشوار، سربلند بیرون آمد و بندگی خویش را در پیشگاه خدای بزرگ ثابت کرد، گروه عظیمی از بندگان مخلص خدا به او تأسی جسته، به زیارت خانه خدا می شتابند و مراسم منا و از جمله، قربانی را انجام می دهند.

اعمال روز عید قربان:

برای عید قربان اعمالی چند نقل شده است:

۱- غسل کردن است که به گفته مرحوم «علّامه مجلسی»، غسل در آن روز سنت مؤکد است تا آن جا که بعضی از علما آن را واجب دانسته اند. (۱) ۲- نماز عید قربان است و نحوه انجام آن، به همان کیفیت است که در نماز عید فطر گفته شد، و نماز عید قربان در زمان غیبت امام علیه السلام مطابق مشهور فقهای عظام، سنت مؤکد است. (۲) (خواه به صورت جماعت خوانده شود یا فرادی).

۳- مستحب است دعاهایی را که پیش از نماز عید و قبل از آن وارد شده است بخواند. به فرموده مرحوم «علّامه مجلسی»، بهترین دعاها، دعای چهل و هشتم «صحیفه کامله سجّادیه» است که اولش این است:

اللَّهُمَّ هَذَا يَوْمٌ مُبَارَكٌ

و اگر دعای چهل و ششم را نیز بخواند بهتر است. (۳) ۴- خواندن دعای ندبه در این روز و سایر اعیاد مستحب است. (۴) ۵- قربانی کردن در این روز برای همه مستحب مؤکد است و بسیار سفارش شده است، تا آن جا که برخی از علما آن را بر کسانی که توانایی دارند واجب دانسته اند و مستحب است بعد از نماز عید، کمی از گوشت آن بخورد. (۵)

ص: ۸۸۵

۱- [۱۲۰۷] ازادالمعاد، صفحه ۳۱۹.

۲- [۱۲۰۸] همان مدرک.

۳- [۱۲۰۹] همان مدرک.

۴- [۱۲۱۰] همان مدرک، صفحه ۳۲۰.

و نیز مستحب است هنگام قربانی این دعا را که از امام صادق علیه السلام نقل شده است بخواند:

وَجْهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، حَنِيفًا مُسْلِمًا وَمَا أَنَا

من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمان ها و زمین را آفریده؛ من در ایمان خود خالصم و

مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ

از مشرکان نیستم. نماز و قربانی و زندگی و مرگم برای خداوندی است که پروردگار

الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. اللَّهُمَّ مِنْكَ

جهانیان است. شریکی برای او نیست. من به این برنامه مأمور شدم و از مسلمانانم. خدایا از تو و

وَلَكَ، بِسْمِ اللَّهِ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنِّي. (۱)

برای توست. به نام خدا و خداوند بزرگتر است. خدایا از من قبول فرما.

(البته اگر به نیت چند نفر قربانی مستحب انجام شود، بگوید:

اللَّهُمَّ تَقَبَّلْ مِنَّا)

بسیار مناسب است افراد توانگر، در این روز قربانی نمایند و اکثر آن را به فقرا و نیازمندان انفاق کنند و به همسایگان و
آشنایان نیز بدهند.

در روایتی است که امام صادق علیه السلام فرمود: امام علی بن الحسین و امام باقر علیهم السلام گوشت قربانی را سه قسمت
می کردند؛ یک قسمت آن را به همسایگان می دادند و یک قسمت آن را به نیازمندان و قسمت سوم را برای اهل خانه نگه
می داشتند. (۲) ۶- تکبیرات مشهور زیر را بگویید؛ برای کسانی که در این ایام توفیق حضور در مراسم حج و صحرای «منی» را
دارند، بعد از پانزده نماز این تکبیرها را می خوانند؛ از نماز ظهر روز عید، شروع کرده تا نماز صبح روز سیزدهم؛ ولی کسانی
که در آن جا نیستند، بعد از ده نماز آنها را می خوانند، از نماز ظهر روز عید آغاز نموده، تا نماز صبح روز دوازدهم، و آن
تکبیرها مطابق روایت کتاب شریف «کافی» چنین است:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَىٰ خَلْقِكَ يَا خَلْقَ اللَّهِ
نیست و خدا بزرگتر است و ستایش خاص خداست خدا بزرگتر است بر آنچه

ما هِدَانَا؛ اللَّهُ أَكْبَرُ عَلَىٰ مَا رَزَقَنَا مِنْ بَهِيمَةِ الْأَنْعَامِ؛ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ مَا أُنْزِلْنَا. (۳) ما را راهنمایی کرد خدا بزرگتر است بر آنچه
روزیمان کرد از چهار پایان انعام (شتر و گاو و گوسفند) و ستایش خاص خداست برای آن که آزمود ما را.

حدّ اقل این تکبیرها را بعد از نماز در این ایّام، یکبار بگویند ولی اگر تکرار نمایند، بهتر است، و حتی اگر بعد

ص: ۸۸۶

۱- [۱۲۱۲] زاد المعاد، صفحه ۳۲۱.

۲- [۱۲۱۳] اقبال، صفحه ۴۵۱.

۳- [۱۲۱۴] کافی، جلد ۴، صفحه ۵۱۷، حدیث ۴.

از نوافل نیز بگوید خوب است. (۱)

روز عید غدیر (روز هیجدهم):

فضیلت این روز:

روز هیجدهم ذی الحجّه، یادآور روز مهمی در تاریخ است. روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از انجام حج در سال دهم هجری به هنگام مراجعت به مدینه، مردم را در وادی «غدیر» جمع کرد و فرمان خدا یعنی نصب علی علیه السلام به امامت و ولایت بر امت را به آنان ابلاغ کرد. و آن جا بود که آیه

«الْيَوْمَ اكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ، وَ أَتَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا» (۲)

نازل شد. و خداوند با برگزیدن علی علیه السلام به امامت امت، دین اسلام را کامل گردانید و دشمنان را ناامید و مأیوس ساخت. این روز را باید به حق از عظیم ترین اعیاد نامید، همان گونه که در روایات بر اهمیّت فراوان این روز و برتری آن بر سایر اعیاد تأکید شده است.

در روایتی از امام رضا علیه السلام می خوانیم که فرمود: «روز قیامت، چهار روز را که زینت بسته اند به نزد عرش الهی آورند: روز عید اضحی (قربان) روز عید فطر، روز جمعه و روز عید غدیر. ولی در آن میان، روز عید غدیر، از نظر زیبایی، مانند ماه است میان ستارگان». (۳) در همان روایت، از این روز، به عنوان «عید اکبر» یاد شده است؛ روزی که گناهان شیعیان (توبه کار) امیر مؤمنان علیه السلام بخشیده می شود و این روز، روز شادی و سرور است، روزی است که در آن تبسم بر چهره مؤمنان نقش می بندد. (۴) در روایت دیگری آمده است که از امام صادق علیه السلام پرسیدند: آیا برای مسلمانان غیر از عید فطر و عید اضحی (قربان) عید دیگری نیز وجود دارد؟ فرمود: آری. عیدی که از آن دو روز، با عظمت تر و شریفتر است، و آن روزی است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، علی علیه السلام را برای امامت امت نصب فرمود و در روایت دیگر فرمود: آن روز هیجدهم ذی الحجّه است. (۵) بهر حال، شایسته است در این روز مسلمانان با تشکیل مجالس جشن و سرور و مدیحه سرایی و سخنرانی درباره روز عید غدیر و مسأله امامت امت و مناقب و فضایل امیر مؤمنان علیه السلام، آن را گرامی بدارند و فرزندان و جوانان خود را با مسأله ولایت امیر مؤمنان علی علیه السلام و منابع آن از کتاب و سنت و تاریخ آشنا تر سازند.

ص: ۸۸۷

۱- [۱۲۱۵] زادالمعاد، صفحه ۳۲۳.

۲- [۱۲۱۶] سوره مائده، آیه ۳.

۳- [۱۲۱۷] زادالمعاد، صفحه ۳۲۳ و اقبال، صفحه ۴۶۴.

۴- [۱۲۱۸] زاد المعاد، صفحه ۳۲۴ و اقبال، صفحه ۴۶۴.

۵- [۱۲۱۹] مصباح المتهجد، صفحه ۷۳۶.

برای این روز اعمال متعددی روایت شده است:

۱- روزه گرفتن است که در روایتی از امام صادق علیه السلام روزه در چنین روزی برابر روزه شصت ماه شمرده شده! و در روایتی روزه روز غدیر خم کفاره شصت سال است. (۱) ۲- مرحوم «شیخ کفعمی» در «بلدالامین» غسل این روز را مستحب دانسته است. (۲) ۳- احسان و نیکی به برادران مؤمن.

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که فرمود: این روز، روز عبادت است و روز اطعام و نیکی کردن و احسان به برادران دینی است. (۳) در روایت دیگری امام رضا علیه السلام فرمود: کسی که در این روز، به خانواده و برادران مؤمن خود، توسعه در رزق و بخششها و انفاقها دهد خداوند روزی او را زیاد می گرداند. (۴) ۴- زیارت امیر مؤمنان علی علیه السلام در این روز بسیار بافضیلت است.

در روایتی از ابن ابی نصر (یکی از یاران برجسته امام رضا علیه السلام) نقل شده است که حضرت به وی فرمود:

هرجا که هستی سعی کن در روز عید غدیر، خود را به کنار قبر مطهر امیر مؤمنان علیه السلام برسانی، چراکه در این روز خداوند گناهان بسیاری از مردان و زنان مسلمان را می بخشد و دو برابر کسانی که خداوند آنها را در ماه رمضان و شب قدر و شب عید فطر از دوزخ آزاد می کند، در چنین روزی از آتش جهنم رهایی می دهد! (۵) برای امیر مؤمنان علیه السلام در این روز زیارت هایی نقل شده است که معروف «امین الله» است که در بخش زیارات (صفحه ۲۶۰) گذشت و می توان آن را از نزدیک و یا از راه دور، خطاب به امیر مؤمنان علیه السلام خواند و همچنین زیارت مخصوصه امیر مؤمنان در روز عید غدیر که در صفحه ۲۸۰ گذشت.

۵- امام رضا علیه السلام فرمود: در چنین روزی که روز عید و تبریک گفتن به یکدیگر است، مناسب است مؤمنان وقتی به یکدیگر می رسند این جملات را بگویند:

ص: ۸۸۸

۱- [۱۲۲۰] اقبال، صفحه ۴۶۵.

۲- [۱۲۲۱] بلدالامین، صفحه ۲۵۹.

۳- [۱۲۲۲] زادالمعاد، صفحه ۳۲۷.

۴- [۱۲۲۳] همان مدرک، صفحه ۳۲۴.

۵- [۱۲۲۴] اقبال، صفحه ۴۶۸.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَنَا مِنَ الْمُتَمَسِّكِينَ بِوَلَايَةِ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْأَائِمَّةِ

ستایش خاص خدایی است که قرار داد ما را از تمسک جویمان به ولایت امیر مؤمنان و سایر امامان

عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۱)

علیهم السلام.

۶- در چنین روزی وقتی برادر مؤمنت را ملاقات کردی بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَكْرَمَنَا بِهَذَا الْيَوْمِ، وَجَعَلَنَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ، وَجَعَلَنَا مِنَ

ستایش خاص خدایی است که گرامی داشت ما را به این روز و قرارمان داد از ایمان آورندگان و قرارمان داد از

الْمُؤْمِنِينَ بِعَهْدِهِ الْيَنَاءِ، وَمِيثَاقِهِ الَّذِي وَاتَّقْنَا بِهِ، مِنْ وِلَايَةِ وُلَاةِ أَمْرِهِ،

وفاکنندگان به عهدی که با ما کرده بود و پیمانی که با ما بسته بود از ولایت سرپرستان امر دین او

وَالْقَوْمِ بِقِسْطِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْنَا مِنَ الْجَاهِلِينَ وَالْمُكَذِّبِينَ بِيَوْمِ الدِّينِ. (۲)

و برپادارندگان عدلش و قرارمان نداد از منکران و تکذیب کنندگان روز جزا.

۷- دعای ندبه را در این روز بخواند (۲)، که در بخش دعاها (معروف (صفحه ۱۸۹) گذشت.

۸- مرحوم «سید بن طاووس» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام نقل می کند که در روز غدیر، دو رکعت نماز بخوان،

پس از نماز به سجده برو و صد مرتبه خدا را شکر کن (مثلاً بگو: شُكْرًا لِلَّهِ) و سر از سجده بردار و این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، وَحَدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، وَاَنَّكَ وَاِحْدُ اِحْدٍ

خدایا از تو درخواست کنم بدان که از برای توست ستایش یگانه ای که شریک نداری و تویی یکتای یگانه ای

صَمَدٌ، لَمْ تَلِدْ وَلَمْ تُوَلَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَكَ كُفُوًا اِحْدٌ، وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ

بی نیاز که فرزندی نداری و فرزند کسی نیستی و نیست برایت همتایی هیچ کس و براستی محمد بنده

وَرَسُولُكَ صَلَوَاتُكَ عَلَيْهِ وَاٰلِهِ، يَا مَنْ هُوَ كُلُّ يَوْمٍ فِي شَأْنٍ، كَمَا كَانَ مِنْ

۱- [۱۲۲۵] اقبال، صفحه ۴۶۴.

۲- [۱۲۲۶] بلدالامین، صفحه ۲۶۳. در اقبال (صفحه ۴۷۶) همین دعا با اندکی تفاوت، از امام صادق علیه السلام نقل شده است.

۳- [۱۲۲۷] مرحوم سید بن طاووس در اعمال روز عید فطر، دعای ندبه را ذکر کرده و گفته است: این دعا را در عیدهای چهارگانه می خوانند (اقبال، صفحه ۲۹۵).

شَانِكَ أَنْ تَفْضَلْتِ عَلَيَّ، بِأَنْ جَعَلْتِنِي مِنْ أَهْلِ اجَابَتِكَ، وَأَهْلِ دِينِكَ

شأن تو بود که بر من تفضل فرمودی به این که مرا از اهل اجابت و از اهل دینت

وَأَهْلِ دَعْوَتِكَ، وَوَفَّقْتِنِي لِذَلِكَ فِي مُبْتَدَأِ خَلْقِي تَفْضُلًا مِنْكَ وَكَرَمًا

و اهل دعوت قرار دادی و موفقم داشتی بدان در آغاز آفرینش از روی تفضل و کرم

وَجُودًا، ثُمَّ ارْذَقْتَ الْفُضْلَ فَضْلًا، وَالْجُودَ جُودًا، وَالْكَرَمَ كَرَمًا، رَافَهُ

و بخشش سپس دنبال آوردی این فضل را به فضلی دگر و این بخشش را به بخششی دگر و این کرم را به کرمی دگر که آن

هم

مِنْكَ وَرَحْمَةً، أَلِي أَنْ جَدَّدْتَ ذَلِكَ الْعَهْدَ لِي تَجْدِيدًا بَعْدَ تَجْدِيدِكَ

از روی مهر و رحمت بود تا بدان جا که تازه کردی این عهد را برایم از نو پس از تجدید

خَلْقِي وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا نَاسِيًّا سَاهِيًّا غَافِلًا، فَاتَمَمْتَ نِعْمَتَكَ بِأَنْ

آفرینش در صورتی که من در فراموشی بودم و فراموشکاری و بی خبری و غفلت پس تو نعمت را بر من تمام کردی به این

که آن را به

ذَكَرْتَنِي ذَلِكَ، وَمَنْنْتَ بِهِ عَلَيَّ، وَهَدَيْتَنِي لَهُ، فَلْيَكُنْ مِنْ شَانِكَ يَا أَلِهي

یادم انداختی و بدان بر من منت نهادی و بر آن راهنمایم کردی پس همچنان باید از شأن تو باشد ای معبود

وَسَيِّدِي وَمَوْلَايَ أَنْ تُتِمَّ لِي ذَلِكَ، وَلَا تَسْلُبْنِيهِ حَتَّى تَتَوَفَّأَنِي عَلَى ذَلِكَ،

و آقا و مولای من که تمام کنی برایم آن نعمت را و از من سلب نفرمایی آن را تا هنگامی که بمیرانیم بر آن

وَأَنْتَ عَنِّي رَاضٍ، فَإِنَّكَ أَحَقُّ الْمُنْعَمِينَ أَنْ تُتِمَّ نِعْمَتَكَ عَلَيَّ، اللَّهُمَّ

در حالی که تو از من خشنود باشی که براستی تو سزاوارترین نعمت بخشانی که نعمت را بر من به پایان رسانی خدایا

سَمِعْنَا وَاطَعْنَا وَاجْتَبَا دَاعِيكَ بِمَنْكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ غُفْرَانُكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ

شنیدیم و پیروی کردیم و خواننده ات را اجابت کردیم به لطف تو پس از آن توست حمد و آمرزش را خواهانیم پروردگارا

و به سوی توست

الْمَصِيرُ، اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَخَدَّهٗ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِرَّسُوْلِهِ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ

بازگشت ایمان داریم به خدای یگانه ای که شریک ندارد و به رسولش محمد صلی الله علیه و

وَآلِهِ، وَصَدَقْنَا وَاجْتَبَيْنَا دَاعِيَ اللّٰهِ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُوْلَ فِيْ مَوَالِيْهِ مَوْلَانَا وَمَوْلَى

آله و تصدیق کردیم و اجابت کردیم داعی خدا را و پیروی کردیم از رسول (او) در مورد دوستی و اطاعت مولایمان و مولای

الْمُؤْمِنِيْنَ، اميرِ الْمُؤْمِنِيْنَ عَلِيٍّ بِنِ ابِيْطَالِبٍ، عَبْدِ اللّٰهِ وَاخِيْ رَسُوْلِهِ،

مؤمنان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب بنده خدا و برادر رسول او

وَالصّٰدِقِ الْاَكْبَرِ، وَالْحُجَّهٖ عَلٰى بَرِيَّتِهِ، الْمُؤَيَّدِ بِهٖ نَبِيُّهُ وَدِيْنُهُ الْحَقَّ

و صدیق اکبر و حجت او بر آفریدگان آن که خداوند پیامبرش و دین حق

الْمُبِينِ، عَلِمًا لِدِينِ اللَّهِ، وَخَازِنًا لِعِلْمِهِ، وَعَيْبَةً غَيْبِ اللَّهِ، وَمَوْضِعَ سِرِّ اللَّهِ،

آشکارش را بوسیله او تایید کرد نشانه و پرچم دین خدا و خزینه دار دانش او و گنجینه غیب خدا و جایگاه راز خدا

وَأَمِينَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، وَشَاهِدَهُ فِي بَرِيَّتِهِ، اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْتَ سَمِعْنَا مُنَادِيًا

و امین خدا بر خلق او و گواه او در آفریدگانش خدایا ای پروردگار ما ما شنیدیم منادی

يُنَادِي لِلْإِيمَانِ، أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا، رَبَّنَا فَاعْفُوْ لَنَا ذُنُوبَنَا، وَكَفِّرْ عَنَّا

را که ندا می کرد برای ایمان (و می گفت) ایمان آورید به پروردگارتان پروردگارا ما هم ایمان آوردیم پس بیامرز
گناهانمان را و بدیهامان

سَيِّئَاتِنَا، وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ، رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ، وَلَا

را پوشیده دار و ما را با نیکان بمیران پروردگارا عطا کن به ما چیزی را که بوسیله فرستادگانت به ما وعده دادی و

تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ، فَأَنَا يَا رَبَّنَا بِمَنْكَ وَلُطْفِكَ اجْتَبَا

در روز رستاخیز رسوایمان مکن که براستی تو خلف وعده نمی کنی، پس ما ای پروردگار به احسان و لطف تو اجابت کردیم

دَاعِيكَ، وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ وَصَدَقْنَا، وَصَدَقْنَا مَوْلَى الْمُؤْمِنِينَ، وَكَفَرْنَا

داعی تو را و پیروی کردیم از رسول تو و تصدیقش کردیم و نیز تصدیق کردیم مولای مؤمنان را و کافر شدیم

بِالْحُبِّ وَالطَّاعُوتِ، فَوَلْنَا مَا تَوَلَّيْنَا، وَاحْشُرْنَا مَعَ ائِمَّتِنَا، فَأَنَا بِهِمْ

به حبت و طاعت (غاصبان حقوق آن حضرت) پس والی ما گردان آن را که ما به ولایت برگزیدیم و با امامانمان محشورمان
کن که براستی ما بدیشان

مُؤْمِنُونَ مُوقِنُونَ، وَلَهُمْ مُسَلِّمُونَ، آمَنَّا بِسِرِّهِمْ وَعَلَانِيَتِهِمْ، وَشَاهِدِهِمْ

ایمان و اعتقاد داریم و تسلیم آنانیم ایمان داریم بر نهانشان و آشکارشان و حاضرشان

وَعَائِبِهِمْ، وَحِيَّتِهِمْ وَمَيِّتِهِمْ، وَرَضِينَا بِهِمْ ائِمَّةً وَقَادَةً وَسَادَةً، وَحَسْبُنَا بِهِمْ

و غایبشان و زنده شان و مرده شان و خشنودیم به امامتشان و آقایشان و همانها ما را در

بَيْنَنَا وَبَيْنَ اللَّهِ دُونَ خَلْقِهِ، لَا نَبْتَغِي بِهِمْ بَدَلًا، وَلَا نَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِمْ وَلِيَّةً،

مابین خود و خدا از سایر خلق کافی هستند نجویم بجای ایشان بدلی ونگیریم جز ایشان همدمی (یا معتمدی)

وَبَرِّئْنَا إِلَى اللَّهِ مِنْ كُلِّ مَنْ نَصَبَ لَهُمْ حَرْبًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأُولَيْنِ

و بیزاری جویم به درگاه خدا از هر که برپا کند در برابرشان جنگی از جن و انس از اولین

وَالْآخِرِينَ، وَكَفَرْنَا بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَالْأَوْثَانِ الْأَرْبَعَةِ، وَأَشْيَاعِهِمْ

و آخرین و کافر شدیم به جبت و طاغوت و بتهای چهارگانه و دنبال روندگان

وَاتَّبَاعِهِمْ، وَكُلِّ مَنْ وَالَاهُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ، مِنْ أَوَّلِ الدَّهْرِ إِلَى آخِرِهِ،

و پیروانشان و هر که دوستشان دارد از جن و انس از آغاز روزگار تا پایان آن

اللَّهُمَّ اِنَّا نَشْهَدُكَ اَنَا نَدِينُ بِمَا دَانَ بِهِ مُحَمَّدٌ وَاَلِ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

خدایا تو را گواه می گیریم که ما متدین هستیم بدانچه متدین شد بدان محمد و آل محمد درود خدا بر او

وَعَلَيْهِمْ، وَقَوْلُنَا مَا قَالُوا، وَدِينُنَا مَا دَانُوا بِهِ، مَا قَالُوا بِهِ قُلْنَا، وَمَا دَانُوا بِهِ

و برایشان باد و گفتار ما همان است که آنها گفتند و دین ما همان است که آنها متدین بدان بودند هرچه را آنان گفتند ما هم گفتیم و هرچه را آنان متدین شدند

دِنًا، وَمَا انْكَرُوا انْكَرْنَا، وَمَنْ وَالَّوَا وَالْيَنَا، وَمَنْ عَادُوا عَادَيْنَا، وَمَنْ لَعَنُوا

ما هم شدیم و هرچه را انکار کردند ما انکار کردیم و هر که را دوست داشتند دوست داریم و هر که را دشمن دارند دشمن داریم و هر که را لعن کردند

لَعْنَا، وَمَنْ تَبَرَّؤَا مِنْهُ تَبَرَّأْنَا مِنْهُ، وَمَنْ تَرَخَّمُوا عَلَيْهِ تَرَخَّمْنَا عَلَيْهِ، آمَنَّا وَ

لعن کنیم و از هر که بیزاری جستند بیزاری جوئیم و بر هر که ترحم کردند ترحم کنیم ایمان آوردیم

سَلَّمْنَا، وَرَضِينَا وَاتَّبَعْنَا مَوَالِينَا صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ، اللَّهُمَّ فَتَمِّمْ لَنَا ذَلِكَ

و تسلیم و خشنود گشتیم و پیروی کردیم از سرورانمان دروودهای خدا برایشان باد خدایا پس تو آن را برای ما تکمیل کن

وَلَا تَسْلُبْنَاهُ، وَاجْعَلْهُ مُسْتَقَرًّا ثَابِتًا عِنْدَنَا، وَلَا تَجْعَلْهُ مُسْتَعَارًا، وَاحِينَا

و از ما سلب مفرما و آن را پایگاهی ثابت در پیش ما قرار ده و پایگاه عاریت و موقتش قرار مده و زنده مان

مَا احْيَيْتَنَا عَلَيْهِ، وَاَمْتْنَا اِذَا امْتْنَا عَلَيْهِ، اَلِ مُحَمَّدٍ اِئْتَمْتْنَا، فَبِهِمْ نَأْتَمُّ وَاَيَاهُمْ

دار بر همان تا هرگاه که زنده مان داری و بمیرانمان بر آن هرگاه میرانندی مان، آل محمد پیشوایان مایند به آنها اقتدا کنیم و آنان را

نُوَالِي وَعَدُوَّهُمْ عَدُوَّ اللَّهِ نُعَادِي فَاجْعَلْنَا مَعَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنْ

دوست داریم و دشمنشان را که دشمن خداست دشمن داریم پس ما را در دنیا و آخرت با ایشان قرار ده و از

الْمُقَرَّبِينَ، فَاِنَّا بِذَلِكَ رَاضُونَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

مقربان در گاهت گردان که براستی ما به همان خشنودیم ای مهربانترین مهربانان.

پس از پایان دعا، بار دیگر به سجده برو و صد مرتبه الحمد لله و صد مرتبه شکرًا لله بگو.

امام علیه السلام در ادامه فرمود: هر کس که این عمل را بجا آورد، پاداش کسی را دارد که در روز غدیر، نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله بوده و با آن حضرت بیعت کرده است. (۱) (مرحوم محدث قمی می گوید: بهتر است که این نماز نزدیک ظهر انجام شود که مقارن نصب حضرت علی علیه السلام به خلافت بوده است).

۹- از «شیخ مفید» رحمه الله نقل شده است که این دعا را در روز «غدیر» می خوانی:

ص: ۸۹۲

۱- [۱۲۲۸] اقبال، صفحه ۴۷۲ و بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۲۹۸.

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ، وَعَلِيِّ وَلِيِّكَ، وَالشَّانِ وَالْقَدْرِ الَّذِي

خدایا از تو درخواست کنم به حق محمد پیامبرت و به حق علی ولی تو و بدان منزلت و مرتبه ای که بدان

خَصَّصْتَهُمَا بِهِ دُونَ خَلْقِكَ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ، وَاِنْ تَبَدَّءَ بِهِمَا

وسيله آن دو را از سایر مخلوق خود اختصاص دادی که درود فرستی بر محمد و علی و از آنان شروع کنی

فِي كُلِّ خَيْرٍ عَاجِلٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْاَيْمَنَةِ الْقَادِمَةِ،

در دادن هر خیری که فوری است خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد پیشوایان رهبر

وَالدُّعَاءِ السَّادَةِ، وَالتُّجُومِ الزَّاهِرَةِ، وَالْاَعْلَامِ الْبَاهِرَةِ، وَسَاسَةِ الْعِبَادِ،

و خوانندگان بزرگ و سرور و ستارگان درخشان و نشانه های فروزان و تدبیرکنندگان کار بندگان

وَازْكَانِ الْبِلَادِ، وَالنَّاقَةِ الْمُرْسَلَةِ، وَالسَّفِينَةَ النَّاجِيَةَ، الْجَارِيَةَ فِي اللُّجَجِ

و پایه های جاهای آباد و ناقه فرستاده شده و کشتی نجات که روان است در دریا های

الْغَامِرَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، خُزَّانِ عِلْمِكَ، وَازْكَانِ

ژرف پر آب خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد گنجینه های دانشت و پایه های

تَوْحِيدِكَ، وَدَعَائِمِ دِينِكَ، وَمَعَادِنِ كِرَامَتِكَ، وَصَفْوَتِكَ مِنْ بَرِيَّتِكَ،

محکم توحید تو و ستونهای دین تو و معدنهای کرامتت و برگزیدگان از خلقت

وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، الْاَتْقِيَاءِ النَّجْبَاءِ الْاَبْرَارِ، وَالْبَابِ الْمُبْتَلَىٰ بِهِ

و بهترین آفریدگانت آن پرهیزکاران و برگزیدگان نیکوکار و درگاهی که مورد ابتلای مردم است

النَّاسِ، مَنْ اَتَاهُ نَجَىٰ وَمَنْ اَبَاهُ هَوَىٰ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ

هر که بدان درگاه آمد نجات یافت و هر که سرباز زد سقوط کرد خدایا درود فرست بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، اَهْلِ الذِّكْرِ الَّذِيْنَ اَمَرْتِ بِمَسْئَلَتِهِمْ، وَذَوِي الْقُرْبَى الَّذِيْنَ اَمَرْتِ

محمد اهل ذکری که دستور فرمودی بپرسش مسائل از آنها و خویشاوندانی که دستور فرمودی

بِمَوَدَّتِهِمْ، وَفَرَضْتَ حَقَّهُمْ، وَجَعَلْتَ الْجَنَّةَ مَعَادَ مَنْ اقْتَصَّ اثَارَهُمْ، اللَّهُمَّ

به دوست داشتنشان و حقشان را واجب کردی و بهشت را بازگشتگاه (و سرمنزل) کسی قرار دادی که آثارشان را پیروی کند
خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا امْرُوا بِطَاعَتِكَ، وَنَهَوْا عَنْ مَعْصِيَتِكَ،

درود فرست بر محمد و آل محمد چنانچه دستور پیروی تو را دادند و از نافرمانیت نهی کردند

وَدُلُّوا عِبَادَكَ عَلَى وَحْدَانِيَّتِكَ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ

و بندگان را به یگانگی راهنمایی کردند خدایامن از تو می خواهم به حق محمد پیامبرت

ص: ۸۹۳

وَنَجِيكَ، وَصَفْوَتِكَ وَامِينِكَ، وَرَسُولِكَ إِلَى خَلْقِكَ، وَبِحَقِّ

و گرامی و برگزیده و امین تو و فرستاده ات بسوی خلق و به حق

امیرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَيَعْسُوبِ الدِّينِ، وَقَائِدِ الْغُرِّ الْمُحَجَّلِينَ، الْوَصِيِّ الْوَفِيِّ،

امیر مؤمنان و پیشوای دین و رهبر سفیدرویان آن وصی با وفا

وَالصَّدِيقِ الْأَكْبَرِ، وَالْفَارُوقِ بَيْنَ الْحَقِّ وَالْبَاطِلِ، وَالشَّاهِدِ لَكَ، وَالذَّلَالِ

و صدیق اکبر و جداکننده بین حق و باطل و گواه تو و راهنمایی کننده

عَلَيْكَ، وَالصَّادِعِ بِأَمْرِكَ، وَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِكَ، لَمْ تَأْخُذْهُ فِيكَ لَوْمَةٌ

بر تو و آشکار کننده دستورت و جهاد کننده در راهت آن که نگیردش (و ناراحتش نکند) درباره تو ملامت

لَائِمٌ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَنِي فِي هَذَا الْيَوْمِ

ملامت کننده ای که درود فرستی بر محمد و آل محمد و مرا قرار دهی در این روزی

الَّذِي عَقَدْتَ فِيهِ لَوْلِيِكَ الْعَهْدَ فِي اغْتِنَاقِ خَلْقِكَ، وَأَكْمَلْتَ لَهُمُ الدِّينَ مِنْ

که بستی برای ولی خود پیمان (امامت) را در گردن خلق خود و کامل گرداندی برای آنها دین را از

الْعَارِفِينَ بِحُرْمَتِهِ، وَالْمُقَرَّرِينَ بِفَضْلِهِ، مِنْ عَتَقَاتِكَ وَطُلُقَاتِكَ مِنَ النَّارِ،

عارفان به حرمتش و اقرارکنندگان به فضل او از آزادشدگان و رهاشدگان از آتش

وَلَا تُسَمِّتْ بِي حَاسِدِي النَّعْمِ، اللَّهُمَّ فَكَمَا جَعَلْتَهُ عِيدَكَ الْأَكْبَرَ،

و شاد مکن نسبت به من حسودانم را در نعمتهایت خدایا چنانچه آن را عید بزرگ خود قرار داده ای

وَسَمَّيْتَهُ فِي السَّمَاءِ يَوْمَ الْعَهْدِ الْمَعْهُودِ، وَفِي الْأَرْضِ يَوْمَ الْمِيثَاقِ

و نامیدی آن را در آسمان روز عهد معهود و در زمین روز پیمان گرفتن

الْمَاخُودِ، وَالْجَمْعِ الْمَسْئُولِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَقِرُّ بِهِ

و انجمن بازخواست شده درود فرست بر محمد و آل محمد و روشن کن بوسیله اش دیدگان

عُيُونَنَا، وَاجْمَعْ بِهِ شَمْلَنَا، وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا، وَاجْعَلْنَا لِأَنْعَمِكَ مِنْ

ما را و گردآور بدستش پراکندگی ما را و گمراهمان مکن پس از آن که هدایتمان کردی و قرارمان ده از سپاسگزاران

الشَّاكِرِينَ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَرَّفَنَا فَضْلَ هَذَا الْيَوْمِ،

نعمتهای ای مهربانترین مهربانان ستایش خاص خدایی است که شناساند به ما فضیلت این روز را

وَبَصَّرَنَا حُرْمَتَهُ، وَكَرَّمَنَا بِهِ، وَشَرَّفَنَا بِمَعْرِفَتِهِ، وَهَدَانَا بِنُورِهِ، يَا رَسُولَ

و بینامان کرد به حرمت این روز و گرامیمان داشت بدان و شرافتمان داد به معرفتش و هدایتمان کرد به نورش ای رسول

اللَّهُ يَا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، عَلَيْنَا وَعَلَى عِزَّتِكَمَا وَعَلَى مُحِبَّتِكَمَا مِنِّي أَفْضَلُ

خدا ای امیر مؤمنان بر شما و بر عترت شما و بر دوستان شما بهترین

السَّلَامِ مَا بَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَبِكُما اتَّوَجَّهَ إِلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبُّكُما فِي

سلام و درود من باد تا برپاست شب و روز و بوسیله او رو کنم بسوی خدا پروردگار من و پروردگارتان در

نَجَاحِ طَلَبَتِي وَقَضَاءِ حَوَائِجِي وَتَيْسِيرِ أُمُورِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتُلْكَ

موفق شدن به مقصودم و برآورده شدن حاجاتم و آسان شدن کارهایم خدایا از تو خواهم

بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَلْعَنَ

به حق محمد و آل محمد که درود فرستی بر محمد و آل محمد و لعنت کنی

مَنْ جَحَدَ حَقَّ هَذَا الْيَوْمِ، وَأَنْكَرَ حُرْمَتَهُ، فَصَدَّ عَنْ سَبِيلِكَ لِإِطْفَاءِ نُورِكَ،

کسی را که انکار کند حق این روز را و انکار کند حرمتش را و جلوگیری کرد از راه تو برای خاموش کردن نورت

فَأَبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ، اللَّهُمَّ فَارْجِعْ عَنْ أَهْلِ بَيْتِ مُحَمَّدٍ نَبِيِّكَ، وَاكْشِفْ

ولی خدا هم نمی خواهد جز آن که نورش را آشکار کند خدایا گشایش ده به کار خاندان محمد پیامبرت و برطرف کن

عَنْهُمْ وَبِهِمْ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ الْكُفْرَاتِ، اللَّهُمَّ ائْمَلِ الْأَرْضَ بِهِمْ عَدْلًا،

از ایشان و بوسیله ایشان از اهل ایمان گرفتاریها و محنتها را خدایا پرکن زمین را بوسیله ایشان از عدل و داد

كَمَا مُلِئْتُ ظُلْمًا وَ جَوْرًا، وَ أَنْجِزْ لَهُمْ مَا وَعَدْتَهُمْ، إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. (۱)

چنانچه پر شده از ستم و بی‌داد و وفا کن برای آنها آنچه را وعده دادی به آنها که برآستی تو خلف وعده نمی کنی.

۱۰- به سبب عظمت روز «غدیر» و مبارکی و میمنت آن، مناسب است که برادران مؤمن، با یکدیگر در این روز، عقد اخوت و برادری بخوانند و پیوند برادری و همکاری را میان خویش عمیق تر سازند.

مرحوم «حاجی نوری» در «مستدرک الوسائل» می گوید: دست راست خود را بر دست راست برادر مؤمن خود بگذار و بگو:

وَإِخْتِيكَ فِي اللَّهِ، وَصَافِيَتِكَ فِي اللَّهِ، وَصَافِحَتِكَ فِي اللَّهِ، وَعَاهَدْتُ اللَّهَ

برادر شدم با تو در راه خدا و دوست با صفايت شدم در راه خدا و مصافحه کردم با تو در راه خدا وعهد کردم با خدا

وَمَلَائِكَتَهُ وَكُتُبَهُ وَرُسُلَهُ وَأَنْبِيَائِهِ، وَالْأَئِمَّةَ الْمَعْصُومِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ،

و فرشتگانش و کتابهایش و رسولانش و پیمبرانش و امامان معصومین علیهم السلام

ص: ۸۹۵

۱- [۱۲۲۹] بحار الانوار، جلد ۹۵، صفحه ۳۱۹ و اقبال، صفحه ۴۹۲ (با اندکی تفاوت).

عَلَىٰ أَنِّي أَنْ كُنْتُ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَالشَّفَاعَةِ، وَإِذْنِي لِي بِأَنْ ادْخُلَ الْجَنَّةَ،

بر این که اگر من از اهل بهشت و اهل شفاعت بودم و اجازه ام دادند که

لا ادْخُلُهَا إِلَّا وَأَنْتَ مَعِيَ آنگاه برادر مؤمن می گوید: قَبِلْتُ. آنگاه بگو: اشْقَطْتُ

داخل بهشت کردم داخل نشوم جز با تو***** قبول کردم***** و ساقط کردم

عَنْكَ جَمِيعَ حُقُوقِ الْأَخْوَةِ، مَا خَلَا الشَّفَاعَةَ وَالِدُعَاءَ وَ الزِّيَارَةَ. (۱)

از تو تمامی حقوق برادری را جز شفاعت و دعا و زیارت.

در این صورت، وقتی که طرف مقابل قبول کرد، برادر معنوی یکدیگر خواهند شد و چون وظیفه اخوت بسیار سنگین است، همه حقوق برادری را جز زیارت، دعا و شفاعت به یکدیگر می بخشند.

روز بیست و چهارم (روز خاتم بخشی علی علیه السلام و روز مباحله):

بیست و چهارم ماه ذی الحجه، یادآور دو خاطره مهم تاریخی در اسلام است:

۱- روزی است که امیر مؤمنان علی علیه السلام در آن روز، در حال رکوع انگشتر خود را به سائل فقیر عنایت کرد؛ این عمل خالصانه و ایثارگرانه امیر مؤمنان علیه السلام بقدری پرارزش بود که آیه ۵۵ سوره مائده در شأن آن نازل شد: «

إِنَّمَا وَئِيكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ»؛

سرپرست و ولی شما تنها خداست و پیامبر او و آنها که ایمان آورده اند؛ همانها که نماز را برپا می دارند و در حال رکوع، زکات می دهند! (۲) جا دارد که مؤمنان با یادآوری این خاطره مهم و تفسیر آیه شریفه، و ذکر مناقب و فضایل امیر مؤمنان علیه السلام این روز را گرامی دارند و خود نیز در تصدق و انفاق به فقرا و نیازمندان، به آن حضرت تأسی جویند.

۲- واقعه مهم دیگر «مباحله» رسول خدا با مسیحیان نجران است. (۳) پس از گفتگوی فراوان نصارای نجران با رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره حضرت مسیح علیه السلام سرانجام علمای نصارا از پذیرفتن حق خودداری کردند و کار به مباحله کشیده شد. (مباحله یعنی نفرین کردن دو نفر نسبت به یکدیگر که هر کس ناحق می گوید گرفتار مجازات الهی شود).

براین امر توافق شد که در چنین روزی مسیحیان نجران با رسول خدا «مباحله» نمایند و نفرین کنند که هر گروه و جمعیتی که ناحق می گوید، رسوا و مجازات شود.

١- [١٢٣٠] مستدرک الوسائل، جلد ٦، صفحہ ٢٧٩، حدیث ٦٨٤٣.

٢- [١٢٣١] اقبال، صفحہ ٥٢٥.

٣- [١٢٣٢] همان مدرک، صفحہ ٤٩٦ و صفحہ ٥١٥ و مصباح المتہجد، صفحہ ٧٥٩.

خداوند طبق آیه ۶۱ سوره آل عمران به پیغمبر صلی الله علیه و آله فرمود: «

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَابْنَاتِكُمْ وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ»؛

هرگاه بعد از علم و دانشی که (درباره حضرت مسیح علیه السلام) به تو رسیده، کسانی با تو به محاجه و ستیز برخیزند، به آنها بگو: بیاید ما فرزندان خود را دعوت کنیم، شما هم فرزندان خود را؛ ما زنان خویش را دعوت نماییم شما هم زنان خود را؛ ما از نفوس خود دعوت کنیم، شما هم از نفوس خود؛ آنگاه مباحله کنیم؛ و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم».

پیرو این دستور الهی، رسول خدا صلی الله علیه و آله در حالی که فرزندش حسین علیه السلام را در آغوش داشت و دست حسن علیه السلام را در دست گرفته بود و علی و فاطمه علیهما السلام نیز همراه او بودند، به سمت محلّ مباحله حرکت کرد.

نصارا، چون چنین جمعیتی و نشانه‌هایی را از نزدیک شدن کیفر الهی دیدند، وحشت کردند و از «مباحله» منصرف شدند و حاضر به پذیرفتن جزیه گردیدند. (۱) این داستان نشانه دیگری از عظمت اهل بیت علیهم السلام و حقایق رسول خدا صلی الله علیه و آله و دین اسلام است.

بنابراین، بسیار شایسته است مسلمانان در چنین روزی، با یادآوری و آگاهی بیشتر از این جریان، عظمت و بزرگی رسول خدا و اهل بیت پاکش را به خاطر آورند و بر معرفت خویش نسبت به آنان بیفزایند، و به شکرانه آن به نیازمندان انفاق کنند.

به هر حال، این روز، روز باعظمتی است که چند عمل برای آن نقل شده است:

۱- این روز را به شکرانه این برکات بزرگ، روزه بدارد. (۲) ۲- غسل کند و بهترین لباسش را بپوشد و خود را معطر نماید. (۳) ۳- نیم ساعت قبل از ظهر، دو رکعت نماز بخواند؛ در هر رکعتی یک مرتبه سوره «حمد» و ده بار سوره «قل هو الله احد»، ده بار «آیهالکرسی» و ده بار سوره «اَنَا انزلناه» را بخواند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام برای این نماز پاداش فراوانی ذکر شده است. (۴) ۴- دعای روز «مباحله» را بخواند که از امام صادق علیه السلام نقل شده است و آن چنین است:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ مِنْ بَهَائِكَ بِاِبْهَاءِ، وَ كُلُّ بَهَائِكَ بِيَّ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ

خدایا از تو خواهم از درخشنده ترین مراتب درخشندگیت و همه مراتب آن درخشنده است خدایا از تو خواهم

ص: ۸۹۷

۱- [۱۲۳۳] برای آگاهی بیشتر از داستان مباحله و کتب فراوانی که آن را نقل کرده اند، به تفسیر نمونه، جلد ۲، ذیل تفسیر آیه ۶۱ سوره آل عمران مراجعه کنید.

٢- [١٢٣٤] اقبال، صفحه ٥١٥.

٣- [١٢٣٥] همان مدرک.

٤- [١٢٣٦] مصباح المتهد، صفحه ٧٥٨.

بِهَاتِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ جَلَالِكَ بِأَجَلِهِ، وَكُلِّ جَلَالِكَ جَلِيلٌ،

به تمام مراتب درخشندگیت خدایا از تو خواهم از باشوکت ترین مراتب جلالت و تمام مراتب جلال تو شوکتمند است

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَلَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ جَمَالِكَ بِأَجْمَلِهِ،

خدایا از تو خواهم به همه مراتب جلالت خدایا از تو خواهم از زیباترین مراتب جمال تو و

وَكُلِّ جَمَالِكَ جَمِيلٌ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِجَمَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا

همه مراتب جمالت زیباست خدایا از تو خواهم به همه مراتب جمالت خدایا تو را خوانم چنانچه

أَمَرْتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ عَظَمَتِكَ

دستورم دادی پس دعایم را به اجابت رسان چنانچه وعده ام دادی خدایا از تو خواهم از بزرگترین

بِاعْظَمِهَا، وَكُلِّ عَظَمَتِكَ عَظِيمَةً، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِعَظَمَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ

مراتب عظمتت و همه مراتب آن بزرگ است خدایا از تو خواهم به همه عظمتت خدایا

إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ نُورِكَ بِأَنْوَرِهِ، وَكُلِّ نُورِكَ تَبِيْرًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِنُورِكَ

از تو خواهم از تابنده ترین مراتب روشنیت و همه مراتب آن تابنده است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب روشنیت

كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ رَحْمَتِكَ بِأَوْسَعِهَا، وَكُلِّ رَحْمَتِكَ وَأَسِعُهُ،

خدایا از تو خواهم از وسیع ترین مراتب رحمتت و همه رحمت تو وسیع است

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِرَحْمَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي

خدایا از تو خواهم به همه مراتب رحمتت خدایا تو را می خوانم همچنانکه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ كَمَالِكَ بِأَكْمَلِهِ، وَكُلِّ

پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده فرمودی خدایا از تو خواهم از کاملترین مراتب کمالت و تمام

كَمَالِكَ كَامِلًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِكَمَالِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ

مراتب آن کامل است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب کمالت خدایا از تو خواهم از

كَلِمَاتِكَ بِاتِّمَّهَا، وَكُلَّ كَلِمَاتِكَ تَأَمُّهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِكَلِمَاتِكَ كُلِّهَا،

تمامترین کلمات و سخنان و تمام کلمات تام و تمام است خدایا از تو خواهم به کلمات همگی

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ أَسْمَائِكَ بِأَكْبَرِهَا، وَكُلِّ أَسْمَائِكَ كَبِيرَةٍ، اللَّهُمَّ إِنِّي

خدایا از تو خواهم به بزرگترین نامهایت و همه نامهایت بزرگ است خدایا از

أَسْأَلُكَ بِأَسْمَائِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَدْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا

تو خواهم به نامهایت همگی خدایا من تو را می خوانم چنانچه به من دستور دادی پس به اجابت رسان دعایم را

وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ عِزَّتِكَ بِاعْزِّهَا، وَكُلِّ عِزَّتِكَ عَزِيْرَهُ،

چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به عزیزترین مراتب عزت و همه مراتب تو عزیز است

اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِعِزَّتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ مَسِيَّتِكَ بِأَمْضَاهَا،

خدایا از تو خواهم به همه مراتب عزت خدایا از تو خواهم به گذرترین اراده و خواست

وَكُلِّ مَسِيَّتِكَ مَا ضِيَهُ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِمَسِيَّتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ

و همه مراتب اراده تو گذراست خدایا از تو خواهم به تمام مراتب اراده و خواست خدایا از تو خواهم

بِقُدْرَتِكَ الَّتِي اسْتَطَلَّتْ بِهَا عَلَى كُلِّ شَيْءٍ، وَكُلِّ قُدْرَتِكَ مُسْتَطِيلَةً، اللَّهُمَّ

بدان قدرتت که بوسیله آن بر همه چیز برتری گرفتی گرچه تمام مراتب قدرتت برتری گیرنده است خدایا

أَنِّي اسأَلُكَ بِقُدْرَتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي ادْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي

از تو خواهم به تمام مراتب قدرتت خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی تو هم اجابت کن

كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ عِلْمِكَ بِأَنْفَذِهِ وَكُلِّ عِلْمِكَ نَافِذًا،

چنانچه وعده فرمودی خدایا از تو خواهم از نافذترین مراتب دانشت با این که تمام مراتب دانشت نافذ است

اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِعِلْمِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ قَوْلِكَ بِأَرْضَاهُ، وَكُلِّ

خدایا از تو خواهم به مراتب دانشت همگی خدایا از تو خواهم از پسندیده ترین گفتارت و تمام

قَوْلِكَ رَضِيًّا، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِقَوْلِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ مَسَائِلِكَ

گفتار تو پسندیده است خدایا از تو خواهم به همه گفتارت خدایا از تو خواهم به محبوبترین چیزی که از تو درخواست شده

بِأَحْبَبِّهَا، وَكُلِّهَا إِلَيْكَ حَبِيْبَةً، اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ بِمَسَائِلِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ أَنِّي

و همه آنها پیش تو محبوب است خدایا از تو خواهم به تمام آنچه از تو درخواست شده خدایا من

ادْعُوكَ كَمَا أَمَرْتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ أَنِّي اسأَلُكَ مِنْ

تو را خوانم چنانچه دستورم دادی پس اجابت کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به

شَرَفِكَ بِشَرَفِهِ، وَكُلَّ شَرَفِكَ شَرِيفٌ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِشَرَفِكَ كُلِّهِ،

شریفترین مراتب شرف و تمامی مراتب شرف تو شریف است خدایا از تو خواهم به مراتب شرف همگی

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ سُلْطَانِكَ بِأَدْوَمِهِ، وَكُلِّ سُلْطَانِكَ دَائِمًا، اللَّهُمَّ إِنِّي

خدایا از تو خواهم به حق بادوامترین مراتب سلطنت و تمام مراتب آن دائمی است خدایا از تو

أَسْأَلُكَ بِسُلْطَانِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ مُلْكِكَ بِأَفْخَرِهِ، وَكُلِّ مُلْكِكَ

خواهم به مراتب سلطنت همگی خدایا از تو خواهم به گرانمایه ترین مراتب فرمانرواییت و تمام مراتب فرمانرواییت

فَاخِرُ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِمُلْكِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي ادْعُوكَ كَمَا امْرَتَنِي

گرانمایه است خدایا از تو خواهم به تمام مراتب فرمانروایت خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ مِنْ عَلائِكَ بِاِعْلَاهُ، وَكُلُّ

پس اجابت کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهم به والاترین مراتب بلندیت و تمام

عَلائِكَ عَالٍ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِعَلائِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ مِنْ اَيَاتِكَ

مراتب بلندی تو والاست خدایا از تو خواهم به والاترین مراتب بلندیت همگی خدایا از تو خواهم به

بِاِعْجَبِهَا، وَكُلُّ اَيَاتِكَ عَجِيبَةٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِاَيَاتِكَ كُلِّهَا، اللَّهُمَّ اِنِّي

شگفت ترین آیات و نشانه هایت و همه آیات تو شگفت است خدایا از تو خواهم به آیات همگی خدایا از

اسْئَلُكَ مِنْ مَنَّكَ بِاقْدَمِهِ، وَكُلُّ مَنَّكَ قَدِيمٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِمَنَّكَ كُلِّهِ،

تو خواهم به قدیمترین نعمت و همه نعمتهایت قدیم است خدایا از تو خواهم به همه اقسام نعمت

اللَّهُمَّ اِنِّي ادْعُوكَ كَمَا امْرَتَنِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ اِنِّي

خدایا من تو را خوانم چنانچه دستورم دادی پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده فرمودی خدایا من از

اسْئَلُكَ بِمَا اَنْتَ فِيهِ مِنَ الشُّرُونِ وَالْجَبْرُوتِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِكُلِّ شَأْنٍ

تو خواهم به آنچه تو در آنی از مقامات و قدرت و عظمت خدایا از تو خواهم به حق هر مقام

وَكُلِّ جَبْرُوتٍ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ بِمَا تُجِيبُنِي بِهِ حِينَ اسْئَلُكَ، يَا اللَّهُ يَا لَا

و هر قدرت و عظمتی که داری خدایا من از تو خواهم بدانچه اجابت کنی بدان هنگامی که تو را خوانم ای خدا ای که

اَلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اسْئَلُكَ بِبِهَاءٍ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، يَا لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اسْئَلُكَ بِجَلالِ

معبودی جز تو نیست از تو خواهم به درخشندگی (یا ارجمندی) کلمه «لا اله الا انت» ای که نیست معبودی جز تو از تو خواهم

به جلال

لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، يَا لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اسْئَلُكَ بِاِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، اللَّهُمَّ اِنِّي ادْعُوكَ

و کلمه «لا اله الا انت» ای که معبودی جز تو نیست از تو خواهیم به کلمه «لا اله الا انت» خدایا تو را خوانم

كَمَا امْرَأَتِي فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ مِنْ رِزْقِكَ

چنانچه دستورم دادی پس اجابت کن دعایم را چنانچه وعده ام فرمودی خدایا از تو خواهیم از عمومی ترین اقسام روزیت

بَاعْمِهِ، وَ كُلُّ رِزْقِكَ عَامًّا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِرِزْقِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ

و تمام اقسام روزی تو عمومی است خدایا از تو خواهیم به تمام اقسام روزی تو خدایا از تو خواهیم

مِنْ عَطَائِكَ بِاهْنَاءِهِ، وَ كُلُّ عَطَائِكَ هَنِيئًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ بِعَطَائِكَ كُلِّهِ،

از گواراترین عطایای تو و تمام عطاهاست گواراست خدایا از تو خواهیم به تمام عطایای

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئلكَ مِنْ خَيْرِكَ بِاعْجَلِهِ، وَكُلِّ خَيْرِكَ عَاجِلًا، اللَّهُمَّ اِنِّي

خدایا از تو خواهم به فوری ترین خیر و نیکی و تمام نیکیهای تو فوری است خدایا از

اسئلكَ بِخَيْرِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئلكَ مِنْ فَضْلِكَ بِأَفْضَلِهِ، وَكُلِّ فَضْلِكَ

تو خواهم به تمام نیکیهای خدایا از تو خواهم به فزونترین فضل تو و همه فضل تو

فَاضِلًا، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئلكَ بِفَضْلِكَ كُلِّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي ادعوكَ كَمَا امَرْتَنِي

فزون است خدایا از تو خواهم به فضل تو همگی خدایا تو را خوانم چنانچه دستورم دادی

فَاسْتَجِبْ لِي كَمَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنِي

پس اجابتم کن چنانچه وعده ام فرمودی خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و برانگیز مرا

عَلَى الْإِيمَانِ بِكَ، وَالتَّصَدِيقِ بِرَسُولِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، وَالْوِلَايَةِ لِعَلِيِّ

با داشتن ایمان به خودت و تصدیق به رسالت - که درود بر او و آلش باد- و ولایت علی

بْنِ أَبِيطَالِبٍ، وَالْبِرَائَةِ مِنْ عَدُوِّهِ، وَالْإِيْتِمَامِ بِالْأَيْمَةِ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ

بن ابی طالب و بیزاری از دشمنش و اقتدا به امامان از آل محمد علیهم

السَّلَامُ، فَإِنِّي قَدْ رَضِيتُ بِذَلِكَ يَا رَبِّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ

السلام زیرا که من خشنودم بدین ای پروردگار من خدایا درود فرست بر محمد بنده

وَرَسُولِكَ فِي الْأَوَّلِينَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ فِي الْآخِرِينَ، وَصَلِّ عَلَى

و رسولت در زمره اولین و درود فرست بر محمد در زمره آخرین و درود فرست

مُحَمَّدًا فِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ فِي الْمُرْسَلِينَ، اللَّهُمَّ اعْطِ

بر محمد در عالم بالا و درود فرست بر محمد در زمره مرسلین خدایا عطا کن

مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ، وَالشَّرْفَ وَالْفَضِيلَةَ وَالذَّرَجَةَ الْكَبِيرَةَ، اللَّهُمَّ صَلِّ

به محمد مقام وسیله و شرف و فضیلت و درجه بزرگ را خدایا درود فرست

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَقَنْعَنِي بِمَا رَزَقْتَنِي وَبَارِكْ لِي فِيمَا آتَيْتَنِي

بر محمد و آل محمد و قانع کن مرا بدانچه روزیم کرده ای و برکت ده به من در آنچه به من داده ای

وَاحْفَظْنِي فِي غَيْبَتِي وَكُلِّ غَائِبٍ هُوَ لِي اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

و نگهداری کن مرا در غیبتم و هر غایبی که مربوط به من است خدایا درود فرست بر محمد و آل

مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْنِي عَلَى الْإِيمَانِ بِكَ، وَالتَّصَدِيقِ بِرَسُولِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

محمد و برانگیزم بر ایمان به خودت و تصدیق به رسالت خدایا درود فرست بر

ص: ۹۰۱

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاسْتُلِكَ خَيْرَ الْخَيْرِ رِضْوَانِكَ وَالْجَنَّةَ، وَاعُوذُ بِكَ مِنْ

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ از تو خواهم خوبترین خوبها را که خوشنودی تو و بهشت باشد و پناه برم به تو از

شَرِّ الشَّرِّ سَخَطِكَ وَالنَّارِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاحْفَظْنِي

بدترین بدها که خشم تو و آتش دوزخ باشد خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد و محافظت کن مرا

مِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَمِنْ كُلِّ بَلِيَّةٍ، وَمِنْ كُلِّ عُقُوبَةٍ، وَمِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ، وَمِنْ كُلِّ

از هر پیش آمد ناگوار و از هر گرفتاری و از هر شکنجه و از هر فتنه و از هر

بَلَاءٍ، وَمِنْ كُلِّ شَرٍّ، وَمِنْ كُلِّ مَكْرُوهٍ، وَمِنْ كُلِّ مُصِيبَةٍ، وَمِنْ كُلِّ آفَةٍ،

بلا و از هر بدی و از هر ناراحتی و از هر مصیبت و از هر آفتی

نَزَلَتْ أَوْ تَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ، وَفِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ،

که نازل شده یا بعد از این از آسمان بزمین نازل شود در این ساعت و در این شب

وَفِي هَذَا الْيَوْمِ، وَفِي هَذَا الشَّهْرِ، وَفِي هَذِهِ السَّنَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

و در این روز و در این ماه و در این سال خدایا درود فرست بر محمد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَقْسِمُ لِي مِنْ كُلِّ سُورٍ، وَمِنْ كُلِّ بَهْجَةٍ، وَمِنْ كُلِّ اسْتِقَامَةٍ،

و آل محمد و نصیبم کن از هر شادی و از هر خوشحالی و از هر پایداری

وَمِنْ كُلِّ فَرْجٍ، وَمِنْ كُلِّ عَافِيَةٍ، وَمِنْ كُلِّ سَلَامَةٍ، وَمِنْ كُلِّ كَرَامَةٍ، وَمِنْ

و از هر گشایشی و از هر تندرستی و از هر سلامتی و از هر کرامت و از

كُلِّ رِزْقٍ وَاسِعٍ حَلَالٍ طَيِّبٍ، وَمِنْ كُلِّ نِعْمَةٍ، وَمِنْ كُلِّ سَعَةٍ، نَزَلَتْ أَوْ

هر روزی فراخ حلال پاکی و از هر نعمتی و از هر وسعتی که نازل شده یا بعد از این نازل شود

تَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ، وَفِي هَذِهِ اللَّيْلَةِ، وَفِي

از آسمان به زمین در این ساعت و در این شب و در

هَذَا الْيَوْمِ، وَفِي هَذَا الشَّهْرِ، وَفِي هَذِهِ السَّنَةِ، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي قَدْ

این روز و در این ماه و در این سال خدایا اگر چنانچه گناهانم

اخْلَقْتَ وَجْهِي عِنْدَكَ، وَحَالَتْ بَيْنِي وَبَيْنَكَ، وَعَيَّرْتَ حَالِي عِنْدَكَ،

شرمنده کرده است چهره ام را پیش تو و حائل شد میان من و تو و حالم را پیش تو تغییر داده

فَأَنْتَ اسْتَلُوكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الَّذِي لَا يُطْفَأُ، وَبِوَجْهِ مُحَمَّدٍ حَبِيبِكَ

پس از تو خواهم به حق نور ذاتت که خاموش نشود و به آبروی محمد مصطفی حبيب تو

ص: ۹۰۲

الْمُصْطَفَى، وَبِوَجْهِ وَبِئِكَ عَلَيَّ الْمُرْتَضَى، وَبِحَقِّ أَوْلِيَاءِكَ الَّذِينَ

و به آبروی ولی تو علی مرتضی و به حق اولیایت که برگزیدی

اَنْتَجَبْتَهُمْ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْ تَغْفِرَ لِي مَا مَضَى مِنْ

آنها را که درود فرستی بر محمد و آل محمد و بیامرزی برایم گذشته های از

ذُنُوبِي وَاَنْ تَعْصِمَنِي فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي وَاَعُوذُ بِكَ اللَّهُمَّ اِنْ اَعُوذَ فِي

گناهانم را و نگاهم داری در آینده عمرم و پناه می برم به تو خدایا از این که بازگردم

شَيْءٍ مِنْ مَعَاصِيكَ اَبَدًا مَا ابْقَيْتَنِي حَتَّى تَتَوَفَّأَنِي وَاَنَا لَكَ مُطِيعٌ، وَاَنْتَ

به یکی از گناهان و نافرمانیهای هرگز تا زنده ام (یعنی) تا آنگاه که مرا بمیرانی و من فرمانبردار تو باشم و تو

عَنِّي رَاضٍ، وَاَنْ تَخْتِمَ لِي عَمَلِي بِاِحْسَنِهِ، وَتَجْعَلَ لِي ثَوَابَهُ الْجَنَّةِ، وَاَنْ

از من خشنود باشی و به انجام رسانی عمل مرا به نیکوترین آن و پاداش آن را برایم بهشت مقرر داری

تَفْعَلَ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ، يَا اَهْلَ التَّقْوَى وَيَا اَهْلَ الْمَغْفِرَةِ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و انجام دهی درباره من آنچه را تو شایسته آنی ای اهل تقوا و ای شایسته آمرزش درود فرست بر محمد

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَاَرْحَمُنِي بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و آل محمد و رحم کن به من به رحمت خویش ای مهربانترین مهربانان.

روز بیست و پنجم (روز نزول سوره هل ائی) :

روز بیست و پنجم ماه ذی الحجه، روزی است که سوره «هل ائی» در آن روز نازل شد. (۲) در شأن نزول این سوره جمع زیادی از علمای شیعه و سنی نقل کرده اند که امام حسن و امام حسین علیهما السلام بیمار شدند و پیامبر صلی الله علیه و آله به عیادتشان آمد و به علی علیه السلام فرمود: چه خوب است برای شفای آنان نذری کنی.

حضرت علی علیه السلام و حضرت فاطمه علیها السلام و فضّه برای شفای آنان سه روز روزه نذر کردند.

وقتی که حسین علیهما السلام شفا یافتند، آنان برای ادای نذر روزه گرفتند- و مطابق برخی از روایات حسین علیهما السلام نیز

روزه گرفتند- در حالی که از نظر موادّ غذایی در زحمت بودند. به هنگام افطار که مقداری نان را برای افطار آماده کرده بودند، صدای مسکینی را شنیدند که تقاضای کمک داشت. علی علیه السلام و فاطمه علیها السلام و فضّه و حسن و حسین علیهما السلام نان خود را به آن مسکین دادند و خود در آن شب جز آب ننوشیدند.

ص: ۹۰۳

۱- [۱۲۳۷] مصباح المتهدّج، صفحه ۷۵۹.

۲- [۱۲۳۸] همان مدرک، صفحه ۷۷۰ و اقبال صفحه ۵۲۹.

غروب فردا نیز به هنگام افطار یتیمی اظهار نیاز کرد و بار دیگر جریان شب گذشته تکرار شد و آنان با مقداری آب افطار کردند.

روز سوم نیز به هنگام غروب اسیری به در خانه آنان آمد و آن خانواده کرامت و بزرگواری و ایثار، از سهم نان خود گذشتند و آن را به اسیر دادند.

فردا علی علیه السلام دست حسن و حسین را گرفت و خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد، چشم پیامبر به بچه ها افتاد که از شدت گرسنگی می لرزیدند؛ علت را جو یا شد و علی علیه السلام ماجرا را تعریف کرد. پیامبر صلی الله علیه و آله ناراحت شد و با هم به منزل حضرت زهرا علیها السلام آمدند، در این حال جبرئیل فرود آمد و سوره هل اُتی (انسان) را از جانب خداوند آورد. در این سوره از ایثار توأم با اخلاص اهل بیت علیهم السلام به عظمت و بزرگی زیاد یاد شده است. (۱) برای این روز اعمالی ذکر شده است:

۱- مرحوم «سید بن طاووس» از «شیخ مفید» نقل می کند که مستحب است در چنین روزی روزه بگیرند، زیرا در چنین روزی خداوند فضیلت و برتری اهل بیت رسول خدا را آشکار ساخت. (۲) ۲- در شب بیست و پنجم و روز بیست و پنجم برای تأسی به آن بزرگواران انفاق و اطعام و صدقه دادن به فقرا مناسب است. (۳) ۳- مناسب است در این روز غسل زیارت انجام دهند و ائمه علیهم السلام را زیارت کنند مخصوصاً خواندن زیارت جامعه در این روز مناسب است. (۴)

روز آخر ذی الحجّه:

این روز، روز آخر سال اسلامی قمری است. لذا مرحوم «سیدبن طاووس» نقل کرده است که در این روز، دو رکعت نماز می خوانی و در هر رکعت، یک مرتبه سوره «حمد» و ده مرتبه سوره «قل هو الله» و ده مرتبه «آیهاالکرسی» را می خوانی و پس از نماز می گویی:

اللَّهُمَّ مَا عَمِلْتُ فِي هَذِهِ السَّنَةِ مِنْ عَمَلٍ نَهَيْتَنِي عَنْهُ وَلَمْ تَرْضَهُ،

خدایا آنچه انجام دادم در این سال از اعمالی که مرا از آن نهی فرمودی و راضی بدان نبودی

وَنَسِيْتُهُ وَلَمْ تَنْسَهُ، وَدَعَوْتَنِي إِلَى التَّوْبَةِ بَعْدَ اجْتِرَائِي عَلَيْكَ، اللَّهُمَّ فَانِّي

و من آن را فراموش کردم ولی تو فراموشش نکردی و مرا به بازگشت بسویت خواندی پس از دلیری کردم بر تو خدایا من از آن

اسْتَغْفِرُكَ مِنْهُ فَاعْفِرْ لِي وَمَا عَمِلْتُ مِنْ عَمَلٍ يُقَرِّبُنِي إِلَيْكَ فَاقْبَلْهُ مِنِّي

اعمال آمرزش می طلبم پس بیامرزش آنها را و هر عملی که انجام دادم از اعمالی که مرا به تو نزدیک گرداند پس آن را از من

۱- [۱۲۳۹] برای آگاهی بیشتر و تفسیر آیات مورد نظر به تفسیر نمونه، جلد ۲۵، ذیل تفسیر سوره انسان مراجعه کنید.

۲- [۱۲۴۰] اقبال، صفحه ۵۲۹.

۳- [۱۲۴۱] همان مدرک.

۴- [۱۲۴۲] زادالمعاد، صفحه ۳۶۸.

وَلَا تَقْطَعْ رَجَائِي مِنْكَ يَا كَرِيمُ.

و قطع مکن امیدم را از خودت ای بزرگوار.

وقتی چنین کردی شیطان می گوید: وای بر من! هرچه در مدت این سال زحمت کشیدم (و او را وسوسه کردم) با این عمل، همه را از بین برد و سالش را به خیر پایان داد! (۱) مناسب است همین عمل، در پایان سال شمسی (روز آخر اسفندماه) نیز به قصد استحباب مطلق انجام شود.

یادآوری:

در پایان این بخش ذکر چند نکته را مفید می دانیم:

۱- اعمال ماهها و روزها که در این بخش گذشت بار دیگر یادآور این نکته است که اسلام برای همه امور زندگی، حتی ایام و مناسبتها برنامه دارد و برای سازندگی انسان از هیچ امری فروگذار نکرده، و هیچ فرصت و زمانی را نادیده نگرفته است.

۲- انجام همه این اعمال و دعاها و نمازها که ذکر شد، برای کسانی است که نشاط لازم و فرصت کافی را برای آن داشته باشند، ولی کسانی که اشتغالات فراوانی دارند و برای زندگی حلال و کسب روزی پاک، یا تحصیل علم و مانند آن در تلاشند، به مقدار فرصت و نشاط و رغبت انجام دهند، و بدانند حتی اگر مقدار کمی را با توجه و اخلاص و شور و شوق انجام دهند، فایده زیادی دارد و در راه سازندگی بسیار مؤثر است.

۳- پاداش های عظیمی که در روایات برای این اعمال و عبادات و دعاها و اذکار ذکر شده است به یقین برای کسانی است که دارای تقوا و اخلاص باشند.

ص: ۹۰۵

عید نوروز:

در این که اسلام در برابر عید نوروز چه موضعی دارد، میان صاحب نظران گفتگوست. از برخی روایات اهمّیت این روز به عنوان یکی از روزهای نجات امت ها استفاده می شود.

مرحوم «علامه مجلسی» در کتاب «زادالمعاد» می گوید:

به سندهای معتبر از «معلی بن خنیس» نقل شده است که در روز «نوروز» به محضر امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم. حضرت به من فرمود: آیا این روز را می شناسی؟ گفتم: فدایت شوم! این روزی است که ایرانیان آن را بزرگ می شمارند، و در این روز برای یکدیگر هدایا می فرستند.

امام علیه السلام فرمود: این تعظیم و بزرگداشت، به سبب اموری است که از قدیم بوده است که اکنون تفسیر و شرح آن را برای تو بازگو می کنم. (به علاوه حوادث مطلوب دیگری در این روز اتفاق افتاده است).

سپس امام علیه السلام به طور مشروح این امور را ذکر کرد؛ از جمله فرمود: نوروز، روزی است که خداوند متعال، در آن روز، از ارواح بندگانش پیمان گرفت که او را به یگانگی پرستند و برای او شریکی قرار ندهند، و به پیغمبران و امامان معصوم علیهم السلام ایمان آورند.

این روز، روزی است که طوفان حضرت نوح علیه السلام فرونشست و کشتی آن حضرت بر کوه «جودی» قرار گرفت.

نوروز روزی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله بت های کافران قریش را در مکه شکست و پیش از آن حضرت ابراهیم علیه السلام نیز، در این روز بت های کافران را درهم شکست.

در این روز، رسول خدا صلی الله علیه و آله به اصحاب خود امر کرد که با علی علیه السلام به عنوان امیر مؤمنان بیعت کنند (اشاره به این است که روز عید غدیر مصادف با نوروز بوده است).

نوروز، روزی است که قائم آل محمد علیه السلام ظاهر خواهد شد.

آنگاه فرمود: هیچ روز نوروزی نیست مگر آن که ما در آن روز انتظار فرج می کشیم؛ زیرا از روزهای ما و شیعیان ما است. آن روز را، مردم عجم حفظ کردند و حرمت آن را نگه داشتند، ولی شما مردم عرب آن را ضایع ساختید. (۱) (آنگاه امام اعمالی را برای این روز بیان فرمودند که ذکر خواهد شد).

۱- [۱۲۴۴] زادالمعاد، صفحه ۵۲۸-۵۳۰ و بحارالانوار، جلد ۵۶، صفحه ۹۱-۱۰۰ (با تلخیص و کمی نقل به معنا) ولی در برابر، روایتی در نفی بزرگداشت عید نوروز نقل شده است که مرحوم علامه مجلسی، روایت معلی بن خنیس را ترجیح می دهد، (بحارالانوار، جلد ۵۶، صفحه ۱۰۰).

ولی چون شخص «معلی بن خنیس» از نظر علمای رجال زیر سؤال است تکیه بر این روایت آسان نیست.

امّا با توجه به اینکه، عید نوروز یک عید طبیعی در جهان آفرینش است؛ فصل زمستان پایان می گیرد، بهار همراه با حیات طبیعت به فرمان خدا شروع می شود، شکوفه ها و برگها و گلها بر شاخسار درختان آشکار می گردد و نشاط و جنبش و حرکت در تمام عالم حیات آغاز می شود، همگام و همراه شدن با این پدیده عالم آفرینش، همگامی با سنت های الهی است.

نکته قابل توجه این که مراسمی در نوروز میان مردم معمول است و به شکل سنت ملی در میان ایرانیان و کشورهای دیگری درآمده که قسمت قابل ملاحظه ای از آن، در شمار اموری است که اسلام بر آن، (به صورت کلی) تأکید نهاده است. مانند: نظافت، خانه تکانی، کمک به ارحام و بستگان و افراد نیازمند و آبرومند برای تهیه لباس و وسایل اولیه زندگی که در سالهای اخیر در کشور ما ایران به صورت سنت «هفته نیکوکاری» درآمده است و بسیار پرثمر و مفید است.

دید و بازدید و صله رحم و ملاقات دوستان و رفع کدورتها و بیرون ریختن غم و اندوهها از دل و آماده شدن برای فعالیت های مختلف ثمربخش در سال نو، و مانند اینها؛ این امور و مانند آن جنبه های مثبت مراسم نوروزی است.

ولی گاه پاره ای از آداب و رسوم شرک آلود، یا گناه آلود دیده می شود که افراد باایمان و خردمند باید آنها را ترک گویند، مانند آتش افروختن در شب چهارشنبه آخر سال (به نام چهارشنبه سوری) و دست زدن به کارهای خطرناکی که همه سال ضایعه های زیادی برای جوانان و نوجوانان به بار می آورد و امثال آن.

در مجموع، عید نوروز و مراسم آن، هم به خاطر بعضی روایات و هم به خاطر آثار مثبتی که دارد، نباید حذف شود، ولی باید بعضی از مراسم منفی و ناپسند آن را کنار گذاشت. این است روش اولوالالباب و صاحبان اندیشه!

اعمال عید نوروز:

مرحوم «علامه مجلسی» در کتاب «زادالمعاد» آورده است که امام صادق علیه السلام برای نوروز، اعمالی را به معلی بن خنیس آموخت و به او فرمود:

چون روز نوروز شود، غسل کن و بهترین لباس های خود را بپوش و خود را کاملاً خوشبو کن (و اگر

توانستی) آن روز را روزه بدار و پس از نمازهای ظهر و عصر و انجام نافله های آن، چهار رکعت نماز بخوان (هر دو رکعت به یک سلام) و در رکعت اول بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره اِنَّا أَنْزَلْنَاهُ رَا بِخَوَان و در رکعت دوم بعد از سوره حمد ده مرتبه سوره قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ را؛ در رکعت سوم بعد از سوره حمد ده مرتبه سوره قل هو الله را بخوان و در رکعت چهارم بعد از سوره حمد، ده مرتبه سوره های قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ و قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ را بخوان. بعد از نماز به سجده شکر برو، و این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ، وَعَلَى جَمِيعِ

خدایا درود فرست بر محمد و آل محمد آن اوصیای پسندیده و بر همه پیمبران

انبیائک و رُسُلک بِافْضَلِ صَلَوَاتک، وَبَارِکْ عَلَيْهِمْ بِافْضَلِ بَرَکَاتک،

و رسولانت به بهترین درودها و برکت ده بر ایشان به بهترین برکتهایت

وَصَلِّ عَلَىٰ أَرْوَاحِهِمْ وَأَجْسَادِهِمْ، اللَّهُمَّ بَارِکْ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و درود فرست بر ارواح و اجسادشان خدایا برکت ده بر محمد و آل محمد

وَ بَارِکْ لَنَا فِي يَوْمِنَا هَذَا، الَّذِي فَضَّلْتَهُ وَ كَرَّمْتَهُ وَ شَرَّفْتَهُ وَ عَظَّمْتِ حَظْرَهُ،

و برکت ده به ما در این روز که آن را برتری داده و گرامیش کرده و شرافتش دادی و مقامش را بزرگ کردی

اللَّهُمَّ بَارِکْ لِي فِيْمَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، حَتَّى لَا أَشْكُرَ أَحَدًا غَيْرَكَ، وَوَسَّعْ

خدایا برکت ده به من در آنچه به من تفضل کرده ای بد انسان که هیچ کس را جز تو سپاس نگذارم و روزیم را وسیع گردان

عَلَيَّ فِي رِزْقِي يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، اللَّهُمَّ مَا غَابَ عَنِّي فَلَا يَغِيبَنَّ

ای صاحب جلالت و بزرگواری خدایا هر چه از من پنهان شده مبدا کمک و نگهداری تو از من پنهان شود

عَنِّي عَوْنُكَ وَحِفْظُكَ، وَمَا فَقَدْتُ مِنْ شَيْءٍ، فَلَا تُفَقِدْنِي عَوْنَكَ عَلَيَّ،

و هر چه را گم کرده ام مبدا یاری خویش را بر آن از من گم کنی تا خود را به

حَتَّى لَا اتَّكَلَّفَ مَا لَا اخْتِاجَ إِلَيْهِ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۱)

زحمت نیندازم درباره آنچه را بدان نیازمند نیستم ای صاحب جلالت و بزرگواری.

همچنین در برخی از کتب آمده است که در وقت تحویل سال، این دعا را که مضمون خوب و سازنده ای دارد، بخوانند:

ص: ۹۰۸

۱- [۱۲۴۵] زادالمعاد، صفحه ۵۳۰.

يَا مُقَلِّبَ الْقُلُوبِ وَ الْأَبْصَارِ، يَا مُدَبِّرَ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، يَا مُحَوِّلَ الْحَوَالِ

ای کسی که تحوّل دل ها و گردش چشم ها در دست توست. ای تدبیر کننده شب و روز و ای تغییر دهنده سال و

وَالْأَحْوَالِ، حَوِّلْ حَالَنَا إِلَى احْسَنِ الْحَالِ. (۱)

حال؛ حال ما را به بهترین حال، تغییر ده!

مرحوم «علّامه مجلسی» می افزاید: بعضی روایت کرده اند که این دعا را نیز، در روز نوروز، به عدد ایام سال بخواند:

اللَّهُمَّ هَذِهِ سَنَةٌ جَدِيدَةٌ، وَ أَنْتَ مَلِكٌ قَدِيمٌ، اسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَ خَيْرَ مَا

خداوند! این سال نوی است و تو سلطان قدیمی؛ از تو خیر آن و خیر آنچه در آن است را

فِيهَا، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَ شَرِّ مَا فِيهَا، وَ اسْتَكْفِيكَ مَوُوتَهَا وَ شُغْلَهَا،

می خواهم و به تو از شرّ آن و شرّ آنچه در آن است، پناه می برم و حلّ مشکلات آن را از تو می خواهم

يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۲)

ای ذوالجلال و الاکرام.

البته اگر نتواند به این مقدار بخواند به هر مقدار که بتواند به قصد قربت مطلقه بخواند، خوب است.

همچنین می توان دعایی که در اوّل ماه رمضان (صفحه ۷۷۵) نقل شده است را، در اوّل سال شمسی به قصد قربت مطلقه خواند.

ص: ۹۰۹

۱- [۱۲۴۶] زاد المعاد، صفحه ۵۳۱.

۲- [۱۲۴۷] همان مدرک.

ماه‌های رومی، ماه‌هایی است که مانند ماه‌های خورشیدی ما، بر اساس حرکت خورشید در برج‌های مختلف است، ابتدای سال در ماه‌های رومی، از فصل پاییز است و ماه‌ها به این ترتیب است: ایلول، تشرین اول و تشرین آخر (پاییز)

کانون اول، کانون آخر و شباط (زمستان)

آذر، نیشان و یار (بهار)

حریزان، تموز و آب (تابستان)^(۱) برای هر یک از این ماه‌ها و ایام آن نکاتی در بعضی از روایات آمده است [۱۲۴۹] که مهمترین آن، خواصی است که برای آب باران در ماه نیشان نقل شده است.

خواص آب نیشان:

«نیشان» ماه هشتم رومی است که از بیست و سوم فروردین شروع و تا سی روز ادامه دارد (بنابراین قسمت عمده ماه نیشان، مقارن اردیبهشت ماه است و کمی از آن در آخر ماه فروردین قرار دارد).

از بعضی از روایات استفاده می‌شود، بارانی که در این ماه از آسمان نازل می‌گردد، خواص و آثار فراوانی دارد و اگر کسی مقداری از آن را در ظرف پاکی جمع کند و سوره‌ها و دعا‌های زیر را بر آن بخواند، هر کس از آن آب بخورد، از بیماری‌های گوناگون جسمانی و اخلاقی رهایی می‌یابد و به قدری در این روایت آثار و برکات، برای آن ذکر شده است که انسان در شگفتی فرو می‌رود.^(۲) سوره‌ها و دعاها از این قرار است:

۱- سوره حمد. ۲- آیه‌الکرسی. ۳- قل یا ایها الکافرون. ۴- سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى. ۵- قل اعوذ برب الفلق. ۶- قل اعوذ برب النَّاسِ. ۷- قل هو الله احد، هر کدام را هفتاد مرتبه می‌خوانی.

ص: ۹۱۰

۱- [۱۲۴۸] این دوازده ماه را شاعری چنین به نظم آورده است: دو تشرین و دو کانون و پس آنکه شباط و آذر و نیشان، یار است حریزان و تموز و آب و ایلول نگه دارش که از من یادگار است (فرهنگ معین) مرحوم علامه مجلسی ابتدای ماه‌های رومی را از تشرین اول، شمرد و ایلول را ماه آخر ذکر کرده است (زادالمعاد، صفحه ۵۳۵) و با شعری که از فرهنگ معین نقل کردیم نیز هماهنگ است.

۲- [۱۲۵۰] زادالمعاد، صفحه ۵۳۲-۵۳۴ (با تلخیص فراوان).

۱- لا اله الا الله. ۲- الله اكبر. ۳- اللهم صل على محمد و آل محمد. ۴- سبحان الله و الحمد لله و لا اله الا الله و الله اكبر هر کدام را هفتاد مرتبه. (۱) مرحوم «علمايه مجلسي» مي گويد: آب باران به طور كلي مبارك و نافع است، همان گونه كه در حديث معتبري از امير مؤمنان عليه السلام نقل شده است كه فرمود: آبي را كه از آسمان فرود مي آيد بياشاميد كه بدنهارا پاك مي سازد و دردها را دفع مي كند، قرآن مجيد مي فرمايد: »

«وَيُنزِلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهَّرَ كُفُّكُمْ بِهِ وَيُدْهَبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيُرِيَطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ»؛

و آبي از آسمان براي تان فرستاد، تا شما را با آن پاك كند؛ و پليدي شيطان را از شما دور سازد؛ و دلهايتان را محكم، و گامها را با آن استوار دارد». (۲) «علمايه مجلسي» در ادامه مي گويد: در عمل مربوط به آب نيسان بهتر آن است كه اگر به صورت دسته جمعي مي خوانند، هر يك از افراد، مجموع آن سوره ها و اذكار را هفتاد مرتبه بخوانند (يعني مي توانند آن را ميان خود تقسيم نمايند و هر کدام سوره اي را هفتاد بار بخواند ولي بهتر است هر يك از آنها، مجموع آن سوره ها و اذكار را هفتاد مرتبه بخوانند). (۳)

ص: ۹۱۱

۱- [۱۲۵۱] زاد المعاد، صفحه ۵۳۴.

۲- [۱۲۵۲] سوره انفال، آيه ۱۱.

۳- [۱۲۵۳] زاد المعاد، صفحه ۵۳۴ و ۵۳۵ (با تلخيص).

بخش پنجم: اعمال شب و روز و ایام هفته

اشاره

ص: ۹۱۳

از آن جا که افراد با ایمان، مخصوصاً سالکان الی الله و بندگان سپاسگزار و ترسان از هوای نفسانی و وسوسه های شیطانی باید پیوسته به یاد خدا باشند؛ در آغاز تلاش روزانه و پس از پایان تکاپوی معاش و بلکه در طول فعالیت های روزمره، پیوند خویش را با خدای خود حفظ کنند؛ صبح گاهان با یاد او و توجه به قدرت و علم و رحمتش پا به عرصه تلاش معاش می گذارند و شبانگاهان نیز با ذکر او و استغفار از لغزش های روزانه، به بستر می روند و همواره خود را در پناه او و تحت حمایت آن کریم بنده نواز قرار می دهند، به ویژه شب و روز جمعه که هنگام تعطیلی و فراغت است و مؤمنان از فرصت بیشتری برای انس با خدا و پیوند با اولیای او برخوردارند و می توانند کاستی های روزهای گذشته را جبران کرده، نیروی تازه ای را برای هفته آینده فراهم سازند؛ به خصوص این که شب و روز جمعه بسیار مبارک و نزد خدا عزیز است.

بر همین اساس، در روایات معصومین سلام الله علیهم، دعاها و زیارات و اعمال و وظایفی برای ساعات شب و روز و ایام هفته به ویژه شب و روز جمعه وارد شده، که بدیهی است انجام همه آن برای همه میسر نیست و هر کس به مقدار توان و فراغت و ظرفیت خویش به آن عمل می کند.

این دعاها و اعمال را می توان به ده فصل تقسیم نمود:

۱- اعمال هنگام طلوع فجر (طلوع سپیده صبح).

۲- اعمالی که اختصاص به بین الطلوعین (مابین طلوع صبح و طلوع آفتاب) دارد.

۳- اعمالی که اختصاص به شامگاهان دارد.

۴- اعمال مشترک صبح و شام.

۵- اعمال و آداب هنگام خواب.

۶- اعمال سحرگاهان و برخاستن از خواب.

۷- دعاهای هر روز.

۸- دعاهای ایام هفته.

۹- فضیلت و اعمال شب و روز جمعه.

۱۰- زیارات ایام هفته.

ص: ۹۱۶

فصل اول: اعمال هنگام طلوع فجر

برای این ساعت، چند دعا در روایت آمده است:

۱- هنگام طلوع فجر صادق (هنگام اذان صبح) این دعا خوانده شود: اللَّهُمَّ أَنْتَ صَاحِبُنَا

خدایا تویی همیشه همراه و یاور ما

فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَتَفَضَّلْ عَلَيْنَا، اللَّهُمَّ بِنِعْمَتِكَ تَتِمُّ الصَّالِحَاتُ،

پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و به ما عطا فرما کن، خدایا با نعمت تو اعمال نیک پایان پذیرد

فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاتِمِّمْهَا عَلَيْنَا، عَائِذًا بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، عَائِذًا

پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و نعمت را بر ما تمام کن، در حالی که از آتش (دوزخ) به خدا پناهنده ایم، در حالی که از آتش (دوزخ)

بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ، عَائِذًا بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ* سپس می گویی: يَا فَالِقَهُ مِنْ حَيْثُ

به خدا پناهنده ایم، در حالی که از آتش (دوزخ) به خدا پناهنده ایم*** ای شکافنده فجر از جایی که

لَارَى وَمُخْرِجَهُ مِنْ حَيْثُ أَرَى صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ أَوَّلَ

نمی بینم، و خارج کننده آن از جایی که می بینم، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آغاز

يَوْمِنَا هَذَا صَلاَحًا، وَأَوْسَطَهُ فَلاَحًا، وَآخِرَهُ نِجَاحًا. (۱)

امروزم را نیکی و وسط آن را رستگاری و پایانش را کامیابی قرار ده.

۲- از امام محمد باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: هر کس هنگام طلوع فجر ده مرتبه بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ،

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده و می میراند

وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. و ده مرتبه بر او زنده ای است که (هرگز) نمیرد، نیکی به دست

اوست و او بر هر چیز تواناست.***

محمد و آل محمد صلوات فرستد و ۳۵ مرتبه سبحان الله و ۳۵ مرتبه لا اله الا الله و ۳۵ مرتبه الحمد لله بگوید، اسمش در آن

روز در زمره غافلان نوشته نمی شود و اگر آن را در شب بگویند در آن شب در زمره

ص: ۹۱۷

۱- [۱۲۵۴] مصباح المتهدج، صفحه ۱۹۸ و بحار الأنوار، جلد ۸۴، صفحه ۳۵۶.

غافلان نوشته نخواهد شد. (۱) ۳- هنگامی که صدای اذان صبح را می شنوی بگو: اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاِقْبَالِ نَهَارِكَ،

خدایا از تو می خواهم به حق آمدن روز

وَادْبَارِ لَيْلَتِكَ، وَحُضُورِ صَلَوَاتِكَ، وَاصْوَاتِ دُعَائِكَ، وَتَسْبِيحِ

و رفتن شب و رسیدن وقت نمازهایت، و صدای دعاکنندگان و تسبیح

مَلَائِكَتِكَ، اِنْ تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاِنْ تَتُوبَ عَلَيَّ اِنَّكَ اَنْتَ

فرشتگان، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری که تو بسیار

التَّوَابُ الرَّحِيمُ. از امام صادق علیه السلام روایت شده که اگر چنین کسی در آن روز و یا آن شب از دنیا برود توبه پذیر و

مهربانی. *****

به عنوان کسی که توبه کرده (و توبه اش مقبول واقع شده) از دنیا رفته است. (۲)

ص: ۹۱۸

۱- [۱۲۵۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۵.

۲- [۱۲۵۶] فلاح السائل، صفحه ۲۲۷.

(مابین طلوع صبح و طلوع آفتاب)

مقدمه:

یکی از اوقات بسیار شریف و گرانبها، بین الطلوعین است و اخبار زیادی از اهل بیت عصمت علیهم السلام در فضیلت این وقت و در ارتباط با عبادت و ذکر و تسبیح خداوند در این مدّت از شب و روز وارد شده است؛ در بعضی از روایات از آن به یکی از دو ساعت غفلت تعبیر شده، چنانکه امام باقر علیه السلام می فرماید: «ابلیس ملعون لشکریان خویش را در دو وقت: هنگام طلوع خورشید و غروب آن، پراکنده می سازد، چراکه این دو ساعت، دو ساعت غفلت است».(۱) خواب در این ساعت نیز کراهت دارد. چرا که از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: «خواب صبح، شوم و نامیمون است؛ روزی را دور می سازد، رنگ صورت را زرد و متغیر می کند، خداوند متعال، روزی را بین الطلوعین تقسیم می کند، از خواب در این زمان پرهیزید و بدانید که من و سلوی (دو غذای لذیذی که برای بنی اسرائیل نازل می شد) در این ساعت بر بنی اسرائیل فرود می آمد».(۲) به هر حال برای این وقت شریف، چند عمل وارد شده:

۱- از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: هر کس هنگام صبح، هفت بار این دعا را بخواند، در آن روز از بلاها محفوظ باشد: **فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، اِنَّ وَلِيَّيَ**

***** (در هر حال) خداوند بهترین حافظ و مهربان ترین مهربانان است، ولی و سرپرست من

اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ، فَاَنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ

خدایی است که این کتاب را نازل کرده و او همه صالحان را سرپرستی می کند، پس اگر آنها (از حق) روی بگردانند (نگران مباش) بگو

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ.(۳)

خداوند مرا کفایت می کند، هیچ معبودی جز او نیست بر او توکل کردم و او صاحب عرش بزرگ است.

ص: ۹۱۹

۱- [۱۲۵۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۲، حدیث ۲.

۲- [۱۲۵۸] تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۳۹، حدیث ۳۰۸.

۳- [۱۲۵۹] بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۸، حدیث ۵۹.

۲- مرحوم «شیخ کلینی» از امام باقر علیه السلام فضیلت فراوانی برای این دعا نقل کرده است که پیش از طلوع آفتاب خوانده شود:

اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ

خدا بزرگتر از هر چیز است، خدا بسیار بزرگتر از هر چیز است، تسبیح می گویم خدا را در صبح و شام، و حمد و

الْعَالَمِينَ كَثِيرًا، لَا شَرِيكَ لَهُ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ. (۱)

سپاس فراوان از آن پروردگار جهانیان است، که شریکی ندارد و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

۳- «قطب راوندی» از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس که صبح کند و چهار نعمت خدا را یاد نکند، می ترسم که این نعمت های خدا از او زایل گردد؛ آن چهار نعمت و سپاس بر آن، چنین است:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَرَّفَنِي نَفْسَهُ، وَ لَمْ يَتْرُكْنِي عَمِيَانَ الْقَلْبِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که خود را به من شناساند، و مرا کوردل به حال خود رها نکرد، حمد و سپاس مخصوص

الَّذِي جَعَلَنِي مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ

خداوندی است که مرا از پیروان محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- قرار داد، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

رِزْقِي فِي يَدَيْهِ وَ لَمْ يَجْعَلْ رِزْقِي فِي أَيْدِي النَّاسِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي سَتَرَ

روزیم را در اختیار خویش قرار داد و آن را به دست مردم نسپرد، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

ذُنُوبِي وَ عُيُوبِي وَ لَمْ يَفْضَحْنِي بَيْنَ النَّاسِ. (۲)

گناهان و عیب هایم را پوشاند و در میان مردم رسوایم نساخت.

۴- مرحوم «صدوق» با سند معتبری از امیر مؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که آن حضرت فرمود: «هر کس سوره های توحید و قدر و همچنین آیهاالکرسی را یازده بار پیش از طلوع آفتاب بخواند، از خسارتهای مالی محفوظ می ماند و همچنین

فرمود: هر کس دو سوره «قل هو الله» و «انما انزلناه» را پیش از طلوع آفتاب بخواند در آن روز گناهی از او سر نخواهد زد هر چند شیطان در این راه تلاش فراوان کند». (۳)

ص: ۹۲۰

۱- [۱۲۶۰] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۶، حدیث ۱۴.

۲- [۱۲۶۱] دعوات راوندی، صفحه ۸۱، حدیث ۲۰۴ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۸۲، حدیث ۴۵ (با اندکی تفاوت).

۳- [۱۲۶۲] خصال، جلد ۲، صفحه ۶۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۴۹، حدیث ۱۱.

۵- بسیار مناسب است که در این وقت مقداری قرآن همراه با تدبیر و اندیشه بخواند و با آیات آن روح و جان خود را تازه کند و نیز مناسب است دعای صباح امیرمؤمنان علی علیه السلام را که در بخش دعاها (صفحه ۹۴) گذشت، در این وقت بخواند.

ص: ۹۲۱

فصل سوم: اعمال مخصوص غروب و شامگاهان

۱- قبل از هر چیز باید آماده حضور در مسجد و برگزاری نماز جماعت شد.

۲- از امام باقر علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به هنگام کمرنگ شدن آفتاب (هنگام غروب) این دعا را می خواند:

اَمْسَى ظُلْمَى مُسْتَجِيراً بِعَفْوِكَ، وَ اَمْسَتْ ذُنُوبِي مُسْتَجِيرَةً بِمَغْفِرَتِكَ،

باستمم به امید گذشتت روزم سپری شد و با گناهانم به امید آمرزشت روزم سپری شد

وَ اَمْسَى خَوْفِي مُسْتَجِيراً بِاَمْنِكَ، وَ اَمْسَى ذُلِّي مُسْتَجِيراً بِعِزِّكَ، وَ اَمْسَى

و با ترسمم به امید ایمنیت روزم سپری شد، با سیه روییمم به امید عزتت روزم سپری شد، و با نداریمم به امید

فَقْرِي مُسْتَجِيراً بِغِنَاكَ، وَ اَمْسَى وَجْهِي الْبَالِي الْفَانِي مُسْتَجِيراً بِوَجْهِكَ

بی نیازیت روزم سپری شد، و با چهره خسته و فرسوده ام به امید روی جاویدان بزرگوارت روزم سپری شد،

الْبَاقِي الْكَرِيمِ، اللَّهُمَّ الْإِسْنَى عَافِيَتِكَ، وَ جَلَلَنِي كَرَامَتِكَ، وَ غَشَّنِي

خدایا با لباس عافیتت مرا بپوشان، و با بزرگواریت مرا گرمی دار، و مرا بپوشان و از

وَقِنِي شَرَّ خَلْقِكَ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ، يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمُ. (۱)

شر مخلوقات از جن و انس حفظ کن، ای خدا، ای بخشنده، ای مهربان.

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس این کلمات را سه مرتبه در آغاز شب بگوید تحت پوشش بال و پر (حمایت) جبرئیل قرار می گیرد:

اَسْتَوْدِعُ اللَّهَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى الْجَلِيلَ الْعَظِيمَ نَفْسِي وَ مَنْ يَغْنِينِي امْرُؤُهُ،

خود و هر کس مسئولیتش به عهده من است را به خدای بلندمرتبه و برتر و بزرگ و با عظمت می سپارم،

اَسْتَوْدِعُ اللَّهَ نَفْسِي الْمَرْهُوبِ الْمَخُوفِ الْمُتَضَعِّعِ لِعَظَمَتِهِ كُلُّ شَيْءٍ. (۲)

نفس مضطرب و ترسانم را به خداوندی می سپارم که در برابر عظمتش همه چیز خوار است.

١- [١٢٦٣] بحارالانوار، جلد ٨٣، صفحہ ٢٦٦، حدیث ٣٧.

٢- [١٢٦٤] کافی، جلد ٢، صفحہ ٥٢٣، حدیث ٦.

۴- و نیز فرمود: وقتی شب می شود بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ عِنْدَ اِقْبَالِ لَيْلِكَ، وَ اِذْبَارِ نَهَارِكَ، وَ حُضُورِ صَلَوَاتِكَ،

خدایا از تو می خواهم به هنگام آمدن شب و رفتن روزت و رسیدن وقت نمازهایت و

واضواتِ دُعَائِكَ، اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۱)

صداهای خوانندگان، که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی.

۵- مستحب است هنگام غروب به تسبیح و ذکر و استغفار مشغول شود؛ چراکه این ساعت در فضیلت و شرف، شبیه صبح است و خدای سبحان در قرآن مجید فرموده است:

«وَ سَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَ قَبْلِ الْغُرُوبِ» (۲)

و امام صادق علیه السلام می فرماید: «هنگام غروب آفتاب ذکر خدای عزوجل بگو و اگر با کسی به سر می بری که تو را بیهوده از ذکر او باز می دارد پس برخیز و او را رها کن و به دعا مشغول شو». (۳) ۶- طبق روایت امام صادق علیه السلام این دعا را هر روز هنگام غروب آفتاب بخواند:

يا مَنْ خَتَمَ النُّبُوَّةَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اخْتِمْ لِي فِي يَوْمِي هَذَا

ای که نبوت را به محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- ختم نمودی، امروز و این

بِخَيْرٍ، وَ شَهْرِي بِخَيْرٍ، وَ سَنَتِي بِخَيْرٍ، وَ عُمْرِي بِخَيْرٍ. (۴)

ماه و سال و عمرم را به خیر و نیکی ختم کن.

ص: ۹۲۳

۱- [۱۲۶۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۳، حدیث ۷.

۲- [۱۲۶۶] سوره قاف، آیه ۳۹.

۳- [۱۲۶۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۴، حدیث ۹.

۴- [۱۲۶۸] فلاح السائل، صفحه ۲۲۱.

فصل چهارم: اعمال مشترک صبح و شام

۱- در هر صبح و شام ذکر زیر را بگوید:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

» که مطابق بعضی از روایات [۱۲۶۹] همان «الباقیات الصالحات» است که در قرآن آمده است:

«وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ...» (۱)

۲- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس قبل از طلوع آفتاب و پیش از غروب، ده مرتبه بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده و می میراند و میرانده

و یحیی و هو حی لا یموت، بیدار کننده، و هو علی کل شیء قدیر.

و زنده می کند، و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و بر هر چیز تواناست.

کفاره گناهان آن روز او خواهد بود. (۲)

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده که: هفت مرتبه پس از نماز صبح و نماز مغرب بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

به نام خداوند بخشنده مهربان و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

که هر کس آن را بگوید بلاهای بسیاری از او دور می شود. (۳)

۴- و نیز از آن حضرت نقل شده که هر صبح و شام دو مرتبه می گویی:

الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّبَاحِ، الْحَمْدُ لِغَالِقِ الْأَصْبَاحِ. و نیز می گویی: الْحَمْدُ لِلَّهِ

حمد و سپاس از آن پروردگار صبح و شکافنده روز است.***** حمد و سپاس از آن خداوندی

ص: ۹۲۴

۱- [۱۲۷۰]سوره كهف، آیه ۴۶.

۲- [۱۲۷۱]كافی، جلد ۲، صفحه ۵۱۸، حدیث ۱.

۳- [۱۲۷۲]همان مدرک، صفحه ۵۲۸، حدیث ۲۰.

الَّذِي أَذْهَبَ اللَّيْلَ بِقُدْرَتِهِ، وَجَاءَ بِالنَّهَارِ بِرَحْمَتِهِ، وَنَحْنُ فِي عَافِيهِ. (۱)

است که شب را با قدرتش برده و روز را به لطف و رحمتش می آورد، در حالی که ما در سلامتی کامل هستیم.

و نیز می خوانی: آیهاالکرسی و آخر سوره حشر و ده آیه از صافات را و نیز این آیات و کلمات را:

وَسُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ،

و منزّه است پروردگار تو پروردگار عزّت (و قدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند و سلام بر رسولان

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ،

و حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است. پس تسبیح می گویم خدا را در شبانه روز

وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ، يُخْرِجُ الْحَيَّ

و حمد و سپاس در آسمانها و زمین و به هنگام عصر و هنگامی که ظهر می کنید مخصوص اوست، او زنده

مِنَ الْمَيِّتِ، وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ، مِنَ الْحَيِّ، وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا

را از مرده و مرده را از زنده خارج کرده و زمین را بعد از مردن زنده می کند،

وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ، سُبُوْحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ، سَبَقَتْ

و شما نیز این چنین خارج می شوید. بسیار منزّه و پاک است پروردگار فرشتگان و روح، لطف و

رَحْمَتُكَ غَضَبُكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، وَظَلَمْتُ

رحمتت بر خشم و غضبت پیشی گرفته است، معبودی جز تو نیست، پاک و منزّهی تو و من بد کرده، و بر خود ستم نمودم،

نَفْسِي فَأَغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (۲)

پس مرا بیامرز و بر من رحم کن، و توبه ام را بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

۵- یکی از یاران امام نهم علیه السلام برای امام نامه ای نوشت که به من دعایی را بیاموز (که اسباب برآمدن حاجت من

گردد) آن حضرت در جواب او نوشتند: صبح و شام می گویی:

«اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا».

خدا، خدا، خدا پروردگار من است که بخشنده و مهربان است و چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم.
سپس هر حاجتی را که به نظرت آمد طلب کن؛ چرا که این دعا برای هر چیزی به اذن خداوند تعالی مؤثر

ص: ۹۲۵

۱- [۱۲۷۳] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۸، حدیث ۲۰.

۲- [۱۲۷۴] همان مدرک.

است، خداوند هر آنچه را بخواهد انجام می دهد. (۱) ۶- در روایتی آمده است که امام صادق علیه السلام به داوود رقی فرمود: خواندن این دعا را سه مرتبه در صبح و شام ترک مکن:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي دِرْعِكَ الْحَصِينَةِ، الَّتِي تَجْعَلُ فِيهَا مَنْ تُرِيدُ.

خدایا مرا در زره محکمت قرار ده، زرهی که هر کسی را بخواهی (و مورد عنایت تو باشد) در آن قرار می دهی.

چراکه پدرم می فرمود: این از دعاهای اسرار آمیز است. (۲)

۷- از امیر مؤمنان علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس که می خواهد خداوند عمر او را طولانی کند و او را بر دشمنانش پیروز گرداند و از مرگهای بد مصونش دارد، در هر صبح و شام در خواندن این دعا مداومت ورزد و سه بار بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ مِلَأَ الْمِيزَانِ، وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ الرِّضَا، وَ زِينَةَ الْعَرْشِ،

تسبیح می گویم خدا را به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی و همسنگ عرش

وَسَعَةَ الْكُرْسِيِّ. و سه بار بگوید: الْحَمْدُ لِلَّهِ مِلَأَ الْمِيزَانِ، وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ

و وسعت تخت (حکومت الهی) ***** حمد و سپاس از آن خداست به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی او،

الرِّضَا، وَ زِينَةَ الْعَرْشِ، وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ. و سه بار بگوید: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِلَأَ

و همسنگ عرش و به وسعت تخت (حکومت الهی) ***** معبودی جز خدا نیست به اندازه

الْمِيزَانِ، وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ الرِّضَا، وَ زِينَةَ الْعَرْشِ وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ. و سه میزان پر و نهایت علم و خشنودی، و همسنگ عرش و وسعت تخت (حکومت الهی) *****

بار بگوید: اللَّهُ أَكْبَرُ مِلَأَ الْمِيزَانِ، وَ مُنْتَهَى الْعِلْمِ، وَ مَبْلَغَ الرِّضَا، وَ زِينَةَ الْعَرْشِ،

*** خدا بزرگتر از هر چیز است به اندازه میزان پر و نهایت علم و خشنودی و همسنگ عرش و به

وَ سَعَةَ الْكُرْسِيِّ. (۳)

وسعت تخت (حکومت الهی).

۸- مرحوم «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق» و دیگران با سندهای معتبری از امام صادق علیه السلام روایت

ص: ۹۲۶

۱- [۱۲۷۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۶.

۲- [۱۲۷۶] همان مدرک، صفحه ۵۳۴، حدیث ۳۷.

۳- [۱۲۷۷] بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۶۰، حدیث ۳۹.

کرده اند که آن حضرت فرمود: لازم است بر هر مسلمانی که پیش از طلوع آفتاب ده بار و قبل از غروب آن نیز ده بار بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ،

معبودی جز خداوند یگانه بی شریک نیست، فرمانروایی و ستایش از آن اوست، زنده کرده و می میراند

وَ هُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و او بر هر چیز تواناست.

و در بعضی از این روایات آمده است هرگاه این ذکر از تو فوت شود آن را قضا کن [۱۲۷۹] (اشاره به این است که مستحب

مؤکد می باشد) و در برخی از روایات آمده است: این ذکر، کفاره گناهان است. (۲)

۹- در روایت معتبری از امام باقر علیه السلام نقل شده است که هر کس صد مرتبه پیش از طلوع آفتاب و صد مرتبه پیش از

غروب آفتاب

اللَّهُ أَكْبَرُ

بگوید، خداوند برای او ثواب آزاد کردن صد برده را می نویسد. (۳) ۱۰- مرحوم «صدوق» به سند معتبر از امام صادق علیه

السلام نقل می کند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: در بهشت غرفه های زیبایی وجود دارد که از امت من کسی در

آنها ساکن می شود که سخن نیک بگوید و به مردم اطعام کند و به هر کس که رسید، سلام کند، و در هنگام شب که مردم

در خوابند، نماز بگذارد. آنگاه فرمود:

سخن نیک آن است که در صبح و شام ده مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ اللَّهُ أَكْبَرُ. (۴)

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آن خداست و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر از هر چیز است.

۱۱- در کتاب «محاسن» به سند صحیح از امام باقر علیه السلام چنین نقل شده که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به مردی

گذشت که برای خود باغی را آماده می کرد، رسول خدا صلی الله علیه و آله ایستاد و فرمود: آیا می خواهی تو را به باغی

راهنمایی کنم که ریشه اش از این باغ ثابت تر و میوه اش زودرس تر، بهتر و ماندنی تر است؟ عرض کرد:

آری ای رسول خدا. فرمود: در صبح و شام بگو:

-
- ١- [١٢٧٨] خصال، جلد ٢، صفحه ٤٥٢، حديث ٥٨.
 - ٢- [١٢٨٠] فقيه، جلد ١، صفحه ٣٣٥، حديث ٩٨٠.
 - ٣- [١٢٨١] محاسن، جلد ١، صفحه ٣٦، حديث ٣٣ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٥٧، حديث ٢٧.
 - ٤- [١٢٨٢] امالي صدوق، صفحه ٣٢٨، حديث ٥ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٥٢، حديث ١٨.

سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آن خداست و معبودی جز خدا نیست و خداوند بزرگتر از هر چیز است.

که به عوض هر تسبیحی، در بهشت برای تو درخت هایی با انواع میوه ها کاشته می شود، و اینها همان باقیات صالحات است (که خداوند در قرآن فرموده «آنها از مال دنیا بسی بهتر و ماندنی ترند».) (۱)

۱۲- در کتاب «محاسن» به سند معتبر از امام رضا علیه السلام نقل شده است که هر کس در صبح و شام سه مرتبه بگوید: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

*** به نام خداوند بخشنده مهربان، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

از شیطان و سلطه های ظالم و همچنین بعضی از بیماریهای خطرناک خوفی نخواهد داشت. آنگاه امام علیه السلام فرمود: البتّه من این دعا را صد بار می گویم! (۲)

۱۳- در روایت دیگری به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده است که مردی از انصار چند روز به خدمت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیامد، حضرت از او پرسید، چرا در این چند روز غایب بودی و به نزد ما نیامدی؟

عرض کرد: به سبب تنگدستی و بیماری طولانی که بر من عارض شده بود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به او فرمود:

آیا می خواهی دعایی به تو بیاموزم که با خواندن آن فقر و بیماری از تو برطرف گردد؟ عرض کرد: آری ای رسول خدا. فرمود: در صبح و شام بخوان:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، بر زنده ای که هرگز نمیرد توکل می کنم، و ستایش برای خداوندی است

الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِّنَ

که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف و ذلت (حامی و) سرپرستی

الذَّلِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا. (۳) (البته تلاش و کوشش شرط استجاب دعاست).

برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار. *****

۱۴- در روایات معتبر فراوانی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیش از طلوع و غروب آفتاب ده

ص: ۹۲۸

۱- [۱۲۸۳] محاسن، جلد ۱، صفحه ۳۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

۲- [۱۲۸۴] محاسن، جلد ۱، صفحه ۴۱، حدیث ۵۱ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

۳- [۱۲۸۵] محاسن، جلد ۱، صفحه ۴۲، حدیث ۵۶ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۷، حدیث ۲۷.

مرتبہ بگو:

اعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَاعُوذُ بِكَ رَبِّ اِنْ

از وسوسه های شیاطین به خداوند شنوا و دانا پناه می برم و از این که آنان نزد من حاضر شوند

يَحْضُرُونَ، اِنَّ اللّٰهَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. (۱)

به او پناه می برم، چرا که فقط خداوند شنوا و داناست.

۱۵- در کتاب «فلاح السائل» از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: چه مانعی دارید که هر صبح و شام بخوانید:

اللَّهُمَّ مُقَلِّبِ الْقُلُوبِ وَالْأَبْصَارِ، ثَبِّتْ قَلْبِي عَلَى دِينِكَ، وَلَا تُزِعْ قَلْبِي بَعْدَ

خدایا ای دگرگون کننده دلها و دیده ها، دلم را بر دینت ثابت دار، و دلم را بعد از آن که مرا

اذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ، وَأَجِرْنِي مِنْ

هدایت کردی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خود رحمتی بر من ببخش زیرا تو بخشنده ای و به رحمت مرا

النَّارِ بِرَحْمَتِكَ، اللَّهُمَّ اَمِّدْ لِي فِي عُمْرِي وَ اَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي

از آتش دوزخ پناه ده، خدایا عمر مرا طولانی و روزیم را وسیع گردان

وَ اَنْشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَ اِنْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي امِّ الْكِتَابِ شَقِيًّا،

و رحمتت را بر من بگستران و اگر نام من در لوح محفوظت در زمره نگون بختان ثبت شده،

فَاَجْعَلْنِي سَعِيدًا، فَانْكَ تَمْحُو مَا تَشَاءُ وَ تُثَبِّتُ، وَ عِنْدَكَ اُمُّ الْكِتَابِ. (۲)

پس مرا از سعادت‌مندان قرار ده زیرا تو هر چه را بخواهی محو کرده و هر چه را بخواهی ثبت می کنی و لوح محفوظ در نزد
توست.

۱۶- مرحوم «صدوق» به سند معتبر از امیرمؤمنان علی علیه السلام نقل کرده است که فرمود: هر کس این آیه را نزدیک
شامگاهان و یا بعد از شامگاهان، سه مرتبه بخواند، در آن شب، انجام خوبیها از او فوت نخواهد شد و بدی ها از او دور می

گردد، و همچنین اگر این آیه را صبحگاهان تلاوت کند نیز، همین پاداش را دارد.

ص: ۹۲۹

۱- [۱۲۸۶] تفسیر عیاشی، جلد ۲، صفحه ۴۵، حدیث ۱۳۶ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۲، حدیث ۳۱.

۲- [۱۲۸۷] فلاح السائل، صفحه ۲۲۲ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۶۸، حدیث ۳۸.

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَ حِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي

پس تسبیح می گویم خدا را در شبانه روز و حمد و سپاس در آسمانها و زمین

السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَعَشِيًّا وَ حِينَ تُظْهِرُونَ. (۱)

مخصوص اوست و به هنگام عصر و هنگامی که ظهر می کنید.

۱۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: هر کس در صبح سه بار این دعا را بخواند، تا شب به او بلایی نمی رسد و هر کس آن را سه بار در شب بخواند تا صبح به او بلایی نمی رسد:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا يَضُرُّ مَعَ اسْمِهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ،

به نام خداوندی که با (بردن) نامش چیزی در زمین و آسمان (به ما) زیان نمی رساند

وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ. (۲)

و او شنوا و داناست.

۱۸- مرحوم «شیخ کلینی» و «صدوق» و بزرگان دیگر با سندهای موثق و معتبری از امام باقر علیه السلام روایت کرده اند، که حضرت نوح علیه السلام از آن جهت بنده بسیار شکرگزار نامیده شد که هر صبح و شام می گفت:

اللَّهُمَّ اِنِّي اشْهَدُكَ اَنْهُ مَا اَمْسَى وَ اصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ اَوْ عَافِيَةٍ فِي دِينٍ اَوْ

خدایا تو را گواه می گیرم که در شامگاهان و صبحگاهان هر چه از نعمت و سلامتی در دین و

دُنْيَا، فَمِنْكَ وَ حَدَكَ لِاشْرِيكَ لَكَ، لَكَ الْحَمْدُ وَ لَكَ الشُّكْرُ بِهَا عَلَيَّ حَتَّى

دنیا، به من رسیده از جانب توست که یگانه ای و شریکی نداری، حمد و سپاس از آن توست، و در برابر آن (همه نعمت ها) به آن حد که (از ما)

تَرْضَى الْهَنَا. (۳)

خشنود شوی ای معبود ما!

۱- [۱۲۸۸] امالی صدوق، صفحه ۵۷۸، حدیث ۱۴ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۳، حدیث ۱۹.

۲- [۱۲۸۹] بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۸، حدیث ۵۹.

۳- [۱۲۹۰] علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۲۹، حدیث ۱ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۵۱، حدیث ۱۶ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۵، (با اندکی تفاوت).

۱۹- مرحوم «کلینی» به سند معتبر، نقل کرده است که مردی خدمت امام صادق علیه السلام رسید و عرض کرد: به من دعایی بیاموز که هر صبح و شام آن را بخوانم، امام علیه السلام فرمود: بگو:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ، وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا

حمد و سپاس از آن خداوندی است که هر چه خواهد انجام دهد و کسی جز او توانایی انجام هر کاری را که خواهد ندارد، حمد و سپاس از آن خداوند است

يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحْمَدَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، اللَّهُمَّ ادْخِلْنِي فِي كُلِّ خَيْرٍ

آن گونه که می پسندد ستایش شود، حمد و سپاس از آن خداوند است آن گونه که شایسته آن است، خدایا مرا داخل کن در هر خیری که

ادْخَلْتْ فِيهِ مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، وَاخْرِجْنِي مِنْ كُلِّ سُوءٍ اخْرَجْتْ مِنْهُ

محمد و خاندان پاکش را در آن داخل نموده ای، و مرا خارج کن از هر بدی که

مُحَمَّدًا وَآلَ مُحَمَّدٍ، صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ. (۱)

محمد و خاندان پاکش را از آن خارج نموده ای، درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

۲۰- در برخی از کتب معتبر آمده است که هر کس سه مرتبه در بامداد و سه مرتبه در پایان روز این صلوات را بخواند، گناهانش آمرزیده شود و خوشحالی او همیشگی باشد و دعایش مستجاب گردد و روزیش گسترده، و در برابر دشمن یاری شود و در بهشت همنشین پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله باشد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فِي الْأَوَّلِينَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش در میان پیشینیان درود فرست، و بر محمد و خاندان پاکش در

مُحَمَّدٍ فِي الْآخِرِينَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فِي الْمَلَأِ الْأَعْلَى

میان پسینیان درود فرست، و بر محمد و خاندان پاکش در عالم بالا درود فرست،

وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ فِي الْمُرْسَلِينَ، اللَّهُمَّ اعْطِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ،

و بر محمد و خاندان پاکش در میان فرستادگان درود فرست، خدایا به محمد (ص) وسیله (شفاعت)

وَ الشَّرْفَ وَ الْفَضِيلَةَ، وَ الدَّرَجَةَ الْكَبِيرَةَ، اللَّهُمَّ إِنِّي آمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِهِ

و شرافت و فضیلت و مقام بزرگ را عطا کن، خدایا به محمد و خاندان پاکش ایمان آورده ام

وَ لَمْ ارَهُ، فَلَا تَحْرِمْنِي يَوْمَ الْقِيَمَةِ رُؤْيَتَهُ، وَ ارْزُقْنِي صُحْبَتَهُ، وَ تَوَفَّنِي عَلَيَّ

با این که او را ندیده ام، پس مرا در روز قیامت از دیدارش محروم مگردان و همنشینی با او را روزیم کن، و مرا بر دین

ص: ۹۳۱

۱- [۱۲۹۱] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۹، حدیث ۲۲.

مَلَّتِهِ، وَاسْقِنِي مِنْ حَوْضِهِ مَشْرَبًا رَوِيًّا سَائِغًا هَنِئًا، لَا اِظْمَأَ بَعْدَهُ اَبَدًا،

او بمیران و از حوض کوثر با شرابی فراوان، گوارا و لذیذ سیرابم کن که هیچگاه بعد از آن تشنه نشوم

اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اَللّٰهُمَّ كَمَا اٰمَنْتُ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ

زیرا تو بر هر چیز توانایی، خدایا همان گونه که به محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَلَمْ اَرَهُ، فَارِنِي فِي الْجَنَانِ وَجْهَهُ، اَللّٰهُمَّ بَلِّغْ رُوْحَ مُحَمَّدٍ عَنِّي تَحِيَّهً

بی آن که او را بینم ایمان آوردم، پس در بهشت رویش را به من نشان ده، خدایا از جانب من درود و سلامی

کثیره و سلاماً. (۱)

فراوان به روح محمد (ص) برسان.

یادآوری: دعاهایی که در صبح و شام وارد شده، بسیار است که ما در این جا تنها بخشی از آنها را آورده ایم. البته هر کس می تواند به مقدار توان و حضور قلب، از آنها انتخاب کند و مضامین آنها را به کار بندد.

ص: ۹۳۲

سزاوار است هنگام خواب این امور رعایت شود:

۱- با طهارت بخوابی.

۲- از گناهان توبه نمایی.

۳- قلب خویش را از فکر دنیا فارغ سازی.

۴- سعی کن چنان باشی که حق کسی در گردنت نباشد.

۵- عازم باشی که برای نماز شب برخیزی، زیرا که افتخار مؤمن و زینت او در دنیا و آخرت، نماز در آخر شب است.

۶- سوره «قل هو الله احد» (۱) و «الهیکم التکاثر» (۲) و «آیهاالکرسی» (۳) را می خوانی.

۷- تسبیح فاطمه زهرا علیها السلام را می خوانی. (۴) ۸- بهتر است به طرف راست یا به پشت بخوابی، اما به سینه خوابیدن در روایات به عنوان خواب شیطانی شمرده شده است. (۵) ۹- در صورتی که از غلبه خواب نگران باشی که برای نماز شب، یا نماز صبح، یا غیر آن بیدار نشوی، خواندن آیه آخر سوره کهف بسیار مؤثر است:

قُلْ أَنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ، أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ وَاحِدٌ، فَمَنْ كَانَ

بگو من فقط بشری مثل شما هستم (امتیازم این است که) به من وحی می شود که تنها معبودتان معبود یگانه است پس هر که به

يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا، وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا.

لقای پروردگارش امید دارد باید کاری شایسته انجام دهد و هیچ کس را در عبادت پروردگارش شریک نکند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام وارد شده که هیچ کس این آیه را در وقت خوابیدن نمی خواند مگر آن که در ساعت مقصود بیدار می شود. (۶) (کم خوردن غذا و مایعات و به موقع خوابیدن نیز، به بیداری در آخر شب کمک می کند).

ص: ۹۳۳

۱- [۱۲۹۳] بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۱۹۲، حدیث ۲.

۲- [۱۲۹۴] کافی، جلد ۲، صفحه ۶۲۳، حدیث ۱۴.

۳- [۱۲۹۵] بحارالانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۱۳.

۴- [۱۲۹۶] تهذيب، جلد ۲، صفحه ۱۱۶، حديث ۲۰۳.

۵- [۱۲۹۷] فقيه، جلد ۱، صفحه ۵۰۲، حديث ۱۴۴۲.

۶- [۱۲۹۸] كافي، جلد ۲، صفحه ۵۴۰، حديث ۱۷.

۱۰- در صورت ترس از حیوانات موذی این دعا را بخوان که از امام باقر علیه السلام روایت شده است:

اعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، الَّتِي لَا يُجَاوِزُهُنَّ بُرٌّ وَلَا فَاجِرٌ مِنْ شَرِّ مَا

از شرّ تمامی آفریدگان به کلمات تامّه خدا پناه می برم که نیکوکار و بدکار توان

ذَرَّ، وَمِنْ شَرِّ مَا بَرَّءَ، وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ هُوَ اخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، اِنَّ رَبِّي عَلِيٌّ

گذر از آن را ندارد و همچنین از شر هر جنبه ای که اختیارش به دست اوست، زیرا که پروردگار من به راه

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. (۱)

راست است.

۱۱- در صورت خوف از احتلام (جنابت در خواب) این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْاِحْتِلَامِ، وَمِنْ شَرِّ الْاَحْلَامِ، وَمِنْ اَنْ يَتَلَاعَبَ

خدایا از جنابت و شر خواب ها (ی پریشان) و نیرنگ شیطان با من در

بِي الشَّيْطَانِ فِي الْيَقَظَةِ وَالْمَنَامِ. (۲)

خواب و بیداری به تو پناه می برم.

۱۲- در صورت خوف از سارق (ضمن رعایت جهات ایمنی) دو آیه آخر سوره اسراء را بخوان:

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ اَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ، اَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا

بگو «الله» را بخوانید یا «رحمن» را، هر کدام را بخوانید (ذات پاکش یکی است و) برای او بهترین نامهاست و

تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُ بِهَا، وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا* وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ

نماز را زیاد بلند یا خیلی آهسته نخوان و در میان آن دو، راهی (معتدل) انتخاب کن و بگو ستایش برای خداوندی است که

الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ

نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف و ذلت (حامی و) سرپرستی برای اوست

الذُّلُّ وَكِبْرُهُ تَكْبِيرًا. (۳)

و او را بسیار بزرگ بشمار.

ص: ۹۳۴

۱- [۱۲۹۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۰، حدیث ۷.

۲- [۱۳۰۰] مفتاح الفلاح، صفحه ۲۸۴.

۳- [۱۳۰۱] بحار الانوار، جلد ۷۳، صفحه ۲۱۱.

۱۳- خوابِ بین الطلوعین و خواب بعد از عصر (وقت غروب) را ترک کن. (۱) ۱۴- در پشت بامی که اطراف آن دیوار ندارد خوابیدن مکروه است. (۲) ۱۵- اگر خوابی دیدی برای کسی نقل کن که عالمی ناصح و مهربان باشد (و با تعبیر صحیح تو را امیدوار سازد). (۳) ۱۶- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس هنگام رفتن به بستر، سه بار این دعا را بخواند (و توبه کند) از گناه پاک می شود:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَلَا فَقَهَرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بَطَّنَ فَخَبَّرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي

حمد و سپاس از آن خداوندی است که در عین برتری غالب است، و حمد و سپاس از آن خداوندی است که در عین پوشیدگی آگاه است و حمد و سپاس از آن خداوندی

مَلِكٌ فَقَدَرَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى وَيُمِيتُ الْأَحْيَاءَ، وَهُوَ عَلَى

است که مالک و تواناست، و حمد و سپاس از آن خداوندی است که مردگان را زنده کرده و زندگان را می میراند

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۴)

و او بر هر چیز تواناست.

۱۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است: وقتی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به بستر می رفت، آیهالکرسی می خواند و می گفت:

بِسْمِ اللَّهِ، آمَنْتُ بِاللَّهِ، وَكَفَرْتُ بِالطَّاغُوتِ، اللَّهُمَّ احْفَظْنِي فِي مَنَامِي

به نام خدا، به خدا ایمان آورده و به طاغوت کفر ورزیدم، خدایا در خواب

وَفِي يَقَظَتِي (۵)

و بیداری مرا حفظ کن.

۱۸- مفضل بن عمر می گوید امام صادق علیه السلام به من فرمود: هنگام خواب با این یازده جمله به خداوند پناه ببر:

أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِسُلْطَانِ

به شکوه خدا پناه می برم، و به قدرت خدا پناه می برم، و به بزرگی خدا پناه می برم، به فرمانروایی خدا پناه می برم

١- [١٣٠٢] مكارم الاخلاق، صفحه ٣٠٥، و بحار الانوار، جلد ٧٣، صفحه ١٨٥، حديث ٦.

٢- [١٣٠٣] بحار الانوار، جلد ٧٣، صفحه ١٨٧، حديث ٧.

٣- [١٣٠٤] همان مدرک، جلد ٥٨، صفحه ١٧٥، حديث ٣٤.

٤- [١٣٠٥] کافی، جلد ٢، صفحه ٥٣٥، حديث ١.

٥- [١٣٠٦] همان مدرک، صفحه ٥٣٦، حديث ٤.

اللَّهِ، وَاعُوذُ بِجَمَالِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِدَفْعِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِمَنْعِ اللَّهِ، وَاعُوذُ

و (نیز) به جمال خدا پناه می برم، به دفاع خدا (از بندگانش) پناه می برم، و به (قدرت) بازدارندگی خدا پناه می برم،

بِجَمْعِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِمُلْكِ اللَّهِ وَاعُوذُ بِوَجْهِ اللَّهِ، وَاعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى

و به تمامی (صفات) خدا پناه می برم، و به حاکمیت خدا پناه می برم، و به ذات خدا پناه می برم، و به فرستاده خدا- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ، وَبَرَأً وَذَرَاءً. (۱)

خدا بر او و خاندان پاکش باد- پناه می برم از شر تمامی مخلوقات و آفریدگان.

نکته:

در عصر و زمان ما بسیاری از مردم گرفتار بی خوابی هستند و جمعی از آنها پناه به قرص های خواب آور می برند که گاه آنها خود سرچشمه بیماری های دیگری می شود.

عامل اصلی این بی خوابی ها، ناآرامی روح است؛ اگر ما به دستورات اسلام عمل کنیم، ناآرامی روح برچیده می شود و از خواب آسوده ای- به لطف خدا- بهره مند خواهیم شد.

قرآن مجید می گوید: «

«أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ»

؛ آگاه باشید یاد خدا مایه آرامش دلهاست»، (۲) آری؛ هر قدر بیشتر به یاد خدا باشیم، و بر او توکل نماییم، و در مشکلات به او پناه بریم و بدانیم او غفور و رحیم است و جواد و کریم و بر هر چیز تواناست و این امور را واقعاً باور کنیم، روح ما غرق آرامش می شود.

از سوی دیگر، پریشانی ها و نگرانی ها در غالب موارد از حب دنیا سرچشمه می گیرد؛ اگر حب دنیا را از دل بیرون کنیم و برای زندگی کوشش و تلاش لازم را انجام دهیم و بقیه را به خدا واگذار کنیم، نور آرامش بر دل و جان ما پرتوافکن می شود.

ص: ۹۳۶

۱- [۱۳۰۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۳۷، حدیث ۹.

۲- [۱۳۰۸] سوره رعد، آیه ۲۸.

اشاره

برای این موضوع آداب و دعاهاى زیاد وارد شده که از آن جمله، این امور است:

۱- امام صادق علیه السلام فرمود: وقتی کسی از شما از خواب برمی خیزد، بگوید:

سُبْحَانَ رَبِّ النَّبِيِّنَ، وَ إِلَهِ الْمُرْسَلِينَ، وَ رَبِّ الْمُسْتَضْعَفِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

پاک و منزّه است پروردگار پیامبران و معبود فرستادگان و پروردگار مستضعفان و حمد و سپاس

الَّذِي يُحْيِي الْمَوْتَى وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

از آن خداوندی است که مردگان را زنده کرده و بر هر چیز تواناست.

هنگامی که این جمله ها را بگوید، خداوند می فرماید: بنده من راست گفت و شکر مرا به جای آورده است. (۱)

۲- یکی از یاران خاصّ امام صادق علیه السلام می گوید: هنگامی که امام علیه السلام در پایان شب برمی خاست (به یاد قیامت و رستاخیز می افتاد و) صدایش را بلند می کرد- به گونه ای که اهل خانه بشنوند- و می گفت:

اللَّهُمَّ اعِنِّي عَلَى هَوْلِ الْمَطْلَعِ، وَ وَسْعِ عَلَيَّ ضَيْقِ الْمَضْجَعِ، وَارْزُقْنِي

خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری کن و تنگی قبرم را وسعت ده، و

خَيْرَ مَا قَبْلَ الْمَوْتِ، وَ ارْزُقْنِي خَيْرَ مَا بَعْدَ الْمَوْتِ. (۲)

خیر و نیکی قبل و بعد از مردن را روزیم گردان.

۳- در این هنگام برای نافله شب آماده می شوی.

فضیلت نافله شب:

روایاتی که از معصومان علیهم السلام در فضیلت نماز شب آمده بسیار زیاد و پراهمیت است؛ از جمله روایت شده است که: نماز شب مایه شرافت مؤمن است، و سلامتی جسم را در پی دارد، کفاره گناهان روز است،

١- [١٣٠٩] كافي، جلد ٢، صفحه ٥٣٨، حديث ١١.

٢- [١٣١٠] فقيه، جلد ١، صفحه ٤٨٠، حديث ١٣٨٩.

وحشت قبر را از بین می برد، چهره را نورانی می کند، و سبب فراوانی روزی می گردد،(۱) و این که: مال و پسران زینت زندگی دنیايند؛ ولی هشت رکعت نماز آخر شب و نماز (شفع و) وتر، زینت آخرت انسانند و گاهی خداوند هر دو زینت را برای گروهی جمع می کند.(۲) از امام صادق علیه السلام نقل شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در سفارش های خویش به علی علیه السلام فرمود: ای علی! من تو را به چند کار سفارش می کنم آنها را به خاطر بسیار. سپس فرمود: خدایا، علی را در این راه کمک کن! آنگاه حضرت خصلت هایی را برشمرد تا آن جا که فرمود:

نماز شب را اهمّیت بده، نماز شب را اهمّیت بده، نماز شب را اهمّیت بده.(۳) یکی از یاران رسول خدا صلی الله علیه و آله به نام «انس» نقل کرده است که آن حضرت فرمود: دو رکعت نماز، در دل شب، برای من بسی محبوبتر است از دنیا و آنچه در آن است.(۴) در روایتی دیگر از امام زین العابدین علیه السلام پرسیدند چرا آنان که در دل شب به تهجد می پردازند از خوش سیماترین (و نورانی ترین) مردم می باشند؟

فرمود: زیرا باخدای خویش خلوت کرده اند، پس خداوند نیز از نور خویش به آنها بخشیده است.(۵) و در روایتی از علی علیه السلام در جواب کسی که علت بی توفیقی خود نسبت به نماز شب را پرسیده بود، آمده است: »

قَيَّدْتُكَ ذُنُوبَكَ

؛ گناهات تو را به بند کشیده است».(۶) کوتاه سخن این که: نافله شب کیمیای سعادت و اکسیر اعظم است و بسیاری از کسانی که به مقامات عالیه رسیده اند در پرتو نماز شب و مناجات سحر بوده است و در اهمّیت و فضیلت آن همین بس که قرآن مجید خطاب به پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: »

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا

؛ پاسی از شب را از خواب برخیز و قرآن (و نماز) بخوان این یک وظیفه اضافی (واجب) بر توست تا پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش برساند».(۷) این تعبیر نشان می دهد که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز مقامات عالیه خود را از پرتو نماز شب و قرآن و مناجات سحر کسب می کرد.

هر گنج سعادت که خدا داد به حافظان یمن دعای شب و ورد سحری بود!

«قطب راوندی» از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده است که فرمود: طمع مکن در سه چیز با انجام سه چیز: در بیداری شب با پرخوری؛ در نوراتیت چهره، با خوابیدن در تمامی شب، و در امان از دنیا، با رفاقت و

ص: ۹۳۸

۱- [۱۳۱۱] مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۳۲۷-۳۳۵، باب ۳۳.

۲- [۱۳۱۲] همان مدرک، صفحه ۳۳۰، حدیث ۱۰.

- ۳- [۱۳۱۳] بحار الانوار، جلد ۷۴، صفحه ۷۰، حدیث ۸.
- ۴- [۱۳۱۴] همان مدرک، جلد ۸۴، صفحه ۱۴۸، حدیث ۲۳.
- ۵- [۱۳۱۵] همان مدرک، صفحه ۱۵۹، حدیث ۴۸.
- ۶- [۱۳۱۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۵۰، حدیث ۳۴.
- ۷- [۱۳۱۷] سوره اسراء، آیه ۷۹.

همراهی فاسقان. (۱) همچنین «قطب راوندی» روایت کرده است که عیسی علیه السلام بعد از مرگ مادرش، وی را صدا زد و گفت:

ای مادر با من سخن بگو! آیا دوست داری به دنیا برگردی؟ مادرش پاسخ داد: آری، به این امید که در دل شبهای سرد برای خدا نماز بگزارم و در روزهای گرم روزه بگیرم! پسرم این راه (راه آخرت) بیمناک است! (۲) این نکته نیز حائز اهمیت است که بعضی از مؤمنین، از نماز شب به خاطر آداب مفصل آن پرهیز دارند، در حالی که نماز شب را به طور ساده و بدون شاخ و برگ نیز می توان در زمان کوتاهی انجام داد، مهم برخاستن و سحرگهان به در خانه خدا رفتن است.

وقت نماز شب:

اول وقت نماز شب، از نیمه شب است و هرچه به طلوع صبح نزدیک تر شود، فضیلتش بیشتر است و اگر صبح طلوع کرده باشد و او چهار رکعت از نماز شب را به جای آورده باشد، بقیه را با حمد تنها، تمام کند. (۳)

کیفیت نماز شب:

بجا آوردن نماز شب با آداب مخصوص چنین است:

وقتی انسان از خواب برمی خیزد برای خداوند سجده کند و خوب است در سجده و یا هنگام سر برداشتن از سجده بگوید:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي رَدَّ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که بعد از میراندنم زنده ام گردانید، و اجتماع روز رستاخیز به سوی اوست، حمد و سپاس از آن خداوندی است که

عَلَيَّ رُوحِي لِأَحْمَدَهُ وَاعْبُدَهُ. (۴)

روحم را به من بازگردانید تا ستایشش کرده و عبادتش کنم.

و چون برخاست و ایستاد بگوید: اللَّهُمَّ اعْنِي عَلَى هَوْلِ الْمُطَّلَعِ، وَ وَسَّعْ عَلَيَّ

***** خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری کن و قبرم را وسعت ده

ص: ۹۳۹

۱- [۱۳۱۸] مستدرک الوسائل، جلد ۶، صفحه ۳۴۰، حدیث ۳.

۲- [۱۳۱۹] همان مدرک، صفحه ۳۳۸، حدیث ۳۱.

۳- [۱۳۲۰] برای آگاهی بیشتر به بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۲۳ و ۲۲۶ مراجعه شود.

الْمُصَجِّعَ، وَارْزُقْنِي خَيْرَ مَا قَبِلَ الْمَوْتِ، وَارْزُقْنِي خَيْرَ مَا بَعْدَ الْمَوْتِ. (۱)

و خیر و نیکی قبل و بعد از مردن را روزیم گردان.

وقتی که صدای خروس را شنید بگویند: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ،

***** پاک و منزّه است از هر عیب پروردگار فرشتگان و روح

سَبَقَتْ رَحْمَتُكَ غَضَبَكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَمِلْتُ سُوءًا، وَظَلَمْتُ نَفْسِي

رحمت بر خشم و غضبت پیشی گرفته و معبودی جز تو نیست، بد کردم و بر خود ستم نمودم

فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَتُبَّ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (۲)

پس مرا ببخش، به یقین جز تو کسی گناهان را نیامرزد، و توبه ام را بپذیر که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

وقتی که به آسمان نگاه کند بگوید: اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَا يُوَارِي مِنْكَ لَيْلٌ سَاحٍ، وَلَا سَمَاءٌ

***** خدایا به یقین نمی پوشاند از تو (چیزی را) شب تاریک و آسمان

ذَاتُ ابْرَاجٍ، وَلَا اَرْضُ ذَاتُ مِهَادٍ، وَلَا ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ،

دارای طبقات، و زمین دارای آرامش و تاریکی های (متراکم) که بعضی روی بعض دیگر است

وَلَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ، يُدْلِجُ بَيْنَ يَدَيْ الْمُدْلِجِ مِنْ خَلْقِكَ، تُدْلِجُ الرَّحْمَةَ عَلَى مَنْ

و دریای مواجی، که در مقابل حرکت کنندگان در شب از مخلوقات به حرکت در می آید، رحمت را شبانگهان بر هر یک

تَشَاءُ مِنْ خَلْقِكَ، تَعْلَمُ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، غَارَتِ

از مخلوقات که خواهی (و شایسته بدانی) نازل کنی، خیانت چشم ها و آنچه سینه ها پنهان داشته را می دانی،

النُّجُومُ، وَنَامَتِ الْعُيُونُ، وَأَنْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، لَا تَأْخُذُكَ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ،

ستاره ها رفتند و چشم ها در خوابند و تویی زنده و قائم به ذات خویش که هیچ گاه خواب سبک و سنگینی تو را فرا نمی گیرد،

سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَاللهِ الْمُرْسَلِينَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (۳)

تسبیح می گویم خداوندی را که پروردگار جهانیان و معبود فرستادگان است، و حمد و سپاس از آن پروردگار جهانیان است.

سپس این پنج آیه از سوره آل عمران را بخواند: اِنَّ فِي خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

***** به یقین در آفرینش آسمانها و زمین و آمد

ص: ۹۴۰

۱- [۱۳۲۲] بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۹۲، حدیث ۶.

۲- [۱۳۲۳] مصباح المتهدج، صفحه ۱۲۷ و مکارم الاخلاق، صفحه ۲۹۳ (با اندکی تفاوت).

۳- [۱۳۲۴] مصباح المتهدج، صفحه ۱۲۸.

وَإِخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لآيَاتٍ لِأُولَى الْأَلْبَابِ * الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ

و رفت شب و روز نشانه های (روشنی) برای خردمندان است * همانها که خدا را در حال ایستاده

قِيَامًا وَقُودًا وَعَلَى جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

و نشسته و آنگاه که بر پهلو خوابیده اند یاد می کنند و در اسرار آفرینش آسمانها و زمین می اندیشند

رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ * رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ

(و می گویند) بار الها اینها را بیهوده نیافریدی منزهی تو، ما را از عذاب آتش نگهدار * پروردگارا هر که را تو

تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ * رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا

(به خاطر اعمالش) به آتش افکنی او را خوار و رسوا ساخته ای و برای افراد ستمگر هیچ یآوری نیست * پروردگارا ما صدای منادی (تو) را شنیدیم

مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ

که به ایمان دعوت می کرد که به پروردگار خود ایمان بیاورید و ما ایمان آوردیم، پروردگارا گناهان ما را ببخش

عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ * رَبَّنَا وَآتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ

و بدیهای ما را بپوشان و ما را با نیکان (و در مسیر آنها) بمیران * پروردگارا آنچه را به وسیله پیامبرانت به ما وعده فرمودی به ما عطا کن

وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. (۱)

و ما را در روز رستاخیز رسوا مگردان زیرا تو هیچگاه از وعده خود تخلف نمی کنی.

هنگامی که برای عبادت بر می خیزد اگر نیازی به تخلی دارد نخست برای آن برود. بعد هم وضو بگیرد و قبل از وضو، مسواک کند و خود را خوشبو سازد، آنگاه برای نماز شب آماده شود. (۲) نماز شب هشت رکعت است که در هر دو رکعتی سلام می دهد؛ در دو رکعت اول در هر رکعت سوره حمد و توحید (قل هو الله احد) را بخواند و یا آن که در رکعت اول سوره توحید را بخواند و در رکعت دوم «قل یا ایها الکافرون» و در شش رکعت دیگر حمد و هر سوره که بخواهد مثل «قل هو الله احد» و نیز جایز است به خواندن حمد اکتفا کند.

همان گونه که در نمازهای واجب در رکعت دوم قنوت مستحب است در این نمازها نیز مستحب است و کافی است سه بار بگوید »

سُبْحَانَ اللَّهِ»

یا آن که بگوید:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا، وَ عَافِنَا وَاعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، أَنْتَ

خدایا ما را بیامرزش و ما را در رحمت خود داخل کن، و به ما عافیت ده و در دنیا و آخرت از ما درگذر، که به یقین تو

ص: ۹۴۱

۱- [۱۳۲۵] مصباح المتهجد، صفحه ۱۲۹.

۲- [۱۳۲۶] همان مدرک، صفحه ۱۳۰.

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ يَا آنَ كَه بگوید: رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ، وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعَلَّمُ،

بر هر چیز توانایی*** ای پروردگار من مرا بیامرز و بر من رحم کن و از آنچه (از من) می دانی درگذر

أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. (۱)

که به یقین تو محبوبترین و گرامی ترینی.

بعد از هشت رکعت نماز شب، دو رکعت به نیت نماز «شفع» و یک رکعت به نیت نماز «وتر» بخوان. در این سه رکعت، بعد از حمد، سوره «قل هو الله» می خوانی که پاداش آن بمنزله ختم قرآن می باشد. چراکه سوره «توحید» به منزله ثلث قرآن است. (۲) و یا آن که در رکعت اول نماز «شفع» حمد و «قل اعوذ برب الناس» بخوان و در رکعت دوم، حمد و «قل اعوذ برب الفلق» و در رکعت سوم (نماز وتر) حمد و قل هو الله احد. (۳) در نماز «وتر» بعد از حمد و سوره، دست ها را برای قنوت بردار و هرچه می خواهی در قنوت دعا کن و حاجات دنیا و آخرت را از خدا بخواه. (۴) در روایتی آمده است که کسی از امام علیه السلام می پرسد: آیا در قنوت «وتر» لازم است که دعای خاصی خوانده شود؟ چه بگویم؟ فرمود: خیر (هرآنچه که به دلت افتاد و به ذهنت وارد شد می توانی بخوانی و درخواست کنی) ثنا و حمد خدا بجا آور و بر رسول مکرم صلوات بفرست و برای گناهان بزرگت استغفار کن و بدان که هر گناهی بزرگ است. (۵) «شیخ طوسی» نیز در «مصباح المتهجد» گفته است: در قنوت وتر هر دعایی که دوست داری بخوان و دعاهایی که در این قنوت می توان خواند، به قدری زیاد است که به شمارش در نمی آید.

همچنین می گوید: مستحب است انسان در قنوت از ترس خدا (یا عشق به او) گریه کند و یا حالت گریه به خود بگیرد، و برای برادران مؤمن دعا کند و خوب است نام چهل تن را در دعای خویش ببرد (کافی است که مثلاً بگوید: اللهم اغفر لحسن اللهم اغفر لمحمد و...) چرا که اگر کسی برای چهل مؤمن دعا کند، دعایش مستجاب می شود. ان شاء الله. (۶) سزاوار است که هفتاد مرتبه بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ. (۷)

و برای این کار و همچنین شمردن چهل نفر از مؤمنان دست چپ را بلند می کند و استغفار را به دست راست با تسبیح می شمارد. (۸)

ص: ۹۴۲

۱- [۱۳۲۷] بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۰۷.

۲- [۱۳۲۸] همان مدرک، جلد ۸۴، صفحه ۲۲۶، حدیث ۳۹.

۳- [۱۳۲۹] همان مدرک و مصباح المتهجد، صفحه ۱۵۲.

۴- [۱۳۳۰] مصباح المتهجد، صفحه ۱۵۲

٥- [١٣٣١] كافي، جلد ٣، صفحه ٤٥٠، حديث ٣١.

٦- [١٣٣٢] مصباح المتهد، صفحه ١٥٢ و ١٥٥.

٧- [١٣٣٣] همان مدرك، صفحه ١٥٥.

٨- [١٣٣٤] مفتاح الفلاح، صفحه ٣٢٩

از رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که آن حضرت در نماز وتر هفتاد مرتبه استغفار می کرد و هفت مرتبه می گفت: هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ (۱) و همچنین از امام زین العابدین علیه السلام ***** این است جایگاه کسی که از (ترس) آتش دوزخ به تو پناهنده شده است *****

روایت شده است که در نماز وتر سیصد مرتبه می گفت:

الْعَفْوُ، الْعَفْوُ، الْعَفْوُ... (۲)

پس از آن بگوید: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (۳)

***** پروردگارا مرا بیامرز و بر من رحم کن و توبه ام را بپذیر زیرا که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی.

بنابراین، دعا به چهل مؤمن (مرد یا زن) و هفتاد مرتبه استغفار و هفت مرتبه «

هذا مقام العائد بك من النار

« و سیصد مرتبه »

العفو

« از مستحبات قنوت و تراست؛ ولی اگر هیچ کدام را هم نگوید به نماز او ضرر نمی رسد.

شایسته است که قنوت را طول بدهد و پس از آن به رکوع برود و هنگامی که سر از رکوع برداشت این دعا را بخواند که «شیخ طوسی» در «تهذیب» از امام موسی بن جعفر علیه السلام نقل کرده است:

هَذَا مَقَامٌ مِنْ حَسَنَاتِهِ نِعْمَةٌ مِنْكَ، وَ شُكْرُهُ ضَعِيفٌ، وَ ذَنْبُهُ عَظِيمٌ، وَ لَيْسَ

این جایگاه کسی است که کارهای نیکش نعمتی از جانب توست، و شکر و سپاسش کم و گناهانش بزرگ است

لِذَلِكَ إِلَّا رِفْقَكَ وَ رَحْمَتَكَ، فَإِنَّكَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ عَلَيَّ نَبِيَّكَ

و جز مدارا و رحمت چیزی برای آمرزش گناهش ندارد، زیرا تو در کتابی که بر پیامبر

الْمُرْسَلِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ: كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ،

مرسلت- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- نازل کردی فرمودی: آنها کمی از شب را می خوابیدند،

وَبِالْأَشْحَارِ هُمْ يَسْتَعْجِرُونَ. طَالَ هُجُوعِي وَ قَلَّ قِيَامِي وَ هَذَا السَّحَرُ

و در سحرگاهان استغفار می کردند، خوابم طولانی و شب زنده داریم کم شد و اکنون هنگام سحر است

وَأَنَا اسْتَغْفِرُكَ لِذُنُوبِي اسْتَغْفَارَ مَنْ لَا يَجِدُ لِنَفْسِهِ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، وَلَا مَوْتًا

و من برای گناهانم از تو آمرزش می طلبم، آمرزش خواهی کسی که زیان، سود، مرگ، زندگی

ص: ۹۴۳

۱- [۱۳۳۵] فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۸۹، حدیث ۱۴۰۶.

۲- [۱۳۳۶] همان مدرک، حدیث ۱۴۰۸.

۳- [۱۳۳۷] مصباح المتهدج، صفحه ۱۵۵.

و زنده شدن مجددی برای خویش نمی یابد. پس از آن به سجده می رود و نماز را تمام می کند، و پس از سلام تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را می گوید و بعد از آن سه مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ [۱۳۳۹]* و پس از آن بگوید: يَا حَيُّ

تسبیح می گویم پروردگارم را که فرمانروا و پاکیزه از هر عیب و گرامی و داناست*** ای زنده

يَا قَيُّوْمُ، يَا بَرُّ يَا رَحِيْمُ، يَا غَنِيُّ يَا كَرِيْمُ، اَرْزُقْنِي مِنَ التَّجَارَةِ اعْظَمَهَا

ای قائم به ذات خویش، ای نیکوکار ای مهربان، ای بی نیاز ای بخشنده، از تجارت پرسودترین و

فَضْلًا، وَ اَوْسَعَهَا رِزْقًا، وَ خَيْرَهَا لِي عَاقِبَةً، فَانَّهُ لَا خَيْرَ فِيمَا لَا عَاقِبَةَ لَهُ. (۲)

پر روزی ترین و عاقبت بخیرترین آن را روزیم کن، زیرا به یقین آنچه سرانجامی ندارد خیری در آن نیست.

و بعد از آن سه مرتبه بگوید: الْحَمْدُ لِرَبِّ الصَّبَاحِ، الْحَمْدُ لِفَالِقِ الْاِصْبَاحِ [۱۳۴۱]*

***** حمد و سپاس از آن پروردگار صبح و شکافنده روز است

سپس به سجده می رود (سجده شکر برای این توفیق عظیم) و پنج بار می گوید: سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ،

***** پاک و منزّه است از هر عیب

رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ.

پروردگار فرشتگان و روح.

آنگاه می نشیند و آیهاالکرسی را می خواند و باز هم برای بار دوم به سجده می رود و همان ذکر را پنج بار دیگر می خواند. (۳) یادآوری: این دعاها را می توان از روی نوشته خواند، و بار دیگر تکرار می کنیم: شاخ و برگهای نماز شب بسیار خوب و سازنده است؛ ولی اگر کسی نتواند همه را بجا آورد، هر قدر که می تواند بجا آورد؛ مهم انجام اصل نماز، یعنی هشت رکعت نماز شب، دو رکعت نماز شفع و یک رکعت نماز وتر است؛ حتی اگر کسانی نتوانند تمام یازده رکعت را بجا آورند، می توانند به سه رکعت نماز شفع و وتر اکتفا کنند و از برکات آن بهره مند شوند.

٢- [١٣٤٠] همان مدرک.

٣- [١٣٤٢] بحار الانوار، جلد ٨٤، صفحه ٣٠٨، حدیث ٨٦.

فصل هفتم: دعاهای روزها

(دعاهایی که روزانه خوانده می شود و ساعت معینی ندارد)

یاد خدا مایه بیداری دل و آرامش روح و دوری شیطان و نجات از چنگال هوای نفس است لذا در روایات معصومین علیهم السلام دعاهای متعدّد و پرمحتوایی برای توجّه قلبها به خدا برای هر روز وارد شده است.

از جمله:

۱- به سند معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده که فرمود: اگر مؤمنی در یک روز گرفتار گناहانی شود سپس از روی ندامت و پشیمانی به در خانه خدا رود و استغفار ذیل را بخواند خدا گناهان او را می بخشد:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ،

آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و قائم به ذات خویش نیست که آسمانها و زمین را پدید آورده،

ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَاسْتَأْذِنُ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ

و صاحب شکوه و بزرگواری است و از او می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستد و

يُتُوبَ عَلَيَّ. (۱)

توبه ام را بپذیرد.

۲- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت نقل شده که فرمود: هر کس که هر روز هفت مرتبه بگوید:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ نِعْمَةٍ كَانَتْ أَوْ هِيَ كَائِنَةٌ».

حمد و سپاس از آن خداوند است بر تمامی نعمتهایی که بوده یا خواهد بود.

شکر نعمتهای گذشته و آینده را بجا آورده است. (۲) ۳- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت علیه السلام روایت شده که: «هر کس هر روز ۲۵ مرتبه بگوید:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَالْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ.

خدایا زنان و مردان با ایمان و مسلمان را ببامرز.

خداوند به عدد هر مؤمنی از مؤمنین گذشته و آینده تا روز قیامت، در نامه اعمالش حسنه می نویسد ...

١- [١٣٤٣] كافي، جلد ٢، صفحه ٤٣٨، حديث ٧.

٢- [١٣٤٤] ثواب الاعمال، صفحه ٩.

و بر درجاتش در بهشت می افزاید». (۱) ۴- و نیز به سند معتبر دیگری از آن حضرت نقل شده که: «هر کس هر روز صد مرتبه بگوید:

«لا- حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ خَدَاوَنَد هَفْتَاد نَوَع بَلَا، کَه کَمْتَرِین آن هَمَّ وَ غَمَّ اسْت رَا از او پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست. *****»

دفع نماید (۲)، و در روایتی دیگر آمده: هرگز دچار فقر نمی شود. (۳) ۵- مرحوم «کلینی» و بزرگان دیگر از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند که: پیامبر صلی الله علیه و آله هر روز هفتاد مرتبه «

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ

« و هفتاد مرتبه »

وَ اتُوبُ إِلَى اللَّهِ

« می گفت. (۴) ۶- در «کشف الغمّه» به سند معتبر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که هر کس در هر روز صد مرتبه «

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ

« بگوید از فقر و از وحشت قبر در امان باشد و بی نیازی را به سوی خود جلب کند و درهای بهشت به رویش باز شود. (۵) ۷- «قطب راوندی» در کتاب «دعوات» خود، از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام نقل کرده که هر کس این ذکر را هر روز بگوید حاجتش برآورده شده و بر دشمنش غلبه می کند و هر اندوهی داشته باشد برطرف می گردد:

سُبْحَانَ اللَّهِ كَمَا يَتَّبَعِي اللَّهُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَمَا يَتَّبَعِي اللَّهُ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَمَا

تسبیح می گویم خدا را آنچنان که شایسته اوست، و حمد و سپاس از آن خداوند است آنچنان که شایسته اوست و معبودی جز خدا نیست آنچنان که

يَتَّبَعِي اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ كَمَا يَتَّبَعِي اللَّهُ، وَلَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ كَمَا يَتَّبَعِي

شایسته اوست، و خدا بزرگتر از هر چیز است آنچنان که شایسته اوست، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست آن چنان که شایسته اوست

لِلَّهِ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ، وَ جَمِيعِ الْمُرْسَلِينَ

و درود خدا بر پیامبر (ما) محمد و بر خاندان پاکش و تمامی فرستادگان

و پیامبران تا جایی که خدا خشنود شود.

ص: ۹۴۶

-
- ۱- [۱۳۴۵] ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۱.
 - ۲- [۱۳۴۶] همان مدرک، صفحه ۱۶۲.
 - ۳- [۱۳۴۷] بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۰.
 - ۴- [۱۳۴۸] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۰۴، حدیث ۵.
 - ۵- [۱۳۴۹] کشف الغمّه، جلد ۲، صفحه ۱۶۴.
 - ۶- [۱۳۵۰] دعوات راوندی، صفحه ۴۶، حدیث ۱۱۴.

۸- از رسول گرامی صلی الله علیه و آله روایت شده که هر کس کلمات ذیل را هر روز ده بار بگوید علاوه بر پادشاهای مهم دیگر، از شر ابلیس و لشکریانش در امان می ماند، دین او ادا و هم و غم او زایل می گردد و در مشککش گشایشی بوجود می آید:

اعَدَدْتُ لِكُلِّ هَوْلٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ لِكُلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ مَا شَاءَ اللَّهُ، وَ لِكُلِّ نِعْمَةٍ

برای هر ترسی کلمه «لا اله الا الله» را آماده کرده ام، و برای هر گرفتاری و اندوه کلمه «ماشاء الله» را و برای هر نعمتی

الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لِكُلِّ رَخَاءٍ الشُّكْرُ لِلَّهِ، وَ لِكُلِّ اعْجُوبَةٍ سُبْحَانَ اللَّهِ، وَ لِكُلِّ

کلمه «الحمد لله» را و برای هر آسایشی کلمه «الشکر لله» را و برای هر امر شگفتنی کلمه «سبحان الله» را و برای

ذَنْبٍ اسْتَغْفِرُ اللَّهَ، وَ لِكُلِّ مُصِيبَةٍ أَنَا لِلَّهِ وَ أَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَ لِكُلِّ ضَيْقٍ

هر گناهی کلمه «استغفر الله» را و برای هر مصیبتی کلمه «انا لله وانا اليه راجعون» را و برای هر سختی و تنگی

حَسْبِيَ اللَّهُ، وَ لِكُلِّ قَضَاءٍ وَ قَدَرٍ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَ لِكُلِّ عَدُوٍّ اعْتَصَمْتُ

کلمه «حسبی الله» را و برای هر قضا و قدری کلمه «توكلت على الله» را و برای هر دشمنی کلمه «اعتصمت بالله»

بِاللَّهِ، وَ لِكُلِّ طَاعَةٍ وَ مَعْصِيَةٍ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. (۱)

را و برای هر اطاعت و نافرمانی کلمه «لا حول ولا قوة الا بالله العلی العظيم» را (آماده کرده ام).

۹- در «ثواب الاعمال»، «کافی» و کتاب «محاسن» از امام صادق علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده که فرمود: کسی که هر روز پانزده مرتبه بگوید:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حَقًّا حَقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِيْمَانًا وَ تَصَدِيقًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عُبُودِيَّةً وَ رِقًّا.

براستی معبودی جز خدا نیست، ایمان دارم و تصدیق می کنم که معبودی جز خدا نیست، و از سر تعظیم و بندگی می گویم جز او معبودی نیست

خداوند با لطف و رحمتش به او توجه می کند و نظرش را از او برنگرداند تا داخل بهشت شود. (۲)

۱۰- «قطب راوندی» روایت کرده است که عابدی از بنی اسرائیل از خداوند درخواست کرد که ای پروردگار من، حال من نزد تو چگونه است؛ آیا خیر است تا افزون کنم، یا شر است تا از آن توبه نمایم؟

خداوند فرشته ای را به سوی او فرستاد و به او گفت: تو نزد خدا هیچ خیر نداری، گفت ای پروردگار من،

ص: ۹۴۷

۱- [۱۳۵۱] بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۵، حدیث ۸.

۲- [۱۳۵۲] ثواب الاعمال، صفحه ۹ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۱۹، حدیث ۱ و محاسن، جلد ۱، صفحه ۳۲ (با مقداری تفاوت).

پس کجاست اعمال من؟! در جواب گفت: هر گاه عمل خیری انجام می دادی مردم را از آن آگاه می ساختی و دوست داشتی که در میان مردم به عنوان شخص خوبی به حساب آیی و از تو به نیکی یاد کنند، لذا به آنچه می خواستی رسیدی، این جواب بر آن عابد گران آمد و غمگین شد، خداوند بار دیگر پیکش را فرستاد و به او گفت: خدای تبارک و تعالی می فرماید: (برای جبران گذشته) از همین لحظه خودت را در اختیار من قرار ده با صدقه ای که هر روز به عدد رگهای بدنت پرداخت می کنی. عرض کرد:

ای پروردگار من! آیا کسی توان چنین چیزی را دارد؟ جواب آمد: هر روز ۳۶۰ مرتبه بگو:

«سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ

تسبیح می گویم خدا را و حمد و سپاس از آن خداست و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است و پناهگاه و نیرویی

إِلَّا بِاللَّهِ».(۱)

جز از سوی خداوند بلندمرتبه و باعظمت نیست.

۱۱- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: هر کس به مدّت دو ماه پی درپی، هر روز چهارصد مرتبه کلمات ذیل را بگوید، خداوند علم و مال فراوان به او روزی می کند:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، بَدِيعُ

آمزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و قائم به ذات خویش نیست، بخشنده و مهربان و پدیدآورنده

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، مِنْ جَمِيعِ ظُلْمِي وَجُرْمِي وَاشْرَافِي عَلَى نَفْسِي

آسمانها و زمین است (آمزشی) از تمامی ستم ها و گناه ها و زیاده روی بر نفسم و

وَآتُوبُ إِلَيْهِ».(۲)

به سوی او توبه می کنم.

۱۲- «مرحوم کفعمی» و بزرگان دیگر روایت کرده اند که خواندن این دعا در هر روز، مستحب است:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِنُورِ وَجْهِكَ الْمَشْرِقِ الْحَيِّ الْبَاقِي الْكَرِيمِ، وَ اسئَلُكَ

خدایا به حق نور درخشنده ذاتت که زنده و پاینده و بزرگوار است از تو می خواهم

ص: ۹۴۸

۱- [۱۳۵۳] دعوات راوندی، صفحه ۱۳۵، حدیث ۳۳۶ و بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۱۰، حدیث ۱۸.

۲- [۱۳۵۴] بحارالانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۰، حدیث ۲۱.

بُنُورٍ وَجِهَكَ الْقُدُّوسِ الَّذِي اشْرَقَتْ بِهِ السَّمَاوَاتُ، وَانْكَشَفَتْ بِهِ

و به حق نور و ذات پاکت که آسمانها را روشن کرده و پرده های ظلمت را کنار زده

الظُّلُمَاتُ، وَصَلِّحْ عَلَيْهِ امْرُؤَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ، اِنْ تُصَلِّيَ عَلَي مُحَمَّدٍ

و با آن کار تمامی مخلوقات اصلاح شده، از تو می خواهم که به محمد و خاندان پاکش درود فرستی

وآلِهِ، وَ اِنْ تُصَلِّحَ شَأْنِي كُلَّهُ. (۱)

و تمامی کارهایم را اصلاح کنی.

۱۳- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که فرمود: کسی که هر روز کلمات ذیل را بگوید خداوند مشکلات دنیا و آخرتش را حل می کند:

بِسْمِ اللَّهِ، حَسْبِيَ اللَّهُ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ خَيْرَ امْرِئِي

به نام خدا، خدا برای من کافی است و بر او توکل کرده ام، خدایا خیر و نیکی تمام کارهایم را از تو می خواهم

كُلِّهَا، وَ اَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الْآخِرَةِ. (۲)

و از خواری در دنیا و عذاب آخرت به تو پناهنده ام.

۱۴- و نیز روایت شده است که هر کس هر روز هفت مرتبه دعای ذیل را بخواند خداوند مشکلات دنیا و آخرتش را کفایت می کند:

حَسْبِيَ اللَّهُ رَبِّي اللَّهُ لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ، وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. (۳)

خداوندی که پروردگار من است برای من کافی است، خدایی که معبودی جز او نیست، بر او توکل می کنم و او پروردگار عرش با عظمت است.

۱۵- همچنین روایت شده است: هر کس در طول یک سال، هر روز این دعا را بخواند، از دنیا نمی رود تا جای خود را در

سُبْحَانَ الدَّائِمِ الْقَائِمِ، سُبْحَانَ الْقَائِمِ الدَّائِمِ، سُبْحَانَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ،

پاك و منزّه است (خدای) پاینده پابرجا، پاك و منزّه است (خدای) پابرجای پاینده، پاك و منزّه است (خدای) یگانه یکتا

ص: ۹۴۹

۱- [۱۳۵۵] بلد الامین، صفحه ۱۴۶ و بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۷، حدیث ۱۰.

۲- [۱۳۵۶] بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۶، حدیث ۹.

۳- [۱۳۵۷] همان مدرک، حدیث ۸.

سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، سُبْحَانَ الْحَيِّ الْقَيُّومِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ،

پاک و منزّه است (خدای) تنهای بی نیاز، پاک و منزّه است (خدای) زنده قائم به ذات خویش، پاک و منزّه است خدا و به ستایشش مشغولم

سُبْحَانَ الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، سُبْحَانَ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ، سُبْحَانَ رَبِّ

پاک و منزّه است (خدای) زنده ای که هرگز نمی میرد، پاک و منزّه است (خدای) فرمانروای مقدّس، پاک و منزّه است پروردگار

الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ، سُبْحَانَ الْعَلِيِّ الْأَعْلَى سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى (۱)

فرشتگان و روح، پاک و منزّه است (خدای) بلند مرتبه برتر، پاک و منزّه و برتر است او.

۱۶- هنگام ظهر، نخستین کاری که انجام می دهی خواندن این دعا باشد، که امام باقر علیه السلام به یکی از یاران خود فرمود: محافظت بر این دعا کن همان گونه که از چشم هایت محافظت می کنی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وُلْدًا،

تسبیح می گویم خدا را و معبودی جز خدا نیست و ستایش برای خداوندی است که نه فرزندی برای خود انتخاب کرده

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَكَبْرَهُ تَكْبِيرًا. (۲)

و نه شریکی در حکومت دارد و نه بخاطر ضعف و ذلّت (حامی و) سرپرستی برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار.

یادآوری لازم: بدیهی است هدف از خواندن اذکار و دعاهای فوق تنها لقلقه زبان نیست بلکه افراد با ایمان باید در محتوای آنها بیندیشند و روح و جان و خلق و خوی خود را با آن تطبیق دهند، تا شاهد مقصود را در آغوش گیرند.

و نیز روشن است که انجام همه اینها برای همه کس میسر نیست، هر کس به مقدار توانش می تواند از این خرمن عطر آگین اذکار و دعاها خوشه هایی بچیند و مشام جان خود را معطر سازد، و در مسیر هدایت و خودسازی، هر روز گامهای برجسته تری بردارد.

ص: ۹۵۰

٢- [١٣٥٩]مفتاح الفلاح، صفحه ١٨٦ و فقيه، جلد ١، صفحه ٢٢٥، حديث ٦٧٥ و بحار الانوار، جلد ٥٥، صفحه ١٦٧، حديث

دعاهای روزهای هفته که از امام سجاد علیه السلام نقل شده در عین فشردگی بسیار پرمحتوا و آموزنده و پرارزش است که هر کس آن را بخواند و روح و جان خود را با آن هماهنگ سازد به یقین سعادت‌مند خواهد شد و استفاده از این دعاها را به همه-مخصوصاً جوانان- توصیه می‌کنیم. (۱)

دعای روز شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

بِسْمِ اللَّهِ كَلِمَهُ الْمُعْتَصِمِينَ، وَمَقَالَهُ الْمُتَحَرِّزِينَ، وَاعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ جَوْرِ

به نام خداوندی که سخن پناهجویان و گفتار پناهندگان است و از ستم

الْجَائِرِينَ، وَكَيْدِ الْحَاسِدِينَ، وَبَغْيِ الظَّالِمِينَ [۱۳۶۱]، وَاحْمَدُهُ فَوْقَ حَمْدِ

ستمکاران و مکر حسودان و ظلم ظالمان به خدا پناه می‌برم، و او را بیش از ستایش

الْحَامِدِينَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْوَاحِدُ بِلَا شَرِيكَ، وَالْمَلِكُ بِلَا تَمْلِيكَ، لَا تُضَادُّ

ستایندگان می‌ستایم، خدایا تویی یگانه بی‌شریک و فرمانروایی که حکومت به تو واگذار نشده و مخالفی

فِي حُكْمِكَ، وَلَا تُنَازِعُ فِي مُلْكِكَ، اسئلكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ

در فرمانت نیست، و در فرمانروایت منازعی وجود ندارد از تو می‌خواهم که بر محمد، بنده

و رَسُولِكَ، وَأَنْ تُوزِعَنِي مِنْ شُكْرِ نِعْمَائِكَ مَا يَبْلُغُنِي فِي غَايَةِ رِضَاكَ،

و فرستاده ات درود فرستی و از شکر نعمتهایت به اندازه ای که مرا به نهایت خشنودیت برساند نصیبم کنی

وَأَنْ تُعِينَنِي عَلَى طَاعَتِكَ، وَلُزُومِ عِبَادَتِكَ، وَاسْتِحْقَاقِ مَثُوبَتِكَ بِلُطْفٍ

و بر بندگی و دوام عبادت و شایستگی پاداشت به واسطه لطف و عنایت یاریم کنی

عِنَايَتِكَ، وَتَرْحَمَنِي بِصَدَى عَنْ مَعَاصِيكَ مَا اخِيَّتَنِي وَتُوفَّقَنِي لِمَا

و به واسطه منع از نافرمانیت مادامی که زنده ام بر من رحم کنی،

ص: ۹۵۱

۱- [۱۳۶۰] این دعاها در بحارالانوار، جلد ۸۷ آمده است، ولی ما آن را مطابق نسخه های متداول نقل می کنیم و موارد تفاوت را در پاورقی یادآور می شویم.

يُنْفَعُنِي مَا ابْتَعَيْتَنِي وَ اَنْ تَشْرَحَ بِكِتَابِكَ صَدْرِي وَ تَحُطَّ بِتِلَاوَتِهِ

و در طول حیاتم بر آنچه که برایم سودمند است موفقم بداری، و با کتابت (قرآن)، سینه ام را (برای درک حقایق آن) بگشایی و با تلاوت آن

و زُرِّي وَ تَمْنَحْنِي السَّلَامَةَ فِي دِينِي وَ نَفْسِي وَ لَا تُوحِشْ بِي اَهْلًا

گناهم را بزدایی، و سلامت در دین و نفسم را عطایم کنی، و نزدیکانم را از من نرنجانی.

اِنْسِي وَ تُتِمَّ اِحْسَانَكَ فِيمَا بَقِيَ مِنْ عُمْرِي كَمَا اِحْسَنْتَ فِيمَا مَضَى

و در باقیمانده عمرم احسانت را بر من تمام کنی، آن گونه که در طول عمرم به من احسان نموده ای

مِنْهُ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

ای مهربان ترین مهربانان.

دعای روز یکشنبه:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

بِسْمِ اللّٰهِ الَّذِی لَا اَرْجُو اِلَّا فَضْلَهُ، وَ لَا اَخْشَى اِلَّا عَدْلَهُ، وَ لَا اَعْتَمِدُ اِلَّا

به نام خداوندی که جز به فضل و احسانش امید ندارم، و جز از عدلش بیم ندارم، و جز به گفتارش

قَوْلُهُ، وَ لَا اَتَمَسُّكَ اِلَّا بِحَبْلِهِ، بِكَ اسْتَجِیْرُ يَا ذَا الْعَفْوِ وَ الرَّضْوَانِ مِنَ الظُّلْمِ

اعتماد ندارم، و جز به ریسمانش چنگ نزنم، ای صاحب گذشت و رضایت به تو پناهنده ام از ستم و

وَ الْعُدْوَانِ، وَ مِنْ غَیْرِ الزَّمَانِ، وَ تَوَاتُرِ الْاَحْزَانِ، وَ طَوَارِقِ الْحَدَثَانِ، وَ مِنْ

دشمنی (مخلوقات)، و از حوادث روزگار، و غم های پی در پی، و بلاهای ناگهانی، و از

انْقِضَاءِ الْمُدَّةِ قَبْلَ التَّأْهِبِ وَ الْعُدَّةِ، وَ اِيَّاكَ اسْتَرْشِدُ لِمَا فِيهِ الصَّلَاحُ وَ

پایان یافتن عمر پیش از آمادگی و مهیا شدنم، و تنها از تو راهنمایی می طلبم برای آنچه مصلحت

الْإِصْلَاحُ، وَ بِكَ اسْتَعِينُ فِيمَا يَقْتَرِنُ بِهِ النَّجَاحُ وَالْإِنْجَاحُ، وَ أَيَّاكَ ارْغَبُ

و اصلاح (من) در آن است و تنها از تو کمک می گیرم در آنچه رستگاری و موفقیت من به آن نزدیک است و تنها به تو امیدوارم

فِي لِبَاسِ الْعَافِيَةِ وَتَمَامِهَا، وَ شُمُولِ السَّلَامَةِ وَ دَوَامِهَا، وَاعُوذُ بِكَ يَا رَبِّ

در (بدست آوردن) لباس تندرستی و سلامت کامل و فراگیر و دائمی، و ای پروردگار من

ص: ۹۵۲

مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ، وَ اخْتَرْتُ بِسُلْطَانِكَ مِنْ جَوْرِ السَّلَاطِينِ، فَتَقَبَّلْ

از وسوسه های شیطان ها به تو پناه می برم و از ستم پادشاهان به حکومت تو پناهنده ام، پس نماز

مَا كَانَ مِنْ صَلَاتِي وَصَوْمِي وَ اجْعَلْ غَدِي وَ مَا بَعْدَهُ أَفْضَلَ مِنْ سَاعَتِي

و روزه ام را بپذیر و فردا و روزهای بعد از آن را، بهتر از این ساعت

وَيَوْمِي وَ اعْزَنِي فِي عَشِيرَتِي وَ قَوْمِي وَ احْفَظْنِي فِي يَفْطَنِي وَ نَوْمِي

و امروزم قرار ده و مرا در میان خانواده و فامیلم عزیز گردان و در خواب و بیداری حفظم کن

فَإِنَّتَ اللَّهُ خَيْرُ حَافِظًا، وَ أَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ اِنِّي اِبْرُءُ اِلَيْكَ فِي

پس تویی خدایی که بهترین نگهبانی و تو مهربان ترین مهربانانی، خدایا در این روز و

يَوْمِي هَذَا وَ مَا بَعْدَهُ مِنَ الْاِحَادِ، مِنَ الشُّرَكَ وَ الْاِلْحَادِ، وَ اخْلِصْ لَكَ

یکشنبه های بعد، از شرک و بی دینی به درگاہت بیزاری می جویم، و برای اجابت دعایم مخلصانه تو

دُعَائِي تَعَرُّضًا لِلْاِجَابَةِ، وَ اَقِيمْ [۱۳۶۳] نَفْسِي عَلٰى طَاعَتِكَ رَجَاءً لِلْاِثَابَةِ، فَصَلِّ

را می خوانم، و به امید پاداشت نفسم را بر بندگیت وادار می کنم، پس

عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ خَيْرِ خَلْقِكَ، الدَّاعِي اِلَى حَقِّكَ، وَ اعْزَنِي بِعِزِّكَ الَّذِي

بر محمد و خاندان پاکش که بهترین مخلوقات تو و دعوت کنندگان به حقانیت تو هستند درود فرست، و مرا با عزت جاودانه

ات عزیز گردان،

لَا يُضَامُ، وَ احْفَظْنِي بِعَيْنِكَ الَّتِي لَا تَنَامُ، وَ اخْتِمِ بِالْاِنْقِطَاعِ اِلَيْكَ اَمْرِي

و با دیدگانت که هرگز به خواب نمی رود حفظم کن، و کارم را به دست خودت

وَ بِالْمَغْفِرَةِ عُمْرِي اِنَّكَ اَنْتَ الْعُفُورُ الرَّحِيمُ. (۱)

و عمرم را با آمرزش پایان ده، که تو آمرزنده و مهربانی.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يُشْهَدْ أَحَدًا حِينَ فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَلَا اتَّخَذَ

حمد و سپاس از آن خداوندی است که در زمان آفرینش آسمانها و زمین کسی را گواه نگرفت، و در

ص: ۹۵۳

مُعِينًا حِينَ بَرَاءِ النَّسَمَاتِ، لَمْ يُشَارِكْ فِي الْإِلَهِيَّةِ، وَ لَمْ يُظَاهَرْ فِي

وقت آفرینش مخلوقات یاوری برای خود نگرفت، و در معبودیتش شریکی ندارد، و در یگانگیش پشتیبانی ندارد،

الْوَحْدَانِيَّةِ، كَلَّتِ اللُّسُنُ عَنْ غَايَةِ صِفَتِهِ، وَ الْعُقُولُ عَنْ كُنْهِ مَعْرِفَتِهِ،

و زبانها از توصیفش و عقل ها از شناخت کنه ذاتش عاجزند،

وَ تَوَاضَعَتِ الْجَبَابِرَةُ لِهَيْبَتِهِ، وَ عَنَتِ الْوُجُوهُ لِخَشْيَتِهِ، وَ انْقَادَ كُلُّ عَظِيمٍ

و متکبران در برابر هیبتش سر تسلیم فرود آوردند، و همه صورت ها از ترس او فروتنی کنند، و بزرگان به خاطر

لِعَظَمَتِهِ، فَلَكَ [۱۳۶۵] الْحَمْدُ مُتَوَاتِرًا مُتَّسِقًا، وَ مُتَوَالِيًا مُسْتَوْسِقًا، وَ صَلَوَاتُهُ عَلَي

عظمتش مطیع گردند، حمد و سپاس پیوسته و مرتب و پی در پی و هماهنگ از آن توست و درودها و سلام

رَسُولِهِ اَبَدًا، وَ سَلَامُهُ دَائِمًا سَرْمَدًا، اللَّهُمَّ اجْعَلْ اَوَّلَ يَوْمِي هَذَا

همیشگی و دائمی و ابدی خدا بر رسولش باد، خدایا آغاز امروز را

صَاحِحًا، وَ اَوْسَطَهُ فَلَاحًا، وَ اٰخِرَهُ نَجَاحًا (۱)، وَ اعُوذُ بِكَ مِنْ يَوْمٍ اَوَّلُهُ فَرَعٌ،

خیر و نیکی و وسط آن را رستگاری و پایانش را موفقیت قرار ده، و از روزی که آغازش وحشت و

وَ اَوْسَطُهُ جَزَعٌ، وَ اٰخِرُهُ وَجَعٌ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَغْفِرُكَ لِكُلِّ نَذْرٍ نَذَرْتُهُ،

میان آن ناله و پایانش درد است به تو پناه می برم، خدایا از تو آمرزش می طلبم برای هر نذری که کرده ام

وَ كُلِّ وَعْدٍ وَعَدْتُهُ، وَ كُلِّ عَهْدٍ عَاهَدْتُهُ ثُمَّ لَمْ افِ بِهِ، وَ اسْتَلْكَ فِي مَظَالِمِ

و هر وعده ای که داده ام و هر عهد و پیمانی که بسته ام و به آن وفا ننموده ام، و از تو می خواهم در مورد ظلم هایی که

عِبَادِكَ عِنْدِي [۱۳۶۷]، فَايْمًا عَبْدٍ مِنْ عِبِيدِكَ اَوْ اَمَةٍ مِنْ اَمَائِكَ، كَانَتْ لَهُ قَبْلِي

در حقّ بندگان کرده ام، پس هر بنده ای از بندگان یا کنیزی از کنیزهاست که از جانب

مَظْلَمَةٌ ظَلَمْتُهَا اَيَّاهُ فِي نَفْسِهِ، اَوْ فِي عِرْضِهِ اَوْ فِي مَالِهِ، اَوْ فِي اَهْلِهِ

من نسبت به او در مورد خود یا آبرو یا مالش یا خانواده

وَوَلَدِهِ، اَوْ غِيْبَهُ اَعْتَبْتُهُ بِهَا، اَوْ تَحَامُلٌ عَلَيْهِ بِمِثْلِ اَوْ هَوَى، اَوْ اَنْفَهْ اَوْ حَمِيَّهْ،

و فرزندش ظلمی شده یا او را غیبتی نموده ام یا چیزی را از روی میل یا هوای نفس یا تکبر یا تعصب

اَوْ رِيَاءٍ اَوْ عَصَبِيَّةٍ، غَائِبًا كَانْ اَوْ شَاهِدًا، وَ حَيًّا كَانْ اَوْ مَيِّتًا، فَقَصُرَتْ

یا ریا یا خشم، چه در پشت سر یا حضورش، و چه در حیات و چه در بعد از مردنش بر او تحمیل نموده ام

ص: ۹۵۴

۱- [۱۳۶۶] بحار الانوار: و اوسطه نجاحاً و آخره فلاحاً.

يَدِي وَضَاقَ وُسْعِي عَنْ رَدِّهَا إِلَيْهِ، وَالتَّحَلَّلِ مِنْهُ، فَاسْأَلُكَ يَا مَنْ يَمْلِكُ

و دستم کوتاه است و توانایی جبران آن و طلب حلیت از او را ندارم، پس ای برآورنده

الْحَاجَاتِ وَ هِيَ مُسْتَجِيبَةٌ بِمَشِيئَتِهِ، وَ مُسْرِعَةٌ أَلَى ارَادَتِهِ، أَنْ تُصَلِّيَ

حاجات که حاجت ها به خواست تو برآورده شده و با اراده ات سرعت پذیرد، از تو می خواهم که

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُرَضِّيَهُ عَنِّي بِمَا شِئْتَ، وَ تَهَبَ لِي مِنْ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و آن گونه که خواهی او را از من راضی کنی، و از نزدت رحمتی به من ببخشی،

عِنْدِكَ رَحْمَةً، أَنَّهُ لَا تَنْقُصُكَ الْمَغْفِرَةُ، وَ لَا تَضُرُّكَ الْمَوْهَبَةُ، يَا أَرْحَمَ

زیرا که آمرزش (چیزی) از تو نکاهد و بخشش زبانی به تو نرساند ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ أَوْلِنِي فِي كُلِّ يَوْمٍ اثْنَيْنِ نِعْمَتَيْنِ مِنْكَ تَنْبِيْنِ، سَعَادَةً

مهربانان، خدایا در هر روز دوشنبه دو نعمت از نزدت به من ببخش، یکی سعادت

فِي أَوَّلِهِ بِطَاعَتِكَ، وَ نِعْمَةً فِي آخِرِهِ بِمَغْفِرَتِكَ، يَا مَنْ هُوَ الْإِلَهُ، وَ لَا يُغْفَرُ

در ابتدای روز به واسطه بندگیت و دیگری نعمت در انتهای روز به واسطه آمرزش، ای که فقط او معبود است و کسی جز او

الذُّنُوبَ سِوَاهُ. (۱)

گناهان را نیامرزد.

دعای روز سه شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ الْحَمْدُ حَقُّهُ، كَمَا يَسْتَحِقُّهُ حَمْدًا كَثِيرًا، وَ أَعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ

حمد و سپاس از آن خداوند است و ستایش فراوان حق اوست آن گونه که شایسته اوست و از شر

نَفْسِي إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي وَأَعُوذُ بِهِ مِنْ شَرِّ

نفسم به او پناه می برم، چرا که نفس به بدی فرمان می دهد مگر اینکه پروردگارم رحم کند، و از شر

الشَّيْطَانِ الَّذِي يَزِيدُنِي ذَنْبًا إِلَى ذَنْبِي وَاسْتَرْتَبْتُ بِهِ مِنْ كُلِّ جَبَّارٍ فَاجِرٍ،

شیطانی که گناهی بر گناهم می افزاید به او پناه می برم، و از (شرّ) هر ستمگر گستاخ و

ص: ۹۵۵

وَسُلْطَانٍ جَائِرٍ، وَعَدُوٍّ قَاهِرٍ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ جُنْدِكَ فَإِنَّ جُنْدَكَ هُمْ

فرمانروای ظالم و دشمن قوی به او پناه می برم، خدایا مرا از سپاهیان تو قرار ده زیرا فقط سپاه تو

الْغَالِبُونَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ حِزْبِكَ، فَإِنَّ حِزْبَكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ

پیروز است و مرا از گروه خود قرار ده، زیرا فقط گروه تو رستگار است، و مرا از

أَوْلِيَاءِكَ، فَإِنَّ أَوْلِيَاءَكَ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ، اللَّهُمَّ اصْلِحْ لِي

دوستان قرار ده، زیرا دوستان تو ترس و غمی ندارند، خدایا دینم را اصلاح کن که

دینی فَاِنَّهُ عِصْمَةٌ أَمْرِي وَاصْلِحْ لِي اخِرَتِي فَاِنَّهَا دَائِرُ مَقَرِّي وَآلِيهَا مِنْ

نگهدارنده کار من است، و آخرتم را نیز اصلاح کن که جایگاه اقامت من، و راه فرار من از

مُجَاوَرَةِ النَّامِ مَقَرِّي وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَ الْوَفَاةَ

همنشینی فرومایگان است و زندگی را برایم مایه فزونی در انجام کار خیر قرار ده و مرگ

رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَ تَمَامِ عِدَّةِ

مرا مایه آسایش از هر شری قرار ده، خدایا بر محمد خاتم پیامبران و تکمیل کننده عدد

الْمُرْسَلِينَ، وَ عَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَاصْحَابِهِ الْمُتَتَجِبِينَ، وَ هَبْ

فرستادگان و بر خاندان پاک و پاکیزه اش و یاران برگزیده اش درود فرست، و

لِي فِي الثَّلَاثَةِ ثَلَاثًا، لَا تَدْعُ لِي ذَنْبًا إِلَّا غَفَرْتَهُ، وَ لَا عَمَّا إِلَّا أَذْهَبْتَهُ، وَ لَا

سه چیز را در روز سه شنبه به من عطا کن، گناهانم را بیا مرز و اندوهم را برطرف کن

عَدُوًّا إِلَّا دَفَعْتَهُ، بِبِسْمِ اللَّهِ خَيْرِ الْأَسْمَاءِ، بِسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ،

و دشمن را از من دور گردان به حق نام خدا که بهترین نامهاست، به نام خداوندی که پروردگار آسمان و زمین است طلب می کنم

اسْتَدْفِعْ كُلَّ مَكْرُوهِ أَوَّلُهُ سَخَطُهُ، وَ اسْتَجْلِبْ كُلَّ مَحْبُوبٍ أَوَّلُهُ رِضَاؤُهُ،

دفع هر ناپسندی را که اولین آن خشم خداست و طلب می کنم بدست آوردن هر کار پسندیده ای که اولین آن رضایت اوست

فَاخْتِمْ لِي مِنْكَ بِالْغُفْرَانِ، يَا وَلِيَّ الْإِحْسَانِ. (۱)

پس با آمرزشت کارم را به پایان رسان ای صاحب نیکی و احسان.

ص: ۹۵۶

۱- [۱۳۶۹] بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۸۷، حدیث ۲۷.

دعای روز چهارشنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ اللَّيْلَ لِبَاسًا، وَالنَّوْمَ سُبَاتًا، وَجَعَلَ النَّهَارَ نُشُورًا،

حمد و سپاس از آن خداوندی است که شب را پوشش و خواب را مایه آسایش و روز را شروع دوباره زندگی قرار داد

لَكَ الْحَمْدُ أَنْ بَعَثْتَنِي مِنْ مَرْقَدِي وَ لَوْ شِئْتَ جَعَلْتَهُ سَرْمَدًا، حَمْدًا دَائِمًا

حمد و سپاس از آن توست که مرا از بسترم برانگیختی، و اگر می خواستی خوابم را همیشگی قرار می دادی، (حمد و سپاس از آن توست) حمدی پیوسته

لَا يَنْقَطِعُ أَبَدًا، وَ لَا يُحْصَى لَهُ الْخَلْقُ عَدَدًا، اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْ خَلَقْتَ

و همیشگی و جاویدان، که مخلوقات توان احصای عدد آن را ندارند، خدایا حمد و سپاس از آن توست که آفریدی

فَسَوَّيْتَ، وَقَدَّرْتَ وَ قَضَيْتَ، وَ أَمَتَّ وَ أَحْيَيْتَ، وَ أَمْرَضْتَ وَ شَفَيْتَ،

سپس منظم کردی، و تقدیر نموده و حکم کردی، و میرانده و زنده کردی و بیمار نموده و شفا بخشیدی

وَ عَافَيْتَ وَ ابْلَيْتَ، وَ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَيْتَ، وَ عَلَى الْمُلْكِ اخْتَوَيْتَ،

و سلامتی داده و گرفتار نمودی، و بر عرش مسلط شده و بر آنچه در تصرف توست احاطه داری

ادْعُوكَ دُعَاءَ مَنْ ضَعُفَتْ وَسِيلَتُهُ، وَ انْقَطَعَتْ حِيلَتُهُ، وَ اقْتَرَبَ اجْلُهُ،

تو را می خوانم همانند کسی که دستاویش ضعیف است و چاره اش قطع شده و مرگش نزدیک است

وَ تَدَانِي فِي الدُّنْيَا أَمَلُهُ، وَ اسْتَدَدْتُ إِلَى رَحْمَتِكَ فَاقْتَهُ، وَ عَظُمْتُ لِتَفْرِيطِهِ

و در دنیا آرزویش کم شده، و نیازش به رحمت زیاد شده، و به خاطر کوتاهی

حَسْرَتُهُ، وَ كَثُرَتْ زَلَّتُهُ وَ عَثْرَتُهُ، وَ خَلَصْتُ لِرُوحِكَ تَوْبَتُهُ، فَصَلِّ عَلَيَّ

افسوسش افزون گشته، و لغزش و خطایش بسیار گشته و توبه اش به درگاہت خالص شده، پس بر

مُحَمَّدٍ خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَعَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ، وَارْزُقْنِي

محمد خاتم پیامبران و بر خاندان پاک و پاکیزه اش درود فرست، و

شَفَاعَةَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَلَا تَحْرِمْني صُحْبَتَهُ، أَنْتَ أَنْتَ

شفاعت محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را روزیم کن و از مصاحبت با او محروم مکن، زیرا تو

ارْحَمُ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ أَفْضِلْ لِي فِي الْأَرْبَعَاءِ ارْبَعًا، اجْعَلْ قُوَّتِي

مهربان ترین مهربانانی، خدایا در روز چهارشنبه چهار خواسته مرا بر آور، توانم را

فِي طَاعَتِكَ، وَنَشَاطِي فِي عِبَادَتِكَ، وَرَغْبَتِي فِي ثَوَابِكَ، وَزُهْدِي فِيَمَا

در بندگیت و نشاطم را در عبادت و اشتیاقم را در پاداشت و چشم پوشیم را در آنچه

يُوجِبُ لِي الْيَمَّ عِقَابِكَ، أَنْكَ لَطِيفٌ لِمَا تَشَاءُ. (۱)

موجب عذاب سخت توست قرار ده، زیرا تو به آنچه خواهی مهربانی.

دعای روز پنج شنبه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ اللَّيْلَ مُظْلِمًا بِقُدْرَتِهِ، وَجَاءَ بِالنَّهَارِ مُبْصِرًا

حمد و سپاس از آن خداوندی است که با قدرتش شب تاریک را برده و روز روشن را با رحمتش می آورد،

بِرَحْمَتِهِ، وَكَسَانِي ضِيَاءَهُ وَ أَنَا فِي نِعْمَتِهِ، اللَّهُمَّ فَكَمَا ابْتَقَيْتَنِي لَهُ فَأَبْقِنِي

و نورش مرا فرا گرفته در حالی که من در ناز و نعمتش بودم، خدایا همان گونه که مرا تا این روز نگهداشتی پس برای روزهای

لِأَمْثَالِهِ، وَصَلِّ عَلَى النَّبِيِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلَا تَفْجَعْنِي فِيهِ وَفِي غَيْرِهِ مِنْ

مانند آن نیز نگهدار، و بر پیامبرت محمد و خاندانش درود فرست، و در این روز و غیر آن از

اللَّيَالِي وَالْأَيَّامِ، بِارْتِكَابِ الْمَحَارِمِ وَاكْتِسَابِ الْمَأْثِمِ، وَارْزُقْنِي خَيْرَهُ

شبها و روزها به خاطر ارتکاب حرام ها و انجام گناهان غصه دارم مکن، و خیر این روز و

وَخَيْرِ مَا فِيهِ وَخَيْرِ مَا بَعْدَهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي شَرَّهُ وَشَرَّ مَا فِيهِ وَشَرَّ مَا بَعْدَهُ،

آنچه در آن است و آنچه بعد از آن است را روزیم گردان، و شرّ این روز و آنچه در آن است و آنچه بعد از آن است را از من دور کن

اللَّهُمَّ أَنِّي بِدِمَّتِهِ الْإِسْلَامِ اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ، وَبِحُرْمَةِ الْقُرْآنِ اعْتَمِدُ عَلَيْكَ،

خدایا من در پناه اسلام به تو متوسل می شوم و به حرمت قرآن بر تو اعتماد می کنم و به واسطه

وَبِمُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ اسْتَشْفِعُ لَدَيْكَ، فَاعْرِفِ اللَّهُمَّ

محمد برگزیده- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به درگاہت شفاعت می طلبم، خدایا

ذِمَّتِي الَّتِي رَجَوْتُ بِهَا قَضَاءَ حَاجَتِي يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اللَّهُمَّ اقْضِ

پیمانی را که به واسطه آن امید برآورده شدن حاجتم را دارم بپذیر، ای مهربان ترین مهربانان، خدایا

لِي فِي الْخَمِيسِ خَمْسًا، لَا يَتَّسِعُ لَهَا إِلَّا كَرَمُكَ، وَلَا يُطِيقُهَا إِلَّا نِعْمُكَ،

در روز پنج شنبه پنج حاجت مرا برآور که جز کرم تو گنجایش آن را نداشته و جز نعمت بخشیت ظرفیت آن را ندارد

ص: ۹۵۸

سَلَامَةٌ أَقْوَىٰ بِهَا عَلَىٰ طَاعَتِكَ، وَعِبَادَةٌ اسْتَحِقُّ بِهَا جَزِيلَ مُثُوبَتِكَ،

(نعمت) سلامتی که به واسطه آن بر بندگیت قدرت یابم، (توفیق انجام) عبادتی که به واسطه آن مستحق پاداش بزرگت باشم

وَسَعَةً فِي الْحَالِ مِنَ الرِّزْقِ الْحَلَالِ، وَ أَنْ تُؤْمِنَنِي فِي مَوَاقِفِ الْخَوْفِ

و گشایشی از راه روزی حلال در حالم، و آرامشی با ایمنیت در مکان های ترسناک و

بِأَمْنِكَ، وَ تَجْعَلَنِي مِنْ طَوَارِقِ الْهُمُومِ وَالْغُمُومِ فِي حِصْنِكَ، وَصَلِّ عَلَيَّ

پناهی از هجوم اندوه ها و غصه ها در جوارت، و

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْ تَوَسُّلِي بِهِ شَافِعًا، يَوْمَ الْقِيَمَةِ نَافِعًا (۱)، أَنْتَ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و توسل را به او برای شفاعت در روز قیامت (به حالم) سودمند گردان، زیرا تو

ارْحَمُ الرَّاحِمِينَ. (۲)

مهربان ترین مهربانانی.

دعای روز جمعه:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْأَوَّلِ قَبْلَ الْإِنشَاءِ وَالْإِحْيَاءِ، وَالْآخِرِ بَعْدَ فَنَاءِ الْأَشْيَاءِ،

حمد و سپاس از آن خداوندی است که اول است پیش از آفرینش و زنده کردن، و آخر است بعد از نابود شدن تمام اشیا،

الْعَلِيمِ الَّذِي لَا يَنْسِي مَنْ ذَكَرَهُ، وَلَا يَنْقُصُ مَنْ شَكَرَهُ، وَلَا يَخِيبُ مَنْ

خداوند دانایی که از یاد نمی برد هر کس او را یاد کند و نگاهد (نعمتش را) از هر کس که او را سپاس گوید، و ناامید نکند

آن کس که او را

دَعَا، وَلَا يَقْطَعُ رَجَاءَ مَنْ رَجَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَشْهَدُكَ وَ كَفَىٰ بِكَ شَهِيدًا،

بخواند و قطع نکند امید کسی را که به او امید بندد، خدایا من تو را گواه می گیرم و گواهی تو کافی است

وَأَشْهَدُ جَمِيعَ مَلَائِكَتِكَ وَسُكَّانَ سَمَاوَاتِكَ وَحَمَلَةَ عَرْشِكَ، وَ مَنْ بَعَثْتَ

و گواه می گیرم تمامی فرشتگان و ساکنان آسمانها و حاملان عرش و

مِنْ أَنْبِيَائِكَ وَرُسُلِكَ، وَ أَنْشَأْتَ مِنْ أَصْنَافِ خَلْقِكَ، أَنِّي أَشْهَدُ أَنَّكَ أَنْتَ

پیامبر و فرستادگانی که مبعوث کرده ای و آنچه از مخلوقات آفریده ای (گواه می گیرم) که من گواهی می دهم تو

ص: ۹۵۹

۱- [۱۳۷۱] بحارالانوار: وَاجْعَلْهُ لِي شَافِعًا، وَ اجْعَلْ تَوْسُلِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ نَافِعًا.

۲- [۱۳۷۲] بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۲۱۱، حدیث ۳۹.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ وَلَا عَدِيلَ، وَلَا خُلْفَ لِقَوْلِكَ

خدایی هستی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریک و همتایی نداری، دوگانگی و تغییری در گفتارت

وَلَا تَبْدِيلَ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، أَدَى مَا

نیست و این که محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، که آنچه برای رساندن

حَمَلْتَهُ إِلَى الْعِبَادِ، وَجَاهَدَ فِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ حَقَّ الْجِهَادِ، وَأَنَّهُ بَشَرٌ بِمَا

به بندگان به عهده اش گذاشتی بجا آورده و در راه خداوند عزیز و گرامی به شایستگی جهاد نمود و به پاداشی

هُوَ حَقٌّ مِنَ الثَّوَابِ، وَانْدَرَّ بِمَا هُوَ صِدْقٌ مِنَ الْعِقَابِ، اللَّهُمَّ تَبَتَّنِي عَلَى

که حق است بشارت داد و از کیفری که حق است ترسانید، خدایا مادامی که زنده ام مرا

دِينِكَ مَا أَحْيَيْتَنِي وَلَا تُرْغِ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ

بر دینت ثابت قدم بدار، و بعد از آنکه هدایتیم نمودی گمراه مکن، و از جانب خود

رَحْمَةً، إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي

رحمتی به من ببخش زیرا تو بسیار بخشنده ای، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

مِنْ أَتْبَاعِهِ وَشِيعَتِهِ، وَاحْشُرْنِي فِي زُمْرَتِهِ، وَوَقِّفْنِي لِأَدَاءِ فَرَضِ

پیروان و شیعیانش قرار ده و در گروه او محشورم گردان، و موقفم بدار بر انجام واجبات در

الْجُمُعَاتِ، وَ مَا أَوْجَبْتَ عَلَيَّ فِيهَا مِنَ الطَّاعَاتِ، وَقَسَمْتَ لِأَهْلِهَا مِنَ

روزهای جمعه و آنچه از طاعات بر من واجب فرموده ای و (موقفم بدار) بر آن

الْعَطَاءِ فِي يَوْمِ الْجَزَاءِ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ. (۱)

پاداشی که در روز قیامت به اهل آن قسمت نموده ای زیرا تو گرامی و دانایی.

نکته:

چقدر خوب است که همه اهل ایمان- مخصوصاً جوانان- در این دعاها کوتاه و پرمحتوای روزهای هفته دقت کنند که

درس های بسیار مهمی در آنها نهفته است.

هر گاه بعد از نماز صبح این دعاها را کوتاه خوانده شود و کمی در معانی آن دقت گردد می تواند در تمام روز، روح انسان را سرشار از عشق به خدا و توجه به مسئولیت های دینی و اخلاقی و اجتماعی نماید.

ص: ۹۶۰

۱- [۱۳۷۳] بحارالانوار، جلد ۸۷، صفحه ۱۳۳، حدیث ۲.

کسی که بخواهد بر اساس روایت »

إِنَّ لِلَّهِ فِي أَيَّامِ دَهْرِكُمْ نَفَحَاتٌ أَلَا فَرَّصَدُوا لَهَا» (۱)

در انتظار فرصتهای مناسب و مترصد وزش نسیمهای رحمت باشد، باید بداند که یکی از بهترین فرصتها، فرصت شب و روز جمعه است؛ فرصتی که می تواند در آن، هم مغفرت حضرت حق را به سوی خویش جلب کند و هم رحمتش را؛ با مغفرت، گناهان گذشته را بپوشاند و با رحمت، کمبودها را جبران نموده، و نیروی تازه برای تلاشی جدید در روزهای آینده به دست آورد.

آنچه بر این نکته دلالت دارد، تعبیرات فراوانی است که در روایات اهل بیت علیهم السلام در این زمینه وارد شده که به بعضی از آنها اشاره می شود:

۱- از روایتی که امام صادق علیه السلام از پدران خود از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل می کند به دست می آید:

خدایی که در میان انبیا، پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله را و در میان اوصیا، امیر مؤمنان علی علیه السلام را و در میان ماهها، رمضان را و در میان شبها، لیل القدر را برگزید، در میان روزها، روز جمعه را انتخاب کرده است. (۲) و در تعبیری دیگر از امام صادق علیه السلام آمده است: «خداوند در تمام اشیا، چیزی را برگزیده است و از میان ایام، روز جمعه را». (۳) ۲- در حدیث دیگری از امام باقر علیه السلام می خوانیم: خورشید بر روزی طلوع نکرد که با فضیلت تر از روز جمعه باشد. (۴) ۳- به سندهای معتبر از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که: فرشته ای از ابتدا تا انتهای شب جمعه (از سوی پروردگار) ندا می دهد: «آیا تقاضا کننده ای هست تا عطايش کنم؟ آیا توبه کننده ای هست تا توبه اش را بپذیرم؟ آیا استغفار کننده ای هست تا مورد مغفرتش قرار دهم؟ ای کسی که طالب خیری! به سوی من آی، و ای کسی که طالب شرّی! دست نگه دار» پیوسته این ندا را می دهد تا این که صبح طلوع کند، زمانی که صبح طلوع کرد به جایگاه خودش در ملکوت آسمان برمی گردد. (۵) نظیر همین بیان به سند معتبر دیگر (مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام)، در ارتباط با حاجات دنیا و

ص: ۹۶۱

۱- [۱۳۷۴] عوالی اللثالی، جلد ۱، صفحه ۲۹۶، حدیث ۱۹۵.

۲- [۱۳۷۵] کمال الدین، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۳۲.

۳- [۱۳۷۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۳، حدیث ۳.

۴- [۱۳۷۷] همان مدرک، حدیث ۱.

آخرت، توبه از گناهان، زیاد شدن روزی، شفای بیماران، خلاصی از زندان و نجات از ظلم، از فوق عرش از جانب خداوند سبحان، ندا داده می شود. (۱) ۴- به سند معتبر از امام صادق علیه السلام نقل شده که حضرت یعقوب علیه السلام به فرزندانش وعده داد و فرمود: «به زودی برای شما استغفار می کنم»)

سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي (۲)

و زمانی که برای این استغفار در نظر گرفت تا درخواست او مورد قبول واقع گردد، سحرگاهان شب جمعه بود. (۳) ۵- مستحب است روز جمعه، خصوصاً جمعه ماه رمضان، زودتر از روزهای دیگر به مسجد رود، چون از روایت امام باقر علیه السلام بدست می آید که ملائکه مقربین، روز جمعه فرود می آیند و اسامی واردشوندگان به مسجد را می نویسند. (۴) ۶- طبق بعضی از روایات قائم آل محمّد - عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فِرْجَةَ الشَّرِيفِ - در روز جمعه ظهور می کند. (۵) باید همواره - به خصوص در روزهای جمعه - به یاد آن حضرت باشیم و جلسات خود را با یاد آن منجی جهان بشریت نورانی کنیم و تعجیل در ظهورش را از خداوند قادر متعال بخواهیم.

اعمال شب جمعه:

اعمالی که برای شب جمعه نقل شده، بسیار فراوان است، در این جا به ذکر بعضی از آنها اکتفا می شود:

۱- ذکر

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، سُبْحَانَ اللَّهِ

و

الْحَمْدُ لِلَّهِ

را زیاد بگویند که سبب لطف ویژه خداوند است. (۶) ۲- قابل توجه است که از بعضی از روایات استفاده می شود که خوب است از روز پنج شنبه به استقبال شب و روز جمعه رود و چیزی که سبب ضعف او برای انجام عبادات جمعه می شود میل نکند. (۷) به سند معتبر از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: به خدا قسم به من خبر داده شد که اصحاب پیامبر صلی الله علیه و آله از روز پنج شنبه خود را برای روز جمعه آماده می کردند، چون فرصت جمعه برای مسلمین فرصتی محدود است. (۸) و نیز مستحب است در آخر روز پنج شنبه به این صورت استغفار کند:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ تَوْبَةَ عَبْدٍ

از خداوندی که معبودی جز او زنده و پاینده نیست آمرزش می طلبم و به درگاهش توبه می کنم، همانند

- ۱- [۱۳۷۹] فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۰، حدیث ۱۲۳۹.
- ۲- [۱۳۸۰] سوره یوسف، آیه ۹۸.
- ۳- [۱۳۸۱] فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۲، حدیث ۱۲۴۲.
- ۴- [۱۳۸۲] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۳، حدیث ۲.
- ۵- [۱۳۸۳] خصال، جلد ۲، صفحه ۳۹۴، حدیث ۱۰۱.
- ۶- [۱۳۸۴] بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۴، حدیث ۲۱.
- ۷- [۱۳۸۵] فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۲۷، حدیث ۱۲۶۱.
- ۸- [۱۳۸۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۵، حدیث ۱۰.

خَاضِعٍ مِسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ، لَا يَسْتَطِيعُ لِنَفْسِهِ صَرْفًا وَلَا عَدْلًا، وَلَا نَفْعًا

توبه بنده فروتن فقیر بینوایی که توانایی دور کردن بدی را از خودش و جلب منفعت و سود

وَلَا ضَرًّا، وَلَا حَيَاةً وَلَا مَوْتًا وَلَا نُشُورًا، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ

و زیان و زندگی و مرگ و زنده شدن در قیامت را ندارد و درود خدا بر محمد و

وَعِزَّتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ الْأَخْيَارِ الْأَبْرَارِ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا. (۱)

خاندان پاک و پاکیزه و برگزیده و نیکوکارش و سلام مخصوص خدا بر آنان باد.

۳- بر محمد و آل محمد زیاد صلوات بفرستد؛ چون به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت شده: شب و روز جمعه فرشتگانی از آسمان فرود می آیند که کارشان تا غروب جمعه، تنها نوشتن ثواب صلوات بر محمد و آل محمد است، سپس فرمود: سنت است در هر جمعه ای هزار مرتبه صلوات و در روزهای دیگر صد مرتبه. (۲) مطابق روایت دیگری رسول گرامی صلی الله علیه و آله فرمود: در شب غزا (بسیار درخشنده) و روز آذر (بسیار روشن) یعنی شب و روز جمعه زیاد بر من صلوات بفرستید، سؤال شد مراد از زیاد چیست؟ فرمود: صد بار و هرچه بیشتر باشد بهتر است. (۳) مطابق روایتی مستحب است صلوات به این صورت باشد:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ، وَ أَهْلِكَ عَدُوَّهُمْ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و فرج آنها را نزدیک گردان و دشمنان آنان را از

مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ». (۴)

جن و انس، از پیشینیان و پسینیان هلاک کن.

۴- قرآن، زیاد تلاوت کند؛ خصوصاً برای تلاوت بعضی از سوره ها مانند سوره های اسراء و شعراء، نمل، قصص، سجده، ص، احقاف، واقعه، جمعه، کهف، یس، حم دخان، بقره و آل عمران سفارش شده است و برای تلاوت هر یک از این سوره ها ثوابهای بسیاری نقل شده که روح را زنده و قلب را امیدوار می کند.

۵- امام صادق علیه السلام فرمود: در نماز مغرب شب جمعه، سوره جمعه و سوره توحید خوانده شود و در نماز عشا سوره جمعه و سبح اسم ربك الأعلى [۱۳۹۱] بخواند (و مطابق روایت دیگری در نماز عشا سوره های جمعه

- ١- [١٣٨٧] مصباح المتهدّج، صفحه ٢٥٧.
- ٢- [١٣٨٨] كافي، جلد ٣، صفحه ٤١٦، حديث ١٣.
- ٣- [١٣٨٩] بحار الانوار، جلد ٨٦، صفحه ٣١٣، حديث ٢٠.
- ٤- [١٣٩٠] همان مدرک، صفحه ٢٨٩.

و حشر(۱) و مطابق روایت سومی جمعه و منافقون ۱۳۹۳] را بخواند و هر کدام را انتخاب کند خوب است)، در روایت دیگری از آن حضرت سؤال شده است: شب جمعه چه چیزی بخوانم؟ جواب فرمودند: «

أَنَا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»

و

«قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

«(۲) ۶- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کس شب جمعه بعد از نماز مغرب، چهار رکعت نافله مغرب را بخواند و در آخرین سجده از نوافل هفت مرتبه بگوید:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَاسْمِكَ الْعَظِيمِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ

خدایا به حق ذات بخشنده و نام با عظمت از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَغْفِرَ لِي ذَنْبِي الْعَظِيمِ».

محمد و خاندان پاکش درود فرستی و گناه بزرگم را ببامری.

سر از سجده بر نمی دارد مگر این که گناهایش بخشوده می شود، و بهتر آن است که این عمل را هر شب انجام دهد. (۳) ۷- بهتر است از خواندن شعر پرهیز داشته باشد؛ زیرا در روایت صحیح از امام صادق علیه السلام نقل شده که برای روزه دار و در حال احرام و داخل حرم مکه و روز جمعه و در شبها خواندن شعر کراهت دارد، راوی سؤال می کند: اگر چه شعر حقی باشد؟ فرمود: اگر چه حق باشد. (۴) یادآوری لازم: نگاه به مجموع روایاتی که در این زمینه وارد شده، نشان می دهد که مراد از شعر مکروه، اشعار باطلی است که به خصوص در زمانهای جاهلیت برای هجو و بدنام کردن کسی به کار گرفته می شده و یا خیال پردازی هایی بود که در زمینه عشقهای مجازی و در وصف زیبارویان از زنان و در راستای ارضای شهواترانیهای غیرمجاز سروده و یا خوانده می شد. شاهد این بیان تعبیراتی است که در لابه لای این روایات به چشم می خورد، از جمله تعبیر به «خنا» در جمله «

مَنْ تَمَثَّلَ بِبَيْتِ شِعْرِ مِنَ الْخَنَا لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ صَلَاةٌ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ» (۵)

از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است؛ چون «خنا» در لغت به معنای فحش و سخن ناسزا است. دیگر تعبیر به «

إِنَّ مِنَ الشُّعْرِ لِحِكْمًا

« است که بعد از جمله «

« از رسول گرامی نقل شده است. (۶) چون روشن است که این جمله در مقام مدح اشعار حکمت آمیز

ص: ۹۶۴

۱- [۱۳۹۲] بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۱، حدیث ۱۶.

۲- [۱۳۹۴] همان مدرک.

۳- [۱۳۹۵] همان مدرک.

۴- [۱۳۹۶] تهذیب، جلد ۴، صفحه ۱۹۵، حدیث ۶.

۵- [۱۳۹۷] همان مدرک، جلد ۲، صفحه ۲۴۰، حدیث ۲۱.

۶- [۱۳۹۸] وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۸۴، حدیث ۴.

است که از شیطانی بودن شعر در جمله قبل، استثنا می شود. دیگر روایاتی است که در زمینه شعرخوانی و شعرسرایی امام رضا علیه السلام وارد شده است،^(۱) و در کلمات منقول از امیرمؤمنان علیه السلام اشعار متعددی دیده می شود، حتی دیوان شعری به آن حضرت منسوب است.

از آنچه گذشت می توان پذیرفت که مقصود از «مکروه بودن شعر حق» در اولین روایتی که گذشت، اشعار غیردروغ و مطابق واقع است. یعنی راوی سؤال می کند: اگرچه دروغ نباشد و محتوای شعر واقعیت داشته باشد؟ حضرت جواب می دهد: آری، شعری که خالی از حکمت باشد و بی هدف سروده یا خوانده شود، مکروه است اگرچه دروغ نباشد، و الا چگونه می توان پذیرفت خواندن اشعار فراوانی که سراینده آن خود اهل بیت عصمت علیهم السلام هستند در شب یا روز جمعه کراهت داشته باشد؟!

شاهد این سخن روایتی است که فرزند کُمیت (شاعر معروف اهل بیت) از پدرش نقل می کند که گفت:

من روزی خدمت مولایم امام باقر علیه السلام رسیدم؛ عرض کردم که ای فرزند رسول خدا، من ابیاتی درباره شما گفته ام، اجازه می دهید بخوانم؟ فرمود: می دانی که الان ایام البیض است (و تناسبی با خواندن شعر ندارد).

عرض کردم: این اشعار مخصوص شما اهل بیت علیهم السلام است. فرمود: بخوان و من شروع کردم به خواندن این اشعار:

أضحکینی الدَّهرُ و أبْکانی و الدَّهرُ ذُو صَرْفٍ و ألوان...^(۲)

روشن است که اهمیت ایام البیض کمتر از روز جمعه نیست.

۸- در حقّ برادران دینی دعا کند و با ذکر نام آنان، در حقّشان استغفار نماید. چرا که امام صادق علیه السلام از پدرش از جدّش از فاطمه صغری از امام حسین علیه السلام از برادرش امام حسن علیه السلام نقل می کند که در شب جمعه مادرم فاطمه علیها السلام را دیدم که در محراب عبادت ایستاده بود، پیوسته رکوع می کرد و سجده بجا می آورد تا این که فجر طالع شد و شنیدم که برای مؤمنین، آن هم با ذکر اسامی آنان، فراوان دعا می کرد، در حالی که برای خودش چیزی طلب نکرد. عرض کردم: مادرم! چگونه است که برای دیگران دعا می کنی، برای خود دعا نمی کنی؟ فرمود: فرزندم! »

الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ؛

اول همسایه، سپس خانه! ^(۳) مخصوصاً در حقّ اموات از برادران دینی دعا کند، چرا که از امام صادق علیه السلام روایت شده: هر کس برای ده نفر از برادران اموات خود در شب جمعه دعا کند اهل بهشت خواهد بود. ^(۴)

۹- «جمال الاسبوع» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده: کسی که در شب جمعه، خواست نماز شب بخواند در رکعت اول، حمد و قل هو الله احد و در رکعت دوم حمد و قل یا ایها الکافرون، رکعت سوم

- ١- [١٣٩٩] وسائل الشيعة، جلد ٥، صفحه ٨٤، حديث ٦ و ٧.
- ٢- [١٤٠٠] بحار الانوار، جلد ٧٦، صفحه ٢٩٤.
- ٣- [١٤٠١] علل الشرايع، جلد ١، صفحه ١٨٢ و بحار الانوار، جلد ٨٦، صفحه ٣١٣، حديث ١٩.
- ٤- [١٤٠٢] بحار الانوار، جلد ٨٦، صفحه ٣١٢، حديث ١٧.

حمد و الم سجده و رکعت چهارم حمد و یا ایها المدثر و رکعت پنجم حمد و حم سجده و یا حمد و نجم و در رکعت ششم حمد و سوره ملک و در رکعت هفتم حمد و یس و در رکعت هشتم حمد و واقعه و رکعت نهم حمد و فلق و رکعت دهم حمد و ناس و رکعت یازدهم حمد و قل هو الله احد بخواند. (۱)

۱۰- دعاهایی که برای این شب وارد شده را بخواند که ما در این جا به ذکر چند مورد از آنها اکتفا می کنیم:

الف) از رسول گرامی صلی الله علیه و آله نقل شده: هر کس این دعا را در شب جمعه یا روز آن هفت مرتبه بخواند اگر در این شب یا روز بمیرد داخل بهشت شود:

اللَّهُمَّ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَبْنُ امَّتِكَ، وَ فِي

خدایا، ای پروردگار من که معبودی جز تو نیست، مرا آفریدی در حالی که من بنده تو و فرزند کنیز تو، و در

قَبْضَتِكَ وَ نَاصِيَتِي بِيَدِكَ، امْسَيْتُ عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعَدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ،

دست قدرت تو و در اختیار توام، تا جایی که توانسته ام بر پیمان و وعده تو، روز را به شب رسانده ام

اعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، ابوءُ بِنِعْمَتِكَ وَ ابوءُ بِذَنْبِي فَاعْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا

از شر آنچه انجام داده ام به تو پناه می برم، به نعمت معترف و به گناهم اقرار دارم، پس مرا بیامرز زیرا

يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. (۲)

جز تو کسی گناهان را نیامرزد.

ب) «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس» و «کفعمی» و «سید بن باقی» نوشته اند: مستحب است شب و روز جمعه و شب و روز عرفه این دعا را بخواند، که مطابق آنچه در «مصباح» شیخ طوسی آمده، چنین است:

اللَّهُمَّ مَنْ تَعَبًا وَ تَهَيُّأً وَ اَعَدَّ وَ اسْتَعَدَّ لَوْفَادِهِ الِى مَخْلُوقٍ رَجَاءَ رِفْدِهِ،

خدایا هر کس خود را مجهز و مهیا و آماده ساخته و تدارک دیده برای وارد شدن بر مخلوق به امید هدیه

وَ طَلَبَ نَائِلَهُ وَ جَائِزَتَهُ، فَأَلَيْكَ يَا رَبُّ تَعَبْتِي وَ اسْتَعْدَدْتِي رَجَاءَ عَفْوِكَ،

و بهره مندی و پاداشی از او، پس پروردگارا، من خود را برای رسیدن به درگاه تو مجهز و مهیا ساخته ام به امید عفو

١- [١٤٠٣] جمال الاسبوع، صفحه ٢٠٠ و بحار الانوار، جلد ٨٦ صفحه ٣١٥، حديث ٢٥.

٢- [١٤٠٤] بحار الانوار، جلد ٨٦ صفحه ٣١٣، حديث ٢٠.

وَ طَلَبَ نَائِلِكَ وَ جَائِزَتِكَ، فَلَا تُخَيِّبْ دُعَائِي يَا مَنْ لَا يَخِيبُ عَلَيْهِ

و بهره مندی و پاداشت، پس مرا در دعایم مأیوس مکن، ای که هیچ درخواست کننده ای را مأیوس نکنی

سَائِلٌ، وَلَا يَنْقُصُهُ نَائِلٌ، فَإِنِّي لَمَّ آتَيْتَكَ نَفَقَةً بِعَمَلٍ صَالِحٍ عَمِلْتُهُ، وَلَا

و هیچ بخششی از (کرم) تو نکاهد، من به اطمینان عمل شایسته ای که انجام داده ام به درگاہت نیامده ام و نه

لِوَفَادِهِ مَخْلُوقٍ رَجَوْتُهُ، اَتَيْتَكَ مُقِرّاً عَلَى نَفْسِي بِالْإِسَاءَةِ وَالظُّلْمِ،

به مخلوقی وارد شده ام که به او امیدوار باشم بلکه به درگاہت آمده ام در حالی که به بدی و ستم بر خودم اقرار دارم

مُعْتَرِفاً بِأَنْ لَا حُجَّةَ لِي وَلَا عُذْرَ، اَتَيْتَكَ ارْجُو عَظِيمَ عَفْوِكَ الَّذِي

و به این که دلیل و عذری ندارم معترفم، به امید عفو بزرگت که با آن از

عَفْوَتِ بِهٍ عَنِ الْخَاطِئِينَ، فَلَمْ يَمْنَعَكَ طُولُ عُكُوفِهِمْ عَلَى عَظِيمِ الْجُرْمِ

خطاکاران درگذری به درگاہت آمده ام، پس اصرار آنها بر (ارتکاب) گناهان بزرگت تو

أَنْ عُدْتَ عَلَيْهِمْ بِالرَّحْمَةِ، يَا مَنْ رَحْمَتُهُ وَاسِعَةٌ، وَ عَفْوُهُ عَظِيمٌ، يَا

را از رحمت به آنها باز نداشت، پس ای کسی که رحمتت وسیع و گذشتت بزرگ است، ای

عَظِيمٌ يَا عَظِيمٌ يَا عَظِيمٌ، لَا يَزِيدُ غَضَبَكَ إِلَّا حِلْمُكَ، وَلَا يُنْجِي مِنْ

با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت، خشمت را جز حلمت باز ندارد و چیزی

سَخَطِكَ إِلَّا التَّصَرُّعُ إِلَيْكَ، فَهَبْ لِي يَا إِلَهِي فَرْجاً بِالْقُدْرَةِ الَّتِي تُجِيبُ

جز گریه و زاری به درگاہت از خشمت رهایی نبخشد، پس ای معبود من با قدرتی که با آن مردگان را زنده می کنی

بِهَا مَيِّتَ الْبِلَادِ، وَلَا تُهْلِكْنِي غَمًّا حَتَّى تَسْتَجِيبَ لِي وَ تُعْرِفَنِي الْإِجَابَةَ

گشایشی به من عطا کن، و از غصه هلاکم مکن تا زمانی که (دعای) من را اجابت کنی و به اجابت دعایم آگاهم کن

فِي دُعَائِي وَ اذِقْنِي طَعْمَ الْعَافِيَةِ إِلَى مُتْتَهَى اجْلِي وَ لَا تُشْمِتْ بِي

و طعم سلامتی را تا پایان عمر به من بچشان و مرا دشمن شاد مگردان

عُدُوِي وَلَا تُسَلِّطُهُ عَلَيَّ، وَلَا تُمَكِّنْهُ مِنِّي عُنْتِي الْهِي اِنْ وَضَعْتَنِي فَمَنْ

و او را بر من مسلط مکن، و او را بر من چیره مگردان، ای معبود من اگر (مقام) مرا پایین بیاوری

ذَا الَّذِي يَرْفَعُنِي وَ اِنْ رَفَعْتَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي يَضَعُنِي وَ اِنْ اَهْلَكْتَنِي فَمَنْ

کیست که مرا بالا برد و اگر مرا بالا بری کیست که مرا پایین آورد، و اگر هلاکم کنی پس کیست

ذَا الَّذِي يَعْزِضُ لَكَ فِي عَبْدِكَ، اَوْ يَسْئَلُكَ عَنْ اَمْرِهِ، وَ قَدْ عَلِمْتُ اَنَّهُ لَيْسَ

که در مورد این بنده ات شکایت کند، یا از کار او سؤال کند، و به یقین دانستم که

ص: ۹۶۷

فِي حُكْمِكَ ظُلْمٌ، وَلَا فِي نِقْمَتِكَ عَجَلَةٌ، وَأَنَا يَعْجَلُ مَنْ يَخَافُ الْفَوْتَ،

در حکمرانیت ستمی و در عذابت شتابی نیست، و عجله و شتاب برای کسی است که از گذشت فرصت می ترسد

وَأَنَا يَحْتَاجُ إِلَى الظُّلْمِ الضَّعِيفُ، وَقَدْ تَعَالَيْتَ يَا هَلِي عَنْ ذَلِكَ عُلُوًّا

و ناتوان، نیازمند ظلم است، و به یقین ای معبود من تو از این امور بسیار

كَبِيرًا، اللَّهُمَّ أَنِّي أَعُوذُ بِكَ فَأَعِدْنِي وَاسْتَجِيرُ بِكَ فَأَجِرْنِي وَاسْتَرْزُقْكَ

برتری خدایا به تو پناهنده ام پس پناهم ده، و از تو امان می خواهم پس امانم ده، و از تو روزی می طلبم

فَارْزُقْنِي وَاتَّوَكَّلْ عَلَيْكَ فَأَكْفِنِي وَاسْتَنْصِرْكَ عَلَى عَدُوِّي فَأَنْصُرْنِي

پس روزیم ده، و بر تو توکل می کنم پس کفایتم کن، و برای غلبه بر دشمنم از تو یاری می طلبم پس یاریم کن.

وَاسْتَعِينُ بِكَ فَأَعِنِّي وَاسْتَغْفِرْكَ يَا هَلِي فَأَغْفِرْ لِي آمِينَ آمِينَ آمِينَ. (۱)

و از تو کمک می خواهم پس کمکم کن، و از تو آموزش می طلبم پس مرا بیامرز، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر، دعایم را بپذیر.

(ج) خواندن دعای کامل که در بخش دعاهای معروف (بخش دوم، صفحه ۹۸) گذشت.

(د) خواندن دعای: »

اللَّهُمَّ يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى...» (۲)

که در شب عرفه نیز خوانده می شود و در بخش چهارم (صفحه ۸۴۲) گذشت.

(ه) ده مرتبه بگوید:

«يَا دَائِمَ الْفَضْلِ عَلَى الْبَرِيَّةِ، يَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالْعَطِيَّةِ، يَا صَاحِبَ

ای که همیشه به مخلوقات بخشنده ای، ای که دستانت را به بخشش گشوده ای، ای که صاحب

الْمَوَاهِبِ السَّيِّئَةِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ خَيْرِ الْوَرَى سَجِيَّةً، وَاغْفِرْ لَنَا

بخشش های بزرگی، بر محمد و خاندان پاکش بهترین مخلوقات در خلق و خوی درود فرست و ما را در

یا ذَا الْعُلَىٰ فِی هَذِهِ الْعَشِیَّهِ» (۳).

این شامگاه بیامرز ای بلندمرتبه.

یادآوری: این ذکر شریف در کلیه شبهای عید نیز خوانده می شود.

و «شیخ طوسی» و «سید بن طاووس» گفته اند: خواندن این دعا در سحر شب جمعه مستحب است:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَهَبْ لِي الْغَدَاةَ رِضَاكَ، وَاسْكِنْ قَلْبِي

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و در این صبحگاه خشنودیت را به من ببخش و خوفت را در دلم قرار ده،

ص: ۹۶۸

۱- [۱۴۰۵] مصباح المتهجد، صفحه ۲۶۹ و بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۲۹۴، حدیث ۶ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۰۶] اقبال، صفحه ۳۲۵.

۳- [۱۴۰۷] مصباح کفعمی، صفحه ۶۴۷.

خَوْفَكَ، وَقَطَعَهُ عَمَّنْ سِوَاكَ، حَتَّى لَا ارْجُوَ وَلَا أَخَافُ إِلَّا أَيَّاكَ، اللَّهُمَّ

و دلم را از غیر خودت جدا کن، تا اینکه به کسی جز تو امید نبندم و از کسی جز تو نترسم، خدایا

صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ هَبْ لِي ثَبَاتَ الْيَقِينِ، وَ مَخْضَ الْإِخْلَاصِ،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و ببخش بر من پایداری در یقین و اخلاص ناب

وَشَرَفَ التَّوْحِيدِ، وَ دَوَامَ الْأِسْتِقَامَةِ، وَ مَعْدِنَ الصَّبْرِ، وَالرِّضَا بِالْقَضَاءِ

و شرافت یگانه پرستی و استقامت پایدار و معدن بردباری و رضایت به قضا

وَالْقَدْرِ، يَا قَاضِيَ حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي ضَمِيرِ الصَّامِتِينَ،

و قدر (را به من ببخش)، ای برآورنده نیازهای درخواست کنندگان، ای دانای رازهای دل سکوت کنندگان

صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ اسْتَجِبْ دُعَائِي وَ اغْفِرْ ذَنْبِي وَ اَوْسِعْ رِزْقِي

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و دعایم را اجابت کن و گناهم را ببامرز و روزیم را وسعت ده

وَ اقْضِ حَوَائِجِي فِي نَفْسِي وَ اخْوَانِي فِي دِينِي وَ اهْلِي وَ اهْلِي الْهَي طُمُوحُ

و خواسته های شخصیم و خواسته هایم در مورد برادران دینی و خانواده ام را برآور، ای معبود من آرزوهای

الْأَمَالِ قَدْ خَابَتْ إِلَّا لَدَيْكَ، وَ مَعَاكِفُ الْهَمِّ قَدْ تَعَطَّلَتْ إِلَّا عَلَيْكَ،

بلندپروازانه جز در درگاهت بر باد رفته، و همّت های عالی جز همّتی که متوجه توست کارساز نیست

وَ مَذَاهِبُ الْعُقُولِ قَدْ سَمَتْ إِلَّا إِلَيْكَ، فَانْتَ الرَّجَاءُ وَ إِلَيْكَ الْمُلْتَجَأُ، يَا

و راه عقلها جز راهی که به سوی توست بسته مانده است، پس تویی امید و پناهندگی به درگاه توست، ای

اَكْرَمَ مَقْصُودٍ، وَ اَجْوَدَ مَسْئُولٍ، هَرَبْتُ إِلَيْكَ بِنَفْسِي يَا مَلْجَأَ الْهَارِبِينَ

گرامی ترین قصد شده و بخشنده ترین درخواست شده، ای پناه فراریان با سنگینی گناهانی که بر دوش می کشم

بِإِثْقَالِ الذُّنُوبِ، اِحْمِلْهَا عَلَيَّ ظَهْرِي لَا اجِدُ لِي إِلَيْكَ شَافِعاً سِوَى

به درگاه تو گریخته ام، در حالی که شفיעی به درگاهت نمی یابم، جز اینکه

مَعْرِفَتِي بِأَنَّكَ أَقْرَبُ مَنْ رَجَاهُ الطَّالِبُونَ، وَ أَمَلَ مَالِدِيهِ الرَّاعِبُونَ، يَا مَنْ

می دانم تو نزدیک ترین کسی هستی که درخواست کنندگان به تو امید بسته اند، و مشتاقان آنچه را که نزد توست آرزو دارند، ای کسی

فَتَقَى الْعُقُولَ بِمَعْرِفَتِهِ، وَ أَطْلَقَ الْأَلْسُنَ بِحَمْدِهِ، وَ جَعَلَ مَا أَمْتَنَ بِهِ عَلَيَّ

که عقل ها را با شناخت گشودی، و زبان ها را به ستایشت گویا ساختی، و آنچه به واسطه آن

عِبَادِهِ فِي كِفَاءٍ لِتَأْدِيَةِ حَقِّهِ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ لَا تَجْعَلْ لِلشَّيْطَانِ

بر بندگانت به عنوان پاداش منت نهاده ای در برابر ادای حقت قرار دادی بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

ص: ۹۶۹

عَلَى عَقْلِي سَبِيلًا، وَلَا لِلْبَاطِلِ عَلَى عَمَلِي دَلِيلًا. (۱)

و راهی برای تسلط شیعیان بر عاقل و حجتی برای باطل بر کردارم قرار مده.

نماز و دعایی در شب جمعه برای حفظ قرآن:

کسی که می خواهد توفیق حفظ قرآن را پیدا کند بداند که ابن عباس از امیر مؤمنان از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل می کند که فرمود: آیا دوست داری کلماتی را به تو بیاموزم که خداوند با آن به تو نفع بخشد و شاگردان تو نیز از آن نفع برند و آنچه را می آموزی در سینه ات جای گیرد و ثابت شود؟ عرض کرد: آری یا رسول الله، فرمود: شب جمعه وقت سحر در ثلث آخر شب و اگر نتوانستی قبل از آن از خواب برخیز، چهار رکعت نماز (هر دو رکعت به یک سلام) بخوان؛ در رکعت اول پس از حمد سوره یس و در رکعت دوم پس از حمد، سوره الم سجد ۱۴۰۹] و در رکعت سوم پس از حمد، دخان و در رکعت چهارم حمد و سوره ملک را بخوان؛ (سوره ها را می توان از روی قرآن خواند) پس از سلام، حمد و ثنای خدا بجا آور و به بهترین وجهی بر محمد و آل محمد صلوات بفرست، سپس برای مؤمنان استغفار کن، آنگاه بگو:

اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي بِتَرْكِ الْمَعَاصِي أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، وَ ارْحَمْنِي مِنْ أَنْ اتَّكَلَّفَ

خدایا بر من رحم کن با توفیق ترک گناهان تا زمانی که زنده ام، و بر من رحم کن از این که برای طلب آنچه به درد من نمی خورد

طَلَبَ مَا لَا يُغْنِينِي، وَ ارْزُقْنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي، اللَّهُمَّ

خود را به زحمت اندازم، و تشخیص صحیح در آنچه تو را از من خشنود می سازد روزیم کن، ای خدای

بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَالْعِزِّ الَّذِي لَا يُرَامُ،

پدیدآورنده آسمانها و زمین، ای صاحب شکوه و بزرگواری و عزتی که هیچ کس نمی تواند آن را آرزو کند

أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ، بِجَلَالِكَ وَ نُورِ وَجْهِكَ، أَنْ تُلْزِمَ قَلْبِي حِفْظَ

ای خدا، ای بخشنده، به شکوه و نورانیت ذاتت از تو می خواهم همان گونه که

كِتَابِكَ كَمَا عَلَّمْتَنِيهِ، وَ ارْزُقْنِي أَنْ أَتْلُوهُ عَلَى النَّحْوِ الَّذِي يُرْضِيكَ عَنِّي،

قرآنت را به من آموختی، دلم را به حفظ آن واداری و تلاوتش را آن گونه که تو را از من خشنود می سازد روزیم گردانی.

اللَّهُمَّ بَدِيعِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَالْعِزِّ الَّذِي لَا

ای خدای پدیدآورنده آسمانها و زمین ای صاحب شکوه و بزرگواری و عزتی که هیچ کس نمی تواند آن را

١- [١٤٠٨] جمال الاسبوع، صفحه ٢١٨ و مصباح المتهدجد، صفحه ٢٧٩ و بحار الانوار، جلد ٨٦، صفحه ٣٠٦، حديث ١١.

يُرَامُ، اسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ، بِجَلَالِكَ وَنُورِ وَجْهِكَ، أَنْ تُنَوِّرَ بِكِتَابِكَ

آرزو کند ای خدا، ای بخشنده به شکوه و نورانیت ذات از تو می خواهم دیدگانم را به قرآنت روشن گردانی

بَصْرِي وَ أَنْ تَشْرَحَ بِهِ صَدْرِي وَ أَنْ تُطَلِّقَ بِهِ لِسَانِي، وَ أَنْ تُفَرِّجَ بِهِ عَنِّي

و سینه ام را به آن گشاده داری و زبانم را به آن گویا کنی و با آن به

قَلْبِي، وَ أَنْ تَسْتَعْمِلَ بِهِ بَدَنِي، فَإِنَّهُ لَا يُعِينُنِي عَلَى الْخَيْرِ غَيْرُكَ، وَ لَا

قلبم آرامش بخشی و بدنم را با آن به کار اندازی، زیرا جز تو کسی مرا به کار خیر کمک نکند، و

يُؤْتِيهِ إِلَّا أَنْتَ وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

جز تو کسی توفیق آن را به من ندهد و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست.

سپس فرمود: این عمل را در سه شب جمعه، یا پنج شب، یا هفت شب جمعه بجا آور. (۱)

دعا و نمازی از ناحیه مقدسه حضرت حجت علیه السلام برای بر آورده شدن حاجات:

مرحوم «علامة مجلسی» از «مهج الدعوات» از «کنوز النجاج» ابوعلی فضل بن حسن طبرسی نقل می کند: از ناحیه مقدسه امام عصر (سلام الله علیه) این حدیث صادر شد که: هر کسی نزد خدا حاجتی داشته باشد، شب جمعه بعد از نصف شب، غسل کند و در مصلائی خودش (محلّی را که در خانه، محلّ نماز قرار داده است) دو رکعت نماز بخواند، در هر رکعت پس از شروع سوره حمد و رسیدن به جمله «

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

« صد بار آن را تکرار کند و پس از اتمام آن، بقیه سوره حمد را ادامه دهد و به پایان برساند، سپس یکبار سوره توحید را بخواند و ذکر رکوع و سجود را هفت بار بگوید، پس از اتمام نماز، دعای ذیل را بخواند که قطعاً حاجتش هرچه باشد برآورده می شود، مگر این که مربوط به قطع رحم (و مانند آن) باشد:

اللَّهُمَّ إِنْ أَعْطَيْتَكَ فَالْمُحَمَّدُ لَكَ، وَ إِنْ عَصَيْتَكَ فَالْحُجَّةُ لَكَ، مِنْكَ

خدایا اگر اطاعتت کنم پس شایسته ستایشی و اگر نافرمانیت کنم پس دلیل و برهان برای توست،

الرَّوْحُ وَ مِنْكَ الْفَرْجُ، سُبْحَانَ مَنْ أَنْعَمَ وَ شَكَرَ، سُبْحَانَ مَنْ قَدَرَ وَ غَفَرَ،

آسایش و گشایش از جانب توست، پاک و منزّه است آن که نعمت داده و سپاس گزاری شود، پاک و منزّه است آن که تقدیر

۱- [۱۴۱۰] جمال الاسبوع، صفحه ۱۱۹ و بحار الانوار، جلد ۸۶ صفحه ۳۲۰، حدیث ۲۸. قابل توجه آن که این نماز در مصباح
المتهدج، صفحه ۲۶۴، نیز نقل شده، بدون مقید کردن به وقت سحر و بدون ذکر سه شب، یا پنج، یا هفت شب؛ و با این
تفاوت که در رکعت دوم حمد و دخان و در رکعت سوم حمد و الم سجده خوانده شود. (رجوع کنید به: بحار الانوار، جلد
۸۶ صفحه ۲۸۸، حدیث ۳).

اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ عَصَيْتُكَ فَإِنِّي قَدْ اطَّعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ، وَ هُوَ

خدایا، اگر نافرمانیت نمودم ولی در محبوب ترین امور در در گاهت که همان ایمان به توست اطاعت نمودم،

الْإِيمَانُ بِكَ، لَمْ أَتَّخِذْ لَكَ وَوَلَدًا، وَ لَمْ ادَّعُ لَكَ شَرِيكًا، مِمَّا مِنْكَ بِهِ عَلَيَّ، لَا

فرزندی برای تو انتخاب نکرده و همتایی برایت نخواندم که این منّتی است از جانب تو بر من، نه

مِمَّا مَنِيَّ بِهِ عَلَيْكَ، وَ قَدْ عَصَيْتُكَ يَا إِلَهِي عَلَى غَيْرِ وَجْهِ الْمُكَابَرَةِ، وَ لَا

منّتی از جانب من بر تو و ای معبود من اگر نافرمانیت نمودم نه از روی تکبر و نه

الْخُرُوجِ عَنْ عِبُودِيَّتِكَ، وَ لَا الْجُحُودِ لِرُبُوبِيَّتِكَ، وَلَكِنْ اطَّعْتُ هَوَايَ

خارج شدن از بندگی و نه انکار پروردگاریت بود، بلکه هوای نفسم را اطاعت نمودم

وَازَلَّنِي الشَّيْطَانُ، فَلَكَ الْحُجَّةُ عَلَيَّ وَ الْبَيَانُ، فَإِنْ تَعَذَّبْنِي فَبِدُنُوبِي غَيْرُ

و شیطان مرا گمراه کرد پس دلیل و بیان بر علیه من از آن توست، پس اگر مرا به واسطه گناهانم عذاب کنی بر من

ظَالِمٍ لِي وَ أَنْ تَغْفِرَ لِي وَ تَرْحَمَنِي فَإِنَّكَ جَوَادٌ كَرِيمٌ، يَا كَرِيمٌ يَا كَرِيمٌ

ظلمی نکرده ای و اگر مرا آمرزیده و بر من رحم کنی پس به یقین تو بخشنده و بزرگواری، ای بزرگوار، ای بزرگوار* (به

اندازه یک نفس طولانی ادامه دهد)، سپس بگوید:

يَا آمِنًا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَ كُلُّ شَيْءٍ

***** ای ایمن از هر چیز، در حالی که همه چیز

مِنْكَ خَائِفٌ حَذِرٌ، اسْتَلَّكَ بِأَمْنِكَ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَ خَوْفٍ كُلِّ شَيْءٍ مِنْكَ،

از تو ترسان و بیمناک است، به حق ایمنیت از همه چیز و ترسی که هر چیز از تو دارد

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُعْطِنِي أَمَانًا لِنَفْسِي وَ أَهْلِي

از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و ایمنی بخشی به من و خانواده

و وُلْدِي وَ سَائِرِ مَا أَنْعَمْتَ بِهِ عَلَيَّ، حَتَّى لَا اخَافَ أَحَدًا، وَ لَا اخْذَرَ مِنْ

و فرزندانم و تمام چیزهایی که به واسطه آن به من نعمت دادی، تا از احدی نترسم و هیچگاه از چیزی نهراسم،

شَيْءٍ اَبَدًا، اَنْتَكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، وَ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيْلُ، يَا كَافِي

زیرا به یقین تو بر هر چیز توانایی و خداوند ما را کافی است و بهترین سرپرست است، ای رهایی بخش

ابراهیم نمرود، و یا کافی موسی فرعون، و یا کافی محمد صلی الله

ابراهیم از شر نمرود، و ای رهایی بخش موسی از شر فرعون و ای رهایی بخش محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ الْاَحْزَابِ، اسْئَلُكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَنْ

بر او و خاندان پاکش باد- از شر احزاب (در جنگ خندق) از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و

تَكْفِينِي شَرَّ فُلَانٍ بِنِ فُلَانٍ.

مرا از شرّ فلان پسر فلان رهایی بخش.

(به جای فلان بن فلان اسم دشمن خویش را بر زبان آورد و اگر دشمن خاصی ندارد، می تواند نام شیطان را که بزرگترین دشمن است یا نام دشمنان اسلام را ببرد).

سپس به سجده رود و حاجتش را طلب کند و نزد خدا تضرّع نماید چراکه هیچ مرد یا زن مؤمنی نیست که این نماز را بجا آورد و این دعا را بخواند مگر این که درهای آسمان برای اجابت دعا به روی او گشوده می شود

آنگاه فرمود: «

ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَ عَلَى النَّاسِ؛

این نماز و دعا از فضل خداوند بر ما اهل بیت و بر مردم است» (۱).

اعمال روز جمعه:

۱- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: هر کس مابین نافله صبح و نماز صبح در روز جمعه صد مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ، اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

« خداوند خانه ای در بهشت برایش بنا می کند. (۲) ۲- کسی که پیش از نماز صبح روز جمعه سه مرتبه (از روی خلوص نیت) بگوید: «

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

« گناهانش آمرزیده می شود، هرچند بسیار زیاد باشد. (۳) ۳- هیچ عملی در این روز از صلوات بر محمد و آل محمد با فضیلت تر نیست، (۴) و مطابق حدیثی دیگر: صد بار صلوات در روز جمعه باعث برآورده شدن حوائج می شود، (۵) و در روایتی دیگر از امام باقر علیه السلام نقل شده که فرمود: عبادتی در روز جمعه نزد من از صلوات بر محمد و آل محمد محبوب تر نیست. (۶) و در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده: هر کس بعد از نماز ظهر و نماز صبح روز جمعه و غیر جمعه بگوید: «

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

« نمیرد تا این که حضرت قائم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را درک کند. (۷) و مطابق روایتی دیگر، شیخ جلیل القدر «ابن

ادریس» در کتاب «سرائر» از «جامع بزنی» نقل کرده که ابوبصیر می گوید: شنیدم از امام صادق علیه السلام که صلوات بر محمد و آل محمد مابین ظهر و عصر معادل

ص: ۹۷۳

-
- ۱- [۱۴۱۱] بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۲۳، حدیث ۳۰ و مهج الدعوات، صفحه ۲۹۴.
 - ۲- [۱۴۱۲] بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۱۳، حدیث ۱۸.
 - ۳- [۱۴۱۳] همان مدرک، صفحه ۳۵۹، حدیث ۳۶.
 - ۴- [۱۴۱۴] خصال، جلد ۲، صفحه ۳۹۴، حدیث ۱۰۱.
 - ۵- [۱۴۱۵] ثواب الاعمال، صفحه ۱۵۶.
 - ۶- [۱۴۱۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۲۹، حدیث ۳.
 - ۷- [۱۴۱۷] بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۶۳، حدیث ۵۱.

هفتاد رکعت نماز است و بعد از عصر روز جمعه نیز بگوید:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، الْأَوْصِيَاءِ الْمَرْضِيِّينَ بِأَفْضَلِ

خدایا با بهترین درودهایت بر محمد و خاندان پاکش همان جانشینان پسندیده درود فرست و با برترین

صَلَوَاتِكَ، وَبَارِكْ عَلَيْهِمْ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَ عَلَى

رحمتهایت به آنان برکت ده و درود و رحمت و برکات خدا بر آنان و بر

أَرْوَاحِهِمْ وَ أَجْسَادِهِمْ، وَ رَحْمَهُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتَهُ. (۱)

ارواح و جسم هایشان باد.

این صلوات (با مقداری تفاوت) در کتب مشایخ حدیث، با سندهای بسیار معتبر و با فضیلت های بسیار نقل شده است. (۲) ۴-
در نماز صبح در رکعت اول سوره جمعه و در رکعت دوم سوره توحید بخواند. (۳) ۵- بعد از نماز صبح پیش از آن که سخن
بگوید این دعا را بخواند تا کفار گناهان او از این جمعه تا جمعه دیگر باشد:

اللَّهُمَّ مَا قُلْتُ فِي جُمُعَتِي هَذِهِ مِنْ قَوْلٍ، أَوْ حَلَفْتُ فِيهَا مِنْ حَلْفٍ، أَوْ

خدایا هر سخنی که در این جمعه گفتم یا هر سوگندی که در آن یاد کردم یا

نَذَرْتُ فِيهَا مِنْ نَذْرٍ، فَمَشَيْتُكَ بَيْنَ يَدَيِ ذَلِكَ كُلِّهِ، فَمَا شِئْتُ مِنْهُ أَنْ

نذری که در آن نمودم، پس خواست تو در تمام این امور پیش روی من است، که هر کدام از این امور را که خواهی

يَكُونَنَّ كَانًا، وَ مَا لَمْ تَشَأْ مِنْهُ لَمْ يَكُنْ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَ تَجَاوَزْ عَنِّي

انجام می شود و هر کدام را که نخواهی انجام نمی شود، خدایا مرا بیامرزد و از (گناه) من درگذر

اللَّهُمَّ مَنْ صَلَّيْتَ عَلَيْهِ فَصَلَوَاتِي عَلَيْهِ، وَ مَنْ لَعَنْتَ فَلَعْنَتِي عَلَيْهِ. (۴)

خدایا بر هر که درود فرستی درود من نیز بر او باد و بر هر که لعنت کنی، لعنت من نیز بر او باد.

۶- در روایت است: هر کس بعد از نماز صبح در روز جمعه بنشیند و مشغول تعقیبات گردد تا آفتاب

- ١- [١٤١٨] سرائر، جلد ٣، صفحه ٥٧٧.
- ٢- [١٤١٩] كافي، جلد ٣، صفحه ٤٢٩، حديث ٤ و امالي شيخ صدوق، صفحه ٣٩٩، حديث ١٦ و ثواب الاعمال، صفحه ١٥٨ و تهذيب، جلد ٣، صفحه ١٩، حديث ٦٨.
- ٣- [١٤٢٠] جمال الاسبوع، صفحه ٢٢٦.
- ٤- [١٤٢١] همان مدرک، صفحه ٢٢٧ و بحار الانوار، جلد ٨٦، صفحه ٣٣٢.

طلوع کند خداوند در فردوس اعلی (مقامات عالی بهشت) هفتاد درجه برای او قرار دهد. (۱) ۷- «شیخ طوسی» روایت کرده است: مستحب است که در تعقیب نماز صبح روز جمعه این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي تَعَمَّدْتُ اِلَيْكَ بِحَاجَتِي وَ اَنْزَلْتُ اِلَيْكَ الْيَوْمَ فَقْرِي وَ فَاقَتِي

خدایا با حاجتم به تو امید بسته ام، و امروز نیاز و احتیاج و درماندگیم را به درگاہت آورده ام،

وَمَسَكْتِي فَا نَا لِمَغْفِرَتِكَ اَرْجِي مَنِّي لِعَمَلِي وَ لِمَغْفِرَتِكَ وَ رَحْمَتِكَ

پس من به آمرزشت از کردار خود امیدوارترم، و به یقین آمرزش و رحمتت

اَوْسَعُ مِنْ ذُنُوبِي فَتَوَلَّ قَضَاءَ كُلِّ حَاجَةٍ لِي بِقُدْرَتِكَ عَلَيْهَا، وَ تَيْسِيرِ

وسیع تر از گناهان من است، پس بر عهده گیر بر آوردن همه حاجت هایم را با قدرتی که بر آن داری و انجام آن برای تو

ذَلِكَ عَلَيْكَ، وَ لِفَقْرِي اِلَيْكَ، فَاِنِّي لَمْ اَصِبْ خَيْرًا قَطُّ اِلَّا مِنْكَ، وَ لَمْ

آسان است و به خاطر نیازمندیم به تو، زیرا من هرگز به خیری نرسیده ام جز از ناحیه تو، و

يَصْرِفُ عَنِّي سُوءَ قَطُّ اَحَدٍ سِوَاكَ، وَ لَسْتُ اَرْجُو لِاٰخِرَتِي وَ دُنْيَايَ، وَ لَا

هرگز کسی بدی را از من بازنگردانده جز تو، و برای آخرت و دنیا و روز نیازم،

لِيَوْمِ فَقْرِي يَوْمَ يُفْرِدُنِي النَّاسُ فِي حُفْرَتِي وَ اَفْضَى اِلَيْكَ بِذَنْبِي سِوَاكَ. (۲)

روزی که مردم مرا در قبرم تنها می گذارند و با گناهم بر تو وارد می شوم به کسی امیدی ندارم جز تو.

۸- سوره های احقاف و مؤمنون را بخواند که مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام، هر کس شب یا روز جمعه سوره احقاف بخواند ترسی در دنیا به او نرسد و از وحشت قیامت ایمن گردد و هر کس در هر جمعه سوره مؤمنون را بخواند، خداوند اعمال او را به سعادت ختم کند و در فردوس اعلی همراه با پیامبران و رسولان، به او منزل دهد. (۳) خواندن سوره های نساء، هود، کهف، صافات نیز توصیه شده ۱۴۲۵] و بعد از نماز صبح سوره الرحمن بخواند و بعد از آیه «

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ

« بگویند: »

لَا بَشِيءٌ مِنْ آلَائِكَ رَبِّ اُكْذِبُ

-
- ۱- [۱۴۲۲] جمال الاسبوع، صفحه ۲۲۷، و بحار الانوار، جلد ۸۶ صفحه ۱۵۸.
 - ۲- [۱۴۲۳] مصباح المتهجد، صفحه ۲۸۵ و بحار الانوار، جلد ۸۶ صفحه ۳۳۱ (با اندکی تفاوت).
 - ۳- [۱۴۲۴] وسائل الشيعه، جلد ۵، باب ۵۴ از ابواب صلاه الجمعه، حديث ۱۰ و ۱۱ و ثواب الاعمال، صفحه ۱۰۸ و ۱۱۴.
 - ۴- [۱۴۲۶] وسائل الشيعه، جلد ۵، باب ۵۴ از ابواب صلاه الجمعه، حديث ۱ و تهذيب، جلد ۳، صفحه ۸ حديث ۲۵.

سوره «قل یا ایها الکافرون» را ده مرتبه هنگام طلوع آفتاب بخواند و دعا کند تا دعایش مستجاب شود. (۱) ۹- مطابق روایات فراوانی پرداختن به نظافت در جمعه بسیار خوب است از جمله شستن سر با خطمی سبب رهایی از جذام و برص و جنون می شود، (۲) و در روایات متعددی از امام صادق علیه السلام آمده است که گرفتن ناخن و شارب در روز جمعه، سبب فزونی روزی می شود. (۳) ۱۰- با توجه به این که بسیاری از مؤمنین در نماز جمعه شرکت می کنند یا به دیدن بستگان و دوستان می روند، مستحب است در این روز از عطر و بوی خوش استفاده کنند. در روایتی از امام موسی بن جعفر علیهما السلام آمده است: سزاوار نیست ترک بوی خوش در هر روز و اگر قادر بر آن نبود، یک روز در میان و اگر بر آن نیز قادر نبود در روز جمعه. (۴) ۱۱- غسل جمعه کند که از سنتهای مؤکد است و مطابق روایتی، رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علی علیه السلام فرمود: در هر جمعه غسل بجا آور اگرچه هزینه خوراک خود را صرف آن کنی، زیرا سنتی از این بزرگتر وجود ندارد، (۵) و مطابق روایتی دیگر از امام صادق علیه السلام: هر کس در روز جمعه غسل کند و این دعا را بخواند:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

گواهی می دهم که معبودی نیست جز خدای یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمد بنده

وَرَسُولُهُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ،

و فرستاده اوست، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و

وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ.

مرا از توبه کنندگان و پاکیزگان قرار ده.

برای او طهارتی باشد تا جمعه آینده [۱۴۳۲] (یعنی از گناهان پاک می شود و یا اعمالش از طهارت معنوی برخوردار شده، مورد قبول واقع می شود).

یادآوری: زمان غسل جمعه بعد از طلوع فجر تا ظهر روز جمعه است.

۱۲- صدقه در این روز مستحب مؤکد است و مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام صدقه در شب جمعه و روز آن، هزار برابر صدقه در اوقات دیگر است. (۶)

ص: ۹۷۶

۱- [۱۴۲۷] عده الداعی، صفحه ۲۹۷.

۲- [۱۴۲۸] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۱۸، حدیث ۷ و ۱۰.

۳- [۱۴۲۹] همان مدرک، حدیث ۵.

۴- [۱۴۳۰] همان مدرک، جلد ۶، صفحه ۵۱۰، حدیث ۴.

٥- [١٤٣١] جمال الاسبوع، صفحه ٣٦٦.

٦- [١٤٣٣] مقنعه، صفحه ١٥٦.

۱۳- با خریدن چیزی نیکو برای خانواده و فرزندان، زمینه شادی آنها را نسبت به آمدن جمعه فراهم کند. (۱) ۱۴- خود را از کارهای دنیایی فارغ کند و بخشی از روز را به فراگیری مسائل دینی خود مشغول شود، چنانکه از امام صادق علیه السلام نقل شده است: نفرین بر مسلمانی که در هفته، (بخشی از) روز جمعه را صرف آموختن مسائل دینی خود نگرداند و برای این امر، خود را از کارهای دیگر فارغ نسازد. (۲) ۱۵- زیارت حضرت رسول صلی الله علیه و آله و ائمه طاهرين صلوات الله عليهم اجمعين را بجا آورد، (۳) که در بخش زیارات کیفیت آن گذشت.

۱۶- به زیارت اموات رود که فضیلت بسیار دارد و از امام باقر علیه السلام نقل شده: زیارت کنید مردگان را در روز جمعه، چراکه آنان در این روز از طلوع فجر تا طلوع خورشید، شخص زیارت کننده را می شناسند و شاد می شوند، (۴) و البته زیارت پدر و مادر و بستگان نزدیک از احیاء اهمیتش بیشتر است.

۱۷- دعای ندبه بخواند که از اعمال اعیاد چهارگانه (غدیر، فطر، قربان و جمعه) است، (۵) و در بخش دعاهای معروف (صفحه ۱۸۹) گذشت.

۱۸- نوافل روز جمعه که بیست رکعت است را بجا آورد، (۶) و برای کیفیت بجا آوردن آن به رساله های عملیه مراجعه شود.

۱۹- نمازهای مستحبی را که برای روز جمعه نقل شده (نظیر نماز جعفر طیار، نماز کامله و نماز حضرت رسول صلی الله علیه و آله که با سندهای بسیار معتبر و آثار و برکات فراوان نقل شده اند) بجا آورد که در بخش نمازهای معروف (صفحه ۱۰۶۱) به بعضی از آنها اشاره می شود.

۲۰- چون ظهر شود دعایی را بخواند که محمد بن مسلم از امام صادق علیه السلام نقل می کند و مطابق نقل «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» چنین است:

لا اله الا الله و الله اكبر، و سبحان الله و الحمد لله الذي لم يتخذ ولداً، و لم

ص: ۹۷۷

۱- [۱۴۳۴] کافی، جلد ۶، صفحه ۲۹۹، حدیث ۱۹.

۲- [۱۴۳۵] محاسن برقی، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۱۴۹.

۳- [۱۴۳۶] مصباح المتهجد، صفحه ۲۸۸.

۴- [۱۴۳۷] امالی طوسی، صفحه ۶۸۸، حدیث ۵.

۵- [۱۴۳۸] بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۱۰۴.

۶- [۱۴۳۹] همان مدرک، جلد ۸۷، صفحه ۲۴.

معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز است و پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس از آن خداوندی است که هرگز فرزندی برای خود نگرفت

يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا

و نه شریکی در حکومت دارد و نه بخاطر ضعف و ذلت (حامی و) سرپرستی برای اوست و او را بسیار بزرگ بشمار* سپس بگوید: یا سَابِغِ النُّعْمِ، یا دَافِعِ النِّقَمِ، یا بَارِئِ النَّسَمِ، یا عَلِيَّ الْهِمَمِ،

***** ای فروریزنده نعمت ها، ای دفع کننده بدیها، ای آفریننده انسان، ای صاحب برترین همت،

يا مُعْشَى الظُّلَمِ، يا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ، يا كَاشِفَ الضُّرِّ وَالْأَلَمِ، يا مُؤَنِّسَ

ای پوشاننده تاریکی ها، ای صاحب بخشش و کرم، ای برطرف کننده ضرر و درد، ای همدم

المُشْتَوْحِشِينَ فِي الظُّلَمِ، يا عَالِمًا لَا يُعَلَّمُ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ

وحشت زدگان در تاریکی، ای دانای بی تعلیم، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

مُحَمَّدٍ، وَ افْعَلْ بِي ما أَنْتَ أَهْلُهُ، يا مَنْ اسْمُهُ دَوَاءٌ، وَ ذِكْرُهُ شِفَاءٌ،

و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، که نامت دارو و یادت درمان

وَ طَاعَتُهُ غَنَاءٌ، ارْحَمْ مَنْ رَأَسَ مَالِهِ الرَّجَاءُ، وَ سِلَاحُهُ الْبُكَاءُ، سُبْحَانَكَ

و بندگیت توانگریست، بر کسی که سرمایه اش امید و اسلحه اش گریه است رحم کن، پاک و منزّهی تو

لا الهَ الاَّ أَنْتَ، يا حَنَّانُ يا مَنَّانُ، يا بَدِيعَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، يا

که معبودی جز تو نیست، ای غمخوار، ای سخاوتمند، ای پدیدآورنده آسمانها و زمین، ای

ذَالْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۱)

صاحب شکوه و بزرگواری.

۲۱- شرکت در نماز جمعه بسیار خوب و پراهمیت، و سبب شکوه و عظمت اسلام است و اگر توفیق شرکت در نماز جمعه را پیدا نکرد، در نماز ظهر سوره جمعه و منافقون و در نماز عصر سوره جمعه و توحید را بخواند (۲) و مرحوم صدوق از امام صادق علیه السلام روایت کرده: از چیزهایی که بر هر مؤمنی که شیعه ما باشد لازم است این است که در شب جمعه در نماز (عشا) سوره جمعه و سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى، و در روز جمعه در نماز ظهر، سوره جمعه و منافقون را بخواند که اگر چنین کند

اقتدا به عمل پیامبر صلی الله علیه و آله کرده و جزایش بهشت است. (۳) ۲۲- دعای ۴۶ صحیفه سجّادیه)

يَا مَنْ يَرْحَمُ مَنْ لَا يَرْحَمُهُ الْعِبَادُ

(و ۴۸ آن)

اللَّهُمَّ هَذَا يَوْمٌ مُبَارَكٌ

(را بخواند.

۲۳- «شیخ طوسی» در «مصباح» روایت کرده: هر کس بعد از نماز ظهر روز جمعه دو رکعت نماز، و در هر رکعت بعد از

حمد، هفت مرتبه »

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

« بخواند و بعد از نماز بگوید:

ص: ۹۷۸

۱- [۱۴۴۰] مصباح المتهجد، صفحه ۳۶۰.

۲- [۱۴۴۱] بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۵۳، حدیث ۳۲.

۳- [۱۴۴۲] ثواب الاعمال، صفحه ۱۱۸.

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ الَّتِي حَشَوَهَا الْبَرَكَةُ، وَعَمَّارُهَا الْمَلَائِكَةُ،

خدایا مرا از بهشتیان قرار ده، بهشتی که مملو از برکت است و آباد گرانش فرشتگان هستند

مَعَ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَابْنِنا اِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

در کنار پیامبر ما محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- و پدر ما ابراهیم- که درود خدا بر او باد-

تا جمعه دیگر بلا و فتنه ای به او نرسد و حق تعالی میان او و محمد صلی الله علیه و آله و ابراهیم علیه السلام (در بهشت) جمع کند. (۱) ۲۴- بعد از نماز عصر هفتاد مرتبه «

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

« بگوید تا خداوند متعال گناهان او را ببامزد. (۲) ۲۵- چنانکه در بخش دعاهاى معروف (صفحه ۱۰۸) گذشت، بهترین زمان برای خواندن دعای عشرات، عصر روز جمعه است.

۲۶- نیز در بخش دعاهاى معروف (صفحه ۱۱۴) گذشت، که مستحب است خواندن دعای «سمات» در ساعتهای آخر روز جمعه.

۲۷- با توجه به این که روز جمعه از چند جهت تعلق به امام عصر- عجل الله تعالی فرجه- دارد؛ اولاً: از این جهت که ولادت حضرتش در این روز بوده. (۳) ثانیاً: ظهور شریف آن جناب طبق بعضی روایات در چنین روزی خواهد بود، چنانکه در بخش اعمال ایام هفته، ضمن زیارت آن حضرت در روز جمعه خواهد آمد:

«هَذَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ، وَ هُوَ يَوْمُكَ الْمُتَوَقَّعُ فِيهِ ظُهُورُكَ، وَ الْفَرَجُ فِيهِ

این روز جمعه است، همان روزی که انتظار ظهور تو در آن است و فرج

لِلْمُؤْمِنِينَ عَلَى يَدِكَ». (۴)

مؤمنان در این روز به دست توست.

و حضرت در چنین روزی پاک کردن زمین را از لوث وجود جبارین و ملحدین و کافرین و منافقین، آغاز می کند و با اظهار کلمه حق، و اعلاى دین و شرایع ایمان، چشم و دل مؤمنان را در آن روز روشن و مسرور می نماید، چنانکه آیه «

وَ اشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا

؛ روزی که زمین به نور پروردگارش منور می شود» بر این روز «ظهور» تطبیق داده شده است، (۵) با توجه به این نکات، شایسته است که به خواندن چند چیز در این روز مبادرت شود:

-
- ١- [١٤٤٣] مصباح المتهجد، صفحه ٣٧٧.
 - ٢- [١٤٤٤] جمال الاسبوع، صفحه ٤٥٢.
 - ٣- [١٤٤٥] كمال الدين، جلد ٢، صفحه ٤٣٢، حديث ١٢.
 - ٤- [١٤٤٦] جمال الاسبوع، صفحه ٣٨.
 - ٥- [١٤٤٧] بحار الانوار، جلد ٥٢، صفحه ٣٣٠، حديث ٥٢.

الف) زیارت آل یاسین که در بخش زیارات (صفحه ۵۰۳) گذشت.

ب) این دعا که «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» در خلال اعمال روز جمعه، آن را از امام رضا علیه السلام برای صاحب الامر نقل کرده است؛ به این صورت که یونس بن عبدالرحمان می گوید: امام رضا علیه السلام پیوسته امر می کرد که با این دعا برای حضرت مهدی علیه السلام دعا کنید:

اللَّهُمَّ ادْفَعْ عَنِّيكَ وَخَلِيفَتِكَ وَحُجَّتِكَ عَلَيَّ خَلْقِكَ ...

که در بخش زیارات (صفحه ۵۲۵) گذشت.

ج) صلواتی را که شیخ طوسی در اعمال عصر روز جمعه آن را ذکر نموده است قرائت کند. مرحوم «سید بن طاووس»^(۱) فرموده: که این صلوات مروی از مولای ما حضرت مهدی - صلوات الله علیه - است و تأکید شده که هرگز این صلوات را ترک مکن، و طبق نقل شیخ در «مصباح» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ، وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ

خدایا درود فرست بر محمد آقا و سرور فرستادگان و خاتم پیامبران و حجت پروردگار

الْعَالَمِينَ، الْمُتَنَجِّبِ فِي الْمِيثَاقِ، الْمُصْطَفَى فِي الظَّلَالِ، الْمُطَهَّرِ مِنْ كُلِّ

جهانیان، برگزیده در روز عهد و پیمان، انتخاب شده در میان تاریکی ها، پاکیزه از هر

آفته، البریء مِنْ كُلِّ عَيْبٍ، الْمُؤَمَّلِ لِلنَّجَاهِ، الْمُرْتَجَى لِلشَّفَاعَةِ،

آفت، مبرا از هر عیب، آرزو شده برای نجات، امید بسته شده برای شفاعت،

الْمَفْوُضِ إِلَيْهِ دِينُ اللَّهِ، اللَّهُمَّ شَرَّفْ بُنْيَانَهُ، وَعَظِّمْ بُرْهَانَهُ، وَافْلِحْ حُجَّتَهُ،

آن که دین خدا به او واگذار شده، خدایا بنیانش را شرافت بخش، و حجت و دلیلش را بزرگ دار، و حجتش را بنمایان

وَارْزُقْ دَرَجَتَهُ، وَاضِيءِ نُورَهُ، وَبَيِّضْ وَجْهَهُ، وَاعْطِهِ الْفَضْلَ وَالْفَضِيلَةَ،

و رتبه اش را بالا بر، و نورش را تابان کن و چهره اش را نورانی گردان، و به او فضل و مقام

وَالْوَسِيلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيعَةَ، وَابْتَعَثَهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَعْطِيهِ بِهِ الْأَوْلُونَ

و وسیله شفاعت و رتبه بلند عنایت فرما، و او را به جایگاه پسندیده ای که پیشینیان و

وَالْآخِرُونَ، وَصَلَّ عَلَى امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَقَائِدِ الْغُرِّ

پسینیان به آن غبطه می خورند برسان و درود فرست بر امیر مؤمنان و وارث فرستادگان و پیشوای

ص: ۹۸۰

۱- [۱۴۴۸] جمال الاسبوع، صفحه ۴۹۴.

الْمُحَجَّلِينَ، وَ سَيِّدِ الْوَصِيِّينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ الْحَسَنَ

روسفیدان و آقا و سرور جانشینان و حجت پروردگار جهانیان، و درود فرست بر حسن

بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

بن علی پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان

وَ صَلَّى عَلَيَّ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ

و درود فرست بر حسین بن علی پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان و حجت

رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ عَلِيٍّ بْنِ الْحُسَيْنِ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ

پروردگار جهانیان، و درود فرست بر علی بن حسین پیشوای مؤمنان و وارث

الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ

فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان، و درود فرست بر محمد بن علی پیشوای

الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ جَعْفَرَ

مؤمنان و وارث پیامبران و حجت پروردگار جهانیان، و درود فرست بر جعفر

بْنِ مُحَمَّدِ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

بن محمد پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان

وَ صَلَّى عَلَيَّ مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ

و درود فرست بر موسی بن جعفر، پیشوای مؤمنان و وارث فرستادگان، و حجت

رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ عَلِيٍّ بْنِ مُوسَى اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَاِثِ

پروردگار جهانیان، و درود فرست بر علی بن موسی پیشوای مؤمنان و وارث

الْمُؤَسَّلِينَ، وَ حُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ

فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان و درود فرست بر محمد بن علی، پیشوای

الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلِّ عَلَى عَلِيٍّ

مُؤْمِنَانَ، وَوَارِثِ فَرَسْتَادِ كَانٍ وَحُجَّتِ پَرُورِدْ كَارِ جِهَانِيَانِ وَدَرُودِ فَرَسْتِ بَرِ عَلِيٍّ

بْنِ مُحَمَّدِ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

بِنِ مُحَمَّدِ پيشوایِ مُؤْمِنَانِ وَوَارِثِ فَرَسْتَادِ كَانٍ وَحُجَّتِ پَرُورِدْ كَارِ جِهَانِيَانِ

وَصَلِّ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ اِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ، وَوَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ

وَ دَرُودِ فَرَسْتِ بَرِ حَسَنِ بِنِ عَلِيٍّ پيشوایِ مُؤْمِنَانِ وَوَارِثِ فَرَسْتَادِ كَانٍ وَحُجَّتِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَصَلِّ عَلَى الْخَلْفِ الْهَادِي الْمَهْدِيِّ، امام الْمُؤْمِنِينَ،

پروردگار جهانیان، و درود فرست بر جانشین هدایتگر هدایت یافته، پیشوای مؤمنان

وَ وَارِثِ الْمُرْسَلِينَ، وَحُجَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ

و وارث فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان، خدایا بر محمد و خاندانش درود فرست

بَيْتِهِ الْأَنْبِيَاءِ الْهَادِينَ، الْعُلَمَاءِ الصَّادِقِينَ، الْأَبْرَارِ الْمُتَّقِينَ، دَعَائِمِ دِينِكَ،

همان پیشوایان هدایتگر، دانایان راست گفتار، نیکوکاران پرهیزگار، پایه های دینت

وَازْكَانِ تَوْحِيدِكَ، وَتَرَاجِمِهِ وَحْيِكَ، وَحُجَجِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَخُلَفَائِكَ

و ستون های یگانه پرستیت و مفسران وحیت و حجت هایت بر مخلوقات و جانشینانت

فِي أَرْضِكَ، الَّذِينَ اخْتَرْتَهُمْ لِنَفْسِكَ، وَأَضْطَفَيْتَهُمْ عَلَى عِبَادِكَ،

در زمین، آنان که برای خود برگزیده و بر بندگانت اختیار نمودی

وَازْتَصَيْتَهُمْ لِدِينِكَ، وَخَصَصْتَهُمْ بِمَعْرِفَتِكَ، وَجَلَّلْتَهُمْ بِكَرَامَتِكَ،

و برای (یاری) دینت پسندیده و به شناخت مخصوصشان ساختی، و با کرامت گرامی داشته

وَعَشَّيْتَهُمْ بِرَحْمَتِكَ، وَرَبَّيْتَهُمْ بِنِعْمَتِكَ، وَعَدَّدَيْتَهُمْ بِحِكْمَتِكَ، وَالْبَسْتَهُمْ

و با رحمت آنان را در برگرفتی و با نعمت پرورانده و با حکمت تغذیه نمودی و با نورت پوشانده

نُورَكَ، وَرَفَعْتَهُمْ فِي مَلَكُوتِكَ، وَخَفَّفْتَهُمْ بِمَلَائِكَتِكَ، وَشَرَّفْتَهُمْ بِبَيْتِكَ،

و در ملکوت بالا بردی و با فرشتگانت در برگرفته و با پیامبرت -

صَلَّوَاتِكَ عَلَيْهِ وَآلِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِمْ، صَلَاةَ زَاكِيَّةٍ نَامِيَّةٍ

که درود تو بر او و خاندانش باد - شرافتشان بخشیدی، خدایا بر محمد و بر آنان درود فرست، درودی پاک، بالا رونده

كَثِيرَةً، دَائِمَةً طَيِّبَةً، لَا يُحِيطُ بِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَلَا يَسْعُهَا إِلَّا عِلْمُكَ، وَلَا

فراوان، همیشگی و پاکیزه، که جز تو کسی بر آن احاطه ندارد و جز علمت چیزی وسعت آن را ندارد و

يُخَصِّبُهَا أَحَدٌ غَيْرُكَ، اللَّهُمَّ وَصَلِّ عَلَى وَرَثَتِكَ الْمُحْيِي سُنَّتِكَ، الْقَائِمِ

جز تو کسی توان احصای آن را ندارد، خدایا درود فرست بر ولایت که سنت تو را زنده کرده و فرمانت

بامرک، الدّاعی الیک، الدّلیل علیک، حُجَّتک علی خَلْقک، وَ خَلِيفَتک فی

را بپا داشته و به سویت دعوت کرده و دلیل و حجّت بر مخلوقات و جانشینت در

ارضیک، وَ شَاهِدک علی عِبَادک، اللَّهُمَّ اعِزَّ نَصْرَهُ، وَ مُدِّ فی عُمُرِهِ، وَ زَيِّنِ

زمین و گواه تو بر بندگان است، خدایا پیروزی را گرامی دار و عمرش را طولانی گردان، و به

الْأَرْضَ بِطُولِ بَقَائِهِ، اللَّهُمَّ اكْفِهِ بَغْيَ الْحَاسِدِينَ، وَاعِذْهُ مِنْ شَرِّ

طول حیاتش زمین را زینت بخش، خدایا او را از شر حسودان حفظ کن و از شر فریبکاران پناه ده

الْكَافِرِينَ، وَأَزْجُرْ عَنْهُ ارَادَةَ الظَّالِمِينَ، وَخَلِّصْهُ مِنْ أَيْدِي الْجَبَّارِينَ،

و اراده ستمگران را از او بازدار، و از چنگال زورگویان رهایی بخش

اللَّهُمَّ اعْطِهِ فِي نَفْسِهِ وَذُرِّيَّتِهِ، وَشَيْعَتِهِ وَرَعِيَّتِهِ، وَخَاصَّتِهِ وَعَامَّتِهِ

خدایا عطا کن به او در مورد خود و نسل و شیعیان و پیروان و خواص و عوام (از یاران)

وَعَدُوِّهِ، وَجَمِيعِ اَهْلِ الدُّنْيَا، مَا تُقَرُّ بِهِ عَيْنُهُ، وَتَسْرُّ بِهِ نَفْسُهُ، وَبَلَّغُهُ

و دشمنانش و تمامی اهل دنیا، آنچه را که مایه چشم روشنی او شده و خوشحالش کند،

افْضَلَ مَا أَمَلَهُ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ جَدِّدْ

و او را به برترین آرزوهایش در دنیا و آخرت برسان، زیرا تو بر هر چیز توانایی، خدایا آنچه

بِهِ مَا امْتَحِنِي مِنْ دِينِكَ، وَاحْيِي بِهِ مَا بُدِّلَ مِنْ كِتَابِكَ، وَاطْهَرِي بِهِ مَا غَيَّرَ مِنْ

از دینت از بین رفته به دست او تجدید کن و آنچه از کتابت تغییر یافته به دست او زنده کن، و آنچه از حکمت تغییر یافته به

دست او ظاهر گردان،

حُكْمِكَ، حَتَّى يَعُودَ دِينُكَ بِهِ، وَ عَلَى يَدَيْهِ غَضًّا جَدِيدًا خَالِصًا مُخْلِصًا،

تا اینکه دینت به سبب او و با دست او با طراوت و تازه و خالص و پاک بازگردد

لَا شَكَّ فِيهِ وَلَا شُبْهَةَ مَعَهُ، وَلَا بَاطِلَ عِنْدَهُ وَلَا بَدْعَهُ لَدَيْهِ، اللَّهُمَّ نَوِّرْ

که شکی در آن نباشد و شبهه ای باقی نماند و باطلی همراهش نباشد و بدعتی باقی نماند، خدایا با نور

بُنُورِهِ كُلَّ ظُلْمَةٍ، وَ هُدِّ بِرُكْنِهِ كُلَّ بَدْعَةٍ، وَ اهْدِمِ بِعِزَّتِهِ كُلَّ ضَلَالَةٍ، وَ اقْصِمِ

او تمامی ظلمت ها را روشن کن، و با استواری او تمامی بدعت ها را درهم شکن، و با عزت او تمامی گمراهی ها را نابود

کن، و به واسطه او تمامی

بِهِ كُلَّ جَبَّارٍ، وَ اخْمِدْ بِسَيْفِهِ كُلَّ نَارٍ، وَ اهْلِكْ بِعَدْلِهِ كُلَّ جَوْرٍ، وَ اجْرِ

زورگویان را در هم شکن، و با شمشیر او تمامی آتش‌ها (ی نفاق) را خاموش کن، و با عدالت او تمامی ستم‌ها را ریشه کن ساز، و فرمانش را

حُكْمَهُ عَلَى كُلِّ حُكْمٍ، وَ اِذْلَ بِسُلْطَانِهِ كُلَّ سُلْطَانٍ، اَللّٰهُمَّ اِذْلِ كُلَّ مَنْ

بر تمامی فرمانها چیره ساز، و با حکومتش تمامی حکومت‌ها را خوار گردان، خدایا هر که او را (به بدی) قصد کرده

نَاوَاهُ، وَ اَهْلِكَ كُلَّ مَنْ عَادَاهُ، وَ اَمْكُرْ بِمَنْ كَادَهُ، وَ اسْتَأْصِلْ مَنْ جَحَدَهُ

خوار گردان، و هر که با او دشمنی ورزد به هلاکت رسان، و هر که با او نیرنگ کند به مکر خویش دچار ساز، و ریشه کن ساز هر کس که حق او را انکار کند

حَقَّهُ، وَ اسْتَهَانَ بِاَمْرِهِ، وَ سَعَى فِي اَطْفَاءِ نُورِهِ، وَ ارَادَ اِحْمَادَ ذِكْرِهِ، اَللّٰهُمَّ

و فرمانش را کوچک شمارد و برای خاموش کردن نورش در تلاش باشد و از بین بردن یادش را اراده کند، خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى وَ عَلَى الْمُزْتَضَى، وَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ،

درود فرست بر محمد مصطفی، و علی مرتضی و فاطمه زهرا،

وَالْحَسَنَ الرِّضَا، وَ الْحُسَيْنَ الْمُصْطَفَى وَ جَمِيعِ الْأَوْصِيَاءِ، مَصَابِيحِ

و حسن خشنود (از حق) و حسین پاک (از هر عیب) و همه جانشینان و چراغ های

الدُّجَى، وَ أَعْلَامِ الْهُدَى وَ مَنَارِ التَّقَى وَ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى وَ الْحَبْلِ الْمَتِينِ،

(هدایت گر) در تاریکی، و نشانه های هدایت، در اوج پرهیزکاری، و دستاویز محکم و ریسمان قوی

وَ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ، وَ صَلَّى عَلَى وَلِيِّكَ وَ وُلَاةِ عَهْدِكَ، وَ الْأَيْمَةِ مِنْ

و راه راست (درود فرست) و بر ولایت و والیان پیمانت و امامان از

وُلْدِهِ، وَ مَدَّ فِي أَعْمَارِهِمْ، وَ زِدْ فِي أَجَالِهِمْ، وَ بَلِّغْهُمْ أَقْصَى آمَالِهِمْ دِينًا

فرزندانش درود فرست، و عمرشان را دراز و زندگانشان را طولانی گردان و آنها را به دورترین آرزوهای

وَدُنْيَا وَ آخِرَةٍ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

دینی و دنیوی و اخرویشان برسان، زیرا تو بر هر چیز توانایی.

یادآوری لازم:

بی شک همه افراد قادر نیستند این همه اعمال را در شب و روز جمعه بجا آورند و در واقع دستوراتی است که از هر یک از معصومین علیهم السلام به یارانشان داده شده و جمع میان همه آنها آسان نیست و از آن جا که اسلام شریعت سهل و آسان است - مخصوصاً در مورد مستحبات - هر کس می تواند به اندازه توان خود از میان آنها گزینش کند و یا این که به صورت متناوب در شب ها و روزهای جمعه انجام دهد. مهم آن است که روح اخلاص و حضور قلب در انجام این مستحبات محفوظ باشد و با خواندن این اذکار حقیقت آن در وجود انسان تجسم یابد و متخلّق به آن گردد. البته بعضی از آنها اولویت دارد مانند نماز جمعه، که حتی المقدور ترک نشود.

ص: ۹۸۴

«سید بن طاووس» رحمه الله در کتاب «جمال الاسبوع» می نویسد، مرحوم «صدوق» روایتی نقل می کند که خلاصه اش چنین است:

در زمانی که حضرت امام هادی علیه السلام در «سامرا» تحت نظر و مراقبت شدید مأموران متوکل عباسی قرار داشتند، یکی از یارانش با استفاده از اعتقادات ولایی یکی از مأموران، به خدمتش شرفیاب می شود و از جمله سؤالاتی که می کند، سؤال از تفسیر این حدیث است که از پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:

«لَا تُعَادُوا الْأَيَّامَ فَتُعَادِيَكُمْ؛

با روزها دشمنی نکنید که آنها نیز با شما دشمنی می کنند». فرمود: آری مراد از ایام (روزها) ما هستیم مادامی که آسمانها و زمین برپاست. پس شنبه نام رسول الله صلی الله علیه و آله است، یکشنبه نام امیر مؤمنان علیه السلام و دوشنبه نام حسن و حسین علیهما السلام و سه شنبه نام علی بن الحسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد علیهم السلام و چهارشنبه نام موسی بن جعفر و علی بن موسی و محمد بن علی و من (علی بن محمد علیهم السلام) و پنجشنبه نام فرزندم حسن علیه السلام و جمعه نام فرزند فرزندم (حجّه بن الحسن علیه السلام) است، کسی که طرفداران حق، سرانجام گرد او جمع می شوند. سپس فرمود: این است معنای ایام، پس با آنها در دنیا دشمنی مکنید که آنها در آخرت با شما دشمنی می کنند، آنگاه فرمود: خداحافظی کن و از خانه خارج شو که بر تو ایمن نیستم. (۱) آنگاه «سید بن طاووس» این روایت را به سند دیگری از «قطب راوندی» نقل می کند، (۲) سپس برای هر یک از آن بزرگواران در روز مخصوص خودش زیارتی نقل می کند به این ترتیب:

زیارت پیامبر صلی الله علیه و آله در روز شنبه:

اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَاشْهَدُ اَنَّكَ رَسُوْلُهُ، وَاَنَّكَ

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست، یگانه ای که شریکی ندارد و گواهی می دهم که تو فرستاده او

۱- [۱۴۵۰] جمال الاسبوع، صفحه ۲۵.

۲- [۱۴۵۱] همان مدرک، صفحه ۲۷.

مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَاشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ رِسَالَاتِ رَبِّكَ، وَنَصَحْتَ

و محمد، فرزند عبدالله هستی و گواهی می دهم که تو رسالت های پروردگارت را رسانده

لِأُمَّتِكَ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَأَدَّيْتَ

و برای امتت خیرخواهی نمودی و در راه خدا با حکمت و پند نیکو جهاد کرده و

الَّذِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ، وَأَنَّكَ قَدْ رُوِّفْتَ بِالْمُؤْمِنِينَ، وَعَلُظَّتْ عَلَيَّ

حقی که بر عهده داشتی ادا نمودی، و تو به یقین بر مؤمنان مهربان و بر کافران سخت گیر بودی

الْكَافِرِينَ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصاً حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكَ أَشْرَفَ

و با اخلاص تا زمان وفات خدا را عبادت نمودی، پس خداوند تو را به شریف ترین

مَحَلُّ الْمَكْرَمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَنْقَذَنَا بِكَ مِنَ الشُّرْكِ وَالضَّلَالِ،

مکان گرامیان برساند، حمد و سپاس از آن خداوندی است که به واسطه تو ما را از شرک و گمراهی نجات داد

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَصَلَوَاتِ مَلَائِكَتِكَ،

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و قرار ده درودهای فرشتگان و

وَأَنْبِيَائِكَ وَالْمُرْسَلِينَ، وَعِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، وَأَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ،

پیامبران و فرستادگان و بندگان شایسته ات و ساکنان آسمانها و زمین

وَمَنْ سَبَّحَ لَكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأُولِينَ وَالْآخِرِينَ، عَلَى مُحَمَّدٍ

و هر که از پیشینیان و پسینیان تو را ای پروردگار جهانیان تسبیح می گوید همه را بر محمد

عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَنَبِيِّكَ وَآمِينِكَ، وَنَجِيِّكَ وَحَبِيبِكَ، وَصَفِيِّكَ

بنده و فرستاده و پیامبر و امین و شریف و حبیب و پاک

وَصَفْوَتِكَ، وَخَاصَّتِكَ وَخَالِصَتِكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، وَاعْطِهِ الْفَضْلَ

و برگزیده و (بنده) خاص و خالصت و اختیار شده از میان مخلوقات (قرار ده)، و به او فضل و

وَالْفُضَيْلَةَ، وَالْوَسِيلَةَ وَالذَّرَجَةَ الرَّفِيعَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً يَغِطُّهُ

مقام و وسیله شفاعت و رتبه بلند عنایت فرما، و او را به جایگاه پسندیده ای که

بِهِ الْأَوْلُونَ وَالْآخِرُونَ، اللَّهُمَّ أَنْكَ قُلْتَ: وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

پیشینیان و پسینیان به آن غبطه می خوردند برسان، خدایا تو خود فرمودی: و اگر این مخالفان هنگامی که به خود ستم می کردند

جَاءُوكَ، فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ، لَوْ جَدُوا اللَّهَ تَوَّاباً رَحِيماً.

به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند

ص: ۹۸۶

الهی فَقَدْ آتَيْتَ نَبِيَّكَ مُسْتَعْفِرًا تَائِبًا مِنْ ذُنُوبِي فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ،

ای معبود من، آمرزش خواه و توبه کنان از گناهان خویش نزد پیامبرت آمده ام، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَ اغْفِرْهَا لِي يَا سَيِّدَنَا اتَّوَجَّهُ بِكَ وَبِاهْلِ بَيْتِكَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى رَبِّكَ وَرَبِّي

و گناهانم را بیامرز، ای آقا و سرور ما، به واسطه تو و خاندانت به خداوند بلندمرتبه ای که پروردگار تو و من است متوسل می شوم

لِيُغْفِرَ لِي سِيسَ سَهْ بَارَ بَگُو: اَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ * سِيسَ بَگُو: اصْبِنَا بِكَ يَا

تا مرا بیامرزد،*** ما از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم*** ای محبوب دل های

حَسِبَ قُلُوبِنَا، فَمَا اعْظَمَ الْمُصِيبَةَ بِكَ حَيْثُ انْقَطَعَ عَنَّا الْوَحْيُ، وَ حَيْثُ

ما بواسطه (از دست دادن) تو مصیبت زده شده ایم، پس مصیبت فقدانت چه بزرگ است چون وحی از ما قطع شد، و

فَقَدْ نَاكَ، فَأَنَا لِلَّهِ وَأَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، يَا سَيِّدَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، صَلَوَاتُ

تو را از دست دادیم، پس ما از آن خداییم و به سوی او باز می گردیم، ای آقا و سرور ما، ای رسول خدا، درودهای

اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ بَيْتِكَ الطَّاهِرِينَ، هَذَا يَوْمُ السَّبْتِ وَهُوَ يَوْمُكَ، وَأَنَا

خدا بر تو و بر خاندان پاکیزه ات، امروز روز شنبه و روز توست، و من

فِيهِ ضَيْفُكَ وَجَارُكَ، فَاصْفِنِي وَاجْزِنِي فَإِنَّكَ كَرِيمٌ تُحِبُّ الضِّيَافَةَ،

در این روز میهمان و پناهنده توام، پس میهمانم کن و پناهم ده، زیرا تو بزرگوار و میهمان نوازی

وَمَأْمُورٌ بِالْإِجَارَةِ، فَاصْفِنِي وَاحْسِنْ ضِيَافَتِي وَاجْزِنَا وَاحْسِنْ

و به پناه دادن مأموری، پس میهمانم کن و نیکو پذیرایم کن، و پناهم ده و آن را نیکو گردان

اجَارَتَنَا، بِمَنْزِلِهِ اللَّهُ عِنْدَكَ وَعِنْدَ آلِ بَيْتِكَ، وَبِمَنْزِلَتِهِمْ عِنْدَهُ، وَبِمَا

به حق جایگاهی که خدا نزد تو و خاندانت دارد و جایگاهی که آنان نزد خدا دارند، و به حق دانشی

اسْتَوْدَعَكُمْ مِنْ عِلْمِهِ، فَإِنَّهُ أَكْرَمُ الْأَكْرَمِينَ. (۱)

که خدا نزد شما ودیعه گذاشته، زیرا او گرامی ترین گرامیان است.

یادآوری:

همان گونه که مرحوم محدث قمی گفته است، ممکن است قبل از این زیارت، زیارت کوتاه دیگری که ابن ابی نصر بزنی به سند صحیح از امام رضا علیه السلام نقل کرده، خوانده شود. او می گوید محضر امام رضا علیه السلام رسیدم و عرض کردم بعد از نماز چگونه بر رسول خدا صلی الله علیه و آله سلام و صلوات بفرستیم، فرمود می گویی:

ص: ۹۸۷

۱- [۱۴۵۲] جمال الاسبوع، صفحه ۲۹ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۱ (با اندکی تفاوت).

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

سَلام بر تو ای رسول خدا، و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام بر تو ای

مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ هَالِكٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ،

محمد فرزند عبدالله، سلام بر تو ای اختیار شده خدا، سلام بر تو ای محبوب خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِينَ اللَّهِ، اَشْهَدُ اَنَّكَ رَسُولُ

سَلام بر تو ای برگزیده خدا، سلام بر تو ای امین (وحی) خدا، گواهی می دهم که تو فرستاده

اللَّهِ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ مُحَمَّدٌ بِنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ،

خدایی، و گواهی می دهم که تو محمد فرزند عبدالله هستی، و گواهی می دهم که تو برای امتت خیرخواهی نموده

وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ، وَعَبَدْتَهُ حَتَّى اتَيْكَ الْيَقِينُ، فَجَزَاكَ اللَّهُ يَا

و در راه پروردگارت جهاد کردی و تا زمان وفات او را عبادت نمودی، پس ای

رَسُولَ اللَّهِ، أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ

رسول خدا، خداوند به تو پاداش خیر دهد، بهترین پاداشی که خداوند به پیامبری از جانب امتش داده است، خدایا بر محمد و

خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ، أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ وَآلِ اِبْرَاهِيمَ، اِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. (۱)

درود فرست، برترین درودی که بر ابراهیم و خاندانش فرستاده ای زیرا تو سزاوار ستایش و بزرگواری.

زیارت امیرمؤمنان علی علیه السلام در روز یکشنبه:

السَّلَامُ عَلَى الشَّجَرَةِ النَّبَوِيَّةِ، وَالِدَّوْحَةِ الْهَاشِمِيَّةِ الْمُضِيِّةِ، الْمُثْمَرَةِ

سَلام بر شجره طیبه نبوت، و درخت تنومند هاشمی نورافشان، که ثمره اش

بِالنُّبُوَّةِ، الْمُؤَنَّقَةِ بِالْإِمَامَةِ، وَ عَلَى ضَجِيْعَيْكَ آدَمَ وَ نُوحَ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ،

نبوت و زیبایش با امامت است و (سلام بر) دو خفته در برت آدم و نوح- که درود بر آن دو باد-

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ أَهْلِ بَيْتِكَ الطَّاهِرِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ

سَلام بر تو و بر خاندان پاک و پاکیزه ات، سلام بر تو و بر

الْمَلَائِكَةِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ، وَالْحَاقِّينَ بِقَبْرِكَ، يَا مَوْلَايَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ،

فرشتگان احاطه کننده و گردش کنندگان اطراف قبرت، ای مولا و سرورم، ای امیر مؤمنان

ص: ۹۸۸

۱- [۱۴۵۳] قرب الاسناد، صفحه ۱۶۹ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۴، حدیث ۲۵.

هَذَا يَوْمُ الْأَحَدِ وَهُوَ يَوْمُكَ وَبِاسْمِكَ، وَنَا ضَيْفُكَ فِيهِ وَجَارُكَ، فَاضْفُنِي

امروز یکشنبه است و این روز تو و به نام توست، و من در این روز میهمان و پناهنده توأم، پس ای

يَا مَوْلَايَ وَاجْزِنِي فَإِنَّكَ كَرِيمٌ تُحِبُّ الضَّيْفَةَ، وَ مَأْمُورٌ بِالْإِجَارَةِ،

مولای من میهمانم کن و پناهم ده، زیرا تو بزرگوار و میهمان نوازی، و به پناه دادن مأموری

فَأَفْعَلُ مَا رَغِبْتُ إِلَيْكَ فِيهِ، وَرَجَوْتُهُ مِنْكَ، بِمَنْزِلَتِكَ وَ آلِ بَيْتِكَ عِنْدَ اللَّهِ،

پس آنچه را که از تو انتظار دارم و از تو امید دارم انجام ده، به حق جایگاهی که تو و خاندانت نزد خدا دارید

وَمَنْزِلَتِهِ عِنْدَكُمْ، وَبِحَقِّ ابْنِ عَمِّكَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ،

و جایگاه خدا نزد شما و به حق پسر عمویت رسول خدا- که درود و سلام خدا بر او و خاندان پاکش

وَعَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. (۱)

و تمامی آنان باد-

یادآوری:

در این جا مناسب است به دو زیارت مربوط به حضرت زهرا، صدیقه کبری علیها السلام که به دو روایت نقل شده نیز اشاره شود؛ زیرا اگرچه روز یکشنبه به نام آن حضرت ذکر نشده، لکن شایسته است پس از زیارت امیرمؤمنان علیه السلام، زیارت آن حضرت نیز خوانده شود:

زیارت اول صدیقه کبری علیها السلام:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُمْتَحَنَةً، امْتَحَنَكَ الَّذِي خَلَقَكَ، فَوَجَدَكَ لِمَا امْتَحَنَكَ

سلام بر تو ای بانوی آزمایش شده، آنکه تو را آفرید، امتحانت نمود، پس تو را نسبت به امتحانت

صَابِرَةً، نَا لَكَ مُصَدِّقٌ، صَابِرٌ عَلَيَّ مَا اتَى بِهِ أَبُوكَ وَوَصِيئُهُ صَلَوَاتُ اللَّهِ

شکیبا یافت، من تصدیق کننده توام، و در راه آنچه پدرت و جانشینش - که درود خدا

عَلَيْهِمَا، وَأَنَا اسئَلُكَ أَنْ كُنْتُ صَدَقْتِكَ إِلَّا الْحَقَّتَنِي بِتَصَدِيقِي لَهُمَا لِتُسَرَّ

بر هر دوی آنان باد- آورده شکیبایم، و از تو می خواهم که اگر تصدیقت نمودم مرا به آن دو بزرگوار برسانی تا خوشنودم

سازی،

نَفْسِي فَاشْهَدِي اَنِّي ظَاهِرٌ بِوِلَايَتِكَ، وَوَلَايَةِ آلِ بَيْتِكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ

پس گواه باش که من آشکار کننده ولایت تو و ولایت خاندان تو - که درود خدا

ص: ۹۸۹

۱- [۱۴۵۴] جمال الاسبوع، صفحه ۳۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۲ (با اندکی تفاوت).

عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ. (۱)

بر تمامی آنان باد- هستم.

زیارت دوم صدیقه کبری علیها السلام:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُمْتَحَنُهُ، اِمْتَحَنَكَ الَّذِي خَلَقَكَ قَبْلَ اَنْ يَخْلُقَكَ، وَكُنْتَ

سلام بر تو ای بانوی آزمایش شده، آنکه تو را آفرید پیش از آفرینشت (در این جهان) امتحانت نمود، و تو نسبت

لِمَا اِمْتَحَنَكَ بِهِ صَابِرَةٌ، وَ نَحْنُ لَكَ اَوْلِيَاءُ مُصَدِّقُونَ، وَ لِكُلِّ مَا اَتَى بِهِ

به امتحانت شکیبایی بودی و ما دوستان تو و تصدیق کننده توایم، و در برابر تمامی آنچه

اَبُوكَ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَ سَلَّمَ، وَ اَتَى بِهِ وَصِيَّتُهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُسْلِمُونَ،

پدرت- که درود و سلام خدا بر او و خاندان پاکش باد- و جانشینش- که بر او درود باد- آورده اند،

وَ نَحْنُ نَسْئَلُكَ اللهُ اِذْ كُنَّا مُصَدِّقِينَ لَهُمْ، اَنْ تُلْحِقَنَا بِتَصَدِيقِنَا بِالذَّرَجَةِ

تسلیم هستیم و خدایا از تو می خواهیم چون ما تصدیق کنندگان آنانیم، ما را به واسطه تصدیقمان

الْعَالِيَةِ، لِتُبَشِّرَ اَنْفُسَنَا بِاَنَّا قَدْ طَهَّرْنَا بِوَلَايَتِهِمْ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۲)

به رتبه عالی برسانی، تا به خود مژده دهیم که ما به واسطه ولایت آنان- که بر آنان درود باد- پاکیزه گشته ایم.

زیارت امام حسن و امام حسین علیهما السلام در روز دوشنبه:

ابتدا خطابش را متوجه امام حسن مجتبی علیه السلام کند و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ

سلام بر تو ای فرزند فرستاده پروردگار جهانیان، سلام بر تو ای فرزند

اميرالمؤمنين، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

امیرمؤمنان، سلام بر تو ای فرزند فاطمه زهرا، سلام بر تو ای

حَبِيبِ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَفْوَةَ اللهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا امِينَ اللهِ، السَّلَامُ

۱- [۱۴۵۵] جمال الاسبوع، صفحه ۳۱ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۲ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۵۶] جمال الاسبوع، صفحه ۳۲. این زیارت را علامه مجلسی با مختصری تفاوت در بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۴ از امام باقر علیه السلام نقل می کند.

عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِرَاطَ اللَّهِ،

بر تو ای حجت خدا، سلام بر تو ای نور خدا، سلام بر تو ای راه (رسیدن به) خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَيَانَ حُكْمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَاصِرَ دِينِ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای روشن کننده فرمان خدا، سلام بر تو ای یاور دین خدا، سلام

عَلَيْكَ أَيُّهَا السَّيِّدُ الرَّكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْبُرِّ الْوَفِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ

بر تو ای آقای پاکیزه، سلام بر تو ای نیکوکار با وفا، سلام بر تو

أَيُّهَا الْقَائِمُ الْأَمِينُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَالِمُ بِالتَّوِيلِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

ای قیام کننده امین، سلام بر تو ای دانای به تأویل قرآن، سلام بر تو ای

الْهَادِي الْمَهْدِي، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الطَّاهِرُ الرَّكِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا

هدایتگر هدایت یافته، سلام بر تو ای پاک پاکیزه، سلام بر تو ای

التَّقِيُّ النَّقِيُّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْحَقُّ الْحَقِيقُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الشَّهِيدُ

پرهیزکار پاک، سلام بر تو ای حقیقت شایسته، سلام بر تو ای شهید

الصَّدِيقُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا ابْنَهُ مُحَمَّدٍ الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ. (۱)

راست گفتار، سلام بر تو ای ابامحمد حسن بن علی و رحمت و برکات خدا بر تو باد.

سپس امام حسین علیه السلام را مخاطب سازد و بگوید:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ رَسُولِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ امِيرِ الْمُؤْمِنِينَ،

سلام بر تو ای فرزند رسول خدا، سلام بر تو ای فرزند امیر مؤمنان

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَنَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ،

سلام بر تو ای فرزند سرور بانوان جهانیان، گواهی می دهم که تو نماز را بپا داشته

وَأَتَيْتَ الزَّكَاةَ، وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ، وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ

و زکات دادی و امر به معروف و نهی از منکر کرده و خدا را

مُخْلِصًا، وَجَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ حَتَّىٰ آتَيْتَكَ الْيَقِينَ، فَعَلَيْكَ السَّلَامُ

خالصانه عبادت نمودی، و در راه خدا تا زمان وفاتت به شایستگی جهاد کردی، پس تا زمانی

مِنِّي مَا بَقِيَْتُ وَبَقِيَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ، وَعَلَىٰ آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، اِنَّا

که زنده ام و شب و روز باقی است درود من بر تو و خاندان پاک و پاکیزه ات باد،

ص: ۹۹۱

۱- [۱۴۵۷] جمال الاسبوع، صفحه ۳۲ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۳.

يا مَوْلَايَ مَوْلَى لَكَ وَلَالَ بَيْتِكَ، سَلِّمْ لِمَنْ سَأَلَكَمْ، وَحَزْبٌ لِمَنْ

ای مولای من تو و خاندانت را دوست دارم، با هر که با تو در صلح است در صلح و با هر که با تو در جنگ است

حَارِبُكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَجَهْرِكُمْ، وَظَاهِرِكُمْ وَبَاطِنِكُمْ، لَعَنَ اللَّهُ

در ستیزم به پنهان و آشکار و ظاهر و باطن شما ایمان دارم، خداوند

اعَدَّ أَتْكُمْ مِنَ الْأَوْلِينَ وَالْآخِرِينَ، وَأَنَا أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْهُمْ * آنگاه هر دشمنان شما را از پیشینیان و پسینیان لعنت کند و من از آنها به درگاه خدا بیزار می جویم *****

دو بزرگوار را مخاطب ساخته، بگوید: يا مَوْلَايَ يا ابا مُحَمَّدٍ، يا مَوْلَايَ يا ابا عَبْدِ اللَّهِ،

***** ای مولای من ای ابامحمد، ای مولای من ای اباعبدالله

هَذَا يَوْمُ الْأَثْنَيْنِ وَهُوَ يَوْمُكُمْ وَبِاسْمِكُمْ، وَأَنَا فِيهِ ضَيْفُكُمْ

امروز دوشنبه و روز شما و به نام شماست، و من در این روز میهمان شمایم

فَاضِيفَانِي وَاحْسِنَا ضَيْفَاتِي فَنِعْمَ مَنِ اسْتَضَيْفَ بِهِ أَتْمَا، وَأَنَا فِيهِ مِنْ

پس میهمانم کرده و نیکو پذیرایم کنید، پس خوشا به حال آنکه میهمان شما باشد، و من در این روز

جَوَارِكُمْ فَاجِرَانِي فَأَنْتُمْ مَأْمُورَانِ بِالضَّيْفَةِ وَالْإِجَارَةِ، فَصَلَّى اللَّهُ

از پناهندگان شمایم پس پناهم دهید زیرا شما دو بزرگوار به میهمان نوازی و پناه دادن مأمورید، پس درود خدا

عَلَيْكُمْ وَالْأَلِكُمَا الطَّيِّبِينَ. (1)

بر شما و بر خاندان پاکتان باد.

زیارت امام سجاد و امام باقر و امام صادق علیهم السلام در روز سه شنبه:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا خُزَّانَ عِلْمِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا تَرَاجِمَهُ وَخِيَّ اللَّهِ،

سلام بر شما ای گنجینه های علم خدا، سلام بر شما ای مفسران وحی خدا

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أئِمَّةَ الْهُدَى السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَعْلَامَ التَّقَى السَّلَامُ

سلام بر شما ای پیشوایان هدایت، سلام بر شما ای نشانه های پرهیزکاری، سلام

عَلَيْكُمْ يَا أَوْلَادَ رَسُولِ اللَّهِ، أَنَا عَارِفٌ بِحَقِّكُمْ، مُسْتَبْصِرٌ بِشَأْنِكُمْ، مُعَاذِ

بر شما ای فرزندان رسول خدا، من به حق شما آشنایم، شأن و جایگاهتان را می شناسم، با

ص: ۹۹۲

۱- [۱۴۵۸] جمال الاسبوع، صفحه ۳۳ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۳.

لَأَعْدَائِكُمْ، مُوَالٍ لِأَوْلِيَاءِكُمْ، يَا بَابِي أَنْتُمْ وَ أُمِّي صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ، اللَّهُمَّ

دشمنانتان دشمن و با دوستانتان دوستم، پدر و مادرم فدای شما و درود خدا بر شما باد، خدایا

أَنِّي اتَّوَالِي آخِرَهُمْ كَمَا تَوَالَيْتُ أَوْلَهُمْ، وَ ابْرُءُ مِنْ كُلِّ وَ لِيَجْهٍ دُونَهُمْ،

همان گونه که اولین آنها را دوست دارم آخرینشان را هم دوست دارم، و از هر محرم اسراری غیر آنان بیزاری می جویم

وَ أَكْفُرُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاغُوتِ وَ اللَّاتِ وَ الْعُزَّى صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ يَا

و به جبت و طاغوت و لات و عزی کافریم، درود خدا بر شما باد ای

مُوَالِي وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْعَابِدِينَ، وَ سُلَالَةَ

سروران من و رحمت و برکات خدا بر شما باد- سلام بر تو ای آقا و سرور عابدان، و از نسل

الْوَصِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَاقِرَ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَادِقًا

جانشینان، سلام بر تو ای شکافنده علم پیامبران، سلام بر تو ای راست گفتار

مُصَدِّقًا فِي الْقَوْلِ وَ الْفِعْلِ، يَا مُوَالِي هَذَا يَوْمُكُمْ وَ هُوَ يَوْمُ الثَّلَاثَاءِ، وَأَنَا

تصدیق شده در گفتار و کردار، ای سروران من امروز روز شما و سه شنبه است، و من

فِيهِ ضَيْفٌ لَكُمْ وَ مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، فَاضِيفُونِي وَ اجِيرُونِي بِمَنْزِلَةِ اللَّهِ

در این روز میهمان شما و به شما پناهنده ام، پس میهمانم کرده و پناهم دهید به حق جایگاه خدا

عِنْدَكُمْ، وَ آلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ. (۱)

نزد شما و خاندان پاک و پاکیزه تان.

زیارت امام موسی کاظم، امام رضا، امام جواد و امام هادی علیهم السلام در روز چهارشنبه:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا حُجَجَ اللَّهِ، السَّلَامُ

سلام بر شما ای دوستداران خدا، سلام بر شما ای حجّت های خدا، سلام

عَلَيْكُمْ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، صَلَوَاتُ اللَّهِ

بر شما ای نور خدا در تاریکی های زمین، سلام بر شما باد، درود خدا

عَلَيْكُمْ وَعَلَى آلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، يَا بِي أَنْتُمْ وَأُمِّي لَقَدْ عَبَدْتُمُ

بر شما و خاندان پاک و پاکیزه شما، پدر و مادرم فدای شما باد، به یقین خدا را

ص: ۹۹۳

۱- [۱۴۵۹] جمال الاسبوع، صفحه ۳۴ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۴.

اللَّهُ مُخْلِصِينَ، وَجَاهِدْتُمْ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ حَتَّى اتَيْكُمُ الْيَقِينُ، فَلَعَنَ

خالصانه عبادت نمودید، و در راه خدا تا زمان وفاتتان به شایستگی جهاد نمودید، پس

اللَّهُ اَعْدَاءَكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ اجْمَعِينَ، وَأَنَا اَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ وَ إِلَيْكُمْ مِنْهُمْ،

خدا دشمنانتان را از تمامی جنّ و انس لعنت کند، و من به درگاه خدا و شما از آنها بیزاری می جویم،

يَا مَوْلَايَ يَا ابا ابراهيمِ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ، يَا مَوْلَايَ يَا ابا الْحَسَنِ عَلِيِّ بْنِ

ای مولای من ای ابا ابراهیم موسی بن جعفر، ای مولای من ای ابالحسن علی بن

مُوسَى، يَا مَوْلَايَ يَا ابا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، يَا مَوْلَايَ يَا ابا الْحَسَنِ

موسی، ای مولای من ای اباجعفر محمد بن علی، ای مولای من ای ابالحسن

عَلِيِّ بْنِ مُحَمَّدٍ، اَنَا مَوْلَايَ لَكُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَ جَهْرِكُمْ، مُتَضَيِّفٌ بِكُمْ فِي

علی بن محمد، من دوستدار شمایم و به نهان و آشکار شما ایمان دارم، و در این روز شما،

يَوْمِكُمْ هَذَا، وَهُوَ يَوْمُ الْأَرْبَعَاءِ، وَ مُسْتَجِيرٌ بِكُمْ، فَاضِيْفُونِي وَ اجِيرُونِي

میهمان شمایم، و امروز چهارشنبه است، و به شما پناهنده ام، پس میهمانم کنید و پناهم دهید

بِآلِ بَيْتِكُمُ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ. (۱)

به حق خاندان پاک و پاکیزه تان.

زیارت امام حسن عسکری علیه السلام در روز پنج شنبه:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَ خَالِصَتَهُ، السَّلَامُ

سلام بر تو ای ولی خدا، سلام بر تو ای حجت خدا و بنده خالصش، سلام

عَلَيْكَ يَا امامَ الْمُؤْمِنِينَ، وَ وَارِثَ الْمُرْسَلِينَ، وَ حُجَّةَ رَبِّ الْعَالَمِينَ، صَلَّى

بر تو ای پیشوای مؤمنان، و وارث فرستادگان و حجت پروردگار جهانیان، درود

اللَّهُ عَلَيْكَ وَ عَلَى آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، يَا مَوْلَايَ يَا ابا مُحَمَّدٍ

خدا بر تو و بر خاندان پاک و پاکیزه تان باد، ای مولای من، ای ابا محمد

الْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، اَنَا مَوْلَى لَكَ وَلِإِلِّ بَيْتِكَ، وَهَذَا يَوْمُكَ وَهُوَ يَوْمٌ

حسن بن علی، من دوستدار تو و خاندان توام و امروز روز تو و روز

ص: ۹۹۴

۱- [۱۴۶۰] جمال الاسبوع، صفحه ۳۵ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۵.

الْخَمِيسِ، وَأَنَا ضَيْفُكَ فِيهِ، وَمُسْتَجِيرٌ بِكَ فِيهِ، فَأَحْسِنْ ضِيَاةَتِي

پنج شنبه است و من در این روز میهمان تو و به تو پناهنده ام، پس نیکو میهمانم کن

وَأَجَارَتِي بِحَقِّ آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ. (۱)

و پناهم ده، به حق خاندان پاک و پاکیزه ات.

زیارت حضرت مهدی، امام زمان علیه السلام در روز جمعه:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّهَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ اللَّهِ فِي خَلْقِهِ،

سلام بر تو ای حجت خدا در زمین، سلام بر تو ای دیده بینای خدا در میان مخلوقات

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي يَهْتَدِي بِهِ الْمُهْتَدُونَ، وَيُقَرَّحُ بِهِ عَنِ

سلام بر تو ای نور خدا که هدایت شدگان به آن هدایت یابند و به وسیله آن در کار مؤمنان گشایشی حاصل شود،

الْمُؤْمِنِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُهَذَّبُ الْخَائِفُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَلِيُّ

سلام بر تو ای تربیت یافته ترسان از خدا، سلام بر تو ای سرپرست خیر خواه،

النَّاصِحُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَفِينَةَ النِّجَاهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَيْنَ الْحَيَاةِ،

سلام بر تو ای کشتی نجات، سلام بر تو ای چشمه حیات

السَّلَامُ عَلَيْكَ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ بَيْتِكَ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ،

سلام بر تو باد، درود خدا بر تو و خاندان پاک و پاکیزه ات

السَّلَامُ عَلَيْكَ، عَجَلَ اللَّهُ لَكَ مَا وَعَدَكَ مِنَ النَّصْرِ وَظُهُورِ الْأَمْرِ،

سلام بر تو باد، خدا در وعده ای که برای یاری و ظهورت داده تعجیل کند

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، أَنَا مَوْلَاكَ عَارِفٌ بِأَوْلِيكَ وَآخِرِيكَ، اتَّقَرَّبُ

سلام بر تو ای مولا و سرورم، من دوستدار تو و به آغاز و پایان کارت آشنایم، و به

إِلَى اللَّهِ تَعَالَى بِكَ وَبِآلِ بَيْتِكَ، وَأَنْتَظِرُ ظُهُورَكَ وَظُهُورَ الْحَقِّ عَلَى يَدَيْكَ،

واسطه تو و خاندانت به خداوند بلندمرتبه تقرّب می جویم، و منتظر ظهورت و ظهور حق به دستانت هستم

وَاسْتَلُّ اللّٰهَ اَنْ يُصَلِّيَ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَّآلِ مُحَمَّدٍ، وَاَنْ يَّجْعَلَ مِنِّ

و از خدا می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستد و مرا از

ص: ۹۹۵

۱- [۱۴۶۱] جمال الاسبوع، صفحه ۳۶ و بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۱۵.

الْمُنْتَظِرِينَ لَكَ، وَالتَّابِعِينَ وَالنَّاصِرِينَ لَكَ عَلَى اَعْدَائِكَ، وَالْمُسْتَشْهِدِينَ

منتظران و پیروان و یاوران در برابر دشمنان و از شهیدان

بَيْنَ يَدَيْكَ فِي جُمْلَةِ اَوْلِيَاءِكَ، يَا مَوْلَايَ يَا صَاحِبَ الزَّمَانِ صَلَوَاتُ اللّٰهِ

پیش رویت در میان دوستانت قرار دهد. ای مولا و سرورم ای صاحب زمان- که درود خدا

عَلَيْكَ وَعَلَى آلِ بَيْتِكَ، هَذَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ، وَهُوَ يَوْمُكَ الْمَتَوَقَّعُ فِيهِ

بر تو و خاندان پاکت باد- امروز جمعه و روز توست که در آن ظهور تو و

ظُهُورِكَ، وَالْفَرَجُ فِيهِ لِلْمُؤْمِنِينَ عَلَى يَدَيْكَ، وَقَتْلُ الْكَافِرِينَ بِسَيْفِكَ،

گشایش در کار مؤمنان به دست و هلاکت کافران با شمشیرت انتظار می رود

وَإِنَّا يَا مَوْلَايَ فِيهِ ضَيْفُكَ وَجَارُكَ، وَأَنْتَ يَا مَوْلَايَ كَرِيمٌ مِنْ اَوْلَادِ

و من ای مولا و سرورم در این روز میهمان تو و به تو پناهنده ام، و تو ای مولای من بزرگوار از نسل

الْكَرَامِ، وَمَأْمُورٌ بِالضِّيَافَةِ وَالْإِجَارَةِ، فَاصْفِنِي وَاجْزِنِي صَلَوَاتُ اللّٰهِ

بزرگوارانی، و به میهمان نوازی و پناه دادن مأموری، پس میهمانم کن و پناهم ده، درود خدا

عَلَيْكَ وَعَلَى اَهْلِ بَيْتِكَ الطَّاهِرِينَ. (۱)

بر تو و بر خاندان پاکیزه ات باد.

یادآوری:

روشن است که توجه به رسول الله صلی الله علیه و آله و سایر معصومین علیهم السلام در ایام هفته، روح ولایت و عشق به آن بزرگواران را در انسان زنده نگه می دارد، و او را به تأسی و اقتدای به آن پیشوایان معصوم علیهم السلام وامی دارد، و از شر شیاطین و مفسدان و هوای نفس حفظ می کند. خوشا به حال آنها که هر روز را با یاد یکی از موالی خود سپری می کنند، و در ایمان و عمل و اخلاق به آنها اقتدا می جویند.

ص: ۹۹۶

بخش ششم: آداب، مقدمات و تعقیبات نماز

اشاره

ص: ۹۹۷

اگر روح انسان، خدایی و از دیار ملکوت است، چنانکه خداوند سبحان پس از آفرینش جسم او فرمود:

«وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي»

؛ از روح خودم [روحی که به من ارتباط دارد و متعلق به من است در او دمیدم] (۱) و اگر وجود انسان غیر از جسم خاکی، جانی دارد که قدسی و از عالم بالاست و بلکه همو، حقیقت انسان را تشکیل می دهد، باید پذیرفت که:

۱- همان گونه که جسم انسان نیاز به منزل و مسکنی دارد که اسباب سکون و آرامش اعضا و جوارحش در آن فراهم گردد، و با استراحت در آن، نشاط و شادابی خود را پیوسته حفظ کند، روح انسان نیز نیازمند منزل و مأوایی است، تا با آرام گرفتن در آن، غبار خستگی و تیرگی را که از تعلقات مادی بر چهره اش نشسته، از خویش بزدايد و نشاط و شادابی ملکوتی نخستین خویش را، به دست آورد.

۲- همان گونه که جسم انسان علاوه بر آرامش، نیازمند به غذایی است که انرژی های از دست رفته اش را برگرداند و کاستی هایش را جبران نماید، جان او نیز نیاز به غذایی معنوی و ملکوتی دارد، تا با جذب آن، قوت و توان از دست داده را، به دست آورد.

۳- اگر جسم انسان، هر چند ساعتی، نیاز به آبی دارد که خود را با آن شستشو دهد و چرک و آلودگی را از بدن، دست و پا و صورتش دور نماید، روح آدمی نیز به شستشو نیازمند است که آلودگی گناه را با آن، از خود بزدايد.

۴- همان گونه که جسم انسان، به مونس و محبوبی محتاج است که به او عشق ورزد، و با ملاقات با او آرام گیرد، دردهای دلش را نجوا کند، روح ملکوتی انسان نیز، محبوب و انیسی می خواهد که با او انس

ص: ۹۹۹

گیرد و به رُوح و ریحان برسد.

۵- اگر جسم انسان سری دارد که مرکز فرماندهی و اداره بدن، و به منزله عمودِ خیمه بدن است و بی آن، لحظه ای نمی تواند به حیاتش ادامه دهد، دین انسان مؤمن نیز، از سری برخوردار است که با اتصال به آن، به حیاتش استمرار می بخشد و عمودی دارد که به وسیله آن، خیمه دینش برپا می شود.

آری! اگر بخواهی به همه اینها بررسی:

باید نماز را وسیله پرواز خود به عالم بالا قرار دهی و نردبانی برای عروج به آسمانهای فضیلت و قرب به خدا بشمری، که فرمودند: »

الصَّلَاةُ مِعْرَاجُ الْمُؤْمِنِ

«(۱) باید غذای روح خود را نیایش و نماز و دعا قرار دهی، تا قوت و قدرت از دست رفته را بدان بازگردانی، که در حدیث آمده است: «نماز برای اهل عبادت از غذا برای گرسنگان و آب برای تشنگان لذیذتر و گواراتر است.»(۲) و باید روح خود را در این نهر زلال نماز، هر شبانه روز پنج نوبت شستشو دهی، تا هرگونه گرد و غبارِ معاصی و غفلت را از آن بزدایی؛ همان گونه که در حدیث رسول اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که به علی علیه السلام فرمود:

«به خدا سوگند! که نمازهای پنج گانه برای امت من چنین است (مانند نهری است که تمام آلودگی ها را می شوید)»(۳) و باید برای تولّدی دیگر به سراغ نماز بروی که رسول معظّم اسلام صلی الله علیه و آله فرمود: «اگر بنده ای با حضور قلب به نماز ایستد، هنگامی که نماز را به پایان می برد، گویی تازه از مادر متولّد شده و گذشته او بخشوده خواهد شد.»(۴) و اگر انیس و مونس خواهی که دیدارِ آن مایه روشنی چشم تو گردد، به نماز برخیز که رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: »

وَقُرْهُ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ؛

نور چشمانم نماز است.»(۵) و اگر می خواهی عمود خیمه دین تو، همیشه برپا باشد، و از هرگونه آسیب معنوی و روحانی در امان بمانی، به سراغ نماز برو! که پیشوایان ما فرمودند: »

الصَّلَاةُ عَمُودُ الدِّينِ

«(۶) و بالاخره در این دنیای پرغوغا و پراز هیاهوی مادی و مملوّ از اسباب اندوه و نگرانی، اگر می خواهی

ص: ۱۰۰۰

۱- [۱۴۶۴] این جمله را به عنوان روایت در جوامع روایی نیافتیم، بلکه آنچه به عنوان روایت آمده است، جمله «الصلاة قربان کلّ تقی» (کافی، جلد ۳، صفحه ۲۶۵، حدیث ۶) و جمله «انّ الصّیّلاه قربان المؤمن» است (کنز العمال، جلد ۷، صفحه ۲۸۷،

- حدیث (۱۸۹۰۷) که تقریباً همان معنا را می‌رساند، ولی جمله‌ای که در متن آمده، بقدری معروف است که مرحوم علامه مجلسی، در لایه لای بیاناتش به آن استشهاد می‌کند (بحارالانوار، ج ۷۹، صفحه ۲۴۸ و ۳۰۳ و جلد ۸۱ صفحه ۲۵۵).
- ۲- [۱۴۶۵] مکارم الاخلاق، صفحه ۴۶۱.
- ۳- [۱۴۶۶] مجمع البیان، جلد ۵، صفحه ۳۴۶ و بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۲۰، حدیث ۴۱.
- ۴- [۱۴۶۷] بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۲۰، حدیث ۴۱.
- ۵- [۱۴۶۸] مکارم الاخلاق، صفحه ۴۶۱.
- ۶- [۱۴۶۹] امالی طوسی، صفحه ۵۲۹.

شادابی روح را حفظ کنی و کدورت ها را از چهره جان بزدايي و با نشاط و سرزنده باشی و در برابر مشکلات زانو نرنی و مانند کوه مقاومت کنی، دست به دامان نماز بزنی که طبق روایتی از امام صادق علیه السلام هرگاه برای مولای ما امیر مؤمنان علی علیه السلام، مشکلی پیش می آمد، به نماز می ایستاد (و سپس حرکت می کرد) و آنگاه امام علیه السلام آیه ۴۵ سوره بقره را خواند: »

«وَ اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ»

؛ از صبر و نماز کمک بگیرید». (۱) کوتاه سخن این که آثار نماز در تربیت افراد و ارتقای جامعه انسانی بیش از آن است که در وصف گنجد.

خدایا! به آن شهید لب تشنه کنار فرات، که ظهر عاشورا، با بدن آغشته به خون خویش و یارانش، نماز را به پا داشت و مخاطب به خطاب »

اشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ» (۲)

گردید، تو را قسم می دهیم که ما را نیز از برپا دارندگان حقیقی نماز قرار بده!

خدایا! ما را شیعه آن بانوی «شهیده» ای قرار ده که وقتی در محراب عبادت می ایستاد، به گونه ای به سوی عالم بالا اوج می گرفت که نور جمالش برای فرشتگان آسمان، می درخشید، آن گونه که نور ستارگان برای اهل زمین می درخشد، و به گونه ای حضور قلب داشت که خدای عزوجل خطاب به ملائکه اش می فرمود: «به کنیزم فاطمه بنگرید که به درگاه من ایستاده و تمام وجودش از خوف من لرزان است و با قلب و جانش به عبادتم روی آورده، گواه باشید پیروانش را از آتش دوزخ، امان داده ام». (۳)

فلسفه آداب و تعقیبات نماز:

راه یافتن به پیشگاه مولای کریم، توانا و با عظمت؛ گفتگو با حضرت دوست و بهره مندی از محضرش و اعلام عشق و وفاداری به وی، نیاز به آماده ساختن مقدمات از سویی، و جبران کاستی ها و عذرخواهی از عدم مراعات ادب حضور، از سوی دیگر دارد.

توجه به این امور، فلسفه آداب و مقدمات و تعقیبات نماز را روشن می سازد. بنابراین، حکمت این آداب و مقدمات و تعقیبات را می توان در چند امر یادآور شد:

۱- چون انسان نماز گزار به پیشگاه محبوبی ارجمند و مولایی کریم می رود و با او به راز و نیاز می پردازد، برای بهره مندی هرچه بیشتر از این فرصت گرانبها، قبل از ورود به نماز، باید خویشتن را با آداب و مقدماتی - که در روایات آمده است - آماده کند، و خود را از هر چیزی که سبب پراکندگی اندیشه و حواس اوست، دور سازد؛ و پاک و آراسته، خوشبو (۴) و مهیا با شوق به وصال محبوب و خوف از کوتاهیهای خود، در

۱- [۱۴۷۰] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۸۰، حدیث ۱.

۲- [۱۴۷۱] همان مدرک، جلد ۴، صفحه ۵۷۴.

۳- [۱۴۷۲] امالی صدوق، صفحه ۱۱۳، حدیث ۲ و بحار الانوار، جلد ۴۳، صفحه ۱۷۲، حدیث ۱۳.

۴- [۱۴۷۳] از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: دو رکعت نمازی که انسان پس از استعمال عطر، به جای آورد از هفتاد رکعت نمازی که بدون استفاده از عطر باشد، بهتر است (مفتاح الفلاح، صفحه ۳۰۲ و بحار الانوار، جلد ۸۱، صفحه ۳۳۰، حدیث ۷).

برابر حضرت حق به نماز ایستد. (۱) ۲- ممکن است پس از انجام نماز، بنده نماز گزار، از این محضرِ عظیم به طور کامل استفاده نکرده باشد، حضور قلب کافی نداشته و انجام فریضه اش با کاستی هایی همراه بوده، از این رو بجا آوردن نوافل و قرائت برخی از تعقیبات، کاستی ها را جبران می کند و بنده از تقصیر خویش، به درگاه الهی پوزش می طلبد. (۲) ۳- برای توفیقی که نصیب او شده که، این عبادت بزرگ را بجای آورده، پس از نماز، سجده شکر بجا می آورد و خدا را بر این توفیق عظیم، سپاس می گوید. (۳) ۴- پس از انجام فریضه، آنگاه که هنوز در محضر الهی است و از نورانیت نماز بهره مند است، موقع استجابت دعاست، لذا در آن لحظات نورانی، بنده نیازمند، بهترین خواسته ها را از مولای کریمش می طلبد و برای معاد و معاش، کرامت و عزت نفس، کفاف و قناعت، رزق حلال و تبری از شیطان و امور مادی و معنوی دیگر و حل مشکلات اجتماعی مردم، خدای را می خواند، و برای خود و دیگران دعا می کند. (۴)

۵- خواندن تعقیباتی که پس از نمازها وارد شده است و توجه به معانی ارزشمند و مفاهیم بلند هر یک از آنها، پس از آن معراج روحانی، تأثیری شگرف و اثری عمیق، بر روح و جان نماز گزار خواهد داشت.

در این بخش به چند فصل پرداخته می شود:

فصل اول: مقدمات و آداب نماز

فصل دوم: تعقیبات نماز

فصل سوم: سجده شکر

ص: ۱۰۰۲

۱- [۱۴۷۴] درباره امام حسن علیه السلام آمده است که هرگاه آن حضرت، وضو می ساخت، بدنش می لرزید و رنگ از رخسارش می پرید. (مناقب، جلد ۴، صفحه ۱۴، و بحارالانوار، جلد ۴۳، صفحه ۳۳۹، حدیث ۱۳).

۲- [۱۴۷۵] این مطلب به خوبی از محتوای برخی از تعقیبات به دست می آید که در فصل تعقیبات آمده است، همچنین در روایتی از امام رضا علیه السلام آمده است که نوافل، برای رفع کاستی های فرائض مؤثر است. (امالی طوسی، صفحه ۶۵۰، حدیث ۱۱ و بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۹۳، حدیث ۲۴).

۳- [۱۴۷۶] این مطلب مضمون روایتی است از امام رضا علیه السلام. (عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۲۷ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹۸، حدیث ۵).

۴- [۱۴۷۷] در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «مَنْ أَدَّى فَرِيضَةَ فَلَهُ عِنْدَ اللَّهِ دَعْوَةٌ مُسْتَجَابَةٌ؛ هر کس نماز واجبی را ادا کند، دعایی مستجاب نزد خدا دارد» (عیون اخبار الرضا، جلد ۲، صفحه ۲۸، حدیث ۲۲ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۱، حدیث ۷). بدین مضمون چندین روایت وارد شده است؛ در روایت دیگر از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «وقتی که بنده نماز گزار، نمازش را به پایان رسانده و از خدا حاجتی نخواهد، خداوند به فرشتگانش می گوید: به بنده ام نگاه کنید، فریضه ام را انجام داد ولی خواسته ای از من طلب نکرد، گویا از من بی

نیاز است...» (بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۸).

مقصود از آداب مشترک، مقدمات و آدابی است که در هر نماز- بویژه نمازهای واجب یومیّه- انجام آن، برای نمازگزار سفارش شده است. (البته اگر کسی نتواند تمام این آداب را بجا آورد به مقداری که می تواند انجام دهد).

آداب وضو:

هنگامی که خواستی وضو بگیری، نخست مسواک می کنی که مطابق روایات دهان را خوشبو می کند و حافظه را زیاد می گرداند و بر حسنات انسان می افزاید و مایه خشنودی پروردگار است؛ دو رکعت نماز با مسواک کردن برتر از هفتاد رکعت نماز بی مسواک است [۱۴۷۸]، و اگر مسواک نباشد کافی است انگشتان را بر دندان بکشد (و ماساژ دهد)، (۱) و این دلیل روشنی بر اهمّیت اسلام به مسأله نظافت است.

بهرتر است به هنگام وضو رو به قبله باشی و چون نگاهت به آب افتاد، این دعا را بخوانی:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي جَعَلَ الْمَاءَ طَهُورًا وَ لَمْ يَجْعَلْهُ نَجَسًا. (۲) وقتی خواستی دستان حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که آب را پاک کننده قرار داد و ناپاک قرار نداد. ****

را بشویی بگو: بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنْ

**** به نام خدا و به یاری خدا، خدایا مرا از توبه کنندگان و

الْمُتَطَهِّرِينَ. (۳) سپس آب تمیز را سه بار در دهان کرده و مضمضه می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ

پاکیزگان قرار ده، **** خدایا

لَقْنِي حُجَّتِي يَوْمَ الْاَلْقَاكِ وَ اَطْلِقْ لِسَانِي بِذِكْرِكَ. (۴) آنگاه سه بار آب تمیز را برای در روز دیدارت حجّتم را به من تلقین کن و زبانم را به ذکرت گویا گردان. ****

ص: ۱۰۰۳

۱- [۱۴۷۹] کافی، جلد ۳، صفحه ۲۳، حدیث ۵.

۲- [۱۴۸۰] همان مدرک، صفحه ۷۰، حدیث ۶ و مصباح المتّهجد، صفحه ۷.

۳- [۱۴۸۱] تهذیب، جلد ۱، صفحه ۷۶، حدیث ۴۱.

۴- [۱۴۸۲] مصباح المتّهجد، صفحه ۷ و ۸.

استنشاق در بینی می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ لَا تُحَرِّم عَلَيَّ رِيحَ الْجَنَّةِ، وَاجْعَلْنِي

خدایا بوی بهشت را بر من حرام مگردان و مرا

مَمَّنْ يَشْمُ رِيحَهَا وَرَوْحَهَا وَطَيْبَهَا. (۱) آنگاه نیت وضو کرده، شروع می کنی به شستن از آنان که بو و نسیم و عطر خوش آن را
استشمام می کنند قرار ده.*****

صورت برای وضو و می گویی: اللَّهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِي يَوْمَ تَسْوَدُ فِيهِ الْوُجُوهُ، وَلَا

خدایا مرا رو سفید کن در روزی که صورتها (ی بدکاران) در آن سیاه است

تَسْوَدُ وَجْهِي يَوْمَ تَبْيِضُ فِيهِ الْوُجُوهُ. (۲) پس از آن شروع به شستن دست راست می کنی و مرا رو سیاه مکن در روزی که
صورتها (ی نیکوکاران) در آن سفید است.*****

و در آن هنگام می گویی: اللَّهُمَّ اعْطِنِي كِتَابِي يَمِينِي وَالْخُلْدَ فِي الْجَنَانِ

خدایا نامه عملم را بدست راستم بده، و برات جاودانگی در بهشت را

بِيسَارِي وَحَاسِبِنِي حِسَابًا يَسِيرًا. (۳) آنگاه دست چپ را می شویی و می گویی: اللَّهُمَّ

به دست چپم و اعمالم را به آسانی محاسبه کن.*****
خدایا

لَا تُعْطِنِي كِتَابِي بِشِمَالِي وَلَا مِنْ وَرَاءِ ظَهْرِي وَلَا تَجْعَلْهَا مَغْلُولَةً اِلَى

نامه عملم را به دست چپم مده و از پشت سرم نده و دست مرا در گردنم زنجیر مکن

عُنْقِي وَاعْوِذُ بِكَ مِنْ مُقَطَّعَاتِ النَّيْرَانِ. (۴) در مرحله بعد با رطوبت دست راست، قسمت (خدایا) از پاره های آتش دوزخ به تو
پناه می برم *****

جَلْوِي سِرًّا مَسْحًا مِي كُنِي وَ مِي گویی: اللَّهُمَّ غَشْنِي بِرَحْمَتِكَ وَبِرَكَاتِكَ وَ عَفْوِكَ. (۵)
در *****
خدایا مرا به رحمت و برکت و گذشت خود بیوشان.

پایان نیز دو پا رامسح می کنی و می گویی: اللَّهُمَّ بَثِّنِي عَلَى الصَّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُّ فِيهِ

خدایا مرا بر پل صراط در روزی که قدمها در آن می لغزد

الْأَقْدَامُ، وَاجْعَلْ سَيِّعِي فِيمَا يُرْضِيكَ عَنِّي يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ. (۶) هنگامی ثابت قدم بدار و تلاشم را در آنچه باعث خشنودی
تو می گردد قرار ده، ای صاحب جلال و بزرگواری.

-
- ۱- [۱۴۸۳] تهذیب، جلد ۱، صفحه ۵۳، حدیث ۲ (استحباب سه بار در مصباح المتہجد، صفحه ۸ آمده است).
 - ۲- [۱۴۸۴] همان مدرک.
 - ۳- [۱۴۸۵] همان مدرک.
 - ۴- [۱۴۸۶] جامع الاخبار، صفحه ۶۴ و بحار الانوار، جلد ۷۷، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱۲.
 - ۵- [۱۴۸۷] کافی، جلد ۳، صفحه ۷۱، حدیث ۶.
 - ۶- [۱۴۸۸] فقیہ، جلد ۱، صفحه ۴۳، حدیث ۸۴.

که وضو به پایان رسید می گویی: اللَّهُمَّ أَنْتَ اسْتَلَّكَ تَمَامَ الْوُضُوءِ، وَ تَمَامَ الصَّلَاةِ،

خدایا از تو وضو و نماز مقبول

وَتَمَامَ رِضْوَانِكَ وَ الْجَنَّةِ. (۱) و همچنین می گویی: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. و نیز سوره و خشنودی و بهشت کاملت را خواهانم ***** حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است. *****

قدر را می خوانی، (۲) و پس از آن عطر و بوی خوش استعمال می کنی.

آداب ورود به مسجد برای نماز:

۱- پس از وضو اگر می توانی به مسجد برو، هنگامی که به سمت مسجد حرکت می کنی با حالت سکینه و وقار حرکت کن، و آنگاه که از خانه برای رفتن به مسجد خارج می شوی می گویی:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ، وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ، وَإِذَا

به نام خداوندی که مرا آفریده و هدایت نمود، و آن که مرا اطعام و سیراب می نماید و زمانی

مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ، وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ، وَالَّذِي أَطْعَمُنِي أَنْ يُغْفِرَ لِي

که بیمار شوم شفایم دهد، و آن که مرا میرانده سپس زنده می کند، و آن که طمع دارم در روز قیامت

حَطِيتُنِي يَوْمَ الدِّينِ، رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَالْحَقْنِي بِالصَّالِحِينَ، وَاجْعَلْ لِي

گناهم را بیامزد، ای پروردگار من معرفتم ببخش و به شایستگان ملحقم نما، و برای من در میان امتهای آینده

لِسَانَ صِدْقٍ فِي الْآخِرِينَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ، وَاعْفِرْ لِأَبِي (۳)

زبان صدق (و ذکر خیری) قرار ده، و مرا از وارثان بهشت پر نعمت قرار ده و پدرم را بیامرز.

۲- وقتی که خواستی داخل مسجد شوی، نخست ته کفش خود را واری کن تا آلودگی در آن نباشد، آنگاه نخست پای راست را مقدم می داری و در آن هنگام می خوانی: بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَمِنَ اللَّهِ

به نام خدا و به یاری خدا و از جانب خدا

وَالِي اللَّهِ، وَخَيْرُ الْأَسْمَاءِ كُلُّهَا لِلَّهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا

و بسوی خدا، و تمامی اسمهای نیک از آن خداست، بر خدا توکل می کنم، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی

ص: ۱۰۰۵

۱- [۱۴۸۹] فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۱، حدیث ۱۰۷ و بحار الانوار، جلد ۷۷، صفحه ۳۱۷ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۴۹۰] مصباح کفعمی، صفحه ۱۱.

۳- [۱۴۹۱] عده الداعی، صفحه ۳۰۱ و بحار الانوار، جلد ۸۱، صفحه ۲۰، حدیث ۶.

بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَتَوَيْتِكَ،

خداوند نیست خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و درهای رحمت و توبه ات را به رویم بگشا

وَاعْلِقْ عَنِّي أَبْوَابَ مَعْصِيَتِكَ، وَاجْعَلْنِي مِنْ زُورَارِكَ وَعُمَّارِ مَسَاجِدِكَ،

و درهای نافرمانیت را به رویم ببند، و مرا از زیارت کنندگان و آباد کنندگان مساجدت

وَمِمَّنْ يُنَاجِيكَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَمِنَ الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ،

و از آنان که در شب و روز با تو نجوا می کنند و از کسانی که در نمازشان فروتنند قرار ده،

وَادْحَرْ عَنِّي الشَّيْطَانَ الرَّجِيمَ، وَجُنُودَ ابْلِيسَ اجْمَعِينَ. (۱)

و شیطان رجیم و تمامی لشکریانش را از من دور کن.

آداب و مقدمات بجا آوردن نماز:

نخست برای نماز، اذان و اقامه می گویی، البته میان اذان و اقامه به سجده ای و یا نشستنی، فاصله می اندازی و این دعا را در این میان می خوانی:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ قَلْبِي بَارًّا، وَعَيْشِي قَارًّا، وَرِزْقِي دَارًّا، وَاجْعَلْ لِي عِنْدَ

خدایا دلم را نیکوکار و زندگانیم را پایدار و روزیم را فراوان قرار ده، و برای من نزد

قَبْرِ رَسُولِكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ مُسْتَقْرًّا وَقَرَارًا. (۲)

قبر فرستاده ات - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - جایگاه و آرامگاهی قرار ده.

و هرچه بخواهی در این وقت دعا می کنی و از خداوند حاجت می طلبی؛ زیرا در حدیث آمده است که میان اذان و اقامه، دعا رد نمی شود، (۳) و بعد از اقامه می گویی:

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ تَوَجَّهْتُ، وَمَرْضَاتِكَ طَلَبْتُ، وَثَوَابِكَ ابْتَغَيْتُ، وَبِكَ

خدایا به تو رو کرده و خشنودیت را می طلبم و پاداشت را آرزو دارم و به تو

آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْتَحْ قَلْبِي

ایمان آورده و بر تو توکل می کنم خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و دلم را

لِذِكْرِكَ، وَتَبَّنِي عَلَى دِينِكَ، وَلَا تُرْغِ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي وَهَبْ لِي مِنْ

برای یاد خودت بگشا و مرا بر دینت ثابت قدم بدار و دلم را بعد از آن که هدایت نمودی (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خود

ص: ۱۰۰۶

۱- [۱۴۹۲] مفتاح الفلاح، صفحه ۳۵.

۲- [۱۴۹۳] همان مدرک، صفحه ۴۶.

۳- [۱۴۹۴] همان مدرک، صفحه ۴۶.

لُدُنْكَ رَحْمَةً، أَنْتَ الْوَهَّابُ. (۱)

رحمتی بر من ببخش زیرا تو بسیار بخشنده ای.

آنگاه برای نماز مهیا می شوی و با تمام توجه بدان روی می آوری، و کوچکی خویش و عظمت و جلال الهی را در نظر می آوری و آن گونه باش که گویا او را می بینی و پرهیز از این که با او سخن بگویی؛ ولی دلت به جانب دیگر متوجه باشد. با وقار و خشوع به نماز می ایستی در حالی که دستهایت را بر روی رانهایت، مقابل سر زانو می گذاری و میان قدمهایت به اندازه سه انگشت تا یک وجب فاصله باشد (البته این برای مردان است) و به مکان سجده نگاه می کنی، و آنگاه نیت نماز می کنی قربه الی الله و تکبیرها لإحرام را می گویی.

مستحب است شش تکبیر دیگر قبل از آن اضافه کنی؛ در هر تکبیری دستها را بلند می کنی و تا محاذی نرمه گوش می آوری در حالی که کف دستها رو به قبله است. و همه انگشتها به غیر از انگشت بزرگ را به هم می چسبانی، آنگاه دعای تکبیرها را می خوانی، بدین نحو که پس از تکبیر سوم می گویی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ الْحَقُّ الْمُبِينُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ أَنْتَ ظَلَمْتُ

خدایا تویی فرمانروای به حق و روشنگر، معبودی جز تو نیست، پاک و منزهی تو، به یقین من به خودم

نَفْسِي فَاعْفُرْ لِي ذَنْبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ. (۲) و پس از تکبیر پنجم ستم نمودم، پس گناهم را بیامرزد که کسی جز تو گناهان را نیامرزد. ****

می گویی: لَيْبِكَ وَسَعْدَيْكَ، وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ، وَالشَّرُّ لَيْسَ إِلَيْكَ، وَالْمَهْدِيُّ

**** فرمانبردارم و در خدمتم و نیکی در دستان توست و بدی به درگاہت راه ندارد و هدایت یافته

مَنْ هَدَيْتَ، عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدَيْكَ، ذَلِيلٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، مِنْكَ وَبِكَ وَلَكَ

کسی است که تو هدایتش نمودی، بنده و فرزند دو بنده ات، در مقابلت فرمانبردار است، از تو و با تو و برای تو

وَإِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنجَا وَلَا مَفْرَ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، تَبَارَكْتَ وَتَعَالَيْتَ،

و به سوی توست، پناهگاه و راه نجات و گریزی جز تو ندارد، بلند مرتبه و برتری،

سُبْحَانَكَ وَحَنَانِيكَ، سُبْحَانَكَ رَبِّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ. (۳) و بعد از تکبیر هفتم می خوانی:

پاک و منزهی و مهربانی، پاک و منزهی تو ای پروردگار بیت الحرام. ****

وَجَّهْتُ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ،

من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمانها و زمین را آفریده، دانای نهان و آشکار است

ص: ۱۰۰۷

۱- [۱۴۹۵] مفتاح الفلاح، صفحه ۴۶.

۲- [۱۴۹۶] همان مدرک، صفحه ۴۹.

۳- [۱۴۹۷] فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۰۴، حدیث ۹۱۶ و مصباح کفعمی، صفحه ۱۵ (با اندکی تفاوت).

حَنِيفًا مُسْلِمًا وَ مَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، إِنَّ صَلَاتِي وَ نُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي

من در ایمان خود خالصم و از مشرکان نیستم، به یقین نماز و تمام عبادتم و زندگی و مرگم همه

لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ امْرُوتُ وَ أَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ. (۱)

برای خداوند پروردگار جهانیان است، همتایی برای او نیست و به همین مأمور شده ام و من از مسلمانم.

دعاهای قبل از نماز و در حال نماز:

قبل از نماز، خواندن این دعاها مستحب است:

۱- امام صادق علیه السلام نقل می کند: امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: هر کسی که برای نماز بر می خیزد، اگر پیش از شروع نماز، این دعا را بخواند، با محمد و آل محمد علیهم السلام خواهد بود:

اللَّهُمَّ اِنِّي اتَوَجَّهُ اِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَقْدُمُهُمْ بَيْنَ يَدَي صَلَاتِي

خدایا به واسطه محمد و خاندان پاکش به تو رو می کنم و آنها را پیشاپیش نمازم قرار می دهم

وَ اتَقَرَّبُ بِهِمُ اِلَيْكَ، فَاجْعَلْنِي بِهِمْ وَ جِيهًا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ مِنْ

و به واسطه آنها به تو نزدیک می شوم، پس به واسطه آنها مرا در دنیا و آخرت آبرومند و از

الْمُقَرَّبِينَ، مَنَّتَ عَلَيَّ بِمَعْرِفَتِهِمْ، فَاخْتِمْ لِي بِطَاعَتِهِمْ وَ مَعْرِفَتِهِمْ

مقربان در گاهت قرار ده، با شناختشان بر من منت گذار و به واسطه اطاعت و شناخت و

وَوَلَايَتِهِمْ، فَانْهَ السَّعَادَةَ وَ اخْتِمْ لِي بِهَا، فَانْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. سپس ولایتشان عاقبتم را ختم (به خیر) گردان، که به یقین اینها مایه سعادتند و عاقبتم را به سعادت ختم کن که تو بر هر چیز توانایی.***

نماز می گزاری و چون نمازت تمام شد، می خوانی: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ

***** خدایا در هر سلامتی و گرفتاری مرا با محمد و خاندان پاکش

فِي كُلِّ عَافِيَةٍ وَ بَلَاءٍ، وَ اجْعَلْنِي مَعَ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ فِي كُلِّ مَثْوًى

قرار ده و در هر منزلگاه و محل بازگشت مرا با محمد و خاندان پاکش قرار ده،

وَمُنْقَلَبٍ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ مَحْيَايَ مَحْيَاهُمْ، وَ مَمَاتِي مَمَاتِهِمْ، وَ اجْعَلْنِي مَعَهُمْ

خدایا زندگی و مرگم را همانند زندگی و مرگ آنها قرار ده و مرا در همه

فِي الْمَوَاطِنِ كُلِّهَا، وَلَا تُفَرِّقْ بَيْنِي وَبَيْنَهُمْ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۲)

جا با آنها همراه کن و میان من و آنها جدایی مینداز که تو بر هر چیز توانایی.

ص: ۱۰۰۸

۱- [۱۴۹۸]مفتاح الفلاح، صفحه ۵۰.

۲- [۱۴۹۹]کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۴، حدیث ۱.

۲- از «صفوان جمال» روایت شده است که امام صادق علیه السلام را دیدم پیش از تکبیره الإحرام نماز، رو به قبله این جملات را می خواند:

اللَّهُمَّ لَا تُؤَيِّسْنِي مِنْ رَوْحِكَ، وَلَا تُقَنَّطْنِي مِنْ رَحْمَتِكَ، وَلَا تُؤَمِّنِّي

خدایا مرا از لطف و رحمت مأیوس و ناامید مکن، و مرا از تدبیرت

مکرم، فَإِنَّهُ لَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ. (۱)

ایمن مگردان که جز گروه زیانکاران کسی از تدبیرت ایمن نباشد.

۳- وقتی خواستی قرائت نماز را آغاز کنی مستحب است کلمه «

اعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

را آهسته بگویی، پس از آن سوره حمد را با حضور قلب کامل، و با توجه به تفکر در معانی آن می خوانی، چون سوره حمد به پایان رسید، به اندازه یک نفس، ساکت می شوی، سپس سوره ای از قرآن را می خوانی، البته بهتر است، سوره نبأ (عمّ يتساءلون ...) یا «هل اتي» و یا سوره قیامت باشد.

وقتی سوره به پایان رسید، باز هم به اندازه یک نفس ساکت می شوی و آنگاه دست را برای تکبیر بلند می کنی و به رکوع می روی، و انگشتان را به هنگامی که دستها را بر روی زانو گذاشتی، باز می کنی، کمر را خم کرده و گردن را کشیده، مساوی با کمر و نظرها را به میان قدمها می افکنی، و یکبار می گویی:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ

(یا سه بار سبحان الله). بهتر است این ذکر را هفت مرتبه، یا پنج مرتبه و یا سه مرتبه بگویی. (۲) پیش از گفتن ذکر رکوع سزاوار است این دعا را بخوانی:

اللَّهُمَّ لَكَ رَكَعْتُ، وَلَكَ اسَلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَأَنْتَ

خدایا برای تو رکوع نمودم و برای تو اسلام آوردم و به تو ایمان آورده و بر تو توکل نمودم و تویی

رَبِّي خَشَعَ لَكَ سَمْعِي وَبَصْرِي وَشَعْرِي وَبَشْرِي وَلَحْمِي وَدَمِي

پروردگارم، در برابرت فروتنی می کند گوش و چشم و مو و پوست و گوشت و خون و

وَمُنْحَى وَعِظَامِي وَعَصَبِي وَمَا أَقَلَّتُهُ قَدَمَايَ غَيْرَ مُسْتَنْكِفٍ، وَلَا

مغز و استخوانها و عصبم و آنچه پاهایم آن را حمل کرده، بدون سرپیچی و

مُسْتَكْبِرٍ وَلَا مُسْتَحْسِرٍ. (۳)

خودخواهی و خستگی.

ص: ۱۰۰۹

۱- [۱۵۰۰] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۴، حدیث ۳.

۲- [۱۵۰۱] مفتاح الفلاح، صفحه ۵۲ و ۵۳.

۳- [۱۵۰۲] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۱۹، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۳.

سپس سر را از رکوع برمی داری و می ایستی و می گویی:

سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. (۱)

آنگاه تکبیر می گویی و با نهایت خضوع و خشوع به سجده می روی و به هنگام رفتن به سجده، نخست کف دست ها را پهن کرده و بر زمین می گذاری و آنگاه زانوها را می گذاری و بر زمین یا چیزی که از زمین می روید- غیر از خوردنیها و پوشیدنیها- سجده می کنی و بهتر است بر تربت امام حسین علیه السلام سجده کنی و ذکر سجود را می گویی.

بهتر است هفت مرتبه یا پنج مرتبه و یا سه مرتبه بگویی:

سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى وَ بِحَمْدِهِ

(یک مرتبه هم کافی است). (۲) پیش از ذکر سجود بهتر است این دعا را بخوانی: اللَّهُمَّ لَكَ سَجَدْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَلَكَ

***** خدایا برای تو سجده کردم و به تو ایمان آوردم و برای تو

اسَلَمْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَأَنْتَ رَبِّي سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَشَقَّ

اسلام آورده و بر تو تکیه نمودم و تویی پروردگارم چهره ام در برابر آن که او را آفریده و

سَمِعَهُ وَبَصَرَهُ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ. (۳) وقتی چشم و گوشش را گشوده، سجده کرد حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، بلند مرتبه است خدایی که بهترین آفرینندگان است.***

ذکر سجده را گفتم، سر از سجده برمی داری و می نشینی و پس از گفتن تکبیر می گویی: اسْتَغْفِرُ اللَّهُ رَبِّي

***** از خدایی که پروردگار من است آمرزش

می طلبم

وَأَتُوبُ إِلَيْهِ. (۴) و همچنین می گویی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاجْبُرْنِي وَادْفَعْ

و به سوی او باز می گردم.***** خدایا مرا بیامرز و به من رحم کن و جبران زیانم کن و از من دفاع کن

عَنِّي وَعَافِنِي إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ، تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ. (۵)

و مرا عافیت بخش که من به آنچه از نیکی بر من نازل کنی نیازمندم، بلند مرتبه است خدایی که پروردگار جهانیان است.

آنگاه تکبیر گفته و برای سجده دوم می روی و همانند سجده اول عمل می کنی، سپس سر از سجده برمی داری و اندکی می نشینی و بر می خیزی و در همان حال برخاستن می گویی:

به پناه و قدرت خدا ایستاده و می نشینم.

ص: ۱۰۱۰

۱- [۱۵۰۳] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۰، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۳.

۲- [۱۵۰۴] مفتاح الفلاح، صفحه ۵۴ و ۵۵.

۳- [۱۵۰۵] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۱، حدیث ۱ و مفتاح الفلاح، صفحه ۵۴.

۴- [۱۵۰۶] مفتاح الفلاح، صفحه ۵۵.

۵- [۱۵۰۷] تهذیب، جلد ۲، صفحه ۷۹، حدیث ۶۳.

۶- [۱۵۰۸] همان مدرک، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۸۸.

وقتی که ایستادی و بدنت کاملاً آرام گرفت، حمد را می خوانی و سپس سوره ای را قرائت می کنی و بهتر است، سوره توحید باشد و پس از اتمام سوره توحید مستحب است سه بار بگویی:

كَذَلِكَ اللَّهُ رَبِّي (۱)

سپس تکبیر می گویی و دستها را برای قنوت بلند می کنی، تا مقابل صورت می آوری در حالی که کف دستها رو به آسمان باشد، انگشت ها را- به جز انگشت بزرگ- به هم می چسبانی؛ خوب است برای قنوت کلمات فرج را بخوانی: لا اله الا الله الحليم الكريم، لا اله الا الله العلي العظيم،

***** معبودی جز خدای شکبیا و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظمت نیست

سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَمَا فِيهِنَّ

پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه و آنچه در آنها

وَمَا بَيْنَهُنَّ وَرَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ (۲) و پس از آن و میان آنهاست و پروردگار عرش عظیم است و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.*****

می گویی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا، وَعَافِنَا، وَاعْفُ عَنَّا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ،

***** خدایا ما را بیامرزد و بر ما رحم کن و به ما عافیت بخش و در دنیا و آخرت از ما درگذر

أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (۳)

که تو بر هر چیز توانایی.

سپس دعا می کنی و هرچه می خواهی از خدا بخواه.

سزاوار است قنوت نماز را طول داده و دعاها را قنوت را که فراوان است بخوانی.

پس از آن تکبیر گفته به رکوع و سجود می روی و به همان نحو که در رکعت اول گفته شد، انجام می دهی و آنگاه برای تشهد می نشینی. مستحب است که در حال تشهد متورکاً بنشینی (یعنی روی ران چپ نشسته و روی پای راست را بر کف پای چپ می گذاری). پیش از تشهد مستحب است بگویی:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ وَالْأَسْمَاءِ الْحُسْنَى كُلِّهَا لِلَّهِ (۴)

به نام خدا و به یاری خدا و تمام نامهای نیک از آن خداست.

آنگاه تشهد را شروع می کنی و اگر نماز صبح باشد سلام نماز را داده و نماز را به پایان می رسانی و اگر نماز سه رکعتی و یا چهار رکعتی باشد، برمی خیزی و تسبیحات اربعه را می خوانی و آنگاه رکوع و سجود و تشهد و سلام بجا می آوری و نماز را به پایان میبری.

ص: ۱۰۱۱

۱- [۱۵۰۹] بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۹، حدیث ۱۸.

۲- [۱۵۱۰] مفتاح الفلاح، صفحه ۵۶.

۳- [۱۵۱۱] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۰، حدیث ۱۲.

۴- [۱۵۱۲] مصباح المتهجد، صفحه ۳۹.

وقتی که نماز به پایان رسید، به تعقیبات نماز می پردازیم که درباره آن تأکید فراوان شده است.

تعقیبات نماز، یعنی اذکار و دعاهایی که بعد از نماز خوانده می شود، در واقع کاستی های نماز را برطرف می سازد و از سوی دیگر آثار نماز را در روح و جان راسخ تر می کند.

درباره تعقیبات در فصل دوم به طور مشروح بحث خواهد شد.

مقدمت و آداب مخصوص هر نماز:

الف) آداب نماز ظهر

هنگامی که اذان ظهر را شنیدی، وضو می گیری و اگر بتوانی به مسجد رفته، نماز تحیت مسجد را می خوانی و پس از دخول وقت به این امور می پردازیم:

۱- با تحق زوال، نخست این دعا را می خوانی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَ لَآ إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَوْلَدًا،

پاک و منزّه است خدا و معبودی جز خدا نیست و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم و فرزندی انتخاب نکرده

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا.

و همتایی در فرمانروایی ندارد و ضعف و ذلتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

در روایتی آمده است که امام باقر علیه السلام به یکی از یاران خود به نام محمد بن مسلم فرمود: «بر این دعا محافظت کن، همچنان که از چشمهای خود محافظت و مراقبت می کنی.» (۱) ۲- آدابی که در همه نمازها وارد شده است، به جای می آوری (که در آداب مشترک گذشت).

۳- نوافل ظهر را به جای می آوری که هشت رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام).

۴- در دو رکعت اول نافله ظهر، بهتر است در رکعت اول سوره حمد و توحید و در رکعت دوم حمد و سوره «کافرون» را بخوانی و پس از نماز، سه بار تکبیر بگویی و همچنین تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام را می خوانی و می گویی: اللَّهُمَّ اِنِّي ضَعِيفٌ فَفَوِّ فِي رِضَاكَ ضَعْفِي وَخُذْ اِلَيَّ الْخَيْرِ

***** خدایا من ناتوانم پس در خشنودیت ناتوانم را تقویت کن، و مرا به سوی نیکی بکشان

بِنَاصِيَتِي وَاجْعَلِ الْاِيْمَانَ مُنْتَهَى رِضَايَ، وَبَارِكْ لِي فِيمَا قَسَمْتَ لِي

و ایمان را نهایت خشنودیت از من قرار ده، و در آنچه روزیم نموده ای برکت ده، و

ص: ۱۰۱۲

۱- [۱۵۱۳] فقیه، جلد ۱، صفحه ۲۲۵، حدیث ۶۷۵.

وَبَلِّغْنِي بِرَحْمَتِكَ كُلَّ الَّذِي ارْجُو مِنْكَ، وَاجْعَلْ لِي وُدًّا وَسُرُورًا

مرا به لطف و رحمتت به آنچه از تو امید دارم برسان، و برایم محبت و خشنود ساختن

لِلْمُؤْمِنِينَ، وَعَهْدًا عِنْدَكَ. (۱)

مؤمنان و پیمانی در نزد خودت قرار ده.

در دو رکعت بعدی نافله، همان اعمال را- جز آن تکبیرات- به جای می آوری و سپس برمی خیزی، دو رکعت دیگر، نافله ظهر، می خوانی و تسبیح حضرت زهرا علیها السلام و آن دعا را نیز پس از این چهار رکعت می خوانی. دو رکعت آخر این نافله را میان اذان و اقامه به جای می آوری، یعنی برای نماز ظهر اذان می گویی و سپس دو رکعت آخر از نوافل ظهر را به جای می آوری و آنگاه اقامه نماز را می گویی. (۲) ۵- پس از گفتن اقامه می گویی: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ،

***** خدایا ای پروردگار این دعوت کامل، و نماز برپا شده،

بَلِّغْ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ الدَّرَجَةَ وَالْوَسِيلَةَ، وَالْفَضْلَ وَالْفَضِيلَةَ،

محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- را به مقام و وسیله و لطف و کرم و برتری برسان،

بِاللَّهِ اسْتَفْتِحُ وَبِاللَّهِ اسْتَنْجِحُ، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ اتَّوَجَّهُ، اللَّهُمَّ

به نام خدا آغاز کرده و به یاری خدا رستگاری می طلبم و به محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- رو می کنم، خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلْنِي بِهِمْ عِنْدَكَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا به واسطه آنها در دنیا و آخرت آبرومند گردان

وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ. (۳)

و از مقربان در گاهت قرار ده.

۶- پس از آن به نماز ظهر مشغول می شوی و آنچه را که در آداب مشترک گفته شد، مراعات می کنی و حمد و سوره- جز بسم الله الرحمن الرحيم- را آهسته می خوانی و افضل آن است که در رکعت اول بعد از سوره حمد، سوره «قدر» را بخوانی و در رکعت دوم سوره توحید را. (۴) در رکعت دوم پس از تشهد و صلوات بر محمد و آلش مستحب است بگویی: وَتَقَبَّلْ شَفَاعَتَهُ فِي أُمَّتِهِ وَارْفَعْ دَرَجَتَهُ. (۵)

-
- ۱- [۱۵۱۴] مفتاح الفلاح، صفحه ۱۸۷.
 - ۲- [۱۵۱۵] همان مدرک، صفحه ۱۸۸.
 - ۳- [۱۵۱۶] مصباح المتهدج، صفحه ۳۰ و مفتاح الفلاح، صفحه ۱۸۸.
 - ۴- [۱۵۱۷] فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۱۵.
 - ۵- [۱۵۱۸] بلد الامین، صفحه ۸.

آنگاه بر می خیزی و سه بار تسیحات اربعه را می خوانی: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

***** پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است

وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ.

و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است.

و خوب است که در پایان استغفاری نیز اضافه کنی، آنگاه به رکوع و سجود می روی و بر می خیزی.

رکعت چهارم را نیز به همان نحو انجام می دهی و تشهد و سلام می گویی و نماز را به پایان میبری. پس از نماز سه بار تکبیر می گویی و آنگاه تعقیبات نماز را بجا می آوری.

ب) آداب نماز عصر

۱- نخست نافله عصر را به جا می آوری که آن هم هشت رکعت است و پس از پایان نوافل، با همان آدابی که گذشت، نماز عصر را می خوانی.

۲- در نماز عصر، سزاوار است که در رکعت اول پس از حمد، سوره «نصر» را بخوانی و یا سوره «تکواثر» را، و در رکعت دوم بعد از حمد، سوره «توحید» را می خوانی، (۱) در نماز عصر نیز حمد و سوره - جز بسم الله الرحمن الرحيم - را آهسته و بصورت اخفات می خوانی و در رکعت سوم و چهارم نیز، تسیحات اربعه را می خوانی و پس از تشهد و سلام، تعقیبات مشترک و تعقیبات مخصوص نماز عصر را انجام می دهی.

ج) آداب نماز مغرب

در نماز مغرب باید تلاش کرد تا در اول وقت انجام شود و در روایات فراوانی بر این امر تأکید شده است که نماز مغرب را از وقتش تأخیر نیندازید. (۲) اول وقت مغرب بنا بر احتیاط، زمانی است که سرخی که بعد از غروب آفتاب در مشرق پیدا می شود از بالای سر بگذرد.

در آداب نماز مغرب برای نماز گزار، اموری شایسته ذکر است:

۱- آداب مشترک را که قبلاً بیان شد انجام می دهی و برای نماز، اذان و اقامه می گویی و آن دعاها را (که در بخش آداب مشترک گذشت) می خوانی.

۲- علاوه بر آن دعاها، میان اذان و اقامه می گویی: اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِاِقْبَالِ لَیْلِکَ،

***** خدایا به حقّ روی آوردن شبت

١- [١٥١٩] مفتاح الفلاح، صفحه ١٩٨.

٢- [١٥٢٠] همان مدرک، صفحه ٢٣٤.

وَأَذْبَارِ نَهَارِكَ، وَحُضُورِ صَلَوَاتِكَ، وَاصْوَاتِ دُعَاتِكَ، وَتَسْبِيحِ

و پشت کردن روزت و رسیدن (وقت) نمازهایت و صداهای دعاکنندگان و تسبیح

مَلَائِكَتِكَ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُتُوبَ عَلَيَّ إِنَّكَ أَنْتَ

فرشتگان از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری که تو

التَّوَّابُ الرَّحِيمُ. (۱)

بسیار توبه پذیر و مهربانی.

۳- نماز مغرب را با آداب و شرایط بجا می آوری و پس از نماز سه بار تکبیر می گویی و تعقیبات نماز را می خوانی.

۴- نافله مغرب را که چهار رکعت است بجا می آوری که بسیار مهم است و در سفر و حضر ترک نمی شود. (۲) (شرح بیشتر آن در تعقیبات نماز مغرب خواهد آمد).

د) آداب نماز عشا

۱- پس از آن که شفق پنهان شد و سرخی مغرب محو گردید، (۳) برای نماز عشا اذان و سپس اقامه می گویی، با رعایت همه آدابی که گذشت؛ سپس نماز عشا را با آداب و شرایطش شروع می کنی و با توجه به وسعت وقت عشا سزاوار است که قنوت و تعقیبات آن را طول دهی. (۴) ۲- پس از اتمام نماز عشا ابتدا تعقیبات آن را انجام می دهی و در پایان نماز و تیره (نافله عشا) را می خوانی.

نماز و تیره دو رکعت است و نشسته خوانده می شود، مستحب است در آن نماز، صد آیه از آیات قرآن تلاوت شود و خوب است بعد از حمد در رکعت اول سوره واقعه یا سوره مُلک و در رکعت دوم پس از حمد، سوره توحید خوانده شود. (۵) پس از نماز نیز برای خود (و سایر مؤمنان) دعا می کنی.

ه) مقدمات و آداب نماز صبح

با توجه به این که فریضه صبح، در آغاز تلاش روزانه اقامه می شود، لازم است به آن توجه و عنایت ویژه ای شود، تا هر مسلمانی، با توشه ای مناسب و پشتوانه مطمئن معنوی، پا به عرصه تلاش گذارد؛ در

ص: ۱۰۱۵

۱- [۱۵۲۱] مفتاح الفلاح، صفحه ۲۳۶.

۲- [۱۵۲۲] تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۴، حدیث ۱.

٣- [١٥٢٣] فقيه، جلد ١، صفحه ٢١٩، حديث ٦٥٧.

٤- [١٥٢٤] مفتاح الفلاح، صفحه ٢٥٨.

٥- [١٥٢٥] مصباح المتهجد، صفحه ١١٤.

فضیلت نماز صبح در ذیل آیه ۷۸ سوره اسراء که خداوند فرمود: »

«إِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا»؛

نماز صبح مورد مشاهده است»، روایاتی وارد شده است که می گوید، نماز صبح مشهود ملائکه شب و روز است؛ زیرا در آغاز صبح، فرشتگانی که در شب مراقب بندگان خداوند جای خود را به فرشتگان روز می دهند، و چون نماز صبح در همان آغاز طلوع صبح انجام می گیرد، هر دو گروه فرشتگان آن را مشاهده کرده و بر آن گواهی می دهند. (۱) برای نماز صبح نیز نمازگزار، علاوه بر انجام مقدمات و آداب مشترک، خوب است به این امور نیز عنایت ورزد:

۱- پیش از نماز صبح، نافله صبح را به جا آورد که دو رکعت است، در رکعت اول شایسته است، پس از حمد، سوره «کافرون»، و در رکعت دوم، پس از حمد، سوره «توحید» را بخواند. (۲) ۲- پس از پایان نماز تسبیح حضرت زهرا علیها السلام بگوید. (۳) ۳- صد بار صلوات بفرستد که در روایتی به نقل از «من لا یحضره الفقیه» آمده است: هر کس ما بین نافله صبح و نماز صبح صد بار صلوات بفرستد، خداوند چهره اش را از آتش دوزخ محافظت می کند (او را از آتش جهنم نجات می دهد). (۴) ۴- برای نماز صبح، اذان و اقامه بگوید و دعاهای میان اذان و اقامه را بخواند.

۵- پس از آن که اذان گفت، به سجده افتد و بگوید: لا اله الا انت ربی سجدت لک

***** معبودی جز تو نیست، ای پروردگار من با

خاضعاً خاشعاً. پس از آن سر بردارد و بگوید:

فروتنی و خشوع برای سجده کردم.*****

اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ بِاِقْبَالِ نَهَارِکَ، وَ اِدْبَارِ لَیْلِکَ، وَ حُضُورِ صَلَواتِکَ،

خدایا، به حق روی آوردن روزت و پشت کردن شبت و رسیدن (وقت) نمازهایت

وَ اَصْواتِ دُعَاتِکَ، اَنْ تُصَلِّیَ عَلَی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اَنْ تُتَوَّبَ عَلَیَّ،

و صداهای دعا کنندگانت از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و توبه ام را بپذیری

اِنَّکَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِیْمُ، سُبُوْحٌ قُدُّوسٌ، رَبُّ الْمَلَائِکَهِ وَ الرُّوحِ، سَبَقَتْ

که تو بسیار توبه پذیر و مهربانی، پاک و منزّه از هر عیبی، پروردگار فرشتگان و روحی، رحمت

۱- [۱۵۲۶] در کافی، جلد ۳، صفحه ۲۸۲، حدیث ۲، روایتی از امام صادق علیه السلام به همین مضمون نقل شده است.

۲- [۱۵۲۷] مصباح المتهدّج، صفحه ۱۷۹.

۳- [۱۵۲۸] همان مدرک، صفحه ۱۸۰.

۴- [۱۵۲۹] فقیه، جلد ۱، صفحه ۴۹۵، حدیث ۱۴۲۳.

رَحْمَتُكَ غَضَبُكَ (۱)

بر خشم پیشی گرفته است.

پس از گفتن اقامه، نماز صبح را با توجه کامل ادا می کند.

۶- در قنوت نماز صبح مستحب است خوانده شود:

لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ

معبودی جز خدای شکبیا و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظیم نیست، پاک و منزّه است خداوندی که

رَبِّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَ رَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ

پروردگار آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه و آنچه در آنها و میان آنهاست

وَ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ،

و پروردگار عرش عظیم است و درود بر فرستادگان (خدا) و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است،

يَا اللَّهُ الَّذِي لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ، وَ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ، اسئلك ان تصلي

ای خدایی که چیزی همانندت نیست و شنوای دانایی، از تو می خواهم که بر محمد

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ان تُعَجِّلَ فَرَجَهُمْ، اللَّهُمَّ مَنْ كَانَ اصْبَحَ وَ ثَقَّتْهُ

و خاندان پاکش درود فرستی و در فرجشان تعجیل فرمایی، خدایا اگر کسی صبح کند در حالی که تکیه گاه

وَ رَجَاؤُهُ غَيْرُكَ، فَانْتِ ثَقَّتِي وَ رَجَائِي فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، يَا اجُودَ مَنْ

و امیدش غیر توست ولی تو تنها تکیه گاه و امید من در تمام کارها هستی، ای بخشنده ترین کسی

سُئِلَ، وَ يَا اَرْحَمَ مَنْ اِسْتُرْحِمَ، اَرْحَمِ ضَعْفِي وَ قَلَّةِ حِيلَتِي وَ اٰمُنْ عَلَيَّ

که از او درخواست شده و ای مهربان ترین کسی که از او رحمت خواسته شده، بر ناتوانی و بیچارگیم رحم کن و

بِالْجَنَّةِ طَوَّلًا مِنْكَ، وَ فُكِّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ عَافِنِي فِي نَفْسِي وَ فِي

با بهشت که نعمتی از جانب توست بر من منت گذار، و مرا از آتش رهایی ده، و خودم و

جَمِيعِ اُمُورِي بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ (۲).

تمامی کارهایم را عافیت بخش، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۷- پس از نماز نیز دعاها و تعقیبات نماز را بجا می آورد.

ص: ۱۰۱۷

۱- [۱۵۳۰] مصباح المتهدّد، صفحه ۱۹۹.

۲- [۱۵۳۱] بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۲۶۰، حدیث ۴ و مصباح المتهدّد، صفحه ۲۰۰ (با اندکی تفاوت).

نماز جماعت از مهمترین مستحبات و از بزرگترین شعائر اسلامی است و در روایات، فوق العاده روی آن تأکید شده است. مخصوصاً برای همسایگان مسجد یا کسی که صدای اذان مسجد را می شنود، بیشتر سفارش شده و سزاوار است انسان تا می تواند نمازش را با جماعت بخواند، حتی برخی از فقها گفته اند، حاضر نشدن به نماز جماعت اگر از روی بی اعتنایی و سبک شمردن باشد، حرام است.

مستحب است انسان صبر کند که نماز را به جماعت بخواند، و نماز جماعت، از نماز فرادا در اول وقت بهتر است و نیز جماعتی که مختصر بخوانند از نماز فرادا که آن را طول دهند برتر است.

چند روایت درباره فضیلت نماز جماعت:

درباره فضیلت نماز جماعت و سرزنش کسانی که از آن روی گردانند روایات بسیاری نقل شده است که به بخشی از آن اکتفا می کنیم:

۱- در روایتی آمده است که اگر یک نفر به امام جماعت اقتدا کند هر رکعت آن، ثواب ۱۵۰ نماز دارد و اگر دو نفر اقتدا کنند، هر رکعت ثواب ۶۰۰ نماز و هر قدر عدد نماز گزاران بیشتر شود، ثواب نمازشان بیشتر خواهد شد و اگر عدد آنان از ده نفر بگذرد، اگر تمام آسمانها کاغذ و دریاها مرکب و درخت ها قلم و ملائکه و انس و جن نویسنده شوند، نمی توانند ثواب یک رکعت آن را بنویسند. (۱) ۲- از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر کس نماز مغرب و عشا و نماز صبح را در مسجد به جماعت بخواند، گویا همه شب را به شب زنده داری سپری کرده است». (۲) ۳- در روایت دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله می خوانیم: «هر کس که به قصد شرکت در نماز جماعت به سوی مسجد قدم بردارد، در برابر هر گامی که بر می دارد حسنات زیادی برای او نوشته می شود ... و اگر در همان حال بمیرد، خداوند هزاران فرشته را بر او می گمارد که در قبر به سراغش می روند و به او مژده و بشارت می دهند و در تنهایی همدم او می گردند و تا روز قیامت برای او استغفار می کنند». (۳) ۴- امیر مؤمنان علیه السلام فرمود: «آن کس که بدون علت (و عذر موجه) در مسجد با مسلمانان نماز نگذارد، نماز او، نماز نیست». (۴) نماز جماعت آداب و شرایطی دارد که برای آگاهی از آنها به رساله های توضیح المسائل مراجعه شود.

ص: ۱۰۱۸

۱- [۱۵۳۲] بحارالانوار، جلد ۸۵، صفحه ۱۴، حدیث ۲۶.

۲- [۱۵۳۳] امالی صدوق، صفحه ۳۲۹، حدیث ۵.

۳- [۱۵۳۴] همان مدرک، صفحه ۴۳۲.

۴- [۱۵۳۵] دعائم الاسلام، جلد ۱، صفحه ۱۴۸.

برابر آنچه از روایات استفاده می شود، تعقیبات (علامه بر کمال نماز و قبولی آن) سبب فراوانی روزی است. (۱) و مؤمن تا هنگامی که پس از نماز، در ذکر خداوند است، گویا در نماز است و ثواب نماز را دارد، (۲) و دعا پس از نماز واجب، از نماز مستحب بهتر است. (۳) مرحوم علامه مجلسی فرموده است: تعقیبات نماز، به قرآن و ذکر و دعایی گویند که پس از نماز، متصل به نماز باشد، و افضل آن است که با وضو و نشسته و رو به قبله باشد، و بهتر آن است که همانند تشهد بنشیند و در اثنای تعقیب سخن نگوید، مخصوصاً در تعقیبات نماز مغرب. و برخی گفته اند همه شرایط نماز را در تعقیبات رعایت کند؛ ولی ظاهراً پس از نماز در هر حالی مشغول خواندن قرآن، ذکر و دعا باشد فی الجمله ثواب تعقیبات نماز را دارد؛ هرچند در حال راه رفتن باشد. (۴) از ائمه اطهار علیهم السلام در تعقیبات نماز، دعاهای فراوانی برای امور دنیا و آخرت وارد شده است، و چون بهترین عبادت جوارحی و بدنی، نماز است و تعقیباتی که وارد شده است در تکمیل نماز و رفع نواقص آن نقشی مؤثر دارد و همچنین سبب ترفیع درجات و آمرزش خطایا و گناهان است و برای به دست آوردن حاجات نیز مفید است، از این رو قسمی از تعقیبات را این جا ذکر می کنیم.

تعقیبات بر دو گونه است:

۱- تعقیبات مشترک.

۲- تعقیبات خاص.

تعقیبات مشترک:

منظور از تعقیبات مشترک، تعقیبات و دعاهایی است که پس از هر نمازی خوانده می شود.

۱- مستحب است نماز گزار بعد از نماز سه بار تکبیر بگوید، بدین نحو که دست ها را بلند کند تا مقابل صورت بالا آورد آنگاه تا نزدیک زانو برگرداند و با هر مرتبه یک الله اکبر بگوید.

ص: ۱۰۱۹

۱- [۱۵۳۶] خصال، جلد ۲، صفحه ۵۰۴، حدیث ۲ و بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۱، حدیث ۶.

۲- [۱۵۳۷] مفاتیح الجنان، فصل تعقیبات نماز.

۳- [۱۵۳۸] بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱۷.

۴- [۱۵۳۹] همان مدرک، صفحه ۳۱۴-۳۱۷ (با تلخیص).

از امام باقر علیه السلام روایت شده است: وقتی که سلام نماز را دادی، سه بار دستانت را برای تکبیر بالا ببر. (۱) «ابن بابویه» به سند معتبر از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که مفضل بن عمر از آن حضرت پرسید: به چه علت نماز گزار، پس از سلام همراه با بالا آوردن دست، سه مرتبه تکبیر می گوید؟ فرمود:

وقتی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله مکه را فتح کرد، با اصحابش کنار حجرالاسود، نماز گزارد؛ وقتی سلام نماز را گفت، سه بار دستش را بالا آورد و تکبیر گفت و آنگاه گفت:

لا اله الا الله، وَخَدَهُ وَخَدَهُ [وَخَدَهُ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَاعَزَّ

معبودی جز خدا نیست، یگانه یگانه [یگانه است، به وعده اش وفا نمود و بنده اش را یاری کرد و سپاهش را عزت

جُنْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَخَدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ،

و قدرت بخشید، و به تنهایی بر همه گروه ها غلبه نموده، پس فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده کرده و می میراند

و يُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

و می میراند و زنده می کند و او بر هر چیز تواناست.

آنگاه به یارانش رو کرد و فرمود این تکبیر و این ذکر را پس از هر نماز واجب بگوئید و آن را ترک نکنید، سپس فرمود: هر کس بعد از سلام نماز، چنین کند و این دعا را بخواند، شکر خداوند را برای تقویت اسلام و لشکر اسلام ادا کرده است. (۲) «شیخ طوسی» در کتاب «مصباح المتهجد» این جملات را کاملتر نقل کرده است: لا اله الا الله

***** معبودی جز خدا نیست *****

الهاً واحداً وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لا اله الا الله وَ لا نَعْبُدُ الا اياه، مُخْلِصِينَ

معبودی که یگانه است و ما در برابرش تسلیمیم، معبودی جز خدا نیست و جز او را نمی پرستیم، دینمان را برای او خالص

لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، لا اله الا الله رَبُّنَا وَ رَبُّ آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ،

کرده ایم اگر چه مشرکان نپسندند، معبودی جز خدا نیست که پروردگار ما و پدران پیشین ماست،

لا اله الا الله وَخَدَهُ وَخَدَهُ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَاعَزَّ جُنْدَهُ،

معبودی جز خدا نیست یگانه یگانه یگانه است، به وعده اش وفا نمود و بنده اش را یاری کرد و سپاهش را عزت و قدرت

بخشید

وَهَزَمَ [١٥٤٢] الْأَحْزَابَ وَخَدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُحْيِي وَيُمِيتُ، وَيُمِيتُ

و به تنهایی همه گروه ها را شکست داد، پس فرمانروایی و ستایش مخصوص اوست، زنده کرده و می میراند و می میراند

ص: ١٠٢٠

١- [١٥٤٠] بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٢، حدیث ٢٢.

٢- [١٥٤١] علل الشرایع، جلد ٢، صفحه ٣٦٠، حدیث ١.

وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

و زنده می کند و او زنده ای است که (هرگز) نمی میرد، نیکی به دست اوست و او بر هر چیز تواناست.

۲- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت شده است که آن حضرت وقتی از نماز فارغ می شد دستش را بالای سرش می برد (و دعا می کرد). (۲) ۳- تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام که روایات فراوانی در فضیلت آن وارد شده است:

امام صادق علیه السلام فرمود: «ما همان گونه که کودکانمان را به نماز امر می کنیم، به تسبیح حضرت زهرا علیها السلام نیز دستور می دهیم؛ آن را ترک مکن که هر کس بر آن مداومت ورزد، از سعادت محروم نخواهد شد». (۳) در روایات معتبر وارد شده است که مراد از «ذکر کثیر» در آیه «

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا» (۴)

همین تسبیح است و هر کس بر آن مداومت نماید خدا را بسیار یاد کرده و به این آیه عمل کرده است. (۵) به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت شده است: «هر کس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگوید و پس از آن استغفار کند، خداوند او را بیامرزد و این تسبیح هرچند بر زبان صد تاست ولی در میزان عمل، هزار تا به حساب می آید و شیطان را از انسان می راند و خدای رحمان را خشنود می سازد». (۶) در روایت معتبر دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که: «تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام پس از هر فریضه، برای من از هزار رکعت در هر روز محبوبتر است». (۷)

کیفیت تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام:

روایات درباره چگونگی این تسبیح کمی تفاوت دارد، ولی آنچه مشهورتر و روشن تر است، بدین گونه است:

سی و چهار مرتبه

اللَّهُ اكْبَرُ

سی و سه مرتبه

الحمد لله

سی و سه مرتبه

سبحان الله

ص: ۱۰۲۱

- ۱- [۱۵۴۳] مصباح المتهدّج، صفحه ۵۰ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۳، حدیث ۵۴ (با مقداری تفاوت).
- ۲- [۱۵۴۴] فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۵، حدیث ۹۵۲.
- ۳- [۱۵۴۵] امالی صدوق، صفحه ۵۷۹، حدیث ۱۶ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۲۸، حدیث ۳.
- ۴- [۱۵۴۶] سوره احزاب، آیه ۴۱.
- ۵- [۱۵۴۷] معانی الاخبار، صفحه ۱۹۳، حدیث ۵ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۵، حدیث ۲۲.
- ۶- [۱۵۴۸] ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۳ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۲، حدیث ۱۰.
- ۷- [۱۵۴۹] ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۳ و بحارالانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۱، حدیث ۹.

همچنین سنت است که پس از تسیحات حضرت زهرا علیها السلام یکبار لا اله الا الله گفته شود،^(۱) و بهتر است با تسیحی که از تربت امام حسین علیه السلام است این اذکار را بگوید.

از امام صادق علیه السلام روایت شده است: «تسیح امام حسین علیه السلام در دست انسان ذکر و تسیح می گوید، بدون آن که آدمی تسیح و ذکری بر زبان جاری سازد».^(۲) در روایتی آمده است، حضرت زهرا علیها السلام پیش از شهادت حمزه علیه السلام با رشته ای از پشم تابیده که گره زده بود، تسیح می گفت؛ پس از شهادت حمزه علیه السلام از تربت آن شهید، تسیح ساخته و ذکر می گفتند که مردم نیز چنین کردند. پس از شهادت امام حسین علیه السلام سنت شد که از تربت آن حضرت تسیح بسازند و با آن ذکر بگویند.^(۳) از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: «هر کس با تربت امام حسین علیه السلام یکبار استغفار کند، خداوند برای او هفتاد بار می نویسد».^(۴) ۴- مرحوم «کلینی» به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: «کسی که بعد از نماز واجب و پیش از آن که پاهایش را (از حالت نماز گزار) برگرداند سه بار این دعا را بخواند، خداوند گناهایش را بیامزد، هر چند فراوان باشد»:

اَسْتَغْفِرُ اللَّهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ،

از خدایی که معبودی جز او زنده و جاودان نیست آمرزش می طلبم، صاحب جلال و بزرگواری است

وَأَتُوبُ إِلَيْهِ.^(۵)

و به درگاه او توبه می کنم.

و برابر روایت دیگر: «هر کس این کلمات را در هر روز بخواند و با آن استغفار کند، خداوند گناهان فراوانی از او را بیامزد».^(۶) ۵- مرحوم «شیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که بعد از هر نماز فریضه، این دعا را ترک مکن:

اعِيذُ نَفْسِي وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ،

خود و آنچه پروردگارم به من روزی کرده به خداوند یگانه بی نیازی که زاده و زاده نشده

ص: ۱۰۲۲

۱- [۱۵۵۰] دعائم الاسلام، جلد ۱، صفحه ۱۶۸.

۲- [۱۵۵۱] مکارم الاخلاق، صفحه ۲۸۱ و بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۳، حدیث ۱۶.

۳- [۱۵۵۲] همان مدرک (با تلخیص).

۴- [۱۵۵۳] بحار الانوار، جلد ۸۲، صفحه ۳۳۴، حدیث ۱۸.

۵- [۱۵۵۴] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۲۱، حدیث ۱.

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، وَاعِيذُ نَفْسِي وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي رَبِّ الْفَلَقِ، مِنْ

و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده می سپارم، و خود و آنچه پروردگارم به من روزی کرده به پروردگار سپیده دم می سپارم، از

شَرِّ مَا خَلَقَ، وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ، وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ،

شر تمام آنچه آفریده و از شر هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند)

وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ، وَاعِيذُ نَفْسِي وَمَا رَزَقَنِي رَبِّي رَبِّ النَّاسِ،

و از شر هر حسود هنگامی که حسد می ورزد خود و آنچه پروردگارم به من روزی کرده به پروردگار مردم،

مَلِكِ النَّاسِ، إِلَهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ، الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي

به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود مردم می سپارم از شر وسوسه گر پنهان کار که درون سینه

صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ. (۱)

انسانها و وسوسه می کند، خواه از جن باشد یا انسان.

۶- مرحوم «کلینی» به سند معتبر از «علی بن مهزیار» روایت کرده است که امام هادی علیه السلام به کسی که تقاضا کرد حضرت دعایی را به او بیاموزد که پس از هر نماز بخواند تا خداوند خیر دنیا و آخرت را به وی عنایت فرماید؛ چنین نوشت:

أَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَعِزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ، وَقُدْرَتِكَ الَّتِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا

به ذات بزرگوار و عزتت که جاودان است و توانایت که چیزی از آن سرپیچی نکند

شَيْءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمِنْ شَرِّ الْأَوْجَاعِ كُلِّهَا. (۲) و در برخی روایات در پناه می برم، از شر دنیا و آخرت و از شر همه دردها. *****

آخر دعا، اضافه شده است: وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِيهِ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا، إِنَّ رَبِّي عَلِي

***** و از شر هر جنبه ای که در اختیار توست، که به راستی پروردگارم بر

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. (۳)

راه راست است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست.

۷- «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق» - علیهما الرّحمة - از امام باقر و امام صادق علیهما السلام نقل کرده اند که

ص: ۱۰۲۳

۱- [۱۵۵۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۶، حدیث ۲۷.

۲- [۱۵۵۷] همان مدرک، حدیث ۲۸.

۳- [۱۵۵۸] مصباح المتهدّج، صفحه ۵۱.

کمترین دعایی که بعد از نماز واجب می توانی بخوانی این است که بگویی:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ احاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَاَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ

خدایا از هر نیکی که علمت به آن احاطه دارد از تو می خواهم و از هر بدی که علمت به آن

احاطه به علمت، اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ عَافِيَتَكَ فِي امْرِئِي كُلِّهَا، وَاَعُوذُ بِكَ

احاطه دارد به تو پناه می برم، خدایا در تمام کارهایم از تو عافیت می طلبم و از رسوایی

مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ. (۱)

دنیا و عذاب آخرت به تو پناه می برم.

۸- مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام مستحب است که پس از نماز بخوانی:

اللَّهُمَّ اعْتَقِنِي مِنَ النَّارِ، وَاَدْخِلْنِي الْجَنَّةَ، وَزَوِّجْنِي مِنَ الْخُورِ الْعَيْنِ. (۲)

خدایا مرا از آتش رهایی بخش و در بهشت داخل کن و از حورالعین به همسریم در آور.

۹- امام صادق علیه السلام فرمود: هر کس این دعا را بعد از هر نماز واجب بخواند خودش، خانه اش، مالش و فرزندانش

محفوظ خواهند بود:

اجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ اَهْلِي وَ دَارِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِاللَّهِ

خود و مال و فرزند و خانواده و خانه ام و هر آنچه از من است به خدای

الْوَالِدِ الْاَحَدِ الصَّمَدِ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ،

یگانه یکتای بی نیاز می سپارم، که نزاده و زاده نشده و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است،

وَ اجِيرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ شَرِّ مَا

و خود و مال و فرزندم و هر آنچه از آن من است به پروردگار سپیده دم می سپارم، از شر تمام

خَلَقَ، وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ، وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ، وَ مِنْ شَرِّ

آنچه آفریده و از شر هر موجود شرور، هنگامی که شبانه وارد می شود، و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمنند (و هر تصمیمی را سست می کنند) و از شر

حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ، وَ أَجِيرٍ نَفْسِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ كُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِرَبِّ

هر حسود هنگامی که حسد می ورزد، و خود و مال و فرزندم و هر آنچه از آن من است به پروردگار

ص: ۱۰۲۴

۱- [۱۵۵۹] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۴۳، حدیث ۱۶. (برابر روایت شیخ صدوق ابتدای دعا، این جمله را اضافه دارد: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۳، حدیث ۹۴۸).

۲- [۱۵۶۰] همان مدرک، صفحه ۳۴۴، حدیث ۲۲.

النَّاسِ، مَلِكِ النَّاسِ، إِلَهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ، الَّذِي يُوَسْوِسُ

مردم، به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود مردم می سپارم، از شرّ وسوسه گر پنهان کار که درون

فِي صُدُورِ النَّاسِ، مِنْ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ، وَاجْبِرُ نَفْسِي وَ مَالِي وَوُلْدِي

سینه انسانها و وسوسه می کند خواه از جن باشد یا انسان، و خود و مال و فرزند

وَكُلِّ مَا هُوَ مِنِّي بِاللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ،

و هر آنچه از من است به خدا می سپارم که هیچ معبودی نیست جز خداوند یگانه جاودان، هیچگاه خواب سبک و سنگینی او را فرا نمی گیرد،

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَ مَا فِي الْأَرْضِ، مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ،

آنچه در آسمانها و آنچه در زمین است از آن اوست، کیست که در نزد او جز به فرمان او شفاعت کند؟!

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ، وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ،

آنچه در پیش روی آنها [/ بندگان و پشت سرشان است می داند، و کسی از علم او آگاه نمی گردد جز به مقداری که او بخواهد،

وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ. (۱)

تخت (حکومت) او آسمانها و زمین را در بر گرفته و نگاهداری آن دو، او را خسته نمی کند و بلندی مقام و عظمت از آن اوست.

۱۰- خواندن بعضی از سوره ها و آیات: مستحب است پس از نماز، سوره حمد و آیهالکرسی [۱۵۶۲] را بخواند.

و آیه شهادت را؛ یعنی: شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ، قَائِمًا

مطلب) گواهی می دهند در حالیکه (خداوند) قیام
***** خداوند گواهی می دهد که معبودی جز او نیست و فرشتگان و صاحبان دانش (هر کدام به گونه ای بر این

بِالْقِسْطِ، لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ، وَمَا

به عدالت دارد معبودی جز او نیست که هم توانا و هم حکیم است، دین در نزد خدا اسلام (و تسلیم بودن در برابر حق) است و کسانی که

اِخْتَلَفَ الَّذِينَ اَوْتُوا الْكِتَابَ الْاَلَا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْعِلْمُ بَعِيًّا بَيْنَهُمْ، وَمَنْ

کتاب آسمانی به آنها داده شده اختلافی (در آن) ایجاد نکردند مگر بعد از آگاهی و علم، آن هم به خاطر ظلم و ستم در میان خود و هر کس

يَكْفُرُ بآيَاتِ اللَّهِ، فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ. (۲) و همچنین آیه مُلْكٍ يَعْنِي: قُلِ اللَّهُمَّ

به آیات خدا کفر ورزد (خدا به حساب او می رسد زیرا) خداوند سریع الحساب است، ***** بگو خدایا،

مَالِكِ الْمُلْكِ، تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ، وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ، وَتُعْزِزُ مَنْ

ای مالک حکومتها، به هر که بخواهی حکومت می بخشی و از هر کس که بخواهی حکومت را می گیری، هر کس را بخواهی

ص: ۱۰۲۵

۱- [۱۵۶۱] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۸.

۲- [۱۵۶۳] سوره آل عمران، آیه ۱۸ و ۱۹.

تَشَاءُ، وَتَدِلُّ مَنْ تَشَاءُ، بِيَدِكَ الْخَيْرُ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، تُوَلِّجُ

عزّت می دهی و هر که را بخواهی خوار می کنی، تمام خوبیها به دست توست و بر هر چیز قادری، شب را

اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ، وَتُوَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ، وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ،

در روز داخل می کنی و روز را در شب، و زنده از مرده بیرون می آوری

و تُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ، وَتَزُوقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ. (۱)

و مرده را از زنده و به هر کس بخواهی بدون حساب روزی می بخشی.

مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام این آیات آثار مهمی در بخشودگی گناهان و جلب رحمت الهی دارد. (۲) «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» (۳) پس از نقل آن آیات، آیات ذیل را نیز اضافه می کند:

الف) آیات ۵۴ تا ۵۶ سوره اعراف، که به «آیه سخره» معروف است:

إِنَّ رَبُّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ

پروردگار شما، خداوندی است که آسمانها و زمین را در شش روز [/ دوران آفرید سپس به تدبیر

عَلَى الْعَرْشِ، يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ، يُطَلِّبُهُ حَيْثُ، وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ

جهان هستی پرداخت؛ با (پرده تاریک) شب، روز را می پوشاند و شب به دنبال روز به سرعت در حرکت است و خورشید و ماه و ستارگان

وَالنُّجُومَ مَسْحَرَاتٍ بِأَمْرِهِ، أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ، تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ

را آفرید که مسحّر فرمان او هستند، آگاه باشید که آفرینش و تدبیر (جهان) از آن او (و به فرمان او) است، پربرکت (و زوال ناپذیر) است خداوندی که پروردگار جهانیان است،

* ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً، إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ * وَلَا تُفْسِدُوا

پروردگار خود را (آشکارا) از روی تضرّع و در پنهانی بخوانید (و از تجاوز دست بردارید که) او متجاوزان را دوست نمی دارد و

فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَةَ اللَّهِ قَرِيبٌ

در زمین پس از اصلاح آن فساد نکنید و او را با بیم و امید بخوانید (و نیکی کنید) زیرا رحمت خدا به

مِنَ الْمُحْسِنِينَ.

نیکوکاران نزدیک است.

ب) سه مرتبه این آیات را بخواند:

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ *

منزه است پروردگار تو، پروردگار عزت (و قدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند، و سلام بر رسولان، و

ص: ۱۰۲۶

۱- [۱۵۶۴]سوره آل عمران، آیه ۲۶ و ۲۷.

۲- [۱۵۶۵]کافی، جلد ۲، صفحه ۶۲۰، حدیث ۲.

۳- [۱۵۶۶]مصابح المتهدج، صفحه ۵۲.

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

درباره فضیلت قرائت آیهای کرسی پس از نماز، روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است که آن حضرت به علی علیه السلام فرمود: «ای علی، خواندن آیهای کرسی را پس از هر نماز واجب ترک مکن چرا که جز پیامبر یا صدیق و یا شهید، بر خواندنش مراقبت نمی ورزد». (۲) در روایت دیگری آمده است: «هر کس پس از هر نماز، آیهای کرسی را بخواند، نمازش قبول می شود و در امان پروردگار و تحت حمایت او خواهد بود». (۳) ۱۱- «شیخ صدوق» رحمه الله و دیگران، به سندهای معتبر از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده اند که: مردی به نام شبیه هذلی، به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد (و با ناراحتی) عرض کرد: یا رسول الله، من پیر و ناتوان شده ام و نمی توانم اعمالی که پیش از این، از نمازها و روزه ها و حج و جهاد را انجام می دادم، به جای آورم، کلماتی به من بیاموز که خداوند مرا به آنها سود دهد، و در عین حال سبک و آسان باشد. پیامبر فرمود: بار دیگر سخنت را تکرار کن! او نیز این سخن را تکرار کرد.

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: به خاطر این سخنت، درخت ها و کلوخ هایی که بر گردت بودند، بر تو گریستند؛ آنگاه فرمود: پس از هر نماز صبح ده بار بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

پاک و منزّه است خداوند با عظمت و او را سپاس می گویم و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست.

با خواندن این دعا، خداوند تو را از بیماری های مختلف حفظ خواهد کرد. شبیه گفت: اینها برای دنیایم، برای آخرتم نیز چیزی بفرما! رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: پس از هر نمازی می گویی:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي مِنْ عِنْدِكَ، وَ اِفْضُ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ، وَ اَنْشُرْ عَلَيَّ مِنْ

خدایا مرا از نزد خود هدایت فرما و از لطف و کرمت بر من فرو ریز و رحمتت را بر

رَحْمَتِكَ، وَ اَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ.

من بگستران و برکاتت را بر من نازل کن.

آنگاه فرمود: هر کس بر این دعا مداومت ورزد و تا وقت مردن عمداً آن را ترک نکند، وقتی که به

١- [١٥٦٧] سورة صافات، آيه ١٨٠-١٨٢.

٢- [١٥٦٨] قرب الاسناد، صفحه ٥٦ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٤، حديث ٢٤.

٣- [١٥٦٩] مستدرک الوسائل، جلد ٥، صفحه ٦٨، حديث ٥٣٧٧.

محشر وارد شود، درهای بهشت برای او گشوده شود تا از هر دری که بخواهد وارد بهشت گردد. (۱)

۱۲- ذکر تسبیحات اربعه:

مرحوم «شیخ طوسی» و دیگران به سندهای صحیح از امام صادق علیه السلام نقل کرده اند که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روزی به اصحاب خویش فرمود: «هر کس از شما پس از نماز سی مرتبه بگوید:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. از وی دفع می شود سوختن، پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است. ****

غرق شدن، فرود آمدن خانه، افتادن در چاه، حمله درندگان، مرگ های سوء و هر بلای دیگری که در آن روز از آسمان فرود آید». (۲) در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است: کسی که پس از هر نماز، پیش از آن که حرکت کند، چهل مرتبه بگوید: سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. سپس از **** پاک و منزّه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است. ****

خدا حاجتی را بطلبد، خداوند آن را برآورده سازد. (۳) در روایتی دیگر، از همان حضرت علیه السلام نقل شده است که: هر کس پس از نماز واجب، سی مرتبه «سبحان الله» بگوید، گناهان او بخشوده می شود. (۴)

۱۳- مرحوم «کلینی» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر کس پس از نماز فریضه، سه بار بگوید: يَا مَنْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ، وَلَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ أَحَدٌ غَيْرُهُ.

**** ای کسی که هر چه بخواهی انجام می دهی و کسی جز تو نمی تواند هر چه بخواهد انجام دهد.

سپس از خداوند چیزی بخواهد، حاجتش روا شود. (۵)

ص: ۱۰۲۸

۱- [۱۵۷۰] ثواب الاعمال، صفحه ۱۵۹ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹.

۲- [۱۵۷۱] تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۰۷، حدیث ۱۷۴.

۳- [۱۵۷۲] امالی صدوق، صفحه ۱۸۲، حدیث ۱۱ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱، حدیث ۱۹.

۴- [۱۵۷۳] امالی صدوق، صفحه ۲۷۱، حدیث ۶ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱، حدیث ۱۹.

۵- [۱۵۷۴] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۹.

۱۴- به سند موثق از امام صادق علیه السلام روایت شده است: هر کس بعد از نماز، قبل از آن که زانوانش را حرکت دهد و برخیزد، ده مرتبه این ذکر را بگوید گناهان زیادی از او بخشوده و حسنات زیادی در نامه عمل او نوشته می شود: اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اَلْهَاءُ

***** گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست یگانه است و شریکی ندارد معبود یگانه

وَاحِدًا اَحَدًا صَمَدًا، لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَ لَا وَلَدًا. (۱)

یکتای بی نیاز که همسر و فرزندی اختیار نکرده است.

برای این ذکر، فضیلت فراوانی ذکر شده است، مخصوصاً پس از نماز صبح، و نماز عشا و هنگام طلوع و غروب آفتاب. (۲)

۱۵- مرحوم «شیخ کلینی» و «شیخ صدوق» و دیگران به سندهای صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند که: جبرئیل علیه السلام در زندان نزد حضرت یوسف علیه السلام آمد و به او گفت بعد از هر نماز بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فَرَجًا وَ مَخْرَجًا، وَ ارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ اَحْتَسِبُ، وَ مِنْ

خدایا گشایش و محلّ خروجی برایم قرار ده و از جایی که می دانم

حَيْثُ لَا اَحْتَسِبُ. (۳)

و نمی دانم روزیم ده.

۱۶- در روایتی از پیامبر صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: هر کس می خواهد که خداوند او را در قیامت بر اعمال بدش مطلع نسازد و دیوان گناهانش را نگشاید، بعد از هر نماز این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ اِنَّ مَغْفِرَتَكَ اَرْجِي مِنْ عَمَلِي وَاِنَّ رَحْمَتَكَ اَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِي اللَّهُمَّ

خدایا برآستی آمرزش امیدوار کننده تر از عمل من است، و لطف و رحمت گسترده تر از گناه من است، خدایا

اِنْ كَانَ ذَنْبِي عِنْدَكَ عَظِيمًا، فَعَفُوْكَ اعْظَمُ مِنْ ذَنْبِي اللَّهُمَّ اِنْ لَمْ اَكُنْ اَهْلًا

اگر گناهم نزد تو بزرگ است، ولی عفو تو بزرگتر از گناه من است، خدایا اگر من شایسته

-
- ١- [١٥٧٥] محاسن، جلد ١، صفحه ٥١، حديث ٧٣ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٧، حديث ٣٠.
 - ٢- [١٥٧٦] مفاتيح الجنان، فصل تعقيبات مشتركه.
 - ٣- [١٥٧٧] كافي، جلد ٢، صفحه ٥٤٩، حديث ٧ و فقيه، جلد ١، صفحه ٣٢٤، حديث ٩٥٠.

ان تَرْحَمْنِي [۱۵۷۸]، فَرَحْمَتِكَ اَهْلٌ اَنْ تَبْلُغَنِي وَ تَسْعَنِي لِأَنَّهَا وَسِعَتْ كُلَّ

ترحم تو نیستم، ولی رحمت تو شایسته آن است که به من رسد و مرا در برگیرد، زیرا رحمت تو همه

شئی، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

چیز را فرا گرفته است، به حق رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۷- علامه مجلسی از مرحوم «کفعمی» نقل کرده است: شخصی خدمت پیامبر صلی الله علیه و آله آمد، و از بیماری و تنگدستی و فقر، شکایت کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله به او فرمود: پس از هر نماز واجب بخوان:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَهُ

بر زنده ای که هرگز نمی میرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم

و لا وِلْدًا، و لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، و لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الدُّلِّ

و فرزندى اختيار نكرده و همتايى در فرمانروايى ندارد، و ضعف و ذلتى ندارد كه نیازمند حامى و سرپرست باشد و (لذا به خود مى گویم)

وَ كَثْرَةُ تَكْبِيرًا. (۲)

او را بسیار بزرگ بشمار.

و مطابق روایت دیگر، آن حضرت فرمود: هیچ گاه سختی و شدتی به من رو نیاورد، مگر آنکه جبرئیل بر من ظاهر شد و گفت این دعا را بخوان. (۳)

۱۸- مرحوم «شیخ مفید» در «مفنه» این دعا را برای تعقیبات همه نمازها، آورده است:

اللَّهُمَّ اِنْفَعْنَا بِالْعِلْمِ، وَزَيَّنَّا بِالْحِلْمِ، وَجَمَّلْنَا بِالْعَافِيَةِ، وَكَرَّمْنَا بِالتَّقْوَى اِنْ

خدایا ما را به دانش سودمند گردان و به بردباری زینت ده و به سلامتی زیبا گردان و به تقوا گرامی دار،

وَلِيَّتِي اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ، وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ. (۴)

و به راستی سرپرست من خدایی است که کتاب (قرآن) را فرو فرستاد و او صالحان را دوست دارد.

ص: ۱۰۳۰

۱- [۱۵۷۹] بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۳۷، حدیث ۴۴.

۲- [۱۵۸۰] همان مدرک، صفحه ۴۹، حدیث ۵۴.

۳- [۱۵۸۱] همان مدرک.

۴- [۱۵۸۲] مقنعه، صفحه ۱۱۴ و بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۵۱، حدیث ۵۵.

۱۹- مرحوم «شیخ صدوق» و «شیخ طوسی» و دیگران با سندهای معتبر از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده اند که آن حضرت فرمود: هر کس دوست دارد از دنیا بیرون رود، در حالی که از همه گناهان پاک شده باشد، آن گونه که طلا از ناخالصی ها پاک می شود، و کسی از او مظلوم ای را بازخواست نکند، پس از نمازهای پنج گانه، دوازده بار سوره ای که اوصاف خدا را بیان می کند بخواند (یعنی سوره توحید را) سپس دستها را به سوی آسمان بگشاید و این دعا را- که خواهد آمد- بخواند؛ آنگاه آن حضرت فرمود: این دعا از رازهای مکنون و پنهانی است که رسول خدا صلی الله علیه و آله آن را به من آموخت و به من دستور داد که آن را به حسن و حسین علیهما السلام نیز بیاموزم:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلِكُ بِاسْمِكَ الْمَكُونِ الْمَخْرُوجِ، الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبَارَكِ،

خدایا به حق نام پوشیده و نهان و پاک و پاکیزه و مبارکت از تو می خواهم

وَاسْتَلِكُ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ، وَسُلْطَانِكَ الْقَدِيمِ، يَا وَاهِبِ الْعَطَايَا، يَا مُطْلِقَ

و به حق نام بزرگ و فرمانروایی دیرینه ات از تو می خواهم، ای بخشنده نعمتها، ای آزادکننده

الْأَسَارَى يَا فَكَّاكَ الرَّقَابِ مِنَ النَّارِ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَفُكَّ

اسیران و رهایی بخش انسانها از آتش، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا از

رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَآخِرْجَنِي مِنَ الدُّنْيَا آمِنًا، وَادْخِلْنِي الْجَنَّةَ سَالِمًا،

آتش رهایی بخش و مرا از دنیا با ایمان خارج کن و با سلامتی در بهشت داخل کن،

وَاجْعَلْ دُعَائِي أَوَّلَهُ فَلَاحًا، وَأَوْسَطَهُ نَجَاحًا، وَآخِرَهُ صَلاَحًا، إِنَّكَ أَنْتَ

و ابتدای دعایم را رستگاری و میانش را موفقیت و انتهایش را شایستگی قرار ده که تو برستی

عَلَّامُ الْغُيُوبِ. (۱)

دانای نهان هایی.

در حدیث دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است: هر کس سوره «توحید» را بعد از هر نماز تلاوت کند، خدا خیر دنیا و آخرت را برای او جمع کرده و خودش و پدر و مادرش را بیامرزد. (۲)

۲۰- مرحوم «شیخ مفید» در کتاب «امالی» از محمد بن حنفیه نقل کرده است که: روزی پدرم امیر مؤمنان علیه السلام را در حال طواف دیدم، در همان حال مردی را دید که به پرده های کعبه چنگ زده و دعایی را

-
- ١- [١٥٨٣] معانى الاخبار، صفحه ١٤٠، حديث ١ و تهذيب، جلد ٢، صفحه ١٠٨، حديث ١٧٨.
- ٢- [١٥٨٤] ثواب الاعمال، صفحه ١٢٨ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ٢٧، حديث ٢٩.

می خواند، آن مرد به امیر مؤمنان علیه السلام گفت: این دعا را بعد از هر نماز بخوان، به خدا سوگند هر مؤمنی که این دعا را پس از نماز بخواند، خداوند متعال، گناهان زیادی را از وی بپامزد.

امام علیه السلام فرمود: من این دعا را می دانم و آن شخص حضرت خضر بود. آن دعا این است:

يَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، يَا مَنْ لَا يُغْلَطُهُ السَّائِلُونَ، وَيَا مَنْ لَا

ای کسی که شنیدن سخنی از شنیدن دیگر بازش ندارد، ای کسی که کثرت نیازمندان او را به اشتباه نیندازد، و ای کسی

يُبْرِئُهُ الْخَاطِئِينَ، اِذْفَنِي بَرْدَ عَفْوِكَ وَمَغْفِرَتِكَ، وَحَلَاوَةَ رَحْمَتِكَ. (۱)

که پافشاری اصرار کنندگان او را خسته نکند، لذت عفو و آمرزشت و شیرینی رحمتت را به من بپشان.

۲۱- مرحوم «دیلمی» در کتاب «اعلام الدین» از ابن عباس نقل کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

هر کس سه مرتبه این آیات را بعد از نماز مغرب بخواند، هرچه از ثواب و پاداش که در روز گذشته از او فوت شده است را دریابد و نمازش مورد قبول قرار گیرد و اگر آنها را بعد از هر فریضه و یا نماز مستحب بخواند، برای او ثواب فراوان نوشته می شود، و آیات این است:

فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ * وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ

مَنْزَه است خداوند به هنگام شب و روز، و حمد و ستایش مخصوص اوست در آسمانها

وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ * يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَمِيتِ وَيُخْرِجُ

و زمین و به هنگام عصر و ظهر، او زنده را از مرده بیرون می آورد

الْمَمِيتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا، وَكَذَلِكَ تُخْرَجُونَ [۱۵۸۶]*

و مرده را از زنده زمین را پس از مردنش حیات می بخشد و به همین گونه روز قیامت (از گورها) بیرون آورده می شوید،

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ *

منزه است پروردگار تو، پروردگار عزت (وقدرت) از آنچه آنان توصیف می کنند، و سلام بر رسولان،

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. (۲)، (۳)

و حمد و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

ص: ۱۰۳۲

-
- ۱- [۱۵۸۵] امالی مفید، صفحه ۹۱، حدیث ۸ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱، حدیث ۱.
 - ۲- [۱۵۸۷] سوره صافات، آیه ۱۸۰-۱۸۲.
 - ۳- [۱۵۸۸] اعلام الدین، صفحه ۳۵۲، حدیث ۷ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۸، حدیث ۱۶.

۲۲- «شیخ طوسی» در «مصباح المتهجد» در تعقیبات مشترک این دعا را نقل کرده است:

اللَّهُمَّ اهْدِنِي مِنْ عِنْدِكَ، وَ اِفْضُ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ، وَ اَنْشُرْ عَلَيَّ مِنْ

خدایا مرا از سوی خود هدایت فرما و از لطف و کرمت بر من فرو ریز و رحمت را بر من بگستران

رَحْمَتِكَ، وَ اَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ، سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اغْفِرْ لِي

و برکات را بر من نازل کن، پاک و منزهی تو که معبودی جز تو نیست، همه گناهانم

ذُنُوبِي كُلِّهَا جَمِيعًا، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ كُلَّهَا جَمِيعًا إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ اِنِّي

را بیامرز، که کسی جز تو همه گناهان را نیامرزد، خدایا از

اسئَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ احاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَ اَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ احاطَ بِهِ

هر نیکی که علمت به آن احاطه دارد از تو می خواهم، و از هر بدی که علمت به آن احاطه دارد به تو پناه می برم،

عِلْمُكَ، اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ عَافِيَتَكَ فِي امْرِئِي كُلِّهَا، وَ اَعُوذُ بِكَ مِنْ خِزْيِ

خدایا در تمام کارهایم از تو عافیت می طلبم، و از رسوایی در

الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخِرَةِ، وَ اَعُوذُ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ عِزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ،

دنیا و عذاب آخرت به تو پناه می برم، و به ذات بزرگوار و عزت که جاودان است

وَقُدْرَتِكَ الَّتِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا شَيْءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَ [مِنْ شَرِّ

و تواناییت که چیزی از آن سرپیچی نمی کند به تو پناه می برم، و همچنین از شر دنیا و آخرت و [از] شرِّ

الْاَوْجَاعِ كُلِّهَا، وَمِنْ شَرِّ كُلِّ دَائِي أَنْتَ اِخِذْ بِنَاصِيَتِهَا، اِنَّ رَبِّي عَلَيَّ

همه دردها و از شر هر جنبنده ای که در اختیار توست، به یقین پروردگارم بر

صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، تَوَكَّلْتُ عَلَيَّ

راه راست است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خدای بلند مرتبه و با عظمت نیست، بر

الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ

زنده ای که هرگز نمی میرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که همدم و فرزندی اختیار نکرده

شَرِيكَ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا. (۱)

و همتایی در فرمانروایی ندارد، و ضعف و ذلتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

ص: ۱۰۳۳

۱- [۱۵۸۹] مصباح المتهدج، صفحه ۵۰ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۴۴، حدیث ۵۴.

۲۳- «شیخ طوسی» در «مصباح المتهدج» در تعقیبات نماز آورده است:

سُبْحَانَ اللَّهِ كُلَّمَا سَبَّحَ اللَّهُ شَيْءٌ، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُسَبَّحَ، وَ كَمَا هُوَ

منزه است خدا هر زمانی که چیزی خدا را تسبیح گوید، و همان گونه که خدا دوست دارد تسبیح شود و آن گونه که او

اهله، وَ كَمَا يَتَّبَعِي لِكِرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ كُلَّمَا حَمِدَ اللَّهُ

شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزت اوست و حمد و سپاس مخصوص خداوند است هر زمانی که چیزی خدا را

شئیء، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحْمَدَ، وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَ كَمَا يَتَّبَعِي لِكِرَمِ وَجْهِهِ

ستایش کند و آن گونه که خدا دوست دارد که ستایش شود و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار

وَ عِزِّ جَلَالِهِ، وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كُلَّمَا هَلَّلَ اللَّهُ شَيْءٌ، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يَهَلَّلَ،

و عزت و عظمت اوست، و معبودی جز خدا نیست هر زمانی که چیزی خدا را به یکتایی یاد کند و آن گونه که خدا دوست دارد به یکتایی یاد شود

وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَ كَمَا يَتَّبَعِي لِكِرَمِ وَجْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ، وَ اللَّهُ أَكْبَرُ كُلَّمَا كَبُرَ

و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات بزرگوار و عزت و عظمت اوست و خدا بزرگتر است هر زمانی که

اللَّهُ شَيْءٌ، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُكَبَّرَ، وَ كَمَا هُوَ أَهْلُهُ، وَ كَمَا يَتَّبَعِي لِكِرَمِ

چیزی خدا را بزرگ شمارد و آن گونه که خدا دوست دارد که بزرگ داشته شود و آن گونه که او شایسته آن است و آن گونه که سزاوار ذات

وَ جِوْهِهِ وَ عِزِّ جَلَالِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ، وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ

بزرگوار و عزت و عظمت اوست، پاک و منزه است خدا و حمد و سپاس مخصوص خداوند است و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر (از هر چیز) است

عَلَى كُلِّ نِعْمَةٍ أَنْعَمَ بِهَا عَلَيَّ، وَ عَلَى كُلِّ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِهِ مِمَّنْ كَانَ أَوْ

در برابر هر نعمتی که به من و به هر یک از مخلوقاتش داده است، مخلوقاتی که بوده

يَكُونُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، اللّٰهُمَّ اِنِّي اسْتُلْكُكَ اَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَّ اٰلِ

و تا روز قیامت خواهد بود، خدایا من از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی

مُحَمَّدٍ، وَّ اسْتُلْكُكَ مِنْ خَيْرِ مَا اَرْجُو، وَّ خَيْرِ مَا لَا اَرْجُو، وَّ اَعُوذُ بِكَ مِنْ

و از بهترین آنچه امید دارم و امید ندارم از تو خواهانم

شَرِّ مَا اَحْذَرُ، وَّ مِنْ شَرِّ مَا لَا اَحْذَرُ. (۱)

و از شر آنچه می ترسم و نمی ترسم به تو پناه می برم.

ص: ۱۰۳۴

۲۴- امیرمؤمنان، علی علیه السلام فرمود: پس از هر نماز می خوانی:

الهی هذه صلاتی صَلَّيْتُهَا لَا لِحَاجَةٍ مِنْكَ إِلَيْهَا، وَلَا رَغْبَةٍ مِنْكَ فِيهَا أَلَّا

ای معبود من این نماز من است که به جا آوردم نه به خاطر نیاز تو به آن و نه اشتیاق تو به آن،

تَعْظِيماً وَطَاعَةً وَاجَابَةً لَكَ أَلِي مَا أَمَرْتَنِي بِهِ، أَلِي أَنْ كَانَ فِيهَا خَلَلٌ أَوْ

بلکه به خاطر بزرگداشت و بندگی و پذیرش آنچه تو مرا به آن فرمان داده ای، ای معبود من اگر در

نَقَصٌ مِنْ رُكُوعِهَا أَوْ سُجُودِهَا، فَلَا تُؤَاخِذْنِي وَتَفَضَّلْ عَلَيَّ بِالْقَبُولِ

رکوع یا سجود آن عیب یا کمبودی هست مرا مؤاخذه نکن و با پذیرش آن

وَالْغُفْرَانِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و آمرزشم، بر من منت گذار به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۲۵- همچنین در تعقیبات نماز این دعا را می خوانی، که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آن را به علی علیه السلام برای تقویت

حافظه تعلیم فرمود:

سُبْحَانَ مَنْ لَا يَعْتَدِي عَلَى أَهْلِ مَمْلَكَتِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَأْخُذُ أَهْلَ

پاک و منزّه است آن کسی که بر کسانی که تحت فرمان اویند ظلم نمی کند، پاک و منزّه است آن کسی که اهل

الْأَرْضِ بِالْوَأَنِ الْعَذَابِ، سُبْحَانَ الرَّؤُوفِ الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فِي

زمین را با عذابهای گوناگون مجازات نمی کند، پاک و منزّه است (خدای) پر محبت و مهربان، خدایا در

قَلْبِي نُورًا وَبَصْرًا وَفَهْمًا وَعِلْمًا، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۲)

دلم روشنایی و بینایی و فهم و علم را قرار ده که تو بر هر چیز توانایی.

۲۶- در کتاب «بلدالامین» آمده است که پس از نماز، سه بار بگو:

اعيدُ نَفْسِي وَ دِينِي وَ اهْلِي وَ مَالِي وَ وُلْدِي وَ اخواني في ديني وَ ما

خود و دين و خانواده و دارايي و فرزندان و برادران دينيم و آنچه

ص: ١٠٣٥

١- [١٥٩١] مصباح كفعمي، صفحه ٢٠ و بحارالانوار، جلد ٨٣، صفحه ٣٨، حديث ٤٥.

٢- [١٥٩٢] فلاح السائل، صفحه ١٦٨ و بحارالانوار، جلد ٨٣، صفحه ٩، حديث ٨.

رَزَقْنِي رَبِّي وَخَوَاتِيمَ عَمَلِي وَ مَنْ يَغْنِينِي امْرُؤُهُ، بِاللَّهِ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ

پروردگارم روزیم نموده و عاقبت کارم و آن کسی که سرنوشتش مورد توجه من است را به خدای یگانه یکتای

الصَّمَدِ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ يُولَدْ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، وَ بِرَبِّ الْفَلَقِ مِنْ

بی نیاز می سپارم که زاده و زاده نشده و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده و به پروردگار سپیده دم (می سپارم)

شَرِّ مَا خَلَقَ، وَ مِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ، وَ مِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ،

از شرّ تمام آنچه آفریده و از شرّ هر موجود شرور هنگامی که شبانه وارد می شود و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند)

وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ، وَ بِرَبِّ النَّاسِ، مَلِكِ النَّاسِ، إِلَهِ النَّاسِ، مِنْ شَرِّ

و از شرّ هر حسود هنگامی که حسد می ورزد، و به پروردگار مردم، به مالک و حاکم مردم به (خدا و) معبود مردم (می سپارم) از شرّ

الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ، الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ، مِنَ الْغِيظِ وَالنَّاسِ. (۱)

و سوسه گر پنهان کار که درون سینه انسانها و سوسه می کند، خواه از جن باشد یا انسان.

۲۷- «شیخ صدوق» رحمه الله در تعقیبات نماز می گوید: پس از تسبیح حضرت فاطمه علیها السلام بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ، وَ لَكَ السَّلَامُ، وَ إِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ،

خدایا تویی سلام و از جانب توست سلام و برای توست سلام و به سوی تو باز می گردد سلام،

سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ، وَ سَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَ الْحَمْدُ

پاک و منزّه است پروردگار تو پروردگار عزّت از آنچه توصیفش کنند، و درود بر همه فرستادگان (خدا)، و حمد و سپاس

لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ

مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، سلام بر تو ای پیامبر و رحمت و برکات خدا بر تو باد، سلام

عَلَى الْأَيْمَةِ الْهَادِيْنَ الْمَهْدِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى جَمِيعِ أَنْبِيَاءِ اللَّهِ وَ رُسُلِهِ

بر امامان ہدایت گر ہدایت یافتہ سلام بر ہمہ پیامبران خدا و فرستادگان

وَمَلَائِكَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْنَا وَ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيٍّ

و فرشتگانہ، سلام بر ما و بر بندگان شایستہ خدا سلام بر علی

امیر المؤمنین، السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سَيِّدَيِ شَبَابِ أَهْلِ

امیر مؤمنان، سلام بر حسن و حسین آقا و سرور ہمہ جوانان

ص: ۱۰۳۶

۱- [۱۵۹۳] بلد الامین، صفحہ ۱۲ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحہ ۴۷ (با اندکی تفاوت).

الْجَنَّةِ اجْمَعِينَ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ زَيْنِ الْعَابِدِينَ، السَّلَامُ

بهشت، سلام بر علی بن حسین زینت عابدان، سلام

عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ بَاقِرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى جَعْفَرِ بْنِ مُحَمَّدٍ

بر محمد بن علی شکافنده علم پیامبران، سلام بر جعفر بن محمد

الصَّادِقِ، السَّلَامُ عَلَى مُوسَى بْنِ جَعْفَرِ الْكَاطِمِ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ

صادق، سلام بر موسی بن جعفر کاظم، سلام بر علی بن

مُوسَى الرَّضَا، السَّلَامُ عَلَى مُحَمَّدِ بْنِ عَلِيٍّ الْجَوَادِ، السَّلَامُ عَلَى عَلِيِّ بْنِ

موسی الرضا، سلام بر محمد بن علی جواد، سلام بر علی بن

مُحَمَّدِ الْهَادِي السَّلَامُ عَلَى الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ الرَّكِيِّ الْعَسْكَرِيِّ، السَّلَامُ

محمد هادی، سلام بر حسن بن علی زکی عسگری سلام

عَلَى الْحُجَّهِ بْنِ الْحَسَنِ الْقَائِمِ الْمَهْدِيِّ، صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ اجْمَعِينَ.

بر حجّه بن حسن قائم مهدی، درود خدا بر تمامی ایشان باد.

پس از آن هر حاجتی که داری از خدا طلب کن. (۱)

۲۸- شیخ «کفعمی» در «مصباح» می گوید: پس از هر نماز می گویی:

رَضِيْتُ بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَبِيًّا،

خشنودم به پروردگاری خدا و دین اسلام و پیامبری محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-

وَبِعَلِيِّ إِمَامًا، وَبِالْحُسَيْنِ وَالْحُسَيْنِ وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرٍ وَ مُوسَى

و به امامت علی و امامت حسن و حسین و علی و محمد و جعفر و موسی

وَعَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْخَلْفِ الصَّالِحِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اِنَّمَهُ

و علی و محمد و علی و حسن و جانشین شایسته آنان (حضرت مهدی) - که بر آنها درود باد - همان رهبران

وَسَادَةٌ وَقَادَةٌ، بِهِمْ اتَّوَلَىٰ وَمِنْ اَعْدَائِهِمْ اَتَّبَرْتُ* پس از آن سه بار بگو: اَللّٰهُمَّ اِنِّی

و بزرگان و پیشوایان دین، آنان را دوست می دارم و از دشمنانشان بیزاری می جویم*****خدایا

اسْئَلُكَ الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ، وَ الْمَعَاْفَةَ فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ. (۲)

عفو و سلامتی و تندرستی در دنیا و آخرت را از تو می طلبم.

ص: ۱۰۳۷

۱- [۱۵۹۴] فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۲۲، حدیث ۹۴۷.

۲- [۱۵۹۵] مصباح کفعمی، صفحه ۲۵.

۲۹- امام محمد تقی علیه السلام فرمود: وقتی نماز را به پایان رساندی بگو:

رَضِيتُ بِاللّٰهِ رَبًّا، وَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا، وَ بِالْاِسْلَامِ دِيْنًا، وَ بِالْقُرْآنِ كِتَابًا، وَ بِعَلِيِّ

خشنودم به پروردگاری خدا و پیامبری محمد و دین اسلام و کتاب قرآن و امامت علی

وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ وَ جَعْفَرٍ وَ مُوسَى وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ

و حسن و حسین و علی و محمد و جعفر و موسی و علی و محمد

وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ اِيْمَةً، اللّٰهُمَّ وَرِيْكَ الْقَائِمِ الْحُجَّةُ، فَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ

و علی و حسن و حسین و حجت امامان خود، خدایا حضرت حجت ولی قائم را از مقابل

يَدِيْهِ وَ مِنْ خَلْفِهِ، وَ عَنْ يَمِيْنِهِ وَ عَنْ شِمَالِهِ، وَ مِنْ فَوْقِهِ وَ مِنْ تَحْتِهِ،

و پشت سر و از سمت راست و چپ و از بالای سر و پایین پایش حفظ کن و

وَ اَمْدُدْ لَهُ فِي عُمْرِهِ، وَ اجْعَلْهُ الْقَائِمَ بِاَمْرِكَ، وَ اَلْمُنْتَصِرَ لِديْنِكَ، وَ اِرِهْ مَا

عمرش را طولانی گردان و او را به پا دارنده فرمانت و یاور دینت قرار ده و آنچه دوست دارد به او بنمایان

يُحِبُّ، وَ مَا تَقَرَّرَ بِهِ عَيْنُهُ فِي نَفْسِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ، وَ فِي اَهْلِهِ وَ مَالِهِ، وَ فِي شِيْعَتِهِ

و در مورد او و نسلش و خانواده و دارایش و شیعیان و دشمنانش آنچه مایه روشنی چشم اوست (به او بنمایان)،

وَ فِي عَدُوِّهِ، وَ اِرِهْمُ مِنْهُ مَا يَحْذَرُوْنَ، وَ اِرِهْ فِيْهِمْ مَا يُحِبُّ، وَ تَقَرَّرْ بِهِ

و آنچه را از جانب او می ترسند نشانسان ده و در مورد آنها آنچه را دوست دارد و مایه روشنی

عَيْنُهُ، وَ اَشْفِ صُدُوْرَنَا وَ صُدُوْرَ قَوْمِ مُؤْمِنِيْنَ. (۱)

چشم اوست نشانسان ده و دل های ما و گروه مؤمنان را شفا بخش.

۳۰- امام محمد تقی علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله پس از نماز می گفت:

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِيْ مَا قَدَّمْتُ وَ مَا اَخَّرْتُ، وَ مَا اَسْرَرْتُ وَ مَا اَعْلَنْتُ، وَ اَسْرَافِيْ

خدایا بر من ببخش آنچه پیش از این انجام داده و پس از این انجام می دهی و آنچه پنهان و آشکار کرده

عَلَى نَفْسِي وَ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمُقَدَّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخَّرُ،

و بر نفسم زیاده روی نمودم و آنچه تو از من به آن داناتری، خدایا تو قادر بر تقدیم و تأخیر حوادثی،

ص: ۱۰۳۸

۱- [۱۵۹۶] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۸، حدیث ۶.

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَعْلَمُكَ الْغَيْبِ، وَبِقُدْرَتِكَ عَلَى الْخَلْقِ الْجَمْعِينَ، مَا عَلِمْتَ

معبودی جز تو نیست، به حق علم غیب و به حق قدرتت بر تمام مخلوقات، تا آن زمان که

الْحَيَاةَ خَيْرًا لِي فَاحْيِنِي وَتَوَفَّنِي إِذَا عَلِمْتَ الْوَفَاةَ خَيْرًا لِي اللَّهُمَّ إِنِّي

زندگی را برای من بهتر می دانی پس مرا زنده بدار و در آن زمان که مردنم را بهتر می دانی مرا بمیران، خدایا

اسئلكَ خَشْيَتِكَ فِي السِّرِّ وَالْعَلَانِيَةِ، وَكَلِمَةَ الْحَقِّ فِي الْعُضْبِ وَالرِّضَا،

ترس (از مجازات) تو در (اعمال) نهان و آشکارم، و گفتار حق در حال خشم و خشنودی،

وَالْقُصْدَ فِي الْفَقْرِ وَالْغِنَا، وَاسئلكَ نَعِيمًا لَا يَنْقُذُ، وَقُرَّةَ عَيْنٍ لَا تَنْقَطِعُ،

و میانه روی در حال نیاز و بی نیازی را از تو می خواهم و نعمت بی پایان و روشنی چشم همیشگی را از تو خواهانم،

وَاسئلكَ الرِّضَا بِالْقَضَاءِ، وَبَرَكَهَ الْمَوْتِ بَعْدَ الْعَيْشِ، وَبَرْدَ الْعَيْشِ بَعْدَ

و از تو می خواهم خشنودی بر تقدیر، و مبارک بودن مرگ بعد از زندگانی، و آرامش زندگی بعد از

الْمَوْتِ، وَلَذَّةَ الْمُنْظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَشَوْقًا إِلَى رُؤْيَتِكَ وَلِقَائِكَ، مِنْ غَيْرِ

مرگ، و لذت دیدار رویت، و اشتیاق دیدار و ملاقاتت را، بی آن که

ضَرَاءَ مُضِرِّهِ، وَلَا فِتْنَةَ مُضِلِّهِ، اللَّهُمَّ زَيْنًا بَرِيئًا الْإِيمَانِ، وَاجْعَلْنَا هُدَاةَ

ضرر زیان بخشی و فتنه گمراه کننده ای داشته باشد، خدایا ما را به زیور ایمان زینت ده، و ما را هدایت کننده

مَهْدِيَيْنِ، اللَّهُمَّ اهْدِنَا فِيمَنْ هَدَيْتَ، اللَّهُمَّ إِنِّي اسئلكَ عَزِيمَةَ الرَّشَادِ،

هدایت شده قرار ده، خدایا ما را در میان آنان که هدایت نمودی هدایت کن، خدایا استواری معنوی و

وَالثَّبَاتَ فِي الْأَمْرِ وَالرُّشْدَ، وَاسئلكَ شُكْرَ نِعْمَتِكَ، وَحُسْنَ عَاقِبَتِكَ،

پایداری در کارها و هدایت را از تو می خواهم و شکر بر نعمت و سلامتی نیکو و

وَأَدَاءَ حَقِّكَ، وَاسئلكَ يَا رَبِّ قَلْبًا سَلِيمًا، وَلسَانًا صَادِقًا، وَاسْتَغْفِرُكَ لِمَا

ادای حق (بندگی) ات را از تو خواهانم و ای پروردگار من دلی مطمئن و زبانی راستگو از تو می خواهم و بر آنچه (از من)

تَعْلَمُ، وَاسْتَلُّكَ خَيْرَ مَا تَعْلَمُ، وَاعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، فَإِنَّكَ تَعْلَمُ

آمزش می طلبم، و بهترین آنچه را می دانی از تو می خواهم و از بدترین آنچه می دانی به تو پناه می برم، که تو می دانی

وَلَا نَعْلَمُ، وَأَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ. (۱)

و ما نمی دانیم و تو دانای نهان های.

ص: ۱۰۳۹

یادآوری لازم:

آنچه در بالا آمد ۳۰ روایت درباره تعقیبات مشترک از کتب معتبر بود؛ بدیهی است غالب مردم قادر به انجام همه این تعقیبات نیستند، بلکه اگر انجام همه این تعقیبات آنها را از فعالیت های مهم زندگی بازدارد کار مطلوبی نیست؛ بنابراین هر کس به فراخور حال، از آنها گزینش می کند و یا به طور متناوب آنها را می خواند. مهم آن است که انسان نشاط عبادت را حفظ کند و محتوای این دعاها را در خود پیاده نماید تا به آن همه فیض و ثواب نائل گردد.

تعقیبات مخصوص هر نماز:

در این بخش از تعقیبات، برای هر یک از نمازها تعقیب خاصی روایت شده است که هر کدام اهمیت بسیاری دارد.

تعقیبات نماز ظهر:

۱- در تعقیبات نماز ظهر می خوانی:

لا اله الا الله العظيم الحليم، لا اله الا الله رب العرش الكريم، الحمد لله

معبودی جز خدای بزرگ و شکوینا نیست، معبودی جز پروردگار عرش با عظمت نیست حمد و سپاس مخصوص خداوندی است

رب العالمين، اللهم اني اسئلك موجبات رحمتك، و عزائم مغفرتك،

که پروردگار جهانیان است، خدایا موجبات رحمت و وسائل آمرزش

والغنيمه من كل بر، والسلامه من كل اثم، اللهم لا تدع لي ذنباً الا غفرته،

و بهره مندی از هر نیکی و دوری از هر گناه را از تو می خواهم، خدایا هیچ گناهی برای من قرار نده مگر اینکه آن را بیامرزی

ولا همأ الا فرجته، ولا سقماً الا شفيتها، ولا عيباً الا سترته، ولا رزقاً

و هیچ گرفتاری مگر اینکه آن را برطرف سازی و هیچ بیماری مگر اینکه آن را شفا دهی و هیچ عیبی مگر اینکه آن را

پوشانی و هیچ روزی

الا بسطته، ولا خوفاً الا امتنته، ولا سوءاً الا صرفته، ولا حاجه هي لك

مگر اینکه آن را گسترش دهی و هیچ ترسی مگر اینکه مرا از آن ایمن سازی و هیچ بدی مگر اینکه مرا از آن بازگردانی و

هیچ حاجتی که

رِضاً وَلِيَّ فِيهَا صَلاَحُ الْأَقْضَيْتِهَا، يَا رَحِمَ الرَّاحِمِينَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

موجب خشنودی تو و صلاح من در آن است مگر اینکه آن را روا کنی ای مهربانترین مهربانان، دعایم را بپذیر ای پروردگار جهانیان.

ص: ۱۰۴۰

۱- [۱۵۹۸] مصباح المتهجد، صفحه ۶۱.

۲- و نیز می خوانی:

اللَّهُمَّ اِنْ عَظَمْتَ ذُنُوبِي فَانْتَ اعْظَمُ، وَ اِنْ كَبُرَ تَقْرِيطِي فَانْتَ اكْبَرُ، وَ اِنْ

خدایا اگر گناهانم عظیم است تو با عظمت تری و اگر کوتاهییم بزرگ است تو بزرگتری، و اگر

دام بُخْلِی فَانْتَ اجْوَدُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي عَظِيمَ ذُنُوبِي بِعَظِيمِ عَفْوِكَ،

من پیوسته بخیلیم تو بخشنده تری، خدایا از گناهان بزرگم به عظمت عفو تو و

وَ كَثِيرَ تَقْرِيطِي بِظَاهِرِ كَرَمِكَ، وَ اقْمَعْ بُخْلِي بِفَضْلِ جُودِكَ، اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ

از فراوانی کوتاهییم به بخشش آشکارت در گذر، و بخلم را به فراوانی بخشش ریشه کن گردان، خدایا تمام نعمتهای

نِعْمَةٍ فَمِنْكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اسْتَغْفِرُكَ وَ اتُوبُ إِلَيْكَ. (۱)

ما از جانب توست، معبودی جز تو نیست از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

۳- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که: امیر مؤمنان علیه السلام بعد از نماز ظهر می گفت:

اللَّهُمَّ اِنِّي اتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَ كَرَمِكَ، وَ اتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ

خدایا به واسطه بخشش و کرمت و به واسطه محمد، بنده

وَ رَسُولِكَ، وَ اتَقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَ أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ، وَ بِكَ

و فرستاده ات، و به واسطه فرشتگان مقرب و پیامبران مرسلت و به واسطه تو به در گاهت تقرب می جویم،

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْغَنِيُّ عَنِّي وَ بِي الْفَاقَةُ إِلَيْكَ، أَنْتَ الْغَنِيُّ وَ اَنَا الْفَقِيرُ إِلَيْكَ،

خدایا تو از من بی نیازی و من به تو نیازمندم، تویی بی نیاز و منم نیازمند تو،

أَقْلَتْنِي عَثْرَتِي وَ سَتَرْتَ عَلَيَّ ذُنُوبِي فَاقْضِ الْيَوْمَ حَاجَتِي وَ لَا

لغزشم را بخشیدی و گناهانم را بر من پوشاندی پس در این روز حاجتم را بر آور و

تُعِدِّدْنِي بِقَبِيحِ مَا تَعَلَّمْتُ مِنْ بَلِّ عَفْوِكَ وَ جُودِكَ يَسِّعُنِي آنگاه حضرت مرا به زشتی آنچه از من می دانی عذاب مکن، بلکه

(امیدوارم) گذشت و بخشش مرا فراگیرد.*****

به سجده رفت و می گفت: یا اهلَ التَّقْوَى و یا اهلَ المَغْفِرَةِ، یا بُرِّ یا رَحِیمُ، اَنْتَ

***** ای شایسته پرهیزکاری و ای شایسته آمرزش، ای نیکوکار، ای مهربان، تو

ص: ۱۰۴۱

۱- [۱۵۹۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۶۳.

اَبْرُ بِي مِنْ اَبِي وَ اُمِّي وَ مِنْ جَمِيعِ الْخَلَائِقِ، اَقْبَلْنِي بِقَضَاءِ حَاجَتِي

نسبت به من از پدر و مادر و همه مخلوقات مهربان تری، با برآوردن حاجتم مرا بپذیر

مُجَاباً دُعَائِي مَرْحُوماً صَوْتِي قَدْ كَشَفَتْ اَنْوَاعَ الْبَلَاءِ عَنِّي (۱)

در حالی که خواسته ام را اجابت کرده و صدایم را مورد رحمت قرار داده و انواع گرفتاریها را از من دور کرده باشی.

تعقیبات نماز عصر:

۱- اسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ،

آمرزش می طلبم از خدایی که معبودی جز او زنده و پاینده و بخشنده و مهربان نیست،

ذُو الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ، وَاسْئَلُهُ اَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةً عِنْدَ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ، فَقِيرٍ

که صاحب جلال و بزرگواری است و از او می خواهم توبه ام را بپذیرد، توبه ای همانند توبه بنده فرمانبردار و فروتن

بِائِسٍ، مِسْكِينٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَجِيرٍ، لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا، وَلَا

و نیازمند و پریشان حال و بیچاره و درمانده و پناهنده ای که مالک سود و زیان و

مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا. (۲)

مرگ و زندگی و زنده شدن دوباره اش نمی باشد.

۲- اللّٰهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَ مِنْ عِلْمٍ

خدایا به تو پناه می برم از نفسی که سیر نشود، و از دلی که خاشع نگردد، و از دانشی که

لَا يَنْفَعُ، وَ مِنْ صَلَاةٍ لَا تُرْفَعُ، وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ، اللّٰهُمَّ اِنِّي اسْئَلُكَ

سود نبخشد، و از نمازی که (به درگاه تو) بالا نرود و از دعایی که پذیرفته نشود، خدایا

الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَالْفَرَجَ بَعْدَ الْكُرْبِ، وَ الرَّخَاءَ بَعْدَ الشَّدَّةِ، اللّٰهُمَّ مَا بِنَا

آسانی بعد از دشواری و گشایش پس از گرفتاری و آسایش بعد از سختی را از تو می خواهم، خدایا تمام

مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ. (۳)

نعمتهای ما از جانب توست، معبودی جز تو نیست از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

ص: ۱۰۴۲

۱- [۱۶۰۰] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۵، حدیث ۱.

۲- [۱۶۰۱] بلد الامین، صفحه ۲۰.

۳- [۱۶۰۲] همان مدرک.

۳- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هر کس بعد از نماز عصر هفتاد مرتبه استغفار کند، خداوند هفتصد گناه وی را بیامزد. (۱)

تعقیبات نماز مغرب:

شیخ در «مصباح المتهجد» می گوید:

پس از نماز مغرب و بعد از ذکر تسیحات حضرت زهرا علیها السلام می گویی:

۱- اِنَّ اللّٰهَ وَ مَلَائِكَتَهُ يُصَلُّوْنَ عَلٰى النَّبِيِّ، يَا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا صَلُّوْا عَلَیْهِ

خدا و فرشتگانش بر پیامبر درود می فرستند ای کسانی که ایمان آورده اید بر او درود فرستید و

وَ سَلِّمُوا تَسْلِيْمًا، اللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ، وَ عَلٰى ذُرِّيَّتِهِ وَ صَلِّ

سلام گوید و کاملاً تسلیم (فرمان او) باشید، خدایا بر پیامبر (ما) محمد و بر

علی اهل بیت. (۲)

نسل و خانواده اش درود فرست.

۲- سپس هفت مرتبه می گویی:

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ. (۳)

به نام خداوند بخشنده مهربان هیچ پناهگاه و قدرتی جز برای خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

۳- سه مرتبه می گویی: الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِيْ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ، وَ لَا يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ غَيْرُهُ. (۴)

***** حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که هر چه بخواهد انجام می دهد و کسی جز او نمی تواند آنچه خواهد انجام دهد.

۴- بعد از آن می گویی: سُبْحَانَكَ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنْتَ، اَعْفِرْ لِيْ ذُنُوْبِيْ كُلِّهَا جَمِيْعًا،

***** پاک و منزهی تو که معبودی جز تو نیست، تمامی گناهانم را بیامرز که

فَاِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ كُلَّهَا اِلَّا اَنْتَ. (۵)

كسى جز تو تمامى گناهان را نيامرزد.

ص: ۱۰۴۳

۱- [۱۶۰۳] مصباح المتهدجد، صفحه ۷۳.

۲- [۱۶۰۴] همان مدرک، صفحه ۹۸.

۳- [۱۶۰۵] همان مدرک.

۴- [۱۶۰۶] همان مدرک.

۵- [۱۶۰۷] همان مدرک.

۵- آنگاه نافله مغرب را می خوانی که چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و میان نماز مغرب و نافله آن، سخن نمی گویی. (۱) مرحوم «شیخ طوسی» فرموده، روایت شده است: در رکعت اول- بعد از حمد- سوره «قل یا ایها الکافرون» را بخواند و در رکعت دوم، سوره «قل هو الله احد» و در دو رکعت بعدی، هر سوره ای را خواست بخواند و در روایتی آمده است که امام حسن عسکری علیه السلام در رکعت سوم پس از حمد، آیات نخستین سوره حدید تا آیه ششم (و هو علیم بذات الصّیدور) را می خواند و در رکعت چهارم پس از حمد، آخر سوره حشر از «لو أنزلنا هذا القرآن علی جبل» را تا آخر سوره تلاوت می کرد. (۲) مستحب است در سجده آخر نوافل در هر شب، مخصوصاً در شب جمعه هفت مرتبه بخواند:

اللَّهُمَّ اِنِّی اسْتَلْکَ بِوَجْهِکَ الْکَرِیْمِ، وَ اسْمِکَ الْعَظِیْمِ، وَ مُلْکِکَ الْقَدِیْمِ، اِنْ تُصَلِّی

خدایا به حق ذات بزرگوارت و اسم با عظمت و فرمانروایی دیرینه ات از تو می خواهم که بر محمد

علی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ اِنْ تَغْفِرَ لِی ذَنْبِی الْعَظِیْمِ، اِنَّهُ لَا یَغْفِرُ الْعَظِیْمَ اِلَّا الْعَظِیْمُ. (۳)

و خاندان پاکش درود فرستی و گناه بزرگم را بیامرزی که (گناه) بزرگ را جز (پروردگار) با عظمت نیامرزد.

۶- پس از انجام نافله، این تعقیبات نیز وارد شده است:

الف) ما شاءَ اللهُ لا قُوَّةَ اِلَّا بِاللَّهِ، اسْتَغْفِرُ اللهُ (ده مرتبه). (۴) آنچه خدا بخواهد (می شود)، قدرتی جز برای خدا نیست، از خدا آمرزش می طلبم.

ب) اللَّهُمَّ اِنِّی اسْتَلْکَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِکَ، وَ عَزَائِمِ مَغْفِرَتِکَ، وَ النَّجَاةَ

خدایا موجبات رحمت و وسائل آمرزش و رهایی از آتش

مِنَ النَّارِ وَ مِنْ کُلِّ بَلِیَّهٍ، وَ الْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ وَ الرَّضْوَانَ فِی دَارِ السَّلَامِ،

و هر گرفتاری و رسیدن به بهشت و خشنودی در جایگاه امن

وَ جِوَارِ نَبِیِّکَ مُحَمَّدٍ عَلَیْهِ وَآلِهِ السَّلَامُ، اللَّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْکَ، لَا اِلَهَ

و همسایگی پیامبرت محمد- که بر او و خاندان پاکش درود باد- را از تو می خواهم، خدایا تمام نعمتهای ما از جانب توست، معبودی

اِلَّا اَنْتَ، اسْتَغْفِرْکَ وَ اَتُوبُ اِلَیْکَ. (۵)

جز تو نیست، از تو آمرزش می طلبم و به سوی تو باز می گردم.

١- [١٦٠٨]بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحہ ٩٩.

٢- [١٦٠٩]مصابح المتہجد، صفحہ ٩٨.

٣- [١٦١٠]ہمان مدرک، صفحہ ٩٩.

٤- [١٦١١]ہمان مدرک، صفحہ ١٠٢.

٥- [١٦١٢]ہمان مدرک.

۷- پس از انجام نوافل و تعقیبات، سجده شکر به جای می آوری و کمترین سجده شکر آن است که سه بار بگویی:

شُكْرًا شُكْرًا شُكْرًا

؛ همان طور که در بخش سجده شکر (صفحه ۱۰۵۶) بیان می شود.

۸- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که وقتی نماز مغرب به پایان رسید بر پیشانی خود دست بکش و سه بار بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَنُ

*** به نام خداوندی که معبودی جز او نیست، دانای نهان و آشکار است، بخشنده و

الرَّحِيمِ، اللَّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّي الْهَمَّ وَالْغَمَّ وَالْحَزْنَ. (۱)

مهربان است، خدایا اندوه و گرفتاری و غم را از ما دور کن.

نماز غفيله:

۹- میان نماز مغرب و عشا نماز غفيله را (به نیت قربت مطلقه) می خوانی که دو رکعت است و در رکعت اول پس از حمد،

می خوانی:

وَ ذَا النُّونِ اِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا، فَظَنَّ اَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ، فَنَادَى فِي

وذاالنون / یونس را (به یادآور) در آن هنگام که خشمگین (از میان قوم خود) رفت و چنین می پنداشت که ما بر او تنگ

نخواهیم گرفت (اما موقعی که در کام نهنگ فرو رفت) در

الظُّلُمَاتِ اِنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، فَاسْتَجَبْنَا

آن تاریکیها صدا زد (خداوندا) جز تو معبودی نیست منزهی تو من از ستمکاران بودم، ما دعای او را به اجابت رساندیم

لَهُ وَنَجَّيْنَاهُ مِنَ الْغَمِّ، وَكَذَلِكَ نُنَجِّي الْمُؤْمِنِينَ. و در رکعت دوم پس از حمد می خوانی:

و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم و این گونه مؤمنان را نجات می دهیم.*****

وَ عِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا اِلَّا هُوَ، وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَ الْبَحْرِ، وَ مَا

و کلیدهای غیب تنها نزد اوست و جز او کسی آنها را نمی داند، او آنچه را در خشکی و دریاست می داند هیچ

تَسْقُطُ مِنْ وَرَقِهِ اِلَّا يَعْلَمُهَا، وَ لَا حَبِّهٖ فِي ظُلُمَاتِ الْاَرْضِ، وَ لَا رَطْبٍ

برگی (از درختی) نمی افتد مگر اینکه از آن آگاه است و نه هیچ دانه ای در تاریکیهای زمین و نه هیچ تر

ولا- یابِسِ الْأَفْئِ كِتَابٍ مُّبِينٍ. پس از آن دستها را برای قنوت بالا- می بری و در قنوت و خشکی وجود دارد جز این که در کتابی آشکار [/ علم خدا] ثبت است.*****

می گویی: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِمَفَاتِحِ الْغَيْبِ الَّتِي لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا أَنْتَ، أَنْ تُصَلِّيَ

***** خدایا به حق کلیدهای غیب که کسی جز تو از آنها آگاه نیست از تو می خواهم که

ص: ۱۰۴۵

۱- [۱۶۱۳] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۹، حدیث ۱۰.

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا. به جای کلمات «کذا و کذا» حاجت خود را بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و درباره ام چنین و چنان کنی *****

بیان می کنی (مثلاً می گویی:

وَ أَنْ تَزُوقَنِي خَيْرَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ

(پس از آن می خوانی: اللَّهُمَّ أَنْتَ

***** (و خیر دنیا و آخرت را روزیم کن) ***** خدایا تویی

وَلِيُّ نِعْمَتِي وَ الْقَادِرُ عَلَى طَلِبَتِي تَعَلَّمْ حَاجَتِي فَاسْأَلْكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ

ولی نعمتم، و توانا بر (بر آوردن) نیازم، حاجتم را می دانی، به حق محمد و خاندان پاکش - که

وَآلِهِ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، لَمَّا قَضَيْتَهَا لِي

بر او و خاندانش درود باد- از تو می خواهم که آنها را برایم اجابت کنی.

مطابق روایتی از امام صادق علیه السلام هر کس چنین کند و حاجت خود را از خدا بخواهد، خداوند حاجتش را برآورده سازد. (۱)

تعقیبات نماز عشا:

در تعقیب نماز عشا آیات و اذکار زیر وارد شده است:

۱- هفت مرتبه سوره قدر. (۲) ۲- آنگاه می خوانی:

اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَ مَا أَظَلَّتْ، وَ رَبَّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ وَ مَا

خدایا ای پروردگار آسمانهای هفت گانه و آنچه بر آن سایه انداخته، و ای پروردگار زمینهای هفت گانه و آنچه را

أَقَلَّتْ، وَ رَبَّ الشَّيَاطِينِ وَ مَا أَضَلَّتْ، وَ رَبَّ الرِّيَّاحِ وَ مَا دَرَّتْ، اللَّهُمَّ رَبَّ

بر خود حمل کرده، و ای پروردگار شیطانها و کسانی را که گمراه کرده اند، و ای پروردگار بادها و آنچه را پراکنده اند، خدایا ای پروردگار

كُلُّ شَيْءٍ ۚ وَاللَّهُ كُلُّ شَيْءٍ ۚ وَ مَلِيكَ كُلِّ شَيْءٍ ۚ، أَنْتَ اللَّهُ الْمُقْتَدِرُ عَلَىٰ كُلِّ

همه چیز و معبود هر چیز و فرمانروای همه چیز، تویی خدایی که بر هر چیز توانایی،

شَيْءٍ ۚ، أَنْتَ اللَّهُ الْأَوَّلُ فَلَا شَيْءٌ قَبْلَكَ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَا شَيْءٌ بَعْدَكَ،

تویی اولی که چیزی قبل از تو نبوده و تویی انتهایی که چیزی بعد از تو نخواهد بود،

ص: ۱۰۴۶

۱- [۱۶۱۴] مصباح المتهدج، صفحه ۱۰۶ و مصباح کفعمی، صفحه ۳۹۸.

۲- [۱۶۱۵] مصباح المتهدج، صفحه ۱۰۹.

وَإِنَّ الظَّاهِرُ فَلَا شَيْءَ فَوْقَكَ، وَإِنَّ البَاطِنُ فَلَا شَيْءَ دُونَكَ، رَبِّ

و تویی آشکار که چیزی برتر از تو نیست و تویی نهان که چیزی جز تو نیست ای پروردگار

جَبْرَائِيلَ وَ مِيكَائِيلَ وَ اسْرَافِيلَ، وَ إِلَهَ اِبْرَاهِيمَ [وَاسْمِعِيلَ (۱)]، وَ اسْحَقَ

جبرائیل و میکائیل و اسرافیل و ای معبود ابراهیم [و اسماعیل و اسحاق

وَ يَعْقُوبَ [وَ الْأَسْبَاطِ] (۲)، اسْتَلُّكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ أَنْ

و یعقوب [و اسباط]، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و به

تَوْلَانِي بِرَحْمَتِكَ، وَ لَا تُسَلِّطْ عَلَيَّ أَحَدًا مِنْ خَلْقِكَ مِمَّنْ لَا طَاقَةَ لِي بِهِ،

رحمت مرا سرپرستی کنی و هیچ یک از مخلوقات را که من توان مقابله با آن را ندارم بر من مسلط مگردانی،

اللَّهُمَّ إِلَيْكَ فَحَبِّبْنِي وَ فِي النَّاسِ فَعَزِّزْنِي وَ مِنْ شَرِّ الشَّيَاطِينِ الْجِنِّ

خدایا نزد خودت مرا دوست بدار و در میان مردم مرا گرمی بدار، و مرا از شر شیطانهای جنی

وَ الْإِنْسِ فَسَلِّمْنِي، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، وَ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ. سپس آنچه و انسی حفظ نما، ای پروردگار جهانیان، و بر محمد و خاندان پاکش درود فرست. ****

دوست داری از خدا طلب کن. (۳) ۳- آنگاه سجده شکر به جا می آوری. (۴) ۴- در پایان، نماز وتیره (نافله عشا) را می خوانی [۱۶۲۰] (چگونگی آن در آداب نماز عشا، صفحه ۱۰۱۵ گذشت).

تعقیبات نماز صبح:

تعقیب نماز صبح از تعقیب سایر نمازها بیشتر و تأکید بر آن فزونتر، واحادیث فراوانی در فضیلت آن وارد شده است؛ ولی همان گونه که قبلاً هم گفته ایم هر کس به فراخور حال خویش هر مقدار که بتواند به جای می آورد.

۱- امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: «ذکر خدا، بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب، حتی از مسافرت تجارتی نیز، در جلب روزی مؤثرتر است». (۵)

ص: ۱۰۴۷

۱- [۱۶۱۶] (۱) و ۲. آنچه داخل پراختراست، در بحارالانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۲۸ آمده است.

۲- [۱۶۱۷] (۲)

- ٣- [١٦١٨] بلد الامين، صفحه ٣١.
- ٤- [١٦١٩] مصباح المتهدج، صفحه ١١٣.
- ٥- [١٦٢١] مكارم الاخلاق، صفحه ٣٠٥.

۲- پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: «هر کس از طلوع صبح تا طلوع آفتاب در مصلائی خویش بنشیند و به تعقیب نماز مشغول باشد، خداوند او را از آتش دوزخ محفوظ دارد.» (۱) ۳- امام باقر علیه السلام فرمود: «شیطان لشکر خویش را از زمان طلوع صبح تا طلوع آفتاب در زمین پراکنده می کند، و همچنین لشکر شب خود را از غروب آفتاب تا از بین رفتن سرخی مغرب، منتشر می سازد. از این رو پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می فرمود: در این دو وقت خدا را بسیار یاد کنید، چرا که در این دو وقت، شیطان آدمی را از یاد خدا غافل می کند.» (۲) ۴- به سند صحیح از امام رضا علیه السلام روایت شده است، که آن حضرت هنگامی که در خراسان بودند، پس از نماز صبح تا طلوع آفتاب در مصلائی خویش می نشستند و تعقیبات را به جای می آوردند، سپس مسواک های آن حضرت را می آوردند و آن حضرت با آنها مسواک می کرد آنگاه به تلاوت قرآن مجید می پرداخت. (۳) ۵- از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که: هر کس پس از نماز صبح، در مصلائی خویش، تا هنگام طلوع آفتاب به تعقیب مشغول باشد و یاد خدا نماید، پاداش حج را دارد. (۴) ۶- در حدیث قدسی آمده است که خداوند فرمود: «ای فرزند آدم! بعد از صبح ساعتی و بعد از عصر نیز ساعتی مرا یاد کن، تا همه امور تو را کفایت کنم.» (۵)

دعاها، ذکرها و آیاتی که در تعقیب نماز صبح وارد شده است:

۱- «شیخ صدوق» به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح هفتاد مرتبه استغفار کند و بگوید:

اسْتَغْفِرُ اللَّهَ رَبِّي وَ أَتُوبُ إِلَيْهِ

خداوند او را بیامرزد. (۶) ۲- «شیخ صدوق» به سند صحیح از امیر مؤمنان علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح، یازده مرتبه سوره «توحید» را بخواند، در آن روز به گناهی دچار نمی شود هر چند شیطان تلاش کند. (۷) ۳- مرحوم «شیخ کلینی» به سند صحیح از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که: هر کس بعد از نماز صبح صد بار بگوید:

ص: ۱۰۴۸

۱- [۱۶۲۲] مکارم الاخلاق، صفحه ۳۰۵ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۲۹، حدیث ۲.

۲- [۱۶۲۳] مفتاح الفلاح، صفحه ۲۵۲.

۳- [۱۶۲۴] فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۰۴، حدیث ۱۴۵۱.

۴- [۱۶۲۵] تهذیب، جلد ۲، صفحه ۱۳۸، حدیث ۳۰۳.

۵- [۱۶۲۶] همان مدرک، صفحه ۳۲۹، حدیث ۹۶۵.

۶- [۱۶۲۷] ثواب الاعمال، صفحه ۱۶۵ و بحار الانوار جلد ۸۳، صفحه ۱۳۴، حدیث ۱۵.

۷- [۱۶۲۸] ثواب الاعمال، صفحه ۴۵ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۵، حدیث ۱۸.

ما شاءَ اللهُ كَانَ، لا حَوْلَ وَ لا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

آنچه خدا بخواهد (می شود)، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

در آن روز هیچ ناگواری نمی بیند. (۱) این روایت را مرحوم «شیخ طوسی» و بزرگان دیگر نیز در کتب دعا ذکر کرده اند. (۲)
۴- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که: هر کس سوره «قدر» را پس از طلوع فجر هفت بار بخواند، هفتاد صف از فرشتگان بر او درود می فرستند و هفتاد مرتبه برای او طلب رحمت می کنند. (۳) ۵- از امام موسی کاظم علیه السلام روایت شده است که مردی نزد آن حضرت آمد و از شغل و حرفه خویش شکایت کرد و گفت: به هر کاری دست می زنم سودی نمی برم و به هر حاجتی که روی می آورم، برآورده نمی شود (و همه درها به رویم بسته شده است) امام علیه السلام فرمود: پس از نماز صبح ده مرتبه بگو:

سُبْحَانَ اللهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ، اسْتَغْفِرُ اللهُ وَ اسْأَلُهُ مِنْ فَضْلِهِ.

پاک و منزّه است خداوند با عظمت و او را سپاس می گویم، از خدا آمرزش می طلبم و از فضل و کرم او خواهانم.

آن مرد می گوید: مدت اندکی بر این کار مداومت ورزیدم که مشکلات من حل شد. (۴) در کتاب «کافی» و «مکارم الاخلاق» روایت شده است که مردی به امام کاظم علیه السلام عرض کرد: دعایی به من بیاموز که جامع دنیا و آخرت باشد و مختصر و آسان نیز باشد، آن حضرت همین دعا را به وی آموخت و فرمود که بعد از نماز صبح تا طلوع آفتاب آن را بخواند؛ آن مرد نیز چنین کرد و بر آن مداومت ورزید، در نتیجه وضعیتش خوب شد. (۵) ۶- عبدالله بن سنان روایت کرده است که خدمت امام صادق علیه السلام رسیدم، آن حضرت فرمود: آیا می خواهی دعایی به تو بیاموزم که با خواندن آن خداوند دین تو را ادا کند و وضع و حالت خوب شود؟ گفتم:

چه قدر به چنین دعایی نیازمندم. امام علیه السلام فرمود: بعد از نماز صبح بگو:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الْقَيُّومِ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ

بر زنده پاینده ای که هرگز نمیرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که

وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ، وَ كَبْرُهُ

فرزندى نگرفت، و شریکی در حکومت ندارد، و ضعف و ذلتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار،

ص: ۱۰۴۹

٢- [١٦٣٠] مصباح المتهدّج، صفحه ٢٠٩ و مصباح كفعمى، صفحه ٦٦.

٣- [١٦٣١] بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ١٦١، حديث ٤٠.

٤- [١٦٣٢] عده الداعى، صفحه ٢٦٦ و بحار الانوار، جلد ٨٣، صفحه ١٣٠، حديث ٥.

٥- [١٦٣٣] كافى، جلد ٢، صفحه ٥٥٠، حديث ١٢ و مكارم الاخلاق، صفحه ٢٨٣.

تَكْبِيرًا، اللَّهُمَّ انِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُؤْسِ وَالْفَقْرِ، وَمِنْ غَلْبَةِ الدِّينِ

خدایا از بدبختی و فقر و فشار بدهکاری و بیماری به تو پناه می برم

وَالسُّقْمِ، وَاسْتُلْكَ أَنْ تُعِينَنِي عَلَى ادَاءِ حَقِّكَ إِلَيْكَ وَالْي النَّاسِ. (۱)

و از تو می خواهم که در ادای حق خویش و مردم مرا یاری نمایی.

۷- علامه مجلسی می نویسد: مرحوم «طبرسی» و «کفعمی» و علمای دیگر از رسول خدا صلی الله علیه و آله روایت کرده اند که آن حضرت به اصحاب خود فرمود: آیا نمی توانید هر صبح و شام عهدی را از نزد خداوند بگیری؟ گفتند: چگونه عهد بگیریم؟ فرمود: هر کس این دعا را بخواند، بر آن دعا مهری می زنند و تحت عرش الهی می گذارند و چون روز قیامت فرا رسد، منادی ندا می دهد: کجایند آنان که نزد خدای رحمان عهدی دارند و هر کس آن دعا را خوانده باشد، آن عهد را به او دهند و با آن عهدنامه، داخل بهشت شود. (۲) مرحوم «شیخ طوسی» این دعا (و عهدنامه) را در تعقیب نماز صبح آورده است:

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَنُ

خدایا ای پدید آورنده آسمانها و زمین، ای دانای نهان و آشکار، بخشنده

الرَّحِيمِ، اعْهَدْ إِلَيْكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَخَدَّكَ لَا

و مهربانی، در این دنیا با تو پیمان می بندم که تویی خدایی که معبودی جز تو نیست، یگانه ای

شَرِيكَ لَكَ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، اللَّهُمَّ

که همتایی نداری، و اینکه محمد، که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، خدایا

فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا، وَلَا إِلَى

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا هرگز به اندازه چشم برهم زدن به خودم و

أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، فَإِنَّكَ أَنْ وَكَلْتَنِي إِلَيْهَا تُبَاعِدُنِي مِنَ الْخَيْرِ، وَتُقَرِّبُنِي مِنَ

هیچ یک از آفریدگانت وامگذار، که اگر مرا به آنها واگذار کنی مرا از نیکی دور کرده و به

الشَّرِّ، اِي رَبِّ لَا اِثْقَ إِلَّا بِرَحْمَتِكَ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّيِّبِينَ،

بدی نزدیک نموده ای، ای پروردگار من جز به رحمت اطمینان ندارم، پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

ص: ۱۰۵۰

۱- [۱۶۳۴] تفسیر عیاشی، جلد ۲، صفحه ۳۲۰، حدیث ۱۸۲ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۲، حدیث ۸.

۲- [۱۶۳۵] بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۵۲، حدیث ۳۵.

وَاجْعَلْ لِي عِنْدَكَ عَهْدًا تُؤَدِّيهِ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ، أَنْكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. (۱)

و برای من در نزد خودت پیمانی قرار ده که روز قیامت به من بازگردانی زیرا تو در وعده ات تخلف نمی کنی.

۸- در روایتی نقل شده است که هر کس بعد از نماز صبح صد بار بگوید: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

***** خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ خدایانند او را از آتش جهنم حفظ فرماید. (۲) محمد و خاندان پاکش درود

فرست. *****

در تعقیبات نماز صبح این امور نیز وارد شده است:

۱- ده مرتبه می گویی:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، الْأَوْصِيَاءِ الرَّاضِينَ الْمَرْضِيِّينَ

خدایا به بهترین درودهایت بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، آن جانشینانی که از تو خوشنودند و تو نیز از آنان خوشنودی،

بِأَفْضَلِ صَلَوَاتِكَ، وَ بَارِكْ عَلَيْهِمْ بِأَفْضَلِ بَرَكَاتِكَ، وَالسَّلَامُ عَلَيْهِمْ وَ عَلَيَّ

و به بهترین برکات به ایشان برکت ده، و درود باد بر ایشان و

أَرْوَاحِهِمْ وَ أَجْسَادِهِمْ، وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ. (۳)

ارواحشان و بدنهایشان و رحمت و برکات خدا بر ایشان باد.

۲- خواندن این صلوات که برای خواندنش بعد از نماز ظهر و عصر جمعه، فضیلت فراوانی وارد شده است [۱۶۳۹] و «شیخ طوسی» آن را در تعقیبات نماز صبح آورده است:

اللَّهُمَّ احْيِنِي عَلَيَّ مَا أَحْيَيْتَ عَلَيْهِ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ، وَ امْتِنِي عَلَيَّ مَا

خدایا بر آنچه که علی بن ابی طالب را بر آن زنده داشتی مرا زنده بدار، و بر آنچه

ماتَ عَلَيْهِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ. (٤)

که علی بن ابی طالب- که بر او درود باد- را از جهان بردی، مرا بمیران.

ص: ۱۰۵۱

۱- [۱۶۳۶] مصباح المتهدجد، صفحه ۲۱۴ و بلد الامین، صفحه ۵۳ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۶۳۷] بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۳۳، حدیث ۱۰.

۳- [۱۶۳۸] مصباح المتهدجد، صفحه ۲۰۷.

۴- [۱۶۴۰] مصباح المتهدجد، صفحه ۲۰۷.

۳- پس از آن بگو: اَصْبَحْتُ اللّٰهُمَّ مُعْتَصِماً بِدِمَامِكَ الْمَنِيْعِ، الَّذِي لَا يُطَاوِلُ

***** خدایا صبح نمودم در حالی که به نگهبانی مستحکمت پناهنده ام

وَلَا يُحَاوِلُ، مِنْ [شَرِّ] كُلِّ غَاشِمٍ وَطَارِقٍ، مِنْ سَائِرٍ مَنْ خَلَقْتَ وَمَا خَلَقْتَ

که مورد حمله و تجاوز واقع نمی شود. از شرّ هر ستمکار و راهزن، از تمامی مخلوقات و

مِنْ خَلْقِكَ الصّٰمِتِ وَ النَّاطِقِ، فِي جُنَّهِ مِنْ كُلِّ مَخُوْفٍ بِلِبَاسٍ سَابِغِهِ

آفریدگان خاموش و گویایت، در زیر سپری نگهدارنده از هر ترسناک با جامه ای بلند و افتاده که همان

وَلَا اِ اَهْلِ بَيْتِ نَبِيِّكَ، مُحْتَجِباً مِنْ كُلِّ قَاصِدٍ لِي اِلَى اِذِيهِ، بِجِدَارٍ حَصِيْنٍ

محبت و دوستی خاندان پیامبر توست، درحالی که از هر کسی که قصد آزار مرا نموده حفظم می کنی، با دیواری محکم که همان

الْاِخْلَاصِ فِي الْاِعْتِرَافِ بِحَقِّهِمْ، وَ التَّمَسُّكِ بِحَبْلِهِمْ، مُوقِنًا اَنَّ الْحَقَّ لَهُمْ

خلوص در اعتراف به حق آنها و تمسک به ریسمان (محبت) آنهاست، درحالی که یقین دارم حق برای ایشان

وَمَعَهُمْ وَفِيهِمْ وَبِهِمْ، اِوَالِي مَنْ وَالَوْا، وَ اِجَانِبُ مَنْ جَانَبُوْا، فَاعِذْنِي اللّٰهُمَّ

و با ایشان و در میان ایشان و به واسطه ایشان است، دوست دارم آن کسی را که آنان دوست دارند و دوری می کنم از آن کسی که آنان دوری می کنند، خدایا

بِهِمْ مِنْ شَرِّ كُلِّ مَا اتَّقِيْهِ، يَا عَظِيْمُ حَجَزْتُ الْاَعَادِي عَنِّي بِيَدِيْعِ

به حق آنها مرا از شرّ هر چه از آن می پرهیزم حفظ فرما، ای خدای با عظمت به کمک پدیدآورنده

السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ، اَنَا جَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ اَيْدِيْهِمْ سَدًّا وَ مِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا

آسمانها و زمین دشمنان را از خود دور ساختم، (که تو فرمودی:) به یقین ما در پیش روی آنان سدّی قرار دادیم و در پشت سرشان سدّی

فَاغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُوْنَ. (۱)

و چشمانشان را پوشانده ایم لذا نمی بینند.

این دعایی است که در هر صبح و شام می توان آن را خواند و این همان دعایی است که امیر مؤمنان علیه السلام در ليله المیت (شبی که به جای رسول خدا، در بسترش خوابید تا پیامبر از دست مشرکان مکه نجات یابد) آن را خواند. (۲) ۴- مطابق روایتی از امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام هر کس بعد از نماز صبح یکصد مرتبه بگوید:

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ

« این ذکر به اسم اعظم از سیاهی چشم به سفیدی آن نزدیکتر است. (۳)

ص: ۱۰۵۲

۱- [۱۶۴۱] مصباح المتهجد، صفحه ۲۱۲ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۴۸، حدیث ۳۱.

۲- [۱۶۴۲] بلد الامین، صفحه ۲۷.

۳- [۱۶۴۳] مهج الدعوات، صفحه ۳۱۶ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۶۲، حدیث ۴۱.

۵- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که آن حضرت فرمود: این دعا را برای امور دنیا و آخرت و برطرف شدن درد چشم، بعد از نماز صبح و مغرب بخوانند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلْكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْكَ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

خدایا به حقی که محمد و خاندانش بر تو دارند از تو می خواهم که بر محمد و

وآل محمد، و اجعل النور في بصري و البصيرة في ديني و اليقين في

خاندان پاکش درود فرستی و قرار دهی روشنایی را در دیده ام و بینایی را در دینم، و یقین را در

قلبي و الاخلاص في عملي و السلامة في نفسي و السعة في رزقي

دلم، و اخلاص را در کردارم و سلامتی را در وجودم و گشایش را در روزیم

و الشكر لك ابدًا ما ابقيتني (۱)

و شکر گزاریت را پیوسته مادامی مرا باقی بداری.

۶- در روایتی از امام محمد تقی علیه السلام نقل شده است که آن حضرت فرمود: هر کس پس از نماز صبح این دعا را بخواند، خواسته هایش از خداوند به آسانی به دست آید و آنچه را که او بخواهد و آهنگ آن کند، خداوند کفایتش فرماید و آن را بر آورده سازد؛ این دعا، مطابق نقل «مفتاح الفلاح» چنین است:

بِسْمِ اللَّهِ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ افوض امری اِلى اللَّهِ، اِنَّ اللَّهَ

به نام خدا و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش، و کارم را به خدا واگذار می کنم به یقین خداوند

بصير بالعباد، فوقيه الله سيئات ما مكروا، لا اله الا انت، سبحانك اني

به (حال) بندگانش آگاه است (تو خود فرمودی آن کس که این سخن را گفت) خداوند او را از بدیهای مکر کنندگان حفظ کرد، معبودی جز تو نیست، منزهی تو و من از

كنت من الظالمين، فاستجبنا له و نجينا من العم، و كذلك ننجي

ستمکاران بودم (تو خود فرمودی) ما دعای او را به اجابت رساندیم و از آن اندوه نجاتش بخشیدیم، و این گونه

الْمُؤْمِنِينَ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ، فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةِ رَبِّهِمْ إِلَىٰ دِيَارِهِمْ فِي سَلَامٍ، فَذَلِكَ نِعْمَ الْفَضْلُ الَّذِي أَوْفَىٰ بِهِ اللَّهُ الْمُتَّقِينَ

مؤمنان را نجات می دهیم، خداوند ما را کافی است و او بهترین حامی ماست (تو خود فرمودی آنها که این سخن را گفتند) با نعمت و فضل پروردگار بازگشتند

يَمْسَسُهُمْ سُوءٌ، مَا شَاءَ اللَّهُ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، مَا شَاءَ اللَّهُ لَا مَا

در حالی که هیچ ناراحتی به آنان نرسید، آنچه خدا بخواهد (می شود)، پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند نیست، آنچه خدا بخواهد نه آنچه

ص: ۱۰۵۳

شَاءَ النَّاسُ، مَا شَاءَ اللَّهُ وَ أَنْ كَرِهَ النَّاسُ، حَسْبِيَ الرَّبُّ مِنَ الْمَرْبُوبِينَ،

مردم بخواهند (می شود)، آنچه خدا بخواهد و اگر چه مردم نپسندند، پروردگار مرا از مردم بی نیاز می کند،

حَسْبِيَ الْخَالِقُ مِنَ الْمَخْلُوقِينَ، حَسْبِيَ الرَّازِقُ مِنَ الْمَرْزُوقِينَ، حَسْبِيَ

آفریدگار مرا از آفریده شدگان بی نیاز می سازد، روزی دهنده مرا از روزی خواران بی نیاز می نماید،

اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ، حَسْبِيَ مَنْ هُوَ حَسْبِي حَسْبِي مَنْ لَمْ يَزَلْ حَسْبِي

خدایی که پروردگار جهانیان است مرا کافی است، آن کس که مرا کافی است فقط او مرا کافی است، آن کس که مرا کافی است پیوسته مرا کفایت می کند،

حَسْبِي مَنْ كَانَ مُدْكُنْتُ حَسْبِي حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ، عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ

آن کس که مرا کافی است از زمانی که بود مرا کفایت می کرد، خداوندی که معبودی جز او نیست، مرا کفایت می کند بر او توکل کردم

وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ. (۱)

و او پروردگار عرش با عظمت است.

۷- مرحوم «حاجی نوری» در کتاب «دار السلام» از استاد خود، عالم ربّانی مرحوم جناب حاج ملا فتحعلی سلطان آبادی نقل کرده است، که فاضل مقدّس آخوند ملا محمد صادق عراقی در دشواری و پریشان حالی و نهایت سختی بود، به گونه ای که هرگز برای او گشایشی حاصل نمی شد. شبی در خواب دید که در مکانی، خیمه ای بزرگ برپاست. پرسید این خیمه از کیست؟ گفتند این خیمه پناهگاه مطمئن و فریادرس بیچارگان حضرت مهدی امام منتظر - عجل الله تعالی فرجه الشریف - است. ملا محمد صادق عراقی با عجله به خدمت آن حضرت مشرف گردید و سختی زندگی و پریشانی حال خویش را به آن حضرت عرض کرد، و از آن بزرگوار خواست دعایی برای رفع مشکلات و اندوه خویش، به او تعلیم فرماید. آن حضرت وی را به سمت خیمه ای که یکی از سادات در آن جا بود، راهنمایی نمود. آخوند ملا محمد صادق از خدمت آن حضرت بیرون آمد و به همان خیمه ای که امام اشاره کرده بود، وارد شد؛ دید سید جلیل القدر و عالم بزرگوار، جناب آقا سید محمد سلطان آبادی در آن خیمه روی سجاده نشسته و مشغول دعا و ذکر است، آخوند بر وی سلام کرد و حکایت حال خویش را برای او نقل کرد. سید نیز برای گشایش کار و وسعت رزق، دعایی به وی آموخت.

مرحوم آخوند از خواب بیدار شد، و متوجه شد که آن دعا را به خوبی می داند، او که پیش از این، با سید محمد سلطان

آبادی میانه ای نداشت، بعد از این خواب، به خدمت سید رسید، وی را به همان حالتی دید،

ص: ۱۰۵۴

۱- [۱۶۴۵] مفتاح الفلاح، صفحه ۸۴ و کافی، جلد ۲، صفحه ۵۴۷، حدیث ۶ (با مقداری تفاوت).

که در خواب مشاهده کرده بود، دید آن بزرگوار در مصلاّی خود نشسته، مشغول ذکر و استغفار است، سلام کرد و سید پاسخ داد. آنگاه تبسّمی نمود، گویا از جریان باخبر است. آخوند برای رفع مشکلات خویش، دعایی خواست، و سید نیز همان دعایی که در خواب به وی تعلیم داده بود را خواند. آخوند ملّا محمّد صادق، آن دعا را خواند، و در مدّت کمی از سختی و مشکلات زندگی بیرون آمد و به آسایش و آسودگی رسید.

آن دعا چنین بود:

اوّل: پس از طلوع فجر دست بر سینه خود بگذارد و هفتاد مرتبه بگوید:

یا فتاح

(یعنی ای گشاینده امور).

دوم: این دعا را که در کافی برای حلّ مشکلات و شفای بیماران نقل شده است بخواند:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا

پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، بر آن زنده پاینده ای که

يَمُوتُ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وُلْدًا، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ

هرگز نمیرد توکل نمودم و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که نه همسری برای خود اختیار کرد و نه فرزندی و نه شریکی

فِي الْمُلْكِ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا. (۱)

در حکومت دارد و ضعف و ذلّتی ندارد که نیازمند حامی و سرپرستی باشد و (لذا به خود می گویم) او را بسیار بزرگ بشمار.

سوم: بعد از نماز صبح بخواند آن دعایی که پیش از این (صفحه ۱۰۵۳) گذشت)

بسم الله و صلّى الله على محمد و آله و افوض امرى الى الله

... تا آخر).

ص: ۱۰۵۵

پس از انجام تعقیبات، سجده شکر به جا آور، که به اتفاق تمام علمای شیعه، سجده شکر به هنگام یافتن نعمتی یا دفع بلایی سنت است، و بهترین آن، سجده ای است که پس از نماز برای شکر توفیق ادای نماز به جا آورده می شود!

در این جا بعضی از روایاتی که در اهمّیت سجده شکر وارد شده است از نظر خوانندگان عزیز می گذرد:

۱- به سند معتبر از امام باقر علیه السلام روایت شده است که آن حضرت فرمود: «پدرم، علی بن الحسین علیه السلام هیچ گاه نعمتی را از خدا یاد نکرد، مگر آن که به شکرانه آن سجده کرد، و هیچ آیه ای را نخواند که در آن سجده باشد، مگر آن که سجده کرد؛ و خداوند هیچ بلایی را که از آن می ترسید، از او دفع نکرد، مگر آن که به خاطر آن سجده کرد؛ و از هر نماز واجب که فارغ می شد، پس از آن سجده می کرد، هر وقت توفیق می یافت که میان دو نفر اصلاح کند، برای شکر آن، سجده می کرد»، و در تمامی مواضع سجده آن حضرت، اثر سجود بود و به این سبب آن حضرت را «سجّاد» می نامیدند. (۱)

۲- به سند صحیح از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: «هر مؤمنی که برای شکر نعمتی - در غیر نماز - برای خدا سجده شکر به جای آورد، خداوند، برای او ده حسنه بنویسد و ده گناه را از او محو و پاک گرداند و در بهشت ده درجه وی را بالا می برد». (۲) ۳- به سند موثق از امام رضا علیه السلام روایت شده است که: «سجده بعد از نماز واجب، در واقع شکر خداوند است، از این که این توفیق را به بنده داد، تا فریضه اش را به جای آورد، و کمترین چیزی که در این سجده گفته می شود، سه مرتبه

«شُكْرًا لِلَّهِ»

است... (۳)

کیفیت سجده شکر:

در انجام این سجده شرط خاصی وجود ندارد و به هر صورت که آورده شود، صحیح است. ولی بهتر است مانند سجده نماز، بر هفت عضو سجده کند و پیشانی را بر چیزی گذارد که در نماز بر آن می گذارد.

ص: ۱۰۵۶

۱- [۱۶۴۷] علل الشرایع، جلد ۱، صفحه ۲۳۲، حدیث ۱ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۱، حدیث ۱۱.

۲- [۱۶۴۸] ثواب الاعمال، صفحه ۳۵ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۱، حدیث ۱۲.

۳- [۱۶۴۹] عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۲۸۱، حدیث ۲۷ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۱۹۸، حدیث ۵.

و افضل آن است که بر خلاف سجده نماز، آرنج را نیز بر زمین بگذارد،^(۱) و سنت است که نخست پیشانی را بر زمین گذارد، سپس طرف راست صورت را و آنگاه طرف چپ صورت را و در نهایت نیز پیشانی را بر زمین بگذارد،^(۲) و به خاطر این که دو بار پیشانی را بر زمین می گذارد، به آن دو سجده شکر می گویند. سجده شکر می تواند بدون هر ذکر و دعایی نیز باشد ولی سنت است که ذکر بگوید و بهتر است از ذکرهایی باشد که خواهد آمد.

مطابق روایات، بعضی از معصومین علیهم السلام، این سجده را بسیار طولانی می کردند. امام کاظم علیه السلام (در زندان هارون) بعد از طلوع صبح، سجده می کرد، تا وقت زوال.^(۳) همچنین از «فضل بن شاذان» نقل شده است که گفت: حسن بن علی بن فضال برای عبادت به صحرا می رفت، و سجده را چنان طول می داد که پرندگان بر پشت او می نشستند به گمان این که جامه ای است افتاده، و همچنین برخی از حیوانات بیابانی برگرد او چرا می کردند و از او وحشت نمی کردند.^(۴)

برخی از ذکرهای سجده شکر:

۱- از امام رضا علیه السلام نقل شده است که: می توانی صد بار در سجده شکر بگویی:

«شکراً»

و می توانی صد بار بگویی

«عفواً».^(۵)

همچنین از امام صادق علیه السلام نقل شده است که کمترین چیزی که در سجده شکر کفایت می کند آن است که سه بار بگویی:

«شُكْرًا لِلَّهِ».^(۶)

۲- در روایات معتبر بسیاری نقل شده است که امام کاظم علیه السلام در سجده شکر بسیار می گفتند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْأَلُكَ الرَّاحَةَ عِنْدَ الْمَوْتِ، وَ الْعَفْوَ عِنْدَ الْحِسَابِ.^(۷)

خدایا از تو آسایش در وقت مرگ و عفو به هنگام حساب را می خواهم.

۳- مرحوم «ابن بابویه» به سند معتبر، از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که هرگاه بنده ای در

ص: ۱۰۵۷

۱- [۱۶۵۰] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۴، حدیث ۱۴.

۲- [۱۶۵۱] همان مدرک، صفحه ۳۲۵، حدیث ۱۷.

۳- [۱۶۵۲] عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۹۵، حدیث ۱۴.

۴- [۱۶۵۳] رجال کشی، صفحه ۵۱۵ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۰۷، حدیث ۲۱.

۵- [۱۶۵۴] فقیه، جلد ۱، صفحه ۳۳۲، حدیث ۹۷۰ (همین حدیث در کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۶، حدیث ۱۸، از امام کاظم علیه السلام نیز نقل شده است).

۶- [۱۶۵۵] همان مدرک، صفحه ۳۳۳، حدیث ۹۷۸.

۷- [۱۶۵۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۳۲۳، حدیث ۱۰ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۱۷، حدیث ۳۱.

سجده سه بار بگوید: یا اللّٰه، یا رَبَّاهُ، یا سَيِّداهُ، خداوند به وی پاسخ دهد: لِيِيك اى بنده ام،***** اى خدا، اى پروردگار من، اى آقا و سرور من *****

حاجت خویش را بخواه. (۱)

۴- مرحوم «شیخ طوسی» در «مصباح المتهدّج» در بخش سجده شکر فرموده است:

مستحب است در سجده برای برادران مؤمن خویش دعا کند و بگوید:

اللّٰهُمَّ رَبَّ الْفَجْرِ وَاللَّيْلِ الْعَشْرِ، وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ، وَاللَّيْلِ إِذَا يَسْرُ، وَرَبِّ

خدایا اى پروردگار سپیده دم و شبهای ده گانه و زوج و فرد، و پروردگار شب هنگامی که (به سوی روشنایی روز) حرکت می کند و پروردگار

كُلِّ شَيْءٍ، وَاللهُ كُلِّ شَيْءٍ، وَ خَالِقِ كُلِّ شَيْءٍ، وَمَلِيكَ كُلِّ شَيْءٍ، صَلِّ

هر چیز و معبود هر چیز، و آفریننده هر چیز و فرمانروای همه چیز،

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَأَفْعَلُ بِي وَبِفُلَانٍ وَفُلَانٍ مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَلَا تَفْعَلْ بِنَا مَا

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرست و در مورد من و فلانی و فلانی (کسانی که مورد نظر من هستند) آنچه تو شایسته آنی انجام ده و آنچه

نَحْنُ أَهْلُهُ، فَإِنَّكَ أَهْلُ التَّقْوَى وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ. (۲)

ما شایسته آنیم در مورد ما انجام مده، که تو شایسته پرهیزگاری و آمرزشی.

به جای «بِفُلَانٍ وَ فُلَانٍ» نام افراد مورد نظر را بگوید.

و چون سر از سجده برداشت دست خود را بر موضع سجود خود بکشد و آنگاه به طرف چپ صورت و سپس به پیشانی خویش بکشد و بعد از آن به جانب راست صورت خود دست بکشد و این کار را سه مرتبه انجام دهد، و در هر مرتبه بگوید:

اللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ،

خدایا حمد و سپاس از آن توست که معبودی جز تو نیست، دانای نهان و آشکار و بخشنده و مهربانی،

اللَّهُمَّ اذْهَبْ عَنِّي الْهَمَّ وَالْغَمَّ وَالْحَزْنَ وَالْفِتْنَ، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ. (۳)

خدایا اندوه و گرفتاری و غم و حزن و فتنه های آشکار و پنهان را از من دور کن.

ص: ۱۰۵۸

۱- [۱۶۵۷] امالی صدوق، صفحه ۴۱۱، حدیث ۶ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۲۷، حدیث ۴۷.

۲- [۱۶۵۸] مصباح المتعجل، صفحه ۲۴۱.

۳- [۱۶۵۹] همان مدرک، صفحه ۲۴۳.

بخش هفتم: نمازهای مستحب

اشاره

ص: ۱۰۵۹

نماز بهترین وسیله ارتباط با خدا، عالی ترین نمود بندگی و روشن ترین نشانه عبودیت بنده در برابر معبود است. (شرحی درباره اهمیت نماز در تربیت انسانها و پرورش فضایل اخلاقی و نظم جامعه انسانی در بحث تعقیبات گذشت).

از این رو در دستورات اسلامی، علاوه بر نمازهای واجب و فرائض یومیه، نمازهای مستحب فراوانی وجود دارد که هر یک از آنها به نوبه خود دارای اهمیت زیاد و تأثیر مناسب است.

نمازهای مستحب را در یک نگاه کلی می توان به چند دسته تقسیم کرد:

۱- نوافل یومیه که پیش از فرائض، یا پس از آنها انجام می شود که وسیله ای برای پذیرش فرائض و رفع کاستیهای آنهاست. (۱) (شرح آن در بخش آداب و تعقیبات نماز گذشت).

۲- نمازهایی که در برخی از اوقات شبانه روز که زمان مناسبی برای راز و نیاز با خدا و کسب نورانیت و معنویت از پیشگاه ربوبی است بجا آورده می شود (مثل نماز شب).

۳- نمازهایی که به نام معصومین علیهم السلام وارد شده است؛ این نمازها را آن بزرگواران انجام می دادند و به نام آنها مشهور شده است. از این رو، پیروان آنها نیز با پیروی از سنت آنان این نمازها را بجا می آورند.

۴- نمازهایی که به نام بعضی از اصحاب و یاران پیامبر صلی الله علیه و آله و یاران ائمه معصومین علیهم السلام مشهور شده است. این نوع نمازها را معصومین با اهداف خاصی به آنان تعلیم می دادند که به نام آنان شهرت یافته است (مانند نماز جعفر طیار).

ص: ۱۰۶۱

۱- [۱۶۶۰] روایتی از امام رضا علیه السلام مضمون فوق را تأیید می کند (بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۲۹۴، حدیث ۲۴).

تعلیم این گونه نمازها گاه برای بخشش گناهان، یا حلّ مشکلات، یا یک جایزه بزرگ معنوی بوده است.

۵- نمازهایی که مربوط به زمان های خاصی است، مثل نماز ایّام هفته، مخصوصاً روز جمعه و اوّل ماه و نمازهای دیگر، که برای کسب معنویّت از آن ایّام مخصوص است.

۶- نمازهایی که مربوط به مکان های خاصی است که به سبب فضیلت آن مکانها خواندن نماز در آنها توصیه شده است (مثل نماز در مسجد جمکران).

۷- نمازهایی که برای حلّ مشکلات روحی و یا مادی و برآورده شدن حاجات و رفع گرفتاری ها از سوی معصومین علیهم السلام توصیه شده (مانند نمازهای حاجت و نماز برای زیاد شدن رزق و مانند آن)، و خود آن بزرگواران نیز در مشکلات رو به درگاه خدا می آوردند و به نماز پناه می بردند. (۱) نکته مهم این جاست که تمام این نمازها- هرچند به نامهای خاصی مشهور شده- باید به قصد قربت و توجّه به ذات پروردگار انجام شود؛ هرچند نتیجه نهایی، رسیدن به حاجت های دنیوی بوده باشد.

نخست به سراغ نمازهای مشهور به نام معصومین علیهم السلام می رویم.

بار دیگر تأکید می کنیم نمازهایی که به نام معصومین علیهم السلام است نمازهایی است که همه به درگاه خداوند یگانه انجام می شود، ولی چون آن بزرگواران انجام می دادند به نام آنها مشهور شده و به یقین دارای ارزش بسیاری است.

ص: ۱۰۶۲

۱- [۱۶۶۱] (۱). «انّ رسول الله صلی الله علیه و آله کان اذا حزّبه امرٌ فَنَزَعَ الى الصَّیْلَاهِ؛ هرگاه رسول خدا دچار سختی و دشواری می شد، به نماز پناه می برد» (بحارالانوار، جلد ۷۹، صفحه ۱۹۲).

فصل اول: نمازهای چهارده معصوم علیهم السلام

۱- نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله

«سید بن طاووس» به سند معتبر از امام رضا علیه السلام روایت کرده است که از آن حضرت سؤال کردند از نماز جعفر طیار رحمه الله؛ امام علیه السلام فرمود: چرا از نماز رسول خدا صلی الله علیه و آله غافل هستی؟!

آن مرد عرض کرد: آن نماز را به من تعلیم فرما. حضرت فرمود:

نماز پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله دو رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و پانزده مرتبه سوره «قدر» (اَنَا انزلناه) را می خوانی؛ همچنین در رکوع- پس از ذکر رکوع- و همچنین پس از سر برداشتن از رکوع- آنگاه که ایستاده ای- و در سجده اول- پس از ذکر سجده- و همچنین پس از سر برداشتن از سجده- آنگاه که نشسته ای- و در سجده دوم- پس از ذکر سجده- و همچنین پس از سر برداشتن از سجده نیز در هر یک از این موارد، پانزده مرتبه سوره «قدر» را می خوانی. پس از اتمام نماز، خداوند گناهانت را می آمرزد و حاجتت را روا می سازد، و آنگاه این دعا را می خوانی:

لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، رَبُّنَا وَرَبُّ آبَائِنَا الْأُولَى، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، الْهَاءُ وَاحِدًا

معبودی جز خدا نیست، که پروردگار ما و پروردگار پدران پیشین ماست، معبودی جز خدا نیست، معبود یگانه ای

وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، لَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ وَ لَوْ

که ما به او ایمان داریم، معبودی جز خدا نیست، ما جز او را نمی پرستیم، دین خود را برای او خالص کرده ایم اگر چه

كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ وَحْدَهُ [وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ

مشرکان نپسندند، معبودی جز خدا نیست، یگانه [یگانه یگانه است، به وعده اش وفا نمود،

عَبْدَهُ، وَ اعَزَّ جُنْدَهُ، وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَ هُوَ

وبنده اش را یاری کرد، سپاهش را گرامی داشت، و به تنهایی گروه های باطل را شکست داد، فرمانروایی و حمد و سپاس از آن اوست و او

عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَنْ فِيهِنَّ،

بر هر چیز تواناست، خدایا تویی روشنایی بخش آسمانها و زمین و هر چه در آنهاست

فَلَكَ الْحَمْدُ، وَ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَ الْأَرْضِ وَ مَنْ فِيهِنَّ، فَلَكَ الْحَمْدُ،

پس حمد و سپاس از آن توست، و تویی بپا دارنده آسمانها و زمین و هر چه در آنهاست، پس حمد و سپاس از آن توست

ص: ۱۰۶۳

وَإِنَّ الْحَقَّ وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، فَقَوْلُكَ حَقٌّ، وَأَنْجَازُكَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ

و تویی حق و وعده و گفتارت و وفاداری و بهشت و دوزخت همگی راست است،

حَقُّ، اللَّهُمَّ لَكَ اسَلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ،

خدایا تسلیم تو شده و به تو ایمان آورده ام، و بر تو اعتماد نموده و به یاری تو با دشمن مبارزه کرده ام

وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، يَا رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ، اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ،

و تو را به داوری پذیرفته ام، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، گناهان پیشین و پسینم

وَ مَا سَرَرْتُ وَاعْلَنْتُ، أَنْتَ الْهِيَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، صَلَّى عَلَيَّ مُحَمَّدٌ

و آنچه در پنهان و آشکار انجام داده ام را بیامرزد، تویی معبودم که معبودی جز تو نیست، بر محمد و

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَ تُبَّ عَلَيَّ أَنْكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ. (۱)

خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرزد و بر من رحم کن، و توبه ام را بپذیر زیرا که تو توبه پذیر و مهربانی.

«علامه مجلسی» پس از ذکر این نماز می گوید: این نماز از نمازهای مشهور است که علمای شیعه در کتب خود روایت کرده اند. (۲)

۲- نماز امیرالمؤمنین علیه السلام

«شیخ طوسی» (۳) و «سید بن طاووس» (۴)، از امام صادق علیه السلام روایت کرده اند که آن حضرت فرمود: هر یک از شما نماز امیر مؤمنان را بجا آورد، مانند روزی که از مادر متولد شده، از گناهان پاک می گردد و حاجت های وی برآورده می شود.

این نماز چهار رکعت است (هر دو رکعت به یک سلام) و در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و پنجاه مرتبه سوره «توحید» را بخواند و پس از نماز این تسبیح را بگوید که تسبیح آن حضرت است؛ این تسبیح مطابق نقل علامه مجلسی چنین است:

سُبْحَانَ مَنْ لَا تَبِيدُ مَعَالِمُهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا تَنْقُصُ خَزَائِنُهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا

تسبیح می گویم کسی را که نشانه های روشن و آشکارش نابود شدنی نیست، تسبیح می گویم کسی را که خزانه کرمش کم شدنی نیست، تسبیح می گویم کسی را

اضْمِحْلَالَ لِفَخْرِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَنْفَدُ مَا عِنْدَهُ، سُبْحَانَ مَنْ لَا انْقِطَاعَ

که برای شکوه و عظمتش زوالی نیست، تسبیح می گویم کسی را که برای آنچه نزد اوست پایانی نیست، تسبیح می گویم کسی را که عمرش را پایانی نیست،

ص: ۱۰۶۴

۱- [۱۶۶۲] جمال الاسبوع، صفحه ۲۴۶.

۲- [۱۶۶۳] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۶۹، حدیث ۱.

۳- [۱۶۶۴] مصباح المتهجد، صفحه ۲۹۲.

۴- [۱۶۶۵] جمال الاسبوع، صفحه ۲۴۸.

لِمُدَّتِيهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يُشَارِكُ أَحَدًا فِي أَمْرِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا إِلَهَ غَيْرُهُ

تسبیح می گویم کسی را که در کارش مشارکتی نیست، تسبیح می گویم کسی را که معبودی جز او نیست* سپس دعا کند و بگوید: یا مَنْ عَفَا عَنِ السَّيِّئَاتِ وَ لَمْ يُجَازِ بِهَا، اَرْحَمَ عَبْدَكَ يَا

***** ای که از گناهان درگذری و کیفر نکنی، بر بنده ات رحم کن، ای

اللَّهُ يَا اللَّهُ، نَفْسِي نَفْسِي أَنَا عَبْدُكَ يَا سَيِّدَاهُ، أَنَا عَبْدُكَ بَيْنَ يَدَيْكَ أَيَا

خدا، ای خدا، بر من، بر من (رحم کن) من بنده توام ای آقا و سرورم، من بنده تو و در حضور توام، ای

رَبِّاهُ، اَلْهِيَ بِكَيْفِيَّتِكَ يَا اَمْلَاهُ، يَا رَحْمَانَاهُ يَا غِيَاثَاهُ، عَبْدُكَ عَبْدُكَ لَا

پروردگار من، ای معبود من به ذات سوگند، ای آرزوی من، ای بخشنده من، ای فریادرس من، بنده ات، بنده ات،

حِيلَهُ لَهُ، يَا مُنْتَهَى رَغْبَتَاهُ، يَا مُجْرَى الدَّمِ فِي عُرْوَقِي عَبْدُكَ يَا سَيِّدَاهُ يَا

چاره ای ندارد، ای نهایت اشتیاقم، ای جاری کننده خون در رگهایم، بنده ات (را دریاب) ای آقا و سرورم، ای

مَالِكَاهُ، أَيَا هُوَ أَيَا هُوَ، يَا رَبَّاهُ عَبْدُكَ عَبْدُكَ لَا حِيلَةَ لِي وَلَا غِنَى بِي عَنْ

مالک و صاحب اختیارم، ای خدا، ای خدا، ای پروردگار من بنده توام بنده توام و چاره ای ندارم، و از خود چیزی ندارم

نَفْسِي [۱۶۶۶]، وَلَا اسْتَطِيعُ لَهَا ضَرًّا وَلَا نَفْعًا، وَلَا اِحْدُ مِنْ اَصَانِعُهُ، تَقَطَّعَتْ

و توانایی بر زیان و سود خود ندارم، و کسی را که با او همراهی کنم نمی یابم،

اَسْبَابُ الْخَدَايَعِ عَنِّي وَ اَضْمَحَلَّ كُلُّ مَطْنُونٍ عَنِّي اَفْرَدَنِي الدَّهْرُ

هر راه چاره ای از من بریده شد، و هر گمان (به راه نجاتی) که داشتم از بین رفت، روزگار مرا با تو تنها گذاشت،

اَلَيْكَ، فَقُمْتُ بَيْنَ يَدَيْكَ هَذَا الْمَقَامَ، يَا اَلْهِيَ بِعِلْمِكَ كَانَ هَذَا كَلُّهُ، فَكَيْفَ

پس در برابرت در این جایگاه ایستاده ام، ای معبود من، تو به همه اینها آگاهی، پس چگونه

اَنْتَ صَائِعٌ بِي وَ لَيْتَ شِعْرِي كَيْفَ تَقُولُ لِذَعَائِي اَتَقُولُ نَعَمْ اَمْ تَقُولُ لَا،

با من رفتار می کنی، و ای کاش می دانستم در پاسخ درخواستم چه می گویی، آیا «آری» می گویی یا «نه»؟

عِنْدَ مَنْ، أَوْ كَيْفَ أَوْ مَاذَا، أَوْ إِلَىٰ أَيْ شَيْءٍ الْجَأَ وَ مَنْ أَرْجُو، وَ مَنْ يَجُودُ

نزد چه کسی یا چگونه یا چرا یا به چه چیزی پناه برم؟ و به چه امید بندم؟ و چه کسی

عَلَىٰ بِفَضْلِهِ حِينَ تَرْفُضُنِي يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، وَ أَنْ قُلْتَ نَعَمْ كَمَا هُوَ الظَّنُّ

با لطف و کرمش در وقتی که تو مرا میرانی بر من می بخشد؟ ای گسترده آمرزش، و اگر بگویی «بله» آن گونه که به تو گمان

بِكَ وَ الرَّجَاءُ لَكَ، فَطُوبَىٰ لِي أَنَا السَّعِيدُ وَ أَنَا الْمَشْعُودُ، فَطُوبَىٰ لِي

و امید هست، پس خوشا به حال من، منم خوشبخت و منم سعادتمند، پس خوشا بحال من،

وَ أَنَا الْمَرْحُومُ، يَا مُتْرَحِّمُ يَا مُتْرَفُّ، يَا مُتَعَطِّفُ يَا مُتَجَبِّرُ، يَا مُتَمَلِّكُ يَا

و منم آمرزیده، ای رحم کننده، ای خیرخواه، ای مهرورز ای قدرتمند، ای فرمانروا، ای

مُقْسِطُ، لَا عَمَلَ لِي أَبْلُغُ بِهِ نَجَاحَ حَاجَتِي اسئَلُكَ بِاسْمِكَ الَّذِي جَعَلْتَهُ

دادگر، عملی ندارم که با آن به برآوردن حاجتم برسم، از تو می خواهم به حق آن نامت که

فِي مَكُونِ غَيْبِكَ، وَ اسْتَقَرَّ عِنْدَكَ، فَلَا يَخْرُجُ مِنْكَ إِلَىٰ شَيْءٍ سِوَاكَ،

در نهانخانه غیبت قرار داده ای و در نزد تو قرار گرفته، و از تو به غیر تو ظاهر نمی شود.

اسئَلُكَ بِهِ وَبِكَ وَبِهِ، فَإِنَّهُ أَجَلٌ وَ أَشْرَفُ اسْمَائِكَ، لَا شَيْءَ لِي غَيْرُ هَذَا،

از تو می خواهم به حق آن نام و به حق تو و به حق آن نام، چرا که گرامی ترین و شریفترین نام های توست و چیزی جز آن ندارم

وَ لَا أَحَدَ اعْوَدُ عَلَيَّ مِنْكَ، يَا كَيْتُونُ يَا مُكُونُ، يَا مَنْ عَرَفَنِي نَفْسُهُ، يَا مَنْ

و هیچ کس سود رسان تر از تو بر من نیست، ای هستی مطلق، ای آفریدگار، ای که خودت را به من شناساندی، ای که

أَمَرَنِي بِطَاعَتِهِ، يَا مَنْ نَهَانِي عَنْ مَعْصِيَتِهِ، وَ يَا مَدْعُوُّ يَا مَسْئُولُ، يَا

مرا بر بندگیت فرمان دادی، ای که مرا از نافرمانیت منع نمودی، ای خواننده شده، ای درخواست شده، ای

مَطْلُوبًا إِلَيْهِ، رَفَضْتُ وَصِيَّتَكَ الَّتِي أَوْصَيْتَنِي بِهَا وَ لَمْ أَطِغِكَ، وَ لَوْ أَطِغْتُكَ

طلب شده، سفارشت را که مرا به آن توصیه نمودی ترک کرده و اطاعتت ننمودم، و اگر

فِي مَا أَمَرْتَنِي لَكَفَيْتَنِي مَا قُتُّمُ الْيَتِيمَ فِيهِ، وَأَنَا مَعَ مَعْصِيَتِي لَكَ رَاجٍ، فَلَا

در آنچه مرا فرمان دادی اطاعتت می نمودم به یقین در آنچه از درگاهت خواستم مرا کفایت می کردی، و من با وجود نافرمانیم امیدوارم، پس

تَحُلْ بَيْنِي وَبَيْنَ مَا رَجَوْتُ، يَا مُتَرَحِّمًا لِي اعْذِنِي مِنْ بَيْنِ يَدَيَّ وَ مِنْ

بین من و آنچه امید دارم جدایی میانداز، ای رحم کننده بر من، مرا از روبرو و پشت سر

خَلْفِي وَ مِنْ فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ مِنْ كُلِّ جِهَاتِ الْإِحَاطَةِ بِي اللَّهُمَّ

و از بالا و پایین و از همه اطرافم پناه ده، خدایا

ص: ۱۰۶۶

بِمُحَمَّدٍ سَيِّدِي وَبِعَلِيِّ وَلِيِّي وَبِالْإِئْتَمَةِ الرَّاشِدِينَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اجْعَلْ

به حقّ محمد آقا و سرورم و به حقّ علی سرپرستم، و به حقّ امامان هدایت یافته- که بر آنان درود باد-

عَلَيْنَا صَلَوَاتِكَ وَرَأْفَتِكَ وَرَحْمَتِكَ، وَأَوْسِعْ عَلَيْنَا مِنْ رِزْقِكَ، وَأَقْضِ

درودها و مهربانی و رحمت را بر ما قرار ده و از روزیت بر ما وسعت ده، و قرضمان

عَنَّا الدَّيْنَ وَجَمِيعَ حَوَائِجِنَا، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

را ادا کن و همه حاجت هایمان را برآور، ای خدا، ای خدا، ای خدا، که تو بر هر چیز توانایی.

امام علیه السلام فرمود: هر کس این نماز را بجا آورد و این دعا را بخواند گناهان او آمرزیده شود. (۱)

۳- نماز حضرت فاطمه علیها السلام

اشاره

در روایتی آمده است، حضرت زهرا علیها السلام دو رکعت نماز می خواند که جبرئیل به وی آموخته بود. کیفیت این نماز بدین گونه است که در رکعت اول بعد از حمد، صد مرتبه سوره «انا انزلناه» و در رکعت دوم بعد از حمد، صد مرتبه سوره «توحید» می خواند و پس از سلام این دعا را می خواند:

سُبْحَانَ ذِي الْعِزِّ الشَّامِخِ الْمُنِيفِ، سُبْحَانَ ذِي الْجَلَالِ الْبَازِخِ الْعَظِيمِ،

تسبیح می گویم صاحب عزت سربلند سرافراز را، تسبیح می گویم صاحب شکوه بلند مرتبه بزرگ را،

سُبْحَانَ ذِي الْمُلْكِ الْفَاخِرِ الْقَدِيمِ، سُبْحَانَ مَنْ لَبَسَ الْبَهْجَةَ وَالْجَمَالَ،

تسبیح می گویم صاحب فرمانروایی باشکوه دیرینه را، تسبیح می گویم کسی را که در بر دارد روشنایی و زیبایی را،

سُبْحَانَ مَنْ تَرَدَّى بِالنُّورِ وَالْوَقَارِ، سُبْحَانَ مَنْ يَرَى اثْرَ النَّمْلِ فِي الصَّفَا،

تسبیح می گویم کسی را که با نور و وقار خود را آراسته، تسبیح می گویم کسی را که جای پای مورچه را در سنگ سخت می بیند،

سُبْحَانَ مَنْ يَرَى وَقْفَ الطَّيْرِ فِي الْهَوَاءِ، سُبْحَانَ مَنْ هُوَ هَكَذَا لَا هَكَذَا غَيْرُهُ. (۲)

تسبیح می گویم کسی را که گذرگاه پرنده را در آسمان می بیند، تسبیح می گویم کسی را که این چنین است و جز او کسی چنین نیست.

در روایت دیگری آمده است که بعد از این نماز، تسبیح مشهور حضرت زهرا علیها السلام را که پس از هر نمازی مستحب است، بگوید و بعد از آن صد مرتبه صلوات بفرستد. (۳)

ص: ۱۰۶۷

۱- [۱۶۶۷] بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۷۲، حدیث ۵.

۲- [۱۶۶۸] همان مدرک، صفحه ۱۸۰، حدیث ۷.

۳- [۱۶۶۹] همان مدرک، صفحه ۱۸۱، حدیث ۸.

نماز دیگری از آن حضرت:

«شیخ طوسی» و «سید بن طاووس» روایت کرده اند از صفوان، که محمد بن علی حلبی در روز جمعه ای، خدمت امام صادق علیه السلام رسید و از آن حضرت پرسید، از شما می خواهم بهترین اعمال را در امروز، به من تعلیم فرمایید. امام علیه السلام فرمود: من کسی را نمی شناسم که از فاطمه علیها السلام نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله با عظمت تر باشد و چیزی برتر از آن عملی که رسول خدا صلی الله علیه و آله به وی آموخت سراغ ندارم. آن عمل چنین است که رسول خدا صلی الله علیه و آله به حضرت زهرا علیها السلام فرمود: در صبح روز جمعه غسل کند و چهار رکعت نماز بخواند (به دو سلام) در رکعت اول بعد از حمد، پنجاه مرتبه سوره «توحید» و در رکعت دوم پس از حمد، پنجاه مرتبه سوره «عادیات» و در رکعت سوم بعد از حمد پنجاه مرتبه سوره «زلزال» و در رکعت چهارم پس از حمد، پنجاه مرتبه سوره «نصر» را بخواند، و پس از اتمام نماز بگوید:

الهی و سیدی من تهیاً أو تعباً أو اعداً أو استعداً لوفادہ مخلوق رجاء

ای معبود من و ای آقا و سرورم، هر کس خود را آماده و مهیا و مجهز و حاضر کند، برای رفتن به سوی مخلوقی به امید

رفده، و فوائده و نائله، و فواضله و جوآئزه، فالیک یا الهی کانت

هدیه ها و بهره ها و عطایا و بخشش ها و پاداش هایش، پس ای معبود من، به سوی توست

تهیتی و تعبیتی و اعدادی و استعدادی رجاء رفدک و فوآئدک

آمادگی و مهیا شدن و مجهز شدن و حاضر شدنم، به امید هدایا و بهره ها

و مغزوفک، و نائلک و جوآئزک، فلا تخیننی من ذلک، یا من لا تخیب

و احسان و عطایا و پادشاهیت، پس مرا از آن ناامید مکن، ای که هیچ

علیه مسئله السائل، و لا تنقصه عطیه نائل، فانی لم آتک بعمل صالح

سائلی از در (خانه) تو نومید بر نمی گردد، و بخشش نیکی چیزی از تو نکاهد، پس به درگاہت نیامده ام با عمل شایسته ای

قدمت، و لا شفاعه مخلوق رجوتہ اتقرب الیک بشفاعتہ، الا محمداً

که از پیش فرستاده باشم یا شفاعت مخلوقی که به آن امید بسته و با شفاعتش به تو نزدیک شوم جز شفاعت محمد

و اهل بینه صلواتک علیه و علیهم، اتیتک از جو عظیم عفوک، الذی

و خاندان پاکش - که درود تو بر او و بر آنها باد - به درگاہت آمده ام به امید عفو بزرگت

عُدَّتْ بِهِ عَلَى الْخَاطِئِينَ عِنْدَ عُكُوفِهِمْ عَلَى الْمَحَارِمِ، فَلَمْ يَمْنَعَكَ طُولُ

که به وسیله آن بر گناهکاران وقت ارتکاب حرامها رو کنی، و طولانی شدن

ص: ۱۰۶۸

عُكُوفِهِمْ عَلَى الْمَحَارِمِ أَنْ جُدَّتْ عَلَيْهِمْ بِالْمَغْفِرَةِ، وَأَنْتَ سَيِّدِي الْعَوَّادُ

ارتکاب حرامها تو را از آموزش آنها باز نمی دارد، و تویی آقا و سرورم که بسیار به من نعمت بخشی،

بِالنِّعْمَاءِ، وَ أَنَا الْعَوَّادُ بِالْخَطَا، اسْئَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ، أَنْ

و منم بسیار خطاکار، از تو می خواهم به حق محمد و خاندان پاکش

تَغْفِرَ لِي ذُنُوبِي الْعَظِيمِ، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ، يَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ

که گناه بزرگم را بیامیزی، چرا که گناه بزرگ را فقط (خدای) بزرگ می آمرزد، ای با عظمت، ای با عظمت

يَا عَظِيمُ، يَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ، يَا عَظِيمُ يَا عَظِيمُ. (۱)

ای با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت، ای با عظمت.

۴- نماز امام حسن علیه السلام

«سید بن طاووس» در «جمال الاسبوع» نمازی برای آن حضرت علیه السلام نقل کرده است که چهار رکعت است (هر دو رکعت با یک سلام) و به همان کیفیت نماز امیرالمؤمنین علیه السلام می باشد و در روز جمعه خوانده می شود.

نماز دیگری از آن حضرت نیز نقل کرده که در روز جمعه خوانده می شود و آن هم چهار رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه «حمد» و بیست و پنج مرتبه سوره «توحید» را بخواند و پس از آن این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ إِنِّي اتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ بِجُودِكَ وَكَرَمِكَ، وَاتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ عَبْدِكَ

خدایا بواسطه بخشش و کرمت به در گاهت تقرب می جویم، و بواسطه محمد بنده

وَرَسُولِكَ، وَاتَّقَرَّبُ إِلَيْكَ بِمَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَانْبِيَاءِكَ وَرُسُلِكَ، أَنْ

و فرستاده ات به در گاهت تقرب می جویم و بواسطه فرشتگان مقرب و پیامبران و فرستادگان به در گاهت تقرب می جویم،

تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُقِيلَنِي

که بر محمد، بنده و فرستاده ات و بر خاندان پاکش درود فرستی و از لغزشم در گذری

عَثْرَتِي وَ تَسْتُرْ عَلَيَّ ذُنُوبِي وَ تَغْفِرْهَا لِي وَ تَقْضِيَ لِي حَوَائِجِي وَ لَا

و گناهانم را پوشانده و بیامرزی، و حاجت‌هایم را برآوری و به

ص: ۱۰۶۹

۱- [۱۶۷۰] مصباح‌المتهدّج، صفحه ۳۱۸ و جمال‌الاسبوع، صفحه ۲۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۶۸، حدیث ۶۴) با اندکی تفاوت).

تُعَذِّبُنِي بِقَبِيحٍ كَانَتْ مِنْي فَإِنَّ عَفْوَكَ وَجُودَكَ يَسْعُنِي إِنَّكَ عَلِيٌّ كُلِّ

خاطر زشتیهایی که از من سرزده مرا عذاب نکنی، چرا که عفو و بخشش چنان است که مرا فرا خواهد گرفت، که تو

شَئٍ قَدِيرٌ. (۱)

بر هر چیز توانایی.

۵- نماز امام حسین علیه السلام

این نماز چهار رکعت است (به دو سلام) در هر رکعت سوره «حمد» پنجاه مرتبه و سوره «توحید» نیز پنجاه مرتبه خوانده می شود، همچنین در رکوع- پس از ذکر رکوع- سوره های حمد و توحید، هر کدام ده مرتبه و پس از سر برداشتن از رکوع نیز هر کدام را ده مرتبه و در سجده اول و میان دو سجده- هنگامی که نشسته ای- و در سجده دوم نیز هر یک از حمد و توحید را ده مرتبه می خوانی، و پس از پایان چهار رکعت نماز؛ این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِأَدَمَ وَحَوَّاءَ، إِذْ قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ

خدایا تویی که آدم و حوا را پاسخ دادی، در زمانی که گفتند: پروردگارا ما به خویشتن ستم کردیم و اگر

تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ، وَنَادَاكَ نُوحٌ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ،

ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی از زیانکاران خواهیم بود، و نوح تو را خواند و پاسخش گفتی

وَنَجَّيْتَهُ وَاهْلَهُ مِنَ الْكَرْبِ الْعَظِيمِ، وَأَطْفَاتَ نَارِ نُمْرُودَ عَنْ خَلِيلِكَ

و او و نزدیکانش را از گرفتاری بزرگ نجات دادی و آتش نمرود را از ابراهیم خلیل باز داشته

إِبْرَاهِيمَ، فَجَعَلْتَهَا بَرْدًا وَسَلَامًا، وَأَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِأَيُّوبَ، إِذْ نَادَى

و آن را بر او سرد و سالم قرار دادی، و تویی که ایوب را پاسخ گفتی آن گاه که عرضه داشت

رَبِّ مَسْنِي الضُّرِّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ، فَكَشَفْتَ مَا بِهِ مِنْ ضُرٍّ، وَأَنْتَ

پروردگارا بدحالی و مشکلات به من روی آورده و تو مهربان ترین مهربانانی، پس ناراحتیهایی را که داشت برطرف ساخته

أَهْلَهُ وَمِثْلَهُمْ مَعَهُمْ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِكَ، وَذِكْرِي لِأَوْلِي الْأَلْبَابِ، وَأَنْتَ

و خاندانش را به او بازگرداندی و همانندشان را بر آنها افزودی تا رحمتی از سوی تو و تذکری برای خردمندان باشد، و تویی

ص: ۱۰۷۰

۱- [۱۶۷۱] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۰ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۵، حدیث ۱۱.

الَّذِي اسْتَجَبْتَ لِيذِي النَّوْنِ، حِينَ نَادَاكَ فِي الظُّلُمَاتِ اِنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ،

که یونس را پاسخ گفتی، آن گاه که تو را در تاریکی ها صدا زد که خداوندا جز تو معبودی نیست

سُبْحَانَكَ اِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ، فَجَجَّيْتَهُ مِنَ الْعُغْمِ، وَاَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ

تسبیح می گویم تو را که من از ستمکاران بودم، پس، از آن اندوه نجات دادی، و تویی که درخواست

لِمُوسَى وَهَارُونَ دَعَوْتَهُمَا، حِينَ قُلْتَ: قَدْ اجِيبْتُ دَعْوَتُكُمَا فَاسْتَقِيمَا.

موسی و هارون را پاسخ گفتی، آن گاه که فرمودی: دعای شما پذیرفته شده، پس استقامت به خرج دهید.

وَاعْرِفْتَ فِرْعَوْنَ وَقَوْمَهُ، وَغَفَرْتَ لِدَاوُدَ ذَنْبَهُ، وَتُبَّتْ عَلَيْهِ رَحْمَةٌ مِنْكَ

و فرعون و یارانش را غرق نمودی و ترک اولای داود را به خاطر رحمت خود و برای تذکر (او) بخشیدی

وَذِكْرَى وَفَدَيْتَ اِسْمَاعِيلَ بِذَبْحٍ عَظِيمٍ بَعْدَمَا اسْلَمَ، وَتَلَّهُ لِلْجَبِينِ،

و ذبح عظیم را فدای اسماعیل نمودی بعد از آن که خود را تسلیم (خواست) کرد و ابراهیم پیشانیش را بر خاک نهاد

فَنَادَيْتَهُ بِالْفِرْعَوْنِ وَالرَّوْحِ، وَاَنْتَ الَّذِي نَادَاكَ زَكَرِيَّا نِدَاءً خَفِيًّا، فَقَالَ رَبِّ

پس به گشایش و آسایش او را خواندی، و تویی که زکریا تو را در خلوتگاه عبادت پنهانی خواند و گفت: پروردگارا

اِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ الرَّاسُ شَيْبًا، وَلَمْ اَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبًّا شَقِيًّا،

استخوانم سست شده و شعله پیری تمام سرم را فرا گرفته و من هرگز در دعای تو از اجابت محروم نبوده ام

وَقُلْتَ: يَدْعُونَنا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ، وَاَنْتَ الَّذِي اسْتَجَبْتَ

و فرمودی: در حال بیم و امید ما را می خوانند و پیوسته برای ما (خاضع و) خاشع بودند، و تویی که

لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ، لَتَرْيِدَهُمْ مِنْ فَضْلِكَ، فَلَا تَجْعَلَنِي مِنْ

ایمان آوردگانی را که عمل صالح انجام داده اند، پاسخ گفتی، تا از فضل و کرمت بر آنها بیفزایی، پس مرا از

اِهْوَانِ الدَّاعِينَ لَكَ، وَالرَّاغِبِينَ اِلَيْكَ، وَاَسْتَجِبْ لِي كَمَا اسْتَجَبْتَ لَهُمْ

بی ارزش ترین کسانی که تو را می خوانند و به تو مشتاقند قرار مده، و به حق آنان بر تو (دعای) مرا اجابت کن همان گونه

که دعای آنان را اجابت نمودی

بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، فَطَهَّرْنِي بِتَطْهِيرِكَ، وَتَقَبَّلْ صَلَاتِي وَدُعَائِي بِقَبُولِ حَسَنِ،

پس مرا با پاکیزگی پاک گردان، و نماز و دعایم را به شایستگی بپذیر،

وَطَيِّبْ بَقِيَّةَ حَيَاتِي وَطَيِّبْ وَفَاتِي وَاخْلُفْنِي فِيمَنْ اخْلُفُ، وَاخْفِظْنِي

و بقیه زندگی و مردنم را گوارا گردان، جانشین من باش (و سرپرستی کن) کسانی را که بعد از من می مانند

يَا رَبِّ بِدُعَائِي وَاجْعَلْ ذُرِّيَّتِي ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً، تَحُوطُهَا بِحِيَاطَتِكَ، بِكُلِّ مَا

و ای پروردگار من مرا به حق دعایم حفظ کن، و نسلم را نسلی پاکیزه قرار ده، و به حمایت آنها را حمایت کن، با هر آنچه که

ص: ۱۰۷۱

حُطَّتْ بِهِ ذُرِّيَّةَ أَحَدٍ مِنْ أَوْلِيَاءِكَ وَأَهْلٍ طَاعَتِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ

نسل هر یک از اولیا و بندگانت را حمایت نموده ای، به رحمت ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، يَا مَنْ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبٌ، وَلِكُلِّ دَاعٍ مِنْ خَلْقِكَ

مهربان، ای که بر هر چیز نگهبانی و به هر خواسته مخلوقات

مُجِيبٌ، وَمِنْ كُلِّ سَائِلٍ قَرِيبٌ، اسئلك يا لا اله الا انت، الْحَيُّ الْقَيُّومُ،

پاسخگویی و به هر درخواست کننده ای نزدیکی، از تو می خواهم ای که معبودی جز تو نیست، تو زنده و پاینده

الْأَحَدُ الصَّمَدُ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، وَبِكُلِّ اسْمٍ

و یگانه و بی نیازی که هرگز نزاده و زاده نشده ای و برای تو هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و به حق هر نامی

رَفَعْتَ بِهِ سَمَائِكَ، وَفَرَشْتَ بِهِ أَرْضَكَ، وَأَزْسَيْتَ بِهِ الْجِبَالَ، وَأَجْرَيْتَ بِهِ

که با آن آسمان را بالا برده و زمین را گسترانیدی و کوه ها را با آن استوار ساخته و آب را جاری نمودی

الْمَاءَ، وَسَخَّرْتَ بِهِ السَّحَابَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ وَاللَّيْلَ وَالنَّهَارَ،

و ابر و خورشید و ماه و ستارگان و شب و روز را با آن به خدمت گرفته

وَخَلَقْتَ الْخَلَائِقَ كُلَّهَا، اسئلك بعظمه وجهك العظيم، الَّذِي اشْرقت له

و همه مخلوقات را آفریدی، از تو می خواهم به عظمت ذات بزرگت، که

السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ، فَاضَاءَتْ بِهِ الظُّلُمَاتُ، أَلَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ

آسمان و زمین در برابر آن درخشید و به واسطه آن تاریکی ها روشن شد، که بر محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ، وَكَفَيْتَنِي أَمْرَ مَعَاشِي وَمَعَادِي وَأَصْلَحْتَ لِي شَأْنِي كُلَّهُ، وَلَمْ

پاکش درود فرستی و دنیا و آخرت را کفایت کنی و همه کارهایم را اصلاح کنی و

تَكَلَّنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَأَصْلَحْتَ أَمْرِي وَأَمْرَ عِيَالِي وَكَفَيْتَنِي

مرا چشم بر هم زدنی به خودم وامگذارای، و کار خود و خانواده ام را اصلاح کنی

هَمَّهُمْ، وَاعْتَيْتَنِي وَإِيَّاهُمْ مِنْ كَنْزِكَ وَخَزَائِنِكَ، وَسَعَهُ فَضْلِكَ الَّذِي لَا

و مرا از مشکلات آنان رهایی بخشی، و من و آنان را از گنج و خزائن و لطف وسیع بی پایانت به

يَنْفَعُ أَبَدًا، وَاثْبَتْ فِي قَلْبِي يَنَابِيعَ الْحِكْمَةِ الَّتِي تَنْفَعُنِي بِهَا،

بی نیازی رسانی، و چشمه های حکمت و دانش را که من و بندگان پسندیده ات

وَتَنْفَعُ بِهَا مَنْ ارْتَضَيْتَ مِنْ عِبَادِكَ، وَاجْعَلْ لِي مِنَ الْمُتَّقِينَ فِي آخِرِ

را به آن سود بخشی در دلم قرار دهی، و در آخر

ص: ۱۰۷۲

الزَّمانِ اِماماً، كما جَعَلْتَ اِبْراهيمَ الْخَليلَ اِماماً، فَاِنَّ تَوْفِيقَكَ يَفُوزُ

الزمان از پرهیزگاران امامی برایم قرار دهی، همان گونه که ابراهیم خلیل را امام قرار دادی، پس همانا به توفیق تو رستگاران

الْفائِزُونَ، وَيَتُوبُ التَّائِبُونَ، وَيَعْبُدُكَ الْعَابِدُونَ، وَبِتَشْدِيدِكَ يَصْلُحُ

رستگار شوند و توبه کنندگان توبه کنند و عابدان عبادت کنند و به تأیید تو

الصَّالِحُونَ الْمُحْسِنُونَ الْمُحِبُّونَ، الْعَابِدُونَ لَكَ، الْخَائِفُونَ مِنْكَ،

شایستگان نیکوکار فروتن پرهیزکار گردند، آنان که تو را عبادت کرده و از تو بترسند

وَبَارِشَادِكَ نَجَا التَّاجُونَ مِنْ نَارِكَ، وَاشْفَقَ مِنْهَا الْمُشْفِقُونَ مِنْ خَلْقِكَ،

و به هدایت تو نجات یافتگان از آتشت رهایی یافته، و پرهیزکنندگان مخلوقات از آن دوری جستند

وَبِخِذْلَانِكَ خَسِرَ الْمُبْطِلُونَ، وَهَلَكَ الظَّالِمُونَ، وَغَفَلَ الْغَافِلُونَ، اللَّهُمَّ

و به واسطه بی توجهیت، یاوه گویان زیان دیدند و ستمکاران هلاک شدند، و بی خبران غفلت ورزیدند، خدایا

آتِ نَفْسِي تَقْوِيهَا، فَأَنْتَ وَوَالِيهَا، وَأَنْتَ خَيْرٌ مَنْ زَكَّيْهَا، اللَّهُمَّ بَيْنَ

نفسم را تقوا ده، که تو صاحب اختیار و سرپرست و بهترین پاک کننده آنی، خدایا

لَهَا هُدَاهَا، وَالْهَمُّهَا تَقْوِيهَا، وَبَشَّرْهَا بِرَحْمَتِكَ حِينَ تَتَوَفَّاهَا، وَنَزَّلْهَا مِنْ

راه هدایتش را به او بنما و او را به تقوا وادار، و در هنگام مرگ به لطف و رحمت بشارت ده، و او را در بالاترین درجات

الْجَنانِ عَلَيْهَا، وَطَيَّبْ وَفَاتِهَا وَمَحْيَاهَا، وَاکْرِمْ مُنْقَلَبَهَا وَمُتَوِيهَا،

بهشت فرود آر، مرگ و زندگیش را نیکو گردان، و محل بازگشت و منزلگاه و جایگاه و

وَمُسْتَقَرَّهَا وَمَأْوِيهَا، فَأَنْتَ وَوَالِيهَا وَمَوْلِيهَا. (۱)

پناهگاهش را گرمی دار، چرا که تو صاحب اختیار و سرپرست آنی.

این نماز چهار رکعت است (با دو سلام) که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و صد مرتبه سوره «توحید» خوانده می شود و پس از آن، این دعا خوانده می شود:

يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ، وَ سَتَرَ الْقَبِيحَ، يَا مَنْ لَمْ يُؤَاخِذْ بِالْجَرِيرَةِ، وَ لَمْ

ای که زیبایی ها را آشکار نموده و زشتی ها را پوشانندی، ای که بر هر بدی مؤاخذه نکردی، و

ص: ۱۰۷۳

۱- [۱۶۷۲] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۶ و جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۱ (با اندکی تفاوت).

يَهْتِكِ السُّتْرَ، يَا عَظِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ، يَا

پرده دری نمودی، ای صاحب عفو بزرگ، ای صاحب گذشت نیکو، ای گسترده آمرزش، ای

بِاسِطِ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، يَا صَاحِبَ كُلِّ نَجْوَى يَا مُتْتَهِيَ كُلِّ شَكْوَى يَا

کشاینده دست به رحمت، ای آگاه هر راز، ای نهایت هر شکایت، ای

كَرِيمَ الصَّفْحِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُبْتَدِئاً بِالنَّعْمِ قَبْلَ اسْتِحْقَاقِهَا، يَا رَبَّنَا

چشم پوش بزرگوار، ای امید بزرگ، ای آغازگر نعمت قبل از درخواست آن، ای پروردگار ما

وَ سَيِّدَنَا وَ مَوْلَانَا، يَا غَايَةَ رَغْبَتِنَا، اسْأَلُكَ اللَّهُمَّ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ

و ای آقا و سرور و مولای ما، ای نهایت اشتیاق ما، خدایا از تو می خواهم که بر محمد و

وآلِ مُحَمَّدٍ (۱)

خاندان پاکش درود فرستی.

۷- نماز امام باقر علیه السلام

این نماز دو رکعت است، در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و صد مرتبه سُبْحَانَ اللَّهِ

***** تو را تسبیح می گویم ای خدا

وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ خوانده می شود؛ پس از نماز این دعا را می خوانی:

و حمد و سپاس از آن توست و معبودی جز خدا نیست و خدا بزرگتر از هر چیز

است.*****

اللَّهُمَّ انِّي اسألك يا حليم ذو اناه غفور ودود، ان تتجاوز عن سيئاتي

خدایا از تو می خواهم ای شکیبای مدارا کننده آمرزنده با محبت، که از گناهانم و از آنچه

وَمَا عِنْدِي بِحُسْنِ مَا عِنْدَكَ، وَأَنْ تُعْطِنِي مِنْ عَطَائِكَ مَا يَسْعُنِي وَتُلْهِمَنِي

نزد من است به زیبایی آنچه نزد توست در گذری، و از بخشش به اندازه ای که مرا در برگیرد به من ببخشی،

فِيمَا أُعْطِيتَنِي الْعَمَلَ فِيهِ بِطَاعَتِكَ، وَ طَاعَةَ رَسُولِكَ، وَ أَنْ تُعْطِيتَنِي مِنْ

و عمل به بندگیت و بندگی رسالت را در آنچه به من عطا نموده ای در دلم اندازه ای،

عَفْوِكَ مَا اسْتَوْجِبُ بِهِ كَرَامَتَكَ، اللَّهُمَّ اعْطِنِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَ لَا تَفْعَلْ بِي

و از گذشتت به اندازه ای که با آن مستوجب بزرگداشتت شوم عطا کنی، خدایا آنچه تو شایسته آنی عطا کن نه آنچه

ص: ۱۰۷۴

ما اَنَا أَهْلُهُ، فَأَنَا أَنَا بِكَ، وَلَمْ اصِبْ خَيْرًا قَطُّ إِلَّا مِنْكَ، يَا ابْصَرَ الْأَبْصَرِينَ،

من شایسته آنم، پس از تو کمک می جویم و خیری جز از جانب تو به من نرسیده است، ای بیناترین بینایان

وَيَا اسْمَعَ السَّامِعِينَ، وَيَا احْكَمَ الْحَاكِمِينَ، وَيَا جَارَ الْمُسْتَجِيرِينَ،

و ای شنواترین شنوایان، و ای حاکم ترین حاکمان، و ای پناه پناه جویان

وَيَا مُجِيبَ دَعْوَةِ الْمُضْطَرِّينَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۱)

و ای اجابت کننده درخواست بیچارگان، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

۸- نماز امام صادق علیه السلام

این نماز نیز دو رکعت است، در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» را می خوانی و صد مرتبه آیه

«شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا

خداوند (با ایجاد نظام واحد جهان هستی) گواهی می دهد که معبودی جز او نیست و فرشتگان و صاحبان دانش (هر کدام به گونه ای بر این مطلب) گواهی می دهند در حالی که

إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ». (۲) پس از نماز، این دعا را بخوان: يَا صَانِعَ كُلِّ مَصْنُوعٍ،

(خداوند در تمام عالم) قیام به عدالت دارد، معبودی جز او نیست که هم توانا و هم حکیم است. ***** ای سازنده هر ساخته شده

يَا جَابِرَ كُلِّ كَسِيرٍ، وَيَا حَاضِرَ كُلِّ مَلَأٍ، وَيَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى وَيَا عَالِمَ

ای پیوند دهنده هر استخوان شکسته، و ای حاضر در هر انجمن، و ای گواه هر سخن پنهانی، و ای دانای

كُلِّ خَفِيَّةٍ، وَيَا شَاهِدَ غَيْرِ غَائِبٍ، وَ غَالِبَ غَيْرِ مَغْلُوبٍ، وَيَا قَرِيبَ غَيْرِ

هر راز، و ای گواه همیشه حاضر، و پیروز شکست ناپذیر، و ای نزدیک بسیار نزدیک

بَعِيدٍ، وَيَا مُؤَنَسَ كُلِّ وَحِيدٍ، وَيَا حَيُّ مُحْيِيَ الْمَوْتَى وَمُؤْمِتَ الْأَحْيَاءِ،

و ای همدم هر تنها، و ای زنده ای که مردگان را زنده کنی و زندگان را بمیرانی

الْقَائِمُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ، وَ يَا حَيُّ حِينَ لَا حَيَّ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،

ای که ناظر بر اعمال همگان هستی و ای زنده در وقتی که زنده ای نبودی، معبودی جز تو نیست

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۳)

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

ص: ۱۰۷۵

۱- [۱۶۷۴] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۵ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

۲- [۱۶۷۵] سوره آل عمران، آیه ۱۸.

۳- [۱۶۷۶] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۶ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

نماز امام کاظم علیه السلام دو رکعت است که در هر یک رکعت یک مرتبه «حمد» و دوازده مرتبه «توحید» خوانده می شود و پس از آن این دعا را می خوانی:

الهی خَشَعَتِ الْأَصْوَاتُ لَكَ، وَ ضَلَّتِ الْأَحْلَامُ فَيْكَ، وَ وَجَلَ كُلُّ شَيْءٍ ۚ

ای معبود من، صداها در برابرت فروتنند، و عقلها درباره تو حیرانند و همه چیز از (عظمت) تو ترسان است

مِنْكَ، وَ هَرَبَ كُلُّ شَيْءٍ ۚ إِلَيْكَ، وَ ضَاقَتِ الْأَشْيَاءُ دُونَكَ، وَ مَلَأَ كُلُّ شَيْءٍ ۚ

و همه چیز به سوی تو گریزان است و در برابر تو همه چیز محدود است، و نور تو همه چیز را فرا گرفته،

نُورُكَ، فَانْتِ الرَّفِيعُ فِي جَلَالِكَ، وَ انْتِ الْبَهِيُّ فِي جَمَالِكَ، وَ انْتِ الْعَظِيمُ

پس در بزرگواریت بلند مرتبه ای، و در زیباییت نیکویی، و در تواناییت با عظمتی،

فِي قُدْرَتِكَ، وَ انْتِ الَّذِي لَا يُؤْدِكُ شَيْءٌ ۚ، يَا مُنْزِلَ نِعْمَتِي يَا مُفْرَجَ

و چیزی تو را به زحمت نیندازد، ای فرو فرستنده روزیم، ای گشاینده

كُرْبَتِي وَ يَا قَاضِيَ حَاجَتِي اعْطِنِي مَسْئَلَتِي بِإِلَهِ الْأَنْتِ، آمَنْتُ بِكَ

اندوهم، ای برآورنده نیازم، به حق آن که معبودی جز تو نیست خواسته ام را عطا کن، به تو ایمان آوردم

مُخْلِصًا لَكَ دِينِي اصْبَحْتُ عَلَى عَهْدِكَ وَ وَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ ابُوءُ لَكَ

در حالی که دینم را برای تو خالص نمودم، به اندازه توان و قدرتم بر پیمان و وعده ات صبح کردم،

بِالنَّعْمَةِ، وَ اسْتَغْفِرُكَ مِنَ الذُّنُوبِ الَّتِي لَا يَغْفِرُهَا غَيْرُكَ، يَا مَنْ هُوَ فِي

به فضل تو به جانبت باز می گردم، و از گناهانی که جز تو کسی آنها را نیامرزد از تو آمرزش می طلبم، ای که در عین

عُلُوِّهِ دَانَ، وَ فِي دُنُوِّهِ عَالٍ، وَ فِي اشْرَاقِهِ مُنِيرٌ، وَ فِي سُلْطَانِهِ قَوِيٌّ، صَلِّ

بلندمرتبگی نزدیکی و در عین نزدیکی بلند مرتبه ای و در عین درخشش نورافشانی و در فرمانرواییت نیرومندی،

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

۱۰- نماز امام رضا علیه السلام

این نماز شش رکعت است (به سه سلام) در هر رکعت یک مرتبه حمد و ده مرتبه سوره «هَلْ أَتَى عَلَى

ص: ۱۰۷۶

۱- [۱۶۷۷] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۶ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۸.

الْإِنْسَانِ». سپس دعای آن حضرت را پس از پایان شش رکعت نماز می خوانی:

يَا صَاحِبِي فِي شِدَّتِي وَ يَا وَلِيِّي فِي نِعْمَتِي وَ يَا الهِي وَ الهِ اِبْرَاهِيمَ

ای همدم من در سختیم و ای عهده دار روزیم، و ای معبود من و معبود ابراهیم

وَاسْمَاعِيلَ وَاسْحَاقَ وَ يَعْقُوبَ، يَا رَبَّ كَهَيْعِصَ، وَ يَسَ وَ الْقُرْآنَ

و اسماعیل و اسحاق و یعقوب، ای پروردگار کهیعیص و یس و قرآن

الْحَكِيمِ، اسْئَلُكَ يَا احْسَنَ مَنْ سُئِلَ، وَ يَا خَيْرَ مَنْ دُعِيَ، وَ يَا اجْوَدَ مَنْ

حکیم، از تو می خواهم ای بهترین درخواست شده، و ای بهترین خوانده شده و ای نیکوترین

اعطی وَ يَا خَيْرَ مُرْتَجِي اسْئَلُكَ اِنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۱)

بخشنده و ای بهترین آرزو شده، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی.

۱۱- نماز امام جواد علیه السلام

نماز آن حضرت دو رکعت است که در هر رکعت یک مرتبه سوره «حمد» و هفتاد مرتبه سوره «توحید» را می خوانی و پس از پایان نماز می گویی:

اللَّهُمَّ رَبَّ الْأَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ، وَ الْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ، اسْئَلُكَ بِطَاعَةِ الْأَرْوَاحِ

خدایا ای پروردگار جانهای نابودشونده و جسم های پوسیده، از تو می خواهم به حق بندگی جانهایی

الرَّاجِعَةِ اِلَى اجْسَادِهَا، وَ بِطَاعَةِ الْأَجْسَادِ الْمُتَلْتِمَةِ بِعُرُوقِهَا، وَ بِكَلِمَتِكَ

که به بدنها باز می گردند و به حق بندگی جسم هایی که با رگها به هم پیوسته، و به حق فرمانت

النَّافِذَةِ بَيْنَهُمْ، وَ اخِذِكَ الْحَقِّ مِنْهُمْ، وَ الْخَلَائِقُ بَيْنَ يَدَيْكَ يَنْتَظِرُونَ فَضْلَ

که در میان آنها نفوذ دارد و اینکه حق را از آنان می گیری، در حالی که مخلوقات در برابرت منتظر

قَضَائِكَ، وَ يَرْجُونَ رَحْمَتَكَ، وَ يَخَافُونَ عِقَابَكَ، صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ

حکم تو هستند و امید به رحمت دارند و از عذابت می ترسند، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست،

مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلِ النُّورَ فِي بَصَرِي وَالْيَقِينَ فِي قَلْبِي وَ ذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ

و روشنایی را در دیده ام و یقین را در دلم و ذکرت را در شب

ص: ۱۰۷۷

۱- [۱۶۷۸] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۷ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۹.

وَالنَّهَارِ عَلَى لِسَانِي وَ عَمَلًا صَالِحًا فَارْزُقْنِي (۱)

و روز بر زبانم قرار ده و کردار نیک را روزیم گردان.

۱۲- نماز امام هادی علیه السلام

این نماز نیز دو رکعت است، در رکعت اول سوره «حمد» و «یس» و در رکعت دوم سوره «حمد» و «الرَّحْمَن» را بخواند (شبیهِ نماز زیارت حضرت رضا علیه السلام) و بعد از نماز این دعا را بخواند:

يَا بَارُّ يَا وَصُولُ، يَا شَاهِدَ كُلِّ غَائِبٍ، وَيَا قَرِيبَ غَيْرِ بَعِيدٍ، وَيَا غَالِبَ غَيْرِ

ای نیکوکار، ای پیوند دهنده، ای گواه هر پنهان، ای نزدیک بسیار نزدیک و ای پیروز

مَغْلُوبٍ، وَيَا مَنْ لَا يَعْلَمُ كَيْفَ هُوَ إِلَّا هُوَ، يَا مَنْ لَا تُبْلَغُ قُدْرَتُهُ، اسئَلُكَ اللَّهُمَّ

شکست ناپذیر، و ای که جز تو کسی نداند که چگونه ای، ای که کسی به قدرتت نرسد، خدایا به حق

بِاسْمِكَ الْمَكْنُونِ الْمَخْزُونِ الْمَكْتُومِ عَمَّنْ شَتَّ، الطَّاهِرِ الْمُطَهَّرِ الْمُقَدَّسِ،

نامی که از هر که خواستی، مخفی و پنهان و پوشیده داشتی از تو می خواهم، آن نامی که پاک و پاکیزه و مقدس است

النُّورِ التَّامِّ الْحَيِّ الْقَيُّومِ الْعَظِيمِ، نُورِ السَّمَوَاتِ وَ نُورِ الْأَرْضِينَ، عَالِمِ

نور خالص و کامل (همان) زنده پاینده بزرگ که نور آسمانها و زمین و دانای

الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرِ الْمُتَعَالِ الْعَظِيمِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۲)

آشکار و نهان و بزرگ و بلندمرتبه و با عظمت است، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

۱۳- نماز امام حسن عسکری علیه السلام

نماز آن حضرت چهار رکعت است، در دو رکعت اول بعد از «حمد»، پانزده مرتبه سوره «زلزال» و در دو رکعت دوم، بعد از «حمد» پانزده مرتبه سوره «توحید» را می خواند و آنگاه این دعا را می خواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِاَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، الْبَدِيءُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ،

خدایا از تو می خواهم به حق آن که حمد و سپاس از آن توست و معبودی جز تو نیست که پیش از هر چیز بوده ای

ص: ۱۰۷۸

۱- [۱۶۷۹] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۸ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۸۹ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۶۸۰] همان مدرک.

وَإِنَّ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يُدْرِكُكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ كُلَّ يَوْمٍ

و تویی زنده پاینده، و معبودی جز تو که چیزی خوارت نکند نیست، و تو هر روز

فِي شَأْنٍ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَالِقُ مَا يُرَىٰ وَمَا لَا يُرَىٰ الْعَالَمِ بِكُلِّ شَيْءٍ

در شأن و کاری هستی، معبودی جز تو نیست که آفریننده پیدا و ناپیدایی و به هر چیز دانای

بِغَيْرِ تَعْلِيمٍ، اسئَلُكَ بِالْإِثْمِ وَنِعْمَانِكَ، بِأَنَّكَ اللَّهُ الرَّبُّ الْوَاحِدُ، لَا إِلَهَ إِلَّا

بی تعلیمی، و از تو می خواهم به حق نعمتهای نهان و آشکارت و به حق این که تویی خدایی که پروردگار یگانه ای که معبودی جز

أَنْتَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، وَاسئَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْوِثْرُ الْفَرْدُ

تو بخشنده و مهربان نیست، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه یکتای

الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، وَاسئَلُكَ

تنهای بی نیاز نیست، خدایی که (هرگز) نژاد و زاده نشد و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است، و از تو می خواهم

بِأَنَّكَ [أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ، الْقَائِمُ عَلَىٰ كُلِّ نَفْسٍ

به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان و آگاه نیست، که بر همه احاطه داشته

بِمَا كَسَبَتْ، الرَّقِيبُ الْحَفِيفُ، وَاسئَلُكَ بِأَنَّكَ اللَّهُ الْأَوَّلُ قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ،

و اعمال همه را دیده و مراقب و نگهبانی، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که پیش از همه چیز بوده

وَ الْآخِرُ بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ، وَ الْبَاطِنُ دُونَ كُلِّ شَيْءٍ، الضَّارُّ النَّافِعُ الْحَكِيمُ

و بعد از همه چیز خواهی بود و از هر چیز نهان تری، که زیان رسان و سودرسان و آگاه و

الْعَلِيمُ، وَ اسئَلُكَ بِأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الْبَاعِثُ

دانایی، و از تو می خواهم به حق آن که تویی خدایی که معبودی جز تو زنده و پاینده نیست، که برانگیزنده

الْوَارِثُ، الْحَنَّانُ الْمَنَّانُ، بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ،

و میراث بر خلق و غمخوار و سخاوتمندی، خدایی که پدیدآورنده آسمان و زمین و صاحب شکوه و احترام

و ذُو الطُّولِ وَ ذُو العِزَّةِ وَ ذُو السُّلْطَانِ، لا الهَ الا انتَ، احطتْ بِكُلِّ شَيْءٍ

و صاحب قدرت و بزرگی و فرمانروایی هستی، معبودی جز تو نیست که دانشت بر همه چیز احاطه دارد

عِلْمًا، وَ احصیتْ کُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا، صَلِّ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. (۱)

و تعداد همه چیز را می دانی، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.

ص: ۱۰۷۹

۱- [۱۶۸۱] جمال الاسبوع، صفحه ۲۷۹ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۰ (لازم به یادآوری است که در جمال الاسبوع آمده است: در دو رکعت اول پس از «حمد» پانزده مرتبه سوره های «توحید» و «زلزال» را بخواند).

این نماز دو رکعت است و در هر رکعت وقتی حمد را آغاز کردی و به «ایاک نعبد وایاک نستعین» رسیدی، آن را صد مرتبه می‌گویی سپس سوره «حمد» را کامل می‌کنی و پس از آن سوره «توحید» را یک بار می‌خوانی. (۱)

ص: ۱۰۸۰

۱- [۱۶۸۲] جمال الاسبوع، صفحه ۲۸۰ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۰.

۱- نماز جعفر طیار رحمه الله

این نماز بسیار مهم و ارزشمند است که با سندهای فراوانی نقل شده است و برای آمرزش گناهان و برآمدن حاجات بسیار مؤثر است [۱۶۸۳] و نام دیگر این نماز «نماز تسبیح» است و شیعه و اهل سنت آن را با روایات متواتر نقل کرده اند. (۱) وجه نام گذاری آن به نماز جعفر این است که در آن هنگام که جعفر بن ابی طالب (برادر امیر مؤمنان علیه السلام) از هجرت حبشه به مدینه بازگشت و به حضور رسول خدا صلی الله علیه و آله رسید، آن حضرت بسیار خوشحال شد و میان دو چشمان جعفر را بوسید و فرمود:

ای جعفر! آیا به تو هدیه ای بدهم؟!

عرض کرد: آری یا رسول الله صلی الله علیه و آله!

مردم گمان کردند، که حضرت می خواهد طلا یا نقره به او ببخشد، آن حضرت صلی الله علیه و آله فرمود: عملی را به تو بیاموزم که اگر هر روز یا هر ماه و یا هر سالی یک بار به انجامش توفیق یابی، امید است که خداوند گناهانت را ببخشد، سپس این نماز را به وی آموخت.

بهترین وقت انجام این نماز، در ابتدای روز جمعه است، هر چند در دیگر اوقات شب و روز نیز می توان خواند.

این نماز چهار رکعت است با دو سلام، در رکعت اول بعد از «حمد» سوره «اذا زلزلت» را می خوانی، و در رکعت دوم بعد از «حمد» سوره «عادیات»، و در رکعت سوم بعد از «حمد» سوره «نصر»، و در رکعت چهارم بعد از حمد، «سوره توحید».

در هر رکعت پس از اتمام حمد و سوره، پانزده مرتبه می گویی:

سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ

. همین ذکر را پس از ذکر رکوع ده مرتبه و پس از سر برداشتن از رکوع ده مرتبه، در سجده اول - پس از ذکر سجده - ده مرتبه، پس از سر برداشتن از سجده اول (وقتی که نشسته ای) ده مرتبه، و در

ص: ۱۰۸۱

سجده دوم نیز- بعد از ذکر سجده- ده مرتبه، پس از سر برداشتن از سجده دوم و پیش از برخاستن ده مرتبه (در یک رکعت مجموعاً ۷۵ مرتبه می شود)، در رکعت دوم نیز همین گونه انجام می دهی که ده مرتبه آخر آن بعد از سجده دوم و قبل از تشهد خواهد بود و در دو رکعت بعد نیز همین گونه عمل می کنی (که مجموعاً ۳۰۰ مرتبه تسبیحات می شود) به اضافه سایر اذکار نماز. (۱) مرحوم «شیخ کلینی» از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که در سجده آخر رکعت چهارم پس از ذکر تسبیحات بگو:

سُبْحَانَ مَنْ لَبَسَ الْعِزَّ وَالْوَقَارَ، سُبْحَانَ مَنْ تَعَطَّفَ بِالْمَجْدِ وَ تَكْرَّمَ بِهِ،

تسبیح می کنم کسی را که صاحب عزت و ابهت است، تسبیح می کنم کسی را که با بزرگواری مهربانی کرده و گرامی داشته است

سُبْحَانَ مَنْ لَا يُبْنِي التَّسْبِيحَ إِلَّا لَهُ، سُبْحَانَ مَنْ أَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ

تسبیح می کنم کسی را که جز او سزاوار تسبیح نیست، تسبیح می کنم کسی را که دانشش همه چیز را فرا گرفته،

عِلْمُهُ، سُبْحَانَ ذِي الْمَنِّ وَالنِّعَمِ، سُبْحَانَ ذِي الْقُدْرَةِ وَالْكَرَمِ، اللَّهُمَّ اِنِّي

تسبیح می کنم صاحب احسان و نعمت ها را، تسبیح می کنم صاحب قدرت و سخاوت را، خدایا

اسئلك بِمَعَاقِدِ الْعِزِّ مِنْ عَرْشِكَ، وَ مُنْتَهَى الرَّحْمَةِ مِنْ كِتَابِكَ، وَ اسْمِكَ

از تو می خواهم به حق جایگاه های عزت از عرش، و نهایت رحمت از کتابت و نام

الْأَعْظَمِ، وَ كَلِمَاتِكَ التَّامَّةِ الَّتِي تَمَّتْ صِدْقًا وَ عَدْلًا، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ

بزرگت و کلمات کاملت که در نهایت راستی و عدالت است بر محمد و خاندان

وَ اَهْلِ بَيْتِهِ، وَ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا. (۲)

پاکش درود فرست و در مورد من چنین و چنان کن.

(به جای جمله آخر، حاجت خود را به عربی یا فارسی از خدا بخواه، و اگر این دعا را حفظ نمی باشد و کسی نیست برای او بخواند، دعا را نشسته می خواند در حالی که اشاره به سجده کرده است).

علامه مجلسی می نویسد: مرحوم «شیخ» و «سید بن طاووس» از مفضل بن عمر روایت کرده اند که گفت: روزی امام صادق علیه السلام را دیدم نماز جعفر را بجا آوردند و پس از نماز دست ها را بلند کردند و گفتند:

يَا رَبِّ يَا رَبِّ يَا رَبِّ

(به اندازه يك نفس) سپس گفت:

يا رَبّاه يا رَبّاه، يا رَبّاه

(به اندازه يك نفس) سپس گفت:

رَبِّ رَبِّ رَبِّ

(به اندازه يك نفس)؛

يا الله يا الله يا الله

(به اندازه يك نفس)

يا حَيُّ يا حَيُّ يا

ص: ۱۰۸۲

۱- [۱۶۸۵] جمال الاسبوع، صفحه ۲۸۲ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۱۹۳، حديث ۱.

۲- [۱۶۸۶] كافي، جلد ۳، صفحه ۴۶۷، حديث ۶.

(به اندازه یک نفس)

یا رَحِيمُ یا رَحِيمُ یا رَحِيمُ

(به اندازه یک نفس) پس از آن هفت مرتبه

یا

رَحْمَنُ

و هفت مرتبه

یا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ

را گفتند و در پایان خواندند:

اللَّهُمَّ اِنِّی اَفْتَحُ الْقَوْلَ بِحَمْدِكَ، وَاَنْطِقُ بِالثَّنَاءِ عَلَیْكَ، وَ اَمَجِّدُكَ وَ لا غَايَةَ

خدایا به ستایش تو کلام خود را آغاز می کنم و به مدح تو سخن می گویم، و تو را به بزرگی یاد می کنم

لِمَدْحِكَ، وَاِنِّی عَلَیْكَ وَ مَنْ یَبْلُغُ غَايَةَ ثَنَائِكَ، وَ اَمَدَ مَجْدِكَ، وَ اِنِّی

و حال آنکه پایانی برای ستایش نیست، و تو را می ستایم و کیست که به نهایت ثنا و بزرگی رسیده باشد،

لِخَلْقَتِكَ كُنْهُ مَعْرِفِهِ مَجْدِكَ، وَ اِنِّی زَمَنْ لَمْ تَكُنْ مَمْدُوحًا بِفَضْلِكَ،

و کجا مخلوقات توانایی شناخت کنه بزرگواری را دارند؟! و چه زمانی تو به واسطه فضلت در خور ستایش نبوده ای؟!!

مَوْصُوفًا بِمَجْدِكَ، عَوَادًا عَلَى الْمُذْنِبِينَ [الْمُؤْمِنِينَ بِحِلْمِكَ، تَخَلَّفَ

و یا توصیف به بزرگواری نگشته ای، و یا به واسطه شکیباییت پیوسته بر گنهکاران [مؤمنان توجه نکرده ای؟!!

سُكَّانُ اَرْضِكَ عَنْ طَاعَتِكَ، فَكُنْتَ عَلَيْهِمْ عَطُوفًا بِجُودِكَ، جَوَادًا

ساکنان زمین از بندگی سرباز زدند، ولی تو با جود و کرمت بر آنها مهربانی نموده، و با فضل و احسانت آنها را بخشیده

بِفَضْلِكَ، عَوَادًا بِكَرَمِكَ، يَا لَآ اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ الْمَنَّانُ ذُو الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ.

و با بزرگواریت به آنها توجه نمودی، ای که معبودی جز تو نیست که سخاوتمند و صاحب بزرگی و بزرگواری.

سپس امام علیه السلام فرمود: ای مفضل! هرگاه سختی و حاجتی شدید به تو روی آورد نماز جعفر رحمه الله را انجام ده و حاجات خود را از خدا بخواه که برآورده می شود ان شاء الله. (۱) در فضیلت این نماز و آثار و برکات آن هرچه گفته شود کم است و سزاوار است هنگامی که توفیق حاصل گردد از آن غفلت نشود، که در حل مشکلات دنیا و آخرت مؤثر است.

۲- نماز هدیه به معصومین علیهم السلام

از معصومین علیهم السلام نمازهایی برای هدیه به آن بزرگواران (منظور هدیه ثواب آن است) نقل شده است که به این صورت است:

۱- در روز جمعه هشت رکعت نماز می خوانی (هر دو رکعت به یک سلام) و ثواب چهار رکعت آن را به

ص: ۱۰۸۳

۱- [۱۶۸۸] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۰۰، حدیث ۴. این حدیث و اذکار و دعای آن در مصباح المتهجد، صفحه ۳۱۱ و جمال الاسبوع، صفحه ۲۹۴ با مقداری تفاوت نقل شده است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله و چهار رکعت دیگر را به حضرت فاطمه علیها السلام هدیه می کنی.

۲- در روز شنبه چهار رکعت نماز می خوانی و ثواب آن را به امیر مؤمنان علیه السلام هدیه می کنی.

۳- در روز یکشنبه به امام حسن علیه السلام، روز دوشنبه به امام حسین، روز سه شنبه به امام زین العابدین، روز چهارشنبه به امام باقر و روز پنجشنبه به امام صادق علیهم السلام هدیه می کنی.

۴- در روز جمعه مجدداً هشت رکعت نماز می خوانی و چهار رکعت آن را به رسول خدا صلی الله علیه و آله و چهار رکعت دیگر را به حضرت فاطمه علیها السلام هدیه می کنی.

۵- روز شنبه چهار رکعت نماز می خوانی و به امام کاظم علیه السلام هدیه می کنی و در روز یکشنبه به امام رضا علیه السلام و روز دوشنبه به امام جواد علیه السلام، روز سه شنبه به امام هادی علیه السلام و روز چهارشنبه به امام حسن عسکری علیه السلام و روز پنجشنبه به امام زمان علیه السلام هدیه می کنی.

میان هر دو رکعت از این نمازها این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ، وَ إِلَيْكَ يَعُودُ السَّلَامُ، حَيَّنَا رَبَّنَا مِنْكَ

خدایا سلامت کامل تویی و از جانب توست سلامتی و بسوی تو باز می گردد سلامتی، ای پروردگار ما، ما را با سلامتی از جانب خود زنده بدار،

بِالسَّلَامِ، اللَّهُمَّ إِنَّ هَذِهِ الرَّكَعَاتِ هِدْيَةٌ مِنَّا إِلَىٰ وَ لِيَّكَ فُلَانٍ، (به جای کلمه فلان، خدایا این چند رکعت هدیه ای از جانب ما به ولایت فلانی است)*****

نام آن معصوم علیه السلام را می بری) فَضَّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ بَلِّغْهُ أَيَّاهَا، وَ اعْطِنِي

***** پس بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و اینها را به او برسان،

أَفْضَلَ أَمَلِي وَ رَجَائِي فِيكَ، وَ فِي رَسُولِكَ صَلَوَاتِكَ عَلَيْهِ وَ آلِهِ.

و برترین آرزو و امیدم از تو و رسالت- که درود تو بر او و خاندان پاکش باد- را به من عطا کن.

در این حدیث آمده پس از آن هر چه که بخواهی، از خدا طلب کن و دعا نما. (۱)

۳- نماز لیلہ الدفن

نماز لیلہ الدفن (شب بعد از دفن میت) دو رکعت است که در رکعت اول «حمد» و «آیه الکرسی» خوانده می شود و در رکعت دوم یک مرتبه «حمد» و ده بار سوره «أنا انزلناه»؛ وقتی که نماز به پایان رسید، می گویی:

١- [١٦٨٩] مصباح المتهجد، صفحه ٣٢٢ و بحار الانوار، جلد ٨٨، صفحه ٢١٧.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْ ثَوَابَهُمَا إِلَى قَبْرِ فَلَانٍ.

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و ثواب این دو رکعت را به قبر فلانی برسان.

که به جای «فلان» نام میت را ذکر می کنی. (۱) و این یکی از بهترین هدایاست که انسان می تواند برای اموات خود در آن شب پرخوف و خطر بفرستد. این نماز را می توان برای هر مؤمنی خواند و هرچند نفر بخوانند خوب است.

۴- نمازی دیگر برای لیلالدفن

از حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله روایت شده است که فرمود: بر میت ساعتی سخت تر از شب اول قبر نیست، پس با صدقه دادن به اموات خویش رحم کنید، و اگر نتوانستید برای آنان صدقه بدهید، دو رکعت نماز بگذارید بدین گونه که در رکعت اول سوره «حمد» یک مرتبه و سوره «توحید» دو بار خوانده شود و در رکعت دوم سوره «حمد» یک بار و سوره «تکواثر» نیز ده بار خوانده شود، پس از سلام نماز گفته شود:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْ ثَوَابَهُمَا إِلَى قَبْرِ ذَلِكِ الْمَيِّتِ،

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و ثواب این دو رکعت را به قبر آن میت،

فَلَانِ بْنِ فَلَانٍ.

فلانی پسر فلانی برسان.

(به جای فلان بن فلان نام میت و پدرش را ببرد) در همان ساعت خداوند پاداش عظیمی به آن میت و به نمازگزار عطا می کند. (۲) مرحوم «علامه مجلسی» در کتاب «زاد المعاد» گفته است: سزاوار است برای انسان که مردگانش را فراموش نکند، چرا که دستشان از اعمال خیر کوتاه است و به محبت های فرزندان و خویشان و برادران دینی، چشم دوخته اند، مخصوصاً به هنگام نماز شب بیشتر باید برای آنان دعا کرد و همچنین بعد از نمازهای واجب و در زیارتگاهها و مشاهد مشرفه به یاد آنان بود، و برای آنها دعا کرد، و برای آنها اعمال خیری را به جا آورد. در روایتی آمده است: چه بسا فرزندی در حال حیات پدر و مادرش، عاق (مورد نفرت) آنان باشد و آنها از وی ناراضی و ناخشنود باشند؛ ولی پس از فوت پدر و مادر، این فرزند نیکوکار گردد و اعمال خیری را برای آنها بجا آورد و رضایت آنها را فراهم کند و چه بسا که فرزندی در حال حیات پدر و

ص: ۱۰۸۵

۱- [۱۶۹۰] مصباح کفعمی، صفحه ۴۱۱؛ بلدالامین، صفحه ۱۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۵.

۲- [۱۶۹۱] بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۴.

مادر، نیکوکار و خوب بوده و مورد علاقه آنان، ولی پس از فوت پدر و مادر چون کار خیر برای آنها کم انجام می دهد، سبب ناخشنودی پدر و مادر خویش گردد.

عمده خیرات برای پدر و مادر و سایر خویشان آن است که قرض های آنان را ادا کند و ذمه آنان را از حقوق خدا و خلق خدا، پاک گرداند و اعمالی مانند حج و سایر عباداتی که از وی فوت شده است را، یا خود بجا آورد و یا دیگری را برای آن امور اجیر کند. (۱)

۵- نماز اول ماه

نماز اول ماه نماز بسیار خوب و با برکتی است که شرح آن در اعمال اول هر ماه (صفحه ۵۹۷) آمده است.

۶- نماز اعرابی

«سید بن طاووس» در کتاب «جمال الاسبوع» از شیخ تلّ عکبری [۱۶۹۳] نقل کرده است که مردی بادیه نشین به محضر رسول خدا صلی الله علیه و آله مشرف شد و گفت: ای رسول خدا! پدر و مادرم فدایت باد! ما در بادیه زندگی می کنیم که از شهر مدینه دور است، از این رو نمی توانم هر جمعه، برای نماز جمعه حاضر شوم، مرا به عملی راهنمایی فرما که با انجام آن فضیلت نماز جمعه را دریابم، تا وقتی که به میان قبیله و خانواده ام برگشتم، این عمل را به آنان نیز بیاموزم.

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: هنگامی که روشنایی روز کاملاً بالا آمد، دو رکعت نماز بخوان بدین صورت که:

در رکعت اول یک مرتبه سوره «حمد» و هفت مرتبه سوره «قل اعوذ برب الفلق» و در رکعت دوم، پس از «حمد» هفت مرتبه سوره «ناس» و پس از سلام نماز، هفت مرتبه آیه الکرسی را بخوان.

پس از آن هشت رکعت نماز می خوانی که هر چهار رکعت را به یک سلام تمام می کنی [۱۶۹۴] بدین نحو که پس از دو رکعت تشهد می خوانی ولی سلام نمی دهی، بلکه در رکعت چهارم سلام می دهی و چهار رکعت بعد را نیز به همان نحو انجام می دهی.

در این هشت رکعت، در هر رکعتی یک «حمد» و یک بار سوره «اذا جاء نصر الله» و بیست و پنج مرتبه سوره «قل هو الله احد» را می خوانی، پس از تشهد و سلام نماز هفت مرتبه این دعا را بخوان:

ص: ۱۰۸۶

یا حئی یا قیوم، یا ذالجلال والاکرام، یا اله الأولین و الآخرین، یا

ای زنده ای پاینده، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای معبود پیشینان و پسینان، ای

ارحَمَ الرَّاحِمِینَ، یا رَحْمَنَ الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ وَرَحِیمَهُمَا، یا رَبِّ یا رَبِّ یا

مهربان ترین مهربانان، ای بخشنده و مهربان دنیا و آخرت، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای

رَبِّ، یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ یا رَبِّ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ، یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا اللَّهُ یا

پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای پروردگار من، ای خدا، ای خدا، ای خدا،

ای خدا، ای خدا، ای

اللَّهُ، صَلِّ عَلَی مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاغْفِرْ لِي سِیِّئَاتِي حَاجَتِ خُودِ رَا طَلَبِ مِی كُنِی وَ پَسِ از آن خُدا، بر محمّد و خاندان پاکش درود

فرست و مرا بیامرز.*****

هفتاد مرتبه می گویی: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ وَ می گویی: وَسُبْحَانَ

***** و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست ***** و تسبیح می کنم

اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ.

خدایی را که پروردگار عرش بلندمرتبه است.

آنگاه رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: سوگند به خدایی که مرا به حق مبعوث کرد، هر مرد و زن مؤمنی که این نماز را

در روز جمعه بخواند، من بهشت را برای او ضمانت می کنم و از جای خویش برنخیزد جز آن که خداوند گناهانش و گناهان

پدر و مادرش را بیامرزد... (۱) این نماز را مرحوم «شیخ طوسی» نیز در «مصباح المتهجد» نقل کرده است؛ ولی دعای فوق در

آن ذکر نشده است، بلکه فرمود: چون از نماز فارغ شدی هفتاد بار بگو:

سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ. (۲)

تسبیح می کنم خدایی را که پروردگار عرش بلندمرتبه است و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت

نیست.

۷- نماز فرزند برای آموزش پدر و مادر

این نماز دو رکعت است، در رکعت اول پس از سوره «حمد»، ده بار می گویی: رَبِّ اغْفِرْ لِي

۱- [۱۶۹۵] جمال الاسبوع، صفحه ۳۲۰ و بحار الانوار، جلد ۸۶، صفحه ۳۸۲.

۲- [۱۶۹۶] مصباح المتہجد، صفحه ۳۱۷.

وَلِوَالِدَيْهِ وَ لِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ. و در رکعت دوم پس از سوره حمد، ده مرتبه و پدر و مادرم و همه مؤمنان را در آن روز که حساب برپا می شود بیامرز.*****

می خوانی: رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَ لِلْمُؤْمِنِينَ

***** پروردگارا من و پدر و مادرم و تمام کسانی که با ایمان وارد خانه من شدند و همه مردان و زنان

وَالْمُؤْمِنَاتِ* پس از سلام نماز نیز ده بار می گویی: رَبِّ اَرْحَمُهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا. (۱)

با ایمان را بیامرز.***** پروردگارا همان گونه که آنها مرا در کوچکی تربیت کردند مشمول رحمتشان قرار ده.

۸- نماز و اعمالی دیگر، برای رفع وسوسه های قلبی

بسیارند کسانی که به وسوسه های فکری در امور اعتقادی و مانند آن گرفتار می شوند و گاه تصور می کنند این وسوسه ها موجب تزلزل ایمان آنها می شود، در حالی که چنین نیست.

از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: هیچ مؤمنی نیست که بر او چهل روز بگذرد، مگر آن که به حدیث نفس دچار شود، وقتی چنین شد دو رکعت نماز بگذارد و از آن به خدا پناه برد. (۲) همچنین آن حضرت فرمود: حضرت آدم علیه السلام از حدیث نفس به خدا شکایت کرد، جبرئیل نازل شد و گفت: بگو:

لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

. حضرت آدم علیه السلام این ذکر را گفت و حدیث نفس از او برطرف شد. (۳) از این روایات استفاده می شود که همیشه این وسوسه های شیطانی بوده و راه نجات از آنها، پناه بردن به خدا و بی اعتنایی به آن است.

در حدیث دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و از وسوسه و فقر و دین سنگینی که داشت شکایت کرد. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: مکرر بگو:

تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً

بر زنده ای که هرگز نمی میرد توکل می کنم، و ستایش برای خداوندی است که نه همسر

و لا وِلْدَانًا، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ وِلِيٌّ مِنَ الدُّنْيَا

و نه فرزندی برای خود انتخاب کرده و نه شریکی در حکومت دارد و نه به خاطر ضعف ذلت (حامی و) سرپرستی برای اوست

وَ كَبْرُهُ تَكْبِيرًا.

-
- ۱- [۱۶۹۷] مکارم الاخلاق، صفحه ۳۳۴ و بحار الانوار، جلد ۸۸ صفحه ۲۲۰.
 - ۲- [۱۶۹۸] مکارم الاخلاق، صفحه ۳۲۸ و بحار الانوار، جلد ۸۸ صفحه ۳۵۴، حدیث ۱۷.
 - ۳- [۱۶۹۹] امالی صدوق، صفحه ۵۴۳، حدیث ۵ و بحار الانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۸۶، حدیث ۵.

پس از مدتی آن مرد به نزد رسول خدا بازگشت و گفت: ای رسول خدا! خداوند وسوسه مرا زایل کرد و دینم را ادا نمود و رزقم را زیاد کرد. (۱) همچنین روایت شده، برای رفع وسوسه های شیطان- آنگاه که در قلبت شکی پیدا شد- بگو:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ، وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ، وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. (۲)

اول و آخر و پیدا و پنهان اوست و او به هر چیز داناست.

همچنین در حدیث دیگری امام صادق علیه السلام فرمود: برای رفع وسوسه های شیطان، در حالی که دستت را به سینه ات می کشی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ

به نام خدا و به ذات خدا، محمد فرستاده خداست و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه

الْعَظِيمِ، اللَّهُمَّ امْسَحْ عَنِّي مَا اخَذَرُ.

و با عظمت نیست، خدایا آنچه را که از آن بیمناکم از من بزدای.

آنگاه دست به شکم خود می کشی و این ذکر را سه مرتبه می گویی که ان شاء الله آن وسوسه برطرف خواهد شد. (۳) همچنین طبق آنچه در روایات آمده برای رفع وسوسه، این امور نیز مؤثر است:

شستن سر با سدر (۴)، مسواک کردن (۱۷۰۴)، خوردن انار (۵)، آشامیدن آب نیسان (۱۷۰۶)، (۶) و روزه گرفتن به مدت سه روز از هر ماه؛ که عبارت است از پنج شنبه اول ماه و آخر ماه و چهارشنبه از وسط ماه (۱۷۰۸) و همچنین بگوید:

اعُوذُ بِاللَّهِ الْقَوِيِّ مِنَ الشَّيْطَانِ الْغَوِيِّ، وَاعُوذُ بِمُحَمَّدٍ الرَّضِيِّ مِنْ

از شر شیطان گمراه کننده به خدای توانا پناه می برم، و از قضا و قدرِ سوء، به محمد (رسول) پسندیده

شَرِّ مَا قُدِّرَ وَ قُضِيَ، وَاعُوذُ بِاللَّهِ النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْجَنَّةِ وَ النَّاسِ اجْمَعِينَ. (۷)

پناه می برم، و از شر تمامی جن و انس به خداوند مردم پناه می برم.

ص: ۱۰۸۹

۱- [۱۷۰۰] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۵، حدیث ۳.

۲- [۱۷۰۱] بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۳۷، حدیث ۴.

۳- [۱۷۰۲] همان مدرک، صفحه ۱۳۸، حدیث ۳.

- ٤- [١٧٠٣] ثواب الاعمال، صفحه ٢٠ و بحار الانوار، جلد ٧٣، صفحه ٨٧ حديث ٦.
- ٥- [١٧٠٥] محاسن، جلد ٢، صفحه ٥٤٣، حديث ٨٤٥ و بحار الانوار، جلد ٦٣، صفحه ١٦١، حديث ٣٣.
- ٦- [١٧٠٧] مهج الدعوات، صفحه ٣٥٦ و بحار الانوار، جلد ٦٣، صفحه ٤٧٧.
- ٧- [١٧٠٩] (١٠). بشاره المصطفى، صفحه ٢٧ و بحار الانوار، جلد ٧٤، صفحه ٢٧٣.

باید توجه داشت که وسوسه‌ها ریشه‌های مختلف جسمی و روحی دارد که با پیدا کردن ریشه‌ها باید در دفع آنها کوشید، و به یقین بی‌اعتنایی به وسوسه یکی از طرق مهم درمان است (البته بعد از علم و آگاهی کافی به مسائل اعتقادی و عملی) و کسانی که زیاد به آن اعتنا کنند دائماً در عذاب خواهند بود.

وسواس در مسائل عملی و عبادات مخصوصاً در اموری مانند طهارت و نجاست، بسیار زیاد است، بهترین و مؤثرترین راه دفع آن (پس از آگاهی بر مسائل شرعی و احکام) این است که به افراد معمولی از مؤمنان نگاه کند و ببیند که آنها (مثلاً) برای آب کشیدن بدن یا لباس خود چه اندازه آب مصرف می‌کنند به همان اندازه قناعت کند، هرچند شیطان وسوسه می‌کند و می‌گوید پاک نشده است. هرگز اعتنا به این شک‌ها نکند که ما مسئولیت اعمال او را بر عهده می‌گیریم!

۹- نماز مسجد جمکران

مسجد جمکران در نزدیکی شهر مقدس قم واقع شده است که به امر امام زمان علیه السلام بنا گردید و دارای آثار و برکات فراوانی است.

مرحوم حاج میرزا «حسین نوری» در کتاب «نجم الثاقب» داستان بنای آن را نقل کرده است و در همان حکایت که در بیداری واقع شده نه در خواب، به نقل از امام زمان علیه السلام خطاب به حسن مثله جمکرانی آمده است: به مردم بگو به این مکان رغبت نشان دهند و آن را مغتنم بشمارند و در آن جا چهار رکعت نماز بگذارند:

۱- دو رکعت نماز تحیت مسجد که در هر رکعتی یک مرتبه «حمد» و هفت مرتبه سوره «قل هو الله احد» بخوانند و هفت بار ذکر رکوع و در هر سجده هفت بار نیز ذکر سجود را بگویند (در رکوع هفت بار بگویند سبحان ربی العظیم و بحمده و در سجده هفت بار بگویند سبحان ربی الاعلی و بحمده).

۲- دو رکعت نماز امام زمان علیه السلام بخواند به این نحو که، در رکعت اول سوره «حمد» را آغاز کند و چون به جمله «ایاک نعبد و ایاک نستعین» رسید، صد مرتبه آن را تکرار نماید و سپس بقیه حمد را تا آخر بخواند (آنگاه یک مرتبه سوره «قل هو الله احد» را بخواند) و ذکر رکوع و سجود را هفت مرتبه بگوید و رکعت دوم را نیز به همین صورت انجام دهد. پس از نماز یک بار بگوید:

لا اله الا الله

و سپس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگوید؛ آنگاه سر به سجده بگذارد و صد بار صلوات بفرستد.

امام زمان علیه السلام فرمود: »

فَمَنْ صَلَّى صَلَاتَهُمَا فَكَأَنَّمَا صَلَّى فِي الْبَيْتِ الْعَتِيقِ

؛ هر کس این دو نماز را (به این نحو) انجام دهد گویا در کعبه نماز خوانده است. (۱)

۱- [۱۷۱۰] این داستان به طور مشروح در «نجم الثاقب» صفحه ۳۸۳-۳۸۸ آمده است.

۱۰- نماز شب

نماز شب از نمازهای مستحبی بسیار معروف است که آثار و ارزش زیاد و پاداش فراوانی دارد و انجامش بسیار توصیه شده است (آداب نماز شب، پاداش آن و همچنین کیفیت انجام آن در بخش پنجم، صفحه ۹۳۷ گذشت).

۱۱- نماز توسل به حضرت زهرا علیها السلام

در روایتی از امام صادق علیه السلام آمده است که هرگاه حاجت مهمی داشته باشی به گونه ای که از نظر روحی در فشار شدید باشی، دو رکعت نماز بخوان و پس از نماز، سه بار تکبیر و سپس تسبیح حضرت زهرا علیها السلام را بگو، آنگاه به سجده برو و صد مرتبه بگو: «

یا مَوْلَاتِی فَاطْمَئِنِّی

سپس سمت راست صورت را بر زمین بگذار و همین جمله را صد بار بگو، بار دیگر به سجده برو و همین جمله را صد و ده مرتبه بگو، (مجموعاً ۳۱۰ بار می شود) سپس حاجت خود را از خداوند بخواه که ان شاء الله برآورده می سازد. (و حضرت زهرا را مرضیه علیها السلام ان شاء الله در پیشگاه خداوند برای برآمدن آن حاجت، شفاعت خواهد نمود). (۱)

۱۲- نماز حاجت

این نماز را بسیاری از علما، مانند «سید بن طاووس»، «شیخ صدوق»، «شیخ مفید» و «شیخ طوسی» نقل کرده اند که امام صادق علیه السلام فرمود: هرگاه حاجت مهمی داری، سه روز متوالی از چهارشنبه تا جمعه را روزه بگیر، در روز جمعه غسل کن و لباسی نو و پاکیزه بپوش و بالای بام خانه ات (یا در فضای باز) برو و دو رکعت نماز بخوان، و پس از نماز، دست ها را به سوی آسمان بلند کن و بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّی حَلَلْتُ بِسَاحَتِکَ لِمَعْرِفَتِی بِوَحْدَانِیَّتِکَ وَصَمَدَانِیَّتِکَ، وَ اِنَّهُ

خدایا به خاطر شناختم به یگانگی و بی نیازیت به درگاہت اقامت گزیدم، و کسی

لا قَادِرَ عَلٰی قَضَائِ حَاجَتِی غَیْرُکَ، وَقَدْ عَلِمْتُ یَا رَبِّ اِنَّهُ کُلَّمَا تَظَاهَرْتُ

جز تو توانایی بر آوردن حاجتم را ندارد، و به یقین دانستم که ای پروردگار من هر چه

نِعْمَتُکَ عَلَیَّ، اَشْتَدَّتْ فَاقَتِی الْیَوْمَ، وَقَدْ طَرَقَنِی هُمٌّ کَذَا وَ کَذَا

نعمتهایت بر من جلوه گر شود، نیازم به تو بیشتر می شود، و اندوه این و آن بر من وارد شده.

* به جای کلمه «کذا و کذا» حاجت خود را ذکر کند و آنگاه ادامه دهد: وَ اَنْتَ بِکَشْفِهِ عَالِمٌ غَیْرٌ

۱- [۱۷۱۱] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۰ و بلد الامین، صفحه ۱۵۹ (با مقداری تفاوت).

مُعَلِّمٍ، وَاسِعٌ غَيْرُ مُتَكَلِّفٍ، فَاسْتُلِكَ بِاسْمِكَ الَّذِي وَضَعْتَهُ عَلَى الْجِبَالِ

بی تعلیمی، و رحمت گسترده ات تو را به زحمت نیندازد، پس از تو می خواهم به حقّ نامی که بر کوه ها نهادی

فُنِسِفْتُ، وَ وَضَعْتَهُ عَلَى السَّمَوَاتِ فَاَنْشَقَّتْ، وَ عَلَى النُّجُومِ فَاَنْثَرْتُ،

و متلاشی شدند و بر آسمانها نهادی و شکافته شدند، و بر ستارگان نهادی، پراکنده شدند،

وَعَلَى الْأَرْضِ فَسَطِطِحْتُ، وَاسْتُلِكَ بِالْحَقِّ الَّذِي جَعَلْتَهُ عِنْدَ مُحَمَّدٍ صَلَّى

و بر زمین نهادی و گسترده شد، و از تو می خواهم به حقّی که قرار دادی در نزد محمّد- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ عِنْدَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ، وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ، وَ جَعْفَرٍ

خدا بر او خاندان پاکش باد- و در نزد علی و حسن و حسین و علی و محمّد و جعفر

وَ مُوسَى وَ عَلِيٍّ وَ مُحَمَّدٍ، وَ عَلِيٍّ وَ الْحَسَنِ، وَ الْحُجَّهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، اِنْ

و موسی و علی و محمّد و علی و حسن و حضرت حجّت- که درود خدا بر ایشان باد-

تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ اَهْلِ بَيْتِهِ، وَ اِنْ تَقْضِيَ لِي حَاجَتِي وَ تُيسِّرْ لِي

بر محمّد و خاندان پاکش درود فرستی، و حاجتم را بر آوری و دشواریش را بر من

عَسِيرَهَا، وَ تَكْفِينِي مُهَمَّهَا، فَاِنْ فَعَلْتَ فَلَكَ الْحَمْدُ، وَ اِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَلَكَ

آسان گردانی و ضروری های آن را کفایت کنی، پس اگر چنین کنی یا نکنی،

الْحَمْدُ، غَيْرُ جَائِرٍ فِي حُكْمِكَ، وَ لَا مُتَّهَمٍ فِي قَضَائِكَ، وَ لَا حَائِفٍ فِي

حمد و سپاس از آن توست و در فرمانت ظلم و ستمی نکرده ای، و در داوریت متّهم نبوده و از عدالت

عَدْلِكَ * سپس گونه خود را بر زمین می گذاری و می گویی: اللَّهُمَّ اِنْ يُونُسَ بَنَ مَتَّى

روی گردان نیستی * * * * * خدایا بنده تو یونس پسر متّی

عَبْدُكَ، دَعَاكَ فِي بَطْنِ الْحُوتِ وَ هُوَ عَبْدُكَ فَاسْتَجَبْتَ لَهُ، وَ اِنَّا عَبْدُكَ

تو را در شکم ماهی خواند در حالی که بنده تو بود و تو اجابتش نمودی و من نیز بنده توام

ادْعُوكَ فَاسْتَجِبْ لِي

و تو را می خوانم پس مرا اجابت فرما.

امام صادق علیه السلام فرمود: بسیار می شود حاجتی دارم، این دعا را می خوانم و خداوند حاجتم را برآورده می سازد. (۱)

ص: ۱۰۹۲

۱- [۱۷۱۲] جمال الاسبوع، صفحه ۳۳۰. این دعا در فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۵۷، حدیث ۱۵۴۳ و مقنعه، صفحه ۲۲۰ و مصباح المتهدّج، صفحه ۳۲۴ با مقداری تفاوت آمده است.

۱۳- نمازی دیگر برای برآورده شدن حاجات

«مرحوم کلینی» به سند معتبر از عبدالرحیم قصیر روایت کرده است که خدمت امام صادق علیه السلام شرفیاب شدم و عرض کردم: فدایت شوم، از نزد خودم دعایی ساخته ام! حضرت فرمود: دعای اختراعی خود را رها کن، هرگاه حاجتی داشتی، به رسول خدا پناه ببر و دو رکعت نماز بگذار و آن را به رسول خدا صلی الله علیه و آله هدیه کن. گفتم: چگونه آن را بجا آورم؟ فرمود: غسل می کنی و سپس دو رکعت نماز می خوانی (مثل دو رکعت نماز صبح) وقتی که نماز به پایان رسید می گویی:

اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَ مِنْكَ السَّلَامُ، وَ إِلَيْكَ يَرْجِعُ السَّلَامُ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ

خدایا سلامت کامل تویی و از جانبِ توست سلامتی و به سوی تو باز می گردد سلامتی خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَلِّغْ رُوحَ مُحَمَّدٍ مِنِّي السَّلَامَ، وَ أَرْوَاحَ الْأَيِّمَةِ

محمد و خاندان پاکش درود فرست و سلام مرا به روح محمد و ارواح امامان

الصَّادِقِينَ سَلَامِي وَ ارْزُدْ عَلَيَّ مِنْهُمْ السَّلَامَ، وَ السَّلَامَ عَلَيْهِمْ وَ رَحْمَهُ

راستین برسان و سلام آنها را به من بازگردان و درود و رحمت

اللَّهِ وَ بَرَكَاتِهِ، اللَّهُمَّ إِنَّ هَاتَيْنِ الرَّكْعَتَيْنِ هَدِيَّةٌ مِنِّي إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ

و برکات خدا بر ایشان باد، خدایا این دو رکعت هدیه ای از جانب من به فرستاده خداست- که درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ، فَأَثْبِنِي عَلَيْهِمَا مَا أَمَلْتُ وَ رَجَوْتُ فِيكَ وَ فِي رَسُولِكَ، يَا وَلِيَّ

بر او و خاندان پاکش باد- پس پاداش مرا در این دو رکعت آنچه از تو و فرستاده ات آرزو دارم، قرار ده، ای سرپرست

الْمُؤْمِنِينَ * سپس به سجده می روی و چهل مرتبه می گویی: يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا حَيًّا

مؤمنان * ای زنده ای پاینده، ای زنده ای

لَا يَمُوتُ، يَا حَيُّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

که هرگز نمی میری، ای زنده ای که معبودی جز تو نیست، ای صاحب شکوه و بزرگواری، ای مهربان ترین مهربانان.

آنگاه جانب راست صورت را روی زمین می گذاری و این دعا را چهل مرتبه می خوانی، پس از آن جانب چپ صورت را بر زمین می گذاری و چهل مرتبه این دعا را می خوانی. آنگاه سر را بلند می کنی و دستان خود را (به سمت آسمان) برمی داری

و چهل مرتبه این دعا را می خوانی؛ سپس دست را به گردن خود می گذاری و انگشت اشاره (دست راست) را به علامت
تضرع تکان می دهی و این دعا را چهل مرتبه می خوانی. در مرحله بعد، محاسن خود را با دست چپ می گیری و با حالت
گریه می گویی:

ص: ۱۰۹۳

يَا مُحَمَّدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اشْكُوا إِلَى اللَّهِ وَالْإِيكُ حَاجَتِي وَ إِلَى أَهْلِ بَيْتِكَ

ای محمد ای فرستاده خدا، به درگاه خدا شکوه می کنم و به تو و خاندان

الرَّاشِدِينَ حَاجَتِي وَ بِكُمْ اتَّوَجَّهُ إِلَى اللَّهِ فِي حَاجَتِي سِيسَ بِه سَجْدَه هِدَايَتِگَرْت نِيَازْمَنْدَم، وَ به واسطه شما نیازم را به درگاه خدا می برم.*****

می روی و به قدر یک نفس می گویی: يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ ... سِيسَ می گویی: صَلَّى عَلَيَّ

***** ای خدا، ای خدا، ای خدا ***** بر محمد و خاندان

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَفْعَلُ بِي كَذَا وَ كَذَا.

پاکش درود فرست و در مورد من چنین و چنان کن.

(و به جای این جمله اخیر، حاجت خود را می گویی). امام صادق علیه السلام فرمود: من از جانب خداوند ضمانت می دهم که از جای خویش حرکت نکنی مگر آن که حاجت تو برآورده شود، ان شاء الله. (۱)

۱۴- نماز برای رفع سختی ها و دشواری ها

از امام صادق علیه السلام نقل شده است که هرگاه کاری بر تو دشوار شود و به عسرت و سختی افتادی، وقت ظهر دو رکعت نماز بخوان؛ در رکعت اول سوره «حمد» و «قل هو الله» و سوره «فتح» از ابتدای سوره تا »

وَ يَنْصُرَكَ اللَّهُ نَصْرًا عَزِيزًا

« (آیه سوم) را بخوان و در رکعت دوم سوره «حمد»، «توحید» و سوره «الم نشرح» را بخوان. تأثیر این نماز به تجربه رسیده است. (۲)

۱۵- نماز برای زیاد شدن روزی

در روایتی آمده است مردی خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و گفت: یا رسول الله من عیالمندم و قرض دارم و زندگی بر من سخت می گذرد، به من دعایی بیاموز تا با خواندنش، خداوند روزیم را زیاد کند، تا بتوانم قرضم را ادا کنم و به خانواده ام برسم. رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود:

ای بنده خدا وضوی کاملی (از نظر آداب و شرایط) بگیر؛ سپس دو رکعت نماز بخوان و رکوع و سجود آن را به نیکی بجا آور و پس از نماز بگو:

يَا مَاجِدُ يَا وَاحِدُ يَا كَرِيمُ، اتَّوَجَّهُ إِلَيْكَ بِمُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ

۱- [۱۷۱۳] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۶، حدیث ۱ و فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۵۹، حدیث ۱۵۴۸.

۲- [۱۷۱۴] بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۳۵۸.

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَا مُحَمَّدُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَنِّي اتَّوَجَّهْتُ بِكَ إِلَى اللَّهِ رَبِّي

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- به تو رو نموده ام، ای محمد ای فرستاده خدا، به واسطه تو به خدا، پروردگار من

وَرَبِّكَ وَرَبِّ كُلِّ شَيْءٍ، وَاسْأَلُكَ اللَّهُمَّ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ،

و تو و همه چیز رو نموده ام، و خدایا از تو می خواهم که به محمد و خاندان پاکش درود فرستی

وَ اسْأَلُكَ نَفْحَهُ كَرِيمَهُ مِنْ نَفْحَاتِكَ، وَفَتْحاً يَسِيراً، وَرِزْقاً وَاسِعاً، اللَّهُمَّ بِهِ

و از تو می خواهم هدیه ای ارزشمند از هدایات و گشایش آسان و روزی وسیعی که با آن پریشانیم را برطرف نموده

شَعْنِي وَاقْضِي بِهِ دَيْنِي وَاسْتَعِينُ بِهِ عَلَى عِيَالِي (۱)

و قرضم را ادا کنم و با آن خانواده ام را یاری نمایم.

البته تمام این دستورات بعد از آن است که انسان تلاش و سعی لازم را برای تحصیل روزی انجام دهد و الا دعای او- طبق روایات- مستجاب نمی شود.

۱۶- نمازی دیگر در طلب روزی

شخصی می گوید خدمت امام صادق علیه السلام آمدم و عرض کردم: آنچه از اموال در دستم بود از بین رفت و در فشار و سختی فراوانی قرار گرفتم. امام علیه السلام فرمود: آیا در بازار دکانی داری؟ گفتم آری، ولی به خاطر نداشتن سرمایه آن را رها کردم. امام فرمود: وقتی به کوفه برگشتی برو سر مغازه ات، آن را جارو کن و آن جا بنشین؛ ولی پیش از آن که از منزل بیرون روی، دو رکعت یا چهار رکعت نماز بگذار و پس از نماز بگو:

تَوَجَّهْتُ بِلا حَوْلٍ مِنِّي وَ لا قُوَّةٍ، وَ لَكِنِّ بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ، اِبْرَأُ إِلَيْكَ

به توان و نیروی تو، نه با توان و نیروی خود به تو توجه نموده ام، و از هر نیرو و توانی

مِنَ الْحَوْلِ وَالْقُوَّةِ إِلَّا بِكَ، فَانْتَ حَوْلِي وَ مِنْكَ قُوَّتِي اللَّهُمَّ فَارْزُقْنِي مِنْ

جز تو بیزاری می جویم، پس توان من از توست و از جانب توست نیرویم، خدایا از لطف گسترده ات روزی

فَضْلِكَ الْوَاسِعِ رِزْقاً كَثِيراً طَيِّباً، وَ اَنَا خَافِضٌ فِي عَافِيَتِكَ، فَانَّهُ لا

فراوان پاکیزه عطایم کن، و من نیازمند سلامتی از جانب توام،

يَمْلِكُهَا أَحَدٌ غَيْرُكَ.

چرا که کسی جز تو مالک آن نیست.

ص: ۱۰۹۵

۱- [۱۷۱۵] مکارم الاخلاق، صفحه ۳۳۶.

راوی می گوید: من نیز به دستور امام علیه السلام عمل کردم و خداوند روزی مرا زیاد کرد، تا آن جا که برای خود چهارپایان و اموال دیگری خریدم و برای خود خانه ساختم. (۱) آغاز این حدیث شاهد بر چیزی است که در ذیل حدیث قبل گفتیم که شرط قبولی این دعاها، تلاش به مقدار توان خویش در امر معاش است.

ص: ۱۰۹۶

۱- [۱۷۱۶] کافی، جلد ۳، صفحه ۴۷۴، حدیث ۳ (با تلخیص).

بخش هشتم: دعا برای حل مشکلات معنوی و مادی و آداب عقیقه

اشاره

ص: ۱۰۹۷

مقدمه: اهمیت دعا و یادآوری چند نکته

همان گونه که پیش از این در مقدمه کتاب گفته شد، دعا بهترین رابطه خلق با خالق و زیباترین شکل نیایش و از مهم ترین عبادات است.

گاه برکات معنوی که از خود دعا نصیب دعاکننده می شود بسیار بیش از حاجاتی است که در دعایش از خداوند بزرگ تقاضا می کند.

دعا انسان را به خدا نزدیک می کند و روح او را تلطیف کرده و نشاط روحانی او را افزایش می دهد؛ امید او را به آینده زیاد کرده، و از سقوط در درّه هولناک یأس و افسردگی رهایی می بخشد. اضافه بر این، دعا دریچه معرفت الله و عشق به خداست.

اینها همه از یکسو؛ از سوی دیگر، تأثیر دعاها در حلّ مشکلات مادی و معنوی بسیار تجربه شده و به ثبوت رسیده است، و برای آنها که به خداوند و قدرت و لطف و رحمت او ایمان دارند، جای تردید نمی باشد.

او ما را به دعا کردن دعوت نموده، و اجابت را تضمین فرموده است و بر همین اساس، در روایات معتبری که از معصومین علیهم السلام به ما رسیده دعاها را برای حلّ مشکلات معنوی و مادی مؤمنان بیان شده است که اگر همه آنها جمع آوری گردد، کتاب بزرگی را تشکیل می دهد.

ما، در این مجموعه بخش مهمی از آن را که در کتب معتبر یافته ایم از نظر خوانندگان عزیز می گذرانیم و جداً از آنها تقاضا می کنیم به هنگامی که حال دعا و تضرع به درگاه باری تعالی به آنها دست داد و مظانّ استجاب دعا فرا رسید، نویسندگان این سطور را نیز فراموش نکنند و به دعای خیر یاد فرمایند.

قبل از ورود در بیان دعاها یادآوری چند نکته لازم است:

۱- گاه می شود دعاها به اجابت نمی رسد و دعاکنندگان تعجب می کنند که با آن همه الحاح و اصرار، عدم اجابت دعا چرا؟ در حالی که وقتی دقت می کنیم، می بینیم شرایط استجاب دعا را فراهم نکرده اند (در زمینه شرایط استجاب دعا، بحثی را در آغاز کتاب داشتیم؛ بار دیگر آن را به دقت مطالعه فرمایید و به کار بندید).

۲- گاه می شود انسان با تمام وجود، چیزی را از خدا می طلبد که در واقع آن چیز به زیان اوست ولی خود او از آن بی خبر است. در این جا خداوند رحیم خواسته او را برآورده نمی سازد و او را از خطر نجات می بخشد؛ ولی پاداش دعا را برای او حفظ می کند!

۳- گاه می شود انسان به محض اجابت دعا، در خانه خدا را رها می کند و در غفلت و بی خبری فرو می رود، خداوند رحمان و رحیم، اجابت دعایش را به تأخیر می اندازد، تا بیشتر نیایش کند و در خانه او را بیشتر بگوید تا مشمول عنایات افزون تری گردد.

۴- گاهی برخی از افراد، راه ها و اسبابی را که خداوند برای حل مشکلات قرار داده رها می کنند و بدون تلاش و کوشش برای رفع نیازها و حل دشواری ها، فقط به سراغ دعا می روند، در حالی که خداوند «مسبب الاسباب» اسبابی را برای رفع مشکلات مادی و معنوی قرار داده و آنها را گاه در دل طبیعت، گاه در مراجعه به افراد کاردان، و گاه در سایه جد و جهد قرار داده است؛ امّا گروهی با «رها ساختن این امور»، در گام نخستین سراغ ادعیه و اذکار می روند و چون اثری از اجابت نمی یابند، مأیوس و ناامید، همه را به دیده تردید می نگرند؛ در حالی که مقصود آنها از طریق تلاش و کوشش و مشورت و مانند آن حاصل می شد و باید به سراغ آن می رفتند و همگام با تلاش و کوشش در جهت حل مشکلات، باید از این ادعیه نیز بهره می گرفتند، ولی چنین نکردند و به نتیجه نرسیدند.

۵- اعتقاد و ایمان به آثار دعا نیز تأثیر مهمی در اجابت دعاها دارد. اگر کسی بخواهد با تردید یا برای امتحان این دعاها را بخواند، ممکن است کمتر به مقصود برسد.

به هر حال، هرگز نباید به خاطر تأخیر اجابت دعا ناراحت و نگران باشیم و از پیگیری خسته شویم و بدانیم همان گونه که دعا به سود ماست، تأخیر در اجابت نیز به نفع ما می باشد.

با این مقدمه کوتاه، به اصل سخن بازمی گردیم و در این بخش از کتاب به ذکر قسمتی از دعاهاى پرمحتوا و پرارزش، برای رسیدن به خواسته های مادی و معنوی که از کتب معتبر گرفته شده است اشاره می کنیم، به ویژه دعاهایی که تأثیر آن در حل مشکلات به وسیله بزرگان تجربه شده است.

۱- دعاهایی برای برآمدن حاجات دنیوی و اخروی

در کتاب های روایی ما، دعاهای جالب و ذکرهای پرمحتوایی آمده که خواندن آنها با توجه به معانی و محتوای آنها، تأثیر مهمی در روح و جان انسان می گذارد و برای حل مشکلات مادی و معنوی بسیار مؤثر است. بزرگان علما این روایات را در کتب ادعیه و کتب روایی آورده اند؛ از جمله:

۱- دعایی است که از امام صادق علیه السلام (برای برآمدن حاجات) روایت شده است:

اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي اخْشَاكَ كَأَنِّي اِرَاكَ، وَ اَسْعِدْنِي بِتَقْوِيكَ، وَلَا تُشْقِنِي

خدایا ترس (از مخالفتت) را در دلم قرار ده گویا که تو را می بینم و مرا با پرهیزگاریت خوشبخت گردان و مرا با شاد شدن

بِنَشْطِي لِمَعَاصِيكَ، وَ خِزْلِي فِي قَضَائِكَ، وَ بَارِكْ لِي فِي قَدْرِكَ، حَتَّى لَا

در برابر نافرمانیت بدبخت مگردان و در مقدراتت برایم خیرخواهی کن و تقدیرت را برایم مبارک گردان

اِحْبَبَّ تَأْخِيرَ مَا عَجَّلْتَ، وَلَا تَعْجِلَ مَا أَخَّرْتَ، وَ اجْعَلْ غِنَايَ فِي

تا تأخیر آنچه را که در وقوعش تعجیل داری و تعجیل آنچه را که به تأخیر انداخته ای نپسندم، غنای مرا در

نَفْسِي وَ مَتَّعْنِي بِسَمْعِي وَ بَصَرِي وَ اجْعَلْهُمَا الْوَارِثَيْنِ مِنِّي وَ اَنْصُرْنِي

روح قرار ده و مرا همواره به گوش و چشم بهره مند ساز، و آن دو را جانشین من قرار ده، و مرا در برابر آن

عَلَى مَنْ ظَلَمَنِي وَ اِرْنِي فِيهِ قُدْرَتَكَ يَا رَبِّ، وَ اِقِرَّ بِذَلِكَ عَيْنِي (۱)

که به من ستم کرده، یاری ده و در این کار توانایت را به من نشان ده ای پروردگار من و به آن چشمم را روشن کن.

۲- از همان بزرگوار نقل شده است که این دعا را بخوانید:

اللَّهُمَّ اعْنِي عَلَى هَوْلِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ، وَ اَخْرِجْنِي مِنَ الدُّنْيَا سَالِمًا،

خدایا مرا بر وحشت روز قیامت یاری ده و از دنیا به سلامت خارج کن

وَ زَوِّجْنِي مِنَ الْحُورِ الْعِينِ، وَ اَكْفِنِي مَوْتِي وَ مَوْتَهُ عِيَالِي وَ مَوْتَهُ

و از حورالعین همسری برایم قرار ده، و هزینه زندگی من و خانواده ام و تمام

النَّاسِ، وَادْخَلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ. (۲)

مردم را کفایت کن و به لطف و رحمت مرا در زمره بندگان شایسته ات داخل کن.

ص: ۱۱۰۱

۱- [۱۷۱۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۷، حدیث ۱.

۲- [۱۷۱۸] همان مدرک، صفحه ۵۷۸، حدیث ۲.

۳- دعای دیگر که خیر دنیا و آخرت در آن جمع است و انسان را از گناهان حفظ می کند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، يَا مَنْ أَظْهَرَ الْجَمِيلَ، وَ سَتَرَ الْقَبِيحَ، وَ لَمْ

به نام خداوند بخشنده مهربان، ای که زیباییها را آشکار کرده و زشتیها را می پوشانی، و

يَهْتِكُ السِّرَّ عَنِّي يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، يَا وَاسِعَ الْمَغْفِرَةِ،

آبرویم را نمی ریزی ای صاحب گذشت بزرگوارانه، ای نیکو در گذشت، ای گسترده آمرزش،

وَيَا بَاسِطَ الْيَدَيْنِ بِالرَّحْمَةِ، يَا صَاحِبَ كُلِّ نَجْوَى وَ يَا مُنْتَهَى كُلِّ

ای گشاینده دستها به مهربانی، ای همراه هر راز و نیاز، و ای محل رجوع هر

شکوی یا کَرِيمَ الصَّفْحِ، يَا عَظِيمَ الْمَنِّ، يَا مُبْتَدِئَ كُلِّ نِعْمَةٍ قَبْلَ

شکایت، ای چشم پوش بزرگوار، ای صاحب نعمت بزرگ، ای آغازگر هر نعمت قبل از

اِسْتِحْقَاقِهَا، يَا رَبَّاهُ يَا سَيِّدَاهُ، يَا مَوْلَاهُ يَا غَايَتَاهُ يَا غَايَتَاهُ، صَلِّ عَلَيَّ

شایستگی آن، ای پروردگار من، ای آقا و سرورم، ای مولای من، ای نهایت آرزوها و فریاد رس من بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اسْأَلُكَ أَنْ لَا تَجْعَلَنِي فِي النَّارِ. (۱)

محمد و خاندان پاکش درود فرست و از تو می خواهم که جایگاهم را در آتش قرار ندهی.

۴- دعای پرارزشی است که پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله در روز جنگ بدر (۲) و احزاب (۱۷۲۱) و امام حسین علیه السلام

در روز عاشورا (۳) آن را خواندند. این دعا از امام صادق علیه السلام نیز نقل شده است: (۴) اللَّهُمَّ أَنْتَ ثِقَتِي فِي كُلِّ كُرْبَةٍ، وَ

أَنْتَ رَجَائِي فِي كُلِّ شِدَّةٍ، وَأَنْتَ لِي فِي

خدایا تو در هر گرفتاری تکیه گاه منی، و تو در هر سختی امید من هستی، و تویی در

كُلِّ أَمْرٍ نَزَلَ بِي ثِقَةٌ وَعُدَّةٌ، كَمْ مِنْ كَرْبٍ يَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤَادُ، وَ تَقِلُّ فِيهِ

هر پیش آمد تکیه گاه و یاور من، چه بسیار گرفتاریها که قلب را ضعیف کرده و چاره را کم می کند

الْحِيلَةَ، وَ يَخْذُلُ عَنْهُ الْقَرِيبُ وَ الْبَعِيدُ، وَ يَشْمَتُ بِهِ الْعَدُوُّ، وَ تَعْنِينِي فِيهِ

و سبب می شود که نزدیکان و بیگانگان انسان را رها کنند، و دشمن بر آن سرزنش کند و انسان را

ص: ۱۱۰۲

۱- [۱۷۱۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۸، حدیث ۴.

۲- [۱۷۲۰] مهج الدعوات، صفحه ۶۹.

۳- [۱۷۲۲] همان مدرک، جلد ۴۵، صفحه ۴ (باندکی تفاوت).

۴- [۱۷۲۳] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۷۸، حدیث ۵.

الْأُمُورُ، أَنْزَلْتَهُ بِكَ، وَ شَكَوْتُهُ إِلَيْكَ، رَاغِبًا فِيهِ عَمَّنْ سِوَاكَ، فَفَرَّجْتَهُ

به خود مشغول کند، که آنها را به درگاه تو آوردم و شکوه کرده ام در حالی که در آن از غیر تو رو گردانده ام، پس تو آن را گشودی

وَ كَشَفْتَهُ وَ كَفَيْتَنِيهِ، فَأَنْتَ وَلِيُّ كُلِّ نِعْمَةٍ، وَ صَاحِبُ كُلِّ حَاجَةٍ، وَ مُنْتَهَى

و بر طرف کردی و کفایت نمودی، پس تویی صاحب هر نعمت و بر آورنده هر نیاز

كُلِّ رَغْبَةٍ، فَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا، وَ لَكَ الْمُنُّ فَاضِلًا.

و نهایت آرزوها، پس حمد فراوان از آن تو و نعمتهای فراوان از جانب توست.

۵- این دعا را امام حسین علیه السلام به فرزندش امام سجّاد علیه السلام تعلیم فرمود:

بِحَقِّ يَسِّ وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ، وَ بِحَقِّ طِهِّ وَالْقُرْآنِ الْعَظِيمِ، يَا مَنْ يَقْدِرُ

(خدایا) به حقّ سوره یس و قرآن حکمت آمیز، و به حقّ سوره طه و قرآن با عظمت، ای که در بر آوردن

عَلَى حَوَائِجِ السَّائِلِينَ، يَا مَنْ يَعْلَمُ مَا فِي الضَّمِيرِ، يَا مُنْفَسَّ عَنِ

نیاز در خواست کنندگان توانایی، ای که آنچه را که پنهان است می دانی، ای غمزدای

الْمَكْرُوبِينَ، يَا مُفَرِّجَ عَنِ الْمَعْمُومِينَ، يَا رَاحِمَ الشَّيْخِ الْكَبِيرِ، يَا

گرفتاران، ای رهایی بخش غمزدگان ای مهربان نسبت به پیران کهنسال و ای

رَازِقَ الطُّفْلِ الصَّغِيرِ، يَا مَنْ لَا يَحْتَاجُ إِلَى التَّفْسِيرِ، صَلَّى عَلَى مُحَمَّدٍ

روزی ده کودک خردسال، ای که به شرح و بیان نیاز نداری بر محمد و خاندان

وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَقْبَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا (به جای آن، حاجات خود را بگوید). (۱) پاکش درود فرست، و با من چنین و چنان

کن. ****

۶- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت دست خود را به سوی آسمان بلند کرد و گفت:

رَبِّ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا، لَا أَقَلُّ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ.

ای پروردگار من، مرا به اندازه یک چشم بر هم زدن و نه کمتر و نه بیشتر به خودم وا مگذار.

(و این دعا بسیار مؤثر است). (۲)

ص: ۱۱۰۳

۱- [۱۷۲۴] دعوات راوندی، صفحه ۵۴، حدیث ۱۳۷ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۹۶.

۲- [۱۷۲۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۱، حدیث ۱۵.

۷- بخوان این دعا را که امیرالمؤمنین علیه السلام پیوسته آن را می خواند:

اللَّهُمَّ مَنْ عَلَىٰ بِالتَّوَكُّلِ عَلَيْكَ، وَالتَّفْوِضِ إِلَيْكَ، وَالرِّضَا بِقَدْرِكَ،

خدایا بر من منت گذار به توکل بر خودت و واگذاری امور به دستت و خشنودی به تقدیرت

والتَّسْلِيمِ لِأَمْرِكَ، حَتَّىٰ لَا أَحِبَّ تَعْجِيلَ مَا أَخَّرْتَ، وَلَا تَأْخِيرَ مَا

و تسلیم در برابر فرمانت تا شتاب در آنچه که تأخیر انداختی و تأخیر آنچه را

عَجَّلْتَ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

که جلو انداختی، نپسندم، ای پروردگار جهانیان.

۸- یکی از یاران امام صادق علیه السلام نقل می کند که حضرت این دعا را که جامع حاجات دنیا و آخرت است، به من تعلیم فرمود که بعد از حمد و ثنای خداوند عزوجل بگو:

اللَّهُمَّ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَزِيزُ

خدایا، تو خدایی هستی که معبودی جز تو خداوند حلیم و کریم نیست، و تویی خدایی که معبودی جز تو گرانقدر

الْحَكِيمُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

و دانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه و قادر مطلق نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو

الْمَلِكُ الْجَبَّارُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الرَّحِيمُ الْغَفَّارُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا

حاکم توانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان و آمرزنده نیست، و تویی خدایی که معبودی جز تو

أَنْتَ الشَّدِيدُ الْمِحَالُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا

برقدرت و توانا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو بزرگ و بلند مرتبه نیست، و تویی خدایی که

إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمُنِيعُ الْقَدِيرُ، وَأَنْتَ

معبودی جز تو شنوا و بینا نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو استوار و توانا نیست، و تویی

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَفُورُ الشَّكُورُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَمِيدُ الْمَجِيدُ،

خدایی که معبودی جز تو آمرزنده و سپاس پذیر نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو ستوده و بزرگوار نیست،

وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ، وَأَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَنَّانُ

و تویی خدایی که معبودی جز تو آمرزنده و مهربان نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو مهربان

ص: ۱۱۰۴

۱- [۱۷۲۶] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۰، حدیث ۱۴.

الْمَنَّانُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْحَلِيمُ الدَّيَّانُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ

و بخشنده نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو بردبار و پاداش ده نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو

الْجَوَادُ الْمَاجِدُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ

بخشنده و بزرگوار نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو یگانه و یکتا نیست، و تویی خدایی که

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْعَائِبُ الشَّاهِدُ، وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الظَّاهِرُ الْبَاطِنُ،

معبودی جز تو غایب و حاضر نیست و تویی خدایی که معبودی جز تو آشکار و پنهان نیست،

وَ أَنْتَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ، تَمَّ نُورُكَ فَهَدَيْتَ، وَ بَسَطْتَ يَدَكَ

و تویی خدایی که معبودی جز تو بر هر چیز دانا نیست، جلوه ات کامل بود و هدایت نمودی، و دست را به بخشش گشودی،

فَاعْطَيْتَ، رَبَّنَا وَجْهَكَ الْكَرِيمَ الْوَجُوهَ، وَ جَهَّتْكَ خَيْرُ الْجِهَاتِ، وَ عَطَيْتَكَ

ای پروردگار ما، جمالت گرامی ترین جمالها و سمت و سوی بهترین جهتهاست و بخششت

أَفْضَلَ الْعَطَايَا وَ أَهْنَوْهَا، تُطَاعُ رَبَّنَا فَتَشْكُرُ، وَ تُعْصَى رَبَّنَا فَتَغْفِرُ لِمَنْ

برترین و گواراترین بخششهاست، ای پروردگار ما هرگاه اطاعت شوی قدر دانی کنی و اگر نافرمانی شوی پس هر کس را که

خواهی بیامری،

شِئْتَ، تُجِيبُ الْمُضْطَرِّينَ، وَ تَكْشِفُ الشُّوْءَ، وَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ، وَ تَغْفُو عَنِ

دعای درماندگان را اجابت می کنی و بدیها را برطرف می سازی، و توبه را می پذیری و از گناهان درمی گذری،

الدُّنُوبِ، لَا تُجَازِي إِيَادِيكَ، وَلَا تُحْصِي نِعْمَكَ، وَلَا يُبْلَغُ مِدْحَتَكَ قَوْلٌ

در برابر نعمتهاست پاداش داده نمی شوی، و نعمتهاست بی شمار است، و سخن

قَائِلٍ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ وَ رَوْحَهُمْ

هیچ گوینده ای حق ستایشت را ادا نکند، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و فرج و نصرت

وَ رَاحَتَهُمْ وَ سُرُورَهُمْ، وَ اذِقْنِي طَعْمَ فَرَجِهِمْ، وَ اهِلِّكَ اَعْدَاءَهُمْ مِنَ الْجِنِّ

و آسایش و شادمانی آنها را نزدیک گردان، و طعم فرج آنها را به من بیچشان، و دشمنان ایشان، را از جن

وَالْإِنْسِ، وَآتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَفِنَا عَذَابَ

و انس نابود گردان و خیر دنیا و آخرت را به ما ارزانی دار و ما را از عذاب

النَّارِ، وَاجْعَلْنَا مِنَ الَّذِينَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ، وَاجْعَلْنِي مِنَ

دوزخ بازدار و ما را از کسانی که ترس و اندوهی ندارند قرار ده، و مرا از

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ، وَتَبَّتْ نِيَّتِي بِالقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ

کسانی که بردباری کرده و بر پروردگارشان تکیه می کنند محسوب دار، و مرا در زندگی

الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ، وَبَارِكْ لِي فِي الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَالْمَوْقِفِ

دنیا و آخرت بر گفتار، پایدار ثابت قدم بدار، و زندگانی و مرگ و توقف گاه قیامت

وَالنُّشُورِ، وَالْحِسَابِ وَالْمِيزَانِ، وَ اَهْوَالِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ، وَ سَلَّمْنِي عَلَيَّ

و زنده شدن در آن و حسابرسی و ترازوی اعمال و ترس روز رستاخیز را بر من مبارک گردان، و مرا بر پل

الصُّرَاطِ، وَ اجْزِنِي عَلَيْهِ، وَارْزُقْنِي عِلْمًا نَافِعًا، وَ يَقِينًا صَادِقًا، وَ تُقَى

صراط سالم بدار و از آن بگذران، و دانش سودمند و یقین درست و پرهیزگاری

وَبِرًّا، وَ وَرَعًا وَخَوْفًا مِنْكَ، وَفَرَقًا يُبَلِّغُنِي مِنْكَ زُلْفَى وَلَا يُبَاعِدُنِي عَنْكَ،

و نیکوکاری و خویشتن داری و ترس از خودت، و وحشتی که مرا به مقام قرب تو رساند و از تو دورم نکند، روزی ام گردان،

وَاحْبِبْنِي وَلَا تُبْغِضْنِي وَتَوَلَّنِي وَلَا تَخْذُلْنِي وَاعْطِنِي مِنْ جَمِيعِ خَيْرِ

و مرا دوست بدار و بر من خشم مگیر و مرا سرپرستی کن و رها مکن، و از همه نیکی های

الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ اَعْلَمْ، وَ اجْزِنِي مِنَ الشُّوْرِ كُلِّهِ

دنیا و آخرت آنچه که می دانم و نمی دانم به من عطا فرما و مرا از تمام بدیها به تمام

بِحَدَافِيرِهِ، مَا عَلِمْتُ مِنْهُ وَ مَا لَمْ اَعْلَمْ. (۱)

اقسامش آنچه که می دانم و نمی دانم پناه ده.

۹- یکی از یاران معروف امام صادق علیه السلام این دعای بسیار پرمحتوا را از آن حضرت نقل کرده است:

اللَّهُمَّ اَمَلًا قَلْبِي حُبًّا لَكَ، وَ خَشْيَةً مِنْكَ، وَ تَصَدِيقًا وَ اِيْمَانًا بِكَ، وَ فَرَقًا

خدایا دلم را از محبت و ترس و اعتقاد و ایمان و وحشت (از عذاب)

مِنْكَ، وَ شَوْقًا اِلَيْكَ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ، اللَّهُمَّ حَبِّبْ اِلَيَّ لِقَاءَكَ،

و اشتیاق خودت پر کن ای صاحب جلال و بزرگواری، خدایا دیدارت را در نظرم محبوب گردان،

وَاجْعَلْ لِي فِي لِقَائِكَ خَيْرَ الرَّحْمَةِ وَالْبَرَكَهَ، وَالْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ،

و در دیدارت برایم بهترین رحمت و برکت را قرار ده، و مرا به شایستگان ملحق کن،

وَلَا تُؤَخِّرْنِي مَعَ الْأَشْرَارِ، وَالْحِقْنِي بِصَالِحٍ مَنْ مَضَىٰ وَاجْعَلْنِي مَعَ

و همراه بد کاران قرار مده و مرا به شایستگان از گذشتگان ملحق فرما و همراه

ص: ۱۱۰۶

۱- [۱۷۲۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۳، حدیث ۱۸.

صَالِحٍ مَنْ بَقِيَ، وَخُدْبِي سَبِيلَ الصَّالِحِينَ، وَاعْنِي عَلَى نَفْسِي بِمَا تُعِينُ

شایستگان از موجودین قرار ده و مرا در مسیر صالحان قرار ده و مرا بر نفسم یاری ده همان گونه که

بِهِ الصَّالِحِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ، وَلَا تَزِدَّنِي فِي سُوءٍ اسْتَنْقَذْتَنِي مِنْهُ، يَا رَبِّ

شایستگان را بر نفسشان، یاری دادی و مرا به بدیهایی که از آن رهایی بخشیدی باز مگردان، ای پروردگار

الْعَالَمِينَ، اسئَلُكَ اِيْمَانًا لَا اَجَلَ لَهُ دُونَ لِقَائِكَ، تُحِينِي وَتُمَيِّنِي عَلَيْهِ،

جهانیان! از تو ایمانی می خواهم که پایانش دیدار تو باشد، مرا بر آن زنده بداری و بمیرانی،

وَ تَبَعْتُنِي عَلَيْهِ اِذَا بَعَثْتَنِي وَاَبْرَهُ قَلْبِي مِنَ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ، وَالشَّكِّ فِي

و در وقت زنده شدن بر آن برانگیزانی و دلم را از خودنمایی و شهرت طلبی و تردید در

دِينِكَ، اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِي نَصْرًا فِي دِينِكَ، وَقُوَّةً فِي عِبَادَتِكَ، وَفَهْمًا فِي

دینت پاک گردان، خدایا یاری در دینت و توان در بندگیت و درک

خَلْقِكَ، وَ كِفَايَةَ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَ بَيِّضْ وَجْهِي بِنُورِكَ، وَاجْعَلْ رَغْبَتِي

آفرینشت و رحمت مضاعفت را روزیم گردان، و چهره ام را با نورت روشن کن، و اشتیاقم را

فِيْمَا عِنْدَكَ، وَ تَوَفَّنِي فِي سَبِيلِكَ عَلَى مِلَّتِكَ، وَ مِلَّةِ رَسُوْلِكَ، اَللّٰهُمَّ اِنِّي

به آنچه نزد توست قرار ده و مرا در راه و دین خودت و آیین فرستاده ات بمیران خدایا

اَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْجُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَالْعَفْلَةِ وَالْقَسْوَةِ،

از تنبلی و پیری و ترس و بخل و غفلت و سنگدلی

وَالْفُتْرَةِ وَالْمَسْكَنَةِ، وَ اَعُوذُ بِكَ يَا رَبِّ مِنْ نَفْسٍ لَا تَسْبُعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لَا

و سستی و فقر به تو پناه می برم، پروردگارا از نفس سیری ناپذیر و دل خالی از خوف

يَخْشَعُ، وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ، وَ مِنْ صَلَاةٍ لَا تَنْفَعُ، وَ اَعِيْذُ بِكَ نَفْسِي

و دعای به اجابت نرسیده و نماز بی فایده به تو پناه می برم، و خود

وَأَهْلِي وَذُرِّيَّتِي مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، اللَّهُمَّ إِنَّهُ لَا يُجِيرُنِي مِنْكَ أَحَدٌ، وَلَا

و خانواده و نسلم را از شر شیطان رجیم به تو می سپارم خدایا به راستی که کسی جز تو پناهم نمی دهد و

اجِدُ مِنْ دُونِكَ مُلتَحِداً، فَلَا تَخْذُلْنِي وَلَا تَرُدَّنِي فِي هَلَاكِهِ، وَلَا تَرُدَّنِي

جز نزد تو پناهگاهی نمی یابم، پس مرا خوار مکن و در هلاکت و عذاب باز مگردان،

بِعَذَابٍ، اسئَلُكَ الثَّبَاتَ عَلَى دِينِكَ، وَالتَّصَدِيقَ بِكِتَابِكَ، وَاتِّبَاعَ

پایداری در دین و ایمان به کتاب خود و پیروی

ص: ۱۱۰۷

رَسُولِكَ، اللَّهُمَّ اذْكُرْنِي بِرَحْمَتِكَ، وَلَا تَذْكُرْنِي بِخَطِيئَتِي وَتَقَبَّلْ مِنِّي

فرستاده ات را از تو می خواهم، خدایا مرا به رحمت یاد کن نه با گناهانم، و از من بپذیر

وَزِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ، اِنِّي اِلَيْكَ رَاغِبٌ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ ثَوَابَ مَنْطِقِي وَثَوَابَ

و به لطف و کرمت بیفزای، که من مشتاق توام، خدایا پاداش گفتار

مَجْلِسِي رِضَاكَ عَنِّي وَاجْعَلْ عَمَلِي وَدُعَائِي خَالِصًا لَكَ، وَاجْعَلْ ثَوَابِي

و نشستم را خشنودیت، و کردار و دعایم را خالصانه برای خود قرار ده، و پاداشم را به لطف و

الْجَنَّةِ بِرَحْمَتِكَ، وَاجْمَعْ لِي جَمِيعَ مَا سَأَلْتُكَ، وَزِدْنِي مِنْ فَضْلِكَ، اِنِّي

رحمتت بهشت تعیین کن و تمام آنچه را که از تو خواستم برایم مقرر فرما، و از لطف و کرمت بر آن بیفزای،

اِلَيْكَ رَاغِبٌ، اللَّهُمَّ غَارَتِ النُّجُومُ، وَنَامَتِ الْعُيُونُ، وَانْتَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ،

که من مشتاق توام، خدایا (در این موقع شب) ستاره ها پنهان شده و چشمها به خواب رفته اند و تویی زنده پاینده

لَا يُوَارِي مِنْكَ لَيْلٌ سَاجٍ، وَلَا سَمَاءٌ ذَاتُ اِبْرَاجٍ، وَلَا اَرْضٌ ذَاتُ مِهَادٍ،

که شب تاریک چیزی را از تو نپوشاند و آسمان دارای برجها و زمین گسترده

وَلَا بَحْرٌ لُجِّيٌّ، وَلَا ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ، تُدَلِّجُ الرِّحْمَةَ عَلَي مَنْ

و دریای عمیق، و تاریکیهای متراکم، چیزی را از تو پنهان نمی کند، رحمت خود را شبانه بر هر

تَشَاءُ مِنْ خَلْقِكَ، تَعَلَّمْ خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُورُ، اَشْهَدُ بِمَا

یک از مخلوقات که خواهی فرو می ریزی، خیانت چشمها و آنچه را سینه ها پنهان کرده می دانی، به آنچه

شَهِدْتَ بِهٖ عَلَي نَفْسِكَ، وَشَهِدْتَ مَلَائِكَتُكَ وَاوَلُوا الْعِلْمِ، لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ

بر خودت گواهی دادی و فرشتگان و صاحبان علم نیز گواهی دادند گواهی می دهم، معبودی جز تو

الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ، وَمَنْ لَمْ يَشْهَدْ بِمَا شَهِدْتَ عَلَي نَفْسِكَ، وَشَهِدْتَ مَلَائِكَتُكَ

گرانقدر و دانا نیست و کسی به آنچه که تو بر خودت گواهی داده ای و فرشتگان و

وَ أُولُو الْعِلْمِ، فَكُتِبَ شَهَادَتِي مَكَانَ شَهَادَتِهِمْ، اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ،

صاحبان علم نیز به آن گواهی داده اند گواهی نداده است پس گواهی مرا در رتبه گواهی آنان قرار ده، خدایا تویی سلام

وَ مِنْكَ السَّلَامُ، اسئَلُكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، أَنْ تَفُكَّ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ. (۱)

و از جانب توست سلام، ای صاحب جلال و بزرگواری، رهایی از آتش دوزخ را از تو می خواهم.

ص: ۱۱۰۸

۱- [۱۷۲۸] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۵، حدیث ۲۴.

«شیخ طوسی» نیز در کتاب «مصباح المتهجد» بعد از رکعت چهارم نافله شب، این دعا را ذکر فرموده است [۱۷۲۹] و «علامه مجلسی» روایتی را از امام صادق علیه السلام نقل کرده است که فرمود: این دعا را در نماز «وتر» بخوان. (۱)

۱۰- روایت شده است که این دعای ابوذر است که جبرئیل، به حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله عرض کرد، این دعا نزد اهل آسمان معروف است:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ الْاَمْنَ وَالْاِيْمَانَ، وَالتَّصَدِيقَ بِنَبِيِّكَ، وَ الْعَافِيَةَ مِنْ

خدایا امیت و ایمان و اعتقاد به پیامبرت و سلامتی از تمام بلاها و شکر بر عافیت و

جميع البلاء، والشُّكْرَ عَلَى الْعَافِيَةِ، وَالْغِنَى عَنْ شِرَارِ النَّاسِ. (۲)

بی نیازی از انسانهای شرور را از تو می خواهم.

۱۱- «ابوحمزه» می گوید: این دعا را از امام محمّد باقر علیه السلام گرفتم و آن حضرت این دعا را «جامع» (جامع حاجات مادی و معنوی) می نامیدند:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللَّهُ، وَحَدَهُ لَأَشْرِيكَ لَهُ،

به نام خداوند بخشنده مهربان، گواهی می دهم که معبودی جز خدای یگانه نیست، یگانه ای که همتایی ندارد

وَأَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِجَمِيعِ رُسُلِهِ، وَبِجَمِيعِ مَا

و گواهی می دهم که محمد بنده و فرستاده اوست، به خدا و تمامی فرستادگانش و به تمامی آنچه که

انزَلَ بِهِ عَلَيَّ جَمِيعِ الرُّسُلِ، وَ اَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ، وَ لِقَاءَهُ حَقٌّ، وَ صَدَقَ اللَّهُ

بر همه فرستادگانش نازل نموده ایمان دارم و این که وعده خدا و قیامت حق است، و خدا راست گفته

وَ بَلَغَ الْمُرْسَلُونَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَ سُبْحَانَ اللَّهِ كَلَّمَا سَبَّحَ اللَّهُ

و فرستادگانش پیام او را رسانده اند، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، و تسبیح می گویم

خدا را در هر زمان

شَيْءٍ ؕ، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ اَنْ يُسَبَّحَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَلَّمَا حَمِدَ اللَّهُ شَيْءٍ ؕ، وَ كَمَا

که چیزی او را تسییح می کند، و همان گونه که می پسندد که تسییح شود، و حمد و سپاس می گویم او را در هر زمان که چیزی را سپاس می گوید و همان گونه

يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُحَمَدَ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كُلَّمَا هَلَّلَ اللَّهُ شَيْءًا، وَ كَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ

که می پسندد که سپاسگزاری شود، و معبودی جز خدا نیست هر زمانی که چیزی او را تهلیل (لا إله إلا الله) گوید و همان گونه که می پسندد

ص: ۱۱۰۹

۱- [۱۷۳۰] بحار الانوار، جلد ۸۴، صفحه ۲۷۱، حدیث ۶۸.

۲- [۱۷۳۱] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۷، حدیث ۲۵.

يُهَلِّلْ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ كُلَّمَا كَبَّرَ اللَّهُ شَيْءًا، وَكَمَا يُحِبُّ اللَّهُ أَنْ يُكَبِّرَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ

تهلیل گفته شود، و تکبیر می گویم او را در هر زمان که چیزی او را به بزرگی یاد کند و همان گونه که می پسندد بزرگ داشته شود، خدایا

اسْأَلُكَ مَفَاتِيحَ الْخَيْرِ، وَخَوَاتِيمَهُ وَسَوَابِغَهُ، وَفَوَائِدَهُ وَبَرَكَاتِهِ، وَ مَا بَلَغَ

کلیدهای نیکی، و پایان خیر و فراوانی آن و فایده ها و برکتهای خیر و آنچه

عِلْمُهُ عَلِمِي وَ مَا قَصَرَ عَنِ احْصَائِهِ حِفْظِي اللَّهُمَّ أَنْهَجِ إِلَيَّ اسْبَابَ

دانشم به دانستن آن رسیده و آنچه حافظه ام از شمارش آن عاجز مانده، را از تو می خواهم، خدایا وسایل شناختش را

مَعْرِفَتِهِ، وَافْتَحْ لِي ابْوَابَهُ، وَغَشِّنِي بِبَرَكَاتِ رَحْمَتِكَ، وَ مَنْ عَلَيَّ بَعْضُهُ

برایم روشن نما و درهای آن را به رویم بگشا و مرا با برکات لطف و مهربانیت بیوشان، و به ممانعت

عَنِ الْإِزَالَةِ عَن دِينِكَ، وَ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ الشَّكِّ، وَلَا تَشْغَلْ قَلْبِي بِدُنْيَايَ،

از خروج از دینت بر من منت گذار، و دلم را از تردید پاک گردان و آن را به دنیا و زندگی

وَ عَاجِلِ مَعَاشِي عَنِ آجَلِ ثَوَابِ آخِرَتِي وَ اشْغَلْ قَلْبِي بِحِفْظِ مَا لَا

زودگذر آن به جای پاداش آینده آخرت مشغول مدار، و دلم را به حفظ و نگهداری آنچه را

تَقْبَلُ مِنِّي جَهْلُهُ، وَ دَلِّلْ لِكُلِّ خَيْرٍ لِسَانِي وَ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ الرِّيَاءِ،

که ندانستنش را از من نپذیری مشغول دار، و زبانم را برای هر نیکی متواضع گردان و دلم را از خودنمایی پاک کن

وَلَا تُجْرِهِ فِي مَفَاصِلِي وَاجْعَلْ عَمَلِي خَالِصًا لَكَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ اعُوذُ بِكَ مِنْ

و آن را در اعضايم به جریان میانداز و عملم را خالص برای خود قرار ده، خدایا به تو پناه می برم از

الشَّرِّ، وَانْوَاعِ الْفَوَاحِشِ كُلِّهَا، ظَاهِرِهَا وَبَاطِنِهَا وَغَفَلَاتِهَا، وَ جَمِيعِ مَا

بدی و تمامی زشتیهای ظاهری و باطنی و بی توجهی (در انجام) آن، و همه آنچه که

يُرِيدُنِي بِهِ الشَّيْطَانُ الرَّجِيمُ، وَ مَا يُرِيدُنِي بِهِ السُّلْطَانُ الْعَنِيدُ، مِمَّا

شیطان رانده شده مرا به آن قصد کرده و همه آنچه که پادشاه مستبد مرا به آن قصد نموده، از آنچه

اَحَطْتُ بِعِلْمِهِ، وَ اَنْتَ الْقَادِرُ عَلٰی صَرْفِهِ عَنِّي اللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ

به دانستن آن احاطه داری و بر بازگرداندن آن از من توانایی، خدایا به تو پناه می برم

طَوَارِقِ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ، وَ زَوَابِعِهِمْ وَ بَوَائِقِهِمْ وَ مَكَايِدِهِمْ، وَ مَشَاهِدِ

از بلاهای جنّی و انسی، و خشمها و مصیبتها و نیرنگهایشان و محلّ حضور فاسقان

الْفَسَقَةِ مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ، وَ اِنْ اسْتَرَلَّ عَنِّي دِيْنِي، فَتَفْسَدَ عَلَيَّ اٰخِرَتِي

از جنّ و انس، و این که از دینم منحرف شوم و آخرتم تباه شود

ص: ۱۱۱۰

وَ أَنْ يَكُونَ ذَلِكَ مِنْهُمْ ضَرَرًا عَلَيَّ فِي مَعَاشِي أَوْ يَعْزِضَ بَلَاءٌ يُصِيبُنِي

و این که کارهای ایشان به ضرر زندگانی من باشد یا این که بلایی از ایشان به من رسد

مِنْهُمْ لِأَقْوَةِ لِي بِهِ، وَلَا صَبْرَ لِي عَلَى اخْتِمَالِهِ، فَلَا تَبْتَلْنِي يَا هَيْ

و من طاقت دفع آن و تحملش را نداشته باشم، پس ای خدا مرا به تحمل آن مبتلا نکن،

بِمُقَاسَاتِهِ، فَيَمْنَعَنِي ذَلِكَ عَنْ ذِكْرِكَ، وَيَشْغَلَنِي عَنْ عِبَادَتِكَ، أَنْتَ

که مرا از یاد تو باز دارد و مانع بندگیت گردد، تویی

الْعَاصِمُ الْمَانِعُ الدَّافِعُ الْوَاقِي مِنْ ذَلِكَ كُلِّهِ، اسئلك اللهم الرفاهية في

نگه دارنده و منع کننده و دفع کننده و بازدارنده از همه این امور، خدایا آسایش در

مَعِيشَتِي مَا ابْتَقَيْتَنِي مَعِيشَةً أَقْوَى بِهَا عَلَى طَاعَتِكَ، وَأَبْلُغْ بِهَا رِضْوَانَكَ،

زندگانی را مادامی که زنده ام از تو می خواهم، زندگانی که به واسطه آن، توان بندگیت را یافته و به خشنودیت دست یابم،

وَأَصِيرُ بِهَا إِلَى دَارِ الْحَيَوَانِ غَدًا، وَلَا تَرْزُقْنِي رِزْقًا يُطْغِينِي وَلَا تَبْتَلْنِي

و به زندگانی آخرت رسم، و روزی که مرا به طغیان وا دارد نصییم مکن و به

بِفَقْرٍ أَشْقَى بِهِ مُضَيِّقًا عَلَيَّ، اعْطِنِي حَظًّا وَافِرًا فِي آخِرَتِي وَ مَعَاشًا

فقری که مرا بدبخت کرده و بر من تنگ گیرد دچارم مکن، و بهره و لذت فراوان آخرت و روزی

وَأَسِعًا هَنِيئًا مَرِيئًا فِي دُنْيَايَ، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا عَلَيَّ سِجْنًا، وَلَا تَجْعَلْ

وسیع و گوارای دنیا را به من عطا کن، و دنیا را زندان من و

فِرَاقَهَا عَلَيَّ حُزْنًا، اجزني من فتنتها، واجعل عملي فيها مقبولاً،

جدا شدن از آن را مایه غم و اندوهم قرار مده و مرا از مصیبتهای آن پناه ده و کردارم را در آن بپذیر

وَسَعِي فِيهَا مَشْكُورًا، اللَّهُمَّ وَمَنْ ارَادَنِي بِسُوءٍ فَارِدُهُ بِمِثْلِهِ، وَمَنْ كَادَنِي

و تلاشم را شایسته قدردانی قرار ده، خدایا آن که درباره من قصد سوئی کرده او را به مثل آن گرفتار کن، و آن که مرا فریب

فِيهَا فِكْرُهُ، وَاصْرِفْ عَنِّي هَمًّا مِّنْ ادْخَلَ عَلَيَّ هَمَّهُ، وَامْكُرْ بِمَنْ مَكَرَ بِي

به مکر خویش گرفتارش کن، و اندوه کسی را که اندوهش را بر من وارد کرده از من دور کن، و کسی که مرا بفریبد به تدبیر خویش دچار کن

فَأَنَّكَ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ، وَافْقَأْ عَنِّي عُيُونَ الْكَافِرَةِ الظَّالِمَةِ، وَالطُّغَاهِ

چرا که تو بهترین تدبیر کننده ای، و ضربه ای کاری از جانب من بر کافران ستمگر و طغیانگران

وَالْحَسَدَةِ، اللَّهُمَّ وَانزِلْ عَلَيَّ مِنْكَ السَّكِينَةَ، وَالْبِسْنِي دِرْعَكَ الْحَصِينَةَ،

حسود وارد نما، خدایا از جانب خود آرامش را بر من فرود آر، و زره محکمت را بر من بپوشان

وَاحْفَظْنِي بِسِتْرِكَ الْوَاقِي وَجَلِّنِي عَافِيَتِكَ النَّافِعَةَ، وَصَدِّقْ قَوْلِي

و با پوشش نگهدارنده ات مرا حفظ کن، و سلامتی سودمندت را بر من بیوشان و گفتار

وَفَعَالِي وَبَارِكْ لِي فِي وُلْدِي وَاهْلِي وَ مَالِي اللَّهُمَّ مَا قَدَّمْتُ وَمَا

و کردارم را تأیید نما، و به فرزندان و خانواده و داراییم برکت ده، خدایا آنچه جلوتر فرستاده و بعداً

اخَّرْتُ، وَمَا اعْفَلْتُ وَمَا تَعَمَّدْتُ وَمَا تَوَانَيْتُ، وَمَا اَعْلَنْتُ وَمَا اشْرَزْتُ،

خواهم فرستاد و آنچه از روی غفلت یا عمد مرتکب شده ام و آنچه سستی کرده ام و آنچه آشکارا و پنهان انجام داده ام

فَاغْفِرْهُ لِي يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

بر من ببخش، ای مهربان ترین مهربانان.

۱۲- یکی از یاران امام محمد باقر علیه السلام از آن حضرت نقل می کند که فرمود: این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اَوْسِعْ عَلَيَّ فِي رِزْقِي وَاْمُدِّدْ لِي فِي عُمْرِي وَاغْفِرْ لِي ذَنْبِي

خدایا روزیم را وسعت ده، و عمرم را طولانی کن، و گناهم را بیامرز،

وَاجْعَلْنِي مِمَّنْ تَنْتَصِرُ بِهِ لِذَنْبِكَ، وَلَا تَسْتَبْدِلْ بِي غَيْرِي (۲)

و مرا از یاوران دینت قرار ده و دیگری را به جای من قرار مده.

۱۳- روایت شده است که امام صادق علیه السلام پیوسته این دعا را می خواندند:

يَا مَنْ يَشْكُرُ الْيُسَيْرَ، وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ، وَهُوَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ، اغْفِرْ لِي

ای که عمل کم را می پذیری و از گناهان فراوان درمی گذری و تو آمرزنده و مهربانی،

الذُّنُوبَ الَّتِي ذَهَبَتْ لَذَّتْهَا، وَبَقِيَتْ تَبِعَتْهَا. (۳)

گناهانی را که لذتش رفته و عقوبتش باقی است بر من بیامرز.

۱۴- همچنین روایت شده است که آن حضرت این دعا را می خواندند:

يَا نُورُ يَا قُدُّوسُ، يَا أَوَّلَ الْأَوَّلِينَ، وَيَا آخِرَ الْأَخِيرِينَ، يَا رَحْمَنُ يَا

ای نور، ای پاک از هر عیب، ای آغاز همه آغازها و ای نهایت همه پایانها، ای بخشنده، ای

ص: ۱۱۱۲

۱- [۱۷۳۲] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۸۷، حدیث ۲۶.

۲- [۱۷۳۳] همان مدرک، حدیث ۲۷.

۳- [۱۷۳۴] همان مدرک، حدیث ۲۸.

رَحِيمٌ، اغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُغَيِّرُ النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُحِلُّ

بخشایشگر، گناہانی را که موجب تغییر نعمتها می شود بر من ببخش، و گناہانی که رنج و عذاب را فرود می آورد بر من ببخش،

النِّعَمَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَهْتِكُ الْعِصَمَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُنَزِّلُ

و گناہانی را که پرده های عصمت (و موانع گناه) را می درد بر من ببخش، و گناہانی که بلا (و مصیبت)

الْبَلَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تُدِيلُ الْأَعْدَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي

را فرود می آورد بر من ببخش، و گناہانی که دشمنان را مسلط می کند بر من ببخش و گناہانی که نابودی را

تُعَجِّلُ الْفَنَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَقْطَعُ الرَّجَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ

سرعت می بخشد بر من ببخش، و گناہانی که امید را قطع می کند بر من ببخش و گناہانی که

الَّتِي تُظْلِمُ الْهَوَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَكْشِفُ الْغَطَاءَ، وَاغْفِرْ لِي

فضا را تیره و تاریک می کند بر من ببخش، و گناہانی که پرده را کنار می زند بر من ببخش، و

الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ الدُّعَاءَ، وَاغْفِرْ لِي الذُّنُوبَ الَّتِي تَرُدُّ غَيْثَ السَّمَاءِ. (۱)

گناہانی که مانع استجاب دعا می شود بر من ببخش و گناہانی که مانع نزول باران از آسمان می شود بر من ببخش.

۱۵- در روایات آمده، این دعای امیرالمؤمنین علیه السلام است:

اللَّهُمَّ كَتَبْتَ الْأَثَارَ، وَ عَلِمْتَ الْأَخْبَارَ، وَ أَطَّلَعْتَ عَلَى الْأَسْرَارِ، فَحَلَّتْ

خدایا اعمال را ثبت کرده و خبرها را می دانی و بر رازهای نهان آگاهی، و

بَيْنَنَا وَ بَيْنَ الْقُلُوبِ، فَالَسِّرْ عِنْدَكَ عَلَانِيَتَهُ، وَ الْقُلُوبُ إِلَيْكَ مُفْضَاةٌ، وَ أَنَا

میان ما و دلها حایلی، پنهان در نزد تو آشکار و دلها به تو گرایش دارند، و

امْرُؤٌ كَلِمَتِي إِذَا ارْتَدَّتْهُ أَنْ تَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ، فَقُلْ بِرَحْمَتِكَ لِطَاعَتِكَ أَنْ

فرمان تو در هر چه که اراده کنی این است که بگویی: موجود باش، پس موجود می شود، بنابراین به لطف و رحمت به اطاعت بگو

تَدْخُلَ فِي كُلِّ عَضْوٍ مِنْ أَعْضَائِي وَلَا تُفَارِقْنِي حَتَّى الْقَاكِ، وَقُلْ

که در هر عضوی از اعضای بدنم داخل شود و تا زمان دیدارت از من جدا نشود، و به

بِرَحْمَتِكَ لِمَعْصِيَّتِكَ أَنْ تَخْرُجَ مِنْ كُلِّ عَضْوٍ مِنْ أَعْضَائِي فَلَا تَقْرَبْنِي

لطف و رحمت به نافرمانیت بگو که از هر عضوی از اعضای بدنم خارج شود و

ص: ۱۱۱۳

حَتَّى الْقَاكِ، وَارْزُقْنِي مِنَ الدُّنْيَا، وَزَهِّدْنِي فِيهَا، وَلَا تَزُوها عَنِّي

تا زمان دیدارت به من نزدیک نشود، و از دنیا روزیم ده و مرا به (زرق و برق) آن بی علاقه گردان، و آن را از من درحالی که من به آن

وَرَعْبَتِي فِيهَا يَا رَحْمَنُ. (۱)

مشتاق و نیازمند برمگردان، ای بخشنده (نعمتها).

۱۶- علی بن ابراهیم به سند معتبر از عبدالرحمن بن سیّاب روایت می کند که امام صادق علیه السلام این دعا را به من مرحمت فرمود (دعایی که مضامین بسیار عالی دارد):

الْحَمْدُ لِلَّهِ وَلِيِّ الْحَمْدِ وَ أَهْلِهِ، وَ مُتَّبِعَهُ وَ مَحَلَّهُ، أَخْلَصَ مَنْ وَحَدَهُ،

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که صاحب حمد و شایسته آن و نهایت و جایگاه آن است، آن که او را به یگانگی یاد کرده خالص گرداند

وَ اهْتَدَى مَنْ عَبَدَهُ، وَ فَازَ مَنْ اطَاعَهُ، وَ امِنَ الْمُعْتَصِمُ بِهِ، اللَّهُمَّ يَا ذَا

و آن که بندگیش نموده هدایت کرده و آن که اطاعتش نموده رستگار شده و آن که به او پناه برده ایمن گشته، خدایا ای صاحب

الْجُودِ وَالْمَجْدِ، وَ الثَّنَاءِ الْجَمِيلِ وَالْحَمْدِ، اسئَلُكَ مَسئَلَةً مِنْ خَضَعُ لَكَ

بخشش و بزرگواری و ستایش و سپاس، از تو می خواهم مانند کسی که با گردنی کج فروتنی کرده

بِرَقَبَتِهِ، وَ رَغِمَ لَكَ انْفَهُ، وَ عَفَّرَ لَكَ وَجْهَهُ، وَ دَلَّلَ لَكَ نَفْسَهُ، وَ فَاضَتْ مِنْ

و به خاک افتاده و صورتش را در برابرش به خاک مالیده و نفسش را خوار کرده و از ترس تو

خَوْفِكَ دُمُوعُهُ، وَ تَرَدَّدَتْ عَبْرَتُهُ، وَ اعْتَرَفَ لَكَ بِذُنُوبِهِ، وَ فَضَحَتْهُ عِنْدَكَ

اشکهایش جاری و (بر صورتش) غلطان است و به گناهانش در برابرش معترف است، و اشتباهاتش او را نزد تو

خَطِيئَتُهُ، وَ شَانَتْهُ عِنْدَكَ جَرِيرَتُهُ، فَضَعُفَتْ عِنْدَكَ ذَلِكُ قُوَّتُهُ، وَ قَلَّتْ

رسوا کرده، و جرم و جنایتش او را نزد تو بدنام کرده، اکنون، ناتوان شده و چاره اش

حیلته، وَ انْقَطَعَتْ عَنْهُ اسْبَابُ خَدَائِعِهِ، وَ اضْمَحَلَّ عَنْهُ كُلُّ بَاطِلٍ،

کم گشته و وسایل نیرنگش از او جدا شده، و هر باطلی از او دور گردیده،

وَ الْجَائِئَةُ ذُنُوبُهُ إِلَى ذُلِّ مَقَامِهِ بَيْنَ يَدَيْكَ، وَ خُضُوعِهِ لَدَيْكَ، وَ اتِّبَاهِهِ إِلَيْكَ،

و گنااهش او را به خوار ایستادن و فروتنی و زاری در برابرت وادار کرده است،

اسئلك اللهم سؤال من هو بمنزلة، ارغب اليك كرجيته، و اتضرع اليك

خدایا از تو می خواهم مانند کسی که این حالات را دارد اشتیاقم به تو مانند اشتیاق او باشد، و به درگاهت مانند گریه

ص: ۱۱۱۴

كَتَضَّرَعِهِ، وَابْتِهَلُ إِلَيْكَ كَاشِدًا ابْتِهَالِهِ، اللَّهُمَّ فَارْحَمِ اسْتِكَانَهُ مَنْطِقِي

او گریه کنم و مانند زاری شدید او زاری نمایم خدایا به لکنت گفتار و خواری من

وَذُلَّ مَقَامِي وَ مَجْلِسِي وَ خُضُوعِي إِلَيْكَ بِرَقَبَتِي اسْأَلُكَ اللَّهُمَّ الْهُدَى

و جایگاه و محل نشیمنم و فروتنی همراه با گردن کجی در برابرت رحم کن خدایا هدایت

مِنَ الضَّلَالَةِ، وَالْبَصِيرَةَ مِنَ الْعَمَى وَالرُّشْدَ مِنَ الْغَوَايَةِ، وَاسْأَلُكَ اللَّهُمَّ

از گمراهی و بینایی از کور دلی و راه یابی از بیراهه را از تو می خواهم و خدایا

أَكْثَرَ الْحَمْدِ عِنْدَ الرَّخَاءِ، وَاجْمَلَ الصَّبْرِ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ، وَافْضَلَ الشُّكْرِ

بیشترین سپاس را در وقت آسایش، و زیباترین بردباری را در وقت گرفتاری، و کاملترین سپاسگذاری

عِنْدَ مَوْضِعِ الشُّكْرِ، وَالتَّسْلِيمَ عِنْدَ الشُّبُهَاتِ، وَاسْأَلُكَ الْقُوَّةَ فِي

را در جایگاه سپاسگذاری و فرمانبرداری در هنگام تردید را از تو می طلبم و توانایی در

طَاعَتِكَ، وَالضَّعْفَ عَنِ مَعْصِيَتِكَ، وَالْهَرَبَ إِلَيْكَ مِنْكَ، وَالتَّقَرُّبَ إِلَيْكَ

بندگی و ناتوانی در گناه و گریز به (رحمت) تو از (انتقام) تو و نزدیکی به خودت را از تو می خواهم،

رَبِّ لِيَتْرَضَى وَالتَّحَرِّيَ لِكُلِّ مَا يُؤْذِيكَ عَنِّي فِي اسْخَاطِ خَلْقِكَ،

ای پروردگار من تا خشنود شوی و (از تو می خواهم) جستجوی آنچه که تو را از من خشنود سازد گر چه مردم ناراحت شوند،

الْتِمَاسًا لِرِضَاكَ، رَبِّ مَنْ أَرْجُوهُ أَنْ لَمْ تَرْحَمْنِي أَوْ مَنْ يَعُودُ عَلَيَّ أَنْ

به خاطر بدست آوردن رضایت، ای پروردگار من به که امید بندم گر به من رحم نکنی، یا که بر من توجّه کند گر تو دورم کنی،

أَقْصَيْتَنِي أَوْ مَنْ يَنْفَعُنِي عَفْوُهُ أَنْ عَاقَبْتَنِي أَوْ مَنْ أَمَلُ عَطَايَاهُ أَنْ

یا گذشت که به من سود بخشد گر مجازاتم کنی، یا به بخششهایی که امید بندم گر

حَرَمْتَنِي أَوْ مَنْ يَمْلِكُ كِرَامَتِي أَنْ أَهْتَنِّي أَوْ مَنْ يَضُرُّنِي هَوَانُهُ أَنْ

مرا محروم کنی، یا که مرا گرامی دارد گر تو خوادم کنی و یا که مرا خوار کند گر

اَكْرَمَنِي رَبُّ مَا اسْوَأَ فِعْلِي وَ اَقْبَحَ عَمَلِي وَ اَقْسَى قَلْبِي وَ اطْوَلَ

گرامیم داری، ای پروردگار من چه بد کردارم، و چه زشت رفتارم، و چه سنگدلیم، و چه بزرگ

املی وَ اقْصَرَ اجَلِي وَ اجْرَأْنِي عَلَي عِضْيَانٍ مِّنْ خَلْقِنِي رَبُّ وَ مَا

آرزویم و چه کوتاه عمرم و چه گستاخم بر نافرمانی آن که مرا آفریده، ای پروردگار من

اَحْسَنَ بِلَائِكَ عِنْدِي وَ اظْهَرَ نِعْمَاتِكَ عَلَيَّ، كَثُرَتْ عَلَيَّ مِنْكَ النُّعْمُ فَمَا

آزمایشت در نزد من چه نیکو و نعمتهایت بر من چه آشکار است نعمتهایت بر من بقدری فراوان است که

ص: ۱۱۱۵

اُخْصِيهَا، وَقَلِّ مَنِّي الشُّكْرَ فِيمَا أَوْلَيْتَنِيهِ فَبَطِرْتُ بِالنَّعْمِ، وَتَعَرَّضْتُ

نمی توانم بشمارم، و در آنچه به من عطا فرمودی سپاسگذاری من کم است، پس به نعمتهایت مغرور شدم، و خود را در معرض

لِلنَّقَمِ، وَسَهَوْتُ عَنِ الذِّكْرِ، وَرَكِبْتُ الْجَهْلَ بَعْدَ الْعِلْمِ، وَجُرْتُ مِنَ الْعَدْلِ

مجازات قرار دادم و از یادت غفلت نمودم و با وجود دانشم، بر مرکب جهل سوار شدم و از عدالت به

الَى الظُّلْمِ، وَجَاوَزْتُ الْبِرَّ إِلَى الْإِثْمِ، وَصِرْتُ إِلَى اللُّهُوِّ مِنَ الْخَوْفِ

ستم تجاوز نمودم و از نیکی به گناه گذشتم و به جای ترس و اندوه، به بیهودگی گرایش یافتم،

وَالْحُزْنَ، فَمَا اصْغَرَ حَسَنَاتِي وَاقْلَهَا فِي كَثْرَةِ ذُنُوبِي وَمَا اكْتَرْتُ ذُنُوبِي

پس چه ناچیز است نیکیهایم، و چه کم است در مقابل گناهان فراوانم و چه بسیار است گناهانم،

وَاعْظَمَهَا عَلَى قَدْرِ صِغَرِ خَلْقِي وَضَعْفِ رُكْنِي رَبِّ وَمَا اطْوَلَ اَمَلِي

و چه بزرگ است گناهانم نسبت به کوچکی آفرینش و ناتوانیم، ای پروردگار من، و چه طولانی است آرزویم

فِي قِصْرِ اجْلِي وَاقْصَرَ اجْلِي فِي بُعْدِ اَمَلِي وَمَا اقْبَحَ سَرِيرَتِي

در مقابل کوتاهی عمرم و چه کوتاه است عمرم نسبت به آرزوی دورم و چه زشت است پنهان

وَعَلَائِي رَبِّ لَا حُجَّةَ لِي اِنْ اِخْتَجَجْتُ، وَلَا عُذْرَ لِي اِنْ اِعْتَذَرْتُ، وَلَا

و آشکارم، ای پروردگار من، در مقام استدلال دلیلی ندارم، و در مقام پوزش عذری ندارم، و اگر

شُكْرَ عِنْدِي اِنْ اِبْتَلَيْتُ وَ اَوْلِيْتُ اِنْ لَمْ تُعِنِّي عَلَى شُكْرِ مَا اَوْلَيْتَ، رَبِّ مَا

گرفتار شوم و نعمتی به من رسد سپاسی ندارم اگر تو بر سپاسگزاری آنچه داده ای کمکم نکنی، ای پروردگار من

اِخْفَ مِيزَانِي غَدًا اِنْ لَمْ تُرْجِحْهُ، وَ اَزَلَّ لِسَانِي اِنْ لَمْ تُبَيِّنْهُ، وَ اسْوَدَّ

فردای قیامت ترازوی عملم چقدر سبک خواهد بود، اگر تو به آن بها ندهی، و زبانم خواهد لرزید اگر تو آن را ثابت نکنی، و

وَجْهِي اِنْ لَمْ تُبَيِّنْهُ، رَبِّ كَيْفَ لِي بِذُنُوبِي الَّتِي سَلَفَتْ مِنِّي قَدْ هَدَّتْ لَهَا

رویم سیاه خواهد بود اگر تو آن را سفید نکنی، ای پروردگار من، با گناهانی که از من سرزده و وجودم را در هم شکسته

از کانی رَبِّ كَيْفَ اطَّلُبُ شَهَوَاتِ الدُّنْيَا، وَ ابْنِي عَلِيَّ خَيْبَتِي فِيهَا، وَ لَا

چه کنم؟، ای پروردگار من چگونه شهواتهای دنیا را می طلبم و بر محرومیتم در دنیا می گریم، ولی

ابْنِي وَ تَشْتُدُّ حَسْرَاتِي عَلَيَّ عِضْيَانِي وَ تَفْرِيطِي رَبِّ دَعْنِي دَوَاعِي

بر نافرمانی و کوتاهیم گریه نکرده و حسرت نمی خورم ای پروردگار من، جاذبه های

الدُّنْيَا فَاجْبُتْهَا سَرِيعًا، وَ رَكَتُ إِلَيْهَا طَائِعًا، وَ دَعْنِي دَوَاعِي الْأَخْرَةِ

دنیا مرا به سوی خود خواند و من به سرعت پذیرفته و به اختیار به آنها اعتماد کردم و جاذبه های آخرت مرا به سوی خود خواند

ص: ۱۱۱۶

فَتَبَطَّتْ عَنْهَا، وَ ابْطَأَتْ فِي الْأَجَابِهِ وَالْمُسَارَعَةِ إِلَيْهَا، كَمَا سَارَعَتْ

و من خودداری کردم و در قبول و سرعت گرفتن به سوی آن سستی نمودم،

إِلَى دَوَاعِي الدُّنْيَا، وَ حُطَامِهَا الْهَامِدِ، وَ هَشِيمِهَا الْبَائِدِ، وَ سَرَابِهَا

اما جاذبه های دنیا و مال بی ارزش و شکننده و گذرا و سراب پوچ آن را به

الدَّاهِبِ، رَبِّ خَوْفَتِي وَ شَوْفَتِي وَ اخْتَجَجْتَ عَلَيَّ بِرِقِّي وَ كَفَلْتَ لِي

سرعت پذیرفتم، ای پروردگار من مرا هم ترساندی و هم تشویق نمودی، و بر بندگیم دلیل آورده و روزیم را

بِرِزْقِي فَأَمِنْتُ خَوْفَكَ، وَ تَبَطَّتْ عَنْ تَشْوِيقِكَ، وَ لَمْ اتَّكِلْ عَلَى

عهده دار شدی، پس من از ترس تو در امان بودم و با وجود تشویق تو سست شدم، و بر ضمانت تو اعتماد نکرده

ضِمَانِكَ، وَ تَهَاوَنْتُ بِاخْتِجَاجِكَ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ أَمْنِي مِنْكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا

و دلیلت را سبک شمردم، خدایا ایمنی ام را در این دنیا ترس خود قرار ده

خَوْفًا، وَ حَوْلَ تَبَطُّي شَوْقًا، وَ تَهَاوُنِي بِحُجْنِكَ فَرَقًا مِنْكَ، ثُمَّ رَضُّنِي بِمَا

و سستی ام را به اشتیاقت مبدل کن و سبک شمردن حجتت را به بی تابی دیدارت تبدیل نما سپس مرا به روزی که

قَسَمْتَ لِي مِنْ رِزْقِكَ يَا كَرِيمُ، اسئلك بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ، رِضَاكَ

قسمتم نموده ای خشنود ساز [ای بزرگوار]، از تو به نام بزرگت خشنودیت

عِنْدَ السُّخْطَةِ، وَ الْفُرْجَةِ عِنْدَ الْكُزْبَةِ، وَ النُّورِ عِنْدَ الظُّلْمَةِ، وَ الْبَصِيرَةِ عِنْدَ

در هنگام خشم، و گشایش در هنگام گرفتاری، و روشنایی در هنگام تاریکی، و روشن بینی در هنگام

تَشْبِهِ الْفِتْنَةِ، رَبِّ اجْعَلْ جُتِّي مِنْ خَطَايَايَ حَصِينَةً، وَ دَرَجَاتِي فِي

مستبد شدن فتنه ها را خواهانم ای پروردگار من، سپرم را در مقابل اشتباهاتم محکم، و رتبه ام را در

الْجَنَانِ رَفِيعَةً، وَ أَعْمَالِي كُلَّهَا مُتَقَبَّلَةً، وَ حَسَنَاتِي مُضَاعَفَةً زَاكِيَةً، أَعُوذُ

بهشت بلند، و تمامی کردارم را پذیرفته و حسناتم را چند برابر و پاکیزه قرار ده، از تمامی

بِكَ مِنَ الْفِتَنِ كَلِّهَا، مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَ مَا بَطَّنَ، وَمِنْ رَفِيعِ الْمَطْعَمِ وَالْمَشْرَبِ،

فته های آشکار و پنهان، و از خوردنی و آشامیدنی خارج از دست رس و

وَمِنْ شَرِّ مَا اعْلَمُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَا اعْلَمُ، وَاعْوِذُ بِكَ مِنْ أَنْ اشْتَرِيَ الْجَهْلَ

از شروری که می دانم و نمی دانم به تو پناه می برم، و از این که نادانی را

بِالْعِلْمِ، وَالْجَفَا بِالْحِلْمِ، وَالْجَوْرَ بِالْعَدْلِ، وَالْقَطِيعَةَ بِالْبِرِّ، وَالْجَزَعَ بِالصَّبْرِ،

به علم و ظلم را به بردباری و ستم را به عدالت و قطع رحم را به نیکی و بی تابی را به شکیبایی

ص: ۱۱۱۷

وَالْهُدَىٰ بِالصَّلَاةِ، وَالْكَفْرَ بِالْإِيمَانِ. (۱)

و هدایت را به گمراهی و کفر را به ایمان معاوضه کنم، به تو پناه می برم.

۱۷- از ابن محبوب روایت شده که حضرت امام صادق علیه السلام این دعا را به شخصی تعلیم فرمود:

اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِیْ لَا تُنَالُ مِنْكَ اِلَّا بِرِضَاكَ، وَالْخُرُوجِ مِنْ

خدایا به لطف و رحمت که کسی بدون رضای تو به آن نمی رسد از تو می خواهم، خارج شدن از

جَمِیعِ مَعَاصِیْكَ، وَالذُّخُولِ فِیْ كُلِّ مَا یُضِیْکَ، وَالنَّجَاةِ مِنْ كُلِّ وِرْطَةٍ،

جمیع گناهان و داخل شدن در آنچه تو را خشنود سازد و رهایی از گرفتاری ها،

وَالْمَخْرَجِ مِنْ كُلِّ کَبِیْرَةٍ اَتِیْ بِهَا مِنْیْ عَمْدٌ، اَوْ زَلَّ بِهَا مِنْیْ خَطَاً، اَوْ خَطَرَ

و راه خروج از هر گناه کبیره عمدی یا سهوی یا (گناهی که) به خاطر

بِهَا عَلَیَّ خَطَرَاتُ الشَّیْطَانِ، اَسْئَلُكَ خَوْفًا تُوقِنُ بِهٖ عَلٰی حُدُوْدِ

وسوسه های شیطان از من سرزده است. از تو خوفی می خواهم که بواسطه آن مرا

رِضَاكَ، وَتَشَعَّبَ بِهٖ عَنِّیْ كُلُّ شَهْوَةٍ خَطَرَ بِهَا هَوَاۤیِ، وَاسْتُرِلَّ بِهَا رَأْبِیْ

بر خشنودیت نگه داری، و دور کنی از من هر خواهش نفسانی را که هوای نفسم آن را به من نزدیک سازد، و نظرم را بلغزاند

لِیَجَاوِزَ حَدَّ حَلَالِیْكَ، اَسْئَلُكَ اللّٰهُمَّ الْاِحْذَ بِاِحْسَنِ مَا تَعْلَمُ، وَتَرْکِ سَیِّئِیْ

تا از مرز حلالیت بگذرم، خدایا از تو می خواهم اعمال خوبی که از من می دانی بپذیری و از هر گناهی که

كُلِّ مَا تَعْلَمُ، اَوْ اَخْطَا مِنْ حَیْثُ لَا اَعْلَمُ، اَوْ مِنْ حَیْثُ اَعْلَمُ، اَسْئَلُكَ السَّعَةَ

از من می دانی و یا اشتباهاتی که از روی نا آگاهی و با آگاهی از من سرزده صرف نظر کنی، از تو می خواهم، گشایش

فِی الرِّزْقِ، وَالزُّهْدَ فِی الْکِفَافِ، وَالْمَخْرَجَ بِالْبَیَانِ مِنْ كُلِّ شُبْهَةٍ،

در روزی و قناعت به حد نیاز، و خروج آگاهانه از شبهات،

وَالصَّوَابَ فِي كُلِّ حُجَّةٍ، وَالصِّدْقَ فِي جَمِيعِ الْمَوَاطِنِ، وَانصَافَ النَّاسِ

و درستی در هر استدلال و راستگویی در هر جا، و مدارا کردن با مردم

مِنْ نَفْسِي فِيمَا عَلَيَّ وَوَلِيٍّ وَالتَّدْلُّلَ فِي اعْطَاءِ النَّصْفِ مِنْ جَمِيعِ مَوَاطِنِ

در آنچه که به زیان یا سود من است، و فروتنی بر رعایت انصاف در حال

ص: ۱۱۱۸

۱- [۱۷۳۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۰، حدیث ۳۱.

السَّخَطِ وَالرِّضَا، وَ تَزَكَّ قَلِيلِ الْبُغْيِ وَ كَثِيرِهِ فِي الْقَوْلِ مِنِّي وَالْفِعْلِ،

خشم و خشنودی، و ترک تجاوز و ستم چه کم و زیاد در گفتار و کردارم،

وَتَمَامِ نِعْمَتِكَ فِي جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ، وَ الشُّكْرَ لَكَ عَلَيْهَا لِكُنِّي تَرْضَا وَ بَعْدَ

و کامل کردن نعمت را در تمام چیزها، و سپاسگزاری نعمتهایت تا خشنود شوی

الرِّضَا، وَ اسْتُلِكَ الْخَيْرَةَ فِي كُلِّ مَا يَكُونُ فِيهِ الْخَيْرَةُ، بِمَيْسُورِ الْأُمُورِ

و بالاتر از خشنودی، و از تو نیکی می خواهم از تمام انواع آن از

كُلِّهَا لَا بِمَعْسُورِهَا، يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ يَا كَرِيمُ، وَافْتَحْ لِي بَابَ الْأَمْرِ الَّذِي

راه آسان آن نه دشوارش، ای بزرگوار، ای بزرگوار، ای بزرگوار، و در هر کاری که در آن

فِيهِ الْعَافِيَةُ وَالْفَرْجُ، وَافْتَحْ لِي بَابَهُ، وَ يَسِّرْ لِي مَخْرَجَهُ، وَ مَنْ قَدَّرْتَ لَهُ

سلامتی و گشایش است را به رویم باز کن و در آن را به رویم بگشا و خروج از آن را برایم آسان گردان، و آن که

عَلَيَّ مَقْدُورَةً مِنْ خَلْقِكَ فَخُذْ عَنِّي بِسَمْعِهِ وَ بَصَرِهِ، وَ لِسَانِهِ وَ يَدِهِ،

از مخلوقات که تسلطش را بر من مقرر فرموده ای گوش و چشم و زبان و دستش را

وَخُذْهُ عَنِّي يَمِينِهِ وَ عَنِّي يَسَارِهِ، وَ مِنْ خَلْفِهِ وَ مِنْ قُدَّامِهِ، وَامْنَعُهُ أَنْ يَصِلَ

از جانب من از سمت راست و چپ و پشت سر و مقابلش بگیر، و او را از

الَّتِي بِسُوءٍ، عَزَّ جَارُكَ، وَ جَلَّ ثَنَاءٌ وَجْهَكَ، وَ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ، أَنْتَ رَبِّي وَ أَنَا

بدی کردن به من بازدار، در پناه تو بودن والاست و ستایش جمالت بزرگ است، و معبودی جز تو نیست، تویی پروردگار من

و منم

عَبْدُكَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ رَجَائِي فِي كُلِّ كَرْبَةٍ، وَ أَنْتَ ثِقَتِي فِي كُلِّ شِدَّةٍ، وَ أَنْتَ

بنده ات، خدایا، تویی امیدم در هر گرفتاری، و تویی تکیه گاهم در هر سختی و تویی

لِي فِي كُلِّ أَمْرٍ نَزَلَ بِي ثِقَةٌ وَ عُدَّةٌ، فَكَمْ مِنْ كَرْبٍ يَضْعُفُ عَنْهُ الْفُؤَادُ،

تکیه گاه و ذخیره ام در هر پیش آمدی، پس چه بسیار اندوهی که دلها را ناتوان کرده

وَتَقِلُّ فِيهِ الْحِيلَةُ، وَيَشْمَتُ بِهِ الْعَدُوُّ، وَتُعْيِي فِيهِ الْأُمُورُ، أَنْزَلْتَهُ بِكَ،

و چاره را کم می کند و دشمن بر آن سرزنش نموده، و کارها در آن وا می ماند، که من به درگاہت آورده

وَشَكَوْتُهُ إِلَيْكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ فِيهِ عَمَّنْ سِوَاكَ، قَدْ فَرَجْتَهُ وَكَفَيْتَهُ، فَأَنْتَ وَلِيُّ

و از آنها شکایت نمودم در حالی که مشتاق رفع آن از جانب تو بودم نه غیر تو، و تو آنها را گشوده و کفایت نمودی، پس تو صاحب

كُلِّ نِعْمَةٍ، وَصَاحِبُ كُلِّ حَاجَةٍ، وَمُنْتَهَى كُلِّ رَغْبَةٍ، فَلَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا،

هر حاجت و نهایت هر آرزویی، پس حمد و سپاس فراوان و نعمتهای بی شمار

ص: ۱۱۱۹

وَلَكَ الْمَنْ فَاضِلًا. (۱)

از آن توست.

۱۸- به سند معتبر روایت شده که حضرت امام صادق علیه السلام این دعا را به ابوبصیر یاد داد:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتُلِكَ قَوْلَ التَّوَابِينَ وَ عَمَلَهُمْ، وَ نُورَ الْأَنْبِيَاءِ وَ صِدْقَهُمْ،

خدایا از تو می خواهم گفتار و کردار توبه کنندگان، و روشنایی و راستگویی پیامبران

و نجاه المجاهدین و ثوابهم، وَ شُكْرَ الْمُصْطَفَيْنِ وَ نَصِيحَتَهُمْ، وَ عَمَلَ

و رستگاری و پاداش مجاهدان و سپاس گزاری و خیر خواهی برگزیدگان، و کردار

الذَّكِرِينَ وَ يَقِينَهُمْ، وَ اِيْمَانَ الْعُلَمَاءِ وَ فِقْهَهُمْ، وَ تَعَبُّدَ الْخَاشِعِينَ

و یقین ذاکران، و ایمان و شناخت عالمان و بندگی و فروتنی خاشعان،

وَ تَوَاضُعَهُمْ، وَ حُكْمَ الْفُقَهَاءِ وَ سِيرَتَهُمْ، وَ خَشْيَةَ الْمُتَّقِينَ وَ رَغْبَتَهُمْ،

و دانایی و روش فقیهان و ترس و اشتیاق پرهیزکاران،

وَ تَصَدِيقَ الْمُؤْمِنِينَ وَ تَوَكُّلَهُمْ، وَ رَجَاءَ الْمُحْسِنِينَ وَ بَرَّهُمْ، اللَّهُمَّ اِنِّي

و تأیید و توکل مؤمنان، و امید و نیکی نیکوکاران. خدایا پاداش

اسْتُلِكَ ثَوَابَ الشَّاكِرِينَ، وَ مَنَزِلَةَ الْمُقَرَّبِينَ، وَ مُرَافَقَةَ النَّبِيِّينَ، اللَّهُمَّ اِنِّي

سپاسگزاران و جایگاه مقربان، و دوستی پیامبران را از تو می خواهم، خدایا

اسْتُلِكَ خَوْفَ الْعَامِلِينَ لَكَ، وَ عَمَلَ الْخَائِفِينَ مِنْكَ، وَ خُشُوعَ الْعَابِدِينَ

ترس عمل کنندگان برای تو، و عمل خائفان از تو، و خشوع عبادت کنندگان

لَكَ، وَ يَقِينَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ، وَ تَوَكُّلَ الْمُؤْمِنِينَ بِكَ، اللَّهُمَّ اِنَّكَ بِحَاجَتِي

برای تو، و یقین متوکلان بر تو، و توکل مؤمنان به تو را از تو خواهانم، خدایا تو به حاجتم

عَالِمٌ غَيْرُ مُعَلِّمٍ، وَ أَنْتَ لَهَا وَاسِعٌ غَيْرُ مُتَكَلِّفٍ، وَ أَنْتَ الَّذِي لَا يُخْفِيكَ

دانای بی تعلیمی، و تویی برآورنده آن بدون سختی، و تویی که نیازمند ناراحتت

سائل، وَلَا يَنْقُصُكَ نَائِلٌ، وَلَا يَبْلُغُ مِدْحَتَكَ قَوْلُ قَائِلٍ، أَنْتَ كَمَا تَقُولُ

نمی کند و به حاجت رسنده ای از تو نگاهد، و به ستایش گفتار هیچ گوینده ای نرسد، تو آنچه‌ای که خود می گویی

ص: ۱۱۲۰

۱- [۱۷۳۸] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۹۲، حدیث ۳۲.

وَفَوْقَ مَا نَقُولُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي فَرْجًا قَرِيبًا، وَ اجْرًا عَظِيمًا، وَ سِتْرًا

و برتر از آنی که ما می گوئیم، خدایا گشایش نزدیک و پاداشی بزرگ و پوششی

جَمِيلًا، اللَّهُمَّ اِنَّكَ تَعَلَّمُ اِنِّي عَلِي ظُلْمِي لِنَفْسِي وَاَسْرَافِي عَلَيْهَا، لَمْ

زیبا برایم قرار ده، خدایا به یقین تو می دانی که من با وجود ستم بر خودم و زیاده روی بر آن، برای تو

اتَّخِذْ لَكَ ضِدًّا وَلَا نِدَاءً، وَلَا صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا، يَا مَنْ لَا تُغْلَطُهُ الْمَسَائِلُ،

رقیب و همتا و همسر و فرزندی قائل نشدم، ای که خواسته ها او را به اشتباه نیندازد،

وَيَا مَنْ لَا يَشْغَلُهُ شَيْءٌ عَنْ شَيْءٍ، وَلَا سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، وَلَا بَصَرٌ عَنْ بَصَرٍ،

و ای که اشتغال به چیزی، او را از چیز دیگر باز ندارد و نه شنیدنی از شنیدن دیگر و نه دیدنی از دیدن دیگر،

وَلَا يُبْرِئُهُ الْحَاحُ الْمَلِيحِينَ، اسئلك ان تفرج عني في ساعتى هذه، من

و پافشاری اصرار کنندگان او را ناراحت نکند، و از تو در این ساعت می خواهم

حَيْثُ احْتَسِبُ، وَ مِنْ حَيْثُ لَا احْتَسِبُ، اِنَّكَ تُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ،

از جایی که امید دارم و ندارم گشایشی فراهم سازی چرا که تو (حتی) استخوانهای پوسیده را زنده کنی

وَ اِنَّكَ عَلِي كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، يَا مَنْ قَلَّ سُكْرِي لَهُ فَلَمْ يَحْرِثْنِي وَ عَظُمْتُ

و بر هر چیز توانایی، ای که سپاسگذاریم در مقابلش کم است ولی مرا محروم نمی کند، و گناهم

حَطَيْتِي فَلَمْ يَفْضَحْنِي وَ رَانِي عَلَي الْمَعَاصِي فَلَمْ يَجْهَنِّي وَ خَلَقْنِي

بزرگ است ولی رسوایم نمی سازد، و مرا در حال گناه می بیند و به رویم نمی آورد، و مرا برای هدفی آفریده

لِلَّذِي خَلَقَنِي لَهُ، فَصَنَعْتُ غَيْرَ الَّذِي خَلَقَنِي لَهُ، فَنِعَمَ الْمَوْلَى اَنْتَ يَا

ولی من بر خلاف آن رفتار کردم، پس تو چه خوب سرپرستی هستی ای

سَيِّدِي وَ بَيْتَسِ الْعَبْدِ اَنَا وَ جَدْتَنِي وَ نِعَمَ الطَّالِبِ اَنْتَ رَبِّي وَ بَيْتَسِ

آقا و سرورم، و تو مرا بد بنده ای یافتی، و ای پروردگار من تو نیکو خواهانی، و مرا بد

الْمَطْلُوبُ الْفَيْتَنَى عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ وَابْنُ امْتِكَ بَيْنَ يَدَيْكَ، مَا

طلب شده ای یافتی، بنده و فرزند بنده و فرزند کنیزت در مقابلت ایستاده، آنچه

شِئْتَ صَنَعْتَ بِي اللَّهُمَّ هَدَأْتَ الْأَصْوَاتُ، وَ سَكَنْتِ الْحَرَكَاتُ، وَ خَلَا

خواهی در باره ام انجام می دهی خدایا صداها خاموش شده و حرکتها باز ایستاده

كُلُّ حَبِيبٍ بِحَبِيبِهِ، وَ خَلَوْتُ بِكَ، أَنْتَ الْمَحْبُوبُ إِلَيَّ، فَاجْعَلْ خُلُوتِي

و هر محبوبی با حبیبش خلوت کرده و من نیز با تو خلوت کرده ام، تویی محبوب من، پس پاداش خلوتم

ص: ۱۱۲۱

مِنْكَ اللَّيْلَةَ الْعِتَقَ مِنَ النَّارِ، يَا مَنْ لَيْسَتْ لِعَالَمٍ فَوْقَهُ صِفَةٌ، يَا مَنْ لَيْسَ

را با خودت، رهایی از آتش قرار ده، ای آن که نیست برای هیچ دانایی صفتی بالاتر از او، ای که نیست

لِمَخْلُوقٍ دُونَهُ مَنَعَةٌ، يَا أَوَّلَ قَبْلِ كُلِّ شَيْءٍ، وَيَا آخِرَ بَعْدِ كُلِّ شَيْءٍ، يَا مَنْ

برای هیچ آفریده ای در برابرش باز دارنده ای، ای آغاز قبل از هر چیز و ای پایان پس از هر چیز، ای که

لَيْسَ لَهُ عُنْصُرٌ، وَيَا مَنْ لَيْسَ لِآخِرِهِ فَنَاءٌ، وَيَا أَكْمَلَ مَنُوعَاتٍ، وَيَا أَسْمَحَ

سر چشمه ای نداری و ای که برای پایانش نابودی نیست، ای کاملترین توصیف شده، و ای بخشنده ترین

الْمُعْطِينَ، وَيَا مَنْ يَفْقَهُ بِكُلِّ لُغَةٍ يُدْعَى بِهَا، وَيَا مَنْ عَفْوُهُ قَدِيمٌ، وَ بَطْشُهُ

بخشندگان، و ای که به هر زبانی خوانده شوی می دانی، و ای که گذشتش دیرینه و قدرتش

شَدِيدٌ، وَ مَلِكُهُ مُسْتَقِيمٌ، اسئلكَ بِاسْمِكَ الَّذِي شَافَهَتْ بِهِ مُوسَى يَا اللَّهَ

زیاد و فرمانروایش ماندگار است، به حق آن نامت که با موسی هم سخن شدی از تو می خواهم، ای خدا

يَا رَحْمَنُ يَا رَحِيمٌ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّمَدُ، اسئلكَ أَنْ تُصَلِّيَ

ای بخشنده مهربان، ای که معبودی جز تو نیست، خدایا تویی بی نیاز، از تو می خواهم که

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ. (۱)

بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و مرا به لطف و رحمتت در بهشت داخل کنی.

۱۹- مرحوم «کفعمی» دعایی را از امام زین العابدین علیه السلام نقل کرده است که برای استجابت دعاها بسیار ارزشمند است:

الهی کَیْفَ ادْعُوكَ وَ اَنَا اَنَا، وَ کَیْفَ اَقْطَعُ رَجَائِي مِنْكَ وَ اَنْتَ اَنْتَ، الاهی

ای معبود من چگونه تو را بخوانم با این که من همان گنهکارم، و چگونه از تو قطع امید کنم با این که تو همان مهربانی، ای

معبود من

اِذَا لَمْ اسئَلْكَ فَتَعْطِنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي اسئَلُهُ فَيَعْطِنِي الاهی اِذَا لَمْ

حتی زمانی که از تو نخواهم عطایم کنی، پس چرا از دیگری بخواهم که عطایم کند، ای معبود من زمانی که تو را

ادْعُوكَ فَتَسْتَجِيبَ لِي فَمَنْ ذَا الَّذِي ادْعُوهُ فَيَسْتَجِيبُ لِي الْهِيَ اِذَا لَمْ

نخوانم پاسخم دهی پس چرا دیگری را خوانم که پاسخم دهد، ای معبود من، زمانی که

اتَضَرَّعُ إِلَيْكَ فَتَرْحَمَنِي فَمَنْ ذَا الَّذِي اتَضَرَّعُ إِلَيْهِ فَيَرْحَمُنِي الْهِيَ فَكَمَا

به درگاہت زاری نکنم بر من رحم کنی، پس به درگاه که زاری کنم که بر من رحم کند. ای معبود من، همان گونه که

ص: ۱۱۲۲

فَلَقْتُ الْبَحْرَ لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَنَجَّيْتُهُ، اسئلك ان تصلي علي

دریا را برای موسی - که درود و سلام خدا بر او باد - شکافته و نجاتش دادی از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُنَجِّنِي مِمَّا أَنَا فِيهِ، وَتُفَرِّجَ عَنِّي فَرَجًا عَاجِلًا

محمد و خاندان پاکش درود فرستی و از آنچه در آن (گرفتار) هستم رهاییم بخشی و گشایشی سریع

غَيْرِ آجَلٍ، بِفَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۱)

و بی درنگ از لطف و مهربانیت عطايم کنی، ای مهربان ترين مهربانان.

۲۰- مرحوم «كفعمی» دعایی را از امام موسی کاظم علیه السلام نقل کرده است و گفته: این دعا، عظیم الشان و سریع الاجابه است (به زودی به اجابت می رسد) و آن دعا، این است:

اللَّهُمَّ إِنِّي اطَعْتُكَ فِي أَحَبِّ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ وَهُوَ التَّوْحِيدُ، وَلَمْ اغْصِكَ فِي

خدایا در محبوبترین چیزها در نزد تو که همان یکتاپرستی است اطاعت نمودم، و در مبعوضترین

ابْغَضِ الْأَشْيَاءِ إِلَيْكَ وَهُوَ الْكُفْرُ، فَاغْفِرْ لِي مَا بَيْنَهُمَا، يَا مَنْ إِلَيْهِ مَفْرَى

چیزها در نزد تو که همان بی ایمانی است نافرمانیت نمودم، پس آنچه در میان این دو قرار دارد برایم بیامرز، ای کسی که راه گریزم به سوی اوست،

أَمْنِي مِمَّا فَرَعْتُ مِنْهُ إِلَيْكَ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الْكَثِيرَ مِنْ مَعْصِيكَ، وَاقْبَلْ

از آنچه از آن به تو پناه می آورم پناهم ده، خدایا گناهان بسیارم را بیامرز و کوتاهیم

مِنِّي الْيَسِيرَ مِنْ طَاعَتِكَ، يَا عِدَّتِي دُونَ الْعُدَدِ، وَيَا رَجَائِي وَالْمُعْتَمِدَ، وَيَا

را در بندگیت پذیر، ای ذخیره ام در میان ذخیره ها، و ای امید و تکیه گاهم، و ای

كَهْفِي وَالسَّنْدَ، وَيَا وَاحِدُ يَا أَحَدُ، يَا قُلَّ هُوَ اللَّهُ أَحَدُ، اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ

پناهگاه و پشتیبانم، و ای یگانه یکتا، ای که گفتم: «بگو خداوند یکتا و یگانه است، خداوندی است که همه نیازمندان قصد او می کنند،

وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، اسئَلُكَ بِحَقِّ مَنْ اصْطَفَيْتَهُمْ مِنْ خَلْقِكَ،

(هرگز) نژاد و زاده نشد و برای او هیچگاه شبیه و مانندی نبوده است» از تو می خواهم به حق برگزیدگان از آفریدگانت،

وَلَمْ تَجْعَلْ فِي خَلْقِكَ مِثْلَهُمْ أَحَدًا، اِنْ تُصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ اِنْ

که در میان آنان کسی را مانند ایشان قرار نداده ای، بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و

تَفْعَلْ بِي مَا اَنْتَ اَهْلُهُ، اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اسئَلُكَ بِالْوَحْدَانِيَّةِ الْكُبْرٰى وَ بِالْمُحَمَّدِيَّةِ

آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام دهی، خدایا از تو می خواهم به حق یگانگی بزرگت و ستودگی

ص: ۱۱۲۳

الْبَيْضَاءِ، وَالْعُلُوبِهَا الْعُلْيَا، وَيَجْمَعُ مَا احْتَجَجْتَ بِهِ عَلَى عِبَادِكَ، وَبِالْإِسْمِ

نورانیت و به مقام بسیار والایت و به حق تمام حجتهایت بر بندگانت و به حق نامی

الَّذِي حَجَبْتَهُ عَنْ خَلْقِكَ، فَلَمْ يَخْرُجْ مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، صَلَّى عَلَى

که آن را از مخلوقات خود مخفی داشته ای که جز تو کسی بر آن آگاه نیست، بر

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لِي مِنْ أَمْرِي فَرْجًا وَمَخْرَجًا، وَارْزُقْنِي مِنْ حَيْثُ

محمد و خاندان پاکش درود فرستی و در کارم گشایش و راه نجاتی قرار دهی و از جایی که

اِحْتَسِبُ وَمِنْ حَيْثُ لَا احْتَسِبُ، أَنْتَ تَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ.

امید دارم و ندارم روزیم دهی، چرا که تو به هر که خواهی بی حساب روزی می دهی.

آنگاه حاجت خود را بطلب. (۱)

۲۱- از امام موسی بن جعفر علیهما السلام نقل شده است که آن حضرت به یکی از یاران خود فرمود: هر وقت از خداوند متعال حاجتی را بخواهی، بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي اسْتَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَعَلِيٍّ، فَإِنَّ لَهُمَا عِنْدَكَ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ،

خدایا به حق محمد و علی که برای ایشان در نزد تو جایگاه و منزلتی ویژه است

وَ قَدْرًا مِنَ الْقَدْرِ، فَبِحَقِّ ذَلِكَ الشَّأْنِ، وَ بِحَقِّ ذَلِكَ الْقَدْرِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ

و به حق آن جایگاه و منزلت والا، از تو می خواهم که بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ أَنْ تَفْعَلَ بِي كَذَا وَ كَذَا. (۲)

محمد و خاندان پاکش درود فرستی و برایم چنین و چنان کنی.

(به جای کذا و کذا، حاجت خود را از خداوند بخواه)

۲۲- مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» از امام محمد باقر علیه السلام روایت کرده است که آن حضرت فرمود: جبرئیل خدمت رسول خدا صلی الله علیه و آله آمد و عرض کرد: ای پیامبر خدا، من هیچ پیامبری را به قدر تو دوست نداشته‌ام، لذا این دعا را به تو می‌آموزم و آن را بسیار بگو:

اللَّهُمَّ أَنْكَ تَرَى وَلَا تُرَى وَأَنْتَ بِالْمَنْظَرِ الْأَعْلَى وَأَنَّ إِلَيْكَ الْمُنْتَهَى

خدایا می بینی و دیده نمی شوی، و تو در برترین دیدگاهی، و به یقین پایان کار و

ص: ۱۱۲۴

۱- [۱۷۴۱] مصباح کفعمی، صفحه ۲۹۱.

۲- [۱۷۴۲] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۲، حدیث ۲۱.

وَالرُّجْعَىٰ وَإِنَّ لَكَ الْآخِرَةَ وَالْأُولَىٰ وَإِنَّ لَكَ الْمَمَاتَ وَالْمَحْيَا، وَرَبِّ

بازگشت به سوی توست و پایان و آغاز و مرگ و زندگی به دست توست، و ای پروردگار

اعُوذُ بِكَ أَنْ أَدَلَ أَوْ أَخْزَى (۱)

من از خواری و رسوایی به تو پناه می برم.

۲۳- مرحوم «شیخ کلینی» و دیگران روایت کرده اند که امام صادق علیه السلام به «زراره» (یکی از یاران جلیل القدرش) فرمود: در زمان غیبت و امتحان شیعه، این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ، فَإِنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ، اللَّهُمَّ

خدایا خودت را به من بشناسان که اگر خودت را به من نشناسانی پیامبرت را نمی شناسم، خدایا

عَرَّفْنِي رَسُولَكَ، فَإِنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ، اللَّهُمَّ

فرستاده ات را به من بشناسان که اگر او را به من نشناسانی حجّت را نمی شناسم، خدایا

عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ، فَإِنَّكَ أَنْ لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي (۲)

حجّت را به من بشناسان که اگر او را به من نشناسانی، از دینم گمراه می شوم.

۲۴- روایت شده است امیرالمؤمنین علیه السلام مردی را دید که از روی دفتری دعایی طولانی را (به زحمت) می خواند؛ امام علیه السلام به او فرمود: ای مرد خدا! آن خدایی که این دعای طولانی را می شنود، به دعای کم و کوتاه نیز پاسخ می دهد (یعنی نیازی به خواندن این همه دعای طولانی نیست) آن مرد عرض کرد: ای مولای من، چه کنم؟ فرمود: این کلمات (کوتاه و پرمحتوا) را بخوان:

الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَىٰ كُلِّ نِعْمَةٍ، وَاسْتَأْذِنُ اللَّهَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ، وَاعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ كُلِّ

حمد و سپاس خدای را بر هر نعمتی و هر خیری را از او خواهانم و از هر بدی به او پناه برده

شَرٍّ، وَاسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ. (۳)

و از هر گناهی از او آمرزش می طلبیم.

۲۵- گروهی از بزرگان یاران امام صادق علیه السلام دعای پرمحتوای زیر را از آن حضرت نقل کردند.

ص: ۱۱۲۵

۱- [۱۷۴۳] مهج الدعوات، صفحه ۱۷۲.

۲- [۱۷۴۴] کافی، جلد ۱، صفحه ۳۳۷، حدیث ۵.

۳- [۱۷۴۵] بحارالانوار، جلد ۹۱، صفحه ۲۴۲، حدیث ۱۰.

امام علیه السلام فرمود: در شگفتی از کسی که از چهار چیز می ترسد چرا به چهار ذکر (آیه از قرآن مجید) پناه نمی برد؛ نخست: تعجب می کنم از کسی که از دشمن می ترسد چرا به این ذکر پناه نمی برد: »

«حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ»؛

خدا ما را کفایت می کند و او بهترین حامی ماست».(۱) زیرا خداوند در پی آن می فرماید:

«به خاطر این دعا آن گروه از مؤمنان، با نعمت و فضل پروردگار (از میدان نبرد، سالم) بازگشتند در حالی که هیچ ناراحتی به آنان نرسید».(۲) دیگر این که در شگفتی از کسی که غم و اندوهی به او رسیده چگونه به این ذکر پناه نمی برد: »

«لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ»

؛ خداوندا جز تو معبودی نیست منزهی، من از ستمکاران بودم (مرا ببخش و از این اندوه رهایی ده)».(۳) زیرا خداوند در پی آن می فرماید: «ما او را (اشاره به یونس علیه السلام است) از آن اندوه نجات بخشیدیم و همین گونه مؤمنان را نجات می دهیم».(۴) و نیز در شگفتی از کسی که در برابر توطئه خطرناکی قرار گرفته چگونه به این ذکر پناه نمی برد:

«أَفَوَضُّ أَمْرِي إِلَى اللَّهِ أَنْ اللَّهُ بِالْعِبَادِ»؛

من کار خود را به خدا واگذار می کنم زیرا خداوند نسبت به بندگانش بیناست».(۵) خداوند در پی آن می فرماید: «خداوند او را (اشاره به مؤمن آل فرعون) از نقشه های شوم آنها (فرعونیان) رهایی بخشید».(۶) و نیز در شگفتی از کسی که مواهب دنیوی از خدا می خواهد چرا از این ذکر استفاده نمی کند: »

«مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»

؛ آنچه خدا بخواهد انجام می گیرد هیچ قوت و قدرتی جز از ناحیه خدا نیست».(۷) زیرا خداوند در پی آن می فرماید: «... امید دارم پروردگارم بهتر از باغ تو به من دهد».(۸) (اشاره به دو دوستی که یکی با ایمان بود و فقیر و دیگری ثروتمند و ضعیف الایمان).(۹) یادآوری: برای طلب حاجات و حل مشکلات نمازهایی نیز وارد شده است (به بخش هفتم، نمازهای مستحب، صفحه ۱۰۶۱ مراجعه فرمایید).

۲- دعا برای رفع غم و اندوه و گرفتاری ها

۱- دعا برای رفع هرگونه غم و اندوه (از صحیفه سجادیه)

يَا فَارِجَ الْهَمِّ، وَ كَاشِفَ الْغَمِّ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ رَحِيمَهُمَا،

ای گشاینده گرفتاری و بر طرف کننده اندوه ای بخشنده و مهربان در دنیا و آخرت،

- ۱- [۱۷۴۶]سوره آل عمران، آیه ۱۷۳.
- ۲- [۱۷۴۷]سوره آل عمران، آیه ۱۷۴.
- ۳- [۱۷۴۸]سوره انبیاء، آیه ۸۷.
- ۴- [۱۷۴۹]سوره انبیاء، آیه ۸۸.
- ۵- [۱۷۵۰]سوره غافر، آیه ۴۴.
- ۶- [۱۷۵۱]سوره غافر، آیه ۴۵.
- ۷- [۱۷۵۲]سوره كهف، آیه ۳۹.
- ۸- [۱۷۵۳]سوره كهف، آیه ۴۰.
- ۹- [۱۷۵۴]امالی صدوق، صفحه ۶، حدیث ۲ و بحار الانوار، جلد ۹۰، صفحه ۱۸۴، حدیث ۱.

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَافْرُجْ هَمِّي وَ اكْشِفْ غَمِّي يَا وَاحِدُ يَا

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و گرفتاریم را بگشا و اندوهم را برطرف کن، ای یگانه، ای

احدُ يَا صَمَدُ، يَا مَنْ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، اغْصِنِي

یکتا و ای توانا، ای که نزاده و زاییده نشده، و برای او مانندی نیست، مرا حفظ کن

وَطَهِّرْنِي وَادْهَبْ بِنِيَّتِي «اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ

و پاکیزه دار، و بلا را از من دور کن، هیچ معبودی جز خداوند یگانه زنده نیست که قائم به ذات خویش است هیچ گاه خواب

وَلَا نَوْمٌ، لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ، مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ

سبک و سنگینی او را فرا نمی گیرد آنچه در آسمانها و زمین است از آن اوست کیست که در نزد او جز به فرمان او شفاعت کند؟!

إِلَّا بِإِذْنِهِ، يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ، وَمَا خَلْفَهُمْ، وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ

آنچه را در پیش روی آنها / بندگان و پشت سرشان است می داند و کسی از علم او آگاه نمی گردد

عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ، وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا

جز به مقداری که او بخواهد، تخت (حکومت) او، آسمانها و زمین را در بر گرفته و نگهداری آن دو / آسمان و زمین او را خسته نمی کند،

وَ هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ، قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ، فَمَنْ

بلندی مقام و عظمت مخصوص اوست، در قبول دین اکراهی نیست (زیرا) راه درست از راه نادرست روشن است بنابراین

يَكْفُرُ بِالطَّغُوتِ وَيُؤْمِنُ بِاللَّهِ، فَقَدْ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لِأَنْفِصَامٍ

کسی که به طاغوت / بت و شیطان کافر شود و به خدا ایمان آورد به دستگیره مهمی چنگ زده است که گسستن برای آن نیست

لَهَا، وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ، اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ ءَامَنُوا، يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَىٰ

و خداوند شنوا و داناست، خداوند ولی و سرپرست کسانی است که ایمان آورده اند آنها را از ظلمتها به سوی

النُّورِ، وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاءُ هُمُ الطَّغُوتُ، يُخْرِجُونَهُمْ مِّنَ النُّورِ إِلَى

نور بیرون می برد، (اما) کسانی که کافر شدند اولیای آنها طاغوت است که آنها را از نور به سوی

الظُّلْمَةِ، أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ» * «بِسْمِ اللَّهِ

ظلمتها بیرون می برند آنها اهل آتشند و جاودانه در آن خواهند ماند. * بنام خداوند

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، مِن شَرِّ مَا خَلَقَ، وَمِن شَرِّ غَاسِقٍ

بخشنده مهربان، پناه می برم به پروردگار سپیده صبح از شر آنچه آفریده است و از شر هر موجود شرور

إِذَا وَقَبَ، وَمِن شَرِّ النَّفْثِ فِي الْعُقَدِ، وَمِن شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ» *

هنگامی که شبانه وارد می شود، و از شر آنها که با افسون در گره ها می دمند (و هر تصمیمی را سست می کنند) و از شر هر

حسود هنگامی که حسد می ورزد *

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ، مَلِكِ النَّاسِ، إِلَه

به نام خداوند بخشنده مهربان، بگو پناه می برم به پروردگار مردم، به مالک و حاکم مردم، به (خدا و) معبود

النَّاسِ مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ، الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ،

مردم از شرّ وسوسه گر پنهانکار که در درون سینه انسانها وسوسه می کند، خواه

مِنَ الْجِنَّهِ وَالنَّاسِ» * «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ،

از جن باشد یا از انسان* به نام خداوند بخشنده مهربان، بگو خداوند یکتا و یگانه است،

اللَّهُ الصَّمَدُ، لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ» اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ

خداوندی است که همه نیازمندان قصد او می کنند (هرگز) نژاد و زاده نشد و برای او هیچ گاه شبیه و مانندی نبوده است
خدایا مانند کسی که

سُؤَالَ مَنْ اشْتَدَّتْ فَاقَتُهُ، وَ ضَعُفَتْ قُوَّتُهُ، وَ كَثُرَتْ ذُنُوبُهُ، سُؤَالَ مَنْ لَا

نیازش شدید و توانش کم و گناهانش افزون شده و همانند کسی که برای نیازش

يَجِدَ لِفَاقَتِهِ مُغِيثًا، وَ لَا لِضَعْفِهِ مُقَوِّيًا، وَ لَا لِذَنْبِهِ غَافِرًا غَيْرَكَ، يَا

فریادرس و برای ناتوانیش نیروبخش و برای گناهش بخشنده ای جز تو نمی یابد از تو می خواهم ای

ذَ الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَامِ، اسْتَلُكَ عَمَلًا تُحِبُّ بِهِ مَنْ عَمِلَ بِهِ، وَ يَقِينًا تَنْفَعُ بِهِ

صاحب جلال و بزرگواری، (توفیق انجام) عملی را که انجام دهنده آن را دوست داری

مَنْ اسْتَيْقَنَ بِهِ حَقَّ الْيَقِينِ فِي نَفَاذِ امْرِكَ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

و یقینی که هر کس به عالیتین درجه آن برسد در انجام فرمانت از آن سود برد، خدایا بر محمد و خاندان پاکش

مُحَمَّدٍ، وَ اقْبِضْ عَلَيَّ الصَّدَقِ نَفْسِي وَ اقْطَعْ مِنَ الدُّنْيَا حَاجَتِي وَ اجْعَلْ

درود فرست و بر حال صداقت و راستی جانم را بگیر و نیازم را از دنیا کوتاه کن و

فِي مَا عِنْدَكَ رَغْبَتِي شَوْقًا اِلَى لِقَائِكَ، وَ هَبْ لِي صِدْقَ التَّوَكُّلِ عَلَيْكَ،

اشتیاقم را به آنچه در نزد توست قرار ده در حالی که مشتاق دیدار توام، و اعتماد راستین بر خودت را به من ببخش،

اسْتَلُّكَ مِنْ خَيْرِ كِتَابٍ قَدْ حَلَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كِتَابٍ قَدْ حَلَا، اسْتَلُّكَ

از بهترین چیزی که در نامه عملم به جای مانده از تو خواهانم و از بدیهای بر جای مانده در آن به تو پناه می برم،

خَوْفَ الْعَابِدِينَ لَكَ، وَ عِبَادَةَ الْخَاشِعِينَ لَكَ، وَ يَقِينَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ،

از تو خوف عابدان و بندگی خاشعان و یقین متوکلان و اعتماد مؤمنان به تو

وَتَوَكُّلَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْكَ، اللَّهُمَّ اجْعَلْ رَغْبَتِي فِي مَسْئَلَتِي مِثْلَ رَغْبَةِ

را خواهانم، خدایا اشتیاقم را در خواستن از خودت مانند اشتیاق

أُولِيَّائِكَ فِي مَسَائِلِهِمْ، وَرَهْبَتِي مِثْلَ رَهْبَةِ أُولِيَّائِكَ، وَاسْتَعْمَلْنِي فِي

دوستانت در خواسته هایشان، و ترسم را مانند ترس دوستانت قرار ده، و مرا به عملی که در

مَرْضَاتِكَ عَمَلًا لَا تُرَكُّ مَعَهُ شَيْئًا مِنْ دِينِكَ مَخَافَةَ أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، اللَّهُمَّ

مسیر خشنودیت قرار دارد وادار، که از ترس مخلوقات چیزی از دینت را ترک نکنم، خدایا

هَذِهِ حَاجَتِي فَأَعْظِمْ فِيهَا رَغْبَتِي وَاطْهَرْ فِيهَا عُذْرِي وَلَقِّنِي فِيهَا

این خواسته من است پس شوقم را در آن زیاد کن و (در صورت ترک آن) عذرم را ظاهر و دلیلم را به من بیاموز

حُجَّتِي وَ عَافِ فِيهَا جَسَدِي اللَّهُمَّ مَنْ أَصْبَحَ لَهُ ثِقَّةٌ أَوْ رَجَاءٌ غَيْرُكَ،

و در رسیدن به آن جسمم را عافیت بخش، خدایا اگر کسی صبح کند در حالی که تکیه گاه یا امیدی جز تو داشته باشد

فَقَدْ أَصْبَحْتُ وَ أَنْتَ ثِقَّتِي وَ رَجَائِي فِي الْأُمُورِ كُلِّهَا، فَاقْضِ لِي بِخَيْرِهَا

ولی من صبح می کنم در حالی که تکیه گاه و امیدم در همه کارها تویی پس به بهترین عاقبت بر من حکم کن

عَاقِبَةً، وَ نَجِّنِي مِنْ مُضِلَّاتِ الْفِتَنِ، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ،

و مرا از فتنه های گمراه کننده رهایی بخش، به لطف و رحمت ای مهربان ترین مهربانان

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ الْمُصْطَفَى وَعَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ. (۱)

و بر آقا و سرور ما محمد فرستاده برگزیده خدا و بر خاندان پاکش درود فرست.

۲- امام امیرمؤمنان علیه السلام از رسول خدا صلی الله علیه و آله نقل کرده است که هر غم‌دیده و محزون و گرفتار و خائفی

این دعا را بخواند، خداوند برای او گشایشی فراهم سازد:

يَا عِمَادَ مَنْ لَا عِمَادَ لَهُ، وَيَا ذُخْرَ مَنْ لَا ذُخْرَ لَهُ، وَيَا سَنَدَ مَنْ لَا سَنَدَ لَهُ،

ای تکیه گاه آن که تکیه گاهی ندارد و ای ذخیره آن که ذخیره ای ندارد و ای پشتیبان کسی که پشتیبانی ندارد

وَيَا حِزْزَ مَنْ لَا حِزْزَ لَهُ، وَيَا غِيَاثَ مَنْ لَا غِيَاثَ لَهُ، وَيَا كَنْزَ مَنْ لَا كَنْزَ

و ای نگهدار کسی که نگهداری ندارد، و ای فریادرس کسی که فریادرسی ندارد و ای گنج کسی که گنجی ندارد،

لَهُ، وَيَا عِزَّ مَنْ لَا عِزَّ لَهُ، يَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، يَا حَسَنَ التَّجَاوُزِ، يَا عَوْنَ

ای عزّت بخش کسی که عزّت بخشی ندارد، ای در گذرنده بزرگوار، ای نیکو در گذرنده، ای یاور

الضُّعْفَاءِ، يَا كَثَرَ الْفُقَرَاءِ، يَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، يَا مُنْقِذَ الْغَرْقَى يَا مُنْجِي

ناتوانان، ای گنج نیازمندان، ای امید بزرگ، ای نجات دهنده غریقان، ای رهایی بخش

ص: ۱۱۲۹

الْهَلْكَى يَا مُحْسِنُ يَا مُجْمِلُ، يَا مُنْعَمُ يَا مُفْضِلُ، أَنْتَ الَّذِى سَجَدَ لَكَ

هلاک شوندگان، ای نیکوکار، ای زیبایی بخش، ای روزی ده، ای فزونی بخش، تویی که

سَوَادُ اللَّيْلِ وَنُورُ النَّهَارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعَاعُ الشَّمْسِ، وَخَفِيفُ الشَّجَرِ

سیاهی شب و روشنی روز و نور خورشید و ماه و همه‌مه برگ درختان

وَدَوَى الْمَاءِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَحَدَّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ، يَا

و صدای جریان آب در برابر سجده و خضوع کرده، ای خدا، ای خدا، ای خدا، معبودی جز تو نیست، یگانه ای که شریکی
برایت نیست، ای

رَبَّاهُ يَا اللَّهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَفْعَلُ بِنَا مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، وَنَجِّنَا

پروردگار من ای خدا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و آنچه تو شایسته آنی در مورد ما انجام ده و ما را به عفو

مِنَ النَّارِ بَعْفُوكَ، وَادْخِلْنَا الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِكَ، وَزَوِّجْنَا مِنَ الْحُورِ الْعِينِ

از آتش دوزخ رهایی بخش و به لطف و رحمتت در بهشت داخل کن، و به بخششت از حورالعین به همسری

بِجُودِكَ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَفْعَلُ بِي مَا أَنْتَ أَهْلُهُ، يَا اِرْحَمِ

ما درآور و بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و آنچه تو شایسته آنی در مورد من انجام ده، ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

مهربانان به یقین تو بر انجام هر چیز توانایی.

پس از خواندن دعا، حاجت خود را از خدا طلب کن که ان شاءالله به اجابت می رسد. (۱)

۳- برای گشایش در کارها و رفع گرفتاری و غم، خواندن این ذکر و مواظبت بر آن، که امام جواد علیه السلام آن را تعلیم
فرمود، نافع است:

يَا مَنْ يَكْفِي مِنْ كُلِّ شَيْءٍ، وَلَا يَكْفِي مِنْهُ شَيْءٌ، اَكْفِنِي مَا اَهْمَنِي (۲)

ای کسی که از هر چیز بی نیازی و چیزی از تو بی نیاز نیست، آنچه فکر مرا به خود مشغول داشته برآور.

۴- از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله روایت شده است که هر کس را مشکلی، یا اندوهی، یا بلا و شدتی پیش

ص: ۱۱۳۰

۱- [۱۷۵۶] بلدالامین، صفحه ۳۳۲.

۲- [۱۷۵۷] عدّه الدّاعی، صفحه ۲۷۸ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۸، حدیث ۳۹.

آید، بگوید: اللَّهُ رَبِّي لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، تَوَكَّلْتُ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ. (۱)

**** خدا پروردگار من است که چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم، بر آن زنده ای که (هرگز) نمیرد تکیه می کنم.

۵- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که چون برادران یوسف آن حضرت را به چاه افکندند، جبرئیل نزد او آمد و گفت: در این جا چه می کنی؟ یوسف گفت: برادرانم مرا در این چاه افکندند و رفتند. جبرئیل گفت:

آیا دوست داری از این جا بیرون آیی؟ گفت: این وابسته به مشیت خداوند است؛ اگر خواست مرا بیرون می آورد. جبرئیل گفت: خداوند می فرماید: این دعا را بخوان تا تو را رهایی بخشم؛ بگو:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِأَنَّ لَكَ الْحَمْدَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الْمَنَّانُ بَدِيعِ السَّمَوَاتِ

خدایا به حق این که حمد و سپاس مخصوص توست، معبودی جز تو نیست که روزی ده و پدیدآورنده آسمان

وَالْأَرْضِ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ

و زمینی و صاحب جلال و بزرگواری، از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاکش درود فرستی و از

تَجْعَلَ لِي مِمَّا أَنَا فِيهِ فَرَجًا وَمَخْرَجًا. (۲)

مشکلی که من در آنم گشایش و راه خروجی برایم قرار دهی.

در نتیجه کاروانی آمد و آن گونه که قرآن نقل کرده، او را از چاه نجات داده و با خود به مصر بردند.

۶- روایت شده که امام باقر علیه السلام در مشکلات چنین دعا می کرد:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاعْفُؤْ لِي وَأَرْحَمْنِي وَزَكِّ عَمَلِي

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و مرا بیامرز و به من رحم کن و عملم را پاکیزه گردان،

وَيَسِّرْ مُنْقَلَبِي وَاهْدِ قَلْبِي وَآمِنْ خَوْفِي وَعَافِنِي فِي عُمْرِي كُلِّهِ،

و باز گشتم را آسان کن و دلم را (به راه راست) هدایت کن و ترسم را ایمن گردان و در تمام عمر سلامتتم بدار،

وَتَبَّتْ حُجَّتِي وَاعْفُ خَطَايَايَ، وَيَبِّضْ وَجْهِي وَاعْصِمْنِي فِي دِينِي

و دلیلیم را محکم گردان، و از اشتباهاتم در گذر و چهره ام را نورانی گردان، و دینم را حفظ کن

وَسَهْلٌ مَطْلَبِي وَوَسْعٌ عَلَيَّ فِي رِزْقِي فَأَنْتِي ضَعِيفٌ، وَتَجَاوَزُ عَنِّي سَيِّئٌ

و خواسته ام را آسان گردان، و روزیم را وسعت ده، چرا که من ناتوانم، و از بدی آنچه

ص: ۱۱۳۱

۱- [۱۷۵۸] عدّه الداعی صفحه ۲۷۶ و بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۸، حدیث ۳۹.

۲- [۱۷۵۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۶، حدیث ۴.

مَا عِنْدِي بِحُسْنٍ مَا عِنْدَكَ، وَلَا تَفْجَعْنِي بِنَفْسِي وَلَا تَفْجَعْ لِي حَمِيمًا،

نزد من است به خوبی آنچه نزد توست در گذر، و مرا به نفسم و خویشاوندانم داغدار مکن،

وَهَبْ لِي يَا اَلِهِي لِحِظَةً مِنْ لِحَظَاتِكَ، تَكْشِفُ بِهَا عَنِّي جَمِيعَ مَا بِيْهِ

و ای معبود من توجّهی از توجّهات را به من ببخش که به واسطه آن تمامی گرفتاریهایم را برطرف کنی،

اِبْتَلَيْتَنِيْ وَ تَرُدُّ بِهَا عَلَيَّ مَا هُوَ اَحْسَنُ عَادَتِكَ عِنْدِي فَقَدْ ضَعُفْتُ

و بهترین شیوه ات در نزد من را به من بازگردانی، چرا که نیرویم سست

قُوَّتِيْ وَقَلَّتْ حِيلَتِيْ وَاِنْقَطَعَ مِنْ خَلْقِكَ رَجَائِيْ وَ لَمْ يَبْقَ اِلَّا رَجَاؤُكَ،

و چاره ام کم شده و امیدم از آفریدگانت قطع شده و جز امید و

وَتَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ، وَقُدْرَتُكَ عَلَيَّ يَا رَبِّ اِنْ تَرَحَّمَنِيْ وَ تُعَافِنِيْ كَقُدْرَتِكَ

اعتماد به تو (چیزی برایم) باقی نمانده ای پروردگار من قدرتت بر رحم کردن و عافیت بخشیدن به من همانند قدرتت

عَلَيَّ اِنْ تُعَذِّبَنِيْ وَ تَبْتَلِيْنِيْ اَلِهِي ذِكْرُ عَوَائِدِكَ يُؤْنِسُنِيْ وَ الرَّجَاءُ

بر عذاب کردن و گرفتار کردن من است، ای معبود من یاد نعمتهایت با من انس گرفته و امیدم به

لِاِنْعَامِكَ يُقْوِيْنِيْ وَ لَمْ اَخْلُ مِنْ نِعَمِكَ مُنْذُ خَلَقْتَنِيْ وَاَنْتَ رَبِّيْ وَ سَيِّدِيْ

نعمتهایت مرا تقویت نموده و از زمانی که مرا آفریدی از نعمتهایت دور نبودم و تو پروردگار و آقا و سرور من،

وَ مَفْرَعِيْ وَ مَلْجَايَ وَ الْحَافِظُ لِيْ وَ الذَّابُّ عَنِّيْ وَ الرَّحِيْمُ بِيْ وَ الْمُتَكَفِّلُ

و پناهگاه و مأمن منی، و نگهدار مدافع و مهربان بر من و عهده دار

بِرِزْقِيْ وَ فِيْ قَضَائِكَ وَ قُدْرَتِكَ كُلُّ مَا اَنَا فِيْهِ، فَلْيَكُنْ يَا سَيِّدِيْ

روزی منی، و آنچه من در آنم در فرمان و قدرت توست، پس ای آقا و سرور

وَ مَوْلَايَ، فِيمَا قَضَيْتَ وَ قَدَّرْتَ وَ حَتَمْتَ، تَعْجِيْلُ خَلَاصِيْ مِمَّا اَنَا فِيْهِ

و مولای من پس در آنچه حکم کرده و مقزّر فرموده و حتمی نموده ای رهایی سریع را از تمامی

جَمِيعِهِ، وَالْعَافِيَهُ لِي فَاَنِّي لَا اَجِدُ لِدَفْعِ ذَلِكِ احِدًا غَيْرَكَ، وَلَا اعْتَمِدُ

مشکلاتی که من در آنم به همراه سلامتیم قرار ده چرا که برای دفع آن کسی را جز تو نمی یابم و بر کسی

فِيهِ اِلَّا عَلَيْكَ، فَكُنْ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ عِنْدَ احْسَنِ ظَنِّي بِكَ، وَرَجَائِي

جز تو تکیه نمی کنم، ای صاحب جلال و بزرگواری آن گونه که من به تو گمان نیکو و امید دارم با من رفتار کن،

لَكَ، وَارْحَمْ تَضَرُّعِي وَاسْتِكَانَتِي وَضَعْفَ رُكْنِي وَ اٰمُنْ بِذَلِكِ عَلَيَّ،

و بر التماس و بیچارگی و ناتوانی جسمیم رحم کن و به آن بر من و هر

ص: ۱۱۳۲

وَعَلَىٰ كُلِّ دَاعٍ دَعَاكَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ. (۱)

آن که تو را می خواند ممت گذار ای مهربان ترین مهربانان و درود خدا بر محمد و خاندان پاکش باد.

۷- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: امام علی بن الحسین علیهما السلام می فرمود: هر گاه این دعا را بخوانم، باکی ندارم اگر جنّ و انس برای ضرر زدن به من جمع شوند. (کاری نخواهند کرد):

بِسْمِ اللَّهِ وَبِاللَّهِ، وَ مِنْ اللَّهِ وَ إِلَى اللَّهِ، وَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ عَلَىٰ مَلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ،

به نام خدا و به یاریش و از او به سوی او و در راه خدا و بر دین رسول خدا

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، اللَّهُمَّ اِيَّاكَ اسَلَمْتُ نَفْسِي وَ اِيَّاكَ وَجَّهْتُ وَجْهِي

- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- خدایا خود را به تو تسلیم کرده و به سوی تو روی نمودم،

وَ اِيَّاكَ اَلْجَاثُ ظَهْرِي وَ اِيَّاكَ فَوَّضْتُ امْرِي اللَّهُمَّ اِحْفَظْنِي بِحِفْظِ

و به تو دلگرم شده و کارم را به تو واگذار نمودم، خدایا مرا در پناه

الْاِيْمَانِ مِنْ بَيْنِ يَدَيْ، وَ مِنْ خَلْفِي وَ عَن يَمِينِي وَ عَن شِمَالِي وَ مِنْ

ایمان از پیش رو و پشت سر و از جانب راست و چپ و از

فَوْقِي وَ مِنْ تَحْتِي وَ مِنْ قِبَلِي وَ اَدْفَعْ عَنِّي بِحَوْلِكَ وَ قُوَّتِكَ، فَانَّهُ لَا حَوْلَ

بالا و پایین و از جانب خودم حفظ کن و به قدرت و نیرویت (حوادث تلخ را از من) دفع کن، چرا که پناهگاه

وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِكَ. (۲)

و نیرویی جز از سوی تو نیست.

۸- در حدیثی از امام زین العابدین علیه السلام می خوانیم که به فرزندش فرمود: هر گاه مصیبتی به یکی از شما برسد، یا مشکلی پیش آید، وضوی کامل بگیرد و دو رکعت یا چهار رکعت (به دو سلام) نماز بگذارد و در پایان نماز بگوید:

يَا مَوْضِعَ كُلِّ شَكْوَى وَ يَا سَامِعَ كُلِّ نَجْوَى وَ يَا شَاهِدَ كُلِّ مَلَأٍ،

ای محلّ هر شکایت و ای شنوای هر سخن سرّی و ای حاضر در هر جمع

وَعَالِمٌ كُلِّ خَفِيٍّ، وَيَا دَافِعَ مَا يَشَاءُ مِنْ بَلِيٍّ، يَا خَلِيلَ اِبْرَاهِيمَ، وَيَا نَجِيَّ

و دانای هر پنهان و ای دور کننده بلاهایی که خود می خواهی، ای دوست ابراهیم، ای نجات دهنده

ص: ۱۱۳۳

۱- [۱۷۶۰] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۸، حدیث ۸.

۲- [۱۷۶۱] همان مدرک، صفحه ۵۵۹، حدیث ۱۰.

مُوسَىٰ وَ يَا مُصْطَفَىٰ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، اذْعُوكَ دُعَاءَ مَنْ

موسی و ای برگزیننده محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- می خوانمت همانند کسی که

اَشْتَدَّتْ فَاقَتُهُ، وَ قَلَّتْ حِيلَتُهُ، وَ ضَعُفَتْ قُوَّتُهُ، دُعَاءَ الْغَرِيبِ الْغَرِيبِ،

نیازش شدید و چاره اش کم و نیرویش ضعیف شده، مانند خواندن بی کس و گرفتار غرقاب شده و

الْمُضْطَرُّ الَّذِي لَا يَجِدُ لِكَشْفِ مَا هُوَ فِيهِ إِلَّا أَنْتَ، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

درمانده ای که برای برطرف کردن گرفتاریش کسی را جز تو نمی یابد، ای مهربان ترین مهربانان.

هر کسی این دعا را بخواند، خداوند مشکل او را برطرف می کند(۱) (ان شاء الله).

۹- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که فرمود: برای رفع غم و اندوه (و حلّ مشکل) غسل می کنی و دو رکعت نماز می گذاری و می گویی:

يَا فَارِجَ الْهَمِّ، وَ يَا كَاشِفَ الْغَمِّ، يَا رَحْمَنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَ رَحِيمَهُمَا،

ای گشاینده گرفتاری، و ای برطرف کننده اندوه، ای بخشنده و مهربان دنیا و آخرت،

فَرِّجْ هَمِّي وَ اكْشِفْ غَمِّي يَا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَ لَمْ

گرفتاریم بگشا و اندوهم برطرف کن، ای خدای یگانه یکتا و بی نیاز که نژاد و

يُولَدُ، وَ لَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ، اعْصِمْنِي وَ طَهِّرْنِي وَ اذْهَبْ بِيَلَّتِي

زاییده نشد و برایش شبیه و مانندی نیست، مرا (از گناه) بازدار و پاکم کن و بلا را از من دور گردان.

و بخوان «آیهالکرسی» و سوره «قل اعوذ بربّ الفلق» و «قل اعوذ بربّ الناس» را (و حلّ مشکل خود را از خدا بخواه). (۲)

۱۰- روایت شده است که برای رفع غم و اندوه (و حلّ مشکلات) به سجده می روی و صد مرتبه می گویی:

يَا حَيُّ يَا قَيُّوْمُ، يَا لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، بِرَحْمَتِكَ اسْتَعِثُّ، فَأَكْفِنِي مَا

ای زنده، ای پاینده، ای که جز تو معبودی نیست، از لطف و رحمت کمک می طلبم، پس آنچه مرا به

اهَمَّنِي وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي (۳)

زحمت انداخته کفایت کن، و مرا به خودم وامگذار.

ص: ۱۱۳۴

۱- [۱۷۶۲] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۰، حدیث ۱۵.

۲- [۱۷۶۳] همان مدرک، صفحه ۵۵۷، حدیث ۶.

۳- [۱۷۶۴] همان مدرک، صفحه ۵۶۲، حدیث ۲۰.

۱۱- امام صادق علیه السلام به بعضی از اصحاب خود دعایی را برای رفع غم و اندوه و وحشت تعلیم فرمود؛ و آن دعا چنین است:

اعَدَدْتُ لِكُلِّ عَظِيمِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ لِكُلِّ هَمٍّ وَ غَمٍّ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا

برای هر کار بزرگی کلمه «لا إله إلا الله» و برای هر گرفتاری و اندوه کلمه «لا حول ولا قوة إلا

بِاللَّهِ، مُحَمَّدٌ النُّورُ الْأَوَّلُ، وَ عَلِيُّ النُّورِ الثَّانِي وَ الْأَبْرَارُ عُدَّةٌ لِلِقَاءِ

بِاللَّهِ» را مهیا ساخته ام، محمد نور اول و علی نور دوم و امامان نیکوکار، ذخیره ای برای دیدار

اللَّهِ، وَ حِجَابٌ مِنْ اَعْدَاءِ اللَّهِ، ذَلَّ كُلُّ شَيْءٍ لِعَظَمَةِ اللَّهِ، وَ اسْتَلَّ اللَّهُ

خدا و مانعی در برابر دشمنان خدا هستند هر چیزی در برابر عظمت خدا خاضع است و از خداوند

عَزَّوَجَلَّ الْكِفَايَةِ. (۱)

بزرگ و بلند مرتبه کفایت کارم را خواهند.

۳- دعا برای رفع بیماری ها

خواندن دعا برای رفع بیماری ها- مخصوصاً دعاهاى معصومین علیهم السلام- هرگاه از روی خلوص نیت و ایمان انجام شود به یقین مؤثر است؛ ولی این به آن معنا نیست که از مراجعه به طبیب و مصرف دارو خودداری کنیم، بلکه علاوه بر راه های معمول در میان عقلا، از دعا نیز کمک بگیریم.

با این اشاره، به سراغ دعاهاى می رویم که در منابع معتبر آمده است:

۱- مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» روایتی از سلمان رحمه الله نقل کرده است که سلمان می گوید: حضرت فاطمه علیها السلام دعایی را از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به من آموخت که آن را در صبح و شام می خواند و فرمود: مداومت بر این دعا در درمان تب و عدم ابتلای به آن بسیار مؤثر است و دعا این است:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، بِسْمِ اللَّهِ التَّوْرِ، بِسْمِ اللَّهِ نُورِ التَّوْرِ، بِسْمِ اللَّهِ

به نام خداوند بخشنده مهربان، به نام خدای نورانی، به نام خداوند روشنایی بخش نور، به نام خداوندی

نُورٌ عَلَى نُورٍ، بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي هُوَ مُدَبِّرُ الْأُمُورِ، بِسْمِ اللَّهِ الَّذِي خَلَقَ التَّوْرَ

که نورش فوق نورهاست به نام خداوندی که تدبیر کننده کارهاست، به نام خداوندی که روشنایی را

مِنَ النُّورِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ النُّورَ مِنَ النُّورِ، وَأَنْزَلَ النُّورَ عَلَى الطَّوْرِ،

از نور (خود) آفرید، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که روشنایی را از نور (خود) آفرید، و روشنایی را بر کوه طور فرود آورد،

ص: ۱۱۳۵

۱- [۱۷۶۵] بحار الانوار، جلد ۹۱، صفحه ۳۱۲.

فِي كِتَابٍ مَسْطُورٍ، فِي رَقٍّ مَنُشُورٍ، بِقَدَرٍ مَقْدُورٍ، عَلَيَّ نَبِيِّ مَحْبُورٍ،

در کتابی که نوشته شده و در صفحه ای گسترده، به اندازه ای مشخص، بر پیامبری دانا.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هُوَ بِالْعِزِّ مَذْكُورٌ، وَبِالْفَخْرِ مَشْهُورٌ، وَعَلَى السَّرَّاءِ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که به بزرگی یاد می شود و به بزرگی و افتخار شهره است و در هر حال خوشی

وَالضَّرَّاءِ مَشْكُورٌ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ. (۱)

و ناخوشی شایسته شکر است، و درود خدا بر آقا و سرور ما محمد و خاندان پاکش باد.

۲- همچنین آن بزرگوار، در همان کتاب از «سعید بن ابی الفتح قمی» نقل کرده است که: من دچار بیماری سختی شدم، به گونه ای که طیبیان از درمان آن ناتوان شدند و گفتند، این بیماری را کسی غیر از خدا نمی تواند درمان کند. از این سخن ناامید کننده، دل شکسته و غمگین شدم. کتابی از کتاب های پدرم را برداشتم که چیزی از آن را مطالعه کنم؛ در پشت آن کتاب دیدم این جمله نوشته شده است: از حضرت امام جعفر صادق علیه السلام روایت شده است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: هر کس را مرضی باشد، بعد از نماز صبح، چهل بار بگوید:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ،

به نام خداوند بخشنده مهربان، حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است، خداوند ما را کافی و بهترین سرپرست است

تَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

بلند مرتبه است خداوندی که بهترین آفرینندگان است و پناهگاه و نیروی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و با عظمت نیست.

و آنگاه دست خود را بر محلّ درد بمالد، از آن بیماری شفا یابد. صبر کردم تا صبح شد، فریضه را بجا آوردم و چهل بار این دعا را خواندم و بر محلّ درد دست کشیدم. در نتیجه خداوند متعال آن بیماری را شفا داد؛ من (ناباورانه) نشسته بودم و می ترسیدم که مبادا آن بیماری برگردد. تا سه روز به همین حال ماندم ولی بحمدالله عود نکرد. بعد از آن، پدرم را از ماجرا باخبر ساختم، شکر خدا را بجا آورد و برای برخی از اطّیای معروف که مسلمان نبودند، نقل کرد؛ آن طیب که از سابقه بیماری من خبر داشت، نزد من آمد و ملاحظه کرد، بیماری کاملاً برطرف شده است! همان جا مسلمان شد و کلمه شهادتین را بر زبان جاری ساخت. (۲)

١- [١٧٦٦] مهج الدعوات، صفحه ٧.

٢- [١٧٦٧] همان مدرک، صفحه ٧٧ و بحار الانوار، جلد ٩٢، صفحه ٦٤، حدیث ٤٠.

را بلند کن و بگو:

ص: ۱۱۳۷

۱- [۱۷۶۸] مصباح کفعمی، صفحہ ۱۴۸.

۲- [۱۷۶۹] همان مدرک و کافی، جلد ۲، صفحہ ۲۵۹، حدیث ۳۰ (با اندکی تفاوت).

اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَيَّرْتَ أَقْوَاماً فِي كِتَابِكَ، فَقُلْتَ: قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ

خدایا براستی تو اقوامی را در قرآنت سرزنش نموده، و (به پیامبرت) گفتی: بگو کسانی را که غیر از خدا

دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا. فَيَا مَنْ لَا يَمْلِكُ كَشْفَ

(معبود خود) می پندارید بخوانید آنها نه می توانند مشکلی را از شما بر طرف سازند و نه تغییری در آن ایجاد کنند. پس ای که جز او کسی نمی تواند

ضُرِّي وَلَا تَحْوِيلَهُ عَنِّي أَحَدٌ غَيْرُهُ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاكْشِفْ

مشکلی را از من برطرف کرده و نه تغییری در آن ایجاد کند، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مشکلم

ضُرِّي وَحَوْلَهُ إِلَى مَنْ يَدْعُو مَعَكَ الْهَاءَ آخِرَ، فَأَنِّي أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ غَيْرُكَ. (۱)

را برطرف کن و آن را بر کسی قرار ده که همراه تو معبود دیگری را می خواند، چرا که من گواهی می دهم که معبودی جز تو نیست.

۶- در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام آمده است که هر فرد باایمانی، هر بیماری پیدا کند و بر موضع درد خود، دست بمالد و با خلوص نیت بگوید:

وَنُنزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ، وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ

و آنچه مایه شفا و رحمت است برای مؤمنان از قرآن نازل می کنیم و ستمکاران را

الَّا خَسَارًا.

جز خسران (و زیان) نمی افزاید.

از آن درد عافیت یابد و مصداق این سخن در خود آیه آمده است که فرمود: »

شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ

«(۲)»

۷- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که دست بگذار بر موضع درد و سه مرتبه بگو:

اللَّهُ اللَّهُ رَبِّي حَقًّا، لَا أُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، اللَّهُمَّ أَنْتَ لَهَا وَلِكُلِّ عَظِيمَةٍ،

خدا، خدا، خدا به حق پروردگار من است، چیزی را برای او شریک قرار نمی دهم، خدایا تویی برای (برطرف کردن) آن (درد) و هر گرفتاری،

فَفَرِّجْهَا عَنِّي (۳)

پس آن را از من برطرف کن.

ص: ۱۱۳۸

۱- [۱۷۷۰] مصباح کفعمی، صفحه ۱۵۰ و عدّه الدّاعی، صفحه ۲۷۲ (با اندکی تفاوت).

۲- [۱۷۷۱] بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۵۴، حدیث ۱۸ و طبّ الائمه، صفحه ۲۸.

۳- [۱۷۷۲] مصباح کفعمی، صفحه ۱۵۱.

۸- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که دست بر موضع درد بگذار و بگو:

بِسْمِ اللَّهِ

، آنگاه دست بر آن بکش و هفت مرتبه بگو:

أَعُوذُ بِعِزَّةِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِقُدْرَةِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِجَلَالِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِعَظَمَةِ اللَّهِ،

به عزت خدا پناه می برم، و به قدرت خدا پناه می برم، و به جلال خدا پناه می برم، و به عظمت خدا پناه می برم،

وَأَعُوذُ بِجَمْعِ اللَّهِ، وَأَعُوذُ بِرَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَأَعُوذُ بِأَسْمَاءِ

و به تمامی (صفات) خدا پناه می برم، و به فرستاده خدا پناه می برم، درود خدا بر او و خاندانش باد، و به نامهای خدا پناه می برم

اللَّهِ، مِنْ شَرِّ مَا أَخَذَرُ، وَمِنْ شَرِّ مَا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي (۱)

از شر آنچه بیم دارم و از شر آنچه بر خود می ترسم.

۹- مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» از «ابن عباس» روایت کرده است که گفت:

من نزد امیرمؤمنان علیه السلام نشسته بودم. شخصی از در، وارد شد که رنگش پریده بود؛ گفت: یا امیرمؤمنان! من همیشه بیمارم و دردهای بسیار دارم، پس دعایی به من بیاموز که با آن، بر بیماری هایم استعانت جویم. حضرت فرمود: دعایی به تو می آموزم که جبرئیل به رسول خدا صلی الله علیه و آله آموخت، در آن هنگام که حسن و حسین علیهما السلام بیمار بودند؛ و آن دعا چنین است:

الهِی کُلَّمَا أَنْعَمْتَ عَلَيَّ نِعْمَةً قَلَّ لَكَ عِنْدَهَا شُكْرِي وَ كَلَّمَا ابْتَلَيْتَنِي

خدایا هر زمانی که نعمتی به من عطا نمودی شکرم بر آن نعمت در برابرت اندک بوده است، و هر زمانی که مرا به گرفتاری

بِتَلِيَّتِي قَلَّ لَكَ عِنْدَهَا صَبْرِي فَيَا مَنْ قَلَّ شُكْرِي عِنْدَ نِعْمِهِ فَلَمْ يَحْرِمْنِي

امتحان کردی بردباریم بر آن گرفتاری در برابرت اندک بوده است، پس ای که با وجود کمی شکرم در برابر نعمتهایش مرا محروم نکرد،

و يَا مَنْ قَلَّ صَبْرِي عِنْدَ بَلَائِهِ فَلَمْ يَخُذْ لِي وَ يَا مَنْ رَانِي عَلَى الْمَعَاصِي

و ای که با وجود کمی بردباریم در برابر گرفتاریش مرا خوار نگردانید، و ای که مرا در حال ارتکاب گناهان دیده

فَلَمْ يَفْضَحْنِي وَ يَا مَنْ رَ اني عَلَى الْخَطَايَا فَلَمْ يُعَاقِبْنِي عَلَيْهَا، صَلِّ

و رسوایم نکرد، و ای که اشتباهاتم را دیده و بر آن مؤاخذه ام نکرد، بر

عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي وَ اشْفِنِي مِنْ مَرَضِي اِنَّكَ عَلِي

محمد و خاندان پاکش درود فرست و گناهانم را بیامرز و بیماریم را شفا ده چرا که تو

ص: ۱۱۳۹

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

بر هر چیز توانایی.

ابن عباس می گوید: آن مرد را بعد از یک سال دیدم در حالی که رنگ صورتش گلگون شده بود و اظهار داشت، این دعا را برای هیچ دردی نخواندم، مگر آن که شفا یافتم. (۱)

۱۰- از امام باقر علیه السلام روایت شده است که فرمود: امیرمؤمنان علی علیه السلام بیمار شده بود، رسول خدا صلی الله علیه و آله به عیادت وی آمد و فرمود (برای شفای بیماری) این دعا را بخوان: اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ تَعْجِيلَ

***** خدایا از تو سرعت در بهبودی

عَافِيَتِكَ، وَصَبْرًا عَلٰى بَلِيَّتِكَ، وَخُرُوجًا اِلٰى رَحْمَتِكَ. (۲)

و بردباری بر گرفتاری و رفتن به سوی رحمت را خواهانم.

۱۱- از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: دست خود را بر موضع درد بگذار و سه مرتبه بگو:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسئَلُكَ بِحَقِّ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ الَّذِي نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ، وَهُوَ

خدایا به حق قرآن با عظمت که روح الامین آن را فرود آورد و در

عِنْدَكَ فِي امِّ الْكِتَابِ عَلَيَّ حَكِيمٌ، اِنْ تَشْفِينِي بِشِفَائِكَ، وَتُدَاوِينِي

نزد تو در ام الكتاب اصلی والا و استوار است از تو می خواهم که به درمانت شفایم دهی و به دارویت

بِدَوَائِكَ، وَتُعَافِينِي مِنْ بَلَائِكَ.

درمانم کنی و از بلایت عافیتم بخشی.

و در پایان نیز بر محمد و آل او، صلوات می فرستی. (۳)

۱۲- از «ابوحزمه» روایت شده است که گفت: دچار درد زانو شدم، خدمت امام باقر علیه السلام رسیدم و جریان را عرض

کردم. امام علیه السلام فرمود: هرگاه نماز گزاردی، پس از آن بگو:

يَا اَجْوَدَ مَنْ اَعْطَىٰ وَ يَا خَيْرَ مَنْ سُئِلَ، وَ يَا اَرْحَمَ مَنْ اِسْتُرْحِمَ، اَرْحَمَ

ای بهترین بخشدگان و ای بهترین درخواست شدگان و ای رحم کننده ترین رحم کنندگان،

ص: ۱۱۴۰

۱- [۱۷۷۴] مهج الدعوات، صفحه ۸ و بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۶۳، حدیث ۳۹.

۲- [۱۷۷۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۷، حدیث ۱۶.

۳- [۱۷۷۶] همان مدرک، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱۸.

ضَعْفَى وَ قَلَّه حَيْلَتِي وَعَافِنِي مِنْ وَجَعِي

بر ناتوانی و کمی چاره ام رحم کن و دردم را عافیت ده.

ابوحمزه می گوید: من این عمل را انجام دادم و از آن بیماری شفا یافتم. (۱)

۱۳- در «بحارالانوار» آمده است: «سید بن طاووس» این دعا را برای رفع بیماری ها نقل کرده و آورده است که ما آن را تجربه کردیم. فرمود: این دعا را در رقعہ ای می نویسی (و با خود همراه می داری):

يَا مَنْ اسْمُهُ دَوَاءٌ، وَ ذِكْرُهُ شِفَاءٌ، يَا مَنْ يَجْعَلُ الشِّفَاءَ فِيمَا يَشَاءُ مِنَ الْأَشْيَاءِ،

ای که نامش دارو و یادش درمان است، ای که درمان را در هر چه که بخواهد قرار می دهد،

صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ اجْعَلْ شِفَائِي مِنْ هَذَا الدَّاءِ فِي اسْمِكَ

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و شفایم را از این درد در این نامت قرار ده.

هذا* آنگاه ده مرتبه می نویسی: يَا اللَّهُ وَ ده مرتبه: يَا رَبِّ وَ ده مرتبه: يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۲)

***** ای خدا***** ای پروردگار من***** ای مهربانترین مهربانان.

۴- دعا برای ادای دین

۱- از امام موسی بن جعفر علیه السلام روایت شده است که برای ادای دیون بگو:

اللَّهُمَّ ارْزُدْهُ إِلَى جَمِيعِ خَلْقِكَ مَظَالِمَهُمُ الَّتِي قَبْلِي صَغِيرَهَا وَ كَبِيرَهَا فِي

خدایا حقوق تمام مخلوقات را که از ناحیه من پایمال شده به آنها بازگردان، کوچک و بزرگ آن

يُسِّرْ مِنْكَ وَعَافِيهِ، وَ مَالَم تَبْلُغْهُ قُوَّتِي وَ لَمْ تَسْعُهُ ذَاتُ يَدِي وَ لَمْ يَقُوْ

را در آسایش و سلامتی از جانب خودت، و آنچه را که توان و داراییم به آن نمی رسد و

عَلَيْهِ بَدَنِي وَ يَقِينِي وَ نَفْسِي فَادِّهِ عَنِّي مِنْ جَزِيلٍ مَا عِنْدَكَ مِنْ فَضْلِكَ،

بدن و یقین و نفسم توان آن را ندارد آن را به لطف و کرم از فضل فراوانی که نزد توست از جانب من ادا کن،

ثُمَّ لَا تَخْلُفْ عَلَيَّ مِنْهُ شَيْئًا تَقْضِيهِ مِنْ حَسَنَاتِي يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ،

و بعد از آن چیزی از اعمال نیکم را در برابر آن قرار مده، ای مهربان ترین مهربانان،

اشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ اشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ

گواهی می دهم معبودی جز خداوند نیست یگانه است و همتایی ندارد و گواهی می دهم که محمد بنده

ص: ۱۱۴۱

۱- [۱۷۷۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱۹.

۲- [۱۷۷۸] بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۶۷، حدیث ۴۸.

وَرَسُولُهُ، وَ أَنَّ الدِّينَ كَمَا شَرَعَ، وَ أَنَّ الْإِسْلَامَ كَمَا وَصَفَ، وَ أَنَّ الْكِتَابَ

و فرستاده اوست، و براستی دین همان است که وضع نمود و اسلام همان گونه است که توصیف کرد و قرآن

كَمَا أَنْزَلَ، وَ أَنَّ الْقَوْلَ كَمَا حَدَّثَ، وَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ، ذَكَرَ اللَّهُ

همان گونه است که فرود آورد، و سخن همان است که نقل کرد و به یقین خداوند همان حق آشکار است، خداوند

مُحَمَّدًا وَ أَهْلَ بَيْتِهِ بِخَيْرٍ، وَ حَيًّا مُحَمَّدًا وَ أَهْلَ بَيْتِهِ بِالسَّلَامِ. (۱)

محمد و خاندانش را به نیکی یاد کرده و بر محمد و خاندانش با سلام درود فرستاد.

۲- در روایتی آمده است که شخصی نامه ای به محضر امام محمدتقی علیه السلام نوشت و اظهار داشت که قرض بسیاری دارم (چه کنم؟). امام علیه السلام در پاسخ نوشت: زیاد استغفار کن و سوره «أنا انزلناه» را بسیار بخوان. (۲)

۵- دعا برای گشایش در کارها

تلاش و کوشش رمز پیروزی و موفقیت است و هرگز و در هیچ حال نباید از آن دست برداشت، اما گاه گره هایی در کارها پیدا می شود که برای گشودن آنها جز این که انسان دست به دامان لطف خدا بزند راهی نیست. برای حل این مشکلات دعاهایی از معصومین علیهم السلام در منابع معتبر نقل شده که ان شاء الله کارگشاست؛ از جمله:

۱- نوزده جمله است که سبب گشایش در کارها و بن بست هاست؛ این کلمات را رسول خدا صلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام تعلیم داد، و جناب «شیخ صدوق» آن را در کتاب «خصال» آورده است:

يَا عِمَادَ مَنْ لِعِمَادٍ لَهُ، وَيَا ذُخْرَ مَنْ لَذُخْرٍ لَهُ، وَيَا سَنَدَ مَنْ لَسَنَدٍ لَهُ،

ای تکیه گاه آن که تکیه گاهی ندارد، و ای ذخیره آن که ذخیره ای ندارد، و ای پشتیبان آن که پشتیبانی ندارد،

وَيَا حِرْزَ مَنْ لِحِرْزٍ لَهُ، وَيَا غِيَاثَ مَنْ لَغِيَاثٍ لَهُ، وَيَا كَرِيمَ الْعَفْوِ، وَيَا

و ای پناهگاه آن که پناهگاهی ندارد، و ای فریادرس آن که فریادرسی ندارد، و ای عفو کننده بزرگوار، و ای

حَسَنَ الْبَلَاءِ، وَيَا عَظِيمَ الرَّجَاءِ، وَيَا عَوْنَ الضُّعْفَاءِ، وَيَا مُنْقِذَ الْغُرَقَى

نیکو امتحان، و ای امید بزرگ و ای یاور ناتوانان، و ای نجات دهنده غریقان

وَيَا مُنْجِيَ الْهَلْكَى يَا مُحْسِنُ يَا مُجْمِلُ، يَا مُنْعِمُ يَا مُفْضِلُ، أَنْتَ الَّذِي

و محکومان به فنا، ای نیکو کار، ای زیبایی بخش ای روزی ده، ای فرونی بخش، تویی که

۱- [۱۷۷۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۵، حدیث ۴.

۲- [۱۷۸۰] همان مدرک، جلد ۵، صفحه ۳۱۶، حدیث ۵۱.

سَجَدَ لَكَ سَوَادُ اللَّيْلِ وَ نُورُ النَّهَارِ، وَضَوْءُ الْقَمَرِ وَشُعَاعُ الشَّمْسِ،

سیاهی شب و روشنایی روز و نور ماه و خورشید

وَدَوِيُّ الْمَاءِ وَحَفِيفُ الشَّجَرِ، يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ يَا اللَّهُ، أَنْتَ وَخَدَّكَ لِشَرِيكَ لَكَ.

و صدای جریان آب و همهمه برگ درختان در برابرت سجده کرد، ای خدا، ای خدا، ای خدا تویی یگانه ایی که شریکی برایت نیست.

آنگاه می گویی: «

اللَّهُمَّ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا؛

خدایا چنین کاری را برایم انجام ده». (به جای این کلمات حاجت خود را ذکر می کنی) پس از خواندن آن، ان شاء الله تعالی حاجت شما مستجاب می شود. (۱) ۲- این دعا نیز برای فرج و گشایش در کارها از امام صادق علیه السلام نقل شده است:

اللَّهُمَّ إِنْ كَانَتْ ذُنُوبِي قَدْ اخْلَقْتُ وَجْهِي عِنْدَكَ، فَأِنِّي اتَّوَجَّهْتُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ

خدایا اگر گناهانم مرا در نزد تو بی آبرو کرده، پس من به پیامبرت،

نَبِيِّ الرَّحْمَةِ، مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ، وَالْحَسَنِ

پیامبر رحمت، حضرت محمد- که درود خدا بر او و خاندانش باد- و علی و فاطمه و حسن

وَالْحُسَيْنِ، وَالْأَيْمَةَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. (۲)

و حسین و امامان دیگر- که بر ایشان درود باد- متوسل می شوم.

۶- دعا برای آرامش در برابر عوامل وحشت

۱- در روایتی آمده است که شخصی به محضر امام صادق علیه السلام آمد و از وحشت (و ترس) شکایت کرد.

امام علیه السلام فرمود: دعایی به تو می آموزم که اگر آن را بخوانی، نه در شب و نه در روز وحشت نخواهی کرد:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ، إِنَّهُ مَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ،

به نام خدا و به یاری خدا، بر خدا توکل کردم، که هر که بر خدا توکل کند خدا برایش کافی است،

إِنَّ اللَّهَ بِالْبَالِغِ أَمْرِهِ، قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا، اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي فِي كَنْفِكَ

به یقین خداوند کارش را به نتیجه می رساند و خدا برای هر چیز اندازه ای قرار داده است، خدایا مرا در حمایت

وَفِي جِوَارِكَ، وَاجْعَلْنِي فِي اَمَانِكَ وَفِي مُنْعِكَ. (۳)

و در جوار (رحمت) و امان و حفظ خود قرار ده.

ص: ۱۱۴۳

۱- [۱۷۸۱] خصال، جلد ۲، صفحه ۵۱۰، حدیث ۱ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۵۵، حدیث ۳.

۲- [۱۷۸۲] تفسیر قمی، جلد ۱، صفحه ۳۴۵ و بحارالانوار، جلد ۹۲، صفحه ۱۸۵، حدیث ۵.

۳- [۱۷۸۳] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۸، حدیث ۱.

۲- برای رفع وحشت از تنهایی، «آیهالکرسی» را بخواند و پس از آن بگوید:

اللَّهُمَّ أَنْسِ وَحْشَتِي وَ آمِنْ رَوْعَتِي وَ اعْنِي عَلَى وَحْدَتِي (۱)

خدایا انیس دلتنگی ام باش و ترسم را ایمن گردان و در تنهایی یاورم باش.

۳- روایت شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این دعا را برای حفظ فرزندانش حسن و حسین علیهما السلام می خواند:

اعِيذُ كَمَا بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّاتِ، وَأَسْمَاءِ الْخُسْنَى كُلِّهَا عَامَّةً، مِنْ شَرِّ

شما را به کلمات کامل خدا و تمامی نامهای نیکش می سپارم، از شرّ هر

السَّامَةِ وَالْهَامَةِ، وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ عَيْنٍ لَامَةٍ، وَ مِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ.

گزنده و خزنده و هر چشم بد و از شرّ هر حسودی هنگامی که حسد می ورزد (دور می دارم).

در همان روایت آمده است که حضرت ابراهیم علیه السلام نیز همین دعا را برای حفظ فرزندانش، اسماعیل و اسحاق علیهما السلام می خواند. (۲) ۴- روایت شده است که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله به امیرمؤمنان علیه السلام فرمود: یا علی! هرگاه احساس خطر کردی بگو:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ.

به نام خداوند بخشنده مهربان، و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلند مرتبه و باعظمت نیست.

در این صورت، خداوند آن خطر و بلا را از تو دفع خواهد کرد. (۳) ۵- از امام محمدباقر علیه السلام روایت شده است که چون امری پیش آید که از آن می ترسی، رو به سوی قبله کن و دو رکعت نماز بگذار و بگو:

يَا ابْصَرَ النَّاطِرِينَ، يَا اسْمَعَ السَّمَاعِينَ، يَا اسْرَعَ الْحَاسِبِينَ، يَا

ای بیناترین بینندگان و ای شنواترین شنندگان و ای سریعترین حسابگران و ای

ارْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

مهربانترین مهربانان.

١- [١٧٨٤] كافي، جلد ٢، صفحه ٥٧٣، حديث ١٣.

٢- [١٧٨٥] همان مدرک، صفحه ٥٦٩، حديث ٣.

٣- [١٧٨٦] همان مدرک، صفحه ٥٧٣، حديث ١٤.

این کلمات را هفتاد مرتبه بگو و در هر مرتبه که آن را گفتی حاجت خود را نیز با آن ذکر کن. (۱)

۷- دعا برای ایمنی از شر ستمگران و دشمنان و حوادث سخت

۱- مرحوم شیخ «کفعمی» در کتاب «مصباح» دعایی را ذکر کرده و گفته است: «سید بن طاووس» این دعا را برای ایمنی از ستم حاکم ستمگر و ایمنی از بلا و سلطه دشمن و خوف از فقر و غم و اندوه شدید، ذکر کرده است و این دعا، از دعاهای «صحیفه سجّادیه» است. بنابراین هرگاه از اموری که ذکر شد، بیم داشتی، این دعا را بخوان:

يَا مَنْ تُحَلُّ بِهِ عَقْدُ الْمَكَارِهِ، وَيَا مَنْ يُفْتَأُ بِهِ حَدُّ الشَّدَائِدِ، وَيَا مَنْ يُتَمَسُّ

ای که گره های مشکلات به واسطه او گشوده می شود، و ای که نهایت سختیها به واسطه او فرو نشیند و ای که راه رسیدن

مِنْهُ الْمَخْرُجُ إِلَى رَوْحِ الْفَرَجِ، ذَلَّتْ لِقُدْرَتِكَ الصُّعَابُ، وَتَسَبَّبَتْ بِلُطْفِكَ

به گشایش از او خواسته می شود، سختیها در برابر قدرتت آسان شده و اسباب به لطف

الْأَسْبَابِ، وَجَرَى بِقُدْرَتِكَ الْقَضَاءُ، وَمَضَّتْ عَلَى ارَادَتِكَ الْأَشْيَاءُ، فَهَيَّ

و کرمت مهیا گشته و قضا به قدرت تو جریان یافته و همه امور به اراده ات گذر کرده، و همه چیز به

بِمَشِيَّتِكَ دُونَ قَوْلِكَ مُؤْتَمِرَةٌ، وَبِارَادَتِكَ دُونَ نَهْيِكَ مُنْزَجِرَةٌ، أَنْتَ

خواست تو بی آنکه چیزی بگویی فرمانبردار است و به اراده تو بی آنکه بازدارد باز ایستد، تویی

الْمَدْعُوُّ لِلْمُهْمَمَاتِ، وَأَنْتَ الْمَفْرُوعُ فِي الْمَلِمَاتِ، لَا يَنْدَفِعُ مِنْهَا إِلَّا مَا

که برای امور مهم خوانده شوی، و تویی پناهگاه در مصیبتها جز آنچه از این امور که تو دور کنی،

دَفَعْتَ، وَلَا يَنْكَشِفُ مِنْهَا إِلَّا مَا كَشَفْتَ، وَقَدْ نَزَلَ بِى يَارَبِّ مَا قَدَّ

دور نشود، و جز آنچه تو برطرف کنی برطرف نشود، و ای پروردگار من، چیزی که

تَكَادَنِي ثِقْلُهُ، وَالْمَ بِي مَا قَدَّ بَهْطَنِي حَمْلُهُ، وَبِقُدْرَتِكَ أَوْرَدْتَهُ عَلَيَّ،

سنگینی آن مرا به زحمت انداخته بر من فرود آمده، و چیزی که حملش سنگین است بر من وارد شده و تو با قدرتت آن را بر من وارد نمودی

وَبِسُلْطَانِكَ وَجَّهْتُهُ إِلَى، فَلَا مُصْدِرَ لِمَا أَوْرَدْتَ، وَلَا صَارِفَ لِمَا وَجَّهْتَ،

و با سلطه ات آن را متوجه من ساختی؛ پس بازگرداننده ای برای آنچه تو وارد کرده ای و بازدارنده ای برای آنچه تو متوجه ساخته ای

وَلَا فَاتِحَ لِمَا اغْلَقْتَ، وَلَا مُغْلِقَ لِمَا فَتَحْتَ، وَلَا مُيَسِّرَ لِمَا عَسَّرْتَ، وَلَا

و گشاینده ای برای آنچه تو بسته ای وجود ندارد و آنچه تو گشوده ای کس نبندد و آنچه تو دشوار ساخته ای کس آسانش نکند و آن که

ص: ۱۱۴۵

۱- [۱۷۸۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۶، حدیث ۱.

نَاصِرٍ لِّمَنْ خَذَلْتِ، فَصَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَافْتَحْ لِي يَا رَبُّ بَابَ الْفَرَجِ

تو رسوایش کنی کس یاریش نکند، پس بر محمد و خاندانش درود فرست و ای پروردگار من به قدرتت باب آسایش را

بَطُولِكَ، وَأَكْسِرْ عَنِّي سُلْطَانَ الْهَمِّ بِحَوْلِكَ، وَإِنِّنِي حُسْنَ النَّظَرِ فِيمَا

به رویم بگشا و سلطه غم و اندوه را به نیرویت بشکن و مرا به حسن ظنم در آنچه

شَكَّوْتُ، وَادْفِنِي حَلَاوَةَ الصُّنْعِ فِيمَا سَأَلْتُ، وَهَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً

شکایت نمودم برسان، و شیرینی احسانت را در آنچه از تو خواستم به من بپشان، و از جانب خودت رحمت

وَفَرَجًا هَنِيئًا، وَاجْعَلْ لِي مِنْ عِنْدِكَ مَخْرَجًا وَحِيًّا، وَلَا تَشْغَلْنِي

و گشایشی گوارا به من عطا فرما، و راه خلاصی سریع از جانب خود برایم قرار ده، و مرا به

بِالْإِهْتِمَامِ عَنْ تَعَاهُدِ فُرُوضِكَ، وَاسْتِعْمَالِ سُنَّتِكَ، فَقَدْ ضِقْتُ لِمَا نَزَلَ بِي

انحراف از انجام واجبات و انحراف از عمل به سنت مشغول مدار،

يَا رَبِّ ذُرْعًا، وَامْتَنَأْتُ بِحِمْلِ مَا حَدَّثَ عَلَيَّ هَمًّا، وَأَنْتَ الْقَادِرُ عَلَيَّ

ای پروردگار من به خاطر آنچه بر سرم آمده در مانده ام و به خاطر تحمل آنچه بر من واقع شده، از اندوه پر شده ام، و تویی

که توانایی

كَشِفَ مَا مُنِيتُ بِهِ، وَدَفَعَ مَا وَقَعْتُ فِيهِ، فَأَفْعَلْ بِي ذَلِكَ وَإِنْ لَمْ اسْتَوْجِبْهُ

برطرف کردن گرفتاریم و آنچه در آن واقع شده ام را داری پس برایم چنان کن، اگر چه شایسته آن از جانب تو نیستم،

مِنْكَ، يَا ذَا الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَذَا الْمَنْنِ الْكَرِيمِ، فَأَنْتَ قَادِرٌ يَا أَرْحَمَ

ای صاحب عرش عظیم، و صاحب نعمت بزرگوارانه، تویی توانا، ای مهربان ترین

الرَّاحِمِينَ، آمِينَ رَبَّ الْعَالَمِينَ. (۱)

مهربانان، دعایم را به اجابت رسان ای پروردگار جهانیان.

۲- برای دفع اندوه و ترس از ظلم زمامداران این دعای اهل بیت علیهم السلام را، (که از امام باقر علیه السلام نقل شده است) بخوانید:

یا کائناً قَبْلَ كُلِّ شَيْءٍ، وَ یا مُکَوَّنَ كُلِّ شَيْءٍ، وَ یا باقی بَعْدَ كُلِّ شَيْءٍ،

ای که قبل از هر چیز بوده ای و ای به وجود آورنده هر چیز، و ای که بعد از هر چیز هستی،

ص: ۱۱۴۶

۱- [۱۷۸۸] مصباح کفعمی، صفحه ۲۳۳ و صحیفه سجادیه، دعای ۷ (با اندکی تفاوت).

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ افْعَلْ بِي كَذَا وَ كَذَا.

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و با من چنین و چنان کن.

(به جای کذا و کذا، حاجت خود را ذکر می کنی). (۱)

۳- مرحوم «ابن فهد حلی» روایت کرده است که روزی به جناب «ابودرداء» (از اصحاب رسول خدا) خبر دادند که خانه ات سوخته است. در پاسخ گفت: سوخته است! دیگری آمد همین خبر را داد، وی نیز اظهار داشت سوخته است! تا سه مرتبه این جریان تکرار شد، و هر بار «ابودرداء» با قاطعیت می گفت:

خانه ام سوخته است. بعداً معلوم شد که همه خانه های اطراف سوخته است ولی خانه او سوخته است. به او گفتند: تو چگونه فهمیدی خانه ات سوخته است (با آن که خانه های اطراف همه سوخته بود) گفت: زیرا از رسول خدا صلی الله علیه و آله شنیدم که هر کس در وقت صبح این دعا را بخواند، در آن روز به وی بدی (و گزند) نخواهد رسید، و اگر در شب آن را بخواند در آن شب به او بدی و مشکلی نمی رسد، و من آن دعا را در آن روز خوانده بودم، آن دعا چنین است:

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، عَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَأَنْتَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ،

خدایا تویی پروردگار من، معبودی جز تو نیست، بر تو توکل نمودم و تویی پروردگار عرش با عظمت

و لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، مَا شَاءَ اللَّهُ كَانَ، وَ مَا لَمْ يَشَأْ لَمْ

و پناهگاه و نیرویی جز از سوی خداوند بلندمرتبه و با عظمت نیست، آنچه خدا بخواد خواهد شد و آنچه نخواهد نشود،

يَكُنْ، أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ

می دانم که خدا بر هر چیز تواناست و علمش بر تمام اشیا احاطه دارد،

عِلْمًا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ نَفْسِي [وَمِنْ شَرِّ قَضَاءِ الشُّوْءِ، وَ مِنْ شَرِّ

خدایا از شرّ نفسم به تو پناه می برم [همچنین از شرّ سرنوشت بد و از شرّ

كُلِّ ذِي شَرٍّ، وَ مِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ، وَ مِنْ شَرِّ كُلِّ دَابَّةٍ أَنْتَ آخِذٌ

هر صاحب شرّی از جن و انس و از شرّ هر جنبنده ای که بر آن مسلطی، به تو پناه می برم،

بِنَاصِيَتِهَا، أَنْ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ. (۲)

چرا که پروردگار من بر راه راست است.

ص: ۱۱۴۷

۱- [۱۷۸۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۶۰، حدیث ۱۳.

۲- [۱۷۹۰] عدّه الداعی، صفحه ۲۷۱ و بحار الانوار، جلد ۸۳، صفحه ۲۹۷ (با مقداری تفاوت).

۸- دعا برای خلاصی از زندان

۱- مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «مهج الدعوات» نقل کرده است که: روایت شده است، شخصی مدّت زیادی در شام محبوس بود، تا این که شبی حضرت زهرا علیها السلام را در خواب دید که به او فرمود:

این دعا را بخوان، آن شخص نیز آن دعا را فرا گرفت و خواند، به زودی از زندان آزاد شد؛ دعا، این است:

اللَّهُمَّ بِحَقِّ الْعَرْشِ وَمَنْ عَلَيْهِ، وَبِحَقِّ الْوَحْيِ وَمَنْ أَوْحَاهُ، وَبِحَقِّ النَّبِيِّ

خدایا به حقّ عرش و آن کس که مافوق آن است و به حقّ وحی و آنکه آن را فرو فرستاده و به حقّ پیامبر

وَمَنْ نَبَّأَهُ، وَبِحَقِّ الْبَيْتِ وَمَنْ بَنَاهُ، يَا سَامِعَ كُلِّ صَوْتٍ، يَا جَامِعَ كُلِّ قَوْتٍ،

و آنکه او را به نبوت برگزیده و به حق خانه خدا و آنکه آن را بنا نموده، ای شنوای هر صدا و ای گردآورنده از دست رفته ها،

يَا بَارِيَّ الْتُّنُوسِ بَعْدَ الْمَوْتِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَآتِنَا وَجَمِيعَ

ای زنده کننده انسانها بعد از مرگ، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و به ما

الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ فِي مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، فَرَجًا مِنْ عِنْدِكَ

و همه مردان و زنان با ایمان در شرق و غرب زمین گشایشی سریع از جانب خود عطا فرما،

عَاجِلًا، بِشَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، صَلَّى

به حقّ گواهی بر این که معبودی جز خدا نیست و اینکه محمد بنده و فرستاده توست، که

اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَ عَلَى ذُرِّيَّتِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا كَثِيرًا. (۱)

درود خدا بر او و خاندانش و بر نسل پاک و پاکیزه اش و سلام کامل فراوان بر ایشان باد.

۲- امام موسی بن جعفر علیه السلام برای رهایی از زندان هارون، چهار رکعت نماز گزارد آنگاه این دعا را خواند:

يَا سَيِّدِي نَجِّنِي مِنْ حَبْسِ هَارُونَ، وَخَلِّصْنِي مِنْ يَدِهِ، يَا مُخَلِّصَ

ای آقا و سرورم مرا از زندان هارون رهایی بخش، و از دست او نجاتم ده، ای رهایی بخش

الشَّجَرِ مِنْ بَيْنِ رَمْلٍ وَ طِينٍ وَ مَاءٍ، وَ يَا مُخَلِّصَ اللَّبَنِ مِنَ بَيْنِ قَوْتٍ

درخت از میان شن و گل و آب، و ای رهایی بخش شیر از میان فضولات

وَدَمٍ، وَيَا مُخَلِّصَ الْوَلَدِ مِنْ بَيْنِ مَشِيمِهِ وَرَحِمٍ، وَيَا مُخَلِّصَ النَّارِ مِنْ بَيْنِ

و خون، و ای رهایی بخش بچه از میان جفت و رحم، و ای رهایی بخش آتش از میان

ص: ۱۱۴۸

۱- [۱۷۹۱] مهج الدعوات، صفحه ۱۴۲ و بحار الانوار، جلد ۹۲، صفحه ۲۰۳، حدیث ۳۶.

الْحَدِيدِ وَالْحَجَرِ، وَ يَا مُخْلِصَ الرُّوحِ مِنْ بَيْنِ الْأَحْشَاءِ وَالْأَمْعَاءِ،

آهن و سنگ، و ای رهایی بخش روح از میان اعضای داخلی بدن،

خَلِّصْنِي مِنْ يَدَيْ هَارُونَ.

مرا از دست هارون نجات ده.

وقتی که امام علیه السلام در زندان هارون بود و این دعا را خواند، هارون خواب وحشتناکی دید و ترسید؛ از این رو، دستور داد، تا آن حضرت را با احترام و اکرام از زندان آزاد سازند. (۱) (و این آخرین زندان آن حضرت که منتهی به شهادت شد، نبود).

۹- دعا برای توسعه در رزق

در روایات آمده است کسانی که در خانه بنشینند و دعا برای فزونی روزی کنند، هرگز دعای آنها مستجاب نمی شود و به آنها گفته می شود چرا تلاش نمی کنید (۲)، ولی اگر همراه تلاش برای معاش، این دعاها را بخوانند و از لطف خدا استمداد کنند، بسیار مؤثر است:

۱- معاویه بن عمّار می گوید: از امام صادق علیه السلام خواستم که دعایی برای جلب رزق و روزی، به من بیاموزد. آن حضرت این دعا را به من آموخت و من چیزی را برای زیاد شدن روزی بهتر از این دعا ندیدم.

به من فرمود، بگو:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ، رِزْقًا وَاسِعًا حَالًا

خدایا از لطف و کرم گسترده، حلال و پاکیزه ات، روزی گسترده حلال

طیباً، بلاغاً لِلدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، صَبَّأً صَبَّأً هَنِيئًا مَرِيئًا، مِنْ غَيْرِ كَدٍّ وَلَا مِنْ مَنٍّ مِنْ

و پاکیزه نصیبم کن، که برای دنیا و آخرتم کافی باشد، فراوان فراوان و گوارا، بدون زحمت و بدون منت از

أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ، أَلَّا سَعَهُ مِنْ فَضْلِكَ الْوَاسِعِ، فَإِنَّكَ قُلْتَ: وَاسْتَلُوا اللَّهَ مِنْ

هر یک از مخلوقات و فقط از گستردگی لطف و کرم گسترده ات (عطایم کن) چرا که فرمودی: از لطف و کرم خدا بخواهید،

فَضْلِهِ. فَمِنْ فَضْلِكَ اسْتَلُّ، وَمِنْ عَطِيَّتِكَ اسْتَلُّ، وَمِنْ يَدِكَ الْمَلَأَى اسْتَلُّ. (۳)

-
- ۱- [۱۷۹۲] عیون اخبار الرضا، جلد ۱، صفحه ۹۳، حدیث ۱۳ و بحار الأنوار، جلد ۴۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۲۰.
 - ۲- [۱۷۹۳] وسائل الشیعه، جلد ۴، صفحه ۱۱۵۹، حدیث ۳.
 - ۳- [۱۷۹۴] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۰، حدیث ۱.

۲- از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله این دعا برای طلب روزی روایت شده است:

يَا رَازِقَ الْمُقْلِينَ، وَيَا رَاحِمَ الْمَسَاكِينِ، وَيَا وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ، وَيَا ذَا الْقُوَّةِ

ای روزی ده فقیران، و ای رحم کننده نیازمندان، و ای سرپرست مؤمنان و ای صاحب قدرت

الْمَتِينِ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَاهْلِ بَيْتِهِ، وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَاكْفِنِي مَا هَمَّنِي (۱)

استوار، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست، و مرا روزی ده و عافیت بخش، و آنچه مرا به زحمت انداخته کفایت کن.

۳- از امام محمد باقر علیه السلام روایت شده است که آن حضرت به یکی از یاران خود فرمود: برای طلب روزی در سجده نماز فریضه بگو:

يَا خَيْرَ الْمَسْئُولِينَ، وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ، ارْزُقْنِي وَارْزُقْ عِيَالِي مِنْ

ای بهترین درخواست شدگان، و ای بهترین عطاکنندگان، مرا و خانواده ام را از

فَضْلِكَ الْوَاسِعِ، فَإِنَّكَ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ. (۲)

لطف و کرم وسیع روزی ده که تو صاحب لطف و کرم عظیمی.

۴- از «ابوبصیر» (یکی از یاران بزرگوار امام صادق علیه السلام) نقل شده است که از تنگی معیشت به خدمت امام صادق علیه السلام شکایت کردم و از آن حضرت برای رزق، دعایی را خواستم. امام علیه السلام این دعا را به من تعلیم داد و از زمانی که آن را خواندم، نیازمند و محتاج نشدم. آن حضرت به من فرمود: در سجده نماز شب بگو:

يَا خَيْرَ مَدْعُوٍّ، وَيَا خَيْرَ مَسْئُولٍ، وَيَا أَوْسَعَ مَنْ أَعْطَى، وَيَا خَيْرَ

ای بهترین خواننده شده و ای بهترین درخواست شده، ای صاحب گسترده ترین عطا و ای بهترین

مُرْتَجِيٍّ، ارْزُقْنِي وَأَوْسِعْ عَلَيَّ مِنْ رِزْقِكَ، وَ سَبِّبْ لِي رِزْقًا مِنْ قِبَلِكَ،

مایه امید، روزیم ده و رزق وسیع نصیبم کن و روزیم را از جانب خود چاره سازی کن که

انَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۳)

-
- ۱- [۱۷۹۵] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۲، حدیث ۷.
 - ۲- [۱۷۹۶] همان مدرک، صفحه ۵۵۱، حدیث ۴ و مصباح کفعمی، صفحه ۱۷۰.
 - ۳- [۱۷۹۷] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۱، حدیث ۵.

مرحوم «شیخ طوسی» این دعا را در سجده آخر رکعت هشتم نافله شب نقل کرده است. (۱)

۵- همچنین «ابوبصیر» این دعا را برای طلب روزی از امام صادق علیه السلام نقل کرده است. آن حضرت فرمود: این دعای امام علی بن الحسین، زین العابدین علیه السلام است که خدا را با آن می خواند:

اللَّهُمَّ اِنِّي اسْتَلُكَ حُسْنَ الْمَعِيشَةِ، مَعِيشَةً اتَّقَوَى بِهَا عَلٰى جَمِيعِ

خدایا از تو زندگانی نیکو می خواهم، زندگانی که به واسطه آن بر (بدست آوردن) تمام

حَوَائِجِي وَ اتَوَصَّلُ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الِى الْآخِرَتِي مِنْ غَيْرِ اَنْ تُتْرِفَنِي فِيهَا

خواسته هایم نیرو گیرم، و به واسطه آن در زندگی دنیا به آخرتم برسم، نه آنگونه توانگرم کنی که

فَاطِنِي اَوْ تَفْتُرَ بِهَا عَلَيَّ فَاشْتَقِي اَوْ سِعِ عَلَيَّ مِنْ حَلَالِ رِزْقِكَ، وَ اَفْضِلْ

طغیان کنم و نه آنچنان سخت گیری که بیچاره شوم. از روزی حلال بر من وسعت ده و از لطف و

عَلَيَّ مِنْ سَيِّبِ فَضْلِكَ، نِعْمَةً مِنْكَ سَابِعَةً، وَ عَطَاءً غَيْرَ مَمْنُونٍ، ثُمَّ

کرم فراوانت بر من فزونی بخش، نعمت فراوان و بخششی بی منت از جانب خود نصیبم کن، سپس

لَا تَشْغَلْنِي عَنْ شُكْرِ نِعْمَتِكَ بِاَكْثَارٍ مِنْهَا تُلْهِنُنِي بِهَجْتُهُ، وَ تَفْتِنُنِي زَهْرَاتِ

مرا به جای شکر نعمتت به افزون سازی نعمت مشغول مکن که شادیش مرا غافل کند، و زیبایی درخشندگیش

زَهْوَتِهِ، وَ لَا بِاَقْلَالِ عَلَيَّ مِنْهَا يَقْضُرُ بِعَمَلِي كَدُّهُ، وَ يَمَلُّ صَدْرِي هَمُّهُ،

مرا بفریبد، و نه مرا به کاستن آن نعمتها دچار کن که زحمت و مشقت آن تلاشم را کم کرده و سینه ام را از

اعْطِنِي مِنْ ذَلِكْ يَا اَلْهٰى غِنًى عَنْ شِرَارِ خَلْقِكَ، وَ بِلَاغًا اِنَالُ بِهِ

اندوه آن پر کند ای معبود من از نعمتهایت به اندازه بی نیازیم از مخلوقات بدکارت به من عطا فرما، و مرا به واسطه آن به

رِضْوَانِكَ، وَ اَعُوذُ بِكَ يَا اَلْهٰى مِنْ سَرِّ الدُّنْيَا وَ سَرِّ مَا فِيهَا، وَ لَا تَجْعَلِ

خشنودیت برسان، و ای معبود من از شر دنیا و آنچه در آن است به تو پناه می برم و

الدُّنْيَا عَلَيَّ سَجْنًا، وَلَا فِرَاقَهَا عَلَيَّ حُزْنًا، أَخْرَجَنِي مِنْ فِتْنَتِهَا مَرْضِيًّا

دنیا را برای من زندان و جدایی از آن را غم و اندوه قرار مده و مرا از فتنه های آن در حالی که از من خشنودی و کردارم

عَنِّي مَقْبُولًا فِيهَا عَمَلِي إِلَى دَارِ الْحَيَوَانِ، وَمَسَاكِينِ الْأَخْيَارِ، وَابْدُلْنِي

مورد قبول واقع شده به سوی آخرت و جایگاه نیکوکاران ببر، و به جای

ص: ۱۱۵۱

۱- [۱۷۹۸] مصباح المتهدج، صفحه ۱۴۷.

بِالدُّنْيَا الْفَانِيَةِ، نَعِيمِ الدَّارِ الْبَاقِيَةِ، اللَّهُمَّ اِنِّي اَعُوذُ بِكَ مِنْ اَزْلِهَا وَزَلْزَالِهَا،

دنیاى فانی، نعمت های سرای باقی را عطايم کن، خدایا از سختی و لرزشهای دنیا

وَ مِنْ سَطَوَاتِ شَيَاطِينِهَا، وَ سَلَاطِينِهَا وَ نَكَالِهَا، وَ مِنْ بَغْيِ مَنْ بَغِيَ عَلَيَّ

و از هجوم شیطانها و پادشاهان آن و شکنجه های آن و از ستم آن که بر من ستم کند به تو پناه می برم

فِيهَا، اللَّهُمَّ مَنْ كَادَنِي فَكِدْهُ، وَ مَنْ ارَادَنِي فَارِدْهُ، وَ قُلْ عَنِّي حَدَّ مَنْ

خدایا آن که با من مکر کند به تدبیر خویش دچارش کن، و آن که مرا (به بدی) قصد کند تو نیز با او چنان کن، و سلاح کسی را که

نَصَبَ لِي حَدَّهُ، وَ اطْفِ عَنِّي نَارَ مَنْ شَبَّ لِي وَقُودُهُ، وَ اكْفِنِي مَكْرَ

سلاحش را برای من تیز کرده بشکن و آتش آنکه شعله هایش را بر من افروخته خاموش کن، و مکر

الْمَكْرِهِ، وَ افْقَأْ عَنِّي عُيُونَ الْكُفْرِهِ، وَ اكْفِنِي هَمَّ مَنْ ادْخَلَ عَلَيَّ هَمَّهُ،

مکاران را از من برطرف ساز، و دمار از روزگار کافران در آور و غم و اندوه آن که اندوهش را به دلم انداخته برطرف کن،

وَ ادْفَعْ عَنِّي شَرَّ الْحَسَدِ، وَ اغْصِمْنِي مِنْ ذَلِكِ بِالسَّكِينَةِ، وَ الْبِسْنِي

و شرّ حسودان را از من دفع کن، و مرا از این امور با آرامش محفوظ دار و زره محکمت را

دِرْعَكَ الْحَصِينَةَ، وَ اخْبَانِي فِي سِتْرِكَ الْوَاقِي وَ اضْلِحْ لِي حَالِي

به من بیوشان و در پوشش نگهدارنده ات مرا پنهان کن و حالم را اصلاح کن

وَ صَدِّقْ قَوْلِي بِفِعَالِي وَ بَارِكْ لِي فِي اَهْلِي وَ مَالِي (۱)

و گفتارم را با کردارم هماهنگ ساز و به خانواده و اموالم برکت ده.

یادآوری: برای طلب روزی، نمازهایی در بخش «نمازهای مستحب» گذشت (علاقه مندان به آن بخش مراجعه فرمایند). بار

دیگر یادآوری می کنیم که هرگز نباید توسل به این دعاها به معنای عدم تلاش و کوشش، و سستی و تنبلی تفسیر شود؛ چرا

که در حدیث داریم دعای این گونه افراد مستجاب نمی شود.

(از صحیفه سجادیه)

اللَّهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ، وَ انْشُرْ عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ بِغَيْثِكَ الْمُغْدِقِ، مِنْ السَّحَابِ

خدایا ما را از باران (رحمت) سیراب گردان، و رحمت خود را به همراه باران فراوان از ابری

ص: ۱۱۵۲

۱- [۱۷۹۹] کافی، جلد ۲، صفحه ۵۵۳، حدیث ۱۳.

الْمُنْسَاقِ لِنَبَاتِ اَرْضِكَ الْمُونِقِ فِي جَمِيعِ الْاَافِقِ، وَ اَمْنُنْ عَلٰى عِبَادِكَ

که برای رویش زمین زیبایت در همه مناطق به حرکت درآمده بر ما بگستران، و بر بندگانت با

بِاِنْعَاقِ الثَّمَرِهِ، وَ اِخِي بِلَادِكَ بِبُلُوغِ الزَّهْرِهِ، وَ اَشْهَدُ مَلَائِكَتَكَ الْكِرَامِ

رسیدن میوه ها منت گذار، و شهرهایت را با شکفتن گلها زنده گردان، و فرشتگان آن فرستادگان بزرگوارت

السَّفَرَةَ بِسَفْيِ مِنْكَ، نَافِعٍ دَائِمٍ، غُزْرُهُ وَاسِعٍ، دِرْرُهُ وَابِلٍ، سَرِيعِ

را فرمان ده تا از جانب تو باران سودمند و پیوسته، فراوان و گسترده، پربار و تند

عَاجِلٍ، تُحْيِي بِهِ مَا قَدْ مَاتَ، وَ تَرُدُّ بِهِ مَا قَدْ فَاتَ، وَ تُخْرِجُ بِهِ مَا هُوَ

و سریع بیاورند، که زمین مرده را زنده و آنچه را از دست رفته بازگردانی و آنچه رویدنی است برویانی،

اِتِّ، وَ تَوَسِّعُ بِهِ فِي الْاَقْوَاتِ، سَحَابًا مَّتْرَاكِمًا، هَنِيئًا مَرِيئًا طَبَقًا مُجَلَجَلًا،

و روزیها را وسعت بخشی، به همراه ابری انبوه، نافع، فراگیر و پرطین، نه بارانی

غَيْرِ مِلْثٍ وَدَقَّةٍ، وَ لَا خَلْبٍ بَرْقَةٍ، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُغِيثًا مَرِيئًا مُمْرِعًا،

سیل آسا و رعد و برقی بی باران، خدایا ما را از باران کامل، رویاننده گیاهان، فراگیر،

عَرِيضًا وَاسِعًا غَزِيرًا، تَرُدُّ بِهِ النَّهِيضَ، وَ تَجْبُرُ بِهِ الْمَهِيضَ، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا

گسترده و فراوان سیراب کن، تا با آن گیاهان را برویانی و شکستگی ها را التیام بخشی، خدایا ما را از

سَقِيًا تُسِيلُ مِنْهُ الطَّرَابَ، وَ تَمَلُّا مِنْهُ الْجِبَابَ، وَ تُفَجِّرُ بِهِ الْاَنْهَارَ، وَ تُنْبِتُ

بارانی سیراب کن که از آن آبها را از بلندیها جاری ساخته و چاهها را پرکنی و رودها را با آن به خروش آورده

بِهِ الْاَشْجَارَ، وَ تُرْحِصُ بِهِ الْاَشْعَارَ فِي جَمِيعِ الْاَمْصَارِ، وَ تَنْعَشُ بِهِ

و درختان را برویانی، و (با فراوانی نعمتها) در همه شهرها ارزانی پدیدآوری، و

الْبَهَائِمَ وَ الْخَلْقَ، وَ تُكْمِلُ لَنَا بِهِ طَيِّبَاتِ الرِّزْقِ، وَ تُنْبِتُ لَنَا بِهِ الزَّرْعَ،

حیوانات و مردم را با آن حیات دوباره بخشیده، و روزی پاکیزه را برای ما کامل گردانی، و برای ما کشتزارها را برویانی،

وَتُدْرِ بِهِ الضَّرْعَ، وَتَزِيدُنَا بِهِ قُوَّةَ إِلَى قُوَّتِنَا، اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ظِلَّهُ عَلَيْنَا

و پستانها (ی حیوانات) را پرشیر گردانی، و به وسیله آن بر نیروی ما بیفزایی، خدایا سایه اش را بر ما گرم

سَمُومًا، وَلَا تَجْعَلْ بَزْدَهُ عَلَيْنَا حُسُومًا، وَلَا تَجْعَلْ صَوْبَهُ عَلَيْنَا رُجُومًا،

و سوزان و سرمایش را برای ما نابود کننده قرار مده و ریزش آن را همچون سنگ [/ تگرگ و لَا تَجْعَلْ مَاءَهُ عَلَيْنَا اجَاغًا، اللَّهُمَّ
صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ،

و آبش را آب ناگوار قرار مده، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و

ص: ۱۱۵۳

وَأَرْزُقْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (۱)

ما را از برکات آسمان و زمین روزی ده که تو بر هر چیز توانایی.

۱۱- دعای توبه

(از صحیفه سجّادیه)

حقیقت توبه، بازگشت از گناه و روی آوردن به خداوند است.

با توجه به این که انسان همیشه در معرض لغزش ها و معصیت قرار دارد؛ باید پیوسته از خدا توفیق ترک گناهان و بازگشت به او را طلب کند، و با آب توبه، زنگارهای دل را شستشو دهد. البته توبه واقعی، با پشیمانی حقیقی، عزم بر ترک آن گناه، جبران آنچه را ترک کرده، و ادای حقوق خدا و خلق محقق می شود؛ ولی به یقین دست عنایت الهی و امدادهای ویژه پروردگار، در این مسیر نقش مؤثری دارد، و البته امداد و عنایتش شامل حال آنها که صداقت در توبه دارند، می شود.

ائمه اطهار علیهم السلام با آن که پیراسته از هر گناهی بوده اند، ولی با توجه به عظمت پروردگار و نگاه به جلال و جبروت حق تعالی، خود را در پیشگاه ذات ربوبی، مقصّر می دیدند و معتقد بودند، نمی توانند آن گونه که شایسته خداوندی است، اطاعت و بندگی او را بجا آورند، و لذا از درگاه خدای مهربان عذرخواهی می کردند و استغفار و توبه می نمودند.

علاوه بر آن که، این گونه دعاها و طلب توبه و استغفار از سوی آن بزرگواران برای مردم جنبه سرمشق و آموزشی دارد؛ و راه بازگشت به خداوند و توبه و انابه به درگاه او را، به ما می آموزد، و عظمت گناه و سنگینی نافرمانی حق را به درستی برای ما مجسم می سازد. باشد که ما- انسانهای گناهکار- به خود آییم و هر چه بیشتر در مسیر تهذیب نفس و پاکی روح و جان بکوشیم و اگر به گناهی آلوده شده ایم، هر چه سریع تر توبه نموده و آن را جبران نماییم.

در این قسمت، یکی از دعاهای امام سجّاد علیه السلام را که درباره توبه و طلب توفیق آن و بازگشت به سوی پروردگار است، ذکر می کنیم:

اللَّهُمَّ يَا مَنْ لَا يَصِفُهُ نَعْتُ الْوَاصِفِينَ، وَيَا مَنْ لَا يُجَاوِزُهُ رَجَاءُ

خدایا، ای کسی که توصیف وصف کنندگان توصیفش نکند، و ای کسی که امید امیدواران از

الرَّاجِينَ، وَيَا مَنْ لَا يَضِيعُ لَدَيْهِ اجْرُ الْمُحْسِنِينَ، وَيَا مَنْ هُوَ مُنْتَهَى

او قطع نشود، و ای کسی که پاداش نیکوکاران نزد او تباہ نگردد، و ای کسی که اوست نهایت

خَوْفِ الْعَابِدِينَ، وَ يَا مَنْ هُوَ غَايَةُ خَشْيَةِ الْمُتَّقِينَ، هَذَا مَقَامٌ مَنْ تَدَاوَلَتْهُ

ترس عابدان، و ای کسی که اوست نهایت ترس پرهیز گاران، این است جایگاه کسی که

اَيْدِي الدُّنُوبِ، وَ قَادَتْهُ اِزِمَةُ الْخَطَايَا، وَ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِ الشَّيْطَانُ، فَقَصَّرَ

گناهان او را احاطه کرده، و مهارهای خطاها او را می کشاند، و شیطان بر او چیره شده و بدین سبب از

عَمَّا اَمَرَتْ بِهِ تَفْرِيطًا، وَ تَعَاطَى مَا نَهَيْتَ عَنْهُ تَغْرِيرًا، كَالْجَاهِلِ بِقُدْرَتِكَ

روی کاهلی از دستورات کوتاهی کرده و از روی غرور به آنچه نهی کردی اقدام نموده است، مانند کسی که از قدرتی که

عَلَيْهِ، اَوْ كَالْمُنْكَرِ فَضَلَ اِحْسَانِكَ اِلَيْهِ، حَتَّى اِذَا انْفَتَحَ لَهُ بَصَرُ الْهُدَى

به او داده ای ناآگاه و یا فرونی احسان تو را بر خود منکر است، که اگر چشم بصیرتش گشوده شود

وَ تَقَشَّعَتْ عَنْهُ سَحَابُ الْعَمَى اِخْصَى مَا ظَلَمَ بِهِ نَفْسَهُ، وَ فَكَّرَ فِيمَا خَالَفَ

و ابرهای گمراهیش برطرف گردد، ستمهای خود را بر خویشتن بر شمارد و در آنچه مخالفت

بِهِ رَبُّهُ، فَرَأَى كَبِيرَ عِضْيَانِهِ كَبِيرًا، وَ جَلِيلَ مُخَالَفَتِهِ جَلِيلًا، فَاقْبَلَ نَحْوَكَ

پروردگارش نموده، اندیشه کند تا نافرمانی بزرگش را بزرگ و مخالفت عظیم خود را عظیم دیده و در حالی که به تو امیدوار

مُؤْمَلًا لَكَ، مُشْتَحِيًّا مِنْكَ، وَ وَجَّهَ رَغْبَتَهُ اِلَيْكَ تَقَهَّ بِكَ، فَاَمَّا كَ بِطَمَعِهِ

و از تو شرمسار است به تو رو کند، و از روی اعتماد به تو، میل و اشتیاقش را به تو متوجه سازد، پس با اطمینان خاطر با

طمعش

يَقِينًا، وَ قَصَدَكَ بِخَوْفِهِ اِخْلَاصًا، قَدْ خَلَا طَمَعُهُ مِنْ كُلِّ مَطْمُوعٍ فِيهِ

آهنگ تو نموده و از روی اخلاص با ترسش قصد تو کرده است، و طمعش را از هر کسی جز تو بریده

غَيْرِكَ، وَ افْرَحَ رَوْعُهُ مِنْ كُلِّ مَحْذُورٍ مِنْهُ سِوَاكَ، فَمَثَلَ بَيْنَ يَدَيْكَ

و از هیچکس جز تو هراسی ندارد. در برابرت با حال تضرع

مُتَضَرِّعًا، وَ غَمَّضَ بَصَرَهُ اِلَى الْاَرْضِ مُتَخَشِّعًا، وَ طَاطَا رَاسَهُ لِعِزَّتِكَ

حاضر شده و با حال خشوع چشمش را به زمین دوخته و در برابر عظمت با خشوع سر به زیر افکنده،

مُتَذَلِّلًا، وَابْتِئَانَكَ مِنْ سِرِّهِ مَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُ خُضُوعًا، وَعَدَدَ مِنْ ذُنُوبِهِ مَا

و با حال خضوع راز خود را که تو به آن آگاهتری برایت بازگو نموده است، و با حال خشوع گناهای

أَنْتَ أَحْصَى لَهَا خُضُوعًا، وَاسْتَعَاثَ بِكَ مِنْ عَظِيمٍ مَا وَقَعَ فِيهِ فِي عِلْمِكَ،

را که تو حساب آن را بهتر می دانی برایت برشمرده است، و از گناه بزرگی که در عالم علم تو مرتکب شده

وَقَبِيحٍ مَا فَضَّحَهُ فِي حُكْمِكَ، مِنْ ذُنُوبٍ أَذْبَرْتَ لِدَاتِهَا فَذَهَبَتْ،

و از کار زشتی که حکم تو رسوایش ساخته به تو پنهانده شده، همان گناهایی که لذتهایش رفته

وَاقَامَتْ تَبِعَاتُهَا فَلَزِمَتْ، لَا يُنْكِرُ يَا اَلِهِي عَدْلَكَ اَنْ عَاقَبْتَهُ، وَلَا يَسْتَعْظِمُ

و مسئولیتش به جا مانده است. ای معبود من اگر عقابش کنی کسی منکر عدلت نیست، و اگر از او

عَفْوِكَ اَنْ عَفَوْتَ عَنْهُ وَ رَحِمْتَهُ، لِاَنَّكَ الرَّبُّ الْكَرِيمُ الَّذِي لَا يَتَعَاطَمُهُ

در گذری و رحمتش کنی این گذشت را از تو عجیب نمی داند، زیرا تو پروردگار کریمی هستی که

عَفْرَانُ الذَّنْبِ الْعَظِيمِ، اَللّٰهُمَّ فَهَا اَنَا ذَا قَدْ جِئْتُكَ مُطِيعاً لِاَمْرِكَ فِيمَا اَمَرْتِ

آمزش گناه بزرگ در نظرت بزرگ نباشد، خدایا من اکنون به درگاہت آمده ام و دستور

بِهِ مِنَ الدُّعَاءِ، مُتَّجِزاً وَعَدَكَ فِيمَا وَعَدْتِ بِهِ مِنَ الْاِجَابَةِ، اِذْ تَقُولُ:

دعا کردن را که به آن امر کرده ای، اطاعت کردم، و وفای به وعده ات را در اجابتی که وعده داده ای خواهانم چون که فرموده ای:

اِذْعُونِي اِسْتَجِبْ لَكُمْ. اَللّٰهُمَّ فَضَّلْ عَلٰی مُحَمَّدٍ وَ اٰلِهِ، وَ اَلْقِنِي بِمَغْفِرَتِكَ

مرا بخوانید تا شما را اجابت کنم. خدایا بر محمد و آل پاکش درود فرست و با آمرزشت به من رو کن

كَمَا لَقِيْتُكَ بِاِقْرَارِي وَ اِرْفَعْنِي عَنِ مَصَارِعِ الذُّنُوبِ كَمَا وَضَعْتَ لَكَ

همان گونه که من با اقرارم (به گناه) به تو رو آورده ام، و مرا از محل ارتکاب گناهان دور ساز چرا که در برابرت

نَفْسِي وَ اِسْتُرْنِي بِسِتْرِكَ كَمَا تَأْتِيْتَنِي عَنِ الْاِنْتِقَامِ مِنِّي اَللّٰهُمَّ وَ تَبَّتْ فِي

تواضع نموده ام، و به عیب پوشیت مرا بپوشان همان گونه که در انتقامم درنگ نمودی، خدایا نیتم را در

طَاعَتِكَ تَبَّتِي وَ اَحْكِمْ فِي عِبَادَتِكَ بَصِيْرَتِي وَ وُقِّنِي مِنَ الْاَعْمَالِ لِمَا

اطاعتت ثابت بدار و بیناییم را در بندگیت محکم کن، و به کارهایی که به واسطه آن

تَغْسِلُ بِهِ دَسَسَ الْخَطَايَا عَنِّي وَ تَوْفَّنِي عَلٰی مِلَّتِكَ وَ مِلَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ

آلودگی گناهان را از من بزدایی موقم گردان، و در هنگام مرگ مرا بر دین خود و پیامبرت محمد

عَلَيْهِ السَّلَامُ اِذَا تَوَفَّيْتَنِي اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَتُوبُ اِلَيْكَ فِي مَقَامِي هَذَا مِنْ كَبَائِرِ

- که بر او درود باد- بمیران، خدایا من در این جایگاه از گناهان بزرگ

ذُنُوبِي وَ صَغَائِرِهَا، وَ بَوَاطِنِ سَيِّئَاتِي وَ ظَوَاهِرِهَا، وَ سَوَالِفِ زَلَّاتِي

و کوچک و از بدیهای پنهانی و آشکارم و از لغزشهای گذشته و

وَ حَوَادِثِهَا، تَوْبَةَ مَنْ لَا يُحَدِّثُ نَفْسَهُ بِمَعْصِيَةٍ، وَلَا يُضْمِرُ أَنْ يَعُودَ فِي

جدیدم به در گاهت توبه می کنم، مانند توبه کسی که خیال گناه در دلش خطور نکند، و فکر بازگشت به خطا ندارد،

خَطِيئَةٍ، وَقَدْ قُلْتَ يَا إِلَهِي فِي مُحْكَمِ كِتَابِكَ، إِنَّكَ تَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ

و تو ای معبود من در کتاب محکم فرمودی که توبه بندگان را می پذیری

ص: ۱۱۵۶

عِبَادِكَ، وَ تَغْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ، وَ تُحِبُّ التَّوَّابِينَ، فَاقْبَلْ تَوْبَتِي كَمَا

و از گناهان در گذری و توبه کاران را دوست داری، پس همان گونه که وعده فرموده ای توبه ام را بپذیر

وَ عَدَّتْ، وَ اعْفُ عَنِ سَيِّئَاتِي كَمَا صَمِنْتَ، وَ اَوْجِبْ لِي مَحَبَّتَكَ كَمَا

و همان گونه که ضمانت کرده ای از بدیهایم در گذر و همان گونه که شرط نموده ای دوستیت را بر من واجب گردان،

شَرَطْتُ، وَ لَكَ يَا رَبِّ شَرْطِي اِلَّا اَعُوذَ فِي مَكْرُوهِكَ، وَ ضَمَانِي اِلَّا

و ای پروردگار من با تو شرط می کنم که به آنچه ناپسند نزد توست باز نگردم و به تو ضمانت می دهم

ارْجِعْ فِي مَذْمُومِكَ، وَ عَهْدِي اِنْ اَهْجُرَ جَمِيعَ مَعَاصِيكَ، اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ اَعْلَمُ

به آنچه نکوهیده نزد توست باز گشت نکنم و تعهد می دهم که از تمام معاصی دوری گزینم، خدایا به آنچه کرده ام داناتری

بِمَا عَمِلْتُ، فَاعْفُ عَنِّي مَا عَلِمْتَ، وَ اصْرِفْنِي بِقُدْرَتِكَ اِلَى مَا احْبَبْتَ،

پس آنچه از من می دانی بیامر و مرا به قدرتت به آنچه دوست می داری متوجه ساز،

اَللّٰهُمَّ وَ عَلَيَّ تَبِعَاتٌ قَدْ حَفِظْتُهُنَّ، وَ تَبِعَاتٌ قَدْ نَسِيْتُهُنَّ، وَ كُلُّهُنَّ بِعَيْنِكَ

خدایا بر من بازخواستهایی است که به یاد دارم و بازخواستهایی است که فراموش کرده ام و همه در برابر دیده توست

الَّتِي لَا تَنَامُ، وَ عَلِمَكَ الَّذِي لَا يَنْسِي فَعَوِّضْ مِنْهَا اَهْلَهَا، وَ اَخْطُطْ عَنِّي

که خواب ندارد، و در برابر علم توست که فراموشی ندارد پس عوض آنها را به صاحبانش بده

وَ زُرَّهَا، وَ خَفَّفْ عَنِّي ثِقَلَهَا، وَ اعْصِمْنِي مِنْ اَنْ اَقْرِبَ مِثْلَهَا، اَللّٰهُمَّ وَ اِنَّهُ

و سنگینیش را از دوشم برداشته و سبک گردان، و مرا از ارتکاب مانند آن بازدار، خدایا جز به

لَا وَفَاءَ لِي بِالتَّوْبَةِ اِلَّا بِعِصْمَتِكَ، وَ لَا اسْتِمْسَاكَ بِي عَنِ الْخَطَايَا اِلَّا عَن

نگهداری تو نتوانم به توبه ام وفا کنم و جز به نیروی تو نتوانم خود را از گناه حفظ کنم،

قُوَّتِكَ، فَاقْوِي بِقُوَّتِهِ كَافِيَهُ، وَ تَوَلَّنِي بِعِصْمَتِهِ مَا نَعَيْهِ، اَللّٰهُمَّ اِيْمًا عَبْدٌ تَابَ

پس مرا به نیروی کافی قوت ده و به نگهداری بازدارنده ات سرپرستیم کن، خدایا اگر بنده ای به درگناهت توبه کند

الْيَكَّ وَهُوَ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ فَاسْخُ لَتَوْبَتِهِ، وَ عَائِدٌ فِي ذَنْبِهِ

در حالی که در علم غیبت توبه شکن بوده و به گناه و خطایش باز گردد،

وَخَطِيئَتِهِ، فَأَنَّى اِعْوُذُ بِكَ أَنْ أَكُونَ كَذَلِكَ، فَاجْعَلْ تَوْبَتِي هَذِهِ تَوْبَةً لَا

من به تو پناه می برم که چنین باشم، پس توبه ام را چنان کن تا

اِحْتِاجُ بَعْدَهَا إِلَى تَوْبَتِي، تَوْبَةً مُوجِبَةً لِمَحْوِ مَا سَلَفَ، وَالسَّلَامَةَ فِي مَا بَقِيَ،

نیازمند توبه دیگری نباشم، توبه ای که موجب محو گناهان گذشته و سلامت در آینده باشد،

ص: ۱۱۵۷

اللَّهُمَّ إِنِّي اعْتَدِرُ إِلَيْكَ مِنْ جَهْلِي وَاسْتَوْهَيْتُكَ سُوءَ فِعْلِي فَأَضْمُنِي إِلَيَّ

خدایا از نادانیم به در گاهت عذر آورم و از کار بدم از تو بخشش می طلبم، پس به احسان خویش مرا

كَفِّ رَحْمَتِكَ تَطَوُّلاً، وَاسْتُرْنِي بِسِتْرِ عَافِيَتِكَ تَفَضُّلاً، اللَّهُمَّ وَ إِنِّي أَتُوبُ

در رحمت در آور و به فضل خویش جامه عافیت بر من بیوشان، خدایا من به در گاهت

إِلَيْكَ مِنْ كُلِّ مَا خَالَفَ ارَادَتَكَ، أَوْ زَالَ عَنْ مَحَبَّتِكَ مِنْ خَطَرَاتِ قَلْبِي

از هر چه مخالف اراده توست یا دوستی ات را از دلم و

وَلَحَظَاتِ عَيْنِي وَ حِكَايَاتِ لِسَانِي تَوْبَةً تَسْلَمُ بِهَا كُلُّ جَارِحَةٍ عَلَيَّ

نگاههای چشمم و سرگذشت های زبانم بیرون کند توبه می کنم، توبه ای که به واسطه آن هر عضوی جداگانه

حِيَالِهَا مِنْ تَبِعَاتِكَ، وَ تَأْمَنُ مِمَّا يَخَافُ الْمُعْتَدُونَ مِنَ الِيمِ سَطَوَاتِكَ،

از کیفرهای تو سالم بماند و از عذاب دردناکت که تجاوزکاران از آن می ترسند ایمن گردد،

اللَّهُمَّ فَارْحَمْ وَخَدْتِي بَيْنَ يَدَيْكَ، وَ وَجِيبَ قَلْبِي مِنْ خَشْيَتِكَ،

خدایا به تنهاییم در برابرت و طپش قلبم از ترست و

وَاضْطِرَابِ اِرْكَانِي مِنْ هَيْبَتِكَ، فَقَدْ اِقَامْتَنِي يَا رَبُّ ذُنُوبِي مَقَامَ الْخِزْيِ

لرزش اندامم از هیبتت رحم کن که ای پروردگار من گناهانم مرا به درگاه تو در

بِفِنَائِكَ، فَإِنْ سَكَتُ لَمْ يَنْطِقْ عَنِّي أَحَدٌ، وَ أَنْ شَفَعْتُ فَلَسْتُ بِأَهْلٍ

جایگاه رسوایی قرار داده، پس اگر سکوت کنم کسی از جانب من سخن نگوید و اگر شفاعت خواهم شایسته

الشَّفَاعَةِ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ شَفِّعْ فِي خَطَايَايَ كَرَمَكَ، وَ عُدْ

شفاعت نیستم، خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و در خطاهایم بزرگواریت را شفیع گردان، و به

عَلَى سَيِّئَاتِي بِعَفْوِكَ، وَ لَا تَجْزِنِي جِزَائِي مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَ ابْسُطْ عَلَيَّ

گذشتت گناهانم را ببخش، و به عذابی که سزاوار آنم جزایم مده، و احسانت را بر من بگستران،

طَوْلِكَ، وَجَلَّلَنِي بِسِتْرِكَ، وَأَفْعَلْ بِي فِعْلَ عَزِيْزٍ تَضَرَّعَ إِلَيْهِ عَبْدٌ ذَلِيْلٌ

و مرا در پرده (عفوت) بپوشان، و با من مانند توانایی که بنده ای ذلیل به درگاهش آمده

فَرَحِمَهُ، أَوْ غَنِيٌّ تَعَرَّضَ لَهُ عَبْدٌ فَقِيْرٌ فَنَعَشَهُ، اللَّهُمَّ لَاخْفِيْرَ لِي مِنْكَ

و او نیز رحمش کند و یا توانگری که بنده نیازمندی به نزدش رفته و او توانگرش ساخته رفتار کن، خدایا پناه دهنده ای از تو ندارم

فَلْيُخْفِرْنِي عَزُّكَ، وَلَا شَفِيْعَ لِي إِلَيْكَ فَلْيَشْفَعْ لِي فَضْلُكَ، وَقَدْ أَوْجَلْتَنِي

پس قدرت تو باید پناهم دهد و شفيعی به درگاهت ندارم پس فضل تو باید شفيعم گردد، و اشتباهاتم مرا به

ص: ۱۱۵۸

خَطَايَا، فَلْيُؤْمِنِي عَفْوُكَ، فَمَا كُلُّ مَا نَطَقْتُ بِهِ عَنْ جَهْلِ مَنِي بِسُوءِ

سختی ترسانده، پس گذشت تو باید مرا ایمن گرداند، و هر چه گفتم چنان نیست که همه از نادانی به بدکاریم باشد

اَثْرِي وَلَا نِسْيَانٍ لِّمَا سَبَقَ مِنْ ذَمِيمٍ فِعْلِي لَكِنْ لِيَسْمَعَ سَمَاوُكَ وَ مَنْ

و نه از روی فراموشی کردار زشتم در گذشته، بلکه برای آن است که آسمان و

فِيهَا، وَارْضُكَ وَ مَنْ عَلَيْهَا، مَا أَظْهَرْتُ لَكَ مِنَ النَّدَمِ، وَ لَجَأْتُ إِلَيْكَ فِيهِ

زمینت و هر چه در آن است اظهار پشیمانی مرا به درگاہت بشنوند، و پناهندگیم را در توبه به سویت

مِنَ التَّوْبَةِ، فَلَعَلَّ بَعْضَهُمْ بِرَحْمَتِكَ يَرْحَمُنِي لِسُوءِ مَوْقِفِي أَوْ تُدْرِكُهُ

ببیند، شاید برخی از آنها به رحمتت بر جایگاه بدم رحم کند، یا برای

الرِّقَّةِ عَلَيَّ لِسُوءِ حَالِي فَيُنَالَنِي مِنْهُ بِدَعْوِهِ هِيَ اسْمَعُ لَدَيْكَ مِنْ دُعَائِي

حال بدم دلش بسوزد و دعایی کند که نزد تو پذیرفته تر از دعای من باشد،

أَوْ شَفَاعِهِ أَوْ كَدُّ عِنْدَكَ مِنْ شَفَاعَتِي تَكُونُ بِهَا نَجَاتِي مِنْ غَضَبِكَ،

یا شفاعتی کند که مؤثرتر از شفاعت من باشد که همان وسیله نجات من از خشمت و

وَفَوْزَتِي بِرِضَاكَ، اللَّهُمَّ إِنْ يَكُنِ النَّدَمُ تَوْبَةً إِلَيْكَ فَآ نَا أَنْدَمُ النَّادِمِينَ، وَ إِنْ

رسیدنم به خشنودیت گردد، خدایا اگر پشیمانی نزد تو، توبه محسوب شود من پشیمان ترین پشیمانانم، و اگر

يَكُنِ التَّرُّكُ لِمَعْصِيَتِكَ إِنْابَةً فَآ نَا أَوَّلُ الْمُنِيبِينَ، وَ إِنْ يَكُنِ الْإِسْتِغْفَارُ

ترک گناه بازگشت به حساب آید من نخستین بازگشت کننده ام، و اگر آمرزش خواهی سبب

حِطَّةً لِلذُّنُوبِ فَأِنِّي لَكَ مِنَ الْمُسْتَغْفِرِينَ، اللَّهُمَّ فَكَمَا امْرَأَتٌ بِالتَّوْبَةِ،

ریختن گناهان است من از آمرزش خواهان نزد توام، خدایا همان گونه که به توبه فرمان دادی

وَضَمِنْتَ الْقَبُولَ، وَ حَشَّتْ عَلَيَّ الدُّعَاءِ وَ وَعَدْتَ الْإِجَابَةَ، فَصَلِّ عَلَيَّ

و پذیرش آن را ضمانت کردی و به دعا تشویق نمودی و وعده اجابت دادی، پس بر

مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاقْبَلْ تَوْبَتِي وَلَا تَرْجِعْنِي مَرْجِعَ الْخَبِيثِ مِنْ رَحْمَتِكَ،

محمد و خاندان پاکش درود فرست و توبه ام را بپذیر و ناامید از رحمت بازم مگردان

أَنْتَ أَنْتَ التَّوَّابُ عَلَى الْمُذْنِبِينَ، وَالرَّحِيمُ لِلْخَاطِئِينَ الْمُنِيبِينَ، اللَّهُمَّ

که تو به یقین توبه پذیر گناهکارانی و بر خطاکاران پشیمان مهربانی، خدایا

صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، كَمَا هَدَيْتَنَا بِهِ، وَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، كَمَا

بر محمد و خاندان پاکش درود فرست همان گونه که به وسیله او هدایتمان نمودی و بر محمد و خاندان پاکش درود فرست
همان گونه که

ص: ۱۱۵۹

اسْتَنْقَذْتَنَا بِهِ، وَ صَلَّى عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، صَلَاةً تَشْفَعُ لَنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ،

به وسیله او نجاتمان دادی و بر محمد و خاندان پاکش درود فرست در روز قیامت و

وَيَوْمَ الْفَاقَةِ إِلَيْكَ، أَنْكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، وَ هُوَ عَلَيْكَ يَسِيرٌ. (۱)

روز نیازمندی به درگاہت شفیع ما گردد که تو بر هر چیز توانایی و این کار برای تو آسان است.

همچنین، «مناجات تائبان» از امام سجّاد علیه السلام بسیار سازنده و ارزشمند است، که خواندن آن به سالکان راه حق و پویندگان مسیر خودسازی، توصیه می شود (این مناجات، در بخش مناجات ها و دعاهاى معروف آمده است).

۱۲- دعا برای حسن عاقبت

(از صحیفه سجّادیه)

يَا مَنْ ذِكْرُهُ شَرَفٌ لِلذَّاكِرِينَ، وَ يَا مَنْ شُكْرُهُ فَوْزٌ لِلشَّاكِرِينَ، وَ يَا مَنْ

ای کسی که یادش برای یادکنندگان افتخار است و ای کسی که شکرش موفقیتی برای شاکران است، و ای کسی که

طَاعَتُهُ نَجَاةٌ لِلْمُطِيعِينَ، صَلَّى عَلَي مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَ اشْغَلْ قُلُوبَنَا بِذِكْرِكَ

اطاعتش مایه نجات فرمانبران است، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و دلهاى ما را با یادت

عَنْ كُلِّ ذِكْرٍ، وَ السِّتْنَا بِشُكْرِكَ عَنْ كُلِّ شُكْرٍ، وَ جَوَارِحَنَا بِطَاعَتِكَ عَنْ

از هر یاد دیگری و زبان ما را با شکر از هر شکر دیگری و اعضایمان را با بندگیت از

كُلِّ طَاعَةٍ، فَإِنْ قَدَرْتَ لَنَا فَرَاغًا مِنْ شُغْلٍ، فَاجْعَلْهُ فَرَاغَ سَلَامَةٍ، لَا

بندگی غیر خود بازدار، پس اگر برای ما فراغتی فراهم ساختی آن را فراغتی سلامتی قرار ده، که

تُدْرِكُنَا فِيهِ تَبَعُهُ، وَ لَا تَلْحَقُنَا فِيهِ سَامَةٌ، حَتَّى يَنْصَرِفَ عَنَّا كُتَّابُ

به سبب آن ما را گرفتار گناهی نسازد، و خستگی به ما نرسد، به گونه ای که ثبت کنندگان

السِّيئَاتِ بِصَحِيفَةِ خَالِيهِ مِنْ ذِكْرِ سَيِّئَاتِنَا، وَ يَتَوَلَّى كُتَّابُ الْحَسَنَاتِ عَنَّا

گناه با نامه ای خالی از گناهان ما (به سوی تو) باز گردند و ثبت کنندگان کارهای نیک به سبب نگارش

مَسْرُورِينَ بِمَا كَتَبُوا مِنْ حَسَنَاتِنَا، وَ إِذَا انْقَضَتْ أَيَّامُ حَيَاتِنَا، وَ تَصَرَّمَتْ

نیکیهای ما خشود باز گردند، و چون ایام عمر ما سپری شود و مدت عمر ما

مُدَّدُ اَعْمَارِنَا، وَ اسْتَحْضَرْتُنَا دَعْوَتُكَ الَّتِي لَا بُدَّ مِنْهَا وَ مِنْ اجَابَتِهَا، فَصَلِّ

پایان یابد و دعوت تو (برای رفتن) که گریزی از اجابت آن نیست فرا رسد، بر

ص: ۱۱۶۰

۱- [۱۸۰۱] صحیفه سجّادیه، دعای ۳۱.

عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ خِتَامَ مَا تُحْصِي عَلَيْنَا كِتَابَهُ أَعْمَالِنَا، تَوْبَةً

محمد و خاندان پاکش درود فرست، و پایان آنچه را که ثبت کنندگان اعمال ما برای ما می نویسند توبه

مَقْبُولَةً لَا تُوقِفُنَا بَعْدَهَا عَلَى ذَنْبٍ اجْتَرَحْنَاهُ، وَلَا مَعْصِيَةٍ افْتَرَقْنَاها،

پذیرفته قرار ده که بعد از آن ما را برای گناهی که انجام داده ایم و معصیتی که مرتکب شده ایم توبیخ نکنی،

وَلَا تَكْشِفْ عَنَّا سِتْرًا سَتَرْتَهُ عَلَي رُؤْسِ الْأَشْهَادِ، يَوْمَ تَبْلُو أَخْبَارَ

و در آن روز که اخبار بندگان را آشکار می کنی پرده ای را که بر گناه ما انداخته ای در برابر همگان کنار مزن،

عِبَادِكَ، أَنْتَكَ رَحِيمٌ بِمَنْ دَعَاكَ، وَ مُسْتَجِيبٌ لِمَنْ نَادَاكَ. (۱)

به یقین تو نسبت به کسی که تو را بخواند، مهربانی و به ندای آنکه تو را می خواند پاسخ می دهی.

۱۳- دعای وقت مطالعه

مرحوم «فیض کاشانی» در «خلاصها لأذکار» این دعا را برای مطالعه نقل کرده است که در عین فشردگی محتوایی عالی دارد:

اللَّهُمَّ اخْرِجْنِي مِنْ ظُلُمَاتِ الْوَهْمِ، وَ اَكْرِمْنِي بِنُورِ الْفَهْمِ، اللَّهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا

خدایا مرا از تاریکی های اشتباه و نادانی خارج کن و با روشنایی فهم، گرامی بدار. خدایا درهای

أَبْوَابِ رَحْمَتِكَ، وَ انْشُرْ عَلَيْنَا خَزَائِنَ عُلُومِكَ، بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (۲)

رحمت را به روی ما بگشا و از گنجینه های علومت ما را بهره مند ساز، به رحمت ای مهربان ترین مهربانان.

۱۴- دعای شب زفاف

با توجه به این که از نظر اسلام، امر ازدواج، بسیار مقدس و ارزشمند است و ترغیب فراوانی نسبت به آن شده است، برای مراحل مختلف این کار، آداب، دعاها و نمازهایی در روایات بیان شده است تا جنبه معنوی و روحانی آن حفظ شود و آلوده به انواع گناهان نگردد.

از جمله اموری که در مسأله ازدواج دستور داده شده است، نماز و دعا برای شب «زفاف» است:

۱- از امام محمدباقر علیه السلام نقل شده است که وقتی عروس را به منزل آوردی، به وی بگو، وضو سازد و خودت نیز وضو بساز و دو رکعت نماز بگذارید؛ پس از آن، حمد و ستایش الهی را بجا آورید و بر محمد و آل

۱- [۱۸۰۲] صحیفه سجادیه، دعای ۱۱.

۲- [۱۸۰۳] این دعا را مرحوم محدث قمی در مفاتیح الجنان، باب ششم در خواص بعضی سوره و آیات و غیره آورده است.

محمّد، صلوات بفرستید، و آنگاه (برای زندگی آسوده و پر معنویت) دعا کن و از زنانی که همراه عروس آمده اند، بخواه، آمین گویند. سپس این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الْفَهْمَ وَوُدَّهَا وَرِضَاهَا، وَارْضِنِي بِهَا، وَاجْمَعْ بَيْنَنَا بِأَحْسَنِ

خدایا الفت و محبت و رضایتش را روزیم کن و ما را از او راضی گردان و ما را به نیکوترین

اجتماع، و انس ائتلاف، فانّك تحبّ الحلال، و تكره الحرام. (۱)

اجتماع و صمیمی ترین معاشرت جمع کن، که تو حلال را دوست داری و حرام را ناپسند می داری.

۲- از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در شب «زفاف» هنگامی که به نزد عروس می روی، رو به قبله بنشینید و بگو:

اللَّهُمَّ بِأَمَانَتِكَ اخذتها، و بكلماتك استحللتها، فان قضيت لي منها ولداً،

خدایا به امانت تو، او را گرفتم و به حکمت، او را بر خود حلال کردم، اگر از او فرزندی نصیبم کردی

فاجعله مبارکاً تقياً من شيعه آل محمد، ولا تجعل للشيطان فيه شركاً

پس او را برایم مبارک و پرهیزگار و از شیعیان آل محمد قرار ده و برای شیطان در او، شرکت

ولا نصيباً. (۲)

و نصیبی قرار مده.

یادآوری: متأسفانه افراد ناآگاه شب زفاف را که پایه زندگی خانوادگی در آن گذارده می شود چنان آلوده به گناه می سازند که خیر و برکت را از آن خانواده دور می کنند. سزاوار است اهل ایمان از امر به معروف و نهی از منکر توأم با ادب و احترام خودداری نکنند.

آداب عقیقه:

از دیدگاه اسلام، کودک از زمان طفولیت- و حتی قبل از تولد- دارای جایگاه ویژه و حقوق خاصی است و بر والدین لازم است، با مراعات و توجه به آن، راه سعادت فرزند را هموار سازند.

تربیت فرزند صالح و رساندن او به سعادت و کمال مطلوب، از بدو تولد آغاز می شود: از اذان و اقامه گفتن در گوش او، نام نیک بر او نهادن و تلاش برای رسیدگی و مراقبت از کودک، تا فراهم ساختن

۱- [۱۸۰۴] کافی، جلد ۵، صفحه ۵۰۰، حدیث ۱.

۲- [۱۸۰۵] همان مدرک، حدیث ۲.

فراگیری صحیح و آموزش های لازم و مفید و رشد و شکوفایی خصلت های پاک انسانی در او.

از جمله اموری که در اسلام، سفارش شده است، عقیقه برای فرزند است؛ منظور از عقیقه، قربانی کردن گوسفندی و مانند آن برای فرزند می باشد.

مرحوم «علّامه مجلسی» در کتاب «حلیه‌المّتّقین» به طور مشروح و گویا، آداب عقیقه را ذکر کرده است [۱۸۰۶] که ما فشرده ای از آن را در این جا می آوریم:

عقیقه برای فرزند، بر کسی که قادر بر آن باشد، سنّت مؤکّد است، و بعضی از علما آن را واجب می دانند، و بهتر آن است که در روز هفتم واقع شود، و اگر تأخیر افتاد، تا زمان بلوغ فرزند، بر پدر سنّت است؛ ولی بعد از بلوغ- تا آخر عمر- بر خودش سنّت است که عقیقه اش را انجام دهد!

در احادیث زیادی نقل شده است که هر فرزندی در گرو عقیقه است؛ یعنی اگر برای او عقیقه نکنند، ممکن است آن فرزند در معرض حوادث ناگوار قرار گیرد.

در حدیثی آمده است که از امام صادق علیه السلام پرسیدند: ما برای عقیقه، گوسفندی را نیافتیم، آیا اجازه می دهید، قیمتش را صدقه دهیم؟ امام فرمود: جستجو کنید تا گوسفندی بیابید، زیرا خداوند دوست دارد، خوراندن طعام و ریختن خون (گوسفند برای این منظور).

در حدیث معتبری نقل شده است که شخصی از امام صادق علیه السلام پرسید: نمی دانم پدرم برای من عقیقه کرده است یا نه؟ فرمود: عقیقه بکن، آن مرد نیز در پیری برای خود عقیقه کرد!

در حدیث دیگری از همان حضرت نقل شده است که «فرزند را در روز هفتم، نام می گذارند و عقیقه می کنند، و سر او را می تراشند و موی سرش را با نقره وزن می کنند و آن نقره را تصدّق می نمایند و آن عقیقه را برای قابله می فرستند و باقی را برای مردم اطعام می کنند و یا به نیازمندان می دهند».

در حدیث دیگری به یکی از یارانش فرمود: «هرگاه پسری، یا دختری برای تو متولّد شود، در روز هفتم گوسفندی یا شتری را عقیقه کن و برای او نامگذاری نما و سرش را بتراش و به وزن موی سرش طلا، یا نقره تصدّق کن».

در حدیث دیگری وارد شده است که لااقل به ده نفر از مسلمانان اطعام کنند و خود آنان (پدر و مادر) از گوشت عقیقه نخورند! (این کار نوعی ایثار است).

مشهور میان علما آن است که عقیقه باید گوسفند یا شتر، و یا بز باشد. از امام باقر علیه السلام نقل شده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله در روز ولادت امام حسن و امام حسین علیهما السلام در گوش آنها اذان گفتند و حضرت

فاطمه علیها السلام در روز هفتم، برای آنان عقیقه کرد و پای گوسفند را همراه با یک سکه طلا، برای قابله فرستادند.

اگر عقیقه شتر است، باید پنج سال یا بیشتر داشته باشد و اگر بز است از یک سال بالاتر باشد. و اگر گوسفند است سن او کمتر از شش ماه نباشد، و اگر بیشتر باشد، بهتر است.

عقیقه شرایط دیگر هم دارد، از جمله آن که: نباید بیضه اش را کشیده باشند و شاخ او شکسته و گوشش بریده نباشد و بسیار لاغر و کور نباشد و به گونه ای لنگ نباشد که راه رفتن برای او دشوار باشد (مانند بسیاری از صفات قربانی حجاج).

ولی در حدیث معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده است که عقیقه همانند «قربانی» نیست؛ هر گوسفندی که باشد خوب است. (هر چند داشتن آن صفات که در بالا آمد، بهتر است) و گوسفند نر و ماده هر دو کافی است و اگر نر باشد بهتر است.

اگر حیوان برای عقیقه موجود نباشد، صبر کنند تا فراهم گردد.

برای دعوت از مردم، جهت خوردن عقیقه، شرط نیست که فقیر باشند؛ ولی دعوت کردن از فقیران آبرومند و صالحان، بهتر است. (۱)

دعای عقیقه:

مرحوم «علما» مجلسی» در ادامه، دعایی را برای عقیقه نقل کرده و فرموده: «از امام صادق علیه السلام نقل شده است که در وقت کشتن گوسفند عقیقه این دعا را بخوان»:

بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، اللَّهُمَّ عَقِيْقَهُ عَنْ فُلَانٍ (نام آن فرزند را بگوید) لَحْمَهَا بِلَحْمِهِ،

به نام خدا و به یاری خدا، خدایا این عقیقه از جانب فلانی است ***** گوشتش در مقابل گوشت او

وَدَمُّهَا بِدَمِّهِ، وَ عَظْمُهَا بِعَظْمِهِ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا وَقَاءً لِّآلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ آلِهِ

و خونش در مقابل خون او و استخوانش در مقابل استخوان اوست، خدایا آن را نگهدارنده آل محمد- که بر او و آلش

السَّلَامُ* و در حدیث دیگری فرمود که این دعا را بخواند: يَا قَوْمِ اَنْتِي بَرِيٌّ مِمَّا

درود باد- قرار ده ***** ای قوم، من از شریکهایبی که شما (برای خدا)

تُشْرِكُونَ، اَنْتِي وَ جِهَتُ وَ جِهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ، حَنِيفًا

قائل می شوید، بیزارم، من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمانها و زمین را آفریده است، من در

١- [١٨٠٧] حلها المتقين، صفحه ١٥٠-١٥٢ (با تلخيص و تصرف).

مُسْلِمًا وَ مَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ، اِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَ مَحْيَايَ وَ مَمَاتِي لِلَّهِ

ایمان خود خالص و مسلمانم و از مشرکان نیستم، به یقین نماز و تمام عباداتم و زندگی و مرگم همه برای خداوند،

رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ بِذَلِكَ اِمْرُؤْتُ، وَ اَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ، اَللّٰهُمَّ

پروردگار جهانیان است همتایی برای او نیست و به همین مأمور شده ام و من از مسلمانانم، خدایا

مِنْكَ وَ لَكَ، بِسْمِ اللّٰهِ وَ بِاللّٰهِ، وَ اللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَ آلِ

از جانب تو و برای توست، به نام خدا و به یاری خدا و خداوند بزرگتر از توصیف است، خدایا بر محمد و آل پاکش

مُحَمَّدٍ، وَ تَقَبَّلْ مِنْ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ* و بجای فلان بن فلان نام فرزند و پدرش را ببرد، درود فرست و از فلانی پسر فلانی (این

عقیقه را) بپذیر.*****

آنگاه آن را ذبح کند. (۱)

ص: ۱۱۶۵

بخش نهم: استخاره و آداب آن

اشاره

ص: ۱۱۶۷

بسیار می شود که انسان برای انجام کار مهمی متحیر و سرگردان می شود و مطالعه درباره جوانب آن، رفع تحیر از او نمی کند؛ با افراد آگاه مشورت می کند، ولی آنها نیز نظرات مختلفی دارند، و او همچنان در کار خود سرگردان می ماند و اگر این سرگردانی ادامه یابد خسارت های سنگینی دامن گیر او خواهد شد. در این گونه موارد، دستور استخاره داده شده است که انسان طبق آداب ساده ای با خداوند بزرگ - به وسیله قرآن مجید، یا تسبیح و مانند آن - مشورت کند و از ذات پاکش هدایت و راهنمایی به آنچه خیر و صلاح اوست، بطلبد؛ به یقین خداوند نیز او را - طبق روایات صریحی که داریم - راهنمایی خواهد کرد.

استخاره، نه تنها انسان را از حال تحیر و سرگردانی - که بدترین حالات است و مایه تلف شدن وقت و نیروی اوست - نجات می بخشد، و او را با اراده و تصمیم قوی و گام های استوار به سوی مقصد به حرکت وا می دارد؛ بلکه واقعاً نیز راهنما و راهگشا به سوی خیرات است و این حقیقتی است که در روایات اسلامی وارد شده، و ما خود بارها و بارها آزموده ایم که استخاره ها گویی معجزه می کند.

گاه انسان برای کاری استخاره می کند و مطابق آن، به سوی آن کار می رود و ظاهراً نتیجه ای نمی گیرد؛ اما بعد از ماه ها، یا سال ها، رمز عجیب آن استخاره را درمی یابد. به هر حال، استخاره را با پیشگویی نباید اشتباه گرفت؛ بلکه استخاره خیر و صلاح کار را از طریق درخواست از خداوند، به انسان نشان می دهد.

نکته:

دو چیز را به هنگام استخاره نباید فراموش کرد:

۱- استخاره منحصر به جایی است که مثبت یا منفی بودن کار بر انسان روشن نباشد، و با تفکر و

اندیشه، و حتی با مشورت کردن با افراد خبره و صاحب نظر نیز روشن نشود؛ این جا، جای استخاره است و در غیر این صورت استخاره کردن، اشتباه است.

۲- از استخاره های مکرر در یک چیز باید پرهیز کرد (مگر این که فاصله قابل توجهی بشود و یا این که شرایط تغییر کند). در استخاره های مکرر، همان استخاره اول معتبر است و بقیه اعتباری ندارد.

باید انسان بعد از استخاره- با شرایطی که در بالا گفته شد- تردید نکند و به دنبال آن به راه بیفتد و از خدا خیر و صلاح خویش را بطلبد و بر ذات پاک او توکل کند، و مطمئن باشد نتیجه خواهد گرفت.

معنای دیگر استخاره:

استخاره معنای دیگری هم دارد که در روایات اسلامی کراراً به آن اشاره شده است و آن طلب خیر و سعادت از ذات پاک خداست.

یعنی به هنگام شروع در یک کار- حتی کارهای روشنی که برای آن استخاره نکرده است- انسان از خداوند خیر و سعادت خود را بخواهد (اصولاً استخاره به معنای طلب خیر است) و با گفتن جمله «

أَسْتَخِيرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ»

(از رحمت الهی طلب خیر و سعادت می کنم)، به آن کار اقدام کند و می تواند این مطلب را به فارسی هم بگوید. به هر حال، استخاره به این معنا طبق روایات اسلامی نیز، بسیار مفید و مؤثر است.

در روایتی از امام صادق علیه السلام می خوانیم:

«مَا اسْتَخَارَ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ عَبْدٌ مُؤْمِنٌ إِلَّا خَارَ لَهُ»

؛ هیچ بنده با ایمانی از خداوند طلب خیر نکرد، مگر آن که پروردگار سعادت او را فراهم ساخت». (۱) همچنین امیرمؤمنان علیه السلام به فرزندش امام حسن علیه السلام فرمود:

«وَأَكْثَرُ الْإِسْتِخَارَةِ»

؛ بسیار از خداوند طلب خیر نما». (۲) در حدیثی از امام صادق علیه السلام آمده است که فرمود:

در سجده آخر نماز شب، از خداوند طلب خیر نما و صد و یک مرتبه بگو: «

أَسْتَخِيرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ»

؛ از رحمت خداوند طلب خیر و سعادت می کنم».^(۳) همچنین در سجده آخر نافله صبح نیز، استخاره به همین معنا وارد شده است.^(۴)

ص: ۱۱۷۰

۱- [۱۸۰۹] بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۲۴، حدیث ۴.

۲- [۱۸۱۰] نهج البلاغه، نامه ۳۱.

۳- [۱۸۱۱] فقیه، جلد ۱، صفحه ۵۶۲، حدیث ۱۵۵۲.

۴- [۱۸۱۲] همان مدرک، صفحه ۵۶۳، حدیث ۱۵۵۳.

آداب استخاره:

در روایات اسلامی آداب ویژه ای برای استخاره به معنای معروف آن، ذکر شده؛ مانند وضو داشتن و رو به قبله بودن و حالت توجّه و ارتباط قلبی با خداوند داشتن و استغفار کردن به هنگام استخاره و مانند آن [۱۸۱۳] و این امور، مطلوب و قطعاً مؤثر است.

انواع استخاره:

اشاره

برای استخاره در روایات اسلامی و کلمات بزرگان علما، طُرُقی ذکر شده است که می توان با هر کدام از این شیوه ها استخاره کرد:

۱- استخاره با قرآن

یکی از رایج ترین انواع استخاره، استخاره با قرآن است که آن نیز به چند نحوه انجام می شود:

اول: از رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود:

«هرگاه خواستی به وسیله کتاب خدا استخاره کنی، ابتدا سه مرتبه سوره «اخلاص» (قل هو الله...) را بخوان، آنگاه سه بار بر محمّد و آلش صلوات بفرست و سپس این دعا را بخوان:

اللَّهُمَّ اِنِّي تَفَأَّلْتُ بِكِتَابِكَ، وَ تَوَكَّلْتُ عَلَيْكَ، فَارِنِي مِنْ كِتَابِكَ مَا هُوَ

خدایا من به کتابت استخاره می کنم، و بر تو توکل می کنم، پس امور پوشیده از سِرِّ محفوظ در

مَكْتُومٍ مِنْ سِرِّكَ الْمَكْنُونِ فِي غَيْبِكَ.

غیبت را از کتابت به من بنما.

سپس قرآن را بگشا و از صفحه اول سمت راست، سطر اول مقصود خودت را از خدا بخواه. (۱)

دوم: مرحوم «سید بن طاووس» در کتاب «فتح الأبواب» نقل کرده است که برای استخاره، قرآن را برمی داری و نخست این دعا را می خوانی:

اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ فِي قَضَائِكَ وَقَدْرِكَ، أَنْ تَمُنَّ عَلَيَّ أُمَّهُ نَبِيِّكَ، بِظُهُورِ وَلِيِّكَ

خدایا اگر در قضا و قدرت مقدر شده که بر امت پیامبرت به واسطه ظهور ولیت و

ص: ۱۱۷۱

۱- [۱۸۱۴] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۴۱، حدیث ۱.

وَإِنَّ بِنْتِ نَبِيِّكَ، فَعَجِّلْ ذَلِكَ وَسَهِّلْهُ وَيَسِّرْهُ وَكَمِّلْهُ، وَاخْرِجْ لِي آيَةً

پسر دختر پیامبرت منت گذاری، پس در آن تعجیل کن و آن را آسان و راحت و کامل قرار ده، و برایم آیه ای

استَدِلُّ بِهَا عَلَيَّ أَمْرٍ فَأَتْتِمِرَ، أَوْ نَهَيْ فَاَنْتَهِيَ فِي عَافِيَةٍ.

ظاهر کن که مشتمل بر امری باشد که انجام دهم و یا نهی که از آن خودداری کنم، در عافیت و سلامتی.

سپس حاجت و مشکل خود را عنوان می کنی و آنگاه قرآن را می گشایی، پس از آن هفت ورق می زنی، در ورق هفتم، صفحه سمت چپ، هفت سطر را بشمار و در سطر هفتم مطلب خویش را از آن آیه، دریاب. (۱) استخاره با قرآن به شیوه های دیگر نیز نقل شده است که برای رعایت اختصار از ذکر همه آنها صرف نظر می شود. (۲)

۲- استخاره با تسبیح

این نوع استخاره نیز شایع و معروف است، که به چند شیوه انجام می شود:

اول: علامه مجلسی می نویسد: از «شیخ بهایی» نقل شده است: از بزرگان و اساتیدم شنیدم که این دستورالعمل از حضرت ولی عصر علیه السلام درباره استخاره با تسبیح رسیده است. فرمود: «تسبیح را به دست (راست) می گیری و سه بار صلوات می فرستی و آنگاه قسمتی از تسبیح را (با دست چپ) می گیری و دوتا دوتا رد می کنی؛ اگر در پایان یک دانه باقی ماند، به معنای «إفعل» (انجام بده) است و اگر دو دانه باقی ماند، مفهوم آن «لا تفعل» (انجام نده) است. (۳)

دوم: از امام صادق علیه السلام روایت شده است که فرمود: (به هنگام استخاره با تسبیح) نخست یک مرتبه سوره «حمد» را می خوانی و آنگاه سه بار سوره «توحید» (قل هو الله...) را و آنگاه پانزده مرتبه صلوات می فرستی، سپس می گویی:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ الْحُسَيْنِ وَجَدِّهِ وَأَبِيهِ، وَ أُمِّهِ وَ أَخِيهِ، وَ الْأَيْمَةِ مِنْ

خدایا به حق امام حسین و جد و پدر و مادر و برادر و امامان از

ص: ۱۱۷۲

۱- [۱۸۱۵] فتح الابواب، صفحه ۲۷۸ و بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۴۲، حدیث ۴.

۲- [۱۸۱۶] به کتاب مفاتح الغیب، تألیف مرحوم علامه مجلسی مراجعه شود.

۳- [۱۸۱۷] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۵۰، حدیث ۴.

ذُرِّيَّتِهِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تَجْعَلَ لِي الْخَيْرَ فِي

نسلش از تو می خواهم که بر محمد و خاندان پاک او درود فرستی و در این استخاره با تسبیح برایم خیر

هَذِهِ السَّبْحَةِ، وَأَنْ تُرِيَنِي مَا هُوَ الْأَصْلَحُ لِي فِي الدِّينِ وَالْدُنْيَا، اللَّهُمَّ إِنَّ

قرار دهی و آنچه در دین و دنیایم شایسته تر است نشانم دهی، خدایا اگر

كَانَ الْأَصْلَحُ فِي دِينِي وَدُنْيَايَ، وَعَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ، فِعْلَ مَا أَنَا عَازِمٌ

آنچه تصمیم بر انجام آن دارم به صلاح دین و دنیایم و امروز و فردایم است پس مرا (به انجام آن)

عَلَيْهِ، فَأْمُرْنِي، وَإِلَّا فَأَنْهِنِي، إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ.

فرمان ده، و گرنه مرا (از انجام آن) نهی کن، چرا که تو بر هر چیز توانایی.

پس از آن، قسمتی از تسبیح را می گیری و آن را می شماری و با عدد اول می گویی »

سُبْحَانَ اللَّهِ

« و با عدد دوم می گویی »

الْحَمْدُ لِلَّهِ

« و با عدد سوم می گویی »

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

« و به همین ترتیب پیش می روی؛ در پایان اگر دانه آخر شمارش،

سُبْحَانَ اللَّهِ

بود، مخیر میان فعل و ترک هستی و اگر

الْحَمْدُ لِلَّهِ

بود، نشانه امر است و آن را انجام می دهی و اگر

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

بود، نهی است و آن را ترک می کنی. (۱).

۳- استخاره ذات الرقاع

نحوه انجام «استخاره ذات الرقاع» (۲) که از امام صادق علیه السلام نقل شده، به این گونه است که هرگاه برای امور مهمی بخواهی استخاره کنی، بدین شیوه عمل کن:

نخست شش قطعه کاغذ تهیه می کنی و در سه قطعه آن می نویسی:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ، خَيْرَةٌ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ، لِفُلَانِ بْنِ فُلَانَةَ أَفْعَلُ

به نام خداوند بخشنده مهربان. اختیار و گزینشی است از جانب خداوند عزیز و حکیم برای فلانی فرزند فلانی

(و به جای این دو کلمه نام شخصی را که برای او استخاره می کنی و اسم مادرش را می نویسی)؛ در سه ورقه دیگر همین را می نویسی، ولی به جای «إفعل» می نویسی «لاتفعل»، آنگاه آن کاغذها را زیر جانماز و سجاده خود می گذاری و دو رکعت نماز می خوانی؛ پس از نماز به سجده می روی و در سجده، صد مرتبه می گویی:

أَسْتَخِيرُ اللَّهَ بِرَحْمَتِهِ، خَيْرَةٌ فِي عَافِيهِ از رحمت الهی طلب خیر و سعادت همراه با عافیت می کنم، سپس می نشینی و می گویی:
اللَّهُمَّ خِرْ لِي وَاخْتَرْ لِي فِي جَمِيعِ أُمُورِي فِي يُسْرٍ وَ عَافِيهِ

خدایا در

ص: ۱۱۷۳

۱- [۱۸۱۸] بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۵۰، حدیث ۵.

۲- [۱۸۱۹] (۲). «رقاع» جمع «رُقعه» به معنای ورقه کاغذ است و چون در این نوع استخاره، از نوشتن بر ورقه ها استفاده می شود، لذا به آن «استخاره ذات الرقاع» می گویند.

همه امور به آسانی و عافیت خودت (آنچه را که صلاح است) برایم اختیار کن. آنگاه دست می بری و آن ورقه ها را به هم مخلوط می کنی و یکی یکی بیرون می آوری؛ اگر سه تا از ورقه ها که در آنها «إفعل» نوشته شده، پشت سر هم بیرون آید، کاری را که نیت کرده ای انجام می دهی (و بسیار خوب است)؛ و اگر سه تا «لا تفعل» خارج شد آن کار را انجام نمی دهی؛ ولی اگر یک بار «إفعل» و دفعه بعد «لا تفعل» بدست آمد، در این صورت سه ورقه دیگر را بیرون بیاور که در مجموع پنج ورقه خارج شود، در این صورت اگر سه تا «إفعل» بود و دو تا «لا تفعل» آن کار را انجام بده؛ ولی اگر برعکس شد، انجام نده. (۱)

۴- استخاره با الهام قلبی

مراد از «استخاره قلبی» آن است که انسان با یک حالت توجّه و تضرّع با خدای خود مشورت می کند و از او می خواهد راه صحیح را به وی نشان دهد و پس از آن، هر چه را که خداوند به قلب وی الهام کرد، انجام می دهد.

در روایتی از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت فرمود:

اگر به انجام کاری نیاز داری (و نمی دانی انجام آن خوب است، یا بد)، با خداوند مشورت کن. اگر خداوند انجام آن کار را به قلب تو انداخت، پیروی کن و گرنه انجام نده. (۲) شیوه این استخاره به این نحوست که پس از نماز واجب، به سجده می روی و صد مرتبه می گویی:

«اللَّهُمَّ خِرْلِي

؛ خدایا تو برای من (آنچه را به صلاحم می باشد) اختیار کن» سپس به ما اهل بیت علیهم السلام متوسّل می شوی، و ما را شفیع قرار می دهی؛ پس از آن به قلبت توجّه کن، بنگر چه چیزی به تو الهام می شود؛ همان را انجام بده. (۳) همچنین در روایت معتبری می خوانیم که دو نفر از یاران امام علی بن موسی الرضا علیهما السلام می خواستند به مسافرت «مصر» بروند، از آن حضرت پرسیدند: مصلحت آن است که از راه دریا برویم یا از راه خشکی؟

حضرت فرمود: «در غیر وقت نماز واجب به مسجد می روی، دو رکعت نماز می خوانی، سپس یک صد مرتبه می گویی: «أَسْتَخِيرُ اللَّهَ» آنگاه به قلب خویش می نگری هر چیز به قلب افتاد، به همان عمل می کنی». (۴)

ص: ۱۱۷۴

۱- [۱۸۲۰] بحار الانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۳۰، حدیث ۵.

۲- [۱۸۲۱] وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۲۱۳، حدیث ۳.

۳- [۱۸۲۲] همان مدرک.

۴- [۱۸۲۳] وسائل الشیعه، ج ۵، صفحه ۲۰۵، ابواب صلاه الاستخاره، باب ۱، حدیث ۴.

در این زمینه روایات متعدّد دیگری نیز نقل شده است.

بدیهی است اینگونه استخاره با توجه به مورد روایات- که سؤال از امر مهم و گاه خطرناکی است- مربوط به موضوعات پراهمیت است، نه برای موضوعات کوچک.

یادآوری ها:

۱- «استخاره» را هر کسی می تواند با آداب و شرایطی که بیان شد، برای خودش انجام دهد، که به تصریح برخی از بزرگان همین نیز اولی و انطباق است، (۱) چرا که هر کس با حالت توجّه و نیازی که دارد، خلوص بیشتری پیدا می کند و ارتباط ویژه ای با حضرت حق- جلّ و علا- برقرار می نماید و خداوند مهربان نیز، راه حل را به وی نشان خواهد داد.

اما می توان به دیگری نیز نیابت داد که از طرف او استخاره کند؛ به ویژه اگر آن شخص، از برجستگی های علمی و عملی و تقوا نیز برخوردار باشد.

۲- مرحوم محدّث قمی در «مفاتیح الجنان» از برخی کتب برای استخاره به قرآن مجید در ایام هفته ساعتی را نقل کرده است، ولی چون تصریح دارد که برای این مطلب، حدیثی از اهل بیت علیهم السلام وارد نشده است، ما از ذکر آن خودداری می کنیم؛ هر چند معتقدیم استخاره در ایام با فضیلت و مکان های مقدّس، بهتر است؛ ولی به هر حال، می توان در هر وقت که انسان نیاز و اضطراب پیدا کرد، با خدای خود مشورت کند و با استخاره، مشکل خویش را حل نماید و از سرگردانی رهایی یابد.

۳- «استخاره» را با «فال» نباید اشتباه کرد. بسیار دیده شده که افراد پیشنهاد می کنند که برای ما استخاره کنید آیا در فلان کار موفق خواهیم شد یا نه؟ آیا فلان حاجت ما روا می گردد یا نه؟ آنها استخاره را به پیشگویی از آینده اشتباه می گیرند.

استخاره فقط برای این است که اگر در انجام کاری تردید داریم و با مشورت و مطالعه حل نشد، برای تصمیم گیری استخاره کنیم. گویی با خداوند مشورت می نمایم.

۴- بعضی از افراد در استخاره کردن چنان زیاده روی می کنند که برای هر امر کوچک و بزرگی به سراغ استخاره می روند و عملاً گرفتار یک نوع وسواس و وابستگی شدید می شوند، به گونه ای که اقدام به هیچ کاری بدون استخاره برای آنها میسر نیست.

این امر سبب می شود که استقلال فکر و اندیشه آنها تضعیف گردد و قدرت انتخاب و اعتماد به نفس را از دست بدهند و عقل و خرد را که یک نعمت بزرگ الهی است و چراغ فروزان پروردگار در درون جان انسان است مورد بی توجّهی قرار دهند.

از این امر باید جداً پرهیز کرد و استخاره را منحصر به مواردی کرد که در بالا گفتیم. یعنی در آنجا که به راستی انسان حیران و سرگردان می شود؛ نه می تواند با اندیشه خود تصمیم بگیرد و نه مشاوران راه روشنی پیش پای او می گذارند.

۵- بعضی از ناآگاهان در اعتبار اسناد استخاره تردید می کنند، در حالی که ادله معتبری برای آن وجود دارد که برای توضیح بیشتر به کتاب «القواعد الفقهیه» جلد ۱، ذیل قاعده قرعه مراجعه کنید.

۶- آخرین نکته اینکه: بی شک عمل به استخاره واجب نیست، ولی سزاوار است انسان یا استخاره نکند یا هر گاه استخاره کرد با توکل بر خدا به آن عمل کند و تردید به خود راه ندهد؛ با گام های استوار به سوی هدف پیش رود که مطمئناً نتیجه مثبت آن را خواهد دید و همان گونه که در آغاز بحث گفته ایم ما این موضوع را شخصاً بارها و بارها آزموده ایم.

بخش دهم: احکام و آداب مربوط به مردگان

اشاره

ص: ۱۱۷۷

مقدمه: پایان زندگی دنیا و سفر به سوی آخرت

انسان- هر که باشد و هر قدر عمر طولانی کند- بالأخره در این جهان مسافر و میهمان است و دیر یا زود باید مرغ روحش این قفس را بشکند و از این جهان پرواز کند و به دیار باقی بشتابد؛ جایی که انسان نتیجه تمام اعمال خود را، در آن جا خواهد یافت و با آن خواهد بود)

فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ* وَ مَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ

(۱) امید آن که همه ما با دست پر از حسنات و گناهان آمرزیده شده، از این جهان چشم برنندیم، و در جوار رحمت پروردگار در نهایت آرامش قرار گیریم و بر بساط قرب او گام نهیم.

مرگ برای نیکوکاران و پاکان نه تنها وحشتناک نیست، بلکه دریچه ای است به جهانی مملو از نور و روشنایی و خوشبختی؛ ولی برای آلودگان و ستمگران و دنیاپرستان گنهکار، غم انگیز و وحشتناک است، چرا که برای آنان، سرآغاز بدبختی و سیه روزی و گرفتاری در میان آتشی که شعله های آن را با دست خود افروخته اند، می باشد.

بنابراین، بهترین راه برای این که انسان هرگز از مرگ نترسد و شجاعانه با آن روبه رو شود و از آن زیان نیند، این است که همواره لوح دل را با آب توبه از آلودگی گناه بشوید و با صیقل اعمال صالحه، زنگار معصیت را بزداید و چنان پاک باشد که به گفته مولای متقیان علی علیه السلام: »

فَوَاللَّهِ مَا أَبَالِي دَخَلْتُ إِلَى الْمَوْتِ أَوْ خَرَجَ الْمَوْتُ إِلَيَّ» (۲)

برای او تفاوتی نکند که او به سراغ مرگ برود، یا مرگ به سوی او آید:

ص: ۱۱۷۹

۱- [۱۸۲۵] (۱) . « پس هر کس ذره ای کار خیر، انجام دهد آن را می بیند و هر کس ذره ای کار بد کرده، آن را می بیند» (سوره زلزله، آیات ۷ و ۸).

۲- [۱۸۲۶] (۲) . « به خدا سوگند! باکی ندارم که من به سوی مرگ روم یا مرگ به سوی من آید.» (نهج البلاغه، خطبه ۵۵).

مرگ اگر مرد است گو نزد من آی تا در آغوشش بگیرم تنگ تنگ!

من از او جانی ستانم جاودان او زمن دلقی ستاند رنگ رنگ!

با این مقدمه کوتاه و با استمداد از لطف حق به سراغ مطالب این بخش می رویم.

۱- عبرت گرفتن از مردگان

این مسأله به تجربه رسیده است که هر زمان غم و اندوه بر قلب انسان چیره شد، زیارت اهل قبور (۱) (برای فاتحه و طلب آمرزش آنان) غم را از دل می زداید؛ چرا که غم و اندوه های مردم، غالباً به سبب امور مادی است، لذا هنگامی که انسان جای آرامگاه ابدی را می بیند و می داند که:

هر که باشی و به هر جا برسی آخرین منزل هستی این است!

و مشاهده می کند خیل عظیمی از پیشینیان از فقیر و ثروتمند، ضعیف و قدرتمند همه آنها، همه چیز را گذاشته، تنها یک کفن با خود برده اند؛ و در زیر خاک ها آرمیده اند، به اشتباه خود پی می برد و درمی یابد که تمام غم و اندوه های وی بیهوده است و با کمی اندیشه و تفکر، بار اندوه و غم از او برداشته می شود.

چه خوش می گوید آن شاعر باصفا:

زنده دلی در صف افسردگان رفت به همسایگی مردگان

حرف فنا خواند ز هر لوح پاک روح بقا جست ز هر روح پاک

کارشناسی پی تفتیش حال کرد از او بر سر راهی سؤال

کاین همه از زنده رمیدن چرا؟ رخت سوی مرده کشیدن چرا؟

گفت پلیدان به مغاک اندرند پاک نهادان ته خاک اندرند

مرده دلانند به روی زمین بهر چه با مرده شوم هم نشین؟

همدمی مرده دهد مردگی صحبت افسرده دل افسردگی!

زیر گل آنان که پراکنده اند گرچه به تن مرده، به دل زنده اند

مرده دلی بود مرا پیش از این بسته هر چون و چرا پیش از این

زنده شدم از نظر پاکشان آب حیات است مرا خاکشان!

۲- چگونه برای سفر آخرت آماده شویم؟

بر هر مسلمانی لازم است- در عین تلاش و کوشش برای حیات آبرومند- همیشه خود را برای سفر

ص: ۱۱۸۰

۱- [۱۸۲۷] کیفیت و زمان زیارت اهل قبور در بخش زیارات، صفحه ۵۶۶ آمده است.

آخرت و انتقال به سرای ابدی آماده سازد، چرا که مرگ خبر نمی دهد. بنابراین، باید از گناهان توبه و حقوقی را که بر ذمه دارد- اعم از حقوق خدا و خلق- ادا نماید؛ مخصوصاً کسانی که آثار مرگ را در خود مشاهده می کنند و یا به سن پیری می رسند، لازم است بیش از دیگران، این امور را رعایت نمایند.

همچنین اگر کسی را آزار داده، یا حق کسی را ضایع ساخته، آبروی مسلمانی را برده و از کسی بدگویی نموده و امثال این امور، لازم است، جبران نماید و از صاحبان حق، حلیت بطلبد و آنان را راضی نماید؛ زیرا پس از مرگ، راهی برای جبران ندارد و فریاد و التماس او برای بازگشت به دنیا و جبران این امور، بی فایده است.

حتی سزاوار است کفنش را آماده داشته باشد و بداند که در نهایت آنچه را که از مال دنیا با خود می برد، همین چند قطعه پارچه ساده است! امام صادق علیه السلام فرمود: «هر کس کفنش در خانه اش با او باشد، از غافلان نخواهد بود و هر زمان که به آن کفن نگاه کند، برای او حسنه نوشته می شود!» (۱). همچنین مناسب است که وصیت کند، به خصوص نسبت به ثلث اموالش برای رسیدگی به فقرا و مستمندان- به ویژه خویشان نیازمند- و کارهای خیر دیگر (زیرا اگر وصیت به ثلث نکند، ورثه در برابر آن مسئول نیستند) و اگر نماز و روزه قضا و یا کفاراتی بر عهده دارد که نمی تواند انجام دهد، وصیت نماید که از آن اموال، برای این امور استفاده نمایند.

اگر فرزندان کوچکی دارد، برای آنان سرپرست امینی قرار دهد.

مرحوم «شیخ طوسی» فرموده است: مستحب است برای انسان که وصیت کند و نسبت به آن بی توجهی ننماید؛ زیرا روایت شده است که «سزاوار است برای انسان شب را به صبح نیاورد، مگر آن که وصیتش زیر سرش (و کنار بسترش) باشد».

شیخ طوسی می افزاید: از رسول اکرم صلی الله علیه و آله نقل شده است که فرمود: «هر کس به هنگام مرگش وصیت خوبی نکند، نشانه کاستی در عقل و مروّت او است». پرسیدند: چگونه باید وصیت کرد فرمود: «وقتی که نزدیک است مرگش فرا رسد و مردم نزد او جمع شدند (مقدمتاً)، بگوید:

اللَّهُمَّ فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، الرَّحْمَنَ

ای خدای پدید آورنده آسمانها و زمین و دانای پنهان و آشکار و بخشاینده

الرَّحِيمِ، اِنِّي اَعْتَدُ اِلَيْكَ اِنِّي اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اَنْتَ، وَحَدَاكَ لَشَرِيكَ لَكَ،

مهربان، من با تو پیمان می بندم و گواهی می دهم که معبودی جز تو نیست و یگانه ای و همتایی برای تو نمی باشد

ص: ۱۱۸۱

وَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، وَأَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ

و همانا محمد که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده توست، و قیامت

لَارَيْبَ فِيهَا، وَأَنَّكَ تَبَعْتُ مَنْ فِي الْقُبُورِ، وَأَنَّ الْحِسَابَ حَقٌّ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ

بی شک خواهد آمد و تو مردگان را بر می انگیزانی، و (گواهی می دهم که) محاسبه اعمال و بهشت

حَقٌّ، وَ مَا وَعَدْتَ فِيهَا مِنَ النَّعِيمِ مِنَ الْمَأْكَلِ وَالْمَشْرَبِ وَ النِّكَاحِ حَقٌّ،

حق است و آنچه از خوردنی ها و آشامیدنیها و ازدواج که وعده فرموده ای حق است

وَ أَنَّ النَّارَ حَقٌّ، وَ أَنَّ الْإِيمَانَ حَقٌّ، وَ أَنَّ الدِّينَ كَمَا وَصَفْتَ، وَأَنَّ الْإِسْلَامَ

و دوزخ و ایمان حق است، و دین همان است که توصیف نمودی. و اسلام همان است که

كَمَا شَرَعْتَ، وَ أَنَّ الْقَوْلَ كَمَا قُلْتَ، وَ أَنَّ الْقُرْآنَ كَمَا أَنْزَلْتَ، وَأَنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ

تشریح نمودی و سخن همان است که تو گفتی و قرآن همان است که نازل فرمودی و به راستی تو همان خدای

الْحَقُّ الْمُبِينُ، وَأَنِّي اعْتَمَدُ الْيَكَّ فِي دَارِ الدُّنْيَا، أَنِّي رَضِيتُ بِكَ رَبًّا،

بر حق و آشکاری و خدایا در دنیا با تو پیمان می بندم که خوشنودم به پروردگاریت

وَ بِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَ بِمُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ نَبِيًّا، وَ بِعَلِيِّ وَلِيًّا، وَ بِالْقُرْآنِ

و دین اسلام و پیامبری محمد- که درود خدا بر او و خاندانش باد- و امامت علی و کتاب (آسمانی) قرآن

كِتَابًا، وَ أَنَّ أَهْلَ بَيْتِ نَبِيِّكَ عَلَيْهِ وَ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ائِمَّتِي اللَّهُمَّ أَنْتَ تَقْنِي

و این که خاندان پیامبرت- که درود خدا بر او و بر ایشان باد- امامان منند، خدایا تویی تکیه گاهم

عِنْدَ شِدَّتِي وَ رَجَائِي عِنْدَ كُرْبَتِي وَ عُدَّتِي عِنْدَ الْأُمُورِ الَّتِي تَنْزِلُ بِي

در سختی و امیدم در گرفتاری و ذخیره ام در آنچه بر من پیش می آید،

فَأَنْتَ وَ لِي فِي نِعْمَتِي وَ الْهَى وَ آلِهِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ،

پس تویی صاحب اختیار در نعمتم و معبود من و پدرانم، بر محمد و خاندان پاکش درود فرست

وَلَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا، وَأَنْسُ فِي قَبْرِي وَخَشْتِي وَاجْعَلْ

و به اندازه چشم بر هم زدنی به خودم وامگذار، و در قبرم همنشین و حشتم باش

لِي عِنْدَكَ عَهْدًا يَوْمَ الْفَاكِّ مَنْشُورًا.

و برایم در روز دیدارت پیمانی گسترده در نزدت قرار ده.

رسول خدا صلی الله علیه و آله در ادامه فرمود: «این عهد و پیمان میّت است با خدا، در روزی که می خواهد، وصیت کند

ص: ۱۱۸۲

و وصیت بر هر مسلمانی لازم است» (۱) (سپس وصیت های خود را بگوید).

باید توجه داشته باشد بیش از ثلث اموال خود وصیت نکند، زیرا شرعاً نافذ نیست، مگر آن که همه ورثه رضایت دهند که بیش از ثلث وصیت کند و محروم کردن بعضی از ورثه نیز جایز نمی باشد؛ زیرا دو سوم باقیمانده مال، طبق قانون ارث تقسیم می شود؛ ولی می تواند تا حد یک سوم اموالش را برای افرادی که نیاز بیشتری دارند یا مورد توجه اوست وصیت کند.

۳- بر بالین محضر

هنگام احتضار و جان دادن، زمان بسیار مشکل و در عین حال حسّاسی است. در آن هنگام، باید محضر را به اموری توجه داد؛ و او را تنها نگذاشت.

توبه، توجه به خدا، ایمان به لطف او، ادای حقوق واجبه مردم و خداوند را، به او تذکر دهند.

مرحوم «علامه مجلسی» می نویسد: «وقتی که آثار احتضار آشکار شود، محضر این دعا را به طور مکرر بخواند:»

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي الْكَثِيرَ مِنْ مَعْصِيَتِكَ، وَاقْبَلْ مِنِّي الْيُسِيرَ مِنْ طَاعَتِكَ

؛ خداوندا! گناهان زیاد مرا ببخش و طاعت های اندک مرا قبول فرما». تا این که جان دادن بر او آسان گردد.

در این حالت خویشان و فرزندان نباید او را تنها بگذارند، نزد او باشند و دعا و قرآن بخوانند؛ مخصوصاً سوره های «یس» و «صافات» را.

همچنین، اعتقاد به توحید و صفات جمال و جلال خداوند و اقرار به رسالت رسول خدا صلی الله علیه و آله و امامت ائمه اطهار علیهم السلام و اعتقاد به معاد و بهشت و دوزخ، و سایر اعتقادات را برای او بازگو نمایند و به وی تلقین کنند ... و کلمه «

لا اله الا الله»

را بسیار به او تلقین نمایند و او نیز بگوید؛ زیرا در حدیث معتبری آمده است که هر کس سخن آخر او «

لا اله الا الله»

باشد، داخل بهشت می شود.

پای محضر را به سوی قبله برگردانند، تا فرشتگان رحمت، به او روی آورند.

در حدیث معتبری آمده است که اگر بر میت قبض روح دشوار باشد، او را به مکانی که در آن نماز می گزارد، ببرند و او را در جایگاه نمازش بگذارند، تا قبض روح بر او آسان گردد.

به هنگام احتضار، چیز سنگینی بر بدن محتضر نگذارند.

در حدیث صحیح از امام باقر علیه السلام نقل شده است: هرگاه کسی را در وقت جان دادن، مشاهده کردید، این کلمات فرج را به او تلقین کنید:

ص: ۱۱۸۳

۱- [۱۸۲۹] مصباح المتهدّج، صفحه ۱۵.

لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ

معبودی جز خدای بردبار و بزرگوار نیست، معبودی جز خدای برتر و با عظمت نیست، پاک و منزّه است خداوندی که پروردگار

السَّمَوَاتِ السَّبْعِ، وَرَبِّ الْأَرْضِينَ السَّبْعِ، وَ مَا فِيهِنَّ وَ مَا بَيْنَهُنَّ وَ رَبِّ

آسمانهای هفت گانه و زمینهای هفت گانه، و آنچه در آنها و میان آنهاست و پروردگار
الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

عرش با عظمت است و ستایش مخصوص خداوندی است که پروردگار جهانیان است.

همچنین سنت است برای آسانی قبض روح، این دعا را به محتضر تلقین نمایند:

يَا مَنْ يَقْبَلُ الْيُسَيْرَ، وَيَعْفُو عَنِ الْكَثِيرِ، أَقْبَلْ مِنِّي الْيُسَيْرَ، وَاعْفُ عَنِّي

ای که (عمل) اندک را پذیرفته و از (گناه) فراوان درمی گذری، این (عمل) کم را از من بپذیر و از (گناه)

الْكَثِيرَ، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ.

فراوانم در گذر چرا که تو بسیار آمرزنده و مهربانی.

مرحوم «علّامه مجلسی» در ادامه می افزاید: «سنت است وقتی که محتضر جان داد، دهانش را بر هم گذارند و چانه اش را ببندند و چشمهایش را برهم آورند و دستهایش را بر پهلوهایش بکشند (تا منظره چهره و بدن او بدناما نباشد) و او را با پارچه ای بیوشانند و نزد او قرآن بخوانند».(۱)

۴- آداب کفن و دفن و نماز اموات

اشاره

وقتی مسلمانی از دنیا رفت، مؤمنین برای تجهیز و فراهم ساختن مقدمات دفن وی اقدام کنند.

نخست مؤمنان را با خیر سازند، تا برای تشییع جنازه و احترام او و نماز بر وی حاضر شوند.

امام صادق علیه السلام فرمود: «سزاوار است که برادران مؤمن را اطلاع دهند تا بر جنازه وی حاضر شوند و بر او نماز بگذارند و برای او استغفار کنند، تا هم میت و هم حاضران ثواب ببرند».(۲) در این جا توجه به چند موضوع لازم است:

اول: غسل میت

باید میت را سه غسل داد:

۱- غسل با آب سدر؛ ۲- غسل با آب کافور؛ ۳- غسل با آب خالص.

ص: ۱۱۸۴

۱- [۱۸۳۰] زاد المعاد، صفحه ۵۳۸-۵۴۰. (با تصرف و تلخیص)

۲- [۱۸۳۱] همان مدرک، صفحه ۵۴۰.

باید برای هر غسلی نیت قربه الی الله بکنند و به ترتیب، نخست با آب مخلوط به سدر، میت را غسل می دهند، آنگاه ظرف را می شویند تا اثر سدر برود سپس با آب مخلوط به کافور، وی را غسل می دهند. باز هم ظرف را کاملاً می شویند تا اثر کافور نباشد، آنگاه در مرتبه سوم، میت را با آب خالص غسل می دهند.

پس از پایان غسل، میت را با پارچه و حوله ای تمیز، خشک کنند. (۱) شخص غسل دهنده نیز، پس از پایان کار، باید غسل «مس میت» کند، مگر این که با دستکش و مانند آن غسل داده باشد.

دوم: کفن کردن

واجب است که میت را با سه پارچه کفن کنند:

اول: لنگ است که از ناف تا زانو را می پوشاند و بهتر است که از سینه تا روی پا برسد

دوم: پیراهن است که از سر شانه تا نصف ساق و تمام اطراف بدن را می پوشاند.

سوم: پارچه ای بلند، به نام سرتاسری است که همه بدن را می پوشاند به گونه ای که بستن دو سر آن ممکن باشد و پهنای آن به اندازه ای باشد که یک طرف آن روی طرف دیگر قرار گیرد. (۲) سوم: حنوط

پس از پایان غسل، واجب است میت را «حنوط» کنند؛ یعنی به محل های هفت گانه سجده (پیشانی، کف دست ها، سر زانوها و سردو انگشت بزرگ پاها) کافور بمالند، و احتیاط آن است که مقداری کافور روی این اعضا بگذارند. (۳) پس از غسل و کفن و حنوط، میت را برای نماز ببرند.

چهارم: نماز میت

اشاره

بر مسلمانان لازم است وقتی خبر مرگ مسلمانی را شنیدند، برای نماز او حاضر شوند و این واجب، واجب کفایی است یعنی اگر یک نفر یا گروهی انجام دهند، از بقیه ساقط می شود. غسل و کفن و دفن او نیز واجب کفایی می باشد.

واجب است بر هر میت مسلمان و شیعه، که بالغ باشد، نماز میت بخوانند و بنا بر احتیاط واجب، بر بچه نابالغ که کمتر از شش سال نداشته باشد، نیز نماز بخوانند.

سزاوارترین افراد، برای نماز بر میت، وارث او است و شوهر نسبت به همسرش از دیگران اولی است (و اگر دیگران می خوانند از آنها اجازه بگیرند). واجب است نماز گزار، نماز را رو به قبله بخواند، و سر جنازه به

۱- [۱۸۳۲] زادالمعاد، صفحه ۵۴۵-۵۴۷. (با تلخیص)

۲- [۱۸۳۳] همان مدرک، صفحه ۵۴۸ و ۵۴۹ و رساله های توضیح المسائل.

۳- [۱۸۳۴] همان مدرک، صفحه ۵۵۰ و رساله های توضیح المسائل.

سمت راست و پای او به سمت چپ نماز گزار باشد، و میت را بر پشت بخوابانند.

در نماز میت طهارت شرط نیست؛ یعنی پاک بودن بدن و لباس و داشتن وضو یا غسل و تیمم، لازم نیست ولی بهتر است این امور رعایت شود.

مستحب است، اگر میت مرد است، امام جماعت یا کسی که فرادی بر او نماز می خواند روبه روی وسط قامت او بایستد و اگر میت زن است مقابل سینه اش قرار گیرد، و مستحب است که پابرهنه نماز بخوانند؛ مثلاً پا را از کفش درآورند و روی کفش بگذارند(۱) (و امور دیگری که در توضیح المسائل آمده است).

دستور نماز میت:

نماز میت پنج تکبیر دارد و اگر نماز گزار پنج تکبیر را به این ترتیب بگوید، کافی است.

بعد از نیت و گفتن تکبیر اول بگوید:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ. و بعد از تکبیر دوم بگوید:

گواهی می دهم که معبودی جز خدا نیست و گواهی می دهم که محمد فرستاده خداست.*****

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ. و بعد از تکبیر سوم بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست.***** خدایا

لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ. و بعد از تکبیر چهارم بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِهَذَا الْمَيِّتِ. سپس زنان و مردان با ایمان را بیامرزد.***** خدایا این میت را بیامرزد.***

تکبیر پنجم را بگوید. ولی بهتر آن است که بعد از نیت و تکبیر اول بگوید: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ، وَخَدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، أَرْسَلَهُ بِالْحَقِّ

خدا نیست، یگانه است و شریکی ندارد و گواهی می دهم که محمد بنده و فرستاده اوست که او را به حق برای

بَشِيرًا وَ نَذِيرًا بَيْنَ يَدَيْ السَّاعَةِ* بعد از تکبیر دوم بگوید: اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى

بشارت و بیم پیش از قیامت فرستاد.***** خدایا بر

مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ بَارِكُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، وَ ارْحَمِ مُحَمَّدًا

مُحَمَّدٍ وَ خاندانِ پاکش درود فرست و بر مُحَمَّدٍ وَ خاندانِ پاکش برکت ده و بر مُحَمَّدٍ وَ خاندانش رحم کن،

ص: ۱۱۸۶

۱- [۱۸۳۵] زاد المعاد، صفحه ۵۵۳ و ۵۵۴، (با تلخیص) و رساله های توضیح المسائل.

وَأَلِّمُوا الْبَنَاتِ مَا صَلَّيْتُمْ وَبَارَكْتُمْ وَتَرَحَّمْتُمْ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَآلِ

مانند برترین درود و برکت و رحمتی که بر ابراهیم و خاندانش

إِبْرَاهِيمَ، أَنْكَ حَمِيدٌ مَّجِيدٌ، وَصَلِّ عَلَىٰ جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ

فرستاده ای، چرا که تو ستوده و شایسته ستایشی، و بر تمامی پیامبران و فرستادگانت درود فرست

* بعد از تکبیر سوم بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ، وَالْمُسْلِمِينَ

***** خدایا مردان و زنان با ایمان و مسلمان را ببامرز،

وَالْمُسْلِمَاتِ، الْأَحْيَاءِ مِنْهُمْ وَالْأَمْوَاتِ، تَابِعْ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ بِالْخَيْرَاتِ،

زندگان و مردگانشان را، و میان ما و ایشان را به وسیله نیکی ها پیوند ده،

أَنْتَ مُجِيبُ الدَّعَوَاتِ، أَنْتَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ* بعد از تکبیر چهارم بگوید:

که تو اجابت کننده خواسته هایی و بر هر چیز توانایی.*****

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، وَابْنُ أُمَّتِكَ، نَزَلَ بِكَ، وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ

خدایا این بنده تو و فرزند بنده تو و فرزند کنیز توست، که نزد تو آمده، و تو بهترین میزبان،

بِهِ، اللَّهُمَّ أَنَا لَا نَعْلَمُ مِنْهُ إِلَّا خَيْرًا، وَأَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنَّا، اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا

خدایا ما جز خیر و نیکی از او سراغ نداریم و تو از ما به او آگاهتری خدایا اگر نیکوکار است

فَرِّدْ فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَاغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ

بر نیکی اش بیافزا و اگر گنهکار است از او درگذر و او را ببامرز، خدایا او را در

عِنْدَكَ فِي أَعْلَىٰ عِلِّيِّينَ، وَأَخْلِفْ عَلَىٰ أَهْلِهِ فِي الْغَابِرِينَ، وَارْحَمْهُ

اعلا علیین نزد خود جای ده، و در میان بازماندگان برای خانواده اش جانشین باش، و به مهربانیت بر او

بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ* سپس بگوید: اللَّهُ أَكْبَرُ و نماز را تمام کند.

رحم کن ای مهربانترین مهربانان***** خدا بزرگتر است (از همه چیز)*****

اگر میت زن باشد بعد از تکبیر چهارم بگوید: اللَّهُمَّ اِنَّ هَذِهِ اَمَّتُكَ، وَاِنَّهُ عَبْدُكَ، وَاِنَّهُ

خدایا این کنیز توست و دختر بنده تو

اَمَّتُكَ، نَزَلَتْ بِكَ، وَاَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، اللَّهُمَّ اِنَّا لَا نَعْلَمُ مِنْهَا اِلَّا خَيْرًا،

و کنیز توست که نزدت آمده، و تو بهترین میزبانی، خدایا ما جز خیر و نیکی از او نمی دانیم،

وَاَنْتَ اعْلَمُ بِهَا مِنَّا، اللَّهُمَّ اِنْ كَانَتْ مُحْسِنَةً فَزِدْ فِي احْسَانِهَا، وَاِنْ كَانَتْ

و تواز ما به او آگاهتری خدایا اگر نیکوکار است در نیکی اش بیافزا و اگر

ص: ۱۱۸۷

مُسِيئَةً فَتَجَاوَزْ عَنْهَا وَاعْفِرْ لَهَا، اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا عِنْدَكَ فِي اعْلَاءِ عَلِيِّينَ،

گنهکار است از او در گذر و او را بیمارز خدایا او را در اعلا علیین نزد خود جای ده،

وَاخْلُفْ عَلَى اَهْلِهَا فِي الْغَابِرِينَ، وَارْحَمْهَا بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

و برای بازماندگان در میان خانواده او جانشین باش، و به مهربانیت بر او رحم کن ای مهربانترین مهربانان.

واگر میت مستضعف است یعنی وضع ایمان او درست معلوم نیست بگوید: اللَّهُمَّ اغْفِرْ

***** خدایا آنان را که

لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ، وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ.

توبه کردند و از راه تو پیروی نمودند بیمارز و آنها را از عذاب دوزخ نگاه دار.

و اگر میت طفل نابالغ باشد، بگوید: اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِأَبَوَيْهِ وَ لَنَا سَلَفًا وَ فَرَطًا وَ اجْرًا. (۱)

***** خدایا او را برای پدر و مادرش و برای ما از پیش فرستاده و پیشی گیرنده و سبب پاداش قرار ده.

مستحب است که بر جای خود بایستد، تا جنازه را بردارند، خصوصاً امام جماعت [۱۸۳۷] و در روایتی وارد شده است که بعد از فراغت از نماز بگوید: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ فِي الْآخِرَةِ

***** پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما

حَسَنَةً، وَ قِنَا عَذَابَ النَّارِ. (۲)

و ما را از عذاب آتش نگاه دار.

پنجم: دفن میت

هنگامی که جنازه را به سوی قبر حرکت می دهند، مستحب است آن را در چند قدمی بر زمین بگذارند و تا سه مرتبه او را تدریجاً به قبر نزدیک کنند و در دفعه چهارم وارد قبر کنند (تا روح میت آمادگی پیدا کند).

میت را باید طوری دفن کنند که بوی او بیرون نیاید و درندگان هم به او دسترسی پیدا نکنند و مستحب است قبر را به اندازه قامت انسان متوسط، گود کنند. اگر میت مرد است مستحب است او را از طرف سر وارد قبر کنند و اگر زن است، از طرف عرض بدن و به هنگام وارد کردن او، پارچه ای روی قبر بگیرند.

۱- [۱۸۳۶] زاد المعاد، صفحه ۵۵۴-۵۵۹ و رساله های توضیح المسائل.

۲- [۱۸۳۸] زاد المعاد، صفحه ۵۵۸.

مستحب است وقتی میت را نزدیک قبر می گذارند گفته شود: اللَّهُمَّ عَجِدْكَ، ابْنُ عَجِدْكَ،

***** خدایا بنده و فرزند بنده

وَابْنُ أُمَّتِكَ، نَزَلَ بِكَ، وَ أَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ.

و فرزند کنیزت نزدت آمده و تو بهترین میزبانی.

و اگر میت زن است، بگویند: اللَّهُمَّ أُمَّتُكَ، ابْنَةُ عَجِدْكَ، وَ ابْنَةُ أُمَّتِكَ، نَزَلَتْ بِكَ،

***** خدایا کنیزت و دختر بنده و دختر کنیزت نزدت آمده

وَ أَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ.

و تو بهترین میزبانی.

وقتی که میت را برمی دارند که به سوی قبر ببرند، بگویند: بِسْمِ اللَّهِ وَ بِاللَّهِ، وَ عَلَى مَلِهِ

***** به نام خدا و به یاری خدا و بر دین

رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، اللَّهُمَّ اِلَى رَحْمَتِكَ لَا اِلٰى عَذَابِكَ، اللَّهُمَّ افْتَحْ

رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد-، خدایا به سوی رحمتت، نه به سوی عذابت، (او را ببر) خدایا

لَهُ فِي قَبْرِهِ، وَ لَقْنَهُ حُجَّتَهُ، وَ تَبَّئْتُهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ، وَ قِنَا وَ اِيَّاهُ عَذَابَ الْقَبْرِ.

برای او در قبرش گشایش قرار ده و عقائدش را به او تلقین کن و او را بر گفتار ثابت راسخ بدار و ما و او را از عذاب قبر نگاهدار.

(در صورتی که میت زن باشد، ضمیرها را مؤنث آورند).

پس از آن که میت را داخل قبر گذاشتند، مستحب است گره کفن را باز کنند و صورت میت را روی خاک بگذارند و بالشی از خاک، زیر سر او قرار دهند، همچنین مستحب است، مقداری از تربت امام حسین علیه السلام همراه او در قبر بگذارند. (۱)

۵- تلقین میت

پیش از آن که لحد را بپوشانند، مستحب است دست راست را به شانه میت بزنند و او را حرکت دهند و سه مرتبه بگویند:

اسْمَعُ اَفْهَمُ، يَا فُلَانُ بَنَ فُلَانٍ

(به جای فلان بن فلان، نام میت و نام پدرش را ببرند) و اگر میت زن است بگویند

اسْمَعِي، اَفْهَمِي يَا فُلَانَةَ بِنْتَ فُلَانٍ.

سپس به ترتیب زیر، او را به عقاید حقه اسلامی تلقین دهند:

ص: ۱۱۸۹

۱- [۱۸۳۹] مجموعه این دستورات، در زاد المعاد، صفحه ۵۶۰-۵۶۲ و رساله های توضیح المسائل آمده است.

هَلْ أَنْتَ عَلَى الْعَهْدِ الَّذِي فَارَقْتَنَا عَلَيْهِ مِنْ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحَدُّهُ

آیا تو بر پیمانی که بر آن از ما جدا شدی هستی (بر) گواهی این که معبودی جز خدای یگانه نیست که

لَا شَرِيكَ لَهُ، وَإِنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَسَيِّدُ

همتایی ندارد و این که محمد- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- بنده و فرستاده او و سرور

النَّبِيِّينَ، وَخَاتَمِ الْمُرْسَلِينَ، وَإِنَّ عَلِيًّا امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَسَيِّدُ الْوَصِيِّينَ،

پیامبران و آخرین فرستادگان است، و این که علی امیر مؤمنان و سرور اوصیا

وَأَمَامُ افْتِرَاضِ اللَّهِ طَاعَتَهُ عَلَى الْعَالَمِينَ، وَإِنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ، وَعَلِيَّ

و امامی است که خدا اطاعتش را بر جهانیان واجب نموده است و این که امام حسن و امام حسین و علی

بْنِ الْحُسَيْنِ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ،

بن حسین و محمد بن علی و جعفر بن محمد و موسی بن جعفر

وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ،

و علی بن موسی و محمد بن علی و علی بن محمد و حسن بن علی

وَالْقَائِمَ الْحُجَّةَ الْمَهْدِيَّ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ ائِمَّةُ الْمُؤْمِنِينَ، وَحُجَجُ اللَّهِ

و حضرت مهدی- که درود خدا بر ایشان باد- پیشوایان مؤمنان و حججتهای خدا

عَلَى الْخَلْقِ اجْمَعِينَ، وَإِنَّمَتُكَ ائِمَّةٌ هُدَى اِبْرَارٍ، يَا فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، إِذَا

بر تمامی مخلوقاتند و پیشوایان تو پیشوایان هدایت و نیکوکارند، ای فلان پسر فلان، زمانی

اتَاكَ الْمَلَكُ الْمَقْرَبَانِ، رَسُولَيْنِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَ سَأَلَاكَ

که دو فرشته مقرب، فرستادگان خدای متعال نزد تو آمده و از تو درباره

عَنْ رَبِّكَ، وَعَنْ نَبِيِّكَ، وَعَنْ دِينِكَ، وَعَنْ كِتَابِكَ، وَعَنْ قِبْلَتِكَ، وَعَنْ

خدا و پیامبر و دین و کتاب و قبله و

اِيْمَتِكَ، فَلَا تَخَفْ وَقُلْ فِي جَوَابِهِمَا، اللَّهُ جَلَّ جَلَالُهُ رَبِّي وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى

امامانت پرسیدند، ترس و در جوابشان بگو: خدای با عظمت پروردگارم و محمد- که درود

اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ نَبِيِّ وَالْإِسْلَامُ دِينِي وَالْقُرْآنُ كِتَابِي وَالْكَعْبَةُ قِبْلَتِي

خدا بر او و خاندانش باد- پیامبرم و اسلام دینم و قرآن کتابم و کعبه قبله ام و

وَامِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ أَمَامِي وَالْحَسَنُ بْنُ عَلِيٍّ الْمُجْتَبَى

امیرمؤمنان علی بن ابیطالب امامم و حسن بن علی مجتبی

ص: ۱۱۹۰

امامی وَالْحُسَيْنُ بْنُ عَلِيٍّ الشَّهِيدُ بِكَرْبَلَاءِ اِمَامِي وَ عَلِيُّ زَيْنُ الْعَابِدِينَ

امامم و حسين بن علي شهيد در كربلا امامم؛ و علي زين العابدين

امامی وَ مُحَمَّدٌ باقِرُّ عِلْمِ النَّبِيِّينَ اِمَامِي وَ جَعْفَرُ الصَّادِقُ اِمَامِي

امامم و محمد باقر شگافنده علوم پیامبران امامم و جعفر صادق امامم

وَمُوسَى الكَاظِمِ اِمَامِي وَ عَلِيُّ الرِّضَا اِمَامِي وَ مُحَمَّدٌ الْجَوَادُ اِمَامِي

و موسی کاظم امامم و علی الرضا امامم و محمد جواد امامم

وَ عَلِيُّ الهَادِي اِمَامِي وَ الْحَسَنُ العَسْكَرِيُّ اِمَامِي وَ الْحُجَّةُ الْمُتَنْظِرُ

و علی الهادی امامم و حسن عسگری امامم و حجت منتظر

امامی هُوَ لِأَنَّ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ ائِمَّتِي وَ سَادَتِي وَ قَادَتِي

امامم است، اینها- که درود خدا بر همه آنان باد- امامان من و آقا و پیشوا

وَ شَفَعَائِي بِهِمْ اَتَوَلَّى وَمِنْ اَعْدَائِهِمْ اَتَبَرَّءُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، ثُمَّ اَعْلَمَ يَا

و شفیعان من هستند، به ایشان رو کرده و در دنیا و آخرت از دشمنان آنها بیزاری می جویم، سپس بدان ای

فُلَانُ بْنُ فُلَانٍ، اِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى نِعَمَ الرَّبِّ، وَ اَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ

فلان پسر فلان که خداوند متعال پروردگار خوبی است و این که محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ نِعَمَ الرَّسُولِ، وَ اَنَّ امِيرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيَّ بْنَ اَبِي طَالِبٍ،

بر او و خاندان پاکش باد- پیامبر خوبی است و این که امیرمؤمنان علی بن ابی طالب

وَ اَوْلَادُهُ الْاَئِمَّةُ الْاَاحِدَ عَشَرَ نِعَمَ الْاَئِمَّةِ، وَ اَنَّ مَا جَاءَ بِهِ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ

و یازده امام از فرزندانش امامانی شایسته اند و این که آنچه محمد- که درود خدا

عَلَيْهِ وَ آلِهِ حَقٌّ، وَ اَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ، وَ سُؤَالَ مُنْكَرٍ وَ نَكِيرٍ فِي الْقَبْرِ حَقٌّ،

بر او و خاندان پاکش باد- آورده، حق است و این که مرگ حق است و سؤال منکر و نکیر در قبر حق است

وَالْبُعْثَ حَقًّا، وَالنُّشُورَ حَقًّا، وَالصِّرَاطَ حَقًّا، وَالْمِيزَانَ حَقًّا، وَتَطَايُرَ

و برانگیخته شدن حق است و زنده شدن دوباره حق است، و پل صراط حق است و میزان حق است و پراکنده شدن

الْكِتَابِ حَقًّا، وَالْجَنَّةَ حَقًّا، وَالنَّارَ حَقًّا، وَ أَنَّ السَّاعَةَ آتِيَةٌ لَّارْيَبِ فِيهَا،

نامه های اعمال حق است، و بهشت حق است و دوزخ حق است و این که قیامت خواهد آمد و شکی در آن نیست

وَ أَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ * سپس بگوید: أَفَهَمْتَ يَا فُلَانُ.

و خداوند آنان که در گورند بر می انگیزد * * * * * آیا فهمیدی ای فلان.

در حدیث آمده است که میت در جواب می گوید: بلی فهمیدم. آنگاه بگوید: **بِتَّكَ اللَّهُ بِالْقَوْلِ**

***** خدا تو را بر گفتار

الثَّابِتِ، هَدَاكَ اللَّهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ، عَرَفَ اللَّهُ بَيْنَكَ وَبَيْنَ أَوْلِيَائِكَ فِي

ثابت پایدار بدارد، خداوند تو را به راه راست هدایت نماید، خداوند تو را با اولیایت در

مُسْتَقَرٍّ مِنْ رَحْمَتِهِ* و در پایان بگوید: اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنِ جَنَبِيهِ،

جایگاهی از رحمتش آشنا کند***** خدایا زمین را از دو پهلویش دور کن [/قبرش را فراخ گردان ،

وَاصِعِدْ بِرُوحِهِ إِلَيْكَ، وَلَقَّهِ مِنْكَ بُرْهَانًا، اللَّهُمَّ عَفْوِكَ عَفْوِكَ (و اگر میت زن و روحش را به در گاهت بالا- ببر و از جانب خودت دلیل را به او نشان ده، خدایا عفو تو، عفو تو. (را خواهانم).*****

است، در همه این موارد ضمیرها را مؤنث بیاورد).

پس از آن خشت لحد را بچینند و قبر را به صورت مربع مستطیل بسازند و می توانند به اندازه چهار انگشت از زمین بلند کنند و نشانه ای روی آن بگذارند که شناخته شود و روی قبر آب پاشند و بعد از پاشیدن آب، کسانی که حاضرند دست ها را بر قبر بگذارند و انگشت ها را باز کرده، در خاک فرو برند و هفت مرتبه سوره «اَنَا انزله» را بخوانند و برای میت طلب آمرزش کنند.

پس از آن، این دعا را بخوانند:

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضَ عَنِ جَنَبِيهِ، وَ اصْعِدْ إِلَيْكَ رُوحَهُ، وَلَقَّهِ مِنْكَ

خدایا زمین را از دو پهلویش دور کن [/قبرش را فراخ گردان ، و روحش را به در گاهت بالا ببر، و از جانب خودت

رِضْوَانًا، وَاسْكِنْ قَبْرَهُ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا تُغْنِيهِ بِهِ عَنِ رَحْمِهِ مَنْ سِوَاكَ.

خشنودیت را به او نشان ده و از رحمت به اندازه ای که از رحمت غیر تو بی نیاز شود در قبرش قرار ده.

(و اگر میت زن است، ضمیرها را مؤنث بخوانند)

مستحب است که ولی میت، بعد از آن که مردم برگشتند کنار قبر میت، نزد سر او بنشیند و با صدای بلند آن تلقین را که ذکر شد، بار دیگر بخواند، که در روایات آمده است، وقتی این تلقین را بخوانند فرشتگان مأمور سؤال بر او آسان می گیرند. (۱)

۶- نماز ليله الدفن (نماز وحشت)

مستحب است در شب اوّل قبر، دو رکعت نماز وحشت برای میّت بخوانند، به این ترتیب که در رکعت

ص: ۱۱۹۲

۱- [۱۸۴۰] مجموعه این دستورات و روایات در زاد المعاد، صفحه ۵۶۴-۵۶۹ و در رساله های توضیح المسائل، در احکام اموات آمده است.

اول بعد از حمد، یک مرتبه «آیهالکرسی» و در رکعت دوم بعد از حمد، ده مرتبه سوره «اَنَا انزلناه» و بعد از سلام نماز بگوید:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَابْعَثْ ثَوَابَهُمَا إِلَى قَبْرِ فُلَانٍ»

خدایا بر محمد و خاندان پاکش درود فرست و ثواب این دو رکعت را به قبر فلانی برسان.

(و به جای کلمه فلان، اسم میت را ببرد). (۱) «نماز وحشت» را در هر موقع از شب اول قبر می توان بجا آورد، ولی مناسبت تر است در اول شب، بعد از نماز عشا باشد و اگر دفن میت به علتی تأخیر بیفتد، باید نماز وحشت را تا شب اول دفن او تأخیر اندازد. (۲)

۷- تسلیت به بازماندگان

تسلی بازماندگان و همدردی با صاحبان عزا از اصول انسانی و اسلامی به شمار می رود. کسی که عزیزی را از دست داده، وقتی حضور مردم در مراسم مختلف و تسلیت آنان را ببیند، اندوه و آلامش کاسته می شود؛ به همین دلیل، در روایات اسلامی نسبت به این امر تأکید فراوان شده است.

مرحوم «علامه مجلسی» می نویسد: مستحب است صاحبان عزا را تسلیت گفته و آنها را به صبر و شکیبایی دعوت کرد، چه قبل از دفن میت و چه بعد از آن، و بعد از دفن، مورد تأکید بیشتری است؛ کمترین چیز در تسلیت آن است که نزد مصیبت دیده بروند تا آنها را ببیند و آرام گیرد.

در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله آمده است: «هر کس اندوهگینی را دعوت به صبر کند، در قیامت خداوند او را از لباس های زیبای بهشتی پوشاند، و هر کس مصیبت زده ای را به صبر و شکیبایی دعوت کند، خداوند پاداش آن صاحب مصیبت را به وی کرامت کند، بی آن که از اجر صاحب مصیبت چیزی کاسته شود».

همچنین مستحب است تا سه روز، دیگران- مخصوصاً همسایگان- برای اهل خانه میت که عزادارند، غذا بفرستند. (۳) متأسفانه در عصر ما قضیه برعکس شده و گروه های زیادی از مردم، انتظار دارند عزاداران از آنها پذیرایی کنند، و گاه مخارج هنگفتی بر آنان تحمیل می شود و مصیبت آنها را افزون می کند؛ چه خوب است این بدعت ها ترک شود.

ص: ۱۱۹۳

۱- [۱۸۴۱] مصباح کفعمی، صفحه ۴۱۱ و بلدالامین، صفحه ۱۶۴ و بحارالانوار، جلد ۸۸، صفحه ۲۱۹، حدیث ۵.

۲- [۱۸۴۲] توضیح المسائل.

۳- [۱۸۴۳] زاد المعاد، صفحه ۵۷۰ و ۵۷۱. (با تصرف و تلخیص)

۸- صبر بر مصیبت و مراسم سوگواری

مرحوم «علامه مجلسی» می نویسد: «لازم است مصیبت دیدگان، در مصیبت صبر کنند، و به قضای الهی راضی باشند، و بدانند که خداوند صابران را پاداش فراوانی عنایت می فرماید. مستحب است بسیار بگویند:

«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ»

، تا گناهانش آمرزیده شود» (و مفهوم آیه که «همه چیز حتی خود ما، از خداییم و به سوی او باز می گردیم»، روح را آرامش می بخشد).

در روایتی با سند معتبر می خوانیم: هر کس مصیبتی را به خاطر آورد- اگر چه مدتی از آن گذشته باشد- و بگوید:

«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، اللَّهُمَّ اجْزِنِي عَلَيَّ

ما از خداییم و به سوی او باز می گردیم و ستایش ویژه پروردگار جهانیان است. خدایا بر این

مُصِيبَتِي وَ اخْلُفْ عَلَيَّ اَفْضَلَ مِنْهَا، پاداش آن مصیبت به او داده خواهد شد».(۱) مصیبت مرا پاداش ده و بهتر از آن را برایم جانشین قرار ده *****

به خصوص، صبر کردن بر مصیبت از دست دادن فرزند بسیار سفارش شده است و به گفته «علامه مجلسی» رحمه الله در حدیث معتبری آمده است: «هر کس فرزندش از دنیا برود و بر آن صبر و شکیبایی کند، برای او بهتر است از آن که فرزندان زیادی از وی بمانند و در راه خدا جهاد نمایند!».

و روایت شده است: «پاداش مؤمن به خاطر از دست دادن فرزندش بهشت است...».(۲) مناسب است انسان به هنگام مصیبت، به یاد مصائب اهل بیت علیهم السلام و پیشوایان بزرگ بیفتد و به یاد مظلومیت آنان اشک بریزد که به یقین پاداشی مضاعف خواهد داشت و در ضمن به آرامش نیز می رسد.

در احادیث معتبری آمده است که: «به هر کس مصیبتی رسد، مصیبت و مشکلات رسول خدا صلی الله علیه و آله را به یاد آورد که مصیبت های او، از دشوارترین مصائب می باشد».(۳) و در هر مصیبتی فکر کند که ممکن بود از آن مهمتر واقع شود، و واقع نشده، و خدا را بر آن شکر گوید.

در روایت معتبری از امام صادق علیه السلام نقل شده است که آن حضرت به هنگام مصیبت این دعا را می خواندند:

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَجْعَلْ مُصِيبَتِي فِي دِينِي، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَوْ

حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که مصیبت را در دینم قرار نداد، و حمد و سپاس مخصوص خداوندی است که اگر

١- [١٨٤٤] زاد المعاد، صفحه ٥٧٠.

٢- [١٨٤٥] همان مدرک، صفحه ٥٧٢.

٣- [١٨٤٦] همان مدرک.

شَاءَ جَعَلَ مُصِيبَتِي أَعْظَمَ مِمَّا كَانَتْ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى الْأَمْرِ الَّذِي شَاءَ

می خواست مصیبتم را بزرگتر از آن که بود قرار می داد، و حمد و سپاس مخصوص خداوند است بر آنچه اراده

أَنْ يُكُونَ فَكَانَ. (۱)

انجام آن کرد و انجام شد.

برای عزاداری بر اموات، نباید بازماندگان مرتکب کارهای خلاف شرع گردند و یا در هزینه ها دچار اسراف شوند.

مناسب است، مراسم عزاداری و مجلس فاتحه، ساده برگزار شود و از آن هزینه ها، برای انجام امور خیر و پرداخت کفارات و دیون میت و نماز و روزه او- اگر نماز و روزه قضا دارد- مصرف کنند.

همچنین از حرکات ناپسند به هنگام ندبه و گریه و عزاداری برای میت، پرهیز نمایند و با گذاشتن دستگاه های صوتی قوی، برای مردم و همسایگان مزاحمت ایجاد نکنند.

مرحوم «علّامه مجلسی» می گوید: «مشهور آن است که به هنگام عزاداری- جز در مرگ پدر و برادر- جامه دریدن و پاره کردن یقه، جایز نیست، و همچنین جایز نیست، انسان در مرگ کسی صورت و بدن خود را بخراشد و مواز سر و صورت بکند». (۲) اگر مرد در مرگ زن، یا فرزند، لباس خود را پاره کند، یا زن در عزای میت، صورت خود را بخراشد، به طوری که خون بیاید، یا موی خود را بکند، بنابر احتیاط واجب، باید کفّاره ای مانند کفّاره قسم بدهد، یعنی ده فقیر را اطعام کند و یا آنها را با لباسی بپوشاند و اگر نتواند، سه روز روزه بگیرد؛ بلکه اگر خون هم نیاید نیز، به این دستور عمل نماید. (۳) گریه و ندبه برای میت جایز است، ولی نوحه سرایی او باید بحقّ باشد و در ذکر اوصاف میت مبالغه نکند و دروغ نگوید. البتّه بجاست که به عیوب میت اشاره نشود. (۴) به هر حال، ندبه و گریه- که از عواطف انسانی سرچشمه می گیرد- جایز، بلکه پسندیده است؛ ولی در هر حال، نباید از اعتدال خارج شود یا به گناه آلوده گردد، بلکه با صبر و شکیبایی و توجّه به مسأله مرگ، که روزی دامان همه ما را خواهد گرفت، و آمادگی برای حسابرسی الهی، علاوه بر دریافت پاداش «صابران»، به خود سازی و تهذیب نفس پردازد، و گرد و غبار غفلت را- که سبب انواع گناهان است- از روح و جانش بزدايد و توجّه اش را به خدا بیشتر کند.

از خداوند بزرگ می خواهیم که عاقبت همه ما را ختم به خیر فرماید و مرگ را آغاز آرامش و آسایش ما قرار دهد.

ص: ۱۱۹۵

۱- [۱۸۴۷] زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.

۲- [۱۸۴۸] همان مدرک، صفحه ۵۶۹.

۳- [۱۸۴۹] همان مدرک، صفحه ۵۷۰ و رساله های توضیح المسائل.

۹- خیرات برای اموات

سزاوار است بازماندگان، اموات خویش را فراموش نکنند؛ زیرا آنان دستشان از اعمال خیر کوتاه است و لذا به احسان و دعای فرزندان و خویشان و دوستان مؤمن خود، نیازمندند.

مرحوم «علّامه مجلسی» می فرماید: مخصوصاً دعا کردن برای آنان در نماز شب و بعد از نمازهای فریضه و در مکان های زیارتی خوب است و برای پدر و مادر باید بیشتر دعا کرد و اعمال خیر برای آنان بجا آورد.

عمده خیرات برای پدر و مادر، ادای قرض آنان و ادای حقوق خدا و خلق از جانب آنان است. (۱) در روایتی آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: برای مردگان خود هدیه بفرستید! گفتند: هدیه برای آنان چیست؟ فرمود: صدقه و دعا. (۲) همچنین فرمود: ارواح مؤمنان هر جمعه، به آسمان دنیا در برابر خانه ها و منزل های خود می آیند و با صدای غمناکی ندا می دهند که ای خانواده ما، ای فرزندان ما و ای پدر و مادر و خویشان ما! به ما مهربانی کنید؛ از اموالی که در دست ما بود (و اکنون در اختیار شماست) با دادن درهمی و قرص نانی و جامه ای نسبت به ما ترحم آورید، که خداوند شما را از جامه بهشت بیوشاند!

رسول خدا صلی الله علیه و آله که این جملات را فرمود گریه کرد و صحابه نیز همراه او گریستند.... (۳) همچنین آن حضرت فرمود: هر صدقه ای که برای میت داده می شود، فرشته ای آن را به مانند طبقی از نور می گیرد و به کنار قبر می آورد و می گوید: »

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ

« این هدیه را خانواده شما برای شما فرستاده اند. آنگاه آن میت این هدیه را تحویل می گیرد و وارد قبرش می کند که همین سبب فراخی قبرش (و آسایش و آسودگی او) می گردد. (۴) مرحوم «علّامه مجلسی» می فرماید: «در حدیث صحیحی آمده است که امام صادق علیه السلام در هر شب برای فرزند خود و در هر روز، برای پدر و مادر خود، دو رکعت نماز می خواندند (و به روح آنان هدیه می کردند) در رکعت اول سوره »

أَنَا أَنْزَلْنَاهُ

« و در رکعت دوم سوره »

کوثر

« را می خواندند». (۵) نکته قابل توجه آن است که انجام کارهای خیر، جهت اموات برای کسانی که آن را انجام می دهند نیز ثواب و پاداش فراوان دارد.

امام صادق علیه السلام فرمود: ثواب اعمال خیر، برای کسی که برای مردگان انجام می دهد، برای او و برای آن مرده، هر دو

-
- ۱- [۱۸۵۱] زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.
 - ۲- [۱۸۵۲] مستدرک الوسائل، جلد ۲، صفحه ۴۸۴، حدیث ۲۳.
 - ۳- [۱۸۵۳] همان مدرک، حدیث ۲۴.
 - ۴- [۱۸۵۴] همان مدرک، صفحه ۱۱۴، حدیث ۱۱.
 - ۵- [۱۸۵۵] زاد المعاد، صفحه ۵۷۳.
 - ۶- [۱۸۵۶] همان مدرک، صفحه ۵۷۴.

اصل حدیث کسا میان شیعه و اهل سنت بسیار مشهور و معروف است و جای هیچ گونه تردیدی نیست که رسول خدا صلی الله علیه و آله در منزل حضرت زهرا علیها السلام، و یا در خانه خودش زیر پارچه ای شبیه عبا قرار گرفت و حضرت علی و حضرت فاطمه زهرا و امام حسن و امام حسین علیهم السلام را زیر آن جای داد و از آنان به عظمت و بزرگی یاد نمود و آن جمع را مصداق آیه:

«أَمَّا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً»؛

همانا خداوند می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد» معرفی کرد. (۱) آنچه در اینجا به عنوان حدیث کسا نقل می شود، حدیث مشروح و مفصلی است که برابر روایتی، خواندن آن به این نحو، دارای پاداش و آثار و برکات فراوانی است. و در ذیل آن آمده است: «در هر محفلی که شیعیان و علاقمندان ما این حدیث را بخوانند، رحمت الهی بر آنان نازل می شود، فرشتگان برای آنها استغفار می کنند، اندوه غم زدگان برطرف می شود و حاجات روا خواهد شد».

این حدیث نخستین بار در کتاب «منتخب طریحی» (متوفای ۱۰۸۵) از علمای قرن یازدهم آمده است. محدث بزرگوار مرحوم حاج شیخ عباس قمی در منتهی الآمال، در شرح زندگانی امام حسین علیه السلام پس از بیان این نکته که «حدیث اجتماع خمسه طیبه علیهم السلام» تحت کسا از احادیث متواتره است، می نویسد: «اما حدیث معروف به حدیث کسا که در زمان ما شایع است، به این کیفیت در کتب معتبر و معروف و اصول حدیث و مجامع متقنه محدثین دیده نشده، می توان گفت از خصایص کتاب «منتخب» است».

از این رو، جناب ایشان آن را در مفاتیح الجنان نیاورده است و ناشران برخلاف میل آن بزرگوار آن را در پایان مفاتیح اضافه کرده اند.

پس از کتاب «منتخب»، این حدیث در کتاب «عوالم» آمده است. صاحب کتاب عوالم (شیخ عبدالله بحرانی) از شاگردان مرحوم علامه مجلسی و از علمای قرن دوازدهم است. در این کتاب برای این حدیث سندی ذکر کرده است که از جهاتی جای تأمل دارد:

ص: ۱۱۹۷

۱- [۱۸۵۷]سوره احزاب، آیه ۳۳. (برای آگاهی از این حدیث، و شأن نزول آیه تطهیر، به تفسیر نمونه، جلد ۱۷، ذیل آیه ۳۳ سوره احزاب مراجعه فرمایید).

الف) سند این حدیث مطابق نسخه خطی موجود در کتابخانه یزد، در متن کتاب نبوده است، بلکه در حاشیه آن آمده است و خط آن نیز با خط متن که دست خط صاحب عوالم است، متفاوت می باشد.

ب) برخی از افراد سلسله سند، حدود هشتاد سال با یکدیگر فاصله دارند که قاعدتاً یکی از آنها نمی تواند از دیگری نقل حدیث نماید.

ج) بعضی از افراد این سند در کتب رجالی توثیق نشده اند.

ولی از آنجا که محتوای حدیث اشکال خاصی ندارد و بعضی از علما به قرائت آن اهمیت می دادند و با توجه به «احادیث من بلغ» می توان آن را به «قصد رجا» و به امید برآورده شدن حاجات خواند. این حدیث مطابق نقل «عوالم» چنین است: [۱۸۵۸]

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند بخشنده مهربان

عَنْ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عَلَيْهَا السَّلَامُ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ،

(جابر) از فاطمه زهرا- که درود خدا بر او باد- دختر رسول خدا- که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد- (روایت کرده)

قَالَ سَمِعْتُ فَاطِمَةَ أَنَّهَا قَالَتْ: دَخَلَ عَلَيَّ أَبِي رَسُولُ اللَّهِ فِي بَعْضِ الْأَيَّامِ،

و گفت: شنیدم که حضرت فاطمه فرمود: پدرم رسول خدا روزی از روزها بر من وارد شد

فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا فَاطِمَةَ، فَقُلْتُ عَلَيْكَ السَّلَامُ، قَالَ أَنِّي أَجِدُ فِي

و فرمود: سلام بر تو ای فاطمه، پس گفتم: بر تو سلام باد، فرمود: من در بدنم

بَدَنِي ضَعْفًا، فَقُلْتُ لَهُ اعِيدْكَ بِاللَّهِ يَا ابْتَاهُ مِنَ الضُّعْفِ، فَقَالَ يَا فَاطِمَةَ

احساس ضعف می کنم، به ایشان گفتم، ای پدر! تو را از ضعف در پناه خدا قرار می دهم، پس فرمود: ای فاطمه،

اَيْتِنِي بِالْكِسَاءِ الْيَمَانِي فَغَطِّينِي بِهِ، فَاتَيْتُهُ بِالْكِسَاءِ الْيَمَانِي فَغَطَّيْتُهُ بِهِ،

کسا و عبای یمنی را برایم بیاور و مرا با آن بپوشان، پس من کسای یمنی را آورده و ایشان را با آن پوشاندم،

وَصِرْتُ أَنْظُرُ إِلَيْهِ، وَإِذَا وَجْهُهُ يَتَلَأَلُو، كَأَنَّهُ الْبَدْرُ فِي لَيْلِهِ تَمَامِهِ وَكَمَالِهِ،

و پیوسته به او نگاه می کردم و در این هنگام صورتش می درخشید همانند قرص ماه کامل در شب چهاردهم،

فَمَا كَانَتْ إِلَّا سَاعَةً، وَإِذَا بُولَدِي الْحَسَنِ فَذُقْبَلْ، وَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

پس ساعتی نگذشته بود که فرزندم حسن داخل شد و گفت سلام بر تو ای

ص: ۱۱۹۸

اُمّاهُ، فَقُلْتُ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا قُرَّةَ عَيْنِي وَثَمَرَةَ فُؤَادِي فَقَالَ يَا اُمّاهُ، اِنِّي

مادرم گفتم: و بر تو سلام باد ای نور چشمم و میوه دلم، گفتم: ای مادرم، من

اِسْمُ عِنْدِكَ رَأَيْتَهُ طَيِّبَةً، كَأَنَّهَا رَأَيْتَهُ جَدِّي رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، اِنَّ

نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم، گویا بوی جدم رسول خداست، گفتم: آری،

جَدَّكَ تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَأَقْبَلَ الْحَسَنُ نَحْوَ الْكِسَاءِ، وَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

جدّت زیر کساست، پس حسن به سوی کسا رفته و گفت: سلام بر تو ای

جَدّاهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اِتَّأَذَنُ لِي اِنْ اَدْخَلَ مَعَكَ تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَقَالَ

جدم، ای رسول خدا، آیا به من اجازه می دهید که همراه تو در زیر کسا باشم، فرمود:

وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا وَلَدِي وَيَا صَاحِبَ حَوْضِي قَدْ اِذْنْتُ لَكَ، فَدَخَلَ مَعَهُ

و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای صاحب حوض کوثر من، به تو اجازه دادم حسن همراه او

تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَمَا كَانَتْ اِلَّا سَاعَةً وَاذَا بَوْلَدِي الْحُسَيْنِ قَدْ اَقْبَلَ، وَقَالَ

زیر کسا داخل شد، ساعتی نگذشته بود که فرزندم حسین داخل شد، و گفت:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اُمّاهُ، فَقُلْتُ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا وَلَدِي وَيَا قُرَّةَ عَيْنِي

سلام بر تو ای مادر، گفتم؛ و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای نور چشمم

وَثَمَرَةَ فُؤَادِي فَقَالَ لِي يَا اُمّاهُ، اِنِّي اِسْمُ عِنْدِكَ رَأَيْتَهُ طَيِّبَةً كَأَنَّهَا رَأَيْتَهُ

و میوه دلم گفتم: ای مادرم، من نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم، گویا بوی

جَدِّي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، اِنَّ جَدَّكَ وَاخَاكَ تَحْتَ

جدم رسول خداست - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - گفتم: آری همانا جدّ و برادرت زیر

الْكِسَاءِ، فَدَنَى الْحُسَيْنُ نَحْوَ الْكِسَاءِ، وَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا جَدّاهُ،

کسا هستند، سپس حسین به کسا نزدیک شد و گفت: سلام بر تو ای جدم،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَنْ اخْتَارَهُ اللَّهُ، اتَّأَذَنُ لِي أَنْ أَكُونَ مَعَكُمْ تَحْتَ الْكِسَاءِ،

سلام بر تو، ای که خدا او را برگزیده است، آیا به من اجازه می دهی که همراه تو در زیر کسا باشم،

فَقَالَ وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا وَلَدِي وَ يَا شَافِعَ امَّتِي قَدْ اذْنُتُ لَكَ، فَدَخَلَ

فرمود: و بر تو سلام باد ای فرزندم و ای شفاعت کننده امتم، به تو اجازه دادم

مَعَهُمَا تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَأَقْبَلَ عِنْدَ ذَلِكَ أَبُو الْحَسَنِ عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِبٍ،

حسین با ایشان در زیر کسا داخل شد، در این هنگام ابوالحسن علی بن ابیطالب وارد شد

وَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بِنْتَ رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا

و فرمود سلام بر تو ای دختر رسول خدا گفتم: و بر تو باد سلام ای

أَبَا الْحَسَنِ، وَ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، فَقَالَ يَا فَاطِمَةُ، أَنِّي أَشْتُمُّ عِنْدَكَ رَائِحَةً

ابا الحسن و ای امیر مؤمنان، فرمود: ای فاطمه، من نزد تو بوی خوشی استشمام می کنم،

طَيِّبَةً، كَأَنَّهَا رَائِحَةُ أَخِي وَابْنِ عَمِّي رَسُولِ اللَّهِ، فَقُلْتُ نَعَمْ، هَا هُوَ مَعِ

گویا بوی برادر و پسر عمویم رسول خداست، گفتم: آری او به همراه

وَلَدَيْكَ تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَأَقْبَلَ عَلَيَّ نَحْوَ الْكِسَاءِ، وَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

دو فرزندت زیر کسا هستند، علی به طرف کسا رفت و گفت: سلام بر تو ای

رَسُولَ اللَّهِ، أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَكُونَ مَعَكُمْ تَحْتَ الْكِسَاءِ، قَالَ لَهُ وَعَلَيْكَ

رسول خدا، آیا اجازه می دهی که همراه شما در زیر کسا باشم به او فرمود: و بر تو

السَّلَامُ، يَا أَخِي يَا وَصِيَّيَ وَخَلِيفَتِي وَصَاحِبَ لِرَأْسِي قَدْ أَذِنْتُ لَكَ،

سلام باد ای برادرم، ای وصی و جانشین و پرچمدارم، به تو اجازه دادم

فَدَخَلَ عَلَيَّ تَحْتَ الْكِسَاءِ، ثُمَّ أَتَيْتُ نَحْوَ الْكِسَاءِ، وَقُلْتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ

پس علی زیر کسا داخل شد، سپس من به طرف کسا رفتم و گفتم: سلام بر تو

يَا ابْنَاهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَكُونَ مَعَكُمْ تَحْتَ الْكِسَاءِ، قَالَ

ای پدرم ای رسول خدا، آیا اجازه می دهی که من نیز همراه شما زیر کسا باشم، فرمود:

وَعَلَيْكَ السَّلَامُ يَا بِنْتِي وَيَا بَضْعَتِي قَدْ أَذِنْتُ لَكَ، فَدَخَلْتُ تَحْتَ

و بر تو سلام باد؛ ای دخترم و ای پاره تنم، به تو اجازه دادم، پس زیر کسا داخل شدم،

الْكِسَاءِ، فَلَمَّا أَكْتَمْنَا جَمِيعًا تَحْتَ الْكِسَاءِ، أَخَذَ أَبِي رَسُولُ اللَّهِ بِطَرْفِي

هنگامی که همه در زیر کسا جمع شدیم، پدرم رسول خدا دو طرف

الْكِسَاءِ، وَ أَوْمَىٰ بِيَدِهِ الْيُمْنَىٰ إِلَى السَّمَاءِ، وَقَالَ اللَّهُمَّ إِنَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ

کسا را گرفته و با دست راستش به آسمان اشاره کرده و فرمود: خدایا اینها خانواده

بَيْتِي وَخَاصَّتِي وَحَامَّتِي لَحْمُهُمْ لَحْمِي وَدَمُهُمْ دَمِي يُؤْلَمُنِي مَا

و نزدیکان و همشیران منند، گوشتشان از گوشت من و خونشان از خون من است، آنچه ایشان را آزار دهد

يُؤْلَمُهُمْ، وَيَحْزُنُنِي مَا يَحْزُنُهُمْ، أَنَا حَرْبٌ لِمَنْ حَارَبَهُمْ، وَسَلْمٌ لِمَنْ

مرا می آزارد و آنچه ایشان را غمگین می کند، مرا غمگین می کند، در جنگم با آن که با آنان در جنگ است و در صلحم با
آن که

ص: ۱۲۰۰

سَالَمَهُمْ، وَعَدُّوْ لِمَنْ عَادَاهُمْ، وَ مُحِبِّ لِمَنْ أَحَبَّهُمْ، أَنَّهُمْ مِنِّي وَ أَنَا مِنْهُمْ،

با ایشان در صلح است و دشمنم با آن که با ایشان دشمن است و دوست دارم کسی که آنان را دوست دارد، ایشان از من و من از ایشانم،

فَاجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَ بَرَكَاتِكَ، وَ رَحْمَتَكَ وَ غُفْرَانَكَ وَ رِضْوَانَكَ، عَلَيَّ

پس درود و برکات و رحمت و آمرزش و خشنودیت را بر من و آنها قرار ده،

وَعَلَيْهِمْ، وَ اذْهَبْ عَنْهُمْ الرَّجْسَ، وَ طَهِّرْهُمْ تَطْهِيراً، فَقَالَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ يَا

و پلیدی را از ایشان دور کن و آنها را به طور کامل پاک گردان، خداوند عزیز و گرامی فرمود: ای

مَلَائِكَتِي وَ يَا سُكَّانَ سَمَوَاتِي أَنِّي مَا خَلَقْتُ سَمَاءً مَبِيئَةً، وَ لَا أَرْضاً

ملائکه من و ای ساکنان آسمانهایم، من نیافریدم آسمان بر افراشته و زمین

مَدْحِيَّةً، وَ لَا قَمَراً مُنيراً، وَ لَا شَمْساً مُضِيئَةً، وَ لَا فَلَکاً يَدُورُ، وَ لَا بَحْراً

گسترده و ماه درخشان و خورشید نورانی و چرخ گردون و دریای

يَجْرِي وَ لَا فُلْکاً يَسْرِي إِلَّا فِي مَحَبَّةٍ هُوَ لِأَيِّ الْخَمْسَةِ، الَّذِينَ هُمْ تَحْتَ

جاری و کشتیهای در حرکت را مگر در دوستی این پنج تن که در زیر

الْكِسَاءِ، فَقَالَ الْأَمِينُ جِبْرَائِيلُ، يَا رَبِّ، وَ مَنْ تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَقَالَ

کسا هستند، پس جبرئیل امین عرض کرد: ای پروردگار من، چه کسانی زیر کسا هستند؟ خداوند

عَزَّوَجَلَّ، هُمْ أَهْلُ بَيْتِ النَّبِيِّ، وَ مَعِدِنُ الرَّسَالَةِ، هُمْ فَاطِمَةُ وَ ابْنُهَا،

عزیز و گرامی فرمود: آنها خاندان نبوت و گنجینه رسالتند، آنها فاطمه و پدرش

وَبَعْلُهَا وَ بَنُوها، فَقَالَ جِبْرَائِيلُ يَا رَبِّ، أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَهْبِطَ إِلَى الْأَرْضِ

و شوهرش و فرزندانش هستند، سپس جبرئیل عرض کرد: ای پروردگار من آیا به من اجازه می دهی که به زمین فرود آیم

لَأَكُونَ مَعَهُمْ سَادِساً، فَقَالَ اللَّهُ نَعَمْ قَدْ أَذِنْتُ لَكَ، فَهَبَطَ الْأَمِينُ جِبْرَائِيلُ،

تا ششمین آنها باشم؟ خدا فرمود: بله اجازه می دهیم، پس جبرئیل امین فرود آمد

وَ قَالَ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، الْعَلِيُّ الْأَعْلَى يُقْرِنُكَ السَّلَامَ،

و عرض کرد: سلام بر تو ای رسول خدا، خدای برتر و بلند مرتبه به تو سلام می رساند

وَيُخَصُّكَ بِالتَّحِيَّةِ وَالْإِكْرَامِ، وَيَقُولُ لَكَ وَ عِزَّتِي وَ جَلَالِي إِنِّي مَا خَلَقْتُ

و تو را به تحیت و بزرگواری اختصاص داده، می فرماید: به عزت و جلالم سوگند که نیافریدم

سَمَاءً مَبِيئَةً، وَلَا أَرْضاً مَدْحِيَّةً، وَلَا قَمَراً مُنِيراً، وَلَا شَمْساً مُضِيئَةً، وَلَا

آسمان بر افراشته و زمین گسترده و ماه درخشان و خورشید نورانی و

ص: ۱۲۰۱

فَلَمَّا يَدُورُ، وَلَا بَحْرًا يَجْرِي وَلَا فُلْكَأَ يَسْرِي أَلَّا لِأَجْلِكُمْ وَ مَحْتَتِكُمْ،

چرخ گردون و دریای جاری و کشتیهای در حرکت را مگر بخاطر شما و دوستی شما

وَ قَدْ اِذْنٌ لِي اِنْ اَدْخُلَ مَعَكُمْ، فَهَلْ تَاذُنُ لِي يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ، فَقَالَ رَسُوْلُ اللّٰهِ

و به من اجازه فرموده که با شما باشم، ای رسول خدا آیا به من اجازه می دهی؟ رسول خدا فرمود:

وَ عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا امِيْنَ وَ حِي اللّٰهِ، اِنَّهُ نَعَمْ، قَدْ اِذْنْتُ لَكَ، فَدَخَلَ جِبْرَائِيْلُ

و بر تو سلام باد ای امین و حی خدا، بله اجازه می دهم، پس جبرئیل همراه ما

مَعَنَا تَحْتَ الْكِسَاءِ، فَقَالَ لِأَبِي اِنَّ اللّٰهَ قَدْ اَوْحَى اِلَيْكُمْ، يَقُوْلُ اِنَّمَا يُرِيْدُ

زیر کسا داخل شد، سپس به پدرم عرض کرد: خداوند به شما وحی کرده و می فرماید: خداوند اراده کرده

اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمْ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا، فَقَالَ عَلِيٌّ

که پلیدی را از شما اهل بیت دور کرده و به طور کامل شما را پاک گرداند، پس علی

لِأَبِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ، يَا رَسُوْلَ اللّٰهِ، اخْبِرْنِي مَا لِيَجْلُوسِنَا هَذَا تَحْتَ الْكِسَاءِ مِنْ

به پدرم گفت: ای رسول خدا، بگو نشستن ما، در زیر کسا

الْفُضْلِ عِنْدَ اللّٰهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ، وَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا، وَ اصْطَفَانِي

نزد خدا چه فضیلتی دارد؟ پیامبر فرمود: قسم به آن که مرا به حق به پیامبری مبعوث کرد و مرا به

بِالرِّسَالَةِ نَجِيًّا، مَا ذَكَرَ خَبْرُنَا هَذَا فِي مَحْفَلٍ مِنْ مَحَافِلِ اَهْلِ الْاَرْضِ،

رسالت برای نجات خلق برگزید، این خبر ما در هر محفل از محافل اهل زمین

وَ فِيهِ جَمْعٌ مِنْ شَيْعَتِنَا وَ مُجِبِّينَا، اَلَّا وَ نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ الرَّحْمَةُ، وَ حَفَّتْ بِهِمْ

که در آن گروهی از شیعیان و دوستداران ما هستند ذکر شود، رحمت خدا بر ایشان نازل شده و فرشتگان آنها را در بر گرفته

الْمَلَائِكَةُ، وَ اسْتَغْفَرَتْ لَهُمْ اِلَى اِنْ يَتَفَرَّقُوا، فَقَالَ عَلِيٌّ اِذَا وَاللّٰهِ فُرْنَا، وَ فَازَ

و برای ایشان طلب آمرزش می کنند تا زمانی که متفرق شوند، علی گفت: به خدا سوگند ما رستگار شدیم

شِيعَتُنَا وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ثَانِيًا، يَا عَلِيُّ وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا،

و قسم به پروردگار کعبه شیعیان ما نیز رستگارانند سپس پیامبر دوباره فرمود: ای علی قسم به آن که مرا به حق به پیامبری مبعوث کرد

وَاضْطَفَانِي بِالرَّسَالَةِ نَجِيًّا، مَا ذُكِرَ خَبْرُنَا هَذَا فِي مَحْفَلٍ مِنْ مَحَافِلِ أَهْلِ

و مرا به رسالت نجات خلق برگزید، این خبر ما در هر محفل از محافل اهل

الْأَرْضِ، وَ فِيهِ جَمْعٌ مِنْ شِيعَتِنَا وَ مُحِبِّينَا، وَ فِيهِمْ مَهْمُومٌ أَلَّا وَفَرَجَ اللَّهُ

زمین که در آن گروهی از شیعیان و دوستداران ما هستند ذکر شود و در میان آنها اندوهگینی باشد خدا

ص: ۱۲۰۲

هَمَّهُ، وَ لَا مَعْمُومٌ إِلَّا وَ كَشَفَ اللَّهُ غَمَّهُ، وَ لَا طَالِبٌ حَاجِهِ إِلَّا وَ قَضَى

اندوهش را برطرف می کند و غمزه ای باشد خدا غمش را برطرف می کند و حاجتمندی باشد خدا

اللَّهُ حَاجَتَهُ، فَقَالَ عَلِيُّ إِذَا وَاللَّهِ فُزْنَا وَ سَعِدْنَا، وَ كَذَلِكَ شِيعَتُنَا فَازُوا

حاجتش را روا می سازد، علی عرض کرد: پس به خدا سوگند رستگار و سعادت‌مند شدیم

وَ سَعِدُوا فِي الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ وَ رَبِّ الْكَعْبَةِ.

و همچنین به پروردگار کعبه سوگند شیعیان ما در دنیا و آخرت رستگار و سعادت‌مند شدند.

آخرین سخن:

در پایان از همه خوانندگان عزیز می خواهیم که مقدمات و نکاتی را که در هر بخش از این کتاب برای آماده ساختن روح و فکر خوانندگان عزیز نسبت به محتوا و فلسفه دعاها و زیارات و نمازها نوشته شده به دقت بخوانند و آنها را به کار برند تا به پادشاهای مهمی که در روایات برای آن آمده است برسند و در روح و جان آنها تحوّل مطلوب حاصل گردد.

و نیز از همه شما عزیزان تقاضا می کنیم که ما را از دعای خیر فراموش نکنید. همیشه در سایه الطاف خداوند موفق و سعادت‌مند باشید. آمین یا رب العالمین

پایان

خرداد ماه ۱۳۸۳ - ربیع الثانی ۱۴۲۵

ص: ۱۲۰۳

- ۱- قرآن کریم.
- ۲- نهج البلاغه.
- ۳- صحیفه سجادیه.
- ۴- ادب الزائر، علامه عبدالحسین امینی، مؤسسه البلاغ، چاپ اول، ۱۴۲۴ قمری.
- ۵- ارشاد القلوب حسن بن ابی الحسن دیلمی، انتشارات رضی، چاپ اول، ۱۴۱۲ قمری.
- ۶- اعلام الدین حسن بن ابی الحسن دیلمی، مؤسسه آل البیت، چاپ اول، ۱۴۰۸ قمری.
- ۷- اعلام الوری امین الاسلام طبرسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ سوم.
- ۸- اقبال الاعمال سید بن طاووس، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۶۷ شمسی.
- ۹- امالی صدوق شیخ صدوق، کتابخانه اسلامیه، چاپ چهارم، ۱۳۶۲ شمسی.
- ۱۰- امالی طوسی شیخ طوسی، دارالثقافه، قم، چاپ اول، ۱۴۱۴ قمری.
- ۱۱- امالی مفید، شیخ مفید، کنگره جهانی هزاره شیخ مفید، چاپ دوم، ۱۴۱۳ قمری.
- ۱۲- انوارالبهیة، شیخ عباس قمی، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۴۱۷ قمری.
- ۱۳- بحار الانوار، علامه محمد باقر مجلسی، مؤسسه الوفاء، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۰۳ قمری.
- ۱۴- بصائر الدرجات محمد بن حسن بن فروخ صفار، کتابخانه آیةالله مرعشی نجفی، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۴ قمری.
- ۱۵- بشاره المصطفی عماد الدین طبری، کتابخانه حیدریه، نجف، چاپ دوم، ۱۳۸۳ قمری.
- ۱۶- بلد الامین شیخ تقی الدین ابراهیم بن علی کفعمی، چاپ سنگی.
- ۱۷- بیت الاحزان شیخ عباس قمی، دارالحکمه، قم، چاپ اول، ۱۴۱۲ قمری.
- ۱۸- پیام امام امیرالمؤمنین علیه السلام آیه الله العظمی مکارم شیرازی و همکاران، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۹ شمسی.
- ۱۹- تاریخ طبری محمد بن جریر طبری، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، بیروت، چاپ چهارم، ۱۴۰۳ قمری.

۲۰- تتمه المنتهی شیخ عباس قمی، انتشارات داوری، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۷ قمری.

۲۱- تفسیر امام حسن عسکری علیه السلام امام حسن عسکری علیه السلام، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اول،

۱۴۰۹

ص: ۱۲۰۵

قمری.

۲۲- تفسیر عیاشی محمد بن مسعود عیاشی، انتشارات علمیه، تهران، ۱۳۸۰ قمری.

۲۳- تفسیر قمی علی بن ابراهیم قمی، مؤسسه دارالکتاب، تهران، چاپ سوم، ۱۴۱۴ قمری.

۲۴- تفسیر نمونه آیه الله العظمی مکارم شیرازی و همکاران، انتشارات دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ بیست و سوم، پائیز ۱۳۶۷.

۲۵- تهذیب الاحکام شیخ طوسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.

۲۶- ثواب الاعمال شیخ صدوق، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۸ شمسی.

۲۷- جامع الاخبار، تاج الدین شعیری، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۳ شمسی.

۲۸- جمال الاسبوع سید بن طاووس، انتشارات رضی، قم.

۲۹- جواهرالکلام شیخ محمد حسن نجفی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۶۵ شمسی.

۳۰- جبل المتین شیخ بهاء الدین عاملی، انتشارات بصیرتی، قم، ۱۳۹۸ قمری.

۳۱- حلیه المتقین علامه محمد باقر مجلسی، انتشارات هجرت، قم، چاپ نهم، زمستان ۱۳۷۵.

۳۲- خصال شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۳ قمری.

۳۳- درّالمنثور، جلال الدین سیوطی، دارالمعرفه، جده، چاپ اول، ۱۳۶۵ قمری.

۳۴- دروس محمد بن مکی عاملی (شهید اول)، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، ۱۴۱۴ قمری.

۳۵- دعائم الاسلام نعمان بن محمد، دارالمعارف، مصر، چاپ دوم، ۱۳۸۵ قمری.

۳۶- دعوات قطب الدین راوندی، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۷ قمری.

۳۷- الذریعه، شیخ آقا بزرگ تهرانی، دارالاضواء، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۰۳ قمری.

۳۸- ربع قرن مع العلامة الامینی حسین شاکری، چاپ اول، ۱۴۱۷ قمری.

۳۹- رجال کشی محمد بن عمر کشی، انتشارات دانشگاه مشهد، ۱۳۴۸ شمسی.

۴۰- روضه المتقين محمد تقی مجلسی (مجلسی اول)، بنیاد فرهنگ اسلامی.

۴۱- زاد المعاد، علامه محمد باقر مجلسی، دارالکتب اسلامیة، تهران، ۱۳۷۸ قمری.

۴۲- سرائر، ابن ادريس حلی، مؤسسه نشر اسلامی، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.

۴۳- سفرنامه ابن بطوطه محمد بن عبدالله طنجی (ابن بطوطه)، ترجمه دکتر محمد علی موحد، سپهر نقش، چاپ ششم، پاییز ۱۳۷۶ شمسی.

۴۴- سنن دارمی عبدالله بن بهرام دارمی، نشر مطبعة الاعتدال، دمشق.

۴۵- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، قم، ۱۴۰۴ قمری.

۴۶- شرح نهج البلاغه (منهاج البراعه)، علامه میرزا حبیب الله خویی، دارالکتب اسلامیة، تهران، چاپ سوم،

ص: ۱۲۰۶

- ۴۷- صحیفه علویّه مؤسسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۸ قمری.
- ۴۸- طبّ الائمه عبدالله و حسین ابنا بسطام، انتشارات رضی، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.
- ۴۹- عده الداعی ابن فهد حلّی، دارالکتب الاسلامیّه، تهران، چاپ اول، ۱۴۰۷ قمری.
- ۵۰- علل الشرایع شیخ صدوق، مکتبه الداوری، قم.
- ۵۱- عوالی اللثالی ابن ابی جمهور احسائی، انتشارات سید الشهداء، چاپ اول، ۱۴۰۵ قمری.
- ۵۲- عیون اخبار الرضا علیه السلام شیخ صدوق، انتشارات جوان، ۱۳۷۸ قمری.
- ۵۳- فتح الابواب سید بن طاووس، مؤسسه آل البیت، قم، چاپ اول، ۱۴۰۹ هجری.
- ۵۴- الفرج بعد الشده، حسن بن ابی قاسم تنوخی، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۳۶۴ شمسی.
- ۵۵- فرحه الغری سید بن طاووس، انتشارات رضی.
- ۵۶- فروغی از کوثر، انتشارات زائر، قم.
- ۵۷- فصول المختاره شیخ مفید، دارالمفید، بیروت، چاپ دوم، ۱۴۱۴ قمری.
- ۵۸- فلاح السائل سید بن طاووس، دفتر تبلیغات اسلامی، قم.
- ۵۹- فوائد الرضویه، شیخ عباس قمی.
- ۶۰- قرب الاسناد، عبدالله بن جعفر حمیری، کتابخانه نینوا، چاپ سنگی، تهران.
- ۶۱- کامل الزیارات ابن قولویه قمی، انتشارات مرتضویه، نجف، ۱۳۵۶ قمری.
- ۶۲- کافی محمد بن یعقوب کلینی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، چاپ چهارم، ۱۳۶۵ شمسی.
- ۶۳- الکامل فی التاریخ ابن اثیر جزری، دارالکتب العلمیه، بیروت، چاپ سوم، ۱۴۱۸ قمری.
- ۶۴- کتاب سلیم بن قیس سلیم بن قیس هلالی، انتشارات الهادی، چاپ اول، ۱۴۱۵ قمری.
- ۶۵- کشف المحجّه، سید بن طاووس، حیدریه، نجف، ۱۳۷۰ قمری.

- ۶۶- كشف الغمه، على بن عيسى اربلى، مكتبه بنى هاشم، تبريز، ۱۳۸۱ قمرى.
- ۶۷- الكلم الطيب سيد على صدر الدين بن معصوم مدنى، مكتبه النجاح، تهران.
- ۶۸- كمال الدين شيخ صدوق، دارالكتب الاسلاميه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۹۵ قمرى.
- ۶۹- كنز العمال متقى الهندى، مؤسسه الرساله، بيروت.
- ۷۰- مجمع البيان امين الاسلام طبرسى، مؤسسه اعلمى، بيروت، چاپ اول، ۱۴۱۵ قمرى.
- ۷۱- محاسن احمد بن محمد بن خالد برقى، دارالكتب الاسلاميه، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۱ قمرى.
- ۷۲- مروج الذهب مسعودى، دار احياء التراث العربى، بيروت، چاپ اول، ۱۴۲۲ قمرى.
- ۷۳- مزار، شهيد اول، مدرسه امام مهدي عليه السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۱۰ قمرى.

- ۷۴- مزار، شیخ مفید، مدرسه امام مهدی علیه السلام، قم، چاپ اول.
- ۷۵- مزار کبیر، محمد بن المشهدی، مؤسسه نشر اسلامی، چاپ اول، ۱۴۱۹ قمری.
- ۷۶- مسار الشیعه شیخ مفید، کنگره شیخ مفید، قم، چاپ اول، ۱۴۱۳ قمری.
- ۷۷- مستدرک الوسائل میرزا حسین نوری، مؤسسه آل البیت، قم، چاپ اول، ۱۴۰۸ قمری.
- ۷۸- مصباح الزائر، سید بن طاووس، مؤسسه آل البیت، قم، چاپ اول، ۱۴۱۷ قمری.
- ۷۹- مصباح کفعمی شیخ تقی الدین ابراهیم بن علی کفعمی، انتشارات رضی، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۵ قمری.
- ۸۰- مصباح المتهدج، شیخ طوسی، مؤسسه فقه الشیعه، بیروت، چاپ اول، ۱۴۱۱ قمری.
- ۸۱- معانی الاخبار، شیخ صدوق، انتشارات جامعه مدرسین، قم، ۱۳۶۱ شمسی.
- ۸۲- معجم البلدان یاقوت حموی، دار احیاء التراث العربی، بیروت.
- ۸۳- معجم رجال الحدیث آیه الله سید ابوالقاسم خویی، چاپ پنجم، ۱۴۱۳ قمری.
- ۸۴- مفاتیح الجنان حاج شیخ عباس قمی.
- ۸۵- مفتاح الفلاح شیخ بهایی، دارالاضواء، بیروت، چاپ اول، ۱۴۰۵ قمری.
- ۸۶- مقتل الحسین عبدالرزاق موسوی المقرّم، دارالثقافه للطباعه و النشر، قم، چاپ دوم، ۱۴۱۱ قمری.
- ۸۷- مقتل الحسین علیه السلام ابومخنف، کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، قم، ۱۳۹۸ قمری.
- ۸۸- مقنعه شیخ مفید، جامعه مدرسین، قم، ۱۴۱۰ قمری.
- ۸۹- مکارم الاخلاق رضی الدین حسن بن فضل طبرسی، انتشارات شریف رضی، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ قمری.
- ۹۰- مناقب ابن شهر آشوب، مؤسسه انتشارات علامه، قم، ۱۳۷۹ قمری.
- ۹۱- منتهی الامال حاج شیخ عباس قمی.
- ۹۲- من لا یحضره الفقیه شیخ صدوق، جامعه مدرسین، قم، چاپ سوم، ۱۴۱۳ قمری.
- ۹۳- مهج الدعوات سید بن طاووس، دارالذخائر، قم، چاپ اول، ۱۴۱۱ قمری.

۹۴- نجم الثاقب حاج میرزا حسین نوری، مسجد مقدس جمکران، قم، چاپ دوم، ۱۳۷۷ شمسی.

۹۵- نورالثقلین عبد علی بن جمعه عروسی حویزی، مؤسسه اسماعیلیان، قم، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ قمری.

۹۶- وسائل الشیعه شیخ محمد بن حسن حرّ عاملی، دار احیاء التراث العربی، بیروت، چاپ چهارم، ۱۳۹۱ قمری.

ص: ۱۲۰۸

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

